BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
20 K
19

XXIV. p.1.

~~I.VI.n.º 9~~

13-19-E-21

CONCILIORUM
TOMUS NONUS.

SACROSANCTA
CONCILIA
AD REGIAM EDITIONEM
EXACTA

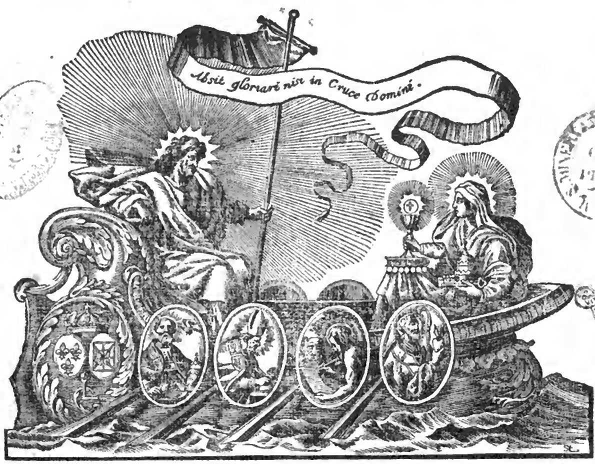
QUÆ NUNC QUARTA PARTE PRODIT AUCTIOR

Studio PHILIP. LABBEI, & GABR. COSSARTII,

Soc. JESU *Preſbyterorum.*

TOMUS NONUS

Ab anno DCCCLXXII. *ad annum* M.LXXIII.

LUTETIÆ PARISIORUM,

Impenſis SOCIETATIS TYPOGRAPHICÆ Librorum Eccleſiaſticorum juſſu Regis conſtitutæ.

M. DC. LXXI.

CUM PRIVILEGIO REGIS CHRISTIANISSIMI.

BIB... VI... EMANUELE

SYLLABUS

EORUM QUÆ TOMO IX. CONCILIORUM CONTINENTUR.

*Quæ aſteriſco * notata ſunt, non erant in prioribus aliis editionibus : quibus vero hæc nota † impreſſa eſt, eorum incertus eſt annus.*

ANNO CHRISTI

872. **JOANNIS PAPÆ VIII. VITA.** *col.* 1
Ejuſdem epiſtolæ CCXX. 9. & ſeq.
Fragmenta aliarum ejus epiſtolarum. 237. & ſeq.
* *Appendix earumdem epiſtol.* 239
Intermixta ſunt epiſtolis.
Bernardi comitis excommunicatio. 89
Hugonis & Emmonis excommunicatio. 90
Conſtitutio de jure cardinalium. 238
Privilegium in concilio Trecenſi, Geiloni abbati, & monaſterio Trenorchienſi datum. 243
Reſcriptum de Anſegiſo Senonenſi archiepiſcopo, A. S. L. ibid.
Privilegium monaſterii Floriacenſis. ibid.
Commonitorium a Ioanne papa VIII. datum legatis Paulo & Eugenio ac Petro, ab impoſtore Photio falſatum. ibid.
Epiſtola epiſcoporum Germaniæ, ad Ioannem papam. ibid. & 244

873. * Overenſe concilium. 247
* Cabilonenſe. 251
* Charta reſtitutionis eccleſiæ S. Laurentii factæ canonicis S. Marcelli. ibid.
* Colonienſe. 252
* Confirmatio Parthenonis Aſſindienſis. 255
Silvanectenſe. 257

874. Duziacenſe II. 258
1. Synodica ad epiſcopos Aquitaniæ. ibid.
2. Definitio de monacha Duda, ſacrilega corrupta. 265
* Remenſe. *Tomo* VIII. 587
* Ravennatenſe. *Append.* 1235

875. * *Cabilonenſis conventus.* 275
* *Ioannis papæ* VIII. *confirmatio bonorum monaſterii Tornutienſis, facta anno* DCCCLXXVIII. 277
* *Inſtitutio Odonis Bellovacenſis epiſcopi, de rebus eccleſiæ S. Petri.* 278

876. Ticinenſe concilium. 279. 283
Decretum cleri Laudunenſis de Hedenulfo. 280

876. Pontigonenſe concilium. 280
1. Synopſis actorum concilii. 281
2. Synodus Ticinenſis de electione Caroli Imp. confirmata. 283. 284
3. Capitula XV. concilii Ticinenſis, cum ſubſcriptionibus. 285
4. Actorum concilii Pontigonenſis editio altera. 290
5. Libellus proclamationis eccleſiæ Remenſis adverſus Ludovicum regem. 292
6. Definitio ſynodi de Adalgaudo presbytero infamato. 293
7. Conſenſus Leonis epiſcopi apocriſiarii ſedis apoſtolicæ, cum poſt ſynodum diſceſſurus eſſet. ibid.
8. Juramentum Hincmari archiepiſcopi. ibid.
9. Notæ Sirmondi & Binii. 294
10. * Additio de privilegiis archiepiſcopi Senonenſis. ibid. & 295
11. * Confirmatio Carilocenſis monaſterii. *Append.* 1261

877. Romanum I. concilium. 295
1. Sermo Joannis papæ. ibid.
2. Epiſcoporum reſponſio. 297
3. * Notæ Jac. Sirmondi S. J. 299
* Ravennatenſe. *ibid.*
1. Capitula XIX. ibid.
2. Epiſtola ſynodica in confirmationem privilegiorum Flaviniacenſium. 304
Neuſtriacum concilium. 306

878. Tricaſſinum II. 306
1. Actorum concilii breviarium. 307
2. Allocutio Joannis papæ ad ſynodum, de Lamberti & Adalberti, & ſequacium excommunicatione, cum epiſc. reſponſione. 309
3. Excommunicatio de pervaſoribus rerum eccleſiaſticarum. 310
4. Iterata papæ excommunicatio adverſus Formoſum epiſcopum, & alios. 311
5. Statutum papæ adverſus laïcos, qui viventibus uxoribus alias ducunt, & contra epiſcopos qui de minore ad majorem eccleſiam ambitus cauſa demigrant. ibid.
6. Canones a ſynodo Tricaſſina recepti. 312
7. Lex de ſacrilegis a papa Gothicis legibus addita. 313
8. Privilegium eccleſiæ Pictavenſis. 314
9. Reclamatio & proclamatio Hincmari, qui quondam præerat eccleſiæ Laudunenſi. 315
10. Epiſtola papæ ad Frotarium Burdigalenſem epiſcopum. 316
11. Ejuſdem ad Adalardum archiepiſcopum Turonenſem; qua Turonenſis eccleſiæ privilegia confirmantur. 317
12. Allocutio pontificis ſub finem ſynodi, ad epiſcopos & ad regem. ibid.
13. Privilegium monaſterii Floriacenſis. 318
14. Geſtorum narratio ex continuatore Aimoini, ſive ex annalibus Bertinianis. 319
15. * Diploma papæ in favorem cœnobii Tornutienſis. 57

ANNO CHRISTI

16. Nota Jac. Sirmondi S. J. 320
Romanum II. 321
879. Romanum III. *ibid.*
Commonitorium Joannis datum legatis, (prout a Photio falſatum) redditum e Græco Latine: cum ſubſcript. Romanæ ſynodi. 322
Conſtantinopolitanum conciliabulum pſeudoœcumenicum. 324
* Eadem ſynodus ex appendice libelli Synodici, G. L. 329
* Eadem G. L. ex Nilo metropolita Rhodi. *ibid.*
Mantalenſe concilium. 331
1. Electio Boſonis regis, *ibid*
2. Synodi legatio ad eumdem. 333
3. Ejuſdem reſponſio. *ibid.*
4. Nota Jac. Sirmondi S. J. 334
* Remenſis ſynodus. 334. 335
881. Romanum IV. 336
Apud ſanctam Macram. 337
882. MARINI PAPÆ I. VITA. 356
Privilegium monaſterii S. Petri Solemuiacenſis. 357
883. * Toloſanum concilium, *cui mendoſe adſcriptus annus* DCCCLXXIII. Append. 1235
884. HADRIANI PAPÆ III. VITA. 359
885. STEPHANI PAPÆ V. VITA. 359
Ejuſdem epiſtola v. 366. & ſeq.
Præceptum Caroli Craſſi, quo eccleſiæ Cabilonenſi canonica epiſcoporum ſuorum electio conceſſa. 378
Apparatus Alvredi Angloſaxonum regis, ad leges ſuas. 379
Ejuſdem leges eccleſiaſticæ. 382
Earumdem alia verſio. 385
Alvredi & Guthurni regum leges eccleſiaſticæ ſancitæ in concilio. 388
† Landavenſes ſynodi diverſis temporibus celebratæ. 390
I. Gurvani epiſcopi. *ibid.*
II. & III. Berthguini epiſcopi. 393. 394
IV. & V. Cerenhiri epiſcopi. 394. 395
VI. Gulfridi epiſcopi. 396
VII. Civeilliauci epiſcopi. *ibid.*
886. Cabilonenſe concilium. 399
1. Excerptum ex chron. monaſt. Beſuenſis. *ibid.*
2.* Privilegium abbatiæ Carilocí. *ibid.*
3. Notæ Sirmondi. 400
Nemauſenſe concilium in villa Portu. 395
887. Colonienſe. 396
888. * *Agaunenſis conventus.* 400
Moguntiacenſe concilium. 401
Metenſe. 412
Nota Jac. Sirmondi S J. 416
889. *Riculſi Sueſſionenſis epiſcopi conſtitutio.* ibid.

* *Placitum apud Varennas.* 423
890. Valentinum concilium. 424
Nota Jac. Sirmondi S. J. 425
aut cir. Wormatienſe concilium. *ibid.*
890. FORMOSI PAPÆ VITA. 426
Ejuſdem epiſtolæ duæ. 428. & ſeq.
† Anglicanum concilium. 429
891. * Magdunenſe. 432
892. Viennenſe in Gallia. 433
893. Remenſe. 434
Romanum. 436
894. Cabilonenſe. 437
895. Tribunenſe. 438
† Namnetenſe. 468
896. STEPHANI PAPÆ VI. VITA. 474
* *Epiſtolæ ejuſdem duæ.* 476. & ſeq.
897. Romanum conciliabulum. 478
Portuenſe concilium. *ibid.*
900. * Remenſe. 481
Compoſtellanum. 482
900. VITA ROMANI PAPÆ. 482
901. VITA THEODORI PAPÆ. *ibid*
901. VITA JOANNIS PAPÆ IX. *ibid.*
Epiſtolæ ejuſdem quatuor. 483. & ſeq.
* *Epiſtola Herivei Remenſis archiepiſcopi, ad Vvidonem Rotomagenſem archiepiſcopum.* 484
Epiſtola Hattonis Moguntin. archiep. ad Ioannem papam. 496
Epiſtola Theotmari Iuvavenſis archiep. ad Ioannem papam. 498
901. * Conſtantinopolitanum concilium. *Append.* 1263
1. Nicolai patriarchæ CP. epiſtola poſtea ſcripta ad Anaſtaſium III. 1264
2. Ejuſdem epiſtola ad Ioannem X. 1267
Ovetenſe concilium. 501
904. Romanum. 502
† Canones XII. concilii anonymi. 506
904. Ravennate concilium. 507
1. Prælocutio & concluſio pontificis. *ibid. &* 510
2. Capitula x. 508
3 * Obſervatio. *Append.* 1267
904. VITA BENEDICTI PAPÆ IV. 510
Ejuſdem epiſtolæ duæ. 511. & ſeq.
905. & 906. *Leges eccleſiaſticæ confirmatæ ab Eduardo & Guthurno regibus.* 513
906. * Romanum concilium 515
906. VITA LEONIS PAPÆ V. 515
906. VITA CHRISTOPHORI PAPÆ. 516
* *Diploma Chriſtophori in confirma-*

Anno Christi		
	tionem privilegiorum abbatiæ Corbeienſis in Gallia.	516
906.	VITA SERGII PAPÆ III.	517
906.	* *Iudicium epiſcoporum inter canonicos S. Vincentii Matiſcon. & monachos S. Eugendi.*	518
	* Barcinonenſe, ſive Narbonenſe provinciale.	*ibid.*
907.	Narbonenſe apud S. Tiberium in pago Agathenſi.	*ibid.*
909.	Magalonenſe apud Juncarias.	519
	Troſleianum.	520
	1. Præfatio.	521
	2. Adlocutio Herivei archiep.	*ibid.*
	3. Capitula xv.	524
	4. Subſcriptiones.	564
	5. Nota Jac. Sirmondi S. J.	*ibid.*
910.	*Guillelmi comitis Arvernorum & Aquitaniæ ducis teſtamentum, ſeu prima Cluniacenſis monaſterii fundatio.*	565
910.	VITA ANASTASII PAPÆ III.	567
911.	* Narbonenſe concilium apud Fontem coopertum.	568
912.	VITA LANDONIS PAPÆ.	568
	* Turonenſe concilium.	569
913.	VITA JOANNIS PAPÆ X.	569
	Caroli Simplicis epiſtola ad epiſcopos Galliæ.	571
	Nota Iac. Sirmondi S. I.	573
	Herimanni archiepiſcopi Colonienſis, ad Richarium abbatem epiſtola.	574
	Ioannis papæ X. epiſtolæ tres.	ibid. & ſeq.
†	Conſtitutiones ex concilio Galteri archiepiſcopi Senonenſis.	577
915.	*Cabilonenſe concilium.	578
921.	Troſleianum.	579
922.	* Confluentinum.	*ibid*
	1. Præfatio.	*ibid.*
	2. Capitula v.	580
923.	Remenſe incerti loci.	581
924.	Troſleianum.	*ibid.*
926.	Carilocenſe.	582
927.	Troſleianum.	*ibid.*
	Duiſbergenſe.	*ibid.*
928.	Grateleanum.	582. & 585
929.	VITA LEONIS PAPÆ VI.	582
929.	VITA STEPHANI PAPÆ VII.	590
931.	VITA JOANNIS PAPÆ XI.	590
932.	Erpfordienſe concilium.	591
	1. Præfatio.	*ibid.*
	2. Capitula v.	592
933.	Ad caſtellum Theoderici.	*ibid.*
935.	Apud ſanctam Macram.	593
936.	VITA LEONIS PAPÆ VII.	593
	* *Ejuſdem epiſtolæ tres.*	594. & ſeq.
939.	STEPHANI PAPÆ VIII. VITA.	599
940.	*Leges eccleſiaſticæ Hoeli principis Vualliæ.*	600
aut cir.	* *Ratherii Veron. epiſc. ſynodica.* Append.	1268
941.	Sueſſionenſe concilium.	606
942.	*Præceptum Adelberonis Metenſis epiſcopi de monachis in cœnobio S. Arnulſi clericorum loco conſtitutis.*	607
	Nota Iac. Sirmondi S. I.	608
	* Bonnenſe concilium. *Append.*	1237
943.	VITA MARINI PAPÆ II.	608
	* Bundenſe concilium. *Append.*	1237
943. aut cir.	*Conſtitutiones Odonis ſeu Odæ Cantuarienſis archiep.*	609
	1. *Præfatio.*	ibid.
	2. *Conſtitutiones x.*	ibid.
	3. *Epiſtola ſynodalis.*	611
944. aut cir.	*Leges eccleſiaſticæ Edmundi regis Angliæ.*	612
	Earumdem priſca verſio.	615
944.	Trenorchianum, ſeu Tornuſianum concilium.	617
	Conſtantinopolitanum conciliabulum.	*ibid.*
946.	AGAPETI PAPÆ II. VITA.	618
	Ejuſdem epiſtolæ duæ.	ibid. & ſeq.
947. circ.	* Helenenſe concilium in Fontanis.	621
947.	Virdunenſe.	622
948.	Moſomenſe.	*ibid.*
	Ingilenheimenſe.	623
	1 Præfatio.	*ibid.*
	2. Canones decem.	624
	3. Synodi ejuſdem narratio altera, cum epiſtola Artaldi ad ſynodum.	626. 627
	4. Nota Jac. Sirmondi S. J.	632
	Laudunenſe.	*ibid.*
	Trevirenſe.	*ibid.*
	Londonienſe.	633
949.	Romanum.	634
950.	Landavenſis ſynodus.	*ibid.*
952.	Auguſtanum concilium.	635
	1. Præfatio.	*ibid.*
	2. Capitula xi.	636
953.	Apud ſanctum Theodericum concilium.	637
†	Landavenſis. ſynodus.	*ibid.*
954.	* Ravennatenſe concilium. *Append.*	1237
955.	* Burgundicum.	639
955.	JOANNIS PAPÆ XII. VITA.	640

ANNO CHRISTI

Epiſtola ejus ad S. Dunſtanum Cantuar. 641
959. * *Reſcriptum papæ pro excommunicatione Iſuardi & ſociorum.* 642
962. *Diploma Ottonis Imp. de confirmatione jurium Romanæ eccleſiæ.* 643
* *Additio ad eandem conſtitutionem.* 646
Concilium ad Matronam fluvium in pago Meldenſi. 647
* Additio ex Hugone Flaviniac. *ibid.*
963. Romanum conciliabulum. 648
Duæ Ottonis ad Joannem papam epiſtolæ. 650. & 651
Una Joannis ad illum. 650
Conſtantinopolitanum concilium. 653
964. Romanum. *ibid.* & * *Append.* 1238
Brandanfordenſe. 657
Edgari privilegium Dorobernenſe. 658
964. BENEDICTI PAPÆ V. VITA. 658
Romanum conciliabulum. 659
* Additio ad hoc conciliabulum. *Append.* 1238
Edgari charta de ejiciendis clericis conjugatis, & introducendis monachis. 660
965. JOANNIS PAPÆ XIII. VITA. 662
*Ejuſdem epiſtolæ quatuor, * quarum duæ nunc primum editæ.* 663. & ſeq.
Edgari privilegium pro Vvintonienſi monaſterio. 667
Alia ejuſdem regis charta pro eodem. 674
967. Ravennate concilium. *ibid.*
1. * Diploma de depoſitione & excom. Heroldi Saliſburg. arch. & ſubſtitutione Friderici. *ibid.*
2. * Inſtitutio archiepiſcopatus Magdeburg. 676
† *Leges eccleſiaſticæ regis Edgari.* 680
1. *Antiqua earumdem verſio.* 681
2. *Canones* LXVII. *pertinentes ad leges Edgari: de ordinatorum vivendi formula.* 682
3. *Canones alii, de confeſſione, &c.* 687
4. *Edgari oratio adverſus clericos conjugatos.* 696
969. Anglicum concilium. 698
* Romanum. *Append.* 1238
970. Londonienſe. 702
971. Romanum. 705. *ſecundo*
972. Apud montem ſanctæ Mariæ in pago Tardanenſi. *ibid.*
1. Privilegium Joannis papæ pro Moſomenſi cœnobio, in hoc concilio lectum. *ibid.*
2. Decretum Adalberonis epiſc. Remenſis pro eodem. 706. *ſecundo*
3. * Subſcriptiones decreti. 709
972. DONI PAPÆ II. VITA. 710
Ingilenheimenſe concilium. *ibid.*
972. BENEDICTI PAPÆ VI. VITA. 710
Epiſtola ejuſdem ad Fridericum Saliſburg. epiſc. & comprovinciales. 711
973. Mutinenſe concilium. 712
* Ejuſdem concilii acta ex Rubeo. *ibid.*

ANNO CHRISTI

* Marzalienſe. *Append.* 1241
974. *Charta Edgari de ejectis a ſe clericis ſæcularibus e cœnobio Malmesburienſi, inductiſque monachis.* 714
975. BENEDICTI PAPÆ VII. VITA. 715
* *Pilgrimi Laureacenſis præſulis epiſtola ad Benedictum papam VII.* 716
* *Benedicti papæ epiſtola ad Gallos & Germanos, de Laureacenſi eccleſia & præſule.* 718
975. Conſtantinopolitanum concilium. 720
Remenſe. 721
Wintonienſe. *ibid.*
977. Kyrtlingtonienſe. 724
978. Calnæ villæ concilium. *ibid.*
Ambreſbyrienſe in pago Wiltonienſi. *ibid.*
† *Leges presbyterorum Northumbrenſium.* 725
980. * Senonenſe. *Append.* 1242
983. Romanum. 729
* *Et Append.* 1243
984. JOANNIS PAPÆ XIV. VITA. 729
985. JOANNIS PAPÆ XV. VITA. 730
Ejuſdem epiſtolæ tres. ibid. & ſeq.
988. Landavenſis ſynodus. 732
989. Romanum concilium. *ibid.*
* Karrofenſe. 733
* Remenſe. 734
1. * Libellus fidelitatis Arnulfi archiep. *ibid.*
2. * Arnulfi commonitorium & anathema in prædones Remorum. 735
990. Silvanectenſe. 736
1. * Invectiva epiſcoporum Remenſis diœceſeos. *ibid.*
2. * Anathema in reos. *ibid.*
3. * Epiſtola ſynodica. 737
* Epiſtola Hugonis Franc. regis ad Joannem papam, adverſus Arnulfum Remenſem archiepiſc. *ibid.*
* Ad eumdem epiſtola epiſcoporum Remenſis diœceſeos. 738
991. Remenſe conciliabulum. *ibid.*
1. * Ejuſdem Remenſis conciliabuli altera narratio Jac. Sirmondi. 738. *ſecundo*
2. * Libellus abdicationis Arnulfi. *ibid.*
3. * Electio Gerberti in Remenſem archiepiſcopum. 739
4. * Profeſſio fidei Gerberti Remorum archiepiſc. *ibid.*
984. circ. * Remenſe. 740
* *Gerberti Remorum arch. ad Fulconem epiſcopum Ambianenſem epiſtola.* ibid.
990. * Narbonenſe concilium. 742
993. Romanum. 741
994. * *Diploma regum Hugonis & Roberti, in confirmationem fundationis Burguliacenſis cœnobii.* 742
Miſcella epiſtolarum in Arnulfi & Ger-

ANNO CHRISTI
berti Remenſ. arch. cauſa. 743
994. I. * Hugonis Francorum regis ad Joann papam. *ibid.*
II. * Gerberti Remorum archiep. ad Conſtantinum Miciacenſem abbatem. 744
III. * Ejuſdem ad Siguinum arch. Senonenſem. *ibid.*
IV. * Ejuſdem ad Adelaidem imperatricem, & epiſcopos Remenſis diœceſeos. 745
995. * Moſomenſe concilium. 747
Remenſe. 750
996. GREGORII PAPÆ V. VITA. 751
Ejuſdem epiſtolæ quatuor. 752. & ſeq.
Romanum I. concilium. 757
1. Litteræ principum & baronum Germaniæ ad Innocentium papam III. 761
2. Ad eundem litteræ aliæ principum & magnatum Germaniæ. 763
* Additio ad idem concilium. *Append.* 1245
997. * Ravennatenſe concilium. 766
Capitula III. ejuſdem concilii. 769
997. * Ticinenſe. 770
aut cir. * Sandionyſianum *ibid.*
* Additio ad idem concilium ex ſchedis MSS. 771
998. * Romanum II. 772
* *Conſtitutio Ottonis III. contra dilapidantes bona eccleſiaſtica.* 774
999. SILVESTRI PAPÆ II. VITA. 775
Omiſſis epiſtolis ſeorſim editis, quas Gerbertus nondum papa ſcripſit: * *tres exhibemus.* 777. & ſeq.
Romanum concilium. 780
* Pictavenſe. *ibid.*
1001. * Romanum II. *Append.* 1246
1002. * Romanum III. *Append. ibid.*
* Gallicana varia. 782
1003 VITA JOANNIS PAPÆ XVI. 782
1003. VITA JOANNIS PAPÆ XVII. *ibid.*
1005. Tremonienſe concilium. 783
1006. Francofordienſe. *ibid.*
1. * Acta ejuſdem, ex tabulario eccleſiæ Bambergenſis. 784
2. * Diploma Joannis XVII. quo confirmat epiſcopatum Bambergenſem. 785
1008. * Kalenſe concilium. 787
1009. * *Barcinonenſis conventus.* Append. 1248
aut cir. Ænhamenſe. 789
Idem juxta aliud exemplar. 790
1009. VITA SERGII PAPÆ IV. 802
Sermo ſynodalis a S. Udalrico, deinde ab aliis epiſcopis uſurpari ſolitus. 803
1011. Bambergenſe concilium. 806
* *Et append.* 1248
1012. *Leges eccleſiaſticæ Æthelredi.* 807
1012. VITA BENEDICTI PAPÆ VIII. 809
* *Ejuſdem epiſtola ad epiſcopos Burgundiæ, Aquitaniæ, & Provinciæ, pro Cluniacenſi monaſterio.* 810
1012. *Privilegium Henrici Imp. de confirmatione patrimoniorum Rom. eccleſiæ.* 813
Diploma Canuti regis Angliæ, de eccleſia Dorabernienſi. 817
Legionenſe concilium. *ibid.*
1020. Ticinenſe concilium. 819
circ. 1. Præfatio Benedicti papæ. *ibid.*
2. Capitula VII. 829
3. Reſponſio Auguſti. 831
4. Edictum ejuſdem pro concilii confirmatione. *ibid.*
1014. * Ravennate. 833
1015. * Romanum. 834. *male* 814
1017. Aurelianenſe. 836
1020. * Airiacenſe. 842
circ. * *Toloſanus conventus.* 843
* Et Append. 1248
1021. Wintonienſe concilium. *ibid.*
1022. Salegunſtadienſe. 844
Aquiſgranenſe. 853
1023. Moguntinum. 854
1024. JOANNIS PAPÆ XVIII. VITA. 855
* *Vuillelmi Divionenſis abbatis epiſtola ad Ioannem XVIII.* ibid.
* *Ioannis XVIII. epiſtolæ tres.* 856. & ſeq.
1025. * Anſanum concilium. 859
1027. * Francofordienſe. *Append.* 1248
* Helencuſis ſynodus. *Append.* 1249
1028. * Moguntinum in Geizlete. 860
* Karrofenſe. *ibid.*
1029. Lemovicenſe I. 860. 887
Aurelianenſis conventus. 860
* In Palithi concilium. 861
1031. *Canuti regis Angliæ epiſtola ad omnes Anglos, Roma miſſa.* ibid.
1032. *Ejuſdem charta, qua omnes cauſas inſulæ Glaſtoniæ, abbatis ſupponit judicio.* 863
1031. Bituricenſe concilium. 864
1. Præfatio. *ibid.*
2. Canones XXV. 865
3. * Aymonis archiepiſc. Bituricenſis edictum. 868
Lemovicenſe II. 869
Seſſio I. *ibid.*
Seſſio II. 891
* *De Bellovacenſi concilio fictitio.* 910
* Gallicana varia. *ibid.*
* Triburienſe. 913
* Pictavenſe. 914
1032. *Leges eccleſiaſticæ Canuti regis Anglorum, &c. e Saxonico tranſlatæ.* ib.
Aliæ ex duplici verſione. 920. 925
Aliæ e ſæcularibus collectæ. 932
* *Conventus Rivipullenſis.* 935
Pampilonenſe concilium. *ibid.*

An. Ch.		
1033.	VITA BENEDICTI PAPÆ IX.	935
1035.	* Triburienſe concilium.	937
1036.	* Pictavenſe.	*ibid.*
1037.	* Romanum. *Append.*	1250
1038.	*Gerundenſis conventus.*	938
	* *Auſonenſis conventus.*	ibid.
1040.	* *Vrgellenſis conventus.*	ibid.
	* *Vindocinenſis conventus.*	ibid.
	Venetum concilium.	940
1041.	* Concilia in diverſis Galliarum locis.	*ibid.*
1042.	* Cæſenatenſis ſynodus.	941
1043.	* Narbonenſis provinciæ concilium.	*ibid.*
1044.	* Conſtantienſe concilium.	942
1044.	VITA GREGORII PAPÆ VI.	942
1045.	* *Decretum Guifredi epiſcopi Narbonenſis, & Olibæ epiſcopi Auſonenſis.*	ibid.
1046.	* *Arulenſis conventus.*	943
	Sutrinum concilium.	*ibid.*
1047.	VITA CLEMENTIS PAPÆ II.	944
	Epiſtola ejuſdem ad Ioannem Salernitanum archiepiſcopum, de pallio.	ibid.
1046.	* Romanum I. *Append.*	1251
1047.	Romanum II.	946
1048.	VITA DAMASI PAPÆ II.	946
	* Senonenſe concilium.	*ibid.*
1049.	VITA LEONIS PAPÆ IX.	947
	Ejuſdem epiſtolæ XIII.	949. & ſequent.
	* *Ejuſdem aliæ ſex.*	994. & ſeq.
	Diploma de decimis Vaticanis.	985
	Diploma ſuppoſititium de corpore S. Dionyſii.	989
	Commemoratio rerum a legatis apoſt. geſtarum Conſtantinopoli adverſus Michaelem.	991
	Leges eccleſiaſticæ Maccabæi regis Scotorum.	1003
	Canones Ælfrici ad Vulſinum epiſc.	ibid.
†	*Capitula incerti autoris, loci, & temporis, ad eccleſiæ regimen.*	1008
	Leges S. Edvvardi regis in Anglia.	1010
	Alia ejuſdem Nortmannico idiomate.	1024
	Romanum I. concilium.	1027
	* Romanum ſuppoſititium. *Append.*	1253
	* Ticinenſe.	1028
	Remenſe.	*ibid.*
	Moguntinum.	1046

An. Ch.		
1050. circ.	* Rotomagenſe.	1047
	1. Epiſtola ſynodica.	*ibid.*
	2. Canones XIX.	1048
	* *De Berengarii damnatione multiplici, opuſculum anonymi.*	1050
	Romanum II. concilium.	1052
	* *De Ioannis Scoti libro.*	1053
	* *Epiſtola Berengarii ad Lanfrancum.*	1054
	* *Brionenſis conventus.*	ibid.
	Vercellenſe concilium.	1055
	* *Berengarii ad Aſcelinum epiſtola.*	1056
	* *Aſcelini ad Berengarium.*	1057
	* Pariſienſe concilium.	1059
	* *Epiſtola Theoduini Leodienſis epiſc.*	1061
	* *Epiſtola Berengarii ad Richardum.*	1062
	Coyacenſe concilium.	1063
	* Sipontinum.	1066
1051.	Romanum III.	*ibid.*
1052.	Mantuanum.	1067
	* *Lemovicenſis conventus ad electionem Itterii epiſc.*	1068
1053.	* *Sandionyſianus conventus.*	1069
	Romanum IV. concilium.	1071
1054.	* Narbonenſe.	1072
	* *Barcinonenſis conventus.*	1077
	* Moguntinum concilium.	*ibid.*
1055.	VICTORIS PAPÆ II. VITA.	1077
	* *Epiſtola ejuſdem de privilegiis eccleſiæ Silvæ Candidæ.*	1078
	Florentinum concilium.	1079
	Lugdunenſe.	1080
	Turonenſe. *	1081
1056.	Colonienſe.	1082
	Apud S. Ægidium in provincia Narbonenſi.	*ibid.*
	Landavenſis ſynodus.	1083
	Toloſanum concilium.	1084
	* Querimonia Berengarii vicecomitis Narbon. adverſus Guifredum archiep. Narbon. *Append.*	1254
	Compoſtellanum.	1087
1057.	* Romanum.	*ibid.*
1057.	STEPHANI PAPÆ IX. VITA.	1087
	Ejuſdem epiſtola ad Gervaſium Rem. archiep.	1088
	* *Alia ad Pandulfum Marſicanum epiſc.*	1089
1058.	* *Helenenſis conventus.* Append.	1259
	* *Barcinonenſis conventus.* Append.	ibid.
1058.	VITA NICOLAI PAPÆ II.	1090
	Ejuſdem epiſtolæ VI.	1091. & ſeq.
	* *Aliæ duæ.*	1095. & ſeq.
	* *Gervaſii Remorum archiepiſcopi ad*	

Anno Christi		
	eundem epiſtola.	1097
	Sutrinum concilium.	1098
1059.	Romanum.	1099
	1. Canones XIII.	*ibid.*
	2. Decretum contra ſimoniacos.	1100
	3. Berengarii abjuratio.	1101
	4. Conſtitutio de electione Romani pontificis.	1103
	5. * Subſcriptiones.	*Append.* 1159
	Amalphitanum.	1105
	* Beneventanum.	*ibid.*
	Remenſis conventus.	1107
1060.	* Turonenſe concilium.	1108
	* Stephani cardinalis epiſtola ad I..... epiſcopum Dolenſem.	1111
	* Jaccetanum.	*ibid.*
1061.	VITA ALEXANDRI PAPÆ II.	1112
	Conſtitutiones praſcripta Mediolanenſibus.	1119
	Ejuſdem epiſtolæ XXV.	1115. & ſeq.
	* *Alia* XX.	1134. & ſeq.
	* *Fragmenta epiſtolarum ejuſdem.*	1151. & ſeq.
	Baſileenſe conciliabulum.	1155
1062.	Oſborienſe concilium.	1156
	* In Aragonia apud S. Joannem Rupenſem.	1173
1063.	Romanum I.	1175
	* Cabilonenſe.	1177
	* *Moyſſiacenſis conventus.*	1179
1064.	Mantuanum concilium.	*ibid.*
An. Ch.	Barcinonenſe.	1180
1064.	* Additio ad Barcinonenſe concilium.	1181
1065.	Romanum II.	*ibid.*
	Romanum III.	1182
	* Eduenſe.	1183
	* Helenenſe.	1184
1066.	*Vveſtmonaſterienſis conventus.*	1186
1068.	* Auſcenſe concilium.	1195
	* Toloſanum.	1196
	* Hiſpanica concilia varia.	1197
1069.	Moguntinum I. concilium.	1198
	* Epiſtola Sigefridi Mogunt. arch. ad Alex II.	1200
1070.	* Anſanum II.	1201
	Wintonienſe.	1202
	* Windleshorenſe.	1203
	* Londinenſe.	*ibid.*
1071.	* Pedredanum.	1204
	Moguntinum II.	*ibid.*
	* Sigefridi Moguntini archiep. epiſtola ad Alex. II.	1205
	* Acta concilii Moguntini.	1206
1072.	Anglicanum.	1211
	Lanfranci epiſtola ad Alexandr. II.	1215
	* *B. Lanfranci arch. Cantuarienſis epiſtola canonica* XIII.	1216. & ſeq.
	* Rotomagenſe concilium.	1225
1073.	Erphordienſe conciliabulum.	1230
	* Sigefridi Moguntini archiep. ad Hildebrandum R. E. archidiaconum epiſtola.	1232
	* Ejuſdem ad Alexandrum II.	1233

APPENDIX. 1235

Quæ hac Appendice continentur, ad ſuos annos ſingula in hoc Syllabo jam relata ſunt.

BIBLIOTECA

VITA

VITA ET EPISTOLÆ
IOANNIS PAPÆ VIII.

Anno Christi 872. Ex libro quem ſub nomine Levitæ edidit Serarius.

IOANNES ᵃ ſedit annos decem, dies duos. Hic decreto ſuo ſtatuit, ut nulli ducum liceat quemlibet epiſcopum in præſentiam Romani præſulis introducere, vel cenſus ab eo ad ſumptus publicos, ſeu dona quælibet exigere, ſed nec coram laicis epiſcopum conceſſit. Clericos & ſanctimoniales, pupillos & viduas ſub tutela epiſcoporum eſſe decrevit, & eos ad ſæcularia judicia trahi modis omnibus interdixit. Quemlibet autem ducem vel alium contra hæc agentem, excommunicandum eſſe decrevit; perſeverantem vero anathematis vinculo innodandum.

Idem inter cetera de decimis ſacerdotibus dandis ita præcepit. Quas ſcilicet decimas unumquemque fidelem illi ſacerdoti dare cenſuimus, in cujus parochia eum procul dubio conſtat ſub epiſcopi proprii ditione, quia ad hoc recipiendum ab epiſcopo ſuo eſt conſtitutus, manere, & ideo nullum alterius diœceſeos ſacerdotem aut Levitam alteri jure * ea novum debita hujuſmodi audire impudenter, vel temere quærere, aut accipere * damnationem vel donationem. Eum vero, qui aliter dare vel accipere præſumpſerit, eccleſiaſtica communione tamdiu judicamus manere privatum, donec ſecundum hoc noſtræ apoſtolicæ auctoritatis capitulum ſtuduerit agere.

Locus mendoſus.

** f. Canonum*

** for. tantum donationem.*

Hujus temporibus Lodevvicus imperator ab Adalgiſo Beneventano duce conſtrictus, timore vitæ, jurejurando firmavit, numquam ſe Beneventi fines ultra intraturum, neque ex periculo injuriæ tunc ſibi illatæ vindictam aliquando exacturum. Ab hoc autem juramento poſtmodum prædictus papa eum Romæ abſolvit auctoritate Dei & ſancti Petri, affirmans nihil ſibi obeſſe, quod ob mortis periculum evadendum coactus fecerat, nec ſacramentum eſſe dicendum, quod contra ſalutem reipublicæ, quamvis cum multis execrationibus, fuerit prolatum.

NOTA SEVERINI BINII.

Quando pontifex factus ſit Ioannes VIII.

ᵃ *Ioannes.*] Anno redemptoris 872. decimonono Kalendas Ianuarii, teſte Aimoino, Ioannes patria & natione Romanus ex archidiacono factus eſt pontifex hujus nominis octavus, electione, unctione & coronatione Caroli Calvi, Ludovici Balbi ᵃ, & Caroli Craſſi trium imperatorum poſt obitum Ludovici II. ordine prædicto ſuccedentium celeberrimus, ut ex notis conciliorum infra cognoſcere poteris.

Tres imperatores elegit & coronavit.

ᵃ Lud. Balbus non imperavit.

Hic, cum Saraceni totam fere Italiam depopularentur, omni auxilio hominum, in quibus ſpem expellendorum Saracenorum collocaverat, plane deſtitutus, a barbaris & infidelibus pacem & quietem annuo cenſu ac tributo redimere coactus fuit: idque juſto Dei permiſſu contigiſſe videtur, ut ſcilicet hoc exemplo ſuo inſtructus agnoſceret, ſe poſt obitum Ludovici imperatoris II. ſuaſu maleſuadæ carnalis prudentiæ Carolum, a quo contra Saracenos majora quam a Ludovico ᵃ fratre ſubſidia expectabat, male elegiſſe, creaſſe & coronaſſe imperatorem, quem propter alieni regni invaſionem, exemplo prædeceſſoris ſui Hadriani II. eccleſiaſticis cenſuris merito exagitaſſe debebat. Photium, qui per fraudem & impoſturam admirabilem, quam idem Nicetes prolixius enarrat, eiſque Ignatius adhuc vivens reditum ad eccleſiam, prout octava ſynodo conſtitutum fuerat, juſte denegaverat, Ioannes papa, petentibus illud Baſilii imperatoris & Hieroſolymitani patriarchæ legatis, poſt obitum Ignatii ad communionem eccleſiæ recepit, ejuſque reditum ad ſedem patriarchalem non ſine gravi exiſtimationis ſuæ jactura, notaque cathedræ pontificiæ turpiſſima approbavit. Ne Photius ante finem vitæ ad pœnitentiam reciperetur, in concilio œcumenico VIII. non tantum conſtitutum, verum etiam ſingulorum juramento firmatum erat. Non ignarus hujus conſtitutionis ſacratiſſimæ, neque immemor fortaſſe ſui ipſius juramenti pontifex, contumacem hæreticum nulla ratione ad pœnitentiam, multo minus ad dignitatem patriarchalem recepiſſe, ſed potius anathematis ſententia perculiſſe debebat. Impetraverat iſta Photius ſine dubio per interceſſionem Baſilii, per unionis, pacis & concordiæ eccleſiaſticæ, auxiliique contra Saracenos ferendi promiſſionem, perque falſorum plurium enarrationem, quaſi omnes orthodoxi pro ſui reſtitutione intercederent: verum iſta ratione non tam Ioannes excuſatur, quam majore ignominia afficitur, ut qui ab eunucho & ſemiviro omni robore enervatus, ſe feminam potius quam virum eſſe declaraverit. Si quis cum Baronio crederet, ex hoc facto fabulam de Ioanne VIII. non papa, ſed papiſſa, originem ſumpſiſſe, non male forraſſe ſentiret. Hæc ex Niceta & Aimoino Baron. tom. 10. in vita Ioannis.

ᵃ Errat hic in multis Binius, ut dicemus in notis.

Photium cum detrimento honoris ſui recepit.

EPISTOLA I. IOANNIS PAPÆ VIII.
AD BOSONEM COMITEM.

Agit gratias, quod ejus opera legati ad imperatorem pervenerint, & illis injuncta confecta ſint; eumque rogat, ut quamprimum auxilia ſibi contra Saracenos mittenda curet.

Ioannes epiſcopus Boſoni illuſtriſſimo comiti.

CARISSIMÆ tuæ nobilitati laudes Chriſto domino referentes, gratias agimus, & hanc præconiis efferentes, in eodem domino gratulamur, cujus gratia noſtro fultus amore, miſſis apoſtolicæ noſtræ ſedis, facilem aditum perveniendi ad ſereniſſimi domini Caroli ſemper Auguſti ſpiritualis filii noſtri præſentiam non indebita tribuiſti; & ut ea, quæ ſibi a nobis dicenda injuncta fuerant, aure ſuæ pietatis adverteret, & ad congruentem effectum perduceret, ſuadere curaſti. Quod cum Deus omnipotens imperatoriæ magnitudini ut fieret, inſpiraverit; te tamen, qui noſtri ſtudii cooperator effectus es, admodum collaudamus, &, ut diximus, gratias tuæ induſtriæ referentes, & pro his & pro aliis retribuere tibi viciſſitudinem non omittemus,

De Boſone Regino l. 2. chron. Aimoin. lib. 5. cap. 14. 27. 31. & aliis in locis.

Nec non & quidquid honori tuo congruit, vel ad utilitatem tuam creſcere cognoverimus, incunctanter exequi procurabimus; & grato amore, adjuvante domino, quouſque perficiamus, elaborabimus. Tu vero fili cariſſime, ſicut cœpiſti, ad infidelium noſtrorum, vel ſanctæ Dei eccleſiæ adverſantium tyrannidem funditus abolendam magis ac magis inſiſte; ut qui ſanctam Romanam eccleſiam in multis lædere non formidarunt, tali ſententia, imo judicio percellantur, ut deinceps, quemadmodum es pollicitus, recuperationis locum nunquam inveniant. Ceterum quia pro maxima neceſſitate hujus noſtræ regionis, quam Saraceni pene totam depopulati ſunt, audivimus imperiale adjutorium uſque ad nos eſſe mittendum; gloriam nobilitatis tuæ nimium deprecamur, ut idem adjutorium, vel virorum exercitum, qui utinam jam præſens adeſſet, nullo modo illis in partibus moram pati permittat.... veniendo eos exhorteris, ut urgeas, vitiliterque quouſque veniant, pro Dei noſtroque amore inſiſtas quia niſi citiſſime venerint & nobis opem contulerint, pejora prioribus fieri formidamus; ac per hoc domno imperatori peccatum & damnum oriri poterit, & quia eccleſia Dei, vel oves paſcuæ ejus fortiter diſcerpuntur ipſum nomen Chriſtus, quod abſit, in gentibus blaſphemari. Data Kalendis Septembris, indictione decima.

II. AD LVDOVICVM REGEM.

Diſſenſiones inter ipſum & imperatorem ſcribit ſe non poſſe ſedare, niſi alteram prius audiat partem: interea monet, ut pacem cum omnibus, & præcipue cum imperatore ſervet, & ſubjectos compeſcat.

Ioannes epiſcopus dilecto filio Hludowico glorioſo regi.

Epistolas tuæ dilectionis, non quidem diverſas ſuſcepimus: quas relegentes, ea in eis reperimus, quæ, niſi nos cariſſimi filii noſtri ſereniſſimi quoque imperatoris domni Caroli ſemper Auguſti prior querela pulſaret, non ſolum admitteremus, verum etiam priuſquam putares inveſtigaremur, atque diſcuteremus, rectique lancee libraminis, quod & facturos nos, Deo juvante, confidimus, penſaremus. Sed quia una pars ſine altera facile audiri non debet interim deliberative non ſcribimus: quin potius gloriam tuam monemus, & auctoritate apoſtolica obteſtamur, ut pacem cum omnibus, & præcipue cum eodem imperatore conſervans, tibi ſubjectos compeſcas, & ab omnibus ſcandalis, vel factioſis conſpirationibus uſque ad noſtram diſcuſſionem (ſicut per re ſperamus) removeas. Quia nos, qui ſacerdotum domini matura volumus eſſe judicia, nec illi, nec tibi contra juſtitiam favere ſtudemus. Hujus rei gratia (mediante ſancti Spiritus gratia) per noſtræ mediocritatis ſtudium, quidquid illud eſt, volumus diffiniri; & quod adhuc ſuſpendendum duximus, jam digna deliberatione, juvante domino, diſpenſationis noſtræ judicio terminabimus. Data Kalendis Septembris, indictione decima.

III. AD GVAIFERIVM PRINCIPEM SALERNITANVM.

Oſtendit ſe paratum eſſe firmare pactum quod fecerat: rogatque ſibi ad ipſum eunti hoſpitium parari.

Ioannes epiſcopus dilecto filio Guaiferio glorioſo principi.

Qvia te non ſolum legatorum noſtrorum inter relata fidelium circum eccleſiæ noſtræ Romanæ regimen, cui Chriſto præſidemus auctore, devotum cognovimus, tuumque ſtrenuiſſimum generum Pulcari præfectum, verum etiam cum pro liberatione totius patriæ, ut nobis a Chriſto cura commiſſa eſt, in veſtras partes veniſſemus, pro certo fidelem reperimus: ideoque pactum quod periſti, ut promiſeramus pontificali vera aſſertione a dilecto filio noſtro Carolo imperatore Auguſto, jure vobis firmandum, poteſtate, per revertentes venerabiles legatos eccleſiæ noſtræ accepta juſte ac legaliter adfuturum ſtatuere ſumus parati; ſimulque mihi & novo agmini comitatum volo præparetis. ut dixerim ita. hoſpitium, fideleſque noſtros incepta corroborate fidelitate, ac infidelibus, prout poteſtis, frenum redargutionis imponite, noſtrumque adventum, Deo duce, ſperate.

De Guaifero principe Salernitano Leo epiſcopus Oſtienſis libro 1. chron. Caſſ. c. 42 & 44.

IV. AD CLERVM, ORDINEM ET PLEBEM SANCTÆ VVALVENSIS eccleſiæ.

Invehitur in quemdam eccleſiæ Vvalvenſis invaſorem, legitimo adhuc ſuperſtite epiſcopo. laudat eos quod illum minime recipiendum duxerunt, ſimul præcipiens, ne unquam eum admittant, alioquin excommunicationis ſententiam minatur.

Ioannes epiſcopus clero, ordini & plebi ſanctæ Vvalvenſis eccleſiæ.

Qvia ſolicitudinis nos, quam pro omnibus Dei eccleſiis circumſpiciendis ſuſcepimus, maxima cura conſtringit, ut vel proviſa vitia reſecemus, vel rumore comperta, ne pullulent, vigilemus; latere vos nolumus perveniſſe ad nos, quod quidam, calcata reverentia canonicæ diſciplinæ, contra omne fas, imo contra legem eccleſiaſticam ſuperſtite veſtro paſtore velit auſu temerario veſtram ſinceritatem corrumpere; & (quod dictu nefas eſt) plebem ipſam invadere, gregemque dominicum, videlicet voſmetipſos diſcerpere; ſchiſmata generare, & Deum in hoc ad iracundiam provocare: habens quaſi auctoritatem ſæcularium id peragendi, & quæ ab eis, imo a nobis, vivente veſtro epiſcopo, jure dari non poteſt, nequiter exercendi. Quod tantum fieri prohibemus, tantumque deteſtantes abominamur, quantum contra canonicæ auctoritatis cenſuram, & contra divinæ legis traditionem, vel veterum patrum exempla, tale quid attentari cognoſcimus, ut vivente uno epiſcopo, ac ſuperſtite conſiſtente, alter vel non petitus, vel qui peti non poteſt, nec etiam debet, ſedem viventis invadat; & hanc vel ſine noſtro conſultu, ut ita dixerim, expetat: vel quia (ſicut diximus) ſupereſt, in cor ejus aſcendat talia cogitandi. Verum nos primum vobis gratias agimus, quia (ſicut didicimus) veſtro epiſcopo fidem debitam conſervantes eumdem invaſorem non recipiendum eſſe propoſuiſtis. Deinde noſtri apoſtolatus monitis omnium veſtrum devotionem hortamur, præcipimus, ac ſuademus, ut eodem veſtro epiſcopo vivente. nulli unquam mortalium vos conanti forte decipere, præbeatis aſſenſum, ut vel in modico a fidelitate ipſius veſtri epiſcopi qui nunc eſt, ſcilicet venerabilis Arnulfi,

Arnulſi, quoquomodo diſcedatis: quin potius omnem honorem ac reverentiam juxta ſacros canones ei impendere ſtudeatis, ut magis unde vobis gratias referamus habere poſſimus: ſcientes nos nullo modo in tali nefando opere conſenſuros, ſed potius & factores & eorum conſentaneos punituros. Verumtamen ſi hanc noſtram legitimam obteſtationem vos in aliquo ab his deviare cognoverimus, & habentes hanc noſtram auctoritatem vos omnium ambitioſorum factionibus contraire minime ſenſerimus, vel ſi quomodocumque talia facere tentanti vos conſenſum præbere ſaltem clanculo, quod abſit, didicerimus; ſciatis quia & vos anathemati ſubmittemus, & illum pari ſententia condemnantes, omne ſacerdotalis officii miniſterium, ut unquam nullis præſideat, ei perpetuo adimemus. Data, &c. indictione decima.

V. De Neapolitanorum duce ejus fratre queritur, qui ſuis monitis non parebat. Quare hortatur, ut ab eo ſe ſeparet; alioquin cum eo ac ceteris fautoribus anathemati ſubjicietur.

* Forte *Athanaſio epiſcopo Neapolitano*, ad quem nonnullæ infra ſcribuntur epiſtolæ: cujus meminit Leo Oſtienſis, li. 1. chron. Caſſ. c. 42. Fuit autem hic nepos & ſucceſſor ſancti Athanaſii, cujus mentio eſt in martyrol. Rom. die 15. Julii.

Ioannes epiſcopus *

MULTA per nos per deceſſoreſque noſtros reverendos pontifices duci Neapolitanorum, imo duci cæcorum, miſſis & epiſtolis diſcurrentibus dicta ſunt, quæ locum in ejus corde nullum penitus invenerunt: quia profecto viſceta ipſius verba vitæ æternæ recipere renuerunt. Iudæis enim dominus dicit: *Qui ex Deo, verba Dei audit; propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.* *Si quis*, inquit, *diligit me, ſermonem meum ſervabit:* ergo probatio dilectionis, exhibitio eſt operis. Probatur igitur germanus tuus non diligere Deum, qui mandata ejus participando cum perfidis non cuſtodit. Nam Ioannes apoſtolus ait: *Qui dicit quia diligit Deum, & mandata ejus non cuſtodit, mendax eſt.* Sed nos poſtremo, nec etiam ſic contempti, quæ ad ſalutem ejus & cunctorum pertinebant, neglex imus: unde non angelus, non legatus quilibet, (ut de redemptore noſtro prophetice dictum eſt) ſed ad ſalvandos eos ipſe per ſemetipſum apoſtolatus noſter adveniens, quid eſt quod debuit facere, & non fecit? licet ipſe, ut cum propheta dicamus, converſus eſt in amaritudinem vitis alienæ, & ſicut aſpides ſurdæ, & obturantes aures ſuas, non audierit vocem incantantium, id eſt prædicantium, nec mutaverit verſutiarum ſuarum colorem, aut varietatem, inſtar Æthiopis & Pardi, quibus perfidorum Iſraelitarum Ieremias duritiam comparavit, unde merito abſciſſi ſunt, ut de talibus apoſtolus optat: *Abſcindantur*, inquietos, *qui vos conturbant, a Chriſto*, id eſt a capite & corpore, quod eſt eccleſia Dei vivi, columna & firmamentum veritatis. Ergo cum ita ſit, prudentia tua moveri non debet, ſi inter tales officium ceſſet doctorum, ſive torpenti deſidia faciente rectorum, ſive impœnitenti exigente crimine ſubjectorum. Divino enim judicio, quamvis occulto, talia fiunt, ſicut in libro B. Iob legitur, cum de Deo inter alia fertur: *Ducit ſacerdotes ingloriοs, & optimates ſupplantat, commutans labium veracium, & doctrinam ſenum auferens:* cujus ſenſus medulla concepta, procul dubio ſcito quia in optionem unum e duobus a nobis tibi tribuitur: aut enim (ſecundum quod ſcriptum eſt) *Exiens exibis de medio ipſorum, & pollutum non tanges*; aut certe, quamdiu cum talibus converſatus fueris, non poteris videri non talis, ſed eris profecto illis pœna, ſicut conſortio ſimilis. Nam Loth chaos Sodomis fugiens, cunctis necatis civibus, ſalvus ſingulariter redditur. Sic Petrus fugiens, Herodis catenis ereptus, ad ſalvandas gentes eruitur. Sic Paulus, obſervante Damaſci præpoſito, teneri intera clauſtra perfidorum noluit, in ſporta per murum ſummiſſus, ad certaminis properat campum. Verumtamen ne ſanguis eorum de manibus tuis divinitus requiratur, tamquam ſegnis deſidiſque ſpeculatoris, qui videas gladium lupumque venientem, & taceas: *Inſta* interim (ut apoſtolus monet) *opportune, importune: obſecra, increpa: nemo adoleſcentiam tuam contemnat.* Qui ſi te audierint, lucrifacies fratres tuos: ſin autem, ſaltem tu ſalvans ſalva quantocius animam tuam, ſciens procul dubio totius Heſperiæ præſules a nobis in proximo congregandos. Quibus generaliter imminentibus, tam perfido fratri tuo, quam omnibus ſectatoribus & fautoribus ejus perpetuum dicemus modis omnibus anathema, nunquam deinceps penitus diſſolvendum: quod ſi evadere ſatagis, in noſtrique affectus finibus inveniri, in nullo prorſus ab hoc noſtro recedere præcepto patere vel hortatu. Gratias præterea referimus ſuper his, qui per induſtriam tuam redempti ſunt a domino, quos redemit de manibus inimici: & ſcito nil te nobis acceptius oblaturum, quam eos nimirum, pro quibus ſanguis oblatus eſt Chriſti. Data quinto Idus Septembris, indictione decima.

Ioan. 8. — Ioan. 14. — 1. Ioan. 2. — Iſai. 5. — Pſalm. 57. — Galat. 5. — Iob. 12. — Iſai. 52. — Geneſ. 19. — Act. 12. — Act. 9. — Ezech. 3. — 2. Tim. 4. — 1. Tim. 4.

VI. AD LEONEM ET PETRUM EPISCOPOS.

Miratur eos ad ſe non reverti incurſionibus Saracenorum laceſſitum: obteſtatur ut quantocius redeant. Quod ſi vim ab aliquo patiantur, præcipit ut fortiter ſe gerant, & id ſibi ſignificent.

Leoni & Petro epiſcopis.

CUM vobis innumerabiles hujus Dei eccleſiæ neceſſitates non minus quam nobis ſint cognitæ, pro quibus compeſcendis vos ad piiſſimum Cæſarem deſtinatos ſub magna velocitate ſenſiſtis? miramur vos tanto tempore nobis in tanto periculo conſtitutis, & Saracenorum incurſionibus undique laceratis, ad nos remeare uſque hactenus neglexiſſe. Neque enim vos alicujus violentia magis quam veſtra negligentia credimus retardatos, qui neſcimus ſub quibus argumentoſis ingeniis, conſiliis tamen a nobis anathematizatorum, ac fraudulentiis, more corvi tempore diluvii admittentem ſe minime revertentis, ita legationis veſtræ uſque nunc obliti fuiſtis, ut a Papia per tot dies Romam repetere minime ſtuderetis. Cujus rei gratia vos auctoritate Dei omnipotentis, ſanctorumque apoſtolorum principum, obteſtamur, præſentialiter ad ſanctam ſedem apoſtolicam, quæ vos miſit, epiſcopatuumque veſtrorum ſedes quantocius redeatis. Verum ſi (quod abſit) juxta quod a nobis anathematizatorum ſatellites glorìantur, quorumdam violentiis retinemini, & ad mittentes vos reverti non permittimini: Præcipimus vobis auctoritate Dei & domini noſtri Ieſu Chriſti, ut memores antiquorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ legatorum; qui nullis minis, nullis terroribus, nulliſque mortibus a ſuis legationibus diſceſſerunt, præſentialiter auctoritate hujus epiſtolæ initium ad nos revertendi facere ſtudeatis, & ſi permiſſi fueritis, ſtatim ad nos revertamini. Si vero aliquis vos impedierit, violentia quam patimini, cunctis Chriſticolis valeat propalari, nobiſque continuo revelari: quatenus in

Geneſ. 8.

Romanæ eccleſiæ legatorum conſtantia.

eo quod contra morem gentium apoſtolicæ ſedis A legatio, ecce ſecundo naufragium paſſa eſt, citiſſimum conſilium, confortante nos domino, præparemus.

VII. AD BOSONEM COMITEM.

Dolet quod ſibi deprecanti auxilium contra Saracenos non tulerit. Significat urbem magno in diſcrimine verſari, cum ad eam oppugnandam fama ſit magnum exercitum venturum: quare eum rogat, ut quantocius opem ferat. Legatos ab eo detineri miratur.

Ioannes epiſcopus Ioanni Boſoni comiti.

SÆPE gloriam tuam miſſis & literis hortari ac deprecari ſtuduimus, ut manum auxilii porrigens, contra nefandos Saracenos hoſtiliter occurrere tandem ſatageret: ſed, proh dolor, nil hactenus præſidii adipiſci meruimus, adeo ut nec reſponſum, ſicut nec de aliis quibuſque neceſſitatibus, a nobilitate tua recipere hucuſque noſcamur. Quapropter nimis dolentes, gementeſque, iterum iterumque dilectionem tuam monemus, hortamur, & obſecramus, ne differas ultra, nec patiaris populum domini ab illis divinitus fulminandis Agarenis diſcerpi, qui operuerunt univerſam ſuperficiem terræ, ſicut locuſtæ, ita ut pene cunctis habitatoribus inde ſublatis, & in prædam & gladium traditis, redacta ſit in ſolitudinem, & in cubilia beſtiarum, & (quod eſt adhuc amplius formidandum, atque cavendum) certa relatione didicerimus, ſtolum ampliſſimum in primo ad expugnandam urbem venturum, id eſt centum naves, ex quibus cum equis ſunt quindecim grandes. Quod quam ingens malum & incomparabile ſit, ſi intente conſideraveritis, advertetis: perditio enim iſtius urbis totius eſt mundi diſpendium: imo & ipſius Chriſtianæ religionis jactura. Et ideo (ſecundum quod & ſpiritalis filius noſter ſemper Auguſtus neceſſario tuæ commiſit induſtriæ) omnium ceterarum rerum curis omiſſis, hoc vos convenit toto conſiderare mentis intuitu, & ad auxilium noſtrum non modicum exercitum quantocius deſtinare. Si enim veſtrum divinitus roboratum nobis non porrigitis validum & amplum confeſtim auxilium; ſcitote nihil amplius remanere, niſi ut nobis a vobis deſperatis dimiſſis, vobis etiam ab hac ſancta eccleſia nulla ſpes ultra remaneat. Porro ſi in præſenti neceſſitate nobis aptum & ſufficiens præbueritis auxilium, & nihil differentes, populo Dei, beato Petro ſpeciali prærogativa commiſſo, ſubvenire ſtudueritis; ſcitote in omni opportunitate veſtra tanto nos fore promptiores, quanto fuerimus redditi ab hoſte ſecuriores. Ceterum dilectionem tuam miramur legatos noſtros retinuiſſe, Leonem epiſcopum cariſſimum nepotem noſtrum apocriſiarium & miſſum apoſtolicæ ſedis, atque Petrum æque epiſcopum, qui cum feſtinantes vos ad divinitus protectum Auguſtum mitterentur, a vobis & tunc detenti ſunt, & modo nihilo minus non merito retinentur. Quod quia contra decus apoſtolicæ ſedis, quod nunquam factum eſt, profecto non dimittemus, cum hinc certi fuerimus, inultum. Cum enim nos illos pro multiplicibus eccleſiæ noſtræ neceſſitatibus ſub nimia feſtinatione miſerimus; a vobis, quem hoc non latet, non impediri, ſed ad id celerius agendum veſtris, ſicut credidimus, potius debuere fulciri ſubſidiis. Data *ut ſupra*.

VIII. AD CAROLUM CALVUM IMPERATOREM.

Imperatoris precibus, cum Burdigalenſis provincia a paganis eſſet devaſtata, Frotarium Burdigalenſem archiepiſcopum transfert in eccleſiam Bituricenſem.

Ioannes epiſcopus Carolo imperatori.

PETITIONEM veſtram, filiorum cariſſime, quam non abnegando ſed diſpenſando dudum diſtulimus, nunc nos ad votum noſtrum ob id vel maxime, Chriſto præduce, perduxiſſe gaudemus: B quod & veſtram gloriam perſeverantem teſtificatricem cognovimus, & provincialium præſulum conſentaneas probationes probavimus, & legatorum noſtrorum ſubtiliſſimas diſquiſitiones advertimus. Quocirca, licet nos multis canonicis teſtimoniis provocati petitionem veſtræ devotionis implere magnopere moliremur, & ſolius majeſtatis veſtræ teſtimonio ſuper exterminio Burdigalenſis provinciæ credere minime cunctaremur: tamen quia pietatis veſtræ teſtimonio comprovincialium quoque præſulum literas convenire, ſicuti rebamur, nuper cognovimus, ſecundum pietatis veſtræ religioſiſſimum libitum, Burdigalenſis diœceſis epiſcopum, fratrem ſcilicet noſtrum Frotarium in Bituricenſem eccle- C ſiam cardinalem fieri decernentes, metropolitanæ dignitatis privilegio iterato munire curavimus; & ſtudii veſtri ſolertiam, quo ſemper idoneos eccleſiæ viros quadam naturalis ingenii nobilitate deligitis, admirantes, congruas literas, his quorum intereſt, ex auctoritate ſedis noſtræ direximus, atque magnanimitatem veſtram, quam iſtius religioſi negotii circa nos incentricem cognovimus, eam nihilo minus executricem fore nec immerito delegamus. Quatenus propter Deum, cujus Filii precioſo ſanguine tota per mundum redempta conſiſtit eccleſia, ſic iſtius neceſſariæ diſpenſationis inſtituta cuſtodiat, ut a paternis regulis conſtitutis antiquitus in parte altera nunquam omnino diſcedat. Præterea, quod filiolitatis veſtræ petit induſtria, ut quorum ſuggeſtionibus dudum veſtra ſit dilata petitio dete- D gamus, omnino ſciatis, quia nos licet indigni ſimus, tamen quoniam per conſequentiam priorum noſtrorum pontificum maturo cogimur eſſe judicio, cauſam tantę deliberationis ideo non facile tunc deliberandam credidimus, ne diffiniſſe, quod Deus averterit, minus ordinabiliter videremur. At poſtquam Deus omnipotens petitionem ſerenitatis veſtræ comprovincialium præſulum teſtimonio decoravit, imo teſtimonia præſulum pietatis veſtræ ſuffragio confirmavit, nos religioſam petitionem veſtram complevimus, & ſuggeſtionibus fratrum coepiſcoporumque noſtrorum manus porreximus, & eccleſiæ Dei tantis neceſſitatibus conſulentes, de theſauro pontificalis pectoris ita vobis protulimus, ut a doctrinis deviaſſe veteribus E nullo modo videamur. Data *ut ſupra*.

IX. AD LANDULFUM EPISCOPUM CAPUANUM.

Nuntiat legatos ad imperatorem rediiſſe, quem in epiſcoporum & optimatum conventu Romanæ eccleſiæ jura recognoviſſe, præcipue vero terræ Capuanæ pactum ſuo juri commiſiſſe ſcribit: ideo in ejus partes ſe venturum promittit.

Ioannes epiſcopus Landulfo epiſcopo Capuano.

SANCTA Romana eccleſia, cujus Deo auctore præſidemus regimini, cunctis ab exordio ſibi fideliter ſervientribus dignam in præſenti & in futuro ſæculo ſolita eſt bonæ retributionis mercedem tependere; tibi nihilo minus reliquiſque fidelibus ſuis utroque modo, ob veſtræ fidelitatis devotionem, quam illic poſiti plene cognovimus, per omnia maternis viſceribus favebit in proximo. Siquidem noſſe volumus tuæ religionis intentionem: quoniam, domino cooperante, Leone venerabili epiſcopo nepote noſtro, ac ſanctæ eccleſiæ Romanæ eximio apocriſiario: aliiſque noſtris legatis, quos nuper direxeramus, aliiſque noſtris legatis, quos nuper direxeramus, a cariſſimo filio noſtro Carolo imperatore Auguſto reverſis, vobis, utpote a ſecreto conſiliariis noſtris, ratum ducimus animi ejus, Deo inſpirante, circa eccleſiarum præſertim Romanæ, quæ caput eſt omnium, exaltationem, affectum patefacere; omne ſane jus poteſtatis antiquitus attributum capitulariter renovamus in conventu epiſcoporum ac optimatum, inviolabiliter conceſſit habendum. Inter quæ de terræ veſtræ pacta, prout Chriſto duce voluiſſemus, ſtatuere, noſtro juri poteſtatique commiſit; quatenus id quod pontificali ore nudis verbis diximus, operum oſtendamus patratione, & ut pro animæ veſtræ exhilaratione patrum notarice ſtylus ſcribentis loquatur. Parate hoſpitium, quia cum novo hoſpitum agmine Dei gratia in veſtras partes ſumus venturi. Frenum coercitionis infidelibus, quantum valetis, imponite, fidelibus quoque futuræ in proximum ſpei ſublevationem promittite: Domini Dei noſtri ſine intermiſſione hortor miſericordiam deprecamini, noſtrumque adventum ſpectate veraciter.

Hujus concilii & legatorum meminit Aimoinus lib. 5. de geſtis Fra̅c. cap. 33.

X. AD ADALARDUM EPISCOPUM VERONENSEM.

Commendat eum ob præclaras virtutes, & jubet ut Romam ad concilium veniat.

Ioannes epiſcopus Adalardo epiſcopo Veronenſi.

ADVERTIT plane prudentia tua, quanto & quali circa ſe apoſtolatus noſter flagret affectu, cum tuæ cauſa provectionis non modicum ſumpſerimus laborem, idoneum te Chriſti ſacerdotem merito arbitrantes futurum, & ſpiritualem potius quam ſæculi gloriam ſectaturum, cum & ipſa nimirum nobilitatis ſuæ inſignia, & ſapientiæ ſpecula, talia de te ſperanda tribuerunt: quod quia vindicare ſibi virtutum niſibus & probitate morum ſanctitatem tuam comperimus, Deo innumeras gratias valde gratulanter retulimus, & in hoc, quia ſecundum apoſtolum *ſpes non confundit*, experimenta didicimus: & ideo in proximo, cauſa eccleſiaſticæ ſimul & imperialis opportunitatis, certorum congregaturi epiſcoporum concilium, dilectionem tuam tanto conventui jubemus adeſſe. Accinge igitur ſicut vir lumbos tuos, & aſſume tibi pennas ſicut columba, & vola, & veni, & requieſce in ſinu apoſtolicæ dilectionis, ita ut pridie Kalendas Decembris præſentiam tuam liminibus apoſtolicis & noſtris exhibeas prorſus obtutibus. Porro ſi hoc impoſſibile aſſeris, VIII. Kalendarum Ianuariarum: quod hortamur & jubemus expleri, ſi dumtaxat ab apoſtolicæ ſedis communione renuis prorſus arceri:

Rom. 5.

A dignum enim non eſt, ut tantæ ſapientiæ vir tanto procul cœtui ſit. Optamus ſanctitatem tuam in Chriſto bene valere. Data IV. Nonas Novembris, indictione decima.

XI. AD CAROLUM CALVUM IMPERATOREM.

Laudat eum de judicio in Emmenum prolato, & hortatur ut cum illo clementer agat.

Ioannes epiſcopus Carolo imperatori.

SUPER judicio veſtro in Emmenum prolato, o rectiſſime imperator, cum cælo tota terra lætatur. Scriptum eſt enim: *Lætabitur juſtus cum viderit vindictam.* Psalm. 57. Cur autem dicimus lætatur, cum B ſuper judicio Salomonis ſcriptum ſit: *Quia audivit omnis Iſrael judicium quod judicaſſet rex, & timuerunt regem, videntes ſapientiam Dei eſſe in eo ad faciendum judicium?* 3. Reg. 3. Super quo videlicet judicio ſentiendum merito ducimus, quia lætati quidem benigni, triſtati vero ſunt omnino maligni. Ergo & hic ita datur intelligi, quia nimirum ſuper judicio veſtro lætantur juſti, deterrentur injuſti. Nam & omnipotens Deus, cujus & vos judicium æmulamini, terribilis peccatoribus, & blandus eſt juſtis. Quia igitur ſuper Emmeno jam exhibuiſtis ſeveritatem judicii, quæſumus exhibete de cetero pietatis inſigne. Impoſuiſtis in humeros ejus onus auſteritatis: adhibete jam nunc id removentem digitum lenitatis. Mementote quia hunc vobis C cum Petro Paulus dilectis ſuis, ſicut Philemoni Ad Phil. 1 quondam Oneſimum, remittit, implorans & obſecrans, quatenus eum ut ſua viſcera ſuſcipiatis. Quia etſi fortaſſis ad horam aliquando quidem vobis inutilis, exemplum non bonum ceteris tribuens, viſus eſt; nunc autem & vobis, & nobis, & plurimis utilis eſt, longanimitatis formam & patientiæ cunctis oſtendens. Rogamus ergo, ut penes vos non ſibi tam ſuus obſit exceſſus, quam fidei & amoris erga vos habiti proſit affectus. Et quia noxam propriam & pœnam indictam ſibi confiteri non renuit, animadverſione remota quam metuit, patronos veſtros, ſanctos ſcilicet primos apoſtolos ſe proficue adiiſſe & ſalutaſſe de reliquo ſentiat, & de tanto ſibi collato munere lætetur & gaudeat, ut ubi abundavit peccatum, ſuperabundet Rom 5. D ſecundum apoſtolum gratia. Data pridie Kalendas Novembris, indictione decima.

XII. AD IMPERATOREM ET IMPERATRICEM.

Pro Madelgero qui Odelricum occiderat.

Ioannes epiſcopus ad imperatorem & imperatricem.

DUM non minus pro miſericordiæ intuitu delinquentibus exhibendo, quam judicii ſeveritate in improbos exercenda, omnipotens Deus gloriam ſerenitatis veſtræ imperiali voluerit ſublimare decore, dignum profecto eſſe rati E ſumus paſtorali cura fungentes apud majeſtatis veſtræ excellentiam pro multorum ſalute, vel vitæ indulgentia, & præcipue illorum, qui diabolico licet inſtinctu nefanda committentes, ad apoſtolorum principum Petri & Pauli fautorum veſtrorum limina, divina tamen pietate commoti, venire feſtinant, & miſericordiam humili prece implorant, toto mentis anniſu intercedere, atque pro viribus conſolationis opem in quantum fas eſt petentibus impartiri clementer. Unde pro hujus viri,

Madelgeri videlicet nomine, qui adverſario incitante quemdam hominem Odelricum vocabulo peremit, ſalute, membrorum omnium integritate, & rerum ſuarum reſtitutione, majeſtati veſtræ ſuggeſſimus, filiorum cariſſime, & pro amore Dei & domini noſtri Ieſu Chriſti, ſanctorumque apoſtolorum, quorum limina præfatus Madelgerus adiit, noſtiæque paternitatis, quam ſinceriſſimam erga nos habetis, dilectione precamur, quatenus gratiam veſtram plenariam ei reddere non dedignemini: eaque cum veſtræ ſerenitatis reſpectu accepta, pro ſuis valeat exceſſibus pœnitentiam fructuoſam accipere, qua commiſſi poſſit piaculi noxias ſordes abluere, ut ſpiritus ſalvus ſit in die domini de omnibus ultricem dantis vindictam. Nam pro tanti itineris labore duriſſimo, quem veniendo perpeſſus eſt, ſicut credimus, aliquantulam de peracto ſcelere indulgentiam meruit, ejus utique interceſſionibus adjutus, cui
Matth. 16. dictum a domino conſtat: *Tibi dabo claves regni cælorum, & quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatum & in cælis: & quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* Quod cum ita ſit, precamur etiam, ut eum cum parentibus ejus qui defunctus eſt, paciſcere jubeatis, ne majus deinceps malum, quo multorum animæ noceat, perpetretur. Data *ut ſupra.*

XIII. AD BITVRICENSES.

Vt Frotario Burdigalenſi archiepiſcopo, cui tamdiu Bituricenſem eccleſiam committit, quamdiu pagani Burdigalenſem diœceſim obtineant, omnes obediant.

Ioannes epiſcopus clero, plebi & ordini ſanctæ Bituricenſis eccleſiæ.

SVGGESTIONIS veſtræ relegentes epiſtolam, quod ab apoſtolatus noſtri auctoritate de confratre noſtro Frotario reverendo archiepiſcopo poſtulant, hoc nos aliorum teſtificationibus, & præcipue ſereniſſimi ſemper Auguſti, ſpiritalis quoque filii noſtri relatione comperimus; ſed & legatis apoſtolicæ ſedis, Leone videlicet venerabili epiſcopo, apocriſiario & miſſo ſanctę Romanę eccleſię, ſeu Petro æque venerabili epiſcopo, revertentibus, didicimus pene totam provinciam Burdigalenſi metropoli pertinentem, ſicut ab his qui cauſam illam noverunt, iidem noſtri legati diſcere potuerunt, ita eſſe paganorum perſecutionibus deſolatam, ut non ſolum ipſe confrater noſter illic lucri aliquid ſubjectis conferre non poſſit, verum etiam habitatio fidelium inde ſubtracta conſiſtat. Quaproter quia eumdem virum Frotarium reverendum archiepiſcopum probis moribus actibuſque præclaris, & ad lucrum animabus hominum conferendum idoneum eſſe comperimus, ne talis tantuſque vir otio, quo prodeſſe aliis valeat, minime vacet; ejuſdem ſanctæ Bituricenſis eccleſiæ, cui ſubeſtis, ei paſtoralem curam apoſtolica auctoritate committimus, & in ipſa eum incardinandum neceſſario eſſe cenſemus. Cui vos ita decentem obedientiam & canonicam ſubjectionem humiliter exhibere, utpote re vera metropolitani jura tenenti, proprio rectori, & veſtro antiſtiti convenit, & ex noſtra apoſtolica auctoritate diffinitum advertitis, & ecce mandatum habetis: quatenus de bono veſtrę obedientię nobis Deo gratias referentibus, & vobis, reverentia competenti ipſum prędictum archiepiſcopum excolatis: & ille vobis,

A tamquam pro vobis rationem domino redditurus, modeſte præeſſe ſtudens, ut dilectos filios amplectatur. Porro ſciatis, quia ſic iſta non modica interveniente neceſſitate barbara modo concedimus, ut tali neceſſitate remota, removeatur etiam id, quod neceſſitas imperat. Data v. Kalendas Novembris, indictione decima.

XIV. AD EPISCOPOS PROVINCIÆ BITVRICENSIS.

Vt Frotario tamquam metropolitano ſuo deinceps obediant.

B *Ioannes reverentiſſimis & ſanctiſſimis fratribus noſtris epiſcopis per Bituricenſem provinciam conſtitutis.*

QVIA Burdigalenſem urbem, ſed & totam pene provinciam quorumdam veſtrum literis, ſed & Leonis apoſtolicæ ſedis apocriſiarii expreſſa relatione didicimus diverſis cladibus, ſed pręcipue incurſibus Normannorum deletam, & in ſolitudinem partim gladiis, partimque captivitate deductam, neceſſaria rerum, ut cum ſancto papa Gelaſio deceſſore noſtro dolentes gementeſque fateamur, diſpoſitione conſtringimur, & apoſtolicæ ſedis moderamine convenimur, ſic canonum paternorum decreta librare, & retro præſulum deceſſorumque noſtrorum præcepta metiri, ut quæ præſentium neceſſitas temporum pro inſtaurandis eccleſiis relaxanda depoſcit,
C adhibita conſideratione diligenti, quantum poteſt fieri, temperemus. Ecce enim, ne de civitate ad civitatem epiſcopi tranſmigrent, ſancti canones provide ſanciunt. Sed ſi hujuſmodi ſanctiones ſine ulla diſcretione vel diſpenſatione ducimus obſervandas, nullam compaſſionem fratribus exhibemus, quos gentilium gladios paſſos cauſa fidei Chriſtianæ ſervandæ videmus egentes, anguſtiatos, afflictos, hac illacque palantes incedere: præſertim cum nonnulli eorum ita ſint Dei gratia illuſtrati, ut non ſolum ſcientia, ſed & moribus; non ſolum verbo, ſed & exemplo plurimos valeant erudire. De quorum numero quia Frotarius Burdigalenſis dudum antiſtes, ut teſtatur veſtra fraternitas, extat; neceſſario duximus eumdem virum alii eccleſiæ præponendum & incardinandum, Bituri-
D cenſi videlicet, quæ & vacans eſſe nobis denuntiata eſt, & tanti viri digna regimine: ne per minus idoneum rectorem ſalubre ſalvandarum animarum deſit ei præſidium, & nos e contra ingentis culpæ involvamur annexu, ſi tanto urgente diſcrimine, tantæ minus conſulamus eccleſiæ, propugnatori hanc probabili minime committentes. Prioribus itaque manentibus regulis inconvulſis, quæ ubi nec rerum, nec temporum urget neceſſitas, jure convenit obſervari, vacante ſede, Frotarium fratrem & coepiſcopum noſtrum in ſede Bituricenſi præficiendum ordinavimus ſacerdotem: ita ut in ea incardinatus, & quodammodo auctoritatis apoſtolicæ privilegio radicatus,
E cetera metropolitana Bituricenſis eccleſiæ ac diœceſeos jura tamquam Deo contemplante obtineat, diſpenſet & ordinet, omni poſthac querimonia invidorum prorſus ablata. Cui vos tamquam proprio metropolitano convenit obedire, & competentem exhibere, ſecundum priſtinum morem, reverentiam & honorem. Sane latere vos nolumus, ſic nos iſta interveniente non modica barbarica neceſſitate nunc concedere, ut tali neceſſitate remota, conſuetudinarie ulterius non requiratur, quod removeatur etiam illud, quod neceſſitas imperaret.

Optamus

Optamus ſanctam fraternitatem veſtram in Chriſto nunc & ſemper valere. Data v. Kalendas Novembris, indictione decima.

XV. AD EPISCOPVM CARNOTENSEM.

Pro Madelgero qui Odelricum occiderat.

Ioannes epiſcopus reverentiſſimo Giſliberto epiſcopo ſanctæ Carnotenſis eccleſiæ.

DILECTIONIS veſtræ reverentiam ſpiritalibus pollere virtutibus procul dubio arbitrantes, his apoſtolatus noſtri literis convenire, ac pro præſente viro Madelgero, qui ſuadente adverſario quemdam hominem Odelricum nomine gladio peremit, unde divina inſpiratione compunctus ad limina ſanctorum apoſtolorum principum Petri ac Pauli, per longa itinerum ſpatia pro ipſius delicti abolitione venire curavit, petere ſtudemus, ut pro amore Dei, & eorum ad quorum ſacratiſſimas eccleſias venit, & pro ſuis exceſſibus Deum deprecatus eſt, nec non & pro noſtræ paternitatis dilectione, illi omnes res proprias, atque beneficium cum propriis honoribus quos abſtuliſtis, cum plenaria gratia reddere non dedignemini, ſicuti dilectionis noſtræ conſortium & caritatem circa te cupis habere ſinceriter illibatam. Data *ut ſupra.*

XVI. AD DOMINICVM ET LEONEM EPISCOPOS.

Significat quoſdam qui Romam ad concilium vocati venire neglexerant, ſe excommunicaſſe, niſi ad certam præſtitutam diem venerint: hortatur ut quamdiu illi abſuerint, eorum officia exequantur.

Ioannes epiſcopus Dominico Olivolenſi, & Leoni Caprenſi, epiſcopis.

SANCTITATEM veſtram nolumus ignorare, miſiſſe nos Felici & Petro epiſcopis, & Dominico, qui vocatur electus Torcellenſis eccleſiæ, ſeu abbati Altinenſis monaſterii, atque archidiacono Torcellenſis eccleſiæ, nec non & archipreſbytero & archidiacono, atque hujus æquivoco ac nepoti Laurentio diacono Gradenſis eccleſiæ, quia toties a nobis vocati ad concilium Romæ occurrere contempſerunt, futuram excommunicationis ſententiam, & eum qui ex his nunc ſaltem venire diſtulerit, tamdiu poſt Idus Februarias omni eccleſiaſtica communicatione privaſſe, quamdiu in obſtinatione propria perſeverans, apoſtolicam adire ſedem contempſerit. Alios enim horum noſtro concilio pro communibus eccleſiæ utilitatibus volumus intereſſe. Quoſdam autem, quia ſuper quibuſdam reprehenduntur exceſſibus, de his ſatisfacturos requirimus. Vnde, fratres cariſſimi, vos in ſpecula eſſe præcipimus, & ſi quidem prædicti epiſcopi, dextera excelſi corda eorum immutante, ad concilium noſtrum circa Idus occurrerint, ut prædictum eſt, Februarias; vos per ipſam regionem morati, quæ ſunt veræ religionis peragite; ne quis ſine perfectis Chriſtianitatis ſacramentis abſcedat, neque pœnitens minus reconciliatus deficiat: & cetera illic interim definite, quæ ad ſpeciale pertinent epiſcoporum officium. At vero ſi pater inobedientiæ ſic mentes eorum obſederit, ut obedire omnino deſpiciant; reſtat ut eo, qui obaudierit, benignius tractato, qui prænotato tempore ex his omnibus abſuerit, poſt excommunicationem noverit ſe anathematis gladio puniendum. Qua de re prævidimus hæc omnia nota facere vobis, ut ea ſcientes ad omnium notitiam perferatis, & hoc ad quod decrevimus exhortari, magnopere ſtudeatis. Quod ſi vos non audierint: *Non enim* (ut Dei ad Ezechiel voce dicamus) *volunt audire vos, quia nolunt audire nos*: habete illos, (Ezech. 3.) & habendos ubique modis omnibus prædicate, ſicut dominus præcepit haberi eum, qui eccleſiam non audierit: tantumdem eſt ſi dicatur, ſicuti (Matth. 18.) nos eos haberi decreviſſe ſignificavimus. Videte autem, ne perſona vobis qualibet ſilentium poſſit imponere; ne, quod abſit, tamquam idololatræ judicemini. *Eſt enim* (Samuel edocente) *quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere.* (1. Reg. 15.) Si præterea Felix vel Petrus impedimento inevitabili prohibitus non venerit, idoneum virum ex diaconibus eccleſiæ ſuæ mittat per omnia vices ſuas ſupplentem. Iam vero ſi quoquomodo potuerint & noluerint, quia idcirco excommunicationis una cum tanti mali auctoribus ſunt nexibus irretiti, non ſolum ab eorum vos communione prorſus arcete, ſed & ab omnibus qui eis communicaverint (ſunt enim pari omnes obligatione conſtricti.) Optamus ſanctitatem, &c. Data Kalend. Decembris, indictione decima.

XVII. AD VRSVM DVCEM VENETICORVM.

Rogat epiſcopos, qui Romam ad ſynodum evocantur, ſuis ſumptibus alat; quibus, niſi acceſſerint, excommunicationis ſententiam minatur.

Ioannes, Vrſo duci Veneticorum.

CVM pro cauſa venerabilis fratris noſtri Petri ſanctæ Gradenſis eccleſiæ antiſtitis finienda, Dominicum vocatum electum, cui eſſes filium tuum ſociandus ad apoſtolicam ſedem mittere promiſeras, nec tamen verbum veritas ſubſecuta eſt, valde mirati ſumus: & quod non omni ſpiritui, nec in omni negotio credere docente apoſtolo debeamus, patenter advertimus. Exhibitio enim rerum præteritarum, certitudo eſt futurorum. Quia vero idem frater & coepiſcopus noſter more majorum ſedem apoſtolicam appellavit, imo alacriter adiit, obſecrans, ut controverſiæ, quæ inter ſe vertitur & prædictum Dominicum, utraque coram poſita parte, finem legitimum imponamus: ſecundum quod ſe ratio habet, & jus canonicum dictat, rurſus præcipimus, ut jam dictus Dominicus Kalendis ſaltem Februariis Romam nobis ſatisfacturus, & ſeſe purgaturus occurrat; ambitionis enim crimine denotatur; ac per hoc juxta ſacros canones manifeſtum eſt confiteri eum de crimine, qui purgandi ſe occaſione non utitur. Iam vero ſi dixerit ſe non venientibus epiſcopis venire non poſſe, noverit & epiſcopos nos illius regionis occurrere præcipere, & eumdem Petrum venerabilem domini ſacerdotem imitandum tribuere, qui cum metropolitanus eſſet, nullis comitantibus ſecum epiſcopis, memoriam apoſtolorum veniendo, ſicut quondam ſanctus Athanaſius, honoravit: verumtamen & ex epiſcopis duos venire decernimus, Felicem ſcilicet & Petrum, ut tantum negotium non ſine præſentia regionis epiſcoporum hujus cognitionem habentium *diffiniti quoquomodo videatur; ita ut ſi forte ſe Felix venire nullo modo poſſe prætenderit, vicarium ſuum mittat, qui & mittentem ſe jurejurando excuſet, & in ſynodo vicem mittentis adimpleat,

adimpleat. Petrus autem ſi adeſt, modis omnibus A veniat, ſiquidem (ut perhibetis) Conſtantinopolim mittendi nec mos veſter nos latet, nec tempus. Matarius quippe prius huc venire ac redire ad propria poterit, quam mari mos & tempus accedat itineris. Præterea jubemus archidiacono ad nos venire Torcellenſis eccleſiæ: ſimiliter & Altinenſis abbatem monaſterii. Nihilo minus & archipreſbyterum & archidiaconum, atque hujus æquivocum & nepotem Laurentium diaconum Gradenſis eccleſiæ, quo impræſentiarum ſuper his, quibus impetuntur, idoneam rationem, canonicamque (ſi nocentes ſunt) ſubeant ultionem. Quæ omnia ideo gloriæ tuæ nota fieri volumus, ut illi ad apoſtolicam ſedem, ſanctamque ſynodum occurſuri, libertatis tuæ adminiculis ſuſtententur, ſumptibuſque locu- B pletati laborem itineris facilius ac levius ferant, ſecundum pios principes, qui in talibus munifice ſemper erant intenti. Hos autem quos hac auctoritate apoſtolicæ præſentandos ſedi decrevimus, quia tertio jam commoniti hucuſque occurrere contempſerunt, Romam diebus Februariis fore venturos decrevimus, niſi forte inſtanter properare delegerint. Porro poſt Februarias tamdiu ſit unuſquiſque ipſorum cum fautoribus ſuis excommunicationis vinculis innodatus, quamdiu ad ſedem apoſtolicam non occurrens, nullam idoneam ſuper ſe rationem regulariter exhibuerit; ſciens ſe anathematis poſtmodum ſententia feriendum. Data Kalendis Decembris, indictione x.

Principum in epiſcopos munificentia.

XVIII. AD FELICEM ET PETRVM EPISCOPOS. C

Felici & Petro ſacris interdicit ob non exhibitum Gradenſi archiepiſcopo obſequium; eoſque ſub excommunicationis pœna Romam ad concilium venire, & ſi impediti fuerint, vicarios mittere jubet.

Ioannes, Felici & Petro epiſcopis Mandanaucenſi, & Equilenſi.

QVAM ingrati & inhumani fueritis erga reverendum fratrem noſtrum Petrum eccleſiæ Gradenſis antiſtitem, in hoc maxime datur intelligi, in quo ille pro legibus paternis incolatum arripiens, nullum veſtrum comitem ſuæ peregrina- D tionis habere promeruit: præſertim cum ad limina ſit apoſtolorum profectus, ſedemque adierit, ubi ſemper catholicis ſubvenitur, & ubi plurimi ſanctorum injuriam paſſi petram, a qua Petrus nomen ſortitus eſt, refugium invenerunt. Additum autem eſt huic rei, quoad majoris contumaciæ veſtræ cumulum demonſtrandum; quia ſcilicet non ſolum cum illo ſtantes ſecundum prophetam, *Minime ex adverſo aſcendiſtis, & oppoſuiſtis murum pro domo domini*: ſed quaſi rebelles rupto unanimitatis fœdere tranſiſtis ad hoſtes; & cum non ſitis cum illo, facti profecto eſtis adverſus illum, ſicut dominus ait: *Qui non eſt mecum, contra me eſt*. in quo & ipſam beſtiarum tranſcendiſtis ſævitiam, parrici- E dalibus adverſus eum utentes conſiliis: pro quibus omnibus apoſtolatus noſtri vos Romam occurrere, & pro his & aliis quæ corrigenda duximus, ſatisfacere, non ſemel apicibus commonuimus, ſed venire hactenus modis omnibus contempſiſtis. Quapropter vos a ſanctis myſteriis interim celebrandis auctoritate ſummi paſtoris arcemus, jubentes, ut Idibus Februariis iſtius indictionis, ſi adeſtis, vel ſi duræ infirmitatis pondere non gravamini, ſynodo noſtræ Romæ celebrandæ interesse inexcuſabiliter maturetis: quatenus & ab objectis purgemini, & a capite, tam ſcilicet apoſtolica ſede, quam metropolitano veſtro in nullo dividamini: *Ne* (quod abſit) *circumveniamini a ſatana*, qui videlicet ſemper diſſenſione gaudet: membra quippe, quæ capiti non hærent, inter mortua deputantur: ſicuti procul dubio vos, qui nec apoſtolicæ ſedis, quæ eſt caput omnium Chriſti eccleſiarum, decretis hæretis, nec affectui metropolitani proprii, & patroni atque magiſtri. Iam vero ſi Idibus ſaltem Februariis occurrere contumaciter parvipendiditis, tamdiu eſtote poſthac omnis eccleſiæ communione una cum vobis faventibus alieni, quamdiu venire ac ſatisfacere ſuper quibus impetimini, non curatis. Ecce enim venerandos forte canones tenetis præ manibus, qui tales ſanciunt non communicaturos, donec purgentur. Porro ſi quiſquam veſtrum nullo modo ſe poſſe venire prætenderit, vicarium ſuum mittat, qui & mittentem ſe jurejurando excuſet, & in ſynodo vicem mittentis adimpleat. Data Kalendas Decembris, indictione decima.

Ab apoſtolica ſede catholicis ſemper ſubvenitur.

Ezech. 13.

Matth. 12.

XIX. AD DOMINICVM ELECTVM EPISCOPVM TORCELLENSEM.

Invehitur in Dominicum electum epiſcopum, quod bis vocatus Romam non acceſſerit: eumque, niſi venerit conſtituta die, excommunicat.

Ioannes, Dominico vocato electo Torcellenſis eccleſiæ.

QVIA fama crebreſcente Torcellenſem invaſiſſe dicebaris eccleſiam, ſemel & bis decrevimus, te Romam venturum, ut coram poſito fratre noſtro Petro ſanctæ Gradenſis metropolitano antiſtite, una cum epiſcopis qui degunt ſub ipſo, facta ſuper te diſcuſſione, rumor longe lateque reſperſus, aut innoxius patefactus abſolveretur, aut comprobatus noxius damnaretur, venire modis omnibus conſtituimus. Vnde merito a nobis fores damnandus, niſi erga te, petente nobis dilecto nobis Vrſo glorioſo duce, minus ſeveritate quam patientia uteremur. Verum quia eatenus non veniſti, excommunicatum te jure a nobis eſſe cognoſceres, in promptu habentibus, ſecundum apoſtolum, ulciſci omnem inobedientiam: 1. Cor. 10. verum quia nec ſic interim contempti ſalutem tuam contemnimus, unde tertia ecce te vice vocamus, & Idibus Februariis præſentis decimæ indictionis noſtro concilio Romæ adeſſe mandamus: ita ut ſi tunc non occurreris, tamdiu ſis cum faventibus tibi deinceps a nobis & a toto Chriſti corpore alienus, quamdiu minus reſipiſcens, obedientiæ nequaquam juſſis noſtris colla ſummiſeris. Porro, ſi in hac indiſciplinatione permanſeris, noveris deinceps tibi veniam denegandam, & ſecundum ſanctos canones nil de abſentia penitus lucraturum, & non ſolum communionis, ſed & honoris jacturam anathemate perculſum ſine fine paſſurum. Data Kalendis Decembris, indictione decima.

XX. AD VRSVM DVCEM VENETIARVM.

Gratias agit, quod apoſtolicæ ſedis monitis paruerit. Epiſcopos ad ſynodum venire jubet.

Ioannes glorioſo duci Venetiarum.

GRATIAS gloriæ tuæ pro benigna devotione tua referimus, quam non ſolum verbis, ſed & operibus erga nos ſtudioſe declaras, &

A & frequenter oſtendis: & ideo nos paterno circa te detinemur affectu; & in his quę ad tuam tuorumque pertinere ac prodeſſe utilitatem cognoſcimus, prompti & benigni ſemper eſſe curabimus: ita ut in divinis pręceptis, ſacriſque canonibus impedire intentionem & ſanctionem noſtram nunquam conſentias: ſed cum tibi de rebus eccleſiaſticis quidquam injungimus, ſicut devotus filius nos obaudias, & adimplere quæ dirigimus, alacri ſemper animo ſtudeas: quoniam nos tanto in cauſis tuis, & ubi tibi opportunitas fortaſſis evenerit, promptiores tecum nos eſſe, ac benigniores invenies, quanto te nos nolle a mandatis Dei aliquo modo avertere manifeſtius viderimus. Nam tibi, cariſſime, tamquam familiari noſtro familiariter

B ſcribimus: quia nullius mortalis amorem præponere Dei juſtitiæ poſſumus, qui nimirum evangelium legimus, dicens: *Qui amat patrem aut matrem plusquam me, non eſt me dignus.* (Matth. 10.) Veniant igitur epiſcopi ad ſynodum noſtram, ut ipſis nobis rei veritatem ſignificantibus, cauſam fratris & coepiſcopi noſtri Petri illis præſentibus facilius diffinire valeamus. Is vero qui valida infirmitate vel ſenectute gravatur, ſi ullo modo venire non poteſt, vicarium pro ſe ſtrenuum mittat. Ille vero qui Conſtantinopolim ire refertur, ſi nondum abiit, nec abire * eis Februarium menſem ſperatur, ab hac communi utilitate nullo modo ſe ſubtrahat; ſed veniens veniat, ut omni litigio terminato, in eccleſia Dei non niſi pax & tranquillitas perſeveret. Optamus gloriam tuam ſemper bene valere. Data

C VIII. Kalendas Decembris, indictione decima.

(* eis)

XXI. AD CAROLUM IMPERATOREM.

Narrat calamitates eccleſiæ illatas a Saracenis, & imperatorem precatur ut auxilium adverſus eos mittat.

Ioannes epiſcopus Carolo imperatori.

QUANTA & qualia per impiam gentem patiamur Saracenorum, quid dicam quia ſcribere quilibet ſtylus non ſufficit, cum omnia ligna ſilvarum, ſi vertantur in linguas, enarrare non valeant? Quorum quia ex his quædam veſtra jam didicit excellentia, prædiſpoſuit exercitum ſuum ad

D hæc removenda cum valida manu dirigere. Quo nos audito, mox elevatis manibus dominum collaudavimus, ejuſque clementiam pro imperio veſtro lætantes protinus exoravimus. Sed quanto, fili cariſſime, lætati ſumus in his quæ dicta ſunt nobis, tanto heu triſtati & amaricati, quia quæ dicta ſunt, rerum non ſunt effectibus conſummata. Reverſi quippe ſunt, ut audivimus, & ſolis paganis gaudium, nobis autem non niſi tribulationem inenarrabilem reliquerunt. Et ecce, proh dolor! inimicis crucis Chriſti gratulantibus, ſolus fidelium cœtus magna mœſtitudine conſumitur. Chriſtianorum ſanguis effunditur, devotus Deo populus continua ſtrage vaſtatur. Nam qui evadit ignem vel

E gladium, præda efficitur, captivus trahitur, & exul perpetuus conſtituitur. En civitates, caſtra, & villæ deſtitutæ habitatoribus perierunt, & epiſcopi hac illacque diſperſi. Sola illis apoſtolorum principum limina derelicta ſunt in refugium, cum epiſcopia eorum in ferarum ſint redacta cubilia, & ipſi vagi & ſine tectis inventi, non jam eis liceat prædicare, ſed mendicare. Ecce, cariſſime, pervenit gladius uſque ad animam. ecce dies in qua clamamus, *Beatæ ſteriles quæ non genuerunt.* (Luc. 23.) ecce illa

A periculoſa tempora Pauli voce prædicta. (2. Tim. 3.) Libet ergo cum Ieremia clamare: *Quis dabit capiti meo aquam, aut oculis meis fontem lacrymarum,* (Ierem. 9.) ut plangam tantam ac talem miſeriam, tale ac tantum excidium patriæ? Sed & in triſtitia, quin potius in ruina domina gentium, regina urbium, mater eccleſiarum, conſolatio triſtium, portus periclitantium. Ecce, inquam, revera dies tribulationis & anguſtiæ, dies calamitatis & miſeriæ. Præterito quippe anno ſeminavimus quidem, ſed non recollegimus: hoc vero anno, quia non ſeminavimus, nec eſt recolligendi fiducia. Quid de paganis dicimus, cum Chriſtiani nihil melius operentur? Quidam videlicet ex confinibus & vicinis noſtris, quos marchiones ſolito nuncupatis.

B Nam ut prophetice dicamus: *Reſiduum locuſtæ comedit bruchus.* (Ioel. 2.) Et quid Saracenis incredulis, qui ſunt filii ancillæ, forte relinquitur ab illis, qui per fidem liberæ deberent exiſtere filii? uſque ad terram depaſcimur. Quid enim illi faciunt, & iſti pejora non faciunt? Illi terram occupant, iſti cum Petro nihil ex civitatibus, vel ex rure dimittunt. illi occidunt gladio: iſti ablatis omnibus fame trucidant. illi in captivitatem ducunt: iſti ſibi in ſervitutem redigunt. Et cum quæritur quis adverſus hoſtes dimicet, inveniuntur nulli: cum ſcilicet eorum oppreſſione retenti, ad mandatum noſtrum occurrere nulli prorſus inveniantur. Sed cum undique anguſtati clamamus, non eſt qui audiat, non eſt qui adjuvet, non eſt qui ſalvum faciat, niſi tu,

C fili cariſſime, & imperator clementiſſime, qui poſt Deum nobis factus es in refugium, & ſolatium, & auxilium. Quocirca totis pręcordiis, totiſque commoti viſceribus, cum epiſcopis & preſbyteris ac proceribus, totiſque plebis nobis olim commiſſæ reliquiis deprecamur, jube tandem aperire aures, audire gemitum & ſingultus omnium noſtrum, porrigere manum, & præſtare opem patriæ periclitanti, civitati inter multas miſerias & ærumnas jacenti, & huic eccleſiæ matri veſtræ, a qua non ſolum regnandi, ſed & in dominum unum & verum credendi exordium percepiſtis: quæque in ultimo, ſpreto bono & magno fratre, vos more Dei gratuita voluntate, tamquam alterum regem David elegit & prælegit, atque ad imperialia ſceptra provexit. Cogitate itaque, Dei cultor ſemper

D Auguſte, a propheta præmoniti, ſi hæc humiliatur, ad cujus confugietis auxilium? vel ubi relinquetis gloriam veſtram? (Iſai. 10.) Perpendite quia ſi hæc humiliatur, non ſolum gloria imperii veſtri periclitabitur, ſed & ipſa profecto Chriſtianæ religionis cultura maxima ex parte peribit. Et idcirco talia ſcientes nolite, obſecro, jam differre: nolite de die in diem induciis non profuturis abuti. Cum proverbiatore clamo, & cum Salomone vociferor: *Ne dicatis amico veſtro, vade & revertere, cras enim dabo tibi.* (Eccleſ. 9.) Et alias: *Quod poteſt,* inquit, *manus tua facere, inſtanter operare,* (Prov. 3.) &c. Neſcitis namque, ut cum venia veſtra dicam, quid ſuperventura pariat dies. Ita ergo, fili Chriſtianiſſime, de hac eccleſia, nec non & patria velociter & prudenter excogitare &

E ordinate: ut ſaltem ipſæ pauciſſimæ reliquiæ ſalvæ ſint, quæ remanſerunt, quæque quotidie catervatim gladio & pręda diſpereunt. Occurrite ſtrenue, ſubvenite celeriter, & manu conſolationis veſtræ ab oculis noſtris tandem abſtergite lacrymas: quatenus ſuper illis & pręſentialiter Deo propitio gaudeatis, & in futuro, frequenti ac laudabili relicta fama ſuperſtite, cum Chriſto perpetes in cæleſtibus imperetis. Data XVII. Kalendas Decembris, indictione decima.

XXII. AD LAMBERTVM COMITEM.

Vt compeſcat ſibi ſubjectos a malis quæ perpetrabant; quos ſi emendare non potuerit, minatur illos ſe excommunicaturum: legatis multa ei viva voce referenda ſe injunxiſſe ſignificat.

Ioannes epiſcopus Lamberto comiti.

Ab olim (ſi recordaris) ſalutem tuam atque profectum deſiderantes, & anima te ſalvari, & corporeis honoribus cumulari quæſivimus & optavimus. Et quia nunc multo amplius hoc quam prius, fili cariſſime, volumus; ſcias paterno affectu a nobis te diligi, & ut ſpiritualem filium prorſus amplecti: quoniam honorem, atque tuum profectum, noſtram gloriam eſſe putamus, & de tuæ proſperitatis augmento in domino gratulamur: unde & tu non immemor noſtri, rogamus, ut ſemper & ut his quæ volumus, & quæ noſtrum de tuis hominibus pontificium pulſant, emendare nullatenus prætermittas. non enim ſperamus ut talia ſcias, qualia ab eiſdem tuis hominibus in noſtris finibus perpetrantur. Quæ oportet gloriam tuam ſtudioſe inquirere, & (ſicut condecet) pro Dei, & noſtro amore omni conamine emendare, quia tam hominibus ſancti Petri apoſtoli, quam hominibus Guidonis, tui homines (ſicut fertur) innumera mala faciunt, & rapinas multas exercent. Quæ rogamus ſtatim emendare facias, & tibi ſubjectis ultra tale quid facere non conſentias. Verum ſi id forte emendare te non poſſe fateris, ut cum pace tua dicamus, in pravos atque iniquos homines illos ob tui amoris dilectionem, tuo conſenſu adhibito, noſtri apoſtolatus ſententiam dabimus, & quouſque reſipiſcant, a liminibus ſanctæ eccleſiæ ſequeſtrabimus. latores vero præſentium miſſos apoſtolicæ ſedis, Acimundum ſcilicet & Vvalpertum venerabiles epiſcopos dilectos noſtros ad tuam nobilitatem direximus, ut hi quod pagina reticuit, viva voce loquentes edicant, & revertentes de tua benevolentia nos lætiores efficiant. Data XIX. Kalendas Ianuarii, indictione decima.

XXIII. AD CAROLVM IMPERATOREM.

Laudat quod ſedis apoſtolicæ legatos benigne exceperit: rogatque ut eccleſiæ Romanæ prædones, qui miſſorum ipſius judicium latentes effugerant, requiri & coerceri jubeat.

Ioannes epiſcopus Carolo imperatori.

Innumeras omnipotenti Deo grates & laudes referimus, qui cor pietatis veſtræ, quod in manu ſua conſiſtit, tanta Spiritus ſancti gratia replere dignatus eſt, quanto ſolicitius vos ſacras aures ad profectum eccleſiæ nobis commiſſæ divinitus inclinantes, & apoſtolicæ ſedis legatos. Leonem videlicet apocriſiarium & miſſum ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſeu Petrum, venerabiles epiſcopos, noſtroſque dilectos, ea benignitate, qua ſoliti eſtis, & eo amplius ſuſcepiſtis: & illa quæ vobis pro ſtatu ac exaltatione ſanctæ Dei eccleſiæ ſuggeſſerunt, ad efficacem finem provenire juſſiſtis. Vere enim, filiorum cariſſime, cor veſtrum in manu Dei eſt, quia ejus conſulta univerſa diſponitis, & ſapienter imperium vobis collatum moderari ſtudetis: quia ex utero matris crevit vobiſcum ſapientia, & rectitudo fuit dilecta veſtra amica. Et quia A præconiorum veſtrorum humana lingua fari non ſufficit multitudinem, ad illa quæ de infidelibus noſtris & veſtris peracta ſunt epiſtolariter abeamus. Veſtris quidem, benigniſſime imperator, apprime eruditis viris & Deum timentibus, 1 Anſegiſo videlicet reverendo archiepiſcopo, & Adalgario venerabili epiſcopo, communibus quoque fidelibus noſtris, juxta quod petieramus, pro honore atque utilitate ſanctæ matris veſtræ eccleſiæ Romanæ a vobis directis, Romam pervenientibus, & quantum vobis juſtitia placeat, luce clarius agnovimus, & de affectu filiorum, quem erga nos conſervatis, in domino gratulati ſumus: ſed de infidelibus ſanctæque Romanæ eccleſiæ hoſtibus, quos pro multis ſceleribus ac pravitatibus B ſuis ovile Chriſti non recipit, huc illucque latitantibus, & nefandiſſimos actus ſuos tegere molientibus, non ut oportuit, neque ſicut veſtri voluerunt legati, de illis potuit adimpleri. Nam ut ita fateamur, a ſibi ſimilibus infidelibus veſtris, & inimicis noſtris, quibuſdam ſcilicet marchionibus, quos iidem veſtri legati narrabunt, occultati & effugati, nec ad ſe percutientes reverſi ſunt, nec alios ſuæ malitiæ inquinamento contaminare deſiſtunt. Proinde clementiam veſtræ celſitudinis imploramus, & per futurum Dei judicium adjuramus, ut eoſdem ſanctæ Dei eccleſiæ hoſtes atque prędones, ſacrilegos quoque, ſive tyrannos, ac per hoc a Chriſti collegio ſynodice ſequeſtratos, ſtudioſius requiri jubeatis, & ad lugenda mala, quæ C imprętermiſſe hactenus operati ſunt, ſicut jam decreviſtis, exilio deputetis. Quia ſi ipſi, qui tantum Dei eccleſiam macularunt, impune jam veſtram ſanctionem diffugerint; vel ſi, quod evenire non debet, in veſtro imperio quibuſcumque, quod turpe eſt dicere, contra veſtram voluntatem eis favorem pręſtantibus, tam abſolute diſcurrerint; totum idem veſtrum imperium coinquinabunt, & omni Chriſtianitati diſpendium generabunt: quia cum ſint ipſi oves morbidæ, totum gregem contaminant, & erunt noviſſima illorum pejora prioribus. Ideoque major morbus majori medicina curandus eſt; ne ſi non debita, vel quali decet auſteritate vulnera magnum fœtorem dantia radicitus reſecata fuerint, totum corpus eccleſiæ tabeſiat, & nobis hæc ſuſtinentibus miniſterium noſtrum D exercere non liceat. Non enim Stephanum & Sergium ad nos fraudulenter venientes recipere noluimus, ſed eos ad veſtram venire juſſimus majeſtatem. Ceterum, fili cariſſime, theſauros eccleſiæ noſtrę, ab eiſdem nefandiſſimis raptos ac fraudatos, ita ſciatis ab ipſis etiam celatos, ut per eos qui hic de ſuis ſatellitibus remanſerunt, inveniri non poſſint: illos vero qui noverunt ubi eos recondiderint, ne detegi poſſent, apud ſe callide retinent: & niſi ipſi capti fuerint, ubi ſunt occultati, nos noſtroſque penitus latet. Verumtamen quid vel quantum ab uno & quantum ab alio, quantumque etiam in domibus eorum repertum ſit, veſtri jam dicti legati & ſcripto & verbis vobis, ſi E placet, edicant. Data XVIII. Kalendas Decembris, indictione decima.

Nota Iacobi Sirmondi, S. I.

1 *Anſegiſo & Adalgario.*] Miſſi ambo Romam a Carolo fuerant cum legatis apoſtolicis poſt ſynodum Pontigonenſem. Aimoinus lib. V. cap. XXXIII. *Soluta eſt ſynodus. Poſtea imperator legatos muneratos apoſtolicos, Leonem & Petrum, remiſit Romam, & cum eis Anſegiſum Senonenſem epiſcopum, & Adalgarium Auguſtodunenſem epiſcopum.*

XXIV.

XXIV. AD CAROLVM CALVVM IMPERATOREM.

Scribit intellecturum imperatorem ex Adalgario epiſcopo (cui pallium concedit) cur eccleſiæ cauſa ex voto non proceſſerit. Taxat Anſegiſum, & Adalgarii fidem commendat.

Ioannes epiſcopus Carolo imperatori.

LAVDABILEM quidem intentionem & pium ſtudium veſtrum pro cauſa eccleſiæ noſtræ, matris videlicet veſtræ, fili cariſſime, viſcerabiliter habitum & bene diſpoſitum agnoſcentes, innumeras Deo gratias, qui totius boni auctor & moderator eſt, quique docet hominem juſtitiam, geſſimus. ſed impedivit nos ſatanas, & ſpes noſtra fruſtrata eſt, cum non ad votum noſtrum & commune propoſitum finis rei proceſſerit. Qualiter autem, vel quo faciente, ita cauſa provenerit, Adalgarius ſanctiſſimus epiſcopus, quem nos veſtri amoris cauſa, ipſiuſque morum probitate non immerito moti, palliatum ad vos ecce remiſimus, a majeſtate veſtra interrogatus, & per fidem, quam vobis ſe illæſam ſervaturum pollicitus eſt, adjuratus edicet. Illud tamen nos interim ad memoriam veſtram reducimus, quod nobis olim de Anſegiſo & Lamberto ſpecialiter quodam præſagio futurorum, tamquam providus revera pronuntiaſtis. Eſt enim ita geſtum ut prævidiſtis, & nil vos ante latuit, quod poſtmodum intellectus noſtri oculus non aſpexerit. Non enim recte cum eo, ſicut epiſcopum decuit, ambulavit: ſed per verſipelles anfractus incedens, multum a via rectitudinis deviavit. Quod cum exhibitum ad lucem veritatis extiterit, penitus evaſurum non credimus impunitum. Cujus ſcilicet certam rei poteritis circumſtantiam procul dubio deprehendere, ſi, ut prætulimus, idem almificus vir ſub teſtificatione vobis promiſſæ fidei adjuratus, vos latere noluerit. Sane noſſe vos volumus, quia cum ſæpe memoratum antiſtitem adeo cognoviſſemus vobis eſſe fidelem, ut crederemus nullis muneribus nulliſque terroribus a ſuæ fidei erga vos habitæ ſinceritate poſſe divelli, adhæſit animæ noſtræ ſalutis filius, & idcirco inter pontificium noſtrum & imperium veſtrum mediatorem illum fore decrevimus, ut quaſi vocis utriuſque ſit organum, referatque veſtra nobis, & quæ noſtra ſunt, vobis annunciet, ut lapis angularis habitus in Chriſto Ieſu, qui eſt pax noſtra, & fecit utraque unum. Data XVI. Kalendas Decembris, indictione decima.

XXV. AD DELTVM EPISCOPVM.

Vt vice apoſtolicæ ſedis fungens Venetias pergat, & epiſcopos ejus regionis Romam ad concilium, ſicut juſſerat, venire faciat.

Ioannes reverentiſſimo Delto epiſcopo.

TVÆ dilectionis ſinceritati paſtoralis officii nobis ſolicitudine junctæ, quam in conſortium noſtri laboris aſciſcere decrevimus, cognitum facimus, quia Petrus reverentiſſimus Venetiarum metropoleos antiſtes multis ſuffraganeorum ſuorum gravatus moleſtiis, & canonicæ conſtitutioni repugnantibus malis oppreſſus, delegit corde devoto ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli ad limina properare, indeque ſalutis & optatæ conſolationis opem percipere, ubi totius eccleſiæ Chriſtus Deus noſter fundamentum locavit, & religionis atque juſtitiæ caput inſtituit. Et ideo querimoniis ejus aures clementiæ noſtræ, literis tam ipſi Vrſo Venetiarum duci, quam ſuffraganeis ejus epiſcopis, quorum ſane inobedientia & temeritate canonicus vigor confuſus, eccleſiæ Dei poteſtas exinanita, & metropolitana dignitas corrupta exiſtit, ut in conſpectu noſtro apoſtolicæque ſedis præſentia, utriuſque partis præſentia exiſtente, diſcuſſa, finem cauſæ debitum æquo imponeremus libramine, literas noſtras direximus: ſed ipſe dux excuſationis verba potius quam quæſitas a nobis perſonas ſtatuto tempore maluit deſtinare. Vnde dolentes præfatum fratrem & coepiſcopum noſtrum abſque conſolatione debita relinquere, rati ſumus te vice noſtra illuc dirigere: quatenus divino fretus auxilio, ea quæ prædicto fratri ſunt neceſſaria prudenter peragas, & cum domini timore cuncta perficias. Has igitur apoſtolatus noſtri literas accipiens, pro utilitate & ſalute eccleſiæ Dei ceu idoneus Chriſti miles laborare ſatage: quoniam dicente apoſtolo, labor noſter non erit inanis in domino; & ſi ſocii ſumus laboris, erimus profecto & conſolationis. *1. Theſſ. 2.* Chriſto igitur duce, Venetiam perge, Vrſoque duci epiſtolam deſtinatam tribue, eamque ut auribus audiendi audiat, inſtanter admone, ne ſtatutis apoſtolicæ ſedis reſiſtere, quin potius humili corde obedire procuret. Alteram vero epiſtolam Felici ſanctæ eccleſiæ Equilenſis epiſcopo, quem ad nos venire jubemus. Tertiam quoque Dominico Olivolenſis eccleſiæ, & Leoni Caprenſis eccleſiæ, epiſcopis, quos ibi manere volumus, eiſque ut in his quæ Dei ſunt, te fideliter adjuvent, præcepimus, tribue. Quartam vero Dominico electo eccleſiæ Torcellienſis dare procura: eoſque terribiliter obteſtando atque jubendo, eaſdem epiſtolas in conſpectu totius eccleſiæ & populi, teque præſente legere facito: quibus nimirum perlectis, tam eoſdem epiſcopos ſupradictos, hoc eſt Felicem Matemautenſem, & Petrum Aquilenſem, epiſcopos, nec non Laurentium archidiaconum Gradenſis eccleſiæ, abbatem cœnobii Altinenſis, archidiaconum Roſellenſem, & archipreſbyterum Gradenſem, cum nepote ſuo Laurentio Romam in præſentiam noſtram, ex noſtra apoſtolica auctoritate Idibus Februariis omni mora vel occaſione poſtpoſita, ſecundum tenorem epiſtolæ noſtræ venire præcipe. Nam ſi in prædictis Idibus venire quolibet modo diſtulerint, ſciant ſe omni eccleſiaſtica communione eſſe privatos, atque anathematis vinculis innodatos, quouſque noſtris ſe obtutibus præſentare curaverint. Cumque omnia juxta noſtræ præceptionis affectum, pia & fideli devotione compleveris, ad eccleſiæ tuæ revertere gremium, nobiſque ſub certitudine cuncta renuntiare non differas. Vt ſi de cetero aliqua ſuper his agenda ſint arbitrio ſolerti, ut cura debita ſolicitius Deo propitio peragamus.

AD RICHILDIM AVGVSTAM.

Rogat ut Romanæ eccleſiæ ſuffragetur.

Ioannes epiſcopus Richildi Auguſtæ.

QVANTO amore ſpiritualis filius noſter piiſſimus imperator erga hanc ſanctam matrem ſuam eccleſiam flagret, ex hoc manifeſtiſſime claret, quod cauſam illius apud ſe ſpecialiter exequendam & ordinandam in veſtris propriis manibus collocavit. Cui enim congruentius & præſtantius eam, quam præ ceteris ſpiritualiter diligit, oro,

committeret, quam vobis, quæ ab eo ſic diligi A jubemini, ſicut diligi a Chriſto jubetur eccleſia? Vnde magnopere gratulamur de vobis tot audientes præconia, & confidimus in domino, quia onera quæ portamus, tam a paganis, quam a peſſimis Chriſtianis, veſtri ſtudii humeris alleviabitis, & eritis pro eccleſia Chriſti apud pium conjugem *Eſther. 9.* more ſanctæ illius Eſther pro Iſraelitica plebe apud maritum. Quia vero ſæpe ad Chriſtianiſſimum conjugem veſtrum ſemper Auguſtum diverſis pro neceſſitatibus ſive miſſos, ſive apices mittimus, ex hoc jam obſecramus & petimus, vos eſtote pro nobis oſtium, lingua, & manus: imo totum pro nobis ſitis, advocatoris fungentes officiis, & omnia pro nobis in omnibus facite. Ita ut amici quidem & fideles eccleſiæ hujus per vos apud apicem B veſtrum locum, apud vos inveniant aditum & ſalubre in neceſſitatibus ſuis omnino remedium: e contra vero, inimici & infideles per vos confundantur & excludantur: quia & nos pro vobis apud omnes & in omnibus erimus, & præcipue apud beatiſſimos apoſtolorum principes Petrum & Paulum amatores & protectores veſtros: ita ut paterno vos affectu ſemper fovere ſtudentes, & tamquam ſpiritalem filiam dilectionis noſtræ ſinibus collocatam in Chriſto tractare ac regere perpetuo ſatagentes, apud eos commendare aſſiduis precibus ſtudeamus, & veſtri memoriam ad ſacroſancta corpora ipſorum ſemper deponere ſatagamus. Lætamur autem & jocundamur in domino, quia beatam vos & felicem dicent omnes generationes; quia pio committente conjuge tam ſalutiferum C miniſterium aſſumpſiſtis: per quod ſcilicet & in præſenti ſæculo nomen bonum, quod eſt ſuper divitias multas, & cæleſte acquiretis inter angelos, & non finiendum imperium. Data XVI. Kalendas Decembris, indictione X.

XXVII. AD CAROLVM CALVVM IMPERATOREM.

Commendat Vvigbodum Parmenſem epiſcopum.

Ioannes epiſcopus Carolo imperatori.

Quia deſiderandam nobis, & totis viſcerum brachiis amplectendam dilectionem veſtram nihil patimur ignorare eorum quam maxime, quæ D ad cumulum gloriæ veſtri noſcuntur culminis pertinere, operæ precium duximus innoteſcere, Vvigbodum venerabilem eccleſiæ Parmenſis antiſtitem apoſtolorum adiiſſe limen, & ſedem, tam orationis voto, quam inveniendæ per nos veſtræ gloriæ deſiderio; cujus mentis arcana ſubtilius inveſtigantes, nos plane minime latuiſſe fatemur: quod & nunc ſinceræ fidei erga pium imperium veſtrum habendæ teneatur affectu: & hoc jam olim procul dubio rerum effectibus demonſtraſſet, niſi ſibi eſſet a piæ memoriæ priori principe cauſa talis injuncta, quam ſine ſui diſcrimine floccipendere nequiviſſet. Vnde rogamus, data venia ſuſcipite nunc illum ut mea viſcera: quia & ſi forte quondam vobis erat E inutilis, nunc autem vobis & nobis utilis: quamvis forte non ſit dicendus inutilis, qui fidem ante promiſſam cuſtodiens, ſimile circa vos ſervandæ fidei dedit indicium: præſertim cum ſperans in domino non perdiderit, ſi mutaverit, fortitudinem, dum ſcilicet nobis hunc informantibus, ſi quopiam contra vos uſus eſt, pro vobis proponat jam totis viribus exercere. Vnde non dubitamus illum ſe fortiorem erga fidei veſtræ conſtantiam exhibendum, quam fuerit, quando contra imperium veſtrum perhibebatur ſentire. Ergo clementiſſime imperator, quia ab infantia crevit vobiſcum miſeratio, recipite illum tamquam ab ipſa beati Petri apoſtoli patroni veſtri confeſſione, & ſuper eo mercedem habere contendite, non imputantes ei quod noviſſimus venerit: quia & bonus ille paterfamilias operarios undecimæ horæ pares feciſſe deſcribitur his qui tertia hora venere. *Matth. 20.* Sed & vos non minus diligitis militem, qui primo quidem in bello terga dedit, & poſtea rediens premit fortiter hoſtem quam eum qui nunquam terga dedit, & nunquam aliquid fortiter geſſit. Sed quid multa? cum ecce nos ei apud pium imperium veſtrum, fili cariſſime, fidem dicimus. Ecce nos pro illo vadem offerimus: tantum ſic agat erga eum clementiſſima & ſereniſſima pietas veſtra, ut alii ſub tegmen miſerationis veſtræ, hoc comperto, alacrius confluant, & per interventionem noſtram quaſi per immobilem pontem ad vos certatim tranſitum faciant. Siquidem hic in ſignum eſt ad apoſtolica tecta quoddam poſitus, cunctos ad vos terrigenas aut bene diſpoſitus invitabit, aut a vobis male tractatus terrebit. Nam difficile eſſe credimus apud pietatem veſtram quemquam per alios obtinere, quod per Petrum & Paulum apoſtolorum eximios non poterit impetrare. Data *ut ſupra*.

XXVIII. AD GVAIFERIVM PRINCIPEM SALERNITANVM.

Laudat ejus fidei conſtantiam erga ſedem apoſtolicam: Adelgiſii & complicum fraudes deteſtatur, ſuumque & aliorum eccleſiarum auxilium contra Saracenos ei pollicetur, & hortatur ut in fide perſiſtat, utque epiſcopum Surrentinum ad ſe mittat.

Ioannes epiſcopus Guaiferio principi Salernitano.

Glorioſæ nobilitati veſtræ, quam ſpiritualibus ulnis amplectimur, & dilectionis ſemper ſinibus fovere non mediocriter anhelamus, condignas gratias agimus: quoniam in fidei petra ſtatuens cõſtantiæ pedes, nec fluminibus, nec ventis diverſorum eventuum impetu potuit a ſtabilitate ſua demergi, vel a nobis præſtitis ſponſionibus aliquatenus amoveri: fundata enim eſt ſupra petram. Quæ autem de Adelgiſii & complicum ejus prioribus ac modernis fraudulentis actibus indicaſtis, & ipſi veraciter ſenſimus, & ſagacitatem tuam, ut ſe res habet, ſenſibile manifeſte cognovimus. Erit autem eis ut Saül & Achab, *3. Reg. 20.* & anima eorum pro anima inimicorum Dei, quoniam virum dignum morte dimittere minime formidarunt; noſque Deo favente cantabimus & pſallemus: *In operibus manuum ſuarum comprehenſus eſt peccator.* *Pſalm. 7.* Et iterum: *Lacum aperuit, & fodit eum, & incidit in foveam quam fecit: convertetur dolor ejus in caput ejus*, &c. *Pſal. 17.* Interim autem, quantum nos ſuperna virtus adjuvare dignata fuerit, & in conſiliis & in auxiliis vobis ferre præſidium non omittemus, ſed piiſſimum filium noſtrum ſemper Auguſtum ad adjuvandum vos tam per ſe, quam per exercitum ſuum quantocius incitabimus. Simili etiam modo & alios quoſque fideles, & eccleſiæ Chriſti amicos ad hoc ipſum excitare atque hortari ſtudioſius procurabimus, atque omnia, ſive quæ nos cogitare, ſive quæ vos ſalubriter adinventa nobis intimare maturaveritis, gratulanter agere ingenti cum gaudio feſtinabimus. Interim autem *ſtate in fide, viriliter omnes agite, & confortetur cor veſtrum*, *Pſal. 26.* non * Inſultan, qui ſatan congruentius dicitur, ſed ſperantes in domino: ita ut

omnes

* in Sultan

omnes a paganorum conſortio ſubducatis, & vos A ad pacem in invicem, & concordiam uniatis in Chriſto Ieſu domino noſtro: quidquid ſane conſilii vobis vel accreverit, vel ſalutiferum viſum fuerit, nobis innoteſcere ne pigritemini, ut a libramine noſtro vel tanquam ſalubre approbetur, vel ſi aliter cælitus revelatum fuerit, aliter & diſpenſetur. Etenim nos veſtra damna, noſtra credimus: ſicut e contrario lucra veſtra, noſtra procul dubio deputamus. Epiſcopum interea Surrentinum ſive per terram, ſive per mare profectum, quia jam minus recepimus, haud parum moleſte tulimus; & niſi ocius mittatur, moleſtius non immerito ſuſtinebimus: at vero ſi ad nos indifferenter fuerit deſtinatus, tunc magna & ſolita devotionis tuæ recognoſcemus indicia. Et pure profecto circa pontificium noſtrum dilectionis tuæ ſole clarius patebunt inſignia. Optamus gloriam, &c. Data xv. Kalendas Ianuarii, indictione decima.

XXIX. AD LANDVLPHVM EPISCOPVM CAPVANVM.

Eiuſdem argumenti.

Landulpho epiſcopo Capuano.

Sicut de ſanctitatis tuæ devotione ab olim erga hanc ſanctam Romanam eccleſiam habita gratulamur, ita de infidelium & de inimicorum malevolentia contriſtamur, nullatenus de omnipotentis Dei miſericordia diffidentes, quod & tibi condigna recompenſatio, & illis repentina confuſio maturetur. Verum, ut condecet, reverentiam tuæ fraternitatis laudabiliter amplectentes, & gratias agimus, & ut in bono perſeverare proficereque decertes, apoſtolica manſuetudine deprecamur: Quatenus qui in illis regionibus & ſanctitate decoratus, & devotione prælatus es, ſis etiam contra tortitudinem regula; & ſicut hactenus feciſſe probaris, contra infelices felicitas, & contra iniquos æquitas, atque lux contra tenebras: ſciens illius qui de tenebris dat lucem ſplendeſcere, ſolatium nobis & vobis citius affuturum, & nimis diu afflictæ Chriſti eccleſiæ omnipotentem dominum conſulturum. Præterea, quod de adjutorio, ſicuti & ingens neceſſitas omnimodis poſtulat, a nobis conferendo depoſcis; hoc & nos meditamur, hoc volumus, & divina gratia protegente, cito nos collaturos confidimus: quia jam calamitatem nobis commiſſi populi ſuſtinere non poſſumus; jam devaſtationem terræ iſtius aſpicere non ſufficimus; tantumque dolemus, ut dici non poſſit, ſi omnes artus noſtri vertantur in linguam. Quapropter vellemus adhibito ſanctitatis tuæ conſultu, neceſſaria ad communem ſecuritatem negotia prævidere: tamen præter id quod ad præſens difficile poſſe fieri, ut ita dixerimus, cernitur; cum primum ſe nobis poſſe præbuerit (quamquam imperialem exercitum nos cito habituros ſperemus) hanc ipſam neceſſitatem ſpirituali filio noſtro ſereniſſimo ſemper Auguſto rurſum ſignificabimus, & ut quantocius nobis potenti virtute ſubveniat, humillimis
Pſal. 144. precibus exhortabimur. Verumtamen prope eſt dominus omnibus invocantibus eum in veritate: voluntatem timentium ſe faciet, orationes eorum exaudiet, & ſalvos faciet eos. Data xiv. Kalendas Ianuarii, indictione decima.

XXX. AD CAROLVM CALVVM IMPERATOREM.

Propter imminentia tum a Saracenis, tum a quibuſdam Chriſtianis, graviſſima pericula, enixe petit, ut promiſſa auxilia quamprimum mittat, & deſtinatos ea de cauſa legatos commendat.

Ioannes epiſcopus Carolo imperatori.

Cum nos in eccleſiaſticis curis inſtantia quotidiana conſtringeret, & hinc inde populi nobis commiſſi continuus dolor, qui cuncta noſtra interiora perculit, perturbaret, illud, ut ita dixerim, inter alia flevimus, quod nunc uſque tam per terram, quam & navigio, ad vos noſtrum miſſum dirigere ſummo deſideravimus ſtudio, ut nobis veſtram proſperitatem deſiderantibus & anxie ſitientibus renuntiarentur citiſſime ſanitates, ſed omnino nequivimus. Hinc fateor, fili cariſſime, tanta B per utrumque iter impedimenta timuimus, quantum & per paganos, & per iniquos Chriſtianos, ſine reſpectu divini timoris, generari mala, quæ ætas noſtra non meminit, deploramus. Tanta enim ſunt, ut intra mœnia urbis reliquiæ populi innumerata paupertate affectæ conſiſtant, & omnibus forinſecus devaſtatis ac in ſolitudinem redactis, nihil jam reſtet, niſi, quod Deus avertat, ipſius urbis excidium. Sed & quantum nos Leo venerabilis epiſcopus, apocriſiarius & miſſus ſanctæ Romanæ eccleſiæ, communis quoque fidelis, a veſtro ſervitio rediens, de hoc quod a vobis retulit, poſt ſe veſtrum exercitum contra Agarenos mittendum, lætificaverat, tantum hucuſque eumdem nobis expectantibus, quod conſecuti non ſumus, validior mœror & ineffabilis anguſtia contriſtavit: C quia tota Campania ab ipſis Deo odibilibus Saracenis funditus devaſtata, jam fluvium qui a Tiburtina urbe Romam decurrit, furtim tranſeunt, & tam Sabinos, quam ſibi adjacentia loca prædantur. Sanctorum quoque baſilicas & altaria deſtruxerunt, ſacerdotes & ſanctimoniales, alios quidem captivos duxerunt, alios autem variis mortibus necaverunt, & omnem Chriſti ſanguine redemptum populum in circuitu deleverunt. Et quid dicam? aut quid loquar? cum pervenerit gladius uſque ad animam, & ſanguis omnium de terra clamet ad Deum. Ergo, præcellentiſſime Cæſarum, jam jam noſtræ calamitati ſuccurrite, jam populi noſtri miſerias relevate, jam veſtræ potentię manum porrigite, & hanc terram, cujus vobis neceſſitates ab ipſo veſtræ vocationis initio notas feci- D mus, liberate, ne ſi perdita fuerit, veſtrum vilescat imperium, & totæ Chriſtianitati naſcatur diſpendium. Reminiſcimini igitur propter Deum, reminiſcimini, quia multa ſpe & fiducia freti, divinitus & humanitus ad imperii gubernacula promerenda pro vobis certamina ſumpſimus, nullique labori pepercimus. Ideoque vicem nobis rependite, ut ſpes & labor noſter non ſit inanis in domino: quia cum hæc fuerit ſemper apud vos ſumma noſtrę petitionis, ſi amplius nobis auxilium veſtrum ſubtraxeritis, in deſperationem lapſi deficiemus, & forſitan in aliud conſilium reſumptis aliquantulis viribus neceſſario tranſcendemus. Non enim, ſicut vos forſitan æſtimatis, mediocre malum tota noſtra eccleſia patitur, minimis ſtatus rei- E publicæ damnis afficitur: ſed alia Saracenorum incurſibus, alia autem Chriſtianorum ita ſunt exterminata & devaſtata tyrannide, ut non noſtra ſint quæ noſtra fuerunt: quin potius ſolo nomine omnibus illis utamur, & vel ad defenſionem patriæ, vel ad aliquam utilitatem noſtræ eccleſiæ, quorumlibet ſolatia numquam inveniamus. Præcipue autem multi, quos veſtra non ignorat majeſtas, non ſolum nulla nobis ſolatia conferunt, verum etiam quidquid reſiduum eſt a paganis, impræ-

remiſſe ſubtrahunt, & omnem noſtram diſpoſitionem in territorio Romano ſuis violentiis calcant: adeo ut nec ulla quadrupedia in omnibus noſtris remaneant, nec ullum, qui nobis compatiatur, vel noſtros ſingultus aut gemitus doleat, oculi aſpiciant. Sed quia tanto imperatori pauca ſufficiunt, & ex iſtis jam, fili cariſſime, quæ nos gemitu & afflictione cordis loqui non poſſumus, univerſa alia cognoſcetis, quaſi humo proſtrati veſtram magnificentiam deprecamur, & per futurum judicium deprecantes, cum tota noſtra eccleſia veſtro divinitus protecto imperio totis viribus ſuggerimus, votiſque ſupplicibus preces multas effundimus, ut contritæ & omni humano ſolatio deſtitutæ ſanctæ matri veſtræ Romanæ eccleſiæ defenſionem, debitamque tuitionem, cunctis remotis occaſionibus, cunctiſque omiſſis dilationibus, omnimodis præbeatis: quia cum jam juxta præcipitium conſiſtamus, niſi manu veſtræ defenſionis, & neceſſariis nobis, ſicut præmiſimus, imo ſæpius exoravimus, quantocius opibus ſubvenire ſtudueritis, ſpe vivendi per Chriſtianos ſublata, aut ipſis paganis ſubjiciemur, aut, quod avertat divina potentia, ab eorum multitudine victi, ad omnem Chriſtianitatis interitum crudeli nece peribimus, ac per hoc & Chriſti nomen in gentibus blaſphemabitur, & veſtræ opinionis anteacta ſtudia oblivioni trademus. Hujus rei gratia ſicut ſupra meminimus, opportunum adjutorium conferentes, nobis veſtrum exercitum ad hoſtilem expeditionem promptiſſimum deſtinate, alioſque Deum per omnia diligentes miſſos, qui vitiorum flammas juſtitiæ tramite uſi compeſcant, nimia celeritate dirigite: quatenus qui innumeris tribulationibus quatimur ac æſtuamus, & pro populi nobis commiſſi miſeriis cruciamur, veſtris conſolationibus refecti lætemur, & per vos tranquillitate percepta, optatam libertatem, ſicut decet, per tam benignum imperatorem conſequi mereamur. Poſtremo ſublimitatem veſtram depoſcimus, ut latores præſentium, Petrum ſcilicet atque Petrum venerabiles epiſcopos, miſſos apoſtolicæ ſedis, noſtroſque dilectos, juxta morem benigne ac pacifice ſuſcipere non dedignemini, & ea quæ piis veſtris auribus pro utilitate ſanctæ Romanæ eccleſię in conſpectu veſtro retulerint, ad congruum ac oportunum effectum pervenire, pro ſanctis apoſtolis veſtris interceſſoribus apud Deum, celeriter ſtudeatis. Data quarto Idus Februarias, indictione decima.

XXXI. AD RICHILDIM AVGVSTAM.

Vt imperatorem conjugem ſuum ad opem eccleſiæ quamprimum ferendam hortetur.

Ioannes epiſcopus Richildi Auguſtæ.

MVLTO peracto jam tempore tam ad ſpiritualis filii noſtri Auguſti, quam ad veſtram inviſendam clementiam, miſſos apoſtolicæ ſedis deſtinare deſideravimus: quatenus & de utriuſque ſoſpitate lætiores efficeremur, & nobis commiſſæ, ſanctæ ſcilicet matris veſtræ, Romanæ eccleſiæ calamitates atque oppreſſiones, quas a Chriſtianis & ab iniquis paganis ſine ceſſatione patimur, ad memoriam reducentes, ab eodem Auguſto conſolationem & optatam opem, ſicut ſperabamus, tandem aliquando conſequi mereremur. Sed omnium viarum aditibus a malis obſeſſis hominibus, plus nos compulit dolor lacrymas fundere, quam locus pateret ad vos noſtros miſſos dirigere: quia ex uno, ſicut diximus, Chriſtiani, ex alio pagani ita nos A crudeliter perſequuntur, ut ſolis mœnibus urbis relictis, omnia in circuitu longe lateque conſumpta habeant, & in ſolitudinem prorſus redacta. A quibus per tantum imperatorem relevari jam credebamus, & recuperationem aliquam vel medelam adipiſci ſummopere præſtolabamur. ſed ecce pro peccatis noſtris aliis negotiis implicatus, nobis hactenus diſtulit ferre præſidium. Et quia jam ſuſtinere non poſſumus, gloriam veſtram multipliciter deprecamur, ut vice noſtra fretæ, ſumatis in femineo ſexu virile pectus, & pro amore ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, quorum ita eſt devaſtatum terminum, ut magis libeat flere, quam dicere, tamdiu apud piiſſimum imperatorem no- B ſtrum inſiſtatis, quouſque & contra paganos opem præbeat, & Chriſtianos compeſcere gaudeat. Quoniam ideo illum tanto diademate ab olim quidem a nobis expectatum ac prælectum decorare curavimus, ut ſanctæ Romanæ eccleſiæ recuperatio & ſecuritas, quam ademptam dolebamus, per pium ſtudium ejus, quo ſemper fruebatur, rediret. Quapropter, cariſſima filia, per Deum vos adjuramus, opportune importune inſiſtite, ut antequam in ipſa urbe Romulea aliud periculum, quod Deus avertat, proveniat, manum ſuæ defenſionis exhibeat, & hanc terram, quæ ſui imperii caput eſt, ad libertatem reducat, ne quando dicant gentes, ubi eſt imperator illius? quatenus & nobis ſpes evadendi, vivendique remaneat, & priuſ- C quam hiems vel ver tranſeat, contra eoſdem paganos Romæ ſint illius exercitus præparata ſubſidia. Alioquin aut omnino peribunt, aut coacti, ut ſolam vitam redimere valeamus, eis qui nobis dominantur, quomodocumque ſubjiciemur. Data IV. Idus Februarias, indictione decima.

XXXII. AD CAROLVM CALVVM IMPERATOREM.

Mittit imperatori palmam, & malis, quibus a Saracenis praviſque Chriſtianis urgebatur, expoſitis, auxilia petit.

Ioannes epiſcopus Carolo imperatori.

INTER cetera, quæ vera creſcente religione ab olim eccleſiaſtica facta veſtræ pietati duxi- D mus intimanda, virentium vobis palmarum ecce bravium mittimus, quod apoſtolus non omnes qui *1. Cor. 9.* currunt, ſed unum propter unitatem legitime certantium accipere proteſtatur. Quapropter, fili cariſſime, quaſi præſentes, incurvatis genibus & ſummiſſo capite deprecamur & obſecramus, ut ita legitime celſitudo veſtra in hujus ſæculi ſtadio pro Chriſti eccleſia currere, ita decertare contendat, ut non ſolum bravio victrix veſtra dextera adornetur, verum etiam ſacratiſſimum caput diademate gloriæ decoretur: imo pro viſibilibus, non tantum palmam, ſed & coronam accipiat incorruptam. Sed heu, clementiſſime imperator, ecce dum ad alia intenditis, mater veſtra, ſancta videlicet hæc eccleſia, quæ vos ſpiritualiter genuit, E periclitatur, & in noviſſimum devenit exitium: hinc inde non ſolum tabernaculis hanc Idumæorum & Iſmaelitarum, & Agarenis quotidiano gladio & captivitate in interitum impellentibus, verum etiam falſis filiis Sarrę, quos optime noſtis, in prædam & direptionem miſerabiliter immittentibus: ita ut & illi ſæpe uſque ad muros urbis quamvis clandeſtinis horis pervenerint, ſed & Tiberinum fluvium, qui olim Albula dicebatur, juxta Sabinorum confinia pertranſierint: & iſti, qui nobis

nobis vicini ſunt, ex altera parte ita ſæviant & debacchentur, ut non hominem, non agrum, non jumentum, non pecus, non quidquam ex his quæ ſancti Petri juris exiſtunt, dimittere patiantur, ſed omnia quæ oculo vident, manu diripiant; & mala quæ cogitant, ſine mora perficiant. Hæc ſunt, cariſſime, de innumerabilibus pauca, quæ mater veſtra Romana, proh dolor, diebus veſtris perfert eccleſia; quaſi non vos ſpecialiter ex omnibus amaverit, invitaverit: vel quaſi nos non vos, auctore Deo, in imperium coronaverimus, & vobiſcum in
3. Reg. 1. omnibus, quaſi cum ſapientiſſimo Salomone, ut quondam ille fidelis Sadoch ſacerdos, adverſus alterum ad omnia minime ſteterimus, nec cuncta, quæ pro vobis debuerimus facere, fecerimus: ad extremum quaſi non hodieque manui veſtræ ſpeciali voto & prærogativa plenam benedictione palmam, ſicut & cernitis, deſtinemus adverſus viſibiles hoſtes & inviſibiles triumphantem. Optantes enim vos de cunctis adverſariis triumphare, nihil aptius vobis, quam ramos palmarum, duximus offeren-
Matth. 21. dum, quos & pueri ſternebant in via domino Hieroſolymam venienti, antiquum hoſtem triumphaturo, & mundum victuro. Sed dicuntur multæ vos impedire ſolicitudines. Hoc plane nec nos ignoramus. Verum ut cum domino fateamur, & hæc
Luc. 11. oportuit facere, & illa non omittere. Nam vobis, qui in agone contenditis, ut ad bravium ſupernæ vocationis, & ad capeſſendam coronam incorruptam perveniatis, ab omnibus aliis abſtinendum eſt, & legitime, ut prædiximus, decertandum. Quid autem magis legitimum, quam ut præ omnibus & ante omnia Romanæ curam habeatis eccleſiæ, quæ ceterarum magiſtra eſt & mater eccleſiarum, quæ veſtro in tempore tantis ac tam immanibus ſuccumbit ſine ceſſatione periculis: Denique ſi hæc eccleſia, quæ caput eſt, viget, cetera membra, quamvis languida, recuperandi fiduciam non amittunt: quæ nimirum omni robore carent, ſi contingat ſolum caput forte languere: quāto potius, quod avertat omnipotens, ſi contingat extingui? Vnde iterum iterumque totis ſingultibus totiſque imploramus præcordiis, & per Chriſtum Dei filium ſuppliciter adjuramus, qui vos ad tantum provexit faſtigium & imperium, vel nunc citatum extendite clementiæ brachium, & periclitanti patriæ, quin potius mundo, auxilii, jam jamque porrigite dexteram. Ecce Petrus in commiſſis ovibus mergitur. Erigite ergo eas vos a fluctibus, clementiſſime. Sic vos ipſe ab exceſſuum alluvionibus erigat, & vobis cæleſtis atria regni interceſſionum ſuarum clavibus reſeret, & vitæ æternæ paſcua invenienda inter angelos ſine termino tribuat, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, &c.
1. Cor. 2. Data Idibus Februarii, indictione decima.

XXXIII. AD AIONEM EPISCOPVM BENEVENTANVM.

Commendat eum de zelo erga ſedem apoſtolicam. monet ut ſibi adjumento ſit in expellendis Sarracenis, ſuumque fratrem ad idem faciendum impellat.

Reverentiſſimo & ſanctiſſimo Aioni epiſcopo Beneventano.

SUSCEPTIS atque relectis literis ſanctitatis tuæ, gratias omnipotenti Deo retulimus, & pro tuæ devotionis affectu, proque ſolicitudine, quam inquirendo de noſtris eventibus habuiſti, multum in domino gratulati ſumus. Decet enim, & omnino coram oculis divinæ majeſtatis extat conveniens, ut hi quos fideliores erga ſanctam matrem cunctorum ſcilicet Romanam eccleſiam eſſe conſpicimus, noſtris affectibus, & ſi non per corpus, per ſpiritum amplectantur, & fraterna dilectione juxta merita ſingulorum tractentur. De hoc autem quod aſſeris, re de noſtra ſanitate lætari, ſicut e contrario de oppreſſione Sarracenorum triſtari; optime quidem (ut ita dixerim (quantum foris eſt, tangis: ſed quantum intus eſt, juxta tribulationem quam patimur, non advertis. Præcipue cum pro populi nobis commiſſi vaſtatione ſolum nobis ſuperſit ſepulcrum, & pro his qui nobiſcum certare debuerant, & non ſolum inimicis Chriſti faveant, ſed etiam noſtrum laborem impediant, immenſis anguſtiis æſtuemus. Sed in his non ſolum nobis orationibus a vobis ſubveniri precamur, verum etiam quos a communi noſtro certamine deviare cognoſcis, & exemplo operis, & verbo prædicationis revoces, exhortamur. Ceterum licet noſtro itineri Neapolim nobis pro maxima noſtræ eccleſiæ neceſſitate nuper advenientibus non adhæſeris: tamen quod per præſentiam non egiſti, per abſentiam, ſi ille calor fidei in te viget, quem credimus, agere prorſus valebis. Bene enim tuo miniſterio cedis, ſi & laborem noſtrum, quem valde debiles corpore pro liberatione Chriſtiani populi tunc aſſumpſimus, opportune advertis, & tribulationis, quam modo patimur, memor ſemper exiſtis. Nam nunquam conſilium fratris tui per aliquos tantum ſubverti potuit, quantum per tuæ ſanctitatis ſolertiam immutatione dexteræ excelſi non poſſit converti. Eia igitur frater cariſſime, accinge epiſcopaliter lumbos tuos, & medullitus fratrum noſtrorum, pro quibus Chriſtus ſuum ſanguinem fudit, neces atque dictu horrendam captivitatem perpende, & inſta opportune, importune, fratremque jam dictum monitis, imo verbis increpatoriis exhortare, ut 2. Tim. 4.
noſtros pios conatus ſequatur, & pro Chriſtianis nobis certantibus opem tribuat, voluntatem extendat, & opus te inſtante exhibeat, & miſereatur Deus. Quid nobis proficit Chriſtianum vocabulum, ſi opere Chriſtiano caremus? quid prodeſt nobis cognoviſſe viam juſtitiæ, quando poſt cognitionem retrorſum converſi, cum inimicis Chriſtiani nominis tam libere fœdera copulamus? Ergo (ſicut diximus) beneficiis ſanctæ Romanæ eccleſię tua ſanctitas non integrata nobiſcum laboret, nobiſcum pro ſalute populi Dei in illis partibus cooperatrix exiſtat, & noſtro certamini favens, ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſe devotam nomine & opere ſemper exhibeat. Quia ſi tu, ſicut poteſt, peregeris, nec fratris tui, nec alicujus hominis factum, noſtrum opus, piumque laborem, Chriſto juvante, apud veſtrates ex toto diſſipare valebit: quin potius incrementum per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum augebitur, & labor proficuus apparebit. Data Kalendas Februarii, indictione decima.

XXXIV. AD ANSPERTVM ARCHIEPISCOPVM MEDIOLANENSEM.

Reſpondet, abbatem, qui nullo comprobato crimine a regii cœnobii prępoſitura depulſus fuerat, eſſe revocandum; homicidam autem, & facinoris ſocium ab omni prępoſitura pellendum.

Ioannes epiſcopus Anſperto archiepiſcopo Mediolanenſi.

LAUDAMUS ſanctimoniam tuam, frater cariſſime, juſtitiæ zelo ferventem: ſed in promo-

motionibus ſive antiſtitis, ſive abbatis, nil profe- A cto aliud gerendum poſſumus exhortari, niſi quod ſacri canones ſanciunt, quos nulli ſacerdotum licitum eſt ignorare, vel quidquam facere, quod patrum poſſit regulis obviari. Verum quia in utroque filii noſtri ſemper Auguſti interfuiſſe perhibetur aſſenſus, ejus ſuper hoc eſſe videtur expectandus adventus: ad cujus cum tua ſanctitas aſſerit pietatem, credimus nil eccleſiæ Dei præter paternas regulas illaturam. Moderatio quippe ſedis apoſtolicæ, & univerſalis eccleſiæ diſpoſitio, in hoc periculoſo tempore pene cuncta diſpenſatorie moderanda compellit. Quamvis* autem præſenti ſit exuli conſulendum, nihil tamen eſt, non extante ulla neceſſitate, contra canones patrum agendum. Abbas autem qui nullo comprobato crimine a regii eſt B cœnobii præpoſitura depulſus, ejuſdem piiſſimi principis permiſſu, precibus noſtris tuæ ſociatis induſtriæ, revocandus eſt. Non autem ſolum homicidam, ſed & ſocium homicidæ ab omni præpoſitura pellendum decernimus. Hæc perpaucis fraternitati tuæ ſcripſimus, ne ſibi omnino reſcribere ſuperſediſſe videremur. Ceterum, ut cum ſancto Leone papa dicamus, Nos qui ſacerdotum domini matura volumus eſſe judicia, nihil poſſumus incognitis rebus in cujuſquam partis præjudicium diffinire, priuſquam univerſa quæ geſta ſunt, veraciter audiamus. Si enim (ut ait apoſtolus) mediator unius non eſt, qui ſic unam partem audit, ut alteri parti nihil reſervet *. Optamus, &c. Data III. Kalendas Martii, indictione decima.

Galat. 3.
* *for.* aliquid deeſt.

XXXV. AD EPISCOPOS IN REGNO CAROLI IMPERATORIS CONSTITUTOS.

Monet ut imperatorem hortentur ad opem eccleſiæ Romanæ celeriter ferendam.

Ioannes epiſcopus omnibus archiepiſcopis & epiſcopis in regno imperatoris Caroli conſtitutis.

PRISTINIS attriti miſeriis, & oppreſſi calamitatibus, dilectiſſimi filii noſtri magni imperatoris Caroli, quaſi de profundis ad Deum clamantes, tamquam ipſius domini & ſalvatoris noſtri anxii expectabamus adventum, & ut ita dixerim, ejus iteratum pro ſalute noſtra credebamus imminere deſcenſum. Sed, proh dolor! tot ac tantis circumdamur hinc inde periculis, ut tædeat nos etiam vivere. Ecce enim dominicarum ovium ab Agarenis, qui ſunt filii fornicationis, nec non & ab his qui ſolo ſunt nomine Chriſtiani, aliæ gladio trucidantur, aliæ fame pereunt, aliæ vero in prædam & captivitatem ducuntur. Sed & paſtores earum, reverendi epiſcopi, profugiunt, & vagi huc illucque palantes omni penitus egeſtate tabeſcunt. Redacta eſt terra in ſolitudinem, & ablatis ab illa hominibus, ferarum ſaltus effecta eſt: civitates, caſtra, & villæ ſubverſæ, nec ubi earum fuerint ædificia, innuunt. Sed & venerabilia loca deſtruentes, altaria domini ſuffoderunt, miniſtros & ſervos ejus occiderunt. Facti ſumus, ſecundum Pſalmiſtam, in deriſum & contemptum his qui in circuitu noſtro ſunt: dum illi aut vicinorum auxilio potiuntur, aut ſaltem pacto, ſecundum apoſtolum, tempus redimunt, quoniam dies mali ſunt. Seminamus pedetentim, quamvis in lacrymis, nec recolligimus; imo jam nec ſeminandi facultas ſuppeditat. Sedet in triſtitia domina orbis, mater eccleſiarum, magiſtra gentium, conſolatio triſtium, & non eſt qui adjuvet, non eſt qui conſoletur eam, niſi tu ſolus, o bone Deus, & ſi non propter iniquitates noſtras, ſed ſpe, quæ ſecundum apoſtolum non confundit. Quæ, fratres cariſſimi, partim vobis ſignificamus, (nam ſi per ſingula ſcribere tentaſſemus, facilius nobis charta quam ſermo deficeret) ut ſicut unum corpus ſumus in capite Chriſto, & alter alterius membra, ita nobiſcum pariter condoleatis & compatiamini: quia *ſi quid unum patitur membrum*, ut Doctor gentium ait, *compatiuntur omnia membra: & ſi compatimur, & conregnabimus*. Condolentes autem nobis, & compatientes, accedatis ad Chriſtianiſſimum filium noſtrum, & conſilium domini ab eo non abſcondatis: ſuggerentes, & exhortantes, ut perpendat quis & quam terribilis ſit ille, qui hunc ante ſæcula huic præfuturum regioni prædeſtinaverit, & quam diſtricte ab eo exacturus ſit quod commiſit: qui ſcilicet tam precioſi ſanguinis fuſione quod credidit emit. Meminerit etiam, quia & nos illum præ ceteris propinquis & æmulis ejus amavimus, elegimus, & prætulimus. Vnde & eum adverſus omnes hoſtes eccleſiæ non ſolum defenſorem, ſed & patronum & advocatum noſtrum exiſtere propoſuimus: ut quod ei nos apud Deum eſſe ſatagimus, ipſe inter homines pro nobis fieri non detrectet: præcipue ut accelerans nobis ſubveniat, & ſine mora contra perfidos Chriſtianos & infideles ſuccurrat. In quo ſanctæ fraternitati veſtræ præ omnibus laborandum eſt: pro commiſſo ſcilicet ſibi ſacerdotali officio, & quia, ut cum propheta veridico fateamur, ſi hæc humiliatur, ad cujus confugietis auxilium, vel ubi relinquetis gloriam veſtram? Data III. Kalendas Martii, indictione decima.

Pſalm. 43.
Epheſ. 5.
Rom. 5.
1. *Cor.* 12.
2. *Tim.* 2.
Iſai. 10.

C

XXXVI. AD LANDVLPHVM EPISCOPVM CAPVANVM.

Mittit legatos, ut Docibilis Hypatus petierat: hortatur ut det operam una cum legatis, ut pactum cum Saracenis initum diſſolvatur; ſe quidquid ab eo conſtitutum fuerit, approbaturum.

Landulpho epiſcopo Capuano.

NOVERIT induſtria tua, nos tam Sergii magiſtri militum, quam Docibilis Hypati epiſtolas ſuſcepiſſe: quibus cognovimus eos excuſabiles ſe velle coram nobis reddere tentaviſſe ſuper D contracto infando fœdere, quod cum Saracenis impie pepigerunt, nec abſolverunt; in tantum, ut gerulus earum referret jam fuiſſe diruptum, niſi dilectio tua pro reverentia noſtri, noſtrum in hoc expectandum arbitrium judicaſſet. Quamvis nec hæc ipſa ex toto crediderimus, eo quod de his nullam tuam ſuſceperimus. Verum quia nos prædictus Docibilis Hypatus, ut miſſos noſtros pro tanto bono, & omni eccleſiæ profuturo perficiendo, Cajetam mitteremus, obnixe rogavit; ne negligentia noſtra diffamaret tantam humani generis ſalutem poſtpoſitam, miſimus illuc Vualbertum Portuenſem, & Eugenium Oſtienſem, ſanctiſſimos epiſcopos dilectos & conſiliarios noſtros, ut E ſive cum magiſtro militum, ſive cum miſſis ejus loquentes, pactum illud, quod perditionis eſt cauſa, diſſolvi per omnia ſuaderent, in tuæ maximæ ſapientiæ illos fiducia deſtinantes. Quapropter hortamur, ut ſolertia tua tanto in hoc laboret, quanto non ſolum a nobis condignam viciſſitudinem, ſed & ab ipſo Deo & domino noſtro coronam ſe percepturam in cæleſtibus non poterit dubitare. Admonemus itaque, *inſta opportune, importune*, ut tam impio diſciſſo fœdere, pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum, nobis tandem cœlitus reſtituatur.

2. *Tim.* 4.
Philip. 4.

Si

Si qua vero inter hæc ſe ingerit inimica Deo contentio, tuæ ſapientiæ manibus detergatur: nulla ſimultas, nulla rerum vel gloriæ cupiditas a tanto lucro atque profectu vos ſubtrahat; quia, quidquid illud eſt, pacifice poterit poſt modicum dirimi, & cum caritate, nobis quoque mediantibus, diffiniri. Certet ergo, laboret, & ſatagat induſtria tua, & in his vice noſtra utatur; & quidquid agendum, quidquid communi ex placito fuerit conſtruendum, vice noſtra faciat atque conſtituat. Alacriter enim quod tua dilectio conſtituerit, & immobili placito fixerit, adimplere atque perficere procurabimus, nihil ut in hoc hæſitet dilectio tua magnopere commonentes. Prædictis autem miſſis noſtris miſſos tuos indifferenter & abſque mora Caietam dirigere procurato, qui de his omnibus cum eis ſalubriter tractare valeant, & quæ ſunt agenda, perficere. Optamus, *&c.* Data Idus Martii, indictione decima.

XXXVII. AD FROTARIUM ARCHIEPISCOPUM.

Frotarium ab eccleſia Burdigalenſi a paganis devaſtata transfert ad Bituricenſem.

Reverentiſſimo & ſanctiſſimo confratri noſtro Frotario, dudum quidem Burdigalenſi, nunc autem Bituricenſi archiepiſcopo.

Ad hoc nos divina proviſio ſupernaque moderatio eccleſiis ſuis voluit præeſſe rectores, ut diſperſa congregare, & ſervare congregata ſummo ſtudio procuremus, non ſolum earumdem eccleſiarum ſolicitudinem, ſed & ipſorum quoque rectorum habeamus induſtriam, & exerceamus ſolertiam: quatenus ſicut rectoribus deſtitutis eccleſiis alios ſubrogantes conſulimus, ita rectoribus vacantibus eccleſias domini committentes, providam curam nos earumdem eccleſiarum gerere demonſtremus: maxime his, qui cum robuſti præliatores domini ſint, intra otioſitatis anguſtiam arceri renuunt, & per hoc expeditius contra vitia certaminum exercitia quærunt. Quia igitur Burdigalenſem eccleſiam, totamque pene ſub ejus habitam regimine diœceſim; ita paganorum frequentes gladii, prædæque continuæ conſumpſit irruptio, ut pene omne illic epiſcopale vacet officium; neceſſario prævidimus, Dei omnipotentis auctoritate, beatorumque Petri ac Pauli apoſtolorum principum fraternitatem tuam, cujus vacatio defectus eſt fidei, & fere virtutum omnium detrimenta, in eccleſia Bituricenſi, quæ vacare paſtorali cura dignoſcitur, ab hac præſenti decima indictione præferre ſimul & incardinatam præficere, habito in eadem Bituricenſi eccleſia totius jure metropoleos ac diœceſeos priſcis temporibus a ſacris canonibus præſtituto, & in illa eccleſia eatenus conſervato: ita ut paſtor ejuſdem ſanctæ Bituricenſis eccleſiæ, rector & antiſtes ex hoc re vera dicaris, habearis, & Chriſto propitio percolaris; ea quæ Dei ſunt jugiter agens, & utilitati proximorum ſemper intendens. Qui vero contra hujus apoſtolici privilegii noſtri ſtatutum, quod neceſſitate barbarica, & diſpenſatione cogente loci & temporis, exemplo etiam majorum protulimus, agere forte tentaverit, divinis myſteriis privetur, quamdiu minime reſipiſcens, apoſtolico præcepto fruſtra permanſerit inobediens. Data *&c.* indictione decima.

XXXVIII. AD DOCIBILEM ET IOANNEM.

Hortatur ut det operam, ne Chriſtiani fœdus cum Saracenis faciant.

Ioannes epiſcopus Docibili & Ioanni Hypatis.

De Docibile Leo ep. Oſtienſis, lib. 1. c. 14.

Devotioni tuæ pro labore fidei Chriſtianæ, quam excolis, gratiarum actionibus perſolutis, iterum & iterum exhortamur, ut magis ac magis ſatagere & decertare, & cœptum laborem ad perfectam ducere actionem procures: ut Chriſtiani nominis viri paganorum fœdera fugiant, & ſolum in Deum, qui eos creavit, & non in diaboli membra, quæ ſunt filii fornicationis & vaſa iræ, ſpem ſuam ponere diſcant. Quod cum egeris, ſalvabis animam tuam, & operies multitudinem peccatorum. Dicit enim beatus Iacobus: *Qui converti fecerit peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ſuam a morte, & operiet multitudinem peccatorum.* Data v. Idus Aprilis, indictione decima.

Iacob. 5.

XXXIX. AD PULCHAREM PRÆFECTURIUM AMALFITANUM.

Monet ut fœdus cum Saracenis initum diſſolvendum curet.

Ioannes epiſcopus Pulchari Præfecturio Amalfitano.

De Pulchare Leo, ubi ſupra.

Admonemus ut in omni virtute tua & ſapientia tua labores atque decertes, ut illi homines paganorum diſrumpere pacta procurent. Quod ſi fecerint, nil vobis vel illis denegabimus eorum quæ rite facere poſſumus, & pro nulla cauſa vel homine nos a communi veſtra & eorum ſalute ſeu auxilio ſeparabimus, nec illos aliquando dimittemus: at vero ſi illi hoc facere recuſaverint, & conſpicis eos nobis de die in diem tantummodo velle illudere; ſaltem tu fac ſecundum conſilium tuum, quod ſcilicet inſpirante Deo, ex prudenti corde ſalutiferum protuliſti. Quidquid autem de his factum, vel non factum fuerit, aut faciendum extiterit, tuis nobis vel miſſis, vel literis citius indicabis; ut quæ deinceps nobis neceſſario ſunt agenda, facilius & expeditius agamus, præparemus & ordinemus. Data v. Idus Aprilis, indictione decima.

XL. AD SERGIUM MAGISTRUM NEAPOLITANUM.

Dolet ipſum ſæpe monitum fœdus cum Saracenis ſolvere noluiſſe. præcipit, ut tandem pareat. ſin minus, minatur ſe iterum eum excommunicaturum. pollicetur, ſi fideles legatos miſerit; benigne ſe ſuſcepturum.

Ioannes epiſcopus Sergio magiſtro Neapolitano.

De Sergio Leo lib. 1. cap. 42.

Dum verbi Dei ſemen in pectore tuo etiam per memetipſum poſt crebros miſſos & literas ſeminaſſem, expectabam non verborum folia, ſed fructus operum promereri: ſed quia ſuper hac parte ſpes noſtra fruſtrata eſt, cogor in vocem domini per Iſaiam prophetam adverſus Iſraeliticam plebem prorumpere, clamans: *Quid eſt quod debui ultra facere vineæ meæ, & non feci? an quod expectavi ut faceret uvas, fecit autem labruſcas?* Verum quia, ut cum apoſtolo dicam, *eadem vobis ſcribere mihi quidem non pigrum, vobis autem neceſſarium eſt*; ſemel te tuoſque adhuc admonere non abnuo, ut ab infidelium conſortio declinetis, & a tam profano tandem aliquando fœdere recedatis. Quod ſi nos audieritis,

Iſai. 5.

Philip. 3.

non ſolum bona quæ cupitis, affluentius ex nobis A habebitis, ſed & magna præmia cælitus aſſequemini: ſin autem, non ſolum nos ſpirituali vos iterato gladio percellemus, ſed & hi, qui non ſine cauſa materiales gladios portant, cum ſint ſanctæ eccleſiæ validi defenſores, & fervidi zelatores, cunctis adverſis & proſperis conculcatis, adverſus vos protinus arma corripient, & vindices contra vos impugnatores ejus celerius properabunt. Quæ nos ſcientes, quia vos anima & corpore ſalvos reddere cupimus, hæc vobis denuntiamus, & cavenda præcipimus. Ceterum miramur, quomodo vos in literis veſtris, quas in ipſa paſchali feſtivitate ſuſcepimus, inculpabiles tentetis aſtruere, cum piaculum veſtrum totus qui deſertus eſt mundus, & ſanguis de terra, qui effuſus eſt, clamet: præveniente B autem gratia Dei, cito credimus fore, ut & vos reſipiſcentes a vinculo quo annexi tenemini, convenientius abſolvamini, & de tua tuorumque ſalute ipſi cum cæleſtibus choris pari gaudio perfruamur. Porro ſi miſſos deſtinaris fideles, quibus credere procul dubio valeamus, libenti eos & benigno ſuſcipiemus affectu; & quidquid deſiderio vel voto veſtro ſederit, gratanter adminiſtrabimus, fidentes, quod nil impoſſibile, nil allegaturi ſint inconvenientis: e contra vero ſi fine tenus pacti jugum cum infidelibus ducere forte proponitis, ſcitote profecto quia (ut cum apoſtolo fatear) *in virga veniam ad vos.* (1. Cor. 4.) Data v. Idus Aprilis, indictione decima.

XLI. AD EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

Queritur Neapolitanos cum infidelibus fœdus iniiſſe, nec ab ipſo eorum antiſtite ad viam veritatis revocari. Quare hortatur, ut ipſe & illi reſipiſcant. præterea pollicetur ſe benigne ſuſcepturum Neapolitani ducis legatos, ſi miſerit; paratumque ad omnia ſe fore, quæ pro eccleſiæ Dei utilitate perficienda retulerint.

Ioannes episcopus ad episcopum Neapolitanum.

Relectis literis tuis, quas cœpto jam paſchalis feſtivitatis officio in die magno ſuſcepimus, nihil quo lætificaremur, repetimus: unde ingens triſtitia, & continuus dolor cordi noſtro crevit, & multiplicatus nos vehementer affligit; quia populum civitatis veſtræ, quæ olim Dei, nunc autem principis tenebrarum effecta eſt, derelicto penitus creatoris ſui amore, videmus jugum cum infidelibus ducere: teque ideo fore obnoxium, quoniam in medio populi polluta labia habentis, pollutum & complicem habitare, nec toto annixu te velle murum pro domo domini (ſicut idoneum Chriſti athletam oportet) contemplamur opponere. (Ezech. 13.) Cum nos pro hujuſmodi cauſa te ad tanti honoris culmen perducere procul dubio ſtuderemus: quatenus te adjutorem & fidelem cooperatorem habentes; oves domini de tam immani profundo, quo ab humani generis inimico ſubmerſas & tenentas jacere conſpiciebamus, abſtrahere, atque ad ſuperna relevare poſſemus: ut de illorum ſimul ſalute par apud retributorem omnium Deum pro communi certamine meritum haberemus. Sed ecce neglecta paſtoralis officii cura, poſtpoſito divini timore judicii, cum illis, quos aut corrigere, & ad viam veritatis revocare, aut eos quaſi gregem morbidum tot diſciplinæ ſalubris verberibus caſtigatum, ſalutem propriam nolentem recipere, vitare atque de medio eorum, ſicut jam olim tibi ex divina auctoritate præcipimus, exire debueras, nec amplius cum prævaricatoribus, & conſortium infidelium habentibus habitare præſumeres, A ut tuæ devotionis ſinceritate manifeſtius apparente, reverentiam tuam, quam ſacerdotii ſummi decoravimus infulis, in ſocietate corporis Chriſti nobiſcum haberemus conjunctam. Nos enim aſſidua quamvis corporis incommoditate tunc detenti eſſemus, volentes Neapolitanam civitatem, ceu populum domini, & oves paſcuæ ejus nobis in ipſo apoſtolorum principe commiſſas cum omni devotione ſalvare, non recuſavimus laborem: quin potius poſuimus animas noſtras in manibus noſtris, dominicaque voce admoniti venimus confirmare illos in beneplacito Dei, ceu fratres, & ut filios cariſſimos coram domino adjuvare: ſed obdurato ipſi corde, noſtras preces & monita recipere, atque ut aſpides ſurdæ audire deſpexerunt; teque ſecundum eorum votum, & deſiderium antiſtitem (quod non merebantur) ordinare non prætermiſimus, multis ſuper hoc aliis, & etiam bonis promiſſis, ſi noſtræ voluntatis deſiderium devota mente complecterent: nunc autem vel illis incorrectis exiſtentibus, & ad percutientem ſe redire nolentibus, vel tibi cum ipſis habitanti, & idcirco a divinis omnibus cum eis pariter ſequeſtrato; quo pacto antequam reſipiſcentes ad viam ſalutis & juſtitiæ revertamini, parcere, aut a nexu eccleſiaſtici vos judicii valemus abſolvere? Abſolvite ergo vos prius colligationes impietatis, & fœdus impium, quod cum inimicis Chriſti habetis compoſitum, & nos illico miſericordiam, quam Deus noſter eccleſiæ in Spiritu ſancto dedit facere poſſe, nullatenus vobis jam converſis tribuere omittemus: C nam ſicut vere ſatisfactionis confeſſoribus parcendum eſt, dicente domino: *Cum conversus ingemueris, salvaberis, & adhuc te loquente, dicam, Ecce adsum:* (Ezech. 33.) ita vero in ſcelere impiis manentibus miſerendum non eſt: quoniam miſericordiam aliquam vobiſcum ante fructum dignum pœnitentiæ facere omnino nequimus, eo quod miſericordia ſine controverſia quæri debet, ut ſalus ſit diſciplinæ: nam dicente ſancto Gregorio: Sæpe pietas per immoderatam miſericordiam errare ſolet, ſi fortaſſe pepercit quæ parcenda non ſunt; peccata enim, quæ feriri gehennæ ignibus poſſunt, diſciplinæ ſunt verbere corrigenda; ſed inordinata pietas cum temporaliter parcit, ad æternum ſupplicium pertrahit; (S. Gregorius lib. 2. ſuper Ezechielem homil. 19.) unde vobis reſipiſcentibus ne in futuro pereatis, parcere optamus. Præterea ſi frater tuus, Neapolitanorum D videlicet dux, per ſuos idoneos legatos nobis optata, & ea quæ oportet veraci relatu perficienda direxerit, eos gratiſſime recipientes, quidquid ratione ſagaci retulerint, perficere pro eccleſiæ Dei utilitate atque ſalute procul dubio parati erimus. Age igitur, & deſudare pro communi proſperitate, imo pro ſalute tua, & civium tuorum non deſiſtas, arguens, obſecrans & increpans cum omni imperio: ut labor tuus fructum deſiderabilem in domo domini pro quo digne remunereris afferat. Data *ut ſupra.*

XLII. AD CAROLUM REGEM.

Monet ut bona ablata a monaſterio ſanctimonialium reſtituenda curet: quod niſi intra ſexaginta dies fecerit, & per legatum id ſibi nuntiaverit, E vel cauſam cur non ſint reſtituta, non reddiderit, eum excommunicat.

Ioannes episcopus Carolo † glorioſo regi.

Cum generoſitatem tuam tanta claritas proſapiæ regalis extollat, miramur & obſtupeſcimus quomodo hanc tam ſiniſter longe lateque diſcurrens rumor obnubilet, aſſerens & affirmans te Italiam ingreſſum ad monaſterium acceſſiſſe ancillarum Dei apud Brixiam conſtitutum; indeque cum illic

† Hic Carolus, qui Craſſus nominatus eſt, poſtmodum imperator creatus, fuit filius Ludovici Germaniæ

regis, Ludovici Pii nepos, Caroli Magni pronepos, ad quem nonnullæ infra ſcribuntur epiſtolæ. De quo Ado Viennenſis in fine chronicorum, Regino lib. 2. chronicorum, Aimoinus lib. 5. cap. 40. & alii.

Dan. 1.

Pſalm. 61.

A illic ipſe morareris, tyrannice aurum ablatum, tam ipſius venerabilis monaſterii, quam dilectæ filiæ noſtræ Angelbertæ Dei cultricis: quod ſibi ad ipſius præcipue cœnobii ſuſtentationem procul dubio reſervaverat: unde mœrore vehementer afficimur, dolentes gloriam tuam ad tam immane ſacrilegii genus dilapſam, & inſtar cujuſdam gentilis regis vaſa domus Dei ad uſus proprios inflexiſſe conatam. Atque ideo dilectionem tuam in Chriſti viſceribus eſſe cupientes, monemus, & ſacris convenimus eloquiis cum pſalmiſta fatentes: *Nolite ſperare in iniquitate, & in rapinis nolite concupiſcere*. Si qua ergo a prædicto pio loco, ſive gloria tua ſciente, ſive neſciente ablata ſunt; induſtria tua diligentiſſime requirantur, & inventa in eo ſine B mora ſub omni integritate reſtituantur: ne, quod abſit, ſi aliter egeris, & Deum contra te ad iracundiam provoces, & decus tuæ regiæ nobilitatis offuſces, atque nos ad hæc ſeverius ſecundum miniſterium noſtrum punienda commoveas. Denique niſi poſt lectam hanc noſtri apoſtolatus epiſtolam, intra ſexaginta dierum ſpatium, theſaurum illum ſine aliqua diminutione reddere propoſueris; ita ut miſſus tuus Romam in præſentiam noſtram veniens, ſive reddideris, ſive nec reddideris, quidve hic agendum delegeris, veram & idoneam expoſuerit rationem, eouſque ſis extunc excommunicatus, quouſque ab omni te rapinæ communione reddideris alienum: durioribus deinceps te ſciens verberibus erudiendum, ſi his interim levibus tactus reſpicere forte contempſeris. Amamus enim C te more paterno, & ab hac ſecunda idolorum ſervitute volumus ſcire liberum & immunem. Etenim *avaritia*, ſecundum apoſtolum, *eſt ſervitus idolorum*. Optamus, &c. Data VI. Kalendas Aprilis, indictione decima.

Galat. 5.

XLIII. AD ENGILBERGAM.

Conſolatur eam ob mortem mariti, atque monet ut Carolo imperatori fidem ſervet, ſeque ejus interceſſorem apud eumdem Auguſtum futurum pollicetur.

Ioannes epiſcopus dilectæ filiæ Engilbergæ Chriſto dicatæ.

Engilberga uxor fuit Ludovici ſecundi imperatoris ad quam aliquot infra ſcribuntur epiſtolæ. Ejuſdē meminit Aimoinus l. 5. c. 28. & Leo Marſicanus lib. 1. cap. 38.

1. Cor. 13.

Rom. 5.

2. Cor. 4.

Luc. 21.

D Eo nos, filia cariſſima, nec alio circa dilectionem veſtram flagrare affectu noveris, quo fuimus, quo etiam olim perſiſtere propoſuimus: neſcit enim dilectio viciſſitudinum obumbrationem, nec defectum patitur, cum, ſecundum apoſtolum, nunquam excidat. Hujus rei gratia conſolatoriis his, & exhortatoriis prudentiam veſtram literis commonemus, ne deficiatis in tribulationibus, ſcientes, docente apoſtolo, *quia tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio vero ſpem: ſpes autem non confundit. omnia enim quæ videntur, temporalia ſunt; quæ vero non videntur, æterna*. In his ergo configi, in his debes totis radicibus inhærere cariſſima: unde ſapientia veſtra ſanctos, qui patientiæ in mundo claritate quaſi luminaria refulſerunt, E præ oculis habeat, & ita inoffenſis ad palmam ſupernæ vocationis greſſibus tendat, quam videlicet habituri ſunt illi, qui oraculo dominico imbuti, in patientia ſua ponunt animas ſuas. Nihil enim inimica mors, vel manus abſtulit, quod vita, quæ Chriſtus eſt, & ipſius provida dextera in melius non tranſtulit, atque reſtituit. Abſtulit mortalem illa maritum, ſed iſta ſeipſam æternum contulit ſponſum: unde quæ terreni vocabamini uxor, Patris cæleſtis jam regis multo præſtantius dicimini

A conjux. Ademptum eſt corruptibile diadema, ſed præparatur incorrupta corona. Remota ſunt decoramenta quæ veteraſcunt: ſed repoſita ſunt vobis ornamenta, quæ non marceſcunt. & quid plura? pro ærumnoſo & phantaſtico regno, percipietis felix & verum imperium: & revera hæc eſt immutatio dexteræ Excelſi. Verum cum ſapienti vobis & quæ noſtis de paucis plura penſare pauca ſufficiant; his ita prælibatis, dilectionem veſtram merito commonemus, ut ſpirituali filio noſtro Carolo piiſſimo imperatori, puræ fidei ac ſinceræ devotionis exhibens ſemper integritatem, omnes ad ejus manſuetudinem attrahat, & ſalubribus monitis inviolabilem ei fidem ſervare demonſtret. *Non enim eſt* B *poteſtas*, ut apoſtolus ait, *niſi a Deo*. Et: *Qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit*. nos autem, quia illum divinitus, ut credimus, acti ſemel elegimus, perpetuo tamquam filium cariſſimum omni conatu diligimus, ita ut ipſius amicos & inimicos, noſtros amicos & inimicos exiſtere teneamus: ſi qua vero ſunt vobis ab ejus clementia impetranda, per nos credimus, cum vobis libuerit, indifficulter obtinere valebitis. Quod & nos libentiſſime pro memoria priſcæ benignitatis veſtræ geremus, & idem pius Auguſtus pro Dei ſanctorumque apoſtolorum; ſed & noſtri dilectione animo gratanti concedet. Optamus dilectionem veſtram bene in Chriſto valere dilectiſſima filia. Data VI. Kalendas Aprilis, indictione decima.

Pſal. 76.

Rom. 13.

C XLIV. AD VVIGBODVM EPISCOPVM PARMENSEM.

Hortatur ut quoſcumque poteſt ad ſanctæ Romanæ eccleſiæ defenſionem excitet, & ad ſe cum ſuis veniat, ut communi conſilio Sarraceni ab Italia expellantur. mittit deſideratas epiſtolas, quas afferendas curet iis, quibus ſcribuntur.

Ioannes epiſcopus Vvigbodo epiſcopo Parmenſi.

DEVOTIONIS tuæ affectus non inſcii grates condignas referimus: quia vero ſanctitatem dolere tuam cognoſcimus pro eo quod a nobis nihil ſibi laboris injungatur; nil eſſe noveris aliud, niſi quia novimus te multis hujus temporis procellarum fluctibus irretitum. Verum quia nobis multa D incumbit neceſſitas, & tua promptiſſima claret alacritas; hortamur, ut quoſcumque potes, & quomodocumque potes ad defenſionem hujus ſanctæ principalis eccleſiæ filiorum excites, incites, & prout neceſſitas urget, impellas: ſed & ipſe cum his, qui tibi adhærent, ad colloquium noſtrum accelerare ne pigriteris, quatenus communi conſilio, auxiliante Deo, gens impia noſtris eliminetur e finibus. hoc eſt quod exigimus, hoc eſt quod ante ſpeciali voto depoſcimus. Quæ vero de mittendis quibuſque literis noſtris ſuggerere voluiſti, votis tuis (prout temporis qualitas, & cauſarum diſpenſatio conceſſit) gratanter annuimus; & non ſolum hoc, ſed & quæ poſſumus, tanto circa ſanctimoniam E tuam exhibere libentius volumus; quanto hanc præteritis illis in partibus conſtitutam alacrius & inſtantius quæ noſtra ſunt exequi contemplamur. Epiſtolæ autem ipſæ quibus miſſæ ſint, ſuperſcriptio earum monſtrabit, quas ipſe procul dubio ad eos, quibus directæ ſunt, facies aſportari. Eſto itaque fiſus in nobis, & viriliter age, & confortetur cor tuum, & ſuſtine dominum, & accinge ſicut vir lumbos tuos, & accelera, ut dilectionem tuam ſuperius commonuimus. Optamus ſanctitatem tuam; &c. Data VI. Kalendas Aprilis, indictione X.

Pſal. 26.

XLV. AD AIONEM EPISCOPUM BENEVENTANUM.

Laudat ejus promptum ad eccleſiæ defenſionem ſtudium : tum hortatur ut contra Sarracenos opem ferat, & fœdus cum illis ictum diſſolvendum curet.

Ioannes epiſcopus Aioni epiſcopo Beneventano.

PERSPECTIS apicibus ſanctitatis tuæ, quantum in te divini amoris ardor efferveat, luce clarius recognovimus ; & quantum erga ſanctam Romanam eccleſiam devotus exiſtas nihilo minus advertentes, pro tanta tibi benignitate multiplices gratias agimus, & ſanctimoniam tuam ad noſtri profectum certaminis dignis pollere ſucceſſibus ab omnipotentis clementia poſtulamus. Vere etenim frater cariſſime laudibus es extollendus, qui tribulationes noſtras, quas pro populo nobis commiſſo patimur, quaſi præſentes intuens, nobiſcum gemens & dolens, ad has auferendas providum commilitonem & cooperatorem noſtrum non indebite te velle eſſe in omnibus aſſeveras. Nec aliud itaque de tua ſanctitate credimus, nec aliud ſuſpicamur, niſi ut quamvis corpore abſens ſis, ſpiritu a noſtris ſingultibus nunquam deſis; & quam dolendum ſit, quod fideles cum infidelibus tam pernicioſe junguntur, liquidius & ipſe perpendas; hujus rei gratia, quia multis ſtudere loquelis, ne magis multiplicare verba, quam gemitus videamur, non expedit; præcipue quia tua fraternitas ipſos inviſibiles mœrores noſtros, ſicut in literis tuis conſpicimus; non ignorat per illum, qui te ſacerdotem ſuum conſtituit, tuam reverentiam adjuramus, ſuadenteſque modis omnibus deprecamur, & auctoritate principum apoſtolorum, fraterno freti amore præcipimus, ut omnibus viribus tuis, omnique poſſe tuo labores, tam ſcilicet cum germano fratre, quam cum aliis Chriſticolis in hoc opem ferre valentibus, ut impia Agarenorum fœdera, quæ Neapolitani, vel ſui conſocii cum inimicis Chriſti nominis inierant, Chriſto miſerante quantocius deſtruantur; & pax atque concordia fidelium per eumdem Chriſtum dominum reformetur: quatenus corpus ſanctæ Dei eccleſiæ, pro qua ſanguis fuſus eſt Chriſti, in ſuis membris non laceretur, & quæ ſit vera religio, atque perfecta caritas agnoſcatur: quia licet vos, vel omnis forte mundus mala quæ imminent lugeat; nos tamen tantum præ omnibus affligimur, ac dolemus, quantum præ omnibus ſolicitudinem, atque curam regendarum Chriſti ovium nos ſuſcepiſſe perpendimus. Ideoque quia plus omnibus laboramus, ut per vos labor noſter uſque ad effectum proficiat, ſpecialiter deprecamur. Inter hæc autem cariſſimum fratrem quæſumus exhortare, ut epiſtolam noſtram ad primum Græcorum illuc venientium cito tranſmittat, & ſuis eum deprecationibus moneat, ut omni amota occaſione, vel decem dromones in adjutorium noſtrum ſtatim dirigere nunquam omittat : quia nos, cooperante gratia Chriſti, tam cum cariſſimo filio noſtro Lamberto glorioſo duce, qui nobis in omnibus hæret, quam cum aliis dominum timentibus deſudabimus, ut & impium fœdus cum Agarenis habitum diſſolvatur, & libertas, vel aliquanta ſecuritas Chriſtiani populi renaſcatur. Poſtremo, quia, ſicut diximus, plus omnibus neceſſario laboramus, nullum laborem, nullamque tolerabilem moleſtiam corporis recuſabimus, quo minus adjuvante domino pro tantis neceſſitatibus pro vobis cum præveniente Chriſto laborem noſtrum viriliter inſiſtamus: forſan omnipotens Deus, adhibitis tuis laboribus, tantorum pereuntium miſerebitur, & dolores noſtros auferens, fœdera cum iniquis Paganis a veſtratibus facta diſſolvet: ubi rogamus cunctis conatibus ſudes, qui tanto de profectu tui certaminis lætari ſperamus, quanto te in hoc opere cooperatorem noſtrum habere confidimus. Interim magnopere poſtulamus, ut quidquid ſive de dromonibus dirigendis, ſive de impiis peccatis ſolvendis per tuam ſolertiam, vel per fratris tui obedientiam effectui fuerit datum, citiſſime nobis ſancta tua fraternitas ſcriptis ſignificare procuret. Data XV. Kalendas Maii, indictione decima.

XLVI. AD GREGORIUM IMPERIALEM PÆDAGOGUM.

Gratulatur imperatorem contra Sarracenos claſſem ad eccleſiæ defenſionem miſiſſe ; eumque ducem conſtituiſſe : tum monet, ut decem * achelandia ad litora a piratis Sarracenis expurganda mittat.

*al. chelſidia, quæ a navium militarium genere ſunt.

Ioannes epiſcopus Gregorio imperiali pædagogo.

GLORIAM tuam hac apoſtolatus noſtri epiſtola miſſa primitus exhortamur, ut divinitus datas ſanitates deſiderabilis filii noſtri Baſilii tranquilliſſimi imperatoris nobis ſignifices. Cupimus enim valde ſalutem ejus animæ ſimul & corporis ſemper audire, tamquam piiſſimi propugnatoris orthodoxæ fidei. Gratulati autem ſumus audientes gloriam tuam directam cum Deo conſervandis exercitibus a prædicto divinitus protegendo imperatore, in partes Beneventanorum veniſſe, tam quia, gratias Deo, ipſius divinitus provectum imperium in defenſionem Chriſtianitatis pio zelo ſucceuſum, claſſes & militatem validam manum contra inimicos crucis Chriſti mittere procuravit; quam quod te præ ceteris ad tantum opus cum Dei auxilio peragendum elegit, quem audivimus in omnibus ſtrenuum, & Dei cultorem induſtrium. De cetero credimus ſcire jam magnificentiam tuam, qualiter quædam latrunculorum Agarenorum ſagenæ occultis irruptionibus litora noſtra devaſtent: & quia palam auſum non habent, furtivis deprædationibus plurima huic ſanctæ Dei Romanæ eccleſiæ damna multipliciter inferant. Quapropter bene viſum eſt nobis literas noſtras tibi tranſmittere, ut vel decem bona & expedita achelandia ad portum noſtrum tranſmittas, ad litora noſtra de illis furibus & piratis Arabibus expurganda. quod citius & ſine aliquo impedimento agere poterunt, adjuvante dextera Excelſi, quæ principibus apoſtolorum intercedentibus concertabit, & auxiliabitur illis: in quo, mihi crede, gratum animum piiſſimo imperatori facies, ſi in hoc admonitiones noſtras audieris: quia cum ſit Chriſtianiſſimus Dei amator, & eccleſiarum domini fervidus propugnator; non poteris illum tibi gratiorem reddere, quam ſi tantum hanc ſanctam eccleſiam per te ſtudueris adjuvare, quæ prima eccleſiarum magiſtra & caput eſt, maxime cum in hoc facto eidem a Deo protecto ſemper Auguſto, & in hoc ſæculo gloriam, & in futuro acquiras ſine fine coronam. Deus omnipotens te & qui tecum ſunt protegat, & contra inimicos Chriſti potenti dextera tueatur. Data XV. Kalendas Maii, indictione decima.

XLVII.

XLVII. AD CAROLVM CALVVM IMPERATOREM.

Nuntiat ſe Adelardum epiſcopum Veronenſem excommunicaſſe, quod Nonantulanum monaſterium invaſiſſet.

Ioannes epiſcopus ad imperatorem.

SACRIS veſtræ imperialis clementiæ auribus glorioſiſſime imperator Auguſte Adelardi Veronenſis epiſcopi inobedientiam, & temerariam præſumptionem, quam non ſolum in noſtro contemptu, ſed etiam in veſtræ celſitudinis peregit injuriam præſentibus referre apicibus jure curavimus & merito: nam ſuperna vos majeſtas ſanctæ ſuæ eccleſiæ nobis commiſſæ patronum invictum, defenſorem potentem, & ſtrenuum adjutorem conceſſit, ut in omnibus eccleſiaſticis utilitatibus unde perpetuam habere gloriam mereamini, quaſi vindicem Dei habeamus miniſtrum. Igitur cum eumdem Adelardum epiſcopum venerabile monaſterium Nonantulæ ſitum, quod pro Dei, tantique loci reverentia, nullus unquam epiſcoporum, vel judicum in beneficium quæſivit, timorem divinum parvipendendo, contra ſacra præceſſorum noſtrorum, noſtrique privilegii inſtitutiones, quibus de propria ſemper congregatione abbatem fieri jubetur, callide petiiſſe, ac per hoc illicita præſumpſiſſe, omnimodis reperiſſemus; auctoritate apoſtolica eum excommunicare ſtuduimus; * ut eaque ipſe tenere canonicis eum correptionibus, prout nobis auctoritas apoſtolica ſuffragatur, procul dubio arguemus, ut digno verbere caſtigatus, & canonico nexu ligatus obedientiam diſcat ſervare, qui abſolutus eccleſiaſticis, atque canonicis noluit obedire præceptis. Data ut ſupra.

* Deeſt aliquid.

XLVIII. AD IOANNEM, ANSPERTVM ET VVAIPERTVM ARCHIEPISCOPOS.

Ejuſdem argumenti.

*Ioannes epiſcopus Ioanni Ravennati, Anſperto Mediolanenſi, & * Vvaiperto Aquilejenſi archiepiſcopis.*

* f. Valperto. Concil. Nicæn. C. 12.

SANCTI magnique Nicæni concilii præcepta ſecuti quæ jubent, regularem epiſtolam per unamquamque provinciam obtineri, ne hi qui abiiciuntur ab aliis recipiantur; fraternitati veſtræ notum eſſe volumus Adelardum Veronenſem epiſcopum auctoritate ſedis apoſtolicæ privilegii communione privatum: quoniam cœnobium Nonantulæ, quod ſemper apoſtolicæ ſedis, & noſtræ ipſius auctoritatis privilegio munitum nullius invaſionis uſurpatione detinebatur, ſed ſolius hucuſque abbatis e gremio fratrum electi atque prælati moderamine regebatur, ſubripuit, ſuiſque uſibus, coartatis extrema egeſtate monachis, applicavit: & eatenus etiam poſt frequens interdictum noſtrum opprimere, ſæculariumque manibus diſpartitum prodere non formidat, contra ſanctorum patrum regulas, nec non & adverſus apoſtolicæ ſedis & totius ſanctæ ſynodi ſententiam, quam miſſis per ſingulas provincias literis notam vobis omnibus fecimus, in communionem poſt noſtram quoque prohibitionem per miſſos noſtros, & apices ſæpiſſime deſtinatam, paſſim recepit, & in cunctis pravitatibus ejus conſcius, & fautor apparuit. Excommunicavimus igitur prædictum Adelardum Veronenſem epiſcopum, donec in præſentiam ſedis apoſtolicæ veniens, de prædictorum exceſſuum

A qualitate, idoneam ſatisfactionem coram poſitus exhibuerit, quæ ſi contempſerit exiſtens interim, exiſtet per omnia communione jure privatus, pari vinculo irretiens omnes qui ſibi communicaverint, vel contra interdictum noſtrum auſu temerario faverint. unde vos cautos reddere volumus, ſi non vultis ipſi eidem ſecundum regulas ſacras ſubjacere judicio. Optamus fraternitatem, &c.

XLIX. AD CLERVM VERONENSEM.

Ejuſdem argumenti.

Ioannes epiſcopus univerſo clero eccleſiæ Veronenſis.

B EXPERIENTIÆ veſtræ notum eſſe volumus, Adelardum epiſcopum veſtrum auctoritate ſedis apoſtolicæ communione privatum, quoniam cœnobium Nonantulæ, quod ſemper apoſtolicæ ſedis, & noſtræ ipſius auctoritatis privilegio munitum nullius invaſionis uſurpatione detinebatur; ſed ſolius hucuſque abbatis e gremio fratrum electi atque prælati moderamine regebatur, ſubripuit, ſuiſque uſibus, coarctatis extrema egeſtate monachis applicavit, & çatenus etiam poſt frequens interdictum noſtrum opprimere, ſæculariumque manibus diſpertitum prodere non formidat, contra ſanctorum patrum regulas, nec non & adverſus apoſtolicæ ſedis, & totius ſanctæ ſynodi ſententiam in communionem poſt noſtram quoque prohibitionem per miſſos noſtros & apices ſæpiſſime deſtinatam paſſim recepit, & in cunctis pravitatibus
C ejus conſcius & fautor apparuit. Excommunicatum igitur eum ſcitote, donec in præſentiam ſedis apoſtolicæ veniens, de prædictorum exceſſuum qualitate idoneam ſatisfactionem coram poſitus exhibuerit. Quæ ſi contempſerit exiſtens interim, exiſtet per omnia communione jure privatus, pari vinculo irretiens omnes, qui ſibi communicaverint, vel contra interdictum noſtrum auſu temerario faverint. unde vos cautos reddere volumus, ſi non vultis ipſi eidem ſecundum regulas ſubjacere judicio. Optamus vos, &c. Data IV. Kalendas Maii, indictione decima.

L. AD LANDVLFVM EPISCOPVM CAPVANVM.

D Monet ut ſibi ſignificet, an Neapolitanorum dux fœdus cum Sarracenis initum frangere velit, & det operam ut idem dux Guaiferius & Pulchar una ſecum Trajectum ſe conferant, quo ipſe eſt iturus; paratum ſe ad ea quæ promiſerat, & majora conceſſurum, ſi ipſe dux in ſententia perſiſtat.

Ioannes epiſcopus Landulfo epiſcopo Capuano.

STVDEAT ſanctitas tua certiſſime ſcire ſi Neapolitanorum dux præſentialiter vult pactum Sarracenorum irrumpere, & fœdere Chriſti, quod in regenerationis unda pepigit, vel a nunc, ſicut debitum eſt, veraciter inhærere: & ſiquidem talem nunc animum habere cognoveris, hoc nobis
E præſentialiter indicato. Age ut idem dux Neapolitanus, & Guaiferius glorioſus princeps, ac Pulchar præfecturius ad Traiectum una tecum accelerent; ubi etiam nos accedentes, quæ Deo ſunt placabilia ſtatuemus. Parati enim ſumus non ſolum quæ dicta ſunt, ſed & majora concedere. tantum ut ejuſdem magiſtri militum ſermo ita ſit fidelis & ſtabilis, & omni certitudine præmunitus, ut ſecuritas ex utraque parte firma maneat, & ſine dubitatione certa perſiſtat: quod ſi quæ repromittunt, aut ad-

A implere nolle aut prolōgare velle illos cognoveris: non tibi ſit licentia hoc a noſtra ſcientia occultandi; ſed quidquid veraciter ſine dolo per omnia indicandi. De his ergo ſtude præſentialiter nos pleniter ac citiſſime literis tuis inſtruere; ut quod deinceps Deus dictaverit, cum ipſius auxilio ſine mora incipere & perficere procuremus. De quibus ipſe præ ceteris curam arripe, qui nimirum ſpeciali prærogativa noſtrorum viſcerum præ ceteris foveris in antro. Data IV. Kalendas Maii, indictione decima.

LI. AD PVLCHARIM PRÆFECTVRIVM.

Ejuſdem argumenti

Ioannes epiſcopus Pulchari præfecturio.

B SI vere utique magiſter militum pactum Sarracenorum propoſuit rumpere, hortamur ut Trajectum cum inclyto ſocero tuo adeas, ubi quoque & noſtra reperta præſentia, quidquid rationabiliter quęritur, quidquid neceſſarium, ſeu poſſibile poſtulatur, gratantiſſime confeſtim admittet: ſed & ampliora facere nullomodo recuſabimus, ut omnes, ſecundum apoſtolum, lucrifacere valeamus. [1. Cor. 9.] In quo induſtria tua tanto ſolicitius elaboret, quanto liquidius ſibi per hoc cæleſte prěmium a domino Deo tribui non ignorat. Alioquin adverſus eum, quæ digne poſſumus agere, indubitabiliter & indifferenter exercere, Chriſto propitio, nullatenus omittemus. Data IV. Kalendas Maii, indictione decima.

LII. AD GVAIFERIVM PRINCIPEM SALERNITANVM. C

Ejuſdem argumenti.

Ioannes epiſcopus Guaiferio principi Salernitano.

QVIA Neapolitanorum ducis legatos ſecundum ipſius & veſtra ſcripta præſtolati, nec contemplati ſumus, iterato excellentiæ tuæ ſcribere cogimur, ut illum a perfidis ſeparatum, piis ſanctæ matris eccleſiæ gremiis reſtituamus. In quo quia jam plurimum laboraſti, induſtriam tuam item itemque laborare fine tenus exhortamur. Quod ſi iniquam colligationē ſtatim dirumpere præparetur, cum hoc certiſſime ſcierimus, per noſmetipſos ad Trajectum properabimus, & hoc quod quęritur, & quodve jam promiſſum eſt, etiā amplius libētiſſime largiemur, clariori dumtaxat certitudine, ac fidei veritate inter utramque partem cōpoſita; ubi quoque tuam ſanctiſſimique Landulfi antiſtitis, & prędicti ducis, nec non & Pulcharis glorioſi præfecturii adeſſe præſentiam cupimus. D Et ut agatur ſolertiam tuam ſatagere flagitamus. Quod ſi adeo idem dux ſecundum duritiam ſuam, & cor impœnitens theſaurizat ſibi iram in die iræ, [Rom. 2.] ut aut protelare, aut petitus ſuæ ipſius & multorum ſalutis cauſam contemnere velit, & hoc ipſum ſtatim cognoſcere cupimus: quoniam nobis nec humanum, nec divinum deficiet prorſus conſilium & auxilium; quod plane reddet ei ſecundum opus ſuum, & ſecundum fructum adinventionum ſuarum. .... E toto corde deſiderant, in adventu illius exultent: quia & omnipotens Deus blandus juſtis, & terribilis apparet injuſtis. Veſtra itaque dilectiſſima caritas devotiſſimam ſe ſuper hoc nobis exhibeat. & quouſque vires ſuppeditant, laborare non ceſſet, ut dum veſtris hortatibus hæc noſtra poſtulatio ad effectum pervenerit; dignas vobis gratias referamus, & apud ſanctos apoſtolos in orationibus noſtris memoriam habeamus. Data III. Kalendas Iunii, indictione decima.

LIII. AD ANSPERTVM ET ANTONIVM EPISCOPOS.

Vt Ravennam ad ſynodum accedant; quod niſi paruerint, minatur eos ſe excommunicaturum.

Ioannes epiſcopus Anſperto Mediolanenſi archiepiſcopo, & Antonio epiſcopo Brixenſi.

QVIA diverſis ac multiplicibus eccleſias Dei nobis commiſſas incommodis perturbatas, rebuſque propriis incunctanter privatas, & earum antiſtitum honorem diminutum fore videmus; ipſarum, ſecundum apoſtolum, ſolicitudine [2. Cor. 11.] quotidiana compulſi, neceſſario rati ſumus pro illarum ſtatu, ac priſtina redintegratione generalem, Deo favente, ſynodum celebrare: quam ſecundum antiquam conſuetudinem cum Romæ agere debuiſſemus, non recuſantes tanti laborem itineris; [Antiqua conſuetudo Romæ concilia celebrandi.] pro ſuavitate tamen venerabilium confratrum noſtrorum epiſcoporum, quos in conſortium noſtrum literis miſſis aſcivimus, octavum Kalendarum Iuliarum, Ravennæ, auxiliante domino, erimus procul dubio celebraturi. Ad quam videlicet fraternitatem veſtram omni occaſione poſtpoſita, omnique tarditate prætermiſſa his præſentibus venire jubemus apicibus, quatenus communi multorum fratrum noſtrorum conſenſu atque decreto eccleſia Dei nobis commiſſa propriæ dignitatis jura, quæ a quibuſdam inique agentibus ſunt uſurpata, ſub integritate recipiente, malorum omnium tandem ſecuri effecti, miniſterium pontificale, quod nimirum pro gregis dominici nobis commiſſi ſalute, Deo largiente, ſuſcepimus, ut dignum eſt glorificare poſſimus. quapropter iterato te ſermone ad eamdem, ut dictum eſt, ſynodum venire præcipimus. N.n ſi præfato die ad ipſum venerandum concilium quoquomodo properare forte contempſeritis, & pro eccleſiæ Chriſti Dei noſtri utilitate, quæ inſtanti tempore plurimum eſt neceſſaria, debitum nobiſcum laborem ſumere ſpreveritis, ſciatis pro certo communionis noſtræ futurum nullo modo eſſe conſortes, ſed potius canonicæ auctoritatis cenſura, ut pote tranſgreſſores improbos, feriendum atque damnandum. Optamus reverentiam veſtram in Chriſto bene valere. Data VIII. Kalendas Iunii, indictione decima.

LIV. AD CAROLVM CALVVM IMPERATOREM.

Auxilium contra Sarracenos implorat, qui devaſtata Campania, omnia Romæ ſuburbana depopulabantur.

Ioannes epiſcopus ad imperatorem.

DIVINA ideo majeſtas excellentiam veſtram præ ceteris elegit Romani imperii altitudine ſublimare, Auguſtalique voluit diademate coronare, ut Deo noſtro clementer auxiliante potentiæ veſtræ brachio triumphali eccleſiam Chriſti voce ſupra petram veræ fidei fundatam tueremini ſemper, & ab immani crudelique Paganorum infeſtatione, qui nos jam more latronum undique circumdantes omnia noſtra igne gladioque devaſtant, pio mentis defenderetis intuitu. Sed quia nobis procul exiſtentibus, tot dura & importabilia, pro quibus jam veſtram Auguſtalem imploravimus majeſtatem, ſupra modum quotidie patimur. quippe cum tota jam depopulata Campania nil habeamus, nilque nobis, aut venerabilibus monaſteriis, ceteriſque

ceteriſque piis locis, neque ſenatui Romano, unde A corporaliter ſuſtentari poſſimus, remanſerit: omnibus etiam Romæ ſuburbanis adeo deprædatis, ut nullus in ipſis jam habitator, vel cujuſlibet ætatis incola videatur conſiſtere. Pro quibus ſane malis innumeris ingenti mœrore afflicti, doloreque turbari, nec ſomnum oculis, nec cibum ore capere poſſumus: ſed pro requie laborem aſſiduum, & pro corporali dapium dulcedine, mentis amaritudinem patimur. Idcirco veſtram imperialem majeſtatem, totius ſapientiæ luce ſplendide irradiatam, ſancta Romana eccleſia, quæ religioſo vos utero genuit, meo quidem ſermone, ſed ſuo venerabili ſuppliciter nimis precatur affectu, ut omni dilatione remota, omnique ejus cura aſſumpta, nunc ad ſuam defenſionem & totius patriæ B liberationem adjutor clemens, defenſor potens, & ſalvator invictus venire dignemini. quia niſi veſtra deſideratiſſima nobis affuerit præſentia, nullum defenſionis auxilium, nullumque neceſſariæ ſalutis remedium poterimus habere. Nos enim, cum omni ſedis apoſtolicæ ordine ſacro; cum religioſis & Deum timentibus viris, pro veſtræ gloriæ proſperitate, continuaque mentis & corporis ſalute, omnipotentem dominum, cujus eſt ſalus omnis & vita, totis deprecabimur niſibus, ut nec temporis fervor, nec loci natura inſolita, nec moleſtia quælibet veſtro inſigni corpori nocitura contingat. Quamobrem nihil horum quæ ſine Dei procul dubio non evenient nutu dubitantes, quin potius in domini miſeratione totis viribus confidentes, non ſolum corpoream incolumitatem, C verum etiam & perpetuam animæ veſtræ merebimini adipiſci ſalutem & gloriam. Dignetur igitur piiſſima ſerenitas veſtra, clementiſſime imperator Auguſte, pro tantæ ſedis liberatione, tantorumque hominum Chriſti cruore redemptorum ſalvatione, noſtras & eccleſiæ noſtræ preces audire, ſingultus proſpicere, & tanti gemitus lacrymas inceſſanter effuſas attendere: quatenus more ſolito, & ſolitæ pietatis viſcere nobis compatientes, opem conſolationis citiſſime petentibus tribuentes, prout opportunum eſt, nos adjuvare ſatagatis. quia poſt Deum unica ſpes ſalutis & liberationis noſtræ fiducia vos procul dubio eſtis. Ideo per voſmetipſos properantes, congruum & opportunum nobis præ- D bere auxilium non differatis: ut & dominus, qui elegit vos caput orbis, & dominum fecit, auxilium ſuum vobis de ſancto mittere ſemper dignetur, amantiſſime fili. Data VIII. Kalendas Iunii, indictione decima.

LV. AD VRSVM DVCEM VENETIARVM.

Inobedientiam accuſat, & monet ut epiſcopos Venetiæ ad ſynodum Ravennæ celebrandam accedere curet, & ipſe quoque vel veniat, vel legatos mittat.

Ioannes epiſcopus Vrſo duci Venetiæ.

MVLTIS eſſes nimirum juſtæ correptionis a E nobis increpationibus ſubmittendus, niſi apoſtolica moderatio circa te minus ſeveritate quam patientia uteretur. Exceptis enim exceſſibus illis, quos per inobedientiam prius contraxeras, ad extremum etiam legationem B. Petri indignam tuis oculis judicaſti, cum hoc nec gentilis quiſquã facile feciſſe clareſcat: maxime cum ea quæ dilectioni tuæ mittebamus, paterna eſſent monita, non inimici odientis verbera. Sed iſta diſſimulantes, innoteſcimus dilectioni tuæ, nos octavo Kalendas Iulias Ravennæ ſynodum totius Italiæ ſacerdotum celebraturos: cui intereſſe volumus & maritimæ Venetiæ antiſtites, qui adhuc ſupereſſe noſcuntur, una cum perſonis ad epiſcopatum electis; & illis, quas tibi jam per diverſas epiſtolas ſignificavimus. Quapropter bene profecto facies, ſi eos ad prædictam venire ſynodum non impedieris, ſed modis omnibus incitaveris. Non enim ruinam eorum cupimus, abſit, ſed illius ſtatum reformare provinciæ, & quidquid inter eos & metropolitanum quæſtionis & controverſiæ vertitur, canonice diffinire. Itaque indubitanter veniant: & tam ſancto numeroſoque fratrum deeſſe nullo modo patiantur collegio. Non enim, mihi crede, in aliquo minorati, quod avertat dominus, ſed potius augmentati, Chriſto propitio, ad propria revertentur. Sin autem communi omnium decreto, cum eccleſiam non audiſſe claruerint, erunt procul dubio, quemadmodum ſacroſanctum de hujuſcemodi præcipit euangelium. Illud autem ipſe pro certo ſcito, quia nihil pro ullo mortalium imminui eccleſiæ tuæ cupimus; ſed decus & genium tuum veluti ſpectabilis, & Deum timentis vit[illegible] conſervari volumus & optamus. Vnde monemus, ut & ipſe ad nos Ravennam proficiſci ne pigriteris: ſin autem, ſaltem virum quemquam ind[illegible]ium nobis gloriæ tuæ injuncta legatione fungentem dirigere non detrectes. Data VI. Kalendas Iunii, indictione decima. *Matth. 18.*

LVI. AD PETRVM ET LEONEM EPISCOPOS VENETIÆ.

Vt Ravennam ad concilium proficiſcantur, in quo componendæ ſunt controverſiæ, quæ cum metropolitano nonnullis intercedunt.

Ioannes epiſcopus Petro & Leoni epiſcopis Venetiæ.

VNIVERSALE tandem aliquando nos celebrare concilium, multiplex & multifaria nos eccleſiarum neceſſitas cogit; & ideo pro hac moderanda vel diſpenſanda, octavo Kalendas Iulias hujus indictionis, totius Italiæ apud urbem Ravennam convenire juſſimus ſacerdotes ad quorum videlicet ſacratum collegium, pontificio noſtro medianre, veſtram quoque ſanctitatem occurrere commonemus, una cum his, qui loco ſunt epiſcoporum decedentium ſubrogati. Et illis nihilo minus, quos Vrſo glorioſo duci, & vobis ſcribentes, noſtris ſæpius & expreſſius ſignificavimus ſyllabis, atque, ut abſolute regulariterque fateamur, omnibus qui ſe læſos exiſtimant: quos generaliter auctoritate apoſtolica ſanctitas veſtra ſecum properaturos advocare profecto debebit. Itaque fratres indubitanter accedite, ut præter communem utilitatem, quæ in ſynodo eſt procul dubio componenda, quidquid inter fratrem & coepiſcopum noſtrum Petrum videlicet metropolitanum veſtrum, & prædictos controverſiæ vertitur, canonicum finem accipiat; & pax & tranquillitas eccleſiis veſtris, ſicut condecet, reformetur. Non ergo cariſſimi tam ſancto numeroſoque fratrum deeſſe collegio patimini: quia nos, mihi credite, nullius veſtrum caſum exquirimus; abſit. Veruntamen niſi ad hanc ſaltem præſignatam univerſalem ſynodum acceſſeritis, communi cunctorum ſententia canonicis legibus ſubdemini, & pro tanta inobedientia merito puniemini. *Eſt enim*, Samuele ſancto docente, *quaſi peccatum ariolandi, repugnare; & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere.* Data VI. Kalendas Iunii, indictione decima. *1. Reg. 15.*

LVII.

A

LVII. AD ARCHIEPISCOPVM RAVENNATEM.

Præcipit ut cum ſuis ſuffraganeis ad concilium accedat.

Ioannes archiepiſcopo Ravennati.

1. Tim. 3. Luc. 21. Mich. 7.

QVIA jam ad periculoſa pervenimus ab apoſtolo quin potius a domino prędicta, proh dolor! tempora: *Surgit enim gens contra gentem, & ſunt inter alia inimici hominis domeſtici ejus*: creverūnt inopinabiliter mala, & non ſolum extrinſecus rabie infidelium barbarorum atterimur; ſed & intrinſecus perverſitate nequam Chriſtianorum afficimur. B Verum quanto crebeſcunt mala pravorū, tanto creſcere debent bona rectorum. Quæ profecto fieri nequeunt, niſi per commune fratrum collegium in idipſum corpore ſimul & mente convenientium. Eſt enim eccleſia Dei propter concordiam tam viſibilibus, quam inviſibilibus hoſtibus omnino terribilis, & velut caſtrorum acies ordinata. (Cant. 6.) Quapropter tam pro eccleſiaſticis quibuſdam neceſſitatibus, quam pro ſtatu & pro correctione reipublicæ, auctoritate apoſtolica decrevimus reverendorum fratrum & coepiſcoporum noſtrorum Italici regni univerſale, id eſt, totius provinciæ, advocare concilium, locum autem nuſquam ad hoc gerendum aptiorem & faciliorem, C quam apud Ravennam undique confluentibus inveniri poſſe perſpeximus. Occurrat igitur alacriter cum ſuffraganeis ſuis, quos ipſa convenire commoneat, ad deſignatam urbem ſanctitatis fraternitas, & tanto deeſſe conventui, quem ſcilicet ibidem octavo Kalendas Iulias, celebraturi ſumus, nullo modo perferat, quo pullulantia in agro dominico zizania communi ſtudio radicitus amputentur; & ſalubrium virtutum germina ſocio pro his certamine penitus inſerantur. Fratres præterea & coepiſcopos noſtros, qui ſub beatitudine veſtra degunt, ad eumdem univerſalem ſynodum hortatu ſanctitatis veſtræ venire præcipimus. Quiſquis autem occurrere ſanctitati tuæ forte contempſerit, canonicis ſe D noverit increpationibus procul dubio ſubmittendum, in promptu, ſecundum apoſtolum, nobis habentibus omnem ulciſci prorſus inobedientiam. (2. Cor. 10.) Hanc vero apoſtolatus noſtri epiſtolam vel exemplaria illius, beatitudo veſtra in diœceſi ſua omnibus indifferenter epiſcopis parare faciat; ne aliquod poſſit ab inobedientia excuſationis, quod non expedit, velamen obtendi.

LIII. AD AQVILEEIVS.

Quæ de eo ſiniſtre ferebantur, in generali concilio canonice terminanda ſignificat.

*Ad * Aquileiens.*

* f. Aquileienſem.

E NOVIMVS veſtram beatitudinem a nonnullis de quibuſdam ſiniſterius diffamari, quod profecto in ſynodali eſt conventu * interius & perſpicacius ventilandum, & ſecundum ſui qualitatem, regulari cenſura modis omnibus finiendum. Sed credimus, divina favente gratia, vos coram poſitos, ita inſontes inveniendos, ut veritas exagitata non de vobis cœni, quod adſit, ſed unguenti commoti jucundum reddat odorem; niſi forte abſentia procurata, vera quæ dicuntur de vobis comprobet, & pœnam merito irroget: quæ ſi adeſſet, magiſtra juſtitia forſitan retudiſſet. Data VI. Kalendas Iunii, indictione decima.

* for. integrius

LIX. AD ARCHIEPISCOPVM RAVENNATEM.

Certum pręſcribit diem, quo Ravennæ cum omnibus ſuis ſuffraganeis aſtuturus ſit: quod ſi quis parere contempſerit, excommunicationem illi minatur.

Ioanni archiepiſcopo Ravennati.

ITER quod pro diſſolvendo fœdere olim a Neapolitanis cum Sarracenis inito Trajectum fecimus, nos a præfinito die ſynodi retardavit, ſed quia auctore Deo, ipſo diſciſſo quies aliqua reddita comprobatur, ecce de itinere ſcribimus nos certiſſime ſextodecimo Kalendas Auguſtas Ravennæ futuros, ubi ſanctitas tua per ſe cum omnibus ſuffraganeis ſuis epiſcopis, quos ipſa convocare debet, adeſſe duodecimo Kalendarum Auguſtarum omni remota excuſatione procuret; ut communi tractatu communia eccleſiarum exorta zizania generaliter evellantur. Si quis autem in hac parte collegium veſtrum putaverit declinandum, communionis noſtræ a ſe noverit conſortium modis omnibus adimendum: nobis procul dubio, ſecundum apoſtolum, in promptu habentibus ulciſci omnem inobedientiam. (2. Cor. 10.) Data *ut ſupra*, indictione decima.

LX. AD EVMDEM.

Scribit ſe juſſiſſe, ut omnes Italiæ epiſcopi, & pręcipue Venetiarum, ad ſynodum Ravennæ celebrandam accedant.

*Ioanni * archiepiſcopo Ravennati.*

* forte Vrſo Venetorum duci, ut ex epiſtola 50. apparet.

SCIRE volumus gloriam tuam pro multis neceſſitatibus ſanctæ Dei eccleſiæ, ſicut jam te non latere credendum eſt, undecimo Kalendas Auguſtas iſtius decimæ indictionis, Ravennæ, gratia ſancti Spiritus ſuffragante, ſynodum nos cum confratribus & coepiſcopis noſtris inſtituiſſe fore modis omnibus celebrandam. Ad quam, ſicut nos multis utilitatibus omiſſis, nec laborem quidem itineris, nec intemperantiam aeris recuſantes, occurremus; ita omnes hinc & inde volumus antiſtites advenire, ut quidquid in ſancta Dei eccleſia perperam per zizaniorum ſatores creviſſe dignoſcetur, hoc communi tractatu per noſtrum commune ſtudium radicitus extirpetur. Idcirco tuam nobilitatem ignorare non patimur, quod epiſcopos Venetiarum, & electos vocatoſque epiſcopos vacantium ſedium ad eamdem ſynodum, ſicut jam eos vocavimus, occurri & iterato decreverimus: ut inter reverendum quoque metropolitanum veſtrum & vos omnis altercatio diſcutiatur, examinetur, & coram ſancta ſynodo canonice terminetur. Alioquin tam a nobis quam a ſancta ſynodo, ſi inobedientes jam toties per epiſtolam vocati extiterint, tamquam contemptores, ſynodicam ſententiam incurrere merebuntur: quia cum ſit illinc Ravennam brevior via, de labore itineris excuſationem habere non poterunt. Data XIV. Kalendas Auguſti, indictione decima.

LXI. AD LAMBERTVM GLORIOSVM COMITEM.

Regiſtrum de indictione XI.

Significat Romanorum procerum obſides dari non poſſe: monet ne ad urbem veniat, quia ipſe eum excipere non poteſt.

Ioannes epiſcopus Lamberto glorioſo comiti.

REMEANTIBVS nobis, Deo præduce, Romam; convocavimus totam eccleſiam, & illud

illud quod nobis de obſidibus Romanorum procerum dandis edixeras, in conventu fidelium ſanctæ Dei eccleſiæ neceſſario contulimus: ſed heu quid dicam? cum tantum totam eamdem eccleſiam contra nos incitaverimus, ac ſi pro melle, eam telle potaſſe videremur. Romanorum filios ſub iſto cælo non legitur fuiſſe obſides datos, quanto minus, iſtorum, qui fidelitatem Auguſtalem & mente cuſtodiunt, & opere Deo juvante perficiunt? Præcipue cum nos * miſeremur, ſi hoc ex Auguſtali juſſu proceſſerit, & ipſum imperatorem non credamus ſuum nos velle ſecretum latuiſſe. Tale quippe conſilium non alius adinvenit, niſi ille qui hanc terram conturbare molitur, & ineffabile damnum populo Dei *generare verſutis fraudibus machinatur: qui pacem & quietem odio habet, & diſſenſionibus utique gaudet. Quamvis autem Romani B * ovilis ſenatus mortem eligant, quam hanc inauditam & peſſimam rem fieri quocumque modo conſentiant. Quapropter, quia omnino eſt impoſſibile, & tale quid omnis inclytus audiens in maximam ſuſpicionem prorupit, atque ſimpliciter non fuiſſe dictum modis omnibus æſtimavit: mandamus dilectioni tuæ, quam abſentem ſicut præſentem amplectimur, ut huc nullo modo fatigeris, quia modo te nullatenus recipere poſſumus, nec tectum aliquid nunc agendum fore neceſſe putamus. Cum autem, Deo juvante, ad unam concordiam & unam quietem reipublicæ cauſa redierit, & litis figmenta, quæ tamquam telas aranearum putamus contra Auguſtalem majeſtatem oborta, ſopita extiterint: nos & nobilitatem tuam recipiemus, C & ea quæ ad communem utilitatem pertinere cognoverimus, tecum & tractare, & utpote cum tantæ prudentiæ viro peragere ſumma dilectione curabimus. Antea autem nullo modo te venire oportet; quia nullo modo te, ſicut diximus, recipere fili cariſſime poſſumus. Data XII. Kalendas Novembris, indictione XI.

* *for.* dubitemus,

LXII. AD VVIDONEM EPISCOPVM INIVENSEM.

Cauſam Leontardi cujuſdam, qui homicidium cum aliis commiſerat, ei delegat: hortatur, ut quoniam graviſſimam illi antea pœnitentiam conſtituerat, modo leviorem conſtituat.

Vvidoni epiſcopo Inivenſi.

LEONTARDUS quidam tuæ diœceſeos homo, ſingultibus & gemitu tritus ſanctam ſedem apoſtolicam, & noſtram humilitatem adiit, referens ſe primo quidem homicidii incidiſſe reatum; & a ſanctitate tua pœnitentiam accepiſſe, quam & peregerit; & ea peracta, miſerationem & reconciliationem eccleſiaſticam tuo judicio promeruerit. Poſt vero cum aliis ſuis concivibus quoſdam prædones publica ſanctione juſſus ſit inſequi, ut ſi eos capere potuiſſent, modis omnibus interimere non admitterent. Contra quos iſte cum aliis proficiſcens, aſſerit quod uno ex illis capto, oculos comprehenſores ejus eruerint, ac per hoc ipſe prædo nefandus vitam finierit. Hoc itaque facto præfatus Leontardus pœnitentiam ſuſcepturus, ad tuam præſentiam veniens, hujuſcemodi dixit ſe fuiſſe tuo judicio judicatum: Sanctam videlicet communionem niſi ad exitum vitæ non percepturum: carnes & vinum, exceptis diebus dominicis, & ſanctorum feſtivitatibus non ſumpturum: comam non raſurum: uxorem non accepturum: cum hominibus non converſaturum: in cinere & cilicio gemiturum: ſervis, rebuſque ſuis non dominaturum: A ſeniorem beneficium non habiturum, & aliis his ſimilibus forte fruendis non fruiturum. Quæ omnia audientes, & intimo corde penſantes, invenimus aliquid gravius te, quam expediit, ſi ita eſt, judicaſſe. Hujus rei gratia omne hujus judicium tibi dimittimus, & ut noſtra ſuper hoc vice ad mitiorem in eo proferendam ſententiam perfruatis, modis omnibus exhortamur: quatenus pro amore apoſtolorum & noſtro, & laborem itineris, & lacrymabilem prædicti latoris intentionem, vel pœnitentiæ amaritudinem omnino conſiderans, mitius cum eo agere non detrectes; & eo quod ad ſanctos apoſtolos fecit confugium in his, quæ oportuerit, ne forte in deſperationem labatur, miſereri illius nunquam omittas; quia dominus, ſicut per prophetam loquitur, miſericordiam vult, & non B ſacrificium. Ideoque monemus, rogamus, ut miſericordiam ei impendas: quatenus de impenſione miſericordiæ audientes, ſanctitati tuæ multimodas gratias referamus. Optamus ſanctitatem tuam in Chriſto bene valere. Data III. Kal. Novembres, indictione XI.

Oſea 6.

LXIII. AD CAROLOMANNVM REGEM.

Dolet de Caroli imperatoris obitu: hortatur ut promiſſa pro Romanæ eccleſiæ dignitate impleat: legatos ſe miſſurum pollicetur. ejus precibus Theotmaro archiepiſcopo pallium mittit: quem apoſtolicæ ſedis reditus, quos apud Baioariam habet, Romam annuatim tranſmittere jubet.

Carolomanno.

APICIBUS igitur, glorioſe fili, veſtræ dilectionis ſuſceptis cum parte gratulationis, veſtra incolumitate proſperitatiſque ſucceſſu, Caroli imperatoris morte audita, nimio triſtitiæ fateor mœrore, ex latere ſumus attriti, ſed ſubito undam mentis noſtræ cogitatione ad divinum judicium aliquatenus ſuſtollentes, in illud apoſtoli obſtupefacti cogimur voce erumpere, dicentes: *O profundum divitiarum ſapientiæ & ſcientiæ Dei! quam inſcrutabilia ſunt judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus! Quis enim cognovit ſenſum domini? aut quis conſiliarius ejus fuit?* quod idcirco dicimus, quatenus ſedula cordis meditatio humanæ fragilitatis in D hoc mari magno curſum vitæ inſtabilis intueri non deſinat, atque ad ea gaudia quæ ſunt fixa & immobilia noſtra actio, gratia Chriſti duce, anhelare contenta bonis operibus nunquam deſiſtat. De cauſa ſane veſtri ad nos adventus, veſtraque ſublimiſſima promiſſione, Romanæ eccleſiæ ſupra omnes qui fuerunt ante vos, ejuſdem exaltatione, cum hoc opere compleveritis, aderit ille veſter retributor, qui per controverſiam juramenti confirmans modulos humanæ locutionis, ait: *Vivo ego, dicit dominus, quia glorificantes me, glorificabo.* Dum a colloquio, ut dicitis, fratrum veſtrorum fueritis reverſi, legatos ex latere noſtro ad vos ſolenniter dirigemus, E cumque pagina capitulariter continente ea, quæ vos matri veſtræ Romanæ eccleſiæ, veſtroque protectori beato Petro apoſtolo perpetualiter deberis concedere. Quibus peractis demum rurſus ordinabiliter & honorifice mittemus, qui vos cum tota decentia, utpote tantum regem ad limina apoſtolorum ductare ſtudeant, unaque convenientes de ſtatu reipublicæ, totiuſque Chriſtiani populi ſalvatione ſalubriter tractare, Deo opitulante, ac ordinare valeamus. Inter quæ quæſo fili cariſſime, quotquot infideles noſtros, noſtræque vitæ

Carolomannus fuit Ludovici Germaniæ regis filius, ac Ludovici Pii imperatoris nepos, ad quem aliquot iſta ſcribuntur epiſtolæ, & de quo Ado in fine chronicorum, Aimoinus li. 5 c. 28 Regino lib. 2. chron.

Rom. 11.

1. *Reg.* 2.

vitæ inſidiantes, quoquomodo, vel ſignificatione poteritis cognoſcere, nullum apud vos, veſtroſque fideles valeant aliquatenus locum, vel aditum invenire, ne immunda eorum præſentia aliqua conſortii macula regium culmen contagiet. Pallium vero, veſtra petitione inclinati, Theotmaro archiepiſcopo conſuetudinaliter dirigentes; optamus ut hoc decore interius fulgeat in oculis interni judicis, quo nitet exterius humanis obtutibus, cuique quæſo committite ea, quæ apud Bagoariam beatus Petrus, apoſtolus habet, uti nobis annualiter reditus ejus Romam tranſmittat. Data menſe Novembri, indictione XI.

LXIV. AD THEOTMARVM ARCHIEPISCOPVM IVVANNENSEM.

Pallium ei concedit: mandat ut reditus, quos Romana eccleſia apud Bagoariam habet, Romam mittat.

Theotmaro archiepiſcopo Iuvanenſi.

IDCIRCO tuam fraternitatem tanto pallii decore ſtuduimus decorare, ut Chriſto opitulante, & ante Dei oculos bonis & ſanctis actibus polleas, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ, a qua potus præclari poculi ſumis, devotus ſemper fidelis exiſtas, ejus in futurum effectus particeps, cujus locata perpetualiter fundamentis conſiſtit, & apud Carlomannum regem dilectum filium noſtrum quotidianus interventor pro Romana eccleſia hortamur exiſtas. Inter hæc ea, quæ beatus Petrus apoſtolus apud Baioariorum terram jure proprietatis poſſidet, tuæ induſtriæ ſagacitatique committimus: quatenus amodo & deinceps annuos eorum reditus Romam ſine mora tranſmittas. Data menſe Novembri, indictione XI.

LXV. AD EDEREDVM ARCHIEPISCOPVM ANGLORVM.

Laudat ejus pium erga ſedem apoſtolicam animum: dolet de adverſis: monet ut pro eccleſia fortiter ſe gerat: oſtendit uxores non eſſe dimittendas: nuntiat ſe ad regem ſcripſiſſe, ut debito eum honore proſequatur; denium ejus eccleſiæ privilegia confirmat.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo confratri noſtro Ederedo archiepiſcopo gentis Anglorum.

VESTRIS relectis apicibus, quanta veræ dilectionis & ſinceritatis fides, qua Chriſtum Deum veſtrum proximumque diligitis, in vobis conſiſtat, & pia devotione circa ſedem apoſtolicam ferveat, evidenti duntaxat intellectu perſpicimus; cum more anteceſſorum veſtrorum, & cauſas veſtræ eccleſiæ neceſſarias noſtro præſulatui, quaſi ſuo doctori referre, & a ſede apoſtolica ſuper quibuſdam ſuis quas patitur adverſitatibus conſultum, & auctoritatis munimen accipere quæſiſtis; in qua Deus omnipotens totius eccleſiæ poſuit fundamentum. Et quia dura quædam in præſentis ſæculi vita, quæ vere tentatio eſt ſuper terram, poſiti quotidie ſuſtinetis, non ſolum flemus noſtra, quæ ſimiliter patimur, ſed condolemus & vobis talia proh dolor! patientibus, quoniam omni jam mundo in maligno poſito, multis, ubique adverſariis adverſus Chriſti famulos exiſtentibus, quanto majores & ſupra modum crebriores tentationes quotidie imminuerint circa nos, tanto Chriſti freti ſolatio valentiores eſſe debemus: noſtra ſacra narrante ſerie: *Beatus vir qui ſuffert tentationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam promiſit Deus diligentibus ſe, ipſeque Deus benedictus in ſæcula, qui non patietur nos tentari ſupra id quod poſſumus*, dicente apoſtolo, *ſed faciet cum tentatione proventum, ut poſſimus ſuſtinere.* Nos tamen pro inſtantis temporis neceſſitate hortamur, & monemus fraternitatem veſtram, ut omni ſæculi timore poſtpoſito, ſicut idoneus Dei miniſter opponas te murum pro domo domini & zelo illius accenſus, non ſolum regi, ſed omnibus in ea perverſe aliquid agere volentibus, ſtrenue reſiſtere non prætermittas, honorificans miniſterium tuum, quamdiu divina ſinetis voluntate ſummo ſacerdotio fungi, populumque domini tibi commiſſum ſanctę doctrinæ pabulo paſcere, ſacerdotes ſcilicet, & eccleſiaſticos viros, ac feminas, nec non viduas, & ſanctimoniales juxta ordinem ſuum pro viribus regere, tuerique, ut paſtor idoneus coram domino appareas prompta mente procures: quoniam nos apoſtolicæ ſedis apicibus admonere exhortarique curavimus regem veſtrum, ut tibi pro Ieſu Chriſti domini noſtri amore in omnibus, quæ ſanctæ eccleſiæ tibi commiſſæ utilia ſunt, obediens & adjutor devotus, ſicut anteceſſores ſuos piiſſimos reges Anglorum, narrante hiſtoria, fuiſſe recolimus, exiſtere non prætermittat: ſi & regnum ſibi temporaliter conceſſum voluerit retinere ſecurum, & vitam poſtmodum regni percipere ſempiterni. His autem, quos aſſeris uxores proprias contra præceptum domini relinquere, præcipimus, neque virum ab uxore neque uxorem a viro, niſi cauſa fornicationis diſcedere: quod ſi ob hoc diſceſſerit, manere innuptum, vel innuptam, aut ſibi mutuo reconciliari: quoniam dicente domino, *quod Deus conjunxit homo non ſeparet*; & ideo cum priorem legitimo ſibi matrimonio junctam quiſquam delerere nequeat, nulla ratione illi prorſus conceditur aliam vivente priore conducere: quod ſi fecerit, & non emendare ſub ſatisfactione ſtuduerit, ab eccleſiæ conſortio maneat ſeparatus. Sed neque de propria cognatione ſecundum ſancti præceſſoris noſtri Gregorii doctoris gentis veſtræ decretale ſtatutum, cuiquam ducere permittas. Nos namque ſedis tuæ privilegium, quam vice beati Auguſtini a ſancto Gregorio pro multorum ſalute, & converſione illuc directi regis, illibatum tibi volumus procul dubio conſervare, & ut ab omnibus ordinibus, tam eccleſiaſticis, quam ſæcularibus cuſtodiatur in perpetuum, ſecundum ipſius ſancti præceſſoris noſtri Gregorii * cujus ſapientiæ radius eccleſiam Chriſti per orbem diffuſam irradiat, ſancimus, atque præcipimus. Et quidquid adverſi a quocumque homine de parte tua nobis fuerit relatum, ante veram cognitionem nullatenus credimus: quin potius etiam regem veſtrum admonuimus, ut dignum honorem tibi pro amore Ieſu Chriſti domini noſtri impendat, & omnia privilegii tui jura perpetua ſtabilitate & conſervare ac indiminuta cuſtodire procuret, ſi gratiam & benedictionem ſedis apoſtolicæ, ſicut anteceſſores ejus bene faciendo habere meruerunt, pari modo voluerit iſte habere. Data *ut ſupra.*

Iacob. 1.
1. Cor. 10.
Matth. 19.
S. Greg. lib. 12. epiſt. 32.
* *forte deeſt. ſtatutū, aut quod ſimile.*

LXVI. AD ATHANASIVM EPISCOPVM NEAPOLITANVM.

Commendat zelum fidei, quem oſtenderat adverſus Sergium eccleſiæ Dei hoſtem: hortatur ut in dies magis pro eccleſiæ ſibi commiſſæ defenſione laboret; Petrum diaconum ei commendat.

Reverendiſſimo

Reverendiſsimo & ſanctiſsimo Athanaſio epiſcopo ſanctæ eccleſiæ Neapolitanæ dilecto confratri noſtro.

INNUMERAS gratiarum actiones veſtræ Deo dilectæ agimus almitati, digniſque apoſtolico vos ore laudibus præ ceteris merito collaudamus: quoniam ſecundum domini vocem dicentis; *Si oculus tuus, vel manus tua ſcandalizat te, erue eum, & projice a te*, fratrem tuum erga eccleſiam Dei impie agentem, & circa dominum non recto itinere gradientem, velut ſecundum Holofernem, ſancta Chriſti Dei noſtri auſu temerario impugnantem; & hereditatem patriam more ſacrilego perſequentem, tanti honoris regimine indignum judicans, ultionis divinæ percutere jaculo ſtuduiſti: nec peperciſti carni tuæ propter dominum dicentem: B *Qui diligit patrem, aut matrem, aut fratrem pluſquam me, non eſt me dignus*: in quo nimirum vos Deo per omnia dignos fore cognoſcimus, quia membrum corporis tui multo contagio fœtens libenter abſcidere, proculque abjicere ſanctitas tua fideli devotione curavit: & quia nuncuſque viris ſæcularibus ſecundum ſe, & non ſecundum Deum in urbe Neapolitana principantibus, multa ſcandala & perturbationes multas, homicidia & oculorum erutiones intra eam, vel foris peragentibus, dignum Deo de his juſte judicante peractum eſt, ut iniqua jam ceſſaret dominatio, finem haberet peccatum; & conſurgeret vir de domo domini, qui timorem Dei præ oculis habens regat populum Chriſti in omni juſtitia & ſanctitate, in omni veritate & manſuetudine, ut paſtor idoneus, & non velut mer- C cenarius deſerat & diſperdat: & ideo ea quæ veſtræ dignitati, vel honori congrua ac neceſſaria ſunt, perpetua nihilo minus ſtabilitate confirmamus; tantum ampliori nunc ſtudio, curaque multiplici pro defenſione ſanctæ Dei eccleſiæ tibi commiſſæ ſtare ac deſudare, quatenus ſalva ſecuraque conſiſtat, ut procures, his noſtris apoſtolicis prudentiam veſtram exhortamur apicibus. Nos namque, aliis omnibus mancoſis datis, mille quadringentos vobis dare debemus, quos veſtræ dilectioni, aut in initio quadrageſimę aut in die ſanctæ reſurrectionis vobis procul dubio dirigemus. Porro hunc Petrum venerabilem diaconum veſtrum, quia eum veſtræ eccleſiæ, & civitati Neapolitanæ in omnibus fidelem D eſſe cognoſcimus, vobis in omnibus commendamus, & pro noſtro eum amore benigne ſemper retinere dignemini. Data *ut ſupra*.

Matth. 5.

Loquitur de Sergio, ut conſtat ex epiſtola proxima, cujus Leo Oſtienſis meminit lib. 1. c. 42.

Matth. 10.

LXVII. AD NEAPOLITANOS.

Laudat eos, quod zelo divino accenſi Sergium a ſe abjecerint, & Athanaſium epiſcopum ſuæ reipublicæ rectorem elegerint: pręcipit ut ei pareant, offerens ſe una cum ipſo eorum commodis conſulturum.

Omnibus eximiis judicibus, & univerſo populo Neapolitanæ civitatis.

QUANTA veræ fidei devotione circa Deum E creatorem & ſalvatorem mundi atque erga eccleſiam Chriſti ferveatis, luce clarius ecce cognoſcimus, cum tantæ impietatis virum, perditionis ſcilicet filium, & totius iniquitatis vas vobis inique dominantem, Sergium nempe magiſtrum militum, ſecundum videlicet Holofernem, zelo repleti divino, abjicere, ac velut membrum fœtidum a corpore Chriſti abſcidere, proculque abjicere ſtuduiſtis ſecundum domini præceptum dicentis: *Si oculus tuus, vel manus tua ſcandalizat te, erue eum, & projice a te*: & quia illo abjecto paſtorem & epiſcopum animarum veſtrarum, Athanaſium videlicet, dilectuni confratrem, & unanimem filium noſtrum habere judicem elegiſtis, innumeras veſtræ dilectæ prudentiæ, & unanimitati gratias agimus, quoniam, ſicut Dei miniſtri, iram domini exercituum, quæ jam meritis imminebar illius, in eo ulciſci procuraſtis, qui nimirum multa & inaudita mala pluſquam omnes patres ſuos in civitate Neapolitana, & in finibus noſtris nequiter facere non dubitavit, cum innumeram hominum multitudinem, infantum & mulierum catervam gladio, fame, atque captivitate crudeliter peremiſſet. His igitur noſtris apoſtolicis literis nobilitatem veſtram filioli mei monemus atque hortamur, ut præfatum Athanaſium confratrem noſtrum venerabilem epiſcopum veſtrum, ſicut divina inſpiratione docti loco rectoris habere elegiſtis, fideli mente ac devotione cum omni honore habere ſtudeatis: quoniam nos cum illo in omni veſtro adjutorio, in omni veſtra utilitate prompti exiſtimus, parique voto vos adjuvare deſideramus: tantum ſtate viriliter obedientes illi in omnibus, velut filii cariſſimi. Porro quia jam, aliis omnibus datis mancoſis, mille quadringentos vobis dare debemus, ne turbemini: quia eos vel in initio quadrageſimæ, vel in die ſanctæ reſurrectionis, vobis procul dubio dirigemus. Vos tantum ut filii cariſſimi adverſus infideles & communes inimicos totis viribus pro defenſione eccleſiæ Dei deſudare ſatagite: quatenus, & Dei gratiam, & noſtram ſemper benedictionem habeatis. Bene vos optamus in domino. Data *ut ſupra*.

Matth. 5.

LXVIII. AD LAMBERTUM COMITEM.

Scribit ſe in Galliam velle proficiſci, ideo ſub excommunicationis pœna pręcipit, ne ſe abſente Romanæ eccleſiæ territorio, vel Romæ aliquod damnum inferat.

Nobili viro Lamberto glorioſo comiti.

SAGACITATI ac prudentiæ veſtræ notum eſſe volumus, quia non ſolum pro aſſiduis Paganorum infeſtationibus, quas ecce jam biennium nemine defenſionis nobis prębente ſolatium patimur: ſed etiam pro innumeris, & ſupra modum gravibus oppreſſionibus quæ nobis una cum dominico grege divinitus commiſſo in pace, quam Chriſtus Deus noſter ſe diligentes habere jubet, conſiſtentibus, ab adverſariis illata ſunt, & quotidie inferuntur, in gremio ſedis apoſtolicæ quæ caput eſt orbis & omnium mater fidelium, quiete ac ſecuriter manere nobis minime licet. Ideo Franciam per iter marinum proficiſci, glorioſumque Carolomannum regem adire, atque optatam illius contemplari præſentiam cupimus, pro ſalute ſcilicet ac defenſione terræ ſancti Petri, & totius Chriſtianitatis ſuppliciter deprecantes: quatenus Dei omnipotentis ſolatio, & regia virtute nobis, prout opportunum eſt, ſolati ante poſſimus ſalubri E proſperoque ſucceſſu regere atque tueri territorium, & populum domini precioſo cruore redemptum: ne pro aliquo eorum per noſtram deſidiam vel incuriam pereunte, diſtrictam domino cogamur reddere rationem. Ideo monemus & his noſtri apoſtolatus literis dilectionem veſtram pio intuitu exhortamur, ut nobis abeuntibus Franciam pro defenſione ſanctæ Dei eccleſiæ, & reipublicæ ſtabilitate, nullam contrarietatem, vel inimicitiam exerceatis in toto territorio principis apoſtolorum, neque urbis Romæ, quæ eſt

civitas ſacerdotalis & regia, per ſacram beati Petri ſedem, aliquas adverſitates, vel inſidias præparetis, neque faciatis, facereque volentibus ullo modo conſentiatis. Quia ſi per vos, aut per vobis ſubjectos hnmines eadem urbs Roma perturbationem aliquam, vel dehonoſtationem babuerit, vel adverſa quælibet ſuſtinuerit, pro certo ſcitote, quia canonicis vos correptionibus cum victrici ſancti Spiritus auctoritate omnimodis redarguemus, & ab apoſtolicæ ſedis communione merito ſeparabimus. Data *ut ſupra*.

LXIX. AD LANDVLFVM EPISCOPVM CAPVANVM.

Monet ut conſentiat com Athanaſio epiſcopo Neapolitano ad eccleſiæ Romanæ defenſionem: & curet pactum cum Amalfitanis factum, ab ipſis obſervari.

Reverendiſsimo & ſanctiſsimo Landulfo epiſcopo Capuano.

QVANTO ſtudio tua dilectio, tuaque benigna fraternitas erga defenſionem, ac liberationem obſequiumque ſanctæ Romanæ eccleſiæ, cui Deo auctore, culmine præſidemus, laboraverit, totiſque niſibus cordis in parte noſtri operis deſudaverit; ſedula reminiſcimur procul dubin recordatione: tuaque ob hoc retributio, tam apud Deum, quam apud nos erit in promptu indubitanter parata. Quapropter, quia te valde idoneum in tantis habemus expertum, monemus, atque hortamur eſſe unanimem com Athanaſio Neapolitano epiſcopo in cauſſa præſenti Romanæ eccleſiæ, quoniam liquidum in Salomone didicimus: *Funiculus triplex difficile erit*; eidemque noſtro hortatu, & admonitione in nmnibus fraternus auxiliator exiſtere nunquam deſinas, inter hæc tua benigna fraternitate, & dilecti filii noſtri Guaiferii principis, mediante, pactum in decem millium * mancuſorum cum Amalfitanis eatenus fecimus, ut a Trajecto uſque Centumcellas nobis navali labore indeſinenter auxilium ferrent. Sed hactenus id in nullo demonſtraverunt: inſuper quædam ſtudio calliditatis aſtruunt: quia utrique abbates, Ioannes videlicet ac Anaſtaſius, quos illuc ex noſtra parte direximus, non in decem millium tantum mancuſorum, ſed in duodecim millium plaitaſſe, quod iidem abbates coram noſtra præſentia non ſe feciſſe jurejurando refellunt. Ideoque veſtra eos prudentia, & ab hac injuſta petitione compeſcat, & in ſervitio ſalubri commonitione confirmet: quatenus noſtra benedictone poſiti, animo & corpore ex Chriſto domino ſalvi exiſtant. Data *ut ſupra*.

Eccleſ. 4.

* al. mancoſorum

LXX. AD ARCHIEPISCOPVM EBREDVNENSEM.

Reprehendit quod alium epiſcopum, præter eum quem clerus & populus elegerat, in Vencienſi eccleſia conſecraverit: præcipit ut cum utroque Romam veniat.

Reverentiſsimo & ſanctiſsimo Ariberto archiepiſcopo Ebredunenſi.

SI canonica in conſecrandis epiſcopis ſtatuta ſervaſſes, numquam, ſicut auditu didicimus, & de quodam diacono, nomine Vualdenn, ſuper tuam dilectionem teclamante, ſe canonice a plebe & populo Venciate electo, & a tua ſagacitate A abjecto, de conſecrato controverſia quælibet naſceretur, qua veſtra merito reprehenderetur fraternitas. At nunc, quia mortuo Vencienſi epiſcopo, non præfatum ſacerdotem, quem ut dictum eſt clerus & populus civitatis elegerat, piæque memoriæ Carolus imperator ſuo conſenſu firmaverat, conſecraſti, eodem Auguſto de præſenti vita ſubtracto alterum non juxta nomam canonicam electum ex adverſo venientem, nec per oſtium ſed aliunde introeuntem, tuo tantum libitu ordinaſſe accuſaris. In quo te non leviter incurriſſe omnino videmus: quia dicente prędeceſſore noſtro papa Cæleſtino: Nullus invitis detur epiſcopus, cleri, plebis, & ordinis conſenſum & deſiderium requi- B rere debuiſti. Cujus etiam auctoritate clerici habent facultatem reſiſtendi, ſi ſe viderint prægravari: ut quos ſibi ingeri ex tranſverſo cognoverint, non timeant refutare: quoniam etſi non debitum pręmium, vel liberum de eo, qui eos recturus eſt, debent habere judicium. Nam & ſancto Leone dicente: Nulla ratio ſinit, ut inter epiſcopos habeantur, qui nec a clericis ſunt electi, nec a plebibus expetiti. Vnde cum ſæpe quæſtin de male accepto honore naſcatur, quis ambigat nequaquam iſtis eſſe tribuendum, quod non doceatur fuiſſe collatum? Eodem etiam capitulo xxxv. canonum ſunrum jubente, Nullus, ut dictum eſt, non petentibus eſt ordinandus antiſtes, ne civitas epiſcopum non optatum aut contemnat aut odiat: C ac per hoc fiat minus religioſa quam convenit, cui non licuit habere quem voluit. His ita ſtatutis, ne in eccleſia Dei tibi commiſſa ſcandalum maneat vel ſchiſma exiſtat, dilectioni tuæ jubemus, ut cum eodem a te conſecrato epiſcopo, & illo qui ſe canonice aſſerit fuiſſe electum, de præſenti Romam venire procures, quatenus in præſentia noſtra & ſedis apoſtolicæ tanti cauſa negotii diligenter inquiſita & examinata legitimum Deo favente finem percipiat. Obedire igitur te oportet huic noſtræ pręceptioni pro eccleſiæ Dei pace directæ. Nam ſi aliter feceris, ſcito quia nos talem illicitam præſumptionem impunitam nullatenus relinquemus. Data *ut ſupra*.

Epiſt. 1. epiſcopis Viennenſi, & Narbonenſi.

Epiſt. 95. Ruſtico Narbonenſi.

Epiſt. 88. Anaſtaſio Theſſalonicenſi.

LXXI. AD CVNIPERTVM COMITEM.

D Præcipit ut bona Romanæ eccleſiæ, quæ occupaverat, reſtituat.

Dilecto filio Cuniperto glorioſo comiti.

AVDITV didicimus, etiam & veraciter ſcimus, quod cortem ſancti Petri, quæ eſt in Aluiſcutia, contra Deum & noſtram voluntatem teneatis invaſam, & unde cenſum ac functionem annuam eccleſia principis apoſtolorum pro lominariis habere ſolita erat; nunc veſtra fortia, & avaritia faciente, nil recipere, nilque poteſt habere. Vnde ex auctoritate Dei, & ſancti Petri, ac noſtra, vobis pręcipimus, ut non habeatis licentiam ipſam cortem amplius retinere: nec in ejus rebus & pertinentiis vos intromittatis, ſi gratiam E Dei & beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, noſtramque benedictionem cupitis habere; Sinatiſque homines ſancti Petri, qui ibi ſunt, eamdem cortem ſecuriter retinere. Nam ſi ipſam cortem deinceps tenere contra noſtram voluntatem præſumpſeritis, aliquamque ibi fortiam, vel violentiam feceritis; ſcitote quod omni vos eccleſiaſtica communione, atque a corpore & ſanguine domini noſtri canonice ſeparabimus, ſicut invaſorem rerum eccleſiaſticarum. Data *ut ſupra*.

LXXII.

LXXII. AD LAMBERTVM COMITEM.

Monet ne Romam eam ob cauſam veniat, ut apoſtolicæ ſedis hoſtibus auxilium ferat. quod ſi alia de cauſa venerit, honorifice ſe eum excepturum promittit: plura legatis injungit, quibus fidem adhiberi jubet: Adelbertum Romanæ eccleſiæ hoſtem ſe non poſſe ait in communionem recipere.

Dilecto filio Lamberto glorioſo comiti.

DILECTIONIS & amicitiæ veſtræ amorem, ac ſinceritatem quaſi quoddam inſolubilis caritatis pignus tenentes; tanto de inimicorum noſtrorum callidis aſtutiis, vel præparatis cum apoſtolica ſede ſecuri exiſtimus inſidiis, quanto nobilitatis veſtræ potentiam, una cum Chriſti auxilio B nobis conjunctam in omnibus proſperis, ſeu adverſis eſſe procul dubio credimus: quoniam & nos vobiſcum in cunctis, quæ veſtræ gloriæ ſunt congrua, vel neceſſaria exiſtere prompti optamus. Et ideo eminentiam veſtram quæ relatione quorumdam didicimus latere nolentes, utpote ſpiritali filio noſtro referre indubitanter curamus. Audivimus namque quod inimicis & infidelibus noſtris per cujuſdam exhortationem cupiatis ferre ſolatium, atque Romam venienres ſuis eos rebus, & beneficiis contra noſtram etiam voluntatem inconvenienter reſtituere debeatis: quod nullus imperatorum, vel regum, aut comes anteceſſoribus noſtris feciſſe recolitur. Vnde valde miramur, ſi hoc verum eſt, quomodo tantæ amicitiæ inter nos C toties habitæ atquæ promiſſæ obliti eſtis; cum poſt Deum vos modo in omnibus neceſſitatibus, & utilitatibus, eccleſiæ ſancti Petri habeamus unicum adjutorem atque fideliſſimum defenſorem. Et ideo licet quidam vobis agere talia ſedi apoſtolicæ nobiſque contraria ſuadeant, nos tamen in veſtræ fidei devotione, quam erga beatiſſimos principes apoſtolorum Petrum ac Paulum, & noſtram paternitatem habetis, plurimum confidentes, quaſi dilecto filio, & unanimi amico mandamus, ut pro Dei & noſtro amore, pro cauſa inimicorum noſtrorum aliquatenus reſtituenda, cum bis jam ac ter ſynodico ſint ipſi judicio condemnati, Romam nunc non veniatis; quia valde turbati ac triſtes ob hoc exiſtentes, vos, ſicut decet & nos cupimus, honorifice recipere non poſſumus. Quamobrem veſtra D prudentia tantæ perverſitatis conſilium deſtruat, atque contra ipſos inimicos noſtros totis viribus inſurgere, & pari nobiſcum voluntate, ſicut oportet, eos confundere procuretis; ut nos, ſicut per vos credimus, ſecuri & quieti, Dei & veſtrum maneamus auxilium. Alia vero pro cauſa, ſi ad limina ſancti Petri, & noſtram apoſtolicam nunc aut poſtea vultis venire præſentiam: vos prompto atque gratiſſimo animo, prout oportet, honorifice recipiemus, vobiſcum pariter gaudentes, & exultantes in domino. Plura quidem vobis ſuper his ſcriberemus, ſed quia idoneos, ac reverendos fideles noſtros, veſtroſque devotos amicos, Gaudericum E videlicet & Zachariam epiſcopos delicioſos & conſiliarios noſtros vobis direximus, qui veſtræ gloriæ ea quæ literis deſunt, verbis poterunt enarrare, omiſimus ſcribere; quibus ſane, quæ verbo tenus dixerint, quaſi nobis credere non dubiteris. Agite igitur ſicut vos in omnibus noſtris credimus habere procul dubio adjutorem, & unanimem in Chriſto amicum. Adelbertus autem marchio ad nos ſi venerit, pro certo ſcitote, quia eum nullo modo recipiemus: quia multas nobis contrarietates fecit, A & manifeſtus in omnibus inimicus apparuit. Præterea, ſicut nobis mandatis, ut pro inſtantis temporis cauſa, extra urbem Romam exeuntes, vobiſcum alicubi loqueremur; libenter quidem hoc facere voluiſſemus, ſi utile ac neceſſarium eſſe videretur: ut ſimul loquamur non vobis grave ſit ad nos quaſi filius dilectus venire, quatenus ea quæ congrua ſunt viſa pariter conſideremus. Data *ut ſupra.*

LXXIII. AD EVMDEM.

Graviter eum reprehendit quod in literis quas ſcripſit, honorem debitum apoſtolicæ ſedi non habuerit, & ne legati abſque ejus conſenſu mitterentur poſtulaverit.

Nobili viro Lamberto glorioſo comiti.

SEDEM apoſtolicam, quam Deus omnipotens ſupra petram ſui nominis fundare dignatus eſt, non ſolum reges & principes terræ, verum etiam imperatores Auguſti, & totius orbis domini ſuis apicibus, utpote caput omnium eccleſiarum Dei, honoraverunt, digniſque pręconiis ejus pontifices, vicarios ſcilicet beati Petri apoſtolorum principis laudaverunt, votiſque ſupplicibus deprecari ſtuduerunt; & uſque in finem ſæculi, Petri manente nomine ac memoria, ſupplicare non deſinent. Quapropter audientes literas tuas quas mandaſtis, mirati valde fuimus ſuper earum verbis inconvenientibus, quæ nec debitas ſancto Petro laudes reſonant, nec eccleſiaſticis concordant regulis, vel doctrinis; cum nobis illa verba mandaſtis, quæ ſæcularibus viris, & comparibus tuis ſcribere ſolitus es, hoc eſt, cum dicis nobis, Tuæ nobilitatis: vel cum dicis nobis, Monemus nobilitatem veſtram: in quo luce clarius mentem veſtram cognoſcimus erga nos minime devotam, ſicut putabamus exiſtere. Idcirco noſtræ paternitati, tam vilibus verbis, & inconvenientibus ſermonibus ſcribere audaci potius quam ſincera mente voluiſtis: & mirum non eſt, quia de amaro fonte dulcis aqua non hauritur. Porro quia dixiſtis, quod ſine conſenſu tuo noſtras legationes nuſquam mittere deberemus, uſuſque hoc non fuerit, nec literis legitur, neca quoquam ſuperſtite unquam fuiſſe reminiſcitur factum: & ideo ſedes apoſtolica libera ſemper exiſtens liberam ubique ſuam mittit legationem, habens domini auctoritatem dicentis: *Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* *Luc. 22.* De his autem quæ olim dicta ſunt inter nos, pro diverſis ac multiplicibus contrariis, & adverſitatibus, nec non & corporis incommoditatibus, quas quotidie patimur, nobis aliquid conſiderare, vel pertractare non licet. Nos tamen, ſi prudentiam veſtram in noſtris profectibus, & utilitatibus eccleſiæ Romanæ cognoviſſemus devotam exiſtere, noſtramque voluntatem prompte perficere, loco vos filii dilectique cuperemus retinere amici; & ea quæ veſtræ ſaluti ac proſperitati eſſent utilia, grato ſane animo perficeremus: ſed quia vos, nobis relictis, in partem contrariam inclinatos videmus; non ſolum obſtupeſcimus, ſed etiam a veſtræ amicitiæ nos ſimiliter declinamus conſortio, quod pro Dei amore valde retinere voluimus carum. Hanc præterea epiſtolam noſtram ſecundum morem per Longobardum fidelem veſtrum, & literarum delatorem veſtrarum, vobis mandare voluimus; ſed ille a nobis eas recipere, veſtræque noluit deferre ſagacitati: ſed ſicut & antiquus uſus exigit, & ratio manifeſta fieri declarat. Data *ut ſupra.* Aliquid deeſt.

LXXIV. AD GVAIFERIUM PRINCIPEM SALERNITANVM.

Hortatur ut in ſua integritate perſeveret, & Amalfitanos corripiat, quod auxilium navale non miſerint, & nimia calliditate in ſe utuntur.

Amantiſſimo filio Guaiferio principi.

DEVOTIONEM igitur animi tui ex die qua te cognovi paucis verbis explicare non poſſum? hoc tamen veraciter ſcimus, quia apud nos tibi omnia ſalva reſervantur tempore opportuno. Idcirco monentes hortamur, & rogando jubemus, uti in ſemel tua percepta bonitate perſeveres. Quoniam ſcriptum eſt: *Non tardat dominus promiſſum ſuum, donec adimpleatur quod locutus eſt:* & ideo noſſe gloriam tuam cupimus, quia ex parte Amalfitanorum nullum nobis juxta condictum placitum ſtuduerunt præbere adjutorium navali certamine a Traiecto uſque Centumcellas. Inſuper quadam calliditate aſſerunt, non in decem millium tantum mancuſorum, ſed & in duodecim millium fuiſſe noſtram promiſſionem: quod verum nullo modo conſtat, cum & ipſi abbates, quos illuc pro noſtra parte direximus, jurejurando non ſe dixiſſe fateantur. De his vero aliiſque ſimilibus, quantum in nobis eſt, per gloriam tuæ nobilitatis, correptionem omnemque ſperamus ſtudii emendationem: quod quæſo facere mature acceleres. Optamus. Data *ut ſupra.*

2. Petr. 3.

LXXV. AD MICHAELEM REGEM BVLGARORVM.

Miſſa per Eugenium & Paulum epiſcopos menſe Aprili, die XVI. *indictione* XI.

Dolet quod Græcos ſequatur. hortatur ad Romanæ eccleſiæ gremium redeundum. tum de dono miſſo gratias agit. poſtremo Sergium quemdam per ſubreptionem ad ſacerdotium & epiſcopatum promotum, depoſitum fuiſſe ſignificat.

Michaeli regi Bulgarum.

SPIRITVALIBVS te viſceribus edito gaudebamus, & pro ſalvatione tua gratias agebamus: ſed nunc aſtutia malignorum decepto, triſtamur & ingemiſcimus, verentes & pertimeſcentes, ne ſi forte Græcos ſecuti fueritis, cum illi in diverſas hæreſes & ſchiſmata ſolito more ceciderint, vos quoque cum ipſis in erroris profunda ruatis: & ſicut ſerpens ſeduxit Euam aſtutia ſua, ita ſenſus veſtri corrumpantur, & excidant a ſimplicitate & caſtitate quæ eſt in Chriſto Ieſu. Nam te fili, Moſaicis rogo verbis, *interroga patrem tuum, & annuntiabit tibi: ſeniores tuos, & dicent tibi,* ſi aliquando Græci ſine hac, vel illa hæreſi fuerint: & cum non inveneritis eos ab aliqua hæreſi aliquando liberos extitiſſe, oportet vos eorum fraudes & conſortia fugere, ne cum illi erraverint vos erretis, & cum illi ad blaſphemiam verſi fuerint, & vos etiam fidei rectæ blaſphematores inveniamini: nec erit qui vos poſtmodum corrigat vel ab errore reducat: & hoc eſt, mihi credite, fili cariſſime, quod dolemus, hoc eſt unde nocte & die pro vobis ſoliciti ſumus; non gloriam ex vobis, vel honorem aut cenſum procul dubio expectantes, cum vos potius & non veſtra quæramus: nam non patriæ regimen & reipublicæ moderamen adipiſci cupimus; ſed diœceſeos ejuſdem regionis curam & diſpoſitionem more priſco reſumere volumus, ut ſolicitudinem, quam univerſis debemus eccleſiis, tanto pro eadem diœceſi ſolertius exerceamus, quanto ad ordinationem ſpecialius veſtram hanc antiquitus pertinuiſſe non ignoramus, tantoque pro veſtræ ſalutis cuſtodia inſtantius vigilare valeamus, quanto ut confirmet hoc Deus quod operatus eſt in nobis enixius nobis optandum eſt, & diſtrictius a nobis divinitus exigendum, clarius ſcimus, ſi circa inſtructionem & munitionem veſtram deſides, quod abſit, fuerimus inventi. Revertimini ergo ad beatum Petrum apoſtolorum primum, quem amaſtis, quem elegiſtis, quem quæſiſtis, cujuſque in neceſſitatibus patrocinium percepiſtis, & fluenta doctrinæ ſalubriter & convenienter hauſiſtis: cujuſque vos protectioni cum ſubjectis omnibus commendaſtis & tradidiſtis. *Bene quidem currebatis,* cum apoſtolo clamamus, *quis vos faſcinavit veritati non obedire?* Sed & ipſe per ſe dominus dicit: *Non mittens manum ſuam in aratrum & converſus retrorſum, aptus eſt in regno cælorum:* non autem dicimus quod non una ſit fides, unum baptiſma, unus Deus noſter pariter & illorum: ſed quia in eis ſæpe præſule Conſtantinopolitano vel imperatore, aut plerumque utroque auctore facto hæreſeos, plures qui ſub ipſis ſunt adulatione aut certe timore illis efficiuntur conſimiles: & væ tunc eis eſt, qui ſocietatem ſequuntur eorum. Dic itaque rogo cariſſime fili, quid faceres tu, vel populus tuus, tempore Pneumatomachi Macedonii Conſtantinopolitani antiſtitis, quando & impius illic imperabat Conſtantius, eſſetis eorum ſocietate fruentes; nonne dogma ejus contra Spiritum ſanctum blaſphemans cum illis ſequeremini? *quod peccatum,* atteſtante domino, *non remittitur neque hic, neque in futuro.* Nonne ſi horum pollutam ſocietatem haberetis, & pravam doctrinam nihilo minus haberetis? ac per hoc & vos cum illis quaſi faſciculi colligati ad comburendum æterno igni reſervaremini in die judicii cruciandi? Credimus autem, quod jam vos non lateat, nunquam apoſtolicam beati Petri ſedem ab aliis ſedibus reprehenſam, cum ipſa alias omnes, & præcipue Conſtantinopolitanam ſæpiſſime reprehendens, aut ab errore liberaverit, aut certe in his qui reſipiſcere noluerunt, ſententiæ ſuæ judicio condemnaverit. Noli ergo ſequi Græcos, fili cariſſime, quia argumentis ſemper fallacibus ſtudent, ſemper doloſis intendunt verſutiis, ne forte vobis quod genti contigit Gothorum contingat: quæ cum a Paganorum errore cuperet liberari, Chriſtique fidei ſociari, in epiſcopum incidit formam pietatis habentem, virtutem autem ejus abnegantem: qui eos dum a paganiſmo liberat, Arii blaſphemiis implicat: ſicque illi dum incaute quærunt errorem fugere, in errorem incidunt; & cæcum ducem ſequentes, cum illo cæci facti in Arianæ pravitatis præcipitia delabuntur: & hoc eſt unde Græcorum cavenda eſſe prædicamus conſortia: *Corrumpunt* enim, ut Paulus apoſtolus ait, *mores bonos colloquia mala.* Qui etſi aliquando loquuntur aliquid boni, noli mirari, quia & dæmones confitebantur Filium Dei: ſed ipſe illos potius tacere præcipiebat; ne qui eos audiret vera prædicantes, ſequeretur errantes. Convertimini igitur ad beatum Petrum apoſtolorum principem, qui primus cognovit, & confeſſus eſt Filium Dei: qui oves dominicas regendas accepit, & ut has ad æternæ paſcua vitæ introducere poſſet, & hic ligandi ſolvendique poteſtatem, & illic reſerandi eis claves cæleſtis regni promeruit. Igitur ſcitote, cariſſime, ſi ex hoc ad Græcos, quod avertat dominus, converſio veſtra fuerit,

Geneſ. 3. *Deut. 32.* *Pſalm. 67.* *Galat. 5.* *Luc. 9.* *Epheſ. 4.* *Matth. 12.*

Romana eccleſia nunquam in errorem incidit; alias autem ab errore liberavit.

Socrates lib. v. c. 27. Theodoret. lib. 7. c. 32. Sozomenus lib. VII. c. 37.

1. Cor. 15. *Matth. 1[illegible]*

1. Tim. 5. fuerit, partem veſtram divinitus cum his ponendam, qui primam fidem irritam faciunt, & cum his quorum libenter amplectimini portionem. Porro ſi nos audieritis, & ad ſancti Petri gremium redieritis, ut filios vos amantiſſimos expanſis ſinibus recipiemus, & exertis brachiis amplectemur, & in viſceribus Chriſti dilectionis ſemper habebimus; & ſi qua ſunt ſancta, ſi qua ſalubria, ſi qua congrua, vobis & pro vobis offerre atque impendere non ceſſabimus. Xenium nobis ex vobis tranſmiſſum, quodam religioſi habitus Urſo deferente, ſuſcepimus; de quo benignitati veſtræ gratias agentes, Deum laudavimus, qui te nobis devote munus offerre docuit; temetipſum cito totum, ut confidimus, & perfectum daturus. Ceterum gloria veſtra ſciat Sergium eunuchum, qui cum genere Sclavus eſſet, & multis pravitatibus irretitus, ſacerdotium per ſurreptionem obtinuit; & poſt etiam ſuper aliis detectus & convictus exceſſibus, ab epiſcopo tunc ſuo depoſitus fuiſſe dignoſcitur, & poſt indigne ſatis a Georgio, qui falſo ſibi epiſcopi nomen uſurpat, ad epiſcopatum Belogradenſem provectus eſt, apoſtolorum principum, & ſanctorum canonum auctoritate, etiam noſtri eſſe ſententia decreti depoſitum: quod tam vobis quam veſtræ omnium ge- *Nicæn. c. 5.* neralitati canonice pateſacimus; ut hi qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur: ne, quod non optamus, ſimili cum eis pœna judicii teneantur aſtricti. Data XVI. die menſis Aprilis, indictione XI.

LXXVI. AD PETRUM COMITEM.

Miſſa per Paulum & Eugenium epiſcopos menſe Aprili, die XVI. indictione XI.

Hortatur ut Michaelem regem ad Romanæ eccleſiæ gremium revocet.

Petro comiti.

DILECTISSIMO filio noſtro Michaeli Chriſtianiſſimo regi apoſtolatus noſtri mittentes epiſtolam, dignum duximus ut & tuæ quoque gloriæ ſcriberemus, & gemitus noſtri cordis aperiremus, quos aſſidue patimur, ſuſpirantes & ſtupore nimio admirantes, quomodo ipſe ſapientiſſimus rex, & vos ipſi averti potueritis, & a recta ſemita declinare, atque a ſede beati Petri apoſtolorum ſummi recedere; cui, ſicut euangelium refert, *Matth. 16.* non caro & ſanguis, id eſt humana ſapientia, ſed ipſe per ſe Pater Filium proprium revelavit, cum alii hunc Ioannem, alii Eliam, alii Ieremiam, aut unum de prophetis exiſtimarent. Scribimus ergo tibi tamquam familiari & cariſſimo nobis; tu enim in hac cauſa primus ipſi regi præcurſor & dux auctore Deo fuiſti: tu inter illum & nos medius diſcurriſti, & Deo gratias, cuncta, quæ ad ſalutem gentis illius acta ſunt, non ſine tuo certamine acta ſunt, & quot & quantos labores pro inſtructione veſtri nos aſſumpſerimus, ipſe non neſcis. Et bene quidem in nobis delectabamini, & ſpiritualibus gaudiis, & profectibus fruebamini: ſed neſcimus quis vos de cetero deceperit; quis organum factus *Geneſ. 3.* diaboli, qui olim per ſerpentem Euam ſeduxit, vos a recto itinere callida ſuaſione retraxerit: unde non parum dolemus, nec leviter anxiamur; & idcirco te, virorum optime, cohortamur, loquere ad aures ejuſdem dilecti filii noſtri regis; cui & dominus *1. Tim. 5.* ipſe ad aures præcordiorum loquetur, ut primam fidem non faciat irritam, ut ante ſe gradiens, retro nequaquam reſpiciat, viam qua ambulabat, non deſerat, euangelicam legat hiſtoriam, & videat ibi præcipue ſoli Petro, aliis iſta vel illa opinantibus, Chriſtum Dei vivi Filium revelatum, & ſingulariter dictum: *Ego pro te rogavi Petre ut non deficiat fides tua.* *Luc. 22.* Ergo ſi illis falſa putantibus, Petro veritas præcipue revelata eſt: & ſi pro fide Petri oratum ſingulariter eſt a Filio ne deficeret; conſideret ſapiens rex quam laudabiliter primum fecerit urbem quærens, ad quam iſte talis & tantus apoſtolus venit & prædicavit; cui, Patre revelante, veritas Filii pateſacta eſt, & cujus fides, quia Filius rogavit, non defecit. Ad hanc quippe Romanam urbem poſt Antiochiæ, quam in tranſitu viſitavit, fundatam eccleſiam, tamquam ad mundi dominam properavit, & illic conſequenter Filium Dei vivi, quem non carne vel ſanguine, ut prædiximus, ſed eo revelante, ſicut veraciter cognovit, veraciter & prædicavit: ſuper quam etiam ſolidam confeſſionis petram, ſuam dominus eccleſiam fabricavit: hæc eſt petra illa, ſupra quam, ut Salomon ait, ſerpentis non invenitur veſtigium. Pro hac itaque puriſſima fide beatus Petrus Romæ moratus, in hac ſtabilivit eccleſiam, & ſede apoſtolica diutius gubernata, pro hac fide decus mortis aſſumpſit: ſicque ſanctam Romanam eccleſiam in hac fide fundatam proprio ſanguine cum Paulo, qui ab Ieruſalem uſque ad Illyricam regionem ſcilicet, in qua nunc vos habitatis, euangelio replevit, *Rom. 15.* domino Deo conſecravit, & dedicavit; qua fide tanto intra breve tempus Romani creverunt & *Rom. 1.* floruerunt, ut prælatus egregius apoſtolus mox in principio epiſtolarum ſuarum pro ea Deo gratias agere, & denuntiare præconia videatur. Hanc itaque fidem ſuggere ſemper, & ſuade, cariſſime, pio regi ſitire: hanc non alibi præcipue quærere niſi Romæ, ubi plantata eſt & radicata a B. Petro, qui hanc ut ſupra oſtendimus ſicut veraciter cognovit veraciter & prædicavit: quoniam ſicut aqua nunquam poteſt alibi tam munda, vel tam limpida, quemadmodum in fonte unde originem protrahit, inveniri; ita & fides nunquam omnino poterit alibi tam pura, vel tam nitida reperiri, ſicut in eccleſiæ noſtræ vivario, ubi eam non recta perſtillantia, *Fides Romanæ eccleſiæ.* quibus litigioſa mulier, id eſt hæretica pravitas, comparatur; ſed ille polorum claviger ubertim & puriſſime congregavit, qui ex ipſo fonte vivo hanc cælitus hauſit, & limpidiſſimam conſervandam mandavit. Hæc, cariſſime, pio regi loquere, & exhortare in Chriſto Ieſu, ut pro accepto & multiplicato familiaritatis talento in gaudium domini noſtri merearis intrare. Nos vero, ſi nos audieritis, quia vos tamquam fratres & filios ſummo amore diligimus, de lucro veſtri gaudebimus, & ſuperexultabimus: ſin autem, dicemus omni eccleſiæ, *Matth. 18.* & ſicut dominus præcepit, vos tanquam ethnicos, & publicanos habebimus: & tunc vos videritis cum in varias errorum tentationes incideritis. Miſſa per Paulum, & Eugenium reverendiſſimos & ſanctos epiſcopos. Data menſe Aprili, die XVI. indictione undecima.

LXXVII. AD MICHAELEM REGEM BULGARORUM.

Ejuſdem argumenti, ſuntque fere eadem verba quæ in ſuperiore.

Michaeli glorioſo regi Bulgarum.

Hæc epiſtola non videtur Michaeli ſcripta.

CHRISTIANISSIMO regi apoſtolatus noſtri mittentes epiſtolam, dignum duximus ut & tuæ quoque gloriæ ſcriberemus, & gemitus ac dolores noſtri cordis aperiremus, quos aſſidue patimur

patimur ſuſpitantes, & triſtes penitus incedentes, & ſtupore nimio admirantes, quomodo ipſe ſapientiſſimus rex, & vos ipſi averti potueritis, & a recta ſemita declinare, & a ſede beati Petri apoſtolorum principis omnino recedere; cui, ſicut euangelium refert, non caro & ſanguis, id eſt humana ſapientia, ſed ipſe per ſe Pater Filium proprium revelavit, cum alii hunc Ioannem, alii Eliam, alii Ieremiam, aut unum ex prophetis exiſtimarent. Scribimus ergo tamquam fratri ejus & cariſſimo noſtro. Nam cuncta, quæ ad ſalutem gentis veſtræ a nobis acta ſunt, & quot & quantos labores pro inſtructione veſtri nos aſſumpſerimus, ipſe profecto non neſcis. Et bene quidem primum in nobis delectabamini, & ſpiritalibus gaudiis, & profectibus fruebamini: ſed neſcimus quis vos de cetero faſcinaverit, quis deceperit; quis organum factus diaboli qui olim per ſerpentem Euam ſeduxit, vos a recto itinere callida ſuaſione retraxerit. Vnde non parum dolemus, nec leviter anxiamur: & idcirco te, virorum optime, cohortamur, loquere ad aures ejuſdem dilecti filii noſtri regis, cui & dominus ipſe potius ad aures præcordiorum loquetur, ut primam fidem non faciat irritam, ut ante ſe gradiens, retro nequaquam reſpiciat, viam qua ambulabat, non deſerat, euangelicam legat hiſtoriam, & videat ibi præcipue ſoli Petro Chriſtum Dei vivi Filium revelatum. Ad hujus ergo beatiſſimi Petri ſedem alacri pectore rex Chriſtianiſſimus redeat; & ſicut cervus, cum quid ſumpſerit noxium, deſiderat ad fontes aquarum: ita deſideret & ſitiat anima ipſius ad ſalutifera ejus doctrinæ fluenta. In quo pio tua laboret opere præ cunctis ſolertia, ut non ſolum fratrem cariſſimum lucrifacias, ſed & de ſalute omnium veſtrum ipſe mercedum præmia conſequaris. Nihil enim placet Deo plus his qui ab errore converti faciunt homines; vel qui ad juſtitiam erudiunt plurimos. Et ideo pro tam ſancto labore, beato Petro clavigero regni cæleſtis intercedente, operies, ſicut ſcriptum eſt, multitudinem peccatorum, & ſtabilieris quaſi cæli firmamentum, & dies æternitatis. Sed & nos interim te in devotorum numero filiorum habebimus, & confeſſionibus apoſtolorum principum memoriam tui jugiter commendare nullatenus omittemus. Data menſe Aprili, indictione XI.

Matth. 16. — 1. Timo. 5. — Pſalm. 41. — Iac. 5.

LXXVIII. AD IGNATIVM PATRIARCHAM CONSTANTINOPOLITANVM.

Tertio jam commonet, ne Bulgarum regionem ad eccleſiam Romanam jam antiquitus pertinentem uſurpet, & eo, vel ab ejus ſuffraganeis in ea regione conſecratos epiſcopos intra 30. dies illinc educat; & niſi poſt duos menſes paruerit, dominici corporis & ſanguinis communione, & ſi perſeveraverit in contumacia, patriarchali etiam dignitate privat.

Reverentiſſimo confratri noſtro Ignatio patriarchæ Conſtantinopolitano.

SECVNDO jam ſedis apoſtolicæ litteris probaris admonitus, & per miſſos ejus conteſtatoriis conventus hortatibus, jure tibi Conſtantinopolitanæ diœceſeos, quod per ejuſdem primæ ſedis auctoritatem & favorem annuente Deo receperas, rite contentus, ultra præfixos tibi ex canonibus limites præſumptionis pedem non tenderes, nec antiquos terminos quos poſuerunt patres tui aliqua uſurpatione transferres. Nullus autem ignorat regionem Bulgarum a ſanctæ memoriæ Damaſo, papa, & deinceps uſque ad paganorum irruptionem a ſedis apoſtolicæ præſulibus, quantum ad eccleſiaſticæ proviſionis attinet privilegium, moderatam. Præſertim cum hoc nonnulla ſcripta, ſed præcipue diverſorum pontificum Romanorum res geſtæ quæ in archivis antiquitus noſtræ reſervantur eccleſiæ, clarius atteſtentur. De his autem quæ bellica clades & graviſſimi hoſtilitatis incurſus intuliſſe noſcuntur, nil præſtantius ſentiendum eſt, quam quod clariſſima eccleſiæ tuba ſanctus videlicet Leo noſtræ ſedis antiſtes edocuit & decrevit, cum ait: Adhibenda, inquiens, curatio eſt, ut vulnera quæ adverſione hoſtilitatis illata ſunt religionis maxime ratione ſanentur. Qui ſtatu rerum auxiliante domino in meliora converſo iterum dicit: Remotis malis quæ hoſtilitas intulit, unicuique id quod legitime habuit, reformetur: omnique ſtudio procurandum eſt, ut recipiat unuſquiſque quod proprium eſt. & rurſus: Quod bellica neceſſitate turbatum eſt pacis remedio reformetur. Sed hæc reverentiſſime frater omnia clauſis oculis relegiſti, ſanctorumque patrum decreta calcaneo temerario conculcaſti, ac multiplicium tibi beneficiorum ſedis apoſtolicæ præſtitorum oblitus, contra eamdem ſanctam ſedem, benefactricem videlicet tuam, & erectus es, priſcam diœceſin illius in regione Bulgarica conſtitutam illicita pervaſione ſubripiens, & in alienam meſſem contra divinas leges mittere falcem non renuens. Vnde merito poſt primam & ſecundam commonitionem a noſtræ te debueramus communionis contubernio ſequeſtrare, *in promptu habentes*, ſecundum apoſtolum, *omnem ulciſci inobedientiam*: qui etiam dicit: *Si quis non obedit verbo noſtro per epiſtolam, hunc notate, ut non commiſceamini cum eo*: ſed quia ſedis apoſtolicæ moderatione utentes, ſpiritu lenitatis potius quam ſeveritatis erga correptionis tuæ flagramus affectum, ecce tertio canonice per miſſos & ſyllabas commonemus, & hortamur, & proteſtamur, ut nullam omnino moram perpeſſa, ſtrenuos viros in regionem Bulgarum dirigat, qui per totam patriam peragrantes, quoſcumque illic repererint qui a te, vel a ſubjectis tibi cōſecrationis munus accepiſſe dicūtur, ſine quavis dilatione reducant: ita ut intra triginta dierum ſpatium nullus epiſcopus, nullus omnino clericus, qui tuæ ordinationis, imo in ordinationis ſunt, intra omnes Bulgarum fines inveniatur. Non enim patimur eos, quos ibidem tu illicite conſtituiſti; quos & ab apoſtolica eſſe jam ſede hujus rei gratia conſtat excommunicatos, errore ſuæ prævaricationis corda novorum domini famulorum inficere: quos videlicet in fide inſtructionis manu plantavimus, & aqua ſalutaris fontis doctrinarum rigavimus, atque horum auctori Deo ad incrementum ſpiritus dandum, ut ſit ipſe in omnibus primatum tenens, obtulimus. Porro ſi intra triginta intervalla dierum omnes quos vel tu, vel epiſcopi tui conſecraſſe in aliquo gradu putantur eccleſiæ, totius regionis Bulgaricæ terminis non eduxeris, & temetipſum ab omni eccleſiaſtico illius jure diœceſeos non ſubduxeris, tamdiu ſancto corpore, ac precioſo ſanguine domini noſtri Ieſu Chriſti poſt duos menſes a die numerandos qua hujus epiſtolæ tomum acceperis, eſto privatus, quamdiu his obſtinatus decretis noſtris minime obedientiæ colla ſubmiſeris. Iam vero ſi pertinaciter in hac indiſciplinatione, atque pervaſione permanſeris, & epiſcopos & quotquot illic vel illi vel tu conſecraſſe videris, foras illinc minus expuleris, omnipotentis Dei judicio & beatorum apoſtolorum principum auctoritate, noſtræque mediocritatis ſententia

Epiſt. 85. — 1. Cor. 10. — 2. Tim. 3.

tentia, omni patriarchatus eſto dignitate quam fa- A
vore noſtro receperas alienus & exors, nullo pe-
nitus ſummi ſacerdotii privilegio prçditus vel poti-
tus. Data menſe Aprili, indictione XI. miſſa per
Paulum, & Eugenium epiſcopos.

LXXIX. AD EPISCOPOS ET CLERICOS GRÆCOS.

Declarat eos excommunicatos quod Bulgarum re-
giones invadentes illicitas ibi ordinationes fece-
rint; dignitate etiam privandos, niſi intra XXX.
dies ex omni Bulgarica regione deceſſerint. Si
quis autem paruerit, reſtituendum ei epiſco-
patum decernit quem in Græcia habebat; & ſi
nullum antea habebat, vacantem, ſi dignus eſt, B
eidem conferri jubet.

Omnibus epiſcopis & ceteris clericis Græcis Bulgariæ diœceſeos invaſoribus, ac per hoc excommunicatis.

MIRAMUR vos & vehementer obſtu-
peſcimus ſanctorum patrum canones ob-
turatis oculis relegiſſe, & calcata conſcientia ter-
minos æternos a patribus poſitos tranſtuliſſe, &
in alienam meſſem judicii falcem miſiſſe in Illy-
rici provincias, quas nunc Bulgarum natio reti-
net ingredientes, & ordinationes illicitas perpe-
trantes, cum & ſacra concilia ſub ſede beati Petri
apoſtolorum principis, has olim provincias de-
guiſſe patenter innuant, & rerum geſtarum a ſan-
cto Damaſo papa conſcripta manifeſte denuntient; C
Et ſtatu cauſarum Deo auxiliante in melius jam
pridem converſo, ſedes apoſtolica ſit ab eis qui
hanc habitant regionem recognita, requiſita &
multis precibus invitata: noſque illuc epiſcopos,
& inferioris ordinis ſacerdotes cum præceptis ſe-
dis apoſtolicæ miſerimus, & multos labores pro
inſtructione illius regionis arripuerimus. Nam &
ſi quidam veſtrum clandeſtina illuc forte venerunt,
apte de illis dicere poſſumus illud domini dictum
Ioan. 10. aſſeverantes: *Omnes qui ante me venerunt, fures fue-
runt & latrones.* Ipſe quippe dominus per prophe-
tam dicit: *Veniebant & ego non mittebam eos.* Nam
quidam veſtrum pro criminibus ſuis fugientes:
quidam autem ambitus & avaritiæ cauſa illuc ac-
ceſſuri profecti ſunt; non autem vocati, nec in- D
vocati: licet nec ſic in veſtram vos diœceſin ad
aliquam diſpoſitionem faciendam introire conve-
nerit. Quia igitur contra ſacras vos multipliciter
egiſſe regulas deprehendimus; excommunicavi-
mus vos & eſtis excommunicati. Quiſquis autem
ex vobis intra triginta dierum ſpatium cogni-
tæ hujus apoſtolicæ ſanctionis, omni Bulgarica
regione non cedens, in ea quamlibet ordinatio-
nem vel diſpoſitionem patrare ultra prædictum
ſpatium obſtinate præſumpſerit: ſanctorum pa-
trum auctoritate, noſtrique judicii ſententia pro-
prio careat officio non niſi reſipiſcens pœnam eva-
ſurus, aut veniam aliquo modo ſperaturus. Si quis
autem veſtrum humiliter ac obedienter his ſalu-
bribus monitis noſtris parens, Bulgaricæ locum E
dederit diœceſi; noverit nos decreviſſe ſibi epiſco-
patum reſtitui quem eum in regione Græcorum
prius habuiſſe conſtiterit. porro & ſi nunquam
habuit, vacantem illi tribui; ſi tamen talis per-
ſona ſit, cui nulla in hoc regula patrum valeat
obviare.

Miſſa per Paulum & Eugenium epiſcopos. Da-
ta XVI. die menſis Aprilis, indictione XI.

LXXX. AD BASILIUM IMPERATOREM.

Miſſa per Eugenium & Paulum reverendiſſimos epiſcopos.

Dolet Conſtantinopolitanam eccleſiam ſchiſmate
adhuc laborare: qua de re legatos mittit.

Dilectiſſimo nobis & deſiderabili filio Baſilio Chriſtianiſſimo & tranquilliſſimo imperatori.

BENEDICTUS Deus & pater domini noſtri 2. Cor. 1.
Ieſu Chriſti, pater miſericordiarum, & Deus
totius conſolationis, qui miſertus & conſolatus
eſt nos in præſenti ſæculo nequam: Viſitans & re- Luc. 1.
demptionem faciens tam pium, tamque benignum
imperii veſtri cornu ſalutis erigendo in domo Da-
vid, Chriſti videlicet pueri ſui. Vos enim, fili cariſ-
ſime, minus imperatoria dignitate, ſecundum apo-
ſtolum qui ait: *Aemulamini chariſmata meliora*, con- 1. Cor. 12.
tenti, etiam angelorum eſtis miniſterium imitati,
dum pacem in terra bonæ voluntatis hominibus
exoptatis, & beatos per id, ac cælum vos viſuros lu-
ce clarius demonſtratis. Vtraque ſiquidem epiſtola
veſtra pontificio noſtro miſſa hujus vos flagrare de-
ſiderio patenter inſinuat, & hanc vos ad ſtatum ec-
cleſiæ, unde pravorum diſſenſione repulſa eſt, in-
hianter velle reducere, indicio evidenti demonſtrat.
A Deo quippe provectum imperium veſtrum,
quod eo auctore juſtitia & triumphis ornatis, mi-
nus nimirum validum, minuſque glorioſum puta-
tis, niſi etiam ſumma condecorare pace ſeu con-
cordia ſatagatis. Nos autem, dilectiſſime, audientes
in Cõſtantinopolitanam eccleſiam diſſenſionis ad-
huc ſcandala fluctuare, nonnulloſque religioſi ha-
bitus viros hac illacque diſperſos atque dejectos
ignominioſe tractari: merito ingemiſcimus & mul-
ta mœſtitia fatigamur, præcipue pacem ſentimus
illic continua contentione turbatam, quam per
multos ſedis apoſtolicæ labores jam credebamus
ædificatam, & ſacratos quoſdam diverſas injurias
didicimus paſſos, quos ab omni oppreſſionis faſce
ſperabamus ereptos. Portamus quippe omnium
onera qui gravantur; imo portat hæc in nobis
amator veſter beatus Petrus apoſtolus qui nos in
omnibus ſollicitudinis ſuæ protegit ac tuetur here-
des: ſed quia & profeſſionis noſtræ officio, cum Ie-
remia nihilo minus dicitur: *Ecce conſtitui te hodie ſu-* Ierem. 1.
*per gentes & ſuper regna, ut evellas & deſtruas, & diſ-
perdas & diſſipes & plantes*, etiam veſtra pietas ab
apoſtolatu noſtro pro hoc ipſo perſonas poſtulat.
Ecce ſtrenues e latere noſtro viros dirigimus, qui ſi
qua illic inter hæc diligenti ſtudio deprehendant &
his radicitus, ſecundum domini mandatum, evulſis,
deſtructis, diſperſis & diſſipatis, pacem & unitatem
& caritatem & congruenter ædificent ſimul & plan-
tent. Nam quomodo habere poterunt caritatem, qui
dividunt unitatem? nos autem pro Chriſto legatio-
ne procul dubio fungimur, cum paci eccleſiæ ſtu-
dium impendere procuramus. Quia vero Deo ama-
biles viros, quos nominatim literis expetiris,
quibuſdam incommodis impeditos deſtinare ne-
quimus; miſimus Paulum & Eugenium ſanctiſſi-
mos & reverendos epiſcopos, dilectoſque conſilia-
rios noſtros, quorum nobis & fides probata, &
ſcientia manifeſta eſt: quibus ſcripto dedimus in
mandatis, ut omnibus ſimultatibus ſopitis atque
ſedatis, quæ ad pacem ſunt, ſanctorum magiſtra
regula patrum, toto conamine conſtruant, &
omni contentione ſublata, juſtitiæ tribuant Deo
propitio palmam; hoc dumtaxat ad laudem Dei
agentes, & ad præconiorum veſtrorum cumulum;
ſicut vos agere de die in diem decet, addentes.
Verumtamen ignorare pium imperium veſtrum
nolumus, nos apoſtolicæ ſedis præcepiſſe legatis,

ut cauſa tantum viſitationis, glorioſum ejuſdem A provinciæ † principem adeant, & de optata memoria ei apoſtolorum, ut condecet, expletis officiis perſalutationis edicant. Ideoque rogamus, ut aditu eis annitentibus vobis conceſſo, talem illis induſtrium virum * qui eos uſque ad prædictum principem ſalvos ducat atque reducat, facta in ſcriptis de ea minime iterum uſurpanda profeſſione. Optamus vos per multos annos in Chriſto bene valere, & de barbaticis jugiter hoſtibus triumphare, ſpiritualis & deſiderabilis & Chriſtianiſſime fili ſemper Auguſte. Data indictione XI.

† Forte loquitur de rege Bulgarorum.

* *deeſt, tradatis, aut quid ſimile.*

LXXXI. AD EUMDEM.

Ut legatis a ſe miſſis fidem adhibeat, & opem Romanæ eccleſiæ ferat. B

Dilecto filio ſemper in domino triumphanti Baſilio piiſſimo imperatori Auguſto.

SCIMUS venerabilis imperator, ſcimus & omnimodo novimus vos prudentia pollere, æquitatem diligere, pietatem extollere, directiones plantare, & vitia evellere. Scimus & liquido credimus vos ſanctæ Romanæ eccleſiæ vigorem & decus velle augere, tribulationes gemere, anguſtias dolere, & neceſſitates pio intuitu, quantum ad vos pertinet, amovere. Hujus rei gratia maximam de vobis fiduciam aſſumentes, quidquid eamdem ſanctam matrem veſtram Romanam eccleſiam oppido affligit & lacerat, vobis ſingulari quadam ſpe committimus audiendum & corrigendum. C Tamen ne vos, quos ſecretorum noſtrorum conſcios eſſe cupimus, lateat quod his diebus contra Dei voluntatem, contraque ſalutem totius Chriſtianæ fidei, ac contra privilegium ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſeu contra morem reique publicæ ſtatum Romæ peractum eſt; his miſſis noſtris Paulo & Eugenio epiſcopis verbo tenus vobis dicenda commiſimus. Quæ vos ita credere deprecamur ac ſi nos vobiſcum loquamur; & credentes, ſi nobis ferre opem, vel aliquam conſolationem valeatis, veluti dilectus filius reverendæ matri aſſolet, omnimodo conferatis depoſcimus. Habebiris enim pro his ſanctos apoſtolos adjutores & nos poſſidebitis devotiores veſtros apud dominum ſemper interceſſores. Data IV. Kalendas * Martii, indictione XI. D

* *f.* Maii, *ut conſtat ex ſuperioribus.*

LXXXII. AD ANSPERTUM ARCHIEPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

Monet ut quantocius ad ſynodum in Gallia cum ſuffraganeis accedat. queritur de perfidia Lamberti Spoletani comitis.

Anſperto venerabili archiepiſcopo Mediolanenſi.

PRO innumeris igitur & multiplicibus oppreſſionum anguſtiis totius ſanctæ eccleſiæ in orbe terrarum diffuſæ, ſynodum univerſalem, Chriſto opitulante, in Francia, (quia in Italia, perſecutione malorum graſſante † [Petrum preſbyterum E cardinis noſtri, quem ad Carolomannum regem dirigimus fraternitati veſtræ plurimum commendamus] minime potuimus,) ſumus celebraturi; ad quam fraternitatem veſtram quantocius omni mora poſtpoſita occurrere admonemus, cum cunctis coepiſcopis, ac ſuffraganeis veſtris, exceptis his quos ſacri canones pro incommodis cauſis ſtare patiuntur. Quoniam in ea, Chriſto cooperante, omnium eccleſiarum ſperamus erigi ſtatum atque vigorem. Hoc iterum iterumque monemus, hortamur, expreſſeque mandamus, ut nulla vobis mora, nullumque tempus præpediat, donec nobis veſtrum adventum in præſentia præbeatis; * id eſt Lamberti perfidi Spoletani ducis Vvidonis filii, ejuſque complicis Adelberti marchionis, vel ut melius, patriæ proditoris, qui clandeſtina fraude pacifice venire ſe ſimulans, in dolo ad portam urbis cuſtodes deputans, ſacramque civitatem tyrannis invaſit, noſque cum fidelibus noſtris intra eccleſiam beati Petri apoſtolorum principis inaudito atque horrende coarctare inter cetera mala *. Data *ut ſupra.*

† Hæc verba non cohærent ſequentibus.

* Vt cauſæ communis hoſtis unà mecum judicetis. *Hæc vel alia hujuſmodi verba hic deeſſe videntur.* De Lamberto & Adelberto Aimoin. li. 5. cap. 37. * *Videtur hic deeſſe.* conatus eſt.

LXXXIII. AD ANGELBERGAM AUGUSTAM.

Ut in Romanæ eccleſiæ fide perſeveret: præſentium latorem commendat.

Dilectiſſimæ filiæ Angelbergæ imperatrici Auguſtæ.

REMINISCENTES omnium bonorum veſtrorum, quotidie Deo noſtro gratiarum actiones referimus, qui veſtrum animum tanta ſolicitudine circa devotionem ab exordio ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſpirituali flammæ aduſtione perfuſit. Sed nunc filia mea cariſſima, & in Chriſto devota, quæſo vires ſolicita ingenii acutiſſimi, & in hoc in opportuno tempore ſolita bonitate concurre: quatenus cœptum bonum uſque ad conſummationem operis perductum æterni retributoris præmia recipere valeatis. Latorem quoque præſentium Petrum cardinis noſtri preſbyterum, quæſo in omnibus habeas commendatum, veſtroque conſilio prudentiſſimo iter illius ſolita pietate diſponite: quatenus Deo duce ad nos poſſit redire incolumis. Data *ut ſupra.*

LXXXIV. AD IOANNEM ARCHIEPISCOPUM RAVENNATEM.

Exponit mala quæ a Lamberto comite Romæ ſunt perpetrata: ſeque in Gallia ad implorandum auxilium adverſus eum iturum oſtendit.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Ioanni archiepiſcopo Ravennati confratri noſtro.

UNANIMITATIS veſtræ fraternitatem ignorare non patimur quæ & qualia his retro diebus a Lamberto Spoletano comite mala & multiplices paſſi ſumus injurias, quales nullus anteceſſorum noſtrorum pontificum a quoquam Deum colente ſuſtinuiſſe recolitur. Igitur omne pene territorium S. Petri ſuis tyrannice devaſtantibus hominibus, cum immenſa populi multitudine Romam venit: nos autem illum quaſi dilectum amicum apud beatum Petrum apoſtolorum principem honorifice recepimus: ſed ipſe quaſi ovili pelle indutus ſolita repletus nequitia, munereque corruptus ingenti, contra nos inſurgere non dubitavit. Nam portas civitatis Romanæ violenter, imoque fraudulenter cepit, totamque urbem Romam; ac per dies plurimos homines ſuos ita arctius retinere fecit, ut nec proceres Romanorum, nec epiſcopi, & ſacerdotes, neque etiam familiares noſtri ad nos, niſi maxima ſupplicatione exeundi facultatem haberent. Cibaria etiam noſtra nobis venire inſtantiſſime prohibebant. Venerabiles item epiſcopos, preſbyteros atque diaconos & religioſos monachos cum hymnis & canticis ſpiritualibus, ſacriſque

Aimoinus lib. V. c. 37.

ſacriſque litaniis ad eccleſiam principis apoſtolorum venientes, heu proh dolor more paganorum conturbaverunt, & fuſtibus cædentes nequiter diſperſerunt, non ſinentes illos exire, debitumque Deo ſacrificium offerre. Inimicos quoque, atque infideles S. Romanæ eccleſiæ & noſtros; quos una cum veſtro conſenſu & ſubſcriptione bis ac tertio jam excommunicatos damnatoſque habemus, ſuper nos temere conduxit: eoſque in urbe Roma ſine noſtra voluntate immiſit. His itaque nos præjudiciis, & injuriis multiplicibus gravati, cum tota ſede apoſtolica triſtes adeo per dies multos extitimus, ut nequaquam nobis aliud agere niſi flere liceret: nam ipſis diebus nec veſtis fuit ſuper altare ſancti Petri, nec aliquod ibi nocturnum vel diurnum officium ex more celebratum. Nunc etiam minatur nobis pejora inferre, niſi ejus obtemperemus humiliter voluntati. Vnde ſanctitatem veſtram pio fraternæ dilectionis affectu conjunctam hortamur, ut pro tantis afflictionibus, & miſeriis capiti noſtro illatis ex totis præcordiis veſtris nobiſcum pariter condoleatis, & contra evidentiſſimum, & immanem inimicum noſtrum conſurgere toto annixu ſtudeatis. Nos namque illius non valentes ſuſtinere tantas inſidias, quia per terram ire nequimus, per marinum iter Deo propitio in Franciam proficiſci debemus: glorioſos ſcilicet reges deprecaturi, ut eccleſiam ſancti Petri, & civitatem Romanam totius mundi caput & dominam, a tantis oppreſſionibus, & calamitatibus liberent, ſalvam & quietam ſinant manere, potentique manu ab hoſtium quas patimur inſidiis tueantur; nec nos ob aliud illuc ituros, niſi pro communi ſalute, procul dubio credite. Sed ſicut veridico multorum relatu didicimus, cum nos de urbe Roma fuerimus egreſſi, cœptumque iter egerimus, audimus eumdem Lambertum ſatellites ſuos velle colligere, Romamque rurſus expugnaturum adire. Nos vero hoc ſcientes, anathematis ſententiam in eum, & in omnes ſequaces ejus, ſi contra urbem Romam, & eccleſiam Romanam aliquam rurſus veniens contrarietatem, vel moleſtiam, aut perturbationem inferre quolibet modo præſumpſerit in eccleſia beati Pauli doctoris gentium protulimus. Et idcirco nullus veſtrum ejus iniquis operibus faveat: quin potius libere arguat, ſi apoſtolicæ ſedis vultis ſemper fulciri auxilio. Quapropter hæc omnia, ut veſtris ſuffraganeis epiſcopis cognita faciatis, incunctanter hortamur ſanctimoniam veſtram; quatenus ipſi, qui membra corporis Chriſti exiſtunt, vobiſcum pariter pro apoſtolicæ ſedis exaltatione ſtudeant deſudare.

LXXXV. AD BERENGARIVM COMITEM.

Rogat ut imperatori nuntiet quæ a Lamberto Romæ perpetrata ſint, detque operam ut eum compeſcat.

Dilecto filio Berengario glorioſo comiti regia proſapia orto.

LECTIS nobilitatis veſtræ literis, quia ſinceritatem ac devotionem more ſcilicet parentum veſtrorum circa nos pro amore Ieſu Chriſti domini, & beati Petri apoſtolorum principis reverentia, vos habere ingentem reperimus; multa veſtræ mellifluæ locutionis dulcedine ſumus omnino repleti, ita ut cum pſalmiſta dicere poſſimus:
Pſal. 118. *Quam dulcia faucibus meis eloquia tua!* Hujus namque bonitatis decus eximium, ex moribus piæ memoriæ nobiliſſimi quondam genitoris veſtri vos trahere indubitanter cognoſcimus, qui dignum

A ſemper honorem & piam reverentiam anteceſſoribus noſtris, ſacris videlicet pontificibus exhibere tota mentis alacritate ſtudebat: & ideo pulcræ juventutis veſtræ florem de radice juſta prodeuntem dominus exercituum pietatis ſuæ gratia cuſtodiet incolumem, facietque proſpere vigere in omnibus, & ad proſperum uſque finem perducet. Quapropter, fili cariſſime, ſæpe voluimus veſtræ ſcribere dilectioni, non ſolum noſtram vobis ſalutem innoteſcendo, ſed & de veſtra proſperitate, atque incolumitate audire cupiendo: ſed non ſolum paganorum crebris ubique incurſionibus, verum etiam Chriſtianorum inſidiis circumdari nequivimus. At nunc, quoniam Deo diſponente tempus evenit opportunum, excellentiæ veſtræ quæ
B & qualia ſumus nos cum tota eccleſia & civitate Romana perpeſſi a Lamberto comite, veluti filio cariſſimo & fideli amico referimus. Cum itaque prædicto Lamberto multa quotidie bona feciſſemus, dignumque impendiſſemus honorem ſupra quam anteceſſores noſtri parentibus illius feciſſent; ipſe pro bonis mala retribuens, collecta populi multitudine omne territorium ſancti Petri invaſit, & quod defendere debet ab hoſtibus, tyrannice dominatum invaſum: venitque Romam, & quaſi inimicus portam civitatis Romanæ violenter capiens, ſatellites ſuos per dies plurimos retinere fecit, ac ſic tantam civitatem invaſam retinuit: ita ſane, ut nobis apud beatum Petrum conſiſtentibus, nullam urbis Romæ poteſtatem a piis imperatoribus beato Petro prin-
C cipi apoſtolorum, ejuſque vicariis traditam habere- mus. Sacras autem litanias epiſcopos, & ſacerdotes, atque ſervos Dei, ex more celebrantes, & ad eccleſiam ſancti Petri venire volentes, fuſtibus cædere, ac diſpergere fecit; intulitq; nobis contraria, quanta nulli præceſſorum noſtrorum unquam facta fuerunt: exiſtitque paratus nobis iterum majora inferre, cujus rei cauſa, neſcimus. Quamobrem, quia noſtrum miniſterium eſt, pro totius Chriſtianitatis ſalute dominum aſſidue deprecari, ut oves, quas Chriſtus Deus noſter nobis in beato Petro commendavit, jugibus votis & precibus ad æternæ vitæ paſcua perducere valeamus; voluiſſemus debitam habere quietem: ſed illo a pravis cogitationibus, & actibus ſe non retrahente, quin potius nos
D cum inimicis, & infidelibus noſtris, quos bis jam & ter excommunicatos, & anathematizatos habemus, juncto, rurſum turbare volente: rogamus nobilitatem veſtram, ut pro amore Dei, & ſancti Petri, ac noſtro, hæc omnia & Carolomanno glorioſo regi & ſpirituali filio noſtro cognita faciatis; quatenus miſſis apicibus ſuis eum a tali præſumptione compeſcat, & quod tempore parentum illius ſedes apoſtolica non ſuſtinuit, ejus non patiatur diebus. & veſtris ſimiliter literis eumdem admonere, corripiteque Lambertum, ut nullam de cetero contrarietatem nobis ingerere præſumat, eo quod nec Deo, nec alicui Deum timenti, ejus te-
E meritatis placeat effectus. Si vero idem Lambertus nos perſequi non omiſerit, nos jam dicto regi fideles amici eſſe quomodo poſſumus? quia ejus ſe voluntate jactat tali augere: & ideo nos adjuvare, ſicut ſupra dictum eſt, procurate: nam nos ea quæ veſtræ fuerint placita voluntati, libentiſſime perficere ſtudebimus, eo quod vos loco amantiſſimi filii, quamdiu vixerimus, retinere, noſtræque eccleſiæ cauſas neceſſarias per vos perficere optamus. Præterea homines veſtros, qui orationis cauſa pro ſuis delictis dominum miſericordem precaturi venere ad limina ſancti Petri, pro veſtro ingenti amore benigne recepimus, noſtriſque apoſtolicis

Vrbs Roma in poteſtate Romani pontificis.

benedictionibus confirmavimus, ac per eos noſtræ incolumitatis ſalutem, ſicut petiſtis, cognitam fieri decrevimus; & petimus ut cito nos veſtris literis lætificare non prętermittatis. Deus omnipotens gloriam veſtram longa per tempora illibatam cuſtodiat cariſſime fili.

LXXXVI. AD ANGELBERGAM AVGVSTAM.

Dolet Angelbergam moleſtiis affici, & queritur de injuriis quas Lambertus eccleſiæ Romanæ inflixit. rogat ut conſervet benevolentiam quam erga ipſum habere ſolebat.

Dilectæ ac ſpiritali filiæ Angelbergæ ex imperatrice Deo dicatæ.

Orationes pro defunctis.

QVIA multum devotione & mentis alactitate dominum & ſeniorem divæ memoriæ Ludovicum quondam Chriſtianiſſimum imperatorem ſpiritalem filium noſtrum dileximus, nullatenus prætermittimus ejus memoriam in ſacris orationibus noſtris apud dominum quotidie facere; & quamdiu vixerimus facturos eſſe ſcitote, veſtrique memores dilectiſſima filia ſimiliter ſumus. Nam Deo teſte veſtram proſperitatem & ſalutem ſemper cupimus vigere incolumem & audire: & ſuper tot ac tantis adverſitatibus, quas a filiis hujus ſæculi vos ſuſtinuiſſe cognoſcimus, ingenti vobis dolore compatimur & condolemus; quoniam quidem paterno vos diligentes affectu mœrorem veſtrum noſtrum putamus, & tranquillitatem vitæ veſtræ noſtram eſſe gaudemus: quia & vos pro talibus nefandis & inauditis malis, quæ nulla veterum ſcriptura decantat, nulla hiſtoria narrat, beati Petri apoſtolorum principis vicarium a quolibet imperatore vel rege unquam ſuſtinuiſſe, nos his diebus a Lamberto Spoletano comite pati audientes, ſimili eſſe mœrore afflictam incunctanter agnoſcimus: unde veſtram hortamur dilectionem ut circa nos pium mentis affectum conſervantes, ea quæ utilitati noſtræ congrua vel neceſſaria eſſe perſpicietis, pro viribus agere non prætermittatis. Quia & nos, Deo propitio, ſecundum datam nobis divinitus poteſtatem vobis auxilium, & optatam in omnibus conſolationem conferre avide cupimus, & ſub beati Petri apoſtoli vos, ſi opus fuerit, tuitione protegere, & illæſam, ceu filiam cariſſimam conſervare ſtudebimus; ſi ad ipſius apoſtolorum principis limina vobis venire contigerit.
1. Cor. 10. *Interim confortare in domino: qui conſolatur vos in omnibus, nec patietur vos tentari ſupra id quod poteſtis: ſed faciet cum tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere.* De cetero autem ea quæ mandaſtis multis impedimentis occupati, quæ præfatus comes cum multiplicibus inſidiis nobis præparat cupitque inferre quotidie, perficere nequivimus: at Deo tranquillitatem vitamque præbente, cuncta quæ veſtræ voluntati utilia ſunt, lubenti animo perficiemus, quibus veſter honor & gloriæ vigor incunctanter appareat integer. Dextera domini vos in omnibus illæſam conſervare dignetur. Data *ut ſupra.*

LXXXVII. AD LVDOVICVM BALBVM REGEM.

Deplorat mortem Caroli imperatoris patris ejus. hortatur ut pacem habeat cum regibus conſanguineis ſuis, & eccleſiæ inimicos perſequatur, præcipue Lambertum ducem, cujus diras infeſtationes commemorat. denique in Galliam ſe venturum, ibique ſynodum celebraturum ſignificat.

Ludovico glorioſo regi, filio divæ memoriæ Caroli II. imperatoris Auguſti.

QVANTO deinde amore dilectionis, pro tantorum bonorum virtutibus, & pro omnipotentis Dei quotidianis genitorem veſtrum dilexerimus cultibus, horum, Chriſto conſcientiæ noſtræ teſte, abſque lacrymarum effuſione factorum reminiſci nullatenus poſſumus. Et quamquam gaudendum ſit, quoniam eumdem, poſt felicis curſum operis, inter angelorum cœtum paradiſi ſuſceperint præmia vitæ perennis, flendum nihilominus convenit, quod tantum adjutorem eccleſiarum domini diffuſarum in orbe præſentia corporali, heu proh dolor! amiſerimus. Præſertim cum hoc in tempore ſancta Romana eccleſia, mater omnium, quæ meæ mediocritati commiſſa eſt Ieſu æterni diſpoſitione conſilii, in quo, ut cum apoſtolo pace 1. Cor. 10.
quorumcumque dixerim, fines ſæculorum devenerunt, in tot perſecutionibus atque adverſitatibus diu laceſſita, domeſticorum debacchatione fatigetur, ut cogar cum propheta erumpens exclamare:
Veni in altitudinem maris, & tempeſtas demerſit me. Pſal. 69.
& rurſus: *Domine libera animam meam a labiis iniquis,* Pſal. 119.
& a lingua doloſa Sed vos, fili cariſſime, hortor ac moneo paterno amoris affectu, ejus imitari in eccleſiarum exaltatione veſtigia vitæ ſpiritalis, cujus floris decore natus regia dignitate exiſtis. Primum ut pacis unitatem vinculumque caritatis cum fratribus veſtris, nimirum Ludovici regis Baioariorum filiis, cumque fidelibus Chriſtianis tenens, demum contra inſanientis rabiem, atque tyrannos, paterno provocatus exemplo, virtutem roboris, Chriſti auctoritate, in defenſionem matris veſtræ, a qua & potum prædicationis in proavis, & infulam imperii accepiſtis, medullitus viriliterque effundere valeatis. Quia, quod dici ſine lacrymarum imbre nullomodo poteſt, prodiit in hoc tempore apud nos ex maſſa peccati radix ac fomes nequiſſimæ perditionis Lambertus Vvidonis quondam Spoletani ducis horrendus filius, fatemur membrum antichriſti, qui adverſatur & extollitur derogando adverſus ortum regalis progeniei, & ſe turpis lucri cupidum clandeſtina machinatione, rapacitatis ardore, nunc huc atque illuc tergiverſando, cum mœcha ſorore Rotilde, cumque complice ſuo infido Adelberto marchione, imo patriæ prædone, ad faſcem, ut vera fama volitat, impudenter, quod Deus avertat, ſuſtollere Romani imperii. & nunc, ut pote abominatio deſolationis, atque perditionis filius, caput ſcorpii & aſpidis ſurdæ, deſtruit dilapidans, perque nequam ſuos diſperdit prædones omnem terminum ſancti Petri ac Pauli protectorum veſtrorum, ubi & pro qua re omnes pene noſtri fideles in paupertatem ac neceſſitatem redacti videntur, ſacramentiſque ut ſibi conſpirent, & ne ad noſtram occurrant juſſionem, omnis territorii ſanctorum apoſtolorum homines conſtringere non omiſit. Nunc etiam Tarentum legationem directa Paganis, donaque tranſmittens, atque ab eis accipiens ſuppliciter deprecatus eſt, ut ſibi, cum ſignificatum fuiſſet, phalangæ Agarenæ ad perniciem Chriſtiani populi quantocius deferant auxilia. Qualiter denique fraude nequitiæ, & per perjurium, in ſinu eccleſiæ noſtræ nos deceperit, urbemque ſacram invaſerit, hic ea ideo prætereundo ſilemus, quia in alio opuſculo ad omnium Chriſtianorum notitiam, quos idcirco anathematis vinculis innodavimus, nonnulla conſcripta tenemus.

Pro

Digitized by Google

Pro qua te, domine fili cariſſime, contra nova & inaudita in Chriſtianis mala, novum jam feſſus & fatigans certaminis laborem, navalis ſcilicet periculi, fluctuſque maris, aſſumere deſiderans, me tantis periculis ad vos veniens do pro eccleſiarum ſanctarum omnium liberatione, juxta apoſtolum non faciens animam meam precioſiorem quam me. *Act. 20.* Et ecce, quantum ad mei miniſterii regimen ſpectat, non recuſo pro Chriſti domini ovium, ope ejus, liberatione mori, detrimentumque ſufferre. Vos quæſo obnixe, vos, fili cariſſime, lacrymas meas arduumque laborem aſpicite, & ad defenſionem ſanctæ matris veſtræ, veſtrum animum fideliumque veſtrorum adhortatione continua præparate, & mecum unanimiter lupis rapacibus baculos redargutionis ſtudere tenete: quatenus, duce unigeniti gratia, poſt longa temporum ſpatia, cooperatores effecti noſtri certaminis, de parputa terreni imperii ad coronam venire valeatis perpetuam: & epiſtolas reliquas, quas confratribus veſtris Carolomanno videlicet, & Ludovico, atque Carolo juniori, dirigimus pro talium adhortatione, precamur gloriæ veſtræ decentiam eaſdem illis ſine mora deſtinare dignemini, omnibuſque reverentiſſimis archiepiſcopis, & clero totius ordinis regni veſtri, paterna peto adhortatione ſignificari pręcipite, quoniam domino miſerante apud vos ſynodum celebraturi ſumus cunctis populis Chriſtianis pernecellariam. Quæcumque noſſe vos cupimus, ſane deinceps ſumus acturi de negotiis eccleſiaſticis. Te quoque, cariſſime fili, auctoritate ſancti Spiritus Dei noſtri, ad vicem genitoris veſtri domni Caroli perpetui imperatoris Auguſti, a ſecretis conſtituo meum conſiliarium, qui, ut dici ſolet, pars animæ meæ fuit. & quęque agenda ſunt, coge adunaque conſilium: quia in fonte tui cordis primum intingendus calamus, deinde manus noſtra formabit characteris apices.

LXXXVIII. AD LVDOVICVM BAIOARIORVM REGIS FILIVM.

Hortatur ad ſervandam pacem cum patruelibus. invehitur in Lambertum Spoletanum ducem. rogat epiſcopis ſignificet ut ad ſynodum accedant.

Hludovico Baioariorum regis filio.

Prov. 10. SCRIPTVM enimvero in Salomone legimus: *Filius ſapiens lætificat patrem, & eſt gaudium matris quæ genuit eum* quapropter. quoniam te, Ludovico filio Caroli, Ludovici filio Ludovici regis, æternitatis præſcientiæ ſuæ conſilio omnipotens Deus ex regum, imperatorumque eſt dignatus producere proſapia, & tunc illum plene lætificare contenditis, ſi veſtræ matri ejuſque immaculatæ ſponſæ adverſus inſidiantium ictus, atque illius laceratores tota virtute concurritis, omni quoque nixu more parentum, proavorumque veſtrorum auxilii conſolationem conferre ſpreta perſonarum acceptione quarumlibet quantocius feſtinatis, ſancti Spiritus per Salomonem verbis teſtantibus; *Prov. 17.* *Frater & amicus in anguſtiis comprobatur*· & bene nobis filiatio adoptionis veſtræ ſpiritualis favere valebit, ſi pacis & unanimitatis cum fratribus veſtris, Chriſto opifice, concorditer tenere conſulte ſatagitis vinculum: quia in veſtra pace fatemur, totius Chriſtiani populi ſalus conſiſtit, qua demum neceſſitate, quave fatigati anguſtia, relicta ſede propria apoſtolici culminis, compulſi ſumus Franciam petere, voſque paterno affectu depoſcere, quatenus una nobiſcum poſiti de communi ſalvatione ſanctæ Romanæ eccleſiæ & reipublicæ ſtatu tractaremus, in paucilliſſimis nunc pateracimus: quia in alio opuſculo, qualiter nefarie ſit peractum, ad omnium Chriſtianorum notitiam reſervatur conſcriptum; quod luce clarius advertitis. Lambertus Spoletanus perfidus dux Vvidonis quondam ſtirps, perditionis filius, in quantam ſuperbiam pro cupiditate, ut fama vera ſe habet, Romani imperii eruperit, in noſtris tribulationibus atque anguſtiis procul dubio cognoſcetis ad liquidum: Romam ſiquidem clandeſtina fraude devotum venire ſe ſimulans, a nobis velut filius pacis benigne ſuſceptus, quid virulenti conſilii corde * geſtiens in craſtinum ſequentis diei diluculum demonſtravit: ** f. gereret,* nam deputatis cuſtodibus verum etiam ſatellitibus ad portam urbis, quæ ad beati Petri apoſtolorum principis euntibus pandit iter, nullum noſtrorum fidelium ad nos egredi patiens, cibos deferentes coercens, aſſerit Carolomannum regem ſibi talia horrenda facere præcepiſſe. Quod idcirco non poſſumus credere. quoniam ex veſtra progenie nullus cervicem ſuperbe contra hanc extulit ſedem: ſed propter Deum ſuppliciter colla ſubmiſit. Nos fili cariſſime pro domini eccleſia & ejus ovibus animam ponere cupientes, ecce marinos fluctus undaſque ſalis ad vos veniendo per difficile iter aſſumpſimus, vobiſcumque ſimul poſiti domino miſerante univerſalem ſynodum celebrare diſponimus totius ſanctæ eccleſiæ, vobis obſecundantibus provectum, & exaltationem loco percongruo ſatagemus peragere. Quod quęſo regni veſtri omnibus archiepiſcopis, coepiſcopiſque noſtris innoteſcere dignemini, eoſdemque nobis adeſſe, continua maturitate accelerare monete. Data *ut ſupra.*

LXXXIX. AD CAROLOMANNVM REGEM.

Ejuſdem pene argumenti.

Dilecto filio Carolomanno glorioſo regi.

QVANTA denique exaltatione ſponſionis veſtræ ſanctam Romanam eccleſiam, videlicet matrem veſtram omniumque Chriſtianorum, quæ vos & lacte ſuæ prædicationis ab uberibus & ad imperialia a proavis ſceptra ſanguine regum excellenter produxit, ſublevare curetis; & epiſtolari textu, & internuntiis nuper ad nos directis reminiſcimur pleniter, fontemque ubertim cordis veſtri ſolita pietate parentum veſtrorum circa omnipotentis Dei famulatum miſeratione abundare reperimus: veſtrum quoque ad prædictam matrem veſtram, uti gloria culminis veſtri ſpoponderit, tanto avidius, enixiuſque quotidiana præſtolatione adventum expectavimus; quanto pro augmento mercedis veſtræ nos, noſtramque eccleſiam in tot adverſantibus laborantem, ſuper omnes imperatores atque reges, qui ante vos fuerunt, exaltare ac beatificare omnimodo promiſiſtis. Sed heu proh dolor! feſſo mihi paganorum perſecutione, ac gladio, atque exactionis cenſus viginti quinque millium in argento mancuſorum annualiter, imo prędictæ veſtræ matri additus civilis mucro anguſtiæ eſt. qui pene nos funditus peremiſſet, niſi ſubita miſeratione illius ſolaremur auxilio, qui fidelibus pollicens inquit: *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi.* *Matth. 28.* Exierunt quidam ex nobis, ſed non fuerunt ex nobis, confitemur neque ex nobis, qui tanta Romanam eccleſiam dehoneſtatione, urbemque ſacram, nos quoque

quoque fatigaverunt atque oppreſſerunt, ut ſimile, nec in Chriſtianis regibus factum reminiſci ullo modo poſſit. Lambertum fateor, atque Adelbertum electos marchiones, qui hoſtili manu occultaque fraude qualiter nos affecere, culminis veſtri gloriam latere nulla potuit ratione: quod ad omnium veſtrum notitiam in ſuo ſcriptum tenetur opuſculo. Nobis enimvero ad vos inter cetera mala iter clauſere venire cupientibus; qua neceſſitate compulſi, navale, animam præ manibus habentes, aſſumpſimus laborioſe periculum, & commodum duximus Franciam ire, veſtramque fraternam compagem in pacis & unanimitatis vinculum conſolidare: veſtræ matris ſæpe dictæ liberationem ſanctæ Romanæ eccleſiæ neceſſario quærere. Vos ſiquidem illuc, omneſque veſtrorum regnorum epiſcopos ad ſynodum celebrandam venire hortamur. Data de civitate Genuenſi, & directa gloriæ veſtræ per Anſpertum Mediolanenſem confratrem & coepiſcopum noſtrum.

† forte initium alterius epiſtolæ.

† Præſentem latorem Petrum cardinis eccleſiæ noſtræ presbyterum gloriæ veſtræ plurimum commendamus, cumque ad nos quæſumus cum veſtris miſſis, atque opitulatione feſtinanter remittite. * Sabbatinum epiſcopum primum & poſtea per Anſpertum Mediolanenſem, de qua multum miramur, cur non jam a vobis reſponſum vel miſſos accepimus. nos cum foret poſſibile primum, ſaltim per legatos vobiſcum loqui cuperemus: deinde cum reliquis fratribus veſtris: quod quia veſtra infirmitate, quam nimium dolemus, eſt prætermiſſum, nunc apud Trecas, Chriſto opitulante, ſynodum ſumus celebraturi, loquemurque cum Ludovico, & reliquis veſtris fratribus, & poſt Kalendas Auguſtas ad vos revertemur: tantum locum nobis dicendo ad tempus mandate, quo nobis debeatis occurrere, & laborem pro veſtra matre ſancta Romana eccleſia non recuſate aſſumere; quia *ſi fueritis ſocii laboris, ſimul eritis & conſolationis*: & in hoc quæſo perficiendo non ſit ulla dilatio. Data *ut ſupra*.

* deſunt aliqua.

1. Cor. 1.

XC. AD CAROLUM REGEM.

Excuſat ſe quod ad eum legatum non miſerit, intercluſa ſibi via a Lamberto ejuſque fautoribus, qui urbem Romam tenebant obſeſſam.

Carolo glorioſo regi dilecto filio.

IGITUR gloriæ veſtræ literarum ſerie recepta & lecta, ut de more anteceſſorum regum videlicet, & imperatorum, veſtrorumque dumtaxat parentum erga Romanam eccleſiam, cujus lac veſtram prolem hactenus educaverit, in cunctis omnia vos deſiderare & aſſequi novimus; paterno affectu gratias agimus, & qualiter ſcripſiſtis imo tenemus. Ceterum pontificium noſtrum veſtra percunctari dilectio ſtuduit, cur vobis non miſimus ob quid taliter veniſſemus: Et vobis, & fratribus veſtris glorioſis regibus, antequam ex urbe exiremus, mittere voluimus, ſed officientibus Lamberto & Adelberto, fautoribuſque eorum anathematizatis, mittere nequivimus. Nec mirum, ſi ipſi nobis viam ſuſtulerint, cum & ipſius beati Petri apoſtolorum principis eccleſiam, veſtram denique matrem, & omnium Dei eccleſiarum tutricem, armis triginta diebus circumdatam tenere non formidaverint: ita ut nec ibi aliquam alicui lucernam illuminare, nec laudes Deo conferre liceret, præter poſtquam urbem exivimus; fratribus veſtris glorioſis regibus mittere ſategimus, ut vobis ſuper talibus intimaremus: ſed cum vos magis juxta audimus, ita mittere cogitavimus. Quo loco ab ipſis ſignificatur pro pacis & unitatis tranquillitatiſque omnium Dei eccleſiarum negotio; primo venimus, quo vos quatuor reges unum legitimumque velle, annuente Deo, nihilo minus faciamus, ut pſalmiſta cecinit: *Ecce quam bonum & quam jucundum eſt habitare fratres in unum*, & reliqua. Dehinc volumus ut ita conventi noſtras oppreſſiones audire compatiamini. Quapropter, fili cariſſime, quoniam te valde illuxit †. Data *ut ſupra*.

Pſal. 132.

† Deeſt aliquid.

XCI. AD ANGELBERGAM AUGUSTAM.

Scribit in anniverſario die Ludovici ejus viri ſacra pro eo ſe facturum. rogat ut in ſui defenſione perſeveret; & ſynodum Trecis ſe habiturum ſignificat.

Dilectæ filiæ Angelbergæ imperatrici divæ memoriæ quondam domni Ludovici piiſſimi imperatoris conjugi.

QUIA intimaſti pontificio noſtro anniverſalem magnæ recordationis domni Ludovici imperatoris fieri, & ut pro eo proprias orationes celebraremus rogaſti; gaudemus, & impigre ſuo pro merito modis omnibus faciemus. Ceterum rogamus, ut, ceu hactenus in noſtris fuiſtis ſollicita, haud ſecus & nunc & perpetuo eſſe, pro ut credimus, non differatis: quatenus veſtro labore veſtroque conſulto cito ad propriam ſedem, ut congruit, cum gaudio per merita apoſtolorum principum reverti mereamur. Porro vos ſcire cupimus quia apud Trecas In Kalendis Auguſti una cum rege Ludovico imperatoris Caroli filio, & cum univerſis Galliæ epiſcopis ſynodum univerſalem celebrabimus: dehinc Carolomannum regem, ſuoſque germanos alloquemur, ut pari omnium conſilio conſolationem noſtræ eccleſiæ reperiamus.

CXII. AD EAMDEM.

Arelatem ſe veniſſe ſignificat, ibique omnia proſpera repperiſſe. hortatur ut Romanæ eccleſiæ commodis proſpiciat.

Dilectiſſimæ filiæ domnæ Angelbergæ imperatrici piæ memoriæ domni Ludovici invictiſſimi imperatoris conjugi ſereniſſimæ Auguſtæ.

CUM erga Romanę eccleſię privilegia immenſo velle, immenſo & opere decus imperii veſtri decertare, & ad perfectum ducere ſemper * adhaurimus & amemus, Chriſto favente, perpetuo magnitudinem tantæ veſtræ devotionis ſcire cupimus: Ecce Arelatem regni delitiarum veſtrarum ſani intravimus, ſummo arbitrio permittente, per interceſſionem apoſtolorum principum. illicque Boſonem principem generum veſtrum, communem & filiam domnam Hermengardam alloquentes, omnia proſpera & jugiter deſiderata invenimus, & pro amore veſtro, veſtri nuper & piiſſimi conjugis, illos tamquam filios amplectentes, pro eorum conſulto, illorum cum honore cuncta faciemus: quoniam ceu per vos, haud ſecus per iſtos conſolationem & defenſionem ſanctæ Romanæ eccleſiæ quærimus, eoſdemque permiſſu Dei ad majores excelſioreſque gradus modis omnibus, ſalvo noſtro honore, promovere nihilo minus deſideramus. Quapropter monentes hortamur ut tanto labori faveatis, ejuſque perfectionem, priſco veſtro conſilio perfruentes, certis literis per ſingula nobis, & illis ſine mora intimare minime differatis. Ceterum rogamus,

* *for.* amaverimus, *aut* anhelaverimus.

Hermengardæ, ſive Hermingardis filiæ Ludovici II. imperatoris meminit Regino libro 2. chron. Aimoinus lib. 5. c. 32.

mus, ut Ioanni archiepiſcopo Ravennati mittatis epiſtolas ex noſtra parte conſolatorias, incitantes ut pro nobis orationes faciat, & contra Dei inimicos ſe præparare nequaquam formidet, & noſtris fidelibus Romæ legatos conſolando tranſmittat: & vos, ſi fas eſt, aut mihi apud vos eſt impetrandi facultas, Leoni epiſcopo miſſo & apocriſiario noſtro, & Petro, ſuper iſta, ceteriſque fidelibus literas veſtras mittite confortantes ipſos ut ſcitis & vultis.

XCIII. AD ARELATENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Arelatenſi archiepiſcopo pallium concedit, vices ſuas committens. monet quid in cauſis difficilioribus ſit agendum. arguit metropolitanos Gallicos, quod ante pallii receptionem epiſcopos conſecrent. præcipit ut ſe certiorem faciat de his quæ geſta fuerint.

Arelatenſi archiepiſcopo.

ITAQUE fraternitati tuæ vices noſtras eccleſiis, quæ ſub regno Galliarum ſunt, juxta antiquum morem, Deo auctore committimus, ſingulis quidem metropolitis ſecundum priſcam conſuetudinem, proprio honore ſervato. Pallium quoque conceſſimus quo fraternitas tua decoretur: ſicubi autem longius epiſcoporum quiſquam pergere forte voluerit, ſine tuæ ſanctitatis auctoritate, & ad loca alia trãſire non liceat. Si qua vero inquiſitio de fide, vel fortaſſe aliarum rerum inter epiſcopos cauſa emerſerit quæ diſcerni difficilius poſſit, collectis duodecim epiſcopis ventiletur atque decidatur: ſin autem decidi nequiverit, diſcuſſa veritate ad noſtrum judicium referatur. Proh dolor! cum in Galliæ partibus eſſemus, inter cetera unum valde prohibendum invenimus: metropolitæ antequam pallium a ſede apoſtolica ſuſcipiant, conſecrationem facere pręſumunt; quod anteceſſores noſtri & nos canonico decreto ne fieret interdiximus. Vnde fraternitatem tuam per Galliam noſtram vicem tenentem hortamur, quatenus ſuper hoc ſolicitudinem habeas, & ne iſtud adoleat, auctoritate prohibeas; & ut ſecundum antiquum morem quęrere feſtinent moneas, incites, atque pręcipias; & ſi ipſi obediant, nec ne, noſtro apoſtolatui * ſemper omnia renunties, ſi poteſt in nativitate apoſtolorum aut per vos, aut per noſtrum legatum aliquem certis literis intimare ne differas. Omnipotens autem Deus ſua vos protectione cuſtodiat, honoremque perceptum vos in moribus ſervare concedat. Data *ut ſupra.*

* ſuper

XCIV. AD ROSTAGNUM ARCHIEPISCOPUM ARELATENSEM.

Suas illi vices in Gallia, & pallii uſum concedit.

Reverentiſſimo & ſanctiſſimo fratri Roſtagno archiepiſcopo Arelatenſi.

S. Gregorii libro IV. epiſt. 50. [a] Tom. IV. pag. 1203. Coloſſ. 3.

O QUAM bona eſt caritas, quæ abſentia per imaginem præſentia ſibimet exhibet per amorem! diviſa unit, confuſa ordinat, inæqualia ſociat, imperfecta conſummat, quam recte prædicator egregius vinculum perfectionis vocat: quia virtutes quidem ceteræ perfectionem generant, ſed tamen eas caritas etiam ligat, ut ab amantis mente diſſolvi jam nequeant. Hac itaque virtute, frater cariſſime, plenum te eſſe reperiens, cum pro ſanctarum Dei eccleſiarum reſtauratione in Arelatenſium civitate corporalem præſentiam exhibuiſſem, ſicut mihi de te multorum teſtimoniorum fama vera longe lateque narraret. Quod vero juxta antiquum morem uſum pallii ac vices ſedis apoſtolicæ poſtulaſti, abſit ne aut tranſitoriæ poteſtatis culmen, aut exterioris cultus ornamentum, in vicibus noſtris ac pallio quęſiſſe te ſuſpicer. Sed quia cunctis liquet, unde in Galliarum regionibus fides ſancta prodierit, cum priſcam conſuetudinem ſedis apoſtolicæ veſtra fraternitas repetit, quid aliud quam bona ſoboles ad ſinum matris recurrit? Libenti ergo animo poſtulata concedimus, ne aut veſtræ eccleſiæ quidquam de debito honore ſubtrahere, aut condignam petitionem veſtri contempſiſſe videamur. Sed jam nunc ſtudio majore res indiget, ut cum honor creſcit, etiam ſolicitudo proficiat, & erga ceterorum cuſtodiam vigilantia excreſcat: vitę quoque merita ſubjectis in exemplum veniant, & nunquam ſua per ſuſcepti honoris gratiam, ſed lucra cæleſtis patriæ veſtra fraternitas exquirat. Noſtis enim quid beatus apoſtolus gemens dicat: *Omnes enim quæ ſua ſunt quærunt, non quæ ſunt Jeſu Chriſti.* Quibuſdam namque narrantibus agnovi, quod in Galliarum vel Germaniarum partibus nullus ad ſacrum ordinem ſine commodi datione perveniat. Quod ſi ita eſt, flens dico, gemens denuntio, quia cum ſacerdotalis ordo intus cecidit, foris quoque diu ſtare non poterit. Scimus quippe ex evangelio quid redemptor noſter per ſemetipſum fecerit: quia ingreſſus templum cathedras vendentium columbas evertit. Columbas enim vendere, eſt de ſancto Spiritu, quem Deus omnipotens conſubſtantialem ſibi per impoſitionem manuum hominibus tribuit, commodum temporale percipere. Ex quo ut prædixi malo jam innuitur quid ſequatur. quia qui in templo Dei columbas vendere præſumpſerunt, eorum Deo judice cathedræ ceciderunt. qui videlicet error in ſubditis cum augmento propagatur. Nam ipſe quoque qui precio ad ſacrum ordinem perducitur, jam in ipſa provectus ſui radice vitiatus, paratior eſt aliis venumdare quod emit. Vbi eſt quod ſcriptum eſt? *Gratis accepiſtis, gratis date.* Et cum prima contra ſanctam dei eccleſiam Simoniaca hæreſis ſit exorta, cur non perpenditur, cur non videtur, quia eum quem quis cum precio ordinat, provehendo agit ut hæreticus fiat? Itaque fraternitati tuæ vices noſtras in eccleſiis quæ ſub regno Galliarum ſunt, juxta antiquum morem Deo auctore committimus: ſingulis quidem metropolitis ſecundum priſcam conſuetudinem proprio honore ſervato. Pallium quoque conceſſimus quo fraternitas tua decoretur. Sicubi autem longius epiſcoporum quiſquam pergere forte voluerit, ſine tuæ ſanctitatis auctoritate ei ad loca alia tranſire non liceat. Si qua vero inquiſitio de fide, vel fortaſſe aliarum rerum inter epiſcopos cauſa emerſerit quæ diſcerni difficilius poſſit, collectis duodecim epiſcopis ventiletur atque decidatur; ſin autem decidi nequiverit, diſcuſſa veritate ad noſtrum judicium referatur [a]. Proh dolor! cum in Galliæ partibus eſſemus, inter cetera unum valde prohibendum invenimus: metropolitæ, antequam pallium a ſede apoſtolica ſuſcipiant, conſecrationem facere pręſumunt: quod anteceſſores noſtri & nos canonico decreto ne fieret interdiximus. Vnde fraternitatem

Philip. 2. — Matth. 21. — Matth. 10. — [a] Huc uſque S. Greg.

tatem tuam per Galliam noſtram vicem tenentem hortamur, quatenus ſuper hoc ſolicitudinem habeas, & ne iſtud adoleat, auctoritate prohibeas: & ut ſecundum antiquum morem quærere feſtinent moneas, incites, atque præcipias: & ſi ipſi obediant, nec ne, noſtro apoſtolatui ſuper omnia renunties, ſi poteſt in nativitate apoſtolorum, aut per vos, aut per noſtrum legatum aliquem certis literis intimare ne differas. Omnipotens autem Deus ſua vos protectione cuſtodiat, honoremque perceptum vos in moribus ſervare concedat. Data *ut ſupra*.

XCV. AD VNIVERSOS EPISCOPOS GALLIÆ.

Vt Roſtagno Arelatenſi epiſcopo, cui vices ſuas in Gallia commiſit, omnes obediant.

Omnibus reverentiſſimis & ſanctiſſimis epiſcopis & fratribus per Gallias conſtitutis.

S. Gregorii lib. 4. ep. 52. Tom. V. p. 1106. D.

An hoc divinæ diſpenſationis proviſio gradus & diverſos conſtituit ordines inter ſe diſtinctos, ut dum reverentiam minores potioribus exhiberent, & potiores minoribus diligentiam impenderent, una concordiæ fieret a diverſitate contextio, & recte officiorum gereretur adminiſtratio ſingulorum. Neque enim univerſitas alia poterat ratione ſubſiſtere, niſi hujuſmodi magnus eam differentiæ ordo ſervaret. Quia vero creatura in una eademque æqualitate gubernari vel vivere non poteſt, cæleſtium militiarum exempla nos inſtruunt: quia dum ſint angeli, ſint archangeli, liquet quia non æquales ſunt, ſed in poteſtate & ordine, ſicut noſtis, differt alter ab altero. Si ergo inter hos, qui ſine peccato ſunt, iſta conſtat eſſe diſtinctio; quis hominum abnuat huic ſe libenter diſpoſitioni ſubmittere, cui novit etiam angelos obedire? Hinc etenim pax, & caritas mutua ſe vice complectitur, & manet firma concordiæ in alterna & Deo placita dilectione ſinceritas. Quia igitur unumquodque tunc ſalubriter completur officium, cum fuerit unus ad quem poſſit recurri præpoſitus: idcirco opportunum eſſe perſpeximus, in eccleſiis quæ ſub regno Galliarum ſecundum antiquam conſuetudinem ſunt, fratri noſtro Roſtagno Arelatenſis civitatis epiſcopo vices noſtras tribuere: quatenus & catholicæ fidei integritas, id eſt ſanctarum quatuor ſynodorum, Deo protegente ſolicita devotione ſervetur; & ſi inter fratres conſacerdoteſque noſtros aliqua evenerit forte contentio, auctoritatis ſuæ vigore, vicibus nempe ſedis apoſtolicæ functus, diſcreta moderatione compeſcat. Cui etiam injunximus, ut ſi quarumdam cauſarum tale fuerit certamen exortum, in quo aliorum præſentia opus ſit, congregatis ſibi numero competenti, fratribus & coepiſcopis noſtris, ſalubriter ſervata hoc æquitate diſcutiat, & canonica auctoritate definiat. Si quam vero contentionem, quod longe faciat divina potentia, de fidei cauſa evenire contigerit, aut negotium emerſerit cujus vehemens ſit fortaſſe dubietas, & pro ſui magnitudine judicio ſedis apoſtolicæ indigeat, examinata diligentius veritate relatione ſua ad noſtram ſtudeat perducere notionem, quatenus a nobis valeat congrua ſine dubio ſententia terminari. Cui etiam injunximus ut nullum archiepiſcopum in his partibus ſine pallio a Romano pontifice directo conſecrationem facere permittat, & facientes noſtra auctoritate arguat. Et quoniam neceſſe eſt, ut ad eum cui noſtras vices indulſimus, quoties oportere perſpexerit, pro facienda collatione aptis debeant epiſcopi temporibus convenire; hortamur ut nullus mandatis ejus inobediens eſſe præſumat, nec communi congregationi intereſſe poſtponat, niſi aut corporis infirmitas quempiam fortaſſe venerit, aut cujuſdam eum cauſæ juſtæ excuſatio minime venire permiſerit. Hi tamen qui prohibente aliqua neceſſitate nequierint in ſynodum convenire, loco ſuo preſbyterum aut diaconum dirigant: quatenus quæ a noſtro vicario, Deo auxiliante, fuerint definita, ad eum, qui abſens eſt, per ipſum quem miſerit, fida relatione perveniant, ut inconvulſa firmitate ſerventur, & nullius ea audeant occaſionis excuſatione violare. Hoc etiam vos pariter prævidimus admonendos, ut nullus veſtrum ad longinquiora loca ſine præfati fratris & coepiſcopi noſtri Roſtagni auctoritate tentet aliquomodo proficiſci: ſcientes quia & prædeceſſorum noſtrorum, qui vices ſuas ejus prædeceſſoribus conceſſerunt, ſic procul dubio mandata definiunt. Hortamur præterea ut de officio ſuo ſit quiſque veſtrum ſolicitus, & qui promiſſam cupit patriæ mercedem portionis accipere, commiſſum ſibi gregem ſolicitudine & oratione cuſtodiat: ne lupus inſidians oves creditas invadendo dilaniet, & ſit in retributione pœna pro munere. Optamus igitur, fratres cariſſimi, & totis omnipotentem dominum precibus exoramus, ut dilectionem veſtram boni amoris ſui conſtantia faciat magis magiſque ferveſcere, atque in pace eccleſiæ & una vos concedat manere concordia. Nuntiatum vero nobis eſt quia per Simoniacam hæreſin ad ſacros ordines quidam adducuntur, & hoc ſancto fratri & coepiſcopo noſtro Roſtagno per omnia prohibendum mandavimus: quod ut fraternitas veſtra cognoſcat & ſtudioſe cuſtodiat, ipſa vobis eſt epiſtola relegenda. Data *ut ſupra*.

XCVI. AD ISAAC EPISCOPVM LINGONANSEM.

Vt Trecas ad ſynodum veniat, & Cabilonum aliquos mittat qui pontificem eo deducant.

Reverentiſſimo Iſaac venerabili epiſcopo Lingonenſi.

Qvod ſanctitati tuæ notum eſſe non ambigimus, pro ſanctarum eccleſiarum ſtatu ad Galliarum partes devenimus. Quapropter, domino auxiliante, apud Trecas ſynodum ſumus celebraturi, ad quam ſanctitatem tuam volumus omnino adeſſe. Prius tamen venerabilitas tua nobis miſſos Cabilonum dirigere ſtudeat, qui iter noſtrum recto tramite ad prædictum dirigant locum: & per parochiam veſtram nobis congruas manſionaticas præparate, id eſt in villa Marmania, in pago Alhenſi. Data *ut ſupra*.

XCVII. AD OMNES CHRISTIANOS.

Excommunicat eos qui ſibi equos & argenteum vas furati fuerant, niſi intra tres dies reſtituant.

Omnibus epiſcopis, comitibus, & cuncto populo Chriſtiano.

Notvm ſit quia dum pro pace & unitate ſanctarum Dei eccleſiarum in Gallias veniſſemus, apud Cabilonum civitatem ad injuriam ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, & noſtram, multam inhonorationem ſuſtinuimus. Inter quæ equi noſtri nocturno ſilentio noſtris hominibus ſecure quieſcentibus, a concivibus prædictæ civitatis latrocinanter furati ſunt. Quapropter nos, qui ſecundum officium miniſterii noſtri pullulantia vitia gladio ſpiritali reſecare mature debemus,

debemus, hoc malum cæleſti mucrone percutimus: ita ut niſi prædicti equi, & alia furta, noſtris hominibus intra tertium diem reddita fuerint, prædictos fures, cum omnibus conſentaneis ſuis, eo quod latronibus latebras præbeant, & excommunicabimus, & anathemati ſubmittemus. Inter hæc Aduvatdum preſbyterum, qui nobis in monaſterio Flaviniaco miniſtravit, cujus homines ſcutellam argenteam ſancti Petri, neſcio utrum conſenſu illius, an non, furati ſunt, pro ſacrilegio furti excommunicamus, & pari ſententia ut ſupra, niſi eam reddiderit, conſtringimus. Data *ut ſupra*.

XCVIII. AD EPISCOPOS SVFFRAGANEOS ARCHIEPISCOPI ARELATENSIS.

Jubet ut cum archiepiſcopo ſuo, ſimul ac vocati fuerint, ad Trecenſem ſynodum veniant.

Omnibus Venerabilibus epiſcopis ſuffraganeis coepiſcopi & confratris noſtri Roſtagni Arelatenſis.

NOTVM ſit omnium ſanctitati quia domino opitulante pernecellariam univerſam ſynodum ſumus celebraturi: ad quam, mox ut vos prædictus archiepiſcopus veſter apoſtolatus noſtri literis convocaverit, omni poſtpoſita occaſione, obedientiæ vicino greſſu occurrere ſatagatis: quoniam ſicut in communi conventu, gratia Chriſti duce, paternis parentibus juſſis erit exaltatio; ita, quod non optamus, ſubtrahentibus ſe ab hoc magno collegio eſt ſubſecutura confuſio. Apud urbem Lingonentem IV. Non. Iunias. *Similiter Otteramno archiepiſcopo Viennenſi, Aureliano archiepiſcopo Lugdunenſi, Robertio archiepiſcopo Aquenſi, Teutranno archiepiſcopo Tarantaſienſi, Sigibodo archiepiſcopo Narbonenſi, Ariberto archiepiſcopo Ebredunenſi.*

XCIX. AD DIVERSARVM SEDIVM ARCHIEPISCOPOS.

Hincmaro archiepiſcopo Rhemenſi, Anſegiſo archiepiſcopo Senonenſi, Frotario archiepiſcopo Bituricenſi, Ioanni archiepiſcopo Rothomagenſi, Adelardo archiepiſcopo Turonenſi, a partibus.

CANONICA inſtituta ſervantes, oportet nos, quotieſcumque eccleſiæ ingerunt paſſiones, ſacerdotum collegia aggregare, ut his ſimul convenientibus, ſalubre univerſæ eccleſiæ concilium, & totius Chriſtianitatis fidem eidem imponant, & æquitatum omnium * moderamina queant congrue dilaniari. Idcirco veſtram hortamur ſanctitatem, dum de Ludovici glorioſi regis adventu audieritis, quando ad nos venire * conaverit, in eo loco celebraturi concilium incerte tenemus, ſed vos audientes comperietis, mox ut præſentes ſuſceperitis noſtras apoſtolicas literas, omni mora ſepoſita ad nos venire non differatis. Ita profecto de veſtræ unanimitatis & pacis concordia mentis jucunditas uberius multiplicetur, ut conventus univerſorum; & veſtræ devotionis concurſus, nec ſolum ad favorem hominum, ſed eccleſiis ad laudem potiſſimum proficiant creatoris. Optamus fraternitatem veſtram in Chriſto bene valere. Data IV. Idus Iunias, indictione XI.

* *al.* moderamine q. c. dilimari, *ad eſt* examinari.

C. AD TEVTRANNVM TARANTASIENSEM ARCHIEPISCOPVM.

Monet ut ſibi cum ſuffraganeis ſuis obviam veniat, & Adalbertum ſynodo adeſſe jubeat, ut rationem reddat eorum de quibus Bernarius epiſcopus queſtus fuerat.

A *Venerabili archiepiſcopo Teutranno.*

MIRAMVR fraternitatem tuam, cum noſtrum in has partes audiens adventum, nos ob reverentiam beati Petri apoſtolorum principis, & noſtram, more ceterorum venerabilium archiepiſcoporum minime conſolari & occurrere ſtuduiſti. Qua admiratione jam diu ſuſpenſi; monemus fraternitatem tuam, ut nobis citius occurrere cum tuis ſuffraganeis, quos tecum adducere præſentialiter poteris, non differas, ut ſimul de utilitate eccleſiæ tuæ tractare valeamus. Innoteſcimus denique, quia venerabilis frater & coepiſcopus noſter Bernarius, noſtram nuper adiens præſentiam, reclamavit ſe ſuper fratre Adalberto ſuffraganeo tuo,
B de quo jam Romæ proclamaverat, & libellum ſuæ reclamationis oſtenderat. Vnde tibi, & Viennenſi archiepiſcopo, epiſtolas direximus, ut amborum querimonias ventilantes, quæ canonum ſunt inſtituta dijudicateris. Inſuper Arelatenſem archiepiſcopum, Valentinenſem quoque & Vivarienſem epiſcopos, huic aſſertioni teſtes adeſſe juſſimus. Sed quia variis præpedientibus cauſis hactenus eorum indiſcuſſa manet cauſatio, jam præcipimus monendi auctoritate, ut ubicumque a nobis fuerit ſynodus indicta, canonice eum inibi adeſſe jubeas, paratum in omnibus ad rationem reddendam. Quod ſi defuerit, vide ne ejus in te retorqueatur ſententia: ipſe vero ſciat, a ſe de abſentia ſua lucrum non percipiendum. Data *ut ſupra*.

C CI. AD HINCMARVM RHEMORVM ARCHIEPISCOPVM.

Vt ad ſynodum Trecenſem abſque mora cum ſuffraganeis ſuis veniat.

Hincmaro venerabili Rhemorum epiſcopo.

FAMA tuæ fraternitatis longo exacto jam tempore bona notitia nos quoque celeberrime lætificavit: quantoque te deſiderio contemplari cupimus, explicare verbis nullatenus poſſumus, præſertim cum cauſa exigendæ utilitatis eccleſiaſticæ petere has partes decreverimus. Quapropter præſentiam religioſæ ſanctitatis veſtræ diu deſideratam miramur a te nobis hactenus dilatari. Vnde apoſtolica atque paterna auctoritate mone-
D mus, ad ſynodum præſentem, quam Deo auctore Trecis ſumus celebraturi, abſque mora cum cunctis ſuffraganeis diœceſeos veſtræ ſtudeatis occurrere. Ad locum prænominatum iterum iterumque hortamur omni poſtpoſita tarditate quantocius properate venire. quoniam antequam ipſe nobis carior atque utilior veneris, ſanctarum Dei eccleſiarum cauſas tractare differimus. Tantum monemus, rumpe moras, & ſatage properare celerrime, atque agilites. Data *ut ſupra*.

CII. AD MIRONEM ET HVNCFRIDVM FRATRES.

Mironem & Huncfridum multorum ſcelerum reos ad ſynodum venire jubet.

E *Mironi & Huncfrido germano ſuo.*

QVANTA ad apoſtolatum noſtrum relatione quorumdam tranſgreſſionum veſtrarum mala atque perverſa fuerunt nuntiata, hæc fateor lacrymabiliter nominamus, apoſtolicaque auctoritate citiſſime corrigenda jubemus, ſi ſancti Spiritus poteſtate non vis tu, Miro, merito nequitiæ tuæ ab omni conſortio Chriſtianitatis ſeparari, & inferni

F flam-

flammis in perpetuum condemnari. Septimaniæ A terram univerſam redegiſti in ſolitudinem: eccleſias, ut aſſerunt, miniſtris expoliaſti: caſtella ipſius terræ callide ac fraudulenter invaſiſti. Qua compulſi neceſſitate homines Bernardi glorioſi marchionis, cum multitudine hominum tuæ rabiei occurſando, aliqua in eadem terra perperam egerunt: ut velut Ieroboam filius Nabath, qui peccavit & peccare fecit Iſrael, auctor omnium peccantium exiſtas. Ideoque ad univerſalem ſynodum noſtram, quam Deo auctore in proximo ſumus celebraturi, Lugdunum venire te occaſione omni poſtpoſita volumus, ſi funditus, ut dictum eſt, non vis gladio divino mulctari. Lindoinum quoque vicecomitem audimus poteſtate, uti horrende denuntio, uti B ſacerdotali in parochia Sigebodi Narbonenſis archiepiſcopi, preſbyteroſque tuos in ejus exteris ſubrogare eccleſiis. quod concite tuæ vitæ conſulentes corrigere & emendare mandamus. Te vero Huncfridum ex diaconatus officio, & venerabili monachico habitu, apoſtatam audimus & dolemus effectum. Quapropter vel ſera te pœnitentia per domini miſericordiam libera, & ad monaſterium quanto citius confuge: vel ſi de tua confidis conſcientia, ad ſynodum noſtram de illatis tibi atque objectis te purgandum occurre: ne ſi prætermiſeris, anathematis vinculo, ut pote apoſtata & rebellis, alligeris. Data *ut ſupra*.

3. Reg. 14.

CIII. AD ROSTAGNUM ARCHIEPISCOPUM ARELATENSEM. C

Vt ad ſynodum cum ſuffraganeis ſuis quamprimum veniat.

Roſtagno venerabili archiepiſcopo Arelatenſi.

QVIA omnipotentis Dei miſeratione univerſalem ſynodum ſumus celebraturi in proximo, te, omneſque tuos coepiſcopos ſuffraganeos, volumus, auctoritate apoſtolica admonemus, expreſſeque mandamus, ad hanc omni poſtpoſita occaſione quantocius præſentare, exceptis eis obſtaculis, quibus remorandi licentiam ſacri canones tribuunt. Alias, quod non optamus, quicumque ſe a tanto hac vice collegio ſubtraxerit, particeps de reliquo noſtræ communionis eſſe nullatenus valebit. D Data *ut ſupra*.

CIV. AD FROTARIUM ARCHIEPISCOPUM.

Vt ad ſynodum cum ſuis ſuffraganeis Trecas veniat.

Frotario venerabili archiepiſcopo Biturigenſi.

AVDITIS denique deploratione atque anguſtia literis tuæ fraternitatis, quæ vobis ab hominibus Bernardi comitis ſunt illatæ, recens dolor priori eſt augmentatus, & quod tibi ſedis tuæ aditus clauſus, mihimet ipſi id reputo. Hortamur interim dilectionem tuam patienter ſufferre, & ad Trecas cum fratrum coepiſcoporumque noſtrorum collegio diœceſeos tuæ ad ſynodum domino cooperante celebrandam quantocius properare. Ludovici regis amantiſſimi filii noſtri adventum præſtolamur quotidie, inhianterque deſideramus. Optamus ſanctitatem tuam in Chriſto bene valere. Data *ut ſupra*.

CV. AD BERNARDUM MARCHIONEM.

Monet ut Frotario aditum ad ſuam ſedem patere faciat.

Dilectiſſimo filio Bernardo nobiliſſimo marchionum.

QVIA tempore nonnullos diligimus ſpecialius, idcirco in his quæ nobilitatem veſtram Deum offendere cognoſcimus, vos paterno increpamus affectu: præſertim de cauſa Frotarii venerabilis epiſcopi, cui, ut audimus, veſtri homines iter civitatis ſuæ, ne ad ſedem ſuam ingrederetur, temerarie clauſerunt. Epiſcoporum judicium, fili cariſſime, ſuo tantummodo dominus ſervavit arbitrio, nec de epiſcopis vult laicos judicare; unde monemus dilectionem tuæ caritatis, ut quidquid in hac cauſa prædicti epiſcopi deliquiſtis, ſub celeritate & legaliter emendare ſtudeatis: quia nos illud, niſi pro digna emendatione, inultum remanere nullomodo patimur officio ac miniſterio ſacerdotali. Optamus nobilitatem veſtram bene valere. Data *ut ſupra*.

CVI. AD ARCHIEPISCOPUM MOGUNTINUM.

Vt Ludovicum Germaniæ regem, ejuſque fratres adhortetur ut ad ſynodum veniant, aut legatos mittant.

Venerabili archiepiſcopo Liutberto Moguntino.

ECCLESIASTICA exigente utilitate, quoniam Deo duce cauſæ ad Galliarum partes venire commodum duximus: quapropter fraternitatem veſtram neceſſario commonere ſtudemus, ut ſecundum cælitus ſibi ſapientiam datam frequenti adhortatione ſuggeras Ludovico regi, aliiſque confratribus, ut ad noſtræ mediocritatis colloquium, atque generalem ſynodum, juxta Chriſti voluntatem, apud Trecas congregatam, venire non omittat, vel ſi aliqua neceſſitate prædictus rex præpeditus fuerit, &, ut non optamus, properare diſtulerit ad locum prædictum, quo cum Ludovico rege locuturi ſumus, nomine tenus deſtinet: quatenus ſub cuncta celeritate regum filiis congregatis, totius Chriſtianitatis, Dei gratia duce, conſulere communiter valeamus utilitati, *Similiter Villiberto archiepiſcopo Agrippinæ, Vuittecherio venerabili epiſcopo, & Bertulſo archiepiſcopo Trevirenſi.* Data *ut ſupra*.

CVII. AD SUPPONEM COMITEM.

Agit gratias de fidelitate erga Romanam eccleſiam. quædam apud Carolomannum facienda injungit.

Dilecto filio Supponi glorioſo comiti.

PRIMUM quidem devotioni veſtræ magnas gratias agimus, quia priorem fidelitatem, quam circa ſanctam Romanam eccleſiam habueras, in ſequentibus quotidiano labore opere E admonſtrare non deſinis. Nos quoque præ omnibus vos diligentes, veſtris potius conſiliis præ cunctis acquieſcimus. Tantum vobiſcum Anſpertum & Vuibbodum epiſcopos aſſumite: & apud Carolomannum regem omnia noſtra ordinabiliter ponite. Hoc tamen ſummopere cavete, ne aliqua fraudis aſtutia decipiamur: & quidquid ex hoc facietis, ſub omni feſtinatione facere accelerate: mihi tempus & locum denuntiate, quo occurrere debeatis ad nos recolligendum: & ne forte aliqua dubietas animo veſtro

veſtro inſideat, duas mandamus epiſtolas prædicto regi, quarum unam vos [illegible] ut cognoſcaris quod continet, quam aut ipſe deferas volumus, aut per idoneum hominem veſtrum tranſmittas: quia nos in hac terra ſtare non poſſumus niſi uſque in Kalendas Auguſtas; quia poſtquam in terram hanc venimus, cum Hludovico rege loqui debemus. Feſtina quantocius, ſicut ſolitus es, noſtræ eccleſiæ cauſam peragere, ut apud dominum merces veſtra copioſe accreſcat. Data *ut ſupra*.

CVIII. AD LIUTBERTUM ARCHIEPISCOPUM.

Monet ut Boſonis filiabus hereditatem reſtitui faciat.

Reverentiſſimo & ſanctiſſimo confratri noſtro Liutberto archiepiſcopo.

Fraternitatem tuam recordari volumus, qualiter jam de proprietatibus Boſonis & Engeltrudis tibi ſcripſerimus, monentes ut ipſas, quas vos allodum dicitis, filiabus eorum ſæpe reclamantibus reddere deberetis: quoniam omnium auctoritate legitimi filii ſunt veri heredes, ut veſtra bene noſcit religioſitas, iterumque hortantes monemus, apoſtolicaque auctoritate expreſſe jubemus; jam quia noſtras literas audire diſtuleras, & ſuper his hactenus reſpondere neglexeras, volumus, ut ad cor rediens, ipſas ſæpe reclamatrices, aut homines ipſarum inveſtire de jam dictis proprietatibus ſatagas, veſtroſque earum, & alios invaſores ſimiliter facturos, noſtra auctoritate excommunicandos permoneas: quoniam juſtus dominus juſtitiam dilexit, & æquitatem vidit vultus ejus. Et ſi forte ſpurius Godefredus, aut aliquibus ipſa mœchans Engeltrudis, ſine viri conſenſu quoquomodo donaverit, contendere voluerit; noſtra apoſtolica auctoritate, donec reddiderint, quia ſancientibus Ioanne papa Romano & Iuſtiniano imperatore ſcriptum eſt, ſpurios ſatis injurioſos, ſatiſque acerbos, & noſtris temporibus ſemper indignos eſſe dijudicamus: quapropter convenit reverentiam veſtram illum ſemper monere. Porro hortamur ut quoquomodo monuimus compleas, quoniam ſi aliter feceris, ſcias te canonica damnandum cenſura, ut debeas illos excommunicare. Data *ut ſupra*.

In authen. de here. ab inteſ. ven. §. 1.

Erat adulterium delatum in judicium, ut ex epiſt. 109. apparet.

In authen. Bona damnatorum. codice de bon. proſc. ſeu damn.

CIX. AD MATFREDUM COMITEM.

Monet ut Boſonis comitis filiabus hereditatem reſtituat.

Matefredo illuſtri comiti.

Suggerentibus videlicet filiabus Boſonis nuper comitis, & Engeltrudis conjugis, proximæ veſtræ, audivimus ut allodes ſuos vos invadentes tenere non formidetis. Super quo miramur, cur tantæ ſapientiæ vir hoc facere non erubeſcas. Nonne ſcitis quoniam in hereditate ſuſcipienda omnibus cognatis præferendi ſunt filii? Illa vero mœchans alicui ſine conſenſu viri ex his aliquid dare nequivit omnium legum auctoritate. Unde vos monemus, hortamur, apoſtolicaque auctoritate jubemus, ut ipſas proprietates illis filiabus eorum reddere pro reverentia principum apoſtolorum, a quibus per me petiere auxilium, minime differas: quoniam ſi aliter feceris, ſcias te canonica feriendum cenſura. Data *ut ſupra*.

CX. AD THEODORICUM ARCHIEPISCOPUM BISUNTINENSEM.

Iubet ut quamprimum veniat, & epiſcopum in eccleſia Lauſanenſi, propter electorum diviſiones, priuſquam una colloquantur, ordinari vetat.

Reverentiſſimo & ſanctiſſimo Theodorico archiepiſcopo Biſuntinenſi confratri noſtro.

Igitur quia fraternitas tua, apoſtolicæ & univerſalis Dei eccleſiæ perſecutiones audiens, compati modis omnibus diſtulit, noſque, pro eo & cunctis aliis laborem ſumentes, quoquomodo viſitate neglexit, ſatis miramur, & ex parte turbamur, cum in te taliter caritatem frigere cognoſcimus. Nonne Veritas ait: *Si frater fratrem adjuverit, ambo exaltabuntur?* & Sapientia loquitur: *Frater & amicus in laboribus comprobatur.* Et prædeceſſor noſter Gelaſius papa, terrendo in ſuis decretalibus, epiſcopis parvipendentibus fratrum vexationes ſcribit: Cur non compaſſi eſtis? & reliqua. Quapropter monemus, ut hactenus te negligentem pernoſcas, & ad deſpectam caritatem nihilo minus, poſtpoſitiſque omnibus curis, ad nos viſitandos una cum hoc noſtro miſſo præſentialiter venire ſatagas. Ceterum audivimus, & auditu dolemus, ut in eccleſia Lauſanenſi, quæ ſine patre nunc cernitur, ſit orta contentio, ejuſque filiorum in electione antiſtitis ſit nefanda diviſio. Unde monemus per Deum Patrem & Filium & ſanctum Spiritum obteſtamur, apoſtolicaque auctoritate expreſſe jubemus, & interdicimus, ut quoad ad commune eloquium noſtrum pervenias, ibi epiſcopum neque juſſu regis, neque ex petitu plebis conſecrare præſumas, quatenus cum una allocuti fuerimus, auxiliante Deo, cum communi conſulto, quem utiliorem præviderimus, conſecrare permittamus de more. Quæ hic ſcribere omiſimus, huic legato noſtro Deuſdedit glorioſo magiſtro militum, & duci, conſiliarioque noſtro, ut verbis dicat injunximus. quem benigne recipite, & quæ vobis ex noſtra parte tulerit, indifferenter audite. Data *ut ſupra*.

Prov. 18.

Ibidem 17.

CXI. AD OMNES FIDELES.

Præcipit ne quiſquam Pictavenſis eccleſiæ bona invadere & diripere præſumat, & ut ablata reſtituantur.

Omnibus fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ præſentibus ſcilicet atque futuris.

Divino quia Romanum pontificium largitu enitet univerſis, &c. *Extat infra in concilio Tricaſſino II. numero 8.*

RECLAMATIO ET PROCLAMATIO HINCMARI QUI QUONDAM PRÆERAT eccleſiæ Laudunenſi.

Exponit quæ a ſuo archiepiſcopo injuſte paſſus ſit, & ad ſummum pontificem provocat.

Domne & ſumme pater patrum, & rector pontificum, &c. *Extat in concilio Tricaſſino II. numero 9.*

De Hincmaro Laudunẽſi epiſcopo Ado in fine chronicorum, Aimoinus lib. 5. cap. 37. Et nos infra plura cum Celloiio.

CXII. AD FROTARIUM ARCHIEPISCOPUM BURDIGALENSEM.

Monet ut ad ſynodum una cum epiſcopis ſuis accedat, ſeque comparet ad reſpondendum iis quæ objiciebantur.

Frotario venerabili archiepiſcopo Burdigalenſi.

Ad ſynodum igitur, quam Deo auctore apud Trecas celebramus, &c. *Extat infra in concilio Tricaſſino II. numero 10.*

CXIII. AD ADELARDVM ARCHIEPISCOPVM TVRONENSEM.

Confirmat privilegia eccleſiæ prædiis conceſſa.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Adelardo venerabili archiepiſcopo Turonenſi, ſucceſſoribuſque tuis, nec non & omnibus fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ præſentibus ſcilicet, atque futuris.

DECET enim Romanam eccleſiam, quæ mater eſt omnium Dei eccleſiarum, &c. *Extat infra in concilio Tricaſſino II. numero II.*

CXIV. AD VALDERAMVM.

Monet ut Valderami cauſam ad exitum perducat, vel ad ſe remittat.

Valderamo venerabili.

PRÆSENTIVM lator literarum nomine Valderamus, ad veſtram fraternitatem coram nobis veniens lacrymabiliter queſtus eſt, patrem ſuum a quodam injuſte carceris cuſtodia teneri detruſum intra parochiam veſtram. Quapropter tuæ fraternitati auctoritate noſtri apoſtolatus jubemus, attentius prædicti genitoris cauſam ſacerdotali ſuccinctus vigore inquirere; eique finem, legaliterque terminum dare, ſi negotii ſtatus inambiguus a futuris proſpicitur. Quod ſi anceps veſtro fuerit viſa libramini, utraſque partes ſuis allegationibus inſtructas venire in præſentiam noſtram omnino mature mandamus. Data *ut ſupra.*

CXV. AD BERNARDVM COMITEM.

Iubet ut ipſe cum aliis quibuſdam ad ſynodum veniat, in qua Frotarius Bituricenſis epiſcopus de objecto ſibi infidelitatis crimine purgare ſe volebat.

Bernardo comiti.

RELATV videlicet hominis pontificio noſtro nuntiatum eſt quod Frotarius venerabilis epiſcopus civitatem Biturigam inimicis veſtri ſenioris domini Ludovici glorioſi regis tradere maluerit, ideo illuc ipſe contendere ſtudueras. Ecce enim idem jam dictus epiſcopus nobis, noſtro & filio præfato regi glorioſiſſimo; ſuper hoc reclamare ſtuduit, dicens ſe velle in omnibus tibi & tuis de univerſis objectis contra tui & ſui ſenioris infidelitatem, juſtitiam facere. Quapropter hortantes mittimus, apoſtolicaque auctoritate jubemus, ut ad hoc placitum, ad huncque conventum præſentialiter venire ſatagas, adducens tecum Girardum vicecomitem, Vmbertum, Aguvarnum, Ingelbertum, ſuper quos ipſe reclamat: quatenus nunc coram nobis, & coram ſæpe dicto glorioſo rege, tam canonica cenſura, quamque humanæ legis ſancitu, inter vos, quidquid contra fas & jus factum fuerit, nihilo minus finiatur. Data *ut ſupra.*

CXVI. AD VVIBBODVM EPISCOPVM.

Commendat illius fidem. hortatur ut legatum mittat antequam cum Carolomanno in colloquium veniat, cui eum quoque intereſſe jubet.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Vvibbodo venerabili epiſcopo.

IN lectione literarum veſtrarum, & in relatu earum geruli hominis veſtri, vos devotiſſimos, A & ut ſemper, novi fidiſſimos; pro quibus vobis gratias agimus, & Deo auxiliante retribuemus. Interea monentes hortamur ut cœptum perficias, & antequam Carolomannum alloquamur, veſtrum legatum cum literis mittere ſatagas, & in colloquio ubi fueris, tua præſentia eſſe ſtudeat. Optamus ſanctitatem tuam in Chriſto bene valere, maxime in hoc. Data *ut ſupra.*

CXVII. AD CAROLVM REGEM.

Agit gratias de obſervantia erga Romanam eccleſiam. miratur quod ad ſe legatos non miſerit. rogat ut ante colloquium, quod cum Ludovico B rege habiturus eſt, aut ipſe veniat, aut legatos mittat.

Dilecto filio Carolo glorioſo regi.

QVOD pro pace & unitate ſanctarum Dei eccleſiarum, omniumque Chriſtianorum in priore epiſtola, quam veſtræ miſimus dilectioni, ſignificavimus, gloriæ nihilo minus veſtræ uberes gratiarum laudes rependimus: quia nos veſtra epiſtola valde lætificaſtis in hoc, quod dilectionem animi veſtri circa Romanam eccleſiam, ſicut veſtri parentes ac proavi habuerunt, habere ubertim ſignificatis; valde tamen miramur, cur ad nos C legatos veſtros non direxiſtis, ſicut precati ſumus. Quapropter quæſo fili cariſſime ut ad colloquium quod cum Ludovico rege Caroli imperatoris regis filio apud Trecas habituri ſumus, ſi poſſibilitas non obſiſtit, venire accelereris; vel ſi aliquo obſtaculo præpedimini, ut non optamus, ſtrenuos legatos nobis dirigite, per quos gloriæ veſtræ omnia ſecreta, quæ animo noſtro reſident, fidenter mandare valeamus, locum nobis ſimul nomine tenus deſignate, quo frui veſtro colloquio, & germani veſtri Ludovici glorioſi regis valeamus. Quoniam de hac terra nullo modo regrediemur, priuſquam, Deo auxiliante, percongrua & mutua vobiſcum miſceamus colloquia. Optamus gloriam D veſtram piis florere ſucceſſibus.

CXVIII. AD LVDOVICVM REGEM.

Ejuſdem argumenti.

Dilecto filio Hludovico glorioſo regi.

QVOD pro pace & unitate ſanctarum Dei eccleſiarum omniumque Chriſtianorum a Romana ſede in partes Galliæ venerimus, in epiſtola, quam gloriæ veſtræ miſimus, pleniſſime ſignificare ſtuduimus: neſcimus tamen quo tempore ad vos pervenit; & de eo, quare nobis non dedit dilectio veſtra reſponſum. Quapropter quæſo fili cariſſime, ad nos ut ad colloquium E quod cum Ludovico rege Caroli imperatoris filio apud Trecas habituri ſumus, ſi poſſibilitas non obſiſtat, venire acceleretis; vel ſi aliquo obſtaculo præpedimini, ut non optamus, ſtrenuos legatos nobis dirigite, per quos gloriæ veſtræ quæ animo noſtro reſident, fidenter mandare valeamus, locum nobis ſimul nomine tenus deſignate, quo frui veſtro colloquio, & germani veſtri Caroli glorioſi regis valeamus. Quoniam de hac terra nullo modo regrediemur, priuſquam, Deo auxiliante, percongrua & mutua vobiſcum miſceamus colloquia. Data *ut ſupra.*

CXIX. AD CAROLVM REGEM.

Arguit quod vocatus ad ſe non venerit, ſicut Ludovicus rex fecerat. monet ſub excommunicationis pœna, ut ſui regni finibus contentus nullam Boſoni moleſtiam exhibeat.

Dilecto Carolo glorioſo regi.

SERVANS fidem Francorum regibus, ſecundum prædeceſſorum meorum pontificium, multos & duros labores in mari & in terra pertuli; ab urbe & Romana ſede in Franciam veni. omnes vos legatorum tam viva voce, quam epiſtolis ſtudui convocare, ut pactum quod avi & patres veſtri ſanctæ Romanæ eccleſiæ jurejurando promiſerunt, adimplere contenderetis. Sed heu proh dolor! cuncti venire per inobedientiam neglexiſtis, præter Ludovicum regem divæ memoriæ Caroli imperatoris filium, cujus conſilio atque hortatu Boſonem glorioſum principem, per adoptionis gratiam filium meum effeci; ut ille in mundanis diſcurſibus, nos libere in his, quæ ad Deum pertinent, vacare valeamus. Quapropter contenti termino regni veſtri pacem & quietem habere ſtudete: quia modo, & deinceps excommunicamus omnes, qui contra prædictum filium noſtrum inſurgere tentaverint. Data *ut ſupra*.

CXX.

BERNARDI COMITIS EXCOMMVNICATIO.

BERNARDVM ſacrilegum, filium Bernardi & Belihildis, ſacrarum rerum eccleſiaſticarum pervaſorem, regiæque a Deo ordinatæ poteſtati contradictorem, a proprio archiepiſcopo Frotario, cui & civitatem, & omnia quæ habuit ſuſtulit, tertio vocatum, a noſtra autem apoſtolica auctoritate bis, & a regia ſublimitate ſemel revocatum, venire nolentem & in pertinacia ſua permanentem: qui etiam ab hominibus ſuis ſacramentum damnabile & damnandum, blanditiis & terroribus tyrannice contra divina & humana jura extorſit, a corpore & ſanguine domini noſtri Ieſu Chriſti alienum decernimus, & ab omni Chriſtianorum ſocietate ſeparamus, uſque dum ad condignam ſatisfactionem emendaturus accedat. Quod ſi nec hoc emendaverit, & ea quæ reus adeo communi judicio ſuorum fidelium abſtulit, violenter tenere, & fidelibus ſuis in hoc refragari tentaverit, anathematis vinculo ſancti Spiritus * innodamus. Quicumque autem ei contra hanc excommunicationem communicaverint, aut conſenſerint, nos prohibere non poſſumus, ut qui excommunicatis communicaverint, non pari excommunicationi ſubjaceant.

* *adde* auctoritate

CXXI. AD DIVERSOS EPISCOPOS.

Vt invaſores bonorum eccleſiæ Turonenſis cogant reddere, & nonas ac decimas ſolvere.

Reverendiſſimis & ſanctiſſimis Frotario archiepiſcopo Biturigenſi, & Anſelmo Lemovicenſi; Hecfrido Pictavenſi, Dodoni Andecavenſi, Rotberto Cenomanenſi, Hildeprando Sagienſi epiſcopis, nec non & aliis omnibus epiſcopis & comitibus, aliiſque perſonis illuſtribus, ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus, in quorum parochiis ſancti Mauricii Turonenſis eccleſiæ prædia eſſe videntur.

QVORVM omnium religioſitas, ſeu univerſorum pernoſcat fidelitas, quoniam narrante A Adelardo venerabili archiepiſcopo, pontificium noſtrum didicit, qualiter quidam, abſque legum omnium auctoritate, tam comites, quamque ſubditi eorum, ſancti Mauricii Turonenſis eccleſiæ res invaſas auſu temerario teneant. Vnde mandamus, noſtraque apoſtolica auctoritate expreſſe jubemus, ut eos invaſores primitus moneatis, ut ipſas res, omni occaſione remota, ipſi præfatæ eccleſiæ reddere ſatagant: & ſi ipſi forte audire noluerint, vos unanimes omnes, unoque conventu pro poſſe collecti, noſtra cenſura illos excommunicare debeatis, uſquequo ipſas res ab eis injuſte tentas reddant. Et ſi, quod non credimus, his cenſuris inobedientes fuerint, & ad ſatisfactionem venire diſtulerint, & juſtitiam de perpetratis B facere noluerint, ab omni Chriſtiana communione illos noſtra auctoritate judicate eſſe immunes. Inter hæc etiam illos monete, ut nonas & decimas, ſecundum antiquam conſuetudinem, quibus dare debent, poſtpoſitis illicitis occaſionibus, dare minime differant. Demum indicimus, ut omnes res præfatæ eccleſiæ ſancti Mauricii, quæ in veſtris exiſtunt parochiis, defendere ab omnibus inimicis debeatis: quoniam ſi aliter feceritis, & noſtræ cenſuræ non obedieritis, canonico ſancitu ferieminí.

CXXII. AD ARELATENSEM ET NARBONENSEM ARCHIEPISCOPOS.

C Vt cauſam inter Vceticenſem & Avenionenſem epiſcopos canonice definiant.

Roſtagno venerabili archiepiſcopo Arelatenſi, & Sigebodo Narbonenſi.

SANCTITATI veſtræ notum eſt, qualiter Valefredus Vcetienſis eccleſiæ epiſcopus ad ſynodum, quam Deo auctore apud Trecas celebravimus, reclamationis libellum obtulit ſuper Ractefredo Avenionenſe epiſcopo, quod ei quamdam villam ad ſuam ſedem, ſive parochiam, pertinentem abſtuliſſet. Sed quia Ractefredus, de quo querela erat, ſynodo defuit, idcirco fraternitati veſtræ apoſtolica auctoritate mandamus, ut coadunato numero epiſcoporum, eorum cauſam canonico judicio finiatis, D ita diſcutiendo & determinando tantæ præſumptionis invaſionem, ut nemo epiſcoporum veſtrorum contra canonica præcepta ulterius inſurgere ſine ſuo periculo tentet. Vos quoque præſentialiter cum veſtris iſtud determinate judicium. Capitula quædam vobis patrum auctoritate collecta mittimus, ſecundum quæ judicare abſque dilatione debeatis, ne quærendo aſſumatis laborem pro tali negotio. Optamus fraternitatem veſtram in Chriſto bene valere.

CXXIII.

E *EXCOMMVNICATIO HVGONIS ET EMMONIS.*

HVGONEM Lotharii regis quondam filium, non legitimum, ſed naturalem adulterina copula genitum, qui poſt præſtitum ſacramentum dilecto filio Ludovico regi Francorum mentitus eſſe videtur, & inquietare pacificum regnum prædicti regis: & Emmonem, Bernardi comitis germanum, complicem in exceſſibus, niſi intra dies xxx. ad prædictum ſeniorem ſuum redierint, & ab inquietudine regni reſipuerint, omni Chriſtiana communione privamus. Poſtmodum ſi perſeveraverint, ſciant ſe anathematis vinculis innodandos. Data &c.

CXXIV. AD EPISCOPOS BRITANIÆ.

Arguit eos, quod a Turonenſis archiepiſcopi juriſdiſctione ſe ſubſtraxerint, ejuſque bona invaſerint. pręcipit ut ei deinceps pareant, & delictorum ab illo veniam petant.

Mahen Dolenſi epiſcopo, nec non & omnibus epiſcopis Britannicis, ſeu univerſis ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus.

SANCTITATEM ſeu fidelitatem omnium noſſe volumus, quia dum Trecis ſynodum celebraremus, ſuggeſtione Adelardi archiepiſcopi conſacerdotis noſtri audivimus, quod vos matrem veſtram Turonenſem eccleſiam deſpicientes, ſecundum antiquam conſuetudinem illi obedire differtis, & privilegium a B. Petro apoſtolo illi ſupra vos conceſſum frangere conamini, debitumque honorem ipſi archiepiſcopo veſtro obſervare negligitis, & malum ſupra malum addentes, prędicto capiti veſtro prædia auferre non formidatis. Inter hæc etiam, & præfato antiſtite narrante, & aliis coepiſcopis ſimiliter conferentibus, audivimus ut vos non antiquo more a veſtro metropolitano conſecrati fuiſſetis, ſed expulſis legitimis epiſcopis de ſedibus, ſola potentia ducis veſtri alter ab altero conſecratus fuit. Quod mirati ſuimus, &, ſi ita eſt, tantum nefas delebimus, & vindictam, niſi ſatisfeceritis, nihilo minus dabimus: quia non paſtores, ſed invaſores fuiſſe cernimini. Quapropter monemus, apoſtolicaque auctoritate expreſſe pręcipimus, ut ad cor redeuntes ad matrem veſtram ſanctam Turonenſem eccleſiam revertamini, & ſecundum antiquam conſuetudinem illi obedire ſatagatis, & de perpetrato hactenus ipſi veſtro archiepiſcopo Adelardo miſericordiam quæratis, quatenus ſuper omnibus negligentiis apud ſummum arbitrum veniam habere poſſitis. Quoniam ſi aliter feceritis, canonica auctoritate eritis nihilo minus feriendi, & a noſtra communione modis omnibus alienandi, & omnis veſtra ordinatio a ſumma ſede apoſtolica ſcilicet reſpuenda. Data *ut ſupra.*

CXXV. AD LUDOVICUM BALBUM REGEM.

Boſonis comitis, & Agilmari epiſcopi, a quibus in Italiam deductus fuerat, ſtudium erga ſe operamque commendat.

Dilectiſſimo filio Ludovico glorioſiſſimo regi, divæ memoriæ Caroli imperatoris filio.

QUANTO vos amore diligimus, quantumque caritatis affectum erga vos tenemus, paucis explicare verbis minime poſſumus: hoc tamen gloriam excellentiæ veſtræ ſcire cupivimus, quod devotionem ardoremque caritatis, ſicut polliciti ſumus, erga vos indeficientem perpetuo retinemus. Interea millenas ſerenitati veſtræ de Boſone dilecto & communi filio ac fidele gratias referimus, qui tam prudenter communibus obtemperans juſſis, parere in omnibus ita nobis ſtuduit, ut etiam velut vere Chriſtianæ religionis cultor, animæ & vitæ ſuæ non pepercerit, ſed pro ſanctæ eccleſiæ & communi fidelitate ultro ſe morti tradere non dubitavit, & uſque Ticinum, annuente Deo, ſecurius nos perduxit. Quapropter, dilectiſſime fili, ac porphyretice rex, obſecramus excellentiæ veſtræ culmen, ut ſi res exegerit, ſicut nobis veſtra dignata eſt repromittere ſublimitas, ei adjutorium ad debellandos hoſtes noſtros virorum bellatorum adminiculum præbeatis: quoniam dignum eſt, ut ſoli omnes adjutorium præbeant qui ſolus pro cunctis deſudare non ceſſat. Præſentem itaque hujus latorem epiſtolæ, 1 Agilmarum venerabilem epiſcopum, excellentiæ veſtræ plurimum commendamus: quatenus idem, ſuaque eccleſia creſcat augmento perfectionis, qui in omnibus opportunitatibus noſtris nulli ſecundus extitit, & vobis fideliſſimum in cunctis, quæ cognoverit, veriſſime comprobavimus. Inter hæc epiſcopos, quos ſerenitas veſtra in noſtrum juſſit venire adjutorium ſcias præter Agilmarum nullum veniſſe. Quapropter regalis cenſura culminis veſtri ſua auctoritate compellat eos quantocius * hoſtiliter Romam venire, ut de cetero diſcant apoſtolico culmini & regali excellentiæ congruenter præbere obedientiam.

* *f.* ſynodaliter.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Agilmarum.*] Ex ſubſcriptionibus ſynodi Tricaſſinæ, atque ex præcepto Caroli Craſſi anno DCCCXCV. Arvernorum epiſcopum fuiſſe intelligimus.

CXXVI. AD ANSPERTUM ARCHIEPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

Increpat eum, quod ſibi auxilium non tulerit; & jam tertio monet ut ſibi Papiam certa die cum ſuis ſuffraganeis occurrat.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo confratri Anſperto venerabili archiepiſcopo Mediolanenſi.

QUANTUM benigna fraternitas veſtra ſanctæ ſedi apoſtolicæ concurrere, ac concordare debeat, prædeceſſor noſter beatus Gelaſius papa ad epiſcopos parvipendentes vexationem fratrum his verbis comminando ſcribit, dicens: Cur non compaſſi eſtis tantis fratribus veſtris? Cur non adiſtis imperatorem? Cur non poſuiſtis animam pro confratribus, quam præceptum habetis ponere pro grege vobis commiſſo? Cur non poſuiſtis vos pro domo Iſrael murum, ut ſtaretis, in prælis in diem domini? Quapropter tandem diſcuſſa negligentia ad priſtinum vos reformate certamen, fratribus auxilium concite ad ferendum. Hæc & horum ſimilia veſtram fraternitatem debuerant exempla provocare, & nobis pro totius ſanctæ Dei eccleſiæ ſtatu laborantibus non tantum inviti jam, ſed etiam ſponte concurrere debetis, ac debuiſtis. Sed jam, nunc poſt tertiam admonitionem nobis cum confratribus veſtris, & coepiſcopis ſtudete Papiam hac quinta feria proxima adveniente occurrere, zelum Dei, quem pro vobis omnibus patior, atque dolorem audientes, ut quod deinceps Deus omnipotens communi veſtro conſilio decreverit, facere valeamus. Nulla frater cariſſime animo veſtro dubietas inſideat, in mea fide, & in meo ſacerdotio credite; nil contra veſtram decentiam, atque honorem vobis aliquatenus opponetur; quia, quod non optamus, ſi hæc parvipendere tentaveritis, poſt tantam patientiam canonica eritis *.

* *f. deeſt* animadverſione caſtigandi, *vel aliquid hujuſmodi.*

CXXVII. AD EUMDEM.

Narrat labores pro eccleſia ſuſceptos. monet ut ſibi cum omnibus epiſcopis ſuis Papiam occurrat.

Reverendiſſimo

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo confratri Anſperto venerabili archiepiſcopo Mediolanenſi.

QVANTVM pro totius ſanctæ Dei eccleſiæ ſtatu, & pro cuncto grege dominico, pro quo omnipotens Deus proprio Filio ſuo non pepercit, ſed pro nobis omnibus tradidit illum, & Ioannes apoſtolus exhortans nos ait: [1. Ioan. 3.] *Quoniam ille pro nobis animam ſuam poſuit, & nos debemus pro fratribus animam ponere*, laborare, ac vigilare ſemper debemus, omnium veſtrum luce clarius novit pia fraternitas. Quapropter, quantum ex divina gratia in nobis fuit, & eſt, ex quo nos ſuperna miſeratio ſuæ eccleſiæ præfecit, animæ noſtræ nunquam dura pericula declinavimus; ſed die noctuque, æſtu & gelu exuſti, ne quid captum a beſtia aut dilaceratum domino oſtenderemus, marinos fluctus pertulimus pro omnium veſtrum liberatione atque ſalute. in Franciam quoque venientes, & regum filios partim viva voce, partim epiſtolis atque legatis allocuti ſumus omnes, id eſt utroſque Ludovicos, Carolomannum, & Carolum, acceptoque communi conſilio, uti Boſo glorioſus princeps comes eſſet itineris noſtri, donec, Chriſto opem ferente, reverteremur ad urbem. Et quia de ſtatu ſanctæ eccleſiæ ſunt quæ communiter tractare debemus, tuæ ſanctitati apoſtolica auctoritate mandamus cum cunctis ſuffraganeis tuis & coepiſcopis nobis Papiam ſecunda die poſt feſtum ſancti Andreæ, occurrere. Et quoniam probata fides omnium prædeceſſorum tuorum ſemper fuit erga Romanum pontificem, tua fraternitas omnimodis ſtudeat eorum in omnibus aſſequi veſtigia, quia, quod abſit, ſi aliter fuerit, vigor canonicus ſuper inobedientes remanere non poterit. Data *ut ſupra*.

CXXVIII. AD BERENGARIVM COMITEM.

Ejuſdem fere argumenti.

Dilecto filio Berengario glorioſo comiti, ſeu omnibus optimatibus Longobardorum regni ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus.

QVANTA & qualia Romana eccleſia, veſtra videlicet mater, hactenus ab impiiſſimis Chriſtianis paſſa eſt, & noſtris literis ſignificantibus, & rumore populi narrante jam audiſtis, & ut certius ſciatis, iterum ſignificamus. Ecce enim pro quibus & pro omnium veſtrum ſalute animæ noſtræ non parcentes, jam quia per terram pro prædictis perſecutoribus ad vos viciniores, ut res expetierat, venire nequivimus, marinum iter accepimus, & in Franciam ibimus, quærentes tranquillitatem, atque auxilium, ubi noſtri anteceſſores quæſiere pontifices. Miſimus enim omnibus regibus, id eſt Hludovico domni Caroli imperatoris filio, & Ludovico, & Carolo Ludovici regis filiis, ut cum ſuis epiſcopis ad nos venirent, & una nobiſcum ſuper his tractarent, ex quibus venit Hludovicus rex, & tantis malis perdolens, niſi infirmus eſſet, nobiſcum veniret. Iam quia pro infirmitate non potuit, dedit nobis hunc Boſonem principem ſibi ex omni parte conjunctum, qui me per inimicos ſanctæ Dei eccleſiæ ſalvum duceret. Ecce enim, auxiliante Deo, Papiam venimus: quapropter monentes mittimus & apoſtolica auctoritate hortantes jam tertio mandamus, ut præſentialiter ad nos cariſſimi, tamquam ad patrem venire debeatis, & ut alii veniant, alter alterum incitet, & has literas primo legens remit-

[A] tere aliis procuret: quatenus venientes una nobiſcum de ſtatu ſanctarum Dei eccleſiarum & quiete reipublicæ & noſtra veſtraque omnium ſalute ſynodum celebrantes, tractemus; in quibus dilectiſſimi filii, ne veſtra caritas tepeat, neve religioſitas inobediat, ſed compatiatur, ut oportet, ac doleat: [Apoc 3.] quia ſcriptum eſt, qualiter tepidus ſit jure vomendus, & qualiter per inobedientiam culpa, quæ non fuit, fit, & qualiter qui non compatitur, decreto pontificali feritur. Data *ut ſupra*.

CXXIX. AD LVDOVICVM REGEM.

[B] Miratur, quod filiabus Boſonis, pro quibus alias rogaverat, hereditatem jure debitam non reſtituerit; iterumque monet, ut ipſam hereditatem integram eis reſtituat.

Hludovico regi glorioſo glorioſi quondam regis Ludovici filio.

IAM enim magnitudinem veſtram fili cariſſime apoſtolicis monuimus literis, hortantes pro filiabus Boſonis dudum comitis & Ingeltrudis conjugis, quibus jure hereditas deferri omnium legum auctoritate conceditur, proprietates reddere ſtuderetis. Sed, ut cernimus, inauditi remanſimus: quod miramur, & mirantes dolemus, cum veſtra proles apoſtolicis cenſuris ſemper obediat, & præ omni- [C] bus regibus judicium faciat. Vt rex David cecinit, [Pſal. 98.] *honor regis judicium diligit*. Nonne legiſtis: [Pſal. 10.] *Quoniam juſtus dominus juſtitiam diligit, & æquitatem videt vultus ejus?* Ceterum reclamationem filiarum jam dicti Boſonis audivimus, ut ipſas, ipſius; matriſque earum proprietates, Ingeltrudis, alias vos teneatis, alias vero veſtris tenere quibus ipſa poſt judicium ſibi illatum ſine viri conſenſu dederit, tenere permittatis, quod nefas eſt, & contra omnium legum prorſus auctoritatem. Quid enim uxor ſine viri conſenſu agere poteſt? quanto magis hæc mœchans, quæ divino gladio, cenſente domno papa Nicolao prædeceſſore noſtro interiit? [Nicolaus in epiſt. 64. Regino l. 1. chronic.] & humano pro parte facto ſtupro, puniri debuerat? Nonne Ioannes papa Romanus, & Iuſtinianus inclytus imperator legem Romanam facientes, ſcripſerunt ita? Capitali crimine damnatorum bona non ad [D] lucrum præſidis, ſed cognatis punitorum reddi oportet. & alibi: Omnibus gradibus cognatorum in hereditate ſumenda præferendi ſunt filii. Vnde liquido patet, glorioſiſſime rex, ut nec vos, nec cognati eorum, niſi ipſæ filiæ quæ ſunt legitimæ: illos allodes habere debent; qui vero nati ſunt poſt crimen illarum, ſpurii ſunt, nec hereditare debent, ut præfatus papa, & imperator ſcripſerunt ita: Spurios ſuis injurioſos, ſatiſque acerbos, ac noſtris temporibus ſemper indignos eſſe dijudicamus. Quapropter, ut rogavimus, iterum iterumque rogamus, & hortantes monemus, ut harum reclamationes, harum & gemitus veſtra regia dignitas hauriat. Et pro apoſtolorum principum reverentia, a quibus petiere auxilium, & pro noſtro amore integriter [E] ipſas proprietates, quas vos allodes dicitis, reddat, & veſtros omni occaſione remota reddere faciatis. Data *ut ſupra*.

CXXX. AD SVPPONEM COMITEM.

Miratur eum ſibi, ut decebat, non occurriſſe. certiorem reddit de his quæ cum Ludovico rege egit. monet ut ad ſe veniat.

Dilecto

Dilecto filio Supponi illuſtri comiti.

CVR fili cariſſime nobis iter tua dilectio clauſerit, curque ut audiſtis nos in tuos honores veniſſe, obviam non concurreris, miramur, cum eam in omnibus noſtris negotiis curam geſſiſſe ſemper novimus: & ubi nos prope fuiſſe audieras, tuis univerſis poſtpoſitis feriis ad nos feſtinanter properaveras. Vnde cernimus quoniam iſtud non ex corde, ſed pro fidelitate tui ſenioris taliter feceris, quod ideo parcimus; ecce enim, ut audiſtis, & nos etiam vobis jam literis ſignificavimus, pro quibus in Galliæ partibus ſynodum celebravimus. Et Hludovicum glorioſum regem affati fuimus, qui nobis hunc Boſonem principem virum conſultiſſimum, ſibique ex omni parte conjunctum dedit, ut nos ſalvos ſine impedimento maledicti Lamberti in urbem mitteret, cum quo nos pacifice pro certo venimus. Ceterum monentes mittimus, & rogantes hortamur, quatenus veſtro de more relictis aliis omnibus curis, omnique occaſione remota, ad nos præſentialiter venias, incitans etiam alios, quibus apoſtolicas literas mittimus, ut & ipſi ſimiliter faciant. Quoniam, ſcit Deus, non ob aliud vos alloqui cupimus, niſi, ut ſanctarum Dei eccleſiarum ſtatum, & reipublicæ quietem una vobiſcum conſideremus. tamen ante alios venire ſatage, ut quidquid cum aliis fecerimus, tecum familiariter antea terminare queamus. Data *ut ſupra.*

CXXXI. AD BERENGARIVM COMITEM.

Berengarii caritatem erga Romanam eccleſiam commendat. ſignificat celebratam in Gallia ſynodum, ſeque incolumem reverſum. monet ut ad ſe venire feſtinet.

Dilecto filio Berengario illuſtri comiti.

RELATV nonnullorum audivimus, maxime hujus Vvidonis comitis noſtri conſiliarii, ut veſtra devotio caritatem, quam erga nos, noſtramque eccleſiam, veſtram videlicet matrem, ſemper habueras, magis magiſque adoleat: in quo gratias agimus, & ut proficias hortamur. Ecce enim audiſtis pro quibus in Galliæ partibus ſynodum celebravimus, & Hludovicum regem glorioſum affati fuimus, qui nobis hunc Boſonem principem virum conſultiſſimum, ſibique ex omni parte conjunctum dedit, ut nos, auxiliante Deo, ſalvos ſine impedimento Lamberti maledicti, & a ſancta Dei eccleſia anathematizati, in urbem Romam mitteret, cum quo nos pacifice pro certo venimus. Ceterum monentes mittimus, & rogantes hortamur relictis aliis omnibus curis ad nos præſentialiter venire ſatagas. Quoniam, ſcit Deus, non ob aliud vos alloqui cupimus, niſi ut ſanctarum Dei eccleſiarum ſtatum, & quietem reipublicæ cum honore una vobiſcum tractemus. Data *ut ſupra.*

CXXXII. AD HVGONEM.

Monet ut diſſenſionem inter Abbonem & alios ortam ſedet.

Hugoni abbati nobili, ſpectabili proſapia genito.

QVIA multum vos diligimus, ideoque congratulor, animæ veſtræ proſpicimus, commonere curamus, * .... quoque, quæ inter Abbonis epiſcopi parentes, & Rotbertum, atque Ro-

* ſ. diſſenſionem

A clinum exorta eſt * .... regali potius * quam vindicta corrigatur; quoniam malum ſemel neceſſitate patratum, non debet ſecundum neceſſitudinem expiari ad delictum, ſed miſericordius remitti ad veniam agat veſtra glorioſa nobilitas, ut decet tantæ naturæ decentiam. Data *ut ſupra.*

* ſ. ut
* ſ. clementia

CXXXIII. AD RAVENNATES.

Iubet ut civitatem contra Lambertum viriliter defendant.

Omnibus judicibus & ducibus ſeu populi Ravennæ commorantibus fidelibus noſtris.

INDVSTRIAM ſeu omnium fidelitatem noſſe volumus, quoniam relatu quorumdam audivimus, ut Ioannes diaconus chartularius deviet, & B francos Lamberti contra electionem noſtram conducat: unde mittimus apoſtolicaque auctoritate jubemus, ut omnes unanimes unaque fidelitate ſtare debeatis, ipſam civitatem, ita ut nullus, qui vobiſcum non ſtat *, francos, ibi conduci Lamberti intus permittat ingredi, nec ipſe Lambertus ibi quoquomodo acceſſus habeat, nec ſuus homo ibi intrare poſſit: ita in his agite, ſicut Dei noſtram gratiam habere cupitis, quoniam qui aliter fecerit, & noſtram iram habebit, & mille byzanteos palatio noſtro componet. Data *ut ſupra.*

* ſ. francos ibi cum duce Lamberta, &c.

CXXXIV. AD ROMANVM ELECTVM C ARCHIEPISCOPVM RAVENNATEM.

Lætatur eum Ravennatem archiepiſcopum electum. jubet ne quidquam electionis cauſa ulli promittat: & epiſtolam ſuam Leoni, & Romanis ſcriptam afferendam curet, eorumque reſponſum ad ſe dirigat. res Ioannis & Deuſdedit ducum reſtituat.

Romano Levitæ egregio a Ravennatibus fidelibus noſtris electo.

LITERARVM tuarum, fili cariſſime, ſerie recepta & lecta, ubi Ioannem Ravennatem archiepiſcopum obiiſſe audivimus, valde doluimus, & ut pro eo oretis cum veſtris, hortamur. Veſtra videlicet electione unanimiter facta gaudemus, D & quia nos viſitando miſiſti, ſignificans ſanitatem noſtrorum fidelium, tuamque devotionem demonſtrans, gratias agimus. Ceterum monentes indicimus, ut jam qui annuente paſtore ſummo, ad tale opus electus es, quo paſtor fias, vigiles in eadem eccleſia, labores, nullique majori minorique tam concivibus, quamque aliis quibuſcumque perſonis aliquod promiſſum facias, quoniam Simoniacum eſt, & hoc nobis nequaquam celabitur; quod ſi feceris, per apoſtolos obteſtantes, te minime benedicemus. Inter hæc volumus, ut iſtam epiſtolam Leoni venerabili miſſo epiſcopo & apocriſiario, E ceteris Romanis tranſmiſſam, ipſis præſentialiter per veſtrum legatum tranſmittatis, eumdemque revertentem, ſi potes ſaltim, aut alium cum illorum epiſtolis ad nos * dilecte, remitte, qui noſtrum adventum certum jam vobis renuntiare poterit. Igitur etiam cupimus, ut pro amore horum noſtrorum fidelium, noſtrorumque conſiliariorum Deuſdedit videlicet, & Ioannis glorioſorum ducum res pro poſſe, & homines ſalvetis, & defendatis, occupatas hactenus integriter reddatis: quatenus cujus utuntur ſervitio, ei convenit, ut fruantur defenſionis auxilio. Data *ut ſupra.*

* ſ. directis

CXXXV.

CXXXV. AD THEODORICVM ET ISAAC EPISCOPOS.

Præcipit ut excommunicent eos qui Vviperto comiti filium eripuerant, & regionem illam populabantur.

Reverendiſſimus & ſanctiſſimus Theodorico archiepiſcopo, & Iſaac epiſcopo.

NOVERIT veſtra religioſitas, quia Vvipertus comes reclamans pontificio noſtro retulit, quod quidam ſui homines malefactores ſuum filium ſuſtulerint, & cum eo terram prædaveriot. Quapropter dirigimus, ut noſtra apoſtolica auctoritate illos excommuniceris, quo relictis talibus deprædationibus ad patrem & ſeniorem redeant, & pacifice vivant. Data *ut ſupra.*

CXXXVI. AD HVGONEM COMITEM.

Monet ut quoſdam facinoroſos puniat.

Hugoni glorioſo comiti.

REFERENTE videlicet hoc viro nomine .: audivimus, quod veſtri homines, maxime Conterius ſuos equos tollentes ſuas manſiones prædaſſent. Quapropter hortantes monemus, ut pro apoſtolorum reverentia, & noſtro amore quam petit juſtitiam illi facere ſatagatis. Ita agat in hoc veſtra nobilitas, ut acturam credidimus, ut & ipſi maleſactores noſtri excommunicentur, quia nos tale nefas, ut non ulciſcatur, demittere nequimus. Data *ut ſupra.*

CXXXVII. AD HVGONEM, THEODERICVM, ET BERNAROVM COMITES.

Vt amicitiæ caritatiſque fœdus cum Boſone ictum ſervent.

Hugoni, Theoderico, & Bernardo, illuſtriſſimus regni Francorum.

FRETVS veſtra ingenuiſſima nobilitate, atque obedientia, quam propter Deum nobis condigne debetis, dilectiſſimom filium noſtrum Boſonem, veſtrum unanimem fratrem & amiciſſimum, ut inſolubile vinculum caritatis, fœduſque amicitiæ, quod coram Deo viciſſim colligaſtis, moneo, hortor, nulla hominum male loquentium lingua, nullo cujuſlibet fraudis ingenio, vel in modico quoquomodo poſſit avelli: ſed domino auxiliante dilecti filii noſtri Hludovici regis animum erga eum immobilem & tranquillum ſemper ſerveris, & omnia ſua ſalva atque pacifica conſervare. quoniam pro his ab omnipotente Deo, & beato Petro apoſtolo, futuræ vitæ mercedem, & a nobis & ab illo fideliſſimas amicitiarum recipietis ſine dubio retributiones. Data *ut ſupra.*

CXXXVIII. AD VVLGARIVM MONACHVM.

Vt Vviperto epiſcopo obediat, qui eum per dimiſſoriam acquiſivit.

Vulgario monacho.

DENIQVE Trecis poſiti per noſmetipſos cognovimus, qualiter Vvipertus epiſcopus, devotus filius noſter, te a proprio epiſcopo, atque abbate, per dimiſſoriam acquiſivit, tua potius interveniente petitione. Quapropter convenit tibi ex die illo, & deinceps, tanquam proprio obedire; eumque ut proprium paſtorem ſequi non prætermittas. quia, quod non optamus, ſi aliter feceris, vinculum excommunicationis ſuper te rationabiliter extendemus. Data *ut ſupra.*

CXXXIX. AD CLERVM MEDIOLANENSEM.

Præcipit ut quoties epiſcopus Ticinenſis eos ad ſynodum vocaverit, accedant.

Omnibus ſanctiſſimis & reverendiſſimis confratribus & coepiſcopis, tam Mediolanenſi archiepiſcopo cum ſuis ſuffraganeis, quam Ravennati nihilo minus cum ſuffraganeis ſuis.

SCRIPTVM etenim eſt: *Deus qui glorificatur in* Pſal. 81.
conſilio ſanctorum. & in evangelio: *Vbi duo vel* Prov. 18.
tres congregati fuerint in nomine meo, in medio eorum ſum. & item: *Si frater fratrem adjuverit, ambo conſola-* Matth. 18.
buntur. His auctoritatibus fulti, veſtræ omnium ſanctitati mandamus, & apoſtolica auctoritate jubemus, ut quoties vos confrater & coepiſcopus noſter Ioannes Ticinenſis, & poſt eum ſui ſucceſſores, veſtroſque vocaverint, pro emergentibus quæſtionibus eximendis, continuo beato Petro apoſtolo obedientiam exhibentes, ſimul convenire non differatis: quatenus redemptoris noſtri gratia diſcuſſis animoſitatibus, vitiiſque purgatis, in tranquillitate pacis eccleſia conſtituta, glorificetur Deus per Ieſum Chriſtum dominum noſtrum. Sacerdotum, Levitarumque judicia, quandocumque neceſſe fuerit, cum prædicto epiſcopo, tamquam proprii epiſcopi decernite, ac diffinite freti noſtra omnimodis apoſtolica auctoritate: quia onera noſtra vobiſcum partiendo reliqua tolerabilius ſufferre valebimus. Optamus ſanctitatem veſtram in Chriſto bene valere. Data *ut ſupra.*

CXL. AD IOANNEM EPISCOPVM TICINENSEM.

Raptores uxoris cujuſdam Ragiberti excommunicari jubet.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo confratri noſtro Ioanni venerabili epiſcopo Ticinenſi.

DENIQVE Ragibertus quidam nomine, Iudex cognomento, coram nobis veniens queſtus eſt ſuper Gotfredum filium Ioannis comitis palatii, & Helbertum ſubdiaconem, atque Heribaldum notarium filium Garibaldi, eo quod legaliter ſibi filii ſui nuptam Gauſildam nomine contra canonum, & legum auctoritatem, per vim & per forciam abſtulerunt, calcato illo præcepto, quo dominus ait: *Quod Deus conjunxit, homo non ſeparet.* Matth. 19.
Quapropter apoſtolica adhortatione zelum tui ſacerdotii ad hortamen caritas Dei accendat, & quaſi tuba exalta vocem tuam, & iniquis iniquitatem ſuam annuntiare non ceſſes, ne ſanguis eorum de manibus tuis requiratur. Prædictoſque tranſgreſſores omni Chriſtiana communione privare non differas, donec legaliter emendent quod nequiter perpetrare auſi ſunt. Quod ſi te audire neglexerint, perpetuo eos anathema eſſe decernimus. Data *ut ſupra.*

CXLI. AD IOANNEM EPISCOPVM PAPIÆ.

Vt ſibi Taurinum obviam veniat, & epiſtolas a ſe ſcriptas quibuſdam epiſcopis dirigat, ut ipſi ad concilium accedant.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Ioanni Papiæ epiſcopo.

SANCTITATI tuæ notum fieri volumus, quod nunc Taurinenſi in civitate conſiſtimus.

G Ceterum

Ceremm dirigimus, ut continuo omni occaſione poſtpoſita nobis venire ne differas obviam. Vide ne ab alicujus decipiatis inſtinctu ſortaſſe, quæ minime credimus, pro parte Mediolanenſis archiepiſcopi, quoniam ſpecialiter noſter es, & manualis. Et quia de nullius niſi noſtra ditione conſiſtis * ut epiſtolam quam ſuffraganeis epiſcopis Ravennatis eccleſiæ, Paulo Placentinæ, & item Paulo Regienſi, atque Liudoino Mutinenſi, cum celeritate mittere procureris, ut ſtatuto die Papiam veniant: quatenus de ſanctarum item Dei eccleſiarum & communi, atque univerſali ſalute tractare valeamus. Data *ut ſupra.*

* *deeſt, jubeo vel quod hujuſmodi.*

CXLII. AD VVIBBODVM, PAVLVM, ET PAVLVM AC LIVDOINVM EPISCOPOS.

Iubet ut Papiam ad ſynodum accedant.

Reverendiſſimis & ſanctiſſimis Vvibbodo venerabili epiſcopo Parmenſi, & Paulo Placentino, & Paulo Regienſi, & Liudoino Mutinenſi epiſcopis.

SANCTITATEM veſtram ſcire cupimus, quoniam octavo Kalendas Decembris Taurinum venimus, inde, Deo duce, Papiam veniemus, & ibi ſynodum pro ſtatu Dei eccleſiarum celebrabimus. Quapropter mittimus apoſtolicaque auctoritate expreſſe jubemus, ut quarto nonas Decembris, ibi omni occaſione remota, ad ſynodum eſſe debeatis. Et qui primo hanc epiſtolam legerit, alio ſub omni feſtinatione tranſmittat. Videte ne aliter faciatis: quoniam ſi aliter feceritis, canonico ſeriemini vigore. Data *ut ſupra.*

CXLIII. AD OMNES FIDELES.

Præcipit ne quiſpiam monaſterio ſancti Augentii quidquam detrimenti afferat.

Omnibus fidelibus eccleſiæ.

SOLICITVDINEM omnium eccleſiarum nos habere oportet, & ſingulorum cauſas æquitatis judicio allevare; quapropter, cum de omnibus agere hæc eadem convenit, præcipimus atque præſenti decreto ſancimus, ut de abbatia ſancti Augentii, quam divæ memoriæ Carolus imperator fideli ſuo, & filio eccleſiæ noſtræ ante jure beneficiario tribuit, nullus de ipſis rebus aliquid injuſte auferre præſumat: nec prædicto epiſcopo, & monachis ipſius loci aliquam in diſtrahendo illicite inferre moleſtiam. Quod ſi quis ab hinc agere præſumpſerit, ſeparetur a communione fidelium eccleſiæ: quod ſi pertinaciter perſtiterit, & emendare noluerit, judicio ſancti Spiritus anathematis vinculo feriatur. Data *ut ſupra.*

CXLIV. AD EPISCOPOS IN REGNO LVDOVICI CONSTITVTOS.

Reſcribit de indulgentia eorum qui contra Paganos pugnantes occubuerant.

Omnibus reverendiſſimis & ſanctiſſimis venerabilibus coepiſcopis per totum regnum cariſſimi filii mei Hludovici.

QVIA veneranda fraternitas veſtra modeſta interrogatione ſciſcitans quæſivit, utrum hi, qui pro defenſione ſanctæ Dei eccleſiæ, & pro ſtatu Chriſtianæ religionis ac reipublicæ in bello nuper ceciderunt, aut de reliquo pro ea re caſuri ſunt, indulgentiam poſſint conſequi delictorum, audenter Chriſti Dei noſtri pietate reſpondemus, quoniam illi, qui cum pietate Chriſtianæ religionis in belli certamine cadunt, requies eos æternæ vitæ ſuſcipiet, contra Paganos atque infideles ſtrenue dimicantes, eo quod dominus per prophetam dignatus eſt dicere: *Peccator quacumque hora converſus fuerit, omnium iniquitatum illius non recordabor amplius.* (Ezech. 18.) & venerabilis ille latro in una confeſſionis voce de cruce meruit paradiſum. (Luc. 23.) Manaſſes quoque impuriſſimus quondam rex captus, carcerique arctiſſimo religatus, ibi pœnitentiam agens, cum perfectione indulgentiæ, etiam regni priſtini, propter domini miſericordiam, quia immenſa eſt circa genus humanum, adeptus eſt ſolium: (2. Paral. 33.) noſtra præfatos mediocritate, interceſſione beati Petri apoſtoli, cujus poteſtas ligandi atque ſolvendi eſt in cælo & in terra, quantum fas eſt, abſolvimus, precibuſque illos domino commendamus. Optamus fraternitatem veſtram in Chriſto bene valere. Data *ut ſupra.*

CXLV. AD VVIFREDVM EPISCOPVM VENCIENSEM.

Epiſcopum, qui cum excommunicatis communicarat, miſſarum celebratione prohibet.

Vvifredo venerabili epiſcopo ſanctæ Vencienſis eccleſiæ.

AVCTORITATE domini noſtri Ieſu Chriſti, & ſancti Petri apoſtolorum principis, noſtrique apoſtolatus, quia cum excommunicatis communicaſti, ut literæ meæ manifeſtant, omni te miſſarum celebratione privamus, donec in noſtram cum eiſdem hominibus occurras præſentiam: & ſi, quod non optamus, amplius præſumptor extiteris, denuntiamus te omni ſacerdotio fore nudatum. Data *ut ſupra.*

CXLVI. AD ODONEM EPISCOPVM BELLOVACENSEM.

Decernit impuberes, qui alium occiderant, poſt peractam pœnitentiam ordinari poſſe.

Hodoni venerabili epiſcopo Belvacenſi.

RELATV didicimus quorumdam monachorum ſancti Dionyſii cœnobii, quod quibuſdam pueris impuberi adhuc ætate inter ſe rixantibus, hominum illorum inſtigatione unus ex illis eſt interemptus. Quapropter mandamus, ut ſi inculpabiles poſt peractam pœnitentiam legitimi vigoris ſecundum canones reperti fuerint, gradatim ad eccleſiaſticos ordines eos provehere non differas, ſervatis in omnibus patrum regulis, & canonum inſtitutis. Data *ut ſupra.*

CXLVII. AD AIMARVM ET VVIDONEM EPISCOPOS.

Vt Roſtagni uxorem ad ſe venire jubeant, illiuſque adjutores, niſi reſipuerint, communione privent.

Aimaro & Vvidoni reverendiſſimis epiſcopis.

HORTAMVR ſanctitatis veſtræ fraternitatem, ſacerdotalemque zelum veſtri vigoris apoſtolica auctoritate incitamus; Bertildi Roſtagni illuſtris viri conjugi, quæ ſpreto Dei timore, ac lege tori, fugabunda per veſtras parochias incedens, multoties ab epiſcopis & ſynodo vocata, ſurda aure venire diſtulit, omnem neceſſitatem imponite veniendi coram noſtra præſentia, ut ejus cauſa legaliter finem accipiat. Illiuſque in tam perverſo opere adjutoribus aditum atque communionem totius ſanctæ eccleſiæ tamdiu intercludite, donec ab omni ſe ſequeſtrent prædictæ Bertildis conſortio.

Inter

Inter quos Achetium mœchum eumque conſortio privare, veſtroque zelo percutite. Quæſo, moneo, hortor, fratres cariſſimi, citiſſime amplectendam exhibete præſentiam. iterum iterumque jubemus, omni poſtpoſita occaſione ad nos feſtinanter venite: quatenus Chriſto domino miſerante, in hoc & aliis negotiis, communi conſilio terminum ſalubriter imponere valeamus. Data *ut ſupra*.

CXLVIII. AD VVALAM EPISCOPUM METENSEM.

Ne cogatur ſponſus uxorem ducere ab alio corruptam.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Vvaleno venerabili epiſcopo Metenſi.

PRÆSENTIUM portitor literarum, Alpertus nomine, lacrymabiliter coram nobis veniens queſtus eſt deſponſam ſuam, nomine Vvalatam, adhuc in parentum domo manentem, adulterino concubitu a preſbytero quodam prægnantem repertam. Quæ confeſſa de crimine, libenter ab eo ſe vult diſſociare: ſed tua fraternitas pro quadam parentelæ affinitate, coacte eum cogit eamdem ſumere in conjugium, contra regulas patrum, atque inſtitutionem. Quapropter, ſi ita eſt, requiſitis ſuper his legum & canonum inſtitutis, quid de talibus præcipiant promulgare abſque perſonarum acceptione. Data *ut ſupra*.

CXLIX. AD IOANNEM EPISCOPUM TICINENSEM.

Vt cum quodam, qui pœnitentiam quinquennio egerat, remiſſius agat.

Ioanni venerabili epiſcopo Ticinenſi.

LATOR præſentium coram nobis veniens dicit, ſe a prædeceſſore veſtro Liuttefredo venerabili epiſcopo, quinquennio exacto jam anno, pœnitentiæ fuiſſe ſubmiſſum, pro quodam, eo quod interfuit, fure a femina interempto: qua de re veſtra fraternitas ſolerter proſpiciat. Et, ſi ita eſt ut hic aſſerit, propter domini miſericordiam, quoniam magna eſt, cum eodem conſultius agat, & prout ordo cauſæ dictaverit, frenum canonici vigoris remittite. Vel ſi quidquam, quod non optamus, impoſſibile perpenſum fuerit; id noſtro judicio veſtra fraternitas ſtudeat lenitate ſpiritus reſervare. Data *ut ſupra*.

CL. AD AGINULFUM EPISCOPUM GABALITANUM.

Vt præſentium latoribus ablata reſtituenda curet.

Ioannes Aginulfo venerabili epiſcopo Gebaldanenſi.

PRÆSENTIUM latores queſti ſunt ab hac ſede plebem ſuam eiſdem ſublatam. Quapropter apoſtolica auctoritate tuæ fraternitati præcipimus, ut inquiſita rei veritate, quod juſtum eſt, unicuique reddere ſacerdotali ſolicitudine perveſtiget: & quæ ipſe diffinire non poteris, [referre ad nos] modis omnibus non prætermittas.

CLI. AD BISUNTINENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Significat ſe Fulcardum, ejuſque conjugem ab excommunicatione abſolviſſe.

Theodorico venerabili epiſcopo Biſuntinenſi.

NOTUM ſit ſanctitati veſtræ, quia Fulcardum, & Betelindam uxorem ejuſdem, ab excommunicationis vinculo abſolvimus, donec cannnica regula exacte reperiamus judicium. Unde a vobis in communionem eos recipi mandamus. Optamus fraternitatem veſtram bene valere. Data *ut ſupra*.

CLII. AD OMNES EPISCOPOS.

Monet ut ſua Inſtituta obſervent, juſteque judicent.

Allocutio pontificis & exhortatio ad omnes epiſcopos.

ECCE ſanctiſſimi ſacerdotes præmiſſis precibus fraternitatem veſtram cum pia exhortatione convenio, & per divinum nomen obteſtor, ut ea quæ a nobis de Deo, & de ſacris ordinibus, vel ſanctis moribus fuerint dicta, cum omni pietate ſuſcipiatis, & cum ſumma reverentia perficere intendatis. Quod ſi forſitan aliquis veſtrum aliter quam dicta fuerint, ſenſerit, ſine aliquo ſcrupulo contentionis in noſtrorum omnium copulatione, ea ipſa de quibus dubitaverit, conferenda reducat; qualiter, Deo auxiliante, aut doceri poſſit, aut doceat. Deinde ſimul vos obteſtatione conjuro, vel obſecro, ut nullus veſtrum in judicando, aut perſonam accipiat, aut quolibet favore, vel munere pulſatus, a juſto judicio ſcienter avertatur aut diſcedat: ſed tota pietate eum, qui cœtui noſtro ſe judicandum intulerit, retractare. Ut nec diſcordans contentio ad ſubverſionem juſtitiæ inter nos locum inveniat; nec in perquirenda æquitate vigor veſtri ordinis vel ſolicitudo tepeſcat. Data *ut ſupra*.

CLIII. AD ROMANUM ARCHIEPISCOPUM RAVENNATEM.

Præcipit ut Romam ad ſynodum cum ſuffraganeis accedat.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo confratri noſtro Romano archiepiſcopo ſanctæ Ravennatis eccleſiæ.

CANONICIS ſanctorum patrum jubentibus regulis bis per annum concilia epiſcoporum eſſe omnimodis celebranda; nos ob id pro multiplicibus eccleſiarum Dei utilitatibus, & neceſſitatibus, ſynodum octavo Kalendar Maias, domino annuente celebrare cupimus. Ideo jubemus dilectioni veſtræ, ut omni mora poſtpoſita, vos cum omnibus ſuffraganeis veſtris epiſcopis prædicto tempore Romam venire ſtudeatis: quatenus eamdem ſynodum nobiſcum æqualiter celebretis, ac de communi ſalute conſideretis. Data III. Nonas Martias.

Nicæni concilii cap. 5. ſynodus bis in anno celebranda.

CLIV. AD EUMDEM.

Vt Luponem preſbyterum in Sarſennati eccleſia epiſcopum ordinet.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo confratri noſtro Romano archiepiſcopo ſanctæ Ravennatis eccleſiæ.

RELATIONE quorumdam comperimus, quod eum, quem vobis ordinandum epiſcopum ſanctæ Sarſenati eccleſiæ Luponem videlicet venerabilem preſbyterum, * poſtpoſito noſtræ voluntatis, & juſſionis mandato conſecrare poſtponatis; ſed alium pro eo cupiatis nihilo minus ordinare: quod ſane, ſi verum eſt, valde miramur, vos a ſponſione, quam nobis polliciti eſtis, quolibet modo, vel occaſione velle retrahere. Unde more paterno dile-

* ſ. deeſt mandavimus,

dilectionem veſtram his noſtris apoſtolicis monemus, hortamur, atque jubemus apicibus, ut veſtræ promiſſionis memores, præfatum Luponem presbyterum, ſicut vobis commiſimus, continuo, ac præſentialiter jam dictæ eccleſiæ antiſtitem ordinationis initio vos a noſtræ voluntatis decreto ſubtrahere cognoverimus; canonicis correctionibus, velut inobedientem corripere nullatenus prætermittemus.

CLV. AD ANSPERTUM ARCHIEPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

Ut Romam ad ſynodum celebrandam cum ſuffraganeis accedat, ubi de imperatoris electione agetur. jubet, ne quemquam regem excipiat, antequam ipſe imperatorem elegerit. niſi paruerit, eum excommunicat.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Anſperto archiepiſcopo ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ.

QUANTÆ neceſſitatis aſſidue ſuſtinuerimus incommoda, quantæque perturbationis nunc uſque paſſi ſimus, & quotidie patiamur adverſa, fraternitatem veſtram noſſe luce clarius non ignoramus. pro quibus nimirum malis ſedi apoſtolicæ ab inimicis nequiter illatis, per procellas & periculoſa maris itinera ire, & defenſionis auxilium nos quæſiſſe mecum pariter ſcitis. Sed quia humanum præſentialiter ſubſidium non reperimus, divinum ut potius quæramus, communique voto ut a domino flagitemus, frater mi, neceſſe eſt. Propter quod fraternum ſanctitatis veſtræ collegium his noſtris apoſtolicis literis more præceſſorum noſtrorum vocamus, & in conſortium noſtræ ſolicitudinis apoſtolica dumtaxat auctoritate aſciſcimus; & quaſi membrum capiti ſuo adhærens ad Kalendas Maias hujus duodecimæ indictionis ad ſynodum, auxiliante domino, nobiſcum celebraturos cum omnibus ſuffraganeis veſtris epiſcopis Romam venire jubemus, ut ſuperna gratia freti, ea quæ neceſſario ſunt amputanda eccleſiaſtico reſecemus mucrone: & quæ utiliter ſunt ſtatuenda, communi, Deo propitio, ſtatuamus decreto; ne per veſtram abſentiam, atque deſidiam regnum hoc amplius in perturbatione perſiſtat, & fiat ſcandalum pejus priore. Et quia Carolomannus corporis, ſicut audivimus, incommoditate gravatus, regnum retinere jam nequit, ut de novi * regis omnes pariter conſideremus; vos prædicto adeſſe tempore valde oportet: & ideo antea nullum abſque noſtro conſenſu regem debetis recipere. Nam ipſe, qui a nobis eſt ordinandus in imperium, a nobis primum, atque potiſſimum debet eſſe vocatus atque electus; quoniam & nos una cum veſtra fraternitate cupimus pertractare & de hoc, & quo tenore vel ordine communes cauſas, & utilitates eccleſiarum Dei nobis commiſſarum ordinemus & jure canonico ſtatuamus: quatenus tantorum malorum onera, quæ ſuſtinemus, procul abjicere, & leve jugum Chriſti lætis ut condecet poſſimus cervicibus ferre. Quapropter nullam in veniendo excuſationem habeatis, ſed alacri mente occurrere, & ad jam dictam ſynodum venire procuretis, quam ſane & canonica ſanctorum patrum regula bis in anno fieri jubet, & inſtantis temporis neceſſitas magna compellit. Nos enim pacto vos affectu diligentes pro communi utilitate vocamus, quamvis jam tertio jampridem dilectio veſtra vocata ad ſynodum venire contempſerit. Pro quo dignam debueratis correctionis ſuſtinere cenſuram, cum a ſede apoſtolica vobis ſemper fuiſſet collatum præſidium, & vos nullum in quibus oportebat ſtuderetis præbere ſolatium: nunc autem, ſi ad eamdem ſynodum venire contempſeritis, ſcitote canonicam a nobis in vos velut inobedientes promulgari ſententiam.

* *f.* deest electione Imperator a ſummo pontifice eligitur.

CLVI. AD GAIDERIM PRINCIPEM BENEVENTANUM.

Conſolatur eum de damnis ab Agarenis illatis. auxilium pollicetur, ſeque in ejus partes venturum.

Dilecto filio Gaideri glorioſo principi Beneventanorum.

EPISTOLAS ſane a veſtra dilectione tranſmiſſas cum parte gratulationis, fateor etiam & mœroris accepi; quantoque in eis gaudens exultavi veſtram devotionem intimo mentis affectu circa obſequium ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli compertam, tanto nihilo minus triſte paſtorali ſolicitudine tuli, preſſuris, atque Agarenorum deprædationibus terræ veſtræ auditis: quapropter cum vaſe electionis compellor dicere, & lacrymabiliter exclamare: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? quis ſcandalizatur & ego non uror?* ſed inter hæc meminiſſe debemus illius qui ait: *In mundo preſſuram habebitis, ſed confidite, quoniam ego vici mundum:* & apoſtolus: *Major eſt qui in nobis eſt, quam qui contra nos eſt.* Quocirca, dilectiſſime fili, hortor, admoneo, apoſtolica auctoritate ſuadeo, interim patienter domini miſericordiam deprecando continuis obſecrationibus malorum ſufferre gravamina. Quoniam nos, Chriſto opitulante, ad patriæ veſtræ liberationem pro virium facultate tantum præ ceteris mortalibus habebitis adjutorem enixius, quantum attentius compatimur. quod rebus ipſis præſentialiter * ſub redderemus, niſi in itinere penitus hoc tempore equorum pabula defeciſſent, quibus ſtatim greſſus movere in veniendo prohibemur. Sed redemptoris noſtri gratia duce, peracta ſolennitate paſchali, venire ad veſtras partes accelerabimus; & una vobiſcum poſiti, quidquid conſilii, quidquid ſolatii, atque adjutorii pro Chriſtiani populi liberatione adinvenire poterimus, libentiſſime procurabimus. Optamus gloriam culminis veſtri in Chriſto ſemper bene valere. Data *ut ſupra.*

2. Cor. 11.
Joan. 16.
1. Joan. 4.
* f. abundas.

CLVII. AD AIONEM EPISCOPUM.

Commendat ejus erga ſe obſervantiam. certiorem eum de ſua incolumitate reddit, tum conſolatur de obitu fratris.

Reverentiſſimo & ſanctiſſimo confratri noſtro Aioni venerabili epiſcopo.

QUOD veneranda fraternitas tua pro ſanctarum Dei eccleſiarum ſublevatione longe ab urbe aliquamdiu noſtram abſentiam benigna animi compaſſione condoluit, viſcera mentis ſuæ repleta Chriſti caritate patenter oſtendit, & debitam, imo mutuam dilectionem ſanctis Dei apoſtolis per nos condigne ſtuduit conſervare, a quibus procul dubio meritorum retributionem in finem recipiet. Soſpitatem, quam in nobis veſtra ſitibunde atque ardenter requirit fraternitas, domino donante, eam parte corporis aliquatenus habere videmur; ſed inter tot fluctus mundi, tantaſque undarum procellas, quæ ſalus iſtius vitæ poteſt eſſe ſaltem ad momentum tranquilla? præſertim morte veſtri germani

germani audita, veſtris filiorumque cariſſimorum tam crebris tribulationum anguſtiis. Sed inter hæc nos convenit toto conamine mentis ad illam patriæ cæleſtis vitam corda ſuſtollere, in qua pax ſemper ineſt, & vera ſecuritas: quoniam *quamdiu*
2. Cor. 5. *ſumus in corpore*, juxta apoſtolum, *peregrinamur a domino*, vobis veſtræque patriæ, ſecundum officium a Deo nobis collati miniſterii, pro virium poſſibilitate inhianter cupimus impertiri ſolatium. Data *ut ſupra*.

CLVIII. AD DAFERIVM COMITEM.

Conſolatur Daferium eique opem pollicetur.

Dilecto filio illuſtri nobili viro Daferio comiti.

PERFECTIONEM cordis Gaideris principis conſanguinei veſtri, veſtramque in Deum valde gaudemus, obſecrantes, ut qui cœpit in vobis operetur, atque perficiat opus bonum uſque in finem. Tribulationibus, atque anguſtiis veſtris in tantum compatimur, ut veſtros dolores manu cogitationis in noſtro corde tangamus: ſed confidimus in æterni conditoris miſericordia, quia in proximo aderit ejus auxilium, qui per prophetam
Pſalm. 49. admonet dicens: *Invoca me in die tribulationis tuæ, eripiam te, & magnificabis me:* nos etenim in tantum paratos habetis in veſtrum adjutorium, ut cum opportunum tempus fuerit, pro fratribus animam ponere non recuſemus. Equum quem nobilitas veſtra petiit, cum veſtros fines attigero, dare me vobis libenter denuntio. Data *ut ſupra*.

CLIX. AD ATHANASIVM EPISCOPVM NEAPOLITANVM.

Vt ſibi indicet locum, ubi ſimul poſſint de communis patriæ ſalute colloqui.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo dilectoque confratri, & conſiliario noſtro Athanaſio epiſcopo ſanctæ Neapolitanæ eccleſiæ.

SCIENTES vos procul dubio fideles in omnibus, atque devotos eſſe ſanctæ ſedi apoſtolicæ, noſtræque paternitati totis præcordiis noſtris fraternitatem veſtram oppido diligimus & amamus: quamobrem pro multiplicibus inſtantis temporis neceſſitatibus, atque communibus utilitatibus vobis cum ſpeciali præſentia loqui cupimus: quatenus veſtro conſilio, communique tractatu ea quæ neceſſario ſunt conſideranda, perſpicaciterque tractanda, ſalubriter, domino annuente, ordinare, ſtatuereque poſſimus. Quoniam noſtræ ac veſtræ terræ ſalutem, totius videlicet populi precioſo Chriſti cruore redempti, paſtorali dumtaxat more deſideramus perficere, & idcirco, ut pertinax inimicorum comprimatur audacia, vobiſcum pariter cupimus convenire. Quapropter volumus, ut locum etiam noſtræ collocutioni, quem aptum eſſe cognoſcetis, noſtro præſulatui, veſtris ſub celeritate ſignificetis apicibus. Quia nos, Deo propitio, illuc ſine mora properare, & una vobiſcum alacriter loqui non prætermittemus. Data *ut ſupra*.

CLX. AD CAROLVM REGEM.

Hortatur ut legatos mittat, & in auxilium eccleſiæ Romanæ veniat.

Carolo regi.

REGALIS excellentiæ veſtræ literas recipientes, atque relegentes, ut in eo, quod antea noſtro

A præſulatui direxiſtis, veſtro videlicet amore, dilectioneque maneremus, non ſolum, ut jam olim retulimus, verum etiam magis ac magis noſtræ voluntatis affectum ad veſtræ exultationis cumulum ampliare magnopere cupimus, atque in omnibus ceu cariſſimum filium vos retinere procul dubio ſatagemus. Tantum ut quo celerius, ſicut mandaſtis, veſtros idoneos legatos ad nos dirigere poteſtis, aliquatenus non prætermittatis; cum quibus ſane & exaltationem ſanctæ ſedis apoſtolicæ, & iſtius terræ ſalutem, veſtrumque honorem * pro- *ſ. inveſtigare,
fligare, conſiderareque firmiſſime valeamus. Et ideo veſtræ magnitudinis gloriam exhortamur, ut præcingentes quaſi vir lumbos tuos, & potentiæ Dei brachio adverſus inimicos potentiſſime robo-
B rati, jam ipſis venire non dubitetis; quoniam ſi tantæ calamitatis preſſuram, quam ſancta Romana mater veſtra eccleſia, & ipſius terra quotidie ab inimicis patitur, cognoviſſetis, nobiſcum utique pariter doleretis. Quapropter fili cariſſime, antequam inimicorum inſidiæ plus accreſcentes prævaleant, noſtram devotionem, atque conſilium pio intuitu attendere nullo modo deſinatis, ſed more parentum veſtrorum ea, quæ neceſſaria ſunt nobis, inſtantiſſime peragatis; quia noſtri apoſtolatus ulnis extenſis alacriter amplecti regalem præſentiam veſtram deſideramus. Tertio Nonas Aprilis, indictione XII.

CLXI. AD ATHANASIVM EPISCOPVM NEAPOLITANVM.

C Commendat ejus erga ſe obſervantiam. de ſuo incolumi reditu certiorem ipſum facit. hortatur ad perſeverantiam, donec ſimul conveniant.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Athanaſio epiſcopo Neapolitano.

QVIA non ſolum tuis præcipue actibus, quibus devotionem ſanctitatis tuæ circa nos fideliſſimam oſtendiſti exiſtere; verum etiam nobis longe pro eccleſiæ ſtatu manentibus quomodo eam illibatam in omnibus conſervaveris, fidelium noſtrorum relatione didicimus. Quamobrem dignas
D tuæ dilectioni referimus grates, innoteſcentes ſane noſtri præſulatus reverſionem juxta deſiderium tuum eſſe, Deo favente, proſperam, atque incolumem. Ideo more apoſtolicæ paternitatis almitatem tuam monemus; cum apoſtolo dicentes: *Con-* Epheſ. 6.
fortare in domino, & in potentia virtutis ejus: quo- 1. Cor. 10.
niam fidelis eſt Deus, qui non deſeret ſperantes in ſe tentari ſupra quam poſſunt; ſed faciet cum tentatione proventum, ut poſſitis ſuſtinere. Tua igitur reverentia in his inſtantis adverſitatis caſibus aliquatenus non frangatur: quin potius in Deo confidens roborata conſiſtat, donec, Chriſto adjuvante, nos vobiſcum ſpeciali præſentia juncti ſimul loquamur. Quia tunc, Deo permittente, cuncta quæ neceſſario ſtatuenda ſunt communi eloquio, atque con-
E ſenſu pertractata provenire credimus in ſalutem. Tamen noſtræ voluntatis affectum per Petrum venerabilem diaconum tuum, communemque fidelem, tuæ dilectioni innoteſcendum mandavimus, quoniam te quaſi proprium filium diligentes in omnibus noſtris volumus habere conſortem. Data *ut ſupra*.

CLXII. AD EVMDEM.

Ejuſdem argumenti.

 Reveren-

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Athanaſio epiſcopo ſanctæ Neapolitanæ eccleſiæ.

MVLTAS gratiarum actiones, atque ſalutes almitati veſtræ his noſtris apoſtolicis teſerimus literis: quia nobis pro communi utilitate longe conſiſtentibus, quaſi præſentibus ſinceritatem devotionis, & fidei veſtræ circa ſanctam Romanam eccleſiam matrem veſtram, noſtrumque pontificium, atque circa fideles noſtros promptam in omnibus oſtendere procuratis. Quamobrem nulla inimicorum verſutia, vel calliditas, vos a bono mentis propoſito in aliquam ſiniſtræ cogitationis, aut voluntatis partem inclinet: ſed ſicut cœpiſtis, perficere omnimodo ſatagite: quia & meritum, & condigna retributio vobis, Chriſto faventе, proveniet. Nam licet inimicorum nos præpediente fraudulenta nequitia, non omnia quæ volebamus ex toto potuiſſemus perficere; nunc tamen, annuente domino, quod ad honorem ſanctæ Dei eccleſiæ, & iſtius terræ ſalutem, veſtramque defenſionem pertinet, jam cœptum habemus, credimus nos incunctanter acturos. Proinde hortamur nihilo minus & monemus dilectionem veſtram, ut ſicut hactenus, ita deinceps viriliter ac firmiter conſiſtatis, donec ſpeciali præſentia adjuncti ſimul loquamur, & pro communi ſalute pariter laborantes, totis conatibus deſudemus. Quoniam velut cariſſimum te filium retinere cupientes, benigne amplectimur, & tecum in omnibus congratulari feliciter cupimus: quia, ut dictum eſt, pro certo ſcias te dignam a nobis compenſationem eſſe procul dubio recepturum. Hunc vero diaconum tuum, qui pro tuo amore in noſtro ſervitio tanto tempore fideliter manſit, ſanctitati veſtræ in omnibus commendamus, ut dignum a vobis recompenſationis honorem percipiat, Data *ut ſupra.*

CLXIII. AD ARCHIEPISCOPOS, EORVMQVE SVFFRAGANEOS.

Ne Bicbertinum ante cauſæ diſcuſſionem excommunicent.

Reverentiſſimis & ſanctiſſimis confratribus noſtris, Aureliano, & Otteramno, nec non & Theodorico, & univerſis coepiſcopis veſtris.

OMNIVM veſtrum ſanctitati notum eſſe volumus, veniſſe Bicbertinum deferentem imperatoris præceptum, & commutationis chartulam de rebus quas carius cum Amulo archiepiſcopo dudum celebraverunt. Inſuper noſtro apoſtolatui intimavit, ut eum ſine ratione diſcuſſa excommunicare vultis. Quapropter apoſtolica auctoritate jubemus, ut nemo veſtrum eum excommunicet, antequam ad legis examen proveniat. Scitote, quemadmodum in centeſimo capitulo Africani concilii legitur, ſimiliter in ſecundo novellarum Iuſtiniani libro, ut nemo epiſcopus aut preſbyter aliquem excommunicet, antequam cauſa probetur. Qui excommunicatus majorem ſacerdotem adeat, & ille qui injuſte excommunicavit, ab ipſo juſte patiatur. Et nemo veſtrum, aut quilibet laicorum, præfati res ante legis ſanctionem invadere audeat. Nam, quod non credimus, ſi quis contra hanc noſtram apoſtolicam auctoritatem ire tentaverit, ſciat ſe anathematis vinculo innodandum. Data *ut ſupra.*

A CLXIV. AD BOSONEM COMITEM.

De incolumi ejus proſperitate gratulatur. ſe tum eum, tum Angelbergam imperatricem caros habere oſtendit. rogat ut Adelberto & illius conjugi Rotildæ bona, quæ in provincia poſſederant, retinere permittat.

Dilecto filio Boſoni glorioſo principi.

QVIA literis nobilitatis veſtræ relectis vos incolumes cum optata proſperitate vigere didicimus, plurimum ſumus læti effecti: nam in veſtræ dilectionis amore apoſtolica ſemper cupi-
B mus benignitate manere devoti, & ea quæ vobis utilia, vel proficua eſſe videntur, alacri duntaxat mente perficere, nec pro aliquo homine veſtram nobis dilectam amicitiam relinquamus: ſed pio potius intuitu in omnibus conſervare illæſam. De parte autem ſpiritalis filiæ noſtræ Angelbergæ imperatricis cariſſimæ matris veſtræ pro certo ſcitote, quoniam paterno eam affectu ſemper dileximus, & quamdiu, auxiliante domino, vixerimus, diligere noſtroque apoſtolico ſubſidio adjuvare, tuerique magnopere deſideramus: nec non & quaſi cariſſimam & ſpiritalem filiam glorioſius retinere. Porro de veſtræ voluntatis actione, quam dicitis exhibete, nos ſine dubio in veſtra amicitia conſtantes habebitis. De parte quoque Adelberti glorioſi mar-
C chionis, ſeu Rotildæ comitiſſæ conjugis ejus, cognoſcat nobilitas veſtra, quod vobis in omnibus fideles, & devotos amicos eos eſſe cognoſcimus: ideo rogamus, ut eorum comitata in provincia poſita, ſicut jam tempore longo tenuerunt, ita deinceps pro noſtro amore ſecuriter habeant. Optamus gloriam veſtram nunc & ſemper in Chriſto manere perpetuam. Data *ut ſupra.*

CLXV. AD LIVDTEFRIDVM COMITEM, EIVSQVE CONIVGEM.

Excommunicat eos, quia monialem e monaſterio rapuerant.

Liudteſrido comiti & conjugi ſuæ.

QVIA contra divina, & legum præcepta temerarie agere non erubuiſtis, ita ut calcato
D Dei timore Garelindam ſacro velamine rectam, & in monaſterio Angelbergæ dilectæ filiæ noſtræ imperatricis Auguſtæ, ſub profeſſione regulari diutiſſime converſatam, quod Placentiæ ſitum eſt, abſtrahere fraudulentiſſima ſuaſione auſi fueritis; tam din te, tuamque conjugem auctoritate ſancti Spiritus domini noſtri a corpore & ſanguine domini noſtri Ieſu Chriſti ſeparamus, & a conſortio Chriſtianitatis, donec prædictam feminam Garelindam, loco unde degannaſtis, reſtituatis. Quod ſi hoc neglexeritis, anathematis vos vinculis innodamus. Data *ut ſupra.*

CLXVI. AD VVIBERTVM EPISCOPVM.

E Arguit eum, quod bis vocatus ad ſe venire neglexerit. præcipit ut veniat objectis reſponſurus.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Vviberto venerabili epiſcopo.

IAM enim ſanctitati tuæ bis miſimus ut ad nos venires, ſed ignoramus qua temeritate non obedias: itemque mittimus, ut omnibus tuis poſthabitis feriis, ad nos præſentialiter acceleres: quoniam multi ſupra te reclamant, maxime hic ſenex, qui

qui ob hoc jam Romam venit pro ſuo monaſterio. Ceterum ſapias, ſi venire diſtuleris, te excommunicandum, ſi perſeveraris in tua *. etiam a communione alienandum. Data *ut ſupra*.

* *f. deeſt* obſtinatione,

CLXVII. AD BERENGARIVM COMITEM.

Declarat ſuam in eum benevolentiam. commendat ejus erga Romanam eccleſiam obſervantiam. rogat ut Stephanum epiſcopum in tuendis eccleſiæ ſuæ juribus adjuvet.

Dilecto filio B.rengario glorioſo comiti.

QVIA prædeceſſores noſtros ſacros videlicet pontifices imitantes, qui glorioſos progenitores veſtros dignis ſemper honoribus glorificaverunt, vos quaſi dilectum & ſpiritalem filium paterno cupimus affectu diligere, & glorioſum in omnibus retinere. Nam ſicut per Deneum eximium ducem, & fidelem noſtrum nobis intimando mandaſtis, quod erga ſanctam ſedem apoſtolicam, & noſtram paternitatem, vos in omnibus devoti, & obedientes eſſe debereris, omnemque noſtram voluntatem, quaſi filius cariſſimus adimpleretis, multum fuimus gaviſi: ſed quia iterum per Petrum venerabilem epiſcopum, & Ioannem inſignem ducem vobis mandavimus, ut adjutores fuiſſetis Stephano venerabili epiſcopo, quem nos in Contiaclo præordinavimus, quatenus veſtro auxilio adjutus eccleſiæ ſuæ jura, & poſſeſſiones, atque ipſius cuſtam ducatus retineret ſecurus, & veſtro minime audivimus adjutum eſſe auxilio, valde miramur. Quapropter rogamus nobilitatem tuam, ut tale jam dicto epiſcopo noſtro adjutorium faciatis, per quod ſuam eccleſiam, & miniſterium ſibi commiſſum ſecuriter retinere, atque diſponere valeat. Et ſi forte, quod non credimus, veſtra eſt circa nos voluntas mutata, ut audire nos de hoc non cupiatis; petimus ut pro amore Dei & noſtro omnes veſtros homines prohibeatis aliquam ibi noſtris contrarietatem facere, ut abſque illorum impedimento nobis illos liceat ſecundum noſtram poſſibilitatem caſtigare veluti rebelles & inobedientes noſtræ apoſtolicæ juſſioni, ne cenſum, quem his annis tranſactis duobus exinde perdidimus, & iſtius anni perdamus. Data *ut ſupra*.

CLXVIII. AD PANDENVLFVM COMITEM.

Rogat ut legatis imperatoris per ejus regionem tranſituris auxilium præſtet. condolet de Paganorum in eum incurſione. excuſat ſe cur ad eum non eat. hortatur ut ſit animo forti, promittitque ſubſidium.

Dilecto viro Pandenulſo glorioſo † comiti.

† *comiti Capuano*, ut ex ſequenti epiſtola conſtat. ejus meminit Leo in chronico Caſſinenſi lib. 1. c. 45.

MVLTIPLICES nobilitati veſtræ his noſtri præſulatus apicibus gratias agimus, quia veſtram devotionem atque dilectionem, quam noſtræ voluntatis præceptis parendo alacriter oſtendiſtis, in omnibus ſinceram & obedientem fore incunctanter agnoſcimus, cum præſentem hunc Græcum imperialis bajuli hominem noſtris direxiſtis obtutibus præſentandum incolumem. Sed quia imperiales miſſi, ceu in ipſius bajuli reperimus literis, per vos tranſituri ſunt: quatenus ad noſtram apoſtolicam præſentiam veniant, petimus nobilitatem veſtram, ut pro noſtro amore, & ipſos veſtro auxilio munitos, proſpero, annuente domino, nobis itinere dirigatis. Quod autem multiplici Paganorum incurſione vos gravatos aſſeritis, condolemus; maxime quia veſtri concives circumquaque poſiti cum eiſdem perditionis filiis fœdus inire procurant: quamobrem noſtram his veſtris in partibus neceſſario præſentiam præſtolamini affuturam. Nos vero ſicut jampridem mandavimus, pro communi dumtaxat utilitate atque ſalute, omni annixu venire magnopere cupimus, quamvis & de aſſidua corporis incommoditate, & deperacto jam Franciæ itinere adhuc maneamus deſeſſi. Nunc igitur ante prædictorum imperialium miſſorum adventum illuc properare nequimus: *cum vero eorum legationem nobis delatam congruis, Deo propitio, reſponſionibus utentes audierimus; tunc quid utilius agendum ſit, pro viribus agere omnino curabimus. Vos tamen in domino confidentes animo eſtote conſtanti, qui non deſerit confidentes in ſe, ut inter ceteros veſtros proximos atque vicinos efficaciores ac potiores in omnibus appareatis: quoniam noſtro apoſtolico vos præſidio, prout opportunum fuerit, quaſi cariſſimos filios adjuvabimus. Data *ut ſupra*.

CLXIX. AD GREGORIVM PRIMICERIVM.

Commendat ejus ſtudium erga eccleſiam & imperatores ſignificat ſe ad Conſtantinopolitanæ eccleſiæ perturbationes ſedandas paratum eſſe. oſtendit imperatoris legatos honorifice ſe excepturum, quos etiam a comite Capuano recipi, & ad ſe mitti jam antea mandarat.

Dilecto viro Gregorio glorioſo primicerio, & imperiali bajulo.

LITERIS tuis, quas nobis per Stephanum candidatum fidelem tuum direxiſti, relectis devotionis tuæ ſinceritatem & fidem, quam circa eccleſiam Dei, & glorioſiſſimos imperatores habes Auguſtos, enucleatius agnoſcentes, plurimum collaudamus. Et ideo ſacris orationibus noſtris, ſicut ſupplici voto poſtulaſti, te domino commendare, ut & a viſibilibus & inviſibilibus ſecurus, ac victor exiſtas, omnino ſtudemus. Et quia magno imperatori tuo eccleſiam Dei pacificari volenti, nos ut favere debeamus hortaris; id juxta noſtri officii magiſterium prompta dumtaxat agere voluntate divinitus adjuti curamus: quoniam, dicente apoſtolo, eccleſiarum Dei omnium nobis ſolicitudo incumbit. Quapropter more prædeceſſorum noſtrorum pontificum, Conſtantinopolitanam eccleſiam multiplicibus ſcandalis nunc perturbatam, prout juſtum eſt atque poſſibile, ſedare volumus, & pacem perpetuam ſtabilire. Præterea legati imperiales, quos ad noſtra apoſtolica faſtigia dicis eſſe directos, ſi venerint, competenti a nobis recipientur honore, & Auguſtalem per eos nobis delatam legationem clementer recipiemus; atque ipſius legationis textum, & ordinem cognoſcentes, una cum ſedis apoſtolicæ nobis commiſſæ aſſenſu, quantum fas eſt, pro eccleſiæ Dei pace imperiali voluntati favere omnino ſtudebimus. Pro quibus etiam miſſis, Pandenulfo Capuano comiti ſcripſimus, ut eos venientes recipiat, & pro noſtro amore proſpero nobis itinere, domino annuente, dirigere ſtudeat. Nunc ergo iidem miſſi præſentialiter Romam venire procurent: quia nos aliis cauſis impediti, iſtas in partes modo, ſicut diſpoſitum habuimus, properare non poſſumus. Data *ut ſupra*.

CLXX.

CLXX. AD THEODOSIVM PATRIARCHAM HIEROSOLYMITANVM. A

Excuſat rardum legatorum ejus reditum, per quos quædam munera ad eum mittit, rogans ut pro ſe aſſidue Deum deprecetur.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo confratri noſtro Theodoſio patriarchæ ſanctæ Hieroſolymitanæ eccleſiæ.

NOTVM eſſe volumus ſanctitati veſtræ quia præſentes monachi veſtri, Theodoſius videlicet, David, & Saba venientes Romam ad limina ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, demorati ſunt ibi eo quod nos pro noſtræ eccleſiæ cauſis B & utilitatibus Franciam perrexeramus. At ubi, Deo volente, reverſi ſumus incolumes, eis ad veſtram paternitatem revertendi licentiam dedimus, per quos nimirum, cauſa caritatis, aliquam licet modicam beati Petri apoſtoli benedictionem fraternitati veſtræ mandavimus. Quam petimus, ut pro Dei, & ipſius apoſtolorum principis amore; noſtraque dilectione benigne recipiatis: quoniam nimia Paganorum oppreſſione gravati; plura, ut volebamus, dirigere non potuimus. Rogamus præterea ſanctam veſtram in domino caritatem, ut in ſanctis orationibus veſtris noſtri ſemper memores exiſtentes, pro nobis preces Ieſu Chriſto domino noſtro quotidie fundere alacri animo dignemini C cariſſime frater. Data VI. Nonas Maii.

CLXXI. AD CAROLOMANNVM REGEM.

Vt in Vercellenſi eccleſia Goſpertus diaconus conſtituatur epiſcopus.

Dilecto ac ſpiritali filio Carolomanno glorioſo regi.

MVLTORVM relatione didicimus, quod eccleſia Vercellenſis nunc valde turbata, & quotidianis commota ſcandalis conſiſtat, dum in duas partes populus pro epiſcopi electione diviſus; alii unum, alii vero alterum eligere, habereque contendant & cupiant; electumque enormiter de- D fendere uterque procuret. Sed quia juxta noſtri miniſterii apoſtolicum officium & ſolicitudinem omnium eccleſiarum Dei, nobis in ipſo apoſtolorum principe commiſſam, juxta canonicam etiam ſanctorum patrum regulam dicentem: Si diviſio clericorum vel populi extiterit, & de futuri electione pontificis contentio fuerit oborta, nullum ex his duobus in throno epiſcopali eſſe aliquatenus conſecrandum, ſed alterius electionem fieri debere ſacerdotis eccleſiæ proprio deſtitutæ rectore, & ob id perturbatæ, jura pacis ferentes ſubvenire debemus. Regiam excellentiam veſtram rogamus, ut pro amore Dei & ſancti Petri, ac noſtræ paternitatis dilectione, ipſum Vercellenſem epiſcopatum huic nobiliſſimo viro Goſperto videlicet venera- E bili diacono, vobis bene cognito, communique fideli noſtro ac veſtro, quem pro eccleſiaſticis utilitatibus in ſervitium veſtrum direximus, placido de præſentia modo tribuatis. Quoniam vere cognoſcimus hunc in omnibus tam civilibus, quam etiam eccleſiaſticis cauſis ſtrenuum atque utiliſſimum fore, nobiſque non mediocriter fideliſſimum. Quapropter ad veſtræ præſentis, & futuræ gloriæ augmentum, hoc vos nobis concedere petimus, hanc primam noſtri pontificii juſtam petitionem veſtra regalis alacriter perficiat magnitudo; ut & nos veſtram libenti poſſimus animo perficere voluntatem, cariſſime fili. quoniam ſic veræ dilectionis unanimitate, pioque amoris affectu videbimur manere conjuncti, ſi nos ea quæ cupitis, apoſtolica dumtaxar perfecerimus auctoritate; & vos item veſtro regali jure noſtri deſiderii preces audire cum jucunditate procul dubio ſtudueritis. Talem namque progenitores veſtros invictiſſimos imperatores Auguſtos circa deceſſores noſtros, ſanctos videlicet Romanæ ſedis antiſtites, habuiſſe dilectionem recolimus, ut quidquid ab alterutra parte petebatur, omni poſtpoſita occaſione mox efficaciter compleretur. Ita vero & noſtra nunc pontificalis a Deo conſervata majeſtas, & veſtra regia magnitudo, ſibimet debent placide favere viciſſim. Data *ut ſupra.*

CLXXII. AD CAROLVM REGEM.

Hortatur ut quamprimum contra infideles & eccleſiæ oppreſſores auxilio veniat.

Dilecto ac ſpiritali filio Carolo glorioſo regi.

MIRAMVR quia vos ſæpius exhortantes ut ad exaltationem ſanctæ Dei eccleſiæ, veſtrumque honorem, & totius terræ noſtræ defenſionem venires vocavimus, & hactenus diſtuliſti. Credere namque nobis poteſtis, quod nimia undique tam Paganorum quam malorum Chriſtianorum perſecutione gravati, undique concuſſi, talia quæ jam a longo tempore patimur, ſufferre nequimus: & ideo iterum admonemus, ut toto conamine, ſicut vobis mandavimus, procul dubio attendatis. Nam pro certo ſcire debetis quoniam pro nullius hominis lucro, vel blandimento, ſive terrore a veſtro nos conſortio, & veſtræ amicitiæ fœdere ſeparabimus: idcirco tantum viriliter agere ea, quæ nobis ac vobis proficua ſunt; nullatenus dubitetis. Sed præſtolando veſtrum adventum, diuque tardantem putavimus, ne forte Carolomanni glorioſi regis, germani veſtri prędicti, aliquo impedimento jam venire nequiſſetis: unde illi noſtram apoſtolicam direximus epiſtolam, admonentes, quia ſi hoc regnum amplius taliter occupatum ac inordinatum, & ſine defenſione tenuerit, animæ ſuæ detrimentum omnimodis fiet; nullumque vobis pro eccleſiæ Dei defenſione venientibus impedimentum aliquod facere præſumat. Quapropter quod agendum eſt veſtra regalis excellentia agere nullo modo deſinat: nam ſi per vos ſancta Romana eccleſia fuerit exaltata, atque defenſa, veſter honor, & gloria hic, & in futuro ſine dubio coram domino multiplicata manebit. Data *ut ſupra.*

CLXXIII. AD VVIBBODVM EPISCOPVM.

Vt una cum legatis, quos ad Carolomannum mittit, eat, vel aliquem vice ſua mittat. arguit, quod bona Angelbergæ diripi non prohibuerit. hortatur ut ea recuperanda curet.

Vvibbodo epiſcopo.

QVONIAM præ omnibus, qui in his videntur conſiſtere partibus, Deo dilectis ſacerdotibus, te utpote cariſſimum filium, & fratrem unanimem ſpecialius diligimus, & pro tanta tuæ ſinceritatis devotione, quam circa nos, & ſedem apoſtolicam habere dignoſceris toto mentis affectu amplectimur; & idcirco reverentiam tuam pio nobis amore conjunctam cupimus apoſtolica ſemper benignitate fovere, auctoritate fulcire. Nunc igitur dilectioni tuæ notum eſſe volumus quia pro tot

&

& tantis calamitatibus, quas, ſicut ipſe bene cognoſcis, aſſidue patimur, hos præſentes miſſos noſtros direximus per te quaſi per quoddam oſtium intraturos ſpirituali filio noſtro Carolomanno glorioſo regi, cum quibus ſane aut ipſe in ſervitium ſancti Petri alacri mente ire, omnemque noſtræ voluntatis cauſam, & neceſſitatem apud eumdem regem perficere ſtudeatis, aut fideliſſimum & idoneum a latere tuo virum dirigas, qui vicem tuam in omnibus ſagaciter poſſit explere. Nam tuo conſilio, & adjutorio... eoſdem legatos noſtros munias hortamur, quatenus ſedis apoſtolicæ legationem, prout dignum eſt, & inſtantis temporis neceſſitas exigit, Deo propitio, perficere poſſint. Et quia eos ſine tarditate ire, ac reverti præcipimus, ne ultra tres dies illos penes te retinere procures; ſed habito mox conſilio quatenus ſalvi & ſecuti ad jam dictum regem proficiſcantur, aut nullatenus demorentur. Quod ſi fortaſſe ad Carolomannum pro ejus corporea infirmitate ire non poſſe contigerit, ad Carolum regem ipſius germanum eos quocumq; modo proficiſci facito. Præterea veridico multorum relatu longe lateque reſonante didicimus, quod res & poſſeſſiones dilectæ ac ſpiritualis filiæ noſtræ, & ſancti Petri commendatæ Angelbergæ imperatricis ſint a quibuſdam malefactoribus omnimodis deprędatæ, non ſolum quæ foris extitere in agris & villis, ſed etiam quæ intus per venerabilia, & non violanda loca ſanctorum monaſteriorum repoſitæ fuerant: pro quo ſcilicet tam immani ſcelere, nefandoque piaculo ſanctimoniam tuam merito redarguimus. Quoniam ſacerdotii tui officium eſt, male agentes auctoritate divina corrigere, verbiſque ſalubribus cohibere, ne tacendo tales, proh dolor! imitari potius quam prohibere videatis. Eſt enim ex hoc peſſima ſama univerſum diſcurrens per orbem, quod dominam quondam, & imperatricem veſtram, cui veſtram fidem per juſjurandum dediſtis, male tractatis, cui priſtinum honorem, dignamque reverentiam ſemper exhibere debueratis. Nunc itaque pro amore ſancti Petri, ſub cujus ſpeciali defenſione conſiſtit, eam adjuvare non prætermittas, quouſque ſua omnia quæ injuſte perdidit, * poſſit. Data *ut ſupra*.

* *f. deeſt* recuperare

CLXXIV. AD MICHAELEM REGEM BVLGARORVM.

Hortatur ut ad obedientiam Romanæ eccleſiæ, a qua ſeductus receſſerat, cum ſua gente revertatur.

Dilecto filio Michaeli regi Bulgarorum.

QVIA vos omnipotens Deus dono gratuitæ miſericordiæ ſuæ, gentemque veſtram ad cognitionem ſui nominis vocare dignatus eſt, meminiſſe debebatis hoc quod dominus beato Petro apoſtolo dixit: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam*: cui vos in primordio Chriſtianitatis veſtræ ad regendum commiſiſtis, ejuſque ſucceſſoribus ad obediendum. Sed neſcio qua ratione ab ejus magiſterio, calliditate quorumdam eſtis abducti, ita ut cum apoſtolo dicamus: *Quis vos faſcinavit es non obedire, cui dudum colla ſummiſiſtis?* aut illis crediſtis, ut pace Gręcorum loquamur, qui quotidie novis, & variis diſciplinis, atque dogmatibus confunduntur? Sed quęſo, fili cariſſime, ad ſanctæ matris veſtræ Romanæ eccleſiæ ſinum, quæ caput eſt, inſtituente Deo, omnium eccleſiarum in toto orbe diffuſarum, relictis ſuperfluitatibus, & ſeductionum ſcandalis, vos gentemque veſtram amore mentis, ſine mora reducite. Quia in tantum vos affectione paterna diligimus, ut in viſceribus Chriſti Ieſu eſſe cupiamus. Et ecce parati ſumus, ut vos lucrifaciamus, & quidquid legatorum noſtrorum obfuſcatione nuper offenſum eſt, ad purum corrigere, & omnia maturiſſime redintegrando curare, & ſi contigerit non ſolum compati, & condolere vobiſcum, ſed etiam pro ſalute animarum veſtrarum mori non recuſabimus, dicente Ioanne apoſtolo: *Quoniam Deus pro nobis animam ſuam poſuit, & nos debemus pro fratribus animam ponere*. Veſtræ tamen dilectioni convenit monitis paternis benigno amore ſemper prębere aſſenſum, & admonitionibus noſtris accommodare auditum: quia ille, cui a domino claves regni cælorum ligandi, atque ſolvendi collatæ ſunt, quotidie & indeſinenter expandit brachia, & vos revertentes ad ſe gratulanter expectat; quatenus vos æterno paſtori reddat compotes æternæ beatitudinis, a quo accepit miniſterio ſui apoſtolatus animas veſtras redimere. Data *ut ſupra*.

Matth. 16. *Galat.* 3. 1. *Ioan.* 3.

CLXXV. AD CONSILIARIOS MICHAELIS REGIS BVLGARORVM.

Ejuſdem argumenti.

Petro, Cerbulæ, & Surdicæ, ceteriſque optimatibus, & conſiliariis dilecti filii noſtri Michaelis regis Bulgarorum.

DENIQVE monem veſtram omnium dilectionem, ut continuis adhortationibus, atque ſuggeſtionibus dilecto filio noſtro Michaeli glorioſo regi ſeniori veſtro annuntietis, voſque cum eo ad ſinum ſanctæ Romanæ eccleſię, quæ vos æternæ beatitudinis cupit eſſe participes, redeat, ac redeatis; ne diutius quorumdam perverſi dogmatis ſuaſionibus perniciem, ac detrimentum, quod abſit, animæ veſtræ patiamini. quoniam nos in tantum amorem ſuper vos ducimur, ut quidquid juſte, & ſecundum Deum petieritis, a nobis impetrare valeatis, veſtriſque petitionibus irrefragabiliter velimus effectum annuere. Hoc iterum iterumque monemus, & in verbo Chriſti edicimus, ut redire ad nos omnino feſtinetis; quia, ſicut nos peccare timemus ſi vos ad ſinum ſanctæ matris veſtræ non ręducimus, ita vos in Deum peccabitis ſi noſtram vocem audire omittatis. Data *ut ſupra*.

CLXXVI. AD SEDESCLAVVM COMITEM.

Præcipit, ut legato, quem ad regem Bulgarorum mittit, iter tutum præbeat, ac neceſſaria ſuppeditet.

Dilecto filio Sedeſclavo glorioſo comiti † Sclavorum.

QVIA fama tuæ dilectionis, atque bonitatis, & religionis in Deum ad nos uſque pervenit, confidenter gloriæ tuæ præcipimus, atque mandamus, ut pro amore ſanctorum apoſtolorum Petri ac Pauli protectorum veſtrorum, præſentem legatum, quem ad gentem Bulgarorum dirigimus, ſalvum atque incolumem venire faciatis uſque ad dilectum filium noſtrum Michaelem glorioſum regem eorum; & quæcumque ei ſunt neceſſaria ad victum & veſtimentum, illi pro Dei amore adminiſtrare, quia dominus dicit in evangelio: *Quamdiu feciſtis uni de minoribus iſtis, mihi feciſtis*. & apoſtolus: *Hoſpitales in invicem ſine murmuratione. Quia per hanc latuerunt quidam angelis hoſpitio ſuſceptis*. Agat, fili cariſſime, de hoc tua dilectio, ut æternæ vitæ præmia percipere valeat. Data *ut ſupra*.

† De Sclavis hiſtoria Miſcellanea lib. 17. in Mauricio l. 19. & 23. Aimoinus lib. 4. c. 26. & 81. Cedrenus in Mauricio, Nicephorus lib. 18. cap. 28.

Matth. 25. 1. *Petr.* 4. *Hebr.* 13.

CLXXVII.

CLXXVII.

Excommunicat Anſpertum, quia ad ſynodum vocatus venire contempſerat.

ANSPARTUM Mediolanenſem archiepiſcopum quem Papiæ exiſtentes, & poſtmodum ad ſynodum Romæ pro multis eccleſiarum Dei neceſſitatibus collectam vocavimus, nec per ſe occurrere, nec excuſationem ſuam ſecundum ſacros canones in tractoria ſcriptam nobis, & ſancto concilio, cauſa temeritatis, & inobedientiæ dirigere nolentem, virtute ſancti Spiritus, & principum apoſtolorum Petri ac Pauli, noſtraque auctoritate, cum conſenſu ſanctæ ſynodi, corpore & ſanguine domini noſtri Ieſu Chriſti privamus, quouſque ſuam nobis præſentiam exhibere procuret. Data *ut ſupra*.

CLXXVIII. AD GREGORIUM PRIMICERIUM.

Rogat ut legatos Conſtantinopolitanos ad ſe mittat. pollicetur, cum Francorum rex Romam venerit, ſe ad eum auxilio iturum.

Dilecto filio Gregorio primicerio ac bajulo imperiali.

RELIGIONEM tuæ caritatis in Chriſto. & in ejus eccleſia collaudamur; & ut magis ac magis in bono opere proficias exhortamur. Legatos ab urbe Conſtantinopolitana ad nos directos, per Beneventum, deinde per Capuam dirige: quoniam jam habemus prærordinatum, qualiter, Deo volente, ad nos ſalvi atque illæſi perveniant. De noſtro ad vos adventu, quod tua, fili cariſſime, dilectio perſcrutatur, pro certo deliberatum habuimus; ſed rex Francorum ad nos properans ſuppliciter depoſcit, ut ab urbe non diſcedamus quoquam, donec ipſe perveniat. Qui cum, domino protegente, venerit, cum valida manu, prout temporum dictat neceſſitas, illuc omni mora poſtpoſita ſtudebimus omnimodis properare, pro totius ſanctæ Dei eccleſiæ, & omnium Chriſtianorum ſalvatione. Data VI. die Maii, indictione XII.

CLXXIX. AD VVIBBODUM EPISCOPUM.

Vt apud Carolomannum, vel Carolum ejus fratrem, de eccleſia Dei a Paganorum infeſtationibus defendenda agat: & ſi archicapellanus Caroli Romam venerit, ipſe quoque veniat; ſin minus, eorum regum voluntatem ſibi literis aperiat.

Reverendiſſimo Vvibbodo epiſcopo, & dilecto conſiliario noſtro.

CUM aſſidue vos quaſi cariſſimum filium in noſtro cupiamus habere obſequio, placeret nunc nobis pro inſtantis temporis multiplicibus cauſis, veſtro ſagaci conſilio frui: ſed quia induſtriam veſtram ea quæ ad honorem ſanctæ Dei eccleſiæ, ac noſtrum pertinent, ſemper ubique agere fideli devotione velle, procul dubio credimus, nunc ad noſtram apoſtolicam venire præſentiam non gravamur. Quapropter veſtræ innoteſcimus dilectioni, quoniam aſſidua & ſupra modum gravi Paganorum infeſtatione gravati, cujuſlibet regis jam cupiſſemus habere ſolatium. Vnde ſi Carolomannum poſſe incunctanter agnoſciris, apud illum; ſin autem, apud germanum & æquivocum ejus, Carolum videlicet glorioſum regem, cauſas & utilitates ſanctæ ſedis apoſtolicæ prudenti dumtaxat

A conſilio agere: &, Deo auxiliante, ad perfectum deducere ſatagatis; quatenus priſtinum ejus honorem, atque vigorem ipſius, regia majeſtas, more videlicet parentum ſuorum, conſervet in omnibus. Præterea ſi talis archicapellanus jam fati Caroli regis, ſicut nobis mandaſtis, venerit, ad noſtraque apoſtolica veſtigia miſſus properare quæſierit, volumus ut cum eo ad nos pariter veniatis; ut communi tractatu, quid pro eccleſiæ Dei exaltatione agendum ſit, pariter conſideremus. Sin autem ipſe Romam non venerit, eo diligenter inquiſito, cauſas & voluntates, atque devotiones vel Carolomanni, vel ipſius germani jam dicti regis, nobis literis veſtris ſub omni certitudine præſentialiter innoteſcatis, ut quid proſpere agendum ſit, luce B clarius agnoſcamus. Hujus quoque textum epiſtolæ, ut nullus agnoſcat, cum legeritis ſtatim igne comburite. Data *ut ſupra*.

CLXXX.

Scribit ſe tacitum tenere quod ſecreto ex ipſo audierat, & auxilium, quod promiſerat, ab eo omnino expectare: præterea ſe bene valere.

SECRETUM, quod, Deo auxiliante, vobiſcum Trecis exiſtentes habuimus, immutilatum, ac fixum noſtro apoſtolico pectore, quaſi quoddam theſaurum reconditum, procul dubio retinemus, & totis, vita comite, niſibus illud, quantum in nobis eſt, alacriter optamus perficere. Quapropter, ſi C excellentiæ veſtræ libet, jam hoc ipſum ad effectum deberis perducere. Quia juxta ſanctum apoſtolum admonentem: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies ſalutis*: quibus, favente domino, veſtra poteſtis efficaciter deſideria explere. Nos enim ſponſionem veſtram nimium præſtolantes, ſed uſque adhuc minime contemplantes, triſtes exiſtimus, eo quod aſſiduas & ſupra modum graves Paganorum infeſtationes omnimodis patiamur: & idcirco pro inſtanti neceſſitate alio dirigere, auxiliumque opportunum prætermiſimus quærere. Vnde, ſi placet agere, quod agendum eſt agite; ſin autem, nobis remandare ſine mora ſatagite. Quia vero de ſalute noſtra ſoliciti gaudetis, veſtræ innoD teſcimus magnitudini, quia & proſperum, Chriſto duce, revertendo iter habuimus, & nunc corporea ſanitate bene valemus. Data *ut ſupra*.

2. Cor. 6.

CLXXXI. AD ANSPERTUM ARCHIEPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

Arguit eum, quod tertio vocatus ad concilium non venerit. præcipit ut ad ſynodum celebrandam cum ſuis epiſcopis accedat, & cum Francorum regibus, qui in Italiam fuerant ingreſſi, placitum non faciat. aliter excommunicationem minatur.

E

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Anſperto archiepiſcopo Mediolanenſi.

MULTÆ inobedientiæ atque perniciosæ temeritatis procul dubio reperiris obnoxius: cum nobis pro eccleſiarum Dei omnium juxta apoſtolum commiſſa ſolicitudine, populique ſalute, in hoc periculoſo tempore, neceſſitate ſcilicet nimia agente, ſtrenue decertantibus, nullum, ut oportebat, præbere aſſenſum, nullumque veluti capiti tuo compatiendo, ſtuduiſti conferre ſolatium. Miſſis etiam apoſtolatus noſtri ſecundo, ac tertio per fratres, & coepiſcopos noſtros literis, in conſortium ſolicitudinis noſtræ te more præceſſorum noſtrorum,

noſtrorum, utpote idoneum comminiſtrum primum quidem in Gallia, & poſtmodum Papiæ conſiſtentes canonice vocavimus, ſed minime occurrere voluiſti. A Regulari etiam, & noſtra apoſtolica vocatione juſſimus, ut Romam pro tam multiplicibus neceſſitatibus in commune pertractandis, ac ſynodice deliberandis negotiis venire abſque quolibet obtentu ſatageres: ſed neque ſecundum canonicam ſanctionem, excuſationem tuam in tractoria ſcriptam, nobis & ſanctæ ſynodo per idoneum a latere tuo miniſtrum dirigere, neque ipſe potius venire, improvida dumtaxat mente, curaſti: ut una nobiſcum, qui veſtrum omnium onera portamus, juxta præceptum apoſtoli, ea portare omni annixu ſtuderes. B Pro quibus videlicet tot evidentiſſimis culpis, & temerariis præſumptionibus a te peractis, una cum veneranda ſynodo ante ſacratiſſimum beati Petri apoſtolorum principis corpus habita, ſecundum immutilatam Africani concilii regulam, te ad concilium noſtrum non occurrentem, neque excuſationem tuam in tractoria ſubſcribentem, neque juſtam rationem impedimenti tui apud nos omnium veſtrum primatem reddere curantem, omni prorſus eccleſiaſtica communione, ſancti Spiritus auctoritate, privavimus, quouſque tuam ſpecialem præſentiam nobis, & ſedi apoſtolicæ exhibere curaveris.

Concilium Africanum c. 43. Carthaginenſe V. c. 10.

Nunc itaque, quoniam conſtanter tenentes juſtitiam, benigne debemus ſemper præbere clementiam, his iterum noſtris apoſtolicis literis dilectioni tuæ præcipimus: C ut quia jam ad præfatam ſynodum non veniſti, ad eam quam rurſus juxta canonis apoſtolici capitulum triceſimumquartum, erimus quarto Idus Octobris, auxiliante domino, celebraturi, omni poſtpoſita occaſione cum ſuffraganeis epiſcopis tuis devotus occurras. Vel ſi aliqua evidenti neceſſitate te non poſſe venire claruerit: eximios a latere tuo dirigas viros, qui tunc nobis & ſancto concilio idonee faciendo, & cauſam tuæ impoſſibilitatis veraciter intiment, & ea, quæ pro eccleſiarum Dei utilitate peragenda ſunt, nobiſcum ſagaciter valeant deliberare. Nam ſi & hanc quartam noſtræ apoſtolicæ auctoritatis vocationem parvipendens, ad jam denuntiatam ſynodum ipſe venire, vel tuos mittere contempſeris; ſcias pro certo, quoniam majori te judicii eccleſiaſtici vinculo velut inobedientem incunctanter ligabimus. D Præterea hoc etiam tibi, tuiſque ſuffraganeis omnibus admonitione noſtra denuntiamus; atque pręcipimus, ut cum eo, qui de regibus Francorum, Deo favente, Italiam fuerit ingreſſus, nullum abſque noſtro conſenſu, & unanimitate placitum facere præſumatis; apoſtolorum canone capituli triceſimiquinti ita jubente atque dicente: Epiſcopos gentium ſingularum ſcire convenit, quis inter eos primus habeatur, & quem velut caput exiſtiment, & nihil amplius præter ejus conſcientiam gerant, quam illa ſola ſinguli, quæ parochiæ propriæ, & villis quæ ſub ea ſunt, competunt: ſed nec ille præter omnium conſcientiam faciat aliquid; ſic enim unanimitas erit, & glorificabitur Deus per Chriſtum in Spiritu ſancto. E Propter quod & nos veſtro communi tractatu, atque conſenſu, ea quæ ad communem & neceſſariam utilitatem eccleſiarum Dei nobis commiſſarum agenda ſunt, omnimodis agere cupimus. Non enim aliter, dicente ſancto Leone, unus grex & unus paſtor ſumus, niſi quemadmodum apoſtolus docet, Id ipſum dicamus omnes: Simus autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſententia. Data XIV. Kalendas Junii, indictione XII.

1. Cor. 1.

CLXXXII. AD EUMDEM.

Ejuſdem pene argumenti.

Anſperto archiepiſcopo.

CUM univerſi, qui Chriſtiano cenſentur vocabulo, ab ipſo religionis exordio, fide & meritis Petri Romanam eccleſiam ſublimatam omni veneratione ſequi, omnique reverentia honorare ſtuduerint; & contra eam, niſi qui de ſe voluit judicari, nullus obices manus habuerit; valde miramur, cur adeo veſtri ordinis miniſterium excedatis, ut cujus auctoritatis, cujuſque privilegii eadem ſancta ſit Romana eccleſia, ſuto ignorantiæ non advertatis, & ei quæ vos genuit dolenti, ac injurias patienti, nullo filiorum affectu compati ſtudeatis. Quin potius in contemptum religionis, non ſolum poſſibilia adjutoria nobis præbere contemnitis: ſed etiam nuper a Galliis remeantibus, ut ſaltem clamorem & laborem noſtrum, quem pro omnibus patiebamur, audiretis & doleretis, apud Ticinum nobis occurrere diſtuliſtis, ubi etiam diutius immorantes, ut ad ſynodum veniretis, vos literis noſtris vocavimus. Sed inobedientiæ atque temeritatis audacia freti, nec tunc veſtram nobis præſentiam exhibere curaſtis; poſtremo generali ſynodo Romæ præteritis Kalendis Maii celebratæ, a nobis rurſum vocati, intereſſe penitus diſtuliſtis. Hujus rei gratia juxta apoſtolum in promptu habentes ulciſci omnem inobedientiam, digna correptione canonicis vocibus vos perſequeremus; niſi miſericordia apoſtolicæ ſedis noſtrum animum temperaret. Vos autem cariſſimi tanta noſtra patientia non abuſi, redite ad cor, & deponentes omnem temeritatem, pro communi ſalute, & pace regni nobis hærete, adeo ut quæ recipimus recipiatis, & quæ reſpuimus reſpuatis: ut idipſum dicamus omnes & eadem ſapiamus: quia & ego ſolicitos vos pro communi ſalute ac ſtatu regni & pace libenter audio, ſicut econtra aliud quam tenemus tenentes non libenter admitto. Iam vero quia multoties ad ſynodum convocati, venire hactenus contempſiſtis, ſicut prætulimus, omni temeritate atque inevitabili occaſione depoſita, ad aliam ſynodum, quam gratia divina opitulante, quarto Idus Octobris futuræ tertiædecimæ indictionis, celebraturi ſumus, occurrite. Quatenus ea, quæ ad utilitatem ſanctæ Dei eccleſiæ pertinent, communi tractatu, communi voto atque conſenſu, cum domini adjutorio exequamur. Quod ſi forte & tunc venire contempſeritis, ſciatis vos, & de præteritis, & de futuris negligentiis canonice judicandos: ita ut eccleſiarum veſtrarum communione juxta ſacros canones ſitis contenti, qui non vultis eccleſiaſticis acquieſcere diſciplinis. Data XIII. Kalendas Junii, indictione XII.

Concilium Africanum 43. Carthaginenſe V. c. 10.

CLXXXIII. AD THEODOSIUM ELECTUM EPISCOPUM NONENSEM.

Laudat ejus erga Romanam eccleſiam obſervantiam, & pręclaras ejus virtutes. teſtatur ſuam in eum benevolentiam. monet ut a ſe conſecrationem epiſcopalem accipiat.

Theodoſio venerabili diacono, & electo ſanctæ eccleſiæ Nonenſi.

DILECTIONIS tuæ literis receptis atque perlectis, devotionis & fidei tuæ ſinceritatem, quam circa eccleſiam B. Petri apoſtoli, & circa noſtrum pontificium habes, luce clarius agnovimus,

A Et quia noſtram gratiam & benedictionem humili prorſus affectu expetere ſtuduiſti, valde ſumus gaviſi. nam & Ioannes venerabilis preſbyter de veſtra parte veniens, multa nobis tuæ bonitatis, & patientiæ viva voce præconia retulit, quæ in ſacerdote Chriſti magnopere ſunt habenda. Vnde te quaſi dilectum corporis Chriſti membrum & ſpiritalem filium noſtri apoſtolatus ulnis extenſis amplectimur, paternoque amore diligimus, atque apoſtolica ſemper volumus benignitate fovere. Ideo monemus ſagacitatem tuam, ne in quamlibet partem aliam declines, & contra ſacra venerabilium patrum inſtituta epiſcopatus gratiam recipere quæras, audiens illam deſiderabilem ſummi judicis vocem dicentis: *Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam; intra in gaudium domini tui.* (Matth. 25.) Sed toto corde, totaque voluntate ad gremium ſedis apoſtolicæ, unde anteceſſores tui divinæ legis dogmata melliflua, cum ſacræ inſtitutionis forma, ſummique ſacerdotii honorem ſumpſerunt, redeas: quatenus & ipſe ab apoſtolica ſede, quæ caput & magiſtra eſt omnium eccleſiarum Dei, epiſcopalem conſecrationem per noſtræ manus impoſitionem, Chriſto annuente, percipias: quatenus ſecundum priſtinum morem ſancti Petri & noſtra ſemper auctoritate atque tuitione munitus, populum domini tibi commiſſum ſtrenue ac ſecuriter regas, & in conſpectu altiſſimi veniens venias cum exultatione, portans manipulos tuos, dicereque domino poſſis ovanter: Ecce ego, & pueri, quos mihi dediſti; & ob hoc cum Deo valeas ſine fine gaudere. Data IV. die menſis Iunii, indictione XII.

CLXXXIV. AD BRANIMIRVM.

Suſcipit eum ad Romanæ eccleſiæ gremium redeuntem. monet ut in Dei amore perſeveret. impartitur benedictionem apoſtolicam, quam petierat. hortatur, ut permittat legatum ſuum epiſtolam Bulgarorum deferre.

Dilecto filio Branimir.

RELEGENTES nobilitatis tuæ literas, quas per Ioannem venerabilem preſbyterum communem fidelem nobis mandaſti, quantam fidem & ſinceram devotionem circa eccleſiam ſanctorum apoſtolorum Petri, ac Pauli, ac circa nos habeas, luce clarius novimus. Et quia, Deo favente, quaſi dilectus filius ſancto Petro, & nobis, qui per divinam gratiam vicem ejus tenemus, fidelis in omnibus, & obediens eſſe cupias, humiliter profiteris; tuæ nobilitati dignas valde gratias his noſtri apoſtolatus literis agimus, paternoque amore, utpote cariſſimum filium, ad gremium ſanctæ ſedis apoſtolicæ matris tuæ, de cujus videlicet puriſſimo fonte patres tui melliflua ſanctæ prædicationis potavere fluenta, redeuntem ſuſcipimus, & ſpiritalibus amplectimur ulnis, atque apoſtolica volumus benignitate fovere; ut gratiam, benedictionem Dei ſanctorumque Petri, ac Pauli apoſtolorum principum, & noſtram ſuper te habens diffuſam, a viſibilibus, & inviſibilibus hoſtibus, qui ſaluti humanæ inſidiari, & impedire non ceſſant, ſalvus ſemper, ac ſecurus exiſtas, optatamque de inimicis victoriam facilius poſſis habere. Nam quanto ipſe te Deo humiliter ſubdere, ſanctiſque ipſius obedire præceptis ſtudueris, atque ipſius ſacerdotibus & miniſtris honorem debitum pro amore domini exhibueris; tanto ſuper omnes inimicos tuos & rebelles adverſarios eris procul dubio victor & potens. Et ideo monemus induſtriam tuam, ut in omnibus tuis actibus Deum ſemper præ oculis habeas, timeas, & toto diligas corde, quoniam dicente pſalmiſta: *Beatus eſt vir qui timet dominum, in mandatis ejus cupit nimis: potens in terra erit ſemen ejus.* (Pſal. 111.) Et ipſe in euangelio: (Ioan. 14.) *Qui me, inquit, diligit, ſermonem meum ſervabit, & Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & manſionem apud eum faciemus.* Quod cum ita ſit, ſi tuis bonis operibus in præſenti lucentibus Deum glorificaveris, gloria eris ſempiterna in futuro ſine dubio decoratus: quoniam ipſe per Moyſen hoc ſe facere teſtatur, dicens: *Glorificantes me glorificabo.* (1. Reg. 2.) Sicut autem noſtro præſulatui per jam fatum preſbyterum tua ſuggeſſiſti: quatenus noſtro B tibi ore apoſtolico benediceremus pro tuæ ſalutis augmento, id ipſum libenter fecimus. Nam in die aſcenſionis domini inter ſacra miſſarum ſolennia ſuper ſacrum altare S. Petri apoſtoli celebrantes, elevatis ſurſum manibus benediximus tibi, & omni populo tuo, omnique terræ tuæ, ut hic & in æternum corpore ſimul & anima ſalvatus, & principatum terrenum, quem habes, proſpere ac ſecuriter regere poſſis, & in cæleſti regione poſt mortem cum Deo feliciter gaudeas, & in perpetuum regnes. Et quia hunc ipſum Ioannem preſbyterum tibi & nobis verum fidelem in omnibus eſſe cognoſcimus, dedimus illi noſtram apoſtolicam epiſtolam deferendam regi Bulgarorum. Ideo petimus, ut pro amore ſancti Petri, & noſtro, cum tua ipſe licen- C tia legationem hanc noſtram ſine tarditate perficiat, ut & propter hoc tuæ dilectioni multiplices gratias habeamus. Data VII. die menſis Iunii, indictione XII.

CLXXXV. AD SACERDOTES ET POPVLOS BRANIMIRO SVBIECTOS.

Excipit eos ad Romanæ eccleſiæ gremium redeuntes. monet ut perſeverent.

Omnibus venerabilibus ſacerdotibus, & univerſo populo.

CVM literas principis veſtri Branimir, quas nobis per Ioannem venerabilem preſbyterum ipſe direxit, legeremus, non ſolum illius devotionem, ſed etiam fidei veſtræ ſinceritatem & dilectionem, quam circa ſanctum Petrum apoſtolorum D principem, & circa nos habetis, cognovimus. Et quia velut cariſſimi filii ad ſanctam Romanam eccleſiam, unde parentes veſtros melliflua ſanctæ prædicationis dogmata ſuſcepiſſe agnoſcitis, toto animo, totaque voluntate redire cupiatis, noſtram apoſtolicam gratiam & benedictionem habere magnopere deſiderantes, magna ſumus repleti lætitia. Et ideo brachiis extenſis vos amplectimur, paternoque amore recipimus, & apoſtolica volumus ſemper benignitate fovere, ſi vos hanc voluntatem, & ſponſionem veſtram uſque ad finem ſinceriter habueritis, & fideliter tenueritis: quia, dicente domino, *qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* (Matth. 10.) & apoſtolo id ipſum dicente: (Hebr. 3.) participes enim Chriſti facti eſtis, ſi tamen initium fidei uſ- E que ad finem firmum retineatis. Quapropter eſtote fideles Deo, & ſancto Petro, ſicut mandaſtis, uſque ad mortem, & accipietis coronam vitæ, quam repromiſit Deus diligentibus ſe. Nos enim ſacris orationibus noſtris memoriam veſtri coram domino aſſidue facientes, manibus ſurſum ad dominum elevatis, omnipotenti Deo vos una cum dilecto filio noſtro principe veſtro commendamus, & omni benedictione ſpiritali vobis benedicimus in Chriſto Ieſu domino noſtro, ut hic & in æternum corpore ſimul

ſimul & anima benedicti exiſtatis. & in perpetuum A domino gaudeatis. Data VII. die menſis Iunii, indictione XII.

CLXXXVI. AD CAROLOMANNUM REGEM.

Hortatur ad eccleſiæ Romanæ defenſionem, quæ a Sarracenis multis afficiebatur detrimentis. rogat ut legatos benigne excipiat, & fidem illis adhibeat.

Dilectiſſimo ac ſpiritali filio Carolomanno glorioſiſſimo regi.

QUIA more prædeceſſorum noſtrorum pontificum regiam excellentiam divinitus exaltatam pio mentis affectu diligimus, ad honorem & B exaltationem ſanctæ Dei eccleſiæ eam ſitibundo pectore videre deſideramus: quatenus veſtræ magnitudinis triumphali certamine ſedis apoſtolicæ vigor, & honor, quem progenitorum veſtrorum, glorioſiſſimorum videlicet imperatorum tempore habuiſſe recolimus, vobis regnantibus maneat illibatus & integer, ut & veſtræ regalis gloriæ decus vigeat indiminutum, & æternæ mercedis vobis munus ſuperna gratia tribuatur. Nunc igitur pro tot & tantis calamitatibus ac neceſſitatibus, quas a Paganis aſſidue, atque a malis patimur Chriſtianis, licet pro multitudine ſcribere non valeamus, & veſtram excellentiam ignorare non credamus; paſtorali ſolicitudine moti, ponentes animas noſtras in manibus noſtris, ingentes labores non ſo- C lum marini, ſed itineris etiam terreni omnimodis ſumpſimus. Teſtamur namque Deum, cui occulta omnium manifeſta exiſtunt, quod veſtro deſiderabili honore, nullius hominis, niſi veſtrum præpotens adjutorium avida mente quærere voluimus: ſed malorum hominum, quos ipſi ſcitis præpediti inſidiis, hoc agere non valuimus. Quapropter dilectiſſime fili noſtra apoſtolica exhortatione monemus gloriam veſtram, ut pro amore ſanctæ Romanæ eccleſiæ matris veſtræ defenſionis laborem indubitanter aſſumere non prætermittatis: unde vobis honor & ſalus hic & in æternum accreſcat. Et ideo petimus, ut pro Dei, & ſanctorum apoſtolorum Petri ac Pauli amore noſtris apo- D ſtolicis monitis toto conamine attendatis: quatenus aut per vos, aut per ſaluberrimum conſilium veſtrum citius nobis ſubvenire omnimodo ſatagatis. Quoniam tanta iſtius terræ perditione undique aggravati, undique concuſſi talia jam ſufferre minime valemus. Nam ſi, quod abſit, per vos forte remanſerit, ut eccleſia Dei in præſenti defenſionem non habeat, & taliter turbata conſiſtat, videte ne ante tribunal Chriſti, & coram apoſtolorum principum præſentia, veſtræ animæ patiamini detrimentum: quia nos paterna vos admonitione hortantes, ſecundum miniſterii noſtri officium ea, quæ Dei ſunt, & ſaluti veſtræ proficua, agere incunctanter convenimus. Miſimus autem ad vos præſentes miſſos noſtros Ioannem & Paſchalem E venerabiles epiſcopos dilectos fideles noſtros, quos petimus ut pro noſtro amore benigne recipiatis, & eis locum familiaritatis tribuatis, atque ea, quæ vobis de noſtra parte dixerint, libentiſſime attendatis. Data VII. die menſis Iunii, indictione XII.

CLXXXVII. AD EUMDEM.

Ut in Vercellenſi eccleſia Conſpertus creetur epiſcopus.

Concil. general. Tom. IX.

A *Dilecto ac ſpiritali filio Carolomanno glorioſo regi.*

MISIMUS cum his præſentibus miſſis noſtris hunc venerabilem diaconum nomine Conſpertum, vobis, ut credimus, notum, in ſervitium magnitudinis veſtræ: quem petimus, ut pro noſtro amore benigne recipiatis; & quia nobis ac vobis fidelis exiſtit, rogamus excellentiam veſtram, ut epiſcopatum Vercellenſis eccleſiæ placido animo tribuatis. quatenus, Deo auxiliante, per noſtram, ac veſtram munificentiam epiſcopali dumtaxat honore potitus, nobis omnibus exiſtere devotior, atque fidelior poſſit. Data VII. die menſis Iunii, indictione XII.

B CLXXXVIII. AD ANSELMUM EPISCOPUM LEMOVICENSEM.

Non ſeparandum virum ab uxore, qui filium ſuum neceſſitate urgente baptizavit.

Anſelmo epiſcopo Lemovicinæ eccleſiæ.

AD limina beatorum Petri & Pauli apoſtolorum principum hic præſens homo, nomine Stephanus, orationis cauſa veniens, noſtro præſulatui ſuggerendo innotuit, quod filium ſuum in extremo vitæ poſitum, nec baptiſmatis unda lotum, abſentia ſcilicet ſacerdotum neceſſitate cogente baptizaſſet, eumque ipſe propriis manibus retinendo ſuſcepiſſet, atque pro hujus rei negotio notitiæ C tuæ patefacto, reverentia tua, quaſi zelo rectitudinis flagrans, præfatum hominem a ſua judicaverit conjuge ſeparandum. Quod fieri nullatenus debet, dicente ſcriptura a Deo junctam viro eſſe uxorem. &, *quod Deus conjunxit homo non ſeparet.* Unde & dominus in evangelio neminem poſſe dimittere uxorem ſuam, niſi cauſa fornicationis apertiſſime jubet. Quapropter & nos, tantæ auctoritatis juſſione præcipue freti, dicimus omittendum eſſe, & inculpabile judicandum, quod neceſſitas intulit. Nam baptizandi hoc opus etiam laicis fidelibus, juxta canonicam ſanctionem, ſi neceſſe fuerit, facere libere conceditur. Unde ſi prædictus genitor filium ſuum corpore morientem aſpiciens, ne animam morte perpetua pereuntem dimitteret, ſacri D baptiſmatis unda lavit, ut enim de poteſtate auctoris mortis & tenebrarum eriperet, & in regnum Chriſti jam regeneratum indubitanter mitteret, bene feciſſe laudatur. Et idcirco cum ſua uxore ſibi jam olim legitime ſociata impune, quamdiu vixerint, judicamus manere conjunctum, nec ob hoc contra præfatas auctoritates divinas aliquatenus ſeparari debere. Data VII. die menſis Iunii, ind. XII.

30. quæſt. 1. Ad limina.

Prov 19. juxta 70. Matth. 19.

CLXXXIX. AD MICHAELEM REGEM BULGARORUM.

Agit Deo gratias, quod legatos ad ſe miſerit, doctrinam eccleſiaſticam & canonica inſtituta recepturus. hortatur ut ad Romanam eccleſiam redeat. & ſi ei placuerit, ſe legatum miſſurum pollicetur. E

Dilecto ac ſpiritali filio Michaeli glorioſo regi Bulgarorum.

QUANTÆ pietatis & miſerationis ſuæ largitate vos omnipotens Deus dilexerit, narrare quis ſufficiat cariſſime fili? Quando per infuſionem ſancti Spiritus ſui in cor veſtrum unigenitum Filium ſuum, per quem omnia viſibilia & inviſibilia condidit, vobis clementer revelare dignatus eſt;

mentemque veſtram claritatis ſuæ lumine irradiare, & de tenebris ad veram voluit perducere lucem, veræque fidei dogmate ſuo docere. Ipſius etiam gratia vobis revelante, ad ſedem beati Petri apoſtolorum principis, quæ caput, & magiſtra omnium eccleſiarum Dei exiſtit, & a qua omnes reges & principes verbum veritatis acceperunt, legatos veſtros, Petrum ſcilicet cognatum veſtrum, & Ioannem atque Martinum, prædeceſſoris domni noſtri Nicolai beatiſſimi præſulis tempore direxiſtis, ut & vos inde doctrinam eccleſiaſticam atque canonica inſtituta reciperetis, ubi totius eccleſiæ Chriſtus poſuit principatum: quod nimirum, ſecundum veſtram voluntatem, ab eadem ſancta Romana eccleſia promeruiſtis. Nunc igitur vos, quaſi propriam gregis dominici ovem nobis in ipſo apoſtolorum principe commiſſam, utpote cariſſimum filium noſtrum bis noſtri apoſtolatus literis viſitamus, & noſtris apoſtolicis ſpiritualiter amplectimur ulnis; aſſidue vos cum omni populo veſtro ſacris orationibus noſtris domino commendantes, ut ipſe, qui vobis glorioſum in terris tribuit principatum, tribuat & poſt mortem cæleſte regnum, & gloriam ſempiternam. Quapropter monemus gloriam veſtram, ut ad ſanctam matrem veſtram Romanam eccleſiam devota mente, libentique animo redeatis; ut apoſtolorum ſanctorum precibus adjuti tam viſibiles inimicos * facile ſuperare poſſitis. & quia vos, ut prædictum eſt, multum diligimus, noſtrum ad vos volumus cum ſedis apoſtolicæ viſitatione dirigere legatum, viſitareque vos, ſicut paſtor viſitat gregem domini ſui ſibi commiſſum: ſi tamen cognoverimus voluntatem veſtram, quod noſtram cupiatis recipere legationem, & apoſtolicam viſitationem. Quod ſi volueritis, per hunc Ioannem venerabilem presbyterum fidelem noſtrum, nobis ſub certitudine literarum veſtrarum remandare curate dilectiſſime, atque amantiſſime fili. Omnipotens Deus; qui vobis viam veritatis oſtendit, & lumine ſuæ claritatis cor veſtrum illuſtrare dignatus eſt, nunc & ſemper cum omni proſperitate & ſalute vos conſervare dignetur incolumem. Data VI. Idus Iunias, indictione XII.

* f. deeſt quam inviſibiles

CXC. AD SALONITANOS CLERICOS.

Monet ut ad gremium Romanæ eccleſiæ revertantur; & electus ab eis archiepiſcopus conſecrationem & pallium a ſe, & non ab alio accipiat. utque legato quædam verbis relaturo fidem adhibeant.

Reverendiſſimis & ſanctiſſimis epiſcopis Vitali Adranſi, Dominico Abſorenſi, ceteriſque epiſcopis Dalmatinis, ſeu Ioanni archipresbytero ſanctæ ſedis Salonitanæ, omnibuſque ſacerdotibus & ſenioribus populi habitatoribus Spalatenſis civitatis, atque Zadarenſis, ceterarumque civitatum.

Ioan. 21.

PASTORALI ſolicitudine mori, vos quaſi oves dominicas nobis in beato Petro apoſtolorum principe commiſſas dicente domino: *Si diligis me Simon Petre? Paſce oves meas*; licet pro aſſidua gentium perſecutione nunc uſque impediti, his modo apoſtolatus noſtri literis viſitare curavimus, admonentes fraternitatem veſtram, ut more præceſſorum veſtrorum, ad ſedem beati Petri apoſtoli, quæ caput & magiſtra eſt omnium eccleſiarum Dei, & ad nos, qui ei divinitus præſidemus, toto animo, libentique voluntate reverti ſtudeatis: quatenus inde ſummi honorem ſacerdotii, & totius inſtitutionis eccleſiaſticæ formam ſumatis, unde parentes, ac præceſſores veſtros melliflua ſanctæ prædicationis & doctrinæ apoſtolicæ potaſſe fluenta recolitis. Reminiſci namque debetis, quanta eoſdem præceſſores veſtros proſpera evidentiſſime comitabantur, quando ad limina Petri cæleſtis regni clavigeri devoto pectore, quaſi proprii filii confluebant; & quanta poſtmodum nunc uſque ſuſtinueritis adverſa, cum ab ea vos quaſi alienos ſeparare non dubitaſtis. Quapropter vos plurimum diligentes, non ea quæ veſtra, ſed vos quærentes, paterna benignitate monemus, atque hortamur, ut, ſicut diximus, ad gremium ſanctæ Romanæ matris veſtræ redite ovanter attendatis, ut electus a vobis canonice archiepiſcopus una cum veſtro omnium conſenſu, & voluntate ad nos veniens gratiam epiſcopalis conſecrationis, ſacrumque pallium a nobis more priſtino incunctanter percipiat; ut gratiam & benedictionem ſancti Petri, ac noſtram habentes, a malis omnibus liberi, & bonis univerſis repleti, & hic in præſenti ſæculo gaudeatis, & in futuro cum domino ſine fine procul dubio exultetis. Porro ſi aliquid de parte Græcorum vel Sclavorum ſuper veſtra ad nos reverſione, vel conſecratione aut de pallii perceptione dubitatis; ſcitote pro certo, quoniam nos ſecundum ſanctorum patrum, deceſſorumque noſtrorum pontificum ſtatuta, vos adjuvare auctoritate curabimus. Quod ſi forte hanc noſtram apoſtolicam admonitionem, imo canonicam præceptionem, pro nihilo ducentes ad ſedem apoſtolicam Romanæ eccleſiæ redire, & inde ſecundum antiquam normam, conſecrationem epiſcopalem ſacrumque pallium recipere contempſeritis, omni eccleſiaſtica vos communione ſcitote penitus excommunicandos. Interim tamen auctoritate Dei, & ſancti Petri vobis præcipimus, ut non habeatis licentiam aliunde conſecrationem, palliumque recipere. Nam ſi feceritis, quaſi tranſgreſſores, & inobedientes vos ſine dubio judicabimus. Hanc autem noſtri apoſtolatus epiſtolam fraternitati veſtræ per hunc præſentem Ioannem venerabilem presbyterum fidelem familiarem noſtrum direximus, cui ſcilicet aliqua injunximus vobis verbo tenus referenda: & ideo illi omnia quæ de parte noſtra dixerit vobis, credere nullatenus dubitetis. Ipſamque epiſtolam, ut ad omnium veſtrum notitiam ferant, bulla noſtra juſſimus in calce ſignari. Data X. die menſis Iunii, indictione XII.

CXCI. AD TRES ARCHIEPISCOPOS.

Vt Nemauſenſem epiſcopum a monaſterii cujuſdam iniqua invaſione removeant, & ſi non paruerit, excommunicent.

Roſtagno archiepiſcopo Arelatenſi, Sigibodo archiepiſcopo Narbonenſi, Rotberto archiepiſcopo Aquenſi, a partibus.

VERACIUM relatione comperimus, Gibertum Nemauſenſem venerabilem epiſcopum, quod quoddam monaſterium noſtrum, quod ſuper eumdem epiſcopum acquiſivimus, ipſe Gibertus temere invaſerit, omneſque res ipſius monaſterii per ſuos homines diſtribuerit, & illius monachos inde contra ſacras regulas omnino expulerit. Quod tantum nobis diſplicuit, quantum ſicut ipſe nobiſcum adveris, calcata reverentia venerandorum canonum, contra privilegium apoſtolicæ ſedis eum feciſſe non ambigis. Quapropter fraternitati tuæ dirigimus, ut vice noſtra cum confratribus & coepiſcopis

epiſcopis noſtris junctus, eumdem Nemauſenſem epiſcopum ad commune colloquium convocetis, & ex auctoritate noſtra conveniatis, ut ab omni invaſione ipſius monaſterii tam ſe quam ſuos removeat, & ulterius nec res ejus, nec monachos illic domino famulantes moleſtare præſumat. Quod ſi ipſe ſurda aure, quod abſit, per vos monita noſtra audierit, tunc ex auctoritate beati Petri apoſtoli cui idem monaſterium pertinet, ſimul & noſtra, illum a miniſterio ſacerdotali excommunicando ſuſpende, quouſque dum aut ab ipſa invaſione ſe ſubtrahat, aut ad ſedem apoſtolicam, vel ad noſtram præſentiam nobis ſatisfacturus occurrat. Agat in his ſanctimonia tua ſicut illam agere decet, ut & nos Deo laudes, & tibi gratias referamus. Data XVIII. Kalendas Iulias, indictione XII.

CXCII. AD MICHAELEM REGEM BVLGARORVM.

De legatione ac muneribus miſſis gratias agit. dolet eum defeciſſe ab eccleſia Romana, ad quam monet ut revertatur. oſtendit Græcos Bulgarorum diœceſin, cum ſit Romani pontificis, contra canones detinere.

Dilecto ac ſpirituali filio Michaeli glorioſo regi Bulgarorum.

MVLTAS regiæ excellentiæ veſtræ gratias agimus, quia ſicut cariſſimus filius divino repletus amore paternitatem noſtram per Functicum eximium fidelem veſtrum viſitare, miſſiſque donis honorare curaſti; per quem tuæ ſalutis incolumitatem, omniumque fidelium tuorum audientes proſperitatem, valde ſumus gaviſi. Nos autem, & noſtris aſſiduis precibus ante ſacratiſſimum beati Petri apoſtolorum principis corpus adſtantes, & te, & omnes principes tuos, omnemque populum tuum Ieſu Chriſto domino ſemper commendare ſtudemus, & benedicimus tibi, & omni populo tuo, omnique regno tuo, ut & a viſibilibus, & inviſibilibus hoſtibus liberatus, Deique auxilio adjutus, inimicorum tuorum ſemper victor exiſtas, & ad palmam ſupernæ vocationis glorioſius pertingas. Vt ipſe, qui gratiæ ſuæ largitate & regnum tibi terrenum conceſſit, & illuminando oculos mentis tuæ viam veritatis oſtendit, & de tenebris ad veram lucem perduxit, uſque ad finem in eadem ſancta fide, & bonis operibus perſeverantes ſalvos & incolumes dignetur perducere, ut poſt finem præſentis vitæ, per interceſſiones ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, regnum valeas cæleſtę percipere; in quo illa omnia bona, quæ oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcenderunt, cum ſanctis omnibus ſimul accipias, quæ diligentibus ſe, ab origine mundi præparavit omnipotens dominus. Sed non modica nos triſtitia, o fili cariſſime repleviſti, quia ſedem beati Petri cæleſtis regni clavigeri, qui tibi in manifeſta viſione apparuit, & opportunum auxilium præbuit, reliquiſti; cum ipſa ſedes caput, & magiſtra ſit omnium eccleſiarum Dei, ad cujus auctorem
Ioan. 21. beatum Petrum a domino dictum eſt: *Paſce oves meas*, & cui traditæ ſunt claves regni cælorum, ut
Matth. 16. quæcumque ligaverit ſuper terram, ligata maneant & in cælis: & quæcumque ſolverit ſuper terram, ſint ſoluta & in cælis. Revertere jam fili amantiſſime ad ſanctam matrem tuam Romanam eccleſiam, quæ te religioſo utero genuit, & per quam totius religionis, & juſtitiæ formam ſancto prædeceſſore noſtro Nicolao præſule mittente, ſuſcepiſti: & quę omnium gentium retinet principatum, & ad quam totius mundi, quaſi ad unam matrem, & unum caput, conveniunt nationes. Noli amplius deſerere matrem tuam, quia illa tui non obliviſcitur: quin potius quaſi unicum diligit, & ſemper memoriam tui coram domino facit. Non enim licitum fuit Græcis alterius parochiam uſurpare, ſanctis hoc patribus apertiſſime prohibentibus. Et idcirco ipſi contra canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos, noſtras retinent diœceſes. Quos ſi pro tuo nobis non eſſet amore, jam per apoſtolicę ſedis ſententiam inde compelleremus exire. Data *ut ſupra*.

CXCIII. AD ANASTASIVM ABBATEM.

Pręcipit ut cellulam Gauderico epiſcopo reddat.

Anaſtaſio religioſo abbati.

MONEMVS religionem tuam, & expreſſe præcipimus, ut omni remota occaſione, & dilationis inventione cellulam ſancti Valentini in Sabinis poſitam, quam a Gauderico venerabili epiſcopo abſtuliſti, ei continuo reddas, uſque in noſtram præſentiam, ut nec ſuum laborem perdat, nec pro eo, quod ex hinc nos adiit, ſibi obeſſe, quin potius prodeſſe cognoſcat: quod etiam tibi faciendum per pręſentem cubicularium noſtrum mandamus, ut aliter nullo modo facias: cum autem te nobis exhibueris, ſi merito ſua negligentia fortaſſe ipſam cellulam amiſit, nos eum contra juſtitiam defendere nolumus; ſicut nec illum innocentem perpeti damna permittimus. Data *ut ſupra*.

CXCIV. AD TVVENTARVM DE MARAVNA.

Hortatur, ut omnem falſam doctrinam rejiciens in Romanæ eccleſiæ fide maneat. miratur Methodium aliter, quam fuerat profeſſus, docere: & propterea a ſe vocatum fuiſſe ſignificat.

Tuventaro de Marauna.

SCIRE volumus, quia nos qui per Dei gratiam beati Petri apoſtolorum principis vicem tenemus, pio amore vos quaſi cariſſimos filios amplectimur, & paterna dilectione amamus; noſtriſque aſſiduis precibus vos omnes Ieſu Chriſto domino commendamus, orantes ſemper pro vobis, ut Deus omnipotens, qui corda veſtra illuminavit, & ad viam veritatis perduxit, in bonis operibus confirmet, & uſque ad finem in recta fide bonaque actione decoratos vos, atque incolumes dignetur perducere. Quod autem, ſicut Ioanne preſbytero veſtro, quem nobis miſiſtis, referente didicimus, in recta fide dubitetis; monemus dilectionem veſtram, ut ſic teneatis, ſic credatis, ſicut ſancta Romana eccleſia ab ipſo apoſtolorum principe didicit, tenuit, & uſque in finem ſæculi tenebit, atque per totum mundum quotidie ſanctæ fidei verba rectęque prædicationis ſemina mittit, & ſicut anteceſſores noſtros ſanctos videlicet ſedis apoſtolicę pręſules, parentes veſtros ab initio docuiſſe cognoſcitis. Si autem aliquis vobis, vel epiſcopus veſter, vel quilibet ſacerdos aliter annuntiare aut prędicare præſumpſerit, zelo Dei accenſi omnes uno animo, unaque voluntate doctrinam falſam abjicite, ſtantes & tenentes traditionem ſedis apoſtolicæ. Quia vero audivimus, quia Methodius veſter archiepiſcopus ab anteceſſore noſtro Hadriano ſcilicet papa ordinatus, vobiſque directus, aliter docear,

doceat, quam coram ſede apoſtolica ſe credere verbis & literis profeſſus eſt valde miramur: tamen propter hoc direximus illi, ut abſque omni occaſione ad nos venire procuret; quatenus ex ore ejus audiamus, utrum ſic teneat & credat, ſicut promiſit, aut non. Data *ut ſupra.*

CXCV. AD METHODIUM ARCHIEPISCOPUM PANNONIENSEM.

Præcipit ut ad ſe veniat, ut de ejus doctrina cognoſcere poſcit. Miſſas Sclavonica lingua celebrari prohibet.

Reverendiſſimo Methodio archiepiſcopo Pannonienſis eccleſiæ.

PRÆDICATIONIS tuæ doctrinis populum domini tibi quaſi ſpiritali paſtori commiſſum ſalvare inſtruereque cum debeas, audivimus, quod non ea, quæ ſancta Romana eccleſia ab ipſo apoſtolorum principe didicit, & quotidie prædicat, tu docendo doceas, & ipſum populum in errorem mittas. Unde his apoſtolatus noſtri literis tibi jubemus, ut omni occaſione poſtpoſita, ad nos de præſenti venire procures, ut ex ore tuo audiamus, & cognoſcamus utrum ſic teneas, & ſic prædices, ſicut verbis & literis te ſanctæ Romanæ eccleſiæ credere promiſiſti, aut non; ut veraciter cognoſcamus doctrinam tuam. Audimus etiam quod miſſas cantes in barbara, hoc eſt, in Sclavina lingua; unde jam literis noſtris per Paulum epiſcopum Anconitanum tibi directis prohibuimus, ne in ea lingua ſacra miſſarum ſolennia celebrares; ſed vel in Latina, vel in Græca lingua, ſicut eccleſia Dei toto terrarum orbe diffuſa, & in omnibus gentibus dilatata cantat. Prædicare vero, aut ſermonem in populo facere tibi licet, quoniam pſalmiſta omnes admonet dominum gentes laudare, & apoſtolus: *Omnis* inquit, *lingua confiteatur, quia dominus Jeſus in gloria eſt Dei Patris.* Data *ut ſupra.*

Pſal. 116.
Phil. 2.

CXCVI. AD ANSPERTUM ARCHIEPISCOPUM MEDIOLANENSEM.

Arguit quod ſedi apoſtolicæ obediens non fuerit, ejuſque legatos injurioſe tractarit, & excommunicatus miſſas celebrarit. Ideo monet, ut ad ſynodum ſe purgaturus quamprimum vel per ſe, vel per legatos accedat.

Anſperto archiepiſcopo Mediolanenſi.

TANTIS, heu proh dolor! tranſgreſſionibus inveniris obnoxius, quantis nullus de eccleſia Mediolanenſi aliquo modo eſt inventus: in primis quod noſtri operis, atque laboris noluiſti ſocius eſſe ac particeps, ſed apoſtolicæ ſedi proterve, inobedienter, ac procaciter reſultaſti; deinde legatos noſtros Ioannem Ticinenſem, & Vualpertum Portuenſem epiſcopos e latere noſtro ad te directos non ſuſcipiens, præ foribus portæ diu tibi noſtræ commonitionis verba facientes, quareous nobis, aut per te, aut per legatum tuum, more prædeceſſorum tuorum condignam obedientiam exhibere debuiſſes, irreverenter ſtare feciſti; nullamque illis reverentiam, vel auditum accommodare dignatus es: ſed ſicut aſpis ſurda contra caritatis affectum viſcera cordis & aures valide obturaſti. Pro quibus, & his ſimilibus te tamdiu communione privavimus, miſſarumque celebratione, donec nobis occurreres, & aut per te, aut per vicarium tuum cuncta errata corrigeres, & ſic te demum perſonaliter in noſtrum conſortium admitteremus. Sed in deſpectum, & injuriam paternorum canonum excommunicatus a nobis, ſacrum miniſterium agere, miſſamque celebrare præſumpſiſti; de quo ſolicite voluimus parcere tuæ ſenectuti perquirentes: ſed adeo verum eſſe deprehendimus, ut * præſentium videtur, videlicet preſbyter lator non fuerit auſus coram collegio coepiſcoporum pro vobis hoc ſatisfacere. Quapropter, quia domino auxiliante, ſecundum ſtatuta canonum circa autumni tempus ſynodum ſumus celebraturi, ad quam te volumus omni occaſione poſtpoſita ſine mora venire, aut legatos dirigere: & dum, Chriſto opitulante, perpetrata tranſgreſſionis purgaveris, te in communionem omnimodis recipiemus. Data *ut ſupra.*

Nicæn. c. 5.

CXCVII. AD LUDOVICUM REGEM.

Gratias agit de propenſa voluntate erga Romanam eccleſiam. hortatur ut ad eam a Paganorum incurſionibus defendendam veniat; eique tacite imperium pollicetur.

Dilecto ac ſpirituali filio Ludovico glorioſo regi.

VESTRÆ regiæ ſerenitatis mellifluis relectis apicibus, quos per Aſtaldum inſignem comitem veſtrum nobis mandaſtis, quantam devotionem, ac ſinceriſſimam voluntatem exaltandi & defendendi eccleſiam Dei, more videlicet parentum veſtrorum glorioſiſſimorum imperatorum habeatis, luce clarius novimus. Unde valde gaviſi exiſtentes, maximas excellentiæ veſtræ agimus gratias, quia nobis inter tot anguſtias, & perſecutiones, quas a Paganis aſſidue ſupra modum patimur, veſtræ invictæ potentiæ auxilium, defenſioniſque ſolatium pia dumtaxat animi devotione conferre omnimodis cupiatis. Ideo fili cariſſime, noſtræ apoſtolicæ admonitioni aurem clementiæ veſtræ ut accommodetis, obnixe precamur, ut citius nobis veſtro potenti brachio ſubvenire ſtudeatis: quatenus ſanctam Dei eccleſiam in magna nunc fluctuatione poſitam, ad portum ſalutis, & tranquillitatis efficaciter perducatis, & terram perditam per vos, Deo propitio, ad priſtinam revocetis incolumitatem, ut ex hoc, & apud omnipotentem dominum dignam valeatis mercedem recipere, & in præſenti ſæculo laudabile nomen omnimodo acquiratis. Quapropter ſcitote pro certo, quia nullus parentum veſtrorum tantam gloriam, & exaltationem a præceſſoribus noſtris percepit, quantam nos vobis, ſi veneritis, totis multipliciter viribus deſideramus impendere. Porro de hoc, quod mandaſtis, ut pro eventu regni Ludovici piæ memoriæ nepotis veſtri præpediti exiſtatis, pro multo, quod circa vos videndi deſiderium habemus, turbati manemus; ſed veſtra ſiſi benignitate petimus, ut omni cura remota, pro amore Dei & ſanctorum apoſtolorum Petri, & Pauli, noſtræ petitionis ſolicitudinem pro pectore veſtro alacriter aſſumatis: ut ſicut ſedes apoſtolica, quæ caput eſt omnium eccleſiarum Dei, vos magno deſiderio, quaſi unicum & cariſſimum filium præſtolatur, veſtra ſpeciali viſione celeriter perfruatur: quoniam ſi, Deo favente, Romanum ſumpſeritis imperium, omnia regna ſubjecta exiſtét. Nam ſi pleniter ſciretis quanta nos undique mala, quæ pro multitudine ſcribere nequivimus opprimunt, & affligunt; tantum in veſtra cognoſcimus ſapientia, quod per veſtram magnitudinem jam maneremus defenſi. Deus te incolumem cuſtodiat cariſſime fili. Data *ut ſupra.*

CXCVIII.

CXCVIII. AD AIRARDVM ARCHI- A EPISCOPVM AVSCENSEM, ejuſque ſuffraganeos.

Hortatur ad depravatos populi mores corrigendos, præcipue inceſta matrimonia. ne quis relicta uxore aliam ducat, aut ſimul cum uxore concubinam habeat. ut res immobiles eccleſiæ nemo ſibi uſurpet, & ut clerici ſub epiſcopi ſint poteſtate.

Reverentiſſimis & ſanctiſſimis, Airardo archiepiſcopo, & Involato Convenenſi, Kvainardo Conſerano, Sarſtono Bigorrenſi epiſcopis.

MVLTAS prævaricationes contra totius Chriſtianitatis religionem, atque ſanctorum patrum venerabiles ſanctiones, his veſtris in partibus a pravis fieri Chriſtianis veridica multorum relatione didicimus. Quos vero nec piæ admonitionis veſtræ blandimento, nec debitæ excommunicationis vinculo, nec etiam apoſtolicæ conſtitutionis verbo, aliquatenus a tantorum malorum operum infeſtatione ac perpetratione prohibere, nec penitus valetis compeſcere. Et ideo dolemus pariter vobiſcum, fratres mei, ſuper temeritate populi talia præſumentis, & nullam ex his pœnitudinem fructuoſam in præſenti agere volentis, veſtramque ſaluberrimam correptionem pro nihilo ducentis. Igitur quia noſtro apoſtolatui humiliter ſuggeſſiſtis, ut apoſtolica fulti auctoritate, populum gravem & plenum iniquitate libere poſſetis corrigere; quando ex divino eloquio docemur, ut aliquando

Luc. 22. converſi fratres noſtros aliqua ſæculi fluctuatione ineſſicaces confirmare debeamus; vos cum Doctore gentium convenimus dicentes, corri-

Theſſ. 5. pite inquietos, conſolamini puſillanimes, arguite peccantes, obſecrate protervos, & increpate inique agentes, cum omni imperio. Vobis namque populus ipſe ſicut grex ovium domini paſtoribus eſt commiſſus: & niſi eos ita nunc temporali increpatione correxeritis, ut ſpiritu ſalvi ſint in die domini noſtri Ieſu Chriſti, ſanguis eorum D de veſtris procul dubio manibus requiretur. Sin autem vobis annuntiantibus non obedierint, ipſi in ſuis iniquitatibus deficient, vos vero animas veſtras liberaſtis. Præterea unum valde illicitum & execrabile malum contra venerabilia ſanctorum patrum decreta eoſdem veſtros parochianos committere audimus: hoc eſt ut nulla generis conſanguinitate cuſtodita, nulla propinquitatis parentela obſervata, unuſquiſque ſuam propinquam in quocumque fuerint gradu, accipiat uxorem, atque inceſto & nefario ſe conjugio copulent. Quod licitum facere Chriſtianis non eſt, dum uſque ſe generatio cognoverit. Vnde ſanctiſſimi prædeceſſores noſtri, Stephanus videlicet, Eugenius, atque Leo, ſynodali decreto tale nefandum conjugium fieri prohibuerunt, dicentes: ut conſobrinam, neptem, novercam, fratris uxorem, vel etiam quamlibet de propria cognatione, nullus præſumat ſibi in conjugiu copulare: quia ſcriptum eſt in lege domini: *Turpi-*

Levit. 18. *tudinem uxoris patris tui, ſive uxoris fratris tui, atque ſororis tua non revelabis. turpitudo enim tua eſt.* Et ſi Deus Hebraico populo ante incarnationem unigeniti Filii ſui hæc ſervanda mandavit, quanto amplius nos, qui Chriſtianæ religionis documenta tenemus, ab illicitis connubiis obſervare debemus, ne demerſi in voraginem ignis æterni concrememur incendio? Si quis

A vero in hoc nefario conjugio inventus in eo permanere voluerit, aut nunc ab uxore ſolutus hoc agere tentaverit, ſciat ſe auctoritate apoſtolica anathematis vinculo eſſe innodatum, & nullus ſacerdos illi tribuat communionem: & ſi inclinatus ab illicita ſe copula diviſerit, pœnitentiæ ſubmittatur, ut ſacerdos loci conſideraverit. Hoc etiam cum illis pariter jubemus, ut nullus propriam relinquat uxorem, & illa vivente alteram ſibi ſociare præſumat; nec liceat ei uno tempore duas habere uxores, uxoremve & concubinam. Iubemus etiam, ut nulli ſacerdotum, nullique laicorum liceat res immobiles ſub qualibet occaſione a piis & venerabilibus locis ſubtrahere,

B & in proprio uſu habere. Qui vero præſumpſerit, canonicis ſubjaceat correctionibus. Statuimus etiam, ut omnes preſbyteri & clerici ſub proprii poteſtate conſiſtant epiſcopi, & nihil ſine ipſius conſcientia gerant, ſecundum regulam a patribus conſtitutam. Si quis ſane ſacerdotum aut clericorum aliter agere præſumpſerit, a ſuo canonice redarguatur epiſcopo: laicus quoque, ſi de poteſtate epiſcopi clericum quemlibet ſubtrahere præſumpſerit, excommunicatus exiſtat. Hæc, fratres cariſſimi, pro veſtra ſupplicatione & honorificentia in auctoritatem habenda deſcripſimus vobis: quatenus his noſtræ conſtitutionis muniti præceptis, digna Deo noſtro poſ-

C ſitis ſecuriter deferre obſequia, debitaſque perſolvere laudes. Optamus ſanctitatem veſtram in Chriſto bene valere. Data Idibus Iunii, indictione decima.

CXCIX. AD BASILIVM CONSTANTINVM, ET ALEXANDRVM IMPERATORES.

Imperatorum precibus commotus, ut pax ſit eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, diſpenſat cum Photio, ut in Ignatii locum Conſtantinopolitanæ eccleſiæ patriarcha ſubrogetur, ſtatuens ne deinceps quiſquam ad patriarchalem dignitatem, niſi per gradus eccleſiaſticos aſcendat.

D jubet patriarcham Conſtantinopolitanum Bulgarorum diœceſim ſub eccleſiæ Romanæ juriſdictione relinquere. monet omnes ut patriarchæ debitum præſtent obſequium. præcipit ut ad eccleſiæ communionem eos, qui a Methodio, & Ignatio initiati fuerant, admittant. excommunicat illos, qui cum Photio noluerint communicare.

Dilectiſſimis ac excellentiſſimis ſpiritualibus filiis noſtris Baſilio, Conſtantino, & Alexandro, glorioſiſſimis imperatoribus ſemper Auguſtis.

INTER claras ſapientiæ manſuetudinis veſtræ laudes, o Chriſtianiſſimi principes, ali-

E quod cum puriore luce luminæ devotionis longe lateque reſplendet, quod amore fidei, quod caritatis ſtudio, diſciplinis eccleſiaſticis edocti, Romanæ ſedi reverentiam more prædeceſſorum veſtrorum piiſſimorum imperatorum conſervatis, & ejus cuncta ſubjicitis † auctoritati: ad cujus auctorem, hoc eſt apoſtolorum omnium principem, domino loquente, præceptum eſt: *Paſce oves meas.* Quam eſſe vere omnium eccleſiarum Dei caput, & beatorum patrum præcipuæ regulæ, & orthodoxorum principum ſtatuta declarant, & pietatis veſtræ reverendiſſimi apices atteſtantur. Nihil eſt enim, quod lumine clariore præfulgeat, quam pia devotio, & recta fides in principe. Et quia pontificii noſtri

Hæc epiſtola a Photio eſt corrupta, locis infra deſignatis.

† Iſta de auctoritate Romanæ eccleſiæ Photius in ſua tranſlatione non poſuit.

Ioan. 21.

I reve-

reverentiam hoc ardore mentis, hoc religionis A ſtudio luculenter veſtris melliflnis literis exoratis: id nos ratione, ſeu temporis neceſſitate inſpecta, cum ſedis apoſtolicæ nobis commiſſæ conſenſu & voluntate perficere jure apoſtolico decet.

Igitur petiſtis a nobis, quatenus ſede apoſtolica ſuæ pandente viſcera pietatis, Photium reverendiſſimum in patriarchatus honore, in ſummi ſacerdotii dignitate & in eccleſiaſtici collegii ſocietate reciperemus, noſtræque communionis participem faceremus, ne eccleſiam Dei tanto jam tempore perturbatam pateremur amplius manere diviſam, ſcandaloque commotam. Nos itaque ſerenitatis veſtræ preces congrua ratione admittentes, quia † Ignatium piæ memoriæ patriar- B cham de præſenti vita jam migraſſe cognoſcimus: temporis ratione perſpecta, hoc modo decernimus ad veniam pertinere, quod nuper de ipſo Photio, licet ipſe abſque conſultu ſedis noſtræ officium ſibi interdictum † uſurpaverit, geſtum conſtat fuiſſe.

† Nomen Ignatii ſuſtulit Photius, alia attexens.

† Mutavit hæc in contrarium ſenſum Photius, ut vim paſſum ſe recepiſſe hanc ſedem ab imperatoribus dicat.

Nos ſtatutis apoſtolicis non præjudicantes, nec beatorum patrum regulas reſolventes, quin potius earum auctoritatibus freti, qui Nicæni concilii capitulo ſecundo apertiſſime dicunt: Quoniam plura ante per neceſſitatem, aut alias cogentibus hominibus adverſus eccleſiaſticam facta ſunt regulam. Hinc & Gelaſius papa dicit, quod ubi nulla perurget neceſſitas, conſtituta patrum inviolata ſerventur. C Et ſanctus Leo eodem ſpiritu præcipit, omittendum eſſe, & inculpabile judicandum, quod neceſſitas intulit. Inde & Felix præſul, deceſſor noſter in ſua decretali epiſtola voce conſona dicit, aliter tractandam eſſe neceſſitatis rationem, & aliter voluntatis. Inde etiam ſanctum concilium apud Africam geſtum capitulo trigeſimoquinto jubet, ut clerici Donatiſtarum in eccleſia, propter eccleſiæ pacem & utilitatem, ſi correcto conſilio ad catholicam unitatem tranſire voluerint, ſi hoc paci Chriſtianæ prodeſſe viſum fuerit, in ſuis honoribus ſuſcipiantur, non ut concilium quod in tranſmarinis partibus de hac re factum eſt, diſſolvatur, in quo videlicet concilio ſtatutum eſt, ut D ordinati in parte Donati, ſi ad catholicam partem tranſire voluerint, non ſuſcipiantur in honoribus ſuis. De hoc etiam beatus papa Innocentius dicit capitulo quinquageſimoquinto, quod ſi qui a Bonoſo hæretico ordinati ſunt, propterea ſint recepti, ne ſcandalum remaneret eccleſiæ.

Gelaſius epiſtola 6. Neceſſitatis tempore locum habet diſpenſatio.

Epiſt. 27.

Nunc itaque aliis patriarchis, Alexandrino videlicet & Antiocheno & Ieroſolymitano, atque omnibus archiepiſcopis, metropolitis, epiſcopis & ſacerdotibus, cunctoque clero Conſtantinopolitanæ ſedis, qui de ordinatione B. Methodii & Ignatii reverendiſſimorum patriarcharum exiſtunt, una voluntate, parique voto conſen- E tientibus, eumdem † Photium ſatisfaciendo, miſericordiam coram ſynodo ſecundum conſuetudinem poſtulantem, in vera dilectione fratrem, in pontificali officio comminiſtrum [atque coram ſynodo miſericordiam quærendo] in paſtorali magiſterio conſacerdotem, pro eccleſiæ Dei pace & utilitate, amodo, Chriſto favente, recipimus & habemus.

Photius reſtituitur.

† Omnia iſta delevit Photius, de venia coram ſynodo petenda.

Quia & vos Chriſtianiſſimi imperatores Auguſti, qui ſanctæ reipublicæ clementiſſimo affectu gubernatis imperium, pro Chriſto fungi legatione videmini, dum pro pace rogatis eccleſiæ, & nos † quibus, ſecundum apoſtolum, omnium eccleſiarum Dei ſolicitudo incumbit, controverſiam aliquam in eccleſia Dei amplius te- A manere nolentes: hunc ipſum patriarcham cum omnibus ſive epiſcopis, ſive presbyteris, ſeu ceteris clericis & omnibus laicis, in quos judicii fuerat cenſura prolata, ab omni eccleſiaſticæ ſanctionis vinculo abſolvimus, ſanctæque Conſtantinopolitanæ eccleſiæ judicamus recipere ſedem, dominicique gregis eſſe paſtorem, illa ſcilicet poteſtate fulti, quam eccleſia toto orbe diffuſa credit nobis in ipſo apoſtolorum principe a Chriſto Deo noſtro eſſe conceſſam, eodem ſalvatore beato Petro apoſtolo præ ceteris ſpecialiter delegante: *Tibi dabo claves regni cælorum, & quæcumque ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cælis: & quæcumque ſolveris ſuper* B *terram, erunt ſoluta & in cælis.* Sicut enim ex his verbis nihil conſtat exceptum, ſic per apoſtolicæ diſpenſationis officium, & totum poſſumus procul dubio generaliter alligare, & totum conſequenter abſolvere, præcipue cum ex hoc magis præberi cunctis oporteat apoſtolicæ miſerationis exemplum.

1. Cor. 5.
2. Cor. 11.
† Omnia iſta a Photio ſunt præterm iſſa uſque ad ſequens caput.

Matth. 18.

Nam & legati ſedis apoſtolicæ ab anteceſſore noſtro Hadriano videlicet almifico præſule Conſtantinopolim directi, ſynodo ibidem peractæ uſque ad voluntatem ſui pontificis vigilanti ſtudio ſubſcripſerunt .... nec ab apoſtolico manere: quia ſedes beati Petri cæleſtis regni clavigeri poteſtatem habet, ligata qualibet pontificum congrua æſtimatione abſolvere. Quippe C cum conſtet multos jam patriarchas, hoc eſt, Athanaſium & Cyrillum Alexandrinos, Flavianum & Ioannem Conſtantinopolitanos, & Polychronium Ieroſolymitanum ſynodice damnatos per apoſtolicæ ſedis poſtmodum abſolutionem reſtitutos incunctanter fuiſſe.

Eo tamen tenore iſta ſtatuentes, apoſtolica dumtaxat auctoritate & ſanctorum patrum venerabilibus inſtitutis decernimus, ut poſt hujus patriarchæ obitum, nullus de laicis vel curialibus in patriarchatus eligatur vel conſecretur honore, niſi de cardinalibus presbyteris & diaconibus Conſtantinopolitanæ ſedis, ſecundum ſa- D cros canones ſpiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos; quia nec præpropere contra canones eccleſiaſticos, decretaque majorum cito quilibet lector, cito acolytus, cito diaconus, cito ſacerdos vel epiſcopus fiat: qui in minoribus officiis ſic diu perdurent, & vita eorum pariter & obſequium comprobetur, ut per tempora a majoribus inſtituta, comprobatis prius moribus, & bonæ vitæ meritis refulgentibus, ad ſummum ſacerdotium poſtmodum veniant. Quoniam non eſt ſubito præripiendum vel uſurpandum, quod vita diu probata meretur accipere. Nam ſi in quibuſlibet eccleſiæ gradibus providenter curandum eſt, ut in domini domo E nihil ſit inordinatum; quanto magis elaborandum eſt, ut in electione ejus qui ſupra omnes gradus conſtituitur, non erretur? Nam totius familiæ domini ſtatus & ordo nutabit, ſi quod requiritur in corpore, non ſit in capite; & inde fiet, ut omnis eccleſiaſtica diſciplina reſolvatur, omnis ordo turbetur. Et ideo hoc, quod nos modo pro eccleſiaſtica unitate & pace, quam Chriſtus dominus noſter nobis dedit habendam, utcumque patimur eſſe veniale, multum poſtmodum eſſe non poterit.

Hoc etiam modo iſta, excellentiæ veſtræ precibus moti, fieri jubemus, ſi ipſe patriarcha Bulgarorum diœceſin, quam piæ memoriæ Nicolaus præceſſor noſter, Michaele ipſorum rege petente, apoſto-

Bulgari ſub Romanam diœceſim revocantur.

apoſtolicis doctrinis docuit, & per venerabiles A epiſcopos ſuos lavit unda baptiſmatis, omniſque eccleſiaſtica regula & diſciplina prout oportebat inſtruxit; amodo ſuo juri vendicare, vel remittere nullo modo præſumpſerit, nec aliquam cujuſcumque honoris ibidem ordinationem fecerit.... ibidem ſunt illicite ordinati epiſcopi vel ſacerdotes ..... archiepiſcopo, vel epiſcopis qui ibidem videntur exiſtere ..... ſacrum pallium quo inter ſacra miſſarum ſolennia uti pontificibus ſolitum eſt, ipſe patriarcha mittere præſumpſerit.

Photii nimia laus.

Porro pro tantis perturbationibus, quibus eccleſia veſtra longo jam tempore manet turbata veſtræ Auguſtali pietati obnixe ſuggerimus, B ut Conſtantinopolitanum patriarcham digno honore venerantes, quaſi patrem ſpiritalem, & utpote inter vos & Deum mediatorem præcipuum, divina vobis, per quæ ad regnum perveniatis æternum, ſedule annuntiantem, pio ſemper affectu colatis, & ut condecet in omnibus honoretis: quia pro temporali, quem illi exhibetis, honore, vos & hic temporalem honorificentiam habebitis, & in æternum multiplicem procul dubio recipietis ab illo nempe, qui glorificantes ſe glorificare teſtatur. Nec eorum verba falſo prolata, qui ſcandalorum zizania ſuper conſpicuam ſegetem domini ſeminare non ceſſant, veſtra imperialis dignetur audire majeſtas, nec pro talium ſuſurrationibus hominum, qui ſemper ſtudent ſcindere unitatem Dei, veſtem domini, eccleſiam Chriſti, quique linguis ſuis ſemper doloſe agere non ceſſant, venenum aſpidum portantes ſub labiis ſuis, animum clementiæ veſtræ adverſus eum aliquatenus commoveatis, & ſummum ſacerdotem veſtrum Dei providentia in eccleſiæ Chriſti regimine conſtitutum ſic facile exhonoretis, quod nimirum ſancto veſtro imperio valde inhoneſtum & indecens eſſe videatur.

1. Reg. 2.

Pſal. 13.

Recipiendi qui ab Ignatio fuerunt ordinati.

Præterea mandamus etiam ut omnes epiſcopos & ſacerdotes, ſeu cujuſcumque ordinis clericos, qui de conſecratione Ignatii bonæ memoriæ patriarchæ conſiſtunt, ſive in ipſa regia urbe manentes, ſive alicubi extra, longe ſeu prope retruſos, clementi animo ad gremium & unitatem ſanctæ eccleſiæ revocetis, & ulnis extenſis paterno affectu recipiatis & amplectamini, propriaſque unicuique illorum jubeatis reddere ſedes: ut ſicut una eſt fides, unum in nobis baptiſma, & omnes unum ſumus in Chriſto; ita & iſti qui ad unitatem & ſocietatem eccleſiæ Dei, & corporis Chriſti redierint, & idipſum dicentes, perfectique exiſtentes in eodem ſenſu, in eadem ſcientia, unus grex efficiantur, & unus paſtor; nec audeant amplius dicere: *Ego quidem ſum Cephæ, ego Pauli, ego autem Apollo*; ſed unius Chriſti veri Dei noſtri, qui eſt pax noſtra, & fecit utraque unum, venienſque cæleſtia cum terrenis pacificare dignatus eſt. *Qui idcirco ſemel pro peccatis noſtris mortuus eſt, ut filios Dei qui erant diſperſi, congregaret in unum.* Nec enim poterit unitatis eorum firma eſſe compago, niſi eos ad inſeparabilem ſoliditatem vinculis caritatis aſtrinxerit: quatenus, Deo favente, abſque omni perturbatione, vobis regnantibus ſalvi & ſecuri perſiſtentes, pro ſalute veſtra & pro ſtatu reipublicæ, jugibus ſemper votis dominum valeant deprecari.

1. Cor. 1.

Geneſ. 18.

Excommunicantur

Quod ſi forte quidam extiterint cum eodem patriarcha communicare nolentes, admoneantur ſecundo & tertio, ut ſanctæ eccleſiæ ſe unire procurent. Quod ſi acquieſcere noluerint, in ſua pertinacia manere volentes, ſacra eos communione, his præſentibus noſtris una cum ſynodo, juſſimus privari, quouſque ad ſuum redeant patriarcham, & ad ſanctæ eccleſiæ unitatem, cum præcipue ipſi eos in conſortium ſuum receperit, aliquamve cum eis communionem habuerit, ſimili modo eumdem patriarcham cum ipſis epiſcopis eccleſiaſtica communione judicamus eſſe privatum. Data menſe Auguſto, die decima ſexta, indictione duodecima.

qui cum Photio communicare noluerint.

Miſſa per Petrum presbyterum.

NOTÆ SEVERINI BINII.

a *Epiſtola.*] Qua occaſione hanc de Photii abſolutione & reſtitutione epiſtolam pontifex ſcripſerit, diximus ſupra in notis ad vitam Ioannis papæ VIII. circa annum domini 879. Hæc in codice Vaticano charactere Longobardo exarato, atque jam haud pridem, ſed mendoſe nonnihil cuſo, ſcripta eſt.

Summa plane Dei providentia factum eſt, ut ejuſmodi Ioannis octavi papæ literæ in noſtrum uſque tempus in ejus regeſto, ſive ut dicunt vulgo, regiſtro integræ ſervarentur, nec ſicut aliorum plurium pontificum epiſtolæ perderentur: ut ex his etiam ſicut ex Nicolai & Hadriani epiſtolis Photius millies, poſſit redargui impoſturæ, & falſitatis convinci. Ad ulitatam impoſtor autem rediit falſandi literas Romanorum pontificum, & fingere nova ſcripta: nam præter ea quæ plus ſatis de ipſo acta ſunt ſub Nicolao & Hadriano pontificibus, & in ſynodo univerſali ſunt proclamata, novæ rurſus ab impoſtore prodiere falſitates: ut plane acciderit de his Ioannis papæ literis, quod de ſuis ab eodem Photio falſatis, Nicolaus in epiſtola ad Michaelem imperatorem exclamat, cum ait: *Ex his*, inquit, *quæ ibidem ex eis lecta ſunt, nonnulla addita, multa mutata, plura ſubtracta reperiuntur, & per omnia talis a vobis effecta eſt, ut aut nihil aut parum aliquid nos per eam de crebro dicti commiſſi Ignatii diſpoſuiſſe cauſa videamur.* Hæc tunc Nicolaus, quæ etiam nunc ab ipſo Ioanne repetenda eſſent, ſi vivens videre potuiſſet, ut Nicolaus, quomodo ſuas miſſas Conſtantinopolim literas Photius addendo, minuendo, atque mutando, male, peſſimeque habuiſſet.

C

Sed quorſum hæc ipſe dices. Voluit ſceleſtus quaſi ex Ioannis papæ literis non ſolum ſuam reſtitutionem firmam, roboratamque monſtraſſe, ſed & falſatis illis probate etiam auctoritate ejuſdem pontificis octavam ſynodum œcumenicam eſſe damnatam: probatam vero recentem ab ipſo adverſus eam Conſtantinopoli celebratam, octavamque pariter nominatam in abolitionem legitimæ octavæ œcumenicæ ſub Hadriano pontifice celebratæ. Ex quo grande malum illud evenit, ut pro germana octava, a Græcis maxime, accepta ſit ſynodus Photiana; ut factum inter alios a Zonara eſt videre, qui in ſua canonum collectione & interpretatione poſuit loco octavæ œcumenicæ ſynodum Photianam ſacrilegam, quam ipſam & Theodorus Balſamo univerſalem appellat, cujus & tres canones recitat: ſic & reliqui Græcorum ſchiſmaticorum colluvies. Tu igitur, lector, hic, amabo te, ſede arbiter veritatis, atque ex literis Ioannis papæ in Græcum a Photio redditis & recitatis in ſecunda actione ſuæ pſeudoſynodi, revocatis vero ad Latinitatem a Friderico Metio origine Græco, ſed pietate catholico atque fide Latino, modo ob virtutum atque doctrinæ præſtantiam creato Thermarum epiſcopo, veteratoris malas artes intellige. Extat ipſa integra Photiana pſeudoſynodus Græce in ſcripto codice bibliothecæ Columnenſis, quæ fuit Cardinalis Sirleti, nota numeri quadrageſimi, in quo ſub actione ſecunda eadem epiſtola Ioannis papæ recitatur ad imperatorem ſcripta adeo mutata, ut vix quis cognoſcat eamdem eſſe Ioannis, quam nuper recitatam audiſti. ſic enim ſe habet:

D

E

Ioannes ſervus ſervorum Dei, ſereniſſimis dilectis filiis noſtris ſpiritalibus & Deo caris Baſilio, Leoni, & Alexandro victricibus imperatoribus & æternis Auguſtis.

PURITAS & ſplendor veſtræ rectæ fidei, & morum probitas & benignitas perfecta, o Chriſtianiſſimi & maximi imperatores Romanorum, luminum inſtar in medio terræ micantes uſque

Ferme totum principium a Photio immutatum.

quod enim viſum ſit exile præceptum imperatoris, voluit illud glorioſius prædicari.

uſque ad omnes fines, ad quos univerſus orbis, extenduntur & ſplendent. Non enim ſola recta fide præſtantes, in aliis rebus vos oſcitanter habetis, ſed potius ſuper veſtram irreprehenſibilem fidem ſuperædificatis non lignum aut herbam, aut arundinem, ſed pretioſos lapides, aurum & argentum, & ut breviter dicam, omnia alacri ſtudio perficitis, quibus cognoſcitis Deo rem gratam facere. Nihil vero Deo gratius eſſe dignoſcitur, quam ut univerſæ ejus eccleſiæ quacumque ſol reſpicit, recta fide & mutua inter ſe dilectione & caritate viventes, illi ſingulis diebus gratias agant. Quapropter hanc unionem etiam in veſtra Dei eccleſia conſpici & vigere vos percupientes, Romanam ſanctam eccleſiam per veſtros legatos, & ſacras literas adjutricem aſſumpſiſtis, pro certo habentes, eam vobis futuram præſto ad id quod optaſtis. Neque vos primi id agere cœpiſtis, ut hanc rem excogitaretis, ſed veſtigiis prædeceſſorum veſtrorum inhærentes; in quanam ſchola, quærere eſt etiam dignum: a principe videlicet apoſtolorum Petro, quem dominus omnium eccleſiarum caput conſtituit, inquiens illi: *Paſce oves meas*; nec non a ſacris & orthodoxis ſanctorum patrum decretis atque doctrinis, quemadmodum ſacræ & piæ veſtræ literæ teſtantur: id vero propterea facitis, quo magis veſtræ fidei firmitas celebrata eluceat, & erga Deum dilectio ſincera & efficax pateſiat.

Ioan. 21.

Nihil enim aliud aptius & dignius contingere poteſt illis qui maximis dignitatibus & principatibus ſunt conſtituti, quam rectæ fidei ſplendore, & Dei dilectione præſtare contendere; & curare ut omnes, qui cum eadem fide Deum venerantur, dilectionis etiam vinculo uniantur, & conſtringantur. Quapropter veſtris literis obſequentes nos, & mellifluis verbis deliniti, ignis inſtar accenſi, cum univerſa noſtra ſanctiſſima Romanorum eccleſia, unanimes & concordes ſurreximus ad ea omnia quæ a vobis ſcripta ſunt, prompto & alacri animo peragenda. Scripſiſtis nobis, noſter dilecte fili, ut noſtra apoſtolica viſcera miſericorditer aperiremus, & omnes quotquot fuerint, qui in veſtra eccleſia vel propriis chirographis, vel alio quovis pacto prævaricati ſunt, & canonicis cenſuris obnoxii ſunt effecti, reciperemus, & pacis & unionis curam haberemus. Quin etiam ante omnia Photium religioſiſſimum epiſcopum noſtræ communionis heredem & participem, & comminiſtrum facientes, ad magnum epiſcopatus culmen, & dignitatem patriarchalem iterum conſtitueremus, ne eccleſia Dei multo tempore ſchiſmatum Deo exoſorum, & malorum ſcandalorum fluctibus agitata permaneat.

Nos vero veſtræ ſerenitatis preces accipientes, ut rationales & juſtas & Deo acceptas, & tempus jam præſto eſſe, quod antea quærebamus, & invenire, Deum precabamur; rationi etiam congruum cenſentes, eccleſiam Dei tranquillam reddere: miſimus propterea † legatos qui veſtram perficerent voluntatem. Et licet pietas veſtra Photio vim inferendo nos prævenit, in illo reſtituendo videlicet, antequam noſtri legati iſthuc veniſſent: hæc tamen nos ſupplemus non auctoritate noſtra, licet hoc etiam facere poſſimus, ſed apoſtolicis conſtitutionibus & ſanctorum patrum decretis horum demonſtrationem afferentes, neque eccleſiæ regulas jamdiu traditas ſolventes, ſed eas in quibuſcum-

† Addidit iſta Photius, & mutavit in contrarium ſenſum quę de ſeipſo habebātur.

A que, dum harum nimis exacta & immutabilis obſervantia ſervatur, divellit, & deſtruit totam compagem corporis eccleſiæ, ad quod conducit trahentes, ab ipſamet eccleſia edocti. Secundus enim canon Nicænæ ſynodi hæc habet: Quoniam frequenter vel a neceſſitate, vel alio quovis pacto coguntur homines eccleſiaſticos canones tranſgredi: & quæ ſequuntur. Nec non papa Gelaſius de ſeipſo inquit, quod ubi vis non apponitur, ſanctorum patrum ſtatuta inconcuſſa maneant. Similiter etiam ſanctiſſimus papa Leo in eodem ſpiritu præcipit, dicens. Ubi vis non præcedit, immobilia permaneant ſanctorum patrum ſtatuta; ubi vero neceſſitas & vis reperitur, B ibi ad id quod convenit eccleſiis Dei, ille qui poteſtatem habet diſpenſet. Ex neceſſitate enim, juxta divinum apoſtolum, etiam legis fit mutatio. Felix præterea papa conſona etiam dicit: De hoc enim oportet animadvertere, ut ubi neceſſitas contigerit, ſæpenumero etiam conſtitutiones patrum tranſgredi liceat. Sancta etiam ſynodus Carthaginenſis ait trigeſimoquinto capite: Mandamus ut Donatiſtarum clerici iterum ad eccleſias revertantur, licet etiam a ſynodo fuerint damnati. Synodus etiam ſynodum abrogaſſe reperitur propter unionem eccleſiæ & concordiam. Et Innocentius papa ait: Iſti a Bonoſo ordinati hæretico recipiantur, ne iterum ſcandala in C eccleſia Dei oriantur.

Neque ſolum iſtis, licet tales eſſent, ut ex illis fuiſſent ut hæretici damnati, apoſtolica tamen ſedes eccleſiæ pacis curam gerens manus adjutrices porrexit; verum etiam orthodoxis epiſcopis & patriarchis ad ipſam confugientibus, ſicut nunc religioſiſſimus Photius, & auxilium implorantibus opem tulit. Noſtis omnino magnum Athanaſium epiſcopum Alexandrinum & Cyrillum & Polychronium Hieroſolymorum, Ioannem quem dilectio veſtra Chryſoſtomum appellat, Flavianum etiam Conſtantinopolitanum: hos enim a ſynodis damnatos & reprobatos, cum ad ſanctam Romanam eccleſiam confugiſſent, D apoſtolica ſedes hæc noſtra confirmavit, & ad priorem dignitatem reſtituit. Si igitur ex Donatiſtis, & ex Bonoſo ordinationem acceperunt, & ab eccleſiæ catholicæ liminibus fuerunt ejecti a ſynodo numeroſa, iterum ab alia ſynodo recipiuntur, & in ſacerdotum numero collocantur, ut eccleſia Dei indiviſa, & a ſchiſmatibus integra & libera permaneat, (nihil enim oculis Dei magis execrandum & abominabile conſpicitur, quam is qui ſchiſmatum auctor in eccleſiis extiterit; & nihil jucundius vel carius etiam bonitati, quam eccleſiam ſuam integritatem, perfectum erga Deum amorem, & erga proximum dilectionem conſervare,) multo magis viros orE thodoxa fide illuſtres, & vitæ gravitate & rerum peritia celebres, non oportet illos contemne † obnoxios pœnitentiæ jugo gravari, ſed ad priorem dignitatem reſtituere.

Cum enim † ſemel apoſtolica hæc ſedes claves accepiſſet regni cælorum a primo & magno pontifice Ieſu Chriſto per principem apoſtolorum Petrum, cum illi dixiſſet: *Tibi dabo claves regni cælorum, & quacumque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis: & quacumque ligaveris ſuper terram, erunt ligata & in cælis*; habet facultatem omnes ligandi atque ſolvendi; & juxta prophetam Ieremiam, evellendi & plantandi. Hac de cauſa nos auctoritate uſi principis apoſtolorum Petri, cum univerſa eccleſia † affirmamus vobis, &

† Ex ſe hęc addidit Photius.

† Multa hic a Photio prętermiſſa noſcuntur, quibus ſedis apoſtolicæ auctoritas prædicatur, & Hadriani prædeceſſoris legatio memoratur.

Matth. 16. *Ierem.* 1.

† Hæc omnia addita a Photio impoſtore.

& per vos etiam ſanctiſsimis fratribus & comminiſtris patriarchis, Alexandrino, Antiocheno & Hieroſolymitano, & reliquis epiſcopis & ſacerdotibus, & univerſæ Conſtantinopolitanæ, nos convenire & conſentire vobis, vel potius Deo in omnibus quæ a nobis vos petiſtis. Et primum quidem nos recipere Photium admirabiliſſimum & religioſiſſimum archiepiſcopum & patriarcham fratrem noſtrum, & communionis cum ſancta Romanorum eccleſia conſortem & participem, & heredem, non ſolum propter alias virtutes quibus ille præſtat, verum etiam propter ſcandala e medio tollenda, & pacem Dei, & dilectionem adinvicem inter nos firmandam. Recipite etiam ipſum vos certo & firmo animo, & caritate & fide, omne iniquitatis & malitiæ venenum, & duplicitatem & ambiguitatem de cordibus veſtris avellentes, ſicut ipſum recepit Romana eccleſia.

† Additamentum item eſt impoſtoris totum quod ſequitur.

Didicimus † enim fere ab omnibus qui huc veniunt ex illis qui iſtic verſantur, Photium omnibus prærogativis præſtare coram Deo, non ſolum ſapientia & prudentia circa res divinas & humanas, verum etiam circa omnes virtutes morales, & curam divinorum præceptorum, tanquam irreprehenſibilem operarium celebrari. Neque juſtum duximus, talem virum otioſum & inutilem permanere, ſed in altum in veſtra eccleſia iterum elatum, & lucentem conſueta ſibi & Deo dilecta opera exercere, tum erga ſacerdotes, tum etiam erga epiſcopos. Quapropter eumdem reſumentes ſermonem, vobis dicimus: Suſcipite virum iſtum abſque ulla dubitatione.

† Sunt iſta Photii additamenta contra ſynodos in ipſum celebratas.

Nec † aliquis pro ſui excuſatione adducat injuſtas ſynodos adverſus ipſum habitas, neque, ut multi ſtupidiores opinantur, decreta prædeceſſorum noſtrorum beatorum pontificum, Nicolai videlicet & Hadriani adverſus Photium lata accuſet; non enim recepta fuerunt ab ipſis quæ contra ſanctiſſimum Photium geſta fuerunt. Nullus per chirographa veſtra occaſionem ſumat ad ſchiſmata fovenda cum illo & adinvicem: omnia enim jam ſedata ſunt & abrogata, omnia quæ contra Photium geſta ſunt, irrita, & nulla per nos minimos in manibus principis apoſtolorum repoſita ſunt, & per eum in humeros Ieſu Chriſti agni Dei qui tollit peccata mundi.

† Ejuſdem falſarii ſunt hæc verba ſuppoſita.

Recipite † igitur ipſum apertis ulnis, fratrem videlicet noſtrum comminiſtrum. Recipite epiſcopum & Dei & irreprehenſibilem. Recipite patriarcham veſtræ eccleſiæ. Confirmate erga illum dilectionem, fidem, & cum obſervantia obedientiam, & per hunc erga ſanctam Romanam eccleſiam eamdem confirmate. Qui enim illum non recipit, nec ea quæ a nobis & ſancta Romanorum eccleſia de illo decreta ſunt, recipit; nec is adverſus nos bellum ſuſcipit, ſed adverſus ſanctum Petrum apoſtolum vel potius adverſus Chriſtum ipſum Filium Dei, qui ita honoravit & glorificavit apoſtolum ſuum ut ipſe ab eo haberet facultatem ligandi atque ſolvendi.

† Adjunxit & omnia iſta quæ ſub hoc capite continentur ad ſecuritatem ſui patriarchatus falſitatis architectus Photius.

Hoc † etiam rogamus pietatem veſtram, ut in memoriam revocetis, ex quo tempore ſcandala & ſchiſmata in veſtram eccleſiam ingreſſa ſunt, & eam integritatem corruperunt; horum malorum nullam aliam fuiſſe cauſam, niſi quod vos imperatores admiſiſtis blaſphemias & calumnias adverſus pontifices & patriarchas veſtros, ac reliquos Dei ſacerdotes; nec non quod

A vos parvipendiſtis dilectionem & fidem & honorem & obſervantiam erga illos. Rogamus itaque divinam potentiam veſtram, ut ex nunc aures obturetis imperii veſtri a Deo electi calumniis & obtrectationibus adverſus pontifices quas pravi illi homines & malis ſolum gaudentes, vobis ſuggerere ſolent, & eos tamquam piacula & abominationes, iniquas verborum illorum ſagittas repellere velitis: patriarchas autem veſtros in honore habere, & quaſi proprios patres exiſtimare, tamquam Dei & hominum mediatores venerari. Ipſi enim vigilant pro animabus veſtris, & quæ pro ſalute veſtra faciunt vobis a Deo ſemper deprecantur; nec non B ut par eſt, pro iis, quibus vos Deum offendiſtis errantes, ſacrificia ipſi offerunt, ut vobis Deum placent, benevolum illum vobis reddentes. Neque id ſolum, verum etiam pro tranquillitate & duratione potentiæ veſtræ, & pro victoria adverſus hoſtes obtinenda Deum noſtrum miſericordem orant. Doctores etiam & magiſtri vobis exiſtunt, dum vos admonent ut ea faciatis, quibus regnum cælorum acquiratis.

Præterea vos præ alis diligere noſcuntur; non enim adulatorum amicitiam ſectari ſciunt vobiſcum, & adulatorum inſtar vos diligere, ſed potius caritatem, quam ipſos docuit Chriſtus Ieſus per ſanctos apoſtolos ſuos. Non o- C portet igitur veſtros patriarchas a vobis contemni, tum propter ea omnia quæ prædiximus, tum etiam, ut juxta domini præceptum illos diligatis. Nec vos lateat, quod ſi hoc feceritis, non ſolum honores illorum conſequemini, quos vos honoratis & colitis, ſed illum potius qui eorum manibus in altari miniſtratur, videlicet Chriſtum, qui pro peccatis omnium Deo offertur: qui enim illos honorat, Deum honorat; & qui illos averſatur & reſpuit, Deum ipſum reſpuit. Falſas itaque detractiones & obtrectationes, per quas zizania & ſchiſmata & ſcandala in eccleſia Dei oriuntur, & dividunt inconſutilem Chriſti veſtem, tamquam D venenum aſpidum, veſtrum imperium vitet; & potius ſanctiſſimo Photio fratri & comminiſtro noſtro opem ferat in omnibus quæ ab eccleſiæ bonum regimen faciunt.

† Conſuit & iſta Photius ſui cauſa.

Eos † etiam qui ipſum non quo par eſt, honore habent, argue, ut corrigantur; ſæpe enim quos Dei timor, & erga divina religio & pietas non correxit; imperatorum & principum indignatio in eos irruens modeſtiores reddit. Idque ſi feceris, regnum tibi cælorum comparare certo ſcito, & ſempiternam imperii tui durationem, & pacis confirmationem. Si vero id minus feceritis, pro certo habeatis, quod nunquam ſchiſmata deerunt in eccleſia Conſtantinopolitana.

† Sunt ex Ioannis epiſtola, licet habeat aliqua verba a Photio addita, ut illud: *Poſt obitum ſanctiſſimi Photii, &c.*

E De † hoc etiam legem condere, tuum imperium a Deo cuſtoditum monemus, ut poſt obitum ſanctiſſimi Photii comminiſtri & fratris noſtri nullus e ſæculari ordine ad pontificalem dignitatem eligatur & ordinetur, ſed potius ex preſbyteris cardinalibus, ex iis videlicet, qui catholicæ eccleſiæ ſunt adſcripti, vel ex ejus diaconis, vel aliis ſacerdotibus, qui exiſtunt ſub ſede Conſtantinopolitana, juxta ſacros canones, ut ne contra eccleſiaſticam regulam & ſanctorum patrum canones res veſtræ peragantur. Procedere autem hunc volumus per ſingulos gradus eccleſiæ ſatis probatum, † primum lectorem, deinde acolytum, poſtea diaconum, deinde preſbyterum, & tandem epiſcopum, ſi tamen

† Cum prætermiſſos audis oſtiarium &

exorciſtam a Latinis omnibus inter primos quatuor ordines annumeratos, ſcias a Græcis corruptum locum.

tamen bonum habuerit teſtimonium de ſe, de pietate, & ſcientia; quoniam dum in inferioribus gradibus aliquod temporis ſpatium immoratur, ejus virtus & probitas agnoſcit, & hoc pacto oportet veſtros patriarchas progredi, non ex tempore præoccupare ſingulos gradus, ut in domo domini nihil inveniatur incompoſitum & inordinatum. Qui enim ſupra omnes gradus collocatur, reprehenſibilis in omnibus oportet reperiatur.

† Sunt addita iſta a Photio quæ hoc capite continentur.

Nec † quia nos veſtræ eccleſiæ paci & quieti conſulentes, Photium religioſiſſimum fratrem noſtrum recepimus, ſicut & papa Hadrianus Taraſium ejus avunculum, hoc jam vobis pro conſuetudine & regula uſurpetur: quæ enim raro bona ſunt non poſſunt lex fieri multis, & pro lege ſumi. A domino enim noſtro Ieſu Chriſto edocti, etiam nos viſcera miſericordiæ recipientes, condonavimus vobis petitionem veſtram tum de Photio, tum de aliis ſacerdotibus ex altera ordinatione exiſtentibus indultum conceſſimus. Quicumque vero in futurum auſus fuerit id iterum committere, pœnitentia ex canone a nobis abſque ulla remiſſione, & damnatio illi irrogabitur.

† Sunt Ioãnis, ſed nonnulla miſcuit Photius.

† Rogamus etiam hoc pietatem veſtram, ut neque frater & comminiſter noſter Photius ſanctiſſimus, nec alius quiſpiam ſucceſſorum ejus in futurum in Bulgaria ordinationes habeat, neque per pallium illuc miſſum, neque per defenſorem prædictam provinciam Bulgarorum ut propriam miniſtret. In alieno enim ſolo non decet alios ædificare. Prædeceſſor enim noſter Nicolaus felicis recordationis precibus principis Bulgariæ Michaelis apoſtolicis doctrinis gentem illam educavit, & per religioſos ſuos epiſcopos, omnes eccleſiaſticas regulas & canones, & quæcumq; ad Chriſtianam religionem pertinent cum illis tradidiſſet, eos perfecit: licet nonnulli audacter ſurripuerint nobis prædictam provinciam, quæ ad eos non attinebat; ordinationes etiam & conſecrationes eccleſiarum, & omnia quæcumque facere minus oportebat, peregerint. Quapropter præter prædicta, & hoc etiam vobis notum facimus, ut, ſi aliquando epiſcopos ibi degeneres contra nos aliquid delinquere deprehendemus, & canonicis pœnis illos ſubiiciemus, non habeant vos ad quos confugiant, ſed potius vos inveniant in hoc nobis concordes, nec diſſentientes.

† Delevit impoſtor vocem, *Mandamus*, & nomen Ignatii, & poſuit *Oramus*, &c.

† Oramus præterea imperium veſtrum Chriſto dilectum, ut congregetis epiſcopos & preſbyteros cujuſcumque ordinis eccleſiaſtici & civilis qui a nobis diſſentire videntur, ubicumque fuerint intra terminos veſtros, eoſque ad vos ducendos curetis, & moneatis, ut ipſi uniantur eccleſiæ Dei, & Photio ſanctiſſimo patriarchæ fratri & cõminiſtro noſtro nobis unito. Proprias pontificales & ſacras veſtes; gradus etiam illis reſtituite, & viſcera miſericordiæ illis aperite: ut quemadmodum unus Deus, unum baptiſma, una fides, ita & nos ipſi unum etiam in Chriſto, & per veſtram piam doctrinam unum pariter nobiſcum ſint, & in eccleſiæ Dei perfectione coordinati & conjuncti nobiſcum in Chriſti ſanctiſſimum corpus, ut in eadem mente & in eadem voluntate permanentes, Deum omnium glorificemus. Nec aliquis in poſterum dicat; *Ego quidem ſum Cephæ, ego vero Pauli;*

1. Cor. 1.

ſed ut omnes hoc dicamus, quod Chriſti ſumus crucifixi & mortui pro nobis, qui per

A ſuam paſſionem quæ in terris ſunt, & quæ in cælis, invicem conciliavit; & nos Deo conjunxit & Patri per ſeipſum, & mutua dilectione & communione. Si vero a vobis eos advocatos monentes & hortantes & orantes, ad unionem eccleſiæ convenire vobiſcum ſemel & iterum & ſæpius obedite illi noluerint, neque noſtris literis obtemperare & ſuammet lucrari ſalutem, ſed in priori ſua pertinacia & temeritate permanſerint iſtiuſmodi homines, præcipimus ab immaculati corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti perceptione alienos fore, quouſque uniantur ſanctæ Dei eccleſiæ & Photio ſanctiſſimo patriarchæ fratri & com-

B miniſtro noſtro. Et poſtea: Hoc peracto quæ ſequuntur juſtam illorum damnationem, in his literis non ſcripſimus, ne amplius prorogaretur oratio præter modum, ſed in commonitorio conſcripſimus religioſiſſimi Petri preſbyteri & cardinalis noſtri legati, una cum Eugenio & Paulo religioſiſſimis epiſcopis, ut cum ipſis præſidens in ſynodo una cum ſanctiſſimo Photio fratre & comminiſtro, Dei oculum qui omnia videt, & ſemper vigilat, ante ſuos oculos habentes, & inevitabilem divinam juſtitiam & ſuam conſcientiam immaculatam & inculpatam conſervantes, omnes res Conſtantinopolitanæ eccleſiæ, & quæcumque indigent

C correctione, & quæ, ut par eſt, declinare debent, ut id quod melius eſt, & conducibilius Dei eccleſiæ peragatur. Cæleſtis imperator piam potentiam tuam cuſtodiat.

Notæ Severini Binii.

Hucuſque ex Photiana verſione Ioannis papæ epiſtola. Cur autem in titulo Ioannis epiſtolæ non inſit Conſtantini nomen, id accidit, quod, ſicut ex Niceta dictum eſt, mortuus inter hæc fuerit Conſtantinus ipſe Auguſtus primogenitus Baſilii imperatoris.

Vidiſti impoſturas, lector, veritatis amator & cultor, & execratus es procul dubio, quas in profano etiam homine, nedum ſacerdote, & epiſcopo & patriarcha, ſed & in ethnico, omniſque divinæ & humanæ legis experte barbaro improbare non poſſis; totque falſitates admixtas literis non

D privati alicujus & ignoti hominis, ſed ab apoſtolica ſede ex epiſcoporum concilio datis; nec ad vilem aliquem terræ filium, ſed ad ipſum orientis imperatorem, nec otioſe vel leviter de rebus nullius momenti conſcriptis, ſed quæ maximi omnium ponderis eſſent; ut merito tanti auctorem ſceleris improbare, & execrari, ipſumque facinus abominari, atque horrere tamquam funeſtum aliquid ab imis inferis proditum a principe tenebrarum per filium tenebrarum nomine tenus lucis angelum mentientem Photium, omnino debeas.

CC. AD CLERICOS CONSTANTINOPOLITANOS.

Ejuſdem argumenti.

Reverendiſſimis & ſanctiſſimis omnibus epiſcopis, & confratribus eccleſiæ Conſtantinopolitanæ

E *ſedem reſpicientibus, ſeu tribus principalibus eccleſiis Hieroſolymitanæ.*

Quorumdam ſane veſtrum, fratres cariſſimi, ſcripta ſuſcipientes, unanimitatem, atque conſenſum in parte Photii in eis plene repetimus, indeque obnixe optantes, ut quod particulariter hactenus, hoc canonice ſemper & generaliter, atque ſecundum ea, quæ ſunt Chriſti Ieſu, & non quæ veſtra, pia animi devotione, id ipſum, ut non ſit in vobis ſchiſma, ſapiatis quærere, pulſare, & invenire; nos autem moderatione ſedis apoſtolicæ, ſicut diviſa contentione, atque dolemus ſciſſa errore, ita gaudemus in vinculo pacis, ac caritatis compagine

pagine ſoliditatis fraternitatem veſtram ſine intermiſſione inviolate perſiſtere, juxta apoſtolum, idem ſapite, & Deus pacis erit vobiſcum. Quod vero ſolicita intentione veſtra petit dilectio, uti auctoritate beati apoſtoli principis apoſtolorum Petri, vobis Photium patriarcham in regia urbe Conſtantinopolitana fore conſentiamus, illud animo luce clarius retinetis, quod in evangelio primo paſtori dominus ait: *Ego pro te rogavi Petre, ut non deficiat fides tua; & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* His hortatibus ſuccenſi, imo potius coroborati, in quantum ſine gravi offenſione valemus auxilium ferre, tam cunctis domini ſacerdotibus, quam univerſo in orbe terrarum Chriſtiano populo, nunquam deſinimus, ſequentes prædeceſſorum exempla, de quibus ſanctæ memoriæ Hadriani papæ in Taraſii nuperrime regiæ urbis patriarchæ confirmatione, hæc interim ponimus verba. inter reliqua inquit: Ipſe enim Taraſius regiæ urbis patriarcha miſit nobis ſynodicam priſcam amplectens conſuetudinem, quam ſuſcipientes, & liquidius indagantes, & tam de faſſione rectæ fidei ejus, quam dogmatum ſanctarũ ſex ſynodorũ, & venerandarum imaginum ovantes, nimis iterum conturbati ac contriſtati ſumus, quia ex laicorum ordine, & imperialibus obſequiis deputatus, repente in patriarchatus culmen electus eſt, & * apocaligus contra ſanctorum canonum cenſuram factus eſt patriarcha. Et quod dicere pudet, & grave tacere eſt, qui regendi adhuc, & docendi, ſunt doctores, nec erubeſcunt videri, nec metuunt, ducatumque animarum impudenter aſſumunt, quibus via omnis ignota doctoris eſt, quo vel ipſi gradiantur, ignari ſunt. Quod quam pravum, quamve ſit temerarium, ſæculari ordine, & diſciplina monſtratur: nam dum dux exercitus non niſi labore & ſolicitudine expertus eligitur, quales animarum duces eſſe poſſunt, qui in epiſcopatus culmen immatura cupiunt feſtinatione conſcendere? Hujus ſaltem rei comparatione conſiderent, aggredi repente inexpertos labores abſtineant; quippe qui non didicerint quod doceant. Vnde canonica inſtituit cenſura nequaquam ex laico ad ſacerdotium repente tranſire. Et niſi per ejus fidelem concurſum pro ſanctarum imaginum erectione ejus conſecrationi aſſenſum omnimodo tribuere nequivimus. Porro & nos ac vos fratres cariſſimi, lege conſtringimur, ut ſi deinceps apud ſanctam eccleſiam, quæ in vobis eſt, a paternis regulis per ſimilem prævaricationem nunquam ſpondeatis delinquere, id eſt, ne neophytum repente ad honorem aſcendere *. Et ſi parochiam Bulgaræ gentis, quæ Deo auctore beati Petri apoſtoli interceſſione, atque deceſſorum noſtrorum labore, ad Chriſtum converſa eſt, ſubducta quam ibi feciſtis illicitam ordinatione, reddideritis; & abjectos quoſque fratres, ac diſcordantes veſtro labore * ſtudio cum prædicto Photio quem patriarcham in regia urbe deſideratis habere, aliuſque piis operibus offenſionem, quam coram Deo, & ſanctis canonibus contraxiſtis in hac parte, recompenſaveritis. Venerabilem fratrem Photium coram ſynodo miſericordiam quærendo, & patriarchatus honore fungi volumus, & noſtræ communionis, imo & beatorum apoſtolorum, ſeu omnis eccleſiæ fore, domini miſeratione, participem. Hoc exemplo roborati maxime, quo egregius prædeceſſor noſter Innocen-

2. *Cor.* 13.

Luc. 22.

In epiſtola Hadriani I ad Conſtantinum, & Irenen imperatores.

* In epiſtola Hadriani eſt *a caligamilitari.*

* *aliquid deeſt.*

* *f. deeſt reconciliaveritis.*

A tius ſanctiſſimus papa Photinum reſtaurare dignatur, dicens? Veniam nunc ad maximum quaſi quoddam thema, Photinum; & inter alia. Quia res ad ſalutem redit veniæ, hunc in tantum vobis annitentibus, poſt condemnationem more apoſtolico ſubrogamus, tantiſque veſtris aſſertionibus, vobiſque tam bonis, tam caris non dare conſenſum, omnibus duris rebus durius arbitramur. Pro veſtra ergo approbatione fratres cariſſimi, & ſententia, ac poſtulatione epiſcopum Photinum habetote. Licitum eſt ita conſtituere ut deprecamini; & noſtram in melius converſam ſententiam, labore vel teſtimonio veſtro, compotes voti ſuſcipite. Solicitos enim B vos pro ſalute libenter admitto: cui manum porrigitis, vobiſcum porrigo; cui porrigo, mecum porrigite. Hæc enim eſt ad Corinthios apoſtolica declarata benignitas, ut in uno ſpiritu ductam, ac reductam ſententiam boni ſemper indifferenter ſequantur.] Data menſe Auguſto, indictione duodecima.

Epiſt. 12. num 7. Tomo II. p. 1176. A.

Miſſa per Petrum presbyterum.

Nota Severini Binii.

a *Epiſtola &c.*] Hanc ſicut ceteras recitatas paſſim eſſe perditiſſimi hominis Photii impoſturam, patet ex verbis iſtis: *Venerabilem fratrem Photium coram ſynodo miſericordiam quærendo & patriarchatus honore fungi.* Quæ profeſſionem humilitatis inſinuantia ſuperbus & profanus homo C plane abraſit, & loco illorum (ut in ceteris fecerat) iſta poſuit: *Photius patriarcha ſanctiſſimus & religioſiſſimus frater noſter, non dedignetur in conſpectu ſynodi gratiam & ſtudium noſtrum, quin potius viſcera miſericordiæ Romanorum eccleſia prædicata, quod ab ea ſit receptus.*

a CCI. AD PHOTIVM PATRIARCHAM CONSTANTINOPOLITANVM.

Photium patriarcham Conſtantinopolitanum conſtituit, dummodo in ſynodo veniam poſtulet. decernit ne deinceps ullus e laicis in eadem eccleſia ſtatim epiſcopus ordinetur. jubet Bulgaricam diœceſin eccleſiæ Romanæ reſtitui.

D *Photio patriarchæ Conſtantinopolitano.*

Experientia tuæ prudentiæ literis pontificio noſtro delatis ſatis ubertim comperta, altitonantem dominum, pluſimas ei grates agentes, laudavimus, qui poſtulatus dat omnibus ſapientiam, & in domo faciens, unanimes habitare, ſalvat omnes in ſe ſperantes, & protegit ſe in veritate quærentes, quique neque probos, reos, neque facit pios, tyrannos: tamen juſte judicans, beatis quibuslibet æterna præmia, & infelicibus, reſervato interim pœnitudinis tempore, niſi E reſipuerint æterna confert ſupplicia. Prædictis quoque literis præconia noſtra legentes, affectum tuum cognovimus, & quam ſis nunc erga nos devotus, ſatis evidenter reperimus: verum in quo noſtra merita non ſuffragantur, Deo dimittimus; & in quo nos humanis laudibus quicumque mortalium elevare conantur, fragilitatem naturæ noſtræ cum ſumma formidine, eodem Deo præ oculis habito, contemplamur. Scimus enim, ipſo dicente, *quia qui ſe exaltat humiliabitur, & qui ſe humiliat exaltabitur.*

Hanc epiſtolã Photius locis infra notandis corrupit.

Matth. 23.

Quod dicitur autem, ſanctam Conſtantinopolitanam eccleſiam in te convenire, teque privatam ſedem recipere: nullos vero noſtros tecum minime conſecrare: de adunatione omnium

nium Deo gratias agimus; ſed miſſis noſtris ideo de hoc mandatum non dedimus, quia nil certitudinis, qualiter ipſa ſedes haberet, antea comprobavimus. Nunc vero, ſicut de pace & adunatione ipſius eccleſiæ valde gaudemus; ita & de diſſenſione nolentium acquieſcere contriſtamur, quia * Salomone teſtante, *quaſi peccatum ariolandi eſt repugnare, & ſicut genus idololatriæ nolle acquieſcere.*

* leg. Samuele. 1 Reg. 15.

Verum † ſuper receptione privatæ ſedis nos debuimus ante conſuli. Tamen quia abeunte fratre & coepiſcopo noſtro Ignatio, te Conſtantinopolitano throno præſidere audivimus: tantum ut pax augeatur, & jurgia ceſſent multimodas Deo gratias agimus. Tu autem omnium mentes demulcens, omnes paternis ulnis amplectere, omnes diſperſos congregare non deſinas, omnes colligere ſolicite ſtude; quia ſicut ſanctus papa Leo magnus ſcribit, ſedis apoſtolicæ, inquiens, moderatio hanc temperantiam ſervat, ut ſeverius agat cum obduratis, & veniam cupiat præſtare correctis.

† Iſta de conſulenda ſede apoſtolica Photius detruncavit in ſua tráſlatione.

Et cum non ſit reprehenſibilis erga correctum quantacumque miſeratio, ſi ſatisfaciens coram ſynodo † miſericordiam ſecundum conſuetudinem poſtulaveris, ac ſi evidenti correctione utaris, & peritiæ non obliviſcens, nullius damna moliaris, quin potius auxilia eorum, qui tibi non velle conſentire dicuntur, ſtudioſe diſſolveris, eoſque ſuis eccleſiis & honoribus reſtitueris: & ſi, quia ſpiritalis filius noſter Baſilius Chriſtianiſſimus imperator apud nos pro te multis precibus intervenit, omnes uno voto, uno coſenſu & una concordia in tua reſtitutione convenerint: veniam pro pace ſanctæ Conſtantinopolitanæ eccleſiæ tibi concedimus, communionem quoque & gradum, coram † ſynodo miſericordiam quærendo, nihilo minus reddimus, & ut ſanctæ Conſtantinopolitanæ eccleſiæ præeſſe debeas, conſentimus, ita tamen ut deinceps de laicis in eadem eccleſia epiſcopus contra ſanctorum patrum ſtatuta nullatenus ordinetur, & omnis illa mala conſuetudo abinde penitus amputetur, juxta capitulum quod ſuper hac re in venerabili ſynodo, tempore ſcilicet deceſſoris noſtri Hadriani junioris papæ Conſtantinopoli habita, eſt congruentiſſime promulgatum.

† Hæc de miſericordia quærenda coram ſynodo abſtulit Photius, hic & alias inferius.

† Hæc quatuor verba iidem decurtavit Photius.

Reliqua vero, quæ literæ tuæ a nobis fore cenſenda, expectando, dato commonitorio noſtris legatis, Petro venerabili presbytero cardinali noſtro, deliciosiſque conſiliariis noſtris quædam ſcriptis, quædam autem verbis injunximus, qui juxta cenſuram noſtri apoſtolatus inſtructi de omnibus, cuncta, Deo præ oculis habito, contemplantes, & admittenda ubi fas eſt admittere ſtudeant, & corrigenda ſub æqualitatis libramine corrigant.

Præterea ſicut veſtra pars ſuum velle conatur accipere, ita & † diœceſin noſtram Bulgariam, quam apoſtolicæ recordationis ſanctiſſimique domini papæ Nicolai certamine ſedes apoſtolica recepit, ac Hadriani æque beatiſſimi præſulis tempore poſſedetat, ſumma nobis celeritate reſtitui volumus, & de cetero omnem ordinationem eccleſiaſticam ab eccleſiæ Conſtantinopolitanæ præſulibus in eadem diœceſi Bulgarica, auctoritate apoſtolica amputamus; ipſos autem ordinatos ibidem epiſcopos, & omnes alios inferioris ordinis clericos, ut inde ſe ſubtrahant, & ab invaſione Bulgaricæ noſtræ diœceſis ſe omnino compeſcant, decertare procures. Quibus ſi tu aut pallium dederis, aut quamcumque illis ordinationem feceris, vel donec nobis obediant, cum eis communicaveris, pari excommunicatione cum eis teneberis annexus.

† Hæc de Bulgarica diœceſi detruncavit Photius omnino.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Epiſtola* CCI.] Hæc eſt altera quam a pontifice Ioanne VIII. acceptam Photius a ſe Græce tranſlatam, & ad perfidiam ſuam occultandam addendo, mutilando, ſubtrahendo & expungendo in pſeudoſynodo ſua octava legi ac promulgari fecit.

Porro ille ſciens quanta ineſſet in apoſtolicis literis auctoritas, lecturus cum eſſet eas in ſynodo, ad perſuadenda quæ vellet, addidit & abſtulit pro arbitrio quæ ſibi ſunt viſa. Quænam autem iſta fuerint, ex recitatione ipſius epiſtolæ ex ſecunda ejuſdem actione depromptæ, Latinitatique ab eodem Metio redditæ, ſatis intelliges. ſic enim ſe habet.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei Photio ſanctiſſimo fratri & comminiſtro patriarchæ Conſtantinopolitanæ eccleſiæ.

SAPIENTIAM & prudentiam fraternitatis tuæ in literis cum perſpexerimus, inſtar † tonitrui cælitus miſſi ex Deo reſonantem & omnes terminos terræ ſuo ſtrepitu replentem, pias Deo gratias & excelſas laudes retulimus, qui omnibus petentibus juxta eorum petitionem largitur ſapientiam, & qui habitat in concordiæ domo, & fovet & protegit omnes qui veritate ſpem ſuam in ipſum collocant: quia quique nec malos in finem rejicit, neque bonos ut in tyrannidem aliquam incidant, ſupra eorum vires permittit; ſed potius juſtitiæ æqualitate, ac judiciorum æquilibrio omnes res humanas dirigit, & feliciter ducit. Et beatus ille qui alacri animo, præſenti tempore per pœnitentiam lapſos erigit: in cælis enim iſte theſauros ſibi theſaurizat: hic etenim in hac felicitate permanés, fruetur ſempiternis futuris bonis, cum revelabitur futura gloria. Tuas itaque prædictas humaniſſimas literas cum accepiſſemus, & laudes nimias quibus nos exornas, & qua animi alacritate erga nos te habes, agnovimus, & quomodo pie & ſane te geris: licet laudes quas nobis tribuis, longe a nobis abſint. cum enim mortalem & mutabilem naturam nacti ſimus, non ſunt laudes ſatis tutæ: & magno timore afficimur illius videlicet qui omnia videt, & omnia proſpicit, tum occulta tum aperta, ne aliquo pacto aliter ab hominibus nos habiti, aliter in conſpectu Dei reperiamur, & pro laudibus & optata gloria perpetuum dedecus lucremur. Sed hæc permittamus interea Deo, qui novit omnia, & quem nihil noſtrum latet. Novimus enim ipſum, dicere: *qui ſe exaltat, humiliabitur.*

† Photius verſipellis flectit in laudem ſuã quod in Dei laudem Ioannes dixerat de altitonante Deo.

Matth. 23.

Scripſiſti nobis, quod ſanctiſſima Dei Conſtantinopolitana eccleſia in te recipiendo, concors & unanimis facta eſt: & quod † ſedem recepiſti, quæ tua erat, & qua fueras orbatus. his de rebus de eccleſia videlicet, & de tua reſtitutione, qua es ad propriam ſedem reſtitutus, Deo ex corde, & pro virili gratias agimus. Habebant etiam literæ pietatis tuæ quod noſtri legati noluerunt quam primum tibi comminiſtrare. Et hoc factum dicimus, quia nondum illis permiſeramus, ut ea facerent, quæ præceperamus. Si enim mandatum noſtrum habuiſſent, nulla ipſis fuiſſet dubitatio, nec alicujus mœſtitiæ cauſam pietati tuæ præbuiſſent.

† Tacet hic Photius quod de privata ſede, nempe quam in Magnaura erexerat, vivente Ignatio.

Nec

Nec nos ſatis certi eramus de fraternitate tua, quod ad tuam ſedem te Deus reſtituiſſet, & jam ipſam obtinuiſſes: ſi enim hoc reſciviſſemus, miſiſſemus procul dubio, ut par erat, gratulaturi tibi pro tuæ ſedis receptione.† Ne igitur interea iniquo feras animo: quod enim antea defuit, jam ex ſuperabundantia completum eſt.

† Aliqua addit, & detruncat aliqua, quæ ſuperius notavimus de conſulenda apoſtolica ſede aliis.

Didicimus præterea, quod ſunt inter vos nonnulli ſchiſmatici, qui non quieſcunt, ſed in vanum laborant, & certamen diabolicum certant, juxta prophetam dicentem: Diviſi ſunt contriti, ut evellant & evertant ad ſe nonnullos ſimpliciores. Et quemadmodum gaviſi ſumus pro tua reſtitutione, quam Deus operatus eſt, & unione facta eccleſiæ: ita triſtati ſumus pro ſchiſmaticorum illorum interitu.

Tu † vero qui præſtas ſapientia & prudentia & gratia a Deo tibi largita, (quid enim habes quod non accepiſti: & ſi accepiſti, novimus te non gloriari quaſi non acceperis,) omnes tibi devincire humanitate contendas eos, qui a te procul ſunt ſegregati & diſperſi, miſericordiæ viſcera illis aperiendo, & benignitate illos complectendo, ſimul congregare ne graveris: ut, quemadmodum ſanctiſſimus papa Leo magnus ſcribit, eos qui quærunt humiliari in conſpectu Dei, & unionem vobiſcum quærere, ſuſcipiamus. Sicut econtra adverſus eos qui duro ſunt corde, fortitudine & conſtantia & patientia illos vincamus, duritiæ etiam cordis illorum obſiſtamus. Similiter illis qui pœnitentiam quærunt, quæ lapſos ſublevat, manus adjutrices præbeamus. Non enim eſt deſperatio pœnitentibus, & petentibus miſericordiam non eſt confuſio.

† Iſta de laudibus ſuis Photius addidit.

Quapropter fraternitatem tuam rogamus, ut Chriſti mores imitando, præcipue vero ejus humilitatem quam ſuſtinuit pro ſalute generis noſtri, non te † pigeat in ſynodo prædicare Dei erga te miſericordiam & auxilium, nec non ſanctiſſimæ Romanorum eccleſiæ protectionem & tutelam, & laborem, quem pro tua dilectione ſuſtinuit, ut hoc pacto ædifices omnes pro communione noſtra & animorum noſtrorum concordia. Quandoquidem quæcumque ab illa petiiſti, obtinuiſti etiam. Et ſicut illi mos eſt, ut omnibus qui injuſte patiuntur opem ferat, ita ejus auxilio tu non caruiſti, ſed divina ope & hujus ſanctæ ſedis labore & ſtudio ad ſedem tuam es reſtitutus.

† Ioannes non iſta habet, ſed ut ipſe miſericordiam coram ſynodo poſtulet. quæ Photius ſuſtolit hic & inferius callide admodum.

Quapropter rationi congruum duco, ut hujus conſueti auxilii necnon benignitatis, quam ipſis operibus ſingulis diebus experiris, de illa in omnem terram ſonum emittere non obliviſcaris, ſed etiam ipſam ſequere, & inſtar illius nulli damnum inferas, nec aliquem a viſceribus miſericordiæ tuæ repellas.* Si qui uſque adhuc unionem cum tua pietate amplecti noluerunt, neque tecum convenire, ne deſiſtas, ſed potius laborem & certamen ſuſtine, cum docendo, tum etiam ſermocinando, & longanimi admonitione, nec non alacri & benevolo vultu, ut juxta apoſtolum, vel omnes vel pleroſque lucrari ſtudeas, & tibi conciliare, ac per te ipſi Deo accedentes, illos ad te, & per te ad Deum ſuſcipere digneris. Sacerdotales etiam honores, & eorum eccleſias illis reſtitue.

Et quemadmodum ſpiritalis filius noſter imperator Baſilius pro te nos ejus petitioni rationabili & juſtæ & Deo gratæ obſequentes, fecimus cum tua pietate, quod imperator petierat: eodem pacto te rogamus, ut tu etiam obliviſcaris malorum quæ adverſus te commiſerunt, qui a te fuerant abalienati.† Qui ſi revertantur ex corde, tua pietas honore inſignita apertis ulnis illos recipere dignetur, ut omnes feliciter conſentientes, ad converſionem & reſtitutionem tuæ ſedis commune gaudium & diem feſtum & lætitiæ peragamus.

† Detruncavit hic iterum quæ Ioannes habet in ſua epiſtola de quærendo miſericordiam coram ſynodo.

Hoc etiam rogamus fraternitatem tuam; ut nobiſcum decernas, ut in poſterum nullus ſæcularis ex tempore ad pontificalem ſedem aſſumatur, ſed ſecundum gradum & ordinem procedens, & proprium unuſquiſque in ſuo gradu progreſſum virtutis oſtendens, ita pontificalis ſedis gradum obtineat. Qui enim aliter aſcendit, eccleſiaſticis noſtris canonibus contraria facit. Et volumus morem hunc, qui non eſt probandus, ab initio in veſtra eccleſia inventum, in poſterum irritum abolere. Hoc † autem dicimus juxta canonem editum in ſynodo tempore Hadriani ſanctiſſimi papæ & Taraſii beatæ memoriæ patriarchæ Conſtantinopolitani.

† Hic falſarius & impoſtor aſtutiſſime convertit ad Hadrianũ primum quod dixit Ioannes de Hadriano II. ſatis expreſſe. At id ea de cauſa ab eo factũ, quod per illa verba Ioannes probare ſe ſignificaret ſynodum octavam ſub Hadriano habitam juniori.

Synodum † vero contra pietatem tuam ibidem habitam irritavimus & annullavimus, imo & abjicimus, tum propter alia, tum etiam quod beatus papa Hadrianus prædeceſſor noſter illi non ſubſcripſit. Reliqua vero omnia de eccleſiaſticis rebus quæ tua epiſtola nobis inſinuavit, ſcribere omittimus, quoniam de illis in commonitorio ſcripſimus, cui etiam ſubſcripſimus omnes pro tua reſtitutione, & illud Petro religioſiſſimo presbytero cardinali & legato noſtro dedimus, quem miſimus, & una cum Eugenio & Paulo religioſiſſimis epiſcopis legatis noſtris Dei timorem præ oculis habentes, & ſuam conſcientiam immaculatam conſervantes, omnino vobiſcum faciant, quæ veſtræ eccleſiæ conferre noverint. Deus te conſervet uſque ad finem, dilecte frater reverendiſſime & comminiſter noſter.

† De abrogatione ſynodi cõtra Photium facta nihil penitus in literis Ioãnis, appoſuit hęc impoſtor, ut quaſi apoſtolicæ ſedis auctoritate damnaret, (quod poſtea idem fecit) octavam ſynodum ſub Hadriano habitam. Porro cum hæc impoſtor appoſuit, decurtavit quæ in conditione appoſita Ioannes habet de reſtituẽda diœceſi Bulgarorum.

NOTA SEVERINI BINII.

Ecce tu jam vidiſti, & conferens utraque exemplaria cognoviſti, lector, quo tandem progreſſa impoſtoris audacia, & auſa ſit falſarii animoſa procacitas, ut tribus verſibus iſtis ad epiſtolam Ioannis ultimo loco additis, tantam molem illam, œcumenicam, inquam, octavam ſynodum, quam occidens & oriens, pontifex & imperator una cum epiſcopis & magiſtratibus tanto labore ſunt conati erigere & ſtabilire, quantum in ipſo fuerit, Photius mendaci ſtylo ſit demolitus. Ut plane iterum repetendæ, quin & aliæ innumeræ ſint agendæ Deo gratiæ, quod ad tam immane periculum evitandum, & immenſum ſcandalum antevertendum, voluerit divina providentia remanere integra exemplaria Ioannis epiſtolarum, unicum remedium ad falſitatem hominis perditiſſimi arguendam & impoſturam aperiendam. Quo nomine pariter, ut vidimus, & ipſe de quo egimus, pontifex Nicolaus ſummas gratias Deo rependit, quod ad convincendas falſitates ejuſdem Photii in ſuis literis impudenter admixtas, earum exemplaria Romæ ſervaverit, ſic dicens in epiſtola ad Michaelem imperatorem: *Verumtamen nos quomodocumque falſitati vel depravationi eadem ſit epiſtola ſubmiſſa, grates innumeras agimus Deo, cujus inſpiratione & fidelia illius exemplaria penes nos retinuimus, & cujus permiſſu qui hæc vel authenticam ipſam ſcripſere, ſuperesse neſciuntur.* hæc ipſe. Sed nos dupliciter Deo gratias rependere obligamur, & quod Ioannes, ſicut & Nicolaus, miſſarum a ſe literarum exſcripſerit & retinuerit exemplaria, & quod eadem cum codice, quem regeſtum vocant, ſint in hanc diem in Vaticana bibliotheca integra poſt tot naufragia Romanæ eccleſiæ conſervata; ut quod earum tranſlatio facta per Photium fraudulenter poſſe: argui falſitatis, cum in multis aliis, tum in iis, quæ operatus eſt ad demoliendam funditus œcumenicam octavam ſynodum, tam quod citationem ejuſdem ſynodi octavæ ſub Hadriano habitæ, qua convincitur eam recipere & comprobare Ioannem, omnino eraſit atque penitus abolevit; quam etiam quod diſertis verbis addiderit, ab eodem Ioanne pontifice jam illam prorſus damnatam, irritam, ut ait, ac nullam redditam eſſe.

In hoc ipſum enim totus incubait homo profanus, A ut adverſum ſe collectam œcumenicam ſynodum, in qua ſubiralibus literis, ut ita dixerim, ejus ſcelera multipliciter nota eſſent, abolendam, extinguendamque penitus, ut nec nominaretur amplius, laboraret. Sed & quod ſciretur teſtificatione hiſtoricorum Græcorum, tum Latinorum, octava ſynodus œcumenica celebrata eſſe Conſtantinopoli: ipſe eodem in loco haberi, eodemque quoque nomine appellari voluit ſuam pſeudoſynodum, quam ſupponeret pro legitima octava œcumenica habita per Hadrianum, uſus ad decipiendos omnes recitatis ſuperius ad ipſum ſcriptis, ſed ab ipſo falſatis literis Ioannis papæ, ex quibus pariter detegas alias ejuſdem nebulonis verſutiſſimi impoſturas. Quamvis enim idem Ioannes pontifex, tum in ipſa epiſtola ad Photium ſcripta, tum in recitata ſuperius ad imperatorem citando dictam œcumenicam ſynodum, ut dictum eſt, eam viſus eſt comprobaſſe; & nihilo minus in additamentis Photii idem ipſe ejus damnator aſſeritur: non iſta ipſi ſatis ſunt viſa, ſed & ab illo falſatum eſt commonitorium ab eodem pontifice datum Petro legato. De quo infra in notis concilii Romani ſub Ioanne VIII.

CCII. AD CONSTANTINOPOLITANOS.

Iubet eos ſchiſmate ſedato ad eccleſiæ unitatem redire, & Photio communicare.

Eximiis viris Ioanni, Leoni & Paulo patriciis, atque Stiliano, Ioanni, & Metrophani reverendiſſimis metropolitis, & ceteris ſacerdotibus, ſeu cujuſcumque ordinis clericis, ſeu laicis.

OMNIUM eccleſiarum Dei ſecundum apoſtolum ſolicitudinem habentes, & paſtoris gregis dominici nobis in ipſo apoſtolorum principe curam commiſſam gerentes, domino dicente: *Si diligis me Simon Petre? paſce oves meas,* (Joan. 21.) condolemus vobis: quoniam multis jam labentibus annis uſque ad præſens, in diſcordiæ diviſione, & in ſcandalorum perturbatione vos videmus promptos manere, nec per caritatis cuſtodiam ad unitatem eccleſiæ reverti. Quam videlicet unitatem qui non tenet, Dei legem non tenet, Patris & Filii fidem non tenet, vitam non tenet, nec ſalutem. Hoc denique unitatis ſacramentum, hoc concordiæ vinculum inſeparabiliter cohærens oſtenditur, quando in euangelio tunica domini noſtri Ieſu Chriſti non dividitur omnino, nec ſcinditur, ſed ſortientibus de veſte Chriſti quis potius Chriſtum indueret, integra veſtis accipitur, & incorrupta, atque indiviſa tunica poſſidetur. Poſſidere enim non poteſt indumentum Chriſti, qui ſcindit & dividit eccleſiam Chriſti. Quis ergo ſic ſceleratus, & perfidus? Quis ſic diſcordiæ furore veſanus? Quis aut credat ſcindi poſſe, aut audeat ſcindere unitatem Dei? veſtem domini? eccleſiam Chriſti?
(Joan. 16.) Monet ipſe in euangelio ſuo dicens: *Et erit unus*
(1. Cor. 1.) *grex, & unus paſtor.* Apoſtolus autem Paulus hanc eamdem nobis inſinuans unitatem, hortatur dicens: *Obſecro vos per nomen domini noſtri Ieſu Chriſti, ut idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſententia.* Et iterum dicit:
(Epheſ. 4.) *Suſtinentes invicem in dilectione, ſatis agentes ſervare unitatem ſpiritus in conjunctione pacis:* quoniam nec habere pacem cum Deo poterit, qui cum fratribus pacem per zeli diſcordiam non habuerit. Quam igitur ſibi pacem promittunt inimici fratrum? quæ ſacrificia celebrare ſe credunt ſacerdotes, caritatis Dei qui non ſunt veſte induti?
(Ioan. 14.) Pacem nobis Chriſtus dedit; *Pacem*, inquit, *meam do vobis, pacem relinquo vobis:* concordes, atque unanimes eſſe præcepit: dilectionis, A & caritatis fœdera incorrupta, atque inviolata mandavit. Et ideo veſtram ſalutem cupientes, monemus, & apoſtolica benignitate jubemus, vos omnes ſanctæ eccleſiæ uniri, veſtroque patriarchæ, Photio videlicet, quem pro eccleſiæ Dei pace, & unitate recepimus, adhærere, communicareque ſtudete. Nam ſi hæc noſtra apoſtolica monita tantis ſupradictis teſtimoniis divinis firmata audire contempſeritis, in veſtra pertinacia manere volentes; ſcitote quia miſſis noſtris præcepimus tamdiu vos omni eccleſiaſtica communione privare, quamdiu ad unitatem corporis Chriſti, & ad veſtrum contempſeritis redire pontificem. Nec aliquis ve- B ſtrum hanc habeat in redeundo excuſationem, pro ſcripturis de hac cauſa compoſitis; quia divina poteſtate, quam accepit eccleſia Chriſti, cuncta ſolvuntur vincula, quando per paſtoralem auctoritatem, quæ fuerant ligata ſolvuntur: quoniam ſicut dicit ſanctus papa Gelaſius, nullum eſt vinculum inſolubile, niſi circa eos, qui in errore perſiſtunt. (In tomo de anathematis vinculo.) Data menſe Auguſto, indictione xii. die xvi. *Miſſa per Petrum preſbyterum.*

CCIII. AD PAULUM ET EUGENIUM EPISCOPOS.

Conſtituit eos una cum Petro preſbytero legatos, ut, ſicut illos monuerat, pacem in C eccleſia Conſtantinopolitana conficiant.

Reverendiſſimis Paulo Anconitano, Eugenioque Oſtienſi epiſcopis.

QUAMVIS contra noſtram egeretis voluntatem, & Conſtantinopolim venientes, inquiſita cauſa eccleſiæ pacis & unitatis, Romam reverti, nobiſque omnia ſub certa relatione debebatis referre. Et quia primam legationem vobis commiſſam idonea non peregiſtis, ſecundam vobis ideo committere non debebamus: tamen apoſtolicæ miſerationis benignitate utentes, & in hac ſecunda legatione fideliter perficienda, vos D huic Petro religioſo preſbytero cardinis noſtri, familiarique noſtro ſociamus: quatenus ea, quæ pro pace & unitate eccleſiæ Dei agenda ſunt, ſecundum apoſtolicos noſtræ auctoritatis apices, & ſecundum [a] commonitorii noſtri tenorem capitulatim deſcriptum, ſagaci valde intuitu ſimul agatis; & ita definiatis, ut gratiam noſtram, quam prius inobedienter agendo exaſperaſtis, nunc fideliori devotione operando, placabilem habere poſſitis. Data menſe Auguſto, indictione duodecima.

NOTA SEVERINI BINII.

E [a] *Commonitorii noſtri.*] Commonitorium ipſum, cujus hic fit mentio, repertum recitatum, ſed a Photio falſatum, in actione ſecunda ſynodi Photianæ, octavæ mendaciter dictæ. Quod etſi non invenitur inter Latine ſcriptas epiſtolas ipſius Ioannis, ut ex autographo poſſit argui falſificatus; tamen ex multis aliis idipſum conſequi facile poſſumus, ut patebit infra in notis concilii Romani ſub Ioanne VIII.

CCIV. AD ANGELBERGAM AUGUSTAM

Significat ſe modo abſolvere nolle Anſpertum archiepiſcopum, ſed ſi in ſynodo crimina, quæ objiciebantur, diluerit, tunc eum excommunicatione abſoluturum. ait ſe pro Ludovico imperatore in anniverſario ejus die ſacta facturum.

Dilecta

Dilectæ ac ſpirituali filiæ Angelbergæ imperatrici.

PIO affectu petitionis veſtræ preces, quibus nos ſuper abſolutione excommunicationis Anſperti Mediolanenſis archiepiſcopi precata es exaudire, ſecundum collatam nobis ligandi ſolvendique divinitus poteſtatem, non prætermitteremus: & maxime propter annuam commemorationem divæ memoriæ domini Ludovici, quondam imperatoris Auguſti, quæ in proximo celebranda eſt. Sed quia ſynodali eum decreto pro ſuis negligentiis, & præſumptionibus, ſicut ipſa bene cognoſcis, excommunicavimus, abſque eorumdem fratrum, & coepiſcoporum noſtrorum, cum quibus in eum excommunicationis ſententiam promulgavimus, conſenſu & voluntate nunc abſolvere nolumus; ne ab his, qui vel deſiderio, vel negligentia eccleſiaſticam diſciplinam contemnunt, & multa non preſumenda præſumunt, canonicum parvipendatur judicium. Porro cum ad nominatam ſynodum, quam ſecundum ſacros canones Spiritu Dei conditos quarto Idus Octobris, domino annuente, celebraturi erimus, vel ipſe venerit, vel e latere ſuo venerabiles confratres & coepiſcopos ſuos direxerit, qui nobis, & ſanctæ ſynodo de his, quæ illi objecta ſunt, idonee ſatisfaciant: tunc poſt veram ſatisfactionem, ab omni eum excommunicationis nexu proculdubio abſolvemus, & quaſi fratrem, & comminiſtrum, in noſtræ communionis conſortio incunctanter habebimus: & ideo pro predicta annua commemoratione ipſius domini & ſenioris veſtri ne turbemini, quod modo vos pro abſolutione præfati archiepiſcopi non audivimus. Nam in eodem die, quo ipſe de ſæculo migravit, pro animæ illius requie ſempiterna, ſacrificium erimus domino oblaturi: etiam & pro anima Supponis fraterna moti compaſſione omnipotentem dominum deprecamur, ut ſuorum abſolutionem valeat percipere delictorum.

Sacrificia, & orationes pro defunctis.

CCV. AD LANDVLFVM ET LANDONEM.

Scribit Trajectum ſe iturum, & quæ paci eorum conducant, curaturum: ibique cum de aliis, tum de Landulfo Capuanæ eccleſiæ epiſcopo electo acturum.

Dilectis viris Landoni filio Landonis, & fratribus ejus, ſeu Landulfo filio Landenulfi, ejuſque germanis.

RECEPTIS atque perlectis literis veſtris, quas noſtro pontificio direxiſtis, quanta pace, & concordia vos poſt obitum Landulfi bonæ memoriæ Capuani epiſcopi, cum Pandenulfo conjunxiſſetis, & juſjurandum fraterno ac indiviſibili fœdere inter vos habito firmaſſetis; luce clarius novimus: ſed ſuadente humani generis inimico, & zizaniorum inter vos ſemina diffundente, omnem concordiam, & unanimitatem, quæ inter vos divino reſpectu extiterat, videmus corruptam atque confuſam. Pro quo videlicet tantæ inimicitiæ malo, vobis jam literis noſtris per dominicum venerabilem epiſcopum noſtrum ad vos delatis, innoteſcentes, mandavimus quoniam Deo propitio, pro veſtrum omnium ſalute ac pace volumus Kalendis Octobribus Trajectum venire, ibique vobiſcum, & cum Guaiferio glorioſo principe, atque cum Capuanis, cete-
A riſque veſtratibus loqui, & ordinare primum ea quæ nobis & vobis ſunt neceſſaria, veſtræque paci & utilitati proficua; quatenus totius diſcordiæ ſcandalo de medio veſtri ablato, & recepta Dei pace, quæ ſuperat omnem ſenſum, in fraterna dilectione, & in priſtina devotione omnes concordes, & unanimes manere valeatis: & tunc ſive de Landulfo venerabili presbytero, quem omnium Dei ſacerdotum, & judicum, ſeu totius Capuanæ plebis voto, parique conſenſu electum habetis, ſive de aliis neceſſariis cauſis, veſtram ſecundum ſacros canones adimplebimus voluntatem; & idcirco grave non videatur nobilitati veſtræ noſtrum, ut dictum eſt, ſpecialem præſto-
B lari adventum.

Philip. 4.

CCVI. AD GVAIFERIVM PRINCIPEM SALERNITANVM.

Eadem quæ in ſuperiori. prætereà arguit, quod contra Capuanos arma ſumpſerit. rogat ut mancoſos ſibi ab Amalfitanis reſtitui curet.

Dilecto filio Guaiferio glorioſo principi.

SICVT nobis literis veſtris mandaſtis, quod devotam circa nos amicitiam, & ſinceram conſervetis dilectionem, hoc multis jam evidentibus documentis luce clarius agnoſcimus & tenemus:
C unde & noſter apoſtolicus animus circa nobilitatem veſtram, utpote circa cariſſimum filium, benignus exiſtit, cupiens honorem, & gloriam veſtram ſemper immutilatam conſpicere & audire. De electo autem Landulfo, videlicet venerabili presbytero Capuanæ eccleſiæ, pro quo jam toties noſtro pontificio ſuggeſſiſtis, non aliquo malæ voluntatis affectu vos nunc uſque audire pretermiſimus, ſed ſola pacis veræ cauſa, & inter proximos augendæ dilectionis. Nam ſicut vobis nunc literis noſtris per Dominicum epiſcopum ad vos delatis mandavimus, cupimus, Deo propitio, pro veſtrum omnium ſalute, concordia, & unanimitate Kalendis Octo-
D bribus Trajectum venire, ibique vobiſcum & cum Capuanis, ceteriſque veſtratibus loqui, & ordinare primum ea, quæ nobis & vobis ſunt neceſſaria, & veſtræ paci, utilitatique proficua; & tunc ſive de prefato electo, ſive de aliis neceſſariis cauſis, veſtram adimplebimus voluntatem: quia veſtro ſagaci conſilio, communique conſenſu, quæ pro pace fraterna, & pro terræ noſtræ, ac veſtræ defenſione ſive Sarracenorum perditione conſideranda & perficienda ſunt, peragere cupimus. Quapropter, ſicut nos veſtrum volumus deſiderium & honorem alacri mente implere, ita quoque & vos illa quæ noſtro apoſtolico culmini ſunt decentia, devota mente debe-
E tis peragere: quamvis in hoc reprehenſione non modica digni videamini, quod ſumptis armis contra Capuanos inter aſſiduas Paganorum perſecutiones conſiſtentes, perſequi & impugnare præſumpſeritis, antequam eorum culpas nobis veraciter cognitas feciſſetis. Porro de mancoſis, quos pro defenſione terræ ſancti Petri dedimus te preſente Amalfitanis; volumus ut eoſdem mancoſos ipſi Amalfitani deferant ſecum navigio uſque in portum urbis Romanæ, quoniam ſalvi & ſecuri ibi manebunt; & tunc accepta a nobis prius ſecuritatis ſponſione, ipſos nobis mancoſos reddere procurent: quatenus noſtra recipientibus nobis, nullam pro his de cetero patiantur calumniam.

A

CCVII. AD LEONEM EPISCOPUM.

Dolet Capuæ diſcordias eſſe excitatas. ſignificat ſe Trajectum iturum, ibique de Landulfo epiſcopo electo, cujus confirmationem petierat, acturum.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Leoni epiſcopo.

SACERDOTALEM curam & ſolicitudinem, quam pro eccleſiæ Dei utilitate, populique concordia, & pace peragere procul dubio debent domini ſacerdotes, literis tuis relectis, te luciflue habere cognoſcimus; dum Dei, proximique dilectione ſolicitus, doles Capuanos nobiles ſcilicet viros, fraterno fœdere per jusjurandum inter eos habito nequiter corrupto ad veram diſcordiam & inimicitiam perveniſſe; & adhuc in ea improvida mente conſiſtere, atque pro Landulfo venerabili presbytero, & electo a vobis, & omni ſacerdotali cœtu, nobiliumque caterva, cunctoque populo Capuanæ civitatis, pontificio noſtro ſupplicas, quatenus cum non differamus ſacræ plebi Capuanæ antiſtitem ordinare. Nos autem paſtorali ſolicitudine moti, vobiſcum ſimiliter condolemus fratres, & propinquos pro ſæculi cupiditate in tantam diſcordiæ & inimicitiæ voraginem demerſos; pro quibus ſane, Deo propitio, pacificandis, volumus Kalendis Octobribus Trajectum venire, & ibi cum Guaiferio principe, atque vobiſcum, & cum Capuanis, ceteriſque veſtratibus loqui, & ordinare primum ea, quæ nobis & vobis ſunt neceſſaria; & tunc de ſeipſo electo veſtram ſecundum ſacros canones adimplebimus voluntatem: & idcirco grave non videatur dilectioni veſtræ noſtrum, ut dictum eſt, ſpecialem præſtolari adventum. *Unam talem Adelchiſi epiſcopo: & alteram Lupeno epiſcopo.*

CCVIII. AD LANDULFUM PRESBYTERUM.

Laudat eum, quod ad propinquorum ſuorum inſidias evitandas Capua fuerit egreſſus, & in diſcordiis ſedandis elaboret. ſignificat Trajectum ſe iturum, ibique de ejus electione deliberaturum.

Landulfo venerabili presbytero, & electo.

QUIA diſcordantium parentum tuorum inſidias declinando, & ex urbe Capuana egrediendo, in antiqua ſanctæ eccleſiæ Capuanæ ſede, nomine videlicet S. Stephani protomartyris refulgente, nunc habitare te aſſeris, atque cum vicinis epiſcopis aſſidue decertas, ut male diviſos adunare atque diſcordantes pacificare, Deo favente, poſſis, gratum recepimus. Quia & ante ſuſceptum officium ea quæ ſunt boni paſtoris peragis, in quo ſcilicet, ut perſeveres hortamur, uſque ad noſtrum ſpecialem adventum; quoniam, Deo propitio pro veſtrum omnium ſalute, concordia & pace, Kalendis Octobribus volumus Trajectum venire, ibique cum Guaiferio glorioſo principe, & cum aliis eximiis parentibus tuis loqui, & ordinare primum ea, quæ nobis & vobis ſunt neceſſaria, veſtræque paci & utilitati proficua, & tunc provectionem tuam, ſecundum ſacros canones, omnibus pacificatis, peragere.

CCIX. AD PULCAREM PRÆFECTUM.

Arguit, quod nec fœdus cum Paganis ictum ruperit, nec ditionem ſancti Petri, ſicut promiſerat, defenderit. præcipit, ut pecuniam pro ea re datam ad ſe remittat.

Dilecto viro Pulcari præfecto.

PRO ſalute animæ tuæ, ac pro defenſione totius Chriſtianitatis, quæ te cum Paganis pactum habente, quotidie deprædatur, atque in diram ducitur captivitatem, multa tibi, & populo tuo, quæ poſtulaſti, fecimus bona. In-B ſuper decem millia mancoſorum argenti dedimus tibi, ut terram ſancti Petri rupto fœdere Paganorum defenderes; quod tu cum tuis per jusjurandum facere promiſiſti, ſed timore judicii Dei poſtpoſito, neque pactum iniquum diſrumpere voluiſti, neque propter jusjurandum litora noſtra defendere, ſed potius deprædari diabolico jam juri ſubjectus, permittis, & in animæ tuæ perditionem conſentis, oves precioſo Chriſti cruore acquiſitas duci captivas. Et ideo dignum eſt, ut ipſos mancoſos, quos tibi pro defenſione terræ noſtræ dedimus, recipiamus. Quapropter volumus, ut eoſdem mancoſos per tuos fideles Amalfitanos uſque in portum urbis C Romanæ nobis navigio venientes remandes; quoniam ipſi Amalfitani ſalvi & ſecuri ibi manebunt: & tunc accepta prius a nobis ſecuritatis ſponſione, præfatos mancoſos nobis reddere procurent; quatenus noſtra recipientes, nullam tibi, vel populo tuo inferamus calumniam. Nam & dromonibus noſtris præcepimus, ut nullo modo aliquam populo tuo faciant contrarietatem, ſi tamen nobis ipſos mancoſos ſalvos reddideris.

CCX. AD MONACHOS PULTARIENSIS COENOBII.

D Dolet de eorum calamitatibus, & ſignificat ſe ipſorum cauſa Boſoni principi, atque Hugoni abbati ſcripſiſſe ut eos tueantur. exemplar etiam teſtamenti Gerardi fundatoris Anſegiſo archiepiſcopo, & Conrado comiti miſiſſe.

Sanctæ congregationi ſummi apoſtolorum principis Petri cœnobii noſtri Pultarienſis.

COGNOSCAT pro certo fraternitas veſtra, nos relectis literis veſtris, pro tantis adverſitatibus, quas ab iniquis quotidie ſuſtinetis hominibus, valde triſtes exiſtere: quoniam ſicut de veſtra proſperitate gaudemus, ita quoque & de veſtra tribulatione triſtamur. Unde volentes ſan-E ctam congregationem veſtram, ut pote dominicum gregem in ipſo apoſtolorum principe nobis commiſſum; ſalvam & quietam habere, direximus ſecundum petitionem veſtram noſtras apoſtolicas literas Boſoni glorioſo principi, & Hugoni nobiliſſimo abbati, petentes quatenus pro Dei ſanctorumque apoſtolorum principum Petri ac Pauli amore, noſtraque dilectione, ſuæ defenſionis auxilium vobis impendant, & contra Dei atque omnes veſtros adverſarios manum ſuæ potentiæ extendant, ut quiete ac ſecuriter degentes, debitas domino laudes perſolvere, ac pro nobis & omni populo Chriſtiano valeatis omnipotentem dominum deprecari, & res ſancti noſtri monaſterii tranquilla mente diſponere, regere,

regere, ac ſecundum dominum diſpenſare poſſitis. Porro exemplar ipſius teſtamenti, per quod Gerardus bonæ memoriæ comes, una cum Bertà quondam conjuge ſua ipſas res principibus apoſtolorum Petro & Paulo tradidit, bulla nominis noſtri munitum, Anſegiſo archiepiſcopo, & Conrado comiti in cujus comitatu ipſæ res continentur, per præſentem nuntium veſtrum direximus. Vos itaque videte, ſi de his omnibus adjuti fueritis, an non, & nobis renuntiate, ut quali conſilio meliori potuerimus, vos libentiſſime adjuvare curemus. Fraternitatem veſtram orantem pro nobis dominus dignetur conſervare incolumem.

CCXI. AD HUGONEM ABBATEM.

Ut monaſterium Pultarienſe tueatur.

Dilecto filio Hugoni nobiliſſimo abbati.

QUANTA vos dilectione, quantoque noſtræ paternitatis quaſi unicum filium dilexerimus affectu, ex eo quo veſtram ſublimem cognovimus ſagacitatem, & gloriam, ipſi abundanter recolitis: quoniam & veſtra nos excellentia, veluti patrem ſpiritalem, in omnibus colere & honorare animo tranquillo curavit. Quo videlicet mutuæ dilectionis fœdere illibato confiſi, monaſterium ſancti Petri, quod appellatur Pultarienſe, & Gerardus quondam comes de rebus ſuis perfecit, atque dotavit, & ſancto Petro tradidit, petimus ut veſtra in omnibus tuitione adjuvetur: quia fratres qui nunc in eo conſiſtunt, & ſedulas Deo laudes perſolvunt, orantes pro ſalute omnium in Chriſto credentium, ab inimicis vicinis perturbantur, omniſque illorum, imo noſtra familia crudeliter aſſidue vexatur & opprimitur. Ita ſane ut neque arare, neque cetera quæ ad terræ culturam pertinent, poſſit exercere. Quapropter & veſtrum auxilium eidem ſancto loco impendatis, & contra Dei atque ejus adverſarios manum veſtræ potentiæ, pro amore Dei, & ſanctorum apoſtolorum Petri ac Pauli, noſtraque dilectione, extendatis, quatenus veſtro potenti brachio freti, ſalvi in omnibus & ſecuri conſiſtant: ut & in præſenti dignas a nobis retributiones, & in futuro multiplicem a domino valeatis mercedem cum ſanctis recipere.

CCXII. AD HUGONEM ET RADULFUM.

Quod Vendoaram villam ſancti Petri Pultarienſis nulli conceſſerit, & Arembertum, qui a Boſone eam accepit, excommunicari juſſerit, niſi ab ea abſtineat.

Hugoni & Radulpho fidelibus noſtris.

COGNOSCAT pro certo fidelitas veſtra, quia nos ipſam villam noſtram Vendoaram, quam dicitis eſſe invaſam a Boſone comite, quaſi nos eam cum illo commutaſſemus accipientes alteram ab eo, neque beneficiali more, neque alicujus commutationis tenore, neque alio quocumque modo, cum eodem Boſone, vel alio quocumque homine, dedimus, neque commutavimus. Ideo in fidelitate & ſervitio ſanctorum apoſtolorum Petri ac Pauli devota mente permanentes, ipſam villam ſub noſtro jure tenentes, defendite, & cum domini auxilio gubernate, nec alicui homini credatis nos aliquando præfatam villam quolibet modo daturos.

A Direximus vero, pro noſtro adjutorio ac defenſionis auxilio, literas noſtras jam dicto Boſoni comiti, ut pro amore Dei, & S. Petri, ac noſtro, & ſuos homines inde removeat; & ipſam villam nullatenus invadere, nec invaſam retinere præſumat: quin potius ſuo vos brachio tueatur, & ab omnibus erga vos male agentibus dignetur defendere, ſi gratiam Dei & principis apoſtolorum cupit habere. Arembertum autem vaſallum ejus, cui ipſam villam beneficio dederat, omni eccleſiaſtica communione per Iſaac venerabilem epiſcopum juſſimus eſſe privatum, ſi in eadem villa ulterius temere intrare, aut aliquam ibi contrarietatem facere præſumpſerit.

B

CCXIII. AD BOSONEM COMITEM.

Ut Arembertum & quoſvis alios a Vendoara villa removeat, eamque Pultarienſibus reſtituat; & monaſterium ipſum tueatur.

Dilecto filio Boſoni glorioſo principi.

QUANTA vos dilectione, quantoque noſtræ paternitatis dilexerimus affectu ex eo quo veſtram ſublimem cognoverimus gloriam, ipſi abundanter recolitis quoniam & veſtra nos excellentia, veluti patrem ſpiritalem, in omnibus colere & honorare animo tranquillo C curavit. Quo videlicet mutuæ dilectionis fœdere confiſi, ea quæ ſub jure ſanctorum apoſtolorum principum Petri ac Pauli per totius Galliæ provincias immobilia loca conſiſtunt, cum hominibus, omnibuſque ſibi pertinentibus, ut veſtro potenti brachio defenſa manerent rogavimus, veſtroque auxilio ſecura conſiſterent. quod vos pro amore Dei & S. Petri, noſtroque honore, nobis libenter facere promiſiſtis. Nunc autem, ſicut audivimus, villam noſtram Vendoaram abſque noſtro conſenſu & voluntate occupatis, & uni veſtro vaſallo, nomine Aremberto, in beneficium dediſtis, &, ſi verum eſt, non bene, ſicut vos decebat, egiſtis. Ideo rogamus, fili cha- D riſſime, celſitudinem tuam, ut propter amorem domini, & S. Petri cæleſtis regni clavigeri, ipſam villam noſtris, qui ibidem reſident, hominibus ſub noſtro jure, ſicut nos eam ordinavimus, liceat habere ſecuriter: omneſque veſtros, vel alienos homines ab ejuſdem villæ habitatione vel dominatu removeatis: nec veſtris diebus aliquam a quocumque homine contrarietatem patiamur. Simili etiam modo petimus, ut monaſterium S. Petri, quod appellatur Pultarienſe, & Gerardus quondam comes de rebus ſuis perfecit, atque dotavit, & ſancto Petro tradidit, veſtra in omnibus tuitione adjuvetur: quia fratres qui in eo conſiſtunt, & ſedulas Deo laudes E perſolvunt, orantes pro ſalute omnium in Chriſto credentium, ab inimicis vicinis perturbantur, omniſque illorum, imo noſtra familia crudeliter aſſidue vexatur & opprimitur, ita ſane ut neque arare, neque cetera, quæ ad terræ culturam pertinent, poſſit exercere. Quapropter & veſtrum auxilium eidem ſancto loco impendatis, & contra Dei atque ejus adverſarios manum veſtræ potentiæ, pro amore Dei, & ſanctorum apoſtolorum Petri ac Pauli, noſtraque dilectione extendatis, quatenus veſtro potenti brachio freti, ſalvi in omnibus & ſecuri conſiſtant, ut & in præſenti dignas a nobis retributiones & in futuro multiplicem a domino valeatis mercedem recipere.

CCXIV. AD GVAIFERIVM PRINCIPEM SALERNITANVM.

Monet ut a moleſtiis deſiſtat, quas Capuanis inferebat. ſignificat ſe in ejus regiones iturum, & diſcordias ſedaturum.

Nobiliſſimo viro Guaiferio glorioſo principi.

RELATV quorumdam didicimus, quod ſuadente humani generis inimico, qui totius inimicitiæ, & mortis eſt auctor, cupiatis multiplicia damna, & adverſa inferre Capuanis; & propter diſcordiæ malum, quod ſæculi quotidie livore generatur, & inter propinquos, atque amicos accreſcit, cogitetis generale diſcrimen præbere, unde ſcilicet non modica turbatio his veſtris in partibus oriatur, & longi temporis ſcandalum maneat. Et dum non deſint extranei hoſtes, cum quibus aſſidue luctamen habeatis, vultis contrarietatis diſcrimina præbere propinquis, quos in auxilium vobis opportunum poteratis habere fautores. Nos idcirco, more paterno, vos quaſi dilectum filium admonemus, & ex Dei omnipotentis auctoritate, beatorumque apoſtolorum Petri & Pauli poteſtate, prohibemus, ut non habeatis licentiam ſuper præfatos Capuanos ire, neque aliquam illis contrarietatem inferre uſque ad noſtrum ſpecialem adventum. Quoniam, Deo auxiliante, cum hujus æſtivi temporis fervor tranſierit, pro omnium veſtrum ſalute, concordia & unanimitate, has veſtras in partes veniemus: quatenus, nobis præſentibus, omnis vis ſopiatur, omneque ſcandalum, quod ex vipereo ſemine inter vos & illos accrevit, de medio veſtri auferatur. Nos namque ſalutem veſtram ne in æternum pereatis, cupimus: & ideo volumus, ut ea, quæ pacis ſunt, ſectemini ſemper. Nam pro veſtro cum venerimus amore, ipſum quem vultis Capuanæ plebi, domino favente, antiſtitem ordinabimus, ut veſter principalis honor indiminutus permaneat. Quod ſi forte aliter vos facere cognoverimus, ſcitote quia noſtræ vos non habebimus communionis conſortes.

CCXV. AD PANDENVLFVM CASTALDVM.

Significat ſe Guaiferio ſcripſiſſe ut ab inferendo Capuanis damno deſiſteret.

Nobili viro Pandenulfo glorioſo caſtaldo.

RELECTIS induſtriæ tuæ literis, quas per talem fidelem hominem tuum nobis mandaſti, ea quæ noſtro pontificio ſupplicare ſtuduiſti apoſtolica dumtaxat benignitate audivimus, ac, prout ratio exigebat, partim complevimus. Direximus namque noſtri apoſtolatus literas Guaiferio, & admonendo, increpando, atque excommunicando eum non habere licentiam ex Deo, & ſanctorum apoſtolorum Petri ac Pauli, noſtraque auctoritate permiſſum venire contra urbem Capuanam, neque aliquam in omnibus ſuburbanis, & finibus ejus contrarietatem inferre, nullaſve moliri inſidias, uſquequo iſtas in partes, auxiliante domino, poſt hujus æſtivi temporis fervorem veniremus.

A

CCXVI. AD CAROLVM REGEM.

Scribit ſe literis eum, ut ad imperium promoveret, ad urbem advocaſſe, Ravennam uſque ad eum proceſſiſſe, ſperaſſeque ſe auxilium ab eo adverſus Romanæ eccleſiæ hoſtes recepturum: quæ ſpes ita eum fruſtrata eſt, ut nunquam hoſtes magis ſævierint. petit ut eccleſiæ opem ferat, & dum iter parat, legatos ad ſe mittat: ſuoſque legatos commendat.

Dilecto ac ſpirituali filio Carolo glorioſo regi.

Imperator a Romano pontifice eligitur.

B QVOD bene veſtra regalis cognoſcit ſublimitas, a longo jam tempore vos pro utilitate & exaltatione ſanctæ ſedis apoſtolicæ matris veſtræ ad culmen imperii, Deo propitio, volentes perducere, auctoritatis noſtræ literis miſſis vocavimus, ac poſtmodum præ magnitudine amoris veſtri, relicta noſtra eccleſia inter ſævas hoſtium non ſolum Paganorum, ſed etiam malorum Chriſtianorum manus, ad vos Ravennam pervenimus: quod nullus anteceſſorum noſtrorum glorioſiſſimis progenitoribus veſtris aliquando feciſſe recolitur, ſperantes ſcilicet omnem honorem, priſtinumque vigorem ſanctæ Romanæ eccleſiæ per vos ad augmentum C perfectum perducere, atque inimicorum ſanctæ Dei eccleſiæ, & noſtrorum ferocem ſeveritatem omni modo comprimere, facileque ſuperare putabamus. Sed quia de his omnibus nihil apud magnitudinem veſtram, ut volebamus, peregimus; revertentes prioribus pejora reperimus. Nam inimici noſtri majori audacia elevati, non ſolum ea, quæ ſancti Petri ſunt, diripere, ſed etiam homines noſtros in ſua poteſtate recolligere, & retinere non dubitant. Quapropter fili cariſſime pro certo ſcitote, quia nos veſtrum honorem & gloriam toto conamine deſideramus perficere: & ideo vos ea, quæ utilitati, & exaltationi ſanctæ ſedis apoſtolicæ proficua ſunt, D pio intuitu, menteque devota debetis peragere. Vnde obnixe precamur, ut nobis dirigatis Luithbardum venerabilem epiſcopum, Manigoldum filium Adelberti, & Adelbertum protopincernam veſtrum, qui antequam vos has in partes veniendi iter ſumatis, nos & ſanctam matrem veſtram Romanam eccleſiam certificent, & ad veſtrum honorem & gloriam placabiles, & lætos efficiant: quatenus Deo auxiliante, vobis venientibus Romam, unum de pactis, & privilegia ſanctæ Romanæ eccleſiæ, more parentum veſtrorum, renovare & confirmare ſtudeatis: & petimus, ut de hoc, quod pro honore Dei, & ſanctæ eccleſiæ, ſeu E veſtro vos facere monemus, aliquid inimicis noſtris non credatis, neque his, qui magis ea quæ ſua ſunt, quam veſtram gloriam quærunt, eo quod honor & exaltatio ſanctæ Romanæ eccleſiæ veſtra protectio eſt in omnibus, veſtraque contra omnes inimicos defenſio. Hos autem miſſos noſtros, Marinum videlicet, venerabilem epiſcopum, & arcarium ſedis noſtræ, atque Petrum æque epiſcopum Senogallienſem vobis direximus, quos ut benigne recipiatis rogamus, & ea, quæ vobis verbo tenus dixerint, quaſi nobis credere non dubitetis. Data *ut ſupra*.

CCXVII.

CCXVII. AD EVMDEM.

Dolet ſe non poſſe eum eo colloqui. Arnulfum legatum ad eum mittit, petens oe Romanam eccleſiam ab hoſtibus lædi patiatur, ideoque ejus legatum cum Arnulfo ad ſe mitti jubet.

Dilecto ac ſpiritali filio Carolo glorioſo regi.

AVDIVIMVS quod debearis nunc Alpes tranſire, atque cum cariſſimo fratre veſtro communi eloquio frui: unde valde turbati exiſtimus, eo quod ſecundum commune placitum ſperabamus oos vobiſcum ſimul cooveuire, & magnom ac proficuum opus exaltationis ſanctæ Romanæ eccleſiæ matris veſtræ, veſtrique honoris, & totius terræ ſancti Petri ſalutis peragere. Idcitco direximus vobis hunc cariſſimum nepotem noſtrum Arnulfum delicioſum conſiliarium noſtrum, per quem veſtræ regali ſuggerimus magnificentiæ, ut nullo modo prætermittatis ita ordinare, atque diſponere terram S. Petri: quatenus ſalva, & defenſa non ſolum a Paganis, ſed etiam a malis Chriſtianis, quos ipſi procul dubio ſcitis, permaneat: donec Deo auxiliante, revertentes ad gremium ſanctæ matris veſtræ Romanæ eccleſiæ veniatis; quia ſi hoc prætermiſeritis, tanta nodique adverſa vix ferre valemus. Quapropter veſtra regalis magnitudo prævideat, ne veſtris diebus eadem eccleſia aliquam minuitatem patiatur, ſed per vos magis augmentetur, quoniam ipſius augmentum veſter eſt honor. Ideo petimus, ut cum præſente jam dicto nepote noſtro idoneum e latere veſtro nobis dirigatis legatum, qui ad ſalutem, & juſtitiam terræ nobiſcum interim pariter & promptiſſime in omnibus, prout opus fuerit, deſuder; ut & nos omnem veſtrum honorem libentiſſime valeamus perficere: cui ea, quæ vobis dixerit, quaſi nobiſmetipſis credere non dedignemini. Quamobrem rogamus, ut libenti animo hoc facere, & ſecundum promiſſum veſtrum adimplere omnimodis ſatagatis: nam certos vos eſſe volumus, quia veſtrum honorem, & gloriam tota mente deſideramus perficere.

CCXVIII. AD ROMANVM ARCHIEPISCOPVM.

Miratur, quod injuriis laceſſitus ad ſe non confugerit, nuntium Ravennam mittit, qui omnia contra eum geſta diligenter inquirat: & eos, qui injuriam intulerant, Romam venire compellat; quibuſcum ipſe ad ſynodum proficiſcatur, ubi ejus cauſa agetur: eumque arguit, quod in ſua eccleſia non reſideat;

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Romano archiepiſcopo ſanctæ eccleſiæ Ravennatis.

AVDIENTES tales vobis a quibuſdam inſidias, & iojurias accidiſſe, mirati ſumus, quomodo ad Romanæ eccleſiæ gremium, & ad noſtram apoſtolicam non ſtatim veneritis præſentiam; nam ſi veniſſetis, pro certo ſcite poteſtis, quia nos diligenter inquiſitis omnibus, omnem tuam cauſam ad optatum, & proſperum finem, Deo favente, omnimodo perduceremus. Nunc autem pro hujus rei cauſa miſſum prudentem dirigimus Ravennam, cui ea, quæ nobis mandaſtis contra te acta fuiſſe, diligenter inquirere jubemus, ut eos qui talia, ut aſſeritis, egerunt, ſub fidejuſſore, talique legato obliget; quatenus ipſi de præſenti Romam compellantur venire. Quibus ſane venientibus, volumus ut & vos pariter veniatis Kalendis Octobris, ſicut tibi pro celebranda etiam ſynodo præceptum eſt, quia in præſentia noſtra cauſam tuam volumus deliberare: quoniam nos, ſecundum datam nobis divinitus poteſtatem, more prædeceſſorum noſtrorum vos adjuvare omnino curabimus; nam volumus ut honor ſanctæ Ravennatis eccleſiæ ſemper indiminutus permaneat. In hoc tamen redarguendus es, quia dimiſſa eccleſia tua Ravennæ, per alienas eccleſias contra tuam ſponſionem diſcurris, & reſides: nam pro his quæ tibi eveniſſe dicis. Data *ut ſupra.* Deeſt aliquid.

CCXIX. AD OMNES FIDELES.

Præcipit ut Ticinenſi epiſcopo, cui poteſtatem excommunicandi tribuerat, obediant.

Omnibus reverendiſſimis & ſanctiſſimis epiſcopis, ſeu eximiis marchionibus cunctiſque ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus.

HABENTES omnium eccleſiarum Dei, ſecundum apoſtolum, ſolicitudinem, dignum duximus veſtram induſtriam his apoſtolatus noſtri literis admonere, atque apoſtolica benignitate magnoperè exhortari: quatenus potentiæ munus, quod divina largitate habetis, utilitati eccleſiæ, & honori ſacerdotali prodeſſe debeat ſemper. Ticinenſi eccleſiæ quæ ſpeciali quodam modo ſedi apoſtolicæ pertinere videtur, ejuſque antiſtiti Ioanni videlicet confratri noſtro cui vice noſtra tranſgreſſores excommunicandos commiſimus, eo videlicet tenore, ut quos ipſe excommunicaverit, ipſi excommunicati exiſtant. ut ei auxilium alacriter impendatis, monemus, nullam contrarietatem, vel invaſionem in rebus, vel hominibus ipſius accleſiæ quamlibet facere permittatis: quin potius veſtro eos ſolatio tueri pro Dei, noſtroque amore diligentiſſime ſtudeatis; ſed & clericos illius nemo veſtrum in commendatione, aut ſub alicujus defenſionis obtentu, abſque prædicti epiſcopi ſui licentia recipere præſumat. Quod ſi contra hoc noſtrum apoſtolicum ſtatutum aliquis ſuorum clericorum agere tentaverit, eccleſiaſtica ſit tam acceptor, quam acceptus communione privatus. Data *ut ſupra.* 2. Cor. 11.

CCXX AD ROMANVM ARCHIEPISCOPVM RAVANNATEM.

Præcipit ut Romam ad ſynodum veniat.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo archiepiſcopo ſanctæ eccleſiæ Ravennatis.

SICVT jam olim veſtræ præcepimus reverentiæ, ut pro multis eccleſiarum Dei neceſſitatibus quarto Idus Octobris Romam venientes, ſynodum pariter celebraremus; nunc iterato his apoſtolatus noſtri literis fraternitati veſtræ jubemus, ut omni mora, vel occaſione poſtpoſita ad denominatam ſynodum, quam Deo auctore, in prædicto tempore celebraturi erimus in eccleſia beati Petri principis apoſtolorum, cum ſuffraganeis tuis epiſcopis occurrere nullatenus prætermittatis: quia nos omnium eccleſiarum Dei utilitati & exaltationi, ſicut oportet, para-

pari conſenſu & decreto more prædeceſſorum A noſtorum conſulere volumus. Et ideo veſtram, ſecundum ſacros canones unanimitatem adeſſe volumus: quatenus eccleſiæ Dei vigor, Chriſto favente, per ſynodalem cenſuram illibatus permaneat. Quapropter ſi in veniendo nunc aliquam moram, vel negligentiam admiſeritis, ſcitote quoniam canonica vos redarguemus cenſura. Optamus ſanctitatem tuam. & Data xi. Kalendas Octobris, indictione xiii.

CCXXI. AD CLERUM MEDIOLANENSEM.

Præcipit ut in locum Anſperti archiepiſcopi in Romana ſynodo privati alium a ſe conſecrandum ſufficiant. mittit legatos, qui una cum ipſis electioni interſint, quibus in omnibus obediri jubet.

Omnibus epiſcopis, preſbyteris, diaconibus, ſubdiaconibus, & omni clero ſanctæ eccleſiæ Mediolanenſis.

DEO dilectæ unanimitati veſtræ fraternitatis, cariſſimi, notum eſſe volumus, quia nos una cum ſancta ſynodo Idibus Octobris in eccleſia beati Petri apoſtoli peracta; Anſpertum dudum archiepiſcopum veſtrum pro ſuis negligentiis, ac multiplicibus præſumptionibus, jam C in priori ſynodo, poſt ſecundam & tertiam vocationem, atque poſt canonicas ſibi datas inducias pro ſe ſatisfaciendo nolentem occurrere, virtute S. Spiritus, & auctoritate SS. Petri ac Pauli apoſtolorum principum, & canonica, atque ſynodica ſanctione epiſcopali honore privavimus: quia ante audientiam communicare pertinaciter præſumpſit, & ante legitimum ſuæ purgationis examen, miniſterium ſacrum contra ſtatuta majorum temere agere non dubitavit. Et ideo præſenti vobis ſtatuto jubemus, ut omnes uno animo, unoque voto convenientes, atque convocantes paſtores, vel populum civitatis, de electione alterius, qui de cardinalibus preſbyteris, D aut diaconibus dignior fuerit repertus, cum Chriſti ſolatio, ad archiepiſcopatus honorem promoveatis: quo ſcilicet decreto ſolenniter facto, atque ad hanc urbem tranſmiſſo, ne antea quiſlibet epiſcoporum aliquem ibidem ordinare præſumat, antequam nobis omnia fuerint renuntiata, cum, Deo favente, nos ibi ſecundum morem priſtinum, & ſecundum regiam conceſſionem, velimus archiepiſcopum conſecrare. Nam ſi aliter præſumpſeritis, eccleſiaſtica vos communione privabimus; & qui contra hoc noſtrum ſtatutum fecerint, apoſtolico judicio erunt omnino corripi. Sane reverendiſſimos E fratres & coepiſcopos noſtros Ioannem Ticinenſem, & Vveltonem Ariminenſem illuc vice noſtra dirigimus, qui vobiſcum pariter eamdem electionem faciant; quos nemo veſtrum impedire in aliquo præſumat, ſi quidem juſtum fore cernitis, ut nobis in omnibus obedire procuret: cui quiſquis hoc ſuperbiendo reſiſtens agere tentaverit, a Chriſtianorum collegio ſeparatus erit. * Et quia nondum a vinculis excommunicationis abſolutus in Vercellenſi eccleſia epiſcoporum enormiter, ac pervicaciter ordinare, contra regiam etiam voluntatem præſumpſit. Data *ut ſupra*.

* Hæc verba ſuperius transferéda videntur.

CCXXII. AD CAROLUM REGEM.

Significat Anſpertum dudum archiepiſcopum Mediolanenſem in Romana ſynodo privatum, ac Ioſephum, quem ille in Vercellenſi epiſcopum ordinaverat, depoſitum. rogat ut Conſpertum in Vercellenſi eccleſia epiſcopum a ſe conſecratum tueatur.

Dilecto ac ſpirituali filio Carolo glorioſo regi.

REGIÆ magnitudini veſtræ notum eſſe volumus, fili cariſſime, quia Anſpertum Mediolanenſem archiepiſcopum, in prima quidem ſynodo in eccleſia beati Petri apoſtoli habita B pro ſuis evidentiſſimis negligentiis, & præſumptionibus, una cum reverendiſſimo epiſcoporum cœtu regulariter excommunicavimus. ſed mentem ſuam in ſuperbiam erigens, non ſolum pro perpetratis veniam humiliter non quæſivit; verum etiam ante audientiam, & noſtram apoſtolicam abſolutionem, ſacrum præſumpſit miniſterium celebrare, atque contra ſacros canones, contraque regiam, & noſtram apoſtolicam voluntatem; epiſcopum in Vercellenſi eccleſia enormiter conſecrare præſumpſit. Pro quibus videlicet tantæ temeritatis præſumptionibus, & ipſum Anſpertum dudum archiepiſcopum in ea, quæ nuper acta eſt ſynodo, omni epiſcopali honore C privavimus, & eum, quem illicite ordinavit epiſcopum, decrevimus ſynodali judicio depoſitum eſſe ab ordine epiſcopatus: intuitu tamen miſericordiæ in priſtinum quo erat antea gradum reverti. Porro nos, ſecundum voluntatem, & petitionem dilecti filii noſtri Carolomanni glorioſi regis hunc Conſpertum reverendiſſimum, de quo jam olim vobis per veſtrum fidelem miſſum innotuimus, in eadem Vercellenſi eccleſia, conſentientibus omnibus comprovincialibus epiſcopis, antiſtitem conſecravimus, quem petimus obnixe, ut pro amore Dei, & ſancti Petri, ac noſtro, veſtræ potentiæ brachio tueamini, &, prout ei opus fuerit, dignum ſem- D per in omnibus præbeatis ſolatium. Regalem excellentiam veſtram dominus conſervet incolumem cariſſime fili. Data *ut ſupra*.

CCXXIII. AD VERCELLENSES.

Præcipit ut Conſpertum a ſe illis epiſcopum conſtitutum recipiant, & congruo honore colant. Ioſephi invaſoris acta nulla eſſe declarat.

Omnibus preſbyteris, diaconibus, ſubdiaconibus, & omni clero, ac primatis, omnique populo Vercellenſi.

E HIS noſtris apoſtolicis literis vobis cognitum facimus, quia Anſpertum dudum archiepiſcopum Mediolanenſem pro ſuis multis præſumptionibus & negligentiis jam olim una cum ſancta ſynodo ſacra communione privavimus. ſed ipſe contra canonica ſtatuta, & contra noſtrum apoſtolicum ſynodicumque judicium agens, ante audientiam, & abſolutionem miniſterium ſacrum agere. atque adhuc excommunicatus in hac Vercellenſi eccleſia veſtra, quemdam virum Ioſeph nomine, ut audimus, contra regiam & noſtram apoſtolicam voluntatem, epiſcopum ordinare temere præſumpſit. Ideo & eumdem archiepiſcopum, & hunc ipſum Ioſeph invaſorem, ac præſumptorem, non intrantem per oſtium, ſed aliunde quaſi furem ingredientem in ovile domini,

domini, cum virtute, ſancti Spiritus, & auctoritate beatorum Petri ac Pauli apoſtolorum principum, noſtroque apoſtolico judicio una cum ſynodali cœtu reverendiſſimorum epiſcoporum omni epiſcopali honore decrevimus eſſe privatos & alienos: tamen intuitu miſericordiæ, decreto ſynodali ſtatuimus, jam fatum Ioſeph invaſorem eccleſiæ veſtræ, de ordine epiſcopali dejectum in gradum & ordinem, quo prius extitit, omnimodo reverti. Nam cum prædictus Anſpertus dudum Mediolanenſis archiepiſcopus eſſet regulariter excommunicatus, aliquam vel inimicorum in eccleſia Dei conſecrationem graduum facere nullo modo potuit: quia quod non habuit, dare profecto nequivit. Quare omnium cognoſcat ſagacitas, & laudanda fidelitas; quoniam dilectus, ac ſpiritalis filius noſter Carolomannus glorioſus rex iſtius Italici regni, ipſum Vercellenſem epiſcopatum, more præceſſorum ſuorum regum, & imperatorum, conceſſit huic Conſperto viro nobiliſſimo, præſentibus miſſis noſtris, noſtramque apoſtolicam clementiam ſuis eſt literis deprecatus, ut eum vobis epiſcopum conſecraremus. Nos autem ejus precibus inclinati, nolentes vos diu ſine proprii ac legitimi eſſe cura paſtoris, hunc ipſum ſanctæ Vercellenſi eccleſiæ veſtræ apoſtolica dumtaxat auctoritate epiſcopum conſecravimus, dedimuſque vobis pro invaſore illo iſtum paſtorem, pro mercenario ignavo providum ſatis rectorem, qui ſcilicet noſtris vos apoſtolicis doctrinis admonitus, quaſi populum domini ſibi commiſſum more veri paſtoris pabulo vitæ perpetuæque ſalutis paſcere, atque in virga æquitatis & manſuetudinis regere vigilanti ſemper cura & ſollicitudine ſolerter procuret. Quem itaque vos omnes uno voto, & pio affectu quaſi patrem, & rectorem animarum veſtrarum, utpote cariſſimi filii, ut recipiatis præſenti ſtatuto noſtro jubemus; & abjecto ac reprobato ſupradicto invaſore, hunc, quem ordinavimus vobis, habetote epiſcopum. Nam magna vos laude dignos fore videmini, quod de beati Petri apoſtoli conſecratione meruiſtis habere antiſtitem: & hoc in augmentum honoris eccleſiæ Vercellenſis ſine dubio proveniet, ſi vos devota mente noſtris obtemperatis præceptis. Nos enim veſtram cupientes ſalutem, ideo monemus, ut mente & corpore ſalvi eſſe poſſitis. Iubemus etiam omnes ſcripturas, vel dationes cujuſcumque tenoris, quas fecit de plebibus, caſalibus, & villis ipſius eccleſiæ Vercellenſis, nullam habere firmitatem; ſed omnia quæ fecit, eſſe judicamus vacua & inania, quia legitimus ipſe non fuit epiſcopus, & ideo quippiam dare non potuit: cum vero, qui ex his, quæ fecit, aliquid firmum eſſe dixerit, Ananiæ & Sapphiræ anathemate feriendum fore cenſemus. *Act. 5.* Nam ſi cujuſlibet conſilio, vel hortatu, aliter fecere, non de præſenti ipſum invaſorem abjicere ſtudueritis, atque hunc, quem nos conſecravimus vobis, alacri cum voluntate non receperitis, omni eccleſiaſtica vos communione privabimus, dignoque anathemate feriemus. Data *ut ſupra.*

CCXXIV. AD NOTINGUM NOVARIENSEM EPISCOPUM.

Monet, ut res Angelbergæ reſtituat; ſin minus, denuntiat illi excommunicationem, niſi intra duos menſes ad reddendam de his rationem Romam veniat.

Notingo Novarienſi epiſcopo.

Audivimus te res ſpiritalis filiæ noſtræ Angelbergæ Auguſtæ injuſte tenere, quas volumus, & apoſtolica auctoritate præcipimus, ut continuo reddere ſtudeas: & quod tibi retinere debere nulla lege conceditur, ſub omni celeritate dimittas, ut ei, cui pertinere videntur, his perfrui modis omnibus liceat. Nam ſi continuo præfatas res non reddideris, monemus, & apoſtolica auctoritate præcipimus, ut intra ſpatium duorum menſium Romam ad reddendam pro his rationem occurras, & coram nobis congruam ſatisfactionem exhibeas: alioquin tamdiu excommunicatus exiſtas, quamdiu huic noſtræ commonitioni obtemperans, hæc quæ ſtatuimus adimplere procures. Data XIV. Kalendas Novembris, indictione XIII.

CCXXV. AD AMALFITANOS.

Significat ſe eos excommunicaſſe, donec ſe a Paganis ſeparent. minatur illis alias pœnas, niſi quamprimum pareant.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Petro epiſcopo, ſeu Pulcari præfectorio, atque univerſo populo Amalfitano.

Notum eſſe volumus dilectioni & unanimitati veſtræ quia contra divina ſtatuta, & noſtra apoſtolica monita, quibus frequenter monuimus, & ex auctoritate Dei, & ſanctorum apoſtolorum Petri ac Pauli præcepimus, ut nullum cum impia Sarracenorum gente pactum haberetis, habitumque omnimodo rumperetis, in tali ſcelere, & in conſortio inimicorum Dei manere non formidatis: virtute ſancti Spiritus, & auctoritate ſancti Petri, cui ligandi & ſolvendi in cælo, & in terra a domino eſt conceſſa poteſtas, omni ſacra communione, ſancto videlicet corpore & ſanguine domini noſtri Ieſu Chriſti, vos una cum totius apoſtolicæ ſedis conſenſu privavimus, & ab eccleſiæ Dei ſocietate ſeparavimus, ut in eadem excommunicatione maneatis, donec reſipiſcentes ab impia vos Paganorum præda ſeparetis: & niſi puro corde, & devota voluntate citius fueritis converſi ad gremium ſanctæ matris veſtræ Romanæ eccleſiæ, majoris damnationis ſententia vos procul dubio feriemus. Veſtram denique nos ſalutem quærimus; veſtras cupimus in conſpectu domini animas apoſtolica benignitate ſalvare, & quaſi oves dominicas ad paſcua ſalutis æternæ deſideramus perducere: ſi tamen bonis operibus dediti noſtra ſolatia, voluntatem, juſſionem & admonitionem ſtudueritis perficere, & in tali placito nequitiæ contempſeritis manere. Optamus vos in Chriſto bene valere. Die XXIV. menſis Octobris, indictione XIII.

Matth. 16.

CCXXVI. AD THEODORICUM, HEODICIUM, &c.

Oſtendit mulierem, quæ vi, miniſque coacta religioſum habitum ſuſceperat, ad vota ſervanda non teneri; hujus tamen cauſam illis definiendam committit. Quod ſi qua oriatur difficultas, eos vel eorum legatos cum ipſa muliere ad ſe venire jubet.

Theodorico Teatino, Heodicio Firmano, Ioanni Aprutienſi, & Helmoino Pinnenſi epiſcopis.

QUÆDAM

QVÆDAM veſtrarum diœceſeon femina, nomine Theoderona de Vivelata, relicta quondam Treſigii, ſedem apoſtolicam, noſtrumque ſimul pontificium adiens, queſta eſt nobis, quod viro ſuo defuncto, velamen ſibi ſacri habitus ab ejuſdem viri ſui fratris dumtaxat germani vi, non ſcilicet dilectione vitæ ſpiritualis, ſed ambitione prædiorum ducti, impoſitum fuerit, & ipſa plurimum renitens contra propriam ſponſionem, pollicitationem, expetitionem, electionem, propoſitum, votum, atque ſpontaneum judicium ſine benedictione ſacerdotis idem velamen ſuſceperit. Cujus profeſſionem coram coepiſcopis & fratribus noſtris conferentes, inquiſivimus etiam idoneos viros Oteramum, Scattoinum, Erſemarium, Amedeum & Cetiſum, vicinos ſcilicet ipſius feminæ, qui caſu præſentes aderant, utrum ſe ita res haberet, an non. Sed illi non ſolum ita fuiſſe teſtificati ſunt, verum etiam parati extiterunt omnem ſuper hanc cauſam ſatiſfactionem præmittere. Nos igitur habentes eumdem quem & patres noſtri ſpiritum fidei, & per gratiam Chriſti, zelum juſtitiæ, eadem ſuper legitime velatis quæ & illi ſentimus, eademque omnino decernimus; & quod non propria voluntate, non arbitrio, non voto, non expetitu, vel ſpontaneo judicio, quin potius coacte admittitur, caſſandum eſſe ſancimus: præcipue cum hæc eadem femina non niſi minis perterrita, plus minus diebus xv. idem velamen geſtaſſe ſe dixerit, & nullo ſacerdote benedictionem tribuente hoc violenter ſuſceperit. Quod licet ad hujus abſolutionem ſufficere poſſe ſperemus: quia ſi ita eſt, totius violentiæ ac neceſſitatis vinculis abſoluta, ſuum licenter & impune ſequi debet arbitrium, & quod non elegit, ut perferat, non eſt cogenda: tamen ſanctitati veſtræ committimus, ut in unum convenientes, ipſius feminæ cauſam ſecundum Deum diſcutiatis, & omnem ſuper hac querimonia veritatem ſubtili indagatione reperientes, ad liquidum finiatis. Verumtamen dignum non eſſe ſancimus, ut jugum, cui non ſuo propoſito mota, ſed ambitione & violentia oppreſſa ſubacta eſt, portare cogatur: quia & ſanctus papa Gregorius in epiſtola ad * Athanaſium presbyterum Iſauriæ, inter cetera ita refert: Quamquam ea quæ vi impulſionis fiunt, canonum minime cenſura recipiat, & jure habeantur infirma: quia ipſe ea diſſolvit, qui injuſtum fateri compellit, ſed magis illa eſt ſuſcipienda & amplectenda confeſſio, quæ ex ſpontanea monſtratur voluntate procedere. Et rurſus ſcriptum eſt: *Voluntarie ſacrificabo tibi.* & alias: *Voluntaria oris mei beneplacita fac domine.* Porro jam fato Ioanni reverendo Aprutienſi antiſtiti etiam verbis injunximus, ut aſcita veſtra fraternitate, omne de hac re negotium vobiſcum pariter ventilet, & canonice, ſicut prædiximus, diffinite procuret. Super quo ſi aliqua ambiguitas fortaſſis emerſerit, tunc jubemus, ut aut vos, aut veſtri legati vices agentes, cum eadem femina noſtris præſentialiter obtutibus præſententur, ut coram nobis jam diligentius omnis rei veritas inquiratur, & æquitatis regula terminetur. Poſtremo, ſi præfatæ feminæ aliquod invidioſe objectum crimen quoquomodo fuerit, vos Deo præ oculis habito, hoc non admittatis; & ſi accuſator illius in ſua obſtinatione permanſerit, tam accuſata, quam accuſator in noſtram cum veſtris pariter miſſis accelerent properare præſentiam. Verumtamen, ſi accuſator ejus defuerit, jam illa crimine illo coram nobis veniens non tenebitur, ſecundum Carthaginenſis concilii nonum decimum capitulum, ita inquiens: Accuſator ejus ſi nunquam diebus cauſæ dicendæ defuerit, a communione non removeatur: reſtituto in communione accuſato, ipſe removeatur a communione accuſator. Data XII. Kalendas Decembris, indictione XIII.

S. Gregor. epiſt. lib. 5. epiſt. 67.
* al Anaſtaſium
Pſalm. 53.
Pſal. 118.
Concil. Carth. 5. cap. 7.

CCXXVII. AD ATHANASIVM, PVLCAREM, &c.

Præcipit ut fœdus cum Sarracenis ictum rumpant; quod niſi Kalendis Decembris fecerint, eis excommunicationem minatur. Pulcarem monet, ne Pandenulfo Capuano judici moleſtiam inferat.

Athanaſio epiſcopo Neapolitano, Petro epiſcopo, ſeu Pulcari præfectorio Amalfitano, epiſcopo Caietano, ſeu Decibili, & Ioanni glorioſis hypatis, a paribus.

PVDET, ut ita dixerim, pontificium noſtrum vos jam commonere ſuper hoc quod tam multoties a nobis commoniti reſipiſcere noluiſtis, & cum Deo odibilibus Sarracenis habitum pactum diſſolvere hactenus contempſiſtis. Verum quia quanta crudelitatum genera, ac deſolationum terræ iſtius calamitatum nimis ex hoc mala lugenda provenerint, atque proveniant, exaggerare differimus, ne interim, quod dignum eſt, judicare cogamur. Adhuc obſecramus, adhuc ſicut ſpiritales filios exhortamur, & paternis viſceribus vos amplecti conantes, Dei, ac principum apoſtolorum Petri ac Pauli auctoritate præcipimus, ut jamjamque diſciplinam percipientes, ab eiſdem iniquis, & ancillæ filiis Sarracenis vos ſeparetis, & pactum cum eis habitum modis omnibus diſſolvatis, ſi vel noſtræ communionis, vel ipſius Chriſtianitatis vultis eſſe participes; in quos jam daremus eccleſiaſtici mucronis ſententiam, niſi nos apoſtolica patientia retineret. Idcirco vobis inducias uſque Kalendas Decembrias iſtius tertiædecimæ indictionis ad idem pactum cum Sarracenis frangendum largimur, & tam vos, quam Caietanos atque Amalfitanos lucrari volentes, ſi uſque ad idem tempus omnem Sarracenorum amicitiam, nec non & omne fœdus diſſolvere ſolito contempſeritis, utroſque ſententiæ eccleſiaſticæ jaculis feriemus, & perpetuo anathemati ſubmittemus, ut qui ſocii diſciplinæ eſſe non vultis, communionis quoque noſtræ non ſitis participes. *Hoc addendum eſt in epiſtola ad Pulcarem.*

Poſtremo nobilitatem tuam monemus, ut Pandenulfo judici Capuano in nullo moleſtus exiſtas; & quod nobis ipſe devotus eſt, tu ei devotione & amicitia copulatus, in quo poſſe tibi fuerit, contra adverſitates illius te murum opponas; quatenus patris illius, qui proprio genitore ſalvando * ſuffigiit, reminiſcens pro utriuſque amore, ſi de nobis tibi cura eſt, ipſius Pandenulfi profectibus potius hæreas, quam obviare quoquomodo videaris.

CCXXVIII. AD HELMOINVM EPISCOPVM PENNENSEM.

Arguit quod ad ſynodum non acceſſerit: jubet ſtatuta die ad ſe venire, & interim quemdam abſolvere, quem injuſte excommunicaverat.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Helmoino epiſcopo Pennenſi.

SECVNDVM ſacros venerabilium patrum canones ſpiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia

reverentia conſecratos, pro eccleſiaſticis dumtaxar neceſſitatibus, atque utilitatibus ad eas, quas nuper ſtatutis diebus celebravimus ſynodos, miſſis ex more auctoritatis noſtræ literis, fraternitatem tuam debere occurrere modis omnibus decrevimus: ſed quia ceteris devote valde venientibus, te minime veniſſe, neque excuſationem tuam in tractoria regulari tenore conſcriptam nobis & ſanctæ ſynodo, cauſa videlicet temeritatis, & inobedientiæ, ut etiam evidenter apparet, non direxiſſe comperimus; ne dilectionem tuam de hoc indiſcuſſam prętermiſſe videamur, hoc noſtro apoſtolatus ſtatuto jubemus, eam infra octavum diem Decembris menſis, ſine aliqua mora, vel ambiguitate ad nos debere venire, noſtriſque ſe obtutibus pręſentare. Nam & Oteramus filius qui Corvini cum aliis ſuis concivibus, noſtris apoſtolicis, coram venerabili epiſcoporum cœtu ſuper te queſtus eſt, auribus, quod dum a te ipſe impetitus eccleſiaſtice de contemptione, poſt pręſtito ſacramento, ſe cum ſuis ſacramentariis purgaſſet, tua eum fraternitas, ſicut profeſſus eſt, quaſi perjurum excommunicaverit; regula canonica pręcipiente, quod hanc epiſcopus ſibi cognitionem nullo modo debeat vindicare, dominoque dicente ad Moyſen, ad unius teſtimonium neminem condemnari oportere. Quod ſi ita eſt, quia temere illum excommunicare non debuiſti, pręcipimus; ut eum de pręſenti abſolvas, tuæque communioni reſtituas: nam ſi auſu improbo aliter feceris, nos quidem eum auctoritate apoſtolica procul dubio abſolutum eſſe jubemus. Et ſi hanc juſſionem noſtram parvipendens, temerario auſu pręſentiæ noſtræ adeſſe contempſeris, eccleſiaſtica te communione, velut inobedientem eſſe noveris privandum; quouſque pro tuis negligentiis dignam veniens nobis ſatisfactionem humiliter feceris. Data XIII. Kalendas Decembris.

CCXXIX. AD ARPALDUM EPISCOPUM ASCULANUM.

Arguit quod ad ſynodum non venerit. jubet ad ſe venire, ut iis, quæ a ſuis clericis objiciebantur, reſpondeat.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Arpaldo epiſcopo Aſculano.

SECUNDUM ſacros venerabilium patrum canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos, pro eccleſiaſticis dumtaxat neceſſitatibus ad eas quas nuper ſtatutis diebus celebravimus ſynodos, miſſis ex more auctoritatis noſtræ literis, fraternitatem tuam debere occurrere modis omnibus decrevimus. Sed quia ceteris devote valde venientibus, te minime veniſſe, cum etiam & auditu didiceris nos ſynodum celebrare, neque excuſationem tuam regulari tenore in tractoria conſcriptam, nobis & ſanctæ ſynodo, cauſa temeritatis, & inobedientiæ tuæ, ut evidenter apparet, non direxiſſe comperimus; ne dilectionem tuam de hoc indiſcuſſam prætermiſiſſe videamur; hoc noſtræ auctoritatis ſtatuto jubemus, eam de præſenti ſine aliqua mora, vel ambiguitate ad nos debere venire, noſtriſque ſe obtutibus præſentare. Nam & clerici tuæ nos eccleſiæ adierunt, reclamantes, multa ſe a tua perpeſſos fraternitate enormiter adverſa, & contra regulam eccleſiaſticam injuſte fore oppreſſos; quorum videlicet objectionibus coram noſtro præſulatu aſſiſtentem te oportet procul dubio reſpondere. Et ideo hac juſſione noſtra percepta occurrere ſtudeas, antequam eccleſia tua majus ſchiſma, vel ſcandalum pariatur: quoniam ſi venire jam modo contempſeris, dignam excommunicationis a ſede apoſtolica prolatam ſuſtinebis omnino cenſuram. Data VIII. Kalendas Decembris.

CCXXX. AD CAROLUM REGEM.

Miratur, quod cum Papiam venerit, ubi ſimul convenire debebant, legatos ad ſe non miſerit. petit illos deſtinet, ut ſe ad eum conferre poſſit.

Dilecto ac ſpirituali filio Carolo glorioſo regi.

SICUT noſtro præſulatui veſtris jam olim regalibus direxiſtis apicibus, ut his Kalendis Novembribus jam tranſactis, vobis Papiam obviam venire deberemus: quatenus communi ſimul tractatu ea quæ ſanctæ eccleſiæ Dei utilia ſunt, & regni ſtabilitati proficua, pariter conſideraſſemus, ſtabilitateque perpetua firmaſſemus; hoc quidem avida extunc perficere mente parati exiſtimus: ſed quia vos in Italiam introiſſe audimus, valde mirati ſumus quamobrem veſtrum nobis adventum, per excellentiæ veſtræ mellifluos apices, & idoneos legatos, cognitum minime feceritis: nam paterno vos affectu diligentes, ſpeciali dumtaxat intuitu magnitudinem veſtram cernere deſideramus, filiorum cariſſime. Nunc itaque, ſi omnino verum eſt jam Papiam veniſſe, volumus ut eximios ex latere veſtro nobis dirigatis legatos, honorificas ſedi apoſtolicæ literas deferentes: quibus videlicet perſpectis, ad veſtram properare ſerenitatem, communeque colloquium indubitanter valeamus: quia cum, Deo propitio, vobiſcum fuerimus conjuncti, omnia quæ ad exaltationem ſanctæ ſedis apoſtolicæ matris veſtræ, & ad veſtrum ac noſtrum videntur pertinere honorem, Deo favente, facile poterimus perficere. Pro quibus vobis, & in hoc ſæculo gloria multipliciter augeatur a domino, & in cæleſti poſtmodum regione merces perpetua procul dubio tribuetur. Data *ut ſupra*.

CCXXXI. AD EUMDEM.

Gratias agit, quod cum a ſe fuerit Conſpertus eccleſiæ Vercellenſis epiſcopus ordinatus, ejus ordinationi libenter acquieverit. ſe excuſat, quod Anſpertum archiepiſcopum Mediolanenſem ejus precibus non abſolvat.

Dilecto ac ſpirituali filio Carolo glorioſo ac excellentiſſimo regi.

MULTIPLICES gratias veſtræ referimus magnitudini, quia pro Vercellenſi epiſcopatu, in quo nos Conſpertum una cum ſynodi decreto epiſcopum ordinavimus, noſtram libenter perfeciſtis voluntatem. De cetero autem, hoc eſt Mediolanenſi archiepiſcopatu, o fili cariſſime, ſicut nobis nunc mandaſti, ut Anſpertum archiepiſcopum, quem in ſynodo pro nonnullis ſuis negligentiis & præſumptionibus judicavimus, reconciliare deberemus. Quod quidem nos pro veſtro amore alacri mente omnimodo perficeremus, ſi ſententia damnationis, quam in eumdem archiepiſcopum protulimus, ſub tenore aliquo non fuiſſet prolata. Dictum eſt enim, tamdiu eum fore ab honore & miniſterio ſacerdotali ſuſpenſum, donec, auctore Deo, ſuam

ſuam ſpecialem nobis ad ſatisfaciendum exhiberet præſentiam. Et quia eccleſiæ Dei privilegium nos decet immutilatum ſolenniter conſervare, ne in aliquo patrum terminos præterire videamur, contra ſtatuta majorum agere nequivimus. Vnde benignitatis veſtræ excellentiam paterno affectu monemus, ut ob hoc quod irreprehenſibiliter agere non poſſumus, nullo modo turbemini: quoniam veſtram in omnibus cupimus pro honore perficere voluntatem. Data *ut ſupra.*

CCXXXII. AD PAVLVM EPISCOPVM.

Iubet eccleſiam in villa Carpana ſitam reſtitui, ibique ſacerdotem conſtitui, & ſacrum chriſma annuatim in eamdem mitti.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Paulo epiſcopo ſanctæ eccleſiæ Regienſis.

DILECTIONI tuæ venerandis ſanctorum patrum regulis edoctæ mandamus, atque his præſulatus noſtri literis jubemus, ut eccleſiam Dei poſitam in villa Carpana, jam nuper incendio crematam reſtaures, atque in priſtinum decorem, & ordinem reſtituere nullatenus prætermittas, atque ſub proprii cura ſacerdotis eam conſtituas, qui ſedulas ibi domino laudes quotidie perſolvat, ac pro ſalute fidelium omnipotentem dominum valeat exorare, ſacrumq; illic, Deo propitio, annue chriſma mittere indeſinenter procures; quod eſt totius Chriſtianitatis ſalus, & perfectio vera. Nam ſi forte aliter feceris, nos ex apoſtolica auctoritate alteri epiſcopo præfatam eccleſiam ad reſtaurandum, & canonice ordinandum procul dubio committemus. Data XIII. Kalendas Decembris.

CCXXXIII. AD IOANNEM EPISCOPVM TICINENSEM.

Præcipit, ut eccleſiam in Carpana villa ſitam; quam Paulus Regienſis epiſcopus reficere neglexerat, reſtituat, ibique ſacerdotem proprium conſtituat, & ſacrum chriſma annuatim mittat.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Ioanni epiſcopo Ticinenſi, dilectoque confratri.

QVIA Paulus Regienſis eccleſiæ epiſcopus, & canonicis admonitus inſtitutis, & noſtris apoſtolicis præceptionibus exhortatus, ut eccleſiam Dei poſitam in villa, quæ dicitur Carpana, igne crematam reſtaurare, ibique ſuum, ſecundum jus eccleſiaſticum, omne officium, vel miniſterium rite peragere debuiſſet, temere contempſit, noſtræque ſalubri præceptioni obedire contempſit, nec debitum in hoc Deo noſtro reddidiſſe videtur honorem. Præcipientes igitur ex apoſtolica auctoritate dilectioni tuæ jubemus, ut de præſenti, & abſque omni protelatione ipſam eccleſiam reſtituas in priſtinum decorem & ordinem, atque ſub proprii cura ſacerdotis eam conſtituas, qui ſedulas ibi domino laudes quotidie perſolvat, ac pro ſalute fidelium omnipotentem dominum valeat exorare, ſacrumque illic, Deo propitio, annue chriſma mittere indeſinenter procures, quod eſt totius Chriſtianitatis ſalus, & perfectio vera. Data *ut ſupra.*

CCXXXIV. AD EGILBERTVM EPISCOPVM.

Arguit eum, quod cum excommunicatis a ſede apoſtolica communicarit. jubet ne cum Liutfredo & Odebrico excommunicatis communicet.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Egilberto epiſcopo.

BEATISSIMI apoſtoli præcepto jubemur deponere veterem hominem cum actibus ſuis, & induere novum, qui ſecundum Deum creatus eſt in juſtitia, & ſanctitate veritatis: (Ephеſ. 4.) propter quod dilectionem tuam audientes cum eis, qui a ſede apoſtolica, in qua beatorum Petri ac Pauli ſemper auctoritas vivit, pro ſuis manifeſtis ſceleribus excommunicati merito exiſtunt, contra jus eccleſiaſticum ante audientiam, & veram in reddendo ſatisfactionem, communicare, non mediocri animi dolore turbati exiſtimus; cum idem de talibus cavendis doctor egregius dicat: *Si quis non obedit verbo noſtro per epiſtolam, hunc notate, ut non commiſceamini cum eo.* (2. Theſſ. 3.) Hinc etiam & coapoſtolus ejus Ioannes, hujuſmodi nec Avé dicendum concedit: *Si quis*, inquiens, *venit ad vos & hanc doctrinam non affert, nolite recipere eum in domino, nec Ave ei dicite. Qui enim dixerit ei, Ave, communicat operibus illius malignis.* (2. Ioan.) Item beatus Clemens Iacobo fratri domini ſcribens, ita de ſe apoſtolum Petrum populum admonuiſſe commemorat: Si inimicus eſt alicui pro actibus ſuis, vos nolite expectare, ut ipſe vobis dicat, cum illo nolite amici eſſe; quibus videlicet ſalubribus exemplis, & canonicis etiam inſtitutis edocti, ne ſimul pariter cum eis excommunicatus exiſtas, ex apoſtolica tibi auctoritate jubemus, ut nullam deinceps cum Liutfredo, & Odebrico a nobis regulariter excommunicatis, vel in communi eloquio communionem habere præſumas: ſi debitam in te non vis provenire ſententiam, * ſane ut infra dies triginta poſt hujus noſtræ apoſtolicæ epiſtolæ denuntiationem, teddant ipſi omnia eidem dilectæ filiæ noſtræ Angelbergæ Auguſtæ, quæ violenter, ac fraudulenter auferre præſumpſerunt. (* ſorte cave)

CCXXXV. EGIFREDO, SVPPONI, &c.

Rogat ut bonorum Angelbergæ imperatricis curam ſuſtineant.

Nobiliſſimis viris dilectis filiis Egifredo, Supponi, Eripaldo, Berardo Bonifacii filio, & Cotephredo glorioſis comitibus.

SCIENTES profecto ea, quæ ſagacitati veſtræ committimus, vos pro amore Dei, & ſanctorum principum reverentia, noſtraque dilectione, pio mentis affectu perficere: ideo pro parte dilectiſſimæ, ac ſpiritalis filiæ noſtræ Angelbergæ Auguſtæ his apoſtolatus noſtri literis gloriam veſtram magnopere deprecamur, ut omnium rerum ejus ubicumque conſiſtentium curam & ſolicitudinem maximam habeatis: quatenus veſtro prudenti conſilio, ingentique ſolatio ejus omnia ſalva & indiminuta, ſecura & defenſa conſiſtant; ita ſane ut nulli eaſdem res invadere, ac deprędare ſinatis. Quia & nos eum, qui facere, vel favere facienti pręſumpſerit, ſpiritali procul dubio gladio feriemus: quatenus ex hoc,

hoc, & nos ſecundum collatum nobis divinitus apoſtolicum magiſterium, dignas, atque multiplices nobilitati veſtræ gratias habeamus, benedicentes vobis omni benedictione ſpiritali in Chriſto Ieſu domino noſtro, & veſtræ fidei laudabilis rumor per ora fidelium ſemper ubique reſonet ad augmentum veſtræ perpetuæ remunerationis. Data *ut ſupra*.

CCXXXVI. AD TEUTMARUM ARCHIEPISCOPUM.

Miratur eum morari, & ad ſe non venire. monet ut ſtatim veniat.

Reverendiſſimo & ſanctiſsimo Teutmaro archiepiſcopo dilecto confratri noſtro.

SICUT nobis dilectus ac ſpiritalis filius noſter Carolomannus glorioſus rex ſuis regiis direxit apicibus, ut vos ad noſtram apoſtolicam venire debuiſſetis præſentiam, veſtrum quotidie præſtolantes adventum miramur cur tantum moremini: nos enim almitatis & prudentiæ veſtræ favore repleti, fraternitatem veſtram pio cupimus jam contemplari intuitu. Unde his noſtris apoſtolicis literis vos monemus, & exhortamur, ut libenti ad nos animo properare omnimodis ſtudeatis: quatenus una vobiſcum ea quæ ſanctæ Dei eccleſiæ utilia ſunt prout neceſſe fuerit, pariter ordinare valeamus. Data *ut ſupra*.

CCXXXVII. AD ANTONIUM EPISCOPUM ET BERENGARIUM comitem.

Liutfredum comitem, quia monialem, quæ e monaſterio effugerat, ſuſcepit, & bona Angelbergæ imperatricis diripuit, excommunicat, niſi ſtatuto tempore ſatisfecerit. monet ne quiſquam cum eo communicet.

Reverendiſsimo Antonio epiſcopo Brixienſi, & nobiliſsimo viro, dilectoque filio Berengario glorioſo comiti.

QUIA dilectus ac ſpiritalis filius noſter Carolomannus glorioſus rex ſuis regalibus literis, & miſſorum noſtrorum verbo, noſtro præſulatui pio mentis affectu commiſit, ut nos curam hujus Italici regni haberemus, tam pro divinitus nobis commiſſa paſtorali ſolicitudine omnium Chriſti ovium, quam etiam pro præfati regis vice cura conceſſa, illa quæ contra Deum, & jura legis alicubi cognoſcimus præſumptione commiſſa, omni volumus conamine compeſcere, & unam ovem morbidam gladio percutere ſpiritali, ut ad ſalutem quoquomodo anima vulnerata perveniat, antequam totus grex unius contagione maculetur. Audientes igitur, veraciterque ſcientes, Liutfredum comitem ſuſcepiſſe quamdam ſanctimonialem nomine Gerlindam de Placentino monaſterio fuga lapſam, & poſt noſtram ſuper hac cauſſa admonitionem, ſalubremque prohibitionem, eam detinuiſſe, atque cum propria uxore, ſuiſque illi pariter communicaſſe; nobilitati veſtræ paterna dumtaxat dilectione mandamus, ut & tam pro eadem ſanctimoniali, † quam facultatibus dilectæ filiæ noſtræ Angelbergæ Auguſtæ, cui debitam omnino debuit fidem conſervare, latenter recepit: & hactenus contra noſtrum ei reddere diſtulit interdictum; quamque etiam, qui cortes ipſius ſub A noſtra apoſtolica tuitione, ac defenſione perenniter ſuſceptas, deprædari temere præſumpſit: nos eum a communione fidelium ſequeſtramus; ita ſcilicet, ut ſi infra Italicum regnum conſiſtit, intra dies triginta habeat omnia ſub vera ſatisfactione reddita, quæ violenter abſtulit: & ſi extra regnum Italicum eſſe videtur, infra dies ſexaginta; ac deinde, ſi hæc omnia parvipendens in ſua pertinacia manere, nihilque ſtuduerit emendare, anathematis vinculo ſit innodatus, donec ad noſtram apoſtolicam præſentiam venerit, & pro illicitis his omnibus veram coram nobis ſatisfactionem facere ſtuduerit. Idcirco volumus, ut nullatenus ei communicetis, ſi noB ſtro apoſtolico vultis, ut dilecti filii, conſortio frui. Data *ut ſupra*.

† deeſt aliquid.

CCXXXVIII. AD EUNIBERTUM COMITEM.

Minatur illi excommunicationem, niſi res ſancti Petri, & Angelbergæ imperatricis reſtituat.

Euniberto glorioſo comiti.

VERACI relatione comperimus, te res ſancti Petri apoſtoli, quas ſpiritali filiæ noſtræ Angelbergæ Auguſtæ conceſſas habemus, cum aliis ejuſdem filiæ noſtræ proprietatibus, C contra legem invadere, ac retinere: & ob hoc tu ipſe admonitus ab invaſione illa non te ſubtraxeris: quin potius hactenus in hac eadem pravitate perſiſtere nequaquam omiſeris. Idcirco tibi præcipimus, ut omni occaſione poſtpoſita te compeſcens eaſdem res omnino relinquas, & te ſive tuos ab ipſis removeas: quatenus eidem filiæ noſtræ liceat omnes illas ſuo dominio vindicare, atque diſponere; & ut ei libitum fuerit, ſub noſtro ſpeciali mandeburdio retinere: alioquin noveris te apoſtolica noſtra auctoritate ſancta communione privatum; & quouſque ſub congrua ſatisfactione, quæ alterius ſunt reſtituas, a Chriſtianorum conſortio ſeparatum. D Data *ut ſupra*.

CCXXXIX. AD GISULFUM ABBATEM.

Ejus curæ monaſterium Angelbergæ imperatricis committit.

Giſulfo venerabili abbati monaſterii ſanctæ Chriſtinæ.

AUCTORITATE ſanctæ ſedis apoſtolicæ, tuæ reverentiæ committimus, ut curam perſpicuam, & ſolicitudinem habeas monaſterii dilectæ filiæ noſtræ Angelbergæ Auguſtæ E ſiti in civitate Placentia, ſicut idoneus Chriſti miniſter, & gregis domini proviſor eximius; quatenus ſecundum regulam ſancti Benedicti, jure abbatis quæ ordinanda vel diſponenda ſunt diſponas & ordines: & quæ corrigenda perſpexeris, ſubtili dumtaxat indagatione, ut domino placeas, ex noſtra auctoritate corrigere procures. Data *ut ſupra*.

CCXL. AD GREGORIUM, THEOPHYLACTUM, ET DIOGENEM, &c.

Gratulatur de victoria contra Sarracenos parta. miratur cur Romam non venerint. mandat ut contra Sarracenos ſibi auxilio veniant.

Dilectis viris Gregorio ſpathario, Theophylacto turmacho, atque Diogeni comiti imperialibus.

AUDIENTES vos per Dei auxilium, & ſecundum ſpiritalis filii noſtri imperatoris voluntatem, Neapolim veniſſe, ac multitudinem Sarracenorum ibi conſiſtentem potenti brachio ſuperaſſe; læti ſumus effecti, & ſtatim debitas omnipotenti domino gratias egimus ſuper victoria veſtra, & inimicorum contritione. Sed iterum mirati ſumus, quia Romam venire, noſtramque apoſtolicam neglexiſtis videre præſentiam, ut pro veſtri laboris certamine multiplicem gratiam, & benedictionem a nobis, & a ſede apoſtolica ſuper vos reciperetis effuſam: quatenus ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli orationibus adjuti, omnique ſpiritali benedictione muniti, contra eoſdem perditionis filios victrici ſemper dextera valeretis efficaciter dimicare: quod tamen ut ſalubriter facere poſſitis, ut terra, marique de inimicis, & infidelibus victores feliciter exiſtatis: ideo mandamus vobis, ut cum aliquantis dromonibus pro honore jam dicti ſpiritalis filii noſtri Auguſti, has noſtras in partes iterum venire omnimodis ſatagatis: quatenus contra eoſdem nefandos Agarenos congruum nobis adjutorium præbere poſſitis, ut ex hoc laus & merces imperatori accreſcat, & a nobis dignas retributiones ſine dubio recipiatis. Quapropter monemus, & hortamur vos, ut noſtris monitis libenti animo attendatis, & quidquid acturi eſtis, per vos velociter cognoſcamus. Data *ut ſupra*.

CCXLI. AD ATHANASIUM EPISCOPUM NEAPOLITANUM.

Commendat ejus erga ſedem apoſtolicam obſervantiam. hortatur, ut ſicut promiſerat, pactum cum Sarracenis ictum frangat. Amalfitanos per legatum ſuum ea de re admonitos, ſi parere neglexerint, excommunicandos ſignificat.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Athanaſio epiſcopo Neapolitanæ eccleſiæ.

SANCTITATIS veſtræ devotionem ſemper in omnibus circa ſedem apoſtolicam, & noſtram paternitatem ſinceram, atque præclaram eſſe cognovimus: quod etiam & præſentis legationis veſtræ tenore inſpecto, nobis eſt hic clarius manifeſtum. Quamobrem his apoſtolatus noſtri literis multiplices almitati veſtræ gratias agimus, paterno vos affectu monentes, ut juxta indultum vobis officium in his, quæ Dei ſunt, & eccleſiæ Chriſti utilia, toto conamine deſudare non deſinatis: ac ſicut nobis per legatos veſtros mandaſtis, quod ſive ruperint Amalfitani pactum cum Sarracenis, ſive non, vos omnino frangetis, volumus ut indeſinenter id agere ſtudeatis. Nam & miſſum noſtrum, Dominicum videlicet venerabilem epiſcopum illuc direximus, eos admonentes, ut patienter noſtram in hoc perficiant voluntatem: quod ſi ipſi noſtram in hoc fuerint voluntatem ſecuti, habeamus eos complices, & amicos: ſin autem, velut exteros inimicos, non ſolum viſibili ſed etiam inviſibili gladio pariter perſequamur, ut & a nobis, & ab omnibus Chriſtianis perpetuo digni odio habeantur. Nam & per præfatum miſſum noſtrum Dominicum epiſcopum, eos obaudire nolentes præſentialiter excommunicare præcepimus, ac poſtmodum nos ipſi digno anathemate feriemus. Vos igitur eſtote nobiſcum, & pactum iniquum corrumpite: quia & nos vobiſcum in omnibus erimus, & quod jam dare promiſimus, auxiliante domino, annis ſingulis vobis procul dubio tribuemus: quia ſi vos fœdus cum Sarracenis non habueritis, nil, domino juvante, de Amalfitanorum perfidia curabimus, quos videlicet gladio poterimus ſpiritali perſequi, & facile humiliare. Optamus ſanctitatem veſtram in Chriſto bene valere.

CCXLII. AD AMALFITANOS.

Monet ut rupto cum Sarracenis fœdere ad eccleſiæ gremium revertantur, & eam ob rem ſingulis annis decem millia mancoſorum, & eo anno mille daturum ſe promittit. niſi paruerint minatur excommunicationem.

Reverendiſſimo Petro epiſcopo, ſeu Pulcari præfectorio, & omnibus ſacerdotibus, ac clericis, atque univerſo populo Amalfitanæ civitatis.

MULTA vobis bona facere, alacrique mente tribuere ſæpe promiſimus, decertantes, ut pactum, quod cum impia Sarracenorum gente habetis, omnimodis rumperetis, ne ex conſortio gentis malignæ, eccleſia Dei per vos ſic crudeliter affligeretur, & animabus veſtris non ſolum temporale exinde diſcrimen, ſed etiam æternum acquireretis ſupplicium. Nunc autem vos, quaſi filios dilectos corpore & ſpiritu ſalvare volentes, his apoſtolatus noſtri literis monemus & hortamur unanimitatem veſtram, ut relicta nunc penitus Sarracenorum ſocietate, corruptoque fœdere, quod cum eis ad perditionem animarum veſtrarum, & terræ ſancti Petri habetis, alacri mente, piaque devotione, jam modo ad gremium ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ matris veſtræ revertamini, & ad ſocietatem & communionem noſtram redire ſtudeatis. Et dabimus vobis nunc, & per ſingulos annos, ſicut inter nos ſtatutum fuit, decem millia mancoſorum argenti; & iſto præſenti anno damus vobis pro benedictione ſupra mille mancoſos, & teloneum quod in portu noſtro dare debetis, vobis concedimus. Quod ſi in tali impio ſcelere, diabolo ſuadente, amplius permanere præſumpſeritis, & ipſum pactum de præſenti non corruperitis, præcipimus huic epiſcopo noſtro Dominico, ut vice noſtra omni eccleſiaſtica vos communione privare procuret: ipſoque revertente, ſynodice vos iterum perpetui anathematis vinculis alligabimus: & omnium terrarum aditus, in quibus negotiari ſoliti eſtis, vobis omnino claudemus; ut illic nulla poſſitis exercere negotia. Sane ſi de aliis civitatibus dubitatis, quod pactum non rumpant, credimus quia noſtram facient voluntatem: nam modo per vos habent excuſationem. Et ſi aliqua de illis fuerit, quæ ſicut vos, facere voluerit, una vobiſcum ejus perditionem ordinabimus. Porro ſcitote quia Leonem presbyterum veſtrum penes nos retinuimus. Data *ut ſupra*.

CCXLIII. AD CAROLVM CRASSVM REGEM ITALIÆ.

Rogat regem, ut Hieronymum epiſcopatum Lauſanenſem pacifice retinere permittat, & Hubonem res eccleſiæ Biſuntinæ ablatas reddere jubeat.

Dilecto ac ſpiritali filio Carolo glorioſo regi.

MAGNITVDINEM veſtram ingenti nobis amore dilectam noſſe volumus, quia Hieronymus ſanctæ Lauſanenſis eccleſiæ epiſcopus, apud B. Petrum apoſtolorum principem, noſtrumque pontificium veniens, humilitatis devotione petiit, quatenus Lauſanenſem eccleſiam, quam jam olim regendam ſuſceperat, ei deinceps vobis foventibus habere liceret. Nos autem ejus precibus moti, juxta quod omnium eccleſiarum Dei curam habemus commiſſam, & quia noſtra exhortatione illum vobis fidelem in omnibus, propriumque, ſicut ceteri regni veſtri epiſcopi exiſtunt, eſſe cupientes agnovimus, his apoſtolatus noſtri literis excellentiæ veſtræ ſuggerimus, ut eum pro amore Dei & ſancti Petri & noſtro, & benigne recipiatis, & jam dictum epiſcopatum Lauſanenſem, ſibi divinitus conceſſum, noſtraque apoſtolica etiam auctoritate commiſſum, ſub omni integritate recipere, habereque ſecuriter permittatis: ne amplius eadem eccleſia contra ſtatuta patrum ſine proprio rectore conſiſtat. Nam regulariter illum electum, & proprio archiepiſcopo cauſa infirmitatis præbente conſenſum, & epiſcopos conſecratores illius literis, quas nobis oſtendit, rogante, conſecratum fuiſſe jam dictæ eccleſiæ epiſcopum, incunctanter agnoſcimus. Et idcirco volumus & rogamus, ut abſque temporis protelatione, vel aliqua contradictione, ſuum, ut diximus, epiſcopatum habeat, teneat, atque cum Dei reverentia diſponat, quoniam nos in alterius hominis electione vel conſecratione iſto vivente conſentire nullo modo patiemur, eo quod præcipua ſanctorum patrum auctoritas jubeat, duos ſimul in una civitate non debere eſſe epiſcopos. Quamobrem, cariſſime fili, hortamur nihilominus & obſecramus regiam gloriam veſtram, ut Deo auxiliante ipſa eccleſia, proprio nunc recepto paſtore, ſub veſtræ clementiæ tutamine pacifica jam & quieta conſiſtat: ut ejus precibus adjuti, poſt hoc regnum terrenum vobis conceſſum, ſempiternum percipere mereamini. Præterea & Theodoricus ſanctæ Chryſopolitanæ ſedis archiepiſcopus, multas noſtris apoſtolicis auribus ſuper Hubonem fidelem veſtrum querelas direxit, eo quod res eccleſiæ illius invaſerit. Pro quo etiam precantur, ut eaſdem res eccleſiaſticas jam dicto archiepiſcopo ſub integritate reddere faciatis pro amore Dei & noſtro, & nulla deinceps ei permittatis adverſa vel contraria inferre. Data xx. die menſis Iunii, indictione XIII.

CCXLIV. AD LIVTVVARDVM EPISCOPVM VARCELLENSEM.

Vt Hieronymi epiſcopi Lauſanenſis cauſam apud Carolum regem procuret.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Liutvuardo epiſcopo ſanctæ eccleſiæ Vercellenſis.

DILECTIONI veſtræ familiari quodam modo, pioque affectu, veluti fideliſſimo nobis, mandantes committimus, ut recipientes hanc noſtri apoſtolatus epiſtolam, legatione noſtra dilecto ac ſpiritali filio noſtro Carolo excellentiſſimo regi, pro Hieronymo videlicet Lauſanenſi epiſcopo directa fungamini: veſtroque ingenti certamine, prudentique conſilio, ipſius regis magnitudinem admonere atque exhortari magnopere ſtudeatis, quatenus eumdem Lauſanenſem epiſcopatum, illi jam olim divinitus conceſſum, pro amore Dei & noſtro, de præſenti reddere, & ſecuriter quaſi ſuo fideli habere permittat. Nam eo vivente in alterius electione, vel epiſcopali conſecratione, aſſenſum nullo modo præbebimus: quin potius apoſtolica hoc fieri auctoritate modis omnibus inhibebimus, ne contra ſtatuta patrum duo in una videantur civitate eſſe epiſcopi. Quapropter nobis juſta mandantibus omni annisu & voluntate favere nullo modo prætermittatis, quo minus noſtræ voluntatis legatio apud sereniſſimum regem ſalutis & pacis eccleſiaſticæ per veſtrum certamen effectum obtineat: quatenus eadem eccleſia Dei, proprio recepto paſtore, ſalva in omnibus & quieta conſiſtat. Data xx. die menſis Iunii, indictione XIII.

CCXLV. AD THEODORICUM ARCHIEPISCOPVM BISVNTINENSEM.

Significat ſe de ipſius cauſa Carolo regi ſcripſiſſe; ac de Hieronymo epiſcopo Lauſanenſi hortatur, ut adjuvare illum ſtudeat.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Theodorico archiepiſcopo Chryſopolitanæ eccleſiæ.

PRO tot & tantis perturbationibus, & calamitatibus, quas ab iniquis & Deum non timentibus viris eccleſiam tibi commiſſam quotidie pati veſtris literis referentibus agnoſcimus, plurimum condolemus, & congruum cupimus, Deo favente, vobis præbere ſolatium, quatenus ſedis veſtræ vigorem priſtinum indiminuto jure feliciter obtineatis. Nam dilecto ac ſpiritali filio noſtro Carolo glorioſo regi pro tuæ cauſa utilitatis, proque veſtræ plebis ſalute ſuggeſſimus, ut pro amore Dei & noſtro, ſuo vos auxilio ac defenſione in omnibus tueatur, & de his qui res eccleſiæ veſtræ invadere præſumpſerunt, juſtitiam facere dignetur, reſque ipſas ſub integritate vobis reſtitui jubeat. Vos tamen, more boni paſtoris, ſicut in proſperis humiles, ita quoque in adverſis fortes exiſtite, ut populum domini tibi commiſſum pro malorum infeſtatione, quam patimini, ſtrenue regere non omittatis. Pro ipſo etiam Hieronymo epiſcopo eidem regi direximus, ut Lauſanenſem epiſcopatum illi divinitus conceſſum, & noſtra apoſtolica auctoritate largitum, ſecuriter amodo retinere permittat. Et ideo veſtra fraternitas eum in hoc adjuvare pro viribus non prætermittat. Data xx. die menſis Iunii, indictione XIII.

CCXLVI. AD CAROLVM REGEM.

Commendat ejus erga Romanam eccleſiam obſervantiam. rogat ut legatum ſibi auxilio mittat.

Dilecto ac ſpiritali filio Carolo glorioſo regi.

MVLTIPLICES regiæ magnitudini veſtræ his noſtris apoſtolicis literis gratias agimus pro veſtra tam ingenti cura & ſolicitudine, quam

quam circa ſanctam Romanam eccleſiam matrem veſtram habetis; atque pro veſtræ devotionis ſinceritate, qua nos puræ mentis affectu more parentum veſtrorum diligitis, & in omnibus adjuvare alacriter cupitis. Et quia pro exaltatione, atque utilitate ſedis apoſtolicæ, totiuſque terræ ſancti Petri defenſione, vos prompta mente deſudare velle cognoſcimus: in quo ſcilicet veſtri deſiderii affectu piiſſimo, & divinam circa regiam gloriam veſtram habebitis adjutricem & placabilem majeſtatem, & dignam non ſolum in hoc ſæculo, ſed etiam in cæleſti poſtmodum regione retributionem procul dubio recipietis. Quod vero mandaſtis, ut marchiones veſtri, qui circa nos exiſtunt, ad defenſionem neceſſariam peragendam nobiſcum pariter decertare debuiſſent; hoc autem ſine veſtræ majeſtatis præſentia, vel ſine idonei optimatis veſtri nullo modo, ſicut oportet, proderit nobis: eo quod ipſi marchiones homines de civitatibus, & propriis finibus noſtris, cum quibus territorium ſancti Petri poteramus ſatis defendere, in ſuo aſſiduo ſervitio habent, & nonnullos eorum potentia ſua defendunt: & ita impediunt, ut noſtrum ſervitium ſecundum voluntatem noſtram minime perficere valeant. Vnde precamur excellentiam veſtram, ut pro amore Dei, & principis apoſtolorum honore, talem nobis de præſenti miſſum dirigatis, cum quo per veſtræ auctoritatis potentiam, ea quæ ſanctæ Dei eccleſiæ, & nobis pertinent, incunctanter valeamus perficere: quatenus eoſdem homines noſtros, qui nobis ſublati ſunt, omnimodis recipiamus, ut omnis honor, & vigor ſanctæ eccleſiæ veſtris diebus in omnibus integer accreſcat, & indiminutus permaneat; quoniam ipſius honor, & exaltatio, veſtra hic & in æternum eſt ſalus & gloria. Nam & nos ea, quæ veſtræ gloriæ proficua ſunt, libentiſſime perficere cupimus, & noſtris aſſiduis precibus vos domino commendare, apoſtolorum ſuffragantibus meritis, ſemper ſatagimus. Hæc itaque pro utilitate ſanctæ eccleſiæ modo fieri petimus, ut cum veſtrum glorioſum adventum, favente domino, conſpexerimus, optata & ingenti pariter lætitia exultare valeamus. Data die XXIII. Menſis Iunii, indictione XIII.

CCXLVII. AD SFENTOPVLCRVM COMITEM.

Gratulatur de ejus & ſubditorum illius obſervantia erga ſedem apoſtolicam. recipit eos in fidem ſuam. oſtendit Methodium archiepiſcopum orthodoxam fidem fuiſſe profeſſum, cujus jura & privilegia confirmat, eumque ad eos regendos mitti. Nittenſis eccleſiæ epiſcopum conſecratum ſignificat, & alium ad ſe vult mitti, quem alii eccleſiæ præficiat. jubet omnes ipſi archiepiſcopo obedire. concedit ut divina officia Sclavonica lingua recitari poſſint, dummodo evangelium Latina prius recitetur.

Dilecto filio Sfentopulcro glorioſo comiti.

INDUSTRIÆ tuæ notum eſſe volumus, quoniam confratre noſtro Methodio reverendiſſimo archiepiſcopo ſanctæ eccleſiæ Moravenſis, una cum Semiſiſno fideli tuo, ad limina ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, noſtramque pontificalem præſentiam veniente, atque ſermone luciſluo referente, didicimus tuæ devotionis ſinceritatem, & totius populi tui deſiderium, quod circa ſedem apoſtolicam & noſtram paternitatem habetis. Nam, divina gratia inſpirante, contemptis aliis ſæculi hujus principibus, beatum Petrum apoſtolici ordinis principem, vicariumque illius habere patronum, & in omnibus adjutorem ac defenſorem pariter cum nobilibus viris fidelibus tuis, & cum omni populo terræ tuæ, amore fideliſſimo elegiſti, & uſque ad finem, ſub ipſius & vicarii ejus defenſione colla ſummittens, pio affectu cupis, auxiliante domino, utpote filius devotiſſimus, permanere. Pro qua ſcilicet tanta fide ac devotione tua & populi tui, apoſtolatus noſtri ulnis extenſis, te quaſi unicum filium amore ingenti amplectimur; & cum omnibus fidelibus tuis paternitatis noſtræ gremio, veluti oves domini nobis commiſſas, recipimus, vitæque pabulo clementer nutrire optamus, atque noſtris aſſiduis precibus omnipotenti te domino commendare ſtudemus: quatenus ſanctorum apoſtolorum ſuffragantibus meritis, & in hoc ſæculo adverſa omnia ſuperaſe, & in cæleſti poſtmodum regione, cum Chriſto Deo noſtro valeas triumphare. Igitur hunc Methodium venerabilem archiepiſcopum veſtrum interrogavimus coram poſitis fratribus noſtris epiſcopis, ſi orthodoxæ fidei ſymbolum ita crederet, & inter ſacra miſſarum ſolennia caneret, ſicuti ſanctam Romanam eccleſiam tenere, & in ſanctis ſex univerſalibus ſynodis, a ſanctis patribus, ſecundum evangelicam Chriſti Dei noſtri auctoritatem, promulgatum, atque traditum conſtat. Ille autem profeſſus eſt, ſe juxta evangelicam & apoſtolicam doctrinam, ſicuti ſancta Romana eccleſia docet, & a patribus traditum eſt, tenere & pſallere. Nos autem illum in omnibus eccleſiaſticis doctrinis & utilitatibus orthodoxum & proficuum eſſe reperientes; vobis iterum ad regendam cõmiſſam ſibi eccleſiam Dei remiſimus, quem veluti paſtorem proprium ut digno honore & reverentia lætaque mente recipiatis jubemus: quia noſtræ apoſtolicæ auctoritatis præcepto archiepiſcopatus & privilegium confirmavimus, & in perpetuum, Deo juvante, firmum manere ſtatuimus, ſicuti anteceſſorum noſtrorum auctoritate omnium eccleſiarum Dei, jura & privilegia ſtatuta & firmata conſiſtunt: ita ſane, ut juxta canonicam traditionem, omnium negotiorum eccleſiaſticorum curam habeat ipſe, & ea, velut Deo contemplante, diſpenſet. Nam populus domini illi commiſſus eſt, & pro animabus eorum hic redditurus erit rationem: ipſum quoque presbyterum nomine Vvichinum, quem nobis direxiſti, electum epiſcopum conſecravimus ſanctæ eccleſiæ Nittenſis, quem ſuo archiepiſcopo in omnibus obedientem, ſicut ſancti canones docent, eſſe jubemus: & volumus ut pariter cum ipſius archiepiſcopi conſenſu & providentia, alterum nobis apto tempore utilem presbyterum, vel diaconum dirigas, quem ſimiliter in alia eccleſia, in qua epiſcopalem * veſtram noveris eſſe neceſſariam, ordinemus epiſcopum, ut cum his duobus a nobis ordinatis epiſcopis præfatus archiepiſcopus veſter, juxta decretum apoſtolicum, per alia loca, in quibus epiſcopi honorifice debent & poſſunt exiſtere, poſtmodum valeat ordinare. Preſbyteros vero, diaconos, ſeu cujuſcumque ordinis clericos, ſive Sclavos, ſive cujuſlibet gentis, qui intra provinciæ tuæ fines conſiſtunt, præcipimus eſſe ſubjectos,

* f. ſedem

& obedientes in omnibus jam dicto confratri noſtro archiepiſcopo veſtro, ut nihil omnino præter ejus conſcientiam agant. Quod ſi contumaces & inobedientes exiſtentes, ſcandalum aliquod, aut ſchiſma facere præſumpſerint, & poſt primam & ſecundam admonitionem ſe minime correxerint, quaſi zizaniorum ſeminatores ab eccleſiis, & finibus veſtris auctoritate noſtra præcipimus eſſe procul abjiciendos, ſecundum auctoritatem capitulorum, quæ illi dedimus, & vobis direximus. Literas denique Sclavonicas a Conſtantino quodam philoſopho repertas, quibus Deo laudes debite reſonent, jure laudamus; & in eadem lingua Chriſti domini noſtri præconia & opera ut enarrentur, jubemus. Neque enim tribus tantum, ſed omnibus linguis dominum laudare auctoritate ſacra monemur, quæ præcipit, dicens: *Laudate dominum omnes gentes, & collaudate eum omnes populi.* Et apoſtoli repleti Spiritu ſancto locuti ſunt omnibus linguis magnalia Dei. Hinc & Paulus cæleſtis quoque tuba inſonat, monens: *Omnis lingua confiteatur, quia dominus noſter Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.* De quibus etiam linguis in prima ad Corinthios epiſtola ſatis, & manifeſte nos admonet; quatenus linguis loquentes eccleſiam Dei ædificemus. Nec ſane fidei, vel doctrinæ aliquid obſtat, ſive miſſas in eadem Sclavonica lingua canere, ſive ſacrum euangelium, vel lectiones divinas novi & veteris teſtamenti bene tranſlatas, & interpretatas legere, aut alia horarum officia omnia pſallere: quoniam qui fecit tres linguas principales, Hebræam, ſcilicet, Græcam & Latinam, ipſe creavit & alias omnes ad laudem & gloriam ſuam. Iubemus tamen, ut in omnibus eccleſiis terræ veſtræ propter majorem honorificentiam euangelium Latine legatur; & poſtmodum Sclavonica lingua tranſlatum in auribus populi Latina verba non intelligentis, annuntietur; ſicut in quibuſdam eccleſiis fieri videtur. Et ſi tibi, & judicibus tuis placet miſſas Latina lingua magis audire, præcipimus ut Latine miſſarum tibi ſolennia celebrentur. Data menſe Iunio, indictione XIII.

Pſalm. 116. — Act. 2. — Philip. 2. — 1. Cor. 14.

CCXLVIII. AD LANDVLFVM EPISCOPVM SVRICORVM.

Objurgat quod violaverit quæ ipſe inter eum & Landenulfum Capuanum epiſcopum de frugibus illius eccleſiæ decreverat. minatur illi excommunicationis pœnam, niſi ſuis decretis pareat. præcipit ut ſi ſe læſum ſentiat, cum eodem epiſcopo cauſam dicturus ad ſe veniat.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Landulfo epiſcopo Suricorum.

Noſtra * relatione comperimus, quod quidquid tempore conſecrationis tuæ in noſtro conſpectu de frugibus illius eccleſiæ congrua deliberatione fuerat inter te & Landenulfum Capuanum epiſcopum diffinitum, tu ingenti uſus temeritate violaveris: & quod nos juxta temporis qualitatem moderari decreveramus, tu adimplere neglexeris. Quo audito valde noſter animus eſt commotus, quod tam audacter noſtra præcepta parvipenderis, & terminos paternos exceſſeris. Quapropter hujus noſtri pontificii auctoritate ab hujuſcemodi te factione compeſcere volentes; præcipimus, & modis omnibus tibi injungimus, ut omni obſtinatione depoſita, quidquid nos illic poſiti inter te & eumdem epiſcopum, vel illius fratrem Pandenulfum fidelem noſtrum de diviſione, vel frugibus illius eccleſiæ deliberavimus, ſine mora adimplere procures. Hoc ſciens, quia ſi aliter agere præſumpſeris, ſicut invaſorem rerum ſacrarum te canonicis jaculis feriemus. Quod ſi aliquam querimoniam, aut juſtam excuſationem te habere confidis; tunc cum eodem epiſcopo cauſam dicturus, jubemus, ut noſtram petas præſentiam. Nam & nos præſenti legato noſtro Vvalperto reverendiſſimo epiſcopo dilecto conſiliario noſtro præcipimus, ut ſi noſtra ſalubria monita adimplere contempſeris, ex noſtra auctoritate te excommunicare procuret: quatenus, ſicut prædiximus, Romam in noſtra *. Data XV. Kalendas Auguſti, indictione XIII.

* forte Vera

* f. præſentia veniat, deeſt.

CCXLIX. AD CAROLVM REGEM.

Gratulatur de ejus erga Romanam eccleſiam obſervantia, cujus eum defenſorem elegit. monet ne adverſariis fidem habeat. laudat quod ditionem ſancti Petri ab hoſtili incurſu defendi juſſerit. Boſoni tamquam tyranno auxilium ſe non daturum affirmat. optat ejus adventum, & rogat ut legatos mittat.

Dilecto ac ſpiritali filio Carolo glorioſo regi.

Regiæ magnitudinis veſtræ receptis apicibus, ac diligenter perlectis, quia more Chriſtianiſſimorum principum parentum veſtrorum admonitionis & exhortationis noſtræ doctrina repleri vos velle cognoſcimus, noſtroque conſultu ea, quæ pro ſanctæ matris veſtræ Romanæ eccleſiæ, & totius Chriſtianitatis defenſione ſalubria ac utilia eſſe videntur, animo libenti cupiatis perficere; valde gratulamur, & immenſas domino gratias referimus: & optamus ut cuncta circa vos ſemper proſpera, divina favente gratia, exiſtant. Ea etenim, quæ de veſtris cauſis, & eventibus veſtris nobis literis non retuliſtis, fideli relatione communis fidelis, & reverendiſſimi epiſcopi Vvibbodi luculenter didicimus; eique omnem familiaritatis aditum pio affectu præbentes, veſtræ voluntatis arcana cognovimus, per quem & nos celſitudini veſtræ aliqua verbo tenus intimanda direximus. De oppreſſionibus autem Græcorum (ſicut vobis a quibuſdam æmulis noſtris nuntiatum eſt) nos aliquid nullo modo ſcimus; ſi vero certiſſime ſciremus, dilectioni veſtræ cum omni devotione celeriter nuntiaſſemus: quoniam Dei omnipotentis procul dubio inſpiratione, & voluntate, vos præ omnibus eligere, & inclytum in omnibus negotiis ſanctæ ſedis apoſtolicæ, noſtriſque profectibus patronum, ac defenſorem habere omnino curavimus: & ideo, vita comite, longa per tempora optamus poſſidere. Quapropter inimicis noſtris, quos nobis adverſarios, & zizaniorum ſeminatores eſſe cognoſcitis, aurem clementiæ veſtræ nullatenus accommodetis. Nam inimicus ſemper contraria loquitur: tamen bene vos feciſſe laudamus, quod omnibus epiſcopis, & comitibus, qui circa nos conſiſtunt, auctoritate veſtra mandaſtis, atque juſſiſtis, ut terminum ſancti Petri ab hoſtili nempe incurſu, noſtro pariter inſtructi mandato, defendere debeant. Valde neceſſarium eſt, ut non ſolum a malis Chriſtianis, verum etiam & a Sarracenis ubique diffuſis, ubique & undique nos ſine inter-

Aimoinus lib. 5. c. 39. & 40 Regino lib. 2.

intermiſſiooe deprædantibus, & more furum noſtra deripientibus, rueri procutent. Pro qua videlicet oeceſſitate, quam ſupra modum patimur, ipſius Vvibbodi epiſcopi hortatu, in quamdam cortem ooſtram exivimus, & una cum Vvidone comite Lamberti filio loqui volumus hujus rei cauſa: ſed ipſe adeſſe prætermiſit, ſicut jam dictus fidelis noſter ac veſtet vobis poterit enarrare. De Boſone quoque certos vos eſſe volumos, quia neque aliquem familiaritatis locom, aut receptionis noſtræ auxilium apud nos habebit, neque poterit invenire: eo quod vos, ut prælibavimus, amicum, & adjutorem quæſivimus, & loco cariſſimi filii retinere toto mentis conamine volumus. Nam nihil nobis de parte ipſius pertinere videtur, qui talem tyrannidem præſumpſit committere. De veſtro qooque adventu, quem, Deo ſavente, adeſſe mandaſtis, valde ſumus gaviſi effecti, & pro tantis calamitatibus, quibus circuodati & oppreſſi exiſtimus, optamus, & vehementer rogamus veſtram ſpecialem citiſſime, Deo propitio, contemplari præſentiam. Ioannem vero reverendiſſimum epiſcopum Tritienſem penes nos hac vice retinuimus, ut ſi aliquid oovi nobis evenerit, & neceſſe fuerit per eum veſtris mandare fidelibus, ac per ordinem quæ opportuna fuerint, ſignificare poſſimus. Pro juſtitiis autem faciendis ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ut idoneos & fideles viros e latere veſtro nobis de præſenti dirigatis, obnixe depoſcimus, qui nobis pariter eum miſſis noſtris proficiſcentibus, de omnibus juſtitiam pleniſſimam faciant, & veſtra regali auctoritate male agentes corrigant & emendent: præterea, ſicut veſtro proprio nobis ore fili cariſſime promiſiſtis, ot in hoc dumtaxat opere veſtram voluntatem, veſtræque mentis affectom circa nos puriſſimum fore luce clarius agnoſcamus, ut & nos veſtrum deſiderium pio ſemper valeamus affectu perficere. Data *ut ſupra*.

CCL.

Gratulatur de concordia eccleſiæ Conſtantinopolitanæ. miratur multa, quæ ſtatuerat, mutata eſſe. approbat quæ Conſtantinopoli in concilio pro cauſa Photii acta ſunt, ſi tamen legati contra ſua mandata non egerint.

Videtur miſſa Photio.

HOc noſtri ſemper certaminis & laboris fuit; hoc ooſtri voti exiſtit, ut pro orthodoxæ fidei integritate, ſeu pro ſtatu, & pace omnium Dei eccleſiarum, quarum cura conſtringimur, adeo operam demus, quatenus diſperſa congregentur, congregata conſerventur, & ut quidquid inhoneſtum, vel aliter quam ſe rectitudo habet, per providentiam Dei, ſanctorum apoſtolorum meritis ſuffragantibus corrigatur, omni conamine, juxta officium nobis commiſſum, ſpeculando ſatagimus. Hujus rei gratia more apoſtolico ſanctæ Conſtantinopolitanæ eccleſiæ miſereri volentes, decrevimus, ut unus incrementum, nullius fieret detrimentuoi; quin potius omnium manifeſtum exiſteret adjutorium. Convocata noſtra eccleſia, quantum ad præſens tempus coegit oeceſſitas, auctoritate, & poteſtate apoſtolica dictæ Conſtantinopolitanæ eccleſiæ contulimus, & legatis noſtris directis, ut inoffenſo pede incederent, inſtituimus. De cujus ſcilicet unitate pacis, ſive concordia gratulamur, & cunctipotenti domino laudes innumeras referentes, licet ei, qui tanta bona A ſervis ſuis largitur, condignas grates agere non poſſimus, hunc benedicimus, & aſſiduis vocibus glorificare ſtudemus. Gloria namque ſit illi, & omnis laus, ac virtus, cujus majeſtate, & ſemper perlaudabili gratia * certata ad rectitudinem reducuntur, prava diriguntur; contumacia retunditur, humilitas exaltatur, zizania quandoqoe velluntur, ſcandala amputantur, & omnis bonitas augmentatur: unde non in nobis, ſed in eodem domino gloriemur, jocundemur & exultemus in miſericordia ejus qui dicit: *Confidite, quia ego vici mundum.* & in alio loco: *Sine me*, inquit, *nihil poteſtis facere*; ſed cum nos ſcriptis & verbis miſericorditer recum ſpecialiter B agendum eſſe decreverimus; mirandum valde eſt, cur multa, quæ nos ſtatueramus, aut aliter habita aut mutata eſſe noſcantur; & neſcimus, cujus ſtudio, vel neglectu variata monſtrentur. Ceterum ſcribens ſubintuliſti, quod, te innuens, non uſi ab iniqua gerentibus miſericordia ſit quærenda; quod & nos de his, qui Deum ſe ſcire non fantur, licet diſpenſatorie fatemur; tamen nos, quod lectum eſt, exaggerare nolumus, oe quod dignum eſt, judicare cogamur; ideoque talis excuſatio ſileat, ne hoc dicentes illa ſententia tangat, qua dicitur: *Vos eſtis qui juſtificatis vos coram hominibus; Deus autem novit corda veſtra: quia quod hominibus altum eſt, abominabile* C *eſt apud Deum*: igitur laudabilis tua prudentia, quæ dicitur homilitatem ſcire, non moleſte ferat, quod ab eccleſia Dei miſerationem juſſa eſt poſtulare: quio potius ſe, ut exaltetur, humiliet, & fraternum diſcat erga ſui miſerentem ſervare affectum. Quia nos, ſi tu debitam devonooem & fidelitatis incrementa erga ſanctam Romanam eccleſiam, & noſtram parvitatem obſervare ſtudueris, & ut fratrem amplectemur, & ut cariſſimum proximum termebimus. Nam & ea, quæ pro cauſa tuæ reſtitutionis ſynodali decrero Conſtantinopoli miſericorditer acta ſunt, recipimus. Ei ſi fortaſſe noſtri legati io eadem ſynodo contra apoſtolicam præceptionem egerunt, nos D nec recipimus, nec judicamus alicujus exiſtere firmitatis.

* *f. curvata*

Ioan. 16.

Ioan. 15.

Luc. 16.

CCLI. AD IMPERATORES AVGVSTOS.

Commendat eorum ſtudium in eccleſiæ concordia ſtabilienda. monet, ut in eo perſiſtant. agit gratias de dromonibus auxilio miſſis. de monaſterio ſancti Sergii, & de Bulgarorum diœceſi ſedi apoſtolicæ reſtituta. rogat ut Dei eccleſiam tueatur. demum ea quæ pro Photio in ſynodo Conſtantinopoli acta ſunt, ſe approbare ſignificat, ſi tamen legati contra ſua juſſa noo egerint.

E *Imperatoribus Auguſtis.*

POST innumeras ſolicitudines, quibus nimirum oneratur imperiale faſtigium, laudabile clementiæ veſtræ cognoſcimus Chriſtianiſſimi imperatoris eſſe propoſitum; per quod ſummotis omnibus diſcordiarum, atque zizaniorum ſeminibus, quæ in agro dominico humani generis inimicus aſperſerat, ſanctæ catholicæ eccleſiæ piiſſimo mentis affectu conſulere voluiſtis. In quo ſcilicet animi voto, ac deſiderio, quantum rebus humanis favere providentia divina dignetur, ſolicitudo clementiæ veſtræ Spiritu Dei incitata demonſtrat, quæ in catholica eccleſia miſericordem per auctoritatem & judicium ſedis apoſtolicæ, quæ Chriſto domino delegante, totius

totius eccleſiæ retinet principatum, nihil impacatum, nihil voluit eſſe diverſum: cum omnes ſchiſmatica pravitate diviſos, vel zelo quolibet ſeparatos, atque diſperſos, clementi affectione, vel ſtudio ad veræ pacis ſoliditatem, concordiæque ſinceriſſimæ unanimitatem revocare, & in uno Chriſti ovili cum proprio paſtore, Photio videlicet confratre & comminiſtro noſtro, aggregare curavit. Pro quibus videlicet noſtri paſtoralis magiſterii officium eſt, apud ſerenitatis veſtræ Auguſtalem clementiam aſſidua ſemper ſolicitudine omnimodis intercedere; ut veſtræ pietatis majeſtas, more Chriſtianiſſimorum imperatorum, benigna circa omnes exiſtat; & quaſi Deo contemplante, populum domini ſibi commiſſum felici regat ſemper & gubernet imperio, nec amplius patiatur eos aliquibus ſæculi hujus procellis illidi, aut malignis perturbationibus concuti: quatenus poſt hoc vitæ præſentis, imperium cæleſte adipiſci, & in æternum cum domino tenere valeatis. Nunc itaque pro tanta devotione, animique veſtri ſinceritate, quam non ſolum verbis, ſed luculentis etiam operibus circa eccleſiam ſancti Petri, & noſtram paternitatem oſtendiſtis, immenſas poſt Deum ſerenitati veſtræ gratias agimus. Primo quidem, quod dromones veſtros, qui pro defenſione terræ ſancti Petri in noſtro manerent ſervitio, nobis miſiſtis. Secundo autem, quod monaſterium ſancti Sergii intra veſtram regiam urbem conſtitutum, quod ſancta Romana eccleſia jure proprio quondam retinuit, divina inſpiratione repleti, pro honore principis apoſtolorum noſtro præſulatui reddidiſtis. Tertio vero vobis grates multas referimus, quia Bulgarorum diœceſin pro amore noſtro gratanti animo ſancto Petro, ut juſtum erat, permiſeritis habere. Vnde obnixe petimus, ut veſtro potenti ſolatio ſanctam Romanam eccleſiam in hoc periculoſo tempore in omnibus adjuvare, defendereque non dedignemini: quatenus ex hoc veſtra imperialis gloria apoſtolicis ſuffragantibus meritis, per cunctas mundi partes magis ac magis accreſcat, & apud omnipotentem dominum dignam retributionem percipiat. Et iterum humiliter petimus, ut in hujus bonæ voluntatis ac pietatis affectu, quem pro amore Dei circa eccleſiam Chriſti habetis, immobiles permaneatis: quoniam nos Auguſtalem excellentiam veſtram ulnis extenſis amore paterno amplectimur, & honore debito veneramur, atque aſſiduis orationibus noſtris, juxta ſacroſancta beatorum apoſtolorum Petri ac Pauli corpora fuſis, omnipotenti domino commendare ſtudemus, ut pro tantis beneficiis, quæ ſancto Petro impenditis, ipſe vobis, & in hoc præſenti ſæculo veſtrum ſanctum imperium cum omni proſperitate magis ac magis conſervet incolume, clariſque ſemper dignetur ubique decorare triumphis; & in cæleſti poſtmodum regione ſempiternam gloriam & beatitudinem cum ſanctis & electis ſuis habere concedat. Nam & ea, quæ pro cauſa reſtitutionis reverendiſſimi Photii patriarchæ ſynodali decreto Conſtantinopoli miſericorditer acta ſunt, recipimus: [a] Et ſi fortaſſe noſtri legati in eadem ſynodo contra apoſtolicam præceptionem egerint, nos nec recipimus, nec judicamus alicujus exiſtere firmitatis. Data Idibus Auguſti, indictione decimatertia.

Nota Severini Binii.

a *Et ſi fortaſſe noſtri legati.*] Hanc ſynodum pſeudooctavam a Ioanne VIII. ceteriſque ejus ſucceſſoribus pontificibus & a concilio Florentino reprobatam fuiſſe, præter alia, de quibus infra, indicant iſta verba. Vide quæ notavimus in conciliabulo Conſtantinopolitano, ſub Ioanne papa VIII. initio, verbo *Reprobatum.*

CCLIII. AD CAROLVM REGEM.

Gratias agit de ejus erga ſedem apoſtolicam obſervantia. ſuam erga eum benevolentiam teſtatur. adventum ejus pro eccleſiæ neceſſitatibus expectat, monetque ut aliquem legatum mittat. queritur de Georgio quodam excommunicato, qui ipſius imperatoris auctoritate fultus bona Romanæ eccleſiæ invaſerat, rogat ut promiſſa auxilia mittat.

Excellentiſſimo & dilecto filio Carolo glorioſo regi.

RELEGENTES regalis excellentiæ veſtræ literas, devotionem veſtram quam circa ſanctam eccleſiam matrem veſtram, & circa noſtrum pontificium habetis, luce clarius novimus; unde multiplices gloriæ veſtræ gratias referimus. Nam & nos vos ſemper quaſi dilectum & ſpiritalem filium retinemus, & pro mentis affectu deſideramus amplecti, & pro augenda gloria veſtra aſſidue ſoliciti incunctanter exiſtimus. Quod autem nobis mandaſtis, ut veſtrum optatum præſtolaremur adventum, pro eorum adverſitatibus emendandis; qui nobis contraria inferre, & qui a noſtra ditione homines noſtros ſubtrahere præſumunt; nos quidem veſtrum adventum toto deſiderio pro tantis eccleſiæ Dei neceſſitatibus, quæ ad augmentum gloriæ veſtræ ſunt emendandæ, omnimodo optamus inſpicere. Sed ſicut vobis noſtris jampridem apoſtolicis literis ſuggeſſimus, ut veſtrum idoneum miſſum nobis direxiſſetis, cum quo aliquid de eccleſiaſticis utilitatibus potuiſſemus perficere; pro qua cauſa non eum miſeritis, miramur. Quamobrem petimus, ut eumdem miſſum, antequam veniatis, nobis dirigere non omittatis: ut cum, Deo auxiliante, veneritis, nobis ſimul convenientibus, vera inter nos dilectio, utpote inter ſpiritalem patrem & cariſſimum filium poſſit exiſtere. Præterea poſtquam Georgius excommunicatus & anathematizatus cum homine Vvidonis eſt a vobis reverſus, aſſiduo ſumus mœrore turbati; eo quod audacter veniens, quaſi veſtra fultus auctoritate, in proprietates olim ſuas, quæ ad jus ſanctæ Romanæ eccleſiæ, (Carolo divæ memoriæ imperatore patruo veſtro concedente,) non legaliter pervenerunt, (& nunc uſque juri noſtro defendebamus & tenebamus,) temere pariter cum aliis introivit: & noſtros, qui in circuitu homines exiſtunt, affligere, & deprædari non ceſſat. Vnde obnixe rogamus veſtram magnitudinem, ut ſicut nobis ore proprio promiſiſtis, & per epiſtolam veſtram, atque legatos noſtros, Liutvvardo venerabili ſanctæ Vercellenſis eccleſiæ epiſcopo mediatore exiſtente, mandaſtis, præſentialiter nobis adimplere ſatagatis: quia nos ea, quæ vobis promiſimus, omnimodis adimplebimus, aut eoſdem infideles noſtros procul a nobis expellatis, ut nulla nobis adverſa, vel contraria valeant aliquatenus moliri, quouſque Deo propitio vos veneritis. Quarto Idus Septembris, indict. decimaquarta.

CCLIII. AD ROMANVM ARCHIEPISCOPVM RAVENNATEM.

Iubet eum Romam ad ſynodum cauſa diſſolvendi quaſdam quæſtiones advenire.

Romano archiepiſcopo Ravennati.

QVIA bellica, imo Sarracena impediente anguſtia, juxta ſacros canones, quarto ſcilicet Idus Octobris, ſynodum ſicut volueramus celebrare nequivimus; opportune, valdeque neceſſario ſane prævidimus, ut hanc eamdem VI. Idus Novembris iſtius quartædecimæ indictionis, adjuvante domino, convocemus. Quapropter ſanctimoniam tuam hortamur, ut ad idem tempus ſine omni mora, imo omni occaſione poſtpoſita, Romam occurras; quatenus ea quæ ad honorem, ſive utilitatem ſanctæ Dei eccleſiæ pertinent, nobiſcum ordines & diſſinias, & ſancti Spiritus gratia revelante, voto communi decernas. Interea negotium viri illuſtris Deuſdedit glorioſi ducis, qui noſtrum pontificium adiit, dicens, ſe a tua ſolertia pro conjugio ſuæ uxoris, quam illius conſanguineam fateris exiſtere, communione privatum, eſt procul dubio ventilandum; ut quidquid rei veritas hinc demonſtraverit, omnimodis exequamur. Qui pro eo quod tam diu apud nos eſt immoratus, & de tua parte, qui rationem redderet, non eſt inventus; rationabiliter erat a nobis interim abſolvendus: tamen quia in proximo, ſicut diximus, ſynodum, (qua hoc cum unanimitate aliorum conſacerdotum, fratrumque noſtrorum, & tua, eſt inter alia pertractandum,) celebrare debemus, dignius judicavimus (quod & ipſæ res expetunt) tuum præſtolari adventum: ut hoc ſynodali diſcutiamus collegio, & alterna viſione congratulantes, pari ſententia decernamus: in qua etiam quidquid ſupra generum ſuum habuetis, ſimiliter diffiniri jubeamus. Præterea jam dicti viri conjox, Maria nomine, libellum ſuæ reclamationis per Paulum legatum ſuum noſtro præſulatui dirigere procuravit, aſſerens tuam ſanctitatem in nuptiis per conſenſum patris de ea habitis, conſciam extitiſſe; & tam virum ſuum, quam ſe, poſtquam una caro effecti ſunt, tam ad ſpiritalem, ſive dominicam, quam etiam ad communiorem menſam, ſæpe non ſolum admiſiſſe, ſed etiam invitaſſe. Sed & hoc per eumdem ſuum libellum reclamando innotuit, quod Moiranus, qui & Maginpertus diaconus dicitur, in nece ſui patris conſenſerit, petens a nobis ex hoc convenientem juſtitiam, & obnixe poſtulans hoc indiſcuſſum non derelinqui, quem videlicet ſæpiſſime Bononienſis epiſcopus ſuæ eccleſiæ famulum quærere ſtuduit. Hujus rei gratia præcipimus ipſum diaconum tecum nobis omnimodis exhiberi, ut quidquid rationis ordo popoſcerit, adjuvante domino, canonice ventilemus, & ſynodice ſtatuamus. Data III Kalendas Octobris, indictione XIV.

CCLIV. AD VNIVERSOS EPISCOPOS.

Vt Romam ad ſynodum adveniant.

Omnibus epiſcopis per ducatum Spoletanum, & Camerinenſem, & ad omnes epiſcopos per diverſas provincias conſtitutos.

NOLVMVS ignorare veſtram fraternitatem, quia pro multiplicibus ſanctæ Dei eccleſiæ neceſſitatibus, VI. Idus Novembris iſtius quartædecimæ indictionis ſynodalem conventum, domino adjuvante, celebraturi ſumus: & cum diverſis, præcipue Sarracenorum, impedimentis implicati eſſemus, nequivimus eum ſuo tempore congregare, dignum duximus ad augmentandas, atque perficiendas eccleſiaſticas utilitates, vel præfato tempore non prætermitti, quo minus tanta neceſſitas ſine conſultu aliorum confratrum noſtrorum indiſcuſſa non remaneret, ut veſtris ſalubribus conſiliis fulti, quidquid ad honorem Dei, & communem utilitatem pertinet; communiter perficere ſatageremus. Quapropter hujus noſtræ commonitionis ſanctitatem veſtram exhortamur apicibus: ut ſolita deſidia depoſita, ad eamdem ſynodum Romam venire non differatis: quatenus, ſicut diximus, ea, quæ agenda ſunt, Chriſto juvante, communiter peragamus, & quæ juxta noſtri miniſterii officia ſtatuenda ſunt, ſalubriter ſtatuamus. Videte itaque ne ſolito negligenter agatis, ne ſi per vos ea quæ honori & ſtatui ſanctæ Dei eccleſiæ ſunt proficua inordinata remanſerint, &, quod non oportet, venire contempſeritis, canonicis ictibus non immerito feriamini. Data pridie Kalendas Octobris, indictione XIV.

CCXLV. AD CAROLVM REGEM.

Lætatur de ejus incolumitate, Deumque orat, ut omnia ei proſpere eveniant. nuntiat Sarracenos a Græcis victos, ſeque a Sarracenis, & aliis etiam valde premi: quare petit, ut ſibi quam citiſſime auxilio veniat.

Carolo glorioſo regi.

SVSCEPTIS gloriæ veſtræ, ſpiritalis atque deſiderabilis fili, nobis directis apicibus, atque relectis, quia vos, Deo gratias, ſanitate vigere cognovimus, ineffabili, & ultra quam dici poſſit jucunditate refecti, in domino gratulati ſumus: & ut magis ac magis vobis dominus Deus noſter proſperitatem tribuat, triumphum de adverſantibus concedat, & felicia tempora ad regnum pacifice, atque juſtiſſime diſponendum multiplicet, continuis votis eumdem dominum deprecamur. Quia nihil eſt omnino, fili cariſſime, nobis dulcius, nihilque amabilius, quam ut vos ſemper ad defenſionem, & exaltationem ſanctæ matris veſtræ Romanæ eccleſiæ cognoſcamus eſſe promptiſſimos; & eis qui eam diverſis modis impugnant, libera correctionis, ac diſciplinæ ſententia contraire. Nos autem licet in innumeris infirmitatibus, atque anguſtiis conſtituti, Deo gratias, utcumque valemus: ſed tunc potius noſtra ſanitas erit, ſi vos omni proſperitate, ut diximus, pollere cognoverimus; & ad nobis conferendum ſolatium feſtinanter occurrere, ut alterna viſione loquamur, non parti moras adverrimus. Ceterum, quod dicitis ut Liutvvardum venerabilem epiſcopum communem fidelem noſtrum ad nos præmittatis, valde in domino gratulamur: & cum eum pro communi utilitate ſemper deſudare cognoverimus, magnum nobis gaudium in adventu illius naſcetur, eo quod in ipſius præſentia veſtram intuebimur excellentiam. Poſtremo, fili cariſſime, quod ſciſcitamini de Græcis, atque Iſmaelitis, & ceteris quibuſque exteris nationibus, vel concivibus, qualiter res

agatur,

agatur, breviſſime reſpondemus. Sed ut hæc A omnia ex intimo corde, atque dolenter advertatis, omni mentis conamine exhortamur: tamen Deo ſint grates & laudes, quia Græcorum navigia in mari Iſraelitarum victorioſiſſime ſtraverunt phalanges, & eos, prout dominus voluit, debellati ſunt. Sed nos tamen tam ipſi jam dicti Iſmaelitæ, quam alii concives noſtri impugnant, ac perſequuntur, ut extra muros urbis nullatenus, vel qui labore manuum ſuarum vivere valeant, vel qui, ut ita dixerim, Chriſtianitatem ſuam, ſicut decet, obſervent, egredi libere poſſint: ac per hoc, imo pro his omnibus, ſi citiſſime, & omnibus occaſionibus, omnibuſque excuſationibus poſtpoſitis, & contemptis, ad omne B nobis, & huic regioni valde afflictæ conferendum ſolatium non veneritis; procul dubio ſcire poteſtis, quia ad peccatum veſtrum, & damnum omnium hæc terra peribit. Vnde pro Deo feſtinanter iter ad nos veniendi aſſumite, & ut bella domini vice illius præliemini, ad beatorum apoſtolorum limina, Deo præduce, pro Chriſtianorum omnium auxilio properate. Data III. Kalendas Novembris, indictione xv.

CCLVI. AD ANSPERTVM ARCHIEPISCOPVM MEDIOLANENSEM.

Inobedientiæ eum arguit, præcipitque, ut Rho- C doaldum, & Vvatlenum monachos, quos injuſte in carcerem conjecerat, ad eorum monaſterium honorifice remittat.

Anſperto archiepiſcopo Mediolanenſi.

DECVERAT te, frater cariſſime, pura animi ſinceritate eam reverentiam, eumque honorem ſanctæ ſedi apoſtolicæ, cui Deo auctore præſidemus, quotidie impendere, quæ uſque ad tua tempora omnes tui prædeceſſores laudabiliter viventes, huic eccleſiæ obtulerunt prona mentis devotione. Pro qua re ejus gremio ſuſcepti, quidam præ nonnullis amore dilecti ſunt: ſed ecce, quod ſine dolore dici non poteſt, ne- D ſcio qua antiqui hoſtis fraude, a die ordinationis tuæ, & tempore ſenectutis, contra ſanctam Romanam eccleſiam matrem tuam non deſtitiſti nunc inobediens, nunc doloſus te patefacere: qua neceſſitate compulſi, te corripere apoſtolico flagello operæ precium duximus, ſed iterum paterna miſeratione te ad nos reducere non prætermiſimus, ſperantes in te de reliquo nullum veſtigium circa nos culpæ aliquo modo reperire, quia & profeſſio tua hoc coram nobis jurejurando ſpoponderat. En bone vir, aliquid deterius committere non formidaſti, cum quoſdam monachos noſtros nomine Rhodoaldum, & Vvarlenum Roma ad ſuum monaſterium Pultarienſe E iter carpentes, comprehenſos juſſeris diu ſub cuſtodiæ vinculis reſervari. Quod quanti piaculi ſit ſano intellectu ipſe perpende, quantumque dedecus ſedis apoſtolicæ, quæ, Chriſto auctore, etiam in barbaras nationes libera ſemper viſa eſt fungi legatione: quod nefas malum ab omni celeritate te emendare hortamur, & prædictos Dei famulos cum omnibus ſuis illæſos abire patiaris ad locum, miſerante Deo, ſuæ habitationis. Et ſicut tuo conſilio pro certo eos cognovimus eſſe innocenter cuſtodiæ mancipatos: ita, te faciente, ſciamus eoſdem funditus, & cum competenti honore dimiſſos. Data menſe Novembri, indictione xiv.

CCLVII. AD SALOMONEM PROCVRATOREM PAPIÆ.

Ejuſdem argumenti.

Salomoni procuratori Papiæ.

APOSTOLICA tibi auctoritate præcipimus, ut monachos noſtros, id eſt Rhodoaldum, & Vvarlenum, quos, ſpreto Dei timore, a liminibus ſanctorum apoſtolorum ad ſuum monaſterium revertentes, & ſimpliciter per viam gradientes, comprehendere auſus fuiſti, & in cuſtodia retinere; ſine omni mora, & dilatione dimittas cum omnibus ſuis reverti ad ſuum monaſterium ſanos atque illæſos. Quia tantum ſcelus & injuriam pro hac re in ſedem apoſtolicam commiſiſti, pro quibus juſte carere debueras conſortio omnis Chriſtianitatis: & fatemur, ſi hoc continuo non emendaveris, a perceptione corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti, & introitu eccleſiæ te prohibebimus. Data menſe Novembri, indictione decimaquarta.

CCLVIII. AD ADELBERTVM MARCHIONEM.

Ab excommunicatione eum abſolvit, ejuſque homines, ſi ſpatio quindecim dierum intra menſem Martium eccleſiæ ſatisfecerint.

Adelberto marchioni.

TE vero quia converſum & fidelem circa ſanctam Romanam eccleſiam & nos cognovimus, abſque tenore ab omni excommunicatione abſolvimus; hominibus tuis ſub eo tenore ſacram reddimus communionem, ut omnem emendationem, ſicut promiſſum eſt, facere ad quindecim dies intra menſem Martium omnino accelerent. Quod ſi hoc facere neglexerint, omnes ſub eadem excommunicatione permaneant, donec iterum de perpetratis malis plenam faciant ſatisfactionem. Data ut ſupra, indictione xiv.

CCLIX.

Monet ut perficiat quæ per legatos mandavit.

SVSCEPTIS literis gloriæ veſtræ, quibus vos plena intentione monſtratis ad limina apoſtolorum feſtine, imo potius præcipiti greſſu & velle convolare; quapropter attoniti, vel magis ſtupefacti miramur decentiam veſtram terminos patrum tranſcendere, & lineam generis veſtri ſuperbo ſpiritu conculcare, & in deterius, non in melius prorſus convenire. Et ecce dolenter cum apoſtolo compellor dicere: *In noviſſimis* 1. Tim. 3. *temporibus inſtabunt tempora periculoſa, in quibus erunt homines ſemetipſos amantes, & quærentes quæ ſua ſunt, non quæ Ieſu Chriſti.* Sed nos, fili cariſſime, in viſcere Chriſti plurimum diligentes, ad ea te provocare geſtimus, quæ animæ veſtræ proficiant ad ſalutem. Legatos ſane e latere noſtro plene inſtructos direximus, quibus omnia ad purum credere non ambigatis in his, quæ verbo tenus, & ſcriptis capitulariter dedimus in mandatis. Quia de te paterno affectu monemus, ut omnia ſicut vobis direximus, per eoſdem legatos adimplere omnino curetis. Ideoque ſcitote, quoniam ſi pleno jure cuncta quæ deſtinavimus non adimpleveritis; nos enimvero quantum in nobis eſt, zelo Dei ſuccenſi ea quæ ad honorem ſanctæ Romanæ eccleſiæ pertinent exagge-

exaggerare penitus ſatagemus. a quibus nos nulla feröcitas, nulla malorum hominum comminatio, donec ſpiritus reget artus, poterit ſequeſtrare. Quod juſſionem noſtri pontificii ingenti præſumptione abſurdâ poſuiſti, omnimodis temetipſum proprio jaculo reverberaſti, & velut aſpis ſurda ſaluti tuæ congruentibus aurem non accommodaſti. Sed quid plura? iterum atque iterum inhibendo apoſtolica auctoritate præcipimus, terminum S. Petri ad ingrediendum animum veſtrum non incitetis: quouſque prædicti legati noſtri ad nos revertantur, omnia nobis renuntiaturi, itemque alios ad nos tranſmittere cures. Data octavo Kalendas Februarii, indictione XIV.

CCLX. AD ANSPERTUM MEDIOLANENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Confirmat Ioſephi epiſcopi Aſtenſis ordinationem, qui alias contra canones Vercellenſis eccleſiæ fuerat epiſcopus conſtitutus.

Anſperto Mediolanenſi archiepiſcopo.

CONSULTATIONIS tuæ qua nos ſuper Ioſeph, nuper in Vercellenſi eccleſia ordinati, nova nunc electione, vel ordinatione in eccleſia Aſtenſi, conſulere voluiſti, perſpectis ſuggeſtionibus, quibus ſuper hoc noſtræ auctoritatis conſultum requiris, canonicum judicavimus, & noſtris tibi decretis convenienter, propitia divinitate, reſpondimus. Fuerat autem de illo primum, ut ipſe mecum advertis, quoddam irregulariter inſtitutum: ſed nos apud beatum Petrum apoſtolum cum ſancta ſynodo reſidentes, ſalubri potiti conſilio, & animoſitatem illius correximus, & miſericordiæ fomenta, gratia ſancti Spiritus revelante, protinus adhibuimus; ſcilicet, ut eo in priſtinum ordinem reducto, ſi alium epiſcopatum ei concedere voluiſſes, & cleri, vel populi vota hunc ſibi concorditer in epiſcopum expeterent, & eligeretur, & ſicut qui nihil ab ordinatore prius acceperit, in epiſcopum crearetur. Interea accidit, ut Aſtenſis eccleſiæ rectore proprio obeunte, permiſſu Caroli glorioſi regis idem Ioſeph poſt electionem cleri, & expetitionem populi, in eadem eccleſia deberet ordinari epiſcopus, tua fraternitas, tam noſtra abſolutione, quam etiam ipſius regis exhortata monitionibus, hoc libenter admiſit, & canonice juſſa complere conata eſt. Quod quia nunc ſententiam noſtram tu quoque ſecutus, & regalem permiſſionem devote, ſicut condecet, es amplexatus, præfatum Ioſeph presbyterum ſanctæ eccleſiæ Aſtenſi epiſcopum præfeciſti, & ordinationem illius ratam haberi decernimus, & omnium ora contra hoc quoquo modo muſſitantia apoſtolica auctoritate obſtruimus: quia ſicut de irregulariter quibuſlibet habitis, nos ad hæc corrigenda zelus juſtitiæ excitat; ita de bonorum virorum laudabilibus factis gratia divina lætificat. Nam & ſedes apoſtolica, juxta quod ſanctus Leo papa ſcribit, hanc temperantiam ſervat, ut & ſeverius agat cum obduratis, & veniam cupiat præſtare correctis: & ideo his omiſſis, de prælibati Ioſeph iterata creatione ſanctitas tua, in nullo penitus hæſitet: quia hanc & nos approbatam admittimus, & ab omnibus admittendam eſſe mandamus: quia quod non oſtenditur factum per impoſitionem manus illius, qui tempore ſuæ legationis, quod dare viſus eſt, ut ita dixerim, non habuit, ratio

Epiſt. 15.

A non ſinit, ut videatur iteratum. Data XV. Kalendas Martii, indictione XIV.

CCLXI. AD ANSELMUM MEDIOLANENSEM ARCHIDIACONUM.

Minatur illi excommunicationis pœnam, niſi ad ſui archiepiſcopi obedientiam redeat.

Anſelmo archidiacono Mediolanenſi.

MISSA præſulatui noſtro ſuggeſtione Anſpertus ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ reverendiſſimus archiepiſcopus, cujus miniſter eſſe videris, ſuper te queſtus eſt, quod inter ceteras B perturbationis moleſtias a te ſibi temere illatas, & poſt rerum ſuarum damna non modica, nunc propria derelicta eccleſia, ab ejus te obſequio & conſortio ſeparare, & velut ſchiſmaticus, per alienas parochias contra canonica ſtatuta commorari præſumpſeris; nec non & apud principalem potentiam properando, noxias illi præparare inſidias callida perſuaſione decertas. Unde his noſtris apoſtolicis literis dilectionem tuam paterno affectu convenimus, nihilo minus & cum omni jubemus imperio, ut de præſenti ad ſinum & gremium ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ matris tuæ, quam furibundo animo reliquiſti, valde devotus redire feſtines, atque C ſub proprii paſtoris regimine, vel præſentia eſſe omni mentis alacritate decertes, &, utpote idoneus miniſter, humili prorſus devotione debitum, juxta ordinis tui locum, reverenter impendas obſequium, & obedientiæ famulatum: quatenus ejus gratia potitus, omnipotenti domino de officii tui aſſiduitate ſemper placere valeas. Quod ſi aliter contra præcipuas & non violandas ſanctorum patrum inſtitutiones, atque contra hanc noſtram ſalubertimam juſſionem agere præſumpſeris, & ad tuam eccleſiam, tuumque paſtorem, ſicut regula eccleſiaſtica docet, redire contempſeris; ſcias te Dei omnipotentis virtute, & beati Petri apoſtolorum prin-D cipis, noſtraque auctoritate, atque canonico patrum judicio, fore omni eccleſiaſtica communione privatum: quouſque, ut prædictum eſt, ad tuam eccleſiam redire, tuoque paſtori humilitatis colla ſubdere omnino ſtudueritis, quoniam ferro neceſſe eſt ut abſcindantur vulnera, quæ ut illis manum adhibueris, fomentorum non ſenſerint medicinam.

CCLXII. AD ATTONIUM.

Excommunicat eum, niſi eccleſiæ Mediolanenſi bona quæ abſtulerat reſtituat, & ad obedientiam ſui archiepiſcopi cum ſociis redeat.

E

Attonio excommunicato.

MISSA præſulatui noſtro ab Anſperto ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ archiepiſcopo relatione, atque ſuggeſtione didicimus, te multa per homicidæ temeritatis impudentiam, ſive audaciam egiſſe illicita, & in contemptum beati Ambroſii, atque ipſius antiſtitis contrarietatem, in locis, & rebus ei pertinentibus mala, & quæcumque poteras enormiter una cum filiis tuis commiſiſſe adverſa. A quorum ſcilicet perpetratione aſſidua, te quaſi ovem gregis dominici, multis jam vicibus arguendo, obſecrando, & increpando convenire, atque removere curavit, ne antiqui hoſtis callida perſuaſione ſemel deceptum

deceptum in profundum mortis barathrum lapſum jacere omitteret. Sed quia te ſanctæ admonitionis verbis ſalubribus humili prorſus devotione non obedire, neque aurem cordis (velut aſpidum ſurdam) inclinare, vel acquieſcere nolle aſpiciens, poſt tot correptiones una cum venerabilium coepiſcoporum cœtu a ſacroſancti corporis & ſanguinis domini ſecundum inſtitutionis paternæ cenſuram, communione ſeparavit, & ab eccleſiæ Dei ſocietate merito removit. Et adhuc in eadem ſorde iniquitatis fœtidum & vulneratum te dolet jacere, cordeque impœnitenti nolle ad te percutientem reverti aſpiciens, clamat, ut per ſalutis medicamenta animi tui valeat vulnera male inflicta ſanare. Unde & nos paſtorali ſolicitudine, atque confratris noſtri archiepiſcopi præſenti dilectione commoti auctoritatis noſtræ ſtatuto jubemus, ut tanta perverſitate, & cordis duritia jam procul abjecta, quoniam hactenus Dei timore poſtpoſito, multos tuæ iniquitatis lepra coinquinaſti, & tantorum malorum auctor eſſe non dubitaſti, præcipimus te cum omni celeritate reverti ad veram præfati pontificis tui ſatisfactionem cum filiis, & tuis omnibus complicibus: quorum incentor adhuc malorum poſt tantas correctiones eſſe non timuiſti, & ejus ſalubribus monitis ſubditus, & ſubjectus exiſtas. Omnibus tamen eccleſiæ deprædationibus in integrum reſtitutis, & ſecundum ipſius eccleſiæ privilegium emendatis, atque ſolutis: quod ſi poſt hujus noſtræ præceptionis relectam epiſtolam in tua iniqua obſtinatione perdurans, ut dictum eſt, ad præfatum pontificem tuum redire ſatisfaciendo contempſeris, ea auctoritate Dei Patris, & Filii, ac Spiritus ſancti virtute, beatorumque apoſtolorum Petri ac Pauli, & omnium ſanctorum patrum, noſtraq; apoſtolica ſanctione ſecundum jam dicti dilecti confratris noſtri archiepiſcopi, & epiſcoporum ſententiam jam olim in te prolatam, jubemus te cum filiis & complicibus tuis omni eccleſiaſtica eſſe communione privatum, & a cœtu, atque ſocietate omnium Chriſtianiſſimorum, utpote tantorum malorum perpetratores inconvertibiles, ſecluſos & damnatos exiſtere; quouſque omnia, quæ perperam geſſiſtis, emendando, canoniceque ſatisfaciendo, veniam condignam percipere mereamini. Data xv. Kalendas Martii, indictione xiv.

CCLXIII. AD LUDOVICUM ET CARLOMANNUM REGES.

Rogat ut cum Carolo imperatore conſentiant de revocanda & Romam mittenda Angelberga: ubi eam ita ſe cuſtoditurum pollicetur, ut contra ipſos moliri nihil poſſit.

Ludovico & Carlomanno regibus, & Hugoni abbati.

NOSSA volumus veſtram dilectionem, quia ſpiritalem filium noſtrum Carolum ſereniſſimum imperatorem Romæ nobiſcum degentem rogavimus, ut ſpiritalem filiam noſtram Angelbergam Deo devotam, quæ ſe ſancto Petro apoſtolo, & nobis, cum ſuis omnibus commendaverat; quam etiam conjux illius divæ memoriæ Ludovicus Auguſtus adhuc vivens noſtræ tuitioni ſpecialiter ſubmiſerat, ab exulatu reduceret, & apud nos eam Romam, ubi nulla jam de illa ſiniſtra ſuſpicio oriri poſſet, pro amore Dei, & Chriſti clavigeri ipſius beati Petri apoſtoli ſimulque noſtro dirigeret. Quod ille libenter ſe facturum promittens, quantum comperimus, veſtrum ſuper hoc præſtolatur aſſenſum. Et quidem nos de communi dilectione & pace ſive concordia veſtra gaudemus, & Deo pro hoc innumeras grates referimus. Sed tantum de ipſius ſpiritalis filiæ noſtræ recuperatione & reditu vos deprecamur, quantum, ſi ipſa ad nos reducta fuerit, ut nihil penitus jam, vel contra eumdem imperatorem, vel contra vos agere poſſit, noſtris vos atteſtationibus certiſſimos reddimus. Idcirco juncta veſtra devotio cum ejuſdem Auguſti obedientia, abſque omni protelatione, jam dictam Deo devotam feminam, quam ad limina apoſtolorum, a quorum confeſſione altarium noſtro ſemper tuendam præſidio ſuſcepimus, pro amore Dei & noſtro remittere, quantum in vobis eſt, non omittatis. Quia ſi hic apud nos reſidens habitaverit, tanta cuſtodia circumſpecta, nobis credite, erit, ut nec Boſoni, nec alii homini, ad perturbationem imperii, ſive regni, quodlibet adjutorium vel auxilium verbis aut ſcriptis præbere quoquomodo valeat. Verumtamen unum eſt, quod vobis veraciter, & unde occaſionem vos ad nos contemnendum non poſſitis aſſumere, hoc ecce proponimus: ſcilicet, ſi eamdem Angelbergam vel in modico contra imperialem aut veſtram voluntatem adverſi quippiam moliri aut velle manifeſtis cognoverimus indiciis, præſentialiter illam reddere ac remittere imperialibus ſatagemus obtutibus: quatenus quæ diſciplinam forte recipere, quod nec optamus, diſtulerit, non ſolum mundana veſtra judicia non evadat, verum etiam nec noſtram miſerationem, quæ delinquentibus parcere conſuevit, inveniat. Ideoque, cariſſime fili, eſtote in hoc noſtri cooperatores & adjutores, & audiat nos continuo excellentia magnitudinis veſtræ, ut & vos a domino exaudiri mereamini, & per felicia tempora regni gubernacula moderantes, cum Chriſto regnum, quod finis nullus anguſtat, intercedentibus beatis apoſtolis, capeſſere valeatis. Data iv. Idus Martias, indictione xiv.

CCLXIV. AD CLERUM MEDIOLANENSEM.

Recipit Hadericum ſub tutela ſedis apoſtolicæ, & excommunicat omnes, qui illi, vel ejus eccleſiis moleſtiam intulerint.

Omnibus reverendiſſimis epiſcopis & ſacerdotibus ſeu clero, ac populo ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ.

BONI patrisfamilias, quem bene & fideliter laborantes remuneraſſe cognoſcimus, informati exemplo, & apoſtolicæ auctoritatis & miſerationis magiſterio, ſeu benevolentia, omnibus, quos pro eccleſiæ Dei utilitatibus fideliter deſudare conſpicimus, ſubvenire debentes, opportunum ac neceſſarium nos oportet præbere auxilium. Igitur quia te Hadericum venerabilem presbyterum, & abbatem ſacrorum monaſteriorum beatorum ſcilicet Gervaſii & Protaſii, atque Simpliciani, nec non ea xenodochii * ſanctorum Coſmæ & Damiani, quod Romanorum dicitur, & alia tua beneficia, vel patrimonia intra vel extra civitatem Mediolanenſem conſtituta fideli devotione, totoque mentis conamine pro priſtino ſtatu & vigore atque reſtitutione

* *aliquid deeſt.*

ſanctæ

ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ ter quaterque 10 obſequio Anſperti reverendiſſimi archiepiſcopi tui atque confratris noſtri devotum atque in omnibus fideliſſimum permanere, atque decertare omnino, & evidenter comperimus, & legationem Ambroſianæ eccleſiæ catholica fide, te & prout vires ſuppleverunt, ardentiſſimo ardore explere, crebro cognovimus. Et ob hoc aliquos contumaciæ livore adverſum tuam commotos eſſe dilectionem, vel ob alias cauſas invidiæ, qui & modo labiis doloſis zeli contra te concitati, & poſtmodum callidis argumentis nocivam tibi moliuntur, noſtro ſtaturo decernimus, atque Dei omnipotentis auctoritate, beatique Petri apoſtolorum principis, & noſtra ſanctione ſtatuimus. nulli unquam archiepiſcoporum, vel ſacerdotum, aut cujuslibet ordinis clericorum ejuſdem ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ, nec aliarum eccleſiarum, neque alicui magnæ parvæque perſonæ, cujuſcumque honoris præditę dignitate eſſe licitum, pro tuæ laudabilis devotionis affectu & pro tuæ fidei ſinceritate, atque caritatis certamine, quod pro ipſius eccleſiæ utilitate noſtris te diebus habuiſſe cognovimus, aliquam tibi quocumque modo, vel ſub eccleſiaſticarum rerum obtentu, inferre calumniam, aut his præfatis, quæ pro tui digni laboris merito retines beneficiis, & patrimoniis, vel a quibus propriis rebus mobilibus privare: ſed diebus vitæ tuæ, ſecundum auctoritatis noſtræ decretum, pro amore Dei, & mercede animæ noſtræ, tuaque fidelitate, quam tuæ te novimus habere eccleſiæ, liceat tibi ſub apoſtolicæ ſedis, ſucceſſorumque noſtrorumque tutamine, cum propriis beneficiis, & cum omnibus tuis hominibus utriuſque ordinis, manere quietum. atque ſecurum. Porro quicumque contra hoc noſtrum ſtatutum, temerario auſu agere, teque pro hujuſmodi negorio calumniare præſumpſerit, omni eum eccleſiaſtica judicamus communione carere, quouſque per congruam ſatisfactionem, in noſtra ſucceſſorumque noſtrorum præſentia, quod perperam læſerat, emendare curaverit. Et ideo noſtra etiam apoſtolica auctoritate præcipimus, te nuſquam cujuſlibet epiſcopi, vel ſacerdotis ſubjacere judicio, quouſque in noſtram, vel ſucceſſorum noſtrorum libere, ac ſecuriter ſine alicujus obſtaculo, vel impedimento præſentiam venias. Data *ut ſupra.*

CCLXV. AD ATHANASIVM EPISCOPVM NEAPOLITANVM.

Arguit eum, quod non fregerit fœdus, quod cum Sarracenis fecerat, cum promiſerit illud rumpere. oſtendit multa mala ejus cauſa a Sarracenis, Chriſtianis fuiſſe inflicta. minatur illi excommunicationem niſi fœdus illud rumpat.

Athanaſio epiſcopo Neapolitano.

IAM quia te lactantium, & ab ipſis cunabulis educantium ſanctę matris tuæ Romanæ eccleſię oblitus es uberum; vel noſtræ benevolentiæ non debueras obliviſci: quam tibi paternaliter exhibentes, & ſalutis tuæ conſulta prævidimus, & in temporalibus commodis juxta qualitatem temporis, præſidia quæque contulimus. & quoniam cooperatorem noſtrum in his, quæ Dei ſunt, te habere volumus; nimiſque tuam ſancti-

A moniam diligimus, monemus ut vel nunc ad cor redeas; ut prava quæque juxta tuum miniſterium diluas, & inimicorum Chriſtianorum nominis fœdus execrando devites: quatenus & animæ tuæ lucrum acquiras, & noſtris magis ac magis affectibus perfrui valeas, & blaſphemiis ac maledictionibus reliquiarum populi Chriſtiani, divinitate propitia careas. Memento quæſo quid es; memento, quid, ſi non reſipueris, eris; & judiciorum domini memor eſto, ne pro tantis Deo rationem reddere cogaris, quanti per tuam deſidiam interempti ſunt, & captivi ducti diverſis mortibus perierunt. De quorum crudelitate quid dicere poſſumus? Cum tanta hinc flenda B ſint & lugenda, ut ſi ſcribere velimus, & lacrymarum rivuli creſceot, & primum charta quam verba deficient. Denique apud Caietam olim nobis neceſſario conſtitutis, legati tui promiſerant, ut intra ſpatium viginti dierum, non ſolum cum Agarenis habitum pactum diſſolveres; verum etiam Sarracenos caperes, & nobis eos tranſmitteres: ſed ecce, quod promiſſum eſt, fide hactenus caruit, & omnium ſponſionum tuarum dicta caſſata ſunt, & ut apparet, fruſtrata. Vnde, ſicut diximus, ceſſet jam, ceſſet hæc immaniſſima peſtis, ut reliquiæ Chriſtianæ ſuditus non depereant, & tu animæ tuæ diſpendia non incurras: quia ſi populo Dei compaſſus fueris, & Deum C tibi propitium facies, & noſtram paternitatem ſolito more percipies, & miniſterium tuum cuſtodies: alioquin non ſolum noſtra tibi non dimittemus, ſed etiam canonicam in te ſententiam juxta noſtrum miniſterium jaciemus. Sed & hoc noſtri apoſtolatus auctoritate monemus, & excommunicando modis omnibus interdicimus, ut quia *ecce tempus acceptabile eſt. ecce nunc dies ſalutis.* nullam ſeditionem, nullam commotionem, nulla diſcrimina, vel læſionem cum his, qui in Berolaſſi commorantur, aut facias, aut facientibus omnino conſentias: quatenus pacem ſectando, ab omni nequitia purgatus, munus Deo immaculatum offeras, & caritatem Dei in tuo vaſe dif- D fuſam cohabitare permittas: quia nos, quibus de omnibus cura eſt, Deo juvante, congruenter illuc properabimus, & inter vos, te potiſſimum cooperante, pacem & amicitiam reformabimus. Data pridie Idus Martii, indictione XIV.

2. Cor. 6.

CCLXVI. AD ADELCHISIVM EPISC. TRIDENTINVM.

Arguit eum quod bona Veronenſis epiſcopi invaſerit. ejus cauſam quibuſdam epiſcopis ſe commiſiſſe ſignificat. monet ut eorum acquieſcat ſententiæ.

Adelchiſio epiſcopo Tridentino.

E SVGGERENTE coepiſcopo noſtro Adelardo Veronenſi epiſcopo didicimus, ſanctitatem tuam aliter egiſſe quam ſe canonica, imo Chriſtiana obſervantia habere videtur. Quia ſcilicet contempto præcedentium patrum judicio, cui ipſe interfuiſſe dignoſceris, res quaſdam ad ſanctam Veronenſem eccleſiam pertinentes invaſiſſe diceris; & contra manus tuæ ſubſcriptionem te egiſſe quodammodo ſuſpicaris: in quarum diffinitione, ſi ſedis apoſtolicæ legati non intereſſent, ſperaremus adhuc poſſe nos aliorum certificari ſuper hoc atteſtationibus. Sed quia hoc non eſſe oportunum prævidimus, Ioanni Boninienſi, Egilulſo Mantuano, Eicardo Vicentino, & Viatori Ferrarienſi venerabilibus epiſcopis, ad hoc ſecundum

dum Deum providendum, & quantum ad contemptum inobedientium pertinet, ruſum diffiniendum, vicem noſtram ſuper hac quæſtione commiſimus; ut in id ipſum convenientes, hoc litigium cum ſanctitate tua determinent; & irreprenſibiliter, Deo præ oculis habito, diffinire procurent. Quapropter fraterno te amore monemus ut in hoc ita peragas, quatenus a nobis merito reprehendi non poſſis, & canonicam ſententiam non excipias: verumtamen ad locum, quem prædicti venerabiles epiſcopi tibi ſignificaverint, occurrere non omittas. Et de eiſdem rebus Aſianæ villæ reſpondeas, ut ex hoc jam nulla quæſtio prorſus remaneat, vel renaſcatur. Data *ut ſupra.*

CCLXVII. AD IOANNEM, EGILULFUM, &c.

Cauſam inter Tridentinum & Veronenſem epiſcopos verſantem eis committit. monet ut eam jure definiant, & ad ſe ſententiam mittant, ut eam confirmare poſſit.

Ioanni Bononienſi, Egilulfo Mantuano, & Eicardo Vicentino, & Viatori Ferrarienſi epiſcopis.

Sanctitatem veſtram nolumus ignorare quoddam olim inter ſanctam Veronenſem eccleſiam, & Tridentinam de quibuſdam rebus Aſianæ villæ exortum fuiſſe litigium, quas Veronenſi eccleſiæ pertinuiſſe probavimus, ſicut a legatis noſtris, qui tempore illo in Italiæ partibus legationis noſtræ fungebantur officio, veraci relatione comperimus: quorum & judicii diffinitionem vidimus, & eorum ſubſcriptiones manuum lectione percurrimus; quo manifeſtius declaratur eaſdem res ad ſanctam Veronenſem eccleſiam juſte pertinuiſſe, & eas in perpetuum poſſidendas diffinitum fuiſſe. Sed quia ſæpe contentio ſolet generare diſcordiam, nunc, ſicut dicitur, Adelchiſius venerabilis Tridentinus epiſcopus, contra diffinitionem ipſam peragens, atque contra profeſſionem, manuſque ſuæ ſubſcriptionem movere præſumpſit, reverentiæ veſtræ ſuper hoc negotio vicem noſtram committimus, ut ad illas partes accedentes cum Adelardo, & eodem Adelchiſio venerabilibus epiſcopis, hoc litigium, (licet hoc, quia cum legatis noſtris deliberatum eſt, ſuperfluum judicemus,) rurſum audientes deliberetis, & ad legitimum finem perducere modis omnibus ſatagatis: quo rite, & ſecundum ſeriem ſcripturatum ſuarum peracto, quidquid illud fuerit, noſtro apoſtolatui ſcriptis veſtris volumus intimari; ut nos & libenter accipiamus, & noſtra auctoritate ſtabilire non omittamus. Quia & primum coram apoſtolicis miſſis, aliiſque reverendiſſimis epiſcopis in ſynodo Ticinenſi, & poſt in Tridentina eccleſia, nihilo minus coram noſtris legatis & aliis imperialibus judicibus, de hoc judicatum fuit, & legaliter diffinitum. Data iv. Nonas Martii, indictione xiv.

CCLXVIII. AD METHODIUM ARCHIEPISCOPUM.

Gratulatur de orthodoxæ fidei cultu, & de ejus erga religionem ſtudio & cura. precatur in dies ſpiritualem profectum majorem, eumque conſolatur.

Methodio archiepiſcopo, pro fide.

Paſtoralis ſolicitudinis tuæ curam, quam in lucrandis animabus fidelium domino Deo noſtro exhibes, approbantes, & orthodoxæ fidei te cultorem ſtrenuum exiſtere contemplantes, nimis in eodem domino jucundamur, & ei immenſas laudes, & gratias agere non ceſſamus: quia te magis ac magis in ſuis mandatis accendat, & ad ſanctæ ſuæ eccleſiæ profectum ab omnibus adverſitatibus clementer eripiat. Verum auditis per tuas literas variis caſibus, vel eventibus tuis, quanta compaſſione tibi condoluerimus, ex hoc advertere poteris, in quo te coram nobis poſitū, ſanctæ Romanæ eccleſiæ doctrinam, juxta ſanctorum patrum probabilem traditionem, ſequi debere monuimus, & tam ſymbolum, quam rectam fidem a te docendam & prædicandam ſubdidimus; noſtriſque apoſtolicis literis glorioſo principi Sfentopulcro, quas ei aſſeris fuiſſe delatas, hoc ipſum ſignificavimus, & neque aliæ literæ noſtræ ad eum directæ ſunt, neque epiſcopo illi palam, vel ſecreto aliud faciendum injunximus, & aliud a te peragendum decrevimus: quanto minus credendum eſt, ut ſacramentum ab eodem epiſcopo exegerimus, quem ſaltem levi ſermone ſuper hoc negotio allocuti non fuimus. Ideoque ceſſet iſta dubietas, &, Deo cooperante, ſicut euangelica & apoſtolica ſe habet doctrina, orthodoxæ fidei cultum fidelibus cunctis inculca, ut de labore tui certaminis, domino Ieſu Chriſto fructum afferas abundantem; & gratia ejus remuneratus, mercedem recipias competentem. Ceterum de aliis tentationibus, quas diverſo modo perpeſſus es, noli triſtari? quin potius hoc, ſecundum apoſtolum, omne gaudium prorſus exiſtima. Quia ſi Deus pro te, nemo eſſe poterit contra te: tamen cum Deo duce reverſus fueris, quidquid enormiter adverſum te eſt commiſſum, quidquid jam dictus epiſcopus contra ſuum miniſterium in te exercuit; utramque audientiam coram nobis diſcuſſam, adjuvante domino, legitimo fini tradernus, & illius pertinaciam judicii noſtri ſententia corripere non omittemus. Data decimo Kalendas Aprilis, indictione decimaquarta.

CCLXIX. AD CAROLUM IMPERATOREM.

Nuntiat imperatori ſe iis malis a Sarracenis affici, ut amplius ſuſtinere non poſſit. rogat eumdem, ut ſibi ſubſidio exercitum mature mittat; eique palmam cum benedictione mittit.

Carolo imperatori.

Multarum oppreſſionum noſtrarum, fili cariſſime, vobis oblivisci non convenit, & calamitatum noſtrarum, quas ſancta mater veſtra Romana eccleſia patitur, oportet vos reminiſci, & tunc demum ad aliquam conſolationem noſtram manum veſtræ pietatis porrigere, & auxilium nobis præbere quantocius debetis: Scitis namque quæ, quanta & qualia, præcipue a Paganis mala, quantaſque etiam miſerias patimur; & in nobis commiſſis, quantum quotidie affligamur, & vos eſtis experti, & nos partim veſtræ clementiæ paulo ante ſignificavimus. Et cum quotidie hæc eadem mala non minui, ſed magis ac magis creſcere ac dilatari cernamus, dolor & gemitus, ac ſine fine triſtitia imminet, ac per hoc libet magis mori, quam, proh dolor! jam talia tolerare. Proinde ſpiritalis fili,

Carolus ejus nominis tertius Craſſus dictus cujus ſupra in epiſt. 42. facta eſt mentio.

ſemperque Auguſte, gloriam veſtram ſummopere deprecamur, ut pro amore Dei omnipotentis, & reverentia principum apoſtolorum Petri ac Pauli * hoſtilem exercitum, quem iſtas in partes venturum eſſe dixiſtis, moram perperi non ſinatis, ſed cum omni velocitate, ad auxilium noſtrum, quæſumus, dirigatis: ut, domino adjuvante, ad reſpirationem noſtram Agarenos expugnet, & nobis quantulamcumque de ipſis Paganis tranquillitatem valeat ferre. Sed & e latere veſtro, qui eidem exercitui præeſſe poſſit, tam ſtrenuum, tamque idoneum miſſum modis omnibus tribuatis, qui & ductor exercitus veſtri exiſtat, & quam defenſionem, vel adjutorium nobis faciant, ipſe prævideat; & quidquid veſtra vice eſt peragendum, poteſtateve perficiat. Alioquin non ſolum ex hoc maxima negligentia erit, & omnis veſtra utilitas deperiet, ſed etiam noviſſima noſtra erunt pejora prioribus; & vos quantum ex hoc habeatis peccatum, dici non poteſt. Ideoque propter Deum ſuccurrite nobis, ſuccurrite, ut non dicant in circuitu nationes: Ubi eſt imperator eorum? Præterea honorificentiæ veſtræ cum benedictione apoſtolica palmam, per quam ſignum datur victoriæ, ecce ex more direximus, exoptantes, omnipotentemque Deum deprecantes, ut hanc cum lætitia vos in die tantæ ſolennitatis geſtare faciat, atque permittat. Et ad omnium noſtrum utilitatem & profectum, aures præcordiorum veſtrorum divinitus inclinare dignetur. Data IV. Kalendas Aprilis, indictione XIV.

* f. veſtrū

CCLXX. AD DIVERSOS EPISCOPOS.

Athanaſium Neapolitanum epiſcopum, qui ſæpe monitus, nunquam, ſicut promiſerat, fœdus cum Sarracenis ictum rumpere voluit, a ſe cum omnibus ei conſentientibus excommunicatum ſignificat.

Omnibus epiſcopis Caietam, Neapolim, Capuam, Berolaſſim, & Amalfim, Beneventum, & Salernum incolentibus, a partibus.

QUÆ & quanta ab Athanaſio Neapolitano epiſcopo Chriſti eccleſia patiatur adverſa, optaremus vobis non eſſe dicturos, niſi eſſent ſupra modum gravia. Ecce enim, ut ipſi jam ex maxima parte non ignoratis, ad perditionem totius Chriſtianitatis, a multis retro temporibus cum filiis Iſmael & Deo ſcilicet odibilibus Sarracenis pactum faciens, omnem iſtam terram ita ad nihilum redegit, ut jam non ſit, qui eam prorſus inhabitet. Super quo ſcelere eum ſæpiſſime commonuimus, & corpori noſtro omnimodo non parcentes, uſque Neapolim properavimus, multumque argenti ei contulimus, & rogavimus, ut ab eorum ſe ſocietate divideret, ut tandem aliquando reſipiſcens, tantam peſtem deleret. Qui, ut ita dixerim, importunitatem noſtram licet ficte non tolerans; promiſit ſe ita eſſe facturum, & pactum cum Sarracenis habitum ſoluturum, ſub ea dumtaxat conditione, ut ſi deinceps hoc malo ſe quocumque modo miſceret, & ſacerdotio eſſet privatus & anathemati ſubjaceret. Sed, heu, pro turpis lucri commodo, quod ab ipſis Sarracenis, de præda eorum partes recipiendo, hujus promiſſionis oblitus, noluit adimplere, quod multis coram poſitus ſcriptis & verbis promiſit. Rurſum nobis non modici argenti adauctis ponderibus, & apud Caietam pervenientibus, per ſuos legatos ei mandavimus, ut ſi intra triginta dierum ſpatia cum Sarracenis habitum fœdus non rumperet, aut ea quæ nobis tergiverſando abſtulerat, non retranſmitteret, noſtro judicio iterum ſententiam, quam ipſe in ſe pertulit, prorſus exciperet: ſed tam varia juramenta, quam abſolutas promiſſiones poſtponens, nos de die in diem deluſit, & foris omnibus diſſipatis, intus vero per ſuam calliditatem multis noſtris ablatis, hactenus nec cum Sarracenis habitum pactum diſſolvit, nec reliquiæ Dei populi voluit miſereri. Quin potius cum ipſis converſans, de ipſis malis in pejus crevit, & Dei mandata contemnens, ſacerdotii etiam ſui oblitus non ſolum ſimilis illis effectus eſt, ſed etiam in multis deterior. Hujus rei gratia apud beatum Petrum apoſtolum ſynodice in eum ſententiam protulimus; & cum omnibus ſibi conſentientibus, ſive faventibus, omni eccleſiaſtica communione ſub anathematis interpoſitione privavimus. Modus autem excommunicationis hic eſt: Athanaſium Neapolitanum epiſcopum ſæpiſſime admonitionibus, & multis argenti ponderibus datis, ut pactum cum Sarracenis habitum diſrumperet, admonuimus. Ille autem idem pactum ſe omnimodo ſoluturum, & ab eorum ſocietate ſeparaturum eſſe promittens ſub ea conditione, ut ſi denuo cum illis quolibet modo fœdus habuiſſet, omni eſſet ſacerdotali honore privatus, & anathematizatus: ſed hæc omnia parvipendentem, & ad perditionem Chriſtianorum cum eis pactum habentem, & nos ſæpiſſime deludentem, & de præda eorum partem recipientem, judicio & auctoritate Dei omnipotentis, & beatorum apoſtolorum Petri ac Pauli ſimul & noſtra, cum omnibus ſequacibus ſuis, & omni eccleſiaſtica communione privamus, & quouſque ſe ab ipſis Sarracenis penitus ſeparaverit, velut totius Chriſtianitatis inimicum anathematizamus. Data menſe Aprilis, indictione XIV.

CCLXXI. AD ROMANUM ARCHIEPISCOPUM RAVENNATEM.

Arguit quod Albericum comitem Ravennam acciverit, & nobiles Ravennates contra jusjurandum ſibi præſtitum vexarit. cum Neapoli reverſus fuerit, ait ſe ea omnia curaturum: jubet Dominicum archidiaconum Faventinæ eccleſiæ epiſcopum conſecrari.

Romano archiepiſcopo Ravennati.

EA quæ noſtro præſulatui pro utilitate & neceſſaria ſanctæ Ravennatis eccleſiæ reſtitutione perficienda mandaſti, luciflu is anteceſſorum noſtrorum informati exemplis, congruum & opportunum eidem eccleſiæ libenter volumus, Deo favente, præbere ſolatium, & defenſionis auxilium: præcipue cum ipſius nos tibi commiſſum habeamus regimen. Sed quia multi nobilium Ravennatum, crebris dumtaxat querimoniis apoſtolatus noſtri aures pulſare non deſinunt, circa te clementiæ noſtræ benevolentia commota non immerito habetur. Nam ut cetera omittamus, quia Albericum comitem quaſi ex parte imperiali Ravennam adſciſcere, & nobiles cives ipſius nobis inconſultis auſu temerario diſtringere enormiter coegiſti, miramur, eo quod te adverſum tuam promiſſionem jurejurando coram nobis, & ſede apoſtolica prolatam, penitus egiſſe

egiſſe cognoſcimus. Pro quo nimirum te valde cavere oportet, ne pro talibus tua te ſententia velut tranſgreſſorem ulciſcatur. Nos enim te gregem domini paſcere, non perturbare, ſalvare, & non perdere ſtatuimus. Tamen cum nos, Deo volente, Neapoli, quo nunc proficiſcimur, fuerimus reverſi; & aut tu, ſecundum noſtram tibi juſſionem directam, Romam veneris, aut nos vel miſſus noſter iſtas in partes venerimus, plenariam de omnibus, quæ tuæ eccleſiæ cognoverimus eſſe neceſſaria, juſtitiam omnimodo faciemus. Defuncto præterea eccleſiæ Faventinæ epiſcopo prævidimus hunc Dominicum venerabilem archidiaconum, ſedis ipſius honore epiſcopali dignum exiſtere. Hoc auctoritatis noſtræ ſtatuto præſenti dilectioni tuæ præcipimus, ut abſque omni mora, vel protelatione eumdem archidiaconum ſtudeas ſecundum morem epiſcopum conſecrare. Nam ſi aliqua temeritate depravatus, hoc contra tuæ ſponſionis juratoriam paginam præſentialiter facere contempſeris, pro certo ſcias quia nos ipſius eccleſiæ curam & ſolicitudinem habentes, jam fatum archidiaconum ad nos ex noſtra pręceptione illico revertentem epiſcopum conſecrabimus. Data *ut ſupra*.

CCLXXII. AD ROMANVM ARCHIEPISCOPVM RAVENNATEM.

Arguit eum, quod alterius legitimam uxorem raptori tradi conſenſerit, & Romanæ eccleſiæ auſus fuerit adverſari: has ob cauſas illum a conferendis ſacris ordinibus ſuſpendit, donec a ſynodo, ad quam eum jubet venire, ejus cauſa cognoſcatur.

Romano archiepiſcopo Ravennati miſſa per Deltonem venerabilem epiſcopum.

INTER cetera quæ de te audivimus, veniens Deuſdedit dux retulit nobis, quod uxorem illius, de qua legaliter diffinitum eſt, ad te callide venire feciſſes, & alteri viro raptori in ſtupro utique tradidiſſes: quod nimirum tanti flagitii ſcelus te, juxta tuum miniſterium, omnimodis prohibere, ac funditus reſecare oportebat: tu autem conſenſum illicite præbuiſti. Cognoſcimus etiam multis indiciis, quod auſu temerario contra ſanctam & dominam tuam Romanam eccleſiam recalcitrare, & contra tuæ juratoriæ ſponſionis tenorem luculentiſſime agere nullatenus dubitaſti. Vnde auctoritate Dei & beati Petri, noſtraque tibi præcipimus, & præſenti ſtatuto jubemus, ut nullam omnino ſacerdotalem ordinationem pro talibus, quibus es irretitus criminibus, facere quoquomodo pręſumas, donec VIII. Kalend. Octobris futuræ quintædecimæ indictionis, ad ſynodum, quam, Deo favente, pro eccleſiaſticis videlicet utilitatibus, ſecundum ſanctorum patrum ſtatuta celebraturi erimus, omni poſtpoſita occaſione venire procures: quatenus ſynodali decreto ea, quæ de te didicimus, examinata canonicum finem percipiant. Data *ut ſupra*.

CCLXXIII. AD EVMDEM.

Iubet Placentinos clericos, quos ſine commendatitiis literis ad eum confugientes receperat, ad eorum epiſcopum remitti; ejuſdem etiam eccleſiæ clericos abſolvi, donec cum eis ad ſynodum veniat.

A *Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Romano archiepiſcopo Ravennati.*

INTER ceteras proprii affectus rationes incongruas, quibus teipſum quotidie mente improvida * inſertiri non dubitas, Paulo cariſſimæ Placentinæ eccleſiæ antiſtite ad aures apoſtolatus noſtri humiliter reclamante didicimus, quod clericos ipſius eccleſiæ regulæ normam ſectari nolentes, & idcirco ſine commendatitiis utique literis ad te confugientes, contra ſacra beatorum patrum ſtatuta recepiſſes, receptoſque tibimet famulari decernas. Quod nimirum propter multam perturbationem, & ſeditiones, quæ B ſæpe fiunt, auctoritate apoſtolica, & ſanctorum patrum præcipua inſtitutione amputare volentes, reverentiæ tuæ jubemus prædictæ eccleſiæ * Faventinæ clericos, quos penes te enormiter habere videris, & pręcipue Gauſum diaconum, de pręſenti ſuo reddere, vel dirigere procures epiſcopo. Quia non licet quemlibet clericum in duarum civitatum conſcribi ſimul eccleſiis, & in qua ab initio extitit, & ad quam confugit, quaſi potiorem ob inanis gloriæ cupiditatem: & ideo eos ad ſuam eccleſiam revocari decernimus, & de illis amplius nullo modo recipias. Te autem aliquid amplius agere cavere prorſus oportet, ne ſanctorum patrum judicio, quod contra hu- C jus regulæ tranſgreſſores prolatum eſt, damnari omnino merearis. At ſi aliquid inter eos adverſi exortum fuerit, canonice inter eos diffinias: ſalvo ſedis apoſtolicæ honore, atque vigore, ſalvoque tuæ eccleſiæ privilegio. Et præterea ſacerdotes, & clericos Placentinæ eccleſiæ, quos excommunicatione abſolvas, quouſque tempore congruo tu cum eis Romam ad ſynodum pariter veniatis. Data Menſe Iulio, indictione XIV.

* *f.* irretiri

* Placentinæ *ut ſupra*.

CCLXXIV. AD CONSTANTINVM SACERDOTEM.

Excommunicat eum, quod abſque ſua licentia D ab archiepiſcopo Ravennate ad Faventinæ eccleſiæ epiſcopatum promotus fuerit: prohibetque eum illius eccleſiæ adminiſtrationem attingere, donec ad ſynodum Romanam veniat.

Conſtantino ſacerdoti eccleſiæ Faventinæ de plebe ſancti Petri Tranſilvani.

AVDIENTES te eſſe quaſi ad epiſcopalem honorem a Romano Ravennate archiepiſcopo, ſine noſtri pontificii auctoritate, ſeu licentia, & abſque canonicæ inſtitutionis regula enormiter promotum; his apoſtolatus noſtri literis E ex Dei omnipotentis, ſanctorumque Petri ac Pauli apoſtolorum auctoritate, noſtroque apoſtolico jure, te excommunicamus, ut nullo modo habeas licentiam aliquid de epiſcopali officio peragere, aut ipſam Faventinam eccleſiam quoquomodo invadere, neque in plebibus, vel rebus, ſeu hominibus ipſius eccleſiæ, aliquod dominium agere pręſumas, uſque quo cum eodem Romano archiepiſcopo tuo, * octavo Kalendas Octobris quam, Deo favente, celebraturi Romæ erimus, tuam ſpecialem rebus pręſentiam exhibere procures. Nam ſi contra hanc noſtram apoſtolicam juſſionem, & poſt hujus noſtræ excommunicationis ſententiam, aliquid de ipſo epiſcopali miniſterio agere pręſumpſeris, vel in omnibus, quę ad eumdem epiſcopatum pertinent, teme-

* *aliquid hic deeſt.*

temerario te auſu intromittere tentaveris, atque ad denominatam ſynodum occurrere poſtpoſueris; ſcias pro certo, quia non ſolum omni eccleſiaſtica te communione privabimus, ſed etiam ſynodali decreto a ſacerdotali honore te ſancimus alienum exiſtere. Data XVI. Kalendas Auguſti, indictione decima quarta.

CCLXXV. AD ROMANUM ARCHIEPISCOPUM.

Ad ſynodum Romam ſub pœna excommunicationis venire jubet, ut ad ea, quæ objiciebantur, reſpondeat.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo confratri noſtro Romano archiepiſcopo.

QUIA jampridem miſſis tibi per Ioannem venerabilem epiſcopum Montis Feretrani, apoſtolatus noſtri litteris, ad ſynodale te collegium pro eccleſiaſticis dumtaxat utilitatibus nobiſcum pariter celebraturum occurrere juſſimus, & tuam nobis contempſiſti præſentiam exhibere; nunc multis te criminibus irretitum, multorumque hominum accuſationibus horrendis impetitum, & præcipue manifeſto perjurio eſſe pollutum, agnoſcentes, hac ſecundæ vocationis noſtræ auctoritate ad venerabilem ſynodum, quam Deo favente, octavo Kalendas Octobris futuræ quintæ decimæ indictionis, erimus celebraturi, omni occaſione, vel mora poſtpoſita, una cum omnibus ſuffraganeis tuis epiſcopis venire jubemus: quatenus ibi coram fraterno, & venerabili epiſcoporum cœtu, pro omnibus tibi objectis rite examinatis, ore proprio valeas reſpondere, & te innoxium demonſtrare; nam ſi aliqua temeritate tumidus, vel inobedientiæ ſtimulis motus hanc noſtram apoſtolicam & canonicam vocationem, quam tibi primitus per Deltonem, ſeu & modo per Ioannem Callenſem venerabiles epiſcopos direximus, parvipendendo ad præfatam ſynodum venire contempſeris; ſcias pro certo, quoniam omni te communione eccleſiaſtica privabimus, & fugiendo, tuæ damnationis ſententiam, tuique honoris patieris jacturam. Data VI. Kalendas Auguſti, indictione XIV.

CCLXXVI. AD EUMDEM.

Deuſdedit Ravennatem injuſte excommunicatum abſolvit. confirmat illius cum Maria uxore conjugium. jubet eum defendi.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Romano archiepiſcopo Ravennati pro cauſa Deuſdedit, Ravennatis, & Leoni venerabili epiſcopo miſſo & apocriſiario ſummæ ſedis noſtræ apoſtolicæ, nec non quibuſvis miſſis imperatoris & omnibus judicibus, & populis Romani territorii conſtitutis, cunctiſque fidelibus ſanctæ eccleſiæ, præſentibus ſcilicet atque futuris.

OMNIUM reverentiam, omniumque induſtriam ſcire hortamur, quod Ravennas Romanus archiepiſcopus, & ore, cum Ravennæ fueramus, dixerit, & ſcriptis tranſmiſerit, quod nonnulla inceſta conjugia in ſua parochia fuiſſent, & quotidie fierent. Deinde per ſuum legatum, Dominicum videlicet preſbyterum, ut ipſi triginta & duo eſſent, dicendo ſignificavit, ſuggerens, ut noſtra auctoritate ipſi eos liceret A canonice omnes judicare. Qui omnibus dimiſſis, quos etiam nominatim dixerat, & ſola inductus invidia ut reamur, & poſtea in ſancta patuit ſynodo, Deuſdedit fidelem noſtrum (qui, dum Ravennæ fuimus, ipſe penes nos quotidie fuit, & coram me, & ipſo archiepiſcopo cauſas, ut debuerat judicavit,) poſtquam ſedem apoſtolicam appellavit, excommunicare non formidavit. Ipſe Deuſdedit vero dux pro noſtra fidelitate his obedivit, & ad apoſtolicam præſentiam venire modis omnibus feſtinavit. Nos ſuam cauſam audientes, & qui eum accuſare non debuerant, ex parte archiepiſcopi non invenientes, poteramus ipſum abſolvere, ſed no- B luimus, uſquequo archiepiſcopo miſiſſemus, imo cui miſimus, dicentes: ut ipſe archiepiſcopus pro ſtatutis ſanctarum Dei eccleſiarum, VI. Idus Novembris ad ſynodum celebrandam veniret, deferens ſecum accuſatores & teſtes: quatenus his delatis negotium Deuſdedit inter alia canonice finiſſemus. Qui pro ſe ſui cardinis Dominicum preſbyterum, & Ioannem diaconem miſit, tranſmittens cum illis ſcriptas accuſationes: quibus ſcriptis coram ſancta ſynodo lectis; ad ea Deuſdedit reſpondit, & ſe inceſtum, atque nefarium commiſiſſe negavit; ſed coram omnibus ſe innocentem oſtendit, & divini mundanique juris auctoritate ſe conjugatum pro- C bavit. Quapropter una cum ſancta ſynodo illum abſolvimus, & eum communioni noſtræ recepimus, & Mariam conjugem ſuam illi uxorem eſſe legitimam firmavimus, cum benedictione Dei omnipotentis, & noſtra: & ſi præfatus archiepiſcopus, aut miniſtri ejus in rebus ſuis ſuorumque hominum invaſionem, & fortiam facere voluerit; vos Ravennates pro ipſo illum in ſuis defendite. Data *ut ſupra*, indictione decima quarta.

CCLXXVII. AD CAROLUM IMPERATOREM.

D Petrum & Zachariam legatos ad eum mittit, cauſa corrigendi mala, quæ ſe, eo regnante, perpeſſum queritur.

Carolo imperatori.

QUIA nunc eadem omnibus vobis, jam Deo favente, per humilitatis noſtræ officium regnantibus, ubique patimur, & ſuſtinemus adverſa, quæ ante veſtræ imperialis gloriæ provectionem nos ſuſtinuiſſe quotidie recordamur: his apoſtolatus noſtri apicibus directis dignum duximus Auguſtali ſerenitati veſtræ pro utilitate, ac multiplici neceſſitate eccleſiæ univerſalis, cui per Dei gratiam præſidemus, E ſuggerere, atque cognitum omnimodis facere, quoniam ſecundum commune placitum atque decretum direximus Petrum, inſignem palatii noſtri, ſuper iſta delitioſum conſiliarium noſtrum, communemque fidelem, cum Zacharia venerabili epiſcopo, & bibliothecario ſedis noſtræ, pro recipiendis de omnibus, quæ hactenus perperam acta fuerant, juſtitiis, & emendationibus, ac pro totius terræ S. Petri ſalute, priſtinaque reſtitutione: quatenus in præſentia miſſorum veſtrorum ea, quæ neceſſario emendanda & corrigenda erant, jure legitimo corrigerentur, ut tam diuturnum malum finem acciperet.

CCLXXVIII.

Digitized by Google

CCLXXVIII. AD RAVENNATES.

Præcipit ut ſe a Ravennatis archiepiſcopi in ſynodo excommunicati communione ſeparent, quouſque eum abſolutum cognoverint.

Omnibus venerabilibus ſacerdotibus & clero atque univerſis judicibus populoque Ravennati.

NOSSE volumus fidelitatem & unanimitatem veſtram quia Romanum archiepiſcopum veſtrum pro perjurii reatu manifeſte pollutum, aliiſque neſandis criminibus impetitum, & idcirco ad ſynodum pro ſui purgatione vocatum, occurrere contemnentem; omni eccleſiaſtica communione una cum ſanctæ ſynodi decreto privavimus, quouſque ſuam ſpecialem ſtuduerit nobis exhibere præſentiam. Quamobrem his apoſtolatus noſtri literis vobis jubemus, & ex auctoritate Dei, & beati Petri apoſtolorum principis, & noſtra præcipimus, ut omnes vos ab illius conſortio & communione modis omnibus ſeparetis, donec per noſtræ apoſtolicæ miſerationis officium, ab hujus excommunicationis vinculo eum cognoveritis abſolutum exiſtere. Quicumq; autem ei ante audientiam, abſolutionem noſtram aliquatenus communicare præſumpſerit, eodem excommunicationis laqueo, ſecundum ſanctorum patrum inſtitutionem, maneat irretitus, uſque dum a nobis fuerit miſericorditer abſolutus. Data menſis Octobris die quarta, indictione * duodecima.

* decima-quarta.

CCLXXIX. AD CAROLUM IMPERATOREM.

Gratulatur de ejus incolumitate. gaudet ipſum adventurum eſſe ſtatim in Italiam. hortatur ut mature Romanæ eccleſiæ auxilio veniat, & Guidonem prædatorem ab eccleſiæ finibus ejici jubeat.

Carolo imperatori.

COGNOSCENTES de veſtra incolumitate, quod oppido videbamus, Deo gratias egimus, & ut magis ac magis proſperitantibus, & innumeris gaudiis fulciamini, majeſtatem divinam ſupplicibus votis omnimodo flagitavimus, ſcientes & multis experimentis diſcentes, quod vos eadem vultis, eadem quippe deſideratis. quoniam ſi noſtra mediocritas viguerit, & valuerit illa vos facturos hortabitur, unde & ſanctæ Romanæ eccleſiæ matris veſtræ defenſio augmentabitur, & vobis copioſa merces in cælo in perpetuum reponetur. Quod autem dicitis, ut poſtpoſitis ceteris, iter veſtrum in Italiam recto itinere ordinatum habeatis; grato animo ſuſcepimus, & ut utinam non ſolum Papiæ, verum etiam propius eſſetis, neceſſitas maxima depoſcit. Ideoque quod cœpiſtis, cum Dei adjutorio: velociter veſtra ſublimitas perficere ſtudeat; & ad defenſionem, imo ſecuritatem ſanctæ matris veſtræ Romanæ eccleſiæ, ſicut dixiſtis, ceteris curis poſtpoſitis, mente & brachio potenter occurrat: quia quantis affligatur & conculcetur anguſtiis, jam dicere non valemus. Ceterum de Vvidone Rabia, invaſore ſcilicet, & rapaci, veſtra gloria ſubveniat, & eum de finibus noſtris, ut aliquantulum populus noſter relevari valeat, ejicere modis omnibus jubeatis. Data III. Idus Novembris.

A

CCLXXX. AD LIUTUUARDUM EPISCOPUM.

Gratias agit, quod dederit operam, ut imperator in Italiam ad eccleſiæ defenſionem veniret.

Liutvvardo epiſcopo.

STUDIO tuo (quod cum ſpiritali filia noſtra imperatrice, ſicut aſſeris, ut domnus imperator pro defenſione ſanctæ Romanæ eccleſiæ ingrederetur Italiam, habuiſti) gratias agimus, & ut quod deeſt, ſtet quod te minime latet, tua inſtantia perficiat, multum hortamur: quia B tantum nobis neceſſe eſt, quantum docere non valemus. Vnde ita age, ut tibi magis ac magis gratias referamus, & in temporalibus commodis viciſſitudinem reddere invitemur.

CCLXXXI. AD GENEVENSES.

Præcipit ut Optando epiſcopo a ſe conſecrato obediant.

Clero & populo Genevenſi.

DILECTISSIMI filii noſtri Caroli imperatoris, principumque ipſius relatu, veſtram eccleſiam viduatam cognoſcentes paſtore, C & propter diſſenſionem Boſonis, cui ſotiatus ejuſdem ſedis videtur metropolitanus, ordinationem electi veſtri Optandi differre, auctoritate & poteſtate apoſtolica, ſecundum deprecationem ejuſdem ſereniſſimi imperatoris, filii ſcilicet noſtri ſpiritalis Caroli; atque optimatum ejus, præcognita veſtra omnium in eodem Optando electione, & qualiter idem ſereniſſimus imperator eidem eccleſiæ electionem perenniter de proprio clero donaverat, diutius ipſa eccleſia ne viduata maneret paſtore, conſecravimus eum ſancti Spiritus gratia, & ad regendum vos paſtoraliter inſtructum direximus, quem devote & unanimiter ſuſcipientes, obe- D dientes ei, utpote proprio patri ſpiritali ſitis in omnibus; ſalvo deinceps ejuſdem loci privilegio antiquo propriæ metropolis, ſancimus, ut quicumque huic noſtræ auctoritati, & apoſtolicæ deliberationi contra ſtare, aut reſiſtere, aut non obedire, vel, quod abſit, electionem ipſius eccleſiæ aliquando pervertere, aut infringere, quam, Deo propitio juſte eſt aſſecuta, tentaverit; gladio utique canonicæ diſciplinæ noverit ſe feriendum, atque omnipotentis Dei vindictam non evaſurum, ſi digna celeriter non fuerit ſatisfactione ſanatus. Confirmamus denique noſtri apoſtolatus auctoritate, omnes res ejuſdem eccleſiæ pacifice, ac quiete perpetuali- E ter poſſidere. Et quicumque eaſdem invadere ac diſſipare auſus fuerit, poſtquam a proprio epiſcopo canonice admonitus fuerit, ſi ſecundum divinas & humanas leges non emendaverit, ſub anathemate ſit damnatus.

CCLXXXII. AD OMNES ARCHIEPISCOPOS, EPISCOPOS, ET COMITES ITALIÆ.

Hortatur dent operam, ut Carolus imperator Angelbergam Romam venire patiatur, quam ſe ita cuſtoditurum promittit, ut nihil contra ipſum Carolum cum Boſone moliri poſſit; & ſi quid tentaverit, ſe eamdem remiſſurum pollicetur.

Omnibus reverendiſſimis, & ſanctiſſimis archiepiſcopis & epiſcopis hujus Italici regni, & omnibus glorioſis comitibus filii noſtri imperatoris.

Si ea quæ ſaluti & utilitati proximorum neceſſaria ſunt, ſecundum ſolicitudinem & curam gregis dominici nobis ad bene regendum commiſſi, divinæ pietatis memores agere ſtudemus; omnipotentem Deum in his, quibus & ipſi ex humana infirmitate quotidie indigemus, habebimus omnino propitium, & in bonis omnibus procul dubio adjutorem. Igitur ſanctitatem veſtram noſſe volumus quoniam miſſis, & apoſtolatus noſtri literis, dilecti ac ſpiritalis filii noſtri Caroli glorioſiſſimi imperatoris clementiam obnixe rogavimus, ut Angelbergam filiam noſtram, quam divæ memoriæ Ludovicus rex pater imperatoris, & Ludovicus imperator vir ejus nobis Veronæ commendaverunt, ac poſtmodum ipſa ſe ſancto Petro tradidit, & de ipſius altaris confeſſione tuendam recepimus, de loco in quo nunc eſſe conſtat, pro amore Ieſu Chriſti domini noſtri, & pro ſanctorum apoſtolorum Petri ac Pauli reverentia, noſtraque paterna dilectione præſentialiter reduci, & ad nos eam dirigere jubeat. Vnde vos fratres & comminiſtros pio mentis convenimus atque hortamur affectu, quatenus in hujus feminæ reverſione, vel ſalute nobiſcum cooperari, pariterque deſudare ſtudeatis; ut veſtro conſilio, veſtroque inſtanti hortatu, ipſe Auguſtus noſtræ petitionis effectum more parentum ſuorum libenti perficiat voluntate. Nam ſicut illud regnum, in quo nunc illa ſub cuſtodia manet, ejus eſt, ita & iſtud: & ſicut ibi cuſtoditur, ne aliquod ſolatium, vel conſilium dare, faceteque poſſit Boſoni: ita & nos eam in tali loco habitare faciemus, quo nihil adverſi moliri, nihilque valear machinari contrarium ad hujus regni, & imperii perturbationem. Et ſi contra ejus ac noſtram voluntatem aliquatenus eam agere, aut velle cognoverimus; illico ad imperialem remittemus præſentiam, nec noſtro erit amplius adjuta conſilio. Quod nimirum, ut nobis ſine omni dubitatione credatur, unum ex his legatis noſtris venerabilibus epiſcopis, quos pro ea imperatori direximus ſatiſfaciendo, repromittere juſſimus ita nos eſſe incunctanter facturos. Neque enim, ſicut cum coepiſcopis, & primatibus ejus promiſſum eſt, nullum temporale adjutorium & conſilium jam ſato ſe fore præbituram Boſoni: & quod, ſicut prædiximus, diligentiſſime cuſtodita, non poterit de his omnibus quidquam agere. Idcirco per dominum vos adjuramus, ut toto conamine in hoc opere nobiſcum pro amore Dei deſudare, eique manum porrigere procuretis, ut & nos in veſtris proficuis utilitatibus & neceſſitatibus eſſe prompti poſſimus: & cui manum porrigere vobiſcum omnimodis porrigamus, dignaſque veſtræ Deo dilectæ ſanctitati pro veſtro labore, atque devotione gratias habere valeamus.

CCLXXXIII. AD VVILLIBERTVM ARCHIEPISCOPVM AGRIPPINENSEM.

Commendat ejus vigilantiam, & preſbyterum quemdam excommunicatum, tunc ipſius teſtimonio longa pœnitentia purgatum, ejus precibus commotus abſolvit, & ſacerdotali miniſterio reſtituit. cauſam Gedeonis adulteri ei committit, ut ſententiam canonice ferat.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Vvilliberto archiepiſcopo Agrippinenſi.

Almitatis tuæ prudentiam ſacerdotali vigilantia, pro gregis dominici ſibi commiſſi ſalute, atque de fauce hoſtis maligni, qui ſemper incautos ad æternæ mortis profunda pertrahere avide certat, liberatione, juxta paſtorale magiſterium reverentiæ tuæ divinitus delegatum ſolicitam fore, literis veſtris inſpectis luculenter agnoſcentes laudamus, cum apoſtolicæ ſedis privilegium perſpicaci mentis intuitu conſervando hunc tuæ diœceſeos preſbyterum, nomine Tal,* Ingeltrudæ Boſonis quondam comitis uxori torum conjugalem, contra divinæ legis præcepta relinquenti. Et idcirco ab anteceſſore noſtro beatæ memoriæ papa Nicolao legitime excommunicatum improvide communicaſſe reperiens, ſacra jam olim communione privaſti. Quem ſcilicet, cum tuæ fidelis devotionis atteſtatione noſtro præſulatui dirigens, profeſſus es per annos undecim illatam ſibi excommunicationis ſententiam humiliter ſuſtinuiſſe: & quod ex pollutæ conſortio feminæ veneunm attraxerat, longa pœnitentiæ ſatisfactione purgaſſe, a vinculo ſuæ obligationis ut abſolveremus mandaſti. Nos vero miſericordiæ intuitu, precibus tuis inclinati, interni arbitrium judicis ſequentes, ab ipſius excommunicationis vinculo, ſi ita eſt, eum abſolvimus: & omne officium vel miniſterium ſacerdotale, juxta præcedentem conſuetudinem, jubemus ſolenniter, ac libere cum domini ſemper timore peragere. Præterea de Gedeone, cujus uxorem cum germano iſtius adulterium perpetraſſe fateris, ex parte dubii exiſtentes, utrum verum ſit quod de hoc dicitur necne, dilectioni tuæ committimus, ut omni ex parte, diligentique cura, rei hujus veritate comperta, quid ſuper hoc excellentiſſimus doctor beatus Auguſtinus in libris de adulterinis conjugiis ad Pollentium dixerit; quidque beatus Innocentius papa vigeſimo ſexto capitulo ſtatuerit, relegens, ſecundum horum ſanctionem ita diffinire procures; quatenus animabus eorum per pœnitentiæ remedia ſubveniri poſſit, & corpora per tuæ ſanctitatis providentiam ſecundum Deum in omnibus dirigantur.

* aliqua- ni, nat.

Epiſt. 2.

CCLXXXIV. AD BARNIMERVM COMITEM, SACERDOTES, &c.

Oſtendit ſibi gratiſſimam fuiſſe eorum in ſedem apoſtolicam obſervantiam. hortatur ad perſeverantiam. jubet legatos ad ſe mitti, quibus revertentibus legatum ſuum ſe miſſurum pollicetur, cui ipſi fidelitatem juxta eccleſiæ ritum promittant.

Excellentiſſimo viro Barnimero glorioſo comiti & dilecto filio noſtro atque omnibus religioſis ſacerdotibus, & honorabilibus judicibus, cunctoque populo pax, & gratia a domino Ieſu Chriſto.

Audita per Theodoſium venerabilem epiſcopum veſtrum fide & devotione, quam circa ſedem beati Petri apoſtoli, & noſtri pontificii vos habere cognoſcimus, immenſas Deo gratias referentes, magno gaudio ſumus repleti; qui vos nunc ad tantam gratiam perducere, & inter oves ſuas connumerare dignatus eſt,

eſt, ſecundum quod dominus ipſi principi apoſtolorum commiſit, dicens: *Si diligis me Simon Petre, paſce oves meas.* Vnde veſtram fidelitatem, & Chriſtianiſſimam devotionem, his noſtris apoſtolicis literis admonemus & exhortamur, ut ſicut divina inſpiratione agere cœpiſtis, uſque ad finem perficere, & obſervare non prætermittatis: quatenus qui ſub ala & regimine, atque defenſione beati Petri apoſtoli, & noſtra, toto conamine vos ſubdere, atque in ejus ſervitio perſeverare, quaſi dilecti filii procuraſtis, apertius hoc oſtendatis, atque impleatis, ut dominus in euangelio dicit: *Sic luceat lux veſtra coram hominibus, ut videant bona opera veſtra, & glorificent patrem veſtrum, qui in cælis eſt.* Et ut ita hoc per orbem terrarum veſtræ ſponſionis diffametur, ut auxiliante domino, & ſanctorum apoſtolorum ſuffragantibus meritis, ea quæ ſaluti & utilitati omnium veſtrum proficua ſunt, poſſimus ad honorem & exaltationem ſanctæ ſedis apoſtolicæ incunctanter perficere, ſicut nomine veſtro ſcripta nobis mandaſtis, ita in libro cæleſti ſcripta nobis permaneant. Quapropter mandamus, ut revertente ad vos dilecto epiſcopo veſtro, idoneos legatos veſtros præſentialiter ad nos dirigere non prætermittatis, qui pro parte omnium veſtrum nos & ſedem apoſtolicam conſulant de his quæ mandaſtis, ut nos cum illis miſſum noſtrum dirigamus ad vos, quibus ſecundum morem & conſuetudinem eccleſiæ noſtræ, univerſus populus veſter fidelitatem promittat. Interim monemus, ut conſtantes permaneatis, quoniam ſcriptum eſt: *Melius eſt votum non vovere, quam poſt votum promiſſa non implere.* Spiritus domini, qui orbem terræ replevit, repleat veſtrum cor omni pace & gaudio in Chriſto Ieſu domino noſtro.

Ioan. 21. *Matth. 5.* *Eccleſ. 5.*

CCLXXXV.

Laudat ejus ſtudium erga ſedem apoſtolicam, eumque monet, ut perſeveret. pollicetur eum a ſe in amicorum numero referri. præcipit ut Romam veniat.

SICVT nobis per literas tuas, & verbo tenus, per Deuſdedit religioſum preſbyterum tuum mandaſti, ut fidem & devotionem, quam circa ſedem apoſtolicam habere debes, te velle toto conamine conſervare indiminutam aſſeras, gratanter ſuſcepimus. Vnde te omnimodis admonemus, & his apoſtolicis literis exhortamur, ut nulla inimicorum calliditas, vel ſeductio amplius a noſtra fidelitate quoquomodo valeat te removere; ſed ſecundum ſponſionis tuæ tenorem in ea devotiſſime permanere procures. Quapropter ſcito quia ſine omni dubietate inter dilectos noſtros te retinere volentes, volumus etiam & præcipimus, ut & pro neceſſitate eccleſiæ tuæ, cauſa utilitatis, Romæ ad noſtram apoſtolicam præſentiam præſentialiter venire indubitanter procures: quia & ſtatum ſanctæ Ravennatis incolumem conſervate, tuumque profectum & honorem perficere, auxiliante domino, cupimus.

CCLXXXVI. AD IMPERATOREM.

Gratulatur de ejus obſervantia erga Romanam eccleſiam. lætatur ipſum Ravennam venire velle, ut de eccleſiæ & imperii ſtatu agat. rogat ut ante diem, quem præſtituerat, accedat.

Ad imperatorem.

RECEPTIS ſerenitatis veſtræ literis, atque perlectis, ac ſicut nobis per Ioannem Venticmenſem epiſcopum verbo tenus mandaſtis: quia cognovimus vos honorem ſanctæ Romanę eccleſiæ matris veſtræ, & ſalutem terræ ipſius toto conamine velle perficere, exultantes ſumus animo gaviſi. Porro ſicut mandaſtis ut die purificationis beatæ Mariæ ſemper virginis Ravennæ venientes ſimul conjuncti fuiſſemus pro ad conſiderandum, cum Dei auxilio, & peragendum profectum ſanctæ Dei eccleſiæ, & ſtatum imperii veſtri; nos autem & hoc libenti animo recipientes, volumus quarto die ante jam dictam feſtivitatem vos ibi adeſſe, quia & nos ita deſideratiſſime cupimus vobiſcum ſimul conjungi, & veſtram petitionem libenter adimplere, ſi; domino annuente, ſanitas corporis divinitus conceſſa fuerit. Et quoniam, ſicut audivimus, vos laborem atque certamen pro eccleſiarum Dei ſtatu, & imperii veſtri incolumitate, atque communi Chriſtianorum ſalute, pio affectu cupitis perficere; his apoſtolatus noſtri literis admonemus & exhortamur ut magis ac magis in hoc veſtra imperialis ſolicitudo proficiat: hoc gloriam veſtram obſecramus, & magnitudinem veſtram, ut cum in has partes venire cœperitis, Supponem glorioſum comitem, & communem fidelem vobiſcum venire jubeatis.

CCLXXXVII. AD MICHAELEM REGEM BVLGARORVM.

Miratur quod legatos non miſerit, quemadmodum jamdiu promiſerat. monet ut id quamprimum faciat.

Dilecto ac ſpiritali filio Michaeli glorioſo regi Bulgarorum; gratia vobis, & pax a Deo patre, & domino Ieſu Chriſto.

MIRAMVR quod tanto jam tempore tranſacto miſſos veſtros ad ſanctam Romanam eccleſiam matrem veſtram, & ad nos non tranſmiſiſtis. Modo vero (ſicut nobis retulit Theodoſius venerabilis epiſcopus) miſſos tuos cum eo dirigere promiſeras: ſed pro qua cauſa eos dirigere prætermiſeris, ignoramus. Vnde vos jam recognoſcere oportebat, etiam ad paſtorem & pontificem animarum veſtrarum reverti tota devotione debueratis: unde his noſtris apoſtolicis literis, vos quaſi cariſſimos filios admonemus & exhortamur, ut de præſenti veſtros idoneos miſſos nobis tranſmittere non dubitetis: quatenus ab uberibus matris veſtræ ſanctæ videlicet Romanæ eccleſiæ ſatiemini, omnique bono repleamini. Quia nos more paterno ulnis extenſis vos amplecti, & quaſi oves Chriſti nobis commiſſas alere & ſalvare parati exiſtimus, ſecundum quod dominus dicit beato Petro: *Paſce oves meas*: quidquid enim vobis dirigimus; credere omnino poteſtis quia pro ſalute veſtra ſemper agere ac perficere incunctanter cupimus. Optamus vos in Chriſto nunc & ſemper bene valere. *Ioan. 21.*

CCLXXXVIII. AD OTERAMVM VIENNENSEM EPISCOPVM.

Arguit quod faveat ſociis Boſonis: idque a ſe imperati aſſerat. præcipit ut Romam accedat, ut crimina quæ ipſi objiciuntur diluat.

Oteramo

a Ottramno qui ſæpe poſtea occurret.

Oteramo [a] *Vienneſi epiſcopo.*

INTER eximios nuncuſque Chriſti Dei noſtri ſacerdotes te habere, tenereque omnino voluimus: ſed quia eccleſiaſticę paci & utilitati contraria agere audimus, valde miramur, nihilo minus & turbati exiſtimus, eo quod, ſicut fidelium relatu comperimus; his, qui cum Boſone præſumptore, & regni perturbatore tyrannidem exercere non ceſſant, auſu temerario favere, eorumque malis operibus communiçare præſumas, & in ſuperbiam eorum ſequax exiſtens, falſa opinione ſanctam noſtram Romanam eccleſiam infamare non dubitas, quod ad talia peragendum ipſius auctoritatem habere te certifices; quod quam evidenter oſtendere non poteris *, pro qua ſcilicet Romana eccleſia te murum opponere omnibus iniqua agentibus debueras. Pro quibus nimirum tot malis, tantiſque præſumptionibus tibi ex auctoritate Dei, & ſanctorum apoſtolorum ac noſtra præcipimus, ut de præſenti Romam ad limina ſanctorum apoſtolorum, noſtramque præſentiam venire procures, ut de talibus te criminibus ſecundum auctoritatem ſanctorum patrum coram nobis & ſede apoſtolica ſatisfaciendo purgare valeas: quatenus te inter fratres & conſacerdotes retinere valeamus. Nam, quod non credimus, ſi aliter feceris, & venire diſtuleris, donec hanc noſtram juſſionem impleveris, ſcias te omni epiſcopali officio eſſe privandum.

CCLXXXIX. AD LEONEM, LANDULFUM ET LANDONEM.

Vt Auxentii filium ab Attinulfo captum, patri reſtituendum curent.

Leoni epiſcopo Teanenſi, item Landulfo epiſcopo, & Landoni Gaſtaldio patricius.

AUDITU certiori comperimus, quod filium Auxentii Capuani, noſtrum dumtaxat proprium hominem, Attinulfus caperet, & non bene tractans eum violenter teneret, quod admodum admiramur: & quod tale quid præſumpſerit agere, moleſte quippe accepimus. Vnde vobis noſtri apoſtolatus literis injungere dignum duximus, ut omnem operam detis, & ex noſtra parte ipſi Attinulfo tamdiu inſtatis, quouſque eumdem Auxentii filium, hominem ſcilicet noſtrum, patri ſuo ſalvum reſtituat, & cum ſuis hominibus reddat illæſum. Alioquin ſententiam noſtram evadere non poterit, qui noſtrum hominem tam ſimpliciter ambulantem affligere non contempſit. Vos tamen rogamus, tam ſtrenue agite, ut vobis gratias referamus, & majora vobis committere invitemur.

CCXC. AD LUDOVICUM ET CAROLOMANNUM REGES.

Gratias agit de ipſorum erga Romanam eccleſiam affectu, & mutuum ſtudium pollicetur.

Dilectiſſimis filiis Hludovico & Carolomanno glorioſiſſimis regibus.

AUDITA per venerabilem epiſcopum devotione veſtra, quam circa ſanctam Romanam eccleſiam habere, totoque conamine exercere cupitis, maximas Deo & vobis gratias agimus. Vnde a noſtra parte vos certos exiſtere volumus,

A quia ſicut dominus Carolus divæ memoriæ imperator avus veſter, ac poſtmodum genitor veſter Hludovicus rex, ſub protectione Romanæ eccleſiæ, noſtraque apoſtolica tuitione vos commendaverunt, ita noſtrum apoſtolicum affectum circa vos in omnibus oſtendere, voſque adjuvare ac protegere paterna dilectione atque amore ſemper parati exiſtimus. Præterea de his, quæ per jam dictum epiſcopum verbo tenus mandaſtis, ita vobis per eum dictis reſpondendo direximus. Nam ea quæ noſtro conſilio reperimus, & vobis innoteſcendo mandavimus, ad veſtrum honorem proficua eſſe omnino credite.

B

CCXCI. AD HUGONEM ET ALIOS COMITES.

Gratias agit de fide, quam Ludovico & Carolomanno regibus ſervabant.

Hugoni eximio abbati, ſeu Bernardo, Guitoni, & aliis regni glorioſis comitibus.

AUDIENTES bonam famam de vobis, quod protectores, defenſores, atque fideles Hludovico & Carolomanno excellentiſſimis regibus, qui nobis a progenitoribus ſuis commiſſi ſunt, in omnibus exiſtitis, gratias referimus maximas. Quapropter his apoſtolicis
C noſtris literis magnificentiam veſtram exhortamur, ut more fidelium parentum veſtrorum, magis ac magis circa eos veſtram ſinceriſſimam devotionem oſtendatis, quoniam & nos, Deo propitio, in eorum adjutorio vobiſcum pariter in omnibus prompti exiſtimus: ut dignam exinde vos, non ſolum a Deo & a nobis, verum etiam & ab illis retributionem percipere mereamini.

CCXCII. AD ARCHIEPISCOPUM VIENNENSEM.

D Arguit quod detruſo in carcerem Optando epiſcopo, alium in eccleſia Genevenſi conſtituerit. præcipit ut illum ſedi ſuæ reſtituat, atque ad ſynodum veniat ad diluenda ea quæ ipſi objiciebantur.

Oteramo Viennenſi archiepiſcopo.

RELATU veraci didicimus, ſanctimoniam veſtram in Genevenſi eccleſia epiſcopum conſecraſſe, cui nos, neceſſaria temporum qualitate perſpecta, jam primum clericis ejuſdem eccleſiæ ſuggerentibus, auctoritate apoſtolica præfeceramus epiſcopum nomine Optandum. Quo audito, audaciam & temeritatem veſtram nimium admirantes, ob id maxime turbati ſu-
E mus: eo quod non ſolum ſuper ordinationem noſtram obices manus habuiſtis, ſed etiam ad contemptum & injuriam ſedis apoſtolicæ præfatum epiſcopum turpiter capientes arcta cuſtodia retruſiſtis, & rebus, omnibuſque ſupellectilibus ejus direptis, hactenus retruſum affligitis, & contra omne miniſterium veſtrum, quod nulli Chriſtiano licet, ſacerdotem domini tetro carcere maceratis: non habentes præ oculis ſcilicet, quod ſacerdotes domini ſacra ſcriptura aliquando deos, aliquando angelos nominet, & qui eos tangit, tangat pupillam oculi domini. Quapropter auctoritate Dei omnipotentis, & principum apoſtolorum Petri & Pauli, ſimulque noſtra, vobis præcipimus, ut accepta hac noſtra epiſtola, Zach. 2.

aut

ſtut quoquomodo tenore illius audito, ſi intra octo dierum ſpatia jam dictum epiſcopum propriæ ſedi, proprioque honori & dignitati reddere, reſtituereque contempſeritis, a corpore & ſanguine domini noſtri Ieſu Chriſti, cum omnibus vobis in hoc facto faventibus, ſitis prorſus extorres, quouſque juxta hanc noſtram diſpoſitionem perficere ſategeritis. Et quia alia multa vobis a quibuſdam objiciuntur, quæ ſynodali diſceſſione ſunt corrigenda, decernimus ut omni excuſatione remota VIII. Kalendas Octobris futuræ primæ indictionis Romam ad ſynodum occurrere non omittatis: ut tunc & de vobis objectis rationem reddatis, & ſi adverſus eumdem epiſcopum a nobis conſecratum aliquam querimoniam habetis, canonico valeamus, quidquid illud fuerit, Deo juvante libramine diffinire. Hoc etiam ſcientes, quia ſi ad eamdem ſynodum præfato tempore venire diſtuleritis, canonicæ in vos cenſuram ſententiæ proferemus.

CCXCIII. AD CAROLUM IMPERATOREM.

Queritur multa bona eccleſiæ Romanæ a Vvidone quodam marchione erepta. rogat ut eccleſiam defendat, & ipſemet adjutor veniat.

Ad imperatorem Carolum.

Cum & ante ſuſceptum imperium, & poſt Auguſtale ſceptrum, per humilitatis veſtræ miniſterium vobis divinitus attributum, nos quidem multoties pro innumeris neceſſitatibus, & multiplicibus oppreſſionibus, quas ſancta mater veſtra Romana eccleſia quotidie patitur, ingenti mœrore afflicti reclamaſſemus: nullum uſque adhuc optatæ conſolationis valuimus promereri auxilium vel defenſionis ſolatium: quia de omnibus immobilibus rebus territorii ſancti Petri, quas nobis Ravennæ conſiſtentibus, in præſentia ſerenitatis veſtræ, uterque Vvido marchio pro reinveſtitione reddidit, nec unum recepimus locum; ſed ipſi & homines eorum contra jus & æquitatem omnia retinere præſumunt: nam nobis in Pentapoli, hoc eſt in urbe Fano conſiſtentibus, Adelardus reverendiſſimus epiſcopus, & delicioſus veſter, communiſque fidelis, ſecundum veſtræ delegationis juſſum advenit, & ibi præfati Vvidonis, & ſatellitum ejus, qui noſtra violenter tulerunt, ac retinuerunt, præſentiam præſtolati ſumus: quatenus vel inde omnis emendationis, & juſtitiæ cœpto initio, per ceteras urbes, de omnibus juxta clementiæ veſtræ decretum, recipiendo coram legato veſtro juſtitias, pariter proficiſceremur: ſed illo ſemper fugiente judicium, & veſtræ juſſionis piiſſimam ſanctionem callide declinando, non veniente, quia nobis ſine profectu aliquo per ipſas civitates, quæ illorum gravamine opprimuntur, proficiſci evidenter exitit manifeſtum; direximus cum eodem Adelardo venerabili epiſcopo miſſo veſtro, Valpertum reverendiſſimum epiſcopum, & fidelem conſiliarium noſtrum, qui vice noſtra recepiſſet conſolationem juſtitia nobis in veſtra præſentia reddita, & legitimam de aliis emendationem, qui videlicet profecti nullum juſtitiæ fructum recipientes, ad nos reverſi ſunt. Nos autem omnem excuſationis eorum defenſionem penitus auferre volentes, decrevimus eos iterum mittere, ut ſaltem poſt-

A modum reciperemus juſtitiam. Qui cum ad prædictum Vvidonem rurſum abiiſſent, nihil emendationis, nihilque redditionis ab eo, vel ſequacibus ejus, ſicut promiſſum fuerat, recipere potuerunt. Sed ut antea ſine aliquo ad nos effectu reverſus eſt, & veſter ad vos abſque juſtitiæ contemplatione omnimodo rediit: quamvis ingenti & fideli devotione ipſe confrater noſter Adelardus ad juſtitiam exigendam multimodis decertaſſet. Nunc igitur pro certo ſcientes, nullam nos de tantis malis poſſe habere juſtitiam & emendationem per quemlibet celſitudinis veſtræ legatum, niſi per veſtram imperialem præſentiam; rogamus obnixe, atque per omnipo-
B tentem dominum adjuramus, ut ad defendendam & liberandam de manibus malefactorum, qui eam atrociter devorant, eccleſiam beati Petri apoſtolorum principis vobis commiſſam, quæ vos divino nutu adjutores ac defenſores in omnibus elegit habere, ipſi, Deo auxiliante, venire libenter dignemini: quatenus Dei, & veſtro ſolatio freta, quæ ſua ſunt valeat ſecuriter retinere cum priſtinæ dignitatis decore, ad laudem, & perpetuam animæ veſtræ mercedem.

CCXCIV. AD ATHANASIUM EPISC. NEAPOLITANUM.

C Ab excommunicatione eum abſolvit, & miniſterio ſacerdotali reſtituit, dummodo pactum cum Sarracenis initum, ſicut promiſerat, rumpat, & ex eis aliquos, ceteris jugulatis, captos mittat, nec deinceps cum eis fœdus feriat.

Athanaſio epiſcopo Neapolitano.

Boni paſtoris eximio informati exemplo, qui venit quærere & ſalvare quod perierat, tanto tempore te per devia errantem, abjecto Chriſti levi jugo, cum infidelibus jugum obſcœna cupiditate ducere non dubitantem, quamvis ſero ad te percutientem reverti velle mandaſti, alacriter recipimus, & inter ceteros conſa-
D cerdotes noſtros præcipue honorabilem cupimus retinere; prout ipſe nos jam olim feciſſe procul dubio reminiſceris. Sed quia tua exigente ſcelera tanti audacia, ſancti Spiritus judicio te a conſortio noſtro divini myſterii jure ſubmovimus; nunc ſecundum preces tuas, & relationem Petri venerabilis diaconi tui, ſi modo pactum quod hactenus cum impiis Agarenis habuiſti, manifeſta devotione fregeris, & ab eorum nequiſſima ſocietate toto conamine te ſeparaveris; atque ſi præſentibus his noſtris, Marino videlicet reverendiſſimo epiſcopo & ſanctæ ſedis noſtræ arcario, & Siconi egregio viro, majores Sarracenorum quantos melius potes, quos no-
E minatim quærimus, cum aliis omnibus ceperis, & jugulatis aliis, eos nobis direxeris, a vinculo excommunicationis abſolvimus, & juxta præcedentem conſuetudinem epiſcopale officium reddimus. Eo ſcilicet modo, vel tenore, ut captis & traditis antea, ut dictum eſt, Sarracenis, deinceps nullum cum eis ulterius fœdus quoquomodo inire præſumas. Nam ſi cum illis iterum pactum aliquod facere tentaveris, in eadem te excommunicatione manere ſancimus, & auctoritate Dei omnipotentis, & beati Petri apoſtolorum principis & noſtra, omni epiſcopali honore te privandum, & perpetuo anathemate damnandum eſſe decernimus.

CCXCV. AD OTERAMUM VIENNENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Agit de Optando epiſcopo, ejus literis reſpondens: & de literis, quas ſcribit epiſcopo Mauriennenſi, ut Romam veniat.

Oteramo Viennenſi archiepiſcopo.

SUSCEPTIS veſtræ fraternitatis apicibus, quod eſſent alicujus, ut ita dixerim, rectitudinis zelo compoſiti, ſatis ubertim cognovimus: quia poſt plurima in eccleſia Genevenſi fatemini vos conſecraſſe epiſcopum, & ut quidam Optandus nomine clericus advenerit, qui in eccleſia Genevenſi nec baptizatus, clericatus, ordinatus, acclamatus, eruditus unquam extiterat, eccleſiam illam invaſerit. Multipliciter admiramur, cur illa neſcire vos dicitis, quæ totus ut remur occidens non ignorat. Præcedenti ſiquidem tempore nobis fuerat nuntiatum, ut vos in eadem eccleſia epiſcopum conſecrare contempſeritis: ideo nos, neceſſaria temporum qualitate perſpecta, clericis ejuſdem eccleſiæ ſuggerentibus, auctoritate apoſtolica illic epiſcopum Optandum nomine conſecravimus. Qua ex re non bene vos feciſſe probamus, qui ſuper ordinationem noſtram obices manus habuiſtis, & alterum epiſcopum ibidem ordinaſtis. De hoc autem quod dicitis, quod ipſe Optandus in Genevenſi eccleſia nec baptizatus, clericatus, ordinatus, acclamatus, eruditus unquam extiterit, interim ſilentio eſt tegendum, eo quod, cum caritate veſtra loquamur, nihil horum habens veſtra ſanctitas in Viennenſi eccleſia eſt conſecrata. Verumtamen his interim neceſſario prætermiſſis, ſanctimoniam veſtram jam dudum literis noſtris monuimus, ut quia quædam vobis a quibuſdam objiciuntur, quæ ſynodali diſcuſſione ſunt corrigenda, omni excuſatione remota, VIII. Kalendas Octobris futuræ indictionis primæ, Romam ad ſynodum occurrere ſtuderetis. Nihilo minus autem iterato decernimus, ut eodem tempore apoſtolicæ noſtræ vos præſentetis præſentiæ: ut tunc & de vobis objectis rationem reddatis, & ſi adverſus eumdem epiſcopum a nobis conſecratum aliquam querelam habetis, nos canonico valeamus, quidquid illud fuerit, Deo juvante, libramine diffinire. Ceterum Adalberto Mauriennenſis eccleſiæ epiſcopo auctoritatis noſtræ literas, quas ei a vobis dari mandamus, ecce tranſmiſimus, ut cum Bernario Gratianopolitanæ ſedis epiſcopo eodem VIII. Kalendas Octobris Romam occurrat: quatenus de his, quæ ei irreverenter tam temerario auſu ſui ordinis immemor intulit, coram nobis pleniſſimam ſatisfactionem exhibeat.

CCXCVI. AD ADALBERTUM EPISC. MAURIENNÆ.

Iubet ut Romam veniat cum epiſcopo Gratianopolitano, quem ignominioſe tractarat.

Adalberto Mauriennenſi epiſcopo.

TRISTIS nos nuntius perculit, quando audivimus, quod tu ordinis tui immemor Bernarium Gratianopolitanæ ſedis epiſcopum, hora matutinali in eccleſia ſua publice agentem officium, cum multitudine populi, & armata manu, abſque reverentia eccleſiam ingrediens, nulla ab eo tibi culpa illata, irreverenter tecum A abſtuleris, & ignominioſe tractaveris. quod tantum nobis diſplicuit, quantum te temere egiſſe modis omnibus comprobamus. Ideoque noſtri apoſtolatus literis tibi mandamus, ut omni excuſatione remota VIII. Kalendas Octobris futuræ primæ indictionis, cum eodem Bernario venerabili epiſcopo Romam ad ſynodum noſtram occurras: ut quidquid inter vos litigii eſt exortum, nos æquitatis regula potiti, Deo juvante, diſcutere & diffinire aliquomodo ſtudeamus.

CCXCVII. AD MICHAELEM REGEM BULGARORUM.

B Hortatur ut ad fidem & obedientiam Romanæ eccleſiæ redeat, & legatos mittat.

Michaeli regi Bulgarorum.

CUM non tam initia ſint in bonis laudanda, quam finis, Deo omnipotenti factori omnium viſibilium, & inviſibilium, gratias agimus, qui veſtrum bene velle hactenus in ſoliditate veræ fidei ſolidavit, & ſui amatorem efficiens, tamquam re vera ex tenebris olim lumen ſplendeſcere fecit, & ad ſalutem multorum benigniſſimum cor veſtrum gratia ſuæ potentiæ illuſtravit: ſed & hinc devotioni veſtræ dignum duxi- C mus congruas grates referre, quod partim finis oſtendit, quam fidelitatem erga ſanctam Romanam eccleſiam omnium terrarum matrem & caput obſervare curetis. Cum hanc & initio veſtræ converſionis quæſieritis, & ad præſens auxiliatricem habere perpetuam ſcilicet veſtram ſalvationem monſtrare non omiſeritis, ſanctos videlicet apoſtolos viſitando, & eorum, ut diximus, ſuffragia poſtulando. Igitur abſurdum valde eſt, ac inconveniens, quod pia veſtra voluntas aliter ſe poſt habere voluit, quam, ſicut omnibus notum eſt, primum. Vos enim divinitus inſpirati matri omnis religionis, ſanctam quippe Romanam eccleſiam ductricem, & viam per quam ad D æternitatis paſcua duceremini, merito expetiſtis: & illa, quia omnibus fidelibus viſcera materna præbet, ac præbuit, vos expanſis ad Deum ulnis, Chriſto gratias agens, recepit; conſequens fuit ut a recti greſſu itineris, in partem non flecteremini, nec manum mittentes in aratrum, retro aſpicere cujuſcumque forte ſuaſionibus niteremini. Numquid non fili cariſſime ſanctum euangelium ſurda aure auditis, quo legitur: *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit?* aut ſi audiſtis, & obauditis: *Redite ad mentem veſtram, redite ad cor?* Et veſtræ ſponſionis reminiſcimini. Quia plus amor & timor Dei vos fecit eſſe credulum apoſtolici privilegii, quam, E ut ita dixerim, exempla multorum. Si enim quod quicumque Deo vovit, hoc debet & reddere, valde oportet, ut vos quod ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſponte voviſtis, fine tenus reddere ſtudeatis: non ignorantes quod B. Petrus apoſtolus regni cæleſtis claves a domino Ieſu Chriſto acceperit, & quibuſque fidelibus aperiendi, aliis autem claudendi promeruerit poteſtatem. Hac igitur (ſicut & noſtri prædeceſſores) nos poteſtate, licet indigni utentes, cogimur, ſi non emendaveritis quod geſſiſtis, & ad præſens vos in hoc ſæculo digne corripere, & ut in futuro, quantum in nobis eſt, maledictionibus repleamini, non prœterire. Hujus rei gratia, fili cariſſime, feſtinate corrigere quod inique geſſiſtis: & omni occaſione, omnique

Matth. 10.
Iſai. 46.

omnique mora poſtpoſita nobis per veſtrum legarum quidquid ſuper hoc emendare vultis, mandate: quia nos, Deo juvante, omnem voluntatem veſtræ correctionis implebimus, & vos anima & corpore ſalvos exiſtere cupientes cauſam ſecundum Deum ordinare ſtudebimus.

CCXCVIII. AC RICCARDEM AVGVSTAM.

Queritur uullam ſibi contra Sarracenorum excurſiones opem ferri. rogat ut ab imperatore celeriter poſtulet auxilium. legatum ſuum commendat. petit det operam, ut Angelberga ab exilio revocetur, & Romam mittatur.

Riccardi Auguſta, ſeu Liutvvardo Vercellenſi epiſcopo, a paribus.

TANTA cordis anguſtia, tantuſque dolor & gemitus hinc & inde cum irriguis lacrymarum rivulis noſtram ætatem quatiunt, & conquaſſant, tantuſque etiam luctus pro deſolatione terræ iſtius, quam jam funditus a Chriſtiani nominis inimicis, & Deo odibilibus Sarracenis depr**ę**datam cernimus, nos afficit, & intima noſtra diſſolvit; ut & ſomnus ab oculis, & a guſtu cibus effugiat. Etiam cum Ieremia decantare compellat:
Ierem. 9. *Quis dabit capiti meo aquam? aut oculis meis fontem lacrymarum?* & reliqua. Siquidem expectavimus lucem, & ecce tenebras; quæſivimus adjutorium, & muros urbis egredi non audemus. Nam ante veſtrum Romam adventum qualiſcumque nobis erat tranquillitas: modo vero intolerabilis, & importabilis perſecutionis extat tempeſtas: quia neque ſpiritalis filius noſter Auguſtus, neque alicujus alterius gentis homo nobis conſert auxilium; & niſi divinitas ſumma ſubveniat, aut in deſperationem aliquam lapſi, (quia non ſolum duplum, ſicut dominus dicit, ſed etiam triplum, & quadruplum exercitum contra vos venire conſpicimus) ea quæ pacis ſunt, poſtulabimus. Aut certe non ſolum jugo illorum coacti ſubdemur, ſed etiam ab eis capiti impie jugulabimur. Quia, ſicut ſcitis, ſæpiſſime reclamavimus, & neque ipſe Auguſtus, ut prætulimus, qualemcumque defenſionem nobis exhibuit, neque homines civitatum noſtrarum, qui contra Deum, & contra omne privilegium noſtrum ab alienigenis, ac ſi noſtri non fuerint, detinentur, ad ſervitium ſanctæ Romanæ eccleſiæ faciendum, ſicut ſolitum erat, ab eorumdem alienigenarum jugo ſubtraxit. His ergo, cariſſima filia, clamoribus, ac ululatibus noſtris auditis; quia ſapientibus loquimur, continuo propter Deum, & propter ſanctos ejus apoſtolos, jam dicto ſpiritali filio noſtro Auguſto flexo poplite ſuggere, ut omnibus omnino neceſſitatibus, aut omiſſis, aut certe ſuſpenſis, ſanctæ matris ſuæ calamitati ſubveniat, & conculcationem imo perditionem illius advertens, antequam pereamus, citiſſimum conferat adjutorium, aut congruum ſine mora donet conſilium: quia vita noſtra nobis non prodeſt, & in extremo poſiti, etiam ſi non optaremus, jam mors ſe palam præbet videndam. Præſenti quoque Petro venerabili epiſcopo valde nobis credulo, & dilectiſſimo familiari noſtro, ſummam benevolentiam quæſumus exhibe, & ei utpote a tanta ſede directo, familiaritatis locum apud domnum Auguſtum congruentiſſimum tribue, atque ut nobiſmetipſis illi credulitatem penitus adhibens, ea, quæ verbis retulerit, ſtudio tuo operibus impleantur. Sed & hoc deprecamur,
A ut pro eo, quod apud Ticinum eodem epiſcopo ea, quæ nos illi commiſeramus, ipſi Auguſto neceſſaria exponente, animus illius contra hunc eſt turbatus, tua inſtantia quidquid illud fuerit omnino aboleatur. Et ad hunc eumdem epiſcopum pie tractandum imperialis animus placabilis in cunctis reddatur: quoniam non hæc contumaciter, aut contra Auguſtalem dignitatem protulerat; ſed zelo Dei ductus ad nos inefficax redire nolebat. Poſtremo Chriſti cultrix, & Deo amabilis filia, moleſte accipimus, cur multoties deprecantes ſpiritali filiæ noſtræ Angelbergæ, nullam per vos potuimus conferre medelam; ut diſſoluto exilio ad ſanctum Petrum apoſtolum eam
B reducere faceremus. Vnde etiam nunc ſummopere deprecamur, ut pro amore Dei, & noſtro, ſancta ſedes apoſtolica de hoc honoretur. Et ſicut jam dictus Auguſtus vobiſcum pariter repromiſit, a captivitate, qua fruſtra renetur, ſalva & incolumis reducatur. Quia poſtquam nobis, quibus fuerat commendata, & defenſioni ſancti Petri apoſtoli protectoris ſui commiſſa, reddita fuerit, nullam de ea ſiniſtram quis habere poterit, crede nobis, ſuſpicionem.

CCXCIX. AD ANSELMVM ARCHIEPISCOPVM MEDIOLANENSEM.

C Mediolanenſis eccleſiæ privilegia confirmat. hortatur ut in Romanam eccleſiam ſit fidelis. narrat Sarracenorum & iniquorum Chriſtianorum injurias. rogat ut pro eccleſia ad dominum preces effundat.

Anſelmo archiepiſcopo ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ.

PRIVILAGII ſane auctoritati eccleſiæ veſtræ, eo quo fraternitas tua popoſcit modo, perneceſſario apoſtolica fulti moderationè, libenti annuimus animi caritate, ſimulque optantes ut ſemper ea, quæ ad animæ tuæ ſalvationem, tuique gregis cuſtodiam ſunt congrua, atque proficua, Spiritus ſancti infuſione poſtulare, qu**ę**rere,
D atque operari . . . . . . ne deſinas. Vt ante tribunal æterni judicis dignam (gratia ſuæ miſericordiæ cooperante) ratiocinationem poſiturus, meritum perennis vitæ cum ſanctis accipias. Inter hæc dilectionem tuæ fraternitatis hortamur, ſanctæ matris veſtræ Romanæ eccleſiæ, quæ pro vobis omnibus, veſtraque ſalute utpote caput pro ſuis membris laborare non ceſſat, toto annixu mentis, omnique devotione fideles exiſtere omnimodis ſatagatis: quoniam in ejus exaltatione, atque incolumitate, ſicut ab initio, erit omnium veſtrum apud Deum & præſens ſæculum certa ſalvatio. Nos enim in hac terra tam Paganorum, quam malignantium Chriſtianorum tantas perſecutio-
E nes patimur, ut has verbis explicare non valeamus. Inter innumeras rapinas, deprædationes, & mala quam plurima, ad augmentum doloris noſtri quidam ſceleratus Longobardus nomine, homo Vvidonis marchionis, octoginta tres homines cepit: manibus ſingulis detruncatis apud Narnienſem civitatem, plures ex tali ſunt inciſione ſine mora perempti. Vnde communi ad dominum prece ſupplicamus, ut ille eccleſiam ſuam ſanctam de præſentibus malis eripiat, pro qua unigenito filio ſuo non pepercit. Noſque paſtorali ſolicitudine baculum in manibus tenentes, lupis rapacibus, domino protegente, reſiſtere non omittemus. Data menſe Auguſto, indictione * xii.

* f. xv.

CCC. AD ROMANVM ARCHIEPISCOPVM RAVENNATEM.

Præcipit ut Ioannem diaconum benigne excipiat, & res ei ablatas reſtituat.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Romano archiepiſcopo Ravennati.

QVIA non ſolum tempore ordinationis tuæ, te ſcriptis & verbis ſecundum morem, & canonicam ſanctionem, ſed poſtmodum ſæpiſſime admonere curavimus; quatenus cum filiis, & membris ſanctæ tuæ eccleſiæ tranquilla ſemper mente, & alacri affectione, ceu idoneus paſtor exiſteres: valde miramur dilectionem tuam, monita noſtra contemnendo, eis præjudicium, ſicut audivimus, & importabiles gravitates inferre minime recuſaſſe. Vnde iterum præſenti apoſtolatus noſtri ſtatuto jubemus fraternitati tuæ, ut huic Ioanni venerabili diacono commendato noſtro, qui ad noſtram apoſtolicam ſedem confugiens præjudicium a te ſibi illatum ferre non valens, noſtro ſe petiit apoſtolico præſidio adjuvari, & ideo nos ſolita miſericordia moti apoſtolica tibi benignitate mandamus, ut eum in gremio ſanctæ tuæ eccleſiæ benigne recipias, & monaſteria, ſeu res quas illi tui occupaverunt miniſtri, libenti animo pro amore noſtro præſentialiter reddas. Et quæ de ipſis rebus a tuis ablata ſunt, modis omnibus reſtituas. Ita ſane, ut ei deinceps ad noſtras apoſtolicas aures non ſit neceſſarium reclamare. Simili etiam modo tibi mandamus, ut Ioanni venerabili diacono, & chartulario eccleſiæ tuæ monaſterium ſancti Martini, quod a te dudum promeruit obtinere, de præſenti reddere ſtudeas: nos enim hoc patienter ad te peragendum apoſtolica benignitate direximus. Verum, quod non credimus, ſi aliter fraternitas tua peregent, hi noſtri legati noſtra apoſtolica fulti auctoritate, hoc proculdubio explere ſtudebunt: quoniam juſtum fore decernimus, eos poſt longa obſequia, & diuturna ſervitia, quæ in ſancta Ravennate eccleſia peregerunt, non ſolum digna remuneratione non privari, ſed potius acquiſitis beneficiis alacriter gratulari: & in hoc ita peragat fraternitas tua, ut quæ a nobis pro eccleſiæ tuæ utilitate petieris, aſſequi omnimodis valeas. Data quinto Kalendas Septembris, indictione decima quinta.

CCCI. AD CLERVM RAVENNATEM.

Vt Maimbertum quemdam, quem alias ab eccleſia Ravennate expelli juſſerat, comprehenſum, legato ſuo & Ioanni duci tradant, & ad ſe mittendum curent.

Omnibus venerabilibus ſacerdotibus, ſeu ſubdiaconibus, & univerſo clero ſanctæ Ravennatis eccleſiæ.

AVDITA ſæpe afflictione atque miſeria veſtra, quam per Maimbertum Bononienſem clericum inceſſanter patimini, jam pridem noſtram apoſtolicam miſimus vobis auctoritatem per Ioannem diaconum & chartularium præcipientes, ut omnes uno animo conſtantique devotione prædictum Maimbertum manifeſtiſſimum zizaniorum ſeminatorem ab archiepiſcopo, & a veſtra ſancta eccleſia, tamquam ovem morbidam expelleretis; ſed miramur quare hactenus a vobis hoc prætermiſſum ſit; unde nunc veſtra iterum petitione moti, & divino amore ſuccenſi, per hanc noſtram apoſtolicam auctoritatem vobis omnibus præcipimus, ut relecta priori epiſtola unanimiter juncti, & cum præſenti miſſo noſtro fideliter conglobati, eumdem Maimbertum adverſatorem veſtrum, ſi ſponte venire ad nos contempſerit, vel in partem aliquam ire voluerit, audacter comprehendere ſtudeatis: & huic miſſo noſtro ſeu & Ioanni duci fideli noſtro ad exigendum ab eo, ſecundum noſtram juſſionem, nobis ad deducendum contradite, ſicut gratiam Dei omnipotentis, ſanctorumque apoſtolorum & noſtram vultis habere. Nam ſi quis veſtrum in hoc ſe quoquomodo ſubtrahens pro cujuſlibet rei gratia hanc noſtram juſſionem pro ſtatu & pace ſanctæ Ravennatis eccleſiæ directam gratanter ad effectum perducere contempſerit, & ex Dei omnipotentis ſanctorumque apoſtolorum Petri & Pauli, & ex noſtra apoſtolica auctoritate a vino & cocto, etiam & a proprio miniſterio ſuſpenſus maneat uſque ad noſtram præſentiam. Data v. Kalendas Septembris, indictione xv.

CCCII. AD IOANNEM, MARTINVM, &c.

* Ejuſdem argumenti.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei Martino, Ioanni, ſeu Demetrio, atque Romano glorioſis ducibus, necnon & aliis fidelibus noſtris.

OMNIVM veſtrum noſcat fidelitas, quia ſæpiſſime Romanum archiepiſcopum tam per venerabiles epiſcopos, quamque etiam noſtris apoſtolicis litteris admonuimus, ut Maimbertum Bononienſem clericum a ſua ſuperſtitioſiſſima familiaritate ſeparaſſet, & ad propriam eccleſiam, ut canonicum eſt, remiſiſſet, & ipſe Maimbertus multoties, ut recederet, a nobis eſt proteſtatus: ſed minime acquieſcere noſtræ voluerunt apoſtolicæ juſſioni. Idcirco præcipientes præcipimus, & jubentes expreſſe jubemus, ut unanimes juncti ſimul cum iſto fideli miſſo noſtro, omni occaſione poſtpoſita, & dilatione remota, prædictum Maimbertum comprehendatis, & vi coactum ab archiepiſcopo ſeparetis, & huic noſtro miſſo ſimul & Ioanni duci ad exigendum ſecundum noſtram apoſtolicam auctoritatem validiſſime contradatis. Quod ſi in hoc negligentes vos, quorum nomina ſupraſcripta ſunt, fueritis, & ipſe quoquomodo effugerit a vobis; ſcitote, per unumquemque veſtrum centum aureos dabitis noſtræ parti. Inſuper ex Dei omnipotentis ſanctorumque apoſtolorum Petri & Pauli, & noſtra apoſtolica auctoritate a vino & cocto ſuſpenſi manete uſque ad noſtram præſentiam: ceteri vero, ſi hoc, quod jubemus, aſſequi noluerint, aut ſubtrahendo quoquomodo ſe huc illuc diverterint, & uſque ad effectum rei non perſeveraverint, ſuperiori excommunicationi ſubjaceant. Data v. Kalendas Septembris, indictione xv.

CCCIII. AD IOANNEM DVCEM.

Vt Maimbertum captum ad ſe ducat, & mulieres, quæ apud ipſum ſunt, detineat, & Romano archiepiſcopo epiſtolam deferendam curet.

Ioanni

Ioanni duci delicioſo fideli ſeu & miſſo noſtro.

GRATVLATOS nos non modice credas, eo quod fidelitas tua erga ſanctam Romanam eccleſiam noſtrumque apoſtolatum conſtanter teperimus * vigilare: & ideo per hus noſtros apoſtolicos apices tuæ fidelitati jubemus, ut de Maimberto modis omnibus ſicut miſiſti, pariter cum iſto miſſo noſtro explere decerres, ut nullo modo effugere poſſit, ſed ſeparatum ab archiepiſcopo vi coactum, puſtquam ab eo omnia ſua conſtanter exegeritis, ad noſtram præſentiam diſtrictum deducere ſtudetote: etiam & illas molieres, quas nunc in ſua manſione collectas detinet, in noſtro tectotio tetinere jubemus uſque ad noſtram notitiam. Epiſtolaro vero, quam Romano archiepiſcopo mittimus, ut res, aut monaſteria, quæ ab iſto Ioanne diacono fidele commendato noſtru quoquomodo occupavit, reſtituere & inveſtire eum in omnibus ſtudeat, & quæ de rebus ejus ſui famuli abſtulerunt, reddere huic per omnia faciat, ipſi archiepiſcopo deportate, & coram ſacerdotibus, & judicibus ipſam legere facite; ſimiliter autem &. monaſterium ſancti Martini ſecundum noſtram juſſionem, Ioanni diacono, & chartulario pru noſtro reddat amore. Nam & manſionem, quam Maimbertus ab ipſo diacono ſuam per fraudulentiam abſtulit, ſimili modo eum cum Petro nepote ſuo inveſtire ſtudete. Data *ut ſupra*, indictione xv.

* reperitur

CCCIV. AD RAVENNATES.

Dolet eorum antiſtitis morte. monet, ut electum ab eis archiepiſcopum congruo proſequantur honore: eccleſiam Ravennatem, & Deuſdedit & Ioannis ducum bona defendant.

Sacerdotibus & ſenatui populoque Ravennati fidelibus noſtris.

RAVENNATIS antiſtitis, veſtri videlicet patris obitum audientes, valde dolemus; pro quo ut otetis bortamur: ſolitam vero, tantamque fidelitatem veſtram erga nos unitate vigere cernentes, imo gaudemus, & ut omnipotens interceſſione apoſtolorum principum vos patre deſiderato recuperet, veſtro pro velle delectabimus. Ceterum munentes bortamur, & expreſſe jubemus, ut jam quem unanimiter, quomodo ſcripſiſtis, elegiſtis, unanimiter eum electum teneatis, diligatis, & veſtro de mure honoretis: & uſquequo, Deo annuente, præſentia pontificii noſtri deſiderio veſtro illuxerit, Ravennatem eccleſiam ab omnibus hoſtibus defendite, deprædationibus pro poſſe levare, ne ipſa eccleſia aliquam deprædationem ſuſtineat: quoniam nos hoc inultum nunquam dimittemus, & prędatores prædatorumque receptores legali vigore modis omnibus feriemus. Potro præcipimus, ut res mobiles, & immobiles, ſeſeque moventes, Deuſdedit, & Ioannis glorioſorum ducum noſtrorum conſiliariorum ſalvare, & in illas, quas hactenus invaſas habuerunt, nullam invaſionem facientes, illorum hominibus defendite: jam quia noſtro utuntur ſervitio, noſtra modis omnibus debent perfrui defenſione, ſervatori hujus juſſus, gratia corruptoris pen juſſu erit nihilo minus compoſitori.

Locus corruptus.

CCCV. AD HVGONEM ABBATEM.

Hortatur ſuadeat Ludovico regi ut ad ſe veniat, monet etiam, ut * ſe a quorumdam communione ſeparet.

Hugoni ſtrenuo, nobili, regali proſapia edito, atque excellentiſſimo abbati.

QVANTO vos, cariſſime fili, amore diligimus celeberrima veſtri boni operis circumquaque accenſi, explicare verbis nullatenus poſſumus. Quapropter, ut noſtro deſiderio præſentiæ veſtræ capiamus effectum, mature volumus hortemini Ludovicum regem filium noſtrum, voſque cum eo ad nos concite properare: quatenus, Chriſto cooperante, exaltationem totius Chriſtianitatis communiter operemur. Sic agat veſtra dilectio, ut triſtitiam, quam animo de veſtra abſentia nuper Papæ intuliſtis, lenire moderatiſſime valeatis. Inter hæc ab omni te conſortio Formoſi anathematizati optamus, fili cariſſime, ſeparare, Ioannis archiepiſcopi * Rodomenſis ", Adelardi Turonenſis, Frotarii Bituricenſis. Data *ut ſupra.*

* *al.* Rodonenſis,
" *id eſt*, Rotomagēſis, *nec qi te nil mutandum.*

CCCVI. AD CAROLVM REGEM.

Embolum ut Carolomannum regem in eccleſiæ Romanæ dilectione confirmet.

IAM quod te, cariſſime fili, tantæ devotionis, tantæque fidelitatis erga veſtræ matris Romanæ eccleſiæ pontificium eſſe videmus, tanquam utero natum monentes rogamus, flagitantes hortamur, ut pro amore apoſtolorum principum, quaſi veſtro proprio conſulto, nec repræſentaliter, Carolomanno glorioſo regi mittatis, conſilium dantes, ut antiquos honorans amicos, fruens caritate, ad parentum conſilium redeat, & de epiſtolis, quas illi ex maritimo itinere remiſimus, reſpondeat, & Romanam eccleſiam, quæ vobis utriſque omnibus decus regale & imperiale intulit, venerando diligat, mittens præſentialiter ipſis anathematizatis Lamberto & Adelberto. Data *ut ſupra.*

CCCVII. AD SVPPONEM COMITEM.

Mandat ut ad montem * Ciniſem obviam ſibi veniens, imperatricem Angelbergam, & præſules Mediolanenſem & Parmenſem idem facere moneat, ut ſimul quæ ad utilitatem eccleſiæ pertinent tractare valeant.

* Ciniſium.

Dilectiſſimo filio Supponi glorioſo comiti.

QVIA nos, in quibus, Deo diſpenſante, fines ſæculorum devenerunt, pro ſanctarum Dei eccleſiarum ſtatu variis motibus ducimur, diverſiſque fluctuum procellis impellimur, ſed tamen non deſtituimur propter eum, qui nos conſortat Chriſtum Ieſum, ſervata prædeceſſorum noſtrorum fide proli Francorum, ad Gallias properantes idcirco venimus, ut pacis, atque unitatis vinculo regum corda connecteremus. Sed completum videmus, quod in evangelio legimus: *Quoniam abundavit iniquitas, refrigeſcit caritas multorum.* Quapropter veſtræ dilectioni fidentiſſimæ, & probatæ fidei mandamus, ut nobis cum officio decentiæ veſtræ, ad montem Ciniſem obviu quantocius veniatis, ut pariter convenientes, quæ ad utilitatem con-

Matth. 24.

O iij gruunt,

grunt, domino permittente, tractare valeamus. A Simulque hoc precamini dilectam filiam noſtram Angelbergam imperatricem, atque Anſpertum archiepiſcopum Mediolanenſem, Vvibbodumque Parmenſem epiſcopum; alioſque fideles atque amicos. Data *ut ſupra*.

CCCVIII. AD IOANNEM EPISCOPUM FICOCLENSEM.

Viſitationem Faventinæ eccleſiæ paſtore deſtitutæ, ejuſque curam ei committit, donec novus paſtor eidem præficiatur.

Ioanni epiſcopo Ficoclenſi.

OBITUM Romani Faventinæ civitatis antiſtitis directa dudum relatio patefecit: quapropter viſitationis deſtitutæ eccleſiæ fraternitati tuæ operam ſolenniter delegamus. Quam ita te convenit exhibere, ut nihil de * provectionibus clericorum, reditu, ornatu, miniſteriiſque, vel quidquid illud eſt in patrimonio eodem, a quoquam præſumatur eccleſiæ; & ideo * eccleſia tua ad prædictam eccleſiam ire procuret, ut quidquid utilitati illius congruit, interim ſolerti cura prævideat, quouſque, qualiter ſe habeat electio, vel ordinatio ſuccedentis epiſcopi coram nobis ſynodali diſcutiatur examine, & apoſtolica terminetur, Deo juvante, cenſura. Data XIII. Kalendas Auguſtas, indictione XIV.

* *forte* proventibus

* fraternitas

CCCIX. AD ALDEFONSUM ª REGEM.

Ovetenſis eccleſia Gallæciæ metropolitana efficitur.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Aldefonſo regi Chriſtianiſſimo, ſeu cunctis venerabilibus epiſcopis, abbatibus, vel orthodoxis Chriſtianis.

QUIA igitur in cura nos totius Chriſtianitatis B. Petri apoſtolorum principis ſempiterna providentia efficit ſucceſſores, ea domini noſtri Ieſu Chriſti conſtringimur adhortatione, qua beatum Petrum apoſtolum monuit, dicens quadam * voce ': *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & tibi dabo claves regni cælorum*, & reliqua. Hinc rurſus imminente domini noſtri articulo glorioſæ paſſionis, inquit: *Ego pro te rogavi, ut non deficiat fides tua, & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Ideoque quia veſtræ notitiæ fama per hos fratres limina apoſtolorum luſtrantes, per Severum ' & Deſiderium preſbyteros nobis miro odore bonitatis eſt revelata, paterna vos adhortatione commoneo, in cœptis bonis operibus, gratia duce, perſeverare, quatenus copioſa vos beati Petri protectoris veſtri & noſtra protegat benedictio. Et quotieſcumque, filii cariſſimi, ad nos venire quilibet veſtrum, aut tranſmittere voluerit, tota cordis exultatione & animi gaudio de ultimis Gallæciæ finibus, cui vos præter me dominus rectores conſtituit, tamquam jure filios noſtros, vos colligimus: & eccleſiæ Ovetenſi, quam veſtro conſenſu & aſſidua petitione metropolitanam conſtituimus, omnes vos ſubditos eſſe mandamus. Et concedimus etiam prædictæ ſedi, ut ea quæ reges, ſeu ' fideles juſte obtulerunt, vel in futurum, domino opitulante, contulerint; rata, firma, & inconcuſſa manere in perpetuum præcipimus. Hos quoque latores literarum noſtrarum omnes hortor ut habeatis commendatos. Bene valete.

ª Hic inchoatur appendix epiſtolarum in editionibus Biniana & Luparæa.

* vice ' privilegii *Matth.* 16.

Luc. 22.

' preſbyterum & Synderedum

' quilibet fidelis

CCCX. AD ALDEFONSUM ª REGEM.

Monet eccleſiam ſancti Iacobi conſecrari.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio ' Aldefonſo glorioſo regi Gallæciarum.

LITERAS devotionis veſtræ ſuſcipientes, quia devotum vos eſſe cognoſcimus erga veſtram ſanctam eccleſiam, gratias vobis multiplices referimus, dominum exorantes, ut vigor regni veſtri * abundet, de inimicis veſtris victoriam vobis concedat. Nam nos, fili cariſſime, B ſicut petiſtis, ſedulas preces domino fundimus, ut regnum veſtrum gubernet, vos ſalvos faciat, cuſtodiat, & protegat, & ſuper inimicos veſtros erigat: eccleſiam autem B. Iacobi ab Hiſpanis epiſcopis conſecrari facite, & cum eis concilium celebrate. Et nos quidem, glorioſe rex, ſicuti vos, a Paganis jam conſtringimur, die ac nocte cum illis bella committimus; ſed omnipotens Deus * dat nobis de illis triumphum. Hujus rei gratia rogamus dilectionem veſtram, & * animum deprecamur, ut quia, ut diximus, valde a Paganis opprimitur, aliquantos utiles & optimos Mauriſcos cum armis, quos Hiſpani cavallos Alpharaces vocant, ad nos dirigere non omittatis. Qualiter nos recipientes, dominum collaude- C mus, vobis gratias referamus, & per eorum portatorem de benedictionibus ſancti Petri vos remuneremus. Bene vale, dilectiſſime fili & clariſſime rex.

ª Hæc & ſuperior epiſtola habentur in hiſtoria Sampiri

' *Adefonſo*

* abundet

* det

* nimium

CCCXI. AD CLERUM SALERNITANUM.

Ioannes VIII. clero & ordini Salernitano.

DE illis preſbyteris qui tempore ſanctiſſimi deceſſoris noſtri domini papæ Nicolai excommunicati ſacrum miniſterium contingere præſumpſerint, ipſi in ſe damnationis, ſicuti ſancti canones ſtatuunt, ſententiam incurrerunt. Tamen quia miſeratio apoſtolica veniam ſolet D præſtare correctis, ob multitudinem miſericordiæ illis hanc indulgentiam exhibemus, ut ſancta communione ſaginati ſtudeant tribus continuis annis per hebdomadam omni ſecunda & ſexta feria, aut a vino, aut a ª cibo penitus jejunare, & ultra lugenda nequaquam committere.

ª *f.* cocto, *ut alibi legitur*

CCCXII. AD MICHAELEM REGEM BULGARORUM.

Ioannes VIII. Michaeli regi Bulgarorum.

SI ab his quos excommunicatos habebamus ſacramenta quæcumque ſuſcipitis, conſtat quia idololatriam, non ut catholici eſſetis, ſed ut E ſchiſmatici efficeremini, deliquiſſe videmini.

CCCXIII. AD EPISCOPOS GALLIÆ ET GERMANIÆ.

Vices ſuas in Gallia & Germania committit Anſegiſo archiepiſcopo Senonenſi.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus ſanctiſſimis epiſcopis per Gallias & Germanias conſtitutis.

VESTRÆ omnium innoteſcimus ſanctitati, quia pro alleviandis multiplicibus oneribus eccleſiaſticis, quibus quotidie ſatis abundeque deprimimur, quibus maxime ſuper negotiis ex Galliarum & Germaniarum partibus nobis aſſidue

aſſidue deſtinatis arctamur, [1] Anſegiſum fratrem & coepiſcopum noſtrum Senonenſis eccleſiæ præſulem, qui quoties utilitas eccleſiaſtica dictaverit, ſive in vocanda ſynodo, ſive in aliis negotiis exercendis per Gallias & Germanias vice noſtra fruatur. Et volumus, ut decreta ſedis apoſtolicæ per ipſum vobis manifeſta efficiantur, & rurſus quæ geſta fuerint ejus nobis relatione, ſi neceſſe fuerit, pandantur: ut majora negotia ac difficiliora quæque ſuggeſtione ipſius a nobis diſponenda & enucleanda quærantur. Quapropter vos huic piæ ſanctioni omnimodis intendentes, quæ ſuper hoc apoſtolica auctoritate decernimus unanimes admittite. Talem quippe illum agnovimus, talemque circa ſedem apoſtolicam devotum & in commiſſo fidelem reperimus, ut merito ei talia committi poſſe ducamus: quin & his majora conferri debere illi ſine cunctatione credamus, pro ſua ſcilicet ſanctitate, & fidei merito, atque divinitus ſapientiæ dono conceſſo. Optamus vos bene valere. Data IV. Nonas Januarias, indictione IX. *Recitata in ſynodo Pontigonenſi.*

Nota Jacobi Sirmondi S. I.

1 *Anſegiſum fratrem.*] Quem ex abbate S. Michaelis in epiſcopatu Bellovacenſi ad Senonenſem cathedram evectum didicimus anno DCCCLXXI. Romanæ ejus legationis, cum adhuc abbas eſſet, meminit Aimoinus lib. V. cap. XXVII. Perverſe autem faciunt, qui hunc cum altero antiquiore Anſegiſo confundunt abbate Lobienſi, qui Caroli Magni & Ludovici Pii capitula in quatuor libros digeſſit anno DCCCXXVII.

CCCXIV. AD HINCMARUM ARCHIEPISCOPUM RHEMENSEM.

Ut in locum Hincmari ordinetur epiſcopus in eccleſia Laudunenſi.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei Hincmaro archiepiſcopo Rhemenſi.

QUAMVIS de ſanctitatis tuæ judicio nihil dubitaſſemus, quia tamen cariſſimus filius noſter Carolus invictiſſimus imperator, a nobis diligentiſſime percunctatus, circumſtantiam judicii a beatitudine tua, coepiſcopiſque ſuis, in Hincmarum dudum Laudunenſem epiſcopum prolati apoſtolatui noſtro retulit, agnovimus juſtum fuiſſe omnino judicium. Neque enim tantus princeps niſi veritate fultum quidquam poterat affirmare. Unde nefas eſſe duximus ejus relationi non præbere incunctanter auditum. Noli ergo jam nunc eccleſiam Laudunenſem viduatam, & ſine regimine paſtorali dimittere: ſed indifferenter electum, & de Laudunenſis eccleſiæ clero virum idoneum, & in quo omnium vota conſentiant, eidem eccleſiæ præfice prorſus epiſcopum. Cui electioni volumus etiam miſſum præfati piiſſimi imperatoris intereſſe, ut ſine ſæcularium ſtrepitu omni latere talis eligatur, qui aptus ſacris canonibus eſſe modis omnibus approbetur. Optamus ſanctitatem tuam in Chriſto bene valere. *Data eſt Romæ Theodorico, juſſu papæ Joannis, & domini Caroli novi imperatoris, per manus Anaſtaſii bibliothecarii, in ſecretario eccleſiæ ſancti Petri, anno incarnationis dominicæ* DCCCLXXVI. *Nonis Januarii, indictione* IX. *Et delata eſt ab eodem Theodorico in civitate Rhemis Hincmaro Rhemorum archiepiſcopo, eodem anno, & eadem indictione*, V. *Idus Martii.*

Nota Jacobi Sirmondi, S. I.

1 *Quamvis de ſanctitatis tuæ.*] Superſtite Hincmaro Laudunenſi alium in ejus locum ſubrogari jubet, Carolo imperatori de illius depoſitione aſſentiens, quam Hadrianus improbarat. Itaque tertio poſt menſe electus eſt Hedenulfus.

CCCXV. AD EPISCOPOS IN REGNO LUDOVICI REGIS BAIOARIÆ constitutos.

Arguit eos quod Ludovicum regem ab invadendo Caroli fratris abſentis regno non cohibuerint, monetque ut legatis, quos ad examinanda inter utroſque negotia mittit, ſatisfacere ſtudeant.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus reverentiſſimis & ſanctiſſimis archiepiſcopis & epiſcopis in regno Hludovici glorioſi regis Bajoariæ conſtitutis.

APOSTOLICÆ moderationis ordinem ſequimur, ſi eccleſiarum Dei ſolicitudinem retinentes, pro domo ſpiritalis Iſraelis murum correctionis opponimus, & concordantes animos, aut ſub eccleſiaſticæ pacis unione complectimur, aut diſcordes ad concordiæ gratiam revocamus, aut certe inter nos & illos qui apoſtatæ angeli, zizanii ſcilicet ſeminatoris, fraudibus irretiti, ſanctæ ſedi apoſtolicæ concordare deſpiciunt, ſartaginem ferream juxta Ezechielis prophetæ magiſterium collocamus. (Ezech. 4.) Reverſurus enim ad Patrem dominus pacis bonum diſcipulis attentius commendavit; eamque quaſi teſtamentum firmiſſimum futuris heredibus dereliquit, dicens: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis.* (Joan. 14.) & beatus apoſtolus Paulus ait: *Soliciti ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis. unum corpus, & unus ſpiritus, ſicut vocati eſtis in una ſpe vocationis veſtræ.* (Epheſ. 4.) quia videlicet ad unam vocationis ſpem nequaquam pertingunt, ſi non ad eam cum proximis unita mente curratur. Quapropter ſicut filii Dei, qui ex teſtamento ejus ſibi per apoſtolos derelicto pacem cuſtodiunt, ita nimirum diaboli ſunt filii, qui pacem confundunt. Ille quippe ab initio mendax fuit, & in veritate non ſtetit, ejuſque invidia, ſicut ſcriptum eſt, mors introivit in orbem terrarum. (Sap. 2.) Nam dum protoplaſtis invidens, deceptionis laqueum jam deceptus utique a ſemetipſo compoſuit, mortis poculum mortalibus propinavit; & quos immortales obedientiæ merito futuros noverat, inobedientiæ venenis infecit, ſicque in omnes homines mortis ſententiam vitæ hoſtis induxit. Denique eiſdem laqueis, quibus protoplaſtos deceperat, adhuc Adæ filios jugulat, & odio ſuæ ambitionis fraterna corda diſſociat: ita ut quos unum paris femur tenuerat, jam Galliæ omnes non capiant, fraternis provectibus frater invideat, & quem monitis apoſtolicis ſæpius etiam in duriſſimis caſibus obſequentem ſequi deſpexerat, hunc a ſede apoſtolica ſibi prælatum doleat, imo ut Cain fratris hoſtia, ſcilicet obedientia, ſtimulatus, contra fratrem frendens occurrat: fideles ejus fraudibus diverſis inficiat, ad pejerandum terribilis Dei nomen impellat, pacem regni diuturno fratris ſtudio radicatam corrumpere geſtiat, & lactatus a peccatoribus, ſuis dumtaxat complicibus acquieſcens, pedes ſuos ad malum currere faciat, madentibus adhuc campis Fontanicis, quos in juventute ſua

humano

humano ſanguine tinxerat, in ſenectute decrepi-
ta, minarum & cædis ſpirans, ad fundendum
Chriſtianorum multorum ſanguinem pro ſua
ſingulari ambitione diſcurrat. Et qui amore fra-
tris a ſede apoſtolica obedientiæ ſuæ merito be-
nedictionem ſperare, ſuumque piis operibus pro-
pagare debuerat, alterius regnum pervicaciter
ſibi ſuis armis ſubjugare deſiderat, ſcilicet ut quos
armis acquirit, ditione poſſideat, & colla vetuſtæ
libertatis ingenua nova ſervitute proſternat.
Quis hoc, dilectiſſimi nobis, niſi antiquus huma-
ni generis adverſarius, inter tales ac tantos fra-
tres, quos nos pari ſpiritus amore complectimur,
per ſuos ſatellites operatur? qui dum bonorum
provectibus invidet, in agro ſanctæ Dei eccleſiæ
ſemper zizania ſeminare contendit. Quis hoc,
cariſſimi, niſi diabolus operatur? qui Caroli
virtutibus ab ineuntis ætatis principiis invidens,
ejuſque religioſum propoſitum longius propa-
gari paveſcens, levibus primo jaculis, quam-
quam frequentibus, laceſſivit: deinde adverſi-
tatibus multis, quaſi duriſſimis arietibus ſtimu-
lavit: fideles ejus frequentiſſime rebellare ſuaſit:
in procinctu contra Northmannos pro eccle-
ſiæ Dei liberatione pugnanti, & inimicos crucis
Chriſti uſque ad ultimam deditionem conſtrin-
gere ſatagenti, ſenioris veſtri utrimque animum
ad invaſionem relicti imperii ſuſcitavit: ipſos
familiares, ipſum poſtremo filium, ad ejus ex-
tinctionem hoſtiliter provocavit. Et ne quando-
que ad imperium, quod ei conſtat non humano
collatum beneficio, licet per noſtræ mediocrita-
tis miniſterium, ſed divino, pertingere potuiſ-
ſet, tota fraudulentiæ ſuæ virtute prohibuit,
tota conſilii ſui verſutia debellare contendit. Sed
Deus omnipotens, cujus providentia per muta-
bilium rerum principes mundi latitudo guber-
natur & regitur, hunc flagellis erudiri voluit,
deprimi penitus, ſicut vobis eſt cognitum, nun-
quam permiſit. Et afflictiones ſanctæ ſuæ eccle-
ſiæ per eum ſpecialiter, ſicut divinitus revelatum
fuerat, & nunc veraciter credimus, tandem ali-
quando relevare contendens, hunc, a deceſſori-
bus noſtris, reverendæ ſcilicet memoriæ Nico-
lao & Hadriano pontificibus, diu quidem deſi-
derari voluit: tandem uſque ad hæc periculoſiſ-
ſima tempora, quibus a Belial filiis pene tota
vallatur Italia, miſericorditer reſervavit, ange-
licis ductibus vias ejus per invia loca direxit,
fruſtratis inſidiis ei compoſitis liberavit, paludes
lubricas equitabiles reddidit, vada profundorum
fluminum multis ſæculis incognita tranſmeabilia
demonſtravit. ei elementis contra naturam ce-
dentibus diffidentium corda perterruit. non ſo-
lum ſine ſanguine, verum etiam cum magnis
honoribus, hinc inde gaudentibus populis, Ita-
liam penetrare permiſit, & per apoſtolicæ ſedis
privilegium, cunctorum favoribus approbatum
ſceptris imperialibus ſublimavit. ut qui per tot
annos, communibus peccatis merentibus, pro
defectibus ſanctæ Dei eccleſiæ diverſis modis
affligimur, per ejus ſollicitudinis expertam pru-
dentiam conſolemur, per quem Gallicanarum
eccleſiarum ſtatus, & totius religionis vigor illis
in partibus plauſibiliter refloruiſſe cognoſcitur.
Hæc itaque hoſtis humani generis futura pro-
ſpera præcavens, dilecti filii noſtri Hludovici
glorioſi regis veſtri, ſi tamen filius dici meretur,
qui apoſtolicæ ſedis monitis per anteceſſores no-
ſtros, perque nos ipſos prolatis, ſemper inobe-
dientiſſimus extitit, ſi glorioſus dici debet, cui

A contra Chriſticolas bella geri placuit nullos ha-
bitura triumphos, ſi rex dici poteſt, qui ſemet
ipſum regere noluit, quo minus contra fratris
abſentiam inglorius pugnaviſſet, animos incita-
vit, ut neque divinum timorem præ oculis re-
tinens, neque imminens ſibi judicium provectæ
ſenectutis agnoſcens, neque ſanguinis affinita-
tem fraternaque pacta perpendens: ſed neque
Chriſtianæ religionis diſciplinam cuſtodiens, tam
deceſſorum noſtrorum ſcripta, quam recentia
noſtra monita religioſorum principum, & quod
eſt mirabilius, contra conſuetudinem tyranno-
rum veterum, parvipendit, & indictum ſibi a
nobis tempus cum mediantibus nobis cum fra-
B tre jure paciſceretur, præripiens, quantum in
ſe fuit, per veſtram negligentiam ſive condeſ-
cenſionis audaciam, fratris abſentis regnum per-
vaſit, ac per hoc totius eccleſiæ Dei pulchritu-
dinem maculavit, pacem corrupit, religionem
fugavit, & ut cum Terentio compendioſe dica-
mus, dum in alieno bonorum extortor & legum
contortor apparuit, cunctis criminibus licen-
tiam relaxavit. Nos etenim, quamvis illum,
quem interim filiolitatis amore complectimur,
oppido reprehenſibilem non negemus, vos ta-
men multo reprehenſibiliores agnoſcimus, qui
in illis partibus ſacerdotali magiſterio præditi,
& apoſtolatus noſtri recentibus monitis inſtructi,
C dum ex officio veſtro reſtitiſſe libere nunquam
videmini, procul dubio conſenſiſſe probamini,
& vos qui paſtores dicimini, gregem vobis
creditum quia non retraxiſtis, utique ad præ-
cipitium provocaſtis. Et ubi eſt, quæſumus,
quod vicem Chriſti in eccleſia fungimur, ſi pro
Chriſto contra inſolentiam principum non lucta-
mur; præſertim cum ſecundum apoſtolum non *Epheſ. 6.*
ſit nobis colluctatio adverſus carnem & ſan-
guinem, ſed adverſus principes & poteſtates;
Ubi eſt quod epiſcopi dicimur, ſi de ſublimibus
eccleſiaſticæ diſcretionis ſpeculis gladium ve-
nientem non cernimus, cernentes ut devitetur
annuntiare diffugimus? Enimvero ſacerdotes
D non ad gratiam, ſed ad pompam immerito dici
cognoſcimur, ſi quos docere debuimus ſequi
contendimus, ſi quos corrigere debuimus, ſal-
tem verbis paſtoralibus non terremus. Hinc do-
minus per Iſaiam prophetam ſacerdotum taci-
turnitates increpat dicens: *Canes muti, non va-* *Iſai. 56.*
lentes latrare. Hinc per Ezechielem ſacerdotum
negligentias arguit dicens: *Non aſcendiſtis ex* *Ezech. 13.*
adverſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſ-
rael, ut ſtaretis in prælio in die domini. Ex ad-
verſo quippe aſcendere eſt, pro defenſione gre-
gis libera voce hujus mundi poteſtatibus con-
traire: & in die domini in prælio ſtare eſt, pra-
vis decertantibus ex juſtitiæ amore reſiſtere.
E Quod rurſum per eumdem prophetam deterret
inquiens: *Si non annuntiaveris iniquo iniquita-* *Ezech. 3.*
tem ſuam, ſanguinem ejus de manu tua requiram.
Quid ad hæc dicemus, fratres? Forſitan ideo
vos excuſabiles creditis, quia regem non arguen-
dum dicitis, ſed metuendum. Ad hæc apoſtolica
tuba reſpondet: *Obedire oportet Deo magis* *Actor. 5.*
quam hominibus. & Paulus Timotheo: *Argue,* *2. Tim. 4.*
obſecra, increpa in omni patientia & doctrina.
Item Tito: *Divitibus hujus ſæculi præcipe non* *1. Tim. 6.*
ſuperbe ſapere, neque ſperare in incerto divitia-
rum ſuarum. Aut perſecutionem quamlibet
præcaviſtis. Sed a domino juſſum eſt ita: *Cum*
vos perſecuti fuerint in una civitate, fugite in
aliam. Aut mortem, quæ cunctis ultima pœna
eſt,

eſt, timuiſtis. Sed idem redemptor noſter in evangelio nos hortatus eſt dicens: Matth. 10. *Nolite timere eos qui occidunt corpus, animam autem non poſſunt occidere.* Verum quia nihil horum, quia nec inferendum vobis ab aliquo fuerat, timuiſtis, reſtat procul dubio, quia non ſolum ſecundum prohibitionem ſedis apoſtolicæ compatriotas veſtros ab invaſione regni alterius ſacerdotaliter non vetuiſtis, imo cupiditati eorum veſtri favoris conniventiam ſociantes, quaſi pulvillos ſub cubito eorum manuum conſuiſtis, & illud Væ Ezech. 13. vobis propheticum maturaſtis, quo dicitur: *Væ his qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite univerſæ ætatis ad capiendas animas.* Quaſi enim pulvillo cubitus: vel cervicalibus caput jacentis excipitur, dum correctionis duritia peccanti ſubtrahitur, eique mollities favoris adhibetur, ut in errore molliter jaceat, quem nulla contradictionis aſperitas pulſat. Sed hæc rectores qui ſemetipſos diligunt, his procul dubio, juxta quod beatus prædeceſſor noſter Gregorius meminit, exhibent, a quibus ſe minus poſſe ſtudio gloriæ temporalis timent. Quid igitur, fratres, ſi tamen adhuc fratres dici meremini, qui ſedis apoſtolicæ ſalubria monita contemnentes pro Chriſto legatione functi non eſtis, vobis agendum eſt, niſi ut tandem aliquando, cum ſancta ſede apoſtolica ſentientes, tam dilectum filium noſtrum Hludovicum regem veſtrum, quem paternis affectibus adhuc complectendum decernimus, quam cunctos illius regni ſubditos, voce libera moneatis, & ab invaſione ſive oppreſſione imperii dilecti filii noſtri Caroli ſemper Auguſti penitus compeſcatis? nunquamque de reliquo, ſive blandimentis, ſive terroribus, conſenſum quemlibet favoremve præſtetis ad funeſtum prælium conſerendum, & Chriſtianorum ſanguinem profundendum, ſi non vultis, amiſſis ſacerdotalibus infulis, ab apoſtolica communione præſentialiter ſequeſtrari, & perpetuis anathematis vinculis, quod nunquam cupimus, obligari? Nam cujuſcumque ſit gradus, ordinis, ſublimitatis, ſive profeſſionis, qui cum præſentibus legatis noſtris, Ioanne Siculenſi, itemque Ioanne Tuſcanenſi, venerabilibus epiſcopis, quos vice noſtra illas in partes ad examinanda ſimulque diffinienda canonice ſive legaliter, quæ hoc anno inter utroſque emerſere negotia, convenire in loco ab eis deſignato, eiſque ſatisfacere humiliter detrectaverit, auctoritate Dei omnipotentis, ſanctorumque apoſtolorum Petri & Pauli, noſtræque mediocritatis, veniam ſibi deinceps noverit denegari. nec amodo communionis noſtræ, ut verbis ſanctiſſimi noſtri prædeceſſoris utamur, futurum eſſe conſortem, quiſquis eſſe noluerit diſciplinæ. Optamus ſanctitatem veſtram ſedis apoſtolicæ monitis obſequentem ſemper in Chriſto bene valere. *Recitata in ſynodo Pontigonenſi.*

CCCXVI. AD COMITES IN REGNO LUDOVICI REGIS BAIOARIÆ conſtitutos.

Arguit eos, quod Caroli regnum pervadere tentarint; monetque ut Ludovicum regem ab ea mente revocent, & ut legatis, quos mittit, ſatisfacere non detrectent.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus glorioſis comitibus in regno Hludovici regis Baioariæ conſtitutis.

MINISTERII noſtri eſt, univerſalis eccleſiæ Dei ſolicitudinem, ſecundum beati Pauli apoſtoli ſententiam, circumferre, & quid in qualibet mundi parte congruat, ſive non congruat, cenſoria gravitate depromere: quatinus oves dominicæ, quæ vocem paſtoralis noſtræ ſolicitudinis cognoſcentes, paſtorum principem humiliter audiunt, in ovile domini, cum recognitæ collocentur, & oves morbidæ, quæ pervicaciter negligunt, ab ovili dominico, ne ſanas vicini pecoris contagio lædat, quia nimirum multa corporibus tranſitione nocent, per apoſtolicæ auctoritatis miniſterium repellantur. Scriptum quippe eſt: Ierem. 15. *Si ſeparaveris carum a vili, quaſi os meum eris.* & iterum: *Auferte malum de medio veſtri.* Matth. 5. & dominus in evangelio præcipit, ut ſi oculus, pes, vel manus ſcandalum nobis generat, abſcidatur atque projiciatur. & illud poſt alia: *Si eccleſiam non audierit, ſit ſicut ethnicus & publicanus.* Matth. 18. Item apoſtolus: *Si quis non obedierit verbo noſtro per epiſtolam, hunc notate, & non commiſceamini cum illo.* 2. Theſſ. 3. Quibus teſtimoniis evidentiſſime provocamur, ut vos, quos contemptis apoſtolicæ ſedis epiſtolis, regnum dilecti filii noſtri Caroli Chriſtianiſſimi imperatoris, contra interdictum noſtrum, imo contra Dei omnipotentis timorem, pervadere, ſicut audivimus, pacemque ſanctæ Dei eccleſiæ corrumpere tentaviſtis, a corpore totius ejuſdem eccleſiæ, quam per anteceſſores noſtros, perque noſmetipſos, vos ſuis epiſtolis commonentem audire hactenus noluiſtis, ſequeſtrari præſentialiter debeatis. Sed quoniam ſanctæ ſedis apoſtolicæ miſeratio vos interim filiorum dilectione complectitur, & diſſimulare peccata veſtra magis quam punire velle cognoſcitur, has iterum caritati veſtræ ſanctæ Dei eccleſiæ literas deſtinamus, hortanteſque inſtamus, ut divini judicii memores, & fraterni fœderis recordantes, imminentemque veſtræ vocationis diem ultimum præcaventes, fraudem diabolicam, per quam mors introivit in orbem terrarum, effugiatis: diſcordiam, quæ nutrix eſt cunctorum criminum, quaſi venenum peſtiferum declinetis: ne ſimiles ei efficiamini, de quo Salomon ait; Prov. 6. *Homo apoſtata, vir inutilis, graditur ore perverſo, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, pravo corde machinatur malum, & in omni tempore jurgia ſeminat.* Pacem & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum, diligatis. quoniam ſicut pacifici ſunt a domino non ſolum beati, ſed etiam filii Dei vocati: ita ſatanæ ſunt filii, qui pacem confundunt. Nam diſcordes tamdiu nullum boni operis Deo ſacrificium immolant, quamdiu a proximorum caritate diſcordant. Vnde per Matthæum præcipitur: Matth. 5. *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adverſum te, relinque munus tuum ante altare, & vade, prius reconciliare fratri tuo, & tunc veniens offer munus tuum.* In qua dominica præceptione penſandum eſt, quorum hoſtia reſpuitur, quam intolerabilis culpa monſtratur. Cum enim mala præterita bonis operibus diluantur, penſare debetis, o prudentiſſimi comites, quanta ſunt mala diſcordiæ, quæ niſi extincta

extincta fuerint, bonum ſacrificii ſubſequi non permittunt. Quis itaque, dilectiſſimi, vos ad tantæ diſcordiæ crimina, niſi antiquus humani generis adverſarius, provocavit? qui ex angelo factus apoſtata bonæ meſſi ſemper zizania ſuperſeminare laborat. De cujus aviditate per apoſtolum dicitur: *Adverſarius veſter diabolus* (1. Petr. 5.) *tamquam leo rugiens circuit, quærens quem devoret: cui reſiſtite fortes in fide.* Et certe fides ſine operibus mortua eſt. & beatus Paulus, collatis multis virtutibus, caritatem, quæ multitudinem peccatorum operit, prætulit dicens: (1. Cor. 13.) *Sive prophetiæ evacuabuntur, ſive linguæ ceſſabunt, ſive ſcientia deſtruetur.* & infra: *Nunc autem manent fides, ſpes, caritas, tria hæc, major autem his eſt caritas.* Vnde bene per Ioannem (1. Ioan. 4.) dicitur: *Deus caritas eſt, & qui manet in caritate, in Deo manet, & Deus in eo.* Conſtat ergo quia qui in Deo non manet, in diabolo manet, cujus membra ſunt omnes qui jurgia ſeminant, & eccleſiaſticam diſciplinam recuſant, quibus (Ioan. 8.) veraciter dicitur: *Vos ex patre diabolo eſtis.* Qui videlicet Caroli virtutibus ab ineuntis ætatis principiis invidens, ejuſque religioſum propoſitum longius propagari paveſcens, multis adverſitatibus laceſſivit: fideles ejus frequentiſſime rebellare ſuaſit, in bello contra Northmannos pro eccleſiæ Dei liberatione pugnanti, eoſque uſque ad ultimam deditionem compellere ſatagenti, ſenioris veſtri, parentum quoque, ſive veſtrum animum ad invaſionem relicti ejus imperii, ſicut & modo feciſſe dignoſcitur, ſuſcitavit. Ipſos familiares, ipſum poſtremo filium, ad ejus exterminium hoſtiliter provocavit: & nequando ad imperium, quod ei conſtat non humano collatum beneficio, licet per noſtræ mediocritatis miniſterium, ſed divino, pertingere potuiſſet, tota fraudulentiæ ſuæ virtute prohibuit, tota conſilii ſui verſutia debellare certavit. Sed Deus omnipotens, cujus providentia permutabilium rerum principes totius mundi lat ordo gubernatur & regitur, hunc flagellis erudiri frequentibus voluit, deprimi penitus, ſicut a vobis crebro probatum eſt, nunquam permiſit. ut ſcilicet futurus imperator in regni poteſtate diſceret, quantum timere dominum in proſperis, quantum in adverſis Deo confidere debuiſſet. Et quidem reprehenſibilis eſſet, ſi metas ſui regni ingrediens fines alterius uſurpaſſet, ſi fideles alterius ſolicitans, ad perjurium, ſicut vos feciſſe probamini, compuliſſet, ſi pacem regni, ſicut vos facitis, temeraſſet. Nunc vero, cum divinitus præſcitus & prædeſtinatus, non a ſemetipſo, ſed ab eccleſiæ Dei filiis invitatus advenerit, ſine ſanguine, ſola ſua benevolentia hujus Italiæ fortiſſimos ſibi duces devinxerit, angelico munere vias ſuas per invia loca directas inſpexerit, fruſtratis inſidiis ei compoſitis divinitus liberatum ſe ſenſerit, paludes invias ſibi pervias factas invenerit, vada profundorum fluminum, velut alter dux Iſraeliticus, exercitibus ſuis pene ſicca repererit, miramur & obſtupeſcimus, cur eum a domino prælatum non intelligitis vos, qui ſenſibiles eſtis, quem elementa inſenſibilia ſenſiſſe videntur. Miramur & obſtupeſcimus, cur parricidalia contra eum arma ſuſtollitis, quem ab ipſa ſua infantia multis adverſitatibus fatigatum vidiſtis, ſuperatum vero protegente domino minime cognoviſtis. Miramur, inquam, & obſtupeſcimus, cur eum, quem obedientiæ ſuæ merito vobis divinitus prælatum cognoſcitis, non ſicut revera imitabilem ſequimini, ſed ſicut deteſtabilem, quantum in vobis eſt, perſequi laborans. Cum ſi exemplo illius obedientiæ vos ſancta ſedes apoſtolica ſibi aliquoties devotiores cognoſceret, benedictionis ſuæ vos & in hoc ſæculo gratia debriaret, & in futuro ad hereditatem regni cæleſtis admitti ſuis continuis precibus impetraret. Sed quando ſanctæ ſedi apoſtolicæ debitam vos obedientiam ſervaturos putabimus, quos contra Dei omnipotentis ordinationem tam manifeſtis indiciis rebellare videmus? Neque enim contra Carolum eſt murmur veſtrum, ſed contra dominum, cujus eſt regnum, & cui voluerit ipſe dat illud, qui etiam per Salomonem dicit: *Per me reges regnant.* (Prov. 8.) item per doctorem gentium teſtatur dicens: *Non eſt poteſtas, niſi a Deo.* (Rom. 13.) & iterum: *Qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit.* Redite igitur prævaricatores ad cor, & quia mors non tardat, nolite differre de die in diem. Nolite ſocialia bella committere: nolite parricidales gladios in perniciem veſtri ſuſtollere. Nolite Fontanicum deteſtabile prælium revocare. quia ſicut qui pro eccleſiæ Dei defenſione moritur, ſuo ſanguine coronatur: ita qui contra Dei eccleſiam pugnans ut refuga Chriſtianitatis perimitur, procul dubio condemnatur. Nolite, cariſſimi, pro brevibus vitæ commodis æternæ remunerationis vobis januam claudere. Nolite pro rebus tranſitoriis æternorum bonorum commoda præterire. Quia juxta beati Marci ſententiam, *nihil prodeſt homini ſi lucretur totum mundum, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur.* (Matth. 8.) Hujus rei gratia generalitatem veſtram, quam paterno affectu complecti volumus, his apoſtolicæ auctoritatis literis identidem hortamur ac obteſtamur, ut tandem aliquando nobiſcum pariter ſentientes, tam dilectum noſtrum Hludovicum glorioſum regem veſtrum, (ſi tamen filius dici meretur, qui apoſtolicæ ſedis monitis ſemper inobedientiſſimus extitit, ſi glorioſus dici debet, qui adhuc in ſenectute decrepita Chriſtiani ſanguinis effuſionem deſiderat, ſi rex dici debet, qui neque vos, neque ſemetipſum regere valuit, quominus abſentis fratris regni pacem corrumperet,) quam cunctos veſtri regni homines, voce libera moneatis, & ab invaſione ſive oppreſſione imperii dilecti filii noſtri Caroli ſemper Auguſti funditus retrahatis: nunquamque de reliquo, ſive blandimentis, ſive terroribus, aſſenſum quemlibet, favoremve præſtetis ad funeſtum prælium inſerendum, & Chriſtianorum ſanguinem, quod dominus avertat, effundendum. Nam cujuſcumque ſit ſublimitatis, dignitatisve perſona, quæ præſentibus legatis noſtris, Ioanne Siculenſi, itemque Ioanne Tuſcanenſi, venerabilibus epiſcopis, quos vice noſtra illas in partes, ad examinanda ſimulque diffinienda canonice, ſive legaliter, quæ hoc anno inter utroſque fratres emerſere negotia, convenire in loco ab eis deſignato, eiſque ſatisfacere humiliter detrectaverit, auctoritate Dei omnipotentis, ſanctorumque apoſtolorum principum Petri & Pauli, noſtræque mediocritatis, veniam ſibi deinceps noverit denegari, nec amodo communionis noſtræ futurum fore conſortem, qui ſocius eſſe noluerit diſciplinæ. Optamus gloriam veſtram apoſtolicis monitis obſequentem ſemper in Chriſto bene valere.

CCCXVII.

CCCXVII. AD EPISCOPOS ET COMITES IN REGNO CAROLI conſtitutos.

Laudat illos, quod in fide conſtantes erga Carolum perſtiterint: & de legatis, quos ad componenda diſſidia mittebat in Galliam.

BENEDICTVS Deus & Pater domini noſtri Ieſu Chriſti, qui veſtræ ſinceritatis fideique conſtantiam duriorem, ut ita dixerimus, adamante erga fidelitatem invictiſſimi principis domni Caroli ſpiritalis filii noſtri, ſemperque Auguſti, hactenus non indebite fecit perſiſtere, & quanti caloris in vobis caritas vigeat, B dono gratiæ largitatis ſuæ clarius demonſtravit: quatenus notam faceret gentibus virtutem gloriæ ſuæ, & divitias bonitatis ſuæ, ad profectum fidelium, & ad correctionem infidelium, omnibus revelaret. Oſtendiſtis enim, cariſſimi, quantum ſit erga pacis & concordiæ cultum veſtræ benevolentiæ benignus affectus, & impleſtis opere quod ipſe a vobis exigit Matth. 7. Chriſtus, dicens in euangelio: *Omnia quæcumque vultis ut faciant vobis homines; & vos facite illis.* Iacob. 10. & apoſtolus ait: *Fides ſine operibus mortua eſt.* Vnde noſter apoſtolatus immenſæ lætitiæ repletus tripudio, primum quidem Deo omnipotenti ſufficientes ac laudes debitas, C quia nihil ſine eo facere poſſumus, retulit, & vobis, qui ſtudioſe tanto imperatori fidem immaculatam ſervaſtis, multimodas gratiarum actiones agere, digniſque vos efferre laudibus non omittit. Siquidem, dilectiſſimi, ſatis vobis prudenter conſuluiſtis, quando aliis, quod flentes dicimus, vel ſponte, vel callide ac fraudulenter deceptis, vos, ſicut diximus, fidei calore utentes, & Deum præ oculis habentes, noluiſtis iniquorum vel tyrannorum faſcibus onerari vel maculari. Quin potius reſtitiſtis, pravitatibus eorum non conſenſiſtis, & peccatis alienis minime communicaſtis. Idcirco libere dicere valebitis: Non adhæſit mihi cor pravum: D quoniam nulla pars fidelis cum infideli, Chriſti ad Belial, juſtitiæ ad iniquitatem, vel lucis ad tenebras. Ergo, quia ita eſt, ſtate in fide, & viriliter agite, ſeniorique veſtro domino imperatori fidem ſpecialiter repromiſſam, ſicut cœpiſtis, inconvulſam ſervate, & in melius confortati ejuſdem honori ſeu profectui providere: ac ne pro temporalibus æterna, pro corporalibus ſpiritalia, pro terrenis cæleſtia gaudia amittatis ſummopere decertate; ſcientes quia adjuvante illo qui dicit: Matth 10. *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit*, & poſſe vobis cælitus dabitur, & perſeverantia tribuetur: opeque ſummæ divinitatis veſtrum cor confortabitur, imo & ad omnes inimi- E corum inſidias reprimendas confortabit dominus mentes veſtras in caritate & gratia, & tuebitur vos in ſæcula ſæculorum: ut iterum atque iterum benedicatur dominus & Pater domini noſtri Ieſu Chriſti, & a noſtro pontificatu, imo ab univerſis Chriſti fidelibus, vobis innumeræ gratiæ referantur. Porro, ſi qui adhuc, quod minime credimus, in aliquo læſi quicumque veſtrum reperti fuerunt, hortamur ut reſipiſcant, & dignam emendationem ſe corrigendo exhibeant. Nam cujuſcumque ſit ſublimitatis, dignitatis, vel ordinis, qui cum præſentibus legatis noſtris, Ioanne videlicet & Ioanne venerabilibus epiſcopis, dilectis quoque familiaribus noſtris, quos

A vice noſtra illas in partes ad examinanda, ſimulque diffinienda canonice, ſive legaliter, quæ hoc anno inter utroſque fratres emerſere negotia, convenire in loco ab eis deſignato, eiſque ſatisfacere humiliter detrectaverit, auctoritate Dei omnipotentis, ſanctorumque apoſtolorum principum Petri & Pauli, noſtræque mediocritatis, veniam ſibi deinceps noverit denegari, nec amodo communionis noſtræ futurum fore conſortem, qui ſocius eſſe noluerit diſciplinæ. Optamus ſanctitatem vel gloriam veſtram in Chriſto bene valere. Data XIII. Kalendas Martias, indictione IX. *Recitata in ſynodo Pontigonenſi.*

B CCCXVIII. AD EPISCOPOS, QVI A CAROLO DESCISCENTES, Ludovico regi adhæſerant.

Increpat eorum infidelitatem, monetque ut reſipiſcant, ac legatos a ſede apoſtolica miſſos benigne ſuſcipiant.

1 RELATIONE vera didicimus, quod dilecto ac ſpiritali filio noſtro Carolo glorioſiſſimo imperatore Auguſto, ſeniore veſtro, ad limina ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli principum veniente, ibique, ut Chriſtianiſſimum decet eccleſiæ Chriſti patronum, vota ſua priſco jam tempore præoptata domino Deo humi- C liter exſolvente, Auguſtaleque diadema, ſibi divinitus ſine dubio collatum, per humilitatis noſtræ miniſterium accipiente, fratri ejus, Hludovico ſcilicet regi, ſi tamen rex jure dici debeat, qui mentis ſuæ motus in abruptum impietatis cadentes non rexit, in regnum ipſius collecta populi nefandi multitudine intranti, & Paganorum more eccleſiam Dei, populum videlicet pretioſo Chriſti cruore redemptum, in pace poſitum conturbanti, relictis veſtris concivibus atque ſodalibus, qui Deo & ſeniori ſuo fideles procul dubio eſſe videntur, hærere, atque cum eo adverſus dominum, gentem, & populum ve- D ſtrum, ab ſtatu veſtræ fidelitatis, & promiſſione divinorum ſacramentorum, contra ſacri miniſterii veſtri officium, & contra ſponſionis ac fidei veſtræ jusjurandum; arma cum hoſtibus elevare, pariterque nefanda & impia committere præſumpſiſtis. Heu pro dolor! quare tantæ iniquitatis ſcelus ſponte committere, quare tantæ infidelitatis malum mundo univerſo, ſicut Iudæ Iſcariotæ, execrabile in exemplum oſtendere non dubitaſtis? Quæ gens hoc audiens vos non odiat? quod regnum vos exoſos fore non judicet? quando etiam gentibus, quæ Deum verum utique ignorant, tale committere nefas videtur incongruum. Quarum pro terrenis lucris vel mi- E nis eos, quos ſocietate & unanimitate veſtra defendere, ſalvareque ut voſmet debuiſtis, appetere, & cum inimicis perſequi non contempſiſtis? cum dicente domino, *majorem caritatem nemo habet,* Ioan. 15. *quam ut animam ſuam ponat pro amicis ſuis*, in quo ſcilicet vos eam, quæ per dilectionem operatur, caritatem, ſine qua impoſſibile eſt placere Deo, in qua totam legem & prophetas pendere ſcimus, nullatenus conſtet habuiſſe, quin potius Cain fratricidam diu mente geſſiſſe. Nonne lux mundi, & ſal terræ, Veritate atteſtante, vos eſtis, qui verbis pariter & exemplis, quaſi luminaria mundo lucere omnibus, atque inſulſas hominum mentes ſapientiæ cæleſtis ſale condire inſtantiſſime debetis? Nonne vos poſuit Spiritus

ſanctus epiſcopos regere eccleſiam Dei, quam acquiſivit ſanguine ſuo? Nonne magis veſtrum erat docere populum, non autem in tam perverſis rebus aſſenſum præbere? Dolemus itaque de vobis, quaſi de membris corporis Chriſti, dicentes cum propheta: (*Ierem. 4.*) *Ventrem meum doleo, ventrem meum doleo, ſenſus cordis mei turbati ſunt.* & iterum: (*Ier. 9.*) *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, ut plangam populum iſtum die ac nocte?* Quapropter monemus, hortamur, & ſaluti veſtræ volentes pro affectu conſulere magnopere ſuademus, ut reſipiſcentes, tantæ iniquitatis auctore ſceleſto relicto, ad Deo dilectum imperatorem ſeniorem veſtrum Auguſtum toto animo fidelique voluntate reverti, ac deinceps ei fideliores exiſtere omnibus modis procuretis. Nam veſtrum erat pacem annuntiare his qui prope & his qui longe ſunt, dicente domino: (*Iſai. 40.*) *Supra montem excelſum aſcende tu qui evangelizas Sion. Clama, ne ceſſes, quaſi tuba exalta vocem tuam.* veſtrumque erat annuntiare populo ſcelera & peccata ſua, ne ſanguis eorum de manu veſtra a domino requiratur, non, ut dictum eſt, ſequi. Et ideo contaminati eſtis ſecundum prophetam dicentem: (*Iſai. 6.*) *Væ quia tacui, quia vir pollutus labiis ego ſum, & in medio populi polluta labia habentis ego habito.* & communicantes pravis eorum ſceleribus, infructuoſiſque operibus vos reprehenſibiles oſtendiſtis. Tamen quia ſcimus procul dubio late patere viſcera pietatis Dei, revertimini, & nolite de cetero jugum cum infidelibus ducere. Nolite amplius imitari eos, qui pacis ſanctæ fœdera violant, unitatem dividunt, & in agro dominico zizania ſuperſeminare ad propriam infelicitatem præſumunt. Revertimini & ſectamini chariſmata meliora, nec iterum antiqui hoſtis verſutiis pareatis: ſed ſicut Dei miniſtri, domini præcepta ſequentes, in omnibus cum jam dicto imperatore cariſſimo filio noſtro perfecte ſtare ſatagite. Quia ſi cum præfato rege Hludovico, vel aliquo filiorum ejus, ad ſcandalum & regni perturbationem manere, aut eis aliquod adjutorium modo quolibet præbere tentaveritis, & non potius ad eumdem dilectum filium noſtrum Cæſarem Auguſtum certiſſime redieritis, atque cum eo adverſus ejus inimicos viribus totis fideliter non ſteteritis, ſcitote vos per auctoritatis noſtræ legatos anathemati ſubmittendos. Præſentes autem miſſos noſtros, Ioannem videlicet & Ioannem venerabiles epiſcopos, dilectoſque familiares noſtros, benigne admittite, injunctam ſibi legationem intelligenter audite, & efficaciter obaudite. ut in hoc quam vere ſitis filii pacis cunctis detur intelligi, & neminem poſſit latere mortalium. Pro Chriſto enim, qui eſt pax noſtra, legatione funguntur, cum procul dubio a ſede apoſtolica pro pace mittuntur. Optamus vos in Chriſto nunc & ſemper bene valete. *Recitata in ſynodo Pontigonenſi.*

NOTA IACOBI SIRMONDI, S.I.

1 *Relatione vera.*] Eorum qui tunc a Carolo deſcivere princeps fuit, Aimoino teſte, Ingelramnus nuper camerarius, regique intimus, nunc Ludovico Germaniæ regi auctor fraterni regni invadendi. De his ergo [a] Aimoinus idem lib. v. cap. XXXII. *Ad obſiſtendum*, inquit, *Ludovico primores regni Caroli, jubente Richilde regina, ſacramento ſe confirmaverunt, quod non ſervaverunt: ſed ex ſua parte regnum Caroli peſſumdantes hoſtili more devaſtavere. Similiter & Ludovicus cum ſuo exercitu idem regnum peſſumdedit.*

[a] Imo ejus cōtinuatur ex annalibus Bertinianis ad an. 875.

CCCXIX. AD UNIVERSOS GALLOS ET GERMANOS.

De damnatione Formoſi epiſcopi, Gregorii nomenclatoris, & aliorum, qui Romæ in ſynodo fuerant excommunicati.

Ioannes ſervus ſervorum Dei reverentiſſimis & ſanctiſſimis confratribus noſtris, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, ſacerdotibus, cunctiſque judicibus, & univerſo populo, per omnes Gallias & Germanias conſtitutis.

ZELO Chriſtianæ religionis eccleſia Dei quæ penes nos eſt, inſtinctuque dilecti filii noſtri ſereniſſimi imperatoris, imo ſpiramine Spiritus ſancti commonita, pro diverſis eccleſiæ Dei referendis incommodis, contra Gregorium nomenculatorem, & Georgium generum ejus, duo ſcilicet iniquitatis vaſa contra excelſi Dei religionem pugnantia, tam præterito menſe Februario præſentis nonæ indictionis, per Petrum venerabilem Foroſempronіatem epiſcopum penes præfatum ſpiritalem filium lacrymabilem ſuggeſtionem depoſuit; quam noſtram quoque pontificalem ſuggeſtionem pridie Kalendas Aprilis die contra eoſdem per ſemetipſam offerre curavit. Quapropter nos per Zachariam & Gaidericum venerabiles epiſcopos, & Chriſtophorum ſedis apoſtolicæ primicerium, eis ſuggeſtionum conteſtationem emiſimus, admonentes atque jubentes, ut ſi aliquid de conſcientiæ ſuæ puritate confiderent, ad condictum venire ſtuderent examen. At illi mollibus ſermonibus, & exquiſitis adinventionibus, ſe quidem venturos, & ad voluntatem noſtram cuncta ſe emendaturos dixerunt: ſed de die in diem ſub obtentu ægritudinis tamdiu judicii diem diſtulerunt, donec aut nos cum fidelibus eccleſiæ Dei poruiſſent perimere, aut Sarracenos, quos jam per ſuos familiariſſimos æque Sarracenos invitaverant, in Romanam urbem ad perditionem omnium intromittere valuiſſent. Cumque nos contra utramque fraudem juvante domino præparatos vidiſſent, & imminere ſibi judicii ſtatutum diem cognoſcerent, decepti ſe cum quibuſdam ſuis complicibus, videlicet Formoſo epiſcopo, Stephano ſecundicerio, & Sergio magiſtro militum, & Conſtantino nomenculatoris filio, quos non noſtræ conventionis judicium, ſed reatus propriæ conſcientiæ ſtimulabat, contra ſalutem reipublicæ & regni dilecti filii noſtri Caroli ſereniſſimi principis, cui ſemper infideles fuerunt, & cujus provectioni ſemper detraxerunt, conſpirantes, neſcimus quo profecturi, noctis ſilentio cum adulterinis clavibus portas urbis, quæ vocatur ſancti Pancratii, aperuerunt, & cum ſuis complicibus, cumque omnibus theſauris ſanctæ Dei eccleſiæ, Sarracenis undique populantibus, diffugerunt: portaſque patentes relinquentes, multis margaritis fugiendi, & Sarracenis ingrediendi aditum, niſi nos divina cuſtodia tueretur, procul dubio reliquerunt. Itaque obſtupeſcentes in talibus, Dominicum & Grimoldum venerabiles epiſcopos ad evocandum eos direximus. Qui revertentes nuntiaverunt ſibi a ſatellitibus ſuis fuiſſe reſponſum, neſcire ſe quonam profecti fuiſſent. Iudicio ſane in diem alterum protelato, cum eos iterum ſynodice ſimulque & legaliter quæreremus, & habere minime valeremus,

remus, cum omni Dei eccleſia in baſilica ſanctæ Dei genitricis, quæ ad martyres vocatur, ſynodum vocavimus. & poſt regulares allocutiones, ſententias in eos protulimus, quarum exempla ſecundum eccleſiaſticum morem generalitati veſtræ direximus, ne vobis communicandi cum eis occaſionis aditus tribuatur. Quæ ſcilicet ſententia ita ſe habet: Formoſum Portuenſem epiſcopum, qui a beatæ memoriæ domno prædeceſſore noſtro papa Nicolao in Bulgarorum patriam deſtinatus, noviter in Chriſto regenerati regis animos adeo ſuis calliditatibus vitiavit, ut terribilibus ſacramentis eum ſibi obſtrinxiſſe teſtatus ſit, ne ſe vivo quemlibet epiſcopum a ſede apoſtolica ſuſcepiſſet, ſeque eidem terribilibus nihilo minus juramentis, ut ad eum quantocius reverti debuiſſet, obſtrictum fuiſſe profeſſus ſit, quique a nobis proficiſcendi illuc licentiam, literas & neceſſaria adjutoria impetravit: quoniam jamdudum per ambitionem a minori eccleſia in majorem, videlicet ſanctam ſedem apoſtolicam, proſilire conatus, plurimos ſibi conſolatores effecit, & nunc per repertam hypocriſin retrorſum rediens, ſine licentia vel conſcientia noſtra, propriam parœciam deſeruit, urbe diſceſſit, & contra ſalutem reipublicæ dilectique filii noſtri Caroli a nobis electi & ordinati principis, cum ſuis fautoribus conſpiravit: niſi amodo intra diem decimum, id eſt III. Kalendas Maii præſentis nonæ indictionis, præſentiam ſuam nobis ſatisfaciendo monſtraverit, auctoritate Dei omnipotentis, ſanctoque apoſtolorum principum Petri & Pauli, omni eccleſiaſtica communione privatum eſſe decernimus. Decernitis & vos ita? Reſponderunt omnes: Decernimus. & niſi poſt diem decimumquintum, id eſt IV. Nonas Maii præſentis IX. indictionis, reſipiſcens ſatisfacturus nobis occurrerit, auctoritate & judicio ſancti Spiritus qui ſemper effugiet fictum, omni ſacerdotali miniſterio penitus denudatum fore judicamus. Iudicatis & vos ita? Reſponderunt omnes: Iudicamus. Qui ſi nec hujus dilationis miſeratione commotus, humiliter ſe poſt diem XX. id eſt VII. Idus ejuſdem Maii menſis, præſentiæ noſtræ reddiderit, vel ſi in eccleſia Dei in aliquo conturbare præſumpſerit, ſi contrs hanc communem omnium noſtrum ſententiam agere vel reſultare tentaverit, anathema ſit a Pstre, & Filio, & Spiritu ſancto, nunquamque in ulla ſynodo recuperationis ſpem, aut ſatisfactionis aditum ſibi noverit reſervatum. Gregorium nomenclatorem, Theophylacti quondam nomenclatoris filium, qui juſjurandum fidei ſuæ diverſo modo corrumpens, puritatem ſanctæ Dei eccleſiæ ſuis fraudulentiis, avaritiis, rapinis, cupiditatibus, ſimulque calliditatibus, per octo ferme annorum curricula maculans, ſummum Romanæ urbis pontificium, conjurantibus ſibi dudum ſuis complicibus, factioſe præripere affectavit; & de multis palam recitatis capitulis, tam primo penes dilectum filium noſtrum Carolum ſereniſſimum imperatorem, quam poſtea penes nos ad generalitatem ſanctæ Dei eccleſiæ, per nonnulla ſuggeſtionum capitula noxius diffamatur, & pro eiſdem criminibus a nobis per Zacharism & Gaudericum venerabiles epiſcopos, & Chriſtophorum primicerium ſanctæ ſedis apoſtolicæ, cum fratre & genero, ſuiſque complicibus, juridice conteſtatus, examini ſe præſentandum fore. & cuncta, quæ eccleſiis, vel pus locis, aliiſque hominibus abſtulerat, ſub juriſjurandi interpoſitione reſtituturum promiſit: deinde conventum noſtrum de die in diem fraudulenter, (uſquequo nos vel fideles hujus eccleſiæ interimere, vel hoſtes Chriſtiani nominis, id eſt, Sarracenos, quos per ſuos familiariſſimos Sarracenos, jam invitaverat, intra Romanam urbem introducere potuiſſet,) eluſit: & præfinitum diem, quo canonice ſive legaliter audiri debuiſſet, fraudulenter præripiens, cum Georgio & Sergio magiſtris militum, nec non & Stephano ſecundicerio, aliiſque ſuis complicibus, nocturno ſilentio portas hujus ſacræ urbis, Sarracenis circumquaque imminentibus, cum clavibus adulterinis aperuit, ſeque contra ſalutem reipublicæ ſimulque quietem imperii præfati filii noſtri ſereniſſimi Auguſti, contra leges conſpirando, fraudulenter proripuit, & cum omnibus pene theſauris eccleſiæ Romanæ, dubium quo profecturus exceſſit. Simulque Stephanum ſecundicerium, qui diverſas eccleſias ſpolians per avaritiam, turpiſque lucri compendia, tributa vetera multiplicavit, & in omnibus perverſitatibus ſuperius nominatis fratri complex & conſentaneus extitit. Necnon & Georgium Gregorii primicerii filium, qui germani proprii concubinam ſubripiens, eum veneno necavit: deinde poſt execrabiles Chriſtianis inceſtus, vivente nepte ſanctiſſimæ recordationis Benedicti papæ, cujus opibus de pauperiſte ſurrexerat, præfati nomenclatoris Gregorii filiæ ſe fornicario more commiſcuit. propter quam pene publice jam dictam legitimam uxorem peremit. De cujus homicidio, a principibus adulterinos miſſos eruens, adjudicante conſcio ſocero nefandus gener impunitus exiliit. Quique poſt diverſa homicidia, deprædationis & malignitatis genera, tam patriarchium, quam veſtiarium ſedis apoſtolicæ ſibi commiſſum, non tantum auro, argento, vel palliis, verum etiam æreis ſignis, vaſiſque privavit: & in omnibus impietatibus ſocerum ſequens, imo præveniens, Sarracenis undique ſævientibus, portas urbis cum eo fraudulenter aperuit, & cum ſibi conſpirantibus contra ſalutem reipublicæ denigravit. Simulque Sergium magiſtrum militum, Theodori magiſtri militum filium, qui reverendæ memoriæ domno Nicolao, cujus neptem in conjugium ſuſcipiens, ita ingratus ac inhumanus extiterat, ut vivente eo, & in extremis poſito, eidem theſauros ſuos ad eleemoſynas faciendum cum præfatis ſuis complicibus abnegaſſet. Quique eadem ſua conjuge, propter quam de maxima paupertate convaluerat, derelicta, cum Valuiſindula concubina, præſtito jurejurando ut eam nuptialiter ſumeret, nuper effugit, & in omnibus iniquitatibus cum nominatis ſuis complicibus conſpiravit. Sed & Conſtantinam pręfati Gregorii nomenclatoris filiam, quæ primo per conſenſum patris, ſub conditione juriſjurandi, legaliter Ceſſatio Pipini potentiſſimi veſtararii filio copulata, dein conſumptis omnibus ſoceri ſui divitiis, viventem & valentem ſponſum ſuum ſine ulla legali diſquiſitione deſeruit, & ad Gratiani Gregorii magiſtri militum filii nuptias publice convolavit: poſtremum cum abo fugere geſtiens inceſtum commiſit, ex quo pręgnans inventa prædictum Gratianum Gregorii filium maritum ſuum relinquens, cum rapacibus, perjuris,

ſacrilegis, mœchis, fornicatoribus turpiter fornicaturi diſceſſit. Niſi intra diem decimum, id eſt III. Kalendas Maii præſentis nonæ indictionis, præſentiam ſuam nobis præſari, videlicet Gregorius, Stephanus, Georgius & Sergios, ſimulque Conſtantina, congrue ſatisfacientes exhibuerint, auctoritate Dei omnipotentis, ſanctorumque apoſtolorum principum Petri & Pauli omni Chriſtiana communione privatos, cum omnibus communicatoribus & fautoribus ſuis permanere decernimus. Et niſi poſt diem quintumdecimum, id eſt IV. Nonas Maii jam dictæ præſentis indictionis, ſimpliciter & humiliter nobis, imo eccleſiæ Dei, ſæpedicti ſcilicet Gregorius, Stephanus, Georgius, Sergius, & Conſtantina, purificaturi occorretiur, eos auctoritate & judicio S. Spiritus, cum cunctis ſibi communicantibus, perpetuo anathemate condemnamus. Hi vero qui ab omni ſe ſocietate removentes ad unitatem ſanctæ apoſtolicæ ſedis redierint, communionis & benedictionis noſtræ gratiam ſibi reddendam eſſe confidant. His itaque auctoritate ſancti Spiritus promulgatis, omnium veſtrum generalitatem his apoſtolicis literis exhortamur, ut has literas per omnes diœceſes veſtras publice relegentes, & ad vicinas parœcias dirigentes, præfatorum depoſitorum, excommunicatorum, & anathematizatorum conſortia, quaſi venenum peſtiferum declinetis: neque cum eis communicantibus in cibo, potu, ſive colloquio communicetis. ſcientes cumqui eis, ſive cōmunicantibus eis, ſe in oratione, cibo, potu colloquio queniſcuerit, eadem excommunicationis & anathematis cenſura juxta canonicum capitulum modis omnibus obligarum, nunquamque a nobis ſine digna ſatisfactionis pœnitétia ſibi fore communicandum. Optamus ſanctitatem veſtram in Chriſto nunc & ſemper bene valere. Data XI. Kalendas Maii. *Recitata in ſynodo Pontigonenſi.*

[a] CCCXX. IOANNIS PAPÆ VIII. NOMINE SCRIPTA AD PHOTIUM.

De proceſſione Spiritus ſancti.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Photio reverendiſſimo & catholico fratri patriarchæ Conſtantinopolitano, gratiam deſuper ad opera ſalutarem.

Non ignoramus quod nonnulli eorum, qui apud vos ſunt pacis parum ſtudioſi de noſtra eccleſia & de nobis ipſis, veritate neglecta, male loquuntur. Reſque eo progreſſa eſt, ut parum abſit, quin tua fraternitas de nobis, & de iis qui nobis ſunt ſubditi, male ſentiat. Et illi quidem nacti ſunt occaſionem ſicut etiam ego ipſe affirmarem hujuſmodi propoſito ſatis congruam, veritas tamen ipſa, uti ſe habet, nullo pacto eſt adulterata, neque vitiata, ut procedens ſermo rem manifeſtam faciet, & Deus hoc ipſum nobis ſuo teſtimonio deſuper confirmabit. Verum illi inſtar eorum, qui vinum aqua miſcent & adulterantur, nonnulla a ſeipſis falſa fingentes & excogitantes adhibent. Oportet enim ut dæmon qui ab initio mali opifex fuit & inter nos & Deum inimicitias poſuit, ac deinde noſtrum primum parentem a Dei amore ſeparavit, & creatori ſuo inimicum illum conſtituit, etiam nunc aliquos habeat ſui miniſtros & hos ipſos impellat, ut inter eccleſias ſcandalum aliquod concitent.

Ego vero ad Deum potius auctorem & largitorem oculos dirigens, qui inimicitias etiam in cruce ſua morti tradidit, pro viribus illorum hominum qui malis delectantur, ora obſtruere contendo, Et hac de cauſa etiam antequam tua fraternitas aliquid mihi ſignificet, hæc tibi manifeſta facere decrevi, ut de rebus noſtris ſatis edoctus, aures minus præbeas iis, qui contendere & conviciari ſtudent: ſed ipſos rejicias potius & reſpuas, efficias præterea, ut alii eorum verbis fidem non adhibeant.

Novit etiam tua fraternitas, quod cum nuper ad nos acceſſit, qui a te miſſus eſt, & de ſancto ſymbolo nos conſuluit, quomodo inveniat nos illud inconcuſſum, ſicut nobis ab initio traditum eſt, conſervare, neque aliquid addidiſſe, vel detraxiſſe, cum recte noverimus, quod eos qui talia facere audent gravis condemnatio expectat. Reverentiæ itaque tuæ iterum ſignificamus, ut de hac additione in ſymbolo (ex Filio ſcilicet) tibi ſatisfacimus, quod non ſolum hoc non dicimus, ſed etiam quod eos qui principio hoc dicere ſua inſania auſi ſunt, quaſi tranſgreſſores divini verbi condemnamus, ſicut theologiæ Chriſti domini everſores, & ſanctorum pontificum, & reliquorum ſanctorum patrum qui ſynodice convenientes ſanctum ſymbolum nobis tradiderunt, & una cum Iuda illos collocamus, quod eadem ipſa quæ ille patrare non ſunt veriti; non quia dominicum corpus morti tradiderunt, ſed quia Dei fideles, qui ſunt ejus membra, ſchiſmate ſegregarunt, & invicem diviſerunt; & ita æterno igni illos præcipites dantes, & multo magis ſeipſos, ut fecit prædictus Iudas indignus Chriſti diſcipulus, ſuffocarunt.

Arbitramur autem tuam reverentiam recte noſſe, cum ſis ſapiens & doctrina præditus, quod dum, ut reliqui noſtri epiſcopi nobiſcum idem ſentiant, totis viribus contendimus, non mediocrem id nobis moleſtiam affert. Et revera rem adeo gravem tam cito commutare, nullus id facere poſſet, licet brevi tempore ortum habuerit, nec multorum annorum ſpatio fuerit confirmata. Et hac de cauſa rationi congruum nobis viſum eſt, ne violenter aliquis cogatur a vobis additionem illam dimittere, quam ipſe adjeciſſe ſymbolo ſe noverit, ſed potius manſuetudine aliqua hujuſmodi homines admonere, & paulatim a blaſphemia revocare. *Paſcite*, inquit ſummus apoſtolorum Petrus, *qui in vobis eſt gregem Dei, providentes non coacte, ſed ſpontanee, neque ut dominantes in cleris, ſed forma facti gregis.* (1. Petr. 5.) Qui igitur ita nos accuſant, ac ſi talia male ſentiamus, non jure nos accuſant. Tuam itaque decet fraternitatem, neque ſcandalum aliquod adverſus nos pati, neque a reliquo eccleſiæ corpore proſcindi, ſed potius nobiſcum fidei agones ſuſtinere cum prudentia & longanimitate; & alios qui a veritate declinaverunt, ad illam amplectendam revocare, ut pro his eamdem nobiſcum mercedem recipias. Vale in domino, reverendiſſime & catholice frater.

NOTA SEVERINI BINII.

Calumnia de proceſſione Spiritus ſancti a Photio Ioanni papæ objecta refutatur.

a Epiſtola] Photius inter alias etiam hanc Ioanni papæ affingent calumniam, quaſi eadem cum Græcis de Spiritus ſancti proceſſione ſenſerit, finxit hanc epiſtolam ſub nomine Ioannis papæ VIII ad ſe Photium ſcriptam de proceſſione Spiritus ſancti: quam vel ab ipſo Photio, vel alio quodam efficiam eſſe oportet. His enim temporibus

in Romana eccleſia abſque aliqua ambiguitate uſu receptum fuiſſe, ut Spiritus ſanctus a Patre Filioque procedere diceretur, poſt alias ea imprimis ratione manifeſte probatur, quod Ioannes ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconus ſcribens ad hunc ipſum Ioannem pontificem quatuor a ſe elaboratos libros vitæ ſancti Gregorii papæ, ubi agit de dialogis ab eo ſcriptis, & in Græcum a Zacharia papa tranſlatis, juſte queritur, quod cum ipſe ſanctus Gregorius in eis aſſeruerit diſertis verbis, Spiritum ſanctum a Patre Filioque procedere, illi textum corruperint, illaque verba *Filioque* abradendo inde abſtulerint; illos magnopere redarguens, quod audacter nimis ſicut & impudenter ſancti Gregorii textum ita corruperint: plane ſignificans Romanam eccleſiam nihil diverſum ab ipſo ſancto Gregorio ſentire, nec Ioannem, ad quem ſcribit, ab ea ſententia diſcrepare. Vide quæ dicam infra in notis conciliabuli pſeudooctavi, verbo *conciliabulum*.

FRAGMENTA QVÆDAM ALIARVM EPISTOLARVM IOANNIS PAPÆ VIII.

Quod ſacerdos homicida non poteſt in ſacerdotio manere:

Cennemoco epiſcopo Venetenſi.

dist. 50. Miror minus.

MIROR minus doctam ſcientiam tuam ſacerdotem putare poſt perpetratum homicidium poſſe in ſacerdotio miniſtrare: imo, quod eſt pejus, nobis ſuadere velle, ut ipſi tali præſumptioni præberemus aſſenſum. Quis enim tam demens, tamque perverſi ſenſus, tale quid æſtimaret, vel poſt quantamcumque pœnitentiam concedendum, cum omni ſit canonicæ diſciplinæ contrarium? Debet ergo ſacerdotio privatus lacrymarum fonte flagitium tam immane diluere: ut talibus ſaltem remediis curatus, ſalutis poſſit invenire ſuffragium.

Communione privetur ſponſa, niſi raptorem deſerere, & ad ſponſum ſuum redire voluerit.

Roſtagno archiepiſcopo Arelatenſi.

27. qu. 2. Atho præſentium.

Atho præſentium lator, dum in noſtro ſervitio fideliter excubaret, quemdam virum feminam ſibi deſponſatam queritur rapuiſſe. Et ideo fraternitas tua, auctoritate noſtra ſuffulta, ſuffraganeos ſuos epiſcopos præſentialiter convocet: ſicque unanimi ſententia, ſi ſponſam hunc raptor non reddiderit, tam idem, quam rapta, ſi ad ſponſum priſtinum remeare noluerit, omni communione priventur.

De examinanda cauſa cujuſdam preſbyteri.

Sigibodo archiepiſcopo Narbonenſi.

Ivo part. 10. cap. 26.

Præſentium literarum gerulus, ſedi apoſtolicæ præſentatus, ſe preſbyterum eſſe querula & lamentabili voce perhibuit, & a ſanctitati tuæ ſubjectæ diœceſeos epiſcopis ab officio preſbyteratus ſuſpenſum, & aliis quibuſdam epitimiis uſque ad ſpeciale judicium noſtrum ſubmiſſum, pro eo quod, inquit, facto tumultu, quidam ſe apprehenſum, & a terra brachiis ſublevatum, in proprium fratrem forti jactaverit impetu, ut idem germanus ſuus tanti * operis male impulſus in terram ruerit, & proſtratus atque oppreſſus vitæ flatum violenter amiſerit. Denique illi reverendi antiſtites, cum ſibi, ut iſte retulit, res in dubium veniret, utrum commiſſo ſibi, dudum carere, nec ne, penitus debuiſſet officio, non ipſi hanc deliberare, ſed noſtro decerni & diffiniri judicio voluerunt. Sed tunc hoc ſolenniter agerent, ſi primum ipſi plenario, & ex canonibus in cauſa preſbyteri delegato judicio, quatuor deputatis ex venerandis decretis & legibus perſonis præſentibus, hanc ventilaſſent, & ſubtili examine diſcuſſiſſent: ut ita facta ſcripto relatione, ſi quid dubium ſibi ſeu difficile ingeſſiſſe videretur, noſtrum ſuper hoc more priſco decretum expoſcerent. At ubi nobis & perſona relatoris incognita, & nullo epiſcoporum ſcripto commendatio approbata eſt, & rurſus ubi nulla eſt accuſatoris objectio, nec accuſati reatus confeſſio, nec fidelium comprobatio teſtium, nos nec illius ſolius narrationi creduli eſſe poſſumus, nec rurſus in eum definitivam damnationis ſententiam proferre valemus. Ergo ſaltem nunc fraternitas tua metropolitani jure potita, ex epiſcopis ſub ſe degentium vel vicinorum ſex, una cum epiſcopo, cujus eſt iſte parœciæ, ſibi ſocians, tantum negotium ſubtili ventilet diſcuſſionis ventilabro, & invento quod juſtum eſt canonice decernat, & communi fratrum cenſura diffiniat.

* leg. ponderis malo.

Pallium, niſi poſt conſuetam fidei profeſſionem, dari non debet.

Vuiliberto Colonienſi archiepiſcopo.

Optatum tibi pallium nunc conferre nequivimus, quia fidei tuæ paginam minus, quam oporteat, continere reperimus: cum videlicet in ea nullam ſanctarum univerſalium ſynodorum, in quibus fidei noſtræ ſymbolum continetur, nec decretalium pontificum Romanorum conſtitutorum, ſecundum morem, feceris mentionem: ſed nec illam propria ſubſcriptione munieris, nec aliquem qui hanc jurejurando firmaret miſeris.

Diſt. 100. cap. Optatum.

CONSTITVTIO IOANNIS PAPÆ VIII.

De jure cardinalium.

Itemque ex noſtra præſenti conſtitutione bis in menſe vel eo amplius, vel apud illum vel illum titulum, ſive apud illam vel illam diaconiam; ſive apud alias quaſlibet eccleſias vos convenire mandamus. Et ob veſtram & inferiorum clericorum vitam, & mores, & qualitates, & habitus veſtium perſcrutandum, & qualiter quilibet prępoſiti ſe erga ſubditos habeant, vel quod ſubditi ſuis præpoſitis non obediant, & ad quæque illicita amputanda, clericorum quoque & laicorum querimonias, quæ ad noſtrum judicium pertinent, quantum fieri poteſt, definiendas. Quippe cum ſicut noſtram manſuetudinem Moyſi, ita & veſtram fraternitatem ſeptuaginta ſeniorum, qui ſub eodem cauſarum negotia dijudicabant, vicisſitudinem gerere, certum habeamus. Item monaſteria abbatibus viduata & abbatum, noſtra pręcedente conſcientia, ſubſtitutionem his qui ſunt inter [a] nos, vel fuerint monaſticæ profeſſionis, diſponenda committimus.

[a] vos

Propter ſolicitudinem autem eccleſiarum & clericorum earumdem diſciplinam, ſive laicorum querimonias definiendas, bis in hebdomada ad ſacroſanctum palatium, juxta decreta prædeceſſoris noſtri Leonis quarti, vos convenire mandamus.

Item ſancimus de parochiis noſtris, quantumque pontifici competit, pontificali beneficio vos in perpetuum poſſidere, & in principalibus eccleſiis juxta primatum veſtræ conſecrationis viciſſim officia divina peragere, & earum oblationibus, ſalva ſemper cardinalium diaconorum priſca conſuetudine, æqualiter participare tam propter uſum veſtrum, quam in eccleſiarum veſtrarum luminarium concinnationes.

APPENDIX

APPENDIX EPISTOLARVM IOANNIS PAPÆ VIII.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S.I.

Polliciti ſumus in noſtra conciliorum hiſtorica ſynopſi nos fragmentis epiſtol. Ioannis papæ VIII. corollarium aliquod σὺν Θεῷ adjecturos, ac ne lectores diutius differremus prægustandam ipſis promulſidem obtulimus ex codice mſ. viri clariſſimi Claudii Hardy ſenatoris Pariſienſis, hoc eſt diploma ad Vvalonem Metenſem epiſcopum, cui & alia nonnulla deinceps ſubjungemus aliunde a nobis accerſita.

I. AD VVALAM SEU VVALONEM METENSEM EPISCOPVM.

Concedit illi pallium certis diebus deferendum.

Ioannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Vvalæ venerabili epiſcopo Mediomatricorum eccleſiæ, quæ & Mettis vocatur, in honore ſcilicet ſancti Stephani primi martyris.

SI paſtores ovium ſolem geluque pro gregis ſui cuſtodia die ac nocte ferre contenti ſunt, ac ne qua ex eis aut errando pereat, aut ferinis laniata morſibus rapiatur, oculis ſemper vigilantibus circumſpectant; quanto ſudore quantaque cura debemus eſſe pervigiles, nos qui paſtores animarum dicimur? Attendamus ad ſuſceptum, officium exhibere erga cuſtodiam dominicarum ovium non ceſſemus, ne in die divini examinis pro deſidia noſtra ante ſummum paſtorem negligentiæ reatus excruciet, unde modo honoris reverentia ſublimiores inter ceteros judicamur. Palleum autem fraternitati tuæ ex more ad miſſarum ſolennia celebranda conceſſimus, diebus vitæ tantummodo: quod tibi, non eccleſiæ tuæ, aliter privilegiis in ſuo ſtatu manentibus, uti concedimus. Quoniam indumenti honor modeſta actuum vivacitate ſervandus eſt, hortamur ut ei morum tuorum ornamenta conveniant, quatenus auctore Deo utriſque poſſis eſſe conſpicuus. Itaque vita tua filiis tuis ſit regula. In ipſa ſe ſemper conſiderando proficiant, ut tuum poſt dominum videatur eſſe, bene quod vixerint. Corrigant, ne proſpera, quæ temporaliter blandiuntur, extollant, neque adverſa dejiciant; ſed quidquid illud fuerit, virtute patientiæ devincant. Nullum apud te locum odia, nullus favor indiſcretus inveniat. Sub ea videlicet ratione concedimus fraternitati tuæ, ut a ſecretario uſque ad ſacrum altare, & ab altari uſque ad ſecretarium, ſicuti priſca extitit palleatis conſuetudo, indui debeas. Auctoritate autem beati Petri apoſtolorum principis licentiam diebus vitæ tuæ ſub jure & ditione noſtra, ut diximus, habeas. Nullum uſum vel conſuetudinem ſucceſſoribus tuis per hoc noſtrum tibi conceſſum apoſtolicum privilegium habere cenſuimus. Et neque epiſcopus, archiepiſcopuſque adverſus te pro hoc altercationis contentionem commoveat. Ita domino regente & gubernante cor tuum, commiſſam exequi gubernationem ſtudeas, ut adepto hujus honoris officio, dignitate & probitate morum amplius procures adornari. Scriptum per manum Georgii ſcriniarii S. R. E. in menſe Septembrio, indictione XII. Data VIII. Idus Septembris per manum Vvalperti humillimi epiſcopi ſanctæ Portuenſis eccleſiæ, anno domino propitio pontificatus domni noſtri Ioannis ſummi pontificis & univerſalis papæ in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli ſexto, indictione XII." *Hoc eſt anno 878. verum aut September in Octobrem, aut indictio 12. in 11. mutanda: quod ex privilegiis Floriacenſi, Cabilonenſi, aliiſque diſces: & nos fuſius alias explanabimus, licet non diffiteamur in antiquis diplomatibus indictionem nonnumquam uſque ad natalem Chriſti diem aut pridie Kalendas Ianuarii protendi ab incurioſis tabellionibus librariiſve.*

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S.I.

Auctor hiſtoriæ Trevericiæ nondum quod ſciam editæ, cujus exemplar calamo exaratum penes me eſt, hujus a Ioanne papa conceſſi Vvalæ privilegii, turbarumque inde exortarum meminit hiſce verbis:

"*** Anno quinto Bertolfi moritur Adventius Metenſis epiſcopus: Vvalo ei ſubſtituitur, cui ordinationis ſuæ anno ſecundo tranſmiſſum eſt pallium a Ioanne papa cum literis docentibus quibus in feſtis eſſet uſurus. Bertulfus vero metropolitanus audiens Vvalonem in die ſancto paſchæ cum pallio procedere, miſſis literis Treveris evocatum percunctatus eſt, quando, vel quomodo vel a quo procedere cum pallio ſibi fuerit conceſſum. Vvalo lecto in auribus omnium qui aderant quod ſibi a papa tranſmiſſum fuerat de uſu pallii privilegio aſſeruit non ſe primum, ſed quintum fuiſſe, quem apoſtolica ſedes hoc honore dignata ſit ſublimare: ſalva tamen in omnibus metropolitano ſubjectione. I. Vrbicium. II. Pipini regis ex ſorore nepotem Crodegangum. III. Angelramum. IV. Drogonem Caroli Magni imperatoris filium. Bertulfus his aſſertionibus non ſatisfactus capitulo canonum lecto quo aſſeritur nulli ſuffraganeorum novum & quod non ab omnibus in eccleſia ſua prædeceſſoribus non habebatur abſque metropolitani ſui conſilio & licentia præſumendum, interdixit ei per ſanctam quam in omnibus eccleſiaſticis negotiis deberet obedientiam, ne ulterius niſi ab eo petita & conceſſa licentia pallio uteretur. Cumque Vvalo apoſtolicam auctoritatem prætenderet, archiepiſcopus vero metropolitanorum privilegia defenderet, grandis utrimque conflata eſt inimicitia. Hincmarus igitur reverendiſſimus Remorum archiepiſcopus & eloquentia clariſſimus audiens hanc diſſidentiam, epiſtolam Vvaloni tranſmiſit ſapientiæ ac ſacri concilii ſale conditam, per quam eum ad metropolitani ſui inſtruxit obedientiam & reſtituit concordiam, &c.

Meminit ejuſdem diſſenſionis Flodoardus libri tertii hiſtoriæ Rhemenſis cap. 23. ſcriptamque teſtatur ab Hincmaro ad Vvalonem epiſtolam de pallio a ſede Romana obtento, & Bertulfum literas papæ noluiſſe ſuſcipere. Eadem quoque narrat paulo fuſius chronicon ſancti Trudonis libri 11. primæ partis cap. 13 cujus fragmentum recitat pag. 275. hiſtoriæ Metenſium epiſcoporum F. Meuriſſius O. M. epiſcopus Madaurenſis ac Metenſis epiſcopatus ſuffraganeus.

II. AD GEILONEM ABBATEM TORNVTIENSEM EIVSQVE monachos.

Illorum omnia, vel regia, vel epiſcopalia privilegia, pontificia auctoritate ſancit, anno Chriſti 876. quibus addit exemptionem ab omni cujuſlibet antiſtitis juriſdictione.

*** *Ex autographo" in philyra, literis uncialibus Gotticis deſcripto, longo pedes circiter XIV. lato duos.*

" Edidit R. P. Chiffletius S. I.

Ioannes

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Geiloni inclyto abbati, dilectiſque filiis noſtris in Tornutio monaſterio, a ſpirituali filio noſtro, glorioſo Carolo imperatore Auguſto, ſanctæ & intemeratæ semperque virgini Dei genitrici Mariæ, atque pretioſo confeſſori Chriſti Philiberto largito, ſub regula ſancti Benedicti religioſa converſatione degentibus, nunc, & futuris temporibus.

QVANDO ab ea quæ catholicorum imperatorum corda pontificalibus ſunt monitis provocanda, ita ardenti deſiderio divina præveniente gratia tam ſuccenduntur, ut ab eis ultro poſcantur, tanto alacri & læto ſunt animo concedenda, quanto & ea ipſa quæ cupiunt, ſi nollent facere, peri debuerant. Proinde juxta ſcripta petitoria filii noſtri, præcellentiſſimi imperatoris Caroli, hujuſmodi privilegium præſentis auctoritatis noſtræ decreto, eidem venerabili monaſterio veſtris futuriſque temporibus indulgemus, concedimus, atque confirmamus: ut ſicut ipſe glorioſiſſimus filius noſter, divinu ductus amore, de villis ac facultatibus, ſeu ſtipendiis ſpecialiter monachorum & eccleſiæ ornamentorum, vel luminariorum, ac matricula- B riorum, ſeu hoſpitum, atque pauperum uſibus ſervata, vel emeliorata ſeu aucta ordinatione præcepto ſuæ auctoritatis firmavit privilegium C quod venerabilibus fratribus ac filiis noſtris epiſcopis illatum regionum fieri & confirmari fecit; ita ſicut in eodem privilegio, atque præceptis, in primis filii noſtri Caroli exinde factis continetur, perpetuo inconvulſa permaneant. Quamvis enim fama fuerit hoc tenuiſſe ad epiſcopatum Matiſeonenſem, nullaque ibi auctoritate qua teneri poſſit adjunctum longu interveniente tempore fuerit, melius, multoque ſanctius apoſtolicæ diſcretioni noſtræ viſum fuit, ut monaſticis utilitatibus in prædicto monaſterio confirmetur, quam laicalibus ſine aliqua acquiſitione ſanctorum locorum depopulationibus indulgeatur. Conſtituimus alia auctorita- D te beati Petri, ut nullus regum, nemo antiſtitum vel abbatum, ſeu quilibet quacumque præditus dignitate, de his qui in præfato privilegio, ſeu in præceptis ipſius filii noſtri Caroli ex his quæ præmiſimus factis continentur, vel in futuro, ab eo vel a quibuſlibet aliis de proprio fuerint his ſpecialibus uſibus jure collata, ſub cujuſlibet cauſæ occaſione ſive ſpecie, quicquam minuere vel auferre, ſive ſuis uſibus applicare, vel aliis quaſi piis cauſis pro ſuæ avaritiæ excuſatione præſumat concedere. ſed cuncta quæ præfatis uſibus monachorum, & eccleſiæ ornamentorum, vel luminariorum, E matriculariorum, hoſpitum, & pauperum oblata ſunt, vel offerri contigerit, perenni tempore illibata & inconvulſa, ac ſine aliqua inquietudine, eorum uſibus pro quorum ſuſtentatione gubernationeque conceſſa ſunt, modis omnibus profutura permaneant. Hæc igitur omnia, quæ hujus præcepti decretique noſtri pagina continet, tam vobis quam cunctis qui in eo quo eſtis ordine locoque ſucceſſerint, in perpetuum conſervanda decernimus. Salva in omnibus quæ hujus decreti pagina continentur, auctoritate & honore ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & ſedis apoſtolicæ privilegio. Placet etiam ut per futura tempora, ipſi monachi ex ſcriptis habeant licentiam eligere abbatem. Si quis autem

A temerario auſu, magna parvaque perſona, contra hoc noſtrum apoſtolicum decretum agere præſumpſerit, ſciat ſe anathematis vinculu eſſe innodatum, & a regno Dei alienum, & cum omnibus impiis, æterni incendii ſupplicio condemnatum. Qui autem verus cuſtos & obſervator hujus confirmationis extiterit, benedictionem, & gratiam, & cæleſtem miſericordiam a domino conſequi mereatur. Scriptum per manum Anaſtaſii notarii regionarii, & ſcriniarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ, in menſe Octobrio, indictione decima. Bene valete.

Subſcriptum Idus Octobrias, per manum Chriſtophori primicerii ſanctæ ſummæ ſedis B apoſtolicæ, imperante domino piiſſimo principe Auguſto Carolo, a Deo coronato, magno imperatore anno primo, & poſt coronationem ejus anno primo, indictione decima.[a]

[a] Anno Chriſti 876.

III. AD CAROLVM IMPERATOREM, GEILONEM ABBATEM TORMVTIENSEM, ejúſque monachos.

Cellæ Godith[*], a deſiderio principe fundatæ ſua jura confirmat: quibus addit immunitatem ab omni epiſcopali juriſdictione anno Chriſti 877.

C *Ioannes [a] epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ſpirituali filio noſtro glorioſo Carolo imperatori Auguſto, ac Geiloni inclyto abbati, dilectiſque filiis in Trenorchio monaſterio ſanctæ & intemeratæ, ſemperque virgini Dei genitrici Mariæ, atque pretioſo confeſſori Chriſti Filiberto largito, ſub regula ſancti Benedicti degentibus nunc & futuris temporibus.*

[a] Ex autographo in philyra idem edidit R. P. Petrus Frãciſcus Chifletius S. I.

POSTQVAM enim auxiliante Chriſto eccleſiæ cœpit origo, ſemper impiorum flatibus agitatur. Sed quia noſtris temporibus aliis imperialibus ſuſtollitur, nos in quantum valemus, apoſtolicis auctoritatibus confirma- D re debemus. Proinde juxta petitionem filii noſtri præcellentiſſimi imperatoris Caroli, privilegium hujuſmodi auctoritatis noſtræ, eidem monaſterio veſtris futuriſque temporibus indulgemus, concedimus, atque confirmamus; ut ſicut ipſe glorioſiſſimus filius noſter, per deprecationem Deſiderii principis, cellam quæ vocatur Godith in pago Vallavenſi, in loco qui dicitur Vallis anguſta, loco prædicto, necne præſcriptis ſanctis, cum villis ac facultatibus ſeu ſtipendiis conceſſit, & præcepto ſuæ auctoritatis roboravit, atque privilegio fratrum & filiorum noſtrorum epiſcoporum illarum regionum confirmari fecit: ita E ſicut in eadem charta nobilitatis quam fecit Deſiderius, & præcepto filii noſtri Caroli continetur, inconvulſa permaneant: ut nullus regum, nemo antiſtitum vel abbatum, ſeu quilibet quacumque præditus dignitate, de his quæ in hoc privilegio vel in præceptis ipſius filii noſtri Caroli continentur, quicquam exinde minuere vel auferre præſumat; ſed cuncta quæ præfatæ eccleſiæ Godithi oblata ſunt vel offerri contigerit, inconvulſa & illibata permaneant. Conſtituimus alia auctoritate beati Petri, ut eccleſia in valle prædicta constructa, & in honore ſalvatoris, ejuſque genitricis dicata, immunis habeatur ab omni dominatione terrena: quia injuſtum decernimus ut glorioſa mundi

Q reginæ,

regina, quæ cum Filio juncta, exaltata eſt ſuper choros angelorum, humanis ſubdatur poteſtatibus. Anathematizamus igitur, ut nemo antiſtitum locum ſibi vindicare audeat, ſeu qualibet occaſione abſolutionis, atque excommunicationis, vel ſacræ ordinationis adire præſumat, niſi ab abbate loci, vel a monachis ibi Deo ſervientibus fuerit invitatus. Ceterum ab omni ſæculari perſona decernimus eſſe liberum & quietum, ut in præceptis Filii noſtri Caroli connnetur. Si quis autem temerario auſu, magna parvaque perſona, contra hoc noſtrum decretum agere præſumpſerit, ſciat ſe anathematis vinculo eſſe innodatum, & a regno Dei alienum, & cum impiis æterno incendio condemnatum. Scriptum per manum Anaſtaſii notarii regionarii, & ſcriniarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ, in menſe Iunio, indictione * quinta. Bene valete. *In plumbo Ioannis papa.*

* decima. an. ſcilicet 877.

IV. PRIVILEGIVM A IOANNE VIII. PAPA, ANNO CHRISTI DCCCLXXVIII. in concilio Trecenſi Geiloni abbati & monaſterio Trenorchienſi datum, & patrum ejuſdem concilii auctoritate firmatum.

ANNO dominicæ incarnationis, &c. *Vide paulo poſt Cabilonenſem conventum anno 875.*

V. RESCRIPTVM DE ANSEGISO SENONENSI ARCHIEPISCOPO apoſtolicæ ſedis legato.*

* f. idem cum epiſt. 313. ſupra pag. 220 E.

ILLVD perhibetur fuiſſe mſ. in bibliotheca Antonii Auguſtini Tarraconenſis archiepiſcopi. *Videant qui Scorialenſem in Hiſpania theſaurum ſervant, an inde quid ſperare liceat reipublica literaria.* Sapientia *enim* abſconſa & theſaurus inviſus, quæ utilitas in utriſque. *Eccleſiaſtici* xx. 32.

VI. PRIVILEGIVM MONASTERIO FLORIACENSI S. BENEDICTI ad Ligerim conceſſum.

I*Oannes epiſcopus*, &c. Quoniam ex apoſtolica. *Vide ſis ad annum* 878. *ſectionem ſeu caput* XIII. *concilii Tricaſſini II.*

VII. COMMONITORIVM AB EODEM IOANNE VIII. PAPA DATVM LEGATIS Paulo & Eugenio ac Petro ſed ab impoſtore Photio falſatum.

CVM primum, &c. *Vide infra concilium Romanum III.*

* * * Iis vero non pigebit ſubjungere.

EPISTOLAM EPISCOPORVM GERMANIÆ AD IOANNEM PAPAM VIII. a Ioanne Cordeſio poſt Hincmari opuſcula & epiſtolas anno 1615. excuſam Pariſiis cum jam ab anno 1611. Monachii in appendice chronici monaſterii Reicherſpergenſis in Bajoaria opera Chriſtophori Gevvoldi cum pluribus aliis antiquis diplomatibus produxiſſet.

* In notis docebo ad Ioan. IX. ſcriptam fuiſſe.

*Epiſtola epiſcoporum Germaniæ ad Ioannem papam VIII.**

De Slavis ad fidem Chriſtianam converſis & eorum archiepiſcopo & epiſcopis.

Summo pontifici & univerſali papæ domino Ioanni Romanæ ſedis magnifico gubernatori, humillimi paternitatis veſtræ filii, * *Theotmarus Iuvavenſis eccleſiæ archiepiſcopus, Vvaldo Friſingenſis, Erchenpaldus Eyſtatenſis, Zacharias Sabonenſis, Tutto Ratiſponenſis, Richarius Pataviensis eccleſiæ epiſcopus, nec non & univerſus clerus, populuſque Chriſtianus per totam Noricam, quæ & Bavaria vocatur, proſperum in ſalvatore noſtro provectum, catholicæ pacis augmentum, & regnum optamus æternum.*

* Vide ſupra epiſt. pag.

ANTECESSORVM veſtrorum decretis, & ſanctorum patrum inſtitutis pleniſſime inſtruimur in omnibus noſtro ſacerdotali miniſterio obſtantibus & averſantibus Romanum appellare pontificem, ut quod ad unitatem concordiæ, & ad cuſtodiam pertinet diſciplinæ, nulla diſſenſione violetur, ſed ab ipſo ſumma proviſione decernatur. Nequaquam enim credimus, quod coacti quotidie audimus, ut de illa ſancta & apoſtolica ſede, quæ nobis ſacerdotalis mater eſt dignitatis, & origo Chriſtianæ religionis, profluxerit quippiam perverſitatis, ſed doctrina & authoritas eccleſiaſticæ rationis. Sed venerunt, ut ipſi promulgaverunt, de latere veſtro tres epiſcopi, videlicet Ioannes archiepiſcopus, Benedictus & Daniel epiſcopi, in terram Slavinorum, qui Moravi dicuntur, quæ regibus noſtris & populo noſtro, nobis quoque cum habitatoribus ſuis ſubacta fuerat, tam in cultu Chriſtianæ religionis, quam in tributo ſubſtantiæ ſæcularis, quia exinde primum imbuti, & ex paganis Chriſtiani ſunt facti. Et idcirco Pataviensis epiſcopus civitatis, in cujus diœceſi ſunt illius terræ populi, ab exordio Chriſtianitatis eorum, quando voluit & debuit, illuc nullo obſtante intravit, & ſynodalem cum illis, & cum ſuis, & etiam inibi viventibus conventum frequentavit: & omnia, quæ agenda ſunt, potenter peregit, & nullus ei in faciem reſtitit. Etiam & noſtri comites illi terræ confines placita ſæcularia illic continuaverunt, & quæ corrigenda ſunt correxerunt, tributa tulerunt, & nulli eis reſtiterunt, uſque dum incraſſante corda eorum diabolo Chriſtianitatem abhorrere, & omnem juſtitiam detrectare, belloque laceſſere ac obſiſtere ſæviſſime cœperunt: adeo ut via epiſcopo & prædicatoribus illuc non eſſet, ſed libitu ſuo egerunt quæ voluerunt. Nunc vero, quod nobis grave videtur & incredibile, in augmentum juſtitiæ jactitant, ſe magnitudine pecuniæ egiſſe, vos eoſdem præfatos epiſcopos ad ſe direxiſſe, & in eodem Pataviensi epiſcopatu talia egiſſe, qualia de illa apoſtolica ſede nunquam exiſte, neque canonum decreta ſanxiſſe, ut tantum ſchiſma una pateretur eccleſia. Eſt enim unus epiſcopatus in quinque diviſus. Intrantes autem prædicti in veſtro nomine, ut ipſi dixerunt, epiſcopi, ordinaverunt in noſtro eodemque epiſcopatu unum archiepiſcopum (ſi in alterius epiſcopatu archiepiſcopus eſſe poteſt) & tres epiſcopos ejus ſuffraganeos, abſque ſcientia archiepiſcopi, & conſenſu epiſcopi, in cujus fuerunt diœceſi: cum in concilio Africano capite 20. decretum ſit,

Eo tectior & damnabilior calumnia, quo ſub aliena perſona diffunditur.

Ve

Vt plebes, quæ in diœceſibus ab epiſcopis tenentur, quæ nunquam epiſcopos habuerunt, nec niſi cum voluntate ejus epiſcopi, a quo tenentur, proprios accipiant rectores & epiſcopos. Item in eodem concilio cap. 65. *Vt plebes quæ nunquam habuerunt proprios epiſcopos, niſi ex concilio plenario uniuſcujuſque provinciæ, & primatis, atque conſenſu ejus, ad cujus diœceſim eadem plebs pertinebat, epiſcopos minime accipiant.* In decretis papæ Leonis cap. 15. ſcriptum eſt: *Nulla ratio ſinit, ut inter epiſcopos habeantur, qui a provincialibus epiſcopis, cum metropolitani judicio non conſecrantur.* Item cap. 49. *Vt ſi indignis quibuſque, & longe extra ſacerdotale meritum conſtitutis paſtorale faſtigium & gubernatio eccleſiæ detur: non eſt hoc conſulere populis, ſed nocere; nec præſtare regimen, ſed augere diſcrimen.* Et io eodem cap. poſt pauca inquit, *Difficile eſt, ut bono peragantur exitu quæ malo ſunt inchoata principio.* Et in decreto papæ Cæleſtini anteceſſoris veſtri capite decimoſeptimo continetur, *ne alicui locus concedatur ſacerdoti in alterius injuriam:* Anteceſſor veſter Zuentibaldo duce impetrante, Vvichingum conſecravit epiſcopum, & nequaquam in illum antiquum Pataviensem epiſcopatum tranſmiſit, ſed in quamdam neophytam gentem, quam ipſe dux bello domuit, & ex paganis Chriſtianos eos eſſe patravit. Cum autem eiſdem Slavis locus familiaritatis apud legatos veſtros dabatur, accuſabant & diffamabant nos in multis, & verbis mendacibus inſtabant, quia nemo eis vera reſpondebat, dicentes, nos cum Francis & Alemanis ſcandalum & diſcordiam habuiſſe: cum hoc falſum eſſe ex hoc convincitur, quia amiciſſimi noſtri ſunt, & charitativi cooperatores; Et etiam cum ipſis impacatos eſſe accuſabant. Quod non noſtra culpa exigente, ſed ſua potentia faciente, ita fatemur eſſe. Quia quando Chriſtianitas illis cœpit viteſcere, & inſuper debitum tributum ſenioribus noſtris regibus, & principibus eorum ſolvere reſpuerunt, belloque reſiſtere, & gentem noſtram cœperunt laceſſere, orta eſt ſeditio inter illos. Et quoniam armis ſibi eos defenderunt, in ſervitium redegerunt; idcirco jure proprio tributarios habere debuerunt, & debent; & ſive velint, ſive nolint, regno noſtro ſubacti erunt. Quapropter oportet nos ab alto ſpeculari, & moderaminis temperiem præ omnibus tenere, ne pejor pars confortetur, & melior infirmetur. Progenitores namque sereniſſimi ſenioris noſtri Hludovici, videlicet imperatores, & reges ex Chriſtianiſſima Francorum gente prodierunt: Moravii vero Slavi a paganis & ethnicis venerunt. Illi potentia imperiali Romanam rempublicam ſublimaverunt, iſti damnarunt: illi Chriſtianum regnum confortaverunt, iſti latibulis & urbibus occultati fuerunt: illorum conſilio apoſtolica ſedes pollebat, iſtorum perſecutione Chriſtianitas dolebat; in omnibus his juvenculus rex noſter, nulli prædeceſſorum ſuorum ſecundus, nulli & inferior, ſed ſecundum virtutem a Deo ſibi datam, ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & vobis ſummo Patri, cum omnibus regni ſui principibus, adjutor optat eſſe fortiſſimus. Omne namque regnum divinitus ſibi commiſſum, ad Dei ſervitium, ſuumque adjutorium, unum vult & operatur. Vnde & pace viget & con-

A cordia gratulatur, atque ad veſtram paternitatem, ſicut patres ſui, ſe pertinere lætatur. Quod nos præfati Slavi criminabantur cum Vngaris fidem catholicam violaſſe, & per canem ſeu lupum, aliaſque nefandiſſimas & ethnicas res ſacramenta, & pacem egiſſe, atque ut in Italiam tranſirent, pecuniam dediſſe; ſi vobis coram poſito rato inter nos agitaretur, ante Deum, qui cuncta novit antequam fiant, & coram vobis qui vicem ejus apoſtolicam tenetis, eorum falſitas manifeſtaretur, & noſtra innocentia probaretur. Quia enim Chriſtianis noſtris, longe a nobis poſitis, ſemper imminebant, & perſecutione nimia affligebant, dona- B vimus illis nullius pretioſæ ſubſtantiæ pecuniam, ſed tantum noſtra linea veſtimenta, quatenus eorum aliquoties ' virilitatem mulceremus, & ab eorum perſecutione ' quieſcere faceremus. Talia namque, ut præſcripſimus, juxta malitiam cordis ſui argumentantes, & pontifices veſtros ad injuriam noſtram incitantes, adeo ut directa nobis epiſtola quaſi ab apoſtolica ſede hæc omnia improperabant, & diverſas injurias ingerebant, atque inter alia divino gladio feriendos dignos dicebant. Impletur enim in nobis quod quidam ſapiens ait: *Iuſtus tulit crimen iniqui.* Ipſi enim crimen, quod nobis falſo ſemel factum impoſuerunt, C multis annis peregerunt. Ipſi Vngarorum non modicam multitudinem ad ſe ſumpſerunt, & more eorum capita ſuorum pſeudo-chriſtianorum penitus detonderunt, & ſuper noſtros Chriſtianos immiſerunt, atque ipſi ſupervenerunt, & alios captivos duxerunt, alios occiderunt, alios peſſima carcerum fame & ſiti perdiderunt, innumeros vero exilio deputaverunt, & nobiles viros, ac honeſtas mulieres in ſervitium redegerunt, eccleſias Dei incenderunt, & omnia ædificia deleverunt, ita ut in tota Pannonia noſtra maxima provincia tantum una non appareat eccleſia, prout epiſcopi a vobis deſtinati, ſi fateri velint enar- D rare poſſunt, quantos dies tranſierint, & totam terram deſolatam viderint. Quando vero Vngaros, Italiam intraſſe comperimus, pacificati cum eiſdem Slavis, teſte communi Deo, multum deſideravimus, promittentes eis propter dominum omnipotentem, ad profectum indulgere omnia mala contra nos noſtroſque facta, & omnia reddere, quæ de ſuis noſtros conſtaret habere, quatenus ex illis ſecuros nos facerent, & tamdiu ſpatium darent, quamdiu Longobardiam nobis intrare & res ſancti Petri defendere, populumque Chriſtianum divino adjutorio redimere, liceret! & nec ipſum ab eis obtinere potuimus. Et poſt tanta E maleficia habent beneficia & ſunt falſi accuſatores, qui ſemper fuere Chriſtianorum perſecutores. Si quis in toto mundo aliorſum nos oberraſſe, & juſtitiæ reſtitiſſe conetur, veniat præſens, & eum ludificaſſe, & nos de hac re ſentietis puriſſimos eſſe. Idcirco ſinguli omneſque admonendo precamur, ne ullo modo alicui falſo de nobis aliquam ſuſpicionem referenti creduli ſitis, antequam opportunitas exigatur, ut hujus rei gratia miſſus de veſtra celſitudine nobis, aut a noſtra parvitate directus appareat vobis. Communis gemitus, & generalis dolor anguſtat quos Germania & tota tenet Norica, quod unica eccleſia dividitur ſciſſura." Ideo

' feritatem ' quieſceremus.

" Eſt enim, ut præmiſimus, unus epiſcopatus in quinque diviſus.

A Ideo ſi quid fraus maligna Slavorum callidirate adduxerit, juſtitia avertat: voſque ex alto * virtote induti & apoſtolica poteſtate armati, juxta prophetam, *quod fractum eſt alligate, quod infirmum conſolidate, quod abjectum reducite*; ut deinceps populus & fidei integritate granuletur, & ſancta eccleſia tranquilla devotione lætetur. Theotmatus indignus archiepiſcopus, & apoſtolicarum rerum procurator promptiſſimus, Pecuniam veſtro juri debitam, propter infeſtam paganorum ſævitiam, nec per ſe perferre, nec per alios poterat tranſmittere: ſed quia Dei gratia liberata eſt Italia, quantocyus potero, vobis tranſmitto, Precatur noſtra humilitas, ut dignetur veſtra ſublimitas reſpondere per ſingula ad B tranſmiſſa cum epiſtola.

* *Alme pater mundi, dignus prænomine Petri,*
Nomine quem ſequeris, utinam virtute ſequaris;
Siſque tuis famulis protector verus, & ipſos
Commendes domino, cælo qui præſidet alto.

* * * CONCILIVM OVETENSE IN HISPANIA.

ANNO CHRISTI 873.

Anno Chriſti non 872. ſed 873. aut aliquo proxime ſequenti, die XVIII. Kalend. Iulii æra non 910. ſed 911. aut alia quavis conſequente, ſi vere, ut aiunt Hiſpani ſcriptores, celebratum fuit ſub Ioanne VIII. papa, & Adelfonſo Galliciæ rege.

Ex Sampiri Aſturicenſis epiſcopi hiſtoria a Prudentio Sandovallio epiſcopo Pompeiopolitano edita cum aliis quatuor Hiſpanicis ſcriptoribus iiſdemque epiſcopis.

C CVM tantis triumphis (Adelfonſus III. rex) lætatus eſt nimis & velociter preſbyteros ſuos Severum & Synderedum Romam ad papam Ioannem cum literis ſuis miſit, & reverſi a domino papa una cum Raynaldo gerulo ſuo & cum ſubſcriptis epiſtolis licentiam conſecrandi eccleſiam beati Iacobi apoſtoli, ſive & concilium celebrandi cum Hiſpanis epiſcopis.

D Hanc epiſtolam aſportatam de urbe Romenſe a duobus preſbyteris Severo & Synderedo menſe Iulio æra * DCCCCIX.

* Scribendum fuit DCCCCXI. hoc eſt an. Chriſti 873.

Ioannes epiſcopus, &c. *Vide ſupra pag.* 219. C. *hujus IX. tomi.*

Item alia epiſtola ab eodem papa Romenſe directa per Raynaldum gerulum menſe Iulio æra * DCCCCIX.

* Scribendum eſt DCCCCXI.

Ioannes epiſcopus, &c. *Vide ſupra pag.* 220. A.

Viſis itaque rex epiſtolis, magno gaudio gaviſus eſt, tunc conſtituit diem conſecrationis jam dictæ eccleſiæ, ſive & concilium celebrandum apud Ovetum cum omnibus epiſcopis qui in E illius erant regno, ii ſunt.

Epiſcopi qui affuerunt.

Ioannes Ocenſis, Vincentius Legionenſis, Gomerus Aſturicenſis, Hermegildus Overenſis, Dulcidius Salmanticenſis; Iacobus Caurienſis, Nauſtus Conimbrienſis. Argimirus Lamecenſis, Theodemitus Veſſenſis, Gumadus Portugalenſis, Argemirus Bracharenſis, Didacus Tudenſis, Egila Aurienſis, Siſnandus Irienſis, Recharedus Lucenſis, Theodeſindus Britonenſis, & Eleeca Cæſarauguſtenſis epiſcopus ibi interfuit.

Comites totius regni Adelfonſi.

Igitur auxiliante domino venit rex ad ſtatutam diem cum uxore ſua, & filiis, & cum prædictis epiſcopis, & cum univerſis poteſtatibus, ſive & cum ſubſcriptis comitibus ſuis pernominatis, Alvarus Egunenſis comes, Veremundus Legionenſis comes, Sarracinus Aſtoricæ, & Beuzo comes, Veremundus Torrenſis comes, Betotus Indeza comes, Ermegildus Tude, & Portugalle comes, Arias filius ejus in Minio comes, Pelagius Bregantiæ comes, Ordarius Caſtellæ & Auſcæ comes, Sylus Prucii comes, Erus in Lugo comes & cum iſtis omnibus omnis plebs catholica, ubi facta eſt turba immodica ad videndum, ſive & audiendum verbum domini in prima die, quod erat nonas Maii anno incarnationis domini æra DCCCCLXXIX. ſecunda feria deducebat animum ad lunæ curſum IV. luna XI. conſecratum eſt jam dictum templum a prædictis pontificibus hoc ordine ſubſcripto. In priB mis conſecraverunt altare in honorem ſervatoris noſtri Ieſu Chriſti, & ad dextrum prædicti altaris conſecraverunt altare in honorem apoſtolorum Petri & Pauli, & ad læva jam dicti altaris conſecraverunt altare in honorem ſancti Ioannis apoſtoli & euangeliſtæ. In altari quoque quod eſt ſuper corpus beati Iacobi apoſtoli, quod conſecratum fuerat a ſeptem diſcipulis ejus, quorum nomina ſunt hæc, Calocerus, Baſilius, Pius, Griſogonus, Theodorus, Athanaſius, Maximinus, tamen nemo ex dictis epiſcopis auſus fuit aliquid in eo agere, niſi tantum orationem, miſſamque cantare.

ANNO CHRISTI 873.

Conſecratum eſt templum divi Iacobi a 7. die Maii.

At æra Cæſaris hic adſcripta aliiſq. temporum characteres emendosi, ut excutiemus in notis.

Peracta dies dedicationis prædicti pontificis C juſſu regis ſecus flumen Vllian, montemque qui ab antiquis vocatur Ilianarius conſecraverunt eccleſiam in honorem ſancti Sebaſtiani martyris, & ab illa die uſque hodie vocatum eſt nomen ejus mons ſacratus. His peractis abierunt omnes.

Tranſactis itaque XI. menſibus prædictus rex una cum uxore & filiis, & cum prædictis epiſcopis, ſive & comitibus, & poteſtatibus venerunt Oveto, ad celebrandum concilium cum auctoritate domini papæ Ioannis, & cum conſilio Caroli principis Magni. Memorati itaque epiſcopi rege præſente & univerſalis Hiſpaniæ concilium illis faventibus Ovetenſem urbem metropolitanam elegerunt ſedem, & in ea Hermegildum D conſecraverunt archiepiſcopum. Et dixerunt:

Ovetenſis eccleſia metropolis erigitur poſt nativitatem domini ab incarnatione 873.

Infeſtatione namque, & incurſione gentili extra Aſturiarum montes, nonnullis præſulum a ſuis penitus ſedibus pulſis; Nos vero in noſtris nimium inquietati ad ipſam domum domini & ſalvatoris noſtri Ieſu Chriſti de hoſtium faucibus confugimus erepti, ubi ipſius protectione muniri ad ejus laudem, qui nobis præſideat conſtituimus archipræſulem, quo præſenti concilio præmiſſo triduano jejunio decernimus unumquemque noſtrum paſtorali cura ſecundum canonum inſtituta regere populum ſibi commiſſum, ad hoc ſancimus ut conſilio regis, & optimatum regni & eccleſiæ plebis eligamus archidiaE conos boni nominis viros, qui per monaſteria, & parochiales eccleſias eundo bis in anno concilia celebrent, & lolium extirpando ad gregem domini prædicationis ſemina miniſtrent, ipſaque monaſteria, ſive eccleſias ita diſponant, quatenus nobis fideliter rationem reddant. Si vero quiſpiam eorum negotium ſibi commiſſum indigne & fraudulenter tractaverit, canonis ſententiæ ſubjacebit.

Tunc inquit prædictus rex, rogandus eſt, itaque ipſe dominus noſter Ieſus Chriſtus, ut omnes iſtas ſedes ſupradictas tam populatas, quam etiam a gentibus diruptas pia miſeratione reſtituat, eiſque tales epiſcopos conferat, qui ei placeant, ſedemque Ovetenſem metropolitanam

ANNO CHRISTI 873.

nam & præſidium habeant. Tunc inquiunt prędicti epiſcopi. Nunc igitur quicumque in præfatis ſedibus fuerunt epiſcopi ad concilium vocentur, eiſque in Aſturiis manſiones ſingulæ de ſede ſancti ſalvatoris dentur, quibus quiſque ſua neceſſaria teneat, nedum ad concilium tempore ſtatuto venerit victus ſupplementum ei deficiat. Aſturias enim patria tantum terrarum ſpatio, & diſtenta, ut non ſolum Chriſti epiſcopis in ea ſingulæ manſiones poſſint attribui, verum etiam ſicut prędictus princeps Magnus Carolus per Theodulfum epiſcopum nobis ſignificavit, Chriſti præſulibus ad vitæ ſubſidia valeant impendi ſingula loca, cum ad concilium celebrandum venerint.

Princeps Magnus Carolus quis hic fuit?

Tunc rex inquit iterum. Vos ergo venerandi pontifices in ſolitudinem redactas reſtaurate ſedes, & per eas ordinate antiſtites; quia qui domum Dei ædificat ſemetipſum ædificat; unde Daniel loquitur dicens. *Qui ad juſtitiam erudiunt multos: & quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.* & dominus in euangelio ait. *Gratis accepiſtis, gratis date.* In Aſturiarum vero circuitu poſuit montes firmiſſimos, Deus, & dominus eſt cuſtos in circuitu populi ſui, ex hoc, nunc & uſque in ſæculum; infra quorum montium ambitum, qui quidem vix x. dierum ſpatio valet circui, poſſunt Chriſti epiſcopi, manſiones ſingulas datas vobis ex ſede ſancti ſalvatoris obtinere, veſtriſque ſedibus extra honeſte providete.

Tunc iterum inquiunt prædicti pontifices. Roma namque ab hominibus ædificata, ſimili modo plures habet epiſcopos, qui foris præſunt & provident decenter ſuis ſedibus, quæ eis neceſſaria miniſtrant in civitate morantibus, & Romano pontifici famulantibus, cujus Romani pontificis Ioannis juſſu & conſilio congregati Oveto ſumus. Quo ſane loco, ut præmiſimus, montium munimine, manu domini ſalvatoris noſtri, ejuſque glorioſæ genitricis Mariæ virginis, necnon & duodecim apoſtolorum, quos ipſe dominus juſſit euangelium prædicare, & eccleſiam ſuam toto orbe terrarum congregare vera humilitate & fideli devotione convenerimus; quemadmodum ſuper ipſos apoſtolos ſpiritus ſanctus in igne deſcendit, eoſque linguis variis magnalia Dei loqui edocuit. Itaque ita procul dubio idem Spiritus ſanctus ſuper nos veniet, qui nos doceat, & ignem ſuum cordibus noſtris infundat, & gentes, quæ nos infeſtant, reprimat, noſque ad cælorum regna perducat. Si quis autem noſtrum ſe oblivioſus concilii unitate ſubſtraxerit; a vera & integra ſocietate ſanctorum ſegregatus, pariterque anathemate cum Iuda domini proditore, cum diabolo & angelis ejus in perpetuum ſit damnatus. Modo ergo nos epiſcopi vel reliqui ſacerdotes Ovetenſem ſedem quam Deus elegit, metropolitanam colligimus, ac pro poſſe noſtro fideliter erigimus, & ſicut ſuperius diximus, locis qui nobis ab ipſa ſede per Aſturias attribuuntur, rei noſtræ rectos procuratores ponimus, & prædiffinito tempore ad concilium Oveto recurramus.

Dationem iſtam in fine libri hujus invenies eam, ea videlicet ratione manente, ut per ipſas ſedes, quæ foris ſunt commum conſilio laboremus: in hac civitate videlicet Aſturiis, quam Deus fortiſſimam fundavit, ſubſtantiam noſtram reponamus, & contra hoſtes ſanctæ fidei concordi mente dimicemus: nam dominus & ſalvator noſter ad ſuorum fidelium refugium, & eccleſiæ firmamentum, eam firmiſſimam elegit: in qua ſi omnes caritatis vinculo vincti fuerimus, ipſo auxiliante adverſariis noſtris reſiſtere, campoſque defendere, ex quibus intus victum poterimus habere: ſcriptum quippe eſt; *Civium concordia in hoſtes eſt victoria.*

Tunc inquit Hermegildus Ovetenſis eccleſiæ archiepiſcopus. Hoc ergo reverendi epiſcopi una cum Romanis epiſtolis, unuſquiſque veſtrum diligenter ſcribite, & per concilia celebrate, legiteque. Quod ſi aliter feceritis & a noſtro præcepto alienos vos habueritis, videte (quod abſit) ne in judicium domini incurratis. His peractis jam dictus rex ſurrexit, & faventibus cunctis, qui aderant in concilio tam eccleſiaſticus ordo quam ſecularis, ſubſcriptam diœceſim jure perpetuo tradidit Ovetenſi eccleſiæ. In Gallecia Suarnam cum poſſeſſionibus ſancti Martini, & ſanctæ Mariæ de Villavoli cum omnibus ſuis appenditiis, Vallem longam, & poſſeſſionem ſanctæ Mariæ cum omnibus ſuis appenditiis. Neram cum poſſeſſionibus ſancti Martini de Aſperella, & ſancti Iacobi de Cotias cum omnibus appenditiis earum: Flamoſam, & poſſeſſionem ſancti Martini de Petellinos cum omnibus ſuis appenditiis; Totam Sarriam, & poſſeſſionem ſanctæ Mariæ de Corvella cum omnibus ſuis appenditiis. Paramum uſque ad flumen Mineum, totam Lemoſtum, Vintio, & Veroſino, & Saviniano, & Frolane uſque ad flumen Sylum. Totam Luneam cum eccleſiis de Parraio quæ ædificatæ ſunt, vel fuerint inter Ornorium flumen, & Sylum, terminum montis Baron, & per aquam Zoie, uſque in fluvium, & fundum Arnoie; & per ipſum diſcurſum uſque in flumen Mineum. In Veza uſque in Portellam de Vanati: & eccleſias de Sallar inter Arnoiam, & Sylum cum eccleſiis de Bartoſa Caſtellani, & poſſeſſiones ſancti Salvatoris de Ilbaſmœſas cum Saucam, Barvantes, Aura, & Avion, Aſina, Camba, Aviancos, & poſſeſſionem eccleſiæ ſanctæ crucis de Soto ſenatori cum omnibus ſuis appenditiis, ſicut prædictam ſedem hæreditaverunt noſtri prædeceſſores, & Vandali reges ſtabilierunt, ita nos eam præcipimus ſtare & confirmamus.

Ovetenſis eccleſiæ diœceſis.

Tunc omnes, qui erant in concilio una voce dixerunt: Placet, placet omnibus.

Deinde tractaverunt ea, quæ pertinent ad ſalutem totius regni Hiſpaniæ; his peractis, ſolutoque conſilio abierunt unuſquiſque in ſua cum gaudio.

Solvitur concilium.

Actum concilium XVIII. Kal. Iulii æra * DCCCCX.

* imo DCCCCXI. aut aliquo ſequenti.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

* Supra jam monuimus æram illam Hiſpanicam corruptam eſſe, atque Amanuenſis incuria excidiſſe ſaltem unitatis notam, ſcribendumque eſſe DCCCCXI aut DCCCCXII. neque enim Ioannes VIII Hadriani II Kalendis Novembris anni 872. defuncti in pontificia dignitate ſucceſſor electus duntaxat die XIV. Decembris ejuſdem anni duas ad Adelfonſum, quæ initio concilii memorantur, epiſtolas menſe Iunio, Iuliove ſcribere potuit antequam pontifex fieret, neque concilium ab eo indictum celebrari, niſi vel anno 873 aut aliquo ex proxime ſequentibus. Sandouallius in notis meminit diplomatis Caliſti papæ II. anno 1122. conceſſi in hæc verba: *Eccleſiam Ovetenſem pro qua nos exoraſti, cujus privilegia, regaliaque teſtamenta & diœceſis determinationes nobis præſentare ſtuduiſti, ſicut rex Adelfonſus Ordonii filius & omnes illius temporis epiſcopi Hiſpanienſes cum auctoritate* (ſic enim legendum, non *anio*) *prædeceſſoris mei bonæ memoriæ domini Ioannis papæ conſtituerunt, & confirmaverunt ita in perpetuum ſtare præcipimus & apoſtolica auctoritate privilegio ſancimus.* Cæteros temporum characteres qui in hiſtoria Sampiri mendoſi apparent excutiemus a nobis accuratius alio in loco.

ANNO CHRISTI 873.

CONCILIVM CABILONENSE,

SN ECCLESSA SANCTI LAVRENTII trans Ararim celebratum anno Chriſti DCCCLXXIII.

SYNODI hujus meminit Petrus a ſancto Iuliano in hiſtoria rerum Cabilonenſium, ad eamque conveniſſe narrat Remigium Lugdunenſem & Adonem Viennenſem archiepiſcopos, Luidonem Æduenſem, Girboldum Cabilonenſem, & Bernardum Matiſconenſem epiſcopos, Leuboinum item chorepiſcopum Lugdunenſem, cum abbatibus & clericis ac monachis permultis. Meminit & decreti ab ea conditi de eccleſia ſancti Laurentii, in qua ſynodus agebatur, cum de ea quæreretur, liberane ac ſui juris eſſet, an ſancti Marcelli eccleſia, quod iſta contendebat, poteſtati obnoxia. Qua de re quid ſtatutum ſit a ſynodo, non declarat. Decreto autem appoſitam fuiſſe notam teſtatur anni Caroli Calvi regis in Lotharii nepotis ſui regno tertii, qui incidit in annum regni ejus XXXIII. Chriſti DCCCLXXIII.

* Ex Chartulario S. Marcelli Cabilonenſis edidit R. P. Claudius Perry S. I. in probationibus hiſt. Cabil.

* ** CARTA RESTITVTIONIS

ECCLESIÆ SANCTI LAVRSNTII CABILONENSIS factæ canonicis ſancti Marcelli a concilio epiſcoporum habito in eadem eccleſia ſancti Laurentii XII. Kal. Iunii anno Chriſti DCCCLXXIII. Caroli Calvi in Burgundia tertio poſt mortem Lotharii regis.

REMIGIUS ſanctæ Lugdunenſis ſedis archiepiſcopus, & cum eo Ado reverendiſſimus archiepiſcopus Viennenſis, Liudo quoque Auguſtodunenſis epiſcopus, nec non & Giboldus Cabilonenſis; Bernaldus etiam Matiſcenſis reverendi epiſcopi, ſed etiam Leubonius* chorepiſcopus Lugdunenſis, ſimulque acceptabilis multitudo canonicorum monachorum, archidiaconorum, abbatum, ac reliquorum ordinum, ſecundum Dei voluntatem in ſuburbio Cabilonenſi nobiſcum congregata, apud baſilicam ſancti Laurentii, quæ juxta mo-
D nita civitatis ejuſdem conſtructa eſt. Omnibus Chriſtum per orbem quadrifidum adorantibus, pacis, concordiæque *munus. Notum ſit cunctis, quod nobis reſidentibus in eadem eccleſia, antefati martyris nomine inſignita, anno dominicæ incarnationis DCCCLXXIII. regni domini Caroli tertio poſt mortem nepotis ſui Lotharii, in Burgundia; venit in ipſo concilio quidam presbyter, nomine Leuterius, præpoſitus & advocatus canonicorum ſancti Marcelli martyris. Et ſtans in medio ſynodi, monſtravit nobis per privilegia ejuſdem loci, ipſam eccleſiam in qua reſidebamus ſancto Marcello a regibus ipſius loci conſtructo-
E ribus, ex conſenſu epiſcoporum Cabilonenſis civitatis fuiſſe tributam; eamque injuſte per incuriam & negligentiam *prędictorum canonicorum ſancti Marcelli, ab epiſcopis prædeceſſoribus uſurpatam. Qua de re dominum & fratrem noſtrum, præclarum videlicet virum, Girboldum epiſcopum interrogantes quid ei placeret; ut juſtis rebus fuit ſemper annuens, dixit. Si hæc a noſtris anteceſſoribus jam dicto loco donata, ut ſuprema nobis pateſcerent limina; hæc ipſa ex noſtra parte dare debuiſſemus ei donaria. Sed quia hujuſce cauſæ nobis evidentia monſtrantur ſcripta, quod eatenus a nobis ipſa tenetur eccleſia; decernat ſanctitas veſtra quid nos conveniat agere. Cujus verba audientes, ex ipſius,

* Leuboinus
* ſit animis
* perditam haberent

A cunctæque illius congregationis, & canonicorum conſenſu, judicavimus ſancto Marcello ipſam eccleſiam reddi, atque ut deinceps illi ſervientes poſſiderent. Cunctum concilium judicium noſtrum per has litteras laudavit, & firmavit, ac in ipſo nemo contradixit, ut quicumque clericus vel laicus contrariari præſumpſerit, humanis legibus* coactus, etiam divinis uſque ad emendationem ſub anathemate foret.* Hanc autem ſcripturam fieri præcepimus: ac ut in futuris temporibus teneatur, manibus roboravimus.

Remigius humilis epiſcopus.
Ado Viennenſis epiſcopus.
B Liudo ſanctæ Eduenſis eccleſiæ epiſcopus.
Bernaldus Manſcenſis epiſcopus.
Girboldus Cabilonenſis epiſcopus.
Leuboinus* chorepiſcopus.
Heriboldus monachus.
Herpinius abbas.
Eudo humilis abbas.
Theodbertus diaconus.
Guntranus* presbyter.
Bertrannus* diaconus.
Gontardus abbas.
Leviſingus* archidiaconus.

Data anno incarnationis dominicæ DCCCLXXIII. regni domini Karoli tertio in Burgundia. XII.
C Kal. Iunii. Marcellus non meritus levita ſcripſit, & roboravit in Dei nomine feliciter. Amen.

* convictus
* Leuboinius
* Guntrannus.
* Bertradus
* Pencfingus ſive Leutfringus.

ANNO CHRISTI 873.

* ** CONCILIVM COLONIENSE,

SIVE MONVMENTVM SYNODI MAGNÆ anno incarn. dominicæ DCCCLXXIII. indict. VIII.* ſub piiſſimo rege Ludovico, anno imperii ejus XXXIII. apud Coloniam Agrippinam collectæ VI. Kalend. Octobris ex pervetuſto bibliothecæ Gelenianæ codice ſcripto manu
* Hermanni de Vveſalia V. Cl. quem Fridericus III. Cæſar ſancti Severini Coloniæ, & beatæ Mariæ virginis Aquiſgrani canonicum fecit.

* corrige VII. quæ biduo ante cœpit die 24. Septembris vide ſubſcriptiones.

D IN nomine* ſanctæ & individuæ trinitatis Vvillibertus divina prædeſtinante clementia Colonienſis civitatis archiepiſcopus.

Noverit omnium ſanctæ Dei eccleſiæ fidelium præſentium ſcilicet & futurorum induſtria, qualiter Guntharius ſedis noſtræ venerabilis paſtor divino ductus amore, una cum conſenſu & voluntate ſuorum clericorum ac laicorum noſtræ *matricis eccleſiæ rebus privatim ſingulis monaſteriis ad hunc pertinentibus ac canonice in eis commorantibus ſumptuum ſuorum neceſſaria habenda delegavit atque contradidit, quatenus deinceps videlicet eadem monaſteria & iidem canonici futuris temporibus perpetualiter inde
E conſiſtere quiviſſent abſque alicujus ſumptus indigentia. Præterea quidem & hoc quiſque eccleſiæ amator agnoſcat qualiter jam fatus vir paſtoralis (ſumptibus neceſſariis, ut prælibatum eſt, in præſignatorum jus clericorum ex donatione ordinabiliter atque regulariter delegatis atque diſtributis) illis conceſſit atque donavit ultra licitum fore cum ſecura poteſtate & libero arbitrio inter ſe ordinare & facere tam de ſua electione, quam de omnibus ſuis rebus abſque ejus conſultu & imperio. ſimiliter vero cunctis innoteſcat, quod idem ſupra memoratus paſtor in futurum præcavens ne prælati ordine regiminis confuſe utendo aliquando inter ſe ſortem diſſenſionem inde incurrerent, ac ne ob hoc

* Editum ad calcem libelli de ſuffraganeis Colonienſibus miſſi ad nos a R. P. Ioanne Gamans S. I. presb.
* matris
Licentia proprietatis.
Libertas electionum.

ANNO CHRISTI 873.

De temporalibus curet præpoſitus.

hoc ſtatu tum clerici tàdem inſtabiles denuo ſicur **A** prius abſque correctionis & increpationis timore huc illucque vagabundi liberius diſcurrerent, decrevit, ut præpoſito in ſibi ſubjectis nullus nec prælatione nec poteſtate ſuperponeretur, ſed idem potius in ambobus ſuper omnes præſtantiſſimus haberetur, ac inſuper eorumdem ſubjectorum res communes interius exteriuſque ipſe ſolus cum conſilio prudentum benevolentiumque fratrum gubernans, diligenterque providens, totum in ſuam aſſumeret reſervandum cuſtodiam, quicquid ex bis debite proveniret, & ſic poſtea ſumma cura atque diligentia idipſum in illorum utilitatem miniſtrando diſpenſaret. Nihilominus, ſcilicet ipſe idemque **B** beatæ & dignæ memoriæ vir & divini conſilii inſpiratione admonitus firma ac perpetua lege ſancivit, ut nullus unquam pontifex ſine illorum conſcientia ſive conſenſu de ipſa ſubſtantia, minimam unquam præbendam alicui per potentiam tribueret, aut item in domibus ſive ædificiis in urbe vel exterius circa urbem ſibi jam a quibuſlibet in eleemoſynam datis ſeu deinceps donandis, aut uſquam alibi in ceteris univerſis illorum locis in omnibus rebus abſque conſenſu, & communi cunctorum voluntate, quidquam eis per potentiam ſive per aliquam vim deſtrueret, illorum donationem ſeu traditionem quam inter ſe in clauſtro de qualibuſcumque ſuis rebus, teſtibus adhibitis feciſſent, hoc illis quaſi **C** in jus hereditarium firmiter concedens, quatenus quiſque illorum ſive nobilis ſive ignobilis eſſet, uſque in ſempiternum liberum haberet arbitrium ſuam manſionem cum ceteris quibuſcumque rebus donare ſeu etiam tradere cuicumque ſuo confratri voluiſſet, poſt obitum ſuum poſſidendum abſque ullius epiſcopi conſultu ſive contradictione. Hujus itaque ordinationis ac conceſſæ electionis atque memorialis decreti præſens conſcriptum ob memoriam & eleemoſynam noſtri fieri volentes, juſſimus illud in conſpectu totius ſynodalis conventus publice recitari, quem ſimul nobiſcum hodierno die **D** collectum habuimus ob noſtræ eccleſiæ dedicationem faciendam & ob plurima divina tractanda negotia, id eſt, coram Luitberto ſancto viro Moguntinenſis eccleſiæ archiepiſcopo, nec non Bertolpho Trevirenſis eccleſiæ archiepiſcopo ac coram plurimis aliis epiſcopis tam ſuis quam noſtris ſuffraganeis, nec non coram ceteris omnibus ſacri ordinis viris præſto habitis, quatenus illorum communi examinatione probaretur, ſi eſſet a nobis recipiendum nec ne. Cunctis autem unanimiter dijudicantibus, non ſolum recipiendum fore, verum etiam digne & juſte & ſecundum regulam adimplendum, eo quod re- **E** gulariter atque rationabiliter in omnibus ordinatum haberetur, tam noſtra manu ſubtus id firmavimus quam etiam propriis ſingulorum manibus roborari fecimus. Vnde juxta illorum judicii authoritatem una cum ipſis proferre damnationis ſententiam firmiſſime decrevimus, quiſquis quaſi eccleſiaſtici ordinis violator & contemptor hoc in perpetuum auſu temerario vel infringere vel diſturbare aggrederetur. Et ideo quicumque ſucceſſorum noſtrorum id ſcienter facere præſumpſerit, omnibuſque conſiliariis ejus, quorum conſilio hoc nefas egerit, Deus conteret dentes eorum & in ore ipſorum molas confringet dominus. Ad nihilum devenient tanquam aqua decurrens convertantur ad veſ-

Licentia teſtandi.

Synodus habita propter dedicationem & ſacra negotia.

Synodales perſonæ.

Vvilliberrus & alii ſubſcripſerunt.

Maledictiones ſynodales.

A peram, & famem patiantur ut canes. Ac propter hæc opera eorum, opera inutilia, & opus iniquitatis in manibus eorum ſit. Pedes eorum ad malum currant: cogitationes eorum inutiles: vaſtitas & contritio in viis eorum. Viam pacis neſciant, & non ſit judicium in greſſibus eorum, ſemitæ eorum incurvatæ ſint, in tenebris ambulent & palpent ſicut cæci parietem, & quaſi abſque oculis attrectent. Salus elongata ſit ab illis, multiplicatæ ſint iniquitates eorum coram te domine. Vermis eorum non morietur, & ignis eorum non extinguetur in æternum domine. Fiant corruentes in tempore furoris tui domine, & duplici contritione contere eos **B** domine Deus noſter, amen. Decidant a cogitationibus ſuis, convertantur dolores eorum in caput ipſorum, & in verticem eorum iniquitates eorum deſcendant. Pones eos domine in clibanum ignis, in tempore vultus tui: fructum eorum de terra perdes, erubeſcant & conturbentur & deducantur in infernum; muta fiant labia eorum. Fiant tanquam pulvis ante faciem venti: fiant viæ illorum tenebræ & lubricum, veniat mors ſuper illos. Deſtrue illos in finem, & diſperge illos in virtute tua domine. Evelle eos de terra & radicem eorum de terra viventium. Fiat menſa eorum coram ipſis in laqueum; obſcurentur oculi eorum ne videant: effunde ſuper eos **C** iram tuam. Fiat habitatio eorum deſerta: appone iniquitatem ſuper iniquitatem eorum. Deleantur de libro viventium. Fiant cum illis qui dixerunt domino Deo: Recede a nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus. Imple facies eorum ignominia, erubeſcant & conturbentur in ſæculum ſeculi. Fiant dies eorum pauci & anni eorum non memorentur amplius. Maledicti ſint in agro, maledicti in domo, maledictus fructus eorum. Habeant oculos & non videant, aures & non audiant, nares & non odorentur, guſtum & ſaporem neſciant, ſenſum ut non intelligant, tactum inutilem atque inſenſibilem præſtare te Ieſu Chriſte, qui vivis & dominaris per cuncta **D** ſæcula. Amen.

His ita rite peractis proſtraverunt ſe in terram adorantes dominum atque laudantes dicebant: *Benedictus dominus quod ſua ſanctæ eccleſia talem dignatus eſt conferre paſtorem.* Tunc ſurgentes in medio Luitbertus atque Bertolphus archiepiſcopus dixerunt: *O ſanctiſſimi patres licet nobis adhuc de authoritate ſanctorum patrum parvam damnationis ſententiam inferre:* Reſpondentibus omnibus: *Licet;* Luitbertus archiepiſcopus dixit: Quiſquis, ut antedictum eſt vel eccleſiaſtici ordinis violator & contemptor hoc perpetuum infringere aggredietur, vel quicumque ſucceſ- **E** ſorum noſtrorum id poteſtative ſeu qualicumque modo vel ingenio irritum facere præſumpſerit, fiat ei juxta apoſtoli ſententiam dicentis: *Qui nos conturbat, portabit judicium quicumque eſt ille:* & iterum. *Vtinam abſcindantur, qui nos conturbant* Inſuper ſciat ſe irrevocabili anathemate innexum haberi, & in extremæ ultionis die, cum diabolo & angelis ejus cruciandum, juxta hoc quod S. Baſilius de paſtoribus eccleſiæ dixit: Si is qui præeſt fecerit, aut cuiquam quod a domino prohibitum eſt facere juſſerit, vel quod præceptum eſt prætereierit, aut poteſtative mandaverit ſancti apoſtoli Pauli ſententia ingerenda eſt ei dicentis: Etiamſi nos aut angelus de cælo evangelizaverit vobis præterquam quod evangelizavimus vobis anathema ſit.

ANNO CHRISTI 873.

Si

ANNO CHRISTI 873.

Si quis prohibet nos facere quod a domino præceptum eſt, & a ſanctis patribus traditum eſt: vel rurſum imperat fieri, quod dominus & SS. PP. fieri prohibent, execrabile ſit Deo & omnibus qui diligunt dominum. Item de eodem de cujus ſupra epiſcopus dixit: qui clero præeſt ſi præter voluntatem Dei præterquam quod in ſcripturis ſanctis evidenter præcipitur, vel dicit aliquid vel imperat tanquam falſus teſtis Dei aut ſacrilegus habeatur. Actum Coloniæ in ſupradicta civitate V. Kalendas Octobris die, ſub piiſſimo rege Ludovico anno imperii illius XXXIII. Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXIII. Indictione ſ[illegible]a.

Ego Vvilibertus prædictæ civitatis Colonienſis archiepiſcopus, qui hoc præſens regularis electionis conſcriptum fieri juſſi conſentiens ſubſcripſi.

Ego Luitbertus Moguntinenſis eccleſiæ archiepiſcopus conſentiens ſubſcripſi.

Ego Bertolphus Trevirenſis eccleſiæ archiepiſcopus conſentiens ſubſcripſi.

Ego Bernardus Virdunenſis eccleſiæ epiſcopus ſimiliter.

Ego Alfridus Hildiniſheimenſis eccleſiæ epiſcopus ſimiliter.

Ego Theodoricus Mimidonen. eccleſiæ epiſcopus ſimiliter,

Ego Gerolphus Firdenſis eccleſiæ epiſcopus ſimiliter.

Ego Luithardus Paderborn. eccleſiæ epiſcopus ſimiliter.

Ego Hildigrimus Halverſtad. eccleſiæ epiſcopus ſimiliter.

Ego * Hodolfus Mimigernafurdenſis eccleſiæ epiſcopus ſimiliter.

Ego * Lubertus Oſnaburgenſis eccleſiæ epiſcopus ſimiliter.

*al. Odolfus, & Hedolfus & Holdolfus. *al. Hebigebre Chnaburgenſis.

Luitbertus presbyter ſimiliter.

Sibaldus presbyter & præpoſitus ſimiliter.

Everardus presbyter ſimiliter.

Hundolphus presbyter ſimiliter.

Reginhardus presbyter ſimiliter.

Ego Adelvvinus indignus diaconus ad vicem Adeloldi presbyteri atque cancellarii ſubſcripſi.

Et manu Vvliberti:

Miſerere domine; miſerere miſero Vviliberto indigna agenti & digna patienti: aſſidue peccanti & tua flagella quotidie ſuſtinenti. Memento mei Deus in bono, Deus ne deleas miſerationes meas, quas feci in domo Dei mei & in ceremoniis ejus. Amen.

Corroboratio glorioſiſſimorum archiepiſcoporum domini Vviliberti Colonienſis, Luitberti Moguntinenſis, Bertolphi Trevirenſis, nec non & aliorum epiſcoporum ac ſuffraganeorum ſuorum cum ceteris ſacri ordinis viris quam plurimis ac nobilibus laicis, de ſumptibus canonicorum & de electione perpetualiter habenda, ac regiminis regularis ordinatione, ut ſi qui eam infringere conentur, ſicut infra ſcriptum, teneantur ſummo anathemate uſque in perpetuum, niſi pœnitendo reſipiſcant; extinguaturque lucerna eorum in perpetuum. Amen. *Hactenus mſ.*

In eadem ſynodo ab iiſdem epiſcopis confirmata eſt fundatio illuſtriſſimi parthenonis Aſſindienſis; cujus hæc eſt clauſula:

Fundatio Eſſendienſis.

Anno dominicæ incarnationis DCCCLXXVII. (lege III.) ſub piiſſimo rege Ludovico anno imperii ejus XXXVI. (lege III.) apud Coloniam civitatem V. Kalen. Octob. in ipſa die dedicationis baſilicæ S. Petri. Ego Alfridus epiſcopus hoc privilegium coram domino Vviliberto prædictæ civitatis archiepiſcopo recitavi, necnon coram Luitberto Moguntiacenſi archiepiſcopo, & Bertolpho Trevirenſi archiepiſcopo &c. (*eodem quo ſupra ordine*) Epiſcopis, necnon coram aliis compluribus ſacri ordinis viris, qui ob ſupradictæ eccleſiæ dedicationem convenerant. Prælecto itaque hoc privilegio in omnium ſupradictorum conſpectu acclamantibus omnibus hanc conſtitutionem ſalubriter atque ordinabiliter inſtitutam, ut non modo addi verum etiam aliquid minui damnoſum videretur, omnes unanimiter hujus conſcripti aliquo malo ingenio violatorem in perpetui anathematis foveam detruſimus. Univerſis mecum uno ore clamantibus: Ex authoritate Dei omnipotentis Patris & Filii & Spiritus ſancti, & SS. apoſtolorum excommunicamus & anathematizamus omnes, qui ſua præſumptione vel aliquo malo ingenio hanc conſtitutionem ſcienter violare præſumpſerint.

Hactenus clauſula ex copia fundationis & confirmationis Aſſindienſis in membrana conſcriptæ, cui appenſum eſt plumbum exhibens crucem decuſſatam ab una parte, & ab altera ſignum Alfridi epiſcopi nomen ejus exprimens. Porro in eadem ſynodo vel certe tempore hujus ſynodi videtur erecta & ſtabilita fuiſſe dotatio Gerriſheimenſis parthenonis, ita enim ſuadent, perſonæ nominatæ in dotationis forma quam eidem parthenoni in honorem S. Hippolyti martyris a S. Gerico duce fundato, dedit B. Regenberga dotatrix ejuſdem parthenonis, cujus hæc eſt clauſula.

Gerriſheimenſis fundatio.

Monarchiam imperii gubernante Ludovico imperatore Auguſto & ſanctæ eccleſiæ Colonienſi fideliter præſidente Vviliberto archiepiſcopo Regenberga indigna, Chriſti famula, & militis Gerici filia pro ſpe & requie futura beatæ vitæ, ea quæ ad me hereditario jure pervenerunt jura mancipiorum, prædia & eccleſias quaſdam ad cœnobium patrio nutu ac ſumptu in Gerresheim pro remedio cæleſtis patriæ conſtitutum & a venerabili ſupradicto archiepiſcopo dedicatum tradidi, atque ſub teſtimonio & auxilio archicancellarii Luthardi, nec non archicapellani Lotberti, atque advocati hujus præſcripti loci Hatheboldi patruelis noſtri, ſub authoritate regali atque pontificali firmavi .....: coram archiepiſcopo Vviliberto, necnon principibus, quam multis clericis atque laicis, ea lege ....

Hactenus monumenta ſynodalia, de quibus inſignem, qui poſſet attexi commentarium, relinquo " avunculo meo R. D. Ægidio Gelenio hiſtoriæ Coloniæ perveſtigatori, illud ſolum dicam.

" editoris Colon. verba ſunt.

Aliqua Gunthaili defenſio.

1. Guntharium cujus hic mentio honorifica habetur, etſi ob conſenſum datum in repudium Lotharii imperatori ſit ſuſpenſus, & cauſam Romæ agere debuerit, uti apud Baronium Miræum & imprimis Brovverum in Trev. hiſtor. legimus, non tamen ita eſſe abdicatum, ut papa in novi epiſcopi electionem conſentiret: ut patet ex jure canon. diſt. 63. cap. 4. & epiſt. mox citanda, nec ita malum fuiſſe ut continuo nihil boni operis in eo poſſet reperiri, Annal. Franc. a Pithæo editi Guntherum pœnituiſſe dicunt.

Diverſæ ſynodi Colonienſes.

2. Vvilibertum ſucceſſorem Gunthariii anno 869. electum, teſte Reginone, & a Luitberto Mogunt. archiepiſcopo anno 870. conſecratum in quadam ſynodo quæ ab antedicta diverſa eſt, & de qua annales Pithœani, Herm. contractus a Caniſio editus · Sigebertus vero ad an. 871. & alii meminerunt: qui errore lapſi noſcuntur in hoc quod ſynodum in qua eſt conſecratus Vvilibertus cum ſynodo altera dedicationis confuderint, & æris diverſis utendo lectorem implicuerint, & quamquam Hadrianus PP. indict. 3. 5. Kal. Iul. (id eſt anno 870.) in literis ad Ludovicum regem Germ. ſcribat.

Miramur

ANNO CHRISTI 873.

A Miramur præterea gloriam veſtram proficiendo epiſcopum Agrippinæ Coloniæ, tam indiſcrete præbuiſſe conſenſum, cum evidentiſſime ſcires, quod apoſtolicæ ſedis judicio atque conſenſu ibidem debuerit ordinari antiſtes, cujus cenſura nuper fuerat eadem eccleſia ſuo privata rectore. Et quidem quod poſt judicium ſedis apoſtolicæ factum eſt, dure ſuſcepimus, ſed quod tua ſuper hoc devotio, quam circa nos habere probaris omnimodis tacuit, durius æſtimamus. Præcipue quia Gunthatii dudum archiepiſcopi cauſam antequam in locum illius ſubſtitueretur epiſcopus, nos iterum audituros & vocem ejus admiſſuros fore ſpopondimus: Præfatam quippe ordinationem nec confirmamus, nec ratam habere decernimus, quo uſque ille qui ordinatus eſt noſtræ exhibeatur præſentiæ,& utraque pars coram nobis diſcuſſa conventus ſynodalis perpendatur audientia.

Quamquam hæc Hadrianus PP. reſcripſerit, Vvilibertus tamen in epiſcopatu permanſit, & eodem anno (circa Auguſti menſem in Italia defuncto Gunthario, in ſynodo Colonienſi eſt conſecratus. Eidem tamen pallium negavit ſucceſſor Hadriani Ioannes eo quod id conſueto modo non petierit: ut eſt in jure can. diſt. 100. cap. 4. qui etiam ad Vvilibertum hunc plures dedit epiſtolas videlicet 106. 283. V. ſynodum Pontiniac. in conc. Gallicanis & Binii.

3. Ex catalogo epiſcop. qui ſynodo Colonienſi ſubſcripſerunt, reſtaurandos eſſe catalogos Monaſterii Oſnab. Mind. & Paderbon. epiſcoporum & eorum hiſtoriam illuſtrandam, quo ad martyres qui an. 879. vel 880. in Ebekeſtorff in inferiore Saxonia martyrio ſunt coronati: ex quo perſpicuum fit Gerricum ducem Gerriſhemenſem fundatorem non eſſe illum qui in Ebbekeſtorff cum antedictis epiſcopis a Normannis eſt occiſus, quippe cujus corpus ſub ducis Lotharingiæ titulo virgines apud ſe aſſervant, cum illorum martyrum corpora in cumulum congeſta & tabo infecta dignoſci nequiverint. plura de his Crantzius cum in epiſtola quadam, tum in hiſtoria Saxonica conſultus docebit.

Vvetthiniæ cõſecratio. Exemplar archivi Vverdenſis habet an. 875.

Illud tamen non prætermittam dicere, quod ad hæc tempora ſpectet Vverdenſis monaſterii cum eccleſia conſecratio, quam Vvilibertus archiepiſcopus una cum Hildegrimo Halberſtadenſi epiſcopo peregit teſte Cleinſorgio. Et forte evenit ut pars epiſcoporum, uti Colonia cooperata fuerat, Gerriſheimium, & inde Vverdenam ſit cum Vvilberto profecta, quo eidem ſuffragaretur in pontificio ritu; ut vel ideirco ſynodus hæc intermitti non debuerit, quin ſuffraganeis noſtris jungeretur, præterquam quod eadem ſynodus erit auctarium quoddam tribus conciliorum Gallicanorum tomis a P. Sirmondo S. I. nuper utiliſſime & ad hiſtoriam eccleſiaſticam optatiſſime editis Pariſiis.

S. Cæciliæ dedicatio.

Cum autem ut ſupra dictum eſt Vvilibertus novam ſancti Petri baſilicam a B. Hildebaldo cœptam in veſtigio Caſtelli Vbiorum collocaſſet & dedicaſſet, neceſſe fuit eccleſiam, unde metropolitica dignitas transferebatur, quæque a ſancto Materno in honorem B. Mariæ & S. Petri anno 94 dedicata fuerat, ac poſtea ſanctæ Eugeniæ dicta, alio titulo decorari, ideirco idem Vvilibertus ei eccleſiæ titulum ſanctæ Cæciliæ indidit, & collegio virginum honoravit, quod cum nomine manet ad præſens tempus unum e præcipuis collegiatis urbis eccleſiis. Ipſa vero Vvilibertina ædes pridem diruta eſt in gratiam auguſtioris illius molis, quæ parte ſui perfecta miraculum mundi octavum præferre videtur.

Sacrarium Agripp. pag. 23. Hierotheca Gelenii pag. 45.

Laus Vvilliberti.

Denique Vvilibertus hic ita epiſcopatum geſſit, ut licet Ioannes PP. ei pallium dignitatis eccleſiaſticæ (ob neſcio quas cauſas) negaverit, ut eſt diſt. 100. cap. 4. gloriæ tamen cæleſtis decore ornatus in ſanctis catalogis paſſim recenſeatur, & locum habeat in martyrologiis Ferrarii, Caniſii & aliorum 11. Septembr. ſedit (ſi ſeptem annos quibus ſedes Colon. ob Guntharium vacavit ei accenſeas) 26. annis, alias 20. & obiit anno 890.

1 CONCILIVM SILVANECTENSE,

IN QVO EPISCOPI DVARVM PROVINCIARVM, Senonenſis ac Rhemenſis, Caroli regis juſſu congregati, Carlomannum ejus filium clericum, ob varias graſſationes & perduellionem, diaconi gradu dejecerunt, laicæque communioni reddiderunt, anno Chriſti DCCCLXXIII.

CAROLOMANNVM *Caroli Calvi regis filium, Meldenſis eccleſiæ diaconum, in cuſtodiam propter rebellionem & inſidias in patrem, apud Silvanectenſem urbem miſſum anno* DCCCLXX. *fuiſſe ſupra dictum eſt ex Aimoino lib.* V. *cap.* XXIV. *Eum inde deprecantibus Hadriani papæ legatis ſolutum, patremque in expeditione Gerardum ſequi juſſum, idem eſt auctor cap.* XXV. *At fuga mox elapſus in Belgicam, quod direptionibus omnia fœdaret, patris juſſu primum ab epiſcopis per encyclicas literas excommunicatus, tum deinde ſynodi apud Silvanectum, ubi iterata cuſtodia tenebatur, ſententia diaconi gradu exauctoratus, atque in laicorum ordinem rejectus eſt. Qua de re in hac verba idem Aimoinus cap.* XXIX. Quia multi erant, *inquit*, in regno Caroli, & in aliis regnis, qui B expectabant ut per Carlomannum filium ejus adhuc rediviva mala remergerent, epiſcopos apud Silvanectenſem civitatem, in qua idem Carlomannus morabatur, convocavit, ut ſecundum ſacros canones epiſcopale miniſterium exequerentur. Quod ſane ipſi fecerunt, deponentes illum ſecundum ſacras regulas ab omni gradu eccleſiaſtico, laica ſibi communione ſervata. *Synodi hujus acta non habemus: fuiſſe aliquando conſtat in codice ſancti Laurentii Leodicenſis, in quo hærent adhuc ſingularum ſynodi partium tituli, quinque capitibus diſtincti, id eſt:*

C
I. Proclamatio diverſarum querimoniarum Caroli adverſus Carlomannum, ſcripta ad Anſegiſum archiepiſcopum, & Hildegarium Meldenſem epiſcopum, concluſa in capitulis XV.

II. Epiſtola ejuſdem Caroli regis de eodem Carlomanno.

III. Recapitulatio prioris epiſtolæ, ſcilicet ad Anſegiſum & Hildegarium, ac ceteros epiſcopos ex duabus provinciis Senonum & Rhemorum, qui ſacro conventui apud Silvanectis adfuerunt.

IV. Sententiæ judiciariæ in Carlomannum prolatæ: ſed & ſubſcriptiones epiſcoporum ſimul D inſertæ.

V. Tria capitula a rege Carolo epiſcopis data, ubi accuſatio adverſus Carlomannum; & quæſitio conſilii de eo tenendi continetur.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Concilium Silvanectenſe.*] Ex ſynodi hujus actis, poſt indicem quem deſcripſimus, reſtabat in veteri codice initium proclamationis Caroli regis hoc titulo: *Carolus gratia Dei rex Anſegiſo & Hildegario ac ceteris epiſcopis, qui in Chriſti nomine congregati huic ſanctæ ſynodo intereſtis:* Omnibus negotiis divinæ res præponendæ ſunt. *& cetera,* uſque ad finem pagellæ. Reliqua enim ad delendam, ut reor, funeſti judicii memoriam, jam olim exciſa.

ANNO CHRISTI 874.

E 1 CONCILIVM DVZIACENSE II.

ADVERSVS INCESTA CONIVGIA, & rerum eccleſiaſticarum pervaſiones, apud Duziacum villam, Idibus Iuniis, indictione VII. celebratum, anno Chriſti DCCCLXXIV. Ioannis papæ VIII. anno II. Caroli Calvi regis XXXV.

Epiſtola ſynodica concilii ad epiſcopos Aquitaniæ.

SANCTA ſynodus plurimarum provinciarum, nutu divino, & ſanctione domni Caroli regis glorioſi, apud Duziacum ſecus municipium Moſomum Rhemenſis parochiæ, in Dei nomine anno incarnationis dominicæ

DCCCLXXIV.

ANNO CHRISTI 874.

DCCCLXXIV. indictione VII. Idibus Iunii convocata, dilectis fratribus & venerabilibus conſacerdotibus noſtris, in provinciis Aquitanicæ regionis ſanctas Dei eccleſias gubernantibus, pluſimam in ſalvatore ſalutem. Sicut ad humilitatem noſtram non incerta relatione atque exinde conſultatione perventum, quamplures, & maxime carne nobiles, & honore temporali ſublimes, inter alia Deo & ſuæ ſaluti contraria, inceſtis conjunctionibus, & rerum eccleſiaſticarum pervaſionibus, peſtilentia exitioſa in regionibus illis depereunt: aſſumentes de inceſti pollutione velamentum ſecuritatis quorumdam prava & perverſa doctrina, de hoc quod S. Gregorius, ſanctæ catholicæ atque apoſtolicæ Romanæ primæ ſedis eccleſiæ pontifex, Auguſtino primo Anglorum epiſcopo interroganti uſque ad quotam generationem fideles debeant cum propinquis ſibi conjugio copulari, & ſi novercis & cognatis liceat conjugio copulari, reſcripſit dicens; Quædam terrena lex in Romana republica permittit, ut ſive fratris & ſororis, ſeu duorum fratrum germanorum, vel duarum ſororum filius & filia miſceantur. Sed experimento didicimus, ex tali conjugio ſobolem non poſſe ſuccreſcere, & ſacra lex prohibet cognationis turpitudinem revelare. Vnde neceſſe eſt, ut jam tertia vel quarta generatio fidelium licenter ſibi jungi debeat. Nam ſecunda, quam diximus, a ſe omnimodo debet abſtinere. Cum noverca autem miſceri, grave eſt facinus, quia & in lege ſcriptum eſt: *Turpitudinem patris tui non revelabis*. Neque enim patris turpitudinem filius revelare poteſt. Sed quia ſcriptum eſt: *Erunt duo in carne una*, qui turpitudinem novercæ, quæ una caro cum patre fuit, revelare præſumpſerit, profecto ejus turpitudinem revelavit. Cum cognata quoque miſceri prohibitum eſt, quia per conjunctionem priorem caro fratris fuerat facta. Pro qua re etiam Ioannes Baptiſta capite truncatus eſt, & ſancto martyrio conſummatus. cui non eſt dictum, ut Chriſtum negaret, ſed pro Chriſti confeſſione occiſus eſt: & quia iſdem dominus noſter Ieſus Chriſtus dixerat: *Ego ſum veritas*, quia pro veritate Ioannes occiſus eſt, videlicet pro Chriſto ſanguinem fudit. Quia ſunt multi in Anglorum gente, qui dum adhuc in infidelitate eſſent, huic nefando conjugio dicuntur admixti, ad fidem venientes admonendi ſunt, ut ſe abſtineant, & grave hoc etiam peccatum cognoſcant. Tremendum Dei judicium timeant, ne pro carnali delectatione tormenta æterni cruciatus incurrant. Non tamen pro hac re ſacri corporis & ſanguinis domini communione privandi ſunt, ne in eis illa ulciſci videantur, in quibus ſe per ignorantiam ante lavacrum baptiſmatis adſtrinxerunt. In hoc enim tempore ſancta eccleſia quædam per fervorem corrigit, quædam per manſuetudinem tolerat, quædam per conſiderationem diſſimulat, atque ita portat & diſſimulat, ut ſæpe malum, quod averſatur, portando & diſſimulando compeſcat. Omnes autem qui ad fidem veniunt, admonendi ſunt ne tale aliquid audeant perpetrare: ſi qui autem perpetraverint, corporis & ſanguinis Chriſti communione privandi ſunt. Quia ſicut in his qui per ignorantiam peccaverunt, culpa aliquatenus toleranda eſt, ita in his fortiter inſequenda, qui non metuunt ſciendo peccare. Sed non eſt mirum, ſi juxta beati apoſtoli vocem indocti & inſtabiles hæc intellectu perverſo depravant, ſicut & ceteras ſcripturas, ad ſuam ipſorum perditionem, & fiunt magiſtri erroris qui noluerunt fieri diſcipuli veritatis, introducentes ſectas perditionis, magiſtri mendaces, promittentes ſcientiam falſi nominis, & circa fidem excidentes. Sed & de his, qui talium doctrinam potius, quam veritatem ſequi ad ſuam ſalutem diligunt, egregius prædicator dicit: *Erit*, inquiens, *tempus, cum ſanam doctrinam non ſuſtinebunt; ſed ad ſua deſideria concervabunt ſibi magiſtros prurientes auribus: & a veritate quidem auditum avertent, ad fabulas autem convertentur.* Et item: *In noviſſimis*, inquit, *diebus inſtabunt tempora periculoſa, & erunt homines ſeipſos amantes, cupidi, elati, ſuperbi, blaſphemi, parentibus inobedientes, ingrati, ſceleſti, ſine affectione, ſine pace, criminatores, incontinentes, immites, ſine benignitate, proditores, protervi, tumidi, voluptatum amatores magis quam Dei, habentes ſpeciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes; & hos devita.* Si enim prava hinc unde agitur exitiabiliter docentes, & libenter obaudientes veritatem magis quam falſitatem, & ſalutem magis quam perditionem ſuam quærere & ſequi ſtuderent, non de ſalubri antidoto ſpiritalis medici B. Gregorii neophytis confecto potionem ſibi veneficam temperarent. legentes, & non negligentes, quæ hinc Felix Sicilienſis epiſcopus, & B. Gregorio connutritus, ad eumdem papam ſcripſit. Ait enim inter cetera in epiſtola ſua præfatus Felix ad beatum Gregorium: Perlatum eſt ad nos a quibuſdam Roma venientibus, vos Auguſtino conſodali noſtro, per venerabilem ſanctitatem veſtram poſtmodum epiſcopo Anglorum genti ordinato, & illuc directo, atque Anglis ſcripſiſſe, quos olim ad fidem converſos per vos cognovimus, ut quarta progenie conjuncti non ſeparentur. Quæ conſuetudo dudum illis aut iſtis in partibus, quando una vobiſcum ab infantia nutritus atque edoctus fui, non erat, nec in ullis prædeceſſorum veſtrorum decretis, aut reliquorum generaliter vel ſpecialiter patrum inſtitutis legi, aut hactenus ab ullis ſapientibus eſſe conceſſum didici: ſed ſemper uſque ſeptimum originis ſuæ gradum hæc a ſanctis anteceſſoribus veſtris, & ceteris ſanctis patribus, tam & in Nicæna ſynodo, quam & in aliis ſanctis conciliis congregatis, ſervari debere reperi, & a recte viventibus ac Deum timentibus hominibus ſtudioſe provideri cognovi. Vnde beatus Gregorius inter cetera eidem Felici reſcripſit: Quod, inquiens, ſcripſi Auguſtino Anglorum gentis epiſcopo, alumno videlicet, ut recordatus es, tuo, de ſanguinitatis conjunctione, ipſi & Anglorum genti, quæ nuper ad fidem venerat, ne a bono quod cœperat metuendo auſteriora recederet, ſpecialiter, & non generaliter ceteris me ſcripſiſſe cognoſcas, unde & mihi omnis Romana civitas teſtis exiſtit; nec ea intentione hæc illis ſcriptis mandavi, ut poſtquam firma radice in fide fuerint ſolidati, ſi infra propriam conſanguinitatem inventi fuerint, non ſeparentur, aut infra affinitatis lineam, id eſt uſque ad ſeptimam generationem conjungantur. Sed adhuc illos neophytos exiſtentes, ſepiſſime eos prius illicita eſſe docere, & verbis & exemplis inſtruere, & quæ poſt de talibus egerint, rationabiliter & fideliter excludere oportet. Nam juxta apoſtolum qui ait: *Lac vobis potum dedi, non eſcam*, iſta illis modo, non futuris, ut præfixum eſt, temporibus tenenda induſimus, ne bonum, quod infirma adhuc radice plantatum erat, exureretur, ſed cœptum firmaretur, & uſque ad perfe-

Margin notes: Reſponſ ad interrog. 6 — Levit. 2. — Geneſ. 2. — Ioan. 14. — Reſp. ad int. 7. — 2. Petr. 3. — 2. Tim. 4. — 2. Tim. 3. — Epiſtola ultima Felici epiſcopo Meſſanæ. — 1. Cor. 3.

ANNO CHRISTI 874.

perſectionem cuſtodiretur. Sane ſi in his ſecus quam debuimus aliquid egimus, non propter ipſa in futurum ſervanda, ſed commiſerando actum eſſe cognoſcas. *& quæ ſequuntur, uſque* præmia mercedis acquirant. *Et poſt aliquanta.* Progeniem vero ſuam unumquemque de his qui fideliter edocti, & jam firma radice plantati ſtant inconvulſi, uſque ad ſeptimam obſervare decernimus generationem: & quamdiu ſe cognoſcunt affinitate propinquos, ad hujus copulæ non accedere ſocietatem. Nec eam, quam aliquis ex propria conſanguinitate conjugem habuit, vel aliqua illicita pollutione maculavit, in conjugium ducere ulli profecto Chriſtianorum licet, vel licebit: quia inceſtuoſus eſt talis coitus, & abominabilis Deo & cunctis hominibus. Inceſtuoſos vero nullo conjugii nomine deputandos a ſanctis patribus dudum ſtatutum eſſe legimus. Ideo nolumus vos in hac re a vobis, ſive a ceteris fidelibus reprehendi: quia quod in his Anglorum genti indulſimus, non formam dando, ſed conſideratione, ne Chriſtianitatis bonum quod cœperant imperfectum dimitterent, egimus. Paterna ergo vos dulcedine ſalutantes hortamur, ut propoſitas opportunitatis occaſiones in veſtra efficacia enixius elaborare debeatis, atque id modis quibus poſſibile fuerit, omni ſtudio agere contendatis, quatenus prædicabile deſiderium noſtrum in auxilium omnium adjuvante domino complectatis. Nec hoc quoque in hac ſollicitudinis parte relinquimus, quod omnes inceſtuoſi a liminibus ſanctæ eccleſiæ ſunt ſeparandi, quo uſque per ſatisfactionem precibus ſacerdotum canonice eidem ſanctæ eccleſiæ catholicæ reconcilientur. *& reliqua, uſque* plures conveniunt ſacerdotes? Sic & ſancta catholica & apoſtolica eccleſia, ſecundum ſanctarum tramitem ſcripturarum, prædicationemque majorum, diffinivit, quia omnis illicitus concubitus inceſtus ſit: multo magis concubitus cum propinquis, Deoque dicatis feminis, habetur inceſtus. Qui enim vel cum Deo ſacratis, vel cum ſanguine propinquis miſcentur, inceſti, id eſt incaſti, judicantur. Tamdiu vero, ut Chriſtiana religio & auctoritas ſanctæ eccleſiæ ſancit, conjugia inter proximos vitanda ſunt, quamdiu neceſſitudinum nomina perſeverant: quoniam nunquam Chriſtianis convenit, ut duæ aut tres neceſſitudines, ut beatus ait Auguſtinus, in homine uno fiant. (De civitate Dei lib. 15.) Auctoritate quippe Dei ſancta eccleſia, quam ab apoſtolis ſibi traditam creditur obſervare, cui refragari fas non eſt, & mundanæ legis cenſura, nec non & ipſius naturæ honeſtiſſimo ordine perdocetur, propinquitatis conjugia uſque ultra ſeptimum gradum differenda. Unde ſanctus Auguſtinus in libris de civitate Dei dicit, (Lib. 15. cap. 16.) ne ipſa propinquitas longius abeat, & eſſe deſiſtat, hanc matrimonii vinculo rurſus colligari, & quodammodo fugientem revocari. Iſidorus itaque de conſanguinitate ſic loquitur: (Iſid. lib. 9. orig. c. 6.) Cujus ſeries ſeptem gradibus dirimitur hoc modo. Filius & filia, nepos & neptis, pronepos & proneptis, abnepos & abneptis, adnepos & adneptis, trinepos & trineptis, trinepotis filius, & trinepotis filia. Hæc conſanguinitatis dum ſe paulatim propaginum ordinibus dirimens uſque ad ultimum gradum ſeſe ſubtraxerit, & propinquitas eſſe deſierit, eam rurſus lex matrimonii vinculo repetit, & quodammodo revocat fugientem. Et arbor juris legis Romanæ, eccleſiaſticis concordans legibus, a præcedentibus & ſubſequentibus, dextra lævaque, uſque ultra

A ſeptimum gradum neminem nemini legaliter ſociari permittit: & filii, qui ex [illegible] conjugio naſcuntur, in hereditatem ſecundum legalem cenſuram legitime non admittuntur. Sciendum eſt etiam, quia propinqui filii vel filiæ ex parte patris agnati vocantur, ex parte autem matris cognati appellantur: & patris frater, vel ſoror, patruus & amita, patrui vel amitæ filius, patruelis, patrui vel amitæ filia, amitina, & ſic agnatio ex parte patris uſque ad ſeptimam generationem vadit. Frater matris, avunculus dicitur, ſoror matris, matertera, avunculi vel materteræ filius, conſobrinus: avunculi vel materteræ filia, conſobrina. conſobrinæ filius ſobrinus, conſobrini vel con-

B ſobrinæ filia, ſobrina, & ſic cognatio ex parte matris uſque ad ſeptimam generationem procedit. Patris pater avus, avi pater proavus, proavi pater abavus, abavi pater atavus, atavi pater tritavus, tritavi pater, pater tritavi vocatur. Matris mater avia, aviæ mater proavia, proaviæ mater abavia, abaviæ mater atavia, ataviæ mater tritavia, tritaviæ mater, mater tritaviæ dicitur. Avi frater propatruus, propatrui filius, propatruelis, & ſic ex parte avi cognatio uſque ad ſeptimam vadit generationem. Aviæ frater, major avunculus, aviæ ſoror, matertera magna, avunculi filius, proprius ſobrinus, materteræ filia propria ſobrina, inde ſobrini & ſobrinæ, & ſic uſque ad ſeptimam ge-

C nerationem cognatio ex parte aviæ vadit. Proinde neceſſe eſt, ut unuſquiſque fidelis hujuſmodi inceſta conjugia caveat: ne id quod licite poteſt cum aliis, illicite gerendo cum propinquis, & peccati lapſum incurrat, & apoſtolico anathemate percellatur: ſicut beatus junior papa Gregorius ante corpus beati Petri ſynodali definitione ſub anathematis vinculo hęc quæ ſequuntur decrevit, dicens: Si quis preſbyteram duxerit in conjugio, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. (Concilium Romanum ſub Gregorio II.) Si quis diaconam duxerit in conjugio, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis monacham, quam Dei ancillam appellant, in con-

D jugio duxerit, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis commatrem ſpiritalem duxerit in conjugio anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis fratris uxorem duxerit in conjugio anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis neptem duxerit in conjugio, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis novercam, aut nurum ſuam duxerit in conjugio, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis conſobrinam duxerit in conjugio, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis de

E propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit uxorem, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis viduam furatus fuerit in uxorem, vel conſentientes ei, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis virginem, niſi deſponſaverit, furatus fuerit in uxorem, vel conſentientes ei, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Si quis ariolis, aruſpicibus, vel incantatoribus obſervaverit, aut phylacteriis uſus fuerit, anathema ſit. Et reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Et ſanctum Ilerdenſe concilium decrevit, dicens: (Can. 4.) De his qui ſe inceſti pollutione commaculant, placuit ut quouſque in ipſo deteſtando & illicito carnis contubernio perſeverant, uſque ad miſſam tantum

ANNO CHRISTI 874.

catechumenorum in eccleſia admittantur. Cum A quibus etiam nec cibum ſumere ulli Chriſtianorum, ſicut apoſtolus juſſit, oportet. Et hinc Toletanum concilium: Nam & hæc ſalubriter præcavenda ſancimus, nequis fidelium propinquam ſanguinis ſui, uſquequo affinitatis lineamenta generis ſucceſſione cognoſcit, in matrimonio ſibi deſideret copulari. *& cetera, uſque* habeatur extraneus. Et venerabilis ſynodus Agathenſis hinc decrevit hoc modo: De inceſtis conjunctionibus, nihil prorſus veniæ reſervamus, niſi cum adulterium ſeparatione ſanaverint. Inceſtos vero, nullo conjugii nomine deputandos, quos etiam deſignare funeſtum eſt, hos eſſe cenſemus: Si quis relictam fratris, quæ B pene prius ſoror extiterat, carnali conjunctione violaverit: ſi quis fratris germanam uxorem acceperit: ſi quis novercam duxerit: ſi quis conſobrinæ, ſobrinæve ſe ſociet. Quod ita præſenti tempore prohibemus, ut ea, quæ ſunt ante nos inſtituta, non diſſolvamus. Si quis relictæ vel filiæ avunculi miſceatur, aut patrui filiæ, vel privignæ ſuæ conjugio polluatur. Sane quibus conjunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem. De his autem, qui ex hujuſmodi piaculis egerunt pœnitentiam, & eam minime ſervaverunt, S. papa Siricius ad Himerium Tarraconenſem epiſcopum ſcripſit hoc modo: De his, inquiens, qui C acta pœnitentia, tamquam canes ac ſues ad vomitus priſtinos & volutabra redeuntes, & militiæ cingulum, & ludicras voluptates, & nova conjugia, & inhibitos denuo appetivere concubitus, quorum profeſſam incontinentiam generati poſt abſolutionem filii prodiderunt. De quibus, quia jam ſuffugium non habent pœnitendi, id duximus decernendum, ut ſola intra eccleſiam fidelibus oratione jungantur, ſacræ myſteriorum celebritati, quamvis non mereantur, interſint, a dominicæ autem menſæ convivio ſegregentur: ut hac ſaltem diſtrictione correcti, & ipſi in ſe ſua errata caſtigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obſcœnis cu- D piditatibus retrahantur. Quibus tamen, quoniam carnali fragilitate ceciderunt, viatico munere, cum ad dominum cœperint proficiſci, per communionis gratiam volumus ſubveniri. Quam formam & circa mulieres, quæ ſe poſt pœnitentiam talibus pollutionibus devinxerunt, ſervandum eſſe cenſemus.

1. Cor. 5.

Concilium Toletanum II. cap. 5.

Concilium Agath. can. 61.

Siricius ep. 1. cap. 5.

De pervaſione ſiquidem rerum eccleſiaſticarum, in epiſtola epiſcoporum XIV. provinciarum, a ſynodo in Dei nomine congregata in villa Tuſiaco Tullenſis parochiæ Aquitanis directa, ſufficienter de ſacris auctoritatibus collectum habetur. De quibus quædam hic repetere non E nobis eſt pigrum; quia experientia didicimus neceſſarium. Vnde ſanctus papa Anacletus, ab ipſo beato Petro apoſtolo preſbyter ordinatus, poſtea in ſede Romana ſucceſſor illius factus epiſcopus, cum tertius mundi ſacerdotibus judicavit: Qui abſtulerit, inquiens, aliquid patri vel matri, homicidæ particeps eſt. Pater noſter ſine dubio Deus eſt, qui nos creavit: mater vero noſtra eccleſia, quæ nos in baptiſmo ſpiritaliter regeneravit. Ergo qui Chriſti pecunias & eccleſiæ rapit, aufert, vel fraudatur, homicida eſt, atque homicida ante conſpectum juſti judicis deputabitur. Qui rapit pecuniam & res eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium facit, & ut ſacrilegus judicandus eſt. Item S. Vrbanus papa &

Concilium apud Tuſiacum.

martyr: Res & facultates eccleſiaſticæ oblationes appellantur, quia domino offeruntur, & vota ſunt fidelium, ac precia peccatorum, atque patrimonia pauperum. Si quis illa rapuerit, reus eſt damnationis Ananiæ & Sapphiræ, & oportet hujuſmodi tradere ſatanæ, ut ſpiritus ſalvus ſit in die domini. Item ſanctus Lucius papa: Rerum eccleſiaſticarum ac facultatum raptores, *& cetera, ut ſupra in concilio apud Tuſiacum, uſque* ambulare cum Deo tuo. His rite perpenſis, quicumque vult ab excommunicationis anathemate, inceſtis, vel rerum eccleſiaſticarum pervaſoribus judicio ſancti Spiritus intentato, eſſe immunis, eis poſt euangelicam commonitionem non communicet, donec ſeparatione & pœnitentia congrua, ab hac contagione pollutionis vel ſacrilegio ſe purificent, obaudientes apoſtolum, imo per apoſtolum loquentem dominum: *Nolite*, inquit, *communicare operibus infructuoſis tenebrarum: magis autem & redarguite.* Quam ſententiam ita beatus Auguſtinus exponit: Duobus, inquit, modis non te maculat malus; ſi non conſentias, & ſi redarguas. Quia enim parum erat non communicare, id eſt non conſentire operibus tenebrarum, ſi ſequeretur negligentia diſciplinæ, ait apoſtolus, *magis autem & redarguite*, domino item in ſcriptura dicente: *Anathema in medio tui: non poteris ſtare coram inimicis tuis.* Hæc, fratres & filii, in quocumque ordine & dignitate quiſque ſit Chriſtianus, ad vos ex domini mandato diximus, qui de omnibus hominibus omni epiſcopo dicit: *Tu autem audiens nuntiabis eis ex me. Ex me*, inquit, & non, Ex te. Nos enim non noſtra, nec nova cudimus, vel condimus, ſed vetera per ſanctos veteres patres Spiritu Dei condita vobis annuntiamus. Propterea hæc ſicut domini mandata ſuſcipite, cujus potentiæ non poteſtis, & voluntati atque mandato non debetis reſiſtere, ſi non vultis ut veſtri proprii inimici ſaluti veſtræ obſiſtere. Nos autem talia vobis tacere nec poſſumus, nec audemus: quia dominus nobis per prophetam dicit quod ſi non annuntiaverimus vobis, ſanguinem veſtrum de manu noſtra requiret: & ab illis patribus & prædeceſſoribus noſtris, quorum vices tenemus in terris, coram domino degradamur in cælis, ſi non exequimur quæ illi ſtatuerunt regulis divinitus inſpiratis. quoniam ſicut beatus Leo papa ſancto Spiritu inſpirante dicit, ſubditorum culpæ ad nullos magis referendæ ſunt, quam ad deſides negligenteſque rectores, qui multam ſæpe nutriunt peſtilentiam, dum neceſſariam diſſimulant adhibere medicinam. Propterea ſi vos ab his, unde commonemini, quantocius non correxeritis, ſicut illi in cælo, & nos in terra, una cum apoſtolicæ ſedis præſule, & omni ſacerdotum unanimitate, vos a Chriſti & fidelium ejus conſortio ſegregabimus. Quod ne nos agere compellatis, vos pro Chriſto & veſtra ſalute obnixius deprecamur. Vos autem ſi mandatis dominicis obedire ſtudueritis, & veſtram ſalutem præſentem ſcilicet & futuram ...tis, & gloria atque corona noſtra coram domino eritis, qui de vobis reddemus illi in die judicii rationes, ſicut & vos de omnibus vobis commiſſis rationem eſtis ſine dubio reddituri. Quod tunc erit, ſi modo a diabolicis & malis operibus, atque a perverſis hominibus vos ſegregaveritis, vindicantes contra diabolum & vitia atque peccata honorem veſtrum, qui homines ad imaginem

ANNO CHRISTI 874.

Ephes. 5.

Ioſue. 7.

Ezech. 3.

Ezech. 3.

ANNO CHRISTI 874.

Dei facti eſtis. Ad hoc enim, ſicut ſcriptum eſt, ut Deum timeat & mandata ejus cuſtodiat, factus eſt omnis homo, propter quem factus eſt Deus homo, qui cum Deo Patre in unitate Spiritus ſancti vivit & regnat in ſæcula ſæculorum. Amen.

DIFFINITIO EIVSDEM SYNODI.

De quadam monacha nomine Duda ſacrilege corrupta: ſed & de ejuſdem ſceleri conſentientibus Berta & Erpreda.

CAVSAM ſceleris inter Dudam monacham, partu convincente vix tandem confeſſam ſe de Huntberto preſbytero concepiſſe ac peperiſſe, & eumdem Huntbertum hoc pertinaciter ſpe denegantem, quia putat ſe juramento iniquitatem ſuam poſſe abſcondere, jurando cum preſbyteris complicibus, qui juxta quod ſcriptum eſt, umbra ejus umbram protegunt, (Iob. 40.) videlicet defenſione illius iniquitatis, cum de hujuſmodi fuerint interpellati, ſuam nequitiam abſcondendo ſe poſſe protegere, & inter monachas Bertam & Erpredam huic ſceleri conſentientes, quæ hinc interrogatæ facile dicuntur fuiſſe confeſſæ, ſecundum tramitem ſcripturarum, prædicationemque majorum, per ſacras leges ac regulas, quas conjunctim multoties in decretis ſuis ad cauſas diffiniendas beatus papa Gregorius ponit, rationaliter diffiniri poſſe putamus.

I.

(Iſa. 34.) Primum quidem attendendum eſt in Huntberto preſbytero, de peccato manifeſto ſe excuſante, quod beatus Gregorius in regula paſtorali dicit: (Greg. Paſtor. part. 3. cap. 12.) *Ibi habuit foveam ericius.* Ericii quippe nomine impuræ mentis ſeſeque callide defendentis duplicitas deſignatur. quia videlicet ericius cum apprehenditur, ejus & caput cernitur, & pedes videntur, & corpus omne conſpicitur: ſed mox cum apprehenſus fuerit, ſemetipſum in ſphæram colligit, pedes introrſus ſubtrahit, caput abſcondit, & intra tenentis manus totum ſimul amittitur, quod totum ſimul antea videbatur. Sic nimirum, ſic impuræ mentes ſunt, cum in ſuis exceſſibus comprehenduntur. Caput enim ericii cernitur, quia quo initio ad culpam peccator acceſſerit, videtur: pedes ericii conſpiciuntur, quia quibus veſtigiis nequitia ſit perpetrata, cognoſcitur: & tamen adductis repente excuſationibus impura mens introrſus pedes colligit, quia cuncta iniquitatis ſuæ veſtigia abſcondit: caput ſubtrahit, quia miris defenſionibus nec inchoaſſe ſe malum aliquod oſtendit: & quaſi ſphæra in manu tenentis remanet, quia is qui corripit, cuncta quæ jam cognoverat ſubito amittens, involutum intra conſcientiam peccatorem tenet: & qui totum jam reprehendendo viderat, tergiverſatione pravæ defenſionis illuſus totum pariter ignorat. Vnde neceſſe eſt, ut ex alia ſua actione quam negare non poteſt, idem Huntbertus conveniatur, ſicut idem ſanctus Gregorius in præfata regula docet: Nonnulla, inquiens, ſunt ſubtilia occulte perſcrutanda, ut quibuſdam ſignis erumpentibus rector in ſubditorum mente omne quod clauſum latet inveniat, & interveniente correctionis articulo ex minimis majora cognoſcat. Vnde ecce ad Ezechielem dicitur: (Ezech. 8.) *Fili hominis, fode tibi parietem.* Vbi mox iſdem propheta ſubjunxit: *Et cum perfodiſſem parietem, apparuit oſtium unum, & dixit ad me: Ingredere, & vide abominationes peſſimas, quas iſti faciunt.* Hic notandum itaque eſt, quia prius foramen in pariete, ac deinde oſtium cernitur, & tunc demum occulta abominatio demonſtratur. Quia nimirum uniuſcujuſque peccati prius ſigna forinſecus, deinde janua apertæ iniquitatis oſtenditur, & tunc demum omne malum, quod intus latet aperitur.

II.

Dicitur namque quod præfata Duda aſpirans ad regimen abbatiſſæ, aſcivit ſibi familiarem Huntbertum preſbyterum, qui ſcribebat breviculos, quos ipſa Duda contra regulam ſuæ profeſſionis per diverſos mittebat, ut ſatagerent quatenus abbatiſſa fieret: decernente B. Benedicto, ut nullatenus liceat monachæ, neque a parentibus ſuis, neque a quoquam hominum, nec ſibi invicem literas, vel eulogias, vel quælibet munuſcula accipere, aut dare, ſine præcepto abbatiſſæ. Quæ autem aliter præſumpſerit, diſciplinæ regulari ſubjaceat. Et adeo latens malum excrevit, ut ipſe Huntbertus contra abbatiſſam, cui fidelitatem juravit, ſed & contra præpoſitum ſuum, falſos breves ſcripſerit, ut abbatiſſa depoſita, Duda regimen poſſet aſſumere. Quos breves uſque ad præſentiam & inquiſitionem regiorum miſſorum protulit, & de mendacio, ac infidelitate, ſeu perjurio, exinde in præſentia illorum revictus fuit; ac per hoc calumniatoris crimen incurrit. Vnde ſacræ leges, quibus una cum ſanctis regulis ſancta moderatur eccleſia, dicunt: Calumniatores ſunt, qui falſa deferentes contra cujuſcumque innocentis perſonam, principum animos ad iracundiam commovere præſumunt, qui omnes infames effecti in exilio detrudentur. (Interpretatio.) Et item: Non eſt ratio, qua manifeſti calumniatoris ſupplicium differatur. Nec enim patimur frequentia iterari, quæ conſiſtere prima accuſatione nequiverunt, atque alienam innocentiam ſecuritatemque ſine crimine damnabili appetitione teireri. (Codice Theod. De calumniat. 1.) Et item: Quicumque ſcripturam in audientiam protulerit, veritatem ejus probare jubeatur: quia hoc in omnibus cauſis ſtatutum eſt, ut ſcripturam prolator affirmet. (Interpret. l. 7. codice Theod. De fide teſtium, &c.) Nam ſi is qui ſcripturam protulit, ejus non adſtruxerit veritatem, ut falſitatis reum eſſe retinendum. Inter decem quippe præcepta, quæ dominus in monte Sina per famulum ſuum Moyſen Iſraelitico populo dedit, falſum teſtimonium ſpecialiter prohibuit: *Non falſum,* inquiens, *teſtimonium dices.* (Exod. 20. Matth. 19.) Hi namque, qui contra juſtitiam falſitatem opponunt, ut catholici doctores tradunt, ſimiles ſunt falſis teſtibus, qui in paſſione Chriſti falſum contra eum dixerunt teſtimonium. De falſis quoque teſtibus in libro Deuteronomii ita jubetur: (Deut. 19.) *Si ſteterit teſtis mendax contra hominem, accuſans eum prævaricationis, ſtabunt ambo, quorum cauſa eſt, ante dominum in conſpectu ſacerdotum & judicum, qui fuerint in diebus illis. Cumque diligentiſſime perſeverantes invenerint falſum teſtem dixiſſe contra fratrem ſuum mendacium, reddant ei ſicut fratri ſuo facere cogitavit. Et auferes malum de medio tui, ut audientes ceteri timorem habeant, & nequaquam talia audeant facere, & non miſereberis ejus.* De falſis quoque teſtibus Salomon ait: (Prov. 19.) *Teſtis falſus non erit impunitus.* Et alibi, in ſex quæ ſe Deus odiſſe dicit, (Prov. 6.) teſtem

ANNO CHRISTI 874.

teſtem fallacem & proferentem mendacia annumerat. Teſtis falſidicus tribus eſt perſonis obnoxius. primum Deo, quem pejerando contemnit: ſequenter judici, quem mentiendo fallere cupit: poſtremo innocenti, quem falſo teſtimonio lædit. In ſancta quoque ſua lege dominus ſpecialiter falſum teſtimonium & perjurium atque mendacium prohibuit. Quicumque igitur unum ex his tranſgreſſus fuerit, dominici præcepti prævaricator ſine dubio exiſtit. Et de his tribus præfatis preſbyter Huntbertus convictus ante miſſos regios fuiſſe dicitur. Quapropter vocem non habet, ut ſacramento de hoc ſacrilego adulterio ſe, vel ſingulariter, vel cum ſuis complicibus, valeat expurgare. decernente hinc ſacra lege, quam probat eccleſia: In convictum reum, qui de objecti criminis veritate convincitur, ſive torqueri poſſit ſive non poſſit, judex quod ei viſum fuerit judicabit. Et Africano decernente concilio: Quotieſcumque clericis ab accuſatoribus multa crimina objiciuntur, & unum ex ipſis, de quo prius egerit, probare non valuerit, ad cetera jam non admittatur. E contra Huntbertus preſbyter, qui de præfatis comprobatus dicitur atque convictus, ad ſe purgandum de objecto ſacrilego adulterio, ſicut & præcedens lex manifeſtat, non habetur idoneus.

[Interpretatio.] [Cap. 97.]

III.

Quia vero lex dicit: Criminum diſcuſſio ibi agitanda eſt, ubi crimen admiſſum eſt. nam alibi criminum reus prohibetur audiri. & Carthaginenſe concilium dicit, ut accuſatus vel accuſator in eo loco, unde eſt ille qui accuſatur, ſi metuit aliquam vim temerariæ multitudinis, locum ſibi eligat proximum, quo non ſit difficile teſtes producere, ubi cauſa finiatur. Et Africanum concilium illic jubet agitari judicium, ubi teſtium neceſſariæ perſonæ, vel propter ſexus, vel propter ſenectutis infirmitatem, vel multa alia impedimenta adduci valeant. Et quia quæ teſtificantur adverſus eum de ſacrilego adulterio, a monaſterio rationabiliter longius abduci non poſſunt, vicarii ſynodi cum miſſis regiis ad idem accedant monaſterium, & ſubſequenti modo cauſam diffiniant.

[Concilium Carthaginenſe canone 30.]

IV.

Separentur ab invicem monachæ, & ſingillatim interrogentur, ſi forte ſuam ſententiam immutabunt, vel in eadem qua prius permanebunt ſententia. Et interrogetur Duda de temporibus, & locis, & horis, quando hoc nefarium ſcelus cum Hunrberto commiſit preſbytero. Et oſtendatur ei quam graviter peccatum ſuper peccatum addet, ſi de alio aliquo concepit & peperit, & falſo Huntbertum de crimine ipſo inſimulat. Et allegetur ei, ut ſecundum profeſſionis ſuæ regulam veritatem ex corde & ore proferat: quia pura confeſſio etiam a morte liberat, & juſtificationem per indulgentiam confitenti apud Deum miſericordiam impetrat, dicente ſcriptura: *Dic tu prior iniquitates tuas, ut juſtificeris. Prior,* inquit, quia ſi ipſa non dixerit, diabolus in judicio coram omnibus ſanctis & peccatoribus dicet. Propterea melius illi eſt, ut hic puram confeſſionem faciat, & indulgentiam accipiat, quam in conſpectu angelorum & hominum omnium in futuro judicio confundatur, & perpetuis flammis tradatur. Et ſi puriter fuerit confeſſa, levior illi erit pœnitentia. Deinde conſentientes nequitiæ illius ſorores ſingillatim interrogentur, & ſimiliter de ſententia ſua experientia colligatur. Deinde iſdem preſbyter ſecutetur, quia juramento nec ſingulariter, nec cum aliis preſbyteris, ſe poterit expurgare, quia vocem propter præmiſſa non habet, ut ſe idoneum reddere valeat. Et ſi facile ac puriter confeſſus fuerit, veniant ſimul in conſpectu congregationis idem preſbyter & complex illius Duda & conſentientes eis, & coram omnibus ſingillatim confiteatur. Si autem idem preſbyter negaverit, veniat coram ſynodi vicariis, & miſſis regis, ac preſbyteris & clericis ipſius monaſterii, & coram abbatiſſa & congregatione, & veniat ipſa Duda, & conſentientes eis, & revincant ipſum preſbyterum, computantes tempora, & loca, & horas, ſecundum quod de crimine conſcia quæque illatum exiſtit. Et ſi ipſe preſbyter ſe concrediderit, facilior ei erit pœnitentia: ſin autem in pertinacia ſua perſtiterit, convincatur hoc modo.

V.

Leges dicunt: Iudex criminoſum diſcutiens non ante ſententiam proferat capitalem, quam aut reus ipſe fateatur, aut convictus vel per innocentes teſtes, vel per conſcios criminis ſui, aut homicidium, aut adulterium, aut maleficium commiſiſſe manifeſtius convincatur. Et item: In criminibus eruendis quæſtio quidem adhibetur, ſed non ſtatim a tormentis incipiendum eſt. Ideoque prius argumentis quærendum: & ſi ſuſpicione aliqua reus urgeatur, adhibitis tormentis de ſociis & ſceleribus ſuis confiteri compellatur. Et item: Vnius facinoris plurimi rei ita audiendi ſunt, ut ab eo primum incipiatur, qui timidior, & teneræ ætatis eſſe videatur. Et item: Teſtes prius quam de cauſa interrogentur, ſacramento debere conſtringi, ut jurent nihil falſi ſe eſſe dicturos. Quia vero juratio non niſi in neceſſitate utenda eſt, oſtendit dominus: *Sit,* inquiens, *ſermo veſter, eſt eſt, non non, quod amplius eſt, a malo eſt.* [Matth. 6.] Id eſt, jurare cogeris; ſcias de neceſſitate venire infirmitatis eorum, quibus aliquid ſuades. Quæ infirmitas utique malum eſt. Vnde quotidie nos liberari deprecamur, cum dicimus: *Libera nos a malo.* [Matth. 6.] Ideoque non dixit, Quod amplius eſt, malum eſt, ſed a malo eſt, illius, cujus infirmitate jurare cogeris. Secundum quod præmiſſa lex dicit, ſuper ſacroſancta euangelia & cetera divina myſteria juret prius Duda, & poſtea illæ, quæ ſuo facinori conſenſerunt, de cauſa interrogata ſe nihil falſi eſſe dicturas. & poſt juramentum, proferant teſtimonia adverſus Hunrbertum preſbyterum. Poſt prolatum autem teſtimonium, quia lex dicit, quod dominus in euangelio approbat, ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum. & apoſtolus ad Timotheum ſcribit: *Adverſus preſbyterum accuſationes noli recipere, niſi ſub duobus vel tribus teſtibus.* [1. Tim. 5.] & : *peccantes coram omnibus argue, ut ceteri timorem habeant.* &, ut præmiſimus, leges dicunt ut criminoſus vel per innocentes teſtes, vel per conſcios criminis ſui, aut homicidium, aut adulterium, aut maleficium commiſiſſe convincatur: & ſacri Nicæni canones diffiniunt, [Can. 2.] ut ſi aliquod delictum animæ circa perſonam neophyti epiſcopi reperiatur, & a duobus vel tribus teſtibus arguatur, a clero talis abſtineat: vel confeſſus, vel convictus Huntbertus preſbyter, tribus teſtibus criminis ſui conſciis, auctoritate ſacrarum legum ac regularum, ſynodali judicio a vicariis ſynodi deponatur, & per miſſos regios

ANNO CHRISTI 874.

A regios in longinquam terram ac perpetuum exilium, juxta imperatorum & regum antiquas & conſuetudinarias leges deducatur & aliquo monaſterio ipſius exilii ſub pœnitentia retrudatur, laica tantum ſibi communione ſervata. De hujuſmodi enim degradatione ſanctus Innocentius decrevit, dicens: Decret. cap. 33. Eos qui talia perpetraſſe dicuntur, jubebitis in medio collocari, diſcuſſiſque objectionibus, quæ ipſis preſbyteris impinguntur, ſi convinci potuerint, a ſacerdotali removeantur officio, quia qui ſancti non ſiſint, ſancta tractare non poſſunt, atque alieni efficiantur a miniſterio, quod vivendo illicite polluerunt. De perpetuo namque exilio in longinqua terra, & ſacræ leges, & epiſtolæ Leonis atque Gregorii oſtendunt, quia longius a loco, quem fæce ſuæ iniquitatis infecit, amoveri debeat & abduci. De retrudendo autem eo in monaſterio ſanctus Leo decrevit dicens: Decret. cap. 16. Alienum eſt a conſuetudine eccleſiaſtica, ut qui in preſbyterali honore, aut diaconii gradu fuerint conſecrati, hi pro crimine aliquo ſuo per manus impoſitionem remedium accipiant pœnitendi. Quod ſine dubio ex apoſtolica traditione deſcendit, ſecundum quod ſcriptum eſt: 1. Reg. 2. *Sacerdos ſi peccaverit, quis orabit pro illo?* Vnde hujuſmodi lapſis ad promerendam miſericordiam Dei privata eſt expetenda ſeceſſio, ubi illis ſatisfactio, ſi fuerit digna, ſit etiam fructuoſa. Lib. epiſt. Et ſanctus Gregorius ad Sabinianum epiſcopum: Preſbyterum, inquit, de quo nos fraternitas tua latoris præſentium relatione conſuluit, nulla ratione in ſacro ordine poſt lapſum aut permanere aut revocari poſſe cognoſcas, ſed in monaſterio ſub pœnitentia retrudatur. Can. 1. Et canones Neocæſarienſes: Preſbyter, ſi uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si vero fornicatus fuerit, aut adulterium perpetraverit, amplius pelli debet, & ad pœnitentiam redigi. De non excommunicando autem eo a communione corporis & ſanguinis Chriſti, item canones dicunt: Apoſtol. Can. 25. Epiſcopus, preſbyter, aut diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus eſt, deponatur. non tamen communione privetur. Dicit enim ſcriptura: Naum. 1. *Non judicabit dominus bis in idipſum.*

VI.

Decret. c. 6. De Duda ſiquidem monacha ſacrilege corrupta ſanctus Siricius ad Himerium diffinivit, dicens: Præterea monachorum quoſdam atque monacharum, abjecto propoſito ſanctitatis, in tantam proteſtatis demerſos eſſe laſciviam, ut prius clanculo, velut ſub monaſteriorum prætextu, illicita ac ſacrilega ſe contagione miſcuerint: poſtea vero in abruptum conſcientiæ deſperatione perducti, de illicitis complexibus libere filios procrearint: quas & publicæ leges, & eccleſiaſtica jura condemnant. Has igitur impudicas deteſtabileſque perſonas a monaſteriorum cœtu, eccleſiarumque conventibus eliminandas eſſe mandamus: quatenus retruſæ in ſuis ergaſtulis, tantum facinus continua lamentatione deflentes, purificatorio poſſint pœnitudinis igne decoquere: ut eis vel ad mortem ſaltem, ſolius miſericordiæ intuitu, per communionis gratiam poſſit indulgentia ſubveniri. Et hinc ſanctus Innocentius: Decret. c. 19. Quæ Chriſto ſpiritaliter nubunt, & a ſacerdote velantur, ſi poſtea vel publice nupſerint, vel ſe clanculo corruperint, non eas admittendas eſſe ad agendam pœnitentiam, niſi is, cui ſe junxerant, de mundo receſſerit. Si enim de hominibus hæc ratio cuſtoditur, ut quæcumque vivente viro alteri nupſerit, habeatur adultera, nec ei agendæ pœnitentiæ licentia concedatur, niſi unus ex his fuerit defunctus, quanto magis de illa tenenda eſt, quæ antea ſe immortali ſponſo conjunxerat, & poſtea ad humanas nuptias tranſmigravit? Et ſanctus Leo: Decret. cap. 26. Propoſitum monachi, proprio arbitrio aut voluntate ſuſceptum, deſeri non poteſt abſque peccato. Quod enim quis vovit Deo, debet & reddere. Vnde qui relicta ſingularitatis profeſſione ad militiam vel nuptias devolutus eſt, publicæ pœnitentiæ ſatisfactione purgandus eſt: quia etſi innocens militia, aut honeſtum poteſt eſſe conjugium, electionem meliorum deſe- B ruiſſe, tranſgreſſio eſt. Et ſanctus Gelaſius: Decret. cap. 20. Virginibus ſacris temere ſe quoſdam ſociare cognovimus, & poſt dicatum Deo propoſitum inceſta fœdera ſacrilegaque miſcere. quos protinus æquum eſt a ſacra communione detrudi, & niſi per publicam probatamque pœnitentiam omnino non recipi: aut his certe viaticum de ſæculo tranſeuntibus, ſi tamen pœnituerint, non negetur.

VII.

Hæc a ſanctis canonibus, antequam ſanctus Spiritus per B. Benedictum eodem ſpiritu, quo & ſacri canones conditi ſunt, regulam monachorum ediderit, de hujuſmodi ſunt decreta; C ſicut & ea quæ ſancti Ambroſius & Hieronymus de lapſu virginis Deo ſacratæ, & B. Auguſtinus de ſancta virginitate & lapſu monachi ſcripſerunt. Quæ Dudæ attentius & ſæpius ſunt relegenda, ut intelligat quantam dignitatem amiſerit, & ad quantam vilitatem devenerit, unde exciderit, & quo ceciderit: & agat pœnitentiam cum fletus & abjectionis humilitate quamdiu vixerit. Quæ pœnitentia ſit illi, ut ſcriptum eſt, in velamentum oculorum, memoreturque ſe deprehenſam. Et cum ſermonem beati Auguſtini de lapſu monachi legerit, ſciat ſe, licet imparem ſexu, parem profeſſione: & quæ de monacho dicit, de ſe monacha dictum intelligat. Ceterum D quoniam eadem regula, ſancto Spiritu promulgata, & laudis auctoritate beati papæ Gregorii inter canonicas ſcripturas, & catholicorum doctorum ſcripta, eſt teneri decreta: ſæpefata Duda ſacrilego adulterio corrupta, ſecundum eamdem regulam ea temperantia, ut cum ſacris canonibus judicium regulare conveniat, eſt judicanda. Quia monachus, vel monacha, juxta eamdem regulam collum non excutit de ſub jugo regulæ, ſi quod contra regulam commiſit, per regularia judicia ſuæ profeſſionis ſtuduerit emendare. Quapropter, quia multis modis ipſa Duda contra regulam admiſit, pro quibus graviori vindicta, vel virgarum caſtigatione caſtigari, ſicut E actiones illius produnt, & qui regulam norunt intelligunt, (quæ hic omnia inſerere ſuperfluum duximus) jubetur, coram abbatiſſa ſua, vel ſororibus, ut ceteræ metum habeant, nudo dorſo, remota virorum præſentia, virgis flagelletur, ſi ſe humiliaverit, cum miſericordia, ſicut ſcriptũ eſt: *Corripiet me juſtus in miſericordia:* Pſal. 140. ut caro quæ delectabiliter illam traxit ad culpam, afflicta reducat ad veniam, & ſanguine carnis virgis elicito, ſanguinem animæ, videlicet profuſas lacrymas, flagello producat a mente. Si autem durior fuerit, faciat abbatiſſa ſecundum caput regulæ, in quo ſcriptum eſt: Improbas, inquiens, & duras, ac ſuperbas, vel inobedientes, verberum vel corporis caſtigatione in ipſo initio peccati coerceat,

ſciens

ANNO CHRISTI 874.

ſciens ſcriptum: *Stulta verbis non corrigitur.* & iterum: *Percute filiam tuam virga, & liberabis animam ejus a morte.* Et quia ſacri canones hujuſmodi pœnitentia publica jubent mulctari, ſecundum capitulum XXV. regulæ, quod ſententiæ Pauli apoſtoli, & canonum diffinitioni concordat, judicium pro gravi culpa ſuſcipiat. In quo judicio tribus annis immoretur. & abbatiſſa ſolicitudinem de illius pœnitentia & conſolatione ſecundum capitulum XXVII. regulæ diligenter adhibeat. Et alios tres annos, ſecundum capitulum XLII. regulæ, ſororibus in oratione communicet, non tamen in choro cum ſororibus, ſed retro oſtium ſtans vel orans, ſecundum canones ſacros, ſive in loco conſtituto ſibi a matre monaſterii, ut ab omnibus poſſit videri, ſicut & regula de ea dicit, quæ tarde ad divinum venit officium, eam ſtare & ſatisfacere jubet. Septimum vero annum, ſecundum cap. XXIX. regulæ, in ultimo loco degens, in oblatione ſororibus ſecundum canones ſacros communicet. Et poſt ſeptem annos communionem corporis & ſanguinis Chriſti, ſi pœnituerit digne, percipiat; de cetero uſque ad ultimum vitæ ſuæ finem permanens in omni regulari ſubjectione. Et ſicut ipſa regula dicit, præterita peccata ſua cum lacrymis vel gemitu quotidie domino in oratione confiteatur, reducens ante oculos quantos gemitus in partu habuit, quem cum delectatione concepit, & quanta ſuſpiria etiam ante partum emiſit, timens deprehendi, ſicut & eſt deprehenſa: & hos gemitus, atque ſuſpiria, ſeu profuſas lacrymas emittat in ſceleris pœnitentia, de

Pſal. 47. qua dicit pſalmus: *Ibi dolores ut parturientis. Ibi*, id eſt, in contriti cordis pœnitentia, ſunt dolores ut parturientis. Dolor enim pœnitentis, quaſi dolor eſt parturientis: quia confitendo in oratione cum gemitu ac fletibus a ſe emittit, quod male ac voluptuoſe in voluntate concepit.

Pſal. 99. Hinc & alius pſalmus dicit: *Introite portas ejus in confeſſione, atria ejus in hymnis: confitemini illi.* Cum peccata noſtra per lacrymas confitemur, anguſtæ viæ portas ingredimur. Sed cum poſt hæc ad æternam vitam perducimur, portæ noſtræ atria in confeſſione laudis intramus. Quia ibi jam anguſta via non erit, cum nos lætitia æternæ ſolennitatis aſſumpſerit. Propter quam confeſſionis noſtræ anguſtiam Veritas dicit:

Matth. 7. *Intrate per anguſtam portam.* Et cum ſe pſalmiſta recipi in latitudine gaudii æterni præſumeret,

Pſal. 30. dicebat: *Statuiſti in loco ſpatioſo pedes meos.* Quapropter providendum eſt his qui peccata ſuorum operum deplorant, ut conſummata mala perfecta diluant lamentatione, ne plus aſtringantur

Pſal. 79. in debito perpetrati operis, & minus ſolvant in fletibus ſatisfactionis, ſicut ſcriptum eſt: *Potum dedit nobis in lacrymis in menſura.* ut videlicet uniuſcujuſque mens tantum pœnitendo compunctionis ſuæ bibat lacrymas; quantum ſe a Deo meminit fuiſſe per culpas. Debet ergo majorem in ſe quiſque ſeveritatem exercere, ut a ſeipſo judicatus peccator, vel judicata peccatrix, non judicetur a domino. Quæ actio pœnitentiæ tunc erit perfecta & Deo acceptabilis, ſi aſcenderit homo adverſum ſe tribunal mentis ſuæ, & conſtituerit ſe ante faciem ſuam, ne hoc ei poſtea fiat, ſicut comminatur Deus peccatori.

* ſ. judex Atque ita conſtituto in corde judicio adſit accuſatrix cogitatio, teſtis conſcientia, * juſta ratio, carnifex timor. deinde ſanguis animæ confitentis per lacrymas profluat. Poſtremo ab ipſa

A mente talis ſententia proferatur, ut ſe indignum vel indignam peccator ſive peccatrix judicet participatione corporis & ſanguinis domini. Verſetur ante oculos imago futuri judicii, ut cum alii accedunt ad altare Dei, quo ipſe vel ipſa non accedit, cogitet quam ſit contremiſcenda illa pœna, qua percipientibus aliis vitam æternam, alii in mortem præcipitantur æternam. Servatis quoque, quantum humana fragilitas patitur, regularibus XI. gradibus * humiliatis, * humilitatis, juxta XII. gradum corpore humiliatum videntibus ſe ſemper indicet, id eſt, in opere, in oratorio, in monaſterio, in horto, in via, in agro, vel ubicumque, ſedens, orans, & ambulans vel

B ſtans inclinato ſit ſemper capite, defixis in terram aſpectibus, ream ſe omni hora de peccatis ſuis exiſtimans, jam ſe tremendo judicio repræſentari exiſtimet, dicens ibi in corde ſemper illud quod publicanus ille evangelicus fixis in terram oculis dixit: Domine non ſum digna ego Luc. 18. peccatrix levare oculos meos ad cælum. Et item cum propheta: *Incurvata ſum, & humiliata ſum* Pſal. 118. *uſquequaque.* Imitans meretricem mulierem pedes domini lacrymis rigantem, & capillis ſuis tergentem, & unguento ungentem: cui dimiſſa ſunt peccata multa, quoniam dilexit multum. Geſtet denique inceſſanter fœtorem luxuriæ in naribus mentis ſuæ, & depictum ſacrilegium Deo

C dicati corporis ſui, & inceſtum adulterium a ſe commiſſum, quæ Chriſto ſpiritaliter nupſit, in corde ſuo dicens cum lacrymis ex viſceribus intimis: *Amplius lava me, domine, ab iniquitate* Pſal. 50. *mea; & a peccato meo munda me. Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum contra me eſt ſemper. Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci.* Et increpante ſe rea conſcientia dicat, Peccavi domino, ut transferat dominus peccatum ſuum, & non moriatur in æternum. Sacrificium enim Deo ſpiritus contribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non deſpicit, qui ſanat contritos corde, & alligat contritiones eorum, & allevat omnes qui corruunt,

D & erigit omnes eliſos. Poſt lacrymas quoque, tam nocturnas, quam diurnas, non ad inanem lætitiam, vel mortiferam triſtitiam, ſeu pravas & turpes cogitationes cor ſuum redire permittat, & lucrum compunctionis per incuriam fluxæ cogitationis perdat. Sed quotieſcumque turpes & fluxæ cogitationes illi ſubrepſerint, ſignet frontem ſuam & cor ſuum ſigno crucis Chriſti, petens ut crucifixa mundi ſalus crucifigat carnem ſuam & mentem ſuam cum vitiis & concupiſcentiis. & aſſidue illi in memoria maneat, quod ſancta femina Anna ideo obtinere meruit quod popoſcit, quia ſe poſt lacrymas in eodem mentis vigore ſervavit. De qua nimirum

E ſcriptum eſt: *Vultus ejus non ſunt amplius in* 1 Reg. 1. *diverſa mutati.* Quia igitur non eſt oblita quæ petiit, non eſt privata munere quod popoſcit. Et in his omnibus ſecundum ſacros Nicænos canones propoſitum & ſpeciem pœnitentiæ in ea convenit explorari. Si autem antea infirmaverit, & deſperata fuerit, viatico munere non privetur. Et ſi convaluerit poſt communionem, ſit inter eas quæ communionem orationis tantummodo conſequuntur, uſquedum decreto modo præfixos compleat annos. Meminerit autem abbatiſſa ſecundum cap. LXIV. regulæ, calamum quaſſatum non conterendum, & ne quid nimis: ne dum cupit eradere æruginem, frangatur vas, ſuamque fragilitatem ſemper ſuſpecta ſit. In quibus

non

ANNO CHRISTI 874.

non dicimus, ut permittat nutriri vitia, ſed prudenter, & cum caritate ea amputet, prout viderit cuique expedire.

VIII.

Sicut eſt diſcretio in peccatis peccantium, & in medela eorum, ita eſt diſcretio in correctione peccantium, & in manifeſtatione ac medela peccatorum peccantium. De quibus omnibus ne prolixior ſermo legentibus ſit oneroſus, de his tantum quæ ad hoc unde agitur pertinent, ſuccincte dicamus. Beatus gratia & nomine Benedictus ſancto Spiritu inſpiratus, conſona ſacris ſcripturis, & aliorum orthodoxorum patrum prędicationibus, in regula ſua dicit: (*Cap. 46.*) Si quis in labore quovis, vel in quocumque loco aliquid exceſſerit, & non veniens continuo ante abbatem vel congregationem ipſe ultro ſatisfecerit, vel prodiderit delictum ſuum, dum per alium cognitum fuerit, majori ſubjaceat emendationi. Si animæ vero peccati cauſa fuerit latens, tantum abbati, aut ſpiritualibus ſenioribus pateſaciat, qui ſciant curare ſua, & aliena vulnera non detegere & publicare. Quæ & in monacharum cœnobus erga ſui ſexus ſpiritales monaſterii matres oporter monachas obſervare. Ceterum omnes tam clerici, quam laici, vel feminæ confitentes ſecreta confeſſione ſacerdotibus peccata ſua, & ea dignæ pœnitentiæ ſatisfactione deflentes, nequaquam ſunt prodendi, & peccata eorum nulli a ſacerdote quacumque ſunt ſignificatione manifeſtanda, niſi ſoli domino in ſecreta oratione, pro quibus ſicuti & pro ſuis jugiter intercedat peccatis. De peccatis vero, quæ frater in fratrem ad- (*Matth. 18.*) miſerit, euangelicum documentum eſt prorſus ſequendum, quo dicitur: *Si peccaverit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipſum ſolum*, & reliqua, uſque dum dicit, *ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus* Quod autem conſcii alienorum peccatorum, niſi aut ea correxerint, aut emendationis gratia his quorum intereſt manifeſtaverint, in diſcrimen adducantur, ſancta ſcriptura tam veteris quam novi teſtamenti demonſtrat, dicens in (*Levit. 5.*) Levitico per Moyſen: *Si peccaverit*, inquit dominus, *anima, & audierit vocem jurantis, teſtiſque fuerit, quod aut ipſe viderit, aut conſcius eſt, niſi indicaverit, portabit iniquitatem ejus*, ſine dubio qui aut egit aliquid, aut juravit quod non debuit. Hoc etiam, ut majores noſtri exponunt, juxta hiſtoriam nos ædificat, & docet ne unquam in peccatis alterius polluamus conſcientias noſtras, nec conſenſum male agentibus præbeamus. Conſenſum autem, non ſolum pariter agendo, ſed etiam quæ illicite geſta ſunt reticendo, quæ ſecundum (*Ephes. 5.*) euangelicam regulam manifeſtare debemus. Hinc & Paulus apoſtolus dicit: *Nolite communicare operibus infructuoſis tenebrarum: magis autem & redarguite*. Quam ſententiam ita B. Auguſtinus exponit: Duobus, inquiens, modis non te maculat malus: ſi non conſentias, & ſi redarguas. hoc eſt non communicare, non conſentire. Et quia parum erat non conſentire, ſi ſequeretur negligentia diſciplinæ, addidit: *Magis autem & redarguite*. Vnde ſciendum eſt, ſicut catholica tenet eccleſia, quod ſi quis ea videt in delicto proximi, vel proximæ ſuæ, & non indicet ſecundum regulam ſuperius datam, vel in teſtimonium vocatus, vel vocata, non quæ vera ſunt dixerit, peccatum quod commiſit ille vel illa, quem aut quam celat, ipſe vel ipſa ſuſcipiet, & pœna commiſſi revolvetur ad conſcium, vel ad conſciam, proteſtante (*Pſal. 49.*) ſancto Spiritu per pſalmiſtam: *Videbas*, inquit,

A *furem & concurrebas cum eo, & cum adulteris portionem tuam ponebas*. Et per apoſtolum: (*Rom. 1.*) *Non ſolum qui faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus mala, digni ſunt morte*. Quapropter Berta & Erpreda conſcientes tantæ nequitiæ, non indicantes eam, juxta libri Levitici, & euangelii, & apoſtolicæ doctrinæ regulam, ac per hoc peccatum committentium ſuſcipientes, quarum gravioris lepræ immunditia, ſicut & Dudæ, in apertum prorupta, juxta legis præceptum ſacerdorali eſt purificanda judicio, poſt menſuratam virgarum caſtigationem, quia interrogatæ dicuntur facile fuiſſe confeſſæ, per tres annos & dimidium prætaxato Dudæ modo pœnitcant.
B Quæ ſi infirmaverint, prætaxato modo viaticum munus ſuſcipiant, & ſi convaluerint, ordine præfinito ad perfectionem reſtitutionis perveniant, & uſque ad finem vitæ ſuæ, ſicut de Duda ſcripſimus, in omni ſubjectione & humilitate regulari, & confeſſione peccatorum ſuorum permaneant. Debuerant enim & Duda, & ejus ſceleri conſentientes, duplicem annorum numerum in pœnitentia duplicare, quia & monacha cum preſbytero ſacrilegum commiſit adulterium, & ſuæ complices huic ſacrilego adulterio conſenſerunt. Sed quia & ſexus eſt fragilis, & apoſtolus dicit: (*2. Cor. 2.*) *Ne abundantiori triſtitia qui hujuſmodi ſunt abſorbeantur*, &
C patrum eſt decreta ſententia, quoniam apud Deum non eſt tam menſura temporis, quam doloris, nec abſtinentia ciborum, quam mortificatio vitiorum: credimus per hanc pœnitentiam, ſi tamen diſtricte ac digne illam egerint, eas domino ſatisfacere poſſe, cujus miſericordiæ, ut Leo ſcripſit, nec modum poſſumus ponere, nec tempora diffinire. apud quem nullas patitur veniæ moras vera confeſſio, dicente Dei Spiritu per prophetam: *Mox ut ingemueris ſalvus eris*. &: *Dic tu prior iniquitates tuas, ut juſtificeris*. quia apud dominum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio. Sed & plagæ virgarum illis tempus pœnitendi uſque ad communionis reſtitutionem abbreviant. quia ſicut ſcriptum eſt:
D (*Prov. 20.*) *Livor vulneris abſtergit mala, & plaga in ſecretioribus ventris*. Mala, inquit Gregorius, livor vulneris abſtergit, quia flagellorum dolor vel cogitatas vel perpetratas nequitias diluit. quia cum exterius percutimur, ad peccatorum noſtrorum memoriam taciti afflictique revocamur, atque ante oculos noſtros cuncta, quæ a nobis ſunt male geſta, reducimus, & per hoc quod foris patimur, magis intus quod fecimus dolemus. Vnde fit ut inter aperta vulnera corporis amplius nos abluat plaga ſecreti ventris, id eſt mentis: quia ſanat nequitias pravi operis occultum vulnus doloris.
E Hoc medicamentum pœnitentiæ diverſis modis conjectatum, quaſi antidotum ex diverſis pigmentis, contra venena diaboli, id eſt peccata, ex ſanctis ſcripturis, & canonum ac regulæ ſancti Benedicti conſtitutionibus, & orthodoxorum prædicationibus confectum, pro modulo noſtro induſtriam patrum ſequentes, quoniam, ut dicit Gregorius, ars artium eſt regimen animarum, non præjudicantes majorum ſtatutis, condidimus: quatenus & ærugo eradatur, & vaſcula non frangantur, & juxta veritatis vocem calami quaſſati non conterantur, & quæ confracta ſunt alligentur, & quæ diaboli ſuggeſtione, & propria fragilitate abjecta ſunt, per pœnitentiæ ſatisfactionem ad ſinum matris eccleſiæ reducantur.

ANNO CHRISTI 874.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Concilium Duziacenſe II.*] In codice S. Laurentii Leodienſis, cui ſynodum hanc debemus, epiſtolæ ſynodicæ titulus eſt hujuſmodi: *Epiſtola ſynodica epiſcoporum plurimarum provinciarum apud Duziacum Rhemenſis parochia congregatorum, anno incarnationis dominicæ* DCCCLXXIV. *indictione* VII. *Idibus Iunii, ad epiſcopos provinciarum Aquitaniæ regionis, de inceſtis conjunctionibus a quamplurimis, & maxime carne nobilibus viris, ibidem perpetratis, & de rerum eccleſiaſticarum pervaſionibus.* Generale placitum Idibus Iunii hoc anno a Carolo rege in villa Duzia celebratum auctor eſt Aimoinus lib. V. cap. XXXI.

* Edidit R. P. Petrus Franciſcus Chiffletius in hiſtoria monaſterii Tornutienſis.

* * * CONVENTUS CABILONENSIS ANNO CHRISTI DCCCLXXV.

Quo poſt Adalgiſi Eduorum epiſcopi ordinationem confirmata ſunt ab epiſcopis quæ ad monaſterium Tornutienſe pertinebant.

ANNO incarnationis domini noſtri Ieſu Chriſti DCCCLXXV. regnante piiſſimo rege Carolo, filio Hludouvici quondam ſereniſſimi Auguſti, anno XXXVI. factus eſt in ſuburbio Cabilonenſi, S. Marcello, conventus venerabilium epiſcoporum, Remigio, Hiſaac, Gerbaldo, & Fulcualdo archidiacono ad vicem Lamberti Matiſconenſis epiſcopi: Cauſa ordinationis Adalgerii Eduorum epiſcopi. Qua canonice peracta, reſidentibus nobis, idem Adalgerius ex parteglorioſiſſimi & orthodoxi ſupradicti Caroli regis intulit, ut monaſterium Tornutium, ubi beatus Valerianus martyr corpore quieſcit, in comitatu Cabilonenſi, ſuper fluvium Sagonnam, cum omnibus appendiciis ſuis: & in pago Matiſconenſi cellam S. Romani, cum omnibus appendiciis ſuis: & in comitatu Arvernico, cellam S. Portiani, cum omnibus appendiciis ſuis, quæ ipſe ſolita pietate, cauſa confugii, monachis ſanctæ & intemeratæ Dei genitricis Mariæ, ſanctique Filiberti inclyti confeſſoris, ob vitandam Marchomannicam ſeveritatem contulerat: ſive quæ ipſe per alia loca, id eſt, Aſinarias quæ eſt in pago Sanctonico, cum omni ſua integritate: & in Pictavienſi territorio, cellam S. Prudentii, cum omni ſua integritate: & in pago Cenomannico, Buſſiolium, cum omni ſua integritate: & in pago Valagio, cellam quæ vocatur Godet, quam Deſiderius quidam vir pro remedio animæ ſuæ ſupradictis ſanctis dederat, ut in monachorum uſibus, & pauperum neceſſitatibus ſemper deſerviret: privilegio noſtræ auctoritatis (ne ab aliquo tyrannica ereptione tollerentur) illis confirmaremus, cum omnibus ad ſupradicta loca pertinentibus: ſive quæ ipſe per quæcumque loca præcepto ſuo, aut aliquis fidelium dederat; vel ſi Deo propitiante in reliquum ipſe aut quicumque daturus fuerit. Quod decreti noſtri ſcriptum apoſtolica poteſtas excellentia ſuæ auctoritatis roborare valeret. Cujus piiſſimo mandato eo libentius ceſſimus, quo etiam nos idipſum precaturos proſpeximus amplius. Auctoritate ergo, quam a Chriſto Ieſu domino noſtro ſummo ſacerdote in B. Petro accepimus, prædictum monaſterium cum omnibus habitis & habituris, Geiloni venerabili abbati ſanctæ genitricis Dei, & ſupradictis ſanctis, futuriſque poſt eum abbatibus, ad monaſticum ordinem inibi Deo adjuvante excolendum delegamus, & delegantes jubente domino noſtro piiſſimo rege, inviolabiliter & inſeparabiliter, ſine detractione, vel qualibet minoratione perpetualiter confirmamus. Abbates vero ex ſeipſis ſecundum regulam ſancti Benedicti, ſicut a piiſſimo domino noſtro rege Carolo glorioſiſſimo, & præceſſoribus

A ejus uſque nunc licentiam habuerunt, ita & in antea ut perpetualiter eligant, inviolabiliter decernimus. Si quis autem temeraria præſumptione, cæcaque cupiditate, quod Dei æterna & noſtra auctoritate firmamus, in aliquo infringere præſumpſerit, æterna ſe ſciens damnatione mulctandum, a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ habeatur extorris, quoad uſque ab illicita præſumptione reſipiſcens, condigna pœnitentia & emendatione iram omnipotentis Dei, quam incurrere non timuit, placare procuret. Harum itaque ſanctionum evidentiſſimam confirmationem, manibus ſacrorum præſentium pontificum, ſubternotatam, abſentium quoque conſacerdotum nec minus idoneis ſtipulationibus, per Chriſtum & in Chriſto fulciri poſtulamus. B

ANNO CHRISTI 875.

Remigius Lugdunenſis eccleſiæ humilis archiepiſcopus ſubſcripſi.
Adalgarius Æduenſis eccl. humil. epiſc. ſubſc.
Iſaac Lingonenſis eccleſ. humilis epiſc. ſubſcr.
Gerbardus Cabilonenſis eccl. humil. ep. ſubſc.
Ado Viennenſium eccl. humil. archiep. ſubſcr.
Theodoricus Veſoncionenſis eccleſiæ humilis archiepiſcopus ſubſcripſi.
Frotarius Burdegalenſis archiepiſcopus ſubſc.
Hincmarus Remorum epiſcopus ſubſcripſi.
Giſlebertus C. ſubſcripſi.
Anſegiſus Senonum epiſcopus ſubſcripſi.
C Sigebodus primæ Narbonēſis humil. ep. ſubſ.
Aurelianus exiguus archiepiſcopus Lugdunenſis in Chriſti nomine roboravi.
Lambertus Matiſconenſis eccl. humil. ep. ſubſ.
Ratbertus Valenciæ eccleſiæ ac ſi indignus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Gibertus Nemauſenſis eccl. humil. epiſc. ſubſ.
Bernarius Gratianopolitanus humil. ep. ſubſc.
Theotarius eccl. Gerundenſis humil. ep. ſubſc.
Vvido Vellavorum epiſcopus ſubſcripſi.
Frodoinus Barchinonēſis eccl. humil. ep. ſubſ.
Aganulfus Gabalenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Guilhelmus Cadurcenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Abbo eccl. Magdalonenſis * exilis ep. ſubſcr. * *lege* Magalonenſis.
D Rodſteignus ſanctæ Arclatenſis eccleſiæ, conſenſi & ſubſcripſi.
Etherius humilis Albienſium ſeu Vivarienſium epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
* ſanctæ eccl. Maſſilienſis ep. conſenſi & ſubſ.
Vvalterus Aurelianenſis eccl. epiſc. ſubſcripſi.
Adaboldus archiepiſc. Turonenſis eccl. ſubſc.
Berno humilis Catalaunenſis epiſc. ſubſcripſi.
Hildeboldus ſanctæ Sueſſonicæ eccl. ep. ſubſc.
Batfridus Avinianenſium præſul infimus aſſenſum præbui & ſubſcripſi.
Aurelius Dienſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ottulfus ſanctæ Auguſtæ Tricorum eccl. ſubſ.
Geruldus ſanctæ Ambianenſis eccl. ſubſcripſi.
E Hincmarus Laudunenſis eccleſiæ epiſcoporum minimus corroboravi.
Hedenulfus Lugduni Clavati epiſc. ſubſcripſi.
Ioannes Camaracenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Raganelmus Tornacenſis eccleſ. epiſc. ſubſcr.
Hildebertus Silvanectenſis eccl. epiſc. ſubſcr.
Alaricus exilis omnium ſervorum, Biterrenſis epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Abbo Nevernenſis eccleſiæ epiſc. ſubſcripſi.
Agilmarus humilis Arvernenſium præſul, ſubſ.
Ingilvvinus Pariſiacæ eccleſiæ epiſc. ſubſcripſi.
Guido Lugdunenſis eccl. humil. archiep. ſubſ.
Ericus Lingonenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Rotmundus Eduenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ildeboldus Cabilonenſis epiſcopus ſubſcripſi.

* * * *Ioannis*

ANNO CHRISTI 878.

** *Ioannis VIII. papæ confirmatio altera eorumdem bonorum monaſterii Tornutienſis facta anno 878. die 29. Aprilis cum ſubſcriptionibus plurium epiſcoporum.*

ANNO dominicæ incarnationis DCCCLXXVIII. indictione undecima, regnante piiſſimo atque glorioſiſſimo rege Hludovico, Caroli filio ſereniſſimi Auguſti, auxiliante domino noſtro, in honore ejuſdem Dei & domini noſtri Ieſu Chriſti. Ego Ioannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, atque prædictus filius noſter glorioſus rex Hludovicus, conſtituimus conventum venerabilium archiepiſcoporum, necnon & præſulum totius regni Trecas civitate: quo interfuit memoratus rex piiſſimus: eoque peracto precatus eſt nos cum filiis & fratribus noſtris epiſcopis jamdictus glorioſus imperator, ut Tornutium monaſterium, quod fundatum eſt in comitatu Cabilonenſi ſuper Sagonnam fluvium, ubi martyr Chriſti Valerianus corpore quieſcit, quod dudum pater ejus Carolus imperator, vel ipſe poſtmodum per præceptorum ſeriem, monachis ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ſanctique Philiberti inclyti confeſſoris, præſentibus & futuris, ob vitandam Marcomannicam ſeveritatem contulerant; cum omnibus rebus ad ipſum locum aſpicientibus, privilegio noſtræ auctoritatis corroboraremus. Cujus piiſſimo mandato eo libentius ceſſimus, quo etiam nos idipſum precaturos perſpeximus amplius. Igitur privilegio noſtræ auctoritatis confirmamus eis omnia, quemadmodum in præceptis glorioſiſſimorum imperatorum ſunt inſerta, id eſt, prædictũ locum, & omnes res ei adjacentes, cum omni libertate. Et in comitatu Arvernico cellam S. Portiani, cum omnibus appendiciis. In pago quoque Sanctonico, Aſinarias cum omni ſua integritate. Et in Pictavienſi territorio cellam S. Prudentii, cum omnibus rebus adjacentibus. Et in pago Andegavenſi, Cunaldum cum omni integritate. In pago vero Cenomannico, Buſſiolium cum omnibus appendiciis. Et in pago Vallaico, cellam quæ vocatur Godittus, cum omnibus rebus ad ſe pertinentibus. Itaque in partes Burgundiæ, in pago Lugdunenſi, Biſiacum villam cum eccleſia. Et in pago Matiſconenſi, cellam S. Romani, & Olcaſiacum villam cum eccleſia, & omnibus appendiciis. Verum quia ob vitandam perſecutionem Nortmannorum, Geiloni inclyto abbati, monachiſque præſentibus & futuris, prædictum locum glorioſus rex, necne pater ejus contulerant, & pontificialis calliditas nimis eumdem locum ſubegerat, poſtulavit iſdem rex ut tam larga eleemoſyna, immunis atque libera haberetur ab omni pontificali potentia, noſtra annuente clementia. Cujus petitionibus favens omnis epiſcopalis conventus, abnegare nequivimus quod tam pie poſtulabat imperator glorioſiſſimus. Auctoritate ergo quam in Chriſto Ieſu domino noſtro ſummo ſacerdote in B. Petro accepimus, prædictum monaſterium cum omnibus habitis & habituris, Geiloni venerabili abbati ſanctæ genitricis Dei, & ſupradictis ſanctis futuriſque poſt eum abbatibus ad monaſticum ordinem inibi Deo adjuvante excolendum delegamus, & delegantes jubente filio noſtro piiſſimo rege, inviolabiliter & inſeparabiliter ſine diſtractione aut immutatione vel qualibet minoratione perpetualiter confirmamus. Anathematizamus igitur auctoritate B. Petri apoſtoli & noſtra, ut nemo antiſtitum præſentiũ vel futurorum, locum adire præſumat, qualibet occaſione excommuni-

A cationis; vel abſolutionis, ſeu ſacræ ordinationis, niſi ab abbate vel monachis loci fidelibus fuerit invitatus. Quia injuſtum decernimus, ut glorioſa mundi regina, quæ exaltata eſt ſuper choros Angelorum, humanis ſubdatur poteſtatibus. Ceterum ab omni ſæculari potentia locum decernimus eſſe liberum & quietum: & ut caput habeatur omnium quæ præſcriptis ſanctis, vel loco oblata ſunt, ac deinceps oblatum annuente Deo fuerit, ut in regum reperitur præceptis. Si quis autem temeraria præſumptione, cæcaque cupiditate, quod Dei & noſtra auctoritate firmamus, in aliquo infringere præſumpſerit: æterna ſe ſciat damnatione mulctandum, & cum diabolo & an- B gelis ejus perpetuo incendio cremandum: a liminibus quoque ſanctæ Dei eccleſiæ habeatur extorris, quouſque ab illicita præſumptione reſipiſcens, condigna pœnitentia & emendatione, iram omnipotentis Dei quam incurrere non timuit, placare procuret. Harum itaque ſanctionum evidentiſſimam confirmationem, manibus ſacrorum præſentium pontificum ſubnotari, abſentium quoque conſacerdotum nec minus idoneis ſtipulationibus, per Chriſtum & in Chriſto fulciri poſtulamus.

Hincmarus Remorum epiſcopus in Chriſti nomine roboravi.

Anſegiſus epiſcopus Senonenſis.

C Ottulfus epiſcopus. Giſlibertus epiſcopus. Hildebaldus epiſcopus. Berno epiſcopus. Geraldus epiſcopus. Hincmarus epiſcopus Laudunenſis. Edenulfus epiſcopus. Ioannes epiſcopus. Raganulfus epiſcopus. Ragenelmus epiſcopus. Adebertus epiſcopus. Adalardus archiepiſcopus. Alericus epiſcopus. Abbo epiſc. Agilmarus epiſcop. Ingilvvinus epiſcopus. Actredus epiſcopus.

Datum III. Kalendas Maii, per manum Chriſtofori primicerii ſanctæ ſummæ ſedis apoſtolicæ, imperante piiſſimo Ludovico.

** ODONIS EPISC. BELLOVACENSIS INSTITVTIO. *

* Prætermiſſam a regio collectore ex pag. 599. III. tomi conciliorũ Galliæ R.P. Sirmondi reſtituimus.

D *De rebus eccleſiæ S. Petri congregationi deſtinatis, & de quinquagenario in ea numero canonicorum.*

ODO gratia domini noſtri Ieſu Chriſti Bellovacenſis eccleſiæ præſul. Notum ſit omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus, maximeque ſucceſſoribus noſtris, quoniam unanimis congregatio parique voto, ſcilicet canonici S. Petri jam fatæ eccleſiæ, cui Deo auctore deſervio, expetiit noſtram obnixe liberalitatem, quatenus res ſibi a noſtris prædeceſſoribus juxta confinia ſingularum conceſſas, pariterque noſtra ſibi ſolidatione firmatas, canonice, juxta aliarum morem eccleſiarum, dono liberalitatis, regiſque præcepto, abſq; E ullius contradictione quietis, conceſſa diſponerem. Enimvero videns excedere hujuſmodi negotium meæ ſolummodo diffinitionis vires, pariterque gratia ſuperni conſilii præeunte providens jam dictæ congregationi ſibi profutura quærere, & illis ſuper hoc aſſenſum præbendo, timens ne ovilia dominici gregis, quod abſit, tyrannica irrumperentur aliquando infeſtatione, expetii conſilium tam metropolitanæ Remorum provinciæ Hincmari, quam ceterorum venerabilium videlicet archiepiſcoporum, ſeu coepiſcoporum meorum, ut quorum ſanctione eccleſiaſtica pertractantur negotia, eorum taxatio, inſpirante gratia ſuperni numinis, mihi noſtræque eccleſiæ utile afferret ac ſalubre proventum.

Anno Christi 875.

Quorumque conſultu adii piiſſimi Caroli regis A ſerenitatem, ut ſolita miſericordia ſua, ſicut omnibus ubique ſupernæ majeſtati famulantibus, ita huic eccleſiæ mihi, nullis præcedentibus meritis, ad regendum commiſſæ profutura quiete prævideret, cum præceptione ſolidæ firmitatis. Ille vero, gratuita ſua clementia precibus noſtris pium præbens aſſenſum, decrevit ordinatiſſima ſua auctoritate ſtabile fore, quod noſtra etiam prævidit benevolentia. Unde neceſſitatibus jam dictæ noſtræ congregationis deſtinamus canonica inſtitutione villulas infra ſcriptas in pago Bellovacenſe, cum omnibus adjacentiis ad ſe pertinentibus, nec non & cum omnibus habitatoribus ad ſe legitime pertinentibus. Hoc eſt, B Burcinas, Pretioſas, Velena, Haverciaco, Frotmaro-Curte, Hilgia, Cambariaco. In Ballicino valle de vinea Bunnar. IV. & arpennum I. In ſuburbio noſtræ civitatis molendina duo & cambas II. & hortos cultos II. & curticulos X. pratum unum. Precariam ubi ſunt manſi XXIV. S. quam Sigebertus tenet cum cenſu. Obſecrantes ut nullus ſucceſſorum noſtrorum, quod Deo auctore a nobis conſtitutum eſt, exinde aliquid minuendo ſubtrahat, nec ſuis propriis, ſuorumque uſibus aliquid impertiatur. Sed hæc, quæ divino amore & animarum ſalute patravimus, inconcuſſa obſervent, æqualem & unam nobiſcum a domino mercedem ſperantes. Numerus C vero canonicorum inibi degentium volumus, atque expreſſe conſolidari nitimur, niſi res addantur, unde facultas ſubminiſtretur, non tranſcendat quantitatem quinquagenarii numeri. Verum & cum quilibet divina vocatione deceſſerit, alius ſubrogetur, ne præfatus numerus minuatur. Et ut etiam noſtræ devotionis auctoritas firmiorem obtineat vigorem, non ſolum præcepto magni & piiſſimi Caroli regis, verum etiam dominorum patrum, venerabiliumque coepiſcoporum meorum, quorum conſenſu iſta peregimus, canonica auctoritate roborare obnixe decrevimus.

Hincmarus ſanctæ metropolis eccleſiæ Rhemorum archiepiſcopus ſubſcripſi. D

Anſegiſus Senonum archiepiſcopus ſubſc.

Vvenilo Rotomagenſium archiepiſcopus ſubſcripſi.

Hrothadus Sueſſonicæ eccleſiæ epiſc. ſubſcr.

Immo Noviomagenſis eccleſiæ epiſc. ſubſcr.

Lupus Catalaunicæ civitatis epiſcopus ſubſc.

Folcoinus civitatis Motinenſis epiſc. ſubſcr.

Theodericus eccleſiæ Cameracenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ragenarius eccleſiæ Ambianenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Erpoinus Silvanectenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi. E

Datum in ipſis Kalendis Martiis in civitate Sueſſionis, ante altare ſanctorum martyrum Gervaſii & Protaſii, anno XXXV. regni Domni Caroli regis glorioſi, qui hoc privilegium ſua pietate conſenſit, & regia auctoritate roboravit, indictione VIII.[a]

[a] Chr. 875.

SYNODVS TICINENSIS,

QVA IMPERIVM CAROLO COLLATVM confirmatur anno domini DCCCLXXVI. tempore Ioannis papæ VIII. indictione IX. menſe Februario.

Hæc ſynodus inſerta eſt concilio Pontigonenſi ſequenti, ubi confirmata fuit.

Anno Christi 876.

DECRETVM CLERI LAVDVNENSIS DE HENEDVLFO ELECTO EPISCOPO.

Domino reverentiſſimo & ſanctiſſimo Hincmaro archiepiſcopo, ceteriſque noſtræ diœceſeos ſanctis patribus & epiſcopis, clerus Laudunenſis, cum totius parœciæ plebibus, & ſibi conjunctis præſulibus, æternam in domino Ieſu Chriſto ſalutem & pacem.

Canonicis regulis & apoſtolicis inſtitutionibus ſtatutum eſſe recolimus, ut quoties qualibet civitas miniſterio pontificalis dignitatis caruerit, proprioque paſtore vacaverit, cum decreto electionis, ſingulorum petentium manibus roborato, metropolitanum adire pontificem debeant, ac de ſubſtituendo in loco ejus qui deceſſit paſtore petitione ſupplici commonere: quatinus & civitas ſolicitudine paſtorali deſtituta proprio recuperetur pontifice, & qui ordinandus eſt, gratioſius poſſit accedere: quia cui debet ab omnibus obediri, utique debet & ab omnibus eligi, ne civitas non optatum epiſcopum aut contemnat aut oderit, & fiat minus religioſa quam convenit, cui non licuit habere quem voluit: hi vero qui ordinaturi ſunt, in quem viderint omnium vota propenſius concordare, promptius liberiuſque illi manus imponere poſſint. Quapropter cum decreto noſtræ electionis manibus ſingulorum noſtrorum roborato, ad paternitatem veſtram accedentes, * Hedenulfum eccleſiæ noſtræ filium, & in eccleſia noſtra ſuffragantibus ſtipendiorum meritis ad onus ſacerdotale promotum, vita & moribus ac ſancta converſatione idoneum approbatum, quem per licentiam veſtram, favente Chriſtianiſſimo imperatore Carolo, pari conſenſu ac concordi devotione, atque unanimi voluntate elegimus, per manus veſtras ac ceterorum veſtræ diœceſeos ſanctorum epiſcoporum conſecrari, nobiſque & eccleſiæ noſtræ doctorem atque pontificem inſtitui imploramus, precamur, ac petimus. Eligimus autem eum nobis fore paſtorem, quem apoſtolicæ formæ, qua epiſcopum ornatum beatus Paulus eſſe debere demonſtrat, congruere, & ſacris non obviare canonibus, Chriſti gratia cooperante confidimus. Oramus ſanctam paternitatem veſtram nunc & ſemper in Chriſto bene valere. Actum V. Kalendas Apriles in baſilica ſanctæ Mariæ genitricis Dei & domini noſtri Ieſu Chriſti, anno incarnationis ejuſdem domini noſtri Ieſu Chriſti DCCCLXXVI. regni domni Caroli imperatoris XXXVI. ac imperii primo, indictione IX.[a]

* ita reſtituit in titulo.

[a] Anno Chriſti 876.

14 CONCILIVM PONTIGONENSE,

IN QVO SYNODI QVOQVE TICINENSIS acta confirmata ſunt ab epiſcopis Ciſalpinis, præſente Carolo Calvo imperatore, & legatis ſedis apoſtolicæ, celebratum menſe Iunio ac Iulio, indict. IX. anno Chriſti DCCCLXXVI. Ioannis VIII. papæ anno IV. Caroli ejuſdem regni anno XXXVII. imperii primo.

INDEX EORVM QVÆ AD CONCILIVM PONTIGONENSE PERTINENT.

I. *Synopſis actorum concilii Pontigonenſis, ex Aimoino.*

II. *Synodus Ticinenſis in concilio Pontigonenſi confirmata.*

III. Canones

ANNO CHRISTI 876.

III. *Canones, ſeu capitula XV. apud Ticinum edita, & apud Pontigonem iterum promulgata.* [a]

IV. *Actorum concilii Pontigonenſis editio altera, ex antiquis codicibus.*

V. *Libellus proclamationis eccleſiæ Rhemenſis oblatus ſynodo adverſus Ludovicum regem Bavariæ.*

VI. *Definitio ſynodi Pontigonenſis de Adalgaudo presbytero informato.*

VII. *Conſenſus Leonis epiſcopi, miſſi & apocriſiarii ſedis apoſtolicæ, cum poſt ſynodum diſceſſurus eſſet.*

VIII. *Iuramentum, quod Hincmarus archiepiſcopus edere juſſus eſt apud Pontigonem.*

[a] ſeu potius Aimoini hiſtoriæ Franciçæ continuatore, qui hæc omnia deſcripſit ex annalibus Bertinianis ad an. 876.

I.

Acta concilii Pontigonenſis ut ab Aimoino [a] *recitantur lib. V. cap. XXXIII.*

Seſſio I.

VNDECIMO Kalendas Iulii, indictione IX. epiſcopis & ceteris quibuſque clericis veſtibus eccleſiaſticis indutis, & domo ac ſedilibus palliis protenſis, atque in gremio ſynodi & proſpectu imperialis ſedis lectorio ſuperpoſitis ſacroſanctis evangeliis, venit domnus imperator Carolus in veſtitu deaurato habitu Francico cum legatis apoſtolicæ ſedis in ſynodum, & cantoribus antiphonam, Exaudi nos domine, cum verſibus & Gloria Patri, cantantibus, poſt Kyrie eleeſon data oratione a Ioanne Tuſcanenſi epiſcopo, reſedit domnus imperator in ſynodo. C & legit Ioannes Tuſcanenſis epiſcopus epiſtolas à domno apoſtolico miſſas, cum quibus & legit epiſtolam de primatu Anſegiſi Senenſis epiſcopi, ut quoties utilitas eccleſiaſtica dictaverit, ſive in evocanda ſynodo, ſive in aliis negotiis exercendis, per Gallias & Germanias apoſtolica vice fruatur, & decreta ſedis apoſtolicæ per ipſum epiſcopis manifeſta efficiantur: & rurſus quæ geſta fuerint ejus relatione, ſi neceſſe fuerit, apoſtolicæ ſedi pandantur. & majora negotia ac difficiliora quæque ſuggeſtione ipſius a ſede apoſtolica diſponenda & enucleanda quærantur. D Petentibus autem epiſcopis, ut eis permitteretur ipſam legere epiſtolam quibus erat directa, non acquievit imperator; ſed reſponſum quæſivit ab eis, quid de his juſſis apoſtolici reſponderent. Quorum reſponſio talis fuit, ut ſervato ſingulis metropolitanis jure privilegii, ſecundum ſacros canones, & juxta decreta ſedis Romanæ pontificum ex eiſdem ſacris canonibus promulgata, domni Ioannis papæ apoſtolici juſſionibus obedirent. Et cum imperator & legati apoſtolici ſatagerent, ut abſolute archiepiſcopi reſponderent ſe obedituros de primatu Anſegiſi, ſicut apoſtolicus ſcripſit, aliud E niſi quod prædictum eſt reſponſum ab eis extorquere non potuerunt: excepto quod Frotarius Burdegalenſis epiſcopus, quoniam a Burdegala ad Pictavos, indeque ad Bituricum favore principis contra regulas ſe contulit, per adulationem reſpondit quod imperatori placere cognovit. Tunc motus imperator dixit, quod domnus apoſtolicus ei ſuas vices commiſit in ſynodo, & quod ſidem præcepit, ille exequi ſtuderet. Et accepit ipſam epiſtolam involutam, una cum Ioanne Tuſcanenſi & Ioanne Aretino, & dedit illam Anſegiſo. Et juſſit ſellam plectilem poni ante omnes epiſcopos Ciſalpini regni ſui, juxta Ioannem Tuſcanenſem, qui ad dextram illius ſedebat. & præcepit Anſegiſo, ut tranſ- A grederetur omnes ante ſe ordinatos, & ſederet in eadem ſella, Rhemorum archiepiſcopo reclamante, audientibus omnibus, hoc factum ſacris regulis obviare. Imperator tamen in ſententia ſua permanſit: & petentibus epiſcopis, ut liceret eis ſaltem exemplar ſibi de epiſtola directa ſumere, nec hoc ullo modo impetravere. Et ſic ſoluta eſt ſynodus in die illa.

Seſſio II. Decimo Kalendas præfati menſis iterum convenerunt epiſcopi. In quo conventu lectæ ſunt epiſtolæ a domno apoſtolico laicis miſſæ: & lecta eſt electio domini imperatoris ab epiſcopis & ceteris Italici regni firmata. Sed & capitula quæ in palatio Ticinenſi conſtituit, & ab omni- B bus confirmari fecit: quæ & epiſcopis Ciſalpinis confirmare præcepit. & ſic ſoluta eſt ſynodus in illa die.

Seſſio III. Quinto Nonas Iulii convenerunt iterum epiſcopi ſine imperatore: & habitæ ſunt contentiones de presbyteris ex diverſis parochiis clamantibus ad legatos apoſtolici. & ſic ſoluta eſt ſynodus in hac die.

Seſſio IV. Quarto Nonas ejuſdem menſis iterum convenerunt epiſcopi. & imperator in ſynodo reſidens audivit oratores fratris ſui Ludovici regis, Vvillebertum archiepiſcopum Coloniæ, & Adalardum ac [a] Menigardum comites, per quos petiit partem de regno Ludovici imperatoris, filii C Lotharii fratris eorum, ſicut ei competeret ex hereditate, & illi firmatum erat ſacramento. Et legit Ioannes Tuſcanenſis epiſtolam a Ioanne papa epiſcopis regni Ludovici directam, & dedit exemplar Vvilleberto archiepiſcopo, ut deferret illud præfatis epiſcopis. & ſic ſoluta eſt præfata ſynodus in illa die.

[a] Meingaudum

Seſſio V. Sexto Idus Iulii convenerunt epiſcopi, & circa horam nonam venerunt legati domni apoſtolici, Leo epiſcopus & apocriſiarius ac nepos apoſtolici, atque Petrus Foroſempronii epiſcopus, deferentes epiſtolas imperatori & imperatrici, & ſalutationes apoſtolici ad epiſcopos. & ſic ſoluta eſt ſynodus in illa die.

Seſſio VI. D Quinto Idus Iulii convenientibus epiſcopis, lecta eſt epiſtola apoſtolici de damnatione Formoſi epiſcopi, Gregorii nomenclatoris, & conſentientium eis. Et præſentata ſunt imperatori ab apoſtolico miſſa dona: inter quæ fuerunt præcipua, ſceptrum & baculus aureus. Sed & imperatrici dona ſunt ab eo miſſa, pallia, & armillæ cum gemmis. & ſic ſoluta eſt ſynodus in illa die.

Seſſio VII. Pridie Idus Iulii convenerunt epiſcopi, & miſit imperator vicarios apoſtolici increpare durius archiepiſcopos, qui pridie non venerant, ſicut præcepit. Illis autem canonice rationabilem reddentibus rationem, ſopita eſt increpatio. Et le- E cta eſt a Ioanne Tuſcanenſi iterum epiſtola, jubente imperatore, pro primatu Anſegiſi, & quæſita eſt ab epiſcopis denuo inde reſponſio. Et reſpondentibus ſingulis archiepiſcopis, quod veluti ſui anteceſſores illius anteceſſoribus regulariter obedierunt, ita ejus decretis vellent obedire, tunc facilius eſt illorum admiſſa reſponſio, quam fuerat in imperatoris præſentia. Et ſic iterum, poſt multas contentiones de presbyteris diverſarum parochiarum reclamantibus ad legatos apoſtolici, lecta eſt proclamatio Frotarii Burdegalenſis archiepiſcopi, quia non poterat conſiſtere propter infeſtationem Paganorum in civitate ſua, ut liceret ei Bituricenſem metropolim occupare. Cujus petitionibus unanimitas epiſcoporum nullatenus acquievit.

ANNO CHRISTI 876. Sessio VIII.

Et jubentibus legatis apoſtolici, ut XVII. Kalendas Auguſti coovenirent epiſcopi; mane circa horam nonam venit imperator Græcanico more paratus & coronatus, deducentibus eum apoſtolicæ ſedis legatis more Romano veſtitis, ad epiſcopos eccleſiaſticis veſtimentis indutos, & ceteris ſecundum modum primæ horæ diei, quando inchoata eſt ſynodus, præparatis. & ut prius cantata antiphona Exaudi nos domine, cum verſibus & Gloria, poſt Kyrie eleeſon data oratione a Leone epiſcopo, reſederunt omnes: & legit Ioannes Aretinus quamdam ſchedulam ratione & auctoritate carentem. Poſtquam legit Odo Belgivacorum epiſcopus quædam capitula, a legatis apoſtolici, & ab Anſegiſo, & eodem Odone ſine conſcientia ſynodi dictata, inter ſe diſſona, & nullam utilitatem habentia; verum & ratione & auctoritate careotia. Et ideo hic non habentur ſubjuncta. Iterum mota eſt interrogatio de primatu Anſegiſi, & poſt multas ab imperatore & legatis apoſtolici contra epiſcopos querimonias habitas, tantum in noviſſimo quantum & in principio ſynodi exinde Anſegiſus obtinuit. Poſthæc perrexit Petrus epiſcopus Forisempronii, & Ioannes Tuſcanenſis ad cubiculum imperatoris & adduxerunt imperatricem Richildem coronatam in ſynodum. Et ſtante illa juxta imperatorem ſurrexerunt omnes, & ſtantes quique in grado ſuo inceperunt laudes Leo epiſcopus & Ioannes Tuſcanenſis epiſcopus. Et poſt laudes actas in domnum apoſtolicum & domnum imperatorem & imperatricem & ceteros, juxta morem, data oratione a Leone Gabinenſi epiſcopo, ſoluta eſt ſynodus.

II.

SYNODVS APVD TICINVM

ACTA PALATIVM ANNO INCARNATIONIS dominicæ DCCCLXXVI. indictione IX. menſe Februario, confirmata in ſynodo apud Pontigonem eodem anno & indictione, menſe Iunio.

ELECTIO CAROLI IMPERATORIS ab Italici regni epiſcopis & ceteris optimatibus confirmata.

Glorioſiſſimo & a Deo coronato magno & pacifico imperatori, domno noſtro Carolo perpetuo Auguſto, nos quidem omnes epiſcopi, abbates, comites, ac reliqui, qui nobiſcum convenerunt, Italici regni optimates, quorum nomina generaliter ſubter habentur inſerta, perpetuam optamus proſperitatem & pacem.

IAM quia divina pietas vos, beatorum principum apoſtolorum Petri & Pauli interventione, per vicarium ipſorum, domnum videlicet Ioannem ſummum pontificem & univerſalem papam ſpiritalemque patrem veſtrum, ad profectum ſanctæ Dei eccleſiæ noſtrorumque omnium invitavit, & ad imperiale culmen ſancti Spiritus judicio provexit: nos unanimiter vos protectorem, dominum, ac defenſorem omnium noſtrum eligimus. Cui & gaudentes toto cordis affectu ſubdi gaudemus, & omnia quæ ad profectum totius ſanctæ Dei eccleſiæ, noſtrorumque omnium ſalutem decreveritis & ſanciitis, totis viribus, annuente Chriſto, concordi mente & prompta voluntate obſervare promittimus.

Et ſubſcripſerunt illi qui in Italia adfuerunt.

Anſpertus ſanctæ Mediolanenſis eccleſiæ archiepiſcopus ſubſcripſi.

Ioannes ſanctæ Aretinæ eccleſiæ humilis epiſcopus ſubſcripſi.

Ioannes epiſcopus ſanctæ Ticinenſis eccleſiæ ſubſcripſi.

Benedictus Cremonenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Teudulfus Dertonenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Adalgaudus Vercellenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Azo Eporedienſis epiſcopus ſubſcripſi.

Gerardus exiguus in exigua Laudenſi eccleſia epiſcopus ſubſcripſi.

Hilduinus Aſtenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ratborous ſedis Augoſtanæ epiſcopus ſubſcripſi.

Leodoinus Mutinenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Hildradus Albenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Bodo humilis ſanctæ Aquenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Sabbatinus Ienuenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Eilbertus Comenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Adelardus ſervus ſervorum Dei Veronenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Paulus ſanctæ eccleſiæ Placentiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Andreas ſanctæ Florentinæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Raginerius abbas ſubſcripſi.

Signum Boſonis inclyti ducis, & ſacri palatii archiminiſtri, atque imperialis miſſi.

Signum Richardi comitis.

Signum Vualfridi comitis.

Signum Liutfridi comitis.

Signum Alberici comitis.

Signum Supponis comitis.

Signum Hardingi comitis.

Signum Bodradi comitis palatii.

Signum Cuniberti comitis.

Signum Bernardi comitis.

Signum Airboldi comitis.

Acta ſunt hæc in palatio Ticinenſi anno domini DCCCLXXVI. regni domni imperatoris Caroli, Hludouvici Auguſti piæ memoriæ filii, in Francia XXXVI. imperii primo, indictione IX.ᵃ

ᵃ Anno Chriſti 876.

Confirmatio Ciſalpinorum apud Pontigonem.

SICVT domnus Ioannes apoſtolicus & univerſalis papa primo Romæ elegit, atque ſacra unctione conſtituit, omneſque Italici regni epiſcopi, abbates, comites, & reliqui omnes, qui cum illis convenerunt, domnum noſtrum glorioſum imperatorem Carolum Auguſtum unanimi devotione elegerunt ſibi protectorem ac defenſorem eſſe: ita & nos, qui de Francia, Burgundia, Aquitania, Septimania, Neoſtria, ac Provincia, pridie Kalendas Iulii, in loco qui dicitur Pontigonis, anno XXXVII. in Francia, ac imperii primo, juſſu ejuſdem domni & glorioſi Auguſti convenimus, pari conſenſu ac concordi devotione eligimus & confirmamus.

ANNO CHRISTI 876.

III.

INCIPIVNT CAPITVLA QVÆ DOMNVS CAROLVS LVDOVICI AVGVSTI piæ memoriæ filius, una cum conſenſu & ſuggeſtione venerabilium epiſcoporum, & illuſtrium optimatum, reliquorumque fidelium ſuorum, ad honorem ſanctæ Dei eccleſiæ, & ad pacem & profectum totius imperii ſui, fecit anno incarnationis domini noſtri Ieſu Chriſti DCCCLXXVI. regni vero ſui in Francia XXXVI. imperii autem ſui I. indictione IX. menſe Februario, in palatio Ticinenſi.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *Vt Romana eccleſia ab omnibus honoretur.*

II. *Vt Ioanni papæ honor obedientiaque ab omnibus exhibeatur.*

III. *Vt res eccleſiæ Romanæ proprias nemo diripiat.*

IV. *Vt eccleſiaſticis honor & reverentia præſtetur.*

V. *Vt imperatori honor ab omnibus obſervetur.*

VI. *Vt epiſcopi miniſterium ſuum ſine cujuſquam impedimento & moleſtia peragant.*

VII. *Vt epiſcopi per ſe & presbyteros prædicationi inſiſtant: & fideles diebus feſtis ad publicas ſtationes occurrant, domique ſua nullus miſſas celebret ſine licentia epiſcopi.*

VIII. *Vt epiſcopi cum clero ſuo in clauſtris reſideant: presbyteros vero ab eccleſiis ſuis abeſſe, aut ab eorum poteſtate diſſilire non permittant.*

IX. *Vt ſacerdotes a familiaritate feminarum, itemque a venatione, armis militaribus, & habitu non decenti abſtineant.*

X. *Vt res eccleſiaſticas nemo invadat, & quæ cum detrimento eccleſiæ a rectoribus diſtractæ ſunt repetantur.*

XI. *Vt decimæ abſque fraude offerantur, & a presbyteris epiſcopi arbitrio diſpenſentur: & de baptiſmalibus eccleſiis per earum filios reſtaurandis.*

XII. *Vt epiſcopi comites & vaſſos regios diligant ut filios, & hi epiſcopos honorent ut patres & ut epiſcopi in ſuis epiſcopiis miſſorum dominicorum poteſtate fungantur.*

XIII. *Vt epiſcopi & comites in pauperum domibus niſi rogati non diverſentur: & ut prædas ac devaſtationes inhibeant.*

XIV. *Vt defuncti epiſcopi facultates nullus invadat: ſed ſucceſſori reſerventur, vel pro illius anima erogentur.*

XV. *Vt infideles regi nemo celet, nec ullam eis ſuſtentationem præbeat.*

CAPITVLA.

I.

VT ſancta Romana eccleſia ſicut eſt caput omnium eccleſiarum, ita ab omnibus honoretur & veneretur. neque quiſquam contra jus & poteſtatem ipſius aliquid injuſte agere præſumat. ſed liceat ei debitum tenere vigorem, & pro univerſali eccleſia paſtoralem exhibere curam, atque ſacris precibus omnium pro omnibus interpellare auctorem.

A

II.

Vt honor domno & ſpiritali patri noſtro Ioanni ſummo pontifici & venerabili univerſali papæ ab omnibus conſervetur: & quæ ſecundum ſacrum miniſterium ſuum auctoritate apoſtolica decreverit, cum ſumma veneratione ab omnibus ſuſcipiantur, & debita illi obedientia in omnibus conſervetur.

III.

Et licet in omnibus id obſervare velimus, præcipue tamen ſancimus, ut in B termino beatorum Petri & Pauli apoſtolorum principum, nemo in eundo & redeundo, vel ibi morando, aliquam vaſtationem & deprædationem facere præſumat: & quæ ipſius ſanctæ Dei eccleſiæ propria ſunt, nemo aliqua iniqua machinatione, ſine voluntate ipſius ſacri pontificis, ſibi vindicare præſumat. Quod ſi quiſquam fecerit, reſtitutis male præſumptis, immunitatem ipſius eccleſiæ perſolvat, & bannum noſtrum tripliciter componat.

C

IV.

Vt eccleſiaſticus honor, & ſacerdotalis atque clericalis reverentia, debita competentique ſinceritatis religione ab omnibus amplectatur, & in omnibus cuſtodiatur, ſicut avi & genitoris noſtri monent edicta.

V.

Vt imperialis honor ab omnibus fideliter obſervetur, & quæ ab eo, ſeu per epiſtolam, ſeu per legatos præcipiuntur, a nullo impune audeant violari.

D

VI.

Vt epiſcopi miniſterium ſuum ſecundum ſacros & ſancto Spiritu promulgatos canones peragant. parochias ſuas abſque alicujus impedimento, prædicando, corrigendo, & confirmando circumeant. & in hoc agendo nullus eis contraire, & quod ad miniſterium illorum pertinet contradicere in ipſis parochiis audeat, vel eis exinde aliquam moleſtiam inferat: ſed adjutor, ſi oportuerit, invitatus a pontifice quiſque eccleſiæ filius exiſtat, ut liceat eis criminalia ſcelera, & alia quæque E corrigenda, inquirere, diſcutere, & dijudicare canonice. Quod qui temerare proterve præſumpſerit, triplicem legem, & triplex bannum noſtrum perſolvat.

VII.

Vt epiſcopi ſecundum ſacram juſſionem domini noſtri Ieſu Chriſti prædicationem per ſe vel per ſuos congruentes exerceant, & presbyteros ſuos ut ſimiliter faciant inſtruere procurent. Et ut ſæculares & fideles laici diebus feſtis, qui in civitatibus ſunt, ad publicas ſtationes occur-

ANNO CHRISTI 876.

occurrant : & qui in villis & poſſeſſionibus ſunt, ad publicum officium in plebem feſtinent. & nullus latibuloſa miſſarum in ſuis domibus officia celebrare præſumat ſine ſui rationabili licentia epiſcopi.

VIII.

Vt epiſcopi in civitatibus ſuis proximum eccleſiæ ſuæ clauſtrum inſtituant, in quo ipſi cum clero ſecundum canonicam regulam Deo militent : & ſacerdotes ſuos ad hoc conſtringant, ut eccleſias ſuas non derelinquant, & alibi habitare præſumant. Sint etiam ſubjecti epiſcopo proprio ſecundum canonicam auctoritatem, nec per contumaciam ab eorum poteſtate diſſiliant. neque ſæculari poteſtati ad hoc eis commendare ſe liceat, aut eos quilibet recipere audeat, ut contra canonicas leges & debitam epiſcopi poteſtatem quodammodo defenſentur. Hujuſmodi vero ſacerdotes epiſcopalis illico cenſura diſciplinis eccleſiaſticis ſubdat. Nec fas eſt omnium eorum ſolicitudinem epiſcopos non gerere, quibus in committendis ſactis ordinibus dignum viſum eſt communicaſſe.

IX.

Vt in domibus ſacerdotum, propter malæ opinionis famam, habitatio feminarum penitus tollatur, neque illi in domos earum intrare indiſcrete præſumant, ne nomen Dei, quod abſit, per illos blaſphemetur, per quos laudari pie & jugiter debet. venationem qnoque nullus tam ſacri ordinis exercere præſumat. neque arma militaria pro qualicumque ſeditione portare audeat : aut habitum quemlibet tantum apicem ſacerdotii non decentem aſſumat.

X.

Vt res eccleſiaſticas, tam mobiles quam & immobiles, nemo invadete vel auferre præſumat. & quæ a rectoribus eccleſiæ hactenus, ob timorem vel favorem, alicui libellario vel emphyteuticario jure doloſe, vel cum damni detrimento, eccleſiæ amiſſæ videntur, ad priſtinum jus revertantur : quatenus liceat illis, quibus eorum cura commiſſa eſt, quieto & pacifico ordine eas tenere, & pro nobis ac regno nobis a Deo commiſſo orare, pauperibuſque debita ſtipendia erogare, familiam eccleſiæ juſte & rationabiliter regere & gubernare. Tranſgreſſoribus autem indicimus, injuſte præſumpta reſtituere, & ſicut ſuperius præfixum eſt, triplicem legem & triplex bannum noſtrum perſolvere.

XI.

Vt decimæ collaborationum & animalium, ſecundum ſacra præcepta, domino abſque fraude & aliqua retractione offerantur, & in poteſtate epiſcopi maneat qualiter a preſbyteris diſpenſentur canonice. & ut eccleſias baptiſmales, quas plebes appellant, ſecundum antiquam conſuetudinem eccleſiæ filii inſtaurent.

XII.

Vt epiſcopi comites & vaſſos noſtros, in parochia eorum manentes, paterno amore ſecundum eccleſiaſticum miniſterium diligant : ipſi comites & vaſſalli, ſeu reliqua generalitas, prædictos epiſcopos ut ſanctos patres honorent & venerentur, & ad miniſterium illorum peragendum, ubicumque potuerint, eos adjuvare decertent. Si vero, quod non optamus, eis infeſti, quo minus quæ Dei ſunt exercere poſſint, reperti fuerint, aut ipſi contra leges officia ſua violaverint, & eos quos venerari debene inquietaverint, ſecundum capitulare avi & genitoris noſtri emendent. qualiter quoque preſbyteros ac reliquos gradus honorent, ipſius capitularis forma doceantur. Ipſi nihilo minus epiſcopi ſinguli in ſuo epiſcopio miſſatici noſtri poteſtate & auctoritate fungantur.

XIII.

Vt epiſcopi & comites in ſuis miniſteriis commorantes, in ſuis conſiſtant domibus cum ſuis vaſſallis, neque præſumant occaſione hoſpitii in pauperis cujuſpiam vicini domo niſi rogati commorari : quia ob hoc maxime deprædationes & diſcordias hactenus pullulaſſe manifeſtum eſt. Prævideant quoque, ſecundnm miniſterinm unuſquiſque ſuum, ne in poteſtate illorum prædæ & devaſtationes fiant : & ſi aliqui hoc facere tentaverint, omni ſna virtute illis reſiſtant. Et ſi ipſi per ſe conſtringere illos ad emendationem non potuerint, conſtitutis miſſis noſtris renuntient, ut ipſorum judicio legaliter ſecundum capitulare avi & genitoris noſtri emendetur. Quod ſi & ipſi hoc emendare nequiverint, ad noſtram notitiam perducant.

XIV.

Vt quoties divinum judicium eccleſiæ præſulem a ſæculo vocaverit, nullus ad ſuimet perditionem facultates ejus invadat, diripiat, & ad ſuos uſus transferat : ſed erogatariis & eleemoſynariis eccleſiaſticis, cum ipſius eccleſiæ conſtituto œconomo, liberum ſit canonico more juſte rationabiliterque deputata ſucceſſuro reſervare, vel quibuſcumque, ſicut expedit, pro ejus ſpiritu diſtribuere.

Quod

Quod qui iniqua cupiditate tranſgredi præſumpſerit, ut ſuperius prælibatum eſt, irrefragabiliter multetur.

XV.

Vt nemo fidelium noſtrotum quodammodo aliquem celet quem noſtrum ſcierit infidelem eſſe: neque ei ſuſtentationem quamcumque præſtare pertentet; ſi eum ad noſtram fidelitatem tevocate nequiverit. Quicumque autem contra hoc fecerit, prædeceſſorum noſtrorum & progenitotum judicium experietur.

SVBSCRIPTIONES EPISCOPORVM.

Ioannes Tuſcanenſis epiſcopus, legatus ſanctæ ſedis apoſtolicæ & domni Ioannis ſummi pontificis, & univerſalis papæ, in his quæ ſupra ſcripta interfui, conſenſi & ſubſcripſi.

Anſegiſus Senonum metropolis epiſcopus, ſanctæ & apoſtolicæ ſedis per domnum Ioannem ſummum pontificem papam vicarius, interfui, conſenſi & ſubſcripſi.

Ioannes Aretinus epiſcopus, ſanctæ ſedis apoſtolicæ legatus, interfui, conſenſi & ſubſcripſi.

Hincmarus Rhemorum archiepiſcopus ſubſcripſi.

Aurelianus Lugdunenſis eccleſiæ epiſcopus in Chriſti nomine roboravi.

Frotarius archiepiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.

Ottramnus Viennenſis eccleſiæ archiepiſcopus ſubſcripſi.

Ioannes Rothomagenſis eccleſiæ archiepiſcopus ſubſcripſi.

Bertmundus Ebredunenſis eccleſiæ archiepiſcopus ſubſcripſi.

Ragenelmus Tornacenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Vvalterus humilis Aurelianenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Gerboldus Cabilonenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Giſlebertus Carnotenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Hildeboldus Sueſſionenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Roſtagnus ſanctæ Arelatenſis eccleſiæ humilis epiſcopus ſubſcripſi.

Iſaac Lingonenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcr.

Lantbertus Matiſcenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ingelvuinus ſanctæ Pariſiacenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Geroldus Ambianenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Abbo Nevernenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ioannes Cameracenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Hadebertus Silvanectenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Odo Belgivacorum epiſcopus in Chriſti nomine ſubſcripſi.

Ratbertus Valentinæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Bernarius Gratianopolitanæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Agenulfus Gabalitanenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Birico Vvapincenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Alduinus Avenionenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Vvido Vellavenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Hildebrannus Sagenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Vvillebertus humilis Catalaunorum epiſcopus ſubſcripſi.

Ragenfridus Meldenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Heirardus Lixovienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Sigenandus Conſtantienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ætherius Vivarienſis epiſcopus ſubſcripſi.

Erchambertus Baiocenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Hedenulfus Laudunenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Agilmarus Arvernenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Anſelmus Lemovicenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Adalbertus Morinenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Vvillelmus Cadurcorum eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Lupus Albienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Ottulfus ſanctæ Trecaſſinæ eccleſiæ humilis epiſcopus ſubſcripſi.

Berardus Virdunenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Arnaldus Leucorum eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Franco Tungrenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Theodoricus Veſontionum eccleſiæ archiepiſcopus ſubſcripſi.

Vvala Autiſiodorenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Adalgarius Auguſtidunenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Hernico Dienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Aimarus Ruthenenſium eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Theotarius Gerundenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Hugo abbas.

Albuſtus abbas ex monaſterio quod vocatur Bethlehem, ſive Ferrarias.

Hilduinus abbas & bibliothecarius.

Vvlfardus abbas ſcripſit & ſubſcripſit.

Gauzlenus abbas & archicancellarius.

IV.

Actorum concilii Pontigonenſis editio altera, illa fortaſſe, quam cum legatis apoſtolicis dictaſſe, & in ſynodo legiſſe dicitur Odo epiſcopus Bellovacenſis.

SANCTA ſynodus, quæ in nomine domini vocatione domni Ioannis ter beatiſſimi ac univerſalis papæ, & juſſione domni Caroli perpetuo Auguſti congregata eſt in loco qui vocatur Pontigonis, anno incarnationis dominicæ DCCCLXXVI. indictione IX. regni præfati invictiſſimi imperatoris XXXVII. imperii autem primo, XVII. Kalendas Auguſti, hæc capitula quæ ſubter annexa ſunt inſtituit.

Anno Christi 876.

I.

Obeunte Hludowico, qui Romani imperii jura regebat, domnus Ioannes ter beatiſſimus papa per Gadericum Veliternenſem, Formoſum Portuenſem, Ioannem Aretinum, venerabiles epiſcopos, domnum Carolum tunc regem ad limina beatorum apoſtolorum invitavit, eumque eccleſiæ ipſius defenſorem ac tutorem elegit, imperialique diademate coronavit, eum præ cunctis ſolum & ſpecialem eligens qui Romani imperii ſceptra teneret. Cujus ſacris inſtitutionibus pro debito parentes, quod ipſe inſtituit inſtituimus, & quod ipſe confirmavit pari conſenſu omnes firmamus.

II.

Congregata igitur in Romana urbe ſancta ſynodo, ante adventum prædicti domni imperatoris, miſit cum conſenſu omnium epiſtolas Hludowico regi, filiis quoque ipſius, archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, ac reliquis primoribus regni ſui, monentes eos apoſtolica auctoritate more paterno ſervare quæ pacis ſunt, ne videlicet aliquam * irreptionem in regno præfati Auguſti facile tentarent, uſque dum ſimul ad mutuum colloquium venirent, & ipſe inter eos & de pace conſervanda, & de jure regnorum ſecundum ſibi a Deo miniſterium creditum decerneret pariter & diſcerneret. Quas epiſtolas per Odonem Bellovacorum venerabilem epiſcopum ſibi deſtinatas & bis delatas omnino recipere renuerunt.

* irruptionem

III.

Ipſe vero apoſtolica & paterna monita parvipendens, & fraterna fœdera diſrumpens, hoſtili manu tyrannico more fraternum regnum depopulando invaſit: homicidia, adulteria, ſacrilegia, & innumera mala quæ enumerari nequeunt, auctoritas facientium perpetravit.

IV.

Hæc mala audiens ter beatiſſimus papa perpetrata eſſe in regno ſpiritalis filii ſui domni Caroli ſemper Auguſti, tactus dolore cordis acceleravit mittere miſſos ſuos, Ioannem videlicet & Ioannem venerabiles epiſcopos, cum aliis ſuis epiſtolis, volens eum monere, ut a tanto malo pœnitudinem de præteritis ageret, & tandem fraternum regnum invadere deſineret. Quorum legationem ſecundo commonitus necdum recipere voluit.

V.

Poſt hos denique miſit iterum alios legatos, Leonem ſcilicet ſanctiſſimum Gabinenſem epiſcopum & ſanctæ Romanæ eccleſiæ miſſum & apocriſiarium, pariterque & Petrum Foroſemproniatem venerabilem epiſcopum, hæc eadem obſecrando, monendo proteſtans. Quorum monita utrum recipere velit, adhuc ambiguum conſtat.

VI.

Verum quia præfatus Leo Gabinenſis reverentiſſimus epiſcopus, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ miſſus & apocriſiarius, ſeu & Petrus Foroſempronialis epiſcopus, pro quibuſdam utilitatibus eccleſiaſticis morari hic diutius nequeunt, neque epiſcopos de longinquo venientes fatigare longius dignum eſt, decreverunt Ioannem Tuſcanenſem, & Ioannem Aretinum venerandos epiſcopos, qui legationem præfatorum pariter cum priori legatione ſuſcipientes, ea quæ peragenda ſunt, cum ceteris epiſcopis, quos communi conſenſu elegerint, vice omnium

A epiſcoporum, quidquid ſeu in evocanda ſynodo, ſeu in definiendo, ſeu in contemptoribus feriendis definierint, apoſtolica auctoritate libere definiant, & quidquid ipſi deliberaverint, domnus apoſtolicus cum omni ſancta Romana eccleſia determinabit, & in perpetuum manſurum ſtatuet & firmabit.

VII.

Sicut domnus papa Ioannes ſanxit, annuente, & conſentiente, & condecernente domno & glorioſiſſimo Carolo imperatore ſemper Auguſto, Anſegiſum venerabilem epiſcopum, Senonum archiepiſcopum, ſuam vicem tenere, & primatum ei Galliæ & Germaniæ contulit in
B evocanda ſynodo, & definiendo canonice, ſi quælibet inſurrexerint neceſſaria, & ut graviora ad ipſius notitiam referat: & nos unanimiter omni devotione laudamus, & ut ita ipſe primatum teneat Galliæ & Germaniæ, decernimus & ſancimus.

VIII.

Synodum, quam domnus Ioannes apoſtolicus & univerſalis papa ſuper quorumdam depoſitionem, Formoſi ſcilicet Portuenſis epiſcopi, & Gregorii nomenculatoris, ſeu & Stephani ſecundicerii, & Gregorii veſtararii, ceterorumque ſuorum complicum, ſicut in epiſtola ipſius ad nos miſſa continetur, nuper inſtituit, & nos
C ſecundum juſſionem ipſius, in nullo a capite diſſidentes, conſentiendo decernimus, omnibuſque apoſtolicis illius ſanctionibus per omnia parentes ſicut decet obedimus.

IX.

Cenſuram vero, quam domnus apoſtolicus ſuper nefandiſſima acta Hludowici regis, & complicum ejus, niſi reſipuerint, & debitam obedientiam ſedi apoſtolicæ exhibuerint, ſtatuit & firmavit; omnes nos, qui ad præſentem ſynodum convenimus, unanimiter decernimus, atque firmamus.

Sequebatur poſt hæc in codice ſancti Remigii
D confirmatio ſynodi Ticinenſis, cum epiſcoporum ſubſcriptionibus, ut ſupra.

V.

Libellus proclamationis eccleſiæ Rhemenſis adverſus Hludowicum regem Carolo imperatori oblatus in ſynodo Pontigonenſi.

PATERNIS magiſteriis inſtruimur, ut ſi qua majora negotia, vel majores cauſæ exortæ fuerint, ad ſedem apoſtolicam, prout auctoritas docet, & mos antiquus obtinuit, ſemper referantur. Ideoque, quia imperialem excellentiam veſtram ſynodo præeſſe, & vicarios
E ſedis apoſtolicæ præſto nobis adeſſe gaudemus, calamitates & miſerias eccleſiæ noſtræ, ac filiorum noſtrorum; quas hoc anno ab Hludowico filio ejus, & complicibus eorum, cædes videlicet, & homicidia, adulteria, fornicationes, rapinas, ſacrilegia, & cetera flagitia, quæ nullus enumerare poteſt, eccleſia noſtra perpeſſa eſt, veſtræ ſerenitati innoteſcimus, obſecrantes ut pro Dei omnipotentis amore, & pro ingenita vobis benignitate, ac pro miniſterio impoſito, nobis & eccleſiæ noſtræ ac filiis noſtris, ſecundum promulgatam omnibus veſtram ſapientiam, conſulatis pariter ac ſuccurratis: ne de cetero talia ac tanta mala eccleſia noſtra ac regnum patiatur, qualia hactenus paſſum eſt.

VI.

ANNO CHRISTI 876.

VI.

Definitio ſynodi Pontigonenſis de Adalgaudo presbytero infamato.

PRIDIE Idus Iulii, in loco qui vocatur Pontigonis, ita de Adalgaudo preſbytero a legatis ſedis apoſtolicæ, Leone apocriſiario ſanctæ ſedis Romanæ, Petro, Ioanne, itemque Ioanne legatis memoratæ ſanctæ ſedis, & Anſegiſo vicario ejuſdem ſanctæ ſedis, & ab omni concilio definitum eſt: ut illi propria eccleſia reddatur, & a præfatis Kalendis quatuor menſium dilatio ad famam ſuam purgandam illi concedatur. Si poſt quatuor menſes purgare ſe canonice non potuerit, nulla ejus vox poſtea penitus audiatur.

VII.

Conſenſus Leonis epiſcopi miſſi & apocriſiarii, cum poſt ſynodum diſceſſurus eſſet.

QVIA dominus noſter Ioannes ſanctiſſimus & ter beatiſſimus papa nos quidem, me ſcilicet Leonem Gabinenſem epiſcopum & ſanctæ Romanæ eccleſiæ miſſum & apocriſiarium, & Petrum venerabilem Foroſemproniatem epiſcopum, ad hoc has in partes direxit, ut ceu pridem per venerabiles epiſcopos Ioannem videlicet & Ioannem mandaverat, veſtra ſanctitate aggregata, de negotiis, quæ inter utroſque fratres hoc anno emerſerant, determinaremus. Sed nos ob quaſdam ſanctæ Romanæ eccleſiæ utilitates, & diutius morari nequivimus, & veſtram beatitudinem longius fatigari nolumus: hos fratres noſtros, Ioannem videlicet Tuſcanenſem, & Ioannem Aretinum, venerabiles epiſcopos vobiſcum morari decrevimus, uſque dum res unde agitur optatum finem divina favente gratia accipiat. qui quidquid ſeu in evocanda ſynodo, ſeu in definiendo, ſeu in contemptoribus feriendis definierint, auctoritate apoſtolica libere definiant. Quidquid ipſi deliberaverint, & domnus apoſtolicus cum omni ſancta Romana eccleſia determinabit, & in perpetuum manſurum ſtatuet & firmabit.

VIII.

Iuramentum, quod Hincmarus archiepiſcopus edere juſſus eſt apud Pontigonem.

SIC promitto ego, quia de iſto die in antea iſti ſeniori meo, quamdiu vixero, fidelis & obediens & adjutor, quantumcumque plus & melius ſciero & potuero, & conſilio & auxilio ſecundum meum miniſterium in omnibus ero, E abſque fraude & malo ingenio, & abſque ulla doloſitate, vel ſeductione, ſeu deceptione, & abſque reſpectu alicujus perſonæ. Et neque per me, neque per miſſum, neque per literas, ſed neque per emiſſam vel intromiſſam perſonam, vel quocumque modo ac ſignificatione, contra ſuum honorem, & ſuam, eccleſiæ, atque regni illi commiſſi quietem & tranquillitatem atque ſoliditatem machinabo, vel machinanti conſentiam. Neque unquam aliquod ſcandalum movebo, quod illius præſenti vel futuræ ſaluti contrarium vel nocivum eſſe poſſit. Sic me Deus adjuvet & iſta ſancta patrocinia.

A

NOTÆ IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Concilium Pontigonenſe.*] Actorum hujus concilii hactenus perpauca, eaque mutila, & cum Ticinenſibus confuſa geſtis habebamus. Nunc multis partibus auctiora, & notis quæque ſuis diſtincta prodeunt, adſcitis etiam ex diverſis exemplaribus epiſtolis pontificiis, quæ in hoc concilio recitatæ ferebantur, & pluſculis aliis monimentis ad eamdem ſynodum ſpectantibus, quorum fit mentio fere omnium in ſynopſi ª Aimoini. Conſtat ergo primum Romæ coronatum fuiſſe Carolum imperatorem die natalis domini ſub finem anni DCCCLXXV. cujus coronationis, ut dixi, acta non exiant. Tum deinde celebratum a novo imperatore conventum fuiſſe Ticinenſem menſe Februario DCCCLXXVI. in eoque ab epiſcopis & optimatibus regni Italici acclamatum ſuſceptumque imperatorem, & condita capitula XII. Poſtremo in ſynodo Pontigonenſi, menſe Iunio ejuſdem anni, ſuſceptum pariter a Gallis imperato- B rem, & Ticinenſia capitula confirmata. Itaque ſubſcriptionum, quæ hic geminæ leguntur, priores, quæ Italicorum ſunt præſulum & optimatum, ad ſynodum Ticinenſem pertinent: poſteriores: quæ Gallorum ſunt, ad Pontigonenſem referendæ, non ad Ticinenſem, cui male antea tribuebantur.

ª ſubjuncta hiſtoriæ.

2 *Iuramentum.*] Apud Pithœum poſt XII. ſcriptores coætaneos inſcribitur: *Generale omnium fidelium ſacramentum* & veriſimile eſt ab omnibus exactum fuiſſe. Sed Hincmarus in libello ad Carolum imperatorem quem in codice Leodienſi nacti ſumus, ſingula juramenti hujus membra, ut inepta & aliena, exagitat, queriturque a ſe poſt tot annos requiſitum eſſe, cum ſatis eſſe deberet profeſſio, quam ut archiepiſcopus ediderat. *Pia*, inquit, *memoria pater veſter ab epiſcopis, qui vel voluntarii vel inviti in ſua dejectione conſenſerunt, ſed nec ab ipſo Ebbone, qui auctor & incentor ipſius dejectionis dumtaxat inter epiſcopos* C *fuit, non aliud ſacramentum, niſi libellos profeſſionis a ſe ſubſcriptos, quos ego habeo, requiſivit. Et a me, qui ante profeſſionem & ſubſcriptionem, & poſt profeſſionem ac ſubſcriptionem, profeſſa & ſubſcripta per tot annos a juventute uſque ad hanc ſenectutem ſervavi, nunc juramentum aliud non debuiſſet requiri. ſed non mirum eſt, ſi per bajulos invidia ſine cauſa animus benignitatis veſtræ commotus nunc a me requiris, quod nec pater veſter in vita ſua, qui mihi per octo circiter annos ſecreta ſua indubitanter credidit, requiſivit, nec vos per triginta & ſex annos hactenus requiſiſtis.* Hincmarum aliis epiſcopis auctorem fuiſſe, ut Ludovicum regem ex Germania venientem ſuſciperent, indicat ejus epiſtola quinta.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Concilium Pontigonenſe.*] Sic dictum a Pontigono. Eſt autem ª Pontigonum, vel Pontigedanum (ut habet Kalendarium ſancti Ioannis Vallenſis ad Catnuinm urbem) D pagus Galliæ Celticæ in diœceſi Carnutenſi vulgo dictus *Pontgoie.*

ª Errat hic graviſſime Binius. Vide geographiam noſtram ſynodicam. Eſt enim in ad Catalaunenſi.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

De eadem Pontigonenſi ſynodo & conceſſis a Ioanne papa VIII. privilegiis Anſegiſo Senonenſi archiepiſcopo nonnulla referunt hiſtorici Senonum Odorannus in chronico ad annum 876. Robertus S. Mariani Autiſſiodorenſis monachus ord. Præmonſtratenſis in chronico & auctor chronici abbatiæ S. Petri Vivi Clarins ſive quis alius editus tomo II. ſpicilegii a D. Dacherio O. B.

ª ** *Sancta ſynodus, quæ in nomine domini vocatione domni Ioannis ter beatiſſimi, & juſſione domni Caroli Auguſti congregata eſt in Pontigone anno domini octingenteſimo ſeptuageſimo ſexto, indictione nona, decimo ſeptimo Kalendas Auguſti, hac capitula quæ ſubter adnexa ſunt, inſtituit.*

OBEVNTE Hludovico qui Romani imperii jura regebat, Ioannes ter beatiſſimus papa, per Iaidericum Belitrenſem, Anſegiſum Senonenſem, Formoſum Portuenſem, Ioannem Aretinum, venerabiles epiſcopos, domnum Carolum tunc regem ad limina beatorum apoſtolorum invitavit, eumque eccleſiæ ipſius defenſorem ac tutorem elegit, imperialique diademate coronavit, eum præ cunctis ſolum eligens ſpecialiter qui Romani imperii ſceptra teneret. Cujus ſacris inſtitutionibus pro debito parentes, quod ipſe confirmavit, pari conſenſu omnes confirmavimus.

* al. Alatrinum.

ANNO CHRISTI 876.

Sicut domnus Ioannes ſanxit conveniente & A conſentiente, ac condecernente * domno ac glorioſiſſimo Carolo imperatore ſemper Auguſto, Anſegiſum venerabilem archiepiſcopum Senonum ſuam vicem tenere, & primatum ei Galliæ & Germaniæ contulit, in evocanda ſynodo & definiendo canonice ſi quælibet inſurrexerint neceſſaria [& ut quælibet graviora ad ipſius notitiam referat,] & nos unanimiter omni devotione laudamus, & ut ita primatum ipſe teneat Galliæ & Germaniæ decernimus & ſancimus; cunctique ſucceſſores ejus in propria urbe Senonica.

* concedente.

* iſta deſunt apud Baronium an. 875.

Item invenitur in geſtis epiſcoporum eccleſiæ Rhemenſis de archiepiſcopo Senonenſi ita: Obtinuit domnus Anſegiſus archiepiſcopus Senonenſis a beatiſſimo Ioanne papa, & a Carolo Auguſto, ut eſſet primus poſt papam, & teneret primatum totius Galliæ & Germaniæ, & ut fortiora quæque & graviora dijudicaret, ſynodumque evocaret, ſi quælibet inſurrexerint; cunctique ei obediant Galliæ & epiſcopi ſicut epiſcopo Romano. Voluit autem ei reſiſtere * Immatus archiepiſcopus Rhemenſis, ſed minime potuit, convictus apoſtolica auctoritate. Suo etenim tempore eccleſia Senonica magno & pacifico viguit honore.

* Hincmarus.

* CONCILIVM ROMANVM I.

ANNO CHRISTI 877.

IN QVO ELECTIO CAROLI CALVI IMPERATORIS totius ſynodi ſententia & ſubſcriptionibus confirmata eſt, menſe * Februario, indictione x. anno Chriſti DCCCLXXVII.

* Ita Sigonius atque Sirmondus: Chiffletius vero p. 113. hiſtoriæ Tornutienſis in exeuntem Maium differt, cujus menſis die 29. conſignatum eſt diploma Adalgerio Eduenſi ep. datum, ſupra excuſum habes pag.

Sermo domni apoſtolici Ioannis in ſynodo epiſcoporum.

OMNIBVS generationibus, imo cunctis mortalibus liquet, qualiter omnipotens & creator univerſorum Deus in eccleſiæ ſuæ parte, quæ gemebunda peregrinatur in terris, per generationes & generationes electos ſuos, velut in cælorum ambitu ſidera nova produxerit, ut miro quodam modo in ejuſdem eccleſiæ cælo fixa, divino lumine radiantia, mœrentium animos illuſtrarent, depulſis tetræ mœſtitiæ tenebris, & diverſarum anguſtiarum diſſipata caligine. Inter quas, tamquam clariſſimum ſidus, diebus noſtris ecce nobis Carolum Chriſtianiſſimum principem ſuperna providentia, præſcitum a ſe & prælectum ante mundi conſtitutionem, & prædeſtinatum, non niſi copioſiſſima miſeratione circa noſtram ſalutem mota, ſecundum placitum ſuum, juxta quod congruum erat, in iſto periculoſo tempore tribuit, nepotem videlicet illius quondam magni Caroli, qui rempublicam prælus auxit, victoriis dilatavit, ſapientia decoravit. Qui cum omnes eccleſias ſublimaſſet, ſemper hoc ei erat in voto, ſemper in deſiderio, ſicut in geſtis quæ de eo ſcripta ſunt legitur, ut ſanctam Romanam eccleſiam in antiquum ſtatum & ordinem reformaret. Vnde & hanc multis honoribus extulit, multis munificentiis & liberalitatibus ampliavit, adeo ut amiſſas olim urbes ei reſtituiſſet, & ex regni quoque ſui parte alias non modicas contuliſſet. Sed pauca dicta ſunt, niſi quæ circa religionis incrementum geſſit, magna & ſublimia memorentur. Religionis quippe ſtatum inter diverſorum errorum & pravitatum vepres incultum inventum ſacris literis erudivit, divina pariter & humana ſcientia perornavit, erroribus expurgavit, ratis dogmatibus ſaginavit, atque intra breviſſimum tempus ita induſtria pietatis ſtudio egit, ut novus quodammodo videretur mundus, magnis luminaribus venuſtatus, & variis vernantibus floribus adornatus. Cujus filius, divæ ſcilicet recordationis Hludouvicus maximus imperator, pater hujus a Deo electi principis Caroli ſemper Auguſti, patrium ſolium adeo religione imitatus, pietate laudabiliter æmulatus eſt, ut & paterna divini cultus vota, & erga prælatam principalem eccleſiam liberalitatis inſignia, pius natus æquipararet & roboraret, ſed & uberioribus beneficiis, & dapſilibus munificentiis, ut heres gratiſſimus B ampliaret. Verum iſte hujus præfulgidus filius, Carolus videlicet, de quo nobis ſermo eſt, ſereniſſimus & tranquilliſſimus imperator, qui nobis, ut prætulimus, in quos fines ſæculorum devenerunt, quique caliginoſi temporis ex quadam parte terras ærumnas & miſerias ſuſtinebamus, tanquam ſplendidiſſimum aſtrum ab arce polorum illuxit, non ſolum monumenta progenitorum, bonitatem electæ radicis ferens in ramo, alacriter æquiparavit; verum etiam omne prorſus avitum ſtudium vicit, & univerſum paternum certamen in cauſa religionis atque juſtitiæ ſuperavit: eccleſias videlicet domini diverſis opibus ditans, ſacerdotes ejus ho- C norans, hos ad utramque philoſophiam informans, illos ad virtutes ſectandas adhortans, viros peritos amplectens, religioſos venerans, inopes recreans, & ad omne bonum penitus ſubſecutus, & omne malum medullitus deteſtatus. Quapropter & nos, cariſſimi fratres, tot ac tantarum dilectionum ejus atque virtutum audientes inſignia, & laudabilium longe lateque diffuſa morum ejus intuentes indicia, pietatiſque illius affectus experti frequentiſſime ac multifarie viſcera, non immerito intelleximus iſtum eſſe procul dubio, qui a Deo conſtitutus eſſet ſalvator mundi, multo profecto præſtantius ac decentius ita vocatus, quam Ioſeph, qui pene D ſolam terram ſalvavit Ægypti. Vnde ab univerſa ſancta Romana plebe, voce almæ illius Annæ, ſanctæ perſonam geſtantis eccleſiæ, ſterilis & fecundæ, prophetico quodammodo ſpiritu temulentæ, quotidie clamabatur: *Dominus dabit imperium regi ſuo, & ſublimabit cornu chriſti ſui:* & iterum cum David orabat, rege pariter ac propheta, *Da*, inquiens, *poteſtatem, ſive imperium puero tuo, & ſalvum fac filium ancillæ tuæ*, ſanctæ videlicet catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ. Vnde nos, tantis indiciis divinitus incumbentibus luce clarius agnitis, ſuperni ſecreti conſilium manifeſte cognovimus. Et quia pridem apoſtolicæ memoriæ deceſſori noſtro papæ Ni- E colao idipſum jam inſpiratione cæleſti revelatum fuiſſe comperimus, elegimus hunc merito, & approbavimus una cum annisu & voto omnium fratrum & coepiſcoporum noſtrorum, atque aliorum ſanctæ Romanæ eccleſiæ miniſtrorum, ampliſque ſenatus, totiuſque Romani populi, gentiſque togatæ, & ſecundum priſcam conſuetudinem ſolenniter ad imperii Romani ſceptra proveximus, & Auguſtali nomine decoravimus, ungentes eum oleo extrinſecus, ut interioris quoque Spiritus ſancti unctionis monſtraremus virtutem, qua unxit eum dominus Deus ſuus præ conſortibus ſuis, chriſtum hunc oleo lætitiæ delibutum extrinſecus faciens, & principem populi ſui conſtituens: ad imitationem ſcilicet

1. Reg. 2.

Pſal. 85.

ANNO CHRISTI 877.

A ſcilicet veri regis Chriſti filii ſui domini noſtri, ita ut quod ipſe poſſidet per naturam, iſte conſequeretur per gratiam. Deinde non hic perpetuus Auguſtus ad tanta faſtigia ſe velut improbus intulit, non tamquam importunus fraude aliqua, vel prava machinatione, aut inhianti ambitione ad imperialem apicem aſpiravit. Abſit. Neque enim ſibi honorem præſumptioſe aſſumpſit ut imperator fieret: ſed tanquam deſideratus, optatus, poſtulatus a nobis, & a Deo vocatus, & honorificatus, ad defendendam religionem, & Chriſti utique ſervos tuendos, humiliter atque obedienter acceſſit, operaturus & roboraturus in imperio ſummam pacem & tranquillitatem, & in eccleſia Dei juſtitiam & exaltationem.

B Niſi enim nos talem ejus cognoviſſemus intentionem, numquam animus fieret noſter tam promptus ad ipſius promotionem. Et hoc per ſacerdotum domini manus, & miniſtrorum ejus officium, ſicut David & Salomon, & nonnulli alii Chriſti domini, quos nimirum non eſſe tangendos

Pſal. 104. Spiritus ſanctus per pſalmorum cantica proteſtatur. Quapropter, fratres cariſſimi, omnes unanimes idipſum ſentientes benedicamus

1. Reg. 2. domino, & totis cordis ac corporis vocibus collaudemus, qui ſecundum quod pollicitus eſt, ſpernentes ſprevit, & glorificantem ſe glorificavit: quique hunc tantum nobis talemque contulit, per quem mœrentium conſolatio, & Paganorum contritio, & Chriſtianorum procul dubio ſperetur cita redemptio.

C Summamque majeſtatem ejus & pietatem votis continuis obſecremus, ut confirmet hoc in eo, imo & in nobis per eum, quod operatus eſt in eo a templo ſancto ſuo, quod eſt in ſuperna Ieruſalem. Noſque, quod jam in Romana eccleſia, quæ eſt magiſtra, mater, & caput eccleſiarum, auctore Deo, famulatus noſtri miniſterio geſſimus, preces benedictionis fundentes, & coronam imponentes ſceptri, & diadema imperii; etiam hic in ſancta ac generali fraternitatis noſtræ ſynodo, ad quam, Deo duce, pro innumeris neceſſitatibus & utilitatibus ſanctæ Dei eccleſiæ conveniſſe dignoſcimur,

D iterato cordis affectibus, & oris vocibus, & manus ſubſcriptionibus roboremus. nec ſint, quod abſit, in nobis ſchiſmata, quæ

1. Cor. 1. apoſtolus medullitus execratur, nec animorum alicujus diviſionis vel diverſitatis diſſenſio.

Reſponſio epiſcoporum.

Ecce beatiſſime & apoſtolice domine papa Ioannes, luce clarius videmus mentem apicis veſtri gratia ſancti Spiritus illuſtratam, qui profecto quos repleverit ardentes pariter & loquentes facit. Niſi enim ipſe cor veſtrum irradians tetigiſſet, nec ad tantæ dilectionis erga nos flagrantiam accenderet, nec ad tot melliſluos & ſalutares affectus, quibus nos procul dubio pie & aſſidue inſtruitis, procul dubio

E moveretur. Spiritalem autem filium veſtrum, dominum imperatorem Carolum, Chriſtianiſſimum & manſuetiſſimum principem, tanto jure cupimus & deſideramus Auguſtalia Romani ſceptri gubernacula inconcuſſa & immutilata, imo augmentata & ampliata, ſine tenus retinere, quanto liquidius non per hominem neque ab homine ſublimatum, & ad tantum culmen poteſtatis evectum, ſuperna gratia revelante cognovimus. qui nimirum cordi ſacratiſſimo apoſtolatus veſtri interius inſpiravit, ut non vos prius eligeret, ſed antea vos eum & eligeretis, & diligeretis. Sed & nos, o domine & coangelice papa, veſtigia veſtra ſectantes, & ſalubria monita recipientes, quem amaſtis & amamus, quem dilexiſtis diligimus, quem elegiſtis eligimus: & quod in eo, auctore omnium bonorum Deo, ſive divina benedictione, ſive ſacra unctione, ſive coronæ imperialis impoſitione geſſiſtis, viſcerabili affectu ſequimur, & celebri laude proſequimur, & digna honorificentia veneramur, atque totius ſenſus noſtri niſibus ita permanere atque pollere ſemper optamus. Sed etſi neceſſitas fortaſſis exegerit, totis officii noſtri conatibus adverſus aliter ſentientium molimina reſiſtere ſatagemus. Cum enim, ſecundum apoſtolum, *non ſit poteſtas* Rom. 13.

B *niſi a Deo*, & hæc præcipue, quæ tam pie collata eſt, haud dubium quin Dei ordinationi reſiſtat, qui iſti ordinationi, quæ nobis miniſtrantibus cælitus facta eſt, obſtinata mente reſiſtit. apoſtolico quippe culmini, docente ſancto Bonifacio papa, nemo unquam obices manus intulit, niſi qui de ſe voluit judicari. Durum eſt autem contra ſtimulum calcitrare; vel adverſus impetus fluminis conari.

Item ſummus pontifex. Quia igitur, fratres dilectiſſimi, inſpirante divina omnium noſtrum corda in unum ſenſum, & in unum eumdemque deliberationis finem direxit, ut ſcilicet unum ſentiamus & unum dicamus omnes, &

C non ſint in nobis ſchiſmata, quæ in præfato piiſſimo & tranquilliſſimo imperatore ſpiritali filio noſtro Carolo, auctore Deo ſive preces benedictionis ſuper caput ejus infundendo, ſive ſacræ unctionis oleo celſum ipſius verticem contingendo, ſive coronam imperii conferendo geſſimus, ſententiæ prolatione, ſi unanimi generalitati veſtræ videtur, & per manuum ſubſcriptionem, etiam in præſenti hac venerabili ſynodo, ſicut jam hortati ſumus, iterato promulgemus & roboremus.

Sancta ſynodus reſpondit: Placet, & valde placet, in omnibus veſtra ſacratiſſima ſectari veſtigia. neque fas eſt ut a culmine apoſtolatus

D veſtri in aliquo diſſentiamus, quem videlicet ipſe Chriſtus dominus noſter omnium noſtrum ad vicem ſuam in terris eſſe voluit caput.

Tunc ſurgens ſummus pontifex ſententiam protulit dicens: Piiſſimi & ſereniſſimi ſpiritalis filii noſtri, Caroli magni & pacifici imperatoris, ad imperialia ſceptra electionem & promotionem, ante mundi quidem ordinem divinitus ordinatam, nuper autem, id eſt præterita nona indictione, per miniſterium noſtræ mediocritatis exhibitam, annuente Deo, ex tunc & nunc & in perpetuum firmam & ſtabilem decernimus permanſuram. Reſponderunt omnes. Placet, placet. *Item.* Si quis tantæ rei

E divinitus actæ procul dubio inſtitutionem ſuperbia aut avaritia, vel certe aliquo peſſimæ ambitionis inſtinctu, perturbare aut violare tentaverit, cujuſcumque ſit ordinis, dignitatis, aut profeſſionis, tamquam Dei inimicus, & ordinationi ejus tyrannide ſua reſiſtens, & eccleſiæ Dei hoſtis, totiuſque pacis & Chriſtianitatis diſſipator, anathemate uſque ad ſatisfactionem teneatur omni tempore annexus. Reſponderunt: Fiat, fiat.

Item ſummus pontifex. Patratores & incitatores peſſimi hujus conſilii, qui profecto, cum miniſtri ſint diaboli, ſua quærunt, non quæ Ieſu Chriſti, & in imperium ſubintroducere ſimultates & diſcordiam moliuntur, ac fraudulentum im-

ANNO CHRISTI 877.

immittere ſchiſma, ad confundendam eccleſiæ unitatem, regnique congruum ſtatum & ordinem, reique publicæ utilitatem & tranquillitatem, conantur, ſi deinceps in talibus inventi fuerint, ſi quidem eccleſiaſtici viri extiterint, tamquam veri ſchiſmatici, & a capite diſſidentes, omnimodis deponantur: Laici vero & monachi perpetuo anathemate feriantur. Et reſponderunt omnes tertio: Fiat, fiat, fiat. Subſcripſit ergo domnus papa, & cum eo epiſcopi qui affuerunt.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Concilium Romanum I.*] Iam monui Petrum Pithœum, qui hæc primus in lucem protulit, falſum fuiſſe, quod ea ad primam Caroli imperatoris coronationem pertinere exiſtimavit. Non minus autem aberrarunt, qui ad Ticinenſem poſtea ſynodum referenda cenſuerunt, ac ſynodo Ticinenſi in Colonienſi conciliorum editione adſcripſerunt. Pertinent enim ad aliam ſynodum, quam Ioannes papa Romæ " Februario menſe habuit, anno DCCCLXXVII. in eaque Carolo imperium, quod a Germanis diſceptabatur, totius ſynodi conſenſu iterum confirmavit. Cujus ſynodi acta Adalgarius epiſcopus, qui ad eam miſſus a Carolo fuerat, in Franciam detulit, ut narrat Aimoinus lib. V. cap. XXXV. quod & in vetuſto exemplari annotatum eſt his verbis: *Synodus, quam attulit Adalgarius epiſcopus de parte Ioannis papa, aliorumque epiſcoporum Carolo ad Vrbam civitatem, quando pergebat iſdem Carolus Romam.*

" Aprili aut Maio

ANNO CHRISTI 878.

" * * IOANNIS PAPÆ VIII. SYNODVS RAVENNÆ HABITA CVM CXXX. epiſcopis anno Chriſti DCCCLXXVII. menſe " Auguſto, indictione X.

" Novembri ſcribere debuerat Holſtenius, qui hanc ſynodum primus vulgavit; ſi vera Chiffletii ſententia de tempore illius, quam alias expendemus.

Ad diſciplinam & immunitatem eccleſiaſticam reſtituendam.

HIERONYMVS RVBEVS HISTORIÆ RAVENNÆ libro V. ad annum DCCCLXXVII.

IOANNES *pontifex cum poſtulatum ab Carolo Calvo ſubſidium tardius expediretur, jam enim redierat in Galliam Carolus. Ravennam ire conſtituit. Itaque & eo indixit epiſcopis conventum, & ad Ioannem archiepiſcopum ſcripſit, id ſe decreviſſe, tum quod ab improbis Chriſti fidelibus vexaretur, tum quod multis in rebus indigeret emendationis eccleſia. Quoniam vero nullus eſſet ad hac peragenda locus Ravenna aptior, rogare ut eo cum ſuis ſubjunctis epiſcopis accurrere velit ad VIII. Kalendas Iulias. Mox Vrſum Venetiarum ducem ſcriptis VI. Kalend. Iunias literis admonuit, ut eo adeſſet XIII. vero Kalend. Auguſti ſe Ravennam omni ſpreto incommodo itineris ſignificavit habendi conventus gratia conceſſiſſe, eumque Kalend. Auguſti inchoaturum. Conventu inde peracto, cujus ad nos acta non pervenerunt, ut maturius Calvum de inſtanti bello conſuleret, Ravenna egreſſus ad eum iter intendit.*

Videndæ Ioannis VIII. epiſtolæ LIII. LV. LVI. LVII. LIX. LX. quibus epiſcopi ad hanc ſynodum celebrandam convocantur.

CAPITVLA STATVTORVM.

I. *Vt metropolitani intra tres menſes fidem ſuam apud ſedem apoſtolicam exponant, & pallium petant.*

II. *Vt epiſcopi electi intra tres menſes a metropolitano ſuo conſecrentur.*

III. *Vt metropolitani non niſi ſtatutis temporibus pallio utantur.*

IV. *Vt Duces epiſcopos non præſentent, nec ipſos aliaſque eccleſiaſticas perſonas concutiant.*

V. *Vt qui domum Dei violaverit, & inde quid abſtulerit, communione privetur.*

VI. *Vt raptores niſi raptas reſtituant communione privati etiam anathemate percellantur.*

VII. *Vt homicidæ & incendiarii niſi publice ſatisfecerint poſt excommunicationem etiam anathematizentur.*

VIII. *Vt prædones, ſi bis terve admoniti non emendaverint, præter excommunicationem etiam anathemate feriantur.*

IX. *Vt excommunicatorum fautores & ipſi communione priventur.*

X. *Vt epiſcopi nomina excommunicatorum publice affigi curent.*

XI. *Vt eccleſiaſtico judicio obnoxiis refugium præſtantes & ipſi excommunicentur.*

XII. *Vt nemo ſe parochiæ propriæ conventui ultra tres dies dominicos ſubtrahat.*

XIII. *Vt magiſtratus ſæculares ab epiſcopis & clericis conventi, querimonias eorum diligenter examinent & corrigant.*

XIV. *Vt preſbyter non niſi ad certum locum ordinetur.*

XV. *Vt nemo patrimonia Romanæ eccleſiæ petat, & ſi quis quomodolibet ſubtraxerit, anathema ſit.*

XVI. *Item de eadem re.*

XVII. *Vt nemo res eccleſiæ Romanæ beneficiali more aut ſcripto petere vel retinere audeat.*

XVIII. *Vt ſæculares in domibus eccleſiarum neque placitum neque hoſpitium ſibi vindicent.*

XIX. *Quod decimæ tantum ſacerdotibus parochiarum dari debent.*

INCIPIVNT STATVTA SYNODI APVD RAVENNAM.

ANNO CHRISTI 878.

I.

Quiſquis metropolitanus intra tres menſes conſecrationis ſuæ ad fidem ſuam exponendam palliumque ſuſcipiendum ab apoſtolica ſede nulla inevitabili neceſſitate imminente non miſerit, commiſſa ſibi careat dignitate; ita ut tamdiu epiſcopali illi ſedi cedat, omnique conſecrandi licentia careat, quamdiu in exponenda fide & in expetendo pallio priſcum morem contempſerit. Sit licentia metropolitanis aliis poſt ſecundam & tertiam commonitionem viduatis eccleſiis cum conſilio Romani pontificis ordinando epiſcopum ſubvenire. Decreſt. l. I. ap. 115.

II.

Si vero conſecrandi epiſcopi negligentia provenerit, ut ultra tres menſes eccleſia viduata conſiſtat, communione privetur, quouſque aut loco cedat, aut ſe conſecrandum præbere non differat. Quod ſi ultra quinque menſes per ſuam negligentiam retinuerit viduatam eccleſiam, neque ibi, neque alibi conſecrationis donum percipiat: imo metropolitani ſui judicio cedat.

III.

Quicumque ſane metropolitanorum per plateas vel in litaniis uti pallio præſumpſerit, & non tantum in præcipuis feſtivitatibus, & ab apoſtolica ſede indictis temporibus ad miſſarum ſolummodo ſolemnia, careat illo honore: & prout beatus papa Gregorius ad Ioannem Panormitanum epiſcopum, & Marinianum ſcribit Ravennatem epiſcopum, qui grave jugum atque vinculum cervicis non pro eccleſiaſtica, ſed pro quadam ſæculari dignitate defendit, permiſſa qua abutitur dignitate careat: quoniam jure privilegium meretur amittere, qui audacter uſurpat illicita. lib. I. cap. XII.

IV.

Nulli Ducum liceat quemlibet epiſcopum in præſentiam Romani præſulis introducere, vel cenſus ab eo ſumptus publicos, ſeu dona

quælibet

ANNO CHRISTI 877.

quælibet exigere : ſed nec coram laicis epiſcopum objurgare concedimus. Clericos & ſanctimoniales, pupillos & viduas ſub tutela epiſcoporum eſſe decernimus, & eos ad ſæcularia trahi modis omnibus interdicimus. Quemlibet autem ducem vel alium contra hæc agentem excommunicandum eſſe decernimus : perſeverantem vero anathematis vinculo innodandum.

V.

Deuſd. l. 3. cap. 49. Anſel. l. 5. cap. 52.

Si quis domum Dei violaverit, & aliqua ſine licentia illius cui commiſſa eſſe dignoſcitur, inde abſtulerit, vel eccleſiaſticis perſonis injuriam fecerit, donec conventus & admonitus legitime ſatisfaciat, ſciat ſe communione B fore privatum. Si vero poſt ſecundam & tertiam conventionem coram epiſcopo ſatisfacere detrectaverit, ſacrilegii periculo ab omnibus obnoxius teneatur : ita ut ſecundum apoſtolum nemini fidelium miſceatur.

1. Cor. 5. 11.

VI.

Quicunque ſanctimonialem, ſive quamcunque feminam in matrimonium vel concubinatum rapuerit, donec eam coram epiſcopo civitatis parentibus vel civibus reſtituat, cum omnibus fautoribus ſuis excommunicatum ſe eſſe cognoſcat. Si vero poſt ſecundam & tertiam conventionem, quam rapuit ſub ſatisfactione congrua non reddiderit, tanquam anathemati- C zatus ab omni Chriſtianorum conſortio repellatur. Raptas enim nec immerito dicimus, quæ ſine conſenſu parentum, vel civitatis epiſcopi, aut ipſæ ultro diffugiunt, aut nolentes ab aliis abducuntur.

VII.

Si quis homicidium, membrorum truncationem, domorum incendia fecerit, aut fieri juſſerit, aut facienti conſenſerit, quouſque de his legaliter vel amicabiliter coram epiſcopo civitatis, aliiſque civibus non emendaverit, ab eccleſia privatum ſe eſſe agnoſcat. Si ergo poſt ſecundam & tertiam conventionem cuncta in quibus arguitur non emendaverit, tanquam ethni- D cus & publicanus ab omni Chriſtianorum collegio ſeparetur.

VIII.

Porro de his, qui deprædationes fecerint, aut facere juſſerint, vel facienti conſenſerint, inſtituimus, ut ſi ab epiſcopo civitatis admoniti minime reſipuerint, XL. dies pane & aqua contenti, reliquis cibis & potibus ſint omnino privati. Quod ſi hanc excommunicationem ſuſpicati fuerint violaſſe, ſatisfaciant epiſcopo, quod illam non violaverint : ſicque demum ſi convicti fuerint hanc violaſſe, non ſolum quod unicuique arguuntur feciſſe emendent ; ſed etiam bis E aut ter commoniti ſi ſe non correxerint, ab omni communione privati ſint. Si vero poſt ſecundam & tertiam commonitionem cuncta, in quibus arguuntur, perfecte non emendaverint, anathematis ſententia ſe noverint obligatos.

IX.

Hi ſane qui ante audientiam communicare tentaverint, donec per pœnitentiam reatum ſuum defleant, ad communionem nullo modo reducantur, excepto mortis urgente periculo. Qui vero excommunicato ſcienter communicaverit, vel communicavit, & amodo ſaltem in domo ſimul oraverit, atque latebras defenſionis ne compulſus ad ſatisfactionem perducatur præbuerit, donec ab excommunicatore pœniten- A tiam ſuſcipiat, corporis & ſanguinis domini communione ſe privatum eſſe cognoſcat. Quicumque ergo intra anni ſpatium humiliter, ſive publice cauſam ſuam coram ſuis excommunicatoribus non peregerint, ipſi ſibi audientiæ aditum clauſiſſe videantur. Quod ſi obſtinato animo ſine communione defuncti fuerint, nos illorum cauſam juxta beati Leonis prædeceſſoris noſtri ſententiam divino judicio reſervantes, quibus vivis non communicavimus, mortuis communicare non poſſumus.

X.

Lib. 4. cap. 108.

Curæ ſit omnibus epiſcopis excommunicatorum nomina omnino tam vicinis epiſcopis, quam ſuis parochianis pariter indicare, eaque in celebri loco poſita præ foribus eccleſiæ cunctis convenientibus inculcare : quatenus in utraque diligentia, & excommunicatis eccleſiaſticus aditus excludatur, & excuſationis cauſa omnibus auferatur. Si quis ſane venerabilium epiſcoporum vel ſacerdotum in hac re diſtrictiſſime non vigilaverit, & in aliquo conniverit, quo minus eccleſiaſticæ ſeveritatis invectio circa perſonas delinquentium conſervetur, donec coram provinciali ſynodo ſatisfiat, a communione ſciat ſe eſſe ſuſpenſum. Si vero poſt tertiam conventionem in ſua negligentia manſerit, canonico judicio ſubjacebit.

XI.

Illos autem qui pro diverſis ſuis exceſſibus ſe conveniendos legaliter timent, aliumque ſeniorarum confugiunt, & ibi pejora prioribus operantur, jubes ut a nemine ſuſcipiantur, donec ſub prioris domini diſtrictione ſatisfaciant cunctis, quibus deliquerant. Si vero prius ſuſcepti fuerint, cum ſuo ſuſceptore communione priventur.

XII.

Lib. 5. cap. 50.

Verum quia ſunt plerique qui prolationem ſententiæ ſubterfugere cupientes, a matricalibus eccleſiis vel baptiſmalibus ſe ſubducunt ; placuit, ut hi intra regionem poſiti, ſi a publicis eccleſiarum ſe conventibus ultra tres dies dominicos voluntarie ſententiam ſubterfugiendo ſubtrahunt, donec ſub ſatisfactione ſe corrigendos adſtruant, communione priventur.

XIII.

Lib. 4. cap. 51.

Adminiſtratores plane ſæcularium dignitatum, qui ad eccleſiarum tuitionem, pupillorum ac viduarum protectionem, rapaciumque refrenationem conſtitui eſſe procul dubio debent, quotiens ab epiſcopis & eccleſiaſticis viris conventi fuerint, eorum querimonias attentius audiant, & ſecundum quod neceſſitas expetierit, abſque negligentia examinent, & diligenti ſtudio corrigant. Quod ſi dei timorem præ oculis non habentes negligere poſt ſecundam & tertiam admonitionem inventi fuerint, omni ſe noverint communione uſque ad condignam ſatisfactionem privatos.

XIV.

Qui preſbyterum ordinare neceſſarium ducit, deputet eum eccleſiæ in qua domino ſerviens jugiter perſeveret.

XV.

Deuſd. l. 3. cap. 51. Anſel. l. 4. cap. 31.

Auctoritate ſummi judicis domini noſtri Ieſu Chriſti & principum apoſtolorum Petri & Pauli ſimul & omnium ſanctorum præcipimus, decernimus, & modis omnibus interdicimus, ut amodo & deinceps nullus quilibet homo petat patrimonia ſanctæ noſtræ eccleſiæ : Appiæ videlicet,

cet, & Lavicanenſe, vel Campaninum, Tiburtinum, Theatinum, utrumque Sabinenſe & Tuſciæ, porticum ſancti Petri, monetam Romanam, ordinaria & actionarica publica, ripam, portus, & Oſtiam. Sed hæc omnia in uſum ſalarii ſacri palatii Lateranenſis perpetualiter maneant, ita ut ſolitos reditus & angarias perpetualiter abſque illa contradictione perſolvant. Et ſi quis hæc beneficialiter, vel alio quolibet modo ſubtrahere quovis tempore voluerit, anathema ſit. *Et infra.* Exceptis his quos familiares vel noſtros vel noſtrorum ſucceſſorum eſſe ratio proficua evidentiſſime demonſtraverit. Quod ſi quiſquam huic decreto noſtro contraire præſumpſerit, ſcilicet eadem patrimonia ſanctæ Romanæ eccleſiæ beneficiali ſeu quolibet more ſibi amodo dari petierit, aut volenti dare conſenſerit, & qui dat & qui recipit, anathema ſit.

XVI.

Ibid. c. 53.

Si quis de maſſis ſive de colonis eorumdem patrimoniorum ſancti Petri apoſtoli, de quibus hactenus nulla conceſſionis conſcriptio reperitur, aut præcepta ſibi fieri poſtulaverit, aut poſtulanti aut ſuadenti conſenſerit; Ananiæ & Saphiræ, qui de propriis mentientes ante pedes apoſtolorum expiraverunt, pœna mulctetur. Et non ſolum is apud quem de prædictis rebus præcepti alicujus ſeries inventa fuerit, res illas cum frugibus, quibus ex eis abuſus eſt, ex toto reſtituat, ſed & eadem ſcriptura caſſata nihil per illum proficiat: verum etiam cum omnibus ſibi conſentientibus perpetuo anathemate perculſus, cum Iuda traditore domini noſtri Ieſu Chriſti æterni ignis incendiis exuratur.

XVII.

Lib. 3. cap. 54.

Item apoſtolica auctoritate præcipimus & ſancimus, ut amodo & deinceps nullus cujuslibet gentis vel ordinis homo monaſteria, cortes, maſſas & ſalas, tam per Ravennam, & Pentapolim, & Æmiliam, quam & per Tuſciam Romanorum atque Longobardorum, & omne territorium ſancti Petri apoſtoli conſtitutas, præſumat beneficiali more, aut ſcripto, aut aliquolibet modo petere, recipere, vel conferre: exceptis illis dumtaxat, quibus pro utilitatibus & ſpeciali ſervitio ſanctæ Romanæ eccleſiæ vel ducatus uniuſcujuſque loci habitatoribus præbetur, vel ad noſtra diſpenſanda conſtituti ſunt vel conſtituentur. Quod ſi quiſquam huic noſtro ſtatuto contraire tentaverit, & de præfatis quibuſlibet alicujus modi ſcriptum ſibi fieri poſtulaverit, aut etiam beneficiali more ea retinere præſumpſerit, excepta diſpenſatione apoſtolica, quæ ad augmentum & ſervitium ſanctæ Romanæ eccleſiæ eſſe probatur, ſtatuimus ut non ſolum ſcriptura illa caſſata nullum robur obtineat firmitatis, ſed etiam fruges ex eis quibus uſus, omnino reſtituens nihil ex hac ambitione vel beneficiis ipſis lucratus anathemati ſubjaceat.

XVIII.

Decimas unumquemque fidelem illi ſacerdoti dare cenſuimus in cujus parochia eum procul dubio conſtat ſub epiſcopi proprii ditione, quia ad hoc recipiendum ab epiſcopo ſuo eſt conſtitutus, manere. Et ideo nullum alterius diœceſeos ſacerdotem aut levitam alteri jure canonum debita hujuſmodi audere impudenter vel temere quærere aut accipere donationem. Eum vero qui aliter dare vel accipere præſumpſerit, eccleſiaſtica communione tamdiu judicamus manere privatum, donec ſecundum hoc noſtræ apoſtolicæ auctoritatis capitulum ſtuduerit agere.

XIX.

In domibus eccleſiarum neque miſſus, neque comes vel judex, quaſi pro conſuetudine, neque placitum, neque hoſpitium vindicent: ſed in publicis rebus domos reſtituant, in quibus placitum teneant, & ſecundum antiquam conſuetudinem hoſpitentur.

Explicit ſynodus Ioannis VIII. Ravennæ habita.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S.I.

Ad hanc Ravennatenſem ſynodum haud dubie pertinet diploma quod ſequitur ab aliquot jam annis publicæ luci datum, tum a Ven. domino Georgio Violeo O. B. congregationis S. Mauri monacho anno 1653. in defenſione ſive vindiciis reliquiarum S. Reginæ virginis & martyris, tum a R. P. Petro Franciſco Chiffletio S. I. in probationibus hiſtoriæ Tornutienſis monaſterii anno 1664. Divione excuſæ.

a** EPIST. CONCILII RAVENNENSIS EPISCOPORVM LII. QVA PRÆSANTE Ioanne papa VIII. poſſeſſio Flaviniaci monaſterii, & Tiliniaci villæ, Adalgario Æduenſi epiſcopo, & ejus eccleſiæ confirmatur *, menſe Novembri anni Chriſti 877.

* Auguſto alii, aut Septembri.

Ex tabulario eccleſiæ Æduenſis.

ANNO dominicæ incarnationis octingenteſimoſeptuageſimo ſeptimo, indictione * decima, nos epiſcopi Ravennæ in nomine domini apoſtolica auctoritate & imperiali decreto in ſancta ſynodo congregati, præſidente eidem ſynodo ſanctiſſimo & reverendiſſimo domino Ioanne ſummo pontifice & univerſali papa; cum eccleſiaſtica negotia & ſollicitudines pro viribus annuente divina gratia tractaremus, affuit reverendiſſimus & confrater noſter Adalgarius ſanctæ Auguſtudunenſis eccleſiæ epiſcopus, miſſus etiam imperialis, deferens nobis præcepta imperialia, & privilegio ſedis apoſtolicæ roborata, ex quodam monaſterio Flaviniaco nomine, quod eſt ſitum in pago Alſenſi, in parochia jamdictæ Auguſtudunenſis eccleſiæ: quod munificentia & liberalitate Chriſtianiſſimi imperatoris & piiſſimi auguſti Karoli jamdictæ matri eccleſiæ conſtat unitum, & indiſſolubiliter commixtum, perpetuoque jure (ſicut in præcepto, & privilegio, quæ coram nobis relecta ſunt continetur) æternaliter ſubjectum. Et ea Tiliniaco villa præceptum imperiale, & apoſtolicum privilegium, quam conſtat fuiſſe dudum a beato Leodegario martyre & pontifice eidem eccleſiæ collatam, & tyrannica uſurpatione pravorum hominum olim ab eadem eccleſia ſubtractam, & per idem præceptum memorati Auguſti eidem ſancto loco redditam & reformatam, itemque privilegio apoſtolicæ ſedis ex integro corroboratam; humiliter petens, ut id quod factum fuerat etiam noſtra auctoritate roboretur. Cujus petitioni, caritatis & fraternitatis gratia libenter annuentes, ſimul cum auctoritate & aſſenſu jamdicti ſummi pontificis generali ſynodo præſidentis, ſtatuentes decernimus, & decernentes ſtatuimus, ut eadem præcepta & privilegia inconvulſam obtineant omni tempore firmitatem. Si quis autem præſumptor temerario auſu contra hoc quod ſæpedictus auguſtus pleniſſima devotione pro animæ

* undecima tunc numerabatur in Galliis a menſe Septembri: imo & Romæ. Hic enim aberravit librario aut librarius, aut certe De-cembri menſis ex fine diplomatis expungendus.

ANNO CHRISTI 877.

ſuæ, ſuorumque ſalute eidem ſanctæ Auguſtudunenſi eccleſiæ contulit, & reſtaurando reddidit, & ſedes apoſtolica privilegii auctoritate firmando roboravit; nec non quod modo noſtra humilitas, & generalis totius ſynodi auctoritas promulgando totis viribus aſtipulatur, venire, infringere, contradicere, aut in aliquo imminuere tentaverit; anathematis vinculo a Patre & Filio & Spiritu ſancto cognoſcat ſe æternaliter obligatum: ſed & cum Iuda traditore domini noſtri Ieſu Chriſti, ignis æternis incendiis concremandum; & in barathrum dæmonibus perenniter deputatum, ac ſine ſpe recuperationis demergendum. Cuſtodes autem & obſervatores hujus noſtri decreti, benedictio & pax domini noſtri Ieſu Chriſti per æterna ſæcula conſervare dignetur. Amen.

Ioannes ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſummus pontifex & univerſalis papa ſubſcripſi.

Anſpertus Mediolanenſis archiepiſcopus ſubſcripſi.

Ioannes Ravennenſis archiepiſcopus ſubſcripſi.

Petrus patriarcha ſanctæ Gradenſis eccleſiæ ſubſcripſi.

Adelardus ſanctæ Veronenſis eccleſiæ ſubſcripſi.

Vvibododus Parmenſis eccleſiæ ſubſcripſi.

Leo miſſus & apocriſiarius ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubſcripſi.

Leodoinus Mutinenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Gauginus Volaterrenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Petrus Elibertinenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Galtericus Velitrenenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Zenobius Feſulanus ſubſcripſi.

Olcbiſus Pictorienſis epiſcopus ſubſcripſi.

Gerardus Lucenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Dominicus Barienſis epiſcopus ſubſcripſi.

Vitalis Cumanus epiſcopus ſubſcripſi.

Petrus Orbevetanus epiſcopus ſubſcripſi.

Paulus Aquenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Marinus Tiphernatenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Odelgarius Eſerniatenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Adonius Peſaurienſis epiſcopus ſubſcripſi.

Theodoinus Hadrienſis epiſcopus ſubſcripſi.

Theodulphus Tertonenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Petrus epiſcopus Senogallienſis ſubſcripſi.

Vvalpertus Portuenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Zacharias Anagninenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ioannes Aretinus epiſcopus ſubſcripſi.

Felix Spoletanus epiſcopus ſubſcripſi.

Ioannes Ticinenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ioannes Populonienſis epiſcopus ſubſcripſi.

Viator Ferrarienſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ioannes epiſcopus Vrbinatis ſubſcripſi.

Petrus Cæſenatis epiſcopus ſubſcripſi.

Maximinus Ferettanus epiſcopus ſubſcripſi.

Dominicus Trivenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Paſchalis Amerinenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Theodorus Galleſienſis epiſcopus ſubſcripſi.

Marcus Fanenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Benedictus Cremonenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Adalgaudus Vercellenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Antonius Brixianæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Azzio Regienſis epiſcopos ſubſcripſi.

Gerardus Laudicenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Anſigiſus Genevenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Vvalterius Sedunenſis epiſcopus ſobſcripſi.

Hilduinus Aſtenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Hildradus Albenſis epiſcopos ſobſcripſi.

Garibaldus Bergomenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Bodo Aquenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ratbornos Auguſtenſis epiſcopus ſobſcripſi.

Sabbatinus Genuenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Heilbertus Comanus epiſcopus ſubſcripſi.

Datum VI. Kalendas [a] Decembris, indictione decima, per manus ſupradicti Leonis miſſi & apocriſiarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ, feliciter. Amen.

[a] ſunt qui legere malint Septẽbris quod multa evincunt.

[a] CONCILIVM IN NEVSTRIA CELEBRATVM ADVERSVS HVGONEM Lotharii regis filium illegitimum anno domini DCCCLXXVII. [a] tempore Ioannis papæ VIII.

[a] aut potius ſeq. 878.

[a] *Concilium.*] In hoc concilio legati Ludovici imperatoris [a] III. conqueſti ſunt, quod Hugo Lotharii regis defuncti filius nothus & illegitimus, poſt obitum Caroli imperatoris, collecta factioſorum hominum multitudine, ejuſdem Ludovici regnum invaſiſſet, & ſummopere devaſtaſſet. Quo cognito, ſynodus per Hincmarum Rhemenſem archiepiſcopum, qui concilii præſes erat, literas commonitorias ſcripſit: quarum ſummarium Flodoardus lib. 3. hiſtoriæ Rhemenſis cap. 19. & 26. ſcripſit. Ad hujus concilii cauſam conducunt plurimum quæ Vvilhelmus Gemmeticenſis quingentis abhinc annis ſcripſit lib. 1. de ducibus Nortmannis c. 5. 6. 7. 8. & ſequentibus.

[a] Binius Lud. Balbum Franc: regem minus vere imperatorem hujus nominis III. appellare ſolet.

ANNO CHRISTI 878.

[a] CONCILIVM TRICASSINVM II. AB IOANNE VIII. PAPA ET EPISCOPIS Gallicanis apud Tricaſſinam urbem, præſente Ludovico II. rege celebratum menſe Auguſto & Septembri, anno Chriſti DCCCLXXVIII. eorumdem Ioannis papæ anno VI. Ludovici Balbi regis primo.

INDEX EORVM QVÆ PERTINENT ad concilium Tricaſſinum II.

I. *Actorum concilii Tricaſſini breviarium ex codice Virdunenſi.*

II. *Allocutio Ioannis papæ, & reſponſio epiſcoporum de Lamberto & Adalberto, qui Romæ fuerant excommunicati.*

III. *Excommunicatio papæ & ſynodi adverſus pervaſores rerum eccleſiarum.*

IV. *Iterata excommunicatio in Formoſum epiſcopum, Gregorium nomenculatorem, & Georgium magiſtrum militum.*

V. *Statutum in eos, qui viventibus uxoribus alias ducunt, & in epiſcopos, qui de minore ad majorem eccleſiam migrant.*

VI. *Canones ab Ioanne papa conditi, & in ſynodo probati ac recepti.*

VII. *Lex de ſacrilegis ab Ioanne papa Gothicis legibus addita in concilio Tricaſſino.*

VIII. *Privilegium eccleſiæ Pictavenſis.*

IX. *Reclamatio & proclamatio Hincmari epiſcopi Laudunenſis.*

X. *Epiſtola ad Frotarium archiepiſcopum Burdigalenſem.*

XI. *Confirmatio privilegiorum eccleſiæ Turonenſis.*

XII. *Allocutio Ioannis papæ ad epiſcopos ſynodi, & ad regem.*

XIII. *Privilegium monaſterii Floriacenſis.*

XIV. *Geſtorum ſynodalium concilii Tricaſſini narratio altera ex Aimoino.*

ANNO CHRISTI 878.

I.

ACTORVM CONCILII TRICASSINI breviarium, ſive, ut eſt in codice Virdunenſi, ordo ſynodi, qualiter celebrata eſt, & excerptum quæ ibi facta ſunt.

Regnante domino noſtro Ieſu Chriſto per infinita ſecula, anno incarnationis ejus DCCCLXXVIII. *indictione* XI. III. *Idus Auguſti.*

ACTIO PRIMA IN ECCLESIA S. PETRI Tricaſſina.

DVM domnus Ioannes ſummus pontifex, & univerſalis papa Romanæ urbis pro quibuſdam oppreſſionibus eccleſiarum in partes Galliarum deveniſſet, operæ precium ducens pro ſublevatione earumdem eccleſiarum generalem ſynodum Chriſto opifice aggregare, ut purgatis gratia Chriſti unigeniti ſcandalis de medio, una concordia atque votum omnium fieret toto orbe terrarum domini ſacerdotibus & regibus orthodoxis.

Allocutio pontificis. Domini fratres & conſacerdotes, qualia in Romana eccleſia, quæ caput eſt omnium eccleſiarum, oppreſſionum perpeſſi ſumus a quibuſdam perverſis hominibus, jam auditu clare percepiſtis. Quapropter unanimiter mihi omnium veſtrum ſanctitudo ſtudeat vigilanti cura concurrere, ut malum noviter in eccleſia exortum valeamus funditus eradicare.

Venerabiles epiſcopi reſponderunt: Petimus inducias, donec confratres noſtri reliqui & quod ſuperna gratia inſpiraverit generalitati noſtræ, vobis reſpondere parati erimus.

ACTIO II.

Allocutio pontificis. Iam alii fratres & conſacerdotes noſtri audierunt cauſas neceſſitatis Romanæ eccleſiæ, volo ut vos ſimiliter audiatis. Item interlocutio in medio antiſtitum locutionis, cum de Lantberto lectio legeretur, & de crudelitate quam in Romanam geſſit eccleſiam, ſancta ſynodus reſpondit: Secundum mundanam legem mori debet: qui talia in eccleſiaſticis committere auſus fuit rebus, eccleſiaſtico dogmate inſolubiliter eſt feriendus. Item ſancta ſynodus inducias petens ſcriptis reſpondere ſuis, delata a pontifice Romano ſententia eſt, in qua præfixum eſt, ut per omnes metropolitanas eccleſias conjunctis ſuffraganeis legatur excommunicationis atque damnationis malefactorum ſententia, & ſic ad notitiam omnium Chriſtianorum perducatur.

Hincmarus archiepiſcopus Rhemorum reſpondit: Secundum ſacros canones, Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos, quos apoſtolica ſedes per beatum & domnum noſtrum papam, & ſancta Romana eccleſia, omnium eccleſiarum mater, privilegio ſancti Petri damnat damno, quos anathematizat anathematizo, quos excommunicat excommunicatos habeo, & quos privilegio beati Petri receperit & ego recipio: & quod in omnibus, ſecundum ſanctarum ſcripturarum tramitem, ſacrorumque canonum decreta, ſedes Romana tenet, per omnia & in omnibus, pro ſcire & poſſe meo, juvante domino, perpetuum proſequor & teneo.

A Aurelianus ſimiliter dixit, & ceteri epiſcopi ſimiliter dixerunt.

Poſt hæc exurgens Roſtagnus venerabilis epiſcopus Arelatenſis libellum obtulit ſanctæ ſynodo. Quo perlecto, inventum eſt de ſaltu migrandi de eccleſia ad eccleſiam epiſcopis vel preſbyteris, & de conjugio relicto adhuc uxore vivente, & alia ſuperducta.

Vualbertus epiſcopus ſanctæ Portuenſis eccleſiæ venerabilem ſynodum interrogat dicens: Quid ſuper hoc negotio nefarie in eccleſia perpetrato collegium veſtræ ſanctitatis cenſeat edicere. Hincmarus Rhemorum archiepiſcopus vice ſynodi reſpondit: Poſcimus inducias, B quatenus de hoc ſcripto canonica deferam capitula.

Theodericus Veſontionenſis epiſcopus libellum obtulit ſuper quadam femina modo velata, Verſinde nomine, quæ nunc conjugium horrende ſortita eſt.

ACTIO III.

Vniverſi epiſcopi ſanctæ ſynodi libellum concordiæ ac devotionis unanimitatiſque confectum ſummo pontifici porrexerunt. Quem idem preſul benigne propriis manibus ſuſcepit, & ſuum ſub brevitate ſancitum ſuper auctoritate cano- C nica & concordia coepiſcoporum conjunctæ ſynodo dedit. Poſthæc libelli porrecti ſunt ſummo pontifici & ſanctæ ſynodo: quorum ſuper Hincmaro Rhemorum archiepiſcopo unus erat, alter vero ſuper Rotfredo Avenionenſi epiſcopo. Hincmaro Rhemorum archiepiſcopo datæ ſunt induciæ ad reſpondendum: Rotfredus ibidem non eſt inventus.

ACTIO IV.

Lecta eſt lectio conſenſus totius ſynodi, & ſententia roborationis ejus data in pervaſores eccleſiarum, & tranſgreſſores præceptorum Dei. Et ſtatutum eſt, ut ſcriptiones manibus ſingu- D lorum roborarentur. Sancta ſynodus poſt hæc petiit, ut de ſingulis neceſſitatibus eccleſiarum denuo capitula fierent. Ad hæc pontifex conceſſit, & juſſit ut in craſtinum deferrentur. Summus pontifex ſanctam ſynodum alloquens, ne ultra quilibet cum excommunicatis vel abjectis communicare præſumat ſtatuit. Deinde promiſſio regum lecta eſt, & ſacramenta, quæ Pippinus & Carolus obtulerunt beato Petro apoſtolo, lecta ſunt. Poſthæc lecta ſunt capitula ſtatuta a domno Ioanne ſummo pontifice Romano, quæ ſancta ſynodus amplectenda recepit & confirmavit. Item anathematizati ſunt Formoſus quondam epiſcopus, & Georgius dudum Romanæ E ſedis nomenculator, & Gregorius magiſter militum. Item lecta ſunt capitula de accuſatione fratrum, & repulſione Iudæorum.

ACTIO V.

Ottulfus venerabilis epiſcopus ſanctæ Tricaſſinæ eccleſiæ libellum obtulit reclamationis ſuper Iſaac de villa Venderevenſi, ſuamque dicebat eum obtinere parœciam. Theodericus Veſontionis item obtulit libellum ſuper ſuffraganeos ſuos, qui ſynodice vocati audientiam præbere hactenus noluerunt. Item lecta ſunt capitula canonica prohibentia ne epiſcopi audeant migrare de minori ad majorem eccleſiam.

II.

II.

Allocutio Ioannis papæ ad ſynodum de Lantberti & Adalberti, aliorumque ſequacium excommunicatione.

CARISSIMI, condolete mihi, & ſedi apoſtolicæ, quæ caput & magiſtra eſt omnium eccleſiarum Dei, quæ & vos religioſo utero genuit, reges terræ & omnes populi, principes & omnes judices terræ, ſacrique confratres & conſacerdotes Dei, venerabiles eccleſiarum Chriſti antiſtites, & totius ſacrati ordinis viri, & mecum tantas injurias eccleſiæ ſancti Petri apoſtolorum principis, cæleſtiſque regni clavigeri, cui ligandi & ſolvendi data eſt à Deo poteſtas, ſimul flentes requirite, tantaſque invaſiones atque contumelias civitati Romanæ illatas cum ingenti dolore lugete, & mecum, qui curam & ſollicitudinem omnium veſtrum habeo, & ſecundum domini vocem, quoties cauſa exegerit, converſus vos in omnibus bonis debeo confirmare, ac neceſſariæ conſolationis opem conferre, viriliter ſtate, quærentes ſimul & judicantes tantæ patratores iniquitatis, tantæque temeritatis præſumptores, ut digna ultione temporaliter puniti, ſpiritu ſalvi ſint in die domini noſtri Ieſu Chriſti quoniam eos prædictos Lantbertum & Adalbertum, ſequaceſque eorum, pro quibus tantis ſceleribus, tantiſque perjuriis patefactis, in eccleſia B. Petri apoſtoli, una cum coepiſcopis & confratribus noſtris Italicis, excommunicavimus, & quia in his perſeveraverunt, Chriſtianæ communionis immunes eſſe decrevimus. Quodque decretum in prædicta beati Petri eccleſia ſcriptum, ut ingredientes & exeuntes legant & doleant, eoſque anathematizatos teneant, poſuimus. Et vos, fratres cariſſimi, ut decrevimus, noſtræ communionis alienos tenete, & anathematizatos fautores eorum mecum facientes conſternite.

Reſponſio epiſcoporum qui affuerunt apud Trecas, de excommunicatis, quos domnus papa Ioannes apoſtolicus excommunicavit.

DOMINE ſanctiſſime & reverendiſſime pater patrum, Ioannes catholicæ atque apoſtolicæ eccleſiæ videlicet Romanæ primæ ſedis papa, nos famuli ac diſcipuli veſtræ auctoritatis, Galliarum & Belgicarum epiſcopi, his quæ ſuper vulnera dolorum veſtrorum maligni homines ac miniſtri diaboli addentes, in ſanctam matrem noſtram ac magiſtram omnium eccleſiarum commiſerunt, compatimur, & dolori veſtro confletes condolemus; atque judicium veſtræ auctoritatis, quod privilegio beati Petri & ſedis apoſtolicæ in eos, & complices eorum, juxta ſacros canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reverentia conſecratos, & ſecundum ejuſdem Romanæ ſedis pontificum deceſſorum veſtrorum decreta protuliſtis, voto, voce, & unanimitate noſtra, atque auctoritate ſancti Spiritus cujus gratia in epiſcopali ordine ſumus conſecrati, gladio ſpiritus, quod eſt verbum Dei, eos interimentes perſequimur. Scilicet quos excommunicaſtis excommunicatos tenemus, quos ab eccleſia abjeciſtis abjicimus, quos anathematizaſtis anathematizatos eſſe judicamus, & quos regulariter ſatisfacientes veſtra auctoritas & apoſtolica ſedes receperit recipiemus. Sed ut in ſacra hiſtoria de plaga Ægyptiaca *Exod. 11.* digne a Deo illata legimus, quia non erat domus in qua non jaceret mortuus, & non erat qui alium conſolaretur, quoniam in domo ſua unuſquiſque quod lugeret habebat; nos quoque in noſtris eccleſiis lugenda lugemus. Et ideo veſtra auctoritate nobis ſubveniri cum omni mentis humilitate depoſcimus, petentes ut promulgetis capitulum veſtræ auctoritatis, qualiter nos erga eccleſiarum noſtrarum pervaſores agere debeamus: ut cenſura apoſtolicæ ſedis muniti, robuſtiores & promptiores deinceps, domino opem ferente, contra perverſos eccleſiaſticarum rerum ac facultatum raptores ac vaſtatores, ſacrique miniſterii epiſcopalis contemptores, nos ſucceſſoreſque noſtri perſiſtere concordi ſententia valeamus: ut juxta egregii prædicatoris vocem, & veſtræ auctoritatis promulgationem, traditi ſatanæ ſpiritu ſalvi fiant in die domini noſtri Ieſu Chriſti.

III.

Excommunicatio Ioannis apoſtolici, & ceterorum epiſcoporum qui affuerunt apud Trecas, de pervaſoribus rerum eccleſiaſticarum.

DE pervaſoribus quippe rerum eccleſiaſticarum, quos ſacri canones, Spiritu Dei conditi, & totius mundi reverentia conſecrati, & decreta pontificum ſedis apoſtolicæ, ſub anathemate uſque ad regularem ſatisfactionem eſſe debere conſtituerunt, ſed & de raptoribus, quos apoſtolus Chriſto in ſe ſe loquente, *1. Cor. 6.* regnum Dei non poſſidere teſtatur, & cum *1. Cor. 5.* hujuſmodi omni veraciter Chriſtiano nec cibum ſumere præcipit, quamdiu in ipſo crimine permanent; per virtutem Chriſti, & judicio Spiritus ſancti decernimus, ut ſi ante proximas Kalendas Novembris eaſdem res, quas quique uſurpatores injuſte pervaſerunt, eccleſiis ſuis regulariter ſatisfacientes non reſtituerint, a communione corporis & ſanguinis Chriſti, uſque ad reſtitutionem rerum eccleſiaſticarum & ſatisfactionem, alieni habeantur, & ſacri epiſcopalis miniſterii excommunicationis eccleſiaſticæ contemptores, *Matth. 18.* ſecundum euangelicam & apoſtolicam auctoritatem, ab epiſcopis quorum intereſt commoniti, ſi regulariter ſatisfacientes non reſipuerint, anathematis vinculo innodati uſque ad ſatisfactionem permaneant. Et ſi in ipſa pertinacia permanentes obierint, nemo corpora illorum cum hymnis & pſalmis ſepeliat, nec memoria illorum ad ſacrum altare inter fideles mortuos habeatur, docente apoſtolo & euangeliſta Ioanne: *1. Ioan. 5.* *Eſt peccatum ad mortem: pro illo non dico ut quis roget.* Peccatum enim ad mortem eſt perſeverantia in peccato uſque ad mortem. Et ſacri antiquorum patrum canones, de his qui ſibi mortem voluntarie inferunt, & qui pro ſuis ſceleribus puniuntur, ſancto inſpirante Spiritu decreverunt, ut cum hymnis & pſalmis eorum corpora non deferantur ad ſepulturam. Quorum decreta ſequentes, ea quæ præmiſimus de pervaſoribus & raptoribus rerum & facultatum eccleſiaſticarum, ſi non reſipuerint, judicio Spiritus ſancti decernimus, ſicut beatus decrevit Gregorius, dicens quia tales Chriſtiani non ſunt, quoſque & ego, & omnes catholici epiſcopi, imo & univerſalis eccleſia anathematizat.

ANNO CHRISTI 878.

IV.

Ejuſdem Ioannis papæ iterata excommunicatio adverſus Formoſum epiſcopum, Gregorium nomenclatorem, & Georgium magiſtrum militum.

AVCTORITATE apoſtolica parem ſententiam iterato damus in Formoſum nuperrime Portuenſem epiſcopum, & Gregorium magiſtrum militum, anathematis & perpetuæ obligationis. Et quia non deſinunt inquietare aures regum ac principum, & malis prioribus, juncti cum prædonibus & ſubverſoribus eccleſiarum, nova & recentia mala addere quotidie ſtudent, inſolubiliter vinculo perpetuo & irrecuperandæ ſpei, ſancti Spiritus Dei noſtri virtute damnamus, omnemque illis ſuſpicionem obtinendæ indulgentiæ irreſerabiliter excludimus, & omnes qui illis communicaverint, adjutoriumve præbuerint, de quocumque ordine, ſive epiſcopali aut laicali, potentes, mediocres, ac pauperes, in eorum prolatis maledictionibus involvantur, quorum conſortio uti non metuant, & niſi reſipuerint, ſint anathema maranatha.

V.

Statutum Ioannis papæ adverſus laicos, qui viventibus uxoribus alias ducunt, & contra epiſcopos, qui de minore ad majorem eccleſiam ambitus cauſa demigrant.

INTER nonnulla neceſſitatum a ſancta ſynodo reclamatum eſt, quod laicorum quidam, ſortitis primo legaliter conjugiis, poſtpoſito Dei timore, ſecundi, vel tertii, adhuc uxore vivente, conjugii copulam contrahant. De quibus Otilo quidam intra parochiam Roſtagni Arelatenſis epiſcopi, & Eooldus intra Ottramni Viennenſis archiepiſcopi, talia feciſſe multorum fama refertur. Ad augmentum quoque earum tranſgreſſionum, quod flebiliter dicimus, additum eſt, quod epiſcoporum quidam intra ſeptem provincias Galliarum, calcato termino patrum, ſpretoque ſancitu canonicæ auctoritatis, de minori ad majorem ambitus cauſa demigrant epiſcopalem cathedram. Quibus canones Spiritus ſancti gratia conditi concorditer contradicunt. Nos quoque eorum, quos veneranter imitamur atque complectimur, quorumque ſtatutis conſentimus, eccleſiarumque gubernationem tenemus fulti virtute interdicimus, & inhærendo prohibemus, ne quiſquam catholicorum taliter audeat amodo & deinceps agere. & ſi, ut non optamus, hactenus quidquam taliter actum eſt, digna pœnitudine eccleſiaſtica corrigatur. Denique hac auctoritate apoſtolica virtute Dei noſtri intercedimus, ut epiſcopi ad priſtinam ſedem ſine mora redeant, quia ſi tardaverint, continuo omni ſacerdotali honore ſpoliabuntur: & laici redeant ad primum conjugium; ſin autem, vinculo anathematis innodentur.

*VI.

CANONES A IOANNE PAPA CONDITI ET A SYNODO TRICASSINA probati & recepti.

TITVLI CANONVM.

I. *De honore quem epiſcopis debent ſæculi poteſtates.*

II. *Vt eccleſiarum poſſeſſiones ab epiſcopis non petant quibus non licet.*

III. *Vt capitula Ravennæ ſtatuta obſerventur.*

IV. *Vt epiſcopi mutuo ſe in vexationibus adjuvent.*

V. *Vt a propriis epiſcopis excommunicati non ſuſcipiantur ab aliis.*

VI. *Vt liberum alterius hominem contra leges nemo recolligat.*

VII. *Occulta fratrum accuſationes interdicta.*

I.

VT epiſcopi cum omni reverentia a cunctis mundi poteſtatibus debite honorentur, atque coram eis ſedere nullatenus audeant, niſi illis præcipientibus. & res eccleſiaſticæ a laicis & popularibus præter præſulum eorum conſcientiam nullomodo cōtingantur. Quod ſi poſt hanc noſtram definitionem quis tentaverit, prius communione eccleſiæ repulſus, ſi non reſipuerit, anathematis vinculo innodetur.

II.

Eccleſiarum ſanctarum poſſeſſiones, id eſt monaſteria, manſa, cortes, villas, patrimonia, omniaque quæ juriſdictionibus earumdem conveniunt, nullus ſuppetere a Romano ſeu reliquis pontificibus præſumat, niſi perſonæ quas canonica ſancit auctoritas, ut eſt illud primo anno ordinationis noſtræ ª apud beatum Petrum apoſtolum conſtitutum. ª 873.

III.

Vt illa capitula, quæ anno ª præcedente apud Ravennam ſtatuimus ſynodali collegio, inconvulſa ab omnibus obſerventur. ª 877.

IV.

Vt epiſcopi nullomodo confratrum conſacerdotumque ſuorum parvipendere audeant vexationes, eccleſiarumque preſſuras: ſed unanimiter conjuncti, baculo paſtorali* & apoſtolica auctoritate ſuccincti, in prælio pro domo Iſraël, id eſt Chriſti eccleſia, ſtare communiter non prætermittant.

V.

Vt expulſi laici, vel quilibet de clero, pro quibuſdam facinoribus a propriis epiſcopis, ab aliis juxta canonum ſtatuta non ſuſcipiantur: ut igne pœnitudinis decocti, miſericordiam domini, prout poterunt, lacrymis fletibuſque ſibimet ante mortis obitum acquirant.

VI.

Nemo alterius liberum hominem, ſicut jam in alia ſynodo conſtituimus, recolligere præſumat ſine illis cauſis, quas leges mundanæ præcipiunt. Si quis deinceps contra hæc noſtra ſtatuta tentaverit, ſciat ſe ab omni ordine eccleſiaſtico eſſe privandum.

VII.

ANNO CHRISTI 878.

VII.

Confratrum coepiſcoporumque accuſationes fieri occulte omni modo prohibemus: quia ſæpe contingit ut innocentes a malis hujuſmodi condemnentur. Sed ſi accuſatio ſuper perſona cujuſlibet epiſcopi ducitur, canonico ſancitu in publicum prætendatur, quoniam ſcriptum eſt: *Cecidit de cælo accuſator fratrum, qui accuſabat eos ante conſpectum agni.* & iterum: *Qui odit fratrem ſuum, homicida eſt.* & : *Qui non diligit fratrem ſuum quem videt, Deum quem non videt quomodo poteſt diligere?* His & talibus documentis inſtructi, ſi quis contra hoc Dei decretum tentaverit, epiſcopus, presbyter, & diaconus, proprio honore privetur, laicus vero cujuſlibet dignitatis omni Chriſtiana careat dignitate: & niſi utrique reſipuerint, anathematis vinculo innodentur.

Apoc. 12. 1. Ioan. 3. 1. Ioan. 4.

SVBSCRIPTIONES EPISCOPORVM.

Ioannes apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ primæ ſedis epiſcopus huic decreto a nobis promulgato ſubſcripſi.
Vvalbertus Portuenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Petrus Foroſemptonii epiſcopus ſubſcripſi.
Paſcaſius epiſcopus ſubſcripſi.
Hinçmarus Rhemorum metropolis epiſcopus ſubſcripſi.
Anſegiſus Senenſis archiepiſcopus ſubſcripſi.
Aurelianus Lugdunenſis archiepiſcopus ſubſcripſi.
Sigebodus Narbonenſis archiepiſcopus ſubſcripſi.
Roſtagnus Arelatenſis archiepiſcopus ſubſcripſi.
Adalardus Turonenſis archiepiſcopus ſubſcr.
Theudericus Veſontionenſis archiepiſcopus ſubſcripſi.
Ottramnus Viennenſis archiepiſcopus ſubſcr.
Iſaac Lingonenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Gerboldus Cabilonenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Agilmarus Arvernenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Bernerus Gratianopolitanus epiſcopus ſubſcripſi.
Abbo Nevernenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ottulfus Auguſtæ Tricorum epiſcopus ſubſcripſi.
Giſlebertus Carnotenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Vvalefridus Vcetienſis epiſcopus ſubſcripſi.
Hildebaldus Sueſſionenſis epiſcopus ſubſcr.
Teutherus Gerundenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ingelvvinus Pariſiorum epiſcopus ſubſcripſi.
Hedenulfus Laudunenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Adebertus Silvanectenſis epiſcopus ſubſcr.
Berno Catalaunorum epiſcopus ſubſcripſi.
Maricus Biterrenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Item Abbo Magalonenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Frodoinus Barcilonenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Arnaldus Tullenſis epiſcopus ſubſcripſi.

VII.

LEX DE SACRILEGIS A IOANNE PAPA VIII. Gothicis legibus addita in concilio Tricaſſino.

A *Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus epiſcopis, comitibus, vicecomitibus, centenariis, judicibus catholicis, in Hiſpania & Gothia provinciis degentibus, omnique populo occidentali catholico, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

NOVERITIS dilectiſſimi filii, quia nos pro ſtatu ſanctæ Dei eccleſiæ juſſimus congregari ſynodale concilium apud urbem Trecas. Vbi ſedentibus nobis in corona, venit ante præſentiam noſtram filius noſter Sigebodus primæ ſedis Narbonenſis epiſcopus, cum ſuis ſuffraganeis epiſcopis, & detulit nobis librum Gothicæ legis, ubi nihil habebatur de ſacrilegiis, & in B eiſdem legibus ſcriptum erat, ut cauſæ, quas illæ leges non habent, non audirentur a judicibus illius patriæ: atque ita jus ſanctæ eccleſiæ ſuffocabatur ab incolis Galliæ & Hiſpaniæ provinciis. Vnde noſtra ſerenitas, cum præſcriptis epiſcopis, inſpectis legibus Romanis, ubi habebatur de ſacrilegiis, invenimus ibi a Iuſtiniano imperatore legem compoſitionis ſacrilegii conſtitutam in quinque libras auri optimi. Sed nos leniorem legem præcipimus eſſe tenendam, quæ a Carolo eſt conſtituta pio principe de compoſitione ſacrilegii, videlicet in xxx. libras examinati argenti, id eſt ſexcentorum ſolidorum ſummam argenti puriſſimi. Ideoque quiſquis inventus fuerit C reus ſacrilegii, iſtam leviorem compoſitionem emendet epiſcopis ipſis, vel abbatibus, ſive perſonis, ad quas querimonia ſacrilegii juſte pertinuerit: & ſi ipſe reus ſacrilegii facere noluerit, tamdiu excommunicationi ſubjaceat, uſquequo prædictam compoſitionem ſexcentorum ſolidorum perſolvat. Et ſi in hac obſtinatione mortuus fuerit, corpus ejus cum pſalmis & hymnis non deferatur ad ſepulturam. Et præcipimus ut in fine codicis legis mundanæ ſcribatur hæc lex.

Ivo part. 3. c. 98.

17. qu. 4. Quiſquis inventus.

VIII.

EPISTOLA IOANNIS PAPÆ VIII.

D Privilegium eccleſiæ Pictavenſis, ne quis ejus bona invadat, & ut ablata reſtituantur.

Omnibus fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ, præſentibus ſcilicet atque futuris.

DIVINO quia Romanum pontificium largitu emicet univerſis, illud luce clarius conſtat, largita defendere cunctis: quoniam indubitati juris eſt, ſemel conceſſa perenni cultu fore tenenda. Ceterum omnium religioſitas, orthodoxorumque pernoſcat fidelitas, quod ut relatu quorumdam didicimus, Pictavenſis quidem eccleſia, quam diutinus Paganorum hoſtis perſequitur, multa Chriſtianorum iniquorum incom- E moda patitur, quibus preſſuris nos convenit perdolere, eamdemque nihilo minus tanto faſce levare. Quapropter præcipimus, apoſtolicaque auctoritate expreſſe jubemus, quod nemo veſtrum, tam ſacerdotali ordine perfruens, quamque militare officium tenens, ipſius eccleſiæ Pictavenſis aliquam eccleſiam, aliquodve monaſterium, vel prædia ipſi quoquomodo pertinentia invadere præſumat, ulloſve colonos, ſervos, ancillaſve, contra ſui epiſcopi velle tollere audeat: ſed liceat ipſius eccleſiæ Hecfrido videlicet epiſcopo, ſuiſque ſucceſſoribus, illa, quæ ſui anteceſſores legitimo tramite canonicæ auctoritatis habuerunt, ſub noſtra tuitione habere, & ut poſſederunt poſſidere, & ut ordinaverunt ſuo arbitrio ordinare, cum conſulto conſenſuque ſuę eccleſię cano-

Epiſt. III. ſupra pag. 86. D.

ANNO CHRISTI 878.

canonicorum, ut priſca conſuetudo dignoſcitur, A ſine veſtro veſtrorumque obſtaculo, & omnium hactenus talia præſumentium. Inter hæc volumus quaſque cauſas prædicto Hecfrido epiſcopo inde motas in noſtra præſentia adducendas. Si quis vero ſacerdotum, judicum, atque ſæcularium perſonarum, hanc conſtitutionis noſtræ paginam agnoſcens, contra eam venire tentaverit, poteſtate honoris ſui ac dignitate percuſſus apoſtolico anathemate careat, reumque ſe divino judicio exiſtere de perpetrata iniquitate cognoſcat. Et niſi vel ea quæ ab illo ſunt male ablata reſtituerit, vel præſumpta correxerit, vel digna pœnitentia illicita acta defleverit, a ſacratiſſimo corpore Dei domini ac redemptoris noſtri Ieſu B Chriſti alienus fiat. Cunctis autem eidem præfatæ eccleſiæ jura ſervantibus ſit pax domini noſtri Ieſu Chriſti: quatenus & hic fructum bonæ operationis recipiant, & apud ſummum arbitrum præmia æternæ pacis inveniant. Data III. Kalendas Septembris, indictione XI. Trecis.

IX.

Reclamatio & proclamatio Hincmari, qui quondam præerat eccleſiæ Laudunenſi.

DOMINE & ſumme pater patrum, & rector pontificum, Ioannes nomine & meritis vocate, audi vocem proclamationis meæ, & C exaudi vocem deprecationis meæ, compaſſus cauſæ calamitatis meæ. A Rhemorum archiepiſcopo ad ſynodum ſum vocatus ad Duziacum villam, quam conſtituit hebdomada prima menſis Auguſti, & monuit me de certis cauſis paratum eſſe ibidem ut reſponderem. Ad quam cum feſtinaſſem, violentia hoſtili in medio itinere ſegregatus ſum ab ovibus meis, privatus ſum & ſpoliatus omnibus rebus meis, perductus ſum ab eiſdem hoſtibus uſque ad præfatam villam. In qua cum conſiſterem, jam ſtabat rex Carolus ante ipſum archiepiſcopum meum, tenens in manu ſcripturam, reputans me eſſe perjurum, quia Romam ſine ſua voluntate miſerim, & imputans D quod eum accuſaverim. Ad quæ idem archiepiſcopus me reſpondere juſſit. Cui ego reſpondi, quia pro his, de quibus me admonuerat in eadem ſynodo eſſe paratum ut reſponderem, paratus eram ſcriptis reſpondere: quæ ſcripta præ manibus tenui, ſed ipſe non permiſit ut ſynodus ſcripta mea ſuſciperet, quia ſibi dari jubebat, ſed ego ſuſpecto dare nolebam. De clerico autem meo, nomine Bertario, quem ſubito requiſivit, ſed requiſitus non adfuit, reſpondi quia ipſi homines mecum veniebant, qui eum comprobaturi eſſent, ſi eis venire licuiſſet. ſed idem archiepiſcopus de his nihil me poſtea appellavit, ſed ad accuſationem regis me reſpondere iterum atque iterum E præcipiebat. Et ego reclamavi, quia non docebat canonica auctoritas, nudatum & ſuis rebus ſpoliatum, inſuper & ab hoſtibus detentum, reſpondere ullatenus debere. Sed & addidi, quia non ſolum ſuſpectum, ſed manifeſtiſſime illum infeſtum habebam. Vnde & apoſtolicam ſedem appellavi pro amore Dei & honore ſancti Petri, tam de ipſa accuſatione regis, quam de præjudicio quod ab ipſo patiebar archiepiſcopo. Legi manibus tenens auctoritates Iulii papæ, & Felicis papæ, videlicet ea quæ ipſi in eis præfigunt de appellationibus epiſcoporum: quæ mihi ſervari appellando ſedem apoſtolicam proſtrato corpore expetii, ſed nihil horum mea petitio obtinuit. Sed neque literæ apoſtolicæ, quas mihi præſentialiter dederat, quoniam me vocabant, ut procraſtinando venire non differrem, ſi ſtatus mei jacturam ſuſtinere non vellem, quidquam prævaluerunt. Iudicium præfatus archiepiſcopus ſuper me impoſuit, ut ab epiſcopali removendus eſſem officio. Sed alii gemebant flebantque, inter quos nullum merebar pati inimicum. Scripta quidem ab eodem archiepiſcopo ipſis impoſita manibus tenentes, ſed ore proferre nolentes, inviti vix verba ſingultiebant, aditum tamen ad ſedem apoſtolicam minime ſperantes mihi poſſe denegari. Vnde, ſalvo per omnia ſedis apoſtolicæ judicio, ipſi finem lectionis terminavere. Poſt hæc tranſmiſſus ſum in exilium, in quo per duos annos ſanus, ſed aliquanto tempore ferro vinctus cuſtoditus ſum. Duobus annis ferme peractis, inſuper cæcatus ſum, & uſque modo retentus, ad vos, & ad veſtræ piiſſimæ ſerenitatis præſentiam, mox ut venire dimiſſus potui protinus acceſſi. Nunc autem veſtram clementiam ſuppliciter exoro a veſtra ſumma paternitate parari de me æquitatis judicium, cui ſecundum canonicam inſtitutionem, & decreta Romanorum pontificum reſervatus & reſervandus ſum, & fueram. Quod ob amorem Dei, & venerationem beati Petri, apud veſtræ paternitatis pietatem obtinere efflagito, tum pro multitudine miſeriæ meæ, tum pro magnitudine pietatis veſtræ: quæ accendatur clementiſſimi redemptoris amore, qui me proprio acquiſivit ſanguine, & qualemcumque ſancto ſuo ſacravit munere.

X.

EPISTOLA IOANNIS PAPÆ VIII. AD FROTARIVM ARCHIEPISCOPVM Burdigalenſem.

Vt ad ſynodum veniat, & privilegium de ſedium mutatione afferat.

Frotario venerabili archiepiſcopo Burdigalenſi.

AD ſynodum igitur, quam Deo auctore apud Trecas celebramus, cum reliquis ſeptem Galliarum provinciarum confratribus & coepiſcopis, fraternitatem tuam cum tuis ſuffraganeis epiſcopis, tam viva voce, quam literali, admonere ut venires omni poſtpoſita occaſione cujuſcumque occaſionis ſtuduimus, fatemur, jam tertio, ut ſimul poſiti emergentium quæſtiones cauſarum ſtatutis canonicis determinentur, & ſacerdotum domini una concordia omnium fieret dilectionis. Sed cur venire diſtuleris, moleſte cuncti ferimus, & valde miramur. Quapropter repulſa mora præſentiam tuam cum prædictis ſuffraganeis nobis & ſanctæ ſynodo citiſſime exhibe. Sic tamen inſtructus, ut cum de mutatione contra canones ſedium, & de aliis exceſſibus, quibus, quod non optamus, patrum regulis feriri poſſis, impetitus fueris, cauſa juſtitiæ intercedente, illæſus & innocens recedere valeas. Hoc reverentiæ tuæ conſulentes damus conſilium, ne abſentiam tuam tibi aliquid putes prodeſſe, ſed imo ſecundum patrum ſtatuta magis obeſſe. Privilegium atque ſcripturas de ſedium mutatione, ſi qua a nobis, vel prædeceſſoribus noſtris habere ſic fatemini, vobiſcum ſine mora deferre ſtudeas.

Epiſt. CXII. ſupra pag. 86. E.

XI.

ANNO CHRISTI 878.

XI.

EPISTOLA IOANNIS PAPÆ VIII. AD ADALARDVM ARCHIEPISCOPVM Turonenſem.

Confirmat privilegia eccleſiæ Turonenſi conceſſa.

Reverendiſſimo & ſanctiſſimo Adalardo venerabili archiepiſcopo Turonenſi, ſucceſſoribuſque tuis, nec non & omnibus fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ, præſentibus ſcilicet atque futuris.

Epiſt. cxiii. ſupra pag. 87. A.

DECET enim Romanam eccleſiam, quæ mater eſt omnium Dei eccleſiarum, ut quanta viget dignitate præclara, eo magis conſiſtat in miſericordia pia: quatenus quæ digna poſtulantur a fidelibus, ſine mora cum pietate largiri mereantur a nobis. Omnium veſtrum religioſitatem volumus ſcire fideliter, quoniam presbyteri diœceſis Turonici pagi ad noſtrum acceſſerunt pontificium, ſuggerentes ut firmaremus apoſtolica auctoritate illis & capitulare regum, & coepiſcoporum ſcriptum, ut debeat unaquæque eccleſia proprium manſum habere cum mancipiis quatuor, vineas aripennos tres, prata ſimiliter, & cœmeterium cum manſionibus, ſine perſonali & civili munere exigendo, niſi divino ſolummodo in eccleſiaſticis rebus obſequio, ſicuti canonum priſca auctoritas & moderna concedit: ubi vero res nominatæ antiquitus condonatæ & moderno tempore abſtractæ eſſe videntur, pontificali auctoritate & regali poteſtate ſine mora aliqua aut tarditate reſtituantur. Nos illorum precibus inclinati volumus, apoſtolicaque auctoritate expreſſe jubemus, ut præfata ſcripta, a noſtro pontificio delara, a coepiſcopis firmata, a regibus juſſa, ſint rata & modis omnibus obſervanda. Si quis hujus apoſtolicæ cenſuræ temerario auſu violator extiterit, ſi ſacerdos fuerit, proprio honore privetur, & Chriſtiana communione caſſus anathematis vinculo innodetur; ſi laicus, ſimiliter perpetua damnatione cum Iuda traditore torqueatur: conſervator vero perenni benedictione apoſtolorum principum Petri & Pauli modis omnibus perfruatur.

XII.

Allocutio pontificis ad epiſcopos ſub finem ſynodi.

VOS confratres & coepiſcopos meos volo unanimiter mecum in defenſione ſanctæ Romanæ eccleſiæ, quam conſtat eſſe caput omnium eccleſiarum, convenire, donec Deo auxiliante in ſedem beati Petri apoſtolorum principis revertamur, cum omnium hominum veſtrorum armata bellico apparatu manu: & de hoc, non differendo, ſed ſub omni celeritate & certitudine ſponſionis, hic mihi quæſo abſque ulla dilatione continuo date reſponſum.

Item allocutio pontificis ad regem.

Vos, cariſſime fili Hludovice glorioſe rex, precor, in defenſionem, liberationem, atque exaltationem ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſicut prædeceſſores veſtri fecerunt; & vobis ſub atteſtatione facere mandaverunt, ſine procraſtinatione & ulla dilatione ſuccurrite: quia miniſtri Dei eſtis, vindices in ira in his qui male agunt, & non ſine cauſa gladium portatis: ne forte, quod abſit, illa vos aut regnum veſtrum culpa contegat, quæ quoſdam veteres reges inimicis & infidelibus Dei quondam parcentes damnabiliter

A ſtrinxit. Vel ſi aliud placet, præſentaliter in iſto loco date, per Deum & per beatum Petrum vos conjuro, ſine mora reſponſum.

ANNO CHRISTI 878.

XIII.

Privilegium monaſterio Floriacenſi conceſſum in ſynodo Tricaſſina.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus epiſcopis atque aliis Dei fidelibus per Galliam conſtitutis.

QVONIAM apoſtolica * ſucceſſione ſolicitudinem omnibus eccleſiis debemus impendere, ſic cupimus generali conſulere neceſſi-
B tati, ut etiam quorumcumque ſingulares cauſas ſine faſtidio cognoſcamus. Igitur cum propter multiplices eccleſiæ Dei curas Gallicanam adeuntes regionem, Trecas civitatem deveniſſemus, anno incarnationis dominicæ DCCCLXXVIII. & ad reſecanda quælibet inutilia, vel ſtatuenda eccleſiaſtica jura, ſynodum generalem plurimorum celebraremus epiſcoporum, inter alia ſuggeſſit auctoritati noſtræ venerabilis partium veſtrarum abbas, nomine Theotbertus, ex cœnobio quod vocatur Floriacus in pago Aurelianenſi, quod idem monaſterium quidam religioſus abba, Leodebodus nomine, monachis extruxerit in honore Dei & ſanctæ genitricis Mariæ,
C nec non beati principis apoſtolorum Petri: quod revelatione divina per monachos ejuſdem loci a Beneventana provincia corpus illuc ſancti Benedicti pervenerit olim allatum, ibique reverenter humatum, ſicut manifeſtiſſima conſtat veritate: & quod propter ſtabilimentum monaſticæ religionis, piæ memoriæ glorioſus imperator Carolus præceptum ſuæ auctoritatis eidem loco res denominatas delegaverit, partim a religioſis hominibus, pro amore Dei illic contributas, ut victum atque veſtitum monachi ibidem domino militantes deberent habere: nec non & hoc, quod beatæ recordationis pater ejus ſereniſſimus Auguſtus in ipſo loco hoſpitale nobilium, quod
D Porta appellatur, juxta regularem inſtitutionem, itemque hoſpitale pauperum, in ſui parentumque ſuorum eleemoſyna ſtatuerit, & res ad hoc opportune agendum, nec non alias ad lumen eccleſiæ adminiſtrandum juſſerit deputari. Quæ omnia per jam dictos monachos hactenus ibidem comperimus obſervari. Nunc tam ſeipſum, quam unanimem congregationem ſibi commiſſam, humiliter poſtulare, quamvis privilegia multorum meruerint epiſcoporum, ad reprimendam quorumlibet illicitam cupiditatem, ut ſuper abbate regulari ex eis eligendo etiam noſtræ auctoritatis privilegia conſequantur. Quocirca nos poteſtatem, quam gratis a Chriſto accepi-
E mus, ſecundum euangelicam auctoritatem gratis prodeſſe omnibus cupientes, vice beati Petri apoſtoli decernimus, ut in ſæpe memorato loco ſervi Dei abſque inquietudine debitum ſuæ religionis perſolvere poſſint ſervitium ſecundum regulam patris Benedicti, a propriis abbatibus, monachis videlicet ex eodem cœnobio regulariter electis, in perpetuum gubernentur. Nec illarum rerum, quæ vel in prælibato præcepto nominatim continentur, vel a prædicto abbate venerabili nunc ejuſdem loci Theotberto præfati monaſterii officiis deputatæ habentur, ullam ab aliquo unquam patiantur immunitionem, & etiam rebus, quæ deinceps a quibuſlibet religioſis hominibus eodem loco pervenerint condonatæ.

* f. ſuggeſtione

Quod

ANNO CHRISTI 878.

Quod ſi quis hoc noſtrum beneficium irrumpere A præſumpſerit, & ſtipendia ſervorum Dei in alios uſos converterit, ab apoſtolica communione anathematis ammadverſione illum ſeparamus, ut niſi admonitus e veſtigio ſe correxerit, cum rapacibus a regno Dei excluſus quæ meretur tormenta perſolvat. Vt autem hoc privilegium certam obtineat fidem, & Dei famulis in jam dicto Floriacenſi cœnobio ſecuritatem conferat, quamdiu Deus & dominus noſter eccleſiam ſuam durare voluerit, noſtra id ſubſcriptione roboravimus. Scriptum per manus Georgii ſcriniarii ſanctæ ſedis apoſtolicæ, in menſe Auguſto, indictione XI. Bene valete. Data Nonis Septembris per manum Vvalberti humillimi epiſcopi ſanctæ Portuenſis eccleſiæ, anno Deo propitio pontificatus domini noſtri Ioannis ſummi pontificis, & univerſalis papæ, in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli ſexto, indictione XI. [a]

[a] Anno Christi 878.

XIV.

Geſtorum ſynodalium concilii Tricaſſini brevis altera narratio, quam habet [b] Aimoinus lib. V. cap. XXXVII.

[b] ſeu potius anonymus continuator Aimoini exceptâ ex annalibus Bertinianis ad ann. 878.

INTEREA Ioannes papa generalem ſynodum cum epiſcopis Galliarum & Belgicarum provinciarum agens, qualiter Lantbertum & Adalbertum, Formoſum quoque, & Gregorium nomenclatorem, ac complices illorum Romæ excommunicaverit, relegi fecit in ſynodo, & conſenſum epiſcoporum in eadem excommunicatione quæſivit. Vnde qui adfuerunt epiſcopi petierunt, ut ſicut ipſe excommunicationem, quam fecerat, per ſcripturæ rationem recitari fecit in ſynodo, ita & eis concederet, ut per ſcriptutam illi ſuam conſenſionem proferrent. Et concedente ita fieri papa Ioanne, in craſtinum epiſcopi hoc quod ſequitur diploma papæ in ſynodo porrexerunt: *Domine ſanctiſſime ac reverendiſſime pater patrum Ioannes*, &c. Quod diploma Ioannes papa ſuæ excommunicationi aſcribi fecit: & ſua manu confirmans ab omnibus D epiſcopis in ſynodo ſubſcribi fecit. Deinde ipſo jubente lecti ſunt in ſynodo canones Sardicenſis concilii, & decretum papæ Leonis, de epiſcopis ſedes ſuas mutantibus. Sed & Africani canones, ut non fiant epiſcoporum tranſlationes, ſicut nec rebaptizationes, vel reordinationes, pro Frotario Burdigalenſi epiſcopo, qui a Burdigala Pictavos, indeque ad Bituricenſem civitatem exiliiſſe dicebatur. Et poſt hæc [3] coronatus Ludovicus a papa Ioanne, VII. Idus Septembris, invitavit eumdem papam in domum ſuam: & opipare paſcens honoravit cum multis donis ipſe & uxor ſua, & remiſit ad Trecas civitatem. Et poſtea per oratores ſuos oravit eumdem papam, ut uxorem illius in reginam coronaret, ſed obtinere non potuit. Frotarius autem & Adalgarius epiſcopi attulerunt in conventum epiſcoporum papæ Ioanni præceptum per quod pater ſuus Ludovico regnum tradiderat, petentes ex ipſius parte, ut privilegio ſuo ipſum privilegium confirmaret. Tunc papa Ioannes protulit exemplar quaſi facti præcepti a Carolo imperatore de donanda abbatia S. Dionyſii Romanæ eccleſiæ. Quod compilatum conſilio præfatorum epiſcoporum, & aliorum conſiliariorum Ludovici regis, a plurimis credebatur, ut a Gozlino ipſam abbatiam, velut ex ratione, tollere & ſibi habere poſſet. Et dicebat papa Ioannes, ut ſi vellet Ludovicus rex, ut ſuper A illius præceptum privilagium faceret, ſuo præcepto illud patris ſui præceptum firmaret. Quod argumentum, ſicut factio, & non ratio imperfectum remanſit. Quarto Idus denique præfati menſis, Ludovicus rex quorumdam primorum compulſus petitionibus, venit ad apoſtolici manſionem, & cum eo familiariter locutus, una cum illo reverſus eſt ad conventum epiſcoporum in exedram juxta manſionem apoſtolici. Et poſt excommunicationem Hugonis Lotharii filii, & Immonis, ac complicum eorum, vim facientibus quibuſdam epiſcopis, & conſentiente rege, dixit papa Ioannes, ut Hedenulfus, ſua auctoritate ordinatus epiſcopus, ſedem ſuam teneret, & epiſcopale mi- B niſterium ageret, & Hincmarus cæcus, ſi vellet, miſſam cantaret, & partem de rebus epiſcopii Laudunenſis haberet. Et cum Hedenulfus apud eumdem papam peteret, ut eum ab illa ſede abſolveret, dicens ſe eſſe infirmum, & velle intrare monaſterium, obtinere non potuit: ſed præceptum eſt illi ab eo, conſentiente rege atque epiſcopis Hincmari fautoribus, ut ſedem ſuam teneret, & epiſcopale miniſterium ageret. Qui fautores Hincmari audientes quod papa Ioannes dixerit, ut ſi vellet Hincmarus cæcus miſſam cantaret, & rex conſenſerit ut partem de epiſcopio Laudunenſi haberet, inſperate aliarum provinciarum epiſcopi, ſed & aliarum regionum metropolitani, C ſine præceptione papæ, Hincmarum veſtimentis ſacerdotalibus indutum in præſentiam ipſius papæ adduxerunt, indeque ſublatum cantantes in eccleſiam illum duxerunt, & ſignum benedictionis ſuper populum dari fecerunt. Sicque ſynodus illa ſoluta eſt.

ANNO CHRISTI 878.

XV.

[b] ** Eodem quoque jure quo privilegium Floriacenſe Sirmondus, ad acta concilii hujus revocare poteris quod poſt conventum Cabilonenſem an. 875. excuſum a nobis fuit diploma in gratiam côcilii Tornutienſis ſupra pag. 277. A.

NOTÆ IACOBI SIRMONDI, S. I.

D 1 *Concilium Tricaſſinum II.*] In digerendis actis decretiſque hujus concilii difficile fuit ſtatum ordinem tenere, tum quia ex diverſis locis congeſta ſunt, tum quia non eumdem ordinem tradunt qui res in eo geſtas commemorant. Conſentiunt tamen de Lamberti & Adalberti, qui eccleſiam Romanam & pontificem vexabant, excommunicatione actum fuiſſe primo loco. Quare hinc etiam orſi ſumus.

2 *Paſſonſium epiſcopus*] Nomen loci cui præfuit, in ceteris exemplaribus omiſſum, in uno tandem offendimus, & Ametinum epiſcopum fuiſſe didicimus.

3 *Coronatus Ludovicus*] Ludovicum Balbum jam ſuperiore anno regem coronarat Hincmarus archiepiſcopus, ut videre eſt in actis illius coronationis poſt capitula Caroli Calvi. Nunc iterum a papa coronam accepit, exemplo Pippini abavi ſui, quem a Bonifacio primum archiepiſcopo, deinde iterum a Stephano papa regem coronatum memineras. Sunt autem, qui Ludovicum ab Ioanne coro- B nam hoc loco non regni, ſed imperii, ſuſcepiſſe putent. Inde enim Ludovicum Balbum inter imperatores pleriqque numerant tum exteri, tum noſtri etiam ſcriptores. Quod mirum certe mihi, falſumque ſemper viſum eſt, cum Ioannes ipſe papa in epiſt. XLVII. & in aliis quas ad Ludovicum poſtea ſcripſit, ipſum regem non imperatorem vocet: in epiſtola LXXI. ad Ludovicum & Carlomannum Ludovici Balbi filios, Caroli Calvi nepotes, Carolo eorum avo imperatoris nomen tribuat, Ludovico patri nomen regis, imperatorem haud dubie appellaturus, ſi imperator fuiſſet; eodemque modo Hincmarus in epiſtolis quarum meminit Flodoardus lib. III. cap. XIX. fratres iſtos reges Ludovici regis, non imperatoris, filios nominet. Quid quod Ludovici ipſius Balbi, ut alia omittam, diploma extat pro eccleſia Nivernenſi, IV. Idus Septembres, hoc eſt triduo poſt coronationem iſtam Trecis datum, in quo non alium ſe quam regem vocat his verbis, *Ludovicus miſericordia Dei rex?* Rex ergo fuit, non imperator: imperatoris vero titulum, antiquis ignotum, alii poſtea temere affinxerunt.

ANNO CHRISTI 879.

* CONCILIVM ROMANVM II.

OB ELECTIONEM NOVI IMPERATORIS poſt obitum Ludovici III. cognomento Balbi congregatum, anno domini DCCCLXXIX. tempore Ioannis papæ VIII.

Obitus Ludovici III.

* *Concilium.*] Cum Ludovicus tertius 4. Idus Aprilis die paraſceves circa veſperum, anno redemptoris noſtri 879. obiiſſet, eaque de re Ioannes papa VIII. certior factus eſſet, ſynodum Romæ indixit, teſte Aimoino, menſe Maio celebrandam. Ad Anſpertum Mediolanenſem archiepiſcopum, quem ad hanc ſynodum vocabat, ſcribens epiſtolam 155. hæc ait: *Quia Carolomannus corporis, ſicut audivimus, incommoditate gravatus, regnum retinere jam nequit, de novi regis electione, ut omnes pariter conſideremus; vos prædicto tempore adeſſe, nempe ad Kalendas Maias valide oportet. Et ideo antea nullum abſque noſtro conſenſu regem debetis recipere. Nam ipſe qui a nobis eſt ordinandus in imperium, a nobis primum atque potiſſimum debet eſſe vocatus atque electus*, &c. Carolum Craſſum filium Ludovici fratris Caroli Calvi erga quem propenſior erat, Romam vocat. Cumque Anſpertus ad ſynodum vocatus venire noluiſſet, atque interea de eligenda Caroli perſona propoſitum immutaſſet, poſt dictam in Anſpertum excommunicationis ſententiam, ſuſpenſa eſt novi imperatoris electio uſque ad biennium, quo elapſo Carolus, poſt Italiam ſæpe armis ſubactam, anno redemptoris noſtri 881. die nativitatis Romæ a Ioanne VIII. creatus & coronatus eſt, poſtquam biennio interregnum fuiſſet. Ita Regino in chronico, & Aimoinus lib. 5. cap. 39. Baronius anno 879. num. 2.

Carolus Craſſus fit imperator. * anno tantum 881.

* CONCILIVM ROMANVM III.

QVO PETRVS IN CAVSA PHOTII RESTITVENDI miſſus eſt Conſtantinopolim anno domini DCCCLXXIX. tempore Ioannis VIII.

* *Concilium.*] Hæc ſynodus auctoritate Ioannis papæ congregata Petrum aliosque adjunctos ei legatos ea facultate dumtaxat inſtruxit atque communivit, ut Photium a cenſuris eccleſiaſticis abſolverent, & ſedi Conſtãtinopolitanæ reſtituerent: non ad veram & germanam ſynodum octavam ſub Hadriano pontifice habitam, reprobandam: & particulam illam, *Filioque*, e ſymbolo penitus tollendam, multa auctoritate iidem muniti fuerant. Hæc cum pateant ex epiſt. Ioannis 199. ad Baſilium imperatorem ſcripta, qua ſe in Photio ſedi ſuæ reſtituendo, non concilii diſſipatione vel abrogatione, ſed tantum diſpenſatione uti ſignificat: ſecundo ex epiſtola 250. & 251. quibus indicat, ſe reprobare omnia, quæ præter reſtitutionem Photii acta ſunt. Tertio ex ipſo commonitorio per Photium corrupto & falſato, in quo epiſcopi ſubſcribentes profitentur omnes, ſe commonitorio pro Photii reſtitutione ſubſcribere. Nos vero & germano cõmonitorio cujus 203. 250. aliiſque pluribus Ioannis papæ epiſtolis mentio fit, deſtituti, commonitorium illud quod a Photio corruptum, & in Photianæ pſeudooctavæ ſynodi actione 3. lectum fuit, inſerendum eſſe putavimus: tum ut inde acta hujus concilii confirmentur: tum etiam ut quæ auctoritate legatorum in pſeudooctava Photiana ſynodo Conſtantinopoli geſta dicuntur, falſitatis & impoſturæ manifeſtæ redarguantur. Commonitorium autem Græce ſcriptum & a Metio Latine redditum ſic ſe habet:

A

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei; commonitorium fratribus Paulo & Eugenio epiſcopis, ſimiliter & Petro preſbytero cardinali, noſtris Conſtantinopoli legatis.

Commonitorium a Photio falſatum.

CVM primum divina favente gratia & interceſſionibus ſanctorum apoſtolorum Conſtantinopolim ingreſſi fueritis, illuc divertite quo præcipiet imperator: & antequam imperatorem viſitaveritis, nulli alii apoſtolicas literas tradere velitis. Cum coram imperatore fueritis, literas illi tradetis hujuſmodi verbis illum alloquentes: Salutat veſtrum ex Deo regnum ſpiritalis veſter pater dominus Ioannes B apoſtolicus papa, tuam ex Deo potentiam ſuis orationibus ſingulis diebus ſancto Deo commendans, ut ille qui vobis hoc dedit deſiderium propter eccleſiaſticam pacem, tribuat vobis gratiam ſuam, & conſoletur vos ſua felici protectione, & perficiat in bonis deſideria veſtra. Si rogaverit imperator, antequam literas legat ſive capitula reſponſionis noſtræ, hujuſmodi verbis illi reſpondete: Si jubet imperium veſtrum, videat epiſtolas. Et ſi dixerit: Quid continent epiſtolæ? illi reſpondete: Salutationes continent, & omnino recte perficiunt. Poſtridie ſalutaturi Photium ſanctiſſimum accedite, & epiſtolam illi tradite, ſalu- C tantes illum decenter talibus verbis: Salutat te dominus noſter Ioannes apoſtolicus papa, & vult habere te fratrem & comminiſtrum, ſicut ſcripſit imperator, ut propter pacem eccleſiæ reciperemus ſanctiſſimum patriarcham Photium fratrem & comminiſtrum noſtrum, exaudiremus preces veſtras, & præciperemus ut coram nobis veniat ad ſynodum: & ut recipiat ipſum universa eccleſia: juxta tenorem literarum noſtrarum, illum recipite ut comminiſtrum noſtrum, atque ut eccleſiæ Romanæ gratiam habeat, ſurgentes, illi dicite: Mandat dominus noſter ſanctiſſimus papa, ut omnes qui in diverſis locis extra terminos extiterint, ſive epiſcopi, D ſive preſbyteri, ſive quivis alii fuerint, & noluerint hucuſque vobis communicare, veſtro opere & labore uniantur eccleſiæ Dei, & fiant unum vobiſcum. Qui ſi venerint, recipite illos, ut pater recipit filius, eoſque monebit ſæpius, ut propter pacem Dei eccleſiæ idem ſentiant cum apoſtolico, ut unius ſint cum ipſo voluntatis: recipientes videlicet Photium ſanctiſſimum patriarcham & cum illo una communicantes. Si autem venerint quicumque antea fuerant ordinati, recipiant ſedes ſuas; qui vero deinde fuerant ordinati, accipiant ab epiſcopis ipſis victum & veſtitum neceſſarium.

Præſidentibus vobis in ſynodo una cum præ- E dicto ſanctiſſimo patriarcha & legatis orientalibus, una cum reliquis archiepiſcopis & metropolitis, & omnibus ſacerdotibus Conſtantinopolitanæ eccleſiæ, primum legantur literæ ad imperatorem miſſæ: & interrogetur ſynodus, ſi illas recipit, & ſi obſervat teſtimonia, quæ continent literæ ipſæ. Quibus annuentibus, hæc dicite: Dominus noſter ſanctiſſimus papa omnium eccleſiarum curam gerens, ſalutem etiam veſtram & unionem & pacem procurans, miſit nos ſervos ſuos, ut diſperſos congregemus, & diſſidentes conciliemus, & eccleſiæ miſericordiæ manum porrigamus, lapſos erigamus, ut omnes uno ore glorificemus Patrem cum Filio & Spiritu ſancto.

Hic dempta aliqua ſuperius notata de peccado veniam coram ſynodo Photio impoſita, addita vero alia, ex recitatis literis intelligere potes.

ANNO CHRISTI 879.

Sequentes canones noſtrorum patrum dicimus, ut poſt obitum Photii ſanctiſſimi patriarchæ nullus a civili dignitate Conſtantinopolitanam ſedem aſcendat, quemadmodum etiam literæ noſtræ teſtantur.

Non preces tantum, ſed excommunicationem continent Ioannis literæ de Bulgarorum cauſa. Vides idem additamentum hic a falſario quod ſupra de abolenda octave ſynodo fuit appoſitum.

Volumus etiam, ut coram ſynodo prædictum Photium ſanctiſſimum patriarcham oretis, ut neque pallium in Bulgariam mittat, neque ordinet quemquam in ipſa provincia. Si enim hæc fecerit, juxta ſacros canones illum arguemus.

Volumus præterea ut coram univerſa ſynodo promulgetur, quod ſynodus habita adverſus prædictum patriarcham Photium tempore Hadriani ſanctiſſimi papæ tum Romæ tum Conſtantinopoli, exnunc habeatur nulla & irrita, & non numeretur cum alia ſancta ſynodo.

Advertite, ut juxta mandatum noſtrum ita ambuletis, neque muneribus vos corrumpi ſinatis, neque adulationibus, neque minis & terroribus declinetis ſive ad dexteram ſive ad ſiniſtram, ſed regiam viam incedite, tamquam habentes locum & poteſtatem noſtram, quam vobis propter eccleſiæ pacem ſumus impertiti, ut veſtro labore & diligentia digne gratiam noſtram, & apoſtolicæ ſedis obtineatis, & noſtræ communionis ſitis heredes.

Subſcriptiones epiſcoporum, qui interfuerunt Romana ſynodo, ex qua prodiit commonitorium & litera Petro legato data.

Zacharias epiſcopus eccleſiæ Anagninæ & bibliothecarius apoſtolicæ ſedis in hoc commonitorio pro receptione Photii ſanctiſſimi patriarchæ propria manu ſubſcripſi.

Martinus epiſcopus eccleſiæ Narnienſis in hoc commonitorio apoſtolicæ ſedis pro reſtitutione Photii ſanctiſſimi patriarchæ propria manu ſubſcripſi: ſic & aliqui ſequentes.

Dominicus epiſcopus Triventi.
Florus epiſcopus Marturenſis.
Gaudericus epiſcopus Velitrenſis.
Stephanus epiſcopus Ferentinas.
Leo epiſcopus * Gabienſis.
Petrus epiſcopus Foroſempronienſis.
Leo epiſcopus Tarracinenſis.
Vvalpertus epiſcopus Portuenſis.
Simeon epiſcopus Fundenſis.
Ioannes epiſcopus * Siminorum.
Benedictus epiſcopus ......
Gregorius epiſcopus Silvæ Candidæ.
Bonifacius epiſcopus Bleranorum.
Theodorus epiſcopus Galleſienſis.
Stephanus epiſcopus Nepeſinus.

* Sabinenſis.

Preſbyteri cardinales.

Germanus preſbyter tituli ſanctorum Ioannis & Pauli.
Petrus preſbyter tituli ſancti Chryſogoni.
Benedictus preſbyter tituli ſanctæ Balbinæ.
Hadrianus preſbyter tituli ſancti Laurentii.
Ioannes preſbyter tituli ſanctæ Cæciliæ.

Diaconi cardinales.

Paulus diaconus ſubſcripſi.
Leo diaconus ſubſcripſi.

NOTA SEVERINI BINII.

Audiſti, lector, additamentum Photii de abrogatione concilii œcumenici VIII. ſub Hadriano pontifice celebrati, jam ſuperius apertiſſime redargutum falſitatis,

ex recitatis Ioannis papæ VIII. epiſtolis. Sed detegimus in eodem commonitorio eadem etiam imposturam ex ipſa ſubſcriptione epiſcoporum, qua (ut ex ſupra poſitis vidimus) profitentur omnes, ſe commonitorio pro Photii reſtitutione ſubſcribere. Quod ſi ex ſynodi ſententia definita fuiſſet damnatio œcumenicæ ſynodi VIII. eademque commiſſa legatis in dato illis commonitorio, credibile utique eſt magis eam ſuis ſubſcriptionibus expreſſuros fuiſſe, quam Photii reſtitutionem.

[a] CONCILIABVLVM CONSTANTINOPOLITANVM [b] OECVMENICVM PSEVDO-octavum [c] reprobatum, [d] CCCLXXXIII. epiſcoporum, quo poſt obitum Ignatii [e] reſtitutio Photii eſt confirmata, ſancta & œcumenica ſynodus octava plane abrogata, & e ſymbolo illa particula, *Filioque*, ſublata fuit, [f] anno domini DCCCLXXIX. tempore Ioannis papæ VIII.

NOTÆ SEVERINI BINII.

a *Conciliabulum*] Hæc ſynodus Baſilio imperatore & Photio procurantibus a Ioanne papa ejus nominis octavo, ob Photii reſtitutionem dumtaxat, non vero (ut calumnioſe refert commonitorium, quod actione II. hujus conciliabuli a Photio falſatum & corruptum invenitur) ad octavæ ſynodi abrogationem & reprobationem indicta fuit. Etiamſi enim germanum illud verum & incorruptum commonitorium, quod Petro legato ſedis apoſtolicæ datum eſt, inter epiſtolas Ioannis papæ non reperiatur: tamen illud, quod apud Baronium ex actis conciliabuli hujus Latine tranſlatis deſcriptum invenitur, in fine ubi epiſcopi ſubſcripſerunt, manifeſtis verbis indicat, quod tantum pro receptione Photii, quo cum Ioannes papa ob cauſas ſupra commemoratas diſpenſandum putarat, legatio Conſtantinopolim mittenda fuit. Idem patet ex epiſtola Ioannis 203. ad Paulum Anconitanum, & Eugenium Oſtienſem Conſtantinopoli degentes, qua dicit: *Vos huic Petro religioſo preſbytero cardinali noſtro, familiareque noſtro ſociamus, quatenus ea quæ pro pace & unitate eccleſiæ Dei agenda ſunt, ſecundum apoſtolicos noſtræ auctoritatis apices, & ſecundum commonitorii noſtri tenorem capitulatim deſcriptum ſinguli valde intenti ſimul agatis*, &c. Itaque commonitorium rerum agendarum legatos ſedis apoſtolicæ quidem accepiſſe certum eſt, ſed non illud quod actione ſecunda hujus conciliabuli recitatum, corruptum, & a Photio falſatum reperitur. Quod vero de abolenda vera ſynodo octava ſub Hadriano papa habita, hoc commonitorio continetur, Photii commentum eſt non minus quam illa additamenta, quæ pro veræ octavæ ſynodi abrogatione, ſuique expurgatione epiſtolæ Ioannis 199. ad Baſilium imperatorem: necnon 201. ad Photium ſcriptis, architectus falſitatis calumnioſe addidit. Magno Dei beneficio prædictæ epiſtolæ Ioannis papæ integræ hucuſque aſſervatæ fuerunt, ut ex earum collatione (quod præſtitit reverendiſſimus & illuſtriſſimus cardinalis Baronius anno 879.) dolus, fraus & malitia Photii admirabilis falſitatum architecti toti mundo innoteſceret. Ex ejuſdem penetralibus prodiit epiſtola, de qua ſupra poſt finem epiſtolarum, ſub nomine Ioannis conficta, qua calumniatus eſt inſuper eumdem pontificem, quod de proceſſione Spiritus ſancti eadem cum Græcis ſenſerit, atque particulam, *Filioque*, e profeſſione fidei Conſtantinopolitanæ tollendam eſſe voluerit. Hæc ſunt quæ pro beneficiis a pontifice acceptis malitioſus homo & mendaciorum architectus reddidit, quibusve eum, a quo reſtitutus fuerat, perdere curabat. Quamquam igitur ſuccedentibus pontificibus Ioannes culpabilis eſſe viſus fuerit, quod per diſpenſationem quamdam, ut aiebat, ſalvis manentibus octavæ aliarumque ſynodorum conſtitutionibus Photium reſtitui voluerit: tamen hoc jam ſummo Dei beneficio ex præcedentis epiſtolæ collatione manifeſtum eſt, quod non ſit reus illorum criminum, quibus illum atque univerſam eccleſiam catholicam de proceſſione Spiritus ſancti, deque octavæ legitimæ ſynodi abrogatione, Photius in actis hujus conciliabuli aſpergere & diffamare conatur.

Hujus pſeudoſynodi acta Græce conſcripta continentur in bibliotheca Vaticana & Columnenſi, atque etiam, teſte Radero, in codice Bavarico Auguſtano. Per Fed. Metium Latine tranſlata poſſedit reverendiſſimus & illuſtriſſimus cardinalis Baronius, ex quibus ſummatim decerpta ſunt, quæ infra ſuo loco ſubjungentur. De hac pſeudoſynodo illud dignum eſt admiratione, quod nemo

A quo, & cur indictum?

Commonitorium legato datum quale?

Photius commonitorium cum duabus epiſtolis Ioannis papæ VII. corrupit.

Unam ſub nomine Ioannis effinxit de proceſſione Spiritus ſancti.

Photius Ioannem calumniatur.

Acta ſynodalia ubi extent: & cur apud Græcos ſcriptores eorumdem nulla mentio.

ANNO CHRISTI 879.

nemo Græcorum ſcriptorum eorum, qui res Baſilii imperatoris proſequuntur, hujus Photianæ ſynodi vel verbo unico meminerit: cum econtra ferme omnes de octava ſynodo legitima œcumenica, in qua Photius e throno depoſitus fuit, ſermonem faciant. Curopalates, Cedrenus, Zonaras, Glycas, Conſtantinus Manaſſes de hujuſmodi Photiana ſynodo ne quidem verbum unum habent, quam ſane nequaquam prætermiſiſſent, ſi talis tamque numeroſa habita ſacroſanctam & legitimam octavam ſynodum damnaſſet. Hac de cauſa reverendiſſimus & illuſtriſſimus cardinalis Bellarminus de conciliis libro 1. cap. 5. ubi agit de octava ſynodo, de hoc pſeudooctavo & Photiano conciliabulo poſt alia hæc ſubjungit: *Idcirco facile mihi perſuadeo, aut eſſe omnia conficta, quæ dicuntur de Ioanne VIII. ut ſanctus Antoninus domo in ſumma hiſtoriali parte 3. titulo 22. capite 13. §. 10. aut certe verum quidem eſſe, Photium a Ioanne VIII. per legatos reſtitutum in ſedem Conſtantinopolitanam poſt mortem Ignatii: at cetera ſuppoſita & adulterina eſſe, & a Græcis conficta, ut ex Manuele Calleca Turrecremata oſtendit in libro de actis VI. VII. & VIII. ſynodi. Confirmor autem in hac, inquit, ſententia, tum quia Zonaras meminit quidem reſtitutionis Photii, non autem abrogationis concilii VIII. nec ablationis illius particulæ* Filioque, *ex ſymbolo: tum etiam quia Græci in concilio Florentino ſeſſione 3. non agnoſcunt pro ſynodo œcumenica concilium illud ſub Ioanne VIII. etſi illis multum prodeſſe potuiſſet, ſi legitimum & germanum concilium fuiſſet.* Hæc Bellarminus de hac pſeudoſynodo prædicto loco. Eamdem ob cauſam hæc prædicto loco ſcriptor annalium: *Unde de ea* (pſeudoſynodo octava) *ſuſpicio augetur, ut ea tota ita fuerit Photii ſtylo conficta, ut ejuſdem præteritis mendaciis coloraretur, ſicut ab eo alias factum eſſe ſuperius eſt demonſtratum.*

Quibus hęc acta ſynodalia plane fabuloſa videantur.

b *Oecumenicum.*] Sic nuncupatum, quod legati ſedis apoſtolicæ, Petrus nimirum, Eugenius Oſtienſis, & Paulus Anconitanus eidem interfuerint: ſed quis ea actis conſtat, Photium præſediſſe concilio, cui ſi œcumenicum erat, legati pontificii, juxta tenorem commonitorii, aliarumque ſynodorum morem præſidere debebant, pſeudooctavam placuit appellare: quamquam nulla injuria etiam pſeudoſynodum nominaveris eamdem, qua per mille fraudes & impoſturas non tantum ſacroſancta & legitima ſynodus octava eſt reprobata, proceſſio Spiritus ſancti a Patre & Filio procedentis impugnata: verum etiam Ioanni pontifici & conſequenter univerſæ eccleſiæ turpiſſimorum criminum maculæ inuſtæ, vel ſaltem aſperſæ leguntur. Photium a Ioanne papa non citra culpam per quamdam diſpenſationem, ut verba commonitorii præ ſe ferre videntur, poſt obitum Ignatii, dignitati patriarchali reſtitutum fuiſſe nulla ratione negamus: a ceteris vero criminibus de abrogata ſynodo octava, & abnegata proceſſione Spiritus ſancti ex Filio, quæ hoc loco Photius illi per calumniam ſuo more impingere ſtudebat, ipſe Deus optimus maximus aſſervando in bibliotheca Vaticana integras illius epiſtolas, & profetendo eaſdem a Photio corruptas, cælitus illum defendiſſe videtur.

An fuerit œcumenicum?

Cur pſeudooctavum appelletur.

In quibus Ioannes papa ſit culpabilis.

a *Reprobatum*] Hanc ſynodum una cum ſuo auctore a Marino, Hadriano tertio, aliiſque ſummis pontificibus plane condemnatam eſſe, infra ſuo loco conſtabit. Quod vero neque ipſe Ioannes papa hanc Photianam ſynodum cum additamento condemnationis octavæ ſynodi œcumenicæ receperit, manifeſte colligitur ex epiſtola ejuſdem papæ 251. ad Baſilium reddita: qua dum orientali eccleſiæ de pace & unione per reſtitutionem Photii contracta (reliqua enim de abrogatione ſynodi, & proceſſione Spiritus ſancti, ſi quid tale ibidem geſtum fuit, in ſuis, quas per legatos Conſtantinopoli Romam revertentes ad pontificem deſtinarant, epiſtolis, illi doloſe ſuppreſſerant) congratulatus fuiſſet, ad finem ſuæ epiſtolæ reſponſoriæ cauta admodum adjungit, ſic ſe probare quę in ſynodo de reſtitutione Photii dumtaxat egiſſent, ut ſi quid illi vel hac, vel alia in re præter voluntatem ſedis apoſtolicæ & mandata accepti commonitorii operati fuiſſent, id nullius plane auctoritatis eſſet. Verba epiſtolæ hęc ſunt: *Ea quæ pro cauſa reſtitutionis reverendiſſimi Photii patriarchæ ſynodali decreto Conſtantinopoli miſericorditer acta ſunt, recepimus. Et ſi fortaſſe legati noſtri in eadem ſynodo contra apoſtolicam præceptionem egerint, nos nec recipimus, nec judicamus alicujus exiſtere firmitatis.* Iſdem prope verbis eadem omnino ſcripſit in epiſtola 250. ad Photium reddita. Quare cum ex commonitorio legatis dato, & ex epiſtola Ioannis 203. ad Paulum & Eugenium ſcripta liquido appareat, ipſos legatos tantummodo in cauſa reſtituendi Photii Conſtantinopolim miſſos fuiſſe, haud dubie his literis pontifex Ioannes plane improbavit ſi quid aliud in hac Photiana ſynodo geſtum fuit. Has literas Ioannes dedit Marino epiſcopo, qui ſibi in ſede ſucceſſit: quemque ad hoc miſit, ut vir animo conſtantiſſimus cuncta, quæ perperam

An, & a quibus fuerit reprobatum.

An Ioannes papa hanc pſeudoſynodum approbaverit.

A per tres prędeſtinatos legatos Conſtantinopoli geſta erant, plane infirmaret. Nam in literis Stephani papæ ad Baſilium ſcriptis, quas infra ſuo loco ponemus, inter multas Marini laudes hæc verba leguntur: *Neque enim hęc dicimus ad tuę contumeliam, te enim in universo orbe Deo dilectum prędicamus; ſed tantum ad noſtri defenſionem, & ipſius majorem gloriam, qui eadem ſenſit & ſapuit cum prędeceſſore & doctore noſtro ſanctiſſimo papa Nicolao. Et quia dum voluit adimplere quę illi de ea viſa fuerant gemina ſcilicet legatione, Conſtantinopoli in maximum devenit ad vos contemptum & ludibrium devenit ille Marinus. Et cum noluerit ſimul duci cum iis, qui aliena ſentiebant, & quo ipſe coram tua majeſtate ſynodice geſſerat diſſolvere & annullare ac irrita reddere: propterea triginta diebus carcere fuit detentus, id ſibi gloriæ potius tribuens, quam contumeliæ, pro veritate pati.* Hæc de Marino Stephanus papa. Ex quibus ſatis liquido conſtat, quod quæ tres legati in cauſa Photii perperam geſſerunt, per Marinum epiſcopum auctoritate pontificia ejuſdem Ioannis VIII. damnata & improbata fuerunt. Quod vero paulo poſt fraudem impoſturis

B Photii ac ratione cognitam idem Ioannes papa VIII. ipſumetiam Photium damnaverit, ſuaque quæ prius vel male informatus, vel comminationibus imperatoris Baſilii inductus in cauſa Photii reſtituendi egerat, deinceps improbaverit, reſciderit, irritaque reddiderit, teſtatur epiſtola Formoſi papæ ad Stylianum, in cujus fine poſt recitationem aliarum ſynodicarum & pontificiarum ſententiarum in Photium pronuntiatarum etiam hæc Ioannis papæ VIII. ſententia in eumdem prolata habetur his verbis: *Hanc ſententiam promulgavit papa Hadrianus, & archidiaconus ejus Ioannes, qui illi ſucceſſor fuit: atque alta voce coram ipſo ita proclamavit: In Photio completum videmus, domine ſanctiſſime & œcumenice papa, illud pſalmi:* Dixit peccator ut delinquat in ſemetipſo: Non eſt timor

An Ioannes papa Photium condemnaverit.

C Dei ante oculos ejus. Poſuit in cælum os ſuum, & *gravolens ejus guttur aperuit Photius adverſus claviger um apoſtolicæ ſedis. Accendatur itaque ut ignis zelus tuus, accingere ut vir ſuper femur tuum, & contumeliam apoſtolicæ ſedis ut juſtus judex vindica, & ſolve ſententia tua a ſede memoriam ejus, & illos qui eum ſequuntur, vel tuentur anathematis vinculo conſtringe, & niſi propria voce vel ſcriptione ipſum damnaverint, ut neque laicali communione recipiantur. Qui hæc dixit Ioannes, Hadriano in ſede ſucceſſit, & anathemate Photium damnavit, quando ille ſeduxit Eugenium & ejus ſocios, qui pro rebus Bulgariæ venerant. Cum enim accepiſſet evangelium, & ambonem conſcendiſſet, omnibus audientibus ita dixit: Quicumque non habet damnatum Photium divina ſententia, ſicut ipſum reliquit Nicolaus & Hadrianus ſanctiſſimi papæ prædeceſſores mei, ſit anathema.* Hæc ibi. Deſcripta autem ex ſuperius citato codice Columnenſi numero quadrageſimoprimo, ubi cuncta quæ ad cauſam Photii ſpectant, collecta habentur, & poſt

Ioannes papa excommunicat Photium.

Pſal. 35.

Pſal. 71.

Hæc verbotenus ex Baronio anno 880. num. 21. & ſeqq.

D legitur ibidem Ioannis papæ noni epiſtola ad Stylianum, qua profitetur, eadem ſentire ſe, & eodem loco habere Photium & omnes patriarchas Conſtantinopolis ab Ignatio uſque ad Antonium, quo habuerunt omnes ſui prædeceſſores Romani pontifices, inter quos numerat & Ioannem his verbis: *Volumus igitur, ut etiam nunc ſecundum eamdem regulam, decreta ſanctiſſimorum pontificum prædeceſſorum noſtrorum inconcuſſa maneant. Quapropter & Ignatium, & Photium, & Stephanum, & Antonium, ſicut ſanctiſſimi papæ Nicolaus, Hadrianus & Ioannes, & ſextus Stephanus, & univerſa Romanorum eccleſia hucuſque tenuit, etiam nos eodem ordine recipimus & tenemus.* &c. Superius etiam in eodem codice, poſt recitatum decretum continens probationem octavæ ſynodi ſub Hadriano habitæ, quod in dextero aditu magnæ eccleſiæ Conſtantinopolis contineri dicitur, hæc ibi ſcripta leguntur: *Damnatur Photius anathemate a novem Romanis pontificibus:*

E *a Leone, Benedicto, antequam Photius eſſet aſſumptus in patriarcham, ob communionem ſchiſmaticorum Gregorio Syracuſano: poſtea vero a Nicolao, Hadriano, Ioanne, Marino, Hadriano altero, Stephano, & Formoſo.* Et de Ioanne papa octavo hæc ſubnectuntur: *Ioannes vero occaſione Bulgariæ provinciæ miſit Eugenium & ejus ſocios adhuc ſuperſtite Ignatio patriarcha, quos cum detinuiſſet Photius, & variis modis coegiſſet, adduxit eos ut ſecum communicarent: & alios etiam errare fecerant, qui Romam reverſi a Ioanne in ambone illis anathemate damnante fuerant depoſiti.* Hæc ibi. Quæ cum ita revera ſe habuerint, *atque* Baronius anno 880. accedet ad hęc probanda illud evidens argumentum, quòd nuſquam amplius in literis ejuſdem Ioannis papæ ab hoc præſenti, uſque ad finem ſui pontificatus conſcriptis mentio de Photio habeatur, ut interrupta penitus mutua communicatio viſa ſit. Cum enim Ioannes minus aſſequi ſe poſſe cognovit promiſſam reſtitutionem Bulgariæ diœceſeos, cujus cauſa inductus Græca aſtutia fuerat, ut Photium reſtitueret, & illuſum ſe fuiſſe plenius intellexit, atque etiam quæ contra œcumenicam ſynodum

Legati apoſtolicæ ſedis a Ioanne damnati.

ANNO CHRISTI 879.

octavam facta eſſent certius adinvenit, & falſatas ab eo A ſuas literas cognovit, & alia innumera ab impoſtore illo perpetrata eſſe reſcivit: tunc, quod dictum eſt, Marinum ad ea infirmanda legatum miſit, & legatos a ſe antea miſſos prævaricatores inventos damnavit, atque Photium omnium malorum auctorem perpetuo anathemate perculit. Hæc Baronius.

Quid de auctoritate hujus pſeudoſynodi ſenſerint Græci in concilio Florentino, dixi ſupra verbo, *Conciliabulum*.

Numerus epiſcoporum quantus fuerit.

d CCCLXXXIII. *Epiſc.*] Omnium nomina recte Baronio in actis conciliabuli recitantur actione prima: in quibus recenſendis & ſuo more componendis, magna impoſtoria adulatio, & Græca vanitas cum levitate eorumdem alluceſcit. Baronius anno 879. n. 64.

e *Reſtitutio Photii eſt confirmata*, &c.] Hæc qua ratione geſta fuerint ex actis ſynodalibus in prædictis bibliothecis extantibus, ſeptem actiones continentibus, ſummatim deſcribit Baronius his verbis.

Compendioſa relatio actorum ſynodaliũ ex Baronio deſumpta. Actio I.

In prima enim actione recitatur numerus epiſcoporum trecentorum octogintatrium. In omnibus magna adulatio & Græca vanitas & levitas. Inter alia autem præfatus in ſynodo Photius jactat ſe, quod Ioannes Romanus pontifex ſemel & iterum per ſuos legatos eum inviſerit, nimirum primum per Paulum & Eugenium, deinde per Petrum, ſed falſo. Siquidem, ut vidimus in literis Ioannis, nequaquam cum eo communicaverunt primi legati Paulus & Eugenius, de quo idem ipſe Photius conqueſtus legitur in literis ad Ioannem ipſum datis.

Poſt hæc eadem actione Ioannes quidam Heracleæ Thraciæ epiſcopus multa effutiit contra Romanam eccleſiam, quam omnium illorum quæ acciderent malorum originem appellavit: ad quæ evertenda & curanda, illa eſſet ſynodus congregata: multa etiam contra Nicolaum papam & ejus ſucceſſorem Hadrianum oblatrans ingeſſit: contra vero, ipſum Ioannem Romanum pontificem valde laudavit. Deplorat vero poſt hæc multa quæ, ut dicebat, injuſte paſſus ſit Photius. Inducit inſuper actio illa legatos apoſtolicæ ſedis munera Photio offerentes, nempe ſacerdotales veſtes, & ornamenta epiſcopalia, de quibus nihil in Ioannis pontificis literis, in quibus ejuſmodi erant ſolita ſcribi. Et ſic poſt alia quædam frivola finem accipit actio prima.

Actio II.

Secunda actio habita legitur decimaſexta die Novembris, indictione decimatertia, in qua primum lectæ ſunt literæ Ioannis papæ ad imperatorem, deinde aliæ ejuſdem pontificis ad Photium, quæ ſuperius epiſtola 199 & 201. ſunt recitatæ duplicis editionis. Quibus lectis, Photius intercloſus ſuas laudes extollit, præcipue ſuam humanitatem falſo oſtentat erga Ignatium exhibitam, qua etiam jam defunctum eum proſecuturum vane pollicitus eſt. Lecta poſt hæc fuit epiſtola Michaelis patriarchæ Alexandrini ad imperatorem ad finem illum tendens ut octava ſynodus œcumenica deſtruatur. His lectis introductus eſt D Thomas metropolita, qui fuit unus ex tribus legatis orientalium ſedium in octava œcumenica ſynodo. Aliis duobus, ut illic dicitur, mortuis, procuratum eſt a Photio, ut hic pœnitens recantet palinodiam de miniſterio exhibito in dicta œcumenica ſynodo. Lecta eſt poſt hæc epiſtola Theodoſii patriarchæ Hieroſolymorum ad Photium ſcripta, tota, ut Photius voluit, encomiaſtica. Poſtquam autem lecta eſt epiſtola patriarchæ Antiocheni pariter Theodoſii nominati ejus itidem argumenti, & alia ejuſdem generis Abrahamii metropolitæ Amydorum, continens acrem invectivam contra octavam legitimam ſynodum: terminata eſt actio ſecunda ſynodi Photianæ.

Actio III.

Tertia vero quæ ſecuta eſt actio incidit in decimumoctavum diem ejuſdem menſis Novembris ejuſdem decimætertiæ indictionis: in qua lecta primum eſt epiſtola Ioannis papæ ad Conſtantinopolitanam eccleſiam, & epiſcopos ipſi ſubjectos, & ad patriarchas orientis, ejuſdem argumenti quo priores ſuperius recitatæ. Quod autem iiſdem literis pontifex profitetur pacem ſe procurare orientalis eccleſiæ, hinc magna ſecuta eſt concertatio aſſerentium, quod jam ante Ioannis literas pace fruerentur ſequentes Photium patriarcham, arguentes pontificis literas uti ſuperfluas. Et quod de diœceſi Bulgariæ ſcripſerat, ad imperatorem rejiciendum eſſe negotium clamitarunt, cum agatur, ut aiebant, de imperii terminis, qui ſub ejus ſunt ditione. Lecta eſt poſt hæc epiſtola Theodoſii epiſcopi Hieroſolymorum ad imperatorem, qua deplorat miſerias ſuas, quas pateretur a Saracenis, provocans imperatorem ad eleemoſynas largiendas. Lectum poſt hæc fuit commonitorium a Ioanne pontifice legatis datum, ſuo loco ſuperius recitatum. Et ſic clauſa eſt ejus diei actio tertia.

Actio IV.

Contigit quartam actionem celebrari eodem menſe Decembri, feria quinta in vigilia nativitatis domini, eadem decimatertia indictione, quæ tamen in alia ejuſdem pſeudoſynodi editione ponitur ordine prima, utpote quod A omiſſis tribus aliis ſuperius poſitis actionibus hæc prima incipit numerari, & ſic deinceps uſque ad quartam. In hac igitur actione, primo habetur de legato recens miſſo a patriarcha Antiocheno, afferente literas etiam a patriarcha Hieroſolymitano, qui ingredi juſſus literas dedit. Lectæ ſunt ipſæ multa in laudem Photii de communicatione mutua conſervata cum ipſo continentes, nec non aſſertionem illam, legatos nimirum patriarchalium ſedium miſſos antea ad octavam ſynodum, fuiſſe non patriarcharum, ſed legatos Saracenorum, iſtiuſmodi inculcantes in deſtructionem œcumenicæ ſynodi: quæ vere creditæ ſunt e Photii officina depromptæ. Poſt hæc introducti ſunt duo patricii pœnitentes de his quæ in octava ſynodo contra Photium egiſſent, affirmantes ſe a falſis legatis fuiſſe deceptos. Lecta ſunt capitula quinque tamquam a legatis Romanis propoſita, primum de diœceſi Bulgariæ: ſecundum de non eligendo amplius laico in epiſcopum Conſtantinopolitanum: tertium ne ab alia ſumantur eccleſia: quartum de ſy- B nodo habita contra Photium, ut abrogetur: quintum ut qui cum Photio non communicarent, excommunicati eſſent. Quæ omnia recepta a ſynodo fuerunt præter illud de Bulgarorum diœceſi, quod imperatoris voluntati commiſſum eſt. Et ſic exitum illum eſt conſecuta actio quarta quem Photius voluit.

Actio V. *880.

Quæ autem quinta eſt actio celebrata, ponitur anno ſequenti, *die vigeſimaſexta menſis Ianuarii eadem indictione decimatertia, in qua Photius de ſeptima ſynodo ſermonem inſtituit, calumniamque ex eo ſtruxit adverſus Romanam eccleſiam, quod de ſeptima ſynodo recipienda, eſſetne œcumenica, dubitaſſet, cui legati ſatisfecerunt. Et firmatum eſt omnium ſententia, ut œcumenica ſeptima ſynodus diceretur. His ſucceſſit electio Metrophanis metropolitani Smyrnenſis eccleſiæ, cujus ſumma cum laude eſt crebra mentio in legitima octava ſynodo: accedere juſſus ut ſchiſmaticus, qui ſecutus Ignatii partes, cum C Photio noluerit ullo pacto communicare. Inter hæc facta eſt ſuggeſtio, ſeu potius a Photio ficta, legatorum apoſtolicæ ſedis, ut ex ſententia Ioannis pontificis canon conſtitueretur, quo juberetur, ut excommunicati vel depoſiti a Romano pontifice, a Photio non ſuſciperentur, ſicut e contra qui depoſiti eſſent a Photio vel excommunicati, non reſtituerentur, nec abſolverentur a Romano pontifice.

Canones Photianæ ſynodi.

Sicque confectus de his eſt primus canon. quo quia non videat ſumma Photii calliditate inrercepras eſſe appellationes ad apoſtolicam ſedem, & recurſum ad eam? ſiquidem ablata fuit per canonem iſtum auctoritas Romani pontificis, ut judicare non poſſet quos Photius condemnaſſet. Quis animo concipere poteſt, legatos apoſtolicæ ſedis adeo oſcitantes & prodigentes jura apoſtolicæ ſedis, ut & adverſus contra ea obnitentes non tantum non reſtiterint, ſed ut iſthæc ſancirentur, ipſi ſuggeſſerint? an non manu D palpantur commenta Photii?

Statutus eſt autem poſt hæc, eodem ſuggerente Photio, canon ſecundus, ne quis relinquens epiſcopatum tranſiens ad ſtatum monaſticum, epiſcopatum retinendi haberet amplius facultatem, nec ad illam revertendi aditus pateſieret.

7. q. 1. cap. 45. Temporis & hoc nequaquã.

Hic non prætereundum, quod Gratianus male conſultus canonem hunc tamquam ex legitima octava ſynodo deſcripſit totidem verbis in libro decretorum, qui plane odio Photii impoſtoris factus aſſufflandus. Additus eſt in hac etiam actione tertius canon adverſus ſæculares magiſtratus carceri mancipantes vel verberantes epiſcopos. Secutæ ſunt hæc ſubſcriptiones omnium, in primis vero legatorum apoſtolicæ ſedis, cum deteſtatione omnium ſynodorum ſub Hadriano pontifice contra Photium collectarum.

Actio VI.

Convenerunt poſtea iidem die decima menſis Martii, fuit feria tertia, indictione decimatertia, non in eccleſia, ut antea, ſed in palatio, in Auten triclinio, loco ita dicto, E ubi actionem ſextam habuerunt, cui imperator interfuit, qui ex ſuggeſtione Photii fidei definitionem a ſynodo poſtulavit. Sicque conſenſu omnium exhibita eſt definitio fidei comprobata in ſeptem ſynodis œcumenicis, conteſtationibus appoſitis, ne quid ab aliquo adderetur, vel minueretur omnino: recitatumque eſt Nicænum ſymbolum ſive Conſtantinopolitanum dictum. Ita ſuggillantes Latinos, quod appoſuiſſent verba illa, *Filioque*. His approbatis ab omnibus, ſubſcripſit Baſilius imperator, improbans ſua ſubſcriptione cuncta quæ contra Photium acta eſſent in octava legitima ſynodo; cui ipſe ſubſcripſerat una cum filiis, quos & huic pſeudoſynodo pariter ſubſcribere voluit. Sicque ſexta actio eſt conſummata, acclamationibus præcedentibus.

Actio VII.

Poſt triduum vero, nempe decimatertia menſis Martii, die dominico ejuſdem decimæ tertiæ indictionis habita eſt ſeptima atque noviſſima actio in magna eccleſia, ubi juſſa eſt legi fidei definitio in præcedenti actione probata, additis & multiplicatis anathematiſmis, ſi quis quid ei

adderet

ANNO CHRISTI 879.

adderet vel minueret. Sicque abſoluta eſt Photiana ſynodus, octava dicta & generalis.

f *Anno domini.*] His temporibus hanc pſeudoſynodum Conſtantinopoli celebratam fuiſſe, teſtantur Ioannis papæ VIII. epiſtolæ 199. 201. & 203 aliæve plures, quæ de rebus ad hanc ſynodum pertinentibus ſcriptæ ſunt indictione duodecima anno redemptoris noſtri 879. Ioannis papæ ſeptimo, & Baſilii imperatoris orientalis ſupra decimum tertio.

Tempus habiti conciliabuli.

Vide quæ hac de re notavimus ad Ioannis papæ epiſtolas 199. 200. 203. 251 Et poſt finem omnium ejuſdem epiſtolarum ſupra. Item quæ poſt octavam ſynodum Græce & Latine narrantur de hac pſeudoſynodo Photii.

a ** SYNODVS CONSTANTINOP. QVAM IPSAM b ALIQVI OCTAVAM œcumenicam nominant.

b Schiſmatici nimirũ Græci.

Ex appendice libelli ſynodici n. 153.

IGNATIO circa annum domini DCCCLXXVII. mortuo, Photius conſentiente Ioanne IX. papa Romano, qui VIII. alias ſolet nominari, in ſolium patriarchale reductus eſt a Baſilio imperatore. Habita inde ſynodus eſt epiſcoporum Conſtantinopoli: in qua de unione cum Ioanne his verbis, quæ apud Balſamonem reperiuntur, eſt actum. Statuit ſancta & univerſalis ſynodus, ut ſi qui ex Italiæ clericis, vel epiſcopis, in Aſia vel Europa, vel Libya verſantes, ſub vinculo, vel depoſitione, vel anathematizatione, apud ſanctiſſimum papam Ioannem fuerunt, ut ii quoque ſint ejuſmodi etiam apud Photium ſanctiſſimum patriarcham Conſtantinopolitanum in eadem pœnæ definitione: id eſt, vel depoſiti, vel anathematizati vel ſegregati: & quos Photius quidem ſanctiſſimus noſter patriarcha, clericos vel laicos, vel epiſcopalis vel ſacerdotalis ordinis in quacumque parochia, ſegregationi, vel depoſitioni, vel anathematizationi ſubjecerit, ſanctiſſimus quoque papa Ioannes, & ſancta Dei Romanorum eccleſia, eodem pœnæ judicio habeat: privilegiis, quæ adſunt ſanctiſſimæ Romanorum eccleſiæ ſedi, & ejus antiſtiti, nihil penitus innovatis, nec nunc, nec in poſterum.

EADEM OCTAVA PSEVDOSYNODVS PHOTII.

Ex Nilo Rhodi metropol. ſchiſmatico.

Η ἁγία καὶ οἰκουμενικὴ αὕτη σύνοδος ὀγδόη τῶν τριακοσίων ὀγδοήκοντα ἁγίων πατέρων γέγονεν ἐπὶ τῆς βασιλείας Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος, καθ' ἣν σύνοδον γέγονεν εἰρήνη μεταξὺ τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν ἄλλων πατριαρχείων, φανερῶς ὁμολογησάντων τῶν δυτικῶν, ὅτι οὕτως ἀναγινώσκομεν καὶ πιστεύομεν, ὡς καὶ ὑμεῖς, χωρὶς προσθήκης τινὸς τὸ σύμβολον τὸ ἅγιον ὡς οὕτως ἔχον, ὄντως σύμβολον εἶναι τῆς ἀληθοῦς πίστεως, ἀλλὰ καὶ τοὺς προσθέντας, ἢ ἐλλείποντας ἀναθεματίζομεν· ὄντος τηνικαῦτα Ἰωάννου πάπα Ῥώμης, Φωτίου πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ τοποτηρητῶν τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας, Παύλου καὶ Εὐγενίου ἐπισκόπων, καὶ Πέτρου πρεσβυτέρου καὶ καρδιναλίου, καὶ τῶν ἄλλων πατριαρχῶν διὰ τοποτηρητῶν. ὧν συνελθόντων ὑπὲρ τῆς κοινῆς ὁμονοίας τῶν ἐκκλησιῶν, οἱ μὲν τοποτηρηταὶ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης ἐβόησαν, πρέπον ἐστὶ μὴ ἕτερον καινουργηθῆναι, ἀλλὰ αὐτὸν τὸν ἀρχαῖον ὅρον, καὶ ἀνὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην κρατοῦντά τε καὶ δοξαζόμενον ἀναγνωσθῆναί τε καὶ ἐπιβεβαιωθῆναι, καὶ τοῦ ἱεροῦ συμβόλου ἀναγνωσθέντος ἄνευ προσθήκης ὡς ἔχει, ἡ ἁγία σύνοδος ἐξεβόησεν, ἡμεῖς κατὰ τὴν τοῦ σωτῆρος διδασκαλίαν, καὶ τῶν ἀποστόλων παράδοσιν, ἔτι δὲ καὶ τοὺς κανονικοὺς τύπους τῶν ἁγίων καὶ οἰκουμενικῶν ἑπτὰ συνόδων τὸν ἄνωθεν ἐκ πατέρων καὶ μέχρι ἡμῶν καταληλυθότα τῆς ἀκραιφνεστάτης τῶν Χριστιανῶν πίστεως ὅρον, καὶ ἐπινοίᾳ καὶ γλώττῃ στεργόμενοί τε καὶ πᾶσι περιαγγελλόμενοι διαπρυσίως, οὐδὲν ἀφαιροῦντες, οὐδὲ προστιθέντες κατὰ διάνοιαν ἢ λέξιν, οὐδὲν ἀμείβοντες, οὐδὲν κιβδηλεύοντες. καὶ μετὰ τοῦτο οἵ τε τοποτηρηταὶ Ῥώμης καὶ ἡ σύνοδος ἅπασα ἐξεβόησεν, ἕτερον ἐκθέσθαι σύμβολον, καὶ ὅρον ἀνακινῆσαι, ἢ προσθήκην ἢ ὑφαίρεσιν ποιῆσαι ἐν τῷ ἀναγνωσθέντι ἱερῷ καὶ ἁγίῳ συμβόλῳ, ἀνάθεμα ἔστω. ταῦτα καὶ ἐν τοῖς Ῥωμαϊκοῖς κανόσι τοῖς ἐκ τῆς πράξεως τῆς συνόδου ταύτης εὑρίσκεται ἀπὸ τῆς ἐπιστολῆς Ἰωάννου πάπα Ῥώμης πρὸς Φώτιον πατριάρχην Κωνσταντινουπόλεως. καὶ ἡ σὴ ἀδελφότης ἐπίσταται, ὡς ὅτι πρὸς ἡμᾶς παρεγένετο ὁ μικρὸν ἔμπροσθεν ἀποσταλεὶς παρ' αὐτῆς περὶ τοῦ ἁγίου συμβόλου ἡμᾶς ἐδοκίμασεν, εὗρεν ἀπαράβατον, καθὼς ἀρχῆθεν παρεδόθη ἡμῖν, διατηροῦντας, καὶ μήτε προστιθέντας τι, ἢ ἀφαιροῦντας, ἀκριβῶς εἰδότας, ὡς τὰ τοιαῦτα τολμῶσι βαρεῖα καταδίκη ἀναμένουσα ἀπόκειται. καὶ πάλιν οὖν παραδηλοῦμεν τῇ αἰδεσιμότητί σου, ἵνα περὶ τοῦ ἄρθρου τούτου, δι' ὃ συνέβη τὰ σκάνδαλα μέσον τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ Θεοῦ, ἔχῃ πληροφορίαν εἰς ἡμᾶς, ὅτι οὐ μόνον λέγομεν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρῶτον θαῤῥήσαντας τῇ ἑαυτῶν ἀπονοίᾳ τοῦτο ποιῆσαι, παραβάτας τῶν θείων λόγων κρίνομεν καὶ μεταποιητὰς τῆς θεολογίας τοῦ δεσπότου Χριστοῦ, καὶ τῶν ἁγίων πατέρων, οἳ συνοδικῶς παρέλαβον τὸ ἅγιον σύμβολον, καὶ μετὰ τοῦ Ἰούδα αὐτοὺς τάττομεν· ὅτι καὶ ταυτὸν ἐκείνῳ τετολμήκασι, οὐ παραδόντες εἰς θάνατον τὸ κυριακὸν σῶμα, ἀλλὰ τοὺς πιστοὺς, οἵ τινες εἰσὶ μέρη τοῦ σώματος αὐτοῦ, διασχίσαντές τε, καὶ διατέμνοντες ἀλλήλων.

ANNO CHRISTI 879.

SANCTA & œcumenica octava ſynodus trecentorum octoginta ſanctorum patrum habita eſt imperante Baſilio Macedone, *; in qua ſynodo coaluit pax cum occidentali eccleſia ac reliquis patriarchis, manifeſte profitentibus occidentalibus in hæc verba: Nos ita legimus ac credimus ut & vos abſque ulla additione ſymbolum ſanctum, ut ita ſe habens ſit vere ſymbolum veræ fidei. Sed & eos qui addunt aut detrahunt quid anathematizamus. Aderant illic Ioannes a papa Romæ, Photius Conſtantinopolis, & legati Romanorum eccleſiæ, Paulus & Eugenius epiſcopi, & Petrus presbyter ac cardinalis, aliique patriarchæ per legatos: quibus congregatis pro communi eccleſiarum concordia, presbyteri quidem ſenioris Romæ conclamarunt, decorum eſt nihil aliud innovari, ſed veterem definitionem & toto orbe obtinentem ac celebratam legi & confirmari. Cumque ſanctum ſymbolum abſque adjectione, ſicuti ſe habet, lectum fuiſſet, ſancta ſynodus acclamavit, nos ſecundum ſervatoris doctri-

* Anno Chriſti DCCCLXIX.
a errat hic annotator: ſcribẽdum enim fuerat 879. non 869.
a & hoc falſiſſimum

doctrinam & apoſtolorum traditionem, ac præterea ſecundum canonicos ſanctarum & œcumenicarum ſeptem ſynodorum typos, definitionem ſinceriſſimæ Chriſtianorum fidei antiquitus a patribus ad nos uſque propagatam mente & lingua comprobamus, & omnibus conſtanter annunciamus, nihil detrahentes nec adjicientes menti nec verbis, nihil immutantes, nihil adulterātes. Poſtea legatis Romæ & tota ſynodus acclamavit, ſi quis edat aliud ſymbolū, aut hanc definitionem commoveat, vel adiiciat detrahatve quidpiam huic ſacro ſanctoque ſymbolo, quomodo lectum eſt, anathema eſto. Hæc etiam in Romanis canonibus actorum hujus ſynodi comperiuntur ex epiſtola Ioannis papæ Romani ad Photium patriarcham Conſtantinopolis; Et tua fraternitas novit quod cum ad nos venit, qui nuper ab ea miſſus eſt, ut probaret nos ſuper ſancto ſymbolo, invenit nos illud conſervantes intemeratum prout antiquitus nobis traditum fuerat, neque quidquam adiicientes detrahenteſve, cum probe noverimus iis qui talia audent gravem imminere condemnationem. Rurſus igitur ſignificamus reverentiæ veſtræ, ut de hoc articulo ob quem inter eccleſias Dei ſcandalum exortum eſt, ita de nobis perſuaſum habeas quod non modo dicimus hoc, ſed & eos qui primum auſi ſunt ſua temeritate hoc facere eos tranſgreſſores divinorum ſermonum cenſemus & interverſores theologiæ domini Chriſti, ſanctorumque patrum, qui ſynodice ſymbolum hoc ſanctum acceperunt, eoſque cum Iuda collocamus, quod idem ac ille ſint auſi, non dominicum quidem corpus morti tradentes, ſed fideles, qui ſunt corporis ejus membra, lacerantes, & alios ab aliis diſcerpentes.

" * * *Hæc ſchiſmaticus a ſchiſmaticis conficta mendacia poſteris tradidit Nilus Rhodi metropolitanus, quæ cum ejuſdem generis Græcorum quorumdam recentiorum næniis pluribus refellit vir ſopiendo ſchiſmati & reſarciendæ orientis atque occidentis unitati natus Leo Allatius peculiari in eam rem opere Romæ typis ſacræ congregationis propagandæ fidei edito anno 1662. cujus hic eſt titulus:* De octava ſynodo Photiana, cui annexa Ioannis Henrici Hottingeri refutatio, &c.

CONCILIUM MANTALENSE,

IN QUO REGIS NOMEN BOSONI AB Arelatenſis regni epiſcopis proceribuſque delatum eſt Idibus Octobris, anno Chriſti DCCCLXXIX. Ioannis VIII. papæ anno VII. Ludovici & Carolomanni regum primo.

ELECTIO BOSONIS REGIS.

CUM conveniſſent ſancti patres in nomine domini ſalvatoris noſtri, conventum celebraturi apud Mantalam territorii Viennenſis: de multis eccleſiæ negotiis tractaturi, & ſanctæ ſolicitudinis ſecretarium penetraturi, multis emergentibus, & ſummet conſideratione cogentibus, ſacerdotalis affectus ex antiquo patrum cordibus infuſus euidenter dictavit ei perſonæ curam gerere, cujus adminiculo tam in veteri teſtamento, quam & in novo, conſuevit populo condignum regimen exhiberi. Et quoniam jam olim ejuſdem perſonæ præſidiis tam ipſi patres, quos gratia divina epiſcopos vocari conceſſit, quam principes, & totum vulgus carentes, nullis compatientis fulciebantur vel juvabantur auxiliis, præſertim cum rege communi morte recepto, nullus in eos ſua viſcera per caritatis largitatem extenderit, anxiati plurimum compulſi ſunt, quia non ſolum in internis per inviſibilem inimicum, ſed etiam in apertis per viſibiles inimicos, etiam ex his, quos ipſa Chriſti peperit ſancta mater eccleſia, peſſumdari funditus videbantur. Itaque dum mentis aciem uſquequaque verterent, & ſimul cum nobilioribus ad hanc neceſſitatem ſubmovendam, idoneas perſonas conſiderarent, non invenientes qui ſui conſultationi reſpondere vellent, utpote negligentibus cunctis tantum laborem ob honorem Dei & ſanctorum ejus & matris eccleſiæ ſumere, omnes inflammati Deum omnium principem pro hac anguſtia medullitus exoraverunt, ut is qui curam ſingularem habet mortalium, & cujus diſpoſitio curricula vergit omnium ſæculorum, & rectum daret conſilium, & evidens conſilii promeret indicium. Denique cui patet omne cor, & omnis voluntas loquitur, fatigatos majorum & minorum inſpiciens animos, quoddam clareſcere fecit ſolatium, & quodammodo præſentavit ſuffragium. Sane omnibus unum ſapientibus, & per divinam viſitationem idem indiviſibiliter ambientibus, cordi fuit exhibitus homo, jamdudum homo, jamdudum in principatu domni Caroli defenſor & adjutor neceſſarius: cujus poſt ſe filius ejuſdem imperatoris, cernens ejus inſignem prudentiam, amplificare delegerat domnus rex Ludovicus. Ipſe etiam non tantum in Galliis, ſed & in Italia cunctis enituit, ut domnus apoſtolicus Ioannes Romenſis, inſtar filii complexus, ejuſdem ſinceritatem multis præconiis extulerit, & ad ſuam tutelam, revertens ad ſedem propriam, delegerit. Ergo nutu Dei, per ſuffragia ſanctorum, ob inſtantem neceſſitatem, & eam, quam in eo comperierunt, expetibilem utilitatem, & prudentiſſimam atque providentiſſimam ſagacitatem, communi animo, parique voto, & uno conſenſu, clariſſimum principem dominum Boſonem, Chriſto præduce, ad hoc regale negotium petierunt, & unanimiter elegerunt. Qui etſi conſideratione tanti laboris renuerit, & abdixerit, oppoſitis his quæ Dei ſunt, & ejus eccleſiæ, tandem obedienter colla promittendo ſubmiſit. Electus autem Deo ſtatuitur, preces funduntur, domini noſtri Ieſu Chriſti gratia, quæ præceſſit in velle, in certo perfecto ſatis efficax poſtulatur. Et ut hæc electio præſentibus & futuris certius innoteſcat, omnium epiſcoporum ſubſcriptio luce clarius indicat. Actum apud Mantalam publice, anno incarnationis dominicæ DCCCLXXIX. Idibus Octobris.

ET SUBSCRIPSERUNT EPISCOPI.

Ottramnus archiepiſcopus Viennenſis.
Aurelianus archiepiſcopus Lugdunenſis.
Teutrannus archiepiſcopus Tarantaſienſis.
Rotbertus archiepiſcopus Aquenſis.
Radbertus epiſcopus Valentiæ.
Bernarius epiſcopus Gratianopolitanus,
Elias epiſcopus Vaſionenſis.
Hemico epiſcopus Dienſis.
Adalbertus epiſcopus Mauriennæ.
Biraco epiſcopus Vvapicenſis.
Euſtorgius epiſcopus Tolonenſis.
Girbaldus epiſcopus Cabilonenſis.
Hieronymus epiſcopus Lauſanenſis.
Richardus epiſcopus Agathenſis.
Guntardus epiſcopus Matiſconenſis.
Roſtagnus archiepiſcopus Arelatenſis.
Theodericus archiepiſcopus Veſontionenſis.

Ætherius

ANNO CHRISTI 879.

Ætherius epiſcopus Vivatienſis.
Leodoinus epiſcopus Maſſilienſis.
Germardus epiſcopus Arauſicenſis.
Ratfridus epiſcopus Avenionenſis.
Vvalefridus epiſcopus Vceticenſis.
Edoldus epiſcopus Regienſis.

Synodi ad Boſonem regem deſignatum legatio.

SACRA ſynodus Mantalenſis, territorii Viennenſis, in nomine domini noſtri congregata, ſimul cum primoribus, inſpirante divinitate ſummæ majeſtatis, ſincera devotione veſtram prudentiam, clariſſime princeps, adit, petens addiſcere veſtra certiſſima reſponſione, qualem vos velitis in principatu, quo vos ſublimari per divinam miſericordiam optamus, omnibus oſtendere. Si videlicet honorem Dei omnipotentis, & dilectionem in fide catholica veraciter quæſituri eſtis, & eccleſiam illius pro viribus exaltaturi. Si vultis omnibus, ſicut boni principes qui vos præceſſerũt, & quorum formam literis & fama noſtis, legem, juſtitiam, & rectum cócedere & ſervare: tenentes humilitatem, quæ eſt fundamentum virtutum, cum patientia, & animo ſereno, humillimo, ad damnandum incondito, ſed in omnibus juſte promiſſis ſtabili, & certo, bene per Dei gratiam præparato & ornato, ſobrietate competenti venuſto. Qui ſitis acceſſibiles omnibus recta ſuggerentibus, & pro aliis intercedentibus, quærentes magis prodeſſe, quam præeſſe, ſequentes veſtigia ſanctorum principum, calcantes iram, ſævitiam, duritiam, avaritiam, cupiditatem, indignationem, & ſuperbiam. Iuſtus patricius veſtris majoribus & minoribus apparentes, veritatem ore & opere præferentes, ſalubre conſilium libenter audientes, monſtra vitiorum declinantes & perſequentes, virtutes amantes, defenſionem & mamburgium ſingulis exhibentes. ut neque eadem ſancta ſynodus, & primates veſtri cum ea ſentientes nunc de vobis in bonitate maledicantur, vel detrahantur in futuro, neque ſacro veſtro principatui, nobis, ut credimus, profuturo juſte derogetur: ſed ſit pax & veritas ſanctorum ſuffragiis, per divinam gratiam, prælatis & ſubditis, ſacerdotibus & illis commiſſis primatibus, dum eis auctoritatem euangelicam & apoſtolicam cum juſta lege humana conſenſeritis & obſervaveritis, ut per omnia & in omnibus benedicatur Deus. Precatur etiam ſacerdotalis & laïlis fidelitas, ut faciat veſtra prudentia unumquemque in veſtra domo ſuum vas poſſidere in ſanctificatione & honore.

BOSONIS REGIS ELECTI AD SYNODVM RESPONSIO.

SACRATISSIMÆ ſynodo, & cunctis primoribus noſtris fidelibus, humilis Chriſti vernaculus Boſo. Primum veſtræ ſinceriſſimæ devotioni gratiarum actiones corde & ore rependo, quod, licet immerito, ſola veſtra benevolentia, per incommutabilem Dei gratiam, amplecti me viſceribus veſtris ad liquidum comperio. Pariter quoque, quod fervor veſtræ caritatis ad id officium me promoveri divinitus optat, ut mea parvitas matri meæ, quæ eccleſia Dei vivi eſt, ob immortalem remunerationem decertare valeat. Ego autem, conſcius meæ conditionis & figmenti fragilis, imparem me judicans tanto negotio, omnimodis abnuiſſem, niſi per Dei nutum vobis cor unum datum & animam unam in A unum conſenſum advertiſſem. Obediendum itaque pro certo cognoſcens inſpiratis a Deo tam ſacerdotibus, quam noſtris amicis & fidelibus, non reluctor, nec audeo, veſtris juſſionibus. Quod vero requiſiſtis, qualem me præbere vellem in committendo per Dei miſericordiam in regimine futuro, & ſimul oſtendiſtis normam, & inſtruxiſtis dogmate ſacro, libentiſſime ſuſcipio. Amplector catholicam fidem, in qua & nutritus ſum, quam puriſſimo corde teneo, ore veraciſſimo pronuntio, pro qua paratus ſum impendi & ſuperimpendi, ſi ſic placuerit domino Deo noſtro. eccleſiarum privilegia, juvante domino noſtro Ieſu Chriſto, reſtaurare & conſervare, & B juſtitiam per veſtrum commune conſilium curabo. Omnibus, ut monuiſtis, legem, juſtitiam & rectum mamburgium, auxiliante Deo, conſervabo, & impendere curabo: quo ſequens præcedentium bonorum principum veſtigia, tam ſacris ordinibus, quam vobis noſtris fidelibus, conſulere certam æquitatem ſervando. De moribus meis, licet me peccatorem præ omnibus ſciam, voluntatem meam hanc eſſe veraciter aſſero, ut per omnia morigerum bonorum, & in nullo malorum oſtendam. Si autem, quoniam homo ſum, contra quemlibet animo exceſſero, ſecundum veſtrum conſilium corrigere curabo. In quo precor reverenter, ut quod juſtius & rationabilius inve- C neritis, mihi congrue pro tempore & loco ſuggerentes, vos ipſos in me honoretis: quoniam & ego, ſi quis veſtrum in me deliquerit, emendationem rationabiliter acceſſibilis factus expectabo. euangelicam & apoſtolicam auctoritatem cum juſta lege ſequar humana, ut ipſo præduce & comite, per omnia & in omnibus benedicatur Deus. De domo noſtra, ſicut me monuiſtis, quia Deus in ſanctis habitat, ſolicitudinem adhibebo, & ut decenter quiſque incedat, ſtudioſiſſime procurabo. Igitur, domini mei, ſacroſancti pontifices, eccleſiæ ſummi Dei noſtri præſules, & vos omnes noſtri fideles, primates & ſubprimates, confiſus de Dei gratia & auxilio, per ſanctorum D ejus ſuffragia, quia veſtris juſſionibus faveo, precor vos & obſecro, ut per ipſum, & cum ipſo, tam piis ad ipſum interventibus, in tanto ſubeundo labore meam neceſſitatem & humilitatem juvetis, quam etiam humanis adminiculis & auxiliis pro poſſe ſuffragari mihi certetis. Quod ſi cui diſplicet, & aliter animo tenet, quæſo palenter edicat, & ſe nobiſcum in nullo decipiat. Simulque precor per caritatem, qua fervetis, ut communi faventes utilitati, triduanis ſolenniter precibus dominum Deum noſtrum cum plebibus vobis commiſſis exoretis, ut propter peccata mea, vel levitatem meam, vos, aut me ad deceptionem E populi ſui nequaquam errare permittat, ſed ſuam ex hoc voluntatem miſericorditer oſtendat.

NOTA IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Concilium Mantalenſe*] Ex verbis Paradini, qui hanc ſynodum primus in lucem dedit, ſubſcriptiones concinnavimus, ſeriem ſecuti epiſcoporum quos interfuiſſe narrat. Confirmant porro epiſcopi quod modo adſtruebamus; nam Ludovicum Calvi filium regem vocant, non imperatorem.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Synodos Remis ab Hincmaro archiepiſcopo ſæpiſſime fuiſſe celebratas ejus ſcripta declarant: ac præter ea quæ ſuperiori tomo a pag. 568. E. ad 593. C. edidimus, fidem facient ſequentes duæ epiſtolæ ex codice veteri S. Laurentii Leodienſis vulgatæ a R. P. Iac. Sirmondo tomo II. operum Hincmari pag. 821.

EPISTOLA

ANNO CHRISTI 879.

EPISTOLA I.

*** *Hincmarus epiſcopus ac plebis Dei famulus.*

NOTVM ſit omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ rectoribus, miniſtris quoque ac filiis ad quos hæc poterunt, pervenire, quia Godbaldus quondam preſbyter parrochiæ noſtræ, de quadam femina nomine Doda criminatus, & idoneis teſtibus comprobatus, & ſecundum ſacros canones ad judicium provocatus, de ipſo judicio conſcientia ſua redargutus fuga lapſus eſt. Propterea ſecundum ſacros canones, ſpiritu Dei conditos & totius mundi reverentia conſecratos, omni ſacerdotali officio eſt privatus docente B. Bonifacio papa: Probat loqui vera eſſe illa quæ adverſum ſe dicta ſunt, qui ad ea confutanda adeſſe minime vult. Quod ſi adeſſe neglexerit, dilationem ſententiæ non lucretur. Nam manifeſtum eſt confiteri eum de crimine, qui indulto & totiens delegato judicio purgandi ſe occaſione non utitur. Nihil enim intereſt, utrum in præſenti examine omnia quæ dicta ſunt comprobentur, cum ipſa quoque pro confeſſione procurata totiens conſtet abſentia. Data ex ſynodo in Remenſi metropoli habita x. Kal. Maias indictione xii.

EPISTOLA II.

*** *Hincmarus epiſcopus ac plebis Dei famulus.*

NOTVM ſit omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ rectoribus, miniſtris quoque ac filiis ad quos hæc poterunt pervenire, quia Fulcherus & Hardoiſa carne propinqui, contra legis præcepta & prophetica dicta, contraque euangelicam & apoſtolicam atque canonicam regulam; ſed & contra leges humanas, non conjugio, ſed inceſtu, carnali commixtione conjuncti ſunt: ſicut idoneis & veracibus teſtibus computata utriuſque cognatione probatum eſt. Et quia obedire divinis & humanis legibus noluerunt, ut ſe ab ipſo inceſtu disjungerent, ſecundum ſacros canones a ſacra communione corporis & ſanguinis Chriſti, & ab omnium Chriſtianorum ſocietate abjecti ſunt, uſque dum domino reſpiciente a laqueis diaboli, a quo capti tenentur, per pœnitentiam ſeparati, ab ipſo inceſtu reſipiſcant, decernente B. Gregorio: ſi quis inquit, conſobrinam duxerit in conjugio, anathema ſit, & reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Et item: ſi quis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit duxerit uxorem, anathema ſit. & reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Vos fratres ac filii qui litteras non didiciſtis, ſcitote quid ſonat in noſtra lingua anathema, id eſt alienatio. ot a Chriſto, a quo nominantur Chriſtiani, & a Chriſtianorum ſocietate atque communione ſint tales alieni, donec ab illa inlicita conjunctione ſe ſeparent, & per pœnitentiam & ſacerdotale miniſterium Chriſto & ſanctæ eccleſiæ id eſt Chriſtianis reconcilientur. Progeniem vero ſuam divinæ leges unumquemque Chriſtianum uſque ad ſeptimam generationem, & quamdiu ſe cognoſcunt affinitate propinquos, obſervare decernunt, ut nemo ex propria conſanguinitate conjugem habeat, vel quam ex propria conſanguinitate aliquis conjugem habuit, vel aliqua inlicita pollutione maculavit, quia inceſtuoſus eſt talis coitus, & abominabilis Deo & cunctis hominibus. & inceſtuoſos a liminibus ſanctæ eccleſiæ præcipiunt ſeparari, uſque dum per ſatisfactionem precibus ſacerdotum eidem, ut præmiſimus, ſanctæ eccleſiæ canonice reconcilientur. Si autem ab hoc inceſtu, in quo perditi jacent, ſeparare ſe voluerint, quia ſicut ſacræ leges dicunt, inceſtus nullo conjugii nomine deputatur, ſi ſe continere non potuerint, poſt pœnitentiam & reconciliationem quibus conjunctio inlicita interdicitur, habebunt ineundi melioris conjugii libertatem. Quandiu autem in ipſa inlicita conjunctione manſerint, nullus Chriſtianus quocumque modo eis communicet, quia cum talibus cuicumque Chriſtiano nec communem cibum ſumere licet. Propterea fratres ac filii, omnes ſcilicet Chriſtiani ſeparate vos ab omnimoda eorum communione, ne quod abſit communicantes illis pariter peccatis. Nec mirum ſi inter homines hæc ratio cuſtoditur; cum & inter jumenta hoc fieri ſcitis, ut ea quæ ſcabiem habere videntur ſeparentur a ſanis, ne illorum morbo cetera damnentur vel pereant. Et dicente domino, nolo mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat: ſi antequam ſe ab hoc inceſtu ſeparent quiſquam eorum in infirmitatem deciderit, & ut ſic jam in deſperationem de vita temporali devenerit: ſi vel tunc ex corde pœnituerit, & coram Deo, & ſacerdote, ac fidelibus hominibus confeſſus fuerit, & fidejuſſores dederit, ut ſi de ipſa infirmitate convaluerit, ulterius ad illam inceſtam conjunctionem non rediet, cum aliis peccatis ſuis de hoc inceſtu puram confeſſionem faciat, & a ſacerdote reconcilietur, & ſancto oleo ungatur, & communio corporis & ſanguinis Chriſti ei largiatur. Si vero in hac pertinacia uſque ad mortem permanſerit, & ſine reconciliatione & communione corporis & ſanguinis Chriſti quiſquam eorum mortuus fuerit, ſine pſalmis & hymnis atque orationibus, & non cum aliis Chriſtianis ſepeliatur, quia ſicut ſancto Spiritu inſpirante ſcriptum legimus, quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non poſſumus. Data ex ſynodo in Remenſi metropoli habita x. Kalendas Maias indictione xii.

ANNO CHRISTI 881.

a CONCILIVM ROMANVM IV. QVO ATHANASIVS EPISCOPVS SIMVL & princeps Neapolitanæ urbis, propter fœdus cum Saracenis initum excommunicatus eſt.

a *Concilium*] Athanaſius Neapolitanus epiſcopus ſimul & princeps olim a Ioanne papa epiſtola 66. 161. & 162. plurimum laudatus, in tranſverſum actus, & in arcum pravum converſus ſceleſtiſſimus evaſit. De ipſo enim Leo Oſtienſis libro 5. capite 42. iſta habet: *Idem vero Athanaſius princeps illi, nempe Sergio, ſubrogatus, firmata cum Saracenis pace, Beneventum, Capuam, Salernum, Romamque depopulari cum eis cœpit, multaque tunc monaſteria & eccleſia cum villis & urbibus impiorum incendio conflagrarunt*, Hæc Leo. Poſt fœdus cum Saracenis contractum Ioannes papa per epiſtolam 251. & 256. eum admonuit, ut fœdus cum barbaris initum diſſolveret, & niſi pareret, anathematis ſententia feriendus eſſet. Imo quod magis eſt, ipſe Ioannes papa hac de cauſa ſe Neapolim contulit: ſed fruſtra. Quare dum in urbem rediiſſet, hac ſynodo ibidem congregata, anathematis ſententiam in eum tulit,

Anaſtaſius Neapolitanus epiſcopus & princeps.

ANNO CHRISTI 881.

tulit, eamque per epiſtolam circularem 270. epiſcopis circumpoſitis omnibus inſinuavit. Cumque excommunicatus Athanaſius pro abſolutione non ſemel inſtitiſſet, pontifex ab eo ſæpius deluſus nullam ipſi fidem adhibendam eſſe putavit, niſi primum Saracenis ab ipſo necatis vel captis, pœnitentiæ certa ſigna ediditſſet. Quod ut illi conſtaret, Marinum epiſcopum cum epiſtola 294. ad eumdem Athanaſium ſcripta hujus rei cauſa ablegavit. Vide Baronium anno 881. numero 1. & ſequentibus.

Marinus ad Athanaſiũ ablegatus.

CONCILIVM APVD S. MACRAM.

SYNODVS QVÆ FVIT ACTA APVD ſanctam Macram, in loco qui dicitur Finibus Rhemenſis parochiæ, tempore Ludovici regis, filii Ludovici Caroli filii, die IV. Nonas Apriles, anno Chriſti DCCCXXCI. Ioannis papæ VIII. anno IX. Ludovici ejuſdem regis anno* XI.

* imo II. dumtaxat, ut bene Sirmondus.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *Quod diſtincta ſint poteſtas regia & auctoritas pontificum.*
II. *Increpatio torporis & negligentiæ ſacerdotum; ex ſancto Gregorio.*
III. *De honore, cultuque Dei & eccleſiarum.*
IV. *De ſuſcipienda cura monaſteriorum.*
V. *De rapinis compeſcendis, & pace reſtituenda.*
VI. *Admonitio ad regem, & miniſtros reipublicæ.*
VII. *De præſtanda per pœnitentiam emendatione.*
VIII. *Ad regem, ut bonos diligat conſiliarios.*

PRÆFATIO.

Diversarum provinciarum epiſcopi, quorum nomina tenentur ſubter adſcripta, qui ante nequivimus, diverſis occupationibus, tam Paganorum infeſtationibus, quam pravorum Chriſtianorum inſectationibus præpediti, nunc anno incarnationis dominicæ DCCCLXXXI. indictione XIV. IV. Nonas Apriles, maxima neceſſitate compulſi, apud martyrium ſanctæ Macræ, in loco qui dicitur Finibus Rhemenſis parochiæ, in nomine Chriſti convenimus. Ab omnibus, qui juſte & pie in commmunione catholicæ eccleſiæ, quæ Chriſti eſt corpus, vivere volunt, ea quæ ſequuntur, domino mediante, obſervari decernimus, non nova condentes, ſed quæ a majoribus noſtris ſecundum tramitem ſanctarum ſcripturarum ſtatuta, & a Chriſtianis imperatoribus ac regibus promulgata, & uſque ad hæc periculoſa noſtræ infelicitatis tempora fuere ſervata, quaſi lumina in malignorum operum tenebras, quæ excæcant diffidentiæ filios, devocamus: ut falce ſancti Spiritus, per divinum miniſterium noſtri officii, perque regiæ ſolicitudinis poteſtatem, ac miniſtros reipublicæ, male pullulantia recidantur, & fructuoſa Chriſtianis mentibus inſerantur.

CAPITVLA.

I.

Hæc namque ſunt ſacerdotalis officii, & regii miniſterii. quia ſicut in ſacris legimus literis, duo ſunt, quibus principaliter mundus hic regitur, A auctoritas ſacra pontificum, & regia poteſtas. Solus enim dominus noſter Ieſus Chriſtus vere fieri potuit rex & ſacerdos. Poſt incarnationem vero, & reſurrectionem, & aſcenſionem ejus in cælum, nec rex pontificis dignitatem, nec pontifex regiam poteſtatem ſibi uſurpare præſumpſit. ſic actionibus propriis dignitatibuſque ab eo diſtinctis, ut & Chriſtiani reges pro æterna vita pontificibus indigerent, & pontifices pro temporalium rerum curſu regum diſpoſitionibus uterentur: quatenus ſpiritalis actio B a carnalibus diſtaret incurſibus, & ideo militans Deo minime ſe negotiis ſæcularibus implicaret, ac viciſſim non ille rebus divinis præſidere videretur, qui eſſet negotiis ſæcularibus implicatus. Et tanto eſt dignitas pontificum major quam regum, quia reges in culmen regium ſacrantur a pontificibus, pontifices autem a regibus conſecrari non poſſunt: & tanto gravius pondus eſt ſacerdotum, quam regum, quanto etiam pro ipſis regibus C hominum in divino reddituri ſunt examine rationem: & tanto in humanis rebus regum cura eſt propenſior, quam ſacerdotum, quanto pro honore & defenſione ac quiete ſanctæ eccleſiæ, ac rectorum & miniſtrorum ipſius, & leges promulgando, ac militando, a rege regum eſt eis curæ onus impoſitum. Et legimus in ſacris hiſtoriis, quia cum ſacerdotes in regimine regni reges ungebant, & diademata capitibus illorum imponebant, legem in manibus eis dabant, ut diſcerent D & ſcirent qualiter ſe & ſubjectos ſibi regere, & ſacerdotes domini honorare debeant. Legimus etiam in ſacra hiſtoria, quia Ozias rex præſumpſit incenſum ponere, (quod non regii, ſed ſacerdotalis erat miniſterii) lepra eſt a Deo percuſſus, & de templo a ſacerdotibus ejectus, & in domo ſua eſt uſque ad mortem recluſus.

Deut. 17.

2. Par. 26.

II.

Denique ſi pro ſalute regis ac reipublicæ miniſtrorum, & pro miniſterio indignitati noſtræ commiſſo, in proceſſu E aliqua dixerimus, quæ carnalibus animis valeant diſplicere, (quia medicus ſæpe, quos leni unguento medicare non poteſt, per amarum poculum confectionis reducit ad hilaritatem ſanitatis) ne dicant de nobis quod dictum legimus de ſedentibus in cathedra Moyſis: *Imponunt onera gravia & importabilia in humeros hominum, digito autem ſuo nolunt ea movere*, nos prius verbis ſancti Gregorii, ex homilia quam de euangelio tractavit tempore ſynodi epiſcoporum, accuſamus: quoniam ad exteriora negotia, partim

Matth. 23.

Gelaſius epiſt. 10.

ANNO CHRISTI 881.

partim neceſſitate barbarici timoris, partim negligentia noſtri temporis, dilapſi ſumus, & aliud ex honore ſuſcepimus, atque aliud officio actionis exhibemus. Miniſterium prædicationis relinquimus, & ad pœnam noſtram, ut video, epiſcopi vocamur, qui honoris nomen non virtutem tenemus. Relinquunt namque Deum hi qui nobis commiſſi ſunt, & tacemus: in pravis actibus jacent, & correctionis manum non tendimus: quotidie per multas nequitias pereunt, & eos ad infernum tendere negligenter videmus. Sed quando nos vitam corrigere valeamus alienam, qui negligimus noſtram? Curis enim ſæcularibus intenti, tanto inſenſibiliores intus efficimur, quanto ad ea quæ foris ſunt ſtudioſiores videmur. Vſu quippe curæ terrenæ a cæleſti deſiderio obdureſcit animus, & dum ipſo ſuo uſu durus efficitur per actionem ſæculi, ad ea emolliri non valet, quæ pertinent ad caritatem Dei: quia dum extraneis actionibus implicamur, miniſterium actionis noſtræ negligimus. Dei cauſam relinquimus, ad terrena negotia vacamus: locum ſanctitatis accipimus, & terrenis actibus, implicamur. Impletum eſt in nobis profecto quod ſcriptum eſt: *Et erit ſicut populus, ſic ſacerdos.* (Iſai. 24. Oſea 4.) Sacerdos enim non diſtat a populo, quando nullo vitæ ſuæ merito vulgi tranſcendit actionem. Ecce jam pene nulla eſt ſæculi actio, quam non ſacerdotes adminiſtrent. Quanto autem mundus gladio feriatur aſpicimus, quibus quotidie percuſſionibus intereat populus, videmus. Cujus hoc niſi noſtro præcipue peccato agitur? ecce depopulatæ urbes, everſa caſtra, eccleſiæ ac monaſteria deſtructa, in ſolitudinem agri redacti ſunt: ſed nos pereunti populo auctores mortis exiſtimus, qui eſſe debuimus duces ad vitam. Ex noſtro etenim peccato populi turba proſtrata eſt, quia faciente noſtra negligentia ad vitam erudita non eſt. Penſemus ergo, qui unquam per linguam noſtram converſi de perverſo ſuo opere, noſtra increpatione correpti pœnitentiam egerunt, quis luxuriam ex noſtra eruditione deſeruit, quis avaritiam, quis ſuperbiam declinavit. Hic paſtores vocati ſumus, & cum ante æterni paſtoris oculos venerimus, ibi gregem noſtra prædicatione converſum non ducemus. Sed utinam, ſi ad prædicationis virtutem non ſufficimus, loci noſtri officium in innocentia vitæ teneamus.

III.

De honore & cultu Dei, atque ſanctarum eccleſiarum, quæ auctore Deo ſub ditione regiminis regis noſtri conſiſtunt, communiter verbis ejus qui dixit diſcipulis & apoſtolis ſuis, quorum licet indigni vicibus in eccleſia ſanguine Chriſti redempta fungimur: *Qui vos audit me audit, & qui vos ſpernit me ſpernit: non enim vos eſtis qui loquimini, ſed Spiritus Patris veſtri qui loquitur in vobis*, (Luc. 10.) domnum noſtrum regem monemus, ut ſicut tempore anteceſſorum ſuorum imperatorum ac regum excultæ & honoratæ, atque rebus ampliatæ fuerunt, ſalva æquitatis ratione ita permaneant; & quæ ſua liberalitate honoratæ atque ditatæ fuerunt, de cetero ſub integritate ſui ſerventur. Et ſacerdotes, ac ſervi & ancillæ Dei, vigorem eccleſiaſticum; & debita privilegia, juxta reverendam auctoritatem obtineant: eiſque regalis poteſtas, & illuſtrium virorum ſtrenuitas, ſeu reipublicæ adminiſtratores, ut ſuum miniſterium competenter exequi valeant, in omnibus rationabiliter & juſte concurrant.

IV.

Vt miſſi regii per civitates, & ſingula monaſteria tam canonicorum, quam monachorum, ſive ſanctimonialium, una cum epiſcopo parochiæ unuiſcujuſcumque in qua conſiſtunt, cum conſilio etjam & conſenſu ipſius qui monaſterium retinet, vitam ibi degentium & converſationem inquirant, & ubi neceſſe eſt corrigant, & ubi deſunt, congruas officinas conſtruere jubeant, & ubi factæ & per negligentiam ſunt deſtructæ, inſtaurari præcipiant, & victum ac potum, & veſtitum, atque cetera neceſſaria, pro qualitate & poſſibilitate loci, & inhabitantium neceſſitate ordinent, & hoſpitalitatem ſupervenientium hoſpitum, & receptionem pauperum ibidem diſponant & ordinent: & theſaurum, ac veſtimenta, ſeu libros diligenter imbrevient, & breves regi reportent. Imbrevient quid unuſquiſque eccleſiarum prælatus, quando prælationem eccleſiæ ſuſcepit, ibi invenerit, & quid modo exinde minus ſit, vel quid & quantum ſit ſuperadditum. Numerum etiam canonicorum, & monachorum, ſive ſanctimonialium, uniuſcujuſque loci deſcribant, & regi referant: ſecundum qualitatem loci, cum conſilio epiſcoporum & fidelium ſuorum, ubi minor numerus fuerit, regia auctoritate addatur: ubi vero indiſcretione prælatorum ſuperfuerit, ad menſuram redigatur. Et qualiter abbatiarum prælati, & in locis ſacris inhabitantes, de his quæ miſſi regii præceperint, obedierint, regi diligentiſſime & capitulatim referre procurent.

ANNO CHRISTI 881.

V.

2 Raptores autem, non noſtris verbis, ſed Chriſti & ſanctorum ejus, qui cum illo in cælo regnant, & in terris miraculis coruſcant, anctoritate ipſius qui nobis licet indignis in apoſtolis ſuis dixit: Matth. 18. *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælis: & quæ ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis*, monemus, & eis verba ipſius domini inculcamus, quæ, niſi ſe correxerint, in extremo judicio audient: Matth. 25. *Eſurivi, & non dediſtis mihi manducare*, & cetera, quibus dicit: *Diſcedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis ejus.* Hinc ergo colligendum eſt, quanta damnatione plectendi ſunt qui aliena rapiunt, ſi tanta animadverſione feriuntur qui ſua indiſcrete tenuerunt. Perpendant quo eos obliget reatu res rapta, ſi tali ſubjicit pœnæ non tradita. perpendant quid mereatur injuſtitia illata, ſi tanta percuſſione digna eſt pietas non impenſa. Audiant raptores: Habac. 2. *Væ ei qui multiplicat non ſua uſquequo, & aggravat contra ſe denſum lutum.* Denſum lutum contra ſe aggravare; eſt terrena lucra cum pondere peccati cumulare. Audiant quid Chriſtus dicat: Matth. 16. *Quid prodeſt homini ſi totum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum fiat?* id eſt, quid prodeſt homini, ſi totum quod extra ſe eſt congregat, ſi hoc ſolum quod ipſe eſt damnat? Audiant quod illa quæ rapiunt in hoc ſæculo deficient, aut in ſæculo dimittent, ſed ſecum ad judicium cauſas rapinæ, id eſt damnationem ſecum ferent. Audiant quid propheta Iſaias dicit: Iſai. 1. *Rapina pauperis in domo veſtra.* & : *Cauſa viduæ non ingreditur ad eos.* & : Eccl. 35. *Non deſpiciet dominus preces pupilli, nec viduam, ſi effundat loquelam gemitus. Nonne lacrymæ viduæ ad maxillam deſcendunt, & exclamatio ejus ſuper deducentem eas? A maxilla enim aſcendunt uſque ad cælum, & dominus exauditor non delectabitur in illis.* Audiant quia in cujus domo rapina eſt, ſive in domo corporis, ſive in domo manſionis, non habitat in illa domo Spiritus ſanctus, ſed ſpiritus malignus: & ſi accedit ad communionem corporis & ſanguinis Chriſti ante dignam ſatisfactionem, non mundatur per illam communionem a peccato, ſed plenius, ſicut Iudas, quando in cœna plenus rapina & iniquitate communicare præſumpſit de manu Chriſti, poſſeſſus eſt a diabolo. Vnde & ſuſpenſus crepuit medius, & abiit in locum ſuum, id eſt, ſuis meritis acquiſitum, videlicet in ignem æternum. quia cum intravit ſanctus panis in plenum de iniquitate ventrem, intravit hoſtis antiquus, qui dicitur dia-

A bolus & ſatanas, in crudelem & impiam mentem. Et ille enim, ſicut Iudas tradidit Chriſtum peccatoribus Iudæis, ita plenus rapinis & iniquitate tradit Chriſtum peccatoribus membris ſuis, qui illud inæſtimabile domini corpus violare præſumit. Et væ illi homini, qui ad menſam domini malignus accedit, qui inſidiis mente conditis, qui præcordiis rapina aut aliquo ſcelere pollutis myſteriorum Chriſti ſecretis participare non metuit. Væ illi homini, de quo Ieſus, qui altaribus B ſacroſanctis inter immolandum, utpote propoſita conſecraturus munera, adeſſe non dubitatur, adſtantibus ſibi miniſtris cæleſtibus queri cogitur, quod in cœna diſcipulis de Iuda dixit: Luc. 22. *Ecce*, inquiens, *manus tradentis me mecum eſt in menſa.* Et væ illi de quo dicit Paulus apoſtolus quod quaſi ſpeciali privilegio in cœna domini quando hæc ſunt tradita legimus: 1. Cor. 11. *Quicumque manducat panem hunc, aut calicem domini bibit indigne, judicium ſibi manducat & bibit, non dijudicans*, C id eſt non diſcernens a cibis ceteris, *corpus domini*: ſed ſic ad menſam domini accedit ſine reverentia & timore de peccatis ſuis, ſicut lætus accedit, quando ſocius ſuus illum plena menſa paſcit de rapinis ſuis. Et quod idem dicit apoſtolus: 1. Cor. 11. *Ideo inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt*, id eſt moriuntur, *multi.* Hoc monſtratur in exemplo de infirmitatibus & mortibus corporalibus aliquorum, quod fit in anima in ſpiritalibus infirmitatibus atque D mortibus omnium irreverendorum. Hoc enim paſcha, quod tunc dominus in novo myſterio egit, quotidie celebramus quotieſcumque miſſam agimus: ſicut ipſe tunc omnibus epiſcopis & ibidem. presbyteris, ac ceteris fidelibus, celebrantibus atque adſtantibus ad hoc terribile ſacramentum, in apoſtolis ſuis dixit: 1. Cor. 11. *Hæc quotieſcumque feceritis, in meam memoriam facietis.* Et poteſt fieri, ut quidam audientes tale periculum eſſe communicare corpori & ſanguini domi- E ni, qui non volunt a malis recedere & de præteritis pœnitentiam agere, dicant: Abſtinebimus nos ab illa communione, quia non retrahimus nos a mala operatione. Vnde audiant quibuſcumque diabolus iſta ſuſurrat, quoniam ſicut dominus dicit de baptiſmo, quod nullus poteſt fieri ſalvus, niſi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto: ita de hac ſancta communione dixit: Ioan. 6. *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Et ſicut dixit: Marc. 16. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit*, id eſt, ſicut promiſit in

ANNO CHRISTI 881.

baptiſmate, diabolo & ejus operibus ab- A renuntiando ,. & in Deum fide quæ per dilectionem operatur credendo, hoc eſt ut in fide & bonis operibus permaneat, & ſi poſt baptiſmum peccaverit, confeſſionem & dignam pœnitentiam, illis qui in eum peccaverunt dimittendo, & bonis operibus inſiſtendo, hoc quod male fecit emendet: ita etiam de hac ſancta communione dixit: *Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo.* & : *Si quis manducaverit ex hoc pane, vivet in æternum, & ego* B *reſuſcitabo eum in noviſſimo die.* & : *Sicut miſit me vivens Pater, & ego vivo propter Patrem.* & : *Qui manducat me, & ipſe vivet propter me.* Audiant rapaces & prædatores, quid iterum dominus per prophetam dicat: *Qui prædaris, nonne & ipſe prædaberis?* Videlicet .quia illius qui prædatur res pauperum & eccleſiarum ac ſervorum Dei, prædatur a diabolo, & præda illius fit. Audiant quid ſanctus Paulus apoſtolus dicat, per quem locutus eſt Chriſtus, & qui raptus fuit uſque ad ter- C tium cælum, & qui raptus fuit in paradiſum, & audivit talia ſecreta verba, quæ non licebat homini loqui. Ait namque quia *neque rapaces, neque homicidæ, neque adulteri regnum Dei poſſidebunt.* Vnde intendant quale quantumque peccatum eſt rapina, quam cum adulterio & homicidio ſanctus comparavit apoſtolus. Item ipſe dicit: *Si quis fornicator, aut adulter, aut rapax, aut homicida eſt, eum hujuſmodi nec cibum ſumere* Chriſti diſcipulo, id eſt, Chriſtiano, licet, ante ſatisfactio- D nem, id eſt, correctionem, ac emendationem & dignam pœnitentiam. Audiant quod ſanctus Ioannes apoſtolus, electus & dilectus Chriſti, qui in cœna ſuper pectus ejus recubuit, talem hominem ſalutare vetat dicens: *Nec Ave ei dixeritis, neque in domum receperitis.* Audiant quid per prophetam dominus dicit ad eos qui in medio talium immorantur: *Exite*, inquiens, *de medio eorum, & immundum ne tetigeritis, & ego recipiam vos, & habitabo inter vos, & ero vobis in Deum, &* E *vos eritis mihi in filios & filias.* Nihil enim eſt aliud quod iſti raptores faciunt, niſi præcurſio exercitus antichriſti, cujus voce dictum eſt: *Non movebor a generatione in generationem ſine malo.* id eſt tanta mala faciam in uno loco, ut antequam ad alium locum veniam, adventum meum ibi habitantes timeant: ſed & poſtea ſentient. Et Ioannes apoſtolus: *Nunc*, inquit, *antichriſti multi ſunt.* Vnde timendum nobis eſt quod omnis propter hoc deprecatur eccleſia: *Exurge domine Deus, exaltetur manus tua*, id eſt, ad vindictam,

Ioan. 6. — Iſa. 33. — 1. Cor. 6. — Ibid. 5. — 2. Ioan 10. — 2. Cor. 6. Ierem. 31. — Pſal. 10. — 1. Ioan. 2. — Pſal. 10.

A *non obliviſcaris pauperem populum.* & dominus, qui non mentitur, repromittit dicens: *Propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit dominus*, id eſt, jam jamque in proximo vindictam exercebo. Audiant raptores, quid de talibus ſacri canones decernunt: Si quis, inquiunt, de potentibus clericum, aut quemlibet pauperem, aut religioſum exſpoliaverit, & mandaverit ad ipſum epiſcopus ut eum audiat, & is contempſerit: invicem mox ſcripta percurrant per B omnes provinciæ epiſcopos, & quoſcumque adire potuerit, ut excommunicatus habeatur, donec audiat & reddat aliena. Ecce de pauperum raptoribus. Audiant raptores & prædones rerum eccleſiaſticarum, quid ſanctus Anacletus papa, ab ipſo beato Petro apoſtolo preſbyter ordinatus, cum totius mundi ſacerdotibus judicavit. Dicit namque: Qui abſtulerit aliquid patri vel matri, homicidæ particeps eſt. Pater noſter ſine dubio Deus eſt, qui nos creavit, mater vero C noſtra eccleſia, quæ nos in baptiſmo ſpiritaliter regeneravit. Ergo qui Chriſti pecunias & eccleſiæ rapit, aut aufert, vel fraudatur, homicida eſt, atque homicida ante conſpectum juſti judicis deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem operatur: qui autem pecuniam vel res eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium facit, & ut ſacrilegus judicandus eſt. Et ſanctus Vrbanus papa & martyr: Res, inquit, & facultates eccleſiaſticæ oblationes appellantur, quia domi- D no offeruntur, & vota ſunt fidelium, ac precia peccatorum, atque patrimonia pauperum: ſi quis illa rapuerit, reus eſt damnationis Ananiæ & Sapphiræ, & oportet hujuſmodi tradere ſatanæ, ut ſpiritus ſalvus ſit in die domini. Et ſanctus Lucius papa: Rerum, inquit, eccleſiaſticarum & facultatum raptores a liminibus ſanctæ eccleſiæ anathematizatos apoſtolica auctoritate pellimus & damnamus, atque ſacrilegos eſſe judicamus: & non ſolum eos, ſed & omnes conſen- E tientes eis: quia non ſolum qui faciunt rei judicantur, ſed etiam qui facientibus conſentiunt. Par enim pœna & agentes & conſentientes comprehendit. Et ſanctus Auguſtinus in ſermone euangelii ſancti Ioannis ita dicit: Fur ſacrilegus loculorum ſacrorum & dominicorum eſt Iudas, & qui aliquid de eccleſia furatur & rapit, Iudæ perdito comparatur. Item in ſacris canonibus a Spiritu ſancto dictatis, & Chriſti ſanguine confirmatis, ſcriptum eſt: Si quis oblationes eccleſiæ extra eccleſiam accipere vel dare voluerit, præter conſcientiam epiſcopi

vel

ANNO CHRISTI 881. — Pſal. 11. — Concilium Tolet. 1. can. 11. — Epiſt. 1. — Epiſt. 1. — Tract. 50. in Ioannem. — Concilium Gangr. can. 7.

vel ejus cui hujuſmodi officia commiſſa ſunt, nec cum ejus voluerit agere conſilio, anathema ſit. Epiſcopus autem omnibus ſe audientibus dicere debet quid ſit anathema: Id eſt, alienatio a Chriſto & ejus corpore, quæ eſt ſancta eccleſia. Et ne deſperent tales homines, & in peccato permaneant, oſtendere debet epiſcopus quamdiu duret anathema, id eſt, quamdiu quiſque errorem non corrigit, & digna ſatisfactione non emendat, ut reconciliationem & indulgentiam valeat promereri. Si quis vero ante ſatisfactionem, & reconciliationis indulgentiam, in peccatis ſuis perſeverans mortuus fuerit, jam anathema perpetuum illi erit, & peccatum ad mortem, pro quo non dicit apoſtolus ut oretur. (1. Ioann. 5.)

VI.

Regiam vero dignitatem, & miniſtros reipublicæ, ac cooperatores regii miniſterii, epiſcopali auctoritate & domini voce monemus, ut ſemetipſos coram Deo & coram hominibus tales exhibeant, ut adjutores Dei fieri, & ab ipſo & in præſenti ſæculo & in futuro adjuvari mereantur: & nulla qualibet cauſa, aut munerum acceptio, aut amicitia cujuſlibet, vel odium, aut timor, aut gratia, ab ſtatu rectitudinis eos deviare compellat, quin inter proximum & proximum juſte judicent: pupillorum vero, & viduarum, & ceterorum pauperum adjutores ac defenſores, & ſanctæ eccleſiæ vel ſervorum illius honoratores juxta ſuam poſſibilitatem fiant: illos quoque qui temeritate & violentia in furtis & latrociniis, ſive rapinis, communem pacem populi perturbare moliuntur, ſuo ſtudio & correctione ſicut decet compeſcant. Vnde quædam capitula, a præcedentibus imperatoribus & regibus ſtatuta, in unum collecta ſubjungere dignum duximus, quæ ita ſe habent.

Ex capitulis imperatorum & regum.

(Lib. II. c. 14.) De pace in exercitali itinere ſervanda uſque ad marcham, hoc omnibus notum fieri volumus, quod quicumque auctorem damni ſibi præterito anno illati nominatim cognoſcit, ut juſtitiam de illo quærat, & accipiat. (Ibid. c. 15.) Deinceps tamen omnibus denuntiare volumus, ut unuſquiſque cognoſcat omnes, qui in ſuo obſequio in tali itinere pergunt, ſive ſui ſint, ſive alieni, ut ille de eorum factis rationem ſe ſciat redditurum: & quidquid in pace violanda deliquerint, ad ipſius debet periculum pertinere. ea ſcilicet conditione, ut pacis violator primum juxta facinoris qualitatem, ſive coram nobis, ſive coram miſſo noſtro, dignas pœnas perſolvat: & ſenior, qui ſecum talem duxerit, quem aut conſtringere noluit, aut non potuit, ut noſtram juſſionem ſervaret, & inſuper in regno noſtro prædas facere non timeret, pro illius negligentia, ſi ante eum de his non admonuerit, & poſtquam negligentia contemptoris ad ejus notitiam pervenerit, eum corrigere ſicut decet neglexerit, honore ſuo privetur, ut ſcilicet neuter illorum ſine juſta vindicta remaneat.

(Lib. V. c. 189.) Si quis in exercitu infra regnum, ſine juſſione dominica, per vim hoſtilem aliquid prædare voluerit, aut fenum tollere, aut granum; ſive pecora majora vel minora, domoſque infringere, vel incendere, hæc ne fiant omnino prohibemus. Quod ſi ab aliquo præſumptioſo factum fuerit, ſexaginta ſolidos ſi liber eſt ſit culpabilis, & omnia cimelia reſtituat, aut cum duodecim teſtibus ſe purget. Si vero ſervus hoc fecerit, capitali crimini ſubjaceat, & dominus omnia cimelia reſtituat, quia ſervum ſuum non correxit, nec cuſtodivit, ut talia non perpetraret. Quoniam ſi noſipſus comedimus, cito deficiemus. Vnuſquiſque tamen cuſtodiat exercitum ſuum, ne aliqua deprædatio infra regnum fiat.

(Lib. III. c. 65.) Si quis domum alienam cujuſlibet infregerit, quidquid exinde per vim abſtulerit, aut rapuerit, vel furaverit, ſecundum legem illi, cujus domus fuerit infracta & ſpoliata, in triplum componat, & inſuper bannum dominicum ſolvat. Si ſervus hoc fecerit, ſententiam ſuperiorem accipiat, & inſuper ſecundum ſuam legem compoſitionem faciat. Si quis liber homo aliquod tale damnum alicui fecerit, pro quo plenam compoſitionem facere non valeat, ſemetipſum in vadio pro ſervo dare ſtudeat, uſque dum plenam compoſitionem adimpleat.

(Lib. III. c. 1.) De pace admonemus, ut omnes qui per aliqua ſcelera rebelles ſunt conſtringantur.

(Ibid. c. 66.) Si quis meſſes aut annonas in hoſte ſuper bannum dominicum rapuerit, vel paverit, aut furaverit, aut cum caballis vaſtaverit, æſtimato damno ſecundum legem in triplum componat: & ſi liber homo hoc fecerit, bannum dominicum pro hac re componere cogatur. Servus vero ſecundum legem tripla compoſitione damnum in luco reſtituat, & pro damno diſciplinæ corporali ſubjaceat.

(Lib. VI. c. 96.) Si quis infra regnum rapinam fecerit, aut cuiquam noſtro fideli, ejuſque homini, aliquid vi abſtulerit, in triplo cui aliquid abſtulit legibus componat, & inſuper bannum noſtrum, id eſt ſexaginta ſolidos, nobis perſolvat. Poſtmodum vero a comite ante nos adducatur, ut in baſtonico retruſus uſque dum nobis placuerit pœnas luat. Nam ſi publice actum fuerit, publicam inde agat pœnitentiam juxta ſacrorum canonũ ſanctionem. Si vero occulte, ſacerdotum conſilio ex hoc agat pœnitentiam: quoniam *raptores*, ut ait apoſtolus, niſi veram egerint pœnitentiam, *regnum Dei non poſſidebunt*. (1. Cor. 6.) Qui vero de rebus eccleſiarum aliquid abſtulerint, gravius inde judicentur: quia ſacrarum rerum ablatio ſacrilegium eſt, & ſacrilegus vocatur, qui ex eis aliquid abſtulerit aut rapuerit. Extortes namque a liminibus ſanctæ matris eccleſiæ tales perſonæ uſque ad ſatisfactionem eccleſiæ quam læſerint, ſunt habendæ, atque firmiter denotandæ.

(Caroli Calvi tit. XII. c. 12.) Vnuſquiſque miſſus in ſuo miſſatico proviſionem habeat, ut ſi aliquis de noſtris fidelibus per miſſaticum ſuum tranſierit, aut ibi conſiſtens, vel commanens, rapinas, vel deprædationes, aut talia illicita fecerit de quibus Deus offendi ſolet, & populus pro oppreſſione gemere, quatenus hoc ſubtiliter & veraciter inveſtiget,

ANNO CHRISTI 881.

A & nobis renuntiet, qualiter inde nos ſic ordinemus, ut nec ipſum, nec alium hoc agere delectet.

Ibid. c. 13. Vt miſſi in illorum miſſaticis curam habeant, ne homines noſtri, aut alii quilibet, vicinos ſuos majores vel minores tempore æſtatis, quando ad herbam ſuos caballos mittunt, vel tempore hiemis, quando mareſcalcos illorum ad fodrum dirigunt, vicinos majores vel minores deprædentur: & ſi egerint, hoc etiam, ut prædiximus, veraciter miſſi noſtri inveſtigent, & nobis renuntient, ut in ſeniore hoc ſic emendemus quatenus homines ſuos in poteſtate habeat, & contenti ſint debitis, & indebita injuſte non appetant.

Ludovici Balbi tit. III. cap. 7. & 8. Volumus ut res eccleſiarum, in cujuſcumque regno caput fuerit, tam de epiſcopatibus, quam de abbatiis, ſine ulla contradictione rectores ipſarum eccleſiarum, ſicut tempore domni ac genitoris noſtri fecerunt, illas poſſideant. Et quia per vagos, & tyrannica conſuetudine irreverentes homines pax & quies perturbari ſolet, volumus ut ad quemcumque noſtrum talis venerit, ut de his quæ egit rationem & juſtitiam ſubterfugere poſſit, nemo ex nobis illum ad aliud recipiat, vel retineat, niſi ut ad rectam rationem & debitam emendationem perducatur. Et ſi rationem rectam ſubterfugerit, omnes in commune, in cujus regnum venerit, illum perſequantur, donec aut ad rationem perducatur, aut de regno deleatur.

Caroli Calvi tit. XXVI. c. 5. Similiter & de eo agendum eſt, qui pro aliquo capitali & publico crimine a quolibet epiſcopo corripitur vel excommunicatur, aut ante excommunicationem crimen faciens, regnum & regis regimen mutat, ne debitam pœnitentiam ſuſcipiat, aut ſuſceptam legitime peragat.

Caroli Calvi tit. XX cap. 4. Denuntiandum eſt omnibus, & a miſſis noſtris ordinandum, ut omnes eccleſiæ & preſbyteri ſub immunitate ac privilegio, & ordinatione atque diſpoſitione epiſcoporum ſingularum parochiarum, in quibus conſiſtunt, ſecundum auctoritatem canonicam, & capitulatia domni Caroli imperatoris & pii Auguſti Hludouvici permaneant.

Ibid. c. 5. Vt miſſi noſtri diligenter inveſtigent cum epiſcopo, & prælatis monaſteriorum, & per fideles & ſtrenuos viros in unaquaque parochia, de rebus eccleſiaſticis in alodem datis. & ſicut evidentibus & veris indiciis ac auctoritatibus compererint, diligenter a quo & quibus datæ ſint, & quantum exinde ſit deſcribant, & nobis renuntient, ut cum conſilio fidelium noſtrorum hoc ſacrilegium emendare curemus.

Ibid. c. 6. Vt miſſi noſtri expreſſe, & cum omni diligentia, cum epiſcopo & prælatis monaſteriorum, per ſingulas parochias requirant de rebus eccleſiaſticis, unde nonæ & decimæ ſolvi debent, & non ſolvuntur, ut perſolvi ab eaſdem res retinentibus faciant. Et ſi aliqua contradictio, quæ rationabilis videatur, oborta fuerit, deſcribatur: & prælatus ipſius caſæ Dei, unde res eſſe noſcuntur, & ille qui eas detinet, & nonam ac decimam ſolvere detrectat, ſimul cum miſſis noſtris ad noſtram jubeatur venire præſentiam, ut tunc veritate comperta, & diffinitione decreta, quod rationabiliter invenerimus inde præcipiamus.

Ibid. Volumus etiam, ut inveſtigent miſſi noſtri, qualiter illi, qui eaſdem res eccleſiaſticas, unde decimæ dantur, ſive non dantur, illas ſalvas habeant, & in caſticiis & in ſilvis cuſtoditis, vel ſi terræ ac mancipia inde perdita ſint, vel aliquid hujuſmodi, aut ſi familia oppreſſa ſit contra legem, & omnia per breves renuntient miſſi noſtri.

Ibid. c. 7. Vt miſſi noſtri per ſingulas parochias comitibus & reipublicæ miniſtris ex banno noſtro præcipiant, ne malla vel placita in exitibus & atriis eccleſiarum, & preſbyterorum manſionibus, neque in dominico, vel feſtivis diebus, tenere præſumant: ſed comes convenientem locum conſideret & inveniat ubi ſtationem ad mallum tenendum conſtituat: quia nefas eſt ibi reos puniri, ubi reſpectu divinæ reverentiæ miſericordiam conſenſu fidelium & decreto prædeceſſorum

B noſtrorum conſequuntur.

Ibid. c. 8. Vt miſſi noſtri comitibus, & omnibus reipublicæ miniſtris, firmiter ex verbo noſtro denuntient, atque præcipiant, ut a quarta feria ante initium quadrageſimæ, nec in ipſa quarta feria, uſque poſt octavas paſchæ, mallum vel placitum publicum, niſi de concordia & pacificatione diſcordantium, tenere præſumant. Similiter etiam a quarta feria ante nativitatem domini, uſque poſt conſecratos dies obſervent: nec non in jejuniis quatuor temporum, & in rogationibus, ſimili obſervatione eoſdem feriatos dies venerari omnimodis ſtudeant.

Ibid. c. 9. Vt miſſi noſtri omnibus per ſingulas parochias

C denuntient, quia ſi epiſcopus, aut miniſtri epiſcoporum, pro criminibus colonos flagellaverint cum virgis, propter metum aliorum, & ut ipſi criminoſi corrigantur, cum tali diſcretione ſine ulla occaſione indebita, ſicut in ſynodo collocutum eſt, & vel inviti pœnitentiam temporaliter & corporaliter agant, ne æternaliter pereant: ſi ſeniores ipſorum colonorum indigne tulerint, & aliquam vindictam inde exercere voluerint, aut eoſdem colonos ne diſtringantur continere præſumpſerint, ſciant quia & bannum noſtrum component, & ſimul cum excommunicatione eccleſiaſtica noſtram harmiſcaram ſuſtinebunt.

D Ibid. c. 10. Vt miſſi noſtri omnibus reipublicæ miniſtris denuntient, ut comes, vel reipublicæ miniſtri, ſimul cum epiſcopo uniuſcujuſque parochiæ ſint in miniſteriis illorum, quando idem epiſcopus ſuam parochiam circumierit, cum epiſcopus eis notum fecerit: & quos per excommunicationem epiſcopus adducere non potuerit, ipſi regia auctoritate & poteſtate ad pœnitentiam vel rationem atque ſatisfactionem adducant.

Ibid. c. 11. Sciant etiam fideles noſtri, quia conceſſimus in ſynodo venerabilibus epiſcopis, ne ſuper beneficia eccleſiaſtica, vel præſtarias, etiamſi quilibet monaſteriorum prælatus irrationabiliter petierit, præcepta confirmationis noſtræ ullo modo

E faciamus. Et ideo ab irrationabili petitione ſe unuſquiſque compeſcat.

Caroli Calvi tit. XXXII. cap. 11. De uno manſo ſecundum capitulare Auguſtorum & prædeceſſorum noſtrorum ad eccleſiam dato, nullus cenſus, neque caballi paſtus, a ſenioribus de preſbyteris requiratur, ſicut in præfato capitulari continetur. Sed neque de terrulis ac vineolis pro loco ſepulturæ ad eaſdem eccleſias datis, neque de decimis, ſicut in canonibus, & in præfatis capitularibus continetur. Et ubi inventum fuerit a miſſis noſtris, quod ſeniores ſine conſcientia epiſcoporum preſbyteros de eccleſiis ejiciunt, vel in eccleſiis ſtatuunt, miſſi noſtri, ſicut in præfatis capitularibus continetur, inde faciant, & epiſcopi de clericis hominum noſtrorum

ANNO CHRISTI 881.

noſtrorum ita faciant, ſicut in eiſdem capitularibus continetur.

Hoc miſſi noſtri notum faciant comitibus & populo, quod nos in omni hebdomada unum diem ad cauſas audiendas & judicandas ſedere volumus. Comites autem & miſſi noſtri magnum ſtudium habeant, ne forte propter eorum negligentiam pauperes crucientur, & nos tædium propter eorum clamores patiamur, ſi noſtram gratiam habere volunt. Populo autem dicatur, ut caveat de aliis cauſis ſe ad nos reclamare, niſi de quibus aut miſſi noſtri, aut comites, eis juſtitias noluerint facere.

Caroli Calvi tit. XXXIV. c. 2. Vt noſtri fideles, unuſquiſque in ſuo ordine & ſtatu, veraciter ſint de nobis ſecuri, quia nullum abhinc inantea contra legem & juſtitiam, vel auctoritatem ac juſtam rationem, aut damnabimus, aut dehonorabimus, aut opprimemus, vel Tit. XXIII. sub finem cap. 2. indebitis machinationibus affligemus: & illorum, ſcilicet veraciter nobis fidelium, communi conſilio ſecundum Dei voluntatem, & commune ſalvamentum ad reſtitutionem ſanctæ Dei eccleſiæ, & ſtatum regni, & ad honorem regium, atque pacem populi commiſſi nobis pertinentem aſſenſum præbebimus: In hoc ut illi non ſolum non ſint nobis contradicentes & reſiſtentes ad iſta exequenda: verum etiam ſic ſint nobis fideles, & obedientes, ac veri adjutores atque cooperatores vero conſilio & ſincero auxilio ad noſtrum debitum honorem, & ad iſta peragenda quæ præmiſimus, ſicut per rectum unuſquiſque in ſuo ordine & ſtatu ſuo, principi & ſuo ſeniori eſſe debet.

VII.

Ecce quæ de rapinis & de raptoribus ſanctus Spiritus per ſibi organa digna comminatus eſt & decrevit. Ecce quæ anteceſſores veſtri imperatores ac reges, in diverſis ſynodis ac placitis, conſilio epiſcoporum ac cæterorum fidelium ſuorum inde conſtituerunt. Quæ quomodo de emendationibus quæ male acta ſunt legi per Moyſen datæ congruant, qui eam legit intelligit. Et in euangelio legimus dixiſſe Zachæum ad Luc. 19. dominum: *Dimidium bonorum meorum, domine, do pauperibus: & ſi quem defraudavi, reddo quadruplum.* Ad hoc enim aliam medietatem bonorum ſuorum ſervavit. Et hinc ſanctus Auguſtinus in epiſto- Epiſt. 54. la ad Macedonium dicit: Quod dicis inquiens, Sceleris culpam cupiunt ſibi homines relaxari, & id propter quod ſcelus admiſſum eſt poſſidere; peſſimum hominum genus commemoras, cui pœnitendi medicina omnino non prodeſt. Si enim res neceſſaria, propter quam peccatum eſt, cum reddi poſſit non redditur, non agitur pœnitentia, ſed fingitur. Si autem veraciter agitur, non remittetur peccatum, niſi reſtituatur ablatum. ſed cum reſtitui poteſt. Plerumque enim qui aufert amittit, ſive alios patiendo malos, ſive ipſe male vivendo, nec aliud habet unde reſtituat. Huic certe non poſſumus dicere,

A Redde quod abſtuliſti, niſi eum habere credimus & negare. Vbi quidem ſi aliquos ſuſtinet repente cruciatus, dum exiſtimatur habere quod reddat, nulla eſt iniquitas: quia etſi non eſt unde reddat ablatam pecuniam, merito tamen; dum eam per moleſtias corporales redhibere compellitur, peccati quo male ablata eſt pœnas luit. Sed inhumanum non eſt etiam pro talibus intercedere, tamquam pro reis criminum: non ad hoc ut minime reſtituantur aliena, ſed ne B fruſtra homo in hominem ſæviat. Illud vero fidentiſſime dixerim, eum qui pro homine ad hoc intervenit, ne male ablata reſtituat, & qui ad ſe confugientem, quantum honeſte poteſt, ad reſtituendum non compellit, ſocium eſſe fraudis & criminis. Nam miſericordius opem noſtram talibus ſubtrahimus, quam impendimus. Non enim opem fert qui ad peccandum adjuvat, ac non potius ſubvertit atque opprimit. Nolentes autem reddere, quos novimus & male abſtu- C liſſe, & unde reddant habere, arguimus, increpamus, & deteſtamur, quoſdam clam, quoſdam palam, ſicut diverſitas perſonarum diverſam videtur poſſe recipere medicinam, nec in aliorum perniciem ad majorem inſaniam concitari. Aliquando etiam, ſi res magis curanda non impeditur, ſancti altaris communione privamus. Nec interveniendum eſſe pro aliquo auſim dicere, ut quod ſcelere abſtulit, ſceleris impunitate poſſideat: ſed ut remiſſa injuria quod injurioſe ab- D ſtulit reddat, ſi tamen habet quod abſtulit, vel aliud unde illud reſtituat. Qui vero contra jus ſocietatis humanæ, furtis, rapinis, calumniis, oppreſſionibus, invaſionibus abſtulerit, reddenda potius quam donanda cenſemus, Zachæi publicani euangelico exemplo, qui cum hoſpitio dominum ſuſcepiſſet, in vitam ſanctam repente mutatus, *dimidium*, in- Luc. 19. quit, *rerum mearum do pauperibus, & ſi cui aliquid abſtuli; quadruplum reddo.* Quid dicam de uſuris, quas etiam ipſæ E leges & judices reddi jubent? An crudelior eſt qui ſubtrahit aliquid vel eripit diviti, quam qui trucidat pauperem fenore? Omnes igitur nos, & vos, & totius regni populus, recurramus ad conſcientias noſtras, & quidquid contra voluntatem & mandatum Dei cogitavimus, parabolavimus, & fecimus, per puram confeſſionem, ac dignos pœnitentiæ fructus, atque ſacerdotalem reconciliationem, expurgemus nos a fermento malitiæ & nequitiæ: & ſicut hortatur nos Spiritus ſanctus per pſalmiſtam, *præoccupe-* Pſal. 94. *mus faciem ejus in confeſſione: procidamus*

&

ANNO CHRISTI 881.

& ploremus ante dominum qui fecit nos, quia ipſe eſt dominus Deus noſter, nos autem populus ejus, & oves paſcuæ ejus. Legimus enim in hiſtoria Machabæorum, quia vir fortiſſimus Iudas pugnavit contra inimicos eccleſiæ quæ tunc temporis erat, & plures ex ſuis in illo bello ceciderunt. Poſtquam autem fugatis adverſariis ipſe Iudas cum exercitu ſuo ad ſepelienda corpora ſuorum qui in bello ceciderant reverſus eſt, inventa ſunt ſub tunicis occiſorum donaria de idololatriis, & manifeſtum factum eſt Dei judicium quia proinde ceciderunt in bello. Ergo ſi ſub tunicis noſtris, id eſt, intra corpora noſtra, habemus conſcientiam malam de rapinis, de avaritia, quæ eſt idolorum ſervitus, de luxuriis, de invidia, de fraternis odiis, & de homicidiis, de ſacrilegiis, & de inceſtibus, & de ceteris criminibus, ac peccatis, expurgemus illa mala per puram confeſſionem, & per bonam devotionem, & per lacrymas, & per eleemoſynas & dignas ſatisfactiones, & quantocius tempus fuerit, faciamus omnes in commune de præteritis peccatis, ſive manifeſtis, ſive ſecretis, publicam pœnitentiam, & triduanum jejunium, & mundemus nos ab omni inquinamento carnis & ſpiritus, perficientes ſanctificationem in timore Dei. Quia, ſicut ſanctus Auguſtinus dicit exponens ſententiam apoſtoli, peccata ſive parva ſive magna impunita eſſe non poſſunt: quia aut ab homine pœnitente, aut a Deo judicante plectuntur: ceſſat autem vindicta divina, ſi converſio præcurrat humana. Amat Deus pœnitentibus & confitentibus parcere, & ſe judicantes non judicare. Et poſt jejunium, & dignos pœnitentiæ fructus, & profeſſionem quod ab iſtis malis, in quibus hactenus verſati ſumus, nos de cetero abſtinere debeamus, quia pœnitentiam vere agere eſt commiſſa plangere, & iterum plangenda declinare, mutata in mente malignitate in benignitatem, accipiamus corpus & ſanguinem Chriſti in remiſſionem peccatorum noſtrorum, ut Deus in nobis habitet, & nos in Deo: quatenus nec inviſibiles, nec viſibiles inimici contra nos poteſtatem habeant. Nam aliter, nec ſuper pravos Chriſtianos virtutem, nec contra Paganos habere poterimus victoriam. Nullus autem de iniquitatum ſuarum immanitate deſperet: tantum ex toto corde convertatur ad dominum. Veternoſas namque Ninivitarum culpas triduana pœnitentia abſterſit: & converſus latro vitæ præmia etiam in ipſa ſententia ſuæ mortis emeruit. Mutemus igitur corda, & præſumamus nos jam percepiſſe quod petimus. Citius ad precem judex flectitur, ſi a pravitate ſua petitor corrigatur. Ea namque quæ ingrata eſſe hominibus importunitas ſolet, judicio veritatis placet: quia pius ac miſericors Deus vult a ſe veniam exigi, qui quantum meremur non vult iraſci. Hinc etenim per prophetam dicit: *Invoca me in die tribulationis tuæ, & eripiam te, & magnificabis me.* Ipſe ergo ſibi teſtis eſt qui invocantibus miſereri deſiderat, qui admonet ut invocetur. Et ſicut per alium prophetam admonet: *Levemus corda noſtra cum manibus ad Deum.* Ad Deum quippe corda cum manibus levare eſt, orationis ſtudium cum merito bonæ operationis erigere. Dat profecto, dat timori noſtro fiduciam, qui per prophetam clamat: *Nolo mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat.* Et certa ſententia eſt, quia quos Deus diu ut convertantur exſpectat, non converſos durius damnat. Et poſtquam taliter, ſicut prædiximus, a peccatis noſtris nos & vos mundabimus, de cetero ab eiſdem & ab aliis peccatis nos contineamus, ne contingat nobis illud proverbium, quod beatus Petrus apoſtolus de redeuntibus poſt pœnitentiam ad peccata dicit: *Canis reverſus ad ſuum vomitum, & ſus lota in volutabro luti.* Magna eſt enim contra peccatum pœnitentiæ virtus: ſed ſi quis in eadem pœnitentia perſeveret. Nam ſcriptum eſt: *Qui perſeveraverit uſque in finem, hic ſalvus erit.* Hinc ſcriptum eſt: *Qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit eum, quid proficit lavatio illius?* Mortuum quippe eſt omne opus perverſum, quod pertrahit ad mortem, quod vita juſtitiæ non vivit. Baptizatur ergo a mortuo, & iterum tangit eum, qui prava opera, quæ ſe egiſſe meminit, deplorat; ſed eiſdem ſe iterum poſt lacrymas implicat. Animæ itaque cuilibet ejuſdem mortui lavatio non proficit, qui hoc iterum faciendo quod planxerat, nec per lamenta pœnitentiæ ad rectitudinem juſtitiæ exurgit. Et quicumque tempore pœnitentiæ profitetur ad priſtina peccata ſe non rediturum, id eſt, præterita peccata anathematizat, (quoniam aliter nec a Deo ſolvitur, nec ſacerdotali miniſterio reconciliari poteſt,) ſolicite attendat quæ S. Gregorius in quadam epiſtola ſua dicit. Si qui vero ſunt, inquiens, qui dicunt quia compulſus quiſpiam neceſſitate ſi anathematizaverit, anathematis vinculo non tenetur, ipſi ſibi teſtes ſunt quia Chriſtiani non ſunt, quia ligamenta ſanctæ eccleſiæ vanis ſe æſtimant conatibus ſolvere. Ac per hoc nec abſolutionem ſanctæ eccleſiæ, quam præſtat fidelibus, veram putant, ſi ligaturas ejus valere non æſtimant.

Marginal references: 2. Mach. 12. — Ion. 4. — Luc. 23. — Pſal. 49. — Thren. 3. — Ezech. 33. — 2. Petr. 2. — Matth. 10. — Eccl. 34. — Lib. IX. ep. 39. Theoctiſtæ.

ANNO CHRISTI 881.

æſtimant. Contra quos diu diſputandum non eſt, quia per omnia deſpiciendi & anathematizandi ſunt: & unde ſe fallere veritatem credunt, inde in peccatis ſuis veraciter ligantur. Si qui ſunt igitur, qui ſub nomine Chriſtiano hæc, quæ prædiximus, aut prædicare audent, aut taciti apud ſeipſos tenere, procul dubio eos & ego, & omnes catholici epiſcopi, atque univerſa eccleſia anathematizamus, quia veritati contraria ſentiunt, & contraria loquuntur. Intereſt tamen plurimum inter eos, qui poſt pœnitentiam & profeſſionem ad criminalia & publica peccata redeunt per contemptum, & in eis perſeverare diligunt, & inter eos, qui per fragilitatem in præterita peccata criminalia vel publica recidunt, & iterum pœnitentiam poſcunt: quia ſicut ſanctus Auguſtinus dicit, in tantum hominum iniquitas aliquando progreditur, ut etiam poſt actam pœnitentiam, poſt altaris reconciliationem, vel ſimilia vel graviora committant: & tamen Deus facit etiam ſuper tales oriri ſolem ſuum, nec minus tribuit, quam ante tribuebat, largiſſima munera vitæ ac ſalutis. Et quamvis in eccleſia locus humillimæ pœnitentiæ non concedatur, Deus tamen ſuper eos ſuæ pœnitentiæ non obliviſcitur. Quamvis ergo caute ſalubriterque proviſum ſit, ut locus illius humillimæ pœnitentiæ ſemel in eccleſia concedatur, ne medicina vilis minus utilis eſſet ægrotis, quæ tanto magis ſalubris eſt, quanto minus contemptibilis fuerit: quis tamen audeat Deo dicere, Quare huic homini, qui poſt primam pœnitentiam rurſus ſe laqueis iniquitatis conſtringit, adhuc iterum parcis? Quis audeat dicere erga iſtos non agi quod apoſtolus ait: *Ignoras quia patientia Dei ad pœnitentiam te adducit?* aut iſtis exceptis eſſe diffinitum quod ſcriptum eſt: *Beati omnes qui confidunt in eum?* aut ad iſtos non pertinere quod dicitur: *Viriliter agite, & confortetur cor veſtrum, omnes qui ſperatis in domino?*

Epiſt. 54. — Rom. 2. — Pſal. 2. — Pſal. 26.

VIII.

Tandem ad vos, domine rex dilectiſſime nobis, ſermonem convertimus, quia & in iſto temporali regno vos proſperari cupimus, & poſt iſtud regnum ad æternum pervenire deſideramus. Sicut quidam noſtrum ab illis audivit qui interfuerunt, Carolus Magnus imperator, qui regnum Francorum nobiliter ampliavit, & per annos quadraginta ſex feliciter rexit, & ſapientia tam in ſanctis ſcripturis, quam & in legibus eccleſiaſticis & humanis, reges Francorum præceſſit, nullo unquam tempore ſine tribus de ſapientioribus & eminentioribus conſiliariis ſuis eſſe patiebatur: ſed viciſſim per ſucceſſiones, ut eis poſſibile foret, ſecum habebat, & ad capitium lecti ſui tabulas cum graphio habebat, & quæ ſive in die, ſive in nocte, de utilitate ſanctæ eccleſiæ, & de profectu ac ſoliditate regni meditabatur, in eiſdem tabulis annotabat, & cum eiſdem conſiliariis, quos ſecum habebat, inde tractabat: & quando ad placitum ſuum veniebat, omnia ſubtiliter tractata plenitudini conſiliariorum ſuorum monſtrabat, & communi conſilio illa ad effectum perducere procurabat. Et ſi ille, qui ſic ſapiens & fortis, & amplitudine regni locuples, & multorum regnorum pacificus dominator, agere ſtudebat, (ſequens ſententias ſcripturæ dicentis: *Omnia fac per conſilium, & poſt factum non pœnitebis.* &: *Audiens ſapiens ſapientior erit, & intelligens gubernacula poſſidebit.* &: *Ubi non eſt gubernator, populus corruet: ſalus autem, ubi multa conſilia:*) quid vobis ſit agendum attendite, qui adhuc in ætate immatura eſtis, & tantos comparticipes atque æmulos in iſta particula regni habetis, ut nomine potius, quam virtute regnetis. Quæſumus cum conſilio & auxilio fidelium veſtrorum, eligite qui vobiſcum per ſingulos menſes de utroque ordine conſiliarii maneant, quibus aurem & cordis & corporis libenter accommodetis, quique vos & Deum timere, & ſanctam eccleſiam ac rectores ejus ſecundum ſacras leges doceant honorare, & regnum ac fideles veſtros ſecundum voluntatem domini gubernare, & veſtram domum, ſicut tempore anteceſſorum veſtrorum fuit, quando bene fuit, illam vobis inſinuent ordinare, ne vos illuc trahat neceſſitas, quo ducere non debet voluntas. Quatenus eccleſiæ in iſto regno per occaſionabiles circadas, & per indebitas conſuetudinarias exactiones, quæ tempore Pippini, Caroli, & Hludouvici non fuerunt, ſed moderno tempore impoſitæ fuerunt, non affligantur: & regni primores cum debita ſecuritate ac honore erga vos conſiſtere poſſint, & ceteri nobiles homines in regno ſecuritatem habeant, ne per diverſa ingenia a ſuis opibus quas habere potuerint diſpolientur. Quia poſtquam radix omnium malorum cupiditas in regno exarſit, ut nullus, aut pene nullus, honorem aut aliquod bonum ſine precio poſſet acquirere aut tenere, aut ſecuritatem habere, pax & conſilium & juſtitia, atque judicium, ſicut neceſſe fuerat, locum in iſto regno non habuerunt. Et ſatagite, ut iſtæ rapinæ ac deprædationes in iſto regno ceſſent, & miſer iſte populus, qui jam per plures annos per deprædationes diverſas

Eccl. 32. — Prov. 1. — Prov. 11.

ANNO CHRISTI 881.

diverſas & continuas, & per exactiones A ad Northmannos affligitur, aliquod remedium habeat, & juſtitia & judicium, quæ quaſi emortua apud nos ſunt, reviviſcant, & virtutem nobis Deus reddat contra paganos, quia uſque modo jam ante plures annos locum in iſto regno defenſio non habuit, ſed redemptio & tributum non ſolum pauperes homines, ſed & eccleſias quondam divites jam evacuatas habent. Et ideo regium nomen ad tantam contumeliam & ad tantam brevitatem devenit, ſicut multis eſt notum. & B iſtud regnum, quondam nobile atque amplum, in ſeipſum diviſum eſt: at ſicut dominus dicit, *regnum in ſeipſum diviſum deſolabitur*, id eſt, de ſolo, videlicet de terra, labitur, id eſt, ac ſi de glacie lubricatur; ita ut non ſit quod in proximo eſt, niſi, ut in pſalmo dicitur, converſi fuerimus; jam dominus gladium ſuum vibravit, tetendit & paravit illum, & in eo vaſa mortis effecit. Timete ſententiam quam ſcriptura dicit quæ non mentitur: *Væ terræ cujus rex juvenis eſt, & cujus principes mane comedunt*. Et attendite, quia non deteſtatur ſcriptura ætate juvenem, ſed moribus, & vita, atque ſtultitia, quæ nulla conſilii C gravitate deprimuntur. Quod alibi ſanctæ ſcripturæ ſententiæ monſtrant dicendo: *Senectus venerabilis eſt, non diuturna, neque numero annorum computata. Cani ſunt autem ſenſus hominis, & ætas ſenectutis vita immaculata*. Hinc eſt ergo, quod ad Moyſen dominus dicit: *Congrega mihi ſeptuaginta viros de ſenioribus Iſrael, quos tu noſti quod ſenes populi ſint*. In quibus non aliud quam D ſenectus mentis requiritur, cum tales jubentur eligi qui ſenes ſciuntur. Si enim ſenectus in eis corporis quæreretur, a tantis ſciri poterant, a quantis videri. Dum vero dicitur, *quos tu noſti quod ſenes populi ſint*, profecto liquet quia ſenectus mentis, non corporis eligenda denuntiatur. Talium quippe ſenum ſicut ſcriptura demonſtrat, conſilium Roboam filius Salomonis reſpuit, & hujuſmodi juvenum conſilium ſecutus, maximam partem regni paterni ſua negligentia perdidit. Cui E dominus propter merita David avi ſui parvam regni particulam reſervavit. De eo quod ſcriptum eſt: *Væ terræ, cujus principes mane comedunt*, non de neceſſaria, ſed de voluptuoſa comeſtione dicit ſcriptura, ſicut demonſtrat apoſtolus dicens: *Carnis curam ne feceritis in deſideriis vel in concupiſcentiis*. Quos enim a cura carnis in concupiſcentiis refrenat, in neceſſariis quoque concedit. Deus omnipotens, qui per nos hæc loquitur in auribus veſtris, per ſe loquatur in cordibus veſtris.

Matth. 12. — Pſal. 7. — Eccleſ. 10. — Sap. 4. — Num. 11. — 3. Reg. 12. — Eccl. 10. — Rom. 13.

NOTÆ IACOBI SIRMONDI, S. I.

1 *Finibus Rhemenſis parochiæ.*] Hodie *Fimes* vocitatur, celebre opidum martyrio & cultu ſanctæ Macræ virginis. Olim Fines dicebant, quia in finibus pagi Rhemenſis & Sueſſionici. Itinerarium vetus. *Auguſta Sueſſorum. Fines. Durocortorum Rhemorum.* Synodi ergo apud martyrium ſanctæ Macræ plures habitæ memorantur. Hujus autem, in qua verſamur, meminit Hincmarus epiſt. [a] III. cap. v. XI & XXXVII. item epiſtola IV. capite I. & XVII. & aliis locis. Meminit etiam epiſtolæ, quæ non exſtat, ab hac ſynodo directæ ad Ludovicum regem in epiſtola quam eidem regi ſcripſit pro electione epiſcopi Belvacenſis.

2 *Raptores autem.*] Hincmarus epiſtola [b] IV. capite XVII. *De rapinis compeſcendis, & pace reſtituenda, ex ſacris ſcripturis, eccleſiaſticarum legum deffinitionibus, ac legum ſacrarum conſtitutionibus, ſufficienter in ſynodali conventu apud martyrium beatæ Macræ nuper habito collecta fratri hujus regis noſtri nuper defuncto per epiſcopos miſimus.*

[a] Vide tom. II. operum Hincmari p. 185. 192. 193. 199. 203. 215. 216. 225.
[b] nunc numeratur XV. in editione R. P. Iacobi Sirmondi.

VITA MARINI PAPÆ I.

QVI PERPERAM MARTINVS II. NOMINATVR.

ANNO CHRISTI 882.

MARINVS Galleſio opido oriundus, poſt triduum ab obitu Ioannis VIII. Kalendis Februariis unanimi conſenſu totius cleri, non ex diacono ſed epiſcopo electus eſt pontifex anno domini 882. tempore Caroli III. & Baſilii imperatoris. Sedit annum unum & dies viginti. Hic dum ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconus cardinalis eſſet, miſſus eſt cum Donato atque Leone Conſtantinopolim ad inſinuandam Photio anathematis ſententiam, qua a Nicolao papa perculſus erat. Cum Donato & Stephano tempore Hadriani II. iterato munere legationis apoſtolicæ functus, Conſtantinopoli Photium depoſuit, Ignatium reſtituit, atque ſacroſanctæ œcumenicæ ſynodo octavæ præſedit. Bulgari cum ſibi epiſcopum dari apud Hadrianum II. inſtiterunt; ſed non impetrarunt. Creatus a Ioanne pontifice epiſcopus, tertiam legationem obiturus, tertio miſſus eſt Conſtantinopolim, ad ruinam illam reparandam, quæ per Petrum, Paulum & Eugenium tres ſedis apoſtolicæ iſtuc pro Photio reſtituendo ad ſynodum ablegatos facta erat. Cumque ibidem ſumma animi conſtantia coram Baſilio imperatore, cuncta quæ prædicti tres legati perperam geſſerant, irrita reddidiſſet, triginta diebus, inquit Stephanus in epiſtola ad Baſilium imperatorem, carcere detentus fuit. Hac confeſſionis glorioſa corona redimitus, ab eodem Ioanne VIII. ablegatus eſt ad Athanaſium Neapolitanæ urbis epiſcopum & principem, ut ſi fœdus, quod ille cum Saracenis initum habebat diſſolveret, eumdem Athanaſium a ſententia excommunicationis, quæ ſynodali judicio in eum lata erat, abſolveret. Fuiſſe eumdem ſedis apoſtolicæ arcarium indicat Ioannes papa epiſtola 294. Initio pontificatus ſui Photium, omniaque ejus acta ad munus epiſcopale ſpectantia, damnavit, atque acta conciliabuli pſeudooctavi plane reprobavit. Qua de cauſa Baſilius imperator graviter offenſus, furore gravi incenſus, Romam ſcribens dicebat, Marinum non eſſe pontificem, eo quod alterius eccleſiæ epiſcopus jam ante ordinatus fuiſſet, aliaque multa adverſus eumdem papam ſanctiſſimum effundens, ſolio pontificio eum dejicere ſatagebat. Quid autem pro eodem defendendo Stephanus papa ſucceſſor Marini ad Baſilium reſcripſerit, ex epiſtola ejuſdem Stephani infra patebit. Ea, quæ Ioannes

Quæ ſequuntur vitæ pontificum, ex cardinalis Baronii annalibus aliiſque horum ſæculorum ſcriptoribus ſunt collectæ per Severinum Binium.

Marinus quando pontifex factus?

Ante pontificatum quid geſtum ab eo?

Marinus fit glorioſus confeſſor Chriſti.

Quid pontifex fecerit?

papa

Formoſum reſtituit. papa perperam egerat, reſciſſurus, inter alia Formoſum epiſcopum Portuenſem munere apoſtolatus apud Bulgaros præclare functum, ac aliarum legationum meritis exornatum, quem Ioannes epiſcopatu depoſuerat, & juramento obſtrinxerat, ſe nunquam ad ſedem epiſcopalem rediturum; ſed laica communione contentum deinceps quieturum, in urbem & epiſcopatum revocavit, atque eumdem in priſtinum ſtatum reſtituit. Qua de cauſa a Ioanne depoſitus, quove modo a Marino reſtitutus fuerit, non conſtat: potuit ſine dubio eum a juramento injuſte exacto abſolviſſe, & ſententiam Ioannis papæ velut iniquam, privatoque affectu fortaſſe prolatam, retractaſſe. Vtrum horum factum fuerit, incertum eſt; ideoque mirum, quod rerum geſtarum ignari, ob reaſſumptum pontificatum Formoſo obloquantur. *Hæc ex diverſis epiſtolis pontificum Baronius.* Fulconi Rhemenſi archiepiſcopo, qui Hincmaro ſurrogatus erat, poſt emiſſam orthodoxæ fidei profeſſionem, pallium conceſſit. *Flodoardus in vita Fulconis.* Scholam Anglorum Romæ exiſtentem rogatu Aelfredi regis a tributo liberam fecit. *Matthæus Vveſtmonaſterienſis.* Cumque locis omnibus ſupra allegatis Marinus nominetur, recte Platinam erroris redarguit Onuphrius, quod aliter quam Martinum appellantes ſimilitudine nominis deceptos eſſe ſcribat. Sitne Marinus, an Martinus nominandus? Hujus temporibus, Northmanni Trevirorum, Tungrorum, Vbiorum, aliorumque circumjacentium populorum urbes & opida incendiis & rapinis devaſtarunt. *Ex actis ſanctæ Gudilæ & annalibus Francorum Baronius.* Photius ſchiſmaticus hoc tempore Aquileienſi archiepiſcopo imperito & ſchiſmatico de proceſſione Spiritus ſancti reſpondens, cauſam dedit, quod ſicut jam diu ante hæc tempora Hiſpaniarum & Galliarum eccleſiæ; ita etiam ad retundendam Photii ejuſque ſectariorum de proceſſione Spiritus ſancti hæreſin, Romana eccleſia additamentum illud, *Filioque*, ad ſymbolum Conſtantinopolitanum poſterioribus hiſce ſæculis adjecerit, & in eccleſia publice decantaverit. Quo tempore & fine, quove auctore & modo id factum fuerit, ex Ætheriano, & concilio Florentino refert Baronius anno 883. numero 34. & ſequentibus. Marinus apoſtolico munere laudabiliter perfunctus migravit ex hac vita xv. Kalendas Februarii anno Redemptoris 884. cum in pontificatu annum unum & dies viginti ſediſſet. Poſt obitum ejus ſedes biduo vacavit. Marini obitus quando factus?

* P. Sirmōdus edidit ex ipſomet autographo.

PRIVILEGIVM MARINI PAPÆ I. MONASTERIO SOLEMNIACENSI conceſſum.

Marinus epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilecto abbati Danieli ex cœnobio ſancti Petri Solemniacenſis, quod olim a beato viro Eligio eſt conſtructum, ſucceſſoribuſque tuis, ac monachis inibi nobiliter degentibus, in perpetuum.

CONVENIT enim noſtro pontificio, ut quantum præ omnibus eminet dignitate, tanto ſupra univerſos eniteat ſereniſſima pietate. Poſtulaſtis itaque a nobis, ut præfatum cœnobium ſub defenſione ac tuitione beatorum apoſtolorum Petri & Pauli ac noſtra ſtatueremus, ſicut factum legimus ab anteceſſore noſtro beato viro papa, poſtulante no- A biliſſimo Francorum rege Dagoberto, & conſtructore ipſius loci ſanctiſſimo viro Eligio epiſcopo Noviomagenſi, quatenus quieti ac tuti eſſe per futura tempora valeatis. Nos vero, veſtram ſanctitatem agnoſcentes; veſtræque religioni aſſenſum præbentes, tanta alacritate læto animo concedimus, quanto vos Deo propinquiores in ſacra converſatione cognoſcimus fore. Igitur juxta petitionem veſtram, hujuſmodi privilegium præſentis auctoritatis noſtræ decreto eidem venerabili monaſterio veſtris futuriſque temporibus indulgemus, concedimus, atque confirmamus. Et ſicut nobiliſſimus Francorum rex Dagobertus, & B glorioſiſſimi Auguſti, Carolus & filius ejus Ludovicus; & filii & nepotes eorum, Carolus imperator, & ejuſdem Caroli filius Ludovicus, nec non & Karlomannus Ludovici filius, qui nunc regnum Francorum feliciter gubernare videtur, ducti divino amore, de villis ac facultatibus ſeu ſtipendiis propriis, vel quolibet modo ibi a fidelibus viris condonatæ res, a vobis quoquomodo acquiſitæ ſunt, ſicut in præceptis prædictorum regum continentur, vel in charta ejuſdem monaſterii fundatoris inſertum eſt, ſcilicet Eligii epiſcopi, omnia illibata & inconvulſa noſtræ auctoritatis privilegio confirmamus. Damus etiam licentiam, propter C perſecutionem infidelium Chriſtianitatem devaſtantium, munitionem ibi fieri. Conſtituimus alia auctoritate beati Petri, ut nullus regum, nemo antiſtitum, vel abbatum, ſeu quilibet ſua præditus dignitate, de iis quæ in prælibatis præceptis continentur, vel in futuro ab eis, vel a quibuſlibet de proprio fuerint his ſpecialibus uſibus jure collata, ſub cujuſlibet cauſæ occaſione ſive ſpecie, quidquam minuere vel auferre, vel aliis quaſi piis cauſis pro ſuæ avaritiæ excuſatione præſumat concedere. Sed cuncta, quæ uſibus monachorum vel eccleſiæ oblata ſunt, vel offerri contigerit, perenni tempore abſque ulla inquietudine ipſis, quibus conceſſa D ſunt, profutura permaneant. Statutum etiam, ut nullus epiſcoporum, ſeu comitum, manſionaticum ibi, vel paratas, vel ſtationes requirere ſeu exigere præſumat, ſed liceat ſervis Dei ſine aliqua inquietudine Deo ſervire, & hoſpitalitatis benevolentiam, prout eis libuerit, cunctis fidelibus impendere. Placuit huic paginæ inſeri, ut obeunte abbate prædicti cœnobii, nullus ibi, quacumque ſubreptionis ambitione, abbatem ſtatuere præſumat, niſi quem ejuſdem loci monachi ſecundum authenticam & regularem inſtitutionem ex ſeipſis elegerint ordinandum. Si quis autem hanc paginam conſtitutionis agnoſcens contra eam venire E tentaverit, ſit alienus a ſacratiſſimo corpore domini Ieſu Chriſti, & niſi præſumpta correxerit, vel male ablata non reſtituerit, ultionem cum Iuda proditore excipiat, & beatum Petrum ſentiat hoſtem. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax domini noſtri Ieſu Chriſti, quatinus & hic fructum bonæ actionis inveniant. Scriptum per manum Zachariæ ſcriniarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ menſe Maio, indictione prima. Bene valete. Pridie Idus Iunias, per manum Valentini eccleſiæ Portuenſis epiſcopi, regnante in perpetuum domino Deo noſtro. Anno pontificatus domni Marini univerſalis papæ primo, indictione prima.

VITA
HADRIANI PAPÆ III.

ANNO CHRISTI 884.

Quando pontifex factus?

HADRIANUS III. natione Romanus XIII. Kalendas Februarii anno redemptoris noſtri 884. temporibus Caroli III. & Baſilii imperatoris creatus eſt pontifex: ſedit annum unum, menſes tres, dies decem & novem. Solicitatus a Baſilio imperatore ut cum Photio in rebus fidei & religionis communicaret, non tantum non petitioni ejus acquievit, verum exemplo prædeceſſoris ſui Marini eumdem tamquam laicum acerrime eſt inſectatus. Quo facto imperator graviſſime contra eum commotus, hoſtiles ei literas contumeliis pleniſſimas tranſmiſit Hadriano prius hac vita defuncto, quam literas imperatoris minaciſſimas accepiſſet, accepit eas Stephanus, reddiditque ad Baſilium eam epiſtolam, quam ſupra in appendice* octavæ ſynodi impreſſam invenies.

Photium execratus eſt.

* ſub finem tomi octavi.

Res ſub Hadriano geſtæ.

De electione pontificis decrevit, ne in ipſo creando imperatoris auctoritas exſpectaretur; idque ideo, ut cleri & populi libera ſint ſuffragia. Ejus tempore Caſſinenſe monaſterium a Saracenis incenſum eſſe ſcribit Leo Oſtienſis libro 1. capite 45. Magno cum luctu univerſæ eccleſiæ mortuus eſt anno domini 885. ſepultus in baſilica ſancti Petri. Quanto tempore ſedes apoſtolica poſt mortem illius paſtore deſtituta fuerit, non ſatis liquet, *&c.*

ANNO CHRISTI 885.

VITA ET EPISTOLÆ
STEPHANI PAPÆ V.

Ex Anaſtaſio* biographo pontificum, qui huc uſque excurrit, non ultra progreſſus. * ſeu Guilhelmo bibl.

[a] STEPHANUS, natione Romanus, ex patre Hadriano, de regione Vialata, ſedit annos quatuor, menſes ſeptem, dies quatuordecim. Iſte ſiquidem beatiſſimus pontifex nobilium parentum, Romanorum quoque, proſapia ortus, dum per Dei gratiam creſceret, ſacris eſt edoctus dogmatibus, ſtudio & ſolicitudine Zachariæ ſanctiſſimi epiſcopi conſanguinei ſui, & ſedis apoſtolicæ bibliothecarii. Cumque conſpiceret piæ memoriæ Hadrianus junior pontifex moribus bonis pollentem, & literarum ſtudiis ferventem, a prædicto inclyto genitore ſuo eum auferens, ad ſubdiaconatus, Deo favente, gradum provexit; ſtatuens eum inter alios ſibi familiarem, & in patriarchio Lateranenſi eccleſiaſticum peragerem officium. & hoc honore percepto vitam ipſe duxit mirabilem.

Fit ſubdiaconus.

Erat enim corpore caſtus, animo benevolus, vultu hilaris, eloquio prudens, opibus largus, ingenio facundus, mœrentium conſolator, pupillorum & inopum enutritor, & ut generaliter comprehendam, omnium virtutum floribus adornatus. Quamobrem hic idem eminentiſſimus præſul in ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſervitio perdurans, & magis ac magis ſpecialibus ſtudiis vacans, a reverendæ memoriæ Marino ſummo pontifice bene notus & amatus familiaribus ejus potius eſt aſcitus obſequiis. Hujus namque cum caſtimoniam, & prudentiam, atque fidelitatem idem Marinus ſummus papa per omnia intueretur, ob ſuæ fidei & prudentiæ meritum manipularem ſibi delegavit: & ſacra ſua ſpiritali converſatione, tituli beatorum quatuor Coronatorum presbyterum conſecravit, & in nullo a ſe dum vixit ſeparari permiſit. Igitur defuncto recordandæ memoriæ Hadriano papa, qui eidem beatiſſimo papæ Marino ſucceſſerat, ſuper fluvium * Scultiuna, in villa, quæ Viulza cara nuncupatur: cujus tempore Romani cives multa, tam locuſtarum devaſtatione, quam & pluviæ ſterilitate ſeu famis inopia perpeſſi fuerant incommoda, credentes ſe poſſe hujus venerabilis viri ſanctitate relevari, per Dei miſericordiam facto conventu ſanctiſſimorum epiſcoporum & totius clericalis ordinis, nec non nobilium ſenatorum, & virorum illuſtrium cœtu, acclamantibus omnibus una cum omni populo, & utriuſque ſexus vulgi multitudine, dixere: Dominum Stephanum presbyterum Deo dignum omnes volumus, omnes quærimus, & petimus nobis præeſſe pontificem: quia procul dubio credimus ejus ſanctitate nos poſſe liberari ab imminentibus periculis. Tunc quia jam nominatus Hadrianus pontifex Romanus reliquerat Ioannem venerabilem Ticinenſem epiſcopum, ut miſſum Caroli excellentiſſimi imperatoris pro tuitione Urbis, omnes cum eodem legato imperiali juncti unanimes venerunt ad domum, ubi cum patre ipſe almificus Stephanus ſancto meditabatur colloquio. Et ecce fractis foribus tenetur, & ducitur electus Dei pontifex ad eumdem titulum ſanctorum quatuor Coronatorum ſibi creditum, reluctans plurimum, ſimul cum patre, acclamantibus utriſque, & indignos ſe tanto honore profitentibus. Ubi & omnes ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſcholæ gaudentes conjunctæ eumdem venerandum electum trahentes, ad Lateranenſe Chriſto præduce perduxerunt palatium cum omni honore, & debita reverentia. Prius quidem quam ad ſacrum perveniret palatium tanta pluviarum cælitus facta eſt inundatio, quæ ſua ubertate terram a multo retro tempore aridam reficeret, ut aperto indicio Deus oſtenderet tanti almigeri viri meritis, ac precibus omnibus ſe velle propitiari. Quo ſcilicet in eodem reſidente palatio gaudent utriuſque ordinis proceres, & debitam fidelitatem cœperunt exhibere. Adveniente autem proximo die dominico ad beati Petri apoſtolorum principis limina omnis Romana eccleſia cum honorabiliter detulit, ubi & conſecratus pontifex miſſarum ex more celebravit ſolennia. Et rediens cum debito honore, ac honorificentia ad Lateranenſe palatium ſuum miniſterium miris cœpit decorare operibus.

Fit presbyter cardinalis.

* al. Scultinnum, leg. Scultennam, in Æmilia.

Unanimi omnium conſenſu eligitur in papam.

Invitus trahitur ad eccleſiam.

Cõſecratur pontifex.

Deinde cum venerabilibus epiſcopis, & auguſtali legato, ac honorabili ſenatu per omnia ſacri palatii perrexit veſtiaria, quæ in tantum devaſtata reperit, ut de ſacratis vaſis, quibus menſas tenere feſtis diebus pontifices conſueverant, pauciſſima invenirentur: de reliquis vero opibus nihil omnino. Sed quid mirum ſi veſtiariorum gazas ablatas reperit, qui ſacraria perquirens de pluribus donariis, ac eccleſiarum ornamentis pene nihil invenit? Crux tamen antea illa famoſiſſima quam Beliſarius patricius ad honorem beati principis Petri apoſtolorum inſtituit, & plurimæ ſacratiſſimorum altarium aureæ veſtes cum reliquis pretioſis ornamentis non defuerunt. Nam ideo ipſe beatiſſimus papa coram tantis teſtibus ea requirere providit, ut cuncti cognoſcerent nil tale ſuis temporibus eſſe attentatum.

Veſtiaria & ſacraria reperit ſpoliata donis.

Idcirco gravi mœrore affectus eſt, quia devaſtatis veſtiariis, horrea ſimul, & cellaria vacua inventa

Horrea quoque & cellaria.

Digitized by Google

inventa ſunt, & quid erogaret clero & ſcholis non habebat, vel unde captivos redimeret, orphanos, & viduas paſceret in tam validiſſima, quæ inſtabat, fame carebat. Quid faceret? Converſus ad patrias facultates, quas inclyti ſui parentes poſſederant, abſtulit, & larga dextra prout poſſet pauperibus erogavit: & ita Deo miſerante factum eſt, ut famis inopiam ſuo ſtudio mitigaret. Miniſtros itaque, & familiares hinc inde perquirens tales ſuis obſequiis aggregavit, qui & vitæ ſanctitate, & fidei ſinceritate, & ſapientiæ doctrina, & eloquentiæ facunditate, & morum probitate pollerent. Cum autem ad prandium ſedebat, orphanos quotidie advocabat, quos ut filios alebat. Convocatos vero nobiles cum corporeis paſceret cibis, ſpiritualibus epulis refovebat. Et tantum Dei timorem mentis oculis ferebat, & in divinis laudibus inſiſtebat, ut ad ejus prandium ſacra per ſingulos dies lectio recitaretur. Miſſarum autem ſolennia quotidie celebrabat: nocte ac die orationi inſiſtebat, & nunquam a pſalmodiis ceſſabat, niſi cum utilitates populi ad ſe reclamantis perficere cupiebat, ut oppreſſos ſublevaret, & afflictis ſubveniret. Intuitus vero inſolentiam populi, & cæcitatem cordis ſui, vaniloquiis, & nefariis fabulis, & otioſis ſermonibus vacantis in eccleſia; & audiens quiſdam vulgante fama maleficiis, & incantationibus uti, hac allocutione miſſam celebrans populum admonuit: Filiationem veſtram, cariſſimi commonemus, ut convenientes ad ſacratiſſimum Dei templum id diligenter pertractare ſtudeatis, ad quod venitis. Si enim veraciter templum Dei eſſe creditis illud ad quod convenitis, id procul dubio inibi operari deberis quod ei placet, cujus templum eſt ad quod convenitis. Cum enim ubique Deus ſit, in ſuo tamen templo ſpecialiter debet requiri, & quantum ipſe inſpirare dignatus fuerit, inibi quod ei placeat debet expeti. Eſt igitur miſericors Deus, ita tamen ſuam miſericordiam unicuique diſponit impertiri, ut rogantibus eam tribuat, non ingratis; & tanto largiori illam tribuat unicuique pietate, quanto majoribus gemitibus & ardentiori animo fuerit a quolibet deprecatus, ſicut ipſe dicit: *Dimittentur ei peccata multa, quia dilexit multum.* Eſt namque templum Dei locus orationis, ſicut ipſe alicubi dicit: *Domus mea domus orationis eſt cunctis gentibus.* Et pſalmiſta: *Domum tuam decent ſancta domine.* Quippe ſi orationis domus eſt, id ibi oportet agere, quod vocatur, id eſt orare, pſallere, peccata confiteri, amaris oculorum lacrymis, & mentibus delicta abluere, & fiducialiter veniam de commiſſis culpis implorare. Eſt quippe ibi ſpecialiter reſpectus divinus. Aſſiſtunt ibi angelici ordines pro populo deprecantes, qui preces noſtras ad aures perferunt domini ſabaoth. Qua ergo fronte in ſacratiſſimo Dei templo aſſiſtit, qui inanibus ſabulis, & otioſis verbis inſiſtit? Nam ſi de omni verbo otioſo in die judicii ratio eſt reddenda, de his maxime reddetur ratio, & exigetur vindicta, quæ in conſpectu tantorum ſanctorum proferuntur contumaciter in loco Deo dicato. Qua, inquam, ſpe veniam conſequi de præteritis arbitratur delictis, qui non ſolum peccata ſua negligit abluere, ſed potius contendit augere? Paveſcite illum, qui facto flagello de funiculis ejecit vendentes & ementes de templo. Remiſſius ſcilicet eſt utiliter negotiari, quam inaniter & otioſe confabulari. Cum convenitis ad locum orationis, cum ſilentio ſtate, intento corde Deum deprecamini, ut orantis pro vobis ſacerdotis vota ſuſcipiat, preces exaudiat, habentes præ oculis monentem dominum, & dicentem: *Cum ſtatis ad orationem, dimittite ſi quid habetis adverſus alterum, ut & pater veſter cæleſtis dimittat vobis peccata veſtra.* Hæc meditantes, & divina gratia inſpirante facientes, & evangelicis & apoſtolicis documentis imbuti, impetrata ab omnipotenti Deo miſericordia, cum fructu bonorum operum quaſi lampadibus illuminati eum gaudio, & Chriſto repræſentari, & cum ſanctis coronari merebimini. De cetero cariſſimi noſſe vos volumus, quod legem dominus populo ſuo inſtituens Moyſe teſte intulit dicens: *Maleficum ne patiaris vivere.* In hac itaque urbe, quod dolens dico, inveniuntur quidam qui non ſolum maleficos non impetunt, ſed potius tuentur & fovent: per quos incantationibus quibuſdam dæmones conſulere non perhorreſcunt, & apoſtolicæ doctrinæ immemores, quæ intonat dicens: *Quæ participatio luci ad tenebras, aut conventus Chriſto & Belial?* In hoc enim quod Chriſto contempto dæmones gentium more conſulunt, Chriſtianos ſe omnimodis non eſſe fatentur. Quod quam horribile, quamque ſit profanum, ut Chriſto contempto dæmones Chriſtianus adiret, unuſquiſque perpendat, ut tale facinus fieri perhorreſcat. Quamobrem quiſquis deinceps tali contagio ſe polluere tentaverit, alienum vivifici fieri corporis, & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti Spiritus ſancti judicio, donec a tanta reſipiſcat ignavia, judicamus. Qui vero tam ſalubribus interdictis contemptor extiterit, & in eadem peſtifera pertinacia perſeverans reſipiſcere neglexerit, perpetuum a Deo Patre, & Ieſu Chriſto filio ejus ſit anathema. Cumque talis iſte præſtantiſſimus præſul exiſteret, & in his quæ divino cultui conveniunt fine tenus perſeveraret, tanta illi eſt divinitus gratia conceſſa, ut quidquid habere potuerat, ſacris donaret eccleſiis, captivos redimeret, ſollicitus exiſtens pro ſalute omnium, quia cum fama ſui nominis, atque actuum tam per orientales, quam occidentales partes diffamaretur, pene omnes ad eum accurrebant, ut ejus benedictionem perciperent. Nam inter alia de donariis, quæ eccleſiis diverſis contulit, longum eſt enarrare; verum ut de multis pauca dicamus: Cum in baſilica beati Petri apoſtolorum principis ubi ſacro ipſe corpore requieſcit, cerneret nocturnis laudibus vix ſemel thymiamatis incenſum offerri, inſtituit, ut per ſingulas lectiones, & reſponſoria adoleatur. Et in pergula ipſius baſilicæ ipſe reverendus papa ob amorem beati Petri nutritoris ſui poſuit cantharam auream unam cum pretioſis margaritis, & gemmis, ac ſmaltò cum perpendiculo ad pendendum. Nec non & in eadem venerabili baſilica ſancti Petri obtulit regnum aureum unum cum diverſis margaritis, ſpatham cum vagina de auro & gemmis, cum balteo unam. Contulit etiam & in eadem baſilica veſtem unam cum auro, & albis gemmis. Vela ſerica in circuitu altaris quatuor, ſed & homilias beati Gregorii numero quadraginta. In qua ſupradicta venerabili baſilica cum idem ſanctiſſimus papa & omnium vitiorum fortiſſimus extirpator malam conſuetudinem inveniſſet, ut presbyteri, qui ibidem domino ſacrificium quotidie offerebant, omni anno unam mulctam conſuetudinaliter darent,

Sua erogat in pauperes.

Orphanos quotidie ad menſam vocat.

Lectio ſacra in menſa.

Quotidie miſſam celebrat.

Concionatur ad populum.

Quid in templo agendum ſit?

Luc. 7.

Iſa. 57.
Marc. 17.
Pſal. 92.

Orationes cur in templo facilius exaudiantur?

Matth. 21.

Joan. 2.

Matth. 6.

Exod. 22.
Concio papæ in maleficos.

2. Cor. 6.

Chriſtiani non ſunt qui dæmones conſulunt.

Mira ejus liberalitas.

Dona ab eo eccleſiis relicta.

S. Petri.

(quam conſuetudinem ſanctæ memoriæ dominus Matinus papa anteceſſor ejus fregerat, ſed ſubreptionibus quorumdam hominum rempore Hadriani III. papæ repullulaverat,) ſub forti obteſtatione præcepit, ur nullus unquam ab eis non ſolum hoc, verum etiam aliquod tributum acciperet. Sed cum omni honore, ſicut ſacerdotes oportet, ſuum peragere officium eis licerer. Idem autem ſacratiſſimus præſul pro ſui ſempiterna memoria cum conſpiceret nocturuis vigiliis in eccleſia majori, quæ vocatur ſanctæ

S. Mariæ.

& ſuperexaltatæ Dei genitricis Mariæ Ad præſepe, lampadas conſuerudinarie deeſſe, gabarhas argenreas cum lampadibus obtulir, & continuarim vigiliis ardere præcepit. Nec non idem mitiſſimus ponrifex fecit in eadem prædicta baſilica vela quatuor in circuitu altaris majoris, quorum duo ſunt de ſerico pigacio, tertium pavonatile, quartum de Alexandrino ornatum totum in circuitu de olovero. Denique ſæpedictus a Deo protectus ſanctiſſimus papa, ob retributionem animæ ſuæ fecir in eccleſia beati Pauli

S. Pauli.

apoſtoli doctoris gentium regnum ex auro puriſſimo unum cum diverſis gemmis albis, praſinis, hyacinthinis, & in medio regni cruciculam aurcam pendenrem unam cum catenulis ſuis, & veſtem ſericam ſupra alrare majus unam cum auro, & gemmis. Fecit etiam in eadem baſilica egregii doctoris genrium belotera quatuor, ex quibus unum auro textum. Præfatus vero venerabilis & præclarus pontifex fecir in eccleſia domini

Conſtantinianæ.

ſalvatoris, quæ Conſtantiniana vocatur, veſtem *ſupra altare majus auro textam unam cum diverſis margaritis. Pari modo & in eadem baſilica contulit jam fatus reverendiſſimus præſul vela ſerica de blarrin byzantea quatuor in circuitu altaris majoris, duo ex his aquilata, & duo de baſiliſci ornata in circuitu de olovero: & per ſingulos arcus preſbyrerii vela ſerica leonata nonagiura: & pro futuro animæ ſuæ remedio contulit ibidem cantharam exauratam unam, lib. comment. 1. prophetarum lib. 1. geſtarum rerum lib. 2. Cum aurem eſſet ſolicitus pro ſtatu eccleſiarum Dei, ne ſuis temporibus, quæ in ruinis poſitæ erant caderent, eccleſiam beatorum apoſtolorum Iacobi & Philippi, quæ nimio ſenio

SS. Iacobi & Philippi.

conſumpta ruinæ proxima erat, a fundamento renovavit. Quam collaro calice & patena exaurata, nomine Græcis Latiniſq; literis inſcripto, adornavit. Et inſuper pro ſua perperua ſalute contulit in eadem baſilica apoſtolorum cortinam lineam unam, velotera ſerica tria in circuitu altaris. Et oratorio ſancti Thomæ ſito in monaſterio

S. Thomæ.

ſancti Andreæ apoſtoli juxta baſilicam apoſtolorum fecit veſtem unam. Ipſe vero egregius, & prudentiſſimus papa cum ſciret baſilicam ſanctorum quatuor Coronatorum, in qua ſacerdotii

SS. Coronatorum.

fungebatur officio, modico uti ornatu; pro reverentia & amore eorumdem ſanctorum obtulit in ea crucem auream ſuper altare cum gemmis, & ſmalto: & ſagulum ad pendendum in regno, & ceroſtata veſtita de argenro paria duo. Atque præ nimio amore illorum idem benigniſſimus papa contulit ibidem cantharam exauratam unam, Salomonem unum, regnum aurcum unum cum gemmis precioſiſſimis, & veſtem unam cum auro & gemmis albis: arque ſermonum librum unum, geſtorum librum unum, euangeliorum librum unum cum epiſtolis. Hic ipſe præcipuus præſul magis & magis divino zelo ductus in eorumdem ſanctorum motus amore fecit in baſilica eorum

A canistra de argento puriſſimo miræ pulcritudinis operata numero quindecim penſantia ſimul libras triginta, & tribuit codicem unum beati Ioannis Chryſoſtomi. Fecit aurem idem almificus papa in ritulo ſancti Marcelli martyris atque

S. Marcelli.

pontificis caniſtrum argenteum unum penſans libras tres, crucem de auro unam, vela linea ſex & viginti, cortinam lineam unam, ſimulque & hiſtoriarum librum unum, homilias ſancti Gregorii numero viginti. Miſit quoque in eccleſiam ſanctæ Dei genitricis ſemperque virginis Mariæ ſitam in Manturiano, librum regum unum, veſtem ſericam ſuper altare unam. Iam memorarus mitiſſimus papa fecit in monaſterio ad clivum

Ad clivum Scauri.

B Scauri, crucem auream unam; nec non omnium eccleſiarum ſolicitudinem habens ipſe piiſſimus pater contulit in monaſterio ſancti Silveſtri in

S. Silveſtri.

monre Soracte thymiamaterium de argento unum, cantullam argenteam unam. Et magis ac magis divino amore ſuccenſus fecit in tirulo ſanctæ Pudentianæ ſermonum librum unum. Et in

S. Pudentianæ.

titulo beatæ Anaſtaſiæ ſermonum & epiſtolarum librum unum. Et in eccleſia quæ vocatur Ieru-

S. Crucis.

ſalem in ſuburbio obtulir librum regum, & Salomonis unum. Et reverentiam beati Gregorii præceſſoris ſui præ oculis cordis habens tribuit idem ſummus pontifex in hoſpitali ipſius beati Gregorii in porticu beati Petri apoſtoli ſermo-

C num ſanctorum librum unum. Et in ſchola cantorum, quæ pridem orphanotrophium vocabatur, heptateuchum unum. Idem autem elegan-

Externis eccleſiis dona dedit.

tiſſimus præſul, atque fortiſſimus rectæ fidei prædicator in eccleſiam Ravennatem auri libras duodecim, argenri libras .... remiſit pro animæ ſuæ remedio, quæ quorumdam ſubreptionibus inde fuerant ablatæ. Similiter & in eccleſia Imolenſi auri libras ſeptem, argenti libras ...... ablatas reſtituir. Item Deum præ oculis habens in Bononienſi eccleſia patenam de argento unam æque reddidit. Imo & pro perenni mercede in eccleſia, alias ſanctorum reliquias per diverſos cardinales titulos, alias etiam circumquaque per diverſa

D largitus eſt monaſteria, ubi plurimis coruſcanr miraculis: maximam vero partem digna honorificentia collocavit apud eccleſiam, quæ Ad apoſto-

Apoſtolorum eccleſiam reſtaurat.

los dicitur. Hanc ſenio cōſumptam & ruinæ proximam iſdem ſanctiſſimus papa a fundamētis renovavit, & plurimis donariis compſit & ornamētis. Erat quippe omnis ejus intentio, ut ea ſemper ageret, quæ Deo ſunr acceptabilia. Cum clades

Mira ratio locuſtarum plagam avertendi.

itaque locuſtarum, quæ prædeceſſoris ſui Hadriani videlicet rempore roram patriam pene conſumpſerat male, multiplicato germine naſci cœpiſſent, & omnia repleviſſent, miſertus idem ſanctiſſimus papa afflicto populo, primum qui-

E dem divulgavit, ut ſi quis de eis unum ſextarium caperet, & ſibi attuliſſet, quinque aut ſex denarios ab ea perciperet. Hoc autem populi audientes cœperunt huc atque illuc diſcurrere, eaſque capere, & miſericordiſſimo patri ad emendum portare. Sed cum illas tali argumento delere nequiviſſet, ad domini miſericordiam confugiens, in oratorium beati Gregorii ubi ejus lectus habetur, juxta eccleſiam principis apoſtolorum veniens, ſeſe cum lacrymis in orationem dedit,

Papa aqua a ſe benedicta jubet aſpergi agros ad plagam locuſtarum avertendam.

cumque diutius oraret, ſurrexir, & aquam propriis manibus benedicens, manſionariis præcepit, dicens: Tollite & ſingulis diſtribuite, monentes ut in nomine domini agros ſuos circumeant, & hanc aquam ſpargant per ſata & vineas, petentes divinum ſibi ſuffragium & ſubſidium.

Quo

Quo facto tanta omnipotentis Dei ſubſecuta eſt miſericordia, ut ubicumque ipſa aqua conſperſa eſt, nulla penitus locuſta remaneret. Hæc circumquaque vicini audientes ad urbem confluunt, ſubveniri ſibi depoſcunt, omnem terram in pulveris modum locuſtis coopertam clamitant, quos piiſſimus papa benigne commonuit, eos de cælo auxilium petere debere contra flagellum imminens, & mox læta. *Cetera deſiderantur.*

Nota Severini Binii.

Stephanus V. Hadriano III. ſucceſſit quaodo?

a *Stephanus*] Anno redemptoris DCCCLXXXV. imperantibus Carolo tertio, & Baſilio, & poſt eum Leone, in locum Hadriani III. omnium votis ſurrogatus eſt Stephanus ejus nominis quintus, quem alii ſextum vocant, quippe qui Stephanum quemdam, quem paucis diebus ſedem pontificiam tenuiſſe dicunt, inter Romanos pontifices annumerent. Quomodo poſt expilatum tempore interregni patriarchium ſedis apoſtolicæ, de paterna ſubſtantia pauperibus & eccleſiis intra & extra urbem ſubvenerit, & qua ratione idem a Deo in ſui electione pluviam impetraverit, locuſtas pariter ingruentes aqua benedicta diſſipaverit, refert Anaſtaſius ſupra, ſicut etiam ſermonem illum, quem habuit contra eos, qui in templis fabulantur, & ab orationibus vacant, alioſque qui maleficiis & incantationibus dediti erant.

Miraculoſa Stephani electio.

Epiſtola Baſilii ad Hadrianũ, & Stephani ad Baſiliũ, cujus argumenti?

Eas Baſilii imperatoris literas, quas ipſe plenis blaſphemiis & conviciis propter Photium a Marino & Hadriano excommunicatum ſcripſerat ad Hadrianum, poſt obitum Hadriani ſucceſſor illius Stephanus accepit & legit: perſtanſque exemplo ſuorum prædeceſſorum in ejuſdem Photii deteſtatione & execratione, reſcripſit ad imperatorem epiſtolam, qua eum redarguit, quod pro Photio homine penitus laico juſtaque de cauſa excommunicato tantopere defendendo, Marinum pontificem, totamque Romanam eccleſiam contumeliis afficeret. Reddita eſt epiſtola poſt obitum Baſilii filio & ſucceſſori ejuſdem Leoni; quam cum ille accepiſſet, Photium tanto lubentius & citius e throno depoſitum in monaſterium Armenorum relegavit, eique Stephanum germanum ſuum ſurrogari curavit, quanto

Leo Photiũ depoſuit, & Stephanum germanum ſuum eidẽ ſurrogavit.

Photius de ſuo cognato in imperatorem eligendo cum Santabareno peius conſilium inierat. Cumque Stephanus in locum Photii ſubſtituendus a Photio ordinatus eſſet, Stylianus epiſcopus Neocæſarienſis cum Leone imperatore per literas Stephanum pontificem Romanum rogarunt, ut hac in re apoſtolica auctoritate cum deſignato Stephano patriarcha Conſtantinopoleos Photii ſucceſſore diſpenſare non dedignetur: quam gratiam a ſede apoſtolica poſt cauſæ diligentem cognitionem impetratam eſſe, communio utriuſque ſedis deinceps uſurpata & frequentata ſatis aperte teſtari videtur.

Cur de obitu Photii nihil conſtet?

Ejectus ſub hoc pontifice & relegatus Photius, quando obierit, & quomodo diem extremum clauſerit, dolo ſchiſmaticorum & ſectariorum ejuſdem Photii in obſcuro eſt. Nam cum ſcirent omnibus illis monumentis, quæ pro Ignatio adverſus Photium poſteritati relicta erant, magiſtrum ſuum valde perſtringi, puderetque eos talem ſchiſmatis auctorem ſequi, ea omnia, quæ inter Ignatium & Photium tranſacta erant, ſilentio obruenda eſſe non tantum putarunt, verum etiam anathematis ſententia, quæ extat ſeſſione 6. concilii Florentini, de facto execrati fuerunt. Hunc pontificem divinitus admonitum fuiſſe, ut Diodori, Mariani, aliorumque martyrum ſub Stephano I. occiſorum corpora quæreret, inventaque in urbem transferret, refert Surius tom. 1. die 17. Ianuarii.

Res ſub Stephano geſtæ.

Hujus temporibus Pariſiorum civitas Northmannorum obſidione preſſa, precibus Dei genitricis cui dedicata eſt, & ſancti Germani, aliorumque ſanctorum ejus urbis patronorum liberata fuit. Carolus Craſſus jam ante a ſuis regno ad filium Carolomanni Arnulphum delato exutus, & in conventu Triburienſi juſto Dei judicio plane repudiatus, utpote qui ex levibus ſuſpicionibus tantum Auguſtam Richardam adhuc virginem intactam, prout per juramentum in prædicto conventu depoſuerat, contra jus & æquitatem omnem repudiaſſet, poſt ſummam paupertatem, victumque ab Arnulpho, regni ſucceſſore, ſuppliciter quæſitum, moritur anno imperii ſui * quarto, qui eſt Chriſti redemptoris 888. Poſt obitum ejus ſciſſum eſt imperium, ſucceſſitque illi in imperio Vvido dux Spoletinus a Formoſo pontifice anno domini 891. coronatus. Errant igitur recentiores chronographi, qui in ſerie occidentalium imperatorum eodem anno, quo Carolus Craſſus mortuus ponitur, Arnulphum collocant, quem nemo veterum imperatorem nominavit, niſi poſtquam octavo abhinc anno Romæ coronationem per vim & metum a Formoſo papa extorſiſſet.

* ſeptimo

Quis fuerit ſucceſſor Caroli? Error chronographorum.

Poſt obitum Stephani Conſtantinopolitani patriarchæ, qui Leonis imperatoris frater erat, ſecundo legatio ab oriente miſſa eſt ad Stephanum papam cum literis Styliani, quibus poſt mortem Stephani papæ Romani acceptis, ſucceſſor ejus Formoſus reſpondit. Nam cum Stephanus papa ſex annis ſediſſet, mortuus eſt indictione 9. anno domini 891. Sepultuſque eſt in baſilica ſancti Petri, ut ex ejus epitaphio conſtat. Ab hoc ſanctiſſimo pontifice maxime alienum eſt ſacrilegum illud factum Sergii papæ ſchiſmatici, quod Leo Oſtienſis adſcribit ei imprudenter, niſi per Stephanum, hujus nominis ſextum intelligat.

* EPISTOLA I. STEPHANI PAPÆ V. AD BASILIUM IMPERATOREM.

Eum ob defenſionem Photii redarguit, & contumelias Marino pontifici objectas refellit.

Extat ſupra in fine concilii Conſtantinop. IV. diverſæ tranſlationis.

LITERAS ſerenitatis veſtræ ad Hadrianum prædeceſſorem noſtrum miſſas accepimus: & mirati ſumus magnificentiam tuam quomodo talia ſcribere potuiſti, cum ſis juſtitiæ æquilibrium, præſertim cum recte noverit pia potentia tua, quod manui regiæ non ſubjiciatur ſacerdotalis & apoſtolica noſtra dignitas. Licet enim ipſius Chriſti imperatoris ſimilitudinem in terris geras, rerum tamen mundanarum & civilium tantum curam gerere debes: quod etiam precamur ut ad multos annos præſtare valeas. Quo igitur pacto a Deo largitus es nobis terrenis rebus præeſſe, ita etiam nos per principem Petrum ſpiritualibus rebus Deus præfecit. Accipe, quæſo te, benigna fronte quæ ſequuntur. Datum eſt tibi curare, ut tyrannorum impietatem & feritatem gladio potentiæ concidas, ut juſtitiam miniſtres ſubditis tuis, ut leges condas, ut terra marique militares copias diſponas. Hæc eſt præcipua cura potentiæ & principatus tui. Gregis cura vero nobis commiſſa eſt tanto præſtantior, quantum diſtant a cælo ea quæ in terris ſunt. Audi dominum dicentem Petro: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Matth. 18.

De poteſtate vero & imperio tuo quid ait? *Nolite timere illos qui occidunt corpus, animam vero non poſſunt occidere.* Ibid. 10. Et iterum de miniſterio nobis commiſſo ait: *Tibi dabo claves regni cælorum*, Matth. 16. & quæ ſequuntur. Oro itaque pietatem tuam, ut inhæreas decretis principum apoſtolorum, ut nomen eorum honores, & dignitatem. Inſtitutio enim & ſacerdotium omnium quæ in orbe ſunt eccleſiarum a principe Petro ortum accepit, per quem etiam nos ſinceriſſima & puriſſima doctrina monemus omnes & docemus. Regnum vero tuum non minimarum rerum argumento ad ea quæ præſtantiora ſunt ſcrutanda ſe erigat, ſed animadvertat, qua auctoritate hæc facere aggreditur. Ille quidem qui adverſus ſanctiſſimum Marinum ſacras aures tuas contumeliis maculavit: adverſus dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, qui nutu ſuo univerſum orbem regit, blaſphemias effutire procul dubio non dubitavit. Quis, inquam, ille fuit qui adverſus immaculatum ejus ſponſum & ſacerdotem, & adverſus matrem omnium eccleſiarum talia dicere eſt auſus? Decipitur profecto quicumque putat, quod diſcipulus ſit ſupra magiſtrum, & ſervus ſupra dominum ſuum. Matth. 10. Obſtupeſcimus ſane, dum tuam perfectam & illuſtratam prudentiam ſeductam videmus, ut talia contra ſanctum illum virum cogitaverit. Qualis enim ille fuerit, licet nos ſilentio prætereamus, lapides iſti clamabunt:

Redarguit papa imperatorem.

Muta

Pſal. 30.

Muta fiant labia doloſa, quæ loquuntur adverſus Deum iniquitatem, vel adverſus juſtum. Si ovis Dei exiſtis (quod votis habemus) ne transgrediaris limites principum apoſtolorum. Dic quæſo te: Quis te ſeduxit, ut pontificem œcumenicum comico more ſcommatibus laceſſeres, & ſacram Romanorum eccleſiam maledictis inceſſeres, cui cum omni veneratione ſubditus eſſe debes? An ignoras, quod hæc omnium eccleſiarum princeps exiſtit? Quis te pontificum judicem conſtituit, quorum ſacris doctrinis dirigi debes, & a quibus preces pro te Deo offeruntur? Scis ſacrum illud elogium, quod ait: *Nolite tangere chriſtos meos, & in prophetis meis nolite malignari?* Hæc de omnibus ſacerdotibus dicta ſunt. Deo te æqualem facis, qui ejus angelos judicare audes. Dicit enim propheta: *Labia ſacerdotis loquentur judicium, & legem exquirent de ore ejus: angelus enim eſt domini omnipotentis.* Quomodo judicabis ſacerdotes, qui ſolius Dei ſententiæ ſubjiciuntur, & qui ſoli facultatem habent ligandi atque ſolvendi? Vide ad quodnam profundum te præcipitem dediſti. Audio in te, magnificentiſſime imperator, laudari manſuetudinem, & patientiam Iob: quapropter mirari ſatis non poſſum, quomodo ita turpiter lapſus ſis. Scripſiſti illum non eſſe epiſcopum. Quomodo id noſti? Si vero id ignoras, quomodo ita præceps in eum ſententiam tuliſti? Magna quidem eſt pontificum potentia. Non te latent res beati Ambroſii, & quid ipſe fecerit adverſus Theodoſium imperatorem. Quicumque dicunt, Marinum fuiſſe antea epiſcopum, ac proinde non potuiſſe ad aliam ſedem transferri, oſtendant illi id aperte. Scito dilecte & omni honore digne imperator, quod licet illi impedimento fuiſſet quod objicitur de canone, cum tamen id nunquam fuerit: multitudo tamen ſanctorum patrum & illorum auctoritas & judicium potuit illum conſtituere in primo gradu. Et divina providentia prænoſcens eccleſiæ Dei utilitatem, in ſede principis apoſtolorum Petri illum collocavit. Quid vero magnus ille Gregorius cognomento theologus? nonne Nazianzo tranſlatus eſt, & Meletius Sebaſte Antiochiam, & Doſitheus Seleucia Tarſum Ciliciæ, & Reverentius Archiphœnice Tyrum, Ioannes Gordolia Proconneſum, Theodorus Apamea Selymbriam, Alexander Cappadocia Hierapolim? & multi alii diverſis in locis tranſlati ſunt e ſuis ſedibus ad alienas? Dicat celſitudo tua, quibus accuſatoribus, & quibus teſtibus affirmantibus, beatum Marinum feciſſe quæ tu dicis, illum condemnaſti? An ignoras, in prima Nicæna ſynodo quod beatus Silveſter papa proclamaverit per legatos, præſente ibidem ſancto Conſtantino; Vt prima ſedes a nemine judicetur? Quid deliquit ſancta Romanorum eccleſia, ut adverſus eam linguam tuam vibrare, & concitare ſeductor iſte induxerit? Num juxta antiquum morem, de ſynodo Conſtantinopoli habenda, ad te literas non dedit? Num pro eadem ſynodo curam non geſſit? Peto a te: Cuinam ſcriberet Romanorum eccleſia? laico ſcilicet Photio? Si enim haberes patriarcham, frequentius noſtra eccleſia illum literis viſitaret. Sed hei mihi, quod iſta glorioſa & a Deo cuſtodita civitas Conſtantinopolis, paſtoris ſolatio eſt orbata, & ſola regia tua potentia illuſtratur: & niſi amor quo te proſequimur cohibuiſſet ut ferremus injuriam noſtræ eccleſiæ illatam, coacta fuiſſemus adverſus prævaricatorem Photium, qui contra nos impura evomuit verba, graviores pœnas infligere quam prædeceſſores noſtri. Neque enim hoc dicimus ad tui contumeliam: te enim in univerſo orbe Deo dilectum prædicamus; ſed tantum ad noſtram defenſionem, & Marini majorem gloriam, qui eadem ſenſit & ſapuit cum prædeceſſore & doctore noſtro ſanctiſſimo papa Nicolao. Et qui dum voluit adimplere quæ illi ante viſa fuerant, in maximum devenit * apud vos contemptum & ludibrium divinus ille Marinus. Et cum noluerit ſimul duci cum iis qui aliena ſentiebant, & quæ ipſe coram tua majeſtate ſynodice geſſerat, diſſolvere & annullare ac irrita reddere, propterea triginta diebus carcere fuit detentus: id ſibi gloriæ potius tribuens quam contumeliæ, pro veritate pati. Sed, o junior Conſtantine, quomodo non es illum magnum imitatus Conſtantinum, qui ſacerdotum libellos acceptos in ignem projecit, affirmans ſe non eſſe dignum, ut ſacerdotes judicaret? Te itaque monemus, ſpiritualis noſter fili, ne adverſus ſanctam Romanam eccleſiam inſurgas. Cum vero audivimus, quod ex ſemine tuo filium ad ſacerdotium dedicaſſes, magno hac de cauſa repleti ſumus gaudio. Oramus etiam ut chelandrium munias, & omnia quæ in eo ſunt neceſſaria adhibeas a menſe videlicet Aprili ad Septembrem menſem; mittas præterea qui mœnia noſtra cuſtodiant ab Agarenorum incurſionibus. Reliqua vero ſilentio prætermimus, cum neque oleum ſit nobis pro luminaribus eccleſiæ juxta debitum Dei honorem. Cui gloria ſit in ſæcula ſæculorum. Amen.

Pſal. 104.

Machab. 2.

Iuſta ac digna reprehenſio.

Quæ objiciuntur in Marinum diluuntur.

Multa in Photium Stephanus papa.

* al Marinus acerrimus defenſor octavæ ſynodi.

Cōmendat Romanam urbem.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Epiſtola.*] In codice Græco poſt hanc epiſtolam Stephani papæ hæc ſubjiciuntur: *Hæc epiſtola ad Baſilium imperatorem miſſa fuit, ſed illam accepit Leo ejus filius, cum jam pater vita defunctus eſſet. Qui cum epiſtolæ vim intellexiſſet, & omnia Photii facinora cognoviſſet, quamprimum revocavit omnes ſacerdotes veritatis, qui a Photio anathemate damnato graves paſſi fuerant perſecutiones; & ejecto tyranno & invaſore Photio, fratrem ſuum germanum introduxit, advocato etiam Styliano Neocæſareæ metropolita, cognomento Mapa, & aliis ejus in perſecutione commilitonibus, epiſcopis, præpoſitis, preſbyteris, diaconis, & aliis pietatis ſectatoribus, ait illis: Noſtrum ex Deo imperium perpenſa veritate, iniquum illum hominem Photium a ſede patriarchali ejecit, & veſtram perſecutionem ſedavit. Nec ullo pacto cogam quemquam veſtrum, ut inviti cum illo communicetis; quin potius oro pietatem veſtram, ut communicetis cum fratre meo, & fiat unum ovile. Sin autem inconſultis Romanis, qui Photium damnaverunt, nolueritis fratri meo convenire, quoniam videlicet a Photio diaconus fuit ordinatus, venite, ſcribamus & mittamus una Romam ad pontificem, ut diſpenſet abſolutionem anathematis iis qui a Photio fuerunt ordinati. Scripſit igitur propterea imperator epiſtolam ad pontificem, ſimiliter etiam Mapa metropolita Cæſareæ & ejus ſocii. Epiſtola vero metropolitæ ita ſe habet.*

EPISTOLA STYLIANI AD STEPHANVM PAPAM V.

Sanctiſſimo ac beatiſſimo Stephano, domino ac œcumenico papæ Stylianus epiſcopus Neocæſareæ Euphrateſiæ provinciæ ſervus ſervorum Dei, & qui mecum ſunt epiſcopi, nec non omnes epiſcopi & preſbyteri & diaconi ſanctiſſimæ eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, & omnes præpoſiti per occidentem & orientem conſtituti, & preſbyteri monachi quietam vitam agentes.

DEI catholica & apoſtolica eccleſia ſemper prævalet adverſus eos qui illi bellum concitant. Scriptum eſt enim, quod dominus imbecilles reddit ejus hoſtes. Et qui adverſus eccleſiam

Extat ſupra in fine concilii IV. Conſtantinopolitani ſub alia verſione.

eccleſiam bellum gerit, Dei ſe hoſtem conſtituit. Variæ igitur, o ſacrum & venerandum caput, humani generis hoſtis ſunt fraudes, diverſis temporibus alios aliis rationibus a recta via ad vias obliquas homines ſubtrahentis. Hoc vero præcipue in Dei eccleſia ille facere conſuevit, ubi recta quidem agere, laude dignum eſt, ſicut econtra a recto recedere, formidabile exiſtit. Cum itaque in Dei eccleſia multa iniquitatis vaſa inveniſſet, venerationem quæ ſacris imaginibus exhibetur, tum Chriſti, tum puriſſimæ ejus matris & ſervorum ejus, ab eccleſiaſtica diſciplina removere conatus eſt; ſed divina favente gratia, noſtrorum piorum imperatorum auxilio, noſtra eccleſia ſuum decorem nunc recepit, & abominabilem illum errorem hæreſis circa imagines procul abiecit. Quid vero dæmon bonorum operum oſor? Novam iterum concitat tempeſtatem, Iterum enim Gregorium ſuſcitat cognomento Aſbeſtam, id eſt, inextinguibilem, & Eulampium, & Petrum, & eorum ſocios, ac per eos Chriſti membra ab invicem divellere, & a ſanctiſſimo Ignatio patriarcha abalienare non dubitavit. Hos itaque patriarcha ſæpius ſynodice advocatos, & qua decebat humanitate tractans, ut nullo pacto a Dei eccleſia ſegregati, præda dæmonis fierent, efficere non potuit. Quapropter privatione tandem & anathemate ipſos damnavit. Illi vero literas miſerunt, & legatos ad ſanctiſſimum tunc temporis pontificem Romanum beatum Leonem, petentes ut ab ipſo, quaſi injuriam paſſi, vindicarentur. Pontifex vero ad patriarcham Ignatium ſcripſit, rogans eum, ut aliquem mitteret ſuo nomine in urbem Romam, ut per eum diſcere poſſet, quomodo res ſe haberet de ſchiſmaticis illis. Quod patriarcha Ignatius facere non tardavit, ſed miſit Lazarum monachum & confeſſorem vna cum literis, qui rem omnem de Gregorio recte noverat, & pontificem de ſingulis edocuit. Quapropter pontifex & ipſe damnavit eodem modo quos Ignatius damnaverat, tamquam ſchiſmaticos. Sed beato papa Leone vita functo, iterum illi Benedicto papæ ſucceſſori moleſtias intulerunt. At Benedictus ſanctiſſimus, re iterum diligenter examinata, eorum damnationem cum Ignatio confirmavit. Qui deinde Photio eiuſdam ſchiſmatico ab eccleſia Conſtantinopolitana, & in dignitate conſtituto inhærentes, & ejus favore vtentes apud Bardam principem & avnoculum Michaelis imperatoris (qui & ipſe arguebatur a patriarcha Ignatio turpis inceſtus gratia) Ignatium ipſum e patriarchali ſede violenter ejicinnt, multas calumnias aduerſus eum fingentes, vt imperatorem ipſum ita ſubduxerint, vt Photium pro Ignatio in patriarchali ſede collocarit, a ſchiſmaticis electum, & a damnato Gregorio eo die ordinatum. Quando pontifices ipſi, & inſigniores ex ſacerdotibus, & quicumque in eccleſia potiores erant, ſegregati ſunt propter illegitimam intruſionem ſchiſmatici Photij, inter quos etiam ipſe fui minimus omnium. Deinde vero multos ille ad ſe convulſit, alios quidem perterrefaciens, alios vero male tractans, alios muneribus decipiens. Chirographum præterea propria ſcripſit manu, nunquam ſe adverſus Ignatium, nec eos qui ab illo fuerant ordinati, aliquid mali tentaturum. Nec deinde magnum temporis ſpatium interceſſit, & nulla habita ratione proprii chirographi, in celebri templo ſanctorum apoſtolorum Conciliabulo congregato, depoſitione & anathemate patriarcham Ignatium damnat mœchus ipſe & adulter Photius. Deinde vero ſuam iniquitatem ex ſuperabundanti confirmare volens, ad veſtram urbem Romam, & tunc temporis pontificem Nicolaum miſit epiſcopos cum literis imperatoris, & petiit ab illo legatos mitti ad Conſtantinopolitanam eccleſiam, qui perpenderent quæ ipſe contra Ignatium geſſerat: quod factum eſt. Miſſi enim ſunt Rhadoaldus & Zacharias cum commendatitiis literis ad Michaelem imperatorem & Photium. Legati itaque cum Conſtantinopolim veniſſent, congregata eſt ſynodus, & legati ſubducti quidem a Photio muneribus, minis vero ab imperatore, nihil fecerunt eorum quæ ipſis fuerant mandata, ſed potius Ignatium damnarunt, Photium vero contra, præter pontificis mandatum, in patriarchali ſede confirmarunt, & ita ad apoſtolicam ſedem cum literis imperatoris & Photii ſunt reverſi. Quando ſcilicet zelo quodam motus monachus ille Theognoſtus, qui & archimandrita, clam etiam ipſe ſub mentita laicali veſte Romam proficiſcitur, & ſanctiſſimum Nicolaum papam de his omnibus docet, quæ adverſus Ignatium geſta fuerant. Quapropter pontifex congregata ſynodo, ſuos legatos Rhadoaldum & Zachariam damnavit, quod feciſſent præter illa quæ ſibi fuerant demandata. Aliam item ſynodum congregat, & Photium mœchum & invaſorem anathemate damnat, Ignatium vero contra, patriarcham Conſtantinopolitanum literis ſuis declarat, necnon quæcumque geſta fuerant, tum Michaeli imperatori, tum Photio aperte ſignificavit. Cum vero poſt Michaelem ad Baſilium imperii ſceptrum deveniſſet, divino zelo motus ille, acta quæ in urbe Roma a papa Nicolao geſta ſunt, de Photii ejectione, & de Ignatii reſtitutione confirmavit, & Ignatium ab exilio revocavit, & Photium a patriarchali ſede ejecit, & ab utraque parte, Ignatii videlicet & Photii, legatos una cum literis ſuis ad apoſtolicam ſedem deſtinavit, mittens præterea figmentum illud Photii Pſeudoſynodi adverſus Nicolaum papam; qui inventus eſt a legatis vita functus. Hadrianus vero Nicolao cum ſucceſſiſſet, oſtenſa ſunt illi quæ miſſa fuerant. Iterum igitur Hadrianus papa localem ſynodum congregavit; & eadem quæ beatus papa Nicolaus, adverſus Photium decrevit. Et cum elegiſſet pios viros, Conſtantinopolim miſit, & œcumenica ſynodo congregata, præſentibus etiam legatis orientalium ſedium, iterum ſententia promulgatur adverſus Photium, quod ut mœchus & adulter eccleſiam Conſtantinopolitanam invaſerit. Quapropter deponitur, & anathemate damnatur, & Ignatius reſtituitur. Nec tamen propterea Photius quietem habuit, ſed iniquos homines & maleficos & deceptores congregavit, & calumnias falſas fingendo non deſtitit, quouſque beatiſſimum Ignatium vitam miſere relinquere procuravit. Neque hoc ſolum, ſed etiã dum jam Ignatius in propria ſede reſideret, Photius ab œcumenica ſynodo damnatus & anathematizatus, in Cõſtantinopolitana diœceſi varias habuit ordinationes. Quin etiam cum militari manu, ſicut quõdam impius ille Macedonius, in ſanctam Dei eccleſiam proſiliit, dum nos cõminiſtri ſacrum in celebri templo ſanctæ Sophię faceremus. Qui cum vidiſſemus Photium ita impudenter in Dei tabernaculum ingredientem, relicto imperfecto ſacro aufugimus. Photius vero ſacerdotes domini & comminiſtros noſtros magna vi & multis verberibus vel invitos ad ſe convulſit. Ego vero, & qui mecum erant epiſcopi, preſbyteri, & diaconi, & omnes per occidentem & orientem præpoſiti monachorum & quietam vitam agentes, infinitus videlicet numerus, divina gratia inconcuſſi permanſimus, quamvis neque antea neque poſtea Photio communicavimus. Qui cum illigitime (ut dictum eſt) eccle-

ſiam invaſiſſet, dubitationem multis injecit dicentibus, quod hunc Photium videlicet non recipimus, niſi illum confirmaverit Romæ apoſtolica ſedes: quod cum ille didiciſſet, ſimpliciores ita decepit. Paulum enim & Eugenium epiſcopos a Ioanne papa ad Ignatium patriarcham miſſos, ut cum illo de rebus Bulgarorum prouinciæ agerent. Qui cum inveniſſent quod beatus Ignatius jam demortuus erat, Photius illos muneribus corruptos decepit, & imperatoris minis coegit, ut dicerent coram omni clero & epiſcopis, & reliquo populo, quod contra Ignatium a Ioanne papa eſſent miſſi, ut illum anathemate damnarent, & Photium patriarcham promulgarent. Quapropter plerique comminiſtrorum noſtrorum ſunt decepti. Ille vero etiam veſtram apoſtolicam ſedem fraudibus eludere volens, literas compoſuit nomine Ignatii patriarchæ & comminiſtrorum ejus, quibus orabat beatitudinem apoſtolicæ ſedis, ut Photium reciperet; & has literas ad nos miſerunt. Quapropter Petrus Preſbyter a vobis in urbem regiam cum veniſſet cum Paulo & Eugenio, Photium ab apoſtolica ſede receptum promulgarunt. Hinc capta occaſione etiam politicas curas in ſe ſuſcepit, & ita regiam poteſtatem uſurpare contendebat. Abbatulum enim quemdam ignobilem & humilem atque maleficum ſibi familiaritate conjunxit, cujus pater Santabarenus cognomento dicebatur, Manichæus quidem ſecta, & veneficus profeſſione, qui cum agnitus eſſet, & capi dubitaret, ad Bulgaros confugit, adhuc impietatis morbo laborantes, ubi ille Chriſtianorum fidei abrenuntiavit. Hujus itaque filius Abbatulus prædictus Conſtantinopoli adhuc juvenis manens, traditur Studitarum monaſterio a Barda Cæſare, & ibi alitur. Cum vero ad perfectam veniſſet ætatem, & omnem iniquitatem calleret, adhæret Photio ſuo ſimili, quem Photius ſacerdotem ordinavit in priore illa ſua intruſione ad patriarchalem dignitatem. Cum vero Photius a patriarchali ſede fuiſſet ejectus, poſt œcumenicæ Synodi promulgationem, Santabareni filius prædictus Abbatulus ſuggerit Photio ut aliquem inveniret domeſticorum imperatoris: affirmabat enim per hunc iterum Photium ſe poſſe reſtituere. Inventus itaque Nicetas cognomento Plorans, qui multis muneribus deceptus, quæ a Santabareno venefico magica pocula & eſculenta fuerant parata apponens imperatori, fecit, ut Photius ille exoſus, amicus videretur: & ſanctiſſimo Ignatio patriarchalem ſedem tenente, Photium ad palatium revocavit ex eo loco, qui Auguſtus dicitur, & in palatio contubernalem Photium habebat, ut Photius magis eſſet patriarcha quam Ignatius ipſe, licet in patriarchali ſede ipſe Ignatius reſideret. Quapropter, ut ſupra diximus, ordinationes habebat, & ita imperatorem adverſus Ignatium irritavit, ut ei vitam male abſtulerit. Qui cum ita male fuiſſet mortuus, ſtatim Photius ejuſdem ſedem occupavit, ſecum habens Santabarenum illum, quem imperatori familiariſſimum reddidit, & Euchaitarum epiſcopum conſtituit; inſignia etiam monaſteria in aliis diœceſibus conſtituta, & aliis epiſcopis ſubdita, ab illis abſtulit, eaque tradita Santabareno, ut illa Euchaitarum eccleſiæ aggregarentur, & epiſcopi in illis a Santabareno ordinarentur. Santabarenus præterea iſte una cum Photio adverſus piiſſimum imperatorem noſtrum Leonem, qui nunc rerum potitur, malum conſilium iniit, & ejus patrem Baſilium adverſus eum irritant, affirmantes Leonem inſidiari & adverſari paternæ voluntati. Cum vero inſanabili morbo laboraret Baſilius, & jam morti propinquus eſſet, putaverunt quod illo volente, & filio jam procul abſente, fa-

A cile ipſi imperium obtinuerent, ut per ſe, vel per alium quem vellent, illud adminiſtrarent. Sed Dei providentia non permiſit eorum iniquitatem impleri. Licet enim Leo filius a patre Baſilio inter privatos homines haberetur, quinimo carcere detineretur cuſtoditus, poſt patris obitum ad imperiale ſolium evectus eſt. Qui Photium quamprimum ejecit, tamquam multarum iniquitatum auctorem. Nos vero qui illi non obediebamus, & præterea multa mala paſſi ſumus, illis miſeriis idem Leo imperator liberavit. Quoniam vero ſcimus, quod a veſtra apoſtolica ſede corrigi, & juxta Canones corripi debemus: hac de cauſa humilibus his noſtris literis tuam oramus venerabilitatem, ut miſericorditer nobiſcum agas, cum populo videlicet, B qui non ſine rationabili cauſa Photii ordinationem recepit, ut ne qui apoſtolicæ ſedis legatos Rhadoaldum & Zachariam, qui initio Photium confirmarunt in Conſtantinopolitana ſede, deinde Eugenium & Paulum, qui ſecunda vice cum Photio communicarunt, excepit, una cum Photio interitu damnetur, nec alius infinitus numerus ab eccleſia pellatur; hoc enim facere conſuevit eccleſia. Oecumenica enim Synodus quarta Dioſcorum iniquitatis principem & actorem, Flaviani interfectorem, beati videlicet patriarchæ Conſtantinopolitani, damnavit & homicidam & hæreticum, ut qui auſus eſt ſanctiſſimo papæ Leoni excommunicationem irrogare: eos vero qui a Dioſcoro fuerant ordinati, vel lapſi fuerant, cum tamen pietatis ſectatores fuiſſent, per pœnitentiam illos ſuſcepit. C Nicæna etiam ſeptima Synodus auctores hæreſis Iconomachorum damnavit, illorum vero ſequaces per pœnitentiā admiſit. Quapropter decet etiā tuā ſingularem virtutem, Photium quidē tanquā ab initio ſchiſmaticū, & a ſchiſmaticis illegitime ordinatū, & propter alia multa, quæ operatus eſt mala, expellere: eos vero qui ab ipſo decepti ſunt, miſericorditer cū illis diſpenſari rogamus, ut eccleſiæ Conſtantinopolitanæ pax & tranquillitas ita reſtituatur, & nō alii quidem Apollo, alii Cephæ ſint, & alii Pauli, 1. Cor. 1.
& ſic unum corpus eccleſiæ dividatur, ſed omnes unanimes, tamquam unum caput habentes Chriſtum Deum & Salvatorem omnium noſtrum, omnes communiter illi laudes offeramus, & ejus præcepta ſimiliter prædicemus: D neque propter unum hominem peccatorem tantus numerus pereat. Nos enim, ut diximus, imperatorum Chriſto dilectorum nutu Conſtantinopolim venientes, dum multi nos ad communionem impellunt, & juramento affirmant ſe ab apoſtolica ſede diſpenſationis indultum obtinuiſſe, ut abſque impedimento ſacerdotalem dignitatem exercitare poſſent, nullo tamen pacto illis fidem adhibuimus, a tua ſanctitate expectantes aliquid firmi & certi. Hoc autem auſim affirmare, o venerandum caput, Deum adhibens teſtem, quod nullus eorum, qui cum Photio communicarunt, propria id fecerit voluntate, E ſed potius principum violentia. Quapropter tuam rogamus beatitudinem, ut populum, parum abeſt, deſperatum miſericorditer ſuſcipias. Rogat te Petrus, cujus ſedem adminiſtrandam obtines, qui ab Matth. 18.
omnium Domino edoctus fuit, ut ſeptuagies ſepties ignoſceret, etiam iis qui ſcienter deliquerint. Exaudi nos, ut etiam tu a Deo benignitatem deſuper obtineas, & longo tempore eccleſiam apoſtolicam regere valeas precibus ſanctiſſimæ Dei genitricis, cæleſtium poteſtatum, apoſtolorum, prophetarum, martyrum, confeſſorum, & omnium ſanctorum. Amen.

EPISTOLA

EPISTOLA II. STEPHANI PAPÆ V. AD EPISCOPOS ORIENTALES.

Ipſis pro ordinatione Stephani patriarchæ Conſtantinopolitani diſpenſationem petentibus, eo quod a Photio diaconus ordinatus fuiſſet, reſpondet, & ulteriorem informationem petit.

Stephanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, univerſis epiſcopis & reliquis clericis, &c.

Erat ſupra in fine Concil. Conſtantinop. IV.

CATHOLICA Chriſti & Dei noſtri eccleſia fundata ſuper firmam petram, apoſtoli videlicet Petri confeſſionem, licet plurimis tempeſtatibus & fluctibus agitetur, nihilominus confirmatur & augetur. Nec mirum ſi humani generis hoſtis membra eccleſiæ tentare aggreditur, qui caput ipſum dominum noſtrum Ieſum Chriſtum tentare non dubitavit. Nec igitur mirum ſi Photium ſatis exoſum ab eccleſia damnatum ejeciſtis, qui ſalutiferam domini crucem ita deluſit, per quam videlicet venerandam crucem omnia dona ſacerdotalis miniſterii perficiuntur, & ſancti baptiſmatis lavacrum ſanctificatur. Prædictus itaque Photius laïcus homo, ſi regiam viam ambulaſſet, & decretis ſanctorum patrum inhæſiſſet, ad tantam inſaniam nunquam deveniſſet. Quapropter qui Chriſti humilitatem, venerandam ſcilicet crucem contemnunt, percuſſi ſunt tanquam primogenita Ægypti: tunc enim Iſraelitarum primogeniti cum eſſent ſignati, ſervati ſunt ac cuſtoditi. Quid vero erat ille ſanguis agni in limine Iſraelitarum, niſi crux paſſionis Chriſti, quæ in frontibus fidelium imprimitur? Quicumque igitur ſalutarem crucem parvipendit, euangelico enſe interimitur. Sed de Photio quidem ita vos ſcripſiſtis: illas vero imperatoris literas cum legiſſemus, eaſdem a veſtris procul abeſſe comperimus. Ita enim ſe habebant, Quod Photius quietam vitam elegit. Quapropter in dubitatione verſamur. Multum enim intereſt, abrenuntiaſſe, & expulſum eſſe. Nos igitur abſque diligenti inquiſitione qualecumque judicium proferre non poſſumus. Quapropter nunc ſententiam protogavimus: & opus eſt, utriuſque partis religioſiſſimos epiſcopos mitti, ut perpenſa omni dubitatione, & veritate utrimque manifeſtata, dicere poſſimus quod Deus voluerit. Romana enim eccleſia inſtar ſpeculi & exemplaris reliquis eccleſiis conſtituitur. Et quodcumque definierit, in ſempiternum manet incorruptum, & hac de cauſa ſententias magna cum inquiſitione ferre decet.

Exod. 12.

*** EPISTOLA III. STEPHANI PAPÆ V. AD ROBERTUM METENSEM EPISCOPUM.

Reſpondet qua ratione ad ordines eccleſiaſticos promovendus ſit clericus, cui digitus abſciſſus eſt.

Stephanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei Rotberto Metenſi epiſcopo.

* Gratianus Diſt. LV. can. Lator.

LATOR* præſentium Flavinus, ſcilicet clericus, ad ſanctam ſedem apoſtolicam veniens, detulit a te nobis directam epiſtolam, qua indagare ſtuduiſti, eum a Normannis nupertime captum ſiniſtræ manus digitum habere abſciſſum, ſciſcitans, ſi ob hoc ad eccleſiaſticum ordinem valeret promoveri, an non. Quod & nos reperientes, quia ſolertia tua magis ſuper hoc ſollicita a ſede apoſtolica edoceri flagitat normam iuſtitiæ ſemper ſequi exoptans, ſtudium tuæ ſanctitatis mentu collaudamus, reverentiam tuam ſcire volentes, quoniam ſi ita eſt quod a Normannis digitum ipſum habeat abſciſſum, ad promovendum, ſi alias dignus fuerit, nihil ei nocebit, eo quod quid de his, qui a dominis, vel medicis, ſive a paganis, non ſponte tale quid patiuntur, ſacri cenſeant canones, dilectionem tuam latere non credimus; quam ei obviare debere, ſi ita eſt, minime reperimus, monentes religionem tuam, ut circa illum ita peragat, quatenus ut mercedem pro eo magnam incurrat, & deſiderium illius, canonica auctoritate ei in aliis non obviante, Deo adjuvante perficiat.

*** EIDEM STEPHANO V. PAPÆ TRIBUTA EPISTOLA AD SELVAM, Ermemirum & Frodoinum.

Inſcribitur in VV. CC. * *Privilegium de archiepiſcopatu de Terragona*, cum potius dicenda ſit declamatio quæpiam aut ſententia lata in gratiam Narbonenſis archiepiſcopi concinnata in Tarraconenſem alioſque præſules Hiſpanos.

* Vide pag. 801. Tom. I. Biblioth. MS. Labb.

Stephanus ſervus ſervorum Dei, Selvæ & Ermemiro, atque Frodoino Barchinonenſi.

NOVERIS, inquam, noveris, Selva frater, ſi fas eſt fraterno te vocari debere vocabulo, quod ex præcepto glorioſiſſimi & Catholici Imperatoris Odonis nuper venerim Trecas, concilium inibi de multis ac diverſis celebraturus negotiis, cum reliquis coëpiſcopis & conſacerdotibus pontificalibus infulis inſignitis quinquaginta duobus, qui eidem nobiſcum interfuerunt concilio. Nam cum de quibuſdam eccleſiaſticis cauſis a nobis ſollicite tractaretur, riteque qualiter ſe habere deberent, diſponerentur, inter cætera quæ a nobis juſto decernebantur, atque ſtatuebantur judicio, ventum eſt ad tuæ inſolentiſſimæ, nimiſque præſumptuoſæ arrogantiæ indecentiſſimum dedecorum dedecus, quo inflato elationis tuæ ſtomacho rebellare, immo reſiſtere præſumpſiſti Dei omnipotentis perpetuæ diſpoſitioni, volens ipſius, ſanctorumque apoſtolorum ejus inſtituta, ſpecialiter vero beati Petri apoſtoli convellere, ac penitus evacuare. Denique ut ejuſdem rei cauſam tibi exponam diligenter. Ipſi olim a domino noſtro Ieſu Chriſto univerſalis eccleſia, non ſolum generaliter ut cæteris, ſed etiam ſpecialiter præ omnibus coapoſtolis ejus commiſſa, & illius ſedi credita eſt, ſicut habes ſcriptum: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.* Et item cum interrogaretur ab eo poſt reſurrectionem ejus, an eum amaret, tertio conteſtatus eſt ab eodem domino, ut paſceret oves ejus. Qua authoritate idem fultus, & ſucceſſores illius poſt eum, ſemper eccleſiaſtica negotia diſponunt, atque determinant. Tu autem adhuc perſeverans in malitia tua, plenus inſania, non ut ſapiens ſed deſipientis more exiſtimas Dei æterni conſtitutionem, qui, ut ſcriptum eſt, mutat tempora & ætates, transfert regna atque conſtituit, atque etiam priſcorum decreta convellere patrum, dum Terraconenſis eccleſiæ archiepiſcopatum in tuum jus, eccleſiæque tuæ ſubripere moliris, qui dominica diſpoſitione in Narbonenſis eccleſiæ tranſit ditionem, non ſubreptione, vel violentiâ qualibet, ſed voluntate & electione: atque contradictione omnium ejuſdem terræ indigenarum, tam nobilium quam & ignobilium; præcipue quoque epiſcoporum ac comitum, atque etiam regum Francorum, ad quos celſitudo principatus ejuſdem terræ ſpecialiter pertinet. Adeo enim & hac conditione jus eccleſiæ Terraconenſis in obſequium ditionis Narbonenſis eccleſiæ tranſiit, ut nunquam a ſubjectione illius ullo pacto, ullave

* Quid Trecenſe concilium cum Odone, & quorſum imperator? Hæc omnia valde ſuſpecta.

Matth. 16.

Ioan. 21.

ratione recedere queat, etiam ſi Terraconenſis provinciæ metropolis eccleſia in priſtinam reformetur ſtaturam, eo quod Narbonenſis eccleſia turoris loco ſemper fuerit eccleſiis prædictæ diœceſeos, quæ vaſtationem paganorum evadere vix potuerunt. Porro ſi jam dicta metropolis in antiquum redeat ſtatum, & cunctæ ejuſdem diœceſis eccleſiæ, quæ prius illi paruerant, revertantur ad mancipatum obſequelæ illius juxta Catholicorum patrum determinationem: ipſa tamen metropolis, ſecundum Romanæ eccleſiæ pontificum inſtituta, atque apoſtolica privilegia, in hac ſemper Narbonenſis eccleſiæ ditione ac perpetuo famulatu ſuccumbat, ut omnis qui pontificatus illius arcem ſortitus erit, electione totius eccleſiæ ejuſdem cleri & populi, non prius ulla ratione ordinetur, vel*conſeratur, donec prædictæ Narbonenſis eccleſiæ pontifex veniens, conſecret eundem qui electus fuerit in archipræſulatus honorem. Quod ſi aliqua difficultate compulſus, venire nequiverit ad conſecrandum prælibatæ metropoleos epiſcopum, mittat vice ſua aliquem ex ſuffraganeis ſuis epiſcopis, qui dilienter eandem rem peragat, qui in ſolio pontificaligcollocare, & inthronizare ſolemniter ſatagat. Vnde & idem qui conſecratus fuerit, munus debitæ obedientię Narbonenſi eccleſiæ ſemper in omnibus cedat, tantum ut a Romano pontifice pallium cum privilegii autoritate ſuſcipiat. Semper enim Terraconenſis pontifex, clerus quoque, & populus omnis, ſi res ipſa effectum capiat, reminiſci debebunt, quod illarum parochiarum eccleſię, quæ de poteſtate & jure Narbonenſis ditionis, ſub qua diutina educatione nutricis more alitæ fuerant, poſtquam in maternum tranſierunt ſinum, ſi res eadem quandoque capiat illud agendi effectum, nutricatus ejuſdem gratia rependere largifluas gratiarum actiones debet, & inſuper educationis prędictæ cauſa, ac ſi matri mercedem impenderet ſubjectionis, atque honoris. Quod ſi redeamus ad antiquas priſcarum inſtitutionum a primatibus ſanctæ eccleſiæ: haud dubium quin Petro & Paulo, cauſas divino nutu patratas, non ſolum Terraconenſis metropolis, verum & Hiſpania omnis, in quantum ad jus eccleſiaſticum ſpectat, Narbonenſi ſemper debet prælationi ſubiici, ejuſque patrocinio, ac ſi materno lacte ali: nam ſacræ ſedis documenta primum ab eadem accepit, & fidei lumine illuſtrata, ac ſi de mortis perpetuæ ſomno excitata, in æternæ vitæ euigilavit ſplendorem, prout hactenus in beati Petri armario diligenter ſervantur repoſita: quemadmodum & illa quæ a diſcipulo apoſtolorum Petri & Pauli Sergio, nihilominus paulo poſt geſta fuiſſe memorantur, quæ, ut videris, prorſus ignoras. Nam ſi ea profecto noſſes, æſtimo quod non ad tam turgidæ inflationis væcordiam, animatus ſuſpirare unquam auderes. Nunc quoque quia huc uſque te latuerunt, a nobis tibi, licet brevi & compendioſō ſermone, veridico tamen, intimanda ſunt, ut non deinceps talia agere præſumas. Vt enim quomodo eadem res ſe habeat, evidenter oſtondam: cum beatus apoſtolus, & Doctor Gentium Paulus Roma egreſſus, Hiſpaniam prædicationis cauſa proficiſceretur, iuxta quod idem in epiſtola ſua prius Romanis qui crediderant, ſignificaverat, aſſumptis ſecum Trophimo Epheſino, necnon & prudentiſſimo viro Sergio Paulo, quos idem antea lucratus fuerat Chriſto; Torquato quoque, Secundo, & Endalatio, & quibuſdam aliis, Ciſalpinam Eccleſiam poſtquam devenit, Arelatem, quæ eſt metropolis provincia, quantocius adiit: cumque in eadem ci-

* cor. conſecretur

A vitate aliquandiu moraretur, prædicans, & annuntians regnum Dei, & multi per ejus doctrinam converterentur ad Chriſtum, reliquit ibi ad confirmandas eorum qui crediderant animas menteſque, Trophimum a Petro apoſtolo prius ordinatum epiſcopum. Ipſe vero cum cæteris Narbonam uſque pergens, inde prædictum Torquatum ſexque alios illius comites & condiſcipulos Galliciam ad prædicandum, juxta Petri apoſtoli præceptum, illico deſtinavit. Ipſe vero poſtquam multos non ſolum ex eadem urbe, ſed etiam ex nonnullis civitatibus undique ad eum confluentibus, una cum prædicto Sergio euangelizans ſedule docuit, & egregie convertit ad Chriſtum. Cum autem jam B fortes in fide, ac penitus immobiles quos docuerat, agnoviſſet, miſit ex eis quoſdam prædicare per diverſas Galliarum regiones dominum Ieſum Chriſtum. Poſt hæc autem profectus inde una cum Sergio Paulo, ad ulteriorem ambo uſque pervenerunt Hiſpaniam, euangelizantes per ſingulas urbes, ut prædiximus, futuri gloriam regni Dei. Peracto itaque prædicationis ſuæ non modico tempore, conteſtabantur eos qui crediderant, ut quam acceperant fidem, fideliter conſervarent, & cæteris quibus nondum prædicata fuerat, magnopere eam erogare ſtuderent. Igitur poſt hæc Romam deliberavit reverti prædictus apoſtolus, atque in conſolationem confirmationemque credentium, ſe cum eis & coëvangeliſtam ſuum Sergium Paulum miſſurum C denuò repromiſit: quibus & præcepit, dicens, ut illi in omnibus & per omnia obſequium præberent, & monitis jllius libentiſſimè parerent. Cumque his ac talibus per ſingulas civitates Apoſtolus fratres qui crediderant, hortaretur, commendans eos Domino, & valefaciens eis, Romam redire ſollicitè ſatagebat. Qui rediens, cùm veniſſet iterum Narbonam diſpoſitis omnibus quæ agi oportebat, reliquit ibi collegam ſuum nihilominus Paulus, præcipiens ei ut quos jam Domino per fidei gratiam ac ſi parturientes genuerant in diverſis regionibus Hiſpaniæ, lacte eos conſolationis tamdiu nutrire ſtuderet, donec cibo ſolido perfectæ credulitatis veſci indubitanter cognoſcerent. Vnde & totam regionem illam in Apoſtolatus ejus officium, Domino D cooperante, ipſi commiſit. Galliarum autem populos iccircò prædicandos illi credidit, quoniam ad hoc ipſum agendum beatus Petrus eum miſerat, & vice ſuâ hujus rei gratiâ Eccleſiam conſecraverat, atque etiam prædictam Narbonam inſignem Metropolim Galliarum ſpecialiter ad docendos, evangelizandóſque tradiderat populos. Namque poſt hæc conſummatis omnibus quæ communi utriuſque egregii prædicatoris intentione agenda erant, à ſe mutuo dilectionis * cum receſſiſſent, alternis exhortationibus atque amplexibus Domino commendare ſe ſtuduerunt, atque ſic ſibi valefacientes, poſt oſcula & fletus ab invicem diviſi, Apoſtolus Romam profectus eſt, Sergius verò Narbonæ reſedit. E Neque enim officium prædicationis ſibi injunctum adeò ſtrenuè exercuit, ut nullis terroribus vel pœnis illud relinqueret, quoaduſque per martyrium quiſque eorum ad ſe vocantem Chriſtum intrepidus accederet, ut talentum ſibi creditum quinquies duplicatum offerret, & ab eo centies multiplicatum, perpetuæ mercedis recompenſationem perciperet. Si autem noſſe vis quid poſt diſceſſum Apoſtoli Sergius Paulus commendato ſibi gregi, quem cum Apoſtolo Chriſto adquiſierat, Domino fecerit, notum ſit tibi & univerſis Hiſpaniarum utriuſque ſexus indigenis, quoniam tam per ſe ipſum quàm etiam per ſuos, quos in fide Chriſti

jam

jam nutrierat, docueratque diſcipulos, omnes Hiſpaniarum regiones peragrando, earumque habitatores indeſinenter docendo, adeo quoſdam eorum in Chriſtianæ fidei culmen, cultumque ſubvexit, quatenus nullius præterquã ſui indigerent, vel ipſi, vel quidam ſucceſſorum eorum ſanæ doctrinæ. Lege igitur beati Leandri, Iſidori quoque, nec ne Braulionis, itemque Iuliani, ac veterum ejuſdem provinciæ doctorum catholicorum libros, & ſic forſan me vera dicere comprobabis. Quod ſi nec ita ſatis tibi factum eſſe credideris, geſtorum illius volumina, ab ejuſdem Pauli diſcipulis tribus voluminibus comprehenſa diligentiſſima curioſitate recenſe; & tunc quæ prius, niſi fallor, penitus ignorabas, patulo poſtmodum recognoſces ejuſdem rei effectu. Quod ſi nec ita conſultum tibi probare volueris, ſed ſemper obſtinatione perverſa, Romanorum pontificum cenſuram, quorum decreto divina auctoritate firmata,*omnis Chriſti eccleſia toto orbe regitur ſemper, atque diſponitur, plenus inſania, contemptibilem duxeris, in tantum ut ab injuria, quam impudenti facie; & immoderata capacitate* prædicto archipræſuli Theodardo irroges, recedere nullatenus patiaris: notum ſit tibi, & univerſis, qui aliquod ſuffragium adjutoriumve præbent tibi ſuper his, quibus a nobis jure impeteris, quod anathematis vinculis jugiter colligati eritis, atque inſolubiliter innodati. Quocirca, ne injuriam tibi facere videamur, conſtituimus ego & qui mecum ſunt, quinquaginta & duo epiſcopi, terminum tibi ſatisfaciendi ei, cui injuriam facis, jugiter Narbonenſis eccleſiæ pontifici, uſque in feſtivitatem ſancti Michaelis archangeli. Quod ſi uſque ad prædictam proximam memorati archangeli ſolennitem non ei ſatisfeceris, ita ut in ejus jus proprium eccleſiæque ipſius, totum quod abſtuliſti ab ejuſdem pontificis jure ac ditione, integerrime, & ſine qualibet reſervatione vel redhibitione reſtituas, Dei omnipotentis auctoritate, ſanctorumque apoſtolorum Petri & Pauli, necne cunctorum Romanæ eccleſiæ pontificum, mea quoque & omnium qui huic Trecaſinæ ſynodo interſunt epiſcoporum, excommunicando excommunicamus, & maledicendo maledicimus, ac perpetuo anathematis vinculo inſolubiliter colligamus, & te & maledictum tuum Ermemirum, & Frodoinum perjurum, & apoſtatam antiepiſcopum, & omnes qui aliquod tibi adjutorium contra tam injuſtam præſumptionem præbent, ut a ſtatuto vel præfinito a nobis tempore, ab omni cœtu Chriſtiano ſemper extorres habeamini & exortes.

* *for.* firmato

* *for.* rapacitate

FRAGMENTUM a EPISTOLÆ STEPHANI PAPÆ V. AD FULCONEM REMENSEM archiepiſcopum.

Pro " Teutboldo Lingonenſi epiſcopo.

Nos autem, qui omnium eccleſiarum in beato Petro apoſtolorum principe curam ſuſcepimus, ſcientes inter epiſcopos non haberi eum qui neque a clero electus, neque a populo eſt expetitus: ſæpe dictum Teutboldum venerabilem diaconum, ipſorum lamentabilibus precibus inclinati, Lingonenſis eccleſiæ epiſcopum conſecravimus, condigna ſententia prævaricatoribus illata, licet & aliis prævaricationibus fuerint impediti. Quapropter tuæ injungimus ſanctimoniæ, ut his noſtris apoſtolicis literis perceptis, poſtpoſita dilatione ad Lingonenſem accedas eccleſiam, & eumdem Teutboldum a nobis ſolenniter conſecratum epiſcopum exinde reveſtias, omnibuſque archiepiſcopis & epiſcopi innoteſcas, pro tantæ contumaciæ ultione nos ejuſdem eccleſiæ ſpecialem ſolicitudinem ſuſcepiſſe, pro tanti laboris maceratione & oppreſſionis illatæ relevatione. Quidquid autem idem venerabilis epiſcopus Teutboldus vobis ex noſtra parte retulerit credite, & effectui mancipare nullo modo ambigite: utpote tuam reverentiam circa nos devotam conſiſtere credimus.

" Ediderunt jam olim Sirmundus, Colvenerius, Binius, collector regius aliique, neque opus erat expungere particulam *autem* aut præfigere *Stephanus Fulconi archiepiſcopo Remenſi*, cũ ſit fragmentum duntaxat epiſtolæ.

NOTA SEVERINI BINII.

a *Epiſtola.*] Hujus contenta recenſens Flodoardus l. 4. c. 1. hiſt. Remenſis, iſta ſcribit: *Stephanus papa ad Fulconem Remenſem archiepiſcopum ſcribit pro Teutboldo Lingonenſi epiſcopo, ſignificans ad ſe hujus Lingonenſis eccleſiæ querimoniam perveniſſe, quod obeunte Iſaac* [1] *epiſcopo, inconſulto clero & populo,* [2] *Egilonem quemdam monachum nuper de ſæculo venientem in epiſcopum Aurelianus Lugdunenſis ordinaverit, eiſque vi illata præpoſuerit nolentibus, quo divina vocatione hominem excedente,* [3] *ne in idipſum incurrerent, concordi voto clerus & populus Teutboldum ipſius eccleſiæ diaconum eligentes, ab ipſo papa ſibimet in epiſcopum conſecrari petierint: ſed ille uniuſcujuſque eccleſiæ privilegium inconcuſſum ſervare volens id agere diſtulerit, eumque præfato Aureliano direxerit, ſcribens ad eum, ut ſi cleri populique vota in eum concordarent, & ſacri canones illi non obviarent, manus huic imponere nequaquam differret. Quod fieri ſi ratio prohiberet, & idipſum ſibi reſcriberet, interim tamen alterum inibi ordinare nullo modo ſe inconſulto præſumeret. Simulque & * Orannum Senogallienſem epiſcopum a ſuo latere direxerit executorem. Quem deludens Aurelianus ad Lingonenſem præmiſerit urbem, pollicitus ſe citiſſime ſubſecuturum. Quo cum diu expectaretur, nec ipſe advenerit, nec mora ſua cauſam innoteſcere, vel papæ remandare providerit. Quocirca iterato clerus & populus cum decreto manu omnium roborato præfatum electum Romam remiſerint, obnixe ſibimet illum conſecrari petentes: ſed nec tunc id agere acquieverit volens Lugdunenſi eccleſiæ collatum privilegium immutilatum conſiſtere: ideoque jam dicto Aureliano iterato reſcribens mandaverit, ut quia concordi voto clerus & populus jam dictum diaconem expetebat, aut ipſum conſecraret, aut quid in eo reprehenſibile judicaret, reſcribere maturaret. Sed is priori inobedientiæ contumaciam adjiciens, non ſolum oblatum conſecrare, ſeu quid in eo reprehenſibile judicaret ſibi reſcribere contempſerit, verum etiam contra interdicta, & ſacrorum canonum ſtatuta, quemdam* [4] *extraneum, & eidem eccleſiæ ignotum, in angulo ordinatum, illis ingerere niti præſumpſerit. At hi potius laborem ſubire, quam ſubjici ignoto eligentes, ad ſe redierunt, implorantes ne pateretur eccleſiaſtica jura violari.*

[1] Anno circiter 880.

[2] Roberto, Sammarthanis, Vignerio noſtro, aliiſq; dicitur Geilo ſeu Gerlo, quẽ aiunt nominati in Chartulario S Stephani Divionenſis an. 4. Carlomanni die Lunæ 8. Idus Iulias anno 889. & an 884. interfuiſſe ſynodo Cabilonẽſi 15. Kalend. Iun. & 18. Kalendas Febr. obtinuiſſe confirmationẽ juris cudendæ monetæ apud Lingonenſes, & Divionenſes.

[3] Circa finẽ anni 888.

* f. Otrannũ.

[4] Is haud dubie Algrimus ſive Argrimus quem ait Vignerius in Chr. Lingonenſi dediſſe Benzuenſibus monachis privilegiũ 12. Apr. anno 889.

PRÆCEPTUM CAROLI CRASSI regis & imperatoris, quo eccleſiæ Cabilonenſi canonica epiſcoporum ſuorum electio conceſſa eſt.

Edidit Sirmondus ad ann. 885.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Carolus divina favente clementia imperator Auguſtus.

SI ea quæ divinis conveniunt auctoritatibus præcepto noſtræ altitudinis confirmamus, ſupernam ob id gratiam promereri nullo modo dubitamus. Quocirca omnibus ſanctæ eccleſiæ fidelibus & noſtris, præſentibus & futuris, notum eſſe volumus, quod venerabilis Agilmarus Arvernorum præſul, adiens genua ſerenitatis noſtræ, innotuit quoniam Girboldus Cabilonenſis eccleſiæ venerabilis antiſtes & reverendus, infirmitate jam ſimulque ſenio confectus, non modicum metu ſui obitus civibus & filiis eccleſiæ ſuæ inferret dolorem. Itaque noſtram humiliter deprecatus eſt dominationem, ut præfatæ eccleſiæ canonicam electionem concedere deberemus. Placuit ergo nobis ſaluberrimæ acquieſcere poſtulationi. Decernimus igitur, & pro Dei amore hoc eidem concedimus, ut obeunte paſtore proprio, omni deinceps tempore canonicam habeat electionem. Hoc denique, quod divino amore conceſſimus, noſtro imperiali præcepto confirmavimus, & annulo noſtro inſigniri juſſimus.

A *Signum Caroli ſereniſſimi Auguſti.*

Salomon notarius ad vicem Liutvardi archicancellarii recognovi, & ſubſignavi. Datum pridie Idus Iunii, anno ab incarnatione domini DCCCLXXXV. anno vero regni domini Caroli imperatoris VIII. imperii vero V. Actum apud Gundulfi villam, in Dei nomine feliciter. Amen.

PRÆFATIO, SEV APPARATVS REGIS * ALVREDI MAGNI AD LEGES SVAS tam eccleſiaſticas quam civiles, e ſacra pagina deſumptas.

* Nonnulli Ælfredum, Alfredum & Alfridum nominant. Filius erat Ethelvulphi regis Anglo Saxonum.

Exod. 20. Verſio Guil. Lombard. e Saxonico.

Locutus eſt Dominus ad Moyſen ſermones hos, dicens: Ego ſum Dominus Deus tuus, qui te eduxi ex Ægypto domo ſervitutis. Deos alios nullos præter me habeto.

B *Nomen meum inaniter ne adhibeto, neque enim te ſinam impunitum, ſi nomen meum fruſtra adhibueris.*

*Diem ſabbati ſancte agere memento: ſex diebus tuas res agito, ſeptimo autem die ab omni labore ceſſato, tu & filius tuus, & filia, & ſervus & ancilla, jumenta tua, & apud te degens peregrinus. Nam cum ſex diebus feciſſet * Chriſtus cælum, terram, mare, quæque in eis ſunt omnia, conquievit die ſeptimo, & propterea diem ſabbati ſacrum eſſe voluit.*

* Deus

Patrem tuum matremque quos Deus tibi dederit honorato, ut diu ætatem producas in terra.

Hominem ne occidito.

Ne furator.

Ne adulterator.

Falſum teſtimonium contra vicinos ne dicito.

Vicina bona ne concupiſcito.

Deos aureos aut argenteos ne facito.

Exod. 21.

*Hæc autem eis jura propones. Si quis emerit ſervum * Chriſtianum, ſex annos ſervito, ſeptimo autem anno manumittitor gratuito. qualicumque veſte indutus venit, tali manumittitor: atque ſi uxorem habuerit, ea ſimul exito. Sin dominus ei uxorem dederit, femina & nati domini ſunto. Quod ſi ſervus dixerit: Teneor amore domini mei, uxoris, natorum, & rerum mearum, nec cupio manumitti; eum dominus ad * templi oſtia adducito, eique ad poſtem applicato aurem ſubula perforato: & ille ei perpetuum ſervito.*

* Hebræum,

* judices

D *Si quis filiam ſuam vendiderit in famulatum, ea ne ancillarum in morem ſervito. in extraneam gentem vendendi poteſtas ei non eſto. Verum ſi ea domino diſplicebit, in alienam gentem liberam manumittito. At ſi eam filio ſuo deſtinaverit, veſtitum, pudicitiæ precium, dotemque ei concedito. Si nihil horum ei præſtiterit, manumittitor gratuito.*

Qui volens hominem occiderit, morte mulctator. At qui non eſt inſidiatus, ſed in eum invitus, neceſſitate impulſus, aut forte fortuna (quaſi ſibi a Domino in manus traditum) incurrerit, ad aſylum confugito, vitaque ac juris publici commoditate fruitor. At ſi quis proximi ſui necem per dolum de induſtria machinatus fuerit, is vel ab ara mea ad necem abſtrahitor.

E *Qui patrem aut matrem percuſſerit, capitale eſto.*

Qui hominem liberum clepſerit, eumque vendiderit, capitis pœna eſto.

Qui patri aut matri maledixerit, morte plectitor.

Si quis alterum orta contentione percuſſerit lapide vel pugno, ita tamen ut foras baculo innixus iverit, medicum ei adhibeto, atque opera ea quæ infirmus patrare non poterit, ipſe vicaria præſtato.

Si quis ſervum aut ancillam ſuam percuſſerit, ſi quidem diem unum aut alterum ſuperſtes fuerit, non tenetor, quoniam pecunia ejus eſt. verum ſi præſens mors ſecuta fuerit, tenetor.

A *Si quis dimicando mulierem gravidam percuſſerit, ad eam rem arbitri ſunto, ad quorum æſtimationem damnum ſarcito: Sin mortua fuerit, vitam pro vita pendito.*

Si quis alteri oculum effoderit, oculum pro oculo pendito, dentem pro dente, manum pro manu, pedem pro pede, aduſtionem pro aduſtione, vulnus pro vulnere, vibicem pro vibice.

Si quis ſervi ſui, aut ancillæ oculum percuſſerit, eumque corruperit, eum pro oculo manumittito: & ſi ſervi ſui aut ancillæ dentem excuſſerit, eum pro dente manumittito.

Si bos virum aut feminam cornu petiverit, & is mortuus fuerit, bos lapidator, ejus caro ne comeſtor, dominus autem bovis impunitus eſto, modo bovem jam biduo aut triduo petulcum fuiſſe non ſciverit. At ſi dominus ejus admonitus fuerit, neque tamen cuſtodierit, iſque virum aut feminam occiderit, & bos lapidator, & dominus ejus morte plectitor, aut vitæ ſuæ precium dato, quantumcumque ei fuerit ab arbitris impoſitum. Sive puerum, ſive puellam petiverit, idem juris eſto. Servum aut ancillam ſi petiverit, argenti ter deni ſolidi domino ſolvuntor, bos lapidator.

B

Si quis foſſam aperuerit, vel dimiſerit, nec obduxerit, æſtimationem jumentorum quæ eo deciderint præſtato, ipſe mortua habeto.

Si cujus bos alterius bovem vulnerarit, atque is mortuus fuerit, bovem vivum vendunto, atque ejus precium & mortuum etiam domini dividunto. At ſi domino compertum fuerit, bovem antea petulcum fuiſſe, neque eum dominus ejus cuſtodierit, bovem pro bove pendito, ipſe carnem habeto.

C

*Si quis bovem alterius clepſerit, mactaverit, vendideritve, * duos boves pro uno reddito, & quatuor balantes pro una. Si non habet unde reddat, ipſe pro furto venditor.* Exod. 21. * quinque

Si fur noctu in domum alterius invaſurus percutiatur, atque mortuus fuerit, homicidii pœna non eſto, niſi orto ſole: tum homicidii pœna ſequitor, ni eum alter neceſſitate impulſus percuſſerit. Si deprehenſum fuerit penes eum vita præditum quidquam quod clepſerit, duplum reddito.

Si quis alterius vinea, terra ſata, aut paſcua damnum intulerit, ſarcito.

D *Si ſegetem immiſſus ignis corruperit, autor ignis detrimentum præſtato.*

Si quis apud alterum bona depoſuerit, qui ea clam ſurripuerit, duplum præſtato: at ſi compertum non habuerit ea quis clepſerit, ipſe quod dolo malo non eſt uſus fidem facito. Si vita præditum fuerit quod fidei ſuæ commiſſum eſt, atque is teſte adhibito, ſive ab hoſtibus abactum, ſive mortuum eſſe confirmarit, rem ne reddito: verum ſi teſtem non exhibuerit, nec ſe culpa liberare potuerit, jusjurandum interponitor.

Si quis virginem non ſponſam pellexerit, & cum ea rem habuerit, mulctatus pecunia eam ſibi in matrimonium dotato. E *Sin puellæ pater eam illi locare nolit, argentum pendito ut fert dos virginum.*

Feminas ſagas, incantatrices, & ariolantes mulierculas, vivere ne ſinito.

Quicumque rem habuerit cum beſtia, capite plectitor.

Qui diis ſacrificaverit, intereat.

Peregrinum aut incolam ne lædito, nam peregrini fuiſtis in Ægypto.

Viduam nullam aut pupillum premito, neve angito. Si preſſeris, cum ad me conquerentur, eorum ego querelas exaudiam, & vos ferro trucidabo meo, eruntque veſtræ conjuges viduæ, & liberi pupilli.

Si cui tuorum ſocio tecum verſanti pecuniam mutuam

mutuam dederis, ne te ei feneratorem prabeto, neve ei uſuram impomito.

Si veſtem alterius qui id unicum habet operimentum in pignas acceperis, ante ſolis occaſum reddito: quia ſi apud me queſtus fuerit, ego quidem illum pro mea miſericordia exaudiam.

Domino tuo ne maledicito, neve eum execrator qui eſt in natione princeps.

Decimas, primigenia, & adulta tua Deo dato.

Carnem a beſtiis laceratam ne guſtatote, ſed ad canes projicitote.

Exod. 23.

Mendacis rumuſculos falſos ne accipito: ei ne auſcultato, neve ejus in ſententiam ito at ſis teſtis injurius.

Multitudinis flagitia ne ſequitor: nec in lite de recto in ſententiam multitudinis deflectito, neve cum errore quidquam commune habeto.

Si adverſarii tui quadrupedem errantem offenderis, ei reducito.

Iuſte judicato; inopique & adverſario, perinde atque diviti & amico, ſis aquus.

A mendacio abeſto.

Inſontem & juſtum ne interficito.

Donum ne accipito, excæcat enim ſæpiſſime vel perſpicaces, & prudentum rationem pervertit.

Peregrinum & incolam nulla injuria afficito.

Nomina aliorum deorum iureiurando ne uſurpato, neve in ore habeto.

Hæc ea ſunt jura, quæ rerum omnium præpotens Deus ipſe Moyſi cuſtodienda propoſuit. Vnigenitus porro Dei filius ſalus noſtra Ieſus Chriſtus ubi in mundum veniſſet, ediſſeruit palam, non eo ſe deſcendiſſe, legem datam ut violaret, ſed ut omni cum manſuetudine & bonitate impleret. Veræ etenim pietatis diſciplinam tradidit. Poſt hunc vero cruci affixum, diſcipuli (dum adhuc una eſſent, nec annuntiandi euangelii cauſa ſegregarentur) multas quidem Chriſto nationes adjunxerunt, & divinæ voluntatis legatos atque interpretes ad Antiochiam, Syriam, & Ciliciam miſerunt. Cumque eis quod ibi accidiſſet renuntiatum eſſet, has ad eos literas dederunt. Hæc igitur ea eſt epiſtola quam apoſtoli miſerunt omnibus Antiochiæ, Syriæ, & Ciliciæ populis, qui quidem a ſervitute gentium ad Chriſtum converſi eſſent.

Apoſtoli & ſeniores fratres vobis ſalutem dicunt.

Ex 15. Act. nonnullis exemptis aut additis.

Quandoquidem audivimus quoſdam homines a nobis profectos vos ſermonibus turbaviſſe; cumque nonnulla, quæ certe a nobis mandata non habebant, vobis indicere vellent, animos veſtros errore potius labefactaſſe, quam ſana & integra inſtituiſſe doctrina: viſum eſt nobis una coactis, electos viros ad vos mittere, Barnabam, & Paulum, qui ſuam vitam expoſuerunt pro Chriſti nomine. Cum his miſimus Iudam & Silam, qui & ipſi verbis eadem referant. Viſum eſt enim ſancto Spiritui & nobis, nihil amplius neceſſarii oneris imponere quam hæc: Abſtinendum eſſe ab iis quæ ſimulacris immolata ſunt, & ſanguine, & ſuffocato, & ſtupro: Et quod vobis fieri non velitis, id aliis ne faciatis.

Legum omnium ſumma.

Ex hoc unico præcepto ſatis liquet, unicuique ex æquo jus eſſe reddendum, neque enim alio quocumque judiciali libro opus fuerit: hoc ſolum meminerit qui ſedet in alios judex, nolle ſe aliam de aliis proferre ſententiam, quam de ſe ipſo latum iri voluerit. Vbi vero propagato Dei euangelio plurimæ nationes, atque adeo Angli, verbo Dei fidem adjunxerant, nonnulli per orbem terrarum cœtus, atque etiam in Anglia epiſcoporum aliorumque clariſſimorum ſapientum conventus agebantur: atque hi divina edocti miſeratione, cuique jam primum peccanti pœnam imperabant pecuniariam, ejuſque (abſque omni divinæ offenſionis concitatione) exigendæ munus magiſtratibus (data prius venia) deferebant. Proditori tantummodo ac domini deſertori hanc mitiorem pœnam haud infligendam exiſtimarunt; quippe qui ejuſmodi viro minime parcendum cenſuerunt: tum quod Deus contemptores ſui omni miſeratione indignos voluit, tum quod Chriſtus illorum qui ei mortem obtulerunt, non eſt omnino miſertus: dominum vero præ ceteris colendum ſtatuit. Hi igitur multis quidem in concionibus ſingulorum ſcelerum pœnas conſtituerunt, eaſdemque literarum monumentis commendarunt.

Synodorum in Anglia primus uſus.

Conſilium Alvredi in condendis his legibus

Has ego Alvredus rex ſanctiones in unum collegi, atque eaſdem literis mandavi, quarum bonam certe partem majores noſtri religioſe coluerunt. Multa etiam mihi digna videntur quæ a nobis hac etiam ætate pari religione obſerventur; nonnulla tamen quæ nobis minus commoda videbantur ex conſulto ſapientum partim antiquanda, partim innovanda curavi. Ac quoniam temeritatis videatur ex ſuis ipſius decretis quemquam plura literarum monumentis conſignare, tum etiam incertum ſit qualem apud poſteros habitura ſint fidem quæ nos magni facimus: quæcumque in actis Inæ gentilis mei, Offæ Merciorum regis, vel Ethelberti (qui primus Anglorum ſacro tinctus eſt baptiſmate) obſervatu digna deprehendi, ea collegi omnia, reliqua plane omiſi. Atque in iſtis diſcernendis, ego Alvredus occidentalium Saxonum rex, prudentiſſimorum e noſtris conſilio uſus ſum, atque iis omnibus placuit edici eorum obſervationem.

Quos ſecutus ſit.

LEGES ECCLESIASTICÆ ALVREDI MAGNI REGIS ANGLORVM e civilibus ſuis aliis deceptæ.

TITVLI LEGVM ECCLESIASTICARVM

I. *De iureiurando & pignore.* Ll. Sax. cap. 1.

II. *De immunitate templi.* Ll. Sax. cap. 2.

III. *De fideiuſſione violata.* Ll. Sax. cap. 3.

IV. *De ſacrarum ædium immunitate.* Ll. Sax. cap. 5.

V. De ſacrilegio. Ll. Sax. cap. 5.

VI. *De iis qui moniales e templis rapuerint.* Ll. Sax. cap. 8.

VII. *De fornicantibus.* Ll. Sax. cap. 10.

VIII. .... Ll. Sax. cap. 11.

IX. *De pugna.* Ll. Sax. cap. 15.

X. *De eo qui monialem contrectarit.* Ll. Sax 18.

XI. *De eo qui monacho nummum concrediderit.* Ll. Sax. cap. 20.

XII. *De ſacerdotum pugna.* Ll. Sax. cap. 21.

XIII. *De ſtupro.* Ll. Sax. cap. 2[illegible].

XIV. *De eo qui ſe religione obſtringit.* Ll. Sax. cap. 29.

XV. *De pugna coram ſenatore, vel ſacerdote regio.* Ll. Sax. cap. 34.

XVI. *De pace violata in urbe regia.* Ll. Sax. cap. 36.

XVII. *De terra ex ſcripto poſſeſſa.* Ll. Sax. cap. 37.

XVIII. *De diebus feſtis & ſolennibus.* Ll. Sax. cap. 39.

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I

In primis (ut quidem eſt apprime neceſſarium) jurisjurandi, & dati pignoris religionem, omnibus

Digitized by Google

nibus ſtudioſe ac diligentet cutandam proponimus: tum ſi quis neceſſitate coactus juraverit, pignuſve poſuerit, quo is ad iuſidias domino ſuo parandas, vel ad opem injuſte cuivis afferendam aſtringatur, reſiliat potius, quam cœpto inſiſtat ſuademus. Ar ſi ſpoponderit quod juſte & legitime præſtare poterit, ueque præſtiterit, arma fortunaſque ſuas omues amicotum fidei concredito, ipſe in cuſtodiam tegiam 40. dies mittitor, ſubiturus id ſupplicii quod ei epiſcopus pro meritis impoſuerit. Hic ſi ex ptoprio non habuerit quod edat, cognati ei cibum ſuppeditanto. Siu etiam cognati [ſi quos habuerit] ejus victui ſuppeditando impares fuerint, ipſum præpoſitus regius ſuſtentato. Atqui ſi ad armorum deditiouem vi vinculiſque couſtrictus perpellatur, armis & tebus ſuis omnibus mulctatot: & ſi contumaciter reſiſtendo mortem occubuerit, ſolutio æſtimationis capitis ejus non eſto. Sin fugam agitarit, fugientemque antevetterint, 40. dies in carcetem (ut quidem antea fieri oportuit) conjicitor. Verum ſi fuga elapſus fuerit, ab omni legis patrocinio deſtitutus habetor, atque in omnibus Chriſti eccleſiis anathema eſto. Quod ſi quiſquam alius pto eo fidem dederit, pœnas fidejuſſionis violatæ dato, & fidei læſæ ſupplicium quod ei ſuerit a ſacerdote imperatum ſubito.

II.

Criminis cujuſcumque noxius (ſi quidem id villam tegis, aut familiam honotatam aliquam non attingat) ſi ad ſanum confugerit, tres noctes quibus ſaluti ſuæ proſpiciat (ni interim in gratiam redierit) ibi maneto. Ac ſi quis eum per id temporis plagarum, vinclorum, aut vulnerum metu profligarit, mulcta, vel ipſa capitis æſtimatione, prout ejus gentis feret conſuetudo, noxiam omnium ſarcito: ſani potto æditnis 120. ſolidotum uumeratione pacis eccleſiæ violatæ pœnas luito.

III.

Qui fidejuſſionem tegi oblatam violarit, noxiam prout æquum fuerit ſarciro, & ipſa fidejuſſionis violatio quinque libris Metciorum denariotum penſator. Violatio fidejuſſionis aut pacis archiepiſcopo datæ, 3. libris æſtimator: epiſcopis aut ſenatoribus, duatum libtarum cenſetor.

IV.

Vnicuique potto templo religioſe ab epiſcopo conſecrato hanc pacem concedimus. Si quis alteri inimicatur, iſque templi ſuffugium implorarit, pet ſeprem dies a nemine abſtrahitor, ſi quidem præ ſame vivere poſſit, & viam vi non aperuerit. Qui ſecus ſecerit, violationis pacis regis & eccleſiæ teneror, & criminis etiam gravioris, ſi quid inde rapuerit. Quin ſi æditnis magnopere fuerit illo loco utendum, illum alia in domo, quæ plura non habeat oſtia quam ipſum templum, incluſum cutanto, fanoque præpoſitus: ei interim cibus ne ſuppeditetur, videto. Verumtamen ſi is in ditionem adverſariorum arma ſua dedere voluerit, 30. diebus incolumem illi eum cuſtodiunto, & tum demum cognarorum in manus tradunto. Porro autem hoc pacis beneficio eccleſia fruitor. Si quis commiſſi alicujus maleficii, ptius tamen non pateſacti conſcius, ad templum confugerit, idemque in Dei nomine ſaſſus fuerit, dimidium mulctæ ei temittitor.

V.

Qui in templo quid clepſerit, ſimplicem tei ſurreptæ valotem ſolvito, mulctam precio rei congruam pendito, & manus quacum ſutatus eſt ei præciditor. Qui ſi manum precio redimere voluetit, idque ei concedatur, ptoptii capitis æſtimatione data id facito. Qui die dominico, ſeſto nativitatis Domini, aut paſchatis ſacroſancto Iovis die, aut diebus luſtrationis, ſurtum admiſerit, perinde ac ſi tempore quadrageſimæ id flagitii perpetraſſet, duplo noxiam ſarcito.

VI.

Qui monialem de cœnobio citra bonam regis aut epiſcopi veniam eduxerit, 120. ſolidos numerato, quorum 60. regi dantor, reſidui epiſcopo & ipſi cœnobii præſecto. Pemina vero & infans, ſi quem procrearit, etſi raptore mortuo ſuperſtites fuerint, omni tamen fortunatum ejus parte excidunto. Infans porro ſi quando occidatur, eam æſtimationis capitis partem quæ ad maternam cognationem ſpectabit rex habeto, paterni vero conſanguinei proptiam ipſorum partem conſequuntor.

VII.

Si quis uxorem viri 1200. ſolidis æſtimati pellexerit, dato eo nomine ejus viro 120. ſolidos. Si cum uxote hominis qui 600. cenſetur ſolidis fornicetur, pendito ſolidos centum. Si quis cum uxote hominis pagani tem habuerit, 40. ſolidos ſolvito. Atque ſolutio hæc tota, pecude præſtanda eſt: homo tamen propterea ne venditor.

VIII.

Qui mamillas uxoris viri cujuſcumque pagani manu tractarit petulanti, feminæ ſolidos ſex numerato. Eam ſi is humi proſtrarit, nec tamen cum illa tem habuerit, 10. ſolidos pendito. Sin cum ea coierit, 60. ſolidorum pœna eſto. Et ſi quis alius eam ptius adulteratus eſt, 30. tamen ſolidis noxiam ſarcito. Is porro ſi propterea in jus vocetur, aut pro ratione 60. hydarum criminationem diluito, aut mulctæ partem dimidiam pendito. Illud ipſum ſi mulieri illuſtriori familia otiundæ contigerit, mucta [prout ejus fuerit capitis æſtimatio] augetor.

IX.

Qni præſente atchiepiſcopo dimicarit, ferrumve diſtrinxerit, 150. ſolidis mulctatot: ſin præſente epiſcopo aut ſenatore pugnatum fuerit, 100. ſolidis culpa penſator.

X.

Qui monialis veſtem, aut illius ubera invitæ manu tractarit petulanti, quod ei qui feminam plebeiam contrectarit imperavimus, id duplum præſtato.

XI.

Si quis monacho citta bonam cœnobiarchæ veniam pecuniam concrediderit, eaque funditus perierit, illius damno ſit qui commiſit.

XII.

Sacerdos ſi quempiam interfecerir, eorum omnium quæ ope domicilii fretus acquiſierit, confiſcatio ſequitor; eumque gradu ſpoliatum epiſcopus e fano pellito, ni dominus data capitis æſtimatione veniam illi exorarit,

XIII.

Qui per vim pagani hominis ancillam ſtuprarit, pagano ſolidos ſenos numerato, & 60. præterea ſolidis mulctatot. Setvus ſi ſervulam ſtuprarit, virga virilis ei præciditor. Qui teneræ ætatis virginem ſtupratit, eadem lege tenetor qua is qui adultam compreſſerit.

XIV.

Si quis Deo ſeſe teligione obſtrinxerit, eumque alius ctiminetur, eorum aliquid quæ nuncuparat non perſolviſſe, ipſe primus in quatuor templis ejus tei fidem jurejurando firmato, tum alter (ſi ſe criminis ſuſpicione liberare voluerit) in duodecim templis id facito.

XV.

XV.

Si quis coram ſenatore regio in frequenti plebis concione dimicarit, tum capitis æſtimationem, tum mulctam, prout æquum fuerit, præſtato: & ſenatori 120. ſolidos numerato. Qui coactam populi concionem armotum extractione commoverit, dato ſenatori 120. ſolidos. Hoc ipſum ſi præſente alio quocumque in locum ejus ſubſtituto, aut coram ſacerdote regio evenerit, 30. ſolidis culpa penſator.

XVI.

Pacis in urbe regia violatæ pœna 120. ſolidorum eſto: in urbe archiepiſcopi, 90. ſolidorum: in urbe epiſcopi aut ſenatoris, 60. ſolidorum cenſeatur. Pacis violatio in villa hominis 1200. ſolidis æſtimati, 30. ſolidis penſator: in villa ejus qui 600. cenſetur ſolidis, 15. ſolidorum ſolutione ſarcitor. Qui pagani ſepem perruperit, 5. ſolidis mulctator. Si tale quidpiam in profectione militari, aut tempore quadrageſimæ delinquitur, duplo compenſator. Qui tempore quadrageſimæ velum ſacroſanctum venia non impetrata coram avulſerit, 120. ſolidos dato.

quadrageſima.

XVII.

Qui terram habuerit per ſcripturæ ſeriem ſibi a majoribus relictam, ab heredibus ad alios alienandi poteſtas ei non eſto, ſi quidem præſentibus cognatis coram rege, aut epiſcopo, ſcriptura aut teſtimonio probetur, omni alienatione ei interdixiſſe illum qui prius conceſſit, talemque ei impoſuiſſe legem cum primo dederit.

Priſca epiſcopi reverentia.

XVIII.

Hiſce diebus ſequentibus feſta liberis & ingenuis omnibus licentia conceditor: ſervis autem atque iis qui ſunt legitima officiorum ſervitute obligati, non item. Duodecim dies a feſto natali Domini. Dies ille quo Chriſtus ſubegit diabolum. Dies quo agitur anniverſarius beati Gregorii feſtum. Dies ante feſtum paſchatis ſeptem, & totidem dies feſtum illud inſequentes. Dies feſtus beatorum Petri & Pauli. In autumno integra quæ eſt ante feſtum Mariæ ſeptimana. Dies feſtus omnium ſanctorum. Quatuor autem diebus mercurialibus in quatuor illis ſeptimanis quibus publicum edici ſolet jejunium, ſervis omnibus feſta dator licentia, ut omnem eorum operam in illorum inſumant utilitatem, a quibus antehac in Dei nomine beneficia acceperint, aut de quibus in poſterum ea collocata eorum opera bene promereantur.

ANTIQVA VERSIO ISTARVM
Alvredi magni legum, juxta regii codicis & Iornalenſis manuſcriptorum exemplaria.

Iornalenſem hic ſecuti ſumus, quod capitum titulos exhibet, qui in regio deſiderantur: regii tamen varietates in interiori margine annotavimus.

TITVLI LEGVM ECCLESIASTICARVM SECVNDVM IORNALENSEM.

I. *De jurejurando & vadiis*. Ll. Sax. cap. 1. & Iorn. cap. 1.
II. *De confugio ad eccleſiam*. Ll. Sax. cap. 2. Iorn. 2.
III. *De infractione plegii regis vel epiſcopi*. Ll. Sax. cap. 3. Iorn. 3.
IV. *De pace eccleſiarum & earum libertate*. Ll. Sax. cap. 5. Iorn. 5.
V. *De furatis die feſto*. Ll. Sax. cap. 6. Iorn. 6.
VI. *De furatis in eccleſia*. Ll. Sax. cap. 6. Iorn. 7.
VII. *De ducente ſanctimonialem ab eccleſia*. Ll. Sax. cap. 8. Iorn. 9.
VIII. *De ſponſa fornicata*. Ll. Sax. cap. 10. Iorn. 12.
IX. *De injuria Cirliſca femina*. Ll. Sax. cap. 11. Iorn. 13.
A X. *De illis qui pugnant coram archiepiſcopo*. Ll. Sax. cap. 15. Iorn. 17.
XI. *De apprehenſione Nunnæ*. Ll. Sax. c. 18. Iorn. 20.
XII. *De pecunia commiſſa monacho*. Ll. Sax. cap. 20. Iorn. 23.
XIII. *De presbytero homicida*. Ll. Sax. cap. 21. Iorn. 24.
XIV. *De violento concubitu femina villanæ*. L. Sax. cap. 25. Iorn. 28.
XV. *De ſervo qui ſervam violenter cogat*. Ll. Sax. cap. 25. Iorn. 29.
XVI. *De* [Dei] *plegio violato*. Ll. Sax. cap. 29. Iorn. 36.
XVII. *De fractura borgi regis vel archiepiſcopi*. Ll. Sax. cap. 36. Iorn. 44.
B XVIII. *De fractione ſepis ruſtici*. Ll. Sax. c. 36. Ior. 45.
XIX. *De velo in quadrageſima injuſte depoſito*. Ll. Sax. cap. 36. Iorn. 46.
XX. *De feſtivitatum obſervatione*. Ll. Sax. cap. 39. Iorn. 50.

LEGES ECCLESIASTICÆ ALVREDI REGIS.

I.

In primis, quod maxime neceſſarium eſt cuicumque fidelium, fidem & juramentum ſuum, multa, ut convenit, obſervantia cuſtodire. Si quis tamen ad alterutrum cogatur injuſte, vel ad proditionem domini, vel injuſtum aliquod adjutorium, rectius eſt
C hoc ementiri quam implere. Si quis autem vadiet quod fieri juſtum ſit, & tranſgrediatur: committat arma ſua, & pecuniam amicis ſuis in cuſtodiam, & ſit quadraginta noctibus in carcere ad manſionem regiam. & pœniteat ibi ſecundum juſſionem epiſcopi ſui, & parentes ejus paſcant eum, ſi ipſe victum non habeat. Si parentes non habeat aut cibum, præpoſitus regis procuret eum: & ſi cogi oporteat, & aliter nolit, ſi ligetur, perdat arma ſua cum tota pecunia ſua; ſi occidatur, inultus jaceat: ſi aufugerit ante terminum, & item capiatur, ſit quadraginta noctibus in carcere, ut ante debuerat. Si amittatur, ſit * forbannitus, & excommunicatus ab omnibus Chriſti eccleſiis. Si tunc aliquis ple-
D gius interſit, emendet infractionem plegii, ſicut rectum edocebit, & infracturam vadii ſecundum pœnitentiæ cenſuram.

* *R.* foriſbannitus

II.

Si quis ad eccleſiæ manſionem pro quacomque culpa confugiat, quæ ad firmam regis * non pertinear, vel alteri commodo deſerviat, & venialis ſit, habeat * trium noctium terminum cavendi ſibi, niſi reconciliari quæſierit. Si quis * in hunc terminum malignaverit * eum vinculis aut verberibus emendet ſecundum rectitudinem patriæ, vvera, vvita, & eccleſiæ miniſtris centum viginti ſolidos, pro infractione pacis.

* *deeſt* non
* tres noctes
* infra
* ei

III.

Si quis † plegium regis infringat, emendet incul-
E pationem, ſicut rectum eſt, & infractionem plegii 5. libris Merciorum denariorum. archiepiſcopi † *Borthbrice* ſive † *Mundbrice* emendetur 3. libris: aliorum epiſcoporum vel comitum, 2. libris.

† Fidejuſſionem datam.
† Fidejuſſio.
† Pacis violatio.

IV.

Item ſtatuimus omni eccleſiæ dedicatæ, pacem habeat. Si quis factioſus incurrat, vel ad eam confugiat, nullus eum ſeptem diebus contingat vel extrahat. Si quis hoc præſumat, culpabilis ſit infractionis regiæ pacis & eccleſiæ: & amplius, ſi foriſfaciat; amplius, ſi pro fame vivere poſſit, ſi non * in prælietur. Si æditui majus opus habeant * eccleſiæ ſuæ, cuſtodiant eum in alia domo quæ non habeat plura oſtia quam eccleſia, & caveat ipſius eccle-

* inde prælietur.
* eccleſiam ſuam.

Digitized by Google

ſiæ ſenior ne interim reum paſcant. Si inimicis ſuis arma ſua reddiderit, & ſe dederit, ſervetur triginta noctibus, & parentibus & amicis ſuis * offeratur.

* interim offeratur.

Item qui ad eccleſiam confugiet pro quacumque culpa quę non * propalata ſit, & eam in nomine Domini gratis * confitetur, dimidium foriſfacti condonetur ei.

* nondum propalata
* confitebitur,

V.

Qui furatur die dominica vel in ſancto natali, vel in paſcha, vel * in aſcenſione Domini, in quolibet eorum, volumus dupliciter emendandum ſit, ſicut in quadrageſimali jejunio.

* in ſancto die Iovis in aſcen.

VI.

SI quis in eccleſia furetur aliquid, reſtituat hoc ſemel, & foriſfactum ſicut ad angildum pertinet: & amputetur ei manus de qua furatus [eſt.] Si manum redimere velit, & hoc ei permittatur, componat ſicut ad vveram ejus pertinebit.

VII.

Si quis ſanctimonialem ab eccleſia duxerit ſine licentia regis aut epiſcopi, det centum viginti ſolidos, dimidium regi, dimidium epiſcopo, & ipſius eccleſiæ domino cujus monacha fuit. Si ipſa diutius vivat quam qui eam abduxit, nihil de pecunia ejus habeat. Si infantem procreaverint, nihil inde habeat infans, ſicut nec mater ejus. Si puer eorum occidatur, habeat partem rex maternæ cognationis, parentes patris partem ſuam habeant.

VIII.

Si quis fornicetur cum uxore hominis † *Tvvelfhindes* emendet ipſe marito 120. ſolidis: homini † *Sexhindo* 100. ſolidis: † *cyrliſco* 60. ſolidis emendet, & hoc in viventi † capitali componatur, & nemo vendatur pro eo.

† qui 1200. æſtimatur.
* qui 600.
* Pagano.
* pecude.

IX.

Si quis * cyrliſcæ feminæ pectus apprehendat, 5. ſolidis emendetur ei. Si ſupinet eam, nec tamen concumbat cum ea, decem ſolidis emendet. Si concubuerit, ſexaginta ſolidis emendet ei. Si aliquis cum ea jacuerit antea, ſit emendato medietas hoc. Si accuſetur inde, * adlegiet ſe per ſexaginta hydas, vel dimidium emendationis amittat. Si hoc in nobilius orìunda muliere contigerit, creſcat emendatio ſicut ejus natalis ingenuitas erat.

* purget
* paganæ

X.

Si quis coram archiepiſcopo pugnet, vel arma extrahat, emendet 150. ſolidis. Si coram alio epiſcopo vel aldermanno faciat, 120. ſolidis emendetur.

XI.

Si quis nunnam cauſa fornicationis in veſtes aut in ſinum ſine licentia comprehendat, ſit hoc duplo emendabile, ſicut ante ſimpliciter de laica decrevimus.

XII.

Si quis alterius monacho pecuniam commendavit ſine licentia domini ipſius monachi, & amittatur, nihil inde recipiat qui commiſit ei.

XIII.

Si preſbyter hominem occidat, capiatur, & totum unde ſibi manſionem emerat: & exordinet eum epiſcopus, & ab eccleſia reddatur, niſi dominus ſuus componere velit vveram ejus.

XIV.

Si quis ceorlus mancipium ad violentum concubitum comminetur, emendet ipſi ceorlo, id eſt ruſtico 5. ſolidis & ſexaginta ſolidis vvitæ.

XV.

Si ſervus ſervam cogat ad violentiam perferendam, caſtretur.

XVI.

Si quis alii Dei plegium intentet [*id eſt, eum cri-* A *minetur qui Deo ſe obſtrinxerit in famulatum*] & compellare velit quod ei aliquod eorum non compleverit, perjuret hoc in quatuor eccleſiis; & ſi alius ſe purgare velit, in duodecim eccleſiis hoc faciat.

XVII.

Regis *Burgchbreche* [*id eſt, pacis in regio burgo violatio*] eſt centum viginti ſolidorum. [*in Burgo*] archiepiſcopi, 90. ſolidorum: epiſcopi & aldermanni quem Latine comitem vel ſeniorem dicunt, 60. ſolidorum: *Tvvelfhindi* [*id eſt, ejus qui* 120. *ſolidis æſtimatur,* 30. ſolidorum: *Sexhindi* hominis, 15. ſolidorum.

XVIII.

Ceorli ederbrece, id eſt, ruſtici ſepis fractio 5. ſolidis emendetur. Si horum aliquid eveniat quando B exercitus foris eſt, vel in quadrageſimali jejunio, ſit dupliciter emendandum.

XIX.

Si quis in quadrageſima ſanctum velum in populo ſine recto deponat, emendet 120. ſolidis.

XX.

Omnibus liberis hominibus dies iſti condonati ſunt, præter ſervos & pauperes operarios: 12. dies in ſancto natali Domini, & dies in qua Dominus Ieſus de diabolo triumphavit: & ſancti Gregorii memorialis dies, & ſeptem dies in paſcha, & ſeptem ſupra: & unus dies in feſto apoſtolorum Petri & Pauli: & in Auguſto plena hebdomada ante feſtum ſanctæ Mariæ: & in omnium ſanctorum veneratione, 1. dies; & quatuor dies Mercurii in 4. legitimis C jejuniis, ſervis omnibus indulti ſunt dare cui magis voluerint; vel qui eis pro nomine Domini aliquid benefecerint, vel ipſi deſervire potuerint in aliqua portione vicis ſuæ.

LEGES ECCLESIASTICÆ AB ALVREDO magno rege Anglorum, & Guthurno rege Anglodanorum in concilio quo fœdus inierunt ſancitæ.

Deſiderantur in Lambardi ἀρχαιονομίᾳ, ſed hic addidimus ex hiſtoria Iornalenſi ſeu Ierlanenſi manuſcripto.

TITVLI LEGVM ECCLESIASTICARVM.

D I. *De dilectione Dei & pace eccleſiæ.* Ll. Sax. cap. 1.
II. *De negligentibus legem Chriſti & paganiſmum venerantibus.* Ll. Sax. cap. 2.
III. *De ornatis male viventibus.* Ll. Sax. cap. 3.
IV. *De presbyteris falſo pronuntiantibus feſtum vel ieiunium.* Ll. Sax. cap. 3.
V. *De presbyteris rectis terminis chriſma non perquirentibus, vel baptiſmum negantibus.* Ll. Sax. cap. 3.
VI. *De fratribus vel cognatis in una fornicantibus.* Ll. Sax. cap. 4.
VII. *De ordinato qui vitam foriſfaciat.* Deſideratur in Sax.
VIII. *De reo mortis qui confiteri deſiderat ſacerdoti.* Ll. Sax. cap. 5.
E IX. *De decimis Dei retentis, & aliis eccleſiæ rectitudinibus.* Ll. Sax. cap. 6.
X. *De illis qui mercandiſant diebus dominicis.* Ll. Sax. cap. 7.
XI. *De operantibus diebus dominicis.* Ll. Sax. cap. 7.
XII. *De ieiuniis infractis.* Ll. Sax. cap. 8.
XIII. *De diebus in quibus ordalium & iuſiurandum prohibeantur.* Ll. Sax. cap. 9.
XIV. *Ne die dominica homo foriſfactus occidatur.* Ll. Sax. cap. 10.
XV. .... Ll. Sax. cap. 10.
XVI. *De ſortilegis, incantatoribus, veneficis, periuris, & his ſimilibus.* Ll. Sax. cap. 11.

XVII. *De*

XVII. *De ordinatis vel alienigenis in aliquo de pecunia vel vita ſeductis.* LI. Sax. cap. 12.

PRÆFATIO.

†Idē qui & Guthurnus Gutrum, *&c.* Rex fuit Danorum, cui ad fidē Chriſti converſo Æthelſtani nomen impoſitum eſt ab Aluredo qui eum e ſacro fonte ſuſcepit, partemque regni conceſſit.

HOc eſt concilium quod Aluredus rex & † Gedrun rex elegerunt & condixerunt, cum Angli & Dani ad pacem & concordiam plene convenerunt, & ſapientes, & qui poſtea ſucceſſerunt, ſæpius hoc & aſſidue renovantes in bonum ſemper adduxerunt.

LEGES ECCLESIASTICÆ ALVREDI ET GVTHVRNI REGVM.

I.

In primis eſt ut unum Deum diligere velint, & B omni paganiſmo ſedulo renuntiare. Et inſtituerunt ſæcularem juſtitiam pro eo quod ſciebant, quod non poterant multi aliter caſtigari, plures vero nolebant ad Dei cultum, ſicut deberent, aliter inclinare. Et ſæcularem emendationem inſtituerunt communem Chriſto & regi, ubicumque recuſabitur lex Dei juſte ſervari ſecundum dictionem epiſcopi. Et hoc eſt primum edictum eccleſiæ, pax inter parietes ſuos, & regis * *Hangrid* ſemper inconvulſa permaneat.

II.

Si quis Chriſtianitatem ſuam male mutat, ut paganiſmum veneretur verbis vel operibus, reddat ſic vweram, ſic vwitam, ſic lashlite ſecundum quod factum ſit. C

III.

Et ſi quis ordinatus furetur, vel prælietur, vel perjuret, vel fornicetur, emendet ſicut factum erit ſic vweram, ſic vwitam, ſic lashlite, & erga Deum ſaltem emendet juxta ſanctorum Canonum doctrinam, & plegium faciat inde, vel mittatur in carcerem.

IV.

Et ſi preſbyter populum ſuum miſdoceat de feſto vel jejunio, reddat 30. ſolidos cum Anglis, & cum Dacis 3. dimidias marcas.

V.

Si preſbyter ad rectum terminum ſanctum chriſma non perquirat, vel baptiſmum perneget ei cui D neceſſe ſit, reddat vwitam cum Anglis, & cum Dacis lashlite, id eſt 12. oras. Et de ſublegereis ſapientes inſtituerunt, ut rex habeat ſuperiorem, & epiſcopus inferiorem, niſi dignius emendetur pro Deo & pro ſæculo juxta modum facti, ſicut epiſcopus docebit.

VI.

Si duo fratres vel duo cognati cum una aliqua fornicentur, emendent in omni manſuetudine, ſicut eis permittetur; ſit vwita, ſit lashlite, ſecundum modum facti.

VII.

†Hoc non reperitur in Saxonico, aut in fœdere Edvvardi apud Lamb.

† Et ſi ordinatus homo ſe forisfaciat, in morte E plectendus actibus exſuperetur, & epiſcopi judicio reſervetur.

VIII.

Et ſi quis reus mortis profiteri deſideret ſacerdoti, numquam negetur ei, & omnes rectitudines Dei pacificentur ſedulo per Dei miſericordiam, & per vwitam quam ſapientes addicent.

IX.

†*id eſt*, nūmum Romanum, vel denarium S. Petri

Et ſi quis decimam contra teneat, reddat lashlite cum Dacis, vwitam cum Anglis. Si quis Romfeih ſuperteneat, reddat lashlite cum Dacis, vwitam cum Anglis. Si quis non reddat ſymbolum luminis, reddat lashlite cum Dacis, vwitam cum Anglis. Si quis Dei rectitudines aliquas disforciet, reddat lashlite cum Dacis, vwitam cum Anglis. Si contra ſtet, ut hominem vulneret, de vwita componat. Si

A aliquem dejiciat in mortem, ſit utlaga ut exlex, & perſequatur eum cum clamore omnis qui rectum amat. Et ſi faciat ut occidatur pro eo quod contra rectum, & regis imperium ſtet, ſi hoc *probetur* jaciat egilde.

X.

Si quis in die dominica negotiationem facere præſumat, perdat ipſum capitale, & 12. oras cum Dacis, & 30. ſolidos cum Anglis.

XI.

Si liber diebus feſtis operetur, perdat libertatem ſuam, vwitam vel lashlite, ſervus corium perdat vel hidgildum. Si dominus ſeruvum ſuum cogat feſtis diebus operari, reddat idem dominus lashlite cum Dacis, & vwitam cum Anglis.

XII.

Si liber homo rectum jejunium frangat, reddat vwitam vel lashlite: ſi ſervus hoc faciat, perdat corium ſuum vel hidgildum.

XIII.

Ordalium & jusjurandum feſtis diebus & legitimis jejuniis legibus eſt interdictum. Et qui hoc fregerit, reddat lashlite cum Dacis, vwitam cum Anglis.

XIV.

Si fieri poſſit, numquam occidatur aliquis in feſto dominicæ diei, quidquid peccaverit, ſed capiatur & ſervetur donec tranſeat feſta dies.

XV.

Si quis forisfactus, & de membris disfactus dimittatur, & idem poſt afflictionem per quatuor noctes vivat, poteſt ei deinceps per epiſcopi licentiam ſubveniri, ſi quis ejus doloribus & animæ condeſcendat.

XVI.

Si ſortilegæ vel incantatrices, perjuri & venefici, fœdæ, fœtidæ, vel meretrices alicubi compereant, relegentur de patria, deſperent omnia, niſi ceſſent, & profundius emendent.

XVII.

Si ordinatus vel alienigena ſeducatur in aliquo de pecunia, vel vita, tunc debet ei adeſſe rex vel comes illius terræ, & epiſcopus gentis illius pro cognatione & advocato, ſi penitus alium non habeat, & emendet ſedulo juxta modum facti Chriſto, & regi, ſicut docebit, vel illud factum profunde nimis vindicet, qui rex ſit in populo.

SYNODVS LANDAVENSIS
ſub Guruan X. Landaviæ epiſcopo.

In qua Teudur rex Brechemaniæ ob homicidium & perjurium excommunicatur.

De annis quibus habitæ ſūt ſequentes ſynodi non conſtat, propter regum & antiſtitumqui in eiſdem nominantur obſcuritatem

REGES Teudur filius Rein & Elgiſtel filius Auguſt, reges Brechemanc, juraverunt ſuper altare ſancti Dubricii per ſancta ſanctorum, antepoſitis ſacris voluminibus & reliquiis, quod nullus alteri inſidiaſſet, & quod firmam pacem inter ſe tenerent ſine dolo, & præſente Gurvanno epiſcopo cum clericis ſuis, & tali pacto inſuper, quod ſi unus alteri dolum faceret, totam ſuam hereditatem quietam clamaret, & iret in peregrinationem viduato regno ſuo, & manſurus ſemper in exilio. Poſt hæc diabolus, qui patrem noſtrum Adam primum parentem noſtrum ſubdola admonitione ſua projecit de paradiſo, id eſt, de ſede deliciarum cum pace quieta; ille idem fecit fraude ſua quod Teudur rex rupta pace occidit Elgiſt filium Auguſt, utrumque faciens homicidium ſimul & perjurium.

Quo facto audito epiſcopus Gurvan, ſimul cum clero ſuo, homicidium ſimul & perjurium excommunicavit, denudando altaria Dei, & proſternendo cruces ad terram, ſimul & reliquias ſanctorum, ablata ſibi tota cōmunione Chriſtiana. Poſt hæc videns rex

ſentibus laicis Mor, Morchitir, Iudeant, Embreſel.

Anno Chriſti ....

Poſt hæc rex Hovel rupta ſua pace, faciens utrumque homicidium ſimul & perjurium, occidit Galliun per dolum. Et occiſo eo, congregavit epiſcopus totam ſynodum apud Landaviam, congregatis in unum clericis totius parochiæ ab oſtio *Taratyr in guy* ad oſtium *Tyvi*, omnibus & una voce depoſitis crucibus ad terram, & verſis cymbalis ſimul cum reliquiis ſanctorum ablatis altari, & projectis in terram, excommunicavit regem, auferens ei totam Chriſtianam communionem: & in eadem excommunicatione manſit fere per annum integrum.

Poſt hæc rex non ſuſtinens tantam excommunicationem, meritis ſuis exigentibus, quæſivit veniam apud Landaviam nudis pedibus cum effuſis lacrymis. Et data venia ei cum juncta pœnitentia publica, homicidii ſimul & adulterii, conſilio patruelis ſui Mourici, promittens emendationem tam animæ quam corporis amplius in jejunio, & oratione, & eleemoſyna, largitus eſt Deo & ſanctis Dubricio, Teliavo, & Oudoceo, & in manu Cerenhir epiſcopi, & omnibus epiſcopis Landaviæ in perpetuo, coram prædictis & atteſtantibus illis omnibus *Merthirbuceil*, & *Merthir Mivor*, cum 4. modiis terræ circa ſe, & ſemimodium *Tircollou*.... cum ſua tota libertate, ſine ullo cenſu ulli homini terreno, & niſi eccleſiæ Landaviæ & paſtoribus ejus, & tota communione in campo, & in ſilvis, in aqua, & in paſcuis. Quicumque cuſtodierit, benedictus ſit: quicumque violaverit, maledictus ſit. *Amen.*

SYNODVS ALIA LANDAVENSIS ſub CERENHIRO XVIII. ibidem epiſcopo.

Ili filius Conbli homicidii & perjurii cauſa excommunicatur, &c.

REGNANTE rege Mourico Gleviſſieg filio Iudhail, convenerunt Ili filius Conblus ſimul & Camauc ad monaſterium Landaviæ, & præſente Cerenhiro epiſcopo cum ſuo clero firmaverunt pacem ſuam, deleta & oblita veterrima inimicitia, jurantes ambo ſuper altare Petri apoſtoli, & ſanctorum Dubricii, Teliavi, Oudocei, antepoſitis ſacris euangeliis, & ſanctorum reliquiis. Poſt intervallum, ille qui ſtabat in præſentia Dei cum gaudio in cæleſti paradiſo, & per ſemetipſum præſumendo, dicens: *Ponam ſedem meam in Aquilone, & ero ſimilis Altiſſimo*: & candens livore & ſuperbia traxit ſecum de ſummo throno partem ad barathrum de conſentientibus ſibi immundis ſpiritibus, partem miſit in aera: & qui Adam protoparentem noſtrum factum verbo Dei æternum, & ſanctum poſitum in ſede deliciarum cum ſumma felicitate & gaudio, decepit fraude ſua ſubdola, & projectum de paradiſo cum uxore, egentem & triſtem amiſſo ſuo gaudio: ille idem antiquus hoſtis, ſtimulo invidiæ ſuæ adhuc remanente, & in prole fecit prædictis diſcordari rupta pace ſua: in tantum quod Ili membrum antichriſti, occidit Camauc inſidioſe, utrumque faciens homicidium ſimul & perjurium.

Iſaia 14.

Poſt hæc, audita fama nequitiæ & impietatis per totum regnum, epiſcopus Cerenhir adunavit totum clerum totius parochiæ infra *Taratyr* ſuper ripam *Guy* & oſtium *Tyvi*, apud Landaviam, & conſilio totius ſynodi abſtulit prædicto Ili homicidæ & perjuro, depoſitis crucibus ad terram, ſimul & reliquiis ſanctorum cum cymbalis, totam Chriſtianorum communionem, & participationem: & ita per aliquantulum temporis remanſit excommunicatus, & vi & rigore juſtitiæ compulſus, non valens amplius ſuſtinere ſarcinam nequitiæ & facinus, requiſivit veniam effuſis lacrymis cum nudis pedibus apud epiſcopum Cerenhir in Landavia. Et data ſibi venia & pœnitentia, ad modum utriuſque culpæ homicidii & adulterii, ſimul & excommunicationis, ſtans in medio eccleſiæ promiſit emendaturum ſe in omnibus jejunio, & oratione, & eleemoſyna: & verbo Mourici regis & conſenſu largitus eſt Deo pro ſalute animæ ſuæ, & ſanctis Dubricio, Teliavo, & Oudoceo, & in manu Cerenhir epiſcopi, & omnibus epiſcopis Landaviæ in perpetuo, villam *Gulipla* minorem cum ſua tota libertate, & omni communione, in campo & in ſilvis, in aqua & in paſcuis. De clericis teſtes ſunt Cerenhir epiſcopus, Chſael abbas Catoci, Eliſed abbas Ilduti, ... abbas Docunni, *&c.* De laicis, Mourie, Ilic, Alexander Ili filius, *&c.* Quicumque cuſtodierit, cuſtodiat illum Deus: qui hoc ab eccleſia Landaviæ ſeparaverit, anathema ſit.

Anno Chriſti ....

SYNODVS LANDAVENSIS ſub GVLFRIDO XX. ibidem epiſcopo,

ob violatum eccleſiæ patrimonium habita.

LOVMARCH filius Catguocaun deprædatus eſt Aperguenfrut, & cepit Eicolf filium Cinhor cum omnibus rebus ſuis ſupellectilibus. Et facta illa iniquitate cum nimia ira & fervore in territorio ſanctorum Dubricii, Teliavi, Oudocei, & refugio: mandavit epiſcopus Gulfrid clericos eccleſiaſtici ordinis de omni parochia infra oſtium Taratyr ſuper ripam Gui & ripam Tyvi apud Lannoudocui. Et audita congregatione, ſimul & adunata pro tanta tranſgreſſione, Loumarch requiſivit veniam, inclinans ſe ad terram flexis genibus, & effuſis lacrymis coram epiſcopo & coram antepoſitis ſacris reliquiis, crucibus & cymbalis, offerens ſe paſſurum & accepturum, recognoſcendo delictum, canonicam ſententiam & judicium.

Inito conſilio cum ſynodo, & cum quibuſdam parochiæ optimis viris laicalis ordinis, & catholicæ fidei, condonavit ei epiſcopus redditis ſibi & ſuis omnibus rebus ſuæ vaſtationis, data ſibi remiſſione, & injuncta pœnitentia ad modum culpæ; & poſt datam veniam Loumarch largitus eſt in eleemoſyna villam *Treficarn pont* cum tribus modiis terræ Deo & ſanctis Dubricio, Teliavo, & Oudoceo in manu Gulfridi epiſcopi, & omnibus epiſcopis Landaviæ in perpetuo, cum tota ſua libertate, & cum omni communione in campo, & in ſilvis, in aqua & paſcuis, verbo & conſenſu Catell regis Guenti filii Artmail. De clericis teſtes ſunt Gulfridus epiſcopus, Duun ſacerdos, Divungual Laun abbas Lan Eunaun, id eſt, Lan Oudocui, Diſſaith lector, Aircoit doctor, *&c.* De laicis Catell rex, *&c.* Quicumque cuſtodierit, *&c.*

SYNODVS LANDAVENSIS ſub CIVEILLIAVC XXII. Landaviæ epiſcopo.

Adverſus Brochvail regem congregata.

SCIENDVM eſt, quod diſcordia facta eſt inter utramque familiam Civeilliauc epiſcopi & Brochvail filii Mouric apud Landaviam: & facta injuria & incœpta a familia Brochvailli, motus eſt epiſcopus, & congregavit omnes clericos uſque ad inferiores gradus, miſſis legatis per totam parochiam infra oſtium Taratyr in Gui uſque ad oſtium Tyvi. Et adunatis illis, voluit Brochvaillum & totam familiam ſuam ſibi foriſfactam, & Deo exoſam, propter ſuam nequitiam & injuriam excommunicare coram omni populo in plena ſynodo.

ANNO CHRISTI 886.

A Et audiens Brochvail tantam ſummonitionem ſuper ſe, quæſivit veniam & indulgentiam apud Landaviam: nec aliter habere potuit niſi ſofferret caoonicum judicium. Et diſcuſſo judicio, judicatum eſt epiſcopo precium faciei ſuæ longitudine & latitudine in puro auro, cum emendatione facienda familiæ ſuæ ad condignum honorem ſuum, & nobilitatem parentelæ ſuæ. Et rex Brochvail judicium ſufferre non potuit, & alio modo aurum redemit, largiendo Deo & ſanctis Dubricio, Teliavo, & Oudoceo, & in manu Cuncilliane epiſcopi villam *Tref Peren* cum ſex modus terræ, *&c.*

CONCILIVM NEMAVSENSE IN VILLA PORTV.

ADVERSVS SELVAM CLERICVM Hiſpanum, qui archiepiſcopatum* Narbonenſem affectabat, a Theodardo archiepiſcopo celebratum* xv. Kalendas Decembris, ſub annum Chriſti DCCCLXXXVI.

* Tarraconenſem.

* 17. Nov. Indictione quinta.

EX monumentis eccleſiæ Narbonenſis conſtat Theodardum poſt ſuſceptum anno DCCCLXXXV. *pontificatum, Romam mox adiſſe ad Stephanum V. papam, ab eoque pallium impetraſſe, & literas contra Selvam quemdam, genere hiſpanum, qui pro epiſcopo ſe gerebat. Quæ autem cogendæ adverſus illum ſynodi cauſa fuerit, & quinam eo antiſtites convenerint, docent ex iiſdem monumentis excerpta quæ ſequuntur.* Selva clericus Hiſpanus, qui ſe archiepiſcopum fecerat, ejecto Ingoberto Vrgellitano epiſcopo, qui a Sigebodo fuerat conſecratus, in Gerundenſi etiam eccleſia pro Servo Dei, quem Theodardus ordinarat, alium conſtituit nomine Ermemirum, quem ordinarunt cum Selva Frodoinus Barcinonenſis, & Gotmarus Auſonenſis epiſcopi. Ergo ordinatores ad ſe venire juſſit B. Theodardus. Cum venire detrectarent, ſynodum ſuæ provinciæ ad xv. Kal. Decembris indixit in villa quæ Portus dicitur, ſita inter Magalonem & Nemauſum. Advocavit & Provinciæ epiſcopos. Adfuere autem Roſtagnus Arelatenſis, Matfridus Aquenſis, Ermaldus Ebredunenſis archiepiſcopi; & cum eis Paulus Aprenſis, Berengarius Maſſilienſis, & alii. Adfuit & venerabilis Theodardus habens ſecum Guilbertum Nemauſenſem, Giſlerannum Carcaſonenſem, Elegium Albienſem, Amelium Vceticenſem, Abbonem Magalonenſem, Boſonem Agathenſem, Agilbertum Biterrenſem, Riculſum Heleneoſem, Gotmarum Auſonenſem, Ingobertum Vrgellenſem, Servum Dei Gerundenſem, Bernardum Toloſanum, & Macarium Lutovenſem. In hoc concilio Gotmarus veniam petiit, a Sinuario comite ſe inductum cauſatus. *Et poſt alia.* Contra Selvam vero & ſocios, epiſcopi, qui concilio aderant, Stephani papæ anathema renovarunt, niſi ante quadrageſimam ſatisfacerent. Ad Sinuarium quoque comitem miſſa legatio, Gotmaro deferente, & benigne ſuſcepta eſt. Cum enim omnia quæ geſta fuerant audiſſet, regionis primarios convocavit. adfuit etiam accitus Theodardus cum aliquot epiſcopis in eccleſia ſanctæ Mariæ Vrgellæ. Ibi Selvam juxta canones, quia ſe extra metropolitani ſui conſenſum ordinari fecerat, & Ermemirum degradarunt, ſciſſis epiſcopalibus indumentis, baculis eorum ſuper eorum capita confractis, annulis cum dedecore a digitis evulſis; Frodoino Barcinonenſi venia, quam humiliter poſtulabat, conceſſa. Ita Narbonem reverſus eſt victor Theodardus.

CONCILIVM COLONIENSE, CONTRA RAPTORES RERVM ECCLESIASTICARVM,

oppreſſores pauperum, & inceſtas nuptias, celebratum anno Domini DCCCLXXXVII. tempore Stephani papæ V.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *De Drogone prius electo epiſcopo Mimidonenſi, nunc confirmato.*
II. *Anathema in ſchiſmaticos & raptores eccleſiarum, ni reſipiſcant.*
III. *Standum eſſe antiquis patrum decretis.*
IV. *Ne quis res aut iura eccleſiæ uſurpet.*
B V. *De æquitate horum decretorum.*
VI. *De adulteris, & inceſtis. Tum de monialibus velatis.*

PRÆFATIO.

ANNO incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti, octingenteſimo octogeſimo ſeptimo, in eccleſia beati Petri apoſtolorum principis, indictione tertia, Kalendis Aprilis, convenerunt in urbe Agrippinenſi una cum conſenſu glorioſiſſimi imperatoris Caroli, & Moguntinæ ſedis Luidberti archiepiſcopi, Vvillibertus humilis ejuſdem præfatæ urbis archiepiſcopus, Franco Tungrenſis ſedis epiſcopus; Odilbaldus Trajectenſis ſedis epiſcopus, Vulfelinus Mimigarnafurdenſis* eccleſiæ epiſcopus, Drogo Mimidonenſis eccleſiæ epiſcopus, cum conſenſu venerabilis Rimberti epiſcopi, præſentibus etiam bonæ devotionis abbatibus, Nevolongo Indenſis monaſterii abbate, Andulfo Vverdinenſis monaſterii abbate, Folchario Aquiſgrani palatii abbate, cum præfatarum ſedium preſbyteris & diaconibus, & laicis quibuſdam religioſis, celebrata ſynodo, ea quæ ſubjecta ſunt divini amoris inſtinctu de negotiis eccleſiaſticis promulgaverunt.

* eſt Monaſterienſis.

CAPITVLA.

I.

Quod clerus Mimidonenſis eccleſiæ preſbyterum nomine Drogonem vocatum, epiſcopum unanimi conſenſu ad epiſcopalem promoveri ordinem petierunt, quorum petitioni effectum præbentes, ad paſtorale eum promovimus officium.

II.

Quod Franco venerabilis Tungrenſis ſedis epiſcopus, cura paſtorali permotus, & divini amoris zelo ſuccenſus ſuggeſſit, ſanctam Dei eccleſiam, non habentem maculam neque rugam, a ſchiſmaticis & raptoribus, qui neque Deum præ oculis habent, neque ullius verentur occurſum, neque divina humanave lege a malo coercentur, ſed ad omne malum præcipites feruntur, graviter vexari. Cujus ſuggeſtioni valde condolentes, illiuſque zelo ſecundum canonicæ inſtitutionis decreta compatientes, decrevimus, eos qui tam pertinaci ſtimulo irretiti ſunt, ut ea mala ſanctæ matri eccleſiæ inferrent, aut ſtatuto tempore pia conſideratione illorum ſaluti conſulentes, videlicet in feſtivitate ſancti Ioannis Baptiſtæ.

ANNO CHRISTI 887.

ptiſtæ, octavo Kalendas Iulii in Foro Iulii, quando iterum Deo annuente ſynodus celebranda erit, pœnitentiæ & emendationi ſecundum priſcorum ſtatuta patrum ſe ſummittant, aut ſi inſtigante diabolo, cuius inſtinctu ad tam nefandum pervenerunt flagitium, hoc contempſerint, perpetuo & irrevocabili eos anathemate feriendos eſſe denuntiamus. Eos vero, qui crebra admonitione & diuturna conventi ſunt ut reſipiſcerent, & ad pœnitentiæ remedia confugerent, more canum ad vomitum rapacitatis abſque Dei reſpectu reverſi ſunt, ſtatuimus ſine dilatione gladio anathematis eſſe puniendos.

III.

Hæc ita ſtatuimus, quoniam neceſſe eſt, non tranſgredi terminos patrum, ſed magis aſſenſum præbere diffinitioni eorum. In decretis namque Anacleti papæ capite ſecundo legimus, quod omnis oppreſſus liberum ſacerdotum, ſi voluerit, appellet judicium, & a nullo prohibeatur, ſed ab his fulciatur, & liberetur. Ex concilio Tolerano quarto, capite trigeſimo ſecundo: Epiſcopi in protegendis populis ac defendendis impoſitam ſibi a Deo curam non ambigant. Ideoque dum conſpiciunt iudices ac potentes, pauperum oppreſſores exiſtere, ſacerdotali eos commonitione redarguant. Item ex Concilio Toletano I. Si quis de potentibus clericum aut quemlibet pauperiorum, aut religioſum expoliaverit, & mandaverit eum ad ſe venire epiſcopus ut audiatur, & contempſerit, mox invicem ſcripta percurrant per omnes provinciæ epiſcopos, & quoſcumque adire potuerint, excommunicatus habeatur ipſe, donec audiat, & reddat aliena. Talium enim ſcelerum patratoribus, ſicut in capitularibus glorioſiſſimorum imperatorum Caroli & Ludouici continetur, niſi poſt putam & publicam pœnitentiam, & per eccleſiæ ſatisfactionem, & per impoſitionem manus epiſcoporum, nec viuis, nec mortuis communicare debemus.

In prima decret. Et 2. q. 6. Omnis oppreſſus.

Tol. 4. c. 32.

Tol. 1. c. 12.

IV.

Vt nullus laicus, quamuis religioſus, præſumat aliquid de rebus Deo dicatis vel eccleſiæ facultatibus, id eſt, nec dandi baſilicas, nec auferendi ſine conſenſu epiſcopi habeat poteſtatem: neque ex dote eccleſiæ, id eſt, ex uno manſo, & quatuor mancipiis cenſus exigatur, ſed iuxta Concilium Aurelianenſe primum, capite decimonono, omnes baſilicæ, quæ per diuerſa loca conſtructæ ſunt, vel quotidie conſtruuntur, placuit ſecundum priorum Canonum regulam, vt in eius ordinatione & poteſtate perſiſtant, in cujus territorio poſitæ ſunt. Si quis vero contra hæc venire præſumpſerit, anathemate feriatur.

Aurel. 1. c. 19.

V.

Omnibus conſtat manifeſtum fore, nos nil temeritatis neque novitatis in hac ſynodo, ubi in Ieſu nomine, qui eſt ſalus omnium, congregati ſumus, ſtatuiſſe. Sed cauſa veſtræ ſalutis divino admoniti inſtinctu ferventes, imo paſtorali cura permoniti, vobiſmetipſis conſulentes ſecundum divinæ inſtitutionis normam, & juxta nobis a Deo datam ſapientiam, pie & juſte vivere unumquemque admonemus, quatenus Deo reddentes quæ Dei ſunt, & vos nobis, prout oportet, auxilium ferentes, noſque vobis ſecundum apoſtolum ſpiritualia ſeminantes, ad vitam pariter perveniamus æternam

1. Cor. 9.

VI.

De inceſtis autem conjunctionibus, unde multimodis fines regionis noſtræ circumquaque, inſtigante diabolo, polluuntur, ſecundum Agathenſe concilium capite ſexageſimo primo, nihil prorſus veniæ reſervamus, niſi cum adulterium ſeparatione ſanaverint. Ex concilio Ilerdenſi capite quarto, de his, qui ſe inceſti pollutione commaculant, placuit quouſque in ipſo deteſtando & illicito carnis contubernio perſeverent, uſque ad Miſſam tantum catechumenorum in eccleſia admittantur, cum quibus etiam nec cibum ſumere ulli Chriſtianorum, ſicut apoſtolus juſſit, oportet. Quod ſi conventi fuerint, & ad pœnitentiæ remedia convolaverint, ſeque ſacramento conſtrinxerint, ulterius tam nefanda & prorſus abominanda pollutione non eſſe polluendos, iterumque ad recidiva malitiæ, & vitæ priſtinæ ſordes relapſi fuerint, ab epiſcopo civitatis comprehenſi, ſicut in concilio Toletano capite ſeptimo reperitur, in cujus territorio ſunt, rurſum legibus pœnitentiæ in monaſteriis ſubdantur inuiti. Quod ſi facere per aliquem poteſtatis vigorem difficile fuerit, tunc ſicuti priſcorum Canonum ſtatuerunt decreta, quouſque iterum reſipuerint, excommunicari, & anathemate condemnati habeantur: ſed & hi, qui poſt excommunicationem vel interdictum, cum eis communicaverint. De virginibus autem ſacratis in concilio Elibertano capite decimotertio ſcriptum eſt: Si mœchaverint virgines, quæ ſe Deo dedicaverint, ſi pactum perdiderint virginitatis, atque eidem ſervierint libidini, non intelligentes quid amiſerint, placuit, nec in fine dandam eis eſſe communionem. Quod ſi ſemel perſuaſæ, ad infirmi corporis vitia lapſæ, toto tempore vitæ ſuæ ejuſmodi feminæ egerint pœnitentiam, & abſtineant ſe a coitu, placuit, eas in finem communionem accipere debere. Ex concilio Calchedonenſi capite decimoſexto, virginem, quæ ſe domino Deo

Agath. 1. c. 61.

1. Cor. 5.

Illiber. c. 13. 27. queſt. 1. Virgines quæ ſe. Et in Moguntiaco concilio tempore Caroli, c. 26.

Calchedon. c. 16.

conſe-

ANNO CHRISTI 887.

conſecravit, non licere nuptialia jura contrahere. Quod ſi hoc inventa fuerit perpetrans, excommunicetur. Confitenti autem decrevimus ut habeat auctoritatem ejuſdem loci epiſcopus miſericordiam humanitatemque largiri.

ANNO CHRISTI 886.

CONCILIVM CABILONENSE

IN ECCLESIA SANCTI MARCELLI IN SVBVRBIO Cabilonenſi celebratum XV. Kalendas Iunias anno Chriſti DCCCXXCVI.

Collocandum erat ante Nemauſenſe in Villa Portu, ut patet ex Sirmondi nota, quam hic leges.

HVIVS *ſynodi mentio eſt in chronico monaſterii Beſuenſis, cujus auctor ex ſynodi actis profert quæ ſequuntur.*

B Anno, incarnationis dominicæ DCCCXXCVI. anno quoque domni & ſereniſſimi Caroli imperatoris Auguſti in Gallia imperantis II. indictione *V. XV. Kalendas Iunii, ſacer epiſcoporum conventus, ob pacem & tranquillitatem ſanctæ Dei eccleſiæ ſtatuendam, & eccleſiaſtica negotia decernenda, apud eccleſiam ſancti Marcelli martyris in ſuburbio Cabilonenſi in Chriſti nomine coadunatus eſt. Vbi fuerunt domni & ſanctiſſimi archiepiſcopi Aurelianus, Bernoinus, nec non & reverendiſſimi epiſcopi, Adalgarius, Geylo, Stephanus, Giraldus, Adalbaldus, Iſaac, & Leboinus. Geylo denique ſupra memoratus Lingonenſis eccleſiæ reverendus antiſtes, una cum ſupraſcriptis patribus in hoc ſacroſancto reſidens conventu, eorum auribus intimavit, qualiter domnus Iſaac anteceſſor ſuus res eccleſiæ in Luco, in honore ſancti Martini in ſua S. ſynodo, a partibus ſancti Martini de Luco ſuperiore, capellæ videlicet ſancti Marcellini, contra Adalardum ejuſdem capellæ presbyterum, juſte & legaliter evindicavit de rebus & decimis. Tunc omnes epiſcopi hoc audientes in commune, relationem Geylonis venerabilis epiſcopi, & notitiam evindicationis domni Iſaac, ſimul conſenſerunt, & conſentiendo roboraverunt, ut ſi quis temeraria ſacrilegaque præſumptione convictus, atque cæca cupiditate cæcatus, hoc quod Dei & domni Iſaac & noſtra confirmamus auctoritate, in aliquo infringere præſumpſerit, æterna ſe ſciens damnatione multandum, & cum diabolo & angelis ejus ſempiterno incendio concremandum, atque cum Iuda traditore domini, & cum Dathan & Abiron perpetuali pœna cruciandum, inſuper a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ, & cœtu omnium fidelium Chriſtianorum tamdiu habeatur extortis, donec de illicita præſumptione reſipiſcens, condigna pœnitentia ſublevetur.

*IV.

Ex ſupplemento concilior. Gall.

**Præterea iidem epiſcopi confirmarunt donationes rerum, quas monaſterium S. Stephani poſſidet in pagis Divionenſi & Oſcarenſi, ſimileque anathema contra violatores pronuntiarunt.

** PRIVILEGIVM QVOQVE Carilocenſi cœnobio in eadem ſynodo, hac forma conceſſum.

ANNO incarnationis DCCCLXXXVI. Indictione *V. cum ſancta epiſcoporum ſynodus apud monaſterium ſancti Marcelli, de ſtatu, honore, ac utilitate ſanctæ eccleſiæ tractatura conveniſſet, atque inibi ſalubria quæque decreta ſanxiſſet: acceſſit venerabilis Ingelarius abbas ex Cœnobio quod dicitur Catus-locus, eſtque ſitum in comitatu Matiſconenſi. Is humiliter ſanctos præſules efflagitavit, ut ſuper rebus ſuo monaſterio delegatis, atque uſibus & ſtipendiis mona-

*IV.

A chorum Deo ſervientium deputatis, ſuæ auctoritatis privilegium fieri decernerent. Sacri igitur pontifices devotis ejus precibus pium adhibentes auditum, eidem abbati, ſuiſque ſucceſſoribus, necnon & fratribus in præfato Cœnobio Deo famulaturis, quidquid hactenus condonatum eſt, aut acquiſitum, & quidquid deinceps juſte ac legaliter donatum fuerit, vel quæſitum, perpetuo habendum ſanxerunt, & hoc decreto inviolabiliter firmaverunt. Statuerunt etiam, ut obeunte abbate, nullus inibi alius qualibet ſubreptionis aſtutia ſubrogetur, niſi quem fratrum unanimitas ſecundum Dei voluntatem & regulam ſancti Benedicti elegerit. Nulli vero liceat res, aut poſſeſſiones ejuſdem Cœnobii ſiniſtro quolibet ingenio

B diſtrahere, vel præſumere. Si quis autem (quod non optamus) hujus privilegii deſtructor, aut in ejus deſtructione fraudulentus machinator impoſterum fuerit & emerſerit, ſalutem propriam negligens: ſecundum poteſtatem ligandi atque ſolvendi a Domino Ieſu Chriſto nobis traditam, æterno vinculo damnationis extra beatorum ſortem eliminamus.

Aurelianus ſanctæ Lugdunenſis eccleſiæ humilis archiepiſcopus, in Chriſti nomine roboravi & ſubſcripſi.

Bernoinus humilis ſanctæ Dei Viennenſis eccleſiæ archiepiſcopus.

Geylo ſanctæ Lingonenſis eccleſiæ humilis epiſcopus.

C Adalgarius Æduorum epiſcopus.

Stephanus dignatione divina Cabilonenſis eccleſiæ epiſcopus.

Adalbaldus Bellicenſis eccleſiæ epiſcopus.

Geraldus ſanctæ Matiſconenſis eccleſiæ epiſcopus.

Iſaac humilis Valentinenſis eccleſiæ epiſcopus.

Leboinus chorepiſcopus Lugdunenſis.

Ego Brantio indignus presbyter & cancellarius ſancti Mammetis ſcripſi, datavique.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

In codice Beuenſi annus adſcriptus eſt DCCCXXCVI. indictione V. quæ duo minime cohærent. Sed caſtiganda potius indictio, ut indictio IV. ſcribatur, & notan-

D dus Chriſti annus ut in authographo. Ita fiet ut concilium hoc ſuperioribus anteponi debeat.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE S. I.

In noſtra conciliorum ſynopſi hiſtorica ad annum 888. meminimus celeberrimi conventus epiſcoporum procerumque Gallorum apud ſanctum Mauricium Agaunenſem ad Rhodanum fluvium, in quo Rudulfus Conradi junioris filius, & Hugonis abbatis nepos, coronatus fuit rex ſuperioris, ſive Tranſiuranæ Burgundiæ & Alpium Rhæticarum, ut pluribus Regino Prumienſis, Annales Metenſes, *aliique quos per otium conſules. Neque enim quod ſciam extant illius electionis ac coronationis publica monumenta, ut Mantalenſe, Valentinum ac ſimilia quæ ſuis locis inſeruimus. Ne cui vero videamur noſtro defuiſſe muneri, hæc paucis accipe.

E

ANNO CHRISTI 888.

** CONVENTVS IN MONASTERIO S. MAVRICII MARTYRIS IN LOCO AGAVNO.

In quo primores & epiſcopi Rodolphum Conradi II. filium, regem Burgundiæ Iurenſis elegerunt anno Chriſti DCCCLXXXVIII. electoque coronam impoſuerunt.

REGINO *Prumienſis abbas, qui tum vivebat, hac in chronico memorat ad annum* DCCCLXXXVIII. Per id tempus Rudolfus filius Chunradi, nepos Hugonis abbatis, provinciam inter Iuram & Alpes Penninas occupat, & apud ſanctum Mauricium accitis ſecum quibuſdam primoribus & nonnullis ſacerdotibus, coronam ſibi impoſuit, regemque

Anno Christi 888.

que ſe appellare juſſit. Poſt hæc mittit legatos per A univerſum regnum Lotharii, & ſuaſionibus pollicitationibuſque, epiſcoporum ac nobilium virorum mentes in ſui favorem demulcet.

CONCILIVM MOGVNTIACENSE

OCCASIONE ARNVLPHI NOVI REGIS & diſciplinæ eccleſiaſticæ propter incurſiones Northmannorum reformandæ anno Domini DCCCLXXXVIII. celebratum, tempore Stephani papæ V. anno 1. regis Arnulphi.

Prælocutio ſynodi Moguntiacenſis.

FRATRES, noſſe & animadvertere ſanctitatis B veſtræ prudentiam oportet, quia omnipotentis Dei nutu omnia providentis, & ſecundum interni conſilii ſui judicium cuncta diſpenſantis, hic congregati ſumus. Cujus conventus cauſam perpendere, & diligenti ſolicitudine conſiderare debemus. Omnipotens namque Deus occulto diſpenſationis ſuæ examine rectores pariterque paſtores eccleſiæ ſuæ præfecit, quam ſibi ſuo ſanguine acquiſivit, mundans eam lavacro aquæ in verbo. Quæ quot malis oppreſſa, quot ventis tribulationum illiſa, plus jam in noſtris tribulationibus videmus, quam in codicibus legimus. Tamen quia cauſa illius, noſtrique inſuper officii cura convenimus, tractare & conſiderare nos condecet, qua ex C cauſa, cujuſve peccato talia nobis acciderunt, qualia hactenus paſſi ſumus, & quotidie ſine ceſſatione patimur. Cujus conſiderationis vim recolentes, nos peccaſſe, noſque reos eſſe, ſecundum prophetæ exemplum profiteamur. (Dan. 4.) Non enim tanta vis tribulationum, neque tot tempeſtatum impetus eccleſiam Dei impeterent, ſi juxta alterius prophetæ dictum, (Ezech. 13.) aſcenderemus ex adverſo, & opponeremus nos murum pro domo Iſrael, ut ſtaremus in prælio in die Domini. Ideoque, cariſſimi & reverendiſſimi fratres, aſcendat unuſquiſque noſtrum tribunal cordis ſui: & quid hic agendum, qualiterve conſulendum ſit, divina inſtigante gratia, communi conſenſu, & concordi caritatis affectu decernamus, & ſecundum divinæ inſtitutio- D nis normam perſcrutemur. Mirum quippe non eſt, quia omnes in communi peccavimus, talia nobis contigiſſe. Sed quia nos, qui ceteris ferre ducatum debuimus, noſtri officii curam poſtponentes, ad exteriora dilapſi ſumus, ſpecialiter nos hæc cauſa petit, reoſque fore notat, quorum inertia, nobis per abrupta gradientibus, omnis grex divinitus nobis commiſſus præcipitio patuit. Qua de re, humiliter ac devote præveniamus faciem ejus in confeſſione; *mundantes nos*, ſecundum apoſtolicum dictum, (2. Cor. 7.) *ab omni inquinamento carnis & ſpiritus.* patet namque quia juxta veridicæ rationis aſſertionem, (Matth. 15.) *cæcus cæco ducatum præſtans, ambo in foveam cadunt.* Quo enim animo, quave fronte divinam pie- E tatem pro peccatis populi nobis commiſſi exorare poterimus, quos funibus peccatorum conſtat fore irretitos? Ecce labentibus tot annorum curriculis, numquam nec generali, nec etiam provinciali ſynodo coadunati ſumus, ut aliquid dignum neceſſariumve eccleſiæ, cui annuente Deo præſumus, mutuis collationum ſermonibus conferremus. Sed quia nunc auxiliante Domino, & imperante sereniſſimo ſeniore noſtro Arnulpho rege, convenimus, divinam ſuppliciter imploremus miſericordiam, quatenus ea præveniente & ſubſequente conventum & actionem iſtius ſynodi ſibi acceptabilem facere dignetur, & Chriſtiano proficientem populo ad ſalutem & vitam perpetuam, nobiſque ad A æternæ remunerationis felicitatem & gloriam. His vero breviter prælibatis, ponamus ante oculos adhuc peccatorum noſtrorum vulnera, & congrua eis quæramus medicamina. Lugeamus ergo, ſecundum prophetam, (Ierem. 9.) & quæramus capiti noſtro aquam, & oculis noſtris fontem lacrymarum, ut plangamus interfectos filiæ populi noſtri. (Dicit de Northmannorum populationibus.) Quis enim ſiccis oculorum luminibus valeat enumerare mala gentis noſtræ & ſanctorum? Videte & conſiderate quam præclara & nobilia ſervorum Dei ædificia deſtructa & incenſa ſint, & funditus ad nihilum redacta. Altaria defoſſa, & penitus conculcata, ornamenta eccleſiarum Dei valde precioſa & mirifica direpta & igni exuſta. Epiſcopi & ſacerdotes & ceteri ordinis eccleſiæ viri, gladio truncati, & diverſis pœnarum generibus morti addicti. Omnis ætas utriuſque ſexus, gladio & igne, diverſo mortium genere conſumpti. Quid ergo amplius his dici poſſit? Omnia deſiderabilia & precioſa nobis ablata ſunt, veluti olim ſub comminatione & everſione Iudaici templi illis dictum eſt: (Ezech. 24.) *Ecce ego tollam a vobis deſiderabile oculorum veſtrorum, ſuper quo pavet anima veſtra.* Multi ergo noſtrum, quibus hoc malum contigit, nobilium ædificio templorum, gregique ſibi commiſſo metuebant, quæ omnia ut oculis intuentium patent, ablata ſunt & penitus ſubverſa. Cujus ſubverſionis periculum incolæ monaſteriorum utriuſque ſexus metuentes, huc illucque vagantur incerti, penituſque omni ſolatio deſtituti, quid agendum, quove declinandum, errabundi cum periculo ſuæ profeſſionis, & ſine paſtore, ignorant. Sed his interea malis amaricati, & pene uſque ad mortem afflicti, aliud e vicino malum nos coanguſtat & opprimit, quod quanto vicinius, tanto gravius, nobiſque, qui paſtores dicimur, periculoſius. Ecce enim e latere turba raptorum & ſchiſmaticorum ſævit, qui pauperes & humiles Chriſti opprimunt & interimunt, neque Dei reſpectum habentes, nec ullam hominis perſonam verentes. Ab his namque, ſi deeſſet Paganorum ſævitia, redigeretur in ſolitudinem terra: quia nec ſexui, nec ætati, neque paupertati parcere ſciunt, ſed omnes, quos poſſunt, abſque Dei reſpectu & miſericordia deſpoliant, & crudeliter, ſui immemores, aut igni, aut gladio, aut quocumque mortis genere interimunt, hocque nihil putant & parvipendunt. Nec etiam pœnitentiæ colla ſubmittere volunt. Quibus omnibus circumſepti malis, illius apoſtoli non immemores ſumus ſententiæ, qua ait: (2. Cor. 7.) *Foris pugnæ, intus timores.* Vnde quia Dei providentia hoc ſpatium nobis conceſſum eſt, quo mutuis frueremur aſpectibus, & alternis relevaremur collationibus, quid de his & ceteris rebus emendatione dignis agendum ſit, decernere ſtudeamus.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *Vt fiant orationes pro rege.*
II. *De officio regis.*
III. *Quid ſit proprie miniſterium regis.*
IV. *In ſynodo Toletana, ut eccleſiæ cum rebus ad ordinationem epiſcopi pertineant, præcipitur.*
V. *Ne presbyteri ſine conſenſu epiſcoporum per eccleſias conſtituantur, vel ab eis reiiciantur.*
VI. *Vt nullus eccleſiaſticas res invadere præſumat.*
VII. *De varia vexatione ſacerdotum.*
VIII. *Decretum in nonnullos qui ſacerdoti Virtzburgenſi nares capilloſque abſciderant, verberibuſque male affecerant.*
IX. *Vbi Miſſarum ſolennia peragi liceat.*

ANNO CHRISTI 888.

X. *De mulieribus, quod in domo clericorum ſimul cum clericis non debeant habitare.*
XI. *Ne invadantur prædia eccleſiæ.*
XII. *Quot teſtibus clerici convinci debeant.*
XIII. *De decimis ab antiquis eccleſiis non ſubtrahendis, & ut antiquæ eccleſiæ honorem ſuum habeant.*
XIV. *Quod nullus epiſcopus alterius parochianum præſumat retinere aut ordinare.*
XV. *Item de eodem.*
XVI. *De his qui ſacerdotem ſponte occiderint.*
XVII. *De decimis dandis.*
XVIII. *De quodam Altmanno, qui ſibi commatrem ſpiritualem in conjugium habet ſociatam.*
XIX. *De presbyteris, qui crimine fornicationis, ſive aliquo capitali flagitio accuſantur, & non habent collegas, cum quibus ſe excuſare poſſint; aut ſi forte lapſi fuerint, quomodo ſatisfaciant.*
XX. *De precariis injuſte & irrationabiliter factis.*
XXI. *De his qui in eccleſiis ſeu atriis eccleſiæ rixas moverint, & mutuo inter ſe confligunt.*
XXII. *De his qui decimas ſuas dare nolunt, aut injuſte ſubtrahunt.*
XXIII. *De viris & feminis ſi adulterii reatu, ſive alicuius flagitii crimine accuſati fuerint, qualiter expurgari debeant.*
XXIV. *De pace fruenda.*
XXV. *De præpoſitis & proviſoribus monaſteriorum.*
XXVI. *De viduis velandis.*

ANNO incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti octingenteſimo octogeſimo octavo, anno etiam primo regni domini Arnulphi glorioſiſſimi regis, hæc capitula apud Moguntiam civitatem a Luitberto ejuſdem civitatis archiepiſcopo, necnon & a VVilliberto ſacræ ſedis Colonienſis, ſeu etiam Ratbodo Trevirenſis eccleſiæ venerabilibus archiepiſcopis, cum ſuis ſuffraganeis, ceteraque non modica multitudine, abbatum ſcilicet & aliorum ſacerdotum, tenenda, obſervanda, ac firmiter habenda conſtituta ſunt.

CAPITULA.

I.

Statuimus, ut oratio ab omnibus nobis tam pro glorioſo rege Arnulpho, ceu etiam & pro glorioſa conjuge ſua, necnon & pro ſtatu totius Chriſtianitatis, prout nos debitores eſſe cognoſcimus, in eccleſiis noſtris aſſidue celebretur.

II.

Vt annuntietur glorioſo regi noſtro domino Arnulpho, quid ſit rex, quidve vocari debeat. Rex a recte regendo vocatur. Si enim pie & juſte & miſericorditer regit, merito rex appellatur; ſi his caruerit, non rex, ſed tyrannus eſt Antiqui autem, omnes reges tyrannos vocabant. Sed poſtea pie & juſte & miſericorditer regentes, regis nomen adepti: impie vero, injuſte, crudeliterque principantibus, non regis, ſed tyrannicum aptatum eſt nomen. Quia rex a regendo dicitur, primo ei ſtudendum eſt, ut ſemetipſum, ſuamque domum, Chriſti adjuvante gratia, ab operibus nequam emaculet, boniſque operibus exuberare faciat, ut ab eo ceteri bonum exemplum ſemper capiant. Ipſe & ſalutiferis Chriſti præceptis fideliter atque obedienter obſecundet, & recte agendo, eos quibus temporaliter imperat, in pace & concordia atque caritate, ceterorumque bonorum operum exhibitione, quantum ſibi divinitus datur, conſiſtere faciat, & dictis atque exemplis ad opus pietatis & juſtitiæ & miſericordiæ ſolerter excitet, attendens quod pro his Deo rationem redditurus ſit, quatenus ita agendo, ſanctorum regum, qui Deo ſincere ſerviendo placuerunt, poſt hanc peregrinationem conſors efficiatur. De rege autem, qualis eſſe debeat, ita in Deuteronomio legitur: *Cum ingreſſus fueris terram, quam Dominus Deus tuus dabit tibi, & poſſederis eam, habitaveriſque in illa, & dixeris: Conſtituam ſuper me regem, ſicut habent omnes per circuitum nationes; eum conſtitues, quem Dominus Deus tuus elegerit de numero fratrum ſuorum.* Et poſt pauca: *Non habebit uxores plurimas, quæ alliciant animam ejus, neque argenti & auri immenſa pondera. Poſtquam ſederit in ſolio regni ſui, deſcribet ſibi deuteronomium legis hujus in volumine, accipiens exemplar a ſacerdotibus Leviticæ tribus, & habebit ſecum, legetque illud omnibus diebus vitæ ſuæ, ut diſcat timere Dominum Deum ſuum, & cuſtodire verba & ceremonias ejus, quæ in lege præcepta ſunt. Nec extollatur cor ejus in ſuperbiam ſuper fratres ſuos, neque declinet in partem dexteram vel ſiniſtram, ut longo tempore regnet ipſe, & filii ejus ſuper Iſraël.* Attende, quod timor Dei, & cuſtodia præceptorum eius, & humilitas, quæ non patitur eum extolli ſuper fratres ſuos, & iuſtitiæ rectitudo, non ſolum regem, ſed & filios eius longo faciat regnare tempore. Vt ergo princeps extollentiam cavere debeat, Eccleſiaſticus admonens ait: *Principem te conſtituerunt? noli extolli, ſed eſto in illis quaſi unus ex illis.* In Proverbiis: *Rex qui iudicat in veritate pauperes, thronus eius in æternum firmabitur.* Item: *Miſericordia & veritas cuſtodiunt regem, & roboratur clementia thronus eius.* Iſidorus: Qui recte utitur poteſtate regni, ita præſtare ſe omnibus debet, ut quanto magis honoris celſitudine claret, tanto ſemetipſum mente humiliet, proponens ſibi exemplum humilitatis David, qui de ſuis meritis non tumuit, ſed humiliter ſeſe deiiciens, dixit: *Vilis incedam, & vilis apparebo ante Deum qui elegit me.* Fulgentius in libro de veritate prædeſtinationis & gratiæ: Clementiſſimus quoque imperator non ideo eſt vas miſericordiæ præparatum in gloriam, quia apicem terreni principatus accepit: ſed ſi in imperiali culmine recta fide vivat, & vera cordis humilitate præditus, culmen regiæ dignitatis ſanctæ religioni ſubiiciat: ſi magis in

Iſidori ſunt hæc.
Deut. 7.
Ibid.
Eccleſ. 32.
Prov. 29.
Prov. 21.
2. Reg. 6.

ANNO CHRISTI 888.

gis in timore Deo ſervire, quam in tumore dominari populo delectetur: ſi in eo lenitas iracundiam mitiget, ornet benignitas poteſtatem: ſi ſe magis diligendum, quam metuendum cunctis exhibeat: ſi ſubiectis ſalubriter conſulat: ſi iuſtitiam ſic teneat, ut miſericordiam non derelinquat: ſi præ omnibus ita ſe ſanctæ matris eccleſiæ meminerit filium, ut eius paci atque tranquillitati per univerſum mundum, prodeſſe ſuum faciat principatum. Magis enim Chriſtianum regitur ac propagatur imperium, dum eccleſiaſtico ſtatui per omnem terram conſulitur, quam cum in parte quacumque terrarum pro temporali ſecuritate pugnatur.

III.

Regale miniſterium ſpecialiter eſt, populum Dei gubernare & regere cum æquitate & iuſtitia, & ut pacem & concordiam habeant, ſtudere. Ipſe enim primo debet defenſor eſſe eccleſiarum & ſervorum Dei, viduarum; orphanorum, ceterorumque pauperum, nec non & omnium indigentium. Ipſius enim terror & ſtudium huiuſcemodi, in quantum poſſibile eſt, eſſe debet, primo ut nulla iniuſtitia fiat: deinde ſi evenerit, ut nullo modo eam ſubſiſtere permittat, nec ſpem deliteſcendi ſive audaciam male agendi cuiquam relinquat. Sed ſciant omnes, quoniam ſi ad ipſius notitiam pervenerit quidpiam mali quod admiſerint, nequaquam incorrectum aut inultum remanebit, ſed juxta facti qualitatem, erit & modus juſtæ correptionis. Quapropter in throno regiminis poſitus eſt ad judicia recta peragenda, ut ipſe per ſe provideat & perquirat, ne in judicio aliquis a veritate & æquitate declinet. Scire etiam debet, quod cauſa, quam juxta miniſterium ſibi commiſſum adminiſtrat, non hominum, ſed Dei cauſa exiſtit, cui pro miniſterio, quod ſuſcepit, in die tremendi examinis rationem redditurus eſt. Et ideo oportet, ut ipſe, qui judex eſt iudicum, cauſas pauperum ad ſe ingredi faciat, & diligenter inquirat, ne forte illi, qui ab eo conſtituti ſunt, & vices eius agere debent in populo, iniuſte aut negligenter pauperes oppreſſiones pati permittant. Plura igitur ſunt ex auctoritate ſanctarum ſcripturarum de miniſterio regis quæ ſcribere potuimus: ſed ne oneroſa glorioſo principi noſtro hæc admonitio noſtra exiſtat, hæc perpauca ſcripta ſufficiant.

IV.

Toletanum concilium III. c. 19 & in decr. 9. quæſt. 1. Sic quidam.

Multi contra Canonum conſtituta, ſic eccleſias, quas ædificaverint, poſtulant conſecrari, ut dotem, quam eidem eccleſiæ contulerint, cenſeant ad epiſcopi ordinationem non pertinere. Quod factum & in præteritum diſplicet, & in futurum prohibetur. Sed & omnia, ſecundum conſtitutionem antiquam, ad epiſcopi ordinationem & poteſtatem pertineant.

V.

Turonenſe concilium tempore Caroli cap. 19.

Quicumque preſbyter per precium eccleſiam fuerit adeptus, omnimodis deponatur: quoniam contra eccleſiaſticæ regulæ diſciplinam agere dignoſcitur, qui alium preſbyterum legitime ad eccleſiam ordinatum per pecuniam expulerit, eamque ſibi taliter vindicaverit. Quod vitium late diffuſum, ſummo ſtudio emendandum eſt. Itemque interdicendum videtur clericis ſive laicis, ne quis cuilibet preſbytero præſumat dare eccleſiam ſine licentia & conſenſu epiſcopi ſui.

VI.

Aurelian. Concil. V. c. 15. vel 19.

Ne cui liceat res vel facultates eccleſiis aut monaſteriis, vel xenodochiis, pro quacumque eleemoſyna cum juſtitia delegatas retentare, alienare, atque ſubtrahere. Quiſquis fecerit, tamquam necator pauperum, antiquorum Canonum ſententiis conſtrictus, ab eccleſiæ liminibus excludatur, donec ab ipſo quæ ſunt ablata vel retenta reddantur. Exeodem concilio capite quindecimo: Si quis quolibet tempore, cujuſlibet poteſtatis aut ordinis perſona, contra inſtitutionem ſancti concilii venire tentaverit, aut aliquid de conſuetudine, vel facultate xenodochiorum vel eccleſiarum abſtulerit, (quod Deus averrat) ut necator pauperum irrevocabili anathemate feriatur.

Aurelianenſe concilium V. can. 16.

VII.

Relatum eſt ſanctæ ſynodo, quod a malis Chriſtianis plurimæ vexationes ſacerdotibus Chriſti, ſeu ceteris clericis inferioris gradus, ſæpiſſime inferantur. Vnde viſum eſt ſancto concilio, ne inantea talia exiſtant, jaculo ſpiritali eos percutere, ut ſi quis clerico aliquam injuriam, ſeu calumniam ingeſſerit, a liminibus ſanctæ eccleſiæ arceatur uſque ad condignam ſatisfactionem.

VIII.

Ad aures ſanctæ ſynodi Arno venerabilis Vvirtzburgenſis eccleſiæ * ſe reclamavit, quod quidam ſceleſti quemdam honorabilem preſbyterum ſuum comprehendiſſent, eique nares abſcidiſſent, & capillos capitis incidiſſent, necnon & ſævis verberibus cruciatum ſemivivum reliquerant. Vnde tanto ſcelere inaudito peracto, ſancta ſynodus viſceribus miſericordiæ erga eumdem commota, ſtatuit communi conſenſu, ut iidem temerarii, Deique contemptores, qui tale ſcelus auſi ſunt perpetrare, anathematis vinculo conſtringantur, quouſque a proprio epiſcopo poſt dignam pœnitentiam abſoluti, ſanctæ matri eccleſiæ ſociari mereantur, nulluſque cum eis in aliquo

*ſ. deeſt epiſcopus.

ANNO CHRISTI 888.

aliquo communicet, niſi in hoc, ut eos ad dignam ſatisfactionem peragendam hortetur. Si quis autem poſt hanc ſententiam a nobis prolatam, ſciens cum eis communicaverit, uno eodemque mucrone cum ipſis ſciat ſe a nobis eſſe percuſſum.

IX.

De conſec. diſt. 1. Miſſarum ſolennia, &c. concedimus.

Miſſarum ſolennia non ubique, ſed in locis ab epiſcopo conſecratis, vel ubi permiſerit, celebranda eſſe cenſemus. Concedimus etiam, ut ſicubi (quod noſtris exigentibus culpis perplurimum eſt factum a Northmannis, ſeu alio qualicumque modo) eccleſiæ fuerint incenſæ, in capellis Miſſas interim liceat celebrare, donec ipſæ eccleſiæ reſtaurari queant. In itinere vero poſitis, ſi eccleſia defuerit, ſub diuo, ſeu in tentoriis, ſi tabula altaris conſecrata, ceteraque miniſteria ſacra ad id officium pertinentia adſunt, Miſſarum ſolennia celebrari permittimus.

X.

Ut clericis interdicatur, mulieres in domo ſua habere, omnimodis decernimus. Quamvis enim ſacri canones quaſdam perſonas feminarum ſimul cum clericis in una domo habitare permittant: tamen, quod multum dolendum eſt, ſæpe audivimus, per illam conceſſionem plurima ſcelera eſſe commiſſa, ita ut quidam ſacerdotum cum propriis ſororibus concumbentes, filios ex eis generaſſent. Et idcirco conſtituit hæc ſancta ſynodus, ut nullus presbyter ullam feminam ſecum in domo propria permittat, quatenus occaſio malæ ſuſpicionis vel facti iniqui penitus auferatur.

XI.

Vrbani papæ I. in epiſt. & in decretis 17. q. 2. Attendendum.

Attendendum eſt omnibus, & fideliter cuſtodiendum, & illius uſurpationis contumelia depellenda, ne prædia uſibus ſecretorum cæleſtium dicata, a quibuſdam irruentibus vexentur. Quod ſi quis fecerit, poſt debitæ ultionis acrimoniam, quæ erga ſacrilegos jure promenda eſt, perpetua damnetur infamia, & infernali carceri tradatur, aut exilii perpetua deportatione feriatur: quoniam juxta apoſtolum, oportet hujuſmodi hominem tradere ſatanæ, ut ſpiritus ſalvus fiat in die Domini.

1. Cor. 5.

XII.

Rom. concilium ſub Silveſtro papa, in decret. 2. q. 7. Nullus laicus.

Presbyter non adverſus epiſcopum, non diaconus adverſus presbyterum, non ſubdiaconus adverſus diaconum, non acolytus adverſus ſubdiaconum, non exorciſta adverſus acolytum, non lector adverſus exorciſtam, non oſtiarius adverſus lectorem det accuſationem aliquam. Et non condemnabitur præſul, niſi in ſeptuaginta duobus: neque præſul ſummus a quo quam judicabitur, quoniam ſcriptum eſt: *Non eſt diſcipulus ſupra magiſtrum.* Presbyter autem in cardine conſtitutus, nonniſi in quadraginta duobus teſtibus damnabitur: diaconus cardinarius conſtitutus urbis Romæ, non niſi in viginti ſex condemnabitur: ſubdiaconus, acolytus, exorciſta, lector, oſtiarius, niſi, ſicut ſcriptum eſt, in ſeptem teſtibus non condemnabitur. Teſtes autem ſine aliqua ſint infamia, uxores & filios habentes.

1. quæſt. 5. Præſul.

Luc. 6.

XIII.

Eccleſiæ antiquitus conſtitutæ nec decimis nec aliis poſſeſſionibus priventur, ita ut novis oratoriis tribuantur.

XIV.

Nullus epiſcopus alterius parochianum præſumat retinere aut ordinare abſque ejus voluntate, vel judicare. quia ſicut ejus irrita erit ordinatio, ita & judicatio: quoniam cenſemus alterius nullum judicis, niſi ſui, ſententia teneri. Nam qui eum ordinare non potuit, nec judicare ullatenus poteſt.

XV.

Si quis epiſcopus judicaverit, vel ordinaverit alterius parochianum ſine conſenſu, & voluntate ſui epiſcopi: oportet non ſine increpatione in communi concilio admitti, ita ut eccleſiaſticum ultra non ſolvat canonem.

XVI.

Qui ſacerdotem morti voluntarie tradiderit, carnem non comedat, nec vinum bibere præſumat omnibus diebus vitæ ſuæ. Iejunet autem uſque ad veſperam, exceptis diebus feſtis atque dominicis. Arma non ſumat, & ubicumque ire maluerit, nullo vehiculo deducatur, ſed propriis pedibus proficiſcatur. Eccleſiam per quinquennii tempus non ingrediatur, ſed cum ſacrarum orationum officia, aut miſſarum ſolennia celebrantur, ante fores baſilicæ perſeveret, orans ac deprecans Dominum, ut tanto crimine abluatur. Poſt expletum vero quinquennii tempus ingrediatur eccleſiam, non tamen communicet, ſed inter audientes tantummodo ſtet, vel dum facultas conceditur, ſedeat. Dum autem duodecimi anni curſus fuerit finitus, communicandi ei tribuatur medela. Maneat tamen in reliquis obſervationibus tres dies per hebdomadam, ut ad perfectionis purificatus mereatur venire culmen.

XVII.

Admonemus atque præcipimus, ut decima omnino Deo dari non negligatur, quam Dominus ipſe dari ſibi conſtituit. Timendum eſt enim, quiſquis Deo debitum ſuum abſtrahit, ne Deus propter peccatum ſuum auferat ei neceſſaria ſua. Qui vero decimas poſt crebras admonitiones & prædicationes ſacerdotum dare neglexerint, excommunicentur.

XVIII.

Perlatum eſt ad nos, quod quidam Altmannus nomine, ſibi commatrem ſpiritualem,

Anno Christi 888.

lem, ex parochia Arnonis epiſcopi ſceleſto conjugio aſſociaſſet: ſed poſtea per ſacramenta ab ea ſepararus, modo iterum eam ſibi impia copulatione habet ſociatam. Quem, quia rale ſcelus perpertatum habere audivimus, ſecundum conſtitutionem ſancti Gregorii papæ, gladio ſpirituali percutimus, eumque anathematis vinculo innodaimus.

XIX.

Neocæſareenſe concilium, can. 1. & in decr. diſt 28. preſbyter.

De presbyteris, qui crimine fornicationis ſive aliquo capirali flagirio accuſantur: & non habent collegas cum quibus ſe excuſare poſſint: aut ſi forte lapſi fuerint, quomodo ſarisfaciant: in quorum judicio, neque ad dexreram, neque ad ſiniſtram declinandum eſt: ſed regia via gradiendum. In concilio Neocæſarçenſi capire primo ſcriprum eſt: Preſbyter, ſi uxorem acceperit, ab ordine deponatur. Si veto fornicatus fuerit, aut adulterium perpetrauerit, amplius pelli debet, & ad pœnirenriam redigi. Item in concilio Carthaginenſi, capitulo viceſimoquinro ſctiprum eſt: Autelius epiſcopus dixit: Præterea cum de quorumdam clericorum, quamvis erga uxores proprias, ineontinentia referatur, placuit, quod & in diverſis conciliis firmatum eſt, ut ſubdiaconi, qui ſacra myſteria contrectant, & diaconi & presbyteri, ſed & epiſcopi, ſecundum priorum ſtatura, etiam ab uxoribus ſe abſtineant, ut tamquam non habentes eſſe videantur. Quod niſi fecerint, ab eccleſiaſtico removeanrur officio. Ceteros autem clericos ad hoc non cogi, niſi maturiori ætate.

Carthaginenſe c. 5.

XX.

Remenſe concilium tẽpore Caroli M. c. 37

De precatiis injuſte & irrationabiliter factis, eaſque cum vi & ſine noſtræ voluntaris conſenſu habere volunt, ſicut in Remenſi concilio ſtatutum eſt capite trigeſimoſeptimo. Si quilibet hominum res eccleſiæ per mendacia vel mala ingenia in precatiam ſibi acquirere voluerit, & poſt factas precarias eadem mendacia ad aures ejuſdem eccleſiæ rectoris delata fuerint, ipſa eccleſia res ſuas, quæ ei mendaciter abſtractæ fuerunt, pleniter abſque ullius conrradictione omnimodis recipiat. Ille vero, qui res ſuas per eadem mendacia propter cupiditatem ipſius precariæ, eidem eccleſiæ tradidit, ſimili modo in ſuam recipiat dominationem.

XXI.

Mogũtiac. tẽpore Caroli M. c. 39

De his qui in eccleſiis ſeu atriis eccleſiæ rixas moverint, & mutuo inter ſe confligunt, ex concilio Moguntiacenſi tempore Caroli capire vigeſimoquarto, præcipimus, ut in eccleſiis ſive atriis eccleſiarum vel domibus, placira ſæcularia minime fiant, quanto minus rixæ & contentiones? Item capirulo trigeſimonono: De honore eccleſiarum, & his qui ad eccleſias confugiunt, & quod eccleſia cum magna reverentia adeunda ſit, ſicut in capitulari dominico continetur, & in Moguntiacenſi, & Turonenſi, ac Arelatenſi, tempore glotioſi imperatoris Catoli conventibus decretum eſt.

Anno Christi 888.

Turon. & Arelatenſe concilium tẽpore Caroli M.

XXII.

De his qui decimas ſuas dare nolunt, & injuſte ſubrrahunt, ita ut qui quinque aut eo amplius ararra habuerint, juxta æſtimationem unius aratri perſolvant: & qui hereditatem eccleſiæ noſtræ ſibi vindicant: & de ſervis, qui decimas, dominis conſentientibus, dare nolunt: concilio Arelatenſi capitulo 9. ſcriptum eſt: Ut unuſquiſque de propriis laboribus ſuis decimas & primitias Deo offerat: ſicut ſcriptum eſt: *Decimas & primitias tuas non tardabis offerre Domino Deo tuo.* Ubi nec liber, nec ſervus excipitur, qui omnes unum ſumus in Chriſto, apud quem nulla habetur perſonarum acceptio. Item in concilio Arelatenſi, capitulo vigeſimo: Ut eccleſiæ antiquirus conſtitutæ, nec decimis, nec ulla alia poſſeſſione priventur.

Arelat. c. 90.

Exod. 22.

Arelat. c. 20.

XXIII.

Multi ſunt, qui ſecundum humanas leges divina ſpernentes judicia, teſtes ac conjuratores ſibimet producere volunt. Quos minime admittentes, ſicut unum confitemur Deum, unam fidem, unum baptiſma, ita etiam una per totum mundum eccleſia uniformiter pari lege & ſimili religione excolenda eſt. Itaque decernimus, ut juxta divinæ legis ſanctionem, & ſecundum ipſius ſedem civitatis, in qua ratio ventilatur, unaquæque gens, & cuncta adjacens parochia ſubjaceat, ita ut auctoritate epiſcopi, aut judicii examine, aut ſacramenti proreſtarione ſe expurget. Et non minus quam quatuordecim annos ætatis habeat, qui ad teſtimonium admittendus eſt ſecundum cenſuram canonicæ inſtitutionis, ſicut in Africano concilio capire nonageſimo octavo ſcriptum eſt: Teſtes ad teſtimonium non admittendos, qui nec ad accuſationem admitti præcepti ſunt, vel etiam quos ipſe accuſator de ſua domo produxerit. Ad teſtimonium autem infra annos quatuordecim ætatis ſuæ non admittantur.

Concilium Africanum c. 98.

XXIV.

Arelatenſe concilium tempore Caroli, M. c. 12. Sententialiter. Cabilonenſe cõcilium tẽpore Caroli M. c. 16 In forma.

Decrevimus etiam, ut pacis bonum & concordiæ ab omnibus indiſrupte teneatur: quia ſi inter nos fideles, ut in capitularibus domini Caroli legitur, pax & concordia habenda eſt, dicente apoſtolo: *Pacem ſequimini & ſanctitatem, ſine qua nemo videbit Deum:* multo magis inter epiſcopos & comites eſſe debet, qui poſt imperialis apicis dignitatem populum Dei tegunt. Ita enim inter ſe concordare debent, ut alterutrum ſibi ad Dei ſervitium peragendum, & miniſterium ſuum explendum, non ſolum non noceant, quin potius adminiculo

Hebr. 12.

ANNO CHRISTI 888.

Turonenſe concilium têpore Caroli c. 33.

ſint. Comitibus quippe & judicibus, reliquoque populo expedit, ut in Turonenſi concilio legimus temporibus præfati principis acto, ut ſuis ſint epiſcopis conſentientes & obedientes, propter Dei amorem, & ſemper ab eis utile quærant conſilium, illorumque ſalubria non ſpernant monita, ſed intenta cordis aure audiant. Similiter vero & epiſcopi prædictas perſonas ſimiliter ſuſcipiant, honorificeque ergas eas in omnibus agant, & ſic ſeſe mutuis ſtudeant ſublevare conſolationibus.

XXV.

Cabilonenſe concilium tempore Caroli c. 52. & 54.

De monaſteriis clericorum, monachorum, atque puellarum, quæ clericis ſive laicis beneficii jure donata ſunt, placuit ut tales eis præficiant proviſores & præpoſitos, ſicut in Cabilonenſi concilio ſcriptum eſt, qui & præeſſe noverint & prodeſſe, & qui ad epiſcopum recurrant, & ſecundum ejus ordinationem ad conventum ſynodi occurrant, & commiſſum ſibi gregem canonice & cum magna religione cuſtodiant, quaſi rationem de animabus eorum reddituri.

XXVI.

De viduis præcipimus, ut nequaquam cito velentur, ſed in poteſtate earum maneat, conſentiente epiſcopo, utrum nubant, an profeſſionem caſtitatis aſſumant, uſque dum probetur earum converſatio, ne forte de eiſdem dici poſſit, quod ab apoſtolo dicitur: *Quæ autem in deliciis ſunt, viventes mortuæ ſunt.* Si autem propoſitum caſtitatis aſſumpſerint: aut monaſterii clauſtris regulariter conſtringantur, aut domi manentes caſtitatem ſuæ profeſſionis integerrime cuſtodiant. Quod ſi a propoſito deviaverint, canonicæ inſtitutionis cenſura corrigantur. Quod & de virginibus, ſi mœchatæ fuerint, ſtatuimus, ſicut in concilio Eliberitano cap. decimotertio ſcripum eſt: Virgines quæ ſe Deo dedicaverunt, ſi pactum prodiderint virginitatis, atque eidem libidini ſervierint, non intelligentes quid amiſerint: placuit, nec in fine dandam eis eſſe communionem. Quod ſi ſemel perſuaſæ, ad infirmi corporis vitia* lapſæ, toto tempore vitæ ſuæ ejuſmodi feminæ egerint pœnitentiam, ut abſtineant ſe a coitu, placuit eas in fine communionem accipere debere.

1. Tim. 5.

*lapſus vitiatæ,

NOTA SEVERINI BINII.

Arnulphus an fuerit imperator?

In hac ſynodo hoc unum in primis obſervatu dignum eſt: quod ſicut hic, ita etiam apud omnes alios ſcriptores antiquos, Arnulphus non imperator, ſed rex duntaxat nominatus reperiatur; eo quod nefas eſſet imperatoris nomen aſſumere, niſi illud a ſede apoſtolica prius collatum eſſet. Quamobrem perperam agere convincuntur, qui ſtatim poſt obitum Caroli Arnulphum tamquam heredem imperii imperatorem nominant. Hanc ſynodum propter infelicem ſtatum eccleſiarum Germanicarum congregatam eſſe, indicant patres in præfatione hujus ſynodi; cumque tribus prioribus canonibus Arnulphus rex inſtruatur & admoneatur quomodo ſe in regimine regni bene diſponendo gerere debeat, paret novam regis Arnulphi electionem huic ſynodo congregandæ occaſionem aliquam præbuiſſe. De Luitberto archiepiſcopo qui concilio præfuit, de ejuſque rebus præclare geſtis, plurima ſcribit Serarius libro quarto hiſtoriæ Moguntinæ.

Cauſa concilii quæ?

CONCILIUM METENSE

IN REGNO LOTHARII A BELGICÆ PRIMÆ epiſcopis ſub Arnulpho rege celebratum Kalendis Maii, anno Chriſti, ut conjectura eſt, DCCCXXCVIII. Stephani papæ V. anno III. Odonis regis primo.

TITULI CANONUM.

I. *Quod pax a paganis, & contumacibus Chriſtianis per emendationem morum a Deo imploranda ſit.*
II. *Ut decimas eccleſiæ ſolus ſacerdos accipiat: ut nullam illarum partem laici ſeniores uſurpent.*
III. *Unus presbyter unam ſolummodo habeat eccleſiam.*
IV. *Ut de manſo eccleſiæ nullus cenſus exigatur: & ne pro ſepultura precium detur.*
V. *Ut nullam in domo ſua feminam habeant ſacerdotes.*
VI. *Ut presbyteri libros & veſtimenta ſacerdotalia oſtendant epiſcopo, & chriſma ſub ſera cuſtodiant: clerici armis, aut laicorum indumentis non utantur: & de iis qui infantes in baptiſmo ſuſcipiunt.*
VII. *Ut nemo cum Judæis edat, aut bibat.*
VIII. *Ut miſſæ in locis non conſecratis non fiant: & baſilicæ a chorepiſcopis conſecratæ, ab epiſcopis conſecrentur.*
IX. *De duabus ſanctimonialibus ob facinus in ergaſtulum retruſis: & de diacono ſacrilegium confeſſo.*
X. *Excommunicati qui Folcardum presbyterum evitarant.*
XI. *Excommunicati provinciæ vaſtatores: item Theodricus & Lantbertus.*
XII. *Excommunicati qui communionem habebant cum excommunicatis.*
XIII. *Preces cum triduano jejunio indicta pro rege.*

PRÆFATIO.

ANNO ab incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti DCCCXXCVIII. regni domini Arnulphi glorioſiſſimi regis primo, die Kalendarum *Maiarum acta eſt ſynodus in ſuburbio Metenſis civitatis, in eccleſia ſancti Arnulphi, ab archiepiſcopo venerabili Ratbodo Treverenſi, & a Rotberto prædictæ civitatis præſule. Dado quoque Virdunenſis eccleſiæ reverentiſſimus epiſcopus, & Arnoldus Tullenſium epiſcopus, & Stephanus venerablis abbas, & multi ſacerdotes cum comitibus, & pluribus nobilibus, & Deum timentibus viris adfuerunt. Ubi pari voto, parique conſenſu, pro vera caritate & tranquillitate ſanctæ Dei eccleſiæ, quam redemit Chriſtus ſanguine ſuo, ſibi invicem occurrentes, hæc in commune præſules locuti ſunt.

* Sunt qui Kal. Martias præferant & in annum 893. Odonis atque Arnulphi regum textum diſferant cum Sirmondo noſtro.

CANONES.

I.

Epiſcopi, & preſbyteri, & fideles laici, qui ante nos fuerunt juxta ſacram canonum auctoritatem, ſæpius in Chriſti nomine convenientes, juſtitiam Dei ſtatuerunt, & idcirco pacem ſuis diebus habuerunt, & juxta illud quod ſcriptum eſt:

ANNO CHRISTI 888.

eſt: *Pax multa diligentibus legem tuam, Domine, & hominibus bonæ voluntatis.* Nos autem, qui tanto tempore tranſacto comprovincialem ſynodum non habuimus, & invicem quærere miſericordiam Dei neglеximus, videmus in nobis completum eſſe, quod per prophetam Dominus dicit: *Terram veſtram in conſpectu veſtro alieni devorant, & erit in vaſtitate hoſtili.* Ergo qualiter a Northmannis hæc omnia in nobis completa ſint nemo dubitat. quomodo etiam a perverſis Chriſtianis undique atteramur, omnes in commune ſentimus, ſicut ſcriptum eſt: *Populum tuum, Domine, humiliaverunt, & hereditatem tuam vexaverunt,* Quærenda eſt igitur pietas Chriſti, qua Pagani arceantur, & ſtatuenda eſt lex Dei, qua crudeliſſimi noſtræ gentis homines a vaſtatione pauperum repellantur. Idcirco quidquid in nobis pravæ voluntatis eſt abjiciamus, & de Paganis Chriſto auxiliante pacem obtinere valebimus. Auctoritatem ſanctorum patrum contumacibus noſtris imponamus, & velint nolint, pro timore etiam glorioſiſſimi noſtri ſenioris Arnulphi regis, ad ſatisfactionem venire faciemus. Et ſic juſtitiam Dei ſtatuendo, poterimus ejus miſericordiam invenire, quem nos cognoſcimus pravis actibus graviter offendiſſe.

Pſal. 118. Luc. 2. Pſal. 93.

II.

Malach. 3. Dominus loquitur per prophetam, dicens: *Afferte omnem decimam in horreis meis, & probate me in hoc, dicit Dominus, ſi non aperuero vobis cataractas cæli, & dedero vobis fructus uſque ad abundantiam.* Scimus enim, quoniam peccatis exigentibus clauditur cælum, & fit noſtris diebus ſæpiſſime fames. Ideo ſtatuimus, ut deinceps nemo ſeniorum de eccleſia ſua accipiat de decimis aliquam portionem, ſed ſolummodo ſacerdos qui eo loco ſervit, ubi antiquitus decimæ fuerant conſecratæ, ipſe eas cum integritate accipiat in ſui ſuſtentationem, & ad luminaria concinnanda, & baſilicæ ædificia, veſtimenta quoque ſacerdotalia, & cetera utenſilia ſuo miniſterio congrua obtinenda. Hæc omnia epiſcopi de ſuis eccleſiis, & ceteri attendere decreverunt.

III.

Vnuſquiſque preſbyter unam ſolummodo habeat eccleſiam: niſi forte antiquitus habuerit capellam, vel membrum aliquod adjacens ſibi, quod non expedit ſeparari. Eſt enim multum laudabile coram Deo & hominibus, ſi unus preſbyter unam eccleſiam ſalubriter providerit, & utiliter rexerit. quoniam non eſt nobis cura animarum adhibenda pro temporali commoditate: ſed cunctis ſacerdotibus eſt optandum, ut cum ſuis ovibus a Chriſto recipiant paſcua vitæ æternæ.

IV.

De uno manſo, & de terris pro ſepultura datis, & pro quatuor mancipiis, vel eorum procreatione, nullus cenſus deinceps exigatur: & pro ſepultura nullum precium detur.

V.

Sacerdotes, qui vice Moſis iram Domini ſuper populum ſævientem precibus ſuis debent mitigare, attendentes etiam ne illud fiat quod ſcriptum eſt: *Maxima ruina populi in culpa ſacerdotum fuit*: nequaquam in ſua domo ſecum aliquam feminam habeant, nec matrem, nec ſororem: ſed auferentes omnem occaſionem ſatanæ, angelicam vitam ducant, & Domino Deo caſto corpore & mundo corde ſine tenus ſerviant. Nam licet hoc ſacris literis crebrius inhibitum eſſe videatur: tamen quia hos nefas in quibuſdam oriri videbatur, idcirco communi decreto ſtatutum eſt, & hoc interdictum a ſancta ſynodo nimium laudatum eſt.

Exod. 32. 3. Eſdr. 9.

VI.

Cuncti preſbyteri ut libros & ſacerdotalia veſtimenta ſuo epiſcopo in proxima ſynodo oſtendant, & ut chriſma ſuum ſub ſigillo & ſera ſemper cuſtodiant, a prædictis epiſcopis expreſſe commendatum eſt. Et ut nemo clericorum arma portet, vel indumenta laica induat, id eſt cottos vel mantellos ſine cappa non portet, & laici cappas non portent. Et nullus alteri ſuſcipiat a fonte infantem, niſi qui apprime ſignaculum, id eſt abrenuntiationem diaboli, & profeſſionem catholicæ fidei tenuerit: & infantem nequaquam duo vel plures, ſed unus a fonte baptiſmatis ſuſcipiat. quia in hujuſcemodi ſecta diabolo datur locus, & tanti miniſterii reverentia vileſcit. Nam unus Deus, unum baptiſma, unus, qui a fonte ſuſcipit, debet eſſe pater vel mater infantis. Hæc omnia generaliter interdicta ſunt, quia & grandis levitas erat, & gravitas vel religio clericalis nimis in talibus vilis efficiebatur.

VII.

Guntbertus Metenſis eccleſiæ primicerius obtulit libellum proclamationis ſuper Iudæos qui habitant Metis. Quapropter interdictum eſt, juxta capitula ſanctorum patrum, ut nemo Chriſtianorum cum eis manducet & bibat, vel quidquid comedi aut potari poteſt a Iudæis accipiat. Nimis enim, juxta quod ait Cæſarius Arelatenſis eccleſiæ epiſcopus, indignum eſt atque ſacrilegum, eorum cibos a Chriſtianis ſumi, cum ea, quibus nos fruimur, ab illis judicentur immunda, ac ſic inferiores incipiant eſſe Chriſtiani quam Iudæi. Et omnes eorum convivas ipſe, & ſanctus Syagrius Æduorum epiſcopus, cum

Concilium Agathenſe can. 40. Concilium Matiſconenſe I. canon. 15.

ANNO CHRISTI 888.

cum aliis multis, excommunicaverunt.

VIII.

In locis vero non conſecratis, id eſt in ſolariis, ſive in cubiculis, propter infirmos vel longius iter, a quibuſdam preſbyteris ſacrificium offerebatur: quod omnimodis interdictum eſt. Et ut baſilicæ a chorepiſcopis conſecratæ, ab epiſcopis conſecrentur roboratum eſt: quia juxta decreta Damaſi papæ, Innocentii, & Leonis, vacuum eſt atque inane quidquid in ſummi ſacerdotii chorepiſcopi egerunt miniſterio: & quod ipſi iidem ſint qui & presbyteri, ſufficienter invenitur.

Damaſus epiſt 4. Leo epiſt. 92.

IX.

Duæ ſanctimoniales propter ſuum facinus de monaſterio ſancti Petri ſine velamine erant ejectæ: ſed juxta canones ſancta conſtituit ſynodus, ut velamina illis redderentur, & intra monaſterium in ergaſtulo ponerentur, parvo pane, & aqua brevi, cum abundantia divini verbi, vſque ad ſatisfactionem fruerentur. Quidam etiam diaconus, qui de ſacrilegio confeſſus & convictus fuit, pro miſericordia in carcere poni juſſus eſt, interdicto miniſterio, & ut pro eo omnes generaliter orarent injunctum eſt.

X.

Quædam femina, nomine Ava, cum ſui fratris conſilio & auxilio, qui vocatur Folcrius, & cum aliis conſanguineis ſuis, ſuum maritum dimiſit, & ad eum redire noluit. Vnde illorum ſacerdos ſervus Dei, vocabulo Folcardus, ad ſuam dominam & ad ejus fratrem veniens, ut eos a tanto ſcelere traheret, confeſtim ab eodem & ſuis complicibus caſtratus eſt. Pro his omnibus ad ſynodum vocati venire noluerunt: & idcirco ad ſatisfactionem excommunicati ſunt.

XI.

Viri peſtilentes vaſtabant miſerabiliter iſtam provinciam. Pro quo ſcelere ad ſynodum vocati (ſicut ſcriptum eſt: *Eripite pauperem & egenum*) alii venerunt, alii venire noluerunt. Illi qui adfuerunt, ſynodo ſatisfecerunt: ceteri autem canonice excommunicati ſunt. Pari etiam tenore excommunicatus eſt quidam homo, vocabulo Theodricus, cum complicibus ſuis, quia quamdam viduam fugiendo proſtratam ſuper corpus ſancti Eventii rapuit, & de monaſterio traxit, & in uxorem ſibi eam taliter ſociavit. Quidam vir nomine Lantbertus interficiens conſanguineum ſuum, & ducens ejus uxorem nomine VValdradam, juravit coram archiepiſcopo, quod tale conjugium dimitteret, & iterum ei ſe ſociavit, & adhuc eam habet: idcirco excommunicatus eſt.

Pſal. 34.

XII.

Quæſitum eſt a ſancta ſynodo, quid de A iis ſacra fieri auctoritas juberet, qui cum prædictis excommunicatis communionem habeant. Nam non tantum laici, verum etiam preſbyteri in celebratione Miſſæ excommunicatos recipiunt: & quid de his, qui in eadem excommunicatione mortui fuerint. Verum ad hæc tanta auctoritas prolata eſt. Sanctus Petrus apoſtolus in ordinatione ſancti Clementis ita plebes alloquitur: Si inimicus eſt alicui pro actibus ſuis, uos cum illo nolite amici eſſe: & prudenter obſervare debetis, avertere vos ab eo, cui ipſum ſentitis adverſum: ſed nec loqui his, quibus ipſe non loquitur. Iſtius B transgreſſores ſanctus Petrus & omnis auctoritas excommunicat. Servis autem, ac propriis libertis, ſive beneficiatis, venerabiles epiſcopi in communione dominorum abſolutionem dederunt. Sanctus Leo papa de excommunicatis, & ita defunctis, taliter decrevit: Horum cauſa judicio Dei eſt ſervanda, in cujus manu fuit, ut talium obitus uſque ad communionis remedium differretur. Nos autem quibus viventibus non communicavimus, mortuis communicare non poſſumus.

Clement. epiſt. 1. ad Iacobum.

Epiſt. ad Ruſticum Narbonenſem cap. 7.

XIII.

C Precando rogaverunt prædicti epiſcopi, orare pro domino rege Arnulpho, & triduanum in proximo celebrare jejunium, ubi cum litaniis & magna corporis afflictione precemur Deum, ut faciat nos converti ad ſe in toto corde & animo volenti, adaperiat cor noſtrum in lege ſua & in præceptis ſuis, & faciat pacem, & placeat Redemptori noſtro eripere oppreſſos, revocare in anguſtiis conſtitutos: & ſic talia agendo mereamur obtinere hic indulgentiam, D & in futuro pacem ſine fine manſuram. Amen.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

Irrepſit in contextum nota annorum Chriſti, & Arnulphi, quæ abeſt a vulgatis, nec conſtare de illa poteſt niſi ope veteris alicujus exemplaris. Si conjecturæ indulgendum eſt, poſſit fortaſſe concilium hoc ad annum DCCCXCIII. non inepte referri, quo anno, ut auctor eſt Regino, Arnulphus in Lotharii regnum venit, & præcipuas ejus urbes luſtravit, poſt bella Northmannorum, quæ proximis duobus annis anteceſſerant.

NOTA SEVERINI BINII.

E Propter mendum actorum ſciri nequit quoto anno Chriſti, quove pontifice præciſe hæc ſynodus congregata fuerit. Quia tamen idem Ratbodus Treverenſis huic & præcedenti Moguntinæ interfuit, & propter Northmannorum incurſiones, tempore Arnulphi regis celebratam eſſe conſtat, ex cap. 1. & ultimo, nulla mihi ratio occurrit, ob quam ego hanc ſynodum hactenus Moguntinæ ſtatim poſtpoſitam, nunc ab ea disjungerem.

ANNO CHRISTI 889.

CONSTITVTIO RICVLFI Sueſſionum epiſcopi.[a]

Anno incarnationis dominicæ DCCCLXXXIX. *indictione* VII.

[a] Edidit Ioannes Cordeſius anno 1615. cum Hincmari Opuſculis ex Codice M.S. Bibliothecæ Thuanæ.

EGO Riculfus humilis Sueſſionum epiſcopus, conſideratis parœciæ divinitus nobis commiſſæ neceſſi-

ANNO CHRISTI 889.

neceſſitatibus, atque comminiſtris noſtris competenti habita ratione, inſpirante pariter & opitulante Domino, quædam, quæ ad ſacerdorum noſtrorum commonitionem, vel vulgaris populi eruditionem pertinere videbantur, modeſte & utiliter pro viribus tractare diſpoſui. Et quamvis totius Chriſtianæ vitæ regula divinæ ſcripturæ paginis ſatis ſuperque teneatur inſerta : non incongruum tamen fore putavi, quædam ex his, quæ ſimplicium obſervationi conveniunt, brevibus & lucidis capitulis annotare, vobiſque conſacerdotibus, & cooperatoribus noſtris habenda ſimul & crebrius legenda committere, ut ſi tanta divinæ & canonicæ auctoritatis volumina revolvere non ſufficitis, hæc ſaltem breviſſima & apertiſſima manualiter frequentetis, & commiſſis vobis plebibus ſalubrem vivendi normam his admonitiunculis præmonſtretis. Ita enim cooperante Domino, & periculo miniſterii veſtri vos poteritis exuere, & cum ſubjectis populis ad cæleſtis regni gaudia properare.

I.

Attendite ergo, quia nobiſcum ſolicitudinem gregis dominici percepiſtis, & in ſacerdotali miniſterio, ſecundi ordinis & dignitatis locum poſſidetis. Et ſicut nos, licet immeriti, apoſtolorum vices in hac eccleſia agere debemus : ita & vos quoque ſeptuaginta duorum diſcipulorum nobiſcum miniſterium in hac plebe dominica exercere oportet. Nam & in veteri lege Moyſes & Aaron locum ſummi pontificis tenuerunt, & filii quoque Aaron officium ſacerdotale in ſecundo gradu ſortiti ſunt. Ad vos enim plebium pertinet cura & ſolicitudo, & ex vobis pendet eorum ſalus, utilitas, atque animarum profectus. Scriptum namque eſt de vobis : *Labia ſacerdotis cuſtodiunt ſcientiam, & legem ex ore ejus : quia angelus Domini exercituum eſt.* (*Malach.* 2.) Angelus namque Latino eloquio nuntius dicitur : & vos quidem angelorum miniſterium expletis, quando veſtras plebes inſtruitis atque docetis. Sed primo neceſſarium eſt, ut ipſi diligenti meditatione litterarum ſacrarum lectionem diſcatis, quam poſtmodum alios docere debetis : quia nemo, quæ neſcit, aliis inſinuare valet. Enimvero nec latere vos volumus, quod de illis presbyteris, qui deſides & ad diſcendum tardi ſunt, regum & imperatorum capitula non ſine conſenſu plurimorum epiſcoporum ſanxerunt,
» ſcilicet hoc : Ut quicumque presbyter, a ſuo epiſco-
» po frequenter admonitus de ſua ſcientia, ut diſcere
» curet, facere neglexerit, procul dubio & ab officio
» removeatur, & eccleſiam, quam tenet, amittat.
» Quia ignorantes legem Dei, eam aliis annuntiare
» & prædicare non poſſunt. Hoc ne alicui veſtrum eveniat, fraterno affectu præmonemus.

II.

Oportet igitur unumquemque ſacerdotem, vita, & moribus, & actibus bonis, cum Dei auxilio, populo ſibi commiſſo, ceteriſque ſubditis excellere, ut in eo videant quid imitari & ſequi bene operando poſſint, caſtitatis videlicet, humilitatis, modeſtiæ, aliarumque virtutum, diuina gratia largiente, exemplum præbeat, ut juxta Apoſtoli vocem, *doctrinam Dei noſtri in omnibus ornet.* (*Tit.* 2.)

III.

Habete, quæſumus, ſtudium in pſalmos cantando, in divinos libros legendo, in canonicas horas cuſtodiendo, id eſt, primam, tertiam, ſextam; Miſſarum quoque quotidiana celebratione, nonam, veſperas, & completorium, atque matutinale officium decantando. Et invitare parochianos veſtros, ut ſi ad alios curſus venire non ſufficiunt, ſaltem Miſſas frequentius audire ſtudeant, & dominicis,

A atque aliis diebus feſtis veſperas, matutinas, & Miſſas frequentare non prætermittant.

IV.

Ad vos ergo dictum eſſe ſcitote : *Mundamini qui fertis vaſa Domini* (*Iſa.* 52.) : ubi non tantum intelligendum eſſe puteris, quod de calice & patena, ubi corpus & ſanguis Domini conficitur, dictum ſit; ſed de corporis mundicia, & mentium puritate. Ut enim beatus Gregorius dicit cum de parabola decem virginum tractaret (*Matth.* 25.): Vaſcula noſtra ſunt corda, in quibus ferimus cuncta quæ cogitamus. Habemus itaque fragile vas, id eſt corpus noſtrum, quod ſemper ſummopere mundum ſervare debemus, ut dum oblationes mundas Deo porrigimus, ipſi quoque ante ſanctum altare illius hoſtiæ B acceptabiles efficiamur.

V.

Item monemus, ut unuſquiſque veſtrum pſalmos, & ſermonem fidei catholicæ, cujus initium : Quicumque vult ſalvus eſſe : & Canonem Miſſæ, ac cantum, vel compotum memoriter, & veraciter, ac correcte tenere ſtudeat. Conſignationem vero infantum, tam maſculorum, quam feminarum, unius, vel plurium, & conſecrationem fontis, & aquæ per domos ſpargendæ, & animæ commendationem, & orationes ad mortuum ſepeliendum habeatis deſcripta diſtincte & veraciter, & frequenti uſu ea meditemini, ut correcte & irreprehenſibiliter ea, tam ſuper maſculum, quam ſuper feminam proferre C ſciatis. Supradictam vero conſignationem infantum volumus ut quadrifarie ſcribendo dividatis, ſuper ſingularem ſcilicet maſculum, & ſingularem feminam, itemque ſuper plures maſculos, & plures feminas, ſicut nos vobis, Chriſto propitio, deſcripta trademus.

VI.

Item præmonemus, ut unuſquiſque veſtrum, miſſalem, lectionarium, euangelium, martyrologium, antiphonarium, pſalterium, & librum quadraginta homiliarum beati Gregorii correctum atque diſtinctum per noſtros codices, quibus in ſancta matre eccleſia utimur, habere laboret. Et libros quiD dem divin[illegible] & eccleſiaſticos, quoſcumque poteſtis habere, non emittite : ex ipſis enim cibos & condimentum animarum percipietis, dicente Domino : *Non in ſolo pane vivit homo, ſed in omni verbo, quod procedit de ore Dei.* (*Matth.* 4.) Si quis autem omnes veteris teſtamenti libros habere nequiverit, ſaltem hoc ſtudioſius elaboret, ut primum totius diuinæ hiſtoriæ librum, Geneſin videlicet, ſibi correcte tranſcribat, cujus lectione totius mundi creationem dignoſcere valeat.

VII.

Studere etiam debetis, ut digne atque honeſte veſtra eccleſiaſtica veſtimenta præparata habeatis, albam videlicet ad divinum myſterium unam, vel duas nitidas, cum orariis, id eſt, ſtolis duabus nitidis, & amictis duobus nitidis, corporalibus quoE que totidem nitidis, item zonis duabus, id eſt, cinctoriis, ac mappulis totidem nitidis; ac lineamina altaris habeatis nitida, & caſulam ſericam, cum qua Miſſa celebretur. Hoc autem omnimodis prohibemus, ut nemo illa alba utatur in ſacris myſteriis, qua in quotidiano vel exteriori uſu induitur. Loca quoque munda & congrue compoſita habeatis, ubi poſt ſumpta ſancta myſteria, manus & ora veſtra lavetis; & ſi poſſibile fuerit unuſquiſque calicem cum patena argentea, ſive cujuſlibet metalli puriſſimi habeat; ut cum ad noſtram Synodum unumquemque veſtrum eadem vaſa, vel cetera, quæ ad miniſterium ſacerdotale pertinent, deferre juſ-

ſerimus, vel per veſtras parochias tranſitum fecerimus, noſtram exinde offenſionem minime iocurratis, ſi hæc præparata inhonoeſtius viderimus. Ad Miſſam quoque, & veſperas, ſi ſufficitis, thus vel incenſum in thuribulo Deo offerte. Illud etiam expreſſe præcipimus, ot domos veſtras nitidas, & ſine ſordibus & fœtoribus habeatis, vt exinde puriores ad altarē Domini procedatis.

VIII.

Inſtanter quoque monemus, ut ſcrutinia per baptiſmales eccleſias ſtatuto intra quadrageſimam tempore generaliter fiant: & ot baptizati mox poſt baptiſmum euchariſtiam, id eſt, communiooem ſanctam percipiant, ſolicite vos ſtudere præcipimus. Quoniam qui dixit: *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non intrabit in regnum cælorum*: ipſe dixit: *Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.*

Ioan. 3. *Ioan. 6.*

IX.

Solerter ſtudendum eſt preſbyteris, ut curam publice pœuiseotium habeaot, & orationes ad viſitaodos infirmos vel infirmas correcte proferre ſciant, & maximam curam adhibeant, ut ſicut nemo ſine baptiſmo, ita etiam nemo abſque viatici munere moriatur; ſed oeque publice pœnitens, ſi foerit infirmos: & ſedulo conſideretur, atque diligenter caueaot, ne pro huiuſmodi oegligentia graue periculum incurrant. Videant quoque ne Simoni mago & Iudæ traditori efficiantur ſimiles, ſi pro precio, aut pro familiaritate, vel propinquitate, pœnitentes ante tempus ad reconciliationem adduxerint, & eis pro reconciliatione teſtimonium dederint, vel ſi cum fervore & diligentia pœnitentes aliqua amaritudine, vel, quod abſit, odio, aut quia nihil ab eis accipiunt, a reconciliatione ſuſpendi fecerint: quia ot comminiſtri, ita etiam cooperatores preſbyteri in miniſterio diuino a Deo ſunt conſtituti epiſcopis. Si vero publice pœnitentes pro certa neceſſitate, vel ratione, ante præfixos a Canonibus annos fuerint reconciliari: ſicut ante reconciliationem, ſecundum pœnitentium poſſibilitatem & qualitatem, de eorum pœnitentia ſollicitudinem habuerunt; ita & poſt reconciliationem, vitam eorum & conuerſationem, dooec præfixum pœnitentiæ tempus expleatur, non negligant, ſed ſolerter diſcutiant & attendant, ſcientes uoo ſolum epiſcopis, ſed etiam ſecundum modum ſuum preſbyteris conuenire quod dicitur: *Speculatorem dedi te domui Iſrael*: & de vnoquoque ſibi commiſſo, rurſus per prophetam dicitur: *Sanguinem eius de manu tua requiram.*

Ezech. 3. *Ibidem.*

X.

Item oportet ut preſbyteri infirmos ſuos poſt confeſſionem & reconciliationem, oleo ſancto perungant, & tunc eos communicent. Quod ſi ante aduentum eorum infirmus obmotuerit, & certi teſtes ſint, quod ipſe infirmus tale ſignum oſtenderit, quia pœnitentiam petiit, quam mora ſacerdotis ab eo excluſit, viatici ei ſubſidium præbeant.

XI.

His exceptis, ſcire debetis quia facultates eccleſiæ in quatuor partes, canonica auctoritate, ſunt diuiſæ. Ex quibus vna eſt, ſi voluerit, epiſcopi; alia ad luminaria & ſarta tecta, id eſt, reſtaurationem eccleſiæ; tertia preſbytero & ſuis; quarta hoſpitibus deputata. Quapropter ex ipſa parte, quæ fabricis debetur eccleſiæ, volumus aut per nos, aut per noſtros comminiſtros, reſcire quid annuatim tam in luminaribus olei vel ceræ, quam etiam in reſtauratione tectorum, vel in ornamentis inde in eccleſia pareat. Conuenit etiam vobis, vnum, vel duos, vel tres clericos habere, qui vobiſcum Miſſas celebrent, quos ſalutetis, & a quibus reſalutemini, quia Dominus in euangelio dicit: *Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.* Solus autem nemo veſtrum Miſſas celebrare præſumat. In ratione vero ſacrorum, hoc omnibus modis obſeruare debetis, ut in calice aquam vino miſceatis, quia panis corpus, vinum ſanguis intelligitur, aqua quæ in cruce de latere Domini manauit, certiſſime fidelem deſignat populum iunctum capiti ſuo, quod eſt Chriſtus. Quibus deuotiſſime obſervatis, verum Domini corpus procul dubio in veritate conficitur. Et quiſquis ex eo, corde & corpore purificatus, cum fide fuerit recreatus, remiſſionem peccatorum in illo ſine dubio operatur.

Matth. 18. *Ioan. 19.*

XII.

Hoſpites, ſecundum quod poſſible eſt, excipere, & illis, iuxta vires, ea quibus indigent, hilariter adminiſtrare ſtudete: & plebes veſtras, ut idipſum faciant, & pedes pauperum lauent, inſtantius admonete: ſcientes, quia ſi aliquis pauperum hoſpitium poſtulauerit, & impetrare non meruerit, & extra domum iacens vel a beſtiis fuerit comeſtus, vel frigore, aut aliqua aeris aſperitate mortuus, ab illo requirendus erit, qui humanitatis ſubſidium ei negauerit. Et ſacerdos immunis ab hac culpa non erit, qui auditores ſuos, ut hoſpitalitatem diligerent, non admonuit. Scimus enim quia magna eſt hoſpitalitatis virtus, per quam plurimi Deo placuerunt, & angelos hoſpitio recipere meruerunt, ut Abrahæ, Lot, Tobiæ, & aliis quamplurimis legimus contigiſſe. Semperque meminiſſe debetis quanta ſit merces hoſpitalitatis, dicente Domino: *Hoſpes fui, & * ſuſcepiſtis me.* Verba quoque Apoſtoli ad memoriam frequentius reuocate dicentis: *Hoſpitalitatem nolite oblivisci.* Et ut cum B. Iob poſſitis dicere: *Hoſpitium meum viatori patuit.* Sententiam quoque S. Gregorii in expoſitione euangelica frequenter reuoluite dicentis, quia hoſpites non ſolum inuitandi ſunt, ſed etiam trahendi. Suſceptis autem hoſpitibus, ſecundum poſſibilitatem veſtram officium humanitatis impendite, iuxta hoc quod legitur: *Si multum tibi fuerit, abundanter tribue: ſi vero exiguum, & illud libentiſſime impertire.* Recogitantes quoque & illud euangelicum: *Quicumque dederit calicem aquæ frigidæ tantum in nomine diſcipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem ſuam.* Et quoniam contingere ſolet, ut ſuſceptæ perſonæ, illis a quibus ſuſcipiuntur, damnum aliquod inferant: ſi quos tales ſuſcipitis, de quorum perſona dubitetis, in remota eos domo collocate, ne locum inueniant, aut ipſi peccandi, aut vobis diſpendium inferendi.

Matth. 25. ** alias collegiſtis.* *Hebr. 13.* *Iob. 31.* *Tob. 4.* *Matth. 10.*

XIII.

Illud quoque ſummopere cauendum monemus, ut preſbyteri, vel clerici, tabernas cauſa conuiuandi non adeant; neque in eccleſiis vinum, excepta cauſa neceſſitatis, vendere concedant; ſed neque vendentes aut ementes in ipſis eccleſiis more conuiuantium immorari permittant, quod in Concilio Carthaginenſi ita inhibetur: Nulli epiſcopi, vel clerici in eccleſia conuiuentur, niſi forte tranſeuntes hoſpitii neceſſitate illic reficiant; populi autem ab huiuſmodi conuiuiis, quantum poſſunt, prohibeantur.

Concilium Carth. III. Can. 30.

XIV.

Obſeruandum quoque monemus, ut preſbyteri vel clerici feminis non cohabitent, neque detrahendi ſe locum donent. De qua re Clemens ſanctæ ſedis Romanæ eccleſiæ præſul ita edocet: *Clericus*, inquiens, *ad femina tabernaculum*

naculum non accedat, neque properet. Nec preſbyter ſolus cum ſola femina fabulas miſceat, definiente ſancto Nicæno Concilio, neque epiſcopo, neque preſbytero, neque diacono, neque vllo clerico omnino licere habere ſecum mulierem extraneam. Nos vero etiam a matribus, amitis, ſororibus, vel propinquis cauendum dicimus, ne forte illud 1. *Reg.* 13. eueniat quod in ſancta ſcriptura legitur de Thamar ſorore Abſalon, quam Amnon frater ſuus male con- *Geneſ.* 19. cupiſcendo violauit; de Lot etiam, qui filias ſuas per ebrietatis vitium ſimiliter corrupit. Quod ſi aliquis veſtrum matrem, ſororem, vel amitam ad conueſcendum vocauerit, expleto conuiuio, ad domos ſuas vel ad hoſpitia a domo preſbyteri remota, cum luce diei eas faciat remeare: periculoſum quippe eſt, ut vobiſcum habitent, & ideo inhibitum eſt a ſanctis patribus: quoniam excepta ſupradicta occaſione peccandi, femina quæ cum matre, ſorore, vel amita, aut nepte ingreditur, non eſt propinqua: ex quo niſi caute actum fuerit, in laqueum diaboli ſacerdotalis ordo incurrere poterit. Inuitati etiam preſbyteri a religioſis quibuſque pro carorum ſuorum memoriis non ſe inebrient, neque inter pocula cantare præſumant: ſed neque precationes bibendi ſub nominibus ſanctorum exerceant; ſed potius cum religione prandeant, & cum ſobrietate bibant, & quæ ad ædificationem pertinent, loquantur, & ad tempus cum luce diei ad eccleſias ſuas redeant.

XV.

Vt preſbyteri, villici, id eſt, prouiſores villarum non fiant, & procuratores viduarum non exiſtant: & ut conductores agrorum ſæcularium non ſint, neque vlli turpi negotio & inhoneſto victum vel lucrum quærant. Nec etiam de viduarum conuerſatione ſic curam habeant, quatenus opinionem ſuam infament, nec de ſe locum detractioni donent. Et ut curam habeant, ne miniſtri reipublicæ, id eſt, vicarii, & centenarii, ſeu reliqui exactores, advenas & pauperes affligant. Quod ſi per ſe emendare non potuerint, nobis vel comminiſtris noſtris innoteſcant.

XVI.

Monemus præterea, ut preſbyteri ſic ruralibus, id eſt, terreſtribus, & ceteris occupationibus inſeruiant, quatenus diuinum officium non negligant, & ſcholarios ſuos modeſte diſtringant, caſte nutriant, & ſic literis imbuant, ut mala converſatione non deſtruant: & puellas ad diſcendum cum ſcholariis ſuis in ſchola ſua nequaquam recipiant; & ut turpi lucro & negotiationibus non inſeruiant.

XVII.

Illud quoque admonendum cenſemus, ut ab uſuris omnes ſe ſubtrahant. Si enim iuxta præceptum Domini, amicos in Deo, & inimicos debemus diligere propter Deum; & eis noſtra bona, quæ ipſe nobis immeritis contulit, gratis largiri: qua ratio- *Matth.* 23. ne poſſumus ab eis, qui noſtri in Chriſto ſunt fratres [ut idem ait: *Vnus eſt enim pater veſter, omnes autem vos fratres eſtis*] exigere quæ non accommodauimus, & repetere quæ non præſtitimus? Vnuſquiſque igitur quantum præſtiterit, tantum recipiat, & eamdem ſpeciem & menſuram annonæ, aut vini, aut argenti, aut certe alicuius precij conualentis, prout inter eos convenerit: ita tamen ut non multiplicetur, neque ſuperaugeatur. De iter agentibus, ſimiliter obſeruandum decernimus, ut nulla eis alia menſura in venumdando tribuatur, niſi illa, qua vobis veſtra vel accipitis, vel compatatis; quia 1. *Theſſ.* 4. ſcriptum eſt: *Neque circumuenias in negotio fratrem* *Luc.* 6. *tuum*. Et: *Eadem menſura, qua menſi fueritis, reme-* *Deut.* 25. *tietur vobis*. Et: *Non habebis diuerſa pondera, maius aut minus, ſed ſit tibi iuſtus modius, æquuſque ſextarius.*

XVIII.

Mercationes vero, quæ divinis & humanis legibus prohibitæ ſunt, & nunc denuo diebus dominicis a quibuſdam improbis exercentur, modis omnibus inhibemus, & vobis inhibendas omni ſtudio canonica auctoritate decernimus. Ineptum namque eſt, ut Chriſtianus quilibet ea die, qua reſurrectionis dominicæ, noſtræque redemptionis memoria recenſetur, lucra ſæcularia vel mercationes exerceat, quam totam debet in divinis laudibus & officijs, atque oblationibus, pro ſua & cunctorum ad ſe pertinentium ſalute, atque totius eccleſiæ ſtabilitate occupare.

XIX.

Sepulturas mortuorum eccleſiaſtica honeſtate & pietate vnuſquiſque preſbyter diſponat, & ne pro ſepeliendis mortuis xenia exquirat. Vnde beatus Gregorius ita præſumentibus talia loquitur: Graue nimis, inquit, & procul eſt a ſacerdotis officio; precium de terra conceſſa putredini quærere, & de alieno velle facere luctu compendium. Hoc autem vitium, & nos poſtquam Deo auctore ad epiſcopatus honorem Romanæ ſedis acceſſimus, de eccleſia noſtra omnino exſtirpare decreuimus, & prauam denuo conſuetudinem nequaquam vſurpari permittimus. Si autem a deuotis pro ſuis mortuis quiddam eccleſiæ vel presbyteris ſponte offertur, a presbyteris accipi non prohibemus. Quod autem infra eccleſiam neminem ſepelire debetis, multis auctoritatibus perdocemur, & maxime beati Gregorii S. Romanæ ſedis antiſtitis. Interrogatus enim a Petro diſcipulo ſuo, utrum animabus aliquid prodeſſet, ſi mortuorum corpora in eccleſiis ſepelirentur, his verbis reſpondit: Cum gravia peccata non deprimunt, hoc prodeſt mortuis ſi in eccleſiis ſepeliantur, quod eorum proximi, quoties ad eadem ſacra loca conueniunt, ſuorum, quorum ſepulchra aſpiciunt, recordantur, & pro eis Domino preces fundunt. Nam quos peccata grauia deprimunt, non ad ſolutionem potius quam ad maiorem damnationis cumulum eorum corpora in eccleſiis ponuntur. Quod melius, inquit, oſtendemus, ſi ea, quæ diebus noſtris geſta ſunt, breuiter enarremus. Vir namque vitæ venerabilis Felix Portuenſis epiſcopus in Sabinenſi prouincia ortus atque enutritus eſt, qui quamdam ſanctimonialem feminam in loco eodem fuiſſe teſtatur, quæ carnis quidem continentiam habuit, ſed linguæ procacitatem atque ſtultiloquium non declinauit. Hæc igitur defuncta, atque in eccleſia ſepulta eſt. Nocte autem eadem eiuſdem eccleſiæ cuſtos per revelationem vidit, quia deducta ante ſacrum altare per medium ſecabatur, & pars vna illius igne cremabatur, pars autem altera intacta remanebat. Cumque hoc ſurgens mane fratribus narraret, & locum vellet oſtendere, in qua fuerat igne conſumpta: ipſa flammæ combuſtio ita ante altare in marmoribus apparuit, ac ſi illic eadem femina corpore fuiſſet igne concremata. Ex qua re aperte datur intelligi, quia in quibus hic dimiſſa peccata non fuerint, ad euadendum iudicium ſacris locis poſt mortem non valent adiuuari. Ioannes quoque vir magnificus in hac vrbe locum præfectorum ſeruans, cuius veritatis atque grauitatis ſit, nouimus; qui mihi teſtatus eſt, Valerianum Patricium in civitate, quæ Brixia dicitur, fuiſſe defunctum. Cui eiuſdem civitatis epiſcopus accepto precio, locum in eccleſia præbuit, in quo ſepeliri debuiſſet. Qui videlicet Valerianus vſque ad ætatem decrepitam leuis ac lubricus extitit, modumque ſuis prauitatibus ponere contempſit. Eadem vero nocte, qua ſepultus eſt, beatus Fauſtinus martyr,

ANNO CHRISTI 889.

in cujus eccleſia corpus illius fuerat humatum, cuſtodi ſuo apparuit, dicens: Vade, & dic epiſcopo, proiiciat hinc has fœtentes carnes, quas hic poſuit, quia ſi non fecerit, die trigeſimo ipſe morietur. Quam viſionem cuſtos epiſcopo timuit confiteri. Et rurſus admonitus declinavit. Die autem trigeſimo eiuſdem civitatis epiſcopus cum veſpertina hora ſanus atque incolumis ad lectum rediiſſet, ſubita & inopinata morte defunctus eſt. Ex qua re, Petre, collige, quia hi, quos peccata gravia deprimunt, ſi in ſacro loco ſepeliri ſe faciant, reſtat ut etiam de ſua præſumptione iudicentur, quatenus eos ſacra loca non liberent, ſed etiam culpa temeritatis accuſet. His auctoritatibus roborati, ut a vobis quoque huiuſmodi præſumptio caveatur, inſtanter iudicavimus admonendum; & ut talia irrationabiliter poſtulantibus, rationabiliter, his prolatis auctoritatibus, denegare curetis.

XX.

Rationi quoque proximum eſſe ſanximus, ut in unoquoque menſe, ſtatuta die, id eſt, in Kalendis uniuſcuiuſque menſis, per ſingulas decanias presbyteri ſimul conveniant, & convenientes non paſtis vel potationibus vacent, ſed de ſuo miniſterio & religioſa converſatione, atque de his, quæ in eorum parochiis accidunt, ſermonem habeant, & qualiter pro rege, vel rectoribus eccleſiæ, atque pro ſuis familiaribus, tam vivis quam & defunctis orare debeant, ſimul conſiderent.

XXI.

Docete etiam parochianos veſtros, ut quando ad eccleſiam conveniunt, orare pro ſe, proque aliis cum gemitibus & lacrymis ſtudeant, & a verbis otioſis ſe ſubtrahant: quia Salvator noſter, quando ingreſſus eſt templum, & vendentes in illo & ementes eliminavit, protinus dixit: *Scriptum eſt, quia domus mea domus orationis vocabitur.* Et ſi ibidem aliqui ſunt diſcordes, pia admonitione & ſacerdotali exhortatione eos ad concordiam revocate: ſi vero ſemel & bis a vobis admoniti, audire refugerint, ſecundum auctoritatem Agathenſis Concilii ab eccleſia excommunicentur. Ita enim in præfato Concilio de his, qui per odium ad pacem non revertuntur, capite trigeſimoprimo ſcriptum continetur: Quod ſi inimicitias deponere pernicioſa intentione noluerint, de eccleſiæ cœtu iuſtiſſima excommunicatione pellantur. Item in Concilio Carthaginenſi, capite nonageſimotertio: Oblationes diſſidentium fratrum, neque in ſacrario, neque in gazophylacio recipiantur.

Matth. 21. — Concilium Agath. — Concilium Carth. IV.

XXII.

Quando* autem vobis a noſtra paruitate, vel a comminiſtris noſtris, jejunium faciendum injungitur, plebes ad eccleſiam venire rogate, & facta litania, & Miſſis celebratis..... *Cetera deſiderantur.*

* Et hoc quoque caput licet mutilum non omiſit publicare Cordeſius.

*** PLACITUM APUD VARENNAS, in quo juſſu Ermengardis Reginæ, Boſonis relictæ, ac Ludovici II. imperatoris filiæ, primorumque regni Arelatenſis, Bernardus quidam Vaſſallus dimittere coactus fuit Balmam cellam quam monaſterio Gigniacenſi ereptam, per donum Ludovici Boſonis atque Ermengardis filii ſe poſſidere affirmabat.

ANNO CHRISTI 889.

Ediderunt Sam. Guichenon & Petr. de la Lande.

ANNO ab incarnatione Domini DCCCLXXXIX. indictione VIII. cum conveniſſent Ermengardis regina, & cuncti principes Ludovici filii Boſonis, in loco qui dicitur Varennas ad placitum: acceſſerunt ad ejus præſentiam monachi de Gigniaco monaſterio, Berno videlicet abbas, aliique ſub ejus regimine poſiti, conquerentes, & monachali humilitate conclamantes, quod Bernardus ejuſdem reginæ vaſſallus, eorum res injuſto ordine invadendo poſſediſſet; hoc eſt Balmam cellam, quam olim a Rodulpho rege per præceptum acquiſierant. Quod tam benigniſſima & venerabilis regina, quam omnes undecumque confluentium locorum principes diligenter attendentes, diligentiuſque audientes, prædictum Bernardum in medium vocaverunt, & cur eaſdem res teneret, interrogaverunt. Ipſe autem reſpondit, per donum Ludovici prædictas res ſe tenere credere. Cujus reſponſionibus nec regina conſenſit, nec alii conſentire dignum fore dijudicaverunt: & tunc ipſe per juſſionem reginæ, jam dictum locum in præſentia omnium inuerpivit: & ut ultra, eaſdem res non invaderet, ſpopondit. Tunc his ita expletis, juſſit dominatrix regina tam abbatibus, quam ceteris fratribus, hanc firmitatis ſcribere notitiam, ut nullo deinceps contradicente, præſcriptum locum quieto teneant ordine. Et ut hæc notitia manere valeat firma per multorum temporum curricula, manu propria, manibus tam epiſcoporum, quam procerum undique confluentium firmavit, affirmarique rogavit, & Bernardi, qui inverpituram iſtam fecit.

Signum Ermengardis reginæ, quæ fieri juſſit, & firmari rogavit.
S. Roſtagnus archiepiſcopus Arelatenſis.
S. Andradus ſanctæ Cabilonenſis eccleſiæ epiſcopus.
S. Iſaac Gratianopolicenſis epiſcopus.
Richardus glorioſus comes firmavit.
Ragenardus comes firmavit.
Vindo comes firmavit.
Vigo comes firmavit.
Ratterius comes firmavit.
Teubertus comes firmavit.
Signum Bernardi, qui inverpituram iſtam fecit.

NOTA PETRI DE LA LANDE.

Quod ibi Ludovicus Boſonis filius non appelletur rex, hoc ipſum adſtruit epocham hujus Placiti huic anno 889. affixam, jam incepta indictione VIII. more Gallorum, ſcilicet ab VIII. Kalendas Octobr. ejuſdem anni. Siquidem illi regis nomen, anno ſequente dumtaxat, in ſynodo Valentina ab Arelatenſis regni epiſcopis ac proceribus delatum eſt.

CONCILIUM VALENTINUM,

ANNO CHRISTI 890.

In quo regis nomen Ludovico Boſonis regis filio ab Arelatenſis regni epiſcopis, proceribuſque delatum eſt, anno Chriſti DCCCXC. Stephani papæ V. anno V. Odonis regis anno III.

ANNO incarnationis dominicæ DCCCXC. indictione VIII. religioſus, atque ſatis venerabilis Bernoinus, ſacræ ſedis Viennenſis archiepiſcopus, pro quibuſdam eccleſiæ ſuæ, ſive generalibus totius regni neceſſitatibus, ſedem adiens apoſtolicam, conſultu ipſius domni apoſtolici, cui cura & ſolicitudo inſtat omnium eccleſiarum, digno quoque ſuo relatu de perturbatione hujus regni retulit, quomodo poſt glorioſiſſimi Caroli imperatoris obitum, aliquamdiu ſine rege & principe exiſtens, valde undique affligeretur, non modo a propriis incolis, quos nulla dominationis virga coercebat, ſed etiam a Paganis: quoniam ex una parte Northmanni cuncta penitus devaſtantes inſiſtebant, ex alia vero Saraceni provinciam depopulantes terram in ſolitudinem redigebant. His & aliis hujuſmodi cauſis ab eo auditis, reverendus dominus

ANNO CHRISTI 890.

dominus Stephanus apoſtolicus, ad lacrymas uſque compunctus, tam verbis quam ſcriptis generaliter ad omnes Galliarum ciſalpinarum tam archiepiſcopos, quam & reliquos venerabiles antiſtites directis, ſuo ſanctiſſimo commonuit hortatu, ut unanimes atque concordes omnes in Ludovico, nepote quondam Ludovici glorioſiſſimi imperatoris, conſentientes, hunc ſuper populum Dei regem conſtituerent. Cum igitur diligenter comperiſſemus, quod aſſenſus ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ matris noſtræ huic faveret electioni, ſimul convenimus in civitatem Valentiam, domnus ſcilicet Aurelianus Lugdunenſis ſedis archiepiſcopus, necnon & domnus Roſtagnus urbis Arelatenſis archiepiſcopus, venerabilis quoque Arnaldus Ebrodunenſis archiepiſcopus, ipſe quoque domnus Bernoinus Viennenſis archiepiſcopus, cujus relatu voluntatem domni apoſtolici venerabiliter accepimus, cum aliis compluribus coepiſcopis tractaturi, atque ſecundum Dei voluntatem quæſituri exploravimus, ſi hunc digne & rationabiliter ſecundum monita domni apoſtolici, cujus ſcripta præ manibus habebantur, ſuper nos regem conſtituere deberemus. Aſſenſus itaque in eo omnium fuit, ut nullus melius rex fieri debuiſſet quam ille, qui ex proſapia imperiali prodiens, bonæ puer indolis jam coadoleſcebat. Cujus etſi ætas idonea ad reprimendam barbarorum ſævitiam minus ſufficere videretur: tamen nobilium principum iſtius regni, quorum non parvus eſt numerus, conſilio & fortitudine, Deo juvante, comprimerentur; maxime incluti Richardi ducis, eximiique principis fulta juvamine, quinetiam dominæ Hirmengardis glorioſiſſimæ reginæ. Vtilitas regni, inſita ſibi acutiſſima atque profundiſſima a Deo prudentia, adjuncto ſibi ſupradictorum epiſcoporum digno hortatu, procerumque totius regni conſilio, ſecundum Dei timorem decentiſſime adminiſtrabitur. Denique freti & tanta ſublevati fiducia, per Dei, ut credimus, voluntatem, ſupradictum Ludovicum excellentiſſimi Boſonis regis filium elegimus, atque in regem ungendum decrevimus, judicantes illum ad hoc dignum, cui præſtantiſſimus Carolus imperator jam regiam conceſſerat dignitatem, & Arnulphus, qui ſucceſſor ejus exiſtit, per ſuum ſceptrum, perque ſuos ſagaciſſimos legatos, Reoculfum videlicet epiſcopum, & Bertaldum comitem, fautor regni, auctorque in omnibus eſſe comprobatur. Hac tanta talique fulti auctoritatis licentia, communi omnes in jam dictam civitatem advenientes conſenſu, hanc regiam fieri decrevimus conſcriptionem, manibuſque inſuper propriis ratam, perennibuſque eam temporibus felicem vigere præoptantes, roboravimus, ſingulique ſubſcripſimus.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

Ludovici, Boſonis filii, qui poſtea etiam Romæ imperium eſt adeptus, varia extant diplomata, Viennæ ut plurimum exarata, & Alexandri archicancellarii, qui archiepiſcopus fuit Viennenſis, nomine ſubnotata. Cujuſmodi eſt illud Arelati Kalendis Februarii anno xx. editum, quo Manaſſi archiepiſcopo propinquo ſuo confirmat res omnes eccleſiæ Arelatenſis, quas Boſo ipſius pater Roſtagno Manaſſis deceſſori conceſſerit.

CONCILIVM* VVORMATIENSE

*ſive Vangionenſe. Nam idem eſt.

in cauſa Hermanni Colonienſis, & Adalgarii Hamburgenſis epiſcoporum de Bremenſi eccleſia contendentium celebratum, circa annum Domini DCCCXC. tempore Stephani papæ V.

Acta concilii quæ?

De hac ſynodo in libello de vitis pontificum, quem ſub titulo Luitprandi in lucem emi- A ſit Nicolaus Serarius, in vita ſancti Stephani V. iſta ſcribuntur: *Hic Hermannum Colonienſem archiepiſcopum, & Adalgarium Hamburgenſem archiepiſcopum, de Bremenſi eccleſia contendentes, VVormatiam ad ſynodum venire juſſit, ubi Fulconi Remenſi epiſcopo vice ſua commiſſa, cauſam eorum examinari mandavit.* Hermannus Colonienſis archiepiſcopus interfuit & ſubſcripſit Triburienſi concilio, quinto anno poſt hæc tempora celebrato; Adalgarius nominatur Bremenſis archiepiſcopus in concilio Triburienſi, quo eadem hæc controverſia agitata, Colonienſi archiepiſcopo conſenſu Formoſi pontificis adjudicata fuit. Adamus Bremenſis in ſua hiſtoria eccleſiaſtica libro 1. cap. 41. B Albertus Stadenſis anno 896.

De hac eadem ſynodo Flodoardus libro 4. cap. 1. iſta: *Stephanus papa ſcribit Fulconi Remenſi pro altercatione quæ verſabatur inter* Hermannum Colonienſem archiepiſcopum, & Adalgarium Hamburgenſem & Bremenſem epiſcopum, pro qua Hermannus eidem papæ ſuam direxerat querimoniam. Adalgarius autem & ſuam direxerat, & poſtmodum per ſemetipſum acceſſerat, proclamans ab Hermanno eccleſiæ ſuæ privilegia violari. Ideoque in ſuam præſentiam commonuerat utrumque venire. Sed quoniam Adalgario veniente Hermannus defuit, tantæ liti finem imponere papa diſtulit, ne quidpiam præpropere iudicare videretur, unde rediviva contentio futuris temporibus oriretur. Quocirca iniungit hanc præſuli C noſtro ſua ipſius papæ vice ſynodum convocare apud Vangionum civitatem cum vicinis ſuffraganeis limitaneiſque epiſcopis, ad quam Hermannum Agrippinæ Coloniæ, & Sunderoldum Moguntinum cum ſuis ſuffraganeis, necnon & eumdem Adalgarium occurrere iuſſerat, quatenus quid cuique debeatur diligens examinatio declararet.*

"** *Super his quoque*, ſubjungit idem Flodoardus, *ſucceſſori huius Formoſo dominus Fulco literas mittens, qualiter hæc a præfato Stephano papa ſibi ſunt injuncta ſignificavit: & ut ſibi auctoritatis ſuæ in his exequendis ſcripta dirigeret, expetiit.* Nec plura ille in eam rem.

D

ANNO CHRISTI 890.

VITA ET EPISTOLÆ FORMOSI PAPÆ.

An & quando Formoſus Stephano ſucceſſerit?

FORMOSVS religione, morum integritate, atque doctrina laudatiſſimus, electione tumultuaria, elevante ſe contra eum Sergio diacono, anno Domini DCCCXCI. creatus eſt pontifex, vere optimus, ut conſtat ex Luitprando. Eumdem Stephano V. immediate ſurrogatum fuiſſe, præter Luitprandum & Flodoardum libro quarto capite primo, aſſerunt omnes antiqui Romanorum pontificum ſcriptores, omniaque veterum Græcorum E antiqua monumenta. Nam in codice Columnenſi Græco ſupra ſæpius citato, ubi redarguitur pſeudoſynodus Photiana, ſucceſſorumque Nicolai & Hadriani Romanorum pontificum ſeries texitur, hæc habentur: Poſt Hadrianum hunc Ioannes; poſt Ioannem Marinus; poſt Marinum Hadrianus; alter deinde Stephanus V. deinde Formoſus: poſt hunc alii quatuor, videlicet Bonifacius, Stephanus, Romanus, & Theodorus: & poſt hos Ioannes, qui hæc ſcripſit. Quod igitur Leo Oſtienſis hiſtoriæ Caſſinatis libro primo capite quadrageſimo octavo Formoſum Hadriano ſubjungit, & Stephano V. anteponit, niſi fortaſſe intermediis omiſ-

Marianus & Sigebertus redarguuntur.
Formoſus qualis?

ſis de Stephano VII. qui vulgo ſextus nuncupatur, intelligi velit, erroneum eſt. Marianus vero & Sigebertus, eorumque imitatores recentiores hiſtorici, nonniſi per ſomnum excogitaſſe videntur, quod Agapetum & Baſilium duos imaginarios pontifices numquam viſos vel auditos Stephano ejuſque poſteris anteponunt. Hunc Anaſtaſius in Nicolao magnæ ſanctitatis epiſcopum nominat. Hincmarus Remenſis archiepiſcopus, teſte Flodoardo libro tertio hiſtoriæ Remenſis capite 20. eidem ſcripſit, collaudans ejus quam audierat ſanctitatis & ſcientiæ famam, quærenſque ejus habere familiaritatem: & ut ipſe pro ſe dignaretur orare, vicem rependere ſpondens, & quædam ei munera mittens, ut ſui memoriam in orationibus habeat. Epiſcopatum Portuenſem multo tempore pie & ſancte adminiſtravit, adeo ut judicio ſanctiſſimi Nicolai papæ I. dignus habitus fuerit, qui ad Bulgaros fide orthodoxa imbuendos apoſtolus mitteretur: cumque ibidem annis plurimis degiſſet, gentemque illam ad Chriſti fidem convertiſſet, majorem ſibi inde gloriam comparavit. Hunc Ioannes papa VIII. qui magno ſuo dedecore res ſuorum prædeceſſorum bene diſpoſitas viſus eſt averſari: (nam Photium Conſtantinopolitanum & Zachariam Anagniæ epiſcopum, quos Nicolaus & Hadrianus prædeceſſores Ioannis ſæpius damnaverant, vixque ad pœnitentiam vel laicam communionem recipiendos eſſe juſte ſtatuerant, ille non tantum reſtituit, verum etiam ipſum Zachariam Anagninum honorifico munere bibliothecarii apoſtolicæ ſedis auctum, conſiliarium ſuum fecit, eique legationes plures credidit,) epiſcopatu depoſitum, degradatum, & ad ſortem laicorum redactum ab urbe relegavit, jurareque coegit, ſe numquam epiſcopatum ſuum repetiturum; ſed laica communione contentum deinceps quieturum. Qua de cauſa Ioannes in eum hac ratione animadverterit, non conſtat: niſi quod fortaſſe ob res male geſtas, a Formoſo correptus, & admonitus, ipſum velut rebellem ex albo epiſcoporum eradendum eſſe putaverit.

Quid a Ioanne VIII. paſſus?

Marinus Formoſum reſtituit.

Marinus Ioannis papæ ſucceſſor, virum meritis ſupra recenſitis inſignem apoſtolatus honore condecoratum, hac ignominia obrutum, ut par erat, erexit, erectumque haud dubie a juramento per vim & metum extorto abſolvit, & priſtinæ dignitati reſtituit. Obtemperans ſententiæ & mandato pontificis Formoſus, epiſcopatum reſumpſit. Cumque hoc potiſſimum tempore peſſimorum tyrannorum invaſione Romana eccleſia graviſſime affligeretur, ipſe vero Formoſus Portuenſis epiſcopus toto terrarum orbe, ut ſupra ex Flodoardo & Luitprando oſtendimus, ſanctiſſimus ſimul & doctiſſimus haberetur & coleretur: bono totius eccleſiæ catholicæ, prout ſæpius factum fuerat, ex epiſcopo Portuenſi ad moderandas habenas totius orbis catholici translatus eſt ad epiſcopatum & pontificatum Romanæ eccleſiæ: cujus initio, epiſtolam illam, quam Stylianus deſtinaverat ad Stephanum V. priuſquam Romam afferretur defunctum, accepit, aliamque infra extantem reddidit. Valde ſolicitus fuit, ut Carolum Simplicem filium Ludovici Balbi, legitimum Galliarum regni heredem, in regno ſtabiliret, ut conſtat, ex epiſtolis quas hac de re ad Fulconem Remenſem & alios ſcripſit, ut ex Flodoardo diſcimus. VVidonem qui ante 15. annos ſibi nomen imperatoris uſurpaverat, ut ex quodam antiquo diplomate docet Baronius; anno pontificatus ſui 2. filium vero ejuſdem VVidonis Lambertum ſequente anno, Occidentis imperatores legitime creavit, unxit & coronavit.

Formoſus cur pontifex factus ex Portuenſi epiſcopo?

Flodoard. lib. 4. c. 2. & 3.

Quos imperatores coronaverit?

Quare non aliter quam per ſurreptionem, ut acta concilii Romani ſub Ioanne IX. teſtantur, accidiſſe potuit; quod idem pontifex Formoſus anno pontificatus ſui ſexto & ultimo Arnulphum vocaverit; eique coronam imperii occidentalis impoſuerit. Corrigendus eſt igitur communis error chronographorum, qui contra præſcriptum ſacrorum Canonum, & auctoritatem ſedis apoſtolicæ, poſt Carolum Calvum, VVidone & Lamberto omiſſis, in ſerie occidentalium imperatorum enumerant Arnulphum, qui legitime numquam electus & coronatus, imperatoris titulo numquam condecorandus erat.

Arnulphus chronologia imperatorum Romanorum eximendus eſt.

Per electiones & coronationes ſupra enarratas civium Romanorum invidiam & odium maximum incurrit; eorumque vivens ſimul & mortuus graviſſimas injurias, contumelias ac ſacrilegia ſuſtinuit. De iis quæ a Romanis civibus paſſus eſt vivens, Luitprandus lib. 1. cap. 8. his verbis enarrat: Hoc in tempore Formoſus papa religioſus a Romanis vehementer afflictabatur, cujus & hortatu rex Arnulphus Romam advenerat. In cujus ingreſſu ulciſcendo papæ injuriam multos Romanorū principes obviam ſibi properantes decollari præcepit. Quas injurias, quæve probra ſucceſſores illius Stephanus VI. & Sergius III. vel per facti ignorantiam, vel per ſummum ſacrilegiū eidem pontifici intulerint, quomodo exhumatus & tribus digitis mutilatus ſit, iteratis & repetitis ordinibus eorum, quos Formoſus ordinaverat, dicā infra in vita Steph. VI.

Formoſus quid in vita paſſus?

Formoſus poſt mortem judicatus & exhumatus.

Anno domini 896. pontificem a ſcriptoribus hujus temporis valde commendatum obiiſſe, poſtquam 6. annis ſedem pontificiam tenuiſſet, teſtantur Regino, Luitprandus, & Adamus Bremenſis. Errant ergo recentiores, qui anno 895. anno pontificatus ſui quinto, eumdem ex hac vita deceſſiſſe ſcribunt. *Hæc Baronius tom. X. annalium.*

Quando obierit?

EPISTOLA I. FORMOSI PAPÆ AD STYLIANUM NEOCÆSAREÆ Euphrateſiæ provinciæ epiſcopum.

Reſpondet literis a Styliano ad Stephanum papam V. miſſis, quas ſupra deſcripſimus.

LITERAS ſanctitatis tuæ ad apoſtolicam ſedem miſſas, &c. *Ita decurtata in codice habentur, & poſt multa brevitatis cauſa omiſſa, hæc ſequuntur:* Petis miſericordiam, & non ſcribis quomodo ſit exhibenda, neque cui, ſæculari videlicet vel ſacerdoti. Si enim ſæcularem dixeris, venia dignus is erit, tamquam a ſæculari dignitatem adeptus: ſi vero ſacerdotem dicas, non adhibes mentem quod dignitatem præbere non potuit qui dignitatem non habebat. Nihil potuit dare Photius præter damnationem quam habuit, per impoſitionem obliquæ manus; & damnationem præbuit. Quomodo dignitatem potuit accipere qui particeps factus eſt condemnato? Quoniam pro ordinato miſericordiam obtinere petis, animadverte quod ordinatorem potius foves, juxta Domini ſacrum eloquium: *Vel facite arborem bonam & fructus ejus bonos: vel facite arborem malam, & fructus eius malos. Numquid poteſt ficus uvam producere, vel vitis ficus?* Oportebat igitur iſtam eccleſiam, in qua talia deprehenduntur facta, graviſſimas dare pœnas, ut hujuſmodi pœnis veſtra eccleſia purgaretur. Continet autem nos benignitas & fratrum dilectio, quæ nobis perſuadet ut alia quidem toleremus, alia vero omnino e medio tollamus. Quapropter miſimus e latere noſtro religioſiſſimos epiſcopos Landenulphum Capuanum, & Romanum, quibuſcum ſanctitatem etiam tuam hortamur convenire, nec non Theophylactum metropolitanum Ancyræ,

Matth. 12.

ANNO CHRISTI ....

Ancyræ, & Petrum fidelem noſtrum: ut ita ante omnia in Photium prævaricatorem & legum everſorem ſeotentia a prædeceſſoribus œcumenicis pontificibus ſynodice prolata, necnon a noſtra humilitate confirmata, perpetuo tempore immutabilis permaneat. Cum iis vero qui a Photio fuerunt ordinati miſericorditer nos gerentes, decernimus ut oblatis libellis ſe deliquiſſe fateantur, & pœnitentia veniam deprecentur, pollicentes ſe nonquam tale quid commiſſuros. Deinde his peractis, quæ ſequuntur omnia, quæ noſtris literis mandata conſpiciuntur, una cum prædictis viris ſanctitas tua peragat, nec aliquid addendo, nec diminuendo aut commutando. Ita enim & a nobis, & a reverentia tua in communionem fidelium receptis ut laicis, ſcandalum delebitur. His vero peractis, ſi quis ipſorum communicare renoerit, noverit ſeipſum a communione noſtra alienum fore. In Domino valete.

SYNODVS AB EDVARDO SENIORE REGE ANGLORVM CONGREGATA, præſidente Pleigmundo archiepiſcopo Dorobernīæ.

Cum Formoſus papa regem & Angliam totam interdixiſſet, quod multi in ea epiſcopatus per annos multos ſuis viduarentur epiſcopis, jam ad impetrandam abſolutiotionem, ſeptem ſimul ad epiſcopatus totidem epiſcopi eliguntur.

De tempore huius Synodi nō plane conſtat: ideo annum eius incertum reliquimus.

SED ut ad noſtrum, *inquit Malmesburius*, Edvvardum revertar, quid ejus tempore de renovandis epiſcopatibus a papa Formoſo præceptum ſit, jucundum puto memoratu: itaque verbis eiſdem quibus inveni ſcriptum interſeram.

Anno, quo a nativitate domini tranſacti ſont anni nongenti quatuor, miſit papa Formoſus in Angliam epiſtolas, quibus dabat excommunicationem, & maledictionem regi Edvvardo, & omnibus ſubjectis ejus, pro benedictione, quam dederat beatus Gregorius genti Anglorum a ſede ſancti Petri. Nam per ſeptem annos plenos deſtituta fuerat epiſcopis omnis regio Geuiſſorum, id eſt, VVeſtſaxonum. Quo audito, congregavit rex Edvvardus Synodum ſenatorum gentis Anglorum, cui præſidebat Pleigmundus archiepiſcopus Cantuarienſis interpretans diſtricte verba apoſtolicæ legationis. Tunc rex & epiſcopi elegere ſibi ſuiſque ſalubre conſilium, & juxta vocem dominicam: *Meſſis quidem multa, operarii autem pauci*: elegerunt & conſtituerunt ſingulos epiſcopos ſingulis provinciis Geviſſorum; & quod olim duo habuerunt, in quinque diviſerunt.

Matth. 9.

Acto concilio archiepiſcopus Romam cum honorificis muneribus adiit, papam cum magna humilitate placavit, decretum regis recitavit, quod apoſtolico maxime placuit. Rediens in patriam, in urbe Cantuariæ uno die ſeptem epiſcopos ſeptem eccleſiis ordinavit: * Frideſtanum ad VVintonienſem, Adelſtanum ad Cornubienſem, VVerſtanum ad Schirebornenſem, Athelelmum ad VVellenſem, Eidulfum ad Cridienſem in Deuonia.

* al. Frethelſtanum

Sed & aliis provinciis conſtituit duos epiſcopos. Auſtralibus Saxonibus virum idoneum Bernegum, & Merciis Cenulphum, ad civitatem Dorceſtriæ in pago Oxoniæ: hoc etiam totum papa firmavit, ut damnaretur in perpetuum, qui hoc infirmaret decretum.

Eadem narratio ex tabulario Cantuarienſis eccleſia.

In Regiſtr. Priorat. Eccl. Cant. fol. 3. B.

Anno dominicæ incarnationis 905. Formoſus papa miſit in terram Anglorum ad regem Edvvardum cum magna iracundia & devotione, eique mandavit cum ſuis omnibus maledictionem contra benedictionem quam beatus papa Gregorius per ſanctum Auguſtinum genti Anglorum miſerat, niſi cum epiſcopis reſtituiſſet deſtitutas parochias epiſcoporum, ſecundum antiquam traditionem, quæ tradita eſt genti Anglorum a ſede B. Petri. Nam ſeptem annos plene deſtituta eſt regio Geuiſſorum ab omni epiſcopo. Quo audito, congregavit Edvvardus rex Synodum ſenatorum gentis Anglorum, in qua præſidebat Plegemundus archiepiſcopus, regi recitans & diſputans diſtricta verba apoſtolicæ legationis, quæ miſit beatus papa Formoſus. Tunc ſibi rex cum ſuis, & Plegemundus archiepiſcopus, ſalubre conſilium invenerunt, aſſumentes dominicam ſententiam: *Meſſis quidem multa, operarii autem pauci*. Singulis tribubus Geuiſſorum ſingulos conſtituerunt epiſcopos, & ſingulis epiſcopia conſtituerunt; & quod dudum duo habuerunt, in quinque diviſerunt. Acto illo concilio, cum honorificis muneribus Plegemundus archiepiſcopus Romam redit, apoſtolicum Formoſum cum magna humilitate placavit, & regis decreta & ſeniorum regionis enuntiavit: quod apoſtolico maxime placuit. Rediens ad patriam, in urbe Dorobernia ſeptem epiſcopos ſeptem eccleſiis in uno die ordinavit. Frithauum videlicet ad eccleſiam VVintonienſem: Ethelſtanum ad eccleſiam Corvvienſem: VVerſtanum ad eccleſiam Sareburnenſem: Ethelelinum ad eccleſiam Fontanienſem: Eadulfum ad eccleſiā Cridienſem: cui etiam addiderunt tres villas in Cornubia, quarum nomina ſunt hæc, Paltun, Celling, Laudintham: ut inde ſingulis annis viſitaret gentem Cornubienſem, ad extirpandos eorum errores. Nam antea in quantum potuerunt veritati reſiſtebant, & non decretis apoſtolicis obediebant. Sed & aliis provinciis conſtituit Plegemundus archiepiſcopus duos epiſcopos. Auſtralibus Saxonibus virum idoneum Bernodum ordinavit, & Mercionibus Cenulphum ad civitatem quæ dicitur Dorkeceſtre. Hoc autem totum papa Formoſus in Synodo ſancti Petri ſic concluſit, ut damnaretur in perpetuum qui hoc ſalubre mutaret Concilium. Miſit etiam in Britanniam literas, quarum exemplar hoc eſt.

EPISTOLA FORMOSI PAPÆ AD EPISCOPOS ANGLIÆ.

De eccleſia Anglicana bene ordinanda.

Fratribus & filiis in Chriſto omnibus epiſcopis Angliæ Formoſus.

* AVDITO, nefandos ritus Paganorum partibus in veſtris repullulaſſe, & vos tenuiſſe ſilentium, ut canes non valentes latrare: gladio ſeparationis a corpore Dei eccleſia vos ferire deliberavimus. Sed quia, ut nobis dilectus frater noſter Pleimundus intimavit, tandem euigilaſtis, & ſemina verbi Dei olim venerabiliter jacta in terra Anglorum cœpiſtis renovare: mucronem * devorationis retrahentes, Dei omnipotentis & beati Petri apoſtolorum principis benedictionem vobis mittimus, orantes, ut in bene cœptis perſeverantiam habeatis. Vos enim eſtis, fratres, de quibus loquens Dominus, inter alia inquit: *Vos eſtis ſal terra, & ſi ſal evanuerit, in quo ſalietur?* & iterum:

* Auditis nefandorum ritibus Paganorum.

* devotationis

Matth. 5.

Marianus & Sigebertus redarguuntur. Formoſus qualis? ſis de Stephano VII. qui vulgo ſextus nuncupatur, intelligi velit, erroneum eſt. Marianus vero & Sigebertus, eorumque imitatores recentiores hiſtorici, nonniſi per ſomnum excogitaſſe videntur, quod Agapetum & Baſilium duos imaginarios pontifices numquam viſos vel auditos Stephano ejuſque poſteris anteponunt. Hunc Anaſtaſius in Nicolao magnæ ſanctitatis epiſcopum nominat. Hincmarus Remenſis archiepiſcopus, teſte Flodoardo libro tertio hiſtoriæ Remenſis capite 20. eidem ſcripſit, collaudans ejus quam audierat ſanctitatis & ſcientiæ famam, quærenſque ejus habere familiaritatem: & ut ipſe pro ſe dignaretur orare, vicem rependere ſpondens, & quædam ei munera mittens, ut ſui memoriam in orationibus habeat. Epiſcopatum Portuenſem multo tempore pie & ſancte adminiſtravit, adeo ut judicio ſanctiſſimi Nicolai papæ I. dignus habitus fuerit, qui ad Bulgaros fide orthodoxa imbuendos apoſtolus mitteretur: cumque ibidem annis plurimis degiſſet, gentemque illam ad Chriſti fidem convertiſſet, majorem ſibi inde gloriam comparavit. Hunc Ioannes papa VIII. qui magno ſuo dedecore res ſuorum prædeceſſorum bene diſpoſitas viſus eſt

Quid a Ioanne VIII. paſſus? averſari: (nam Photium Conſtantinopolitanum & Zachariam Anagniæ epiſcopum, quos Nicolaus & Hadrianus prædeceſſores Ioannis ſæpius damnaverant, vixque ad pœnitentiam vel laicam communionem recipiendos eſſe juſte ſtatuerant, ille non tantum reſtituit, verum etiam ipſum Zachariam Anagninum honorifico munere bibliothecarii apoſtolicæ ſedis auctum, conſiliarium ſuum fecit, eique legationes plures credidit,) epiſcopatu depoſitum, degradatum, & ad ſortem laicorum redactum ab urbe relegavit, jurareque coegit, ſe numquam epiſcopatum ſuum repetiturum; ſed laica communione contentum deinceps quieturum. Qua de cauſa Ioannes in eum hac ratione animadverterit, non conſtat: niſi quod fortaſſe ob res male geſtas, a Formoſo correptus, & admonitus, ipſum velut rebellem ex albo epiſcoporum eradendum eſſe putaverit. Marinus Ioannis papæ ſucceſſor, vi-

Marinus Formoſum reſtituit. rum meritis ſupra recenſitis inſignem apoſtolatus honore condecoratum, hac ignominia obrutum, ut par erat, erexit, erectumque haud dubie a juramento per vim & metum extorto abſolvit, & priſtinæ dignitati reſtituit. Obtemperans ſententiæ & mandato pontificis Formoſus, epiſcopatum reſumpſit. Cumque hoc potiſſimum tempore peſſimorum tyrannorum invaſione Romana eccleſia graviſſime affligeretur, ipſe vero Formoſus Portuenſis

Formoſus cur pontifex factus ex Portuenſi epiſcopo? epiſcopus toto terrarum orbe, ut ſupra ex Flodoardo & Luitprando oſtendimus, ſanctiſſimus ſimul & doctiſſimus haberetur & coleretur: bono totius eccleſiæ catholicæ, prout ſæpius factum fuerat, ex epiſcopo Portuenſi ad moderandas habenas totius orbis catholici tranſlatus eſt ad epiſcopatum & pontificatum Romanæ eccleſiæ: cujus initio, epiſtolam illam, quam Stylianus deſtinaverat ad Stephanum V. priuſquam Romam afferretur defunctum, accepit, aliamque infra extantem reddidit. Valde ſolicitus fuit, ut Carolum Simplicem filium Ludovici Balbi, legitimum Galliarum regni heredem, in regno ſtabiliret, ut conſtat, ex

Flodoard. lib. 4. c. 2. & 3. epiſtolis quas hac de re ad Fulconem Remenſem & alios ſcripſit, ut ex Flodoardo diſcimus. VVidonem qui ante 15. annos ſibi nomen imperatoris uſur-

Quos imperatores coronaverit? paverat, ut ex quodam antiquo diplomate docet Baronius, anno pontificatus ſui 2. filium vero ejuſdem VVidonis Lambertum ſequente anno, Occidentis imperatores legitime creavit, unxit & co-

A ronavit. Quare non aliter quam per ſurreptionem, ut acta concilii Romani ſub Ioanne IX. teſtantur, accidiſſe potuit; quod idem pontifex Formoſus anno pontificatus ſui ſexto & ultimo Arnulphum vocaverit, eique coronam imperii occidentalis impoſuerit. Corrigendus eſt igitur communis error chronographorum, qui contra præſcriptum ſacrorum Canonum, & auctoritatem ſedis apoſtolicæ, poſt Carolum Calvum, VVidone & Lamberto omiſſis, in ſerie occidentalium imperatorum enumerant Arnulphum, qui legitime numquam electus & coronatus, imperatoris titulo numquam condecorandus erat. Per electiones & coronationes ſupra enarratas civium Romanorum invidiam & odium maximum incurrit; eorumque vivens ſimul & mortuus graviſſimas injurias, contumelias ac ſacrilegia ſuſtinuit. De iis quæ a Romanis civibus paſſus eſt vivens, Luitprandus lib. 1. cap. 8. his verbis enarrat: Hoc in tempore Formoſus papa religioſus a Romanis vehementer affligebatur, cujus & hortatu rex Arnulphus Romam advenerat. In cujus ingreſſu ulciſcendo papæ injuriam multos Romanorũ principes obviam ſibi properantes decollari præcepit. Quas injurias, quæve probra ſucceſſores illius Stephanus VI. & Sergius III. vel per facti ignorantiam, vel per ſummum ſacrilegiũ eidem pontifici intulerint, quomodo exhumatus & tribus digitis mutilatus ſit, iteratis & repetitis ordinibus eorum, quos Formoſus ordinaverat, dicã infra in vita Steph. VI. Arnulphus chronologia imperatorum Romanorum eximendus eſt.

B Formoſus quid in vita paſſus?

Formoſus poſt mortem judicatus & exhumatus.

C Anno domini 896. pontificem a ſcriptoribus hujus temporis valde commendatum obiiſſe, poſtquam 6. annis ſedem pontificiam tenuiſſet, teſtantur Regino, Luitprandus, & Adamus Bremenſis. Errant ergo recentiores, qui anno 895. anno pontificatus ſui quinto, eumdem ex hac vita deceſſiſſe ſcribunt. *Hæc Baronius tom. X. annalium.* Quando obierit?

EPISTOLA I. FORMOSI PAPÆ AD STYLIANVM NEOCÆSAREÆ Euphrateſiæ provinciæ epiſcopum.

Reſpondet literis a Styliano ad Stephanum papam V. miſſis, quas ſupra deſcripſimus.

D LITERAS ſanctitatis tuæ ad apoſtolicam ſedem miſſas, &c. *Ita decurtata in codice habentur, & poſt multa brevitatis cauſa omiſſa, hæc ſequuntur:* Petis miſericordiam, & non ſcribis quomodo ſit exhibenda, neque cui, ſæculari videlicet vel ſacerdoti. Si enim ſæcularem dixeris, venia dignus is erit, tamquam a ſæculari dignitatem adeptus: ſi vero ſacerdotem dicas, non adhibes mentem quod dignitatem præbere non potuit qui dignitatem non habebat. Nihil potuit dare Photius præter damnationem quam habuit, per impoſitionem obliquæ manus; & damnationem præbuit. Quomodo dignitatem potuit accipere qui particeps factus eſt condemnato? Quoniam pro ordinato miſericordiam obtinere petis, animadverte quod ordinatorem

E potius foves, juxta Domini ſacrum eloquium: *Vel facite arborem bonam & fructus ejus bonos: vel facite arborem malam, & fructus eius malos. Numquid poteſt ficus uvam producere, vel vitis ficus?* Oportebat igitur iſtam eccleſiam, in qua talia deprehenduntur facta, graviſſimas dare pœnas, ut hujuſmodi pœnis veſtra eccleſia purgaretur. Continet autem nos benignitas & fratrum dilectio, quæ nobis perſuadet ut alia quidem toleremus, alia vero omnino e medio tollamus. Quapropter miſimus e latere noſtro religioſiſſimos epiſcopos Landenulphum Capuanum, & Romanum, quibuſcum ſanctitatem etiam tuam hortamur convenire, nec non Theophylactum metropolitanum Matth. 12.

Ancyræ,

ANNO CHRISTI ....

A Ancyræ, & Pettum fidelem noſtrum: ut ita ante omnia in Photium prævaricatorem & legum everſorem ſententia a prædeceſſoribus œcumenicis pontificibus ſynodice prolata, necnon a noſtrâ humilitate confirmata, perpetuo tempore immutabilis permaneat. Cum iis vero qui a Photio fuerunt ordinati miſericorditer nos gerentes, decernimus ut oblatis libellis ſe deliquiſſe fateantur, & pœnitentia veniam deprecentur, pollicentes ſe nunquam tale quid commiſſuros. Deinde his peractis, quæ ſequuntur omnia, quæ noſtris literis mandata conſpiciuntur, una cum prædictis viris ſanctitas tua peragat, nec aliquid addendo, nec diminuendo aut commutando. Ita enim & a nobis, & a reverentia B tua in communionem fidelium receptis ut laïcis, ſcandalum delebitur. His vero peractis, ſi quis ipſorum communicare renuerit, noverit ſeipſum a communione noſtra alienum fore. In Domino valete.

SYNODVS AB EDVARDO SENIORE REGE ANGLORVM CONGREGATA, præſidente Pleigmundo archiepiſcopo Doroberniæ.

Cum Formoſus papa regem & Angliam totam interdixiſſet, quod multi in ea epiſcopatus per annos multos ſuis viduarentur epiſcopis, jam ad impetran- C *dam abſolutiotionem, ſeptem ſimul ad epiſcopatus totidem epiſcopi eliguntur.*

De tempore huius Synodi nō plane conſtat: ideo annum eius incertum reliquimus.

SED ut ad noſtrum, *inquit Malmesburius*, Edvvardum revertar, quid ejus tempore de renovandis epiſcopatibus a papa Formoſo præceptum ſit, jucundum puto memoratu: itaque verbis eiſdem quibus inveni ſcriptum interſeram.

Anno, quo a nativitate domini tranſacti ſunt anni nongenti quatuor, miſit papa Formoſus in Angliam epiſtolas, quibus dabat excommunicationem, & maledictionem regi Edvvardo, & omnibus ſubjectis ejus, pro benedictione, quam dederat beatus Gregorius genti Anglorum a ſede ſancti Petri. Nam D per ſeptem annos plenos deſtituta fuerat epiſcopis omnis regio Geuiſſorum, id eſt, VVeſtſaxonum. Quo audito, congregavit rex Edvvardus Synodum ſenatorum gentis Anglorum, cui præſidebat Pleigmundus archiepiſcopus Cantuarienſis interpretans diſtricte verba apoſtolicæ legationis. Tunc rex & epiſcopi elegere ſibi ſuiſque ſalubre conſilium, & juxta vocem dominicam: *Meſſis quidem multa, operarii autem pauci:* elegerunt & conſtituerunt ſingulos epiſcopos ſingulis provinciis Geviſſorum; & quod olim duo habuerunt, in quinque diviſerunt.

Matth. 9.

Acto concilio archiepiſcopus Romam cum honorificis muneribus adiit, papam cum magna humili- E tate placavit, decretum regis recitavit, quod apoſtolico maxime placuit. Rediens in patriam, in urbe Cantuariæ uno die ſeptem epiſcopos ſeptem eccleſiis ordinavit: * Frideſtanum ad VVintonienſem, Adelſtanum ad Cornubienſem, VVerſtanum ad Schirebornenſem, Athelelmum ad VVellenſem, Eidulfum ad Cridienſem in Deuonia.

* al. Frethelſtanum

Sed & aliis provinciis conſtituit duos epiſcopos. Auſtralibus Saxonibus virum idoneum Bernegum, & Merciis Cenulphum, ad civitatem Dorceſtriæ in pago Oxoniæ: hoc etiam totum papa firmavit, ut damnaretur in perpetuum, qui hoc infirmaret decretum.

ANNO CHRISTI ....

Eadem narratio ex tabulario Cantuarienſis eccleſiæ.

In Regiſtr. Priorat. Eccl. Cant. fol. 3. B.

Anno dominicæ incarnationis 905. Formoſus papa miſit in terram Anglorum ad regem Edvvardum cum magna iracundia & devotione, eique mandavit cum ſuis omnibus maledictionem contra benedictionem quam beatus papa Gregorius per ſanctum Auguſtinum genti Anglorum miſerat, niſi cum epiſcopis reſtituiſſet deſtitutas parochias epiſcoporum, ſecundum antiquam traditionem, quæ tradita eſt genti Anglorum a ſede B. Petri. Nam ſeptem annos plene deſtituta eſt regio Geuiſſorum ab omni epiſcopo. Quo audito, congregavit Edvvardus rex Synodum ſenatorum gentis Anglorum, in qua præſidebat Plegemundus archiepiſcopus, regi recitans & diſputans diſtricta verba apoſtolicæ legationis, quæ miſit beatus papa Formoſus. Tunc ſibi rex cum ſuis, & Plegemundus archiepiſcopus, ſalubre conſilium invenerunt, aſſumentes dominicam ſententiam: *Meſſis quidem multa, operarii autem pauci.* Singulis tribubus Geuiſſorum ſingulos conſtituerunt epiſcopos, & ſingulis epiſcopia conſtituerunt; & quob dudum duo habuerunt, in quinque diviſerunt. Acto illo concilio, cum honorificis muneribus Plegemundus archiepiſcopus Romam rediit, apoſtolicum Formoſum cum magna humilitate placavit, & regis decreta & ſeniorum regionis enuntiavit: quod apoſtolico maxime placuit. Rediens ad patriam, in urbe Dorobernia ſeptem epiſcopos ſeptem eccleſiis in uno die ordinavit. Frithauum videlicet ad eccleſiam VVintonienſem: Ethelſtanum ad eccleſiam Corvvienſem: VVerſtanum ad eccleſiam Sareburnenſem: Ethelelinum ad eccleſiam Fontanienſem: Eadulfum ad eccleſiā Cridienſem: cui etiam addiderunt tres villas in Cornubia, quarum nomina ſunt hæc, Paltun, Celling, Laudintham: ut inde ſingulis annis viſitaret gentem Cornubienſem, ad extirpandos eorum errores. Nam antea in quantum potuerunt veritati reſiſtebant, & non decretis apoſtolicis obediebant. Sed & aliis provinciis conſtituit Plegemundus archiepiſcopus duos epiſcopos. Auſtralibus Saxonibus virum idoneum Bernodum ordinavit, & Mercionibus Cenulphum ad civitatem quæ dicitur Dorkeceſtre. Hoc autem totum papa Formoſus in Synodo ſancti Petri ſic concluſit, ut damnaretur in perpetuum qui hoc ſalubre mutaret Concilium. Miſit etiam in Britanniam literas, quarum exemplar hoc eſt.

EPISTOLA FORMOSI PAPÆ AD EPISCOPOS ANGLIÆ.

De eccleſia Anglicana bene ordinanda.

Fratribus & filiis in Chriſto omnibus epiſcopis Angliæ Formoſus.

* AVDITO, nefandos ritus Paganorum partibus in veſtris repullulaſſe, & vos tenuiſſe ſilentium, ut canes non valentes latrare: gladio ſeparationis a corpore Dei eccleſiæ vos ferire deliberavimus. Sed quia, ut nobis dilectus frater noſter Pleimundus intimavit, tandem euigilaſtis, & ſemina verbi Dei olim venerabiliter jacta in terra Anglorum cœpiſtis renovare: mucronem * devotationis retrahentes, Dei omnipotentis & beati Petri apoſtolorum principis benedictionem vobis mittimus, orantes, ut in bene cœptis perſeverantiam habeatis. Vos enim eſtis, fratres, de quibus loquens Dominus, inter alia inquit: *Vos eſtis ſal terræ, & ſi ſal evanuerit, in quo ſalietur?* & iterum;

* Auditis nefandorum ritibus Paganorum.

* devotationis

Matth. 5.

rum: *Vos eſtis lux mundi*: ſignificate volens per verbi ſapientiam condiri mentes hominum a vobis debere; & in moribus & in vita veſtra bonæ actionis ſtudium quaſi lumen apparere fidei, per quod gradientes ad vitam, quomodo caute ambulent, videant, ut ad promiſſionem æternæ beatitudinis ſine offenſa currentes, valeant pervenire. Nunc accingimini ergo, & vigilate contra leonem, *qui circuit quærens quem devoret*, & non patiamini ulterius in regione veſtra, penuria paſtorum Chriſtianam * fidem violari, gregem Dei vagari, diſpergi, diſſipari: ſed cum unus obierit, alter qui idoneus fuerit canonice protinus ſubrogetur. Nam ſecundum legem *plures facti ſunt ſacerdotes, eo quod morte prohiberentur permanere*. Quod David conſiderans, * ait: *Pro patribus tuis naſcentur tibi filii, conſtitues eos principes ſuper omnem terram.* Nulla itaque mora ſit ſubrogandi alium, cum quilibet ſacerdotum ex hac vita migraverit; ſed mox ut illi, qui primæ ſedis principatum gerens, inter vos ceteris epiſcopis præeſſe dignoſcitur, fratris obitus fuerit denuntiatus, facta electione canonica, alter conſecratus ſuccedat. Qui autem inter vos principatum tenere debeat, quæve ſedes epiſcopalis ceteris præpolleat, habeatque primatum, ab olitanis temporibus notiſſimum eſt. Nam, ut ex ſcriptis beati Gregorii, ejuſque ſucceſſorum tenemus, in Doroberniæ civitate metropolim ſedemque primam epiſcopalem conſtat eſſe regni Anglorum, cui venerabilis frater noſter Pleimundus nunc præeſſe dignoſcitur; cujus honorem dignitatis nos nullo pacto imminui permittimus, ſed ei vices apoſtolicas per omnia gerere mandamus.

1. Petr. 5.

* religionem

Hebr. 7.

* & in ſpiritu Chriſti ecce etiam futuram fore permanſuram ad finem uſque ſæculi proſpiciens.

Pſal. 44.

Et ſicut beatus Gregorius papa primo veſtræ gentis epiſcopo Auguſtino omnes Anglorum epiſcopos eſſe ſubjectos conſtituit: ſic nos prænominato fratri Doroberniæ ſive Canterbenæ archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus legitimis, eamdem dignitatem confirmamus, mandantes, & autoritate Dei, & beati Petri apoſtolorum principis præcipientes, ut ejus canonicis diſpoſitionibus omnes obediant; & nullus eorum quæ ei, ſuiſque ſucceſſoribus apoſtolica autoritate conceſſa ſunt, violator exiſtat. Si autem quivis hominum contra hæc aliquando niti, ac imminuere iſta tentaverit: ſciat ſe procul dubio mulctandum ſore gravi anathemate, & a corpore ſanctæ eccleſiæ, quam inquietare molitur, perpetuo, niſi reſipuerit, ſeparandum.

NOTA GABR. COSSARTII S. I.

Synodum Anglicanam modo relatam attribuit Malmeſburienſis, non anno 904. ut ait Baronius; ſed 905. *Anno*, inquit, *quo a nativitate tranſacti ſunt anni* 904. Quem annum quis neget eſſe nongenteſimum quintum? Et conſentiunt, ut vides, acta Cantuarienſis eccleſiæ. Sed nodus hic ſe offert vindice dignus, quem poſt Baronium animadvertit collector Anglicanus. Qui enim concilium hoc haberi anno nongenteſimo quinto potuerit ſub Formoſo Papa qui annis ante decem obierat? quo pacto pontificias litteras ad Eduardum ſeniorem dederit Formoſus, qui pontifice Eduardo regnante non fuit? Nam Formoſus anno 896. obiit: Eduardus anno 901. regnare cœpit.

Huic reparandæ labi conjecturam Spelmannus affert pacem felicem. *Si Formoſum*, (inquit) *ſurrepſiſſe cenſeam pro Leone papa V. non video quin ſana ſint omnia.* Atqui tum minus certe deſperata erunt. Primum enim Leo V. anno tantum 906. pontifex creatus eſt: & ſunt qui ad 907. reiiciant. Itaque ſi quis eſſet Spelmanni divinationi locus, error eſſet non in Formoſi tantum nomine; ſed in anni ipſius nota. Deinde diebus tantum quadraginta pontificatum Leo V. tenuit. Nemini autem perſuadebit Spelmannus, tantillo ſpatio temporis dediſſe ipſum ad Anglos litteras, iis perlectis coactum in Anglia concilium fuiſſe, legatum a concilio Plegmundum Romam appuliſſe, placaſſe pontificem, litteras ab eo retuliſſe.

Itaque ſi expungendum eſt Formoſi nomen, longe profecto commodius ſubſtituetur ejus in locum Ioannes IX. qui anno nongenteſimo quinto, regnante in Anglia Edvardo eccleſiæ præfuit. Certe Polydorus Virgilius libro hiſtoriæ ſuæ VI. eo pontifice id totum contigiſſe narrat, ſive Malmeſburienſis errorem emendavit ipſe per ſeſe, ſive aliis ex actis rem didicit. Quamquam Ioannes X. pro IX. perperam in Polydori libro ſcriptus eſt: ut & in hiſtoria Anglicana Andreæ Ducheſnii, qui Polydorum nimia fortaſſe fide ſecutus eſt. Hanc enim ab eo perſpectam & diſcuſſam eſſe difficultatem vix perſuadere mihi poſſum, cum in ſua Romanorum pontificum hiſtoria, ſecundæ etiam editionis, narret anno 904 Formoſi papæ & Eduardi regis tempore hæc omnia geſta eſſe.

Baronii conjectura errorem omnem librario tribuit, qui annum nongenteſimum quintum ſcripſerit pro octingeſimo nonageſimo quinto. Sed animadvertere par erat, Pontificem quidem eo anno Formoſum fuiſſe, Eduardum autem minime in Anglia regnaſſe.

Quod ſi ad Baronianam hanc emendationem addatur altera, & pro Eduardo rege ſcribatur Alfredus ejus pater, qui & Alvredus, & Ælfredus nuncupatur, difficultas nulla ſupereſt: niſi quod ſeptem illi epiſcopi quorum hic mentio, creati non fuerint niſi anno 905. At leve iſtud eſt, cum id qui ſcripſerunt, Malmeſburienſem ſint ſecuti: ac proinde, eodem quo Malmeſburienſis modo, emendandi.

Erunt forte quibus hæc conjectura non diſpliceat: erunt qui alteram præferant, quæ Ioannis nomen ſubſtituit. Nos rem in medio relinquimus.

** SYNODUS MAGDUNI AD LIGERIM IN ECCLESIA B. LIFARDI CONFESSORIS.

ANNO CHRISTI 891.

In qua VValterio Senonenſi archiepiſcopo deprecante ſancitum eſt anno DCCCXCI. Ind. IX. ne quis in poſterum abbas ordinetur in cœnobio S. Petri Senonenſis, niſi quem ipſi monachi ſua diſpoſitione ex ſuis elegerint.

Ex Chronico S. Petri Vivi Senonenſis, edito a D. Luca Dacherio Tomo II. Spicilegii.

ANNO Dominicæ incarnationis DCCCXCI. Indictione nona, celebrata eſt ſynodus in Magduno ſuper fluvium Ligeris, in eccleſia beati Liſardi confeſſoris Chriſti, regia juſſione glorioſi regis Odonis diverſis eccleſiarum epiſcopis confluentibus: ubi cum de diverſis eccleſiæ utilitatibus & negotiis tractaretur, expoſita eſt in omnium præſentia ratio Fratrum beati Petri apoſtolorum principis cœnobii Senonenſis eccleſiæ in ejus ſuburbio conſtituti: dicentes ſe plurimum ex revolutis temporibus diſcriminis jacturam toleraſſe enormiter, idcirco quod eis a ſuis pontificibus, Senonenſis videlicet eccleſiæ præſidibus, multi ex aliis cœnobiis in prælaturam regiminis abbates conſtituerentur. Quod utique quia præter regulam beati Benedicti & inſtitutionem ſanctorum canonum eſſe videbatur, ſancitum eſt a beatiſſimis pontificibus, monente, imo & deprecante ejuſdem loci venerabili pontifice Gualterio Senonenſis eccleſiæ, ut nullus deinceps ordinaretur vel conſtitueretur pater Monaſterii, niſi quem ipſi ſua diſpoſitione & libitu voluntatis ex ſuis eligerent. Quocirca præſenti privilegio ſolenniter a prædictis decretum eſt præſulibus, ut quicumque temerarius hanc tantorum autoritatem Patrum præſumpſerit violare, ſub vinculo anathematis habeatur, & autoritate qua Dominus noſter Ieſus Chriſtus poteſtatem contulit Diſcipulis ſuis ligandi & ſolvendi dicens: *Quodcunque ligaveritis, &c.* Omnium igitur manibus roboretur quod omnium conſenſu firmatur.

Et ſubſcripſerunt omnes, qui ibi aderant, epiſcopi videlicet, & archiepiſcopi, quorum hæc ſunt nomina.

Gual-

Anno Chriſti 892.

Gualterius immerito ſanctæ Senonenſis eccleſiæ archiepiſcopus confirmavit.
Edacius Bituricenſis eccleſiæ archiepiſcopus.
Hebernus Turonorum archiepiſcopus.
Herfridus epiſcopus.
Teodardus Narbonenſis eccleſiæ archiepiſcopus.
Adalgarius Æduorum epiſcopus.
Herfredus epiſcopus.
Semper Agilmari maneat ſub nomine * firma.
Eumenus Nivernenſis epiſcopus,
Glimerius Carnotum epiſcopus.
Addolenus Albiæ epiſcopus confirmavi.
Agilbertus gratia Dei Bituricenſis epiſcopus.
Vvalterius epiſcopus Aurelianenſis.
Servus Dei humilis epiſcopus Gerondenſis.
Guarinus * Corocenſis epiſcopus.
Adaldus humilis Archipræſul.

* hoc eſt confirmatio & ſubſcriptio.

* f. Cauriacenſis.

Anno Chriſti 892.

CONCILIVM VIENNENSE,

ab epiſcopis regni Arelatenſis, præſidentibus Formoſi papæ legatis, Viennæ celebratum in baſilica Saluatoris, anno Chriſti DCCCXCII. Formoſi ejuſdem papæ anno II. Odonis regis V.

TITVLI CANONVM.

I. *Vt ſæculares, qui res eccleſiaſticas detinent, niſi admoniti ſe correxerint, excommunicentur.*

II. *Vt ſæculares, qui clericum aliquem occiderint, vel dehoneſtarint, niſi eccleſiæ ſatiſfaciant, excommunicentur.*

III. *Vt qui ægrotantis ſeu defuncti epiſcopi vel presbyteri eleemoſynam fraudat, excommunicetur.*

IV. *Vt ſæculares, eccleſias inconſultis epiſcopis non dent: neque cenſus ullos introitus cauſa exigant.*

PRÆFATIO.

Hæc capitula facta ſunt anno dominicæ incarnationis DCCCXCII. indictione X. juſſu domni Formoſi apoſtolici congregata Synodo apud Viennam metropolim Galliæ, præſentibus legatis ſanctæ apoſtolicæ ſedis venerabilibus epiſcopis Paſchali & Ioanne, & aliis coepiſcopis ejuſdem regni, quorum nomina ſubter habentur adſcripta, in baſilica urbis, ipſius ſancti Salvatoris nomine conſecrata.

CANONES.

I.

Vt ab iniuſta invaſione & poſſeſſione eccleſiaſticarum rerum, ſæculares abſtineant, & qui hactenus hoc feciſſe noſcuntur, emendare cogantur: & ſi admoniti non ſe correxerint, tunc congruo tempore virtute Spiritus ſancti, ex auctoritate beati Petri apoſtoli, habeantur excommunicati.

II.

Vt ſæculares, qui de catalogo clericorum aliquem occiderint, vel caſtrauerint, vel aliquo membro detruncauerint, ſeu temere dehoneſtauerint; & de præteritis pœnitendo eccleſiæ ſatisfaciant, & emendare ſtudeant. Quod ſi non fecerint, ſupradicto tempore excommunicentur.

III.

Vt eleemoſynam epiſcopi, vel preſbyteri, ægrotantis ſeu defuncti, nemo qualibet fraude violare præſumat. Quod ſi quis fecerit, niſi emendauerit, ſimili ſententia feriatur.

IV.

Vt nemo ſæcularium, eccleſias dare, vel offerre, abſque conſilio & voluntate epiſcoporum, ad quos ipſæ eccleſiæ pertinent, præſumat. Et ut nulli cenſus a presbyteris loco muneris ad introitum, ut dicunt, eccleſiarum exquirantur, aut vi aliqua extorqueantur.

NOTA IACOBI SIRMVNDI, S. I.

Editum a Baronio in appendice tomi XII. ex codice Maſſoniano, qui nunc eſt in bibliotheca archiepiſcopi Toloſani. Viſuntur & alia eorumdem canonum quædam exemplaria.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S. I.

Ioannes le Maire, in libello Gallico de differentia ſchiſmatum & conciliorum eccleſiæ. narrat ſe in codice MS. monaſterii Athanacenſis ad confluentes Araris ac Rhodani prope Lugdunum extructi, legiſſe, celebratum fuiſſe Viennæ concilium in eccleſia ſancti Salvatoris: cui præſidebant legati Paſchalis ac Ioannes, ſubſcripſerunt vero Barmon (legendum haud dubie Barnoin, iſque ipſe eſt qui paullo ante in Cabilonenſi ad ann. 887. in Valentino ad ann. 890. & alibi, dicitur Beruoinus ſive Barnuinus) Viennenſis Archiepiſcopus, Aurelianus Lugdunenſis Archiepiſcopus, Iſaac Valentinus epiſcopus, Iſaac alter Gratianopolitanus epiſcopus, & alii multi. Ex eo autem hunc citat canonem, qui non reperitur in Baronianis annalibus, nec in Binii Sirmondive conciliis.

Vt Presbyteri non in villis, ſicut quibuſdam conſuetudinis eſt, morentur; & feminas ſecum in domibus ſuis habitare non permittant, exceptis illis quas canonica permittit autoritas.

Monendos vero hic lectores arbitror barbare a nonnullis vocari abbatiam Deſnex Lugduni, quæ dicenda erat Athanacenſis, Gallice, *l'Abbaye d'Aiſnay.*

Anno Chriſti 892. ſeu 893. ex Romana an. Chriſti putatione.

CONCILIVM REMENSE IN QVO

Carolus Simplex, filius Ludovici Balbi, Francorum regni legitimus ſucceſſor, a Fulcone Remenſi epiſcopo, Odone comite qui tyrannice regnum invaſerat rejecto, rex Francorum ungitur, & datæ ſunt comminatoriæ literæ ad Balduinum comitem Flandrenſem rerum eccleſiaſticarum invaſorem, anno Domini DCCCXCII. tempore Formoſi papæ.

NOTA IACOBI SIRMVNDI, S. I.

Arguebatur Balduinus, quod preſbyterum flagellarat; quod baſilicas preſbyteris quibuſdam abſtulerat, aliiſque dederat inconſulto epiſcopo; quod Noviomenſis eccleſiæ res invaſerat, & monaſterium quoddam ſibi uſurparat; quod denique contra regem inſurrexerat. Hæc enim, Flodoardo teſte, capita ſunt epiſtolæ, quam Fulco Balduino eidem poſt ſynodum ſcripſit.

OBSERVATIO PHILIPPI LABBE, S.I.

Carolum ſimplicem a Fulcone inunctum fuiſſe in regem Francorum die 28. Ianvarii, plurima docent eiuſdem principis aliorumque diplomata, quæ non eſt opus hic pluribus recenſere. Quod vero ad annum Chriſti ſpectat, rectius ex vulgari Iulianæ correctionis numeratione, dixeris fuiſſe 893. licet tum noſtrates Galli labentem adhuc numerarent

ANNO CHRISTI 892.

annum 892. uſque ad Incarnationis Dominicæ feſtum ante Paſchales ferias; quod pauci ex Chronologis advertunt, dum Romanam Gallicamque ſupputationes ſæpe ante inter ſe permiſcent.

NOTA SEVERINI BINII.

Concilii cauſa.

Cum Odo comes Pariſienſis titulum regni Franciæ ab obitu Caroli Craſſi imperatoris, qui teſte Regione anno domini 888. ex hac vita migravit, hucuſque tyrannice uſurpaſſet, regiaque poteſtate abuſus fuiſſet, neque ante hæc tempora Carolus Simplex heres unicus regni hereditarii ſuperſtes, per ætatem ad clavum imperii tenendum ſatis aptus fuiſſet: juſſu Fulconis convenerunt epiſcopi & proceres regni, atque unanimi conſenſu definiverunt, regnum Galliæ hactenus per ſucceſſionem ad proximos heredes agnatos devolutum fuiſſe, ideoque non alii quam Carolo Simplici filio Ludovici Balbi de jure & conſuetudine antiquiſſima deberi. Poſt exautoratum ergo Odonem Pariſienſem comitem, Carolum Fulconi inungendum tradiderunt. Cumque hac de cauſa Fulco Arnulphum contra ſe valde commotum eſſe intellexiſſet: ſcribens ad eum litteras (quas ſummatim recenſet Flodoardus hujus temporis ſcriptor probatiſſimus) cauſas rejecti Odonis & electi Caroli Simplicis, aliaque, quæ ſupra recenſita ſunt, commemorat. Verba Flodoardi libro quarto capite 3. & ſequentibus iſta ſunt: *Quod Fulco Arnulpho regi transrhenenſi litteras mittens pro cauſa regis Caroli, quem parvulum adhuc unxerat regem, reddit cauſas ejus provectionis, eo quod audierat, motum fuiſſe animum ipſius Arnulphi contra ſe pro hac perpetratione: commemorans quod decedente Carolo imperatore hujus Arnulphi avunculo, in ipſius Arnulphi ſervitium fuerit profectus, cupiens ejus ſuſcipere dominium & gubernationem, ſed ipſe rex eum ſine ullo conſilio vel conſolatione dimiſerit. Unde cum nec in eo ſibi ſpes ulla remanſiſſet, coactus ſit ejus hominis, videlicet Odonis dominatum ſuſcipere, qui a ſtirpe regia exiſtens alienus, regali tyrannice abuſus fuerat poteſtate, cujus & invitus hactenus dominium ſuſtinuit. Et quoniam hujus Arnulphi dominium deſideravit, idcirco ad ipſius ſervitium profectus fuerit. At poſtquam nullum conſiliũ in eo reperire valuit, hoc ſolum quod reſtabat egit, eligens eum regem habere, quem ſolum poſt ipſum de regia habebant progenie, & cujus prædeceſſores & fratres extiterant reges.*

Carolus a Fulcone Remenſi epiſcopo ungitur rex.

De hoc etiam, quod idem rex Arnulphus in culpam trahebat, quare non id ante feciſſent, reddit rationem. Quod quando Carolus imperator deceſſit, & idem Arnulphus regimen hujus regni ſuſcipere noluit, hic Carolus adhuc admodum corpore ſimul & ſcientia parvulus exiſtebat, ac regni gubernaculis inidoneus erat, & inſtante immaniſſima Northmannorum perſecutione, periculoſum erat tunc temerum eligere. Ut vero ad eum viderunt illum perductum ætatem, in qua ſalubre ſibi conſilium dantibus aſſenſum præbere noverat: ſuſceperint eum ſecundum Dei honorem, ut regno conſuleret, volentes eum ita inſtituere, quatenus huic regno & ipſi Arnulpho proficuus valeret exſiſtere. De eo quoque quod ſine ipſius Arnulphi conſilio præſumpſerint hoc agere, morem Francorum gentis aſſerit ſecutos ſe fuiſſe, quorum mos ſemper fuit, ut rege decedente, alium de regia ſtirpe vel ſucceſſione, ſine reſpectu vel interrogatione cujuſquam majoris aut potentioris regis, eligerent. Hoc more hunc regem factum ipſius fidelitati & conſilio committere voluerunt, ut ipſius adjutorio & cõſilio uteretur in omnibus, & ejus ſubderetur tam rex quam univerſum regnum præceptis & ordinationibus.

Præterea quod audierat huic regi ſuggeſtum, quia contra fidelitatem ipſius, & propter privatum hoc egit commodum: infert, quod clericus ipſe, qui hæc tractaſſe videbatur, antequam de re hujuſcemodi aliquid idem archiepiſcopus agere tractaret, venerit ad ſe, præſentibus Heriberto & Elfride comitibus, & conſilium ſimulque auxilium quæſiverit quid agere deberet de juſſionibus Odonis, qui res importabiles ei præcipiebat. Ex parte quoque filiorum Goffredi conſilium petierit de malo, quod Odo eis facere conabatur: rogare itaque, ut tale caput communi conſilio ſtatueretur, per quod ſecure poſſent eſſe ſubditi, intendentes vel in VVidonem, vel in hunc regia proſapia Carolum: & ſimul conſiderantes quotquot fuerant, ad quem melius attendere deberent, viſum illis eſt propter acquirendi regis utilitatem, & ipſius Arnulphi cavendam contrarietatem, propterque rectum congruumque regii generis principatum, ut ad hunc Carolum ſe converterent, credentes quia Arnulphus hoc de propinquo ſuo gratum haberet, ipſique & regno præſidium ferret. Quod autem jactatum audierat cauſa VVidonis hoc eum feciſſe, ut hac arte illum ſubintroduceret in regnum, & dimiſſo puero Carolo ſe verterit ad VVidonem: aſſerit livore invidiæ contra ſe ſcienter hæc falſo fuiſſe jactata. Ait etiam quod qualis erat ipſe, qui talia diffamabat, talem eum de ſe poſſe fieri ſentiebat: ipſe vero non ſe talem fore, nec talibus ortum natalibus recognoſcat prædeceſſores quoque ipſius regis nequaquam talia ingenia a progenitoribus ſuis experti fuerant, quos in omni fidelitate & regni utilitate probatos habuerint, ideoque honorifice illos ſublimaverint quapropter erubeſcendam eidem regi fuiſſet, ut hoc de ſe crederet, vel infamia ſe tali notaret.

ANNO CHRISTI 892.

Denique de hoc quod audierat ipſi Arnulpho dictum fuiſſe, quod hic Carolus filius Ludovici non fuerit, aſſeverat, neminem ſe poſſe credere fore, qui eum ſi viderit, & parentem ipſius agnoverit, non agnoſcat illum de regali proceſſiſſe progenie: quædam etiam ſigna Ludovici patris ſui geſture, quibus agnoſcatur filius illius fuiſſe. Repoſcit ergo Arnulphi regiam majeſtatem, ut hæc vera dignanter accipiat, nulluſque animum ipſius contra regem innocentem, propinquum ſuum, commovere valeat: ſed utrum hæc quæ aſſerit ita ſe habeant, in ſua præſentia fideliumque ſuorum examinari faciat, & ad debitum finem perducat: cogitans qualiter anteceſſores ſui, regni ſtatum gubernaverint, & quomodo regalis ſublimitas ſucceſſio ſemper hucuſque viguerit. Cum vero ille tantum princeps Carolus de tota regali ſtirpe remanſerit, perpendat quid contingere poſſit, ſi eum debitus cunctis caſus expopoſcerit: cum tot jam alieni a ſtirpe reges exiſtant, & adhuc ſint plures, qui ſibi regium nomen aſſectent. Quis poſt ipſius deceſſum juvabit ejus filium, ut ad debitum ſibi regni conſcendat hereditatem, ſi contigerit hunc ſibi propinquum cadere Carolum?

Annectit etiam quod in omnibus pene gentibus notum fuerit, gentem Francorum reges ex ſucceſſione habere conſueviſſe, proferens ſuper hoc teſtimonium beati Gregorii. Subjicit etiam ex libris Teutonicis de rege quodam Hermenrico nomine, qui omnem progeniem ſuam morti deſtinaverat impiis conſiliis cujuſdam conſiliarii ſui. Supplicatque ne ſceleratis hic rex acquieſcat conſiliis, ſed miſereatur gentis hujus, & regio generi ſubvenire decidenti, ſatagens ut in diebus ſuis dignitas ſucceſſionis ſua roboretur: & ii qui ex alieno genere reges extabant, vel exiſtere cupiebant, non prævalerent contra eos, quibus ex genere honor regius debebatur. Aſſeritque ſe miſiſſe Aleranum ad eumdem Arnulphum, ſuggerendo, ut quoſcumque ſibi placeret, ex iis qui Carolum regem conſtituerant, in ſuum ſervitium pergere præciperet, qui coram ſublimitate ipſius hoc ita eſſe rationabiliter oſtenderent. Flagitans etiam erat, ut hæc præmiſſa benigne rex tractet animo, & hanc ſciat ipſius eſſe devotionem, vel intentionem erga ipſius fidelitatem, ut Carolus ad ipſius conſilium in omnibus quæ acturus eſt, reſpiciat, & ipſius pietate tutus conſiſtat, & ut nemo regis animum ab auxilio iſtius regni, vel ejuſdem Caroli, deflectere valeat.

Porro ex hac eadem Remenſi Synodo ſcriptum fuiſſe ad Balduinum comitem Flandrenſẽ invadentem res eccleſiaſticas liquet: ad quem etiam, Fulconem antea ſcripſiſſe idem Flodoardus affirmat, cum ſubdit. *Scripſit poſt Hincmarũ Fulco Balduino comiti Flandrenſi, redarguens eum pro eo quod monaſterium maauhoeum ſibi uſurpaverat, & inſurrexerat contra regem infidelitate & perjurio. Item ad eumdem ſcribẽs cum coepiſcopis ſuis ex ſynodo Remis habita anno octingenteſimo nonageſimo ſecũdo, arguit eum quod eccleſiaſtica ſimul & legalia jura contemneret, locum ſacri monaſtici ordinis pervadens, & abbatis ſibi nomen uſurpans. Unde communi decreto epiſcoporũ judicatum fuerat, eum autoritatis canonicæ anathemate feriendum Sed quoniam eccleſiæ & publicis utilitatibus regni videbatur accommodus: cenſura ſuſpenditur, & emendandi ſpatium reſervatur, & obſecratur per miſericordiam Dei ut ab hac præſumptione animum reverſes, nec amplius iram Dei contra ſe provocet, ne illi quodammodo gladium præbeat.*

Flodoardus l. 4. c. 4.

CONCILIVM ROMANVM OB GRAVES perturbationes, quibus affligebatur Dei eccleſia, celebratum Kalendis Martiis indictione 11. anno Domini DCCCXCIII, tempore Formoſi papæ.

ANNO CHRISTI 893.

RERUM in hac ſynodo geſtarũ nihil aliud ſupereſſe videtur, niſi quod Flodoard. ſcribit l. 4. c. 2. ubi epiſt. Formoſi de hac ſynodo congreganda ad Fulconẽ tranſmiſſam ſummatim recenſet his verbis: *Cui Fulconi reſcribens idem papa Formoſus, monet eum cõpati debere Rom. eccleſiæ, atq; imminenti ejus ſubvenire ruinæ, nec ei ſuam præſentiam denegare: adjungens hæreſes undique ac ſchiſmata pullulare, nec qui ad reſiſtendum occurreret, eſſe. Dicitq; longo retroacto tempore pernicioſas hæreſes orientem cõfudere, & Conſtantinopolitanam eccleſiam nocua ſchiſmata perturbare: ſimul etiam regionis Africanæ legatos inſiſtere, reſponſa petentes pro dudum exorto inter epiſcopos ipſarum provinciarum ſchiſmate: diverſarum quoque partium legationes diverſa reſponſa petentes inſtare. Cujus rei gratia generalem ſynodum die Kal. Mart. ind. XI. ſe inchoare diſpoſuiſſe, ad quam eumdem remota omni dilatione admonet feſtinare, ut colloquẽdo largius de his valeãt pertractare, & affluentius ad conſulta ſingula reſpondere. Northmannicæ gentis procellis, quibus aſſerebat ſe perturbari*

*ri, plurimum dolere; & ut eos excelſi dextera reprimat, apoſtolorum principum ſuffragiis intervenientibus implorare; literas vero quas ſignificaverat ad eum per quaſdam perſonas primum ſe direxiſſe, ad ipſum minime perveniſſe. Miſerat etiam alias pro hac eadem ſynodo celebranda pridem * hinc menſe indictionis decimæ; in quibus literis fatetur Italiam tunc ſemel & ſecundo horrida bella perpeſſam & pene conſumptam. Orientalium vero partium ſe deflere veſanam hæreſin in Chriſtum Ieſum blaſphemiam continentem.*

SYNODVS CABILONENSIS IN ECCLESIA B. IOANNIS BAPTISTÆ IN SVBVRBIO.

Cujus decreto Gerfredi Monachi, qui Adalgarium Æduorum epiſcopum veneno necaſſe dicebatur, facta eſt purgatio per corpus domini, anno Chriſti DCCCXCIV. in ſynodo diœceſana apud Flaviniacum monaſterium & caſtrum publicum in primore eccleſia S. Petri.

ANNO DCCCXCIV. indictione XII. invidiæ inſtinctu, malorum hortatu, oborta eſt infamis fama Flaviniaco monaſterio & caſtro publico, in quemdam loci illius Leuitam & monachum * Gerfredum, officio prælationis functum, quod piiſſimum patrem, & reverendum præſulem, dominum Adalgarium Æduorum epiſcopum lethali extinxerat veneficio. Hujus criminis iniquiſſimum objectum, Deo ſimul & hominibus horrendum: non modo ipſius eccleſiæ, verum etiam totius Galliæ aures pulſavit, & infami ſatis elogio notavit. Præfatus vero Leuita & monachus ſuper illatione tanti facinoris nimium exhorruit: utpote qui tanta tamque prævalida ab ipſo dulciſſimo patre perſenſerat beneficia, uti omnibus ſatis abundeque claret. Super quo primitus conſilium glorioſi præſulis domni * Gualonis ipſius ſucceſſoris expetiit, ſeque a tam nefandiſſimo ſcelere, non minus cogitatu quam facto, præſentiæ illius, Deo teſte & judice omnium ac inſpectore cordium, immunem firmavit. Denique tantus, tamque præcelſus pontifex, divinorum necnon & humanorum ſciens, filiorum eccleſiæ conſilio fultus, ovem ſibi creditam perire noluit: ſed inſuper fomenta adhortationum, & medicamenta divinorum eloquiorum pie & miſericorditer adhibuit: ut ſi forte diaboli pellacia quid ſimile cordi illius injecerat, ſaltem ſuggeſtione Spiritus ſancti, & infuſione ipſius verbi, eccleſiaſtica inſtitutione profeſſus ſalubriter curari poſſet, & ablui. Verum jam dictus Levita & monachus, in nullo penitus tanti flagitii conſcius, judicium ſibi ſancti Spiritus propoſuit, & ſe, ad quodcumque examen eccleſiaſtico more cenſeretur, modis omnibus promptiſſime deliberavit. Quocirca prænominatus præſul, tantum & tam inauditum facinus proprio cunctatus deliberare judicio, ad ſanctam & comprovincialem ſynodum Aureliani nominandi archiepiſcopi, & ceterorum coepiſcoporum præſentia diſcutiendum & diffiniendum cenſuit. Quod & ipſe, utpote immunis, haudquaquam diſtulit. Proinde Deo propitio, præfixo Kalendarum Maiarum die convenere ſacri pontifices, Aurelianus primas totius Galliæ, cum illuſtriſſimis Gualone Æduenſi, Ardrado Cabilonenſi, Geraldo * Mariſconenſi, coepiſcopis, ſimul & legatis memorandi * Teutbaldi Lingonenſis epiſcopi, apud Cabilonenſem urbem in eccleſia beati præcurſoris Chriſti Ioannis, quæ eſt in proſpectu ejuſdem urbis. Vbi inſtituta ſanctorum patrum canonice & regulariter promulgantes, & eccleſiaſtica negotia diligentius pertractantes, infamia notatum crebro dictum monachum coram poſitum ſubtili indagine & multo examine diſcutere laborarunt. Quo iſdem monachus omni * judicio more eccleſiaſtico, & humani juris experimento inſtructus, nec hujus infamiæ evidentem accuſatorem, nec alicujus certitudinis proclamatorem reperire potuit. Quod tertio ſub teſtificatione ſancti Spiritus clamari jubentes, & nihil prorſus veriſimile reperientes, ſanciverunt communi conſilio, ut quia nec convictum, nec etiam confeſſum experiebantur, tamen quia ventilatum & uſque locorum erat divulgatum, ut ab omni ſuſpicione liberrimus redderetur, in viciniori ſynodo, quam omni reverentia dignus Gualo antiſtes erga filios eccleſiæ celebraret, corporis Chriſti & ſanguinis illo examine, quod ſolum verius probatur & terribilius, imo ſalubrius creditur, a flagitio divulgato publice expiaretur; eo ſcilicet tenore eumdem prius teſtificantes, ut ſi in aliquo conſcius tanti piaculi foret, nullo modo ad ſacra ſumenda accederet. Et ſi forte temerarie præſumeret, cenſura ſancti Spiritus, & auctoritate apoſtolorum principis, ab ipſo vivifico redemptionis noſtræ pretio extorris fieret, & cum Iuda Domini proditore damnatus æternis irremediabiliter ſuppliciis addiceretur. Sin vero immunem ſe eſſe per omnia prænoſceret, fiſus miſericordiæ Dei, tanti muneris donum ad ſalutis ſuæ remedium ſaluberrime percipere non diffideret. Quod omnibus uſquequaque ſatis fuit. Inde igitur paſtor piiſſimus miſericordia motus, illius cauſa apud Flaviniacum cœnobium & caſtrum publicum ſanctam ſynodum propriæ eccleſiæ colligens, juxta ſtatuta ſupradictorum antiſtitum, miſſarum ſolenniis deductis, omnibus qui adfuere in primore eccleſia S. Petri collectis, jam ſupra fatum præmonuit virum, ut ſicut ſibi ipſi conſcientia dictaret, ad ſacra ſumenda, aut etiam refugienda, quoquo vellet modo ſeipſum præfigeret. Quique in nullo hæſitans, Deum ſibi, & ipſum, quod percepturus erat, redemptionis pretium in teſtimonium & judicium invocans, fidiſſime, omnibus in proſpectu poſitis, quæ ſupra fuerant præfixa, votis omnibus peregit. Hoc igitur tanto donatus munere, ne umquam ulterius tam æmuloſo ſauciaretur vulnere, hoc ſcriptum a præfato ſeniore & ſubter notatis ſuis coepiſcopis petiit relegendum, & manibus corroborandum.

VValo humilis ſanctæ Æduenſis eccleſiæ epiſcopus relegi & ſubſcripſi.

Ardradus humilis Cabilonenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Geraldus rector & humilis epiſcopus Matiſconenſis eccleſiæ ſubſcripſi.

* *His minus apposite præfigitur a nonnullis* Aurelianus ſanctæ Dei Lugdunenſis eccleſiæ archiepiſcopus relegi & ſubſcripſi. *Per ſeniorem quippe auctor illius inſtrumenti Gualonem Auguſtodunenſem epiſcopum haud dubie intelligit.*

Margin notes: * Gyrfredum; * Vvalonis; * Gerardo; * Teutboldi; * omnium

CONCILIVM TRIBVRIENSE

pro reformanda diſciplina eccleſiaſtica, celebrandum anno Domini DCCCXCV. tempore Formoſi papæ.

CELEBRATVM eſt ſub imperatore Arnulpho a vigintiduobus epiſcopis Germanorum, Triburiæ concilium anno incarnationis Domini DCCCXCV. tam ſancta ſane intentione & diligentia, ad reſecandum omnem palmitem inutilem, ad

Margin note: A ſtudioſo quopiam, qui concilium exſcripſerat, additum eſt.

ANNO CHRISTI 895

hoc proœmium in codice Brixienſi, ut ex citato Gratiano videre eſt.

ad extirpandam cujuſlibet hæreſeos radicem, ad tollendam ſchiſmatis occaſionem, ad corrigenda clericorum vitia, ad præcavenda populorum ſcandala, breviter, ad reformandos mores & ſtatus, non modo clericorum, ſed & laicorum, ut Gratianus poſtea pleraque ejus capitula diligenti ſtudio recitaverit in volumine decretorum.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *Communis oratio pro concordia tam cleri quam populi.*

II. *De quodam presbytero excæcato, & de excommunicatis interrogatio ſynodalis.*

III. *Reſponſio regis, & de excommunicatis ſententia univerſalis.*

IV. *De injuria & contumelia, quod abſit, presbyterorum.*

V. *Quali pœnitentiæ ſubjacere debeat qui presbyterum voluntarie morti tradiderit.*

VI. *De eo, qui evaginato gladio atrium eccleſiæ intraverit.*

VII. *De his qui res eccleſiæ ſive interiores, ſive exteriores, rapiunt.*

VIII. *De his, qui contemnunt bannum ab epiſcopis impoſitum.*

IX. *De eo, ſi epiſcopus eccleſiaſticum, & comes ſæculare complacitum, una die condixerint.*

X. *Ut epiſcopus non deponatur, niſi a duodecim epiſcopis, presbyter a ſex, diaconus a tribus.*

XI. *Si quis clericus homicidium fecerit, ab ordine ceſſare debebit.*

XII. *Ut præter paſcha & pentecoſten baptiſma non celebretur, excepta neceſſitate periclitantium.*

XIII. *De decimis.*

XIV. *De decimis antiquarum & noviter conſecratarum eccleſiarum.*

XV. *De ſepultura mortuorum.*

XVI. *Ut ſepulturam morientium nemo vendat.*

XVII. *Ut nullus laicus in eccleſia ſepeliatur.*

XVIII. *De vaſculis, quibus myſteria ſacra conficiuntur.*

XIX. *Ne in calice aut vinum ſolum, aut aqua ſola offeratur.*

XX. *De injuria clericorum.*

XXI. *De querimonia inter presbyterum & laicum.*

XXII. *De eo, ſi quis liber aliquo crimine infamatur.*

XXIII. *De his qui velatas Deo conſecratas in conjugium duxerint.*

XXIV. *De virgine ante duodecim annos velata non conſentiente patrono ſub cujus erat patrocinio.*

XXV. *De viduis velatis.*

XXVI. *De monachis regulariter exeuntibus, ſive fuga regularis diſciplinæ elapſis.*

XXVII. *De clericis, qui ſemel in clero deputati ſunt.*

XXVIII. *Ut nullus epiſcopus alterius miniſtrum eccleſiaſticum ſolicitet.*

XXIX. *Ut nullum ſervum ante perfectam libertatem epiſcopus ordinare præſumat.*

XXX. *De eo, ſi quis ab apoſtolico falſam detulerit epiſtolam.*

XXXI. *De furibus & latronibus.*

XXXII. *De eccleſia a compluribus coheredibus obſeſſa.*

XXXIII. *De claudis & aliqua parte corporis minutis, ſi ſacro ordini poſſint adjungi.*

XXXIV. *De eo, ſi quis in oſte contra Paganos interficit captivos Chriſtianos.*

XXXV. *Ut nullus comes, nulluſque judex, diebus feſtis vel dominicis, ſeu jejuniorum aut quadrageſima, placitum habere præſumat, & ut nullus pœnitens illo veniat.*

XXXVI. *De eo, ſi duo fratres ſimul arborem ſuccider int, & cadente arbore unus eorum interfectus fuerit.*

XXXVII. *De muliere, cujus infans aliquo caſu propter negligentiam ejus moritur.*

XXXVIII. *Si quis liber libertam duxerit, ulterius habere debebit.*

XXXIX. *Si quis alienigenam in matrimonium duxerit, habere debebit.*

XL. *De eo, quod quidam uxorem alterius, vivente eo, conſtupravit, & inſuper juramento confirmavit, eo moriente conjugem eam accipere.*

XLI. *De eo, ſi quis duxerit uxorem, & concumbere non valens cum ea, frater ejus clam violaverit illam.*

XLII. *Si quis de uno in alium tranſmigrat epiſcopatum, & conſanguineam ſuam polluerit, vel aliquod crimen commiſerit.*

XLIII. *Si quis cum qualibet fornicatus fuerit, & eo neſciente filius ejus vel frater inſcius violaverit illam.*

XLIV. *Si quis cum aliqua fornicatus fuerit, & frater ejus ignarus duxerit illam uxorem.*

XLV. *Si quis cum duabus ſororibus fuerit pollutus.*

XLVI. *Si cujus uxor conſtuprata fuerit, & propterea maritus perdere illam machinaverit.*

XLVII. *Si quis ſpiritalem habet compatrem, cujus uxor commater non eſt, eo defuncto, ejus viduam licet ei ducere uxorem.*

XLVIII. *De eo, ſi quis ſpiritalis ſuæ commatris filiam duxerit uxorem.*

XLIX. *De his, qui in adulterio filios genuerunt, ut omnino ſeparentur.*

L. *De eo, ſi quis aliquem per illuſionem a recta fide ſubverterit, vel perdiderit, ut dupliciter puniatur.*

LI. *De eo, ſi quis cum uxore alterius, vivente eo, fornicatus fuerit.*

LII. *De homicidiis non ſponte commiſſis.*

LIII. *De eo, ſi quis filium ſuum non ſponte, ſed caſu contingente occiderit.*

LIV. *De his, qui voluntarie homicidium fecerunt.*

LV. *De pœnitentia quadraginta dierum.*

LVI. *Poſt quadraginta dies pœnitentia primi anni.*

LVII. *Pœnitentia ſecundi & tertii anni.*

LVIII. *Pœnitentia quarti, quinti, ſexti & ſeptimi anni.*

PRÆFATIO.

CUM conſtet omnibus, divinam legem tractantibus, poſt euangelia & limpidiſſima novi teſtamenti fluenta, beatorum canonibus apoſtolorum, & ſanctorum patrum apud Nicæam Bithyniæ congregatorum conſtitutis, necnon & apoſtolicorum Romanæ ſedis pontificum decretis, ſatis occurriſſe, reſtitiſſe, & oppugnaſſe, ſive hæreticis, ſive ſchiſmaticis, & omnibus veræ fidei oppugnantibus regulas: ſed antiquus ſerpens, qui dicitur diabolus & ſatanas, inimicus humani generis, nova venena malitiæ ſuæ dulci poculo ſancti Spiritus admiſcere, & bono ſemini ſancti euangelii zizania ſuæ pravitatis & profanæ iniquitatis ſubſeminare non deſinit, ſicut in Matthæo, cum bonę meſſi zizania fuiſſent inſerta, ſcriptum eſt: *Inimicus homo hoc fecit:* (*Matth 13.*) & de ejus ſatellitibus ſub ſquamarum ſpecie in Iob prohibetur: *Una uni conjungitur, & ne ſpiraculum quidem incedit per eas:* (*Iob 41.*) unde neceſſe eſt, ejus perverſiſſimis machinationibus, & ſatellitum ſuorum inſecutionibus ex authentica poteſtate contraire, & novum paradigma veræ aſſertionis

Anno Christi 895.

ſertionis opponere. Quapropter rex regum, cujus regnum, ut Pſalmiſta canit, (Pſal. 144) regnum eſt omnium ſæculorum, omnibus eccleſiaſticæ ſublimitatis ordinibus, necnon & ſæcularis potentiæ dignitatibus, novum principem Arnulphum, regem pacifico ordine perpetuæ tranquillitatis proferre dignatus eſt. Cujus cor ſancti Spiritus ardore inflammare, & zelo divini amoris voluit accendere, ut totus cognoſcat mundus, non ab homine, neque per hominem, ſed per ipſum dominum cum eſſe electum. Conſiderans enim idem ſapientiſſimus rex profundæ mentis intuitu abundantem in ſe ſancti Spiritus gratiam, quia quos repleverit, ardentes in ſe pariter & loquentes facit de ſe, anno incarnationis Ieſu Chriſti Domini noſtri 895. regni vero ſui octavo, indictione 13. menſe Maio, ejuſdem ſancti Spiritus inſtinctu & primatum ſuorum conſultu venit in villam regiam, videlicet Triburiam, (Triburia villa regia.) in terra Francorum conſiſtentem, cum epiſcopis infra conſcriptis, abbatibus, & omnibus regni principibus, necnon convenientibus eccleſiaſticorum & ſæcularium innumeris turbis: quatenus infatigabili perſeverantia divina & humana tractarentur, atque emergentia mala comprimerentur, ut eo liberius ſancta Dei eccleſia ſuo poriretur honore. Cum autem ſapientiſſimus rex concilium ſacrum continuari decreviſſet, placuit ſibi & univerſo clero, ut peracto triduano jejunio, litaniis & orationibus ſuper ſe de cælis promiſſum invitarent adjutorium, ſicut ipſe Salvator aſcendens in cælum diſcipulis ſuis promiſit, dicens: (Matth. 28.) *Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus uſque ad conſummationem ſæculi*; ut futura concilia in ipſo inchoarentur, & per ipſum finirentur, qui eſt initium & finis, & ſupplementum legis, ut apoſtolus Romanis ſcribens ait: (Rom. 10.) *Finis enim legis Chriſtus ad iuſtitiam omni credenti.* Quo peracto, pergens ad palatium, regale ſedit ſolium, indutus veſte ſplendidiſſima, quam * texit (* texuit) ſapientia, repletus eſt prudentia, erectus * (* eſt) & potentia, pro ſua magnitudine ſtipatus multitudine, tractans practice de ſtatu regni, & theorice de ordine & ſtabilitate eccleſiarum Chriſti, & qualiter boni quiete viverent, & mali inulte non peccarent. Interim epiſcoporum ſacer conventus in baſilica prædictæ villæ, poſt communes orationes & preces finitas, honorificentiſſime infulati, pontificalibus ſedibus ſuffulti, mentibus ſerenati, prudentia præditi, ſacroſanctum ingreſſi ſunt ſynodale colloquium. Inter alia namque, quibus divina & humana tractaturi erant, communi voto & pari conſenſu, de collegio ſanctorum ſacerdotum gnaros & idoneos direxerunt mediatores ad præfatum pium regem, inquirentes quo ſtudio, vel quali benignitate, ſecundum ſapientiam & poſſibilitatem ab ipſo Deo ſibi datam, eccleſiam Chriſti, illi per regalem poteſtatem, & ipſis per ſacerdotalem eminentiam, defendere, & miniſterium illorum amplificare & ſublimare dignaretur, proponentes ei propriam regis eminentiam, id eſt, ut miſericordia & modeſtia omnes præcellat, & non ſecundum perſonam judicet: atque juxta Salomonem, juſtitiam, judicium & æquitatem diligat: addentes inſuper exempla ſacrarum literarum, quibus Sapientia alumnos ſuis laboribus educatos inſtruens, ait: (Prov. 9.) *Meum eſt conſilium & æquitas, mea prudentia, mea eſt fortitudo: per me reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt: per me principes imperant, & potentes decernunt iuſtitiam.* Et item: (Prov. 29.) *Rex qui iudicat in veritate, thronus eius in æternum firmabitur.* Præferentes etiam ei inſtitutiones Martini epiſcopi ad Mironem regem, quibus

A eum ad honeſtatem vitæ, & pietatem morum, ordine rationis inſtituens, ait: Prudentis proprium eſt examinare conſilia, atque ſubiunxit: Si prudens eſt animus tuus, tribus temporibus diſpenſetur: præſentia ordina, futura prævide, præterita recordare. Et ſermo tuus non ſit inanis, ſed ſuadeat, aut moneat, aut conſoletur, aut præcipiat. Quibus rex theologiam quaſi ab alto differentibus, ab auguſta mentis ſuæ ſede, (quia ut Sapientia ait: *Cor regum inſcrutabile eſt*) (Prov. 25.) arcanum myſterii ſui revelans, in hæc verba prorupit: O paſtores eccleſiarum Chriſti, & clariſſima lumina mundi, agite quæ vobis impoſita eſt curam paſtoralem: & juxta Apoſtolum, (2. Tim. 4.) inſtate opportune, importune: arguite, obſecrate, increpate in omni patientia & doctrina, ut B vigili cura & admonitione ſedula oues Chriſti ad caulas æternæ vitæ introducere mereamini. Habetis me omnibus eccleſiæ Chriſti adverſantibus, & veſtro ſacerdotali miniſterio renitentibus oppoſitiſſimum bellatorem: quia, ut Apoſtolus Romanis ſcribit: (Rom. 8.) *In his omnibus ſuperamus propter eum qui dilexit nos.* Et item: *Si Deus pro nobis, quis contra nos? Certus ſum enim, quia neque mors neque vita, neque inſtantia, neque futura, neque ulla creatura poterit nos ſeparare a caritate Dei*, & unanimitate ſancta, beatiſſimi patres. Gratulantes igitur beati, qui miſſi ſunt, ſacerdotes, congredientibus quibuſdam optimatibus de throno regis, cauſa iuſtæ legationis & veræ unanimitatis, ad ſanctam ſynodum directis, reverſi ſunt ad eos qui miſerant illos. C Perambulantes igitur, & ſacrum Conventum irrumpentes, rite & laudabiliter quæ iniuncta ſunt exponentes, & eccleſiam illic congregatam conſolatoria reſponſione lætificantes, ſiluerunt, & quid deinceps acturi eſſent, taciti expectare cœperunt. Exurgentes igitur de ſedibus ſuis reverendiſſimi patres, cum aſtanti clero ter quaterque proclamantes, & divinæ majeſtati ſupplicantes, Exaudi Chriſte, Arnulpho magno regi vita; & ſonantibus campanis, *Te Deum laudamus*, concinentibus cunctis, glorificantes & Ieſum Chriſtum collaudantes, qui in ſervis ſuis conſolabitur, qui eccleſiæ ſuæ ſanctæ tam pium & mitem conſolatorem, D tamque ſtrenuum adiutorem, ad honorem nominis ſui condonare dignatus eſt. Et peractis divinæ majeſtati precibus, inclinantes ſe coram pii principis adſtantibus miſſis, gratificantes & magno principi laudes perſoluentes, deinde recto ordine conſederunt, & prævio ſancto Spiritu, quædam capitula magis neceſſaria ex canonicis inſtitutionibus ſubſcripſerunt, errata corrigere, ſuperflua abſcidere, recta via regia coarctare. Poſt hæc prudentiſſimus rex regnorum, ſacroſanctis divinæ religionis interfuit myſteriis, & ſancti patres ſecretis palatinis. Et concordia erat in cunctis ad laudem Ieſu Chriſti Domini noſtri, cui ſit laus & gloria E per infinita ſæculorum ſæcula.

CANONES.

I.

Poſt ingreſſum ſancti & ſynodalis colloquii, e cælis divinum implorabant auxilium, ut Deus omnipotens, qui, David canente, (Pſal. 67.) inhabitare facit unanimes in domo, & dabit virtutem & fortitudinem plebi ſuæ, in domo ſua, in ſancta videlicet eccleſia, clerum, & populum unanimes dignaretur cohibere, virtutem & fortitudinem da-

ANNO CHRISTI 895.

re, ut in nullo diſſiderent: quatenus rationabilia meditantes, & dictis concordarent, & factis.

A

I I.

Cum hæc pro unitate tam cleri quam populi tractarentur, quidam presbyter venit medius, a quodam laïco excæcatus, eiuſdem criminis, propter quod cæcus fuerat effectus, liberrimus, ut teſtatur epiſcopus, in cuius ſancta ſynodo poſt excæcationem coram poſitus, ſecurus eſt factus. Quapropter idem epiſcopus præcepit, ut veniret laïcus, & de tam nefando ſcelere ſatisfactionem procuraret agere. Qui nequaquam conſenſit, ſed communem epiſcoporum ſynodum appellavit. Perpendentes epiſcopi lamentationem Ieremiæ impleri, aurum obſcurari, lapides ſanctuarii ab hoſtibus deſtrui, & iterum in membris ſuis Chriſtum crucifigi, ſuſpirantes & compaſſibiliter ingemiſcentes, vicariis pro ſe & ſancto clero tranſmiſſis, proclamantes, & pium eccleſiarum defenſorem appellantes, & conſilium poſtulantes quid ſtatuere dignaretur pro talibus & ſimilibus, qui pro diverſis erratibus & certis criminibus ſunt incorrigibiles, & iuſto anathemate mucrone apoſtolici ſermonis abſciduntur, quo ait: *Tradite huiuſmodi ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die domini.* Et iterum: *Cum huiuſmodi nec cibum ſumere.* Sed tamen indurante diabolo, quamvis excommunicentur, ad pœnitendum non emolliuntur, ſed ſicut ſcriptum eſt: *Impius cum in profundum peccatorum venerit, contemnit:* profundum peccatorum intuẽtes, & in deſperationem proruentes. *Et erit noviſſimus error peior priore.* Mittentes etiam ei contra eos ſcripta inſtituta canonica, in Canonibus ſanctorum apoſtolorum capitulo undecimo: Quod cum excommunicatis non ſit orandum. In Nicæno magno concilio, capitulo quinto: Qui ſuo peccaverunt evidenter epiſcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æſtimentur. In Antiocheno ſancto concilio, capitulo ſecundo: Vt ſi quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, ſeu quilibet ex clero, communicare deprehenſus fuerit cum excommunicatis, etiam iſte communione privetur, tamquam qui regulam confundat eccleſiæ. In epiſtola Calliſti papæ: Vt nemo cum eis in oratione, aut cibo vel potu, aut oſculo communicet, nec eis Aue dicat.

Thren. 4. — 1. Cor. 5. — Prou. 18. — Matth. 27.

I I I.

Nos igitur quibus regni cura, & ſolicitudo eccleſiarum Chriſti commiſſa eſt, aliter regnum & imperium iure eccleſiaſtico regere & gubernare non poſſumus, niſi hos qui eccleſiam Chriſti, non habentem, ut apoſtolus ait, maculam, neque rugam, conturbant, zelo fidei perſequamur, de quo rex David teſtatur: *Nonne qui oderunt te Deus oderam illos, & ſuper inimicos tuos tabeſcebam? Perfecto odio oderam illos, inimici facti ſunt mihi.* Et cum evangelium legeretur, audivimus: *Si * te non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.* Et alibi: *Qui percutit malos in eo quod mali ſunt, miniſter domini eſt.* Idcirco non potentiam oſtendentes, ſed juſtitiam exhibentes, præcipimus, & auctoritate noſtra iniungimus omnibus regni noſtri comitibus, poſtquam ab epiſcopis anathemate excommunicationis percelluntur, & tamen ad pœnitendum non inclinantur, ut ab ipſis comprehendantur, & ante nos perferantur: ut qui divina judicia non verentur, humana ſententia feriantur. Vnde per quemdam ſapientem dictum eſt: *Rex qui ſedet in ſolio iudicii, diſſipat omne malum intuitu ſuo.* Si enim tam rebelles extiterint, ut comprehendentibus repugnare ſtuduerint, & in tali temeritate interfecti fuerint, iudicio epiſcoporum interfectoribus nulla imponatur pœnitentia: & præcepto noſtro, † weregeldi nulla ab eis extorqueatur compoſitio. Conſtringanturque proximi & eorum cognati cum iuramento, ne in illis eos vindicent, ſed pacem ad eos & concordiam ſervent.

Epheſ. 5. — Pſal. 138. — Matth. 18. — *eccleſiam. — Rom. 13. — Prou. 20.

B — C

† VVeregeld defenſionis pecuniam Germanice ſignificat, & ita hic videtur accipi.

I V.

Si quis presbyter, (quod abſit, quia ſacerdos altiſſimi Dei eſt) vulneratus, vel quibuſlibet iniuriis & contumeliis dehoneſtatus, euaſerit & ſupervixerit, tota compoſitio perſolvatur presbytero. Si autem articulo mortis præventus obierit, precium weregeldi tripartita partiatur diviſione, id eſt, altari cui ordinatus fuerat, pars una; epiſcopo, in cuius diœceſi erat, altera; tertia parentibus, de quibus ortus fuerat. Si vero in atrio eccleſiæ aliquid ex iſtis presbytero factum fuerit, ſupradicto modo presbytero & pro presbytero ſolvatur. Sed quia, ut Hilarus papa omnibus epiſcopis per diverſas provincias in epiſtola ſua ſcribit, iniuria ſacerdotum & eccleſiarum, ſacrilegium eſt: ſacrilegium in atrio factum, altari & domino eiuſdem loci perſolvatur. Sacerdotes enim non ſunt lacerandi, ſed potius coronandi: quia de his Eccleſiaſticus liber loquitur, dicens: *In tota anima tua time Dominum, & ſacerdotes illius ſanctifica, & miniſtros eius non derelinquas, & honorifica ſacerdotem.* Et Iſidorus: His enim, ſicut & epiſcopis, diſpenſatio myſteriorum Dei commiſſa eſt. præſunt enim eccleſiæ Chriſti, & in conſecratione divini corporis & ſanguinis conſortes ſunt epiſcopis: ſimiliter & in doctrina populorum, & in officio prædicandi.

D — E — Eccli. 7.

V.

Si quis ſacerdotem, non coactus, ſed propria voluntate ſeductus, morti tradiderit,

ſecundum

ANNO CHRISTI 895.

Rigor priſcæ pœnitentiæ.

ſecundum ſententiam apoſtolicorum & noſtrorum moderni temporis ſacerdotum, quinquennio pleniſſimæ caſtigationi pœnitentiæ ſubſternatur: ita ut carnem non manducet, nec vinum bibat, ieiunet autem uſque ad veſperam, exceptis dominicis & diebus feſtis. Arma non portet: & ubicumque eat, pedibus incedat: eccleſiam non intret, ſed ante fores ſtet, orans Dominum puro corde, ut abluatur tanto crimine. Expleto vero quinquennio, introducente epiſcopo, ingrediatur eccleſiam: nondum tamen communicans, ſed * intra audientes ſtans. Et aliud quinquennium indulgentius introeat indultum. Quo vero expleto, cum decimi anni curſus fuerit finitus, gratia communicandi & licentia concedatur ei equitandi. Maneat autem in reliquis obſeruationibus tres dies per hebdomadam, ut purificationis mereatur culmen.

* inter

VI.

Si quis temerarius atrium eccleſiæ euaginato gladio præſumptuoſe intraverit, ſacrilegium facit. Et idcirco ſacrilegium in atrio Domini factum, ſacrilegii more altari & Domino perſoluatur. Dominus dicit in euangelio: *Omnes enim qui acceperint gladium, gladio peribunt*: id eſt, qui ſe ipſos vice talionis per peccatum in præſenti vlciſci deſiderant, gladio ipſius peccati in anima moriuntur. Quanto magis is, qui * ſecundum atrium, quod Dominus ſibi præ ceteris ſegregavit locis, & ſuæ ſanctæ eccleſiæ ad honorem, polluerit, & temerarius irruperit: gladio peccati & iniquitatis ſuæ mortuus iacuerit? Quapropter opus eſt pœnitentia, ut reſurgat ad vitam qui guſtavit mortem.

Matth. 26.

* Sanctum

VII.

Quicumque timorem Domini poſtponentes, & eccleſiaſtica judicia non verentes, res eccleſiæ rapiunt, vel auferunt, ut in epiſtola Anacleti papæ legitur, ſacrilegium faciunt. Papa dixit: Ergo qui Chriſti pecunias & eccleſiæ rapit, aufert, vel fraudat, homicida eſt, atque homicida ante conſpectum judicis deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem operatur: qui autem pecuniam vel res eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium facit. Vnde tanta autoritate apoſtolicæ ſententiæ ſuffulti, ſancimus & unanimes iudicamus, ut res eccleſiæ tripliciter componantur, inſuper vero bannus epiſcopalis exquiratur. Qui vero exteriores eccleſiæ res rapiunt, vel fraudant, comite agente coerceantur: ut res ablatæ, legitime reſtituantur & componantur. Si vero non procuraverint, vel non emendaverint, ab epiſcopo canonice conſtringantur, ut res reſtituantur.

A

VIII.

Nemo contemnat, neque tranſgrediatur bannum ab epiſcopis ſuperpoſitum. Sciat & abhorreat in epiſtola beati Clementis dictum contra ſe ſcriptum: Si vobis epiſcopis non obedierint omnes tam majores quam & inferioris ordinis, atque reliqui populi, tribus & linguæ: non ſolum infames, ſed etiam extorres a regno Dei & conſortio fidelium, a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ alieni erunt. Et audiant ipſum Dominum in euangelio dicentem: *Qui vos audit, me audit: & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Luc. 10.

B Quapropter nos euangelicam & apoſtolicam conſiderantes autoritatem, non quæſtum pecuniarum, ſed lucrum quærentes animarum, ſtatuimus & confirmamus: ut ſi quis poſt hanc huius ſancti concilii diffinitionem, inventus fuerit corrupiſſe bannum ab epiſcopis impoſitum, quadraginta dierum caſtigatione corripiatur, tantum in pane, ſale, & aqua.

IX.

Cum autem epiſcopus eccleſiam a Domino Deo ſibi commiſſam regens, epiſcopatum circumeundo perrexerit, & placitum canonice conſtitutum decreverit, populumque ſibi creditum illo invitaverit: atque comes eadem die ſciens placitum ab epiſcopo condictum, vel neſciens, placitum cum populo ſuum condixerit, & per bannum illuc venire præceperit: placitum comitis omnes poſtponant, & comes ipſe: denique populus, poſt epiſcopum feſtine pergant, ſcientes ſe non illic ſeditioſa contentione decertare, ſed pro fide catholica invigilare: non cumulum pecuniarum, ſed lucrum congregare animarum. Vnde in eadem beati Clementis epiſtola: Veſtrum, inquit, qui legatione Domini fungimini, eſt docere populos. Eorum vero eſt, vobis obedire ut Deo. Et in epiſtola Alexandri papæ, ſucceſſoris Euariſti: Si quis autem legationem veſtram impedit, non unius, ſed multorum profectum avertit: & ſicut multis nocet, ita a multis eſt arguendus: & quia Dei cauſam impedit, & ſtatum eccleſiæ conturbat, ideo a liminibus eius arceatur. Quapropter nullus comes, nulluſque iudex, nullus omnino in clericatu vel ſæculari habitu conſtitutus, legationem epiſcoporum impediat, vel conturbare præſumat. Vt autem unanimitas & concordia ſit inter epiſcopos & comites: placuit, ut ſi quis epiſcopus domi reſidens, conventum populi eſſe voluerit, & comes nihilo minus in ipſa eademque die placitum eſſe dixerit, effectum obtineat qui prior indicaverat, ſalva tamen dignitate & poteſtate epiſcopi.

X.

Statutum eſt in hac ſancta & universali ſynodo,

modo, ut nullus epiſcopus deponatur, niſi a duodecim epiſcopis, presbyter a ſex, diaconus a tribus. In Concilio Carthaginenſi capite duodecimo Felix epiſcopus dixit: Si quis epiſcopus in reatum aliquem incurrerit, & non poteſt plurimos congregare epiſcopos: ne in crimine remaneat, a duodecim epiſcopis audiatur: & presbyter a ſex, cum proprio ſuo epiſcopo: & diaconus a tribus epiſcopis audiatur. Et in eodem Concilio capite vigeſimo: Vt presbyter a ſex, diaconus a tribus diſcutiatur epiſcopis. Reliquorum clericorum cauſas, etiam ſolus epiſcopus loci cognoſcat & definiat.

XI.

Si quis clericus, quamvis nimium coactus, homicidium fecerit, ſiue ſit presbyter, ſiue diaconus, deponatur. Legimus in canonibus apoſtolorum, quod epiſcopus, presbyter, & diaconus, qui in fornicatione, aut perjurio, aut furto captus eſt, deponatur: quanto magis is, qui hoc immane ſcelus fecerit, ab ordine ceſſare debebit? Qui enim Chriſtum ſequi deſiderat, debet, ſicut ille ambulavit, & ipſe ambulare. *Qui cum malediceretur, non remaledicebat: cum percuteretur, non comminabatur.* Et ipſe in euangelio ſuo præcepit: *Si quis te percuſſerit in unam maxillam, prabe illi & alteram.* Non enim debemus occidere, cum Dominus dicat: *Audiſtis quia dictum eſt antiquis, Non occides: qui autem occiderit, reus erit iudicio. Ego autem dico vobis quia omnis qui iraſcitur fratri ſuo, reus erit iudicio*: nec malum pro malo reddere, ſed, ſicut apoſtolus Romanis ſcribens ait: *Noli vinci a malo, ſed vince in bono malum.* Si quis clericorum præſens erit, ubi homicidium fuerit, & neque conſenſu, neque conſultu, neque in aliquo, homicidii reatu pollutus eſſe convincitur: nihil ei obſit, quin conſecratus in gradu permaneat: non conſecratus, ſi alias dignus ſit, promotus accedat.

1. Petr. 2. — Matth. 5. — Ibid. — Rom. 12.

XII.

Sacroſanctum baptiſmi myſterium, ſciant omnes in Chriſto regenerati, non niſi præfixis & legitimis in anno celebrari temporibus, cum hoc ſibi privilegium, ut in epiſtola Siricii papæ legitur capite ſecundo, & apud nos, & apud omnes eccleſias ſpecialiter cum pentecoſte ſua dominicum paſcha defendit. In quo (ut legitur in epiſtola Leonis papæ capite nono) orta eſt & virtus muneris, & ſpecies actionis. Ad cujus rei confirmationem plurimum valet quod ipſe Dominus Ieſus Chriſtus, poſtquam reſurrexit a mortuis, diſcipulis ſuis formam & poteſtatem tradidit baptizandi, dicens: *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.* De quo utique ante paſſionem potuiſſet eos inſtruere, niſi proprie uoluiſſet demonſtrare, regenerationis gratiam ex ſua reſurrectione cœpiſſe. Additur ſane huic obſeruantiæ, etiam pentecoſtes, ex aduentu ſancti Spiritus, ſacra ſolennitas, quæ de paſchalis feſti pendet articulo. Nam cum ad alios dies alia feſta pertineant, hæc ſemper ad eum diem recurrit, qui reſurrectione Domini eſt inſignis, porrigens quodammodo manum auxiliantis gratiæ, & eos invitans, quos a die paſchæ aut moleſtia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut nauigationis difficultas intercluſit, ut deſiderii ſui effectum dono ſancti Spiritus conſequantur: Ipſe enim Vnigenitus Dei, qui in paſcha reſurrexit, in fide credentium, & in virtute operum, nullam inter ſe & Spiritum ſanctum voluit eſſe diſtantiam, quia nulla eſt diverſitas in natura. Vnde utrique ſit proprium, non diſſimile eſſe feſtum, ubi unum eſt ſacramentum. Sicut tunc, ita & nunc, in remiſſionem peccatorum, baptiſmi celebratur ſacramentum: qui idem Spiritus ſanctus, cujus hic celebramus adventum, eſt remiſſio omnium peccatorum. Trina namque in baptiſmate immerſio triduanam imitatur ſepulturam: & ab aquis elevatio, inſtar eſt reſurgentis de ſepulcro. Periculo quocumque modo præoccupatis & deſperatis, omni tempore ſubveniendum, & baptiſmi ſacramentum eſt tribuendum, quia neceſſitas vix habet legem. Si enim valida infirmitate occupati & deſperati, ad eccleſiam provehi non poſſint, loco mundo perſpecto, baptiſma celebretur, & procuratione presbyteri caute obſervetur & collocetur. Vſque ad octavum namque diem ipſa regeneratio ſacra ab omni Chriſtiano populo celebrabitur, quia reſurrectio Domini octo diebus colitur.

Matth. 28.

XIII.

De decimis Auguſtinus doctor mirabilis ſub brevi ratiuncula ſatis videtur dilucidaſſe, cum ait: Decimæ ex debito requiruntur. Quid ſi diceret Deus? Nempe meus es o homo, mea eſt terra quam colis, mea ſemina quæ ſpargis, mea animalia quæ fatigas, meus eſt ſolis ardor: & cum omnia mea ſint, tu qui * minus accommodas, ſolam decimam merebaris: ſed ſervo tibi novem, da mihi decimam. Si non dederis mihi decimam, auferam novem. Si dederis mihi decimam, multiplicabo novem. Si ergo quærit aliquis, cur decimæ dentur, ſciat quod ideo dandæ ſunt, ut hac devotione Deus placatus, largius præſtet quæ neceſſaria ſunt: & ut miniſtri eccleſię exinde relevati, liberiores fiant ad ſpiritalis ſervitii expletionem: & ut munus populi exhinc in quotidiana oblatione domino immoletur, nec non ſecundum ſtatuta canonum, in ſuſtentationem

* manus

Decimæ cur dentur.

ANNO CHRISTI 895.

tentationem pauperum, & reſtaurationem eccleſiarum proficiant. Quatuor enim fieri partes iuxta canones iudicamus de decimis & oblationibus fidelium: ut una ſit epiſcopi, altera clericorum, tertia pauperum, quarta reſtaurationi eccleſiarum ſervetur: ſicut in epiſtola Gelaſii papæ capite vigeſimoſeptimo legitur.

XIV.

Placuit huic ſancto concilio, ut ſecundum ſanctiones canonum, decimæ, ſicut & aliæ poſſeſſiones, antiquis conſerventur eccleſiis, ſicut in Calchedonenſi ſancto concilio ſtatutum eſt, capite decimoſeptimo. Si quis autem in affinitate antiquæ eccleſiæ novalia rura excoluerit, decima exinde debita antiquæ reddatur eccleſiæ. Si vero in qualibet ſilva, vel deſerto loco, ultra millaria quatuor aut quinque, vel eo amplius, aliquod dirutum collaboraverit, & illic conſentiente epiſcopo eccleſiam conſtruxerit, & conſecratam perpetraverit, proſpiciat preſbyterum ad ſervitium Dei idoneum & ſtudioſum, & tunc demum novam decimam novæ reddat eccleſiæ; ſalva tamen poteſtate epiſcopi.

XV.

Reſtat propter inſtantem, quæ tunc maxima occurrit, neceſſitatem, ubicumque facultas rerum & opportunitas temporum ſuppetat, ſepulturam morientium apud eccleſiam, ubi ſedes eſt epiſcopi, celebrari. Si autem hoc propter itineris longinquitatem, aut adjacentem alicujus inopportunitatis difficultatem, impoſſibile videatur, expectet eum terra ſepulturæ ſuæ, quo canonicorum aut monachorum, ſive ſanctimonialium congregatio ſancta communiter degat, ut eorum orationibus iudici ſuo commendatus occurrat, & remiſſionem delictorum, quam meritis non obtinet, illorum interceſſionibus percipiat. Quod ſi & hoc ineptum & difficile æſtimetur: ubi decimam perſolvebat vivus, ſepeliatur mortuus.

Virorum pro defunctis interceſſiones aſſeruntur.

XVI.

Abhorrendus, & Chriſtianis omnibus devitandus mos iniquus ſubrepſit, ſepulturam mortuis debitam ſub precio vendere, & gratiam Dei venalem facere: cum hoc nuſquam ſub euangelica gratia meminerimus nos inveniſſe vel legiſſe. In eccleſiaſtico namque libro ſcriptum eſt; *Mortuo non prohibeas gratiam, ſciens quia omnes moriemur.* Et item: *Omnia quæ de terra ſunt, in terram convertuntur.* Quid terra terram vendis? memento quoniam terra es, & in terram ibis, & quoniam mors tibi futura eſt, appropiat & non tardat. Recordare quoniam non hominis eſt terra ſed ut Pſalmiſta cõmemorat: *Domini eſt terra, & qui habitant in ea.* Si terram vendis, invaſione alienæ rei

Eccleſ. 7. Gen. 3. Pſal. 23.

reus teneberis. Gratis accepiſti a Deo, gratis da pro eo. Quare interdictum ſit omnibus omnino Chriſtianis, terram mortuis vendere, & debitam ſepulturam denegare. Niſi forte proximi, & amici defuncti, propter nomen Domini & redemptionem animæ viri, gratis aliquid donare velint.

XVII.

Secundum ſtatuta ſanctorum patrum, & experimenta miraculorum, prohibemus & præcipimus, ut deinceps nullus laicus in eccleſia ſepeliatur. Quidam mirabilis doctor noſtræ diffinitioni conſentiens, inquit: Nemo enim in eccleſia ſepeliatur, niſi forte talis ſit perſona ſacerdotis, aut cujuſlibet juſti hominis, qui per vitæ meritum, talem vivendo ſuo corpori defuncto locum acquiſivit. Corpora antiquitus in eccleſia ſepulta, nequaquam proiiciantur, ſed pavimento deſuper facto, nullo tumulorum veſtigio apparente, eccleſiæ reverentia conſervetur. Vbi vero hoc præ multitudine cadaverum difficile ſit facere, locus ille cœmeterium & polyandrium habeatur, ablato inde altari, & conſtituto vbi religioſe ſacrificium Deo valeat offerri. Beatus Gregorius in miraculis patrum memoria dignum, & huic rei congruum refert miraculum in Genuenſi vrbe contigiſſe. Ibi namque quidam Valentinus nomine, Mediolanenſis eccleſiæ defenſor, defunctus eſt," cujus corpus in eccleſia beati martyris Syri ſepultum eſt. Nocte autem media in eadem eccleſia factæ ſunt voces, ac ſi quis violenter ex ea repelleretur atque traheretur foras. Ad quas nimirum voces cucurrere cuſtodes, & videre duos quoſdam teterrimos ſpiritus, qui ejuſdem Valentini pedes cum ligatura conſtrinxerant, eum ab eccleſia clamantem, ac nimium vociferantem foras trahebant. Qui videlicet exterriti, ad ſua ſtrata reverſi ſunt. Mane autem facto aperientes ſepulcrum, ubi idem Valentinus poſitus fuerat, eius corpus non invenerunt. Cumque extra eccleſiam quærerent ubi proiectum eſſet, invenerunt hoc in ſepulcro alio poſitum, ligatis adhuc pedibus, ſicut de eccleſia fuerat abiectum. Ex qua re colligendum eſt, quia hi quos peccata gravia deprimunt, ſi in ſacro loco ſepeliri ſe faciunt, reſtat ut etiam de ſua præſumptione iudicentur, quatenus eos ſacra loca non liberent, ſed etiam culpa temeritatis accuſet. Quid igitur ſacra loca ſepultis proſunt, quando hi qui indigni ſunt ab eiſdem ſacris locis divinitus proiiciuntur? Sancta ſynodus dixit: Mira res, & multis expaveſcenda. Ideoque per futura temporum curricula ab omnibus obſervanda.

Lib. 4. dialogorum cap. 53.

"Adde ex ipſo Gregorii loco, vir valde lubricus, & cunctis levitatibus occupatus.

Impiis ſacra loca nihil conferunt.

XVIII.

Vaſa in quibus ſacroſancta conficiuntur

De conſecr.

ANNO CHRISTI 895.

ſteria, calices ſunt & patenæ. De quibus Bonifacius martyr & epiſcopus interrogatus, ſi liceret in vaſculis ligneis ſacramenta conficere, reſpondit: Quondam ſacerdotes aurei ligneis calicibus vtebantur, nunc econtra lignei ſacerdotes aureis utuntur calicibus. Zephyrinus decimuſſextus Romanus epiſcopus, patenis vitreis Miſſas celebrari conſtituit. Tum deinde Vrbanus, decimus octauus papa, omnia miniſteria ſacrata fecit argentea. In hoc enim, ſicut & in reliquis cultibus, magis & magis per incrementa temporum decus ſuccrevit eccleſiarum. Noſtris enim diebus, qui ſerui patrisfamilias ſumus, ne decus matris eccleſię imminuatur, ſed magis cumuletur & amplificetur: ſtatuimus, ut deinceps nullus ſacerdos ſacrum myſterium corporis & ſanguinis Ieſu Chriſti domini noſtri in ligneis vaſculis ullo modo conficere præſumat, ne, unde placari debet, inde iraſcatur Deus.

XIX.

Alexander papa ep. 1.

Alexander ſucceſſor Euariſti dixit: Non „ debet enim, ut a patribus accepimus, & „ ipſa ratio docet, in calice Domini aut „ vinum ſolum, aut aqua ſola offerri, „ ſed utrumque permixtum, quia utrum- „ que ex latere eius profluxit: Vt videlicet per hoc indicet populos, qui ſecundum Ioannem aquæ ſunt, a Chriſto, cuius ſanguis in calice eſt, dividi non debere. Cuius rei veritatem in hac ſancta Synodo confitemur, credimus & confirmamus, ne ullus ſine commixtione vini & aquæ myſteria ſacra conficiat: ſed ut duæ partes ſint vini, quia maior eſt maieſtas ſanguinis Chriſti, quam fragilitas populi; tertia aquæ, per quam intelligitur infirmitas humanæ naturæ.

Ioan. 19. Apoc. 17.

XX.

Si quis irreverens, timorem Domini poſtponens, in ſervos eius ſævire præſumpſerit, quos ipſe præ cæteris peculiari ſingularitate ſibi ſegregavit, & coronæ ſuæ ſimilitudinem, tradente apoſtolorum principe, geſtare fecit, & ſervos ſuos dici & eſſe voluit, ſortemque illorum ſe conſtituit, ſicut de eis ſcriptum eſt, loquente ipſo domino: *Ego hereditas eorum. Dominus hereditas mea eſt.* Si quis, ut diximus, ullum eorum, quocumque ordine conſecratum, cæſis vulneribus, vel quibuſcumque iniuriis anguſtaverit, iubeat eum dominus epiſcopus per bannum a ſe impoſitum ante ſe venire, & advocet cognitorem & adiutorem comitem, & conſtringat proteruum epiſcopus autoritate canonica: ut eidem clerico, cui contra diuinas & humanas leges contumelias ingeſſit, iuſtam & debitam perſolvat compoſitionem: & comite agente perſolvat bannum regibus debitum. Si vero agente protervia venire contempſerit, iuſtitiæque

1. Petr. 2. Num. 18. Deut. 18.

A conſentire detrectaverit, agantur ſuper eum omnia, quæ ſupra ſcripta ſunt in ſecundo & tertio capitulo; niſi iterum veniat, & iuſtitiæ concordet.

XXI.

2. quæſt. 4. Si quis preſbyter.

Si quis preſbyter contra laicum, vel laicus contra preſbyterum, aliquam habet querimoniæ controverſiam, epiſcopo [1] regente ſine perſonarum acceptione finiatur, & laicus [2] præiuramento, ſi neceſſe ſit, [3] conſtringatur: preſbyter vero vice [4] præiuramenti, per ſanctam conſecrationem interrogetur; quia ſacerdotes ex levi cauſa iurare non debent. Manus enim, per quam corpus B & ſanguis Chriſti conficitur, iuramento polluetur? abſit, cum Dominus in evangelio diſcipulis ſuis, quorum vicem nos indigni in ſancta gerimus eccleſia, dicat: *Nolite omnino iurare, ſit autem ſermo veſter, Eſt, eſt, Non, non: quod autem his abundantius eſt, a malo eſt.* Non dixit, Quod amplius eſt, malū eſt, ſed *a malo*, id eſt, a malo homine, de cuius incredulitate cogimur iurare. Vt enim in quadam homilia B. Bedæ presbyteri legimus, ſi forte nos incautius iuraſſe contigerit, quod ſcilicet obſervatum peiorem vergat in exitum, libere illud mutandum C noverimus ſalubriori conſilio.

1 percipiente 2 per iuramentum. 3 ſe expurget 4 iuramenti

XXII.

Si quis fidelis libertate notabilis, aliquo crimine aut infamia deputatur, utatur iure, iuramento ſe excuſare. Si vero tanto talique crimine publicatur, ut criminoſus a populo ſuſpicetur, & propterea ſuperiuretur: aut confiteatur & pœniteat, aut epiſcopo vel ſuo miſſo diſcutiente, per ignem candenti ferro caute examinetur. Deus omnipotens, cum omnia nuda & aperta ſint oculis eius, D ut in epiſtola Euariſti papæ ſcriptum legimus, quo nos a dubiis & incognitis ſententiam proferre compeſceret, mala Sodomæ noluit audita iudicare, priuſquam manifeſte agnoſceret quæ dicebantur; vnde ipſe ait: *Deſcendam & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint, an non eſt ita, vt ſciam.* Quo exemplo moniti, ne ad proferendam ſententiam vnquam præcipites ſimus, aut temere indiligenterque indiſcuſſa quæque pro modo iudicemus: E ſed exemplo domini deſcendamus, videamus, & iuſto examine criminoſos diligenter perſcrutemur, ſicut ipſe Sodomam; ut videamus, utrum clamorem populi compleverint, necne. Nam mala audita nullum moveant, ſed ante audita diligenter inquirat.

Hebr. 4. Gen. 18.

XXIII.

Si quis ſacro velamine conſecratam in coniugium duxerit, & poſt dicatum Deo propoſitum inceſta fœdera ſacrilegaque miſcuerit, ut in conſtituris Gelaſii papæ capite vigeſimo legitur: protinus æquum eſt a ſacra communione detrudi, & niſi per pu-

blicam

ANNO CHRISTI 895.

blicam probatamque pœnitentiam omnino non tecipi; ſi tamen pœnituetint, tranſeuntibus de ſæculo viaticum non negetur. In Calchedonenſi concilio, capite decimoſexto: Hoc perpetrantes excommunicentur: confirentibus, autoritate epiſcopi, miſericordia largiatur. In epiſtola papæ Siricii capite ſexto: Velatæ Deo conſecratæ, ſi abjecto propoſito ſanctitatis, clanculum ſacrilega ſe contagione miſcuerint, vel de illicitis complexibus publice & libere filios procreaverint, has impudicas deteſtabileſque perſonas a monaſterio- B rum cœtu & eccleſiarum conventibus eliminandas eſſe, judicatum eſt, quatenus retruſæ ergaſtulis, tantum facinus continua lamentatione defleant. Vnde verbo domini, & canonica autoritate in hac ſancta ſynodo præcipimus, ut omnino ſeparentur, & juramento colligentur, ulterius ſub uno non cohabitare tecto, nec familiari frui colloquio, excepto in eccleſia & in publico, aut pariter ullam habere communionem, unde ſuſpicio illecebroſi deſiderii, aut ſcandalum libidinoſi facti, C iuſte poſſit oriri. Si quæ etiam inter ſe dividenda ſint, dividant, & uterque ſua provideat.

XXIV.

Quæcumque virgo ſub patrocinio ante annos 12. non coacta, ſed propria voluntate, ſacrum velamen ſibi impoſuerit, annumque & diem, nullo repetente, velata permanſerit; ab eodem ſancto habitu ulterius non recedat, ſed ſponſa vero regi Chriſto, immaculato agno, ulterius incorrupta & immaculata deſerviat. Si vero idem patronus poſt annum & diem, ſanctum pro- D poſitum corrumpete, & velatam ſtuduerit repetere, atque Chriſto ſuam ſponſam rapere: ſecundum præſtituta canonum præjudicamus, ut vires non obtineat, ſed Chriſto regi ſuam ſponſam relinquat. Si quis de virginibus velatis curioſius & diligentius inveſtigare perſtiterit, inſiſtat cap. decimoſexto Carthaginenſis ſancti Concilii, & nonageſimotertio Africani. In Carthaginenſi, capite decimoſexto continetur: Vt ante vigeſimumquintum annum virgines non conſecrentur: in Africano, nonageſi- E motertio: Vt quicumque epiſcoporum, aliqua urgente neceſſitate, vel periculo mortis anguſtante, aut exigentibus parentibus, aut his, ad quorum curam pertinet, velaverit, ſeu velavit, ante vigeſimumquintum annum ætatis virginem, non ei obſit concilium, quod de iſto annorum numero conſtitutum eſt, quin velata & conſecrata permaneat

XXV.

Viduas autem velare pontificum nullus attentet, prout conſtitutum eſt in decretis papæ Gelaſii, capite decimotertio, quod A nec autoritas divina, nec canonum forma præſtituit. Quæ ſi propria voluntate continentiam profeſſa, ut in ejuſdem Gelaſii capite vigeſimoptimo legitur, ejus intentio pro ſe reddat rationem Deo. Quia ſicut ſecundum apoſtolum ſi ſe continere non poterat, nullatenus nubere vetabatur; ſic ſecum habita deliberatione, promiſſam fidem pudicitiæ Deo debet cuſtodire. Qua autoritate paternæ ſuffulti ſententiæ, in hoc ſacro conventu ſancimus & libere judicamus, quod ſi ſponte velamen, quamvis non conſecratum, ſibi impoſuerit, & in eccleſia inter velatas oblationem Deo obtulerit, velit nolit, ſanctimoniæ habitum ulterius habere debebit: licet ſacramento confirmare velit, eo tenore & ratione velamen ſibi imponere, ut iterum poſſit deponere.

1. Tim. 5.

XXVI.

Si quis monachus pro lucro animæ vel animarum a ſuo monaſterio exite, & in aliud propoſuerit intrare, conſentientibus epiſcopo, abbate & fratribus, conſentimus & concordamus: quia id feciſſe multos ſanctos legimus. Si vero fuga regularis diſciplinæ elapſus, propoſitum ſanctitatis calcaverit, omnimodis coercendus, & ab hominibus deteſtandus, atque omni onere eſt gravandus: ut ſaltem rubore verecundiæ confuſus, & onere paupertatis afflictus, redeat, quem relicta ſingularitatis profeſſione inimicus tenebat. Si autem tam irreverens & pertinax eſt, ut ad monaſterium redire, & propoſitum monachi reluctaverit obſervare, impleantur ſuper eum conſtituta, quæ de eo ſcripta ſunt in ſancto canone in concilio Calchedonenſi capite quarto, papæ Siricii ſexto, Leonis vigeſimoſexto: quatenus retruſus ergaſtulo, decoqui poſſit pœnitudinis igne purgatorio.

Monachus apoſtata quomodo tractandus

XXVII.

In ſynodo Calchedonenſi capite ſeptimo ſtatutum eſt, ut clerici qui ſemel in clero deputati ſunt, neque ad militiam, neque ad aliquam veniant dignitatem mundanam: & hoc tentantes, & pœnitentiam non agentes, quo minus redeant ad hoc, quod propter Deum primitus elegere, anathematizari. Nos autem eamdem ſequentes canonicam autoritatem, ſtatuimus, ut clericus eccleſiaſtice nutritus, in eccleſia coram populo vel legens, vel cantans, ſi poſtmodum relicto clericatus habitu, a caſtris dominicis, quibus adſcriptus eſt, profugus & apoſtata elabitur, & ad ſæculum egreditur: ab epiſcopo canonice coerceatur, ut ad * ſinum matris eccleſiæ revertatur. Quod ſi in hac indiſciplinatione perdurat, ut comam nutriat, conſtringatur, ut iterum detondeatur, & poſtea nec uxorem accipiat, nec ſacrum ordinem attingat. Si vero huic hujus ſancti concilii reluctaverit definitio-

* al. ſignum.

ANNO CHRISTI 895.

ni, ſecundum præſtitutam Calchedonenſis capituli conſtitutionem anathematizetur. Sanctus Iſidorus tales hippocentauris dicit eſſe ſimiles, qui nec equi, nec homines, atque quaſi bruta animalia, libertate ac deſiderio ſuo feruntur.

XXVIII.

In Nicęno ſancto & univerſali Concilio continetur: Propter multam perturbationem & ſeditiones quę fiunt, placuit conſuetudinem omnimodis amputari, ita ut de civitate ad civitatem, non epiſcopus, non preſbyter, non diaconus, transferatur, *&c.* In Calchedonenſi, capite vigeſimo: Clericos in ecclesia miniſtrantes, in alterius civitatis eccleſia ſtatutos fieri non oportet. Si quis epiſcopus poſt hanc definitionem ſuſceperit clericum ad alium pertinentem, ſuſcipiens & ſuſceptus communione priventur, donec is qui migraverat, ad propriam fuerit regreſſus eccleſiam. Item in Synodo Sardicenſi, capite decimooctavo: Vt nulli liceat epiſcopo alterius epiſcopi miniſterium eccleſiaſticum ſolicitare, & in ſuis parochiis ordinare. In Africano, capite vigeſimoprimo: Vt clericum alienum nullus ſibi privet epiſcopus, pręter eius arbitrium cuius fuerit clericus, *&c.* Item in decretis papæ Leonis: Alienum clericum, invito epiſcopo ipſius, nemo ſuſcipiat, nemo ſolicitet, niſi forte ex placito caritatis id inter dantem accipientemque convenerit. Quibus conſtitutis ſanctorum Canonum operam dantes, & veſtigiis patrum inhęrentes, hoc ſecundum pręfixos ſanctos Canones ſtatuimus, & iuſtum eſſe decernimus.

XXIX.

Secundum decreta ſanctorum patrum præiudicamus, & nos id acturos profitemur, ut nullum ſervum epiſcopus ordinare præſumat, antequam perfecta ditetur ingenuitate, quia non debet vilis perſona fungi ſacerdotii dignitate. Leo papa in epiſtola ſua, capite primo: Debet enim eſſe ab aliis ſecurus, qui divinæ militiæ fuerit aggregandus, ut a caſtris dominicis quibus nomen eius adſcribitur, nullis neceſſitatis vinculis abſtrahatur. Gregorius in decretis ſuis, capite ſeptimo: Multos ex eccleſiaſtica familia novimus ad omnipotentis Dei ſervitium feſtinare, ut ab humana ſervitute liberi in divino ſervitio valeant converſari. Si vero feſtinantes ad omnipotentis Dei ſervitium incaute retinemus, illi invenimur quædam negare qui dedit omnia. Vnde neceſſe eſt, ut ab humano ſervitio liber recedat, qui divini obſequii diſtrictam ſubire appetit ſervitutem. Sancta Synodus dixit: Pręfinita patrum ſtatuta inviolabilem habeant firmitatem.

XXX.

In memoriam beati Petri apoſtoli, honoremus ſanctam Romanam & apoſtolicam ſedem, ut quæ nobis ſacerdotalis mater eſt dignitatis, eſſe debeat magiſtra eccleſiaſticę rationis. Quare ſervanda eſt cum manſuetudine humilitas, ut licet vix ferendum ab illa ſancta ſede imponatur iugum, conferamus, & pia devotione toleremus. Si vero, quod non decet, quilibet, ſive presbyter ſive diaconus, aliquam perturbationem machinando, & noſtro miniſterio inſidiando, redarguatur falſam ab apoſtolico detuliſſe epiſtolam, vel aliud quid, quod inde non convenerit: ſalva fide & integra circa apoſtolicum humilitate, penes epiſcopum ſit poteſtas, utrum eum in carcerem, aut in aliam detrudat cuſtodiam, uſquequo per epiſtolam, aut per idoneos ſuæ partis legatos, apoſtolicam interpellet ſublimitatem, ut potiſſimum ſua ſancta legatione dignetur decernere, quid de talibus iuſto ordine lex Romana ſtatuat diffinire, ut & is corrigatur, & cęteris modus imponatur.

XXXI.

Tranquillitatem ſanctæ Dei eccleſię inquietari, & pacem fraternam infeſtari, teſtantur fures & latrones, qui ambulant inter nos ovina pelle obumbrati, ſed lupina mente recedunt alienati, res eccleſiarum, ſęva mente adducti, rapientes, & gregem dominicum ſpoliando lacerantes. De quibus Salvator in evangelio commemorat: *Qui non intrat per oſtium in ovile ovium, ille fur eſt & latro.* Atque ſubjungit: *Fur non venit, niſi ut furetur, & mactet, & perdat.* Vbi quamuis hæreticos qui fidem furantur eccleſiæ deſignet; tamen inſecutione furum & latronum turbatam monſtrat pacem eccleſiarum. De talibus Apoſtolus ad Philippenſes: *Videte canes, videte malos operarios.* Canes vocavit, quod non habent verecundiam: malos operarios, quia nulla faciunt quæ pietati conveniunt. Et Dominus per prophetam Iſaiam: *Ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam.* Vnde nos quæ Dominus diligit diligentes, & quæ odit odio habentes, ſtatuimus & iudicamus, ut ſi quis poſt hæc euangelica & apoſtolica atque prophetica verba, & diffinitionem pacatiſſimæ Synodi, inventus fuerit furtum aut rapinam exercere, & in ipſo diabolico actu mortem mereatur incurrere; nullus pro eo præſumat orare, aut eleemoſynam dare. Et eleemoſyna pro eo data, in memoriam clericorum nec pauperum veniat, ſed execrabilis ſordeſcat. Beatus Auguſtinus de talibus horribilem profert ſententiam, dicens: Nemo te poſt mortem tuam fideliter redimit, quia tu te redimere

Ioann. 10. *Philip. 3.* *Iſa. 61.*

ANNO CHRISTI 895.

dimere noluiſti. Si autem ille fur vel latro vulneratus elabitur, & expectatione mortis deſperatus putatur, atque reconciliari ſe myſteriis ſacroſanctis, habitu corporis & voluntate piæ mentis deprecatur, Deoque & ſacerdoti, comite vita, emendationem morum & actuum confitetur: communionis gratiam non negamus tribuendam. In Nicæno magno Concilio ſtatutum legimus: Si quis egreditur e corpore, ultimo & neceſſario viatico minime privetur, *&c.* Item de ultima pœnitentia, in epiſtola Innocentii papæ, capite vigeſimoprimo: Tribuitur ergo cum pœnitentia extrema communio, ut homines huiuſmodi vel in ſupremis ſuis, permittente Salvatore noſtro, a perpetuo liberentur exitio. Item de eodem in Carthaginenſi ſeptimo & Cæleſtini decimoquinto, ubi ait: Quid, rogo, aliud eſt, ultimam pœnitentiam negare periclitanti, quam mortem addere morienti?

Can. 11. & 16. quæſt. 6. De his vero.

B

XXXII.

Coheredes quibus habeant patronatus.

Quæcumque eccleſia a compluribus coheredibus ſit obſeſſa, concordi unanimitate undique procuretur, ne propter aliquas diſceptationes ſervitium Dei minuatur, & cura populi irreligioſe agatur. Si vero contingat pro ea comparticipes diſſidere, & ſub uno preſbytero nolle eam procurare, & propterea iurgia & contentiones tam inter ipſos, quam inter clericos incipiant frequentare, quia iuxta Apoſtolum ſervos Dei non oportet litigare, epiſcopus tollat inde reliquias, & ſub magna cura honorifice collocet eas, atque eiuſdem eccleſiæ claudat oſtia, & ſub ſigillo conſignet ea, ut ſacrũ miniſterium nullus celebret in ea, antequam concordi unanimitate unum omnes eligant preſbyterum, qui idoneus ſit ſacroſanctum locum procurare, & populo Dei utiliter præeſſe. Hanc autem habeant autoritatem epiſcopi, ut in nullis eccleſiis nec conſtituantur preſbyteri, nec expellantur, illis inconſultis & non conſentientibus. In epiſtola beati papæ Clementis legitur: Attendendum ſummopere eſt omnibus preſbyteris & reliquis clericis, ut nihil abſque epiſcopi proprii licentia agant, non utique Miſſas ſine eius iuſſu quiſquam preſbyterorum in ſua parochia agat. Similiter & reliqui populi, maiores ſcilicet & minores, per eius licentiam, quidquid agendum eſt, agant. Animæ vero eorum ei creditæ ſunt: ideo omnia eius conſilio agere debent, & eo inconſulto nihil.

2. Tim. 2.

XXXIII.

In Nicæno ſancto & univerſali Concilio ſtatutum eſt, capite primo: Vt ſi quis a medicis per languorem defectus eſt, aut a barbaris abſciſus, hic in clero permaneat. In epiſtola Innocentii papę, capite vigeſimo octavo: Qui igitur volens cujuſlibet partem digiti ſibi abſcidit, hunc ad clerum canones non admittunt. Cui vero caſu aliquo contingit, hunc canones præcipiunt & clericum fieri, & ſi in clero fuerit repertus, non abjici. Item in decretis Gelaſii papæ, capite decimo ſexto: Vt nemo literas neſciens, vel aliqua parte corporis imminutus, promoveatur ad clerum. Hanc autoritatem ſanctorum patrum confitemur, & confirmamus, ſequimurque: ita ut ſi quis a medicis per languorem defectus eſt, vel per aliquam infirmitatem claudus effectus eſt, & inveniatur alias dignus, permaneat clericus, & ſacro ordini aptus.

XXXIV.

Vndique bella conſurgunt, hoſtes ſæviunt, inimica gens Paganorum inſequitur populum Chriſtianorum. Impletum eſt enim quod evangelica teſtatur hiſtoria: *Surget gens contra gentem, & regnum adverſus regnum*, &c. Et alibi ſcriptum eſt: *Pugnabit orbis terrarum pro eo contra inſenſatos*. Quapropter zelo divinæ æmulationis accenſi Chriſtianorum exercitus procedunt ad bellum, C confidentes in eum qui dixit: Vos ad certamen acceditis, ego pręlior pro vobis. Fit cõventus Chriſtianorum & Paganorum: fortiter dimicant iſti pro fide, illi contra fidem. Vnde fortiſſimo confortante Domino, ſicut* Matathias pater Machabæorum ait: *Non in multitudine exercitus fit victoria belli, ſed de cælo venit fortitudo*: ſæpe fuit victoria Chriſtianorum, victa eſt pars Paganorum. Quare una cum interfectis Paganis perempti fuerunt Chriſtiani, captivi a barbaris, quia in impetu belli nequeunt diſtingui. Idcirco iuſtum decernentes, ſtatuimus cum D interfectoribus miſericordius agendum, ita ut quadraginta diebus pœnitentiæ indulgentius tranſactis, penes epiſcopum ſit autoritas & poteſtas, ut perpendat culpam ; agat indulgentiam.

Matth. 24. Sap. 5. 1. Mach. 3.

XXXV.

Secundum ſanctorum ſtatuta patrum, in hoc ſancto præiudicamus Concilio, ut nullus comes, nulluſque omnino ſęcularis, diebus dominicis, vel ſanctorum in feſtis, ſeu quadrageſimę, aut ieiuniorum, placitum habere, ſed nec populum illo præſumat E coercere. Quia inde iraſcitur Deus, quod cum tantum ſuo ſancto ſervitio debet populus deſudare, inveniatur lites & contentiones frequentare. Diebus vero dominicis & ſanctorum feſtis, vigiliis & orationibus inſiſtendum, & ad Miſſas cuilibet Chriſtiano cum oblationibus eſt currendum, & tantummodo Deo vacandum. Diebus quadrageſimæ & ieiuniorum ſumma devotione ieiunandum, & omni intentione eſt orandum, atque vnicuique pro facultatibus ſuis eleemoſynæ tribuen-

ANNO CHRISTI 895.

dæ, & nullæ lites vel contentiones habendæ. Arguit enim eos, qui contentiones & lites tempore ieiuniorum, & qui a debitoribus debita exigunt, Dominus per prophetam, dicens: *Ecce in diebus ieiuniorum veſtrorum invenitur voluntas veſtra, & omnes debitores veſtros repetitis: ecce ad lites & contentiones ieiunatis & percutitis pugno impie.* Ideo nobis, qui gregis Dei curam accepimus paſtoralem, ſummopere curādum & prohibendum eſt, ne noſtra deſidia agente, præfatis diebus vllus placitum habere, & populum nobis commiſſum, a ſervitio Dei noſtri audeat impedire. Præterea ſancimus & præcipimus, ut nullus comes aliquem pœnitentem ad placitum ire compellat, nec ipſe veniat: ne forte, dum ieiunare & orare, atque pro ſalute ſuæ animæ debet invigilare, vaniloquiis & contentionibus cogatur laborare.

Iſai. 58.

XXXVI.

Si contingat duos fratres ſimul arborem ſuccidere, ſive in ſilua, ſive quocumque loco, & cadente arbore, alter alteri, fuge vel cave dixerit, & ipſe ſtans, ſive fugiens, ſubtus ipſam arborem devenerit, & mortuus fuerit: ſuperſtes frater, innocens de morte defuncti diiudicetur. Quia non voluntate, non incuria illius, non denique conſenſu, nec vllo ſuo mortem incurrit reatu: ſed dum ambo inſiſterent operi neceſſario, incautus & inſperatus caſu arboris depreſſus eſt, nemine penitus adiuvare valente. Hanc eamdem ſtatuimus diffinitionem de cęteris ſimilibus, ſive cognatis, ſive nulla proximitate coniunctis. Iſtam diffinitionem tenuere patres noſtri apoſtolici viri: ideo eorum exempla ſequentes, per futura tempora inviolabilem eam cuſtodimus, & poſteris noſtris ſequendam tranſmittimus: quia grave peccatum eſt, & noſtro miniſterio contrarium, innocentem opprimere, & ſecurum crimine, ſcienter criminoſum habere. Quidam de ſapientibus ait: Premit inſontes debita ſceleri noxia pœna iuſtuſque tulit crimen iniqui.

XXXVII.

Si quæ mulier, ut ſæpe contingit, infantem proprium prope ignem collocaverit, & alius, qui caldarium ſuper ipſum ignem pependerit, & aquam infuderit, atque aqua ipſa per ignem fervens egreditur, & infanti ſuperfunditur, & propterea mortuus agitur: mater infantis, propter negligentiam, iudicio ſacerdotum pœniteat, & homo qui caldarium pependit, ſecurus permaneat. Simili modo de cæteris ſimilibus, quæ ſæpe diverſe ſolent evenire, & iudicamus, & eſſe volumus.

XXXVIII.

In decretis papæ Leonis, capite decimo-

ANNO CHRISTI 895.

A octavo, ſcriptum eſt: Non omnis mulier viro iuncta, vxor eſt viri, quia nec omnis filius heres eſt patris. Nuptiarum autem fœdera inter ingenuos ſunt legitima & inter æquales. Itaque aliud concubina, aliud vxor; ſicut aliud ancilla, aliud libera. Igitur ſi quis filiam ſuam viro habenti concubinam, in matrimonium dederit, non ita accipiendum eſt, quaſi eam coniugato dederit: niſi forte illa mulier, & ingenua ſit facta, & dotata legitime, & in publicis nuptiis honeſtata videatur. Vnde paternam ſequentes autoritatem, ſub præſenti B huius ſancti catalogo Concilii ſtatuimus & libere iudicamus, ut quiſquis liber libertam, hoc eſt, ex ancilla per manumiſſionem & regalem largitionem liberam factam, legitime in matrimonium duxerit, ulterius habere debeat, tamquam unam ex nobili genere progenitam, excepta fornicationis cauſa: & quamdiu illa vivat, nullam aliam accipiat. Eſt igitur, ut ex decretis papæ Leonis prædiximus, ingenua facta, & dotata legitime, & in publicis honeſtata nuptiis, & propterea iam non eſt concubina, C ſed vxor legibus acquiſita. Hæc eadem lex pro qualitate ſexus ſit feminis & viris * libertas.

* *Fort.* libera.

XXXIX.

Quicumque alienigenam, hoc eſt, alienæ gentis feminam, verbi gratia, Francus mulierem Baioaricam, utrorumque conſultu propinquorum, legitime vel ſua, vel mulieris lege acquiſitam, in coniugium duxerit; velit nolit, tenenda erit, nec ultra ab eo ſeparanda, excepta fornicationis cauſa. Quamvis enim, ut Apoſtolus ait, vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma, D utrique communis ſit nationi, legem tamen habent diverſam, & quantum ad ſæculum, interdum longe diſiunctam. Quare ſi vnus e duobus, vnam carnem in duas dividere, & copulam nuptialem machinetur diſiungere, dicendo, non ſecundum ſuæ gentis legem iura matrimonii contraxiſſe, & idcirco ſeparari poſſe: canonica inſtitutione diffinimus, & noſtro omniumque orthodoxorum iudicio ſtatuimus, ut quod legis imperfectum ſit, perficiatur, & ius matrimonii nequaquam reſoluatur. Synodus E Romana ait, quod non dimittenda ſit vxor poſt baptiſmum, quæ habita eſt & ante baptiſmum. In baptiſmo ſoluuntur crimina, non tamen legitima coniugia. Cum enim in baptiſmo tranſmigrat de vita in vitam, & non mutat vxorem legitimam: quomodo mutat eam, qui non mutat vitam, ſed tranſit de gente ad gentem? Igitur quia iam ſuffugium non habent ſeparandi, impleant dictū apoſtoli, ut unanimes unum ſentientes permaneant in Chriſto Ieſu domino noſtro. Nos autem cognita referimus, quia

Epheſ. 4.

Philip. 2.

ANNO CHRISTI 895.

quia quemdam Francum & mulierem Saxonicam talia egiſſe cognovimus. Si quis poſt hæc, hujus ſancti concilii inſtitutionem parvipendens, aliam duxerit, cujuſcumque gentis ſit, canonice arceatur, ut priori cum pœnitentia copuletur.

XL.

Audivimus rem execrabilem, & catholicis omnibus deteſtandam, quemdam nefario fornicationis opere alicujus uxorem, vivente eo, commaculaſſe: & in argumentum iniquitatis, juramento confirmaſſe; ſi eius legitimum ſupervixiſſent ambo maritum, ut ille fornicator illam adulteram adulterio pollutam ſibi aſſociaret toro & legitimo matrimonio, ſi hoc jure dici matrimonium poteſt, per quod oriuntur quæ apoſtolus enumerat mala, quæ ſunt fornicatio, immunditia, luxuria, *&c.* ad ultimum vero, veneficia & homicidia, quia pro tam illicito amore, alii veneno, alii gladio, vel aliis diverſis ſunt perempti maleficiis. Idcirco acutiſſimo ferro, & totius generis artificio reſecanda, per quæ cæleſtia regna ſunt occludenda. Quoniam ut idem apoſtolus ait, *qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.* Tale igitur connubium anathematizamus, & Chriſtianis omnibus obſeramus. Non licet ergo, nec Chriſtianæ religioni oportet, ut ullus ea utatur in matrimonio, cum qua prius pollutus eſt adulterio.

Rom. 1.

1. Cor. 6.

XLI.

Si quis legitimam duxerit uxorem, & impediente quacumque domeſtica infirmitate, uxorium opus non valens implere cum illa: frater vero eius, ſuadente diabolo, adamatus ab ipſa, clanculum eam humiliaverit, & violatam reddiderit: omnimodo ſeparentur, & a neutro ulterius eadem mulier contingatur. Igitur conjugium, quod erat legitimum, fraterna commaculatione eſt pollutum: & quod erat licitum, illicitum eſt factum: & ut Hieronymus ait: Mulier duorum fratrum non aſcendat torum: ſi autem aſcendit, adulterium perpetrabit. Quia vero humana fragilitas proclivis eſt ad labendum, aliquo modo muniatur ad ſtandum. Idcirco epiſcopus conſiderata mentis eorum imbecillitate, poſt pœnitentiam ſua inſtitutione peractam, ſi ſe continere non poſſint, legitimo conſoletur * matrimonio: ne, dum ſperantur ad alta ſublevari, corruant in cœnum.

* tor.

XLII.

Si quis de uno in alium omnino tranſmigrat epiſcopatum, & ſi, quod abſit, contingat eum filiam ſororis ſuæ, amitæ aut materteræ, avunculi vel patrui polluere, aut aliquod crimen committere: epiſcopus, in cujus tunc diœceſi commoratur, & tali ſcelere criminabitur, habeat jus & poteſtatem, ſecundum canonicam auctoritatem, & noſtram ſynodalem inſtitutionem, flagitioſum coercere, & ad pœnitendum emollire. Per quos enim melius rei veritas ventilatur & emendatur, quam per hos, inter quos habitat, & criminoſus apparet?

XLIII.

Si quis cum qualibet fornicatus fuerit, & eo neſciente, filius ejus vel frater ejuſdem rei inſcius, cum eadem ſe polluerit, & poſtquam ſe pollutum eſſe cognoverit, confeſſus fuerit, & hoc ſe neſcire cum juramento confirmaverit: quia hoc pœnituit & confeſſus fuit, poſt peractam congruam pœnitentiam, legitimo utatur matrimonio; ne iterum mordente crudeliſſima libidinis beſtia ſaucietur, & in voraginem fornicationis incidere videatur. Nam, ut Hieronymus ait, ferreas mentes domat libido. Mulier vero quæ tantum nefas commiſerat, ulterius pœniteat, atque continens & innupta permaneat.

XLIV.

Si quis cum aliqua crimen fornicationis fecerit, & frater eius, ejuſdem ſceleris ignarus, duxerit illam uxorem, frater qui prior per fornicationem polluerat illam, quia non indicavit fratri uxorem ducenti, prædura arceatur pœnitentia & condigna caſtigatione. Qua peracta, ſi continens eſſe non poſſit, indulgentia ſublevetur, ne libidini proſternatur, quatenus legitimo conſoletur matrimonio. De muliere vero ſancimus, ſicut de ea in Neocæſareenſi ſancto concilio diffinitum legimus capite ſecundo: „ Mulier, ſi duobus fratribus nupſerit, abiiciatur uſque ad mortem. Verumtamen in exitu propter miſericordiam fructum pœnitentiæ conſequatur, ſi promiſerit, quod facta incolumis, hujus coniunctionis vincla diſſolvat. Quod ſi defecerit mulier aut vir in talibus nuptiis, difficilis erit pœnitentia in vita permanenti. Epiſcopus vero poteſtatem habeat ſecundum converſationem ipſius, aut adiicere negligenti, aut minuere pœnitenti. Tamen ulterius continens & a viro diſiuncta permaneat.

Concil. Neocæſ. c. 2.

XLV.

Simili modo ſecundum ſanctos canones diffinimus & judicamus de eo, qui cum duabus ſororibus fuerit pollutus, ut uſque in exitum vitæ pœnitens & continens permaneat. Soror autem, quæ poſterior libidinis perforata aculeis, ſcienter ſe cum eodem commaculaverit, uſque in finem vitæ pœnitens & continens perduret. Si autem improviſe contingit, condigna ſtringatur caſtigatione: & ſi velit, legitima utatur viri coniunctione.

XLVI.

Si cuius uxor conſtuprata fuerit, & propterea

ANNO CHRISTI 895.

pterea maritus capitali ſententia delere illam machinaverit: ipſa vero, urgente mortis periculo, ad epiſcopum confugerit, & auxilium quæſierit, operoſiori, ſi poteſt, epiſcopus labore deſudet ne occidatur. Si vero non poteſt, nullo modo liceat ei, requirenti eam reddere viro ad occidendum, quæ ſe ei obtulit ad defendendum: ſed ſolerti cura tranſmittet eam ad locum, quem ipſa delegerit, ut ſecura vivere poſſit. Si vero interdum maritus eam invenerit, & reperierit, ſecundum ſæculum poteſtatem * habuerit, quid agere ei velit. Sed audiat S. Auguſtinum, dicentem: Cum enim vir » a virtute nomen accipiat, & mulier a mol- » litia, id eſt, fragilitate: quare contra cru- » deliſſimam libidinis beſtiam vult unuſquiſ- » que uxorem ſuam eſſe victricem, cum ipſe » ad primum libidinis ictum victus cadat? Nam quidquid contra fidem catholicam mulieribus non licet, nec viris licet. Si autem eadem mulier timore perterrita, a loco ubi eam epiſcopus deſtinavit, aufugerit, & vir ejus ab epiſcopo ſemel aut bis vel ſæpius repetierit, ſi vitam ei obtinere poſſit, perquirat, & reddat: ſin autem, omnino non reddat. Maritus vero, quamdiu ipſa vivat, nullo modo alteram ducat.

* habeat

Auguſt. Serm. 243. de temp.

XLVII.

Qui ſpiritalem habet compatrem, cujus filium de lavacro ſacri fontis accepit, & ejus uxor commater non eſt, liceat ei, defuncto compatre ſuo, ejus viduam ducere in uxorem, ſi nullam habent conſanguinitatis propinquitatem. Quid enim? numquid non poſſunt conjungi, quos nulla proximitas carnalis, vel * in id generatio fecernit ſpiritalis?

* nulla

XLVIII.

Illud etiam nec canonica inſtitutione diffinimus, nec introductione aliqua refutamus: ſed propter eos qui diverſe de eo ſentiunt, hoc loco aliquid commemoramus. Si quis ſuæ ſpiritalis commatris filiam fortuito, & ita contingente rerum caſu, in conjugium duxerit, conſilio maturiori ſervato, habeat, atque honeſte legitimo conjugio operam det.

XLIX.

De his qui in adulterio juncti per incentiva libidinis malæ, filium vel filiam genuerunt, canonice præjudicamus: ut quando ab epiſcopo juſta diviſione ſeparantur, eo tenore ſejungantur, ne ultra ſpe reverſionis deludantur. Quare, ſi quid inter ſe proprietatis aut pecuniæ communi donatione tradiderunt, * ut quæ communi ſervent infanti. De reliqua vero proprietate & pecunia, nullam uterque habeant communionem, ſed uterque ſua provideat, & ut velit faciat. Et ut hoc verius credatur, atque firmius obſervetur, verbo domini præcipimus, & canonica atque ſynodali impoſitione injungimus, quatenus juramento colligentur, deinceps & ultra ſub uno non cohabitare tecto: nec familiari frui colloquio, excepto in eccleſia & in publico: nec ullam habere communionem in proprietate, aut mancipiis, vel pecunia, ſive ullis rebus, unde ſuſpicio luxurioſi facti, aut ſcandalum libidinoſi deſiderii juſte poſſit oriri.

* utique

L.

Si quis vero, ſive ſit vir, ſive mulier, aliquem a recta credulitate & catholica fide illuſione diabolica averterit, *expedit ei*, ut euangelicus intonat ſermo, *ut ſuſpendatur mola aſinaria in collo ejus, & demergatur in profundum maris.* Quia qui ſcandalizaverit alios, ut Deum offendant, ac de vera fide & ſalute recedant, multo melius eſſet ei, ut propriis vitæ ſuæ vitiis & immunditia pollutus puniretur, quam pro ſuis & aliorum peccatis in infernum demergeretur. Et ſi quempiam veneno vel herbis, aut diverſi generis maleficiis perdiderit, velut peſſimus homicida, duplici mulctetur pœnitentia.

Matth. 18.

LI.

Illud vero communi decreto ſecundum canonum inſtituta diffinimus, & præjudicamus, ut ſi quis cum uxore alterius, vivente eo, fornicatus fuerit, moriente marito, ſynodali judicio aditus ei claudatur illicitus, ne ulterius ei conjungatur matrimonio, quam prius polluit adulterio. Nolumus enim, nec Chriſtianæ religioni oportet, ut ullus ducat in conjugium quam prius polluit per adulterium.

LII.

Placuit nobis de homicidiis non ſponte commiſſis, hic inſerere, quod in Ancyrano ſancto concilio, capite vigeſimoſecundo legitur, ubi dicitur: De homicidiis non » ſponte commiſſis, prior quidem diffinitio » poſt ſeptennem pœnitentiam perfectionem » conſequi præcipit: Secunda vero, quin- » quennii tempus explere. Modus autem hu- » jus pœnitentiæ in epiſcoporum ſit arbitrio, ut ſecundum converſationem pœnitentium, poſſint & extendere tardantibus, & minuere ſtudioſe feſtinantibus.

Ancyr. can. 22.

LIII.

Si quis filium ſuum (quod abſit) non ſponte, ſed caſu contingente occiderit, * ſecundum homicidia ſponte commiſſa pœniteat, ut ſequenti ſubinfertur capitulo.

* juxta homicidia non ſponte.

LIV.

De his qui voluntarie homicidium fecerint, Ancyrano ſancto concilio, capite vigeſimoprimo legitur: Ut pœnitentiæ » quidem jugiter ſe ſubmittant: perfectio- » nem vero (id eſt, communionis Chriſti » gratiam)

Ancyr. can. 21.

ANNO CHRISTI 895.

gratiam circa vitæ exitum conſequantur. Inſtituta canonica & ſanctorum patrum decreta, noſtro & omnium orthodoxorum judicio, inviolabilem habeant firmitatem. Nobis autem, qui paſtores Chriſti ovium ſumus, pro moderni temporis qualitate & hominum fragilitate, bonum & utile videtur, ut his qui voluntarie homicidium fecerint, auctoritate ſynodali & judicio generali, & modum caſtigationis imponamus, & certum ac definitum pœnitentiæ, tempus præmonſtremus: ne prolixum tempus pœnitentiæ generet faſtidium negligentibus: ſed curſim exercitatis, accreſcat opus ſalutis.

LV.

Pœna voluntarii homicidii.

Si quis ſponte homicidium fecerit, quadraginta diebus ab ingreſſu eccleſię arceatur, & nihil manducet illis quadraginta diebus præter ſolum panem & ſalem, neque bibat niſi puram aquam: nudis pedibus incedat: lineis non induatur veſtibus, niſi tantum femoralibus: ſæcularia arma non portet: nullo vehiculo utatur: ad nullam feminam nec ad propriam uxorem, his diebus miſceatur. Nullam communionem illis quadraginta diebus cum aliis Chriſtianis, nec cum alio habeat pœnitente, in cibo, vel potu aut ullis rebus. Si vero ſint aliqui vitę ſuæ inſidiatores, ut præ illis non poſſit digne pœnitere, interim differatur ei eadem pœnitentia, donec ab epiſcopo proprio pax ei ab illis ſit facta. Si enim aliqua corporali infirmitate detentus ſit, ut non poſſit rite jejunare, abdibeatur ei miſericordia, quouſque convaleſcat, & tunc demum pœniteat. Si vero longo tempore eadem ſit occupatus infirmitate, ad epiſcopum pertinebit, ut prudenter pertractet, quomodo infirmum peccatorem curare diſponat: quia, ut Gregorius paſtorali commemorat libro: Occultiora ſunt vulnera mentium quam corporum, & ars eſt artium regimen animarum.

LVI.

Poſt illos quadraginta dies, unum annum integrum ab introitu eccleſiæ ſuſpendatur, & abſtineat ſe a carne & caſeo, a vino & medone ac mellita cerviſia, niſi dominicis diebus & feſtis, qui per illum epiſcopatum publice celebrantur apud cunctum populum: & niſi vel in oſte, aut in aliquo magno ſit itinere, vel longe aut diu ad dominicam curtem, vel ſi infirmitate detentus ſit, tunc licitum ſit ei tertiam feriam & quintam atque ſabbatum redimere uno denario, vel precio denarii, ſive tres pauperes pro nomine Domini paſcendo: ita dumtaxat, ut vel carne, vel vino, vel medone, id eſt, de tribus una re utatur, non omnibus veſcatur. Poſtquam autem de itinere domum revertatur, aut de infirmitate liberetur, prædictas ferias non redimat, ſed ſtatuto modo

A pœniteat. Completo vero unius eiuſdemque anni curriculo, ita caſtigatus rite & ordinabiliter more pœnitentium introducatur in eccleſiam.

LVII.

Secundum vero & tertium annum ſimili modo pœniteat, excepto quod prædictas tres ferias redimere ius habeat, ubicumque eſt, ſive in domo, ſive in itinere. Cætera per omnia obſervet, ut in primo anno faciebat.

LVIII.

B Quartum enim annum & quintum, ſextum & ſeptimum iſto modo obſervet. Ieiunet autem his ſingulis tres quadrageſimas: Vnam ante paſcha Domini a caſeo & pinguibus piſcibus, a vino & medone & mellita cerviſia. Alteram ante nativitatem ſancti Ioannis Baptiſtæ. Si vero deſunt quadraginta dies ante nativitatem, impleantur poſt nativitatem. Tertiam quadrageſimam ante nativitatem Domini Salvatoris ieiunet, & abſtineat ſe a carne & cæteris rebus prædictis. Et in his quatuor annis, tertia C feria, & quinta, ac ſabbato, manducet & bibat quodcumque libeat; & ſecundam atque quartam feriam denario, aut prædicto denarii precio redimere ius habeat. Sextam vero feriam caute obſervet. His ſeptem annis rite expletis, reconcilietur, & more pœnitentium ſacris altaribus & ſanctæ communioni reſtituatur, atque perfectionem conſequatur.

In hoc ſancto concilio præſidente & adjuvante pio principe Arnulpho glorioſiſſimo rege, conſederunt qui convenerant ſancti patres & venerabiles eccleſiarum paſtores. Et quæ catholica fide pro- D mulgaverunt, pari profeſſione confirmaverunt, & unanimes ſubſcripſerunt.

SVBSCRIPTIONES.

Hattho ſanctæ Moguntiacenſis eccleſiæ archiepiſcopus ſubſcripſi.

Hermannus ſanctæ Agrippinenſis, quæ & Colonienſis, eccleſiæ archiepiſcopus ſubſcripſi.

Rathotus * Trevirenſis eccleſiæ archiepiſcopus ſubſcripſi. (* Rathbodo, Rathbodus, Rathboldus)

VValdo Friſingenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Erchanbaldus Eiſtatenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

E Tuto Radasbonenſis epiſcopus.

Adalpero Auguſtenſis epiſcopus.

Salomon Conſtantienſis epiſcopus.

Theodolfus Curienſis epiſcopus.

Fringus Baſileenſis epiſcopus.

Baldrammus Straſburgenſis epiſcopus.

Lotechaneus Spirenſis epiſcopus.

Theotelaus VVormatienſis epiſcopus.

Adalgarius * Brumenſis epiſcopus.

Dado VVirdunenſis epiſcopus.

VVigbertus Hiltinesheimenſis epiſcopus.

Ruodolfus VVirtziburgenſis epiſcopus.

Sigimundus Halvaraſtatenſis epiſcopus.

ANNO CHRISTI 895.

Ruodbertus Metenſis epiſcopus.
Drogo Mimdenſis epiſcopus.
Biſo Paderbornenſis epiſcopus.
Egilmarus Oſneburgenſis epiſcopus.

Hæc ſubſcriptio ſacroſancta, venerabili profeſſione & condigna reſponſione innumerabilium circumſtantium presbyterorum & diaconorum, nec non & nobilium laicorum confirmata, & laudabiliter approbata eſt, ad laudem & gloriam Ieſu Chriſti Domini noſtri, cui ſit honor, laus, & jubilatio, per infinita ſæcula ſæculorum. Amen.

NOTÆ SEVERINI BINII.

Controverſia de Bremenſi eccleſia.

Concilium.) In hac Synodo Tribuſienſi præter Canones, cauſæ quædam & lites inter epiſcopos agitatæ, leguntur deciſæ. E quarum numero eſt illa antiqua de ſubjectione Bremenſis eccleſiæ inter Adelgarium Hamburgenſem, & Hermannum Colonienſem archiepiſcopos. Adelgarius Bremenſem cum ſua eccleſia auctoritate apoſtolica per Nicolaum primum unitam fuiſſe allegabat. Colonienſis unionem illam in præjudicium ſuæ juriſdictionis initam eſſe contra Adelgarium urgenter inſtabat. Poſt cauſæ diligentiorem inquiſitionem Bremenſis eccleſia, aſſentiente Formoſo pontifice, Hermanno Colonienſi archiepiſcopo adjudicata fuit. Ex Adamo Bremenſi antiquo chronologo rem geſtam Albertus abbas Stadenſis anno domini 890. enarrat his verbis: *Eodem tempore Hermannus Colonienſis archiepiſcopus magno Adelgarium fatigabat injuriis, Bremam Coloniæ ſubjungere tentans. Collecta ergo apud Triburiam Synodo, Hathone Moguntino præſidente, caſſata ſunt apoſtolicæ ſedis privilegia, & glorioſorum principum annullata ſunt præcepta, conſentientibus iniquis decretis Formoſo papa & Arnulpho rege. Deinde facta ſubſcriptione, Adelgarius archiepiſcopus in cauda Concilii poſitus eſt. Fabula grandis de Adalino & VVidgero, qui diſceptantes ad ſpectacula Synodum traxerant. Tragœdia lugubris, victum VVidgerum & poſtero die mortuum. Et amplius ſub Adelgario & Hogero ambas tempore Brema Coloniæ facta eſt ſuffraganea.* Antiquam hanc fuiſſe controverſiam idem Albertus Stadenſis ex prædicto Adamo Bremenſi refert anno Domini 858. his verbis. *Interea quæſtio magna ſurrexit in regno Francorum de Bremenſi epiſcopatu ad invitatem beati Anſcharii conflata. Ea contentio diu per regnum gravi & ancipiti diſſenſione proſtigata, multis partium ſtudiis colliditur. Tandem orthodoxus Cæſar Lotevvicus, compoſitis hinc inde contradicentium voluntatibus, præcipue Guntharii Colonienſis archiepiſcopi, cujus ſuffraganea prius erat Brema, ſuper his Romam nuntios ad ſanctiſſimum papam direxit Nicolaum. Ille vero, quod eccleſiaſtica neceſſitas perſuaſit, & quod patrum conſiliis fieri poſſe comprobatum eſt, facile conſenſit. Ergo Bremenſem ac Hamburgenſem epiſcopatum apoſtolica auctoritate copulari, & deinde pro uno ſumi juſſit haberi. Idem etiam Nicolaus papa, tam ipſum Anſcharium, quam ſucceſſores ejus legatos & vicarios apoſtolicæ ſedis conſtituit in omnibus gentibus Danorum, Sueonum & Sclavorum, quod & antea Gregorius papa conceſſit.*

Tribotia quæ & qualis.

Triburienſe.) Sic dictum a Triburia, quam Trithemius in chronico Hirſaugienſi ſic deſcribit: *Triburia villa regia non longe a Moguntiaco ſuper Rhenum, quæ modo deſerta nullum priſtini honoris veſtigium tenet, præter muros caſtelli dirutos. Eſt autem inter Oppenheim & Moguntiam per Rhenum deſcendentibus ad manum dexteram, locus ubi quondam hoc villa imperialis cum caſtro & monaſterio pulcerrima ſita fuerunt, paucula modo habens domuſculas ruſticorum.* Et Lambertus Schaffnaburgenſis: anno 1077. *Principes Sueviæ & Saxoniæ Triburiam convenerant, &c. rex Henricus contractis in unum ſuæ partis aſſertoribus, in villa quæ dicitur Oppenheim ſe continebat, Rheno fluvio utraque caſtra dirimente.* Male in catalogo curienſium inquit Serarius, in *Theodolpho Bruſchius. Triburgenſe prope Moguntiam. Poſius quo corrigit Triburgenſe.* Eſt alioqui Triburgom in VVeſtphalia, in annalibus Pithœi ſæpe villa *Tribuere*. Regno Triburias vocat & Sigebertus. Eſt pagus quidam hodie modicus in orientali Rheni litera, nomine tamen antiquus Tribus & Trevvr, in quo quatuor aut quinque templa, in quibus & ſancti Albani unum, fuerant. Plura vide apud Serarium hiſtoriæ Moguntinæ libro primo capite 13. ubi triplicer de cauſa hoc inter Moguntina concilia refert.

Imperatore Arnulpho. De imperatore Arnulpho vide quæ dixi ſupra in vita Formoſi papæ.

In memoriam.) Hoc capitulum eſt unum ex viginti tribus illis legibus, quas pro reformandis moribus ſubditorum ſuorum, auctoritate ſedis apoſtolicæ, per epiſcopos regni ſui, ut ſupra diximus, edidit Carolus Magnus; quaſque Sigonius libro quarto de regno Italiæ leges Murinas appellavit. Vide Baronium anno 801. numero 10.

ANNO CHRISTI

CONCILIVM NAMNETENSE.

TITVLI CANONVM.

I. *De alterius parochiano, & de diſcordantibus ad Miſſam non recipiendis.*
II. *Quod alterius parochianum itineris vel placiti cauſa recipere ad Miſſam liceat.*
III. *Vt ſacerdos in domo ſua feminas non habeat, ne illas quidem, quas Canones concedunt: & ut feminæ ad altare non accedant.*
IV. *De viſitandis infirmis a presbytero.*
V. *De infirmis qui confitentur peccata ſua, & ſe reconciliari expoſcunt.*
VI. *Vt pro ſepultura nihil exigatur, & ut in eccleſia nullus ſepeliatur.*
VII. *De clericis alterius parochiæ non ordinandis.*
VIII. *Vt nullus presbyter plures eccleſias habere præſumat.*
IX. *De eulogiis populo dandis a presbytero.*
X. *Vt de decimis quatuor fiant portiones.*
XI. *De examinandis iis qui ſacros ordines accepturi ſunt.*
XII. *De pœnitentia adulterii.*
XIII. *De pœnitentia fornicationis.*
XIV. *De pœnitentia eorum, quorum alter eſt conjugatus.*
XV. *De quibuſdam confraternitatibus.*
XVI. *Eccleſia vacans non eſt per ambitionem petenda.*
XVII. *De pœnitentia homicidii voluntarii.*
XVIII. *De pœnitentia ejus qui non volens fecerit homicidium.*
XIX. *Ne feminæ publicis conventibus ac placitis ſe immiſceant.*
XX. *De quodam cultu ſuperſtitioſo abolendo.*

CANONES.

I.

VT dominicis & feſtis diebus presbyteri, antequam Miſſas celebrent, plebem interrogent, ſi alterius parochianus in eccleſia ſit, qui proprio contempto presbytero ibi Miſſam velit audire. Quem ſi invenerint, ſtatim ab eccleſia ejiciant, & ad ſuam parochiam redire compellant. Similiter interrogent, ſi aliqui diſcordantes ſint, qui inter ſe litem implacabilem habeant. Et ſi inventi fuerint, ſtatim reconcilientur. Quod ſi renuerint pacem ſuſcipere, ab eccleſia ejiciantur, uſquequo ad caritatem redeant. Non enim poſſumus munus vel oblationem ad altare offerre, donec prius fratri reconciliemur. His ita peractis, ſacerdotes Miſſarum ſolennia rite peragant.

Burcard. l. 2. c. 92. Ivo part. II cap. 152. 9. q. 2. in dominicis.

II.

Vt nullus presbyter, alterius parochianum, niſi in itinere fuerit, vel placitum ibi habuerit, ad Miſſam recipiat.

9. quæſt. 2. Nullus presbyter. Lib. 1. Cap. c. 151.

III.

Prohibendum, & modis omnibus interminandum eſt, ut nullus ſacerdos eas perſonas feminarum, ſicut & in Canone inſertum continetur, de quibus ſuſpicio eſſe

Capitul. Lib. 7. cap. 261. Burcard. lib. 2. 116. Ivo p. 6. c. 191.

ANNO CHRISTI ....

eſſe poteſt, in domo ſua habeat. Sed neque illas, quas canones concedunt (quia, inſtigante diabolo, etiam in illis ſcelus frequenter perpetratum reperitur, aut etiam in pediſſequis illarum) ſcilicet matrem, amitam, ſororem. Sed ſi quis de his habuerit talem neceſſitatem patientem, cui ſit neceſſaria ſuſtentatio presbyteri, habeat in vico, aut villa, domum longe a presbyteri converſatione, & ibi eis ſubminiſtret quæ neceſſaria ſunt. Sed & hoc, ſecundum auctoritatem canonum, modis omnibus prohibendum, ut nulla femina ad altare præſumat accedere, aut presbytero miniſtrare, aut infra cancellos ſtare, aut ſedere.

IV.

Cum ſacerdos audierit aliquem infirmari in ſua plebe, quamcitius ad eum pergat, & ingreſſus cubiculum, aquam benedictam ſuper eum & per omne cubiculum aſpergat, cum antiphona, *Aſperges me Domine*, & verſu, *Exurgat Deus*. Deinde dicat orationem, *Deus qui ſacerdotibus tuis tantam præ ceteris gratiam contuliſti, &c.* Deinde cantet ſeptem pſalmos, cum precibus pro infirmis. Poſt hæc, omnes jubeat extra cubiculum ſecedere, & appropinquans lecto, quo infirmus decumbit, eum blande leniterque alloquatur, ut omnem ſpem ſuam in Deo ponat, ut flagellum Dei patienter toleret, ut hoc ad purgationem & caſtigationem ſuam provenire credat, ut peccata ſua confiteatur, ut emendationem promittat, ſi dominus vitam conceſſerit: pœnitentiam pro culpis commiſſis ſpondeat: ut ſubſtantiam ſuam, dum adhuc ſenſus & ratio in eo vigent, diſponat: ut peccata ſua eleemoſynis redimat, ut his qui in ſe peccaverunt indulgeat, ut rectam fidem & credulitatem teneat, ut de Dei miſericordia numquam deſperet. Cum his & hujuſcemodi allocutionibus fuerit mens infirmi relevata, data benedictione recedat ſacerdos, non poſt multum reverſurus, deque locum ut ægrotus de peccatis ſuis poſſit cogitare.

Pſal. 50. Pſal. 67.

V.

Burcard. lib. 18. c. 3. Ivo p. 15. c. 18.

Infirmus, qui neceſſitate mortis urgente confitetur peccata ſua, ſub ea conditione a ſacerdote reconcilietur, ut ſi ei dominus vitam donaverit, ſanitatemque reddiderit, ſecundum qualitatem delicti omnimodis pœniteat.

VI.

13. quæſt. 2. Præcipiendum. Burcard. l. 3. c. 59. Ivo part. 3. cap. 12.

Præcipiendum, ſecundum canonum auctoritatem, ut de ſepulcris & hominibus ſepeliendis nihil muneris exigant, niſi forte qui ſepelitur, vivens juſſerit eccleſiæ, in cujus atrio ſepelitur, de ſuis aliquid tribuere; aut etiam poſt mortem illius, quibus commiſſum eſt ejus eleemoſynam facere, de rebus illius aliquid dare ſponte voluerint. Tamen nullatenus a presbyteris illis aliquid exigatur, ſive ab illis qui locis & vicis præſunt. Prohibendum etiam, ſecundum majorum inſtituta, ut in eccleſia nullatenus ſepeliantur, ſed in atrio, aut in porticu, aut extra eccleſiam. Infra eccleſiam vero, aut prope altare, ubi corpus domini & ſanguis conficitur, nullatenus habeat licentiam ſepeliendi.

VII.

Ivo part. 5. c. 208.

Omnibus miniſtris eccleſiaſticæ dignitatis interdicimus, ut nullus, quocumque munere aut favore corruptus, clericum alterius parochiæ latenter aut furtive ad ordinationem ſubintroducere præſumat. Quod ſi fecerit, juxta Calchedonenſe decretum, is qui ordinatus eſt, donum ſancti Spiritus, quod furari conatus eſt, amittat: & qui mediator extitit, ſi clericus eſt, proprio gradu decidat; ſi laicus aut monachus, anathematizetur.

Can. 2.

VIII.

Burcard. lib. 3. c. 47. Ivo part. 3. c. 51.

Sicut enim epiſcopus non plus poteſt habere, quam unam civitatem, & vir unam uxorem, ita presbyter unam tantum eccleſiam. Itaque nullus presbyter plures præſumat habere eccleſias: niſi forte alios presbyteros ſub ſe in unaquaque habeat, qui nocturnum atque diurnum officium ſolenniter adimpleant, & miſſarum celebrationes quotidianis expleant ceremoniis.

IX.

Hincmar. capitul. an. 852. cap. 7.

Vt de oblationibus, quæ offeruntur a populo, & conſecrationi ſuperſunt, vel de panibus, quos offerunt fideles ad eccleſiam, vel certe de ſuis, presbyter convenienter partes inciſas habeat in vaſe nitido*, ut poſt miſſarum ſolennia, qui communicare non fuerunt "rati, eulogias omni die dominico, & in diebus feſtis exinde accipiant: & illa, unde eulogias presbyter daturus eſt, ante in hæc verba benedicat. "ORATIO. *Domine ſancte, pater omnipotens, æterne Deus, benedicere digneris hunc panem tua ſancta & ſpirituali benedictione, ut ſit omnibus* "*ſalus mentis & corporis, atque contra omnes morbos & univerſas inimicorum inſidias tutamentum. Per dominum noſtrum Ieſum Chriſtum filium tuum, panem vitæ, qui de cælo deſcendit, & dat vitam ac ſalutem mundo, & tecum vivit & regnat, &c.*

* & convenienti.

" parati

" & ſic accepturis diſtribuat, & micas, ne incaute defluant, cuſtodiat.

" cum fide & reverentia, ac gratiarũ actione ſumentibus.

X.

Lib. 7. cap. 190. Burcard. l. 3. c. 138. Ivo part. 3. cap. 204.

Inſtruendi ſunt presbyteri, pariterque admonendi, quatenus noverint decimas & oblationes, quas a fidelibus accipiunt, pauperum & hoſpitum & peregrinorum eſſe ſtipendia, & non quaſi ſuis, ſed quaſi commendatis uti. de quibus omnibus ſciant ſe rationem poſituros in conſpectu Dei, & niſi eas fideliter pauperibus & his qui præmiſſi ſunt adminiſtraverint, damna paſſuros. Qualiter vero diſpenſari

Anno Christi ....

diſpenſari debeant, canones ſancti inſtituunt: ſcilicet ut quatuor partes inde fiant, una ad fabricam eccleſiæ relevandam, altera pauperibus diſtribuenda, tertia presbytero cum ſuis clericis habenda, quarta epiſcopo reſervanda, ut quidquid exinde juſſerit, prudenti conſilio fiat.

XI.

Diſt. 24. Quando epiſcopus. Burcard. l. 2. c. 1. Ivo part. cap. 21.

Epiſcopus quando ordinationem facere diſponit, omnes qui ad ſacrum miniſterium accedere volunt, feria quarta ante ipſam ordinationem evocandi ſunt ad civitatem, una cum archipreſbyteris, qui eos repræſentare debent. Et tunc epiſcopus e latere B ſuo dirigere debet ſacerdotes, & alios prudentes viros, gnaros legis divinæ, & exercitatos in eccleſiaſticis ſanctionibus, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, inſtitutionem, locum ubi educati ſunt, ſi ſint bene literati, ſi in lege domini inſtructi, diligenter inveſtigent. Ante omnia, ſi fidem catholicam firmiter teneant, & verbis ſimplicibus aſſerere queant. Ipſi autem, quibus hoc committitur, cavere debent, ne aut favoris gratia, aut cujuſcumque muneris cupiditate illecti, a C vero devient, ut indignum & minus idoneum ad ſacros gradus ſuſcipiendos epiſcopi manibus applicent. Quod ſi fecerint, & ille qui indigne acceſſit, ab altari removebitur; & illi, qui donum ſancti Spiritus vendere conati ſunt, coram Deo jam condemnati, eccleſiaſtica dignitate carebunt. Igitur per tres continuos dies diligenter examinentur, & ſic ſabbato, qui probati inventi ſunt, epiſcopo repræſententur.

XII.

Si cujus uxor adulterium perpetravit, D & hoc a viro deprehenſum fuerit & publicatum, dimittat uxorem, ſi voluerit, propter fornicationem: illa vero ſeptem annis publice pœniteat. Vir vero ejus illa vivente nullatenus aliam accipiat. Quod ſi voluerit adulteram ſibi reconciliare, licentiam habeat: ita tamen, ut pariter cum illa pœnitentiam agat, & exacta pœnitentia, poſt ſeptem annos ad communionem uterque accedat. Similis forma & in muliere ſervabitur, ſi eam vir ejus adulteravit.

XIII.

Si qua mulier non habens virum, aut vir non habens uxorem, fuerint fornicari, tribus annis pœniteant.

XIV.

Ivo part. 8. cap. 207.

Quod ſi vir non habens uxorem, alterius uxorem adulteravit, aut ſi qua mulier non habens virum, cum alterius viro: ille qui fœdus violavit conjugii, ſeptem annis, ut ſupra dictum eſt, pœniteat: ille qui lege conjugii non tenetur, quinque annis pœ- A niteat. Neque enim æqualis pœnitentia danda eſt his, quibus ſufficere poterat ad explendam libidinem ſuam conjugum amplexus; & illis, qui conjuge carentes, ardore libidinis impellente in fornicationem ceciderunt.

XV.

De collectis, vel confratriis, quas conſortia vocant, ſicut verbis monuimus, & nunc ſcriptis expreſſe præcipimus, ut tantum fiat, quantum rectum ad auctoritatem & utilitatem, atque ad ſalutem animæ pertinet. Vltra autem nemo nec ſacerdos, neque fidelis quiſquam, in parochia noſtra progredi audeat. Id eſt, ut in omni obſequio religionis, videlicet in oblatione, in luminaribus, in orationibus mutuis, in exequiis defunctorum, in eleemoſynariis, & ceteris pietatis officiis. Paſtos autem & comeſſationes, quas divina auctoritas vetat, ubi & gravedines, & indebitæ exactiones, & turpes ac inanes lætitiæ, & rixæ, ſæpe etiam, ſicut experti ſumus, uſque ad homicidia, & odia, & diſſenſiones accidere ſolent, adeo penitus interdicimus, ut qui contra hoc decretum agere præſumpſerit; ſi preſbyter fuerit, vel quilibet clericus, gradu privetur; ſi laicus eſt, aut femina, ab eccleſia uſque ad ſatisfactionem ſeparetur.* Conventus autem talium confratrum, neceſſe ſi fuerit ut ſimul conveniant," aut forte aliquis contra parem ſuum diſcordiam habuerit, quem reconciliari neceſſe ſit, & ſine conventu " preſbyterorum & ceterorum eſſe non poſſit, poſt peracta illa quæ Dei ſunt, & Chriſtianæ religioni conveniunt, & poſt debitas admonitiones, ſi contigerit ut veræ caritatis & fraternæ invicem conſolationis omnes ad refectionem conveniant, ſic talia fieri permittimus, ut ſervata modeſtia, & temperantia, & ſobrietate, paciſque concordia, ſicut decet fratres, in ædificationem fraternitatis, & laudem & gloriam Dei, & gratiarum actiones fiant. Et hoc omnino caveatur quod ſalvator ait: *Videte ne graventur corda veſtra in crapula & ebrietate.* Qui voluerint, eulogias a preſbytero accipiant: & panem tantum frangentes, ſingulos accipiant biberes, & nihil amplius contingere præſumant. Et ſic unuſquiſque ad ſua cum benedictione domini E redeat.

Hincmar. capitul. an. 852. cap. 16.

* ut ſi

" presbyteri

Luc. 21.

XVI.

Hincmar. capitul. an. 852. c. 17. Burcard. l. 3. c. 219. Ivo part. 3. cap. 269.

Vt ſi quilibet preſbyterorum defunctus fuerit, vicinus preſbyter apud ſæcularem ſeniorem nulla precatione, vel aliquo " xenio, eccleſiam illam obtineat, quia " titulus per ſe conſtans antea extitit, ſed neque capellam ſine conſultu epiſcopi. Quod ſi fecerit, definitam ſententiam ſibi prolatam

" exenio " quæ

ſuſcipiat,

ANNO CHRISTI ....

ſuſcipiat: ſicuti de epiſcopo canonica decrevit auctoritas, ut ſi per ambitionem majorem civitatem appetierit, & illam perdat quam tenuit, & illam nequaquam obtineat quam uſurpare tentavit.

XVII.

Burcard. l.6. c. 12. Ivo part. 10 cap. 141.

Si quis voluntarie & per inſidias hominem interfecerit, jugi ſe pœnitentiæ ſubmittat. Et ſi hoc publice actum conſtat, ſi laicus eſt, a communione orationum quinquennio removeatur: poſt quinquennium, tantum in orationum communionem recipiatur, non autem offerat, non corpus domini contingat. In quo perdurans quatuordecim annis, tunc ad plenam communionem cum oblationibus recipiatur. *Si quis de induſtria & per inſidias occiderit hominem, ab altari meo euelles eum, ut moriatur*, dicit dominus.

Exod. 21.

XVIII.

Burcard l.6. c.16. Ivo part. 10 cap. 145.

Si quis caſu non volens homicidium perpetravit, quadraginta diebus in pane & aqua pœniteat. Quibus peractis, biennio ab oratione fidelium ſegregetur: non communicet, nec offerat. Poſt biennium in communione orationis offerat, non tamen communicet: poſt quinquennium ad plenam communionem recipiatur. Abſtinentia ciborum in arbitrio ſacerdotis maneat.

XIX.

Burcard. l.8 c.85. Ivo part. 7. cap 101. 1. Cor. 14.

Cum Apoſtolus dicat: *Mulieres in eccleſia taceant, non enim permittitur eis loqui: turpe eſt enim mulieri loqui in eccleſia*: mirum videtur, quod quædam mulierculæ, contra divinas humanaſque leges attrita fronte impudenter agentes, placita generalia & publicos conventus indeſinenter adeant, & negotia regni, utilitateſque reipublicæ magis perturbent, quam diſponant: cum indecens ſit, & etiam inter barbaras gentes reprehenſibile, mulieres virorum cauſas diſcutere: & quæ de lanificiis ſuis, & operibus textilibus, & muliebribus, inter genitiarias ſuas reſidentes, debuerant diſputare, in conventu publico, ac ſi in curia reſidentes, ſenatoriam ſibi vſurpant auctoritatem. Quæ ignominioſa præſumptio fautoribus magis imputanda videtur, quam feminis. Vnde, quia divinæ leges, ut ſupra monſtratum eſt, hoc contradicunt, & humanæ nihilominus id ipſum prohibent, ut feminæ nihil aliud proſequantur in publico, quam ſuam cauſam: (ait enim lex Theodoſiana: Nulla ratione feminæ amplius quam ſuas cauſas agendi habeant poteſtatem, nec alicuius cauſam a ſe nouerint proſequendam;) idcirco ex auctoritate canonica interdicimus, ut nulla ſanctimonialis virgo, vel vidua, conventus generales adeat, niſi a principe fuerit euocata, aut ab epiſcopo ſuo: niſi forte propriæ neceſſitatis ratio impulerit, & hoc ipſum cum licentia epiſcopi ſui.

Interpret. L. 7 Cod. Th De cognitor. & procura.

XX.

Burcard. l. 10. c. 10. Ivo part. 11. cap. 35.

Summo decertare debent ſtudio epiſcopi, & eorum miniſtri, ut arbores dæmonibus conſecratæ, quas vulgus colit, & in tanta veneratione habet, ut nec ramum vel ſurculum inde audeat amputare, radicitus excidantur, atque comburantur. Lapides quoque, quos in ruinoſis locis & ſilueſtribus, dæmonum ludificationibus decepti venerantur, ubi & vota vovent & deferunt, funditus effodiantur, atque in tali loco proiiciantur, ubi nunquam a cultoribus ſuis inveniri poſſint. Et omnibus annuntietur, quantum ſcelus ſit idololatria: & quod qui hæc veneratur & colit, quaſi Deum ſuum negat, & Chriſtianitati abrenuntiat, & talem pœnitentiam inde debet ſuſcipere, quaſi idola adoraſſet. Omnibuſque interdicatur, ut nullus votum faciat, aut candelam, vel aliquod munus pro ſalute ſua rogaturus alibi deferat, niſi ad eccleſiam Domino Deo ſuo. Scriptum eſt enim: *Vovete & reddite Domino Deo veſtro.* Novimus ſiquidem quanta Dominus antiquo populo per prophetas ſuos interminatus eſt, qui in lucis ſacrificabant, & in excelſis immolabant. Si quis hoc tranſgreſſus fuerit, fidem perdidit, & eſt infideli deterior. Et idcirco omnimodo a ſanctæ eccleſiæ conſortio abſcindatur; & niſi digne pœnituerit, non recipiatur.

Pſal. 75.

NOTA IACOBI SIRMONDI S.I.

De epocha hujus Concilii ſine auctoritate pronontiare difficile eſt. Sed cum duo eius Canones, III. & X. inde tranſlati videantur in librum VII. capitulariorum, antiquius omnino dici receſſe eſt, quam exiſtimarint ii, qui ſub annum Chriſti DCCC collocandum cenſuerunt. Quod ſi quis ad Concilium illud Namnetenſe referri velit, quod Vitaliani papæ temporibus ſub annum DCLVIII magna epiſcoporum frequentia celebratum ex Flodoardo didicimus, liberum eſto iudicium.

VITA
STEPHANI
PAPÆ VI.

ANNO CHRISTI 896.

Bonifacius invaſor ſedis.

STEPHANVS ſextus ſucceſſit Formoſo. Bonifacius enim qui invadens ſedem apoſtolicam tenuit eam diebus quindecim, non eſt numerandus inter pontifices; ut pote qui velut homo nefarius iam antea bis gradu depoſitus, primum a diaconatu, ac deinde a preſbyteratu in Romana Synodo ſub Ioanne papa IX. damnatus fuit. Et quamquam vterque per vim, metum, & tyrannidem, ſedem adepti fuerint, adeoque intruſus pariter intruſum expulerit: tamen Stephanus in numero & ſerie pontificum communi ſententia numeratur, quia

adpo-

ad periculum ſchiſmatis avertendum, illum, quamquam homo ſceleſtiſſimus eſſet, univerſus clerus approbavit, totaque eccleſia catholica pro Chriſti vicario & ſucceſſore Petri agnovit. Nam cum Fulco Remenſis archiepiſcopus eum Formoſo ſurrogatum intellexiſſet, obſequiis & officiis, quæ recens creatis pontificibus exhiberi ſolent, ſcriptiſque ad eum literis, teſte Flodoardo, eum veneratus eſt: non ignorans ſe etiam in ſucceſſoribus indignis Petrum ac Chriſtum venerari, ſi iiſdem debitum cultum & obedientiam deferret: contra vero in iiſdem eoſdem ſpernere, ſi quam debedat reverentiam non exhiberet.

Acta Stephani.

Pontificatum auſpicatus eſt a ſacrilegio illo, quo B corpus Formoſi exhumatum, ſacerdotalibus indumentis indutum, tribuſque digitis mutilatum, in Tiberim projecit, omneſque ab eodem ordinatos iterato conſecrari & ordinari præcepit. Miror qua ratione Onuphrius in annot. ad Platinam hanc rei geſtæ hiſtoriam tamquam fabuloſam plane rejiciat; cum præter antiqua monumenta & ſynodalia acta, de quibus infra ſub Ioanne IX. Luitprandus libro primo, capite octavo eamdem his verbis manifeſtiſſime deſcribat & deteſtetur: Formoſo defuncto, inquit, atque Arnulpho in propria reverſo, is qui poſt mortem Formoſi papa conſtitutus eſt [Bonifacius nimirum de quo ſupra] expellitur, Sergiuſque papa [memoria lapſus Luitprandus in nomine C erat] per Adelbertum conſtituitur. Quo conſtituto, ut impius doctrinarumque ſanctarum inſcius, Formoſum e ſepulcro extrahi, atque in ſede pontificatus ſacerdotalibus veſtimentis indutum collocari præcepit, cui & ait: Cum Portuenſis eſſes epiſcopus, cur ambitionis ſpiritu Romanam univerſalem ſedem uſurpaſti? His expletis, ſacratis exutum veſtimentis, digitiſque tribus abciſis in Tiberim jactari præcepit, cunctoſque quos ipſe ordinaverat, gradu proprio depoſitos iterum ordinavit. Quod quam male egerit, patet ſanctiſſime, animadvertere poteris; quoniam & hi, qui a Iuda domini noſtri Ieſu Chriſti proditore, ante proditionem, ſalutem ſeu benedictionem apoſtolicam perceperunt, ea poſt proditionem, propriique corporis D ſuſpenſionem minime ſunt privati, niſi quos improba forte deſœdarant flagitia. Benedictio ſiquidem, quæ miniſtris Chriſti impenditur, non per eum qui videtur ſacerdotem infunditur; neque enim qui tigat eſt aliquid, neque qui plantat, ſed qui incrementum dat Deus. Quantæ autem auctoritatis, quantæque religionis papa Formoſus fuerit, hinc colligere poſſumus, quoniam dum a piſcatoribus poſtmodum eſſet inventus, atque ad beati apoſtolorum principis eccleſiam deportatus, ſanctorum quædam imagines hunc in loculo poſitum venerabiliter ſalutarunt. Hoc namque a religioſiſſimis E Romanæ urbis viris perſæpe audivi.

Onuphrius redarguitur.

Formoſi innocentia miraculoſe probata.

Addidit culpam culpæ Stephanus papa, quando collecta Synodo nefarium, impium & deteſtandum facinus approbavit. Ipſi enim lapides tale portentum execrati, ſua tunc voce mutua colliſione clamarunt, ſpontaneam libentius pati ruinam, quam ut Romana eccleſia tanto ſcandalo depreſſa maneret. Accidit tunc ut ſacroſancta baſilica Lateranenſis, primaria pontificis ſedes, impulſore angelo malo ab altari uſque ad portas proſtrata corrueret, quia nequaquam ſtare poterant parietes, dum prima cardinis petra tanti facinoris terræmotu concuſſa fuiſſet. Sacrilegi pontificis facinus, quo a defuncto pœnam inique exegit, quove legitime collatos ordines contra Chriſti inſtitutionem & Dei mandatum repetivit, novatores hæretici noſtri temporis A nobiſcum recte quidem redarguunt & deteſtantur; verũ contra promiſſiones Chriſti Petro & eccleſiæ factas, propter illud factũ impium male inſurgunt, & præmature nimis de victoria gloriantes triumphum agunt. Omnia enim quæ Stephanus contra Formoſum dixit vel egit, homo furore percitus egit, implens id quod exæſtuans rabies ſuaſit. Pontificia vero auctoritate legitime uſurpata nihil cõtra fidem vel bonos mores definivit. Nam qui hac de cauſa ad ſynodum convocati ſunt epiſcopi & presbyteri Stephano non diſſimiles, ſimili odio Formoſum proſequebantur, adeoque in eamdem ſententiã pronuntiarunt, quam homini furore percito gratam fore B præſciebant. Vnde hac in re violentam quidem tyrãnidem in facto agnoſcimus, errorem autem in fide per Stephanum pontificiam auctoritatem legitime uſurpantem definitum vel approbatum fuiſſe conſtanter pernegamus; quamquam nihil ſedi apoſtolicæ præjudicaretur, ſi daremus invaſorem non legitime electum, ſed intruſum pſeudopontificem in articulis fidei aſſerendis aberraſſe. Hujus temporibus, poſt Arnulphum regem Germaniæ pediculari morbo extinctum, VVidonem imperatorem obiiſſe teſtatur Luitprandus lib. 1. cap. 9. Stephanus ſedis apoſtolicæ invaſor, ab optimatum factione adverſus Adelbertum Etruriæ principem prævalente detruſus eſt in carcerem anno Chriſti 900. & poſt- C quam ſedem apoſtolicam ſex annis tenuiſſet, in eodem carcere ſtrangulatus Deo vindice exitu infami vitam clauſit. *Hæc ex antiquis monumentis & diplomatibus de Stephano Baronius tom. 10. annalium.*

An Stephanus papa in fide erraverit.

** EPISTOLA STEPHANI VI. PAPÆ. AD ARNVSTVM ARCHIEPISCOPVM Narbonenſem.

** Edita in Catelli commentariis: emendatius pleniuſq; ſub finem tomi bibliothecæ Labb.

Priuilegium Archiepiſcopatus Narbonenſis.

Stephanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Reverentiſſimo & ſanctiſſimo confratri noſtro Arnuſto archiepiſcopo primæ ſedis ſanctæ Narbonenſis eccleſiæ, & per te in eadem venerabili eccleſia in perpetuum.

D CONVENIT apoſtolico moderamini pia religione pollentibus benevola compaſſione ſuccurrere, & poſcentium animis alacri devotione impertiri aſſenſum. Ex hoc enim lucri potiſſimum præmium a conditore omnium domino promeremur, dum venerabilia loca opportune ordinata, ad meliorem fuerunt ſine dubio ſtatum perducta. Igitur reverentia veſtræ fraternitatis poſtulavit a nobis, quatenus hujus apoſtolicæ noſtræ auctoritatis privilegio confirmare deberemus omnes res immobiles ejuſdem ſanctæ primæ ſedis eccleſiæ Narbonenſis, conſtructæ in honore ſanctorum Iuſti & Paſtoris, ubi beatus Paulus confeſſor Chriſti corpore requieſcit, * hoc eſt, omnes domos, cellas, ec- E cleſias, villas, curtes, parochias, terras, vineas, prata, ſylvas, atque medietatem ſalinarum, & telonei, ſeu ** Raſicani, ac naufragii, monaſterio ſancti Laurentii, & cellis, cum omnibus adjacentiis earum ac pertinentiis, una cum famulis utriuſque ſexus, & alia quæ a piis imperatoribus & regibus, & ab aliis Deum timentibus in eadem ſancta eccleſia Narbonenſi collata ſunt, & conſiſtunt, tam in ipſo comitatu Narbonenſe, quam & Reddenſe, ſeu Minerbenſe, atque Auſonenſe, nec non & Biterrenſe, ſive etiam Nemauſenſe. Vnde ſalubribus petitionibus veſtris inclinati, decrevimus, ut a præſenti die quarta decima indictione, per hujus noſtræ apoſtolicæ confirmationis privilegium roboramus, ſtabilimus, & in perpetuum noſtra apoſtolica authoritate confirmamus, in uſu & ſolatio ejuſdem

* Hæc minus recte ab aliis prætermiſſa.

** Raſiam

dem ſanctæ primæ eccleſiæ Narbonenſis, cui præeſſe dignoſceris, id eſt, omnes domos, cellas, eccleſias, villas, curtes, parochias, terras, vineas, prata, ſylvas, atque medietatem ſalinarum, & telonei, ſeu raſicani, atque naufragii, monaſterio ſancti Laurentii, & cellis, vel cum omnibus adjacentiis & pertinentiis earum, una cum familiis utriuſque ſexus, & alia omnia quæ a piis imperatoribus & regibus, vel ab aliis Deum timentibus, in eadem eccleſia collata ſunt, vel " collatura erunt tam in ipſo comitatu Narbonenſi, quam in Reddenſe, ſeu & Minerbenſe, atque Auſonenſe, necnon & Biterrenſe, ſive etiam Nemauſenſe. Hæc vero omnia ita jure firmiſſimo a te tuiſque ſucceſſoribus poſſideri, ac dominari volumus, ſicut olim poſſeſſum eſt a ſanctæ memoriæ deceſſore tuo Daniele epiſcopo, ſed & reverendo Sigebodo, ejuſdem primæ ſedis Narbonenſis præſule, ſub tua tuorumque ſucceſſorum ditione, poteſtate, ac utilitate omnimodis confirmantes. Statuentes apoſtolica cenſura ſub divini judicii obteſtatione, & anathematis interdicto, ut nulli unquam magno vel parvo homini liceat quamlibet forciam, vel oppreſſionem in omnibus rebus ejus facere, aut poteſtatem aliquam habere, vel aliquem diſtringere, aut qualecumque teloneum ab eis exigere, ſive ad placitum eos ubicumque pro quibuſcumque cauſis proprio jure præferunt, niſi in " providentia archiepiſcopi cauſa illorum audiatur, & regulariter " finiatur. Illud quoque noſtra apoſtolica auctoritate juxta canonicam ſanctionem nobis addere placuit, ut ſi quando divina vocatione vos veſtrique ſucceſſores ex hac luce migraveritis, quamdiu in ipſa eccleſia Narbonenſi repertus fuerit, qui dignus ſit officio pontificatus ipſius fungi, nulli liceat ex alio loco inibi ingredi, nec jam dictam ſibi " præditus quacumque dignitate aut regia auctoritate uſurpare ſedem, ſed conventu vicinorum coepiſcoporum occurrere " volentium facto abſque alicujus poteſtatis interdicto, benedictionis cleri vel plebis percipiat dignitatem. Si vero aliquem de ſuffraganeis coepiſcopis contigerit mori, perquirens metropolitanus epiſcopus electionem plebis ipſius, eam viſitare ſtudeat, utpote viduatam eccleſiam. Quod ſi forte ibi talis non repertus fuerit, qui onus ſacerdotale ferre queat, per canonicam auctoritatem, & noſtram apoſtolicam permiſſionem licentia ſit illi abſque ulla retractatione de ſua eccleſia talem inthronizare, qui ſuffraganeæ ſuæ eccleſiæ dignus præeſſe valeat paſtor. Si quis, quod non optamus, contra hoc noſtrum apoſtolicum privilegium, pie a nobis ſtatutum, temerario auſu agere præſumpſerit, ſciat ſe anathematis vinculis innodatum, & a regno Dei alienus exiſtat. Qui autem verus cuſtos & obſervator extiterit, benedictionem & gratiam a domino conſequatur.

" conferēda

" præſentia

" firmetur

" prædictus mendoſe.

" valentium

ANNO CHRISTI 896.

Scriptum per manum Nicolai Scriniarii, ſanctæ Romanæ eccleſiæ, in menſe Auguſto, indictione XIIII. Bene valete. Datum XIII. Kalendas Septembris, per manum Stephani epiſcopi ſanctæ eccleſiæ Nepeſinæ, Arcarii " ſanctæ eccleſiæ ſedis apoſtolicæ, imperante domino piiſſimo Auguſto Arnulpho a Deo coronato magno imperatore, anno primo.

" in Arcario

IV. AD ARIBERTUM NARBONENSEM ARCHIEPISCOPUM,

Queritur factam eſſe Iudæis poteſtatem allodia poſſidendi.

Stephanus papa Ariberto archiepiſcopo Narbonæ, & omnibus potentatibus Septimaniæ & Hiſpaniæ, ſalutem.

CONVENIT nobis, qui clavem cæleſtis horrei vicibus apoſtolicis ſuſcepimus, etiam omni peſtilentiæ gregis divini fidei medicinam porrigere: quod ſi non poſſumus modios tritici, at ſaltem " ceſtarium valeamus impendere. Quapropter ſumus dolore tacti, uſque ad mortem anxiati, cum cognoviſſemus per teipſum, quod plebs Iudaica Deo ſemper rebellis, & noſtris derogans ceremoniis infra fines & territoria Chriſtianorum, allodia hereditatum in villis & ſuburbanis, quaſi incolæ Chriſtianorum, poſſideant per quædam regum Francorum præcepta; quia ipſi inimici domini quæ ... ſunt, ei pericuſoſe mercati ſunt: & quod vineas & agros illorum Chriſtiani homines excolant: & infra civitates & extra, maſculi & feminæ Chriſtianorum cum eiſdem prævaricatoribus habitantes, diu noctuque verbis blaſphemiæ maculantur, & cuncta obſequia quæ dici aut excogitari poſſunt, miſeri miſeræve prænotatis canibus indeſinenter exhibeant: præſertim cum hujuſmodi patribus Hebræorum promiſſa ab electo juriſlatore illorum Moſe, & ſucceſſore ejus Ioſue, his conconcluſa & terminata finibus, ab ipſo domino jurata & tradita iſtis incredulis, & patribus eorum ſceleratis, pro ultione crucifixi ſalvatoris merito ſint ablata. Et revera præceptor eccleſiæ gregibus orthodoxis ſignificat inquiens: *Quæ ſocietas luci & tenebris? quæ conventio Chriſti ad Belial? aut quis conſenſus templo Dei cum idolis?* Et ſummi tonſiliarius verbi admonet, dicens: *Si quis dixerit ei ave, &c. Deſunt cetera.*

" ſextarium

2. Cor. 6.

2. Ioan. II.

OBSERVATIO GABR. COSSARTII S. I.

Epiſtolam hanc primus edidit Catellus in Commentariis Septimaniæ: eamque Stephano huic noſtro tribuit Et recte quidem probat eam pertine e non poſſe ad Stephanum VII. quem ipſe VIII. appellat. Cur autem revocari altius, & Stephano V. tribui non poſſit, cauſam nullam affert.

CONCILIABULUM ROMANUM IN CAUSA FORMOSI PAPÆ CELEBRATUM anno domini DCCCXCVII.

ANNO CHRISTI 897.

Acta Conciliabuli.

IN hac pſeudoſynodo, cujus acta recitantur infra in concilio Romano ſub Ioanne IX. epiſcopi & cardinales preſbyteri, qui ſummo odio Formoſum proſequebantur, Sergius nimirum, Benedictus, atque Marinus, aliique plures homines perditiſſimi, & pontificiæ ſepulturæ violatores in unum congregati, ea quæ ſupra de Formoſo enarrata ſunt dijudicarunt. Baronius anno 897. numero 6.

G. C. *Vide de hoc argumento libros duos Auxilii vetuſti ſcriptoris a Ioanne Morino editos in opere de Ordinationibus.*

CONCILIUM PORTUENSE IN PAGO NEMAUSENSI SUB ARNUSTO Narbonenſi archiepiſc. anno Chriſti DCCCXCVII. XIII. Kal. Maii indictione XV.

Quo jubetur Magalonenſis epiſcopus eccleſiæ S. Ioannis Baptiſtæ parochiam aliquot villarum, quas eccleſiæ S. Andochii attribuerat, reſtituere.

ILLUSTRANTE gratia ſancti Spiritus corda fidelium Dei, conventus factus eſt

ANNO CHRISTI 897.

eſt epiſcoporum ſanctorum apud Nemauſenſem pagum, loco qui Portus cognominatur, in eccleſia ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ejuſdem Domini Dei noſtri Ieſu Chriſti incarnationis DCCCXCVII. XIII. Kalend. Maii, indict. xv. reſidente vero in eodem concilio magnificentiſſimo pontifice primæ Narbonenſis eccleſiæ Arnuſto, ſimulque cum eo *Gilaranno epiſcopo Carcaſſonenſe, Agilberto Bitterrenſe, Aurelio Vceticenſe, Boſone Agathenſe, Agilardo Nemauſenſe, Servo Dei Gerundenſe, Abbone Magalonenſe, abbatibus quoque ibidem venerabilibus ſiſtentibus, quorum ſunt nomina, Froia ex monaſterio ſancti Laurentii Vernupradenſis, necnon & VVitardus ex cœnobio ſancti Iuliani, Albarus quoque legatus abbatis Durandi ex monaſterio ſanctæ Mariæ; præſentibus etiam presbyteris & diaconibus, ceteriſque ordinibus eccleſiaſticis, & plurimis religioſis laicis in modico numero. Quidam venerabilis presbyter Adalfredus nomine, una cum patrono eccleſiæ ſuæ, vocabulo Pharaldo, protulit querimoniam ſuam in ſupradictorum præſentia adverſus Abbonem reverendum Magalonenſem epiſcopum, eo quod eccleſiam, quæ eſt in honorem beatiſſimi Baptiſtæ Ioannis, loco qui dicitur Cocone, illi ab eodem epiſcopo Abbone attributam parochiam ejuſdem eccleſiæ ex parte ſubtraxerat, in villa Cocone, vel in ſuo termino; & niſi ipſam parochiam haberet, nec eccleſiæ ipſius nec epiſcopale ſervitium ſe poſſe facere queſtus eſt. Præfatus vero antiſtes Abbo dixit, quod jam a longo tempore ipſa ſancti Ioannis eccleſia parochiam, quam idem ſacerdos Adalfredus vel patronus ejus Pharaldus quærebant, in prædictis villulis non habuerat; ſed potius eccleſia ſancti Andochii, in eadem villa Cocone poſita, eas poſſederat. His vero inter ſe ſuper hac querimonia altercantibus, reverendi prænominati præſules percontati ſunt, qualiter aut ex quo tempore prædictæ decimæ ab eadem eccleſia ſancti Ioannis ſublatæ ſint, vel quo modo eccleſia ſancti Andochii eas legitime poſſederit. Supradictus vero presbyter, pariterque cum eo Pharaldus, reſponderunt, quod ipſa eccleſia ſancti Andochii non legaliter, ſed injuſte eas pro ſeptennio tempore tenuerat, & ab antea per centum fere annorum curricula eccleſia ſancti Ioannis juſte atque canonice ex prædictis villabus parochiam ipſam poſſederat. Tunc ſupraſcripti epiſcopi ab ipſo præſule Abbone exquiſierunt, ut in omnibus evidentiſſime rei veritatem ex hac quæſtione proferret. Itaque venerandus iſdem Abbo epiſcopus, malens ſemper veritatem proferre, quam reticere, in conſpectu totius ſanctæ coadunationis epiſcoporum, abbatum, ceterorumque ſacrorum ordinum, atque religioſorum laicorum ibidem adſiſtentium, profeſſus eſt prædictam parochiam ex jam dicto loco Cocone, exceptis ipſum Alodem, qui fuit de epiſcopo Maldomari, vel etiam eo quod Aloardus ibidem comparavit, magis juſte & legaliter ad eccleſiam S. Ioannis Baptiſtæ debere pertinere, quam eccleſiæ ſancti Andochii, quæ nuper inſtructa fuerat, deſervire. Audita vero ſanctiſſimi epiſcopi, omniſque collecta ſynodus, hujuſmodi rei prolatione, omnes pariter, epiſcopis quidem primum judicantibus, decreverunt ut eccleſiæ ſancti Ioannis Baptiſtæ imo Adalfredo presbytero, atque Pharaldo patrono ipſius eccleſiæ, parochia prædictarum villarum redderetur, quia longo tempore rationabiliter eam jam poſſederat; & quod injuſte per ſeptem annorum curricula amiſerat, juſte & canonice iterum recipere mereretur per omnium ipſorum rectum judicium. Prælibatus vero præſul Abbo perſpiciens rectum *hoc eſſe* judicium, abſque ulla retractatione ipſorum paruit præceptis, reſtituens in conſpectu omnium parochiam ſancti Ioannis eccleſiæ, quam olim injuſte perdiderat. Viſum eſt autem univerſo cœtui ſanctorum epiſcoporum, ut pagina ſuper hoc ſcripturæ exararetur, atque roboranda eorum manibus deferretur: ut deinceps miniſtri ejuſdem eccleſiæ ſancti Ioannis nullam ex hac re moleſtiam patiantur.

* Giſlerano.

Quæ alio charactere deſcripta ſunt, ex conjectura ſubſtituimus.

Ego Abbo humilis ſedis Magalonenſis epiſcopus, ſ.

Arnuſtus ſanctæ Narbonenſis eccleſiæ humilis epiſcopus, ſ.

Servus Dei humilis epiſcopus ſedis Gerundenſis, ſ.

Fructuarius humillimus ſedis Bitterrenſis epiſcopus, ſ.

Seraldus archidiaconus, ſ.
Sanno archidiaconus, ſ.
Deſiderius presbyter, ſ.
Nantigiſus archipresbyter, ſ.
Milo archidiaconus præſens fuit.
Rotmarus presbyter præſens fuit.
Reutingus archidiaconus.
Modicus Georgius ſacerdos indignus, ac monachus exiguus hæc ſupra..... manu....

OBSERVATIO GABR. COSSARTII S. I.

Biterrenſis epiſc. in actis hujus concilii Agilbertus dicitur; in ſubſcriptionibus, Fructuarius. Neque litem dirimit inſtrumentum publicum ex Biterrenſi tabulario prolatum a Sammarthanis fratribus, ex quo intelligitur, fuiſſe Fructuarium epiſcopum Biterrenſem hoc anno 897. XVII. Kal. Auguſti. Nullum enim extat, quod ſciam, antiquitatis monumentum, quo doceamur an eodem anno, XIII. Kal. Maias, qui eſt hujus concilii dies, jam eſſet eccleſiæ iſtius antiſtes; an ſupereſſet Agilbertus, ejus deceſſor. Deceſſorem Fructuarii Agilbertum voco. Nam quod Reginaldum inter hos medium Sammarthani ſtatuunt, uno nituntur te-

ANNO CHRISTI 900.

tur teſtimonio concilii Magalonenſis apud Iuncarias, anno, ut exiſtimarunt, octingeſimo nonageſimo quarto celebrati, quo memoratur Reginaldus Biterrenſis epiſcopus. Sed concilium iſtud anno 909. celebratum fuiſſe ſuo loco intelliges.

** CONCILIVM REMENSE IN ECCLESIA S. MARIÆ, PRÆSIDE HERIVEO archiepiſcopo,

In quo anathema dictum in eos qui Fulconem archiepiſcopum occiderant, pridie Nonas Iulii, anno Chriſti DCCCC.

ANNO DCCCC. dominicæ incarnationis, pridie Nonas Iulii, primo ſcilicet die quando ordinatus eſt Heriveus in archiepiſcopatu Remenſi epiſcopus, lecta eſt excommunicatio hæc quæ ſequitur, in eccleſia ſanctæ Mariæ Remis, præſentibus epiſcopis inſtaſcriptis.

Heriveus nomine, non merito, Remorum archiepiſcopus ac plebis Dei famulus, *VVido Rotomagenſium archiepiſcopus, Riculfus Sueſſionum epiſcopus, *Heidilo Noviomagenſium epiſcopus, Dodilo Cameracenſum epiſcopus, Herinandus Morinenſium epiſcopus, Otgarius Ambianenſium epiſcopus, Honoratus Belvacenſium epiſcopus, Mancio Catalaunenſium epiſcopus, Rodulfus Laudunenſium epiſcopus. *Orfridus Silvanectenſium epiſcopus, Angelrannus Meldenſium epiſcopus.

* VVito
* Hetilo
* Oſfridus

Notum ſit omnibus ubique ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus, tam clericis quam laicis, quod nos & commiſſa nobis omnibus eccleſia nimia perturbatur triſtitia, pro inaudita re poſt perſecutionem temporis apoſtolorum, eorumque ſucceſſorum, de occiſione nimirum patris & paſtoris noſtri Fulconis ab impiis impie perpetrata, qui pro regni utilitate & totius ſanctæ eccleſiæ ſtatu pro viribus die noctuque deſudans, ac ſeipſum pro defenſione omnium eccleſiarum in hoc regno conſiſtentium muro protectionis opponens. (Res enim earum a Balduino comite filio Balduini ac Iudith, contra omnem legem divinam & humanam pervadebantur) ideo ab ipſius Balduini hominibus VVinecmaro, Everardo & *Rotfeldo, cæteriſque eorum complicibus interfectus crudeliſſime occubuit. De cujus morte totius eccleſiæ ordo atque profeſſio merito contriſtatur, & lamenta compaſſionis ex intimis cordium ſuſpiriis emittit. Quia igitur tale ſcelus noſtris in temporibus perpetrare non timuerunt, quod antea niſi forte a paganis in eccleſia non auditum, quia non eſt actum: in nomine domini, & in virtute ſancti Spiritus, necnon autoritate epiſcopis per beatum Petrum principem apoſtolorum divinitus conlata, ipſos a ſanctæ matris eccleſiæ gremio ſegregamus, ac perpetuæ maledictionis anathemate eos condemnamus, ut eorũ aliquãdo per hominem non fiat recuperatio, nec ulla inter Chriſtianos converſatio. Sintque maledicti in civitate, maledicti in agro, maledictum horreum eorum, & maledictæ reliquiæ eorum, maledictus fructus ventris eorum, & fructus terræ illorum, armenta boum ſuorum, & greges ovium ſuarum: Maledicti ſint ingredientes & egredientes, ſintque in domo maledicti, in agro profugi. Inteſtina in ſeceſſu fundant ſicut perfidus & infelix Arius; veniantque ſuper illos omnes illæ maledictiones, quas dominus per Moyſen in populum divinæ legis prævaricatorem* ſe eſſe intentavit. Sintque anathema Maranatha, & pereant in ſecundo adventu domini. Inſuper quicquid maledictionis ſacri canones, & apoſtolicorum virorum decreta decernunt ſuper homicidis, & ſacrilegis. Nam illos ſacrilegorum nomine notamus, qui in hunc chriſtum domini manus mittere auſi ſunt. Omne ſuper illos, ac perpetuum interitum, per juſtiſſimam divinæ animadverſionis ſententiam, congeratur. Nullus ergo eis Chriſtianus vel Aue dicat. Nullus preſbyter miſſas aliquando coram celebrare, nec ſi infirmati fuerint, confeſſiones eorum recipere, vel ſacroſanctam cõmunionem eis, niſi reſipuerint, etiam in ipſo fine vitæ ſuæ præſumat unquam dare: ſed ſepultura aſini ſepeliantur, & in ſterquilinium ſuper faciem terræ ſint, ut ſint in exemplum opprobrii & maledictionis præſentibus generationibus & futuris. Et ſicut hæ lucernæ de noſtris projectæ manibus hodie extinguuntur, ſic eorum lucerna in ęternum extinguatur.

*Ratfrido

CONCILIVM COMPOSTELLANVM anno Chriſti DCCCC. III. Kal. Decembris.

ANNO CHRISTI 900.

SYnodi hujus ſummam habe excerptam ab illuſtriſſimo Petro de Marca Pariſ. archiepiſ. ex actis ipſius, quæ in Auſonenſis eccleſiæ tabulario ſervantur, Æra DCCCCXXXVIII. III. Kalend. Decembris, concilium apud ſanctum Iacobum in Gallicia celebratum eſt, cui interfuerunt octo epiſcopi. In eo Cæſarius abbas, electus & conſecratus eſt archiepiſcopus provinciæ Tarraconenſis. Verum huic inſtitutioni interceſſerunt, Narbonenſis archiepiſcopus, & Hiſpani epiſcopi Narbonenſi metropoli ſubjecti. Quare Cæſarius Romanum pontificem appellavit.

VITA ROMANI PAPÆ.

ANNO CHRISTI 900.

ROMANVS patria Galeſianus, patre Conſtantino natus, factus eſt pontifex anno domini DCCCC. Sedit menſes quatuor & dies viginti. Acta Stephani contra Formoſum habita plane improbavit, & Ludovicum IV. filium Boſonis, poſt fugatum Berengarium, imperatorem coronavit. *Luitprandus.*

Romanus quando pontifex factus?

VITA THEODORI PAPÆ II.

ANNO CHRISTI 901.

THEODORVS hujus nominis II. patria Romanus, ex patre Photio, ſurrogatus eſt Romano papæ, anno domini 901. tempore Ludovici IV. imperatoris occidentalis: ſedit tantum diebus viginti. Quonam autem die obierit, antiquorum nemo prodit, recentiorum fides ex divinatione comparata vacillat.

Theodorus II. quando papa factus.

VITA ET EPISTOLÆ IOANNIS PAPÆ IX.

ANNO CHRISTI 901.

IOANNES IX. patria Tiburtinus, patre Rampoaldo natus, profeſſione monachus, & ordine diaconus, poſt obitum Theodori factus eſt pontifex anno domini 901. ſub Ludovico IV. imperatore. Cum Berengarius dux Forojulienſis captum imperatorem oculis ſimul cum imperio pri-

Ioannes IX quando papa factus.

vaſſet, & cum armato exercitu Romam profectus coronam imperii ab hoc pontifice violenter extorſiſſet, nomenque imperatoris ſibi tyrannice vindicaſſet: poſt obitum ejus Lambertum VVidonis filium, ante annos undecim a Formoſo papa imperatoria corona donatum, Romam vocavit, ibique ſynodali judicio declarari mandavit, Berengarii & Arnulphi coronationes nullas eſſe & illegitimas, utpote quæ vi extortæ, penitus ſint abrogandæ: Lamberti vero, in quem Formoſi papæ & ſucceſſorum ejus libera vota conſpiraſſent, legitimam & ratam eſſe habendam. Hac occaſione principes Italiæ a Berengario deficientes, Lambertum pro rege & imperatore agnoverunt. Cumque ex Romanis plurimi Berengario faverent, eique contra Lambertum adhærerent: Ioannes papa non ſatis tutum ſe judicans ſi Romæ maneret, profectus eſt Ravennam, ibique acta Stephani contra Formoſum per ſynodum irrita reddidit, hiſque turbulentiſſimis temporibus velut alter Ieremias a Deo miſſus, evulſit, diſſipavit, & deſtruxit ea omnia, quæ a prædeceſſore Stephano male plantata atque peſſime ædificata fuerant. Sedit annos tres, & dies quindecim: obiit anno domini 905. ſepultus eſt apud ſanctum Petrum pro foribus ante portam dictam Guidoneam. In cujus ſepulcro ſculptum erat epitaphium, quod recitat Baronius anno 905.

Berengarii & Arnulphi coronationes a pontifice annullantur.

quinque

EPISTOLA I.
IOANNIS PAPÆ IX.
AD HERIVEVM ARCHIEPISCOPVM REMENSEM.

Reſcriptum domini Ioannis papæ ad conſulta Herivei Remorum archiepiſcopi de " Northmannis nuper ad fidem converſis, quorum alii baptizati fuerant, & rebaptizati, & poſt baptiſmum " gentiliter vixerant: qualiter illis conſulendum ſit: ubi demum habetur abſolutio ſui, ſuorumque.

* Qualis pœnitentia debeat injungi quibuſdã gentilibus.
" Paganico more multa mala exercuerant.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei reverentiſſimo confratri noſtro Heriveo Remorum archiepiſcopo.

VESTRÆ fraternitatis, veſtræque reverendæ ſanctitatis mellifluas literas libentiſſime ſuſcipientes, ac diligentiſſime pertractantes: & triſtes admodum, & vehementer extitimus exultantes. Mœrentes itaque de tantis calamitatibus, tantiſque preſſuris atque anguſtiis, non ſolum Paganorum, verum etiam Chriſtianorum in veſtris partibus (ut veſtrarum aſſertio literarum edocet) accidentibus: gaudentes ſiquidem de ipſa gente Northmannorum, quæ ad fidem, divina inſpirante clementia, converſa, olim humano ſanguine graſſata lætabatur; nunc vero veſtris exhortationibus, domino cooperante, ambroſio Chriſti ſanguine ſe gaudet fore redemptam atque potatam. Vnde multipliciter ei, a quo procedit omne quod bonum eſt, immenſas gratiarum actiones rependimus, ſupplieiter obſecrantes, ut eos in ſoliditate veræ fidei confirmare, & æternæ Trinitatis gloriam agnoſcere faciat, atque ad ſuæ viſionis inenarrabile gaudium introducat. Nam quod de his veſtra nobis innotuit fraternitas, quid agendum ſit, quod fuerint baptizati & rebaptizati, & poſt baptiſmum gentiliter vixerint, atque Paganorum more Chriſtianos interfecerint, ſacerdotes trucidaverint, atque ſimulacris immolantes, idolothyta comederint: equidem ſi tirones ad fidem non forent, canonica experirentur judicia. Vnde quia ad fidem rudes ſunt, veſtro utique libramini, veſtræque cenſuræ committimus experiendos, qui & illam gentem veſtris confiniis vicinam habentes, ſtudioſe advertere, & illius mores, actuſque omnes pariter, & converſationem agnoſcere præ cæteris valeatis. Quod enim mitius agendum ſit cum eis, quam ſacri cenſeant canones, veſtra ſatis cognoſcit induſtria, ne forte inſueta onera portantes, importabilia illis fore, quod abſit, videantur, & ad prioris vitæ veterem, quem expoliaverant, hominem, antiquo inſidiante adverſario relabantur. Et quidem ſi inter eos tales inventi fuerint, qui ſecundum canonica inſtituta ſe per pœnitentiam macerare, & tanta commiſſa ſcelera dignis lamentationibus expiare maluerint, eos canonice judicare non reſpuatis; ita ut in omnibus erga eos pervigiles exiſtatis, ut ante tribunal æterni judicis cum multiplici animarum fructu venientes, gaudia æterna cum beato Remigio adipiſci mereamini. Munus vero quod nobis veſtra ſanctitas dirigere dignata eſt, eo dilectionis amore ſuſcepimus, quo a vobis fuit deſtinatum. Divina majeſtas, vos, vobiſque omnes ſubjectos, ita concedat temporaliter vivere, ut intercedente beato Petro apoſtolorum principe, omnium peccatorum veſtrorum vincula ſolvat, & ad cæleſtis regni gloriam ſine ulla offenſione perducat. Optamus ſanctitatem veſtram bene valere, & apud piiſſimum dominum pro nobis piis ſupplicationibus intercedere.

De Northmannis ad fidem Chriſti converſis.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

In codice Tiliano poſt epiſtolam Ioannis ſequebatur prolixior altera ejuſdem argumenti ab eodem Heriveo Remenſi ad VVitonem Rotomagenſem archiepiſcopum ſcripta, cujus meminit Flodoardus lib IV. cap. XIV. ſed illa hujus loci viſa non eſt: edita eſt autem * poſt opuſcula & epiſtolas Hincmari Remenſis.

* anno 1615. a Ioanne Cordeſio.

G. C. Secus viſum eſt Petro de la Lande V. Cl. Nam in ſupplementis conciliorum Galliæ illam Herivei epiſtolam edidit, quam ideo Sirmundus excluſerat, quod nihil in ea ſit unius Galliæ proprium, ac ne Galliæ quidem fiat mentio. Nos ergo, ne quid in hac collectione deſiderari poſſit, quod reperiatur in prioribus, neceſſe habuimus illam edere. Et alioquin ejus prætermittendæ cauſa nulla erat. Edebat Sirmondus quæ Gallicanam eccleſiam unam ſpectarent, nos quæ eccleſiam univerſam.

*** HERIVEI REMENSIS ARCHIEPISCOPI AD VVIDONEM ROTOMAGENSEM ARCHIEP.

Qualis pœnitentia debet injungi non baptizatis gentilibus, & baptizatis, & rebaptizatis, & poſtea amore paganico eccleſias devaſtantibus, & Chriſtianitatem delentibus. Ex ſententiis patrum, & canonibus, & decretalibus pontificum Romanorum.

Ex Sirmondi apographo, quod ex Tiliano codice deſcripſerat.

Reverentiſſimo ac dilectiſſimo fratri & coarchiepiſc. VVitoni, Heriveus Remorum archiepiſcopus plurimam in omnium ſalvatore ſalutem æternæque beatitudinis felicitatem.

VT rogaſtis humilitatem noſtram quærere divinis in oraculis qualiter conſulendum vobis foret his qui rebaptizati ſunt, & æque ut ante baptiſmum juxta Paganiſmi morem, quemadmodum ſues ſuum reverſi ad volutabrum, & canes ad vomitum, ludicras voluptates nefando paganorum ritu exercuere, ſeu de illis qui nondum percipere baptiſmum meruerunt: prout quivimus ſatisfacere precatui veſtro ſategimus, quantumve brevitas temporis

poris finit. Et ut unumquodque capitulum vobis facilius fieret ad reperiendum, capitulatim in hac ſchedula fecimus ſcriptum. Et quia *miſericordia domini plena eſt terra*, cui & eccleſia per apoſtrophen precabiliter dicit: *Miſereris omnium, domine, & nihil eorum odiſti quæ feciſti, diſſimulans peccata hominum propter pœnitentiam*: dignum duximus, mirabile & miſericordiſſimum beati Ioannis apoſtoli & euangeliſtæ factum, immo ipſius domini opus piiſſimum, & conſuetiſſimum, ſic vobis ponendo breviſſime expromendum: quemadmodum vobis notiſſimum, & in eccleſiaſtica hiſtoria latius digeſtum.

Pſal. 32. *Sap. 11.*

CAPUT I.

De S. Ioanne euangeliſta.

CUM ipſe Epheſum rediens, luſtraret vicinas & illuſtraret provincias, vidit quemdam juvenem animis acrem nimis, quem loci illius epiſcopo commendavit, qui & illi gratiam tradit baptiſmi. Deinde confidens gratiæ, qua fuerat communitus, eumdem juvenem remiſſius habere cœpit. Sed ille immatura libertate potitus, corruptæ viæ tramitem incedit. Deinde a furtis, mala quæque ſenſim incipiens, demum magiſter latronum in brevi effectus eſt, donec idem Ioannes eumdem locum tempore elapſo inviſens, a præfato requiſivit depoſitum ſuum epiſcopo. Et cum compeiſſet eumdem abſentatum eſſe juvenem, aſcenſo citius equo, perquiſivit eum, ac perquiſito, & fugitanti, dixit apoſtolus: Sta tantum, & crede mihi, quia Chriſtus me miſit. At ille audiens, reſtitit. Iam deinde tremefactus flebat amariſſime, & accedentis ad ſe ſenis genibus provolvitur, gemitibus, & ululatibus, quibus, poterat ſatisfaciens, & uberrimis lacrymarum ſuarum fontibus, iterum baptizabatur, occultans ſolam dexteram ſuam. Apoſtolus vero jurisjurandi ſacramento ſe ei impetraturum a ſalvatore veniam pollicens, ſimulque genibus ejus provolutus, atque ipſam dexteram, ex cujus cædis conſcientia torquebatur, tamquam jam per innocentiam purgatam deoſculans, ad eccleſiam revocat, & indeſinentes pro eo orationes profundens, & cum ipſo pariter ducens crebra jejunia, indulgentiam a Deo quam ei pollicitus fuerat, expetebat. Nec prius abſtitit, quam eum in omnibus emendatum, etiam eccleſiæ præficeret.

CAPUT II.

De S. Silveſtro, & Conſtantino imperatore.

IUVAT hic & illud memorabile factum B. papæ Silveſtri, erga imperatorem Conſtantinum inſerere, maxime propter jejunium hebdomadæ ab ipſo ei indictum. Sanctus, inquit Silveſter, inter cætera ad eumdem dixit Cæſarem: Exige a teipſo hac una hebdomada jejunium, & depoſita purpura intra in cubiculum tuum, ibique induere cilicio proſtratus humo, & confitere te modo per ignorantiam errorem paſſum, ut Chriſtianis perſecutionem indiceres: & ipſum ſalvatorem corporum & animarum Ieſum Chriſtum, non ſolum loquendo, ſed & credendo prænuntia, & pœnitere te multos ſanctos Dei occidiſſe. Et paulo poſt. Iube per totam hebdomadam eleemoſynam fieri, beneficia etiam poſtulantibus exhibe, & ideos qui hæc exequantur conſtitue. Et poſt aliquanta. Impoſuit ſanctus Silveſter manum ſuam ſuper caput ejus (quin Auguſti Conſtantini) benedicens eum, ac faciens catechumenum. Tunc congregatis omnibus preſbyteris, & diaconibus, cum univerſo clero, indixit jejunium omni eccleſiæ, dicens: Si Ninivitæ in prædicatione Ionæ per triduanum jejunium, iram Dei offenſamque quam promiſerat, his debita evaſerunt, quanto magis nos in prædicatione domini noſtri Ieſu Chriſti, nos perſecutiones evademus. Lucramur animas, pacem Dei eccleſiis adquirimus, & idololatris finem imponimus! Hæc autem facimus jejuniis, & orationibus, ut hæc a Deo impetremus: & cætera.

CAPUT III.

Dicta B. Gregorii ad populum.

BEATUS quoque Gregorius in euangelii homilia ad populum. Si Deo, inquit, vivere in pueritia, & juventute noluiſtis, ſaltem ad ultimam ætatem reſipiſcite, & ad vitæ vias, cum jam laboraturi multum non eſtis, vel ſero venite. Et paucis interpoſitis. Plerumque tales ante remunerantur, quia prius ad regnum de corpore exeunt, quam hi qui jam in pueritia vocati eſſe videbantur. An non ad undecimam venit latro? qui etſi non habuit per ætatem, habuit tamen ſero per pœnam, qui Deum in cruce confeſſus eſt; & pene cum voce ſententiæ, ſpiritum exhalavit vitæ. A noviſſimo autem reddere denarium paterfamilias cœpit, quia ad paradiſi requiem prius latronem, quam Petrum perduxit. Item idem. Regnum cælorum rapi vult noſtris fletibus, quod noſtris meritis non debetur. Ab ſpei ergo certitudine nulla nos malorum noſtrorum qualitas, nulla quantitas frangat. Præſtat magnam veniæ fiduciam latro ille venerabilis, qui non inde venerabilis, unde latro. Nam latro ex crudelitate, venerabilis ex confeſſione. Cogitate, rogo, cogitate quam ſint incomprehenſibilia in omnipotente Deo miſericordiæ viſcera. Latro iſte cruentis manibus abſtractus a fauce itineris, ſuſpenſus eſt in patibulo crucis. Ibi confeſſus eſt, ibi ſanatus eſt, ibi audire meruit: Hodie mecum eris in paradiſo: & cætera.

Homil. 19. in euang. *Ibidem.* *Homil. 20. in euang.*

Ejuſdem ad Petrum epiſcopum.

QUI rurſus Petro epiſcopo Corſicæ ſcribens, ait: Fraternitas veſtra ſolicite ſtudeat, opus quod cœpit auxiliante domino ad perfectionem deducere; & ſive eos qui aliquando fideles fuerunt, ſed ad cultum idolorum, negligentia aut neceſſitate faciente, reverſi ſunt, feſtinet cum indicta pœnitentia aliquantorum dierum ad fidem reducere, ut reatum ſuum plangere debeant, & tanto firmius teneant hoc ad quod adjuvante domino revertuntur, quanto illud perfecte defleverint, unde diſcedunt; ſive eos qui necdum baptizati ſunt, admonendo, rogando, de venturo judicio terrendo, rationem quoque reddendo quod ligna & lapides colere non debent. Feſtinet fraternitas tua omnipotenti domino congregare, ut in adventu ejus, cum diſtrictus dies judicii venerit, in numero ſanctorum poſſit tua ſanctitas inveniri. Quodcumque enim utilius & ſublimius acturus es, quam ut de animarum vivificatione, & collectione cogitans, & tuo domino, qui tibi locum prædicandi dedit, immortale lucrum reportes? & reliqua.

Lib. 7. ep. 2.

Ejuſdem ad Mellitum abbatem.

ET alibi ad Mellitum abbatem. Quia gens Anglorum, boves ſolent in ſacrificio dæmonum multos occidere, debet* etiam hac de re aliqua ſolennitas immutari, ut die dedicationis, vel natalis* ſanctorum martyrum, quorum illic reliquiæ ponuntur, taber-

Lib. 9. ep. 71. * debet his etiam * natalitie

tabernacula ſibi circa eaſdem eccleſias, quæ ex fanis commutatæ ſunt, de ramis arborum faciant, & religioſis conviviis ſolennitatem celebrent. Nec diabolo jam animalia immolent, ſed ad laudem Dei in eſu ſuo animalia occidant: & donatori omnium de ſatietate ſua gratias referant, ut dum eis aliqua exterius gaudia reſeruntur, ad interiora gaudia conſentire facilius valeant. Nam duris mentibus ſimul omnia abſcidere, impoſſibile eſſe non dubium eſt. Quia enim qui ſummum locum aſcendere nititur, gradibus vel paſſibus, non autem ſaltibus elevatur. Sic Iſraelitico populo in Ægypto dominus ſe quidem innotuit: ſed tamen eis ſacrificiorum uſum, quem diabolo ſolebant exhibere, in cultum proprium reſervavit, ut eis in ſuo ſacrificio animalia immolare præciperet: quatinus cor mutantes, aliud de ſacrificio omitterent, aliud retinerent: ut etſi ipſa eſſent animalia quæ offerre conſueverant, vero tamen Deo hæc & non idolis immolantes, jam ſacrificia ipſa non eſſent.

quia ii (margin)

CAPVT IV.

Ambroſius epiſcopus.

lib 1 de pœnit. c. 1.

HIS non diſſimilia de pœnitentum mitiſſima ſuſceptione S. Ambroſius annectit in libro qui inſcriptus eſt pœnitentiæ. Qui ſtudet humanæ infirmitatis emendare vitia, ipſam infirmitatem ſuis debet ſuſtinere, & quoquomodo penſare humeris; non abjicere. Nam paſtor ille euangelicus laſſam ovem vexiſſe legitur, non abjeciſſe. Et Salomon ait: *Noli juſtus eſſe nimium.* Debet enim juſtitiam temperare moderatio. Nam quemadmodum ſe tibi curandum præbeat, quem faſtidio habeas, qui contemptui ſe, non compaſſioni medico ſuo putet futurum? Ideo dominus Ieſus compaſſus nobis eſt, ut ad ſe revocaret non deterreret: mitis venit, venit humilis, denique ait: *Venite ad me omnes qui laboratis, & ego reficiam vos.* Reficit ego dominus Ieſus, non excludit, neque abjicit, meritoque tales diſcipulos elegit, qui dominicæ voluntatis interpretes plebem Dei colligerent, non repudiarent. Vnde liquet eos inter Chriſti diſcipulos non eſſe habendos, qui dura pro mitibus, ſuperba pro humilibus ſequenda opinantur. Et cum ipſi quærant domini miſericordiam, aliis eamdem denegant, ut ſunt doctores Novatianorum, qui mundos ſe appellant. Quid his ſuperbius? cum ſcriptura dicat, quia *nemo mundus a peccato, nec unius diei infans*: & David clamat; *A delicto meo munda me.* Et poſt pauca. Nemo poteſt bene agere pœnitentiam, niſi qui ſperaverit indulgentiam.

Eccleſ. 7. — *Matth. 11.* — *Iob. 14. 4 ſecundum LXX.* — *Pſal. 50.*

CAPVT V.

Auguſtinus.

In lib ſententiarum S. Auguſt. exceptarū a Proſpero.

BEATVS docet breviter Auguſtinus, qualiter eis qui præſunt de quibuſcumque hominibus pravis agendum ſit, dicens: Non eſt deſperandum de malis, ſed pro ipſis ut boni fiant ſtudioſius ſupplicandum, quia numerus ſanctorum de numero ſemper auctus eſt impiorum.

CAPVT VI.

De S. Remigio epiſcopo.

LEGITVR & ad locum in libro vitæ B. Remigii Francorum apoſtoli inter cætera quibus refertur converſio Hludouvici regis & populi ejus. Ille (quin ſanctus Remigius) gaudio magno repletus, regem & populum, qualiter diabolo & operibus ac pompis ejus abrenuntiare, & in Deum credere deberent, apertis & brevibus verbis inſtruxit: & quia dies ſancti paſchæ imminebat, jejunium ſecundum Chriſtianorum conſuetudinem eis indixit.

De S. Vedaſto epiſcopo.

HINC & in B. pontificis Vedaſti vita invenitur, quomodo in via ſub præſentia ejuſdem regis & populi, vir Dei Vedaſtus cæcum illuminaverit, & quemadmodum idem rex ad baptiſmum venerit, & in Remenſi civitate virum Dei Vedaſtum ſancto commendaverit Remigio. Rex, inquiens, a viro Dei euangelicis adprime imbutus doctrinis, & hinc præſenti miraculo in fide firmiter confortatus, nil moratus in via, nil dubitans in fide, ſed magna alacritate animi, magna feſtinatione itineris, ſanctiſſimum pontificem Remigium videre properavit, ut illius ſacratiſſimo miniſterio, Spiritu ſancto operante, in remiſſionem peccatorum, & ſpem vitæ æternæ, catholici baptiſmatis vivo ablueretur fonte: cum quo aliquantis moratus diebus, ut eccleſiaſticis ſatisfaceret ſanctionibus, & pœnitentiæ ſecundum apoſtolicum præceptum prius ablueretur lacrymis, dicente B. Petro principe apoſtolorum: *Pœnitentiam agite, & baptizetur unuſquiſque veſtrum in nomine domini noſtri Ieſu*: & ſic in nomine ſanctæ Trinitatis cæleſtis myſterii baptiſma ſuſciperet. *Act. 2.*

CAPVT VII.

Ex vita S. Baſilii de quodam apoſtata.

DE quodam apoſtata reperitur in miraculis B. Baſilii Cæſarienſis epiſcopi, qui ſcripto negavit Chriſtum, & diabolo in teſtimonium negationis ſuæ tradidit ſeipſum. Cui idem vir mirabilis Baſilius inter cætera dixit: Vis reverti ad dominum Deum noſtrum? Ad quem puer: Vtique volo, ſed non valeo. Dicit ei, Quare? reſpondit puer; Scripto abnegavi Chriſtum, & profeſſus ſum diabolo. Dicit ei ſanctus Baſilius: Non ſit tibi curæ: benignus eſt enim Deus noſter, & recipiet te pœnitentem. Compatitur enim malitiis noſtris. Et quibuſdam interpoſitis. Dicit ad puerum idem ſanctus: Credis ſalvari? Qui ait: Credo domine, adjuva incredulitatem meam. Et continuo apprehēdens manum ejus, faciens Chriſti ſignum in ipſo, & orans, recluſit eum in loco interioris ſacri periboli; & dans ei regulam, collaborabat ei per tres dies. Et poſt aliquanta. Quadrageſimo die ipſe ſanctus ad eum redit, & dicit ei: Quomodo habes, frater? reſpondens, dicit ad eum: Bene habeo, ſancte Dei. Vidi enim te hodie in viſu pugnantem pro me, & vincentem diabolum. Et iterum mane facto, vocavit ſacrum clerum, & monaſteria, & omnem Chriſto amabilem populum, & dixit eis: Filioli mei dilectiſſimi, omnes gratias agatis domino: ecce enim ovem perditam debet paſtor bonus in humeris reportare, & offerre eccleſiæ. Quapropter debitum eſt, & nos vigiliam facere nocte, ac poſtulare ejus benignitatem, ut non vincat corruptor animarum etiam in hoc facto. Et alacriter populo coaggerato per omnem noctem poſtulaverunt Deum cum bono paſtore cum lacrymis, clamantes pro eo, Kyrie eleiſon; & mature cum omni multitudine populi accepit ſanctus puerum, & tenens dexteram manum ejus, ducebat illum in ſanctam eccleſiam Dei cum pſalmis & hymnis. Et ecce diabolus oculos omnium faſcinans in

triſtem

triſtem vitam cum omni pernicioſa virtute advenit, & inviſibiliter apprehendens puerum, conabatur rapere eum de manu ſancti, & cœpit clamare puer: Sancte Dei adjuva me. & rurſus converſus ſanctus ad diabolum, dixit: Improbiſſime, & animarum corruptor, pater tenebrarum & perditionis; non ſufficit tibi tua perditio, qua te, & eos qui ſub te ſunt, affeciſti; niſi etiam & Dei mei tentes plaſma? Et perpaucis interpoſitis. Sanctus Dei ait ad diabolum: Increpat te dominus, diabole. Qui reſpondens, ait ad eum: Baſili, præjudicas me, non abii ego ad eum, ſed ipſe venit ad me. Abnegavit Chriſtum, & profeſſus eſt mihi. Et ecce manuſcriptum habeo, & in die judicii ad communem judicem eum duco. Sanctus Dei dixit: Benedictus dominus Deus meus. Non deflectet populus iſte manus de altitudine cæli, donec reddas manuſcriptum. Et convertens ſe, dixit populo: Erigite manus veſtras in cælum, clamantes cum lacrymis; Chriſte Kyrie eleiſon. Et ſtante populo in horam multum extenſas habente manus in cælum, ecce manuſcripta pueri per aerem delata, & ab omnibus viſa venit: & impoſita eſt manibus memorabilis noſtri patris, & paſtoris. Suſcipiens autem eam, & gratias agens Deo, gaviſus factus eſt valde, & coram omni populo dixit ad puerum: Cognoſcis literulas has, frater? Qui ait ad eum: Etiam ſancte Dei, manuſcripta mea eſt. Et diſrumpens manuſcriptum ſanctus Baſilius, perduxit eum ad eccleſiam. Et dignum fecit ſancto miniſterio, & communione myſteriorum, & munerum Chriſt.

CAPUT VIII.

De ſancto Laurentio.

INTER alia ſcriptum habetur in paſſione B. Laurentii archileuitæ, & martyris Chriſti. Erat homo in carcerali cuſtodia multo jam tempore gentilis, qui plorando amiſſis oculis cæcus factus fuerat. Dixit ad eum B. Laurentius: Si credis in filium Dei dominum Ieſum Chriſtum, baptizare, & illuminabit te. Et continuo poſt ipſius confeſſionem baptizato, aperti ſunt oculi ejus, & cœpit clamare, dicens: Benedictus dominus Deus æternus, qui me illuminavit per beatum Laurentium, quia ſemper fui cæcus, & modo video. Poſthæc & beatum Hippolytum more ſolito catechizavit, & accepta aqua, benedixit & baptizavit illum. Deinde ſimili modo militem baptizavit Romanum; qui & baptizatus, mox martyrio coronatus eſt.

CAPUT IX.

De ſancto Sebaſtiano.

SCRIPTUM eſt & in paſſione ſancti Sebaſtiani ad locum. Cum omnes qui ad decipiendos ſanctos (quin Marcum & Marcellinum) venerant, unanimiter crederent Chriſtum: Nicoſtratus cum conjuge ſua urgebat, dicens: Non capiam cibum, neque potum, niſi myſterium mihi Chriſtianæ religionis fuerit traditum. E Cui ſanctus Sebaſtianus dixit: Muta dignitatem tuam, & incipe eſſe Chriſti magis primiſcrinius, quam præfecti. Audi itaque conſilium meum, & omnes quos carcer incluſit, quos vincula tenent, quos ergaſtula conficiunt, in unum redige. Quod cum feceris, antiſtitem ſacroſanctæ legis adhibeam, ut cum omnibus qui credere voluerint, myſterii ſuſcipias ſacramentum. Si enim diabolus Chriſto ſanctos ejus auferre conatus eſt, & conatur: quanto magis nos pietatis argumento, hos quos diabolus injuſte lucratus eſt, curare debemus, & ſuo reſtituere creatori? Et

A Nicoſtratus ad hæc reſpondit, dicens: Quomodo iniquis & criminoſis poſſunt ſancta committi? Sanctus Sebaſtianus ait: Salvator noſter pro peccatoribus ſuam nobis dignatus eſt exhibere præſentiam, & oſtendit myſterium, per quod omnia peccata, & crimina omnia hominibus auferantur, & omnes virtutes domini conferantur. Et poſt multa. Sanctus Sebaſtianus abiit ad Polycarpum ſanctum preſbyterum, ubi erat cauſa perſecutionis occultus, & narravit ei omnia quæ geſta ſunt. Quibus auditis Polycarpus gratias egit Deo, & una cum eo venit ad domum Nicoſtrati; & videns turbas credentium, ſalutans eos cum omni gaudio, ait: Beati vos omnes qui audiſtis vocem domini noſtri Ieſu Chriſti, dicentis: *Venite ad me omnes* (Matth. 11) B *qui laboratis, & onerati eſtis, & ego vos requieſcere faciam. Tollite jugum meum ſuper vos, & diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde, & invenietis requiem animabus veſtris. Iugum enim meum ſuave eſt, & onus meum leve.* Vos itaque, fratres noſtri, quos baptiſmatis unda diluit, & conſecrando Deo omnipotenti cariſſimos filios fecit, pro hoc quod a propoſito ſuo ſancto revocare conati eſtis beatiſſimos milites Chriſti, opus erat vobis pœnitentia, ut per ipſam ad indulgentiam veniretis. Nunc autem quia ad tantam gloriam acceſſiſtis, ut etiam ad paſſionem, a qua dolenter alios revocare voluiſtis, ad ipſam deſideretis gratanter velle currere & libenter. Vetus hoc Chriſti artificium eſt. Nam ipſum quem vas electionis C ſuæ eſſe dignatus eſt, & voluit magiſtrum Gentium dare, qui non ſolum fidelium animos a pietatis propoſito revocabat, ſed etiam nolentes a Chriſto diſcedere lapidibus obruebat: hunc nobis ipſe dominus apoſtolum condonavit, tribuitque nobis ex Saulo Paulum, ex apoſtata fecit apoſtolum, & dedit eccleſiæ ex perſecutore rectorem: amator paſſionis factus eſt, qui perſecutionis autor extiterat; & qui alienis afflictionibus prius gratulabatur, in ſuis poſtmodum perſecutionibus lætabatur. Ipſe qui tunc in apoſtolo ſuo virtutem iſtam exercuit, ipſe nunc de ipſo inferorum conclavi, & ex ipſis draconum faucibus, animarum veſtrarum captivitatem eripuit: & vobis nunc a tenebris ad lucem remeantibus æternæ vitæ januas patefecit. D Quia ergo omnes dæmones, qui ſunt tenebrarum filii, contriſtantur; & omnes ſancti angeli, qui ſunt filii luminis, gratulantur: accedat unuſquiſque, & det nomen ſuum, ut hodierno die uſque ad veſperum perducente jejunio, feſtivum baptiſmatis ſacramentum opportunum tempus inveniat. Et iterum. Omnis familia quæ erat in domo Nicoſtrati, animæ XXXIII. promiſcui ſexus & ætatis: dehinc omnes qui vincti, ac de carceris ſqualore adducti, animæ XVI. omnes iſti XLIX. a ſancto Polycarpo preſbytero baptizati, & a ſancto Sebaſtiano ſuſcepti ſunt.

CAPUT X.

Verba domni Bedæ.

IUXTA ſalutiferam, & firmiſſimam fidei catholicæ doctrinam, in toto terrarum orbe unanimiter ac fideliter ab omnibus obſervandam: quod de carnali, hoc etiam de ſpiritali eſt generatione ſentiendum: nequaquam videlicet eam, poſt quam ſemel expleta fuerit, poſſe repeti. Sive enim hereticus, ſive ſchiſmaticus, ſive facinoroſus quiſque in confeſſione ſanctæ Trinitatis baptizat: non valet ille qui ita baptizatus eſt, a bonis catholicis rebaptizari, ne confeſſio, vel exhibitio tanti nominis videatur annullari.

CAPUT XI.

Leo papa.

Epiſt. ad Ruſticum.

DE his quibus dubium eſt utrum baptiſmum perceperint, neceſſe eſt ut renaſcantur ex decretis papæ Leonis. Si nulla extaot inter propinqnos, aut ſæculares indicia, oulla inter clericos aut vicinos, quibus hi de quibus qnæritur, baptizati fuiſſe doceantur, agendum eſt, ut renaſcantur, ne maniſeſte pereant, io quibus quod non oſtenditur geſtum, ratio non ſinit, ut videatur iteratum. Qui autem poſſuot meminiſſe quod ad eccleſiam veniebant cum parentibus ſuis, poſſunt recordari, an quod ab eorum parentibus dabatur, acceperint. Sed ſi hoc etiam ab eorum memoria alienum eſt, conſerendum eis videtur, quod collatum eſſe neſcitur: quia non temeritas intervenit præſumptionis, ubi eſt diligentia pietatis.

CAPUT XII.

Item Leo.

Epiſt. ad Neotam.

CAPTIVIS cibos immolatitios neceſſitate comedentibus pœnitentia concedenda ex decretis ejuſdem papæ Leonis. De his Chriſtianis, qui inter eos a quibus fuerant captivati, immolatitiis cibis aſſeruntur eſſe polluti: conſu'tationi caritatis tuæ hoc etiam reſpoudendum eſſe credimus, ut pœnitentiæ ſatisfactione purgentur, quæ non tam temporis longitudine, quam cordis compunctione penſanda eſt. Et ſive hoc terror extorſerit, ſive fames ſuaſerit, oon dubitetur abolendum: cum hujuſmodi cibus pro metu, aut indigentia, non pro religionis veneratione ſit ſumptus.

CAPUT XIII.

Ex concilio Nicano.

Can. 11.

DE laicis qui Deum negaverunt, & de his qui abrenunciaverunt, & iterum ad ſæculum ſunt reverſi: ex concilio Nicæno. De his qui præter neceſſitatem prævaricati ſunt, aut præter oblationem facultatum, aut præter periculum, vel aliquid hujuſmodi quod ſactum eſt ſub tyrannide Licinii: placuit ſynodo, quamvis humanitate probentur indigni, tamen eis benevolentiam commodari. Quicumque ergo veracem pœnitudinem gerunt, tribus annis fideles inter audientes habeantur, & ſex annis omni ſe contritione dejiciant, duobus autem annis ſine oblatione populo in oratione communicent.

CAPUT XIV.

Ex concilio Carthaginenſi.

Sub Grato cap. 1.

GRATVS epiſcopus dixit: Si vobis placet conſideremus primum titulum rebaptizationis. Vnde ſanctitatem veſtram poſtulo, ut mentis veſtræ placita producatis, ad deſcendentem in aquam, & interrogatum in Trinitate ſecundum euangelii fidem & apoſtolorum doctrinam, & confeſſum bonam conſcientiam in Deum de reſurrectione Ieſu Chriſti: ſi liceat iterum interrogari in eadem fide & in aquam iterum tingi. Vniverſi epiſcopi dixerunt: Abſit, abſit: illicitas eſſe ſancimus rebaptizationes, & ſatis eſt alienum a ſincera fide & catholica diſciplina.

CAPUT XV.

Ex concilio Ancyrano.

Can. 5.

DE his qui timore, ritus gentilium peregerunt. Quotquot aſcenderunt templa cum veſte lugubri, & recumbentes inter alios manducaverunt, flentes, ſi compleverint pœnitentiam triennii tempus, ſine oblatione ſuſcipiantur ad communionem, id eſt, ut ipſi oblationem non oſſerant. Si autem perducti ad templa non manducaverunt, biennium maneant in pœnitentia: tertio vero anno communiceot, ſed ſine oblatione ut dictum eſt: ut quarto jam anno perfectionem ſuam percipiant. Epiſcopum autem hinc habere licentiam oportet, ut pro bis peccata ſingulorum conſideret, & prout viderit converſationem, normam regulamque converſionis adtribuat: id eſt, ut humanius agens, ſecundum vitæ modum, tempus alicui breviare, aut etiam prolixius quod correctioni neceſſarium viderit addere. Diſcutiatur autem omnium horum & præcedens vita, & poſterior. Et ita circa eos ſacerdotalis humanitas moderetur.

CAPUT XVI.

Ex eodem.

Can. 6.

DE his qui frequenter idolis immolaverunt: ex concilio Aucyrano. De his qui feſtis diebus paganorum, io remotis eorum locis conviviis interſuerunt, & ſuas oihilominus epulas ibidem portaverunt, atque comederunt. Placuit ut poſt biennii pœnitentiam ſuſcipiantur: ita tamen, utrum aut cum oblatione recipiendi ſint, an ad ſolam communionem admitti debeant, uouſquiſque epiſcoporum examinet vitam eorum, & præterita ac præſentia habita conſideratione perpendat.

CAPUT XVII.

Ex eodem.

Can. 7.

DE his qui coacti idolis immolaveruot: ex eodem concilio. Hi qui ſecundo, aut tertio ſacrificaverunt vi coacti, quatuor annis ſeſe ad pœnitentiam ſummittant: duobus autem aliis ſine oblatione communicent, ſeptimo auno perfectiooem recepturi communionis.

CAPUT XVIII.

Leo papa.

Epiſt. ad Ruſticum.

DE his qui convivio gentilium, & eſcis immolatitiis uſi ſunt, ex decretis papæ Leonis. Si convivio ſolo gentilium, & eſcis immolatitiis uſi ſunt, poſſunt jejuniis & manus impoſitione purgari, ut deinceps ab idolothytis abſtinentes, ſacramentorum Chriſti poſſint eſſe participes. Si autem idola adoraverunt, aut homicidiis vel fornicationibus contaminati ſunt, ad communionem eos oiſi per pœniteotiam publicam non oportet admitti.

CAPUT XIX.

Item Leo papa.

Ibid.

QVOD hi qui ad iterationem baptiſmi, vel vi, vel timore coacti, animas inclinaruot, pœnitentiæ ſint ſublevandi remedio. Leo papa ad Ruſticum Narbonenſem epiſcopum. Hi de quibus dilectio tua nos credidit conſulendos, qui ad iterandum baptiſmum, vel metu coacti, vel errore traducti ſuot, & nunc ſe contra catholicæ fidei ſacramentum egiſſe coguoſcunt, ea eſt conſtituenda moderatio, qua in ſocietatem noſtram nonniſi per pœnitentiæ remedium, & per impoſitionem epiſcopalis maous communionis recipiant unitatem. Tempora pœnitudinis ſolita moderatione, tuo conſtituenda judicio, prout converſorum animos inſpexeris eſſe devotos, pariter etiam habentes ætatis

„ ætatis ſenilis intuitum, & periculorum quorum- A
„ que, aut ægritudinum reſpicientes neceſſitates. In
„ quibus ſi quis ita graviter urgeatur, ut dum ad-
„ huc pœnitet, de ſalute ipſius deſperetur, opor-
„ tet ei per ſacerdotalem ſolicitudinem communio-
„ nis gratia ſubveniri.

CAPUT XX.

Ex actibus apoſtolorum.

Cap. 15. LEGITUR in actibus apoſtolorum quod quidam deſcendentes de Iudæa docerent fratres oportere circumcidi, & ſervari legem Moyſi. Apoſtoli tamen, & ſeniores cum omni eccleſia, juſſerint, nihil oneris ultra imponentes eis, ut abſti- B nerent ſe ab immolatis ſimulacrorum, & ſanguine, & ſuffocatis, & fornicatione.

CAPUT XXI.

Ex concilio Africano.

Can. 3. UT cum Donatiſtis, qui ab omnibus catholicis ſicut ab univerſo terrarum orbe erant damnati, lenius ageretur: ex concilio Africa-
„ no. Pertractatis, & conſideratis omnibus quæ
„ utilitati eccleſiæ convenire videbantur, annuente
„ atque adminiſtrante Spiritu Dei, elegimus cum
„ memoratis hominibus, quamvis de dominici cor-
„ poris unitate, inquieta diſſenſione præciſis, leniter
„ & pacifice agere: ut, quantum in nobis eſt, om- C
„ nibus, qui eorum communione, & ſocietate irre-
„ titi ſunt, per univerſas provincias Africanas pe-
„ nitus innoteſcat, quam miſerabili errore devincti
„ ſunt. Niſi forte, ſicut dicit apoſtolus, nobis in man-
„ ſuetudine corripientibus diverſa ſentientes, det il-
„ lis Deus pœnitentiam ad cognoſcendam veritatem,
1. Tim. 2. „ & reſipiſcant de diaboli laqueis captivati ab ipſo
„ in ipſius voluntatem.

CAPUT XXII.

Ex Cæleſtino papa.

QUOD nulli ſit ultima pœnitentia deneganda, ex epiſtola papæ Cæleſtini ad epiſcopos Gal- D
„ liarum. Agnovimus pœnitentiam morientibus de-
„ negari, nec illorum deſideriis annui qui obitus ſui
„ tempore hoc animæ ſuæ cupiunt remedio ſubve-
„ niri. Horremus, fateor, tantæ impietatis aliquem
„ reperiri, ut de Dei pietate deſperet, quaſi non poſ-
„ ſit ad ſe quovis tempore concurrenti ſuccurrere,
„ & periclitantem ſub onere peccatorum hominem
„ redimere, quo ſe ille expediri deſiderat, & liberari.
„ Quid hoc, rogo, aliud eſt, quam morienti mortem
„ addere, ejuſque animam ſua crudelitate, ne ab-
„ ſoluta eſſe poſſit, occidere? cum Deus ad ſub-
„ veniendum paratiſſimus, invitans ad pœniten-
„ tiam, ſic promittat. Peccator, inquit, qua-
„ cumque die converſus fuerit, peccata ejus non E
„ reputabuntur. & iterum: Nolo mortem pec-
„ catoris, ſed tantum ut convertatur, & vivat.
„ Salutem ergo homini adimit, quiſquis ei mortis
„ tempore pœnitentiam denegavit: & deſperavit de
„ clementia Dei, qui eum ad ſubveniendum morien-
„ ti, ſuccurrere vel in momento poſſe, non credi-
„ dit. Perdidiſſet & latro in cruce præmium ad Chri-
„ ſti dexteram pendens, ſi illum unius horæ pœniten-
„ tia non juviſſet. Cum eſſet in pœna pœnituit, & per
„ unius ſermonis confeſſionem, habitaculum paradi-
„ ſi Deo promittente promeruit. Vera ergo ad Deum
„ converſio in ultimis poſitorum, mente potius eſt
„ æſtimanda quam tempore, propheta hoc taliter
„ aſſerente: Cum converſus ingemueris, tunc ſalvus
„ eris. Cum ergo dominus ſit cordis inſpector, quo-
vis tempore non eſt deneganda pœnitentia poſtu- „
lanti, cum illi ſe obliget judici, cui occulta omnia „
noverit revelari.

CAPUT XXIII.

Ex pœnitentiali Bedæ.

IN libello qui ſuperſcriptus eſt pœnitentialis Bedæ preſbyteri venerabilis. Sollerter admonemus doctum quemque ſacerdotem Chriſti, ut in „
univerſis, quæ hic adnotata repererit, ſexum, æta- „
tem, conditionem, ſtatum, perſonam, ipſumque „
cor pœnitentis curioſe diſcernat: & ſecundum hæc „
quid ſibi viſum fuerit ſingula quæque judicet. Qui- „
buſdam namque a cibis abſtinendo, aliis eleemo- „
ſynas dando, nonnullis flectendo ſæpius genua, „
huic in cruce ſtando, aut aliud aliquid hujuſmodi „
quod ad purgationem peccatorum pertineat fa- „
ciendo: plurimis univerſa hæc agenda ſunt. Ne- „
ceſſe eſt errata corrigere, quæ univerſa in exa- „
mine diſcreti debent pendere judicis. „

Semper in Chriſto felici ſucceſſu præpolleat, & omnibus in bonis vigeat, reverenda & percolenda germanitas veſtra, memor noſtri in orationibus ſuis, & univerſæ eccleſiæ.

EPISTOLA II. IOANNIS PAPÆ IX. AD STYLIANUM EPISCOPUM NEOCÆSAREENSEM.

Negat illi veniam quam petiverat communicandi cum illis quos Photius ordinaverat.

EAS quas par eſt dilectioni tuæ gratias agimus, honorande frater, quod nunquam a matre tua ſancta catholica & apoſtolica eccleſia Romana declinare voluiſti. Neque enim tormenta ulla, neque exilia, neque fraudes adulterorum hominum, a matre tua te divellere potuerunt. Spero tamen tuarum precum favore duritiem cordis eorum, qui ſalvari debent, leniendam, & optatam pacem redituram: quod apertis argumentis futurum apparet, & ſchiſma quadraginta fere annorum ad priorem ſanitatem reverſurum. Quæ enim tua mater reprobavit, tu etiam hucuſque reprobaſti, & quæ illa approbavit, etiam tu approbaſti. Volumus igitur, ut etiam nunc ſecundum eamdem regulam decreta ſanctiſſimorum pontificum prædeceſſorum noſtrorum inconcuſſa maneant. Quapropter Ignatium, & Photium, & Stephanum, & Antonium, ſicut ſanctiſſimus papa Nicolaus, & Ioannes, & ſextus Stephanus, & univerſa Romana eccleſia hucuſque tenuit, etiam nos eodem ordine illos recipimus & tenemus, & illis qui ſuperſunt ex eorum ordine, eodem pacto nobiſcum manus præbeas hortamur: & pacis & communionis illis concedimus unitatem, dum ipſi eodem pacto regulas ſervaverint. Tuum vero chirographum, quod nobis feciſti, quamvis multum quæſierimus, inuenire tamen minime potuimus.

*** EPISTOLA III. IOANNIS PAPÆ IX. AD CLERUM ET POPULUM LINGONENSEM.

Argrinum epiſcopum iis reſtituit.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, clero & populo ſacræ Lingonenſis eccleſiæ, dilectis filiis.

TANTAM, a domino hujus ſanctæ ſedis & apoſtolicæ eccleſiæ fundatore, & beato Petro apoſtolorum principe accepimus fiduciam; ut pro univerſali Chriſti ſanguine redempta eccleſia, impigro laboremus affectu, & omnibus domino famulantibus ſuccurramus; & cunctis pie viventibus apoſto-

lica

lica autoritate opem feramus; & quidquid nocivum eſt,auxiliante domino corrigere & emendare non differamus.Ad hoc enim divinæ diſpenſationis proviſio, gradus, & diverſos conſtiruit ordines eſſe diſtinctos: ut dum reverentiam minores porioribus exhiberent, & potiores minoribus dilectionem & adjutorium impenderent, una concordiæ fieret ex diverſitate connexio, & recte officiorum gereretur adminiſtrario ſingulorum. Lireris ſane dilectionis veſtræ, quas ad beati apoſtoli Perri ſedem, pro veſtri cauſa negotii, non ſolum ſemel,ſed & bis, & ter miſiſtis, libenter ſuſcepimus, una cum dilecti filii noſtri Berengarii regis apicibus: ſed de veſtris afflictionibus & incommoditatibus, quas vos tanro tempore perpeſſos lacrymabiliter conqueſti eſtis, non modice contriſtati ſumus: ſcilicer, quod eccleſia veſtra multis attrita calamitatibus, omni paſtorali ſit deſtiruta ſolatio, ex quo Argrinus venerabilis epiſcopus,ab ipſa per ſubreptionem quorumdam receſſir eccleſia: quem omnes concorditer vos elegiſſe,excepiſſe,& acclamaſſe teſtificamini: nullumque poſt ipſum alium ſponre recepiſſe epiſcopũ, ſicut libello veſtræ reclamationis plenius conrinetur. Iam enim olim per Anſcharium comirem dilectũ filium noſtrũ hoc ipſum cognoveramus,qui ſe in hoc facto graviter erraſſe humiliter confeſſus eſt. Nos ergo qui omnium eccleſiarum Dei curam & ſollicitudinem gerimus, & omnibus eccleſiis jus intemeratum, canonicamque autoritatem irrefragabiliter obſervare volumus, & debemus: nequaquam vos diutius ralia pati permittimus, ſed compatienres veſtræ fraternitati, & veſtram lacrymoſam querimoniam veridicis aſſertionibus cum collegio fratrum noſtrorum epiſcoporũ, reliquorum ordinum officio approbantes, præfatum confrarrem noſtrum Argrinum venerabilem epiſcopum, vobis canonice reſtituimus,ſuæque eccleſiæ reformandæ intromittimus: non ſententiam prędeceſſoris noſtri Stephani papæ reprehendentes, ſed utilitatis ac neceſſitatis cauſa, canonice in melius commuranres, quemadmodum prædeceſſores, noſtros de multis egiſſe, in promptu habemus. Hujus rei gratia monemus vos,& his pontificatus noſtri literis hortamur,atque autoritate Dei & noſtra præcipimus,ut eumdem Argrinum epiſcopum,quem unanimitati veſtræ, ut petiiſtis, reddidimus,benigno amore cõcordique devotione abſque ulla cunctatione recipiatis, & obedienres in omnibus exiſtenres, tanquam animarum veſtrarum pium paſtorem, honorabiliter retineatis atque colatis, canonica illius juſſa in cunctis obſervanres. Quod ſi aliquis veſtrum contra hoc noſtrum apoſtolicum iudicium atque ſtatutum agere, aut ſine ipſius Argrini epiſcopi conſenſu, in eccleſia ſua Lingonenſi miniſtrare præſumpſerit, & eum juxta noſtrum decretum recipere noluerir, ſciat ſe noſtra autoritare excommunicatum atque damnatum. Bene valere.

Scriprum per manum Samuel notarii & ſcriniarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ, in menſe Maio. Indict. II.

EPISTOLA IV. IOANNIS PAPÆ AD CAROLUM SIMPLICEM REGEM Francorum.

Hortatur ut Argtini Lingonenſis epiſcopi reſtitutioni faveat.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei dilectiſſimo filio Karolo glorioſo regi.

QUIA te,dilectiſſime fili, more regum prædeceſſorum tuorum pro defenſione & utilitate A ſanctæ Dei eccleſiæ,contra pravorum hominum & etiam paganorum rabiem, viriliter agere relaru multorum cognoſcimus: omnimodis congaudemus,& venerabiliter tuam in Chriſto amplectimur filiationem: & ut in melius ſemper proficere ſatagas, pacem, juſtitiam,& veritarem diligas, a recto etiam tramire nullo modo devies, paterne hortamur: quatenus benedictionem a clementiſſimo domino noſtro Ieſu Chriſto, ut & ab ejus apoſtolorum principe ac clavigero Petro conſequaris, pro cujus amore ralia agere ſatagis. Denique notum eſſe volumus ruæ filiarioni, Lingonenſis eccleſię gemitum lacrymabilemque querimoniam, non ſolum ſemel, ſed & bis, & ter ad aures clementiæ noſtræ perveniſſe, pro paſtoris ſui Argrini epiſcopi B ſequeſtratione, quem omnes unanimiter elegiſſe, expetiſſe,& conclamaſſe ſe teſtantur, ſed pro quorumdam ſubreptione ab eis eum ſeparatum fuiſſe: qua de re ipſa eccleſia paſtorali deſtituta ſit ſolatio, variiſque inceſſanter perturbarionibus & incommoditatibus agiretur, adeo ur pæne jam ad nihilum deducta videatur. Quam cauſam cum collegio venerabilium epiſcoporum noſtrorum diligenti examinatione perpendentes, & rei veritatem perſcruranres, eorumque infeliciratı miſericorditer ſubvenientes,canonice definivimus,quatenus ei ſua noſtra auctoritare redderetur eccleſia: ſententiam prædeceſſoris noſtri Srephani papæ cauſa neceſſitatis & utiliraris in melius commutantes, ſicut C prædeceſſores noſtros de multis egiſſe in promptu habemus. Unde prævidimus,& gloriam ac religioſiratem tuam monemus, ur, quia canonice illum prædictæ ſuæ eccleſiæ Lingonenſi reſtituimus, ei manum auxilii ſemper porrigas, noſtræque inſtitutioni conſentias; &, ubicumque expedir, adjuror ei ac defenſor pro amore omnipotentis Dei, & reverentia beatorum apoſtolorum, noſtraque apoſtolica paternitate,exiſtas, quatenus ſub tuo regali munimine pacifice eamdem regere digne valeat eccleſiam, ut quibus debet præeſſe, valeat & prodeſſe. Bene vale.

Scriprum per manum Samuel notarii & ſcriniarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ, v. Id. Maii, indict. II.

D

EPISTOLA HATTONIS MOGUNTIN. archiepiſcopi, ejuſque ſuffraganeorum ad Ioannem IX. papam.

De morte Arnulphi imper. de Ludovico ejus filio ſeptenni, rege Germaniæ ſalutato: de archiepiſcopatu apud Moravos erecto.

Domno ſanctæ & apoſtolicæ & univerſalis Romanæ eccleſiæ papæ, Hatho indignus præſul Moguntinenſis eccleſiæ, cum univerſis ſuffraganeis noſtræ exiguitati adjunctis, debitum orationis obſequium, & fidelem ſervitutem.

NOVERIT igitur ſublimitas veſtræ ſanctitatis, quod nulla fratrum unanimitas ſanctæ Romanæ eccleſiæ poteſtari ſubjecta, E fidelior atque devotior ac ſubjectior apparet, quam nos, qui veſtræ dominationi & capiti omnium eccleſiarum omni mentis intentione ſubjicimur, plurimum gaudentes in domino & in dono gratiæ ipſius, quod per veſtram ſanctitatem & ſapientiam magnifice & ampliſſime ſedes ejuſdem eccleſiæ dilatatur in religione divina: & in hoc inſtantiſſime precibus incumbimus, deprecantes divinam clementiam,ut ad altiora ſemper conſcendere vos, & de die in diem meliora ſectari atque perficere concedat. De cętero veſtræ clementiæ innoteſcimus, ſeniorem noſtrum Arnulphum imperatorem de hujus vitæ exilio migraſſe. Sed quod quamdiu in hoc mundo ſubſiſtimus

mus per incerta ferimur, neſcientes ubi quorumdam animæ poſt hanc lucem manſionem recipiant: veſtris quaſi provoluti veſtigiis ſubnixe poſcimus, ut animā ipſius veſtræ auctoritatis poteſtate a vinculis peccatorum abſolvatis, quia *quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta in cælo.* (Matth. 16.) Tali vero dominatore, rectore, & gubernatore amiſſo, in noſtris partibus vacillavit navis eccleſiæ. Quem regem eligeret parvo tempore inſcia manſit: & quia timor magnus aderat, ne ſolidum regnum in partes ſe ſcinderet, divino, ut credimus, inſtinctu factum eſt, ut filius ſenioris noſtri quamvis parviſſimus, communi conſilio principum, & totius populi conſenſu in regem elevaretur. Et quia reges Francorum ſemper ex uno genere procedebant, maluimus priſtinum morem ſervare, quam nova inſtitutione inſidere. Sed cur hoc ſine veſtra juſſione & permiſſione factum ſit, veſtram haud dubitamus latere prudentiam. Nulla ſcilicet alia cauſa actum conſtat, niſi quia paganis inter nos & vos conſiſtentibus, impeditum eſt iter noſtrum ad ſanctam matrem noſtrā Romanam ſedem: ita ut nec legati a noſtra parvitate ad veſtram dignitatem dirigi potuiſſent. Sed quia tandem occaſio & tempus advenit, quo noſtra epiſtola veſtris obtutibus præſentaretur: rogamus, noſtram communem conſtitutionem, veſtræ dominationis benedictione roborari. Inſuper etiam pietati veſtræ intimamus, quod fratres, & coepiſcopi noſtri Bavvarienſes ſe apud nos conquerentes, & alta ſuſpiria trahentes gemebant, qualiter Maravenſes populi Francorum poteſtati rebelles, jactent ſe ab illorum conſortio eſſe diviſos, & ſeorſum metropolitano glorientur a veſtra conceſſione eſſe ſublimatos, cum nunquam metropolitana ſedes inter illos haberetur, ſed ſemper illorum provinciæ & diœceſi cohærerent. Dolebant ſe etiam apud nos, quod quorumdam machinatione, magna infamia circa veſtram celſitudinem eſſent denotati, ſcilicet, ut cum paganis fœdus & pacem inirent, & ipſi pagani conſilio eorum agerent tam multa nefaria & illicita. De his omnibus conſilium a nobis quærentibus Bavarienſibus epiſcopis, juſtum reſpondimus eſſe fratrum ſolatio ſemper adhærere: quia propheta inquit: *Ecce quam bonum & quam jucundum habitare fratres in unum.* (Pſal. 132.) Illi vero non in unum habitant, qui fratrum ſe ſolatio ſubtrahunt, aut fratribus inſidias præparant. Nos illorum triſtitiæ compatientes, noluimus illis conſilium de talibus objectionibus præbere, priuſquam ad veſtram interrogationem per epiſtolam noſtram veniremus. Semper nos ſcimus, carnales ſpiritales ſolere perſequi, & malevolos benevolos infamare & lacerare. Prævidere ergo ſummopere debent, omnes qui ſacerdotes domini perſequūtur tam occulte quam manifeſte, ne ad illos pertineat quod prophetadixit: *Cogitaverunt malitias in corde ſuo, tota die conſtituebant prælia: exacuerunt linguas ſuas ſicut ſerpētis: venenum aſpidū ſub labiis eorum.* (Pſal. 139.) Et paulo poſt. *Cadent ſuper eos carbones, in ignem dejicies eos.* Et iterum: *Vir linguoſus non dirigetur in terra, virum injuſtum mala capient in interitu.* Et per Ieremiam inquit dominus: *Omnes in ſanguine judicantur, unuſquiſque proximum ſuum tribulat. Omnes in malum manus ſuas præparant.* Non debent enim alieni, epiſcoporum aut accuſatores, aut judices fieri. Unde de Loth eſt ſcriptum: *Ingreſſus es, ut advena, numquid ut judices?* (Gen. 19.) Accuſator autem epiſcoporum nullus ſit ſervus, aut libertus, nullaque perſona ſuſpecta, aut infamis, repellantur inimici, & omnes laici. Iſti fratres & coepiſcopi noſtri Bavvarienſes, veraces Dei cultores, & boni paſtores, pervigili cuſtodia cuſtodiunt gregem ſibi commiſſum, ne lupi rabies aliquam ſancti gregis oviculam rapiat in prædam ſuam. Stant pro muro domus Iſrael, ne aliqua vis inimica firmamentum eccleſiæ diſſolvat. Qui tales inquietat, & ſua malitia impugnat, licet præſentem, futuram tamen non evadet pœnam, quia ſcriptum eſt: *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* (Zachar. 2.) Hæc autem omnia perſcripta vobis ideo dirigimus, qui eſtis caput totius ſanctæ eccleſiæ, quæcumque per orbem diffunditur, & ſolamen mœrentium, quæcumque triſtia vobis contigerunt membris veſtris: quia ſanctiſſimi paſtores Chriſti ſuperius dicti in nulla re a catholica fide deviantes, ſed eamdem ſanctis operibus, & eccleſiaſticis officiis ornantes, apud nos conquerentes poſtulaverunt, ut veſtræ notitiæ manifeſta faceremus, quia & illi per ſeipſos vobis eadem innoteſcere vita comite promittebant. Unde poſcimus, ut veſtra conſolatio illorum mœrorem ad lætitiam reformet, & ſemper talia membra ſummo capiti, quod eſtis vos, ſe gaudeant adhærere. Illi autem Maravenſes, ut noſtris auribus illatum eſt, in occaſionem ſuperbiæ ſuæ aſſumunt, quia a veſtra conceſſione dicunt ſe metropolitanum ſuſcipere, & ſingulariter degentes aliorū epiſcoporum conſortia refutant. Si hac confidentia diutius inſtātur, uſque ad ſanguinis effuſionem, ut multi arbitrantur, proſilient. In quantum præſumimus, admonemus, quatenus veſtra auctoritas, priuſquam hoc contingat, ad humilitatis viam illos corrigendo deponat: ut tandem cognoſcant, cui dominatui ſubjici debeant. Nos ſiquidem debitores eſſe cognoſcimus, ſi quid a ſanctæ matris Romanæ eccleſiæ* ſcilicet contigerit elabi, vos inde certificari, ut veſtra potentia ad rectitudinis lineam perducatur. Quod ſi veſtra admonitio illos non correxerit, velint, nolint, Francorum principibus colla ſubmittent, & credimus abſque effuſione ſanguinis, & mutua cæde ex utraque parte, tunc poſſe bene contingere. Iterum iterumque veſtræ dignitatis auribus replicamus, quod tam epiſcopi quam laici Bavvarienſes, in religione Chriſtianitatis nulla gente inferiores eſſe probantur, neque unquam Franci abſque illorum auxilio, aut in eccleſiaſticis rebus, vel in bellicis negotiis nominatim, vel fama, dignum aliquid peregerunt. Sicut neque illi abſque iſtis.

OBSERVATIO GABR. COSSARTII S. I.

Arnulphus imperator, cujus hic obitus nunciatur, mortuus eſt 20 Novembris, anno 899. Stephano VI. pontifice. Non tamen ad eum, ſed ad ejus ſucceſſorem Ioannem hæc ſcripta eſt epiſtola, quod facile intelligitur ex querela de Moravorum archiepiſcopatu, quem a Ioanne inſtitutum eſſe ſequens epiſtola declarat. Cur autem tam ſero ſcribant hi epiſcopi, cauſam his ipſis in literis afferunt.

EPISTOLA THEOTMARI IUVAVENSIS ECCLESIÆ ARCHIEPISCOPI, & aliorum epiſcoporum, ad Ioannem IX.

Queruntur unum archiepiſcopum, & epiſcopos tres, in Slavorum terris, prius Patavienſi epiſcopo ſubjectis, creatos eſſe.

SUMMO *pontifici, & univerſali papæ, non unius urbis, ſed totius orbis, domino Ioanni, Romanæ ſedis gubernatori magnifico, humillimi paternitatis veſtræ filii.* Theotmarus Iuvavenſis eccleſiæ archiepiſcopus, VValdo Friſingenſis, Erchenpaldus Eyſtatenſis, Zacharias Sæbonenſis, Turto Ratiſponenſis, Richarius Patavienſis eccleſiæ epiſcopus. Necnon, & univerſus clerus, populuſque Chriſtianus per totam Noricam, quæ & Bavvaria converſatur; proſperum in ſalvatore noſtro profectum, catholicæ pacis augmentum, & regnum

optamus æternum. Anteceſſorum veſtrorum decretis, & catholicorum patrum inſtitutis pleniſſimè inſtruimur in omnibus noſtro miniſterio ſacerdotali obſtantibus & adverſantibus Romanum appellare pontificem: ut quod ad unitatem concordiæ, & ad cuſtodiam pertinet diſciplinæ, nulla diſſenſione violetur, ſed ab ipſo ſumma proviſione decernatur. Nequaquam enim credimus, quod coacti quotidie audimus, ut de illa ſancta, & apoſtolica ſede, quæ nobis ſacerdotalis mater eſt dignitatis, & origo Chriſtianæ religionis, profluxerit quippiam perverſitatis, ſed doctrina, & autoritas eccleſiaſticæ rationis. Sed venerunt, ut ipſi promulgaverunt, de latere veſtro tres epiſcopi, videlicet Ioannes archiepiſcopus, Benedictus & Daniel epiſcopi in terram Schlavorum, qui Maraci dicuntur, quæ regibus noſtris, & populo noſtro, nobis quoque cum habitatoribus ſuis ſubacta fuerat, tam in cultu Chriſtianæ religionis, quam in tributo ſubſtantiæ ſæcularis, quia exinde primum imbuti, & ex paganis Chriſtiani ſunt facti. Et idcirco Patavienſis epiſcopus, civitatis in cujus diœceſi ſunt illius tempore populi ab exordio Chriſtianitatis eorum, quando voluit & debuit, illuc nullo obſtante intravit, & ſynodalem cum ſuis, & etiam ibi inventis, conventum frequentavit, & omnia quæ agenda ſunt potenter egit, & nullus ei in faciem reſtitit. Etiam & noſtri comites illi terræ confines placita ſæcularia illic continuaverunt, & quæ corrigenda ſunt, correxerunt, tributa tulerunt, & nulli eis reſtiterunt; uſque dum inceſſente corda eorum diabolo Chriſtianitatem abhorrere, & omnem juſtitiam detrectare, belloque laceſſere, & obſiſtere ſæviſſime cœperunt, adeo ut via epiſcopo & prædicatoribus illo non eſſet, ſed libitu ſuo egerunt quæ voluerunt. Nunc vero quod grave nobis videtur, & incredibile, in augmentum injuriæ jactitant ſe magnitudine pecuniæ id egiſſe, qualia de illa apoſtolica ſede numquam audivimus exiſſe, neque canonum decreta ſanxiſſe, ut tantum ſchiſma una pateretur eccleſia. Eſt enim unus epiſcopatus in quinque diviſus. Intrantes enim prædicti epiſcopi in nomine veſtro, ut ipſi dixerunt, ordinaverunt in uno eodemque epiſcopatu, unum archiepiſcopum (ſi tamen in alterius epiſcopatu archiepiſcopium eſſe poteſt) & tres ſuffraganeos ejus epiſcopos, abſque ſcientia archiepiſcopi, & conſenſu epiſcopi, in cujus fuerunt diœceſi. Cum in concilio Africano, cap. xx. decretum ſit, ut plebes, quæ in diœceſibus ab epiſcopis retinentur, quæ numquam epiſcopos habuerunt, nonniſi cum voluntate ejus epiſcopi, a quo tenentur, proprios accipiant rectores, vel * epiſcopos. (* id eſt) Et item in eodem concilio cap. lxv. ut plebes, quæ numquam habuerunt proprios epiſcopos, niſi ex concilio plenario uniuſcujuſque provinciæ, & primatis, atque conſenſu ejus ad cujus diœceſin eadem plebs pertinebat, epiſcopos minime accipiant. In decretis papæ Leonis capite xv. ſcriptum eſt: Nulla ratio ſinit, ut inter epiſcopos habeantur, qui a provincialibus epiſcopis, cum metropolitani judicio non conſecrantur. Item, capite xlix. Si indignis quibuſque, & longe extra ſacerdotale meritum conſtitutis, paſtorale faſtigium, & gubernatio eccleſiæ detur: non eſt hoc conſulere populis, ſed nocere; nec præſtare regimen, ſed augere diſcrimen. Et in eodem capite poſt pauca: Difficile eſt, ut bono peragantur exitu, quæ malo ſunt inchoata principio. Et in decreto papæ Cæleſtini anteceſſoris veſtri, capite xvii. continetur, ne alicui locus concedatur ſacerdoti in alterius injuriam. Anteceſſor

A veſter Zuentibaldo duce impetrante, VVichingum conſecravit epiſcopum, & nequaquam in illum antiquum Patavienſem epiſcopatum eum tranſmiſit, ſed in quamdam neophytam gentem, quam ipſe dux domuit bello, & ex paganis Chriſtianos eſſe patravit. Cum autem eiſdem Schlavis locus familiaritatis apud legatos veſtros dabatur, accuſabant nos & diffamabant nos in multis, & verbis mendacibus inſtabant, quia nemo eis vera reſpondebat, dicentes nos, & cum Francis, & Alemannis ſcandalum, & diſcordiam habuiſſe: cum hoc falſum eſſe ex hoc convincitur, quia amiciſſimi noſtri ſunt, & caritative cooperantes, & etiam cum ipſis impacatos eſſe accuſabant. B

Quod non noſtra culpa exigente, ſed ſua protervia faciente, ita fatemur eſſe. Quia quando Chriſtianitas illis cœpit vileſcere, & inſuper debitum tributum ſenioribus noſtris regibus, & principibus eorum ſolvere reſpuerunt, belloque reſiſtere, & gentem noſtram cœperunt laceſſere: orta eſt ſeditio inter illos. Et quoniam armis ſibi eos defenderunt, & in ſervitium redegerunt: idcirco jure proprio tributarios habere debuerunt, & debent, & ſive velint, ſive nolint, regno noſtro ſubacti erunt. Quapropter oportet vos ab alto ſpeculari, & moderaminis temperiem præ omnibus tenere, ne pejor pars confortetur, & melior infirmetur. Progenitores namque ſereniſſimi ſenioris noſtri, Ludvvici videlicet imperatoris, & reges ex Chriſtianiſſima C Francorum gente prodierunt. Moimarii vero Schlavi, a paganis & Ethnicis venerunt. Illi potentia imperiali Romanam rempublicam ſublimaverunt, iſti damnaverunt. Illi Chriſtianum regnum confortaverunt, iſti infirmaverunt. Illi toti mundo ſpectabiles apparuerunt, iſti latibulis & urbibus occultati fuerunt. Illorum conſilio apoſtolica ſedes pollebat, iſtorum perſecutione Chriſtianitas dolebat. In omnibus his, juvenculus rex noſter, nulli prædeceſſorum ſuorum inferior, ſecundum virtutem a Deo ſibi datam, ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & vobis ſummo pontifici, cum omnibus regni ſui principibus adjutor optat eſſe fortiſſimus. Omne D namque regnum divinitus ſibi commiſſum ad Dei ſervitium, ſuumque adjutorium unum vult, & operatur. Vnde & pace viget, & concordia gratulatur, atque ad veſtram paternitatem, ſicut patres ſui, ſe pertinere lætatur. Quod nos præfati Schlavi criminabantur, cum Vngaris fidem Catholicam violaſſe, & per canem, ſeu lupum, aliaſque nefandiſſimas & ethnicas res, ſacramenta, & pacem egiſſe, atque ut in Italiam tranſirent, pecuniam dediſſe: ſi vobis coram poſito, ratio inter nos agitaretur ante Deum, qui cuncta novit antequam fiant, & coram vobis qui vicem ejus apoſtolicam tenetis: eorum falſitas manifeſtaretur, & innocentia noſtra probaretur. Quia enim Chriſtianis noſtris longe a nobis E poſitis ſemper imminebant, & perſecutione nimia affligebant, donavimus illis nullius pretioſæ pecuniam ſubſtantiæ, ſed tantum noſtra linea veſtimenta, quatenus aliquatenus eorum feritatem molliremus, & ab eorum perſecutione quieſceremus. Talia namque, ut præſcripſimus, juxta malitiam cordis ſui argumentantes, & pontifices *veſtros ad injuriam noſtram incitantes, (* noſtros) adeo, ut directa nobis epiſtola, quaſi ab apoſtolica ſede, hæc omnia improperabant, & diverſas injurias ingerebant, atque inter alia divino gladio feriendos dignos dicebant. Impletur enim in nobis, quod quidam ſapiens ait: *Iuſtus tulit crimen iniqui.* Ipſi enim crimen quod nobis falſo ſemel factum impoſuerunt, multis annis peregerunt.

peregerunt. Ipſi Vngarorum non modicam multitudinem ad ſe ſumpſerunt, & more eorum capita ſuorum pſeudochriſtianorum penitus detonderunt, & ſuper nos Chriſtianos immiſerunt, atque ipſi ſupervenerunt, & alios captivos duxerunt, alios occiderunt, alios ferina carcerum fame & ſiti perdiderunt, innumeros vero exilio deputarunt, & nobiles viros, ac honeſtas mulieres in ſervitium redegerunt, eccleſias Dei incenderunt, & omnia ædificia deleverunt: ita ut in tota Pannonia noſtra maxima provincia, tantum una non appareat eccleſia, prout epiſcopi a vobis deſtinati, ſi fateri velint, enarrare poſſunt, quantos dies tranſierunt, & totam terram deſolatam viderunt. Quando vero Vngaros Italiam intraſſe comperimus, pacificare cum eiſdem Schlavis teſte Deo multum deſideravimus, promittentes eis propter Deum omnipotentem, ad perfectum indulgere omnia mala contra nos noſtroſque acta, & omnia reddere, quæ de ſuis noſtros conſtaret habere, quatenus ex illis ſecuros nos redderent, & tamdiu ſpatium darent, quamdiu Longobardiam nobis intrare, & res ſancti Petri defendere, populumque Chriſtianum divino adjutorio redimere liceret. Et nec ipſum ab eis obtinere potuimus, ut poſt tanta maleficia haberent beneficia: & ſunt falſi accuſatores, qui ſemper fuere Chriſtianorum perſecutores. Si quis in toto mundo aliorſum nos oberraſſe, & juſtitiæ reſtitiſſe probare conetur, veniat præſens, & eum ludificaſſe, noſque de hac re ſentietis puriſſimos eſſe. Idcirco ſinguli omneſque admonendo precamur, ne ullo modo alicui falſo de nobis aliquam ſuſpicionem referenti creduli ſitis, antequam opportunitas exigat, ut hujus rei gratia miſſus de veſtra celſitudine nobis, aut a noſtra parvitate directus appareat vobis. Communis gemitus & generalis dolor anguſtat, quos Germania & tota tenet Norica, quod unitas eccleſiæ dividitur ſciſſura. Eſt enim, ut præmiſimus, unus epiſcopatus in quinque diviſus. Ideo ſi quid fraus maligni Schlavorum calliditate adduxerat, juſtitia vertat. Voſque virtute ex alto induti, & apoſtolica poteſtati armati, juxta prophetam: *quod fractum eſt alligate, quod infirmum conſolidate, quod abjectum reducite*; ut deinceps populus, & fidei integritate gratuletur, & ſancta eccleſia tranquilla devotione lætetur.

Theotmarus indignus archiepiſcopus, & apoſtolicarum rerum procurator promptiſſimus. Pecuniā veſtro juri debitam, propter infeſtam paganorum ſævitiam, nec per me poteram, nec per alios tranſmittere: ſed quia Dei gratia liberata eſt Italia, quando citius potero vobis tranſmittam. Precatur noſtra humilitas, ut dignetur veſtra ſublimitas reſpondere per ſingula tranſmiſſa cum epiſtola.

Alme pater mundi dignus pro nomine Petri,
Nomine quem ſequeris, utinam virtute ſequaris,
Siſque tuis famulis protector verus, & impos;
Commendes domino, cælo qui præſidet alto.

OBSERVATIO GABR. COSSARTII S. I.

Hanc epiſtolam edidit Cordeſius, cum Hincmari opuſculis, ſed Ioanni VIII. perperam inſcripſit. Nam ad Ioannem IX miſſam eſſe conſtat, ex epiſcoporum qui ſcribunt ætate, ut diſces ex Hundii metropoli Salisburgenſi, tom. I. Eamdem, & alteram, quæ proxime antecedit, ediderat ante Gevoldus in appendice ad Chronicon Reicherſpergenſe.

ANNO CHRISTI 901.

a CONCILIVM b OVETENSE,

QVO DECEM ET OCTO EPISCOPI ex conceſſione pontificis Ioannis VIII. eccleſiam Ovetenſem metropolitana dignitate auxerunt, æra DCCCC. XXXIX. qui eſt annus redemptoris noſtri DCCCCI. ſub Ioanne IX.

a *Concilium.*] Ioannes papa VIII. ad petitionem Aldephonſi regis, inter alia, quorum fit mentio in epiſtola ad prædictum Aldephonſum, conceſſerat, ut Ovetenſis eccleſia metropolitanam dignitatem acciperet, ideo imprimis, quia Aldephonſus Magnus illic regiam ſedem collocaſſet. Interfuit inter alios huic concilio Theodulfus epiſcopus, legatus miſſus a rege Francorum: reliqui autem, qui ex propinquis eccleſiis convenere, numerati ſunt decem & ſeptem epiſcopi. Primum igitur omnium quod dictum eſt, conſtituta ſede metropolitana eccleſia Ovetenſi, Ermenegildus ejus antiſtes archiepiſcopus eſt appellatus: ſicque ea dignitas, quæ antea inhærebat eccleſiæ Lucenſi illi proximæ, in Ovetenſem tunc eſt tranſlata. Actum eſt etiam ut invigilarent epiſcopi, atque miniſtri eorum, eccleſiaſticæ diſciplinæ: cujus rei perficiendæ cauſa, bis in anno, ut antiqui canones docent, ſynodum cogerent, in qua ea quæ eſſent emendanda corrigerent. Additum præterea, ut epiſcopi illarum eccleſiarum, quæ fuerant a Saracenis deſtructæ, Ovetum ſe conferentes, in ea eccleſia militantes ſtipem conſequerentur, ſi alias circumpoſitas ſub eadem diœceſi conſtitutas eccleſias curarent. His conſtitutis, appoſitum eſt anathema ea non ſervantibus. Poſt hæc rex & Ermenegildus ad epiſcopos ſermones hortatorios dixerunt: quibus abſolutis, epiſcopi ex more regi acclamantes, regem laudarunt, quod ingentia latifundia Ovetenſi eccleſiæ tribuiſſet, ejuſque immunitates a prædeceſſoribus acceptas confirmaſſet. Decimaquarta Iunii, æra 939. ſynodus abſoluta fuit. Hæc ex Baronio, qui eadem ex actis apud Sampyrum antiquum chronologum integre extantibus ſummatim hac ratione deſcripſit.

Occaſio concilii. — Epiſcopi quot interfuerint. — Acta concilii ſummatim recitantur.

b *Ovetenſe.*] Ovetum eſt civitas in Gallæcia ſita, quæ ab antiquis civitas epiſcoporum dicta reperitur, ideo quod dum Saraceni Gallæciam incurſionibus ſuis inquietarent, epiſcopi plurimi ſedibus ſuis deſtituti Ovetum confluxerunt, ibique tamdiu morati fuerunt, donec ad proprias ſedes tuto redire liceret.

Ovetum cur civitas epiſcoporum nominata.

ANNO CHRISTI 904.

CONCILIVM ROMANVM,

QVO ACTA STEPHANI VI. CONTRA Formoſum habita reſcinduntur & improbantur, & ſolius Lamberti coronatio tamquam citra vim & legitime facta confirmatur, anno Domini DCCCCIV. tempore Ioannis IX.

De abrogatione Pſeudoſynodi habita a Stephano prædeceſſore.

CAPITVLA.

I.

SYNODVM tempore piæ recordationis * ſexti Stephani papæ, deceſſoris videlicet noſtri, celebratum, in quam venerabile corpus Formoſi venerandi papæ de ſepultura violata per terram tractum eſt, & quaſi ad iudicium deductum iudicari & damnari præſumptum eſt: quod nunquam deceſſorum noſtrorum temporibus factum fuiſſe traditum eſt, penitus * abdicamus. Et ne ulterius præſumatur fieri, per quodlibet Spiritus ſancti judicium interdicimus: quia ad iudiciū vocari mortuus non poteſt, cum perſona quæ ad iudicium vocatur, ideo vocetur,

** alias ſeptimi* — ** alias abrogamus*

ANNO CHRISTI 904.

cetur, ut aut fatearur obiecta, aut convincatur obiectis. Et omnibus paret quia mortui cadaver pro ſe nec reſpondere, nec ſatisfacere poteſt.

II.

Epiſcopi & preſbyteri, & reliquus elerus, qui eidem ſyoodo interfuerinr, quia ipſi veniam petentes, coactos ſe terroris metu ac formidine inrerfuiſſe confeſſi ſunt, prece ſanctæ ſynodi eis indulſimus, ſtaruenres & decernentes, ut nullus futuris temporibus epiſcopis vim inferre, vel eos temere lacerare præſumat, quatenus eum ad ſynodum convenerint, libere eis tractare, & ſtaruere liceat, quæ ſanctorum partum canonica cenſura decrevit. Nulluſque eos lacerare, vel ſacris Canonibus conceptis abſque audientia & iuſta examinatione inquietare, facultatibus nudare, aut quoquo modo in cuſtodiam detrudere abſque ſtatus ſui periculo pertentet, dicente Domino: *Nolite tangere chriſtos meos, & in prophetis meis nolite malignari.* Indignum quippe eſt, ut ſacerdotium ſenatus præiudicet, cum pateat populum ſequendum non eſſe, ſed docendum.

Pſal. 104.

III.

Quia neceſſitatis cauſa de Portuenſi eccleſia Formoſus pro vitæ merito ad apoſtolicam ſedem provectus eſt, ſtatuimus & omnino decernimus, ut id in exemplum nullus aſſumat; præſertim cum ſacri Canones hoc penitus interdicant, & præſumentes ranta feriant vltione, ut etiam in fine laicam eis prohibeant communionem. Quippe quod neceſſitate aliquoties * indultum eſt, neceſſitate ceſſante in autoritatem * ſummam non eſt permiſſum. Sed neque de gradu eccleſiaſtico ſynodice eiectum, & non canonice reſtitutum, ad altiora provehere ullus præſumat, prout de Bonifacio, primo de ſubdiaconatu, poſtmodum de preſbyteratu depoſitum popularis manus agere præſumpſit. Si quis vero, cujuſcumque ſit ordinis vel poteſtatis, contempto Deo, & calcatis ſanctorum patrum ſtatutis, id quoquo modo tentaverit, non ſolum apoſtolico iudicio anathemate feriatur, ſed etiam imperialem indignationem experiatur, quatenus ſanctæ eccleſiæ ſtatus inviolabiliter perſiſtat, & iniquorum præſumptio accipiat ultionem.

* inductum
* ſumi
Bonifacii electio improbatur.

IV.

Epiſcopi igitur ſeu preſbyteri atque diaconi, nec non & ſubdiaconi, ceterique alterius ordinis ſanctæ ſedis apoſtolicæ, qui ab eodem venerando papa Formoſo canonice conſecrati, & pro quorumdam libitu temere deiecti ſunt, in proprios ordines & gradus communi ſanctæ ſynodi conſultu reducimus, perpetuoque robore ac canonica cenſura ſtabilitos Deo autore decernimus.

Reſtituuntur ordinati a Formoſo.

V.

Reordinationes, ſeu rebaptizationes, & ſedium mutationes ſancti parres in Africano concilio congregati omnimodis interdixerunt: quos ſecuti & nos interdicimus, ſtatuentes, eccleſiæ, cui regulariter præpoſiti, perpetuo conſiſtant; nec eis ſine canonicæ autoritatis publica cenſura ejectis, alii ordinentur, & eccleſia diviſionem ſuſtineat: ſed ſecundum quod ſancti patres ſtatuerunt, unuſquiſque epiſcopus ſuæ eccleſiæ curam habeat, & eccleſiaſticarum rerum poteſtate potiatur, ne quoquomodo ſciſſuram ſancta patiatur eccleſia, quia nec militibus Chriſtum crucifigentibus ejus tunicam ſcindere permiſſum eſt.

VI.

Vnctionem itaque ſacri chriſmatis in ſpiritualem filium noſtrum dominum videlicet Lambertum excellentiſſimum imperatorem actam, perpetua ſtabilitate, dignitatibus decoratam, firmam & in æternum ſtabilitam eſſe, ſancto ſuffragante Spiritu, decernimus. Illam vero barbaricam Berengarii, quæ per ſurreptionem extorta eſt, omnimodis abdicamus. Conſignationes autem ſacri chriſmatis, & olei, vel quæque pro ſtatu eccleſiæ geſſit, firma & immutilata ut omni tempore permaneant, apoſtolica autoritate ſancimus.

Probatur unctio Lamberti, Berengarii vero rejicitur.

VII.

Ea ſiquidem, quæ de ipſo prænominato concilio ſcripta eſſe noſcuntur, quoniam irrita, & contra canonicam autoritatem præſumpta ſanxiſtis: decernimus una cum conſultu omnium veſtrum, ſi placet, igne crementur, ſicut de latrocinali Ariminenſi ſynodo & Epheſina ſecunda ſcriptum continetur: & de his quæ contra ſanctiſſimum papam Leonem ab hæreticis acta ſunt, & ſecundum quod tempore domni Hadriani junioris papæ ſynodali conventu illa quæ contra domnum Nicolaum beatiſſimum papam Conſtantinopoli nequiter acta fuerant, igne cremata in ſancta Romana eccleſia conſtat fuiſſe.

Igni damnatur concilium Romanū, ſub Stephano.

VIII.

Sergium, Benedictum, atque Marinum, dudum preſbyteros ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſeu Leonem, Paſchalem, & Ioannem, dudum diaconos ſanctæ ſedis apoſtolicæ juſte, & canonice damnatos, & a gremio ſanctæ Dei eccleſiæ ſequeſtratos, ſi aliquis homo, ſacratiſſimis autoritatibus fractis, illos inter eccleſiaſticos viros, nobis inconſultis, habere voluerit, aut in ipſos gradus, quibus canonica autoritate privati ſunt, reducere quoquomodo aliquando maluerit, ſive eos ſacerdotes vocare, aut habere tentaverit, ſciat ſe fore anathemate percuſſum a Patre, Filio, ſanctoque Spiritu,

Sacrilegi condemnati.

tamquam

ANNO CHRISTI 904.

tamquam qui ſanctorum canonum violator extiterit.

IX.

Violatores namque, ſeu corruptores ſacri tumuli ejuſdem domni Formoſi papæ, qui ſub fœdere conſpirationis ad capiendum theſaurum, corpus illius trahentes in fluvium Tiberim jactare non timuerunt: divina auctoritate, ſynodalique noſtro conſultu, niſi reſipuerint, ſint a ſanctæ Dei eccleſiæ liminibus ſeparati.

X.

Iubentur intereſſe legati tumultus tantum vitandi cauſa.

Quia ſancta Romana eccleſia, cui Deo autore præſidemus, plurimas patitur violentias pontifice obeunte: quæ ob hoc inferuntur, quia abſque imperatoris notitia, & ſuorum legatorum præſentia, pontificis fit conſecratio, nec canonico ritu & conſuetudine ab imperatore directi interſunt nuntii, qui violentiam & ſcandala in ejus conſecratione non permittant fieri: Volumus, id ut deinceps abdicetur, & conſtituendus pontifex convenientibus epiſcopis, & uniuerſo clero eligatur, expetente ſenatu & populo, qui ordinandus eſt, & ſic in conſpectu omnium celeberrime electus ab omnibus, præſentibus legatis imperialibus conſecretur. Nullusque ſine periculo juramentum, vel promiſſiones aliquas nova adinventione ab eo audeat extorquere, niſi quæ antiqua exigit conſuetudo, ne eccleſia ſcandalizetur, vel imperatoris honorificentia minuatur.

XI.

De patriarchio expilando prava conſuetudo.

Quia ſceleſtiſſima etiam conſuetudo inolevit, ut obeunte ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſedis pontifice, ipſum patriarchium deprædari ſoleat; & non ſolum in ipſo ſancto patriarchio, ſed etiam per totam civitatem, & ſuburbana ejus talis bacchatur præſumptio: necnon quia, & id inultum hactenus neglectum eſt, adeo ut omnia epiſcopia eadem patiantur uniuſcujuſque eccleſiæ obeunte pontifice: quod ne ulterius præſumatur, omnimodis interdicimus. Quod qui facere præſumpſerit, non ſolum eccleſiaſtica cenſura, ſed etiam imperiali indignatione feriatur.

XII.

Pernicioſa inolevit conſuetudo, ut judex publicus, vel miniſter, peccata populi, quæ ab epiſcopis ſunt inquirenda, quibus animarum ſolicitudo commiſſa eſt, quaſi inquirenda vendant, & ea occaſione licenter ſceleſta vita augmententur; & ſi in proprietate eccleſiæ vel clerici feminas inveniant adulteras, infamant, comprehendunt, dilaniant, donec domini earum, vel parentes eas redimant, pro quo conſanguinei earum in non modicam deveniant paupertatem: & eo ordine liberius poſt venditionem fornicari non metuunt, dicen-

A tes nihil pertinere ad epiſcopum, quæ a publico examinata dignoſcitur, & redempta: quod omnino irregulariter inoleviſſe manifeſtum eſt. Habeantur igitur epiſcopi ſingularum urbium in ſua diœceſi liberam poteſtatem adulteria & ſcelera inquirere, ulciſci, & judicare, ſecundum quod canones cenſuerunt, abſque impedimento alicujus. Et cum opus fuerit, ad comprimendos rebelles & contemptores publicum placitum convocent, non ad præjudicandum, ſed potius ad ea quæ Deo placita ſunt, & ſaluti animarum conveniunt, proſequendum. B

NOTA SEVERINI BINII.

Inter decimumquartum & decimumquintum capitula in codice Antonii Auguſtini, teſte Baronio, interpoſita leguntur duodecim capitula alterius cujuſpiam concilii, quæ ob venerandam antiquitatem digna ſunt meo judicio, quæ hoc loco edantur, & ſubjiciantur.

CANONES CONCILII ANONYMI EX ANTONII AVGVSTINI CODICE.

I.

C VT comes inter honores ſuos rapinam exercitus legi ſubjiciat.

II.

Vt imperiales homines ad colloquium ſive ſervitium imperatoris properantes, ſuis ſtipendiis ſint contenti.

III.

Vt nullus comitum * arimannos in beneficio ſuis hominibus tribuat.

IV.

Vt homines comitum, nullatenus in domibus arimannorum reſideant, ſed domos reipublicæ inſtaurent, ibique reſideant. D

V.

Vt ſcriptoribus publicis, nullatenus interdicatur res arimannorum tranſcribere, ſi quando eis fuerit opportunum. Quod ſi occaſione * vitandi exercitus, aut placitum, venditæ fuerint, & ipſi eas pendere ſuperſederint, exigatur ab eis utrumque, ſicut ante tranſcriptionem.

**ſ. legendum heriman-nos. vox Franca, frequentata lib. 3. cap. cap. 14. 18. 35. 67. 68. & ibi a ſcholiaſte pro tributo uſurpari ponitur: ſed hic pro perſona.*
**al. vitandi*

VI.

Vt ipſi arimanni frequentius, quam in lege ſtatutum eſt, ad placitum ire non cogantur, nec a comitibus, nec a ſculdaſiis.

VII.

E Vt bannum miſſi exercitus imperialis ſolummodo exigant.

VIII.

Vt paſtus imperatoris ab epiſcopis & comitibus ſecundum antiquam conſuetudinem ſolvarur. Quod ſi novo tempore fiſcus comitialis in jus eccleſiaſticum converſus eſt, augeatur ſtipendium imperiale ab eccleſia, juxta quod res publicæ fuerint minoratæ.

IX.

Vt omnis decimatio ab epiſcopo, vel his

ANNO CHRISTI 904.

his qui ab eo ſubſtituti ſunt, præbeatur; nulluſque eam ad ſuam capellam, niſi forte conceſſione epiſcopi, conferat. Quod ſi feciſſe contigerit, primum legibus ſubjaceat humanis, poſtea excommunicatione populi conſtrictus, ad ultimum ipſa capella, quæ magis contentionem quam utilitatem aliquam præſtat, deſtruatur.

X.

Vt plebes eccleſiæ nullatenus, aut comitibus, aut epiſcoporum vaſſalis, aut ullis laicis in beneficia tribuantur.

XI.

Vt in domibus eccleſiarum, neque miſſus, neque comes, vel judex, quaſi pro conſuetudine, neque placitum, neque hoſpitium vendicent, ſed in publicis vicis domos conſtituant, in quibus placitum teneant, & ſecundum antiquam conſuetudinem hoſpitentur.

XII.

Vt ſingulæ plebes archipreſbyterum habeant. propter aſſiduam ergo populi Dei curam ſingulis plebibus archipreſbyteros præeſſe volumus, qui non ſolum imperiti vulgi ſolicitudinem gerant, verum etiam eorum presbyterorum, qui per minores titulos habitant, vitam iugi circumſpectione cuſtodiant, & qua unuſquiſque induſtria divinum opus exerceat, epiſcopo ſuo renuntient; nec obtendat epiſcopus, non egere plebem archipresbytero. Quod ſi ipſe gubernare valeat, quia eſt valde idoneus, decet tamen, ut partiatur onera ſua, & ſicut ipſe matrici præeſt, ita presbyteri præſint plebibus, ut in nullo titubet eccleſiaſtica ſolicitudo. Cuncta tamen ad epiſcopum referant, nec aliquid contra eius decretum ordinare præſumant.

ANNO CHRISTI 904.

*CONCILIVM RAVENNATE

LXXIV. EPISCOPORVM IN EADEM CAVSA Formoſi & Stephani Romanorum pontificum, anno domini DCCCCIV. celebratum, tempore Ioannis papæ IX. & Lamberti imperatoris.

Pralocutio pontificis.

QVIA divina inſpirante miſericordia veſtra nobiſcum convenit fraternitas, ut nutu ſancti Spiritus, qui ſuis numquam deeſt fidelibus, communi omnium vêſtrum conſultu, fratres cariſſimi, ea quæ neceſſaria ſanctæ Dei eccleſiæ prævidimus, una cum ſpirituali filio noſtro, glorioſiſſimo videlicet imperatore Lamberto, & veſtro ſancto collegio, & quæ nocivo ſurculo pullulare conabantur in agro ſanctæ eccleſiæ, canonico ſarculo eradicare ſtudeamus. quæ capitulatim annotata ſunt, ſi omnibus placent, in conſpectu omnium legantur, examinentur, & examinata manibus omnium pro futura memoria roborentur, ne ulli umquam ſine ſtatus ſui periculo eadem violare liceat, ſed rata, & firma in perpetuum conſiſtant ad ſtatum & munimen ſanctæ Dei eccleſiæ, ad ſalvationem omnium fidelium per Dei miſericordiam.

Reſponſio.

Immenſas Deo ſalvatori noſtro laudes referimus, qui talem vos præfecit eccleſiæ ejus opportunitatem decernere, ut omne ab ea zizanium eradicare conemini, prout in hac S. ſynodo cunctis nationibus apertis declaratur indiciis. Capitula etiam quæ pro generali omnium cautela ad robur & munimen ſanctæ eccleſiæ conſcripta ſunt, ſi veſtræ placet pietati, legantur, qualiter per ea omnes doceamur, quæ obſervare, vel quæ cavere debeamus, ne in aliquo a regulis ſanctorum patrum (quod Deus avertat) deviare inveniamur.

CAPITVLA.

I.

Si quis ſanctorum patrum regulas contempſerit, & glorioſiſſimorum imperatorum, Caroli videlicet Magni imperatoris, & Ludovici, atque Lotharii, necnon & filii eius Ludovici, quæ de eccleſiaſticis decimis in eorum capitularibus ſtatuta atque ſancita ſunt, non obſervaverit: & qui dat, & qui recipit, autoritate ſanctæ ſedis apoſtolicæ, & ſanctione ſanctæ ſynodi excommunicationi ſubiaceat.

Imperator autem iſta ſervanda propoſuit.

II.

Si quis Romanus, cuiuſcumque ſit ordinis, ſive de clero, ſive de ſenatu, ſeu de quocumque ordine, gratis ad noſtram imperialem maieſtatem venire voluerit, aut neceſſitate compulſus ad nos voluerit proclamare, nullus eis contradicere præſumat, & neque eorum res quiſpiam invadere, vel deprædari, aut eorum perſonas in eundo, vel redeundo, vel morando, inquietare præſumat, donec liceat imperatoriæ poteſtati eorum cauſas, aut perſonas, * aut per miſſos noſtros deliberare. Qui autem eos inquietare, eundo, redeundo, vel morando, tentaverit, vel eorum quidpiam rerum auferre: poſtquam per noſtram miſericordiam ſe proclamaverint, imperialis ultionis indignationem incurrat.

*f. deeſt aut per nos,

III.

Vt privilegium ſanctæ Romanæ eccleſiæ, quod a priſcis temporibus per piiſſimos imperatores ſtabilitum eſt, atque firmatum, ita nunc a nobis firmetur, & diebus noſtris, ſicut condecet, immutilatum ſervetur, & ſancta Romana eccleſia mater noſtra exaltetur, protegatur, ac defendatur, quoad imperii noſtri eſt.

Pontifex his ſubiicit iſta.

IV.

Vt ſynodus, quæ veſtris temporibus in baſilica beati Petri apoſtoli, pro nonnullis malis eradicandis, & maxime pro cauſa domni Formoſi ſanctiſ. papæ acta eſt, veſtro imperiali

Aprobatur ſynodus habita in cauſa Formoſi papæ.

ANNO CHRISTI 904.

imperiali conſenſu, & venerabilium epiſcoporum, & optimatum veſtrorum roboretur, ac perpetualiter ſtabilita ſervetur. Quæ non invidiæ zelo, ſed rectitudinis gratia canonice peracta.

V.

Vt tantæ impietates, pro quibus nos ad vos veniſſemus, quas etiam per territoria noſtra vidimus in tractationibus, deprædationibus, incendiis, rapinis, & violentiis, a vobis diligentiſſime inquirantur, & prout neceſſe eſt legaliter emendentur: quoniam tanto dolore perculſi ſumus talia contemplantes, quod magis mori cupieramus, quam talia in noſtris diebus * cerniſſemus, de quibus, ſi emendata non fuerint, vos, & nos a ſummo judice diſtincte quæremur. Ideo petimus, & per Chriſtum dominum adjuramus, ut talia impunita non dimittatis.

VI.

Vt pactum, quod a beatæ memoriæ veſtro genitore domino VVidone, & a vobis piiſſimis imperatoribus, juxta præcedentem conſuetudinem factum eſt, nunc reintegretur, & inviolatum ſervetur.

VII.

De locis autem, atque rebus, quæ in eodem pacto continentur, præcepta nonnulla illicita facta ſunt, quæ petimus, ut in eadem ſynodo terminentur, & quæ non recte facta præcepta ſunt, corrumpantur.

VIII.

Vt patrimonia, ſeu ſuburbana, atque maſſæ, & colonitiæ, necnon civitates, quæ contra rationem, quaſi per præcepta largita ſunt, petimus reddantur, ipſaque .....

IX.

Veſtræ igitur majeſtati non manet incognitum, qualiter illicitas conjunctiones Romani, & Longobardi, ſimul & Franci, contra apoſtolicam, & imperialem voluntatem facere præſumpſere in territoriis beati Petri apoſtolorum principis: petimus, ut ſicut a veſtris anteceſſoribus imperatoribus prohibitum eſt, ne quoquo modo fierent, ita amodo, veſtro Auguſtali decreto omnimodis prohibeantur, & ſynodaliter, ne amodo ac deinceps fieri tententur, in perpetuum firmiter ſtatuatur atque firmetur.

X.

De hoc ſane præ omnibus condolemus, quia ad tantum apoſtolicum culmen gratia Chriſti provecti, cum eccleſiam domini ſalvatoris, quæ Conſtantiniana vocatur, deſtructam cerneremus, direximus pro illius aliqua reſtauratione ad trabes incidendas; ſed qui directi ſunt a nobis, quæ neceſſaria erant, ob malitioſorum hominum infeſtationem, facere nullo modo valuerunt. Super quibus omnibus, cariſſime fili, videte nobiſcum, & quam ſit indecens, quantamque violentiam ſancta mater Romana eccleſia ſit paſſa, medullitus conſiderate: & ut amodo & deinceps veſtro imperiali ſtudio ad optatum vigorem perducatur, ſicut dilectiſſimus ejus filius, & imperator ſublimiſſimus, operam date. Sed hoc ſcire vos volumus, quoniam ſancta Romana eccleſia tantum eſt ad nihilum deducta, quod & eleemoſynæ, quæ pauperibus pro ſoſpitate veſtri imperii diſtribui ſolebant, & ſtipendia clericorum, ac famulorum ejus, omnimodis ſunt evacuata: pro quibus vero ad ſtabilitatem imperii veſtri magis vos oportet cum veſtris fidelibus prudenter tractare, ut, ſicut prædiximus, alicui reſtaurationi ipſius, quæ nimium eſt afflicta, operam detis.

His lectis, papa ad epiſcopos converſus ſic perorat:

Quia veſtra omnium fraternitas concordi voce ſibi placere profitetur quæ Chriſti Dei noſtri gratia inſpirante præfiximus: hortamur, ut ſecundum debitam ſolicitudinem commiſſæ ſibi a Deo eccleſiæ curam unuſquiſque veſtrum agere ſtudeat, & gregem Chriſti ſanguine redemptum bonis exemplis, ac ſalutaribus documentis inſtruat, habens ſemper præ oculis illum tremendum judicem, qui ſuum ſacratiſſimum ſanguinem pro omnibus fudit, ut cum ante ipſius tribunal ſteteritis, unicuique veſtrum dicat: *Euge ſerve bone, & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſupra multa te conſtituam: intra in gaudium domini tui.* Matth. 25.

Cumque Deo auxiliante ad propria veneritis, jejunium indicite, litaniam celebrate, rogantes, & obſecrantes pium & miſericordem dominum, ut furorem mitiget, iram a populo avertat, pacem tribuat, ſchiſmata & ſeditiones comprimat, diſcordiam auferat, retroacta peccata tergat, & miſerando aboleat; quatenus indultis omnibus delictis, miſericordiam rogantibus largiatur, & ad protectionem & exaltationem ſanctæ ſuæ eccleſiæ ſpiritualem filium noſtrum, excellentiſſimum ſcilicet imperatorem Lambertum, conſervet, & ſuperbarum gentium illi colla ſubjiciat ſua potenti dextera Ieſus Chriſtus dominus noſter, cui eſt cum Patre & Spiritu ſancto honor & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

NOTA SEVERINI BINII.

Hujus concilii Ravennatis meminit Sigebertus anno 309. his verbis: *Hic etiam ad confirmandam Formoſi ordinationem, quem Stephanus papa depoſuerat, ſynodum 74. epiſcoporum præſentibus Francorum archiepiſcopis, & rege, apud Ravennam ſtatuit: & coram eis combuſta eſt ſynodus, quam Stephanus in damnationem Formoſi fecerat.* Acta ſynodi ex codice Antonii Auguſtini Romam miſſo deſcripſit Baronius anno 904. num 16. Qua de cauſa Ioannes pontifex Roma decedens Ravennam profectus fuerit, ibique pro abrogatione rerum geſtarum per Stephanum prædeceſſorem adverſus Formoſum concilium plenius celebraverit, ſupra dictum eſt in vita Ioannis IX.

ANNO CHRISTI 905.

VITA ET EPISTOLÆ BENEDICTI PAPÆ IV.

BENEDICTVS IV. natione Romanus poſt interregnum unius diei ſurrogatus eſt Ioanni IX. anno Chriſti DCCCCV. tempore Lamberti imperatoris. Munificentiſſimus erga pauperes, viduas, & orphanos, inter horum temporum pontifices tamquam ſidus quoddam lucidum emicuit. Anno

Benedictus IV quando papa factus, & qualis.

anno pontificatus ſui tertio, "qui eſt Chriſti 907". ex hac vita migravit, ſepultuſque eſt apud ſanctum Petrum juxta aditum, quo itur ad ſanctum Gregorium: ubi & ſepulcrum ejus exornatum fuit epitaphio, quod ex Manlio exſcriptum habet Baronius prædicto loco.

* ſecundo.
" 906.

EPISTOLA I. BENEDICTI PAPÆ IV. ad Galliarum epiſcopos, principes, &c.

Argriuum Lingonenſem epiſcopum, in eccleſiæ ſuæ jura omnia reſtituit.

Benedictus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, reverentiſſimis, & ſanctiſſimis confratribus noſtris Galliarum archiepiſcopis, epiſcopis, ſeu glorioſiſſimis regibus, ducibus, comitibus, ſanctæ catholicæ, & apoſtolicæ eccleſiæ filiis atque fidelibus.

QUANTA pietatis gratia, quantaque compaſſionis, & condeſcenſionis ſublimitate, ſancta mater Romana eccleſia, apoſtolicis inſtructa hortaminibus polleat, & emineat univerſis in fidei unitate degentibus, clarum habetur, quoniam a Deo omnis miſericordiæ fulget, quemadmodum a ſacratiſſimi fontis potu hauſit. Quapropter omnibus in ſanctæ converſationis gremio conſiſtentibus notum eſſe volumus, legatos Argrini confratris noſtri venerabilis epiſcopi noſtrum adiiſſe apoſtolatum, humiliter obſecrantes quatenus juſtitiæ modetamine. æquitatis libramina, more prædeceſſorum noſtrorum, & pro amore Dei, & reverentia beati Petri apoſtolorum principis, conferremus, ſuumque electionis ordinem, decretumque a populo & clero Lingonenſis eccleſiæ digeſtum, quod præ manibus habebant, clementiæ veſtræ adtenderemus, quod & fecimus, in omnibus ſervata ſervare curantes: videlicet qualiter a clero & populo præfata Lingonenſis eccleſia poſt diſceſſum Gerlonis quondam epiſcopi unanimiter expetitus, concorditer electus, & acclamatus, necnon a proprio metropolitano Aureliano, & ab ejus ſuffraganeis, & a Bernuino Viennenſi archiepiſcopo canonice conſecratus, & in ipſa ſede Lingonica communi voto ac deſiderio inthronizatus extitit, & quomodo per ſpatium duorum annorum, & trium menſium, eamdem prout potuit paſtorali moderamine, rexit eccleſiam: ſed poſtea per quorumdam hominum inſolentiam, & ſubreptionem, a propria ſequeſtratus fuerit eccleſia tempore VVidonis imperatoris, qui tunc Romanis imperabat. Peractis autem liquidius annis, cum frequenter hanc ſanctam Romanam eccleſiam infortunii ſui cauſa viſitaret, & ſemper lacrymabiliter, ut ei ſinum miſericordiæ hæc aperire dignaretur, depoſceret: pervenit ad prædeceſſoris noſtri piæ recordationis Ioannis papę præſentiam cum eccleſię ſuæ lacrymoſis querimoniis, qui ejus abſentiam, & voce & literis condolebant, ſcilicet quod poſt ejus diſceſſum, variis & nimiis attriti incommoditatibus, omni paſtorali deſtituti fuiſſent ſolatio, adeo ut nec chriſma confectum, nec infantes conſignati in ipſa Lingonenſi eccleſia fuerint, nec aliquod epiſcopale miniſterium rite peractum: unde etiam dictus Ioannes ſanctiſſimus papa, ejus querimoniam eccleſiæ ſuæ benigne ſuſcipiens, cum collegio epiſcoporum ſuorum, reliquorumque ordinum frequentia diligenter inquiſivit, canoniceque definivit, quatenus ei apoſtolica autoritate ſua redderetur eccleſia, quemadmodum in ſcrinio ſanctæ Romanæ eccleſiæ plenius habetur. Nos vero his auditis, & diligenti examinatione perpenſis, prædeA ceſſoris noſtri Ioannis papæ ſtatuta in omnibus ſervare cupientes, quia rationis hujus ſeries indiſcuſſa, & irrefragabiliter determinanda, abſque reverendorum epiſcoporum conſilio, perfectionis cumulum capere non poterat: ſanctam convocavimus in Lateranenſe palatium *ſynodum, omniaque iſta vera eſſe omnimodis comprobantes, conſilio & hortamine reverendorum patrum nobis adſiſtentium, jura ei indulſimus eccleſiaſtica, ſcilicet ut quia injuſto a ſua eccleſia privatus fuerat ordine, juſto etiam redderetur moderamine, noſtroque apoſtolico privilegio ſolenniter munitus, Lingonenſem canonice deinceps abſque alicujus contradictione teneret eccleſiam, paſtoraliterque regeret, atque Deo ordinante diſponeret. Non ſententiam prædeceſſoris noſtri Stephani papæ reB prehendentes, ſed canonice cauſa neceſſitatis & utilitatis, in melius commutantes, quemadmodum prædeceſſores noſtros de multis egiſſe manifeſtum eſt. Quamobrem autoritatis noſtræ privilegium, ei fieri juſſimus, in quo pallii uſum ad miſſarum ſolennia ſacratis diebus illi conceſſimus, quod olim a ſanctiſſimo prædeceſſore noſtro Formoſo papa acceperat. Quapropter virtute ſancti Spiritus, & noſtra apoſtolica autoritate præcipimus, ut nulla poteſtas regalis, nulluſque *conditionis, vel ordinis, ſexus, contra hoc noſtrum apoſtolicum privilegium inſurgere audeat, noſtriſque juſſionibus, ullo modo contraire pertentet: ſed liceat ei quiete ſuam domino juvante regere eccleſiam, ut quibus præeſſe debet, valeat & prodeſſe. Si quis vero hujus C privilegii noſtri temerarius tranſgreſſor extiterit, & in omnibus non obſervaverit, & de rebus jam fatæ Lingonenſis eccleſiæ juſte acquiſitis, aliquid invaſerit, aut minorare tentaverit, ſciat ſe a vivifico domini & ſalvatoris noſtri Ieſu Chriſti corpore & ſanguine alienum, & a conſortio fidelium Chriſtianorum, ſequeſtratum, & niſi correptus ſatisfecerit, perpetuo anathemate damnatum. Bene valete.

Scriptum per manum Sergii, ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſcriniarii, in menſe Auguſto, indictione III. data II. Kal. Septembris, per manum Leonis D Dei pietate primicerii ſanctæ ſedis apoſtolicæ, anno * domini Benedicti papæ primo. Anno II. poſt obitum Landeberti imperatoris Auguſti, indictione III.

EPISTOLA II. BENEDICTI PAPÆ IV. AD CLERUM, ET POPULUM LINGONENSEM. de eodem argumento.

Benedictus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, clero & plebi ſanctæ Lingonenſis eccleſiæ.

APOSTOLICA nos, & euangelica inſtituta inceſſanter admonent, ut omnium eccleſiarum curam ſollicite gerere debeamus, ipſa nos inE ſtruente, nobiſque in beato Petro apoſtolorum principe, præcipiente veritate, qui dicit: *Simon Ioannis diligis me? paſce oves meas.* Cujus autoritate, & vicaricatione divina diſpoſitione freti, cunctis & in proſperitatibus congaudere, & in neceſſitatibus opem ferre parati ſumus. Et quia lex Dei per Moyſen data præcipit: *Si*, inquiens, *videris aſinum proximi tui ſub onere jacentem, non pertranſibis, ſed ſublevabis cum eo.* Scrutata veſtra calamitate, veſtraque diſcrimina continua, non ſine maximo mœrore admirando, ſuſcepimus, quod infra tot dierum temporumque ſpatia veſtram nobis injuriam cuſtos hominum ſolicitudo minime patefecit.

Ioan. 21.
Exod. 23.

patefecit. Nunc ergo quia ſicut per veſtra ſcripta didicimus, Teutbaldus neque a vobis expetitus, neque electus, neque acclamatus eſt, ſed nec ad aliquos ſacros ordines in veſtra eccleſia provectus, ſicut hoc veris approbare poteſtis indicijs, & ita ſe res habet, ſicut prędeceſſori noſtro piæ recordationis Ioanni papæ iamdudum innotuiſtis: non nobis videtur eſſe incongruum, ſed potius omni ſacra & canonica auctoritate ſulcitum, more prædeceſſorum noſtrorum ſententiam mutando in melius, ut de multis exemplis evidentiſſimis approbare poſſumus. Ideo Argrinum paſtorem veſtrum a vobis unanimiter electum & expetitum vobis canonice præeſſe concedimus; quem, ſicut dicitis, utique patet inconſideratæ fuiſſe per ſubreptionem a vobis expulſum: præcipientes, ut digna ac competenti illum reverentia recipiatis, atque ſicut proprio epiſcopo obedientes in omnibus exiſtentes, & eius alloquio & conſolatione noſtra autoritate fruamini, ac veluti eo tanto paſtore reddito & a vobis recepto, in domino vobiſcum congratulemini. Sane quia omnibus eccleſiis ius intemeratum legemque canonicam inviolabiliter conſervare volumus: eccleſiæ veſtræ nequaquam vim inferre debemus, nec aliquod præiudicium imponere quæſimus, ſed in omnibus canonicam autoritatem & priſcam electionem immutilatam eſſe cenſemus. Bene valete.

Data 2. Kal. Septembris, per manum Sergij ſcriniarij ſanctæ Romanæ eccleſiæ. Indictione tertia.

LEGES ECCLESIASTICÆ

ANNO CHRISTI 905. vel 906.

EDVARDI SENIORIS REGIS ANGLIÆ, & Guthurni regis Danorum in Eaſtanglia, &c. ab Aluredo Magno & Guthurno regibus primum conditæ, & nunc denuo ab Eduardo filio ejuſdem Aluredi & Guthurno fœdus ineuntibus, Iutingfordæ ut videtur, confirmatæ.

TITVLI LEGVM ECCLESIASTICARVM.

I. *De pace Eccleſiæ.*
II. *De apoſtatis.*
III. *De correctione ordinatorum, id eſt, ſacris initiatorum.*
IV. *De inceſtu.*
V. *De rei capitalis damnato confeſſorem deſiderante.*
VI. *De decimis & cenſu eccleſiæ detentis.*
VII. *De iis qui die dominico ſua negotia agunt.*
VIII. *De ieiuniis.*
IX. *De iureiurando & ordalio.*
X. *De membro truncato poſt tertium diem ſubveniendo.*
XI. *De ſagis, ariolantibus, peierantibus, &c.*
XII. *De iis qui ſacris initiantur, & de peregrinis.*

PROOEMIVM.

Hæc ea ſunt ſenatuſconſulta ac inſtituta, quæ primo Aluredus & Guthurnus reges, deinde Edouardus & Guthurnus reges, illis ipſis temporibus tulere, cum pacis fœdus Daci & Angli feriesunt, ac ſeſe mutuo amplexi ſunt, quæque poſtea a ſapientibus recitata ſæpius, atque ad communem regni utilitatem aucta, atque amplificata ſunt.

Ante omnia, Deum unum, ſpreto omni ac repudiato cultu barbaro, auguſte ſancteque venerandum propoſuerunt: tum leges humanas [propterea quod pro explorato haberent nolle ſine his quamplurimos in officio contineri ſuo, aut eccleſiaſticæ morem gerere diſciplinæ] conſcribendas curarunt, eaſque Chriſto cum rege communes promulgarunt, his ut eorum coercerctur temeritas, qui epiſcopi imperata obire noluerint.

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

Hoc igitur primo decreverunt, ut eccleſiæ pax intra ſuos parietes, eaque, quæ eſt manu regis tradita, tranquillitas, pie inviolateque ſerventur.

II.

Porro autem ſi quis Chriſtianam fidem exuerit, adeoque dictis aut factis cultum promoverit barbarum, capitis æſtimatione, mulcta, aut ipſa legis violatæ pœna, prout ipſa feret facti ratio, culpa penſator.

III.

Si quis ſacris initiatus clepſerit, dimicarit, peieratit, aut fornicatus fuerit: capitis æſtimatione, mulcta, aut legis violatæ pœna, pro ipſa delicti ratione compenſato: Deo ſaltem, prout ſe regulæ habuerint eccleſiaſticæ, faciat ſatis, atque in cuſtodiam, ni fideiuſſores admoverit, conijcitor. Sacerdos ſi in diebus feſtis, aut ieiuniis populo indicendis erraverit, 30. ſolidis, ſi quidem id inter Anglos evenerit, mulctator: ſin idem in Dacis acciderit, ſeſquimarcam pendito. Sacerdos ſi ad dies in hoc conditos oleum non pararit ſacroſanctum, aut baptiſma, cum vſus fuerit, denegarit, inter Anglos mulctator; in Dacis autem, legis violatæ pœnas luito, Oras nimirum duodenas numerato. Si quis ſacris initiatus capitale quidquam perpetrarit, capitor, ut tandem epiſcopo criminis admiſſi pœnas dependat.

IV.

Præterea autem ſapientibus viſum eſt, ut qui fœdo ſe polluerint inceſtu, eorum qui fuerit ſuperior rex habeat inferiorem epiſcopus, ni citius cumulate Deo & hominibus compenſarint, & quod fuerit eis ab epiſcopo indictum, conſeceriot. Si duo fratres germani, aliuve ſanguinis neceſſitate iuncti, cum vna eademque uxore rem habuerint, capitis æſtimatione, mulcta, aut legis violatæ pœna, prout æquum fuerit, ipſaque feret facti ratio, compenſanto.

V.

Si quis rei capitalis damnatus, ſua ingenue ſacerdoti peccata confiteri cupiverit, id ei conceditor. Omnes autem ſtudioſe ac ſedulo iura omnia divina provehunto, ita uti divinam miſericordiam conſequantur, atque has a ſapientibus irrogatas ſontibus pœnas declinent.

VI.

Dacus ſi decimas non dederit, legis violatæ pœnas ſolvito, Anglus mulctator. Dacus ſi debitum Romæ nummum retinuerit, legis violatæ pœnam ſubito, Anglus mulcta afficitor. Dacorum quiſquam ſi ad candelas nummum non dederit, iuris violati pœnas luito, Anglus plectitor. Dacus ſi iuſtam nomine aratri eleemoſynam non ſoluerit, ruptæ legis pœnam dependito; Anglo autem, ſi quid delinquitor, mulcta irrogator. Dacus ſi iura, aut officia quæcumque divina ſuppreſſerit, aut retinuerit, legis violatæ pœnam dependito, Anglus mulctator. Si quis contumaciter obſiſtendo, alium jura atque officia divina petentem vulneravit, capitale eſto: ſin mortem obtulerit, ab omni legis patrocinio deſtitutus habetor, cumque omnes iuſtitiæ cultores vel invitum ac læſum capiunto. Atque ſi eum ſuapte culpa juri divino aut regio ſe opponentem morte occubuiſſe liquido confirmetur, propterea nequidquam penditor.

VII.

Dacus ſi die dominico quidquam fuerit mercatus, re ipſa, & Oris præterea duodecim mulctator; Anglus 30. ſolidos numerato. Liber, ſi die quocumque feſto operis quidquam fecerit, aut ſervituti ſubiaceto; aut mulctam, legiſque violatæ pœnam dependito: ſervus vapulato, aut precio, virgatum metum redimito. Dacus ſi ſervo ſuo invito opus addixerit die quocumque feſto, rupti turis pœnam dato, Anglus mulcta afficitor.

VIII.

Liber ſi indictum ieiunium cibo ſumpto diſſolverit, & mulcta, & ipſa legis violatæ pœna plectitor: ſervus vapulato, aut precio redimito.

IX.

Porro autem feſtis diebus omnibus, & legitimis ieiunus, ordalium nullus ingreditor, neve ad iuſiurandum addicitor. Dacorum ſi quis contra fecerit, legis violatæ pœnas dato, Anglus mulcta plectitor.

Nemo, quoad ejus fieri poterit, cujuſcumque ſceleris admiſſi conſcius, die dominico morti obiicitor: verum comprehenſus, uſque dum dies feſtus tranſierit, tenetor.

X.

Si cui membrum corporis ſceleris admiſſi cauſa præcidatur, iſque tres noctes ſuperſtes fuerit, quiſque deinceps impune; impetrata tamen ab epiſcopo venia, aut eius vulneri medicinam, aut animo conſolationem adhibeat.

XI.

Sagæ, ariolantes mulierculæ, periuriosæ, peſtiferæ, & meretrices fœdæ, ac flagitioſæ, ſicubi deprehendantur, a finibus regni, ut pura & integra plebs ſit, relegentur, aut in regno, ni ab illa mente deſtiterint, ac cumulatius compenſarint, male pereunto.

XII.

Si quis ſacris initiatus, incolave, in iis quæ ad fortunas, vitamve eius ſpectarint, decipiatur: tum ei nationis illius rex, aut ſatrapes, & epiſcopus loco cognatorum, & patroni ſunto, ni is aliunde habuerit. Fraudator vero, prout feret maleficii ratio, Deo & regi ſatisfacito, aut graves, qui eſt regionis illius princeps, ſceleris admiſſi pœnas repetito.

Deſiderantur nonnulla.

CONCILIVM ROMANVM IN LATERANENSI BASILICA A BENEDICTO Papa IV. habitum anno Domini DCCCCVI.

Hvius concilii acta & monumenta nulla ſuperſunt, præter priorem Benedicti epiſtolam ſuperius deſcriptam: in qua ſanctam ſynodum a ſe convocatam ait in Lateranenſe palatium, deque eius conſilio Argrinum Lingonenſem epiſcopum iniuſte ab eccleſia ſua pulſum, in eandem ſe reſtituere. Hanc epiſtolam conſule: ex qua etiam intelliges, habitum a Ioanne Benedicti deceſſore in eadem cauſa epiſcoporum concilium, in quo canonice definitum eſt, ut ſua Argrino redderetur eccleſia. Quod an geſtum in Romano Concilio anni 904. in cauſa Formoſi habito, an in alio quopiam, mihi non liquet. Quo factum eſt, ut peculiare hac de re Concilium ſub Ioanne IX. annotare voluerim.

VITA LEONIS PAPÆ V.

ANNO CHRISTI 906. Leo V. quando papa factus.

Leo V. patria Ardeatinus ſubrogatus eſt in locum Benedicti quarti anno Domini 907. * tempore Lamberti imperatoris. Cumque quadraginta dies eccleſiam gubernaſſet, pulſus a pontificatu, detruſus eſt in carcerem per Chriſtophorum ſedis apoſtolicæ invaſorem, anno eodem haud dubie quo pontificatum adeptus fuit.

A

VITA CHRISTOPHORI PAPÆ.

Chriſtophorus ſedis invaſor & pontifex.

Christophorvs invaſor ſedis apoſtolicæ, pari modo ab invaſore Sergio pontificatu deiicitur, quo ille prædeceſſorem ſuum Leonem quintum legitime electum ſede ſua amoverat. Nam cum ſeptem menſes ſedem pontificiam tenuiſſet, dejectus eſt e ſede violenter per Sergium, ſtrictuſque vinculis, & in carcerem truſus, per vim inductus vitam & habitum monaſticum ſuſcepit.

DIPLOMA CHRISTOPHORI PAPÆ IN CONFIRMATIONEM PRIVILEGIORVM abbatiæ Corbeienſis in diœceſi Ambianenſi.

B

Chriſtophorus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, univerſis epiſcopis Galliarum.

Ex D. Luc. Dacherii tom. VI Spicilegii.

Cvm Romanæ ſedis pontificem conſtet omnium eccleſiarum Chriſti caput fore, ac ſi beati Petri apoſtolorum principis vices agentem, cui Chriſtus ait: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & tibi dabo claves regni cælorum*: nulli cunctandum eſt quod cunctæ eccleſiæ paci, ſaluti, & quieti proſpicere nos oporteat, præcipue tamen his, qui ad nos neceſſitatis ſuæ cauſas deferre voluerint. Vnde cognoſcat omnium
C ſanctorum Galliæ præſulum cariſſima fraternitas, quod vir venerabilis Franco abbas ex monaſterio Corbeiæ provinciæ Galliarum, quod eſt conſtructum in pago Ambianenſi ſuper fluvium Sommam, adiit nos per venerabilem coepiſcopum noſtrum Orgarium, petens ut noſtræ autoritatis privilegio præcepta vel edicta regum & imperatorum antiquis aut modernis temporibus eidem loco conceſſa firmaremus, necnon privilegia epiſcoporum, unum a præſule Ambianenſi Bertefrido, ad cujus diœceſim locus ipſe pertinet, & coepiſcopis ſuis factum, & primitus ædificato ſuo monaſterio datum; aliud longe poſtea regnante Carolo, ab Hincmaro Remenſi archiepiſcopo, & univerſali Conci-
D lio epiſcoporum Galliæ conſcriptum: præterea privilegia beatæ memoriæ Benedicti & Nicolai prædeceſſorum noſtrorum: in quibus omnibus ſtatutum eſt, ut præfatum monaſterium Corbeiæ, rerum ſuarum liberam obtineat dominationem, & eligendi ſibi abbatem de ſuis ſemper habeat poteſtatem: contradictores vero & repugnantes huic ſanctioni, anathemate damnandos. Qua de re noverit omnis cœtus epiſcoporum Galliæ, quod privilegia ſanctorum epiſcoporum Galliæ, ſive ſedis Romanæ, cui autore Deo præſidemus, jam dicto monaſterio Corbeiæ conceſſa, noſtræ autoritatis edicto roboramus; & omnem reſiſtentem, divino judicio damnandum denuntiamus. Super hæc au-
E tem jam dictus abbas Franco cum congregatione ſibi commiſſa obſecrat, ut quia divina decernente juſtitia, piratarum ſævitia, maritima Galliæ loca, in quibus & ipſum monaſterium ſitum eſt, adeo devaſtantur, ut nulli extra munitiones manenti liber relinquatur locus, cujus etiam vaſtitatis impulſu cogente, ſæpe memoratum monaſterium muro munitum eſt: quatenus idem, ſicut prius, in abbatis & fratrum poteſtate perpetuo maneat, ita ut neque comes, nec quilibet judex, aut manendi, aut aliquid contra voluntatem abbatis & fratrum inibi agendi poteſtatem præſumere audeat; ne forte conceſſa ab initio privilegia violentur. Quorum petitionem juſtam & pro tempore opportunam judicantes

ANNO CHRISTI 906.

cantes decernimus, ne aliqua ſive eccleſiaſtica, ſive ſæcularis perſona contra roborata noſtra autoritate privilegia venire audeat; ſed ſicut hactenus, ita deinceps in futurum inconvulſa permaneant. Et quia præteritorum caſus nos cautos faciunt in futurum, omnem huic ſanctæ autoritati renitentem, niſi eis, quos læſit, digne ſatisfecerit, alienum a cœtu fidelium & hic & in futuro decernimus: omnes vero his noſtris ſancti ſcilicet Petri ſucceſſoris decretis faventes, gratiæ ſuæ ubertate dominus replere dignetur.

Scriptum per manum Sergii ſcriniarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ in menſe Decembri, indictione XI. ſeptimo Kal. Ianuarii, imperante domno noſtro piiſſimo auguſto Ludovico a Deo coronato imperatore ſanctiſſimo. Valete.

VITA SERGII PAPÆ III.

Sergius invaſor ſedis apoſtolicæ.

SERGIUS ille nefandus Adelberti Tuſciæ marchionis armis potentiſſimis fretus, homo vitiorum omnium ſervus, omniumque facinoroſiſſimus, qui una cum Stephano ſexto in Formoſum papam ſupra modum ſævierat, ſedem Chriſtophori, non Formoſi, ut memoria lapſus aſſeruit Luitprandus, invaſit, adeoque ab omnibus non legitimus pontifex, ſed invaſor ſedis apoſtolicæ eſt habitus. Ex presbytero, non ex diacono, vel epiſcopo, ut habent Luitprandus & Sigebertus, factum eſſe pontificem indicant acta Concilii Romani ſub Ioanne IX. celebrati. Ambitione ſedis apoſtolicæ ad Francos ſe contulit, ait Sigebertus, & eorum auxilio Chriſtophorum invaſorem capiens, & in carcerem trudens, latenter Romam ingreſſus, papatum invaſit, & Romanos minis ac terroribus perpulit, ut omnes ordinationes Formoſi irritas haberent. Eumdem etiam ordinatos a Formoſo papa exordinaſſe, novaſque eorumdem ordinationes ſuperinduxiſſe, teſtatur Auxilius, apud Sigebertum in dialogo, quem hoc tempore contra inteſtinam diſcordiam Romanæ eccleſiæ de ordinationibus & exordinationibus Romanorum pontificum, aliorumque ab iis ordinatorum, ſcripſit. Ne quis vero puſillanimis ex hoc facto ſcandalum accipiat, meminerit patrata eſſe hæc ab invaſoribus & intruſis, pontificis nomen uſurpantibus, & illegitime thronum apoſtolicum invadentibus, quique cenſura eccleſiæ non tam apoſtolici, quam apoſtatici erant nominandi: qui autem legitime creati ſunt Romani pontifices, ut Ioannes IX. iſta vehementer ſunt execrati. Vnde non eſt mirandum, quod Sergius cum Stephano ſedis apoſtolicæ invaſore potentiſſimo, ea quæ ſacris legibus inconceſſa ſunt, tentaverit & uſurpaverit. Alienorum invaſor, graſſator eſt; at quis ab iſto juſta legitimaque omnia requirat? Et licet, quod mirandum eſt, Sergius talis fuerit, & ad ſacrilegium nefandum turpiſſimam impudicitiam addiderit, & ex Marozia, nobiliſſimi illius ſcorti Theodoræ, de qua ex Luitprando libro ſecundo cap. decimotertio infra ſæpius, filia, filium Ioannem nomine procreaverit: tamen eo honoris & reverentiæ fideles omnes, præſertim longe poſiti Boreales populi, proſequebantur Romanam eccleſiam, ut quemcumque in ea ſedentem audirent nomine tenus pontificem, eumdem, mirum dictu, nulla habita diſcuſſione ejus ingreſſus, ut Petrum colerent. Nam ab hoc Sergio Colonienſem & Hamburgenſem pallia accepiſſe teſtatur Crantzius libro tertio hiſtoriæ eccleſiaſticæ cap. 1. Bremenſem eccleſiam a poteſtate & juriſdictione Colonienſis, aliter quam autoritate Formoſi papæ in Concilio Tributienſi ſtatutum fuerat, plane exemptam fuiſſe ſcribit Adam lib. 1. cap. 42. Vnde nemo non intelligit, quanta providentia eccleſiam univerſam Deus optimus regat & gubernet, quæ cum meretricum arbitrio inflammaretur, omnia mala & ſcandala increbreſcerent, magnoque ſchiſmate ſcindenda metueretur, eamdem ab hæreſi & ſchiſmate omni ita defenderit, ut potius omnes ubique gentium fideles eidem fidei vinculo & obedientiæ fœdere juncti perſiſterent, firmiterque adhærerent. Poſtquam triennio ſedem invaſam occupaſſet, defunctus eſt anno Domini 910. ut infra patebit ex initio pontificatus Ioannis X.

Chriſtophorum depoſuit. — *An factum Sergii privilegio & autoritati eccleſiæ præjudicet.* — *Sergius impudicus.* — *Providentia Dei erga eccleſiam.*

IUDICIUM EPISCOPORUM ANNO CHRISTI DCCCCVI.

ANNO CHRISTI 906.

In controverſia canonicorum ſancti Vincentii Matiſcon. & monachorum * S. Eugendi.

** S Oyanti.* — *Ex Severtii Chronol.*

ANNO incarnationis dominicæ DCCCCVI. cum veniſſent ſacri pontifices, Auſterius Lugdunenſis archiepiſcopus, & Gerardus Matiſcenſis epiſcopus, ad eccleſiam ſancti Eugendi ſupra fluvium qui vocatur Borbontia: orta eſt ante il'os proclamatio non modica canonicorum ſancti Vincentii Matiſconenſis: Folcoldi videlicet præpoſiti, & reliquorum inibi commorantium, ex quadam capella, quæ erat fundata in honore Dei & ſancti Vincentii in villa Gerii in curtile S. Albani ſita, quam Bertericus in ſtipendia canonicorum contulit. E contra vero monachi S. Eugendi, monaſterii Lurenſis, dicebant quod privilegium ſibi factum a domino Lamberto pontifice habebant, promittentes oſtendere; nec demonſtrare potuerunt...... Actum regnante Carolo.

CONCILIA DUO NARBONENSIS PROVINCIÆ.

ANNO CHRISTI 906.

ANNO domini DCCCCVI. Barcinone celebratum eſt concilium, cui præfuit Arnuſtus archiepiſcopus Narbonenſis, epiſcopi ſeptem interfuerunt. Quo in conſilio diſputatum eſt, utrum Auſonenſis eccleſia tributaria eſſe deberet eccleſiæ Narbonenſis.

Anno DCCCCVII. apud S. Tiberium in diœceſi Agathenſi aliud eadem in cauſa coactum eſt concilium, cui præfuit idem Arnuſtus Narbonenſis archiepiſcopus, & epiſcopi novem interfuerunt. In eo terminata eſt cauſa epiſcopi Auſonenſis; decretumque, Auſonenſem eccleſiam liberam in poſterum fore a tributo quod pendebat eccleſiæ Narbonenſi. Cui decreto ſponte conſenſit Arnuſtus. & 907.

Brevem hanc conciliorum iſtorum ſummam excerpſit Petrus de Marca Pariſienſis archiepiſcopus, ex eorum actis quæ ſunt in Auſonenſis eccleſiæ tabulario.

ANNO CHRISTI 909.

*CONCILIVM MAGALONENSE APVD IVNCARIAS.

Anno Chriſti DCCCCIX. v. Non. Maii, ab Arnuſto Narbonenſi archiepiſcopo, cum epiſcopis decem celebratum. In quo Sinuarius comes cum omni familia ſua ſolennem abſolutionem & benedictionem accepit.

Lacunas quaſdam ſupplevimus, partim ex fragmento Sirmondi tom III. partim ex altero quod edidit Catelus lib 1. Comment. Occit.

DISPOSITIONE arceſſiti divina, anno incarnationis herilis verbigenæ DCCCCIX. Indict. XII. v. Non. Maii in regno Septimaniæ, territorio Magalonenſi, loco Iuncarias vocato, in eccleſia ſancti Vincentii: nos perhumiles Septimaniæ, Hiſpaniæ, atque Provinciæ, Ieſu Chriſti ſervi; Arnuſtus videlicet ſanctę eccleſię primę Narbonæ metropolitanus, Amelius Vzeticenſis, Gimara Carcaſſenſis, Reginardus Bitterrenſis, Nantigiſus Vrgellitanus, Autgarius Lutovenſis, Gerardus Agathenſis, Vcbertus Nemauſenſis, Goutarius Magalonenſis, Benedictus Forojulienſis: item Reginardus Cavallicenſis: una cum immenſa congregatione nobis commiſſa; abſolvimus, & benedicimus Sinuarium comitem cum cæteris comitibus filiis ſuis, ſimulque cum uxoribus, & cunctis ſuis fidelibus, ſi tamen ita peregerint, ſicuti per dominum metropolitanum ſupra nominatum audivimus, ut honor & decus qui ſub tanto regimine debet eſſe omni tempore, cum magna religione obſervetur. Prævideat namque ipſe archipræſul, ut in viſceribus eorum nulla machinamenta, nulla fallacia diaboli remaneat; & poſtea caput veſtrum pari conſilio taliter abſolvat, & benedicat. Veniantque ſuper vos univerſæ benedictiones novi & veteris teſtamenti, & apprehendant vos: & omnes maledictiones, quas dudum intulimus ſuper vos, diutiſſime auferantur a vobis. Benedicti vos in civitate, & benedicti in agro. Benedictus fructus ventris veſtri, & fructus terræ veſtræ, fructuſque vinearum veſtrarum, greges armentorum veſtrorum, & caulæ ovium veſtrarum. Benedicta horrea veſtra, & benedictę reliquiæ veſtræ: benedicti eritis ingredientes & egredientes. Emittat dominus benedictionem ſuper cellaria veſtra, & ſuper omnia opera manuum veſtrarum. Abundare faciat vobis dominus omnibus bonis. Aperiat dominus theſaurum ſuum optimum, & tribuat pluviam terræ veſtrę congruo tempore. Benedicat dominus operibus manuum veſtrarum; & conſtituat vos in caput, & non in caudam; & ſitis ſemper ſupra, & non ſubtus: domos ædificetis, & habitetis in eis longævo tempore: plantetis vineas, & fructum earum colligere faciatis, ſementem modicam faciatis in terram, & multum ex ea congregetis in horrea veſtra: omnes arbores & fruges terræ veſtræ rubigo non conſumat: perenniter feliciterque conſeneſcatis, & cum Michael archãgelo ad portas paradiſi inlæſi pervenire mereamini, præſtante domino.

Arnuſtus ſanctæ Narbonenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſit.

Amelius Vzeticenſis eccleſiæ humilis epiſcopus ſubſcripſit.

Geraldus humilis Agathenſis epiſcopus ſubſcripſit.

Nantigiſus Vrgellitanæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcr.

Reginardus [1] ſanctæ Biterrenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſit.

Vgbertus [2] ſanctæ Nemauſenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſit.

Gunterius [3] epiſcopus [4] ſubſcripſit.

Gimara Carcaſſenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſit.

Audgarius [5] ſanctæ Lutovenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſit.

Benedictus ſanctæ Forojulienſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſit.

Item Reginardus ſanctæ Cavallicenſis eccleſiæ humilis epiſcopus ſubſcripſit.

1 Reginaldus. 2 Vicbertus, & Hucbertus. 3 Gontarius. 4 Magalonenſis. 5 Autgarius.

OBSERVATIO GABR. COSSARTII S.I.

Concilii hujus exemplum, ut & Portuenſis anni 897. nacti ſumus beneficio illuſtriſſimi & eruditiſſimi Franciſci Boſqueti epiſcopi Monſpelienſis. Breve tantum illius fragmentum repererat Sirmondus noſter; & illud quidem tum in loci, tum in temporis nota, omnino mendoſum. Nam & locum Iunianas vocabat literæ unius mutatione, & annum deſignabat 894. Quo factum eſt; ut Gallię Chriſtianæ autores, epiſcopos omnes, quorum hic ſubſcripta ſunt nomina, ad hunc annum alligarint: prudenter quidem, ſed minus feliciter, peſſimi codicis vitio.

Porro Iuncariæ, ſive Iuncheriæ, locus eſt in agro Magalonenſi a iuncorum copia ſic dictus: ubi viſuntur hodieque partim reliquiæ, partim rudera magnificentiſſimæ eccleſię ſancti Vincentii, in qua hoc concilium habitum.

Sinuarius vero comes quo hic crimine abſolvatur, incompertum nobis eſt. Eum in concilio Tricaſſino a Stephano papa V. (alias VI.) excommunicatum fuiſſe, quod Hincmaro Laudunenſi eruiſſet oculos, refert B. Theobardi vita, a Catello in commentariis Occitanicis edita. Sed cum in vita iſta multæ ſunt fabulæ, tum hæc præſertim de Tricaſſino concilio, cui cum Odone rege (quem imperatorem vocat) interfuerit Stephanus V. qui nunquam in Gallias venit. Audiat ſcriptor maleferiatus excommunicatum fuiſſe Sinuarium, Hincmaro effoſſos oculos, eumdem de dejectione ſua, carcere, cæcitate, proclamationem ediſſe ad Ioannem VIII. in concilio Tricaſſino: denique in concilio iſto nobiles aliquot & illuſtres viros excommunicatos fuiſſe. Ex his omnibus multiplici errore corruptis, fabulam ſuam conſarcinavit. Excommunicatum autem a Narbonenſis Provinciæ epiſcopis Sinuarium comitem, ſatis intelligimus ex hujus concilii verbis: *Omnes maledictiones quas dudum intulimus ſuper vos.* Alia excommunicationis afferri cauſa poſſet, quod fuerit fautor Selvæ Tarraconenſis archiepiſcopi depoſiti in concilio Nemauſenſi ad villam Portum ſuperius edito pag. 478. At Sinuarium Selvæ ſtuduiſſe cum prodat B. Theodardi vita; tum eam ob rem excommunicatum minime fuiſſe, in eadem legimus.

[1] CONCILIVM TROSLEIANVM APVD TROSLEIVM IN PAGO SVESSONICO

ab Heriveo Remenſi archiepiſcopo, ejuſque ſuffraganeis celebratum die VI. Kalendas Iulias, anno Chriſti DCCCCIX. Sergii papæ III. anno II. Caroli Simplicis regis XVII.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *De honore & cultu eccleſiarum Dei.*
II. *De ſtatu regni, & fidelitate regis.*
III. *De regulari ſtatu iampene collapſo.*
IV. *De ſacrilegis, & eorum damnatione.*
V. *De vexatione, & inhonoratione ſacerdotum.*
VI. *De dotibus & decimis eccleſiarum, & de cenſu pro eis non exigendo.*
VII. *De rapinis.*
VII. *De raptis, & occultis nuptiis, & inceſtis.*

IX.

ANNO CHRISTI 909.

IX. *De acceſſu, & frequentatione, ac cohabitatione presbyterorum & clericorum cum feminis.* A

X. *De fugiendo luxuriam.*

XI. *De perjuriis cohibendis.*

XII. *De diſcordantibus, iracundis, & litigioſis.*

XIII. *De homicidis & mendacibus.*

XIV. *De non diripiendis eccleſiæ rebus defuncto epiſcopo.*

XV. *Epilogus ad epiſcopos, & generaliter ad omnes.*

PRÆFATIO.

Conc. Nicæn. can. 5. SANCTVM, & Deo auctore celebratum, generaliter & ſine ulla exceptione Nicænum præcipit concilium, ut omnibus ſimul epiſcopis provinciæ congregatis diſcutiantur quæſtiones neceſſitatis, & quod regulariter omnibus placuerit in B commune, hoc omnes tam metropolitani, quam Conc. Antioch. can. 9. & 14. cæteri ſequantur epiſcopi. Simili modo & Antiochenum concilium, ſi quæ ſunt agenda, peragere jubet provinciales epiſcopos ſui conſilio metropolitani, & metropolitanum conſilio coepiſcoporum provincialium, ſicut eſt ibidem deſignatum. Et hoc non ſolum in cauſis quorumlibet fieri præcipit: ſed etſi forte inter ipſos, inquit, epiſcopos quæſtio de quolibet negotio orta fuerit, primas provinciæ judices epiſcopos dare debebit. Leges quoque Romanæ, & beatus papa Gregorius multoties horum judicio cognita veritate, contentiones inter eccleſiaſticos viros, vel quoſlibet cum eccleſiaſticis perſonis, ſalubrem demonſtrat finem accipere debere: ita tamen, ut in omnibus quid C antiqua habeat autoritas requiratur. Vnde anno dominicæ incarnationis DCCCCIX. indictione XII. VI. Kalendas menſis Iulii, convenerunt venerabiles patres ac doctores eccleſiæ, Heriveus videlicet ſanctæ metropolis Remorum archiepiſcopus, totius plebis Dei famulus, & coepiſcopi Remenſis diœceſeos, quorum nomina ſubter tenentur adſcripta, in pago Sueſſonico, in loco Troſleio, de ſtatu ſanctæ eccleſiæ, ac totius regni utilitate tractaturi: & facta ſolemniter ſalutatione, omnibuſque, ut mos eſt, ordine reſidentibus, archiepiſcopus ſic exorſus eſt.

Allocutio Herivei archiepiſcopi. Quoniam per aliquot annos, partim infeſtatione paganorum, partim etiam graviſſimis regni D perturbationibus, ac quorumdam falſorum Chriſtianorum infeſtationibus præpediti, juxta decreta canonum nequivimus congregari: nunc quia, annuente Domino, nobis congregandi facultas juxta decreta canonum data eſt, cum Dei gratia convenientibus nobis in unum, cooperante eo in cujus congregamur nomine, & qui habitare facit unanimes in domo, primo nobis & ante omnia neceſſarium eſt ſervare unitatem ſpiritus in vinculo pacis, ut unum ſentiamus, & unum in Chriſto omnes dicamus, & ſecundum ſalutaria dicta martyris Cypriani ſervetur a nobis caritas animi, honor collegii, vinculum fidei, concordia ſacerdotii. & ut attendentes regulares con- E ſtitutiones patrum noſtrorum, a metropolis ſuæ quiſque regulari conſuetudine non abducatur. Et quia ſecundum definitionem canonicam perfecta debet haberi ſynodus, in qua cum ſuis eſt ſuffraganeis metropolitanus, expedit atque condecet, ut quidquid boni, præveniente gratia, a qua eſt omne datum optimum, & omne donum perfectum, mente concipere & ore proferre valuerimus, eadem ſubſequente, ſine qua nihil boni implere poſſumus, ad finem uſque perfectum opere perducere ſatagamus. Oportet igitur ut quamprimum Chriſtianæ religioni jam labanti, jamque velut in præcipiti vergenti, ac mundo in maligno

poſito veſtro conſilio & autoritate epiſcopali ſuccurratis. Videtis quam ſit evidens furor domini, & manus ejus ad feriendum extenta. Ecce enim quotannis, ex quo terram noſtram ex parte ægra ſterilitate damnatam aſpicimus, quibus cladibus populus quotidie intereat videmus. Depopulatæ urbes, deſtructa vel incenſa monaſteria, agri in ſolitudinem ſunt redacti. ita ut vere poſſimus dicere quia pervenit gladius uſque ad animam. Vſque ad animam denique gladius pervenit, cum juſto Dei judicio amiſſis exterioribus bonis, & exhauſto flagellis atque afflictionibus corpore, ipſa virtus animæ laſſata deficere videtur, & quaſi nihil vitale in illa reſervatur. Non hæc certe caſu aliquo, aut e ſubita temporum vel elementorum mutatione contingunt, quia ſcriptum eſt: *Nihil in terra ſine cauſa fit, & de humo non egreditur dolor.* De humo Iob. 5. quippe dolor non egreditur, quia, ut beatus Gregorius dicit, nequaquam pœna de ea naſcitur „ Gregor. creatura quæ percutit, ſed de ea quæ peccando „ 15 Moralium c. vim percuſſionis extorſit. Ecce enim cernimus, „ 6. quod ad correptionem noſtram expectatus imber „ aterne terra frequenter ſuſpenditur, caliginoſus „ aer inardeſcente ſole ſiccatur, mare procellis intumeſcentibus ſævit, & alios ad tranſmeandum „ ſuſceptos intercipit, aliis deſideratum iter erecta „ in cumulum unda contradicit: terra non ſolum „ germine fœcunditatis imminuitur, ſed etiam ſemina accepta conſumit. In quibus nimirum cunctis „ patenter adſpicitur hoc, quod quidam ſapiens de „ domino teſtatur dicens: *Pugnabit pro eo orbis terrarum contra inſenſatos.* De humo dolor non egre- „ Sap. 5. ditur, quia elementum inſenſibile non ex ſua natura, ſed pro meritis hominum ad affligendum peccatores excitatur. Et propheta de domino dicit. *Si erit malum in civitate, quod dominus non* Amos 3. *fecit*: & ipſe dominus de ſe per Eſaiam dicit: *Ego* Eſa. 47. *dominus faciens pacem, & creans malum*, hoc eſt otium & bellum. Hic enim malum non pro boni contrario, ſed medium quiddam, id eſt afflictionem ſignificat. quæ utique a domino fit, quia eo permittente peccanti populo ſubterducitur: ut qui in pace Deum ſequi noluerunt, ſaltem percuſſionibus attriti metuant & convertantur, juxta quod ſcriptum eſt: *Sola vexatio intellectum dabit* Eſ. 28. *auditui.* Noſtris potius, & totius populi, quem regere debuimus, peccatis iſta fiunt, quoniam iniquitates noſtræ multiplicatæ ſunt ſuper caput, & delicta noſtra creverunt uſque ad cælos. Fornicatio & adulterium, ſacrilegium & homicidium inundarunt, & ſanguis ſanguinem tetigit. Sanguis quippe ſanguinem tangit, cum peccator malis ſuis gravius aliquod malum adjungit, nec ullum pravis actibus terminum indicit, ſed juxta Apoſtolum in pejus quotidie proficit. Et pene eſt ut cum propheta Eſaia ingemiſcamus, dicentes ad Dominum: *Quare, Domine, errare nos feciſti de viis* Eſa. 63. *tuis? induraſti cor noſtrum ne timeremus te? facti ſumus in principio, cum non dominareris noſtri, neque invocaretur nomen tuum ſuper nos.* Cum enim Deus peccatores homines qui non ſolum peccant, ſed etiam perſeverare in peccatis eligunt, cum, inquam, tales juſto judicio deſerit, eoſque poſt pravitatem mali ſui cordis abire permittit, quaſi ipſe eos errare facit, quos nequaquam miſericorditer, ut convertantur, occulta inſpiratione præveniens tangit. Et ſicut primi homines nulla lege, nullo ſaltem timore prohibebantur male agere; ſed libere ventri, & delectationibus oculorum, ac cæteris vitiis ſerviebant: ita nunc poſthabito humanarum vel divinarum legum timore, contem-

ptus

ANNO CHRISTI 909.

ptis edictis epiſcopalibus; unuſquiſque quod vult agit: potentior viribus infirmiorem opprimit, & ſunt homines ſicut piſces maris, qui ab invicem paſſim devorantur: ac calcata iniquitate abundat ac convaleſcit iniquitas. Hinc eſt quod videmus per totum mundum rapinas pauperum, deprædationes rerum eccleſiaſticarum. Hinc ſunt aſſiduæ lacrymæ, pupillorum luctus: ita ut jam clamor talium, ſicut Sodomorum, aſcendat ad cælum, & fiat quod per Pſalmiſtam voce Domini dicitur: *Propter miſeriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit Dominus.* (Pſal. 11.) Omnis pene ordo, omniſque ſtatus eccleſiæ confuſus ac temeratus eſt. Denique, ne nobis parcere videamur, qui aliorum errata corrigere debemus, epiſcopi dicimur, ſed epiſcopale officium non implemus. Miniſterium prædicationis relinquimus: eos qui nobis commiſſi ſunt videmus Deum deſerere, & in pravis actibus jacere, & tacemus, nec eis manum correctionis tendimus: ſed & ſi aliquando quædam dicere cœperimus, quæ carnalibus eorum animis valeant diſplicere, dicunt de nobis quod in euangelio Dominus de ſedentibus in Moyſi cathedra dixit: *Alligant onera gravia & importabilia, & imponunt in humeros hominum, digito autem ſuo nolunt ea movere.* (Matth. 23.) Sicque fit, ut nobis tacentibus grex Domini pereat, & per abrupta vitiorum præceps actus, luporum immanium morſibus pateat: dumque deeſt qui eos vitæ vias ingredi doceat, libere per devia gradiuntur erroris, & impletur in eis, quod per prophetam dicitur: *Zelus apprehendit populum ineruditum.* & alibi: *Idcirco*, inquit, *captivus abiit populus meus, quia non habuit ſcientiam.* (Eſa. 5.) Penſemus qui unquam per miniſterium linguæ noſtræ de perverſo opere converſi pœnitentiam egerunt, quis luxuriam noſtra prædicatione deſeruit, quis avaritiam, quis ſuperbiam declinavit. Nobis ergo, qui nomine cenſemur epiſcopi, maxima & prope importabilis incumbit ſarcina paſtoralis officii, dum inſtat reddenda ratio negotii nobis commiſſi cum exactione lucri: & dum jam jamque adventus imminet illius in majeſtate terribili, ubi omnes cum gregibus ſuis venient paſtores in conſpectum paſtoris æterni, augmentum de grege, lucrum de negotio, manipulos de ſegete allaturi; quid ſumus acturi, hic paſtores vocati, illic ſine ovibus venientes, quæ valeant præſentari? hic ab eo accepto talento ad negotium miſſi, illic ad Dominum noſtrum poſt negotium redeuntes vacui? hic directi in meſſem operarii, illic abſque manipulis vacuis manibus præſentati? Penſemus ergo neceſſe eſt, quam in illo tanto examine rationem ſumus reddituri, ne coram omni frequentia exercitus angelici, coramque copioſa electorum multitudine, quod abſit, reddamur æternaliter confuſi. Ergo conſiderantes & expaveſcentes imminens nobis de multorum perditione periculum, congregati ſimul in nomine Dei omnipotentis, per unicum filium ejus Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, in virtute ſancti Spiritus conſulamus nobis, & commiſſo nobis gregi, ac de ſtatu ſanctæ eccleſiæ & regni, ac fidelitate regis noſtri, ſed & de ſtatu monaſteriorum, quorum antiquitus ſtatutus ordo & religio pene deletur, de rapinis quoque & ſacrilegiis: necnon de raptis & perjuriis, cæteriſque flagitiis, ſententiam ſecundum decreta ſacrorum canonum & decretorum epiſcopalium proferamus. Et talia facientes, aut epiſcopali miniſterio, aut paſtorali exhortatione, provocemus ad pœnitentiam & emendationem, aut impœnitentes, & corrigi nolentes, gladio verbi Dei bis acuto eorum corpora & animas concidamus, & æterno illos anathemate, hoc eſt alienatione a Chriſto & eccleſia, tam in præſenti, quam in futuro plectamus, niſi vel modo reſipiſcant a laqueis diaboli, a quo capti tenentur ad ipſius voluntatem, & convertantur ad dominum vivum & verum per aliquam correctionem, & prout poſſibilitas tulerit, congruam emendationem.

CAPITULA.

I.

Igitur decrevimus, ut cultus atque honor eccleſiarum Dei in omnibus & ab omnibus religioſe cuſtodiatur, & digna reverentia immunitatibus earum ac miniſtris exhibeatur. Sed & regem ac principes condecet, ut privilegia ex antiquo eccleſiis Dei conceſſa roborent, & ſtabiliter obſervari jubeant: & quemadmodum ab antecedentibus regibus honoratæ, vel rebus ampliatæ, ſeu ditatæ fuerunt, ita de cætero ſub omni integritate, ſalva æquitatis ratione permaneant. Sacerdotes quoque, & ſervi vel ancillæ Dei, vigorem eccleſiaſticum obtineant, eiſque regalis poteſtas, & illuſtrium virorum ſtrenuitas, ſeu reipublicæ adminiſtratores, ut ſuum miniſterium digne exequi valeant, in omnibus rationabiliter & juſte concurrant. Si enim rex, & ſæculi poteſtates, Dei & eccleſiæ honorem ſervaverint, per hoc honor & poteſtas illorum augebitur, roborabitur, & ſtabilietur, & victoriæ illis de cælo miniſtrabuntur, & tam ipſi, quam ſucceſſores eorum propter eos, in gloria & dignitate Deo propitio perdurabunt. Sin aliter egerint, & Deum contempſerint, contemnet illos Deus, & deſpicabiles ac miſeros reddet, & de ſolio regni exſufflabit, projicienturque ſicut pulvis a facie terræ, juxta quod in libro regum legimus de Achab, & ceteris regibus legis Dei tranſgreſſoribus, & ſicut ad Heli principem gentis Hebræorum loquitur Dominus: *Quicumque*, inquit, *glorificaverit me, glorificabo eum: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.* (1. Reg. 2.)

II.

Et quoniam a nobis ratio exigitur omnium, & principum, & ſubjectorum, ab eo qui ſine acceptione judicat perſonarum, & pro ipſis regibus regi regum ſumus reddituri rationem, ſermo exhortationis ad veſtram, domine rex, nobis habendus eſt excellentiam. In quo facto pontificalem ſic exerimus autoritatem, ut non obliviſcamur regiam a Deo conſtitutam eſſe ſublimitatem, dicente apoſtolo: *Subjecti eſtote regi, quaſi præcellenti.* (1. Petr. 2.) Sicut enim regalis poteſtas ſacerdotali religioni ſe devote ſubmittit: ſic & ſacerdotalis autoritas cum omni pietatis officio ſe regali dignitati ſubdere debet, ſicut ſanctus oſtendit papa Gelaſius ad Anaſtaſium ſcribens imperatorem (Gelaſius epiſt. 10.): „Duo ſunt, inquit, quibus principaliter mundus hic regitur, autoritas ſacra pontificum, & regalis poteſtas: in quibus tanto gravius eſt pondus ſacerdotum, quanto etiam pro ipſis regibus in divino reddituri ſunt examine rationem, &c. Ergo quia & rex pro æterna vita indiget pontificibus, & pontifices pro temporalium rerum curſu regali indigent diſpoſitione: a rege obediendum eſt pontificibus, recta, ſancta, & juſta ſuadentibus; & viciſſim a pontificibus obediendum eſt regi pietatis cultui religione, jure, & ſolatio ſervienti. Hortamur igitur veſtram, domine rex, excellentiam, pietati & probitati, ſacris, veracibus, & bonis inſiſtere moribus, ut ex eorum inveniaris numero, de quibus canitur, in pſalmo:

In

ANNO CHRISTI 909.

In conveniendo populos in unum, & reges ut ſerviant Domino. & ut noveris, quomodo ut homo, quomodo ut rex, ſervire debeas Deo. Sic namque beatus ait Auguſtinus: Rex, quia homo eſt, ſervit Deo vivendo fideliter: quia rex eſt, ſervit leges iuſta præcipientes, & contraria prohibentes, convenienti rigore ſanciendo. & reliqua, quæ latius in epiſtola ad Bonifacium exequitur. Oportet ergo, ut rex primo interpretetur nomen ſuum, & id quod dicitur nomine, ſatagat eſſe. Rex quippe a regendo vocatur. Debet itaque rex primo vitam ſuam æquo moderamine regere, & ut quidam ſapiens ait, refrenare libidinem, ſpernere voluptates, iracundiam tenere, ac ceteras animi peſtes a ſe repellere. Tunc vere rex dici & alios digne poterit regere, cum ipſe improbiſſimis dominis dedecori aut turpitudini parere deſierit. poſt hæc, de pace populi, & quiete ac ſecuritate totius regni convenit eum ſolicitum eſſe. Sit bonis amabilis, malis terribilis: ſit relevator oppreſſorum, conſolator pauperum, viduarum & pupillorum defenſor. Illud implere ſatagat, quod Salomon de bono rege dicit: *Rex, qui ſedet in ſolio iudicii, diſſipat omne malum intuitu ſuo.* Tanta quippe debet eſſe rex præditus virtutis & iuſtitiæ autoritate, ut injuſtum vel malum aliquid molientes ſolo intuitu formidoloſæ maieſtatis diſſipet, ne ad meditatum facinus progredi audeant. Denique quomodo rex ſecundum beneplacitum voluntatis Dei juſte & fideliter vivere debeat, pauca ex ſanctorum patrum collecta ſententiis, veſtræ, ut dignum eſt, proſpicientes ſaluti, vobis cognoſcenda & facienda proponimus. Vt quid rex dictus ſit, & qualis eſſe debeat, Iſidorus in libro ſententiarum ſcribit: Rex, inquit, a recte agendo vocatur. Si enim pie, & juſte, & miſericorditer regit, merito rex appellatur: ſi his caruerit, non rex, ſed tyrannus eſt. Et quamvis antiquitus omnes reges tyranni vocati ſint: poſtea pie, juſte, & miſericorditer regentibus, regis nomen inditum eſt: impie vero, injuſte, crudeliterque principantibus, non regis, ſed tyrannicum aptatum eſt nomen. Vnde & beatus Gregorius ait: Viros ſanctos proinde reges vocari in ſacris eloquiis didicimus, eo quod recte agant, ſenſuſque proprios bene regant, & motus reſiſtentes ſibi rationabili diſcretione componant. Recte igitur illi reges vocantur, qui tam ſemetipſos, quam ſubjectos bene regendo pacificare noverunt. Regale vero miniſterium ſpecialiter eſt, populum Dei gubernare & regere cum æquitate & juſtitia, & ut pacem & concordiam habeat ſtudere. Ipſe enim debet primo defenſor eſſe eccleſiarum & ſervorum Dei, viduarum, orphanorum, cæterorumque pauperum, necnon & omnium indigentium. Ipſius enim terror & ſtudium huiuſcemodi, in quantum poſſibile eſt, eſſe debet, primo ut nulla injuſtitia fiat, deinde ſi evenerit, ut nullo modo eam ſubſiſtere permittat: nec ſpem deliteſcendi, nec audaciam male agendi cuiquam relinquat: ſed ſciant omnes, quoniam ſi ad ipſius notitiam pervenerit quidpiam mali quod admiſerint, nequaquam incorrectum aut inultum remanebit, ſed juxta facti qualitatem erit & modus juſtæ correctionis. Vnde oportet, ut ipſe, qui judex eſt judicum, cauſam pauperum ad ſe ingredi faciat, & diligenter inquirat, ne forte illi qui ab eo conſtituti ſunt, & vicem ejus agere debent in populo, injuſte aut negligenter pauperes oppreſſiones pati permittant. Scire autem & unumquemque cujuſlibet ordinis oportet, quia ſi de otioſo ſermone Deo rationem redditurus eſt, multo maA gis de miniſterio ſibi divinitus commiſſo. Sed & formam illam ſapientis regis, quam in ſe Iob vir juſtus oſtendit, ſtudeat imitari. Ait enim: *Cumque ſederem quaſi rex circumſtante exercitu, eram tamen mœrentium conſolator. Auris audiens beatificabat me, & oculus videns teſtimonium reddebat mihi, quod liberaſſem pauperem vociferantem, & pupillum cui non eſſet adjutor. Benedictio perituri ſuper me veniebat, & cor viduæ conſolatus ſum. Iuſtitia indutus ſum, & veſtivi me ſicut veſtimento & diademate iudicio meo. Oculus fui cæco, & pes claudo, pater eram pauperum, & cauſam quam neſciebam diligentiſſime inveſtigabam. Conterebam molas iniqui, & de dentibus illius auferebam prædam.* Hæc illo agente, implebitur in eo quod Salomon ait: *Miſericordia & veritas cuſtodiunt regem; B & firmabitur iuſtitia thronus eius.* Sicque juſtorum & electorum regum imitator effectus, fiet etiam in cæleſti regno particeps gloriæ, & conſors immortalium præmiorum. Attendant reges quid Sapientia dicat: *Diligite iuſtitiam, qui iudicatis terram.* Item ibidem: *Audite reges, & intelligite: diſcite iudices finium terræ: præbete aures vos, qui continetis multitudines, & placetis vobis in turbis nationum. Quoniam data eſt a Domino poteſtas vobis, & virtus ab Altiſſimo, qui interrogabit opera veſtra, & cogitationes ſcrutabitur. Quoniam cum eſſetis miniſtri eius, non recte iudicaſtis, neque cuſtodiſtis legem iuſtitiæ, neque ſecundum voluntatem eius ambulaſtis. Horrende & cito apparebit vobis Dominus: quoniam iudicium duriſſimum his C qui præſunt fiet. Exiguo enim conceditur miſericordia: potentes autem potenter tormenta patientur. Non enim ſubtrahet perſonam cuiuſquam Dominus: nec verebitur cuiuſquam magnitudinem: quoniam puſillum & magnum ipſe fecit, & æqualiter pro omnibus cura eſt illi.* Exiſtunt & alia multa ſanctarum ſcripturarum teſtimonia regio nomini & officio convenientia, de quibus pauca ex dictis almi martyris Cypriani decerpta, quantas adverſitates injuſtitia regis regno inferat, & quantum iuſtitia ejus regno proficiat, demonſtrabunt. Cum enim deſcripſiſſet qualiter rex converſari deberet, ſubjungit: Qui vero regnum ſecundum hanc legem D non diſpenſat, multas nimirum adverſitates imperii tolerat. Idcirco enim ſæpe pax populorum rumpitur, & offendicula etiam de regno ſuſcitantur, terrarumque fructus imminuitur, & ſervitia populorum præpediuntur. Multi & varii dolores proſperitatem regni inficiunt, carorum & liberorum mortes triſtitiam conferunt, hoſtium incurſus provincias undique vaſtant, beſtiæ armentorum & pecorum greges dilacerant: tempeſtates aeris, & hemiſphæria turbata, terrarum & maris miniſteria prohibent, & aliquando fulminum ictus ſegetes & arborum flores, & pampinos exurunt. Itemque dicit: Ecce quantum iuſtitia regis ſæculo valet, inE tuentibus perſpicue patet. pax populorum eſt, tutamentum patriæ, immunitas plebis, munimentum gentis, cura languorum, gaudium hominum, temperies aeris, ſerenitas maris, terræ fecunditas, ſolatium pauperum, hereditas filiorum, & ſibimetipſis ſpes futuræ beatudinis. Attamen ſciat rex, quod ſicut in throno hominum primus conſtitutus eſt, ſic & in pœnis, ſi juſtitiam non fecerit, primatum habiturus eſt. Omnes namque, quoſcumque peccatores ſub ſe habuit, ſupra ſe in illa futura pœna habebit. Cum ergo tanto ac tali aſſerente viro, qui cum apoſtolo Paulo dicere poterat: *An experimentum quæritis eius, qui in me loquitur Chriſtus?* boni regis iuſtitia, tanta & ſibi & regno utilitatis conferat commoda, e contrario

Psal. 101. Epiſt. 50. — Prov. 20. — Lib. 11. Mor. c. 9. — Iob. 29. — Prov. 20. — Sap. 1. — Ibid. cap. 6. — De abuſionibus ſæculi cap. 9. — 1. Cor. 13.

e contrario vero mali regis pravitas, tanta & ſibi & regno inferat damna: quanta vobis, rex venerande, in cunctis veſtris actibus vivendum eſt cautela? Oramus igitur, ut hæc placida aure ſuſcipiatis, & monitis placeat vobis inhærere ſalubribus: quatenus veſtris bene, & per vos aliorum juſte modificatis moribus, hac vobis commiſſa decenter adminiſtratione peracta, ab eo qui temporale vobis dedit regnum, accipere mereamini æternum. Sed & nobis, & omnibus, qui in regno veſtro conſiſtimus, oportet ut juſtam fidelitatem vobis conſervemus, & honorificentiam regiam exhibeamus, & de utilitate regni aliquid quærenti, ſecundum ſcire & poſſe, verum & utile conſilium ſuggeramus.

III.

De monaſteriorum vero non ſtatu, ſed lapſu, quid dicere vel agere debeamus, jam pene ambigimus. Dum enim, mole criminum exigente, & judicium a domo domini incipiente, quædam a Paganis ſuccenſa vel deſtructa, quædam rebus ſpoliata, & ad nihilum prope ſint redacta, ſi tamen quorumdam adhuc videntur ſupereſſe veſtigia, nulla in eis regularis formæ ſervantur inſtituta. Sive namque monachorum, ſeu canonicorum, ſeu ſint ſanctimonialium, propriis & ſibi jure competentibus carent rectoribus, & dum contra omnem eccleſiæ autoritatem prælatis utuntur extraneis, in eis degentes, partim indigentia, partim malevolentia, maximeque inhabilium ſibi præpoſitorum faciente inconvenientia, moribus vivunt incompoſitis: & qui ſanctitati religionique cœleſti intenti eſſe debuerant, ſui velut propoſiti immemores, terrenis negotiis vacant. quidam etiam, neceſſitate cogente, monaſteriorum ſepta derelinquunt, & volentes nolenteſque ſæcularibus juncti, ſæcularia exercent, cum e contra dicat Apoſtolus: *Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus.* [2. Tim. 2.] Ergo quia non ſolum a vulgo, nullo diſtare videntur vitæ merito, ſed etiam, propter infima quæ ſectantur opera, deſpectionis expoſiti ſunt ludibrio, cum propheta cogimur Ieremia noſtræ civitatis, ſanctæ videlicet eccleſiæ, flere diſpendia, & voce proclamare publica: *Quomodo obſcuratum eſt aurum? mutatus eſt color optimus, diſperſi ſunt lapides ſanctuarii in capite omnium platearum?* [Thren. 4.] Quod ita exponit papa Gregorius: Aurum obſcuratum eſt, cum ſacerdotum & ſpiritualium vita, quondam per gloriam virtutum clara, nunc per actiones infimas oſtenditur reproba. Color optimus eſt mutatus, quia ille ſanctitatis habitus, per terrena & abjecta opera ad ignominiam deſpectionis venit. Lapides vero ſanctuarii, quos nunquam neceſſe erat foris conſpici, eos nimirum figurant, qui nunquam in extraneis debent actionibus videri. Sed diſperſi ſunt lapides ſanctuarii in capite omnium platearum, dum hi, qui per vitam & orationem ſemper intus eſſe debuerant, per vitam reprobam foris vacant, & dum in ſancto habitu conſtituti exteriora ſunt quæ exhibent, quaſi ſanctuarii lapides foris jacent, *&c.* Quomodo igitur aurum ſine aurifice in priſtinum & optimum non poteſt reformari colorem, ſic & monaſtica vita ſine regularis abbatis providentia ad priſtinum atque optimum vivendi nequit reformari ordinem. Regalis ergo poteſtas, quæ a recte agendo & ordinando vocatur, conſideret quomodo recto hæc judicio, ſecundum voluntatem ejus, cui de omnibus judiciis & diſpoſitionibus ſuis rationem redditurus eſt, & ſecundum ſacrorum canonum ſanctiones, atque ſecundum priſcorum regum conſtitutiones diſpen-ſet. Prohibent quippe ſacri canones, ne aliquis laicus de religione præſumat. Itemque & canonum præcipiunt inſtituta, ſimulque eorum pediſequa regum capitularia, ſicut in libro primo capitulorum imperialium continetur, capitulo vigeſimo octavo [Lib. 1. cap. 18.]: Vt clerici & monachi, ſi inter ſe negotium aliquod habnerint, a ſuo epiſcopo judicentur, & non a ſæcularibus. Fas enim non eſt, ut divini muneris miniſtri temporalium poteſtatum ſubdantur arbitrio. Item: Vt laicis, quamvis religioſis, nulla ſit de rebus eccleſiæ diſponendi facultas. Item: Vt loca, quæ ſemel Deo dicata ſunt, aut monaſteria ſunt, maneant perpetuo monaſteria, nec poſſint ultra fieri ſæcularium habitacula. [Ibid. c. 31.] Nunc autem in monaſteriis Deo dicatis monachorum, canonicorum, & ſanctimonialium, abbates laici, cum ſuis uxoribus, filiis, & filiabus, cum militibus morantur & canibus. Legitur quoque in capitularibus [Addit. 1. c. 1.], ut abbates monachorum regulam per ſingula verba diſcutientes pleniter legant, & intelligentes, domino opitulante, efficaciter cum monachis ſuis implere ſtudeant. Et quomodo diſcutiet? quomodo leget? quomodo intelliget? Si forſitan oblatus fuerit hujuſmodi codex, reſpondebit illud Iſaianum: *Neſcio literas.* [Iſa. 29.] Et cum monachorum abbati a regula ſancti & ſancto Spiritu pleni beatiſſimi patris Benedicti: In doctrina, inquit, ſua abbas illam ſemper apoſtolicam formam debet ſervare, in qua dicit: *Argue, obſecra, increpa.* [2. Tim. 4.] quomodo Apoſtolum ignorans, regulæ inſtituta, vel ipſam abecedariam lineam penitus neſciens, ſpiritualem diſcretionis modum tenebit? Et quid plura? in ipſo ingreſſu lectionis ſanctæ regulæ legitur de eligendo abbate, & qualis debeat eſſe. In capitulari vero Magni Caroli, libro primo, capite octuageſimoprimo [Cap. 86.] ita ſcribitur: Monachorum cauſam qualiter ex parte diſpoſuerimus, & quomodo ex ſeipſis ſibi eligendi abbates licentiam dederimus, & qualiter, Deo opitulante, quieti vivere, propoſitumque indefeſſi cuſtodire valerent, ordinaverimus, in alia ſchedula diligenter annotari fecimus. Item in Concilio Turonis habito, poſtquam de canonicis clericis civitatum, qui in epiſcopiis converſantur, diſpoſitum eſt, ſequitur [Concil. Tur. III. Can. 24.]: Simili modo & abbates monaſteriorum in quibus canonica vita antiquitus fuit, vel nunc eſſe videtur, ſolicite ſuis prævideant canonicis, ut habeant clauſtra & dormitoria, victum & veſtimenta, *&c.* Sint, inquit, abbates ſibi ſubditis bene vivendo duces & prævii, viamque demonſtrent, qua recte gradiendo ad meliorem vitam pervenire valeant. Itemque de monaſteriis monachorum, poſt pauca quæ præmiſſa ſunt, ſequitur: Bonum videtur, ut ad priſtinum revertantur ſtatum, & abbates eorumdem in eorum habitu & vita, ſicut ipſa regula præcipit, incedere ac vivere ſtudeant. & reliqua. Prohibetur denique, ut laicus cauſa manducandi ac bibendi in refectorium non ducatur. Et quomodo eorum abbas erit, cum quibus nec edendi licentiam habebit? Item in libro ſecundo capitularium, capitulo quadrageſimo [Cap. 42.]: Monaſteriis ſane puellaribus tales præferri debent feminæ, & abbatiſſæ creari, quæ & ſe, & ſubditum gregem cum magna religione & ſanctitate cuſtodire noverint, & his, quibus præſunt, prodeſſe non deſinant: ſed & ſe, & illas ita obſervent, utpote vaſa ſancta in miniſterium domini præparata. Talem enim ſe debet ſubditis exhibere in veſte, & in omni convictu, ut eis ad cæleſtia regna pergentibus ducatum præbeat: ſciat etiam ſe pro his, quas in regimine accepit, in con-

ſpectu

ANNO CHRISTI 909.

„ſpectu domini rationem reddituram. Hæc ita poſt primam ſanctorum patrum, duce ſancto Spiritu, ordinationem, ac deinde poſt canonicam de his autoritatem, a prioribus imperatoribus & regibus decreta & cuſtodita fuerunt. Et quouſque privilegia ſunt ſervata ſtatus eccleſiaſtici, profecit in augmentum ſui conſervatus a Deo ſtatus regni. At poſtquam hęc cœperunt parvipendi, labefactatus de die in diem, & jam pene in nihilum redactus eſt ille qui quondam florebat vigebatque ſtatus hujus regni: & ita inolevit malum, quod a tranſactis retro cœperat annis, ut jam principalis poteſtas putet ſibi licere, ſecus quam autoritas divina ſe habeat, in cauſas eccleſiaſticas proſilire, & duce ſancto Spiritu ſtatutum a patribus eccleſiæ ordinem pervertere. B Quod quidem noſtrum eſt admonere: & ſi ad præſens per omnia nequit emendari, ſatagere deinceps cum domino rege ejuſque fidelibus debemus, quouſque & bona illius intentio, ut credimus, & noſtra nobis, & illi, omnique regno neceſſaria devotio ad perfectionis cumulum, Deo cooperante valeat pervenire. Etenim nequaquam de iſtis audemus ſilere, ne de nobis illud propheticum dicatur: *Canes muti, non valentes latrare.* (Iſa. 56.) Itemque: *Non aſcendiſtis ex adverſo, neque oppoſuiſtis murum pro domo Iſrael.* (Ezech. 13.) Reſpectum ſiquidem timoris Dei habentibus auditu lugubre, dictu nefas, actu dignoſcitur horribile, quando contra omnem paratum, & totius Chriſtianæ religionis autoritatem & conſuetudinem, in monaſteriis C regularibus laici in medio ſacerdotum & cæterorum religioſorum, ut domini ac magiſtri reſidentes, velut abbates de illorum vita & converſatione ac regula ſibi penitus ignota perverſo ordine dijudicant. Quæ pro certo abominatio illa eſt, quam Dominus in evangelio præſignat dicens: *Cum videritis abominationem deſolationis ſtantem in loco ubi non debet, qui legit intelligat.* (Matth. 24.) Iſta namque vere eſt abominatio deſolationis, non tantum ſubditorum, vel eorum qui illis ad ſuam ipſorum perniciem videntur principari, verum regis, & totius regni, omniumque qui tam deteſtabili favent ordinationi. Cenſemus igitur, ut ſtatus monaſteriorum inviolatus, juxta antiquam regulæ traditio- D nem, & canonum conſtituta, ſervetur: & ut abbates ſint religioſæ perſonæ, & quæ regularem noverint diſciplinam. Monachi vero, vel ſanctimoniales, juxta ſuam profeſſionem, ſobrie, & pie, ac ſimpliciter vivant, ac pro regum ſalute, ac regni pace, & eccleſiæ tranquillitate ſupplicent, non ſæcularibus curis vel negotiis occupentur, non pompas mundiales requirant, non eccleſiaſtica jura inquietent, ſed juxta proprietatem ſui vocabuli quiete otium amplectantur. Auditur enim, quod ſpreta humilitate & abjectione monaſtica, ornamentis, & his etiam quæ bonis laicis indecentia & turpia ſunt, operam impendant; & nequaquam contenti E communibus rebus, propriis, & lucris turpibus inſerviant: quod vitium, tamquam peſſimum cancer, ne ultra proſerpat, radicitus avellendum eſt, & abbatum atque epiſcoporum vigili cura recidendum. Sane ne ulla monachis evagandi, vel de talibus præſumendi quippiam detur occaſio, provideant abbates, vel præpoſiti monaſteriorum, ut ſecundum quod temporis vel loci fert poſſibilitas, omnia illis in victualibus & veſtibus neceſſaria, ſicut regula præcipit, opportune miniſtrentur.

IV.

Contra ſacrilegos quoque juſtum eſt ut canonica cenſura procedat. Et primo dicendum quid ſit A ſacrilegium. Sacrilegium eſt ſacræ legis violatio. quod cum per multa ſpecierum dividatur crimina, & ſit ſacrilegium ſchiſmatis, unde beatus pater ait Auguſtinus: „Apertiſſimum ſacrilegium eminet „ſchiſmatis, ſi nulla fuit cauſa ſeparationis; ſit etiam ſacrilegium blaſphemi ſermonis, & cujuſque contra ſacram legem uſurpatæ actionis: ſpecialius tamen nunc a nobis illud ſacrilegium denotatur, quod a prędonibus de rebus eccleſię agitur. Eſt enim hoc ſacrilegium, res eccleſiæ ſacratas auferre, poſſeſſiones ad jus eccleſiæ pertinentes, vel aliquid eccleſiæ conſecratum vel donatum tollere, invadere, fraudare, vel rapere. Hoc namque agentes vere ſacrilegi ſunt, & homicidæ, de quibus & ſanctus Anacletus dicit: „Qui abſtulerit aliquid patri vel matri, (Epiſt. 1.) B „homicidæ particeps eſt. Pater noſter ſine dubio Deus „eſt, qui nos creavit: mater noſtra eccleſia, quæ „nos in baptiſmo ſpiritualiter regeneravit. Ergo qui „Chriſti pecunias & eccleſiæ rapit, aufert, vel fraudat, „homicida eſt. Item dicitur: „Qui rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem facit: qui autem pecuniam vel res eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium facit, & ut ſacrilegus judicandus eſt. Et ſanctus papa Urbanus: „Res, inquit, & facultates eccleſiæ oblationes appellantur, (Ep. unica.) „quia domino offeruntur, & ſunt „vota fidelium, & precia peccatorum, atque patrimonia „pauperum: ſi quis illas rapuerit, damnationis „Ananiæ & Sapphiræ particeps erit, & oporter „hujuſmodi tradere ſatanæ in interitum carnis, ut „ſpiritus ſalvus ſit in die domini. Et ut in brevi deno- C tentur iſti, ſecundum quod de eis ſcriptura dicit, & ad rem de qua agitur pertinens eſſe videtur: omnes contra legem facientes, reſque eccleſię quaſcumque diripientes, vel eccleſias ſacerdoteſque contra divinas ſanctiones vexantes, ſacrilegi atque indubitanter infames ſacrilegi vocantur. Et heu, proh dolor! quanti ſcientes, quanti quia ſcire nolunt, vel quid ſit ſacrilegium ſcire ſe diſſimulant, ideo neſcientes in hoc peſſimum facinus proruerunt, & quotidie proruunt? Et quia hoc anathema in medio eſt populi Chriſtiani, non eſt Deus cum eis, nec poſſunt ſtare contra inimicos ſuos paganos, ſed fugiunt. Rogo attendat unuſquiſque, ſi propter ſacrilegium, quod admiſit Achan filius D Charmi, non potuit Iſrael ſtare ante hoſtes ſuos, eoſque fugit, domino interminante: *Non ero vobiſcum, donec conteratis eum qui hujus ſceleris reus eſt*: (Ioſue 7.) ſi ergo uno peccante, in omnem populum deſævit furor Dei, donec ille cum omni domo ſua deleretur: quid putamus de nobis fiet, qui noſtro tempore tot ſacrilegia fieri, tot ſacrilegos impune mala agere videmus, nec ſolum nihil metuere, ſed & in ſuis impietatibus exultare? Cogitandum, ne forte propter hæc & hujuſmodi ſit ira Dei in nos juſtiſſime ſuperducta: & clam eum rogantes Deus non exaudit. Oppoſuit enim ſibi nubem, ne tranſeat oratio. Et ſicut Ioſue dictum eſt: *Quid clamas ad me?* ita etiam nobis orantibus dicitur, E Non vos exaudiam, donec auferatur ex vobis ſacrilegium, & tollatur de medio veſtrum qui hoc pollutus eſt ſcelere. Nos tamen cum beato Ioſue non ceſſemus ad eum clamare, ipſoſque ſacrilegos monere, ut per confeſſionem, & emendationem reatus ſui, dent gloriam Deo: & quoniam, ut ſanctus ait Iob, *dedit eis locum Deus pœnitentiæ*, (Iob 24.) videant ipſi ne abutantur eo in ſuperbia. Ideo denique tales divina diſpenſatio in iniquitate tolerat, ut ab iniquitate compeſcat: ſed ſi accepta pœnitentiæ tempora devertunt ad culpam, & ſecundum duritiam ſuam & cor impœnitens theſaurizant ſibi iram in die iræ: diſtrictus in ultimis judex impenſa argu-

ANNO CHRISTI 909.

menta miſericordiæ convertet ad pœnam, atque ex prærogata clementia judicis creſcet eis cumulus maledictionis. Nequaquam igitur blandiantur ſibi, quod adhuc ſuſtentati longanimitate Dei, inter bonos impune videntur immorati. Conſiderent Iudam, non apoſtolum, ſed apoſtatam, ſibi conſimilem, furem ſacrilegum: audiant quid de eo beatus pater dicat Auguſtinus: Ecce inter ſanctos eſt Iudas, ecce fur eſt Iudas, & ne contemnas, fur & ſacrilegus: non qualiſcumque fur: fur loculorum, ſed dominicorum: loculorum, ſed ſacrorum. Itemque: Non ſic judicatur furtum rei privatæ, quomodo publicæ: quanto vehementius judicandus eſt ſacrilegus fur, qui auſus fuit non undecumque tollere, ſed de eccleſia tollere? qui aliquid de eccleſia aufert, vel furatur, Iudæ perdito comparatur. Talis erat iſte Iudas, & tamen cum ſanctis diſcipulis Chriſti intrabat, exibat, & ad ipſam cœnam dominicam pariter acceſſit. Hæc verba ſancti Auguſtini.

Tract. 50 in Ioann.

Propter quoſdam vero, qui ſe neſcire diſſimulant in quibus rebus tantum ſcelus admittant, breviter commemorandum credimus, quod omnia quæ domino offeruntur, procul dubio & conſecrantur: & non ſolum ſacrificia, quæ a ſacerdotibus ſuper altare domino conſecrantur, oblationes fidelium dicuntur, ſed quidquid ei a fidelibus offertur, ſive homo fuerit, ſive animal, ſive ager, vel quodlibet artificium, ædificium, veſtimentum, quodcumque mobile vel immobile de his rebus, quæ ſupplementum ſanctæ Dei eccleſiæ, ejuſque miniſtris, atque ornatum præſtare poſſunt, indubitanter domino conſecratur, & quicumque ab eccleſia aliquid ex his quocumque modo alienaverit, abſtulerit, invaſerit, vaſtaverit, minoraverit, ſive diripuerit, quia Chriſtus & ejus eccleſia una eſt perſona, & quæcumque eccleſiæ ſunt, Chriſti ſunt, procul dubio ſacrilegium committit. Quapropter in libro capitularium ſecundo, capitulo quadringenteſimo vigeſimo ſeptimo ita ſancitur: Omnibus nos ipſos corrigentes, poſteriſque noſtris exemplum dantes, generaliter interdicimus, ut nullus laicus homo, vel imperator, vel rex, aut epiſcopus, aut aliquis præfectorum, vel comitum ſæculari poteſtate fultus, ſibi per violentiam rapiat, aut a nobis competere, vel quocumque modo invadere præſumat monaſterium, aut prædia, vel quaſcumque res, vel aliquid de monaſterio abbatis aut abbatiſſæ, & incipiat ipſe vice abbatis regere & habere ſub ſe monachos, & pecuniam poſſidere, quæ fuit Chriſti ſanguine comparata. Talem hominem antiqui patres nominabant raptorem & ſacrilegum, & homicidam pauperum, & lupum diaboli intrantem in ovile Chriſti, & maxime anathematis vinculo damnandum ante tribunal Chriſti. De talibus memores eſtote ſcripturæ ſancti apoſtoli Pauli ad Timotheum dicentis: *Divitibus hujus ſeculi præcipe non ſublime ſapere, neque ſperare in incerto divitiarum, ſed in Deo qui præſtat omnia.* Tales, ſi eccleſiæ correctionem non recipiunt, Ethnicis & publicanis ſunt ſimiles, quibus nec vivis nec mortuis communicat eccleſia Dei. Talibus, qui & hic & ibi reperiuntur, cum tuba Dei clangamus, ne tacentes damnemur, ut ſimul cum eis pereamus. Si autem in tantum horribilis eſt Deo ille qui impie agit, certe ſeparatus eſt talis a Deo, & anathemati juſte ſubjicitur. Anathema enim nihil aliud ſignificat, niſi a Deo ſeparationem, ſicut in veteri & novo teſtamento judicium de anathemate ſignificat. Et nullus ſacrilegus regnum Dei poſſidebit, niſi per puram probatamque & publicam pœnitentiam, & ſanctæ

Lib. 6. c 321.

1. Tim. 6.

eccleſiæ, ejus præcipue quam læſit, ſatisfactionem, atque per manus impoſitionem epiſcoporum, & reconciliationem. Et ut noverit ſe a regno Dei, & a conſortio ſanctorum, qui jam cum Chriſto regnant, & in æternum cum eo regnabunt, in futuro alienandum, a præſenti quoque eccleſia, quæ & ipſa regnum Dei eſt, & a ſocietate fidelium ejus in Deo alienatur. Vt quiſquis ille eſt, pro certo hoc ſciat, quia tali, niſi per ſatisfactionem condignam, nec vivo nec mortuo eccleſia non communicat: ſed ſicut in libro beati Iob dicitur, *ſepelietur in interitu*, id eſt in pœna perpetua deprimetur. *tollet eum ventus urens*, id eſt malignus ſpiritus, qui viventem accendit ad ſacrilegii ſcelera, morientem trahit ad tormenta. & quoniam juxta illud Ieremiæ: *Olla ſucenſa fuit, & facies eius a facie Aquilonis*, id eſt, cor fervens æſtu prædandi, & diabolicæ ſuggeſtionis flatu inflammatum habuit: ipſo urente vento, id eſt diabolo, raptus cum eo, in olla æternæ combuſtionis ardebit. Ergo & nos congregati cum Spiritu ſancto, ſicut Ieremias peccatorem populum quadruplici planxit alphabeto, ſic & nos ſacrilegos Dei & eccleſiæ contemptores percutiamus quadruplici anathematis maledicto. Sit eis clauſa porta cæli, apetta janua inferni, cum nullo Chriſtiano partem habeant omnino, vel ſocietatem. ſed & de reliquiis ciborum illorum nihil detur pauperibus, quin potius projiciatur canibus, donec per dignam & humilem pœnitentiam, & congruam emendationem, lætificent eccleſiam, quam per ſacrilegia, & nefanda ſcelera exacerbaverunt. Sed quia ſunt quidam, qui temporalem potius mortem, quam æternam timeant, recenſeamus quid ſæculi leges de talibus præcipiant. In libro ſupraſcripto capitulo quadringenteſimo trigeſimo primo jubetur, ut capitali pœna multentur, qui ſacrilegia, adulteria, prædationes, aut devaſtationes exercuerint, & omnes res eorum, tam mobiles, quam immobiles, fiſco regis ſocientur, vel eccleſiæ, cujus res vaſtaverint, alienaverint, aut abſtulerint, tradantur. Hæc de ſacrilegis prædonibus eccleſiarum.

Iob. 27.

Ierem. 1.

V.

Nulli fidelium dubium eſt, quod eccleſia Dei in pontificibus & ſacerdotibus reliquis, quibus populus domini commiſſus eſſe dignoſcitur, conſtet, & eis ſicuti domus quibuſdam ſuis innitatur columnis. Sed quorumdam pravorum hominum mentibus ac moribus, qui ſe in domo eccleſiæ nomine potius, quam recta converſatione, videri appetunt, tantæ ſtoliditatis ineſt amentia, ut non intelligant quia ſtatus eccleſiæ ita ſacerdotibus, quod abſit, aliqua impulſione nutantibus infirmatur, ſicuti excuſſis columnis domus totius fabricæ ruinam minatur: & idcirco non ſolum ſui caſus periculum non metuunt, ſed eoſdem Dei ſacerdotes vexantes, ſeipſos, ut pariter cum ruentibus corruant, præcipitant, impellunt. Nec attendunt, immo nec reverentur, quoniam qui eis injuriam vel contumeliam irrogant, domino Deo noſtro Ieſu Chriſto, cujus vices agunt, injurioſi & contumelioſi exiſtunt: & quia omnes, qui eccleſias ſacerdoteſque contra divinas ſanctiones vexant, ſacrilegi habentur, atque indubitanter infames ſacrilegi vocantur: Et ne quis dicat, alia nos ex noſtro fingere corde, audiat ſanctas ſanctorum ſententias de talibus ita ſe habentes. Clemens ab ipſo ſanctiſſimo ore Petri apoſtoli edoctus de omnibus, in ſecunda ad Iacobum fratrem domini epiſtola, de his qui in patres peccant ſic dicit: Qualis con-

ANNO CHRISTI 909.

condemnatio, & qualis imminet maledictio eis A qui in patres peccant, divina nos docet ſcriptura. Si enim Cham filius Noe, cum vidiſſet nudum patrem ſuum, quoniam non cooperuit patris corporalem nuditatem, ſed egreſſus nuntiavit eam fratribus ſuis, & illi veſtimento eam cooperuerunt, ipſe quidem Cham, & illi qui ex eo nati ſunt, ſub maledictione facti ſunt, qui autem cooperuerunt, magnam benedictionem meruerunt: multo magis iſti majore & ampliore condemnatione digni ſunt, qui patribus obviare, aut contra eos inſurgere nituntur: quoniam qui his reſiſtit, Deo reſiſtit, & qui eis injuriam vel contumeliam facit, Deo, cujus legatione funguntur, facit. Item in tertia epiſtola idem Clemens de honore epiſcoporum: Si igitur vobis epiſcopis non obedierint omnes presbyteri, diaconi, aut ſubdiaconi, & reliqui clerici cuncti, omneſque principes, tam majoris ordinis, quam & inferioris, atque reliqui populi, tribus, & linguæ non obtemperaverint, non ſolum infames, ſed extorres a regno Dei, & conſortio fidelium, ac a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ alieni erunt. Nam veſtrum eſt, eos inſtruere: eorum vero eſt, vobis obedire ut Deo, cujus legatione fungimini, dicente Domino: *Qui vos audit me audit, & qui vos ſpernit, me ſpernit: & qui vos recipit, me recipit: & qui me recipit, recipit eum qui me miſit.* Nihil enim injuſtius, vel inhoneſtius, quam filios patribus rebelles, aut clericos vel laicos doctoribus, ſeu diſcipulos magiſtris inobedientes vel protervos exiſtere. Novimus enim primum hominem per inobedientiam cecidiſſe. Idcirco omnes hoc vitium ſummopere cavere monemus. Et quia Dominus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam, dominus noſter mittentes nos vice ſua in loco apoſtolorum ad prædicandum, præcepit nobis docere omnes, omneſque nobis fideliter obedientes ut ipſi, exiſtere. Item ex decretis Anacleti papæ, quod epiſcopi a Deo ſint judicandi, non ab humanis aut pravis hominibus: Liquet quod ſummi ſacerdotes, id eſt epiſcopi, a Deo ſunt judicandi, non ab humanis aut pravæ vitæ hominibus lacerandi, ſed potius ab omnibus fidelibus portandi, ipſo domino exemplū dante, quando per ſeipſum, & non per alium, vendentes & ementes ejecit de templo, & menſas nummulariorum, & cathedras vendentium proprio evertit flagello, & ejecit de templo. Et ſicut alibi ait: *Deus ſtetit in ſynagoga deorum, in medio autem deos dijudicat.* & alibi: *Ego dixi, dii eſtis, & filii Excelſi omnes.* Nullus enim, ut reor, invenitur inter nos, qui velit ſuum ſervum ab alio, quam a ſe, judicari. quod ſi præſumptum fuerit, aut multa ipſe indignatione iraſcitur, aut potius ultionem quærit ſuper eum. Si vero hoc inter homines agitur, quid putatis faciet Deus deorum, & dominus dominantium, qui ultionem ſuorum promiſit non differre ſervorum? Vnde & ipſe per prophetam loquitur dicens: *Deus ultionum dominus, Deus ultionum libere egit,* & reliqua. Et Apoſtolus inquit: *Tu quis es, qui judicas ſervum alienum? ſuo enim domino ſtabit, aut cadet.* & ipſe: *Nolite judicare invicem, ſed judicate magis, ne ponatis offendiculum fratri vel ſcandalum.* & dominus per prophetam inquit: *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei.* Nam ſi aliquis nunc in malum oculos alicujus principis incipit tractare, manifeſte reus majeſtatis judicatur, & infamis efficitur, aut potius capitali ſententiæ ſubjacet. Hæc, fratres, valde cavenda ſunt, & quod homines nolunt ſibi fieri, Deo deorum non debent inferre, ne forte iraſcatur dominus, & faciat vin-

Clemens epiſt. 1. — Gen. 9. — Clemens epiſt. 3. — Luc. 10. — Anaclet. epiſt. 2. — Matth. 21. — Pſal. 81. — Ibidem. — Pſal. 93. — Rom. 14. — Ibidem. — Zach. 2.

dictam eorum etiam in eos qui non peccaverunt, quia perit ſæpiſſime juſtus pro impio. Item in eodem decreto, ut nullus facile accuſare audeat epiſcopum: Apoſtoli, ſucceſſoreſque apoſtolorum, conſiderantes ſtatuerunt ne facile commoverentur, aut lacerarentur, vel accuſarentur columnæ ſanctæ Dei eccleſiæ, quæ apoſtoli, & ſucceſſores eorum non immerito dicuntur: ſed ſi quis adverſus eos, vel eccleſias eorum, commotus fuerit, aut cauſas habuerit, prius ad eos concurrat caritatis ſtudio, ut familiari colloquio commoniti, ea ſanent quæ ſananda ſunt, & caritative emendent quæ juſte emendanda cognoverint. Si autem aliqui eos, priuſquam hæc egerint, lacerare, accuſare, aut infeſtare præſumpſerint, excommunicentur, & minime abſolvantur, antequam per ſatisfactionem, ut jam dictum eſt, condignam egerint pœnitentiam: quoniam injuria eorum ad Chriſtum pertinet, cujus legatione funguntur. Nec hoc mirum: quia ſi quiſque noſtrum cuidam ſuorum legationem injungeret, & a quoquam impediretur, aut ab aliquo ſubditorum ſuorum deſpiceretur: mox indignatus iraſceretur, aut talia prout poſſet vindicaret, & ad injuriam & contumeliam ſui hoc factum reputaret, & talionem, ſi in præſentia non poſſet, futuris temporibus redderet. Nam ſi in hominum cauſa hæc fiunt: quid putatis Deus faciet de ſuis, qui nec capillum capitis eorum perire dixerit? Vnde & Dominus per Nahum loquitur prophetam dicens: *Deus æmulator, & ulciſcens Dominus: ulciſcens Dominus, & habens furorem: ulciſcens Dominus in hoſtes ſuos, & iraſcens ipſe inimicis ſuis.* Ex decretis Evariſti papæ, de honore epiſcoporum: Epiſcopum oportet opportune & importune, atque ſine intermiſſione eccleſiam ſuam docere, eamque prudenter regere & amare, ut a vitiis ſe abſtineat, & ſalutem conſequi poſſit æternam: & illa cum tanta reverentia ejus doctrinam debet ſuſcipere, eumque amare & diligere, ut legatum Dei, & præconem veritatis, quia teſtante Veritate: *Quæcumque ligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælo: & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erunt ſoluta & in cælo.* Nimis timenda eſt, fratres, hæc ſententia: & prævidendum vobis, ne offendatis eos qui tantam a domino habent poteſtatem. Et ideo potius obediendi, diligendi, & ſummopere ſunt venerandi: non detrahendi, vel lacerandi, vel ejiciendi, ſed portandi, & amandi, ipſo dicente Domino: *Qui vos audit me audit, & qui vos ſpernit me ſpernit.* Ideo vobis & omnibus fidelibus ſcribimus, fratres, ut ab his vos caveatis, & poſteris veſtris non malum, ſed bonum exemplum relinquatis: quoniam injuria epiſcoporum ad Chriſtum pertinet, cujus vice funguntur. Ex decretis Alexandri papæ, de non vexandis ſacerdotibus: Pervenit ad conſcientiam apoſtolicæ ſedis, quod nonnulli ſint tam ſtolidi, qui dominica præcepta, & apoſtolorum, eorumque ſucceſſorum ſtatuta minime obſervent, & eos de quibus Dominus ait: *Qui vos tangit, tangit pupillam oculi mei*: non ſolum tangere minime dubitant, ſed etiam perſequi non formidant. Et licet nos perſequantur, quia nec nos ſine illis, nec illos ſine nobis perſequi poſſunt, quoniam illius ſumus diſcipuli, qui animas pro fratribus præcepit ponere: tamen eorum pericula & perditiones non ſumus auſi celare, ne prophetica, quod abſit, damnemur ſententia, quæ ait: *Si annuntiaveris iniquo iniquitatem ſuam, animam tuam liberaſti: ſi autem non nuntiaveris ei, ſanguinem ejus de manu tua requiram.* Qui ergo ſacrilega perſuaſione,

ANNO CHRISTI 909. — Anaclet. epiſt. 2. — Nah. 1. — Evariſti epiſt. 2. — Matth. 16. & 18. — Luc. 10. — Alexand. epiſt. 1. — Zach. 2. — Ezech. 3.

ANNO CHRISTI 909.

ſione perſequuntur & lacerare nituntur epiſcopos, vel eos qui recte domino ſacrificant, indubitanter dominum perſequuntur & dilaniant, cujus vice funguntur. Vnde dominus ait per Ioel prophetam:

Ioel 3.

Numquid ultionem vos reddetis mihi? & ſi ulciſcimini vos contra me, cito reddam vobis viciſſitudinem ſuper caput veſtrum. Has conſiderantes pietates, & pericula vitantes animarum, una cum omnibus Dei ſacerdotibus, qui nobiſcum in hanc ſacram convenerunt urbem, & cum omnibus hujus capitis membris, ſicut a beatis apoſtolis, ac reliquis ſanctis patribus, ac ſucceſſoribus eorum accepimus, ſtatuentes decernimus, omnes qui ſanctos patres perſequuntur, aut amovere vel dilacerare manifeſte nituntur, infames eſſe, & alienos a liminibus eccleſiæ uſque ad ſatisfactionem fieri: quia ſic odit Deus eos, qui adverſus patres armantur, ut patrum invaſores vel deſtructores, qui ideo infames efficiuntur, quia patres perſequuntur. Item cujus ſupra:

Alexand. Epiſt. 2.

Nulli, fratres, dubium eſt, quia boni a malis ſemper perſequuntur & tribulantur. Propter quod nos oportet humiliari ſub potenti manu, ut liberet nos in tempore tribulationis. Nam ſicut leo rugiens circumit quærens quem devoret, ſic diabolus non ceſſat circuire & quærere quos ex fidelibus perdat, & maxime eos, quos ardentiores in ſervitio ſalvatoris eique familiares invenerit. Familiares dico, quos ſibi ſacrari, & in ordine apoſtolorum conſtitui voluit. Ipſi enim pro populo interpellant, & peccata populi comedunt, quia ſuis precibus & oblationibus ea delent atque conſumunt. qui quanto digniores fuerint, tanto facilius pro neceſſitatibus eorum, pro quibus clamant, exaudiuntur.

Iac. 5.

Multum enim, ut ait Iacobus apoſtolus, *valet deprecatio juſti aſſidua.* Qui autem vos perſequitur, ipſum, cuius legatione fungimini, perſequitur: quia ſicut ipſe Filius Dei mediator fuit Dei & hominum, ita & vos ejus vice in eccleſia eſtis conſtituti, ut inter Deum & homines legatione fungamini. Si quis autem legationem veſtram impedit, non unius, ſed multorum profectum avertit, & ſicut multis nocet, ita a multis arguendus eſt, & bonorum ſocietate arcendus, & quia Dei cauſam impedit, & ſtatum conturbat eccleſiæ: ideoque ab ejus liminibus arceatur. Ab omnibus quoque talis eſt cavendus, & non in communione fidelium uſque ad ſatisfactionem recipiendus. Eſt enim ſtatutum olim, ut qui ſtatum conturbat eccleſiæ, ab ejus liminibus arceatur, nec cum fidelibus communicet, qui eorum bona avertit.

Teleſph. epiſt. 1.

Ex decretis Teleſphori papæ, de epiſcopis non arguendis, aut accuſandis: Iuſtum eſt omnes in univerſo orbe doctores legis ea quæ legis ſunt ſapere, & non ſacerdotes domini labiis ſuis, aut quibuſlibet machinationibus maculare. Dum enim ipſos diſponunt, aut cupiunt maculare, potius ſeipſos maculant, & vulnerant. Dei ergo ordinationem accuſat, qui ſacerdotes accuſat, vel damnare cupit: a quibus ſe omnes fideles cavere debent, quia non ſolum qui faciunt, ſed qui conſentiunt facientibus, rei ſunt.

Pontian. epiſt. 1.

Ex decretis Pontiani papæ, de honore epiſcoporum, & quod ipſi non ſint infeſtandi, ſed venerandi: Sacerdotes non ſunt infeſtandi, ſed honorandi. In eis quoque dominus honoratur, cuius legatione funguntur. Hi ergo ſi forte ceciderint, a fidelibus ſunt ſublevandi atque portandi. Accuſandi autem non ſunt ab infamibus aut ſceleratis, vel inimicis, aut alterius ſectæ vel religionis hominibus. Sed ſi peccaverint, a reliquis arguantur ſacerdotibus, & a

A ſummis pontificibus conſtringantur, & non a ſæcularibus, aut malæ vitæ hominibus arguantur, vel arceantur. Hæc ſcilicet ſunt apoſtolorum decreta, imo ipſius Chriſti dicta: quibus ſi quis obviare aut contradicere tentaverit, non ſe Chriſtianum, ſed antichriſtum comprobaverit. Ergo ſi ſacerdotes Dei non ſunt infeſtandi, non contriſtandi, non accuſandi, non a ſæcularibus arguendi, non reprehendendi, non damnandi, non arcendi, non quibuſlibet machinationibus maculandi vel dilacerandi, aut detrahendi, non aliqua injuria vel contumelia afficiendi, quin minus perſequendi, excæcandi, aut interficiendi. Nam de iniuria vel dehonoratione ſacerdotum, in jam dicto capitulari libro VI. capite XCIX. ita ſcriptum habetur:

Lib. 6. c. 98.

B Si quis epiſcopo aliquam injuriam, aut injuſtam dehonorationem fecerit, de vita componat: & omnia quæ habere viſus fuerit, eccleſiæ, cui epiſcopus præeſſe dignoſcitur, integerrime ſocientur, & nobis in triplo bannus noſter, id eſt ſolidi LX. perſolvantur, aut ipſe in ſervitio fiſci noſtri ſerviturus ſemper ſocietur, uſque ſe redimat in triplo juxta vvirgildum ſuum, ſi potuerit. Sancta vero eccleſia in ſacerdotibus conſtat. Idcirco magna pœna plectendi ſunt, qui epiſcopis, vel reliquis ſacerdotibus, injuriam vel contumeliam fecerint. Nam detractio ſacerdotum ad Chriſtum pertinet, cujus vice legatione in eccleſia funguntur. Item ex eodem libro, capite CCXCVII.

Lib. 6. c. 304.

C Si quis in hoc genus ſacrilegii proruperit, ut in eccleſias, earumque res irruens, ſacerdotibus & miniſtris, vel ipſi cultui, locoque aliquid importet injuriæ, vel inferat ad divini cultus injuriam, in convictos, ſive confeſſos reos capitali ſententia noverit judicandum. Nec expectetur, ut epiſcopus injuriæ propriæ ultionem depoſcat, cui ſanctitas ignoſcendi ſoli gloriam dereliquit. Sitque cunctis non ſolum liberum, ſed etiam laudabile, factas atroces ſacerdotibus aut miniſtris injurias, velut publicum crimen, perſequi, ac de talibus reis ultionem mereri. De his qui clerum injuriaverint. ex capitulari Caroli imperatoris:

Lib. 5. c. 121.

D Quicumque judex, aut ſæcularis adverſus preſbyterum, aut diaconum, aut de junioribus, abſque audientia epiſcopi, vel archidiaconi, vel archipreſbyteri, injuriam inferre præſumpſerit, anathema ab omni Chriſtianorum conſortio habeatur.

VI.

Et quoniam ſunt aliqui tantæ cupiditatis face ſuccenſi, ut non ſolum ſibi a Deo conceſſis non bene utantur, verum inconceſſa acſi licita ambiant, & ex his quæ divinis ſunt tradita & oblata cultibus, & ſecundum legem domini ſancta ſanctorum ſunt domino, & ad jus pertinent ſacerdotum, exactiones cenſus ab ipſis ſacerdotibus ſibi exquirant, & xeniis, ac paſtis, vel paraveredis, ſeu caballorum ſaginationibus preſbyteros affligant, cum ex eis, quæ ſeu pro dote, ſeu quacumque fidelium devotione, unicuique tradita ſunt eccleſiæ, non aliud quodlibet ſervitium, niſi ſpiritale exigere debeant: neceſſarium nobis videtur, hujuſcemodi præſumptiones, quia contra canonicam fiunt autoritatem, modis omnibus cohibere. E Ab antiquo denique tempore a ſanctis patribus, & a noſtris eſt majoribus conſtitutum, ut ſicut habet epiſcopus in ſua ordinatione omnem generaliter parochiam, cum omnibus ruſticanis parochiis, quas per tricennium inconcuſſe poſſedit: ita & unuſquiſque preſbyter in ſua ordinatione ac diſpoſitionis

poſitionis curam habeat parochiam ſuam cum dote, & decimis eccleſiæ, videlicet cum ſui epiſcopi conſilio ac diſpoſitione, ſecundum regulas antiquitus & divinitus conſtitutas: ſicut olim ante incarnationem Chriſti a ſancto Spiritu per prophetam prædictum, & poſt ejus aſcenſionem in cælos, eodem ſancto Spiritu per ſanctos Dei homines decretum fuiſſe demonſtrat ſanctus Baſilius, exponens verſum pſalmi: *Convallem tabernaculorum dimetiar.* Convallis, inquit, tabernaculorum dimetietur, hoc eſt univerſus orbis terrarum, qui vallis tabernaculorum pro habitaculis corporum dictus eſt, hic velut quadam ſorte diviſus atque dimenſus per ſingula loca eccleſiarum Dei parochiis, & incolatibus dividitur, *&c.* Hinc iterum ſcriptum eſt: *Diſtribuite domos ejus*, videlicet univerſalis eccleſiæ, per cuſtodiarum parochias prædicando, *ut enarretis in progenie altera*, & reliqua. Quia vero facultatum & dotum ad eccleſias pertinentium diſpoſitio ſecundum canonum antiquam conſtitutionem, ad epiſcoporum ſolummodo ordinationem, & ad preſbyterorum diſpoſitionem pertineat, Toletanum manifeſtat côcilium, dicens: Multi contra canonum conſtituta ſic eccleſias, quas ædificaverint, poſtulant conſecrari, ut dotem, quam eiſdem eccleſiis contulerint, cenſeant ad epiſcopi ordinationem non pertinere. Quod factum, & in præteritum diſplicet, & in futuro prohibetur: ſed omnia, juxta conſtitutionem antiquam, ad epiſcopi ordinationem, & poteſtatem pertineant. Quod ſi quæritur, quæ dicat omnia, proculdubio, decimas, primitias fructuum, & oblationes eorum, & ea quæ parochiæ in terris, vineis, mancipiis, atque pecuniis, ſeu quibuſlibet rebus, quæcumque fideles obtulerint, quæ omnia ſub immunitate a tributis fiſcalibus, & omni dominorum exactione libera, ſub poteſtate & diſpoſitione, ut diximus, epiſcoporum, ac regimine & diſpenſatione preſbyterorum manere debent inconcuſſa. Hoc & dominus imperator Ludovicus de manſo ad eccleſiam dato, & cæteris ad eam pertinentibus, in ſuo capitulari ita conſtituit. Sancitum eſt, inquit, ut unicuique eccleſiæ unus manſus integer abſque ſervitio aliquo attribuatur, & preſbyteri in eis conſtituti, non de decimis, neque de oblationibus fidelium, non de domibus, neque de atriis, vel hortis juxta eccleſiam poſitis neque de præſcripto manſo, aliquod ſervitium faciant præter eccleſiaſticum, & ſi aliquid amplius habuerint, inde ſenioribus ſuis debitum ſervitium impendant. At contra quidam præſumunt diſtringere, & injuriare, vel etiam expellere preſbyteros de eccleſiis ſibi commiſſis, vel expoliare decimis, aut poſſeſſionibus, non timentes tot ſanctorum contemnere ſtatuta patrum, cum dicat Carthaginenſe concilium: Si quis ſtatuta ſupergreſſus corruperit, vel pro nihilo habenda putaverit, ſi laicus eſt, communione; ſi clericus, honore privetur. Et in ſæpe fato capitularium lib. VI. capite CXXXIX. Ut nullus judex, neque preſbyterum, neque diaconum, aut clericum, aut juniorem eccleſiæ, ſine conſcientia pontificis per ſe diſtringat, aut condemnare præſumat: quod ſi fecerit, ab eccleſia, cui injuriam fecit, quam irrogare dignoſcitur, tamdiu ſit ſequeſtratus, donec reatum ſuum cognoſcat & emendet. Item in eodem lib. cap. CLXV. Sancitum eſt, ut ſine autoritate, vel conſenſu epiſcoporum, preſbyteri in quibuſlibet eccleſiis nec conſtituantur, nec expellantur: & ſi quis deinceps hoc facere tentaverit, ſynodali ſententia diſtricte feriatur. Et in II. lib. cap. XLVII. Ut eccleſiæ antiquitus conſtitutæ nec decimis, nec ulla poſſeſſione priventur. Hæc autem deducentes ad medium, nequaquam ſeniorum ab eis tollimus dominium, quaſi ipſi nomen ſenioratus in rebus ſibi a Deo conceſſis habere non debeant, aut non poſſint, ſed potius eccleſiæ epiſcoporum eſſe debeant: deſignamus denique gubernationem epiſcopi, non nobis vindicamus poteſtatem domini. Et quia mitis & humilis magiſtri diſcipuli ſumus, preſbyteris noſtris humilitatis exempla & monita dare debemus: videlicet ut eis, in quorum ditione ſuæ conſiſtunt eccleſiæ, congruum honorem & obſequium impendant debitum, id eſt, ſpiritale atque eccleſiaſticum: & hoc ſine ullo typho, vel contentione, aut rebellione. Salvo namque miniſterii ſui jure, debent ſe gratioſos exhibere ſenioribus, & parochianis ſuis, de quorum oblatione vivunt, & cum debita humilitate ſpiritalia eis obſequia miniſtrare, quæ gratis quidem agere deberent, etiamſi nihil temporalis ſubſidii ab eis perciperent. Sciant igitur preſbyteri ſecundum apoſtolum omnibus ſua reddere debita; *cui honorem, honorem; cui timorem, timorem.* ut eis aptetur quod ſubjungitur: *Nemini quidquam debeatis, niſi ut invicem diligatis.* Sed quoniam ſunt nonnulli, qui ignorantes, imo contemnentes Dei juſtitiam, ſuæ quærunt tenacitatis ſtatuere injuſtitiam, auſuque ſacrilego ſurripiunt atque defraudant Deo debitam decimarum partem, ad ſuam ipſorum perniciem dicentes non ſe debere decimas dare de militia, de negotio, de artificio, de lanarum tonſione, & de cæteris quibuſcumque ſibi a Deo largitis commerciis: audiant, non noſtra, ſed per ſacras ſcripturas Dei de talibus mandata, & ſancta ſanctorum patrum exempla, atque cognoſcant nos nequaquam, ut illi aiunt, nunc exigere nova, ſed potius repetere Dei legibus inſtituta, & antiquorum patrum devotione largita. Et primo omnium attendant, quia ſolius Dei cauſa oblationes & decimas ſuas ſacerdotibus * ipſi Deo dare debeant: & quia eas dando fideliter, nihil Deo, qui bonorum noſtrorum a ſe nobis collatorum non indiget, conferunt, ſed et ſua reddunt; & pro parvis in præſenti, maxima, & ſibi in futurum profutura acquirunt. Scribitur in Levitico: *Omnes decimæ terræ, ſive de frugibus, ſive de pomis arborum, domini ſunt, & illi ſanctificantur.* Item in eodem: *Omnes decimæ boum & ovium, & omne quod tranſit ſub virga, in numerum decimum quodcumque venerit, ſanctificatum erit domino. non mutabis illud bonum malo, neque malum bono.* In Deuteronomio: *In loco quem elegerit dominus Deus veſter, ut ſit nomen ejus in eo, illuc omnia quæ præcipio conferetis, holocauſta & hoſtias, ac decimas, & primitias manuum veſtrarum, & quidquid præcipuum eſt in muneribus quæ voviſtis domino.* Item in eodem: *Decimam partem ſeparabis de cunctis frugibus tuis, quæ naſcuntur in terra per annos ſingulos: decimam frumenti, & vini, & olei, & primogenita de armentis, & ovibus tuis, ut diſcas timere dominum Deum tuum.* In libro numeri: *Omnem medullam olei, ac vini, & frumenti, & quidquid offerunt primitiarum domino*, id eſt Aaron, *dedi. univerſa frugum primitia, quas gignit humus, & domino deportantur, cedent in uſus tuos. Omne quod ex voto reddiderint filii Iſrael, tuum erit.* Item in eodem: *Filiis Levi dedi omnes decimas Iſrael in poſſeſſionem pro miniſterio quo ſerviunt mihi in tabernaculo fœderis.* Ecce audiſtis, cujus ſint, & cui ſacrificentur, & cui dari, ſcilicet Deo, decimæ debeant. Sed & quæ ſibi dari præcipiat: ſcilicet non tantum omnes omnium quæ naſcuntur in terra decimas, ſed etiam univerſas frugum quas gignit humus primitias, nec-

Marginal notes: Pſal. 59. — Pſal. 47. — Concilii Toletani c. III. 19. — Libri 1. cap. 61. — Concilii Carthaginenſe 1. can. 14. — Li. 6 c. 154 — Cap. 36. — Rom. 13. — * f. deeſt at — Levit. 27. — Ibid. 30. — Deuter. 12. — Deuter. 14. — Num. 18. — Ibidem.

Anno Christi 909.

non & decimas boum, ovium, & omnium armentorum, cum primogenitis eorum: manuum quoque veſtrarum decimas, ac primitias, inſuper & vota, atque munera. quæ omnia vobis offerre præcipit ad locum templi ſui, ut cedant in uſus ſacerdotum pro miniſterio quo ſerviunt in tabernaculo domini. Fortaſſis vero, dicet aliquis: non ſum agricola, non habeo unde poſſim dare decimas fructuum terrenorum, vel etiam armentorum. Audiat quicumque eſt ille, miles ſit, negotiator ſit, artifex ſit: Ingenium, quo paſceris, Dei eſt, & ideo inde ei dare debes decimas. Nam de militia, audi quid in lib. dicatur Geneſis de Abraham patriarcha, *Gen. 14.* poſtquam reverſus eſt a cæde Chodorlahomor, & B regum qui cum eo erant. Cum benedixiſſet eum Melchiſedech ſacerdos Dei altiſſimi, dicit ſcriptura, quia dedit ei Abraham decimas ex omnibus. Item in eodem libro legitur, quod beatus Iacob pergens in Meſopotamiam Syriæ ad Laban, cui pro mercede viginti ſervivit annis, ſic loquutus ſit: *Gen. 28.* *Si dominus*, inquit, *fuerit mecum in via per quam ambulo, & cuſtodierit me, & dederit mihi panem ad veſcendum, & veſtem ad induendum, reverſuſque fuero proſpere in domum patris mei: erit mihi Deus in Deum, & lapis iſte quem erexi in titulum, vocabitur domus Dei: cunctorumque quæ dederis mihi decimas offeram tibi.* *Tob 1.* De ſancto quoque Tobia legitur, quia pergebat ad Ieruſalem ad templum domini, & ibi adorabat dominum Deum Iſrael, omnia C primitiva ſua, & decimas fideliter offerens. Ecce habes, quæ imiteris ſanctorum patrum exempla, qui de omnibus quæ habebant Deo decimas fideliter offerebant. Et quid hoc de laudabilibus proponimus patriarchis, cum audiamus dicentem in evangelio a Deo reprobatum pro tumore jactantiæ Phariſæum: *Luc. 18.* *Decimas do omnium quæ poſſideo* *Matth. 23.* & ipſum Deum improperantem Scribis & Phariſæis, quod prætereuntes mandata Dei decimarent etiam anethum & ciminum, & omne olus? Saltem pudeat nos Chriſtianos, aut nolle aut non poſſe in hac imitari parte Phariſæos, cum audiamus ipſum ſic comminantem nobis Chriſtum: *Matth. 5.* *Niſi abundaverit juſtitia veſtra pluſquam Scribarum* D *& Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum.* & tamen hi decimas dabant omnium quæ poſſidebant. Sed forte adhuc inquies, pluribus enumeratis, nondum de tonſione lanarum aliquod divinum nominatim protuliſſe præceptum. Nonne tibi poſſet ſufficere quod dicitur, *ex omnibus*? Sed quia, quod dictu pudori eſt, ex hac etiam decimatione quidam cauſantur, audiant dominum, dicentem *Deut. 8.* in Deuteronomio: *Hoc erit judicium ſacerdotum a populo, & ab his qui offerunt victimas, ſive bovem, ſive ovem immolaverint, ſacerdoti dabunt armum & ventriculum, primitias frumenti, vini, & olei, & lanarum partem ex ovium tonſione. Ipſum enim elegit dominus Deus tuus de cunctis tribubus eius, ut ſtet & miniſtret nomini domini.* Adhuc autem & quod eſt amplius, hoc E neſcientibus innoteſcimus, ſcientibus ad memoriam reducimus, & ut ad hæc verbis beati papæ Gregorii utamur. non tantum decimas rerum, ſed etiam dare Deo debemus decimas dierum: quod fideles quique annuatim ſtudent agere tempore quadrageſimæ. Et ne quid videatur prætermiſſum in exſolvendis Deo decimarum vel primitiarum debitis, noverint cuncti quid etiam lex ſtatuat de cibis. *Num 15.* Scriptum eſt in Deuteronomio: *Cum veneritis in terram quam dabo vobis. & comederitis de panibus regionis illius, ſeparabitis primitias domino de cibis veſtris. ſicut de areis primitias ſeparabitis, ita & de pulmentis dabitis primitiva domino.* Et ne hæc omnia A Deo largitori omnium bonorum offerenda, vel potius ex debito reddenda, quis quolibet modo, ne dicamus ſubtrahere audeat, vel fraudare, quin nec differre, audiat Deum ſibi in Exodo, dicentem: *Exod. 22.* *Decimas tuas, & primitias non tardabis offerre mihi.* Si igitur prævaricatio legis eſt, tardius dare: quanto pejus eſt hæc non dediſſe? Ergo ſi ſecundum domini imperium vobis præcepta devote adimplere ſtatueritis, promiſſa per prophetam Malachiam ab eo præmia vos percipere gaudebitis: *Malach. 3.* *Inferte*, inquit, *omnem decimam in horreum meum, & ſit cibus in domo mea, & probate me ſuper hoc, dicit dominus, ſi non aperuero vobis cataractas cæli, & effudero vobis benedictionem uſque ad abundantiam, & increpabo pro vobis devorantem, & non corrumpet fructum terræ veſtræ, nec erit ſterilis vinea in agro, dicit dominus exercituum, & beatos vos dicent omnes gentes.* Et iterum ſcriptura dicit: *Prov. 3.* *Honora dominum de tua ſubſtantia, & de primitiis frugum tuarum, ut impleantur horrea tua frumento, & vino torcularia redundabunt.* En vides, quomodo tibi magis quam Deo tuæ proficiunt decimæ, quando eas cum centuplicato recipis fœnore. Item dicit ſcriptura: *Dabunt ſinguli redemptionem animarum ſuarum, & non erunt in eis morbi, neque caſus.* *Exod. 30.* Ecce & cum abundantia fructuum, corporis etiam conſequeris ſanitatem. Addimus adhuc, quia divina adimplendo præcepta, cæleſtia promereris C præmia; & violando illa, infernalia tibi, ut prævaricator, acquiris tormenta, niſi Deo, & eccleſiæ pœnitentia & emendatione ſatisfeceris congrua. Etenim quia denegamus Deo primitias rerum, idcirco juſto ejus judicio in noſtris pervertimur primitiis: ipſique revocamur ad decimam, cum denegatis novem vix partem recipimus decimam. Ideo denique meſſis noſtra, pluviarum benedictione ſubtracta, jejuna deficit, vindemiam aut grando percutit, aut pruina decoquit: & quia ex debito nolumus dare Deo, ejuſque ſacerdoti, ex non debito damus pagano, & impio militi. His igitur diligenter perſpectis, monente ſcriptura, Deum devote honoremus in dandis omnium, quæ poſſidemus D rerum primitiis & decimis, ut ab ipſo percipere mereamur, & neceſſaria boni commoda temporalis, & æternæ præmia felicitatis.

VII.

Nunc de his agendum eſt, qui rapinis diverſo modo dediti, innocentibus inſidias, vel damna, & mortes inferunt, domoſque ſuas hujuſmodi ſpoliis implent: qui comedunt panem impietatis, & vinum iniquitatis bibunt: quorum pedes inceſſanter ad malum currunt, & feſtinant ut effundant ſanguinem, vel ablata omni ſubſtantia fame interficiant innocentem: & dum vel alieno ſanguini inſidiantur, vel fraude ſibi vivendum æſtimant, ut Salomon dicit, *Prov. 1.* *ipſi contra ſanguinem ſuum inſidiantur, & moliuntur fraudes contra animas ſuas.* Contra E ſanguinem quippe ſuum faciunt, quia quaſi fuerit judex, qui judicium in eos juſtum exerat, temporali morte plectuntur: contra animas autem ſuas, quia æterna perditione damnabuntur, & qui ob philargyriam rapinis innocentum & cædibus invigilant, ſemet hoc agentes perdunt. quos dominus per Iſaiam prophetam increpat, dicens: *Iſaia 3.* *Vos depaſti eſtis vineam meam*, id eſt, populum Chriſtianum: *rapina pauperum in domo veſtra.* in domo ſcilicet manſionis, & in domo corporis, dum ex ea non tantum voſmetipſos uſque ad crapulam, ſed & theſauros veſtros repletis. Sed quid talibus immineat, per eumdem prophetam dominus non tacet: *Væ*, inquit, *impio in malum, retributio enim manuum*

ANNO CHRISTI 909.

manuum fiet ei. Itemque: [Ibidem. Iſa. 5.] *Væ qui coniungitis domum ad domum, & agrum agro copulatis*, &c. Horum, quod dictu dolendum eſt numerus, quique adeo rapinæ amorem imbiberunt, quaſi licitum ſit & pulchrum vivere rapto. Nec conſiderant miſeri & miſerandi homines, quot millia hominum innocentum perimant quotidie, non gladio, quod eſſet utique levius, ſed duriſſima atque atrociſſima famis morte. Et poſſunt miſeri tot homicidiorum rei eſſe vel una hora ſecuri? Et certe eſurienti non dare panem damnabile eſt, ipſo domino [Matth. 25.] in extremo judicio dicturo: *Eſurivi, & non dediſtis mihi manducare*, &c. quibus ſubjunxit: *Ite maledicti in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo & angelis ejus.* Hinc ergo colligendum, qua damnatione plectendi ſint, qui aliena diripiunt, ſi tali animadverſione feriuntur, qui ſua indiſcrete & immiſericorditer tenuerunt. Quam multiplex autem ſit rapina, & quot modis agatur, Iob breviter enumerat, [Iob 24.] inquiens: *Alii terminos tranſtulerunt, diripuerunt greges. aſinum pupillorum abegerunt, abſtulerunt pro pignore bovem viduæ. ſubverterunt pauperum viam, oppreſſerunt pariter manſuetos terræ. agrum non ſuum demetunt, & vineam ejus, quem vi oppreſſerunt, vindemiant. nudos dimittunt homines, veſtimenta tollentes, quibus non eſt operimentum in frigore. vim fecerunt deprædantes pupillos, & vulgum pauperum ſpoliaverunt. Nudis & incedentibus abſque veſtitu, & eſurientibus tulerunt ſpicas. De civitatibus fecerunt viros gemere, & anima vulneratorum clamabit, & dominus inultum abire non patietur.* De talibus per prophetam dicitur: [Habac. 2.] *Væ ei qui multiplicat non ſua uſquequo, & aggravat contra ſe denſum lutum.* Denſum lutum contra ſe aggravare eſt, terrena lucra cum peccati pondere cumulare. Et in euangelio dominus ait: [Matth. 16.] *Quid prodeſt homini, ſi totum mundum lucretur, animæ autem ſuæ detrimentum patiatur?* id eſt, quid prodeſt ſi totum quod extra ſe eſt congregat, ſi id quod ipſe eſt damnat? Illa enim quæ rapiunt in hoc ſæculo, dimittunt; ſed ſecum ad judicium cauſas rapinæ & ſuam damnationem ferunt. Audiant raptores quid de eis vas electionis Paulus, qui ad tertium cælum raptus eſt, dixit: *Neque rapaces*, inquit, [1. Cor. 6.] *regnum Dei poſſidebunt.* Non ergo raptor, non prædo pauperum, regnum Dei poſſidebit, niſi perfectam egerit pœnitentiam, & injuſte ſublata reddiderit. Sunt enim quidam, qui pœnitere quidem volunt, ſed rapta reddere nolunt, peſſimum certe hominum genus, cui pœnitendi medicina omnino non prodeſt. Si enim res rapta cum reddi poſſit non redditur, non agitur [Epiſt. 54. ad Macedonium.] pœnitentia, ſed fingitur. Hi enim, ut dicit ſanctus Auguſtinus, ſcelus cupiunt ſibi relaxari, & illud propter quod ſcelus admiſſum eſt, poſſidere. Non ergo remittetur rapinæ peccatum, niſi reſtituatur ablatum, ſed cum reſtitui poteſt. plerumque enim qui aufert amittit, ſive alios patiendo malos, ſive ipſe male vivendo, nec habet unde reſtituat. Sciat ergo unuſquiſque raptor, non ſibi dimitti rapinæ peccatum, niſi cum poteſt id quod rapuit reſtituat. Nam & Zachæus publicanus, qui dominum hoſpitio ſuſceperat, in vitam ſanctam repente mutatus, dixit: *Ecce dimidium bonorum* [Luc. 19.] *meorum, domine, do pauperibus, & ſi quid aliquem defraudavi, reddo quadruplum.* Sic ergo unuſquiſque raptor agat: reſtituat primum quod injuſte abſtulit, ſi veram pœnitentiam agere, & veram Dei miſericordiam obtinere cupit. Si autem non habet unde reddat, non poſſumus ei dicere, redde quod abſtuliſti. Quamvis, etſi aliquos ſuſ-

A tinet cruciatus, dum exiſtimatur habere quod reddat, nulla eſt iniquitas: quia etſi non eſt unde reddat ablatam pecuniam, merito tamen, dum eam per moleſtias corporales reddere compellitur, peccati quo male ablata eſt pœnas luit. Ergo quia abſque reſpectu timoris Dei innumerabiles rapinæ & deprædationes in iſto regno olim factæ ſunt, & hactenus fiunt, & in oculis, & in auribus domini exercituum ſunt: idcirco nunc vaſtitatem patimur, & ſterilitatem, quam dominus quondam Iſraelitico populo comminabatur, dicens: *Niſi domus deſertæ fuerint grandes, & pulcræ abſque habitatore: decem iugera vinearum facient lagunculam unam*, &c. [Iſai. 5.] Et quoniam judicio juſto Dei, exigente pœna noſtri peccati, in tantam devenimus amentiam, ut B nec eam qua verberamur ſentiamus, aut ſcire velimus correptionem, jure duplicem experimur captivitatem, ſcilicet barbaricam, & quod eſt gravius, dæmonicam, ſicut dominus teſtatur per Iſaiam prophetam: *Propterea*, inquit, *ductus eſt captivus populus meus, quia non habuit ſcientiam:* [Ibidem.] ſcientiam utique divinum judicium, vel ſuam correptionem intelligendi, vel benefaciendi. & iterum: *Propterea dilatavit infernus animam ſuam, & aperuit os ſuum abſque ullo termino:* [Ibidem.] ſcilicet ut inſatiabili ingluvie devoret in perpetuum puniendos. *Et deſcendent fortes terræ, & populus, & ſublimes glorioſique eius ad eum.* Expergiſcantur ergo tandem aliquando ad tantam tonitrui magnitudinem: C audiant dominum per eumdem prophetam terribiliter comminantem: *Omnis*, inquit, *violenta* [Iſa. 9.] *prædatio cum tumultu, & veſtimentum mixtum ſanguine erit in combuſtionem, & cibus ignis.* Omnis enim violenta iniquorum prædatio, & tumultus, ac turbæ, quibus pauperes quoſque ſibique inferiores oppreſſerunt, & ſanguinem ſanguini miſcuerunt, erit in combuſtionem gehennæ, & cibus ignis æterni. Itemque per pſalmiſtam loquitur: *Propter* [Pſal. 11.] *miſeriam inopum, & gemitum pauperum, nunc exurgam, dicit dominus*, id eſt jam jamque in proximo vindictam exercebo. Et iterum Iſaias propheta dicit: *Non deſpiciet dominus preces pupilli; nec viduam,* [Eccleſ. 35.] *ſi effundat loquelam gemitus. Nonne lacrymæ viduæ ad maxillam deſcendunt, & exclamatio eius ſuper* D *deducentem eas? A maxilla enim aſcendunt uſque ad cælum, & dominus exauditor non delectabitur in illis.* Verum quia hæc impietas non jam tantum in extraneos, ſed in ſua, ut ita dicamus, ſævit viſcera, & unuſquiſque carnem brachii ſui vorat, timendum eſt ne talibus illud apoſtoli contingat: *Videte*, inquit, *ne dum invicem mordetis & comeditis, ab invicem conſumamini.* [Galat. 5.] qui enim ſeipſum comedit, cito deficit. Nam cui dicit pſalmiſta: *Tibi, domine, derelictus eſt pauper, pupillo tu eris ad-* [Pſal. 10.] *iutor. ipſe eripiet inopem de manu fortium eius: egenum & pauperem a diripientibus?* [Pſal. 34.] Sane [a] ſtatuta eccleſiæ antiquæ præcipiunt, eorum qui pauperes opprimunt dona a ſacerdotibus eſſe refutanda: & E merito, cum ſint apud dominum abominabilia, teſtante ſuper hoc ſcriptura: *Qui offert*, inquit, [Eccleſ. 34.] *ſacrificium de ſubſtantia pauperis, quaſi qui victimat filium in conſpectu patris.* De ditibus quoque, & potentibus, qui pauperes opprimunt, in libro VI. capitularium capitulo CCCXVIII. ſic continetur: [Lib. 6. c. 318.] ,, Vt judices, aut potentes, qui pauperes opprimunt, ſi ,, admoniti a pontifice ſuo ſe non emendaverint, ex- ,, communicentur. Et ipſi quidem, niſi condignam de talibus geſſerint pœnitentiam, ſicut beatus teſtatur Paulus de rapacibus, regnum Dei non poſſidebunt. Cæterum regalis poteſtas tales punire debet ſecundum antiquorum regum ſanctiones de his

[a] Concil. Carthag. IV. cap. 94.

Anno Christi 909.

Li.6. c.288.

his prolatas qui infra regnum rapinam fecerint, vel apud quam ſcelus agnoſcitur, & pars rapinæ inventa fuerit, ſive de eis qui diripienda indicare reperiuntur. Inter quæ, de eo qui facultatem deprædationis dederit, vel ſi quis factam diviſerit, præcipitur libro VI. capitularium capite CCCXXCIV. ut vivus comburatur. Itemque capitale ſupplicium excipiat, qui violentiam commiſiſſe dignoſcitur.

Ibid. c.289.

VIII.

Lib.1.c.102

Eſt præterea quædam execrabilis ſpecies rapinæ, vel potius ſacrilegii, quam ex ipſo actu ruſtici raptum vocant, quod quantum ſit malum, & non tantum divina, ſed humana quoque autoritate damnatum, paucis monſtrabimus verbis, ad cautelam omnium Chriſtianorum nobis commiſſorum. Ac primo de puellis raptis, ac necdum deſponſatis, quid ſacri canones præcipiant, retexere duximus neceſſarium. In concilio Chalcedonenſi ubi DCXXX. patres adfuerunt, capite XXVII. ita habetur: Eos qui rapiunt puellas ſub nomine ſimul habitandi, cooperantes, & conniventes raptoribus, decrevit ſancta ſynodus, ſi quidem clerici ſunt, decidant gradu proprio; ſi vero laici, anathematizentur. Quibus verbis aperte datur intelligi, qualiter hujus mali auctores damnandi ſint, quando participes & conniventes tanto anathemate feriuntur: & quod juxta canonicam autoritatem ad conjugia legitima raptas ſibi jure vindicare nullatenus poſſunt. De deſponſatis vero puellis, & ab aliis raptis, ita in concilio Ancyrano capite X. legitur: Deſponſatas puellas, & poſt ab aliis raptas, placuit erui, & eis reddi quibus ante fuerant deſponſatæ, etiam ſi eis a raptoribus vis illata conſtiterit. Proinde ſtatutum eſt a ſancto conventu, ut raptor publica pœnitentia mulctetur: raptæ vero, ſi ſponſus eam recipere noluerit, & ipſa ejuſdem criminis conſentiens non fuerit, licentia nubendi alii non negetur. Quod ſi & illa conſenſit, ſimili ſententiæ ſubjaceat. Quod ſi poſt hæc ei ſe jungere præſumpſerit, utrique anathematizentur. Quid autem lex imperatorum de hujuſcemodi raptoribus jubeat, in libro V. capite CCXXXIX. ſcire volens reperiet. Item in libro VII. capite CCXLVII. de raptoribus viduarum vel virginum ita decernitur: Sancitum eſt, ut raptores viduarum vel virginum ab eccleſiæ communione pellantur. Item, de his qui rapiunt feminas, ut eas non habeant uxores, & quid de raptis agendum ſit, ex eodem libro capite CCCXCV. Placuit, ut hi qui rapiunt feminas, vel furantur, aut ſeducunt, ut eas nullatenus habeant uxores, quamvis eis poſtmodum conveniat, & eas dotaverint, vel nuptialiter cum conſenſu parentium ſuorum acceperint. Si quis autem uxorem habere voluerit, canonice & legaliter eam accipiat, & non rapiat. Qui vero eam rapuerit, vel furatus fuerit, aut ſeduxerit, numquam eam uxorem habeat, ſed propinquis ſuis eam legibus reddat, & in triplo bannum dominicum componat, & inſuper canonice publicam pœnitentiam gerat. ad quod omnes una voce clamaverunt, dicentes: Iſta omnes tenere firmiter volumus, & in perpetuum ab omnibus conſervari optamus. Ergo decernimus & nos, ſecundum conſtitutionem antiquam, ut nullus occultas nuptias, aut raptum faciat, vel quam propinquus habuit ducat uxorem: ſed dotatam, & a parentibus traditam, per benedictionem ſacerdotum accipiat, qui vult uxorem, ſicut in libro ſupradicto capite CLXXIX. monetur his verbis: Sancitum eſt, ut publicæ nuptiæ ab his qui nubere cupiunt fiant: quia ſæpe in nuptiis clam factis gravia peccata, tam in ſponſis aliorum, quam in propinquis ſive adulterinis conjugiis, & quod pejus eſt dicere, conſanguineis, accreſcunt vel accumulantur. Ex his autem procreari ſolent cæci, claudi, gibbi, & lippi, ſive alii turpibus maculis aſperſi. & hoc ne deinceps fiat omnibus cavendum eſt. Sed prius conveniendus eſt ſacerdos, in cujus parochia nuptiæ fieri debent, in eccleſia coram omni populo: & ibi inquirere una cum populo ipſe ſacerdos debet, ſi ejus propinqua ſit, an non, aut alterius uxor, vel ſponſa, vel adultera. Et ſi licita & honeſta pariter omnia invenerint, tunc per conſilium & benedictionem ſacerdotis, & conſultu aliorum hominum bonorum, eam ſponſare, & legitime dotare debet. Scribit namque de legitimo matrimonio beatus Auguſtinus ita: Talis eſſe debet quæ uxor habenda eſt, ut ſecundum legem ſit caſta in virginitate, & dotata legitime, & a parentibus tradita ſponſo, & a paranymphis accipienda, & ita ſecundum legem, & euangelium publicis nuptiis honeſtata, in conjugio licite ſumenda, & omnibus diebus vitæ ſuæ, niſi ex conſenſu & cauſa vacandi Deo, numquam propter hominem ſeparanda. & ſi fornicata fuerit, & vir ejus voluerit, dimittenda: ſed illa vivente, altera non ducenda, quia adulteri regnum Dei non poſſidebunt: & pœnitentia illi accipienda. Nolite vos viri habere uxores, quarum priores mariti vivunt: adulterina enim ſunt iſta conjugia. Et hoc, ut diximus, omnino providendum eſt, ne ejus ſit propinqua, quia ſcriptum eſt: *Omnis homo ad proximam ſanguinis ſui non accedat, ut revelet turpitudinem ejus.* Similiter ſcriptum eſt: *Cum uxore proximi tui non coibis, nec ſeminis eius commixtione maculaberis.* Et in decretalibus papæ Gregorii legitur: Si quis diaconam, aut monacham, aut commatrem ſpiritualem, aut fratris uxorem, aut neptem, aut novercam, aut nurum ſuam, aut conſobrinam, aut de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit uxorem, anathema ſit: & reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Item: Si quis viduam rapuerit, vel furatus fuerit uxorem, vel conſentientes ei, anathema ſit. Et ſi quis virginem, niſi deſponſaverit eam, rapuerit vel furatus fuerit, vel conſentientes ei, anathema ſit: & reſponderunt omnes tertio, anathema ſit. Et alibi in canonibus præceptum eſt, ut nemo uſque ad affinitatis lineam, & propinquitatem ſui ſanguinis, connubia ducat: neque virginibus, ſine benedictione ſacerdotis, quis nubere præſumat. oppido enim iſta cavenda ſunt ne fiant. Sed poſtquam iſta omnia probata fuerint, & nihil impedierit: tunc ſi virgo fuerit, cum benedictione ſacerdotis ſicut in ſacramentario continetur, & cum conſilio multorum bonorum hominum, publice & non occulte ducenda eſt uxor, ut boni ab his filii domino miſerante procreentur, & non tales ſicut ſuperius dictum eſt. Item in VI. libro capitulo CCCCIX. Si quis non æquo gradu, ſed inceſtuoſo ordine, cum iis perſonis, quibus a divinis regulis prohibitum eſt, ſe conjunxerit, uſquequo poſt* pœnitentiam ſequeſtratione teſtentur, utrique communione priventur: & neque in palatio habere militiam, neque in foro agendarum cauſarum licentiam habebunt. Nam ſi ſe quoquo modo prædicto inceſto conjunxerint: epiſcopi, ſeu preſbyteri, in quorum diœceſi vel pago actum fuerit, regi vel judicibus ſcelus perpetratum denuntient, ut cum ipſis denuntiatum fuerit, ab eorum communione aut cohabitatione ſequeſtrentur. Res autem eorum ad primos parentes, uſque ad ſequeſtrationem perveniant, ſub ea conditione, ut antequam ſegregentur,

Chalced. can. 27.

Conc. Ancyr. can. 10.

Li.7 c.127.

Anno Christi 909.

Levit. 18.

Ibidem.

Greg. II. in ſynodo Romana I.

Li.6.c.306.

* dele poſt

ANNO CHRISTI 909.

tur, per nullum ingenium, neque per parentes, neque per emptionem, neque per autoritatem regiam, ad proprias perveniant facultates, niſi præfatum ſcelus ſequeſtrationis ſeparatione, & pœnitentia fateantur. Item ex libro legum Theodoſii *[Codex Theod. lib. 111. c. 111.]* 111. capite x1s. Quod inceſti non ſint legitimi heredes, ſed infamia ſint notatæ utræque perſonæ. Quapropter iterum iterumque autoritate eccleſiaſtica interdicimus, ut deinceps, ſicut canones eccleſiaſtici prohibent, nullus Deo devotam virginem, nullus ſub religionis habitu conſiſtentem, ſive viduitatis continentiam profeſſam, vel ſui proximam generis, aut etiam de cujus admixtione inceſtiva notam poſſit ſubire infamiæ, illicito connubio, aut vi, aut conſenſu accipiat conjugem: quia nec verum poterit eſſe conjugium, quod a meliori propoſito deducitur ad deterius, & ſub falſi nominis culpa, inceſtiva pollutione & fornicationis immunditia perpetratur. Hoc vero nefas ſi agere cujuſlibet [g]entis amodo homines ſexus utriuſque tentaverint, ab invicem omnimodis ſeparati exilio perpetuo relegentur. Item in libro vi. *[Lib. 6. c. 309.]* capite cccxii. Scire vos convenit, quia blaſphemiam Deo irrogat, qui cum Deo ſacrata, vel cum velata femina ſe commaculat. Item capite cccxiii. *[Ib. c. 310.]* Si clericus cum velata femina, vel cum Deo ſacrata ſe maculaverit, proprio honore privetur. Item *[Ib. c. 311.]* capite cccxiv. Sciendum eſt omnibus, quod Deo ſacratarum feminarum corpora per votum propriæ ſponſionis, & verba ſacerdotis Deo conſecrata, templa eſſe ſcripturarum teſtimoniis comprobantur: & ideo violatores earum ſacrilegi, ac *[1. Cor. 3.]* juxta apoſtolum filii perditionis eſſe noſcuntur.

IX.

Sane quoniam hæc peſtis non tantum populares quoſlibet, ſive ſuperioris, ſive inferioris ordinis, occupat homines, verum, quod non ſine noſtro pudore, & cum maximo fatemur dolore, eccleſiaſticas commaculat dignitates: in tantum ut ipſi quoque ſacerdotes, qui ab aliis debuerant hujus putredinem morbi reſecare, computreſcant in ſtercore luxuriæ: nec ſua ſolum ignominioſa contenti perditione, bonorum etiam ſacerdotum vitam ſua lædant infami opinione, dum a ſæcularibus dicitur, tales ſunt ſacerdotes eccleſiæ: & ſic dantes aliis offenſionem vituperant miniſterium ſanctum, inſuper & canonica ſanctorum ſtatuta violant patrum, quibus interdicitur cum feminis acceſſus & frequentatio ac cohabitatio clericorum: cogimur & priorum quædam commemorare decreta patrum, & contra nova recrudeſcentium ſemper genera morborum, nova quærere experimenta medicamentorum. Unde nunc ea retexemus, quæ de talibus a bonæ memoriæ prædeceſſore noſtro Hincmaro præſule in conventu pre- *[Hincmarus ad presbyteros, cap. 21.]* ſbyterorum in metropoli civitate Remorum habito, dicto & ſcripto prolata ſunt anno ab incarnatione domini DCCCLXX. hoc modo: De acceſſu *[Hinc uſque ad cap. X. Hincmarus]* autem & frequentatione ac cohabitatione clericorum cum feminis, unde ſecundum ſacros canones in omnibus ſynodis ſpecialiter interdicimus, firmiter & expreſſe atque ſolicite a nobis, & a comminiſtris noſtris eſt inquirendum. Sicut enim his qui domini in carne adventum præceſſerunt, & his qui ſubſequuntur, pro temporum ratione ſunt ſacramenta diſparia: ad religionem tamen unius ejuſdemque fidei & ſalutis recurrentia, &, ut ſcriptum *[Dan. 12.]* eſt, *pertranſibunt plurimi, & multiplex erit ſcientia*, per incrementa temporum, tam per ſeipſum, quam & per angelos in veteri teſtamento, in novo autem ſimiliter per ſe, & per doctores catholicos ac magiſtros eccleſiæ, qui & atteſtante propheta *[Malach. 2.]* angeli nominantur, aucta eſt ſublimitas & multiplicatio præceptorum. Per ſe quidem dominus in paradiſo Adæ, & poſt diluvium Noe mandata, & Abrahæ de circumciſione dedit præceptum, legem autem per angelos Moyſi mediatori inter ſe & populum, ut oſtendit apoſtolus. In novo autem teſtamento incarnatus per ſe, dicens: *[Matth. 5.]* *Audiſtis quia dictum eſt, Diliges proximum tuum, & odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis, diligite inimicos veſtros.* & : *[Ibidem.]* *Niſi abundaverit juſtitia veſtra plusquam Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cælorum.* & : *[Ibidem.]* *Dictum eſt antiquis; Qui occiderit, reus erit judicio,* &c. & per ſanctos ſuos, de quibus dictum eſt: *[Matth. 10.]* *Non vos eſtis qui loquimini, ſed ſpiritus patris veſtri, qui loquitur in vobis.* Per incrementa temporum virtutem caſtitatis excreſcere, maxime autem apud miniſtros eccleſiæ docuit, decernens hoc modo per myſticam Nicænam ſynodum: *[Concil. Nicæn. can. 3.]* Interdixit per omnia magna ſynodus, non epiſcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui omnino qui in clero eſt, licere ſubintroductam habere mulierem, niſi forte matrem, aut ſororem, aut amitam, vel eas tantum perſonas, quæ ſuſpiciones effugiunt. Et inde lex a Chriſtianis imperatoribus eſt promulgata hoc modo: *[Codex Theod. de epiſc. eccl. & cler. l. 44.]* Quicumque clericatus utuntur officio, extranearum mulierum familiaritatem habere prohibentur: matrum, ſororum, vel filiarum ſibi ſolatia intra domum ſuam noverint tantum eſſe conceſſa. Sed quia ſub occaſione iſtarum perſonarum aliæ mulieres ſubintroduci cœperunt: *[Concilium Afric. can. can. 3.]* ſancti Africani canones decreverunt, ut nec ipſi epiſcopi, aut presbyteri, ſoli habeant acceſſum ad viduas, vel virgines, vel ad quaſcumque feminas: ſed ubi aut clerici præſentes ſint, aut graves aliqui Chriſtiani. Unde, ſicut beatus Gregorius ad mi- *[Gregor. lib. 7. indi. 2. epiſt. 39.]* niſtros eccleſiæ Romanæ ſcripſit, beatus Auguſtinus nec cum ſorore habitare conſenſerit, dicens: Quæ cum ſorore mea ſunt, ſorores meæ non ſunt. Et ex hoc dicit ſanctus Gregorius: Docti ergo viri cautela, magna nobis debet eſſe inſtructio. nam inhoneſtæ *præſumptionis eſt, quod *[*incautæ]* fortis pavet, minus validum non timere. Sapienter enim illicita ſubtrahit*, qui didicerit *[*ſuperat]* etiam non uti conceſſis. Et quoniam tunc temporis, novella adhuc fide, de legitime conjugatis, atque a conjugio ad continentiam converſis, clerici fiebant, unde & apoſtolus, ſi de conjugatis *[1. Tim. 3. Tit. 1.]* agendum erat, unius uxoris virum ad ſummum ſacerdotium præcipit eligi: hinc Chriſtiani imperatores legem decreverunt, dicentes: *[Novella Juſti. 123. c. 29.]* Presbyteris, & diaconis, & ſubdiaconis, & aliis in clero ſcriptis, non habentibus uxores, ſecundum regulas divinas interdicimus & nos, mulierem habere in ſua domo, excepta matre, & filia, & ſorore, & aliis perſonis, quæ omnem querelam effugiunt. Si quis autem adverſus iſtam obſervationem mulierem in ſua domo habuerit, quæ poteſt ſuſpicionem inferre turpitudinis, & ille a conclericis ſuis audierit quod cum tali muliere non debeat habitare, & noluerit eam ſua domo repellere, vel accuſatore emergente probatus fuerit inhoneſte cum tali muliere verſari: tunc epiſcopus, ſecundum eccleſiaſticos canones, clero eum repellat, curiæ civitatis, cujus clericus eſt, tradendum. Et ut ſanctus Innocentius, *[Innocent. epiſt. 2. ad Victricio.]* & prædeceſſor ejus Siricius ſcribunt, ſi priſcis temporibus ſacerdotes Dei de templo anno vicis ſuæ non diſcedebant, ſicut de Zacharia legimus, nec domum ſuam omnino tangebant, quibus utique propter ſobolis ſucceſſionem uxoris uſus fuerat relaxatus, quia

ex alia tribu, & præter ex ſemine Aaron, ad ſacerdotium nullus fuerat præceptus accedere: quanto magis hi ſacerdotes vel Leuitæ pudicitiam ſervare debent, quibus vel ſacerdotium, vel miniſterium ſine ſucceſſione eſt, nec præterit dies, qua vel a ſacrificiis divinis, vel a baptiſmatis officio vacent? Nam ſi Paulus etiam laicis ſcribit, dicens: *Abſtinete ad tempus, ut vacetis orationi*: multo magis ſacerdotes quibus orandi & ſacrificandi juge officium eſt, ſemper debebunt ab ejuſmodi conſortio abſtinere. Qui ſi contaminatus fuerit a carnali concupiſcentia, quo pudore vel ſacrificare forſitan uſurpabit? aut qua conſcientia, quove merito exaudiri ſe credit, cum dictum ſit: *Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil mundum*? Et ne quis dicat, ſi habito cum mulieribus, ſufficit mihi conſcientia mea dicente apoſtolo: *Gloria mea hæc, teſtimonium conſcientiæ noſtræ*: attendat quod item idem dicit apoſtolus, per quem, ut ipſe fatetur, veraciter loquitur Chriſtus: *Providentes bona non ſolum coram Deo, ſed etiam coram hominibus*. Quoniam, Auguſtino docente, ſanctorum, quibus dominus dicit, *ſancti eſtote*, converſatio non ſolum ſancta, ſed debet eſſe & cauta: ne forte cum mala non ſit per laſciviam, ſit mala per negligentiam. Et item apoſtolus præcipit: *Ut ſine offenſione omnibus ſimus: nemini dantes ullam offenſionem, ut non vituperetur miniſterium noſtrum*, Et: *ne pereat in noſtra conſcientia frater, propter quem Chriſtus mortuus eſt. Sic*, inquiens, *peccantes in fratres, & percutientes conſcientiam eorum infirmam, in Chriſtum peccatis*. Et ideo repleti Spiritu ſancto ſtatuerunt ſancti patres noſtri, ut miniſtri altaris mulieribus non cohabitent, neque ſubintroducant ſecum mulieres: ne vel concupiſcentia urantur, vel conſenſu peſſimo polluantur, & ne vel mala ſuſpicione infirmorum conſcientias maculent. Proinde de concubitu presbyterorum cum feminis, per parochianos, vel vicinos cujuſcumque presbyteri, inquirere non laboramus. Abolita eſt quippe vetus hæreſis, quæ Cynica, id eſt canina, propter impudicitiam fuerat appellata, dicens concubitum eſſe naturalem, & ob id agendum ſine verecundia publice, cum legamus primos homines poſt peccatum inobedientiæ ſenſiſſe concupiſcentiam in membris genitalibus, & a mutuis conſpectibus contexiſſe. Nam licet humanæ mentis cæcitas in operatione turpitudinis, divinis & angelicis atque ſanctorum qui in cælis ſunt oculis abſcondi non poſſit: tamen etiam quilibet ruſticanus concumbens, & cum propria conjuge, *prout poteſt plurimorum devitat aſpectus: quanto magis presbyter, ſi ſenſum hominis habet, malum agens curabit abſcondere, propter quod patefactum ſcit ſe non ſolum eccleſiaſticum gradum amittere, ſed & ſua quælibet in ſæculo perdere? Non igitur de hoc inverecunde quærimus, quod & apoſtolus non nudo, ſed velato nomine, loquens apud legitime conjugatos, ſtatuit appellare, dicens: *Iterum revertimini in id ipſum*. &: *Ne quis circumveniat in negotio fratrem ſuum*. tantummodo autem de acceſſu & frequentatione, ac cohabitatione presbyterorum contra canonicum interdictum cum feminis, per tales homines inquiremus, ſicut ſancti Africani canones jubent, id eſt, quos publicæ leges ad accuſationem, vel ad teſtimonium recipiunt, ſive in mallo, ſive in audientia. Qui teſtes, ad exemplum Danielis, & ſicut leges præcipiunt, examinabuntur. & ſi quiſcumque presbyter, non ſolum in noſtra parochia, ſed in noſtra diœceſi, confeſſus, vel legali ac regulari judicio fuerit convictus de cohabitatione, vel frequentatione, ſive acceſſu cum feminis contra canones, dicente apoſtolo: *Si quis non obedierit verbo noſtro, ſive per verbum, ſive per epiſtolam, hunc notate, & nolite commiſceri cum eo*: modis omnibus, ſecundum decreta beati Gregorii, ſine gradus ſui reſtitutione deponetur, juxta capitulum magni Leonis papæ quo dicit: Hæc itaque admonitio noſtra denuntiat, quod ſi quis fratrum contra hæc conſtituta venire tentaverit, & prohibita fuerit auſus admittere, a ſuo ſe noverit officio ſubmovendum, nec communionis noſtræ futurum eſſe conſortem, qui ſocius eſſe noluit diſciplinæ. Ne quid vero ſit, quod prætermiſſum a nobis forte credatur, omnia decretalia conſtituta tam beatæ recordationis Innocentii, quam omnium deceſſorum noſtrorum, quæ de eccleſiaſticis ordinibus & canonum promulgata ſunt diſciplinis, ita a veſtra dilectione cuſtodiri debere mandamus, ut, ſi quis in illa commiſerit, veniam deinceps ſibi noverit denegari. Nam & B. Auguſtinus ſuo archiepiſcopo de Abundantio presbytero ſuæ parochiæ ita ſcripſit: Qui cum non ambularet vias ſervorum Dei, non bonam famam habere cœpit. qua ego conterritus, non tamen temere aliquid credens, ſed plane ſolicitior factus, operam dedi, ſi quomodo poſſem ad aliqua malæ converſationis ejus certa pervenire indicia. Ac primo comperi eum pecuniam cujuſdam ruſticani de vino apud ſe commendato interverțiſſe, ita ut nullam inde poſſet probabilem rationem reddere. Deinde convictus, atque confeſſus eſt, cum ſecum nullum clericum haberet, apud quamdam malæ famæ mulierem prandiſſe & cœnaſſe, & in vicinia, & in eadem domo manſiſſe. Nam quæ negavit, Deo dimiſi: quæ occultare permiſſus non eſt, judicavi. Propterea, ſicut Gregorius decrevit, per idoneos, ut præmiſimus, teſtes, ſacramento inquiretur de malæ famæ presbytero: & qui proinde jurabunt, hoc modo jurent: De hoc quod me interrogatis de iſto presbytero quid inde ſciam, me ſciente nec mendacium tibi dicam, nec veritatem reticebo, ſic me Deus adjuvet, & iſti ſancti Dei. Poſt iſtud ſacramentum, interrogari debet hoc modo: Sancti canones præcipiunt, ut presbyter talem acceſſum & frequentationem ac cohabitationem cum feminis non habeat, unde mala ſuſpicio, & inconveniens ſacerdoti fama poſſit exire. Propterea dic mihi, ſi vidiſti, aut pro certo ſcis, talem acceſſum vel frequentiam aut cohabitationem habere feminas cum iſto presbytero, unde mala ſuſpicio eſſe poſſit, & mala fama poſſit exire, illo ſacramento quod modo juraſti, ut veritatem inde non reticeas, & mendacium inde non dicas. Exceptis accuſatoribus, ſeptem ſint teſtes idonei, qui inde veritatem per ſacramentum dicant, ex quibus ſex jurent, & ſeptimus, ſi conditio vel qualitas perſonæ permittit, ad judicium exeat quod illi ſex veritatem inde per ſacramentum dixerunt: quia multi jam deprehenſi apud nos habentur, quoniam precio conducti ſe perjuraverunt. Et ſi hoc modo presbyter convictus fuerit de inconvenienti cohabitatione cum feminis, deponetur, ſicut Zoſimus papa decrevit, dicens: Sciat quiſquis hoc poſtpoſita patrum & apoſtolicæ ſedis autoritate, neglexerit, a nobis diſtrictius vindicandum, ut loci ſui minime dubitet ſibi non conſtare rationem, ſi hoc putat poſt tot prohibitiones impune poſſe tentari. Contumeliæ enim ſtudio fit, quidquid interdictum toties uſurpatur. In lege eſt ſtatutum, quod & in euangelio eſt confirmatum, ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum: & apoſtolus Timotheo præcipit, in cujus perſona, ut Leo dicit, omnium Chriſti ſacerdo-

Marginal notes: 1. Cor. 7. — Tit. 1. — 2. Cor. 1. — Rom. 12. — 1. Cor. 10. — 1. Cor. 8. — 2. Cor. 6. — 1. Cor. 7. — 1. Theſſ. 4. — Concilium Africanum can. 96. 98. — 2. Theſſ. 3. — Leo ep. 1. Epiſcopis per Campaniam. — Auguſt. epiſt. 136. — Epiſt. ad Heſychium cap. 2. — Matt. 18. — 1. Tim. 5.

Section letters: A B C D E

Anno Christi 909.

ſacerdotum numerū erudivit, ut accuſatio adverſus presbyterum non recipiatur, niſi ſub duobus vel tribus teſtibus. Et ſacrum Nicænum concilium, (Conc. Nicæn. can. 2.) neophytum epiſcopum a duobus vel tribus teſtibus redargutum a clero abſtinere præcipit. Sed quia in hiſtoria Suſannæ duo teſtes, qui idonei videbantur; (Dan. 13.) & in hiſtoria Nabutæ, (3. Reg. 21.) verum & in hiſtoria paſſionis domini duo teſtes dixiſſe falſum teſtimonium legimus (Matth. 26.): quoniam Chriſtus Dei virtus & Dei ſapientia dicit: *Per me conditores legum juſta decernunt*, (Prov. 8.) &c. & ſanctus Gregorius frequenter in epiſtolis ſuis cauſam miniſtrorum eccleſiaſticorum legaliter & regulariter præcipit definiri: & ſanctus Auguſtinus (In libro de pœnitent. & 1. Cor. 5.) exponens ſententiam apoſtoli, *Si quis frater nominatur fornicator*, &c. dicit: „Noluit apoſtolus hominem ab homine judicari ex arbitrio ſuſpicionis, vel etiam extraordinario uſurparo judicio, ſed potius ex lege Dei, ſecundum ordinem eccleſiæ, ſive ultro confeſſum, ſive accuſatum, atque convictum: eam nominationem volens intelligi, quæ fit in quemquam, cum ſententia ordine judiciario, atque cum integritate profertur. Nam ſi nominatio ſola ſufficit, multi damnandi ſunt innocentes: quia ſæpe falſo in quoquam crimen nominatur. In accuſatione presbyterorum, de numero teſtium idoneorum autoritatem legum ſequendam vidimus, ut ſeptem ſcilicet teſtes idonei, ut ſupra diximus, requirantur: &, ſi ratio vel cauſa coegerit, quatuordecim vel viginti & unus teſtes quærantur, ut veritas patefacta monſtretur. C

(Hincmarus ibid. c. 25.) Si autem mala ſama ex veriſimilitudine per parochiam de presbytero exierit, & accuſatores atque teſtes legales defuerint, ne infirmorum corda de mala fama presbyteri percutiantur, & ne vituperetur miniſterii noſtrum, neque ſecuriores presbyteri exiſtentes licentius in peccatū labantur, ſecundum decretum Gregorii junioris (Gregor. II. epiſt. 9.) ſit jusjurandum in medio, & habeat malæ famæ presbyter in ſacramento purgationis ſuæ eum teſtem, quem habebit & judicem. Et quoniam legimus in epiſtolis beati Gregorii (Cap. 14.) ſæpe inſamatum ſacerdotem in purgatione ſuæ famæ tantum jusjurandum præbuiſſe, & legalis, atque apoſtolica, & canonica autoritas trium teſtium teſtimonium recipit ad condemnationem, non abre videtur ſi recipiatur ad purgationem. D In hiſtoria quoque ſacra, & in epiſtola beati Gregorii, legimus beatum Petrum apoſtolorum primum, cum a fidelibus reprehenſus fuit, cur ad gentes intraſſet, humili eos ratione placaſſe, atque in cauſa reprehenſionis ſuæ etiam teſtes adhibuiſſe, dicens: *Venerunt autem mecum, & ſex fratres iſti.* (Act. 11. Concilium Carthag. cap. 20.) & Carthaginenſes canones decernunt, ut ſi presbyteri vel diaconi fuerint ac uſati, adjuncto ſibi ex vicinis locis proprius epiſcopus legitimo numero collegarum, id eſt, una ſecum in presbyteri nomine ſex, in diaconi tres, ipſorum cauſam diſcutiant. Autoritati convenire dicimus, ut ſi presbyter infamatus fuerit, & accuſatores vel teſtes idonei defuerint, E ſecundum qualitatem ac quantitatem cauſæ atque perſonæ, & utilitatem ac ſanctionem cordium infirmorum, aut ſingulis, aut cum aliis duobus teſtibus, aut cum aliis ſex teſtibus, ſeipſum ſacramento a mala opinione purget. Et non eſt contrarium decretum Gregorii junioris, ſi plures teſtes ad purgationem infamati presbyteri requiruntur: quia ſcribens idem pontifex ad Bonifacium Moguntinum epiſcopum per Denualdum presbyterum dicit, ut ſi probari idoneis teſtibus presbyter infamatus nequiverit, ſit jusjurando in medio: & non definivit, utrum ipſe ſolus an cum aliis juret. Et quoniam, (Cap. 13. ibid. 4.) ut ſcriptum eſt, & in angelis reperta eſt; A nequitia; & teſte Malachia propheta, (Malach. 2.) atque euangeliſta Ioanne, (Apoc. 1.) ſacerdotes angeli appellantur; & experti ſumus quoſdam ad invicem conſpiraſſe, ut ſe mutuo in ſua purgatione adjuvarent, ſed revera nocerent, ſicut & presbyteri pleni iniqua cogitatione adverſus Suſannam conſpiraverunt (Dan. 13.): non incongruum videtur, ut cum credibili miſſo epiſcopi, presbyteri, qui in purgatione infamati ſacerdotis, & una cum eo, ad jusjurandum ſe obtulerint, talem examinationem per advocatum infamati presbyteri recipiant, ut in ſacramento ſe Deo non perdant, ſicut quoſdam hinc jam revictos comperimus. Quia vero, ut ſanctus Auguſtinus dicit, (Cap. 16.) nova morborum genera nova quærere B cogunt experimenta: hæc, præfatis autoribus inſtructi, non præjudicantes, ſi quæ ſunt, ſanius intelligentium ſententiis, hoc modo agenda vidimus, quatenus & presbyteros a luxuriæ præcipitio revocare, & toties repetitam canonum prohibitionem a prævaricatoribus quoquo modo poſſimus evindicare, & nos de diſſoluta correptione non judicemur, ſicut Heli ſacerdos damnatus eſt, (1. Reg. 2.) quia filios ſuos ſegnius ac levius quam debuerat corripuerat, & ipſe & filii ejus perierunt. Quia, ut Leo dicit, (Epiſt. 1. ad Ianuar.) „inferiorum ordinum culpæ ad nullos magis referendæ ſunt, quam ad deſides negligenteſque rectores, qui multam ſæpe nutriunt peſtilentiam, dum neceſſariam diſſimulant adhibere medicinam. Et ſanctus Gregorius dicit: Qui non corrigit reſecanda, committit. (Ibidem.) Et item Leo ſcribens ad Ianvarium epiſcopum, ſingulis nobis dicit: „Non autem dubitet dilectio tua, nos ſi, quod non arbitramur, neglecta fuerint quæ pro cuſtodia canonum, & pro fidei integritate decernimus, vehementius commovendos. Quia ut Hilarus papa (Hilarus.) dicit: Non minus in ſanctarum traditionum delinquitur ſanctiones, quam in ipſius domini injuriam proſilitur. Qualiter autem his agendum ſit, qui per contemptum in ſanctarum traditionum ſanctiones delinquunt, vel in ipſius domini injuriam proſiliunt, ſanctus Leo ad Ruſticum epiſcopum decernit hujuſmodi inquiens: (Idem.) „Lapſis ad promerendam miſericordiam Dei privata eſt expetenda ſeceſſio, ubi illis ſatisfactio, ſi fuerit digna, ſit etiam fructuoſa. A qua diſtrictionis regula Spiritu ſancto promulgata non licet nobis quacumque pietate indebita declinare: quia etſi debetur compaſſio proximis, rectitudo tamen debetur vitiis. Vnde ſancta ſcriptura ſimplicitati rectitudinem ſemper conjungit, quia ſimplicitas ſine rectitudine fatuitas eſt. Simplicitas igitur erga vitia, ſicut catholici doctores dicunt, diſſoluta & ſtulta eſt; & rectitudo erga proximos, ſine pietatis ſimplicitate, auſtera exiſtit & dura.

X.

Omni fidelium ordini denuntiamus, cavendos eſſe ſummopere libidinis æſtus, domino per euangelium præcipiente: *Sint lumbi veſtri præcincti.* (Luc. 12.) Denique cum oporteat nos contra reliqua vitia omni virtute reſiſtere, contra libidinem non tam expedit repugnare, quam fugere. Vnde & apoſtolus Paulus præcipit dicens: *Fugite fornicationem: omne peccatum, quodcumque fecerit homo, extra corpus eſt: qui autem fornicatur, in corpus ſuum peccat.* (1. Cor. 6.) & iterum: *Fornicatores & adulteros judicabit Deus.* (Hebr. 13.) & cum ibidem dicat Apoſtolus: *Templum Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos*: (1. Cor. 3.) itemque: *Empti eſtis precio magno glorificate & portate Deum in corpore veſtro*: (1. Cor. 6.) abſit ut brevi oblectatione miſeræ carnis tollentes membra Chriſti, faciamus ea membra meretricis. Luxuria nempe carnis, cum Deo ſit odibilis,

ANNO CHRISTI 909.

ideo bonis omnibus eſt notabilis, quoniam ſtatim A per ſeipſam eſt turpis. Cujus prima rela ſunt oculorum, ſecunda verborum. ſed qui non rapitur oculis, poteſt reſiſtere verbis; & qui delectationem refrenat libidinoſæ ſuggeſtionis, non tranſit ad conſenſum libidinis. Convaleſcit vero luxuria epulis, exardeſcit ſaturitate nimia ventris, perfodit animam ſtimulo ebrietatis. Inter delicias namque pudicitia ſervatur difficile. Denique ſaturitas cibi & potus mentem ad luſum, carnem movet ad luxum. Nec ideo tamquam ſint deliciæ potentum, minor debet eſſe cautela pauperum: quoniam & in ſerico, & in pannis, exercet libido jus ſuæ poteſtatis: nec timet purpuram regum, nec ſpernit ſqualorem mendicantium. Hæc, cum vitam animæ perimat, & cor auferat, cæcitatem quoque menti ingerit, B ipſum etiam corpus cito debilitat, fractumque in miſeram celeriter ſenectutem præcipitat. & niſi ſolius Dei miſerantis pietas manum benigniſſimæ extendens clementiæ, jacentem ſublevet, & antequam mors veniat, reſipiſcere faciat, in infernum hominem mergit, & in pœnas tartari pertrahit. Væ denique illi, qui tunc habuerit terminum luxuriæ, quando, & vitæ. Idcirco nobis neceſſarium omnimodis eſt obtemperare ſalubri conſilio

Eccleſ. 18. ſcripturæ monentis: *Poſt concupiſcentias tuas non eas, & a voluntate tua avertere.* & iterum: *Mor-*

Coloſ. 3. *tificate membra veſtra, quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, & immunditiam, & concupiſcentiam malam*, &c. Hoc omni gradui, omni ordini, & utrique obteſtamur ſexui, putridam prorſus fugere luxuriam, & ſuccinctis lumbis caſtitatis tenere virtutem: ſcientes pro certo veriſſimam eſſe vocem apoſtolicam, quæ inter cætera terribiliter clamat: *Ne-*

1. Cor. 6. *que fornicarii, neque adulteri, neque molles, neque maſculorum concubitores regnum Dei poſſidebunt.*

XI.

Inter cætera quoque admonitionis noſtræ officia videtur nobis illud ſatis neceſſarium eſſe, quatenus nefanda cohibeantur perjuria, non ſolum quæ alicujus factionis fiunt commento, vel ſallendi alioſque decipiendi ſtudio, ſed & ea, quæ ex ipſa prava conſuetudine jam veluti inolita pene per ſingula admittuntur verba ab eis, quibus æque falſa conſtat jurare ut vera. Cum, ſi forte propter eos, D qui pigri ſunt ad credendum, neque moventur ad fidem verbi, qui & in hoc graviter delinquunt, quod ſibi loquentes jurare cogunt, neceſſe fuerit proferre jusjurandum, hos comites habere debeat jusjurandum, veritatem, judicium, & juſtitiam,

Ier. 4. dicente domino per prophetam Ieremiam: *Et jurabis, vivit dominus, in veritate, & in judicio, & in juſtitia.* Si enim iſta defuerint, nequaquam erit juramentum, ſed perjurium. Et vetus quidem lex jurare conceſſit, pejerare prohibuit: *Non aſſumes,*

Exod. 20. inquit, *nomen domini Dei tui in vanum: nec enim inſontem habebit dominus eum, qui aſſumpſerit nomen domini Dei ſui fruſtra.* Quo mandato altius intellecto, dum ſciamus nobis præcipi, ne Chriſtum Dei Patris Filium exiſtimemus eſſe creaturam, dicentes eum ſimplicem hominem, & honore divinitatis privantes: ad ſimplicem tamen ſenſum, ille nomen Dei ſui in vanum aſſumit, qui in qualibet frivola re, & in dolo jurans proximo ſuo, aliquando in cauſa non neceſſaria, vel in verbo otioſo, nomen ſanctum ejus in tali vanitate aſſumere non paveſcit. In novo autem teſtamento ipſe dominus dicit: *Audiſtis, quia dictum eſt antiquis, Non perju-*

Matth. 5. *rabis. Ego autem dico vobis, non jurare omnino*, &c. Ergo evangelica veritas non recipit juramentum, cum omnis ſermo fidelis pro jurejurando ſit. Sunt A quoque multi qui aſſidue faciunt jurare, ſed & non timent pejerare per Deum, & omnes ſanctos: quidam per corpora ſanctorum per animam vel ſuam, vel matris aut patris, aut alicujus cari ſui, parvipendentes ſuæ ipſius animæ, ſuorumque ſalutem: quidam per totum jurant mundum, contemnentes illud dominicum præceptum: *Nolite jurare, neque per cælum, neque per terram*, &c qui enim jurat in cælo, jurat in throno Dei, & in eo qui ſedet ſuper eum. Qui vult ergo cavere crimen perjurii, non teneat uſum jurandi, dicente ſcriptura: *Iurationi non aſſueſcat os tuum.* & item: *Vir multum jurans replebitur iniquitate, & non diſcedet a domo illius plaga.* Vnde Iſidorus epiſcopus dicit: Sicut mentiri non poteſt qui non loquitur, ſic perjurare non poterit, B qui jurare non appetit. Numquam ergo juret, qui peccare timet. Quid vero de his dicendum eſt, qui, ut alios fallant, mentiuntur, vel quacumque verborum arte ſe potius quam alium decipiendo pejerant. Dominus namque, qui teſtis eſt conſcientiæ, ita hoc accipit, ſicut ille cui juratur intelligit. Vnde ſanctus Auguſtinus ait: Perjuri non ſunt, qui verbis non ſervatis, illud quod ab eis, cum jurarent, expectatum eſt, impleverunt: & perjuri ſunt, qui etiam ſervatis verbis, expectationem eorum quibus juratum eſt deceperunt. Hi miſeri heu quantis rei tenentur criminibus, prævaricatores totius factæ legis veteris & novæ prodit, quia loquuntur mendacium, quia aſſumunt nomen Dei ſui in vanum, quia proximum dolo capiunt, inſuper & perjurant. Tales, niſi condignam egerint pœnitentiam adhuc in vivis corporibus mortuas geſtare videntur miſeras animas. Qua de re a Chriſtianis quoque regibus de ſacramentis leviter non jurandis ita ſtatutum eſt libro v. capite CCCXLIX. Volumus ut ſacramenta cito non fiant: ſed unuſquiſque judex prius cauſam veraciter cognoſcat, ut eum veritas latere non poſſit, ne facile ad ſacramentum veniant. Item de perjuriis cavendis, ex lib. v. cap. CCLXXVI. Præcipimus, ut perjuria caveantur, nec admittantur teſtes ad ſacramentum antequam diſcutiantur. Et infra: Si quis convictus fuerit perjurii, perdat manum, aut redimat. Itaque cum propter cavendum perjurium neceſſe ſit, ſi forte contigerit, ſer- D vare jusjurandum: illud tamen volumus omnibus eſſe notum, quoddam juramentum nullo modo a Chriſtianis obſervandum: videlicet quo malum aliquod incaute, vel etiam ſcienter, jurando promittitur. velut ſi quiſpiam adulteræ perpetuam cum ea permanendi fidem polliceatur; aut, ſi quis, ne ad pacem redeat, vel ut aliquod flagitium committat, ſe ſacramento conſtrinxerit. Tolerabilius eſt denique, non implere ſacramentum, quam in illud quod male ſpopondit permanere, vel quod decrevit perficere flagitium. Et ne forte quis dicat, aut perjurium a nobis ſuaderi, aut hoc nullum vel parvum eſſe putetur: quid de talibus Ilerdenſe ſtatuat concilium capite VII. commemoretur: Qui ſacramen- E to ſe obligaverit, ut litigans cum quolibet ad pacem nullo modo redeat, pro perjurio uno anno a communione corporis & ſanguinis domini ſegregetur; reatum ſuum eleemoſynis & fletibus, & quantis potuerit jejuniis abſolvat. Ad caritatem vero, quæ operit multitudinem peccatorum, celeriter venire feſtinet.

XII.

Quia vero de diſcordantibus, iracundis, & litigioſis ſermo nobis eſt, hæc quoque vitia quantum ſint animæ nociva, quantumque omnibus Chriſtianis cavenda, paucis demonſtrare verbis

ANNO CHRISTI 909.

bis neceſſarium duximus. Dominus in euangelio A ait : *Væ mundo a ſcandalis. neceſſe eſt enim, ut veniant ſcandala : verumtamen væ homini, per quem ſcandalum venit.* (*Matth. 18.*) Cum enim neceſſe ſit, ut beatus dicit Hieronymus, in iſto mundo fieri ſcandala, & unuſquiſque ſuo vitio ſcandalis pateat : væ tamen ei homini, qui quod neceſſe eſt ut in mundo fiat, vitio ſuo facit ut per ſe fiat. Hinc Salomon: (*Prov. 16.*) *Homo perverſus ſuſcitat lites, & verboſus ſeparat principes.* Item : (*Prov. 17.*) *Semper jurgia quærit malus : angelus autem crudelis mitettur contra eum.* Angelus crudelis immundus eſt ſpiritus, qui a domino contra peccantes & jurgia quærentes mittitur, ut eos, vel in præſenti affligat, vel etiam poſt mortem ad interitum B rapiat. Item Salomon: (*Prov. 15.*) *Vir iracundus provocat rixas: qui autem patiens eſt, mitigat ſuſcitatas.* Item ; (*Prov. 17.*) *Qui meditatur diſcordias, diligit rixas.* Cum talibus certe Deus non eſt : quoniam atteſtante Paulo apoſtolo : (*1. Cor. 14.*) *Non eſt Deus diſſenſionis, ſed pacis.* In pace autem vocavit nos Deus. Hinc ſuavis doctor eccleſiæ Gregorius : Deus in unitate eſt, & illi ejus merentur gratiam habere, qui ſe ab invicem per ſectarum ſcandala non dividunt. Et dominus in euangelio : (*Matth. 5.*) *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adverſum te, relinque ibi munus tuum ante altare, & vade, prius reconciliare fratri tuo.* Vnde ſupradictus doctor oſtendens quam gravis ſit culpa diſcordiæ, dicit : Munus a Deo non accipitur, niſi ante diſ- C cordia ab animo pellatur. De iracundis quoque dominus dicit : (*Ibidem.*) *Omnis qui iraſcitur fratri ſuo reus erit judicio.* Hinc Iacobus: (*Iac. 1.*) *Ira viri juſtitiam Dei non operatur.* & Paulus apoſtolus nos admonet, dicens: (*Epheſ. 4.*) *Sol non occidat ſuper iracundiam veſtrã.* & Salomon: (*Eccl. 7.*) *Ne velox ſis ad iraſcendum, quia ira in ſinu ſtulti requieſcit.* item : (*Prov. 18.*) *Spiritum ad iraſcendum facilem quis poterit ſuſtinere ?* itemque : (*Prov. 27.*) *Ira non habet miſericordiam, nec erumpens furor : & impetum concitati ferre quis poterit ?* Ergo cohibenda eſt iracundia, pellenda diſcordia, refrenanda eſt rixa, ut non ſolum noſtro vitio non provocemus quemquam, ſed ut provocati, & graviter læſi, juxta Pauli vocem, ſimus cum patientia ſupportantes invicem, & donan- D tes nobiſmetipſis, ſi quis adverſus aliquem habet querelam. (*Coloſſ. 3.*) Sicut Deus in Chriſto donavit nobis, ita & nos dimittamus invicem quod debetur nobis, ut dimittatur quod debetur a nobis. Tale quippe pactum cum Deo facimus in oratione, dicendo : (*Luc. 11.*) *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.* Vnde ſummopere cavendum eſt omnibus nobis. Qui enim non dimittit ei qui ſibi facit injuriam, hoc petendo non pro ſe facit orationem, ſed ſuperinducit maledictionem : & fruſtra ſibi Deum propitium fieri quærit, qui placari proximo negligit. Et quia tales ab eo qui pax eſt ſeparati ſunt, jure & ab eccleſia ſeparantur, niſi inimicitias depoſuerint, decernente concilio Agathenſi hoc modo capite XXXI. (*Concil. Agath. can. 31.*) „ Placuit etiam, ut ſic- E „ ut plerumque fit, quicumque odio, aut longinqua „ inter ſe lite diſſenſerint, & ad pacem revocati diu„ tina intentione nequiverint, a civitatis primitus „ ſacerdotibus redarguantur. Qui ſi inimicitias de„ ponere pernicioſa intentione noluerint, de ec„ cleſiæ cœtu juſtiſſima excommunicatione pellantur. Et in concilio Carthaginenſi ſtatutum eſt (*Conc. Carthag. IV can. 93.*) „ capite XCIII. Oblationes diſſidentium fratrum ne„ que in gazophylacio recipiantur. Quorum igitur obligatio in præſentis eccleſiæ non recipitur ſacrario, horum procul dubio animæ a cæleſtis ſacrarii, ſcilicet regni Dei, repelluntur conſortio.

XIII.

Ideo tantopere compeſcendam monemus diſcordiam, & iram cum litigio, quia ex eis odibilem Deo & ejus dilectoribus ſcimus procreari ſobolem, nefandum ſcilicet homicidium : quod crimen, quam grave ſit, & quanta illud comitentur infauſta, omnibus ſanum ſapiẽtibus patet. Cujus miſeram originem idcirco altius repetere, & cunctis libet propalare, ut, dum omnes mortiferam ejus cognoverint eſſe radicem, aut nullo modo, ſi fieri poteſt, eam contingant, aut ſi forte, ut aſſolet, ſe ingeſſerit, mox primo attactu ejus amariſſimum virus a labiis, antequam inficiantur, ſubmoveant. Igitur cum protoplaſti, qui ea naturæ qualitate creati fuerant, ut immortalitatis ac mortis capaces eſſent, poſt primæ prævaricationis reatum, non mori propria voluntate perdito, & poſſe mori jam non ſponte retento, vel, ut ita dicamus, nõ poſſe non mori ſibi acquiſito, ita fuiſſent morte mulctati, ut etiam quidquid ex eorum ſtirpe eſſet exortum, eadem teneretur pœna obnoxium, & quod illis propter peccatum ſucceſſit pœnaliter, in ex eis naſcentibus ſequeretur naturaliter: non tamen hic ſerpentina antiqui hoſtis quievit invidia, ſed quæ vetito ſe infuderat pomo, ut dulceſceret faucibus parentum, in ſequentem transfuſa propaginem, ad intima tranſiit præcordia filiorum. Et licet ipſa agente mors taliter intraverit in orbem terrarum, parum tamen ſibi feciſſe viſa eſt, C ſi jam mortales pateretur debitæ mortis expectare terminum. Vnde, quod dictu lugubre eſt, in tantum ſe dilatando, & primæ conditionis innocentiam perſequendo effudit, ut nec illi, qui primi in terra editi ſunt, germani fratres pacem inter ſe & concordiam habere poſſent, ſed cum adhuc ſoli cum parentibus totius orbis domini exiſterent, alter alterum invidendo occiderit, & præoccupato ſibi debiti finis articulo, ante ſupremas maturæ metas vitæ, eum in terram ſuam redire coegerit. Cumque Deus illum ſub maledicto redactum ſeptupla pro tanto facinore ultione damnaſſet, ut & ipſe uſque ad ſeptimam generationem fratricidii & invidiæ ſuæ vagus profuguſque pœnas lueret, & D progenies ejus in ſeptima ſimiliter generatione maledictioni ſubjaceret : cumque demum ſecundum homicidam Lamech, ut addito jam interdicti & maledictione mulctati ſceleris crimine, ſic addita multiplici vindicta, ſeptuagies ſepties juxta interpretationem ſui nominis percuſſiſſet : non ſic quidem ſemel corruptus ſenſus, & avito infecta veneno humani cordis cogitatio, quæ ipſo dicente domino, in malum prona ſunt ab adoleſcentia ſua, ti- (*Geneſ. 8.*) more ſaltem pœnali ab impietate cœpta potuit refrenari : ſed quo magis humani generis crevit propago, eo amplius non ſolum crudelium homicidiorum, ſed & omnium ſcelerum concrevit magnitudo, ab invidia diaboli ſumpto principio, dum illum imitantur qui ſunt ex parte ejus. Quapropter E quod divino nequaquam cohibebatur timore, neceſſario legis, & veteris, & novæ, & eccleſiaſticæ, & ſæcularis, prohiberi, & poſt prohibita perpetratum jure puniri debuit animadverſione. Ideo de inſanis homicidiorum patratoribus quid ſancitum ſit antiquitus ex parte retexamus. In Decalogo legis veteris dominus per Moyſen præcipit: *Non occides.* (*Exod. 20.*) Item: *Qui percuſſerit hominem, & occiderit, morte moriatur.* In euangelio vero dominus per ſeipſum dicit : (*Matth. 5.*) *Audiſtis quia dictum eſt antiquis, non occides, qui autem occiderit reus erit judicio.* Vbi dum ira penitus tollitur, quis homicidii locus relinquitur? Dum enim jubemur verberanti alteram præbere maxillam, inimicos quoque diligere, ac pro perſequentibus

 orare

otate, omnis, non dicam homicidii, ſed & ejus, ex A qua naſcitur, iræ videlicet occaſio aufertur. Qui vero, & quales, cujuſque filii ſint, & cujus opera faciant homicidæ, dominus loquens ad Iudæos manifeſtar, cum dicit: *Quæritis me interficere, quia ſermo non capit in vobis.* ac ſi diceret, non capit cor veſtrum, quia non recipitur a corde veſtro. ſi enim caperetur, caperet: caperet autem ad ſalutem, non ad perniciem. Item: *Vos quæ vidiſtis apud patrem veſtrum, facitis.* Qualia denique ſunt, quæ apud patrem ſuum viderunt, in conſequentibus aperit, cum quis ſit ille illorum pater patenter oſtendit: ille videlicet quem imitati, non a quo ſunt creati. Item: *Vos facitis opera patris veſtri.* Cumque illi, ſicut & adhuc quidam miſeri, nomine Chriſtiani, opere B vero diabolici, gloriarentur de paternitate uoius Dei, dicentes: *Nos*, inquit, *ex fornicatione non ſumus nati: unum patrem habemus Deum*: audierunt: *Si Deus pater veſter eſſet, diligeretis utique me.* ac ſi diceret, dicitis Deum patrem, agnoſcite me vel fratrem. Vtinam audiamus huc nos Chriſtiani, quod audire noluerunt Iudæi: ut ſi vere volumus de gratia paternitatis cæleſtis patris gloriari, & adoptivi ejus eſſe filii, diligamus ex toto corde fratrem noſtrum dominum Ieſum Chriſtum, verum & proprium Filium Dei: diligamus & proximos noſtros, ſecundum ejus imperium, ſicut noſmetipſos: cognoſcamus, vocem loquelæ ejus, ſicut propriæ oves ipſius: ne exprobret nobis quod dixit Iudæis: C *Quare*, inquit, *loquelam meam non cognoſcitis? quia non poteſtis audire ſermonem.* & hoc unde? *Vos*, inquit, *ex patre diabolo eſtis, & deſideria patris veſtri facere vultis*, Et quaſi interrogaretur, quæ ſunt illius deſideria: *Ille*, ait, *homicida erat ab initio, & in veritate non ſtetit. Homicida*, inquit, *erat ab initio*, utique in primo homine. Ex illo ille homicida, ex quo fieri potuit homicidium. invidit enim primo homini, & occidit hominem. Ergo qui illum imitando talia faciunt, vel facere deſiderant, ejus utique filii ſunt: & cum tali patre, niſi cito reſipuerint, hereditabunt pœnas ignis æterni, qui paratus eſt illi, & angelis ejus, & filiis ejus. Et quia ſe locus impræſentiarum obtulit, ut de mendacibus quid D loquamur, audiamus ipſum dominum oſtendentem nobis quis pater mendacii & mendacium hominum habeatur. Cum enim dixiſſet de diabolo: *Ille homicida erat ab initio*, addidit unde: *& in veritate*, inquit, *non ſtetit, quia veritas non eſt in eo. cum loquitur mendacium, ex propriis loquitur, quia mendax eſt, & pater ejus*, id eſt pater mendacii ſui quod ipſe genuit, quia a nemine illud audivit. Nam quiſquis homo ab alio mendacium accipit, & dicit, mendax eſt, ſed pater ejus non eſt. Mendaces igitur apud patrem ſuum diabolum vident, & audiunt quod loquitur, id eſt mendacium, quod ex ſe natum idcirco docet proferri ore hominum, ut E eorum animas per ipſum prolatum interficiat mendacium, atteſtante nimirum ſcriptura: *Os quod mentitur, occidit animam.* & omnibus mendacibus pars illorum erit in ſtagno ignis ardentis ſulphure. Propter quod omnes admonet apoſtolus Paulus: *Nolite*, inquit, *mentiri invicem*. Itemque: *Deponentes mendacium, loquimini veritatem unuſquiſque cum proximo ſuo.* & Salomon: *Abominatio domino eſt lingua mendacii: qui autem fideliter agunt, placent ei.* & iterum: *Liberat animas teſtis fidelis: profert mendacia verſipellis.* Item: *Qui quod novit loquitur, index iuſtitiæ eſt: qui autem mentitur, teſtis eſt fraudulentus.* Hinc Ieſus filius Sirach: *Noli*, inquit, *velle mentiri omne mendacium.* Cum enim, ut beatus pater Auguſtinus dicit, octo ſint

Ioan. 8. Ibidem. Ibidem. Ibidem. Ibidem. Ibidem. Ibidem. Sap. 1. Coloſſ. 3. Ephe. 4. Prov. 12. Prov. 14. Prov. 12. Eccl. 7.

genera mendacii, nullo eorum a perfectis viris mentiendum eſt. Vnde Iſidorus: Summopere cavendum eſt omne mendacium. & item: Omne genus mendacii ſummopere fuge. Omne enim quod a veritate diſcordat, iniquitas eſt. Eſto in verbo verax, neminem mentiendo fallas, non aliud loquaris, & aliud facias: non aliud dicas, & aliud in animo teneas. Et in epiſtola Calliſti papæ: Nihil mali vult qui fidelis eſt. ſi quis fidelis eſt, videat ne falſo loquatur, aut cuiquam inſidias ponat. Dicit pſalmus: *Perdes omnes qui loquuntur mendacium.* Si quæritis, quare? quia veritati, quæ Chriſtus eſt, contrarium eſt. Pertinet namque ad id quod non eſt, non ad id quod eſt. Si enim hoc dicitur quod eſt, verum dicitur: ſi autem hoc dicitur quod non eſt, mendacium eſt. Ideo inquit: *Perdes eos qui loquuntur mendacium*: quia recedentes ab eo quod eſt, ad id quod non eſt declinaverunt. Licet quidam hoc non de omni mendacio, ſed de hæreticis tantum intelligi velint. Nos autem fugientes a patre mendacii, curramus ad patrem veritatis, & loquamur veritatem ex corde & ore cum proximis noſtris, ut mereamur inveniri participes veritatis æternæ, & Patri coæternæ, cum eo regnantes in ſæcola. Sed revertamur ad homicidas, qui unum cum mendacibus dicuntur habere patrem, id eſt diabolum. Attendant quid dominus poſt diluvium famulo ſuo Noe dixerit: *Sanguinem animarum veſtrarum requiram de manu hominis: de manu viri, & fratris eius, requiram animam eius. Quicumque effuderit humanum ſanguinem, ſanguis ejus fundetur pro eo: ad imaginem quippe Dei factus eſt homo.* Qua ſententia cum ſub interminatione prohibeatur homicidium, tamen ne quis inſipientium putet animam hominis in ſanguine conſtitutam, quæ immortalis eſt, & quæ ideo ſic appellatur, quaſi anæma, id eſt a ſanguine longe diſcreta, noverit ſanguinem animatum typice intelligendum ipſum vitale, quo vegetantur, & ſuſtentantur, & vivunt homines in carne per animam. Non enim ſanguis hominis ad ſubſtantiam animæ creditur pertinere, quamvis alibi legiſlator dicere videatur: *Anima omnis carnis in ſanguine eſt.* Quod non ideo dictum eſt, ut hoc ſit anima, quæ eſt proprie ſpiritalis ſubſtantia: ſed quod per ſanguinem anima, ut diximus, typice ſignificetur, per rem ſcilicet viſibilem res inviſibilis, ſicut & illud: *Petra autem erat Chriſtus*: non quia hoc erat, ſed quia hoc ſignificabat. Quo ſenſu & illud intelligendum eſt, quod ſequitur: *Quicumque effuderit humanum ſanguinem, fundetur & ſanguis illius.* Multi denique effuderunt ſanguinem, & ſanguis eorum effuſus non eſt. perimuntur etiam plurimi veneno, vel ſuſpendio, vel quolibet alio modo, & ſanguis eorum non effunditur. Ergo cum ille qui occidit, ſanguinem non effuderit, quomodo ejus ſanguinem dominus effuſurus eſt? niſi quia, ut diximus, ſanguis hominis ipſum vitale eius, quo ſubſiſtit, debet intelligi: quod qui effuderit, id eſt, qui aliquo genere mortis hominem occiderit, fundetur ſanguis illius, hoc eſt vitalis portio ejus: quoniam ſicut illi, quem occidit, temporalem vitam, ſic ſibimet ipſi peccando vitam abſtulit æternam. Anima enim quæ peccaverit, ipſa morietur. Cui ſimile eſt illud quod Petro dicitur. *Omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt.* ac ſi diceretur, omnes qui iniuſte occidunt hominem, eadem occiſione ipſi in anima pereunt. Et quia ad imaginem ſuam Deus hominem fecit, in eo quod hunc manere ad æternitatem voluit: idcirco animas hominum ab his, a quibus de corporibus fugantur, requirit. Audiant igitur

Pſal. 5. Geneſ. 9. Levit. 17. 1. Cor. 10. Gen. 9. Matth. 26.

Digitized by Google

[Anno Christi 909.] igitur doloſi & falſi teſtes Pſalmiſtam dicentem: *Virum ſanguinum & doloſum abominabitur Dominus.* [Pſal. 5.] Item: *Viri ſanguinum & doloſi non dimidiabunt dies ſuos.* [Pſal. 54.] & quia tales abominatur dominus, abominabitur etiam illos & eccleſia. Vnde taliter de eis in concilio Agathenſi capite trigeſimo quinto ſtatutum eſt [Concil. Agath. c. 35.]: Itaque cenſuimus homicidas & falſos teſtes a communione eccleſiaſtica ſubmovendos, niſi pœnitentiæ ſatisfactione crimina admiſſa diluerint. & in concilio Ancyrano capite vigeſimoprimo [Concil. Ancyr. c. 21.]. Qui voluntarie homicidium fecerint, pœnitentiæ quidem ſe jugiter ſubmittant, perfectionem vero circa vitæ exitum conſequentur. De his autem qui homicidium non ſponte committunt, in eodem Concilio capite vigeſimo ſecundo [Ib. c. 22.], ſic dicitur: De homicidiis non ſponte commiſſis, prior quidem definitio poſt ſeptennem pœnitentiam perfectionem conſequi præcepit, ſecunda vero quinquennii tempus explere. Et de homicidis maleficis, in concilio Eliberitano capite ſexto [Con. Illiber. c. 6.]. Si quis maleficio interficiat alterum, eo quod ſine idololatria perficere ſcelus non potuit, nec in finem impertiendam eſſe illi communionem. Igitur cum hoc ſcelus homicidiorum inter noſtros jam crebrius actitatur, & non ſolum quorumlibet Chriſtianorum, ſed ipſorum etiam Chriſti miniſtrorum, inſuper & ſummorum ſacerdotum temeratie ſanguis effunditur, & Dei timor, ſacræque legis veteris & novæ obſervatio, ac ſacerdotalis reverentia, canonum quoque ſtatuta conculcantur, atque omnis ordo eccleſiaſticus a talibus paſſim confunditur, & ludibrio habetur, & repleti ſunt qui obſcurati ſunt terræ domibus iniquitatum: quid nobis agendum eſt, dum religio ſancta annullatur, dum fas & jus confunditur? Reſtat ſolummodo cum Pſalmiſta proclamare ad dominum, & dicere: *Exurge Deus, judica cauſam tuam: memor eſto improperiorum tuorum, eorum quæ ab inſipiente ſunt tota die.* [Pſal. 73.] Verumtamen quos divinus non reſtringit, ſaltem humanus timor coerceat. Proponantur eis edicta imperatorum. In libro capitularium VI. capite XC. ita cenſetur [Lib. 6. c. 90.]: Qui occiderit monachum, aut clericum, arma relinquat, & Deo in monaſterio ſerviat cunctis diebus vitæ ſuæ, nunquam ad ſæculum reverſurus, & ſeptem annos publicam pœnitentiam gerat. Ex eodem libro capite vigeſimooctavo [Lib. 6. c. 27.]. Si quis ſacerdotem, vel levitam, aut monachum interfecerit, vel debilitaverit, juxta ſtatuta priorum capitulorum, quæ legi Salicæ ſunt addita, componat, & inſuper bannum noſtrum, id eſt LX. ſolidos, nobis perſolvat, & arma relinquat, atque in monaſterio diebus vitæ ſuæ ſub ardua pœnitentia Deo ſerviat, nunquam poſtmodum ſæculo vel ſæcularibus militaturus, neque uxori copulaturus. Item in libro VII. cap. CCXXV. [Lib. 7. c. 183.] De homicidis ita juſſimus obſervari, ut quicumque auſu temerario alium ſine cauſa occiderit, vitæ periculo feriatur, & precio ſe redimere nunquam valeat. Et ſi convenerit ut ad compoſitionem quiſque deſcendat, nullus de parentibus aut amicis eum quidquam adjuvet. quod ſi fecerit, ſuum vvirgildum omnino componat. Cum ergo de iſtis tam diſtrictum proferatur judicium, quid cenſebitur de nece epiſcoporum? Quod fortaſſis hic ideo videtur omiſſum, quia poſt ſopitam perſecutionis Chriſtianorum, quæ a paganis exercebatur, ſævitiam, vel ſi fuit rariſſimum, vel nullum tam immane facinus inter Chriſtianos eſt perpetratum: & idcirco quomodo pœniteri aut puniri debeat, hac non eſt lege diffinitum. Hoc tantum inter cætera capitularium [Lib. 3. c. 15.] ſcripta, libro V. cap. CCLXI. reperitur, quod qui epiſcopum occiderit, nongentis ſolidis culpabilis judicetur. Sane quomodo in talibus vindicandum ſit, quia non hominis vindicta quæritur, ſed Dei, ne quantum ad humanum ſpectat intuitum, tantum facinus remanere videatur inultum, & ſuper eos, qui Dei vindices eſſe debuerant, dum ſuas gravius, Dei vero vel levius, vel nullatenus ulciſcuntur injurias, juſtum ejus ſuperducatur judicium, videat rex ut recta de talibus judicando nomen ſuum factis adimpleat. Videant duces ejus & comites, qui gladium Dei portant ad vindictam malefactorum, de quibus ait apoſtolus: *Principes non ſunt timori boni operis, ſed mali: vis autem non timere poteſtatem? bonum fac, & habebis laudem ex illa. Dei enim miniſter eſt tibi in bonum. Si autem malefeceris, time: non enim ſine cauſa gladium portat. Dei enim miniſter eſt, vindex in iram ei qui malum agit.* [Rom. 13.] Et ſibimetipſis, ſuiſque proſpiciant ſubditis, juxta exemplum Moyſi famuli Dei, qui in Dei vindictam ſibi conjunxit, armavit, & animavit filios Levi, & cum eſſet mitiſſimus, in quoſdam idololatras puniendo eos velut deſævit, præcipiens ſuis: *Ponat vir gladium ſuper femur ſuum.* [Exod. 32.] Et rurſus: *Ite & redite de porta uſque ad portam, & occidat unuſquiſque fratrem, & amicum, & proximum ſuum*: ne in omnem populum ira Dei deſæviret. Si enim ipſe rex videlicet, atque ſui, quibus hoc agendum negotium inſtat, Dei judicium quoquo modo diſſimulaverint, ipſi viderint. Stat namque firma Pauli ſententia apoſtoli, in quo ipſa veritas Chriſtus loquebatur, qua dicitur: *Revelatur ira Dei de cælo ſuper omnem impietatem & injuſtitiam hominum, eorumque qui veritatem Dei in injuſtitia detinent.* [Rom. 1.] & poſt pauca: *Qui cum juſtitiam Dei cognoviſſent, non intellexerunt*, id eſt, intelligere noluerunt, *quoniam qui talia agunt, digni ſunt morte, non ſolum qui ea faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus.* & iterum: *Scimus quoniam judicium Dei eſt ſecundum veritatem in eos qui talia agunt.* [Rom. 2.] Nos vero talibus, ſi forte tandem aliquando vel in ultimis ſuis reſipuerint, tamque gravium admiſſorum veniam corde tenus poſtulaverint, ne videamur eam, quæ claudi non poteſt, januam pietatis Dei obſtruere velle, & de ejus miſericordia aliquos, quod abſi, deſperare, immo, ut ita dicatur, mortuis mortem addere, nequaquam pœnitentiam denegari dicimus: cum Deum miſericordem ad ſubveniendum miſeris, ad benignitatis ejus portum confugientibus, paratiſſimum credamus, invitantem omnes ad pœnitentiam, atque per prophetam clamantem: *Nolo mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat.* [Ezech. 33.] Quibus tamen pœnitentiæ modos & tempora juxta qualitatem peccati dicimus decernenda, ſicut taxatur in concilio Africano capite decimo [Concil. Afric. c. 10.]. Pœnitentibus, inquit, ſecundum differentiam peccatorum, epiſcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur. Item in eodem Concilio capite LXXIV. [Concil. Carthag. IV. c. 74.] Vt ſacerdos pœnitentiam imploranti, abſque perſonæ acceptione, pœnitentiæ leges injungat. Nos quidem de iſtis quod noſtrum erat egimus. Denique ſecundum ſententiam beati apoſtoli Pauli, ut tollerentur de medio Chriſtianorum qui hoc egerunt [1 Cor. 5.], jam judicavimus qui ſic operati ſunt, in nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti congregatis nobis & eius ſpiritu cum virtute Domini noſtri Ieſu Chriſti tradere huiuſmodi ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritus ſalvus ſit in die domini noſtri Ieſu Chriſti, ſi tamen pœnitentiam agere voluerint. Sic enim idem Apoſtolus ſe egiſſe teſtatur de his qui circa

ANNO CHRISTI 909.

circa fidem naufragaverunt, id eſt in fide male vivendo erraverunt, ſcribens ad Timotheum : *Ex quibus eſt*, inquit, *Hymeneus, & Alexander, quos tradidi ſatanæ, ut diſcant non blaſphemare.* (1. Tim. 1.) Si vero ut inceperunt in ſua perſeveraverint malitia, & divitias bonitatis Dei, & patientiæ, & longanimitatis contempſerint, ſecundum duritiam ſuam, & impœnitens cor, theſaurizantes ſibi iram in die iræ & revelationis juſti judicii Dei, qui reddet unicuique ſecundum opera ejus : quoniam a nobis modo non traduntur ſatanæ in interitum carnis, ut ſpiritu ſalventur, ſed ipſi potius ſeipſos ex toto tradiderunt ſatanæ, ut cum ipſo in die domini noſtri Ieſu Chriſti pereant : nos quoque, cum omni eccleſia Chriſti, quia nec debemus, nec poſſumus, eis nec vivis nec mortuis communicabimus. Inſuper & ſecundum poteſtatem nobis in beato Petro & in cæteris collatam apoſtolis, quibus dictum eſt : *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erunt ligata & in cælis*, (Matth. 18.) illius anathematis vinculo eos adhuc innodabimus, ut juxta Pauli vocem, quia non amant dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, (1. Cor. 16.) quin immo oderunt, & perſequuntur, & illum qui nomen eius cum ſacra unctione geſtabat, viceſque illius agebat, Chriſtum domini interfecerunt, ſit quiſque eorum, qui hoc nefandiſſimum ſcelus opere perpetravit, & quicumque eis quoquo modo favendo, & communicando conſentit, anathema maranatha, id eſt condemnatus, donec dominus redeat, vel perditio, ſive ut dictum eſt, condemnatus in die judicii, quando dominus veniet. Gratia autem & miſericordia domini noſtri Ieſu Chriſti ſit nobiſcum, & cum omni eccleſia eius. Amen.

XIV.

Quamquam ſuperius de ſacrilegis inter nos ſermo ſit habitus, ubi ex parte oſtendimus, quam grave ſit illud facinus, & qua pœna jure plectatur ſacrilegus : tamen quia inter noſtrates hic peſſimus inolevit mos, ut defuncto eccleſiæ epiſcopo, mox a quibuſcumque potentioribus pervadantur res eccleſiaſticæ, quaſi epiſcopi fuerint propriæ, cum etiamſi ejus eſſent, contra omne ius id fieret : hoc tam immane ſacrilegii facinus, & iam ſæpius factum ſcientes dolemus, &, ne ulterius a quolibet præſumatur, autoritate Dei, & ſanctorum ejus, qui cum illo regnant in cælo, noſtro etiam epiſcopali miniſterio, quibus Dominus licet indignis poteſtatem dedit in ſuis apoſtolis, dicens : *Quæcumque alligaveritis ſuper terram, erit ligatum & in cælis : & quæcumque ſolveritis ſuper terram, erit ſolutum & in cælis*, (Matth. 18.) interdicimus. Vnde inter cæteras de hac re canonum conſtitutiones, in concilio Valentino cap. 11. ita ſcribitur : Hoc etiam placuit, ut epiſcopo ab hoc ſæculo jubente domino acceſſuro, clerici ab omni omnino ſupellectili, vel quæcumque ſunt in domo eccleſiæ, vel epiſcopi, in libris, in ſpeciebus, utenſilibus, vaſculis, frugibus, gregibus, animalibus, vel omni omnino re, rapaces manus abſtineant, & nihil latronum more diripiant. (Concilii Valentinum in Hiſpania c. 2.) Qui niſi canonum autoritate cohibiti fuerint, omnia quæ pervaſerint, metropolitani vel omnium comprovincialium ſacerdotum diſtrictione coacti, in priſtinum ſtatum redintegrare cogantur : ut nihil antiſtiti, vel diſpenſatori futuro neceſſariorum ſub hac juſta conſtitutione depereat. Quod ut confidentius juſtitia manente ſervetur, ſecundum Regenſis ſynodi conſtituta, epiſcopo e corpore recedente, vicinior illi accedat epiſcopus, qui ex more exequiis celebratis, ſtatim eccleſiæ illius curam diſtrictiſſime gerat, (Concilii Regenſe c. 5.) ne quid ante ordinationem pontificis futuri, remanentium clericorum ſubverſioni vel direptioni jam liceat. Ita ut de repertis omnibus inſpectio certior, deſcriptioque fideliſſima, ſi fieri poteſt, intra octavas defuncti, ſub diligentia præſentis epiſcopi peragatur : de hoc ad metropolitani notitiam habita ordinate deſcriptio deferatur, ut ejus electione talis perſona ordinandæ domui eccleſiaſticæ procuretur, quæ vel conſueta clericis ſtipendia diſpenſet, & creditarum ſibi rerum, ſi forſitan tarditas in epiſcopo ordinando ſucceſſerit, metropolitano congruis temporibus reddere poſſit rationem : ut ſub hac ſalubri conſtitutione clerici ſtipendiis ſuis omnino contenti, labores non diripiant epiſcopi decedentis, & in vacuam eccleſiæ domum futurus pontifex non ſine dolore ſuccedat : ſed magis de præceſſoris ſui dimiſſo poſſit & ipſe gaudere, & aliis miniſtrare. Item cap. 111. Simili quoque modo parentibus & propinquis decedentis epiſcopi, ſi inteſtatus obierit, denuntietur, ut ſine metropolitani vel comprovincialium ſacerdotum conſcientia, nihil de rebus defuncti occupare pertentent : ne forte hereditariis rebus etiam aliqua ad eccleſiam pertinentia vel permixta uſurpent ; ſed uſque ad ordinationem futuri expectent antiſtitis, aut certe, ſi longum fuerit, ad metropolitani, ut dictum eſt, admonitionem recurrant. (Concilii Valent. can. 3.) Si quis autem immemor divini timoris, contra hæc ſancta ſynodica clericus quiſque vel laicus venire improba mente tentaverit, & communione & conſortio privetur eccleſiæ : quia durum eſt ut ad illam conveniat, quam exſpoliare non metuit : niſi forte ſpiritu meliori correptus, dum a præſumptione ceſſaverit, recuperat indulgentiam. Si autem rationabiliter modeſteque unuſquiſque repetit quod ſibi jure debetur, ei abſque aliqua animadverſione a metropolitano, vel cui injunxerit, aut res aut ratio non negetur. Hos etiam omnes canones conſtringunt, qui tam in præteritum, quam in futurum, res eccleſiæ vel epiſcopi uſurpantes diripuerint. Item cap. IV. Illud etiam provido conſilio, decernentes, ut quia ſæpe ſanctorum antiſtitum, per abſentiam commendatoris epiſcopi, exequiæ differuntur, ita ut veneranda pontificis membra, dum tardius funerantur, injuriæ omnino ſubjaceant, epiſcopus, qui poſt mortem fratris ad ſepeliendum eum ſolet invitatus occurrere, (Concilii Valentinum can. 4.) inſirmum magis, & adhuc in corpore poſitum, admonitus viſitare non differat, ut aut de relevatione ſacerdotis amplius gaudeat, aut certe de ordinatione domus ſuæ fratrem admoneat, eiſque probabilem voluntatem in effectum tranſmittat, ac recedentem a ſæculo, poſt oblatum in ejus commendatione ſacrificium Deo, mox ſepulturæ tradat diligentiſſime, & ſuperius conſtituta canonice non differat adimplere. Si autem, ut fieri ſolet, antiſtes obitu repentino diſceſſerit, & collimitanei ſacerdotes de longinquo minime adeſſe potuerint : uno die tantum cum ſua nocte exanimatum corpuſculum ſacerdotis maneat, nec ſine fratrum ac religioſorum frequentia, vel pſallentium excubatione, ſervatum a presbyteris, cum omni diligentia in loculo conditum ſeorſim, non ſtatim humetur, ſed honorifice commendetur, donec ſine mora invitato undecumque pontifice, ab ipſo, ut condecet, ſolenniter tumuletur : ut & injuriæ tollatur occaſio, & mos antiquus in ſepeliendis ſacerdotibus obſervetur. In decreto quoque ſynodali Toletana urbe geſto, can. III. ſic legitur. (Concilii Tol. VII. can. 3.) Ea quæ competunt honeſtati contingit ſæpe quorumdam deſidia non impleri. Proinde quia notum eſt, quæ dignitas in exequiis

ANNO CHRISTI 909.

A

» exequiis morientis epiſcopi ex canonibus conſer-
» vetur, traditioni moris antiqui hoc tantum adjici-
» mus, ut ſi quis ſacerdotum, ſecundum ſtatuta Va-
» lentini concilii, ad humana decidentis epiſcopi
» membra venire commonitus, pigra voluntate diſtu-
» lerit, appellantibus clericis obeuntis epiſcopi apud
» ſynodum, ſive apud metropolitanum epiſcopum,
» tempore anni unius nec faciendi Miſſam, nec com-
» municandi habeat omnino licentiam. Preſbyteri
» autem, ſive cæteri clerici, quibus major honoris
» locus apud eamdem eccleſiam fuerit, cujus ſacer-
» dos obierit, ſi ſolicitudine pro exequiis aut jam
» mortui, aut continuo antiſtitis morituri, ad com-
» monendum tardi inveniantur, aut per quamcum-
» que moleſtiam animi id negligere comprobentur:
» totius anni ſpatio ad pœnitentiam in monaſteriis
deputentur. Ergo cum de exequiis epiſcopi decedentis talis habeatur patrum conſtitutio, non ab re tamen ducimus, & nunc omnibus notum fieri, quatenus nullus audeat tantum ſcelus perpetrare ſacrilegii, & quod nefas eſt, legeſque prohibent alicui ſpecialiter homini fieri, hoc nemo præſumat ſanctæ matri eccleſiæ ullo modo facere. Et quoniam in quibuſdam opportunitas locorum ſe offert, ut ad obitum, uel exequias alicujus ex nobis, duo vel tres epiſcopi convenire poſſint, & veſtræ amabili in Chriſto fraternitati ita placitum eſſe dignoſcitur: decet ut ſancta caritas ſe oſtendat in mortuorum funeribus, quæ in vivorum flagravit pectoribus. Sane quia innotuit nobis ſancta ſedes apoſtolica, adhuc errores blaſphemiaſque cujuſdam vigere Photii in partibus orientis in Spiritum ſanctum, quod non a Filio, niſi a Patre tantum procedat blaſphemantis: hortamur veſtram fraternitatem una mecum, ut ſecundum admonitionem domini Romanæ ſedis, ſinguli noſtrum, perſpectis patrum catholicorum ſententiis, de divinæ ſcripturæ pharetris acutas proferamus ſagittas potentis, ad confodiendam beluam monſtri renaſcentis, & ad conterendum caput nequiſſimi ſerpentis.

XV.

His ita prælibatis, nunc omnes generaliter alloquamur, qui juſte & pie volunt vivere in communione ſanctæ eccleſiæ catholicæ, quæ eſt unum corpus Chriſti, cui unus eſt dominus, una fides, unum baptiſma. Quæ cum generaliter ab ipſo ſuo capite Chriſto ſuper petram, id eſt, ſuper confeſſionem Petri ſit ædificata: manifeſtum tamen eſt, in omnem Italiam, Gallias, & Hiſpaniam, nullum inſtituiſſe eccleſias, niſi eos quos venerabilis Petrus, aut ejus ſucceſſores conſtituerunt ſacerdotes. Et quoniam eccleſia in noſtris quoque partibus, ut dictum eſt, ſuper hanc petræ ſoliditatem non tantum fundata, ſed ab eo ejuſque eſt ſucceſſoribus etiam edocta, cum Dei gratia, ipſius beati Petri ſuffragantibus meritis, firmitatem fidei, quam primo percepit, hactenus inconcuſſam ſervare ſtuduit, nullaque perfidorum conſortia recepit. At vero quia multi fide tantum Chriſtiani ſunt, opere vero a Chriſtiana doctrina diſſentiunt, & atteſtante Iacobo apoſtolo didicimus, fidem non ſolum otioſam, ſed etiam eſſe mortuam ſine operibus: ait enim: *Quid proderit, fratres mei, ſi fidem quis dicat ſe habere, opera autem non habet? numquid poterit fides ſalvare eum?* Et beatus Hieronymus: Quid proderit, ſi impie agens Deum voce invocas, quem operibus negas? Sanctus quoque papa Gregorius: Quid prodeſt, ſi Redemptori noſtro per fidem jungamur, ſi ab eo moribus disjungamur? Itaque ille vere credit, qui exercet opere quod credit. Magnopere ſatagendum eſt, ut qui fideles eſſe dicuntur, ſi cum fideli Abraham benedici cupiunt, qui non tantum ex fide, ſed ex operibus juſtificari meruit, beate vivere ſtudeant. Ille enim, ut ſanctus ait Hieronymus, beatus eſt, qui & recte credendo bene vivit, & bene vivendo fidem rectam cuſtodit. Sed heu, proh dolor! noſtris, noſtrorumque comminiſtrorum, & qui jam diſceſſerunt, & qui adhuc ſuperſunt, tam incuria, quam inſcientia, perditi vitiis multi, & pene innumerabiles adhuc inveniuntur in plebe eccleſiaſtica, cujuſcumque ſexus & ætatis pariter & conditionis, qui ad uſque ſua tempora ſenectutis necdum, ut debuerant, percepere fidei notitiam ſimplicis, uſque adeo ut nec ipſius ſymboli verba ſalutaris, nec ſaltem ſupplicationem dominicæ noverint orationis. Hi vero tales, etſi aliquid videantur habere bonæ converſationis, quomodo ſine fidei fundamento ædificium conſtruent boni operis? Et ad hæc quid excuſationis prætendere poſſumus, dum tales a corpore exeuntes non ad vitam, quam non noverunt, ſed ad mortem rapiuntur æternam, quam evadere ſine fide, ex qua juſtus vivere creditur, minime potuerunt? Nos ergo, ut beatus ait Gregorius, pereunte populo auctores mortis exiſtimus, cum duces eſſe ad vitam debuimus. Ex noſtro enim peccato populi turba proſtrata eſt, quia faciente noſtra negligentia ad vitam erudita non eſt. Quam terribilem nimis, imminentemque nobis & ipſis damnationem, & per nos, & per ſecundi ordinis conſacerdotes, omnimodis evadere conemur, erudientes aſſidue commiſſos nobis, & fidei verbis, & bonorum operum exemplis: ut in omnibus exhibeamus noſmetipſos ſicut Dei miniſtros, ut non vituperetur miniſterium noſtrum. ne de nobis dicatur: *Sacerdotes ignoraverunt ſcientiam.* & item: *Sacerdotes non dixerunt ubi eſt dominus, & tenentes legem neſcierunt me.* Ierem. 2. & ne illam incurramus offenſam, quam Heli ſacerdos incurriſſe dignoſcitur eo quod filios ſuos indigne agentes non digne corripuit. 1. Reg. 4.

GENERALITER OMNIBVS. Ergo primo omnium collocet ſibi unuſquiſque Chriſtianus, qui aliter Chriſtianus vere dici & eſſe non poteſt, fundamentum Chriſtianæ religionis, id eſt, fidem catholicam, ut credat in Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, unum & verum Deum, trinum in perſonis, unum in ſubſtantia. Credat nihilo minus, quod ſola perſona Filii pro ſalute noſtra carnem aſſumpſit, in qua paſſus eſt, & reſurrexit, & in cælos aſcendit, cum qua etiam ad judicium venturus eſt. Credat & in Spiritum ſanctum, & quod in baptiſmate per eum tribuatur omnium remiſſio peccatorum: & quod ejus dono in eccleſia Chriſti per pœnitentiam, & per ſacerdotale miniſterium, incunctanter peccatorum detur indulgentia. Credat quoque veraciter in vera carne futuram in adventu Chriſti reſurrectionem omnium. Hoc verę fidei fundamentum bonis neceſſe eſt exornetur operibus: quia ſicut ſine fide impoſſibile eſt placere Deo, ita & fides perfecta eſſe non valet, niſi per dilectionem operetur: inſuper ſi non habeat opera, mortua eſt in ſemetipſa. Exornetur ergo ſācta fides, ut vera & fructuoſa ſit, ſpe, caritate, humilitate, caſtitate, continentia, ſobrietate, unanimitate, concordia, juſtitia, miſericordia, innocentia, & ſimplicitate, & cęteris his ſimilibus quę in dilectione Dei conſiſtunt, & proximi. Videat unuſquiſque, ne ejus decorem diverſis commaculet flagitiis. Inter quæ maxime hæc cavenda pervidemus, & quanto occultiora, tanto periculoſiora eſſe pro certo ſcimus. Superbiam ſcilicet, quæ & de angelo diabolum facere, & de cælo novit præcipitare. Invidiam, a dia-

Iac. 2.

ANNO CHRISTI 906.

a diabolo inventam ad deiicieodom de paradiſo hominem, & ad mortem in orbem terrarum iotroducendam. Odium & diſcordiam, prædictorum criminum ſequaces, ſed non minus perniciosos, quia matrem omnium virtutum caritatem expellunt, & illa fugata, omnia ſimol, ſi qua fuerint, bona opera pervertunt. Hæc igitur principaliter a fidelium cordibus ſunt extirpanda, & cum his, ea quæ ſuperius partim denotando perſtrinximus, penitus abominanda. Similiter & illa, quæ quaſi natotaliter in uſu habentur, ſicut ſunt ebrietates, comeſſationes, contentiones, detractiones, & inimicitiæ, & his ſimilia, quæ iuxta Apoſtolum homines a regno Dei excludunt: *Quoniam*, inquit, *qui talia agunt, regnum Dei non conſequentur.* *Gal. 5.* Simili modo & illa cohibenda omnimodis, quæ contra jus humanæ ſocietatis, ſicuti ſunt furta, & iam ſuperius dictæ exectabiles rapinæ, calumniæ, oppreſſiones, invaſiones, quæ prius reddenda, poſtea ſunt pœnitentiæ remedio corrigenda. Inhibemus quoque modis omnibus, cum ingeoti proteſtatione, peſſimam lucri rabiem, vſurarum ſcilicet adiouentionem, quam non minus clerici ſectantur, quam laici, dominici immemores præcepti, quo dicitur: *Pecuniam tuam non dabis ad vſuram.* *Levit. 25.* & iterum: *Non accipies a fratre tuo vſuram, nec amplius quam dediſti.* Exſtant & alia diverſorum criminum mala, quæ improbat & condemnat lex divina, pro quibus populus vaſtitate & gladio, fame & peſtilentia atteritur, & eccleſiæ ſtatus infirmatur, regnumque periclitatur: ut ſunt neſandiſſimæ cum maſculis aut pecoribus pollutiones, pro quibus dulcis & benignus Deus ooſter ad amaritudioem iracundiæ tanto gravius provocatur, quanto contra naturam fieri comprobantur: & ut ſunt illa, quæ ex paganorum ritu adhuc ſopereſſe videntur: ſcilicet magica, ſortes, phylacteria, veneficia, divinationes, ſomniorum conjectatiooes: quæ omnia puniri jobet lex divina, quia manifeſtiſſime in talibus ſervitus eſt diabolica. De quibus in Concilio Ancyrano titulo XXIII. ita ſcriptum eſt: *Concil. Ancyr. c. 23.* „Qui divinationes expetunt, & morem gentilium ſubſequuntur, aut in domos ſuas hujuſcemodi homines „introducunt, exquirendi aliquid arte malefica, „aut expiandi cauſa, ſub regula quinquennii iaceant, „ſecundum gradus pœnitentiæ definitos. Similiter unuſquiſque Chriſtianus caveat & ab his, quæ videntor quidem levia, ſed contra divina ſiunt mandata, a ſcurrilitate & ſtultiloquio, a fabulis otioſis, turpibuſque & obſcœnis ſermocinationibus. Hæc nempe plurimi non ſolum in domibus & convivus ſuis loquuntur, & libenter aodiuot: ſed etiam, ad provocandum Deum ad iracundiam, in baſilicis illi & ſanctis ejus conſecratis, abſque reſpectu timoris alicujus, irreverenter his vacare noo deſiſtuot. Servetor ſane cultus honor & reverentia dominici diei, & ſanctarum ſolennitatum. Iejunium qooque tam indictum, quam etiam quatuor temporum. Ceſſent mendacia periculoſa & noxia, quæ aſſidue nimis fiunt, iuramenta, maledicta, turpia necnon cantica, & cætera his ſimilia, quæ longum quidem eſt enumerare, ſed perneceſſarium cito corrigere. Conſiderantes igitur, nos omnium operum & ſermonum, inſuper & cogitationum, reddituros eſſe rationem ei qui venturus eſt in majeſtate terribili reddere unicuique ſecundum quod geſſit, ſive bonum ſive malum. & peccata ſive parva ſive magna ooo poſſe impunita eſſe: ad flagella quoque, quę pro eiſdem jam nunc juſte, gravia quidem, ſed minora quam meremur, patimur, non inſenſibiles, non incorrigibiles, oon murmuraotes, manum ejus ad feriendum extentam, quam ne percuteret anticipare oeglex imus, dum adhuc paterna pietate ſicut filii verberamur, ſaltem ne uſque ad internecionem, ne uſqoe ad animam feriat, mitigare celeri converſione & condigna ſatisfactione curemus: ne ſicut mali ſervi, & in præſenti diſtricta animadverſiooe feriamur, & ad ſeveriora in futuro ſupplicia pertrahamur. Dum adhuc vacat, dum adhuc qui offenſus peccata noſtra propter pœnitentiam diſſimulat, & ut ab ejus ſeveritate ad illius bonitatem revertamur, blandimentis & minis clamat: non obduremus corda noſtra, ſicut hacteous patres ooſtri & nos egimus. Peccavimus enim cum patribus ooſtris, injuſte egimus, iniquitatem fecimus. Iam nunc ergo reverſi ad conſcieotias noſtras, & mala quæ geſſimus dijudicantes, pura & vera confeſſione confiteamur domino, quooiam bonus, quoniam in ſæculum miſericordia ejus. Procidamus & ploremus ante Dominum, qui fecit nos, quia ipſe eſt dominus Deus noſter, quia beoignus & miſericors eſt, præſtabilis ſuper malitia, qui non vult mortem peccatoris, ſed ut convertatur & vivat. Si igitur ex toto corde converſi ad Deum, veram pœniteotiam, fructuſque pœnitentiæ dignos fecerimus, crebris & ſanctis inſtantes jejuniis, vigiliis caſtis, illique bene complacitis, & orationibus ſalſo lacrymarum imbre perſuſis, cum eleemoſynis juſtis, cæteriſque miſericordiæ & caritatis operibus, atque profiteamur nos ad priſtina impietatum noſtrarum ſcelera nunquam redituros, juvaote eius gratia, ſioe quo oihil poſſumus: ſi in iſtis perſeveraverimus, ſatisfacientes Deo & eccleſiæ de præteritis peccatis per pœnitentiæ dolorem, per humilitatis gemitum, & per contriti cordis ſacrificium: cito ejus, qui cor contritum & humiliatum non ſpernit, & coi proprium eſt miſereri ſemper & parcere, miſericordiam conſequemur. Citu dicimus, quia apud benignum Deum non tam valet menſura temporis, quam doloris. Ipſe enim per prophetam loquitur, dicens: *Cum converſus ingemueris, ſalvus eris.* *Ezech. 33.* itemque: *Impietas impii non nocebit ei, in quacumque die converſus fuerit ab impietate ſua.* Cum ergo tanta ſit benignitas Domini Dei ooſtri non negligamus, non differamus, non tardemus converti ad ipſum, ſed ſicut nos hortatur ſanctus Paulus apoſtolus, *adeamus cum fiducia ad thronum gratiæ ejus, ut miſericordiam conſequamur, & gratiam inveniamus in auxilio opportuno*, *Hebr. 4.* per Ieſum Chriſtum Dominum ooſtrum, cui eſt cum coæterno Patre & Spiritu ſancto virtus & gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

SVBSCRIPTIONES EPISCOPORVM.

Heriveus Rem. archiep. his edictis annuens ſubſc.
VVito Rothomagenſium epiſcopus ſubſcripſit.
Rodulfus Laudunenſis præſul ſubſcripſit.
Erluinus Beluacenſium epiſcopus ſubſcripſit.
Raubertus Noviomagorum epiſcopus ſubſcripſit.
Letoldus Catalaunicus epiſcopus ſubſcripſit.
Abbo Sueſſorum epiſcopus ſubſcripſit.
Stephanus Cameracenſis epiſcopus ſubſcripſit.
Hucbertus Meldenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcr.
Otfridus Silvanectenſis epiſcopus ſubſcripſit.
Stephanus Morinorum epiſcopus ſubſcripſit.
Otgarius Ambianenſis epiſcopus ſubſcripſit.

NOTA IACOBI SIRMONDI S.I.

Troſleium vici nuoc etiam nomen eſt paucis millibus diſtantis ab Auguſta Sueſſorum. Vbi & alia deinceps hoc ſæculo habita Concilia, quæ Flodoardus in chronico identidem commemorat. hujus enim an meminerit, quia partem illam chronici mutilam habemus, incertum eſt. Videntur etiam hoc concilium ignoraſſe canonum collectores Burchardus, Ivo, Gratianus, & poſteri, ita de illo ſilent omnes: niſi quod noſtra memoria primus eius teſtimoniis in epitome ſua uſus eſt Antonius Auguſtinus.

GVILLELMI

GVILLELMI COMITIS ARVERNORVM ET DVCIS AQVITANIÆ TESTAMENTVM.

Quo prima Cluniacenſis monaſterii fundatio inſtituta eſt anno Chriſti DCCCCX. *Caroli Simplicis regis poſt obitum Odonis anno* XIII.

CVNCTIS ſane conſiderantibus liquet, quod ita Dei diſpenſatio quibuſque ditibus conſulit, ut ex rebus quæ tranſitorie poſſidentur, ſi eis B bene utantur, ſemper manſura valeant præmia promereri. Quod videlicet divinus ſermo poſſibile oſtendens, atque ad hoc omnino ſuadens, dicit: Prov. 13. *Divitiæ viri redemptio animæ ejus.* Quod ego VVillelmus dono Dei comes & dux ſolicite perpendens, ac propriæ ſaluti, dum licitum eſt, providere cupiens, ratum, immo pernéceſſariũ duxi, ut ex rebus, quæ mihi temporaliter collatæ ſunt, ad emolumentum animæ meæ aliquantulum impertiar. Quippe quia in his videor excreviſſe, ne fortaſſis totum ad curam corporis redarguar in ſupremo expendiſſe: quin potius cum ſuprema ſors cuncta rapuerit, quiddam mihi gaudeam reſervaſſe. Quæ ſcilicet Luc 16. cauſa nulla ſpecie vel modo congruentius poſſe fieri videtur, niſi ut juxta domini præceptum, amicos mihi faciam pauperes ejus, utque hujuſmodi C actio non ad tempus, ſed continue peragatur, monaſtica profeſſione congregatos ex propriis ſumptibus ſuſtentem. Ea ſiquidem fide, ea ſpe, ut quamvis ipſe cuncta contemnere nequeam, tamen dum mundi contemptores, quos juſtos credo, ſuſceperim, juſtorum mercedem accipiam. Igitur omnibus in unitate fidei viventibus, Chriſtique miſericordiam poſtulantibus, qui ſibi ſucceſſuri ſunt, & uſque ad ſæculi conſummationem victuri, notum ſit, quod ob amorem Dei & ſalvatoris noſtri Ieſu Chriſti, res juris mei ſanctis apoſtolis, Petro videlicet & Paulo, de propria trado dominatione: Cluniacum ſcilicet villam, quæ ſita eſt ſuper fluvium, D qui Graona vocatur, cum cortile & manſo indominicato, & capella quæ eſt in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ, & ſancti Petri apoſtolorum principis, cum omnibus rebus ad ipſam villam pertinentibus: villis ſiquidem, capellis, mancipiis utriuſque ſexus, vineis, campis, pratis, ſilvis, aquis, aquarumve decurſibus, farinariis, exitibus, & regreſſibus, cultum & incultum, cum omni integritate. Quæ etiam res ſunt ſitæ in comitatu Matiſconenſi, vel circa, ſuis unaquæque terminis concluſæ. Dono autem hæc omnia jam dictis apoſtolis ego VVillelmus, & uxor mea Ingelberga, primum pro amore Dei, deinde pro anima ſenioris mei Odonis E regis, progenitoris ac genitricis meæ, pro me & uxore mea, ſalute ſcilicet animarum noſtrarum & corporum: pro Avanæ nihilo minus, quæ mihi eaſdem res teſtamentario jure conceſſit: pro animabus quoque fratrum ac ſororum noſtrarum, nepotumque, atque omnium utriuſque ſexus propinquorum: pro fidelibus noſtris, qui noſtro ſervitio adhærent: pro ſtatu etiam ac integritate catholicæ religionis: poſtremo vero, ſicut omnes Chriſtiani unius compage caritatis ac fidei tenemur, ita pro cunctis, præteritorum ſcilicet, præſentium, ſive futurorum temporum orthodoxis hæc donatio fiat.

Eo ſiquidem dono tenore, ut in Cluniaco in A honore ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli monaſterium regulare conſtruatur, ibique monachi juxta regulam beati Benedicti viventes congregentur, qui ipſas res perenni tempore poſſideant, teneant, habeant, atque ordinent. Ita dumtaxat, ut ibi venerabile orationis domicilium votis ac ſupplicationibus fideliter frequentetur, converſatioque cæleſtis omni deſiderio & ardore intimo perquiratur & expetatur. Sedulæ quoque orationes, poſtulationes, atque obſecrationes domino dirigantur, tam pro me, quam pro omnibus, ſicut eorum memoria ſuperius digeſta eſt. Præcepimus ſiquidem, ut maxime illis ſit hæc noſtra donatio ad perpetuum refugium, qui pauperes de ſæculo egreſſi, nihil ſecum præter bonam voluntatem attulerint, ut noſtrum ſupplementum ſit B abundantia illorum. Sint ipſi monachi, cum omnibus præſcriptis rebus, ſub poteſtate & dominatione Bernonis abbatis, qui quamdiu vixerit, ſecundum ſuum ſcire & poſſe eis regulariter præſideat. Poſt diſceſſum vero ejus, habeant iidem monachi poteſtatem & licentiam quemcumque ſui ordinis, ſecundum placitum Dei, atque regulam ſancti Benedicti promulgatam, eligere maluerint abbatem atque rectorem: ita ut nec noſtra, nec alicujus poteſtatis contradictione, contra religioſam dumtaxat electionem impediantur. Per quinquennium autem Romæ ad limina apoſtolorum, ad luminaria ipſorum concinnanda, decem ſolidos præfati monachi perſolvant, habeantque tuiC tionem ipſorum apoſtolorum, atque Romanum pontificem defenſorem. Et ipſi monachi corde & animo pleno prælibatum locum pro poſſe & noſſe ſuo ædificent. Volumus etiam, ut noſtris, ſucceſſorumque noſtrorum temporibus, prout opportunitas atque poſſibilitas ejuſdem loci ſe dederit, quotidie opera miſericordiæ pauperibus indigentibus, advenis peregrinantibus, ſumma intentione exhibeantur.

Placuit etiam huic teſtamento inſeri, ut ab hoc die, nec noſtro, nec parentum noſtrorum, nec faſcibus regiæ magnitudinis, nec cujuſlibet terrenæ poteſtatis jugo ſubjiciantur iidem monachi ibidem D congregati. Neque aliquis principum ſæcularium, non comes quiſquam, nec epiſcopus quilibet, non pontifex ſupradictæ ſedis Romanæ, per Deum, & in Deum, omneſque ſanctos ejus, & tremendi judicii diem conteſtor ac deprecor, invadat res ipſorum Dei ſervorum, non diſtrahat, non minuat, non procamiet, non beneficiet alicui perſonæ, non aliquem prælatum ſuper eos contra eorum voluntatem conſtituat. Et ut hoc nefas omnibus temerariis ac improbis arctius inhibeatur: adhuc idem inculcans ſubjungo, & obſecro vos, o ſancti apoſtoli Petre & Paule, & te pontifex pontificum apoſtolicæ ſedis, ut per autoritatem canonicam & apoſtolicam, quam a Deo accepiſti, alienes a E conſortio ſanctæ Dei eccleſiæ & ſempiternæ vitæ prædones & invaſores atque diſtractores harum rerum, quas vobis hilari mente promptaque voluntate dono: ſitiſque tutores ac defenſores jam dicti loci Cluniaci, & ſervorum Dei ibi commorantium, harum quoque omnium facultatum, propter eleemoſynam & clementiam & miſericordiam piiſſimi Redemptoris noſtri. Si quis forte, quod abſit, & quod per Dei miſericordiam & patrocinia apoſtolorum evenire non æſtimo, vel ex propinquis, vel extraneis, vel ex qualibet conditione ſive poteſtate, qualicumque calliditate contra hoc teſtamentum, quod pro amore Dei omnipotentis ac veneratione principum apoſtolorum

Petri & Pauli fieri ſancivi, aliquam concuſſionem inferre tentaverit, primum quidem iram omnipotentis Dei incurrat, auferatque Deus partem illius de terra viventium, & deleat nomen ejus de libro vitę, fiatque pars illius cum his qui dixerunt domino, *Recede a nobis*, & cum Dathan & Abiron, quos terra aperto ore deglutivit, & vivos inſernus abſorbuit, perennem incurrat damnationem: ſocius quoque Iudæ Domini proditoris effectus, æternis cruciatibus retruſus teneatur. Et ne ei in præſenti ſæculo humanis oculis impune tranſire videatur, in corpore quidem proprio futuræ damnationis tormenta experiatur, ſortitus duplicem* direptionem cum Heliodoro & Antiocho, quorum alter diris verberibus coercitus vix ſemivivus evaſit, alter vero nutu ſuperno percuſſus, putreſcentibus membris, & ſcatentibus vermibus, miſerrime interiit: cæteriſque ſacrilegis, qui ærarium domus domini temerare præſumpſerunt, particeps exiſtat, habeatque, niſi reſipuerit, archiclavum totius monarchiæ eccleſiarum, juncto ſibi Paulo, obſtitorem, & amœni paradiſi aditus contradictorem, quos, ſi vellet, habere poterat pro ſe piiſſimos interceſſores. Secundum mundialem vero legem, his quibus intulerit calumniam, centum auri libras, cogente judiciaria poteſtate compulſus, exſoluat, & congreſſio illius fruſtrata nullum omnino obtineat effectum: ſed hujus firmitas teſtamenti omni autoritate ſuffulta, ſemper inviolata ac inconcuſſa permaneat cum ſtipulatione ſubnixa. Actum Bituricæ ciuitatis publice.

Apoc. 13.

* *for.* correptionem.

SVBSCRIPTIONES.

Ego VVillelmus hanc auctoritatem fieri & firmari rogavi, ac manu propria roboravi.

Sigillum Ingelbergæ uxoris eius.

Sigillum Madalberti peccatoris Bituricenſis archiepiſcopi.

Signum Adalardi peccatoris epiſcopi.

Signum Attonis peccatoris epiſcopi.

Signum Villelmi nepotis eius.

Signum Armanni, & aliorum.

Anno XIII. regnante Carolo rege, indictione XIII. Ego Oddo Levita ad vicem cancellarii ſcripſi & ſubſcripſi.

VITA ANASTASII PAPÆ III.

ANNO CHRISTI 910 Anaſtaſius quando pontifex factus.

ANASTASIVS, patria Romanus, Luciani filius, anno Domini nongenteſimo decimo Sergio invaſori ſedis eſt ſubrogatus, tempore Lamberti & Leonis imperatorum. Sedit annos duos, & menſes totidem. Ticinenſem eccleſiam, teſte Sigonio libro 6. de regno Italiæ, plurimis iiſdemque magnificis ornamentis decoravit, concedens ei uſum umbellæ, equoque vehi albo, crucem pręviam in itinere habere, & in Conciliis a læva pontificis aſſidere.

Hujus tempore Lambertus imperator, cum eſſet annorum triginta duorum, ab Vgone comite Mediolanenſi in venatione occulte necatus eſt, ſumma regni deinceps ad Berengarium devoluta.

Lamberti & Leonis imperator. obitus.

Leo ſextus eius nominis imperator orientalis, ventris profluvio laborans exceſſit e vivis anno imperii ſui vigeſimoſexto. Prætera centum & tredecim novellas conſtitutiones, Iuſtinianum imitatus, de ſacris ſimul & profanis ridicule nimis edixit. Extat una ſub eius nomine epiſtola in bibliotheca ſanctorum patrum de Chriſtianæ fidei veritate inſcripta, qua Spiritum ſanctum a Patre Fi-

A lioque procedentem profitetur his verbis: Ego ſum Dominus Deus tuus, creator tuus, lumen de lumine, verbum de Patre, ex quibus Spiritus ſanctus procedit. Quod ideo dictum velim, ut intelligas orthodoxam doctrinam hujus temporis viros diſertos recepiſſe; exclamaſſe tamen, quod ſine œcumenici Concilii autoritate in ſymbolo poſita eſſet. Defuncto Leoni in oriente frater illius Alexander homo nefarius, anno ætatis ſuæ 20. una cum Conſtantino imperatoris Leonis filio puero ſuccedit in imperio, & poſt ſextum menſem imperii, propter contemptum Dei, & ſanctarum imaginum, infami exitu, ut tradunt Curopalates & Aretas, mortuus eſt, ſolique Conſtantino imperium reliquit. Anaſtaſius papa, cum ſediſſet annos duos & menſes totidem, obiit anno Redemptoris noſtri 912. ſepultus eſt in baſilica ſancti Petri, ut habet epitaphium illius, quod ex Manlio recitat Baronius.

Leo profitetur Spiritum ſanctum a Patre & Filio procedere.

Anaſtaſii Papæ tempus ſedis.

*** CONCILIVM NARBONENSE. APVD FONTEM COOPERTVM Anno Dom. DCCCXI.

ANNO CHRISTI 911.

DE eo Ioannes Mariana libro VIII. *hiſtoria Hiſpanica hac refert.* Anno nongenteſimo quadrageſimo (*immo quadringenteſimo undecimo*) conventus epiſcoporum eſt habitus ad oppidum, cui Fonti Cooperto nomen eſt, in agro Narbonenſi. In eo conventu controverſia inter epiſcopos* Antigiſum Vrgelitanum, & Adulphum Pallarienſem, agitata de finibus: ac vero de tota ditione Pallarienſis, quam ad Vrgelitanos præſules pertinere Antigiſus diſputabat. Patrum ſententia, Adulpho mortuo ſancitum uti Pallaria urbs ab Vrgelitano præſule ſacra peteret: quod certiſſimis documentis probabatur olim in uſu fuiſſe. Actionum præſes Arnuſtus Narbonenſis, Tarracone a Mauris occupata: cujus præſulis partes fuiſſent controverſias inter vicinos epiſcopos componere, jura queis populis dicere. *Hac Mariana. Cæterum huius concilii annum fuiſſe Chriſti 911. didicimus ex ſchedis illuſtriſſimi Petri de Marca archiepiſcopi Pariſienſis, qui eius acta ex Vrgelitana eccleſia tabulario deſcripſit. Et aliunde conſtabat habitum non fuiſſe anno quem aſſignat Mariana 940. cum Arnuſtus Narbonenſis archiepiſcopus qui ei præfuit, ante 25. ut minimum annos obiiſſet. Nam Agius Arnuſti ſucceſſor iam anno 915. Narbonenſis erat archiepiſcopus, ut intelligimus ex concilio Cabilonenſi illius anni, cui interfuit.*

* *Cor.* Nantigiſum.

VITA LANDONIS PAPÆ.

ANNO CHRISTI 912. Lando quando pontificatum adeptus.

LANDO patria Sabinus, Trani filius, ſucceſſit Anaſtaſio pontifici anno Chriſti nongenteſimo duodecimo, tempore Conſtantini octavi imperatoris orientalis. Hic ad importunam inſtantiam potentiſſimi, nobiliſſimi, & impudentiſſimi ſcorti Theodoræ, quæ duarum filiarum, alteram Maroziam Sergio papæ, Theodoram vero alteram Adelberto marchioni Tuſciæ proſtituerat, & per hoc monarchiam urbis tenebat, Ioannem, quem illa turpiſſime deperibat, ex Ravennate presbytero epiſcopum Bononienſem creavit, defunctoque Petro Ravennate archiepiſcopo, eumdem in ejuſdem eccleſiæ Ravennatis archiepiſcopum tranſtulit. Et paulo poſt quam rem tam fœdam peregiſſet, inquit Luitprandus libro 2. cap. 13. ex hac vita migravit.

CONCILIVM

ANNO CHRISTI 912.

CONCILIVM TVRONENSE.

Anno Chriſti DCCCCXII. de celebrandu feſto Tranſlationis S. Martini.

HVius concilii memoriam debemus ſancti Odoni Cluniacenſi abbati II. qui peculiarem libellum ſcripſit, De reverſione B. Martini a Burgundia, editum in Bibliotheca Cluniacenſi. Ejus hic ſummam exhibeo. Normannorum Turonibus jamjam imminentium metu, Sancti Martini corpus Autiſſiodorum delatum fuerat. Rollone illorum duce Chriſtianis ſacris initiato, quod anno Chriſti 912. factum eſt, relatæ ſunt ad Turonas ſacræ reliquiæ. In reditu, *inquit Vincentius Bellovacenſis, qui hanc libelli iſtius partem in compendium redegit*, quicumque qualicumque incommodo detenti, etiam non rogantes, etiam non volentes ſunt ſanati.

Speculi hiſtor. lib. 24. c. 54.

„ Nam duo paralytici de morbo ſuo victum quærentes, audientes quæ fiebant, communicato conſilio, aptatis baculis ſub aſcellas repere magis quam fugere tentabant: fugienteſque, inviti ſanati ſunt. Quod ipſi poſtea inviti confeſſi ſunt, non audentes celare. Ingreſſo autem Martino fines parochiæ ſuæ, tempore brumali, omnia frutecta veſtita ſunt foliis & floribus; & tam cerei quam lampades accedebantur igne divinitus miſſo, maxime in duabus baſilicis in ejus nomine conſecratis, in Majori Monaſterio, & eccleſia novi caſtri, in qua nunc uſque ſervatur; & dextera lævaque in omnibus eccleſiis campanæ divinitus pulſabantur nemine tangente. Factum eſt hoc anno a tranſvectione ejus XXXI. Id. Decembr. & ſynodali autoritate decretum eſt, ut hoc feſtum celebre ageretur, ab Adalardo archiepiſcopo Turonenſi, & Raymone Aurelianenſi fratre Adalardi, Mainoldo Cenomanenſi, Lupo Andegavenſi, & Suffraganeis totius provinciæ epiſcopis.

G. C. In S. Odonis libello geſtum hoc memoratur anno 887. ſed vel Odonis, vel librarii error eſt. Id enim eveniſſe dicit Odo anno quo Rollo ad Chriſtum converſus eſt: quem annum Chriſti 912. fuiſſe certum eſt.

VITA ET EPISTOLÆ IOANNIS PAPÆ X.

ANNO CHRISTI 912. 913.

Ioannes papa per Theodoram meretricem in ſedem pontificiam elevatus.

IOANNES, de quo ſupra in Landone, ex archiepiſcopo Ravennate factus eſt pontifex, vel potius pſeudopapa, anno domini nongenteſimo duodecimo, tempore Conſtantini imperatoris orientalis. Theodora meretrix impudentiſſima in hujus ſpeciei decorem vehementer exardens, Landoni pontifici ſubrogari procuravit eumdem, quem ipſe Lando ex Bononienſi epiſcopo archiepiſcopum Ravennatem ordinaverat. Fecerat illud Theodora, inquit Luitprandus, ne amaſii ducentorum milliarium interpoſitione, quibus Ravenna ſequeſtratur a Roma, rariſſimo concubitu potiretur. Ita impudicus homo meretricis viribus Romæ pollens, factus eſt pſeudopapa & nefarius ſedis invaſor. Quod ne fieri potuiſſe credas, memineris lector, Theodoram, ut teſtatur Luitprandus, duas habuiſſe filias, unam Maroziam nomine, quam Sergio pſeudopontifici proſtituit: alteram Theodoram, quæ per adulterium ex Adelberto Tuſciæ marchione ſuſcepit Albericum, qui hoc tempore urbis Romæ principatum uſurpabat, eique fere ſolus dominabatur: præterea Maroziam poſt obitum Sergii nupſiſſe VVidoni filio Adelberti legitimo Tuſciæ principi, cujus tanta erat potentia, ut rex potius quam marchio videretur appellandus. His fluctibus agitabatur navicula Petri. Verum Chriſtus in ea dormiens patiebatur illam iſtis procellis

Theodora per quos urbi dominata fuerit.

operiri & immergi: ſed non plane abſorberi. Nam liberatam ab infinitis hæreſibus, contra graviſſima ſcandala reddidit adeo tutam, ut qua de cauſa hæretici novatores eccleſiam velut impii blaſphemant, eamdem ob cauſam filii ejuſdem eccleſiæ Deo grati Deum laudent & benedicant. Initium pontificatus Ioannis ad annum Chriſti 912. referendum eſſe, certo argumento colligitur ex chronico Caſſinate Leonis Oſtienſis lib. 1. cap. 55. ubi ingentem victoriam de Sarracenis obtentam dicit contigiſſe anno Redemptoris noſtri 915. indictione 3. invaſionis vero Ioannis anno 3. Quod ſi verum eſt, opus eſt affirmare eum anno 912. ſe in ſedem apoſtolicam intruſiſſe. Ex rebus ſub hoc pontifice geſtis veriſimile eſſe colligitur, quod qui invaſor, fur, & latro ingreſſus erat, accedente cleri conſenſu legitimus Romanus pontifex haberi cœperit, quando copiis ſuis cum Alberico filio Adelberti marchionis Tuſciæ conjunctis, cum eodem contra Sarracenos in prælium venit. Nam poſt Sarracenos debellatos diverſæ legationes ex diverſis orbis partibus pro palliis aliiſve rebus implorandis ad eum miſſæ leguntur. Ad referendam gratiam Berengario pro auxilio quod contra Sarracenos tulerat, eumdem menſe Septembri anno 915. imperatorem inunxit. Ex delictis pluribus retroactis conſcientia ſauciatus, animi dolore languens, legatum miſit Compoſtellam ad venerandum corpus ſancti Iacobi apoſtoli, deditque literas ad ſanctum Siſenandum ejuſdem eccleſiæ epiſcopum, petens pro ſe juges preces apud ſanctum Iacobum Deo offerri, ut in hac vita, & in hora obitus ſui, Deum propitium habeat. Cumque Siſenandus in perveſtigandis Romanæ eccleſiæ ritibus totus intentus, invenisset eos in multis plane diverſos eſſe ab iis qui in miſſali Hiſpanorum Mozarabi nominato continebantur, legatis pontificiis ex Hiſpania diſcedentibus ſuum ille adjunxit, per quem a Ioanne papa facultatem accepit emendandi ritus miſſalis ſui in iis quæ majoris momenti viderentur. *Ambr. Morales chron. Hiſp. lib. 15. c. 47.*

Quando Ioannes papa factus.

Acta Ioannis papæ probant eum poſt actam pœnitentiam in ſede confirmatum.

Idem pontifex Hilduinum Tungrenſem epiſcopum, quem clerus & populus elegerat, rejecit, & Richarium abbatem a rege propoſitum ordinavit, eique cauſam & controverſiam biennalem adjudicavit. *Flodoardus.* Seulfo Remenſi archiepiſcopo poſt Heriveum defunctum pallium miſit. Cum hoc Heribertus comes Aquitaniæ potentiſſimus pactum inierat, ut filius ſuus præficeretur Remenſi eccleſiæ; ea nimirum intentione, ut poteſtate ungendi reges penes Remenſem conſtituta, rex Galliarum ungeretur, quem ille electum vellet. Dum ergo miniſtri comitis moræ impatientes Seulfum archiepiſcopum propinato veneno e medio ſuſtuliſſent, filius Heriberti comitis, puer nondum quinquennis, proh ſcelus inauditum! electus eſt Remenſis archiepiſcopus. Factum plane monſtroſum, nunquam hactenus in orbe Chriſtiano viſum nec auditum, imo nec puto mente conceptum, Ioannes papa non modo non improbavit, ſed factam potius electionem ratam eſſe voluit, muneraque epiſcopalia Abboni Sueſſonico epiſcopo commiſit & delegavit: ſuoque hoc facto infamis pontifex poſteris exemplum præbuit, ut complures principes non tantum hoc, ſed etiam ſubſequentibus ſæculis, proh dolor! adoleſcentulos ſibi ſanguine junctos in ſummas cathedras maximo malo eccleſiarum promoveri procuraverint. Opus ſane tali pontifice dignum, quem infamis femina infami opere in ſolium Petri intruſerat. *Flodoard. lib. 4. c. 19.*

Quinquennalis puer fit Remenſis archiepiſcopus.

Hujus temporibus eccleſia Conſtantinopolitana inter Euthymii & Nicolai patriarcharum fautores ſchiſmate diviſa, unita eſt, ſublataque eſt con-

troverſia illa de trigamia, quæ occaſione Leonis Sapientis quarto nubentis Conſtantinopoli oborta fuit. *Curopalates.* Henricus poſt obitum Conradi factus eſt rex Germaniæ, qui cum velatam viduam Eruini ſenioris filiam duxiſſet uxorem, de ſacrilegio correptus, illa deſerta, pedibus Romam contendens pœnitentiam egit. Ad ſubiugandos Lotharingos profectus, per legatum Caroli Simplicis, dono accepit manum ſancti Dionyſii auro incluſam. Berengarius imperator, cum in odium Rodulphi regis fœdus iniiſſet cum Saracenis, a ſuis occiſus eſt. *Luitprandus.*

Quamdiu Ioannes ſederit.

Cumque poſt hæc omnia Ioannes papa annos ſedecim ſedem tenuiſſet, VVido Tuſciæ Marchio, ſuaſu Maroziæ conjugis, quæ quondam Sergio papæ proſtituta fuerat, eumdem propter Petrum papæ germanum, quem ſumma invidia proſequebantur, ſede amotum in carcerem conjecit: atque in eodem non multo poſt defunctus, vel cervicali ori ejus impoſito peſſime ſuffocatus fuit, atque dignum ſuis ſceleribus finem accepit invaſor & injuſtus detentor ſedis apoſtolicæ: ut qui per impudicam matrem Theodoram, ſacroſanctam ſedem violenter arripuit, per filiam æque impudicam juſta Dei vindicta ejectus, & in carcerem conjectus, ea ſimul cum vita caruerit. *Hæc ex Luitprando & Flodoardo Baronius.*

EPISTOLA CAROLI III. * REGIS AD EPISCOPOS REGNI SVI.

* Caroli Simplicis

Adverſus Hilduinum eccleſiæ Tungrenſis pervaſorem, cujus loco Richarium ordinari jubet.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, Carolus vir illuſtris divina propitiante clementia rex Francorum, omnibus archiepiſcopis & epiſcopis in regno nobis a Deo commiſſo conſtitutis, pax & ſalus ab eodem Deo æterno.

QVIA divinæ propitiationis beneficia, quæ ab ipſo ab ipſis crepundiis experti ſumus, nullatenus ennumerare poſſumus: idcirco laudem domini loquetur os meum, & benedicet nomen ſanctum ejus in ſæculum ſæculi. Vnde quia pluribus noſtris exigentibus meritis multotiens adverſa quæque ſuſtinuimus, credimus non hoc ad noſtræ damnationis meritum, ſed ad gratiam ſuæ reconciliationis nobis fore permiſſum: ut flagellis ejus eruditi, diſcamus perverſa cavere, & in cunctis ejus voluntatibus parere. Sicut vobis de multis notum eſt, cum olim quidam noſtri fideles, a noſtra debita fidelitate exorbitantes, vitam & regnum nobis auferre moliti ſunt, euntes poſt inimicos noſtros, eiſque familiariter inhærentes, res & epiſcopia noſtri regni ab ipſis dari ſibi concupierunt.

CAPVT I.

Vt ergo de multis taceamus, unum, qui nobis noſtris viſceribus ſerpentinum virus infudit, veſtræ ſanctitati propalavimus; Hilduinum videlicet, qui contra regalem agens poteſtatem, contra quoque apoſtoli dicta, ubi dicitur: *Deum timete, regem honorificate.* & : *Non eſt poteſtas niſi a Deo.* & : *Qui poteſtati reſiſtit, Dei ordinationi reſiſtit: non eſt enim poteſtas, niſi a Deo.* & adverſus citharœdi Dauid dicta, ubi ad dominum loquitur: *Impoſuiſti homines ſuper capita noſtra.* Quique ultra Rhenum ad inimicos noſtros proficiſcens, minimeque reminiſcens ſacramentorum ſuorum nobis promiſſorum, eaque retro dorſum abiciens, ab Henrico inimico noſtro epiſcopium Tungrenſis eccleſiæ expetiit, ſuaque damnatione contra omnia ſtatuta, tam ſacrorum patrum, quam regum videlicet anteceſſorum noſtrorum, uſurpavit. De qualibus in libro regum capitulari ita dicitur: Si quis præſumpſerit quam non meruit a principe vel ſeniore juſto dignitatem, ſacrilegus habeatur. & beatus Gregorius: Sicut qui invitatus renuit, quæſitus refugit, ſacris eſt altaribus admovendus: ſic qui ultro ambit, vel qui importunus ſe ingerit, proculdubio eſt repellendus. Nam qui nititur ad altiora contendere, quid agit niſi ut creſcendo decreſcat? cur non perpendit quia benedictio illa in maledictum convertitur, qui ad hoc ut fiat hæreticus promovetur?

1. Petr. 2.

Rom. 13.

Pſal. 65.

II.

Cum quidam peſtiferi viri, ut ſupra memoravimus, a noſtra fidelitate deviarent, convocavimus archiepiſcopos præſules XVI. noſtri regni. Nonnullos etiam proceres, marchiones, & comites, optimateſque, ut eorum conſilio, autoritate, atque virtute tantæ veſaniæ reſiſteremus. Inventum eſt, ut nova gibborum genera novis medicationibus ſecarentur ac ſanarentur, pellentes eos epiſcopali autoritate, ſacrorumque canonum conſtitutione, a cœtu & conſortio Chriſtianorum. Quorum præſumptione ac nefandæ tyrannidi Hilduinus ſe immiſcens, datis Henrico ſuiſque proceribus compluribus auri argentique ponderibus, non ſolum cum eis ſcienter participavit, ſed etiam ex theſauris eccleſiæ Tungrenſis, quos inſtinctu diabolico rapuerat, vel furatus fuerat, quibuſdam minis ac terroribus egit, ut Herimannus Agrippinæ civitatis archiepiſc. per violentiam Henrici ſuorumque fidelium, illum in pontificem conſecraret. Nam ſi non feciſſet, ſicut ipſe venerabilis archiepiſcopus nobis poſtea in præſentia plurimorum retulit, ſibi vitam reſque eccleſiaſticas auferret, omnemque familiam trucidaret, ac illorum bona diriperet. Ideoque abſque legitimorum anteceſſorum autoritate eum conſecravit, ut ipſe adhuc teſtatur, ſed tantis terroribus ac diris crudelitatibus coactus. Vnde in Nicæno concilio ita ad locum invenitur: Si quis ex clero deprehenſus fuerit cum excommunicatis communicare, etiam ipſe privetur communione, tamquam qui regulas confundit. quæ longe lateque in diverſis conciliis & capitularibus regum de excommunicatis inveniuntur.

Concil. Nic. can. 5.

III.

Idem etiam Hilduinus res noſtri regni ex præfato epiſcopio invaſit, diripuit, & pro libito abduxit, agens contra ſtatuta Anacleti papæ, ubi dicitur: Sanctus Anacletus, qui ab ipſo Petro apoſtolo ordinatus eſt presbyter, poſtea in ſede Roma ſucceſſor illius factus epiſcopus, cum totius mundi ſacerdotibus iudicavit. „Qui abſtulerit, inquit, patri, vel matri aliquid, homicidæ particeps eſt. Pater noſter ſine dubio Deus eſt: mater vero noſtra eccleſia eſt, quæ nos in baptiſmo regeneravit. Ergo qui pecunias Chriſti & eccleſiæ rapit, aufert, vel fraudat, homicida eſt, atque homicida in conſpectu juſti judicis deputabitur. Qui rapit pecuniam proximi ſui, iniquitatem operatur: qui autem pecuniam vel res eccleſiæ abſtulerit, ſacrilegium facit, & ut ſacrilegus judicandus eſt.

Anacletus epiſt. 1.

IV.

Præfatus denique Hilduinus theſauros eccleſiæ Tungrenſis & Aquiſgrani palatii, juxta beati Lamberti corpus martyris in quadam arca poſitos, avida cupiditate rapuit, eoſque inimicis noſtris, ſuis videlicet fautoribus, contulit, & eccleſiæ abſtulit. De quo quibuſque hujuſcemodi ſacri canones ita decernunt: Si quis inventus fuerit aliquid de miniſteriis eccleſiæ vendidiſſe vel abſtuliſſe, qui

sacrile-

ſacrilegium commiſit, placuit eum in ordine eccleſiaſtico A non haberi. Vnde beatus Auguſtinus XLVII. euangelii homilia Ioannis dicit: Ecce inter ſanctos eſt Iudas, ecce fur eſt Iudas: & ne contemnas, fur hic ſacrilegus eſt, non qualiumcumque fur loculorum, ſed dominicorum loculorum, ſed ſacrorum. Et poſt pauca: Quicumque aliquid de eccleſia aufert vel fraudat, Iudæ proditori comparatur.

V.

Hos eccleſiæ theſauros epiſcopis, & comitibus, & fautoribus, pro ſua ordinatione dedit, non præ oculis habens ſtatuta Africani concilii, quibus præcipitur ut nullus per pecunias ordinetur, ita inquiens: Si quis epiſcopus per pecunias obtinuerit dignitatem, dejiciatur, modis omnibus abſcidatur, ſicut Simon magus abſciſſus eſt a Petro. Item in
Can. 2. B concilio Calchedonenſi: Si quis epiſcopus, presbyter, aut diaconus ſub precio Spiritus ſancti gratiam obtinere voluerit, proprii gradus periculo ſubjacebit; & nihil ex hac ordinatione vel promotione, quæ eſt per negotiationem facta, proficiat, ſed anathematizetur.

VI.

Iam dictus Hilduinus ad cumulum ſuæ damnationis, ante venerabilis Herimanni præſentiam veniens, ſuper ſacra nefanda juravit, quod ego Carolus epiſcopium Tungrenſe dederim, & quoſdam ex clericis & laicis jurare compulit. Quod quam ſit abſurdum quamque vitandum, ſparſim ſanctarum ſcripturarum teſtimonia approbant.

C VII.

Memoratus præterea Hilduinus per domnum Herimannum epiſcopum tertio vocatus ad ſynodum, ut contra hæc quæ ſibi objiciuntur reſponderet, ſi juſtam cauſam haberet, aut, ſi non poſſet, canonum feriretur ſpiculis. Qui quoniam quidem venire diſtulit, incidit ſententiam Bonifacii papæ ita dicentis: Probat vera eſſe illa quæ adverſus ſe dicta ſunt, qui ad ea confutanda adeſſe minime vult. Et ne dubitet, quod ita judicium nocens ſubterfugit, quemadmodum ut abſolvatur qui eſt innocens quærit. Et poſt pauca: Confitetur enim de omnibus, quiſquis ſubterfugere judicium poſſe dilationibus putat. Item ipſe: Si adeſſe voluerit, præſens ſi confidit ad objecta reſpondeat. Quod ſi adeſſe ne- D glexerit, dilationem ſententiæ de abſentia non lucretur.

Epiſtola ad Patroclum & alios epiſcopos.

VIII.

Omnes tam clerici quam laici ſupradictæ eccleſiæ, noſtram adeuntes ſublimitatem, luctuoſis vocibus innotuerunt, quod jam ſæpe memoratus Hilduinus cum ſuis prædonibus bona illorum diripuit, omnemque illorum facultatem & ſupellectilem abſtulit, nihilque illis remanſit, unde ſaltem ſibi victus ſufficientiam adhiberent. Addentes etiam in precibus, ut veſtro conſilio citius ageretur, ne amplius prædæ & direptioni paterent: ſed illis ad ordinandum daremus pontificem Richerum, quem concorditer elegerunt. De quibus videlicet omni- E bus hic capitulatim inſertis veſtrum precamur pontificium, ut propter Deum, & debitam quam nobis polliciti eſtis fidelitatem, pro viribus exinde adjuvetis, ut noſter honor in hujuſmodi negotiis amplius non decreſcat, & ſtatus ſanctæ Dei eccleſiæ ſtabiliatur.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

1 *Adverſus Hilduinum.*] Totius controverſiæ ſummam compendio refert Flodoardus in chronico DCCCCXX. *Hoc anno, ſequenti quoque, agitatur inter Hilduinum epiſcopum & Richarium abbatem de epiſcopatu Tungrenſi contentio: ſiquidem rex illud epiſcopium Richario, quia Hilduinus a ſe deſcivit, cui prius ipſum conceſſerat, dedit. Hermannus vero archiepiſcopus Hilduinum ibi epiſcopum, eligente clero ac populo, favente necnon Giſleberto, quem plurimi Lotharienſes principem relicto Carolo rege delegerant, ordinavit. Carolus vero reverſis ad ſe Lotharienſibus & ipſo Giſleberto, Richario abbati, non Hilduino, ipſum epiſcopatum cōſentiebat.* & an. DCCCCXXII. *Richarius, qui Romam profectus fuerat propter epiſcopium Tungrenſe, reverſus eſt ordinatus a Ioanne papa epiſcopus, Hilduino ab ipſo papa excommunicato, qui etiam illo abierat.*

EPISTOLA HERIMANNI ARCHIEPISCOPI COLONIENSIS, ad Richarium abbatem.

Mittit ei literas Ioannis papæ, quibus Romam una venire jubebantur.

Magnifice venerando omnique dilectionis affectu veraciter colendo Richero abbati, Herimannus ſanctæ Colonenſis eccleſiæ ſervorum Chriſti famulus, præſens & permanens vale in Chriſto.

SANCTIMONIAM veſtram, ut ſæpe ſolemus, etiam nunc denuo poſtulamus, quo noſtræ ſenectutis imbecillitati impræſentiarum incumbenti, pia intentione memores, orationum veſtrarum remedia, quibus plus omnibus indigemus, impendere non dedignemini: nihilo minus ambigentes quin idipſum pro vitium ſufficientia pro beatitudine veſtra die noctuque agere minime ceſſemus. Cæterum intimetur almæ reverentiæ veſtræ, his nos diebus epiſtolam ex domino papa Ioanne tranſmiſſam accepiſſe: quæ quid contineat, ſine permutatione literæ vel ſyllabæ, in hoc exemplari liquido perſpicere licebit.

EPISTOLA IOANNIS PAPÆ X. AD HERIMANNUM ARCHIEPISCOPUM Colonienſem.

Iubet ut Romam veniat una cum Hilduino & Richario, qui de Tungrenſi epiſcopatu contendebant.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei reverentiſſimo & ſanctiſſimo confratri noſtro Herimanno ſanctæ Colonienſis eccleſiæ archiepiſcopo.

CUM ſimus dominicæ plebis ſuperna miſeratione rectores, ſtudioſius nos convenit Dei præſidium pro ſubditorum ſæpe cogitare ſalute, ne fruſtratis, quod abſit, animabus antiqui hoſtis inſidiis, ante omnium paſtorem diſtrictam cogamur ſolvere rationem: quia ideo fidelis ſervus & prudens domini ſuper familia conſtitutus eſſe dignoſcitur, ut congruo tempore det illis fructum. Congruo tempore ſacerdotes propoſiti Deo fructum dant, cum pro ſalute omnium ſibi ſubditorum, quod opportunum eſt offerunt. Et quia veſtra fraternitas ſententiam apoſtoli reprobavit operando, qui monet nullo modo alicui leviter manus imponere, cum Hilduvinum, canonicis ſibi obviantibus regulis, abſque clericorum electione, & laicorum acclamatione, Giſleberti metu, epiſcopali infula decorare non denegaſtis, cum priſca conſuetudo vigeat, qualiter nullus alicui clerico epiſcopatum conferre debeat, niſi rex, cui divinitus ſceptra collata ſunt. Quo vero ordine Giſlebertus hoc quod illi conceſſum non eſt agere non metuit, ut arbitror, quia illicite præſumpſit, rationabiliter imbecille permanebit. Tamen quia Richerus, ut Caroli regis teſtimonium perhibet, atque noſtri dilecti filii Berengarii glorioſiſſimi Imper. literæ teſtantur, primitus a clero electus, & a populo expetitus eſt: cur donum S. Spiritus, quaſi temporale commodum, cui non licuit imponere nō diſtuliſti, omnino miramur, cum ſcriptum ſit: *Intelligens gubernacula poſſidebit.* In vete-

Tim. 5.

Prov. 1.

In veteri etiam teſtamento divina lege ſancitum eſt, ut ſacerdotes de ſacrificio domini pectuſculum ſumant. Non equidem ob aliud, niſi ut ſacrificio diſcant, quid de ſemetipſis ipſi ſuo conditori debeant immolare. Et cum noſmetipſos Deo offerre ſedulo debeamus, cur alios errantes ſequi non contemnimus? cum ſcriptum ſit: *Si ſeparaveris precioſum a vili, quaſi os meum eris.* Igitur quia magis hominis quam Dei formidine metuiſtis, quod inutiliter geſtum eſt, noſtra imbuti admonitione, ut citius emendare delectemini omnino monemus. Valde namque admirari non diſtulimus, cur contra rationem abſque regis juſſione agere pertentaſtis: cum vobis reminiſcentibus hoc nullo modo eſſe debeat, ut abſque regali præceptione in qualibet parochia epiſcopus ſit conſecratus. Tamen mediante Octobrio ad limina apoſtolorum cum Hilduvino & Richero venire ſatagite, ut ante præſentiam noſtri noſtrorumque epiſcoporum coadunati, quid ex hoc canonica jubeat autoritas explicare non denegetur. Et ſi forſitan pro paganorum metu tunc venire non valetis, in Kalendis Aprilis, omni occaſione poſtpoſita, ad nos quantocius, ſicut ſuperius ſtatutum eſt, pervenite. Et tunc omni errore radicitus extirpato, qui dignus inventus fuerit, per oſtium ingrediatur in ovile ovium, & non aliunde, ut fur æſtimetur. Quia nos Caroli regis decus nullo modo auferre volumus, ſed pro vigore atque dilectione, vel conſanguinitate noſtri dilecti filii Berengarii glorioſiſſimi Imp. ut prior anteceſſorum ſuorum regum mos fuit, eum ita illibatam atque inconcuſſam dominationem obtinere delectamur: & ſicut priores ſuos anteceſſores, noſtrorum anteceſſorum autoritate, epiſcopum per unamquamque parochiam ordinare probabiliter ſtatutum eſt, ita ut Carolus rex faciat confirmando jubemus. Tamen uſque ad illud temporis, ſicut ſuperius ſtatutum eſt, Leogis epiſcopatus in veſtra maneat poteſtate: ita ut Hilduvinus illic aliquod ſacerdotale miniſterium nullo modo audeat exhibere.

Levit. 7.
Ierem. 15.

Pergit Herimannus.

His apoſtolicis Romam vocati præceptis, ejuſdem domini papæ ſanctorumque canonum autoritate, eo vos præſcripto inevitabiliter invitamus tempore. Valere veſtram optamus almitatem, ſemper memores veſtri memoris.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

Richero abbati.] Abbas erat Prumienſis monaſterii: Giſlebertus vero, quem Lotharienſes ducem ſibi adſciverant, ut dictum eſt, comes de Capræmonte dicitur a nonnullis.

EPISTOLA II. IOANNIS PAPÆ X. AD CAROLVM III. REGEM.

Significat ſe ad Herimannum ſcripſiſſe, ut cum Hilduvino & Richario Romam veniat: Hubertum etiam ob eccleſiæ Romanæ deprædationes excommunicaſſe.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Carolo glorioſo regi.

CVM ſincera in vobis caritas, atque perfecta manſuetudo clareſcat, quia divina diſpenſatione hoc agitur, conditori noſtro Deo immenſas gratiarum actiones referimus. Vnde hortantes veſtram filiationem monemus, ut ſemper ſoliciti manentes, ſubditos quoque vobis commiſſos per abrupta diutius ire non permittatis. Quia in hoc veſtri regni ſceptra ſublimia manent, cum Spiritus ſancti diſpenſatione quod inutiliter geſtum eſt emendare non negligitis. Noſter namque dilectus filius Berengarius glorioſiſſimus imperator apoſtolatui noſtro literas ex Richero a vobis electo in Leodio, atque a cuncto clero & populo, tranſmiſit: & qualiter Giſlebertus veſter infidelis Hilduvinum illic conſecrare præcipiendo non formidavit. Nos vero, prece dilecti filii noſtri moti, Hermanno archiepiſcopo noſtri apoſtolatus apices tranſmittere ſtuduimus, quatenus mediante Octobrio cum illis pariter junctus ad limina apoſtolorum non differat venire: ut tunc probabilibus documentis canonice, qui dignus eſt, approbetur; qui vero indignus eſſe contemplatur, tunc reprobatus appareat. Vſque ad illud vero tempus, ut Hilduvinus in ſupradicta eccleſia, quæ Legia dicitur, aliquod regimen detinere, & ſacerdotale officium exhibere non audeat, commonendo præcepimus. Tamen quia dilectio noſtri filii in vobis abundanter emanat: dignum eſt ſinceritas atque conſanguinitas veſtra ut in illo promptius appareat; & ita fidiſſimus ex veſtra dilectione permaneat, quatenus ex illius adminiculo in præſenti cognoſcaris. De hoc vero quod Giſlebertus contra veſtra ſceptra inutiliter geſſit, valde doluimus: eo quod priſca conſuetudo, & regni nobilitas cenſuit, ut nullus epiſcopum ordinare debuiſſet abſque regis juſſione. Et quia Hermannus archiepiſcopus, magis hominis quam Dei formidinem metuens, Giſleberti juſſione Hilduvinum conſecrare non diſtulit, hac pro ratione ſententiam vocationis illi tranſmiſimus, ut mediante Octobrio, &, ſi pro metu paganorum venire tunc nequeunt, in Kalendis Aprilis, omni remota occaſione, tunc nullo modo cum Hilduvino & Richero venire differat. Quia tunc inibi conjuncti, ex decore veſtri regni ſubtiliter colloquentes, ita radicitus hoc quod vobis per Giſlebertum contingit extirpare non denegabimus, ut poſtmodum nec ipſe, qui autor iniquitatis contra veſtra ſceptra geſſit, nec alius aliquis audeat aliquam læſionem veſtro in regno inferre. Illud etiam veſtræ filiationi innoteſcimus, qualiter nos juncti cum Berengario glorioſiſſimo imperatore dilecto filio noſtro, ad Hubertum, ut deprædationes atque incendia, quæ in ſancta Romana eccleſia committere non formidavit, emendare ſtuduiſſet, admonendo miſimus: qui renitens, atque ſuperba voce hoc contradicens, emendare noluit. Nos autem, ſecundum noſtri miniſterii effectum, illum ſub excommunicatione miſimus, eumque anathematis vinculo alligavimus cum omnibus ſuis ſequacibus. Vnde veſtræ celſitudini hoc patefacimus, ut nullus veſtri regni illum ſequatur, vel ei adjutorium impendat, quia non ſolummodo qui eum ſequuntur alligavimus, ſed etiam qui ei adjutorium impendere delectantur.

** III. AD EPISCOPOS NARBONENSIS PRIMÆ,

Agii metropolitani ordinationem confirmat: Geraldum pervaſorem damnat: Agio pallium mittit.

Ioannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Reginaldo Biterrenſi, Armano Toloſenſi, Riculſo Elnenſi, Gimara Carcaſſenſi, VVigoni Gerundenſi, Gerardo Agathenſi, Tenderico Lutovenſi, Huberto Nemauſenſi, item Tenderico Barchinonenſi, Georgio Auſonenſi, Rudolpho Orgelitanenſi, eccleſiarum Chriſti reverendiſſimis ac ſanctiſſimis epiſcopis.

SANCTITATIS veſtræ literas de metropolitano Agio ſuſcipientes, huic inſidias & fraudes

des Gerardi nequiſſimi ei illatas agnoſcentes, valde doluimus, & quaſi noſtro corpore ſuſcipientes defecimus. Vnde veſtræ ſanctitati notum eſſe volumus, quia præfatus Geraldus falſidicus, ad hanc ſanctam Romanam atque apoſtolicam eccleſiam, cui autore Deo deſervio, veniens, a nobis quaſi innocens, ſurripere voluit epiſcopatum, cui nos, licet ejus iniquitatis verſutiam plenius non agnoſcentes, commodare ſine canonica cenſura noluimus. Ipſe vero, ut multorum veridica relatione comperimus, neſcio quas falſas epiſtolas per ſurreptionem, quaſi ex noſtro nomine vobis perferens, epiſcopatum Narbonenſem hac occaſione, armata manu deprædatur, venerabilis Agius ejus inſidiis captus, venire ad ſanctam ſedem apoſtolicam B differtur, & alia quamplurima de illo, antequam per veſtras literas, cognovimus audientes. Quapropter vobis per Eyminum archiepiſcopum*, noſtras apoſtolicas literas miſimus, ut ipſum ſæpe nominatum Geraldum per omnia falſidicum tenentes, inter epiſcopos non haberetis. Nunc, quia ejus malitiam, iniquitatem, atque fraudes, a veſtra fraternitate pleniter agnovimus: volumus, atque apoſtolica autoritate mandamus, ut, ſicut jam vobis ſcripſimus, & ſacri canones teſtantur, cum inter epiſcopos non habeatis: quippe nec a clericis, vel populo civitatis ſit expetitus, nec a vobis ſuis comprovincialibus more ſolito ordinatus. Privilegium, pallium, uſum pallii, veſtro metropolitano Agio, ut veſtra petivit dilectio, miſimus: quia C nulli eccleſiæ hoc quod illi juſte competit, denegamus. Optamus vos in Chriſto nunc & ſemper bene valere.

* *Veſontionenſem*

CONSTITVTIONES EX CONCILIO GALTERI ARCHIEP. SENONENSIS.

Obiit 923. archiepiſcopus 51.

I.

STATVIMVS, ut abbates, & priores conventuales, qui nec venerint*, nec ſe excuſaverint, prætendendo canonicum impedimentum, per octo dies ab ingreſſu eccleſiæ ſuſpendantur, & pœna, quantum ad hoc conciliis ſtatuta eſt, ſub commi- D natione majoris pœnæ, ſi aliis annis ſupra his culpabiles inveniantur*.

* *Videtur deeſſe.* ad ſynodum.

* *Videtur deeſſe,* mulctentur.

II.

Propter ſcandala gravia quæ ex monialium converſatione proveniunt, ſtatuimus de monialibus nigris, ne * aliquem diſpoſitum recipiant in domibus ſuis ab aliquibus perſonis, niſi de licentia epiſcopi ſui: maxime arcas clericorum, vel laicorum, cuſtodiæ cauſa minime permittant apud ſe deponi.

* *forte* aliquod depoſitum

III.

Item communiter omnes in refectorio comedant, & in dormitorio dormiant, niſi ex cauſa juſta, & neceſſaria, de licentia ſpeciali abbatiſſæ aliter fieri permittatur. E

IV.

Item cameræ monialium omnes deſtruantur, niſi aliqua quæ in ſuſceptione epiſcopi neceſſario retineatur, vel ad infirmariam faciendam, vel alia de cauſa, quæ epiſcopo juſta & neceſſaria videatur.

V.

Item quod moniales nullatenus exire permittantur, vel extra pernoctare, niſi ex magna cauſa, & raro: & abbatiſſis injungatur, ne aliter egredi permittantur: & ſi aliquando abbatiſſa ex cauſa juſta alicui permittat, eidem injungat quod ſine mora revertatur.

VI.

Oſtia ſuſpecta & ſuperflua obſtruantur. Circa hoc autem epiſcopi diligentiam adhibeant & curam per ſe & per miniſtros ſuos; & vitas & converſationes ipſarum reſtringant: ut per eorum diligentiam ſcandala, quæ in præſenti de vita earum proveniunt, ſopiantur.

VII.

Statuimus, ut omnes judices, tam ordinarii quam delegati, temperent ſe & refrenent a generalibus excommunicationibus: nec in generali participantes excommunicent, niſi valde gravis & enormis exceſſus contingat.

VIII.

Moneantur capitula ſæcularium perſonatum; maxime cathedralia, ut ipſi conveniant, & ordinent, & tractent, quod in eccleſiis ſuis die & nocte, per ſe & per clericos eccleſiarum, divinum ſervitium aſſidue, competenter, ſecundum numerum inſtitutorum, & facultatem eccleſiarum celebretur, & circa ſervitium divinum diligentiam & curam adhibeant efficacem, ita quod modus habendi ſe in eccleſia, tam in choro quam extra, evidenter & ſufficienter, ubi emendatione opus erit, emendetur infra annum.

IX.

Moneantur etiam canonici & clerici ſæculares, quod ipſi, in habitu ſuo & aliis, præcepta tradita in generali concilio fideliter & obedienter obſervent.

X.

Statuimus ut in locis ſive prioratibus, ubi conventualis congregatio ſolet eſſe, ſi facultates illius eccleſiæ ſuppetant, conventus ibidem reſtauretur.

XI.

Item quod in domibus ſive locis, ubi ſolebant eſſe prioratus, ſi facultates locorum ſufficient, monachi vel canonici regulares ad divinum ſervitium ibidem celebrandum reducantur.

XII.

Monemus abbates & priores conventuales, quod tot ſervitores in abbatiis & prioratibus ſibi ſubditis inſtituant, ſi ad hoc ſufficiant facultates locorum, quot ibi deſervire ſolent: & ne penſionem ſive cenſum ab eiſdem exigant, quem non ſolent exigere ab antiquo, niſi forte alicui ex juſta cauſa ab epiſcopo ſuo permittatur.

XIII.

Statuimus quod clerici ribaldi, maxime qui vulgo dicuntur de familia Goliæ, per epiſcopos, archidiaconos, officiales, & decanos Chriſtianitatis, tonderi præcipiantur, vel etiam radi, ita quod eis non remaneat tonſura clericalis: ita tamen quod ſine periculo & ſcandalo iſta fiant.

XIV.

Item antiquum ſtatutum concilii provincialis rurſus renovantes præcipimus, quod quando aliqua terra, propter delictum domini terræ vel ballivorum, ſuppoſita fuit interdicto, nullatenus relaxetur, donec ad arbitrium & moderamen relaxantis, presbyteris parochialibus de damnis & de perditis interdicti occaſione illatis plane fuerit ſatisfactum, vel de ſatisfaciendo cautum.

*** CONCILIVM CABILONENSE, IN ECCLESIA S. MARCELLI MARTYRIS, in ſuburbio.

ANNO CHRISTI 915.

CVM in nomine domini & ſalvatoris noſtri Ieſu Chriſti reſideret dominus Auſterius venerabilis archiepiſcopus in ſuburbio Cabilonicæ civitatis,

Ex Severii chronol.

vitatis, in eccleſia beati Marcelli martyris, cum archiepiſcoporum & epiſcoporum collegio, videlicet cum Ardrado ejuſdem urbis venerabili epiſcopo, Geraldo Matiſconenſi, Eymino Veſuntionenſi archiepiſcopo, Agio Narbonenſi archiepiſcopo. Aliſachar Belicenſi epiſcopo, Odilardo Maurienenſi: anno videlicet dominicæ incarnationis DCCCCXV. indictione III. & nonnulla ibi pro juribus, de ſtatu atque utilitate eccleſiæ canonice definirent: quidam presbyter Beterius nomine, eorum adiit præſentiam, proclamans quod quidam presbyter Ivo nomine quamdam villam ex parœcia S. Clementis, quam Beterius tenebat, contra jus eccleſiaſticum uſurpaſſet. Cujus querimoniam pontifices diligenti examinatione inquirentes, decrevere, ut villa ad B matricem eccleſiam S. Clementis, antiquitatem ſuam reverteretur, via publica, quæ ab Arari incipit....... Et ut firmius teneretur, propriis manibus ſubfirmaverunt.

In eadem ſynodo, ut rerum Burgundicarum ſcriptores narrant, Roculfus comes Matiſconenſis, cum res eccleſiæ illius pervaſiſſet, intentata, ni pareret, excommunicationis metu, ablata reſtituere coactus eſt.

ANNO CHRISTI 921.

CONCILIVM APVD TROSLEIVM, IN QVO ERLEBALDVS COMES EXCOMMVNICATVS, poſt mortem eſt abſolutus anno DCCCCXXI.

De hac ſynodo, cauſiſque, ob quas Erlebaldo inflicta fuerat excommunicatio, ſcribit in hac verba Flodoardus libro IV. hiſtoriæ cap. XVI. Excommunicaverat, *inquit*, Heriveus præſul Erlebaldum comitem Caſtricenſis pagi, propter Remenſis epiſcopii terram quam pervaſerat, ibique munitionem quamdam ſuper Moſam conſtruxerat, indeque frequentia eccleſiaſticæ familiæ mala ingerebat. Inſuper & caſtrum Altmontem furtim irruperat. Sed cum nec ita ceſſaret a malis quæ cœperat, pergit archiepiſcopus cum ſuis ad capiendam munitionem quam ille conſtruxerat, Maceriaſque nominabat; quam per quatuor pene hebdomadas obſidens, deſerente tandem Erlebaldo, cepit, & diſpoſitis inibi cuſtodiis Remis rediit. At Erlebaldus profectus D ad regem, qui tunc morabatur in pago VVarmacenſi contra Henricum principem Tranſrhenenſem, ibidem ab hoſtibus regis ſibi ſupervenientibus interemptus eſt. Quem tamen poſtmodum in ſynodo, quam apud Troſleium idem domnus archiepiſcopus cum diœceſanis ſuis habuit, intercedente rege, & obnixe flagitante, a vincolo excommunicationis abſolvit. *Flodoardus idem in chronico:* Anno, *inquit*, DCCCCXXI. ſynodus apud Troſleium habita, cui præſedit Heriveus archiepiſcopus, præſente quoque Carolo rege, cujus obtentu Erlebaldus ibi Caſtricenſis abſolvitur. *Hæc ibi hoc anno, cætera expoſuerat anno præcedenti.*

ANNO CHRISTI 922.

** CONCILIVM CONFLVENTINVM octo epiſcoporum, præſentibus Carolo Franciæ, & Henrico Germaniæ, regibus.

Burch. rd. l. 7. c. 30. Ivo p. 9. cap. 6.

ANNO dominicæ incarnationis DCCCCXXII. apud Confluentiam juſſu venerabilium principum, Caroli videlicet & Henrici regum reverendiſſimorum, congregati ſunt epiſcopi numero octo, Herimannus Agrippinenſis archiepiſcopus, Herigeros Moguntinenſis archiepiſc. Thiedo VVirceburgenſis epiſcopus, Luitharius Mindanenſis epiſcopus, Doto Oſneburgenſis epiſcopus. Richgovuno VVormatienſis epiſcopus, Richuvinus Strazburgenſis epiſcopus, Vncuvanus Padebrunenſis A epiſcopus, cum abbatibus, aliiſque ſacri ordinis viris quamplurimis.

CAPITVLA.

I. De inceſtuoſis qui admonitiones ſacerdotum contemnunt.

Burchard. ibid. Ivo ibid.

Qui ipſo cooperante, & ſententias eorum confirmante domino Chriſto, in ſynodali reſidentes conventu, multa utilia, ac ſanctæ Dei eccleſiæ profutura, ſaluberrimo tractantes conſilio, inter cætera quæ ſtatuerunt hoc maxime neceſſarium, & inſtanti proh dolor! tempore per abuſionem frequentiſſimum cognationis inceſtum ſumma cautela vitandum firmaverunt: hoc eſt, Ne ullus Chriſtianus infra ſextam * generationem nuptias copulare præſumat.

* Ivo, ſeptimam.

II. III. IV. non extant.

V. De laicis qui proprias eccleſias habent.

Burchard. l. 3. c. 239. Ivo p. 3. c. 281. Sed Burchardus Remenſi concilio hunc canonem tribuit.

Si laici capellas proprias habuerint, a ratione & autoritate alienum habetur, ut ipſi decimas accipiant, & inde canes, aut geneciarias * ſuas paſcant; ſed potius C presbyteri eccleſiarum eas accipiant, & inde reſtaurationem eccleſiarum, & luminaria, & hoſpitum ac pauperum receptionem exhibeant, & pro ſancta eccleſia, ac pro ſtatu regni, Dei miſericordiam ſtudioſe implorent.

* gynæciarias *Sic habet collectio decret. edita ab Ant. Auguſtino l. 3. tit. 13.*

VI. De eccleſiis monachorum.

Burchard. l. 3. c. 240. Ivo p. 3. c. 280.

Hoc quoque ſtatutum eſt, quatenus eccleſiæ quorumcumque monachorum in ſingulis parochiis ſitæ, epiſcoporum, ut decet, divinitus ſubdantur regimini, eiſque debita obſequia in exercendis eccleſiaſticæ curæ D negotiis ſolicite exhibeant. Ipſi procul dubio monachi epiſcopis ſuis in omnibus obediant.

VII. De eo qui Chriſtianum mancipium ſeduxerit, & ſic vendiderit.

Burchard. l. 6. c. 49. Ivo p. 10. c. 176.

Item interrogatum eſt, quid de eo faciendum ſit, qui Chriſtianum hominem ſeduxerit, & ſic vendiderit: reſponſumque eſt ab omnibus, homicidii reatum, ipſum hominem ſibi contrahere.

VIII. De illis qui dum ſuæ proprietatis loca alicubi dare voluerint, decimam nuſquam tradere ſe poſſe cognoſcant.

Burchard. l. 3. c. 241. Ivo p. 3. c. 284.

Si quis vero laicus vel clericus, ſeu utriuſque ſexus perſona, proprietatis ſuæ loca, vel res alicubi donare delegaverit, decimationum proventum priori eccleſiæ legitime ſignatum inde abſtrahere nullam habeat poteſtatem. Quod ſi facere tentaverit, talis traditio irrita prorſus * ducatur, & ipſe ad emendationem eccleſiaſtica coerceatur cenſura.

* Ivo dicatur

OBSERVATIO

OBSERVATIO GABR. COSSARTII S. I.

Hoc concilium recte huic anno attribuit V. Cl Petrus de la Lande, Burchardum ſecutus. Et ſatis alioqui conſtabat errorem eſſe apud Ivonem Carnotenſem, neque potuiſſe anno 912. ipſi intereſſe Henricum Germaniæ regem, qui niſi anno 919. regnum adeptus non erat.

Canones collegimus ex variis titulis Burchardi, ut pote antiquioris Ivone, apud quem etiam reperiuntur. Octo ſaltem fuerunt, ut ex Ivonis & Burchardi citationibus conſtat. Secundus, tertius, quartus apud eos non extant. Cæteros propoſuimus iiſdem ſervatis numeris, quos apud illos reperimus.

Concilii locum recte obſervat idem fuiſſe Confluentes ad Rhenum; qui limes erat utriuſque regni, Occidentalium ſcilicet Francorum & Orientalium. Quæ fuit eadem cauſa, cur Bonnam caſtrum anno ſuperiore reges iidem convenerint.

ANNO CHRISTI 923.

CONCILIVM REMENSE INCERTI LOCI,

In quo pœnitentia indicta eſt iis qui bello Sueſſionico inter Robertum & Carolum reges interfuerunt anno * DCCCCXXIII.

* al 924.

ANNO dominicæ incarnationis DCCCCXXIII. epiſcopatus autem domni Seulfi ſecundo, convenientes ſancti patres, Seulfus ſcilicet Remorum archiepiſcopus, Abbo Sueſſionicæ urbis epiſcopus, Adelelmus Laudunenſis, Stephanus Camaracenſis, item Adelelmus Silvanectenſis, Airardus tunc inibi ordinatus Noviomagenſis, cum cæterorum ejuſdem Remenſis diœceſeos epiſcoporum legatis, decreverunt hanc pœnitentiam his qui bello Sueſſionis inter Robertum ac Carolum acto interfuerant injungendam: videlicet, ut tribus quadrageſimis per tres annos agant pœnitentiam: ita ut prima quadrageſima ſint extra eccleſiam, & cœna domini reconcilientur. Omnibus vero his tribus quadrageſimis, ſecunda, quarta, & ſexta feria, in pane, ſale, & aqua abſtineant, aut redimant. Similiter quindecim diebus ante nativitatem ſancti Ioannis Baptiſtæ, & quindecim diebus ante nativitatem domini ſalvatoris, omni quoque ſexta feria per totum annum, niſi redemerint, aut feſtivitas celebris ipſa die acciderit, vel eum infirmitate ſive militia detentum eſſe contigerit.

ANNO CHRISTI 924.

CONCILIVM APVD TROSLEIVM,

IN QVO ISAAC COMES CVM STEPHANO epiſcopo Camaracenſi rediit in gratiam, anno DCCCCXXIV.

FLODOARDVS *in chronico*: Anno, *inquit*, DCCCCXXIV. Iſaac comes quoddam caſtellum Stephani Camaracenſis epiſcopi doloſa infeſtatione comprehendens incendit. *Et poſt alia*: Synodus epiſcoporum Remenſis diœceſeos apud Troſleium Octobri menſe habita, Seulfo archiepiſcopo præſidente: in qua Iſaac comes ad emendationem & ſatisfactionem venit pro his quæ prave adverſus eccleſiam Camaracenſem perpetraverat: & vadatus argenti libras centum, pacatur cum Stephano præfatæ urbis epiſcopo, præſente Heriberto, & pluribus qui aderant, Franciæ comitibus.

NOTA SEVERINI BINII.

De hoc concilio in Galliis habito Flodoardus libro 4. capite 19. Duarum aliarum ſynodorum eodem loco celebratarum idem Flodoardus meminit: quarum una habita fuit ſub præſidio Herivei Remenſis archiepiſcopi, in præſentia Caroli anno 921. Altera vero poſt occiſum Seulfum, & quinquennalem Heriberti comitis filium Remenſis eccleſiæ epiſcopum electum, celebrata eſt anno 927. in qua Herluinus comes publicam egit pœnitentiam, eo quod duxiſſet uxorem alia adhuc ſuperviventе. Vide chronicum Cameracenſe libro 1. cap. 63.

Exta: ſupra ſub Sergio III. anno 909.

A

CONCILIVM APVD CARILOCVM ANNO DCCCCXXVI.

ANNO CHRISTI 926.

EX *tabulis Carilocenſis monaſterii*. Anno incarnationis dominicæ DCCCCXXVI. domnus Anchericus ſanctæ Lugdunenſis eccleſiæ archiepiſcopus, domnus quoque Geraldus Matiſcenſis eccleſiæ venerabilis pontifex, necnon Odelardus Maurianenſis epiſcopus, ad Carilocum monaſterium convenerunt, ibique diu vigilanti cura ſynodali conſuetudine tractaverunt, qualiter eccleſiis locisque ſanctorum deſolatis propter pravorum hominum nequiſſimam cupiditatem ſubvenire potuiſſent, *&c. Enumerantur deinceps eccleſiæ decem, quas ſynodus monaſterio diverſis locis ablatas reſtitui juſſit.*

B

CONCILIVM APVD TROSLEIVM,

IN QVO HERLVINVS COMES POENITENTIAM ſubiit pro uxore quam duxerat alia vivente, anno DCCCCXXVII.

ANNO CHRISTI 927.

FLODOARDVS *item in chron*. Anno, *inquit*, DCCCCXXVII. ſynodus ſex epiſcoporum apud Troſleium habita, contradicente rege Rodulfo, per miſſos Heriberti comitis, & mandante illi ut ſynodum differret, ſibique obviam ad Compendium veniret. Quod ille agere renuit, ſynodo vero interfuit: ubi Herluinus comes ad pœnitentiam venit pro uxore quam duxerat, alia vivente. *Brevius etiam in hiſtoria Remenſi lib.* IV. *cap.* XXI. Synodus, *inquit*, ſex epiſcoporum Remenſis diœceſeos apud Troſleium habita, Heriberti comitis juſſione convocata, rege tamen Rodulfo contradicente, patrata eſt.

C

CONCILIVM DVISBERGENSE,

IN QVO ILLI QVI BENNONEM METENSEM EPISCOpum excæcarant excommunicantur, anno dom. DCCCCXXVII. tempore Ioannis papæ X.

ANNO CHRISTI 927.

ANNO domini 927. Benno, dum in Alpibus eremiticam vitam duceret, electus eſt Metenſis epiſcopus, & poſt biennium a Metenſibus eſt excæcatus: cujus immanis ſacrilegii cauſa hæc ſynodus congregata, omnes illius ſceleris autores excommunicavit, & Adalberonem loco ejus ſubſtituit. Porro Benno hæc omnia patienter tolerans, exemplo magnæ tolerantiæ relictus, cognominatus eſt benedictus. *Flodoardus in chronico anno* 928.

Benno ex eremita epiſcopus Metenſis.

D

VITA LEONIS PAPÆ VI.

ANNO CHRISTI 929.

LEO Chriſtophori primicerii filius, hujus nominis ſextus, factus eſt pontifex circa finem anni Chriſti 928. tempore Conſtantini imperatoris. Sequenti anno in carcerem detruſus, poſt ſex menſes & dies quindecim mortuus eſt. *Baronius ex Vaticanis indicibus anno* 929. *numero* I.

Leo VI. quando & quamdiu pontifex.

E

CONCILIVM GRATELEANVM

AB ATHELSTANO REGE ANGLORVM habitum, circa annum domini DCCCCXXVIII,

In quo leges plurimæ, cum civiles tum eccleſiaſticæ, ſtatuuntur: prætermiſſis vero illis, collector has concinnavit.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *De decimis reddendis, paupere alendo, & eleemoſyna e regiis prædiis annuatim eroganda.* Ll. Sax, in proœmio. Iorn. cap. I.

II. *De irruptione in eccleſiam.* Ll. Sax. cap. 5, Iorn. cap. 10.

ANNO CHRISTI 928.

III. *De ſagis.* Ll. Sax. cap. 6. Iorn. cap. 11.
IV. *De monetariis.* Ll. Sax. cap. 14. Iorn. cap. 20.
V. *De ordalio ſe ſiſtere ſpondentibus.* Ll. Sax. cap. 23. Iorn. cap. 30.
VI. *De rerum emptione in die dominica.* Ll. Sax. cap. 24. Iorn. cap. 32.
VII. *De pejerantibus.* Ll. Sax. cap. 25. Iorn. cap. 34.
VIII. *De has leges non exequentibus.* Ll. Sax. cap. 26. Iorn. cap. 34.
IX. *De legum latoribus, & loco.* Ll. Sax. cap. ult. Iorn. cap. 35.

CAPITVLA.

I.

EGO Æthelſtanus rex, ex prudenti Vlfhelmæ archiepiſcopi aliorumque epiſcoporum meorum conſilio, ſummopere iis omnibus qui in ditione noſtra ſunt præfectis, per ſacroſancta Dei omniumque ſanctorum numina, & pro mea in eos benevolentia, mando & præcipio, ut præ cæteria juſtas ex meo ipſius proprio, ac debitas pendant tam vivorum animalium, quam annuorum terræ proventuum, decimas: id quod ſinguli epiſcopi, ſenatores, præpoſiti præterea noſtri faciunto. Epiſcopi autem, & præpoſiti noſtri omnes qui ſedent in alios judices, ſub eadem formula judicia exercento, atque hæc omnia ad eum quem in hoc condiximus diem (feſtum ſcilicet Ioannis Baptiſtæ capite truncati anniverſarium) conficiunto.

Geneſ. 28.

Matth. 25.

Porro autem nobiſcum cogitemus, atque animo diligenter expendamus, quod Deo dixerit pater excelſus Iacob: *Decimas meas & hoſtiam pacificam efferam tibi*: & quod dominus in euangelio fatus eſt: *Omni dabitur habenti, & ei abundabit.* Recolamus præterea quæ in hoc ipſo minaciter ſcripta ſunt libro: *Si decimas dare noluerimus, ſola nobis remanente decima, novem detrahentur partes.* Sermone etiam admonemur divino terrenis cæleſtia, & caducis his noſtris æterna illa promereri. Quandoquidem igitur audiſtis quid dominus jubeat, quidque nos exequi debeamus: ea mihi vos tantummodo comparetis velim, quæ juſte ac legitime parare poſſitis. Neque enim mihi ad vitæ uſum quidquam injuſte acquiri cupiverim. Etenim cum ea ego vobis lege veſtra omnia benigne largitus ſim, ut mea mihi vos itidem concedatis: proſpicitote ſedulo, ne quis veſtrum, neve eorum aliquis qui vobis paruerit, offenſionem aut divinam aut noſtram concitetis.

Rex juſta tantum a ſubditis poſcit.

Præpoſiti ſinguli ſingulos alant pauperes.

Ego Æthelſtanus rex clare omnibus qui in ditione noſtra ſunt præpoſitis ſignifico, me ex Vlfhelmæ archiepiſcopi aliorumque epiſcoporum & ſervorum Dei conſilio, ad expianda peccata mea ſtatuiſſe, ut præfectorum quiſque Anglum unum (ſi quidem ejuſmodi quis inter eos fuerit) cibo ſuſtentet; ſi non fuerit, aliunde quæſito ad hunc modum victum ſubminiſtret. Ex binis ſingulis villis meis, quoque dantor menſe, amphora farinæ una, porci perna una, aut quatuor denariis æſtimandus aries, atque in ſingulos annos operimenta corporis. Libertate inſuper mulctatum unum aliquem priſtinæ reſtituunto libertati. Atque hæc omnia pro Dei in nos omnes miſericordia, noſtraque in eos benevolentia, præſente illius regionis epiſcopo fiunto. Quin ſi præpoſitorum quiſquam hoc ſciens prætermiſerit, triginta mulctator ſolidis, eaque inter oppidi illius, in quo fuerit hoc prætermiſſum, egentes, præſente epiſcopo mulcta diſtribuitor.

Et ſervum liberent.

II.

Si quis ipſa triplicis ordalii ſententia in fanum irrupiſſe convincatur, is, prout in libro habetur judiciali, compenſato.

A

III.

Sagæ, mulieres barbara factitantes ſacrificia, aut peſtiferæ, ſi cui mortem intulerint, neque id inficiari potuerint, capitis pœna eſto. Sin omni ſe criminis ſuſpicione liberare conantes, ipſa triplicia ordalii ſententia in reas referantur, 120. dies in carcerem conjiciuntor: quibus peractis, 120. ſolidorum numeratione earum eas cognati cuſtodia liberanto, atque cognatis interfecti juſtam capitis ejus æſtimationem penduntο. Illæ vero, ſe id genus ſceleris in poſterum non perpetraturas eſſe, fidejuſſores adhibento. Eadem habetor incendiariorum ratio, & eorum omnium qui a juris ſeveritate prædones vindicare ſtuduerint. Immo ſi quis furem li- B berare contenderit, etſi quidem nemini vulnus impreſſerit, regi tamen eo nomine 120. ſolidos numerato.

IV.

Præterea autem ſtatuimus, ut unus per omnem ditionem noſtram atque idem ſit nummus: eumque nemo extra oppidum cudito. Atqui ſi monetariorum quiſquam nummos corruperit, ei manus ſcelere violata præciditor, atque nummariæ conſpicienda fabricæ affigitor. Sin nummi adulterati poſtulatus aliquis criminis ſuſpicionem diluere voluerit, candentis ferri quæſtione manum ſceleris puram atque immunem oſtendito. Quin ſi ipſa ordalii ſententia reus exuterit, ita uti antea a nobis di- C ctum eſt, fiat.

Cantuariæ monetarii ſeptem ſunto, quorum quidem quatuor regi, duo præſuli, ac unus cœnobiarchæ deſervito. In civitate Roffenſi tres ſint: regis duo, ternus epiſcopi. Londini ſint monetarii octo, Vintoniæ ſex, in vico Levviſio duo, in vico Aaſtingo unus, Cicestriæ unus ſit, Hamronæ duo, VVerhamiæ duo, Exceſtriæ totidem, Schafteſbyriæ duo, ad aliud quodque oppidum monetarius unus eſto.

V.

Qui ſe ordalii quæſtione examinandum obtulerit, triduo quam id ſit aggreſſurus, ſacerdotem, ut is ſacra de more peragat, adito, atque interim pane, ſale, aqua, & oleribus tantummodo veſcitor: D Miſſæ præterea illis ipſis diebus intereſto, munuſque ſuum offerto. Sub ipſo autem quo eſt ordalium ingreſſurus die, panem euchariſticum ſumito, ac jurejurando ſe illius de quo appellatur ſceleris purum minimeque conſcium jurato. Tum ſi aqua gelida facienda eſt quæſtio, ad ſeſquiulnam funis in aquam mergitor. Sin ferro fiat candenti, per continuum triduum obſignanda non reſignetur manus. Accuſator autem, quemadmodum de accuſato antea a nobis dictum eſt, jurejurando interpoſito criminationem perſequitor: uterque etiam juſſu Dei ac ſacerdotis jejunato: nec pluribus quam duodecim alteruter ſtipatus advenito: quin E ſi accuſatus pluribus eo comitatus acceſſerit, perinde ſit (ut illi diſcedant) atque is in judicio cecidiſſet.

VI.

Si quis reſtato rem aliquam mercatus fuerit, quam alius deinceps quiſquam ſuam eſſe contenderit, eam venditor præſtet, atque in ſe recipiat, ſive is ſervus, ſive ingenuus fuerit.

Die autem dominico nemo mercaturam facito: id quod ſi quis egerit, & ipſa mercede & triginta præterea ſolidis mulctator.

VII.

Si quis falſum juraſſe convictus fuerit, ei poſtea non modo non creditor, verum ſacra is etiam prohibetor ſepultura: niſi quidem illius in qua is degit diœceſis

ANNO CHRISTI 928.

diœceſis epiſcopus, data ei in mandatis omnia modeſte confeciſſe illum ſignificarit. Epiſcopum autem loci illius ſacerdos, num alter animo libenti corrigi ſeſe atque emendari patietur, intra triginta dies certiorem facitò: id quod ni fecerit, epiſcopum penes pœnæ arbitrium eſto.

VIII.

Porro autem ſi præpoſitorum quiſquam mandata hæc noſtra exequi noluerit, aut in adminiſtratione ſua fuerit remiſſior: ſuæ in regem contumaciæ pœnas luito, atque rex ſeveriorem alium in hoc munere ſubſtituet. Mulctæ autem capiendæ munus ejus loci in quo degit præpoſitus epiſcopo imponimus. Si quis denique juſſa ac ſcita hæc noſtra contempſerit, pendito primo libras quinque; ſecundo proprii capitis æſtimationem dato; tertio, ſi deliquerit, fortunis ſuis omnibus mulctatus noſtri omnium amicitia privator.

IX.

Decreta actaque ſunt hæc omnia in celebri Grateleano concilio, cui VVlfhelmus interfuit archiepiſcopus, & cum eo optimates ac ſapientes ab Æthelſtano evocati frequentiſſimi.

LEGVM ECCLESIASTICARVM ÆTHELSTANI REGIS PRISCA VERSIO juxta codices manuſcriptos, regium & Iornalenſem, multa quæ in Saxonico deſiderantur exemplari proferentes, ac ſeorſum alias diſcrepantes.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *De decimis ſolicite reddendis, &c.* Ll. Sax. in procemio. Iorn. cap. 1.
II. *De cenſu eccleſiæ, quem cyricſceatum vocant, reddendo.* Ll. Sax. & Iorn. cap. 2. in procemio.
III. *Vt ſinguli regis præpoſiti ſingulos alant pauperes, &c.* Ll. Sax. cap. 3. Iorn. cap. 3.
IV. *De infractione eccleſiarum.* Ll. Sax. cap. 5. Iorn. cap. 10.
V. *De ſagis & veneficis.* Ll. Sax. cap. 6. Iorn. cap 11.
VI. *De monetariis & cuſoribus.* Ll. Sax. cap. 14. Iorn. cap. 20.
VII. *De præparatione aggredientis ordalium.* Ll. Sax. o. Iorn. cap. 31.
VIII. *De forma ordalii celebrandi.* Deſideratur in Sax. & Iorn. Deſumptum eſt ex regio MS.
IX. *Vt negotiatio non fiat die dominica.* Ll. Sax. cap. 24. Iorn. cap. 32.
X. *De peierantibus.* Ll. Sax. cap. 25. Iorn. cap. 34.
XI. *De officio epiſcopi, & quid pertinet ad officium ejus.* Ll. Sax. o. Iorn. cap. ſequenti.
XII. *Quod omni die Veneris pro rege & populo cantandi ſunt 50. pſalmi.* Concil. Exon. in Ll. Sax. cap. 3. Iorn. cap. 6.
XIII. *De vveris & vvergildis, id eſt capitum æſtimationibus.* Ll. Sax. cap. ultimo. Iorn. cap. ſequenti.

CAPITVLA.

I.

EGO Adelſtanus rex conſilio VVlfelmi archiepiſcopi mei, & aliorum epiſcoporum meorum, mando præpoſitis meis omnibus in toto regno meo, & præcipio in nomine domini & ſanctorum omnium, & ſuper amicitiam meam, ut in primis reddant de meo proprio decimas Deo, tam in viventi capitali, quam mortuis frugibus terræ. Et epiſcopi mei ſimiliter faciant de ſuo proprio,

A & aldermanni mei, & præpoſiti mei. Et volo ut epiſcopi & præpoſiti mei hoc indicent omnibus qui eis parere debent: & hæc ad terminum expleant quem eis ponimus, id eſt decollatio ſancti Ioannis Baptiſtæ.

Gen. 28. Cogitemus quid Iacobus pater dixit Deo: *Decimas & hoſtias pacificas offeram tibi.* Et dominus ipſe dicit in euangelio: *Omni habenti dabitur, & abundabit.* Matth. 25. Recolendum quoque nobis eſt quam terribiliter in libris poſitum eſt: *Si decimam dare nolumus, ut offerantur nobis novem partes, & decima ſola relinquatur.*

II.

B Et volo, cyricſceatta reddantur ad illum locum cui recte pertinent, & inde gaudeant in ipſis locis, qui hæc dignius erga Deum & nos volunt deſervire. Hortatur nos ſermo divinus, æterna cum terrenis, cæleſtia cum caducis promereri. Nunc auditis quid in Deo præcipiam, & quid complere debeatis. Facite etiam ut mihi mea propria cupiatis, quæ mihi recte poteritis acquirere. Nolo aliquid injuſte mihi conquiratis: ſed omnia veſtra concedo vobis eo tenore quo mihi mea ſimiliter exoptetis. Cavete ſimul & vobis, & eis quos admonere debetis, & ab ira Dei & tranſgreſſione mea.

III.

C Ego Adelſtanus rex notifico præpoſitis meis omnibus in regno meo, quod conſilio VVolfelmi archiepiſcopi mei, & omnium epiſcoporum meorum, & Dei miniſtrorum, ad remiſſionem peccatorum meorum, & acquiſitionem vitæ æternæ, volo ut paſcatis omni via pauperem unum Anglicum indigentem, ſi ſit ibi, vel alium inveniatis. De duabus Nith-firmis detur eis ſingulis menſibus ambra plena farinæ, & una perna, vel unus aries qui valeat quatuor denarios, & caſei quatuor: & in tertia die paſchæ triginta denarii ad veſtitum duodecim menſium unoquoque anno. Et liberetis unum *vvire theovvne*, id eſt, foriſfactum ſervum. Et hoc totum peragatur in miſericordia Dei, & amicitia mea, ſub teſtimonio epiſcopi in cujus epiſcopatu ſit. Et ſi præpoſitus hoc ſuperteneat, emendet 30. ſol. & dividatur hæc pecunia per teſtimonium epiſcopi pauperioribus qui in ipſa villa erunt ubi hoc D non fuit executum.

IV

Et de infracturis eccleſiarum, ſi quis reus appareat in triplici ordalio, emendetur ſicut judicialis liber dicit.

V.

Decrevimus etiam de ſortilegis, & liblacis, & ſortem dantibus, ſi hominem occidant, & negare non poſſint, vitæ ſuæ culpa judicentur. Si pernegare velint, & in triplici ordalio culpabiles inveniantur, ſint centum viginti noctibus in carcere, & cognatio earum educat eas, & emendetur regi centum viginti ſolidis, & occiſum hominem reddant parentibus ſuis, & eant eis in plegium, E quod ſuper iis abſtineant in æternum.

VI.

Placuit nobis ut una moneta ſit in toto regni imperio, & nullus monetet extra portam. Si monetarius reus fuerit, amputetur ei manus, & ponetur ſub monetæ fabricam. Si inculpatio ſit, & ſe purgare vel.r, eat ad ferrum calidum, & adlegiet manum ad caniferam quod non falſum fecit. Si in ordalio reus fuerit, fiat ei quod ſupradictum eſt. In Cantuaria ſunt octo monetarii regis, quatuor epiſcopi, tres abbatis: & in Rouceſtria tres regis, duo epiſcopi. In London octo, in VVinton ſex, in Levves duo, in Haſtingeceſtria unus, in Scheaſtbury duo, in Oxonia duo, & in aliis burgis.

 VIII.

ANNO CHRISTI 928.

VII.

Si quis jodicium ferri vel aquæ vadiaverit, accedat ante tribus noctibus ad preſbyterum qui ſanctificare debet eum, & paſcat ſe pane, & ſale, & aqua, & herbis, & audiat miſſas ipſorum ſingulorum trium dierum, & offerat, & eat ad ſacroſanctam communionem ipſa die qua ordalium examinari debebit: & juret quod jure publico ſit innocens illius accuſationis antequam ad ordalium veniat. Et ſi judicium aquæ frigidæ ſit, tunc mergatur una ulna & dimidia in fune. Si ferrum calidum ſit, tres noctes tranſeant antequam inquiratur; & videatur manus ejus, & proſequatur omnis homo compellationem ſuam præ juramento, ſicut ſupra dictom eſt, & ſint uterque jejuni ex præcepto Dei & archiepiſcopi; & non ſint in alterutra parte amplius quam in alia: & hoc ſit utrobique duodecim homines. Si autem accuſatus homo majorem defenſionem habeat quam duodecim hominum, ſit ipſum ordalium fractum in eo, niſi recedere velint ab illo.

VIII.

De ordalio præcipimus in nomioe Dei, & præcepto archiepiſcopi, & omnium epiſcoporum meorum, ne aliquis intret eccleſiam, poſtquam ignis infertur uode judicium calefacere debet, præter presbyterum, & eum qoi ad judicium iturus eſt. Et ſint menſurati novem pedes a ſtacauſque ad mercam, ad menſuram pedum ejus qui ad judicium ire debet. Et ſi aquæ judicium ſit, calefaciat donec excitetur ad bullitum, & ſit alferum ferreum, vel æreum, vel plumbeum, vel de argilla, & ſi *anfealt ryhla* ſit, immergatur manus poſt lapidem, vel examen uſque ad *vvyrſte*, & ſi triplex accuſatio ſit, uſqoe ad cubitum. Et quando judicium paratum erit, ingrediantur ex utraque parte duo homines, & certi ſint ut ita calidum ſit, ſicot prædiximus, & introeant totidem ex amba parte, & cooſiſtant ex utraque parte judicii de longo eccleſiæ, & ſint omnes jejuni, & ab vxoribus ſuis ſe continuerint ipſa nocte, & aſpergat presbyter aquam benedictam ſuper eos omnes, & humilient ſe ſinguli ad aquam benedictam, & det eis omnibus oſculari textom ſancti euangelii, & ſignum ſanctæ crucis. Et nemo faciat ignem diutius quam benedictio incipiat, ſed jaceat ferrum ſuper carbones uſque ad ultimam collectam: poſtea mittator ſuper ſtaplas, & noo ſit illic alia locutio quam ut precentur ſedulo Deum patrem omnipotentem, ut veritatem ſuam in eo manifeſtare dignetor: & bibat accuſatus aquam benedictam, & inde conſpergatur manus ejus qua judicium portare deber, & ſic adeat. Novem pedes menſurati diſtinguantur inter teroos. In primo ſigno ſecus ſtacam teneat pedem ſuum dextrum. In ſecuodo transferat dextrum pedem, in tertium ſignum. quando ferrum projiciet, & ad ſanctum altare feſtinet, & inſigilletur manus ejus, & inquirator die tertia ſi muoda vel immunda ſit intra ſigillationem, & qui leges iſtas fregerit, ſit ordalium, id eſt judicium vel examen, fractum in eo, & reddat regi eorum vigioti ſolidos VVitæ.

IX.

Qui aliquid emit, emat cum teſtibus: &, ſi appellandum inde ſit, recipiat hoc venditor ſuus a quo emit. ſit liber, ſit ſervus, ſit quod ſit: & noo fiat aliquid negotiatio, vel forenſis actio die dominica. Si quis hoc præſumat, perdat ipſum capitale, & emendet overhitneſſam meam.

X.

Qui falſum jurameotum jorabit, & convictus inde fuerit, numquam poſtea juramento dignus ſit, nec in ſanctificato atrio aliquo iaceat, ſi moriatur, ſi non habeat epiſcopi teſtimonium in cujus diœceſi ſit, quod pœnitentiam exceperit: & presbyter hoc referat epiſcopo iofra triginta noctes, utrum ad emendationem & ſatisfactionem venerit. Si non faciat hoc, componat ſicut epiſcopus ei concedet.

ANNO CHRISTI 928.

Totum hoc inſtitutum, & confirmatum eſt in magna ſynodo apud Greateleyam, cui archiepiſcopus VVlfelmus interfuit, & omnes optimates & ſapientes quos Athelſtanus rex congregare potuit.

XI.

Hæc ex manuſcri. pto Ioinaleuſi.

Epiſcopo jure pertinet omnem rectitudinem promovere, Dei videlicet ac ſæculi. In primis debet omnem ordinatum Dei inſtruere, quid ei jure ſit agendum, & quid ſæcularibus judicare debeant. Debet etiam ſedulo pacem & concordiam operari cum ſæculi judicibus qui rectum velle diligunt, & in compellationum adlegiationem docere, ne quis alii perperam agat in jurejurando, vel io ordalio.

Nec pati debet aliquam circumventionem injuſtæ menſuræ, vel injuſti ponderis: ſed convenit ut per conſilium & teſtimonium ejus, omne legis ſcitum, & burgi menſura, & omne pundos, ponderis ſit ſecundum dictionem ejus inſtitutum, valde rectum.

Ne quis proximum ſuum ſeducat, pro quo decidat in peccatum. Et ſemper debet Chriſtianus providere cootra omnia quæ prædicta ſunt; & ideo debet ſe magis de pluribus iotromittere, ut ſciat quomodo grex agat quem ad Dei manum cuſtodire ſuſcepit, ne diabolus eum laniet, nec malum aliquid ſuperſeminet.

Numquam enim erit populo bene conſultum, nec digne Deo conſervabitur, ubi lucrum impium & magis falſum diligitur. Ideo debent omnes amici Dei quod iniquum eſt enervare, quod juſtum eſt elevare: non pati ut propter falſum & pecuniæ quæſtum ſe forisfaciant homines erga vere ſapientem Deum, cui diſplicet omnis injuſtitia.

Epiſcopi debent intereſſe ſæcularibus negotiis.

Chriſtianis autem omnibus neceſſarium eſt, ut rectum diligant, & iniqua condemnent, & ſaltem ſanctis ordinibus evecti, juſtum ſemper erigant, & prava depooant. Hioc debent epiſcopi cum ſæculi judicibus intereſſe judiciis, ne permittant, ſi poſſint, ut illius aliqua pravitatum germina pullulaverint.

Et ſacerdotibus pertinet in ſua diœceſi, ut ad rectum ſedolo quemcumque juvent, nec patiantur, ſi poſſiot, ut Chriſtianus aliquis alii noceat, non potens impotenti, non ſummus iofimo, non prælatos ſubditis, non dominus hominibus ſuis, vel ſervis aut liberis moleſtus exiſtat. Et ſecundum epiſcopi dictioocm, & per ſuam menſuram convenit, ut ſervi teſtameotales operentur ſuper omnem ſciram cui præeſt.

Et rectum eſt, ut non ſit aliqua menſurabilis virga longior quam alia, ſed per epiſcopi menſoram omnes inſtitutæ ſiot, & exæquatæ per ſuam diœceſim. Et omoe pondus conſtet ſecnodum dictionem ejus: & ſi aliquid controverſiatum interſit, diſceroat epiſcopus.

Et uniuſcujuſque domini neceſſe proprium eſt, ut compatiatur, & condeſcendat ſervis ſuis, ſicut indulgentius poterit, qui a domino Deo empti ſunt, æque cari ſervus & liber, & omnes eodem precio redemit: & omnes ſumus Dei neceſſario ſervi: & ſic judicabit oobis, ſicut anta judicavi-

ANNO CHRISTI 918.

judicavimus eis quibus iudicium ſuper habuimus in terris.

XII.

Singulis quoque diebus Veneris, decantent omnes Dei miniſtri in omnibus cœnobiis, ſeu maioribus eccleſiis, quinquaginta pſalmos pro ipſo rege, & omnibus ei andientibus, necnon aliis quibuſcumque promerentibus.

Vnicuique etiam qui voluerit fas eſto, ſi quid criminis ei imponatur, iam compenſare, ni in luſtrationis diebus (quas *Gang-dayes* vocant) ſit commiſſum: & deinceps res ſe habeat ſicut prius.

XIII.

Regis vvetegildum eſt cum Anglis in jure publico, triginta millia Thrimſa, id eſt Trium. Quindecim millia Thrimſa ſunt de vveta. Et quindecim millia Cynedomas, id eſt regiæ cenſuræ. Ipſum natale eius precium pertinet cognationi: & Cynebot ipſius terræ nationi.

1 Quem ducem nunc vocant.

2 Qui nunc comes dicitur.

Archiepiſcopi & 1 comitis vveregildum eſt quindecim millia Thrimſa.

Epiſcopi & 2 aldremanni octo millia Thrimſa.

Meſſethemes & vvoruldthemes, id eſt preſbyteri & ſæcularis Thani, duo millia Thrimſa.

Hæc immediate ſequuntur præcedens capitulum de vveregildis, in regio codice, fol. 143. col. 4.

* id eſt, lege

ALIQVANDO fuit in Anglorum * laga quod populus & leges conſilio regebantur, & tunc erant ſapientes populi, magni prorſus nominis & precii: comes & villanus, tainus, & alius, ſinguli pro modo ſuo.

Villanus.

Et ſi villanus excreviſſet ut haberet plenarie quinque hidas terræ ſuæ propriæ, eccleſiam & coquinam, tympanariam, & januam, & ſedem, & ſunder notam in aula regis, deinceps erat taini lege dignus.

Tainus.

Et ſi tainus aſcendiſſet ut ſerviret regi, & equitatus ſui vice ſiigeretur in familia ſua, ſi tunc habebat tainum qui ad ut vvaram regis quinque hidas haberet, & in aula regis domino ſuo ſerviret, qui tertio veniſſet in nuntium ejus ad regem, iſte poterat deinceps jurare pro domino ſuo in magna neceſſitate, & accuſatorem ejus recte admallare ubicumque opus eſſet. Et qui ſic promotum hominem non habet, ipſe cauſam ſuam ſuperjuret, vel amittat.

Et ſi tainus provehatur ad conſulatum, ſit poſtea dignus rectitudine comitis & honore: & ſi * maſſere aſcenderet ut ter magnum mare transfretaret, per proprium negotium ſuum fuit deinde taini dignus rectitudine.

* id eſt, mercator.

Scholaris.

Et ſi ſcholaris profeciſſet in doctrina, cur ad ſacros ordines pertranſiret, & Chriſto Domino miniſtraret: erat denique dignitatis & pacis dignus, quanta pertinebat ſuper illud, niſi forisfaceret cur ipſius ordinis officio non uteretur.

Ordinatus.

Et ſi eveniret ut ordinatus vel alienigena diſturbaretur alicubi verbis vel operibus: tunc pertinebat regi & epiſcopo hoc emẽdare quam citius poſſent.

* id eſt, ruſtici æſtimatio.

* Ceorles vveregildum eſt in Mircenorum laga 200. ſol.

Taini vveregildum eſt ſexies tantum, id eſt, duodecies centum ſolidi.

Regis ſimplum vveregildum eſt ſex tainorum, vveregildum in Mercenorum laga, hoc eſt, triginta millia ſceatta, id eſt, totaliter centum viginti libræ. tantum eſt de vveregildo, ſed pro regni dignitate debet addi tantumdem in kenegildo. Ipſam vveram debent habere parentes ejus, & ejus emendationem ipſius terræ populus.

* quingentis ſolidis æſtimatur.

* *Tvvelfhindes* hominis juſiurandum, contra valet juſiurandum ſex villanorum, quia ſi tvvelfhindus homo vindicari debet, plene vindicaretur in ſex ceorlis, & eius vvetegildum eſt ſex ceorlorum vveregildum.

ANNO CHRISTI 925.

Presbyteri Miſſæ.

Miſſæ presbyteri & ſæcularis taini juſiurandum in Anglorum lege reputatur æque carum, & pro ſeptem ordinibus eccleſiæ, quo ſacerdos per Dei donum aſcendit ut habeter, taini rectitudine dignus eſt.

De ſeptem ordinibus eccleſiæ compenſandis.

1. SEPTEM ſunt dona ſancti Spiritus, & ſeptem gradus eccleſiæ & ſanctorum ordinum, & ſepties in die laudes Deo canendæ ſunt ab omni eccleſia. Et omnibus amicis Dei recte pertinet ut ſanctam eccleſiam diligant & honorent, & Dei miniſtros pacificare cuſtodire gaudeant: & qui eos nocebit verbo vel opere, ſepties emendet ſecundum quod factum ſit, & ſecundum ordinem, ſi Dei miſericordiam habere velit, quia ſanctificationes & ordines, & Deo dicatas domos, ſemper debent pro timore Dei diligenter venerari.

2. Et ad ordinis emendationem, ſi ordinatus occidatur, ſupra rectam vvetam primus gradus emendetur una libra, & digna pœnitentia ſedulo perquiratur.

3. Et ad emendationem ordinis, ſi vitæ ſit amiſſio, ſuper rectam vvetam in ſecundo gradu duæ libræ reddantur cum Deo digna pœnitentia.

4. . . . .

5. Et ad emendationem ordinis, ſi plena infractio fiat, ſuper rectam vvetam in quarto gradu quatuor libræ reddantur cum pœnitentia.

6. Et ad emendationem ordinis, ſuper rectam vveram in quinto gradu quinque libræ componantur cum idonea pœnitentia.

7. In ſexto gradu ſex libræ reddantur cum pœnitentia.

8. Et ad emendationem ordinis, ſeptimo gradu infracto, ſeptem libris ſuper rectam vveram emendetur cum injuncta pœnitentia.

9. Et ad ordinis * infracta de pace digne componatur ſecundum factum. Semper enim debet judicium factum, & moderatio ſecundum menſuram pro Deo & ſæculo fieri, & de emendatione ordinis una pars epiſcopi, ſecunda ſit altari, tertia ſocietati. *Vide hæc ſupra ſub titulo*, De ſacris ordinibus compenſandis.

* deeſt emendationem.

Et in Concilio epiſcoporum Londonienſi, cap. 12. ſic habetur de congildonibus.

Et diximus etiam omnibus illis qui in noſtram 1 gildſcyram vadium 2 dederunt, ſi contingat 3 enm mori, omnis congildo det unum panem & companagium pro anima ejus, & cantet unum quinquagenarium pſalmorum, vel perquirat cantandum infra triginta noctes. *Ionnalenſis, fol. 44.*

1 ſodalitium

2 *male* dedit

3 *lego* unum

VITA STEPHANI PAPÆ VII.

ANNO CHRISTI 929.

STEPHANVS natione Romanus, Theudemundo patre genitus, hujus nominis ſeptimus, ſubrogatus eſt Leoni ſexto, anno Domini DCCCCXXIX. tempore Conſtantini & Romani imperatorum orientalium. Qui dum ſediſſet annos duos, menſem unum, & dies quindecim, ex hac vita migravit. Hujus tempore Henricus rex Germaniæ lanceam ex clavis Chriſti confectam, a Rodulpho rege Burgundionum. precibus, precio, & minis obtinuit, eamque ſucceſſoribus ad defenſionem imperii reliquit. Reges Northmannorum & Abroditarum ad Chriſtum convertit. *Sigebertus.*

ANNO CHRISTI 931.

Ioannes XI. quando & qua ratione pontificatum invaſerit.

VITA IOANNIS PAPÆ. XI.

IOANNES patre Sergio pſeudopontifice ex ſcorto Marozia prognatus, VVidonis Tuſciæ marchionis

nis & Marozię matris potentia in locum Stephani A intruditur, anno Chriſti 931. tempore Conſtantini & Romani imperatorum orientalium, quo ipſe nondum per ætatem tantæ dignitatis capax eſſe potuiſſet, etiamſi nullum aliud impedimentum obſtitiſſet. Artaldus ex monacho Remenſis archiepiſcopus electus, vir ſanctiſſimus, poſt puerum illum quinquennalem ejectum, ab ejuſmodi monſtro pallium nequaquam petiiſſet, niſi tanti ipſe feciſſet Romani pontificis nomen, ut etiam in homine immerito & illegitime collocato illud honorandum eſſe putaſſet, ſedemque apoſtolicam a nemine, præterquam a Deo, dijudicandam eſſe ſibi perſuaſiſſet. Hunc pontificem Albericus frater una cum matre Marozia cuſtodiæ mancipatum uſque B ad diem obitus detinuit. Marozia Hugoni regis VVidonis defuncti mariti germano urbis dominium obtulit, ſi ille ſuo ſe conjugio confœderandum promitteret. Acceptavit conditionem Hugo, & clanculo arcem ſancti Angeli ingreſſus, poſt inceſtum cum relicta fratris uxore commiſſum, Romanos deſpexit, Albericum privignum ſuum, dum juſſu matris Maroziæ aquam manibus ejus infunderet, quaſi immoderate effudiſſet, in faciem cecidit. Quam ut ille injuriam ulciſceretur, Romanos ad defectionem commovit, poſtque arcem impugnatam, ut ait Luitprandus, Hugonem vitricum ſuum inceſtuoſum fugavit: matrem C vero Maroziam una cum fratre Ioanne pſeudopapa mandavit detineri ſub cuſtodia, in qua violentus invaſor violenter dejectus obiit, poſtquam ſedem apoſtolicam quinque annis & aliquot menſibus non tam rexiſſet, quam turpiter inquinaſſet.

Anno Christi 932.

CONCILIVM ERPFORDIENSE, IN CAVSA DISCIPLINÆ ECCLESIASTICÆ celebratum, anno domini DCCCCXXXII. tempore Ioannis papæ XI.

PRÆFATIO.

ANNO ab incarnatione domini noſtri Ieſu Chriſti nongenteſimo trigeſimo ſecundo, anno D etiam domini [1] H. regis Chriſtianiſſimi decimoquarto, indictione quinta, ſub die Kalendarum Iuniarum, congregata eſt apud Erpesfurt ſancta & uniuerſalis ſynodus, ut rex ſapientiſſimus cum concilio primatum ſuorum decrevit, inſpirante omnium ſalvatoris clementia, pro utilitate & ſtatu ſanctæ matris eccleſiæ. Cujus regis ſolertiam prudentiſſimi viri Hildiberti archiepiſcopi [2] gubernabat. Conſidentibus religioſiſſimis ſacerdotibus, id eſt [3] R. ſanctæ Treverenſis eccleſiæ archiepiſcopo, Vnni ſanctæ Hamburgenſis eccleſiæ epiſcopo, Adalguardo [4] Fardunenſis eccleſię epiſcopo, Rino E Argentinæ civitatis epiſcopo, Nodingo Conſtantinæ eccleſiæ epiſcopo, Vnuvano Padeburnenſis eccleſiæ epiſcopo, Bernardo Halberſtadenſis eccleſiæ epiſcopo, Othilrico Auguſtodunenſis eccleſiæ epiſcopo, Burchardo VVirtzeburgenſis eccleſiæ epiſcopo, Duodone Oſnaburgenſis eccleſię epiſcopo, Rumaldo [5] Memigernafurdenſis eccleſiæ epiſcopo, Eburgiſo [6] Mimidonenſis eccleſiæ epiſcopo: necnon & abbatibus, aliiſque ſacri ordinis viris. Porro cum eorum unanimitate, ac primum Deo favente, eorum capitula infra notata, [7] quam pro populi Chriſtiani correctione collecta ſunt.

1 Henrici

2 *deeſt aliquid.*

3 Ruitgero, *qui an. 934. obiit.*

4 Virdunenſis hodie in Gallia, ſed malim de Germania capi. Nam Φαεσδῶνοι Gemaniæ populi, qui forte ſunt Tacito Suardones

5 Monaſterienſis

6 Antonino Minnodunum, vulgo *Milden.*

7 *deeſt hic membrum præcedens*, tam, *ut inſinuat ſequens particula*, quam.

CAPITVLA.

I.

Vt deinceps natalitia duodecim apoſtolorum ſumma veneratione ſolenniter celebrentur. Et in vigiliis antiquitus ſtatutis, atque hactenus ab anteceſſoribus noſtris ſervatis, jejuniorum vota omni diligentia perſolvere decernimus: quia quos cælitus ſublimioris meriti ſcimus, hos & amplioris dignitate honoris a nobis colendos eſſe non dubitamus.

II.

Placita ſæcularia dominicis, vel aliis feſtis diebus, ſeu etiam in quibus legitima jejunia celebrantur, ſecundum canonicam inſtitutionem, minime fieri volumus. Inſuper quoque glorioſiſſimus rex augmentum Chriſtianæ religionis conceſſit, ut nulla judiciaria poteſtas licentiam habeat Chriſtianos ſua autoritate ad placitum bannire ſeptem diebus ante natale domini, & a quinquageſima uſque ad octavas paſchæ, & ſeptem diebus ante nativitatem ſancti Ioannis Baptiſtæ, quatenus adeundi eccleſiam, orationibuſque vacandi liberius habeatur facultas.

Burch. l. 2. c. 21. Ivo p. 4. c. 51. Decret. 5. q. 4. c. Placita.

III.

Præcipimus namque, ut nullus Chriſtianus eccleſiam pro reverentia petendo, ibique manendo, indeque revertendo, alicujus publicæ poteſtatis banno ibidem conſtringatur: ne forte, dum ad eccleſiam cauſa orationum properat, per bannum impediatur pro ſalute animæ devote inſiſtere.

Burch. l. 13. cap. 28. Ivo part. 4. cap. 60.

IV.

Si quis presbyter aut diaconus negligens vitæ ſuæ, mala de ſe ſuſpicari permiſerit, & ejus infamia coram epiſcopo canonice denotatur, admoneatur ab epiſcopo ſemel, bis, ac tertio: ut vel prodendo reatum, culpabilem ſe eſſe cognoſcat, & ſic juſtæ correptionis ſententiam excipiat; aut adhibitis ſecum collegis, juramento ſe expurgando, innocentem ſe eſſe demonſtret.

Similia quædam in concilio Agathenſi c. 4. Apud Ivon. part. 9. cap. 226.

V.

Vt nemo niſi conſentiente proprio epiſcopo, aut ejus miſſo, ſub obtentu religionis jejunium ſibi imponat, unum diem præ aliis excipiendo, omnimodo interdicimus. Quod & factum diſplicet, & in futurum fieri prohibemus: quia plus cauſa ariolandi eſſe cognoſcitur, quam ſupplementum legis catholicæ.

Burch lib. 13. cap. 27. Ivo part. 4. cap. 59.

CONCILIVM AD CASTELLVM THEODERICI ANNO DCCCCXXXIII.

Anno Christi 933.

SYNODVM hanc ex Flodoardi chronico liquet inter obſidendum habitam fuiſſe, cum Heriberti comitis munitionem ad Matronam, cui a Theoderico nomẽ eſt, rex Rodulfus obſideret. Quid autem in ea præcipue actũ ſit,

ſit, præter epiſcopi Bellovacenſis ordinationem non commemorat. A Rodulfus rex, *inquit*, munitionem Heriberti, quæ dicitur caſtellum Theoderici, obſidet hebdomadas ſex. Synodus inter obſidendum prædictum præſidium celebratur, congregatis nonnullis Franciæ vel Burgundiæ præſulibus: cui præſederunt domnus Artaldus antiſtes Remorum, & domnus Teutolo Turonenſis epiſcopus. Tunc quoque domnus Artaldus Hildegarium ordinavit epiſcopum urbis Beluacenſis.

Anno Christi 935.

CONCILIVM APVD SANCTAM MACRAM B

ANNO DCCCCXXXV.

Adverſus rerum eccleſiaſticarum pervaſores.

AD *hanc ſynodum ſeptem epiſcopos conveniſſe, Artaldumque Remorum archiepiſcopum præfuiſſe, docet Flodoardus in chronico.* Anno, *inquit*, DCCCCXXXV. ſynodus ſeptem epiſcoporum apud ſanctam Macram, domno Artaldo archiepiſcopo præſidente, celebratur: in qua prædones & eccleſiaſticarum rerum pervaſores ad correptionem venire vocantur.

NOTA SEVERINI BINII.

Hæc ſynodus celebrata eſt in Remenſi diœceſi apud ſanctam Macram, oppidum nunc *Fiſmes* dictum, præſente Artaldo archiepiſcopo Remenſi, cum ſex aliis epiſcopis, C in qua prædones & eccleſiaſticarum rerum invaſores ad correctionem vocantur. *Flodoardus lib. 4. cap. 23.*

Anno Christi 936.

VITA ET EPISTOLÆ LEONIS PAPÆ VII.

Leo VII. quando pontifex factus.

LEO hujus nominis ſeptimus pontificatum adeptus eſt anno Redemptoris DCCCCXXXVI. tempore Conſtantini & Romani imperatorum orientalium: de quo Flodoardus in chronico prædicto anno iſta ſcribit: *Ioanne papa fratre Alberici defuncto, Leo quidam Dei ſervus Roma papa conſtituitur.* D Hic Odonem abbatem Cluniacenſem, virum ſanctitate celeberrimum, vocavit Romam, ut inter Hugonem regem Italiæ, qui Romam obſidere cœperat, & Albericum Romæ principem, pacis componendæ ſequeſtrum ageret. Venit abbas ſanctiſſimus, ſuaque interceſſione apud utrumque hoc obtinuit, ut Albericus filiam Hugonis conjugem acciperet, & Hugo obſidionem ſolveret.

Henrici regis Germaniæ obitus.

Hujus tempore mortuus eſt Henricus rex Germaniæ, decus Chriſtianæ religionis, qui poſt multas alias gentes, de quibus ſupra, Cunſum Daniæ regem ad Chriſti fidem convertit, ipſoſque Danos ab hominum immolatione revocavit, regnique heredem filium ſuum Ottonem, pietate & fortitudine E militari ſibi non diſſimilem, reliquit.

Manaſſes Arelatenſis epiſcopus eccleſiæ perturbator.

Eodem hoc tempore, ad afflictionem & perturbationem eccleſiæ, Manaſſes Arelatenſis epiſcopus novam addidit miſeriam, quando homo ambitioſus ſua ſede nequaquam contentus, opera Hugonis regis Italiæ, non tantum Veronenſem, Tridentinam, & Mantuanam, verum etiam Mediolanenſem eccleſiam invaſit, aſſerens ſe id facere exemplo principis apoſtolorum, qui etiam Romanam, Antiochenam, Alexandrinam eccleſias ſimul poſſediſſet. Hæc Luitprandus, qui Dei & legum contemptorem peracri invectura perſtringit. Leo cum ſediſſet annis tribus, & ſex menſibus, defunctus eſt.

Concil. general. Tom. IX.

A

EPISTOLA I. LEONIS PAPÆ VII. AD HVGONEM FRANCORVM PRINCIPEM, ET MONASTERII SANCTI Martini Turonenſis Abbatem.

Vetat ne in B. Martini monaſterium aditus detur mulieribus.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, glorioſo Principi Francorum filio noſtro, Hugoni videlicet Abbati B *beatiſſimi Martini, & perpetuis ſucceſſoribus in perpetuum.*

Ex tomo II Spicilegii D. Lucæ Dacherii.

CONDITOR univerſitatis atque diſpoſitor Chriſtus dominus, per ſacroſanctum ſuæ incarnationis Myſterium, univerſalem eccleſiam ſibi copulare dignatus eſt, diverſos vero ſanctos in eadem eccleſia quaſi diverſa in uno corpore membra diſpoſuit: & unumquemque, prout interno ejus conſilio placuit, in ipſius eccleſiæ corpore, cujus ipſe caput fieri dignatus eſt, mirabiliter ordinavit: quoſdam excellentius decorans, ut ſicut membra in corpore quædam honeſtiora ſunt, & ſuis officiis apta, ita & in eccleſia vel excellentior, vel inferior quiſque vices ſuas ipſo autore diſponente conve- C nienter expleat, ut ſcilicet juxta apoſtolum, *ſtella differat a ſtella in claritate.* (1. Cor 15.) At vero inter eos, quos divina diſpenſatio ſublimius evexit, prædictus beatiſſimus Martinus Turonicæ ſedis archiepiſcopus non mediocriter effulget, cujus videlicet gloriam univerſalis Chriſtianitas atteſtatur, quæ illum, divino inſtinctu quodam, ſpeciali affectu communiter amat, ita ut nuſquam alio poſt ſanctorum apoſtolorum limina, de tam longinquis & diverſis nationibus confluant oratores, ſicut faciunt ad ipſius venerabile ſepulchrum. Nam & ipſe ſacer locus ubi quieſcit, in magna reverentia etiam ab antiquis diebus non ſolum apud vulgares, ſed & apud excellentiſſimos reges ac principes fuit, ſicut nonnulli veſtrum videndo ſciunt. Vt enim audivimus, D nulli unquam fœminæ intra ambitum monaſterii, etiam ſub tempore paganorum, permittebatur acceſſus. Cum vero neceſſe fuit, ut propter illorum incurſionem in civitate collocaretur, plangebant ſui cultores, quia non valebant eum ſic in tanta reverentia, ut olim, venerari, nec mulierum prohibere concurſum. Ob quod etiam juxta ejus baſilicam fundari murum ſtuduiſtis, ut ita vel ab incendio defendi, vel in priſtina honeſtate poſſet ipſe locus haberi. Sed res in contrarium verſa eſt, quia per occaſionem caſtelli, mulieribus & impudens & libera converſatio eſt: cum tamen hoc nil aliud facit, niſi ſola negligentia, & tepor ſervitorum ejus. Siquidem veniet dies judicii, & unuſquiſque in ſuo ordine inſurget, & manifeſtum erit E per quos religio ſit erecta, vel per quos neglecta. Dolendum nobis eſt tempora jam periculoſa veniſſe, & ſic apparet caritatem apud multos refrixiſſe, iniquitatem vero nimium ſuperabundaſſe. Verum quia ſancta eccleſia beato Petro apoſtolorum principi ſpecialiter commiſſa eſt, & per eum ſucceſſoribus ejus: neceſſe eſt, ut quiſque noſtrum, prout Deo largiente potuerit, ejuſdem eccleſiæ, quouſque indiget, utilitatem per aliquam autoritatem ſuſtenter. Et idcirco videtur nobis, ut veſtrum negligentiam quæ eſt erga cultum illius loci ſantiſſimi, per noſtrum interdictum commoneamus.

A Itaque in primis obſervamus in Domino, ut tu Abbas excellentiſſimus Hugo, & ipſius cœnobii præpoſiti, curam ſummopere adhibeatis, quatenus per totum veteris muri ambitum, uſque ad viam quæ iuxta latus Baſilicæ aquilonare vergit, nulla, poſtquam hanc epiſtolam videritis, fœmina licentiam habeat commorandi, ſed nec intrandi quidem, niſi ſolius cauſa orationis. Si quis vero de miniſtris hoc apoſtolicum interdictum neglexerit, aut aliqua fœmina intrare præſumpſerit: tamdiu excommunicatus ſit, quouſque promiſſa emendatione abſolui mereatur. Sin autem, quia per audaciam & contemptionem, ad hoc tranſgrediendum pertinax extiterit, illum prorſus, vel illam excommunicamus. Obſervantibus hæc gratia & pax Chriſti per ſuos B apoſtolos, & beati Martini preces multiplicetur.

Scriptum per manum Theodori Notarij & ſcriniarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ in menſe Ianuario, & indictione undecima, Ludovico Francorum rege.

*** LEONIS VII. EPISTOLA II.

AD GERHARDUM LAUREACENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Pallium ad eum mittit.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, reverendiſſimo & ſanctiſſimo confratri noſtro Gerhardo ſanctæ Laureacenſis eccleſiæ archiepiſcopo omnibus diebus C *vitæ tantum tuæ exhinc amodo.*

SI paſtores ovium, ſolem geluque pro gregis ſui cuſtodia die ac nocte ferre contenti ſunt, & ne qua ex eis aut errando pereat, aut ferinis laniata morſibus rapiatur, oculis ſemper vigilantibus circumſpectant: quanto ſudore, quantaque cura debeamus eſſe pervigiles nos qui paſtores animarum dicimur, attendamus, & ſuſceptum officium exhibere erga cuſtodiam dominicarum ovium non ceſſemus, ne in die divini examinis pro noſtra deſidia ante ſummum paſtorem negligentiæ reatus excruciet. Vnde modo honoris reverentia ſublimioris inter cæteros judicamus. Pallium autem fraterni- D tati tuæ ad miſſarum ſolennia celebranda concedimus, quo tibi, non aliter eccleſiæ tuæ privilegiis in ſuo ſtatu manentibus, uti largimur, non ſolum in die conſecrationis chriſmatis, ac ſanctæ & venerandæ reſurrectionis domini noſtri Ieſu Chriſti, ſeu in natalibus ſanctorum apoſtolorum, atque beati Ioannis Baptiſtæ, necnon in feſtivitatibus ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ſimulque in domini noſtri Nativitatis die, pariterque in ſolennitatis eccleſiæ tuæ die, & natalitio tuo die: verum etiam in conſecratione epiſcoporum & preſbyterorum, & quando a te ſynodus celebratur, ſi forte conventiculum illic fuerit neophytorum, qui ad fidem tua exhortatione ſunt perducendi, necnon in feſtivi- E tate ſancti Stephani protomartyris, ſanctique Laurentii; & illorum ſanctorum, qui corporaliter in tua requieſcunt parochia, uti concedimus die, ſicut a prædeceſſore noſtro domino Gregorio hujus almæ ſedis præſule ſancitum eſt. In ſecretario vero tua fraternitas pallium induere debet, & ita ad miſſarum ſolennia proficiſci, & nihil tibi auſu, temeritate præſumptionis arrogare: ne, dum in exteriori habitu inordinate aliquid arripitur, ordinate, etiam quæ licere poterant, amittantur. Cujus quoniam indumenti honor modeſta actuum vivacitate ſervandus eſt: hortamur, ut & morum tuorum ornamenta conveniant, quatenus autore Deo recte utrobique poſſis eſſe conſpicuus. Itaque vita tua filiis tuis ſit regula: in ipſa, ſi qua tortitudo illis ingeſta eſt, dirigant; in ea quod imitentur, aſpiciant; in ipſa ſe ſemper conſiderando proficiant, ut tuum poſt Deum videatur eſſe beneficium quod vixerint. Cor ergo neque proſpera quæ temporaliter blandiuntur, extollant, neque adverſa dejiciant: ſed quidquid illud fuerit, virtute patientiæ devincatur. Nullum apud te locum odia, nullum favor indiſcretus inveniat. Benignum te ſentiant boni, diſtrictum mali cognoſcant; inſontem apud te culpabilem ſuggeſtio mala non faciat; nocentem gratia non excuſet. Remiſſum te delinquentibus non oſtendas, ne quod ultus non fueris, perpetrari permittas. Sit in te & boni paſtoris dulcedo, ſit & judicii ſevera diſtrictio: unum ſcilicet quod innocenter viventes foveat, aliud quod inquietos feriendo a pravitate compeſcat. Sed quod nonnunquam propoſitorum ſcelus * dum diſtrictus malorum vult vindex exiſtere, tranſit in crudelitatem correctio: iram judicio refrena, & cenſura diſciplinæ ſic utere, ut & culpas ferias & a dilectione perſonarum, quas corrigas, non recedas. Miſericordem te, prout virtus patitur, pauperibus exhibe. Oppreſſis defenſio tua ſubveniat, opprimentibus modeſta correctio contradicat. Nullius faciem contra juſtitiam accipias, nullum quærentem juſtitiam deſpicias, cuſtodia in te æquitatis excellat, ut nec divitem potentia ſua aliquid extra viam apud vos ſuadeat rationis audere; nec pauperes de ſe ſua faciat humilitas deſperare: quatenus Deo miſerante talis poſſis exiſtere, qualem ſacra lectio præcipit, dicens: *Oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe.* 1. Tim. 3. Sed his omnibus ſalubriter uti poteris, ſi magiſtram caritatem habueris: quam qui ſecutus fuerit, a recto aliquando tramite non recedit. Ecce, frater cariſſime, inter multa alia, iſta ſunt ſacerdotii, iſta pallii: quæ ſi ſtudioſe ſervaveris, quod foris accepiſti, intus habes. Fidem autem quam in tuis epiſtolis breviter aſſignaſti, licet latius explanare debueras, Redemptori tamen noſtro gratias agimus, quod eam in ipſa brevitate ratam eſſe cognovimus. Sancta Trinitas fraternitatem veſtram gratiæ ſuæ protectione circumdet, atque in timoris ſui via nos dirigat: ut poſt hujus amaritudines, ad æternam ſimul pervenire dulcedinem mereamur. Amen.

*** LEONIS VII. EPISTOLA II.

AD GALLOS ET GERMANOS.

Multa quæ ad diſciplinam ſpectant emendari jubet.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, regibus, ducibus, epiſcopis, abbatibus, comitibus, pari etiam modo Egilolpho Iuvavenſis, Iſingrimo Ratiſponenſis, Lantberto Friſingenſis, VViſundo Sebonenſis eccleſiæ venerabilibus epiſcopis, & cæteris per Galliam, Germaniam, Bavvariam, Alemanniam commorantibus.

SI inſtituta eccleſiaſtica, ut ſunt a beatis apoſtolis tradita, integra vellent ſervare domini ſacerdotes: nulla diverſitas in ipſis ordinibus & conſecrationibus haberetur. Sed dum unuſquiſque, non quod traditum eſt, ſed quod ſibi viſum fuerit, hoc exiſtimat eſſe tenendum: inde diverſa in diverſis locis vel eccleſiis, aut teneri aut celebrari videntur. Hac de re fit ſcandalum populis, dum multa in veſtra provincia contra canones eccleſiaſticos decretaque majorum uſurpare videntur: quæ quidem poſſent facile reſecari, ſi epiſcopi in

in his non viderentur autores, qui ſæcularibus intenti, humanum favorem captantes, religionem violant, ordineſque corrumpunt. Nos ſiquidem divinis præceptis & apoſtolicis incitamur monitis, ut pro omnium eccleſiarum ſtatu, impigro vigilemus affectu. Idcirco fraternitati veſtræ cognitum facimus, quod Gerardus ſanctæ Lauriacenſis eccleſiæ archiepiſcopus, cauſa orationis ad limina veniens apoſtolorum, noſtram apoſtolicam præſentiam viſitare, & benedictionis gratiam a nobis percipere ſollicite ſtuduit: multa quæ reprehenſione digna ſunt, noſtris auribus, lacrymoſis vocibus intimavit: tota cordis intentione, a noſtra apoſtolica autoritate, de his quæ contra canonum regulam & decreta majorum in veſtris geruntur provinciis, quærens conſilium. Scitis enim quod ab ipſo domino beato Petro principe apoſtolorum, ejuſque vicariis, omnium eccleſiarum cura commiſſa eſt, veritatis voce dicente: *Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam:* (Matth. 16.) cui etiam proprias oves commendavit, dicens; *Si diligis me paſce oves meas.* (Ioan. 21.) Et idcirco pro univerſis eccleſiis ſollicitudinem gerimus: & veluti in ſpecula poſiti, quid per totius orbis provincias geratur, vigilanti cura inſiſtimus. De quibus ergo apoſtolicam ſedem conſuluit, & qualia nos ei reſponſa dedimus, per hos noſtros apices vobis intimare curamus. Ejus namque interrogatio ſeriatim talis erat.

De auguratoribus, & incantatricibus, & maleficis vario modo mortificatis a populo, ſi aliqua pœnitentia debeat exigi. De talibus namque perſonis, quid veteris ac novi teſtamenti pagina cenſeat, manifeſtum eſt. In lege namque Moſaica ſcriptum eſt: *Maleficos non patiaris vivere.* (Exod. 22.) Similiter in Samuelis libro legitur, quia exterminavit Saul omnes Pythoniſſas de terra, & alia quæ enumerare longum eſt. Sed nos etiam tales noſtris exhortationibus ad pœnitentiam trahere debemus, ut magis eccleſiaſtico iudicio pœnitendo vivant, quam gladio vindice puniantur, dicente beato Paulo apoſtolo: *Non enim poſuit nos Deus ad iram, ſed in acquiſitione ſalutis.* (1. Theſſ. 5.) Quod ſi eccleſiaſtica judicia ſpreverint, humanis ſubjaceant legibus. Meminiſſe enim debent, a Deo poteſtates fuiſſe conceſſas, & ad vindictam noxiorum gladium fuiſſe permiſſum, & Dei miniſtrum fuiſſe datum in hujuſmodi vindictam. Et dum in talibus improbis legum exercetur autoritas, dicente beato Innocentio: erit dictator immunis.

Conſultum eſt etiam utrum epiſcopi *Pax vobis*, an *Dominus vobiſcum*, pronunciare debeant. Sed non aliter per omnem veſtram provinciam tenendum eſt, quam in ſancta Romana eccleſia. In dominicis enim diebus & in præcipuis feſtivitatibus, atque ſanctorum natalitiis, *Gloria in excelſis Deo*, & *Pax vobis* pronuntiamus. In diebus vero Quadrageſimæ, & in quatuor Temporibus, ſive in Vigiliis ſanctorum, & in reliquis jejuniorum diebus, *Dominus vobiſcum*, tantummodo dicimus.

Poſt hæc conſuluit. Si Dominica oratio in benedictione ciborum debeat uſitari. Quod fieri non oportet, quia in ſanctificatione corporis & ſanguinis domini noſtri Ieſu Chriſti, hanc ſolummodo orationem ſancti apoſtoli decantabant: & in Euangelio legitur, quia poſt cœnam a domino factam hymno dicto exierunt in montem Olivarum.

Poſt hæc interrogavit de eo, qui matrem & filiam ſpirituales in conjugio ducit, quod ne fiat ſacri canones per omnia vetant. In canonibus Zachariæ ita habetur: ut preſbytera, diacona, monacha, vel etiam ſpirituali commatre, aut ſpirituali filia nullus utatur. Nam qui hujuſmodi opus perpetravit, ſciat ſe anathematis vinculo innodatum, & Dei judicio condemnatum, atque a ſacro corpore & ſanguine domini noſtri Ieſu Chriſti alienum: & quicumque ſacerdotum eis communicare præſumpſerit, eorum judicio condemnatus, ſacerdotii ſui honore privetur.

Dehinc intulit lamentabile & nimis lugendum, ut domini ſacerdotes publice ducant uxores, etſi filii eorum valeant promoveri. Quod ſcelus, quia omnis ſacra ſcriptura contradicit, quia ſanctum & venerandum Nicænum concilium vetat, ne ſacerdotes cum feminis habitare præſumant, multo magis ne copulari vel ſociari mulieribus debeant, juxta ſacros canones modis omnibus prohibemus. In Neocæſarienſi namque concilio ita habetur. „Preſbyter ſi uxorem acceperit, ab ordine „deponatur. (Neocæſ. can. 1.) Et qui in tali ſcelere fuerint reperti noſtra apoſtolica autoritate ab omni priventur honore. Filii vero eorum immunes ab eorum peccato ſunt, dicente Propheta: *Filius non portabit iniquitatem patris:* (Ezech. 18.) & in ſacro baptiſmate omnia dimittuntur peccata.

Dehinc perquiſivit, ſi a chorepiſcopo eccleſiæ debeant conſecrari, aut preſbyteri ordinati, vel conſignatio chriſmatis & manus impoſitio fieri. Quæ omnia a chorepiſcopis ne fiant, interdicimus juxta canonum decreta. In concilio Antiocheno capite decimo ſic habetur: „Qui in vicis & poſſeſ„ſionibus chorepiſcopi nominantur, quamvis ma„nus impoſitionem epiſcoporum perceperint: ta„men ſanctæ ſynodo placuit, ut modum proprium „recognoſcant, & gubernent ſubjectas ſibi eccle„ſias, ordinent etiam lectores & ſubdiaconos at„que exorciſtas: quibus promotiones iſtæ ſuffi„ciant, nec preſbyterum, nec diaconum audeant „ordinare. Si quis autem tranſgredi ſtatuta ten„taverit, depoſitus, quo utebatur honore, prive„tur. (Antioch. can. 10.)

Perquiſivit etiam, ſi vir & mulier tertio vel quarto gradu conſanguinitatis conjuncti, & inſcii, conjugio copulantur, poſtea Dei reſpectu compuncti, oſtendunt ſe ſacerdoti ſecrete confitentes peccata ſua, utrum valeant eleemoſynarum largitione, ac bonorum operum exhibitione purgari. De talibus enim perſonis in veteri & novo teſtamento multa reperiuntur exempla, maxime in conciliis Gregorii & Zachariæ, in quibus hæc continentur, ut conſobrinam, novercam, neptem, fratris uxorem, nurum, vel etiam de propria cognatione, aut quam cognatus habuit, nullus conjugio præſumat ſibi copulare. Si quis vero hoc nefario conjugio convenerit, & in eo permanſerit, ſciat ſe autoritate apoſtolica anathematis vinculo innodatum, & nullus ſacerdos ei tribuat communionem: & ſi inclinatus diviſuſque fuerit ab illicita copula, pœnitentiæ ſubmittatur, ut ſacerdos loci conſideraverit.

De vaſtatoribus autem eccleſiarum unde inquiſivit, nihil aliud ſcribimus, niſi quod Paulus apoſtolus ad Timoth. ſcribens ait: Argue, increpa, obſecra cum omni imperio.

His vero omnibus prælibatis fraternitatem veſtram monemus, per hanc noſtram apoſtolicam juſſionem, ut huic Gerardo archiepiſcopo, cui vicem

cem noſtram in cunctis finibus veſtris commiſimus in omnibus, quæ ad eccleſiaſticum ordinem pertinent, obedientes & adjutores ſitis, quatenus in una concordia perſiſtentes, ut eccleſiaſtica jura & chriſtianitatis religio in veſtris partibus, quæ paganorum incurſione, & malorum Chriſtianorum perſecutione corrupta & depravata eſſe videntur, domino largiente, & beato Petro apoſtolorum principe cooperante, ad rectitudinis normam valeant reformari, & vos in futuro examine ſecuri poſſitis audire vocem domini, dicentis: *Euge ſerve bone & fidelis, quia ſuper pauca fuiſti fidelis, ſuper multa te conſtituam: intra in gaudium domini tui.*

Præter hæc Eberardo duci Bavariorum noſtra autoritate injungimus, ut præfato Gerardo archiepiſcopo in omnibus auxilium præſtet, ut ſuæ eccleſiæ ſtatus & rectitudo ac proprius vigor ad integrum culmen & priſcum decorem ſuo juvamine valeat pervenire, ſi Dei indulgentia & ſancti Petri etiam ſuorum delictorum a nobis vult accipere remiſſionem.

Anno Christi 939.

VITA STEPHANI PAPÆ VIII.

Stephanus papa quando, & a quibus electus.

STEPHANUS, patria Germanus, opera Ottonis regis, poſthabito cardinalium ſuffragio, electus eſt a Romanis anno Chriſti redemptoris DCCCCXXXIX. tempore Conſtantini VIII. & Romani imperatorum orientalium. Hic a tyrannis, quorum odium propter ſui electionem in ſe concitavit, crebris ictibus ſacrilegis facie deformatus fuit. Albericus enim, qui his temporibus principatum in Urbe gerebat, exiſtimabat non poſſe ſe dominium Urbis ſecurum poſſidere, ſi non gentilis aliquis ipſi bene notus Romanæ urbis pontificatum teneret. Qua occaſione in eumdem Stephanum parum æquus exiſtens, eum manibus impiorum tantopere lancinari, & in facie deturpari permiſit. Et quamquam hæc ſtigmata propter juſtitiam a ſatanæ miniſtris inflicta, non dedecori, ſed ornamento eſſent: tamen ipſe a publico hominum congreſſu hac de cauſa ut plurimum abſtinuit. Hoc facto excitatus eſt animus Ottonis ad vindicandum ſcelus Romanorum, & ad cohibendam vim illam tyrannicam, quam hactenus in promotione pontificum uſurparant. quando autem illud perfecerit, infra ſuo loco dicetur.

Ab Alberico quæ ſit paſſus.

Quid Francis mandaverit.

Francorum proceribus adverſus Ludovicum regem rebellantibus, eumque recipere detrectantibus, per Damaſum quemdam legationis munere fungentem nuntiavit, ut regem ſuum recipiant: quod ſi facere nolint, excommunicationis ſententiam ſe incurſuros noverint. In Italia bellum inter Hugonem & Albericum, antehac ſemel per Odonem Cluniacenſem abbatem compoſitum, fracta pace recruduit: qua occaſione Odo a Stephano iterum Romam vocatus, pace nondum compoſita, ibidem ex hac vita deceſſit. Paulo poſt etiam Stephanus papa defunctus eſt, cum, ut habent Vaticani indices, annos tres, menſes quatuor, & dies quinque ſediſſet.

Quamdiu ſederit.

A

LEGES ECCLESIASTICÆ HOELI DHA* REGIS SEU PRINCIPIS TOTIUS WALLIÆ.

Circa Annum Christi 940.

* id eſt, BONI,

DEI providentia Hovvel Dha filius Cadell, rex totius Cambriæ, videns ſuos VVallenſes inſolenter legibus abuti, accivit de quolibet * *Kemut* totius regni ſui ſex laicos viros autoritate & ſcientia pollentes, & omnes eccleſiaſticos dignitate baculoſos, vel archiepiſcopos, vel epiſcopos, abbates, vel priores de regno ſuo ad locum qui dicitur *Gvin* ſuper *Taff yn deued*, quam domum voluit ædificari virgis albis in hoſpitium
B ſibi ad venandum, quando ad partes Demetiæ veniret, & ideo vocatur *Ty Gvyn*.

* id eſt, centuria

Rex autem & congregati, morati ſunt ibidem per totam quadrageſimam, orantes altiſſimum per jejunium perfectum, petendo gratiam ad bona facienda ſecundum regis propoſitum, & de congregatis elegit rex 12. laicos doctiſſimos, & unum clericum doctiſſimum qui vocabatur Blangoridus, ad inſtruendas ſibi leges & uſus, ut propinquius poſſent ad veritatem & juſtitiam intendi: & in tres partes ſcribi præcepit, quarum prima, lex curiæ ſuæ quotidianæ, ſecunda lex patriæ, tertia uſus utriuſque. Tres autem libros legis præcepit fieri conſimiles, unum ad curiam ſuam quo-
C tidianam ſequi ſemper, & alium ad curiam de Dinevvr, & tertium ad curiam de Aberfrau, vel qualibet de tribus partibus Cambriæ, ſcilicet Guenet & Povvys, & Deheubarth haberet in ſe autoritatem legis ad opus paratam.

I.

Eccleſia ſupremum refugium.

* id eſt, præfectus, vel œconomus.

Ex quo * diſtein in aula ſteterit poſt prandium in tribus feſtis principalibus ponens in ea pacem Dei & regis, reginæ & optimatum curiæ, pacem illam tranſgredienti nuſquam erit refugium & *navt. tc' n'* omnium refugium. Si quis ergo refugium regis & omnium violaverit, nec uſquam, nec ab unius refugio, vel a reliquis ſanctorum defendi poteſt niſi ab eccleſia.

D II.

Sacerdotē violans.

* id eſt, injuriam

Qui ſacerdoti * *ſarbaed* fecerit, vel eum occiderit, judicio ſynodi puniatur præter *gueli tanavd*.

III.

Sacerdotis hoſpitium.

Hoſpitium ſacerdotis & clericorum erit domus capellani villæ. Hoſpitium ſacerdotis reginæ eſt inſimul.

IV.

Sacerdos regis.

* id eſt, ſacerdos Reginæ.

* *Offeirad eulen* contra paſcha regis indumenta habebit, quibus uſus eſt in quadrageſima.

V.

Simili modo ſacerdos reginæ ipſius habebit indumenta in quibus regina agat pœnitentiam. Sacerdos reginæ a regina equum debet habere. Sa-
E cerdoti, & accipitrario, & *penk ynyt*, & judicii curiæ, & *gvvaſtravd afvyn*, equi a rege reſtaurantur cum opus fuerit. Terram ſuam tenebit liberam.

VI.

Officium ſacerdotis curiæ.

Triplex eſt officium ſacerdotis curiæ in placitis, ſcilicet, lites diſcretas de ſcripto delere, lites indiſcretas ad judicium in ſcripto ſervare, & ad opus regis, quantum ad literas miſſas & mittendas, paratum eſſe, & numquam ebriatum.

VII.

Sacerdos judici præſtet ſacramentum.

Tria ſunt judici pertinentia, ſcilicet quæſtiones ſoluere, lites diſcernere; & quod per judicium diſcreverit, pervadimonium confirmare, ſi tunc litigans

gans ei contradicit per aliud. Sic agat per annum. Anno autem elapſo capellanus adeat eccleſiam, & cum eo duodecim oſſiciales curiæ digniores, & Miſſa celebrata, & oblatione ad Miſſam ab omnibus facta, capellanus faciat eum jurare per ſacrum incelebratum, & per altare, & reliquias ſuperpoſitas, quod in tota vita ſua nec prece, nec precio, nec amore, nec odio falſum ſcienter faciet judicium. Quo facto ad regem venient, indicantes ei quæ circa eum acta ſunt. Si regi gratum ſit, officium ſuum illi præſtabit, & locabitur in ſede ſibi debita. Tunc dabuntur ei *ouer clyſſeu*, a rege *taulbord*, a regina annulus aureus, quæ dona nec vendet, nec unquam donabit. Non debet judex eſſe, niſi in tali ſolennitate approbatur.

VIII.

Eccleſiaſticus in vindicta ſanguinis non admittitur. * id eſt, precio homicidii.

Et ſi aliquis de gentibus homicidæ vel occiſi ſit eccleſiaſticus, ſacris ordinibus, vel religioni obligatus, vel leproſus, vel mutus, vel ſtultus, nihil reddet vel recipiet pro * *galanas*. Nullam autem vindictam ſuper eos vel ab eis propter occiſum debet fieri, nec tales poſſint per legem iſtam ad reddendum vel recipiendum aliquo modo compelli.

IX.

Vnius ſacerdotis quantum ſit teſtimonium.

Si fur coram presbytero ſocios ſuos nominando manifeſter, & affirmet hoc jurando in oſtio cœmeterii, in oſtio chori: quidquid de illo poſteà contingat, verbo presbyteri abinde de dicto illius abſque contentione credendum eſt. Simili modo fit, quando quis pro mercede dicat furem qui rem furatus eſt, & hoc faciat coram ſacerdote modo prænotato. Si quis alicui deprædari dicitur, & ille negaverit, 50. hominum juramento habet negare. Hic eſt unus homo eorum cui ſolo creditur, ſcilicet *Managur*. dictator continens cum teſtimonio ſacerdotis, ſi ipſe cum illo qui rem perdiderit venerit coram ſacerdote ad eccleſiam, & dicat ei ſacerdos prohibendo ſimiliter, ne pro Deo ducat eum in falſitatem, hoc faciat in oſtio eccleſiæ, ſi ibi juraverit ſe verum dicere, & non falſum: ſimiliter faciat in introitu cancelli, deinde ſuper altare idem faciat, & ille qui reus dicitur adhuc negaverit: ſacerdos affirmet verbo ſuo ter quod vidit, & audivit, & ſemel jurando confirmet illud: hoc facto, qui prius negaverit pro confitente habetur, nec poterit contradicere. Mercedem quidem ſtatim habebit ille qui dictavit, & verbo ſacerdotis teſtificantis dictatoris ſacramentis non contradicetur, & *finx* pro confitente habetur, & dicitur hoc *dogynuariac*.

X.

Mulcta pugnæ in loco ſacro. 1 id eſt, mulctæ

Tria ſunt genera [1] *dirvy*, unum de pugna, alterum de *treis*, id eſt raptu, tertium de furto. Duplex autem fit *dirvy*, & duplex *camlurv*, in curia, & in eccleſia: quæ eccleſia ſi ſumma fuerit, de pugna quæ in cœmeterio agitur, quatuordecim libræ ſunt reddendæ: ſi vero extra, id eſt in [2] *nodva*, ſeptem libræ: quarum librarum abbati medietas cedit, ſi legalis ſit, id eſt eccleſiaſtica doctrina inſtructus & literatus; altera medietas, presbytero & canonicis ibi Deo ſervientibus. Talis diviſio fit inter abbatem & presbyteros de pugna illorum ſcilicet, [3] *navtur*, qui ab abbate & presbytero refugium acceperint: ſicque dividitur omne quod tantummodo ſancto, non alteri, nec alii abbatum erogatur. De pugna in [4] *nodva* ſanguis & *cleis* ſtabunt pro teſtibus abbati & presbyteris per dignitatem eccleſiaſticam abbatiæ.

2 id eſt, aſylo

3 id eſt, refugium,

4 id eſt, in aſylo.

XI.

Mulcta ſanguinis effuſi.

Lingua quantum omnia membra valet. Summa valentiæ omnium membrorum eſt octoginta octo lib. Sanguis cujuſlibet hominum precium eſt viginti quatuor denariorum. Sanguis Chriſti precium eſt triginta denariorum: ſcilicet indignum videtur ut Dei ſanguis hominis minoris precii eſt.

XII.

Cur virum uxor deſerat. 1 id eſt, dotem 2 id eſt, ſatisfactionem 3 publice vel ſolum

Tribus de cauſis poterit uxor a viro divertere, & ſuum [1] *egveti* habere: ſcilicet, ſi lepra vir inficitur, & ſi fœtidum habeat anhelitum, & ſi cum ipſa coire non valeat. Ter a viro ſuo, ſi aliam cognoverit, [2] *vynebvverth* uxor habitura eſt, primo dimidiæ libræ, ſecundo libram, tertio cum toto jure ſuo libera [3] *dilsis* poterit ab illo diſcedere. At ſi ultra tertiam vicem patienter ſuſtineat, de cætero *vynebvverth* non habebit. *Redvvit* dicit quod tertio triginta ſol. quarto libera cum toto jure ſuo abiit: ſi patienter ſuſtineat, de cætero *vynebvverth* non habebit.

XIII.

Puella. * Veſtimenti genus.

Cum puellæ ſuo tempore * *covvyll* compareтur, niſi mane de illo antequam a viro conſurgat a lecto voluntatem ſuam declaret, inter virum & mulierem commune erit. Si viro detur puella ætatem habens, dicatque vir illam ab alio defloratam percepiſſe: puella, ſi poſſit, quinque hominum juramento (ſcilicet patris & matris, fratris & ſororis, & ſuo proprio) hoc falſum eſſe adſtruat & ſe ad illum adveniſſe incorruptam, ſcilicet, ſit matura in pilis & uberibus, & ſi venerint muliebria ejus, id eſt *testhi*, ætatis * *gvreic*. Si primo tacuerit, & ſecundo eam agnoverit, & ſic uſque ad mane cum illa dormierit: licet illam corruptam invenerit primo, de iure puellæ nihil poteſt auferre. Si vero ſtatim hoc noverit, ad viros ſurrexit nuptiales, alia non contradicente, hoc eis teſtificaverit, nihil ei jure reddere debebit.

Læſæ pudicitiæ inſimulata.

* id eſt, ephebiæ.

XIV.

Vxor infamata.

Si cujus uxor de alio infametur, & hoc tamen ſit incertum, ſeptima manu mulierum expurget. Si ſecundo infametur, cum quatuordecim. Si tertio cum quadam certitudine hoc dicatur, juramento 50. mulierum ſe expurgabit.

XV.

Datores mulieris, &c.

Si qua mulier datores habuerit, ſit vir ſub dote ſua uſque ad ſeptem annos; & ſi habuerit tres noctes de ſeptimo anno, totius ſubſtantiæ eius medietatem in divortio eorum mulier habebit. Subſtantia autem hoc modo dividitur: vir ſues habebit, mulier oves. Poſtea mulier dividat, vir eligat. Et primo ſupellex ſic dividatur. Omnia vaſa lactis præter unum ſinum, id eſt *hrvel* mulieris erunt, & diſcos omnes habebit præter unum, ∴ & illa duo viri erunt, currum vero cum uno jugo, & omnia vaſa, potus, & dolia viri erunt; quæ deſuper vero, mulieris. Si vir incontinenti aliam duxerit uxorem, veſtimenta primi lecti ſcilicet repudiatæ mittere debet. Vir habebit caldarium & tapetum, id eſt *brycan* & pulvinar, & cultrum, & ſecurim lignorum, & terebrum, *&c.*

Diviſio bonorum.

XVI.

Vir repudians uxorem.

Si uxorem ſuam quis ſine lege repudiaverit, & aliam ſuperduxerit, repudiata debet de jure domui redire, & in ea permanere per novem dies, & in nono die, ſi a viro omnino dimittatur, omnia quæ illius ſunt de domo prius exeant: & ultima rerum ſuarum ipſa de domo exeat: & poſtea vir repudiatam quietem, id eſt *dilys* clamabit, ſuperducta alia, quia de jure duas uxores inſimul nullus

debet habere. Si quis uxorem ſuam dimiſerit, & poſtea ipſum operis ſui pœnituerit, & illa viro alteri data fuerit: ſi prior vir eam poterit atringere unum pedem cum viro altero io lecto habeotem, & alterum extra, priot de jure debet eam recuperare.

XVII.

Muliet negans adulterium.

Si moliet negat adulterium, det joramentum 50. mulierum: ſimiliter adultet negans, jutamentum 50. virotum. Et tribus de cauſis datur tale juramentum: ſi videantur mulier veniens de luco ex una parte, & vir venieos ex altera parte ejuſdem luci io eadem hora, vel ſi videantur inſimul jacentes ſub uno pallio, vel ſi videatur vir intet femora mulieris.

XVIII.

Cauſæ repudiandi uxorem.

Si qua mulier tem turpem cum alio viro, vel oſculo, val manu, vel ſtupro egerit, de jure poteſt tepudiari a viro ſuo, & omnia jura ſua debet amittere etiam pro ſolo oſculo, nedum pro aliis. Adulter pro ſtupro reddet injuriam cum una elevatione illi cujus uxorem violaverit: quia de genere hoſtilitatis eſt. Pro palpatione manuum in vulva, quæ dicitur *govys*, reddet injuriam ſine elevatione. Pro oſculo tantum adulter injuriam reddet, ſed de injuria tertia pars cadet: quia non habuit rem cum ea ex toto, & hoe cauſa decipiendi eam, ſic dicunt quidam, alii vero, ut niſi conſequuntur, declatatur, qualitercumque facta fuerit.

XIX.

Oſculans uxorem alterius.

Qui oxorem, alicujus oſculatur, quartam partem injuriæ ei reddet, ſimiliter de *govys*, niſi in ludo qui dicitur *guare raffan*, vel in convivio, vel quando quis de longe venerit.

XX.

Volentem ſtuprans.

Geronvy ab moridyr dicebat quod vir alterius uxore ipſa volente abutens, nihil debet reddere, dum mulier ſui facti laudat autorem; ſed ſi factum oorum fuerit, mulier haber viro ſuo * *faraed* reddere, vel vir eam libere repudiet, & ab ea divertat.

* id eſt, injuriam.

XXI.

Precium virginitatis domino ſolvendũ.

Nemo feminam det viro antequam de mercede domino reddenda fidejuſſorem accipiat. Puella dicitur eſſe deſertum regis & ob hoe regis eſt de ea * *amaabyr* habere. Si aliquam quis in * *lathrud* adducat, & ad domum alicujus optimatis cum illa vadit, fidejuſſorem a viro de toto jure abductæ, antequam inſimul dormiant, optimas accipiat.

* id eſt, preciũ virginitatis.

* id eſt, raptus mulierum.

XXII.

Rex & eccleſiaſtici non ſiſtentur in lege.

Tres autem ſunt homioes quorum nullus poteſt per legem impignorare contra aliquod judicium. Primus eſt rex, ubi non poterit ſecundum legem io lite ſtare cotam judiee ſuo, agendo, vel teſpondendo per dignitatem naturalem, vel per dignitatem tertæ, nt optimas vel alius. Secondus eſt eccleſiaſticus ſacris ordinibus obligatus. Tertius eſt eccleſiaſticus religioſus obligatus. Nemo enim ſecundum legem poteſt dare pignus contra judicium, niſi ſub periculo precii ſuæ linguæ, ſed nullum precium conſtitutum eſt in lege Hovvel ſuper membrum & ſanguinem, vel *faraed* eccleſiaſtici, ut ſunt prædicti: & ideo nullus eorum poteſt dare vadium de jure contra judicium vel cum iudicio. Omnia autem nocumenta ſacrilega quæ fient eccleſiaſticis, debent in ſynodo ſecundum legem eccleſiaſticam emendari.

XXIII.

Ordinatus non ſit iudex.

Tres ſunt homines, quorum nullus poteſt eſſe per legem judex dignus. Primus eſt mendoſus, id eſt *anavus*, vel cæcus, vel ſurdus, vel leproſus, vel ſtultus, qui ſit ſemel ligatus propter ſtultitiam ſuam, id eſt *gorffvyllave*, vel qui neſciat recte loqui, vel *tryr anteannaul*. Secundus eſt eccleſiaſticus ſacris ordinibus vel religioni obligatus. Tertius eſt laicus ſine poteſtate judicandi per dignitatem tertæ, vel ſervitotiæ.

XXIV.

Conqueſtores queruli.

Tres ſunt rei conqueſtores, a lege propter querelas ſuas puniendi. Primus eſt, qui det pignos contra judicium quod per aliud, id eſt *ghurgvyſtyl*, & autoritatem ſcriptam de legibus contra ipſum poterit confirmari: ille precio linguæ ſuæ debet puniri. Secundus qui det pignus contra judicium quod ſuper aliquem alium quam ſeipſum detur, ille ſuo * *camlvrv* debet puniri. Tertius eſt, ſi quis careat dignitate impignorandi, videlicet ſacerdos vel alius: licitum eſt ei contradicere judicio per autoritatem de legibus: & ſi ſic contradicat, & autoritas ei fallat, *ramlvrv* amittat. Nemo autem per judicium litigioſum amittet plus quam *camlvrv*, niſi vera ſit impignoratio vadio contra vadium.

* id eſt, mulcta.

XXV.

IX. hominum ſingulari cre‑dulo teſtimonio.

In lege Romana repetitur: Vbi numerus teſtium non definitur, ibi duo ſufficiunt. Dicit quoque lex: Voius teſtimonium non eſt admittendum. Hoc vero dicitur quod novem homines ſunt, quorum vnicuique & ſoli in ferendo teſtimonio credendum eſt; ſed tameo jurejurando. Primus eſt, dominus inter duos hominues: ita tamen quod non ſit particeps litis & rei ex lite conſequendæ, & confiteantur contentionem ſuam prius coram domino ſuo fuiſſe, & non fuerit * *unduil*. At ſi alter eorum negaverit, cum juramento negabit. In alio caſu novem dies dantur domino, ad connumerandum qualiter juramentum præſtiterit: ſacerdoti vero ad idem dantur induciæ uſque ad tempus quo poſſit Miſſam celebrare. Secundus eſt, patronus ſacerdos ioter duos parochianos, inter duos monachos ſuos. Tertius eſt, pater inter duos ipſius filios, ponendo manum ſuper caput illius contra quod teſtificatur, ſic dicendo: Per Dominum qui me creavit de patre, & te de me, verum inter vos dico. Quartus eſt, iudex de judicio ſuo: ſcilicet ſi quidam de judicio quod inter eos judex dederit dubitantes certaverint. Quintus eſt, fidejuſſor de fidejuſſione ſua, ſi partim negat, & partim confitetur. Sextus eſt ſacerdos de teſtimonio ſibi atteſtato inter duos parochianos ſuos. Septimus eſt, puella de virginitate ſua, ſi vir cui data eſt dixerit eam inveniſſe corruptam, ut jus ſuum ei tollat, jus ei tamen illa eſt, & ei tamen credendum eſt, antequam fuerit matura. Item de puella, ſi vi oppreſſa fuerit, & violator dixerit eam inveniſſe defloratam, contra eum teſtimonio puellæ credendum eſt. Octavus eſt, communis paſtor villæ de animali ab alio inter animalia ſuæ cuſtodiæ mortificato. Nonus eſt, latro ad patibulum ductus, & de morte ſua certus: illius verbis ſine ſacramento, id eſt *creir*, de ſocio vel ſociis credendum eſt, vel de re quam ipſe furatus eſt. Iſte ſcilicet ſocius ejus propter dictum alterius non debet vita ſeu membris condemnari. De verbis tamen illius qui ſuſpenditur, manifeſtatur eum eſſe latronem, cui credendum eſt, ſicut lege iſta cautum eſt. Eſt ergo iſte condemnandus, non ad vitam ſeu membra perdenda, ſed ad redemptionem ſui faciendum. De illo latrone, qui conſtituto juramento in patria, latrocinio non poterit ſe purgare. Eritque *dirvyus et n' lleidyr gvverth*.

* id eſt, uniformis.

XXVI.

XXVI.

Fideiuſſor.

Fideju ſſor negans fidejuſſionem ſuam de ſeptimo proximorum ſibi redemptione negabit, vel ſolus jurans ſuper ſeptem altaria dedicata *oſ bri duva divvad*, ſi partim negat, & partim profitetur, ſolus ſemel jurabit, & ſic *kynnogyn*, ſi fidejuſſionem negaverit, ſcilicet de ſeptimo.

XXVII.

Fideiuſſor rei venditæ.

Si quis nomine emptionis rem aliquam ab aliquo acceperit, deinde ab hac vita ereptus res ſuas cum amicis reliquerit, cum ipſe pro ſe de precio rei acceptæ reddendo fidejuſſor extiterit, id eſt *yn uach kynnogyn*, ab amicis præfatis, licet factum ignorantibus & obdormientibus, de rebus mortui precium rei ſuæ venditor conſequatur. Iuret tamen de ſeptimo proximorum ſibi in redemptione ſuper ſepulchrum debitoris, ſi poſſit invenire: ſin autem, ſuper altare dedicatum, quod illi rem ſuam vendidit, & quod ipſe pro fidejuſſore fuit.

XXVIII.

Exul & femina non ſint fidejuſſores.

Non debet fidejuſſor dari qui exul eſt, neque qui fortior eſt; neque monachus, niſi conſentiente abbate; neque ſcholaris, niſi magiſtro conſentiente; neque femina, niſi domina fuerit principalis debitoris; neque filius, niſi patre conſentiente, dum pater debet eſſe pro filio. Quamvis autem fidejubeant, alicujus eorum fidejuſſio non eſt compellenda.

XXIX.

Sacerdos, primus regi neceſſarius.

Tria ſunt ſine quibus rex eſſe non poteſt, ſcilicet, ſacerdos ad miſſam celebrandam, & ad eſcas regis & potus benedicendos, & judex curiæ ad cauſas diſcernendas, & ad danda conſilia, & familia quoque ad negotia regis parata.

XXX.

Vulnus linguæ.

Tribus hominibus vulnus linguæ redditur: regi ſemper: judici, quando quis conatur ire contra judicium: ſacerdoti quando fuerit in eccleſia, ſive in tribus feſtis principalibus.

XXXI.

Curia non eſt ubi non eſt ſacerdos.
[1] id eſt, præfectus curiæ, vel œconomus
[2] id eſt, aula regia.

Vbicumque ſacerdos familiæ & [1] *diſtein* & judex curiæ inſimul fuerint, ibi erit dignitas curiæ, id eſt [2] *breint llys*, licet rex abſens eſt.

XXXII.

In ſynodo ſolum judicandus eccleſiaſticus.

Nullus autem rex habet poteſtatem conſtituendi precium ſuper aliquem eccleſiaſticum ſacris ordinibus obligatum, vel ſuper membra, vel ſanguinem, vel *ſaraed* ejus, vel ſuper aliquem de ſuis, quia quiſque eccleſiaſticus, ut prædictus, habet poteſtatem per legem eccleſiaſticam probandi in ſynodo quodlibet nocumentum vel damnum quod ei laicus faciat, aut rex, aut alius. Item nullatenus talis eccleſiaſticus poteſt compelli ad reſpondendum alicui extra ſynodum de delictis ſibi oppoſitis.

XXXIII.

Niſi pro terris ſæcularibus.

Si autem talis eccleſiaſticus teneat terram ſub rege per debitum, de qua ſervitium regi pertineat fieri, in curia regis debet reſpondere de terra cum pertinentiis, quia regis eſt tota terra regni ſui: & niſi inde reſpondeat humiliter idem, regis erit terra illa totaliter. Quamvis autem talis eccleſiaſticus poſſit per dignitatem terræ in judicio cum laicis eſſe uſque ad tempus narrandi illud, nullum judicium debet referre inter litigantes, quia non eſt precium ſuper linguam ejus in lege conſtitutum: per quod quiſque judex ſi injuſte judicet, punietur, ſi confirmet judicium injuſtum per vadimonium.

XXXIV.

Eccleſia res eccleſiaſticas ſæculares ſæculares judicat.

Cum de villarum ſive agrorum terminis quæ curia contingat, contentionem curia terminabit: ſi eccleſia & non curia contingat, eccleſia terminabit. Poſtea *Bremt*, demum *kygvvarchadv*, id eſt *ar deſſeith, ty ac odyn ac yſgubavr*. Verum cum terminabit *maer* & *kyghellavr*, debent pro ea terminos aſſignare, pro eccleſia vero baculus, & euangelium. Sin autem terra litigioſa, inter litigantes in duo dividatur.

XXXV.

Eccleſia ruſticana.

Si regia dante licentia in ruſticana villa eccleſia conſtruatur, & in ea miſſæ celebrentur, & in atrio illius corpora ſepelientur, extunc libera erit villa illa.

XXXVI.

Dies nonus.

Si quis nomine quo matrix fuerit eccleſiæ, judicio terram ad illam pertinentem petierit, nonus dies menſium non eſt expectandus.

XXXVII.

Nutritius optimatis.

Si regis villanus rege annuente optimatis filium nutriendum ſuſcepetit, defuncto villano cum filiis æquali portione alumnus ille ſuccedet.

XXXVIII.

Conflictus.
* id eſt, mulcta ſeu mulctatio.

Si in terra regis cum homine ipſius homines epiſcopi vel abbatis inter ſe conflictum fecerint, * *dirvy* eorum regi.

XXXIX.

VII. ſedes epiſcopales.

Septem domus epiſcopales ſunt in *Dyved*, *Menevia*, quæ eſt ſedes principalis in Cambria, eccleſia *Iſmael*, eccleſia *Degenian*, eccleſia *Yſſyl*, eccleſia *Teylav*, eccleſia *Teulidavc*, eccleſia *Kenen*. Abbates *Teylav*, & *Teulydavc*, & *Iſmael*, & *Degenian* tenentur clerici eſſe & ordinati. *Ebediv* cujuſlibet iſtorum domino *Dyued* erunt, ſcilicet duodecim libræ, vel qui illis ſucceſſerint reddant. *Menevia* ab omni debito libera manet & ſoluta. Eccleſia *Kenen* & eccleſia *Yſſyl* ab illo debito liberæ erunt, quia terris carent.

LX.

Furtum redemptionis.
* id eſt, communicatio.

De furto redemptionis non fit contentio ſuper aliquid, niſi prius fuerit *manac* cum juramento in tribus locis, in oſtio cœmeterii, in oſtio eccleſiæ, in oſtio chori coram presbytero ipſius eccleſiæ, & hoc presbyter ille in placito domini teſtatus ſit, cujus verbo credendum eſt tunc. De furto * *Kyſſvyn* non ſit contentio juramenti, id eſt *reith*, ſuper aliquid, niſi prius fuerit *manac* in curia.

CONCILIVM SVESSIONENSE,

Anno Christi 941.

CVIVS DECRETO HVGO HERIBERTI comitis filius, dejecto Artaldo, Remorum archiepiſcopus conſecratus eſt anno DCCCCXLI.

D*E epiſcopatu Remenſi poſt obitum Seulſi archiepiſcopi diuturna & anceps fuit altercatio. Nam cum Heribertus comes Seulſo mortuo anno* DCCCCXXV. *Hugonem filium ſuum adhuc quinquennem eligendum curaſſet, eccleſiamque illam interea pro arbitrio adminiſtraret: ſexto poſt anno Rodulfus rex, capta urbe Remorum, Artaldum e ſancti Remigii cœnobio monachum in ea ſede ordinari juſſit anno* DCCCCXXXI. *Artaldum Heribertus poſt annos octo & menſes ſeptem, Remorum urbe iterum in poteſtatem ſuam redacta, epiſcopatu cedere & abdicare ſe coegit anno* DCCCCXL. *Tum anno inſequente ſynodum apud Sueſſiones convocavit, cuius decreto Hugo filius, jam ceteris ordinibus initiatus, Remorum archiepiſcopus conſecratus eſt. Flodoardus in chronico:* Anno, *inquit*, DCCCCXLI. Hugo & Heribertus comites, epiſcopos convocant Remenſis diœceſeos. Qui conuenientes apud Sueſſionem in eccleſia ſanctorum Criſpini & Criſpiniani, tractant de ſtatu Remenſis epiſcopi, definiuntque,

conque-

ANNO CHRISTI 941.

conquerentibus clericis atque nobilibus laicis, diu paſtore ſedem ipſam vacare, ut quoniam Artaldus epiſcopus juraverat quod nunquam ſe de ipſo epiſcopatu intromitteret, ad ipſius gubernationem reverti non deberet; Hugo vero filius Heriberti comitis, qui prius ad ipſum epiſcopatum fuerat evocatus, clero populoque petente, ordinaretur epiſcopus. Indeque Rhemos adeuntes epiſcopi eumdem præſulem electum conſecrant apud ſanctum Remigium. *Flodoardus idem de ſeipſo & Hugone loquens lib.* IV. *hiſtoriæ cap.* XXVIII. *&* XXIX. Sexto, *inquit*, Kalendas Aprilis egreſſus ipſe cum præfato electo noſtro ad urbem Sueſſonicam profectus ſum. Ubi convenientes epiſcopi hujus diœceſeos cum principibus Hugone ac Heriberto, tractarunt quid eis eſſet agendum ſuper epiſcopali hujus Hugonis ordinatione: ſicque decreverunt, petentibus quibuſdam filiis eccleſiæ Remenſis, tam clericis quam laicis, eum ordinandum: aſſerentibus fautoribus ipſius quod Artaldus nequaquam electus, ſed per violentiam fuerit intromiſſus, ſeſeque epiſcopali abdicaverit ditione. Nec mora, civitatem Remenſem a præfato conventu adeuntes epiſcopi prætaxatum electum noſtrum in eccleſia ſancti Remigii dignitate ſublimant.

NOTA SEVERINI BINII.

Locus & cauſa Concilii. Hæc Synodus celebrata eſt apud Sueſſionesin cauſa altercationis duorum, qui ſe Remenſes archiepiſcopos profitebantur, videlicet inter Hugonem, quem in gratiam patris puerum adhucquinquennalem electum fuiſſe ſupra dixi: & Artaldum, qui poſt illum ejectum ex monacho in eam ſedem cooptatus fuit. *Decretum.* Decretum eſt in hac Synodo Artaldum amovendum eſſe, ut pote qui juraſſet nullum ſe unquam archiepiſcopatum accepturum; Hugonem vero recipi debere, eo quod clero populoque petente vocatus eſſet. Poſt abſolutam Synodum, & Hugonem ſedi Remenſi reſtitutum, Flodoardus, quem Heribertus comes & pater Hugonis detinuerat, ab exilio liberatus fuit. Poſt hæc epiſcopi Remos profecti Hugonem archiepiſcopum conſecrarunt. *Flodoardus in chronico, lib. 4 cap. 28. & ſequentibus.*

PRÆCEPTUM ADELBERONIS EPISCOPI METENSIS.

De monachis in cœnobio ſancti Arnulfi clericorum loco conſtitutis.

TOTIUS ordo expetit æquitatis, quo in omni ſtatu & habitu ſi qua manent juſto correcta modetamine, inſtantius in augmento promoveantur ſummo; nec minus juſto, quæ videntur peſſumdari, æqua reformari menſura librationis. Idcirco ego indignus Adelbero, ſanctæ ſedis Metenſium epiſcopus, operæprecium duxi, ut qui diu mihi commiſſa in corporis negligentia cuncta duxeram, ſaltem aliqua quæ corrigere valerem congruebat ſagaci providerem induſtria. Itaque monaſterium cunctis notum, ſcilicet beati Arnulfi, quo videbatur coadunatio clericorum, utque veridice dicam, & ſub teſtimonio totius eccleſiæ, acephalorum ſub ſpecie canonicorum regulæ exiſtere, ſuccrevit ardor ſummi deſiderii, ut qui illorum mores & vitam incorrigibilem noveram (namque & hoc experientia diverſarum admonitionum antea cum noſtris expertus eram ſuffraganeis) quo potioribus & vitæ præſtantiſſimis ipſius loci præbendam converterem diſciplinis. Hujus ſiquidem deliberationis ſumma fuit, ut eos inde expellerem, & Deo autore vitam inſtituerem monaſticam, niſi ſeipſos ſanctæ illius ſubderent vitæ. Sed hoc quaſi deſpectui habentes, ut erant jurati cœtu, maluerunt eſſe pares in imperfectionum conſenſu. Denique conſultu noſtrorum clericorum, ſcilicet abbatum utriuſque ordinis, atque fidelium laicorum, præfecimus ibi abbatem, Arbertum nomine, cujus inſtitutionibus in reliquum adventantes inibi, eodem quo definivimus ordine, ſcilicet monaſtico erudirentur. Quapropter furoris ſtimulo veluti de paternis reditibus accenſi quidam eorum adierunt regem, ſeniorem noſtrum videlicet Ottonem, vanam ſuper hoc garrientes declamationem, quod injuſte proprium abſtuliſſem & veluti hereditarium locum. Cumque ut egeram præfato ſeniori totum indicaſſem, illorum floccipendens rationem, ut ſapiens & iuſtus rex, ne in reliquum querimoniis inibi Deo famulantes moleſtarentur invidorum, tunc & ipſe quod feceram confirmavit teſtamento regiæ autoritatis, præcipiens ut pari conſenſu ad corroborationis autoritatem identidem noſtra ſanciret eccleſia. Quod iuxta deſiderii ardorem exequens, ut dehinc ſicut ſtatuimus maneat, cum conſenſu ducis noſtri Ottonis videlicet, totiuſque eccleſiæ noſtræ, hoc præceptum confirmationis ſcriptum manibus propriis roboravimus, & roborandum tam prædicto duci, quamque coepiſcopis noſtris, fidelibuſque dedimus: in Domino, & propter Dominum, omnes ſucceſſores noſtros humiliter poſtulans, ut ſicut diffinivimus, utque volunt ſua quæ diffinierint, rata habere conſentiant noſtra. Actum Metis publice, ſub die Idus Martii, indictione XV. concurrente V. anno XIII. adeptionis epiſcopatus domni & venerabilis epiſcopi Adelberonis, hoc teſtamentum fuit coram cunctis in palatio recitatum, & ab omnibus voluntarie corroboratum.

NOTA IACOBI SIRMONDI S.I.

Adelberonis Metenſis.] Depromptum eſt ex tabulario ſancti Arnulfi. Ottonis vero ducis Lotharienſium, cui Otto rex ducatum hunc aliquanto poſt Giſleberti mortem dederat, meminit in geſtis hujuſce anni DCCCCXLII. Flodoardus. Errat enim more ſuo Sigebertus Giſleberti obitum differens in annum DCCCCXLIII.

VITA MARINI PAPÆ II.

QUI PERPERAM MARTINUS II. NOMINATUR.

ANNO CHRISTI 941.

Marinus pontifex quando electus, & qualis fuerit. MARINUS natione Romanus, poſt obitum Stephani factus eſt pontifex, anno Redemptoris noſtri DCCCCXLIII. Hic eſt ille, qui ante viginti tres annos Udalrico Romam venienti prophetice obitum Adelberonis prædeceſſoris ſui revelavit, cumque eidem ſucceſſurum prædixit. In vita Udalrici nominatur pontifex per anticipationem, qui poſt annos circiter viginti ab eo tempore ſedem pontificiam vere occupavit. *Res a Marino geſtæ.* Pontificatum adeptus, omiſſis inſanabilibus tumultibus bellicis, totum ſe tradidit ad componendam eccleſiam, tam in cleri, quam in monachorum reformatione, & in baſilicarum reſtauratione, & pauperum cura. Literis vero egit, ut inter Chriſtianos principes mutuo decertantes pax componeretur. Unicum monumentum Marini, quo continetur privilegium conceſſum ſancti Vincentii monaſterio ſuper Vulturni fontes, extat apud Baronium anno 944.

Imago Chriſti ad Abagarum miſſa. Hujus temporibus, poſt Heribertum comitem defunctum, filio ejus Hugoni Remenſi archiepiſcopo Artaldus novum faceſſit negotium. Imago Chriſti Redemptoris, miraculo expreſſa, & ad Abagarum regem tranſmiſſa, tranſlata eſt Conſtantinopolim, dum Edeſſa a Romanis obſideretur anno Redem-

Redemptoris 946. inquit Flodoardus, Marinus papa deceſſit, cum, iuxta Vaticanos indices, annos tres, menſes ſex, & dies tredecim ſediſſet.

CONSTITUTIONES * ODONIS ARCHIEPISCOPI CANTUARIÆ,

* alias ODÆ

tempore regis Edmundi latæ, hoc eſt annum circiter Domini DCCCCXLIII. in quibus cavetur de officio regis, magiſtratuum, & cleri, & de juribus eccleſiæ rite conferendis.

TITULI CAPITULORUM.

I. *De immunitate eccleſiæ.*
II. *De ſæcularium principum officio & obedientia epiſcopis præſtanda.*
III. *De officio epiſcoporum.*
IV. *De officio presbyterorum.*
V. *De officio clericorum.*
VI. *De officio monachorum.*
VII. *De prohibendis illicitis connubiis.*
VIII. *De concordia in eccleſia conſervanda.*
IX. *De ieiuniis & eleemoſynis faciendis.*
X. *De decimis reddendis.*

PRÆFATIO.

In nomine ſanctæ Trinitatis & unicæ divinitatis. Licet, nullis exiſtentibus meritis, monita piæ exhortationis auſu temerario quempiam docere præſumam: tamen quia certantibus, & videlicet laborantibus in ſtadio hujus vitæ, ſpirituale bravium auctore donorum Spiritu promittitur, & paſtorum curæ populus Dei multiplicandus fide & numero caute conceditur: ideo ego Oda humilis & extremus, divina largiente clementia, almi præſulis & pallii honore ditatus, quædam documenta, omni Chriſticolæ, ni fallor, non indigna, quæ a præcedentibus illuſtrium virorum præceptis certiſſima comperi, ad conſolationem domini mei regis, ſcilicet Edmundi, omniſque populi excellenti imperio ejus ſubjecti, in iſta chartula coadunare decrevi. Unde devotiſſime obſecro, & clementiſſime hortor audientium mentes, ut ſi quando hæc recitanda audiant, interius videlicet in corde frequenti meditatione plantent: & multiplici bonæ operationis munere, ex eo fructum pacatiſſimum in tempore meſſis ſibi colligant.

CAPUT I.

Primo capitulo præcipimus & mandamus, ut ſancta Dei eccleſia, quæ ſanguine Chriſti primum fundata eſt, & fidelium multitudine, ſponſa dealbata, nullis ingrediatur malorum interruptionibus. Nec alicui liceat cenſum ponere ſuper eccleſiam Dei: quia filii eccleſiæ, id eſt filii Dei, ab omni cenſu terreſtri liberi ſunt in omni regno. Ambroſius ait, Eccleſia catholica libera eſt ab omni cenſu principis. In hiſtoria eccleſiæ: Si quæ domus agri, vel quælibet prædia a Chriſtianis direpta ſunt, ſive ſub fiſcum regalem, ſive in dona collata ſunt, hæc omnia in antiquum jus Chriſtianis præcipimus revocari. Gregorius enim ait: Si quis eccleſiam Chriſti denudaverit, anathema ſit, ſi non ſatisfactione emendaverit. Et iterum: Quiſquis eccleſiæ Dei parochias violare vel uſurpare per rapinam tentaverit, ab eccleſiæ miniſtris excommunicandus eſt, & omnimodo a corpore Chriſti alienus. Audent enim extra milites qui Chriſtum crucifixerunt aliquid, qui eccleſiæ ejus diſciplinæ regulis obedire contemnunt: eccleſia enim habet poteſtatem ligandi atque ſolvendi.

II.

Secundo capitulo ammonemus regem, & principes, & omnes qui in poteſtate ſunt, ut cum magna humilitate ſuis archiepiſcopis, omnibuſque aliis epiſcopis obediant: quia illis claves regni cælorum datæ ſunt, & habent poteſtatem ligandi atque ſolvendi: nec ſe magni pendant in ſæculari potentia; quia Deus ſuperbis reſiſtit; humilibus dat gratiam: habetque rex prudentes conſiliarios; Deum timentes ſuper regni negotia; ut populus bonis exemplis regis & principum eruditus, proficiat in laudem & gloriam Dei. Neminem injuſte per potentiam opprimere: ſine acceptione perſonarum inter virum & proximum ſuum judicare: advenis, pupillis, & viduis, protector eſſe: furtum prohibere: adulteria punire: iniquos non exaltare: pauperes eleemoſynis alere: quia etſi omni homini neceſſarium eſt Chriſti cuſtodire mandata, præcipue tamen regibus & omnibus in ſublimitate poſitis; qui & pro ſeipſis etiam, & pro univerſis ſibi ſubjectis, in die diſtricti examinis juſto judici rationem ſunt reddituri.

III.

Tertio, ammonendi ſunt epiſcopi, quatenus cum omni honeſtate & modeſtia in ſanctæ religionis pietate prædicent & oſtendant exempla bona omnibus. Ut ſuas parochias omni anno cum omni vigilantia, prædicando verbum Dei, circumeant; ne aliquis per incuriam paſtoris, per devia cujuſlibet ignorantiæ errans, lupinis pateat morſibus lacerandus. Ne quis turpis lucri gratia, ſed ſpe mercedis æternæ, gregem ſibi commiſſum paſcere ſtudeat: quod enim gratis excepimus, gratis impendere non differamus. Abſque ullo timore vel adulatione cum omni fiducia verbum veritatis prædicare, regi, principibus populi ſui, omnibus dignitatibus, & nunquam veritatem ſubterfugere. Neminem injuſte damnare, neminem niſi juſte communicare, omnibus viam ſalutis demonſtrare.

IV.

Quarto capitulo, ammonemus preſbyteros ut populum Dei bonis exemplis habitu ſancto doceant, & doctrina ſancta erudiant & informent. Ut illorum converſatio in omni bonitate & modeſtia moribus populi excellentior ſit: quatenus qui eum viderit ſecundum preſbyteratus ſui dignitatem veſtitum incedentem, bene & laudabiliter enuntiat habitus ejus.

V.

Quinto capitulo ammonendi ſunt clerici, ut canonice cum omni honeſtate & reverentia iuxta ſanctorum patrum decreta vivant, præbentes bona omnibus exempla: quatenus in eorum bona converſatione laudetur epiſcopus, honoretur eccleſia, populus proficiat in laudem Dei, & illi ſecundum nominis ſui dignitatem, digni in Dei hereditatem venire efficiantur.

VI.

Sexto capitulo hortamur monachos, & omnes qui votum Deo voverunt, ut in omni humilitate & obedientia die noctuque hoc adimplere ſtudeant, permanentes in timore Dei in eccleſiis ubi ſe voto conſtrinxerunt. Non ſint vagabundi, neque gyrovagi, qui nomem monachi deſiderant, officium autem ejus contemnunt: ſed ſecundum exempla apoſtolorum, per habitum humilitatis, laboribus manuum, & lectione ſacra, & continuis orationibus ſe exercentes, parati, præcinctis lumbis, ardentibuſque lucernis, patremfamilias expectent, ut veniens eos faciat in æterna requie ſine fine permanere.

VII.

A Septimo capitulo prohibemus & interdicimus omnibus Chriſtianis injuſta connubia, & inceſtuoſa, cum monialibus, vel cognatis, vel cum aliis illicitis perſonis. Sanctæ enim recordationis Gregorius papa, cum pluribus epiſcopis, ſeu ſacerdotibus cæteris, in baſilica beati Petri apoſtoli conſtituit: Si quis monacham, quam Dei ancillam appellant, in conjugio duxerit, anathema ſit. Et reſponderunt omnes: Amen. Nos quippe eamdem apoſtolicam autoritatem ſequentes, ſimili modo jaculum maledictionis talibus imponamus, niſi correptus a tam nefanda præſumptione ad ſatisfactionem pervenerit.

VIII.

B Octavo capitulo obſervamus: ut quando in aliquo conventu venerimus, tota intentione conſideremus quid Pſalmiſta nos admonet, dicens: *Dominus proſpicit ſuper filios hominum*: & reliqua. Et iterum: *Dominus diſſipat conſilia gentium*: & reliqua uſque *in hereditatem ſibi*. Ideo prævidendum eſt, fratres, ut ſit concordia & unanimitas inter epiſcopos, & principes, omnemque populum Chriſtianum, ut ſit unitas ubique eccleſiarum Dei, & pax: imo una ſit eccleſia, fide, ſpe, & caritate, unum habens caput, quod eſt Chriſtus: cujus membra ſe invicem adjuvare mutuaque caritate diligere debent, ut ipſe ait: *In hoc cognoſcant omnes*: & reliqua.

Pſal. 32. *Pſal. 32.* *Ioan. 14.*

C

IX.

Nono capitulo ammonemus jejunium * cum eleemoſynis caute & vigilanter conſervare: iſtæ enim ſunt tres alæ quæ ducunt ſanctos ad cælum. Quatenus quadrageſimale iejunium, quatuor tempora, & alia legitima jejunia, videlicet IV. feriam, & VI. feriam, cum magna vigilantia obſervare ſtudeatis: & ſuper omnia dominicum diem, & ſanctorum feſtivitates, ſicuti canon & exempla præcedentium affirmant, ab omni ſæculari opere cautiſſime cuſtodire procuretis, nec ſuperſtitionibus vanis conſenſum præbeatis: neque creaturam pro creatore magicis illuſionibus adorabitis, quia qui talia agunt regnum Dei non poſſidebunt.

addendum & orationem.

D

X.

Decimo capitulo mandamus, & fideliter obſecramus, de decimis dandis, ſicut in lege ſcriptum eſt: *Decimam partem ex omnibus frugibus tuis, ſeu primitiis, deferas in domum Domini Dei tui.* Rurſum per prophetam: *Afferte*, inquit, *omnem decimam in horreum meum, ut ſit cibus in domo mea, & probate me ſuper hoc. Si non aperuero vobis cataractas cæli, & effudero benedictionem uſque ad abundantiam: & increpabo pro vobis qui comedit & corrumpit fructum terræ veſtræ, & non erit ultra in ea ſterilis.* Vnde & cum obteſtatione præcipimus, ut omnes ſtudeant de omnibus quæ poſſident dare decimas, quia ſpeciale Domini Dei eſt: & de novem E partibus ſibi vivant, & eleemoſynas tribuant. Veritatem autem facientes, in caritate maneamus in illo qui eſt Deus benedictus in ſæcula ſæculorum. Amen.

Deut. 12. *Malach. 3.*

EPISTOLA SYNODALIS ODONIS ARCHIEPISCOPI CANTVARIENSIS.

Ex lib. 1. VVillelmi Malmesb. de geſtis Pontif. Angl.

Ad epiſcopos ſibi ſuffraganeos.

MIRABILI cunctipotentis polorum præſulis clementia opitulante, ego Odo eccleſiæ Salvatoris domini noſtri Ieſu Chriſti archiepiſcopus, A Dorobernenſis civitatis metropolitanus, coepiſcopis fidei catholicæ compaginatoribus, ſpiritali caritate, etiam comitatus rigore, meis confratribus, præſentium proſperitatem æthereique decoris beatitudinem. Si aliquo modo fieri poſſet, ut totius mundi opes ante noſtros ponerentur obtutus, ita ut imperiali munere nobis univerſaliter deſervirent, libenter illa omnia diſtribuerem, meque ipſum inſuper pro veſtrarum animarum ſalute impenderem. Quippe quoniam meipſum a veſtræ ſanctitatis ſtudio cupio & ſpero corroborari ſuper eo, in quo dominus Deus nos operarios conſtituit. * Et multa, quibus onus pontificatus exponit, ſubdidit: * Idcirco humiliter, quaſi indignus, ſed devotus, precor B & hortor ſanctitatem veſtram, ne tepide & negligenter in regimine animarum converſemini, ut non in tempore tremendæ vindictæ conqueratur de vobis Dominus, dicens: *Paſtores non paſcebant gregem meum, ſed ſemetipſos.* Et iterum: *Principes extiterunt, & ego ignoravi.* Sed potius curemus familiæ Domini, ſuper qua nos conſtituit rectores, cibum dare in tempore ſuo, menſuram tritici, probatam ſcilicet doctrinam. Et quamvis meritorum qualitate non præſumam conſolari & hortari quemquam, quippe qui ſolus indignus, & innumerabilium culparum reus, gaudeo & indigeo fraternis admonitionibus fideliter corroborari: tamen propter antiquam autoritatem prædeceſſorum meo- C rum, beatæ ſcilicet memoriæ Auguſtini, & aliorum ſanctorum, quorum ſtudiis regula Chriſtianitatis, primum de hac archiepiſcopali ſede cunctis finibus Anglorum innotuit; idcirco iſtos divinos apices ad utilitatem omnium veſtrum caraxare decrevi, quatenus rex auguſtiſſimus egregio vocabulo Edmundus cum omni populo ſuo imitari gaudeat, quod in nobis & ex nobis audiat, omneſque gentes, quæ undique regali imperio ipſius ſubjectæ ſunt, titulos liquidæ noſtræ converſationis ovanter ſequi ament & delectent.

Quæ aſteriſcis ſunt incluſa puto eſſe VVillelmi Malmesb. qui hanc epiſtolam refert. *Ezech. 34.*

LEGES ECCLESIASTICÆ EDMVNDI REGIS ANGLIÆ A SÆCVLARIBVS SVIS SEGREGATÆ.

CIRCA ANNVM CHRISTI 944.

D

TITVLI CAPITVLORVM PARTIS I.

I. *De vita caſtitate eorum qui ſacris initiantur.*
II. *De decimis & cenſu eccleſiaſtico, ſive primitiis ſeminum.*
III. *De homicidio.*
IV. *De eo qui monialem ſtupraris, & de adulterio.*
V. *De fani inſtauratione.*
VI. *De peierantibus, & iis qui barbara ſactitarunt ſacrificia.*

Pars II. huc nihil confert.

TITVLI CAPITVLORVM PARTIS III.

E
I. *De homicidio.*
II. *De eo qui alium oppugnarit in æde ſacra, aut oppido regio.*
III. *De pugna & homicidis mulctis.*
IV. *De ſanguine effuſo.*
V. *Gratias agit, quod eum in profligandis furibus adjuverint.*

PARS PRIMA.

PROOEMIVM.

EDMVNDVS rex ipſo ſolenni paſchatis feſto frequentem Londini, tam eccleſiaſticorum quam laicorum, cœtum celebravit, cui interfuerunt Oda, & Vulſtanus archipræſul, plurimique alii epiſcopi

epiſcopi, ut animorum ſuorum, & eorum omnium qui eis curæ ſunt, conſuleretur ſaluti.

CAPITVLA.

I.

Imprimis qui ſacris ſunt initiati, atque ex quibus populus Dei virtutis exemplum petere debebit ad imitandum, caſte (ut eorum feret ordinis ratio) ſive viri, ſive mulieres fuerint, vitam traducunto: ſin minus id fecerint, prout illorum ſe habent normæ, plectuntor, omni ſcilicet ſua poſſeſſione terrena mulctantor vivi, & (niſi mores in melius emendaverint) mortui ſacra prohibentor ſepultura.

II.

Chriſtianus quiſque decimas ſeminum primitias, nummumque eleemoſynarium illum religioſe pendito: qui non ſolverit, anathema eſto.

III.

Si quis hominis Chriſtiani ſanguinem effuderit, ad regium conſpectum (etſi ei ſervierit) non admittitor, ni prius id ſceleris, iuxta ac fuerit ei ab epiſcopo imperatum, compenſarit.

IV.

Si quis monialem ſtuprarit, aut inſtar homicidæ compenſato, aut ſacra ſepultura prohibetor. Idem juris eſto, ſi quis adulterio commiſſo conjugium violarit.

V.

Epiſcopus omnis ſuis ipſius ſumptibus domum Dei inſtaurato, regemque de reliquis ſacris ædibus (id quod valde eſt neceſſarium) compoſite ornandis commoneto.

VI.

Qui pejerarint, aut barbara factitarint ſacrificia, divinis omnibus [ni ocius reſipuerint, animumque in melius emendarint] perpetuum arcentor.

Omiſſa eſt pars ſecunda, quia ad res eccleſiaſticas non ſpectat.

PARS TERTIA.

PROOEMIVM.

Ego Edmundus rex omnibus qui in ditione ac poteſtate mea ſunt, ſenibus ac juvenibus, clare ſignifico, me a ſcientiſſimis regni mei in celebri, tam eccleſiaſticorum quam laicorum frequentia, ſtudioſe requiſiviſſe, quo tandem pacto Chriſtiana proveheretur fides. Atque nobis omnibus commodiſſimum viſum eſt, ut amorem ac mutuam inter omnes benevolentiam per omnem ditionem noſtram foveamus. Etenim nos omnes harum tæder quotidianarum pugnarum, & propterea ad hunc modum ſtatuimus.

CAPITVLA.

I.

Si quis alium poſthac interfecerit, ſolus cum interfecti cognatis inimicitias capitales ſuſcipito, ni integram capitis ejus æſtimationem (cujuſcumque is fuerit conditionis) amicorum ope fretus intra duodecim menſes perſolverit. Sin eum cognati ejus pro derelicto habuerint, neque vero quidquam pendere voluerint, ipſe inimicitias ſubito ſolus, ac illi pro inimicis non habentor. Et tamen interim cognati ejus victum ne ſuppeditanto, neve cum eo pacem habento: id quod ſi quis eorum fecerit, fortunis ſuis omnibus regi mulctator, & qui prius cognatum ſuum pro derelicto habuit, is iam cognatis interfecti pro inimico habetor. Atqui ſi alium quemcumque præter interfectorem ipſum cognatorum quiſquam ultus perſecutuſque fuerit, is fortunis ſuis omnibus mulctatus, regi, & omnibus amore eum proſequentibus, pro inimico putandus eſt.

II.

Si quis ad templum opidumve regium confugerit, eumque alius oppugnarit, damnove affecerit, is, prout antea effati ſumus, tenetor.

III.

Nulla pugnæ aut homicidii nomine irrogata remittitor mulcta.

IV.

Clare autem ſignifico, non fore ei qui ſanguinem humanum effuderit ſuffugio domum meam, ni prius Deo ac cæſi cognatis cumulate ſatisfecerit, & præterea impleverit quodcumque ei fuerit ab epiſcopo, in cujus id diœceſi acciderit, imperatum.

V.

Maximas autem Deo & vobis omnibus ago gratias, qui me auxilio veſtro in hac pacis quam nunc ad profligandos fures ſancivimus, lege adjuviſtis, ac vehementer confido, eo vos propenſius nobis in poſterum opitulaturos, quo hujus decreti obſervatio magis videbitur neceſſaria.

Quomodo deſponſanda virgo, & quibus ritibus procedendum ſit.

Hæc addita ſunt ex alio manuſcripto.

I.

Si quis virginem ducere aut feminam voluerit, ipſa & amicis ſuis conſentientibus: debitum eſt, cum ex jure divino, tum ex humana inſtitutione, ut ſponſus primo non ſolum fidem præbeat de prælocutis perimplendis, ſed una etiam cautionem, ſe eam ita cupere, ut ſecundum legem Dei eam habeat uxorem, & hoc etiam vadient amici ejus.

II.

Tum habenda victus ratio, & ſciendum eſt quis eos ſuſtinuerit. Stipuletur hoc ſponſus ipſe, idemque pariter amici ejus.

III.

Edicat jam tum ſponſus, qua bonorum parte uxorem donat, præter hanc quam ex ejus beneplacito ipſa prius cooptaverit.

IV.

Sin & ipſa eum ſupervixerit (quod ſi quidem eveniat) tunc juſtum eſt ut ipſa habeat dimidiam partem omnium bonorum, & ſi prolem inter ſe ſuſceperint, integritatem ipſam, donec tranſeat ad ſecundas nuptias.

Priſca dotationis formula.

V.

Sponſiones autem vir quas jam pactus eſt, cautione interpoſita illibatas ſemper cuſtodito, & amici ſui eas vadianto.

VI.

Si de omnibus iam inter ipſos convenit, ſpondeant conſanguinei ſuam conſanguineam uxorem ei qui illam petiit, vitæ etiam integram fore, ſatiſdationemque accipiant de celebrandis nuptiis.

VII.

Si maritus eam poſtea de territorio Thani [*ſeu baronis*] quo jam nutrita eſt, eduxerit in alterius Thani territorium: cautione ſatiſdatum ſit amicis ſuis, quod exinde nemo ei inferet injuriam. Et ſi ipſa contra mali quid patraverit, prompti ſint amici ejus marito facere emendationem, ſi ipſa non habuerit unde compenſaverit.

VIII.

Nuptiali huic dationi miſſalis adeſit ſacerdos: is de jure eorum conjunctionem Dei benedictione in omnem felicitatis plenitudinem promovebit.

IX.

Caute etiam providendum eſt, ut intelligatur nullum inter eos eſſe conſanguinitatis vinculum, ne juſte poſtea ſeparentur qui injuſte primitus jungebantur.

LEGVM ECCLESIASTICARVM EDMVNDI REGIS PRISCA VERSIO.

TITVLI CAPITVLORVM PARTIS I.

I. *De caſtitate ordinatorum.*
II. *De decimis & aliis debitis eccleſiæ.*
III. *De homicidio.*
IV. *De fornicatione cum nunna, vel ſanctimoniali, & de adulterio.*
V. *De apparatione eccleſiarum.*
VI. *De perjurio & liblaco.*

PROOEMIVM.

EDMVNDVS rex congregavit magnam ſynodum Dei ordinis & ſæculi apud London civitatem in ſancto paſchæ ſolenni, cui interfuit Odo & VVulſtanus archiepiſcopi, & alii plures epiſcopi, qui perquirentes de conſilio animarum noſtrarum, & eorum qui ſubditi ſunt illis.

CAPITVLA.

I.

Inprimis eſt ut ſanctis ordinibus evecti, qui plebem Dei docere debent lumen vitæ, caſtitatem teneant ſecundum ordinem ſuum, ſit *vverhades*, ſit *vviſhades*, ſit alterum, ſit alioquin, ſint ejus digni quod in canone dictum eſt, hoc eſt, ut perdant ſæcularem pecuniam, & ſanctificatum * *legerſtovva*, id eſt poſitionis locum, ſi non convertantur & emendentur.

* id eſt, ſepulturæ locum.

II.

Decima præcipimus omni Chriſtiano ſuper Chriſtianitatem ſuam dare, & emendent: *cyricſceatum*, id eſt eccleſiæ cenſum, & *elmesfeoh*, id eſt eleemoſynæ pecuniam. Si quis hoc dare noluerit, excommunicatus ſit.

III.

Si quis ſceleratis manibus effundat ſanguinem Chriſtianum, non appareat in conſpectu regis priuſquam emendationem ineat, ſicut epiſcopus docebit, & pœnitentiam conſulet.

IV.

Qui cum nunna vel ſanctimoniali fornicabitur, ſanctificato atrio ſit indignus, niſi emendet, ſicut homicida, ſic idem diximus de * *evvice*, id eſt de adulterio vel infracto conjugio.

* l. eawbrice.

V.

Amplius dixi ut omnis epiſcopus reficiat Dei domus in ſuo proprio, & regem admoneat, ut omnes eccleſiæ Dei ſint bene paratæ, ſicut magnum nobis opus eſt.

VI.

Qui falſum jurabunt, & liblacum facient, ſint in æternum a Dei conſortio ſegregati, niſi ad dignam ſatisfactionem per omnia revertantur.

Pars II. huc nihil confert.

TITVLI CAPITVLORVM PARTIS III.

I. *De homicidio.*
II. *De aſſultu in itinere verſus eccleſiam vel burgum regis.*
III. De fihrevvita & manbota.
IV. *De fundentibus ſanguinem humanum.*

PROOEMIVM.

EGO Edmundus rex mando & præcipio omni populo ſeniorum ac juniorum qui in regione mea ſunt ea quæ inveſtigans inveſtigavi cum ſapientibus clericis & laicis.

CAPITVLA.

I.

In primis quomodo poſſem Chriſtianitatem magis erigere, & magnum nobis neceſſe viſum eſt, ut amicitiam veſtram & benevolentiam teneamus inter vos in toto regno meo: & mihi valde diſplicent, & vobis omnibus, multiplices & injuſtæ pugnæ quæ inter voſipſos fiunt, unde diximus: Si quis poſt hæc hominem occidat, ipſe ſibi portet inimicitiæ factionem, niſi amicorum ſuorum auxilio intra unum perſolvet eum plenum vveregildo, ſit natus ſicut ſit. Si eum cognatio ſua deſerat, & pro eo gildare noluerit: tunc volo ut omnis tribus vel cognatio illa ſit extra factionem, præter ſolum malefactorem: ſed deinceps ei nec victum det nec pacem. Si quiſquam cognationis ſuæ firmet eum poſtea, reus ſit omnium quæ habebit erga regem, & portet fudam erga contribunales, quia primitus reprobaverat eum. Si ex mortui cognatione quis vindictam perpetret in aliquem alium præter ipſum malefactorem, ſit inimicus regis, & perdat totum quidquid habet.

II.

Si quis eccleſiam requirat vel burgum meum, & ibi aſſailiatur vel affligatur, qui hoc fecerit, ejuſdem culpabilis quod ſupra dictum eſt.

III.

Et nolo ut aliqua *fihtevvita*, vel manbota, condonetur.

IV.

Amplius indico, quod qui ſanguinem fundat humanum, nolo ſocnam habere in familia mea, antequam divinam emendationem ſuſcepit, & ad omne tectum inclinetur, ſicut epiſcopus docebit in cujus ſcyra fuerit.

Sequitur in Iornalenſi libro hoc capitulum.

De ſponſalibus contrahendis tempore regis Edmundi.

Si quis virginem vel viduam ducere velit, & hoc illi placeat & amicis ſuis: tunc rectum eſt ut bridguinum, per Dei juſtitiam & ſæculi jus competens, in primis promittat & vadiet eis qui paranymphi ſunt, quod eo modo quærat eam, ut ſecundum Dei rectum pertinere velit, ſicut ſponſus debet legitimam ſponſam, & plegient hoc amici ſui. Poſt ea ſciendum eſt cui foſterleanum pertineat. Vadiet hoc bridguina, id eſt ſponſus, quid ei dare diſponat, cur ejus eligat voluntatem, & quid ei deſtinet, ſi ſupervixerit ipſum. Si ſic quoque conveniat, rectum eſt ut dimidiam pecuniam habeat, & totam, ſi ſimul puerum habuerint, niſi deinceps virum capiat. Totum hoc vadio confirmetur, & amici ſui plegient. Si tunc omni re concordent, adeat cognatio & deſpondeat eam *to vvyte & to ryghtlyte*, id eſt in uxorem & rectam vitam, & excipiat inde plegium qui jus habet in vadio. Sed ſi de ipſa terra velit ipſam ducere in terram alterius taini: conſilium eſt, ut amici habeant pactionem, ne quis ei faciat injuriam. Et ſi illa foriſfaciat, ut poſſint eſſe propinquiores emendationi, ſi non habeat unde componat. Huic dationi debet intereſſe presbyter, qui cum Dei benedictione debet eorum conſortium adjuvare in omnem ſanctitatem. Bonum eſt prævidere ne ex aliqua conſanguinitate ſibi pertineant: ne juſte poſtmodum ſeparentur, qui ſceleratis nuptiis conſenſerunt.

CONCILIVM

ANNO CHRISTI 944.

CONCILIVM TRENORCHIANVM

ANNO CHRISTI DCCCCXLIV.

AVCTOR eſt Petrus a ſancto Iuliano in originibus Trenorchianis, anno Chriſti DCCCCXLIV. *Giſalberti ducis evocatione congregatam fuiſſe ſynodum in eius loci monaſterio, ad eamque conveniſſe archiepiſcopos duos, Guidonem Lugdunenſem & Goffridum Veſontionenſem; epiſcopos quinque, Goteſcalcum Lauſanenſem, Rotmundum Æduenſem, Hildebadum Cabilonenſem, Maimbodum Matiſconenſem, & Alchierum Gratianopolitanum, cum abbatibus, clericis, & monachis permultis. Ab his autem uno conſenſu decretum, ut ſacra monaſterii reliquiæ, quæ orto inter monachos diſſidio propter ducem, qui ineptum illis abbatem imponere nitebatur, ad ſanctum Portianum apud Arvernos exportatæ fuerant ante triennium, miſſa legatione repoſcerentur, ſolennique pompa exceptæ, in priſtinis ſedibus collocarentur. Re peracta, omnem protinus qua vexati fuerant calamitatem deſiiſſe.*

ANNO CHRISTI 944.

CONCILIABVLVM CONSTANTINOPOLITANVM,

QVO TRYPHON PATRIARCHA Conſtantinopolitanus doloſe depoſitus eſt, ſubſtituto in locum ejus Theophylacto imperatoris filio. Habitum fuit anno domini DCCCCXLIV. tempore Marini papæ II.

Cauſa concilii.

CVM tempore Ioannis XI. anno Chriſti 933. Stephanus patriarcha Conſtantinopolitanus obiiſſet, ſtatim exemplo principis ſive comitis Heriberti, imperator Conſtantinopolitanus invaſit patriarchatum iſta ratione. Tryphonem monachum, quod nunquam in eccleſia eſt auditum, temporaneum conſtituit antiſtitem, qui ſederet uſque dum Theophylactus filius Conſtantini imperatoris legitimæ eſſet ætatis, qua poſſet epiſcopus & patriarcha ordinari: placuit Tryphoni conditio. Exacto tempore quod ipſe Tryphon definiverat, de ſede, ut promiſerat, diſcedere nolebat, niſi legitimo ſynodali judicio convinceretur. Congregato igitur ob eam rem Concilio, ibidem geſta ſunt quæ a Curopalate his verbis deſcribuntur: *Statim igitur cunctam ſynodum alloquitur patriarcha: Qui me de ſede iniuria detrahere cupiunt, o ſacri miniſterii collegæ, multis admotis machinis, ut probabili cauſa inventa me expellerent non invenere. Ad extremum hoc mihi obiiciunt: expertem me literarum eſſe aiunt. Nunc igitur coram omnibus vobis has literas inſcribo, ut videntes, ac certiores facti calumniatores, deſinant iniuria mihi negotium faceſſere. Dixit, & ſumpta charta non ſcripta, coram omnibus ita ſcripſit: Tryphon miſeratione divina archiepiſcopus Conſtantinopolis novæ Romæ, & œcumenicus patriarcha. Et ſcripta per protothronum mittit imperatori. Quibus ille acceptis, & alia in non ſcripta charta deſuper contenta, cauſam cur ſe abdicaret ſcripſit, videlicet indignum ſe throno cuicumque volenti cedere. Et hac excuſatione ad ſynodum allata, ab eccleſia Tryphon removetur. multum conquerens de fraude, & protothronum graviter accuſans. Anno vero poſt, & menſibus quinque, (tantum enim temporis requirebatur ad perfectam Theophylacti ætatem, qua princeps ſacerdotum deligeretur) Februarii menſe, indictione ſecunda, creatur patriarcha Theophylactus imperatoris filius.* Hæc Curopalates.

ANNO CHRISTI 946.

VITA ET EPISTOLA AGAPITI PAPÆ II.

Agapitus quando pontifex factus.

AGAPITVS Marino ſucceſſit, anno Chriſti DCCCCXLVI. tempore Conſtantini VIII. Hic poſt multas ſynodos in cauſa Hugonis & Artaldi celebratas, Remenſem archiepiſcopatum Artaldo adjudicatum confirmavit. Brunoni Colonienſi archiepiſcopo Ottonis fratri pallium petenti conceſſit. Debellatis ab Ottone rege magna victoria Danis, iiſdemque in Chriſtianam religionem acceptis, gratulatus eſt Hamburgenſi eccleſiæ, eiuſque privilegia a majoribus accepta innovavit. *Adam. lib. 2. cap. 2.*

Hujus tempore poſt obitum Lotharii Berengarius regnum Italię invaſit. Otto imperator vero ab Adelheide filia Rodulphi relictaque Lotharii uxore, & Agapito pontifice, fugata tota Berengarii familia, pro ſuppetiis ferendis ſolicitatus, Adelheidem reginam, olim Lotharii conjugem, uxorem accepit. Idem regnū integerrime defendit. Agapitus, cum novem annis, menſibus ſeptem & diebus decem, munere paſtorali bene functus fuiſſet, ex hac vita migravit.

EPISTOLA AGAPITI PAPÆ AD GERARDVM LAVREACENSEM ARCHIEPISCOPVM.

Diſſidium eccleſiarum Laureacenſis (hoc eſt Patavienſis) & Saliſburgenſis componit. Saliſburgenſi occidentalem Pannoniam attribuit; Laureacenſi, ut pote antiquiori, benedictionis & ſedis honorem, orientalem Pannoniam, regiones Avarorum, Moravorum, Sclavorum: poteſtatem libere prædicandi per omnes Sclavorum terras, epiſcopos ibi ordinandi, omniaque autoritate apoſtolica conſtituendi.

Agapitus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, fratri dilectiſſimo & reverendiſſimo Gerardo ſanctæ Lauriacenſis eccleſiæ archiepiſcopo, in Chriſto ſalutem.

PETITIONES tuas pro renovandis ſive approbandis eccleſiæ tuæ privilegiis, venerabilis Fuldenſis monaſterii abbas Hademarus, huc cauſa orationis veniens, cum magna benevolentia noſtræ experientiæ ſuggeſſit, pariterque iurgia & diſceptationes graviſſimas inter te & Heroldum archiepiſcopum, pro utrinque ſuſcepta in una provincia pallii autoritate exortas, flebiliter nunciavit: quod & ipſi ex debita paſtorali cura nimio cordis mœrore dolemus, deteſtabiliterque profanamus. Quippe ſancta & univerſalis eccleſia, cui autore Deo præſidemus, a religioſis atque pacatis ſacerdotibus ſuis, & in caritate non ficta ſolidatis, quaſi totidem columnis innixa fulcitur; diſcordantibus autem & adverſum ſe hoſtiliter inflante ſuperbia animum tollentibus, pręſertim tantis pontificibus, velut evulſis ſuſtentaculis caſura, non ſine magno periculo & vigoris ſui detrimento a proprio ſtatu concutitur. Inſuper etiam dum deforis inter vos pro pallii honore pertinaciter hujuſmodi contentio exercetur: agitur ut in fraterna æmulatione decor ſacerdotii intus evacuetur.

Inde ergo, frater, officium noſtrum illud eſſe perpendentes, ne inimicitiarum fomite in vobis ſuccreſcente diſſidium ſanctæ Dei eccleſiæ, atque ſcandalum ſine conſilii & utilitatis veſtræ reſpectu diutius nutriatur: ad ſequeſtrandum litem veſtram accedimus nos arbitres, tam ex ſollicitudine a do-

mino regiminis injuncti, quam amborum veſtrorum amore ad hoc permoti; ita videlicet ut & de prælibata conflictus veſtri querimonia rationabilibus judiciis rite juſtitiæ ſatisfaciamus, & vos omni exploſa controverſia in fraternam concordiam Chriſto moderante revocemus.

Notum eſt igitur, literiſque penes nos commendatum, quibus eccleſiarum locis dignitas pallii ab hac apoſtolica ſede debeatur. Lauriacenſem autem urbem antiquitus metropolitanam fore, & archiepiſcopi ſedem cui ſanctitas tua præeſſe dignoſcitur, ſicut in privilegiis authenticis ad nos uſque a te directis legimus, ita quoque inventis quibuſdam exemplaribus chartæ vetuſtate admodum attritis in archivo ſancti Petri reperimus. Hanc etiam in exordio naſcentis eccleſiæ, & immaniſſima Chriſtianorum perſecutione, a doctoribus iſtius ſedis catholicæ fidei novimus rudimenta percepiſſe, & exinde a ſuccedentibus prædicatoribus in ſuperioris atque inferioris Pannoniæ provincias ejuſdem fidei emanaſſe gratiam. Quibus etiam duabus provinciis, illarumque pontificibus, uſque ad tempora Hunnorum non alius, quam ſanctæ Lauriacenſis præfuit archiepiſcopus, quorum barbarica feritas non ſolum prædictam Lauriacenſem civitatem, verum etiam in circuitu adjacentes regiones depopulavit, atque funditus deſolavit. Inde quidem contigit, ut epiſcopi hac neceſſitate compulſi, ſede illa deſerta atque alio tranſlata, ſimul etiam archiepiſcopalem ipſius ſedis deſererent honorem. Modernis autem, nec multum retro elapſis temporibus, vacante ab apoſtolico vicario Bavvatiorum regno, Arno primus ſanctæ Salzburgenſis eccleſiæ ſubrogatur archiepiſcopus. Hæc teſtatur annoſa memorialis ſacri ſcrinii hiſtoria. Modo autem mortalibus propitiante Chriſto, ab hoſtibus ſanctæ Lauriacenſis eccleſiæ quiete & inhabitandi ſecuritate conceſſa, non alibi quam ibidem fraternitatis tuæ cathedram oportet haberi. Quapropter reinthronizamus te eidem eccleſię, ſanctorum patrum videlicet prædeceſſorum noſtrorum, ſed & beatæ memoriæ domini Leonis papæ, a quo excellentia tua pallio ac privilegio donata eſt, ſanctiones atque ſtatuta exequentes: ac ſæpe dictam ſanctam Lauriacenſem eccleſiam poteſtate & vice beati Petri apoſtolorum principis abſolvimus, & archiepiſcopamus, & in culmen metropolitanum ſublimamus, & privilegia nobis tranſmiſſa manu propria munimus & corroboramus, ac rata eſſe firmamus, denuoque tibi pallium cum præſenti præcepto ſecundum uſum prius conceſſum, ſucceſſoribuſque tuis perpetim tenendum tradimus. Hiſque ex amuſſi ita ad juſtitiam reintegratis, decrevimus rixas veſtras, & diſſenſiones præfata ex cauſa derivatas dirimere, atque in fraternum amorem vos reconciliare, ſic ut utrique veſtrum modo ſuſceptus ſervetur pallii honor illæſus, hortantes quatenus apoſtolice inſtituti, amodo non in contentione & æmulatione maneatis. Conſtat quidem quod canonice ſingulis provinciis ſinguli ordinantur metropolitani. Proinde diſtribuere atque determinare ita vobis parochias, bonum & pacificum æſtimamus: ut diviſis duabus Noricæ regionis provinciis, Heroldo archiepiſcopo, occidentalis Pannoniæ cura committatur & cuſtodia; tibi autem ſucceſſoribuſque tuis, propter emeritam antiquitatem ſanctæ Lauriacenſis eccleſiæ, cui iure itiniorum reverentia aſſurgit, in benedictionis & ſedis ordine prælatis atque præpoſitis, providentiam orientalis Pannoniæ, regionemque Avarorum atque Maraharorum * ſed & Schlavorum, qui

* hoc eſt Moravorum, qui & Maravi, & Maraci.

A modo Chriſtiani, vel adhuc per baptiſma Chriſto lucrandi ſunt, circumquaque manentium, credimus, noſtramque apoſtolicam vicem in illis partibus prædicandi, & pro arbitrio veſtro ubi opus eſt epiſcopos conſtituendi, omniaque diſponere atque ordinare tali autoritate atque poteſtate delegamus, ac ſi ipſi præſentes affuiſſemus. Quod ſi jam dictus Heroldus archiepiſcopus deinceps, ſuorumve quiſpiam ſucceſſorum, minime diffinito limite contentus, ſed interdictam atque a ſua poteſtate ſeparatam diœceſim repetere pervicaciter conatur, nec a prohibitæ contentionis ſchiſmate per iſtas noſtras apoſtolicas traditiones atque determinationes compeſcitur: ipſe etiam pie conceſſa dignitatis munificentia penitus privetur, atque ſecundum jus priſtinum, ſuperior Pannonia

B continuetur inferiori, atque tuæ tuorumque ſucceſſorum ambæ perpetualiter ſubjaceant ditioni. Allubeſcentes autem aſſenſumque præbentes iſtis noſtris ſaluberrimis decretis benedicimus & catholicos approbamus: reſiſtentes vero, atque infirmare vel omnino pervertere contendentes, anathemate Maranatha ſanctæ Trinitatis diſtricte percutimus, & apoſtolica ſententia, qua mulctati Anania & Saphira exſpiraverunt damnamus, & cum blaſphematoribus ſancti Spiritus ſempiternis cruciatibus puniendos deſtinamus.

C
EPISTOLA II. AGAPITI PAPÆ AD AYMARDUM ABBATEM CLUNIACENSEM.

Privilegium Abbatiæ Cluniacenſis.

Agapitus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Aymardo venerabili abbati monaſterii Cluniacenſis, ædificati in honore beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, ſiti in pago Matiſconenſi, & per te in eodem Monaſterio, tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum.

CONVENIT apoſtolico moderamini benivola compaſſione pie poſcentium votis ſuccurrere, & alacri devotione his præbere aſſenſum. Ex hoc enim potiſſimum præmium a conditore omnium Deo promerebimur.

D Igitur quia petiſtis a nobis, quatinus Monaſterium prædictum in illo ſtatu quo a Guillelmo duce per teſtamentum manere decretum eſt, noſtra apoſtolica autoritate decerneremus, ſanctæ Romanæ, cui Deo autore deſeruimus, eccleſiæ ſubjectum eſſe: inclinati precibus tuis, tibi ad regendum concedimus. Itaque ſit illud monaſterium cum omnibus rebus, vel quas nunc habet, vel quæ deinceps ibi traditæ fuerint, liberum a dominatu cujuſcunque regis, aut epiſcopi, ſive comitis, aut cujuſlibet ex propinquis ipſius Guillelmi. Nullus ibidem contra voluntatem monachorum prælatum eis poſt tuum deceſſum ordinare præſumat:

E ſed habeant liberam facultatem, ſine cujuſlibet principis conſultu, quemcumque ſecundum regulam ſancti Benedicti voluerint, ſibi ordinare: niſi forte, quod abſit, perſonam ſuis vitiis conſentientem eligere maluerint. Hoc quicunque voluerit, cum Dei zelo prohibeat. Decimas vero, quæ olim ad veſtras capellas pertinuerunt, & per modernam quaſi autoritatem, ſive licentiam, a quolibet epiſcopo ſubtracta ſunt, vobis ex integro reſtituimus. Capellas autem, ſi aliquæ jam factæ, vel faciendæ inibi ſint, ita manere concedimus, ut veſtris eccleſiis nihil ex decimis minuatur. Hoc vero quod dilectus filius noſter Bruno epiſcopus de prædictis capellis vobis conceſſit, ratum & firmum eſſe decrevimus in perpetuum.

tuum. Præterea, quicquid ex vineis, vel culturis ad veſtram partem pertinet, partem quoque decimarum, ad hoſpitale veſtrum pertinere ſancimus. Simul & de his rebus, quas percepturi eſtis. Hoc etiam quod Leobaldus ad prædictum monaſterium dereliquit. Simul & illud quod Magiona, * vel alicubus * rebus, quæ ad id monaſterium pertinere debent. Confirmamus etiam noſtra apoſtolica autoritate abbatiam Carilocenſis cœnobii quæ eidem collata eſt monaſterio. Abbatias ſancti Ioannis, atque beati Martini in ſuburbio Matiſcenſi ſitas, nihilominus in perpetuum conſtare decernimus ad prædictum locum, ut nullus epiſcopus vel comes, vel aliqua perſona inibi temeratio auſu quicquam ordinare præſumat, ſine juſſione rectoris jam dicti loci. Similiter cenſemus B de Celſanicas Alodo Hecfredi comitis, quem filius noſter Stephanus, juſta lance cauſam examinans, pro omnium remedio Chriſtianorum prælibaro delegavit loco. Præterea villas omnes quæ pertinent ad idem cœnobium Cluniacenſe, ſoliditate apoſtolica roboramus, Soluſtriacum videlicet, Caninias, Seneciacum, Arpagiacum, ſanctum Victorem, & Scociolas, Kaerdaſemſcum, Dabormacum, & Piſcatoriam, quam Oſam vocant; Toſciacum, & eccleſiam ſancti Deſiderii, Ambariacum, & Saviniacum alodum, quem Engelbaldus dedit, & alodum quem VValdo, veniens ad converſionem, dedit. Similiter & Amberiam, & eccleſiam ſancti Abundi, quam Artaldus moriens C ad prædictum reliquit cœnobium. Eccleſiam ſancti Saturnini, cum omni alodo, quem Geraldus archiepiſcopus dedit prædicto cœnobio. Et quia ordo monaſticus ſummam deſiderat immunitatem: ita vobis concedimus, ſicut locis ſanctis ubique reverentia debetur, ut nullus veſtra municipia, aut res quaſlibet, ſine veſtro conſultu diſtringere, aut invadere ullo modo præſumat. Sane, ad recognoſcendum, quod prædictum cœnobium ſanctæ apoſtolicæ ſedi, ad tuendum, atque fovendum pertineat, dentur per quinquennium x. ſolidi. Si quis autem contra hanc ſaluberrimam noſtram conſtitutionem reſiſtendo venire tentaverit, aut aliquid horum corrumpere conatus ſit, D & omnia quæ in hoc privilegio ſancimus, non obſervaverit, ſciat ſe ſub divini judicij obteſtatione, anathematis vinculo æternaliter, niſi reſipuerit, innodatum, & a regno Dei alienandum, & cum diabolo ſine fine cruciandum. Qui vero noſtræ hujus ſaluberrimæ ſanctionis cuſtos & obſervator extiterit, a Chriſto domino benedictionem, & a ſanctis apoſtolis mundi judicibus abſolutionem hic & in futuro conſequi mereatur.

Scriptum per manus Leonis notarii regis, & ſcriniarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ, in menſe Mart. per indictionem VII.

ANNO circiter CHRISTI 947.

**CONCILIUM HELENENSE E IN FONTANIS.

CIRCA annum DCCCCXLVII. habitum eſt concilium in Fontanis, diœceſi Helenenſi, ſub Aymerico Narbonenſi archiepiſcopo: quo in concilio, ſecundum ſententiam Romani pontificis depoſiti ſunt epiſcopi Gerundenſis & Vrgellenſis, ſed ſtatim patrum clementia reſtituti. In eodem ſtatutum, ut epiſcopus Helenenſis poſt Narbonenſem archiepiſcopum primas obtineat tam in conciliis, quam in ordinationibus epiſcoporum. *Hactenus ſcheda Petri de Marca Pariſien-* A *ſis archiepiſcopi, qui ſummam hanc Helenenſis iſtius concilii excerpſit ex actis ipſis, quæ in Helenenſi tabulario ſervantur.*

ANNO CHRISTI 947.

CONCILIUM VIRDUNENSE, IN QUO SEDES REMENSIS ARTALDO adjudicata eſt, menſe Novembri celebratum anno DCCCCXLVII.

DE *hac ſynodo ſcribit Flodoardus tum in chronico, tum in hiſtoria Remenſi libro* IV. *capite* XXXIII. *iiſdem fere utrobique verbis in hunc modum*: Anno, *inquit*, DCCCCXLVII. Conventus placiti regum Ludovici & Ottonis ſuper Charam fluvium, intrante menſe Auguſto, celebratur, Hugone principe circa Moſomum & Duodeciacum caſtrametato: ubi res litis inter Artaldum & Hugonem Remenſis eccleſiæ præſules ab epiſcopis auditur. Et quia ſynodus tunc convocata non fuerat, altercatio determinari non potuit: ſynodus autem circa medium menſis Novembris habenda denuntiatur. Interim vero ſedes Remenſis Artaldo conceditur: Hugo autem præſul in Moſomo commorari permittitur. *Et poſt alia*: Synodus prædicta Virduni habita eſt, præſidente Rotberto Treverenſi præſule, cum Artaldo Remenſi, Odolrico Aquenſi, Adelberone Metenſi, Goſlino Tullenſi, Hildebaldo Tranſrhenenſi Mimegardovvrdenſi, Iſraele Britrone, preſente Brunone abbate fratre regis Ottonis, Agenoldo quoque, & Odilone, cum aliis quibuſdam venerandis abbatibus. Ad quam Hugo epiſcopus evocatus, miſſis etiam duobus ad eum deducendum epiſcopis Adalberone & Goſlino, venire noluit. Vniverſa vero ſynodus domno Artaldo Remenſi tenendum adjudicavit epiſcopium. Indicitur iterum ſynodus Idibus Ianuarii habenda.

ANNO CHRISTI 948.

CONCILIUM MOSOMENSE, IN QUO SEDES REMENSIS ARTALDO iterum adjudicata, Hugoni communio uſque ad generalem ſynodum interdicta eſt: menſe Ianuario celebratum anno DCCCCXLVIII.

FLODOARDUS *idem in chronico*. Anno, *inquit*, DCCCCXLVIII. Synodus prædicta celebratur in eccleſia ſancti Petri, ante proſpectum caſtri Moſomi, a domno Rotberto cæteriſque Treverenſis diœceſeos epiſcopis, & aliquibus Remenſis. Veniens autem illuc Hugo præſul, & locutus cum Rotberto, ſynodum noluit ingredi: literas vero quaſdam ex nomine Agapiti papæ miſit ad epiſcopos per clericum ſuum, qui eas Roma detulerat, nihil autoritatis canonicæ continentes, hoc tantum præcipientes, ut Hugoni Remenſi redderetur epiſcopium. Quibus lectis, ineuntes epiſcopi conſilium cum abbatibus & cæteris ſapientibus qui aderant, reſponderunt non eſſe dignum vel congruum, ut mandatum legationis apoſtolicæ, quam dudum Rotbertus archiepiſcopus, deferente Friderico præſule Moguntiacenſi, coram regibus & epiſcopis tam Galliæ quam Germaniæ ſuſceperat, & partem jam præceptionis ipſius exegerat, propter illas literas intermitteret, quas inſidiator Artaldi præſulis exhibebat: immo quod regulariter cœptum fuerat, canonice partractaretur. Sicque præceptum eſt, ut recitaretur capitulum XIX. Carthaginenſis concilii de accuſato & accuſatore. Quo recitato

ANNO CHRISTI 948.

tato, judicatum eſt ſecundum definitionem ipſius A capituli, ut Artaldo præſule retinente communionem & parochiam Remenſem, Hugo, qui ad duas ſynodos evocatus venire contempſerat, a communione & regimine Remenſis epiſcopii abſtineret, donec ad univerſalem ſynodum, quæ indicebatur Kalendis Auguſti, ſe purgaturus occurreret. Ipſumque capitulum mox in chatta deſcribi fecerunt epiſcopi coram ſe, ſubnectentes hanc etiam definitionem ſuam, & eidem Hugoni miſerunt. Qui poſt alteram diem eamdem chartam Rotberto præſuli remiſit, hoc verbis remandans, quod ipſorum judicio nequaquam obeditutus eſſet.

CONCILIVM ENGILENHEIMENSE,

IN QVO ARTALDO SEDES REMENSIS reſtituta, Hugo comes Ludovico regi perduellis excommunicatus eſt, præſidente Marino ſedis apoſtolicæ legato celebratum indictione VI. ſeptimo Idus Iunias, anno Chriſti DCCCCXLVIII. Agapiti II. papæ anno II. Ludovici ejuſdem tranſmarini regis, qui concilio aderat, anno XIII.

TITVLI CANONVM.

I. *Hugo comes, qui Ludovici regnum infeſtabat, excommunicatus.*

II. *Artaldo ſedes Remenſis reſtituta: Hugoni, qui eam uſurpabat, anathema dictum.*

III. *Hugo idem comes ob epiſcopum Laudunenſem ſede ſua ejectum excommunicatus.*

IV. *Vt laici ſine licentia epiſcopi eccleſias non dent, nec auferant.*

V. *Vt laici presbyteros non vexent.*

VI. *Quot diebus feriandum ſit in paſcha & pentecoſte.*

VII *Vt in litania maiore ieiunetur.*

VIII. *Vt oblationes altaris a laicis non attingantur.*

IX. *Vt decimarum cauſæ non apud ſæculares, ſed in ſynodo diſcutiantur.*

X. *De inceſtis nuptiis.*

PRÆFATIO.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Anno ab incarnatione domini DCCCCXLVIII. indictione VI. ſeptimo Idus Iunias, anno sereniſſimi regis Ottonis XIII. ipſo quoque cum illuſtriſſimo rege Ludovico in præſentia manente, ſancta ac generalis ſynodus apud Engilenheim, in eccleſia ſancti Remigii confeſſoris Chriſti, in pago Nagavvi dicto collecta eſt, præſidente videlicet domni Agapiti papæ apocriſiario, venerabili Polymartienſis eccleſiæ epiſcopo, Marino, & conſidentibus archiepiſcopis, VVicfredo ſanctæ Colonienſis eccleſiæ archiepiſcopo, Friderico ſanctæ Moguntinæ ſedis archiepiſcopo, Rotberto ſanctæ Treverenſis eccleſiæ archiepiſcopo, Artaldo ſanctæ Remenſis eccleſiæ epiſcopo, Adalgago ſanctæ Hammaburgenſis eccleſiæ archiepiſcopo, Richavone Vangionenſis eccleſiæ epiſcopo, Geroldo Iuvavenſis eccleſiæ epiſcopo, Vdalrico Auguſtenſis eccleſiæ epiſcopo, Bernardo Halberſtatenſis eccleſiæ epiſcopo, Theodardo Hildinesheimenſis eccleſiæ epiſcopo, Dudone Padebrunnenſis eccleſiæ epiſcopo, Conrado Conſtantienſis eccleſiæ epiſcopo, Starcando Eiſtetenſis eccleſiæ epiſcopo, Reginbaldo Nemetenſis eccleſiæ epiſcopo, Poppone VVirciburgenſis eccleſiæ epiſcopo, Adalberone Metenſis eccleſiæ epiſcopo, Goſlino Tullenſis eccleſiæ epiſcopo, Berengero Virdunenſis eccleſiæ epiſcopo, Balderico Trajectenſis eccleſiæ epiſcopo, VVichardo Baſileenſis eccleſiæ epiſcopo, Dodone Oſnaburgenſis eccleſiæ epiſcopo, Eboriſo Mimidonenſis eccleſię epiſcopo, Hildiboldo Mimigardeuurdenſis eccleſiæ epiſcopo, Faraberto Tungrenſis eccleſiæ epiſcopo, Fulberto Cameracenſis eccleſiæ epiſcopo, Rudolfo Lugdunenſis eccleſiæ epiſcopo, Michaele Ratiſbonenſis eccleſiæ epiſcopo, Adalberto Laureacenſis eccleſiæ epiſcopo, Liopdago Ripuenſis eccleſiæ epiſcopo, Oredo Suevvicenſis eccleſiæ epiſcopo, Reginbrando Aruſvenſis eccleſiæ epiſcopo, cum cœtu abbatum, canonicorum, necnon & monachorum, unius ſpiritus amore ferventium, quatenus cælitus adminiculati, zizania divini cultus agro ab inimica manu ſuperſita canonicarum ſarculis ſententiarum radicitus extirparentur.

Igitur recitato primitus euangelio, oramineque finito, & ſanctorum canonum quamplurimis inſtitutionibus linguarum clavibus coram recluſis, miſſus apoſtolicæ ſedis chartam ſuæ legationis honorifice protulit, in qua pro debitæ reverentiæ dono Romano pontifici exhibendo commoniti ſunt, ut univerſalis eccleſiæ puppis exoptatæ tranquillitatis portui ſecura ſuccedat, ſeque proceloſo tribulationum turbine vexari diutius non timeat. Significatum eſt autem in ejuſdem recitaminis ſententia, prædictum præſulem Marinum ab ipſo univerſali papa tali tenore ad noſtros fines directum fuiſſe, quo in omni eccleſiaſticarum legum diſcuſſione ipſius exiſtens vicarius, quæcumque liganda eſſent, apoſtolica autoritate ligaret; & quæ ſolvenda viderentur, parili ſolveret poteſtate. Hujuſmodi procul dubio affaminis tam ſalubri miſſatico glorioſiſſimi reges præfati, cum pontificibus, omnique clero, congratulantes, ut dignum fuit, ſe in omnibus conſentire & obedire profeſſi ſunt. A quibus, autorante & confirmante legato apoſtolico, capitula ſubſequentia ſtatuta ſunt. Dehinc ex ſeſſionis ſuæ loco ſe ſubrigens inclytus rex Ludovicus, ad præſentiam ſereniſſimi regis Ottonis, totiuſque ſanctiſſimi concilii unanimitatem, ſatis lacrymoſi conqueſtus protulit querimoniam: videlicet quod regia privaretur poteſtate a quodam principe Hugone nominato, quondamque ſibi ſubjecto. Cujus anxietati & multimodæ reclamationi condolentes in unitate ſpiritus coadunati ſanctiſſimi patres, ejuſmodi ſuper hac re ſententiam protulere:

CANONES.

I.

NVLLVS deinceps regiam poteſtatem præſumat populari, ſeu aliquam perfidiæ maculam ſibi fallaciter exhibere. Decrevimus enim, Toletani Concilii judicium exequendo, Hugonem regis Ludovici regni invaſorem & raptorem excommunicationis gladio feriendum, niſi forte tempore ſtatuto ad ſynodale concilium veniat, & a tam nefaria protervitate ſatisfaciendo reſipiſcat.

Concilium Tolet IV. can. 75.

II.

ANNO CHRISTI 948.

II.

Artaldus Remenſis eccleſiæ archiepiſcopus propria de ſede expulſus, ex canonica autoritate in priſtinum honorem inthronizatus; Hugo autem, qui ejus ſedem contra fas ſibi uſurpat, anathematis eſt mucrone mulctatus: ejuſque ordinatores, & qui ab eo ſunt ordinati, niſi VI. Idus Septembris Treuiris veniant, & ibi pro erratibus dignam ſatisfaciendo pœnitentiam ſubeant, ſimilem excommunicationis ſententiam ſuſtineant.

III.

B De antedicto Hugone comite, qui Rudolfum Lugdunenſis eccleſiæ epiſcopum propria de ſede, non cauſa alicujus criminis, ſed pro fidelitate Ludovici regis proprii ſenioris expulit, decrevimus eum in ſancta ſynodo pro hac re, ſicut de præſcripta, excommunicandum, niſi veniendo ſatisfecerit.

IV.

Ut laici ſine epiſcopali licentia presbyteris eccleſias dare, vel eos dimittere non præſumant.

V.

C Ut nullus laicorum presbyterum flagitare, ſeu fatigare, vel aliquam ſibi injuriam inferre audeat.

VI.

Ut paſchalis hebdomada feſtive tota celebretur, & in pentecoſten ſecunda, tertia, quarta feria, non minus quam dies dominicus, ſolenniter honorentur.

VII.

In litania majore jejunium, ſicut in rogationibus ante aſcenſionem domini, exerceatur.

VIII.

D Ut oblationes fidelium, quatenus altari deferantur, nihil omnino ad laicalem pertineant poteſtatem, dicente ſcriptura: *Qui altario deſerviunt, de altario participentur.* 1. Cor. 9.

IX.

Ut decimæ, quas dominus præcipit in horreum ſuum deferri, ſi eccleſiis Dei non fuerint redditæ, ſed nefaria cupiditate, quæ ſæuior Ætnæ ignibus ardet, a ſæcularibus fuerint retentæ, ſæcularia ſuper hoc non exerceantur judicia, nec in forenſibus diſcutiantur cauſis, ſed in ſancta ſynodo
E ab ipſis ſacerdotibus, quorum deputatæ ſunt uſibus, quid exinde debeat actitari certis diffiniatur promulgationibus.

X.

Ut euangelica autoritate & ſacrorum canonum inſtitutione * pœnaſque proponere divini judicii, ut noſtra ſit abſoluta conſcientia, & illarum pro ſe rationem Deo reddat intentio. Cavendum eſt quippe, quod de earum moribus actibuſque beatus Paulus teſtatur apoſtolus. Quod ple-
A nius exponere prætermus, ne ſexus inſtabilis non tam deterreri quam admoneri videatur.

SYNODI EJUSDEM
APUD ENGILENHEIM HABITÆ
ACTORUM NARRATIO ALTERA.

Ex Flodoardo lib. IV. hiſtoriæ Remenſis cap. XXXV.

DOMNUS igitur Agapitus papa vicarium ſuum Marinum epiſcopum mittit ad Ottonem propter evocandam & congregandam generalem ſynodum: literæque ipſius papæ mittuntur ab urbe Romana ſpeciatim quibuſdam epiſcopis Galliæ Germaniæque, vocantes eos ad ſynodum. Quæ
B ſynodus congregata eſt in Engelenheim palatio regali, in eccleſia beati Remigii honori dicata, VII. Idus Iunii, cauſa videlicet maximarum diſſenſionum, quæ agitabantur inter regem Ludovicum & Hugonem principem, inter Artaldum quoque Remenſem epiſcopum & Hugonem illicite ſubſtitutum ejuſdem urbis præſulem: quæ diſſentiones omne perturbaverant regnum Francorum. Ad quam ſynodum celebrandam, advenien- te prædicto Marino ſedis apoſtolicæ vicario, convenerunt etiam Germaniæ præſules, cum quibuſdam Galliarum epiſcopis. Rotbertus videlicet Trevirenſis archiepiſcopis, Artaldus Remenſis, [1] VVicfridus Colonienſis, Hildebaldus Mimigardovur-
C denſis, [3] Adalbero Metenſis, Berengarius Virdunenſis, Fulbertus Cameracenſis, Rodulfus Laudunenſis, Richoo VVarmatienſis, Raimbaldus Spirenſis, Poppo VVirzburgenſis, Conradus Conſtantienſis, Odelricus Auguſtenſis, Tethardus Hildeſheimenſis, Bernardus Halberſtatenſis, Dudo Paderbornenſis, Fridericus Moguntinenſis, Adalgagus Hammaburgenſis, Goſlenus Tullenſis, Michael Ratiſponenſis, Farabertus Tungrenſis, Lioptacus Ribunenſis, Dodo Oſnaburgenſis, Everis Mindenſis, Baldricus Trajectenſis, Heroldus Salzburgenſis, Adelbertus Bazſoenſis, Starcandus Eiſtadienſis, Horat Neovicenſis, VVicardus Baſilcenſis, Lidac Ribuenſis. Reſidentibus his præſulibus in eccleſia dicti loci, poſt præmiſſas preces
D ſecundum ordinem celebrandi concilii, & poſt lectiones ſacræ autoritatis, ingreſſis glorioſis regibus Ottone ac Ludovico, & ſimul reſidentibus, poſt allocutionem præfati Marini ſedis apoſtolicæ legati, exurgens Ludovicus rex e latere & conſenſu domni regis Ottonis, proclamationis ſuæ querimoniam propalavit coram præmiſſo Romanæ ſedis vicario, cæteriſque conſidentibus epiſcopis: referens qualiter accerſitus fuerit a tranſmarinis regionibus per legatos Hugonis, cæterorumque Franciæ principum, ad ſuſcipiendum ſuæ paternæ hereditatis regnum, cunctorumque votis & acclamationibus procerum, militiæque Francorum, ſublimatus & conſecratus ſit ad apicem regalis moderaminis ob-
E tinendum: poſtea vero ejectus ſit a præfato Hugone, & dolis appetitus ac comprehenſus per annum integrum ſub cuſtodia fuerit ab eo detentus: nec aliter ejus abſolutio potuerit obtineri, niſi Laudunum caſtrum, quod ſolum tunc regina Gelberga cum fidelibus ſuis regiis ſedibus retinebat, Hugone id occupante dimitteret. De his omnibus malis, quæ poſt regni ſuſceptionem paſſus fuerat, ſi quis objiceret quod ſui facinoris cauſa eidem fuiſſent illata, inde ſe juxta ſynodale judicium, & regis Ottonis præceptionem purgaret, vel certamine ſingulari defenderet. Deinde ſurgens Artaldus archiepiſcopus protulit ſecundum juſ-

Hæc Sirmondi ad libri marginem annotarat.
[1] Fridericus Moguntinenſis
[2] Adeldanus Hammaburgenſis
[3] Goſlenus Tullenſis

Anno Christi 948.

ſionem papæ Romani, quam ei delegaverat, ordinem atque tenorem litis, quæ verſabatur inter ipſum & Hugonem ſubrogatum ſibi eccleſiæ Remenſis antiſtitem. Et recitatæ ſunt literæ quæ ſequuntur.

Sanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis vicario domno Marino, univerſæque ſanctæ ſynodo apud Engelenheim congregatæ, Artaldus divina propitiante clementia Remorum archiepiſcopus.

DOMNUS Agapitus papa literas nobis & cæteris coepiſcopis noſtræ diœceſeos direxit, in quibus præcepit, ut ad hoc ſanctitatis veſtræ concilium convenire ſtuderemus, ita inſtructi de omnibus, ut rei veritas de miſeriis noſtræ ſedis, quas patimur, coram ſanctitate veſtra manifeſta fieri poſſet. Quocirca propalare prudentiæ veſtræ commodum duximus, qualiter res exordium cœperit litis hujus, quæ adhuc inter me & Hugonem miſerrime ventilatur. Defuncto ſiquidem Heriveo archiepiſcopo, Seulfum, qui archidiaconatus urbis noſtræ tunc officio fungebatur, ad præſulatum ejuſdem ſedis elegimus. Qui pontifex ordinatus, aſſumens zelum contra proximos prædeceſſoris ſui, cum eos per ſemet a loco depellere non valeret, conſilio inito cum quibuſdam laicis, ſcilicet conſiliariis ſuis, amicitiam quæſivit Heriberti comitis, quam dato jurejurando per eoſdem conſiliarios obtinuit, eo tenore ut poſt obitum ipſius ad electionem pontificis milites eccleſiæ nullatenus aſpirarent ſine conſilio ipſius Heriberti: idem vero comes fratrem Herivei præſulis, & nepotes ipſius, a participatione rerum Remenſis epiſcopii ſepararet. Quibus patratis, inſimulati ſunt iidem propinqui Herivei præſulis a conſiliariis Seulfi epiſcopi de infidelitate ipſius ſenioris ſui, accerſitoque Heriberto comite cum pluribus ſuis jubentur ad rationem reddendam coram ipſis venire. Et quia contra eos, a quibus accuſati fuerant, ſingulari congredi certamine noluerunt, ſublatis ab eis rebus quas ex epiſcopio poſſidebant, comprehenſi ſunt, atque deducti per Heribertum comitem ad Robertum regem, a quo etiam ſub cuſtodia ſunt detenti uſque ad mortem ipſius Roberti. Tertio demum ſui epiſcopatus anno Seulfus epiſcopus, ut plures aſſerunt, ab Heriberti familiaribus veneno potatus defungitur. Mox itaque comes Heribertus urbem Remenſem adiit, & eccleſiæ milites, clericorum quoque quoſdam, de rectoris electione ad ſuum conſilium, ceu juratum fuerat, intendere fecit. Cum quibus ad Rodulfum regem pergens in Burgundiam, obtinuit ab eo, ut ſibi committeretur idem epiſcopium, eo tenore, ut tam clericis quam laicis debitum honorem concederet & conſervaret, nec injuſtitiam alicui faceret: ſed ipſum epiſcopium æquo jure gubernaret, donec talem clericum eidem regi præſentaret, qui ad epiſcopale miniſterium exequendum rite ordinari valeret. Qui comes ad eamdem urbem regreſſus, res epiſcopii, prout ſibi placuit, fautoribus ſuis diviſit, cæteris abſtulit, & abſque ullo judicio vel lege, quos voluit rebus expoliavit, vel ab urbe propulit. Odalricum denique Aquenſem epiſcopum in eadem urbe ſuſcipiens, epiſcopale inibi miniſterium celebrare præcepit. Sicque annos ſex, & eo amplius, idem epiſcopium ſuo dominio vindicavit, pro libitu proprio illud tractans, & in ſede præſulis reſidens tam ipſe quam conjux ſua: donec ſeptimo tandem anno, ortis inter ipſum & regem Rodulfum atque Hugonem comitem quibuſdam ſimultatibus, Rodulphus rex cum Hugone & Boſone fratre ſuo, cæteriſque pluribus tam epiſcopis quam comitibus, Remorum obſidet urbem, ſuccenſentibus ſibi epiſcopis, & conquerentibus adverſus eum, quod tam diuturno tempore contra divinæ legis autoritates hanc urbem permiſerit vacare paſtore. Quorum querimoniis permotus rex admonet clerum & populum de paſtoris electione, dans eis id agendi facultatem ad Dei honorem & ſui fidelitatem. Sicque concordantibus cunctis tam clericis quam laicis qui extra obſidionem erant, pluribus etiam eorum, qui clauſi tenebantur, in idipſum faventibus, eligitur humilitatis noſtræ perſona in hoc magis onere quam honore ſubeundo. Aperientibus tandem tam militibus quam civibus portas urbis regi Rodulpho, & epiſcopalem benedictionem mihi tradentibus epiſcopis, qui erant decem & octo, & ſuſcipientibus noſtram humilitatem tam clero univerſo, quam reliquis civibus, inthronizatus ab epiſcopis noſtræ diœceſeos, impoſitum mihi, prout Deus conceſſit, miniſterium per annos ferme novem tractavi, ordinans per diœceſim epiſcopos octo, & in epiſcopio multos, prout competens videbatur, clericos: quouſque nono poſtmodum anno, poſtquam Ludovicum regem, favente Hugone, cunctiſque regni principibus, Gerbergam quoque reginam benedixeram, & ſacro perfuderam criſmate, inſtigatus Hugo comes iracundia, quod ei conſentire vel conjungi noluerim ad ipſius regis infidelitatem, adhibitis ſecum Heriberto comite, & VVilelmo Nortmannorum principe, Remenſem obſidet urbem. Nec longum, ſexta ſcilicet obſidionis die, deſertor ab omni pene cœtu laicalis militiæ: ſicque derelictus ab his, ad Hugonem & Heribertum compellor exire. A quibus coarctatus & conterritus cogor memet epiſcopali procuratione abdicare, & ita me propellentes in cœnobio ſancti Baſoli habitare conſtituunt: Hugonem vero filium Heriberti, qui Autiſiodori diaconus ordinatus fuerat, in urbem introducunt, & civitate potiuntur. Ludovicus autem rex a Burgundia rediens, me apud ſanctum Baſolum reperit, & aſſumens ſecum ſimul cum propinquis meis, quorum res Heribertus comes abſtulerat, Laudunum deducit, quod caſtrum tunc obſidebant Heribertus & Hugo: ſolutaque obſidione oppidum ingredimur, nobiſque meatus degendi diſponitur. Interim clerici noſtri loci, ſed & laici quidam peſſime ab Heriberto tractantur, & quidam clericorum in cuſtodiis retruduntur, res eorum auferuntur atque diripiuntur, rapinæ per totam urbem late perpetrantur. Interea convocantur epiſcopi noſtræ diœceſeos ab Hugone & Heriberto ſatagentibus & quærentibus ab eis de ordinatione Hugonis filii Heriberti. Qui Sueſſionis congregati, mittunt ad me Laudunum Hildegarium epiſcopum, cum aliis quibuſdam legatis, mandantes ut ad eos venirem, ad conſentiendum ſcilicet hujus ordinationis perverſitati. Quibus remandavi quod non eſſet mihi competens ad eos illo proficiſci, ubi adverſarii & inimici mei cum ipſis erant aggregati. Quod ſi loqui mecum vellent, ad talem locum devenirent, ubi ſine periculo ad eos accedere poſſem. Quibus advenientibus in locum ab eiſdem delectum, profectus ſum ad eos, venienſque proſternor coram ipſis, obſecrans ut propter amorem & honorem Dei tam mihi quam ſibi competens conſilium dare ſtuderent. Qui me de ordinatione prædicti Hugonis interpellare cœperunt, & hoc omnimodis ſuadere, ut eis in hac ordinatione conſenſum præberem;

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 948.

berem; promittentes res nonnullas epiſcopii mihi ſe impetraturos. At ego, poſtquam reſponſum diu diſtuleram, videns eos cunctos in propoſito quod ceperant perſeverantes, ſurgens interdixi palam cunctis audientibus, excommunicans autoritate Dei Patris omnipotentis, & Filii, & Spiritus ſancti, ut nullus eorum ad eamdem ordinationem accederet, nec alicui in epiſcopali honore me vivente manus imponeret; ſed nec ullus eamdem benedictionem ſuſcipere præſumeret. Quod ſi forte fieret, ad ſedem apoſtolicam eos provocabam. Illis inde furentibus, ut poſſem exire de medio eorum, & Laudunum reverti, temperavi reſponſum, dicens ut mitterent mecum qui eis renuntiaret, quid conſilii reperire valerem ſuper hac re in domina mea regina & fidelibus ejus, quia rex non aderat. Ad hoc illi mittunt Deroldum epiſcopum, putantes me eſſe mutaturum conſilium. Quo veniente, & coram domina regina & fidelibus ejus inde me interpellante, iterum exurgens præfatæ modum excommunicationis in eoſdem epiſcopos jaculatus ſum: vocationem quoque ad ſedem apoſtolicam iterare curavi, excommunicans ipſum hunc Deroldum, ut id eis omnino non taceret, ſed cunctis manifeſte proferret. His ita geſtis, parvi pendentes illi noſtram excommunicationem, Remis accedunt, & quidam eorum ordinat oni huic manus applicuerunt, quidam vero ſe ſubduxiſſe ſciuntur. Ego vero cum rege manens, quas ille ſcitur anguſtias pertuliſſe, & ſecum pertuli, & quando cum bello aggreſſi ſunt Hugo & Heribertus, cum ipſo eram, & vix evaſi mortis periculum. Prolapſus itaque, auxilio & protectione Dei, de medio inimicorum, profugus & vagabundus loca invia quæque ſilvaſque perluſtro, non auſus certo conſiſtere loco. Comites autem Hugo & Heribertus, affati quoſdam amicos noſtros ſibi ſubditos, ſuadent ut me requirentes ad ipſos deducant, pollicentes ſe mihi benefacturos, & rebus quas ipſi petiſſent ditaturos. Requirentes ergo me amici repeciunt per diverſa vagantem, & ita perducor a fratribus meis & amicis ad præfatos comites. Qui poſtquam me in poteſtate ſua conſpiciunt, quærere cœperunt, ut eis pallium a ſede Romana mihi collatum traderem, & ſacerdotali me miniſterio penitus abjurarem. Quod ego nullatenus me facturum, neque pro amore vitæ hujus præſentis, atteſtor. Diſtrictus igitur, & coanguſtiatus ab eis, epiſcopii tandem rebus abrenuntiare compellor: ſicque rurſus ad ſanctum Baſolum, quaſi vacans, habitaturus deducor. Manſi denique paucis diebus in ipſo cœnobio, quoaduſque comperiens per certos ex familiaribus Heriberti comitis nuntios, quod ab eo male de mea tractabatur perditione, iterum iterumque nuntiis hujuſmodi pavefactus & impulſus, locum deſerui, & abdita luſtra ſilvarum vagabundus repetii: horiſque ſilentibus, & itinere devio, Laudunum revertor, ibique ſuſceptus a rege ſecum manere conſtituor. Manſi vero ibidem cum ipſo vel fidelibus ejus, expectans & deprecans miſericordiam Dei, donec ipſe eſt dignatus in cor domini regis Ottonis mittere, ut ad ſubventionem ſenioris mei regis, & noſtram, properaret in Franciam. Denique, poſtquam domina noſtra regina Laudunum propter abſolutionem domini regis reliquerat, egreſſus inde ad dominum regem Ottonem cum ſeniore meo deveni rege, ſimulque Remos acceſſimus. Cingitur itaque urbs exercitibus, & epiſcopi qui ad-erant me ſedi noſtræ reſtitui cenſent. Mandatur ergo Hugoni a domino rege Ottone, ut egrediatur, & pervaſam deſerat urbem. At ille nutans aliquamdiu, & pro poſſe, ubi vidit ad reſiſtendum penitus ſufficere ſe nequaquam valere, nec amicorum ſibi præſidia ſubvenire, decernit exeundum, quærens ut liber cum ſuis dimitteretur abſcedere. Permittitur itaque ſanus exire cum omnibus qui ſecum voluere comitari: & quæcumque ſecum voluit ferre, nullo contradicente aſportavit. Sicque cum regibus introgreſſus urbem, præcipior loco noſtro & honori reſtitui. Suſceptus igitur a dominis archiepiſcopis, Rotberto Treverenſi, & Frederico Moguntiacenſi, comitantibus cæteris, & congratulantibus, tam clericis eccleſiæ noſtræ, quam reliquis civibus, ab ipſis reſtituor cathedræ epiſcopali. Hugo vero Remis egreſſus Moſomum caſtrum cum ſuis occupat, & muniens contra fideles regis ſenioris noſtri detinet. Habito denique colloquii placito inter reges, ſeniorem meum videlicet ac dominum Ottonem, ſuper Charam fluvium, convenimus ad illud tam ego quam ipſe Hugo cum ordinatoribus ſuis. Ibique res litis hujus ab epiſcopis auditur: protulitque literas ad ſedem Romanam quaſi ex perſona noſtra datas excuſationis meæ, ac ſi vacationem petentes adminiſtrationis epiſcopii noſtri; quas me umquam dictaſſe, neque ſubſcribendo aliquatenus corroboraſſe, proteſtatus ſum, atque proteſtor. Et quia tunc ſynodus convocata non fuerat, id opponentibus fautoribus ipſius Hugonis, altercatio noſtra determinari non potuit. Synodus autem circa medium menſis Novembris habenda Virduni, utriuſque partis epiſcopis annuentibus, denuntiatur. Interim vero ſedes Remenſis mihi regenda decernitur; idem vero Hugo Moſomi commorari permittitur. Nec longum, inſtante ſcilicet vindemiæ tempore, hic noſter æmulus Hugo, aſſumens ſecum Theobaldum regis inimicum, & regni noſtri, cum aliis pluribus malefactoribus, in villas Remenſis epiſcopii contiguas urbi devenit, & omne pene vinum ex his colligens in diverſos pagos abduci fecit. Tum multa mala inibi peperrata, & eccleſiæ noſtræ homines captivi abducti, & ad redemptionem variis ſunt adacti tormentis. Synodus autem denuntiata Virduni celebratur, præſidente Rotberto præſule Trevirenſi, præcepto domni papæ Romani, præſente quoque domino Brunone, cum epiſcopis & abbatibus nonnullis. Ad quam præfatus Hugo evocatus, miſſis etiam duobus ad eum deducendum epiſcopis, Adalberone & Gozlino, venire contempſit. Univerſa vero ſynodus mihi Remenſe regendum decernit epiſcopium. Indiciturque iterum ſynodus habenda die Iduum menſis Januarii, quæ & aggregatur, ut denuntiatum fuerat, in eccleſia ſancti Petri, ante proſpectum caſtri Moſomi, a domino Rotberto, convenientibus cæteris quoque Treverenſis diœceſeos epiſcopis, & aliquibus Remenſis. Veniens autem illuc æmulus noſter Hugo, & locutus cum domino Rotberto, ſynodum noluit ingredi: literas vero quaſi ex nomine domini papæ direxit ad epiſcopos per clericum ſuum, qui eas Roma detuliſſe ferebatur, nihil autoritatis canonicæ continentes, ſed hoc tantum præcipientes, ut Hugoni Remenſi redderetur epiſcopium. Quibus recitatis, ineuntes epiſcopi conſilium cum abbatibus, & cæteris qui aderant ſapientibus, reſponderunt non eſſe dignum

ANNO CHRISTI 948.

dignum vel congruum, ut mandatum legationis apoſtolicæ, quam dudum Rotbertus archiepiſcopus, deferente Friderico præſule Moguntiacenſi, coram regibus & epiſcopis tam Galliæ quam Germaniæ ſuſceperat, & partem jam præceptionis ipſius exegerat, propter illas literas intermitteret, quas inſidiator noſter exhibebat: immo quod regulariter cœptum fuerat, ut canonice pertractaretur unanimiter cenſent. Præcipiturque recitari capitulum Carthaginenſis concilii XIX. de accuſato & accuſatore. Quo recitato, judicatum eſt juxta definitionem ipſius capituli, ut communionem & parochiam Remenſem me retinente, Hugo qui ad duas jam ſynodos evocatus intereſſe contempſerat, a communione & regimine Remenſis epiſcopii abſtineret, donec ad univerſalem ſynodum, quæ indicebatur ad Kalendas Auguſti, ſeſe purgaturus, vel rationem redditurus, præſentaret. Ipſumque capitulum mox in charta epiſcopi coram ſe deſcribi fecerunt, ſubnectentes hanc etiam definitionem ſuam. Qui poſt alteram diem chartam eamdem Rotberto præſuli remiſit, hoc verbis remandans, quod ipſorum judicio nequaquam obediturus exiſteret. Sicque abſoluto concilio ipſe Moſomum contra mandata regum & epiſcoporum retinet: & ego Remos regreſſus, reclamationis mox querelas ad ſedem Romanam per legatos domini regis Ottonis deſtinavi, præſtolans mandata ipſius ſedis, ejus decretis, & univerſalis hujus ſancti concilii veſtri judiciis parere paratus.

Poſt quam literarum recitationem, & earum propter reges juxta Theotiſcam linguam interpretationem, ingreſſus ſynodum quidam Sigeboldus, præmiſſi Hugonis clericus, attulit literas quas Roma detulerat, quaſque jam in alia ſynodo Moſomi propalaverat, aſſerens eaſdem literas ſibi Romæ ab ipſo qui aderat Marino vicario datas. Qui Marinus proferens literas quas idem Sigeboldus Romam tulerat, præcepit eas coram ſynodo recitari. In quarum recitatione repertum eſt, prout ipſæ literæ fatebantur, quod VVido epiſcopus Sueſſionicus, Hildegarius quoque Bellovacenſis, Rodulfus Laudunenſis, cæterique cuncti Remenſis diœceſeos epiſcopi, eaſdem literas ad ſedem delegaverant apoſtolicam pro reſtauratione Hugonis in ſede Remenſi, & expulſione Artaldi. Poſt quorum lectionem exurgentes Artaldus & præfatus Rodulpus, qui in iiſdem literis nominabantur, Fulbertus quoque Cameracenſis antiſtes, eaſdem literas refutarunt, adſtruentes quod eas antea numquam viderint vel audierint, neque in earum delegatione conſenſum præbuerint. Quibus cum idem clericus contraire non poſſet, licet in eos calumniis obſtrepens, præcepit dominus Marinus, ſuggerens univerſæ ſynodo, ut ſibi conſilium & rectum judicium proferrent ſuper hujuſmodi calumniatore, & calumniarum in epiſcopos delatore. At illi, poſtquam delator publice confutatus eſt falſa detuliſſe, lectis capitulis de hujuſmodi calumniatoribus, judicant & unanimiter cenſent, eum qui fruebatur honore privari debere, ac ſecundum capitulorum tenorem in exilium detrudi. Diaconatus igitur, quo fungebatur, miniſterio multatus, a conſpectu ſynodi reprobatus abſceſſit: Artaldo vero præſuli, qui omnibus ſe ſynodis præſentabilem fecerat, non refugiens ſynodale judicium, epiſcopium Remenſe juxta canonum conſtituta, & ſanctorum patrum decreta, omnino retinendum atque diſponendum decernunt, laudant, atque corroborant. Secunda conſeſſionis die, poſt recitatas divinæ autoritatis lectiones, & Marini vicarii allocutionem, ſuggeſſit dominus Rotbertus Trevirenſis archiepiſcopus, ut quoniam juxta ſacræ legis inſtituta reſtauratum atque reſtitutum fuerat Remenſe Artaldo præſuli epiſcopium, in ejuſdem ſedis invaſorem ſynodale perageretur judicium. Præcepit itaque Marinus vicarius, ut canonicam ſuper hac præſumptione ſynodus proferret ſententiam. Iubentur ergo ſanctæ legis catholicæ recitari capitula. Quibus recitatis, ſecundum ſacrorum canonum, & ſanctorum decreta patrum Sixti, Alexandri, Innocentii, Zoſimi, Bonifacii, Cæleſtini, Leonis, Symmachi, cæterorumque ſanctorum eccleſiæ doctorum, excommunicaverunt, atque ab eccleſiæ Dei gremio repulerunt prædictum Hugonem Remenſis eccleſiæ pervaſorem, donec ad pœnitentiam & dignam ſatisfactionem venire procuraret. Cæteris quoque diebus tractata ſunt quædam neceſſaria de inceſtis conjugiis, & eccleſiis, quæ preſbyteris in partibus Germaniæ dabantur, immo venumdabantur indebite, & auferebantur a laicis illicite. Prohibitum igitur atque ſtatutum eſt, ne id omnino præſumeretur ab aliquo. Sed & de aliis eccleſiæ Dei utilitatibus tractata ſunt & definita nonnulla.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

1 *Synodi ejuſdem.*] Narrationis hujus prior pars, quæ Artaldi epiſtolam ad ſynodum antecedit, ex Flodoardi chronico petita eſt, epiſtola ex hiſtoria Remenſi ejuſdem. Quæ vero epiſtolæ ſubjiciuntur, eadem ad verbum leguntur in chronico & in hiſtoria. Cæterum in elencho epiſcoporum ſynodi, quædam interpolata paulo aliter quam apud Flodoardum.

CONVENTUS EPISCOPORUM IN ECCLESIA S. VINCENTII Laudunenſis.

ANNO CHRISTI 948.

De hoc epiſcoporum conventu, ejuſque actis, ſcribit in chronico Flodoardus, ubi res bellicas a Ludovico rege, Lotharienſibuſque cum eo Conrado duce conjunctis, hoc anno adverſus Hugonem comitem geſtas perſequitur. Obſident, *inquit*, dux & exercitus quamdam munitionem, quam ædificaverat, & tenebat Tetbaldus in loco qui dicitur Mons acutus, qui & Laudunum contra regem retinebat. Hoc etiam oppidum oppugnantes tandem, non ſine mora capiunt. Indeque Laudunum adeunt, & in eccleſia ſancti Vincentii epiſcopi prædictum Tetbaldum excommunicant. Hugonem vero principem vocant literis ex parte Marini legati apoſtolicæ ſedis, & ſua, venire ad emendationem pro malis quæ contra regem & epiſcopos egerat.

a CONCILIUM TREVIRENSE, IN QUO EXCOMMUNICATUR ITERUM HUGO comes, Ludovici regis perduellis, cum epiſcopis aliquot ab Hugone Remenſi ordinatis, a Marino legato celebratum eodem anno DCCCCXLVIII.

ANNO CHRISTI 948.

Actorum ſynodalium breviarium ex chronico Flodoardi.

POSTHÆC Artaldus Treviros proficiſcitur ad ſynodum, cum epiſcopis VVidone Sueſſonico, Rodulfo Laudunenſi, & VVicfredo Morinenſi. Quo pervenientes Marinum ſeſe præſtolantem repererunt cum Rotberto archiepiſcopo Trevirenſi: cæterorum vero Lotharienſium atque Germanorum præſulum illic invenere neminem. Conſidentibus igitur illis, ſciſcitari cœpit Marinus vicarius, quid egiſſet poſt præmiſſam ſynodum Hugo princeps erga ipſos & regem Ludovicum. At illi referunt ſupra memorata quæ ipſis & eccleſiis eorum intulerat

ANNO CHRISTI 948.

intulerat mala. Requirit ergo de vocatione ipſius A principis Marinus, utrum perlatæ fuiſſent literæ vocationis, quas ei perferendas delegaverat. Cui reſpondetur ab Artaldo archiepiſcopo, quod quædam earum perlatæ ſunt, quædam vero perferri non potuerunt, earum gerulo ab ipſis graſſatoribus intercepto: vocatus tamen fuerit tam literis quam internuntiis. Requiritur itaque, ſi adſit aliquis ea parte ipſius legatus: ubi cum nullus fuiſſet inventus, decernitur expectandum, ſi forte adventurus eſſet in craſtinum.

Seſſio II. Quod cum minime contigiſſet, & omnes qui aderant tam clerici quam illuſtres laici excommunicandum eſſe acclamarent, definitur ab epiſcopis hanc excommunicationem differendam uſque ad diem tertiam. Tractatur autem de epiſcopis qui vocati fuerant, & venire diſtulerant, vel his qui ordinationis Hugonis participes extiterant. Et VVido quidem Suesſionicus ſe culpabilem, proſtratus coram Marino vicario & Artaldo archiepiſcopo, profitetur. Intercedentibus autem pro eo apud Marinum Roiberto & Artaldo archiepiſcopis, abſolvi B ab hac noxa meretur. VVicfredus Morinenſis immunis ab hac ordinatione reperitur. Adeſt Transmari Noviomenſis epiſcopi legatus quidam preſbyter, adſtruens eumdem præſulem ita gravi languore detentum, ut ad eamdem ſynodum venire non valuerit: idque noſtrates qui aderant teſtabantur epiſcopi.

Seſſio III. Tertia tandem die, inſiſtente præcipue Liudulfo legato & capellano regis Ottonis, quoniam idem rex id omnino fieri præcipiebat, excommunicatur C Hugo comes, inimicus Ludovici regis, pro ſupra memoratis malis ab ipſo perpetratis: eo tamen modo, donec reſipiſcat, & ad ſatisfactionem coram Marino vicario, vel epiſcopis quibus injuriam fecit, deveniat. Quod ſi facere contempſerit, Romam pro abſolutione ſui proficiſcatur. Excommunicantur & duo pſeudoepiſcopi ab Hugone damnato ordinati, Tetbaldus & Ivo: prior poſt expulſionem ipſius in Ambianenſi urbe, alter poſt damnationem ejuſdem Hugonis in Silvanectenſi ab eo conſtituti. Excommunicatur etiam clericus Laudunenſis, nomine Adelomus, quem accuſavit Rodulfus epiſcopus ſuus, eo quod Tetbaldum excommunica- D tum in eccleſiam introduxerit. Vocatur Hildegarius Bellovacenſis epiſcopus literis præfati Marini ut veniat coram eo, vel eat Romam rationem redditurus coram domino papa pro illicita ordinatione prædictorum pſeudoepiſcoporum, cui interfuerat. Vocatur & Heribertus, Heriberti comitis filius, ad ſatisfactionem venire pro malis quæ contra epiſcopos agebat. His geſtis, epiſcopi revertuntur ad ſua.

NOTA SEVERINI BINII.

Cauſa concilii. Marinus duplici de cauſa miſſus fuerat ab Agapito in Galliam. Quarum prima erat, ut controverſia inter Hugonem & Artaldum de Remenſi archiepiſcopatu decideretur: altera erat, ut regnum Ludovici, quod factione Hugonis principis variis tumultibus nutabat, ille ſtabiliret. Illud prius præcedente concilio peractum fuit: hoc poſterius præſtitum eſt Treviris inſtituta ſynodo, quam compendioſe Flodoardus lib. 4. cap. 36 & 37. deſcribit his verbis: *Poſt hæc Artaldus Treviros proficiſcitur*, &c. ut ſupra

CONCILIVM LONDONIIS

HABITVM SVB EDREDO REGE TOTIVS Angliæ in nativitate beatæ Mariæ virginis, anno domini DCCCCXLVIII. præſentibus VVulſtano archiepiſcopo Eborum, Odone archiepiſcopo Dorobernïæ, cæteriſque epiſcopis, abbatibus, ducibus, & comitibus; in quo agitur de

negotiis regni, & confirmatur charta regis Edredi monaſterio Croylandenſi facta, quam dictavit dudum cancellarius regis Turketulus, modo abbas ibidem conſtitutus, & de more regum Angliæ paſtorali baculo inveſtitus.

ANNO CHRISTI 948.

De *hoc concilio ita Ingulphus*: In feſto ergo nativitatis B. Mariæ, cum univerſi magnates regni per regium edictum ſummoniti, tam archiepiſcopi, & epiſcopi, ac abbates, quam cæteri totius regni proceres & optimates, Londoniis convenissent, ad tractandum de negotiis publicis totius regni: conſummatis omnibus, coram univerſis, domino Turketulo abbati, monachiſque ſuis acceſſit rex Edredus dedit monaſterium Croyland per chartam ſuam, dictatam ab eodem Turketulo B abbate, jamdudum regis cancellario, conſiliarioque familiariſſimo, & conſcriptam in his verbis:

Pax in ſummæ Trinitatis nomine, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, Amen. Ego Edredus rex terrenus ſub imperiali potentia regis ſæculorum æternique principis magnæ Britanniæ temporale gerens imperium, univerſis Chriſtianis tam præſentibus quam poſteris, ſalutis beneficium in auctore ſalutis. Vobis liqueat omnibus quod, &c. *Vide chartam, ſi deſideres, longam ſatis, utpote prædia plurima & libertates continentem, apud Ingulphum ipſum p. 874. ubi ſic in fine*: Stabilivi, *inquit rex Edredus*, in anno ab incarnatione domini noſtri Ieſu Chriſti nongenteſimo quadrageſimo octavo, in præſentia archiepiſcoporum, epiſcoporum, & procerum regni mei C ſubſcriptorum.

Ego VVlſtanus archiepiſcopus Eboracenſis devotus ſubnotavi.

Ego Odo Dorobernenſis archiepiſcopus conſilium & conſenſum meum ad iſtud dedi.

Ego Alfredus Schireburnenſis epiſcopus affectavi, &c.

Inferius autem ſic Ingulphus: Tandem advenien-te feſto beati Bartholomæi apoſtoli, in præſentia regis, *Turketulus* monachus factus, & ſtatim baculo paſtorali a rege donatus, & ab epiſcopo benedictus, univerſum monaſterium cum omnibus ejus poſſeſſionibus in manum regis reſignavit. Qui D apud London in communi concilio coram archiepiſcopis, epiſcopis, & totius regni magnatibus, dictum monaſterium cum omnibus terris ejus, tam ab antiquo ei pertinentibus, quam ab eodem Turketulo noviter datis ac acquiſitis, dicto domino Turketulo abbati, monachiſque ſuis reddidit, & cum charta ſua (prout præmiſſum) liberum & ſolutum ab omni terreno ſervitio in perpetuam eleemoſynam confirmavit, &c.

CONCILIVM ROMANVM,

IN QVO CONFIRMATA EST SYNODVS Engilenheimenſis.

ANNO CHRISTI 949.

E Hujus *ſynodi paucis etiam meminit Flodoardus in chronico anni* DCCCCXLIX. Agapitus, *inquit*, papa ſynodum habuit apud ſanctum Petrum, in qua damnationem Hugonis epiſcopi apud Ingulenheim factam confirmavit: excommunicans etiam Hugonem principem, donec Ludovico regi ſatisfaciat.

SYNODVS LANDAVENSIS

SVB PATRE VIGESIMO QVINTO EIVSDEM epiſcopo ſacrilegii cauſa in regem Nougui in eccleſia Mainuon congregata.

CIRCA AN. CHRISTI 950.

Nougui rex filius Guriat vaſtavit Arcoit filium Diſſaith in podo Mainuon in medio Tri-

CIRCA AN. CHRISTI 950.

loc podo ſanctorum Dubricii, Teliavi, & Oudocei, per iram ſuam, & furore nimio, & violato ſanctorum refugio, epiſcopus Pater congregavit clericos totius parochiæ infra *Taratir* & *Tivi*, propter factam vim ſacrilegii. Et audiens Nougui rex adventum epiſcopi, & conventam ſynodum negotio ſacrilegii facti, & violati refugii, veniam requiſivit apud Patrem epiſcopum & totam ſynodum in eccleſia Mainuon, & redditis rebus eccleſiæ omnibus, cum ſatisfactione & lacrymarum effuſione, protinus cadens in terram, ut data ſibi venia, & juncta pœnitentia, largitus eſt in eleemoſyna Deo & ſanctis Dubricio, Teliavo, & Oudoceo, & Patri epiſcopo, & omnibus epiſcopis Landaviæ, villam *Guidcon* cum toto ſuo territorio, id B eſt cum tribus modiis terræ, & cum tota ſua libertate, & omni communione in campis & in ſilvis, in aqua & in paſcuis. De clericis teſtes ſunt Pater epiſcopus, Diſſaith lector, Dunin ſacerdos, *&c.* De laicis Nougui rex, *&c.* Quicumque cuſtodierit, *&c.*

ANNO CHRISTI 952.

SYNODUS AUGUSTANA,
IN CAUSA DISCIPLINÆ ECCLESIASTICÆ anno domini DCCCCLII. tempore Agapiti papæ II. celebrata.

Graviter erravit Binius qui hanc ſynodum ſub Ioan. XII. collocavit. cum revera ad Agapiti II. tempora pertineat, ut patet ex æra & indictione in ipſius præfatione ſignatis.

PRÆFATIO.

CUM excellentiſſimus piiſſimuſque Otto rex, C ſuperna attractus clementia, non minus de negotio ſpirituali quam de ſtatu Chriſtiani imperii tractaret, in primis pontificum aliorumque primatum ſuorum communi conſilio fretus, anno incarnationis DCCCCLII. indictione decima, anno vero regni ejus XVI. ſub die VII. Idus Auguſti, placitum conventumque ſynodalem Auguſtæ fieri decrevit; quatenus concordi diligentia, tam ſancti cleri, quam populi eccleſiæ ſtabilitatis profectus, & totius Chriſtianitatis utilitates tractarentur. Cujus divinæ rei diſpoſitionem per reverendiſſimi atque prudentiſſimi Frithurici, Moguntinæ ſedis archiepiſcopi induſtriam maxime gubernari deliberavit. Geroldo etiam * Iuvauenſis eccleſiæ archi- D epiſcopo, Manaſſe quoque Mediolanenſis eccleſiæ archiepiſcopo, Petro Ravennate archiepiſcopo, cæteriſque Italiæ, Galliæ, Germaniæ ſubnotatis pontificibus, huic diſcuſſioni operam exigentibus, Udalrico Auguſtenſis eccleſiæ epiſcopo, Annone VVangionenſis eccleſiæ epiſcopo, Starcando Eiſtetenſis eccleſiæ epiſcopo, Conrado Conſtantienſis eccleſiæ epiſcopo, Poppone VViceburgenſis eccleſiæ epiſcopo, Godefrido Nemetenſis eccleſiæ epiſcopo, Hartberto Curienſis eccleſiæ epiſcopo, Votone Argentinenſis eccleſiæ epiſcopo, Lantberto Friſingenſis eccleſiæ epiſcopo, Hugone Aritienſis eccleſiæ epiſcopo, Michaele Ratiſponenſis eccleſiæ epiſcopo, Adalberto Patavenſis eccleſiæ E epiſcopo, Ludfrido Picinenſis eccleſiæ epiſcopo, Giſibrando Terdonenſis eccleſiæ epiſcopo, Antonio Brixienſis eccleſiæ epiſcopo, Vultone Cumano epiſcopo, Deodato Parmenſis, Adelardo Regienſis eccleſiæ epiſcopo, Sigolpho Placentinæ eccleſiæ epiſcopo, Adalgiſo Aquenſis eccleſiæ epiſcopo, cum eorum unanimis diligentia huic eccleſiaſtico negotio vigilanter inſtaret, omnibus ratum putabatur, principem regni, beatæ matris eccleſiæ devotum filium poſtulare, quatenus ibidem divina diſcutientibus intereſſe dignaretur. Tum die præfinito eo veniens dulciſona modulationum jucunditate, honorifice, uti regiam dignitatem decuerat, ab omnibus acceptus, Miſſa celebrata fini- A ta, ſatisfaciendo pontificum petitioni, cum inſigni privatim turba ſynodum intravit. Interim reverendus Moguntinæ ſedis archiepiſcopus Frithuricus ſe e ſolio erigens, humiliter ſtrenueque ſermonem regulari ſtudio congruentem protulerat, deinde cuncta, quæ de jure eccleſiaſtico juxta canonicam autoritatem & imitanda ſanctorum patrum decreta erant ventilata, pronuntians, in hiſce omnibus huic rei neceſſariis ſe in commune ejus præſidium ſentire poſtulabat. Quibus rex ſuperni amoris igne ſuccenſus, & zelo divini amoris animatus, mentis corporiſque niſu eccleſiaſticarum rerum auxiliatorem, defenſorem promptiſſimum ſe eſſe promittendo certificavit. Hac videlicet promiſſione audita regali, prælibatus archiepiſcopus reſidens, communi cæterorum aſſenſu, capitula ſubſequentia titulari præcepit.

* hoc eſt Saliſburgenſis.

CAPITULA.

I.

SI quis epiſcoporum, preſbyterorum, diaconorum, ſubdiaconorumque, uxorem accepit, a ſibi injuncto officio deponendus eſt, ſicut in concilio Carthaginenſi tenetur, cap. 25.

II.

Epiſcopos, preſbyteros, vel aliquem de clero, canes venandi amore vel accipitres habere non licet, ſicut in concilio legitur Toletano cap. 10. Quiſquis autem perſonarum hujuſmodi in hac voluptate denudatus fuerit, quamdiu in illa deteſtabili voluptate detinetur, ab omni eccleſiaſtico officio ceſſet.

III.

Epiſcopus, preſbyter, aut diaconus, aleæ vacans, ſi ab hoc interdicto opere ceſſare noluerit, velut in canone apoſtolorum habetur cap. 42. deponendus erit.

IV.

Nullus in clericatus officio manens mulierem ſubintroductam ſecum habitare permittat. Si vero aliqua ſuſpicionum maculis aſperſa contra hæc agere tentaverit, ab epiſcopo vel ejus miſſo virgis cæſa detondeatur. Si autem ſæcularis poteſtas fieri prohibuerit, regia poteſtate femina coacta prælatæ ſententiæ ſubjaceat.

V.

Diverſa ſæcularis vitæ negotia fugientes, monaſticæ inſtitutionis normam aggredientes, extra clauſtrum ſine licentia proprii abbatis ire non licet: ſed tantummodo jejunio & orationi vacare: in locis quibus renuntiaverunt ſæculo permanentes, ſicut in concilio Calchedonenſi præcipitur.

VI.

Oportet etiam epiſcopum, in cujus diœceſi cœnobium ſitum eſt, monachorum providentiam gerere: & ſi aliquid correctione dignum reperit, corrigere feſtinet.

VII.

Clericis monachicum habitum ſequi cupientibus,

Anno Christi 952.

pientibus, & pro remuneratione divina ſæcularibus ſpretis arctiorem vitam adire volentibus, nullatenus introeundi aditus ab epiſcopo denegetur, ſed potius eum in tali converſatione perſtare exhortari conetur, ſicut in concilio Toletano habetur capitulo 50.

VIII.

Sanctimonialis, quæ ſpontanea voluntate ſtrictiori vitæ propoſito ſe alligare voluerit, nulla re obſtante, id quod bona intentione diſpoſuerat peragendum, ab epiſcopo impediatur.

IX.

Ut laici presbyteros ſine conſcientia & conſenſu proprii epiſcopi ab eccleſiis eis canonice commendatis non ejicere præſumant, nec alios locum eorum ſubire faciant; quia ut ab epiſcopis ordinantur, ita neceſſe eſt ab ipſis eccleſias procurandas accipiant, ſicut in concilio habetur Arelatenſi cap. 4.

X.

Ut omnis decimatio in poteſtate epiſcopi ſit, & ſi neglecta fuerit, quidquid inde emendandum ſit, coram epiſcopo ejuſve miſſo corrigatur.

XI.

Epiſcopus, presbyter, diaconus, ſubdiaconus, ut in multis conciliis firmatum eſt, quia divina miniſteria contrectant, ab uxoribus abſtineant. Cæteri autem clerici, quando ad maturiorem ætatem pervenerint, licet nolentes, ad continentiam cogantur.

Anno Christi 953.

CONCILIUM APUD S. THEODERICUM, ADVERSUS RAGENOLDUM COMITEM.

FLODOARDUS *in chronico*. Anno DCCCCLIII. Synodus quinque epiſcoporum apud ſanctum Theodericum in territorio Remenſi celebratur, Artaldo archiepiſcopo præſidente: ad quam vocatus Ragenoldus comes, ob res eccleſiaſticas ab eo pervaſas, venire noluit; ſed deprecatus eſt regem, ne excommunicaretur, ut ad ſynodum mitteret: cujus excommunicatio, rege petente, tunc intermiſſa eſt. *Idem autor ab Odalrico Artaldi ſucceſſore anno tandem* DCCCCLXVI. *excommunicatum docet.* Odelricus, *inquit*, archiepiſcopus Ragenoldum comitem excommunicat pro villis eccleſiæ Remenſis, quas pertinaciter detinebat: & ipſe comes loca quædam ejuſdem epiſcopii cum ſuis pervadens, rapinis incendiiſque devaſtat.

Circa an. Christi ....

SYNODUS LANDAVENSIS SUB PATRE VIGESIMO QUINTO ibidem epiſcopo habita.

Ex cauſa diaconi cujuſdam ante ipſum altare ſacrilege interfecti.

ANNO DCCCCLV. indictione XIII. a nativitate domini hoc nefarium opus factum eſt. In diebus enim Nougui filii Gutiar, atque Patris epiſcopi ſedis epiſcopalis famoſiſſimæ quæ ad ripam Tavi fluminis poſita eſt, quadam die tempore meſſis quidam diaconus nomine Ili filius Beli, quem in uno eodemque anno ordinavit epiſcopus, tranſiens per ſegetes: obviavit ei quidam ruſticus nomine Merdutit filius Iuduc, vituperando dicens, ait: Quid tibi timidiſſime, & inermis? Dum verbis vituperationis colloquebantur, irruit Merdutir in eum, extendens manum ad gladium ejus, gladio evaginato ſuccidit digitum illius diaconi. Derivante autem ſanguine ejus, ait ad eum: Reverte ad me, ut liges digitum meum. Convertens autem ad eum, & ligans digitum ejus, jugulavit eum diaconus, & ſtatim defunctus eſt. Ipſe autem diaconus vertens ſe in fugam, declinavit ad ad eccleſiam ſanctorum Iatmen & Febrie, refugium inquirens. Dum autem hæc aguntur, nuntiatum eſt amicis defuncti. Poſtea congregati ſunt amicorum ejus multi, & conati ſunt frangere eccleſiam in qua erat diaconus. Tunc adfuit famoſiſſimus ille vir Bledcuirit filius Enniaun, qui prohibuit eos ne eccleſiam frangerent, quod ſcelus erat dictu. Noviſſime vero adfuerunt ſex viri de familia Nougui, quorum autem ſunt nomina, Birtulf & Britim frater ejus, Budat & Biguan filius ejus, & alii duo fratres filii Cunulic, Guodcun, & Alla. Statim venientes irruerunt in eccleſiam, & occiderunt diaconum ante altare ſanctorum, ſcelus dictu, reſperſo ſanguine in altari & in parietibus eccleſiæ.

Diaconus ante ipſum altare occiditur.

His malis peractis, nuntiatum eſt epiſcopo qui tunc morabatur apud Hovel Britannicum regem in regione Bracham. Ipſe ſtatim ut audivit, tranſmiſit nuntios ad monaſteria omnium provinciarum totius parochiæ infra oſtium *Taratir ig gui* uſque ad ripam *Tingui*: quarum obedientiæ ſubjectæ ſunt eccleſiæ Landaviæ & ſanctis ejuſdem Dubricio, Teliavo, Oudoceo, & Patri epiſcopo, & omnibus epiſcopis ſuccedentibus in perpetuo, ut congregarentur ſacerdotes, diaconi, & omnes gradus eccleſiaſtici in unum convenirent. Audiente quoque Nougui cum optimatibus ſuis totius eccleſiæ maledictionem irruentem in ſe, & deſcendentem ſuper eum, non audens tale pondus maledictionis ſuſtinere, inito conſilio cum doctiſſimis regionis ſuæ, & legatis tranſmiſſis, appellavit epiſcopum ad ſe. Poſtea vero obviarunt ſibi Nougui, & epiſcopus cum optimatibus ſuis in Guentonia urbe, & ex conſilio omnium doctorum utriuſque partis dati ſunt illi ſex viri crudeles in manu epiſcopi. Adducti ſunt ad monaſterium ſancti Teliavi, illis facientibus ſex menſes in ferreis carceribus. Nougui iterum poſtulavit ut adducerentur viri illi ad ſupradictum monaſterium, in quo occiderunt diaconum, & illic divinum judicium acciperent.

Epiſcopus ſynodum indicit.

Synodo quoque judicante definitum eſt, ut unuſquiſque eorum ſuum agrum, ſuamque totam ſubſtantiam, inſuper & precium animæ ſuæ, hoc eſt ſeptem libras argenti redderet eccleſiæ quam maculaverat. Sed hoc prætereundum non eſt, quod ante judicium, redacti ſunt viri illi Idguallaun filius Motuid, & Guinan, Iunathan, & Guelfird, tres filii Ceretic, & totus ager generationis Guorvot, cum campo & fontibus, cum ſilvis & accipitribus, cum omni cenſu qui antea dabatur regi, in manu epiſcopi, & in poteſtate eccleſiæ ſancti Teliavi. Determinantibus omnibus divino judicio ſurrexit epiſcopus in medio, & omnes ſteterunt juxta eum, tenentes evangelium, & ait ad Nougui: Pone manum tuam ſuper hoc evangelium. Et extendit Nougui manum ſuper evangelium,

Iudicium in homicidas ſacrilegos.

Prædiorum collatio.

lium, dicens: Sit hæc terra cum incolis ſuis in ſempiterna conſecratione Deo & ſanctis Dubricio, Teliavo, & Oudoceo, & Patri epiſcopo, & omnibus epiſcopis Landaviæ, libera ab omni laicali ſervitio, niſi tantum oratione quotidiana in perpetuo. De clericis teſtes ſunt Pater epiſcopus, Dium ſacerdos, Diſſaith lector, *&c.* De laicis Nougui rex, *&c.* Quicúque cuſtodierit, cuſtodiat illum Deus. Qui autem ab eccleſia Lãdaviæ ſe ſeparaverit, anathema ſit. Amen.

Anno circiter Christi 955.

CONCILIVM INCERTI LOCI EPISCOPORVM QVI IN FINIBVS BVRGVNDIÆ.

Anno circiter DCCCCLV. ſub Agapito papa II. in quo actum de excommunione Iſuardi, qui agros ad abbatiam S. Symphoriani pertinentes injuſte detinebat.

Concilii iſtius nihil nobis ſupereſt præter Commonitorium epiſcoporum, cujus exemplar, uti & cæterorum quæ ad Iſuardi excommunicationem pertinent, debemus viro orudiſſimo Franciſco Chiffletio S. I. qui ea deſcripta ex tabulis ſancti Symphoriani Auguſtodunenſis nobiſcum humaniſſime communicavit.

COMMONITORIVM EPISCOPORVM in finibus Burgundiæ, de excommunicatione Iſuardi.

SVMMORVM ſummo, primorum primo, domno Manaſſæ, metropolitanæ ſedis Arelatenſis archiepiſcopo, cum cæteris coepiſcopis, Landrico Aveoionenſi, Odolberto Vallenſi, & aliis Provinciæ epiſcopis, Emblardus Lugdunenſium ſedis archiepiſcopus, Rodmundus Eduenſium epiſcopus, Hermannus Senonenſis eccleſiæ archiepiſcopus, Hildebodus Cabilonenſium epiſcopus, Maimbodus Matiſconenſium epiſcopus, Acardus Lingonenſium epiſcopus, Anſegiſus Trecaſſenſium epiſcopus, VVido Altiſſiodorenſium epiſcopus, Gautbertus Nevernienſium epiſcopus, cum cæteris epiſcopis, Burgundiæ partibus commorantibus, aſſiduas in Chriſto orationes. Sciat veſtra fraternitas, quod cura noſtri officii eſt, cauſas ſanctarum eccleſiarum inquirere, & ad meliora quæque provocando reparare. Nam domnus Rodmundus nuper a Roma veniens, detulit literas ex parte domni Agapiti papæ, in primis admonitorias de terra ſancti Symphoriani, quæ conjacet in partibus provinciæ: ſcilicet in circuitu Arelatenſi, & Avenionenſi: quam tenent Iſoardus & ſocii ejus, ſine voluntate illorum, qui corpus ſancti Symphoriani cuſtodiunt & venerantur. Vos enim eſtis in partibus illorum: & vos intelligere poteſtis rationem ſancti Symphoriani, ut impleatur illud apoſtoli: *Frater fratrem adjuvet, & ambo conſolentur.* Ergo petimus commoniter, ut omnes illos invaſores terræ ſancti Symphoriani, ſemel, bis, & ter vocando ammoneatis ut reſipiſcant a talibus, & permittant tenere ſancti Symphoriani eccleſiam quod ſuum eſt. Et, ſi tenere voluerint, impetrent ab eo qui loco ſancti Symphoriani præeſt, quoquo modo impetrare potuerint. Sin autem nec reddere voluerint, nec impetrare: ſicut ſcriptum eſt & mandatum nobis a domno papa, ex parte illius & ex parte noſtra ſint anathemanzati & damnati, & ſocietate Chriſtianorum ſeparati: in eccleſiam Dei non introent, Miſſam non audiant, pacem cum Chriſtiano non faciant: nec manducent, nec bibant, nec dormiant cum ullo Chriſtiano: ſi infirmati fuerint, non viſitentur; & ſi mortui, non ſepeliantur: ſed in baratrum confuſionis & perditionis, cum Core, Dathan, & Abiron, quos vivos terra abſorbuit, demergatur.

Cum nihil profuiſſet ea excommunicatio, & Agapito papæ ſucceſſiſſet Ioannes XII. ab eo Girardus Auguſtodunenſis epiſcopus, eam quæ ſequitur, in prædictos rerum ſancti Symphoriani invaſores ſententiam obtinuit. *Eam vide infra ad annum 959. ſub Ioanne papa XII.*

Anno Christi 955.

VITA ET EPISTOLA IOANNIS PAPÆ XII.

Ioannes qua ratione pontifex factus ſit.

IOANNES Alberici illius qui urbi dominabatur filius, apoſtolicam ſedem invaſit anno domini DCCCCLV. tempore Conſtantini VIII. imperatoris. Et quamquam huic legitima ætas aliaque omnia deeſſent quæ in legitimo pontifice requiruntur: tamen accedente poſtea conſenſu totius cleri viſum eſt hunc potius eſſe tolerandum, quam eccleſiam ſchiſmate aliquo, quod alioquin exortum fuiſſet, dividendam. Cumque univerſa eccleſia catholica ſciret minus malum eſſe, caput quantumlibet monſtroſum proferre, quam unum corpus in duo ſecari, & duobus capitibus informari, eumdem toto orbe terrarum tamquam verum & legitimum pontificem venerata fuit. Hic revera primus eſt inventus, qui ſibi nomen mutavit, quique ex Octaviano, pro mutata non exuta tyrannide, voluit Ioannes nominari. Ob temporale urbis dominium, Albericus pater filium ſuum Octavianum nominaverat: ille e contra pontificatum & ſpirituale dominium totius orbis conſecutus, ſpirituali nomine hoc Ioannis appellari voluit. Idem juvenili ardore ſpirans minarum & cædis, collecto exercitu copiiſque auxiliaris ex Spoletano ducatu conductis, adverſus principem Capuanum nomine Pandulphum bellum movit: cui cum ille Salernitanorum ope & auxilio fortiter reſiſteret, ad propria redire pacemque per legatos petere coactus fuit. Hujus tempore Berengarius ſolutus timore defuncti Luithulphi filii Ottonis, qui ad coercẽdam ipſius Berengarii tyrannidem in Italiam miſſus erat, per univerſalem Italiam impune graſſabatur, & profana ſimul & ſacra abſque delectu devaſtabat. Qua de cauſa Ioannes papa tyrannidem illam non amplius ferens, legationem miſit ad Ottonem regem Germaniæ, ſuppliciter, autore Luitprando, literis & ſignis regem orans, quatenus pro Dei amore, ſanctorumque apoſtolorum Petri & Pauli, quos delictorum ſuorum cuperet eſſe remiſſores, ſe ſibique commiſſam ſanctam Romanam eccleſiam ex ſuorum inimicorum faucibus liberaret, ac ſaluti & priſtinæ libertati reſtitueret. Cumque idem eodem tempore autore Deo Mediolanenſes per deputatam legationem petiviſſent, Otto, antequam e Germania recederet, VVormatiæ comitia habuit, in quibus filium ſuum Ottonem, ex Adelheide genitum, creavit regem, eumque VVilelmo Moguntino archiepiſcopo ex alia uxore filio nutriendum commiſit, præſtitaque per juramentum fidelitate & ſecuritate ſedi apoſtolicæ, de futura ſucceſſione in Romano imperio ejuſque juribus ac titulis promiſſionem accepit. His prævius rex piiſſimus, inquit Luitprandus, collectis copiis in Italiam pereitus venit, tantoque Berengarium atque Adelbertum celerius expulit, quanto evidentius conſtat, quod commilitones Petrum & Paulum ſanctiſſimos apoſtolos habuit. Poſtquam ablata ſuis quæque dominis reſtituiſſet, ann. Chriſti Redemptoris 962. qui erat 7. an. pontificatus Ioannis,

Nomen ſuum primus poſt Petrum mutavit.

Legationem ad Ottonem miſit Ioannes.

Ottonem imperatorem creat.

nis, Romam venit, ibique magno cum honore miroque ornatu & apparatu ſuſceptus, a pontifice cum applauſu totius populi imperator & Auguſtus vocatus, & ordinatus, unctionem imperii ſuſcepit. Quæ vero poſt hæc legitime peracta Ioanni papæ reſtituerit, quæque dona ille eccleſiæ Romanæ adjecerit, indicat ipſum authenticum donationis diploma, quod aureis literis exaratum Romæ in caſtello ſancti Angeli aſſervatur. Pro gratia referenda pontifex omneſque urbis optimates ſupra corpus beati Petri jurarunt, ſe numquam Berengario atque Adelberto auxiliaturos: atque ita imperator Roma diſcedens Papiam ſe contulit.

Ioannes deficit ob imperatore.

Interea Ioannes pontifex ad defectionem ſollicitatus, immemor juramenti præſtiti, Adelberto ſe conjunxit. Quod cum imperator per nuntios undique redeuntes verum eſſe intellexiſſet, Luitprandus enim dixiſſe ſcribit: » Puer eſt, facile bonorum » immutabitur exemplo virorum: ſpero eum objur» gatione honeſta, ſuaſione liberali facile ex illis » ſeſe emerſurum malis. Cum hac de cauſa imperator Romam rediiſſet, papa ſimul & Adelbertus » aufugerunt. Cives vero, inquit Luitprandus, ſan» ctum imperatorem cum ſuis omnibus in urbem » ſuſceperunt, fidelitatemque promiſerunt: hæc ad» dentes, firmiterque jurantes, numquam ſe papam » electuros aut ordinaturos præter conſenſum atque » electionem domini imperatoris Ottonis Cæſaris » Auguſti, filiique ipſius regis Ottonis. Poſt triduum quam Romam veniſſet, autoritate Ottonis habita eſt pſeudoſynodus, qua Ioanne in ordinem redacto ſubrogatus eſt pſeudopapa Leo VIII. quem ille, poſt abitum Ottonis in urbem revocatus, velut adulterum & invaſorem ſedis depoſuit, reſciſſis omnibus illius conciliabuli actis, quibus nullo juris & antiquitatis ordine ſervato, Ioanne papa amoto, ſuffectus fuerat. De infauſto Ioannis papæ exitu, autor qui aſſeritur Luit» prandus hæc ſcribit: Quadam nocte extra Ro» mam dum ſe cum cujuſdam viri uxore oblectaret, » in temporibus adeo a diabolo eſt percuſſus, ut in» tra dierum octo ſpatium eodem ſit vulnere mortuus. Non quia, ut ille ait, juſte damnatus, injuſte receptus fuerit; ſed quia tot tantiſque vexationibus a Deo admonitus, a peccatis conſuetis non abſtinuit. Quamquam iſta quæ apud Luitprandum narrantur, non tam ipſius ſint, quam hominis adverſarii, & Ottoni plus nimio adſcribentis: tamen veritatem eorum non controverto, utpote quod nullum diſpendium afferant fidei catholicæ, de qua unanimi conſenſu profitemur, Petrum Petrique ſucceſſores poſt acceptam Chriſti promiſſionem, in moribus quidem, non autem in fide, deficere poſſe. Contigiſſe obitum Ioannis papæ anno 964 pridie Idus Maii, in Reginonis auctario aſſeritur.

Ioanne papa amoto Leo VIII. pſeudopapa ſubrogatur.

EPISTOLA IOANNIS PP. XII. AD SANCTUM DUNSTANUM, CANTUARIENSEM EPISCOPUM.

De conceſſione pallii.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei confratri Dunſtano Dorobernenſis eccleſiæ archiepiſcopo, vita perpetua permanendam in Chriſto ſalutem.

Si paſtores ovium ſolem geluque pro gregis ſui cuſtodia die ac nocte ferre contenti ſunt, & oculis conſpectant vigilantibus, ne aliqua ex ovibus aut errando pereat, aut laniata morſibus rapiatur: quanta cura quantoque ſudore debemus

eſſe pervigiles ob ſalutem animarum, qui dicimur paſtores eſſe earum? Attendamus igitur nos officium exhibere erga cuſtodiam ovium dominicarum, ne quaſi lupo veniente territi fugiamus, ne in die divini examinis pro deſidia noſtra ante ſummum paſtorem & negligentia veſtra excruciemur, unde modo honoris reverentia in ſublimiore arce cæteris dijudicamur. Primatum itaque tuum, in quo tibi ex more anteceſſorum tuorum vices apoſtolicæ ſedis exercere convenit, ita tibi ad plenum confirmamus, ſicut beatum Auguſtinum ejuſque ſucceſſores præfatæ eccleſiæ pontifices habuiſſe dignoſcitur.

Pallium vero fraternitati tuæ ex more ad miſſarum ſolennia celebranda commendamus: quo tibi non aliter uti concedimus, quam eo uſu quo anteceſſores noſtri prodiderunt, eccleſiæ tuæ privilegiis in ſuo ſtatu manentibus. Neque tua prudentia hoc incognitum habet, vel quicumque, quantum indumenti honor moderatione actuum tremendus erit. Honeſtati morum tuorum hæc ornamenta conveniunt, quatenus, Deo autore, poſſes eſſe conſpicuus, ita ut vita tua filiis tuis ſit regula: & in illa, ſi qua fortitudo illis ineſt, dirigantur, dum in ea quæ imitentur aſpiciant. *Et in fine epiſtolæ.*

Sancta Trinitas fraternitatem veſtram gratiæ ſuæ protectione circumdet, atque ita in timoris ſui viam te dirigat, ut poſt vitæ hujus amaritudinem ad æternam pervenire ſimul mereamur dulcedinem. Et hoc ſcriptum eſt per manum Leonis ſcriniarii ſedis apoſtolicæ, in menſe Octobris, indictione quarta, die primo Kalend. Octob. anno * duodecimo ſummi pontificis Ioannis.

** ſexto Ioannis pontificis.*

RESCRIPTUM IOANNIS PAPÆ XII. *pro excommunicatione Iſuardi & ſociorum.*

Ego in Dei nomine Ioannes papa, ſedis apoſtolicæ, & Romanæ urbis apoſtolicus, divina clementia largiente, notum volo fieri omnibus qualiter veniens quidam epiſcopus a partibus Galliarum, nomine Girardus, Auguſtudunenſis civitatis præſul egregius; pro regis etiam amore, & beati Petri principis apoſtolorum ſervitio Romam expetiit: noſtram honorifice adgreſſus præſentiam. Qui dum nobis pro ſua induſtria, & honoris magnificentia gratus, acceptabilis, & carus exiſteret: dum de pluribus ſermo inter nos haberetur, manifeſtavit mihi humillime reclamando de quibuſdam hominibus, qui terram de ſuo epiſcopatu præſumptuoſe & violenter tenere videntur. Inſuper deprecatus eſt, ut eos excommunicaremus, & maledictionis jaculo illos damnaremus. Cujus petitionem benevole ſuſcipiens, juſſi ego Ioannes papa, ſervus ſervorum Dei, talem excommunicationem & maledictionem fieri, ſcriptam manu propria Benedicti archiepiſcopi noſtri. Conjacet autem eadem terra, in patria quæ dicitur Provincia, de abbatia ſancti Symphoriani. Quicumque ergo eam tenent terram S. Symphoriani, aut aliquid ex terra S. Nazarii, ſine aſſenſu Girardi ejus civitatis epiſcopi, ex autoritate Dei patris omnipotentis, & filii, & Spiritus ſancti, omniumque ſanctorum Dei: poteſtate inſuper beati Petri ſenioris noſtri, cum cæteris apoſtolis quibus data eſt poteſtas ligandi atque ſolvendi, & ex miniſterio noſtro, ſint excommunicati & anathematizati, atque a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ alienati; niſi converſi ad ſatisfactionem venerint. Omnes enim maledictiones, quæ in veteri teſtamento & novo ſcriptę ſunt, veniant ſuper eos niſi ad emendationem venerint. Sint maledicti in civitatibus, in

Sſ villis,

Anno Chriſti 959.

villis, in agris, in viis, in caſtellis, in ſilvis, & in omnibus locis. Deleantur de libro viventium, & cum juſtis non ſcribantur, niſi reſipiſcendi ad ſatisfactionem & emendationem venerint. Fiat.

Tranſmiſſio excommunicationis.

ANNO incarnationis dominicæ DCCCCLIX. indictione III. imperante Michaele imperatore Conſtantinopoli, domno autem Ioanne apoſtolico Romæ præſidente, regnante vero Lothario Francorum rege, tranſmiſſa eſt hæc excommunicatio archiepiſcopis Franciæ, & Burgundiæ; Artaldo Remenſis eccleſiæ archiepiſcopo, & ſubjectis ſibi epiſcopis; Amblardo Lugdunenſis eccleſiæ archiepiſcopo, Rodmundo Eduenſis eccleſiæ epiſcopo, Achardo Lingonenſis ſedis epiſcopo, Frotgario Cabilonenſis eccleſiæ epiſcopo, B Natranno Nivernenſi epiſcopo, Richardo Autiſſiodorenſi epiſcopo: de terra, & alodo ſancti Fauſti, & ſanctæ Auguſtæ, & ſancti Symphoriani, quæ eſt in regione Provinciæ, in finibus loci qui vocatur Magna: quam tenet per poteſtatem Iſuardus, & ſocii ejus.

Excommunicatio.

AVTORITATE Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, & ordine omnium ſanctorum, & noſtra communi excommunicatione alligamus, & anathematizamus Iſuardum, & omnes ſocios, ejus, qui tenent terram ſancti Symphoriani. Vt ullus eorum poſtquam hoc audierit, eccleſiam non intret, Miſſam non audiat, pacem cum Chriſtiano non faciat: neque manducet, neque bibat, neque dormiat: & ſi infirmaverit, non viſitetur; & ſi mortuus fuerit, non ſepeliatur, neque pro eo oretur; niſi ad emendationem & ſatisfactionem venerit.

C De his terris S. Symphoriani, quæ ſitæ ſunt in comitatibus, Avenionenſe, & Cavellico, tandem ſatisfecit Iſuardus Girardo Auguſtodunenſi epiſcopo. Feria III. XVII. Kalendas Auguſti, anno domini DCCCCLXXII. Indictione XV. regnante quidem rege Gondrado. Rerum autem in Cavellicenſi epiſcopatu ſitarum reſtitutionem, Hugoni eccleſiæ S. Symphoriani Cavellicẽſis decano, & clericis ejus factam, confirmavit Deſiderius epiſcopus Cavellicenſis.

Anno Chriſti 962.

DIPLOMA OTTONIS IMPERATORIS, De confirmatione jurium Romanæ eccleſiæ.

Autographum ipſum aureis literis exaratum aſſervatur Romæ in caſtello ſancti Angeli.

In nomine domini Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus ſancti.

EGO Otto Dei gratia imperator Auguſtus, una cum Ottone glorioſo rege filio noſtro, divina ordinante providentia, ſpondemus atque promittimus per hoc pactum confirmationis noſtræ tibi beato Petro principi apoſtolorum & clavigero regni cælorum, & per te vicario tuó domno Ioanni ſummo pontifici & univerſali XII. papæ, ſicut a prædeceſſoribus veſtris uſque nunc in veſtra poteſtate atque ditione tenuiſtis & diſpoſuiſtis civitatem Romanam, cum ducatu ſuo, & ſuburbanis ſuis, atque viculis omnibus, & territoriis ejus, montanis, & maritimis, litoribus atque portubus, ſeu cunctis civitatibus, caſtellis, oppidis, ac viculis Tuſciæ partibus, id eſt Portum, Centumcellas, Cerem, Bledam, Marturianum, Sutrium, Nepem, Caſtellum, Galliſem, Ortem, Polimartium, Ameriam, Tudam, Peruſiam cum tribus inſulis ſuis, id eſt Majore, Minore, Pulvenſim, Narniam, & Vtriculum, cum omnibus finibus ac territoriis ad ſupraſcriptas civitates pertinentibus. Nec non exarchatum Ravennatem ſub integritate, cum urbibus, civitatibus, oppidis, & caſtellis, quæ piæ A recordationis domnus Pippinus, & domnus Carolus excellentiſſimus imperator, prædeceſſores videlicet noſtri, beato Petro apoſtolo, & prædeceſſoribus veſtris, jamdudum per donationis paginam contulerunt, hoc eſt civitatem Ravennam, & Æmiliam, Bobium, Ceſenam, * Forum populi, Forum Livii, Faventiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, Comiaclum, & Hadrianis, atque Gabellum, cum omnibus finibus, territoriis, atque inſulis, terra marique ad ſupraſcriptas civitates pertinentibus: ſimul & Pentapolim, videlicet Ariminum, Piſaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, Auſimum, Humanam, Heſim, Forum Sempronii, Montem Feltri, Vrbinum, & territorium Balnenſe, Calles, Luciolis, & Eugubium, cum omnibus finibus, & territoriis ad eaſdem civitates pertinentibus.

*Forum Pompilii

Eodem modo territorium Sabinenſe, ſicut a domno Carolo imperatore anteceſſore noſtro, beato Petro apoſtolo per donationis ſcriptum conceſſum eſt ſub integritate. Item in partibus Tuſciæ Longobardorum Caſtellum Felicitatis, Vrbem veterem, Balneum regis, Ferentum, Viterbium, Ortem, Nartam, Tuſcanam, Suanam, Populonium, Roſellas, cum ſuburbanis atque viculis omnibus, & territoriis ac maritimis, oppidis ac viculis ſeu finibus omnibus. Itemque Almus cum inſula Corſica, deinde in Suriano, deinde in monte Bardonis, deinde in Berceto, exinde in Parma, deinde in Regio, exinde in Mantua, atque in Monte Silicis, atque provincia Venetiarum, & Iſtria, necnon & cunctum ducatum Spoletanum, ſeu Beneventanum, una cum eccleſia ſanctæ Chriſtianæ poſita prope * Papiam juxta Padum quarto milliario.

*Paduam

Item in partibus Campaniæ Soram, Arces, Aquinum, Arpinum, Theanum, & Capuam, necnon patrimonia ad poteſtatem & ditionem veſtram pertinentia, ſicuti eſt patrimonium Beneventanum, & patrimonium Neapolitanum, & patrimonium Calabriæ ſuperioris & inferioris. De civitate autem Neapolitana, cum caſtellis & territoriis & finibus & inſulis ſuis ſibi pertinentibus, ſicut ad eaſdem reſpicere videntur, necnon patrimonium Siciliæ, ſi Deus noſtris illud tradiderit manibus. Similiter modo civitatem Caietam & Fundum cum omnibus earum pertinentiis.

D Inſuper offerimus tibi, beate Petre apoſtole, vicarioque tuo domno Ioanni papę, & ſucceſſoribus ejus, pro noſtræ animę remedio, noſtrique filii, & noſtrorum parentum, de proprio noſtro regno civitates & oppida cum piſcatiis ſuis, id eſt, Reatem, Amiternum, Furconem, Nurſiam, Baluam, & Marſim, & alibi civitatem Interamnem cum pertinentiis ſuis.

E Has omnes ſupradictas provincias, urbes, civitates, oppida, & caſtella, viculos, & territoria, ſimulque & patrimonia pro remedio animę noſtrę, & filii noſtri, ſive parentum noſtrorum, ac ſucceſſorum noſtrorum, & pro cuncto a Deo conſervato atque conſervando Francorum populo, jam dictæ eccleſiæ tuæ, beate Petre apoſtole, & per te vicario tuo ſpiritali patri noſtro domno Ioanni ſummo pontifici & univerſali papæ, ejuſque ſucceſſoribus, uſque ad finem ſæculi, eo modo confirmamus, ut in ſuo detineat jure, principatu atque ditione.

Simili modo per hoc noſtræ delegationis pactum confirmamus donationes, quas piæ recordationis domnus Pippinus rex, & poſtea domnus Carolus excellentiſſimus imperator, beato Petro apoſtolo ſpontanea voluntate contulerunt: necnon

&

ANNO CHRISTI 962.

& cenſum vel penſionem, ſeu cæteras dationes, quæ annuatim in palatium regis Longobardorum inferri ſolebant ſive de Tuſcia, ſive de ducatu Spoletano, ſicut & in ſupraſcriptis donationibus continetur, & inter ſanctæ memoriæ Hadrianum papam, & domnum Carolum imperatorem convenit, quando idem pontifex eidem de ſupraſcriptis ducatibus, id eſt Tuſcano & Spoletano, ſuæ auctoritatis præceptum confirmavit: eo ſcilicet modo, ut annis ſingulis prædictus cenſus ad partem eccleſiæ beati Petri apoſtoli perſolvatur: ſalva ſuper eoſdem ducatus noſtra in omnibus dominatione, & illorum ad noſtram partem & filii noſtri ſubjectione. Cæterum, ſicut diximus, omnia ſuperius nominata ita ad veſtram partem per hoc noſtræ confirmationis pactum roboramus, ut in B veſtro permaneant jure, principatu atque ditione: & neque a nobis neque a ſucceſſoribus noſtris per quodlibet argumentum, ſive machinationem, in quacumque parte veſtra poteſtas imminuatur; aut a vobis inde aliquid ſubtrahatur de ſupraſcriptis videlicet provinciis, urbibus, civitatibus, oppidis, caſtris, viculis, inſulis, territoriis, atque patrimoniis, necnon & penſionibus atque cenſibus: ita ut neque nos ea facturi ſimus, neque quibuslibet ea facere volentibus conſentiamus. Sed potius omnium quæ ſuperius leguntur, id eſt, provinciæ, civitates, urbes, oppida, caſtella, territoria, & patrimonia, atque inſulæ, cenſuſque & C penſiones ad partem eccleſiæ beati Petri apoſtoli, atque pontificum in ſacratiſſima illius ſede reſidentium, nos in quantum poſſumus defenſores eſſe teſtamur, ad hoc, ut ea in illius ditione, ad utendum, & fruendum, atque diſponendum firmiter valeant obtinere: ſalva in omnibus poteſtate noſtra, & filii noſtri, poſterorumque noſtrorum, ſecundum quod in pacto & conſtitutione ac promiſſionis firmitate Eugenii pontificis, ſucceſſorumque illius, continetur, id eſt:

De Romanorum pontific. electione.

Vt omnis clerus, & univerſa populi Romani nobilitas, propter diverſas neceſſitates, pontificum irrationabiles erga populum ſibi ſubjectum aſperitates retundendas, ſacramento ſe obligent: D quatenus futura pontificum electio (quantum uniuſcujuſque intellectus fuerit) canonice & juſte fiat; & ut ille qui ad hoc ſanctum atque apoſtolicum regimen eligitur, nemine conſentiente, conſecratus fiat pontifex, priuſquam talem in præſentia miſſorum noſtrorum, vel filii noſtri, ſeu univerſæ generalitatis, faciat promiſſionem pro omnium ſatisfactione, atque futura conſervatione, qualem domnus & venerandus ſpiritalis pater noſter Leo ſponte feciſſe dignoſcitur.

Præterea alia minora huic operi inſerenda prævidimus, videlicet, ut in electione pontificum, neque liber, neque ſervus, ad hoc venire præſumat, ut illis Romanis, quos ad hanc electionem per conſtitutionem ſanctorum patrum antiqua admiſit E conſuetudo, aliquod faciat impedimentum. Quod ſi quis contra hanc noſtram inſtitutionem ire præſumpſerit, exilio tradatur.

Inſuper, ut nullus miſſorum noſtrorum cujuſcumque impeditionis argumentum componere in præfatam electionem audeat, prohibemus. Nam & hoc omnimodis inſtituere placuit, ut qui ſemel ſub ſpeciali defenſione domni apoſtolici ſive noſtra fuerint ſuſcepti, impetrata juſte utantur defenſione. Quod ſi quis quemquam illorum qui hoc promeruerunt violare præſumpſerit, ſciat ſe periculum vitæ ſuæ eſſe incurſurum.

Illud etiam confirmamus, ut domno apoſtolico A juſtam in omnibus ſervent obedientiam, ſive ducibus ac judicibus ſuis ad juſtitiam faciendam. Huic enim inſtitutioni hoc neceſſario annectendum eſſe perſpeximus, ut miſſi domni apoſtolici ſeu noſtri ſemper ſint conſtituti, qui annuatim nobis vel filio noſtro renuntiare valeant, qualiter ſinguli duces ac judices populo juſtitiam faciant. Hanc imperialem conſtitutionem quomodo obſervent qui miſſi, decernimus ut primum cunctos clamores, qui per negligentiam ducum ſeu judicum fuerint inventi, ad notitiam domni apoſtolici deferant. Et ipſe unum e duobus eligat, aut ſtatim per eoſdem miſſos fiant ipſæ neceſſitates emendatæ, aut miſſo noſtro nobis renuntiante per noſtros miſſos a nobis directos emendentur. Hoc ut ab omnibus fide- B libus ſanctæ Dei eccleſiæ, & noſtris firmum eſſe credatur, propriæ manus ſignaculo & nobilium optimatum noſtrorum ſubſcriptionibus hoc pactum confirmationis noſtræ roboravimus, & bullæ noſtræ impreſſione obſignari juſſimus.

Signum domni Ottonis ſereniſſimi imperatoris, ac ſuorum epiſcoporum abbatum & comitum.

Signum Adalgagi Hammaburgenſis eccleſiæ archepiſcopi.

Signum Hartberti Curienſis eccleſiæ epiſcopi.

Signum Drugogonis Oſnaburgenſis eccleſiæ epiſcopi.

Signum Votonis Argentinenſis eccleſiæ epiſcopi.

C Signum Otvvini Hildeſheimenſis eccleſiæ epiſc.

Signum Landvvarti Mindonenſis eccleſiæ epiſc.

Signum Otgeri Nemetinenſis eccleſiæ epiſcopi.

Signum Gezonis Tortonenſis eccleſiæ epiſcopi.

Signum Hucberti Parmenſis eccleſiæ epiſcopi.

Signum VVidonis Mutinenſis eccleſiæ epiſcopi.

Signum Attonis Fuldenſis monaſterii abbatis.

Signum Guntharii Herolfeldenſis monaſterii abbatis.

Signum Eberarti comitis.

Signum Guntharii comitis.

Signum Burgharii comitis.

Signum Vtonis comitis.

Signum Cronratis comitis.

D Signum Ernuſtes.

Signum Thierheris, Ricdages, Liupen, Hartvviges, Arnolves, Inglthies, Burchartes, Reinges.

Anno dominicæ incarnationis nongenteſimo ſexageſimo ſecundo, indictione quinta, menſe Februarii, decimotertio die ejuſdem menſis, anno verò domini Ottonis imperii invictiſſimi imperatoris vigeſimoſeptimo, facta eſt hæc pactio feliciter.

EX CONSTITVTIONE IMP. PRIMI OTHONIS ET PRIMI HENRICI.

Edidit Holſtenius in collectione Romana. Pars eſt ſuperioris diplomatis, quæ propter clauſulam hic excudenda viſa eſt.

Ex Anſelmo Lucenſe lib. vi. cap. xxxv.

E *Vt in electione Romani pontificis nullus ſe audeat interponere, præter eos quos antiqua conſuetudo admittit.*

IN electione Romani pontificis neque liber, neque ſervus ad hoc venire præſumat, ut illis Romanis, quos ad hanc electionem per conſtitutionem ſanctorum patrum antiqua admiſit conſuetudo, aliquot faciat impedimentum. Quod ſi quis contra hanc noſtram inſtitutionem præſumpſerit, exilio tradatur.

Inſuper etiam, ut nullus miſſorum noſtrorum cujuſcumque impeditionis argumentum componere in præfata electione audeat, prohibemus.

Nam & hoc omnimodis inſtituere placuit, ut qui ſemel ſub ſpeciali defenſione domni apoſtolici, ſive noſtra, fuerint ſuſcepti, impetrata juſte utantur defenſione. Quod ſi quis quemquam illorum, qui hoc promeruerint, violare præſumpſerit, ſciat ſe periculum vitæ ſuæ eſſe incurſurum. Et ſubſcripſerunt ambo imperatores, quiſque ſuo tempore, & epiſcopi XXIII. & abbates VI. comites XIII. optimates XVII.

ANNO CHRISTI 962.

CONCILIVM AD MATRONAM FLVVIVM IN PAGO MELDENSI, anno DCCCCLXII.

POST *obitum Artaldi archiepiſcopi, quem anno* DCCCCLXI. *pridie Kalendas Septembres vita functum tradunt, annitentibus epiſcopis quibuſdam, ut Hugoni vacua jam ſedes Remenſis redderetur, res in ſynodo diſcuſſa eſt epiſcoporum XIII. qui ex duabus provinciis, ut auctor eſt in chronico Flodoardus, hoc anno ſub medium Aprilem convenere, nihilque ſibi de Hugonis cauſa inconſulto Romano pontifice ſtatuendum cenſuere.* Synodus, *inquit*, tredecim epiſcoporum in pago Meldenſi ſuper Maternam fluvium, ex Remenſi videlicet ac Senonenſi diœceſi celebratur præſidente Senonenſi præſule, ſatagentibus quibuſdam epiſcopis, ut Hugoni ſæpe dicto redderetur Remenſe epiſcopium: renitentibus autem præcipue Roricone Laudunenſi & Gibuino Catalannenſi præſulibus, & aſſerentibus quod a tot epiſcopis excommunicatus, a minore numero abſolui non poterat. Ita relinquitur uſque ad interrogationem papæ Romani. *Et paucis interjectis, poſt allatum Roma reſponſum, rejecto Hugone, Odalricum in Remenſi eccleſia ordinatum fuiſſe docet his verbis:* Legatio veniens ab Ioanne papa intimat præfatum Hugonem, quondam epiſcopum, tam ab ipſo papa, quam ab omni Romana ſynodo excommunicatum: ſed & ab alia ſynodo apud Papiam celebrata. Cujus legationis redditi certiores per Brunonem archiepiſcopum, elegimus ad epiſcopium Remenſe Odalricum illuſtrem clericum, Hugonis cujuſdam comitis filium, favente Lothario rege, cum regina matre, præfatoque Brunone: quique Remis ordinatur ab epiſcopis VVidone Sueſſonico, Roricone Laudunenſi, Gibuino Catalaunenſi, Hadulfo Noviomenſi, VVicfredo Virduenſi.

*** *Hugo Flaviniacenſis in chronico concilium hoc tribuit anno antecedenti, & alia quædam addit, quæ a Flodoardo non commemorantur.* Eodem, *inquit*, anno (DCCCCLXI.) obiit Attaldus Remenſis epiſcopus, & celebrata eſt ſynodus in pago Meldenſi ad Maternam fluvium, ubi ordinatus eſt VVigfridus Virdunenſis epiſcopus, vivente adhuc domno Berengario Virdunenſi epiſcopo, & ſedem epiſcopatus tenente. Ordinatus eſt autem ab eis abſque conſcientia metropolitani, eo quod domno Berengario inimicarentur, quod conciliis eorum intereſſe nollet, & quædam eorum facta improbaret. Unde nacti occaſionem, cum incumberet eis ordinatio Remenſis eccleſiæ, cujus erant ſuffraganei, ordinaverunt & hunc, ut haberent eum conciliorum ſuorum conſortem & operis participem, quaſi qui alium qui præſidebat pro nullo haberent, quem ſibi in nullo videbant acclinem. Abjectus eſt etiam ibi Hugo Remenſis pervaſor, a Romana ſynodo excommunicatus, & Odalricus inthronizatus a VVidone Sueſſionenſi, Roricone Laudunenſi, Gibuino Catalaunenſi, VVigfredo Virdunenſi, Aiſtulfo* Noviomenſi.

* Hadulfo vel Haudulfo

NOTA SEVERINI BINII.

Acta concilii quæ

Per obitum Arthaldi Remenſis archiepiſcopi vacabat ſedes Remenſis, in quam cum Hugo nuper per Agapitum dejectus, favore Lotharii regis iterum intruſus fuiſſet, convocata eſt hæc ſynodus tredecim epiſcoporum; qui in Meldenſi pago congregati decreverunt quæ a Flodoardo in chronico deſcribuntur. Ex quibus intelliges, quod ſæpius inculcandum eſt, qua reverentia epiſcopi colerent apoſtolicæ ſedis antiſtitem, licet ſedentem in ea juvenculum, & pravis moribus depravatum pontificem: quem ſic obſervant & venerantur, ut omnis ille conventus inter ſe diſſidens ex ejus reſponſione quieſceret.

ANNO CHRISTI 963.

CONCILIABVLVM ROMANVM, QVO IOANNES PAPA XII. DEPONITVR, & Leo quidam, quem ſcriptores perperam octavum ejus nominis appellatum inter veros pontifices annumerant, in locum ejus ſubrogatur: habitum fuit anno domini DCCCCLXIII. in præſentia Ottonis imperatoris.

Acta conciliabuli extant apud Luitprandum lib. 6. cap. 6 7. & ſequentibus; quæ capita non eſſe Luitprandi, ſed alterius cujuſdam, ſcribit Baronius anno 963. numero 3. ſunt autem hæc:

POST triduum, rogantibus tam Romanis epiſcopis quam plebe, magnus in ſancti Petri eccleſia fit conventus, ſederuntque cum imperatore archiepiſcopi. Ab Italia pro Angelfrido Aquileienſi patriarcha, quem in eadem urbe languor repente, ut fit, ortus arripuerat, Rodulphus diaconus, VValbertus Mediolanenſis, Petrus Ravennas. A Saxonia, * Adeltac archiepiſcopus, & Landolardus epiſcopus * Numedenſis. A Francia, Otgerius epiſcopus Spirenſis, Buptus * Parmenſis. Ab Italia, Luitprandus Cremonenſis, Hermelandus Regenſis. A Tuſcia, Conradus Lucenſis, Everarius Aricienſis, Piſanus * Senenſis, Florentius Piſtorienſis. Ex aliis Italiæ locis, Petrus Camerinenſis, Romanus Spoletinus, Gregorius Albanenſis, Sico Oſtienſis, Benedictus Portuenſis, Lucidus Cannenſis, Theophylactus Præneſtinus, VVido Silvæ candidæ, Leo Velitrenſis, Sico Blerenſis, Stephanus Senenſis, Ioannes Nepeſinus, Ioannes Tiburtinus, Ioannes Forojulienſis, Romanus Ferentinenſis, Ioannes * Hormenſis, Ioannes Vetulenſis, Martinus Sorrinus, Ioannes Narnienſis, Ioannes Sabinenſis, Ioannes Gallacenſis, ... Phalarenſis, ... Alatrenſis, ... Hortanus, Ioannes Anagnienſis ... ., Trebenſis, Salibatinus Tarraconenſis. Hucuſque epiſcopi, ſequuntur cardinales. Stephanus cardinalis archiepreſbyter tituli Balbinæ, Dominicus tituli Anaſtaſiæ, Petrus tituli Damaſi, Theophylactus tituli Chryſogoni, Ioannes tituli Equitii, Ioannes tituli Suſannæ, Petrus tituli Pammachii, Hadrianus tituli Calliſti, Ioannes tituli Cæciliæ, Hadrianus tituli Lucinæ, Benedictus tituli Sixti........ tituli quatuor Coronatorum, Stephanus tituli Sabinæ, Benedictus cardinalis archidiaconus, Ioannes diaconus, Bonfilius cardinalis diaconus primicerius, Georgius ſecundicerius, Stephanus adminiculator, Andreas arcarius, Sergius primicerius defenſorum, Ioannes Sacellarius, Stephanus, Theophylactus, Hadrianus, Stephanus, Benedictus, Azo, Hadrianus, Romanus, Leo, Benedictus, item Leo, & Leo ſcriniarii, Leo primicerius ſcholæ cantorum, Benedictus ſubdiaconus & oblationarius, Azo, Benedictus, Demetrius, Ioannes, Amicus, Sergius, Benedictus, Benedictus ſubdiaconus ſubpulmentarius, Urſo, Ioannes, Stephanus archidiaconus cum omnibus acolytis & regionariis.

* Adelgagus
* Mindenſis.
* alias Bremenſis.
* alias Saonenſis,
* Normenſis,

Hucuſque

ANNO CHRISTI 963.

Hucuſque ex clero Romano. Interfuerunt & proceres Romanorum ab eodem Luitprando ſic recenſiti :

Hæ nomina mendoſa ſunt.

Ex primatibus Romanæ civitatis Stephanus filius Ioannis ſuperiſta, Demetrius Melioſi, Creſcentius Caballi marmorei, Ioannes cognomento Nuzina, Stephanus de Muza, Theodorus de Rufina, Ioannes de Primicerio, Leo de Carmizuli, Richardus...... Petrus de Canaparia, Benedictus cum Bulgamino filio ſuo explebe, Petrus qui & imperiola eſt dictus, cum omni Romanorum militia.

Otto imperator alloquitur ſynodum.

His ita reſidentibus, ſilentiumque ſummum tenentibus, ita ſanctus eſt imperator exorſus: Quoniam decorum eſſet tam claro ſanctoque papam Ioannem intereſſe concilio, cur tantum declinaverit cœtum, vos, o ſancti patres conſulimus, quibus communis labor eccleſiaſticus ac commune negotium exiſtit.

Quæ Ioanni objecta ſunt crimina.

Tunc Romani pontifices, epiſcopi ſcilicet ſuffraganei, & cardinales preſbyteri ac diaconi, cum univerſa plebe, dixerunt: Miramur ſanctiſſimam prudentiam veſtram nos hoc velle percontari, quod nec Babylonicos, nec Ibericos, nec Indicos incolas latet: ita aperte diabolica pertractat negotia, ut nihil circuitionis utatur. Imperator reſpondit: Iuſtum nobis videtur, ut accuſationes nominatim exprimantur: deinde quod agendum eſt communi conſilio pertractetur.

Tunc conſurgens Petrus cardinalis preſbyter, ſe vidiſſe illum Miſſam celebraſſe, & non communicaſſe, teſtatus eſt. Ioannes epiſcopus Narnienſis, & Ioannes cardinalis diaconus, ſe vidiſſe illum diaconum ordinaſſe in equorum ſtabulo non certis temporibus, ſunt profeſſi. Benedictus cum cæteris condiaconis & presbyteris dixit, ſe ſcire quod ordinationes epiſcoporum faceret precio, & quod annorum decem epiſcopum in Tudertina civitate ordinarit. De ſacrilegio non eſt neceſſe percontari, quia plus videndo quam audiendo ſcire potuiſſemus. De adulterio, dixerunt quod oculis non viderant, ſed pro certo ſcirent, viduam Rainarii, & Stephanam patris concubinam, & Annam viduam, cum nepte ſua abuſum eſſe, & ſanctum palatium lupanar & proſtibulum feciſſe. Venationem dixerunt publice exercuiſſe, Benedictum ſpiritualem patrem ſuum lumine privaſſe, & mox mortuum eſſe: Ioannem cardinalem ſubdiaconum, virilibus amputatis, occidiſſe, incendia feciſſe, enſe accinctum, galea & lorica indutum fuiſſe teſtati ſunt. Diaboli in amorem vinum bibiſſe omnes tam clerici quam laici acclamarunt. In ludo aleæ, Iovis, Veneris, cæterorumque dæmonum auxilium popoſciſſe dixerunt. Matutinas & canonicas horas eum non celebraſſe, nec ſigno crucis ſe muniſſe profeſſi ſunt.

His auditis imperator, quia Romani ejus loquelam propriam, id eſt Saxonicam, intelligere nequibant, Luitprando Cremonenſi epiſcopo præcepit, ut Latino ſermone hæc Romanis omnibus quæ ſequuntur exprimeret. Surgens itaque ſic cœpit:

Luitprandus lib. 6. cap. 8.

Perſæpe contigit, & nobis expertis credimus, ut in dignitatibus conſtituti invidorum infamia maculentur: diſplicet bonus malis, quemadmodum & malus bonis. Atque hoc rei eſt, quod hanc in papam accuſationem, quam modo Benedictus cardinalis diaconus legit, & vobiſcum fecit, amphibolam retinemus, incerti utrum e zelo juſtitiæ an impietatis livore proruperit. Vnde mihi indigno ſecundum conceſſæ dignitatis autoritatem, omnes obteſtor per Deum, quem fallere, etſi vult, nemo poteſt, ſanctamque ejus genitricem intemeratam

Otto dubitat an calumnioſe Ioannes ſit accuſatus.

ANNO CHRISTI 963.

virginem Mariam, perque precioſiſſimum apoſtolorum principis corpus, in cujus hæc recitantur eccleſia, ut nulla in dominum papam jaculentur convicia, quæ non ſint ab ipſo patrata, atque a viris probatiſſimis viſa.

Publica omnium conclamatio de facinoribus Ioannis.

Tunc epiſcopi, diaconi, clerus, & cunctus Romanorum populus, quaſi vir unus, dixerunt: Si non & quæ per Benedictum diaconum lecta ſunt, hiſque turpiora & ampliora, Ioannes papa indigna commiſit facinora, non nos a peccatorum vinculis abſolvat apoſtolorum princeps beatus Petrus, qui verbo cælum indignis claudit, juſtis aperit: ſimus anathematis vinculo innodati, atque in die noviſſima in ſiniſtra parte poſiti cum eis qui dixerunt domino Deo: *Recede a nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus.* Quod ſi fidem non adhibetis, exercitui domini imperatoris ſaltem debetis credere, cui ante quinque dies enſe accinctus, clypeo, galea, lorica indutus occurrit. Solus Tiberis qui interfluxit, ne ſic ornatus ab exercitu caperetur, impedivit.

Iob 21.

Mox ſanctus imperator dixit: Tot ſunt hujus rei teſtes, quot ſunt noſtro in exercitu bellatores. Sancta ſynodus dixit: Si placet domino imperatori, mittantur literæ domino papæ, ut adveniat, ſeque ex his omnibus purget. Tunc eidem ſunt literæ deſtinatæ, quæ ſic ſe habent.

Synodalis epiſtola ad Ioannem.

Summo pontifici & univerſali domino Ioanni, Otto divina reſpectu clementiæ imperator Auguſtus, cum archiepiſcopis Liguriæ, Tuſciæ, Saxoniæ, Franciæ, in domino ſalutem.

ROMAM ob ſervitium Dei venientes, dum filios veſtros, Romanos ſcilicet epiſcopos, cardinales preſbyteros, diaconos, & univerſam plebem de veſtra abſentia percontaremur, & quid cauſæ eſſet, quod nos eccleſiæ veſtræ veſtrique defenſores videre noluiſſetis: talia de vobis, tamque obſcœna protulerunt, ut ſi de hiſtrionibus diceretur, nobis verecundiam ingererent. Quæ ne magnitudinem veſtram lateant omnia, quædam vobis ſub brevitate deſcribimus, quoniam ſi cuncta nominatim exprimere cuperemus, dies nobis non ſufficeret. Noveritis itaque, non a paucis, ſed ab omnibus tam veſtri quam alterius ordinis, vos homicidii, perjurii, ſacrilegii, & ex propria cognatione atque ex duabus ſororibus inceſti crimine eſſe accuſatos. Dicunt & aliud auditu ipſo horridum, diaboli vos in amorem vinum bibiſſe: in ludo aleæ Iovis, Veneris, cæterorumque dæmonum auxilium popoſciſſe. Oramus itaque paternitatem veſtram obnixe venire, atque ex his vos omnibus purgare non diſſimuletis. Si forte vim temerariæ multitudinis formidatis, juramento nobis affirmamus, nihil fieri præter ſanctorum canonum ſanctionem. Data VIII. Idus Novembris.

Hanc epiſtolam cum legiſſet, hujuſmodi apologeticum ſcripſit:

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei omnibus epiſcopis.

Quæ reſcripſerit Ioannes papa ad ſynodum.

NOS audivimus dicere, quod vos vultis alium papam facere. Si hæc feceritis, excommunico vos de Deo omnipotenti, ut non habeatis licentiam ullum ordinare, & Miſſam celebrare.

Cum hæc epiſtola in ſancta ſynodo legeretur, advenerunt qui prius defuerant religioſi a Lotharingia, Henricus Trevirenſis archiepiſcopus, ab Æmilia & Liguria VVido * Mutienſis, Gezo Tortonenſis, Sigulphus Placentinus: quorum conſilio domino papæ ita reſcribunt:

*Mutinenſis.

ANNO CHRISTI 963.

Alia epiſtola e ſynodo ad Ioannem papam.

Summo pontifici & univerſali papæ domino Ioanni Otto divina reſpectu clementiæ imperator Auguſtus, ſed & ſancta Synodus Romæ ob ſervitium Dei congregata, in Domino ſalutem.

PRÆTERITA ſynodo quæ celebrata eſt VIII. Idus Novembris, literas vobis direximus, in quibus accuſatorum veſtrorum verba, atque accuſationis cauſæ continebantur. Rogavimus etiam iiſdem literis magnitudinem veſtram, quemadmodum juſtum eſt. A vobis, non quales temporis qualitas, ſed inconſultorum vanitas expoſcit hominum, literas accepimus. Non veniendi ad ſynodum rationabilis eſſe excuſatio debuit: ſed & præſentes magnitudinis veſtræ debuerunt nuntii intereſſe, qui aut ægritudinis, aut certe difficultatis cauſa, ſatisfacerent ſanctam vos ſynodum declinaſſe. Eſt & aliud veſtris in literis ſcriptum, quod non epiſcopum, ſed pueriles ineptiam ſcribere deceret: excommunicaſtis enim omnes, ut non habeamus licentiam canendi miſſam, ordinandi eccleſiaſticas diſpoſitiones, ſi alium Romanæ ſedi conſtitueremus epiſcopum; ita enim ſcriptum erat: Non habeatis licentiam ullum ordinare. Nunc uſque putavimus, imo credimus, duo negativa unum facere dedicativum, niſi veſtra autoritas priſcorum ſententias infirmaret autorum. Nos vero intentioni veſtræ, non verbis, reſpondeamus. Si ad ſynodum venire & objecta purgare non differtis, autoritati veſtræ procul dubio obediemus. Sed ſi, quod abſit, venire, & objecta vobis capitalia crimina purgare diſſimulatis, cum præſertim vos venire nihil impediat, non maris navigatio, non corporis ægritudo, non itineris longitudo: tunc excommunicationem veſtram parvipendemus: eam potius in vos retorquebimus, quoniam quidem juſte facere poſſumus. Iudas Domini noſtri Ieſu Chriſti proditor, immo venditor, cum cæteris prius ligandi atque ſolvendi poteſtatem a magiſtro in hæc verba accepit: *Amen dico vobis: Quæcumque ligaveritis ſuper terram*, &c. Quamdiu enim bonus inter diſcipulos fuit, ligare atque ſolvere valuit. Poſtquam vero cupiditatis veneno homicida factus vitam occidere voluit: quem poſtea ligatum ſolvere, ſolutum ligare potuit, niſi ſeipſum, quem infeliciſſimo laqueo ſtrangulavit? Data x. Kalendas Decembris, & miſſa per Hadrianum cardinalem preſbyterum, & Benedictum cardinalem diaconum.

Matth. 18.

Ioannes non inventus.

Qui cum ad Tiberim perveniſſent, eum non invenerunt: pharetratus enim in campeſtria jam abierat: nec quiſquam erat, qui, ubi ipſe erat, indicare poſſet. Cumque eum invenire non poſſent, cum iiſdem literis ad ſanctam ſynodum, quæ tunc tertio eſt habita, ſunt reverſi.

Ottonis in Ioannem querelæ.

Mox imperator ait: Expectavimus adventum ejus, ut præſente eo quod nobis egerit quereremur. Verum quoniam eum non affuturum certo ſcimus, quam perfide nobiſcum egerit ut diligenter agnoſcatis etiam atque etiam flagitamus. Notum itaque vobis facimus archiepiſcopis, epiſcopis, preſbyteris, diaconis, reliquoque clero, necnon & comitibus, & judicibus, omnique plebi, quod idem Ioannes papa oppreſſus a Berengario atque Adelberto rebellibus noſtris, miſit in Saxoniam nuntios, rogans ut pro amore Dei in Italiam veniremus, & eccleſiam ſancti Petri, & ſeipſum ex faucibus eorum liberaremus. Nos vero Deo adjuvante quantum fecerimus non eſt neceſſe dicere, ut impræſentiarum videtis. Ereptus vero mea opera ex eorum manibus, & honori debito reſtitutus, oblitus juramenti & fidelitatis quam mihi ſupra corpus ſancti Petri promiſit, eumdem Adelbertum Romam venire fecit, & contra me defendit, ſeditiones fecit, & videntibus noſtris militibus dux belli factus, lorica & galea eſt indutus. Quid ſuper hoc ſancta ſynodus decernat, edicat.

Publica in Ioannem declamatio.

Ad hæc Romani pontifices, ſuffraganei ſcilicet epiſcopi, reliquuſque clerus, & cunctus populus, dixerunt: Inauditum vulnus inaudito eſt caurerio exurendum: ſi corruptis moribus ſibi ſoli & non cunctis obeſſet, quoquo modo tolerandus eſſet. Quot prius caſti, hujus facti ſunt imitatione inceſti? quot probi, hujus exemplo converſationis ſunt reprobi? petimus itaque magnitudinem imperii veſtri, monſtrum illud nulla virtute redemptum a vitiis, a ſancta Romana eccleſia pelli, aliumque loco eius conſtitui, qui nobis exemplo bonæ converſationis præeſſe valeat, & prodeſſe ſibi: recte vivat, & bene vivendi nobis exemplum præbeat.

Tunc imperator: Placet, inquit, quod dicitis, nihilque gratius nobis, quam ut talis qui huic ſanctæ & univerſali ſedi præponatur, inveniri poſſit.

Leonis in Ioannis locum electio.

His dictis, omnes una voce dixerunt: Leonem venerabilem ſanctæ Rom. eccleſiæ protoſcriniarium, virum approbatum, ad ſummum ſacerdotii gradum nobis in paſtorem eligimus, ut ſit ſummus & univerſalis papa Romanæ eccleſiæ, reprobato ob mores improbos Ioanne apoſtata. Cum hoc omnes tertio dixiſſent, annuente imperatore, nominatum Leonem ad Lateranenſe palatium, ſecundum conſuetudinem, cum cardinalibus ducunt, & certo tempore in eccleſia ſancti Petri ad ſummum ſacerdotium ſancta conſecratione attollunt, & fideles ſe ei adfuturos jurejurando promittunt.

His ita geſtis, ſperans ſanctiſſimus imperator cum paucis Romæ ſe degere poſſe, ne conſumeretur Romanus populus ob multitudinem exercitus, multis ut redirent licentiam dedit.

NOTA SEVERINI BINII.

Hæc Pſeudoſynodū erraſſe probatur. Ratio 1.

Nullus unquam habitus eſt orthodoxorum conventus ſynodalis, in quo contra jus eccleſiaſticum, ſacros canones, & traditiones apoſtolicas, peccatum fuerit ſæpius quam in hoc conciliabulo. Omnes epiſcopi in concilio Romano ſub Symmacho publice conteſtati leguntur, quod contra pontificem, abſque illius conſenſu, cogendi concilii facultatem nullam habeant. Illegitima eſt ergo hæc ſynodus, quæ in cauſa Ioannis papæ, quem epiſcopi hic congregati literis ad eum datis pro capite eccleſiæ venerati fuerunt, ſine eius conſenſu & autoritate, indicta & congregata fuit. Secundo in concilio Sueſſionenſi contra Marcellinum habito, requiſitus eſt ſeptuaginta duorum teſtium numerus: contra Ioannem in hoc patrum conventu præter accuſatores vix unus teſtis productus fuiſſe legitur. Tertio, ut minimum, ter vocari & citari debebat, cum in nullo concilio quiſquam hæreticus ante tertiam citationem legatur fuiſſe condemnatus. Quarto, nulla conceſſa eſt dilatio pontifici, quæ ne quidem viliſſimo homicidæ unquam in judicio etiam externo & politico negata fuit. Quinto, contra morem omnium conciliorum hactenus habitorum, petitum eſt ab imperatore, ut ille Romanum pontificem condemnet, qui nec clericum ullum condemnare debebat. Sexto, ſine ulla ſententia abdicatus eſt Ioannes: & quidam Leo, quem octavum nominant, in locum illius ſubrogatus fuit: adeoque, quod omni juris ordini repugnat, ab executione proceſſum inchoarunt. Septimo, univerſa ſynodus eum judicare præſumpſit, qui a juriſdictione ſua plane exemptus erat. In concilio ſub Marcellino, & Romanis duobus ſub Symmacho & Leone tertio, una vox epiſcoporum omnium erat iſta: *Prima ſedes non judicatur a quoquam.* Inſigni ergo impudentia vel ignorantia hic patrum orthodoxorum conventus Romanum pontificem condemnavit, in quem nemo alius quam hæreticus vel ſchiſmaticus ullum ſibi judicium hactenus uſurpavit. Accedit ad hæc, quod in epiſtola ad Ioannem

Ratio 2. Ratio 3. Ratio 4. Ratio 5. Ratio 6. Ratio 7. Ratio 8.

ANNO CHRISTI 963.

nem ſe ipſa aperte profiteantur, idque exemplo Iudæ proditoris confirment, propter peccatum, clavium poteſtatem a pontificibus auferri, eoſque tradita ſibi a Deo ligandi atque ſolvendi facultate privari & deſtitui: quod hæreticum & erroneum eſſe nemo catholicus unquam negaverit. Præterea ab omni eccleſiaſtica conſuetudine abhorret, quod Romanos pontifices ſedis Romanæ ſuffraganeos appellant: quodque ſtultiſſime reprehendunt Ioannem, quod in ſua reſponſione dixiſſet: *Non habeatis licentiam ullum ordinare*: putantes enim ipſi, idem eſſe *ullum quod nullum*, ſumma cum ignorantiæ ſuæ proditione redarguerunt eum, quod duabus negationibus affirmaſſet illud idem quod prohibere intendebat. Ad extremum non eſt ſilentio prætereunda præpoſtera illa nomenclatura, quæ contra morem majorum, inverſo penitus loquendi uſu, imperatorem, ſanctiſſimum, & pontificem, magnum nominant: cum ante ſententiam conſuetos honorum titulos nemini adimere liceret: prout in actis magnæ Calchedonenſis ſynodi factum apparet Neſtorio, qui quamvis hæreſiarcha accuſatus & convictus eſſet, nunquam tamen eum niſi poſt prolatam ſententiam patres deſierunt reve rendiſſimum & ſanctiſſimum nominare.

Ratio 9.

Ratio 10.

Cum ergo propter tot nullitates, quas vocant, in hoc judicio commiſſas, nulla ſit ſententia, ſitque nullum & irritum judicium cum omnibus actis quæ in eo geſta fuerunt: nullam & plane irritam eſſe oportet abdicationem Ioannis, & ſubrogationem alterius, qui vero pontifici adhuc vivente, nulloque jure abdicato ſuffectus fuit. Tollatur igitur & explodatur e numero & ordine pontificum Leo ille ſchiſmaticus, quem ſcriptores infiniti numero octavum ejus nominis Ioanni XII. ſubjungunt, omiſſoque Benedicto V. tamquam ſedis invaſore illegitimo, Ioanni XIII. anteponunt.

Leo VIII. a numero pontificum eximēdus.

ANNO CHRISTI 963.

CONCILIVM CONSTANTINOPOLITANVM, IN CAVSA NICEPHORI IMPERATORIS orientalis habitum anno domini DCCCCLXIII. tempore Ioannis papæ XII.

Occaſio concilii.

DEFVNCTIS hoc anno duobus in oriente imperatoribus, Leone, ejuſque filio Romano, acclamatus fuit ab exercitu ſucceſſor imperii Nicephorus Phocas victoriis clariſſimus. Coronatus a Polyeucto patriarcha Conſtantinopolitano, voluit in uxorem accipere Theophanem relictam Romani imperatoris defuncti viduam. Qua de cauſa cum illi Polyeuctus reſiſteret, tum quod non liceret ei abſque quadam pœnitentia ſecundam uxorem ducere; tum etiam quod filium Theophanes in baptiſmate ſuſcepiſſet, convocata eſt hæc ſynodus, ejuſque ſententia indultum (crimen enim quod illi objiciebatur probari non poterat) ut prædictæ Theophani connubio legitimo jungeretur. *Hæc Curopalates.*

Cauſa & acta concilii.

ANNO CHRISTI 964.

CONCILIVM ROMANVM, AVTORITATE IOANNIS PAPÆ congregatum, quo Leo ſchiſmaticus pſeudopapa eſſe declaratur, actaque præcedentis conciliabuli Romani reprobantur, anno domini. DCCCCLXIV.

ANNO domini nongenteſimo ſexageſimo quarto, domini Ottonis imperatoris tertio, indictione ſeptima, habitum eſt concilium in eccleſia beati Petri apoſtolorum principis, v. Kalendas Martii, hoc eſt menſe Februarii die vigeſima ſexta, indictione VII. Poſitis in medio ſacroſanctis Chriſti quatuor euangeliis, præſidente piiſſimo & coangelico domno Ioanne ſummo pontifice, ſacræ Romanæ eccleſiæ duodecimo papa, in venerabili baſilica ejuſdem, præſidentibus etiam cum eo reverendiſſimis epiſcopis, videlicet Ioanne Galleſianæ eccleſiæ epiſcopo, item Ioanne eccleſiæ Anagniæ epiſcopo, Ioanne item Narnienſis eccleſiæ epiſcopo, Ioanne Numentanæ eccleſiæ epiſcopo, item Ioanne eccleſiæ Verulenſis epiſcopo, VVidone ſanctæ Silvæ candidæ eccleſiæ epiſcopo,

ANNO CHRISTI 964.

A Gregorio ſanctæ Albanenſis eccleſiæ epiſcopo, Luniſſo ſanctæ eccleſiæ Lavicanenſis epiſcopo, Romano ſanctæ eccleſiæ Ferentinatis epiſcopo, Sabbatino ſanctæ eccleſiæ Ferrarienſis epiſcopo, Zachæo ſanctæ eccleſiæ Gentianæ epiſcopo, Ioanne * Marturanenſis eccleſiæ epiſcopo, item Ioanne Sabinenſis eccleſiæ epiſcopo, item Ioanne ſanctæ Nepeſinæ eccleſiæ epiſcopo, Benedicto ſanctæ Trevicenſis, Ioanne ſanctæ Salernitanæ eccleſiæ epiſcopo, ſeu venerabilibus preſbyteris, Stephano archipreſbytero tituli ſanctorum Nerei & Achillei, Leone preſbytero tituli ſanctæ Balbinæ, Domino preſbytero tituli ſanctæ Anaſtaſiæ, Petro preſbytero tituli ſancti Laurentii,
B Hadriano preſbytero tituli ſanctæ Mariæ, Theophylacto preſbytero tituli ſancti Chryſogoni, item Theophylacto preſbytero tituli ſanctorum quatuor Coronatorum, Ioanne preſbytero tituli ſanctorum Silveſtri & Martini, Stephano preſbytero tituli ſanctæ Sabinæ, Benedicto preſbytero, tituli ſancti Sixti, Ioanne preſbytero tituli ſanctæ Cæciliæ, Hadriano presbytero tituli ſancti Laurentii in Lucina. Aſtantibus diaconis, videlicet Benedicto archidiacono, item Benedicto diacono, Bonfilio diacono, ſeu reliquis aſtantibus.

* Mantuanenſis

ACTIO PRIMA.

Ioannes piiſſimus ac ſanctiſſimus ſanctæ Roma-
C næ eccleſiæ papa dixit: Scitis dilectiſſimi fratres, me fuiſſe expulſum imperiali vi a propria ſede per duos menſes. Quapropter vos plurimum rogo, ſi dici poteſt regulariter ſynodus illa quæ habita eſt me abſente in eccleſia mea, quarto videlicet Decembris, ab Ottone imperatore ſuiſque archiepiſcopis atque epiſcopis, an non? Sanctum concilium reſpondit: Proſtibulum favens adultero, invaſori ſcilicet alienæ ſponſæ, nempe Leoni intruſo. Piiſſimus ac ſanctiſſimus papa dixit: Ergo damnanda eſt a nobis? Sanctum concilium reſpondit: Autoritate ſanctorum patrum damnanda. Tunc piiſſimus ac ſanctiſſimus papa damnavit eam in perpetuum, cum eorumdem epiſcoporum conſona re-
D ſponſione.

Concilium ſchiſmaticorũ damnatur.

Poſt hæc autem interrogavit idem papa ſanctum concilium, dicens: Dicite, dilectiſſimi fratres, ſi epiſcopi a nobis ordinati, in noſtro patriarchio ordinationem facere potuerunt, an non? Sanctum concilium reſpondit: Minime. Piiſſimus ac ſanctiſſimus papa dixit: Quid cenſetis de Sicone epiſcopo a nobis dudum conſecrato, qui in noſtro patriarchio Leonem curialem & neophytum atque perjurum noſtrum, jam oſtiarium, lectorem, acolytum, ſubdiaconum, diaconum, atque ſubito preſbyterum ordinavit, eumque ſine aliqua probatione contra cuncta ſanctorum patrum ſtatuta in noſtra apoſtolica ſede conſecrare non for-
E midavit? Sanctum concilium reſpondit: Deponatur ipſe qui ordinavit, & qui ab eo eſt ordinatus. Piiſſimus atque ſanctiſſimus papa dixit: Neſcitur ubi latet. Sanctum concilium reſpondit: Requiratur diligenter, ſi placet, uſque ad tertium conventum. Quod ſi minime repertus fuerit, canonica feriatur ſententia. Piiſſimus ac ſanctiſſimus papa dixit: Placet.

De ordinatoribus Leonis ſchiſmatici.

Tunc ſanctiſſimus papa conſuluit concilium, dicens: Quid igitur, reverendiſſimi fratres, ſancitis de iſtis duobus epiſcopis a nobis ordinatis, Benedicto ſcilicet Portuenſi, & Gregorio Albanenſi, qui ſuper præfatum curialem, & neophytum atque perjurum noſtrum orationes dederunt? Sanctum

Anno Christi 964.

concilium reſpondit: Simili pœna mulctentur, ſed veſtræ interim relinquantur poteſtati uſque ad tertium conventum. Piiſſimus ac ſanctiſſimus papa dixit: Quid ergo de illo curiali & neophyto, perjuro atque invaſore noſtræ ſedis cenſetis? Sanctum concilium reſpondit: Omnino damnetur, ut nullus deinceps curialium aut neophytorum, aut judicum, aut publice pœnitentium, ad ſummum eccleſiæ gradum aſpirare præſumat. Tunc piiſſimus ac ſanctiſſimus papa dixit: Sit Leo curialis ac neophytus ac perjurus noſter, domini omnipotentis ac beatorum apoſtolorum principum Petri & Pauli, & omnium ſimul ſanctorum, atque venerandorum & univerſalium conciliorum, autoritate, necnon & Spiritus ſancti per nos judicio, omni ſacerdotali honore & nomine alienus, & omni clericatus officio prorſus exutus. Ita ut ſi poſt hanc conſtitutionem divina inſpiratione depromptam, & unanimitate atque concordia ſancti concilii promulgatam, tentaverit in apoſtolico throno reſidere, aut ſi ulterius auſus fuerit aliquid de ſacro miniſterio more ſacerdotis contingere, juxta præcedentem conſuetudinem, nullo modo liceat ei communionis ſpem aut locum habere ſatisfactionis, ſed anathematis vinculis innodatus maneat una cum ſociis ſuis atque fautoribus perpetuo, Dei per noſtram mediocritatem judicio ac ſententia, & ſacrum corpus & ſanguinem domini noſtri Ieſu Chriſti non niſi vicino mortis periculo omnino percipiat. Quicumque autem prædicto curiali & neophyto atque invaſori ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ conſilium aut adjutorium dederit ad percipiendum eccleſiaſticum honorem, quo regulariter expoliatus eſt, anathema ſit. Piiſſimus atque ſanctiſſimus papa dixit: Quid ſentitis de iis qui ab eo ordinati ſunt? Sanctum concilium reſpondit: Priventur honore quem ab ipſo acceperunt. Tunc idem benigniſſimus papa præcepit ingredi eos in concilium cum veſtimentis, planetis, atque ſtolis, & unumquemque eorum in chartula ſcribere fecit hujuſmodi verba: Pater meus nihil ſibi habuit, nihil mihi dedit. Et ſic eos exutos privavit honore quem dederat eis ipſe invaſor & neophytus atque curialis, & revocavit eos in priſtinum gradum.

Leo ſchiſmaticus damnatus.

De ordinatis a ſchiſmatico.

ACTIO SECUNDA.

Ioannes piiſſimus atque benigniſſimus papa dixit: Recordari credimus veſtram dilectionem, qualiter de Sicone refuga epiſcopo, heſterno die definitum eſt in præſentia veſtra, ut diligenter inquireretur: ſed plurimum quæſitus inveniri non potuit. Nunc decernite quid agendum ſit de eo. Sanctum concilium reſpondit: Suſpendatur ejus damnatio, ſi placet, uſque in tertium concilium. Piiſſimus ac mitiſſimus papa dixit: Fiat ſecundum veſtram ſanctionem.

Tunc convocavit epiſcopos, Benedictum Portuenſem & Gregorium Albanenſem, qui ſuper ipſum neophytum orationes dederant. Et fecit tenere eos chartulas in manibus, continentes hæc verba: Ego Benedictus epiſcopus ſanctæ Portuenſis eccleſiæ, vivente patre meo conſecravi in loco ejus Leonem curialem & neophytum atque perjurum illius, contra ſtatuta ſanctorum patrum. Ego Gregorius epiſcopus ſanctæ Albanenſis eccleſiæ, vivente patre meo conſecravi in loco ejus Leonem curialem & neophytum atque perjurum illius, contra ſtatuta ſanctorum patrum. Poſt hæc autem piiſſimus atque ſanctiſſimus papa conſuluit concilium, dicens: Quid agendum ſit de his dicite. Sanctum concilium reſpondit, dicens: Suſpendantur & iſti, ſi placet, uſque ad tertium concilium.

Sententia in ordinatores ſchiſmatici.

Tunc idem piiſſimus ac ſanctiſſimus papa conſuluit iterum concilium, dicens: Quid cenſetis, dilectiſſimi fratres, de his qui præfato neophyto precium accommodaverunt ad * tuendam gratiam Dei quæ vendi non poteſt? Sanctum concilium reſpondit: Si epiſcopus fuerit, aut preſbyter, aut diaconus, proprii gradus periculo ſubjaceat. Si vero monachus aut laicus, anathematizetur. Benigniſſimus atque ſanctiſſimus papa dixit: Recte judicaſtis. Idem ſanctiſſimus papa dixit: Dicite, quæſo, quid agendum ſit de abbatibus noſtris qui ſupradictæ damnatæ ſynodo interfuerunt. Sanctum concilium reſpondit: Hi autem veſtro relinquantur judicio, in cujus poteſtate conſiſtunt. Piiſſimus atque ſanctiſſimus papa dixit: Poteſt aliquis vendere ſuum eccleſiaſticum gradum cuiquam, an non? Sanctum concilium reſpondit: Minime, quoniam neque vendi, neque emi ab aliquo poteſt. Benigniſſimus atque ſanctiſſimus papa dixit. Hoc etiam ſtatuite, ut numquam minor majori ſuo gradum tollere præſumat; ſi autem fecerit, communione privetur uſque ad emendationem. Simili modo ſtatuite, ut monachi in locis quibus ſæculo renuntiaverunt habitent; ſin alias fecerint, revocentur ad loca quæ dimiſerint, aut communione priventur, donec reſipuerint. Sanctum concilium dixit: Statutum atque confirmatum hoc nobis maneat.

** obtinendum*

Sententia in ſchiſmaticos.

ACTIO TERTIA.

Ioannes piiſſimus atque ſanctiſſimus papa dixit: Reverendiſſimi fratres, domino protegente, jam ad tertium venimus concilium: modo ſinite de Sicone epiſcopo ordinatore ipſius neophyti quid agendum ſit: nam a noſtris diu quæſitus, ſed minime inventus eſt. Sanctum concilium reſpondit: Canonico mucrone feriatur. Tunc benigniſſimus atque ſanctiſſimus papa dixit: Siconem, qui ſanctæ Oſtienſi eccleſiæ, irregulariter atque Deo contempto, præfuit, & Leonem curialem & laicum, necnon & perjurum noſtrum, ſubito conſecrare in pontificali honore non formidavit, ſancimus, & juxta canonicam deliberationem apoſtolica autoritate definimus atque ſtatuimus, omni ſacerdotali carere atque privatum fore miniſterio: ita ut nullo modo liceat ei, in qualibet ſynodo, reſtitutionis ſpem aut locum habere ſatisfactionis. Quod ſi de reliquo præſumpſerit in ſacro officio more ſacerdotis quovis tempore miniſtrare, anathema ſit. Et omnes communicantes ei ab eccleſia abjiciantur; ſed & ipſi anathema ſunto. Eos vero quos ipſe Leo neophytos & invaſor ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ in quolibet eccleſiaſtico ordine provexit, apoſtolica atque canonica autoritate & ſynodali decreto in priſtinum revocamus gradum, quia ordinator eorum nihil ſibi habuit, nihil illis dedit. Sicuti olim noſter prædeceſſor piæ memoriæ papa Stephanus ſententiam tulit de iis qui ordinati fuerant a Conſtantino quodam neophyto & invaſore ſanctæ ſedis apoſtolicæ, & poſtmodum quoſdam eorum ſibi placabiles preſbyteros aut diaconos conſecravit, ſtatuens ut hi qui ab eo conſecrati erant numquam ad ſuperiorem honorem aſcenderent, nec ad pontificatus culmen promoverentur, ne talis impiæ novitatis error in eccleſia pullularet.

Sententia in Siconem epiſcopum Oſtienſem.

Piiſſimus atque ſanctiſſimus papa dixit: Et hoc nefarium eſt: ſtatuite, ſi placet, dilectiſſimi fratres,

Canones ſanciti in hac ſynodo.

ANNO CHRISTI 964.

ut in circuitu altaris, aut in preſbyterio, nullus laicorum ſtare præſumat, quoties miſſarum ſolennia celebrantur: quod ſi fecerit quis, communione privatus maneat uſque ad emendationem. Sanctum concilium reſpondit: Hoc quoque omnibus placet. Secuta ſubſcriptio.

Ioannes ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ epiſcopus, huic decreto a nobis, ut ſupra legitur, promulgato ſubſcripſi.

Et ſic cæteri præfati epiſcopi fecerunt: & finis impoſitus eſt præſenti concilio.

NOTA SEVERINI BINII.

Argumentum actorum ſynodalium ex Sigeberto.

De hac ſynodo Sigebertus, qui acta ſynodalia legiſſe viſus eſt: dum ea ſummatim refert in chronico, hæc ait: *Ioannes ſynodo collecta Leonem depoſuit, & ejus geſta caſſavit: ſtatutum quoque eſt publico omnium judicio ſynodum a Leone habitam nec nominandam ſynodum, ſed proſtibulum fautrix adulteris* (ita Leonem nominabat, quod is Romanam eccleſiam alteri deſponſatam invaſiſſet) *Quicumque eo ordinante erant damnati, juſſi ſunt ſuam ipſorum proſcriptionem præſentare in charta hæc continente verba: Pater meus nihil ſibi habuit, nihil mihi dedit: & ſic depoſiti remanſerunt in illis gradibus quos habuerant nondũ a Leone ordinati. Si qui autem digni judicantur, ut non accepta prius conſecratione ordinantur, indicto illis eodem decreto quod & damnatis a Conſtantino neophyto.* Hæc Sigebertus.

Leo VIII. pſeudo-pontifex.

Tollatur ergo & explodatur e numero verorum pontificum pſeudopontifex & antipapa ſchiſmaticus; iterum clamo, tollatur: faceſſat illorum qui poſt hæc tempora vixerunt, & pſeudoleonem inter legitimos ſacræ Romanæ eccleſiæ pontifices numerarunt, inſcitia: damnetur vero illorum qui iſta tunc perpetrarunt, occaſionemque errandi poſteris dederunt, temeritas, & in ſacerdotibus non toleranda vel excuſanda ſacrorum canonum ignorantia, & antiquarum traditionum eccleſiaſticarum imperitia. Imperatoris autem factum excuſetur verbis Apoſtoli dicentis: *Teſtimonium illis perhibeo quod zelum habent, ſed non ſecundum ſcientiam.* Nimis enim leviter exiſtimabant, una cum moribus depravatis minui atque penitus tolli romani pontificis autoritatem. Quod cum erroneum ſit, ut ſupra notavi, ſitque ab hæreticis Donatiſtis olim cum periculo totius eccleſiaſticæ œconomiæ diſſeminatum: nemo ſane prudens defenderit, quod Ioannes pontifex ob vitam non ſatis integram, per conciliabulum Ottonis imperatoris autoritate collectum, recte & legitime depoſitus, & Leo ejus nominis octavus eidem juſte ſubrogatus fuerit.

Refellitur objectio.

Si dicas Leonem hunc communi ſcriptorum ſententia & conſenſu inter romanos pontifices numerari, Leonemque octavum nominari, adeoque temerarium eſſe, qui ab iſta vulgari opinione diſſentit: reſpondeo, ſcriptorum error veritati nihil præjudicare poteſt. Nam ſicut canis aliquis Leonis nomine inſignitus, vel etiam in numerum leonum relatus, per ſolam nominationem vel numerationem, canis naturam non immutaret, neque leo eſſe inciperet: ita non incipiet eſſe verus Leo pontifex ejus nominis octavus, quem errantium ſcriptorum communis ſententia inter pontifices veros numerat, & Leonem octavum nominat. Ab eo enim quod res eſt vel non eſt, rectiſſime, inquit Ariſtoteles, oratio vera eſt vel falſa. Simili cenſura perſtringatur quidquid de juribus vel conſtitutionibus hujus pſeudopapæ inconſiderate nimis ſuo more Gratianus, & ignoranter Crantzius, ſcripſerunt, locis quæ infra in notis pſeudoſynodi Lateranenſis ſub Benedicto V. aſſignabimus.

Gratianus & Crantzius redarguuntur.

ANNO CHRISTI CIRCITER 964.

CONCILIVM BRANDANFORDIÆ AB EDGARO REGE CONVOCATVM, IN

quo Edvvini regis decreta reſcinduntur, ablata eccleſiæ reſtituuntur, & Dunſtanus ab exilio revocatur.

Ex Osberno & Malmesb.

NON *occurrunt in concilio, actorum formulæ: breviter autem ſic notantur in antiquitatibus Britannicæ eccleſiæ cap.* 13. Interea Mercii & Norrenſes, ac inter Humbrum & Thameſim mediterranei, in regem Edvvinum arma capiunt. A quibus autem hic tumultus motus fuerat, monachi caute omittunt. In hoc tumultu Edgarus regis frater regni partem obtinet. Hi multis utrimque illatis præliis, regni vires labefactarunt: ſed Edgarus tandem potior, convocato ad Brandan fordiam regni concilio, fratris Edvvini acta & decreta reſcindit, ablatas eccleſiis & monaſteriis opes reſtituit, Dunſtanumque ad exilio ad priſtinum honorem revocat, deinde ab epiſcopatum VVigornenſem, nolentem, ut ajunt, & volentem promovit, poſtea ad Londinenſem tandem biennio vix tranſacto ad Cantuarienſem archipræſulatum.

PRIVILEGIVM QVO REX EDGARVS confirmat Dorobernenſem eccleſiam matrem eſſe & dominam aliarum eccleſiarum regni ſui.

Datum anno 959. ſed hic occaſione ſuperioris concilii collocatum.

ANNO dominicæ incarnationis 958*. Ego nempe Edgarus rex Anglorum, divinaque concedente clementia monarchus, regum antiquorũ Ethelberti & ſucceſſorum illius, ac archiepiſcoporum Brythvvaldi & Athelardi ſtatuta, & privilegia monaſteriorum Kancegenum, cum venerabilis archipontificis Dunſtani conſultu atque conſilio, ad maledictionem impiorum raptorum, immo magis Deo favente ad benevolentiam juſtorumque benedictionem, æterna concluſione renovamus, & in domino ſummo roboramus, ſtatuentes,

* Cor 959.

Vt eccleſia Chriſti in Dorobernia, aliarum eccleſiarum regni noſtri mater ſit & domina, & cum ſuis omnibus perpetualiter ſit ubique libera, præter expeditionem, pontis, & arcis conſtructionem.

VITA BENEDICTI PAPÆ V.

ANNO CHRISTI 964.

BENEDICTVS ex Romanæ eccleſiæ diacono, totius cleri & populi Romani unanimi conſenſu in locum Ioannis XII. defuncti electus eſt anno domini 964. tempore Ottonis & Nicephori imperatorum. Quo facto, cum Romani proceres contra datam fidem juramento firmatam egiſſent, Otto imperator, inquit Luitprandus, collecta undique ſecum fidelium ſuorum multitudine Romam adiit, & firma eam omni parte obſidione, ne quis pateret exitus, munivit. Cives vero hortatu Benedicti pontificis valde animati, obſidionem tamdiu ſuſtinuerunt: donec fame conſtricti, ad urbis deditionem cogerentur. Poſt urbem captam, Benedicto Hamburgum relegato, in ſedem ejus pſeudopontifex Leo quidam ejus nominis octavus elevatur, pſeudoſynodus indicitur, vanæque conſtitutiones decernuntur. Quibus peractis diſceſſit ab urbe imperator; ſed Dei vindicis pœnam non evaſit: nam ob ſacrilegium quod hac in re commiſerat, tanta exercitum ejus, ut habet appendix Reginonis, peſtis & mortalitas invaſit, ut vix ſanus quis a mane uſque ad veſperam, & a veſpera uſque ad mane ſe victurum ſperaret.

Benedictus obiit in exilio anno domini 965. titulo ac honore martyrii condecoratus inſtar Pontiani & Martini pontificum, qui ob glorioſam Chriſti confeſſionem pro nomine ejus exilium aliaſque injurias ac contumelias ſuſtinuerunt. Oſſa ejuſdem Benedicti, Ditmaro apud Reginonem atteſtante, Romam relata fuerunt. Hunc ſcriptorum alii velut injuſte intruſum omittunt, alii Leoni ſchiſmatico & antipapæ eumdem anteponunt; ſed

Benedictus martyr.

Benedictus a quibuſdam chronographis e numero pontificum male eximitur

ANNO CHRISTI 964.

ſed utramlibet harum ſententiam tuentes falluntur. Nam ex iis quę ſupra dixi, manifeſte conſtat, Leonem nunquam niſi pſeudopontificem & antipapam fuiſſe, indignum qui nomine pontificio condecoratus in numerum eorumdem referatur.

CONCILIABVLVM ROMANVM,

Quo per Leonem Antipapam, & ſedis apoſtolicæ invaſorem ſchiſmaticum, Benedictus papa V. exautoratur, & Hamburgum relegatur anno domini DCCCCLXIV. *ſub Ottone & Nicephoro Phoca imperatoribus.*

Luitprand. lib. 6. c. 11.

RESIDENTIBUS itaque domno Leone ſummo & univerſali papa in eccleſia Lateranenſi, necnon & imperatore ſanctiſſimo Ottone, & epiſcopis Romanis, Italicis, a Lotaringia & Saxonia, archiepiſcopis, presbyteris, diaconis, omnique Romanorum plebe, quorum nomina ſuperius* adſcribuntur, advenit Benedictus apoſtolicæ ſedis invaſor, eorum qui ſe elegerant manibus adductus, pontificalibus veſtibus indutus. Quem Benedictus cardinalis archidiaconus tali eſt ſermone aggreſſus: Qua tibi autoritate, quave lege, o invaſor, hæc pontificalia indumenta uſurpaſti, ſuperſtite hoc præſente domno noſtro venerabili papa Leone, quem tu nobiſcum, accuſato & reprobato Ioanne, ad apoſtolatus culmen elegiſti? Num inficiari potes, præſenti domino imperatori juramento promiſiſſe, nunquam te cum cæteris Romanis papam electurum, aut ordinaturum, abſque illius filiique ſui regis Ottonis conſenſu?

* Nimirum cap 8 eiuſdem libri Luitprandi.

Benedictus reſpondit: Si quid peccavi, miſeremini mei. Tunc imperator, effuſis lacrymis, quam miſericors eſſet oſtendens, rogavit ſynodum, ne Benedicto præjudicium fieret: ſi vellet, & poſſet, ad interrogata reſponderet; quod ſi non poſſet, aut nollet, ac ſe culpabilem redderet, tamen pro timore Dei miſericordiam aliquam inveniret. Quo audito, ad domni Leonis papæ pedes, ipſiuſque imperatoris, idem Benedictus concite procidens, ſe peccaſſe, ſeque ſanctæ Romanæ ſedis invaſorem eſſe acclamavit. Poſt hæc pallium ſibi abſtulit, quod ſimul cum pontificali ferula, quam manu geſtabat, domino papæ Leoni reddidit, quam ferulam idem papa fregit, & fractam populo oſtendit. Deinde Benedictum in terra ſedere præcepit: cui caſulam, quam planetam vocant, cum ſtola pariter abſtulit. Poſt autem omnibus epiſcopis dixit: Benedictum ſanctæ & apoſtolicę ſedis Romanæ invaſorem omni pontificatus & presbyteratus honore privamus: ob eleemoſynam vero domini imperatoris Ottonis, cujus ſumus opera in ſedem debitam reſtituti, diaconatus eum ordinem habere permittimus, & non jam Romæ, ſed in exilium deſtinamus.

Benedictus papa exautoratur.

NOTA SEVERINI BINII.

An Luitprandus hujus concilii acta viderit, & uſus eis fuerit.

Hæc acta extant libro 6. capite 11. illius autoris, qui Luitprandus male inſcribitur, quique ut anterioribus capitibus in Ioannem XII. ita & multo magis in Benedictum ſe iniquum oſtendit, & pluſquam oportebat (ut teſtantur ſcriptores Germaniæ) Ottoni fauit. Non tantum ipſe graviter erravit, verum etiam aliis errandi viam ſatis amplam aperuit, vivificans, ut ait propheta, eos qui non vivunt, & interficiens qui non moriuntur: dum quos judicare non potuit ſynodus, condemnatos abjicit; & quem alio vivente ipſa eligere non potuit, nec debuit, Leonem VIII. velut legitimum colendum exhibuit. Apud Gratianum inconſiderate nimis hæc aliaque his ſimilia tractantem diſtinctione 63. ſub nomine & titulo hujus pſeudoſynodi Romanæ Canon 23. reperitur, quo profitetur Leo pſeudopapa octavus ejus nominis, ſe de electione Romanorum pontificum, aliorumque epiſcoporum imperii, idem jus eamdemque poteſtatem Ottoni imperatori concedere, quam facultatem Hadrianus ſecundus Carolo imperatori olim per privilegium attribuerat. Sed cum ſupra in notis ad vitam Hadriani II. copioſe oſtenderim, totum illud quod de jure eligendi & inveſtiendi epiſcopos Carolo imperatori conceſſo Sigebertus in gratiam Henrici imperatoris ſcripſit, fabuloſum eſſe commentum: iiſdem rationibus detegitur impoſtura hujus privilegii, quod Gratianus per Leonem octavum Ottoni imperatori collatum ſuo more fabulatur. Cum enim ad exemplum Hadriani hanc gratiam imperatori a Leone fuiſſe conceſſam ſcribat: nihil illi collatum profitetur, quoniam Hadrianus, ut ſupra probavi, horum jurium nihil Carolo unquam obtulit. Quæ ſi non ſufficiant, addimus alia adhuc eſſe plura, quibuſque eadem conſtitutio manifeſtæ falſitatis arguitur. Primum illud, quod Otto jam ſupra a Ioanne XII. imperator conſecratus, hic rex atque patricius conſtituatur; quaſi cum imperio non fuerit eidem regia & patricia poteſtas conceſſa. Præterea quod illic in fine legitur, ut ultimo afficiatur ſupplicio, ſi quis ejus conſtitutionis tranſgreſſor inveniatur. Quantopere autem illud a Romanorum pontificum conſtitutionibus, quarum violatoribus irrogatur non pœna mortis, ſed anathematis duntaxat, vel ſuſpenſionis, aliaque eccleſiaſtica cenſura, abhorreat, quiſquis harum pauculas legerit, facile intelliget. Addo ad extremum, etiamſi hæc conſtitutio vere contigiſſet, nullius tamen roboris eſſet, quod non a legitimo papa, ſed ſchiſmatico quodam pſeudoleone & antipapa promulgata fuerit. Simili cenſura perſtringatur illa Leonis VIII. apud Crantzii metropolim libro 4. cap. 10. recitata, qua profitetur ipſe pſeudopontifex ſe Ottoni imperatori reſtituere, quæcumque ipſum Romanum occidentale imperium antehac poſſediſſet, atque eccleſiæ Romanæ donaſſet. Impoſturam illius deteges, ſi promulgatæ conſtitutionis tempus cum tempore advenientis Ottonis in urbem conferas, & ſi nomina ſubſcriptorum epiſcoporum, cum nominibus epiſcoporum eorum qui Romano conciliabulo ſub Ioanne XII. interfuerunt, compares. Item ex eo commentitiam fuiſſe probaveris, quod profiteatur ſe etiam reſtituere ea quæ Romana eccleſia dono acceperat a Iuſtiniano, qui Silverii & Vigilii perſecutor potius quam remunerator exiſtens, ne unam quidem glebam Romanæ eccleſiæ contuliſſe alibi legitur. Sicut ergo præcedentes conſtitutiones probantur excogitatæ & effictæ ab iis qui tempore ſchiſmatis ipſis ſchiſmaticis imperatoribus adhærebant: ita probabile eſt, hanc conſtitutionem ab iiſdem excogitatam eſſe. *Sed Deo gratias*, anno 964. ait Baronius, *quod impoſtor inſulſus, ineptus, ſtolidus, talis extiterit, qui adeo affectata mendacia veſtire neſcivit, ſed opprobrio ſempiterno nudata deridenda reliquit.*

Ezech. 13.

Ius eligendi epiſcopos Germanæ

nullus pontifex Carolo vel Ottoni magno concessit.

An Leo VIII. dona Romanæ eccleſiæ collata reſtituerit?

ANNO CHRISTI 964.

EDGARI REGIS ANGLORUM CHARTA DE OSVVALDES-LAV. hoc eſt.

De ejiciendis clericis uxoratis & introducendis monachis.

ALTITONANTIS Dei largiflua clementia, qui eſt rex regum & dominus dominantium, ego Edgarus Anglorum baſileus, omniumque regum inſularum Oceani quæ Britanniam circumjacent, cunctarumque nationum quæ infra eam includuntur, imperator & dominus, gratias ago ipſi Deo omnipotenti regi meo, qui meum imperium ſic ampliavit & exaltavit ſuper regnum patrum meorum, qui licet monarchiam totius Angliæ adepti ſint, a tempore Æſtelſtani, qui primus regum Anglorum omnes nationes quæ Britanniam incolunt ſibi armis ſubegit: nullus tamen eorum ultra ejus fines imperium ſuum dilatare aggreſſus eſt. Mihi autem conceſſit propitia diuinitas, cum Anglorum imperio omnia regna inſularum Oceani cum ſuis ferociſſimis regibus uſque Norvegiam, maximam partem Hiberniæ, cum ſua nobiliſſima civitate Dublina, Anglorum regno ſubjugare: quos etiam omnes meis imperiis colla ſubdere, Dei favente gratia, coëgi.

Æthelſtanus primus monarcha Angliæ. Edgarus ultra dominatur.

Quapropter & ego Chriſti gloriam & laudem in

in regno meo exaltare, & ejus ſervitium amplificare, A devotus diſpoſui: & per meus fideles fautores, Dunſtanum videlicet archiepiſcopum, & Athelvvoldum ac Oſvvaldum epiſcopos (quos mihi patres ſpirituales & conſiliatores elegi) magna ex parte, ſecundum quod diſpoſui, perfeci, &c.

Monaſteria pene deleta per totam Angliam reficit.

Si quidem temporibus anteceſſorum meorum regum Anglorum, monaſteria, tam monachorum quam virginum, deſtructa, penitus rejecta in tota Anglia erant: quæ ego ad Dei laudem pro remedio animæ meæ reparare, & ſervorum & ancillarum Dei numerum multiplicare devovi. Et ipſis ſupradictis meis cooperatoribus ſtrenue annitentibus, jam quadraginta & ſeptem monaſteria B cum monachis & ſanctimonialibus conſtitui: & ſi Chriſtus vitam mihi tamdiu conceſſerit, uſque ad quinquageſſimum* remiſſionis numerum, meæ devotæ Dei munificentiæ oblationem protendere decrevi.

Conſtituit 47. monaſteria, & quinquageſimum ſpondet.
* id eſt, jubilæi.

Oſvvaldus epiſcopus clericos uxoratos ejicit VVigornia.
* Al. Suffultus.
Rex hoc confirmat immutabiliter.

Unde nunc in præſenti monaſterium, quod prædictus reverendus epiſcopus Oſvvaldus, in ſede epiſcopali VVigreceaſtere, in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ amplificavit, & eliminatis clericorum næniis & ſpurcis laſciviis, religioſis Dei ſervis monachis meo conſenſo & favore* conſultus locavit: ego ipſis monaſticæ religionis viris regali autoritate confirmo, & conſilio & aſtipulatione principum & optimatum meorum corroboro C & conſigno. Ita ut jam amplius non ſit fas neque jus clericis reclamandi quidquam inde: quippe qui magis elegerunt, cum ſui ordinis periculo & eccleſiaſtici beneficii diſpendio, ſuis uxoribus adhærere, quam Deo caſte & canonice ſervire. Et ideo cuncta quæ illi de eccleſia poſſederunt, cum ipſa eccleſia, ſive eccleſiaſtica, ſive ſæcularia, tam mobilia quam immobilia, ipſis Dei ſervis monachis ab hac die perpetualiter regiæ munificentiæ jure deinceps poſſidenda trado & conſigno, ita firmiter, ut nulli principum, nec etiam ulli epiſcopo ſuccedenti, fas ſit aut licitum quidquam inde ſubtrahere, aut pervadere, aut ab eorum poteſtate ſurripere, & in clericorum jus iterum traducere, quamdiu fides Chriſtiana in Anglia perduraverit, D &c.

Datio.

Facta ſunt hæc anno dominicæ incarnationis DCCCCLXIV. indictione VIII. regni vero Edgari Anglorum regis ſexto, in regia urbe quæ ab incolis .... nominatur; in natali domini, feſtivitate ſanctorum innocentium, feria quarta.

SUBSCRIPTIONES.

Ego *Eadgar* baſileus Anglorum, & imperator regum gentium, cum conſenſu & principum & archiepiſcoporum meorum, hanc munificentiam ſigno crucis corroboro.

Ego *Ælfrith* regina conſenſi, & ſigno crucis confirmavi.

E

Ego *Dunſtan* archiepiſcopus Dorobernenſis eccleſiæ Chriſti conſenſi & ſubſcripſi.

Ego *Oſcitel* archiepiſcopus Eboracenſis eccleſiæ conſenſi & ſubſcripſi.

Ego *Alferic* dux.

Ego *Bruthnod* dux.

Ego *Aridgari* dux

VITA ET EPISTOLA IOANNIS PAPÆ XIII.

Anno Christi 965.

Ioannes XIII quando papa factus.

IOANNES Narnienſis epiſcopus, poſt obitum Leonis pontificis pſeudopapæ (vivente, an defuncto Benedicto quinto, incertum) factus eſt pontifex anno Domini 965. temporibus Ottonis & Nicephori Phocæ imperatorum. Qui cum initio pontificatus optimates Romanorum acrius fortaſſe quam oportebat inſequeretur, eorum monitu ab urbis præfecto captus, relegatus eſt in Campaniam. B Sed dum imperatori Ottoni hæc innotuiſſent, ad vindicandam injuriam pontifici illatam, ipſe in Italiam profectus eſt, reſtitutoque Ioanne, de illius hoſtibus vindictam ſumpſit iſtam. Præfectum urbis viventem curavit denudari, impoſitumque aſino & utre redimitum, ad ludibrium circumduci, virgiſque cædi, ac demum carceribus mancipari: cadaver defuncti præfecti, a quo Ioannes papa urbe ejectus erat, e ſepulcro extractum in diverſa loca diſtrahi ac diſſipari præcepit.

Per Ottonem ab exilio liberatur.

Polonos & VVandalos ad fidem Christi convertit.

Reg. no. Ad converſionem Polonorum Ægidium Tuſculanum epiſcopum legatum a latere miſit, data illi poteſtate regem Mieziſlaum, qui per connubium Chriſtianæ uxoris Dambronuuchæ Bohemorum C primi ducis filiæ converſus erat, in fide cum populo ſtabiliendi, epiſcopatus erigendi, eaque faciendi quæ ad totius regni converſionem populique inſtructionem pertinere videntur.

Idem ad convertendos VVandalos, VVilibaldum, Prochorium, alioſque viros doctiſſimos emiſit: qui & Meiſconem monarcham (verba Stanislai Orichovii apud Sanderum de viſibili monarchia num. 695. relato) & genus noſtrum illi ſubjectum
„ ſacri baptiſmatis undis ab originali culpa abluerent,
„ & ex civitate diaboli ablutos & mundatos in civita-
„ tem Dei transferrent, in Chriſtique eccleſiam di-
„ carent: quod etiam factum eſt. Nam illi viri ſan-
„ ctiſſimi VVandaliam (ſive tu malis Poloniam dici)
„ ingreſſi prædicabant nobis Chriſtum & gratiam
„ D ejus, qua nos in communionem ſuorum Deus con-
„ vocaverat, celebrabant: homines turmatim ad flumi-
„ na confluentes baptizabant: idola ex VVandalia exterminabant. Ottonem juniorem magni illius Ottonis filium imperatorem coronavit. Roma cum imperatore Capuam profectus, Capuenſem eccleſiam, eo quod ſe Roma fugatum honorifice excepiſſet, digneque habuiſſet, & ab inſidiis Pandulphi principis Capuani fideliter cuſtodiviſſet, archiepiſcopatus dignitate gratitudinis ergo inſignivit.

Capuenſem eccleſiam honorat.

Campanæ quam divino cultui conſecraverat nomen Ioannis Baptiſtæ imponit. Redarguuntur Novatores.

His peractis contigit, cum ad urbem reverriſſet, primariam Lateranenſis eccleſiæ campanam, miræ magnitudinis, recens fuſam, ſuper campanile elevari, quam primum idem pontifex ſacris ritibus Deo conſecravit, atque nomine Ioannis Baptiſtæ haud dubie, E cui ipſa eccleſia dicata erat, nuncupavit. Agnoſcunt illud & redarguunt novatores hæretici, quaſi ille hoc ſuo exemplo poſteros omnes pontifices & epiſcopos in illum errorem induxiſſet, ut campanis ſacramentum baptiſmatis impendendum eſſe crederent & docerent: ſed falluntur imperiti; cum non tam baptizentur, quam prævia benedictione ſacriſque ritibus, ſicut etiam alia vaſa ſacra, cultui divino dicentur & conſecrentur: in qua conſecratione imponuntur iis nomina, velut a cæteris campanis diſcernantur, vel ſaltem, quod magis ad pietatem conduceret, ſi voce alicuius ſancti populus ad eccleſiam convocati diceretur.

Ad Theophanem Nicephori imperatoris orientalis filiam Ottoni imperatori juniori deſponſandam legationem miſit, qua functus eſt Luitprandus Cremonenſis epiſcopus. Sed cum Nicephorus coronatione duorum Ottonum graviter exacerbatus huic legationi nihil detuliſſet, Græca tamen fide, ſub falſo prætextu nuptiarum, legationem ipſe ad Ottonem remiſit, nuntians illi ut nuptias pararet: ſe cum filia brevi adfuturum. Cumque hac occaſione exercitus Ottonis in nuptiis parandis occuparetur: orientales ex improviſo militem imperatoris aggreſſi, eumdem magna ſtrage fugarunt. Verum quando ea victoria elati ſecundo eumdem exercitum aggrederentur, innumera multitudo hoſtium cæſa fuit. Contigit hac de cauſa Nicephorum interfici, eique Ioannem quemdam cognomento Zemiſces ad imperium elevari. Qui paulo poſt quam imperator factus eſſet, occiſi imperatoris Nicephori filiam ad Ottonem miſit: quam ipſe, ut ait Vvitichindus, ſtatim filio tradidit, celebratiſque magnifice nuptiis omnem Italiam ſuper hoc & Germaniam lætiores reddidit. Eamdem a Ioanne papa coronatam imperatricem fuiſſe teſtatur Sigebertus.

Ottonis exercitum qua fraude Græci fugarint.

Theophanes Græca Ottoni deſponſatur, & a Ioanne papa coronatur.

Per catenam ſancti Petri, arreptitii collo circumdatam, dæmonem expulit. In Magdeburgenſi civitate recens ab Ottone condita primum epiſcopum Adelbertum conſtituit. Cumque ſedem apoſtolicam annos ſex, menſes undecim, & dies viginti quinque tenuiſſet, VIII. Idus Septembris obiit. Sepultus eſt in baſilica ſancti Petri, ut videre eſt in epitaphio quod extat apud Baronium anno 972. num. 1.

Ioannes papa dæmonem ejicit.

EPISTOLA I.

IOANNIS PAPÆ XIII.

AD EPISCOPOS CITERIORIS BRITANNIÆ.

Ut archiepiſcopo Turonenſi debitam reverentiam exhibeant.

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, epiſcopus Romanæ urbis, in Chriſto fratribus univerſis epiſcopis citerioris Britanniæ ſalutem in Chriſto & viſitationem.

QUIA vice beati Petri apoſtolorum principis, Domino Deo dignante, omnium eccleſiarum curam ſuſcepimus: ſollicitudinem, qua uniuſcujuſque fides integra in eodem Domino reſervetur, ſine qua nullus ei placere valebit, ubique ſevere obſervare debemus. Ideoque notum ſit vobis, quoniam cariſſimus frater noſter Arduinus, ſanctæ Turonenſis eccleſiæ archiepiſcopus, veniens ad apoſtolorum limina Romam oratum, interpellavit nos, quod jura ſui archiepiſcopatus, quæ ab antiquis temporibus per decreta ſanctorum pontificum ſanctæ Romanæ matris eccleſiæ ſuis prædeceſſoribus conceſſa & confirmata fuerunt, a veſtro archiepiſcopo, & ſuis deceſſoribus, per violentiam, & paganorum Northmannorum contrarietatem ſublata videntur. Unde apoſtolica autoritate vobis ſciatis eſſe interdictum, ne illius ullo modo juri reſiſtatis deinceps de omnibus, quæ prædictus archiepiſcopus confirmat archiepiſcopatui ſuo pertinere debere, quouſque ille veſter archiepiſcopus, aut aliquis ex vobis, cum Arduino archiepiſcopo, ſive cum ſuo ſuffraganeo, vel alio fideli miſſo, ad noſtram ſanctam matrem eccleſiam veniat: ut ibi percognitis cauſis inter vos & illum, quod æquum

A comprobabimus, diffiniatur ad laudem Dei & Domini noſtri Ieſu Chriſti. Quod ſi aliter quam quod jubemus, contra voluntatem ejus feceritis: cognoſcatis voſmetipſos Dei & beati Petri principis apoſtolorum, per noſtræ humilitatis mandatum, autoritate excommunicatos ab omni eccleſiaſtico officio. Quod ſi vero debitam reverentiam circa prædictum fratrem noſtrum obſervare vobis placuerit: ſecundum juſtitiæ decretum a ſancta Romana eccleſia ſtatutum, permaneatis cum Dei benedictione in unitate noſtræ catholicæ communionis. Inter hæc ſciant veſtri regni homines, maxime nobiliores, nominatim Berengarius, & filius ſuus Conanus, & Hoel cum fratre ſuo Guerech, cum cæteris majoribus, ut ſi contra juſtitiam inobedientes fuerint huic noſtræ juſſioni, & contra-

B rii ſeu rebelles extiterint prædicto fratri noſtro Turonenſi epiſcopo, ſint & ipſi excommunicati, & noſtra benedictione apoſtolica privati.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

Epiſtola. I. Ioannis XIII. Meminit hujus epiſtolæ Innocentius III. libro II ad Bartholomæum Turonenſem. Quotus numero Ioannes hic fuerit, vetus exemplar non exprimit. Nos ex Arduini Turonenſis archiep[illegible] ætate Ioannem XIII. conjecimus, [illegible] non eſt: veriſimilius certe, quam ut [illegible] Ioanni X. tribuatur, cui coævum non [illegible]

EPISTOLA II. AD [illegible]

REGEM ANGLO[illegible]

C De epiſcopatu VVintonienſi exp[illegible] & introducendis mon[illegible]

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum [illegible] excellentiſſimo, atque omnibus ep[illegible] comitibus, abbatibus, & cuncto[illegible] glicæ gentis, Chriſtianam ſalute[illegible] benedictionem.

QUONIAM ſemper ſunt conc[illegible] tionalibus quærantur deſider[illegible] veſtræ piæ petitionis ſtudium in pr[illegible] oſtendatur præſtandis. Scimus eni[illegible] imperii veſtri dignitatem zelo di[illegible]

D undique munitam, ut indeſinente[illegible] bilium locorum percogitet ſtab[illegible] nus provenientе pro labore, ſchola[illegible] tiplicetur ſervitii, & largitori omni[illegible] de fructus referantur nullen[illegible]. Qua[illegible] ac fili cariſſime, quod veſtra exce[illegible] trem & coepiſcopum noſtrum Du[illegible] apoſtolica ſede, cui licet immeriti p[illegible] poſcit, omnibus modis concedum[illegible] apoſtolica ſancientes, ut de monaſt[illegible] ronia civitate, in honorem ſanctæ T[illegible] tiſſimorum apoſtolorum Petri &

E cto, quod vetus, differentia novi [illegible] eſt cœnobii, cognominatur, canon[illegible] epiſcopo, & omnibus catholicæ fid[illegible] patentibus culparum ſuarum turp[illegible] biles, & in eiſdem ſecundum imp[illegible] rum inverecunde perdurantes, cu[illegible] ſito, utpote vaſa diaboli, ejiciantu[illegible] ſtra ſublimitas deſiderat, dilecti[illegible] & coepiſcopus noſter Erhevvaldus diſciplinis apprime imbutus, mon[illegible] cundum præcepta regulæ vivent[illegible] enutriat, eiſque inibi perpetuam ſtatuat ille: qui eorum vitam ita ſa[illegible]aris moribus exornet, ut paſtore ad laboris ſui præmium

præmium vocato, non aliunde quam ex illa congregatione alter in locum regiminis ſuccedat. Quod ſi impedientibus, quod abſit, peccatis, ad hoc pontificale officium in eadem congregatione idoneum inveniri minime poſſe contigerit: autoritate apoſtolorum principis Petri, cui dominus ac ſalvator noſter ligandi ſolvendique poteſtatem contradidit, præcipimus, ut nemo ex clericorum ordine ad hujus regimen eccleſiæ promoveatur: ſed potius ex alia qualiter congregatione qui dignus inventus fuerit monachus aſſumatur, & huic eccleſiæ præficiatur. Si quis enim interea, quod non credimus, hæc apoſtolicæ ſedis privilegii decreta irrita facere, & ea quæ nobis pie indulta ſunt intaminare præſumpſerit: autoritate ejuſdem cæleſtis clavigeri Petri, omniumque ſucceſſorum ejus, ſciat ſe anathematis vinculo innodatum, & in illo magni judicij die perpetualiter damnandum. In Chriſto valeas, domine fili.

Ex biblioth. MSS Labb. To 1.

** EPISTOLA III. AD BERENGARIVM EPISCOPVM VIRDVNENSEM.

Privilegium monaſterij a Berengario conſtructi.

Ioannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Berengario fratri noſtro, Virdunenſis eccleſiæ epiſcopo, cum omnibus ſibi a domino commiſſis, bravium æternæ remunerationis.

CONVENIT apoſtolico moderamini, pia religione pollentibus benevola caritate favere, & poſcentium animis alacri devotione aſſenſum præbere. Ex hoc enim potiſſimum præmium lucri a conditore omnium domino promerebimur, ſi venerabilia ſanctorum loca opportune ordinata, ad meliorem fuerint ſtatum noſtra autoritate perducta. Igitur quoniam te, cariſſime frater, inter cætera ſanctæ converſationis exercitia comperimus quoddam monaſterium in tuo epiſcopio, juxta civitatem Virduni, in eccleſia beati Petri, pro amore Dei conſtruxiſſe, in quo requieſcunt corpora ſanctorum confeſſorum, atque præfatæ eccleſiæ ſanctæ Mariæ quondam epiſcoporum, Vitoni, Pulcronii, Poſſeſſoris, atque Firmini, & de rebus tuæ eccleſiæ provida cõſideratione ſublevaſſe: ut ſi quando filii eccleſiæ tuæ, compuncti amore, terrena deſpiciẽtes ad contemplativæ vitæ perfectionem cõfugere deſiderarent, ne a tua penitus eccleſia diſſociati viderentur, in monaſterio, quod membrum eſt ejuſdem eccleſiæ, ſolatii refugium ſub habitu religionis ſibi invenirent, & domino quieta tranquillitate inibi famularentur. Noverit omnium fidelium, tam præſentium, quam & futurorum induſtria, nos idem monaſterium tua ordinatione conſtructum, cum omnibus rebus, regalibus præceptis tuo conſultu ſibi ſancitis, in æternum velle permanere inconvulſum: Scanciam cum ſuis pertinentiis: abbatiam ſancti Amantii, & quidquid ad eam pertinet: Novavillam cum ſuis locis: Amantionis curtem quantum ad eam pertinet: Parridum cum ſuis adjacentiis: Harbodi villam cum ſuis pertinentiis: Caſtonis curtis eccleſiam cum his quæ ad eam pertinent: eccleſiam de Marleio cum ſuis adjacentiis: eccleſiam de Marculfi curte cum ſuis adjacentiis: eccleſiam de Amonzei villa cum ſuis adjacentiis, cum terris, vineis, molendinis, cum ſervis & ancillis: abbatiam ſancti Petri & eccleſiam de Marca: ad Liriacum quidquid ad illum locum pertinet: ad Novamvillam in Barrenſi comitatu, quod ad eum locum pertinet. Hæc vero omnia prædicta loca cum ſuis omnibus generaliter & ſpecialiter pertinentiis, & quicquid domino opitulante, voto fidelium huic monaſterio conceſſum fuerit, in futuro tempore, per hoc noſtrum apoſtolicum privilegium perenniter firmamus, tam vobis, quam veſtris ſucceſſoribus, & inſuper hoc noſtræ autoritatis privilegio eſſe corroboratum volumus: quatenus eadem Virdunenſis eccleſia, quæ hactenus de filiis ab ipſis infantiæ rudimentis in gremio ſuo expoſitis, dum ad externa monaſteria confugerunt, fraudabatur, abhinc & deinceps, in membro ſibi ſubjecto, conſilio ſui epiſcopi, atque providentia glorioſi abbatis Humberti, de eorum ſancta converſatione ſublimata glorietur. Si autem temerario auſu magna parvaque perſona, cujuſcumque ordinis aut poteſtatis, contra hanc noſtram apoſtolicam præceptionem ire tentaverit: ſciat ſe autoritate beati Petri apoſtolorum principis excommunicatum, atque anathematis vinculo innodatum, & a regno Dei alienum, cum omnibuſque impiis æterno incendio atque ſupplicio condemnatum. Qui vero obſervator extiterit hujus noſtri præcepti, gratiam, atque miſericordiam, vitamque æternam a miſericordiſſimo domino Deo noſtro conſequi mereatur.

Scriptum per manum Leonis ſcriniarii ſanctæ ſedis apoſtolicæ, in menſe Ianuario per Indictionem XIV. Datum quinto Idus Ianuarii per manum Marini epiſcopi & ſanctæ ſedis apoſtolicæ bibliothecarii, anno, domino propitio, pontificatus domni Ioannis ſummi pontificis & univerſi XIII. papæ in ſanctiſſima beati Petri apoſtoli ſede, decimo *, primo in menſe, Indict. XIV. anno ab Incarnatione domini DCCCCLXXI.

* Cor. ſeptimo.

** EPISTOLA IV. AD ADALBERONEM REMENSEM ARCHIEPISCOPVM.

Privilegium Monaſterii ſancti Remigii.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimo in domino fratri Adalberoni, ſanctæ Remenſis eccleſiæ digniſſimo archipræſuli, perpetuam ſalutem.

CONVENIT apoſtolatui noſtro, pro univerſis Dei eccleſiis, ne damna rerum ſuarum ſuſtineant, ſed magis ſemper in melius augeantur & & creſcant, curam habere. Igitur quia fraternitatis tuæ dilectio nos poſtulavit, quatenus monaſterium quod corpore beati Remigii nobilitatur, privilegio ſanctæ noſtræ ſedis apoſtolicæ muniremus, quo ad Dei omnipotentis laudem, & ejuſdem beati Remigii honorificentiam, nullius hominis avaritia & temeritate valeat in quoquam violari, & minui, ſed potius augeatur & creſcat. Quapropter per interventum tuæ dilectionis, archimonaſterio, quod in Francia ſitum eſt non longe a civitate Remenſi, cui præeſſe videris, confirmamus & corroboramus hoc noſtræ autoritatis privilegio omnes poſſeſſiones, omneſque res mobiles & immobiles, quæ dici & nominari poſſunt, de terris, vineis, ſeruis & ancillis, colonis & colonabus, ædificiis & habitationibus, theſauris, & ornamentis, & quibuslibet pecuniis. Statuentes ſub divini judicii obteſtatione, & anathematis validis interdictionibus, ut nunquam, neque ullus rex, neque archiepiſcopus vel epiſcopus, vel etiam quorumlibet hominum magna parvaque perſona, præſumat eidem archimonaſterio ad damnum ſive moleſtiam incumbere, ſive de rebus & poſſeſſionibus ipſius auferre & alienare. Promulgamus autem & hoc autoritate beati Petri apoſtolorũ principis, per hujus noſtri apoſtolici privilegii conſtitutionem,

Circa Annum Christi 966.

ut omoia quæ a te vel a quibuſlibet Chriſti fidelibus eidem archimonaſterio donata ſunt, vel in futurum donata fuerint, firma ſtabilitare ad jus & dominium ipſius permaneant: nec licentia ſit cuiquam homini, vel conferre, vel alienare quid ex omnibus quæ ad illud pertinent, niſi ad communem utilitatem roborandam juſtitiæ, & gratiam competentis commutationis. Inſuper abbatiam ſancti Timothei, quam eidem ſancto Remigio ad uſum boſpitalitatis tua largita eſt induſtria, quatenus cum ſuorum, tum etiam ſucceſſorum atque monachorum, ad hoſpitum neceſſaria, rata benevoleotia non deficiat, abbas loci provideat, atque ad communem utilitatem diſtribuat: ita dumtaxat, ne archiepiſcopalis affluentia in ſuis nimium, oon prout ferre locus poſſit, excedat. Si quis autem, quod non optamus, nefario auſu, contra hujus noſtri apoſtolici privilegij paginam ſciens agere præſumpſerit, ſciat ſe Dei, & ſancti Petri apoſtolorum ptiocipis, noſtræque humilitatis judicio excommunicatum, immo anathematizatum cum diabolo & omnibus impiis, quibus præparatus eſt cruciatus æternus. Qui vero pio intuitu hæc obſervare & cuſtodire ſtuduerit, a miſericordiſſimo domino Deo noſtro benedictionis gratiam, & æternæ vitæ gloriam ioter ſaoctos & electos conſequi mereatur.

Scripta per manus Stephaoi ſcriniarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ, io menſe Apr. Indict. xv. Datum per manuio Aodreæ epiſcopi VIII. Kalend. Maii anno pontificatus domini noſtri Ioannis ſanctiſſimi & tertii decimi papæ VIII. imperii autem domini Ottonis majoris Auguſti XI. junioris vero V. in menſe quarto, Indictione quintodecima.

An. 972.

* Cor. VII.

CHARTA REGIS EDGARI NOVO VVINTONIÆ MONASTERIO quod Hydam vocant coofecta,

In qua angelorum refert creationem atque lapſum, hominem fieri ad capeſſendum cum prole ſua vacuum iam ipſorum ordinem. Invidet, inquit, hoc diabolus, fraudeque circumventum ſui cum prole reddit ſimilem. hos miſertus Chriſtus redemit, & hos inter, ipſum regem Edgarum, qui tanta raptus benignitate, totum ſe effundit in gratitudinem & bona opera. Chriſto igitur & familia ſua plurima condit monaſteria, unumque hoc VVintoniæ: cuius cœnobitis vita regulas & honeſtatis imponit, tam eccleſiaſticas, quam ſæculares.

INCIPIT charta privilegii Edgari benigniſſimi principis conceſſa novo monaſterio VVintoniæ quod modo Hyda appellatur: cujus rubrica ſic cancellatur:

EDGAR REX HOC PRIVILEGIVM E novo edidit monaſterio, ac omnipotenti domino eiuſque genitrici Mariæ eius laudis magnalia conceſſit.

Ex chronico monaſterii VVintonienſis quod Hyda dicebatur.

CAPITVLVM I.

Omnipotens totius machinæ conditor, ineffabili pietate univerſa mirifice moderatur quæ coodidit, qui coætetoo videlicet verbo, quædam ex nihilo edidit, quædam ex informi ſubtilis artifex propagavit materia. Angelica quippe creatura, ut » ioformis materia, oullis rebus exiſtentibus, divi- » nitus formata luculento reſplenduit vultu. Male, » proh dolor! libero utens arbitrio, cootumaci arro- » gans faſtu, creatori univerſitatis famulari dedi- » gnans, ſemetipſum creatori æquiparans, æterni » barathri incendiis cum ſuis complicibus demerſus, » jugi merito cruciatur miſeria. Hoc itaque thema- » te totius ſceleris peccatum exorſum eſt.

II.

Quare hominem condidit, & quid ei commiſit.

Evacuata* animaque polorum ſede, & eliminata tumidi faſtus ſpurcitia, ſummus totius bonitatis arbiter lucidas cælorum ſedes ooo ſine cultore paſſus torpere, formatis ex informi materia diverſarum rerum ſpeciebus, hominem tandem ex limo conditum, vitæ ſpiraculo ad ſui formavit ſimilitudinem, cui uoiverſa totius coſmi ſuperficie condita ſubiiciens, ſeipſum ſuoſque poſteros ſibi ſubiecit, quatenus eius ecutura poſteritas angelorum ſuppleret oumerum, cælorum ſedibus ſuperbia turgente detruſum.

III.

Qualiter in paradiſo ſine crimine converſatus ſit.

Qui paradiſiacæ voluptatis amœoitate locatus, nullius rei patiebatur diſpeodium, ſed ei totius mundi ad votum ſuppeditabat facultas. Totiuſ oamque bonitatis ubertate fruenti nulla ei res inſtita reſiſtebat. Amore altithrooo devote obſequenti creatura cuncta famulabatur ſubjecta. Fruebatur lætabundus creatoris tripudio, & angelorum alacriter utebatur conſortio. Noo eum corporalis debilitabat imbecillitas, oec animi affligebat anxietas. Noo typho levis raptabatur ſuperbiæ, ſed ſuo ſe conjungens autori, humilis pollebat mirifice. Noo eum manis tumidum vexabat gloria, ſed devotum creatoris magnificabat memoria. Noo iovidia eum alieno torquebat profectu, ſed caritas jugiter lætabatur amplexu. Noo ira cruciabatur infeſtus, ſed caritatis tranquillitate leviabatur patientiſſimus. Non eum triſtitia mœrore dejiciebat, ſed gaudii ſpiritalis ſpe polleote florebat. Non avaritia nimium incitabatur cupidus, ſed dapſilitatis ſtudio exercebatur largiſſimus. Noo illicito maſſicus delectabatur edulio, ſed parcitate contentus licito utebatur cibario. Non luxuria eum ſtimulabat nefaria, ſed continentia competens conſtringebat ad prœmia; omnium polycrates virtutum, cunctis carens adverſis, omnibus florens proſperis, rite pollebat ingenuus.

IV.

Quomodo cælum ſine morte conſcendere confidebat, & diabolus invidus ne aſcenderet impediebat.

Qui prole ad numerum parata, ſuperbientium angelorum univerſa comitante proſapia, ſine loto guſtato ligni vetiti fructu, æthereos æternæ beatitudinis ſuggeſtus triniatim cum domino regnaturus conſcendere macrobius confidebat. Invidus igitur hoc animadvertens zabulus, nimia perculſus invidia, rimari callide verſutus cœperat, quis ioſidiis, ne ad tantam oominis conſcenderet gloriam, ſubdolus deciperet: pro nihilo forte ducens conceſſa, illicita nimium adlubeſcendo laudans, mulierem admodum fragilem pellexit. Quæ ſui detrimenti minime contenta, virum muliebriter victum blandis ſuaſionibus delinitum, exili heu malo guſtato ſibi ſimilem faciens, perdidit.

V.

Quomodo in hac miſeria omnibus privati virtutibus detinentur, eandemque cataclyſmata.

Vtrique tandem præfatis privati odonariis, paradiſi

ANNO CHRISTI 966.

radiſi eliminati meus, in præſentis vitæ ærumna miſerrimi dejiciuntur: contemnentes conditorem, a cunctis inſequuntur creans. Vita deſiit, mors inolevit. Virtutum caterva recedente, vitiorum cumulus ſucceſſit. Succedente nepotum proſapia, ſucceſſit cumulata criminum collegio*: univerſi cum ſuis ſceleribus cataclyſmate dempti, tandem, octo utriuſque ſexus reſervatis, taheſcendo deficiunt. Vitiis copioſe ſurgentibus, conditor ſe hominem feciſſe indoluit. Poſtremo miſericors mortalibus, ut pollicitus eſt, ſuccurrit.

* collectio

VI.

Quomodo Chriſtus natus ſua nos paſſione redemit, & cælos conſcendere fecit.

Stella emicuit matutina, quæ ſuo radio, mundi tenebras fugaret. Fauſta reſplenduit Maria, cujus utero virginali Chriſtus ineffabiliter editus, peccatorum tenebras mediator clementiſſimus dempſit. Viguit Chriſtus virtutibus plenus. Incanduit Iudæa ingenti rancore repleta. Carnem ſuſcipiens pro nobis pati voluit: quod ejus permiſſu infelix audacter complevit Iudæa. Ligno quippe perditum, ligni ſcandens gabulum, genus redemit humanum. Univerſas namque hominum dæmon nationes ludificando inſultans, jure ut mandati tranſgreſſorem poſſidens, morte mulctabat perpetua. Sanguis vero a mortuis ultorem tropæo crucis diviſit. Prædam de perfidi leonis ore tulit, ſecumque ſuper æthera vehens ſuperius angelorum cœtibus conſociavit: ut cum eo communi contubernio fruentes, bonitate perſpicui, virtutum omnium ubertate referti, expertes peccati, omni contagione privati, ſine fine poſt diem judicii reſtauratis corporibus exultantes regnarent. Hanc præcipuam ſine dubio gloriam credentibus, qui Trinitatis veræque unitatis fidem bonis inſudantes operibus ſectantur, pollicitus, non credentibus ſupplicium minatus æternum perpetuis barathri incendiis, juſtiſſime ſpopondit.

VII.

De benevolo regis meditamine.

Hinc ego Edgarus, divina favente gratia totius Albionis baſileus, rimari magnopere cœperam quid operum ſtudio exercerem, ut ad tantam gloriam perveniens, Chriſti ſanctorumque ejus cælo collocatorum contubernio coronatus fruerer, tantamque inferni miſeriam devitarem. Inſtigante etenim domini clementia, occurrit animo ut ipſe criminibus ceſſarem cunctis, atque bonis operibus inſiſtens, forma factus gregi, quouſque noſtri regiminis gubernamine degentes lucrifacerem. Quoſdam igitur ſuaſionibus invitans ad præmia, quoſdam terroribus compellens ad gloriam, bona ædificans, mala, ut domino faciente potui, diſſipavi. Scriptum quippe per Ieremiam memini prophetam: *Ecce conſtitui te ſuper gentes, & ſuper regna, ut evellas, & deſtruas, & diſperdas, & diſſipes, & ædifices, & plantes.* Talibus igitur exhortatus doctoribus, quibus nos dominus per prophetam clementer admonuit, agens Chriſto favente in terris quod ipſe juſte egit in cælis, extricans videlicet domini cultura criminum ſpurcitias, virtutum ſemina ſedulus agricola inſerui.

Ierem. 1.

VIII.

Qua ratione clericos eliminans, monachos collocavit.

Timens ne æternam incurrerem miſeriam, ſi adepta poteſtate non facerem quod ipſe, qui operatur omnia quæ in cælo vult & in terra, ſuis exemplis juſtus examinator innotuit, vitioſorum cuneos canonicorum e diverſis noſtri regiminis cœnobiis Chriſti vicarius eliminavi: quod nullis mihi interceſſionibus prodeſſe poterant, ſed potius, ut beatus ait Gregorius, juſti vindictam judicis provocarent, qui vicariis vitiorum nævis contaminati, non agentes quæ Deus jubendo volebat, omnia quæ nolebat rebelles faciebant: avidus inquiſitor advertens gratos domino monachorum cuneos, qui pro nobis incunctanter intercederent, noſtri juris monaſteriis devotus hilariter collocavi.

ANNO CHRISTI 966.

IX.

Quod ſancti Spiritus gratia compunctus abbatem & monachos in novo conſtituit monaſterio.

Hac itaque ratione, ſancti Spiritus attactus flamine, locum domini mundans VVintonienſis eccleſiæ, novi monaſterii arciſterium* noſtro ſalvatori ejuſque genitrici ſemper virgini Mariæ, & omnibus apoſtolicis, cum cæteris ſanctis, dicatum reſtauravi. Sciens ſcriptum: Conſentientes & facientes pari conſtringuntur pœna rebellionis, omnipotentis voluntati obviantes. Poſſeſſionem domini uſurpare non ſuſtinens, clericos laſcivientes repuli, ac veros Dei cultores monachico gradu fungentes, qui pro noſtris noſtrorumque inibi quieſcentium exceſſibus ſedulo intercederent ſervitio, quo eorum interceſſionibus noſtri regiminis ſtatus vigeret munitus, abbatem Chriſto cooperante eligens, altithrono ſubjectus illic devote ordinavi. Hoc ſubnixe efflagitans depoſco, ut quod in ſuis egi, hoc agat in mihi ab ipſo collatis: ſcilicet adverſarios noſtros dejiciens, amicos ſublimando provehat; ut inimicos ſanctæ Dei eccleſiæ deprimens, amicos ejus monachos videlicet beatificans juſtificavi.

* hoc eſt, monaſterium

X.

De illorum anathemate qui monachis inſidiantur.

Si autem qualibet occaſione, diabolo inſtigante, contigerit, ut faſtu ſuperbientis arrogantiæ, dejecti canonici, monachorum gregem, quem ego venerans cum paſtore in Dei conſtitui poſſeſſione, dejicere inſidiando voluerint: agatur de eis, & de omnibus qui quolibet munere cœcati juvamen eis impenderint, quod actum eſt de angelis ſuperbientibus, & de protoplaſto diaboli fraude ſeducto; ut paradiſi videlicet limitibus ſublimibuſque regni cælorum ſedilibus ejecti, cum iis qui domini famulatum aſpernantes contempſerunt, barathri incendiis detruſi, jugi crucientur miſeria. Nec inde evulſi ſe glorientur evaſiſſe tormenta, ſed cum Iuda Chriſti proditore, ejuſque complicibus, Acheronte conglutinati, frigore ſtridentes, fervore peruſti, lætitia privati, mœrore anxii, catenis igneis compediti, lictorum metu perculſi, ſcelerum memoria confuſi, totius bonitatis recordatione ſemoti, æterno lugubres puniantur cruciatu.

XI.

Item de anathemate inſidiantium.

Qui autem jam prædictos novi VVintonienſis eccleſiæ cœnobii monachos, vel quoſlibet ejuſdem ordinis noſtro regimine degentes, monaſteriis, quæ vitiorum ſpurcitiis expurgans, Ieſu Chriſto domino noſtro, victo dæmone, acquiſivi, eliminare præſumens voluerit, anathema ſit: & eadem maledictione qua Cain patricida, qui fratrem ſuum Abel, ſtimulante invidia lividus interemit, maſtigia, adductus eſt, ſine termino teneatur obnoxius: atque in Dei perſecutione continuo perſeverans, in hac vita nullum dignitatis acquirat honorem, nec in futuro ſine miſeria numquam perſiſtat, ſed cum Anania & Sapphira una Styx *porragine ejulantem crucians complectatur.

* forte voragine

XII.

ANNO CHRISTI 966.

XII.

De benedictione monachos venerantium.

Quicumque prætitulatos monachos bonis quibuſlibet locupletans ditare voluerit, creator cunctitenens clementer eos eorumque progeniem totius ubertate proſperitatis hic & in futuro ſæculo ditando locupletet. Scriptis decenter eorum in libro vitæ nominibus, cum Chriſto portionem in cælorum habitaculis habeant, qui monachos ſuos, quos noſtris congregatos temporibus poſſidet, vel verbis, vel factis, ſanctitatis ſtudio honoraverint.

XIII.

Quales & qualiter monachi in hoc monaſterio conſerventur.

Regulares igitur monachi, non ſæculares, in præfato, Chriſto comite, degentes monaſterio, regulæ moribus obtemperent: patres venerantes ſpirituales, ſanctorum patrum imitentur exempla: nil agentes, niſi quod communis monaſterii regula, vel majorum demonſtravit norma. A ſæcularibus igitur pompis remoti, toto niſu corporis cuſtodiant & animæ caſtitatem. Humilitatis ſtudio pollentes, & corpus parcimoniæ vigore minuentes, alacri conſtringant animo. Civium convivæ intra urbem perpetuo interdictu fieri erubeſcant. In civitate degentes, in refectorio pompaticas laſcivaſque ſæcularium delicias ut melancholiam aporiantes, licitis caritatum utantur cibariis; extra refectorium autem minime, niſi in domo infirmorum ægroti decubuerint, edentes licite quæ juſſi fuerint. Sacri ſummique ordinis hoſpites, ſi ratio exegerit, & peregrini ordinati, longo terrarum ſpatio venientes, ad abbatis menſam in refectorio cautiſſime invitentur: laicis in hoſpitio condecens exhibeatur humanitas. Monachorum quiſpiam manducandi vel bibendi cum eis ſecundum patrum decreta licentiam non habeat: in refectorio autem edendi cauſa vel bibendi non introducantur. Pauperes, ut Chriſti, ingenti cordis ſuſcipiantur tripudio.

XIV.

De abbatum electione.

Divinarum ſtudio ſcripturarum luculentiſſime eruditi, orationum frequentia aſſidue occupati, caritatis amplexu lætiſſimi, fidei exercitio promptiſſimi, ſpe provehente ſinceriſſimi, pace concorditer fixi, omniumque virtutum flore decorati, ad finem uſque, cœptum rantæ bonitatis initium, Chriſto juvante, perducentes, eadem glorioſi fruantur libertate, quam beatus patronus Benedictus omnibus regulæ præcepto ſubjectis inſtituit, ſcilicet ut poſt abbatis obitum tunc temporis regentis, abbatem....... ordinent congregatione, quem ſibi omnis concors congregatio, ſive pars quamvis minima congregationis, ſalubriori elegerit conſilio.

XV.

Qualiter rex abbatem & monachos venerans muniat.

Reges itaque, quicumque noſtri fuerint ſucceſſores, nullam extraneam perſonam jus tyrannidis ſuper monachos exercentem imponant: ne forte Deus eos damnans, & regno deponat & vita. Electum vero a fratribus Chriſti vicarium dignanter ſuſcipiant, eumque caritatis igne ſucceſi locupletando venerentur: juvamen, in quantum indiguerit, Chriſti amore compuncti, alacriter impendant. Mutuo namque confortati juvamine, in nullo a regulæ præceptis diſcordantes, domini gregem, non mercenarii, ſed paſtores fidiſſimi, luporum rictibus eximentes, intrepidi defendant.

XVI.

Qualiter abbas & monachi regem a dæmonum tentatione eripiant

Abbas autem armis ſuccinctus ſpiritalibus, monachorum cuneo hinc inde vallatus, chariſmatum cæleſtium rore perfuſus, aereas dæmonum expugnans verſutias, regem, omnemque ſui regiminis clerum, Chriſto, cujus virtute dimicant, juvante, a rabida hoſtium perſecutione inviſibilium ſolerter ſpiritus gladio defendens, fidei ſcuto ſubtili protegens tutamine, robuſto prælians triumpho, miles eripiat imperterritus.

XVII.

Qualiter rex abbatem & monachos ab hominum perſecutione defendat.

Rex itidem terrenus, cæleſtis caſtra regis fortiſſimo roborans munimine, armis ſæcularibus viſibiles expugnans adverſarios, hoſtiumque rabiem ſævientium annihilando dejiciens, conditoris ſui paſcua gregemque ſolicita inexpugnabilis tueatur cuſtodia, quatenus ad vitæ bravium perveniens, æternis tripudians fruatur bonis, quæ nec oculus videre aliquatenus potuit humanus, nec in hominis cor ullatenus aſcendit quæ præparavit Deus diligentibus ſe.

XVIII.

De monaſticæ poſſeſſionis libertate.

Sint præfati monaſterii rura, omnis monachorum poſſeſſio, in rebus magnis vel modicis, internis vel externis, in urbanis vel ſuburbanis, prædiis, campis, pratis, paſcuis, ſilvis, molendinis, rivulorum curſibus, æterna libertate in Chriſti nomine ejuſque genitricis ditata.

XIX.

Quod nullus ſæcularium monaſterii poſſeſſionem illicite uſurpet.

Sæcularium quiſpiam auſu temerario jus tyrannidis non in Chriſti cultura præſumptuoſus exerceat: non minuet, inſtigante diabolo, quod ſancti Spiritus inſtinctu tam a me quam a prædeceſſoribus meis, necnon a catholicis utriuſque ſexus hominibus, largiflua conceſſum eſt dapſilitate.

XX.

De benedictione augentium

Augenti tribuat rerum cunctarum opifex tranquillum vitæ præſentis excurſum, longævam inſtantis temporis * futurum æternæ beatitudinis talionem, ſufficientem victualium ubertatem, interminabile proſperitatis augmentum, copioſum virtutum omnium juvamen.

XXI.

De maledictione minuentium.

Minuentem perpetua poſſideat miſeria: in domini manens perſecutione, ejus genitricis ſanctorumque omnium incurrat offenſam: præſentis vitæ adverſitas illi ſemper eveniat: nulla eis bonitatis accidat proſperitas: omnia ejus peculia inimici aſtantes diripiant: in futuro autem, æterni miſerrimum cum hœdis in ſiniſtra poſitum damnent cruciatus, ſi non ſatisfactione emendaverit congrua quod in domini uſurpans detraxit cenſura.

XXII.

Quibus modis ſæcularibus obtemperent, & quod nullus reatus hoc domini privilegium minuere valeat.

Non habetur hujus tituli caput in manuſcripto.

Tribus tantummodo cauſis, ſæcularibus obtemperent præceptis, rata videlicet expeditione, pontis, arciſve conſtructione: alias æterna ditati glorientur libertate. Reatus quidpiam ſi incitante dæmone ſeductus vel abbas vel fratrum aliquis fragiliter, quod abſit, contraxerit, juſtitia purgante ſecundum

ANNO CHRISTI 966.

ſecundum regulæ præceptum abolitus damnetur, maneatque præfatæ munificentiæ libertas altithrono per noſtram humilitatem oblata, ad monachorum uſus gratuitè ſibi famulantium inviolabilis, æterna libertate jocunda: quia Deus, qui hanc privilegii largifluam donationem, locumque cum universa monachorum familia, juraque omnia ſacro ſubjecta cœnobio poſſidet, numquam reatum commiſit, nec ullo umquam tempore committet. Sit igitur præfata libertas æterna, quia Deus libertatis poſſeſſor æternus eſt.

XXIII.

Quoties & quare in anni circulo hoc fratribus legatur privilegium.

Deeſt capitulum, cujus hic titulus.

Anno incarnationis dominicæ nongenteſimo ſexageſimo ſexto ſcripta eſt hujus privilegii ſyngrapha, his teſtibus conſentientibus, quorum inferius nomina ordinatim charaxantur.

SVBSCRIPTIONES.

Ego Edgar, divina largiente gratia, Anglorum baſileus, hoc privilegii donum noſtro largiens redemptori, locoque ejus ſanctiſſimo, primus omnium regum, monachorum inibi collegium conſtituens, manu propria ſignum hagiæ crucis imprimens confirmavi.

Ego Dunſtan Dorobernenſis eccleſiæ archiepiſcopus, largifluam benevoli regis donationem venerans, crucis ſignaculo corroboravi.

Ego Eadmund clytos legitimus præfati filius, crucis ſignaculum, infantuli florens ætate, propria indidi manu.

Ego Edvvard eodẽ rege clyto procreatus, præfatam patris munificentiam crucis ſigno conſolidavi.

Ego Ælfthryth legitima præfati regis conjux, mea legatione monachos eodem loco rege annuente conſtituens, crucem impreſſi.

Ego Eadgifa prædicti regis ava, hoc opus egregium crucis thaumate conſolidavi.

Ego Oſcytyl Eboracenſis eccleſiæ archiepiſcopus firmavi.

Ego Athelvvold eccleſiæ VVintonienſis epiſcopus, regis glorioſiſſimi benevolẽtiam, abbatem mea altum mediocritate, & alumnos quos educavi, illi commendans, crucis ſignaculo benedixi.

Ego Ælfſtan Londonienſis eccleſiæ pontifex conſolidavi.

Ego Oſulf epiſcopus confirmavi.
Ego Oſvvold epiſcopus conſignavi.
Ego Byſchtelm epiſcopus confirmavi.
Ælfſtan epiſcopus conſolidavi.
Ego Eadelm epiſcopus confirmavi.
Ego Athulf epiſcopus conſignavi.
Ego Vryntyge epiſcopus confirmavi.
Ærcvvig abbas conſolidavi.
Ego Oſgar abbas conſignavi.
Ego Orobyrihe abbas.
Ego Ælfſtan abbas.
Ego Adelgar abbas primus huic loco abbas ordinatus.
Ego Oſdgar dux.
Ego Æthelſtan dux.
Ego Athelvvine dux.
Ego Æthelvveard m.
Ego Ælfvveard m.
Ego VVulrtan m.

Omnes qui nominatim huic privilegio regis juſſu deſcripti videntur, poſteritatis noſtræ proſapiam ſubnixe depoſcimus, ut manuum noſtrarum vadimoniũ Chriſti cruce firmatum nequaquam violantes irritum faciant: ſi ſucceſſorum quiſpiam humilitatis auſu violare præſumpſerit, corporis & ſanguinis Ieſu Chriſti participatione privatus, perpetua damnatus perditione, anathema ſit, niſi divino propitiante reſpectu ad humilem ſatisfactionem reſipiſcens converſus fuerit.

ALIA CHARTA EDGARI REGIS,

QVA NVLLOS VMQVAM FVISSE PERHIBET in VVintonienſi hoc cœnobio monachos, ante hos quos ipſe jam introduxit e monaſterio Abingtonienſi.

ANNVENTE altithroni moderatoris imperio totius Albionis triniatim potitus regimine, non immemor ob hoc mihi recidiva fore conceſſa, ut his ſtrenue æterna lucrarer: quapropter ego Edgar totius Britanniæ baſileus, quaſdam villas, ut nominantur, Dunkitone habens, quinque hydas terræ, & eccleſiam Sueyſe, cum viginti octo hydis terræ, & eccleſiam Titleſcumbe cum decem hydis terræ, & quamdam ruris portionem, duos videlicet caſſaros terræ, loco qui celebri VVynterburna nuncupatur vocabulo, do & concedo in puram & perpetuam eleemoſynam novæ VVintonienſi eccleſiæ, beato Petro apoſtolorum principi dicatæ, necnon S. Edotio, cujus reliquiæ inibi miraculis clareſcit, cum omnibus utenſilibus, pratis videlicet, paſcuis, rivulis, æterna largita ſint hereditate perſpicuis, ut canonicos qui incorrigibiles perdurarent de eccleſia dicta ejeci, monachos de Abundonie loco ſubſtitui. Sint autem prædictæ villæ, rus, manſiones, terræ, rivuli, omni terrenæ ſervitutis jugo liberæ in perpetuum, tribus exceptis, rata videlicet expeditione, pontis, arciſve reſtauratione. Si quis autem hanc noſtram donationem in aliud quam conſtituimus transferre voluerit, privatus conſortio ſanctæ Dei eccleſiæ, æternis barathri incendiis lugubris jugiter cum Iuda Chriſti proditore ejuſque complicibus puniatur, ſi non ſatisfactione emendaverit congrua quod contra noſtrum deliquit decretum.

CONCILIVM RAVENNATENSE,

ANNO CHRISTI 967.

IN CAVSA DISCIPLINÆ ECCLESIASTICÆ celebratum, anno domini DCCCCLXVII. tempore Ioannis papæ XIII.

*De hac ſynodo fit mentio apud Reginonem * his verbis:* Anno dominicæ incarn. DCCCCLXVII. Otto imperator natalem domini celebravit: & excepto præfecto urbis, qui aufugerat, tredecim ex majoribus Romanorum, qui autores expulſionis domini Ioannis papæ fuerant, ſuſpendio interire juſſit. Inde progrediens per Spoletum, Ravennam adiit: ibique paſcha celebrans cum domino Ioanne papa, plurimos ex Italia & Romania epiſcopos coadunavit; & habita ſynodo, multa ad utilitatem ſanctæ eccleſiæ adinvenit. Et apoſtolico Ioanni urbem & terram Ravennatium, aliaque complura, multis retro temporibus Romanis pontificibus ablata, reddidit: (*vel potius reſtitutionem jam ante factam confirmavit*) eumque inde Romam cum magna lætitia remiſit.

* *Dicere debuit Binius Reginonis continuatorem.*

*** DIPLOMA IOANNIS PAPÆ XIII. in Ravennatenſi concilio datum: quo Heroldum Saliſburgenſem archiepiſcopum deponit, & excommunicat; Fridericum vero, ejus loco archiepiſcopum creat.

Ioannes ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ eccleſiæ præſul, Omnibus archiepiſcopis & epiſcopis, noſtris dilectis in Chriſto fratribus apud S. ſynodum Ravennæ nobiſcum aggregatis, æternæ beatitudinis gaudia.

SANCTITATI ac dilectioni notum veſtræ eſſe volumus, quod Heroldus dudum Saliſburgenſis

ANNO CHRISTI 967.

eccleſiæ archiepiſcopus, contra canonicam & apoſtolicam autoritatem nefaria præſumptione poſt ſuorum oculorum amiſſionem videatur ſacrum celebrare myſterium; &, quod ridiculum eſt, pallium geſtare ſolenniter. Hoc namque non ad modicam hæreſeos veſaniam attinet, & nobis, omniumque fratrum orthodoxorum prudentię debet videri execrabile: præſertim cum ipſe pro ſua culpa & perfidiæ temeritate exoculatus ſit, eo quod eccleſias Dei expoliaverit, theſaurum paganis erogaverit, ſeſeque eis junxerit, in Chriſtianorum necem & deprædationem, contra dominum & piiſſimum imperatorem ſuum ſeniorem rebellis & infidelis extiterit: & proinde a deceſſoribus noſtris sãctæ memoriæ pontificibus omne ſacerdotale officium ſæpe ei ſit interdictum: atque electione & poſtulatione omnium pene nobilium, Bavvariorum ſcilicet clericorum & laicorum, S. Romana mater eccleſia, ſuæ autoritatis privilegio Fridericum virum venerabilem & cunctis laudabilem loco ejuſdem Heroldi fieri eſſeque archiepiſcopum omnino decreverit. Quapropter itaque noſtrorum deceſſorum autoritatem ſequentes, veſtræque omnium fraternitatis aſſenſione roborati, ipſius Heroldi hæreticam & temerariam pravitatem amodo ac deinceps damnamus ac penitus confutamus ex vice beati Petri principis apoſtolorum, necnon omnes ſequẽtes cæcitatem corporis & mentis ejus in tali præſumptione: eique communicantes excommunicamus primo & anathematizamus uſque ad pleniſſimam emendationem. Inſuper jam dicto Friderico per autoritatẽ ſedis apoſtolicæ digniſſimo archiepiſcopo honorem & dignitatem Salzburgenſis archiepiſcopatus confirmamus, & corroboramus, & univerſos humilitati ejus allubeſcentes, benedicimus, & catholicos approbamus. Vnde rogãtes hortamur ſanctitatem veſtræ fraternitatis, & in hoc nobiſcum pariter aſſentiatis, & huic noſtrę apoſtolicæ ſanctioni veſtram confirmationem præbeatis.

Mendoſiſſimæ ſubſcriptiones.

Ioannes ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ huic ſanctioni editæ a me in ſynodo apud Ravennam ſubſcripſi.

Signum domini Ottonis ſereniſſimi imperatoris.

Rodoaldus patriarcha Aquilegenſis eccleſiæ interfui & ſubſcripſi.

Petrus S. Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopus.
VValpertus S. Mediolanenſis eccleſiæ archiepiſc.
Lanvvardus S. Mindenſis eccleſiæ epiſcopus.
Otkerus ſanctæ Spirenſis eccleſiæ epiſcopus.
VVindo ſanctæ Silvæ candidæ eccleſię epiſcopus, & bibliothecarius apoſtolicæ ſedis.
Martinus ſanctæ Sutrienſis eccleſiæ epiſcopus.
Benedictus ſanctę Portuenſis eccleſiæ epiſcopus.
Everardus epiſcopus Aretinenſis.
Sichelmus epiſcopus Florentinæ.
Petrus epiſcopus ſanctæ Volternenſis eccleſiæ.
Ioannes ſanctæ Ariminenſis eccleſiæ epiſcopus.
Hubertus* ſanctæ Lunenſis eccleſiæ epiſcopus. (* Adalbertus)
Honeſtus epiſcopus ſanctæ Peruſinæ eccleſiæ.
Petrus ſanctæ Camerinæ eccleſiæ.
Ingizo epiſcopus ſanctæ Aſiſinatæ eccleſiæ.
Leo epiſcopus ſanctæ Aſinatæ eccleſiæ.
Ioannes epiſcopus ſanctæ Callienſis eccleſiæ.
Erſemarius Anconitanæ eccleſiæ epiſcopus.
Attingus epiſcopus Auximanenſis eccleſiæ.
Benedictus Humanatæ eccleſiæ epiſcopus.
Eberardus Eſinatæ eccleſiæ epiſcopus. (Æſinatæ)
Benedictus Fuliginæ eccleſiæ epiſcopus.
Iulianus Lucerniæ eccleſiæ epiſcopus.
Gregorius Comaclenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ruodo ſanctæ Ceſinatæ eccleſiæ epiſcopus.
Arnaldus Popilienſis epiſcopus.
Radaldus Roſilienſis epiſcopus.
Martinus Mantuanenſis epiſcopus.
Stephanus Ficodenſis epiſcopus.
Ioannes Bellunenſis epiſcopus.
Albericus Peruſunenſis epiſcopus.
Rodulphus Vicentinus epiſcopus.
Gerhardus Faventinæ eccleſiæ epiſcopus.
Petrus Metaumaucenſis epiſcopus.
Hubertus Parmenſis epiſcopus.
Luizo Cremonenſis.
Ermenaldus Regionenſis epiſcopus.
Gorboldus Polonenſis epiſcopus.
Gauſlinus Patavenſis epiſcopus.
Arnaldus Tridentinus epiſcopus.
Teutpertus * Feltrenſis epiſcopus. (* vel Rupertus)
Zenobius Feſulanus epiſcopus.
Gothofredus Aquenſis epiſcopus.
Roilo Aſtenſis epiſcopus.
Luido Gloſinenſis epiſcopus.
Adalbertus Bonenſis epiſcopus. (Bononienſis)
VVido Mutinenſis epiſcopus.
Ioannes Imolenſis epiſcopus.
Ratherius Veronenſis epiſcopus.
Antonius Briſuenſis epiſcopus.
Vdalricus Bergomenſis epiſcopus.
Ioannes Iordanenſis epiſcopus.
Aupaldus Novarienſis epiſcopus.
Lupus Spoletinæ eccleſiæ.
Sigihardus Cetenſis epiſcopus.
Rihclardus Fanenſis eccleſiæ epiſc. ſuſcripſi.

Actum Ravennæ VII. Kal. Maii, per manum Stephani ſcriniarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ. In menſe Aprili, & indictione decima: in præſentia omnium ſanctorum epiſcoporum.

** *INSTITVTIO ARCH. MAGDEBVRG. in concilio Ravennatenſi.*

ANNO incarnationis dominicæ plus minuſve nongenteſimo ſexageſimo ſeptimo, regnante Ottone imperatore Auguſto, Chriſtianæ religionis ac divinæ ſervitutis propagatore ſolertiſſimo, ejuſdẽ imperatoris induſtria, habita eſt ſynodus Ravennę in ſuburbio, in eccleſia beati confeſſoris epiſcopi Severi, reſidentibus domno Ioanne ſummo univerſali pontifice, & pluribus Italiæ, Germaniæ, ac Galliæ præſulibus, & de ſtatu eccleſiæ tractantibus, adſtante etiam innumerabili clero & populo. Idem ergo ſereniſſimus imperator Auguſtus Otto, qui eandem ſanctam ſynodum ob communem imperii ſui ſalutem congregaverat, plurimas Sclavorum nationes ultra flumen Albiæ in confinio Saxoniæ multo ſe labore & maximis ſæpe periculis ad Chriſtum convertiſſe coram omnibus retulit. Et quia rudes & necdum ſtabiles erant, qua tuitione, quave cuſtodia & quotidiana ſolicitudine in fide corroborari deberent, S. ſynodum conſuluit: rogans, ut quod ipſe ſummo ſtudio Deo mancipaverat, paſtoris negligentia ad vomitum redire non ſineret. Hujus dignam relationem, & tantam fidei confeſſionem S. ſynodus benigna aure ſuſcipiens, Deoque in his omnibus gratias agẽs, tot Sclavorum populos ad Deum noviter converſos nonniſi per epiſcopos in convenientibus locis, in unaquaque eorum provincia, ſecũdum populi quantitatem, in rationabilẽ terræ diviſionem conſtituendos, ad hoc animari atque erudiri poſſe cenſuit, & ratũ ęſtimavit. Ad quod agendum, ut major firmitas, & tutior in epiſcopis ordinandis ſit opportunitas, archiepiſcopum, ad quem negotium ſuum, & controverſiam, ſi qua orta fuerit, quaſi ad caput referre, & diſcutere valeant, eis conſtitui atque præponi, communi deliberatione, cenſuit; & hoc

ANNO CHRISTI 967.

hoc ejus judicio & diſcretione, in quo maxima reparandæ, & confirmandæ religionis poſt Deum fiducia erat, fieri debere, omnino indicavit. Eſt præterea civitas in parochia Halberſtadenſis epiſcopii, Magdeburg dicta, in confinio Saxonū, & Sclauorū, in ripa prædicti fluminis Albiæ: in qua iſdem ſereniſſimus Cæſar populi multitudinem adunavit, eccleſias conſtruxit, plurimorumque martyrum, beati ſcilicet Mauritii, & Innocentii, aliorumque innumerabilia corpora ſanctorum illuc transferens, canonicoſque inibi Deo famulantes conſtituens, ad eorumdem victum & eccleſiæ utilitatem, caſtra, villas, prædia, decimaſque cum univerſis adjacentiis affluenter ex proprio conceſſit. Placuit igitur omnibus, apud prædictam civitatem Magdeburg archiepiſcopalem fieri cathedram, eo quod hæc in cōfinio Sclavorum, ut prædiximus, loco videretur opportunior, & in ejus propagatione voluntas Imperatoris eſſet amplior. Ad hæc Imperator precibus, & Dei voluntate commotus, ſanctę congregationis decreto paruit, & hoc privilegio apoſtolicæ ſedis corroborari dignum duxit: quod & actum eſt, & a ſummo pontifice, omnibuſque præſulibus Italiæ, Galliæ, & Germaniæ, qui ad.rant, propriis manibus corroboratum. Cæterum quia præſul Halberſtadenſis ſynodo huic non affuit, cauſæ clauſulam in ejus adventum differre placuit, ut civitatem ipſe a debito ſubjectionis abſolveret, & tunc demum privilegium & ſubſcriptio illibata fieret. Anno igitur integro, & dimidio jam evoluto, cū Hatto archipræſul Magontiēſis cum præfato Hildevvardo, ſuo videlicet ſuffraganeo, eo deveniſſet, & Imperator illos pro prædicta cauſa blanda petitione conveniſſet: Hildevvardus epiſcopus, tam ex archiepiſcopi conſenſu, quam omnium qui aderant conſulto, prompta & hilari mente, piæ ejus petitioni annuit, ac facto impræſentiarum pari æſtimatione concambio ſynodali decreto ſancto Mauritio Magdeburg, ſanctoque Laurentio Merſeburg, quæque petita tradidit, id eſt omnem parochiam ſitam inter fluvios Albiam, Salam, Horam & Bodam, uſque ad ea loca, ubi caſtra Vnneſburch Vnantzleva, Horteſleva, cum omnibus pertinentiis, & villis, quæ Burchvvart appellantur, verſus occidentem longius protenſo fine terminantur, cum omni decimatione, banno, ſubjectione, obedientiis in omni eccleſiaſtico ordine, prout Halberſtadenſis eccleſia viſa eſt eatenus poſſediſſe. Recepit autem ad vicem ab Imperatore, in partem & utilitatem ſuæ eccleſiæ, omnem decimationem in Hoſgovve, ut terminatur in fluviis Sala VVillerbiche, & VVippera, cum omni poſſeſſione, quam de abbatia in honore B. VVicberti in territorio Herolveſfelt conſtructa, idem imperator æqua commutatione acquiſierat, cujus etiam abbatiæ ipſe fundator erat. Huic autem concambio confirmando juſſione domni Ioannis ſummi & univerſalis pontificis, & Cæſaris Auguſti Ottonis, petitione quoque Hildevvardi Halberſtadenſis antiſtitis, Ambroſius Palatinus cancellarius, & Petrus ſanctæ Ravennatis eccleſię archiepiſcopus, alii quoque quamplurimi epiſcopi Italiæ, & Germaniæ ſubſcripſere, quorum etiam nomina in præſenti paginula ſtuduimus annotare.

Mendoſiſſimæ ſubſcriptiones.

Ego Ambroſius Palatinus cancellarius ſubſcripſi, complevi, & dedi.

Petrus archiepiſcopus ſanctæ Ravennatis eccleſiæ interfui, & ſubſcripſi.

Hatto Moguntinus archiep. interfui, & ſubſcripſi.

Ego Hildivvardus Halberſtadenſis eccleſiæ epiſcopus interfui, & ſubſcripſi.

Vngfridus * ſanctæ Virdunenſis eccleſiæ epiſcopus & paſtor libens ſubſcripſi. *cor. VVigfridus

Ego Reginoldus Rubilocenſis eccleſiæ epiſcopus interfui, & ſubſcripſi.

Ego Evverardus ſanctæ Leodicenſis eccleſiæ epiſcopus interfui, & ſubſcripſi.

Ego Adelbertus Lunenſis epiſc. interfui, & ſubſcr.

Ego Rupertus [1] ſanctæ Feltrenſis eccleſiæ epiſcopus interfui, & ſubſcripſi. [1] *vel* Teutpertus

Ego Albertus ſanctæ Tarviſiacenſis eccleſiæ epiſcopus interfui, & ſubſcripſi.

Ego Gauſlinus ſanctæ Patavienſis eccleſiæ epiſcopus interfui, & ſubſcripſi.

Abraham S. Friniſingenſis eccleſiæ epiſc. interfui.

Martinus epiſc. S. Fr [2] ..... epiſc. interfui, & ſubſcr. [2] *ſ.* Sutrienſis eccleſiæ

Vinth [3] epiſcopus ſanctæ Mutinenſis eccleſiæ conſenſi, & ſubſcripſi. [3] Vido

Rudolfus epiſcopus [4] conſenſi, & ſubſcripſi. [4] *ſ.* Vicentinus

Elberich [5] conſenſi, & ſubſcripſi.

Ioannes ep. Eugubienſis eccl. conſenſi, & ſubſcr. [5] *ſ.* Albericus Conc. epiſcopus. Hūc omſit Vghellus, quanquam in Adamo Parent. epiſcopo, ejus mentio apud ipſum.

Ego Lirgiſo epiſcopus ſanctæ Ordinatæ eccleſiæ conſenſi, & ſubſcripſi.

Ioannes epiſcopus Callienſis eccleſiæ conſenſi, & ſubſcripſi.

Luto [6] epiſcopus ſanctæ Cluſenſis eccleſiæ conſenſi, & ſubſcripſi. [6] Lutus

Albericus epiſcopus ſanctæ Piſenſis eccleſiæ conſenſi, & ſubſcripſi.

Ludini epiſcopus conſenſit, & ſubſcripſit.

Hubertus epiſcopus ſubſcripſit.

Sichelmus ſanctæ Florentinæ eccleſiæ epiſcopus interfui, & ſubſcripſi.

Adalbertus S. Bononienſis eccleſ. epiſc. conſenſi.

Arnolfus epiſcopus conſenſi.

Ioannes Imolenſis eccl. epiſc. interfui, & ſubſcr.

Luitprandus S. Cremonenſis epiſcopus eccleſiæ interfui, & ſubſcripſi, his juſte peractis Conſtantinopolim rediens.

Odelricus Bergomenſis epiſc. interfui, & ſubſcr.

Grimoaldus ſanctæ Rhegienſis eccleſiæ epiſcopus interfui, & ſubſcripſi.

Antonius Brixienſis eccl. ep. conſenſi, & ſubſcr.

Sigulfus epiſcopus conſenſi, & ſubſcripſi.

Sigulfus S. Placentinæ eccl. ep. conſenſi, & ſubſcr.

Petrus epiſcopus ſubſcripſit.

Explicit fundatio archiepiſcopatus Magdeburgenſis.

G C. Hæc repræſentavimus ex chron. MS. Anonymi Saxonis, deſinente in an. Chr. 1180. cujus hoc fragmentum ad nos tranſmiſſum eſt ab eruditiſſimo viro Alexandro Vilthcim S. I. Henricus Meibomius, poſt VVitichindi annal. Saxonicos edidit hujus archiepiſc. inſtituti narrationes duas: quarum prioris idem eſt initium, & eadem fere verba, atque hujus noſtræ; poſterioris, idem finis. Hanc cum iſtis conferre inutile non erit. Epiſcoporum ſubſcriptiones ex Meibomio, apud quem ſunt ampliores, quamquam & in multis mendoſæ, edidimus. Quæ deinde conſecuta ſunt, quamquam pars non ſunt concilii: quia tamen ad integram rei in concilio conſtitutæ notitiā pertinent, ex eodē MS. cod. hic exhibeo.

His ita peractis, Cæſar admodum lætatus, nec minus pro adhuc peragendis ſecundum Deum ſollicitus, accerſito Richario Magdeburgenſis cœnobii abbate tertio, coram Annone VVormacienſi, & Othvvino Hildinesheimenſi epiſc. ſecum tunc forte commorantibus, volebat illum officio epiſcopatus fungi, in ipſa mutatione ſedis ſuæ. Sed impedierunt quidam occulto conſilio, & Imperatori pro hoc ſecreto delatæ literæ. Qui dum ſe tanto honore privatum intelligens minus æquo animo ferret, ac in impediendo tam ſancto propoſito, Imperatori quoquo pacto obviare proponeret: ne malitia mutaret intellectum illius, brevi pulſatus valetudine, terrena mutavit cæleſtibus, ſucceſſitque in ipſa ſedis mutatione Herdingius in eadem congregatione nutritus, & electus. Tranſmutata eſt itaque abbatia in mōtem ſuburbio

ſuburbio ejuſdem civitatis adjacentem, deputatutque ſancto Ioanni Baptiſtæ, & adhuc habetur, & o utinam diu feliciterque habeatur, famulatura. Monachi quoque ſuccedentibus ſibi clericis reliquerunt in libris, & aliis rebus, plurima ornamenta, quæ ibidem imperiali munere, & propria induſtria fuerant congregata. Cumque illorum corda de hac migratione non immerito gravaret triſtitia: Cæſar eis pro conſolatione, prædiorum ſuæ hereditatis non parva dona adjecit, & quocumque in loco cum canonicis in una ſtatione conveniant, ipſi dextra in parte ſupremum locum obtineant conſtituit; ſed & præterea ut recurrente annuatim tranſlationis hujus die, quæ eſt v. Idus Auguſti, id eſt, in vigilia victoris ignium levitæ Laurentii, pedibus nudis proceſſione lugubri ſedem ſuam viſitantes, miſſam celebrent: quo dum apud canonicos, quã & apud monachos facti perpetim hujus ſtaret inviolabilis memoria, eos quoque dilectio jungeret indivulſa: quatenus illi hos tãquam primos eccleſiæ ſuæ patres omni honoris exhibitione præveniant, illique non diſpari talione quod membra debent capiti, quod etiam teſtator heredi, plena devotione reſtituant. Sed nec fefellit adinventorum tam prudens conſilium, ſicut eſt uſque hodie cuique ſcire volenti publicum. Erat tunc temporis quidam magni nominis & meriti Adelbertus, qui dudum Treviris de cœnobio S. Maximini monachus abſtractus, & epiſcopus conſecratus, ſicut in ſuperioribus partim tractavimus, ad prædicandum Rugis fuerat deſtinatus. Sed populus exaſperans dura fronte, & indomabili corde, expulit illum de finibus ſuis, contemnens evangelium pacis, quia Dei providentia in terra noſtra populus illi committendus erat novæ acquiſitionis.

ANNO DOMINI DCCCCLXX. OTTONIS XXXIV.

Igitur Imperator prædictum Adelbertum de VViʒinburgenſi abbatia, quam interim regebat, aſſumptum, prædictæ eccleſiæ, per omnia dignum, & probatum, ſacerdotio promovit, eumque pro pallio, & privilegio ab apoſtolica ſede ſuſcipiendo, cum literis ſuæ autoritatis direxit. Quem Ioannes apoſtolicus nominis illius XIII. in ordine vero Romanorum pontificum CXXXVI. benigniſſime ſuſcipiens, proprio etiam ſtudio glorioſiſſimi Imperatoris, quod in amplificatione divini cultus habebat, gaudens, ideoque juſtis ejus petitionibus annuens, apoſtolica illum autoritate archiepiſcopum fore, ejuſque ſucceſſores, decrevit. Dans etiam eidem pallium ad miſſarum ſolennia celebranda, nimia dilectione commonitus, XV. Kal. Novemb. id eſt, in feſto ſancti Lucæ evangeliſtæ, ipſe circumpoſuit, & privilegio apoſtolicę autoritatis ſanxit, ac cõfirmavit, eum in omni eccleſiaſtico ordine primatum habere omnium eccleſiarum, archiepiſcoporum, qui in Germania ordinati ſunt; in Gallia quoque, Colonienſi, Magontienſi, Trevirenſi archiepiſcopis per omnia honore ſimilem eſſe. Crucis ſignaculum ante ſe ferre, & inter cardinales epiſcopos Romanæ ſedis conſortium habere. Præterea XII. presbyteros, VII. diaconos, XXIV. ſubdiaconos cardinales, ad morem ſanctæ Romanæ eccleſiæ ordinare, qui ad principale altare miniſtrantes quotidie, excepto jejunio, dalmaticis; feſtis vero, ſandaliis uterentur: & ut presbyteri & abbates ſancti Ioannis Baptiſtæ, tunicis induerentur: & ut his exceptis, & epiſc. ſuperaltare in honore beati Mauritii dedicatum, miſſam celebrare aliquis nullo modo præſumeret. Præterea ſtatuit eũ eſſe metropolitanum totius ultra Salam, & Albiam, Sclavorum gentis, tunc ad Deum converſæ, vel convertendæ, & ut ſecundum deſiderium Imperatoris in his civitatibus, in quibus olim barbari ritus maxima viguit ſuperſtitio, id eſt Cizi, Miſni, Merſeburg, Brandenburg, Havelberga, Poxnani, in honore domini epiſcopi a fundarentur, quorum paſtores, ſecundum canonicam autoritatem, Magdeburgenſi archiepiſcopo fidem & ſubjectionem debendo, ſociarentur. His & aliis, quæ privilegia adhuc inibi conſervata teſtantur, ſynodali decreto ordinatis, & ſub interminatione Dei, & apoſtolici nominis confirmatis, præfatus archiepiſcopus, cum legatis Romanæ eccleſiæ, VVidone ſcilicet epiſcopo, bibliothecario, & Benedicto cardinali, qui illum cum Hilduuardo Halverſtadenſi epiſcopo ſedi ſuæ inthronizarent, dimiſſus, ad Imperatorem remeavit lætus, quem Imperator nihilominus gaudens, utpote beati deſiderii compos, cum literis commendatitiis Magdeburg deſtinavit. Illuc ergo ex præcepto Imperatoris, epiſcopi, marchiones, & reliqui Saxoniæ principes convenientes, ipſum honorifice ſuſceperunt, & vocum acclamatione, manuumque elevatione electum, cum præfatis apoſtolicæ ſedis legatis, celebri ritu inthronizaverunt. Adfuit omnis ſexus, & ætas gaudentium, fuit prorſus generale tripudium, ubi ad confirmationem ſui, idem archiepiſcopus in præſentia eorumdem natalem domini ſecum celebrantium, Boſonem monachum, Merſeburgenſi; Burchardum, Miſnenſi; Hugonem, Ciʒenſi eccleſiis, primos epiſcopos ordinavit: & Adeldagum primum eccleſiæ Magdeburgenſi præpoſitum inſtituit. Dudo quoque Havelbergenſis, & Dudelinus Brãdeburgenſis epiſcopi, primus quidem Moguntino epiſc. ſubjecti, ſed tunc agente Imperatore a debita ſibi obedientia abſoluti, Magdeburgenſi eccleſiæ, ejuſque archiepiſcopo cum præfatis confratribus fidem, & ſubjectionem promiſere. Ipſe namque felicis memoriæ imperator Otto, erat conſtructor omnium harum, quas archiepiſcopatui ſubjecerat, epiſcopalium ſedium: nimirum infinitæ hereditatis ſuæ potiſſimum cupiens heredem eſſe Deum, non pauca tamen relinquens ſucceſſioni filiorum. In tanti ergo taliſque ſolennii, pro ſummi regis exortu, celebratione, tum etiam pro nova populi ipſius, vel cultus augmentatione, gaudebat chorus Magdeburgenſium a ſummo principe miſſum principem, canit frequentia principum, palamque a paſtoribus eccleſiæ, laudabili numero hic adauctis, laudatur paſtor creator omnium.

LEGES ECCLESIASTICÆ REGIS EDGARI

VT PER SE HABENTVR IN SAXONICO libro, a ſæcularibus disjunctæ, & a Lambardo verſæ.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *De immunitate eccleſiæ, & debitis eidem reddendis.*
II. *De cenſu eccleſiaſtico, ſive primitiis ſeminum.*
III. *De decimis.*
IV. *De denario in domos ſingulas impoſito.*
V. *De diebus feſtis, & jejunio.*

LEGES EDGARI REGIS.

Leges quas Edgarus rex frequenti ſenatu ad Dei gloriam, regiæ majeſtatis ornamentum, ac reipublicæ utilitatem ſancivit.

I.

Primum, eccleſia Dei jura atque immunitates ſuas

ANNO CHRISTI 967.

ſuas omnes habeto: decimas quiſque primariæ (cui is fuerit ſubjectus) eccleſiæ, ut ipſum quidem circumducitur aratrum, dato, ſive id in prædiis thanorum propriis, ſive in terris villicorum fuerit.

II.

Thanus ſi in terra ex ſcripto poſſeſſa templum habuerit, circum quod fuerit deſtinatus ſepulturæ locus, decimarum ſuarum trientem unum in id conferre ei integrum eſto. Sin circa templum nullus fuerit deſignatus humationi locus: dato qui eſt fundi dominus ſacerdoti novem partium reliquarum quantulum viſum fuerit. Atque ex omni quidem ingenuorum terra, ipſæ ſeminum primitiæ, primariæ penduntor eccleſiæ.

III.

Quiſque fetuum decimas omnes ante pentecoſten perſolvito: terræ quidem fructuum decimas ante æquinoctium pendito: ipſas autem ſeminum primitias ſub feſtum divi Mattini reddito. Si quis non ſolverit, pœnas, ut judiciali libro proditum eſt, dato. Atque ſi quis decimas, ad eum quem diximus modum, dare noluerit: præpoſitus regius, illius loci epiſcopus, & ſacerdos conveniunto, atque eo vel invito decimam eccleſiæ cui debeatur partem, nona ei reliqua facta, reddunto. Quod ad reſiduas octo partes attinet, quatuor dominus, quatuor epiſcopus habeto: id quod fiat, ſive is fuerit miniſter regis, ſive thani alterius cujuſcumque.

IV.

Denarius autem in domos ſingulas impoſitus, ante feſtum divi Petri redditor. Qui tum non ſolverit, denarium illum ac alios præterea triginta ad Romam comportato, certaque literarum teſtificatione, domum rediens, ſe eo detuliſſe confirmato, ac regi denique centum viginti ſolidos numerato. Si quis ſecundo non dederit, denarium illum ac præterea ter denos Romam deferat, regique poſtquam redierit ducentos ſolidos dependito. Sin tertio deliquerit, rebus ſuis omnibus exuitor.

V.

Dies ſabbati ab ipſa diei Saturni hora pomeridiana tertia uſque in lunaris diei diluculum feſtus agitor: qui non celebrarit, pœnas in judiciali libro deſcriptas pendito. Cæteri autem dies, perinde ut fuerint a ſacerdote indicti, feſti aguntor. Inſtituta etiam quam religioſiſſime obſervantor jejunia.

LEGVM ECCLESIASTICARVM EDGARI REGIS PRISCA VERSIO.

I. *De debitis eccleſiæ reddendis.*
II. *De eccleſiis ubi eſt cœmeterium.*
III. *De terminis decimandi.*
IV. *De nolente decimas dare.*
V. *De non ſolventibus denarium ſancti Petri.*
VI. *De ſolennitatibus & terminis obſervandis.*

Hoc eſt, inſtitutum quod Edgarus rex conſilio ſapientum ſuorum inſtituit Deo ad gloriam, & ſibi ad regiam dignitatem, & genti ſuæ ad commodum.

I.

Primum eſt, ut eccleſiæ Dei, recti ſui dignæ ſint, & reddatur omnis decimatio ad matrem eccleſiam cui parochia adjacet de terra thaynorum & villanorum, ſicut aratrum peragrabit.

II.

Si quis thaynorum ſit qui feodo ſuo eccleſiam habeat ubi cœmeterium ſit, det ei tertiam partem decimæ ſuæ. Si non ſit ibi atrium, det ex ſuis novem partibus presbytero quod vult, & etiam omne ciricſceatum ad matrem eccleſiam de omni libera domo.

A III.

Et omnis decimatio juventutis reddita ſit ad pentecoſten, & terræ frugum ad æquinoctium, & omne ciricſceatum ad feſtum ſancti Martini, per plenam forisfacturam quam judicialis liber dicit.

IV.

Si quis decimam dare noluerit, ſicut diximus, adeſt præpoſitus regis & epiſcopi * ſacerdos illius eccleſiæ, & reddat eccleſiæ cui pertinebit decimam ſuam, & nonam partem dimittant ei qui decimam ſuam detinuit, & octo partes in duo dividantur, dimidium domino, dimidium epiſcopo, ſit homo regis, ſit homo thayni.

* ſ & epiſcopus, & ſacerdos, &c.

V.

B Et omnis heordpen reddat ad feſtum ſancti Petri: & qui non ſolvit ad terminum illum, deferat eum Romam, & etiam triginta denarios, & afferat inde ſignificationem quod tantum ibi reddidit. Et cum redierit domum, emendet centum viginti ſolidos. Et ſi iterum reddere nolit, deferat eum Romam, & emendationem eamdem. Et cum redierit, emendet centum viginti ſolidos regi. Ad tertiam vicem, ſi adhuc non reddiderit, perdat totum quod habebit.

VI.

Et ſolenne diei dominicæ conſervetur ab hora nona ſabbati uſque ad lucidum diei lunæ, ſuper forisfactura quam liber judiciorum dicit & docet. C Et alia feſtivitas, ſicut a ſacerdote nuntiabitur. Et omne indictum jejunium cum omni devotione ſervetur.

CANONES EDITI SVB EDGARO REGE, ET AD LEGES SVAS PERTINENTES, VT in veterrimo manuſcripto codice Saxonico collegii corporis Chriſti Cantabrigiæ reperiuntur, ſub hoc frontiſpicio:

CIRCA ANNVM CHRISTI 967.

Hæc quæ ſequuntur pertinent ad conſtitutiones Edgari regis, de ordinatorum vivendi formula.

I.

D DOCEMVS ut miniſtri Dei ardentius Deo ſerviant & miniſtrent, & pro omni Chriſtiano populo apud Deum intercedant; & ut eorum ſinguli ſuperioribus ſuis fideles ſint & obedientes, & in communi neceſſitate unanimes, auxiliumque invicem præſtantes coram Deo & hominibus, & ut ſæcularibus ſuis dominis firmi etiam ſint & fideles.

II.

Docemus etiam, ut unuſquiſque alterum honore proſequatur, & ut juniores ſenioribus obedientiam religioſe præbeant & amorem: ſenioreſque juniores ſuos diligenter inſtruant.

III.

E Docemus etiam, ut ad ſynodum unamquamque annuo habeantur libri, & veſtimenta ſervitio Dei congruentia: nec non atramentum & pergamena ad eorum conſtitutiones deſcribendas; triduanuſque inſuper commeatus.

IV.

Docemus etiam, ut ſacerdos quilibet ad ſynodum veniens clericum ſuum habeat, & * manupaſtum ſuum ſeu fidelem in miniſtrum, neminem autem incognitum, aut ſtultitiæ deditum; & adveniant omnes in fidelitate & timore Dei omnipotentis.

V.

Docemus etiam, ut ſi mali quid acciderit ſacer-

ANNO CHRISTI 967.

doti, vel ei quis injuriam fecerit, ſynodo referat, A ſuſcipiantque omnes ut illatam omnibus, ferantque opem ut emendatio fiat pro arbitrio epiſcopi.

VI.

Docemus etiam, ut ſacerdos faciat ſynodo innoteſcere, ſi quem in parochia ſua in Deum reperit contumacem, vel qui grave aliquod peccatum foveat, nec hunc valeat audeatque ob metum ſæcularium ad reformationem perducere.

VII.

Docemus etiam, ut inter ſacerdotes non ſint lites ſive jurgia, nec ad arbitrium ſæcularium deferantur; ſed vel a paribus ſuis ſint compoſita, vel, ſi opus fuerit, ad epiſcopum promoveantur.

VIII.

Docemus etiam, ut nullus ſacerdos e propria B ſua voluntate eccleſiam deſerat, cui ſive conſecratus ſive benedictus fuerat; ſed habeat eam pro legitima conjuge.

IX.

Docemus etiam, ut nullus ſacerdos his ſe intromittat quæ ad alium ſpectant ſacerdotem: ſiquidem nec in ſua eccleſia, nec in ſua parochia, nec in ſuo ſodalitio ſeu fraternitate, nec in re alia quapiam ad eumdem pertinente.

X.

Docemus etiam, ut nullus ſacerdos alterius ſcholaſticum ſubtrahat, ejus non impetrata venia ad quem prius pertinuit.

XI.

Docemus etiam, ut ſacerdos quilibet ad augendam ſcientiam opificium diſcat diligenter.

XII.

Docemus etiam, ut doctus quiſque ſacerdos ſemidoctum aliquem non reſpuat; ſed qua poterit operam det, ut doctiorem reddat.

XIII.

Docemus etiam, ut nullus ſacerdos claris ortus natalitiis, inferioris ſtirpis ſacerdotem levipendat: recte enim ſentienti omnes homines ſunt ejuſdem genituræ.

XIV.

Docemus etiam, ut ſacerdos quilibet bene ſe gerat, nec mercator ſit indebite, nec mercaturæ...... D

XV.

Docemus etiam, ut ſacerdos quilibet baptiſmum adminiſtret quam cito requiſitus fuerit: & ut per parochiam ſuam quoſque moneat, ut infantes quoſlibet intra XXXVII. noctes curent baptizari, & ut nullus ab epiſcopo confirmari diu nimium detrectatit.

XVI.

Docemus etiam, ut ſinguli ſacerdotes Chriſtianam religionem omni promoveant diligentia, nerviſque omnibus gentilium deleant ſuperſtitiones. Prohibemus utique fictas ad libitum adorationes, necromantiam, divinationes, incantationes, hominum cultus divinos, & quæ præterea mortales E adigunt in varios errores, & in *frithſplottum and on ellenum*, variarumque aliarum arborum, ſaxorum, & rerum multiplicium phantaſmata, quæ decipiunt multos quos non deberent.

XVII.

Docemus etiam, ut Chriſtiana quiſque imbutus fide, liberos ſuos fide etiam imbuat Chriſtiana: eoſdemque doceat *Pater noſter* & *Credo*, id eſt orationem dominicam, & ſymbolum apoſtolicum.

XVIII.

Docemus etiam, ut in feſtis diebus unuſquiſque abſtineat a carminibus ſeu canticis gentilium profanis, & a * ludis diabolicis.

* ſubſannationibus

XIX.

Docemus etiam, ut in die Solis quiſque abſtineat a mercatura & popularibus comitiis.

XX.

Docemus etiam, ut unuſquiſque abſtineat a fabuloſis & abſurdis lectionibus; quin & a cantilenis turpibus & blaſphemis.

XXI.

Docemus etiam, ut quiſque abſtineat a contubernio pellicis, & legitimum amplectatur conjugium.

XXII.

Docemus etiam, ut quiſque diſcat *Pater noſter* & *Credo*, priuſquam in conſecrato ſepeliatur cœmeterio, vel idoneus cenſeatur euchariſtiæ percipiendæ: propterea quod Chriſtiani non eſt dignus nomine, qui hæc noluerit ediſcere: nec in baptiſmo alios valeat e ſacro levare fonte, nec in confirmatione a manibus epiſcopi ſuſcipere, ſi hæc prius non calluerit.

XXIII.

Docemus etiam, ut feſtis diebus, & in jejuniis, nulla ſit inter homines ultra modum contentio.

XXIV.

Docemus etiam, ut feſtis diebus & in jejuniis nulla habeatur aut juramentorum aut ordalij (*hoc eſt forenſium examinum*) adminiſtratio.

XXV.

Docemus etiam, ut feſtorum temporibus, & ſtatis jejuniis, conjugatus quilibet ab uxore ſua ſe contineat. C

XXVI.

Docemus etiam, ut ſacerdotes eccleſias ſuas omni honorificentia cuſtodiant in divinum miniſterium purumque ſervitium, & in nihilum prætera: nec illic hi permittant quid ſuperflui, ne vel intro, ne vel in proximo. Nullum illic vaniloquium, nihil factum indecore. Non hic inordinatæ compotationis locus, nec vanitatis unquam alicujus. Nec eccleſiæ cœmeterium canis intret, nec porcorum plures quam * quis poſſit regere.

Eccleſiarum obſervatio.

* cuſtos.

XXVII.

Docemus etiam, ut nemo quid in eccleſia teponat, quod illic habeatur indecorum.

XXVIII.

Docemus etiam, ut in eccleſiarum encæniis unuſquiſque ſe modeſtum exhibeat, & orationi incumbat diligenter, non poculis, non luxui deditus.

XXIX.

Docemus etiam, ut nemo quempiam in eccleſia ſepeliat, quem non conſtat ex vitæ probitate Deo placuiſſe, & ex eo judicetur hujuſmodi ſepultura dignus.

XXX.

Docemus etiam, ut nullus ſacerdos miſſam celebret in ulla domo quæ non ſit eccleſia conſecrata, niſi ob extremam alicujus ægritudinem.

XXXI.

Docemus etiam, ut ſacerdos ne vel unquam Miſſam celebret, præterquam ſuper altare conſecratum.

XXXII.

Docemus etiam, ut ſacerdos nunquam miſſam celebret ſine libro: habeatque igitur ipſum canonem coram oculis, ne alioquin impingat.

XXXIII.

Docemus etiam, ut ſacerdos quilibet miſſam celebrans habeat veſtem, quam dicunt corporalem, * ſubumlemque infra albam ſuam, & miſſalia omnia, prout decet, veſtimenta debite contexta.

XXXIV.

Docemus etiam, ut unuſquiſque ſacerdos ſolicite curet ut librum probum habeat, ſaltem vel fideliter correctum.

XXXV.

ANNO CHRISTI 967.

XXXV.

Docemus etiam, ut nullus miſſalis ſacerdos miſſam ſolus celebret, ne ſic deſideretur qui reſpondeat.

XXXVI.

Docemus etiam, ut nemo non jejunus euchariſtiam accipiat, niſi ob nimiam ægritudinem.

XXXVII.

Docemus etiam, ut nullus ſacerdos miſſam ſæpius in uno die celebret quam ter ad ſummum.

XXXVIII.

Docemus etiam, ut ſacerdos ſemper habeat præparatam, prout opus fuerit, euchariſtiam, & hanc in puritate cuſtodiat, caveatque ne inveteraſcat. Sin diutius reſervata fuerit quam oportuit, & ut nauſeam pariat: comburetur tunc in puro igne, condanturque cineres ſub altari, & noxæ reus apud Deum componat.

XXXIX.

Docemus etiam, ut ne vel unquam ſacerdos adeo temerarius ſit, ut miſſam celebret, niſi omnia habeat ad euchariſtiam pertinentia: ſcilicet oblationem puram, vinum purum, & aquam puram. Væ illi qui miſſam occeperit, iſtorum aliquo deſiderato: & væ illi qui turpe aliquid in hoc patraverit: ſimilis enim eſt Iudæis illis qui acetum & fel commiſcuerunt, & per ludibrium poſtea Chriſto porrexerunt.

XL.

Docemus etiam, ut ne unquam dignus ſit ſacerdos miſſam celebrare, qui ipſe euchariſtiam non percepit: nec in ſacris ordinibus alium conſecret, qui nunquam ipſemet conſecratus fuit.

XLI.

Docemus etiam, ut quivis calix quo quis euchariſtiam conſecraverit, fuſilis ſit: & in ligneo, ne omnino conſecrato.

XLII.

Docemus etiam, ut omnia circa altare & ad eccleſiam pertinentia mundiſſima ſint, & apprime concinnata. Indignum nihil huc accedat, ſed quod ſanctum eſt, honorifice reponatur: & ſemper in eccleſia lumen ardeat, dum miſſa decantetur.

XLIII.

Docemus etiam, ut nemo negligat ſacratum aliquid: aquam ſcilicet benedictam, ſal, thus, panem, & hujuſmodi cætera.

XLIV.

Docemus etiam, ut altari mulier non appropinquet, dum miſſa celebratur.

XLV.

Docemus etiam, ut quis ſtatis temporibus campanas pulſet, & ut omnis tunc ſacerdos cantum ſuum horarium in eccleſia pſallat, Deum in timore invocet ſolicite, & pro omni populo preces fundat.

XLVI.

Docemus etiam, ut nec miſſalis ſacerdos, nec parochialis aliquis, intra oſtium eccleſiæ veniat, vel intra cancellos, abſque ſuperiori ſuo indumento: nec ad altaris unquam miniſterium abſque veſtitu deſignato.

XLVII.

Docemus etiam, ut nemo in ſacris ordinibus conſtitutus cæſariem alat, nec tonderi perperam ſe permittat, ſi Dei benedictionem ſperaverit, & ſancti Petri, & noſtram.

XLVIII.

Docemus etiam, ut in feſtivitatibus & jejuniis celebrandis ſacerdotes omnes ſint unanimes, eademque uno & eodem modo indicent populo, ne hunc alioquin in errorem ducant.

XLIX.

Docemus etiam, ut jejunium omne erogatis eleemoſynis fiat gratius: quiſquis enim ex devotione erga Deum ſolicite elargitur eleemoſynas, jejunium ſuum procul dubio apud Deum reddit complacentius.

L.

Docemus etiam, ut ſacerdotes in eccleſiæ miniſteriis unanimiter operam navent, & in omni eccleſia conſimile ſtipendium annuum mereantur.

LI.

Docemus etiam, ut ſacerdotes ſedulo erudiant juventutem, & ad artificia ediſcenda eos pertrahant, futuros utpote in rem eccleſiæ.

LII.

Docemus etiam, ut ſacerdotes in qualibet die Solis populo prædicent, præbeantque ſe exemplum bonæ vitæ.

LIII.

Docemus etiam, ut nemo Chriſtianus ullius generis ſanguinem comedat. *litura opprimit ſequentia.*

LIV.

Docemus etiam, ut ſacerdotes populum inſtruant de his quæ de jure Deo ſunt reddenda. Decimæ ſcilicet, & res aliæ, inter quas & illa primum quæ aratri dicitur eleemoſyna, alias ciriſceatum, & primitiæ ſeminum intra quindecim noctes a paſchatis feſto: fetuum decimæ ante pentecoſtem: fructuum terræ ante omnium ſanctorum celebritatem: nummus Romanus, qui denarius ſancti Petri dicitur, ad feſtum vinculorum ejus: & ciriſceatum, id eſt primitiæ ſeminum, ad Miſſæ ſancti Martini celebrationem, id eſt tertio Iduum Novembris, ſolvantur.

LV.

Docemus etiam, ut ſacerdotes ita diſtribuant populi eleemoſynas, ut & Deum reddant magis propitium, & populum ad eleemoſynas proclíviorem.

LVI.

Docemus etiam, ut ſacerdotes pſalmos canant, cum datas diſtribuent eleemoſynas, hortenturque pauperes, ut pro populo qui has dabant ſolicite intercedant.

LVII.

Docemus etiam, ut ſacerdotes ipſi ebrietatem caveant, aliiſque perhibeant ſtudioſius cavendam.

LVIII.

Docemus etiam, ut nullus ſacerdos aut poeta ſit, aut ullatenus hiſtrio, ſive ut ſibi placeat, ſive ut aliis: ita autem ſe gerat ut ordini ſuo convenit, prudentem ſcilicet & pro dignitate gravem.

LIX.

Docemus etiam, ut ſacerdotes ne jurent caveant: alioſque a jurando cohibeant.

LX.

Docemus etiam, ut nullus ſacerdos mulierum conſortium plus æquo diligat: ſed propriam ſuam uxorem diligito, id eſt eccleſiam.

LXI.

Docemus etiam, ut nullus ſacerdos falſo adſtet teſtimonio, nec ſit furibus a conſiliis.

LXII.

Docemus etiam, ut ſacerdos nunquam ſe ordalio implicet præter debitum ſuum officium, nec forenſibus juramentis.

LXIII.

Docemus etiam, ut ſacerdos * contra thanum in compurgatione non juret, niſi thanus præjuraverit.

* *vel* cum thano, *id eſt*, barone.

LXIV.

Docemus etiam, ut ſacerdos non ſit venator, nec accipitrarius, nec potator, ſed libris ſuis verſatus, prout ordini ſuo convenit.

LXV.

ANNO CHRISTI 967.

LXV.

Docemus etiam, ut ſacerdos quilibet confeſſionem doceat & pœnitentiam, necnon ut peccata confitentes, ſatisfactionem utique proſequantur. Ægrotis etiam, prout opus fuerit, euchariſtiam præbeat, &, ſi deſideretur, unctionem. Poſt obitum involucro ſedulo detur, & apud corpus nihil permittatur vanum, aut indecorum, ſed in timore Dei ſepelitor.

LXVI.

Docemus etiam, ut ſacerdos quilibet oleum habeat, cum ad baptizandos infantes, tum ad ægrotos ungendos, & reliquum omnem apparatum publicis ſuis debitum miniſteriis. Fidem Chriſtianam modis omnibus promoveto; hinc bene prædicando, illinc bene vivendo exemplum præbens: tunc lucrabitur ut omnipotens Deus ei ſit propitius.

LXVII.

Docemus etiam, ut ſacerdos quilibet chriſma repetens ab epiſcopo, non obliuiſcatur enarrare quid in orationibus ſuis pro rege fecerit & epiſcopo.

DE CONFESSIONE.

I.

Modus confitendi.

Quando aliquis voluerit confeſſionem facere peccatorum ſuorum, viriliter agat, & non erubeſcat confiteri ſcelera & facinora, ſe accuſando: quia inde venit indulgentia, & quia ſine confeſſione nulla eſt venia: confeſſio enim ſanat, confeſſio juſtificat.

Magna hic lacuna ſive ſpatium ἄγραφον in manuſcripto codice, cui cætera alias inſerturus videbatur ſcriba.

Præveniat hunc famulum tuum, quæſo Domine, miſericordia tua, ut omnes iniquitates ejus celeri indulgentia deleantur: per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum.

Exaudi, quæſo Domine, ſupplicum preces clamantium ad te, quæſo Domine.

II.

Officium confeſſarij.

Hoc illi ſerio cogitandum eſt, qui hominum animabus medicus conſtituitur, ut eorum noverit actiones: eas ſcilicet recte ut diſcriminet, rectamque teneat in cenſura ſingulis imponenda rationem. Vtcumque res ſe habuerit, ne præjudicet peccatorem medicus, nec in deſperationem eum adigat. Cum vero quis peccata ſua confiteri voluerit, exaudiet eum primo comiter, quænam ſit hæc ſua intentio, & utrum velit & poſſit ea quæ patraverit humiliter confiteri, & reatus ſuos quoſcumque perſcrutari.

III.

Interroga ipſum de ſui ipſius moribus: extotque ſcelera, & quæ fecit propone omnia: ſed hoc tecum ſemper recognoſcens, ut uno eodemque modo nunquam judicabis divites & pauperes, liberos & ſervos, ſeniores & juuenes, firmos & infirmos, humiles & ſuperbos, fortes & debiles, ordinatos & ſæculares.

Iudex prudens prudenter diſtinguet de facto; quod videlicet, quomodo, ubi, & quando ſit perpetratum. Et quamvis nullo loco ſeu tempore licitum ſit peccatum: feſtis tamen diebus, & in jejunij temporibus, feſtiviſque locis, cautius quiſque ab hoc tenetur abſtinere. Quanto etiam quis potentior eſt, & majoris dignitatis, tanto gravius pro peccatis coram Deo & hominibus corrigendus eſt. Forti enim atque debili non imponetur onus ſimile, nec infirmo quidem prout firmo: ſed prudenti inter

A iſtos moderamine diſtinguendum eſt.

ANNO CHRISTI 967.

IV.

Fidei ſymbolum.

Poſt hæc aſſurgat humillime pœnitens ad confeſſionem ſuam, & primo dicat: Credo in Dominum Patrem altiſſimum, rerum omnium gubernatorem: & in Filium, & in Spiritum ſanctum: & credo eſſe vitam poſt mortem. Et credo me reſurrecturum in die judicij: & credo me per potentiam Dei, & ipſius miſericordiam, hiſce omnibus dignum fore.

V.

Poſt hæc lugenti animo confeſſionem ſuam ſuo confeſſario humillime referat, & conquiniſcens dicat ſuppliciter in hunc modum:

Confeſſionis forma.

Confiteor Deo omnipotenti, & confeſſario meo B ſpirituali medico, omnia peccata quæ malorum ſpirituum inquinamento unquam perpetravi; ſive in facto, ſive in cogitatione, ſive cum maſculis, ſive cum feminis, aliave creatura, ſive ſecundum naturam, ſive contra naturam.

VI.

Confiteor ingluviem ciborum & mane & veſperi. Confiteor omnimodam avaritiam, & invidiam, & detrectationem, & bilingue vitium, mendacitatem, & inanem jactantiam, & vaniloquium, prodigalitatem impiam, & cujuſque generis faſtum, qui effrenato huic corpori meo aliqualiter acciderit. Confiteor me frequentius fuiſſe peccati autorem, peccati fautorem, peccati conſcium, & pec- C cati doctorem.

VII.

Confiteor animo meo perpetratum homicidium, perjuria, ſeditionem, ſuperbiam, & neglectum præceptorum Dei. Confiteor omnia quæ oculis unquam viderim, vel concupiſcendo, vel vituperando indebite: etiam omnia quæ vel auribus audiverim vana & ſuperflua, vel ore meo locutus fuerim.

Confiteor etiam corporis mei peccata omnia, cutis, carnis, oſſium & nervorum, renum & cartilaginum, linguæ & labiorum, faucium, dentium, & cæſariei, medullæ, & rei cujuſque alterius, quæ vel mollis eſt vel dura, humida vel ſicca. Confiteor baptiſmum meum me pejus obſervaſſe, quam Domino meo ſum pollicitus, profeſſionemque qua tenebar in Dei & ſanctorum ſuorum laudem cuſtodire, & in mei ipſius ſalutem æternam. Confiteor me D horas meas canonicas ſæpius neglexiſſe, ſæpiuſque pejerans Domini vitam & nomen ejus in vanum accepiſſe.

IX.

Rogo & obteſtor Dominum meum pro his omnibus remiſſionem, ut in me nunquam ex inſidiis prævaleat diabolus, ne forte moriar abſque confeſſione, & peccatorum meorum emendatione, ſicut hodie confeſſus ſum omnia mea peccata coram Domino noſtro ſalvatore Chriſto, qui cælum & terram moderatur, & coram ſacro iſto altari, & reliquiis iſtis, & coram confeſſario meo & Domini miſſali ſacerdote: & ſicut puram edidi & veracem confeſſionem, & prompti ſum animi corrigere omnia E peccata mea, & qua poſſim ſedulitate ea ſemper poſtea declinare.

X.

Et tu, Ieſu Chriſte ſalvator mi, miſerere animæ meæ, & remitte, precor, deletoque peccata mea & tranſgreſſiones meas, quæ vel olim vel recentius unquam perpetravi; & ducas me in ſublime regnum tuum, ut illic verſer cum electis & ſanctis tuis abſque fine & in æternum. Nunc & te humiliter obſecro, ſacerdos Domini, ut tu mihi teſtis ſis in die judicij, ut nullam in me poteſtatem habeat diabolus, & ut tu apud Dominum mihi ſis cauſidicus, ut peccata mea & tranſgreſſiones commiſſas corrigam,

&

ANNO CHRISTI 967.

& ab ejuſmodi aliis committendis deſiſtam. Ad hoc præſtandum adjuvet me dominus ille qui vivit & regnat abſque termino in æternum. Amen.

MODVS IMPONENDI POENITENTIAM.

I.

Si quis ſenex vel juvenis, dives vel pauper, ſanus vel infirmus, alteriuſve alicujus ordinis, invitus peccaverit: non ita accipiendum eſt, tanquam voluntarie feciſſet, vel ex induſtria. Si quis etiam neceſſitate coactus mali quidpiam perpetraverit: ex hoc ipſo quod neceſſitate coactus perpetravit, veniam & cenſuram mitiorem ſemper mereatur.

II.

Caute diſtinguendum eſt de quolibet facto, Dei atque hominum cauſa.

Hæc miniſteria obſervantur in partibus tranſmarinis.

III.

Omnis epiſcopus ſedem ſuam epiſcopalem capeſſat in die illa Mercurii, quæ caput jejunii appellatur: & tunc ad eum veniat unuſquiſque illius diœceſis qui capitali laborat crimine: & cum hoc confeſſum fuerit, docebit eum confeſſarius pœnitentiam juxta rationem cujuſlibet reatus ſui. Dignus vero ſi quis ſit ſententia graviori, ſeparabit eum ab eccleſiaſtica communione: concedet tamen & hortabitur, ut negotia ſua neceſſaria exequatur, & ſic demum impetrata venia domum redeat.

IV.

Poſt hęc etiam in die Iovis, paſchatis feſtum præcedentis, convocantur omnes utique ad eumdem locum: decantanſque ſuper eos epiſcopus hymnorum aliquid, abſolutionem eis cedit, & revertendi domum cum benedictione concedit veniam. Hoc ab omnibus Chriſtianis obſervandum eſt.

V.

Verumtamen debet ſacerdos, puta parochialis, diligentius indagare, quali contritione, & quali inſuper perfectione vel plenitudine, impoſitam ſibi pœnitentiam unuſquiſque perimpleverit; & ſecundum hanc, remiſſionem exhibere.

VI.

Si laicus alium ſine cauſa occiderit, pane & aqua ſeptem jejunet annos, & eorumdem quatuor prout confeſſarius ſuus inſtituerit. Emenſa vero ſeptennali illa pœnitentia, ſcelus tamen ſemper lugeat omni qua poterit induſtria: propterea quod incognitum eſt hominibus qualiter apud Deum valuit ejus pœnitentia.

VII.

Qui alterum voluerat occidiſſe, & implere nequierat deſiderium, annos tres jejunet, unum ſcilicet pane & aqua, eorumque duos prout confeſſarius ſuus ipſi impoſuerit.

VIII.

Si laicus alium * invitus occiderit, tres annos jejunato, unum pane & aqua, & eorum duos ut confeſſarius ejus indicaverit, & tranſgreſsiones ſuas ſemper deplorato.

* *vel* coactus.

IX.

Si fuerit ſubdiaconus, jejunet ſex annos.

Si fuerit diaconus, jejunet ſeptem annos.

Si fuerit miſſalis ſacerdos, jejunet decem annos: & epiſcopus duodecim annos: & ſemper lugeat.

X.

Si quis filium ſuum ita caſtiget ut inde moriatur, licet contra voluntatem ſuam, jejunato quinque annos pane & aqua, ut ſupra.

XI.

Si epiſcopus, vel miſſalis ſacerdos, aliquem occiderit, amittat ordinis ſui dignitatem, & pœnitentiam ſemper agat.

XII.

Si mulier infantem aut in utero ſuo necaverit, aut cum jam in lucem ediderit, ſive potione adhibita, ſive realia quacumque ejuſmodi: jejunato decem annos, tres videlicet in pane & aqua, & ſeptem reliquos prout confeſſarius ſuus per miſericordiam impoſuerit, factumque ſemper defleat.

XIII.

Si quis * *æht* ſuum ſine cauſa in furore ſuo occiderit, tres annos jejunato.

* æht, *id eſt*, pecunia, poſſeſſio, pecus, *&* *forte* mancipium.

XIV.

Si uxorem ex impia aliqua zelotypia maritus verberaverit, & illa inde moriatur inſons: jejunet tamen annos tres, & ipſius nequitiam ſemper defleat.

XV.

Si quis ſeipſum ſponte interfecerit, ſive mucrone aliquo, ſive diabolica alia inſtigatione: nulli licitum eſt pro iſtiuſmodi miſſam decantare, nec cum pſalmodia corpus eius terræ tradere, nec honeſta poſitum ſepultura humo condere. Illud idem judicium in eum exequendum eſt, qui flagitij cauſa vitam tormentis finierit, latro ſiquidem, & homicida, & domini ſui proditor.

XVI.

Si quis viginti* annos natus, ſe cum beſtia coinquinaverit, vel maſculus cum maſculo, jejunet annos quindecim: & ſi uxorem habeat, fueritque ipſe quadraginta annorum ætatis, & tale quid fecerit, abſtineat jam, & jejunet totius vitæ ſpatio; nec præſumat, donec moriturus ſit, corpus domini ſuſcipere. Iuvenis & inſipiens acriter flagellabuntur, qui ſimile quidpiam perpetraverint.

* *ſax.* hiemes.

XVII

Quiſquis coniugium fregerit, ſive uxor, ſive maritus, tres dies in qualibet hebdomada pane & aqua per ſeptennium jeiunato.

XVIII.

Quiſquis uxorem ſuam repudiat, & aliam ducit, coniugium ſolvit. Non enim abjiciat quiſquam (vitæ aut mortis intuitu) eorum quidpiam quæ jure debito ad Chriſtianos pertinent: nec ſepeliatur ille, qui hoc facit, inter Chriſtianos; & de uxore idem fiat. Propinqui etiam qui his adeтant a conſilio, eadem plectantur ſententia, ni citius reſipiſcant, & diligenter emendent.

XIX.

Si quis uxorem habeat, & etiam concubinam, nihil ei Chriſtianorum iurium prębeat ſacerdos aliquis, niſi pœnitens redeat ad emendationem: eademque illi lex eſto, fueritne femina ſive coniugata, ſive concubina.

XX.

Si coniugatus quiſpiam cum legitima alterius uxore adulterium patraverit, vel uxor ipſa cum legitimo alterius marito, jejunet uterque ſeptem annos; tres nimirum in pane & aqua, & quatuor reliquos prout docuerit confeſſarius: lugeat autem tranſgreſſiones ſuas quoad mortem.

XXI.

Si mulier aliqua duos ſibi accipiat fratres in conjugium, alterum ſcilicet poſt alterum: iudicio ſint obnoxii, & inſiſtant pœnitentiæ, uſquedum vixerint, ſolertiſſime, prout inſtruxerit ipſorum confeſſarius: morientibus demum debita Chriſtianorum * obſequia ſacerdos illis conferat; ſi & hoc promiſerint, ſe diutius acturos fuiſſe pœnitentiam, ſi diutius eis vivere contigiſſet.

* *alias berichi, id eſt* viaticum & unctionem.

XXII.

Si quis in impii alicuius peccati exercitio per totius vitæ ſuæ ſpatium manſerit abſque omni reſipiſcentia, neſcimus quid huic conſilii excogitemus, niſi quod ad Dei pertineat iudicium: & abſolvi non poterit.

XXIII.

Si quæ mulier viro deſponſata ſit, non licet alteri hanc abducere: ſi quis hoc fecerit, ſit excommunicatus.

XXIV.

Si quis nuptam aut virginem invitam dolo rapuerit ad illicitum concubitum, anathema ſit.

XXV.

Si quis ſuis illecebris alterius : pediſſequam ſtupri cauſa ſeducat, & cum eadem invita concumbat; ſi ordinatus ſit, amittat ordinis dignitatem, ſin vero laicus, totius rei Chriſtianæ communione careat.

XXVI.

Si quæ virgo deſponſata ſit. & ante nuptias conſummatas captiva fiat, vel ex alia occaſione ab illo cui deſpondebatur elongata, & contingat poſtea ut ipſa in conſpectum ſponſi ſui veniat: data jam tum venia poſſunt ii coire, propterea quod hæc ab illo invita aberat.

XXVII.

Si femina ordinem religioſum ſuſceperit, & poſtea ad mundanas rediens vanitates, familiæ ſuſceperit adminiſtrationem, cogitans apud ſe, ut e facultatibus ſuis Deo a quo declinavit ſatisfaciat: hoc omnino nihil eſt, ni peccatorum etiam declinet conſuetudinem, & ad Chriſtum redeat, vitam ſuam inſtituat, ut confeſſarius ſuus docuerit, & transgreſſionem ſemper corrigat ſtudioſe.

XXVIII.

Si miſſalis ſacerdos, ſive monachus. hominem occiderit, ordinis amittat dignitatem, & jejunet decem annos, ſcilicet quinque annos pane & aqua, & per alterum quinquennium tres dies in qualibet ſeptimana, in reliquis autem cibo fruatur: & donec vixerit, crimen lugeat diligenter.

Diaconus octo annos pane & aqua, & reliqua ut ſupra.

Clericus ſex annos, unde quatuor pane & aqua.

Laicus quinque annos, tres pane & aqua, ut ſupra.

XXIX.

Si quis ordinatum occiderit, aut ſui ipſius proximum cognatum, dimittat terras ſuas & facultates, & fiat ei ut papa inſtituerit, & præterea defleat.

XXX.

Si miſſalis ſacerdos, ſive monachus, laſcivum coitum concupiſcat, vel conjugium violaverit, jejunet decem annos, & ſemper defleat: diaconus ſeptem, clericus ſex, laicus quinque. Ita fiat.

XXXI.

Si miſſalis ſacerdos, ſive monachus, vel diaconus, legitimam uxorem habuit priuſquam ordinem induerat, & relicta ea ſacros ordines ingrediatur, poſtea tamen libidine pruriens eam denuo clam ſuſceperit: jejunet eorum quilibet tanquam pro homicidio, & lugeat inſuper vehementius.

XXXII.

Si miſſalis ſacerdos, vel monachus, vel diaconus, vel laicus, uel clericus, cum moniali fornicaverit, jejunet quilibet prout ordini ſuo convenit, tamquam pro homicidio; & quoad vixerit, a carne abſtineat. Monialis autem decem annos, ſicuti & ſacerdos miſſalis; & ſemper factum lugeat.

XXXIII.

Si quis cum moniali vellet rem habere. & ipſa abnuerit, jejunet ille propter impiam illam cogitationem annum unum pane & aqua. Si quis cum legitima alterius uxore rem habere vellet, & ipſa noluerit, jejunet ille propter impiam illam cogitationem, annum unum pane & aqua.

XXXIV.

Si quis cum alterius legitima uxore vellet rem

A habere, & ipſa id noluerit, jejunet ille tres quadrageſimas pane & aqua; primam ſcilicet in æſtate, alteram in autumno, & tertiam in hieme.

XXXV.

Si quis velit cum femina rem illicitam habere, jejunet quadraginta dies in pane & aqua.

XXXVI.

Si quis alium cum filia deprehenderit, componat reus cum amaſia, & jejunet uterque per annum unum in diebus Mercurii & Veneris; ceteris vero, fruantur quovis cibo, præter carnem: & legitimum amplectantur conjugium.

XXXVII.

Si quis cum beſtia coeat, jejunet quindecim B annos, ſcilicet octo pane & aqua, & in ſeptem reliquis tres quadrageſimas quolibet anno; diebus etiam Mercurii & Veneris, uſquedum vixerit: & defleat ſemper iniquitatem illam.

XXXVIII.

Si quis propria ſua voluntate ſeipſum polluat, jejunet tres annos, & in eorum quolibet quadraginta dies in pane & aqua, & abſtineat a carne in unaquaque, excepta die Solis.

XXXIX.

Si quis alium veneficio interfecerit, jejunet ſeptem annos, videlicet tres annos pane & aqua, & in quatuor reliquis tres dies cujuſlibet ſeptimanæ pane & aqua, & ſemper lugeat.

XL.

C Si quis alicui morbum intulerit, jejunet tres annos, unum ſcilicet pane & aqua. Sin vero exinde moriatur, tunc jejunato ſeptem annos, ſicut hic adſcriptum eſt, & peccata ſua ſemper lugeat.

XLI.

Si quis veneficio utatur in alterius amore comparando, eique ideo pharmacum miſceat, aut philtrum, ad edendum vel bibendum, aut arte utatur necromantica: ſi laicus ſit, jejunet in ſingulis diebus mercurii & veneris per dimidium anni, pane & aqua; cæteris vero diebus cibo fruatur, excepta carne: clericus unum annum, ut ſupra, tribus diebus in ſeptimana, pane & aqua: diaconus tres annos, ut ſupra: miſſalis ſacerdos quinque annos, D eorumque unum pane & aqua; & per cæteros quatuor, unamquamque diem veneris pane & aqua; ſed & in aliis diebus abſtineat a carnibus.

XLII.

Si quis turpiter contra naturam & contra bonam Dei creaturam aliqualiter ſe inquinaverit, lugeat id quamdiu vixerit quod perpetravit.

XLIII.

Si quis in ſomno infantulum ſuum ita compreſſerit ut moriatur, jejunet tres annos, unum eorum pane & aqua, & in duobus aliis tres dies in qualibet ſeptimana. Sin ex ebrietate acciderit, atrocius vindicator, ut confeſſarius docuerit; delinquens autem ſemper lugeat.

XLIV.

Si infans infirmus abſque baptiſmo obierit ethnicus, & hoc ex culpa ſacerdotis evenerit, amittat E ille ordinationis gradum, & ſolicite componat. Et ſi amicorum negligentia acciderit, jejunent illi tres annos, ſcilicet pane & aqua, & per duos reliquos, tres dies in hebdomada, & id ſemper lugeant.

XLV.

Si quis Chriſtianum aliquem infideli vendiderit, indignus ſit ut aliquo fruatur chriſtianorum beneficio, niſi e contra eum denuo domum redemerit, quod foris vendiderat. Et ſi hoc non poterit, diſtribuat precium illud Dei omnino gratia, captivumque alium alio precio liberet, & liberatum dimittat

ANNO CHRISTI 967.

tat. Ad hoc præterea per triennium integre ſatisfaciat, prout confeſſarius ſuus deſignaverit. Et ſi deſint ei facultates quibus captivum redimat, graveſcat ejus pœnitentia in annos ſeptem integros, & ſemper defleat.

XLVI.

Si quis multimodis peccatis ſeipſum valde labefactaverit, & hæc demum relinquere & ſolicite corrigere voluerit, declinet ocius ad monaſterium, ibidemque Deo ſemper & hominibus, prout docebitur, inſerviat: vel a patria diſcedat longe, & pœniteat ſemper donec vixerit; ſuccurretque ſaltem hic in terra animæ ſuæ profundiſſima emendatione quam invenire poſſet, ut docebitur.

DE SATISFACTIONE.

I.

In hoc confeſſionis genere valde conduxerit ad peccati expiationem theologi alicujus auxilium, non minus quam in morbi curatione docti cujuſpiam medici conſilium.

II.

Sæpe peccant homines e propria ipſorum concupiſcentia, nec raro per diaboli inſtigationem. Illud vero formidabile eſt, quod eccleſiaſtici toties in Deum peccantes, ordinis ſui amittunt dignitatem.

III.

Ad hoc corrigendum, opus eſt rigida pœnitentia; ſemper tamen juxta modum ordinis & peccati, ut in canonibus eſt ſancitum. Et debet quilibet hanc ambire totis ſuis viribus & conatu, intimi etiam cordis ipſius anxietate. Alii pœnitentiam ſubeant unius anni, alii plurium, ſed pro modo ſemper delictorum. Alii menſis unius, alii plurium menſium, alii unius ſeptimanæ, alii plurium ſeptimanarum, alii unius diei, & alii plurium dierum, & alii quidem omnium dierum totius vitæ ipſorum.

IV.

Oportet medicum qui integre ſanabit gravia vulnera, exquiſita habere medicamenta. Nulla autem adeo gravia ſunt vulnera, ut peccati illa: hæc enim vulnera adigunt in æternam mortem, ni confitendo, reſipiſcendo, & ſatisfaciendo, ſanata extiterint.

V.

Poſſunt igitur & vir & femina medici eſſe, qui curent hæc vulnera. Primum, fovendum eſt vulnus pio conſilio: deinde emulgenda ſanies venenoſa, quæ putreſcit interius: hoc eſt, ut confeſſione primum ſe purget.

VI.

Delebit unuſquiſque peccata ſua, qui cum confeſſione ſalutiferam amplectitur doctrinam, non minus quam letalem ille morbum, qui ſalutarem percipit a medico potionem.

VII.

Non poteſt medicus quiſpiam morbo aut vulneri recte mederi, donec exhauſta fuerit ſanies illa venenoſa quæ putreſcit interius: nec quis unquam pœnitentiam illum recte doceat, qui confiteri renuit: nec ſine confeſſione peccatorum cedere abſolutionem, ſicuti nec recte poſſet ſanari qui mortiferorum quid exhauſerit, ni venenoſus ejus expellatur impetus.

VIII.

Peracta confeſſione poſſet quis per pœnitentiam, Dei miſericordiam cito conſequi, ſi hanc ex intimo ſuo corde fecerit, deploretque inſuper, ſe a diabolo ſeductum, iniquitates ſuas perpetraſſe.

IX.

Hujuſmodi etiam confeſſioni valde conducit prudens emendatio, ut curatio morbi bono medico,

A De operibus etiam cujuſque poteſt confeſſarius ſecundum canones inquirere, & moderari juxta vires & facultates confitentium, prout ſentiat cordis uniuſcujuſque compunctionem & ſolicitudinem.

ANNO CHRISTI 967.

X.

Pœnitentiæ indicia.

Profunda illa pœnitentia eſt, cum laicus deponat arma, & peregrinetur longe lateque nudus pedes: qui bis non pernoctatur loco uno: qui jejunat multum, & vigilat: qui dies & noctes ardenter orat, & non invitus ſemet conterit: & qui adeo eſt incultus, ut nec crines nec ungues ferro retigit.

XI.

Qui nec balneum intrat calidum, nec cubile B molle, nec carnem guſtat, nec quid e potibus quod faciat ebrium: qui eccleſiam non ingreditur, ſed tamen loca ſancta quærit fervidus, & peccata confeſſus interceſſionem rogat: qui neminem oſculatur, ſemper autem reatus ſuos acerrime deplorat.

XII.

Propitius ſibi agit qui in hunc modum ſe præjudicat; & felix hic quidem, licet nihilo magis invigilet, quam ut plene ſe corrigat. Nemo enim per terrarum orbem gravis adeo unquam peccator extitit, quin apud Deum componat, ſi hoc ardentius aggrediatur.

XIII.

C Peccatorum apud Deum compoſitiones fiunt variis modis, & ad eorum ſolutionem plurimum conducunt eleemoſynæ.

XIV.

Cui ad hoc facultas ſupperat, eccleſias ædificet in laudem Dei: & ſi præterea valeat, adjiciat prædia, & introducat juvenes qui pro ipſo ſactum præſtent ſervitium, & quotidie Deo celebrent miniſteria. Inſtauret etiam pro facultate ſua eccleſiam Dei, & vias publicas; aquis inviis adjungat pontes, etiam & cœnoſis locis. Diſtribuat Dei gratia id quod habet, & maxima qua poſſit diligentia. Egenis aſſidue ſubveniat, viduis, orphanis, & peregrinis. Servum ſuum proprium manumittat, redimatque ab aliis ſuos ſervos manumittendos, pauperem D præſertim bello captum: inopeſque paſcat atque veſtiat: tectum, focum, balneum, & grabatum eis præbeat: & in ſui ipſius neceſſitatem, ubique locorum comparat interceſſionem ex miſſis & pſalmis decantandis; & ſeipſum in devotione erga dominum Deum ſuum caſtiget valde acriter, per abſtinentiam a cibo potuque, & ab aliis quibuſcumque corporis cupiditatibus.

XV.

Cuicumque autem minus ſuppetat facultatum, operam quam enixius poſſit dato, ut in devotione erga Deum decimas reddat ex omnibus quæ poſſidet: examinet ſeipſum toties quoties poE terit, & cum eleemoſynis ſuis crebro viſitet eccleſias, & loca ſancta luminibus ſalutet. Et præbeat hoſpitium, edulium, & protectionem quibus opus fuerit; focum etiam & alimentum quodlibet, lectum, & balneum; & curet veſtiendum adjuvandumque pauperem, quoad poterit.

XVI.

Ex amore Dei ægros animo & ægrotos viſitet, mortuos ſepeliat: provolutus ſæpe in occulto ſuper genua, ſæpe ſuper terram proſtratus & extenſus, jejunet, vigilet, oret noctes atque dies ſolertiſſime. Qui minoris adhuc poteſtatis eſt ad hæc omnia perimplenda, faciat tamen quantum poterit & eni-

ANNO CHRISTI 967.

xius. Conterat jam labore corpus ſuum adverſus libidinem, ſi quando per mollitiem & libidinem diabolo complacuerit. Iejunando nunc peccatum corrigat, quod per ingluviem prius perpetraverat. Evigilet etiam & laboret, ſi quando e contrario ſomnolentus fuerit & acediæ deditus, cum ſic minime debuiſſet, vel quod alias ſupra modum evigilaſſet inutiliter. Affligat ſe frigore & rigenti balneo, propter æſtum illum quo in libidinis uſquam rapiebatur vitium. Si ipſe alicubi injuſte alium offenderit, ſatisfaciat ſolicite: & ſi quis ipſum offenderit, pacate ferat, in quantum poterit, contra peccata illa quæ in ſemetipſo ex diaboli ſemine adoleverint. Et ſi quempiam de via ſeduxerit, ut ſibimetipſi lucri quidpiam inferret, reducat eum diligenter in rectam viam: hoc eſt quod volo. Si quempiam ad peccandum provocaverit, faciat illi quod eſt neceſſarium: reducat ſcilicet a peccatis, & conducat denuo in viam rectam. Qui alium a peccando ſolicite dehortatur, ſui ipſius peccata leviora reddit.

XVII.

Hoc idem judicium poteſt quiſque confeſſarii ſui conſilio ſibimet inferre, qui conſtanti animo ſua vult abrumpere peccata, eademque corrigere. Diſtribuat ſcilicet ob amorem Dei omnia quæ habet, deſerat cum eiſdem terras, patriam, & mundi hujus omnia deſiderabilia, & domino ſuo noctes dieſque ſerviat, nitaturque omnibus quibus poteſt nervis contra proprias ſuas cupiditates per totius vitæ ſuæ extenſionem. Quid huic denique reſtat? Siquidem ut alios exhortando ſibi aggreget in pietatis ſtudium, modis quibus poſſit exactiſſimis.

Hic in ſe quentibus dicetur, quonam modo ægrotus quis poſſet indictum jejunium redimere.

XVIII.

Quiſque poterit unius diei jejunium unico denario redimere. Poteſt etiam unuſquiſque unius diei jejunium ducentis & viginti pſalmis redimere. Poteſt etiam quiſque duodecim menſium jejunium triginta ſolidis redimere: vel unum aliquem liberando tanti æſtimatum: & pro unius diei jejunio decantet vir ille ſenis vicibus, *Beati*: & ſenis vicibus, *Pater noſter*. Et pro unius diei jejunio genuflectat homo ille, & ad terram ſe inclinet ſexaginta vicibus, dicens: *Pater noſter*. Poſſit etiam quis unius diei jejunium abſolvere, ſi in oratione ſemetipſum per omnia membra ſua Deo extendat, vera contritione & fide recta, & quindecim vicibus cantet, *Miſerere mei Deus*: & quindecim etiam vicibus, *Pater noſter*. Iam tum conceditur illi totius diei peccatorum allevatio.

XIX.

Septenne jejunium poteſt quis in anno uno abſolvere, ſi quotidie cantaverit pſalterii pſalmos, itidemque nocte, & quinquaginta veſpere. Vnica etiam miſſa poteſt quis abſolvere duodecim dierum jejunium: & cum decem miſſis eximatur quatuor menſium jejunium: & cum triginta miſſis poteſt quis eximere totius anni jejunium, ſi voluerit ex vero Dei amore pro ſeipſo intercedere, & peccata ſua ſuo confiteri confeſſario; eademque, prout is edixerit emendare, & ſemper poſtea declinare.

DE MAGNATVM POENITENTIA.

I.

Hoc modo poteſt vir illuſtris, & amicis fretus, amicorum ope leniorem reddere ſuam pœnitentiam. Primum in Dei nomine, & confeſſarii ſui teſtimonio, manifeſtet fidem ſuam rectam eſſe: & condonet omnibus qui in eum quid peccaverint, & faciat confeſſionem ſuam abſque omni omiſſione peccatorum; polliceaturque reſipiſcentiam, & ſuſcipiat pœnitentiam cum multo gemitu.

II.

Deponat tunc arma ſua & inutilia quæque *venca*, & accepto ſibi in manum ſcipione, vadat diligenter nudus pedes: laneis utatur, vel cilicio: & non intret lectum, ſed in caſa jaceat. Faciat hoc, dum ſeptem compleatur annorum numerus. Paret ſe per triduum hunc in modum: ſumatque ſibi in auxilium duodecim ſocios: jejunent tres dies pane, & crudis oleribus, & aqua: & acquirat præterea quaqua poterit, ad opus conſummandum, ſepties centum viginti homines, qui jejunent ſinguli illius gratia totum triduum, tres videlicet quiſque dies. Sic accreſcet horum jejuniorum numerus ad tot jejunia, quot ſunt dies in toto ſeptennio.

III.

Ieiunātis & pœnitentis officium.

Cum quis jejunaverit, diſtribuat fercula, ſeu eduliorum præparationes, quibus ipſe frueretur, omnibus Dei pauperibus: & in tribus illis diebus ſui jejunii, ſeponat mundana quæcumque negotia, dieque & nocte, quoties poterit, eccleſiam petat, & eleemoſynario lumine ibidem vigilato ſolicite, & clamet ad Deum peccatorumque exoret remiſſionem lugenti animo & genibus innixus. Sæpe etiam ſe extendat ſuper ſignum crucis, nunc erectus, nunc in terram proſtratus. Diſcat etiam vir quiſque potens lacrymas ab oculis ſuis ſincere fundere, & peccata ſua deplorare. Paſcat etiam in triduo illo tot egenos, quotquot prorſus valeat. Quarto autem die lavet omnes, ciboque donet & pecunia. Quin & ipſe qui hanc agit pœnitentiam, pedum eorum incumbat lotioni: celebrenturque ea die pro eodem pœnitente tot miſſæ, quot ulla unquā induſtria comparare quiſquam poterit, & miſſatū earum tempore exhibeatur illi abſolutio: & jam tum ſuſcipiat euchariſtiam, niſi quod ex nimio reatu ſuo adeo impeditus ſit, ut hanc adhuc non accipiat. Spondeat tamen ſe in poſterum Dei, quantum poterit, ſemper operaturum voluntatem, omnemque injuſtitiam, auxiliante Deo, uſque vixerit, declinaturum; ita ut perpetuo & præcipue Chriſtianitatem recte teneat, & gentiliſmum omnino explodat. Cogitare, miniſtri Dei, verba & opera ejus ſolicite corrigere, ut ſic juſtitiam omnem erigat, & auxilio Dei injuſtitiam, quantum poterit, ſemper deſtruat ſolertiſſime. Maxime neceſſarium eſt, ut is Deo id præſtiterit quod vel in minimis eſt pollicitus.

IV.

Hæc eſt magnatum, & eorum qui amicorum fruuntur multitudine, pœnitentiæ allevatio; ſed non datur inopi ſic procedere. Oportet igitur a ſeipſo fortius hanc exigere: & illud quidem eſt æquiſſimum, ut unuſquiſque ſuas per ſe luat iniquitates, correctionemque ſubeat ſtudioſe. Scriptum eſt enim, *quia unuſquiſque onus ſuum portabit*. *Ezech. 18.*

ORATIO EDGARI REGIS AD DVNSTANVM ARCHIEPISCOPVM Cantuariæ, Oſvvaldum VVigorniæ, & Ethelvvaldum VVentanæ, epiſcopos.

In qua clericorum conjugatorum enumerat vitia, ejiciendoſque decernit, & introducendos monachos. Curam rei his demandat epiſcopis regia fultus auctoritate.

QVONIAM magnificavit miſericordiam ſuam dominus facere nobiſcum: dignum eſt, o patres reverendiſſimi, ut innumeris illius beneficiis, dignis reſpondeamus operibus. Neque enim in gladio

noſtro

ANNO CHRISTI 969

noſtro poſſidemus terram, & brachium noſtrum non ſervavit nos, ſed dextra ejus, & brachium ſanctum ejus, quoniam complacuit illi in nobis. Juſtum proinde eſt, ut qui omnia ſubjecit ſub pedibus noſtris, ſubjiciamus illi & nos & animas noſtras: &, ut hi, quos nobis ſubdidit, ejus ſubdantur legibus, non ſegniter elaboremus. Et mea quidem intereſt laicos cum æquitatis jure tractare, inter virum & proximum ſuum juſtum judicium facere, punire ſacrilegos, rebelles comprimere, eripere inopem de manu fortiorum ejus, egenum & pauperem a diripientibus eum. Sed & meæ ſolicitudinis eſt, eccleſiarum miniſtris, gregibus monachorum, choris virginum, & neceſſaria eorum procurare, ac ſaluti, & quieti, vel paci conſulere. De quorum, omnium moribus ad[*] nos ſpectat examen, ſi vixerint continenter, ſi honeſte ſe habeant ad eos qui foris ſunt; ſi divinis officiis ſoliciti, ſi ad docendum populum aſſidui, ſi victu ſobrii, ſi habitu moderati, ſi in judiciis ſint diſcreti. Pace veſtra loquor, reverendi patres: ſi iſta ſolerti ſcrutinio curaſſetis, non tam horrenda & abominanda ad aures noſtras de clericis perveniſſent.

Officium regis in ſecularibus.

In eccleſiaſticis.

* ad vos.

Epiſcopos ſtimulat negligentes.

Tacco quod non eſt illis corona patens, nec tonſura conveniens: at in veſte laſcivia, inſolentia in geſtu, in verbis turpitudo, interioris hominis produnt inſaniam. Præterea in divinis officiis quanta ſit negligentia, cum ſacris vigiliis vix intereſſe dignentur, cum ad ſacra miſſarum ſolennia ad ludendum, irridendum, magis quam ad pſallendum, congregari videantur. Dicam quod boni lugent, mali rident: dicam dolens (& ſi tamen dici poteſt) quomodo diffluant in comeſſationibus, in ebrietatibus, in cubilibus & impudicitiis, ut jam domus clericorum putentur proſtibula meretricum, conciliabulum hiſtrionum. Ibi aleæ, ibi ſaltus & cantus, ibi uſque ad medium noctis ſpatium, protractæ in clamore & horrore vigiliæ. Sic patrimonia regum, eleemoſynæ pauperum, immo, quod magis eſt illius precioſi ſanguinis precium profligatur. Ad hoc ergo exhauſerunt patres noſtri theſauros ſuos? ad hoc fiſcus regius, detractis reditibus multis, elargitus eſt? ad hoc eccleſiis Chriſti agros & poſſeſſiones regalis munificentia contulit, ut deliciis clericorum meretrices ornentur, luxurioſa convivia præparentur, canes, ac aves, & talia ludicra comparentur? Hoc milites clamant, plebs ſubmurmurat, mimi cantant & ſaltant, & vos negligitis, vos parcitis, vos diſſimulatis. Vbi gladius Levi & zelus Simeonis, qui ut ſcorto abutentes filia Jacob Sichimitas (eorum habentes figuram, qui Chriſti eccleſiam pollutis actibus fœdant) etiam circumciſos ſucciderunt? Vbi ſpiritus Moyſis, qui caput vituli adorantibus etiam domeſticis ſui ſanguinis non pepercit? Vbi pugio Phinees ſacerdotis, qui fornicantem cum Madianita confodiens, ſancta hac æmulatione Deum placavit iratum? Vbi ſpiritus Petri, cujus virtute perimitur avaritia, hæreſis ſimoniaca condemnatur?

Clericorũ enormis vita.

Patrimonium eccleſiæ, pauperum eſt, nõ luxuriæ.

Iterum accuſat epiſcopos negligentiæ.

Æmulamini, o ſacerdotes, æmulamini vias domini, & juſtitias Dei noſtri. Tempus inſurgendi contra eos qui diſſipaverunt legem Dei. Ego Conſtantini, vos Petri, gladium habetis in manibus. Jungamus dexteras: gladium gladio copulemus, ut ejiciantur extra caſtra leproſi, ut purgetur ſanctuarium domini, & miniſtrent in templo filii Levi, qui dixit patri & matri, neſcio vos; & fratribus ſuis, ignoro vos. Agite quæſo ſolicite, ne pœniteat nos feciſſe quod fecimus, dediſſe quod dedimus: ſi viderimus illud non in Dei obſequium, ſed in peſſimorum luxuriam impunita libertate conſumi. Moveant vos ſanctorum reliquiæ, in quibus inſultant; veneranda altaria, ante quæ inſaniunt. Moveat vos anteceſſorum noſtrorum mira devotio, quorum eleemoſynis veſania clericalis abutitur. Proavus meus Edvvardus, ut ſcitis, omnem terram ſuam eccleſiis & monaſteriis decimavit. Sanctæ memoriæ atavus meus Aluredus, ut eccleſiam ditaret, non patrimonio, non ſumptibus, non reditibus, parcendum putavit. Avus meus ſenior Edvvardus quanta contulerit eccleſiis, paternitatem veſtram non latet. Pater meus, & frater, quibus donariis Chriſti altaria cumulaverint, meminiſſe vos decet.

Hortatur ad vindicandum ſcelera.

Anteceſſorum ejus munificentia.

O pater patrum Dunſtane, contemplare quæſo patris mei oculos ab illa lucida cæli plaga in te radiantes. Audi querulas ejus voces cum quadam pietate in tuis auribus reſonantes: Tu mihi, pater Dunſtane, tu mihi de conſtruendis monaſteriis, de eccleſiis ædificandis, conſilium ſalubre dediſti: tu mihi adjutor in omnibus & cooperator extitiſti: te quaſi paſtorem, patrem, & epiſcopum animæ meæ, morumque meorum cuſtodem elegi. Quando tibi non parui? Quos unquam theſauros tuis conſiliis prætuli? Quas poſſeſſiones, te præcipiente, non ſprevi? Si quid pauperibus erogandum exiſtimabas, præſto fui. Si quid conferendum eccleſiis judicabas, non diſtuli. Si quid monachis clericiſve deeſſe querebaris, ſupplevi. Æternam dicebas eleemoſynam eſſe, nec aliam fructuoſiorem, quam quod monaſteriis eccleſiiſve confertur, quo Dei ſervi ſuſtententur, & quod supereſt pauperibus erogetur. O pretioſam eleemoſynam, & dignum animæ precium! O peccatis noſtris ſalubre remedium! quod a ſinu Sibyllæ in peregrini muris pellicula fœtet, quod ejus auriculas ornat, quod componit digitulos, quod corpus delicatum in byſſo ſtringit & purpura. Ecce, pater, eleemoſynarum fructus mearum, & tuæ permiſſionis effectus.

Dunſtanũ ſigillatim provocat.

Eleemoſynæ laus.

Quid huic querimoniæ reſpondebis? Scio, ſcio: cum videbas furem, non currebas cum eo, nec cum adulteris portionem tuam ponebas. Arguiſti, obſecraſti, atque increpaſti. Contempta verba ſunt, veniendum eſt ad verbera, & non deerit tibi poteſtas regia. Habes hic tecum venerabilem patrem Ethelvvaldum VVintonienſem epiſcopum: habes reverendum præſulem VVigornienſem Oſvvaldum: vobis iſtud committo negotium, ut & epiſcopali cenſura, & regia autoritate, turpiter viventes de eccleſiis ejiciantur, & ordinate viventes introducantur.

Regiam opem cedit.

CONCILIVM ANGLICVM

A DVNSTANO ARCHIEPISCOPO CANTVARIÆ adverſus clericos conjugatos celebratum.

In quo monachatus promovetur: comes quidam præpotens ob inceſtas nuptias publicam agit pœnitentiam. Referuntur obiter Edgari regis cum velata virgine violentus concubitus, & injuncta ei pœnitentia ſeptennalis.

HVIVS *concilii occaſionem præbuit dicta jam Edgari regis oratio, & indulta pariter autoritatis copia, de qua ſic Hovedenus:* Anno 969. rex Anglorum pacificus Eadgarus ſancto Dunſtano Dorobernenſis, & beato Oſvvaldo VVigornenſis, & ſancto Ethelvvaldo VVintonienſis eccleſiæ epiſcopis, præcepit ut expulſis clericis, in majoribus monaſteriis per Merciam conſtructis monachos collocarent. Vnde ſanctus Oſvvaldus ſui voti compos effectus, clericos VVintonienſis eccleſiæ monachalem habitum ſuſcipere renuentes de monaſterio expulit; conſentientes vero huic, ipſe antiſtes mona-

Annal parte 1. p. 416. Et Matth. Vveſt. in hoc anno 969.

ANNO CHRISTI 969.

Surius item & Baronius.

monachizavit, eiſque VVilſinum magnæ religionis virum loco decani præfecit.

De ipſo autem concilio ſic Oſbernus præcentor Cantuarienſis, qui floruit anno domini 1074. *& hunc ſecutus Ioannes Capgravus.* Per idem tempus (*intellige ſub quinquennio annum* 974. *præcedenti*) autoritate Ioannis papæ Dunſtanus archiepiſcopus, coacto generali concilio, ſtatuit, & decreto firmavit, ut canonici omnes, preſbyteri, diaconi, ſubdiaconi, aut caſte viverent, aut eccleſias quas tenebant dimitterent. Habebat autem regem Edgarum in hoc negotio fidelem adjutorem, & firmum defenſorem. Hujus enim decreti executio Oſvvaldo VVigornenſi, & Ethelvvoldo VVintonienſi epiſcopis commiſſa eſt. B. ergo Oſvvaldus ſeptem monaſteria in ſua diœceſi, ejectis clericis inſolenter viventibus, conſtruxit, & monachos introduxit, & abbates eis præfecit, *&c. Addit præterea poſt aliquot Oſbernus*: in aliis etiam Angliæ locis inſignes eccleſias B. Oſvvaldus ob eamdem cauſam, ejectis clericis, monaſticæ inſtitutionis viris tradidit; puta eccleſiam ſancti Albani, ſanctæ Æthelredæ virginis in Eli, & eam quæ apud Beamfledam honorabilis habebatur. In eccleſia ſancti Albani Elfricum abbatem, in eccleſia Elienſi Brithnotum, in Beamfledenſi Gotmannum. Quæ vero monaſteria conſtituit, ea inviſere ſolebat, & tum ſermone, tum opere, ea quæ ad animarum ſalutem pertinerent illis paterno affectu miniſtrare. Porro monaſterio in Rameſciæ Abbo Floriacenſem monachum degere voluit, morum ſanctitate præclarum, & literis egregie eruditum, ut monachos doceret, ſcholis præeſſet, & tum regularem ſive monaſticam diſciplinam, tum literarum ſcientiam promoveret. Is Abbo Dunſtani hortatu, beati Edmundi regis & martyris paſſionem accurate conſcripſit. Tandem Floriacum reverſus, & abbas effectus, a ſuis monachis occiſus eſt. *Hæc in actis ſancti Oſvvaldi habentur, juxta Baronium, qui ad hiſtoriam Edgari regis clauſtralem virginem vi comprimentis jam deflectens, ſemet ad præmiſſa demum recipit, & ex Oiberno (quem Osbertum vocat) ita pergit.*

S. Ethelvvoldus corrector incontinentium clericorum.

Præſidebat ea tempeſtate VVentanæ eccleſiæ Ethelvvoldus vir eximiæ ſanctitatis, & educatione patris Dunſtani non parum inſignis. Hic cognita de canonicis eccleſiæ ſuæ, quod nimium ſæculares exiſtebant, voluntate Dunſtani, monuit eos ſemel & ſæpius, mores & actus mutare, correctionis vitæ ſemitas relictis feminis arripere. At impræſentiarum quidem id ſibi poſſibile eſſe negantes, voce corvina ſemper in craſtinum correctionem ſui pollicebantur. Quod ipſe gnarus non diu ſuſtinuit: paratis namque quamplurimis monachorum cucullis, die quo communio, Servite domino in timore, cantabatur, chorum intravit, veſtes quas paraverat ſecum deferri faciens. Et projectis illis in medium, canonicis ait:

Animadvertiſtis quid modo cantaveritis? Animadvertimus, inquiunt. Igitur, inquit, ſi ſervire domino in timore, & ei vultis exultare cum tremore, apprehendite diſciplinam, veſtem ſcilicet monachalem, ne pereatis, ſicut cantaſtis, de via juſta. Ad quod illi obſtupefacti, more ſolito inducias petunt: id ſe facturos in futuro promittunt. Tunc ille: Mihi credite, amplius non credam huic veſtræ reſponſioni corvinæ. Sed aut diſciplinam in præſenti apprehendetis, aut loci iſtius beneficiis & converſationi, hinc eliminati, jamjam cedetis. Itaque nonnulli ex illis ſtatim, abjecto clericali habitu, monachi facti ſunt, cæteris verbo pontificis de eccleſia eliminatis. Cæterum quia iſti qui noviter fuere converſi, regularis diſciplinæ normam ſine aliorum magiſterio docte ſervare nequibant, monachi de Abendonia illuc ab eodem pontifice adducti ſunt, qui monaſticæ inſtitutionis tramitem ibi docerent. † *Quæ autem poſt hæc ſecuta ſint de duobus conciliis eadem de cauſa celebratis, VVintonienſe & Calenſe, inferius ſuis locis opportune dicetur.*

Clerici in monachos converſi.

CIRCA ANNVM CHRISTI 969.

† Verba Baronii.

Ad idem concilium generale (ita ab eis nominatum, quod omnes Angliæ epiſcopi in idem conveniſſent) ſpectat quod de publica comitis inceſtuoſi pœnitentia ibi facta idem Osbertus ſcribit his verbis.

Quare concilia Anglicana dicuntur generalia.

De comite inceſtuoſo. Osbertus in Dunſtano cap. 31. apud Sur. die 19. Maii. tom. 3.

Comes quidam præpotens cognatam ſuam illicito ſibi matrimonio copulaverat, & a Dunſtano ſemel, ſecundo, & tertio redargutus, inceſtum ſuum divortio expiare nolebat. Quapropter gladio ſpiritus ſancti a viro Dei percuſſus, a liminibus eſt ſanctæ eccleſiæ ſeparatus. Qui typho tactus ſuperbiæ, regem adit, Dunſtanum impiæ & immoderatæ ſeveritatis accuſat, regia ſanctione ſe ab ejus tyrannide liberum conſtitui querula voce precatur & obſecrat. Cujus verbis rex acquieſcens, Dunſtano mandat, ut hominem cum ea quam duxerat in pace manere ſinat, & a quibus ipſum ſuſpenderat, liminibus ſacris reſtituat. Miratur ille ad audita, & dolet religioſum regem per mendacem hominis linguam, ante rei inquiſitionem & examinationem, eſſe ſeductum. Ponit tamen hominem ad rationem, & tam pro commiſſo crimine, quam & propter injuſtam ſui criminationem apud principem terræ factam, paulo durius increpat, cupiens eo modo ad pœnitentiam & correctionem cor illius emollire. At ubi vidit ipſum non ſolum verbis ſuis non conſentire, ſed inſuper contumaci ſpiritu contra ſe furere minarique, ſupra id quod ab ingreſſu domus Dei ſuſpenderat, ut dixi, omnem ei communionem fidelium, donec a ſua pravitate diſcederet, interdixit. Tunc ille ſeipſo deterior effectus, immani eſt furore correptus, & nihil eorum quæ poſſidebat alicujus eſſe momenti reputans, ad hoc ſolum ſe totum ſtudebat impendere, ut Dunſtano excitaret ſcandalum, & Chriſtianæ legis jugum, quo a ſua libidine coercebatur, ſibi faceret alienum. Legatos itaque ſuos Romam deſtinat, & talibus aſſueta quorumdam Romanorum corda & ora in ſuam cauſam largo munere, largiori ſponſione, permutat. Quid inde? præſul apoſtolicæ ſedis Dunſtano, peccatori homini condeſcendere, verbis ac literis mandat, & eum eccleſiæ gremio integre conciliare monet, hortatur, imperat. † *Sed ſi pœnitens peccatum relinqueret, voluit mandatum intelligi; nec enim aliter potuit intellexiſſe. Pergit enim:*

† Verba Baronii.

Ad quæ Dunſtanus ita reſpondet: Equidem eum illum, de quo agitur, ſui delicti plenitudinem gerere videro, præceptis domni papæ libens parebo. Sed ut ipſe in peccato ſuo jaceat, & immunis ab eccleſiaſtica diſciplina nobis inſultet, & exinde gaudeat, nolit Deus. Avertat etiam Deus a me, ut ego cauſa alicujus mortalis hominis, vel pro redemptione capitis mei, poſtponam legem quam ſervandam ſtatuit in ſua eccleſia idem dominus meus Ieſus Chriſtus Filius Dei. Hæc ille relata ſibi audiens, & Dunſtanum ex his quæ certo diceret inflexibilem eſſe certiſſime ſciens, & excommunicationis ſuæ pœna, cum pudore hominum, conſtrictus, tum timore periculorum quæ talibus nonnunquam accidere ſolent perterritus, obſtinationem ſuæ mentis depoſuit, & abdicato illicito conjugio, pœnitentiæ ſibi cultum impoſuit. Dunſtano itaque generale totius regni concilium de obſervantia Chriſtianitatis celebrante, ipſe ſuimet oblitus, nudis

Comes inceſtuoſus in concilio publice pœnitet.

CIRCA ANNVM CHRISTI 969.

nudis pedibus, laneis indumentis corpus amictus, virgas manu ferens, concilio ſeſe medium ingeſſit, & ante pedes Dunſtani gemebundus & ejulans corruit. Quo viſo moti ſunt omnes qui aderant ad pietatem; & ipſe pater omnium majori præ cęteris pietate motus eſt. In vultu tamen ſervato diſciplinæ rigore, utpote hominem Deo conciliare deſiderans, lacrymas ejus ad horam ſeverus ſuſtinuit: ac demum a toto concilio poſtulatus, lacrymans & ipſe culpam indulſit. Ita ab excommunicationis vinculo abſolutum, communioni fidelium, gaudentibus cunctis, eum reſtituit. *Hucuſque Baronius.*

Sequitur pręlibata narratio de Edgaro rege clauſtralem virginem comprimente, & de injuncta illi ſeptennali pœnitentia.

P*ERPETRATVM eſt Edgari hoc ſcelus pluribus annis ante iſtud concilium, & injuncta tum etiam hæc pœnitentia, in qua in conjugatos clericos rex graviſſime excitatur. Anteriori igitur loco erant iſta tribuenda: ſed cum huic ab autoribus referantur, nos ſic utique collocamus, Obertum e Baronio recitantes.*

Quadam enim vice rex Edgarus in monaſterium virginum, quod* VVIltoniæ ſitum eſt, venit. Ibique captus ſpecie cujuſdam puellæ, quæ de nobilibus Anglorum nata, inter non velatas nutriebatur & cuſtodiebatur: eam in ſuum colloquium adduci ſecretius juſſit. Illa cum duceretur, timens pudori ſuo, raptum ab una ſanctimonialium capiti ſuo velum impoſuit, eo modo ſe protegi ſperans, ſi forte rex quid inhoneſti a ſe exigere vellet. Quam ipſe velatam intuens: quam ſubito, inquit, ſanctimonialis effecta es! arreptumque velum detraxit capiti ejus, illa conatu quo poterat fruſtra obnitente: abuſus ſiquidem ipſa eſt, & gravi ſcandalo quoque per Angliam religioſi ex hoc mente vulnerati ſunt. Quod ſcandalum eo vehementius fuit, quod rex idem legitimam uxorem habebat, Elfledam videlicet cognomine Candidam, Ordmeri prępotentis orientalium Anglorum ducis filiam, de qua & ſanctum Edvvardum genuerat.

* al. Malmeſbur. Apud Sur. die 19. Maii tom. 3. c. 38.

Vbi vero res Dunſtano innotuit, acerbo mœrore percuſſus eſt. Igitur cum in re non ſegnis ad regem veniret, & ille venienti pro more occurreret, eumque per manum ad ſolium ſuum perducere vellet: manum Dunſtanus turbato vultu retraxit, nec eam ab homine contingi paſſus eſt. Ad quod ille attonitus (non enim illum ſcire putabat quod clanculum a ſe factum exiſtimabat) cur manum ſibi non dimitteret inquiſivit. Ait: Tu, poſtpoſito omni pudore, adulterium commiſiſti: tu, deſpecto Deo, & ſignum caſtitatis non veritus, virgini ſuam integritatem præripuiſti: & cur manum ſummo Patri Virginis Filium immolanti* impuris manibus non tradam, quæris? Lava prius per pœnitentiam manus tuas a ſordibus ſuis: & tunc demum, quo gratiæ Dei concilietis, honora & amplectere manum pontificis. Territus ille ad hęc, terræ procumbit, pedes antiſtitis petit; ſe peccaſſe gemitu verba interrumpente conteſtatus. Quod Dunſtanus videns tantum in rege humilitatis exemplum, vehementer complectitur. Velocius ergo illum erexit, & pacato vultu cum eo familiariter quę ſalutem animę ejus operarentur loquens, ſeptennem ei pœnitentiam injunxit. At ille pontificali abſolutione potitus, omni ſtudio injunctę ſibi pœnitentiæ operam dare, & multa quibus Deum placaret pietatis opera ipſi pœnitentię, inſtinctu & conſilio patris ſui, ſolicitus cœpit ſuperaddere.

* immolantem.

Rex pœnitentes ſuſcipit a Dunſtano.

Ipſe præterea omni ordini hominum in ſuo regno conſiſtentium legibus ſibi in Chriſtiana religione ſanciris uti pręcipiebat: ipſe ſecus agentes indicta vindicta corripiebat: ipſe in pravitate perſiſtentes condigno examine puniebat. Exempli cauſa, ordo clericalis plurimum ea tempeſtate erat corruptus, & canonici cum presbyteris plebium, voluptatibus carnis plus æquo inſerviebant. Quod malum Dunſtanus corrigere cupiens, autoritate Ioannis apoſtolicę ſedis antiſtitis apud regem obtinuit, quatenus canonici, qui caſte vivere nollent, eccleſiis quas tenebant depellerentur, & monachi loco eorum intromitterentur.

Correctio incontinentium clericorum.

Hæc ex Oſberto & Surio Baronius, de quibus etiam videndus Capgravius in vitis ſanctorum Dunſtani, Oſvvaldi: Ethelvvoldi. Et audi quid idem Capgravius referat de pœnitentia iſta regi impoſita:

Denique cum magnitudinem peccati expoſuiſſet Dunſtanus, & paratum illum regem ad omnem ſatisfactionem reddidiſſet, ſeptennem ei pœnitentiam indixit, ut in toto hoc ſpatio coronā regni non geſtaret: jejunium in hebdomada biduanū tranſigeret: theſauros ſuos pauperibus large diſpergeret. Super hæc ſacrandis Deo virginibus monaſterium Sceptoniæ fundaret: quatenus qui unam per peccatum Deo virginem abſtuliſſet, plures & per plura ſæculi volumina aggregaret. Clericos etiam malæ actionis de eccleſiis propelleret, monachorum agmina introduceret, juſtas Deoque acceptas leges ſanciret, & per omnes fines regni, populis cuſtodiendas mandaret. Nihil enim erat quod minus aut ſegnius rex impleret, quod a rectore vitæ ſuæ præceptum fuiſſet. Elapſo tandem ſeptennalis pœnitentiæ termino, congregatis omnibus Angliæ principibus, epiſcopis, & abbatibus, impoſuit regi coronam coram omni multitudine populi Anglorum, cunctis laudantibus, & Deum in ſancto Dunſtano laudantibus, *&c.*

Forma pœnitentiæ Edgaro regi injunctæ.

NOTA SEVERINI BINII.

Hæc ſynodus celebrata eſt in Anglia a ſancto Dunſtano Cantuarienſi archiepiſcopo, autoritate Ioannis Romani pontificis; de quo in actis ſancti Oſvvaldi epiſcopi VVigornienſis apud Surium 15. Octobris iſta habentur: *Per idem tempus autoritate Ioannis papæ Dunſtanus archiepiſcopus, coacto generali concilio, ſtatuit & decreto firmavit, ut canonici omnes, presbyteri, diaconi, ſubdiaconi, aut caſte viverent, aut eccleſias quas tenebant dimitterent.* Generale concilium nominatur, quia in eo omnes Angliæ epiſcopi convenīſſent. In eodem hoc concilio comitem quemdam præpotentem ob inceſtuoſas nuptias publicam egiſſe pœnitentiam refert Osbertus apud Surium in Dunſtano, decimonono Maii.

Cur generale concilium appelletur.

CONCILIVM LONDONIENSE, HABITVM SVB EDGARO REGE ANNO regni ſui XII. hoc eſt domini noſtri DCCCCLXX. vel DCCCCLXXI.

ANNO CHRISTI 970.

In quo celeberrima privilegia ab Edgaro rege Glaſtonienſi cœnobio conceſſa confirmantur, reſervata autem regi & heredibus ſuis conferendi baculum paſtoralem fratri electo poteſtate.

GLORIOSÆ recordationis Edgarus Anglorum rex, filius Edmundi regis, cujus ſtudium divinis cultibus potiſſimum invigilabat, ad monaſterium ſanctæ Dei genitricis Mariæ in Glaſtingabiri frequenter adveniens, & eumdem locum clariori præ cæteris dignitate excolere ſummo elaborans ſtudio, plura admodumque magnifica privilegia contulit communi conſilio epiſcoporum, abbatum, primorumque conſilio.

Malm. de geſt. reg. l. 2. c. 8.

Quorum primum, ut nullus niſi ejuſdem loci monachus ibidem fungatur abbatis nomine vel officio; nec alius niſi quem ſecundum tenorem regulæ

Vt nullus niſi monachus ſit abbas Glaſtę

ANNO CHRISTI 971.

gulæ concorditer elegerit parilis conventus aſſenſio. Quod ſi alterius loci abbatem vel monachum eidem loco præfici neceſſitas ingruerit: non alium aſſumi cenſuit, niſi quem congregatio ipſius monaſterii ſecundum timorem Dei ſibi præeſſe elegerit. Tamen ne hoc fiat, obſervato omnimodo, ſi ibidem quiſpiam, vel eatenus congregationis, illi officio aptus reperiri potuerit. Monachis ſiquidem electionem ſui abbatis perpetuo manere ceoſuit: ſibi vero ſuiſque heredibus tribuendi fratri electo paſtoralem baculum poteſtatem retinuit.

Monachi abbatem eligent, rex baculum dabit.

Sanait etiam, ut quoties abbas loci vel monachi aliquos ſuorum ſacris ordinibus inſigniri decernerent, a quocumque præſulum canonice ordinaro, aot in illius ſede, aut in eodem ſanctæ Mariæ Glaſtingenſi monaſterio, tam monachos quam clericos, quos idoneos judicarent, ad titulum ſanctæ Mariæ ordinari facerent.

Monachi eligent qui ſuos ordinet.

Conceſſit etiam, ut ſicut ipſe in propria, ita totius inſulæ cauſas in omnibus tam eccleſiaſticis quam ſecularibus negotiis, abſque ullius contradictione, abbas aut conventus corrigeter. Nec ulli omnino inſulam nativitatis ſuæ conſciam, ſive epiſcopus, ſive dux, aut princeps, aut cujuſcumque ordinis alius, licitum foret intrare cauſa quidpiam faciendi quod contrarium inibi Deo ſervientibus eſſe poſſit: ſicut & prædeceſſotes ſui ſanxerunt, & privilegiis ſuis confirmaverunt, videlicet Cemvvines, Ines, Ethelardus, Cuthredus, Elfredus, Edvvardus. Erbelſtanos, Edmūdus, omnino probibuit.

Glaſtonia abbati, ut Angliæ regi.

Vbi ergo generali aſſenſu, ot dictum eſt, pontificum, abbatum, optimatumque ſuorum, hæc privilegia ipſi loco conferre diſpoſuit: lituum proprium ebore decentiſſime formatum, auroque decoratum, ſuper altare ſanctæ Dei genitricis poſuit, ipſiuſque donatiooe eidem ſanctæ Dei genitrici, ac ſuis monachis, ea perpetualiter poſſideoda attribuit. Eumdemque lituum mox in ſui præſentia fecit ſecari in medium, ne enim cuiquam dare vel vendere poſſet quilibet abbatum ſequentium: præcipiens partem illius ſervari in loca ad jam dictæ donationis teſtimonium. Recogitans vero quam multa temeritas humanæ levitatis, quibuſque ſolet ſubrepere, verenſque ne forte quis in poſterum vel hæc privilegia loco illi auferre, vel monachos inde molitetur ejicere: inclyto domnn Ioanni papæ, qui Octaviaon in regiminis honore ſucceſſerat, direxit idem chirographom regiæ liberalitatis, orans ut & ipſe hęc roboraret ſcripto apoſtolicæ autoritatis: qui benigne directam ſuſcipiens legationem, concordi aſſenſu Romani concilii ſancita ab iis firmavit, ſcribendo apoſtolicæ aototitatis præceptionem, terribiliter, intorquens io violatores, ſi qui forte emerſerint perpetui anathematis ultionem. Igitur domni prædicti apoſtolici eidem loco directum teſtamentum, veouſtæ recordationis rex Edgarus, ſuper aram beatiſſimæ Dei genitricis Mariæ ibidem ad perpetuale poſuit monomentum, jubens diligenter aſſervari in poſterum ad notitiam quorumque ſequentium.

Lituus ſceder altari ponitur traditionis ſymbolū.

Petit confirmationem papæ

Ea etiam utraque, ne videamur talia commentari, his gratum habuimus ſubdere adverſus eos, qui non ut paſtores per oſtium intrate, ſed ut fures & latrones in idem ovile ſanctæ Mariæ aliunde qoærunt irrumpere.

* DIPLOMA IOANNIS PAPÆ XIII.

Noverit cunctorum notitia fidelium quod egn Ioannes * XII. conditoris clemeotia, ſanctæ Romanæ ſedis exiſt ns indignos papa, glorioſi Anglorom regis Edgari, necnon & ſanctę Dorobernenſis eccleſiæ archipręſulis Dunſtani, ſummiſſo

Ioannis papæ XIII.

* Sic in exemplari.

A pulſatus ſum rogatu, pro monaſterio ſanctæ Matię, videlicet Glaſtingeberi, quod ipſi acti amore ſuperni regis, in multis & magnis poſſeſſionibus ditaverant, monachorum inibi multiplicantes normam, pręceptoque regali firmaverant, quod & ipſe facere noo differam. Quorum aſſentiens benignæ petitioni, in ſinu Romanæ eccleſiæ, & beatorum apoſtolorum protectione, eumdem locum ſuſcipio, & privilegiis aſtruo & corroboro; quo ſine tenus in eo quo nunc pollet, permaneat monachali ordine. Ipſi quoqoe monachi de ſuis ſibi adhibeant paſtorem. Ordinatio vero tam monachorum quam clericorum in arbitrio abbatis & conventus ſit. Decernimus etiam, ut oulli omnino hominum eamdem B inſulam, cauſa placitandi, vel aliquid perſcrutandi aut corrigendi, intrate liceat. Si quis autem id molitus fuerit eontraire, aut poſſeſſiones ejuſdem eccleſiæ auferre, retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, ex autoritate Dei Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, ſanctæque Dei genitricis Mariæ, ac ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, omniumque ſanctorum, perpetuæ ſit addictus maledictioni, oiſi reſipuerit. Omnibus vero eidem loco juſta ſervantibus ſit pax domini noſtri Ieſu Chriſti, Ameo: noſtraque ſtipulatio inconvulſa permaneat.

ANNO CHRISTI 971.

Actum tempore Ælfardi ejuſdem monaſterii abbatis. Hæc igitur prædictus rex Edgarus duodecimo anno regni ſui ſacro ſcripto Londoniæ confirmavit, C eodemque anno (qui fuit * nongenteſimus ſeaageſimus quintus dominicæ incarnationis) præfatus papa Romæ in generali ſynodo autorizavit: e inctoſque potioris dignitatis, qui præfuerunt eidem concilio generali, ea corroborare imperavit. Perpendant ergo contemptores tantæ comminationis, quantæ ſubjaceaot ſententiæ eacommuoicationis, &c.

* Cav. 978.

CHARTA EDGARI REGIS.

Ex vetuſto manuſcripto codice Glaſtonienſi.

In nomine domini noſtri Ieſu Chriſti. Quamvis decreta pontificum & verba ſacerdotum inconvulſis ligaminibus, velut fundamenta montium, fixa ſunt: tamen pletumque tempeſtatibus & D turbinibus ſæcularium rerum religio ſanctæ eccleſiæ maculis reproborum diſſipatur ac rumpitur. Idcirco profuturum ſuccedentibus poſteris eſſe decrevimus, ot ea quæ ſalubri conſilio, & communi aſſenſu diffiniuntur, noſtris literis roborata firmentur. Quapropter dignum videtur, ut eccleſia beatiſſimæ Dei genitricis ſemperque virginis Mariæ Glaſtoniæ, ſicut ex antiquo principalem in regno meo obtinet dignitatem, ita ſpeciali quadam & ſingulari privilegii libertate per nos honoretur.

Glaſtonia principalis regni eccleſia.

Hoc itaque, Dunſtano Dorobernenſi atque Oſvvaldo Eboracenſi archiepiſcopo adhortantibus, conſentiente etiam & annuente Brithelmo Footanenſi epiſcopo, cęteriſque epiſcopis, abbatibus, & primatibus, ego Edgar divina diſpoſitione rex Anglorum, E cæterarumque gentium in circuitu perſiſteotium guberoator & rector, in nomine almæ Trinitatis, pro anima patris mei qui ibi requieſcit, & anteceſſorum meorum, pręſenti privilegio decerno, ſtatuo, confirmo, ut prædictum monaſterium, omniſque poſſeſſio ejus, ab omni tributo fiſcalium negotiorum nunc & in perpetuum libera & quieta permaneant, & habeant ſocam & ſacam, &c. ita libere & quiete ſicut ego habeo in toto regno: eamdem quoqoe libertatem & poteſtatem, quam ego in curia mea habeo, tā in dimittendo qoam in puniendo, & in quibuſlibet omnino negotiis, abbas & monachi pręfati monaſterii

Ejus privilegia ſæcularia.

Sicut regis in regno.

ANNO CHRISTI 971.

Ejus abbas vel monachus obvium latronem a ſuſpendio liberet. Erit privilegia eccleſiaſtica.

monaſterii in ſua curia habeant. Si autem abbas vel quilibet monachus loci illius, latronem qui ad ſuſpendium, vel quodlibet mortis periculum ducitur, in itinere obvium habuerit, poteſtatem habeat eripiendi eum ab imminenti periculo in toto regno meo.

Confirmo etiam & corroboro, ut, quod hactenus ab omnibus noſtris anteceſſoribus diligenter obſervatum eſt, Fontanenſis epiſcopus, vel ejus miniſtri, ſuper hoc monaſterium, vel ſuper parochiales ejuſdem eccleſias, videlicet Streete, Mirielinge, Budeclea, Schapvvicke, Sovvi, aut ſuper eorum capellas, nec etiam ſuper eas quæ inſulis continentur, ſcilicet Beketia, quæ parva Hibernia dicitur, Godeneia, Marteneſeia, Fetramere, Padenebergia, & Adredeſeia, nullam poteſtatem omnino habeant: niſi tantum cum ab abbate, cauſa dedicandi vel ordinandi, advocati fuerint; nec eorum preſbyteros ad ſynodum ſuam, vel capitulum, vel ad quodlibet placitum convocent; nec ab officio divino ſuſpendant, & omnino nullum jus in eos exercere præſumant. Monachos ſuos & prædictarum eccleſiarum clericos, ſecundum antiquæ eccleſiæ Glaſtoniæ conſuetudinem, & apoſtolicam autoritatem, archipræſulis Dunſtani, & omnium epiſcoporum regni mei aſſenſu, abbas a quocumque comprovinciali epiſcopo voluerit ordinari, faciat.

Dedicationes & chriſma petat a Fontanenſi epiſcopo.

Dedicationes vero eccleſiarum, ſi ab abbate rogatus fuerit, Fontanenſi epiſcopo permittimus. In paſcha quoque chriſma ſanctificationis & oleum a Fontanenſi epiſcopo ex more accipiat, & præfatis eccleſiis ſuis diſtribuat.

In violatores.

Hoc etiam ſuper omnia Dei interdictione & noſtra autoritate (ſalva tamen ſanctæ Romanæ eccleſiæ & Dorobernenſis dignitate) prohibeo, ne perſona cujuſcumque poteſtatis, ſive rex, ſive epiſcopus, ſive dux, aut princeps, vel quilibet miniſtrorum eorum, Glaſtoniæ terminos, vel ſupradictarum parochiarum, perſcrutandi, rapiendi, placitandi gratia, vel quidquam aliud faciendi quod contrarium poſſit eſſe ibidem ſervientibus, intrare præſumant: abbati tantummodo & conventui poteſtas ſit, tam in notis cauſis quam in ignotis, in modicis & in magnis, & in omnibus omnino negotiis, ſicut ſuper memoravimus. Quiſquis autem hujus privilegii mei dignitatem qualibet occaſione, cujuſcumque dignitatis, cujuſcumque ordinis, cujuſcumque profeſſionis, pervertere vel in irritum deducere ſacrilega præſumptione amodo tentaverit: ſciat ſe procul dubio ante diſtrictum judicem, titubantem tremebundumque rationem redditurum, niſi prius digna ſatisfactione emendare ſtuduerit.

Acta eſt hæc privilegii pagina & confirmata apud Londoniam communi conſilio omnium primarum meorum, anno ab incarnatione domini noſtri Ieſu Chriſti nongenteſimo ſeptuageſimo primo, indictione quartadecima. Hujus doni conſtipulatores fuerunt, quorum nomina inferius charaxari videntur.

SVBSCRIPTIONES.

Ego Edgar rex totius Britanniæ præfatam libertatem cum ſigillo ſanctæ crucis confirmavi.

Ego Eilfgina ejuſdem regis mater cum gaudio conſenſi.

Ego Edvvard clyto* patris mei donum cum triumpho ſanctæ crucis impreſſi.

* clytos.

Ego Kinedius rex Albaniæ acquievi.

Ego Maſcuſius archipirata confortavi.

Ego Dunſtanus Dorobernenſis eccleſiæ archiepiſcopus, cum trophæo S. Crucis, & cum ſuffraganeis præſulibus, regis donum corroboravi.

Ego Oſvvalde Eboracenſis eccleſiæ primas conſentiens ſubſcripſi.

Ego Ethelvvolde VVintonienſis eccleſiæ miniſter, & Glaſtonienſis monachus, ſignum ſanctæ Crucis impreſſi.

Ego Brithtelm Fontanenſis epiſcopus conſentiens corroboravi.

Ego Ellſtan epiſcopus confirmavi.

Ego Oſvvolde epiſcopus acquievi.

Ego Elfvvolde epiſcopus conceſſi.

Ego VVinſige epiſcopus cum ſigno ſanctæ crucis concluſi.

Ego Segegar abbas vexillum ſanctæ crucis impreſſi.

Ego Eſcvvi abbas confirmavi.

Ego Ordgar abbas corroboravi.

Ego Ethelgar abbas conceſſi.

Ego Kinvvorde abbas conſenſi.

Ego Fideman abbas conſolidavi.

Ego Elpbch abbas ſubſcripſi.

Ego Adulf Herefordenſis eccleſiæ cataſcopus corroboravi.

Ego Ellphere dux dominæ meæ ſanctæ Mariæ Glaſtonienſis eccleſiæ libertatem omni devotione cum ſigillo ſanctæ crucis confirmavi.

Ego Oſlac dux conſenſi.

Ego Ethelvvine dux hoc donum triumphale hagiæ crucis propriæ manus depictione impreſſi.

Ego Oſvvolde miniſter confirmavi.

Ego Elſvvrde miniſter corroboravi.

Ego Ethelſie miniſter conſenſi.

Ego Ellſkie miniſter conſenſi.

Hanc privilegii paginam rex Edgarus, duodecimo anno regni ſui, ſacro ſcripto apud Londoniam, communi conſilio optimatum ſuorum, confirmavit. Eodemque anno Ioannes papa XIII. hanc ipſam paginam Romæ in generali ſynodo autorizavit: cunctoſque potioris dignitatis viros, qui præfuerũt eidem concilio, confirmare fecit, ad inſtantiam prædicti regis Edgari, & beati Dunſtani, ac aliorum nobilium præſcriptorum. Et ad ſupplementum firmioris ſecuritatis idem apoſtolicus dictum privilegium apoſtolica ſuffulſit autoritate, cujus hæc eſt ſeries;

DIPLOMA IOANNIS PAPÆ XIII.

Noverit cunctorum notitia fidelium, quod ego Ioannes XIII. conditoris clementia ſanctæ Romanæ ſedis exiſtens indignus papa, glorioſi Anglorum regis Edgari, nec non & ſanctæ Dorobernenſis eccleſiæ archipræſulis Dunſtani, ſummiſſo pulſatus ſum rogatu, pro monaſterio ſanctæ Mariæ Glaſtengeburi, quod ipſi acti amore ſuperni regis in melius reſtauraverunt, & monachorũ ibi majorem numerum aggregantes, normamque acriorem inſtituentes, præcepto regali firmaverunt, ut & ipſe idem facere non differam. Quorum aſſentiens benignæ petitioni, in ſinum Romanæ eccleſiæ & beatorum apoſtolorum protectionem eumdem locum ſuſcipio, & privilegiis aſtruo & corroboro; quo fine tenus in eo quo nunc pollet permaneat monachali ordine: ipſique monachi de ſuis ſibi adhibeant paſtorem, & ſe ſuoſque, quos idoneos judicaverint, quocumque in Dorobernenſi diœceſi placuerit, ad ordinandum dirigant.

Aliter hæc in Malmeſbur.

Decernimus etiam ut nulli omnino hominum eamdem inſulam, placitandi cauſa, vel aliquid aliud ibi perſcrutandi, aut corrigendi, intrare liceat. Si quis autem huic rei molitus fuerit contraire, aut poſſeſſiones ejuſdem eccleſiæ auferre, retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, ex

autoritate Patris & Filii & Spiritus ſancti, ſanctæque Dei genitricis Mariæ, ſanctique Petri apoſtoli, omniumque ſanctorum, perpetuæ ſit addictus maledictioni, niſi reſipuerit. Omnibus autem eidem loco juſta ſervantibus ſit pax Domini noſtri Ieſu Chriſti: noſtra autem aſtipulatio inconvulſa permaneat.

ANNO CHRISTI 971.

CONCILIVM ROMANVM QVO PRIVILEGIA MONASTERIO SANCTÆ MARIÆ Glaſtoniæ a rege Anglorum Edgaro conceſſa confirmantur, anno domini DCCCCLXXI. tempore Ioannis papæ XIII.

Cauſa concilii.

EDGARVS rex Anglorum, & Dunſtanus Dorobernenſis eccleſiæ archiepiſcopus Glaſtingebiri monaſterium quoddam in honorem Dei & beatæ Virginis erexerant, plurimiſque opibus ditarant. Et cum metuerent, ne poſteris fortaſſe temporibus ab aliquo ſucceſſore ea quæ ipſi pie ſanctèque fundaverant everterentur: miſſo per legationem ad Ioannem pontificem fundationis inſtrumento, rogarunt illud autoritate apoſtolica muniri & confirmari. Pontifex cum benigne directam legationem ſuſcepiſſet, *concordi aſſenſu*, inquit VVilelmus de geſtis regum Anglorum, *Romani concilii, ſancita ab eis firmavit, ſcribendo apoſtolicæ autoritatis præceptionem, terribiliter intorquens in violatores, ſi qui forte emerſerint, perpetui anathematis ultionem.*

ANNO CHRISTI 972.

CONCILIVM APVD MONTEM SANCTÆ MARIÆ IN PAGO TARDANENSI.

In quo a comprovincialibus epiſcopis confirmatum eſt decretum Adalberonis archiepiſcopi Remenſis, qui monachos in Moſomenſi cœnobio pro canonicis collocarat, habitum anno Chriſti DCCCCLXXII.

Hujus concilii nihil edidit R.P. Iacobus Sirmondus, præter Adalberonis decretum. Reperit autem poſtea codicem antiquum MS. in quo & decretum idem emendatius, & litera Ioannis Papæ XIII. in eodem concilio recitata, & epiſcoporum ſubſcriptiones, & concilii clauſula. Quæ nos ex eius apographo nunc edimus, non ad annum 984. ut ille mendoſi codicis vitio deceptus ediderat, ſed ad annum 972. ut ex S. Arnulfi vita, & Ioannis XIII. epiſtola intelligimus. In illo igitur codice, poſt S. Arnulfi Lotharienſis adoleſcentis martyrium, miracula, tranſlationem, narratur origo Moſomenſis cœnobii ab Adalberone Remorum epiſcopo inſtituti. Menſis, *inquit*, erat November, VII. Id. quando in hoc loco conſtituti ſunt monachi: ab Incarnatione ann. DCCCCLXXI. Indict. XV.* epacta XXII. concurrente VI. LII. decemnovennali cyclo lunari XIX. Adalbero natali domini celebrato legatos ſuos cum literis Romam dirigit ad D. Ioannem papam, cognomento albam gallinam privilegium poſcit monaſterio. Regreſſis legatis cum apocriſiariis papæ, & privilegio, CONCILIVM IN PAGO TARDANENSI apud montem S. Mariæ colligit menſe Maio. (*anni ſcilicet conſequentis 972.*) In eo lectum eſt privilegium Ioannis papæ.

* Inchoata menſe Septembri.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo in domino fratri Adalberoni ſanctæ Remenſis eccleſiæ digniſſimo archipræſuli, perpetuam in domino ſalutem.

SI eccleſias longe lateque diffuſas divino nutu in ſancta religione creſcere cognoſcimus, Deo omnipotenti laudibus exultare gratiaſque juges referre debemus. Quapropter cognovimus tua induſtria ſtabilitum in Moſomo caſtro, quod eſt ſuper fluvium Moſæ, in veneratione Dei genitricis Mariæ, monaſterium monachorum religione decuſatum*, tuiſque proprietatibus, eccleſiæque tuæ terris & eccleſiis dotatum, quod ſub pagina B. Petri apoſtolorum principis decreti, noſtrique, te orante ſuſcepimus. Inſuper locellum, qui a Stephano viro illuſtri atque ejus conjuge Freduide, *Tin* nomine conſtitutus, ſanctoque Remigio ſuppoſitus fuit, quem eidem monaſterio Moſomo, quia per ſe ob exiguitatem rerum ſtare non poterat, contuliſti, collatis rebus in compenſatione B. Remigio, conſentientibus fratribus. Vt autem cognoſcat univerſa eccleſia, nos unanimiter aſſentire: a te collata vel conferenda, ſeu a quibuſlibet, in terris cultis, & incultis, vineis, pratis, eccleſiis, mancipiis utriuſque ſexus, aquis, aquarum decurſibus, in omnibus ad ſupradictum monaſterium pertinentibus, B. Petri apoſtolorum principis, & noſtri, firmamus decreto: quatenus ſine livore oblatrantium locus quietus & inviolabilis jugiter permaneat. Si quis interea, quod non credimus, temerario auſu contra ea quæ ab hac noſtra autoritate pie & firmiter per hoc noſtrum privilegium diſpoſita ſunt, ire tentaverit, vel hæc quæ a nobis ob laudem Dei, pro ſtabilitate jam dicti monaſterii, ſtatuta ſunt, frangere & in quoquam tranſgredi: ſciat ſe autoritate B. Petri, cujus quamquam immeriti vices agimus, anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo & Iuda traditore domini noſtri Ieſu Chriſti, æterno incendio concremandum. At vero qui pio intuitu obſervator in omnibus extiterit, cuſtodiens noſtri apoſtolici conſtituti ad cultum Dei reſpicientis præceptionem, benedictionis gratiam, & delictorum ſuorum indulgentiam conſequatur, & vitæ æternæ particeps efficiatur.

ANNO CHRISTI 972.

* for. Decoratum.

Scriptum per manum Stephani ſcriniarii S. R. E. in menſe Aprili. Data per manus Andreæ epiſcopi IX. Kalend. Maii, anno pontificatus domini noſtri ſanctiſſimi*, & tertii decimi papæ ſeptimo. Imperii autem D. Ottonis majoris Auguſti XI. Iunioris II. quinto: in menſe Aprili. Indictione XV.

* Ioannis.

Decretum Adalberonis archiepiſcopi de reformatione cœnobii Moſomenſis, & monachis in eo conſtitutis.

ADALBERO divina propitiante clementia ſanctæ Remenſis eccleſiæ archiepiſcopus. Notum fiat univerſis tum præſentibus, tum etiam & futuris fidelibus, quondam nobis epiſcopio gratia ac benignitate regia contradito, ſanctorum quoque loca quædam honore integro repperiſſe plurimum valentia, quædam vero priſtinæ dignitatis ſtatu deficiente prorſus neglecta. Inter quæ etiam ille Moſomi cœnobialis locus, antiquitatis ſtudio certatim conſtructus, ab exordio ſcilicet ſanctimonialium vitæ aptatus, poſtmodum vero canonicorum ordine ab Heriveo prædeceſſore noſtro melius informatus, atque in honore ſanctæ Dei genitricis Mariæ digne conſecratus, ſed nefandis uſibus utrobique negligenter incultus, rebus quidem partim ſubtractis, partim vero intercurrentibus malis, ſiniſtræ ceſſit fortunæ. Quo igitur comperto, adhibito fidelium noſtrorum diligenti conſilio, liquido perpendens eumdem locum, pro mundi infelicitate, in canonicali ordine utiliter ſtare non poſſe, æternorum ſpe, prout opportunum extitit, ibidem monaſticæ religionis vitam ordinato abbate Ledaldo conſtituit: ut ejuſdem loci religioſi cultores, tam rebus delegatis quam etiam

ANNO CHRISTI 972.

A etiam forte delegandis utentes, continua vota Deo ſolventes, ſint & pro nobis, & pro poſteris noſtris, cæteriſque ordinibus jugiter orantes. Quocirca paternitatem loco noſtri ſubrogandorum in illa caritate enixius imploramus, quo ſub divini amoris reſpectu, hujus rei geſtæ conducibili negotio conſentaneæ pietatis faveant zelo, idque liberalis auxilii indeficienti baſe dignentur temporũ curriculis conſolari atque fulcire: ut ex eo gratiam Dei feliciter adipiſcentes, hujus præſtantioris emolumenti mereantur fore conſortes. Sed & hoc ex decretis ſanctorum patrum, ſub autoritate paſtorali omnimodis inhibemus, immo etiam cum divini nominis obteſtatione omnino interdicimus, ne unquam hujuſcemodi ſtatutum qualibet temeritate B ab ullo noſtri ordinis violetur: quin potius in reliquum ſtabile & inconcuſſum jure perpetuo id ipſum venerabiliter conſervetur. Nam ſi per laicos in rem hanc injuria invehatur, in eos procul dubio excommunicationis jaculum cum anathemate intorqueatur.

Anno igitur ab incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti, DCCCCLXXII. provinciali ſynodo menſe Maio conſtituta, generaliter congregata apud montem ſanctæ Mariæ in pago Tardanenſi, hoc decretum ſolenniter recitatum eſt coram venerandis epiſcopis, abbatibus, cæteriſque fidelibus, huic noſtræ inſtitutioni pio aſſenſu faventibus, immo etiam collaudantibus atque confirmantibus, Quorum videlicet primus ego Adalbero jam præſcriptus archipræſul, eidem concilio Deo autore pontificali C autoritate præſidens, manu noſtra ſubſcribens, idem corroboravi. Sed & cæteri non ſecus cenſuerunt manibus impoſitis ſolidari hoc ipſum pontificale ſtatutum, apoſtolicæ autoritatis privilegio, petitionis noſtræ obtentu, undecumque ſubnixum, ac per hoc ſummo honori omnibus reverenter habendum.

Ego Adalbero ſanctæ Remenſis eccleſiæ archipræſul ſubſcripſi & corroboravi.

Ego VVido Sueſſionenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Hildricus Belvacenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Thebaldus Ambianenſis epiſcopus.
Ego Haidulfus Noviomenſis epiſcopus.
Ego Theudo Cameracenſis epiſcopus.
D Ego Adalbero Laudunenſis epiſcopus.
Ego Gibvinus Catalaunenſis epiſcopus.
Ego Conſtantius Silvanectenſis epiſcopus.
Ego Lindulfus Tarvanenſis epiſcopus.
Signum Alberti Remenſis archidiaconi.
Signum Leudonis.
S. Tebaldi archidiaconi.
S. Hugonis archidiaconi.
S. Geranni archidiaconi.
S. Rogeri archidiaconi.
S. Erluini archidiaconi.
S. Emmonis archidiaconi.
S. Rodulfi abbatis ſancti Remigii.
E S. Odelei abbatis ſancti Medardi.
S. Ratoldi abbatis Corbeienſis.
S. Berlandi abbatis ſancti Vincentii.
S. Azonis abbatis ſancti Baſoli.

Poſtquam hæc acta ſunt, bonæ memoriæ præſul Adalbero data benedictione ſolvit concilium, cum pace & gratia redeuntibus ſingulis ad propria. Moſomenſi abbatiæ advocatum dedit Godefridum fratrem ſuum, & ejus ſucceſſores. Annis XIX. eccleſiam Remenſem rexit. Obiit X. Kal. Februar. Cui eodem anno ſucceſſit Arnulfus.

NOTA IACOBI SIRMONDI S.I.

ANNO CHRISTI 972.

Decretum hoc Adalbetonis exſtat in appendice ad Flodoardum. *Hic etiam*, inquit, *Adalbero Moſomenſe Cœnobium a priori dignitate prolapſum, in monaſticum ordinem reformavit, ejuſdemque reformationis tenorem, ne per ſuccedentia tempora immutaretur, hujuſmodi autoritatis ſuæ privilegio confirmavit.* Lectæ ſunt etiam in hac ſynodo literæ Ioannis papæ XIII. ad Adalberonem archiepiſcopum, Moſomenſis monaſterii fundationem ab eo factam confirmantes, datæ IX. Kal. Maias. Indictione XV. Anno pontificatus ejus VII. qui annus fuit Chriſti DCCCCLXXII.

VITA DONI PAPÆ V.

ANNO CHRISTI 972.

DONVS, qui ab aliis Domnus & Domnio nuncupatur, patria Romanus, factus eſt pontifex hujus nominis ſecundus anno 972. duodecimo Kalendas Octobris. Qui, cum ſediſſet menſibus dumtaxat tribus, obiit XIV. Kalendas Ianuarii.

CONCILIVM IN INGELENHEIM CELEBRATVM ANNO DOMINI DCCCCLXXII. tempore Doni papæ.

ANNO CHRISTI 972.

CVM Otto Imperator una cum filio Ottone ſecundo in Germaniam reverti ſſet, ad componendas res eccleſiarum ſynodum per epiſcopos congregavit in Ingelenheim: in quo quid geſtum fuerit nos præterit, niſi quod in vita ſancti Vdalrici epiſcopi Auguſtani legitur, quod ille relicto epiſcopatu ad monaſticam vitam tranſeundi poteſtatem ſibi fieri poſtulaverit, communique judicio reſponſum acceperit, nequaquam illud expedire, ne factum viri ſanctiſſimi aliis peccandi occaſionem præbeat, qui in gratiam ſuorum nepotum, quos vellent, iſta ratione eccleſiis, non ſine gravi totius populi detrimento, obtruderent. Vide Baronium, anno 972. num. 3. & ſequentibus.

Synodus monitu Ottonis congregata.

Vdalrico quid negatum.

VITA ET EPISTOLA BENEDICTI PAPÆ VI.

ANNO CHRISTI 967.

BENEDICTVS patria Romanus, filius Hildebrandi, poſt obitum Doni ſubrogatus eſt in locum ejus XIII. Kal. Decemb. anno Redemptoris 972. Hujus temporibus Otto magnus Imperator, funeribus matris & VVilelmi Moguntini epiſcopi præmiſſis, mortuus eſt in Saxonia anno imperii ſui duodecimo. Adelais relicta conjunx animam, defuncti Ottonis mariti ſui proſecuta fuit iis pietatis officiis, quæ a VVitichindo in fine libri 3. deſcribuntur. Poſt obitum patris Otto ſecundus ſolus imperare cœpit, qui cum patre ſextum annum imperii ſui inchoaverat. Benedictus a Bonifacio Francone Romano Fernitii filio, cardinale diacono, viro ſceleſtiſſimo, captus & in carcerem detruſus, ſtrangulatus eſt ab eodem, anno Chriſti 974. cum ſediſſet annum vnum, menſes tres, & dies aliquot. Sedem apoſtolicam ſacrilega cæde optimi pontificis vacantem ſacrilegus homicida Bonifacius, qui ſeptimus ejus nominis reperitur

Benedictus VI. quando pontifex factus.

Ottonis Imperatoris mors.

Benedicti papæ mors qualis.

ANNO CHRISTI 972.

Bonifacius VII. pſeudo pontifex.

petitur alibi nuncupatus, violeotet invaſit, eamqoe annum unum & menſem tenuit. Hunc ego, antiquiores ſcriptores imitatus, inter veros & legitimos pootifices numerandum non eſſe judicavi, quod ſedem apoſtolicam turpiter ingreſſus, turpius deſeruerit. Nam enim poſt multa alia ſcelera & flagitia homo nefarius Vaticanam baſilicam omnibus ornamentis ſuis expoliaſſet, Beoedictus Albericorum, de quotum familia erat, ope & auxilio fretus, eum uſque adeo exagitavit, ut Roma relicta Conſtantinopolim abire cogeretut. Qnando & qua occaſione Romam redierit, dicam infra in vita Ioannis xsv.

BENEDICTI PAPÆ VI. EPISTOLA AU FRIDERICVM SALESBVRGENSEM Epiſcopum, & ejus comprovinciales.

Ipſi ejuſque ſucceſſoribus vices Apoſtolicas in Notica & Pannonia concedit.

Benedictus divina favente gratia atque totius populi Romani electione Apoſtolicus, Friderico Salisburgenſis eccleſiæ archipraſuli, una cum ſuis fratribus, videlicet Norica provincia epiſcopis, manſuram in Chriſto felicitatem.

PROTOPLASTO geoeris humani, atque ejus ſemine ſerpentina ſuaſiooe in gemina cadente morte, multas Deus miſericordia ductus medicioas miſit in hunc mundum, patriarchas ſcilicet juſtos, prophetas veridicos, legiſetum cum lege: & his omnibus mundum ſalvare non valentibus noviſſime filium ſuum humana carne indutom ad redemptionem generis humani ad terras tranſmittere dignatus eſt. Eo itaque inter homines converſaute, duodecim elegit apoſtolos, quos ad ſeminandum verbum Dei in corda fidelium per univerſum tranſmiſit orbem: quorum atque totius eccleſiæ ſanctum conſtituit Petrum principem, cui gregem commiſit eccleſiaſticum, tertio ei dicens: *Paſce oves meas:* cui etiam ligandi atque ſolvendi tradidit poteſtatem dicens: *Quodcunque ligaveris ſuper terram, erit ligatum, & in calis; quodcunque ſolveris ſuper terram; erit ſolutum, & in calis.* Et non ſolum ſancto talis conceſſa eſt Petro potentia, ſed etiam ſuis ſucceſſoribus, ejus vicem in eccleſia teneotibns, eadem ligandi atque ſolvendi a Deo tradita eſt poteſtas. Sancti itaque Petri apoſtoli ſucceſſores per loca, prout opus erat atque decuit, conſtituerunt archiepiſcopos, qui eotum vicem tenerent in eccleſiis: quia ipſi univerſas regere non poterant eccleſias. Nos quoque vicem B. Petri apoſtoli, pront hominibus iſtius temporis poſſibile eſt, in eccleſia tenentes, ſtatuta illorum anteceſſotum noſtrotum confirmare, quantum poſſumus, libenter deſideramus.

Ioan. 21.

Matth. 16.

Concedimus itaque vicem apoſtolicam Friderico Salsburgenſis eccleſiæ antiſtiti, ejuſque ſucceſſoribus, in tota Notica provincia, & in tota Pannonia, ſuperiori videlicet & inferiori, quomodo ſui anteceſſores eandem poteſtatem a noſtris habuere anteceſſoribus: ita ſcilicet, ut nulli liceat in præſatis provinciis ſibi uſurpare pallium, nec epiſcopos ordioare, nec ullum officium quod ad archiepiſcopum pertinere debet, præter præfatum archiepiſcopum ejuſque ſucceſſores. Quicunque autem huic refragari, vel contendere voluerit decreto, quod nos vice B. Petri apoſtoli fungentes, conſenſu noſtrorum epiſcoporum ac totius cleri Romanæ eccleſiæ, decrevimus; ſciat ſe B. Petro ejuſque vicario eſſe contrarium, atque fore anathema uſque ad ſatisfactionem, ſive ſit epiſcopus, aot preſbyter, ſive clericus cujuſcunque ordinis, ſive laicus cujuſcunque fuerit dignitatis: quia ſancta ſanctorum anteceſſorum noſtrorum ſolvere nolumus neque valemus. Sed quomodo illi conſenſu ſuorum epiſcoporum ac totius cleri conſtituerunt, fiat ex eorum pariter, & noſtro decreto firmum atque perpetuum. Quicumque autem epiſcopi per amicos, ſive clam per aliquam fraudem, aliquando ejuſdem dignitatis petierint, ſive petierunt privilegium, illos ſuſpendimus ab ea dignitate: quia illicitum judicamus, ut aliquis epiſcopus, ſine totius ſuæ provinciæ, atque ſuffraganeorum ſuorum conſenſu, pallium, ſive aliquod archiepiſcopatus privilegium, a Romaoo Pontif. acquirere præſumat.

CONCILIVM MVTINENSE, IN QVO CONTROVERSIA INTER DISSIDENTES germanos proceres Petrum & Lambertum compoſita fuit, anno domini DCCCCLXXIII. tempore Benedicti papæ VI.

ANNO CHRISTI 973.

Cauſa & locus concilii.

HÆC ſynodus coovocata eſt ab Honeſto archiepiſcopo Ravennate apud Mutinam, ad componendum diſſidium illud quod inter duos germanos proceres, Petrum nimirum & Lambertum, agitatum fuerat. Id qua ratione factum fuerit prolixius enarrat Rubeus, libro 5. hiſtoriæ Ravennatis, anno 973.

G. C. Hæc tantum Binius. Nos vero operæpretium duximus acta ipſa hujus, ſeu coovent us, ſeu concilii, quamlibet lacunoſa, & barbariem redolentia, hic exhibere, uti a Rubeo, lib. 5. hiſt. Ravenn edita ſunt ex MS. codice Vrſianæ bibliothecæ, vetuſtate exeſo.

** *Temporibus domni Benedicti apoſtolici.... ejus, in Dei nomine anno primo: imperante domno Ottone piiſſimo anno VI. die nono Septembr. Actum in loco ubi dicitur Martialia, territorio Mutinenſi, dum reſideret ibidem Honeſtus coangelicus, ſanctiſſimus archiepiſcopus S. Ravennatis eccleſiæ, prope fluvium Sicla, ſubtus papirione ejuſdem archiepiſcopi, & cum eo etiam reſidentibus, quamque multitudo, fulgidaque fama polleotibus, tam Romanorum, & Longobardorum, archiepiſcopotum, ducum, comitum, preſbyterorum, diaconorum, & aliotum graduum clericorum, judicum, conſulum, caſtaldiorum, & aliorum ordinum, ... nobilium: inter quos etiam Vbertus epiſcopus Parmenſis eccleſiæ, Vbertus epiſcopus Bononienſis, Ioannes epiſcopus Cornelienſis, & Leo epiſcopus Ferrarienſis eccleſiæ .... S. Ariminenſis eccleſiæ, Adalbertus gratia Dei comes, filius quondam Bonifacii; Petrus comes, filius quondam Severi; comes, Garardus, & Arardus Germani comitibus, Lambertus comes, ... S. Petri, Marinus comes Ferrarienſis, Ildebrando, & Rodulfo ger..... Ariminenſis, Petrus, & Lambertus germ..... filiis quondam Ioanni de civitate Boonia. Paulus judex ex genere ducis, de civitate Ravenna, Petrus judex de civitate Ravenna; preſbyteri...... diaconi...... S. Ravenn...... preſbyteri....., diaconi..... Parmenſis eccleſiæ..... dux de Traverſaria.... Andrea filius quondam Petri magiſtri milit. Rodaldo filius Rodaldi dux, magiſtro militum, Romoaldo filius Sergi, Petrus filius Adelberti, Henricus filius Romoaldi ducis..... Attelianus, & Gerardus

ANNO CHRISTI 973.

Gerardus germ. conſulibus. Mauritius filius quondam Romano conſule, qui vocatur de Theodo...... Item Bononien. de munte ceteri, de Galligata, de Bobio. In iſtorum ſupraſcriptorum præſentia, orta eſt lis, & magna altercatio, inter Petrus, & Lambertus germ...... filii ſupraſcripti....... eccleſiæ, quo modo ſupraſcriptum Vbertum detinet prædia, & rebus, poſſeſſionibuſque eorum, contra voluntatem Petri, & Lamberto germ. & ſic cum illis contendat. Tunc domnus Honeſtus ſanctiſſimus....... quale, altercationes, audientes, una voce cœperunt dicere, quod bonum & ratum eſt, ut lege inter ſe definiantur, ut inimicitia inibi non adcreſcat. Supraſcripti vero epiſcopi, & comiti, & duces atque......... epiſcopus ſanctæ Parmenſis, clara voce, dixit: Paratus ſum hæc omnia adimplere, & per legem definire. Sicuti vos commendatis, atque ſancitis......... ſupraſcriptis Petro, & Lamberto germ. hæc audien......... ex jure q. perentum noſtrorum jure, proprietatis, & quam per præceptores, & Emphyteoſim de ſancta Ravennate eccleſia....... Vbertus epiſcopus detinet, & contempſit noſtra P......... dimus, & ru nobis contempſit aute dello potito in integro, & curte Suſiano, poſitæ ſubtus pleno jure proprie....... monaſterio ſancti Ioannis caſa Puronia, atque, & a ſanct. Roman.......... ſancti Martini, ibi ædiſicata, cum ſuis pertinentiis, & maſſa Siliceſe, cum oratorio ſancti Angeli, atque fundum Olmitula.......... & in fundo Ruda, ſimiliter jure...... & in quarto ſimiliter ſuper fluvio Rheno, & intro civitate Bononia ſolos terræ, cum caſis, & vacuamentis, una cum.......... dicitur Melloncello, juxta Repone, &........ præſata ſanctæ Ravennatæ eccleſiæ, & de monaſterio ſancti Ioannis caſa Puteria..... vetumetiam, & de ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & aliis rebus circo circa Bononia. vel nbi....... quam nobis pertinentibus proprio quamque, & de condi...... domnus, Domnus Vbertus epiſcopus ſanctæ Parmenſis eccleſiæ, reſpondit pariter cum ſuo avocatore, nomine Ingelfredus....... quondam Benedicti de Vallaria, de ipſius prædiis, & corte, & capellis, cum omnibus eorum pertinentiis........ Vnde vos, adverſum nos convenitis, nos etiam contemptimus, & habemus pro inveſtituris magnis Ottonis imp....... & dictum audivimus, quod pertinent ſupraſcriptæ res, qualiter ſupradictum, noſtræ Parmenſis eccleſiæ, ante præſentiam imp. unde reclamavimus, & per ejus juſſionem, inde inveſtiti fuimus, unde nunc modo ſum........ quia nullam ſcriptionem inde habemus, nec ullum directum inde reperire potuimus, nec nihil noſtræ Parmenſis eccleſiæ attinet, nec nos, ſed veſtra juſtitia eſt, ad habendum vos, & veſtris hæredibus: & ſi ullum unquam in tempore, Ego Vbertus epiſcopus....... ſucceſſoribus, aliquam ſcriptionem oſtenderit, vel hæc ex parte noſtræ eccleſiæ, & vacua, & inter ſcedula, & falſa computetur, & nullum in ſe habeat vigorem, vel firmitatem........ utrumque ſpopondiſſe ſupraſcripta Vbertus epiſcopus Parmenſis eccleſiæ pariter cum ſuo avocatore in aliquo tempore ille, vel ſui ſucceſſores, aliqua moleſtia inde fecerit, vel altercaverit, vel inveſtitionem ille facere voluerit, vel inſtru........ quor inde monſtraverit, tunc daturo ſe promiſit a ſupraſcriptis Petrus, & Lambertus Germano, vel ad eorum heredibus, argenti libras centum; & omnes iſtas ſupraſcriptas res in duplum reſtituere ſcilicet ſupraſcripto Paulo judex, & Petrus item judex de civitate Ravennæ prudenter ſanxerunt, ſecundum manifeſtationem, atque ſponſionem judicavimus, eidem Vberti epiſcopi manere in ipſa ſponſione, & de ipſis omnibus rebus, & poſſeſſionibus, & curtis, ſeu prædiis, & capellis, & omnibus prædictis rebus, tacito, & contempto, ſibi, ſuiſque ſucceſſoribus, eſſe & permanere, & ipſis Petrus, & Lambertus germ. quiete, & pacifice ipſi, & heredibus illorum habere, & poſſidere in perpetuum. Tunc ſenatus & populi multitudo, qui inibi aderant, laudaverunt, quod rectum, & judicatum, & definitum eſt. Hoc factum eſt ſub die, menſe, Indict. ſupraſcripta ſecunda. Territorio Mutinenſe, in loco ubi dicitur Martialis.

Honeſtus Chriſto auxiliante, ſanctæ Ravennatæ eccleſiæ archiepiſcopus, huic, ut prætaxatum eſt, notitiæ conſenſi, & ſubſcripſi.

Ioannes epiſcopus ſanctæ Cornelienſis eccleſiæ, in hac notitia, ſicut judicatum eſt, interfui, & ſubſcripſi.

Ioannes archidiaconus Bononienſ.

Ioannes diaconus, & veſt.

Ioannes preſbyter Bonon.

Petrus preſbyter Bonon.

.... Preſbyter Bonon.

Petrus exiguus preſbyter Bononien.

Adelbertus comes, & Aradus comes.

Paulus, Deo annuente, Dativo ex genere ducis, ut ſuperius, judicavi.

Petrus, divina gratia, Dativo, ut ſuperius interfui, &......

Aſprandus judex ſacri palatii.

Angelotrus judex ſacri palatii.

Theupertus judex ſacri palatii.

Et alii plures.

CHARTA EDGARI REGIS Malmeſburienſi cœnobio confecta.

CIRCA AN. CHRISTI 974.

Se indicat clericos ſæculares ejeciſſe, monachoſque vitæ regularis induxiſſe.

Ingulph. hiſtor. Croyl. pag. 854. malm. de geſt. reg. lib. 2 cap. 8.

EGO Edgarus totius Albionis baſileus, necnon maritimorum, ſeu inſulanorum regum circumhabitantium, adeo ut nullius progenitorum meorum ſubjectione, largiflua Dei gratia ſuppetente, ſublimatus, quid imperii mei potiſſimum Regi regum dono datem, tanti memor honoris, ſolertius ſæpe tractavi. Piæ igitur fautrix devotionis pervigili meæ ſtudioſitati ſuperna ſubito inſinuavit pietas, quæque in regno meo ſancta reſtaurare monaſteria, quæ velut muſcivis ſcindulis, carioſiſque tabulis, tigno tenus viſibiliter diruta, ſic (quod majus eſt) intus a ſervitio Dei ferme vacua fuerant neglecta. Idiotis nempe clericis ejectis, nulli regularis religionis diſciplinæ ſubjectis, plurimis in locis ſanctioris ſerici, ſcilicet monachici habitus, præfeci paſtores, ad ruinoſa quæque templorum redintegranda opulentos eis fiſcalium munerum exhibens ſumptus. Quorum unum nomine Eluricum, virum in omnibus eccleſiaſticum, famoſiſſimi conſtitui cuſtodem cœnobii, quod Angli biſario vocitant onomate Maldelmeſburh. Cui pro commoditate animæ meæ, ob ſalvatoris noſtri, ejuſque Θεοτόκου ſemper virginis Mariæ, necnon apoſtolorum Petri, & Pauli, Aldelmique almi præſulis, honorem, particulam terræ, & nominatim terram cum pratis, & ſilvis, munifica liberalitate reſtitui. Hæc a prædictis accommodata clericis a contentioſo injuſte poſſeſſa eſt * Edolnoto: ſed ſuperſtitioſa ſubtilique ejus diſceptatione a ſapientibus meis audita, & conflictatione illius mendoſa ab eiſdem me præſente convicta, monaſteriali a

Monaſteriorum miſera jam ſpecies.

* al. Edelnodo;

Circa an. Christi 974.

me reddita eſt uſui, anno dominicæ incarnationis nongenteſimo ſeptuageſimoquarto, regni vero mei decimoquarto, regiæ conſecrationis primo. *Hæc Malmesburienſis.*

SVBSCRIPTIONES.

Ego Edgarus totius Albionis finitimorumque regum baſileus cum ſigno ſanctæ Crucis iſtud chirographum confirmavi.

Ego Dunſtanus Dorobernenſis archiepiſcopus iſtud donum regium hagiæ Crucis trophæo corroboravi.

Ego Oſvvaldus Eboracenſis archiepiſcopus ſubſcripſi.

Ego Athelvvoldus epiſcopus VVintonienſis conſignavi.

Ego Leſvvinus Dorcaciſtrenſis epiſcopus conſenſi.

Ego Alſtanus epiſcopus Londonienſis annui.

Ego Turketulus abbas Croylandiæ ſubnotavi.

Ego Athelgarus abbas novi monaſterii VVintoniæ approbavi.

Ego Adulphus abbas Burgenſis collaudaui.

Ego Alferus dux adſui.

Ego Athelvvinus dux adſtiti.

Ego Brithodus dux aſpexi.

Et alii.

Anno Christi 975.

VITA BENEDICTI PAPÆ VII.

Benedictus quando & quibus auxiliis pontificatum quiete adeptus.

BENEDICTVS hujus nominis ſeptimus, omnium ſuffragio anno Chriſti 975. creatus eſt Romanus pontifex, quando auxilio Albericorum, de quorum familia ipſe erat, adjutus, tyrannum, & invaſorem throni apoſtolici Bonifacium ab urbe diſcedere, & pontificatum deſerere coegiſſet. Exemplo & autoritate Leonis Oſtienſis, qui libro 2. cap. 4. Benedictum ſeptimum ejuſdem nominis Benedicto ſexto, nullo alio interpoſito, ſucceſſiſſe refert, ego cum reverendiſſimo & illuſtriſſimo cardinale Baronio, Bonifacio illo ſedis invaſore e numero & ſerie pontificum expuncto, eumdem Benedictum ſeptimum ſexto cognomine Benedicto ſubjungo, ob cauſas quas ſupra allegavi.

Cur Bonifacio omiſſo hic pontifex ſubjungatur præcedenti Benedicto?

Hic Sergium Damaſcenum epiſcopum a Sarracenis relegatum benigne excepit, eique eccleſiam ſancti Bonifacii, ſive Alexii, colendam tradidit: in qua cum ille monachos collegiſſet, reſtitutaque obſervantia monaſtica annos quatuor illic egiſſet, ſancto fine quievit. Hujus temporibus Otto ſecundus, dum poſt obitum patris decem annis imperium tenuiſſet, propter cladem ſibi ſuoque exercitui in Calabria per Græcos, & Saracenos illatam mœrore confectus, obiit Romæ, anno Redemptoris nongenteſimo octuageſimo tertio.

Otto II. moritur.

Otto tertius, quem pater adhuc vivens per Moguntinum, & Ravennatem archiepiſcopos Aquiſgrani regem eligi & coronari procuraverat, in locum patris defuncti ſucceſſit. Octavo menſe poſt mortem Ottonis, Benedictus papa ex hac vita migravit decima Iulii, anno Chriſti nongenteſimo octuageſimo quarto, cum annos novem ſedem pontificiam tenuiſſet. Sepultus eſt in baſilica ſanctæ Crucis.

Otto III. ſuccedit.

Benedicti obitus.

A

PILGRIMI LAVRIACENSIS PRÆSVLIS EPISTOLA AD BENEDICTVM PP. VII.

Petit pallium, & privilegia cætera eccleſiæ ſuæ alias conceſſa: fidei ſuæ confeſſionem mittit.

Ordinis ac nominis chariſmate prærogato ſanctæ Romanæ ſedis univerſali pontifici Benedicto, Pilgrimus ſanctæ Lauriacenſis eccleſiæ humilis ſervitor. Fidelitatem precum, devotumque ſervitium.

NOTVM fieri dignetur vobis, ſumme ſacerdotum præſul, quod ſuper omne animi mei deſideriũ nunc delectarer, & apoſtolorum viſitare limina, veſtraque optabili perfrui præsẽtia, & ea facie ad faciẽ, B quæ literis, & internuntiorum committo indiciis, ſanctiſſimæ paternitati veſtræ coram rationari: niſi quod a neophyta Vngarorum gente huc ire prohibeor, apud quam fœdere pacto, ſub occaſione pacis fiduciam ſumpſimus operam exercere prædicationis. Hujus enim terror gentis ex longo tempore etiam aliarum provinciarum prædicatoribus meæ diœceſis hactenus aditum clauſit, ad quas nihilominus præſentis opportunitas temporis ire me vocavit. Quibus Deus omnipotens, quoniam ſolita ſua pietate ſemper diſperſa congregat, aperire dignatus eſt januam cordis ſui, diu clauſam: ut diſciſſo velamine duritiæ ſuæ, depoſitaque ferina crudelitate, leni jugo domini colla ſubmittant. A qua ergo præfata Vngarorum gente multis precibus ipſe invitabar venire, C aut miſſos meos in opus euangelii illuc dirigere. Ad quos dum tranſmitterem ſatis idoneos viros ex monachis, canonicoſque preſbyteros, atque de ſingulis eccleſiaſticis gradibus clericos, & vita, omnique converſatione illorum ſic ordinata, quemadmodum in geſtis Anglorum didici: tantum divina gratia fructum ſtatim miniſtravit, ut ex eiſdem nobilioribus Vngaris utriuſque ſexus catholica fide imbutos, atque ſacro lavacro ablutos circiter quinque millia Chriſto lucrarentur. Chriſtiani autem, quorum major pars populi eſt, qui ex omni parte mundi illuc tracti ſunt captivi, quibus nunquam ſoboles ſuas licuit niſi furtive domino conſecrare: D modo certatim, nullo obſtante timore, offerunt eos baptizare, & gratulantur omnes tamquam de peregrinatione ſua in patriam reducti, quod Chriſtiano more oratoria audent conſtruere, & licentia percepta linguam ligatam in laudem ſalvatoris præſumunt ſolvere. Ipſi enim barbari mira omnipotentis Dei operante clementia, quorum licet adhuc gentilitate ſint quidam detenti, nullum tamen ex illorum ſubditis vetant baptizari, nec ſacerdotibus invident, quocumque libet proficiſci. Sed ita concordes ſunt pagani cum Chriſtianis, tantamque ad invicem habent familiaritatem: ut illic videatur Iſaiæ impleri prophetia: *Lupus & agnus paſcentur ſimul: leo & bos comedent paleas.* (Iſaia 35.) Factum E eſt ergo, ut pene cuncta Vngarorum natio ſit prona ad percipiendum fidem ſanctam, ſed & aliæ Sclavorum provinciæ ad credendum promptæ: & eſt ibi meſſis quidem multa, operarii autem pauci. Inde quoque viſum eſt, jam neceſſarium eſſe, quatenus ſanctitas veſtra illic jubeat aliquos ordinari epiſcopos, quia & quondam Romanorum Gepidarumque tempore proprios VII. antiſtites eadem orientalis Pannonia habuit, & Mœſia, meæ ſanctæ Lauriacenſi, cui ego indignus miniſtro, eccleſiæ ſubjectos, quorum etiam quatuor, uſque dum Vngari regnum Bavvariorum invaſerunt, ſicut præſenti cognitum eſt ætati, in Maravia manſerunt. Quod nimium grave, ac valde onerosum eſt mihi, ut mei põtificii parochias ſolus prædicando circum-

eam, quibus neceſſitate, & adjutorii inopia cogor numquam meam ſubtrahere præſentiam. Ecce, dominorum amatiſſime, hujuſmodi eccleſiaſticis mancipatus officiis detineor, & ne feciſſem moram ſæpe dictæ gentis converſioni, ire & proſterni ad veſtra ſanctiſſima veſtigia diſtuli. Legatos autem meos, præſentium ſcilicet portitores, ad veſtram deſtinavi ſerenitatem: quos audire dignetur, quæſo, clementia veſtra, & eorum, meiſque mixtim precibus præbere aſſenſum; quatenus pallium, infulamque pontificalem, quod ſpeciale munus honoris ab hac ſede tantum dirigitur metropolitanis, quod etiam mei prædeceſſores a glorioſis hujus principalis cathedræ primatibus accipere ſoliti erant, mihi vero hoc ipſum benigno animo per illos dirigere dignetur. Pariterque etiam privilegia apoſtolicæ autoritatis meæ eccleſiæ per eoſdem miſſos meos veſtris præſentata ſacris obtutibus, more prædeceſſorum veſtrorum roborari ſupplico, & confirmari: ut hac apoſtolica ſanctione, & benedictione munitus, mihi commiſſi populi gubernationem canonice exequi valeam; & veſtris in die judicii rationibus imputetur, quod in illis finibus ex paganis nova eccleſia domino lucratur. Quondam variæ, ac perverſæ hæreticorum ſectæ timendæ ſunt, quos ſæpe contigit deprehẽdi, alios, quibus præſunt, errore ſuo corrumpere, quos agnitione orthodoxæ veritatis debuerant illuſtrare. Vt hæc tam peſtifera de me amputetur ſuſpicio, ſolenne ſymbolum catholicæ fidei, quam ipſe teneo, ac doceo, veſtro apoſtolatui profitendum ſalubre cenſeo.

Confiteor, & credo ſanctam atque ineffabilem Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, unum Deũ naturaliter eſſe, unius ſubſtantiæ, unius naturæ, unius majeſtatis, & virtutis: & Patrem quidem non genitum, non factum, ſed ingenitum profiteor. Fons ergo, & origo ipſe eſt totius Trinitatis. Pater namque ineffabili ſubſtantia Filium genuit, nec tamen aliud quam quod ipſe eſt genuit, Deus Deum, lux lucem. Filium quoque de ſubſtantia Patris, ſine initio, natum ante ſæcula, nec tamen factum fateor. Igitur non ſicut Filius a Patre, ita Pater a Filio eſt: quia non Pater a Filio, ſed Filius a Patre generationem accepit. Filius ergo Deus de Patre, Pater autem Deus, ſed Deus non de Filio. Si enim Pater fuit, ſemper habuit Filium, cujus eſſet Pater Deus: & ob hoc Filium de Patre natum ſine initio confiteor. Spiritum autem ſanctum, qui eſt tertia in Trinitate perſona, unum atque æqualem cum Deo Patre, & Filio, credo eſſe Deum, unius ſubſtantiæ, unius quoque naturæ, nec tamen genitum, vel creatum, ſed a Patre Filioque procedentem, amborum eſſe Spiritum. Nec enim procedit de Patre in Filium, nec de Filio tantum procedit ad ſanctificandam creaturam*: ſed ab utriſque procedere monſtratur, quia caritas, ſive ſanctitas amborum eſſe cognoſcitur, & nec Patris tantum, nec Filii tantum, ſed ſimiliter Patris, & Filii Spiritus dicitur. In relativis vero perſonarum nominibus, Pater ad Filium, Filius ad Patrem, Spiritus ſanctus ad utroſque refertur. Quæ cum relative tres perſonæ dicantur, una tamen natura, vel ſubſtantia creditur. Nec ſicut tres perſonas, ita tres ſubſtantias prædico: ſed unam ſubſtantiam, tres autem perſonas. Quod enim Pater eſt, non ad alium, ſed ad Filium; & quod Filius eſt, non ad ſe, ſed ad Patrem eſt; ſimiliter Spiritus ſanctus non ad ſe, ſed ad Patrem, & Filium relative refertur, in eo quod Spiritus Patris, & Filii prædicatur. In hac ergo ſancta Trinitate tres perſonas unum Deum confiteor. Ergo non ipſum qui Pater eſt, dico etiam Filium, vel Spiritum ſanctum; nec ipſum Filium, Pa- A trem aut Spiritum ſanctum fateor; vel eum qui eſt Spiritus ſanctus, Patrem vel Filium dicere valeo: ſed quod Pater eſt, hoc Filium eſſe, hoc eſſe Spiritum ſanctum, ſine ulla ambiguitate pronuntio. Perſonas enim diſtinguo, non naturam Deitatis ſeparo. Tres ergo illas unius atque inſeparabilis naturæ perſonas ſicut non confundo, ita ſeparabiles nullatenus prædico. Cum nulla ante aliam, nulla poſt aliam, nulla ſine alia, vel extitiſſe, vel quippiam operata fuiſſe aliquando credatur. Inſeparabiles enim inveniuntur in eo quod ſunt, & in eo quod faciunt. Habet enim Pater æternitatem ſine nativitate, Filius æternitatem cum nativitate, Spiritus vero ſanctus ęternitatẽ proceſſionis a Patre & Filio ſine nativitate. De his ergo tribus perſonis, ſola Fili perſona hominem verũ ſine peccato pro liberatione generis B humani, ex Maria virgine, novo ordine, novaque nativitate ſumpſit. Novo ordine, quia inviſibilis in divinitate, viſibilis monſtratur in carne; nova autem nativitate eſt genitus, quia incorrupta virginitas, & virilem coitum neſcivit, & fœcunda per Spiritum ſanctum, carnis materiam miniſtravit. Dei enim Filius non perſonam hominis accepit, ſed naturam. Naturam enim noſtram in unitatem ſuæ perſonæ aſſumpſit: & idcirco Filius Dei, & Filius hominis unus eſt Chriſtus. In eo namque quod Filius eſt Dei, æqualis eſt Patri; & in eo quod Filius eſt hominis, minor eſt Patre. Qui etiam ex quo homo eſt, pro delictis noſtris paſſionem ſuſtinuit: mortique addictus & cruci, veram carnis mortem accepit. Tertia quoque die C virtute propria ſuſcitatus de ſepulcro. Hoc ergo exemplo capitis noſtri, in hac carne, qua nunc ſum, & moveor, reſurrecturum me credo. Idem autem dominus & ſalvator noſter, peracto reſurrectionis ſuæ triumpho paternam ſedem repetiit, a qua per unitatem numquam receſſit. Inde in finem ſæculorũ venturus, judicabit vivos, & mortuos, reddetque ſingulis prout geſſit quiſque in corpore, ſive bonum ſive malum. Eccleſiam ſane catholicam pretio ſui ſanguinis redemptam, cum eo credo in perpetuo regnaturam. Credo & confiteor unum baptiſma, in remiſſionem omnium peccatorum. Hanc ergo fidem profeſſionis meæ inviolatam me D retinere, & ab ea numquam deviare promitto.

Qualiter ergo ex prælibata fide idiotas erudire debeam, & ipſe in ſuſcepta novitiorum eccleſia converſari, reſcripto paternitatis veſtræ cautus flagito ut merear edoceri. Memetipſum enim iterũ iterumque ſanctitatis veſtræ fidei, precibuſque ſubnixe commendo. Dignam autem veſtræ ſublimitatis memoriam, quam tota per orbem frequentat eccleſia, ego cum omnibus mihi ſubditis, votis & orationibus celebrare non deſiſto. Quidquid etiam humani ſervitii, quod veſtram deceat magnitudinem, ex me conferri poſſit, totum, & ex toto, pro libitu E voluntatis veſtræ liberaliter expendere, pater dilectiſſime, ſatago.

* al. naturam

** BENEDICTI PAPÆ VII. EPISTOLA AD GALLOS ET GERMANOS.

Laureacenſem, hoc eſt, Patavienſem eccleſiam metropolitanam eſſe decernit: hujus & Saliſburgenſis limites conſtituit: Pilgrimo Lauriacenſi archiepiſcopo vices apoſtolicas delegat.

Dilectiſſimis nobis in Chriſto filiis, Hrodberto, ſanctæ Moguntinæ eccleſiæ; & Diotrico, ſanctæ Treverenſis eccleſiæ; atque Adalberto ſanctæ Magdeburgenſis eccleſiæ; parique modo Gereoni, ſanctæ Colonienſis eccleſiæ; atque Friderico ſanctæ Iuvanenſis

ſis eccleſiæ; ſed & Adaldago ſanctæ Bremenſis eccleſiæ, archiepiſcopis. Pariterque domino Ottoni glorioſiſſimo imperatori Auguſto, atque nepoti ſuo Henrico præcellentiſſimo duci Bavvariorum, ceteriſque omnibus epiſcopis, & abbatibus, ducibus atque comitibus Galliæ, atque Germaniæ, Benedictus divina gratia præditus apoſtolicæ ſedis pontifex, ſervus autem ſervorum Dei, in domino ſalutem.*

*prædictus. nempe in ſuperiore epiſtola.

OPORTET juſtis ſupplicationum petitionibus nos ſemper faciles, & humiles exhibere: & præcipue cum fraternis religioſorum cōſacerdotum precibus ſolicitamur, qui paſſim ab omni mundi termino tenorem & regulam, atque proprii officii vigorem ab hac univerſali ſancta Romana eccleſia, ejuſque ſortiuntur miniſtro, vicario ſcilicet beati Petri principis apoſtolorum: cujus quamvis indigni, ejuſdem tamen gratia & dono, poteſtati ſucceſſimus, & ordini, cui voce dominica dicitur: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.* Quaprōpter dignum æſtimavimus, aſſenſum præbere congruis poſtulationibus reverendiſſimi archiepiſcopi, quas per probabiles perſonas nobis intimavit, reſponſalium ſuorum duorum presbyterorum, quatenus ſibi pallium, & metropolitanum honorem cathedræ ſuæ, ſanctæ Lauriacenſi eccleſiæ reſtitueremus, confinio Vngrorum adjacenti: quod omnino nos eidem eccleſiæ debere teſtantur antiquiſſima ſecum apportata privilegiorum teſtimonia. In quibus enim continebatur, quod ætate pontificatus beati Symmachi hujus almæ ſedis apoſtolici præſulis, præfata ſancta Lauriacenſis habetur eccleſia metropolis: & in quātum tam exinde quam etiam de paſſionibus beatorum martyrum, qui illic plures in tempore perſecutionis pro fide Chriſti variis ſunt tormentis mulctati, colligere poſſumus, ex omnibus eccleſiarum diœceſibus Pannoniæ, hæc antiquitate, & archiepiſcopii dignitate eſſe primitiva creditur: quæ jam multis retro actis temporibus ex vicinorum frequenti populatione barbarorum deſerta, & in ſolitudinem redacta, nullum Chriſtianæ profeſſionis habitatorem meminit, uſquedum invictiſſimus Auguſtus, & pater gratiæ, genitor quippe pii imperatoris noſtri, quem adhuc ſupereſſe, & diu dominari mundus exoptat, bellico trophæo eorum vires retundit. Nunc autem, quamobrem votis exultantibus in laudem omnipotentis Dei erumpimus, non ſolum ſæpedicta ſancta Lauriacenſis eccleſia, hoſtium ceſſante terrore, cum accolis ſuis pace, & tranquillitate potitur: verum etiam ipſi dudum inimici, illum quem perſecuti ſunt more gentili, jamjam Chriſtum baptizati profitentur, & ſacerdotes modo habere deſiderant, ac prout ſcire rudes poterunt, venerantur; & eccleſias quaſdam in ſua terra, quas patres incendio dederunt, poſteri reſtaurare videntur. Hac ergo ſuadente ratione: quod prænominati ſanctæ Lauriacenſis eccleſiæ archiepiſcopi poſtulatio, antiqua apoſtolica autoritate commendatur; & præterea, quod cum juſtum eſſet, pariter etiam utile viſum eſt, ut ad fructificandas Deo gentes, ex novitiis cultoribus fidei Vngrorum, atque Maravorum, ſive etiam aliis multis provinciis Sclavorum ſuæ parochiæ finitimis, illic ordinatis epiſcopis ſecundum quod antiquitus depoſiti erant, eis hunc conſtitueremus archiepiſcopum. Quoniam autem Saliſburgenſis eccleſia metropolis abuſa eſt ſubjectione ſanctæ Lauriacenſis eccleſiæ, pontificii obliterata & attenuata ſua dignitate ex devaſtatione barbarorum, quam propterea perceptis apoſtolicis privilegiis nequaquam patimur privari: cum & priora ſint Salzburgenſibus, & ideo autoritativa, vel autorabiliora. Quę conditio teſtimonii etiam apud ſæcularia viget, & prævalet. Nos vero in hujuſmodi conſtitutionibus omnem calumniam atque contentionis occaſionem, domino adjuvante, facile propulſamus, ambabus parochiis ab invicem certis limitibus ſequeſtratis, & tamen apoſtolicis ſanctionibus ubique ſtabilitis, quas noſtrum eſt ſemper defendere, & ſecundum euangelicam ſententiam nihil ex eis ſolvere, ſed adimplere. Vnde ergo autoritate & poteſtate beati Petri principis apoſtolorum, atque exemplo beatorum pontificum ſcilicet prædeceſſorum noſtrorum, eandem ſanctam Laureacenſem eccleſiam, ejuſque rectores jam archiepiſcopos, amodo perpetim ab omni Salzburgenſis eccleſiæ ejuſque præſulum ſubjectione ac ditione abſolvimus; & honore metropolitano ſublimamus. Et ſicut modernis temporibus ſanctæ memoriæ Agapitus papa terminos earumdem parochiarum ab invicem diſtinxit, ſic & ipſi diffinimus: ita quoque ut ſancta Salzburgenſis eccleſia ſuperioris Pannoniæ epiſcopos habeat ſuffraganeos, quibus uſque huc ſui pontifices præeſſe videbantur, cum tanta talique diœceſi, quali hactenus in inferiori uſi ſunt Pannonia: ſancta autem Laureacenſis eccleſia in inferioris Pannoniæ, atque Mœſiæ regiones, quarum provinciæ ſunt Bavvaria atque Maravia, in quibus ſeptem epiſcoporum parochiæ antiquis temporibus continebantur, ſuique antiſtites archiepiſcopalem deinceps habeant poteſtatem, cum tanta talique diœceſi, quali hactenus in ſuperiori uſi ſunt Pannonia. Quibus utique in ſuperni* præceptis injungimus, ut juxta beati Gregorii decretum, Anglorum archiepiſcopis directum, alter illorum qui prior ſit in ordinatione tempore, & quoad vivat, prioratum teneat & in ordine. Penitus enim determinatis utriuſque eccleſiæ diœceſibus, omnique excluſa altercandi occaſione: canonica ſub diſtrictione interdicimus, ut neuter earumdem eccleſiarum archiepiſcopus invadere alterius parochiam præſumat, vel quibuſcumque jurgiis aut diſceptationibus ſuper diffinitis a nobis modo rebus alter alterum ſolicitare audeat. His igitur ſedatis, venerabilem confratrem noſtrum Pilgrimum archiepiſcopum, canonicis literis munitum, ſedi ſanctæ Laureacenſis eccleſiæ inthronizavimus, palliumque ei ſecundum antiquum ejuſdem eccleſiæ uſum direximus: atque in provinciis Bavvariæ, regionum quoque inferioris Pannoniæ ſive Mœſiæ, & in contiguis ſibi Sclavorum nationibus circumquaque manentium, noſtram apoſtolicam autoritatem, & vicem exercere committimus atque delegamus: quatenus illic, more anteceſſorum ſuorum ſanctæ Laureacenſis eccleſiæ archiepiſcoporum, habeat poteſtatem presbyteros, & epiſcopos ordinare, atque conſtituere, & ex prædictis gentibus ſua ſancta prædicatione parare domino plebem perfectam.

Matth. 16.

*f. inſuper

CONCILIUM CONSTANTINOPOLITANUM QUO BASILIUS PATRIARCHA depoſitus fuit anno DCCCCLXXV. ſub Benedicto papa VII.

ANNO CHRISTI 975.

IN hac ſynodo, quæ teſte Curopalate habita fuit indictione tertia, Baſilius patriarcha criminis accuſatus deponitur, & in locum ejus ſubſtituitur Antonius Studites. Baronius anno 975. num. 10.

CONCILIUM REMENSE, IN QUO THEOBALDUS EPISCOPUS, AMBIANENSIS eccleſiæ uſurpator, excommunicatus eſt, præſidente Stephano diacono Benedicti VII. papæ legato

ANNO CHRISTI 975.

legato, eelebratum aono Chriſti DCCCCLXXV.

Epiſtola Adalberenis Remenſium archiepiſcopi, & Stephani Romani diaconi, ad Theobaldum epiſcopum Ambianenſem.

INVETERATE dierum malorum, vide tandem quid lucri tua tibi contulit abſentia: noſtraoe ut abutaris patientia, contemptor legum divinarum atque humanarum? Sedem apoſtolicam appellaſti, nec adiſti. Literas pecuoia, & mendacio tuo Romæ editas, a te accepimus XIV. Kalendas Auguſti, pluſculum in te quam pro te continentes. Cui ſynodo oec interſuiſſes, niſi interpoſita conditione reſervandi honoris: quod abeſſe fuit, oon adeſſe. Cur latitas? Cur ſanctam ſyoodum fugis? Ei quæ acta eſt V. Non. Iul. exhibere te noluiſti: & præſenti, quæ denuntiata eſt agi VIII. Kal. Octobr. intereſſe recuſas. Convenerunt pro te reverendi medici, qui morbos tuoa optime noverint, tyrannicam ſcilicet vim qua inſolatus es cootra regium velle, ac illum tuum pſeudoarchiepiſcopum [a] cum epiſcopis excommunicatis, qui ſuarum manuum impoſitione velut quodam cootagio te infecerunt. Et quoniam judicio domni Benedicti VII. papæ in ſynodo, qua Bonifacius damnatus eſt, incurabilis repertus es, nec ejus filius Stephanus ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconus mederi tibi prævalet: velut morbidum & morboſum hircum ſeparamus te a grege dominico, & ex autoritate omnipotentis, & ſanctæ Mariæ, ſanctiqoe Petri principis apoſtolorum, damnamos te, & excommunicamus, ſacriſque liminibus eccleſiæ arcemus, oſque ad veram tui recognitionem, & dignam ſatisfactionem.

[a] nempe Hugonem.

SVBSCRIPTIONES.

Ego Stephanus ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconus ad vicem domni Benedicti papæ VII. huic ſtatuto præfui, & præſcripſi.

Ego Adalbero ſanctæ Remenſis eccleſiæ archiepiſcopus ioterſui, & firmavi cum reliquis.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

Scotentiæ hujus exemplum ex veteri libro deſcriptum, Aodreæ Quercetani diligentiæ debemus. Annum autem ex conjectura illum adſcripſimus, quo conſtabat damnatum a Benedicto VII. pulſumque ab apoſtolica ſede quam invaſerat Franconem, qui Bonifacius dicebatur. Theobaldum porro aote annoos fere triginta epiſcopum Ambianis ordinarat Hugo pſeudoarchiepiſcopus Remenſis. Quam ob cauſam excommuoicatus jam fuerat in ſynodo Trevirenſi, cui Marious legatus præfuit anno 949. & nunc iterum eadem ſententia percellitur.

CONCILIVM VVINTONIENSE, SVB SANCTO DVNSTANO CANTVARIÆ archiepiſcopo, in interſtitio regnorum Edgari, & Edvvardi martyris regom celebratum.

In quo dum acerrime contenditur de clericis uxoratis monachiſve præferendis, imago dominica pro monachis dicitur elocuta, & controverſiam protinus diremiſſe, præſentibus Edgaro rege cum ſua conjuge, ſancto Dunſtano archiepiſcopo Cantuariæ, cum cæteris epiſcopis, abbatibus, &c. Elfero principe Merciorum, Ethelvvino duce orientalium Anglorum, Elfvvoldo ſuo germano, Brithnotho comite, cum nobilitate totius regni.

DE hoc concilio hæc Binius e Baronio: Dum Angliæ clerici non ſatis probatæ vitæ, opera principum & optimatum, abbates eorumque monachos optime viventes e monaſteriis ab Ethevvaldo VVintonienſi epiſcopo aliiſque regibus & viris pie fundatis ejeciſſent, eorumque bona invaſiſſent:

A delatum eſt negotium ad Dunſtanum Cantuarienſem epiſcopum, qui ſyoodum apod VVintooiam congregavit, in qua circa medium utriuſque partis diſputantis conflictum, *inquit Matthæus VVeſtmonaſterienſis*, imago dominica, quæ altercantibus aſtabat in eccleſia, expreſſe locuta ita allegatur: Non fiet, non fiet: judicaſtis bene, male mutaretis. Quare (*inquit idem Matthæus*) clerici, omneſque eorum fautores, elingues redditi, nullam deinceps monachis controverſiam moverunt.

Habetur in hanc ſententiam vetuſtioris autoritatis ſcriptor VVilielmus [b] Malmeſburius, qui rem ſic memorat: Defuncto Eadgaro, clerici quondam ab

B eccleſiis rediviva prælia ſuſcitarunt, dicentes ingens eſſe, & miſerabile dedecus, ut novus advena veteres colonos migrare compelleret: hoc nec Deo gratum putari, qui veterem habitationem coeceſſiſſet; nec alicui probo homini, qui ſibi idem timere poſſet quod aliis præjudicio accidiſſe cerneret. Ea de re in clamores & iras ſurrectum, & ad Dunſtanum perrectom eſt, præcipoe proceribus, ut laicorum eſt, ſucclamantibus præjudicium, quod clerici paſſi fuerant injuſte, leniori conſilio ſuccidi debere. Nam & unus eorum Elferius omnia pene monaſteria, quæ reverendiſſimus Ethelvvoldus monachus, & VVentanus epiſcopus conſtruxerat in provincia Merciorum, magna uſus inſolentia evertit. Itaque frequenti ſynodo coacta, primum VVinto-

C niam ventum. Quis ibi fuerit finis certaminis, aliæ literæ doceot, dominicam imaginem expreſſe locutam, clericos eorumque fautores confudiſſe; ſed adhuc non ſedatis animis, Calnæ coocilium indictum: ubi, *&c. ut leges in Calnenſi concilio hic inferius habito.*

[b] Geſt. reg. lib. 2. cap. 9.

Hæc itemque Iornalenſis, & præterea quidpiam. Congregato, *inquit*, ſuper hoc celebri concilio apud VVinton, imago Crucifixi voce humana in veteri monaſterio VVinton coram omnibus viam Dunſtani aſſeruit eſſe veram, ſic dicens: Abſit hoc ut fiat, Abſit hoc ut fiat: Iudicaſtis bene, mutaretis non bene. In cujus rei memoriam, in capite refectorii ejuſdem monaſterii ſuper caput Crucifixi ſic

D ſcribitur:

Humano more crux præſens edidit ore
Cœlitus effata, quæ proſpicis hic ſubarata.

Hujus litis, & ipſius ſynodi, ante Malmesburium meminit Edgari ſæculi vicinus Florentius VVigornenſis, non miraculi. Cujus, *inquit*, *ſcilicet Eadgari*, deceſſu totius regni ſtatus eſt perturbatus, & poſt tempus lætitiæ, quod illius tempore ſtabat pacifice, cœpit tribulatio undique advenire. Nam princeps Merciorum Alſerus, quampluresque regni primates, magnis obcæcati muneribus, abbates cum monachis de monaſteriis, in quibus rex pacificus Eadgaroa eos locaverat, expulerunt, & clericos cum uxoribus ſuis introduxerunt. Sed huic veſaniæ, viri timorati, dux orientalium Anglorum Athelvvinus Dei

E amicus, & ſuus germanus Alſvvoldus, & Brithtnotus comes vir religioſos, reſtiterunt, & in ſynodo conſtituti ſe nequaquam ferre poſſe dixerunt, ut monachi ejicerentur de regno, qui omnem religionem tenuerunt in regno. Congregato dein exercitu, monaſteria orientalium Anglorom maxima ſtrenuitate defendunt. Dum hæc aguntur, de rege eligendo magna inter regni primores oborta eſt diſſenſio. Quidam namque regis filium Edvvardum, quidam vero fratrem ejus elegerunt Æthelredum. *Sic VVigornenſis, totidemque plane verbis ipſum idem poſtea Hovedenus. Audiendus demum autor chronici VVintonienſis monaſterii, ex vetuſto manuſcripto, qui longe aliter rem exhibuit.*

ANNO CHRISTI 975. Chronic. VVintonienſe.

Anno, *inquit*, dominicæ incarnationis nongenteſimo ſexageſimo octavo, anno regni Chriſtianiſſimi regis Edgari octavo, anno pontificatus ſui Athelvvoldi quinto, ſabbato Ramiſpalmarum, expulſi ſunt clerici a novo monaſterio VVintoniæ, quod modo Hyda nominatur.

Clerici vero, dum ab eccleſia, quæ vetus nominatur cœnobium, in urbe VVentana, expulſi, rediviva prælia ſuſcitarunt; inter ſe altercantes, ingens eſſe & miſerabile dedecus, ut novus advena veteres colonos migrare compelleret; hoc nec Deo gratum putari, qui veterem habitationem conceſſiſſet, nec alicui probo homini, qui ſibi idem timere poſſet, quod aliis præjudicio accidiſſe cerneret: ea de re in clamores & iras ſurrectum, reſpirandique ad priſtinam dignitatem propoſitum arripientibus canonicis, apud VVintoniam ſuper hac re convenitur.

Adſcivit rex inclytus Edgarus, & Dorobernenſis eccleſiæ archiepiſcopus ſanctus Dunſtanus, pro utraque parte judices veraciſſimos, in refectorio prædicti monaſterii pro tribunali conſidentes, in orientali videlicet parte ipſius refectorii, in medio ſedilis, habentes a tergo murum, in quo erat crux immurata, a tempore quo canonici, rege Æthelredo * tertii filii Athulphi regis permittente, graviter tamen id ferente, monachis per Danos interfectis, eccleſiam ſæpe dictam uſurpantes intrabant, rege Edgaro cæteriſque ibidem præſentibus penitus ignorantibus. Qui murus tunc erat ubi modo tertius gradus conſiſtit, quo itur ad ſedem præſidentis, ſive ad prædictæ crucis imaginem, ſecundum Vigilantium in libro de baſilica Petri, capitulo nono, cum quo etiam concordant plurimi antiqui chronicantes. Stant parte ſiniſtra refectorii duces, cum totius regni magnatibus, necnon cum expulſis canonicis, pro ipſis clericis allegantibus. Ex parte vero dextra ſoli duo ſanctiſſimi pontifices aſtiterunt, videlicet ſanctus Oſvvaldus Eboracenſis archiepiſcopus, & VVentanæ ſedis antiſtes ſanctiſſimus Athelvvodus, cum monachis, & pro ipſis ut permanerent, coram rege & archiepiſcopo philoſophantes. Tandem magnates regni contemplantes ſe fore victos, promiſſa vitæ emendatione ex parte clericorum, regem & archipræſulem humillime deprecantur, ut reintrarent canonici, quorum precibus, lacrymis, ſuſpiriis, motus clementiſſimus rex Edgarus, in arcto conſtituitur, quid ſuper hoc agere debeat mente ruminatur. Quid multa? Veniam clericis ſub ſpe emendæ conceſſurus, licentiam reintrandi ipſis annuere propoſuit. Cum igitur ſententiam ſuæ diffinitionis erat in proximo proponendi, audita eſt vox divinitus afflata de imagine crucis mutatæ perſonans: Abſit hoc ut fiat: Abſit hoc ut fiat: Iudicaſtis bene: Mutaretis non bene. Quam quidem vocem articulatam ſoli Edgarus inclytus princeps, & ſanctus archipræſul Dunſtanus, qui judices cauſæ extiterant, audiverunt. Ad quam quidem vocem ſtupefacti rex, & archipræſul, corruerunt proni in terram, cæteri vero omnes audientes vocis ſonum quaſi tonitrui magni, ceciderunt perterriti in terram. Quid plura? Vox ſecundo de cruce perſonuit regi, & archipræſuli ſub hac forma: Surgite, ne expaveſcatis, quia hodie juſtitia, & pax in monachis oſculatæ ſunt. Sicque ſtabilimentum ſuſcepit ordo monaſticus, ut inhabitet in domo domini in longitudinem dierum, maligno conſilio clericorum diſſipato, ut ſcribit Vigilantius in libro de baſilica Petri, capitulo nono, ut ſcribit VVilielmus Malmeſburienſis de regibus libro ſecundo, Athelvvoldus ex monacho Glaſtonienſi abbas Abbandonienſis.

* *Rectius* tertio filio

Vox efflata de imagine crucis.

ANNO CHRISTI 978.

CONCILIVM * KYRTLINGTONIÆ POST PASCHA HABITVM ANNO CHRISTI DCCCCLXXVII. præſentibus Edvvardo rege, qui martyrio poſtea coronatur, & Dunſtano archiepiſcopo Cantuarienſi.

* *alias* KYRTLINEGE * *al.* KYRDING. * *al.* KERLING.

Ex nota quadam Saxonica.

POST paſcha, magnum habebatur concilium Kyrtlingtoniæ, ubi Sidemannus epiſcopus mortem celerem obiit II. Kalendas Maii. Erat is Devoniæ epiſcopus, voluitque corpus ſuum in epiſcopali ſua ſede Cridiantunæ ſepeliendum.

Ordinarunt jam nunc rex Edvvardus, & Dunſtanus archiepiſcopus, ut homines ruſticani religionis cauſa ad eccleſiam ſanctæ Mariæ Abbandunenſem peregrinarentur, quod & fecerunt.

Peregrinatio ad ſanctam Mariam Abbādunenſem inſtituta.

Sepelitur autem honorifice (puta Sidemannus epiſcopus) ex parte Boreali porticus ſancti Pauli Cridiantunæ.

ANNO CHRISTI 978.

CONCILIVM CALNÆ VILLÆ REGIÆ VVILCERIÆ SVB SANCTO DVNSTANO archiepiſcopo Cantuariæ habitum, anno IV. ſancti Edvvardi martyris: cui præter epiſcopos alios & cæterum clerum, omnes aderant Anglorum optimates, rege tamen propter teneram ætatem abſente:

In quo dum acrius contenditur de ejiciendis monachis, reducendiſque presbyteris ſæcularibus, cum uxoribus ſuis & liberis, conciliabuli decidit ſolarium.

DE *hoc Malmeſburius ita*: Sed adhuc non ſedatis animis, Calnæ concilium indictum: ubi cum in cœnaculo, abſente propter ætatem rege, conſidentibus totius Angliæ ſenatoribus, magno conflictu, & controverſia res ageretur, & validiſſimum illum murum eccleſiæ, Dunſtanum dico, multorum conviciorum jacula impeterent, nec quaterent, ſuas partes cujuſcumque ordinis viris ſummo ſtudio tuentibus, ſolarium totum repente cum axibus, & trabibus diſſiluit & concidit. Omnibus ad terram eliſis, ſolus Dunſtanus ſtans ſuper unam trabem quæ ſuperſtes erat, evaſit probe: reliqui vel exanimati, vel perpetui languoris compede detenti. Hoc miraculum archiepiſcopo exhibuit pacem de clericis, omnibus Anglis tunc & deinceps in ejus ſententiam concedentibus. *Hæc e Malmeſburio Baronius. De eodem Henricus Huntingdonienſis hiſt. lib.* 5. Edvvardi ſancti regis anno quarto omnes optimates Anglorum ceciderunt a quodam Solario apud Calne, præter ſanctum Dunſtanum, qui trabe quadam apprehenſa reſtitit. Vnde quidam eorum valde læſi ſunt, quidam vero mortui. Signum ſcilicet Dei excelſi fuit, quod proditione & interfectione regis ſui ab amore Dei caſuri eſſent, & a diverſis gentibus digna contritione contero.

Geſt. reg. lib. 2. c. 9.

ANNO CHRISTI 978

CONCILIVM AMBRESBIRIÆ SEV IN VRBE AMBROSII VVILTONIENSI pago celebratum anno Chriſti DCCCCLXXVIII.

PRÆTER *nomen nihil exhibet hoc concilium. De hoc ita VVigornenſis*: In Eaſtanglia apud villam quæ Kyrtlinege nominatur, maxima ſynodus celebratur. Dehinc apud Calneregiam villam dum alia celebraretur, totius Angliæ majores natu, qui ibidē congre-

ANNO CHRISTI

congregati fuerunt, excepto Dunſtano, de ſolario A corruerunt; quorum quidam mortui ſunt, quidam vero mortis periculum vix evaſerunt. Tertia apud Ambreſbyrig ſynodus celebrata eſt. Domnaniæ præſul Sidemannus obiit. *Hæc ille, & inferior Iornalenſis*: Celebratæ ſunt (*inquit*) in Anglia tres ſynodi; prima apud Kerlynge, ſecunda apud Calne, ubi omnes proceres, excepto Dunſtano, de ſolario corruerunt: tertia fuit Ambreſbyri. *Anni non meminit, ſed hæc ille in Edgari regis vita poſuit.*

LEGES PRESBYTERORUM

Northumbrenſium, cum ad mores eorum corrigendos, tum ad ipſorum miniſteria promovenda.

B

I.

Ex manuſcript. cod. bibliothecæ Cantuarienſis. Ad. 4.

Si quis presbytero alicui injuriam intulerit, omnes ſui ordinis, auxiliante epiſcopo, emendationem diligenter curent, & unicuique fiat juſtitia, prout ſcriptum eſt: *Quaſi cornuum, & animanna.*

II.

Alterius eccleſia non eſt invadenda.

Et prohibemus (ſicut a Deo eſt prohibitum) presbyterum aliquem eccleſiam alterius emere; ſed neque alterius recipere: niſi illius fuerit qui ob crimen aliquod capitale indignus cenſeatur, ut altari deſerviat. Si quis presbyter contra hoc deliquerit, honore ſuo exuatur, & parium ſuorum amicitia, miſſam nullam celebrato, donec id legitimo permiſſu faciat. Solvat etiam is qui injuriam intulit 20. oras, * & epiſcopo 12. oras, & presbytero quem ejecit ex C eccleſia ſua 12. oras, comitibus ſuis omnibus: & amittat præterea quidquid pecuniæ vel rei alterius, ſi quid dederit pro eccleſia alterius presbyteri obtinenda. Unuſquiſque etiam presbyter 12. inveniat fidejuſſores de legibus ſacerdotalibus debite obſervandis.

* *Legendum cenſeo* 20. oras epiſcopo, 12. oras presbytero, *&c.* & 12. oras comitibus, *&c.*

III.

Et ſi presbyter quiſpiam deliquerit in officio, & epiſcopo inhibente miſſam celebraverit: pendat eo nomine 20. oras, & deliquium nihilo minus quod patraverit reſarcito.

IV.

Si presbyter ipſius epiſcopi edictum neglexerit, 20. oris compenſato.

V.

Si presbyter cum laicis contribuerit, quod inter ſacros ordines rite debet, 20. oris reſtaurato.

VI.

Si presbyter edictum archidiaconi non exequatur, 12. oris luito.

VII.

Si presbyter reus criminis contra archidiaconi prohibitionem miſſam celebraverit, 12. oras dependito.

VIII.

Si presbyter officium baptizandi aut confitendi denegaverit; luat 12. oris, & veniam apud Deum acrius imploraro.

IX.

Si presbyter chriſma tempore debito non quærat afferatque, 12. oris hoc exolvat.

X.

Infans omnis intra 9. noctes mature baptizetur, ſub pœna 6. orarum. Et ſi infans aliquis intra 9. noctes per negligentiam mortuus fuerit, componatur apud Deum abſque mulcta ſæculari. Sed ſi exactis 9. noctibus per negligentiam mortuus fuerit, componatur utique apud Deum, & ſolvantur præterea illi parochiæ 12. oræ, quod infans tam diu fuiſſet Ethnicus.

XI.

Si presbyter in diebus feſtis vel jejuniis populo indicendis deliquerit, apud Deum veniam petat, & 12. oras penſato.

XII.

Si presbyter in aliena diœceſi ordinationem injuſte obtinuerit, 12. oris mulctetur, diaconus 6. & exuatur ordine, niſi diœceſanus epiſcopus ordinationi pepercerit.

XIII.

Si presbyter in ædibus non conſecratis miſſam celebraverit, 12. oris luito.

XIV.

Si presbyter ſuper altari non conſecrato miſſam celebraverit, 12. oras dependito.

XV.

Si presbyter in ligneo calice corpus dominicum conſecraverit, 12. oris emendato.

XVI.

Si presbyter abſque vino miſſam celebraverit, 12. oris abluito.

XVII.

Si presbyter corpus Chriſti negligenter curaverit, 12. oras ſolvat.

XVIII.

Si presbyter ſæpius quam ter in die una miſſam celebraverit, 12. oris mulctator.

XIX.

Si quis pacem eccleſiæ violaverit, componat ſecundum eccleſiæ diſciplinam, & ſecundum quod ejuſdem ſit immunitas.

XX.

Si quis apud eccleſiam mercaturam exerceat, *laghſlit*, id eſt legis violatæ, pœna eſto.

XXI.

Si quis eccleſiam ſuis neceſſariis deſervire fecerit, ut de lege violata hoc componat.

XXII.

Si quis presbyterum ex eccleſia ſua injuſte ejecerit, *laghſlit*, id eſt legis violatæ, pœnam ſubeat.

XXIII.

Si quis presbyterum vulneraverit, vulnerationis curam penſato, & propter ſacrum ejus ordinem, in compenſationem altaris etiam 12. oras numerato. Sin autem in diaconum hoc ſit perpetratum, 6. oras D in altaris violati precium exhibeto.

XXIV.

Si quis presbyterum interfecerit, plenam capitis æſtimationem (quod vveram dicunt) pendito: epiſcopo etiam in compenſationem ſceleris in altare editi 24. oras. Sin in diaconum hoc ſit perpetratum, 12. oras numerato, ob altaris violati compenſationem.

XXV.

Si presbyter quid commiſerit in dedecus eccleſiæ, honorem omnem quem ex ea conſecutus eſt amittat integre.

XXVI.

E Si presbyter rem aliquam indecentem in eccleſia poſuerit, hoc emendato.

XXVII.

Si presbyter quidpiam eccleſiæ alienaverit, illud compenſato.

XXVIII.

Si presbyter ſua ſponte eccleſiam deſeruerit, in quam ordinatus fuit, id idem emendato.

XXIX.

Si presbyter alium contempſerit, vel in eum verbis aut factis peccaverit, id etiam compenſato.

XXX.

Si presbyter cum alio pugnaverit, emendet

Zz ij hoc,

Anno Christi .....

hoc, cum apud ipſum, tum apud epiſcopum.

XXXI.

Si preſbyter alicui in injuſta cauſa ſit auxilio, hoc emendato.

XXXII.

Si preſbyter alicui juſtum auxilium denegaverit, id compenſato.

XXXIII.

Si preſbyter alterum non admoneat de eo quod novit ipſi detrimento fore, illud compenſato.

XXXIV.

Si preſbyter barbam vel comam radere neglexerit, compenſato.

XXXV.

Si preſbyter concubinam ſuam dimiſerit, & aliam acceperit, anathema ſit.

XXXVI.

Si preſbyter ad tempora conſtituta vices non pulſet, vel horas non cantet, hoc compenſato.

XXXVII.

Si preſbyter cum armis eccleſiam intraverit, hoc compenſato.

XXXVIII.

Si preſbyter male abſolverit anniverſarium eccleſiæ miniſterium interdiu vel noctu, illud compenſato.

XXXIX.

Si preſbyter ordalium male diſpoſuerit, compenſato.

XL.

Si preſbyter tonſuram ſuam obvelet, emendato.

XLI.

Si preſbyter ebrioſus, aut ſcurrilis, aut *ealſcop* fuerit, compenſato.

XLII.

Si preſbyter inter vicinos in parochia ſua aliquid occultaverit ad injuſtum regimen exercendum, hoc emendato.

XLIII.

Si preſbyter anniverſarios ritus per oblivionem prætermiſerit, emendet.

XLIV.

Si preſbyter ſynodum declinaverit, hoc compenſato.

XLV.

Si preſbyter ſe juſtitiæ non ſubmiſerit, ſed decreto epiſcopi repugnaverit: vel id corrigat, vel a communione ſeparetur ordinatorum, & exuatur tam e ſocietate ſua, quam honore quolibet, ni ſe ſubmiſerit, & luculentius ſatisfecerit.

XLVI.

Si quis legem divinam vel humanam calumniatus fuerit, acriter corrigatur.

XLVII.

Debemus omnes Deum unum venerari & diligere, unam etiam fidem Chriſtianam tenere mordicus, omnemque paganiſmum unanimiter abjicere.

Superſtitionis Ethnicæ rei quomodo puniendi.

Si quis igitur poſthac aliquem cognoverit, qui ſuperſtitiones aliquas Ethnicas exercuerit, ſive per ſortilegium, ſive per torrem, vel qui veneficiis delectatur, aut idola colit: ſi thanus ſit regius, 10. ſemimarcis plectitor, una ſcilicet medietate Chriſto, altera vero ipſi regi.

Si ſit alius poſſeſſor prædiorum qui fecerit, 6. hic ſemimarcas dependito, medietatem ſcilicet unam Chriſto, alteram fundi illius domino.

Si inferior quiſpiam qui færbena dicitur, 2. oras ſolvat.

Si thanus regis hoc in lite negaverit, nominentur ei 12. compurgatores, & accipiat e conſanguineis A ſuis duodecim, duodecim etiam alienigenas...... ...... & ſi defecerit, lahſlitam pendito 10. ſemimarcas.

Si poſſeſſor prædiorum hoc negaverit, accipiantur ei tot parium ſuorum, quot thano regis indicebantur: & ſi is defecerit, lahſlitam pendito 6. ſemimarcas.

Si cyrliſcus (id eſt ruſticus, vel paganus) hoc in lite negaverit, accipiantur ei parium ſuorum quotquot prædictis aliis eſt indictum: & ſi is defecerit, lahſlitam pendito 12. oras.

XLVIII.

Conventus ſuperſtitioſus.

Si ſuperſtitioſus ille conventus, qui *frithgear* dicitur, habitus fuerit in terra alicujus circa lapidem, B arborem, fontem, vel nugas alias iſtiuſmodi, pendat, qui hoc fecerit, legis violatæ mulctam, dimidium Chriſto, dimidium terræ domino; & ſi terræ dominus noluerit auxilium præbere ad hoc corrigendum, habeant Chriſtus, & rex, emendationem.

XLIX.

Dies ſolis.

Mercaturam in die Solis exercere, & curias alicubi celebrare prohibemus, opus etiam quodlibet, & omnimodam vectionem, ſive in plauſtris, ſive in equis, ſive in aliis oneribus ferendis. Qui contra hoc deliquerit, liber mulctam ſolvat 12. oras; ſervus corium perdat, id eſt vapulet, ni ſit viator neceſſitate compulſus, vel propter cibi inopiam, aut cauſa evitandi inimicos. In vigiliis feſtorum itinerari C ex neceſſitate licet inter Eboracum & ſex inde mille paſſus menſuratos.

L.

Qui feſta aut debita jejunia violaverit, 12. oris luat.

LI.

Denarius Romanus.

Volumus etiam, ut omnis denarius Romanus integre ſolvatur ad cathedram epiſcopalem ante miſſam ſancti Petri annuatim: & præterea volumus, ut in quolibet VVapentachio duo fideles thani, & preſbyter miſſalis unus, eligantur ad hunc colligendum, qui acceptum protinus tradant, interpoſito,* ſi neceſſe fuerit, juramento.

*ſi audeant

Si vel thanus regis, vel quis alius fundi dominus, hunc detinuerit, mulctam inferat 10. ſemimarcas, D dimidium Chriſto, & dimidium regi.

De eodem

Si villaticus aliquis hunc denarium aut celaverit, aut detinuerit, eum ſolvat dominus ejus prædialis; & in compenſationem bovem capiat villarici. Quod ſi dominus detrectaverit, accipiant Chriſtus & rex 12. oras in pleniorem emendationem.

Decimæ.

Si decimas qui thanus eſt regis detinuerit, 10. pendito ſemimarcas, poſſeſſor prædiorum 6. & cyrliſcus ſeu paganus 12. oras.

LII.

Conjugiũ.

Prohibemus etiam (ut a Deo eſt prohibitum) ut nemo habeat niſi uxorem unicam, & hãc utique debite conjugatam, & in conſpectu publico datam antea: & ut nemo matrimonium contrahat in cognatione E ſua, ſcilicet infra gradum ſeu geniculum quartum, nec cum conſponſali ſua ad fontem ſacrum. Si quis contrarium fecerit, careat Dei miſericordia, ni reſipiſcat, & ſecundum arbitrium epiſcopi compenſaverit. Sin ulterius in nequitia progrediens moriatur: honeſta careat ſepultura, & a Dei miſericordia alienus eſto.

LIII.

Monialis.

Si quis cum moniali concubuerit, uterque pendat vveram ſuam, id eſt capitis æſtimationem, ipſe ſcilicet atque illa: & ſi in hoc moriantur abſque pœnitentia, honeſta careant ſepultura, & a Dei miſericordia alieni ſunto.

LIV.

LIV.

Vxorem dimittens.

Si quis uxorem ſuam legitimo matrimonio viventem dimiſerit, & aliam illegitime duxerit, careat Dei miſericordia, niſi emendaverit. Vnuſquiſque autem juſte teneat matrimonium ſuum dum uxor vixerit, niſi forte acciderit quod conſilio epiſcopi ſeparentur, ut diviſim poſtea vivant in caſtitate.

LV.

Si quis in poſterum leges juſtas violaverit, aſſidue componat.

LVI.

Debemus omnes Deum unum venerari & diligere, fidem unicam Chriſtianam tenere mordicus, omnemque paganiſmum penitus abjicere. Et volumus ut *land ceap & lab ceap*, & reſponſa prudentium, & verum teſtimonium, & juſtum judicium, & *fulloc & frum talu* firma permaneant: poculenta etiam, & eſculenta, dominoque fundi debitæ rectitudines perſolvantor: & una ſemper ſit in populo Chriſtianitas, & regnum unum.

Sit nomen domini benedictum, ex hoc nunc, & uſque in ſæculum.

ANNO CHRISTI 983.

CONCILIVM ROMANVM, IN CAVSA GISELERI MAGDEBVRGENSIS EPISCOPI ſecundi celebratum anno DCCCCLXXXIII. tempore Benedicti papæ VII.

Giſelerus II Magdeburg. archiepiſc.

HOC tempore habitam fuiſſe Romæ ſynodum, in qua inter alia agitata ſit cauſa Giſeleri Magdeburgenſis epiſcopi, teſtatur Ditmarus lib. 3. chron. Quod ait Giſelerum malis artibus ab Imperatore eam ſedem obtinuiſſe, fidem nullam meretur; cum Adam probatæ fidei antiquus chronographus, libro 2. cap. 14. Giſelerum virum ſanctum & VVinulorum apoſtolum nominet. Vide Baronium anno 983.

ANNO CHRISTI 984.

VITA IOANNIS PAPÆ XIV.

Ioannes XIV quando pontifex factus.

IOANNES, qui antea Petrus nominabatur, ex epiſcopo Papienſi & archicancellario Ottonis ſecundi, anno Chriſti 984. ſub regno Ottonis tertii factus eſt Romanus pontifex, hujus nominis decimuſquartus. Quod cum Bonifacio VII. apoſtolicæ ſedis invaſori, qui necato pontifice & expilata baſilica Vaticana, ut ſupra dixi, Conſtantinopolim fugerat, innotuiſſet; ſimulque Ottonem Imperatorem, qui ſuo hunc patrocinio defendebat, e vita deceſſiſſe cognoviſſet: ſedem iteru invaſurus, Romam rediit, cathedram Petri involavit, & quem in ea ſedentem inveniebat Ioannem, inde non tantum exturbavit, verum etiam vinculis alligatum in ſancti Angeli munitionem, quæ a ſuorum factione detinebatur, magna cum tyrannide intruſit, detentumque ibidem menſibus quatuor, violentus & ſacrilegus prædo tandem fame perire coegit: & ne quid illi qui partium Imperatoris erant amplius ſperarent, corpus extincti pontificis pro foribus munitionis Angelicæ civibus omnibus ſpectandum exhibuit. Illi vero dum intuitu macilenti cadaveris pontificem fame extinctum vidiſſent, & doluiſſent, venerandu corpus in baſilicam S. Petri delatum ſepelierunt. Interea invaſor ſedis, duorumque pontificum crudeliſſimus interfector, parricida nefandus, & truculentus prædo Bonifacius antipapa, Petri cathedram, proh nefas, per tyrannidem occupavit. Poſt quatuor autem menſes quibus ſedem apoſtolicam violenter & injuſte detinuerat, ultore Deo punitus,

Bonifacius VII. pſeudopapa Ioannem fame necat.

Bonifacius quamdiu ſedem illegitime tenuerit.

A morte repentina interiit. Defuncti cadaver, factioſi illi, quorum ſubſidio vivens nitebatur, nudatum lanceis vulnerarunt, & per urbem traxerunt. Hæc ex antiquis Vaticanis codicibus Baronius anno 984. & ſequentibus. Videant recentiores chronographi, quantum prædonem & tyrannum in numerum optimorum pontificum referant, qui potius inter famoſiſſimos latrones, & potentiſſimos patriæ proditores, Syllas, & Catilinas, annumerandus erat.

Obitus Bonifacii qualis.

Chronographi redarguuntur.

ANNO CHRISTI 985.

VITA ET EPISTOLA IOANNIS PAPÆ XV.

Ioannes XV. quando & quomodo electus? Cur Roma diſceſſerit?

B IOANNES patria Romanus, ex patre Leone poſtea presbytero natus, poſt extinctum tyrannum communi ſuffragio legitime electus eſt anno Chriſti 985. ſub regno Ottonis III. Hic timore eorum quæ prædeceſſor paſſus erat, ſeceſſit in Tuſciam, cum a novo tyranno Creſcentio Numentano, qui titulo conſulatus munitionem ſancti Angeli poſſidere aggreſſus eſt, infeſtaretur. Cumque legationes ad Ottonem mittere frequentaret, Romani memores eorum quæ propter injurias pontificibus illatas ab Ottonibus anterioribus paſſi erant, e veſtigio honorifica legatione eumdem Ioannem revocarunt, dataque illi omni ſecuritate in urbem redire rogarunt. Quod dum faceret, omnes adventanti C occurrerunt, piis officiis & obſequiis eumdem honorarunt, ſeque illi ſubjecerunt. Libentio Hamburgenſi epiſcopo pallium conceſſit. Leonem Treverenſem viceepiſcopu ad regem Angliæ & ducem Nortmannorum ablegavit, ut eos inter ſe diſſidentes conciliaret. Acta pſeudoſynodi Remenſis, qua amoto Arnulpho Gerbertus ſubrogatus fuerat, improbavit, & amotum ſedi ſuæ reſtitui feliciter* procuravit. Ad Creſcentii tyrannidem, quæ in dies magis magiſque invaleſcebat, propulſandam, Ottonem regem Germaniæ Romam venire rogavit. Antequam vero accederet, defunctus eſt pontifex optimus ſeptimo Maii, cum ſediſſet annos decem, menſes...... dies duodecim. Sepultus eſt in baſilica ſancti Petri D in oratorio ſanctæ Mariæ.

Qua occaſione Romam revocatus fuerit?

Pacem componit.

* non eſt effectum niſi ſub Gregorio V. ut dicetur in notis ad concil. Remenſ. ann. 995. G. C.

Obitus Ioannis.

ANNO CHRISTI 975.

EPISTOLA IOANNIS PAPÆ XV. AD OMNES FIDELES.

De pace concilianda inter Ethelredum regem Angliæ & Richardum ducem Nortmanniæ, quem marchionem vocat.

Ioannes quintuſdecimus ſanctæ Romanæ eccleſiæ papa omnibus fidelibus ſalutem.

Malm. de Geſt. reg. libro 2. cap. 10.

E NOVERINT omnes ſanctæ matris eccleſiæ fideles, & noſtri utriuſque ordinis per climata ſæculi dilatati, qualiter nobis relatum eſt a compluribus de inimicitia Ethelredi Saxonum occidentalium regis, nec non & Richardi marchionis. Vnde nimium triſtis effectus, utpote de filiis noſtris ſpiritualibus: tandem inito ſalubri conſilio, acceſſivi quemdam apocriſiarium noſtrum Leonem, viceepiſcopum ſanctæ Treverenſis eccleſiæ: & miſi eum illuc cum literis noſtris exhortatoriis, ut reſipiſcerent ab hac ſuperſtitione. Qui tranſiens veſtras intercapedines terrarum, tandem marinos tranſmeavit fines, & in die nativitatis domini pervenit ante conſpectum regis præfati, moxque ex parte noſtra ſalutato obtulit literas, quas illi miſeramus. Qui,

accerſitis cunctis ſui regni fidelibus utriuſque ordinis ſapientioribus, ob amorem & timorem Dei omnipotentis, nec non & ſancti Petri apoſtolorum principis, & per noſtram admonitionem paternam, firmiſſimam conceſſit pacem cum omnibus filiis & filiabus ſuis, præſentibus & futuris, & cum omnibus fidelibus ſuis ſine dolo. Qua de re miſit Edelſinum ſanctæ Schireburnenſis eccleſiæ præſulem, nec non Leofſtanum filium Alſvvoldi, & VVlſtani filium Ederelnothum, qui tranſierunt marinos fines, & pervenerunt uſque ad Richardum præfatum marchionem. Qui & monita noſtra pacifice ſuſcipiens, ſimulque audiens decretum ſuprafati regis, libenti animo pacem firmavit eamdem cum filiis ſuis & filiabus præſentibus & futuris, & cum omnibus fidelibus ſuis: eo rationis tenore, ut ſi aliquis eorũ, vel ipſi, injuſte aliquid contra alium perpetraverint, digna emendatione purgetur. Paxque maneat perpetualiter & inconvulſa, ſacramentorum utriuſque partis ſtigmate ſtipulata. Ex parte ſcilicet regis Ethelredi, Edelſinus, præſul ſanctæ Schireburnenſis eccleſiæ, & Leofſtanus Alſvvoldi filius, & Ederelnothus VVlſtani filius. Ex parte Richardi Rogerius epiſcopus, Rodulphus Hugonis filius, Truteno filius Thurgis. Actum Rothomagi Kalendis Martii, anno ab incarnatione domini nongenteſimo nonageſimo primo, Indict. quarta. Et de hominibus regis, vel de inimicis ſuis nullum Richardus recipiat, nec rex de ſuis, ſine ſigillo eorum.

II. AD ARNULFUM COMITEM ET ALIOS.

Ex chronico Centulenſi, edito a D. Luca Dacherio, tom. 4. ſpicilegii.

Ut monaſterio ſancti Richarii, quæ abſtulerunt, reſtituant.

Ioannes Epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Arnulfo comiti, Balduino comiti cum matre ſua, Gosberto vicecomiti, atque Ildiarda, dilectiſſimis filiis noſtris ſpiritualibus, omnimodam ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

MONEMUS vos a pravis operibus recedere, & bonis operibus adhærere, quatenus Dei omnipotentis miſericordiam conſequi mereamini, & vitam perpetuam acquirere valeatis. Quapropter, cariſſimi, mandamus vobis, ut omnem hereditatem, quam abſtuliſtis ex monaſterio ſancti Richarii confeſſoris, pro Dei omnipotentis amore reddere procuretis. Nam ſi reddideritis, habebitis benedictionem ſancti Petri, & noſtram: ſi autem monitionibus noſtris non obaudieritis, ex autoritate Dei omnipotentis & noſtra, ſciatis vos eſſe excommunicatos & maledictos, & ab eccleſia Dei, & a communione omnium Chriſtianorum ſeparatos, niſi ad ſatisfactionem perveneritis.

III. AD EPISCOPOS ALIQUOT

Ut reſtitui curent, quæ ſancti Richarii monaſterio ſunt ablata.

Ioannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Guidoni venerabili epiſcopo, Fulconi Ambianenſis civitatis venerabili epiſcopo, Balduino Terganenſis civitatis epiſcopo, dilectiſſimis filiis noſtris ſpiritualibus, cariſſimam ſalutem, & apoſtolicam benedictionem.

In didem.

SI ſoſpitatis copiam, alacritatiſque abundantiam erga vos fore noverimus, haud aliter, quam de nobis ipſis lætamur. Cæterum mandamus vobis, quatenus pro Dei omnipotentis amore, ſanctique Petri veneratione & noſtra interveniente, huic abbati nomine Ingilardo ſuccurratis, ut monaſterium ſancti Richarii confeſſoris per noſtrum & per veA ſtrum auxilium relevetur. Illis quoque militibus, qui hereditatem monaſterii abſtulerunt; veſtras excõmunicatorias literas unicuique mittere non prætermittatis, ut omnia, quæ de prædicto monaſterio abſtulerunt, reddere procurent. In hoc apparebit quod ſanctam Romanam eccleſiam diligitis, cum noſtra deprecatio apud vos venerit, ſi eam adimpleveritis.

SYNODUS LANDAVENSIS SUB *GUCANO XXVI. LANDAVIÆ EPISCOPO, a ſancto Dunſtano archipræſule Cantuariæ, anno Domini DCCCCLXXXII. conſecrato,

Circa annum Chriſti 988.

* al. GUCAUNO

B *Qua Arthmail rex Guentiæ ob fratricidium anathema declaratur.*

ARTHMAIL Guentiæ, filius Nougui, occidit fratrem ſuum Eliſed, imo ſemet ipſum, ut eſt metrice dictum:

E Landavenſi MS.

Quicumque .... alium molitur lædere, primum
Ipſum ſe jaculo percutiet proprio.

Ex facto tam execrabili homicidio, & humano generi exoſo, epiſcopus Gucaunus miſit legatos per totam parochiam ſibi ſubditam, & obtemperantem eccleſiæ ſuæ Landaviæ, propter clericos omnes de majoribus gradibus uſque ad inferiores gradus, ut ſimul convenirent apud Landaviam. Et congregatis illis omnibus de fine ad finem, ut prædiximus, affirmante tota ſynodo, fecit regem anathematizaC re, & ablata ſibi tota chriſtianorum communitate, & audito ſibi facto anathemate, requiſivit veniam lacrymabili devotione apud Landaviam, & injuncta ſibi pœnitentia de fratricidio perpetrato, largitus eſt in eleemoſyna Deo, & ſanctis Dubricio, Teliavo & Oudoceo, & Gucauno epiſcopo, & omnibus præſulibus Landaviæ in perpetuo, *Lanm Mihaegel, Lichrit*, &c.

CONCILIUM ROMANUM IN CAUSA ſancti Adalberti epiſcopi Pragenſibus reſtituendi celebratum, anno DCCCCLXXXIX. tempore Ioannis papæ XV.

Anno Chriſti 989.

D SANCTUS Adelbertus Pragenſis epiſcopus cum Bohemos ſuos ſibi valde contrarios eſſe experientia didiciſſet, ſecundum euangelicam ſententiam eos deſerens, anno Chriſti 983. ſub Benedicto papa VII. Romam venerat, ut cõſenſu Romani pontificis epiſcopatum dimitteret, ſibique ad loca ſancta peregrinari liceret. Peracta peregrinatione Romam reverſus, monaſterium S. Bonifacii ingreſſus eſt. Cumque in eo, tamquam in palæſtra Chriſti, integro quinquennio ſe pugilem ſtrenuiſſimum exhibuiſſet: Pragenſes emendationem polliciti, epiſcopum ſuum repetiverunt, eaque de cauſa duos viros ad ſedem apoſtolicam ablegarunt. Quos cum pontifex audiviſſet, conventum hunc ſynodalem collegit, in quo poſt diligentem facti inquiſitionẽ viſum E eſt ſanctæ patrum congregationi, plane neceſſarium eſſe, ut epiſcopus ad pœnitentem populum redire cogatur, quantumvis ille reluctetur. Addidit pontifex hanc legem & conditionem: *Si audierint eum, teneant cum benedictione: ſi vero non audierint, abſque periculo ſui capitis malorum conſortia declinet.* Sententiæ concilii & imperio abbatis Adelbertus obtemperans, magno cum dolore plurimiſque lacrymis ad epiſcopatum rediit. Qua ratione eumdem epiſcopatum ob ingraveſcentia populi peccata iterum deſeruerit; quave occaſione poſtea Hungarorum apoſtolus effectus, Stephanum regem baptizaverit, refertur apud Surium in actis ſancti Adelberti, die 23. Aprilis, tomo 2. & in vita Stephani Hungarorum

Cauſa concilii.

Decretum concilii.

Adelbertus Hungarorum apoſtolus.

Hungarorum regis apud eumdem tom. 4. die 25 Auguſti.

CONCILIVM KARROFENSE

APVD KARROFVM PICTAVENSIS diœceſis monaſterium ab epiſcopis Aquitaniæ ii. celebratum Kal. Iunus, anno Chriſti circiter DCCCCLXXXIX. Ioannis XV. papæ, anno v. Hugonis regis III. VVillelmo III. Aquitanorum duce.

Ex apographo Iac. Sirmondi S. I. qui illud deſcripſit ex Engoliſmenſi codice Ioan. Tilii.

INDEX CANONVM.

I. Anathema infractoribus eccleſiarum.
II. Anathema res pauperum diripientibus.
III. Anathema clericorum percuſſoribus.

PRÆFATIO.

PRÆDECESSORVM noſtrorum autoritatibus ſynodalicis roborati, in nomine domini, & ſalvatoris noſtri Ieſu Chriſti, Kalendis Iunii: ego Gunbaldus archiepiſcopus ſecundæ Aquitaoiæ, cum omnibus epiſcopis comprovincialibus, convenimus aulam quæ olim Karioſ vocitatur, tam epiſcopi, quam & religioſi clerici, necnoo etiam & omnis uterque ſexus, auxilium divinæ pietatis imploraores: ut qui quædam in noſtris domiciliis, moribus peſtiferis, per longam tarditatem conciliidiu pullulare cognovimus, reſpectu cæleſtis gratiæ, & eradicentur noxia, & plantentur utilia. Nos ergo in Dei nomine ſpecialiter congregari decrevimus, ſicut in ſequentibus manifeſtata clareſcunt, ita.

CANONES.

I. Anathema infractoribus eccleſiarum.

Si quis eccleſiam ſanctam infregerit, aut aliquid exinde per vim abſtraxerit, niſi ad ſatis confugerit factum, anathema ſit.

II. Anathema res pauperum diripientibus.

Si quis agricolarum, cæterorumve pauperum, prædaverit ovem, aut bovem, aut aſinum, aut vaccam, aut capram, aut hircum, aut porcos, niſi per propriam culpam, ſi emendare per omnia neglexerit, anathema ſit.

III. Anathema clericorum percuſſoribus.

Si quis ſacerdotem, aut diaconum, vel ullum quemlibet ex clero, arma non ferentem, quod eſt ſcutum, gladium, loricam, galeam, ſed ſimpliciter ambulantem, aut in domo manentem, invaſerit, vel ceperit, vel percuſſerit, niſi poſt examinationem proprii epiſcopi ſui, ſi in aliquo delicto lapſus fuerit, ſacrilegus ille, ſi ad ſatisfactionem non venerit, a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ habeatur extraneus.

SVBSCRIPTIONES EPISCOPORVM.

Ego Gunbaldus archiepiſcopus Burdegalenſis ſubſcripſi.
Ego Giſlebertus Pictavenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Hildegarius Lemoviceoſis epiſc. ſubſcripſi.
Ego Frotarius Petrocororum epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Abbo Santonum epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Hugo Engoliſmeoſis epiſcopus ſubſcripſi.

CONCILIVM REMENSE ANNO DCCCCLXXXIX. IN QVO ARNVLFVS archiepiſcopus Remenſis, electus eſt.

Sanctæ ac univerſali eccleſiæ catholicæ, ſalutem dicunt filii Remorum metropolis.

PIÆ memoriæ patto noſtro Adalberone ſenſus corporeos relinquente, clarum lumen paſtoris amiſimus, præda hoſtium facti ſumus. Itaque dum molimur tanti viri reſarcire ruinas, elapſa ſunt canonica tempora, violatæ ſunt leges, quibus cavetur nullam ſedem amplius triginta dierum ſpatio vacare licere. Nuncque tandem pulſantibus divina lux ſe aperuit: & quo ſequeremur oſtendit, depulſo antichriſto, ſimoniaca hæreſi damnata. Nos, inquam, dicimus * epiſcopi diœceſeos Remorum metropolis, cum omni clero, diverſi ordinis populo acclamante, orthodoxis regibus noſtris conſentientibus, eligimus nobis in præſulem virum pietate præſtantem, fide inſignem, conſtantia mirabilem, in conſiliis providum, rebus gerendis aptum; in quo hæ virtutes quæ ſic clare reluceant, indicio ſunt cæteras abeſſe non poſſe. Arnulfum dicimus regis Lotharii filium: quem etſi altus ſanguis vitio temporis ſub anathemate poſiti aliquo infecit contagio, ſed tamen hunc mater eccleſia purificans myſticis abluit ſacramentis. Hunc, inquam, dicimus Laudunenſis eccleſiæ filium, & ut verius fateamur, Remenſis. Ea quippe civitas Remenſe territorium, Remenſis parochia eſt, nec ſic a B. Remigio diviſa, ut fieret aliena. Nimirum ille Deo plenus, unitatem appetens, non ſciſſionem affectans, ſic ſcidit, ut cohæreret velut pars in toto: & quis, & quantus futurus eſſet intelligens, natale ſolum beavit ſacerdotii dignitate. Eligimus ergo hunc Arnulfum, hinc ortum, hinc educatum, ſimoniacæ hæreſis expertem, a factione tyrannica remotum, ſua cuique debita jura reddentem, ſanctuarium Dei non diſſipantem. Sint procul ab electione noſtra dolus, & fallacia: nec putent eam ad ſe pertinere filii Belial. Filii pacis & concordiæ, ſtabilem, & ſolidam in perpetuum faciunt, confirmando, corroborando, ſubſcribcodo.

LIBELLVS FIDELITATIS SVB *ſpecie chirographi editus ab Arnulfo archiepiſcopo.*

EGO Arnulfus, gratia Dei præveniente Remorum archiepiſcopus, promitto regibus Francorum Hugoni & Roberto, me fidem puriſſimam ſervaturum; conſilium & auxilium, ſecundum meum ſcire & poſſe, in omnibus negotiis præbiturum; inimicos eorum, nec conſilio, nec auxilio ad eorum infidelitatem ſcienter adjuturum. Hoc in conſpectu divinæ majeſtatis, & beatorum ſpirituum, & totius eccleſiæ aſſiſtens, promitto, pro bene ſervatis laturus præmia æternæ benedictionis. Si vero, quod nolo, & quod abſit, ab his deviavero: omnis benedictio mea convertatur in maledictionem, & fiant dies mei pauci, & epiſcopatum meum accipiat alter. Recedant a me amici mei, ſintque perpetuo inimici. Huic ego chirographo a me edito, in teſtimonium benedictionis, vel maledictionis meæ ſubſcribo, fratreſque, & filios meos, ut ſubſcribant, rogo.

Ego Arnulphus archiepiſcopus SS.

NOTA SEVERINI BINII.

Argumentum in libellos duos qui ſequuntur, nempe Arnulphi commonitorium cum excommunicatione; & concilii Silvanectenſis invectivam & anathema.

ANNO CHRISTI 989.

Arnulfus Remenſis archiepiſcopus ab Hugone Francorum rege ad eam dignitatem promotus, venerat in ſuſpicionem, quaſi conſcius foret illius proditionis, qua per presbyterum quemdam Remenſem * Giſlebertum nomine Carolus frater Lotharii civitate Remenſi potitus erat, ipſumque Arnulfum captivum abduxerat. Augebat ſuſpicionem, quod filius Lotharii regis defuncti, & Caroli nepos eſſet, adeoque ejus juſſu civitas Carolo patruo ſuo tradita fuiſſet. Ad quam ſuſpicionem tollendam cum ille ſententiam excommunicationis, quæ extat in concilio Remenſi, cap. 12. adverſus omnes qui tam nefaria perpetraſſent, privatim intorſiſſet; voluit Galliarum epiſcopos, convenire, idemque quod ille fecerat præſtare. Obtemperarunt ſuo archiepiſcopo aliarum eccleſiarum antiſtites, atque eoſdem prædones, poſt habitam orationem invectivam, ſententia anathematis condemnarunt. Recitata ſunt iſta omnia poſtea in Remenſi concilio, atque inde a Gerberto in ſuum commentarium tranſlata fuerunt.

* Adalgerum.

ARNVLFI ARCHIEPISCOPI REMENSIS COMMONITORIVM ET ANATHEMA in prædones Remorum.

Arnulfus gratia Dei archiepiſcopus. Commonitorium prædonibus Remorum.

QVID tibi vis prædonum Remenſium ſcelerata manus? Nihilne te movent pupilli, & viduæ lacrymæ, nec advocatus eorum? Velis nolis, dominus tuus ipſe reſtis, & judex, & gravis ultor, cujus judicium non effugies. Vide quid ante oculos ipſius egeris. Sanctam pudicitiam virginum non erubuiſti: matronas, etiam barbaris verendas, nudas reliquiſti: orphanum & pupillum non reſpexiſti. Parvum tibi hoc. Acceſſiſti ad templum matris Dei cunctis mortalibus reverendum, ejus atrium perfregiſti, polluiſti, violaſti. Quod oculi ibi viderunt, concupiviſti: quod manus attrectare potuerunt, rapuiſti. Et nos quidem contra divinum ac humanum jus, miſericordia abutentes, quod cibi & potus abſtuliſti, non indulgemus; ſed propter impia tempora non exigimus. Exigimus autem reliqua omnia, quæ pollutis manibus pervaſiſti ac retines. Redde ergo, aut ſententiam damnationis in pervaſores rerum eccleſiaſticarum a ſacris canonibus promulgatam, eam in re latam, multotieſque ferendam, excipe.

Anathema in prædones.

Autoritate omnipotentis Dei, Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, interveniente & adjuvante beata Maria ſemper Virgine, autoritate quoque & poteſtate apoſtolis tradita, nobiſque relicta, excommunicamus, anathematizamus, maledicimus, damnamus, & a liminibus ſanctæ matris eccleſiæ ſeparamus vos, Remenſium prædonum autores, factores, cooperatores, fautores, & a propriis dominis rerum ſuarum ſub nomine emptionis abalienatores. Obtenebreſcant oculi veſtri, qui concupiverunt: areſcant manus, quæ rapuerunt: debilitentur omnia membra, quæ adjuverunt. Semper laboretis, nec requiem inveniatis, fructuque laboris veſtri privemini. Formidetis ac paveatis a facie perſequentis, & non perſequentis hoſtis, ut tabeſcendo deficiatis. Sit portio veſtra cum Iuda traditore domini, in terra mortis & tenebrarum, donec corda veſtra ad plenam ſatisfactionem convertantur. Hic autem ſit modus plenæ ſatisfactionis, ut omnia injuſte ablata, præter cibum & potum, propriis dominis ex integro reſtituatis, coramque Remenſi eccleſia pœnitendo humiliemini, qui ſanctam Remenſem eccleſiam revereri nō eſtis. Ne ceſſent a vobis hæ maledictiones, ſcelerum veſtrorum perſecutrices, quamdiu permanebitis in peccato pervaſionis. Amen, fiat, fiat.

ANNO CHRISTI 990.

CONCILIVM SILVANECTENSE IN QVO PROVINCIÆ REMENSIS EPISCOPI, prædonibus Remenſis civitatis anathema dixerunt, anno domini DCCCCXC.

Invectiva epiſcoporum Remenſis diœceſeos vice decreti.

QVOUSQUE ſe extendet effrænata licentia veſtra, alterius proditoris Iudæ ſatellites? Ad quem finem ſcelerum progredietur incepta veſtri ducis audacia? Ducis dicimus Adalgeri presbyteri, qui nomen ſacerdotalis dignitatis ſuo nomine polluit. Te igitur interpellamus, funeſte presbyter. Quid tibi viſum eſt, poſt illa cruenta arma, quibus te Lauduni exercuiſti, ut iterū vilis apoſtata factus, Arnulfum Remorum archiepiſcopum traderes: cum ante velut fidiſſimus cuſtos cubares, conviva aſſiduus eſſes, conſilia diſponeres, ſacroſancta adminiſtrares? Num rigorem eccleſiaſticæ ſeveritatis, vel judicium omnipotentis Dei effugere te putaſti? Vrbis portas aperuiſti, hoſtes introduxiſti, venerabile templum matris Dei, atque ipſis barbaris reverendum, velut hoſtium caſtra oppugnaſti. Num etiam vos, prædonum maxima portio, qui eccleſiæ ingentibus beneficiis eratis obligati; qui dicitis, hereditate poſſideamus ſanctuarium Dei; qui ſigna militaria loricati, & galeati, cum ſecuris, & lanceis ante aram B. Dei genitricis intuliſtis; qui pollutis manibus paſtorem cum clero, & populo, inter ſancta ſanctorum comprehendiſtis, cuſtodiæ diſtribuiſtis, carceri mancipaſtis, & adhuc retinetis. Num, inquam, vos divina jura effugietis? Vos quoque, quorum dolo & fraude, conſilio & auxilio, tantum ſcelus factum eſt, cum his qui principes tanti facinoris fuerunt, conſociandi eſtis: ut pœnam peccati ſimul feratis, qui cauſa peccati ſimul conſpiraſtis, bonaque civiū Remenſium prædones impiiſſimi, velut ſub haſta diſtraxiſtis. Nec etiam vos abeſſe deberis, qui in Adalberonem Laudunenſem epiſcopum non minus levia perfeciſtis. Et ut pullulantem hæreſim reſcindamus, quæ dictitat omnia licere Karolo etiam in ſacris locis: Remenſem ſimul ac Laudunenſem eccleſiam, utramque ſacrilegio, quamvis diſſimili, pollutam, a ſacris removemus officiis, donec legitime reconcilietur utraque. Et ne quis nos talibus monſtris hominum favere, talibus negotiis aſſenſum præbituros putet, ſed pro fide, qua vivimus, omnibus expoſitos periculis: ſententiam noſtram ita confirmamus, ſtabilimus, corroboramus.

Anathema in reos.

Autoritate omnipotentis Dei Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, interveniente & adjuvante B. Maria ſemper Virgine, cum omnibus ſanctis: autoritate quoque ac poteſtate apoſtolis tradita, nobiſque relicta, excommunicamus, anathematizamus, damnamus, & a liminibus ſanctæ matris eccleſiæ ſeparamus Adalgerum presbyterum diaboli membrum, epiſcopi & cleri, & totius populi Remenſis traditorem: eos quoque qui hujus traditionis extiterunt inventores, autores, factores, cooperatores, fautores, civiumque depopulatores, & a propriis dominis rerum ſuarum ſub nomine emptionis abalienatores. His adjungimus Laudunenſis epiſcopii pervaſores, ac ipſius epiſcopi graviſſimos tortores. Fiat illis, ſicut ſcriptura dicit: Qui dixerunt, hereditate poſſideamus ſanctuarium Dei, Deus meus pone illos ut rotam, & ſicut ſtipulam ante faciem venti, ſicut ignis qui comburit ſilvam, & ſicut flamma comburens

rent montes; ita perſeqneris eos in tempeſtate tua, & in ira tua turbabis eos; imple facies eorum ignominia, & quærent nomen tuum Domine. Erubeſcant & conturbentur in ſæculum ſæculi, & confundantur, & pereant; & cognoſcant quia nomen tibi Dominus, tu ſolus altiſſimus in omni terra: & quia pupillum & viduam non miſerati ſunt, neque templa Dei reveriti, dominiumque eccleſiarum ſibi uſurparunt, fiant filii eorum orphani & uxores viduæ, ſcrutetur fœnerator omnem ſubſtantiam eorum, & diripiant alieni labores illorum: nutantes transferantur filii eorum & mendicent: ejiciantur de habitationibus ſuis: fiant dies eorum pauci, & principatum eorum accipiat alius: & duplici contritione contere eos Domine Deus noſter: niſi reſipiſcant, & Eccleſiæ Catholicæ fructuoſa pœnitentia ſatisfaciant. Amen, fiat, fiat.

* ** EPISCOPI REMORVM DIOECESEOS

Salutem dicunt Reverendiſſimo Patri R.

Mittunt exemplar præcedentis anathematiſmi.

Qvoniam frater & coepiſcopus noſter Arnulfus intra ſuam Eccleſiam captus, propter vim hoſtium, ut fertur, non ſatis quæ ſui juris ſunt exequi valet: nos noſtri officii non immemores, quod olim in famoſiſſimos prædones ſuo conſilio feceramus, repetivimus: hoc addito, quod in cibo & potu contra divinum & humanum jus nulla miſericordia abuſi ſumus * ut ipſe. Sed inſuper duces, & comites, & conſcios totius factionis, anathemate damnavimus: eamque eccleſiam ab officio ſuſpendimus, cæteras Chriſtianis fidelibus ſufficere poſſe judicantes. Itaque decreti atque anathematis exemplar vobis mittimus, noſtræque ſententiæ vos favere atque idem facere hortamur, monemus, oramus.

* *Arnulfus in ſuo anathemate pag. 731. excepérat cibum & potum: iſti non exceperunt in ſuo.*

OBSERVATIO GABR. COSSARTII S. I.

Huc uſque Arnulfo ſtuduerant, ut vides, comprovinciales epiſcopi. Mox autem Hugoni Regi obſecuti, alia omnia ſenſerunt: ut ex epiſtolis & Synodo Remenſi, quæ ſubjicio, intelliges.

** ** Beatiſſimo Papæ Ioanni Hugo gratia Dei Francorum Rex.*

Novis atque inuſitatis rebus permoti, ſummo ſtudio, ſummaque cura, veſtra conſilia expetenda decernimus: quippe cum ſciamus vos omne tempus in humanis ac divinis ſtudiis exegiſſe. Conſiderate ergo quæ facta ſunt, & facienda præſcribite: ut & ſacris legibus ſuus honor reddatur, & regalis poteſtas non annulletur. Arnulfus Regis Lotharii, ut dicunt, filius, poſt graves inimicitias ac ſcelera, quæ in nos, regnumque noſtrum exercuit, loco parentis adoptatus eſt a nobis, ac Metropoli Remorum gratis donatus, juſiurandum præbuit, quod contra præterita & futura valeret ſacramenta. Libellum fidelitatis ſub nomine chirographi conſcripſit, recitavit, corroboravit, corroborarique fecit. Milites ac omnes cives jurare coëgit ut in noſtra perſiſterent fide, ſi ipſe aliquando in poteſtatem hoſtium deveniret. Contra hæc omnia, ut certiſſimi teſtes ſunt, ipſe portas hoſtibus pateſecit; clerum ac populum ſuæ fidei creditum captivitati & prædæ diſtribuit. Sed eſto eum eſſe addictum alienæ poteſtati, ut ipſe videri vult: cur cives & milites pejerare cogit? cur arma contra nos comparat? cur urbem ac caſtra contra nos munit? Si captus eſt, cur non patitur liberari? ſi vi hoſtium oppreſſus, quare non vult ſibi ſubveniri? & ſi liberatus eſt, cur ad nos non redit? vocatur ad palatium, & venire contemnit: invitatur ab archiepiſcopis & coepiſcopis, nihil ſe eis debere reſpondet. Ergo qui vices Apoſtolorum tenetis, ſtatuite quid de altero Iuda fieri debeat, ne nomen Dei per nos blaſphemetur: & ne forte juſto dolore permoti, ac veſtra taciturnitate, urbis excidium, totiuſque provinciæ moliamur incendium. Nec judici Deo excuſationem prætenderis, ſi nobis quærentibus atque ignorantibus, formam judicii dare nolueritis.

** ** Domino & reverentiſſimo Papæ Ioanni Epiſcopi Remorum Diœceſeos.*

Non ſumus neſcii, beatiſſime pater, iamdudum oportuiſſe nos expetere conſulta ſanctæ Romanæ eccleſiæ pro ruina atque occaſu ſacerdotalis ordinis: ſed multitudine tyrannorum preſſi, longitudine terrarum ſemoti, deſiderta noſtra hactenus implere nequivimus. Nunc itaque veſtro examini non ſine magno dolore perferimus novum atque inuſitatum crimen Arnulfi Remorum Archiepiſcopi, qui famoſus apoſtata factus, locum Iudę traditoris olim in eccleſia tenet. Qui filius quondam eccleſiæ Laudunenſis, cum epiſcopum ſuum dolo & fraude ceperit, eccleſiam eius pervaſerit, ad cumulum ſuæ damnationis Remenſem ſibi creditam cum clero & populo captivavit. Nec movet eum noſtra vocatio, vel potius ſaluberrima exhortatio, non Archiepiſcoporum comprovincialium multoties repetita admonitio, non canonice facta coram Deo & Angelis eius profeſſio, non chirographi in conſpectu eccleſiæ recitata deſcriptio, non numeroſa ſacramenta miris excogitata conſiliis. Stant ſuo vitio quamplures eccleſię paſtoribus viduatæ: pereunt innumerabiles populi ſine ſacerdotali benedictione & confirmatione: ipſe factione tyrannica, divina humanaque iura contemnens, tyrannidem exercet: regibus noſtris, a quibus tantam gloriam gratis conſecutus eſt, interitum meditatur. Ergo tandem ad monſtra perditiſſimi hominis expergefacti ivimus in ſententiam Domini dicentis: *Si peccaverit in te frater tuus, vade, & corripe eum inter te & ipſum ſolum. Si te audierit, lucratus eris fratrem tuum; ſi autem te non audierit, adhibe tecum adhuc unum vel duos, ut in ore teſtium duorum vel trium ſtet omne verbum. Quod ſi non audierit eos, dic eccleſiæ: ſi autem eccleſiam non audierit, ſit tibi ſicut ethnicus & publicanus.* Matth. 18.

Adeſto, pater, ruenti eccleſiæ, & ſententiam ex ſacris canonibus promulgatam, vel potius ab ipſa veritate prolatam, profer in reum. Sentiamus in vobis alterum Petrum defenſorem & corroboratorem Chriſtianæ fidei: ferat ſancta Romana eccleſia ſententiam damnationis in reum, quem univerſalis damnat eccleſia. Suffragetur nobis veſtra autoritas, & in huius apoſtatæ dejectione, & in eius qui domui Dei præeſſe poſſit, archiepiſcopi nova ordinatione, ſimulque invocatis epiſcopis noſtris fratribus neceſſaria promotione: ut ſciamus & intelligamus, cur inter cæteros apoſtolatum veſtrum præferre debeamus.

CONCILIABVLVM SIVE PSEVDOſynodus Remenſis, qua Arnulfus archiepiſcopus depoſitus, & Gerbertus eidem ſubſtitutus fuit, anno Domini DCCCCXCI. tempore Ioannis papæ XV.

ANNO CHRISTI 991.

Quid in hac pſeudoſynodo geſtum fuerit, ex legitimis actis Egnaldus in auctario quod eſt apud Aimoinum deſcripſit his verbis: In illis diebus in Remenſium civitate erat archiepiſcopus vir bonus & mode-

Quid actū in Conciliabulo.

ANNO CHRISTI 991.

A modeſtus, frater * Lotharii regis ex concubina, nomine Arnulfus. Hugo autem rex invidebat ei, volens exterminare progeniem Lotharii regis. Congregansque in urbe Remenſi ſynodum, in eum locum idem Hugo rex invitavit archiepiſcopum Senonicæ vrbis nomine Seguinum, cum ſuffraganeis ſuis. In quo concilio fecit degradari dominum Arnulfum archiepiſcopum Remorum dolo nepotis ſui, quem tenebat in carcere, dicens non debere eſſe epiſcopum natum ex concubina. In loco autem ejus conſecrari fecit dominum Gerbertum monachum philoſophum: qui Gerbertus magiſter fuit Roberti regis, filii iſtius Hugonis; & domini Leutherici archiepiſcopi ſucceſſoris venerabilis Seguini: Arnulfum autem mancipari cuſtodiæ in Aureliana civitate. B Venerabilis autem Seguinus archiepiſcopus non conſenſit in degradationem Arnulfi, neque in ordinationem Gerberti: iuſſu autem regis urgebar. Alii vero epiſcopi, licet inviti, tamen propter timorem regis degradaverunt Arnulfum, & ordinaverunt Gerbertum. Seguinus autem plus timens Deum, quam terrenum regem, noluit conſentire nequitiæ regis; ſed magis quantum potuit redarguit ipſum regem, propter quam cauſam ira regis contra eum efferbuit. Cum magno itaque dedecore expelli iuſſit Arnulfũ de eccleſia beatæ Mariæ Dei genitricis Remenſis, & ſic alligatum retrudi in carcerem. Alligatus autem in carcere Aurelianæ civitatis, ubi detinebatur nepos ejus Carolus, manſit ibi annis tribus. C Nuntiantur hæc omnia præſuli Romano, qui valde indignatus ſuper hoc facto, interdixit ſacris, omnibus epiſcopis qui Arnulfum deiecerant, & Gerbertum ordinaverant, *&c. Hæc de rebus in pſeudoſynodo Remenſi geſtis, prædicto loco. Poſt hæc ibidem ſubiungitur quomodo Ioannes papa indicta alias ſynodo Remenſi, in præſentia Leonis abbatis a ſede apoſtolica ablegati, acta huius conciliabuli retractari & plane improbari mandaverit. De quibus infra ſuo loco.*

* filius

NOTA SEVERINI BINII.

Cauſa Conciliabuli. Cauſam habiti conciliabuli præbuit rumor, qui de vrbe Remenſi per Arnulfum prodita augebatur. Nam cum Hugo rex Francorum ſua promotione Arnulfum ad hanc dignitatem archiepiſcopalem evexiſſet: hoc ſummo ſtudio deinceps peregit, ut epiſcopum ſuo judicio ingratum in ordinem redigeret, aliumque in ejus locum ſubrogaret. D Cumque Arnulfus ad judicium ſynodale vocatus, ad pontificem tamquam competentem judicem provocaſſet: miſſis iſthuc binis legationibus hoc non ſine dolo ac fraude mandatum fuit, ut ſi poſt literas ſedi apoſtolicæ ante triduum exhibitas non audirentur, in Gallias redirent. Quod cum legati præſtitiſſent, ſuoque judicio id quod leges eccleſiaſticæ de pontifice hac in re conſulendo jubent ſumma cum fraude perfeciſſent, & in Gallias revertiſſent: indicta eſt epiſcoporum congregatio: vocatus eſt, de proditione aliiſque criminibus & irregularitatibus accuſatus Arnulphus archiepiſcopus Remenſis. *Acta Conciliabuli.* Cumque ille allegaret ſe a Carolo patricio ſuo Lauduni captiuum detineri, neque alio proficiſcendi veniam impetrare poſſe, Hugo rex Francorum Laudunum proditione epiſcopi ſubegit, & Arnulſum qui ibidem in vinculis detinebatur captiuum abduci, & ſynodali huic patrum congregationi judicandum præſentari: eoque modo quo ſupra dixi dijudicari mandauit.

E *Acta Conciliabuli germana non extant.* Acta Concilii germana, pura, ſimplicia, & ſincera, ſicut ab exceptoribus notariis vel aliis ſcripta fuere, non extant. Gerbertus Arnulfi adverſarius in hoc conciliabulo ad Remenſem archiepiſcopatum evectus, & a Romano pontifice deinceps amotus, eadem acta edidit, ſed paraphraſtice & rhetorico magis quam hiſtorico more. Nam, ut ipſe fatetur in prologo, alibi quædam addidit, alibi vero ex iiſdem nonnulla ſuſtulit & expunxit, quædam autem paraphraſtice tranſtulit & mutilavit.

Libellus Gerberti ſub nomine ſynodi Remenſis editus Francofurti, qualis? Quod ſi ita eſt, veriſſimum eſſe apparet, libellum illum, quem multis blaſphemiis & mendaciis intextis antehac ediderant centuriatores, quemque hoc noſtro tempore in odium Romanæ eccleſiæ novatores anno 1600. Francofurti in lucem emiſerunt, non tam acta ſynodalia Remenſis Concilii, quam ſcriptum quoddam & opus Gerberti in ipſa acta ſynodalia pro arbitratu illius emiſſum, continere, vanamque & mendacem eſſe inſcriptionem, qua libellus & opus ipſius Gerberti *Synodus eccleſiæ Gallicanæ* nominatur. Sic enim Romanus pontifex, prout infra dicemus, acta hujus congregationis plane improbavit, amotumque judicio ſynodali Arnulfum ſedi ſuæ reſtitui demandavit: non tam ſynodus, quam Pſeudoſynodus appellanda erat. Quas blaſphemias & calumnias contra Deum & eccleſiam, quotve mendacia huic ſuo libello Gerbertus inſerverit, videre eſt apud Baronium. a quibus recenſendis atque hoc loco memorandis ego propterea in primis abſtineo, quod non tam actis alicujus conciliabuli, quam commentitio Gerberti ſcripto contineantur. Quiſquis ea ſcire voluerit, anno Domini 992. numero 12. & ſequentibus Baronium conſulat.

Eiuſdem ſynodi narrationem alteram a R. P. Iac. Sirmondo confectam, inter eius ſchedas cum actis nonnullis eiuſdem concilii repertam, hic ſubiicio.

** CONCILIVM REMENSE APVD Sanctum Baſolum.

In quo Arnulfus Remorum archiepiſcopus abdicare coactus eſt: menſe Iunio, Indictione v i. celebratum, anno Chriſti DCCCCXCI. Ioannis XV. papæ anno VI. Hugonis regis V.

Bidui ſpatio duabus ſeſſionibus peractum fuiſſe conſtat hoc concilium. Priore enim conſeſſu, qui habitus eſt XV. Kalendas Iulias, diſcuſſa eſt in utramque partem cauſa Arnulfi. Poſteriore, cui Hugo & Robertus reges interfuerunt, expreſſus eſt ab Arnulfo libellus abdicationis, & iuxta libellum ſententia in eum lata. Convenerant porro ex diverſis provinciis epiſcopi, Remorum quidem diœceſani, Guido Sueſſonicæ urbis epiſcopus, Adalbero Laudunenſis, Herveus Beluacenſis, Goteſmannus Ambianenſis, Ratbodus Noviomenſis, Odo Silvanectenſis: ex provincia Bituricenſi, Daibertus archiepiſcopus: ex provincia Lugdunenſium prima, Gualterus epiſcopus Auguſtodunenſis, Bruno Lingonenſis, Milo Matiſconenſis: ex provincia Senonenſium Siguinus archiepiſcopus, Arnulfus Aurelianenſis, Herbertus Autiſſiodorenſis. Præterea diverſarum urbium abbates quamplurimi. Libellus autem ab Arnulfo conſcriptus, eius inſtar quem Ebo in ſua olim cauſa obtulerat, fuit huiuſmodi.

Libellus abdicationis Arnulfi.

Ego Arnulfus, quondam Remorum archiepiſcopus, recognoſcens fragilitatem meam, & pondera peccatorum meorum, teſtes confeſſores meos, Siguinum archiepiſcopum, Daibertum archiepiſc. Arnulfum epiſcopum, Goteſmannum epiſcop. Herveum epiſcopum, Ratbodum epiſcopum, Gualterium epiſcopum, Brunonem epiſcopum, Milonem epiſcopum, Adalberonem epiſcopum, Odonem epiſcopum, Guidonem epiſcopum, Heribertum epiſcopum, conſtitui mihi iudices delictorum meorum, & puram ipſis confeſsionem dedi, quærens remedium pœnitendi, & ſalutem animæ meæ, ut recederem ab officio & miniſterio pontificali, quo me recognoſco eſſe indignum, & alienum me reddens pro reatibus meis, in quibus peccaſſe me ſecreto ipſis confeſſus ſum, & de quibus publice arguebar: eo ſcilicet modo, ut illi ſint teſtes alii ſuccedendi & conſecrandi in loco meo, qui digne præeſſe & prodeſſe poſsit eccleſiæ, cui hactenus indignus præfui; & ut inde ultra, nullam repetitionem aut interpellationem autoritate canonica facere valeam, manu propria ſubſcribens firmavi. Quo perlecto, ita ſubſcripſit. Ego Arnulfus quondam archiepiſcopus ſubſcripſi.

II. ELE-

ANNO CHRISTI 991.

II.

** ELECTIO GERBERTI REMORVM Archiepiſcopi.

SEMPER quidem, dilectiſſimi fratres, judicia Dei juſta ſunt, ſed interdum occulta. Ecce enim poſt diſſolutionem bonæ memoriæ patris Adalberonis, quendam ex regio ſemine prodeuntem nobis eccleſiæque Remenſi præfecimus, & clamore multitudinis impulſi, ſcriptura dicente, vox populi, vox domini; & ſanctorum canonum inſtitutis deſiderium ac vota cleri & populi in electione epiſcopi perquirentium. Caligavit acies mentis noſtrę literam incaute ſequendo, cōcordem ſententiam divinarum ſcripturarum patrum inveſtigando. Non erat quippe vox domini, vox populi clamantis, crucifige, crucifige. Ergo non omnis vox populi, vox domini: nec omnis cleri & populi vota & deſideria in electione epiſcopi perquirenda ſunt; ſed tantum ſimplicis & incorrupti, id eſt ſpe quæſtus minime illecti. Sententiæ patrum exponendæ: non liceat, inquit, turbis electionem facere eorum qui ad ſacerdotium provocantur: ſed judicium ſit epiſcoporum, ut eum ipſi qui ordinandus eſt probent, ſi in ſermone & in fide, & in epiſcopali vita edoctus eſt. Nos igitur epiſcopi Remorum diœceſeos, ſecundum has conſtitutiones patrum, favore & conniventia utriuſque principis noſtri domini Hugonis Auguſti, & excellentiſſimi regis Roberti, aſſenſu quoq; eorum qui Dei ſunt in clero & populo, eligimus nobis archiepiſcopum Abbatem Gerbertum, ætate maturum, natura prudentem, docibilem, affabilem, miſericordem. Nec præferimus illi vagam adoleſcentiam, ambitionem ſe extollentem, omnia temere miniſtrantem: immo nec talibus ſubjugari patienter auditu perferimus, quorum ſapientia & conſilio eccleſiaſtica ac civilia jura adminiſtrari non poſſe ſcimus. Cumque in unoquoq; epiſcopo ſit hoc ſpeculandum, maxime tamen in eo qui cæteris præeſt metropolitano. Eligimus itaque hunc Gerbertum qui ...... fuit Hujus vitam ac mores a puero novimus, ſtudium in divinis ac humanis rebus experti ſumus. Hujus conſiliis ac magiſterio informari quærimus. Ejus electionem ſubſcribendo confirmamus, ſtabilimus, corroboramus communi omnium bonorum conſenſu.

III.

** PROFESSIO FIDEI GERBERTI REMOarchiepiſcopi.

EGO Gerbertus gratia Dei præveniente mox futurus archiepiſcopus Remorum, ante omnia fidei documenta verbis ſimplicibus aſſero, id eſt Patrem & Filium & Spiritum Sanctum, unum Deum eſſe cōfirmo: totamq; in Trinitate Deitatem coeſſentialem, & conſubſtantialem, & coæternalem, & coomnipotentem prædico. Singulam quamque in Trinitate perſonam verum Deum, & totas tres perſonas unum Deum profiteor. Incarnationem divinam nō in Patre, neque in Spiritu ſancto, ſed in Filio tantum credo, ut qui erat in divinitate Dei Patris Filius, ipſe fieret in homine hominis matris filius. Deus verus ex patre, homo verus ex matre. Carnem ex matris viſceribus habentem, & animam humanā rationalem, ſimul in eo utriuſq; naturę, id eſt hominem & Deum, unam perſonam, unum filium, unum Chriſtum, unum dominum creaturarum, omnium quæ ſunt & auctorem, & dominum, & rectorē cum patre & ſpiritu ſancto confiteor; paſſū eſſe vera carnis paſſione, mortuū vera corporis ſui morte, reſurrexiſſe vera carnis ſuæ reſurrectione, & vera animæ reſurrectione, in qua veniet judicare vivos & mortuos aſſero. Novi & veteris teſtamenti unum eumdemque credo autorem, & dominum, & Deum. Diabolum non per conditionem, ſed per arbitrium factum eſſe malum. Credo hujus quam geſtamus, & non alterius carnis reſurrectionem: credo judicium futurum, & recepturos ſingulos pro eis quæ geſſerunt vel pœnas vel præmia. Nuptias non prohibeo, ſecunda matrimonia non damno, carnium præceptionem non culpo, pœnitentibus reconciliatis communicari debere confiteor. In Baptiſmo omnia peccata, id eſt, tam illud originale contractum, quam ea quæ voluntarie admiſſa ſunt, dimitti credo. Et extra eccleſiam catholicam nullum ſalvari poſſe confiteor. Sanctas ſynodos quatuor, quas univerſales mater Eccleſia confirmat, confirmo.

*** SYNODVS PROVINCIÆ REMENSIS ADVERSVS ILLIVS PERVASORES circa ann. domini DCCCCXCIII. habita.

CIRCA ANNVM CHRISTI 984.

Huius ſynodi nihil ſupereſt, præter epiſcoporum commonitorium quod ſubjicio.

GERBERTVS gratia Dei Remorum epiſcopus. Guido Sueſſonicus, Adalbero Laudunenſis, Ratbodus Noviomenſis, Rotardus Cameracenſis, Odo Silvanectenſis, Fulco Ambianenſis, Framericus Morinenſis, Ill. Belluacenſis, per gratiam ſancti Spiritus epiſcopi. Vobis Gerberto*: & his qui ſubſcripti ſunt pervaſoribus, atque tyrannis. Diu modeſtia ſacerdotum, furoris veſtri rabiem ſuſtinuit: & adhuc patienter expectat. Quouſque ergo inſania veſtra ſanis intellectibus noſtris obſiſtet? Quouſque diſſimulatio pravorum, ſimplicium quietem perturbabit? Cędes clero infertis: a cleri, monachorum, & pauperum rapinis non ceſſatis. Convenimus ergo conſcientiam veſtram omnes epiſcopi Remorum diœceſeos, & ad ſatisfactionem invitamus, ſpatiumq; pœnitentiæ uſque in proximis Kalendis attribuimus: tunc vos aut * infertiles eccleſiæ palmites recognituri, aut tanquam inutile lignum ab agro Dei gladio ſancti ſpiritus exciſuri.

*f. Heriberto.

*f. fertiles

G C. Circa hæc quoque tempora datam fuiſſe neceſſe eſt a Gerberto archiepiſcopo Remenſi epiſtolam ad Fulconem Ambianenſem epiſcopum: quam, quod & ad res eccleſiaſticas attineat, neque extet in ejus epiſtolarum corpore, hic repræſento.

*** GERBERTI REMORVM ARCHIEPISC. ad Fulconem epiſcopum Ambianenſem epiſtola.

Increpat quod bona eccleſiaſtica pervaſerit.

INTER varias magnatum rerum occupationes nulla moleſtia magis afficimur, quam veſtrorum exceſſuum crebra relatione. Et ſi enim totius metropolis Remorum cura nobis injuncta eſt; ſed veſtri potiſſimum, qui & annorum teneritudine, & morum levitate, pondus ſacerdotale necdum ferre didiciſtis. Cur ergo contra pactum in commune ſtatutum uſque ad tempus concilii pervaſionem in propria parochia feciſtis? nec in hoc enim alleviamini, ſi res eccleſiæ ſunt quas diripuiſtis, cum hoc niſi legibus fieri non liceat. Acceſſit ad hoc inlicitum, armorum præſumptio, eccleſiæ violatio, quaſi ſacerdoti omnia in eccleſiis liceant. Sed ait apoſtolus, *Omnia mihi licent, ſed non omnia expediunt*. Licent per liberum arbitrium, quo male uſi eſtis: ſed non expediunt per jura divina, quæ contempſiſtis. Monemus itaque fraternitatem veſtram, errata corrigere; & nobis, quos offendiſtis, ſi placet, ſatisfacere: ut horum exceſſuum recognitio, multorum peccatorum poſſit eſſe abolitio.

1. Cor. 6.

Anno Christi 993.

CONCILIVM ROMANVM PRO CANONIZATIONE SANCTI VDALRICI

A

Auguſtani epiſcopi cebratum anno Chriſti redemptoris nccccxciit. rempore Ioannis papę XV.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus archiepiſcopis, epiſcopis, & abbatibus, in Gallia & Germania commorantibus, ſalutem in domino ac apoſtolicam benedictionem.

Quanta fuerit ſolēnitas feſti ſancti Vdalrici, patet ex ejus vita & ex Greg. VII. epiſt. 38. lib. 6.

CVM eouventus eſſet factus in palatto Lateranenſi ptidie Kalendar Februatii, reſidente Ioanne ſanctiſſimo papa cum epiſcopis & preſbyteris, adſtautibus diacooibus & cuncto clero, ſurgens teveteodiſſimus Luitolphos Auguſtæ epiſcopus inquit: Domine ſanctiſſime præſul, ſi vobis placet & omnibus epiſcopis & preſbyreris hic reſidentibus, B libellus quem præ manibus habeo, coram vobis legatur, de vita & miraculis venerabilis Vdalrici, ſanctæ Auguſtanæ eccleſiæ dudum epiſcopi, & quid libitum vobis fuerit, deceroatur. Quia Spiritus ſancti teſtatur præſentia & congregatio ſacerdotum, certum eſſe quod legimus, quia nec poteſt veritas oostra mentiri, cujus in evangelio iſta eſt ſententia: *Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi & ego ſum in medio eorum.* (Math. 18.) Quod cum ita ſit, nec huic tam brevi nomero Spiritus ſanctus deeſt: qoanto magis eum nunc intereſſe eredamus, qoando in unum convenit turba ſanctorum? ſanctum namque eſt pro debita veoeratione collegium.

C Cumque perlecta eſſet vita prædicti ſanctiſſimi epiſcopi, ventum eſt ad miracula, quæ ſive in corpore, ſive extra corpus geſta ſunt, videlicet cæcos illuminaſſe, dæmones ab obſeſſis corporibus effugaſſe, paralyticos curaſſe, & quamplurima alia ſigna geſſiſſe, quæ nequaquam calamo & atramento illuſtrata ſunt.

Quæ omoia lepida ſatis urbanitate expolita recepimus, & communi conſilio decrevimus, memoriam illius, id eſt ſancti Vdalrici epiſcopi, affecto piiſſimo, devotione fideliſſima veoerandam: quoniam ſic adoramos & colimus reliquias martyrum & confeſſorum, ut eum cujus martyres & confeſſores ſont, adoremus: honoramus ſervos, ut honor redundet D in dominum, qui dixit: *Qui vos recipit, me recipit:* (Math. 10.) ac proinde nos qui fiduciam noſtrę joſtitię nō habemus, illorum precibus & meritis apud clementiſſimum Deom jugiter adjuvemor, quia divina ſaluberrima præcepta, & ſanctorum canonum ac venerabilium patrū inſtabant efficaciter docomenta omnium eccleſiarum pio conſiderationis intuitu, immo apoſtolici moderaminis annīſu, utilitatum commoditatem atqoe firmitatis perficere integritatem, quatenus memoria Vdalrici jam præfati venerabilis epiſcopi divino cultui dicata exiſtat, & in laudibus Dei devotiſſime perſolvendis ſemper valear proficere. Si quis interea (quod oon eredimus) temerario auſu contra ea quæ hac noſtra autoritate pie ac firmiter per hoc privilegium coſtituta ſuot, contraire tentaverit, vel hæc quæ a nobis in laudem Dei, & E pro reverentia jam dicti epiſcopi ſtatuta ſunt refragari, aut in quoquam tranſgredi: ſciat ſe autoritate beati Petri principis apoſtolorum, cujus vel immeriti vices agimus, aoathematis vinculo innodatum. At vero qui pio intuitu obſervator extiterit, benedictionis gratiam a miſericordiſſimo domino Deo oostro multipliciter conſequatur, & æternæ vitæ particeps efficiatur. Scriptum eſt per manum Stephani notarii regionarii & ſcriniarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ, in menſe Februario, indictione ſexta, anno nongenteſimo nonageſimo tertio.

SVBSCRIPTIONES.

Anno Christi 993.

Ego Ioannes ſanctæ Romanæ catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ epiſcopus huic decreto a nobis promulgato conſenſi & ſubſcripſi.

Ioannes epiſc. S. Anagninæ eccleſiæ conſenſi.

Benedictus epiſcopus ſanctæ Pipernenſis eccleſiæ coofenſi.

Dominicus epiſcopus ſanctæ Ferentinæ eccleſiæ conſenſi.

Creſcentius epiſcopus ſanctæ Silvæ candidæ eccleſiæ conſenſi.

Anniſo epiſcopus ſanctæ Cerēſis eccleſiæ cōſenſi.

Bonizo archipresbyter & cardinalis ſanctæ Luciæ conſenſi.

B Benedictus presbyter & cardinalis ſancti Stephani conſenſi.

Leo presbyter & cardinalis ſancti Nerei conſenſi.

Ioannes presbyter & cardinalis ſancti Damaſi conſenſi.

Leo presbyter & cardinalis ſancti Sixti conſenſi.

Ioannes presbyter & cardioalis ſanctorum apoſtolorum conſenſi.

Ioaoues presbyter & cardinalis ſanctorum quatuor Coronatorum conſenſi.

Ioannes presbyter & cardinalis ſancti Clementis conſeoſi.

Creſcentius presbyter & cardinalis ſancti Calliſti conſenſi.

Benedictus archidiaconus.

C Ioannes diaconus & oblationarius.

Benedictus diaconus.

Ioannes diaconus.

Hi omnes conſenſerun & ſubſcripſerunt.

Data tertio * Kaleodas Februatii per manū Ioannis epiſcopi ſanctę Nepeſinę eccleſiæ, & bibliothecarii ſanctæ ſedis apoſtolicę, anno pootificatus domini noſtri Ioaonis ſanctiſſimi papæ XV. octavo, & indictione ſexta.

* Nonas.

CONCILIVM NARBONENSE ADVERSVS ECCLESIASTICORVM BONORVM INVASORES habitum anno Chriſti circiter dcccc xc.

Anno Christi 990.

D ANNO dominicę incarnationis circiter 990. Ermēgaudus Narbonēſis archiepiſcopus provinciale concilium habuit, adverſus nobiles viros, qui non tantū eccleſiaſticorum bona omnia invadebant, ſed in eos etiam ſæviebant. Interfuerunt autem concilio non tantum provinciæ Narbonenſis epiſcopi, ſed etiam multi laici nobiles, ut Raymondus comes Ruthenenſis, Rogerius comes Carcaſſonenſis, ejuſq; filius Raymundus, Raymundos vicecomes Narboenſis, idemque Ermengaodi archiepiſcopi frater, Guillelmus vicecomes Biterrenſis, aliique. *Ita Guillel. Catellus in commentariis occitania. lib. V. in Ermengaudo.*

HVGONIS ET ROBERTI RR. FRANC. confirmatio fundationis Burguliacenſis.

Anno Christi 994.

IN Chriſti nomioe Hugo atque Robertus opitulante divina gratia Fraucorum reges, anno incar- E nationis dominicæ dccccxciv. indictione vii. regni autem noſtri viii. commoni omnium notitiæ tam præſentium, quam etiam futurorum notum eſſe eopimus, quia Emma Pictavenſis comitiſſa, in quadam curtr, vocabulo Burguliaca, pro amore omnipotentis Dei, cum conſenſu comitis Odonis ſui fratris, eam ex noſtro beneficio tenentis, monaſterium cōſtruxit, futuroſq; ibidem monachos perpetualiter decrevit. Vt vero utriuſque largirio firmior haberetur, jam defuncto Odooe comite, uxor ipſius Berta oomine, una cum filiis ſuis, pariterque Gauberto

berto abbate clementiam noſtam humiliter poſtulavit, ut noſtra affettione eamdem rem corroboraremus. At nos curam ſanctæ Dei eccleſiæ in mente habentes, eamqoe ſemper exaltare cupientes, eum conſilio & aſſenſu tam epiſcoporum, quam optimatum noſtrotum, pro animarum noſtrarum redemptione, eorumque, qui hoc expoſtulaverunt, æterna ſalote, ipſorum petitionem noſtra autoritate munitam in perperuum fore volumus. Sed ne poſtmodum humana calliditate vel invidia contrarieras aliqua orıretur, deſignaodo judicavimus, ut quicquid ad eamdem curtim pertinet, cum vicaria, & cæteris adjacentiis integrum habeatnt, ſalvo tamen jnre eccleſiaſtico. Præterea noſtræ inſcriptioni inſerere placuit, quatenus nullius judiciaria poteſtas incolis ejuſdem loci moleſtiam inferat, malamve conſuetodinem ingerac, neqoe ad aliqnem qniequam ex eadem re pertineat. Præter id, nt decedente abbate, alium conſtituendi electum a fratribus, abſque ullius pretii commercio, reſpectus ad prædictam comitiſſam, filioſqoe ejns, habeatur. Super hoc etiam addimus, ut nulli futuro abbati liceat terras ad eumdem locum pertinentes ſæcularibus diſtribuere, aut aliquo modo commntare abſque ullius loci utilitate. Si qnis vero contra prælibatam interdictionem aliquid præſumere tentaverit, libras centum coactus exſolvat, itamq; Dei omnipotentis irrecuperabiliter abſolvendus incorrat: ſtultaque ejus repetino omnimodo fruſtretur. Signum Hugonis glorioſiſſimi Regis. Signum Roberti regis. Data eſt hæc autoritas Patiſiaco palatio. Regnantibus Hugone & Roberto regibus anno VIII.

Rogerius protocancellarius ſubſcripſit.

MISCELLA EPISTOLARVM AD *ARNVLFI ET GERBERTI REMENSIVM Archiepiſcoporum controverſiam pertinentium.

Cum Ioanni XV. renontiatum eſſet, depoſitum eſſe a Remenſi ſynodo Arnulfum ſuffectumque Gerbertum: epiſcopis omnibus, qui concilio interfuerant, ſacris interdixit, quod ſe inconſulto id auſi eſſent. Hoc primum. Deinde miſſis ad ipſum regis & epiſcoporum legationibus, minime placatior effectus, legatum miſit in Gallias Leonem S. Bonifacii abbatem, qui Moſomenſe concilium, ac deinde Remenſe habuit, in quo ſtatutum, ut reſtitueretur Arnulfus, Gerbertus deponeretur. Datas interim epiſtolas quatuor, idcirco huc tanquam in faſciculum unum colligimus, quod nullam præferant certam notam temporis, cui tribuantur.

I.

HVGONIS FRANCORVM REGIS epiſtola ad Ioannem P. XV.

Tuctur ea quæ geſta ſunt adverſus Arnulfum: Pontificem rogat, veniat in Gallias, ut de iis præſens ipſe judicet.

al. Ioannem. BEATITVDINI veſtræ ego & epiſcopi mei per T. archidiaconum Remenſis eccleſiæ ſcripta direximus, in quibus Arnulfi rationes vobis explanavimus. Sed hoc nunc obſecrando ſuperaddimus, ut mihi, meiſque juſta decernatis, nec dubia pro certis recipiatis. Nihil nos contra apoſtolatum veſtrum egiſſe ſcimus: quod ſi abſentibus non ſatis creditis, præſentes de præſentibus vera cognoſcite. Gratianopolis civitas in fine Italiæ & Galliæ ſita eſt, ad quam Romani pontifices Francorum regibus occortere ſoliti foerunt. Hoc, ſi vobis placet, iterare poſſibile eſt. At ſi nos & noſtra inviſere libet, ſummo cum honore deſcendentem de Alpibus excipiemus: morantem, ac redeuntem debitis obſequiis proſequemur. Hoc ex integro affectu dicimus, ut intelligatis & cognoſcatis, nos & noſtros veſtra nulle declinare judicia. Petimus itaqne, ut T. atchidiaconi legationem benigne ſuſcipiatis: &, dum qnod petit obtinuerit, nos in ſuo adventu efficiat lætos, & in veſtro obſequio ferventiſſimos.

II.

GERBERTI REMORVM ARCHIEPISCOPI epiſtola ad Conſtantinum Miciacenſem abbatem.

QVID LEONIS LEGATIONE, præſertim epiſcopis metuendum.

SATIS ſuper venerabilis A. legatione miratus ſum. Referebat quippe! Hæc autem omnia non dolores, ſed initia dolorum ſunt. Majus eſt, qnod quæritur, & quod appetitur, quam ego humilis & parvus; verumque proverbium eſt: Tua res agitur, paries cum proximus ardet. Et divinus ſermo: A ſanctuario meo incipite, id eſt a regni fundamento, & ab arce. Hoc factum qui doli contineat in aperto eſt. Hoc enim conceſſo, dignitas, vel potios gravitas confunditur ſacerdotalis, ſtatus regni periclitatur. Quod ſi hoc inconſultis epiſcopis agitur, epiſcoporum poteſtas, gravitas, dignitas annullatur: qui epiſcopum, quamvis ſceleratum, ſacerdorio privare nec potuerunt, nec debuerunt. Si vero conſultis, ipſi ſuæ damnationis teſtes ſunt: qui a ſe non judicandum judicaverunt, & qui contra profeſſionem ſuam & ſubſcriptionem ſuam, in libello abdicationis a ſeipſis factam, venire præſumpſerunt. Reducetur ad memoriam ejus captio, carcer prolixus, alterius in ejus ſedem ordinatio: ordinatores, ordinatus, atque ab eo ordinati calumniæ ſubjacebunt. Ipſi quoque reges in peccatis ſingulis peccatores apparebunt. Nec ſibi quiſque blandiatur quolibet conquaſſato, ſe incolumi, nec falſo nomine ſponſionis decipiatur: cum res & facta non ex indulgentia judicum, ſed ex ſtabilitate pendeant cauſarum.

III.

EIVSDEM AD SIGVINVM ARCHIEPISCOPVM SENONENSEM EPISTOLA.

Eum obfirmare conatur adverſus Romanum judicium, quo ſacris interdictum erat epiſcopis, qui ſynodo Remenſi apud S. Baſſolum interfuerant. *Prætermitti hæc epiſtola non debuit, cum jam edita ſit a Baronio.*

OPORTVERAT quidem prudentiam veſtram callidorum hominum verſutias evitaſſe, & vocem domini audire dicentis: *Si dixerint vobis ecce hic Chriſtus, aut ecce illic, nolite ſectari.* Matth. 24 Romę dicitur eſſe qui ea, quæ damnatis, juſtificet; & quæ juſta putatis, damnet: & nos dicimus quod Dei tantum eſt, & non hominis, ea quæ videntur juſta damnare, & quæ mala putantur, juſtificare. *Deus*, Rom. 8. inquit Apoſtolus, *eſt qui juſtificat, quis eſt qui condemnet?* conſequitur ergo ſi Deus condemnat, ut non ſit qui juſtificet. Deus dicit: *Si peccaverit in te frater tuus, vade & corripe eum inter te, & ipſum ſolum*, & reliqua uſque, *ut ethnicus & publicanus.* Matth. 18. Quomodo ergo noſtri æmuli dicunt, quod in Arnulfi dejectione, Romani epiſcopi judicium expectandum fuit? Poteruntne docere, Romani epiſcopi judicium, Dei judicio majus eſſe? Sed primus Romanorum epiſcopus, immo ipſorum Apoſtolorum princeps clamat: *Oportet obedire Deo magis, quam hominibus.* Act. 5. Clamat & ipſe orbis terrarum magiſter Paulus: *Si quis vobis annunciaverit, præter quod accepiſtis, etiam Angelus de cælo, anathema ſit.* Galat. 1. Num quia Marcellinus papa Iovi thura incendit, ideo cunctis epiſcopis thurificandum fuit? *Immemor eſt Gerbertus domini-* conſtanter dico, quod ſi ipſe Romanus epi-

ANNO CHRISTI ... ca verit

ſcopus in fratrem peccaverit, ſæpiuſque admonitus eccleſiam non audierit, hic, inquam, Romanus epiſcopus præcepto Dei eſt habendus ſicut ethnicus & publicanus. Quanto enim gradus altior, tanto ruina gravior eſt. Quod ſi propterea ſua communione nos indignos ducit, quia contra evangelium ſentiendi nullus noſtrum conſenſit, non ideo a communione Chriſti nos ſeparare poterit: cum etiam preſbyter, niſi confeſſus aut convictus, ab officio removeri non debeat, præſertim cum apoſtolus dicat: *Quis nos ſeparabit a charitate Chriſti?* Et iterum. *Certus ſum enim quod neq; mors neq; vita, &c.* Et quænam major ſeparatio, quam a filii Dei corpore & ſanguine, qui quotidie pro noſtra immolatur ſalute, quemlibet fidelium removere? Quod ſi hic, qui vitam ademit corporalem vel ſibi, vel alteri, homicida eſt: hic qui ſibi, vel alteri vitam ſempiternam, quo nomine appellandus eſt? Neque vero Gregorii ſententia, in populum relata, in epiſcopos referri poteſt: *ſive*, inquit, *juſte, ſive injuſte obliget paſtor, ſententia paſtoris gregi timenda eſt.* Non enim epiſcopi grex dicitur, ſed populus: Quantum namq; vita paſtoris diſtat a grege, tantũ vita paſtoris diſtare debet a plebe. Non igitur a ſacra communione, quaſi criminoſi confeſſi, vel convicti, ſuſpendi debuiſtis: neque vero veluti rebellis ac refuga, quia ſacroſancta concilia nunquam devitaſtis: maxime cum actus & conſcientia ſit pura, nec legalis ſententia damnationis in vos adhuc ſit lata, nec legibus inferri poſſit. Legalis ideo illata non eſt, quia Gregorius dicit: *Sententia ſine ſcripto prolata nec nomen ſententiæ habere meretur.* Legibus inferri non poteſt, quia magnus Leo papa dicit: *Non tenetur Petri privilegium, ubicumque non ex æquitate fertur judicium.* Non eſt ergo dãda occaſio noſtris æmulis, ut ſacerdotium, quod ubiq; unum eſt, ſicut eccleſia catholica una eſt, ita uni ſubjici videtur, ut & pecunia, gratia, metu, vel ignorantia corrupto nemo ſacerdos eſſe poſſit, niſi quem ſibi hæ virtutes commendarint. Sit lex communis eccleſiæ catholicæ evangelium, apoſtuli, prophetę, canones ſpiritu Dei conſtituti, & totius mundi reverentia conſecrati, decreta ſedis apoſtolicæ ab his non diſcordantia: & qui per contemptum ab his deviaverit, per hęc judicetur, per hæc abjiciatur. Porro hæc ſervanti, & pro viribus exequenti, ſit pax continua & continuo ſempiterna. Vos bene valete optamus. xsccv. Iterum valete, & a ſacroſanctis & myſticis ſuſpendere vos nolite. Qui enim accuſatus ante judicem tacet, confitetur: & qui judice judicante pœnæ ſe addicit, confitetur. Confeſſio autem fit aut ſalutis, aut perditionis cauſa: ſalutis, cum quis confitetur de ſe vera; perditionis, cum falſa de ſe confingit, vel in ſe patitur confingi. Tacere ergo ante judicem, confiteri eſt: confiteri porro falſa & mortalia crimina, homicidæ eſt: quia omnis qui ſibi mortis cauſa fuerit, major homicida eſt. Et dominus dixit: *Ex ore tuo te judico.* Repellenda igitur falſa accuſatio, & contemnenda illegalis judicatio: ne, dum volumus videri innocentes coram eccleſia, efficiamur nocentes.

Quæcunque dixerint vobis, ſervate & facite, ſecundum opera vero eorum nolite facere. Rom. 8.

Gregorius. Gregorius. Leo.

IV.

*** EIUSDEM AD ADELAIDEM IMPERATRICEM, ET EPISCOPOS Remenſis diœceſeos epiſtola.

Remis aberat Arnulfus, cum Remenſem ſynodum brevi habiturus eſſet Leo legatus: hortabatur Adelais, ut rediret: cauſas ille affert, cur redire nolit.

DOMINÆ & glorioſæ Adelaidi reginæ ſemper auguſtæ Gerbertus gratia domini Remorum epiſcopus, omnibus ſuis confratribus, & coepiſcopis Remorum diœceſeos, bene valere in Chriſto.

EPISTOLA veſtri nominis læta principia pertulit, monita ſalubria habuit, ſed triſti fine concluſa eſt. Suavem quippe animi veſtri affectum circa me oſtendit, ad propriam ſedem reditum maturare admonuit. Sed quid ſibi voluit tam acerba concluſio? Ita enim ſe habet. Cognoſcite quia ſi modo hujuſce monita parvi penderitis, utemur noſtrorum rebus, & conſiliis abſque crimine veſtri. Me urbi Remorum pręſidente, quando non licuit, licet, vel licebit, veſtris uti conſiliis, & rebus mihi commiſſis? An melius licuit Arnulfo eam obtinente? Sed ille eam vobis dolo & fraude abſtulit: ego contra multorum dolos & fraudes vobis eam multis vigiliis multoque labore conſervavi. Mirum nimis eſt, veſtrorum hoſtium vos non ſentire inſidias. Qui enim Arnulfum ad veſtri regni confuſionẽ ſuæ ſedi reſtituere quærunt, non ſibi hoc tutum fore putant, niſi me prius qualibet occaſione perdant. Quod multum veriſimile eſſe duplici capimus argumento, quia me Remis nuper poſito eum abſolvere decreviſtis: & quia Leo Romanus abbas, ut abſolvatur, obtinuit, ob confirmandum ſenioris mei regis Roberti novum conjugium, ut mihi a Remenſibus per literas ſignificatum eſt. Accedit ad hoc diſcrimen fides a præſentibus Corte-calmiciaca a Gibuino Gibuini nepote pervaſa. Infinitus, credo, erat villarum numerus, nec ad poſſidendum ſufficere poterant Remenſes, niſi ad colonias obtinendas invitarentur Catalaunenſes. Quid ergo ſi Arnulfus abſolvendus eſt, vel ſi Gibuinus, vel alius quilibet in ſede mea inthronizandus eſt? reditum meum ſine capitis mei periculo intelligere non eſt. Quod ita eſſe, ſed vos minus animadvertere, dubitare non debeo. Novi enim ſtudia veſtra omnibus mortalibus prædicanda, novi animi veſtri dulciſſimos affectus circa me. Quibus ſi reſpondere nequeo meritis, reſpondebo votis. Quocirca ut mea vobis minus ingerã, deq; me omnino taceam, quem divina gratia a periculorum immenſitate liberat, & in quantum ad me ſolum attinet, in omni felicitate diſponit & conſervat: per terribile nomen omnipotentis Dei oro & deprecor, ut Remenſi eccleſiæ deſolatæ & attritæ, ſi quolibet modo valetis, ſubveniatis. Quę quoniam regni Francorum caput eſt, ſi deperierit, ut membra ſequantur neceſſe eſt. At quomodo non deperit, quæ ſub nomine duorum, quaſi inter malleum & incudem diſpoſita, dum eorum neutrum rectorem approbat, velut inter undas maris ſine remige fluctuat? Quid porro fieri putatis, ſi tertius ſine judicio eccleſię ad numerum acceſſerit? Neque vero hæc loquor tanquam augur aut divinus. Memini etiam meos conſpiraſſe non ſolum milites, ſed & clericos, ut nemo mecum comederet, nemo ſacris intereſſet. Taceo de vilitate & contemptu, nihil dico de graviſſimis injuriis ſæpe mihi a pluribus illatis. Ad hæc ut redeam provocatis, & ut graviora patiar, minas ſuperaddit epiſtola. Quid eſt, o divina majeſtas! adeo-ne me infatuatum, vel a te abalienatum putant, ut vel gladios imminentes non videam, vel eccleſiam tuam ſchiſmate confundam? Ego vero improborum verſutias acute conſpicio, & contra omnia ſchiſmata unitatem eccleſiæ, ſi ſic decretum eſt, morte mea defendo. Peto ergo, ô domina mea ſemper auguſta, item a fratribus meis coepiſcopis, qui pro cauſa traditoris Arnulfi, ſive juſte, ſive injuſte ſub anathemate poſiti ſunt, ut me judicium eccleſiæ expectantem patienter ferant. Neque enim eccleſiam

ANNO CHRISTI 995.

eccleſiam, quam epiſcoporum judicio regendam accepi, ſine epiſcoporum judicio relinquere volo. Nec rurſus contra epiſcoporum judicium, ubi major autoritas adſit, eam quaſi per vim retinere diſpono. Quæ judicia dum expecto, exilium, quod a multis felix putatur, non ſine multo dolore tolero.

G. C. Hanc epiſtolam credidit Baronius ſcriptam poſt Remenſem ſynodum Leonis legati. Probabilius autem mihi videtur, ſcriptam eſſe, cum jam jamque cogenda eſſet; eo ſcilicet tempore quo abſtinere a divinis officiis juſſum eſſe in Moſomenſi concilio Gerbertum, mox videbimus.

** CONCILIVM MOSOMENSE habitum ann. DCCCCXCV. a Leone legato apoſtolico, ubi lectæ litteræ Ioannis XIII. auditus Gerbertus, & a divino officio uſque ad Remenſem ſynodum abſtinere juſſus.

ANNO ab incarnatione domini DCCCCXCV. Indictione VIII. a papa Ioanne ſynodus denuntiata eſt habenda in parochia Remenſi Metropoli. Itaque IV. Nonas Iunii convenientibus Moſomum venerabiliſſimis epiſcopis, Liutolfo Treverenſi, Aymone Virdunenſi, Notgario Leodicenſi, Suedero Sigefrido civitatis Minigatdevvrdæ, Leo abbas monaſterii ſancti Bonifacii urbis Romæ, vicem agens domni Ioannis papæ, medius inter eos conſedit in eccleſia B. Dei genitricis Mariæ. Atque in eorum proſpectu Gerbertus Remorum archiepiſcopus, pro ſua ordinatione rationem redditurus. Interfuerunt etiam huic concilio diverſarum urbium abbates non ignobiles, ſed vita, moribus, & ſcientia præclari. Ex laicis quoque admiſſi ſunt Godefridus comes, & reliqui. Facto itaque ſilentio, cunctis reſidentibus qui aderant, Aymo epiſcopus ſurrexit, & Gallice concionatus eſt, domnum Ioannem papam epiſcopos Galliarum, cauſa ſynodi, ad Aquas Grani palatii invitaſſe, & eos illo venire noluiſſe: iterum invitaſſe in urbem, & eos non veniſſe: nunc pro ſua ſollicitudine, in Remenſi provincia concilium ſtatuiſſe. Et qui de Arnulfi dejectione & Gerberti promotione contraria ſibi dicerent, per ſuum vicarium velle cognoſcere. Poſt hæc protulit epiſtolam plumbeo ſigillo munitam, quam diſſolvens coram omnibus recitavit hoc modo ſe habentem. Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus archiepiſcopis Galliarum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem, & reliqua.

Hac epiſtola recitata, ſurrexit Gerbertus Remorum archiepiſcopus: & hanc orationem ſubintulit.

Semper quidem, reverentiſſimi patres, hanc diem præ oculis habui, ſpe ac voto ad eam intendi, ex quo a fratribus meis ammonitus onus hoc ſacerdotii non ſine periculo capitis mei ſubii. Tanti erat apud me pereuntis populi ſalus, tanti erat autoritas qua me tutum fore exiſtimabam. Recordabar præteritorum beneficiorum, dulcis atque affabilis benevolentiæ veſtræ, qua ſæpenumero cum multa laude præſtantium uſus fueram: cum ecce ſubitus rumor vos offenſos inſinuat, vitioque dare laborat, quod magna paratum virtute inter alios conſtabat. Horrui fateor, & quos ante formidabam gladios, præ indignatione veſtra poſthabui. Nunc quia propitia divinitas coram contulit, quibus ſalutem meam ſemper commiſi, pauca ſuper innocentiam meam referam. Ego quippe poſt obitum divi Ottonis Auguſti cum ſtatuiſſem non diſcedere a clientela patris mei Adalberonis: ab eodem ignorans ad ſacerdotium prælectus ſum, atque in ejus diſceſſu ad dominum, coram illuſtribus viris, futurus eccleſiæ paſtor deſignatus. Sed ſimoniaca hæreſis in Petri ſoliditate me ſtantem inveniens repulit, Arnulfum prætulit. Cui tamen pluſquam oportuerit fidum obſequium præbui, donec eum per multos & per me apoſtatare palam intelligens, dato repudii libello cum omnibus ſuis apoſtaticis dereliqui, non ſpe nec pactione capeſſendi ejus honoris, ut mei æmuli dicunt, ſed monſtruoſis operibus diaboli territus in effigie hominis latitantis. Non inquam, ideo illum dereliqui, ſed ne illud propheticum incurrerem: *Impio præbes auxilium, & iis qui oderunt me amicitia jungeris: & idcirco iram quidem Dei mereberis.* (1 Paralip. 19.) Deinde ſanctionibus eccleſiaſticis per longa temporum ſpatia peractis, legeque peremptoria conſummata, cum nihil aliud reſtaret, niſi ut judiciaria principis poteſtate coerceretur, & tanquam ſeditioſus ac rebellis a principali cathedra removeretur: lege Africani concilii iterum a fratribus meis & regni primatibus conventus & commonitus ſum, ut excluſo apoſtata curam diſciſſi & dilaniati ſuſciperem populi. Quod quidem & diu diſtuli, & poſtea non ſatis ſponte acquievi: quoniam quæ tormentorum genera me comitarentur, omnimodis intellexi. Hæc eſt viarum mearum ſimplicitas, hæc innocentiæ puritas, & coram Deo & vobis ſacerdotibus in his omnibus munda conſcientia. Sed ecce ex adverſo occurrit calumniator, vocum novitatibus, ut major fiat invidia, obloquitur: Dominum tuum tradidiſti, carceri mancipaſti, ſponſam ejus rapuiſti, ſedem pervaſiſti. Itane ego dominum, cujus nunquam ſervus fuerim, cui etiam nullum ſacramenti genus unquam præſtiterim? Etſi enim ad tempus famulatus ſum, fecit hoc imperium patris mei Adalberonis, qui me in Remenſi eccleſia commorari præcepit quoadusque pontificis in ea ſacrati mores actuſque dinoſcerem. Quod dum opperior, hoſtium præda factus ſum: & quæ veſtra munificentia, magnorumque ducum largitas clara & præcipua contulerat, violenta prædonum manus abſtulit, meque pene nudum gladiis ſuis ereptum doluit. Denique poſtquam illum apoſtatam dereliqui, vias & itinera ejus non obſervavi, nec quolibet modo ei communicavi. Quomodo ergo eum tradidi, qui ubi tunc temporis fuerit neſcivi? Sed neque eum carceri mancipavi, qui nunc nuper ſub præſentia fidelium teſtium ſeniorem meum conveni, ut propter me nec ad momentum ulla detineretur cuſtodia. Si enim autoritas veſtra per me ſtaret, in tantum Arnulfus vileſceret, ut mihi minimum valeret obeſſe. Quod ſi contraria mihi, quod abſit, ſententia veſtra decerneret, quid mea intereſſet utrum Arnulfus an alius Remorum conſtitueretur epiſcopus?

Iam de ſponſa rapta, ſedeque pervaſa quod dicitur, ridiculoſum eſt. Dico enim primum nunquam illius fuiſſe ſponſam, quam pro legitima donatione ſpiritualis dotis collatis ante beneficiis exſpoliavit, proſcidit, & dilaniavit. Necdum ſacerdotali anulo inſignitus erat, & jam omnia quæ denominatæ ſponſæ fuiſſe videbantur, ſatellites Simonis vaſtaverant. Dico etiam: ſi concederetur quolibet modo illius ſponſam fuiſſe, utique eſſe deſiit, poſtquam pollutam & violatam,

ANNO CHRISTI 995.

violatam, & ut ita dicam adulteraram ſuis prædonibus proſtravit. Num igitur eam, aut quam non habuit, aut quam ſuo ſcelere perdidit, illius ſponſam rapui? Sedem autem multorum populorum multitudine refertam advena & peregrinus nullis fretus opibus pervadere qui potui? Sed forte apoſtolica ſedes nobis opponitur: tamquam ea inconſulta ſummum hoc negotium diſcuſſum ſit, vel ignorantia, vel contumacia. Certe nihil actum vel agendum fuit, quod apoſtolicæ ſedi relatum non fuerit: ejuſdem per decem & octo menſes expectata ſententia. Sed dum ab hominibus conſilium non capitur, ad filii Dei ſupereminens eloquium recurritur: *Si oculus tuus ſcandalizat te*, & reliqua. Et fratrem peccantem coram teſtibus coramque eccleſia commonitum, & non obaudientem decernit habendum tamquam ethnicum & publicanum. Conventus ergo Arnulfus, & commonitus litteris & legatis epiſcoporum Galliæ, ut a cœpto furore deſiſteret, & ſi valeret quoquo modo ſe a proditionis ſcelere purgaret, dum monita ſalubria contemnit, habitus eſt tanquam ethnicus & publicanus. Nec tamen idcirco diu dicatus ut ethnicus ob reverentiam ſedis apoſtolicæ, ſacerdotiique ſacri privilegia: ſed a ſeipſo in ſeipſum damnationis ſententia lata, hoc ſolum eum in omni vita ſua præclare egiſſe dijudicatum eſt. Quia nimirum ſi ſe ipſo damnante epiſcopi abſolverent, pœnam ſceleris ejus incurrerent. *Si*, inquit magnus Leo papa, *omnes ſacerdotes & mundus aſſentiat damnandis, damnatio aſſentientes involvit. Hoc enim Dominus omnium indicavit, qui peccantem mundum generali diluvio interemit.* Et papa Gelaſius: *Error qui ſemel eſt cum ſuo autore damnatus, in participe quolibet parvæ communionis effecto exſecrationem ſui geſtat & pœnam.* Excluſo itaque illo a Remenſi eccleſia, mihi reluctanti, multumque ea quæ paſſus ſum, & adhuc patior, formidanti, a fratribus meis Galliarum epiſcopis hoc onus ſacerdotii ſub divini nominis obteſtatione impoſitum eſt. Quod ſi forte a ſacris legibus quippiam deviatum eſt: non id malitia, ſed temporis importavit neceſſitas. Alioqui tempore hoſtili omne jus, omneque licitum cavere, quid eſt aliud quam patriam perdere, & necem inferre? Silent equidem leges inter arma, quibus ille feralis beſtia O....... ita abuſus eſt, ut reverentiſſimos ſacerdotes Dei quaſi vilia mancipia caperet, nec ab ipſis ſacroſanctis altaribus temperaret, commeatus publicos intercluderet. Redeo ad me, reverentiſſimi patres, cui ſpecialiter ob ſalutem pereuntis populi, totiuſque reipublicæ curam, mors furibunda cum omnibus ſuis incubuit copiis. Hinc dira egeſtas, horrea & apothecas armata manu ſibi vindicat, ſola veſtra autoritas ut tantorum malorum levamen fieret expectata eſt: quæ tantam vim habere creditur, ut non ſolum Remenſi, ſed omni eccleſiæ Gallorum deſolatæ & pene ad nihilum redactæ, ſubſidio eſſe valeat. Quod divinitate propitia exſpectamus, & ut fiat omnes in commune oramus.

Marc. 9.

Matth. 18.

Hanc orationem Gerbertus finiens Leoni abbati ſcriptam protulit, & epiſtolam papæ recepit. Tum epiſcopi a concilio recedunt, & comitem Godefridum conſultationibus ſuis adhibent. Poſt hæc Gerbertum ad ſe vocant, & Leonis abbatis monachũ Ioannem ad reges Francorum cum omni honore deduci faciat orant & obtinent. Deinde Kalendis Iuliis Remis habendam ſynodum denuntiant. Iam ſynodus ſoluta eſſe videbatur, cum ecce Gerbertus epiſcopus legatos epiſcopos accipit, tamquam a parte Leonis, ut a divino officio uſque ad denuntiatam ſynodum abſtineat. Qui cum renueret, in præſentia ipſius Leonis perventum eſt. Ibique breviter commemorat, non eſſe in poteſtate cujuſquam epiſcopi, vel patriarchæ, vel apoſtolici, quemquam fidelium a communione removere, niſi ſponte vel convictum, vel ad concilium venire nolentem. Sibi autem nihil horum obſtare. Quippe qui nec confeſſus, nec convictus ſit, & qui ſolus de Gallia ad concilium venerit. Non ergo ſe ſuo judicio damnaturum, qui in nullo genere oppoſitorum ſibi male conſcius ſit. Sed modeſtia & probitate domni Luidulfi Treverenſis archiepiſcopi conventus, & fraterne commonitus, ne occaſionem ſcandali ſuis æmulis daret, quaſi juſſionibus domni apoſtolici reſultare vellet, ſub nomine obedientiæ, ut a miſſarum tantummodo celebritate abſtineret, adquievit uſque ad proximas Kalendas Iulias, quo tempore altera ſynodus indicta erat. & ſic diſceſſum eſt.

CONCILIVM REMENSE,

ANNO CHRISTI 995.

Quo per Leonem ſedis apoſtolicæ legatum Arnulfus, Gerberto depoſito, Remenſi eccleſiæ reſtitui jubetur, anno Domini DCCCCXCV. tempore Ioannis papæ XV.

Hæc eſt illa vera & legitima ſynodus Remenſis, qua acta præcedentis pſeudoſynodi autoritate apoſtolica improbantur & plane annullantur. Quid in ea geſtum fuerit in appendice Aimoini narratur his verbis: Nunciantur hæc omnia, *de quibus ſupra in conciliabulo Remenſi*, præſuli Romano, qui valde indignatus ſuper hoc facto, interdixit ſacris, omnibus epiſcopis, qui Arnulfum dejecerant & Gerbertum ordinaverant. Miſit quoque Leonem abbatem a ſede apoſtolica ad dominum Seguinum archiepiſcopum urbis Senonicæ, qui vice ſua in urbe Remenſi ſynodum congregaret, mandans illi, ut ſine dilatione revocaret Arnulfum, & degradaret Gerbertum. Collecto igitur concilio iterum in urbe Remenſi, ex juſſione apoſtolica revocatus eſt Arnulfus de cuſtodia, & cum honore magno receptus in propria ſede. Gerbertus autem intelligens quod injuſte pontificalem ſuſcepiſſet dignitatem, pœnitentia ductus eſt. Altercationem vero Gerberti pontificis & Leonis abbatis valde utilem plenius invenies in geſtis pontificum Romanorum. *Hæc de actis hujus ſynodi Aymoini appendix. Libellus Gerberti refert, quod in hac ſynodo, epiſcopi illi, qui Arnulfum ſede ſua ejecerant, dixerint, in totius regni diſcrimine nihil melius & utilius fieri potuiſſe, quam ut tyranno excluſo paſtor aliquis populo & regno utilis conſtitueretur: cumque a Leone arguerentur, quod illud ſine apoſtolicæ ſedis autoritate feciſſent; reſpondebant, binas hac de re legationes Romam miſſas, non fuiſſe auditas ideo, quia Creſcentium palatii cuſtodem nullo munere corrupiſſent: nihilque, quod falſum eſſe conſtat ex verbis Aymoini ſupra in pſeudoſynodo Remenſi recitatis, ſine conſenſu & autoritate Seguini Senonenſis archiepiſcopi, ſediſque apoſtolicæ legati peregiſſe. Plura hac de re Baron. ann. 992. & 995.* &c.

NOTA G. C.

Perſuaſit ſibi Baronius, quem Binius, ut in omnibus ſolet, ſecutus eſt, tantam fuiſſe Hugonis regis erga

erga Rom. Pontificem reverentiam, ac obſecutus ſit huic poſteriori Remenſi ſynodo, eductumque de carcere Arnulfum reſtituerit: quamquam ipſum, ut germen Carolinæ ſtirpis, ſibi adverſantem expertus eſſet. Hunc in errorem inductus eſt ab Aymoini continuatore, cujus modo verba legiſti. At reſtitutum Arnulfum non fuiſſe, neque Aurelianenſi e carcere eductum, niſi annis poſt Leonis legationem ac ſynodum tribus, jam functo Hugone rege, Roberto ſolo regnante, Gregorio V. Pontifice, diſcimus ex Aymoino in libro de vita S. Abbonis.
„ Paucis labentibus annis, inquit cap. 11. occaſio ſe præbuit,
„ ut rogatu ac precibus glorioſi regis Rotberti, (Abbo)
„ Romuleam repedaret ad urbem. Præcipua vero earum,
„ pro quibus directus eſt, cauſarũ hæc fuit: quia Arnulfus
„ Remorum archiepiſcopus, abſque juſta audientia, ſede
„ ſua privatus, cuſtodiæque fuerat mancipatus. Ob hoc
„ Gregorius, qui Ioanni in apoſtolica ſucceſſerat ſede, non
„ ſolum nobilitate generis, verum etiam probitate clarus
„ mentis, toti regno Francorum anathema ſe invecturum
„ comminatus eſt. Hac igitur ex re Italiam repetere ſervus
„ Dei cogitur. Et capite 12. Regreſſus itaque honorabilis
„ Abbo ad regem, a quo miſſus fuerat: cuncta, pro quibus
„ ierat, perfecta nunciat. Arnulfum Remenſem cuſtodia
„ exemptũ pontificatui reſtituit: pallium illi a domno Papa
„ directum reddidit. Poſt hæc per internuntios ipſi venerabili
„ apoſtolico domno Gregorio amicabiles plenaſque
„ reverentiæ dirigit literas: in quibus innoteſcit, ſe cuncta,
„ uti juſſerat, perfeciſſe: quarum iſtud eſt exordium. Domino
„ ſemper in Chriſto venerabili, S. Romanæ & Apoſtolicæ
„ ſedis præſuli, ac ideo univerſalis eccleſiæ doctori,
„ ſummiſſima, Abbo Floriacenſium rector, in Chriſto ſalutem.
„ Sæpius contingit, ut puritas integræ veritatis, vacillet
„ ſententia malefidi interpretis. Quod ego, venerabilis
„ Pater, cavens, veſtri animi ſenſa fideliter ſimpliciterque,
„ ut præcepiſtis, deprompſi: nec animoſitatem regis
„ perhorrui, dum fidem, quã vobis promiſeram, ex aſſe
„ ſervavi. Quandoquidem nihil addidi, nihil minui, nihil
„ immutavi, nihil reliqui. Horum omnium, ipſe Arnulfus,
„ e cuſtodia liberatus & abſolutus, teſtis eſt: cui veſtrum
„ pallium coopertum obtuli, quomodo illud acceperam
„ ex ſanctis manibus veſtris.

Quod ſi tunc reſtitutus Arnulfus eſt, cujus rei fides certa eſt penes Aymoinum & Abbonem: qui factum eſt, ut qui Gregorio ſucceſſit Silveſter, eumdem quaſi de integro reſtituerit, palliumque miſerit per literas, quas infra poſt Silveſtri ejuſdem vitam reperies? Ad epiſtolam illam hæc a nobis controverſia diſceptabitur.

ANNO CHRISTI 996.

VITA ET EPISTOLA GREGORII PAPÆ V.

Quando pontifex factus.

GREGORIUS, qui Bruno nominabatur, natione Germanus, Ottonis imperatoris conſanguineus, factus eſt pontifex anno domini 996. antequam Otto Romam veniſſet. Hunc Brunonem nominatum fuiſſe ante pontificatum, reſtantur Ditmarus & Rupertus abbas Tuitienſis. Creſcentii ſtudio & opera contra eum in ſchiſmate elevatus eſt in thronum apoſtolicum Ioannes (quem XVI. nominant, & in numerum pontificum male referunt) natione Calaber, Placentinus epiſcopus. Sed cum Otto imperator ad vindicandam injuriam pontifici per Creſcentium illatam in Italiam veniſſet, Romam expugnaſſet, invaſori ſedis apoſtolicæ manus ſacrilegas amputari, aures abſcindi, atque oculos evelli præcepit. Cumque a tyrannide Creſcentii (de quo Otto obtruncatione capitis extremum ſupplicium ſumpſerat) Romani liberiores facti eſſent, poſt illam membrorum amputationem aſello impoſuerunt, tenentemque alterius aſini præeuntis tamquam rectoris caudam in manibus, compulerunt ut per publicam totius urbis viam hæc caneret: Tale ſupplicium patitur qui Romanum papam de ſua ſede pellere nititur.

Gregorius V. Bruno antea dictus.

Ioannes XVI pſeudo papa.

Ioannes pſeudopapa membris mutilatus aſino impoſitus.

Hoc ſchiſmate ſublato, Otto III. Romæ coronatus eſt imperator, poſtquam regnum Germaniæ duodecim annis obtinuiſſet.

Hic pontifex patriam ſuam inſigni aliqua dignitate ornare volens, prævio ſynodali judicio Romæ conſtituit ut penes ſolos Germanos eſſet jus eligendi regem Romanorum, qui poſt diadema a Romano pontifice acceptum imperator & Auguſtus appellaretur. Idem Boniſacium Ottonis cognatum recens ad fidem Chriſti converſum, & martyrio ſancti Adelberti inflammatum, ad prædicandum gentibus munere apoſtolatus donatum miſit in Ruſſiam. Heriberto Colonienſi archiepiſcopo pallium donavit, in numerum ſeptem electorum, quibus eligendi imperatoris Romani poteſtas conceſſa fuit, eumdem aſſumpſit. Defunctus eſt anno Chriſti 999. pridie Nonas Februarii, cum ſediſſet annos 2. menſes 8. dies 4.

Gregorius V. jus eligendi Romanorum regem Germanis ſolis concedit.

I. GREGORII V. EPISTOLA AD IOANNEM RAVENNATENSEM archiepiſcopum.

Rubeus mutilam ediderat, Vghellus integram.

Placentinam eccleſiam reſtituit, Monteferetranam ſubjicit.

Dilecto filio Ioanni S. Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopo venerando, tuiſque ſucceſſoribus archiepiſcopis in perpetuum.

DIVINÆ remunerationis præmia, & bonæ actionis noſtræ labores ab æterna manu optate fructificari ſperantes, dignum duximus omni divinæ ſervitutis obſequio, hilari mente, impendere famulatum, maxime in reſtaurandis eccleſiis, quas ab anteceſſoribus noſtris ad divini uſum ſervitii dicatos conſpeximus. Quapropter conſiderantes etiam univerſas hæreſes in ſancta catholica eccleſia miſerabiliter ortas, dignas reſecari ſanctæ Ravennat. eccleſiæ, tibi Ioanni, ejuſdem eccleſiæ venerando archipræſuli, tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum, paterno amore ſubvenimus. Placentinam eccleſiam injuſte tibi a meo anteceſſore ablatam, & contra canones ſub nomine archiepiſcopatus locatam, tibi, tuiſque ſucceſſoribus refutamus in perpetuum. Inſuper etiam a noſtro apoſtolatu poſtulaſtis, quatenus pro omnipotentis Dei amore, mercedeque animæ noſtræ, necnon & pro ſtatu regni domini invictiſſimi tertii Ottonis imperatoris auguſti, epiſcopatum Monteferetranum, cum omni integritate ſua, ex noſtro dono, ſub jure ſanctæ Ravennatis eccleſiæ donando, & epiſcopum conſecrandi amodo in antea cui volueritis, tibi, tuiſque ſucceſſoribus, noſtræ apoſtolicæ autoritatis privilegio muniremus in perpetuum. Propterea tuis flexi precibus, ad honorem ſanctæ Ravennatis eccleſiæ, & ſtabilitatem ejuſdem venerandi loci, ipſum jam ſatum venerabilem epiſcopatum Monteferetranum, cum omni integritate ſua, ſcilicet eccleſiis, capellis, caſis, caſalibus, curtibus, manſis, colonis, abbatiis, cellis, fundis, ſeu terris, vineis, pratis, paſcuis, etiam famulis utriuſque ſexus, & cum omnibus ad jus notati epiſcopii legaliter pertinentibus, ſalvum & in cunctis quietum conſiſtere ſub jure S. Ravennatis ſedis, tuitione, ſine cujuſlibet quacumque contradictione. Ita ſcilicet confirmantes, decernimus, ut epiſcopus, qui in eodem epiſcopio pro tempore fuerit a te, vel a tuis ſucceſſoribus ordinatus, ſine omni contradictione,

ſubjectionem impendat, & ut alii ſuffraganei, in omnibus ſecundum eccleſiæ tuæ profectum obediant. Inſuper namque ſub divini judicii obteſtatione interminantes jubemus atque præcipimus, ut nullus imperator, vel rex, dux, aut marchio, de præfata conſecratione in aliquo te, tuoſque ſucceſſores, lædere præſumat, ſed a præſenti decima indictione in antea uſque in perpetuum, quemcumque eligere voluerint, per noſtram conceſſionem, eccleſiaſtico more, in præfato epiſcopatu, epiſcopum conſecrare debeatis, remota omnium hominum contradictione. Statuentes apoſtolica cenſura ſub divini judicii obteſtatione, & anathematis interdictu, ut ſi quicumque homo, cujuſlibet poteſtatis exiſtens, præſumpſerit auſu temerario contra hoc apoſtolicæ confirmationis privilegium agere, aut a jure S. Ravennatis eccleſiæ præfatum epiſcopatum, donum, & conſecrationem ſubripere tentaverit, niſi reſipuerit, & his monitis noſtris acquieverit, autoritate Dei & noſtra, non ſolum anathematis vinculis innodetur, ſed a regno Dei alienus exiſtat: qui autem verus cuſtos & obſervator extiterit, benedictionis gratiam a Domino conſequi mereatur.

Scriptum manu Petri ſcriniarii, notarii, & regionarii, S. R. E. in menſe Iulio, indictione ſupradicta x. Dat. nonis Iul. per manus Ioannis epiſcopi ſanctæ Albanenſis eccleſiæ, & bibliothecarii ſanctæ apoſtolicæ ſedis.

***II. AD GERBERTUM RAVENNATEM EPISCOPUM.

Mittit pallium, Ravennatenſem eccleſiam multis ornat privilegiis, multis donationibus auget.

Gregorius epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gerberto S. Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopo, ac noſtro ſpirituali filio, & per te in eandem eccleſiam, cunctiſque ſucceſſoribus tuis archiepiſcopis in perpetuum.

Ex Rubeo & Vghello.

QVONIAM apoſtolicæ ſedis benevolentia, & antiquæ conſuetudinis zelo provocati, fraternitatem tuam Ravennati eccleſiæ præfecimus: inſignia præſulum ejuſdem eccleſiæ dignum duximus tibi conferenda, cum uſu pallij, quo uti debeas certis temporibus, certiſque modis, ſicut anteceſſores tuos uſos fuiſſe cognoſcis. Hoc te nihilominus admonentes, ut ſicut a nobis hujus decoris uſum, ac ſacerdotalis officii honorem accepiſſe te gaudes, ita etiam morum, atque actuum probitate, ſuſceptum in Chriſto ſacerdotium adornare contendas. Sic enim alterno eris honore conſpicuus, ſi cum habitu corporis, mentis quoque bona concordant, ut foris compoſitus, intus autem directus, Deo cum propheta vere dicere poſſis: *Provideo Deo in conſpectu meo ſemper, ut ſit a dextris mihi, ne unquam commovear.* Vt autem caritatis in nobis fundatæ dulcedinem recognoſcas: ex gratuita largitate noſtra, poſt mortem Adeleidæ Imperatricis auguſtæ, donamus tibi, tuæque, eccleſiæ diſtrictum Ravennatis urbis, ripam integram, monetam, teloneum, mercatum, muros, & omnes portas civitatis. Si vero alia privilegia aliquibus facta apparuerint, ſanctæ eccleſiæ obnoxia, & huic noſtro privilegio contraria: autoritate Dei, & S. Petri, ad nihilum redigenda illa dijudicamus: & hoc quod facimus, ſtabilimus, & intactum permanendum jubemus. Dona-

Pſal. 15.

A mus etiam tibi, tuæque eccleſiæ ſanctæ, Comaclenſem comitatum, poſt mortem Adeleidæ Imperatricis auguſtæ: ut tu, tuaque ſancta eccleſia, tuique ſucceſſores, illum, cum omnibus inibi pertinentibus, libere teneant, & ordinent in perpetuum. Et quod bene factum eſt ut bene reſervemus, & in melius corroboremus: privilegium, quod tuo prædeceſſori Ioanni, cum Monteferetrana, & Cervienſi eccleſiis, & cum omnibus, quæ ſibi largiri ſumus, ex noſtra benevolentia, tibi, tuæque ſanctæ Ravennati eccleſiæ, tuiſque ſucceſſoribus confirmamus, & incorrupta ſemper eſſe decernimus: id eſt, monaſterium ſancti Thomæ apoſtoli, & Euphemiæ martyris, cum omni integritate B eorum, & cum omnibus rebus, & poſſeſſionibus eorum cultis, & incultis, tam in civitate Ariminenſi poſitis, quam extra, ſcilicet in comitatu Piſaurenſi, Ariminenſi, & Monteferetrano collocatis. Quæ omnia per centum jam curricula annorum, veſtra eccleſia, & veſtri anteceſſores tenuerunt, & vos, Deo gratia, tenetis quiete: id eſt, caſtellum quod vocatur Ligabizzi, cum omni pertinentia ſua, & curte de ſancto Hermete, cum prædicta eccleſia, & cum caſalibus, & appendicibus ſuis: ſcilicet caſtellum, quod vocatur Galliola, cum omni pertinentia ſua: nec non & caſtrum, quod vocatur Granariolo, cum omnibus rebus, & poſſeſſionibus ſuis. Et caſtellum quod vocatur Montecorlino cum omni integritate ſua: C necnon & integrum caſtellum quod vocatur crucis, cum omnibus rebus, & poſſeſſionibus ſuis. Et ut paternitas bonitatis noſtræ, filiationem tuæ devotionis ſummo affectu, & affluenter in Chriſto enutriat, autoritate Dei omnipotentis, & S. Petri principis apoſtolorum, hoc noſtro privilegio, præceptum de Regienſi epiſcopatu, cum omnibus ſibi adjacentiis, a venerabili Ottone auguſto, tibi, tuæque eccleſiæ, tuiſque ſucceſſoribus attributum, confirmamus, ſtabilimus, & inconvulſum permanendum præcipimus, ut teneas, defendas, regas, & ad Dei honorem, tam tu, quam tui ſucceſſores, libere ordinetis. Confirmamus etiam tibi, tuæque D eccleſiæ in perpetuum donamus Cæſenam, cum omnibus inibi pertinentibus: & poteſtate apoſtolica jubemus, ut de ſubtus ſtrata, uſque ad mare, nullus audeat diſtrictum, aut venationem ullam exercere, niſi cui tu, aut tui ſucceſſores juſſerint: ſed abſque omnium hominum inquietudine, ad honorem, & utilitatem tuam, poteſtative omnia ibi facias & præcipias. Omnia etiam privilegia jampridem a prædeceſſoribus noſtris tuæ eccleſiæ collata, omniaque præcepta aut a regibus, aut imperatoribus, pro Dei reſpectu, attributa, hoc noſtro privilegio in voluntate Dei, & autoritate ſancti Petri, confirmamus, corroboramus, & in æternum valere volumus, & præcipimus. Si quis igitur contra hæc, quæ per hoc noſtrum pri- E vilegium pie & firmiter diſpoſita ſunt, temerario auſu ire tentaverit: ſciat ſe autoritate B. Petri principis apoſtolorum, cujus immerito vices agimus, anathematis vinculo innodatum, & cum diabolo, & Iuda traditore, æterni ſupplicii incendio concremandum; ſicque irremediabiliter involuendum, ne unquam a nexibus anathematis ſit abſolutus. At vero qui obſervator in omnibus extiterit, cuſtodiens hujus noſtri apoſtolici conſtituti autoritatem, ad cultum Dei noſtri reſpicientis, benedictionis gratiam a miſericordiſſimo Deo noſtro multipliciter conſequatur, & vitæ æternæ particeps efficiatur.

Sctipt. per manus Petri, notarii, & ſcriniatii ſanctæ Romanæ eccleſiæ, in menſe April. Indict. x i. Bene valete.

Dat. iv. Kal. Maii, per manum Ioannis epiſcopi ſanctæ Albanen. eccleſiæ, & bibliothecarii ſanctæ Apoſtolicæ ſedis, anno pontificatus domni Gregorii ſummi pontificis, & univerſalis papæ, in ſacratiſſima ſede B. Petri apoſtoli anno ii. imperante domno Othone iii. a Deo coronato, magno, & pacifico imperatore, anno ii. in menſe, & indict. ſupraſcripta.

III. DIPLOMA QVO PRIVILEGIVM ABBATIÆ S. AMBROSII CONFIRMATVR.

POSTQVAM beato Petro apoſtolorum principi, dominus ac redemptor noſter Ieſus Chriſtus ex utero virginis pro noſtra redemptione, ut erat Deus verus ante ſæcula, verus homo in fine ſæculorum apparere dignatus eſt, ligandi, atque ſolvendi in cælo, & in terra poteſtatem tribuit, etiam januas regni cæleſtis reſerandas conceſſit, ſupra ſoliditatem fidei ſanctam ſtabilire dignatus eſt eccleſiam, ſecundum illius veridicam vocem, dicentis: *Tu* (Matth. 16.) *es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam; & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam: & tibi dabo claves regni cælorum; & quæcumque ligaveris ſuper terram, ligatum erit & in cælo: & quodcumque ſolveris ſuper terram, ſolutum erit & in cælo.* Poſtquam & hujus vicarii ſinceriſſime Deo famulantes, carentes nebularum denſitatibus, tantam dignius perceperunt poteſtatem, & univerſi coram ſunt fortiti regiminis: inter quos, & noſtram parvitatem Dei omnipotentis miſericordia connumerare dignata eſt. Ob hoc univerſitati credentium innoteſcere volumus, quoniam abbatiam in honore celeberrimi Chriſti confeſſoris Ambroſii, necnon venerabilium martyrum Protaſii & Gervaſii conſtitutam, ubi eorum ſacra corpora reconduntur, per hujus noſtræ autoritatis privilegium integerrime corroboramus cum omnibus eccleſiis, oraculis, curtibus, maſſaritiis, diſtrictis, ad ipſam reſpicientibus: ſcilicet Baſiliano, monte Feliciano, Leveniano, Cereſola, Lemonta, Capiate, Oleoducto, Campilioni, Anticiaco, Colonia, Verederio, Cavenaco, Villa Alba, Cugniano, atque cum univerſis ad præfatam abbatiã ſpectantibus: eo ſcilicet ordine, ut monachi ipſius cœnobii ſimul cũ abbate, qui nũc ſunt, vel qui pro tempore fuerint, prætaxatas eccleſias, oracula, curtes, maſſaritios, ſervos, ancillas, Aldiones, & Aldianas, ſine alicujus majoris, minoriſve perſonæ cõtradictione, habeant, teneant & poſſideant, atque in eorũ uſum ac ſumptũ, prout melius providerint, diſtribuant, noſtra apoſtolica autoritate concedentes. Si quis vero, quod non credimus, diabolico ſuaſu contra hujus noſtræ apoſtolicæ conceſſionis firmitatem in poſterum agere tentaverit, & prælibati monaſterii cœnobitas in aliquo, quod eis conceſſimus, inquietaverit; ſit anathema horrendum a trecentis decem & octo patribus, & ex conſenſu fraudis Iudæ, Ananiæque adæquetur flammis, & a Patre, Filio, ſanctoque Spiritu, necnon a beato apoſtolo Petro maledictus in præſens, & futurum, rei criminoe aſtrictus ſemper maneat; atque a catholica eccleſia ſit eliminatus, donec prænominatæ abbatiæ monachos, eorumque partem digna ſatisfactione placare ſtuduerit.

Datum iv. Kal. Maias, per manus Ioannis epiſcopi S. Albanenſis eccleſiæ, & bibliothecarii ſanctæ apoſtolicæ ſedis: anno, Deo propitio, pontificatus domni Gregorii ſummi pontificis, & univerſalis quinti papæ, in ſacratiſſima ſede beati Petri apoſtoli, ſecundo: imperante domno Ottone tertio, a Deo coronato, magno, & pacifico imperatore, anno ii. in menſe, & Indict. ſupra ſcripta xi. Scriptum per manus Petri notarii & ſcriniarii S. R. E. in menſe Aprili, & indictione undecima. P. Bene valete.

IV. AD CONSTANTIAM * REGINAM GALLIARVM.

(* Roberti R. Franc. conjugem.)

Ut qui villas Iuliani epiſcopi prædati fuerant, & incenderant, eccleſiaſtica regiaque autoritate coerceantur.

(Ex Burchardo, lib. 11. c. 23. Et ex apographo Sirmondi quod deſcripſerat ex codice S. Sergii Andegav.)

CVM devotiſſimam dominam ſciam de cæleſti vita atque remedio animæ ſuæ ſedulo cogitare, culpam me committere vehementer exiſtimo, ſi ea quę pro timore omnipotentis Dei ſunt ſuggerenda, ſiluero; & te ſanctiſſimam de eccleſiaſtica pace ſedule non commonuero. Nimis me Iuliani fratris & coepiſcopi noſtri proclamatio nuper contriſtavit: maxime cum villæ ſuæ, videlicet eccleſiæ, a nequiſſimis prædonibus ſint deprædatæ, atq; nocturnis incendiis more furum combuſtæ: & dum iidem maligni juxta noſtri prædeceſſoris Bonifacii decreta, pro emunitate illud emendare noluerint: dum & ſæculi leges hæc eadem ita habere voluerint, lege vulgari teſte in qua ſic ſcribitur: Si quis manu armata uſque ad quatuor homines in vicum alterius ad malefaciendum venerit, ille qui prior eſt pro illicita præſumptione componat ſolidos dcccc. Sequaces vero ejus, unuſquiſque ſolidos lxxx. Si vero ibi incendium fecerint, ſibi nonam componant, prædam vero in quadruplum reſtituant. Si ſæculi leges talem juſtitiam habere voluerint, lex divina cur inferior eſſe debebit? Cum in ipſius veritatis præſentia a Zacchæo conlaudatum ſit, ſi aliquem defraudaret, ut in quadruplum reſtitueret. Et quia ſummum in regibus bonum eſt juſtitiam colere, ac ſua cuique jura ſervare, & in ſubjectos non ſinere quod poteſtatis eſt fieri, ſed quod æquum eſt cuſtodiri; quod vos & diligere, & omnino confidimus ſtudere. Quapropter excellentiæ veſtræ menſe Novembri præſentis anni * ii. Indict. Petrum fratrem & coepiſcopum a gremio ſanctæ Romanæ eccleſiæ tranſmittimus, ut fratribus ejuſdem provinciæ in unum congregatis, emunitas, & præſumptio, & ſacrilegium, canonica autoritate, & veſtra regia dignitate talem terminum accipiant, ne poſt hæc membra diaboli, filii nequam, in ſancta eccleſia te etiam ibi regnante talia præſumant. (* Cor. xii.)

NOTA GABRIELIS COSSARTII.

Indictionis certiſſima, quam appoſui, emendatio eſt. Scripta eſt enim epiſtola menſe Novemb. ann. 998. quo anno Conſtantiam Robertus rex conjugem duxit. Neque enim ſcribi potuit, vel anno præcedenti, quo nondum regina erat Conſtantia; vel conſequenti, quo Gregorius Pontifex jam inde a Februario menſe obierat. Porro Novembri ann. 998. currebat eſt indictio xii. inchoata a Kal. Septembr. quod erat iis temporibus pontificiæ indictionis initium, immo & aliquamdiu poſtea fuit, ut ex Gregorii VII epiſtolis apparet, ac nominatim lib. 1 ep. 19.

Non deſignat Gregorius, cujus urbis epiſcopus eſſet ille Iulianus. Andegavi forte, ſiquidem epiſtolæ hujus exemplum ex Andegavenſi codice deſcriptum eſt. Quod ſi ita eſt, addendus Iulianus Andegavenſium epiſcoporum catalogo. Neque locus ipſi deerit. Nam circa hæc tempora magnus hiatus eſt in Gallia Chriſtiana.

ANNO CHRISTI 996.

CONCILIVM ROMANVM, QVO CONSTITVTVM FVIT VT IMPERATOR deinceps a ſeptem electoribus Germaniæ principibus eligatur. Habitum fuit anno domini DCCCCXCVI. tempore Gregorii papæ V.

SEVERINVS BINIVS.

Habitum fuiſſe hoc concilium probatur quinque aſſertionibus. Prima aſſertio.

HVjus concilii acta omnia interierunt: ob cauſam tamen in titulo allegatam hoc tempore habitam fuiſſe evidenter ſatis colligit reverendiſſimus & illuſtriſſimus cardinalis Baronius ex quinque aſſertionibus. Quarum prima eſt: Res magni momenti non niſi conſultis patribus, & collectis epiſcopis in ſynodo, fieri conſueverunt. Hæc res quanti momenti ſit, indicat magna illa cōtroverſia, quæ hac de re inter catholicos & novatores hæreticos jamdiu agitata fuit. Nos enim jus eligendi regem Romanum pontifici Romano Gregorio V. vel X. acceptum ferimus: illi imperatori Ottoni, aut Friderico idem acceptum referunt.

Secunda aſſertio.

Secunda ejuſdem aſſertio eſt, hoc tempore ſynodum Romæ celebratam fuiſſe, idque probat ex vita ſancti Adelberti apud Surium his verbis: *Poſt hæc facta eſt ſynodus, & zelo juris ductus Moguntinus archiepiſcopus antiquam cantilenam cantat, & epiſcopum ſanctum a quiete monaſterii ad relictos greges revocare inſtituit. Aſſenſit papa Gregorius, & ſemel ſuſceptum gregem non poſſe impune eum dimittere ſcripturæ ſententiis affirmat. Velit nolit vir Dei, eat, inquiunt epiſcopi ſedentes; aliter vinculis nectatur anathematis. At ille ſecretum petens, ad papam ait: Hoſtis quieti meæ invidet, qui vos ſuo ſtimulo inſtigat, ut eo me redire compellatis, ubi animarum fructum non faciam, detrimenta autem capiam animæ meæ immania: mitiga ærumnam meam, defectui meo remedium appone: triſti receſſui meo da vel unum ſolatium: ſi audiunt oves meæ quam clamo vocem, vivens moriar cum eis: ſin minus, pietas tua mihi ſuccurrat, ut verba vitæ eis ſpernentibus, cum licentia tua vadam ad exteras & incultas gentes quæ neſciunt nomen Domini. Acquievit libens voluntati hominis Dei papa Gregorius, ut erat ſatis bonus, quantum permiſit vaga juventus. Reliquit ſanctus Adelbertus monaſterium non ſine magno planctu ſuo & fratrum, moleſte ferens ruptam quietem, ſed habens de illo martyrio ſpem vivam, cuius in ſuo pectore ardebat longum deſiderium,* &c. Iſta tunc in ſynodo. At hujus quoque concilii mentio habetur in vita ſancti Burchardi VVormatienſis epiſcopi, ubi pariter dicitur interfuiſſe eidem concilio Franco tunc epiſcopus VVormatienſis, accepiſſeque ab eo tunc abbatiam, cujus inveſtituram in eadem ſynodo recitatam tradit, eumque hoc anno eſſe defunctum.

Tertia aſſertio.

Tertia ejuſdem aſſertio hæc eſt. Ottoni magno a Romano pontifice conceſſum fuit, ut ſibi ſucceſſorem deligeret: cæteri autem imperatores eo jure caruerunt. Probat eadem his verbis: Extat de his Leonis papæ octavi decretum ad Ottonem primum imperatorem datum, quod & recitant ipſi novatores, cū inter alia ipſe pontifex, quo pertrahat ipſum Imperatorē ad liberandam Romanam eccleſiā a tyrannis oppreſſam, concedit ipſi facultatem eligendi ſibi ſucceſſorem. Sunt hæc verba ab iiſdem pariter recitata: *Nos quoque Leo ſervus ſervorum Dei, epiſcopi ſimiliter cum cuncto clero & univerſo populo Romano, omnibus ordinibus huius almæ urbis (ſicut in ipſis conſcriptis apparet) conſtituimus, confirmamus, corroboramus, & per noſtram apoſtolicam autoritatem concedimus atque largimur domino Ottoni primo Teutonico regi, dilectiſſimo ſpirituali in Chriſto noſtro filio, eiuſque ſucceſſoribus, huius regni Italici in perpetuum tam ſibi facultatem ſucceſſorem eligendi,* &c.

Cent. 10. cap 16. pag. 710. v. 9.

A idque factum, ut autoritate diplomatis hujus, ipſe ſibi filiū eligeret ſucceſſorem, in regnum primo, inde in imperium promovendum. Ex præſcripto igitur Romani pontificis factum videmus, ut non rex eligeretur ab electoribus, ſed ipſi imperatores primus & ſecundus Otto, ſucceſſores regni in imperium promovendos filios nominaverint. Otto autem tertius, quod prole caruerit, per pontificem Gregorium aliter imperio conſulendum putavit, nempe ut electoribus principibus id concederetur ab ipſo.

Quarta aſſertio.

Quarta aſſertio, quam ad acta concilii inveſtiganda affirmat, & probat, iſta eſt. Eſt firma, & in omnibus conſtans aſſertio, ſicut imperium autoritate Romani pontificis ex oriente in occidentem tranſlatum eſt, ita jus eligendi imperatorem B Germanis conceſſum, vel dixerimus regem in imperatorem promovendum, ab eorumdem Romanorum pontificum autoritate, & conceſſione manaſſe. Accipe quæ de his Innocentius tertius papa ſcripſerit ad ducem Caringiæ ſive Turingiæ: *Illis principibus jus, & poteſtatem eligendi regem, in imperatorem poſtmodum promovendum, recognoſcimus, ut debemus: ad quos de jure antiqua conſuetudine noſcitur pertinere, præſertim cum ad eos ius & poteſtas huiuſmodi ab apoſtolica ſede pervenerit, quæ Romanum imperium in perſonam magnifici Caroli a Græcis tranſtulit in Germanos.* hæc Innocentius. In concilio Viennenſi eadem Clemens quintus his verbis: *Romani principes orthodoxæ fidei profeſſores, ſanctam C Romanam eccleſiam, cuius caput eſt Chriſtus redemptor noſter, ac Romanum pontificem eiuſdem redemptoris vicarium, fervore fidei, & claræ devotionis promptitudine venerantes, eidem Romano pontifici, a quo approbationem perſonæ ad imperialis promptitudinis apicem aſſumendæ, necnon unctionem, conſecrationem, & imperii coronam accipiunt, ut ſua ſubmitterent capita, non reputarunt indignum, ſeque illi, & eidem eccleſiæ, quæ a Græcis imperium tranſtulit in Germanos, & a qua ad certos eorum principes ius, & poteſtas eligendi regem in imperatorem promovendum pervenit, aſtringere vinculo juramenti,* &c. id quidem adeo ſine contradictione a majoribus receptum eſt, D ut ſemper ipſi electores & imperatores ab eis electi, ingenue hoc ipſum profeſſi ſint, intellexerintque pariter ejus eſſe facultatis qui dedit, & auferre pariter, cum viderit expediens eſſe reipublicæ Chriſtianæ: quod & cætera exempla demonſtrant.

Extra de elect. c. venerabilem 34.

Clement. de jurejur. cap. 1.

Quinta aſſertio.

Quinta ejuſdem aſſertio hæc eſt. Facultas eligendi imperatorem conceſſa eſt electoribus non ab alio quam a Gregorio papa V. Quod ut probet, iſta præmittit: Sane quidem dum Otto Romæ fuit, tractaſſe inter alia quæ ad regni jura pertinent Sigebertus affirmat. Si concilii Romani, de quo agimus, monumenta extarent, nobis haud laborandum eſſet in perquirendo qualis fuerit iſta ab ipſo pontifice iiſdem electoribus tributa conceſſio: num ſcilicet ipſa fuerit omnibus Germaniæ principibus E generatim collata, an tantum ſex vel ſeptem certis nominatiſque expreſſis principibus (ut nunc ſunt) eccleſiaſticis atque laicis exhibita. Certe quidem revocandum non eſt in dubitationem, generalem ſaltem conceſſam Germaniæ principibus omnibus eamdem facultatem eligendi regem in imperium promovendum. Etenim id omnino aſſerere, etiamſi alia quæque teſtimonia deeſſent, facta ipſa non modo ſuadent, ſed cogunt. Cum enim, ut audiſti, conceſſum fuerit a Leone VIII. Ottoni primo ejuſque ſucceſſoribus, ſucceſſores eligere reges in imperium promovendos, & ab eis factum uſque ad tertium Ottonem conſtet, & poſt ipſum numquam id tentatum ab ipſis fuiſſe inveniatur: plane dicendum eſt,

Sigebertus anno 1002.

ANNO CHRISTI 996.

eſt, eam facultatem demptam fuiſſe imperatoribus ipſis penitus, & Germaniæ collatam principibus, nec ab alio quam a Romano pontifice; cujus dumtaxat id eſſet autoritatis, quod, ut nuper audiſti, electores, & electi imperatores publicis ſcriptis ingenue ſunt profeſſi.

His præmiſſis, quintam aſſertionem ita probat. Ut autem non ab alio quam ab ipſo Gregorio id factum ſit, multa ſunt quæ nos id affirmare cogunt. Atque in primis, quem diximus, ipſe rei uſus, cum poſt ipſum Gregorium Ottone imperatore defuncto, non amplius per imperatores, ſed per electores principes, conſtet fuiſſe ſucceſſores electos, quod ſcriptores omnes affirmant, & quævis vetera monumenta teſtantur: ſpeciatim vero complures autores, qui ſuorum temporum res ſcripſerunt, id abſque controverſia aliqua aſſerunt; quod & ipſi etiam refractarii novatores, ut dictum eſt, profitentur.

Iſta autem decernendi Gregorio ipſe Otto imperator fuiſſe autor videri poteſt. Cum enim abſque liberis eſſet, & ſpes omnis dempta, ut in filium, quod fecerant prædeceſſores, transferret imperium: ne poſt ejus obitum inter omnes ſibi conſanguinitate, & affinitate conjunctos, & alios æmulos ejuſdem honoris principes, exoriri poſſent bella civilia, quibus idem conflagrans perderetur imperium: in electores eam refundendam poteſtatem autoritate pontificia conſultius exiſtimavit. Et quod videret æmulos gloriæ Germanorum Francos, exploſis Carolinis ignominiæ nomine ſugillatos, novos eoſdemque pugnaciſſimos habere cœpiſſe ex alia linea reges: ne illis imperium pariter affectandi, & ad Francos, e quibus in Germanos fluxerat, revocandi aliqua quærentibus pateret occaſio, bene conſultum rebus Germanorum putavit, ſi apoſtolica autoritate firmaret, ut iidem tantum eſſent Germani, quibus facultas eſſet creandi regem, quem idem Romanus pontifex promoveret in imperatorem: ita tamen, quod ſi cauſa aliqua eſſet id negandi, libere facere poſſet, nec aliquo neceſſitatis nexu, quem ipſi elegiſſent in regem, compelleretur probare atque ungere imperatorem. Nam audi Innocentium tertium idipſum electoribus his verbis inſinuantem: *Sed & principes recognoſcere debent, & utique recognoſcant, ſicut iidem in noſtra recognovere præſentia, quod jus & autoritas examinandi perſonam electam in regem, & promovendam ad imperium, ad nos ſpectat, qui eum inungimus, & coronamus. Eſt enim regulariter, & generaliter obſervatum, ut ad eum examinatio perſonæ pertineat, ad quem impoſitio manus ſpectat. Numquid enim ſi principes non ſolum in diſcordia, ſed etiam in concordia ſacrilegum quemcumque vel excommunicatum, in regem, tyrannum, vel fatuum hæreticum eligerent, aut paganum, nos inungere, conſecrare, ac coronare hominem hujuſmodi deberemus? Abſit omnino.* Hæc Innocentius. Porro quis non intelligat, quod ſi perſonam electam in imperatorem aſſumendam ex cauſa ipſe poteſt rejicere pontifex, multo magis ipſos electores ab electione repellere poteſt ex cauſa: præſertim vero ſi inquinatus ſit hæreſi, in qua nec recipiendus, ſed ſpernendus ab eo eſſet imperator electus? Porro non ſic jus eligendi in alios tranſtulit Romanus pontifex, ut illud apud ſe noluerit remanſiſſe, & cum opus fuerit, & neceſſitas exegerit, eo pro arbitrio uti poſſet, hunc recipiendo, abjiciendo autem illum, prout opportunitas poſtularet. Nam audi quid dicat Glaber Rodulphus, horum temporum probatus ſcriptor, qui ab hoc tempore uſque ad milleſimum quadra-

Extra de elect. c. Venerabilem.

Glab. hiſt. libro 1. c. 5.

geſimumquintum hiſtoriam ſcripſerit ad ſanctum Odilonem abbatem ſuum. *Illud*, inquit, *nihilominus nimium condecens, & perhoneſtum videtur, atque ad pacis tutelam optimum decretum, ſcilicet, ut ne quiſquam audacter Romani imperii ſceptrum præproperus geſtare princeps appetat, ſeu imperator dici, aut eſſe valeat, niſi quem papa ſedis Romanæ morum probitate delegerit aptum reipublicæ, eique commiſerit inſigne imperiale.* Hæc ipſe, haud ignorans, quæ aſſidue ante ejus oculos verſabantur, per principes imperii feudatarios eligi qui eſſet in imperium promovendus, probe noſcens ſummam rerum penes pontificem eſſe, ut probaret, vel non probaret quem elegiſſent qui jus habuerant eligendi.

Cum ergo ex his manifeſtum ſit, hanc rem tanti momenti Romæ in præſentia Ottonis tertii imperatoris a Gregorio quinto conſtitutam fuiſſe: ſine dubio ea de re actum fuiſſe oportet in illo, quod eodem tempore Dei providentia celebrabatur, Romæ concilio in cauſa Adalberti Pragenſis, & Burchardi VVormatienſis epiſcopi.

De ſeptem electorum origine & inſtitutione.

De ſeptem electorum origine & inſtitutione, illud ibidem ſubjungit Baronius: Repetitur magnopere controverſum, & prolixa diſceptatione agitatum, num ſeptem tantum electorum ſelectio, & electio, qui Romanorum regem crearent, fuerit ejuſdem Gregorii papæ quinti inſtitutio, vel alterius Romanorum pontificum. Hujus rei occaſione, ſcimus Panuinium commentarium de comitiis imperatoriis elaboraſſe: quo nihil aliud probare nititur, quam ſeptem electores non a Gregorio quinto inſtitutos fuiſſe, ſed a Gregorio ejuſdem nominis decimo, nullum alium habens ſuæ ſententiæ quem ſequatur autorem, niſi infectam hæreſis ſcabie beſtiam, quem indigne nimis ipſe homo catholicus pectine ſcalpit eburneo, dum eum prædicat virum eſſe diſertum. Quem ſi cominus inſpexiſſet lucerna Cleanthis, eum potius ſicut pietate, ita & doctrina intellexiſſet omnino deſertum, nullo autem modo diſertum: ut cum ex multis aliis, tum ex ipſo in quo ſequitur eum quem laudat, & in quo laudat errantem, intelliges. Quos ambos turpiter errantes egregie corrigit, quem jure laudavimus, Bellarminus vere doctiſſimus, oſtendens (quod ipſos latuit) complures, eoſdemque fide integros, ſcripſiſſe ante Gregorium decimum autores de ſeptem electoribus jam antea conſtitutis, adeo ut nequaquam vel fingi potuerit eoſdem ab ipſo Gregorio decimo originem ducere, quorum ante ejus pontificatum fieret mentio a diverſis ejuſdem temporis claris autoribus.

Aventinum autor intelligit, qui libro 5. annalium Boiorum id aſſerit.

Bellarminus de tranſlatione Romani imperii lib. 3.

De numero electorum.

Exploſis igitur novatorum falſis opinationibus, repudiatiſque novitatibus eorumdem, nec ſic definita remanet quæſtio, ut factum a Gregorio V. affirmare poſſimus, quod a Gregorio X. inſtitui potuiſſe negatur. Siquidem etſi in controverſiam revocari non poteſt, ut dictum eſt, id quod tributum fuerat a Romano pontifice Ottonibus imperatoribus eligere ſucceſſores, per Gregorium V. transfuſum ad Germaniæ principes: haud tamen adeo liquet, per ipſum fuiſſe electores ipſos numero ſenario, vel ſeptenario definitos; ſed & ſi factum fuerit, conſtare tamen nequaquam id fuiſſe uſu receptum. De his ergo modo nobis agendum, ac demum a quo potiſſimum Romano pontifice id primum invenerimus inſtitutum, in medium adducendum.

Feudatarii imperii iidem electores.

Sane quidem nemo jure inficias ire poterit, poſt tertii Ottonis imperatoris obitum, ducentis & amplius annis, quotquot electi fuerunt Romanorum reges, imperatores deſignati, eoſdem non ſe-

ANNO CHRISTI 996.

ptem dumtaxat electorum, ſed omnium principum Germanorum qui ad comitia conveniſſent ſuffragiis fuiſſe ad regium culmen electos. Quod prӕterquam ſingulorum promotiones perſpicue ſatis edocent, ut dubitationi nullus poſſit locus eſſe relictus: quӕ adhuc extant de ipſis promovendis literӕ diverſorum pontificum Romanorum ad Germaniӕ principes datӕ, & inter alias, quas Gregorius ſcribit ad omnes epiſcopos, duces atque comites Teutonicos, de novi regis electione facienda, ſi Henricus in ſynodo excommunicatus non reſipiſceret, oſtendens illorum omnium jus eſſe par in eligendo rege in imperium promovendo. Ita etiam perſeveraſſe tempore Innocentii papӕ tertii, anno redemptoris milleſimo ducenteſimo, cum mortuo Henrico ſexto imperatore principes Germaniӕ ſciſſi ſunt inter ſe, eligentibus aliis Ottonem quartum, aliis vero Philippum, literӕ ambarum partium ad Innocentium papam datӕ ſignificant: quibus maniſeſte apparet, non penes ſeptem tantum fuiſſe jus eligendi, ſed penes omnes tam eccleſiaſticos quam laicos feudatarios imperatoris in utraque Germania principes. Extat ſcriptus tunc codex omnium illarum epiſtolarum, quӕ in ea cauſa ultro citroque datӕ fuere, aſſervaturque in archivo apoſtolicӕ ſedis in caſtello ſancti Angeli in Vrbe: nimirum literӕ Balduini comitis Flandriӕ unius ex electoribus; aliӕ comitis Daburgenſis, & Metenſis eodem munere perfungentis; Adolphi archiepiſcopi Colonienſis, & aliorum qui elegerunt Ottonem: quӕ cum non ſint adeo prolixӕ, huc exempli cauſa recitandas eſſe haud duximus otioſum. Sic ſe habent.

Gregorius VII. libro 4. epiſt. 3.

Eod. cod. epiſt. Innocentii pag. 5 epiſt. 7.
Eod. cod. epiſt. 8.
Eod. cod. epiſt. 9.
Eod. cod. epiſt. 10.

Sanctiſſimo patri, ac domino, Innocentio ſacroſanctӕ Romanӕ ſedis ſummo pontifici, principes, & barones Alemanniӕ, clerici, & laici, debitam in Chriſto reverentiam, & ſinceritatem obſequii.

CVM placuiſſet ei qui aufert ſpiritum principum, & magnus & terribilis eſt ſuper reges terrӕ, dominum Henricum imperatorem de medio auferre: neceſſarium nobis fuit viſum, de ſubſtituendo rege tractatum, & colloquium habere. Convenimus ergo ſӕpius, & miſerias, & oppreſſiones, quas hactenus ſuſtinueramus, recenſentes, per univerſos regni ..... animus noſtros ereximus, & quid honori eccleſiӕ Dei, & paci ac quieti ſubjectorum expeditet, deliberantes, nunc unum, nūc alium, quaſi finaliter eligere putabamus. Verum quia non eſt prudentia, non eſt potētia, non eſt conſilium, niſi per Deum: placuit ei qui Abrahӕ filium immolare volenti victimam providit, & David fratribus juniorem de poſt fetantes accepit, atque Matthiam ex diſcipulorū numero ad ſortem apoſtolatus elegit, ſereniſſimum dominum noſtrum Ottonem quondam Henrici ducis Saxoniӕ filium, ad regimen Romani imperii de terra peregrinationis ſuӕ ex inopinato offerre nobis. Invocata itaque ſancti Spiritus gratia, prӕdictum dominum Ottonem, Chriſtianӕ fidei cultorem devotiſſimum, atque ſanctӕ Romanӕ eccleſiӕ advocatum, & defenſorem fideliſſimum, & judiciariӕ poteſtatis obſervatorem juſtiſſimum, de longa, & antiqua regum proſapia ex utraque linea ſpecialiter editum, ad Romani regni faſtigium juſte, & rationabiliter elegimus; &, ſicut debuimus, ipſius electioni cōſenſimus, ipſumque in Auguſtorum ſede a Carolo magno apud Aquiſgranum huic dignitati deputata locavimus, & corona, & regni diademate, per manum domini Adolphi Colonienſis archiepiſcopi, ea qua decuit ſolemnitate, feliciter coronavimus.

Nos autem principes, qui jam dictum dominum in regem elegimus, feuda noſtra quӕ ab imperio tenemus, a manu ipſius recipientes, hominium ſibi fecimus, & fidelitatem juravimus. Tantӕ igitur dignitatis munus excellentiſſimus princeps divinӕ potius gratiӕ quam ſuis meritis adſcribens, primitias hujus honoris afferens domino, propria voluntate juramento firmavit in primis ſacroſanctӕ Romanӕ eccleſiӕ, deinde omnia eccleſiarum jura bona fide ſervare, & manutenere, & ſubjectos imperii, exheredatos maxime, & a ſuis poſſeſſionibus violenter ejectos, in ſua juſtitia pro poſſe juvare, & conſervare. Pravam illam conſuetudinem inſuper, quam imperatores anteceſſores ſui in occupandis rebus mobilibus vel ſe moventibus decedentium epiſcoporum vel abbatum principum hucuſque ſervaverunt, penitus extirpans, nos eccleſiaſticos principes ex hac indebita vexatione, regali benevolentia, liberos dimiſit, & decedentium bona ſuis ſucceſſoribus ſervanda liberaliter ſtatuit.

Paternitati ergo veſtrӕ dignum ſupplicare duximus, quatenus fidem, & devotionem domini noſtri regis attendentes, merita quoque illuſtriſſimi patris ſui Henrici ducis Saxoniӕ, qui ab obſequio ſanctӕ Romanӕ eccleſiӕ numquam receſſit, memoriter tenentes, paci, & quieti noſtrӕ, & veſtrӕ, intuitu Dei ac noſtri obſequii, providentes, ipſius electionem, & conſecrationem, autoritate veſtra confirmare, & imperiali coronatione armare, paterna pietate dignemini. Sanctitatem inſuper veſtram obnixe rogamus, quatenus principes, & barones, a tam rationabili electione diſcordes, eccleſiaſtica cenſura ad concordiam revocetis, & ab illicita fidelitate partis adverſӕ clave ſancti Petri reſolutos, ad prӕſtandam regi domino noſtro fidelitatem & ſubjectionem autoritate veſtra compellatis. Vt autem a domino rege noſtro jura Romanӕ eccleſiӕ, ut prӕdictum eſt, integra & illibata ſerventur, nos in bona fide ſpondemus, & pro domino rege noſtro fidejubemus.

SVBSCRIPTIONES.

Ego Adolphus Colonienſis archiepiſcopus elegi, & ſubſcripſi.

Ego Berardus Paderbornenſis epiſcopus elegi, & ſubſcripſi.

Ego Thietmarus Mindenſis epiſcopus elegi, & ſubſcripſi.

Ego VVitichindus Condetenſis abbas elegi, & ſubſcripſi.

Ego Gerardus Tudenſis abbas elegi, & ſubſcripſi.

Ego Etibertus VVerdenſis abbas elegi, & ſubſcripſi.

Ego Henricus dux Lotharingiӕ, qui & Brabantiӕ, marchio Romani imperii, elegi, & ſubſcripſi.

Ego Henricus comes de Kuke conſenſi, & ſubſcripſi.

Porro hos omnes legitimos fuiſſe electores, ipſe Innocentius papa ſuis eſt ſӕpe literis teſtatus, ad Germaniӕ epiſcopos & principes dans, eodem codice comprehenſis. Sed neque adverſarii ipſi negarunt hos legitimos fuiſſe imperii electores, ſed tantum fuiſſe numero pauciores objecere, eoſdemque auro corruptos ab Anglorum rege eidem nepoti ſuo Ottoni favente.

Sed ut ſcias reliquos electores Philippo Sueviӕ duci ſtuduiſſe, quem in regem elegerunt, ex titulo literarum earumdem ad Innocentium papam tunc ſcriptarum ſic accipe:

Reve-

ANNO CHRISTI 996.

Reverendo in Chriſto patri domino Innocentio, ſanctæ Romanæ eccleſiæ pontifici, Germaniarum principes & magnates, in Chriſto filii, Magdeburgenſis archiepiſcopus, Treviren ſis archiepiſcopus, Biſuntinæ ſedis archiepiſcopus, Ratiſponenſis epiſcopus, Friſingenſis epiſcopus, Auguſtanus epiſcopus, Conſtantienſis epiſcopus, Eiſtetenſis epiſcopus, VVermatienſis epiſcopus, Spirenſis epiſcopus, Brixienſis electus, Hildesheimenſis epiſcopus, imperialis aulæ cancellarius, abbas Fuldenſis, abbas Heſvvoldenſis, abbas de Tergente, abbas Ebuvacenſis, item rex Bohemiæ, dux Saxoniæ, dux Bavvariæ, dux Auſtriæ, dux Moraviæ, marchio de Ruveſperg, aliique Alemanniæ nobiles.

MAGNITUDINI veſtræ duximus declarandum, quod mortuo inclyto domino noſtro Henrico Romano imperatore Auguſto, collecta multitudine principum, illuſtrem dominum noſtrum Philippum in imperatorem Romani ſolii rite, & ſolenniter elegimus, &c.

In fine autem numerantur, & alii principes abſentes, qui per literas conſenſum præſtiterunt. Incipit epiſtola: *Exiſtimare non valet ratio*, &c. & iſta eſt ad quam reſpondet Innocentius illa quæ habetur deſcripta in capitulo *Venerabilem*. Ex quibus redarguas Oſtienſem, dum interpretans decretalem illam, hos, quos ipſe papa redarguit, exiſtimavit fuiſſe illos ſeptem vulgatos ore omnium electores. Nam ex his perſpicue intelligimus, quam procul abſit ut temporibus Innocentii papæ tertii ſeptem tantummodo fuerint electores, cum liqueat ex dictis epiſtolis, omnes imperii feudatarios eccleſiaſticos, archiepiſcopos, epiſcopos, & abbates, & ſæculares principes, duces, marchiones, comites, & barones, legitimos eſſe habitos electores Romanorum regis, deſignati imperatoris. Sed neque id mutatum reperitur, cum anno milleſimo ducenteſimo duodevigeſimo poſt Ottonem Fridericus II. creatus eſt Cæſar, ut apparet ex comitiis tunc ea cauſa habitis. Hæc cum ita luce meridiana perſpicua habeantur, attamen non uſque ad Gregorium decimum fuit ſeptem electorum dilata creatio; quæ a quonam Romano pontifice fuerit primitus decreta, & ubi locorum, qui electi fuerint, certo certius ex ſynodalibus actis in promptu eſt demonſtrare, ut ea tuto affirmare poſſimus. Et ne de impoſtura, vel levis ſuſpicio poſſit oriri, ipſos etiam ſanctæ eccleſiæ Romanæ hoſtes acerrimos, & implacabiles, ſuis libris aſſerentes, & in medium afferentes, & aliud licet agentes, id tamen ingenue profitentes, adhibebimus teſtes: quorum alter ſuis temporibus res geſtas conſcripſit, & ex epiſtolis Romanorum pontificum, imperatorum, regum, aliorumque principum, necnon ex conciliorum actis aliiſque publicis monumentis ex integro recitatis, hiſtoriam texuit; alter vero ex recentioribus hujus temporis novatoribus, qui in odium quo flagraret adverſus Romanam eccleſiam, illum e latebris erutum edidit commentarium. Hæc autem ut exacte percipias attende.

Cap. Venerabilem extr. de elect.

Certa fides de tempore quo creati ſunt ſeptē electores.

Vixit temporibus illis Matthæus Pariſienſis monachus S. Albani in Anglia, qui Anglicanam hiſtoriam aggreſſus eſt ſcribere ab anno Redemptoris milleſimo ſexageſimo ſexto, perduxitque eam uſque ad annum milleſimum ducenteſimum quinquageſimum, ut in fine ipſe teſtatur his verbis: *Hic terminātur fratris Matthæi Pariſienſis monachi ſancti Albani chronica, quæ pro utilitate poſteritatis ſubſecutura, Dei amore, & beati Albani Anglorum protomartyris honore,*

A *ne memoriam eventuum modernorum vetuſtas aut oblivio deleat, literis commendavit*. His vero mox ſubjicit verſus iſtos:

Virginis a partu jam mille volumina Phœbus
Cum bis centenis, & quinquaginta peregit
Annua; ſed viſum non eſt ſub tempore tanto
Aprilis ſexto fuerit quod paſcha Kalendas,
Dum quinquagenus orbem percurreret annus.
Hoc tamen evenit anno cui terminus hic eſt.

Addit vero: *Fluxerunt utique ab incarnatione domini viginti & quinque annorum quinquagena*, &c. Hæc ad tempora autoris cognoſcenda, quibus vixit & ſcripſit, dicta ſunto. Qui ſuis ſcriptis quam fuerit animo infenſiſſimo in apoſtolicam ſedem, juxta il-
B lud, *loquela tua manifeſtum te facit*, quivis facile poterit intelligere (niſi probra illa fuerint additamenta potius ejus qui edidit novatoris hæretici hominis, cum peculiare ſit illis, libros quos potuerint depravare) dum nulla in eo libro prætermittitur occaſio carpendi Romanos pontifices: immo & ſine occaſione, omnia ipſorum facta in deteriorem accipiens partem, cordis ſecreta rimans, & in malum ſenſum ſemper interpretans, in eos eorumque miniſtros acerbiſſime invehitur ſemper, nec parcit umquam: ut plane de illo ſit jure meritoque dicendum: *Malus homo de theſauro ſuo profert mala*: cum & ſecundum illud dictum Salvatoris acciderit ipſi: *Si oculus tuus nequam fuerit, totum corpus tenebroſum erit*: dum etiam quæque ſancta, quæque juſta ac pia in pravum ſenſum ac-
C cipiens, ſugillat pariter, & infamat. Sed quid accidit? cum liber iſte, indignus luce a majoribus judicatus, occultatus lateret in angulo, his ipſis temporibus noſtris, magno præconio tamquam prævia face, emerſit in lucem, novatoris opera editus Londini in Anglia, anno redemptoris milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo primo. A quo libro ſi quis demat invectivas, dicacitates, & blaſphemias in apoſtolicam ſedem frequenter iteratas, aureum ſane dixerit commentarium, utpote quod ex publicis monumentis, totidem verbis redditis, ut dictum eſt, egregie contextum, & coagmentatum inveniatur.

Matth. 12.

Matth. 12.

Matth. 6.

In quo quidem, inter alia nobilia monumenta, ha-
D bentur acta concilii Lugdunenſis œcumenici, cui interfuerunt in primis ipſe qui indixit Innocentius papa IV. anno redemptoris milleſimo quadrageſimoquinto, ſimulque duo patriarchæ orientales, Conſtantinopolitanus videlicet, & Antiochenus: ſuamque præſentiam eidem exhibuit imperator Conſtantinopolitanus, præter alios principes, regumque legatos, poſt præſides diverſarum eccleſiarum. In eo autem poſt excommunicationis ſententiam promulgatam ab ipſo pontifice in Fredericum imperatorem, poſt tractationem eorum quæ ſpectant ad expeditionem in ſubſidium terræ ſanctæ, complura alia ad ſtatum eccleſiæ bene diſpo-
E nendum conſtituta ſunt: & inter alia titulus eſt additus de electionibus, ob litium deciſionem: in eoque ſimul ſeptem definiti ab eodem pontifice electores imperatorum leguntur:

De concilio œcumenico ſub Innocentio papa IV.

ELECTORES IMPERATORUM.

LAICI { *Dux Auſtriæ.* *Dux Bavvariæ.* *Dux Saxonum.* *Dux Brabantiæ, qui & Lovaniæ.*

PRÆLATI { *Archiepiſcopus Colonienſis.* *Archiepiſc. Moguntinus.* *Salzburgenſis.* } PRINCIPALES.

Septem primitus inſtituti electores.

Sequun-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 997.

imagine Salvatoris, infra valvas majoris eccleſiæ A Ravennatenſis, Gerbertus ejuſdem eccleſiæ præſul reſidens cum pluribus epiſcopis, & preſbyteris eccleſiæ memoratæ, aſtantibus diaconibus, & cuncto clero, dixit.

I.

In ſancta ac Ravennate eccleſia, cui divina diſpenſatio præeſſe me voluit, dudum conſuetudo eſt valde reprehenſibilis orta, ut ſubdiaconus corpus domini, quod formatum appellant, tempore conſecrationis epiſcoporum, ipſis vendant epiſcopis, & chriſma vendant archipresbyteris annualiter parochiæ veſtræ. In quibus B apparet venditio filii Dei, & venditio Spiritus ſancti. Qua de re præſenti decreto conſtituo, ut in hac ſede, & in his omnibus quæ ad nos pertinent, ulterius minus fiat. Quod omnes ſtatuentes laudarunt, & dixit: Si quis autem contra hoc decretum auſus fuerit attentare, anathema ſit, & reſponderunt omnes, Amen.

II.

Statuimus etiam, ut annualiter in feſto ſancti Vitalis omnes archipreſbyteri ad nos pertinentes, pro reſpectu ſedis, ſubdiaconis noſtris annualem cenſum perſolvant C ſolidos duos, & quicumque conceſſerit cenſualiter, ſentiat ultionem, arbitrio primorum hujus eccleſiæ. Et ab omnibus eſt laudatum.

III.

Et quamvis antiquitus ſit ſtatutum, ut nemo epiſcoporum, alterius clericum, ſine eo mandante literis recipiat, aut eccleſiam* in alterius diœceſi, vel per acceptam, ſive promiſſam pecuniam. Sed neque illum*, quem probabilem ad officium non inveniat, aut immatura ætas, vel crimen ex- D cludit. Nec illum, quem inſcitia coerceat, vel leges infamia damnent, aut debilitas; vel imminutio membrorum cohibeat, ſeu quem abjecta officia, vel miniſteria deformia notant, vel quem turpis lucri cupiditas abjicit, vel contra leges prohibitio: neque ullum eorum, quos neophytos dicunt, bigamos, curiales, vel laicos, vel eorum, qui in canonibus, & legibus cohibentur. Vnde competere non ambigimus, ut præſenti concilio, priſcorum patrum ſanctiones firmantes teneamus, ut nemo noſtrum eccleſiam, E vel aliquando oratorium, in alterius diœceſi dedicare attentet, ſine permiſſu, & conſenſu epiſcopi, ad quem pertinet ipſa diœceſis: neque alterius diœceſentes, vel parochianos recipere, aut promovere, ſeu retinere præſumat, ſine canonicis epiſtolis, quas Nicæna ſynodus apud Bithyniam congregata, ſancivit Latino more recitari formatas: & ut nullus ſacris* permittat ordinibus, niſi quem ætas, vita, doctrina, mores, autoritas canonica commendat atque legalis. Vt autem hæc ſanctio per omnia firmior

* *ſ. deeſt* dedicet.

* *ſ. deeſt* promoveat.

teneat, & ut hoc indignis non concedatur, ſub anathematis obligatione noſmetipſos conſtringimus, & ſucceſſores noſtros epiſcopos, qui contra hæc decreta præſumpſerint. Et ſi quis ſacri ordinis de ſepultura mortuorum aliquid acceperit, niſi forte quæ ſponte ab amicis, vel propinquis mortuorum eccleſiæ fuerint collata, hac maledictione teneantur obnoxii.

Et laudaverunt omnes pariter acclamantes placere ſibi, ac dicẽtes clamaverũt: Fiat, fiat.

Promulgata ſunt hæc anno 997. incarnationis dominicæ, die Kalend. Maiarum indict. II. ſub clementiſſimo imperio memorati principis Ottonis, ſiquidem tertii: & ſubſcribentes confirmaverunt epiſcopi qui intererant, & preſbyteri cardinales eccleſiæ Ravenn.

G. A. R.
Vbertus Livienſis.
Albardus Sarſinas.
Ioannes Bononienſis.
Raimbaldus Cornelienſis.
Hildeprandus Faventinus.
Georgius Comaclenſis.
Georgius Cæſenas.
Leo Ficodenſis.
Teupertus Pupilienſis.
Chriſtophorus, & Guinizo, Nuncii ſanctæ Parmenſis eccleſiæ.
Ioannes, & Ioannes, & Vannius preſbyteri.
Anaſtaſius, & Deus dedit, Paulus, & Leo.

NOTA GABRIELIS COSSARTII.

Huic ſynodo interfuiſſe Otton Imp. ait Rubeus hiſt. lib. v. ſed ex his actis, falſi convincitur. Quam vero refert Riveſius in hiſtoria conciliorum ſynodum Ravennæ hoc ipſo anno habitam, Gerberto præſide, in qua Hugonem abbatem Farfenſem, inique & Simoniace ingreſſum, pœnitentiam egiſſe ait, & Arnulfo Mediolanenſi *Papatum ablatum*: nullum ejus apparet hoc an. veſtigium: at neque tunc Arnulfus ullus erat Mediolanenſis archiepiſcopus, cui *Papatus auferretur*. Nam Arnulphus primus obiit anno 975. Arnulfus vero ſecundus anno tantum 995. archiepiſcopatum iniit. *Vide Ottonis Conſtitutionem, poſt aliquot paginas.*

*** CONCILIVM TICINENSE, a Gregorio papa V. habitum anno DCCCCXCVII. in quo Creſcentius excommunicatus.

ANNO CHRISTI 997.

ITa *de hac ſynodo chronicon Hildensheimenſe*: Anno DCCCCXCVII. papa Ticini adunato complurium epiſcoporum concilio Creſcentium anathemate perculit. *Cur autem anathemate perculſus? Cauſam anno ſuperiore præmiſit*: Otto imperator habito cum Romanis placito, quemdam Creſcentium, quia priorem papam injuriis ſæpe laceraverit, exilio ſtatuit deportari. Sed ad preces novi apoſtolici Imperator omnia remiſit. Sed non multo poſt, imperatore urbe excedente, idem Creſcentius domdum apoſtolicum, nudum omnium Romana urbe expulit. *De hoc Creſcentio vide Glabr. Rodul. l. 1. c. 4.*

CONCILIVM SANDIONYSIANVM IN QVO ACTVM DE DECIMIS ECCLESIÆ reſtituendis, anno Chriſti circiter DCCCCXCVII.

ANNO CHRISTI 997.

DE *hac ſynodo ſic Aymoinus in vita S. Abbonis Floriacenſis abbatis, cap.* IX. In illis ſane diebus, in monaſterio S. Dionyſii, haud procul a Pariſiis, concilium aggregatum eſt quamplurium epiſcoporum. Qui cum de fidei puritate, de corrigendis tam ſuis, quam ſubditorum pravis moribus, ſermocinari debuiſſent, juxta vulgare proverbium,

ANNO CHRISTI 998.

cunctum ſuum ſermonem ad decimas verterent eccleſiarum. Quas laicis, ac Deo ſervientibus monachis auferre moliti, reſiſtente eis in hac re hoc venerabili Dei cultore Abbone, promiſcuam in ſe vulgi concitavere manum. Ortaque ſubito ſeditione, tantus in epiſcopos timor irruit, ut publica ſtatione relicta, paſſim quiſque diffugeret, inter quos Seguinus Senonum archiepiſcopus, primatum Galliæ in ea ſynodo ſibi uſurpans, primatum quoque fugæ arripuit. Et inter fugiendum ſecuri inter ſcapulas ictus, lutoque a popularibus oblitus, ægre evaſit. Vni quoque epiſcoporum timor fugienti tam veloces addidit alas, ut affluentiſſimo prandii apparatu, quem ſibi extruxerat, relicto, vicinæ urbis Pariſiorum mœnia, fugitabundus expeteret. Totam ergo tantæ calumniam injuriæ, tam a præfato Arnulfo* quam a reliquis pontificibus, ſub ſemet devolui perpendens hic Deo devotus Abbo, in eodem apologetico non ſolum ab hoc, verùm & a quibuſdam

B

» aliis, hoc modo ſe purgat objectis. Nec me veſtro,
» ait Regibus*, aliorumque ſapientum examini ſub-
» duco, qui contra canones ſenſiſſe ſuſpicor. In epi-
» ſcopos, manum monachorum moviſſe accuſor, ve-
» ſtram benevolentiam proprio epiſcopo tuliſſe blaſ-
» phemor, quibuſdam excommunicatis participaſſe
» criminor. Sed eſto, cui ſententiæ canonum contra-
» dixi, qui in illo concilio via apertum librum videre
» potui? Aut concilium illud fuit, ubi conciliati ve-
» nerunt, & diſconciliati receſſerunt? Cum ibi diſcor-
» des reconciliari debuerint, aut canonica diſtrictio-
» ne mulctari. Quid in me ſingulariter commiſerunt
» epiſcopi, ut eis ſaltem cogitatione obeſſe voluerim?
» præſertim cum non inimicum, ſed fide & opere ami-
» ciſſimum, graviora pericula* pertuliſſe contigerit.
» Ecce coram Deo in Chriſto non mentior, quia au-
» dita inſequentium conclamatione, ultra quam dici
» poſſit indolui, recordatus priſtinæ amicitiæ & be-
» neficiorum tanti viri, cujus vix venerandum caput
» oſtendit, excepta primatis prærogativa, & ſacerdo-
» tali infula. Qua ſuggeſtione vos decepi, ut veſtram
» benevolentiam optimis auferretis, male meritis
» conferretis? Num ego Deus ſum, qui mutat men-
» tes, mutat corda, mutat regna & tempora? Vere
» fateor me magicam ignorare, nec aliquid malarum
» artium didiciſſe.

* *Aurelian. epiſcopo, de quo ſupra idem Aymoinus, cap. 5.*

* *Hugoni, & Roberto.*

* *Quid paſſus ſit Abbo ab Arnulpho Aurelian. epiſc. vide ibid. c. 5.*

C

D

*** *De eodem concilio ita in ſchedis MSS. quas penes me habeo.*

Apud cœnobium Dionyſianum conventus factus eſt plurimorum epiſcoporum de rebus eccleſiaſticis. Cumque de decimis quæ a laicis ut plurimum occupabantur, & monachis paſſim detrahebantur, ad parochos reducendis, quæſtio in medium foret propoſita, Abboque monaſterii Floriacenſis cœnobiarcha reſiſteret: is monachos ſancti Dionyſii, & cæteros familiares illorum contra epiſcopos concitavit. Seditione gravi orta, pontifices re infecta huc illucque diffugere coacti, & fuga ſibi ſalutem quærere. Seguinus Senonenſis archiepiſcopus canitie venerandus, fugiens, inter ſcapulas ſecuri ictus, a populo cœno & luto oblitus, pene mortuus relictus eſt: nec eum dignitas ſacerdotalis protexit, aut canities, quin pene occideretur. Cujus cauſam concitationis in Abbonem omnes rejecerunt: & de ea, apologetico ad reges Hugonem, & Robertum ſcripto, expurgare ſe nititur.

E

OBSERVATIO G. C.

Miror a Gregorio Riveſio conjectam hanc ſynodum fuiſſe in annum Chriſti milleſimum. Habita eſt certe Hugone & Roberto regnantibus: apud quos apologetico ſe purgavit Abbo. At obiit Hugo anno 997. Octob. 24.

A

CONCILIVM ROMANVM,

in quo de Roberti regis, qui conſanguineam duxerat, diſſolvendo conjugio actum eſt, in baſilica ſancti Petri, a Gregorio papa V. præſente Ottone III. imp. celebratum anno domini DCCCCXCVIII. Gregorii ejuſdem papæ anno III. Roberti vero regis anno* II.

ANNO CHRISTI 998.

Nunc primum in lucem editum, ex apographo R. P. Iacobi Sirmondi S. I. quod excepit, ex cod. S. Mariæ Anicienſis.

TITVLI CANONVM.

I. *Vt Robertus rex Bertam uxorem conſanguineam dimittat.*

II. *Excommunicantur epiſcopi qui tale conjugium conſecrarant.*

III. *Epiſcopatus Merſeburgenſis in priſtinum ſtatum reſtitutio.*

IV. *De Giſilario epiſcopo, qui a minore ſede ad majorem migrarat.*

V. *Stephani Vallavenſis epiſcopi contra canones electi & ordinati depoſitio.*

VI. *Excommunicantur epiſcopi qui Stephanum ordinarant.*

VII. *Vt in Stephani Vallavenſis locum alter eligatur, & a papa conſecretur.*

VIII. *Vt rex Robertus Stephano depoſito non faveat.*

B

CANONES.

I. *Vt Robertus rex Bertam uxorem conſanguineam dimittat.*

C

Vt rex Robertus conſanguineam ſuam Bertam, quam contra leges in uxorem duxit, derelinquat, & ſeptem annorum pœnitentiam agat, ſecundum præfixos eccleſiaſticos gradus, judicatum eſt. Quod ſi non fecerit, anathema ſit: idemque de eadem Berta fieri præceptum eſt.

II. *Excommunicantur epiſcopi qui tale conjugium conſecrarant.*

Erchembaldum Turonenſem archiepiſcopum talis conjugii conſecratorem, cum omnibus epiſcopis qui conſentientes interfuerunt his inceſtis nuptiis regis, & Bertæ conſanguineæ ſuæ, a ſacroſancta communione ſuſpendimus, donec ad hanc ſanctam ſedem apoſtolicam veniant ſatisfacturi.

D

III. *Epiſcopatus Merſeburgenſis in priſtinum ſtatum reſtitutio.*

Vt epiſcopatus Merſeburgenſis a ſede apoſtolica, & bonæ memoriæ Ottone I. imperatore per univerſale cōcilium fundatus, & ab imperatore Ottone II. ſine concilio deſtructus, ut in proprium honorem redeat a ſede apoſtolica judicatum eſt per univerſale concilium, præſidēte D. Ottone III. Auguſto Cæſare, & D. Gregorio V. papa.

E

IV. *De Giſilario epiſcopo qui a minori ad majorem ſedem migravit.*

Si Giſilarius ſanctæ Magdeburgenſis eccleſiæ epiſcopus potuerit canonice comprobare, quod per ambitionem de minori ſede Merſeburgenſi, ad majorem Magdeburgenſem non migraverit: ut non deponatur, judicatum eſt. Sed ſi populi & cleri invitatione migravit, in eadem permaneat metropoli. Quod ſi abſque eorum invitatione & electione migravit,

non

non tamen per ambitionem, & avaritiam A factum eſſe conſtiterit, ad priorem redeat ſedem. At ſi ambitionem, & avaritiam negare non potuerit: definitum eſt, amittat utramque.

V. *Stephani Vallavenſis epiſcopi contra canones electi, & ordinati depoſitio.*

Stephanus ſanctæ Vallavenſis eccleſiæ dictus epiſcopus, ut omni ordine ſacerdotali careat, autoritate apoſtolica edicimus, eo quod a VVidone vivente epiſcopo, B avunculo & prædeceſſore ſuo, ſit electus ſine cleri & populi voluntate: ac poſt ejus mortem, a duobus tantum epiſcopis non comprovincialibus ſit ordinatus.

VI. *Excommunicantur epiſcopi qui Stephanum ordinarant.*

Dagbertum Bituricenſis eccleſiæ archiepiſcopum, & Rodenum Nevernenſis eccleſiæ epiſcopum, a communione ſuſpendimus, donec ad hanc ſanctam & apoſtolicam ſedem veniant, & ſatisfaciant, eo quod StephanumVVidonis epiſcopi nepotem eo C vivente contra leges eccleſiaſticas in epiſcopum ordinare præſumpſerint.

VII. *Vt in Stephani Vallavenſis locum alter eligatur, & a papa conſecretur.*

Vt clerus, & populus civitatis Vallavorum licentiam habeant eligendi epiſcopum, judicatum eſt: ut electus, a domno papa conſecretur in epiſcopum, judicatum eſt.

VIII. *Vt rex Robertus Stephano depoſito non faveat.*

Vt rex Robertus Stephanum, VVidonis quondam Vallavorum epiſcopi nepotem juſte damnatum, & depoſitum, nullomodo D juvare præſumat, nec ei præbere auxilium, judicatum eſt: ſed ut cleri, & populi afveat electioni, ſalva ſibi debita ſubjectione, decretum eſt.

SVBSCRIPTIONES EPISCOPORVM.

Ego Gregorius, ſanctæ catholicæ, & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ præſul, præfui, & ſubſcripſi.
Gerbertus Ravennenſis archiepiſcopus.
Giſlebardus Capuanus archiepiſcopus.
Sigefridus Placentinus epiſcopus.
Hubertus Firmenſis epiſcopus.
Petrus Cumanus epiſcopus. E
Lambertus Conſtantienſis epiſcopus.
Hugo Genavenſis epiſcopus.
Hugo Sedunenſis epiſcopus.
Henricus S. Kyliani vicarius.
Benedictus Laincanenſis epiſcopus pro ſe, & pro omnibus cardinalibus epiſcopis.
Ioannes Maturanenſis epiſcopus.
Tetbaldus epiſcopus Vellcternenſis.
Petrus Præneſtinus epiſcopus.
Gregorius Oſtienſis epiſcopus.
Benedictus Portuenſis epiſcopus.
Stephanus Cerenſis epiſcopus.
Artridus Ferentinenſis epiſcopus.
Ingizo Caſtellanus epiſcopus.
Hubertus Luſcalis epiſcopus.
Hubertus Arimas epiſcopus.
Ildeprandus Faventinus epiſcopus.
Ioannes Sueſſanus epiſcopus.
Adelbertus .... epiſcopus.
Adelbertus Piſaurenſis epiſcopus.
Rainerus Fundenſis epiſcopus.
Bernardus Caietanus epiſcopus.
Arialdus Cluſinæ epiſcopus.

NOTA IACOBI SIRMONDI S. I.

Paruiſſe regem ſedis apoſtolicæ mandato, Bertamque conſanguineam cui ſe ſociaverat, dimiſiſſe, tum hiſtoriæ noſtræ ſcriptores teſtantur, tum Leo papa IX. in epiſtola ad Henricum regem ejus filium, cujus partem recitat Ivo Carnotenſis part. IX. *cap* VIII. Pater, *inquit*, tuus Robertus, laude & conſultu epiſcoporum regni tui, Bertam matrem Odonis comitis ſibi duxit uxorem: ob quam rem, quoniam ſibi erat carnis affinitate conjuncta, ab anteceſſore noſtro cum epiſcopis, qui placito interfuerunt excommunicati, poſt ad ſedem apoſtolicam venientes cum ſatisfactione, ſuſcepta pœnitentia, redierunt ad propria.

"**CONSTITVTIO DECRETALIS SACRÆ LEGIS D. OTTONIS III. piiſſimi imperatoris.

Edita in collectione Romana Holſtenii.

Ex chronico Farfenſi MS.

Otto Dei gratia Romanorum imperator auguſtus, archiepiſcopis, abbatibus, marchionibus, comitibus, & cunctis judicibus intra Italiam conſtitutis, in perpetuum.

COMPERIMVS quod epiſcopi, & abbates, eccleſiarum poſſeſſionibus abutantur, & per ſcripta quibuſlibet perſonis attribuant; & hoc non ad utilitatem eccleſiarum, ſed pecuniæ, affinitatis, & amicitiæ cauſa. Dumque eorum ſucceſſores, & pro domorum Dei reſtauratione, ac pro reipublicæ officio, noſtroque obſequio commonentur, ſuarum eccleſiarum prædia ab aliis detineri cauſantur; ſeque imperata non poſſe perficere re vera demonſtrant. Proinde quia ſtatus eccleſiarum annullantur, noſtraque imperialis majeſtas non minus patitur detrimentum, dum ſubditi nobis debita non poſſunt exhibere obſequia: conſtituimus, & imperiali edicto confirmamus, ut omnia ſcripta, ſive ſi libelli nomine, ſive ſi emphyteoſis, prolatum fuerit quid de eccleſiis Dei, ſive aliquo modo, effici non poſſit: obeunte autore obeat, ſoluſque detrimentum habeat, qui ſe eo ſcripto obligavit atque vinxit; nec omnino ad eum ſuperſcripta damna pertineant, qui ei in regimine ſucceſſit: ſed ſit ei libera facultas omnia quæ per libellos vel alias quaſlibet ſcripturas abalienata fuerint, in proprium jus eccleſiæ revocare, & ita ordinare, ut Deo & nobis debitum obſequium valeat exhibere. Nam cum regibus, & imperatoribus, ea quæ regni & imperii ſunt, niſi ſervientibus, dare non liceat, exceptis eccleſiis: quomodo abbatibus, & epiſcopis, res eccleſiarum per tempora ſuorum ſucceſſorum diſtribuere liceat? Omne quippe jus, ſive lex, ſive quodlibet ſcriptum, vel quælibet conſuetudo, ſi contra eccleſiæ utilitatem fuerint, in irritum deducenda ſunt; nec noſtra autoritate debent firmari, quæ contra imperii autorem, & propagatorem, probabuntur inferri. Hoc ergo ſolum ſcriptum pro lege

in talibus cauſis habeatur, quod eccleſiæ Dei proſit, & nullomodo obeſſe poſſit. Quod ſi aliquis contra hanc conſtitutionem noſtram tentaverit, tamquam rebellis judicetur, & ſit ei anathema maranatha, niſi reſipiſcat, ab omnibus epiſcopis, qui huic imperii noſtri edicto ſubſcripſerunt, vel aſſenſum præbuerunt, vel præbituri ſunt. Amen.

Actum XII. Kalend. Octobris, Indictione XII. anno tertio domini Gregorii V. papæ pontificatus, promulgata per manus Gerberti ſanctæ Ravennatis eccleſiæ archiepiſcopi, in ea ſynodo, in qua Mediolanenſi epiſcopo, Arnulfo nomine, papatum ablatum eſt in baſilica ſancti Petri, quæ vocatur ad cælum aureum. Et ſubſcripſerunt omnes qui adfuerunt epiſcopi.

ANNO CHRISTI 999.

VITA ET EPISTOLA
SILVESTRI PAPÆ II.

Silveſter II. fit papa.

SILVESTER hujus nominis ſecundus, ex Ravennate archiepiſcopo factus eſt pontifex Romanus, anno Chriſti redemptoris 999. tempore Ottonis III. imperatoris. Hic ante pontificatum Gerberti nomine appellatus, ille eſt, qui poſt captatam Hugonis Galliarum regis amicitiam, Arnulphum Remenſem archiepiſcopum ſede ſua amoveri, ſeque per decretum pleniſynodi Remenſis, de qua ſupra, in locum ejus ſubrogari procuravit: quique demum per Leonem ſedis apoſtolicæ legatum, & decretum Remenſis concilii inde ejectus, ad Ottonem imperatorem fugit. De injuriis Arnulpho illatis, & de calumniis ſedi apoſtolicæ per fraudem, dolum, & mendacium objectis, eum pœnitentiam egiſſe apparet, ex eo quod poſt hæc tempora talis extiterit, quem ad Ravennatem archiepiſcopatum populus jure meritoque eligendum, & imperator Otto promovendum eſſe judicaverint: quemque Gregorius pontifex talem reperit, cui ipſe neque ordines, neque uſum pallii negari voluerit. Natus, inquit Ditmarus, de occiduis regionibus, a puero liberali arte nutritus: in philoſophia, & aſtrologia tantum profecit, ut ſuos quoſque coætaneos variæ artis notitia ſuperaverit. Ingreſſus vitam monaſticam, factus eſt præceptor Roberti regis & filii Hugonis. In regia aula hac occaſione aliquamdiu verſatus, primo ad Remenſem, atque deinde ad Ravennatem archiepiſcopatum ſibi aditum præparavit. Ad pontificatum evectus eſt ſtudio, & patrocinio Ottonis III. ejus nominis imperatoris, quamquam Aimoinus ſcribat eum a populo, imperatori ſine dubio adulante, poſtulatum fuiſſe. Credo faviſſe eidem imperatorem, tum quod Germanus eſſet; tum etiam quod cum eo diu converſatus, ut ait Ditmarus, in Magdeburg admirabile horologium feciſſet, atque ita per inſtrumentum dædalica inventione compoſitum, totum in ſui amorem & favorem pertraxiſſet.

Gerbertus ante nominatus.

Poſt actam pœnitentiam de injuriis aliis ſedibus illatis factus eſt papa.

Vita Gerberti, alias Silveſtri.

Aimoinus lib. 5. c. 45.

Cur Otto imperator illi faverit?

Quid Benno de Silveſtro fabuletur?

Benno qui ſe cardinalem archipreſbyterum nominat, quique ex ſchiſmaticorum ſciſſione ſibi nomen tantæ dignitatis abripuit, & tempore Gregorii VII. & Henrici imperatoris ſchiſmatici vixit, Papirio Maſſono teſtante, & refellente, primus architectus fuit iſtius fabulæ, qua vulgo jactatur Silveſtrum magicis incantationibus ad apoſtolicæ ſedis culmen provectum eſſe, pacta pro mercede diabolo anima, quam ſtatuto loco Hieroſolymis (ſic nuncupatur in urbe ſanctæ crucis eccleſia) exactor violentus extorſerit. Sed cum autor fabulæ non hunc tantum, verum etiam omnes Gregorii VII. prædeceſſores, aſtrologiæ, philoſophiæ, & naturalis magiæ peritos, maleficii accuſet & condemnet: ad refutationem fabulæ ſatis eſt autorem prodidiſſe. Quamquam ſi hæc omnia deeſſent, epitaphium illud, quod Sergius IV. communi conſenſu vir ſanctus, huic poſt quintum annum obitus erexit, quodque infra ex Lateranenſi eccleſia deſcriptum invenies, abunde ſatis fabuloſum autoris commentum refutaret.

Redargutio fabulæ.

Res geſtæ ſub Silveſtro.

Huic pontifici Otto imperator III. Vercellenſem civitatem cum comitatu, necnon ſanctæ Agathæ comitatum donavit. Novæ hæreſes, quas Glaber recenſet, ſub hoc pontifice plane ſunt ſopitæ eodem anno, quo fuerant exortæ. Stephanus, qui hactenus dux Hungarorum nominatus erat, per ſuos ad ſedem apoſtolicam ablegatos coronam regni Polonis præparatam accepit; quia ipſe (ut teſtatur Gregorius VII. epiſt. 13. lib. 2.) regnum Hungaricum Romanæ eccleſiæ contuliſſet. Sub hoc pontifice anno Chriſti 1000. vana multorum aſſertione prænuntiatus eſt mundi interitus: cui Abbo Floriacenſis ſcripto apologetico contradixit. Otto imperator exceſſit e vivis. In locum ejus ab electoribus jam ante conſtitutis ſubrogatus eſt Henricus I. a VVilligiſo Moguntiæ archiepiſcopo inauguratus, quem poſt annos 12. Romanus pontifex Benedictus VIII. nomine tituloque Auguſti Imperatoris donavit. Ejuſdem tempore, opera ſancti Stephani regis Hungarorum, Tranſſilvani ad fidem converſi fuerunt. Poſt quintum annum ſedis ſuæ inchoatum, mortuus eſt 12. Maii, anno Chriſti 1003. ut ex epitaphio, ejus ſepulcro a Sergio papa appoſito, ſatis apparet. Quod cum hactenus in baſilica Lateranenſi integrum ſervatum fuerit, & ad illam de magico Silveſtri ingreſſu fabulam, a Bennone homine ſchiſmatico primum excogitatam, ſtyloque mendaci vulgatam, plurimum conferat: hic deſcribendum curavimus. Sic enim ſe habet.

Infidelium converſio.

Obitus Silveſtri.

Iſte locus mundi, Silveſtri membra ſepulti
Venturo domino conferet ad ſonitum.
Quem dederat mundo celebrem doctiſſima virgo,
Atque caput mundi culmina Romulea.
Primum Gerbertus meruit Francigena ſede
Remenſis populi metropolim patriæ:
Inde Ravennatis meruit conſcendere ſummum
Eccleſiæ regimen nobile, ſitque potens.
Poſt annum Romam mutato nomine ſumpſit,
Ut toto paſtor fieret orbe novus.
Cui nimium placuit ſociali mente fidelis
Obtulit hoc Cæſar tertius Otto ſibi.
Tempus uterque comit clara virtute ſophiæ,
Gaudet, & omne ſeclum, frangitur omne reum.
Clavigeri inſtar erat cælorum ſede potitus,
Terna ſuffectus cui vice paſtor erat.
Iſte vicem Petri poſtquam ſuſcepit, abegit
Luſtrali ſpatio ſæcula morte ſui.
Obriguit mundus diſcuſſa pace, triumphus
Eccleſiæ nutans dedidicit requiem.
Sergius hunc loculum miti pietate ſacerdos
Succeſſorque ſuus compſit amore ſui.
Quiſquis ad hunc tumulum devexa lumina vertis,
Omnipotens domine dic miſerere ſui.

Obiit anno dominicæ incarnationis 1003. indictione I. menſis Maii die 12.

EPISTOLA I.

A

EPISTOLA I. SILVESTRI PAPÆ II. AD AZOLINVM LAVDVNENSEM EPISCOPVM.

Ipſum de multis criminibus accuſatum ad proximam ſynodum Romæ evocat.

Silveſter epiſcopus ſervus ſervorum Dei * *Azoline Laudunenſi.*

* al. Azelino.

SVPER ſalute & apoſtolica benedictione nihil eſt quod admirari poſſis, quoniam, ſub pontificali nomine homo etiã moribus eſſe deſiiſti. Si fides mortalem Deo ſociat, perfidia nihilo minus rationabilem brutis animalibus æquat. Cum hoc to-
B tum te ſapere conſtet, vehementer admiramur nativam te conditionem reliquiſſe, & nova & inaudita ſcelera inhumanius perpetraſſe. Epiſtola regis Roberti & ſuorum pontificum, apoſtolicis & imperialibus oblata eſt manibus, quæ te coram univerſo clero ac populo his publicis accuſat criminibus. Ad ſynodum habitam Compendio, cum a Remenſi & Turonenſi archiepiſcopis cæteriſque confratribus invitatus fueris, acceptis a quibuſdam eorum & aliorum ſacramentis pro vitæ membrorum atque captionis ſecuritate, tandem veniſſe diceris: ſynodalem ſeveritatem cum tibimetipſi conſcius merito perhorteſceres, ad miſericordiæ pre-
C ces eadem epiſtola teſte veniſti, legibus te non poſſe objectis reſpondere manifeſtaſti, dominum tuum regem offendiſſe te non negaſti, indulgentiam tantummodo poſtulans per univerſam ſynodum, regis gratiam innovatis perjuriis obtinuiſti, datis obſidibus, archidiacono ſcilicet tuo, & altero milite. Turres Lauduni te redditurum promiſiſti. Magiſtrum tuum Remenſem archiepiſcopum, pro accipiendis turribus ſub Iudæ ſpecie tecum ducens, capere voluiſti: carcer quippe cæterorum, fraudis in eum conceptæ detegit dolum. O Iuda magiſtri proditionem innovans, & pontificalem gloriam noſtris temporibus deturpans! Cum magiſtrum archiepiſcopum tradere velis, domino regi non parceres, ſi poſſes. In carcere tenes traditos mi-
D lites, & fefelliſſe non vereris regem. Ex orationum epiſtolis quoties te monuimus, & ab his periculis eruere te deſudavimus! Sed quoniam irruentibus peccatorum cumulis te coercere nequivimus, in hac proxima paſchali hebdomada Romæ te adeſſe præcipimus, & generaliter ibi habendæ ſynodo repræſentare te monemus. Hujus ergo invitationis noſtræ nulla occaſione ſis tranſgreſſor vel ſuſpenſor, quoniam, niſi adfueris, ſynodicæ autoritati in eodem concilio ſubjacebis; & de abſentia nihil lucraberis. Viarum excuſatio nulla te premat, quoniam in Lotharienſi regno nullæ te manent inſidiæ: Italia vero nullam prætendit formidinem: niſi corporis moleſtia occupatus fueris:
E aliter excuſatio nulla eſſe poterit. Sed teſtes mittendi ſunt, qui & tuum languorem confirment, accuſatoribus tuis reſpondeant, & legibus te expurgent.

NOTA SEVERINI BINII.

Hanc epiſtolam a Gerberto poſt Romanum pontificatum impetratum ſcriptam, in bibliotheca Papirii Maſſoni poſt obitum ejus inter codices repertam, hic inſerti viſum eſt, ne pereat. Quas idem Gerbertus ante pontificatum Romanum ſub nomine ſuo Gerberti ſcripſit, illæ numero centum ſexaginta, ex ejuſdem Papirii Maſſoni bibliotheca ſeparatim anno 1611. Pariſiis excuſæ ſunt.

A

** II. AD ARNVLFVM REMENSEM ARCHIEPISCOPVM.

Reſtituit eum in jura omnia Remenſis archiepiſcopatus.

Silveſter epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto filio Arnulfo, ſanctæ Remenſis eccleſiæ archiepiſcopo.

APOSTOLICI culminis eſt non ſolum peccantibus conſulere, verumetiam lapſos erigere, & propriis privatos gradibus reparatæ dignitatis inſignibus informare, ut Petro ſolvendi
B libera ſit poteſtas, & Romanæ gloriæ ubique fulgeat dignitas. Quapropter tibi Arnulfo Remenſi archiepiſcopo, quibuſdam exceſſibus pontificali honore privato, ſubvenire dignum duximus, ut quia tua abdicatio Romano aſſenſu caruit, Romanæ pietatis munere credaris poſſe reparari. Eſt enim Petro ea ſumma facultas, ad quam nulla mortalium æquiparari valeat felicitas. Concedimus ergo per hujus privilegii noſtri ſtatuta, tibi baculo & anulo redditis, archiepiſcopali officio fungi, & omnibus inſignibus, quæcumque ad ſanctæ metropolim Remenſis eccleſiæ pertinent, ſolito more perfrui. Pallio ſolemnitatibus ſtatutis utatis, benedictionem regum Francorum, & tibi ſubjecto-
C rum epiſcoporum obtineas, & omne magiſterium quod tui anteceſſores habuiſſe viſi ſunt, noſtra autoritate apoſtolica geras. Præcipimus etiam, ut nullus mortalium in ſynodo, aut in quacumque parte, abdicationis tuæ crimen tibi quoquo modo opponere præſumat, vel hac occaſione in improperii contra te verba exardeſcat; ſed noſtra te ubique autoritas muniat, etiam ſi conſcientiæ reatus accurrat. Confirmamus inſuper tibi & concedimus archiepiſcopatum Remenſem in integrum, cum omnibus epiſcopatibus ſibi ſubjectis, ſeu cum omnibus monaſteriis, plebibus, titulis, & capellis, atque curtibus, caſtellis, villis, caſalibus, & cum omnibus rebus ad eccleſiam Remenſem pertinenti-
D bus, ſalvo & inviolabili teſtamento B. Remigii Francorum apoſtoli. Statuentes apoſtolica cenſura ſub divini obteſtatione judicii, & anathematis interdictione, ut nulli unquam noſtrorum ſucceſſorum pontificum, vel aliæ quælibet magnæ parvæque perſonæ, hoc noſtrum privilegium infringere liceat. Si quis vero, quod abſit, hoc Romanum decretum violare tentaverit, anathema ſit.

Ex codice S. Remigii Remenſis a Sirmondo deſcripta, & nunc primum edita.

NOTA GABR. COSSARTII S. I.

Iam reſtitutum a Gregorio V. Silveſtri deceſſore Arnulfum ſupra* diximus ex Aymoino in vita S. Abbonis, cap. 11. Quo fit ut exiſtimem, hanc non Silveſtri, ſed Gregorii epiſtolam eſſe, & librarii ſive inſcitia, ſive incuria, mendum hoc irrepſiſſe. Quod ſi quis eam aſſerere Silveſtro pertinaciter velit, hoc dicat: voluiſſe Silveſtrum hoc judicio ſic Arnulfum reſtituere, ut eum ob crimina dejectum eſſe declararet, idque publico monumento teſtatum relinqueret:
E hoc enim facit, dum & *reatus conſcientiæ in mente*, & *quibuſdam exceſſibus pontificali honore privatum* aſſerit. Intererat enim Silveſtri, qui ante pontificatum Gerbertus dictus, & Remenſi primum, ac deinde Ravennenſi archiepiſcopatu potitus, non videri inſontem Arnulfum, ne calumnia ipſum olim oppreſſiſſe diceretur. Ejus ergo condemnationem abrogare ſe dicit, non quod fuerit iniuſta per ſeſe, ſed *quod Romano aſſenſu caruerit*. Quæ conjectura ſi locum aliquem habeat, cenſeri debet prior Arnulfi per Gregorium V. reſtitutio, non ſupremo judicio facta, ſed ſequenti judicio præmiſſa. Spoliati ſiquidem ante reſtitutionem reſpondere non coguntur: eoſque prius reſtitui, quam conveniri, res eſt.

***III. AD ROBERTVM VIZELIAC. ABBAT. A

Privilegia Vizeliacenſia confirmat.

Ex libro 1. hiſtor. Vizeliac. editæ a D. Luca Dacherio, Tom. III. Spicilegii.

Silveſter epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Roberto religioſo abbati ſancti Vizeliacenſis cœnobii, omnique congregationi ejuſdem monaſterii, in perpetuum.

QVOTIANS illa a nobis tribui ſperantur quæ rationi incunctanter conveniunt, animo nos decet libenti concedere, & petentium deſideriis congruum impertire ſuffragium. Atque ideo quia poſtulaſti a nobis, quatenus privilegium ſedis apoſtolicæ monaſterio Vizeliaco, cui præeſſe dinoſceris, quod conſtat olim a Gerardo nobiliſſimo, & chriſtianiſſimo viro, necnon & Bertha uxore ejus, B in honore domini & ſalvatoris noſtri Ieſu Chriſti, & veneratione beatiſſimæ Mariæ genitricis ejuſdem domini noſtri, conſtructum in regno Burgundiæ in parochia Auguſtodunenſi, in pago Avalenſi; quodque a præfatis fundatoribus B. Petro apoſtolorum principi liberali devotione & teſtamenti pagina collatum eſt, facere deberemus, veluti a prædeceſſoribus noſtris piæ memoriæ Nicolao papa, atque Ioanne, jamdudum factum fuiſſe: inclinati precibus tuis libenter fieri decrevimus. Per quod apoſtolicæ auctoritatis privilegium, confirmamus, atque ſtatuimus, ut nulli imperatorum, nulli unquam regum, nulli antiſtitum, nulli quacumque prædito dignitate, nulli cui- C quam alii, de omnibus rebus mobilibus vel immobilibus, quæ eidem monaſterio a jam dictis fundatoribus, vel ab aliis quibuſcumq; perſonis collatę & conceſſæ, vel in futurum a quolibet de proprio fuerint jure donatæ, ſub cujuſlibet cauſæ occaſioniſve ſpecie liceat minuere vel auferre, neque ſuis uſibus applicare: ſed cuncta quæ ibi oblata ſunt vel offerri contigerit a præſenti XIV. indictionis tempore illibata, & ſine inquietudine, in ſuſtentatione jam dicti monaſterii, & uſibus abbatum, & monachorum ſub regula patris benedicti ibi Deo militantium, volumus, atque præcipimus poſſideri; ea videlicet conditione, ut nullus ſuc- D ceſſorum noſtrorum pontificum in hac ſancta ſede, cui Deo auctore ſeruimus, unquam vel uſquam quiddam de eiſdem rebus cuiquam beneficiare, commutare, aut ſub cenſu quolibet concedere per futura tempora patiatur: ſed cenſum tantummodo in teſtamento traditionis a fundatoribus, qui ex eodem monaſterio hanc ſanctam ſedem Romanam heredem fecerunt, etiam delegatum, unam videlicet libram argenti annis ſingulis ſucceſſores noſtri accipientes, piæ paternitatis ſuffragium eidem monaſterio, & tibi, ſucceſſoribuſque tuis, ac monachis ſub jam dicti patris regula ibidem degentibus, ſollicitudine paſtorali vigilanter contra omnes infeſtantes impendere ſtudeant. Item conſtituimus, ut obeunte abbate dicti monaſterii, non alius ibi E quacumque obreptionis aſtutia ordinetur, niſi quem conſenſus monachorum ſecundum timorem Dei, & inſtitutionem regulæ B. Benedicti elegerit, & hujus apoſtolicæ ſedis pontifex providerit ordinandum. Vnde conſtituimus, & apoſtolica auctoritate cenſemus, atque per hoc noſtrum apoſtolicum privilegium confirmamus, ut nullus rex aut pontifex, vel abbas aut comes, vel qualiſcumque magna, parvaque perſona, avaritiæ cupiditate corruptus, aut diabolica ſuggeſtione deceptus, audeat vel præſumat contra tuum honorem, ô venerabilis Roberte abbas, qualicumque modo inſurgere, vel in tuo loco, aut de tuo honore moleſtias tibi inferre, vel de omnibus rebus monaſterii, quæ tibi tuiſque deceſſoribus a nobis noſtriſque anteceſſoribus per paginam privilegii conceſſa atque firmata ſunt, aliquas invaſiones vel rapinas, ſive violentias inferre; ſi non vult auctoritate Dei, & ſancti Petri, & noſtra apoſtolica excommunicatione, a corpore & ſanguine domini noſtri Ieſu Chriſti, & ab ingreſſu eccleſiæ noverit ſe eſſe disjunctum. Hoc quoque capitulo præſenti ſubjungimus, ut locum avaritiæ ſecludamus, nulli unquam liceat de regibus, nulli de epiſcopis vel ſacerdotibus, vel de quibuſcumque fidelibus, per ſe, ſuppoſitamve perſonam, de ordinatione ejuſdem abbatis, aut clericorum, vel preſbyterorum, aut de largitione chriſmatis, vel de conſecratione baſili- B cæ, vel de quibuſcumque cauſis ad idem monaſterium pertinentibus, audere in qualibet ſpecie exenii loco quicquam accipere, neque eumdem abbatem pro ordinatione ſua aliquid dare; neque epiſcopus civitatis ipſius parochiæ, niſi ab abbate ipſius monaſterii invitatus, ibidem publicas miſſas agat, neque ſtationes in eodem cœnobio indicat, ne ſervorum Dei quies quocumque modo populari conventu valeat perturbari, neque manſionaticos exinde præſumat exigere. Suſceptionem autem fidelium, aut religioſorum virorum, atque beneficentiam quam jubet apoſtolus cunctis exhibendam, pro poſſibilitate loci & facultate, non modo ibidem fieri denegamus, verum etiam ſua- C demus. Si quis vero regum, epiſcoporum, ſacerdotum, abbatum, judicum, comitum, aut ſæcularium perſonarum, contra hanc noſtræ inſtitutionis paginam tentaverit, percuſſus apoſtolico anathemate, poteſtatis honoriſve ſui dignitate careat, reumque ſe coram divino judicio cognoſcat: &, niſi ea quæ a ſe male acta ſunt, defleverit, a ſacratiſſimo corpore domini noſtri Ieſu Chriſti alienus fiat, atque æterno examini diſtrictæ ultionis ſubjaceat. Cunctis autem eidem loco juſta ſervantibus, ſit pax domini noſtri Ieſu Chriſti, quatenus & hic fructum bonæ actionis recipiant, & apud æternum judicem præmia æternæ pacis inveniant.

D

CONCILIVM ROMANVM IN CAVSA GISALERI MAGDABVRGENSIS EPISCOPI celebratum anno domini DCCCCXCIX. tempore Silveſtri Papæ II.

ANNO CHRISTI 999.

DITMARVS, ubi agit de ſecundo adventu Ottonis in urbem, de rebus in hac ſynodo geſtis ita ſcribit: *Synodus Romæ tunc, in qua accuſatus Giſelerus archiepiſcopus Magdeburgenſis, quod duas parochias teneret: percuſſus ille paralyſi venire non potuit; res repoſita ad concilium provinciale Germaniæ.* In eodem concilio imperatorem voluiſſe recitari privilegium VVormatienſi eccleſiæ conceſſum teſtatur Baronius anno 999. num. 12.

E

*** CONCILIVM PICTAVENSE, PICTAVIS CELEBRATVM INEVNTE IANVARIO anno Chriſti circiter milleſimo, Silveſtri Papæ II. anno II. Roberti regis III. VVillelmo IV. Aquitanorum duce.

ANNO CHRISTI 999.

Ex apographo Iac. Sirmondi, qui illud deſcripſit ex codice Engoliſmenſi Ioan. Tilii.

INDEX CANONVM.

I. *Vt de rebus controverſis omnes ſtent ad juſtitiam coram principe, vel judice.*

II. *Vt epiſcopus pro pœnitentia vel confirmatione munera non requirat.*

III. *Vt preſbyter & diaconus ſi feminas domi habent, gradum amittant.*

PRÆFATIO

PRÆFATIO.

Speciosum quidem nomen eſt pacis, & pulchra eſt opinio unitatis, quam Chriſtus aſcendens in cælum reliquit ſuis diſcipulis. Igitur Idibus Ianuariis, Gaillelmo Pictavenſe duce convocante concilium, Pictavi convenerunt epiſcopi numero quinque, archiepiſcopus Burdegalenſis Siguinus, Giſlebertus Pictavenſis, Hilduinus Lemovicenſis, Grimoardus Engoliſmæ civitatis, Iſlo Santonenſis, & abbates duodecim, pro reſtauratione eccleſiæ. Firmaverunt per obſides & excommunicationem dux, & reliqui principes, hujuſmodi pacis & juſtitiæ reſtaurationem.

CANONES.

I. *Vt de rebus controverſis omnes ſtent ad juſtitiam coram principe vel judice.*

Constituerunt ut a quinque annis præteritis quæcumque res invaſæ fuerunt, & ab ipſo præſenti concilio in reliquum tempus, unde altercatio in ipſis pagis habetur, quorum ibi erant principes, ſi ex contendentibus de ipſis rebus unus alium interpellaverit, veniant ante principem ipſius regionis, vel ante aliquem ipſius pagi iudicem, & ſtent in iuſtitia pro ipſis rebus: & qui ſub diſtrictione iuſtitiæ ſtare noluerit, princeps vel iudex, ipſius rei aut iuſtitiam faciat, aut obſidem perdat; & ſi iuſtitiam facere non potuerit, convocet principes & epiſcopos qui concilium inſtituerunt, & omnes unanimiter in deſtructionem & confuſionem ipſius pergant: & tamdiu patiatur ipſam perſecutionem & confuſionem; quouſque redeat ad iuſtitiæ rectitudinem. Ergo dati ſunt obſides, & excommunicatum eſt in concilio pro huiuſmodi confirmatione, ut nullus ab ipſo die in antea eccleſiam infringat, & cætera, ſicut in concilio Karrofenſe conſtitutum eſt.

II. *Vt epiſcopus pro pœnitentia, vel confirmatione, munera non requirat.*

Vt nullus ſacerdos propter pœnitentiam, neque propter ſancti Spiritus donum, munera accipiat, neque requirat, niſi tantum ſi quis libenti animo donaverit.

III. *Vt presbyter & diaconus, ſi feminas domi habent, gradum amittant.*

Vt nullus preſbyter, neque diaconus, feminam in ſua domo teneat, neque in cellario, neque in ſecreto loco intromittat, propter fornicationem. Nam ſi facere tentaverit, ſciat ſe omnem gradum perditurum, & cum aliis hominibus ſacrum myſterium non celebraturum: quia qui manducat, & bibit indigne, iudicium ſibi manducat. & B. Gregorius. Nec opus bonum eſt aliquid ſine caſtitate, nec caſtitas vero magna eſt ſine bono opere.

A

CONCILIA VARIA GALLIARUM, IN QUIBUS QUÆSITUM EST DE IEIUNIIS ante Pentecoſten, de cantu hymni Te Deum, & de feſto Adnunciationis Dominicæ, anno Chriſti MII.

Anno Christi 1002.

Non unico, *ſed pluribus Galliæ locis habita fuiſſe hoc anno concilia, innuit Glaber Rodulfus libro* III. *Hiſtoriæ, cap.* III. *ſimulque quid in his potiſſimum actum ſit, docet his verbis.* Tunc temporis, *inquit*, in Galliis plerique epiſcoporum nonnulla inter ſe diverſis quæſtionibus habuere ſynodorum conciliabula.

B

I.

Nam de jejuniis, quæ plerique fidelium inter Aſcenſionem Salvatoris & Pentecoſten obſervant, ita decreverunt, ut ne per imperium ſacerdotum fierent, excepto ſabbato Pentecoſtes; & a quibus fieri vellent, ne prohiberentur fieri..

II.

Simul incidit quæſtio, cur monachi per tres vel quatuor dominicas dies ante diem Nativitatis Dominicæ, ſeu quadrageſimalis obſervationis tempore, hymnum Te Deum laudamus decantarent contra morem Romanæ eccleſiæ. Qua videlicet quæſtione aggreſſi tam abbates quam monachi, reſponderunt ſe pro nulla re id agere, niſi ex B. Benedicti nominatiſſimi atque excellentiſſimi patris C præceptione. Cujus etiam actus, ſimulque dicta a ſummo Romanorum pontifice, videlicet Gregorio, haberentur deſcripta, ac laudabiliter roborata. His denique compertis, epiſcopi, uſus monachorum authentico ex more viguit.

III.

Nec non etiam de die Adnuntiationis Dominicæ, qui celebratur VIII. Kalendarum Aprilium, ſi forte quolibet alio tempore præter quadrageſimam excoli congruentius potuiſſet, ab iiſdem pontificibus non parva illata eſt quæſtio. Ferebatur enim a quibuſdam, eamdem Adnuntiationem Dominicam more Hiſpanorum quintodecimo Kalendarum Ianuariarum die irreprehenſibiliter poſſe celebrari. Quid plura? apud nos antiqua conſuetudo, D uti decebat, prævaluit.

VITA IOANNIS PAPÆ XVI.

Anno Christi 1003.

QUI PERPERAM XVIII. NOMINATUR.

Ioannes, cognomento Siccus, patria Romanus, poſt obitum Silveſtri factus eſt ejus nominis pontifex decimusſextus, anno domini milleſimo tertio, tempore regnantis & nondum imperantis Henrici primi. Qui cum, juxta antiquos Vaticanos indices, ſediſſet menſes quinque & dies aliquot, obiit.

Ioannes quando pontifex factus.

VITA IOANNIS PAPÆ XVII.

Anno Christi 1003.

QUI PERPERAM XIX. APPELLATUR.

Ioannes, qui cognominatur Faſanus, creatus eſt pontifex hujus nominis decimusſeptimus XII. Kalendas Decembris, anno Chriſti milleſimo

Ioannes XVII. papa factus quando.

Res geſtæ a Ioanne XVII. leſimo tertio, tempore Henrici primi. Hic initio pontificatus ſui legatum miſit in Germaniam, qui Magdeburgenſem archiepiſcopum juxta privilegium a ſede apoſtolica impetratum autoritate pontificia conſecraret. Sancto Elphego Cantuarienſi epiſcopo pallium miſit: ſancto Brunoni, ad Pruſſiæ populum convertendum, apoſtolatum contulit; quem cum fideliter perfeciſſet, a barbaris martyrio affectus eſt eodem prope tempore, quo ſanctus Bonifacius in Ruſſia eodem apoſtolico munere perfunctus, eadem martyrii corona inſignitus fuit. Hujus tempore Leuthericus Senonenſis archiepiſcopus, hæreſis Berengarianæ primordia & ſemina ſparſit. Vnio Conſtantinopolitanæ & Romanæ eccleſiæ. Auctore hoc pontifice Conſtantinopolitanam eccleſiam cum Romana in communione catholica conjunctam fuiſſe, teſtatur Petrus epiſcopus Antiochenus in epiſtola ad Michaelem Cerularium, & epitaphium Ioanni erectum quod recitat Baronius anno 1009. his verbis:

Quam ſolers domino, placuit quam mente modeſta
Præſul apoſtolicus, orbis & omne decus.
Hic ſtatuit tumulo claudi ſua membra ſub iſto;
Hac eadem ſperans ut ſibi reddat humus:
Ardua qui fulſit cunctis per ſidera cæli,
Auguſtis carus, gentibus, & tribubus:
Doctrinis comptus ſacris, & dogmate claro,
Per patrias ſancta ſemina fudit ovans.
Nam Graios ſuperans, Eois partibus unam,
Schiſmata pellendo, reddidit eccleſiam.
Principis hinc Petri ſed quiſquis tendis ad aulam,
Dic ſupplex iſdem regnet ut arce poli.

Tempus ſedis. Defunctus eſt Ioannes papa, xv. Kalend. Auguſti, anno milleſimo nono. Poſt obitum ejus vacavit ſedes apoſtolica uno menſe & diebus tredecim.

CONCILIVM TREMONIENSE

Anno Christi 1005.

PRO REFORMANDA ECCLESIA celebratum anno domini milleſimo quinto, tempore Ioannis papæ XVII.

Locus & acta concilii. DITMARVS libro 6. teſtatur, allegato tempore celebratam eſſe in Germania magnam ſynodum Tremonienſem, in qua rex Henricus de ejus temporis ſanctæ eccleſiæ deformatione conqueſtus, magna inſtantia apud epiſcopos laboravit, ut collapſa eccleſiæ diſciplina reformaretur. Præſtiterunt illud pro viribus quibus id potuerunt diligentiſſime, communique conſenſu ediderunt ſacros canones, quibus ſanctiſſimæ leges eccleſiaſticæ in priſtinum uſum revocarentur, pravique mores, qui in clerum ac populum irrepſerant, exularent & corrigerentur. Quibus ſtatutis rex ſibi Deum propitium conciliavit, viamque ad victorias conſequendas, & Romanum imperium obtinendum, aperuit. Celeberrimi concilii acta plane interierunt: exordium dumtaxat eorum apud Ditmarum deſcriptum reperitur tale: Actorum fragmentorum. *Anno dominicæ incarnationis milleſimo quinto, anno autem domini Henrici ſecundi regnantis quarto*, inchoato, *in die nonarum Iulii*. Reliqua deſunt.

CONCILIVM FRANCOFORDIENSE,

Anno Christi 1006.

DE ECCLESIA BAMBERGENSI IN CATHEDRAM epiſcopalem erigenda, celebratum anno domini MVI. tempore Ioannis papæ XVII.

SEVERINVS BINIVS.

Acta concilii. IN *hoc concilio, teſtimonio Ditmari, qui eidem præſens interfuit, inter alia tractatum eſt de eccleſia Bambergenſi in cathedram epiſcopalem erigenda: idque ad petitionem regis Henrici, qui eam civitatem a puero dilexerat, & ſemper excoluerat, & uxori in dotem aſſignaverat. Henricus VVirceburgenſis epiſcopus ad Synodum vocatus venire noluit, niſi poſt unionem ſuæ parochiæ cum Bambergenſi eccleſia factam ipſe archiepiſcopus conſtitueretur. Exordio concilii petitionem ſuam epiſcopis in ſynodo conſidentibus rex patefecit, verbis quæ a Ditmaro recitantur hiſce:* Conſidentibus ibidem ordine archiepiſcopis cum omnibus ſuimet * ſuffragenſis rex humo tenus proſternitur, & a VVillegiſo antiſtite Moguntino, in cujus diœceſi ſynodus habebatur, elevatus, cunctis præſentibus talia fatur: Ob recompenſationem futuram Chriſtum heredem elegi, quia in ſobole acquirenda nulla ſpes remanet mihi. Et quod præcipuum habui, meipſum cum modo acquiſitis ſeu acquirendis in ſacrificium Patri ingenito jamdudum ſecreto mentis obtuli. Epiſcopatum in Bavenberga cum licentia antiſtitis mei facere hactenus concupivi, & hodie juſtum hoc perficere volo deſiderium. Ob hoc ſereniſſimam veſtrimet interpello pietatem, ne abſentia ejus qui per me voluit obtinere quod mihi non licuit huic concedere, propoſitum voluntatis meæ queat impedire: cum in baculo ejus mutuæ confirmationis ſigno clareſcat, hunc non propter dominum, ſed ob dignitatis nullatenus adipiſcendæ dolorem, fugiſſe. Moveat omnium corda præſentium, quod per ambitionem ſuam ſanctæ matris eccleſiæ augmentum annullare cum nugigerula legatione præſumpſit. Ad hæc firmiter conſtituenda, contectalis meæ præſentis, & unici fratris & coheredis mei, larga benignitas aſpirat: & ſibi placita adimpletione his me eadem reſtituere utique pro certo ſciat. Si quando autem epiſcopus venire, & promiſſa dignatur ſuſcipere: paratum me ad omne quod vobis bonum videtur procul dubio inveniet.

* forte, ſuffraganeis.

Finitis talibus alloquiis, Bernigerus antiſtitis Henrici VVirceburgenſis capellanus ſurrexit: propter timorem regis, ſeniorem ſuum huc non veniſſe, & detrimentum eccleſiæ ſibi a domino commiſſæ in aliquo fieri nunquam laudaſſe, teſtatur: & obſecrat cunctos præſentes per Chriſti amorem, ne talia fieri, abſente eo, futurum ſibi in exemplum paterentur. Privilegia ejuſdem ibi alta voce recitantur. Inter hæc quotiens rex anxiam judicum ſententiam nutare perſpexit, totiens proſtratus humiliatur.

Tandem archiantiſtiti VVillegiſo, quid de his faciendum foret, judicio perſcrutanti, Tagino primus reſpondit, hæc tunc ſecundum regis eloquium legaliter fieri poſſe. Cunctis præſentibus ejus ſermonem tunc affirmantibus, & ſubſcribentibus, Eberardo tunc cancellario cura paſtoralis a rege committitur, & hic a præfato archipræſule eodem die conſecratur. Poſt hæc autem Henricus antiſtes, auxilio confratris Heriberi archiepiſcopi Colonienſis, regis gratiam & impletionem ſibi placitam acquiſivit. Bambergenſis epiſcopatus erigitur.

*** ACTA EIVSDEM FRANCOFORDIENSIS CONCILII.

Ex tabulario eccleſiæ Bambergenſis.

ANNO dominicæ Incarnationis M.VII. Indict. V. Kal. Novembris regnante piiſſimo ac ſereniſſimo Heinrico ſecundo, anno regni ſui VI. pro ſtatu & augmento ſanctæ matris eccleſiæ, in loco Franconofurt dicto magna ſynodus habita eſt & celebrata.

ANNO CHRISTI 1007.

celebrata. Nam idem rex Heinricus, magnus & pacificus, ut in Deum erat credulus & in homines pius, dum alta mentis deliberatione ſæpenumero cogitaret in quo Deum ſibi maxime placarer, ſumma inſpirante divinirate cogitando diſpoſuit, ut Deum ſibi heredem eligeret & conſcriberet, & epiſcopatum in honorem ſancti Petri principis apoſtolorum, in quodam ſuæ hereditatis paternæ loco Babenberk dicto, ex omnibus ſuis rebus hereditariis conſtrueret: ut & paganiſmus Sclavorum deſtrueretur, & Chriſtiani nominis memoria perpetualiter celebris haberetur. Sed dum parochiam ad eumdem locum reſpicientem non haberet, & ſanctam pentecoſten in eodem regni ſui anno VI. Moguntiæ celebraret: quandam partem VVirciburgenſis diœceſis, comitatum videlicet Ratzengovv dictum, & quandam partem pagi Volckfelt dicti, inter fluvios Vraha & Ratentza ſitum, ab Heinrico VVirciburgenſi epiſcopo firma ac legali commutatione acquiſivit, tradens contra VVirciburgenſi eccleſiæ CL. manſus in vico Meinungun dicto, & in proxime adjacentibus locis. Hoc conſentientibus & perſpicientibus venerabilibus patribus, in primis videlicet VVirciburgenſis eccleſiæ epiſcopo Heinrico, & VVilligiſo reverendo archiepiſcopo Moguntino, & Burckardo VVormatienſi, & VValtero Spirenſi, & Adelberone Baſilienſi, & Lamberto Conſtantienſi, & Vdalrico Curienſi, & Luidolfo archiepiſcopo Treverenſi, & Theodorico Metenſi, & Berchtoldo Tullenſi, & Heimone Virdunenſi, & Heriberto archiepiſcopo Colonienſi, & Nothkero Leodicenſi, & Eralvvino Camaracenſi, & Paginino archiepiſcopo Magideburgenſi, & Hildolfo Mantuano. Glorioſiſſimus vero rex Heinricus tunc voti compos effectus, pari ſupradictorum patrum conſultu duos ex capellanis ſuis Albericum videlicet & Ludovvicum, adjunctis Heinrici VVirceburgenſis epiſcopi literis, Romam uſque direxit, quatenus hic bene incepta in melius proficerent autoritate Romana. Romanus vero pontifex & univerſalis papa Ioannes, precatorias prædicti Heinrici epiſcopi literas inſpiciens, piiſſimi regis Heinrici devotione congaudens, habita in ſancti Petri baſilica ſynodo pro confirmando Babenbergenſi epiſcopatu, privilegium fecit conſcribi, & apoſtolica autoritate corroborari, univerſis Galliæ & Germaniæ epiſcopis reſcribens, ut & ipſi pari communique autoritate eundem epiſcopatum corroborarent & confirmarent.

Ex vita S. Henrici a Gretſero edita.

** DIPLOMA IOANNIS P. XVII.

Quo confirmat epiſcopatum Bambergenſem.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei.

OFFICII noſtri eſt omnium ſanctarum Dei eccleſiarum commoda generaliter conſiderare, & maxime earum, quæ ſpecialiter ſub jure ac dominio noſtræ Romanæ eccleſiæ conſiſtunt: ſi quod eſt incommodum, abolere, ne pro gravi incommoditate ſua neglectæ vileſcant, vel qualibet nacta occaſione, debita ſolemnitate careant. Propterea omnibus ſanctæ Dei eccleſiæ fidelibus, præſentibus ſcilicet & futuris, notum eſſe volumus: quia dilectus & ſpiritualis noſter filius Heinricus, glorioſiſſimus atque invictiſſimus rex, divina inſpirante clementia, de propriis hereditariis rebus, pro ſua ſuorumque parentum anima, epiſcopatum in loco, qui dicitur Babenberk, perfe-

A ctæ fidei & caritatis devotione, in honorem beatiſſimi Petri apoſtolorum principis eſſe conſtituit, commutatione facta jure ac legaliter cum Heinrico VVirzeburgenſi epiſcopo de aliqua parte parochiæ ſui epiſcopatus. Vnde etiam prædictus epiſcopus nobis ſuas literas miſit, ut ſuo conſenſu, privilegio noſtræ apoſtolicæ autoritatis, epiſcopatus noviter factus fundaretur.

Pro qua ratione Heinricus ſecundus glorioſiſſimus rex nuncios ſuos ad nos direxit, qui nobis hæc omnia dicerent, & nos pro hac ſede confirmanda interpellarent. Cujus ſanctiſſimam imitationem paterna & præcordiali dilectione intuentes, omnes res, quas B. Petro apoſtolorum principi, in loco prænominato, legitima ratione collectas contulit, noſtræ autoritatis privilegio confirmare decernimus, ea videlicet ratione, ut epiſcopus ejus loci, & qui in perpetuum ſui fuerint ſucceſſores, ea, ſecura tranquillitate poſſideant, & liberam habeant poteſtatem res & proprietates ejuſdem eccleſiæ, ordinare, atque componere, vel etiam augmentare; diſſipare vero, atque confundere, nullam habeant poteſtatem.

B

Noſtra quoque autoritate ſancimus, uti in terminis, & in rebus ejuſdem eccleſiæ, nulla ſit infeſtatio tyrannorum, vel aliorum quorumlibet pravorum hominum, ſive ſint in civitate ipſa Babenberc, ſive in caſtellis, & villis, ſervis & ancillis, tributariis, decimis, foreſtibus, ſilvis, piſcationibus, venationibus, molendinis, campis, pratis, paſcuis, terris cultis & incultis, & quidquid modo illuc pertinet, vel in futurum acquiri poſſit, per noſtræ autoritatis privilegium corroboratum, in ſecura quiete permaneat. Nullus ibi comes aut judex legem facere præſumat, niſi quam, per conceſſionem glorioſiſſimi regis Heinrici vel ſucceſſorum ejus, epiſcopus loci ejuſdem deligeret. Nulla aliena poteſtas ibi per violentiam irruat. Sit ille epiſcopatus liber, & ab omni poteſtate extranea ſecurus, Romano tantummodo [1] mundiburdio ſubditus: quatenus epiſcopus eo melius cum canonicis ſuis ſervitio Dei poſſit inſiſtere, & primi conſtructoris ejuſdem loci & recuperatoris jugiter memoriam habere. Sit tamen idem ſuo [2] metropolitano ſubjectus, atque obediens. Quicumque hæc præcepta ſervaverit, divinam remunerationem, & apoſtolicam benedictionem accipiat. Qui autem contemptor & violator extiterit, perpetui anathematis damnationi ſubjaceat, niſi reſipiſcens ad ſatisfactionem perveniat. Scriptum per manus Petri notarii, & ſcriniarii S. R. E. in menſe Iunio, Indict. V.

C

D

[1] *Mundiburdium eſt defenſio.*

[2] *In cod. Vienn. additur* archiepiſcopo Moguntino.

E

Quod videlicet privilegium venerabiles patres in ſupradicta ſynodo Franconofurt habita, generali concilio conſiſtentes, ſumma veneratione legendo ſuſcipientes, & apoſtolicæ autoritati obedientes, devotis mentibus ſubſcribendo unanimiter laudaverunt, communiterque corroboraverunt.

VVilligiſus ſanctæ Moguntinenſis eccleſiæ archiepiſcopus, qui eidem ſynodo vice Romanæ eccleſiæ præſidebam, conlaudavi & ſubſcripſi.

Radherius Padelbrunnenſis eccleſiæ epiſcopus interfui & ſubſcripſi.

Megingaudus Eichſtatenſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.

Berenvvardus Hildinisheimenſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.

Lambertus Conſtantienſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.

Arnolfus Halberſtatenſis epiſcopus interfui & ſubſcripſi.

DDd Vdalricus

ANNO CHRISTI 1008.

Fulco Aurelianenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Rogerius Belvacenſium epiſcopus ſubſcripſi.
Fulco Sueſſionenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Frotmundus Trecaſſinorum epiſcopus ſubſcripſi.
Fulco Ambianenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Giſlebertus Meldenſium epiſcopus ſubſcripſi.
VVido Catalaunenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Robertus Silvanectenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Balduinus Tervvanenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Franco diaconus, atque chartigraphus relegit, & ſigillavit.

CIRCA ANNO CHRISTI 1009.

CONCILIVM ÆNHAMENSE

HORTATV ÆLFEAGI DOROBERNENSIS & VVlſtani Eboracenſis archipræſulum, ab Æthelredo rege indictum, acceſſitiſque epiſcopis, & univerſis Anglorum optimatibus, in die ſanctæ pentecoſtes celebratum, inter annos domini MVI. (id eſt regis Æthelredi XXVIII. quo Ælfeagus a VVintonia ad Doroberniam tranſlatus eſt) & MXIII. hoc eſt Æthelredi XXXV. quo truncato a Danis nefandiſſime Ælfeago Livingius ſucceſſit in Dorobernenſi archiepiſcopatu.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *De Chriſtiana religione promovenda.*
II. *De ſacerdotum & cleri cælibatu.*
III. *Vt Deum unicum colant & diligant.*
IV. *Vt ſagæ, incantatores, meretrices egregiæ, & perjuri exulent.*
V. *Vt leges iuſte ferantur, & ſerventur.*
VI. *Vt nemo vendatur extra patriam.*
VII. *Vt pro modico delicto nemo moriatur.*
VIII. *De gradibus matrimonium prohibentibus.*
IX. *De multiplici pace eccleſia.*
X. *De debitis Deo reddendis.*
XI. *De denario ſancti Petri, & cirick ſceato.*
XII. & XIII. *De cenſu luminarium & ſepultura.*
XIV. *De ſepulto extra ſuam parochiam.*
XV. *De feſtis & ieiuniis.*
XVI. *De ieiunio quatuor temporum.*
XVII. *De die veneris ieiunanda.*
XVIII. *De diebus iuridicis & matrimonialibus.*
XIX. *Vt viduæ ſint per annum innuba.*
XX. *De confeſſione & pœnitentia agendis.*
XXI. *De verbis & operibus curandis.*
XXII. *De emendatione pacis, numiſmatis, &c.*
XXIII. *De navali expeditione ſub paſchate paranda.*
XXIV. *De militiam detrectante.*
XXV. *Vt homicida aut peierator coram rege non veniat, priuſquam ſatisfecerit.*
XXVI. *De vitæ regis inſidiatore.*
XXVII. *De eo qui* forſteal *fecerit.*
XXVIII. *De eo qui monialem aut viduam compreſſerit.*
XXIX. *De conſilio efferendo Deo & populo probatiſſimo.*
XXX. *Exhortatio cum ad eccleſiaſticos, tum ad ſæculares.*
XXXI. *Mulcta & compenſationes pendendæ ubi delinquitur.*
XXXII. *Potentes gravius mulctandi.*

CAPITVLA.

I.

HÆ ſunt conſtitutiones quas tulerunt Angli eruditi, elegerunt etiam & edixerunt, inſtanterque docuerunt obſervandas. In primis hortantur epiſcopi, ut

CIRCA ANNVM CHRISTI 1009.

A qua poſſumus feſtinatione a peccatis revertamus omnes, confeſſique eadem libentiſſime, ſedulo pariter compenſemus: Deum unicum recte diligamus atque veneremur: religionem unicam Chriſtianam firmiter teneamus, & quamlibet Gentilium ſuperſtitionem omni odio exploſam fugiamus. Conſiliis mutuis nobis invicem opitulemur, paci & concordiæ ſummopere ſtudeamus, & regi unico domino noſtro uſquequaque obedientes fidelitatem debitam exhibeamus. Decernunt etiam ſapientes, B ut abbates & abbatiſſæ propriam ſuam vitam recte diſponant, familiamque & conventum ſuum prudenter inſtituant: & ut omnes, cuiuſcumq; ordinis fuerint, ad muneris ſui rationem humiliter ſe accingant coram Deo & mundo; præſertim miniſtri Dei epiſcopi & abbates, monachi & mynecenæ, canonici & nonnæ, ad vitæ ſe convertant integritatem, regulariter vivant, & pro omni Chriſtiano populo preces fundant ſolertiſſime. Decernunt utique ſapientes, quod monachi, qui extra monaſterium ſuum degunt, profeſſionis ſuæ regulas non C curantes, animarum ſuarum utilitati proſpiciant, & in monaſteria ſua cum omni humilitate revertentes, peccata ſua & violatæ profeſſionis crimen ſerio deplorent: meminerint ſiquidem voti & ſponſionis, quibus Deo ſemet conſecrarunt. Monachus autem, qui monaſterium non habet, conferat ſe ad diœceſis epiſcopum, & coram Deo & hominibus probum ſe & candidum confirmet; tria ſaltem ſe exinde obſervaturum, ſcilicet caſtitatem, habitu veſtiri monachali, & qua melius poterit in ſervitio domini D permanere. Hæc qui præſtiterit, dignior habebitur, & in maiori precio, ubicumque venerit. Canonicis honori fuerit, ſi commeatum in refectorio, ſomnum in dormitorio capeſſentes, monaſterium teneant in caſtitate iuxta regulæ ſuæ rationem, & ut iuſtum eſt. Hoc ſi non fecerint, honore ſuo ſpolientor.

Vt ordinati munera ſua exequantur.

Monachi cœnobitæ.

Monachi non cœnobitæ.

II.

Omnes miniſtros Dei, præſertim ſacerdotes, obſecramus & docemus, ut Deo obedientes caſtitatem colant, & contra iram domini ſe hoc modo muniant & tueantur. Certius enim norint quod non habeant de-E bite ob aliquam coitus cauſam uxoris conſortium. In more tamen eſt, ut quidā duas, quidam plures habeat; & nonnullus, quamvis eam dimiſerit quam nuper habuit, aliam tamē ipſa vivente accipit, quod nulla Chriſtianorum lege eſt permiſſum. Dimittens autem, & caſtitatem recolens, e cælo aſſequetur miſericordiam, in mundo etiam venerationem, adeo ut iuribus & tributis habeatur thani dignus, cum in vita, tum in funere. Qui autem ordinis ſui regulam abdicaverit, omni cum apud

Vt ſacerdotes uxorem non ducant.

Quidam plures habent.

Sacerdos cœlebs par eſt thano.

Circa annum Christi 1009.

Deum, tum apud homines, gratia exuatur. A

III.

Volumus etiam & obſecramus omnes amicos noſtros, & populum univerſum, ut aſſidue diſcant Deum unum intimo corde diligere, & Gentilium ſuperſtitionem ſedulo effugere.

IV.

* necromantiam.

Sagas, incantatores, artem * ſcm exercentes, meretrices egregias, mortem inducentes, & peierantes, tamquam terra indignos e terra projicite, ut purior ſit deinceps populus: vel terra exeant cum ſuis omnibus, ni pœnitentiam egerint abundantius. B

V.

Sapientes etiam decernunt, ut leges quique coram Deo & hóminibus æquas ſtatuant & tueantur: iniquas autem omnino deleant, iuſtitiam pauperi, atque diviti pari exhibentes lance, & pacem inſuper & concordiam pie in hoc ſæculo coram Deo & hominibus retinentes.

VI.

Sapientes etiam decernunt, ut nemo Chriſtianum & inſontem precio tradat extra patriam, præſertim in pagani alicuius C ſervitium: caveat autem diligenter ne illam animam perdat, quam dominus noſter Ieſus Chriſtus ſuo ſanguine mercatus eſt.

VII.

Sapientes etiam decernunt, ut pro delicto modico nemo Chriſtianum morti adiudicet; ſed in miſericordia potius leges adminiſtret ad utilitatem populi: & non pro modico eum perdat, qui eſt opus manuum Dei, & mercimonium eius magno comparatum precio. De quolibet autem crimine accuratius decernito, ſententiam præbens iuxta factum, mercedem iuxta meritum: D ita ſcilicet ut ſecundum divinam clementiam lenis ſit pœna, & ſecundum humanam fragilitatem tolerabilis. Propenſius etiam reminiſcatur qui in alium iudicium tulerit, quid a domino petat ipſemet, cum in hunc modum dicit: *Et dimitte nobis debita noſtra*, & reliqua.

Matth. 6.

VIII.

Inſtantius etiam docemus, ut Chriſtianus quilibet illegitimos fugiat concubitus, legemque Chriſtianam recte teneat. Nec permittatur unquam ut Chriſti fide imbutus intra ſpatium ſexti hominis ſuæ conſanguinitatis uxorem ducat, id eſt intra quar- E tum gradum ſeu geniculum; neque cuiuſpiam viduam, qui pari fuerit proximitate in mundana cognatione, nec uxoris quam habuerat prius neptem ſeu propinquam, nec ſanctam aliquam monialem, nec ſuſceptricem ſuam e ſacro fonte, nec repudiatam quiſquam Chriſtianus habeat in uxorem: nec uxorem aliam capiat, dum unam habuerit, ſed donec vixerit ſit illa unica, ſi divinam legem ille recte curaverit, & animam ſuam a gehennæ ignibus liberaverit.

IX.

Fruatur unaquæque eccleſia pace Dei, pace regis, & pace omnium Chriſtianorum. Sit pax uniuſcuiuſque eccleſiæ intra parietes, & pax manu regis data uſquequaque ſit inviolata. Nemo dehinc in poſterum eccleſiæ ſervitium imponat, nec clientelam eccleſiæ injuriis afficiat, nec miniſtrum eccleſiæ eiiciat, inconſulto epiſcopo.

X.

Iura Deo debita unuſquiſque annuatim recte pendito: aratri ſcilicet eleemoſynam decimaquinta nocte a paſchate; fetuum ſeu novellorum gregum decimas, ad pentecoſten; & terræ fructuum, ad feſtum omnium ſanctorum.

XI.

Cenſus Romæ debitus [quem denarium ſancti Petri vocant] ad feſtum S. Petri ad vincula (alias Miſſam Petri) perſolvatur: & eccleſiæ cenſus, qui *cyrick ſceat* appellatur, ad Miſſam ſancti Martini.

XII. & XIII

Luminarium cenſus ter quotannis penditor. Sed æquiſſimum eſt, ut animæ ſymbolum (quam pecuniam ſepulcralem nunc vocant) ſemper dependatur, cum ſepulcrum ſit effoſſum.

XIV.

Et ſi corpus aliquod extra ſuam parochiam quis poſuerit: ſolvat nihilo minus pecuniam (quod ſymbolum animæ dicitur) illi eccleſiæ cui corpus famulabatur vivens, & omnia quæ vel Dei ſunt, vel ad ipſum pertinent, accuratius (uti par eſt) pacem habeant.

Sepultos extra parochiam.

XV.

Feſtivitates & ieiunia debite tenentor. Feſtivitatem diei ſolis, prout ad eamdem pertinet, ferventius quiſque obſervato. A mercaturis & conventibus populi [puta ſæcularibus & forenſibus] a venatione etiam & mundanis operibus, in ſancta illa die ſedulus abſtineto. Sanctæ Mariæ ſummum feſtum omnes cautius honoranto: primum ieiunio, & deinceps celebritate. Singulorum quoque apoſtolorum feſtivitates religioſe quiſque celebret ieiunio, præterquam Philippi & Iacobi, quibus propter paſchatis gratiam & celebritatem ieiunium non indicimus, niſi voluntarium. Cetera omnia feſtorum ieiunia quiſque teneat diligenter ad eorum exemplar qui hæc optime obſervaverint.

Dies ſanctæ Mariæ.

Apoſtolorum.

Philippi & Iacobi die non ieiunandum.

XVI.

Et ieiunia quatuor temporum, (quæ *Imbren* vocant) & cetera omnia, prout ſanctus Gregorius genti impoſuit Anglorum, conſervantor.

XVII.

Quaque etiam die veneris ieiunandum eſt, niſi feſtum ſit.

XVIII.

Circa an. Christi 1009.

XVIII.

Ordalii præterea, & jurisjurandi adminiſtratio, necnon & matrimonii celebratio, in feſtis ſolennibus, & jejuniis quatuor temporum, ſemper prohibentur: & ab adventu domini, ad octavas uſque epiphaniæ, & a ſeptuageſima ad quintamdecimam noctem ultra paſcha. Et ſit intervallum illud tempus ſanctum: ita ſcilicet, ut pax & concordia, uti decet, inter Chriſtianos habeantur, & omnis diſſenſio componatur. Et ſi quis alteri fidejuſſione quid debuerit, aut rei alicujus mundanæ ſatiſfactionem, ſtudioſe jam perſolvat, aut mox poſtea.

XIX.

Viduæ ad minus bis ſenos menſes ſub præſidio Dei atque regis pura ſe contineant viduitate, deinceps virum eligant ut voluerint.

XX.

Vnuſquiſque Chriſtianus, prout fidei ſuæ in primis neceſſarium eſt, Chriſtianitatem ſuam curet diligentius, & frequenter adeat confeſſionem, & pudore poſito ſua confiteatur peccata, & quam ei impoſuerit ſacerdos emendationem ſedulus exequatur. Reverenter etiam præparatus quiſque adeat ſacram euchariſtiam, quando ad arbitrium ei videbitur maxime neceſſarium, ſaltem ter quotannis.

Euchariſtia ter in anno adeunda.

XXI.

Verba & opera, ut amicos decet, recte quiſque diſponat, & jusjurandum pactamque fidem caute teneat. Omnem etiam injuſtitiam e patriæ finibus, qua poterit induſtria, quiſque eiiciat. Opera doloſa, & exoſas omnes iniquitates quiſque ſedulus obiicito: iniuſta nempe pondera, iniquas menſuras, falſum teſtimonium, pugnas, & contentiones ſceleratas, illicitos etiam concubitus, & periuria formidanda. Opera item diabolica, cum in clandeſtino, tum in alio quovis homicidio, in furto & in...... in avaritia, & concupiſcentia, in gula, & ebrietate, in ſeditione, in multiplici legum violatione, in violatione coniugii, & ſacri ordinis, feſtorum, & ieiuniorum, in ſacrilegio, & plurimis gentium malefactis. Noverit enim unuſquiſque, horum nihil umquam fovendum eſſe, ſed ſtudioſius evitandum: diligatque hinc in poſterum omnia ſummo deſiderio quæ ad Deum pertinent, cum in verbis, tum in factis: ſic populus hic noſter divinam citius conſequetur miſericordiam.

Fides pacta tenenda. Injuſtitia abolenda. Et opera doloſa. Et diabolica. Deum in omnibus colendum

XXII.

Quoad pacis violatæ, & corrupti numiſmatis emendationem, omnes ſtudioſius incumbamus; ita ſcilicet pacis emendationi, ut cuique patrifamilias optatiſſima ſit, furibus autem infenſiſſima. Numiſmatis vero correctioni, ut unus atque idem nummus per omnes iſtas tranſeat regiones abſque aliqua falſitate. Pondera & menſuræ ad iuſtam habentor regulam, & iniquum quodlibet exhinc deleatur. Vrbium, oppidorum, arcium, atque pontium inſtauratio ſedulo fiat, prout opus fuerit: militaris etiam, & navalis profectio, uti imperatum eſt, ob univerſalem utique neceſſitatem.

Pacis. Numiſmatis. Menſurarum, & ponderum. Oppidorũ, pontium, & de expeditione.

XXIII.

Cavendum etiam eſt, ut celerius poſt paſchatis feſtum navalis expeditio annuo ſit parata. Si quis navem in reipublicæ expeditionem deſignatam vitiaverit, damnum integre reſtituito, & pacem regis violatam compenſato. Si vero eam ita prorſus corruperit, ut deinceps nihili habeatur, plenam luito iniuriam, & læſam præterea maieſtatem.

Navem ejuſmodi corrumpentis pœna.

XXIV.

Si quis de profectione militari, cui rex intererit, ſine licentia ſe ſubtraxerit, in detrimentum corruat omnium fortunarum.

XXV.

Et ſi quis qui homicidium perpetraverit occultum, vel manifeſtum, ſive etiam periurium, præſumat in regis præſentiam pervenire, priuſquam pœnitentiam egerit coram Deo, atque ſæculo: honore ſuo, & omnibus facultatibus plectitor, niſi in hoc etiam veniam obtinuerit.

XXVI.

Si quis vitæ regis inſidiabitur, ſuiipſius vitæ diſpendio, & quas habet rebus omnibus pœnas luito. Sin negaverit, & purgationem qua licuerit expetierit, ſolenniori eam faciat iuramento, vel ordalio triplici, iuxta legem Anglorum, & in Danorum lege, prout ipſa ſtatuit.

XXVII.

Si quis Chriſti legibus, ſive regis ſe nefarie oppoſuerit, capitis plectitor æſtimatione, vel mulcta alia pro delicti qualitate. Et ſi mortem reſiſtendo ſuiipſius culpa ſibimet induxerit, inultus iaceat.

XXVIII.

Si quis monialem vitiaverit, aut in ſtupro viduæ vim intulerit, graviſſime apud Deum atque homines compenſato.

XXIX.

Servari oportet diligentius unumquemque modis omnibus, quonam pacto illud ante omnia efferatur conſilium quod populo habeatur utiliſſimum, & ut recta Chriſti religio maxime provehatur, injuſtumque quodlibet funditus extirpetur. Hæc enim in rem fuerint totius patriæ, ut injuſtitia conculcetur, & iuſtitia coram Deo & hominibus diligatur.

Circa an. Christi 1009.

XXX.

Ad eccleſiaſticos pro caſtitate & orationibus.

Nunc autem miniſtros Dei ſolicite monebimus, ut ſui cautius reminiſcentes, & cæleſti fulti adiutorio, caſtitatem colant, libris & orationibus ſedulo indulgeant, noctesque diesque Chriſtum invocent frequentius, & pro omni populo Chriſtiano vehementius intercedant.

Ad ſæculares, ut reſipiſcant.

Sed & iterum atque iterum amicos obteſtamur vehementius, quod & nobiſmetipſis maxime interea neceſſarium eſt crebro facere, ut a peccato quiſque cogitet ſedulus reſipiſcere, &, qua poterit, aliorum cohibere iniquitates. B Illud denuo reminiſci, quod hominibus maxime neceſſarium eſt frequentiſſime reminiſcendum:

Deum, fidem, verbum, colant.

hoc eſt, ut ſinceram fidem unanimiter habeant in Deum verum, qui omnes fecit & gubernat creaturas: ut rectam fidem Chriſtianam recte teneant: doctores verbi Dei diligenter audiant, doctrinamque, & præcepta ſua ſtudioſe inſequantur: ut in eccleſia Dei pacem tueantur, & tranquillitatem, oblationibus eam ſalutantes, & luminibus, ibidemque Chriſto preces anxius effundentes:

Deo debita pendant.

ut annuatim Deo debita recte pendant, & feſta, & ieiunia recte etiam obſervent:

Diem Solis ſanctificēt.

ut in die Solis omnem mercaturam conventuſque populares fugiant ſtudioſe: C

Miniſtros Dei honorent.

ut Dei miniſtros ſemper tueantur, & honorent:

Pauperes paſcant.

ut Dei pauperes foveant, & paſcant:

Viduam, & orphanum non laceſſant.

ut viduam aut orphanum non laceſſant, diligentius autem conſolentur:

Nec peregrinum.

ut peregrinos atque advenas neque vexent, neque gravamine afficiant: ut iniuriam aliis non inferant de induſtria, ſed

Alteri non faciāt quod ſibi fieri nolunt.

hoc alteri unuſquiſque faciat quod ſibi fieri voluerit, prout iuſtum eſt. Hæc quidem lex æquiſſima.

XXXI.

Curæ etiam unicuique ſit in poſterum, D ne divinam legem violet aut humanam. Qui vero in hoc deliquerit, illic compenſato ſtudioſius ubi contigerit deliquiſſe; tam ſecundum emendationem eccleſiaſticam, quam ſecundum leges ſæculares.

Ad eccleſiam pertinent quæ in cauſa eccleſiæ etiam a laicis imponuntur.

Mulctæ & animadverſiones ex delictis provenientes adverſus Deum patratis, etiamſi a ſæculari magiſtratu impoſitæ, iuxta epiſcoporum conſtitutionem, omnino pertinent ad orationes comparandas, pauperumque commodum promovendum, ad eccleſia- E rum inſtaurationem, & ad populum Dei erudiendum, veſtiendum, & paſcendum, ad libros, campanas, & veſtimenta eccleſiæ ſuppeditandum; numquam vero ad mundanas exequendum vanitates, ſed in pios uſus, & ad virorum ſæcularium inſtructionem, erogandæ.

Et cujuſcumque ſint generis.

Quidquid ſcilicet pervenerit alias ex multa ſimplici, alias e capitis æſtimatione, quam vvirgildum nuncupant, alias ex pœna ſeu animadverſione* colli obſtricti, alias ex multa legis violatæ,

* *vulgo* piſtariæ.

A alias ex honoris ſeu facultatum iactura, alias maiori, alias minori.

XXXII.

Potentiores gravius mulctandi.

Et ut quiſquis fuerit potentior in hoc ſæculo, vel per ſcelera evectus in altiorem gradum: ita gravius emendabit peccata ſua, & pro ſingulis malefactis pœnas luet graviores.

Quilibet juxta conditionem ſuam.

Propterea, cum diſſimiles omnino ſint potentes, atque impotentes: iuſtum ut illis ſimile non imponatur onus, nec infirmis, aut invalidis ut valentibus: ſed tum in pœnis eccleſiaſticis iniungendis, tum in legibus ſæcularibus exequendis, moderandum ſemper erit, & diſtincte diſcernendum: ſcilicet inter ſenes, & adoleſcentes; inter divites, & egenos; inter ſanos, & infirmos; & ſimiliter in aliis ordinibus.

Voluntas, & neceſſitas conſiderandæ.

Et ſi acciderit aliquem contra voluntatem ſuam, vel forte fortuito, delictum aliquod perpetrare: ſimiliter non in eum eſt animadvertendum, ac ſi voluntarie hoc feciſſet, & de induſtria. Quicúque enim neceſſitate pulſus in aliquo deliquerit, melius ſemper, & clementius iudicandus eſt, ex ipſo hoc quod ex neceſſitate factum perpetraverat.

Miſericordia in omnibus adhibenda.

In quovis igitur facto cautius diſcernendum eſt, iudiciumque iuxta factum recto moderamine diſponendum, merces iuxta meritum, quoad Deum, quoad ſæculum. Dei igitur timore commotus, quiſque clemens atque mitis eſto, miſericordiam (prout opus fuerit) recte diſtribuens: nobis enim omnibus maxime expedit, ut dominus noſter ſæpius atque iterum clementiam ſuam largiatur. Amen.

CONCILIVM ÆNHAMENSE
IVXTA ALIVD EXEMPLAR.

PRÆFATIO.

Cauſa hujus concilii.

QVONDAM tempore contigit, ut regis Æthelredi edicto concrepante, archipræſulumque Ælfeahi, & VVulfſtani cohortatu inſtigante, univerſi Anglorum optimates, die ſancto pentecoſtes, ad locum ab indigenis Eanham nominatum acciti ſunt convenire. Collecto itaque ibidem Chriſticolarum cœtu venerabilium quam plurimorum, de catholicæ cultu religionis recuperando, deque etiam rei ſtatu publicæ reparando, vel conſulendo; plura, & non pauca, ut pote divinitus inſpirati, ratiocinando ſermocinabantur. Denique in eorumdem ſynodalis exordio ſermocinationis, epiſcopi ſemetipſos primitus fidei ſpeique, & caritatis, quatuorque pricipalium virtutum, prudentiæ videlicet, & juſtitiæ, fortitudinis quoque, & temperantiæ decore adornari, mutuis colloquiorum inſtructionibus ſalubrium invicem cohortabantur, ſtatueruntque pro invicem quotidianam interventionem, atque pactum pacis & concordiæ fideliter firmiterque inter ſe confirmabant.

SYNODALIA

Circa an. Christi 1009.

SYNODALIA DECRETA.

I.

Regem & religionem colendos, populum inſtruendum.

Omnem quoque populum monebant, unum regem ſub unius cultu religionis Chriſtianæ, ſuperſtitionis ritu fanaticæ omnimodo abiecto, & timere, & diligere. Deinde uniuſcuiuſque ordinis, vel ſexus, vel ætatis catervam accitam aſſiſtentemque, ut iuxta legis ſanctiones catholicæ ſuam ſobrie, & iuſte, ac pudice in hoc ſæculo vitam inſtituerent, ſuggeſtionibus multimodis, ſecundum apoſtoli monita beati, arguebant, obſecrabant, increpabant. Ibi ergo epiſcopi, ut erga creditæ ſibi ſalutem plebis, paganorum incurſionibus vel irruptionibus, cæteriſque calamitatum ærumnis pluriformium opprimentibus, a religionis tramite recto anfractibus errabundis exorbitantis, pervigiles exiſterent: eiſque vitæ pabula vel alimenta, quibus ad fidei cultum catholicæ recrearentur, ſolicite inſtanterque miniſtrarent, monitibus cogebantur intentis. Memores enim fore prophetæ monebantur, dicentis: *Paſcite qui in vobis eſt gregem Dei.* Abbatibus namque, necnon & abbatiſſis, maximis ibidem prædicabatur obſecrationibus, ut vitæ propriæ legis frena regularis imponerent, collaque iugo Chriſti leviſſimo omnimodis infatigabiliter, humiliterque ſupponerent, & ſedula inſtantia ſagacitatiſque ſtudio intentiſſime monita ſibimet ſubiectis ſalutaria, actuumque exemplaria bonorum nomina * maioris officiis æquantes, vel implentes, ſtudioſiſſime impendere procuraſſent, eoſdemque a ſanctæ tramite religionis, vel ab almi norma patris Benedicti per anfractus obliquos dextrorſum vel ſiniſtrorſum nequaquam deviare permitterent. Archipontifices etiam, una cum cæterorum conſenſu pontificum, orthodoxorumque iam tunc præſentium, ſalubre hoc piumque cælitus afflati elegerunt tradideruntque conſilium, ut ſi quiſpiam monachorum, vel quæpiam monialium, ex cuiuſpiam monaſterio abbatis, vel abbatiſſæ, ipſius videlicet vel anteceſſorum eius temporibus regiminis, ritu apoſtatico per proprium arbitrium egreſſi, vel proprii reatu deliquii expulſi, alicubi reperti fuerint, in monaſterium iterum revertantur, & abſque ulla contradictione ſuſcipiantur. Caveant etenim abbates, necnon & abbatiſſæ, ne illud propheticum de illis dicatur: *Quod infirmum non conſolidaſtis, & quod ægrotum non ſanaſtis.* Reverſi ergo monachi, vel moniales, obſervantiæ regulari humiliter ſubiaceant, negligentiaſque priores nimium pœniteant, & a cunctis amodo vanitatibus deſiſtant. Vota enim, vel promiſſa, quæ Deo voverunt, mente ſolicita revolvant, factiſque

1 Pet. 5.

Cœnobitæ regulam ſuam teneant.

Monachi, & moniales vagi redeant ad ſua monaſteria.

Ezech. 14.

Regulariter vivant.

A eadem perſolvere ſtudeant. Si autem cuiuſpiam monachorum monaſterium, quo ſe per promiſſionis votum, perque habitus ſuſceptionē ſpiritalis, domino obtulit omnipotenti, velut plerumque mutata temporum viciſſitudine contingere ſolet, cum canonicis vel cum ſanctimonialibus conſtitutum ſit; iſque tam alicui eccleſiæ vel monaſteriolo in Chriſti famulatu deditus fuerit: idem ipſe pontificem, ad cuius diœceſim eadem eccleſia vel monaſteriolum cui B præeſt pertinet, promptiſſime adeat, triaque hæc ſe ſemper ſervaturum data dextra devoveat, caſtitatem videlicet, habitumque monachicum, & perpetuam in Chriſti ſervitute perſeverantiam. Quod ſi hæc perſolverit, dignior habeatur. Canonici namque in ſuis ſe monaſteriis ita obſervent, ut in continentia pura, & in caſtitate magna, domino regulariter deſerviant; horis competentibus officium divinum in eccleſiis pariter concelebrent: & ſi eo loci ſubſtantiæ abundantia victualis non defuerit, in ſuis per dies ſingulos prandeant re- C fectoriis; noctibus quoque ſingulis, ut eis regulæ monſtrat autoritas, in dormitoriis requieſcant. Quod ſi hæc obſervare neglexerint: vel regulariter emendent, vel de monaſteriis eiiciantur, & Dei hereditate careant.

Circa an. Christi 1009.

Tria voveant.

Canonici cœnobia ſua teneāt.

II.

Sacerdotes itaque, ſive preſbyteros, ſummopere obſecramus, ut caſte, & continenter domino iugiter ſervientes, a connubiis ſe femineis omnino abſtineant, ſicque domini iram devitent. Si enim taliter domino ſervire voluerint, domini cunctipotentis miſericordiam hic & in futuro conſequantur perpetuam; inſuper & nobilium D honore perſonarum, & in vita præſenti, & poſt vitæ terminum, digni habeantur. Quod ſi hæc obſervare noluerint, omni honore penitus priventur.

Sacerdotes caſte vivant.

III.

Poſt hæc igitur archipontifices prædicti, convocata plebis multitudine collectæ, regis edicto ſupraſcripti, omniumque conſenſu catholicorum, omnibus communiter prædicabant unum Deum colendum eſſe debere, Patrem videlicet, & Filium, & Spiritum ſanctum; Patrem ſiquidem ingenitum, Filium autem ante tempora geni- E tum a Patre, in tempore natum e matre; Spiritum vero ſanctum ab utroque procedentem; Trinitatem ſiquidem in perſonis, unitatem in ſubſtantia; deitate coæqualem, honore & gloria coæternum. Vnum, inquiunt, Deum, unamque ſpem, & unam fidem, atque unum baptiſma nos colere oportet, & omnes paganas ſuperſtitiones contemnere.

Deum unum, & fidem colendos.

Incar-

Circa an. Christi 1009.

IV.

Incantatores, ſagas, &c. ejiciendos.

Incantatores autem, magos, pythonicos, & veneficos, necnon idolorum cultores, acriter oportet conſtringere, vel etiam ex patria ejicere. Decreta namque, vel ſtatuta, vel ſcita legalia, æqua & juſta, ſemper teneamus; injuſta autem legique contraria penitus exterminentur, & ab omnibus eliminentur. Iuris quoque ſtatuta civilis æquiſſima, nulli abſtrahantur perſonæ nobili neque ignobili.

V.

Pax, & fides.

Fides firma, caritas non ficta, amicitia vera, & non falſa, inter ſingulos teneantur.

VI.

Chriſtianus nõ vendendus extra patriã.

Nemo etenim, pro pecuniæ commutatione alicujus, quempiam Chriſtianum inſontem ex patria ejiciat, ſed nec paganorum dominio ſubdat. Nefas igitur eſt, ut quos Chriſtus ſanguinis ſui effuſione redemit, Iudæorum vel Gentilium vinculis ſint irretiti.

VII.

Pro re modica nemo occidatur.

Delinquentes etiam, pro delictis modicis morti minime tradantur, ſed pie cauteque puniantur, ne forte punitionis ſeveritate judicis iram diſtricti provocent punientes: Dominus enim dicit: *Nolite condemnare*, & reliqua. Et item: *In quo enim judicio judicaveritis, judicabimini.* Et apoſtolus dicit: *Caſtigate, & non mortificate:* plaſmati namque domini plaſmantis, quod proprio ſanguine redemit, ſemper ubique parcatur.

Luc. 6. Matth. 7. 2. Cor. 6.

VIII.

Connubia illicita.

Connubia illicita cunctis generaliter interdicimus Chriſtianis, ſed legi divinæ cum Dei timore adſtringantur. Nemo igitur illicitis conjunctionibus ſe inquinet, id eſt, cum cognatis, vel cum conjugatis, vel cum Deo ſacratis, ſeu cum aliis illicitis perſonis.

IX.

Eccleſiæ, & miniſtri immunes.

Eccleſiæ itaque per loca ſingula ædificatæ in domini ſubſidio cunctipotentis, necnon & regis terreni, cunctæque plebis catholicæ, tuitione ſemper perſiſtant: nec quiſquam pro quopiam commercio, jugo ſervitii ſuam ſubjugans eccleſiam, venditor efficiatur eccleſiarum; ſed in Chriſti ſervitute leviſſima libere ſemper permaneant: neque ſacerdotes, vel miniſtri Deo ibidem fideliter ſervientes, abſque pontificis conſilio inde expellantur: nec eccleſiæ antiquitus conſtitutæ decimis, vel aliis poſſeſſionibus priventur, ita ut novis oratoriis tribuantur.

X.

Decimæ, & Deo debita reddenda.

Decimationes frugum, & vitulorum, & agnorum, necnon & aratrales eleemoſynæ, eccleſiaſticaque munera, domino per ſingulos annos temporibus rependantur congruis: eleemoſynæ videlicet aratrales quindecim diebus poſt paſcha peractis; vituli quoque, & agniculi decimales, erga pentecoſten; frugum vero terræ decimationes, circa omnium feſtivitatem ſanctorum, eccleſiis perſolvantur opportunis.

Circa an. Christi 1009.

XI.

Denarius Romanus.

Pecunia quoque Romana erga beatorum ſolennitatem apoſtolorum Petri & Pauli pontificibus per ſingulos annos reddatur.

XII.

Cenſus eccleſiaſticus. Luminaria.

Eccleſiaſtica vero munera in beati feſtivitate Martini per ſingulos annos eccleſiis donentur competentibus. Lumina etiam cereorum ter in annis ſingulis reddantur, augeantur, reparentur.

XIII.

Defunctorum munera.

Munera necnon defunctorum animabus congruentia puteo impendantur aperto.

XIV.

Iejunia.

Ieiunia quadrageſimalia, & cætera a ſanctis patribus indicta, ſanctorumque feſtivitates a catholicis inſtitutæ, ſummopere obſerventur.

XV.

Dies dominica. Feſtum B. Mariæ. Apoſtolorum.

Dominicæ ſolennia diei cum ſummo honore magnopere celebranda ſunt, nec quidquam in eadem operis agatur ſervilis: negotia quoque ſæcularia quæſtioneſque publicæ in eadem deponantur die. Genitricis namque domini noſtri, almæ videlicet Mariæ, feſta ſolennia, primo cum ieiuniis, & poſtea cum ſuaviſona melodiarum cantilena, honorifice ab omnibus celebrentur ſolenniter. Feſta quoque apoſtolorum cunctorum ſimiliter cum ieiuniis concentibuſque ſpiritualibus ſummopere colenda ſunt.

XVI.

Iejunium quatuor temporum.

Ieiunia vero quatuor temporum nos obſervare oportet, ut ſanctus Gregorius nobis conſtituit; quamvis aliæ gentes aliter exercuerunt.

XVII.

Dies Veneris.

Sextæ etenim ieiunia feriæ ab omnibus magnopere per ſingulas hebdomadas exercenda ſunt; ſi tamen in eadem die aliqua feſtivitas non evenerit.

XVIII.

De diebus juridicis.

Iudicium quippe, quod Anglice *ordal* dicitur, & iuramenta vulgaria feſtivis temporibus, & legitimis ieiuniis, ſed & ab adventu domini uſque poſt octavas epiphaniæ, & a ſeptuageſima uſque xv. dies poſt paſcha, minime exerceantur; ſed ſit his temporibus ſumma pax & concordia inter Chriſtianos, ſicut fieri oportet.

XIX.

Viduæ per annum innubæ.

Viduæ ſingulæ in ſubſidio dominico, inque regis cunctæque plebis munitione catholicæ ſemper conſiſtant, perque menſes XII. in continentia perſeverent; quibus peractis, libero utantur arbitrio, vel nubendi, vel in continentia permanendi.

XX.

Confeſſio & pœnitentia.

Chriſtiani quique colloquia frequentia, & ſalubria

CIRCA AN. CHRISTI 1009.

ſalubria cum ſacerdotibus crebro exerceant, ſuaque ſibi peccata inverecunde depromant, ac confiteantur, confeſſaque iuxta ſacerdotis inſtitutionem pœniteant, atque emendent; ſeque per continentiam, & per reliqua operum ſtudia bonorum ita purificent, ut corporis & ſanguinis participatione creberrime digni, & mundi efficiantur.

XXI.

Verba, & facta.

Verba, & facta unuſquiſque iuſte diſponat, iuramenta & vota fideliter compleat.

XXII.

Iniqua omnia abolenda.

Nequitiæ namque cunctigenæ a cunctis Chriſtianis penitus eiiciantur, iræ videlicet, rixæ, diſſenſiones, blaſphemiæ, adulteria, homicidia, furta, rapinæ, necromantiæ, avaritiæ, fornicationes, periuria, ſacrilegia, ſortilegia, ebrietates, comeſſationes, idololatriæ, falſa teſtimonia, fraudes ſubdolæ, maleficia, veneficia, pondera doloſa, menſuræ iniquæ, ſtateræ fraudulentæ, cæteræque peſtes, quæ ad interitum hominem pertrahunt. Si enim iſtas mortiferas peſtes a nobis avellere voluerimus, omnipotens & miſericors dominus nobis noſtræque genti procul dubio miſerebitur.

Monetarii.

Fraus itaque monetariorum funditus abſiſtat, exque pura, & ſimplici materia pecunia cudatur.

Furta, &c.

Furta autem, & latrocinia omnia radicitus abſiſtant, vel ea perpetrantes multimodis pœnis puniantur.

Munitiones.

Arcium muri, urbes, oppida, caſtella, civitates, pontes, reparentur, reſtaurentur, renoventur, vallis, & foſſis muniantur, & circumvallentur.

XXIII.

Expeditio navalis.

Naves per ſingulos annos ob patriæ defenſionem, & munitionem præparentur, poſtque ſacroſanctum paſcha cum cunctis utenſilibus competentibus ſimul congregentur. Qua igitur etiam pœna diſunt qui navium detrimentum in aliquibus perficiunt, notum cunctis eſſe cupimus. Quicumque aliquam ex navibus per quampiam inertiam, vel per incuriam, vel negligentiam corruperit, & tamen recuperabilis ſit, is navis corruptelam, vel fracturam eiuſdem, perſolidam prius recuperet, regique deinde ea quæ pro eiuſdem munitionis fractura ſibimet pertinent rite perſolvat.

XXIV.

E militia diſcedens.

Si autem de expeditione, id eſt, de præcinctu, cui ipſe rex interierit, ſine licentia quiſquam diſceſſerit, rerum facultatumque cunctarum diſcrimen incurrat.

XXV.

Criminoſi non veniant coram rege.

Si etiam quiſquam de excommunicatis, niſi cauſa refugii, in regis præſumpſerit præſentia ante pœnitentiæ ſatisfactionem peractam conſiſtere, facultatum proſcriptione damnetur.

XXVI.

Regi inſidians.

Si quis dæmoniaco inſtinctu regem circumvenire molitur: illum dignum morte iudicamus, niſi forte maximo iuramento, vel fervente ferro excuſetur.

XXVII.

Legibus reſiſtentes.

Et ſi quis legi Dei manifeſte reſiſtit, vel contradicit, reddat quod debet legis deſertor: & ſi is contrarius rebellare armis nititur, & ſic occiditur, iaceat abſque redditione.

XXVIII.

Nonnam, &c. opprimens.

Nullus itaque Chriſtianus nonnam Deo dicatam violet; nemo viduam vi opprimat ſine periculo ſubſtantiæ ſuæ.

Concluſio.

In his itaque, & in cunctis, iniqua omnia & iniuſta, quæ rex noſter una cum optimatibus exterminare decreverat, vel mandaverat, ſemper & ubique penitus abiiciantur, eliminentur, omnimodiſque excludantur: iuſtitiaque & veritas ſemper ſervetur. Sicque pax ſumma, frugumque fertilitas, omniumque copia bonorum in patria abundabit, domino patrocinium præſtante, qui vivit, *&c.*

Archiepiſcopus Eboracenſis ſcribi, ſeu cancellarius.

Hæc itaque legalia ſtatuta, vel decreta, in noſtro conventu ſynodali a rege noſtro magnopere edicta, cuncti tunc temporis optimates ſe obſervaros fideliter ſpondebant. Idcircoque ego, N. gratia domini diſponente, Eboracenſium archiepiſcopus, eadem ad ſequentium memoriam, necnon & ad præſentium vel futurorum ſalutem, literis infixi, domini videlicet proximique dilectione compunctus.

ANNO CHRISTI 1009.

VITA SERGII PAPÆ IV.

Sergius quãdo papa factus.

SERGIUS, ejus nominis quartus, poſt interregnum unius menſis, & tredecim dierum, pridie Kalendas Septembres, anno ſalutis 1009. tempore Henrici regis, ex epiſcopo Albanenſi creatus eſt Romanus pontifex, optimus, pluribuſque virtutibus exornatus.

Cur nomen mutaverit.

Hic ante Petrus nuncupatus, ob reverentiam apoſtolici culminis nomen priſtinum immutavit, & Sergius nominari voluit: ut patet ex ſepulcrali inſcriptione, de qua infra. Errat ergo Ditmarus, qui ſuo judicio & aſſertione ideo id factum ſcribit, quod nomine non ſatis honeſto Buccaporci nominaretur.

Novatores redarguuntur.

Turpius falluntur, qui hujus ſolius pontificis exemplo poſteros ſua nomina immutare arbitrantur: cum ex præcedentibus liquido conſtet, quod Ioannes XII. ante pontificatum Octavianus, Gregorius V. Bruno, Silveſter II. Gerbertus, nuncupati fuerint. Hoc judice, Libentio Hamburgenſi archiepiſcopo controverſia, quæ inter ipſum, & Bernarium Verdenſem de parochiæ Ramſolæ ſubjectione agitabatur, & ob quam ille Odonem Romam ablegaverat, adjudicata fuit. *Adam.*

Res geſtæ ſub Sergio.

Hoc tempore magno cum prodigio Romæ in quadam eccleſia oleum ſcaturiit, ex quo vas aliquod impletum miſſum eſt ad Henricum regem. Rem geſtam deſcribit hujus temporis ſcriptor Ditmarus lib. 7.

Perſecutio eccleſiæ Anglicanæ.

Anglicanam eccleſiam Dani perſequuntur. Ex clericis & monachis, novem occiſis, ſtrangulatis, aut

aut per verenda ſuſpenſis, decimum quemque vitæ reſervarunt. Sanctum Elphegum Cantuarienſem epiſcopum, poſt multas carceris & vinculorum injurias, glorioſo martyrio affecerunt.

Obitus Sergii.

Sergius papa, cum ſediſſet annos duos, menſes octo, & dies tredecim: obiit 13. Maii, anno ſalutis 1012. ſepultus eſt in baſilica Lateranenſi, cum hac ſepulcrali inſcriptione:

Quiſquis ad hac tendis ſublimia limina lector,
Et caperis tanta nobilitate domus,
Intentis oculis aula percurrere raras
Deſine materias, arte iuvante manus.
*Lumina cum greſſu prudente * ſecula coercent,*
Reſpice ſolicitus quid velit hic titulus.
Hic tumulata iacent paſtoris membra ſereni,
Quem decus eccleſia contulit Omnipotens.
Pauperibus panis, nudorum veſtis opima,
Doctor & egregius qui fuit in populo.
Iura ſacerdotis latas dum vidit ariſtas.
Cœtibus aquavit naviger angelicis.
Albanum regimen luſtro venerabilis uno
Rexit, poſt ſummum ducitur ad ſolium;
In quo mutato permanſit nomine praſul,
Sergius ex Petro; ſic vocitatus erat.
Dulcis mente pia, Ieſu, dic, parce Redemptor:
Vtque vicem capias, dic: Deus hunc habeas.

Qui ſedit annos 11. & menſes 8. & dies 13. indictione x. anno dominicæ incarnationis millesimo decimo tertio.

ANNO CHRISTI 1009.

SERMO SYNODALIS,

EX CODICE MANUSCR. MONASTERII Nereshemenſis, ſcripto anno Chriſti 1009. quod ex verbis iſtis colligitur: Ab initio mundi uſque in adventum domini ſecundum Hebraicam veritatem anni ſunt 3956. ſecundum vero interpretes, anni 5699. Colliguntur autem anni omnes a creatione primi hominis uſque in ſeptimum annum Henrici imperatoris ſecundum Hebraicam veritatem 4965. ſecundum vero interpretes 6708.

Sermo ſynodalis, qui in ſingulis ſynodis, parochianis presbyteris enuntiandus eſt.

FRATRES presbyteri & ſacerdotes domini, cooperatores noſtri ordinis eſtis. Nos quidem, quamvis indigni, locum Aaron tenemus, vos locum Eleazari & Ithamaris. Nos vice duodecim apoſtolorum fungimur, vos ad formam ſeptuaginta diſcipulorum eſtis. Nos paſtores veſtri ſumus, vos paſtores animarum vobis commiſſarum. Nos de vobis rationem reddituri ſumus ſummo paſtori domino Ieſu Chriſto, vos de plebibus vobis commiſſis. Et ideo, cariſſimi, videte periculum veſtrum. Admonemus & obſecramus fraternitatem veſtram, ut de communi ſalute veſtra cogitantes attentius, audiatis admonitionem noſtram; & quæ vobis ſuggerimus, memoriæ commendetis, & opere exercere ſtudeatis.

In primis admonemus, ut vita & converſatio veſtra irreprehenſibilis ſit, ſcilicet ut cella veſtra ſit juxta eccleſiam, & in ea feminas non habeatis. Omni nocte ad nocturna ſurgite. Curſum veſtrum certis horis decantate. Miſſarum celebrationes religioſe peragite. Corpus & ſanguinem cum timore & reverentia ſumite. Vaſa ſancta propriis manibus abluite & abſtergite. Nullus cantet miſſam, niſi jejunus. Nullus cantet, qui non communicet. Nullus cantet ſine amictu, alba, ſtola, fanone, planeta. Et hæc veſtimenta nitida ſint, & ad nullos alios uſus ſint. Nullus cum alba, qua in ſuos uſus utitur, præſumat miſſam cantare. Nulla femina ad altare domini accedat, nec calicem domini tangat. Corporale mundiſſimum ſit, altare coopertum de mundis linteis. Super altare nihil ponatur, niſi capſæ & reliquiæ, aut forte quatuor euangelia, & buxida cum corpore domini ad infirmos: cætera in nitido loco recondantur.

ANNO CHRISTI 1009.

Miſſale plenarium, lectionarium, & antiphonarium, unaquæque eccleſia habeat. Locus in ſacrario aut juxta altare ſit præparatus, ubi aqua effundi poſſit quando ſacra vaſa abluuntur, & ibi vas nitidum cum aqua dependeat, ibique ſacerdos manus lavet poſt communionem. Eccleſiæ ſint coopertæ bene & cameratæ, & atrium ſit ſæpe munitum. Nullus extra eccleſiam per domos aut in locis non cameratis miſſam cantet. Omnis presbyter clericum habeat aut ſcholarem, qui epiſtolam vel lectionem legat, & ad miſſam reſpondeat, & cum quo pſalmos cantet. Nullus ſolus miſſam cantet.

Nullus cum calcaribus, quos ſpornnes ruſtice vocamus, & cultellis extrinſecus dependentibus, miſſam cantet: quia indecens eſt, & contra regulam eccleſiaſticam eſt.

Calicem & oblatam recta cruce ſignate, id eſt, non in circulo, & variatione digitorum, ut plurimi veſtri faciunt, ſed ſtrictis duobus digitis & pollice intus recluſo, per quos Trinitas innuitur, iſtud ſignum † recte facere ſtudete: non enim aliter quidquam poteſtis benedicere. Infirmos viſitate, & eos reconciliate, & juxta apoſtolum oleo ſancto inungite, & propria manu communicate. Et nullus præſumat tradere communionem laico, aut feminæ, ad deferendam infirmo. Iac. 5.

Nullus veſtrum pro baptizandis infantibus, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis ſepeliendis, præmium vel munus exigat. Videte ne per negligentiam veſtram ullus infans ſine baptiſmo moriatur. Nullus veſtrum ſit ebrioſus & litigioſus, quia ſervum domini non oportet litigare. Nullus veſtrum arma ferat in ſeditione, quia arma veſtra debent eſſe ſpiritualia. Nullus canum aut avium jocis inſerviat.

Nullus in tabernis bibat. Vnuſquiſque veſtrum, quantum ſapit, plebi ſuæ de euangelio vel apoſtolo, die dominico, vel feſtis diebus, annuntiet. Verbum domini debetis prædicare. Curam pauperum, peregrinorum, & orphanorum habete, eos ad prandiola veſtra invitate. Eſtote hoſpitales, ut alii a vobis exemplum bonum ſumant.

Omni die dominica ante miſſam aquam benedictam facite, unde populus aſpergatur: & ad hoc ſolum vas habete. Sacra vaſa, & veſtimenta ſacerdotalia, nolite in pignore dare negotiatori, aut tabernario. Nullus veſtrum uſuras exigat, & conductor ſui fenoris exiſtat. Res & facultates, quas poſt diem ordinationis veſtræ acquiritis, ſciatis ad eccleſiam pertinere. Nullus ſine ſcientia & conſenſu noſtro eccleſiam acquirat. Nullus per poteſtatem ſæcularium eccleſiam obtineat. Nullus eccleſiam ad quam titulatus eſt relinquat, & ad aliam quæſtus cauſa migret. Nullus plures eccleſias teneat ſine adjutorio aliorum presbyterorum. Nullatenus una eccleſia inter plures dividatur. Nullus alterius parochianum, niſi in itinere, & cum placitum fuerit, ad miſſam recipiat. Nullus in alterius parochia miſſam cantet. Nullus pœnitentem invitet carnem manducare, & bibere vinum, niſi pro eo ad præſens eleemoſynam fecerit. Nullus præſumat baptizare, niſi in vigilia paſchæ, & penteco-

ANNO CHRISTI 1009.

pentecoſtes, niſi propter periculum mortis. Vnuſquiſque fontes habeat, & ſi non poteſt lapideos, habeat aliud vas ad hoc præparatum, in quo nihil aliud fiat. Videte, ut omnibus parochianis veſtris ſymbolum, & orationem dominicam inſinuetis. Iejunium quatuor temporum, & rogationum, & litaniæ majoris, plebibus veſtris omnimodis obſervandum inſinuate: feria quarta ante quadrageſimam plebem ad confeſſionem invitate, & ei juxta qualitatem delicti pœnitentiam injungite, non ex corde veſtro, ſed ſicut in pœnitentiali ſcriptum eſt. Quater in anno, id eſt, natale domini, & cœna domini, paſcha, & pentecoſte, omnes fideles ad communionem corporis & ſanguinis domini accedere admonete. Certis temporibus conjugatos ab uxoribus abſtinere exhortamini. Eulogias poſt Miſſam in diebus feſtis plebi tribuite. Nullus induatur veſtimentis laicalibus. Nullus rem, aut poſſeſſionem, aut mancipium eccleſiæ, vendere, aut commutare, aut quocumque ingenio alienare præſumat.

Diem dominicum, & alias feſtivitates, abſque opere ſervili a veſpera uſque ad veſperam celebrari docete. Cantus & choros mulierum in atrio eccleſiæ prohibete. Carmina diabolica, quæ ſuper mortuos nocturnis horis vulgus facere ſolet, & cachinnos quos exercent, ſub conteſtatione Dei omnipotentis vetate. Cum excommunicatis nolite communicare. Nullus illis præſumat miſſam cantare, ſed & plebibus vobis hoc annuntiate. Ad nuptias nullus veſtrum eat. Omnibus annuntiate, ut nullus uxorem accipiat, niſi publice celebratis nuptiis. Raptum omnimodis prohibete, & ut nullus ad proximam ſanguinis ſui accedat, & ut alterius ſponſam nullus ducat. Porcarios, & alios paſtores, vel dominica ad miſſam venire facite. Patrini filiolis ſuis ſymbolum, & orationem dominicam inſinuent, aut inſinuari faciant. Chriſma ſemper * ſub cera ſit ſigillo, propter quoſdam infideles. De miniſterio etiam vobis commiſſo vos admonere curamus, ut unuſquiſque veſtrum, ſi fieri poteſt, expoſitionem ſymboli, & orationis dominicæ, juxta traditionem orthodoxorũ penes ſe ſcriptas habeat, & eam pleniter intelligat: & inde, ſi novit, prædicando populum ſibi commiſſum ſedulo inſtruat; ſi non, ſaltem teneat, vel credat. Orationes quoque miſſarum, & canonem bene intelligat, & ſi non, ſaltem memoriter ac diſtincte valeat proferre. Epiſtolam, & euangelium bene legere poſſit, & utinam ad literam ejus ſenſum poſſet manifeſtare. Pſalmorum verba & diſtinctiones regulariter ex corde cum canticis conſuetudinariis pronuntiare ſciat. Sermonem, ut ſupra diximus, Athanaſii epiſcopi de fide Trinitatis, cujus initium eſt, Quicumque vult, memoriter teneat. Exorciſmos & orationes ad catechumenum faciendum, ad fontem quoque conſecrandum, & reliquas preces ſuper maſculum, & feminam, pluraliter ac ſingulariter diſtincte proferre valeat. Similiter baptizandi, ad ſuccurrendum infirmis, ordinem quoque reconciliandi, juxta modum ſibi canonice ſervatum, atque ungendi infirmos, orationes quoque eidem neceſſitati competentes bene ſaltem ſciat legere. Similiter ordinem, & preces in exequiis agendis defunctorum. Similiter exorciſmos & benedictiones ſalis & aquæ memoriter teneat. Cantum nocturnum atque diurnum noverit.

* forte ſub cera ſit, & ſigillo,

Computum minorem, id eſt, epactas, concurrentes regulares, terminum paſchalem, & reliquos ſapiat, ſi eſt poſſibile. Martyrologium & pœni-

tentiale habeat, & cætera. Volumus autem, fratres cariſſimi, quatenus quæ noſtra percepiſtis traditione, quantum humana patitur infirmitas, bonis ſtudeatis operibus adimplere, præſtante domino noſtro Ieſu Chriſto, qui cum Patre, & Spiritu ſancto vivit & regnat Deus per omnia ſæcula ſæculorum. Amen.

CONIECTVRA MARCI VELSERI de autore ſuperioris ſermonis.

Cum codex Neresheimi in Auguſtana diœceſi, anno Chriſti 1009. hoc eſt trigeſimoſexto poſt mortem ſancti Vdalrici, ſcriptus ſit: veriſimile ſit ſynodales has conſtitutiones a ſancto Vdalrico fluere, quas ſequentes deinde epiſcopi, quod inſcriptio innuit, ſæpius repetere & proponere conſueverint. Primum vero earum autorem ſanctum Vdalricum eſſe, magnopere confirmat locus veteris ſcriptoris in ejus vita cap. 6. *In quibuſdam autem diebus capitula cum clericis habere diſpoſuit, in his locis ubi hæc aptiſſime fieri archipreſbyteri putaverunt, & ubi eum ab aliis mundanis conciliis abſolutiorem eſſe arbitrabantur. Congregatis ante ſe clericis, archipreſbyteros, & decanos, & optimos quos inter eos invenire potuit, caute interrogavit qualiter quotidianum Dei ſervitium ab eis impleretur, & qualiter populus illis ſubjectus ex eis regeretur in ſtudio prædicandi docendique, quantaque cautela infantes baptizarentur, infirmi viſitarentur, & ungerentur, defunctorum etiam corpora quanta compaſſione ſepulturis traderentur, qualiter de decimis & oblationibus fidelium pauperes recrearentur, viduis & orphanis in univerſis, neceſſitatibus ſubvenirent, quantoque ſtudio in hoſpitibus & advenis Chriſto miniſtrarent: ſi ſubintroductas mulieres ſecum habuiſſent, & inde crimen ſuſpicionis inciderent, ſi cum canibus vel accipitribus venationes ſequerentur, ſi tabernas cauſa edendi vel bibendi ingrederentur, ſi turpes jocos in uſu haberent, ſi ebrietates & comeſſationes ſupra modum amarent, ſi rixis & contentionibus & æmulationibus deſervirent, ſi nuptiis ſæcularibus intereſſent, vel ſi aliqui eorum miniſteria indecentia in conſuetudine haberent, ſi per Kalendas more anteceſſorum ſuorum ad loca ſtatuta convenirent, ibique ſolitas orationes explerent, ſuaſque eccleſias ad tempus reviſerent, ſi obedientiam eorum magiſtris præbuiſſent, & in toto ſuo miniſterio devoti & apte manere ſtuduiſſent.* Cum pleræque harum interrogationum conſtitutionibus reſpondeant, tempus præterea locuſque conveniat: profecto nihil vetat uni eidem ſancto Vdalrico conſtitutiones & interrogationes tribuere.

NOTA SEVERINI BINII.

Amice lector, hunc ſermonem ſynodalem, poſt primam editionem conciliorum ſecundæ inſerendum miſit ad me ampliſſimus dominus Marcus Velſerus piæ memoriæ, quondam inclytæ reipublicæ Auguſtanæ duumvir, ſequens priſci ævi monimentum, una cum conjectura de autore: operæprecium facturum me putavi, ut latentem ſermonem omnibus paſtoralibus ſynodis celebrandis utiliſſimum, e tenebris erutum in lucem emitterem. Quod eccleſiaſticæ diſciplinæ fauſtum ſit: eritque ut ſpero, ſi qui in ſortem ac miniſterium domini cooptari ſunt, hæc tam ſalutaria monita in intimas medullas demittant, ut ad eorum præſcriptum, vitam, mores, & actiones ſuas conformare ſtudeant. Cum incertum ſit quoto anno ab Vdalrico habitus fuerit, præfixum initio ſcripti libri annum retinendum eſſe judicavi.

ANNO CHRISTI 1011.

CONCILIVM BAMBERGENSE, DE CONTROVERSIIS QVIBVSDAM EPISCOPORUM, celebratum anno MXI. tempore Sergii papæ IV.

Cauſa concilii.

CVM Henricus rex ad dedicationem baſilicæ Bambergenſis a ſe conſtructæ cœtum pluſquam triginta epiſcoporum convocaſſet, ab iiſdem iſta occaſione hoc loco congregatis habita eſt ſynodus, in qua ſedatæ ſunt controverſiæ illæ inter epiſcopos, de quibus Ditmarus Merſeburgenſis epiſcopus, qui eidem ſynodo præſens interfuit, hæc ſcribit: *Poſt hæc ſynodus hic fuit magna, in qua Gebehardus Ratiſponenſis eccleſiæ præſul ab archiepiſcopo ſuimet arguitur, & Metenſis eccleſiæ præſul Theodoricus a rege increpatur,*

Acta concilii.

ANNO CHRISTI 1011.

eo quod epiſtola ſuimet hunc injuſte apud papam accuſaret. Hæc omnia, & multa alia conſilio prudenti finita ſunt, & reſtitutio parochiæ tunc promiſſa eſt mihi. Idem Ditmarus fatetur ſe pro recuperandis ſuæ parochiæ bonis ſynodo huic libellum dediſſe, atque Theodorico Metenſi epiſcopo ab omnibus in ſynodo præſentibus interdictum, ut ante purgationem miſſam non caneret. Vide Baronium anno 1011. num 1.

CIRCA AN. CHRISTI 1012.

LEGES ECCLESIASTICÆ ÆTHELREDI REGIS CIRCA ANNUM MXII. apud Habam conditæ. Quatuor partes habentur in Iornalenſi manuſcripto. Tres priores nihil conferunt in rem eccleſiæ: quartæ vero ſunt hæc capitula.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *De denario ſanctæ eccleſiæ dando, & de decimatione thaynorum.*
II. *De jejunio, & feriatione trium dierum ante feſtum ſancti Michaelis.*
III. *Quid regi & populo omni die ſit cantandum.*
IV. *De conſuetudinibus ſanctæ Dei eccleſiæ reddendis.*
V. *Ne quis vendatur extra patriam.*
VI. *De roboria.*
VII. *De eleemoſynis, & rectitudinibus eccleſiæ.*

HÆC INSTITVERVNT REX ÆTHELR. & ſapientes ejus apud Habam.

CAPITVLA.

I.

IN primis, ut unus Deus ſuper omnia diligatur, & honoretur, & ut omnes regi ſuo pareant, ſicut anteceſſores ſui melius fecerunt, & cum eo pariter defendant regnum ſuum. Et conſtituerunt in primis Dei miſericordiam & auxilium invocare jejuniis, eleemoſynis, confeſſione, & abſtinentia; & malefactis, & injuſtitia abſtinere. Et ut detur de omni carruca denarius, vel denarium valens, & omnis qui familiam habet, efficiat ut omnis hirmannus ſuus det unum denarium. Quod ſi non habeat, det dominus ejus pro eo. Et omnis thaynus * detenet totum quod habet.

* *forte*, decimet

II.

Et inſtituimus, ut omnis Chriſtianus, qui ætatem habet, jejunet tribus diebus, jejunet in pane, & aqua, & * bis crudis, ante feſtum ſancti Michaelis. Et omnis homo ad confeſſionem vadat, & nudis pedibus ad eccleſiam, & peccatis omnibus abrenunciet emendando, & ceſſando. Et eat omnis presbyter cum populo ſuo ad proceſſionem tribus diebus nudis pedibus, & ſuper hoc cantet omnis presbyter triginta miſſas, & omnis diaconus, & clericus triginta pſalmos, & apparetur tribus diebus corrodium uniuſcujuſque ſine carne in cibo & potu, ſicut idem comedere deberet, & dividatur hoc totum pauperibus. Et ſit omnis ſervus liber ab opere illis tribus diebus quo melius jejunare poſſit: operetur ſibimet quod vult. Hi ſunt illi tres dies; dies Lunæ, dies Martis, & dies Mercurii proximi ante feſtum ſancti Michaelis. Si quis jejunium ſuum infringat, ſervus corio ſuo componat, reddat liber pauper triginta denarios, & regis thaynus centum viginti ſolidos, & dividatur hæc pecunia pauperibus. Et ſciat omnis presbyter, & tungravius, & decimales homines, ut hæc eleemoſyna, & jejunium proveniat, ſicut in ſanctis jurare poterunt.

* *lege* herbis

III.

Et præcipimus, ut in omni congregatione cantetur quotidie communiter pro rege, & omni populo ſuo una miſſa ad matutinalem miſſam, quæ inſcripta eſt, Contra paganos, & ad ſingulas horas decantet totus conventus extenſis membris in terra pſalmum, *Domine, quid multiplicati ſunt*, & collectam contra paganos, & hoc fiat quamdiu neceſſitas iſta nobis eſt in manibus. Et in omni cœnobio, vel conventu monachorum, celebret omnis presbyter ſigillatim triginta miſſas pro rege & omni populo, & omnis monachus dicat triginta pſalteria.

Pſal. 3.

IV.

Et præcipimus, ut omnis homo ſuper dilectionem Dei, & omnium ſanctorum det cyriſceattum, & rectam decimam ſuam, ſicut in diebus anteceſſorum noſtrorum fecit, quando melius fecit; hoc eſt ſicut aratrum peragrabit, decimam acram: & omnis conſuetudo reddatur ſuper amicitiam Dei ad matrem eccleſiam cui adjacet, & nemo auferat Deo quod ad Deum pertinet, & prædeceſſores noſtri conceſſerunt.

V.

Et prohibemus, ne quis extra patriam vendatur: ſi quis hoc præſumat, ſit præter benedictionem Dei, & omnium ſanctorum, & præter omnem Chriſtianitatem, niſi pœniteat, & emendet, ſicut epiſcopus ſuus edocebit.

VI.

Et prohibemus omnem roboriam omni homini. Et ſit omnis homo jure publico dignus, pauper, & dives, & reddatur omnis roboria: ſi quis aliquam fecerit, emendet ſicut prius, & poſtea fecit. Et ſi quis præpoſitus eam fecerit, dupliciter emendet quod alii judicaretur.

VII.

Et reddatur pecunia eleemoſynæ hic ad feſtum ſancti Michaelis, ſi alicubi retro ſit per plenam vvitam; & omnibus annis deinceps reddantur Dei rectitudines in omnibus rebus quæ ſupra dictæ ſunt, per amicitiam Dei, & ſanctorum omnium, ut Deus omnipotens miſericordiam nobis faciat, & de hoſtibus triumphum nobis & pacem indulgeat, quæ ſedulo deprecentur, ut miſericordiam ejus conſequamur hic, & in futuro requiem ſine fine. Amen.

De officio judicis.

Omnis judex juſtus miſericordiam & judicium liberet in omnibus, ut in primis per rectam ſcientiam dicat emendationem ſecundum culpam, & eam tum admenſuret propter indulgentiam. Quædam culpæ reputantur a nobis judicibus ſecundum rectum emendandæ: quædam per Dei miſericordiam condonandæ. Iudicia debent eſſe ſine omni *Haderunga* quod non parcatur dimitti alicui, vel egeno, amico, vel inimico, jus publicum rectori, & nihil injuſtius eſt quam ſuſceptio munerum pro judicio ſubvertendo, quia munera excitant corda ſapientum, & ſubvertunt verba juſtorum. Dominus Ieſus dixit: *In quo judicio, judicaveritis judicabimini.* Timeat omnis judex, ac diligat judicem ſuum, ne in die judicii mutus fiat, & humiliatus ante oculos judicis cuncta videntis. Qui innocentem opprimit, & dimittit noxium pro pecunia, vel amicitia, vel odio, vel quacumque factione: opprimetur ab omnipotenti judice. Et nullus dominus ſtultos aut improbos judices conſtituat, quia ſtultus per ignorantiam, improbus per cupiditatem, vitat quam didicit veritatem. Gravius enim lacerantur pauperes a pravis judicibus quam a

Matth. 7.

Circa an. Christi 1012.

cruentis hoſtibus. Nullus hoſtis acerbior, nulla peſtis efficacior quam familiaris inimicus. Poteſt aliquotiens homo fuga vel defenſione vitare pravos judices. Non ita poſſunt judices, quotiens adverſus ſubditos malis deſideriis inflammantur. Sæpe etiam boni judices habent malos vicarios, & miniſtros nefandos: quorum ipſi domini conſtringuntur, ſi non eos coerceant, & a rapacitate cohibeant, quia dominus & miniſter ſæculorum ait: *Non ſolum male agentes, ſed omnes conſentientes, digni ſunt æterna morte.* Sæpe etiam pravi judices judicium pervertunt, vel reſpectant, & non finiunt cauſam, donec voluntas eorum impleatur. Et quando judicant, non opera ſed munera conſiderant impii judices, juxta verbum ſapientum: *Sicut rapaces lupi veſpere nil reſiduant uſque mane:* id eſt, de præſenti ſolum vita cogitant, de futura nihil conſiderant. Malorum præpoſitorum mos eſt, ut quidquid poſſunt auferant, & vix neceſſarium parum quid relinquant ſuſtentationum. Iracundus judex non poteſt accedere rectam judicii ſatisfactionem: nam per furoris excæcationem non perſpicit rectitudinis claritatem. Juſtum judicium eſt, ubi non perſona conſideratur. Scriptum eſt: *Non attendas perſonam hominis in judicio, nec pro aliquo facies ut a vero declines, & injuſte judices.* Suſceptio muneris eſt dimiſſio veritatis.

Rom. 1.

Soph. 3.

Anno Christi 1012.

VITA ET EPISTOLA BENEDICTI PAPÆ VIII.

Benedictus quando papa factus.

Schiſma novum.

Benedictus natione Tuſculanus, hujus nominis octavus, creatus eſt pontifex anno redemptoris noſtri 1012. tempore Henrici regis. Adverſus hunc in ſchiſmate contra ſacros canones creatus eſt Gregorius, qui potentia Romanorum fretus, Benedictum ab urbe expulit. Pontifex hanc injuriam a ſchiſmatico illatam non ferens, ad Henricum regem in Saxonia degentem ſe contulit. expoſitaque coram imperatore, quæ paſſus erat, vi & ignominia, Henricus rex parato & convocato quam potuit citiſſime exercitu, ad vindicandam injuriam ſedi apoſtolicæ illatam Romam profectus eſt. Cujus adventu Gregorius pſeudopapa ſchiſmaticus perterritus relicta urbe aufugit: Benedictus, quem rex præmiſerat, eamdem Petri cathedram recepit. Cumque Romam venienti coronam imperialem conferre decreviſſet: pro inſigni imperiali regi conferendo, juſſit, inquit Ditmarus, fabricari aureum pomum, atque circumdari per quadrum precioſiſſimis quibuſque gemmis, ac deſuper auream crucem inſeri. Erat autem inſtar ſpeciei hujus mundanæ molis, quæ videlicet in quadam rotunditate circumſiſtere perhibetur: ut dum illud reſpiceret princeps terreni imperii, foret ei documentum, non aliter debere imperare vel militare in mundo, quam ut dignus haberetur vivificæ crucis tueri vexillo: in ipſo etiam diverſarum gemmarum decoramine, videlicet imperii culmen plurimarum virtutum ſpeciebus exornari oportere. Venienti, & urbi jam appropinquanti, obviam proceſſit pius pontifex, quodque pararat ſtemma & inſigne imperii eidem obtulit: ac paulo poſt in urbem introductum, una cum Chunegunde conjuge ejus ſanctiſſima, titulo & corona imperiali decoravit. Henricus primordia ſui imperii Deo conſecrare volens, inſigni munificentia Romanam eccleſiam pie ſanctéque eſt proſecutus, ut videre eſt ex inſtrumento privilegii quod infra ſubjungimus.

Benedictus quo inſigni imperiali imperatorem donaverit.

Benedictus Sarracenos bello fugavit.

Sarracenos, qui litora eccleſiæ invadebant, bello aggreſſus fugavit, & feliciter expugnavit. De Iudæis quibuſdam Romæ degentibus, teſte Glabro libro 3. cap. 8. capitis ſupplicium ſumpſit, quod in paraſceve, actionem eorum qui Chriſtum crucifixerunt imitati, imaginem Chriſti iiſdem injuriis & contumeliis affeciſſent, quibus olim ipſe Chriſtus affectus fuerat. Addit: eodem die poſt crucem adoratam circa veſperum turbine ventorum totam Romam concuſſam, omneſque pene Romanos occiſos eſſe: neque prius ceſſaſſe ventos, quam de Iudæis per Iudæum accuſatis pontifex capitis ſupplicium ſumpſiſſet.

De Iudæis imaginem Chriſti crucifigentibus ſupplicium capit. Cur ſumpſerit.

Hujus hortatu Northmanni Græcos in Apulia pluribus victoriis debellarunt. Rogatus ab Henrico imperatore ad confirmandum ſua præſentia Bambergenſem epiſcopatum, quem ipſe imperator erexerat, Bambergam venit in Germaniam: ibique poſt dedicatam ſancti Stephani eccleſiam, per donationem imperatoris, ipſius urbis omniumque jurium ejuſdem dominium obtinuit. Nam cum aliquamdiu poſt hæc tempora Romæ tamquam dominæ ſuæ annuum cenſum perſolviſſet, Henricus junior pro ea liberanda, & a Romanorum dominio eximenda, Beneventum pro ea tradidit, tempore Leonis IX. Romani pontificis. *Leo Oſtienſis, lib. 2. cap. 47.*

Bamberga Romano pontifici donata.

Imperatorem ad ſuppetias ferendas adverſus Græcos provocavit. Anno enim ſecundo poſtquam pontifex in Germaniam veniſſet, imperator hoſtibus tremendus in Italiam cum exercitu ſe contulit, ſuoque adventu Græcorum fautores alios cepit, alios fugavit; Capuam, Troiam aliaſque urbes Græcis deditas obſedit, & expugnavit. Anno ſequente in Germaniam reverſus cum Roberto Francorum rege de ſtatu regni, eccleſiæ, & imperii, congreſſum habuit, eumque pluribus muneribus donavit.

Imperatoris geſta quæ?

Benedictus papa ex hac vita migravit tertio Kal. Martii anno 1024. cum ſediſſet annos duodecim. Poſt obitū pœnas purgatorii paſſum fuiſſe, indicant duæ pluréſve ejuſdem poſt mortem factę apparitiones, quibus, ut refert Petrus Damiani in Odilone apud Surium, & in epiſtola ad Nicolaum ſecundum, per interceſſionem Odilonis, & eleemoſynas germani fratris in ſede apoſtolica ſucceſſoris, liberari petivit.

Obitus Benedicti.

EPISTOLA BENEDICTI PAPÆ VIII. AD EPISCOPOS BURGUNDIÆ, AQUITANIÆ, & Provinciæ.

Edita Tom. IV. hiſtor. Franc. Quercetani.

Mandat ut invaſores bonorum Cluniacenſium, niſi ſatisfecerint, excommunicentur.

Benedictus per divinam gratiam ſancta Romanæ eccleſiæ præſul & epiſcopus, omnibus fratribus & coepiſcopis per Burgundiam, Aquitaniam, & Provinciam conſtitutis, Burchardo ſcilicet archiepiſcopo Lugdunenſi, ejuſdem nominis archiepiſcopo Viennenſi, VValterio archiepiſcopo Beſonſienſi, VValterio ſummæ religionis epiſcopo Auguſtodunenſi, Stephano epiſcopo Arvernenſi, Fredeloni epiſcopo Anicienſi, Gaufredo epiſcopo Cabilonenſi, Lamberto epiſcopo Lingonenſi, Gauſlino epiſcopo Matiſconenſi, Vicigoni epiſcopo Valentinenſi, Harmanno epiſcopo Vivarienſi, Pontio archiepiſcopo Arelatenſi, Aribaldo epiſcopo Vzeticenſi, Odolrico epiſcopo Tricaſſinenſi, Geraldo epiſcopo Vapicenſi, Petro epiſcopo Vaſſinenſi, Eldeberto epiſcopo Avinio-

Avignionenſi, Stephano epiſcopo Carpentoratenſi, Almerado epiſcopo Rhegenſi, ſalutationem & benedictionem, ex parte Dei omnipotentis, & beati Petri apoſtolorum principis, & mea, qui præſulatum, licet indignus, tenere videor apoſtolicæ ſedis.

LIQUIDUM eſt, Cluniacenſe monaſterium olim a VVillelmo nobiliſſimo Aquitanorum principe in pago Matiſconenſi conſtructum, ipſo agente, cum apoſtolicæ ſedis pontifice, & Romanorum Imperatore, regibus quoque Francorum & Burgundionum; quod ita ſit ab omni ſubjectione cujuſlibet perſonæ, ſive regis, ſive epiſcopi, ſive comitis liberum, ut aliquid debeat nulli niſi Deo, & ſancto Petro, & ſedis apoſtolicæ ſummo præſuli. Quæ libertas a cunctis anteceſſoribus noſtris, qui a conditione ipſius loci in hac ſancta Romana eccleſia fuerunt uſque ad nos, ſcriptis privilegiis; & a prælibatis principibus, datis præceptis; tam de ipſo loco, quam de omnibus ad ſe pertinentibus, in Burgundia, Aquitania, Provincia conſtitutis: videlicet monaſteriis, cellis, terris cultis & incultis, corroborata & confirmata eſt: eo voto & deſiderio, ut ſæculum deſerentes, & in eodem loco ſub regulari diſciplina Chriſti ſervitio ex toto ſemet mancipantes, abſque ullius impedimento licentius Deo adhærerent, & de ibidem Deo & S. Petro a fidelibus oblatis, hoſpitalitati & egenorum curæ inſervirent. Quod hactenus, Deo propitiante, & apoſtolica autoritate ſuffragante, bonitate inſuper circum ſe manentium adminiculante, in quantum potuerunt devote fecerunt.

Nunc vero, ſicut in præſentia Deo devoti domini Roberti regis Francorum, principumque ejus & optimatum, qui cum eo venerunt ad limina apoſtolorum, & reclamatoria legatione dilectiſſimi filii noſtri Odilonis ejuſdem loci abbatis, percepimus, ita malorum contra eos exardeſcens inſurrexit & convaluit cupiditas & inſania; ſcilicet terras ipſorum invadendo, & ſubſtantias tam ipſorum, quam pauperum ſibi commiſſorum deprædando: ut multiplicibus anguſtiis & afflictionibus tribulati, nullomodo, ſicut nunc uſque fecerunt, convenienter Deo debitum obſequium valeant ſolvere, nec ſolitam curam ſupervenientium hoſpitum & pauperum poſſint exercere.

Igitur quia in eodem loco juges orationes, & miſſarum celebrationes, & eleemoſynæ fiunt pro ſtatu ſanctæ Dei eccleſiæ, & omnium fidelium vivorum & defunctorum ſalute & requie: ipſius diſpendium, commune omnium noſtrum eſt detrimentum. Et licet omnes boni fideles de eorum anguſtia & perturbatione debeant compaſſionem habere, & ſummo cum ſtudio ſervos Chriſti juvare, ut abſque ullo impedimento queant in ſancto propoſito perſiſtere: ego tamen, ad quem poſt Deum & ſanctum Petrum cura & providentia ſæpe dicti loci ſpecialiter pertinet, juvamen & ſolatium autoritatis apoſtolicæ non deſiſtam ſubminiſtrare.

Sunt autem crudeliores ſæpe nominati loci habitatorum perſecutores: Ildinus omnis bonitatis inimicus, qui non ſolum in hoc illos irritat, quod ſua ſuorumque eis tollit; ſed etiam quod ſuam nequitiam in illos retorquere cupidus, facit circum ſe manentibus intelligere, omnem juſtitiam de male a ſe commiſſis eis velle ſe facere: & ita eos in ipſo placito & concordatione ſemper fallit & illudit, ut pro juſtitia deteriorem ab eo injuriam ſuſcipiant. Eſt & VVichardus de Belioco, qui eis tollit eccleſiam de Treſdo cum omnibus appendiciis ſuis. Bernardus quoque de Retorterio, Hugo de Monte-Pavonis, & uxor ejus Arilina, qui eis tollunt poteſtatem de Laſiaco, cum omnibus ad ſe pertinentibus, ſicut divæ memoriæ comes Letaldus primum, deinde Milo religioſus miles, per teſtamentum literarum olim contulerunt ſancto Petro, & præfato loco: Falco nepos Iterii clerici, & frater ejus, omneſque conſortes illorum, qui eis tollunt poteſtatem de Oiadellis cum omnibus appendiciis ſuis. VVarulfus de Branceduna, & frater ejus VValterius Mariſcenſis præpoſitus, qui eis contrarii ſunt de precaria, quam tenebat de ſancto Petro beatæ recordationis Leobaldus epiſcopus, eorum videlicet avunculus; & de alia terra, quam idem præſul ante mortem ſuam, ipſam precariam reſtituens, ex ſua parte donaverat ſancto Petro. Durandus de Caudiaco, Aiminus de Caudiaco, Gitardus de Centurpennis, qui eis contrarius eſt de Villa-Fontanedo. Robertus de Iſlevee, qui tollit eis plantas, quas Bernardus Dolun interfectus dederat S. Petro. Sed & illi qui eis contrarii ſunt de poteſtate Sarrianis: necnon & illi, qui deprædationes & injuſtas conſuetudines faciunt & requirunt in poteſtate Valentiola, & in poteſtate Tudelleta, & in Podio-Odolenis: & in cæteris poteſtatibus, villulis, & terris ad præfatum locum pertinentibus. Sunt etiam alii quam innumerabiles, quorum nomina longiſſimum eſſet huic ſcedulæ inſeri.

℣ Hos ſupra nominatos, & omnes perſecutores, deprædatores, & invaſores terrarum, & ſubſtantiarum ad ſæpe dictum locum pertinentium, more anteceſſorum noſtrorum præfati loci ad nos ſpecialiter pertinentis curam & providentiam habentes, ex parte Dei, & ſancti Petri, & noſtra, vocamus ad reſipiſcendum: & monemus, ut contrarietates & injuſtas querelas, quibus ſervos Dei inquietant & conturbant, quamcitius deponant. Terras etiam injuſte pervaſas, & ſubſtantias deprædatas, cum omni integritate, juxta rationem quam cum eis invenire potuerint, reſtituant. Sed de injuria, quam ſine cauſa illis intulerunt, congrue ſatisfaciant infra ſpatium quod eſt ab hinc uſque in feſtivitatem S. Michaelis. Quod ſi fecerint, habeant gratiam & benedictionem & abſolutionem Dei, & S. Petri, & noſtram. Si autem, infra præfixum a nobis terminum, monitioni & vocationi noſtræ non adſenſerint, ſed contemptores & inobedientes extiterint, in ſua malitia perſeverantes: cauterio eccleſiaſtici examinis quaſi putrida membra a corpore Chriſti præſcindantur, ſintque a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ procul repulſi, & a conſortio fidelium alienati & excommunicati. Sint maledicti ſtantes & ambulantes, vigilantes & dormientes, ingredientes & egredientes. Sint maledicti manducantes & bibentes. Sit maledictus cibus eorum & potus. Sit maledictus fructus ventris eorum, & fructus terræ eorum. Subſtineantque plagas Herodianas, quouſque diſrumpantur viſcera eorum. Et cum Dathan & Abiron de terra viventium perditi, cum diabolo & angelis ejus perpetualiter damnati, maneant in pœnis infernalibus ſine fine cruciandi. Fiant etiam filii eorum orphani, & uxores eorum viduæ. Nutantes transferantur filii eorum, & mendicent. Ejiciantur de habitationibus ſuis, omnibuſque maledictionibus, quæ in veteri vel novo teſtamento contineri videntur, maledicti & anathematizati ſubjaceant, quouſque reſipiſcant, & noſtræ vocationi & monitioni congrue ſatisfaciant.

Vobis etiam fratribus meis & coepiſcopis ſupra nominatis mando & præcipio autoritate apoſtolica,

lica, ut hanc meam confirmetis ſententiam, & ſimiliter illos excommunicetis: omnibuſque preſbyteris, & cæteris ſacri ordinis miniſtris vobis commiſſis, excommunicare præcipiatis. Si quis autem veſtrum, quod minime credo futurum, non obedierit huic noſtræ juſſioni, de contemptu inobedientiæ noverit ſe habiturum rationem ante tribunal Chriſti. Ipſe namque dixit, *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit.* Sed & Seniori quam reverendo domno VVillelmo comiti, necnon præcipuæ bonitatis & dulcedinis domno Hugoni comiti domnoque Rainaldo comiti filio ſupranominati domni VVillelmi; bonæ quoque indolis, ac totius affectu dilectionis amplectendo domno Ottoni comiti; omni etiam reverentia & veneratione digniſſimæ domnæ Adeleidæ comitiſſæ, cognomento Blanchæ, meritique ejus domnæ Gerbergæ comitiſſæ ӕ ſed & illuſtribus viris domno VVigoni vice-comiti, & fratri ejus domno VVillelmo, domno quoque Odulrico, & domno Anſoldo, & cæteris principibus & optimatibus totius Burgundiæ, Aquitaniæ, & provinciæ, qui auxilio eſſe poſſunt habitatoribus ſæpe nominati loci, apoſtolicæ benedictionis & abſolutionis munus mittimus; ipſiſque omnium ſuorum peccaminum veniam implorantibus, in cunctis benefactis, quæ a nobis & a cæteris fidelibus in hac ſancta Romana eccleſia quotidie fiunt, ex parte Dei, ſanctique Petri, & noſtra, partem & ſocietatem damus: eo obtentu, ut ſemper adjutores & defenſores prædicti loci, omniumque ad ſe pertinentium, de omnibus ſibi contrariis exiſtant. Quod ſi neglexerint, non ſolum tanto beneficio privabuntur: ſed inſuper de poteſtate ob defenſionem fidelium a Deo ſibi data in die ultimi examinis ſine dubio rationem reddent. Data Kal. Septembris.

PRIVILEGIVM HENRICI IMPERATORIS, QVO PATRIMONIA ROMANÆ eccleſiæ ab anteceſſoribus piis eccleſiis quondam collata, Benedicto pontifici gratitudinis ergo & pietatis in principem apoſtolorum amore confirmavit.

Contulimus illud, *inquit Baronius*, cum quatuor diverſis manuſcriptis, atque ita ob nonnulla, in quibus variant, diſtinximus, ut A codicem Cencii Camerarii, B volumen privilegiorum Romanæ eccleſiæ, C autographum molis Hadriani, D. noſtrum manuſcriptum denotet.

Exemplum privilegii Henrici imperatoris de regalibus beato Petro conceſſis.

IN nomine [d] domini Dei [d] omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus ſancti [d]. Ego Henricus Dei gratia imperator Auguſtus ſpondeo atque promitto per hoc pactum confirmationis noſtræ, tibi beato Petro principi apoſtolorum [d] & clavigero regni cælorum, & per te vicario [d] tuo domno Benedicto ſummo pontifici [d] & univerſali papæ, ſicut a prædeceſſoribus veſtris uſque nunc in poteſtate veſtra ac ditione tenuiſtis & diſpoſuiſtis civitatem Romanam cum ducatu ſuo, & ſuburbanis, atque viculis omnibus, & territoriis ejus, montanis, ac maritimis litoribus, ac portubus, ſeu cunctis civitatibus, caſtellis, opidis, [d] ac viculis Tuſciæ [d] partibus, id eſt Portum, Centumcellas, [d] Ceram, Bledam, [d] Maturianum, Sutrium, Nepem, caſtellum [d] Gallicenſe, Orthem, Polimartium, [b] Ameriam [d] Tudam, Peruſiam cum tribus inſulis ſuis, id eſt, [b] majorem & minorem, Pulvenſim & lacu, Narniam & Vtriculum, cum omnibus finibus

d deeſt. d Amen. d deeſt. d deeſt. d ſeu d pertinentibus. d Caram, d Marturiam, *al* Maturanū d Galiſenſe, b Ameliam, d Tudertū, b majore & minore,

& territoriis ad ſupradictas civitates pertinentibus, nec non & exarchatum Ravennatem ſub integritate, cum [d] urbibus, civitatibus, [d] opidis & caſtellis, quæ piæ recordationis [abc] dominus Pipinus, & dominus Carolus, & dominus Ludovicus, & Otto, & itidem Otto filius ejus, prædeceſſores videlicet noſtri, beato Petro apoſtolo & prædeceſſoribus veſtris jamdudum per donationis [d] paginam contulerunt, hoc eſt civitatem Ravennam, & Æmiliam, Bobium, Ceſenam, Forum [cd] populi, Forum Livii, Faventiam, Imolam, Bononiam, Ferrariam, [d] Comiaclum, [d] Adrianis atque Gabellum, cum omnibus finibus, territoriis atque inſulis, terra marique ad ſupradictas civitates pertinentibus: ſimul & Pentapolim, videlicet Ariminum, [d] Peſaurum, Fanum, Senogalliam, Anconam, [d] Auſimum, Humanam, [d] Eſim, Forum Sempronii, Montem Feltri, Vrbinum, & territorium [d] Balvenſe, [c] Callem, Luciolis, & Eugubium, cum omnibus finibus ac territoriis ad eaſdem civitates pertinentibus. Eodem modo territorium Sabinenſe, ſicut a prædictis imperatoribus anteceſſoribus noſtris beato Petro apoſtolo per donationis ſcriptum conceſſum eſt ſub integritate, & eſt in partibus Tuſciæ Longobardorum, Caſtellum Felicitatis, Vrbem veterem, Balneum regis, [d] Ferenti, Viterbium, Orthem, Martam, [c] Bledam, Tuſcanam, Suanam, Populonium, [d] Roſelles, cum ſuburbanis atque viculis, & omnibus territoriis, ac maritimis opidis, ſeu finibus omnibus. Itemque [c] Almus cum inſula Corſica in Suriano, deinde in montem Bardonis, [d] deinde in Berceto, exinde in Parma, deinde in Regium, exinde in Mantua, atque in Monte Silicis, atque provincia Venetiarum & Iſtria, nec non & cunctum Spoletanum ducatum, ſeu Beneventanum, una cum eccleſia ſanctæ Chriſtianæ poſita prope Papiam juxta Padum quarto milliario. Item in partibus Campaniæ, [d] Sora, Arces, Aquinum, [d] Arpinum, Theanum, Capuam, nec non & patrimonium ad poteſtatem [d] & ditionem veſtram pertinentia, ſicut eſt patrimonium Beneventanum, & Neapolitanum, atque patrimonia Calabriæ ſuperioris & inferioris. De civitate autem Neapolitana cum caſtellis & territoriis, ac finibus & inſulis ibi pertinentibus, ſicuti ad [d] eaſdem aſpicere [d] videntur: nec non patrimonium [d] Siciliæ, ſi Deus noſtris illud tradiderit manibus. Simili modo civitatem Caietanam, & Fundum, cum omnibus earum pertinentiis. Super hoc confirmamus vobis [d] Fuldenſe monaſterium, & abbatis ejus conſecrationem, atque omnia monaſteria, curtes & villas quas in [d] ultramontanis partibus ſanctus Petrus habere dignoſcitur, [d] abſque Ateroa, VVmiteringa, ſive VVilmbach, quæ a ſancti Petri eccleſia per cōventionis paginam epiſcopo noſtro Bambergenſi collatæ ſunt: pro quibus ſæpe dictæ eccleſiæ ſancti Petri tranſcribimus, concedimus, & confirmamus omnem illam terram [d] quæ inter Narniam, [d] Teramnem vel Spoletum ex regni noſtri parte habuimus. Sub tuitione præterea ſancti Petri & veſtra veſtrorumque ſucceſſorum prætaxatum [abc] epiſcopum Bambergenſem offerimus, unde ſub [d] penſionis noſtræ equum unum album phaleratum ex ejuſdem loci epiſcopo [d] vos annualiter ſuſcepturos [d] ſancimus. Offerimus inſuper, firmamus, & corroboramus tibi beato Petro ac vicario tuo domno Benedicto & ſucceſſoribus ejus, prout bonæ memoriæ papæ Ioanni ſuiſque ſucceſſoribus a prædeceſſoribus noſtris Ottonibus [bcd] factum, civitates & opida cum piſcariis ſuis, Reatem, Amiternum, [d] Furconem, Nurſiam, Baluam, & Marſiam,

d omnibus urbibus, d pertinentibus, nec non & opidis. abc domnus *ubique.* d paginam gratiam. c d Pompilii, d Comaclum, d *deeſt.* d Piſaurū, d Auximū, d Æſium, d Balnenſe, ac Balneſem, c Callis, Tuceulus, d Ferenti caſtrum, c Plejam, d Roſcellas, c Alunis, d ſeu alimeotis. d *deeſt.* d Sitam, d *deeſt.* d noſtram & ditionem. d eccleſiam d videntur & teneatur. d in Sicilia, d Fundenſe, d Vltramarinis d atque Amenſua, Vmixinga, d quam d Interamnem & abc epiſcopium d noſtræ penſionis debito d annualiter non diſanximus. abc factum eſt, d Furconiū,

ſiam, & alibi civitatem Teramnem cum pertineotiis ſuis.

Has omnes ſupradictas provincias, urbes & civitates, opida atque caſtella, viculos ac territoria, ſimulqoe patrimonia, pro ſtatu regni [d] noſtri, cunctoque Chriſtianorum populo conſervando, jam dictæ eccleſiæ tuæ, B. Petre, vicarioque tuo Benedicto ac ſucceſſoribus ejus, uſque in finem ſæculi eo modo confirmamus, ut in ſuo detineant jure, [d] principatu atque ditione. Simili modo per hoc noſtræ delegationis pactum confirmamus donationes quas piæ recordationis Pipinus rex, & poſtea donnus Carolus excellentiſſimus imperator, ac deinceps Ottones piiſſimi, beato Petro Chriſti apoſtolo ſpontanea voluntate contulerunt; necnon & cenſum, [bcd] vel penſionem; ſeu cæteras [b] donationes, quæ annuatim in [abc] palatio regis [d] Longobardorum inferri ſolebant, ſive de Tuſcia, ſive de ducatu Spoletano, ſicut in ſupraſcriptis donationibus continetur, [d] & inter ſanctæ memoriæ Hadrianum papam & donnum Carolum imperatorem convenit, quando idem pontifex [d] eidem de ſupradictis ducatibus, id eſt Tuſcano & Spoletano, ſuæ autoritatis præceptum confirmavit, eo ſcilicet modo, ut annis ſingulis prædictus cenſus ad partem eccleſiæ ſancti Petri perſolvatur, ſalva ſuper eoſdem ducatus noſtra in omnibus dominatione, & illorum ad noſtram partem ſubjectione.

d *deeſt.* — d *deeſt.* — bcd & b dationes, abc palatium — d *deeſt.* — d *deeſt.* — d pro tempore de ſupraſcriptis.

Cæterum, ſicut diximus, omnia ſupra ſcripta nomina ita ad veſtram partem per hoc noſtræ confirmationis pactum [d] corroboravimus, ut in veſtro permaneant jure, principatu, atque ditione, & neque a nobis, neque a ſucceſſoribus noſtris per quodlibet argumentum, ſive machinationem, in quacumque parte veſtra poteſtas imminuatur, aut a [bd] vobis inde aliquid ſubtrahatur.

d corroboramus — bd nobis.

De ſupradictis vero provinciis, urbibus, civitatibus, opidis, caſtris, viculis, territoriis, ac patrimoniis, necnon & penſionibus atque cenſibus, ſed potius omnia quæ ſuperius leguntur, id eſt provinciæ, civitates, urbes, caſtella, opida, terræ, patrimonia atque inſulæ, cenſuſque & penſiones, ad partem eccleſiæ beati Petri [d] apoſtoli, atque pontificum in ſacratiſſima ſede illius reſidentium, nos in quantum poſſumus defenſores eſſe [abc] teneamur, ad hoc ut eam illi ditionem ad [d] utendum atque diſponendum firmiter valeant obtinere, ſalva in omnibus poteſtate noſtra poſterorumque noſtrorum, ſecundum quod in pacto & conſtitutione ac promiſſionis firmitate Eugenii pontificis ſucceſſorumque illius continetur, ut omnis clerus & univerſi populi Romani nobilitas, propter diverſas neceſſitates & pontificum irrationabiles erga populum ſibi ſubjectum aſperitates retundendas, ſacramento ſe obliget, quatenus futura [d] pontificum electio, quantum uniuſcujuſque intellectus fuerit, canonice & juſte fiat, & ut ille qui ad hoc [bc] ſanctum regimen eligetur, nemine [d] conſentiente conſecratus fiat pontifex, priuſquam talem in præſentia miſſorum noſtrorum, ſeu univerſæ generalitatis, faciat promiſſionem pro omnium ſatisfactione, ac futura conſervatione, qualem donnus & venerandus ſpiritualis pater noſter Leo ſponte feciſſe dignoſcitur.

d *deeſt.* — a tenemur, bc teſtamur, — d *deeſt.* — d *deeſt.* — bc regimen apoſtolicũ — d contrariante,

Præterea alia minora huic operi [bc] inſerendum prævidimus: videlicet ut in electione pontificum neque liber neque ſervus ad hoc venire præſumat, ut illis Romanis, quos ad hanc electionem per conſtitutionem ſanctorum patrum [d] antiqua admiſit conſuetudo, aliquod faciat impedimentum.

bc inſerenda, — d aliqua.

A Quod ſi quis contra hanc noſtram [bc] inſtitutionem venire præſumpſerit, exilio tradatur. Inſuper etiam, ut nullus miſſorum noſtrorum cujuſcumque impeditionis argumentum componere audeat in præfatam electionem, prohibemus. Nam & hoc omnimodo inſtituere placuit, ut qui ſemel ſub [bcd] ſpirituali defenſione donni apoſtolici ſive noſtra fuerint ſuſcepti, impetrata juſte utantur defenſione. Quod ſi quis in quemquam illorum qui hoc promeruerunt violare præſumpſerit, ſciat ſe periculum vitæ ſuæ eſſe [bcd] incurſum. Illud etiam confirmamus, [d] ut donno apoſtolico juſtam in omnibus ſervent obedientiam, ſeu ducibus & judicibus ſuis, ad faciendam juB ſtitiam. Huic enim inſtitutioni [d] hoc neceſſario annectendum eſſe perſpeximus, ut miſſi donni apoſtolici, ſeu noſtri, ſemper ſint conſtituti, qui annuatim nobis renuntiare valeant, qualiter ſinguli duces ac judices populo juſtitiam faciant. Hanc imperialem conſtitutionem quomodo obſervent, qui miſſi, decernimus ut primum cunctos clamores, qui per negligentiam ducum vel judicum fuerint inventi, ad notitiam donni apoſtolici deferant, & ipſe unum e duobus eligat, aut ſtatim per eoſdem [d] miſſos fiant neceſſitates emendatæ, aut miſſo noſtro nobis renuntiante per noſtros nuntios a nobis directos emendentur. Hoc ut ab omnibus fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ, [d] & [b] veſtris firmum eſſe credatur, propriæ C manus [b] ſignaculo hoc pactum confirmationis noſtræ roboravimus, & [c] ſigilli impreſſione aſſignari juſſimus.

bc conſtitutionem, — bcd ſpeciali. — bcd incurſurum. — d in dominio, — d *deeſt.* — d nuntios. — d *deeſt.* — c noſtris — b ſignaculo, & oobilium optimatũ noſtrorum ſubſcriptionibus, c ſigilli noſtri

Signum donni Henrici glorioſiſſimi [d] Romanorum imperatoris Auguſti.

Signum [c] Erchandildi Magontini archiepiſcopi.
Signum Heriberti Colonienſis archiepiſcopi.
Signum Bobonis Trevirenſis archiepiſcopi.
Signum Thiederici Metenſis epiſcopi.
Ego Eberhardus Bambergenſis [d] eccleſiæ epiſcopus [d] Romanæ ſedis [c] ſubditus ſubſcripſi.
Ego [d] Mazelinus VVirceburgenſis epiſcopus ſubſcripſi.
[d] Ego VValterius Spitenſis epiſcopus ſub-
D ſcripſi.
Egn [d] Ricodardus Conſtantienſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ego [d] Zodalricus Curienſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Adalbertus Baſilienſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Hemmo [d] VVerdunenſis epiſcopus ſubſcripſi.
[d] Ego VValter Heichſtedenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Signum [d] Richardi [b] Fuldenſis.
Signum Arnoldi Herſfendenſis abbatis.
Signum [d] Bruardi abbatis.
Signum Gottifridi ducis.
E Signum Beringardi ducis.
[d] Signum Thiederici ducis.
[abc] Signum Simonis comitis.
Signum [d] Velphonis comitis.
Signum Cunonis comitis.
Signum [d] Kunzadi comitis.
Signum Ottonis comitis.
[d] Signum Adilbrahris comitis.
Signum [d] Bobonis comitis.
Signum Frederici comitis.
Signum Bezelini comitis.
Signum Ezonis comitis Palatini.
Signum Frederici camerarii.
Signum [ab] Ezonis [d] in Fercore.

d Romani — d Erkinbaldi Magunrinenſis — d eccleſiæ apoſtolicæ — d apoſtolicæ, — d ſubditus ſervus — d Mazelin. VVirtemburgenſis epiſcopus ſervus — d *deeſt.* — d Rodonardus — d Ioldaricus — d *deeſt.* — d Ricaldi Fuldenſis — b Fuldenſis abbatis — d Brucardi — d *deeſt.* — abc *deeſt.* — d VVlphonis — d Conradi — d *deeſt.* — d Boybonis — ac Mezonis — d Inferiorum.

Signum

a c Heimo d Heunponis d Huctis. e Alumun Rotiger.

Signum a c d Heunzonis pincernarii.
Signum d Huzis.
d Alimunbereger.
Adilman.
Adilbero.
Ego a b d VVicelius Aſtratzburgenſis epiſcopus.
Signum a b d Ryodhois Fluvanenſis abbatis.

a b d *deſunt.*

DIPLOMA CANVTI REGIS ANGLIÆ.

E vetuſto codice Cantuarienſi.

Quo eccleſiam Salvatoris in Dorobernia omnium eccleſiarum regni Anglıgeni matrem & dominam confirmat.

EGO denique Imperator Knuto, a Chriſto rege regum regiminis Anglici in inſula potitus, audiens beneficia prædeceſſorum meorum regum, ſcilicet regalia privilegia, ſimiliter cernens libertatem monaſteriorum intra Cantiam poſitorum, archipræſuliſque piiſſimi Livingi admonitionem, placuit cordi amborum præſentem chartulam corroborare, videlicet: Eccleſia Salvatoris in Dorobernia ſita, omnium eccleſiarum regni Anglıgeni mater & domina, cum omnibus ad illam pertinentibus, ſit libera: nec quiſquam hominum in ea & rebus ſuis, aliquid juris vel conſuetudinis, præter archiepiſcopum & monachos ibidem Deo famulantes, exigat vel obtineat. In ſempiternum hoc noſtrum decretum inviolabile tempore meo & ſucceſſorum meorum, pro ſpe ſalutis æternæ, ſtabile perſeveret, his teſtibus quorum ſigna ſubtus annotantur.

Ego Knuto gubernator Anglici orbis propria manu confirmo.

Ego Levingus metropolitanus archipræſul libenter annuo.

Ego Emma regina ſigno crucis confirmo.

Ego VVolſtanus Eboracenſis conſolidavi.

Ealdelmus epiſcopus gratum habens.

Ego Algarius epiſcopus concedo.

Eo Leofricus epiſcopus confirmo.

Ego Haldenne princeps regis pro viribus aſſenſum præbeo.

Et ego Turkillus dux concedo.

Facta eſt autem iſta conceſſio anno dominicæ incarnationis 1018.

CONCILIVM LEGIONENSE ÆRA ML. ID EST ANNO CHRISTI MXII. ſub Alphonſo V. rege Legionenſi.

ANNO CHRISTI 1012.

Decreta Alphonſi regis & Geloiræ reginæ.

PRÆFATIO.

SVB æra milleſima quinquageſima, VIII. Kal. Auguſti, in præſentia regis domini Adelfonſi & uxoris ejus Geloiræ reginæ, convenimus apud Legionem in ipſa ſede beatæ Mariæ omnes pontifices, & abbates, & optimates regni Hiſpaniæ, & juſſu ipſius regis talia decreta decrevimus, quæ firmiter teneantur futuris temporibus.

CANONES.

I.

In primis cenſuimus, ut in omnibus conciliis, quæ deinceps celebrabuntur, A cauſæ eccleſiæ prius iudicentur, iudiciumque rectum abſque falſitate conſequantur.

ANNO CHRISTI 1012.

II.

Præcipimus etiam, ut quidquid teſtamentis conceſſum & roboratum, aliquo tempore eccleſia tenuerit, firmiter poſſideat: ſi vero aliquis inquietare voluerit illud quod conceſſum eſt teſtamentis, (quidquid fuerit) teſtamentum in concilio adducatur, & a veridicis hominibus, utrum verum ſit exquiratur: & ſi verum inven- B turum fuerit teſtamentum, nullum ſuper * eum agatur iudicium, ſed quod in eo continetur ſcriptum, quiete poſſideat eccleſia in perpetuum. Si vero eccleſia aliquid iure tenuerit, & inde teſtamentum non habuerit, firment ipſum ius cultores eccleſiæ iuramento, ac deinde poſſideat perenni ævo: * pateat triennium iure habito, ſeu teſtamento: Deo etenim fraudem facit qui * per triennium rem eccleſiæ reſcindit.

* illud
* præjudicet triennium
* poſt tricennium

III.

C Decrevimus etiam, ut nullus contineat ſeu contendat epiſcopus abbates ſuarum diœceſeon, ſive monachos, abbatiſſas, ſanctimoniales, refuganos, ſed omnes permaneant ſub ditione ſui epiſcopi.

IV.

Mandavimus adhuc, ut nullus audeat * rapere ab eccleſia: verum ſi aliquid * infra cœmeterium per rapinam ſumpſerit, ſacrilegium ſolvat; & * ſi quid inde abſtulerit, ut rapinam reddat. Si autem extra cœmeterium * abſtulerit rem eccleſiæ, reddat eam, & calumniam * ipſius eccleſiæ, more D terræ.

* aliquid rapere
* intra
* quidquid
* injuſte abſtulerit
* cultoribus ipſius

V.

Item decrevimus, ut ſi forte aliquis hominem eccleſiæ occiderit, & per * ſe ipſam eccleſia iuſtitiam adipiſci non potuerit, concedat. * .... vocem iudicii, * dividant per mediam, calumniam homicidii.

* ſe ipſa
* majorino regis
* dividatque

VI.

Iudicato ergo eccleſiæ iudicio, adeptaque iuſtitia, agatur cauſa regis, deinde populorum.

VII.

E Decrevimus iterum, ut nullus emat hereditatem ſervi eccleſiæ: qui autem emerit eam, perdet eam & pretium.

Hic multa decreta ſequebantur in codice ad civilem potius quam eccleſiaſticam regni gubernationem pertinentia, quæ ideo omiſimus. *Hæc Baronius anno* 1012.

NOTA SEVERINI BINII.

Acta hujus concilii ex manuſcripto codice Hiſpanico per Valerium Serenum Lovanienſem anno Chriſti

Acta concilii unde accepta.

ANNO CHRISTI 1012.

Chriſti 1565. excerpta accepi a reverendo & doctiſſimo viro domino Iacobo Hutrero ſacræ theologiæ doctore, & metropolitanæ eccleſiæ Coloniensis canonico presbytero. Contuli eadem cum excuſis Baronianis, quæ etiamſi parum & non niſi locis in margine notatis diſcrepent: hoc tamen ſingulare habent, quod lacunam illam apud Baronii annales relictam impleant, verbaque apud ipſum omiſſa reſtituant iſta: *Concedat majorimo regis, vocem judicis: dividatque per mediam, calumniam homicidii.* Item quod poſt ſextum capitulum, cujus initium eſt: *Iudicato ergo eccleſia*, &c. additur in noſtro codice ſeptimum iſtud capitulum: *Decrevimus iterum ut nullus emat hereditatem ſervi eccleſiæ: qui autem emerit eam, perdat eam & pretium.*

Poſt quod immediate ſubjungitur: *Reliqua quadraginta decreta pertinent ad res civiles.* Hujus concilii meminit Rodericus Toletanus his verbis: *Rex autem Adelfonſus concilium celebravit, & reædificavit Legionem, quam Almanzor & Habdelmalich filius ejus deſtruxerunt: & leges Gothicas reparavit, & alias addidit, quæ in regno Legionis etiam hodie obſervantur.*

ANNO CHRISTI

CONCILIVM TICINENSE

A BENEDICTO PAPA VIII. CELEBRATUM.

De continentia clericorum: de ipſorum filiis, & eorum maxime clericorum qui eccleſiæ ſervi ſunt: de acquiſitis a ſervis eccleſiæ.

INDEX CAPITULORUM.

I. *Vt nullus in clero mulierem attingat.*

II. *Vt epiſcopus nullam feminam habeat, neque cum aliqua habitet.*

III. *Vt filii clericorum ſervorum eccleſiæ, ſervi ſint eccleſiæ cum omnibus adquiſitis.*

IV. *Vt filiis clericorum ſervorum eccleſiæ nullus judex libertatem promittat.*

V. *Vt ſervi eccleſiarum per manus liberi nihil adquirant.*

VI. *Vt ille qui chartam per ſuas manus accipit, finem eccleſiæ faciat.*

VII. *Vt nullus judex aut tabellio chartas ſcribant, quas ſervi eccleſiæ per manus liberi adquirunt.*

PRÆFATIO BENEDICTI PP. VIII.

COMMUNIS honor, communis dolor: quia unde per Dei gratiam erigimur, inde promerentibus peccatis noſtris dejicimur. Quamdiu propitio Deo patrum noſtrorum regulis, & ſynodalibus obedivimus informatis: florente eccleſia floruimus, in via poſiti non deviavimus. Sed dum Deo irato a magiſtrorum via receſſimus: diſcipuli facti erroris, peculiariter erravimus. Obfuſcata enim noſtris exceſſibus eccleſia, merito obfuſcamur, merito dimergimur, merito ab inimicis vincimur & confundimur: nec erit unquam a profundo imo reſurgendum, niſi prius ad viam fuerit revertendum. Sic enim legitur: Pſal. 118. *Beati immaculati in via*, id eſt in lege domini. Si beati in via, non ergo beati extra viam. Deus quidem eccleſiam ſibi ſponſam elegit, non habentem maculam nec rugam: ſed manus omnium contra eam.

Hi tamen maxime contra eam ſæviunt, & pravis eam moribus & operibus commaculant, qui A ſacerdotes Dei dicuntur, qui bonis ejus incraſſantur, & incraſſati recalcitrant. Reges utique & imperatores Chriſtum ſequuti, & populus catholicus armis fidei adquiſitus, ampliſſimis patrimoniis eccleſiam ditaverunt, & exquiſitiſſima eam poſſeſſionibus ad mare uſque ampliaverunt. Sed bene parata, male ſunt conſervata. Omnes enim eam pertranſeuntes diripiunt: & hi maxime qui videntur eſſe rectores, modis omnibus quibus poſſunt conculcant, & paupertant. Prædia enim & poſſeſſiones aut tollunt, aut minuunt, aut quibuſdam titulis & ſcriptis colludio fabricatis, a nomine & a jure eccleſiæ alienant; ſervos libertant, licet non poſſint; filiis congerrones infrontati omnia congerunt. B Ipſi quoque clerici, qui ſunt de familia eccleſiæ, ſi ſunt dicendi clerici, qui vivunt ut ethnici, cum ſint ab omni muliere legibus excluſi, ex liberis mulieribus filios procreant; ancillas eccleſiæ hac ſola fraude fugientes, ut matrem liberam filii quaſi liberi proſequantur. Ampla itaque prædia, ampla patrimonia, & quæcumque bona poſſunt, de bonis eccleſiæ, neque enim aliunde habent, infames patres infamibus filiis adquirunt. Et ut liberi non per rapinam appareant, volunt enim in terra rapere libertatem, ut diabolus in cælo voluit deitatem, in militiam eos mox faciunt tranſire nobilium.

Hi ſunt, ô cælum! ô terra! qui tumultuantur contra eccleſiam. Nulli pejores hoſtes eccleſiæ, quam iſti. Nulli paratiores ad inſidiandum C eccleſiæ & Chriſto, quam iſti. Sic filiis ſervorum in libertatem, ut falſo commentantur, remanentibus, eccleſia utrumque & ſervos perdit, & conquiſita. Sic eccleſia olim ditiſſima, incuria & malignitate præſidentium, & incorrecto auſu clericorum, pauperrima noſtris eſt effecta temporibus. Sic annullatur eccleſia, ſic mendicat. Sic aut perrarus, aut ex familia eccleſiæ nullus jam invenitur qui valeat: quia hac fraude omnes filii ſervorum eccleſiæ ad clericatum aſpirant, non ut Deo ſerviant, ſed ut ſcortati cum liberis mulieribus, filii eorum de famulatu eccleſiæ cum omnibus bonis eccleſiæ raptis quaſi liberi exeant. Sic jam nonnullæ ec- D cleſiæ pauperes ſunt in familiis, quod jam pretio ſervientes eccleſiarum miniſtri conducant, & in annuam mercede ſolvenda tranſeant neceſſitatem.

Deo itaque propitio, primo datis & receptis legibus oſtendemus, nulli in clero muliebrem complexum fuiſſe conceſſum. Poſtea vero de filiis eorum, qui nulli debuerunt eſſe, & permaxime de filiis eorum clericorum, qui ſunt de familia eccleſiæ, perfacilis erit cognitio.

Nicæna enim ſynodus a CCC. XVIII. magiſtro Deo, patribus inſtituta, nec licere quidem in una domo vult clericis habitare niſi cum maE tre aut ſorore, aut cum eis perſonis quæ ſuſpectiones effugiant. Cautius autem poſtea contra cauſam cauſa inventa, permanſio etiam cum matre aut ſorore clericis tollitur: quia omnes qui cum matre mea veniunt, vel ſorore, poſſunt eſſe non matres, poſſunt meæ non omnes eſſe ſorores. Carnale quidem connubium ſubdiaconis in epiſtola ad Anaſtaſium Theſſalonicenſem epiſcopum Leo papa interdicit. Ecce, ecce, ſi ſubdiacono negatur: diacono & presbytero non datur: multo minus utique epiſcopo conceditur. Paulus autem Corinthiis, & utique laicis; 1. Cor. 7.

ANNO CHRISTI

cis; abſtinete vos, ait, ad tempus, ut orationi A vacetis. Et ſi laicis, ut exauditi mereantur, ad tempus eſt abſtinendum a licitis: quomodo non multo magis omni tempore clericis eſt abſtinendum ab inlicitis, quibus ſemper eſt pro commiſſis orandum, & jugiter ſacrificandum? cum (Tit. 1.) ſcriptum ſit, *Omnia munda mundis.* Formam ergo abſtinentiæ vel ſic erubeſcendo, a laicis clerici aſſumant, & lupanaria catillare erubeſcant. (Iſai. 23.) *Erubeſce enim Sidon, ait mare.*

Neque murmurent contra nos idiotæ, vel qui ſponte deviant, vel quibus magis pudendum aliquid diſcere, quam omnia neſcire videtur. Non certe novas leges edimus: ſed antiquas, ſed uſitatas, B ſed catholicas proferimus. Nimirum antiqua eſt divinæ legis diſciplina, & ab initio cuſtodita. Sacerdotes utique Moſaicæ legis anno vicis ſuæ habitabant in templo, toto illo anno domorum & uxorum abſtinentes; ut nitidi ſine offenſa, imaginaria implerent præcepta. Si vero illi ad tempus abſtinebant, qui ad tempus templo ſerviebant: cur epiſcopis, preſbyteris, diaconibus, ſubdiaconibus, & omnibus qui ſunt in clero, jugiter non eſt abſtinendum, quibus juge & verum eſt ſacrificium? Quotidie enim aut in miſſarum ſolemniis, aut orationum frequentiis, aut baptiſmi ſacramentis occupantur; neque per annum, ſed per continuum ſerviunt. C Sed neque deviante diabolo de via errent, dicentes ideo mulierum ſibi licere concubitus, quia veteribus miniſtris, peracta ſacerdotii vice, ad uxores liceret domoſque redire. Legant ſtulti, & ira Dei, quia Deum non cognoſcunt, juſte percutiendi: legant & addiſcant, & qui ſciunt proteſtentur quod verum eſt, quia non ob libidinis vitium, ſed propter ſucceſſionis ſtudium, uxorius eis uſus fuerat relaxatus. Nullus enim ex alia tribu niſi Levitica ad ſacerdotium admitti fuerat juſſus. Nunc autem, quia omnes Dei gratia vocavit & vocat, & ex omni populo, ſi ſit modo idoneus, promovetur ad ſacerdotium: non eſt ſacerdotibus de generis ſucceſſione hac conditione timendum: neque ut * ſacerdotium homine deficiente habeat defectum, uxoribus pro filiis hac occaſione procreandis inſerviendum. D

(* ne)

Addiſcant pudicitiam ſaltem ab exteris, qui nolunt eam ſequi datam & juſſam a patribus. Abimelech enim Ægyptius nullum, utpote Rex hominum, timens, licet ferus immanitate & barbarus, in Rebecca Abrahæ tamen cuſtodita, & curam ſignificavit pudoris ſervandam, & adulterii crimen evidenter docuit effugiendum. Et ſi hic paganiſſimus & vir ſanguinum Deum timuit, & a vetito per ſomnium abſtinuit: cur clerici, qui cum ipſo lacte diſciplinam eccleſiæ ſuxerunt manifeſtiſſimam, Deum non timent, & vel cum pagano homine adulterium fugiunt? Redeant, oro & obſecro; redeant, & reſipiſcant, cito rubore ſuffuſi, de prope, niſi de Sodoma aufugerint, fulminandi. E Unicuique enim eorum cum rege Baſan ex ore domini loquitur (3. Reg. 21.) propheta: *Ecce ego demetam poſteriora tua.* Omnibus igitur novi teſtamenti miniſtris omni tempore a mulieribus erit abſtinendum, quibus erit omni tempore ſerviendum; nec unquam de ſacerdotii ſucceſſione timendum.

Quod ſi inimici ſanctæ continentiæ garriunt, (S. Leo ad Ruſtic.) epiſcopis, preſbyteris, diaconibus, ſubdiaconibus, & non cæteris qui ſunt in clero, abſtinendum eſſe: legant aliquando Leonem papam ad A Ruſticum Narbonenſem epiſcopum ſcribentem ita: legem continentiæ eandem eſſe altaris omomnibus miniſtris, quam epiſcopis & preſbyteris conſtat eſſe impoſitam. (Siricius P.) Siricii quoque monita extant evidentiſſima, ut incontinentes, in officiis talibus poſiti, omni honore priventur, nec ad tale admittantur miniſterium, quod ſola continentia oportet impleri.

Contra hæc novæ & veteris legis ſtatuta ſpiritu Dei condita, & totius mundi reverentia conſecrata, ſacerdotes Dei, ut equi emiſſarii in feminas inſaniunt: nec jam annum, ut veteres, B cuſtodiunt, ſed toto vitæ ſuæ tempore ſummum bonum, ut Epicurus philoſophorum porcus, voluptatem adjudicant. Neque id caute faciunt incauti: cum publice, & pompatice laſcivientes, obſtinatius etiam quam excurſores laici meretricati non erubeſcant. Merito his per Prophetam dominus minatur: Nolo vos, ait, nolo ſacrificia veſtra polluta. Recedite a me, quia polluti eſtis.

De tali maledicto, quia inlicito concubitu, filii maledicti naſcuntur, qui eccleſiam Dei bonis ante noſtra ſæcula adquiſitis omnino nudant, & rapta libertate exſpoliant. Taceo nunc de filiis, qui ingenuo clerico & libera matre, licet C contra leges, naſcantur: contra quos alia manu erit agendum, & in proxima ſynodo conſilio altiore tractandum. De illis modo ſit ratio, qui ſervo clerico eccleſiæ, & libera putida procreantur: quorum filios ideo fures eccleſiæ liberos eſſe dicunt, quia uſuale eſt apud eos ſonare, filii matrem ſequuntur. Sed quam prave cum diabolo interpretentur ſcripturas, quas non didicerunt, volatica luſtrivagorum decreta putantes eſſe magiſtrorum, Deo vincente facile convincentur: & id non de filiis clericorum, ſed de filiis laicorum intelligendum eſſe, velint, nolint, docebuntur.

Chriſtianiſſimi namque reges & imperatores ditaverunt eccleſias, & omni libertate eas donaverunt, reſque earum & familias, ut hodie in præceptis eorum, quæ eccleſia pro teſtimo- D nio ſervat, apparet, ab omni publica quæſtione fecerunt alienas: ſeipſos adjutores tantum & defenſores eſſe pro eccleſia coram omnibus promittentes, & coram Deo ſpondentes. Si ergo promulgatis prius legibus in poteſtate fuerat eccleſiæ de ſuis judicare; & res & familiæ eccleſiæ ab exſecutione principum, ipſorum principum donatione, longe prius erant remotæ: cur poſtea principes mundani de filiis eorum, qui in clero fuerant, judicare debuerunt, dum de eis judicare ad eos non pertinuerit? & ſi quid ad eos pertinuerat, eſto; ſcriptis eorum teſtibus eccleſiæ conceſſum conſtiterit.

(Symmachus P.) Verum nec pertinere, nec pertinuiſſe alicui laicorum jura eccleſiæ, conſtitutum papæ Sym- E machi de rebus eccleſiæ conſervandis clara voce demonſtrat: ubi Eulalio epiſcopo Syracuſano dicente, nulla unquam laicis, etſi religioſis, de eccleſiaſticis rebus & facultatibus aliquid diſponendi poteſtas eſt attributa: ubi nolſum licet prædium ruſticum vel urbanum, ſub perpetua alienatione ad cujuſlibet jura transferre, nec in uſufructu rura aliquibus dare, nec data retineri, præter clericos, & peregrinos: ubi donator, alienator, & venditor, honoris ſui amiſſione multantur; petens vero, accipiens, defen-

A dens, conſentiens, & ſubſcribens, anatbemate feriuntur.

Reſtat itaque factores legum de illis quæ ad ſe pertinent protuliſſe jodicium, id eſt de filiis ſæcolarium ad eorum jura pertinentium; noo de filiis clericorum ad ſolum diſtrictum eccleſiæ lege & antiquitate reſpicientium. Errant certe, & non intelligunt ſcripturas, & legom promolgatores iojuſte inculpant, qui putant eos poſthabita ſolertia, legem pro filiis ſervorum eccleſiæ, & maxime ſervorum qui ſuot in clero, & pro filiis ſervorum ſæculatium æque conſtitoiſſe. Neque enim pervigiles eſſe oon potuerunt, qui mundum legibus ſummiſerunt. De filiis ergo laicorum ad publicum pertinentium, publici rectores ſecerunt edictum: B non de filiis ſervorum eccleſiæ, quam illi ipſi legum magiſtri ab oomi publica exactione in perpetuum decreverunt eſſe immunem. Verum ſi conſpectius agatur, de filiis clericorum, qui nulli eſſe debuerunt, quæ lex, oiſi nulla erit? Filiis quidem laicorum, qui debuerunt eſſe nlli, ſit lex ulla. Filiis autem clericorum, qui debueruot eſſe nulli, lex utique erit nulla. Neque enim legum moderatores illis, quos futuros noo crediderunt, legem dare potueruot. Sileant ergo ij, qui ſine lege ſuot nati: ſciant ſe legem non habere, ſed contra legem eniti. De quibus, ut pote de nullis, id eſt de ooo futuris, nulli ſæculi judices ad votum clericorum teſtamentum Dei profanantium C impreſſere ſermonem. Qui ſi legem haberent, paterna bona legitima ſucceſſione perciperent; non confictam inſcriptionem contraherent. Et quia non ſuccedunt, legem ergo non habent. Et ſi haberent legem patri ſuccedendi, haberent utique & legem, matrem, quam gartiunt liberam, proſequendi. Vtrumque enim, & ſuccedere & ſequi, non ex plebeia levitate, ſed de publica autoritate deſcendit. Qui ergo patri legibos non ſuccedunt, matrem legibus non ſequuntur. Qui enim unum horum habebit, alterum obtinebit: & qui uno carebit, neutrum tenebit. Iure ergo filii clericorum nulli eruot, qui ita a patre & D matre ſunt alieni, ut nec cum eis ſortem habeant, nec com viventibus legem accipiant. Eront igitur nulli, qoi per legem, nec patrem ſequuntur, nec matrem. Sed de his duobus, id eſt ſuccedere, & ſequi, dicam amplius, ut teſtibus cælo & terra, omnibus ſatisfaciam contra cauſantibus. Quæ duo quia filii clericotum non habent, tanquam non ſint, lege & nomine carent. Neque enim filii habebunt, quod patres legibus perdiderunt.

Amplius. Hæc autem duo, id eſt ſuccedere & ſequi, ideo filiis clericorum mundanæ leges attribuunt, quia ex patre & matre eorum, qui ea habuerunt, ad filios deſcenderunt. Quod eoim pareotes legibus habuerunt, relinquere E filiis legibus potuerunt. Filii ergo laicorum legibus nati, legibus & patrem ſequentur & matrem. Filiis autem clericorum ideo hæc legitima leges non conſentiunt, quia pater eorom & mater, ut pote indigni, ea non habueront. Et qoia parentes nihil haboeruot, nihil filiis reliquerunt. Hæc enim legitima, id eſt ſuccedere & ſequi, ipſi parentes, dum eos contra legem genuerunt, ipſa lege jubente amiſeruot. Et ideo quæ miſeri parentes legibus perdiderunt, ad miſeros filios non pertinebunt, qui contra leges intraverunt & exierunt. Nihil ergo pater & mater eorum habuerunt, qoia contra leges naſcuntur. Nec patrem in hereditate, oec matrem ſequentur in libertate: quia quæ parentes jam ſub lege peccati captivi non habuerunt, dare filiis oon potuerunt. Quis enim dabit quod oon habet? Sed habuerunt. quid autem? infamiam, & ſupplicium conſcientiæ. Hæc duo otique habueruot, hæc duo ſuis parvulis dimiſerunt.

Sed ut io ſole convincaotur, & ultra hiſcere non audeant: dicaot, dicant, quæ leges filiis clericorum libertatem vel ſucceſſionem adjudicent. Et cum judicia conſcripta proferre oon potuerint, hoc ſibi quod ſequitur a nobis reſponſum teneant, & de cætero laceſſere deſinant, & ultra jam contendere non aſpirent; immo contendiſſe & rebellaſſe ſoſpirent. Lege enim Nicæna, quicumque ex clero cum qoalibet muliere habitaverit, vel eam turpiter cognoverit, vel filium, vel filiam genuerit, depooitur. Lege autem Iuſtiniana æque deponitur, & curiæ civitatis, cujus eſt clericus, traditur. Ecce clericos legibus damnatos; ecce clericos curiæ, & ſervos legibus traditos. Num mutire fas erit? Si ſervi ſunt patres, ſervi erunt & filii. Servient itaque cum filiis patres in curia, id eſt, curam ſuper his tantum in poblico habebunt, quæ ad ſolam eccleſiæ utilitatem forenſem pertioebunt: illa ſcilicet cauſa, ut qui noluerunt intus, id eſt io eccleſia, ſervire ut clerici; ſerviant foris, id eſt in publico, ut laici.

Neque enim clerici, licet damnati, ut exeunt ab honore, ita a famulatu eccleſiæ exibunt: neque ulli extra eccleſiam, utpote officialium alicui perſonarom ſervient, ſed io publico ea tantum publica quæ ad eccleſiam reſpexerint, procurabunt. Et ideo poſtquam lex a Deo data proſcriptos curiæ tradidit civitatis cujus eſt clerus, cautiſſime addidit; ne forte publici apparitores ſibi eos mancipandos putarent, & eccleſiæ ſuæ ſervituros eſſe dubitarent. Filii autem eorum qui apparuerunt, ſervi eccleſiæ eraot, quia ſervitutem a capite ad pedes traxeront.

Sed ſi de clericis liberis, & eorum filiis: quid erit de clericis ſervis eccleſiæ, & de filiis eorum? Æquitas enim ipſa eſt, quæ paribus in cauſis paria jura deſiderat. Neque enim lex divina ait, & humana, ſi quis liber aot ſervus in clero mulierem acceperit, deponatur: ſed, ſi quis tantum ſignanter dixit, & generaliter ſcripſit, ſervum & liberum uno capiſtro & una lege aſtringens. Nullæ enimvero leges receptæ eccleſiis Dei præjudicant. Nullæ leges quodcumque proprium eſt eccleſiæ, mobile vel immobile, minuere vel auferre præſumunt. Nullæ otique leges filiis clericorum aut ſucceſſiooem bonorum permittunt, aot eorporum libertatem indolgeot. Quod ſi facerent, noo malorum eſſent ultrices, ſed malorum utique incentrices: ipſumque nomen leges perderent, quæ a ligando, id eſt a cohibendo, nomen ſumpſerunt: quia oon jam tranſgreſſores ponirent, ſed tranſgreſſiones nutrirent, & tranſgreſſores contra ſeipſas defenderent: ipſique legum factores, non jam legum factores, ſed legom & rerum dicerentur everſores. Quomodo enim ſtaret mundus, ſi divina mandata, & jura reſcinderentur humana?

Sint itaque nulli filii clericorom, & maxime illorum clericorom, qui ſuot de familia eccleſiæ. Sint equidem: ſint, ioquam, inquam erunt nulli. Qui injuſte

injuſte cauſando matrem quantum ad ſe liberam, quantum vero ad Africanum concilium ultra mare ut ancillam vendendam, juſte & matrem perdiderunt & patrem, more æſtuantis diaboli, qui injuſte ambiendo illicita, juſte perdidit acquiſita. Qui, licentia mea dixerim, ſi nimis non inſaniret, non ita victus & confuſus, in interminabilem obſtinationem abiret. Ita quidem filii clericorum ſervorum eccleſiæ, ſi, prout juſte deberent, & genus avitum importat, ſervirent cum patre, adhuc forſitan ſi tacerent & caverent, non ita ſollicitarentur, licet juſte paterent pro matre. Sed profuit diabolum inſaniſſe, quia mundo eum jam non ferente, diſrupti cæli redemptorem velocius tranſmiſerunt. Proderit & filios clericorum de familia eccleſiæ excanduiſſe, qui a excludentur, id eſt, manifeſti fient, quod probati ſunt argento, id eſt, eloquentiæ autoramento. Filii igitur laicorum juſte geniti, & patrem ſequentur & matrem, quia legem a patre & matre venientem acceperunt: filii autem clericorum, & maxime illorum clericorum, qui ſunt de familia eccleſiæ, licet matre libera procreentur, matrem tamen non ſequentur in libertate, ſed nec patrem in hereditate: quia nec a patre nec a matre legem venientem acceperunt, quam ipſi parentes contra leges mœchādo legibus perdiderunt. Sed nec ipſi filii clericorum, quia ſunt ſine lege, diſpereant, aut credant ſe, omni ſolutos ſervitutis vinculo, licenter abire poſſe ut profugos: miſereſcimus illis, hac conditione præmiſſa, ut ex nullis appareant ulli, & ex Gabaonitis Nathinæi fiant: & cum Ioſue vitam reſervando, hanc eis legem concedimus, ut in ſervitium templi, quod effugere nullatenus poſſunt, aquas, & ligna, & cætera generis ejuſdem, veluti forenſes eccleſiæ actionarii comportent. Multis deinde multa non patent æque, & ideo multi errant indiſcrete, nec putant omnia eſſe intelligenda: una Pauli ſententia ſatis circumſpecte communimur, qua ſcribitur: *Vnuſquiſque fornicationis cauſa habeat ſuam.* (1. Cor. 7.)

Hoc Paulus de laicis tantum. Iovinianus autem de laicis & cleris æque dictum affirmat. Hoc intelligendum erit de clericis, ut hæreſiarchæ colluentes effantur. Perit ergo omnium caſtitas, nec neceſſaria erit virginitas, & imperabit incontinentia, quam omnis catholica ſynodus ejicit de eccleſia. Et mentiuntur Nicæni Patres, qui non ſolum connubium, ſed etiam cum mulieribus habitationem, clericis omnibus apertiſſime interdicūt. Convicti ergo filii Belial abſque jugo legis taceant, & ſciant apoſtolum, ſicut de laicis tantum ut unam unuſquiſque habeat dixiſſe, ſic inventores legum de filiis tantum ſervorum ſæcularium, id eſt, laicorum, ut matrum conſecutionem habeant ſignificaſſe. Erit igitur hoc integrum judicare, filios & filias omnium clericorum, qui fuerint de familia eccleſiæ, ex quibuſcumque mulieribus, quocumque modo ſibi conjunctos, ſervos eſſe proprios ſuæ eccleſiæ in ſervili genere: quia & ſervitus paterna eos accuſat, & maternum adulterium eos infamat & damnat.

Adulterium enim non eſt ſolum cum aliena peccare conjuge, ſed omne quod non habet poteſtatem conjugis, teſte ſanctiſſimo Ambroſio in libro qui de Abraham inſcribitur. Verum illis, qui filios ſervorum clericorum eccleſiæ ex libera concubina liberos eſſe volunt, & e contra filios laicorum ſervorum eccleſiæ ex uxore ſervos eſſe putant, indiſcreti indiſcretam differentiam facientes, veluti bene offerentes ſed male dividentes, reſpondere libet, nec ſine riſu dum licet, & paucis eos, ut ſaltem ſic reſipiſcant, abſolvere. Dicant ergo fanatici, dicant profani, dicant ultra inſenſatos Galatas faſcinati: dicant, adulterium ſit legalius, an matrimonium. Coacti reſpondebunt matrimonium: & adulterium, id eſt, alterius uxoris violationem, & omnem contra leges Chriſtianas concubitum mecum damnabunt.

Quomodo igitur, reſpondeant, filii concubinarii ſint liberi, filii vero uxorii ſervi fiant? Filii enim clericorum ſervorum eccleſiæ, quos de libera matre male liberos eſſe volunt, ſervi certiſſime ſuæ erunt eccleſiæ, quia tribus inlicitis tenentur obnoxii. Vno, quia ex adulterio emerſerunt: quod enim poteſtatem non habet conjugii, adulterium dicitur: alio, quia patre clerico prodierunt, ubi mater licet fuerit libera, quia ſe tamen petulanti clero vendidit ſponte, Africana ſynodo agente, ancillabitur corpore ut corde: tertio, quia patre ſervo proceſſerunt, patris ideo natalia ſecuturi. Si enim omne verbum tribus ſtat teſtibus, dicente euangelio: his ergo tribus elogiis hujuſmodi convicti clericorum filii ſtabunt perpetuo ſervitutis obligati opprobrio: filios vero laicorum ſervorum eccleſiæ bene ſervos eſſe volunt, quia & id leges concedunt. Sed filii uxorii, juſtius quam filii concubinarii, liberi viderentur, niſi patre ſervo nato retraherentur, & matre ancilla ſponte facta involverentur. At mater uxoria, & concubinaria, utraque ante cognitionem libera fuit, & utraque ultronea ancilla facta eſt. Si utraque mater legibus ancilla, utriuſque ergo filii legibus ſervi erunt. Si utraque mater eſt ancilla cum filiis, & uterque pater ſervitutem non abnegat: qua temeritate filii Nabal ſtulti unam partem libertati, alteram ſervituti dederunt? Qua fronte filios clericorum ſervorum eccleſiæ in adulterio natos liberos; & filios laicorum ſervorū eccleſiæ in conjugio, ſervos eſſe voluerunt, cum lex hos & illos æque ſervituti ſummittant? Num forſan iſti ideo liberi, quia adulteri? & hi ideo ſervi, quia legitimi? Erant utique Phariſæi, quia diviſi: unum, quod diviſionem non recipit, indiſciplinabiliter dividere volentes. Vna enim filios ſervitus ligat, quorum & matres idem opus eademque indiſſimiliter copulavit voluntas.

Itaque hic, hic, ſi placet, filii matrem ſequantur: quia ut nimis & ultra jam inculcatum eſt, & matres ut ancillas ultra mare vendet eccleſia, & ſecundum placitum filios aut æque habebit venales, aut domeſtico ſervitio legibus ſubjugabit. Filii igitur clericorum ſervorum eccleſiæ, ita de libera ſicut de ancilla, ſervi ſuæ erunt eccleſiæ, quia ſi patrem ſequuntur, ſervi erunt ut pater; ſi vero matrem, ut judices ſine literis volunt, ſequuntur, ſervi pariter erunt ut mater; quæ ancilla, quia voluit, ex libera fieri potuit.

Cur ergo paſſim erraverint, dicant; & cur unam partem damnaverint, alteram autem liberaverint, dicant. Vtramque enim partem lex divina & humana eccleſiæ cujus eſt ſervituti addixit. Verum, quo hauſtu potionati inſanierint, eo quod tam ſtulte, & tam pueriliter erraverunt? Num legalior concubinaria deteſtatio, quam matrimonialis erit contractus? Vnde, qua lege, quo inventore, honor libertatis datus eſt adulterio, quod ipſi damnant incogniti, & ignominia ſervitutis impoſita eſt matrimonio, quod Deus ipſe laudavit? Dicent quidem, velint nolint, dicent rubore confuſi verecundiæ legum violatores, nulla lege, nullo hoc fuiſſe præſumptum jubente. Illi ipſi certe male voluerunt, pejus dixerunt, peſſime, quod evomerunt, in injuriam legum verterunt. Et quia diabolum

male ſcripturas interpretantes ſequuntur: ideo in dicendo & faciendo erraverunt, & errant, & omnes uſque nunc ita intelligentes errare fecerunt, & faciunt. Certe, ſi filii damnandi ſunt pro conjugio: juſtius multo pro adulterio & inlicito concubitu damnabuntur.

Legant denique, vel ſi legere faſtidiunt, legentem intelligant Iuſtiniani Auguſti viri Chriſtianiſſimi ad Dominicum præfectum pro Lugdunenſibus conquerentibus fundos detrimentari, eorumque functiones minorari, & reipublicæ vectigalia defutura, quia filii ſervorum ex liberis mulieribus, liberi recedebant. Sed imperator diſcretiſſimus in commune omnibus conſulens, generali lege, multa impoſita, præcepit & præcipit, filios ſervorum patrum ex liberis etiam mulieribus, non matrum, ſed patrum ſequi naturam. Longo oculo vir Iuſtinianus, nominis ipſo privilegio merito juſtus, futura videns dominorum diſpendia, ſi filii ſervorum, quia ex libero utero exirent, liberi abirent. Si ergo hoc conceditur ſæcularibus propter indemnitatem: cur non permittitur eccleſiæ propter utilitatem & neceſſitatem?

Vbi ſunt, ubi conturbatores & prædones eccleſiæ, qui filios ſervorum qui ſunt in clero, propter matres liberas liberos eſſe garriunt? Ecce, ecce filios ſervorum ex liberis matribus natos, qui lege data non matres, ſed patres ſequuntur. Et ſi hoc licet in ſervis ſæcularium, qui licito mulieribus utuntur: cur non licet in filiis ſervorum eccleſiæ, quos* in clero, quibus mulierum omnino eſt uſus prohitus? An non, qui leges non intelligit, ſi judicare quod ignorat cæcus præſumpſerit, omnes leges divinas & humanas pervertit? & factus Ieroboamita peccat, & peccare facit filios Iſrael?

Auſim erroneos judices Ieroboam fornicanti in excelſis conferre; quia ut ipſe erravit in vitulis armentorum, ita & iſti mendaces in ſtateris, errant in vitulis labiorum. Auſim & eccleſiarum magiſtros libere increpare, qui ſalutis communia & nolunt, & metuunt prædicare, quorum intereſt ſemper clamare, & numquam ceſſare, & ovile Dei continuis latratibus cuſtodire, & malignantes odio perfectio odire. Neque enim propheta mirabilis increpare, nec ad ſua odia inimicos metuit excitare, qui creatori omnium quaſi in munere ardenter obtulit, dicens: *Nonne qui te, Deus, oderunt oderam? juſtitiam enim tuam non abſcondi in corde meo*, ut faciunt multi, ſed palam annuntiavi. Qui ergo juſtitiam Dei palam intrepidi metuunt adnuntiare, *canes muti ſunt non valentes latrare*. An non in eccleſia canes muti facti ſunt ſacerdotes? An non verboſo exercitu tantum verborum clamoſi in populo, ſine ſale palatii palatini facti ſunt judices? Sacerdotes enim Dei propter filios ſacerdotum & clericorum, quos libertare incaſſum moliuntur, iram Dei ſcienter incurrunt, & libertate animi amiſſa, ſervi fiunt diabolorum, pro filiis clericorum. Et ſortem Dei, a qua cleri vocantur, perdentes, ipſo etiam honore ſacerdotii canonum lege damnantur: jam apud Deum certo depoſiti, licet ante oculos hominum videantur proſperari, & in accepto honore ad votum extolli.

Pſal. 138. *Pſal.* 39. *Iſaia* 56.

Iudices autem non judicantes, immo Iudaizantes, pro filiis clericorum, quos a famulatu eccleſiæ abſtrahunt, & honorem palatii legibus perdunt, & rationem poſt mortem, niſi hic pœnitentia liberentur, veriſſime reddunt. Verum, ſi ignorantia deliquerunt, quærant canonizatos magiſtros: & ſcholarum remedio ſenſum captiuatum vel redimant, vel non datum accipiant. Si autem ſtudio bene inventa & ſcita depravarunt: currant ad celerem & ſuperabundantem miſericordiam Dei, qui pro certo corrigit pœnitentia quod commiſit præſumptio, & impudens appoſuit negligentia. Et revera magna judicibus opus eſt pœnitentia, qui impudentes clerorum & ſacerdotum lenones effecti, ad hanc devenerunt ignominiam, ut ſicut dæmones de gaudio in ſupplicium, ita judices de palatio ceciderint in lenocinium. An non cleros ad lupanaria invitant, & quaſi ad ſtupra cogunt, qui filiis eorum libertatem mutuant, & hereditatem promittunt? Si utique cleri crederent filios ſuos hac lege ſerrituros, ſeque ipſos, ut ſunt deponendi ſecundum Nicænam regulam canonum matricem, paſſim viderent depoſitos: ad cor confuſi Deo medicante redirent, & forſan a paganiſmo reveriti quandoque ceſſarent. Ipſæ quoque cuttaces meretrices futuram ſecum filiorum & ſuam colligentes ignominiam, clerorum declinaſſent periculum, & in laicorum demigrandum eſſe deliberaſſent patrocinium.

Omnes igitur filii & filiæ omnium clericorum, quos de familia eccleſiæ, de quacumque libera nati fuerint, vel uxore, vel concubina, quia neutrum nec licet, nec licuit, nec licebit, ſervi ſuæ erunt eccleſiæ in ſæcula ſæculorum. Conticeſcant ergo impii, ſaltem in publico, & ſtulti aliquando ſapiant, & ineptire vel imminente ſenio jam dediſcant: hoc ſcientes, hoc inviolabiliter perpetuo tenentes, quia ſi filii laicorum ſervorum eccleſiæ ex liberis uxoribus ſerviunt: multo magis filii omnium clerorum ſervorum eccleſiæ ex libera concubina procreati, ſervi ſuæ erunt eccleſiæ, neque inde exire debebunt: quia adulterium ab omni mundo damnatum, nulli umquam profuit, nec ſervum a jugo prementis liberavit, immo liberum ſervitio turpiter ſubjugavit. Ideoque nullo tempore honorem aut libertatem, ſed omnem ignominiam & ſervitutem apud Chriſtianos & paganos ſemper accepiſſe & ætas prodit & ſtylus. Sint itaque hujus conditionis filii & ſervi, &, ſi poſſit dici, ſerviores, qui omnibus aliis ſervis in naſcendo lege divina & humana probantur indigniores. Quorum patres, ut cleros impudicos ab eccleſia abjicit eccleſia, eoſque depoſitos ſervire ſibi ut forenſes in curiali facit impudentia: matres vero, utpote pro adulterio vendita libertate ancillantes, lex divina & humana prius in foro caſtigat, & poſtea exilio macerat.

Sed neque ipſæ liberæ meretrices, ex quibus cleri diacones aut ſacerdotes de familia eccleſiæ furati ſunt filios, cum bonis adquiſitis exibunt: ſed omnia quæcumque fuerint adquiſita, mobilia ſive immobilia, ad eccleſiam, unde omnia injuſte ſubtracta, ſubrepta ſunt, & ſubducta, cum filiis & filiabus juſte omnia revertentur: totumque eccleſia ut ſuum proprium recipiet, quidquid falſorum falſo judicum conſilio, per manus* autem, per nomen alicujus liberi hominis fuerit conquiſitum. De bonis enim ſervorum eccleſiæ, non de facultate illius liberi, cujus ſolum nomen ſonat in charta, hujuſmodi eſt adquiſitio facta. Et ideo judices, qui has ſcriptiones faciunt, & illi qui per ſuas nihil valentes manus recipiunt, æquo eccleſiæ feriendi ſunt judicio. Ipſa etiam mater, quæ dicebatur libera, niſi humanius ageremus, quia ſacrilegium fecit, ſervitio eſſet eccleſiæ mancipanda. Eſt enim ſacrilega, quæ rerum divinarum furtum facit. Res, inquam, divina eſt omnis* Deus. Rem ergo divinam omnis mulier furatur, quæ cum clero meretricatur; nec libera eſſe deberet, quæ extermi-

* *f.* aut

* *f.* cujus

terminante furore libidinis ſoimet oblita, omnem a ſe corporis & animæ propulit libertatem.

Quam tamen cum ſua quacumque libertate, ſynodi etiam Africanæ ſeveritatem temperantes, liberam ideo abire volumus, ut ii quos illa lupa devoraverat, per Dei gratiam liberentur. Exulet longe tamen volumus, ſed trans mare nolumus: ut a viſu, audito, & congreſſu cleri aliena, pœnitentia reddat eccleſiæ, quod incorſione furenris perierat feminæ. Trans mare vero ut exulet ideo nolumus, quia jugum importabile Deo prohibente non audemus imponere. Aeris enim alien homo perſtagilis inſecta inclementia, & maceratione inſolita deſtitota, potius morti deſtinata, quam pœnitentiæ putaretur deputara.

Autore igitur Deo, & principibus noſtris Petro & Paulo, florente glorioſiſſimo filio noſtro H*. ſemper Auguſto, approbantibus fratribus noſtris, & omnibus conſacerdotibus, hunc ita de mundo tollamus errorem, & ita hanc intelligentiam omnibus ſæculis, omni dubietate fugata, inſundamus: ut nullis umquam temporibus hæc peſtis repullolet, nec umquam in talibus ſine cauſa ſecutura poſteritas dubitet. Et ot firmom poſt hic quod ſancimus permaneat, & in fines orbis terræ conſervandum perveniat: totius hujus ſumma ſententiæ hac noſtri forma decreti, fratribus & coepiſcopis noſtris ſubſcribentibus confirmabitur.

* Henrico

DECRETVM DOMNI PAPÆ B*.

* Benedicti

I. *Vt nullus in clero mulierem attingat.*

Nullus presbyter, nullus diaconus, nullus ſubdiaconus, nullus in clero uxorem aut cuncubinam admittat: cum nulli quoque laicorum ſcire liceat mulierem præter uxorem. Quod ſi fecerit, ſecundum eccleſiaſticam regulam deponatur. Sed neque ſecundum humanas leges ex longo factas, & receptas, *ullus admirationis locum in plebe habeat.

* nullius adminiſtrationis

II. *Vt epiſcopus nullam feminam habeat, neque cum aliqua habitet.*

Epiſcopus ſicut nullam habebit, ita cum nulla penitus habitabit. Quod ſi fecerit, & noſtris regulis, & mundanis legibus concordantibus, honore, quo ſe ipſe fecit indignum, abjicietur.

III. *Vt filii clericorum ſervorum eccleſiæ, ſervi ſint eccleſiæ cum omnibus adquiſitis.*

Filii & filiæ omnium clericorum, omniumque graduum de familia eccleſiæ, ex quacumque libera muliere, quocumque modo ſibi conjuncta fuerit, geniti, cum omnibus bonis per cujuſcumque manus adquiſitis, ſervi proprii ſuæ erunt eccleſiæ, nec umquam ab eccleſiæ ſervitute exibunt.

IV. *Vt filiis clericorum ſervorum eccleſiæ nullus judex libertatem promittat.*

Quicumque filios clericorum ſervorum ecccleſiæ de quacumque libera procreatos, liberos eſſe judicaverit, anathema ſit: & habeat in iudicio quod fecit, quia eccleſiæ tulit quod non dedit.

V. *Vt ſervi eccleſiarum per manus liberi nihil adquirant.*

Nulli ſervorum eccleſiæ, ſive in clericatu, ſive in laicatu, de quibus noſtrum eſt & fratrum noſtrorum iudicare, liceat comparare, aut ullomodo adquirere per manus aut nomen alicuius liberi hominis. Quod qui fecerit, evaſibiliter cæſus, tamdiu carceratus habebitur, quamdiu omnis eccleſia recipiat ſcriptiones.

VI. *Vt ille, qui chartam per ſuas manus accipit, finem eccleſiæ faciat.*

Ille autem male liber, qui factus eſt diaboli ſervus, per cuius manus latrocinantes ſervus eccleſiæ, quicquid illud fuerit, adquiſivit, aut eccleſiæ totam faciat ſecuritatem, aut maledictus inter fures eccleſiæ & ſacrilegos habeatur.

VIII. *Vt nullus judex aut tabellio chartas ſcribant, quas ſervi eccleſiæ per manus liberi adquirunt.*

Iudex vero, aut tabellio, qui tam inlicitas chartas ſcripſerint, & res pretio ſervorum eccleſiæ comparatas, aut aliqua liberalitate conlatas, nomini alicuius liberi titulari præſumpſerint, anathemate ferientur. Sed neque honorabitur in palatio, qui eccleſiam palatii matrem non erubuit impugnare.

Hoc autem eccleſiæ Dei teſtamentum, contra malignantes, Deo autore, autotamentum, dilectiſſimi filii noſtri H. Auguſti edicti lege firmari, corroborari, & humanis inſeri & inſcribi legibus volumus: & per omnem imperii ſui latitudinem, ut ſuſcipiatur, teneatur, & publica autoritate omni tempore iudicetur, omnes in commune oramus & obſecramus. Erit enim Deo volente in æternum valiturum: ſi, quod eccleſiaſtica gravitas prohibet, publico fuerit vigore exterminatum. Nec factioſi, huius decreti ſcientiam diſſimulabunt, quæ omnium libris inſcripta, per ora omnium evolabit. Nec impune putabunt audendum, quod publica damnatum ſeveritate cognoverint.

Ego B*. papa æternæ urbis huic conſtituto ſynodali ſubſcripſi. *Benedictus

Ego A*. ſanctæ Mediolaenſis eccleſiæ archiepiſcopus ſubſcripſi. * Alnulfus, vel Aribertus

Ego R*. Ticinenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi. * Raynaldus

Ego A*. Cumanus epiſcopus ſubſcripſi. *Albericus

Ego L*. Taurineoſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi. * Ládulfus

Ego P*. Terdonenſis eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi. * Petrus

Ego Leo Eoſebianæ eccleſiæ catholicus epiſcopus ſubſcripſi.

Actum Papiæ Kal. Auguſti, imperante domno H*. glorioſiſſimo Auguſto, per manus fratris Leonis Vercellenſis epiſcopi. * Henrico

RESPONSIO

RESPONSIO AVGVSTI.

NIHIL tibi, ſanctiſſime papa B. poſſum negare, cui per Deum omnia debeo: præſertim cum juſta petas, honeſta cum juſtis fratribus ſuggeras, & me in conſortium ſanctæ ſolicitudinis ideo advoces, ut ſicut laboris, ita participes ſimus & gaudii. Gratias itaque ſancto epiſcopatui tuo jure habeo uberes, qui & ſalubriter componit eccleſiam, & a clericorum incontinentia, unde omne malum velut ab Aquilone ſuper terram emerſit, correctionis vigilanter fecit principium. Omnia quidem, quæ pro eccleſiæ neceſſaria reparatione ſynodaliter inſtituit & reformavit paternitas tua, B ut filius laudo, confirmo, & approbo: & ut omnes ſint paratiores, eam me inviolabiliter ſervaturum adjuvante Deo promitto. Et in æternum manſura, & inter publica iura ſemper recipienda, & humanis legibus ſolenniter inſcribenda, hac noſtra autoritate vivente eccleſia per Dei gratiam victura, cum ſenatoribus terræ, cum domeſticis palatii, & amicis reipublicæ, coram Deo & eccleſia ita corroboramus.

INDEX CAPITVLORVM.

I. *Vt nullus in clero mulierem contingat.*

II. *Vt nullus epiſcopus mulierem habeat, aut cum ea* C *habitet.*

III. *Vt filii clerorum ſervorum eccleſiæ, ſervi ſint ſuæ eccleſiæ cum omnibus adquiſitis.*

IV. *Vt nullus filius clerorum ſervorum eccleſiæ libertatem audeat judicare.*

V. *Vt ſervi eccleſiæ per manus liberi hominis nihil adquirant.*

VI. *Vt iudex aut tabellio chartas * inſcribant, quas ſervi eccleſiæ per manus liberi adquirunt.*

* Cer. non ſcribant,

VII. *Vt ille, per cuius manus ſervus eccleſiæ chartas accepit, finem & ſecuritatem eccleſiæ faciat.*

EDICTVM AVGVSTI.

I. *Vt nullus in clero mulierem contingat.*

Nullus in omni gradu eccleſiæ uxorem vel concubinam habere præſumat, nec in una domo cum muliere audeat habitare. Quod ſi fecerit, ſervata Iuſtiniani Augusti æquitate, curiæ civitatis tradatur cuius eſt clericus. Iure etenim manebit miſer in curia, quem eccleſiæ regula depoſitum eiecit ab eccleſia.

II. *Vt nullus epiſcopus mulierem habeat, aut cum ea habitet.*

Epiſcopus cum nulla umquam muliere habeat tectum, cum nulla habeat lectum. E Quod ſi fecerit, ſervato antiquo & moderno eccleſiæ iudicio deponatur. Eritque tanto caſus gravior, quanto gradus altior.

III. *Vt filii clericorum ſervorum eccleſiæ, ſervi ſint ſuæ eccleſiæ cum omnibus adquiſitis.*

Filii autem omnium clericorum, omniumque graduum ſervorum eccleſiæ, de quacumque muliere, quocumque modo ſibi coniuncta fuerint nati, ſervi ſuæ erunt eccleſiæ, cum omnibus bonis adquiſitis: & quia ſervi ſunt, & erunt, numquam de ſervitio eccleſiæ exire debebunt. Et omnia quæ ipſi per manus & per ſcriptiones ali- A cuius liberi adquiſierint, eccleſiæ ſicut ſua propria reddimus. Suo etenim iuri totum eccleſia ut proprium vendicabit, quidquid ullo ingenio eccleſiæ ſervus contraxit: nec ulli ſecundum phantaſmaticos dabit adulterium libertatem, quod corpus in infamiam, & in ſervitutem traiicit animam.

IV. *Vt nullus filiis clericorum ſervorum eccleſiæ libertatem audeat iudicare.*

Quicumque ergo poſthac eos eſſe liberos iudicaverit, & pro eis contra eccleſiam B dederit ſententiam, & hoc capitulum autoritate ſanctæ eccleſiæ ſtatutum noſtræ * ceperit, & in ſuis libris non ſcripſerit, & ſecundum hoc capitulum filios clericorum de ſamilia eccleſiæ, proprios ſervos eſſe ſuæ eccleſiæ uſu ſemper valituro non iudicaverit, facultatum publicatione nudatus, perpetuo damnetur exilio. Vbi ſicut nulla umquam illi lex iudicandi, nulla ita erit ſpes remeandi. Neque enim mirum, ſed iuſtiſſimum, nimirum ſi is amiſſo officio corpore exulabit, quem eccleſia, quia Deum C amiſit, anathemare fulminavit. Matres vero eorum libertatem adulterio vendētes, prius in foro caſtigatæ fiant exemplum, & poſtea iudicio eccleſiæ & noſtro exulent. Quia ſi fuerint in vicinia, vix aut numquam eorum ceſſabit malitia.

* ſ. non receperit

V. *Vt ſervi eccleſiæ per manus liberi hominis nihil adquirant.*

Servis eccleſiæ, ut noſtris, adquirere licet iuſte, & licuit: ſed per manus alicuius liberi ſcriptiones ullas contrahere, nullo D umquam tempore licebit. Quod ſi fecerit, eccleſiæ iudicio ut ſuus coercebitur. Si enim ad noſtrum ſpectaret iudicium, ut fugitivuus addiceretur.

VI. *Vt iudex aut tabellio chartas * inſcribant, quas ſervi eccleſiæ per manus liberi adquirunt.*

* Cer. non ſcribant,

Iudicibus vero & tabellionibus, quorum noſtra intereſt, ſi poſthac tales fecerint ſcriptiones, manum amputamus dexteram, quæ ſcripſit contra eccleſiam. Vt qui noluit integer verum iudicare in palatio, in foro mancus, corrigat alios a mendacio.

VII. *Vt ille, per cuius manus ſervus eccleſiæ chartas accepit, finem & ſecuritatem eccleſiæ faciat.*

Ille autem Deo & hominibus execrandus, per cuius manus invalidas, & nomen vacuum, fraudulenter eccleſiæ ſervus ſcriptiones accepit, ſub ſacramento eiſdem redditis ſcriptionibus, ut omnium litium iacula ſopiantur, omnem eccleſiæ, prout conſtiterit, coactus faciet finem. Moxque eum inſequetur ſtylus proſcriptionis, quem mater & magiſtra noſtra eccleſia vulneravit gladio maledictionis.

SVBSCRI-

ANNO CHRISTI

SVBSCRIPTIO.

Ego H*. gratia Dei Imperator Auguſtus hanc conſtitutionem legis perpetuæ per conſilium domni papæ B*. ſuggerente plurimo cœtu epiſcoporum, Deo autore ſtatus, firmavi, & ſemper valere decrevi, & optavi, meoſque imperii primores firmare rogavi.

* Henricus
* Benedicti

Ego O. Marchio interfui, & hanc legem mundo pernecesſariam, & oculos eccleſiis ſublatos reddentem, firmavi, & laudavi.

Ego R. Marchio interfui, & laudavi.

Ego O. comes palatii interfui, & laudavi

Et plures alii quorum nomina injuria temporis perierunt.

NOTÆ GABRIELIS COSSARTII.

Hujus ſynodi nomina propria, initialibus tantum literis indicantur in MS. codice, ex quo eam deſcripſimus. Quærendum ergo tempus fuit, in quod ab iis inchoata literis tot nomina concurrerent. Quod reperium a nobis eſt Benedicto VIII pontifice maximo, & S. Henrico imperante.

Certum annum non aſſigno Id tantum conſtat, celebratam eſſe hanc ſynodum inter annum 1014 quo Benedictus VIII pontificatum, Henricus II. imperium ſimul tenuerunt, & 1024. quo uterque obiit.

Ticinenſem epiſcopum recte a nobis Raynaldum vocari, conſtat ea ſubſcriptionibus ſynodi Romanæ Benedicti VIII. anno 1015. quam hac ipſa 10 pagina leges Quæ ex ſynodo a viro eruditiſſimo Vghello edita, Vghelli ipſius Italia ſacra non tam emendanda hoc loco quam augenda eſt. Is enim Ticinenſes illius temporis epiſcopos ſic deſcribit, ut Vbertus anno 1008. cœperit; Guido, anno 1026. Raynaldus vero anno 1028. Quæ ſeries conciliari cum Romana illa ſynodo, & hac noſtra Ticinenſi non poteſt Neceſſe eſt ergo, inter Vbertum & Guidonem Raynaldus alter extiterit. Certe ea vetuſtis monumentis prodite quotidie plures ignotos epiſcopos, cuivis in his ſtudiis verſato compertum eſt. Atque ut ne ab hac ſynodo recedamus: habemus hic A Cumanum epiſcopum, qui ſine dubio Albericus eſt, ut apparet ea ſubſcriptionibus ſynodi Francoford. anni 1007. Atqui Alberici hujus nulla inter Cumanos epiſcopos ab Vghello facta mentio.

Terdonenſis epiſcopus, idem ac Dertonenſis. Nam Dertona Longobardiæ civitas, quæ hodie vulgo Tortona, ab ævi illius ſcriptoribus Terdona vocata eſt

A Mediolanenſis epiſcopus, Arnulfus eſt, ſi coacta hæc ſynodus ante an. 1019. ſi poſt annum illum, Aribertus, qui & Heribertus ſæpius dicitur.

ANNO CHRISTI 1014. Ex tomo 2. Italiæ ſacræ pag. 358.

** SYNODVS RAVENNAS, AB ARNOLDO RAVENNATE EPISCOPO & epiſcopis plurimis diverſarum provinciarum celebrata anno Chriſti MXIV. Benedicti papæ VIII. anno II.

Adverſus ea quæ Adelberti archiepiſcopi tempore perperam geſta erant, vel irrepſerant.

PERPETVALITER Domino noſtro Ieſu Chriſto regnante, quarto decimo anno poſt milleſimum divinitus mortalitatis aſſumptæ, ſub Imperio clementiſſimi Auguſti domini Henrici In tertio anno, pridie Kalend. Maiarum. Congregata eſt venerabilis ſynodus in eccleſia Ravennate, cui vocabulum eſt S. Reſurrectionis, infra portas majores, ſub imagine Salvatoris, præſidente in ea ſanctiſſimo ac venerabili Arnoldo archiepiſcopo ſedis ejuſdem, ſimulque cum eo, celeberrimo atque in Chriſto fideliſſimo Segrefredo Placentino epiſcopo, aliiſque patribus pluribus Æmiliæ, Flamminiæ, atque Pentapolis provinciarum, cum multis aliis diverſarum eccleſiarum Dei.

Relatum eſt in ſynodo, quod in viduitate eccleſiæ Ravennatis, quæ pro peccatis noſtris undecim annis vidua manſit, hoc eſt, a morte præſulis Friderici uſque ad ordinationem ſancti patris Arnoldi, multa mala, crimina, vitia, atque peccata hac in provincia ſunt exercita. Qua de re contra canonum conſtitutiones, ſanctorum decreta pontificum, contra etiam ſtatuta noſtrorum præſulum Gerberti, & Frederici, multæ malæ illicitæ ordinationes, atque promotiones ſacrorum ordinum, & dedicationes eccleſiarum, monaſteriorum, plebium, & capellarum, atque invaſiones ordinum per alteros, quibus minime competebat, inventæ ſunt extitiſſe. Vnde ſtatutum eſt, ut omnes tales ordinationes ſuſpenderentur a myſteriis, uſque ad diſcuſſionem certiſſimam.

ANNO CHRISTI 1014.

Altera autem die ſynodi ſtatuere placuit, ut omnes eccleſias, vel caſas, quas invaſor Adelbertus conſecrare præſumpſit, ab omni officio divino immunes eſſe conſtarent, & ipſa benedictio omnino haberetur perpetuo irrita in omni parochia Ravennatis Exarchatus.

Placuit etiam tertia die ſynodi, ut ſicut in decretis ſanctorum patrum cautum eſt, & Romanæ legis conſtitutionibus ſtatutum, ut omnes res Petri clerici interfecti, quæ per bona eccleſiarum, quas a ſancta Ravennate eccleſia obtinuit, ſibique nullo modo conquiſivit, eccleſiæ poteſtati ſubjaceant. Statutum eſt etiam, & ſub anathematis vinculo noſmetipſos conſtringimus, ſi ullus noſtrorum epiſcoporum ad Ravennatem diœceſim pertinentium, deinceps chriſma vendiderit, aut commendationes animarum, aut ſepulturas mortuorum, aut horum omnium quæ interdicta ſunt a ſanctis patribus, & noviter a nobis nec * ipſis damnata temporibus religioſorum præſulum Gerberti, atque Frderici, & tam per ſuos quam per vos ſubjectos. Item ſtatuimus, ut nullus archipreſbyter benedictionem ſuper populum det, non confirmationem chriſmatis faciat, neque illud conficiat, & ſi alter fecerit, communione privetur.

* f. necnon

ANNO CHRISTI 1015. Ex tom 2. Ital ſacræ pag 996.

** SYNODVS ROMANA BENEDIC. VIII. in qua Fructuarienſis cœnobii privilegium editum.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Anno qui computatur ab incarnatione domini MXV. Indictione XIII. reſidente in ſynodo domino & glorioſo papa Benedicto intra baſilicam Lateranenſem, adfuit quidam abbas VVillelmi nomine, quiddam præſtandum, valdeque utile a materno univerſalis eccleſiæ ſinu, ſuppliciter expoſcens: videlicet, ut monaſterio Fructuarienſi, quod in honorem Dei, & domini noſtri Ieſu Chriſti, ejuſque intemeratæ genitricis, in paterno ſolo conſtruxerat, apoſtolica dignitas libertatis ſuffragium exhiberet. Cujus petitioni, Romanæ ſedis non contemnenda ſublimitas aſſenſum idcirco tam facillime præbuit, quia præfatum monaſterium in deſerto loco, unde nullus umquam epiſcopus alicujus vel decimæ redditum noſcitur habuiſſe, fundavit, & apoſtolica, regalia, necnon & imperialia teſtamenta adquiſivit, juſtum votum, juſtumque laborem pie cunctis juvantibus. Præterea idem ipſe VVarmundus epiſcopus * Hipporienſis; in cujus epiſcopii limite idem locus ſitus eſſe videtur, manu propria firmavit, pluresque firmare rogavit epiſcopos teſtamentum, ubi excommunicationis noſtræ minamine prohibetur temeraria cunctorum hominum audacia, videlicet ne qua regia, epiſcopalis, vel cujuſpiam mundani vel eccleſia-

* *Qui melius* Eporedienſis *Sed ave illo ita locuta.*

ſtici ordinis dignitas valeat, ſub qualicumque occaſione ſæcularis ambitus, vel eccleſiaſticæ religionis obtentu, habitatores illius loci ullo modo inquietare. Vnde dominus Benedictus univerſalis pontifex, ad confirmationem teſtamentorum omnium, unde corroboratus eſt locus ipſe Fructuarienſis, ſacro ſuo eum dotavit privilegio: inſuper hoc, cui omnis hæc ſancta ſynodus favens ſubſcriberet, exarare præcepit decretum. Vnanimiter ergo tanti patris, ſummique pontificis libentiſſime parentes imperio, ſaluberrimoque ejus ſubjacentes deſiderio, * corrumpere nituntur tantæ autoritatis privilegia, atque violare illa, quæcumque vel a Guntardo Leuita, vel ab epiſcopis, aut a regibus ipſi ſancto Fructuarienſi cœnobio collata, vel fuerint * teſtamenta: ipſos confidenter hæc ſancta ſynodus eccleſia * percutit in gladio, ut pote contradicentes jura majorum, patrumque inſtituta contemnentes ſanctorum, qui ſanctæ Romanæ eccleſiæ ab ipſo apoſtolorum tempore omnem obedientiam a cunctis ordinibus exhibendam fore decreverunt. Hujuſmodi armis inſtructi, excommunicationis jacula in eos retorquentes, neminem perverſorum permittimus immutare, vel infringere quicquid ad quietem, libertatem, ſecuritatem, honoriſque honeſtatem ipſi Fructuarienſi monaſterio, ſuiſque rectoribus per tanta ac talia conceſſa ſunt teſtamenta. Quæ quicumque ſervaverint, dilexerint, & magnificantes auxerint, gaudeant cum eis, quorum nomina ſcripta ſunt in cælo: qui autem contempſerint, corruperint, & pro poſſe deleverint, caveant, ne & ipſi deleantur de libro viventium, & cum juſtis non ſcribantur: quoniam niſi reſipuerint ab hac nequitia, a cunctis etiam ſe noverint excommunicatos. *Quorum hic ſubter ſcripta ſunt nomina.

*f deeſt, ſi qui

Ego Benedictus ſanctæ Romanæ eccleſiæ præſul.
Ego * Eribertus ſanctæ Mediolanenſis archiepiſcopus.

* Qui & Aribertus vocatus

Ego Michael archiepiſcopus.
Ego Theobaldus ſanctæ Veliternenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Petrus ſanctæ Præneſtinenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Cono Peruſinæ epiſcopus.
Ego Arduinus Monteferetranus epiſcopus.
Ego Petrus Caſtellanus epiſcopus.
Ego Emino epiſcopus Aſculanenſis.
Ego Aldebertus epiſcopus Spoletanus.
Ego Lambertus epiſcopus Polimartienſis.
Ego Ioannes epiſcopus Balneoregienſis.
Ego Deuſdedit ſanctæ eccleſiæ Amerinæ epiſcopus.
Ego Benedictus epiſcopus.
Ego Ioannes Quieſthomo epiſcopus.
Ego Stephanus Narnienſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Gregorius epiſcopus N.
Ego Ioannes ſanctæ * Alinxæ epiſcopus.
Ego Ioannes ſanctæ Tudertinæ eccleſiæ epiſcopus.
Ego Creſcentius ſanctæ * Phalaritanæ eccleſiæ epiſcopus.

f. Calaritanæ.

Ego Domnus ſanctæ Sutrinenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Petrus Centumcellenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Ioannes ſanctæ Suanenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Heldericus Vrbevetanus epiſcopus.
Ego Boto epiſcopus.
Ego Henricus Populonienſis epiſcopus.
Ego Georgius Aſſiſinatenſis epiſcopus.
Ego Theobaldus ſanctæ Albanenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Raynerius Roſelenſis epiſcopus.
Ego Lambertus Lingonenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Benedictus ſanctæ Caſtrienſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Petrus ſanctæ Pipernenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Lintulphus ſanctæ Trivenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Benedictus Cerenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Creſcentius Nepeſinæ eccleſiæ epiſcopus.
Ego Ioannes Sabinenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Deodatus Terracinenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Ioannes Fundanæ eccleſiæ epiſcopus.
Ego Robertus Signenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Benedictus Ferentinæ eccleſiæ epiſcopus.
Ego Sigifredus Placentinæ eccleſiæ epiſcopus.
Ego Raynaldus Ticinenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Landulphus Taurinenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Henricus Parmenſium epiſcopus.
Ego Dertonenſis eccleſiæ epiſcopus,
Ego Ioannes preſbyter, & cardinalis, tituli ſanctæ Suſannæ.
Ego Landulphus Genuenſis eccleſiæ epiſcopus.
Ego Stephanus preſbyter cardinalis, tituli ſanctæ Cæciliæ.
Ego preſbyter Petrus, & cardinalis, tituli ſancti Sixti.
Ego Ioannes preſbyter, & cardinalis, tituli ſancti Marcelli.
Ego Petrus preſbyter, & cardinalis, tituli ſancti Marci.
Ego Petrus preſbyter, & cardinalis, tituli ſancti Damaſci.
Ego Creſcentius preſbyter, & cardinalis, tituli ſancti Stephani in Celerina.
Ego Sebaſtianus preſbyter, & cardinalis, tituli ſancti Clementis,
Ego Benedictus diaconus.
Ego Creſcentius diaconus.
Ego Ioannes diaconus.
Ego Creſcentius diaconus.
Ego Petrus diaconus, ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & cancellarius ſacri palatii.
Ego Franco diaconus.
Ego Landulphus Cremonenſis cuſtos.
Ego Guido abbas.
Ego Dominicus abbas Capitolii.
Ego Ioannes abbas ſancti Silveſtri.
Ego Ioannes abbas ſancti Matthæi.
Ego Petrus abbas ſanctæ Mariæ ad vincula.

Cujus teſtamenti notitiam præcepit ſcribere mihi Benedicto, ſacri palatii ſcriniario, dominus papa Benedictus, tertio die menſis Ianuarii.

*** CONCILIVM AVRELIANENSE, IN QVO LISOIVS ET HERIBERTVS, aliique hæretici, Roberti regis juſſu flaminis exuſti, anno Christi MXVII. Benedicti VIII. papæ anno V. Roberti ejuſdem regis XX.

De hac ſynodo, ejuſque occaſione ſcribit Glaber Rodulphus hiſtoriæ ſuæ libro III. *capite* VIII. *Narrat enim deprehenſam hoc anno in urbe Aurelianenſi hæreſim fuiſſe, quæ per mulierem Italam in Gallias invecta ferebatur: ab ea corruptos peſſim plurimos: tum in ea urbe duos propagandi erroris principes extitiſſe Liſoium & Heribertum, qui genere ac ſcientia cæteris clericis anteibant, & apud*

ANNO CHRISTI 1017.

apud regem, aulæque proceres in magna gratia erant. Gliſcente autem malo, cum res ad Roberti regis aures perveniſſet, coacta ſynodo, pœnas de impiis exegit. Glabri ergo verba ſunt loco ſuprascripto. Tertio, *inquit*, de viceſimo infra milleſimum anno, reperta apud Aurelianenſem urbem cruda nimium, atque inſolens hæreſis, quæ diutius ac culte germinata, in perditionis ſegetem male pullulans, plures in ſuæ cæcitatis præcipitavit laqueum. *Et poſt alia.* Vt autem cognovit rex Robertus, ut erat doctiſſimus ac Chriſtianus, triſtis ac mœrens nimium effectus, quoniam & ruinam patriæ revera, & animarum metuebat interitum. Idcirco quantocius Aurelianis properans, convocatis plurimis epiſcopis & abbatibus, ac religioſis quibuſque laicis, acerrime cœpit perſcrutari, qui eſſent autores hujus perverſi dogmatis, vel qui parti illorum, jam decepti, conſentirent. Facta igitur perſcrutatione inter clericos, quomodo unuſquiſque ſentiret, & crederet ea quæ fides catholica per doctrinam apoſtolicam incommutabiliter ſervat & prædicat, duo, videlicet Liſoius & * Heribertus, ſtatim ſe aliter ſentire non negantes, quales diu latuerant, manifeſtaverunt. Deinde vero plures poſt illos ſe parti iſtorum profitebantur hærere: nec ulla ratione ſe poſſe affirmabant ab illorum ſegregare conſortio. Quibus compertis, tam rex, quam pontifices, triſtiores effecti, interrogaverunt illos ſecretius, utpote viros hactenus in omni morum probitate perutiliſſimos: quorum unus Liſoius in monaſterio ſanctæ crucis, clericorum cariſſimus habebatur; alter, idem Heribertus, ſancti Petri eccleſiæ, cognomento Puellaris, capitale ſcholæ tenebat dominium. Qui dum interrogati fuiſſent, a quo vel unde eis iſta præſumptio accidiſſet, hujuſmodi dederunt reſponſum: Hoc enim diu eſt quod ſectam quam vos tarde agnoſcitis, amplectimur: ſed tam vos, quam cæteros cujuſcumque legis vel ordinis, in eam cadere expectavimus, quod etiam adhuc fore credimus. His dictis, continuo palam expoſuerunt omnium antiquarum ſtultiſſimam ac miſerrimam, nempe ſui deceptricem hæreſim. Cujus videlicet ratiocinatio tanto minus erat idoneis ſermonibus obnixa, quanto conſtat eſſe illi ter veritati contrariam. Dicebant ergo, deliramenta eſſe quidquid in veteri ac novo canone, certis ſignis ac prodigiis, veteribuſque teſtatoribus, de trina unaque deitate beata confirmat autoritas. Cælum pariter ac terram, ut conſpiciuntur, abſque autore initii ſemper extitiſſe aſſerebant: & cum univerſarum hæreſum * inſanientes, canum more latrantes * deterrima, in hoc tantum Epicureis erant hæreticis ſimiles, quoniam voluptatum flagitiis credebant non recompenſari ultionis vindictam. Omne Chriſtianorum opus, pietatis dumtaxat & juſtitiæ, quod æſtimatur pretium remunerationis æternæ, laborem ſuperfluum eſſe judicabant. Interea his aliiſque quam plurimis inſaniis impudenter ab eiſdem prolatis, non defuere fideles atque idonei teſtes veritatis, qui illis ſufficienter, ſi vellent tam veritati quam propriæ acquieſcere ſaluti, reſpondere de ſuis cæcis atque erroneis aſſertionibus valerent. *Et poſt alia.* Præterea cum a pluribus omni ſagacitate elaboratum fuiſſet, qualiter depoſita mentis perfidia veram & univerſalem reciperent fidem, atque illi omnimodis ſe facere denegarent: dictum eſt eis, quoniam niſi celerius ad ſanam fidei mentem redeant, regis juſſu, & univerſæ plebis conſenſu, igne eſſent protinus crematuri. At illi male in ſua confiſi veſania, nil pertimeſcere ſe jactantes, ſeque evaſuros ab igne illæſos promittentes, quin potius meliora ſibi ſuadentibus ſpernendo illudebant. Cernens quoque rex, & univerſi qui aderant, minus poſſe illos revocari ab inſania: juſſit accendere non longe a civitate ignem permaximum; ut vel eo forte territi, a ſua malignitate deſinerent. Ad quem cum ducerentur, rabida adacti dementia, ſe omnimodis hoc velle proclamabant, ac ſeſe ultro ad ignem trahentibus inferebant. Quibus ad ultimum numero XIII. igni traditis, cum jam cœpiſſent acrius aduri, cœperunt voce qua poterant ex eodem igne clamare, ſe peſſime deceptos arte diabolica, nuper de univerſorum Deo ac domino male ſenſiſſe, & ob hanc ab eiſdem illatam ei blaſphemiam illos temporali atque æterna ultione torqueri. His vero plures e circumſtantibus auditis humanitatis pietate permoti, accedentes ut vel ſemivivos ab igne eriperent, minime valuerunt: quoniam vindice flamma conſumente illos, continuo in pulverem ſunt redacti. Si qui vero poſtmodum hujus perverſitatis ſectatores fuere reperti, ſimili ultionis vindicta ubique fuerunt perditi. Præterea venerabilis catholicæ fidei cultus, extirpata inſanientium peſſimorum veſania, ubique terrarum clarior emicuit.

* Aganoni Stephanus.

* Cor. hæreſum deterrima
* Expunge hinc, deterrima

ANNO CHRISTI 1017.

Qui de his porro poſt Glabrum meminerunt, nonnulli eos propter quamdam dogmatum ſimilitudinem Manichæos appellarunt, ut Ademarus monachus. Eo tempore, *inquit*, decem ex canonicis ſanctæ Crucis Aurelianis, qui videbantur eſſe religioſiores aliis, probati ſunt eſſe Manichæi. Quos rex Robertus, cum nollent aliquatenus ad fidem reverti, primum a gradu ſacerdotii deponi, deinde ab eccleſia eliminari, & demum igne cremari juſſit. Quidam etiam Aurelianẽſis canonicus, cantor nomine Theodatus, mortuus erat ante triennium in illa hæreſi, ut perhibebant viri religioſi & hæretici ipſi. Cujus corpus poſtquã probatum eſt, ejectum eſt de cœmeterio jubente epiſcopo Odalrico, & projectum in invium. Qui autem flammis judicati ſunt ſupradicti decem cum Liſoio, quem rex valde dilexerat propter ſanctitatem, quam cum habere credebat, ſecuri nihil timebant: & a flammis ſe illæſos exire * promittebant, & ridentes in medio ignis ligati ſunt, & ſine mora penitus in cinerem redacti ſunt, ut nec de oſſibus reſiduum inveniretur eorum.

Ejuſdem concilii occaſionem & acta deſcripta plenius accipe ex veteri commentario, quem Aganonem vocant, cœnobii S. Petri in valle prope Carnutum, prout edidit D. Lucas Dacherius, tomo II. Spicilegii. Rurſum quoque duxi dignum memoriæ tradendum de præfato viro, ſcilicet Arefaſto, quomodo in Aureliana urbe, divina ope, ſuique ingenii ſalubri acumine, hæreticam pravitatem latenter pullulantem, jamjamque per Galliarum provincias nefandi erroris venena exitialia propinantem, non ſolum deprehenderit, ſed etiam omnino compreſſerit. Erat enim de genere comitum Normanorum, eloquio nitidus, conſilio providus, bonis motibus comptus, ac idcirco legationis officio tam apud Francorum regem, quam apud proceres notiſſimus extitit. Hic in domo ſua quemdam clericum habuiſſe dicitur nomine Herbertum, qui lectionis gratia Aurelianam urbem adire decreverat. Verum, dum veritatis autores quærere ſatageret, cæco itinere in totius hæreſis barathro dilabitur. Nam ea tempeſtate in eadem civitate duo clerici, Stephanus * & Liſoius, apud omnes ſapientia clari, ſanctitate ſeu religione magnifici, eleemoſynis largi, opinione habebantur vulgi. Eoſdem memoratus expetiit clericus, & parvo temporis interſtitio docilis diſcipulus, cum divini verbi dulcedine ab eis debriatur mortifero nequitiæ hauſtu, qui dementia

* Glabro, Heribertus dicitur.

Anno Christi 1017.

errore diabolico irretitus, totius divinitatis expers, A ſapientiæ arcem conſcendiſſe ſe credidit. Qui patriam repedans, dominum ſuum, quem ſingulari affectu diligebat, ſubtilitate verborum in erroris viam ſenſim admovendo, ſecum attrahere cupiebat: teſtificans Aurelianum urbem præ cæteris urbibus coruſcare luce ſapientiæ, atque ſanctitatis lampade. In cujus verbis dominus ejus intellectuali auditu ipſum animadvertit a via juſtitiæ devium: & cito comiti Richardo cauſam innotuit, atque rogavit, ut Rodberto regi literis peſtem in regno ejus adhuc latitantem, antequam propagaretur, pateſaceret; & ut rex eidem Areſaſto ad expellendam eam opportunum auxilium non denegaret. Itaque rex inſperata re attonitus, manda- B vit ut idem vir cum clerico ſuo ad Aurelianum urbem cito greſſum dirigeret, pollicens omnimodis in hac re ſuum auxilium.

Cumque jubente rege iter ageret, Carnotis devenit, Fulbertum venerabilem antiſtitem ſuper hac re conſulturus qui forte tunc aberat. nam Romam gratia orationis abierat. Tunc cauſam ſui itineris cuidam ſapienti clerico Ebrardo nomine, Carnotenſis eccleſiæ ſacriſcrinio, innotuit: flagitans ſui conſilii opem, qualiter ſtare deberet in acie, & quibus armis ſe muniret contra multimodas artes diabolicæ fraudis. Qui ſapienti uſus conſilio eum prædocuit, ut quotidie primo mane omnipotentis opem quæſiturus, eccleſiam devotus adi- C ret, orationi incumberet, atque ſacroſancta communione corporis & ſanguinis Chriſti ſe muniret, deinde fidenter ad audiendam hæreticam pravitatem ſignaculo ſanctæ crucis protectus pergeret, nihil horum quæ ab eis audiret, contradiceret, ſed ſimulato diſcipuli vultu, omnia tacitus in domicilio pectoris conferret.

Igitur Aurelianis deveniens, uti edoctus fuerat, quotidie ſacra communione ac ſupplici oratione munitus, ad eorum doctrinam veniens, ad inſtar rudis diſcipuli ultimus intra domum erroneorum aſſidebat. Cumque primum divinorum voluminum exemplis eum & quibuſdam rerum ſimilitudinibus informarent, atque more perfecti diſcipuli ſubdita aure intentum viderent: inter D alias ſimilitudines, ſilveſtris arboris ſimilitudinem ei proferunt. Tractandus es, inquiunt, a nobis ut arbor ſilveſtris, quæ tranſlata in viridario, tamdiu aquis perfunditur, donec humo radicetur, dehinc ſpinis & rebus ſuperfluis emundatur, ut poſtmodum terræ tenus truncata ſarculo, meliori inſeratur ramuſculo, quæ poſtmodum fertilis ſit mellifluo pomo. Itaque tu ſimili modo tranſlatus de iniquo ſæculo in noſtro ſancto collegio, aquis perfunderis ſapientiæ, donec infor- E meris, & gladio verbi Dei vitiorum ſpinis carere valeas, ac inſulſa doctrina tui pectoris ab antro excluſa, noſtram doctrinam a ſancto Spiritu traditam, mentis puritate poſſis excipere. At ille de omni verbo quod proferebant ſemper Deo gratias referebat: unde rati ſunt eum converſum eſſe in eorum errorem, jamjamque ſuæ nequitiæ ſentinam verbis divinorum librorum antea coopertam ſecuri aperiunt, dicentes: *Chriſtum de virgine Maria non eſſe natum, neque pro hominibus paſſum, nec vere in ſepulcro poſitum, nec a mortuis reſurrexiſſe:* Addentes: *In baptiſmo nullam eſſe ſcelerum ablutionem: neque ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti in conſecratione ſacerdotis. Sanctos martyres atque confeſſores implorare pro nihilo ducebant.*

Cumque hæc & alia execrandi & miſerrimi homines a fœtido pectore emoverent, Areſaſtus ſic ad eos dixiſſe fertur: Si in in his quæ enumeratis ſalus hominum, quæ ſperatur, nulla, ut dicitis, eſſe poteſt: a vobis obnixe rogo mihi aperite, in quibus ſperari poterit, ne meus animus in dubio poſitus cito cadat in deſperationis ruinam. Procul dubio, frater, inquiunt, in charybdi falſæ opinionis hactenus cum indoctis jacuiſti: nunc vero erectus in culmine totius veritatis, integræ mentis oculos ad lumen veræ fidei aperire cœpiſti. Pandemus tibi ſalutis oſtium, quo ingreſſus per impoſitionem videlicet manuum noſtrarum, ab omni peccati labe mundaberis, atque ſancti Spiritus dono repleberis, qui ſcripturarum omnium profunditatem, ac veram dignitatem, abſque ſcrupulo te docebit. Deinde cæleſti cibo paſtus, interna ſatietate recreatus, videbis perſæpe nobiſcum viſiones angelicas, quarum ſolatio fultus, cum eis quovis locorum, ſine mora vel difficultate, cum volueris, ire poteris: nihilque tibi deerit, quia Deus omnium tibi comes numquam deerit, in quo ſapientiæ theſauri, atque divitiarum conſiſtunt. Interea rex, & Conſtantia regina, ſicut vir memoratus mandaverat, ad urbem Aurelianam cum epiſcoporum collegio venientes: die ſequenti, illo ipſo ſuggerente, omnis illa nequiſſima congregatio ſimul per officiales regios de domo ubi erant congregati, abſtracti, & in eccleſiam ſanctæ Crucis ante regem, atque epiſcoporum ac clericorum cœtum adducti.

Sed antequam ad conflictum veniamus: de cibo illo, qui cæleſtis ab illis dicebatur, quali arte conficiebatur, neſcientibus demonſtrare curabo. Congregabantur ſiquidem certis noctibus in domo denominata, ſinguli lucernas tenentes in manibus, ad inſtar letaniæ dæmonum nomina declamabant, donec ſubito dæmonem in ſimilitudine cujuſlibet beſtiolæ inter eos viderent deſcendere. Qui ſtatim ut viſibilis illa videbatur viſio, omnibus extinctis luminaribus, quam primum quiſque poterat mulierem quæ ad manum ſibi veniebat, ad abutendum arripiebat: ſine peccati reſpectu, & utrum mater, aut ſoror, aut monacha haberetur, pro ſanctitate & religione ejus concubitus ab illis æſtimabatur. Ex quo ſpurciſſimo concubitu infans generatus, octava die in medio eorum igne accenſo probabatur per ignem more antiquorum paganorum, & ſic in igne cremabatur. Cujus cinis tanta veneratione colligebatur, atque cuſtodiebatur, ut Chriſtiana religioſitas corpus Chriſti cuſtodire ſolet, ægris dandum de hoc ſæculo exituris ad viaticum. Inerat enim tanta vis diabolicæ fraudis in ipſo cinere, ut quicumque de præfata hæreſi imbutus fuiſſet, & de eodem cinere quamvis ſumendo parum prælibaviſſet, vix umquam poſtea de eadem hæreſi greſſum mentis ad viam veritatis dirigere valeret. De qua re parum dixiſſe ſufficiat, ut Chriſticolæ caveant ſe ab hoc nefario opere, non ut ſtudeant ſectando imitari. Verum, quia digreſſionem feciſſe videor, ad eadem modo quæ dimiſi vertatur oratio, ac ſuccincto curſu infidelium crudelitas tranſcurrendo peragatur, ne prolixior controverſiæ ſermocinatio faſtidium generet delicato lectori.

Igitur, ut dictum eſt, illis introductis ante regem, & epiſcoporum conventum, prior Areſaſtus regem allocutus eſt, dicens: Domine mi rex, miles ſum Richardi tui fideliſſimi comitis Normanniæ, & immeritus teneor vinctus, & catenatus ante te.

Cui

ANNO CHRISTI 1017.

Cui rex ita reſpondit: Cauſam tui adventus cito nobis indica, ut ea cognita aut reus in vinculis tenearis, aut innoxius a vinculis dimittaris. Ad hæc ille reſpondit: Audita ſapientia & religione horum qui vincti adſtant mecum ante te, ad hanc urbem venire volui, ut inde exemplo bonorum operum, atque doctrina eorum, melioratus redirem. Hæc quidem cauſa eſt, pro qua de patria mea exire volui, & hanc urbem petii. Quod ſi ream aliquo pro hoc opere teneor, præſules tibi aſſiſtentes videant, & judicent. Tunc præſules dixerunt: Si ſapientiæ ac religionis modum quem ab his didiciſti nobis profeteas, noſtro judicio facile dignoſcetur. At ille ait: Regia majeſtas, & veſtra autoritas eis jubeat, ut quæ me docuerunt, ea ipſi coram vobis dicant, quatenus audita a vobis, aut digna laude habeantur, aut oblivioni tradantur. Quibus rex atque antiſtites cum juberent ut ſuæ fidei normam referendo pateſacerent, totius veritatis inimici alia pro aliis dicentes, intra ſuæ hæreſis fœditatem nulla adita introire volebant: ſed ut ſerpens quanto plus in manibus ſtringitur, tanto amplius elabitur; ita & iſti quo amplius concludebantur, veritatis ſermonem tanto magis labiliores videbantur effugiſſe. Tunc Areſaſtus videns quod redimerent tempus, & ſermonum clypeo feſtinarent obnubilare ſuæ fidei errorem, ad eos eſt converſus, dicens: Veritatis magiſtros non erroris habere putavi, dum conſtanter illam mihi doctrinam, quam ſalutiferam euangelizabatis, viderem vos docere, atque pollicebamini pro pœnis inferendis, & etiam pro morte toleranda, nunquam eam a vobis eſſe denegandam. Nunc vero oblita fide quam promiſiſtis, ut videor, timore mortis ab illa doctrina longe vultis fieri, meque adhuc eudem diſcipulum in periculo mortis dimittere parvi penditis. Unde regiæ juſſioni parendum eſt, & obedire tantorum præſulum autoritati oportet, ut in his quæ a vobis didici, ſi qua ſunt religioni Chriſtianæ contraria, iſtorum judicio cognita, quæ ſequenda ſunt, & quæ reſpuenda, agnoſcam. Docuiſtis equidem me nullam in baptiſmo promereri veniam peccatorum, neque Chriſtum de virgine eſſe natum, neque pro hominibus paſſum, neque vere ſepultum, neque a mortuis reſurrexiſſe; neque panem & vinum, quod ſuper altare manibus ſacerdotum ſancti Spiritus operatione effici videtur ſacramentum, converti poſſe in corpore & ſanguine Chriſti.

Cumque hæc Areſaſtus una voce peroraſſet, Guarinus Belvacenſis præſul interrogavit Stephanum & Liſoium, qui hujus erroris videbantur eſſe magiſtri, ſi ita ſentirent, & crederent quæ ab Areſaſto erant memorata. At illi cum diabolo in inferno jam manſionem paratam habentes, vera eſſe memorata, & ita ſe ſentire ac credere conſtanter aſſerunt. Quibus cum præſul diceret, voluiſſe Chriſtum naſci de Virgine, quia potuit, & pro noſtra ſalute pati in humanitate, ut tertia die devicta morte reſurgeret in ſua deitate, noſque doceret eſſe reſurrecturos in reformatione: viperino ore reſponderunt, dicentes: Nos neque interfuimus, neque hæc vera eſſe credere poſſumus. Ad hæc præſul eos, inquit, interrogans: carnales parentes habuiſſe creditis, an non? Cumque ſe credere aſſererent, præſul reſpondit: Si ea parentibus vos eſſe procreatos creditis, cum non eratis: ante ſæcula Deum de Deo genitum ſine matre, in fine temporis ſancti Spiritus obumbratione de Virgine natum, cur credere reſpuitis? At illi dixerunt: Quod natura denegat, ſemper a creatione diſcrepat.

Quibus præſul reſpondit, dicens: Antequam quicquam fieret per naturam, non creditis per filium Deum patrem feciſſe omnia ex nihilo? Cui alienati a fide dixerunt: Iſta illis narrare potes, qui terrena ſapiunt, atque credunt figmenta carnalium hominum ſcripta in membranis animalium: nobis autem qui legem ſcriptam habemus in interiori homine a Spiritu ſancto, & nihil aliud ſapimus, niſi quod a Deo omnium conditore didicimus, incaſſum ſuperflua & a divinitate devia profers: idcirco verbis finem impone, & de nobis quidquid velis facito. Iam regem noſtrum in cæleſtibus regnantem videmus, qui ad immortales triumphos dextera ſua nos ſublevat, dans ſuperna gaudia.

Cumque ab hora diei prima uſque ad horam nonam multifariam elaborarent omnes, ut illos a ſuo errore revocarent, & ipſi ferro duriores minime reſipiſcerent: juſſi ſunt ſinguli ſacris veſtibus indui in ſuo ordine, ſtatimque ab antiſtitibus a proprio honore ſunt depoſiti: & rege jubente, Conſtantia regina ante valvas baſilicæ ſtetit, ne populus eos intra eccleſiam interficeret: & ſic de gremio ſanctæ eccleſiæ ejecti ſunt. Qui cum ejicerentur, regina Stephani ſui olim confeſſoris cum baculo, quem manu geſtabat, oculum eruit. Deinde extra civitatis educti muros, in quodam tuguriolo copioſo igne accenſo, præter unum clericum, atque unam monacham, cum nefario pulvere, de quo ſupra diximus, cremati ſunt. Clericus enim & monacha divino nutu reſipuerunt.

Ejuſdem quoque concilii mentio, ſed breviſſima, in Chronico S. Petri Vivi, edito ab eodem Dacherio, eodem Spicilegii tomo.

CONCILIVM AIRIACENSE, IN PAGO AVTISSIODORENSI PRÆSENTE Roberto Francorum Rege celebratum anno domini circiter MXX.

CIRCA AN. CHRISTI 1020.

Ex Chronico S. Petri Vivi, edito a D. Luca Dacherio, Tomo II. Spicilegii.

IN tempore illo factus eſt magnus conventus in Autiſſiodorenſi pago, in Airiaca villa, a Leotherico archiepiſcopo: ubi de ſingulis locis delata ſunt ſanctorum martyrum, confeſſorum, virginum pretioſa pignora in ſuis ſcriniis. Inter quæ de cœnobio B. Petri Vivi dum deferretur, vel referretur beatus martyr Sanctianus, imminentibus noctium tenebris, ſuper duo capita ſcrinii emicuerunt duo præclariſſima ſidera, omnes totius noctis tenebras ſui ſplendore ſuperantia, oculis quidem deducentium viſibilia, ſed tactu impalpabilia. Ibi vero præſentes fuerunt Robertus rex, & Gauſtinus Bituricenſis archiepiſcopus, cum aliis epiſcopis, & abbatibus, & populo innumerabili. Ibi etiam multa diſpoſita ſunt ad utilitatem eccleſiarum.

Concilii ejuſdem fit mentio libro II. hiſtoriæ ſancti Berchari Dervenſis abbatis edita a Nic. Camuzatio in Promptuario antiquitatum Trecenſium. Glorioſus rex Robertus, *inquit*, apud villam Aireyas nomine noſcitur concilium habuiſſe, ubi cum innumeræ plebis multitudines, diverſi utriuſque ſexus & ætatis concurrerent: ad cumulandam quoque populi proficiſcentis devotionem, plurima ſanctorum corpora a fidelibus viris advehi cœperunt.

In libro Geſtorum Pontificum Autiſſiodorenſium, cauſa hujus congregandæ ſynodi affertur: nempe ad redinte-

grandam pacem in Burgundia, coactum concilium apud Airiacum, *inquit*, villam beati Germani, in quo rex Robertus..... ſimul & innumerabilia ſanctorum pignora totius pene provinciæ. Vbi dum quidam peterent, ut glorioſi Germani corpus illuc deferretur, reſpondit Hugo epiſcopus; Abſit, ut oſſa incomparabilis viri pro quacumque re aliquando commoveantur. Quod cæteri audientes, gratanter conſenſerunt. Similiter & per diverſa loca, ut in pagis, Divionenſe, Belnenſe, atque Lugdunenſe, concilia ſæpius celebrari fecit.

G. C. Morem deferendi ſanctorum reliquias ad concilia, cum ex aliis intelligimus, tum ex Glabro, lib. IV. c. V. quem nos referemus ad annum 1031.

Circa annum Christi 1020.

** CONVENTVS EPISCOPORVM TOLOSÆ ANNO CIRCITER M. XX.

ANNO Chriſti circiter M. XX. Toloſæ in epiſcoporum conventu excommunicati ſunt omnes, ſeu viri, ſeu feminæ, qui aliquem uſaticum malum in ſtrata de Stap uſque Toloſam miſerint, vel mitti conſenſerint. Cui conventui interfuerunt, archiepiſcopi duo, Narbonenſis, & Auxitanus; epiſcopi vero Carcaſſonenſis, Biterrenſis, Magalonenſis, & tres ſuffraganei epiſcopi Auxitani. *Ex ſchedis Petri de Marca archiepiſcopi Pariſienſis.*

Anno Christi 1021.

CONCILIVM VVINTONIENSE, SVB CANVTO REGE ANGLORVM, DANORVM, & Norvvegarum, habitum in ſancto natali domini, anno Chriſti MXXI.

Ex manuſcripto burgi ſancti Edmundi.

HÆC ſunt ſtatuta Canuti regis Anglorum, Danorum, Norvvegarum, venerando ſapientum ejus conſilio ad laudem & gloriam Dei, & ſui regalitatem, & commune commodum, habita in ſancto natali domini apud VVintoniam, *&c.*

Rex Canutus anno regni ſui quinto, videlicet per centum & triginta annos ante compilationem decretorum, quæ anno domini 1150. fuerunt compilata anno ſeptimo pontificatus papæ Eugenii tertii, & ante compilationem aliorum canonum quorumcumque, cunctos regni ſui prælatos proceresque, ac magnates, ad ſuum convocans parliamentum, in ſuo publico parliamento, perſiſtentibus perſonaliter in eodem VVlſtano & Adelnodo archiepiſcopis, & Ailvvino epiſcopo Elmhamenſe, & aliis epiſcopis ipſorum ſuffraganeis, ſeptem ducibus, cum totidem comitibus, necnon diverſorum monaſteriorum nonnullis abbatibus, cum quamplurimis gregatis militibus, ac cum populi multitudine copioſa, ac omnibus tunc in eodem parliamento perſonaliter exiſtentibus, votis regiis vnanimiter conſentientibus, præceptum & decretum fuit: Quod monaſterium ſancti Edmundi, *&c.* ſit ab omni juriſdictione epiſcoporum & comitatus illius ex tunc in perpetuum funditus liberum & exemptum, *&c.*

Exemptio ab epiſcoporum juriſdictione.

Illuſtris rex Hardicanutus prædicti regis Canuti filius, heres & ſucceſſor, ac ſui patris veſtigiorum devotus imitator, *&c.* cum laude & favore Ægelnodi Dorobernenſis, nunc Cantuarienſis, & Alfrici Eboracenſis epiſcoporum, aliorumque epiſcoporum ſuffraganeorum, nec non cunctorum regni ſui mundanorum principum, deſcriptum conſtituit roboravitque præceptum.

Anno Christi 1022.

CONCILIVM SALEGVNSTADIENSE IN CAVSA DISCIPLINÆ ECCLESIASTICÆ celebratum anno redemptoris noſtri MXXII. tempore Benedicti papæ, & Henrici imperatoris.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *De abſtinentia carnis & ſanguinis in ſubſcriptis temporibus.*

II. *De cuſtodiendo jejunio quatuor temporum.*

III. *Quibus temporibus legitima connubia prohibenda ſint.*

IV. *Vt presbyter qui poſt galli cantum bibat, niſi neceſſitas cogat, ſequenti die Miſſam celebrare non audeat.*

V. *Vt presbyter non amplius quam tres Miſſas in die celebret.*

VI. *Vt nemo corporale, ad extinguendum incendium, in ignem projiciat.*

VII. *De hoc, ſi duo inculpati fuerint in adulterio, & unus negat, alter profitetur, quid inde faciendum ſit.*

VIII. *Vt nemo gladium in eccleſiam portet.*

IX. *Ne mala colloquia in eccleſia aut in atrio eccleſiæ fiant.*

X. *De evangelio,* In principio erat verbum, *& Miſſis peculiaribus, ne fiant non ſuis temporibus.* Ioan. 1.

XI. *De computatione conſanguinitatis.*

XII. *Ædificia laicorum in atrio eccleſiæ non ponantur.*

XIII. *Vt nullus laicus presbytero eccleſiam ſuam commendet ſine licentia epiſcopi ſui.*

XIV. *Si duo de adulterio accuſati fuerint, quid inde faciendum ſit.*

XV. *Vt bannitum jejunium ab omnibus diligentiſſime obſervetur.*

XVI. *De illis qui Romam ituri ſunt.*

XVII. *Vt* * *carrina non dividatur pœnitenti.* * forte, carina.

XVIII. *De illis qui pœnitentiam a ſacerdotibus accipere nolunt.*

XIX. *Vt omnis pœnitens, dum* * *carrinam ſuam jejunat, de loco ad locum non migret.* * forte, carenam

XX. *Vt nullus presbyter quemquam pœnitentem introducat.*

PRÆFATIO.

IN Dei nomine, ego Aribo Moguntinæ ſedis archiepiſcopus, quamvis indignus, cum cæteris confratribus noſtris & coepiſcopis, Burcbardo VVormatienſi, VVerbenario Argentino, Brunone Auguſtenſi, Eberhardo Bambergenſi, Meginhardo VVirzburgenſi, ſynodum in Salegunſtat condiximus, anno dominicæ incarnationis MXXII. indictione V. II. Idus Auguſti, anno autem domini Henrici ſecundi regnantis XXI. imperii vero VI. quatenus cum communi fratrum prædictorum conſilio atque conſultu, multimoda divinorum officiorum atque ſynodalium legum componeretur diſſenſio, & diſparilitas noſtrarum ſingularium conſuetudinum honeſta conſenſione redigeretur in unum. Ideoque propter illas lamentabiles diſſenſiones communi decreto concilii hæc capitula ſancita ſunt.

CAPITVLA.

I.

Vt quatuordecim dies omnes Chriſtiani ante feſtivitatem ſancti Ioannis Baptiſtæ in

ANNO CHRISTI 1022.

in abſtinentia ſint carnis & ſanguinis, niſi A infirmitate impediente, aut alicujus feſti ſolennitate, quæ in illo epiſcopio celebris habetur, intercedente. Et ante nativitatem domini ſimiliter, & in vigilia epiphaniæ, & in omnium vigiliis apoſtolorum, & in vigilia aſſumptionis ſanctæ Mariæ, & in vigilia ſancti Laurentii, necnon etiam in vigilia omnium ſanctorum: adjicientes prædictis vigiliis unam horam refectionis, excepta infirmitate, niſi aliquis ſit qui proprio voto majori abſtinentia uti velit.

II. B

De incerto autem ieiunio quatuor temporum hanc certitudinem ſtatuimus, ut ſi Kalendæ Martii in quarta feria ſive antea evenerint, eadem hebdomada ieiunium celebretur. Si autem Kalendæ Martii in quintam feriam aut ſextam aut ſabbatum diſtenduntur, in ſequentem hebdomadam ieiunium differatur. Simili quoque modo ſi Kalendæ Iunii in quartam feriam, aut antea evenerint, in ſubſequente hebdomada ieiunium celebretur. Et ſi in quintam feriam aut ſextam aut ſabbatum contigerit, ieiunium in tertiam hebdomadam C reſervetur. Et hoc ſciendum eſt, quod ſi quando ieiunium menſis Iunii in vigilia pentecoſtes ſecundum prædictam regulam evenerit, non ibi celebrandum erit, ſed in ipſa hebdomada ſolenni pentecoſtes: & tunc propter ſolennitatem Spiritus ſancti, diacones dalmaticis induantur, & Alleluia cantetur, & Flectamus genua non dicatur. Eodem modo de Septembris ieiunio conſtitutum eſt, ut ſi Kalendæ Septembris in quarta feria evenerint, aut antea, ieiunium in tertia hebdomoda ce- D lebretur: & ſi in quinta aut ſexta aut ſabbato contigerit, in quarta hebdomada ieiunandum erit. In Decembri illud obſervandum erit, ut proximo ſabbato ante vigiliam natalis domini celebretur ieiunium: quia ſi vigilia in ſabbato evenerit, ſimul vigiliam & ieiunium celebrare non convenit.

III.

De legitimis autem coniugiis ita viſum eſt, quod nullus Chriſtianus uxorem ducere debeat ab adventu domini uſque in octavas epiphaniæ, & a ſeptuageſima uſ- E que in octavas paſchæ, nec in ſupra notatis 14. diebus ante feſtivitatem ſancti Ioannis Baptiſtæ, neque in prædictis ieiuniorum diebus, ſive in omnium ſolennium dierum præcedentibus noctibus.

IV.

Decretum eſt etiam in eodem concilio, ut preſbyter aliquis poſt galli cantum æſtivis noctibus bibens, proximo die miſſam non celebret: * hiemantibus ſimiliter, niſi neceſſitas cogat.

* hiemalibus

V.

Item decretum eſt, ut unuſquiſque preſbyter in die non amplius quam tres miſſas celebrare præſumat.

VI.

Conqueſtum eſt etiam in ſancto concilio de quibuſdam ſtultiſſimis preſbyteris, ut quando incendium videant, corporale dominico corpore conſecratum, ad extinguendum incendium temeraria præſumptione in ignem proiiciant. Ideoque decretum eſt ſub anathematis interdictione, ne ulterius fiat.

VII.

Interrogatum eſt, ſi duo in adulterio inculpati fuerint, & unus profiteretur, & alter negaret, quid inde agendum eſſet. Decretum eſt etiam a ſancto concilio, ut ille qui negaverit, probabili iudicio ſe expurget: & qui profeſſus fuerit, digne pœnitentiam agat.

VIII.

Decretum eſt etiam in eodem concilio, ut nemo gladium in eccleſiam portet, regali tantum excepto.

IX.

Statuit etiam ſancta ſynodus, ut mala conſuetudo, quæ apud omnes pene iam inolevit, omnino prohibeatur, hoc eſt, quod colloquia ſua in atrio alicuius eccleſiæ conſtituunt habenda, & tunc ea in ipſa * maxima exercent eccleſia, ubi orationes & divina tantum fieri æquum eſt officia.

* maxime

X.

Quidam etiam laicorum, & maxime matronæ, habent in conſuetudine, ut per ſingulos dies audiant evangelium, *In principio erat Verbum*, & miſſas peculiares, hoc eſt de ſancta Trinitate, aut de ſancto Michaele: & ideo ſancitum eſt in eodem concilio, ut hoc ulterius nōn fiat, niſi ſuo tempore, & niſi aliquis fidelium audire velit pro reverentia ſanctæ Trinitatis, non pro aliqua divinatione: & ſi voluerint ut ſibi miſſæ cantentur, de eodem die audiant miſſas, vel pro ſalute vivorum, aut pro defunctis.

XI.

Quidam etiam generationem conſanguinitatis ita volunt numerare, ut frater & ſoror ſint primi. Hoc autem ſtatuit ſancta ſynodus, ſicut etiam ab antiquis patribus decretum eſt, ut ita non eſſet: ſed ut nepos & neptis, id eſt filius fratris, ac filia ſororis, primi habeantur.

XII.

Statutum eſt etiam, ut ædificia laicorum, quæ eccleſiis adiuncta ſunt, auferantur: & nulla in atrio eccleſiæ ponantur, niſi tantum preſbyterorum.

XIII.

ANNO CHRISTI 1022.

XIII.

Item decretum eſt, ut nullus laicorum alicui presbytero ſuam commendet eccleſiam, præter conſenſum epiſcopi: ſed eum prius mittat ſuo epiſcopo, vel eius vicario, ut probetur ſi ſcientia, ætate, & moribus talis ſit, ut ſibi populus Dei commendetur.

XIV.

Statuit quoque ſancta ſynodus, ſi duo de adulterio accuſati fuerint, & ambo negaverint, & orant ſibi concedi ut * alterum illorum utroſque divino purget iudicio, ſi * unum in hoc deciderit, ut ambo rei habeantur.

* *forte*, alter.
* vnus.

XV.

Decretum eſt etiam, ut omnes a bannitum ieiunium, in quocumque epiſcopio celebratur, diligentiſſime obſervent: & ſi quis illarum octo interdictarum rerum aliquam redimere voluerit, unum pauperem, prout ſua facultas erit, eadem die reficiat.

XVI.

Decrevit quoque ſancta ſynodus, ut nullus Romam eat, niſi cum licentia ſui epiſcopi, vel eius vicarii.

XVII.

Et illud ſub anathemate præceptum eſt, ut nullus presbyterorum cuiquam pœnitenti e carrinam dividere præſumat, ſi infirmitas non intervenerit.

XVIII.

Quia multi tanta mentis ſuæ falluntur ſtultitia, ut in aliquo capitali crimine inculpati pœnitentiam a ſacerdotibus ſuis accipere nolint, in hoc maxime confiſi, ut Romam euntibus apoſtolicus omnia ſibi dimittat peccata: ſancto viſum eſt concilio, ut talis indulgentia illis non proſit, ſed prius iuxta modum delicti pœnitentiam ſibi datam a ſuis ſacerdotibus adimpleant, & tunc Romam ire ſi velint, ab epiſcopo proprio licentiam, & literas ad apoſtolicum * ex iiſdem rebus deferendas accipiant.

* *forte* de

XIX.

Decretum eſt etiam in eodem concilio, ut omnis pœnitens, dum carrinam ſuam ieiunat, de loco in locum non migret: ſed ibi permaneat, ubi ſuam acceperit pœnitentiam, ut proprius ſacerdos ſibi præbeat teſtimonium. Si autem ibi propter hoſtiles iniurias ieiunare non poterit, ſuus ſacerdos eum confratrum ſuorum alicui, ubi pacifice poſſit ieiunare, diligentiſſime commendet.

XX.

In eodem quoque concilio decretum eſt, ut nullus presbyterorum quemquam, niſi iuſſu epiſcopi, in eccleſiam introducere præſumat, cui pro aliquo delicto illam ingredi non liceat.

APPENDIX
CONCILII SALEGVNSTADIENSIS.

Quomodo initianda ſit ſynodus.

HORA convenienti, quando epiſcopo vel ejus vicario viſum fuerit, omnes expellantur de eccleſia, obſeratis foribus cunctis: ad unam januam, per quam ſacerdotes ingredi oportet, oſtiarii ſtent, & ſella ponatur in medio, & ſuper eam ſacræ reliquiæ & plenarium cum ſtola ponantur. Deinde convenientes presbyteri omnes intrent, & ſecundum ordinationis ſuæ tempus reſideant. Poſt hos ingrediantur diaconi probabiles, quos ordo popoſcerit intereſſe. Exinde introducantur laici bonæ converſationis. Tunc ingrediatur epiſcopus, ſi voluerit, vel ſi neceſſitas exegerit: & ſi non aderit epiſcopus, ejus vicarius eadem faciat. Synodum ingrediens ipſe, vel ejus vicarius, primum ſalutet clerum & populum: & verſus in orientem, mediocri voce dicat: Deus humilium viſitator, qui nos fraterna dilectione conſolaris, prætende ſocietati noſtræ gratiam tuam, ut per eos in quibus habitas, tuum in nobis ſentiamus adventum. Per dominum, *&c.*

Quæ ſequuntur apud Burchardum invenimus, ideoque ipſa ubmittere noluimus.

Tunc procedens diaconus cum ſubdiacono & cum thuribulo, & cum ceroferariis duobus, legat euangelium:

Cum eſſet ſero die illo una ſabbatorum, & fores eſſent clauſæ.

Deinde dicat pontifex, vel eius vicarius:

Sancta Maria, & omnes ſancti, & electi Dei, intercedite pro nobis peccatoribus ad dominum Deum noſtrum, ut mereamur ab eo adjuvari, & protegi, & ſanari, qui vivit & regnat in ſæcula.

Poſtmodum duabus vicibus dicat:

Deus in adjutorium meum intende.
Domine ad adjuvandum me feſtina.

Tunc tertio iterum dicat:

Deus in adjutorium meum intende.

Clero reſpondente:

Domine ad adjuvandum me feſtina.

Cum Gloria Patri, & Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis:

Domine ne memineris iniquitatum noſtrarum antiquarum.
Adjuva nos Deus ſalutaris noſter.
Eſto nobis domine turris fortitudinis.
Domine exaudi orationem meam.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Exaudi nos Deus ſalutaris noſter, & dies noſtros in tua pace diſpone, ut a cunctis perturbationibus liberati, tranquilla tibi ſervitute famulemur. Per dominum, *&c.*

Deinde pro univerſis ordinibus, necnon pro ſtatu papæ, & antiſtitis eiuſdem ſedis, dicant iſtos pſalmos.

Miſerere mei Deus ſecundum magnam miſericordiam, *&c.*

Deus

Deus in nomine tuo ſalvum me fac.
Miſerere mei Deus, miſerere mei.
Deus miſereatur noſtri.

Et Pater noſter, cum precibus:

Sacerdotes tui induantur juſtitiam.
Memento congregationis tuæ.
Salvos fac nos Domine Deus noſter.
Vt confiteamur nomini ſancto tuo.
Adjutorium noſtrum in nomine Domini.
Domine exaudi orationem meam.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Omnipotens ſempiterne Deus, cujus ſpiritu totum corpus eccleſiæ ſanctificatur & regitur, exaudi nos pro univerſis ordinibus ſupplicantes, ut gratiæ tuæ munere ab omnibus tibi gradibus fideliter ſerviatur. Per Dominum, &c.

Deinde dicat:

Deus omnium fidelium paſtor & rector, famulum tuum, quem paſtorem eccleſiæ tuæ præeſſe voluiſti, propitius reſpice: da ei, quæſumus, verbo & exemplo quibus præeſt proficere, ut ad vitam una cum grege ſibi credito perveniat ſempiternam. Per Dominum, &c.

His expletis, ſeptem pſalmos pœnitentiæ decantent, cum Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis.

Ego dixi, Domine miſerere mei.
Convertere Domine uſquequo.
Fiat miſericordia tua Domine ſuper nos.
Domine exaudi orationem meam.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Dies noſtros, quæſumus Domine, placatus intende, pariterque nos & a peccatis abſolve propitius, & a cunctis eripe benignus adverſis. Per Dominum, &c.

Poſt hæc vero egrediantur omnes, exceptis presbyteris & cæteris idoneis clericis: factoque ſilentio, pontifex, vel ejus vicarius, dicat hanc orationem:

Dominus vobiſcum.

Oremus.

Adeſto nobis, quæſumus, Domine ſancte Spiritus, peccati quidem immanitate detentis, ſed in nomine tuo ſpecialiter aggregatis: veni ad nos, & dignare illabi cordibus noſtris: doce nos quid agamus: quo gradiamur oſtende: quid efficiamus operare: eſto ſalus & ſuggeſtor & effector judiciorum noſtrorum, qui ſolus cum Deo Patre & ejus Filio nomen poſſides glorioſum: non nos patiaris perturbatores juſtitiæ eſſe, qui ſummæ veritatis diligis æquitatem, ut in ſiniſtrum nos non ignorantia trahat, non favor inflectat, non acceptio muneris vel perſonæ corrumpant, non acceptio muneris vel perſonæ corrumpant, ſed junge nos tibi efficaciter ſolius tuæ gratiæ dono, ut ſimus in te unum, & in nullo deviemus a vero: quatenus in nomine tuo collecti, ſic in cunctis teneamus cum moderamine pietatis juſtitiam, ut & hic a te in nullo diſſentiat ſententia noſtra, & in futuro pro bene geſtis conſequamur præmia ſempiterna.

A *Tunc diaconus codicem canonum in medium proferens, capitula de conciliis agendis pronuntiet, id eſt ex concilio Toletano: finitiſque titulis, & cunctis in ordine ſedentibus, hæc admonitio ab epiſcopo, vel, ſi voluerit, a diacono legatur:*

Ecce, ſanctiſſimi fratres, præmiſſis Deo precibus, fraternitatem veſtram cum pia exhortatione convenio, & per divinum nomen obteſtor, ut ea quæ a nobis de Deo & ſacris ordinibus, vel noſtris moribus, vobis fuerint dicta cum ſumma reverentia perficere intendatis. Quod ſi forſitan aliquis noſtrum, aliter quam dicta fuerint, ſenſerit: ſine aliquo ſcrupulo contentionis B in noſtrum omnium copulatione ea ipſa de quibus dubitaverit conferenda reducat, qualiter Deo mediante aut doceri poſſit, aut doceat. Deinde vos ſimili obteſtatione conjuro, ut nullus veſtrum in judicando aut perſonam accipiat, aut quolibet favore aut munere pulſatus a veritate diſcedat. Sed cum tanta pietate quidquid cœtui ſe judicandum intulerit retractate, ut nec diſcordans contentio ad ſubverſionem juſtitiæ inter nos locum inveniat, nec iterum in perquirenda æquitate vigor noſtri ordinis vel ſolicitudo tepeſcat.

Poſt hanc exhortationem, quiſquis clericorum velit, conferat querelam. Et admonendi ſunt, ut nullus ad ſynodum veniat non jejunus, vel a cœtu C *communi ſecedat, antequam generalis ſeceſſio adveniat. Et tunc quoque ſynodus prima diei ſolvatur.*

Secunda die quando epiſcopus, vel ejus vicarius, ſynodum ingreditur, in loco ſuo ſtans dicat:

Dominus vobiſcum.

Oremus.

Deus qui nobis in famulis tuis præſentiæ tuæ ſigna manifeſtas, mitte ſuper nos ſpiritum caritatis, ut in adventu fratrum conſervorumque noſtrorum gratia nobis tuæ largitatis augeatur. Per Dominum, &c.

Poſtea legatur evangelium ita ut in priori die:

Deſignavit Dominus & alios ſeptuaginta duos.

D *Deinde dicat epiſcopus, vel ejus vicarius, preces ſicut in priori die.*

Sancta Maria & omnes ſancti, *& ſic cætera.*

Tunc omnes proſtrati decantent pſalmos iſtos pro regis noſtri & aliorum ſui regni primatum ſoſpitate:

Domine quid multiplicati ſunt qui tribulant me?
Exaudiat te Dominus in die tribulationis.
Deus auribus noſtris audivimus.

Cum Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis:

E Domine ſalvum fac regem.
Eſto ei Domine turris fortitudinis.
Salvum fac populum tuum Domine.
Fiat pax in virtute tua.
Exurge domine, adjuva nos.
Domine exaudi orationem meam.
Domine Deus virtutum converte nos.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Deus regnorum omnium, & Chriſtiani maxime protector imperii, da ſervo tuo regi noſtro trium-

phum virtutis tuæ ſcienter excolere, ut qui tua conſtitutiooe eſt princeps, tuo ſemper munere ſit potens. Per dominum, *&c.*

Oremus.

Prætende domine famulis tuis dexteram cæleſtis auxilii, ut toto corde perqnitant, & qnæ digne poſtulant conſequi mereantur. Per dominum, *&c.*

Deinde pro infirmis & pro ſalute totius eccleſiæ iſtos pſalmos decantent.

Beatus qui iutelligit ſnper egenum.
Domioe reſugium factus es.
Domine Deus ſalutis meæ.

Cum Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis:

Caſtigans caſtigavit eos dominus.
Nihil proficiat inimicus in eis.
Exurge domine adjuva nos.
Domine exaudi orationem meam.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Deus infirmitatis humanæ ſingulare præſidium, auxilii tui ſuper infirmos famulos & famulas tuas oſtende virtutem, ut ope miſericordiæ tuæ adjuti, eccleſiæ tuæ ſanctæ repræſentari mereantur. Per dominum, *&c.*

Poſtea legatur a diacono homilia Gregorii, incipiente verſu iſto:

Meſſis quidem multa, *uſque*, Patres eſſe minime recognoſcunt.

Tunc, ſi clerici querolam non habent conferendam, laici intromittantur. Illis autem audientibus, lectio Nicani concilii recitetur:

Iudices non niſi jejuni leges & judicia decernant.
Quiſquis ex laicis habet querelam, proferat.

Et ſynodus ſecundæ diei ſic ſolvatur.

Tertia die cum epiſcopus, aut eius vicarius, ut in ceteris diebus, ſynodum ingreditur, dicat:

Dominus vobiſcum.

Oremus.

Protege domine, quæſumus, nos famulos tuos ſubſidiis mentis & corporis, & ſpiritualibus enutriens alimentis, propitius redde ſecuros ab hoſtibus nniverſis. Per dominum, *&c.*

Et poſt hoc legatur evangelium.

Circuibat Ieſus civitates & caſtella.

Deinde pro fidelibus defunctis iſtos pſalmos decantent:

Verba mea auribns percipe domine.
Domine ne in furore tuo, *minorem.*
Ad te domine levavi animam meam.

Cum Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis:

Requiem æternam dona eis domine.
In memoria æterna erunt juſti.
A porta inferi.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Inveniant, quæſumus domine, animæ famulorum famularumque tuarum omnium in Chriſto quieſcentium, lucis æternæ conſortium, qui in hac luce poſiti tuum conſecuti ſunt ſacramentum. Per dominum, *&c.*

Poſt hac pro irreligioſis pſalmos iſtos decantent:

Ad te domine clamabo.
Benedicam dominum in omni tempore.

A Deus venerunt gentes in hereditatem.

Cum Kyrie eleyſon, & Pater noſter, cum precibus iſtis:

Fiat pax in virtute tua.
Oſtende nobis domine miſericordiam tuam.
Deus tu converſus vivificabis nos.
Domine exaudi orationem meam.
Dominus vobiſcum.

Oremus.

Deus qui infideles deſeris, & juſte indevotis iraſceris, populum tuum, quæſumus, ad te converte propitius: ut qui te per duritiam irreligioſæ mentis ſemper offendunt, ad ſancta officia promerenda, tuæ miſerationis gratia inſpirante convertas. Per dominum, *&c.*

B *Si quæ ſint quæſtiones vel querelæ, conferantur; & ſic ſynodus tertia diei ſolvatur.*

Quarta vero die epiſcopus ſynodum ingrediens, ſic procedat, ut primum portentur ante eum duo candelabra cum cereis incenſis, quæ ſequatur ſubdiaconus portans evangelium, duæ cruces hinc & inde; deinde diaconus, poſtremum epiſcopus, epiſcopalibus indutus veſtimentis & cappa, ingrediatur. Et ingreſſus, in ſede ſua ſtans dicat:

Dominus vobiſcum.

Oremus.

Noſtrorum tibi Domine curvantes genua cordium, quæſumus, ut bonum, quod in nobis a te C requiritur, exequamur: ſcilicet, ut prompta tecum ſolicitudine gradientes, diſcretionis arduæ ſubtile judicium faciamus, ac miſericordiam diligentes, clareamus ſtudiis tibi placitæ actionis. Per dominum, *&c.*

Poſtea ſolito more legatur evangelium.

Reſpiciens Ieſus diſcipulos ſuos, dixit Simoni Petro: Si peccaverit, *&c.*

NOTÆ SEVERINI BINII.

Hoc concilium teſte Baronio ab auctore micrologi Moguntinum nominatur. Eo nomine jure meritoque nominari poſſe in ſua hiſtoria Moguntina Nicolaus Serarius recte exiſtimat. *Nam Salegunſtadium*, inquit, *ſive ſit a* D *Salegaſto ſapiente, ut vult in hiſtoria compendio Trithemius, ſive a Salicis & Salingi, uti Beatus: Moguntina jam tum diœceſis erat, ſicuti & hodie continetur principatu, eique præſedit archiepiſcopus Moguntinus Aribo.* Et paulo poſt hæc nonnulla quæ ad canonum quorumdam explicationem multum conferunt, iſta ſubjungit: *In hac autem ſynodo duæ ſunt illius temporis obſcuræ voces*, bannitum jejunium, *cap. 15. &* carrina vel carena, *cap. 17. 18. 19. de qua ſic lib. 19. cap. 5. ſæpiſſime Burchardus.* Carrina eſt dierum 40. continuorum jejunium in pane & aqua. *Sicque in Moguntino concilio, quod ab archiepiſcopo Petro habitum eſt, dum ſacrarum indulgentiarum nimia profuſio reſtringitur, ita ſancitum eſt:* In E dedicationibus ac ordinum temporibus relaxari carenas, & pœnitentes introduci omnino vetamus: ſed hoc fiat tantummodo in feſto cœnæ domini ad hoc ordinario. *Illud vero a* banno *eſt, quæ vox in Triburienſi Concilio, cap. 9. in Mariano, Urſpergenſi, aliiſque compluribus legitur, etiam in regum literis, & diplomatibus Caroli Craſſi, in fundatione Francofordienſis Bartholomæani templi, & Caroli Francorum regis apud Baronium tomo 10. anno 853. eſtque hodie in Germania perusitata, vel* pro excommunicatione, *vel* pro aliqua ditione, *ſeu* diœceſeos portione, *vel denique, ut explicat in Frederico I. Urſpergenſis,* pro pecuniaria pœna, *immo etiam interdum pro* publica proclamatione. *Ex prima*

Moguntinum an poſſit appellari?

enim

ANNO CHRISTI 1022.

enim illa notione dicitur eſſe aliquis in ban, *id eſt, in excommunicatione: ex altera dicuntur tabellarii nonnulli* bannum illum *vel* illum habere, & geſtare bansbrieff; *atque hinc etiam apud Gallos & Italos* bannire, *pro in exilium mittere, &* banniti *pro exules: ex tertia vero, Fridericus* bannum *conſtituit, id eſt pœnam pecuniariã apud eumdem Vrſpergenſem: e quarta vero, dicit in ſummula Caietanus cap de matrimonio,* banna ſervari oportere, *id eſt, proclamari nuptias: apud nos* die banne laſſen druber gehen. *Sic apud Hincmarum epiſtola quarta, & in S. Gothardi vita, Trithemio, & ſimilibus.* Banoitum *igitur* jejunium *fuit magnum & intenſum ieiunium, quod ad Dei bannum ſeu pœnam iramque avertendam, ab iis ſuſcipiebatur qui ſe banno divino dignos agnoſcebant. Hucuſque ad noſtra fere tempora fuit in Moguntinu ecclesia uſui, & eo modo fere per triduum ſervabatur, iiſdemq; quemadmodum quatuor temporum ieiunia, ſed aliis hebdomadibus, quas ad memoriam verſiculo iſto ſignificabant:*

Poſt *ſalus* & *miſere* tibi erunt jejunia banni.

Id eſt poſt dominicas quibus canitur ſalus & miſericordia, quarum illa eſt dominica XIX. *poſt Trinitatem, hæc dominica* 1. *poſt* Quaſimodo. *Hæc Serarius prædicto loco.*

Aribonis quatuor nomina.

b *Aribo.*] Quatuor hujus præſulis, teſte Serario lib. 5. hiſtoriæ Moguntinenſis, inveniuntur nomina, Aribo, Erbo, Eribo & Abbo. In catalogo virorum illuſtrium a Trithemio breviter cum laude deſcribitur his verbis: *Aribo Moguntinenſis eccleſia* XIX. *archiepiſcopus, vir in divinis ſcripturis ſtudioſus & eruditus, & ſæcularium literarum non ignarus, ingenio clarus, & dulcis eloquio, ſcripſit inter alia ingenii ſui monumenta opus pulcerrimum ſuper* 15. *pſalmis grad. lib.* 1. *& varias epiſtolas ad diverſos,* &c. Plura de Aribone Serarius lib. 5. hiſtoriæ Moguntinenſis.

c *Anno domini* 1022.] Ita de tempore propter additam indictionis quotæ notam Baronius prædicto loco, ubi pro anno ſexto imperii Henrici, ipſe legit anno nono: ex tempore factæ coronationis, quæ facta eſt anno Chriſti 1014. ſexto Kal. Martii, ita legendum eſſe paret. Serarii lectio ab hac in tempore diſcrepat.

Cap. 15. d *Bannitum ieiunium.*] Vide quæ in banno & jejunio banoito ex Serario ſupra dixi.

Cap. 17. e *Carrinam.*] Carrina quid ſit, ex Burchardo dictum eſt ſupra.

ANNO CHRISTI 1022.

CONCILIVM AQVISGRANENSE,

QVO CONTROVERSIA INTER PILIGRINVM archiepiſcopum Colonienſem, & Durandum epiſcopum Leodicenſem, de ſubjectione monaſterii Burcitani terminata fuit anno domini MXXII. tempore Benedicti papæ VIII.

De rebus in hac ſynodo geſtis chronicon Cameracenſe libro III. cap. XXXV. iſta: *Sub his diebus, cum forte Imperator Henricus in Aquiſgrano palatio tam de eccleſiaſticis, quam & de ſæcularibus pertractaret, in ipſa interim eccleſia provincialis ſynodus ab epiſcopis celebrata eſt. Vbi ſiquidem inter archiepiſcopum Colonienſium Piligrinum & Durandum Leodienſium pontificem, altercatio non parva recrudui pro monaſterio Burcitho, quod uterque ſua parochia ſubiicere contendebat. Dominus autem Gerardus epiſcopus, ut teſtimonio veritatis litem compeſceret, viva voce increpuit, quod epiſcopi Leodienſes quinque abbates illius monaſterii ſine ulla contradictione archiepiſcopi conſecraverunt: immo & ipſe Imperatore rogante, & Baldrico epiſcopo Leodienſi petente, in præſentia domini imperatoris, in Aquenſi eccleſia ſancta Maria, præfati monaſterii clericos ordinavit, ipſumque monaſterium cum archiepiſcopo Poppone Trevirenſium, & Haimone Virdunenſium, conſecravit. Eo ergo ſibi videri rectius Leodienſi quam Colonienſi regimini ſubiacere. Quod ita quoque cæteris teſtificantibus, archiepiſcopus præter ullam ſynodalem reverentiam ira commotus abſceſſit.* Hæc chronicon Cameracenſe.

ANNO CHRISTI 1023.

CONCILIVM MOGVNTINVM,

IN CAVSA OTTONIS COMITIS AB HANISTEIN congregatum anno domini MXXIII. tempore Benedicti papæ VIII.

Cauſa, locus, & tempus.

De cauſa, loco, & tempore hujus concilii Moguntiæ celebrati in vita ſancti Gothardi cap. 22. apud Surium iſta leguntur: *Aribo archiepiſcopus Moguntinus illo anno Imperatorem ad Pentecoſten Moguntiam invitavit, ubi etiam concilium generale coegit, in quo multa collapſa correxit. Præcipue vero Ottonem comitem ab Haniſtein & Limingardam præter fas ſibi cohærentes ſeparare conſtituerat: quod tamen perficere non potuit, quandoquidem comes, partim imperatoris metu, partim epiſcopi commonitione, utcumque ad meliorem ſe recepit frugem, femina autem bannos vel proſcriptiones negligens, ius ibi fundi tus perdidit, ut hodieque perſpici poteſt.*

Sanctus Gothardus veniens ad Synodum in vita curat dæmoniacam.

Ad hoc concilium etiam noſter præſul & Epiſcopi & Imperatoris iuſſu evocatus, non contemnenda cleri & militum frequentia, quamvis invitus & nolens, ſtipatus properabat, & in quodam qui vicinus eſt illi caſtello, ubi Dei gratia & electus & conſecratus fuit, iter faciebat: ubi tum mulier quædam ab immundo vexata dæmone, a parentibus & propinquis per eccleſias ad ſanctorum imploranda patrocinia circumducebatur. Qui cum audirent novum illuc advenire epiſcopum, obviam ei cum dæmoniaca femina fidenter proceſſerunt, ſancta eius exiſtimationis fama illecti. Impurus autem ſpiritus illorum acceleratione pavefactus, per os feminæ auxiis cœpit percontari vocibus, quonam perduceretur. Dicentibus illis, ſe iam in occurſum Gothardi epiſcopi properare, horrifico mugitu & ululatu miſere ſe oppoſuit: & ipſis etiam a quibus trahebatur, mirantibus & formidantibus, reluctatus eſt, eiulans & vociferans Gothardum ſe nec audire nec videre poſſe. Sub hac colluctatione cum miſera illa a fidelibus fide & ſpe, ut patuit, ferventibus traheretur, & ſpiritus nequam omni contentione obniteretur: tandem profligato illo, mulier liberata eſt, & ad virum Dei, ſub quadam arbore refrigerii cauſa reſidentem, ſana corde & corpore adducta eſt. Is vero cognitis iis quæ facta fuerant, timore & gaudio compunctus, lacrymabundus gratias egit Deo, in faciem ſe proſternens. Ac deinceps feminæ manus imponens, ei benedicatus eſt, eamque in fine confirmatam, recte valentem, atque etiam gaudentem, cum exultantibus amicis a ſe dimiſit, cœptoque perrexit itinere. Quotquot autem comitabantur eum, viſo hoc miraculo, plus eum revereri & amare cœperunt: utpote cuius tam præclara apud Deum merita cognoſcerent. At ille graviter eis interdixit, ne cuiquam id indicarent. Sed neque ægra mulier, quæ miraculum in ſe experta fuit, neque turba quæ ei interfuerat, id reticendum putavit. Sed quia ex Ruperto abbate Tuitienſi colligitur, expugnationem arcis Hamerſtein factam eſſe anno præcedente, eamque præceſſiſſe vexationem & anathematiſmum: effici omnino videtur concilium aliquod generale Moguntiæ vel alibi celebratum fuiſſe, quo ſpiritali gladio excommunicationis imputum nefariumque comitis conjugium & publicum hoc vetiti matrimonii ſcandalum

Quot concilia Moguntina ſub Benedicto habita fuerint.

damnati meruerit. Vide Serarium libro v. hiſt. Mogunt. in Erkenboldo & Aribone.

VITA

IOANNIS PAPÆ XVIII.

QVI PERPERAM XX. APPELLATVR.

ANNO CHRISTI 1024.

Ioannes quando pontifex factus.

IOANNES Gregorii comitis Tuſculani filius, prædefuncti pontificis Benedicti frater germanus, potentia principum & largitione pecuniæ ſedem apoſtolicam invaſerat primo die poſt obitum fratris, anno Chriſti 1024. tempore Henrici imperatoris. Ad hunc legationem pluribus muneribus inſtructam miſerunt Græci, petentes, quatenus ejus conſenſu (ita Glaber libro iv. cap 1.) liceret eccleſiam Conſtantinopolitanã in ſuo orbe, ſicut Roma in univerſo, univerſalem dici & haberi: idque ideo fortaſſe, quoniam peculiare id eſſe noverant homines fraudulenti, ut qui pecunia ſacra emunt, pecunia pariter ſacta diſtrahant. Verum ſingulari Dei providentia, qua cathedram Petri ipſe gubernat, accidiſſe videtur, ut hac de re per literas VVillelmi abbatis monaſterii ſancti Benigni admonitus, nihil plane conceſſerit. Intelligens ſedem apoſtolicam a ſe injuſte detineri, acturus pœnitentiam, ſeipſum abdicavit: legitime deindea clero electus, eamdem uſque ad obitum tenuit.

Græci titulum univerſalis episcopi affectant.

Ioanes qua occaſione legitime iterum electus?

Henricus imperator ſanctus.

Hujus tempore obiit Henricus imperator, qui ob vitam ſancte, pie, & juſte tranſactam, poſt obitum ſanctitate & miraculis celeberrimus extitit: de quo huc memorabile refert Leo Oſtienſis, quod moriturus, epiſcopis abbatibuſque præſentibus, Chunegundem conjugem ſuam propinquis tradiderit, ac dixerit: Recipite quam mihi tradidiſtis virginem veſtram. Chunegundis poſtquam animam conjugis ſui piis officiis proſecuta fuiſſet, vitam monaſticam eſt profeſſa: ut eadem caſtitate qua cœperat ſtadium & curriculum vitæ, quod reſtabat decurrendum, abſolveret. De his conjugibus jure meritoque glorietur Germania, quod uno partu Auguſtum & Auguſtam imperatores inter ſanctos relatos ediderit.

Chunegundis uxor & virgo.

Conradus ſucceſſor Henrici qualis.

Cooradus, ex VVormatiæ ducibus originem ducens, ab archiepiſcopis aliiſque Germaniæ principibus, non ſine potentum contradictione, electus, ſuccedit anno Chriſti 1024. Coronam imperii a Ioanne pontifice, tertio anno ſuæ electionis, ipſo feſto paſchalis ſolemnitatis, ut ait Otto Friſingenſis, Romæ accepit. Is memor accepti beneficii, anno imperii ſui ſeptimo Romam rediit, ipſumque pontificem a proceribus Vrbis expulſum ſedi ſuæ reſtituit. Obiit pontifex vi. Idus Novembris, cum ſediſſet annos novem, menſes octo, & dies aliquot. Sepultus eſt in baſilica ſancti Petri, inter portam Argenteam & Romanam.

Obitus papæ.

ANNO CHRISTI 1024.

*** VVILLELMI ABBATIS S. BENIGNI DIVIONENSIS EPISTOLA AD Ioannem XVIII.

Audierat Guillelmus, eccleſiæ Conſtantinopolitanæ conceſſum eſſe a Ioanne nomen univerſalis: ob hoc eum increpat.

Gratia Dei & reverentia B. Petri ſedi in orbe terrarum excellentiſſima undique papa Ioanni, VVillelmus crucis Chriſti ſervus, ſedem judicii cum apoſtolis, & coronam regni

1. Tim 5.

MAGISTRIS gentium dictis inſtruimur, ſeniorem non increpandum. Idem tamen alias dicit: *Factus ſum inſipiens, vos me coegiſtis.* Idcirco igitur filiationis diligentia hortamur communem veſtram paternitatem, ut in uno imitemini cogitationes hominum pervidentem dominum ſalvatorem, ut dicatis ad aliquem vobis unanimem, quemadmodum & ipſe Petro: Quid dicunt homines de me? Si vero reſponſum ejus ex fide fuerit, animadvertite qualiter ſonuerit: ſi clare, cuſtodite ne obſuſcetur: ſi vero obſcure, lux mundi oranda eſt, qualiter ita fulgeatis, ut univerſis in gremio eccleſiæ conſtitutis ad viam mandatorum Dei gradiendam lumen præbeatis. Sed eſt fama rei, quæ nuper apud vos accidit, de qua quis audiens ſi non ſcandalizatur, noverit ſe longe ab amore ſuperno diſparari. Quoniam licet poteſtas Romani imperii, quæ olim in orbe terrarum monarches viguit, nunc per diverſa terrarum loca innumeris regatur ſceptris: ligandi ſolvendique in cælo & in terra poteſtas incumbit magiſterio Petri. Atque idcirco iſta diximus, ut animadvertatis non aliter Græcos quam cenodoxia, hoc quod audivimus apud vos requirere, impetraviſſe. De cætero quoque optamus, ut univerſalem decet antiſtitem, vos acrius in correptione & diſciplina ſanctæ & apoſtolicæ eccleſiæ vigere, æterneque & feliciter in Chriſto valere.

1. Tim. 5. 1

Matth. 16.

NOTA GABR. COSSARTII S. I.

Græci eccleſiam Conſtantinopolitanam univerſalem aſſentiente Romano dici, miſſa ad Ioannem legatione contenderunt. Conceſſum iis hoc eſſe a Rom. Pont. fama percrebuit, ſed falſa. Id quidem moliebatur Ioanes, ſed literis Gallicanorum præſulum deterritus fuit, ac præcipue Guillelmi hujus, qui qualis quantuſque fuerit docemur a Glabro l. 3. c. 5. Ex falſo rumore, ſcribendi argumentum Guillelmus accepit.

De hac Græcorum legatione, toto que negotio, videndus Glaber l. 4. c. 1. & Hugonis Flaviniac. chronicon ad ann. 1024. Vterque hanc epiſtolam habet.

*** EPISTOLA I. IOANNIS PAPÆ XVIII. AD IORDANVM LEMOVICENSEM EPISCOPVM, cæteroſque Galliarum epiſcopos.

ANNO CHRISTI 1031.

De S. Martialis apoſtolatu.

Ioannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Iordano epiſcopo, & ejus clero, cunctiſque epiſcopis Galliarum, ſalutem cariſſimam cum benedictione apoſtolica.

AD paſtoralem quidem ſollicitudinem pertinet, cum aliquid controverſiæ in eccleſia oritur, antequam vires recipiat, falcaſtro ſeveræ linguæ extirpare radicitus, & ea ſuperſerere tam divinis, quam ſanctiſſimis exemplis, quæ meſſem Dei faciant & lætificent. Cur enim talia ſuſcepimus, propalabunt ſubjecta. Beatiſſimus quidem Martialis, ſicut in geſtis ejus reperimus, docente Chriſto in mundo, & præcipiente, a Petro apoſtolorum principe baptizatus eſt, & tanto ſancti Spiritus igne inflammatus, ut ex eo derelictis parentibus, ſoli ipſi filio Dei ſervire eligeret, & hunc magiſtrum & dominum, Petro apoſtolo confirmante, cujus ſanguine eterna erat, deſideraret: quod & factum eſt. Nam in reſuſcitatione Lazari præſens aderat, in cœna interfuit, in lavatione pedum miniſtravit. Poſt paſſionem vero, quando putabant ſe ſpiritum videre, palpare manus & latus Thomam vidit. Quando apoſtolis dictum eſt: *Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti*, &c. *Accipite Spiritum ſanctum, quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta ſunt:* audivit. Aſcendentem in cœlum vidit, Spiritum ſanctum in igneis linguis deſcendentem & vidit & accepit, omnibuſque linguis

Matth. 28.

Ioan. 20.

eſt

eſt uſus. Deinde principi apoſtolorum adhæſit, utpote carne propinquus, & baptiſmate filius, a quo, præcipiente Chriſto, ad prædicandum provincias Galliarum eſt deſtinatus, ubi infinitum populum a cultu idolorum removens, Chriſto ſua doctrina dedicavit: quam piam, ſanctamque, tam gravitate & pietate morum, quam reſuſcitatione mortuorum, recuratione claudorum, cæcorum illuminatione, & omnium mirabilium perpetratione confirmabat.

Huic modo quidam veſtrorum, ut audivimus, detrahere præſumunt, quaſi nihil ſit ei commune cum apoſtolis, ſed confeſſoribus. Hi vero non loqui, ſed inſanire videntur: quia gravati faſcibus peccatorum, in cælis judicare contendunt. Petrum denique noſtrum cui claves cælorũ commiſſæ ſunt, confeſſorem dicimus, quia Chriſtum confeſſus eſt, (Matth. 16.) dicens: *Tu es Chriſtus filius Dei vivi*; & apoſtolum dicimus, quia ab ipſo Domino ad prædicationem eſt miſſus; martyrem nominamus, quia prædicando Chriſtum, martyrio vitam finivit; principem apoſtolorum credimus, quia apoſtolos conſtituit, ſicut eſt Marcus baptiſmate filius, & Mathias ſorte electus, Lucas diſcipulus apoſtoli Pauli, & Barnabas, & quamplures. An forte nolunt hos recipi inter apoſtolos, eo quod ab apoſtolis ſint electi & miſſi; qui Martialem, eo quod non ſit de duodeno numero, apuſtolica dignitate nolunt clarum videri?

Non putant alios apoſtolos, niſi illos duodecim: & ubi eſt quod dicit apoſtolus Paulus Philippenſibus? (Philip. 2.) *Neceſſarium autem exiſtimavi Epaphroditum fratrem, cooperatorem, & commilitonem meum, veſtrum autem apoſtolum, & miniſtrum neceſſitatis meæ, mittere ad vos.* Silam quoque & Iudam ab apoſtolis apoſtolos nominatos invenimus. Anglorum enim ecclesia uſque hactenus beatiſſimum Gregorium, quem nos confeſſorem dicimus, proprium ſuum apoſtolum nominat. Romani pontifices, quia vice apoſtoli funguntur, apoſtolici nominantur. Cum igitur apoſtoli nomen non ſit numeri, ſed ſuffragii: quicumque revelante Deo ad prædicandum mittitur, & ſua pia exhortatione & eſemplo, commiſſum ſibi divinitus populum a poteſtate diaboli liberat, non incongrue apoſtolus dici poteſt, quia apoſtolus miſſus dicitur.

Nos vero in firma petra ædificati hunc de quo loquimur Martialem, utrum inter confeſſores, an inter apoſtolos, Ieſus Chriſtus Dei filius, cui corporaliter adhæſit, & cujus gloriam vidit, & benedictione eſt uſus, annumeret: apoſtolum nominari poſſe definimus, & æque apoſtolica officia in divinis myſteriis exhiberi ſibi cenſemus: nec de illius beatitudine dubitare quemquam poſſe confidimus, qui ſibi reſpondente nomine ſacris operibus apoſtolicam dignitatem ſubtrahere invidioſe conatur. Vt autem reverentia & celebritas tanti apoſtoli in toto terrarum orbe excelſius recolatur, ædificatum & dedicatum eſt a nobis in ejus honorem pulcherrimum altare in baſilica ſancti Petri apoſtoli Romæ ad meridianam templi partem III. Idus Maii, ubi quotidie ipſius ſancti memoria devotiſſime veneratur, & præcipue in die natalitii ejus, quod eſt pridie Kalendas Iulias, quotannis dulcius recolitur.

*** II. AD S. ODILONEM CLUNIACENSEM ABBATEM.

Ex Spicilegii D. Lucæ Dacherii, tomo II.

Redarguit, quod Lugdunenſem archiepiſcopatum recuſaverit.

Ioannes epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Odiloni abbati, ſalutem cariſſimam cum benedictione apoſtolica.

DOCENTE beatiſſimo Gregorio, multa videntur bona, & non ſunt. Verumtamen cum dicatur, ſi rogas, audies; quia omnia tua quæ videbantur bona, bona non eſſe ſentimus. Quid enim in monacho obedientia ſanctius? Quid in Chriſtiano acceptabilius? nonne *melior eſt obedientia, ſacrificio*, (1. Reg. 15.) ſecundum propheticum judicium? & voce Dominica dicitur: *obedientiã volo, & non ſacrificium.* Quantum vero beatus Benedictus eam ſuis præconiis extollat, non eſt dignum hic inſerere, cum te non lateat. Percepimus igitur injuriam ſanctæ eccleſiæ Lugdunenſis petentis te in conjugium, quia competebat: cui etiam ſalivam in facie jeciſti. Omittimus injuriam ſanctæ plebis, cujus regimen, parcendo ſoli vitæ tuæ, refugiſti, & refugis. Tacemus quod autoritatem tantorum præſulum monentium, & rogantium ad epiſcopalem dignitatem accedere, poſthabuiſti: quod ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & nobis inobedientem te reddidiſti, & inultum relinquere, nec debemus, nec poſſumus: niſi forte obedientia diluat, quæ inobedientia maculavit; ſatisfactione purgetur, quod transgreſſione inquinatum eſt. Id eſt, niſi expetitum regimen jam dictæ eccleſiæ, quod inobediendo uſque hactenus ſpreviſti, obedienter ſuſceperis: quid amaritudinis, vel ſeveritatis erga meritos ſciat Romana eccleſia injicere, ſenties. Nam hoc ſacrum regimen ſicut a nullo eſt temere uſurpandum, ita petente eccleſia, a nullo tuo ſimili eſt vitandum. Quoniam tantorum perditionis reus eris, quantorum ſaluti exemplo & doctrina prodeſſe potuiſſes. Nota loquimur, & quæ te ſcire pleniter confidimus. Ideoque taceat jam charta, & lingua loquatur, verum epiſcopi Gaudfridi, cui luce clarius voluntatem meam reſerandam tam tibi, quam confratribus tuis, & omni eccleſiæ commiſimus. Vale.

NOTA GABR. COSSARTII S.I.

Quod ait Hugo Flaviniacenſis, Odilonem a Gregorio VI. nominatum eſſe Lugdunenſem archiepiſcopum, ſatis hac Ioannis epiſtola refellitur. Deinde certum eſt, honorem hunc oblatum Odiloni poſt Burchardum archiepiſcopum, qui anno 1031. obiit. Quo tempore adhuc ſedebat Ioannes. Rem narrant Glaber libro v. c. iv. & Hugo in chronico. Vterque miſſum Odiloni a pontifice maximo pallium & annulum teſtatur. utrumque ſanctum honorem renuiſſe; pallium autem & annulum accepiſſe, ut futuro archiepiſcopo reſervaret. Addit Hugo, ea Cluniaci, ad æternam ſuam ſervata eſſe.

*** LITERÆ ABSOLUTIONIS HUGONI Autiſſiodorenſi epiſcopo, a Ioanna XVIII. conceſſæ.

Ioannes gratia Dei Romanæ ſedis epiſcopus, univerſis in orbe terrarum eccleſiæ filiis.

NULLUM in eccleſia catholica majus poteſt eſſe nefas, quam exiſtimare alicujus nævum criminis, præcipue pœnitentis, quod non queat diſſolvere conceſſa Petro a Domino clavis. Debemus enim ante oculos mentis revocare lapſum ipſius primi paſtoris: qui dum magiſtrum negavit, protinus ut pœnituit, non ſolum gradum, vel dignitatem

dignitatem apoſtolici culminis non amiſit, ſed potius ſui ovilis cuſtodiam Chriſtus illi poſtmodum evidentius aſſignavit. Quod nil aliud, ut credimus, quam lapſorum medicina fuit. Proinde fratri noſtro Hugoni Autiſſiodorenſi præſuli, Deo & nobis ſua peccata confitenti, ſeſeque culpabilem reddenti, plenariam a Deo pollicente promittimus conſequi indulgentiæ veniam, ſecundum ſponſionem eiuſdem, qua dixit: *Non veni vocare juſtos, ſed peccatores ad pœnitentiam.* (Matth. 9.) Ideoque nobis debet effici cariſſimus: quia Dei timore correptus, apparet humillimus, & quia in talibus requieſcit Deus.

Nota Gabr. Cossartii S.I.

Quantum ex geſtis pontificum Autiſſiodorenſium intelligere poſſumus, idcirco abſolvi ſe Hugo hic noſter a pont. max. voluit, quia cum & epiſcopus Autiſſiodorenſis eſſet, & comes Cabilonenſis, bella ſuſceperat conſeceratque, ex quo epiſcopus ordinatus fuerat.

Anno Christi 1025.

*** CONCILIVM ANSANVM,

in quo judicatum eſt, non licuiſſe archiepiſcopo Viennenſi monachos apud Cluniacum ordinare ſine permiſſu epiſcopi Matiſconenſis, actum anno Chriſti MXXV.

Anno MXXV. Dominicæ incarnationis convenerunt apud Anſam in eccleſia ſancti Romani, cauſa concilii, archiepiſcopi cum pluribus epiſcopis, ſcilicet Burchardus Lugdunenſis archiepiſcopus, alter Burchardus archiepiſcopus Viennenſis, Amiro archiepiſcopus Tarantaſienſis, Helminus epiſcopus Æduenſis, Gauſlenus epiſcopus Matiſcenſis, Gaufridus epiſcopus Cabilonenſis, Hugo comes epiſcopus Autiſiodorenſis, Guigo epiſcopus Valentinenſis, Humbertus epiſcopus Gratianopolitanus, Azibaldus epiſcopus Vcetienſis, Anſelmus epiſcopus Auguſtenſis, & Vrardus epiſcopus Mautianenſis. Dum igitur multa de eccleſiaſticis cauſis, & de communi populi utilitate ibidem tractarent, ſurgens prædictus epiſcopus Gauſlenus, in medio proclamavit ſe de Burchardo prædicto Viennenſi archiepiſcopo, qui ſine licentia & aſſenſu ſuo, contra canonum inſtituta, ordinationes de monachis fecerat in epiſcopatu ſuo, ſcilicet in Cluniacenſi cœnobio. Ad quæ idem archiepiſcopus reſpondens, domnum Odilonem abbatem, qui præſens aderat, illarum ordinationum adduxit autorem in defenſorem. Surgens itaque domnus Odilo cum ſuis monachis, oſtendit privilegium, quod habebant a Romana eccleſia, quod eis talem libertatem tribuebat, ut nulli, in cujus territorio degebant, nec alicui aliquatenus ſubjacerent epiſcopo: ſed quemcumque vellent, vel de qualibet regione, adducerent epiſcopum, qui faceret ordinationes, vel conſecrationes in eorum monaſterio. Relegentes ergo ſancti Calchedonenſis, & plurimorum authenticorum conciliorum ſententias, quibus præcipitur, qualiter per unamquamque regionem abbates & monachi proprio ſubeſſe debeant epiſcopo, & ne epiſcopus in parochia alterius audeat ordinationes, vel conſecrationes, abſque licentia ipſius epiſcopi facere: decreverunt chartam non eſſe ratam, quæ canonicis non ſolum non concordaret, ſed etiam contrairet ſententiis. Adjudicaverunt quoque domnum abbatem non poſſe exiſtere archiepiſcopo legitimum autorem canonicæ defenſionis. Vnde prædictus archiepiſcopus ratione convictus, petens veniam a Gauſleno epiſcopo, loco ſatiſfactionis firmavit per quales ipſe voluit fidejuſſores, ut unoquoque anno,
A quamdiu ambo viverent, tempore quadrageſimæ, ſufficientiam olei de olivis ad conficiendum chriſma, ipſi perſolveret ſine negligentia.

Anno Christi 1028.

*** SYNODVS MOGVNTINA IN GEIZLETE AN. MXXVIII. CELEBRATA.

Hujus *memoriam concilii debemus Hildensheimenſi chronico, in quo his verbis refertur.* Anno MXXVIII. Indict. XI. Moguntinus archiepiſcopus Aribo in Geizlete ſynodum generalem cum ſuis ſuffraganeis epiſcopis habuit. In qua inter cætera eccleſiaſtica, quidam homo ingenuus de homicidio Sigefridi comitis incuſatus, candenti ſe
B ferro expurgavit. Qui ex decreto ſynodali poſt duas noctes probatus, illæſus apparuit.

Anno Christi 1028.

*** CONCILIVM KARROFENSE,

a VVillelmo IV. Aquitaniæ duce congregatum anno MXXVIII. de fide catholica, deque firmanda pace.

Revixiſſe *in Galliis nonnihil Manichæorum hæreſeos didicimus ſupra ex concilio Aurelianenſi, anni 1017. Privata quoque bella, & perpetuas cædes ac direptiones quantum vaſtitatis inferrent, ab omnibus illorum temporum ſcriptoribus docemur. Adverſus utramque illam peſtem celebrata eſt hac*
C *ſynodus, autore Ademaro, qui in chronico,* His, *inquit,* diebus concilium aggregavit epiſcoporum & abbatum dux VVillelmus apud Karroſum, propter extinguendas hæreſes, quæ vulgo a Manichæis diſſeminabantur. Ibi adfuerunt omnes Aquitaniæ principes, quibus præcepit pacem firmare, & eccleſiam Dei catholicam venerari. *Hæc Ademarus.*

Nota Gabr. Cossartii S.I.

Nullus hujus ſynodi certus deſignatur annus in Ademari chronico. Quod autem anno 1028. eam tribuerim, ejuſdem chronici epitomen ſum ſecutus: cujus tamen fidem non præſto. Libentius autem ad annum 1031. rejicerem: quo tempore multis Galliarum locis haberi cœpta de firmanda pace concilia.

Anno Christi 1029.

D CONCILIVM LEMOVICENSE I.

QVO DECLARATVM EST S. MARTIALEM Lemovicenſis ſedis autorem, epiſcopum apoſtolicum eſſe nominandum: ejuſdem corporis elevatio facta fuit anno domini MXXIX. tempore Ioannis papæ XVIII.

Hanc ſynodum celebratam eſſe anno Chriſti 1029. acta Lemovicenſis concilii indicant his verbis: *In primo anno dedicationis hujus Lemovicenſis baſilicæ redemptoris noſtri*, &c. Dedicatio autem ejuſdem eccleſiæ (ut habetur in ſcripto chronico Gaufredi monachi ſancti Martialis) habita fuit anno 1028. Quæ in hoc concilio geſta fuerunt conti-
E nentur actione I. concilii Lemovicenſis II. infra ad ann. 1031.

Anno Christi 1029.

*** CONVENTVS EPISCOPORVM,

qui cum Roberto rege ad dedicationem eccleſiæ ſancti Aniani Aurelianenſis convenerunt anno MXXIX.

Monaſterium *ſancti Aniani apud Aurelianos a Roberto rege inſtauratum, novamque eccleſiam inſigni opere conſtructam, docet in ejus vita Helgaldus. Poſt eccleſiæ vero deſcriptionem, dedicationis narrationem aggreditur his verbis.* Poſt quæ omnia, *inquit*, cupidus ſanctæ benedictionis rex Robertus glorioſus, ſuæ ordinationis, & aſſumptionis in

ANNO CHRISTI 1028. nis in regem anno XXXVI. juſſione imperatoria evocavit archipræſules Gauzlinum Bituricenſem & abbatem Floriacenſem, Leothericum Senonenſem, necnon & Arnulfum Turonenſem. Quorum præſentiam ſubſequuntur præſules, Odoiricus Aurelianenſis, Theodoricus Carnotenſis, Bernerius Meldenſis, VVarinus Beluacenſis, & Rodulfus Silvanectenſis. Non defuit etiam præſentia domni & venerabilis Odilonis Cluniacenſium abbatis, & aliorum bonorum virorum non minimi meriti, cum quibus ſemper deſiderabat colloqui. Ab his pro certo, & aliis Dei miniſtris levatur illud nobile corpus amici Dei Aniani ſãctiſſimi, de ſepulcro, cum corporibus ſanctorum Euſpicii, Monitoris, & Floſculi confeſſorum, Baudelii, & Scubilii martyrum, & Agiæ matris Sancti Lupi confeſſoris: & ab ipſo glorioſo rege & aliis, quos jam prænotavit litera, qui pro tali negotio advenerant, cuſtoditur, laudatur, & decantatur in hymnis & laudibus in eccleſia S. Martini, quoadusque præpararentur utilia, & neceſſaria ſanctæ benedictioni. Præparatis ergo omnibus, ab ipſis ſanctis ſacerdotibus locum ipſum benedici & conſecrari ſolenniter fecit, anno Dominicæ incarnationis MXXIX. Indictione XII.

ANNO CHRISTI 1029.

*** CONCILIVM IN PALITHI ANNO MXXIX. HABITVM.

De hoc concilio id tantum habemus quod refertur in Hildensheimenſi chronico, ad hunc modum. Anno MXXIX. Indictione XII. Generalis ſynodus in Palithi, præſidente Imperatore cum epiſcopis XI. in qua iterum Moguntinus archipræſul domnum Godehardum ſuper Gandesheim inquietare cœpit. *Eodem ſpectat quod refert anno ſequenti*: Hoc anno domnus Godehardus epiſcopus, & Aribo Metropolitanus Moguntiæ, inter ſe invicem ſuper Gandesheim reconciliati ſunt. Nam ipſe Metropolitanus patrem Godehardum ſecreto convenit, ſeque ſuper eadem parochia erraſſe confitendo nuntiavit, & omnem fraternam ſatisfactionem, ſed & de præterita lite perpetuam taciturnitatem, ſub vero Chriſti & eccleſiæ teſtimonio promiſit.

ANNO CHRISTI 1031.

EPISTOLA CANVTI REGIS, AD ANGLORVM PROCERES.

Miſſa Roma anno regni ejus XV. domini MXXXI.

Refert quanta benignitate a Ioanne papa, Conrado imperatore, & Rodulpho rege amplexus eſt. Se Romam tranſeuntibus impetraſſe privilegia: vitæque ſuæ inſtitutum correcturum vovet. Monet ut declinent injuſtitiam, & fiſco nil indebite ferant. Ad eccleſiam pertinentia ſedulo quæque reddi jubet.

*Cnuto rex totius Angliæ, & Danamarchiæ, & Norvvegiæ, & partis Suavorum, * Ailnotho metropolitano, & Alfrico Eboracenſi, omnibuſque epiſcopis & primatibus, & toti genti Anglorum, tam nobilibus quam plebeis, ſalutem.*

*al. Egelnotho

Malm. geſt. reg. lib 2. cap. 11. Romam adiit pro ſalute animæ.

NOTIFICO vobis me noviter iiſſe Romam oratum pro redemptione peccaminũ meorum, & pro ſalute regnorum, quique meo ſubjacent regimini populorum. Hãc quidem profectionem Deo jam olim devoveram, ſed pro negotiis regni, & cauſis impedientibus, hucuſque non poteram perficere. Nunc autem ipſi Deo meo omnipotenti valde humiliter gratias ago, quod conceſſit in vita mea Petrum & Paulum beatos apoſtolos, & omne ſanctuarium quod intra urbem Romam, aut extra addiſcere potui, expetere, & ſecundum deſiderium meum præſentialiter venerari, & adorare. Et ideo hoc maxime patravi, quia a ſapientibus didici, ſanctum Petrum apoſtolum magnam poteſtatem accepiſſe a domino ligandi atque ſolvendi, clavigerumque eſſe regni cæleſtis: & ideo ſpecialiter ejus patrocinium apud Deum expetere valde utile duxi.

Sit autem vobis notum, quia magna congregatio nobilium in ipſa ſolennitate paſchali, ibi cum domino papa Ioanne, & imperatore Cunrado erat: ſcilicet omnes principes gentium a monte Gargano uſque ad iſtud proximum mare, qui omnes me, & honorifice ſuſcepere, & magnificis donis honoravere. Donis honoratur. Maxime autem ab Imperatore donis variis & muneribus pretioſis honoratus ſum, tam in vaſis aureis & argenteis, quam in palliis & veſtibus valde pretioſis. Locutus ſum igitur cum ipſo imperatore & domino papa, & principibus qui ibi erant, de neceſſitatibus totius populi mei, tam Angli, quam Dani, ut eis concederetur lex æquior, & pax ſecurior in via Romam adeundi, & ne tot clauſuris per viam arcerentur, & propter injuſtum telonium fatigarentur. Tranſitus Romam fit æquior. Annuitque poſtulatis imperator, & Rodulphus rex, qui maxime ipſarum clauſurarum dominator, cunctique principes edictis firmarunt, ut homines mei, tam mercatores, quam alii orandi gratia viatores, abſque omni angaria clauſurarum, & telonariorum, firma pace Romam eant, & redeant.

Conqueſtus ſum iterum coram domino papa, & mihi valde diſplicere dixi, quod mei archiepiſcopi in tantum angariabantur immenſitate pecuniarum quæ ab eis expetebantur, dum pro pallio accipiendo ſecundum morem apoſtolicam ſedem expeterent: decretumque eſt ne id deinceps fiat. Et archiepiſcoporum ſumptus pro pallio. Cuncta enim quæ a domino papa, & ab imperatore, & a rege Rodulpho, cæteriſque principibus, per quorum terras nobis tranſitus eſt ad Romam, pro meæ gentis utilitate poſtulabam, libenter annuerunt, & conceſſa etiam ſacramento firmaverunt, ſub teſtimonio quatuor archiepiſcoporum, & viginti epiſcoporum, & innumeræ multitudis ducum & nobilium quæ aderat. Impetrat quæ petit. Quapropter Deo omnipotenti gratias magnificas reddo, quia omnia quæ deſideraveram, prout mente decreveram, proſpere perfeci, votiſque meis ad velle ſatisfeci.

Nunc itaque ſit notum, quia ipſi Deo ſupplex devovi vitam meam amodo in omnibus juſtificare, & regna mihi ſubdita populoſque juſte & pie regere, æquumque judicium per omnia obſervare: & ſi quid per meæ juventutis intemperantiam aut negligentiam hactenus, præter id quod juſtum erat, eſt actum, totum, Deo auxiliante, diſpono emendare. Vitam ſpondet correcturum. Idcirco obteſtor, & præcipio meis conſiliariis, quibus regni conſilia credidi, ne ullo modo, aut propter meum timorem, aut alicujus potentis perſonæ favorem, aliquam injuſtitiam amodo conſentiant vel faciant pullulare in omni regno meo. Iuſtitiam præcipit. Præcipio etiam omnibus vicecomitibus, & præpoſitis univerſi regni mei, ſicut meam volunt habere amicitiam, aut ſuam ſalutem, ut nulli homini, nec diviti, nec pauperi, vim injuſtam inferant; ſed omnibus tam nobilibus quam ignobilibus ſit fas juſta lege potiundi, a qua nec propter favorem regium, nec propter alicujus potentis perſonam, nec propter mihi congerendam pecuniam, ullo modo devient: quia nulla mihi neceſſitas eſt ut iniqua exactione pecunia mihi congeratur. Exactiones prohibet. Ego itaque

itaque notum vobis fieri volo, quod eadem via qua exivi regrediens, Danamarchiam vado, pacem & firmum pactum, omnium Danorum conſilio, compoſiturus cum eis gentibus quæ nos & vita & reguo privare, ſi eis eſſet puſſibile, volebant; ſed non potuerunt, Deo ſcilicet virturem eorum deſtruente, qui nos ſua benignitate in regno & honore conſervet, omniumque inimicorum noſtrorum potentiam annihilet. Compoſita denique pace cum gentibus quæ in circuitu noſtro ſunt, diſpoſitoque & pacato omni regno noſtro hic in oriente, ita ut a nulla parte bellum aut inimicitias aliquorum timere habeamus: quam citius hac æſtate appatatum navigii habere potero, in Angliam venire diſpono.

> Per Danamarchiam redibit pacem compoſiturus.

Hanc autem epiſtolam jam præmiſi, ut de mea proſperitate omnis populus regni mei lætificetur; quia, ut vos ipſi ſcitis, nunquam memetipſum, nec meum laborem abſtinui, nec adhuc abſtinebo impendere pro omnis populi mei neceſſaria utilitate. Nunc igitur obteſtor omnes epiſcopos meos, & regni mei præpoſitos, per fidem quam mihi debetis & Deo, quatenus faciatis ut, antequam in Angliam veniam, omnium debita, quæ ſecundum legem antiquam debemus, ſint perſoluta, ſcilicet eleemoſyna pro aratris, & decimæ animalium ipſo anno procreatorum, & denarii, quos Romam ad ſanctum Petrum debetis, ſive ex urbibus, ſive ex villis, & mediante Auguſto decimæ frugum, & in feſtivitate ſancti Martini primitiæ ſeminum, ad eccleſiam ſub cujus parochia quiſque degit, quæ Anglice * Curcicet nominatur. Hæc & alia ſi cum venero non erunt perſoluta, regia exactione ſecundum leges, in quem culpa cadit, diſtricte abſque venia comparabit.

> Solvi jubet quę debentur, eleemoſynas, decimas, &c.

> * al. Chireſeth

CHARTA REGIS CANVTI, qua omnes cauſas inſulæ Glaſtoniæ, tam eccleſiaſticas quam ſæculares, abbatis ſupponit judicio, ceteris excluſis poteſtatibus.

> Malm geſt. reg. lib. 2. c. 11.

REGNANTE in perpetuum domino, qui ſua ineffabili potentia omnia diſponit atque gubernat, viceſque temporum hominumque mirabiliter diſcernens, terminumque incertum, prout vult, æquanimiter imponens, & de ſecretis naturæ myſteriis miſericorditer docet, ut de fugitivis, & ſine dubio tranſitoriis, manſura regna Dei ſuffragio adipiſcenda ſint.

Quapropter ego Cnuto rex Anglorum, cæterarumque gentium in circuitu perſiſtentium gubernator & rector, cum conſilio & decreto archipræſulis noſtri Edelnothi, ſimulque cunctorum Dei ſacerdotum, & conſenſu optimatum meorum, ob amorem cæleſtis regni, & indulgentiam criminum meorum, & relaxationem peccaminum fratris mei regis Edmundi, concedo eccleſiæ ſanctæ Dei genitricis Mariæ Glaſtoniæ jura & conſuetudines in omni regno meo, & omnes forisfacturas omnium terrarum ſuarum; & ſint terræ ejus ſibi liberæ, & ſolutæ ab omni calumnia & inquietatione, ſicuti meæ mihi habentur.

Verum illud præcipue ex omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus ſancti autoritate, & perpetuæ Virginis interdictione prohibeo, & univerſis regni mei præpoſitis & primatibus ſuper ſuam ſalutem præcipio, ut nullus omnino illam inſulam intrare audeat, cujuſcumque ordinis, aut dignitatis ſit: ſed omnia, tam in eccleſiaſticis quam in ſæcularibus cauſis, tantummodo abbatis judicium, & conventus expectetur, ſicuti prædeceſſores mei ſanxerunt, & privilegiis confirmaverunt, Cenvvines, Ines, Cuthredus, Ailredus, Alfredus, Edvvardus, Ethelredus, Ailſtanus, & glorioſiſſimus Edmundus, & incomparabilis Edgarus.

Si quis autem quovis deinceps tempore ſub aliqua occaſione interrumpere atque irritum facere hujus privilegii teſtamentum niſus fuerit: ſit a conſortio piorum ultimi examinis ventilabro diſpertitus. Si quis vero benevola intentione hæc facere, probare, & defenſare ſtuduerit: beatiſſimæ Dei genitricis Mariæ, & omnium ſanctorum interceſſione, amplificet Deus portionem ejus in terra viventium. Scripta eſt hujus privilegii donatio, & promulgata in Lignea baſilica ſub præſentia regis Cnutonis, anno anno ab incarnatione dominica 1032. Indict.......

** CONCILIVM BITVRICENSE, AB EPISCOPIS AQVITANIÆ PRIMÆ celebratum Kalendis Novembris anno Chriſti MXXXI. Henrici regis I.

> Anno Chriſti 1031.

INDEX CANONVM.

I. *Ut ſancti Martialis nomen & memoria inter apoſtolos proponatur.*

II. *Ut corpus Domini in eccleſiis per ſingulas dominicas renovetur.*

III. *Ut de ſacris ordinibus munus ab epiſcopo, vel ab ejus miniſtris, non accipiatur.*

IV. *Ut archidiaconi omnes diaconi fiant.*

V. *Ut nullus presbyter, diaconus, ſubdiaconus uxorem habeat, aut concubinam.*

VI. *Ut qui ſubdiaconus ordinatur, promittat ſe uxorem vel concubinam non habiturum.*

VII. *Ut tonſuram eccleſiaſticam habeant, qui miniſterium in eccleſia tractant.*

VIII. *Ut filii presbyterorum, diaconorum, ſubdiaconorum, clerici non fiant.*

IX. *Ut ſervi & colliberti, niſi libertate a dominis conceſſa, clerici non fiant.*

X. *Quod filii clericorum cenſeri non debeant, qui ex ex eorum conjugio naſcuntur poſtquam ad laicalem ordinem reverſi ſunt.*

XI. *Ut ab archidiacono deponantur qui ex filiis clericorum, vel ex ſervis clerici facti ſunt.*

XII. *Ut pro baptiſmo, pœnitentia, ſepultura, nihil accipiatur, niſi quod ſponte oblatum eſt.*

XIII. *Ut presbyteris cedant quæ ipſis ad manus offeruntur, & de cereo paſchali.*

XIV. *Ut pallia mortuis impoſita, ſuper altare non ponantur.*

XV. *De carriagio & ſagmegio diei Dominica.*

XVI. *Ut qui uxorem ſine culpa fornicationis dimiſerit, alteram illa vivente non ducat.*

XVIII. *Ut nullus de parentela ſua uxorem ducat.*

XVIII. *Ut eam quæ uxor fuit *conſanguinei nullus accipiat.*

XIX. *Ut nullus filiam ſuam det uxorem clericis, vel filiis eorum.*

XX. *Ut nullus in uxorem accipiat filiam vel uxorem clerici.*

XXI. *Ut ſæculares beneficia eccleſiaſtica ſuper presbyteros non habeant.*

XXII. *Ut laici presbyteros in eccleſiis, niſi in manu epiſcopi, non ponant.*

XXIII. *Ut qui clericatum dimittunt, ab aliis clericis ſeparentur.*

XXIV. *De monachis, qui habitum ſponte derelinquũt.*

XXV. *Ut monachi & canonici ad alia monaſteria ſine epiſcopi vel abbatis licentia non transeant.*

PRÆFATIO.

HÆc ſunt capitula ſuper quibus hoc tempore depravata erat S. Bituricenſis mater eccleſia. Itaque

que patrum ſequentes veſtigia ſtatuerunt, qui præſentes ibi fuerunt epiſcopi, Aymo Bituricenſis, Stephanus Anicienſis, Renco Arvernenſis, Ragamundus Mimatenſis, Æmilius Albienſis, Deuſdedit Cadurcenſis, hæc ſervanda ab eccleſiis ſibi commiſſis.

CANONES.*

I. *Vt ſancti Martialis nomen & memoria inter apoſtolos proponatur.*

In primis, ut per omnes ſuarum diœceſeon eccleſias, ſancti Martialis doctoris Aquitaniæ nomen & memoria, non inter confeſſores, ſicut inter nos negligenter a nonnullis fieri ſolitum erat, ſed inter apoſtolos proponatur, ſicut a Romana ſede, & a pluribus antiquis patribus, ſecundum veritatem Spiritus ſancti definitum eſt. Ita in eo gradu, in quo a rege ſæculorum collocatus eſt, tantus ille Dei princeps & amicus, ab eccleſia, uno corde & ore, ſemper deinceps rata ſtabilitate confirmetur: quatenus eius interceſſione omnis ſancta eccleſia catholica in augmentum excreſcat ſanctæ religionis, & optata proſperitate quieſcat in altitudine pacis.

II. *Vt corpus Domini in eccleſiis per ſingulas dominicas renovetur.*

Item quia corpus Domini per eccleſias parœcianas dicebatur nimia vetuſtate neglectum, ſtatuerunt epiſcopi in eodem concilio, ut corpus Domini non plus ſervetur quam a dominica in alteram.

III. *Vt de ſacris ordinibus munus ab epiſcopo, vel ab eius miniſtris non accipiatur.*

Item, ut epiſcopi de ſacris ordinibus munus non accipiant, nec aliquis eorum, neque aliquis de ſubiectis eorum, ſicut pro ſcribendis nominibus ordinandorum ſolebant ſcriptores pretium accipere.

IV. *Vt archidiaconi omnes diaconi fiant.*

Vt archidiaconatum nullus habeat, niſi diaconus efficiatur.

V. *Vt nullus presbyter, diaconus, ſubdiaconus uxorem habeat, aut concubinam.*

Vt preſbyteri, & diacones, & ſubdiaconi, ſicut lex canonum præcipit, neque uxores neque concubinas habeant: & qui eas modo habent, ita eas ſine mora peracto hoc concilio derelinquant, ut numquam ulterius ad eas accedant: qui vero derelinquere eas noluerint, a proprio gradu & officio ceſſent, & inter lectores & cantores permaneant. Similiter nulli de clero permittimus deinceps uxorem neque concubinam habere. Supradicti autem in choro tantum intrent ad legendum & cantandum: ad altaris vero miniſterium nullatenus accedant.

VI. *Vt qui ſubdiaconus ordinatur, promittat ſe uxorem vel concubinam non habiturum.*

Vt epiſcopi nullum amplius ad ſubdiaconatus gradum ordinent, niſi in præſentia epiſcopi ante altare ſedis Deo promittat, numquam ſe habiturum uxorem neque concubinam: & ſi tunc eam habuerit, mox ei abrenuntiet, quod lingua Francorum gurpire dicimus.

VII. *Vt tonſuram eccleſiaſticam habeant, qui miniſterium in eccleſia tractant.*

Vt archidiaconi, abbates, præpoſiti, capiſcholi, canonici, oſtiarii, & omnes qui miniſterium intra ſanctam eccleſiam tractant, tonſuram eccleſiaſticam habeant, hoc eſt, barbam raſam, & coronam in capite.

VIII. *Vt filii presbyterorum, diaconorum, & ſubdiaconorum clerici non fiant.*

Vt filii preſbyterorum, ſive diaconorum, ſive ſubdiaconorum, in ſacerdotio, vel diaconatu, vel ſubdiaconatu nati, nullo modo ulterius ad clericatum ſuſcipiantur: quia tales, & omnes alii qui de non legitimo coniugio ſunt nati, ſemen maledictum in ſcripturis divinis appellantur, nec apud ſæculares leges hereditari poſſunt, neque in teſtimonium ſuſcipi. Et qui de talibus clerici nunc ſunt, ſacros ordines non accipiant: ſed in quocumque gradu nunc ſunt, in eo tantum permaneant, & ultra non promoveantur.

IX. *Vt ſervi & colliberti, niſi libertate a dominis ſuis conceſſa, clerici non fiant.*

Similiter nullus ſervorum, vel collibertorum amodo clericus fiat, niſi prius libertatem de dominis ſuis habuerit ſub idoneis teſtibus.

X. *Quod filii clericorum cenſeri non debeant, qui ex eorum coniugio naſcuntur poſtquam ad laicalem ordinem reverſi ſunt.*

Qui autem de aliquo gradu eccleſiaſtico ad laicalem ordinem ex toto reverſi ſunt, & ad coniugium legitimum acceſſerunt, & poſtea agentes pœnitentiam dignam ad priſtinum gradum reverſi ſunt, eorum filii legitimi ſunt: quia in laicali ordine, & legitimo conjugio procreati ſunt, nec dici poſſunt filii clericorum, ſed laicorũ: vel etiamſi laici permanſerint, idem eſt.

XI. *Vt ab archidiaconis deponantur qui ex filiis clericorum, vel ex ſervis, clerici facti ſunt.*

Ita ſtatutum eſt, ut epiſcopi quando fecerint ordines vel clericos, audiente populo excommunicent, ut nullus eis offerat ad clericatum filium preſbyteri, neque diaconi, neque ſubdiaconi, neque ſervos, neque collibertos aliorum, niſi libertate donatos. Et ſi ipſi ſe per ſemetipſos obtulerint, nullus ſcienter eos ibi celet. Et ſi culpiam de talibus ſacrum ordinem aut clericatũ ignoranter tribuerit epiſcopus, mox ut cognitum fuerit, archidiaconus deponat eos: quia irrita eſt illicita ordinatio, ſicut ſancti patres dixerunt, & in talibus eccleſia Dei deſpectui patet.

XII. *Vt pro baptiſmo, pœnitentia, & ſepultura, nihil accipiatur, niſi quod ſponte oblatum ſit.*

Nullus pretium pro baptiſmo, neque pro pœnitentia danda, neque pro ſepultura accipiat, niſi quod fideles ſponte dare vel offerre voluerint.

XIII. *Vt presbyteris cedant, quæ ipſis ad manus offeruntur, & de cereo paſchali.*

Vt presbyteri oblationes vel luminaria, quæ eis ad manus offeruntur, tamquã propria ſua habeant: & cereus paſchalis ad illuminanda altaria remaneat.

XIV. *Vt pallia mortuis impoſita, ſuper altare non ponantur.*

Vt pallia quæ ſuper mortuorum corpora poſita ſunt, non ponantur ſuper altare

XV. *De carregio vel ſagmegio diei dominicæ.*

Vt in die dominica vectigalia non fiant, quod carregium vel ſagmegium dicitur, niſi amore Dei, vel timore hoſtium, vel propter magnam neceſſitatem.

XVI. *Vt qui uxorem ſine culpa fornicationis dimiſerit, alteram illa vivente non ducat.*

Vt illi qui uxores legitimas ſine culpa fornicationis dimittunt, alias non accipiant illis viventibus, nec uxores viros, ſed ſibimet reconcilientur.

XVII. *Vt nullus de parentela ſua uxorem ducat.*

Vt nullus de parentela ſua uxorem accipiat uſque in ſextam vel ſeptimam progeniem.

XVIII. *Vt eam quæ uxor fuit conſanguinei nullus accipiat.*

Vt nullus uxorem conſanguinei, vel alicuius parentis ſui in coniugium accipiat, quia vir & uxor legitime coniuncti una caro ſunt.

XIX. *Vt nullus filiam ſuam det uxorem clericis, vel filiis eorum.*

Vt nullus filiam ſuam det uxorem presbytero, neque diacono, neque ſubdiacono, neque filiis eorum.

XX. *Vt nullus in uxorem ducat filiam vel uxorem clerici.*

Vt nullus filiam presbyteri, neque diaconi, neque ſubdiaconi, neque uxores eorum in coniugium accipiat, quia deteſtabile eſt. Nam & S. Gregorius dixit: Qui presbyteram in coniugium duxerit, anathema ſit.

XXI. *Vt ſæculares beneficia eccleſiaſtica ſuper presbyteros non habeant.*

Vt ſæculares viri eccleſiaſtica beneficia, quod feuos presbyterales vocant, non habeant ſuper presbyteros.

XXII. *Vt laici presbyteros in eccleſiis ſuis, niſi in manu epiſcopi, non ponant.*

Vt nullus laicus presbyteros in ſuis eccleſiis mittat, niſi in manu epiſcopi ſui, quia epiſcopus curam animarum debet unicuique presbytero commendare de parochiis eccleſiarum ſingularum.

A XXIII. *Vt qui clericatum dimittunt, ab aliis clericis ſeparentur.*

Vt clerici clericaturam ſuam dimittentes, ab aliis clericis ſeparentur.

XXIV. *De monachis qui habitum ſponte derelinquunt.*

Vt illi qui voluntarii, & ſecundum regulam S. Benedicti habitum monachi ſuſceperunt, & poſtea voluntarii dereliquerũt, communione fideliũ privẽtur uſque ad emendationem dignã. Et ſi abbates, vel alii monachi nolunt eos ſuſcipere: maneant cum clericis in monaſteriis, vel apud eccleſias, in habitu B monaſtico, & reverentia, atque abſtinentia.

XXV. *Vt monachi & canonici ad alia monaſteria ſine epiſcopi vel abbatis licentia non tranſeant.*

Vt canonici & monachi de monaſteriis ſuis, ubi prius titulati ſunt, niſi cauſa rationabilis neceſſitatis, vel ædificationis animæ, vel ordinẽ melius obſervandi, ad aliud momonaſterium non tranſeant propter adipiſcendum aliquod miniſterium vel honorem, vel occupationem terrenam, abſque C conſenſu epiſcopi ſui vel abbatis.

AYMONIS ARCHIEP. BITVRICENSIS edictum poſt ſynodum ſupraſcriptam.

In nomine domini. Ego Aymo archiepiſcopus anno incarnationis dominicæ MXXXI. Indictione XIV. in concilio Bituricenſi, quod actum eſt Kalendis Novembris, cum conſenſu coepiſcoporum, ſeu abbatum, & reliquorum fidelium, qui ibidem præſentes adfuerunt, decrevi, & autoritate propria firmavi, ut privilegium domni Ioannis Romanæ ſedis papæ, quod iſdem domnus inſtituit, & epiſcopis, abbatibus, & reliquis fidelibus totius D Galliæ miſit, inconvulſum & inlibatum permaneat. Scilicet ut beatiſſimus Martialis in numero apoſtolorum, tam in litaniis, quam in omnibus divinis officiis computaretur, & eſſet. nec immerito. Eſt quippe dignum, ſicut in geſtis ejus reperimus inſertum, illum videlicet tam in cœna domini, quam in paſſione, necnon & reſurrectione, aſcenſione quoque, præſentem adfuiſſe, & cum cæteris apoſtolis Spiritum ſanctum accepiſſe. Quia etſi reliquarum gentium apoſtolus non eſt, totius tamen Galliæ ad Chriſtum convertendi princeps & apoſtolus eſt. Hunc autem noſtrum edictum epiſcopis, abbatibus, & reliquis fidelibus totius Aquitaniæ direximus: obſervantes, ut ſicut privilegium a ſede apoſtolica delatum, inviolabiliter cu- E ſtodiatur; & qui huic privilegio apoſtolico, & noſtro edicto contrarius extiterit, contraire ſe noverit præceptis apoſtolicis, & iram ipſius incurrere noſtri redemptoris: cujus ipſe, de quo loquimur, apoſtolus Martialis invincibilis extitit teſtis.

Hæc ſunt nomina epiſcoporum qui interfuerunt: Aymo archiepiſcopus Bituricenſis, Iordanus * Lemovicenſis, Stephanus Vallacenſis, Renco Arvernenſis, Amelius Albigenſis, Deusdedit Cadurcenſis, Ragamundus Mimatenſis, ſede Ruthenenſi vacante, & Azenerius abbas Miciacenſis, cum reliquis quamplurimis abbatibus, & religioſis viris.

* falſum. vide notas.

NOTÆ

ANNO CHRISTI 1031.

NOTÆ GABR. COSSARTII S.I.

Perierint licet hujus acta concilii: eorum tamen memoriam nonnullam ſervant acta Lemovicenſis II. decimoquinto poſt die celebrati. Ex iis diſcimus, recitatas eſſe in Bituricenſi concilio Ioannis papæ XVIII. literas, quibus ſancto Martiali apoſtolica dignitas aſſeritur: deinde, actum ibidem eſſe de compeſcendis privatis bellis, & pace firmanda; & eos, qui pacem & quietem recuſarent, eodem fuiſſe percuſſos anathemate, iiſdemque concepto verbis, quibus in Lemovicenſi. Excommunicationem igitur, quam illic leges, hujus quoque concilii partem eſſe ſtatue.

Quod vero poſt Aymonis edictum, inter eos qui interfuiſſe concilio dicuntur, nomen extat Iordani Lemovicenſis epiſcopi: manifeſta eſt hallucinatio. Nam actione I. Lemovicenſis concilii, ut mox leges, abfuiſſe ſe dicit. Expungendum igitur Iordani nomen tum ex hoc loco, tum ex MS. codice S. Stephani Lemovicenſis, in quo reperiri dicitur.

Perperam autem a Baronio, ac deinde a Binio collocatum hoc concilium anno 1034. fuiſſe, docet tum recitata in eo recens allata Ioannis papæ epiſtola; tum Aymonis edictum anno 1031 & indictione XIV. conſignatum. Quamquam, indictio poteſt negotium faceſſere. Nam ſi ejus initium a Septembri ducitur, jam inchoata erat XV. Quid igitur? an emendandum cenſebimus? haudquaquam neceſſe eſt. Quod enim a Romanis pontificibus longo poſt tempore obſervatum eſt, ut indictio ad anni uſque finem labi ſineretur, & novæ duceretur initium a Kal. Ianuar. id in Galliis hac ætate jam uſurpatum fuiſſe, ex multis monumentis didicimus. Denique de hujus anno concilii dubitare non ſinit Lemovicenſe II decimo quinto poſt die habitum anno 1031. ut demonſtramus in ipſo ejus veſtibulo.

ANNO CHRISTI 1031.

CONCILIVM LEMOVICENSE II. IN QVO AGITVR DE APOSTOLATV S. MARTIALIS, & multis ad diſciplinam ſpectantibus: celebratum anno Domini MXXXI. die XVIII. Novembr.

Fragmenta ediderat Binius poſt Baronium: nunc integrum in lucem prodit ex codice MS. bibliothecæ Thuanæ.

G C. Anno 1031. non 1034. habitum eſſe invictiſſime probat dies ipſe, quo inchoatum eſt, nempe 14 Kal. Decemb. incidens, ut teſtantur hæc acta pag 876, in fer 5. Vide præterea notas ad concilium Bituricenſe.

SESSIO I.

Celebrata XIV. *Kalendas Decembris*

FACTUM eſt illo tempore, ut Dei nutu in feſtivitate dedicationis templi Domini Salvatoris, quod eſt XIV. Kalendas Decembris, congregaretur concilium apud urbem Lemovicam. Ipſa itaque dedicationis die, ſummo mane convenerunt omnes ſimul epiſcopi cum preſbyteris & diaconibus, in eccleſiam beati protomartyris Stephani. Erat autem eadem baſilica propter coadunatum concilium ſolenni more pridie ornata, ſicut & eccleſia Salvatoris Domini: in qua anniverſaria dedicationis feſtivitas ab omni Lemovicenſi populo rite celebrabatur. Fuerunt itaque diſpoſitæ in modum coronæ ſedes epiſcoporum in eadem ſancta Lemovicenſi eccleſia: quæ eſt prima omnium eccleſiarum Galliæ. At ubi oratum eſt, & ſederunt epiſcopi, data ab archidiacono lectione, Iordanus pontifex, ait: Gratia divina inſpirante, vocatione noſtra epiſcopi præſentes ad noſtrum ſuffragium, de quibuſcumque opus fuerit, dignati ſunt venire: qua de re omnium veſtrum, dilectiſſimi clerici, admonemus, ut in hoc ſancto concilio veritatem nullus ſcienter occultet, nullus timore, aut favore, ſive munere, ſive odio, rectam perturbare præſumat juſtitiam. De ordine ſiquidem noſtro in primis loquendum eſt, ut quæ corrigenda ſunt, Deo opitulante, corrigantur, & ſuperflua reſecentur, probata vero ab omnibus corroborentur: quatenus inter nos unitas pacis firma permaneat. Scimus enim quia in ſciſſuris mentium Deus non eſt, & Deus unitate gaudet: & illi gratiam ejus merentur habere, qui ſe ab invicem per ſectarum ſcandala non dividunt. Si quis vero de aliquo ſibi du-

A bius eſſe videtur, aut forte de quacumque re cæteros putat reprehenſibiles: exeat in medium, & libere dicat, ut aut doceat, aut doceatur, & derogatio confundatur de fraternitate eccleſiæ. Idcoque hic in nomine Ieſu congregati eſſe videmur, qualiter juſtitia ſibi inter nos locum inveniat, & injuſta explodantur.

Cumque de divinis ſtrictim eſſet diſputatum, iterum pontifex ait: Dolorem cordis mei vobis patefacio, o venerabiles epiſcopi, & reliqui miniſtri domini, & clamorem facio de ſæcularibus poteſtatibus parochianis meis, qui eccleſiam Dei quietam eſſe non ſinunt, res ſanctuarii pervadunt, pauperes mihi commiſſos & eccleſiæ miniſtros affli- B gunt, & me, qui eorum paſtor ſum, de pace audire nolunt. Omnes epiſcopi uno ore dixerunt: Qui conturbat vos, portabit judicium, quicumque eſt ille: dignum eſt enim ut tales, qui vobis contraire præſumunt, ab eccleſiæ communione abſcidantur. Nam quicumque vobis ſubditos conturbant, vos conturbant: qui autem vos conturbant, Chriſtum conturbant, cujus vice epiſcopi legatione funguntur. Ideoque divinæ & apoſtolicæ ſeveritate diſtrictionis digni ſunt; & a noſtro concilio, juſto anathemate plectendi, quouſque fructuoſe pœnitendo reſipiſcant.

Tunc Odolricus monaſterii reverentiſſimus pater, ſacris, ut juxta pontificem reſidebat, veſtibus ornatus, in corona epiſcoporum exurgens, facto C ſilentio, dixit pontifici: Rogamus, optime pontifex, reverentiam ordinis veſtri, ut priuſquam de quibuſpiam conferatur, quæſtio eccleſiæ veſtræ de apoſtolatu beati Martialis prudenter ventilata, hic ſecundum regulam veritatis pacem inveniat: hac enim præcipue de re ego & vos concilium hoc aggregare curavimus. Ecce vobiſcum ſancti præſentes epiſcopi in nomine Spiritus ſancti adſunt: ecce in divinis & ſæcularibus ſcripturis eruditi præſto ſunt plures. Ecce quicumque nobis contradicere vult de hac re, qua beatum Martialem profitemur eſſe apoſtolum, & memoriam ei ubique in divinis apoſtolicam exhibemus, cum fiducia exeat coram vobis: & aut mendaces nos per rationem oſtendat, & nos libenter ei acquieſcamus; aut, quod Deo opem ferente credimus, veraces nos inveniat, & veritatem cum pace ſu- D ſcipiat. Totiens vos rogavimus, ut firmiter in omnibus eccleſiis & monaſteriis per Lemovicinum ſtatueretis hanc regulam: totiens excuſaſtis id vos minime agere velle, quouſque poſt epiſtolam papæ Ioannis in concilio apud hanc ſedem cauſa a comprovincialibus epiſcopis audiretur, & dignum & juſtum atque rationabile fieri per antiquorum autoritatem judicaretur: ne videlicet vos ſine conſultu vicinorum agere videremini epiſcoporum, ne elatus aut præſumptor diceremini a malivolis.

Et pontifex ait: Sicut primum a Romano papa, & iterum a concilio Bituricenſi, in quo mea E vos vice fuiſtis in capite hujus Novembris, abſque præſentia mea probatum eſt, & collaudatum atque confirmatum: ſic volo ut modo præſente me in hac ſancta ſede beati Martialis dijudicetur juſte & canonice, ut per tertiam iſtam autoritatem, totum ſchiſma de omni Lemovicino deinceps tollatur, edicto noſtræ autoritatis. In conſpectu ergo epiſcoporum fiat examinatio de apoſtolatu beati Martialis, utrum vere ſit apoſtolus, an non.

Aberat Iordanus a cõcilio Bituricenſi.

Ad hæc apprime eruditus quidam Anicienſis eccleſiæ canonicus & preſbyter Engelricus coram

ANNO CHRISTI 1031.

exurgens, ait: Ideo infinita indoctorum hominum multitudo contradicit eum eſſe apoſtolum, quia non eſt unus de duodecim: & dum crebro duodecim diſcipulos, vel duodecim ſedentes ſuper duodecim ſedes audiunt, putant multi nullum eſſe apoſtolum, exceptis duodecim; nec alios ſeptuaginta duos, putant fuiſſe apoſtolos, ſed tantum ſimpliciter diſcipulos. Sed contra hæc deferatur in concilium veſtrum illius autoritas viri, qui vetus & novum teſtamentum de Hebræo & Græco in Latinum fideliter tranſtulit, qui ſacrorum voluminum expoſitor fuit, de cujus autoritate dubitare quempiam nefas eſt, cum inter omnes doctores, poſt apoſtolos, fortior columna eccleſiæ ſit.

Hieron. in caput 1. ad Galat.

Tunc delato & perſcrutato codice, commentum Hieronymi ſuper epiſtola ad Galatas legere epiſcopi fecerunt coram ſe: ubi Hieronymus ſcribit, dicens: » Quod autem exceptis duodecim, quidam vocentur apoſtoli, illud in cauſa eſt: omnes qui dominum in carne viderant, & eum poſtea prædicabant, fuiſſe apoſtolos appellatos, ut illud Pauli: *Viſus eſt illis undecim, deinde viſus eſt Iacobo, deinde apoſtolis omnibus*, id eſt, ſeptuaginta duobus, qui bini a domino ad prædicandum miſſi ſunt. Nam & alii ab his quos Dominus elegit ordinati ſunt apoſtoli, ſicut ad Philippenſes ait: *Neceſſarium exiſtimavi Epaphroditum commilitonem meum, veſtrum autem apoſtolum mittere ad vos.* Et ad Corinthios de talibus ſcribitur: *Sive apoſtoli eccleſiarum in gloriam Dei.* Silas quoque & Iudas ab apoſtolis apoſtoli nominati ſunt.

1. Cor. 15 — *Philip. 2* — *2. Cor. 8*

Et ſubjunxit ad hæc Engelricus, dicens: Si illi qui in carne dominum videntes, eum poſtea prædicantes, apoſtoli ſunt: quanto magis Martialis apoſtolus eſt, qui domini in carne diſcipulus fuit, & in prædicatione maximus laborator extitit & fructificator, ita ut Gallia ſignum ſit apoſtolatus ejus? Scit omnis Aquitania Martialem eſſe primum illuminatorem Galliæ: cui contradicere nullus poteſt. Cum ergo diſcipulus domini ſit ſicut & Cleophas, & hanc partem occiduam ſignum apoſtolatus habeat: indubitanter apoſtolus eſt eodem ordine quo & Paulus & Barnabas. Si tamen hæc melior inchoata inſtitutio quibuſdam dura eſſe videtur, propter uſitatum ſibi morem, quo ejus memoriam de confeſſore facere ſolent: tamen confidenter dico, hoc nemo contradicere aliqua ratione poteſt illis qui ejus memoriam potius de apoſtolo eligunt agere.

Ad hæc quidam literarum peritus, monaſterii Maſciacenſis pater Azenerius, exurgens in conſpectu epiſcoporum, teſtimonium perhibuit, dicens: Quia inter grammaticos detritus ego, & poſtea in palatio, numquam in noſtris monaſteriis per Franciam, Martialem, qui hanc primam eccleſiam ante omnes Galliæ eccleſias dedicavit, audivi recitare niſi cum aliis apoſtolis: & merito, quia ipſe populos Galliæ primus in Chriſto Ieſu per euangelium genuit. At poſtquam jubente rege Roberto, in ſolo Bituricenſi monaſterii ejus prælationem ſuſcepi: ibi primum aliam de hac re indebitam conſuetudinem reperi, quam mox amputavi. Quia mox in eo proprio quo Deus eum gradu poſuit, hoc eſt, inter apoſtolos, nomen & memoriam ejus adſcripſi. Nam olim, antequam monachi habitum ſuſciperem, dum Hieroſolymam proficiſcens, apud Conſtantinopolim in baſilica ſanctæ Sophiæ, ſabbato pentecoſtes, ſolenni intereſſem officio: memini me audiſſe, in litaniis Græcis Martialem inter alios apoſtolos poſt duodecim fuiſſe a Græcis pronuntiatum.

Ad hæc Odolricus explicare cœpit, dicens: Audiant me pontifices & ſeniores qui coram adſtant. Quod Martialis ſemper ab antiquitate in pluribus doctiſſimorum locis pronuntiatus ſit apoſtolus, mihi neceſſe non eſt teſtificari, ne forte adulatorius judicer teſtis, pro ejus eccleſiæ regimine. Adſunt ab externis locis, qui ex hoc verum dent coram vobis teſtimonium. Non tamen eſt mihi tacendum, quod quando jam longe olim apud monaſterium ſancti Benedicti in Francia per plures annos artibus imbuerer liberalibus, annoſam monaſterii legem reperi, Martialem in litaniis cum aliis pronunciari apoſtolis. Pater illius loci Abbo florentiſſimus philoſophia, quem multi veſtrum noverunt, & omni divina & ſæculari autoritate totius Franciæ magiſter famoſiſſimus, & poſtmodum gladio perſecutoris martyrio coronatus apud Vaſconiam, quid de Martiale ſcripſerit, quod de eo teſtimonium perhibuerit, hujus urbis clero notum eſt. Extitit poſt eum ipſius monaſterii pater tum grandævitate, tum genere, cum eloquentia & diſciplinis liberalibus clarus, ac demum levatus Bituricæ ſedi archiepiſcopus. Quod teſtimonium ſancto Dei perhibuit ille, multi ex noſtris noverunt. Adhuc enim vivente rege Roberto, cum anteceſſor meus Hugo in palatio ei apud Pariſios aſſiſteret cum multitudine nobilium & doctorum, altercatio inter Francos & Lemovicenſes de re hujuſmodi coram rege fieri cœpit: & ego ibi tunc præſens interfui. Dicebant iſti: Vos Franci non recte facitis, quia Martialem cum apoſtolis pronuntiatis: nos recte agimus, quia eum inter confeſſores recitamus. Vos ultimum apoſtolorum dicitis: nos primum confeſſorum in litaniis dicimus. Quorum litigium archiepiſcopus ſupradictus Gauzlenus compeſcuit, dicens: Ambæ hujus rei partes niſi uniformes fuerint, altera pars altera parte juſtior eſt, & neceſſe eſt, ut ſemper juſtior rationabilior prævaleat pars. Nam omnes qui Martialem inter confeſſores pronuntiant, non bene juſte, non bene perſpicaciter agere mihi videntur: ille enim magis eſt ſortis apoſtolicæ unus, quam ſortis confeſſorum. Idcirco non bene recte agunt, qui nomen ejus auferunt de eo in quo Deus eum poſuit gradu, & ponunt ubi Deus non poſuit. Potius eſt apoſtolico de agmine, quam de confeſſorum, qui poſt martyres ſunt, ſerie. Vtique ſi regis qui adeſt nomen non inter regum, ſed comitum ſubjectorum vocabula diceret quis: aut ruſticus diceretur, aut malivolus regis contemptor. Et ſi ſimplicitate ruſtica id fieret, nil moveretur rex animo, ſed ruſticitati facile ignoſceret: ſi vero non ſimpliciter, ſed contemptive diceretur, non dubium quin regis animus ad iracundiam pro contemptu ſuo accenderetur. Quod ſi in tali intentione contemptor perſiſteret, ſententiam contra ſe pro malivolo contemptu ſentiret: nec tantum rex, quantum ſubditi comites ejus, & principes, & amici, in contemptorem irati fierent. Revera ſcit omnis hæc regio, quia ille prædicator Aquitaniæ de gradu non confeſſorum, qui poſt martyres ſunt, ſed apoſtolorum, qui ante martyres ſunt, exiſtit. Ego autem, ſi nomen ejus de apoſtolico ordine auferrem, timerem ut apoſtoli Petri & aliorum indignationem hac in re incurrerem, qui olim in mundo, & nunc in cælo, collegam & ſodalem ſuum Martialem præclarum conſocium per ſedilia apoſtolica habent. Et ſi nomen ejus permutarem in eum catalogum quo ſanctum Benedictum, & Hilarium, & Martinum pronuntio; metuerem

Gauzlenus abbas Flor. & archiep. Bituric.

ANNO CHRISTI 1031.

A mereremur quidem iram S. Benedicti & Hilarii & Martini & aliorum incurrere; qui enim in cælo gaudent ordine apoſtolico radiare. Illic nulla invidia, nullum litigium inter ſanctos eſſe poteſt, quia regnat in omnibus unitas caritatis, & quod ſinguli per ſe non habent, per caritatem in omnibus habent, ubi eſt Deus omnia in omnibus. Nimirum ſi alii apoſtoli ſunt, exceptis duodecim, ſicut & abſque dubio ſunt: ille utique apoſtolus eſt, qui omne donum gratiarum a domino cum aliis duodecim accepit apoſtolis. Certe Martialis non eſt nunc, nec erit alius, quam olim quis fuit: & qui fuit, ipſe eſt nunc, & ipſe ſemper erit. Amicus Dei fuit, amicus Dei eſt, amicus Dei erit. Apoſtolus fuit, apoſtolatum habet (nam ſignaculum apoſto- B latus ejus Gallia eſt) apoſtoli honorem in cælo in æternum habebit. Apoſtolus officio fuit, apoſtolus eſt remuneratione, apoſtolus erit in æternum gloria & honore. Eſt carnaliter de genere Abrahæ, eſt diſcipulus domini, eſt a Petro baptizatus, Chriſto jubente, eſt eidem Petro regni claviculario, & protomartyri Stephano conſanguinitate carnis junctus, eſt a domino miſſus, eſt per inſufflationem domini Spiritu ſancto conſecratus, & poteſtate ligandi & ſolvendi ſublimatus, eſt a domino die aſcenſionis ſuæ benedictione epiſcopali ſanctificatus, eſt in Sion in die pentecoſtes Spiritu ſancto repletus, omnium gentium loquelas novit; gentibus iſtis occiduis teſtimonium Dei vivi attulit primus, reſurrectionis Chriſti invictus extitit te- C ſtis. Ideoque ipſum crucifixum & reſurrectionem in reſuſcitandis extinctis ſemper teſtem barbaris præferebat, dicens: In nomine domini, quem Iudæi crucifixerunt, & tertia die reſurrexit a mortuis, ſurgite qui mortui jacetis. Ipſam teſtificationem Dei, ejus nomen reſonare videtur: Martialis quippe interpretatur Græco nomine teſtimonium, ſive teſtis vitæ, vel, ſicut alii volunt, virtus immortalis: quia diſcipulum virtute reſurrectionis de morte poſt ſex dies Petri bacterio tactum reſurgere fecit; ſive virtus immortalitatis, hoc eſt prædicator, vel teſtis illius qui rex ſæculorum immortalis ſolus habet immortalitatem, ideoque teſtificator reſurrectionis Chriſti extitit invincibilis. D Plane ſi apoſtolus nullus eſt, exceptis duodecim, ſicut Ebionitæ heretici prædicant, & nefas eſt cogitare (ipſi enim nullum apoſtolum recipiunt, præter duodecim, & Paulum repudiant, quia non eſt de duodecim, ſicut Beda in commentario ſuper Marcum dicit) ergo Paulus & Barnabas non ſunt apoſtoli: quod putare dementiæ eſt. Nos Franci morem quem patres noſtri, qui primi monaſterium S. Benedicti ſuo magiſterio innormarunt, plena nobis ratione ſubnixum tradiderunt de hac re, ratum conſervamus. Quiſquis nos hac in re imitari voluerit, rectam veritatis lineam tenebit. Quo perorato, archiepiſcopus tacuit: & rex cum omni dignitate clericorum & principum qui ſibi aſſiſte- E bant, dicta archiepiſcopi collaudavit. Nos autem ubi regreſſi ſumus ad hanc urbem, hac de re codices antiquos loci noſtri perquirere confeſtim curavimus, & innumeros, tam penes nos, quam per diverſas Aquitaniæ eccleſias, invenimus, Martialem habentes ſcriptum apoſtolum. In antiquis etiam martyrologii voluminibus duos ejus diſcipulos, Alpinianum & Auſtriclinianum, ſcriptos eſſe adhuc reperimus apoſtolos. Sic quippe legitur in vetuſtiſſimis quibuſdam: Pridie Kalendas Iulii, natalis ſancti Martialis Aquitaniæ doctoris & apoſtoli, cum duobus apoſtolis Auſtricliniano & Alpiniano, quorum vita ſignis & miraculis admo-

A dum effulſit. Ne miremini autem quod in veſtro concilio teſtimonium hoc protuli, reverentiſſimi præſules, quaſi ipſos diſcipulos ejus recitari velimus apoſtolos: hoc enim nolumus, ne vileſcat, ut aiunt quidam, nomen apoſtolicum, ſi tot apoſtolos eccleſia proferat, cum hoc de ipſo Martiale nonnullis ingratum eſſe ſciamus. Verum hæc idcirco diximus, ut qui præſentes in concilio ſunt facile perpendant, quia ſi ante nos longe olim antiqui patres diſcipulos Martialis non dubitaverant fateri apoſtolos: multo magis eorum magiſtrum ſciebant procul dubio, & credebant eſſe apoſtolum. Interrogentur de ipſa antiquitate majores monaſteriorum per Lemovicenſe ſolum, ut impleamus B illud propheticum: *State ſuper vias, interrogate de ſemitis domini antiquis, quærite quæ ſit via recta, & ambulate in ea.* (Ierem. 6.) Teſtificatur nobis pater monaſterii Tutelenſis, quia poſtquam ipſe locus fundatus eſt temporibus Caroli Auguſti, conſuetum ſemper retinet morem memorandi Martialis apoſtoli.

Interea pater monaſterii Solemniacenſis Geraldus ſolemniter in concilio reſidens, ſacris indumentis ornatus, ait coram omnibus: Antiquiſſimos codices ſcio penes nos, antiquiſſimum habentes teſtimonium, Martialem eſſe apoſtolum ab antiquis prædicatum. Verum creſcente paulatim negligentia eccleſiaſticorum virorum, cum alia quoque recta cœpiſſent depravari, hoc etiam depra- C vatum eſt a junioribus, ut jam non vocaretur apoſtolus, quia non erat unus de duodecim (nam multi hodieque non advertentes, Paulum & Barnabam putant eſſe de duodecim) ideoque permutarunt ejus nomen per litanias, de ordine apoſtolico in confeſſorum ſeriem: zelumque bonum habentes, ſed non ſecundum ſcientiam, putarunt patronum ſuum melius honorari, ſi non ultimum apoſtolorum, ſed primum confeſſorum dicerent: idcoque per ejus geſta in aliquibus locis confeſſorem eum ſcripſerunt. Nam in vetuſtiſſimis codicibus probatum eſt, hoc minime per ejus geſta ſcriptum. Hac de re conſultius eſt eum per omnia ſcribi apoſtolum, quam pontificem ſive confeſſorem: quia ſancti apoſtoli qui epiſcopi fuerunt, ſive oc- D ciſi ſive non occiſi gladio, omnes & pontifices & confeſſores vocantur, dum apoſtoli vocantur: pontifices autem & confeſſores innumeri ſunt, qui apoſtoli non ſunt. Si autem in conſecratione epiſcopali epiſcopus vocatur apoſtolus, ubi dicitur: Vrbanus es, apoſtolus Chriſti es, ſit eccleſia mater tua, ſint apoſtoli fratres tui, apoſtolatus tui gradum cuſtodiant angeli: quanto magis ille apoſtolus eſt, qui ab ipſo domino miſſus & conſecratus, & poteſtate apoſtolica, id eſt ligandi & ſolvendi, eſt ſublimatus? Sed in concilium veſtrum, o præſules, veniat Ambroſius Mediolanenſis, fortis columna eccleſiæ: audiamus ejus ſuper hac re auctoritatem. Tunc delato codice lectum eſt in com- E mentario ſuper epiſtola ad Timotheum, ubi Ambroſius dicit: Primo itaque naſcentis eccleſiæ tempore omnes preſbyteri vocabantur epiſcopi ſive preſbyteri, & omnes epiſcopi vocabantur confuſe & preſbyteri ſive epiſcopi: item omnes epiſcopi vocabantur apoſtoli. (*Locus falſo citatus.*) Cur ergo nunc diſcreta ſunt hæc vocabula, ut jam epiſcopi non vocentur apoſtoli, non preſbyteri, ſed tantummodo epiſcopi; & preſbyteri ante ordinationem epiſcopalem non vocentur epiſcopi, niſi ſolum preſbyteri? Epiſcopi qui poſt deceſſum apoſtolorum eccleſias regebant, cum viderent ſe non eamdem habere quam apoſtoli habuerant gratiam, in poteſtate ſignorum,

ANNO CHRISTI 1031.

in virtute miraculorum, in reſuſcitatione mortuorum, grave ſibi exiſtimaverunt vindicare apoſtolicum nomen: ideoque hæc duo nomina ita inter ſe diviſerunt, ut majores ſacerdotes vocarentur epiſcopi tantum, minores vero ſacerdotes presbyteri dumtaxat appellarentur. Si igitur illi epiſcopi quondam poſt apoſtolos virtute ſignorũ apoſtolis qui dominum viderant inferiores vocabantur apoſtoli, quanto magis ille apoſtolus eſt, & jure apoſtolus vocabatur, qui a domino omne donũ gratiarum cum conſortibus ſuis accepit, & in virtute ſignorum, tamquam vere apoſtolus, præpotens fuit?

Cumque ſileret, dixit Petrus quidam presbyter: Hoc idem teſtificatum eſt ante hos plures annos a Ragembaldo patre monaſterii Milbecenſis. Nam cum vos, o venerande pontifex, in hac baſilica per hebdomadam pentecoſtes in veſtra ſynodo, adſtante multitudine ſacerdotum, reſideretis, allocutus eſtis ſynodum, dicens: Nobis neſcio quæ novitas de patrono noſtro Martiale orta eſt, mihi ſatis dura & gravis. Alii memoriam ejus de apoſtolo, alii de confeſſore agunt: alii teſtantur eum eſſe apoſtolum, alii coapoſtolum: quid ergo, fratres, in hoc ſentitis? At ille memoratus veneranda canitie, doctrina & moribus egregius, confeſtim admirando ſignare ſe cœpit ſigno crucis, & ſic primus reſpondit: Tale nunquam audivi quale nunc. Certe auribus meis, o pontifex, majorem inducitis novitatem. In noſtro ſiquidem monaſterio, & in cæteris, in quibus a pueritia mea uſque modo per Bituricenſem & Turonenſem provincias converſatus fui, numquam audivi Martialem recitari niſi cum aliis apoſtolis. Interea in concilio illo, cum quidam ex clericis Petracoricæ urbis cum patre monaſterii Solemniacenſis altercaretur, & diceret: Eodem modo ſanctum Frontum poſſumus dicere apoſtolum. Ille coram omnibus ſic ei reſpondit: Tace, inquam, frater; melius eſt ut ſileas: quia quando nos in ſcholis magiſtrorum mel & lac bibebamus, tu ſolam ruminabas fabam. Scripturam de ſancto Fronto novam, cujus tu auctoritate niteris, Gauzbertus noſter edidit lucri cauſa, qui ſub hujus Lemovicæ ſedis epiſcopo Hildegario chorepiſcopus nobis extitit. Qua autem ratione ille poteſt eſſe apoſtolus qui indigena Petracoricenſis fuit? Profecto ſi ibi a puero pſalterium didicit, ſicut in ejus geſtis legitur, & ibi clericus eſt factus: jam ibi ſacerdotium & Chriſtianitas erat, ubi ſcholæ ſcripturarum divinarum, ubi clericatus ordo erat. Legitur eum potius eremitam vixiſſe, quam epiſcopum. Dicere neſcis quæ ſigna ille operatus eſt, ut Petracoricenſes converteret. Potius ille eos Deo acquiſivit, qui omnem Aquitaniam cum Stephano principe Galliarum ad fidem traxit. Neque Frontus, neque Saturninus, neque Dionyſius leguntur mortuos ſuſcitaſſe. Et utique ſine ſuſcitatione mortuorum, ſine oſtenſione ſignorum primi gentiles non potuerunt credere, dicente domino: *Niſi ſigna & prodigia videritis, non credetis.* (*Act. 2.*) Item alibi dicitur: *Illi autem profecti prædicaverunt ubique domino cooperante, & ſermonem confirmante ſequentibus ſignis.* (*Marc. 16.*) Apoſtolus nullus fuit, niſi qui a Ieruſalem profectus eſt, dicente Iſaia: *De Sion exibit lex, & verbum domini de Ieruſalem.* (*Iſa. 2.*) Itemque dominus ait: *Oportebat Chriſtum pati, & prædicare in nomine ejus pœnitentiam, & remiſſionem peccatorum in omnes gentes, incipientes ab Hieroſolyma.* (*Luc. 24.*) Et alibi dicit: *Eritis mihi teſtes in Ieruſalem, & in omni Iudæa, & Samaria, & uſque ad ultimum terræ.* (*Act. 1.*) Ubi autem eſt locus, ubi Frontus Georgium legitur ſuſcitaſſe? Porro apud Elſe monſtratur ſemper locus ubi Martialis Auſtriclinianum ſuſcitavit. Martinus Turonenſis tantam poſt apoſtolos gratiam a Deo legitur habuiſſe, ut trium mortuorum ſuſcitator fieret. Diſcipuli ejus orbem luſtraſſe dicuntur, ſi quem forte tunc juvenem invenire potuiſſent in ſuſcitatione trium mortuorum Martino ſimilem, nec invenire potuerunt. Dic nobis, frater, quos martyres, quos confeſſores, quas virgines legiſti poſt apoſtolos ultra tres mortuos ſuſcitaſſe? nimirum hac in re etiam Martialis oſtenditur vere apoſtolus eſſe, eo quod, ut multam Deo gentilitatem acquireret, ut fructum pluriinum afferret, ſex mortuos tamquam vere apoſtolus ſuſcitavit. Sex ipſos mortuos in teſtimonium veritatis poſſumus oſtendere in quibus jacent monumentis. Auſtriclinianum quippe, & filium Nervæ, duoſque idolorum pontifices, atque armigerum Stephani, & filium Arcadii novimus, ubi quieſcentes expectent reſurrectionem mortuorum. Præter hos ſuſcitavit puellam, quæ quaſi mortua ſacta erat dilaniata a dæmonio. Item penes Mauritaniam oppidum maritimũ, qui ante pedes ejus quaſi mortui jacebant, ut cunctus populus mortuos eos crederet, novem ſimul viros ſuſcitavit. Veritatem dico, non mentior: niſi Martialis ab eo qui diſcipulis ſuis poteſtatem mortuos ſuſcitandi tradidit, tantam ſignorum gratiam haberet, non tantam cælo gentilitatem acquireret. Talibus ſignis barbari facile potuere fidem & Chriſti nomen ſuſcipere. Nos autem ita, Deo opem ferente, in eccleſia catholica conſtantes ſumus & ſolidi, ut quamvis omnia hæc apoſtoli officio Martialis egerit, nullo tamen pacto eum fateremur apoſtolum, hoc eſt legatum Dei, niſi hoc etiam ab antiquis patribus noſtris eſſet præoccupatum. Niſi enim vere legatus Chriſti eſſet, hoc eſt a Chriſto miſſus ad prædicandum: nunquam antiqui olim eum faterentur eſſe apoſtolum, nunquam nomen ejus cum nominibus aliorum apoſtolorum nobis ſcriberent pronuntiandum. Hanc rem antiqui codices a Francia, ab Hiſpania, a gente Anglorum advecti demonſtrant: hoc priorum tractatus doctorum, qui in ejus laude quædam probe ediderunt, indicat. Scimus quia Deus mendacio non oblectatur, ſancti ejus adulatione non gaudent. Veritatem requirit Dominus: propter veritatem ſancti pervenerunt ad regnum. Et ne verbo meo longiores faciam vos, o venerabiles patres qui in hoc intereſtis concilio, hoc tantum breviter perſtringam, quia nunquam uſque ad hunc hodiernum diem, qui eſt quinta ſabbati, factus eſt liber in toto orbe terrarum, qui in ordine apoſtolorum per litanias habeat ſcripta nomina Fronti, Saturnini, Dionyſii, Iuliani, Auſtremonii, Urſini, neque aliorum, qui poſt Martialem in Galliam venerunt, patrum: Martialis vero nomen, ut jam dixi, & in vetuſtiſſimis Aquitaniæ & Franciæ, necnon & Hiſpaniæ, ſive aliarum gentium libris, per innumeras litanias cum aliis apoſtolis inſcriptum comperitur. Denique qui eum in duodecim apoſtolorum ſerie per canonem miſſæ & per alia loca ſcripſerunt, ſicut Paulum, & Barnabam, Lucam, & Marcum, & Cleopham: non utique id agerent, niſi eum vere apoſtolum ſcirent eſſe; de illo ſcilicet ordine, quo dicuntur eſſe apoſtoli Paulus atque Barnabas.

14 Kal. Decembr. feria 5.

Ad hæc ex clericis Engoliſmenſibus, qui tamen minus eruditus erat, quidam ſe oppoſuit, dicens: Si nomen Martialis inveniretur in Actibus apoſtolorum, ſufficeret nobis.

Cui mox quidam eruditus ex ipſis Engoliſmenſibus clericis, qui tunc ab Engoliſma cum epiſcopo

Rohone

ANNO CHRISTI 1031.

Rohone ad concilium venerat, obviavit, reſpondens: Adjurare epiſcopos in concilio iſto audivimus, ne quis ſciens hic taceat veritatem: ideoque de hac re non audeo quin tibi coram omnibus reſpondeam. Nomina ſeptuaginta duorum nec in euangeliis nec in Actibus apoſtolorum inveniuntur, & Martialis procul dubio unus eſt de illis ſeptuaginta duobus. Quando autem diſcipulus Pauli Lucas Actus apoſtolorum ſcripſit, jam ante triginta annos Martialis apud Aquitaniam erat. Tacuit Lucas de adventu Petri in Antiochiam, tacuit de adventu Petri ad urbem Romam. Si hæc duo tangeret plene, & Martialem non exprimeret nominatim: juſte mirareris. Verum quia Petrus in Antiochiam, dehinc ad urbem Romam, cum Martiale venit; & primum Antiochiæ, dehinc Romæ epiſcopus ſedit; & quatuordecim annis ante Paulum venerunt Romam Petrus & condiſcipulus ejus Martialis, & Lucas de his nihil dixit: nihil eſt quod mireris, vel dubites. Si enim propter hoc dubitas, quaſi Martialis de tempore prædicationis domini non fuerit, geſta ejus non credis: & idcirco merito brutum animal reputaris, ſi tot ac tantos & tales, patres doctiſſimos, & priſcos, & modernos, qui ejus geſta ſumma reverentia & ſuſceperunt & ſuſcipiunt, errasse hac in re arbitraris. Quod autem a quibuſdam dudum audivi, neceſſe eſt mihi in hoc concilio proferre. Nonnulli enim, neſcio utrum vero an falſo, opinantur Martialem eſſe illum adoleſcentem, qui, ſecundum Marcum, in paſſione dominum poſt omnes diſcipulos eſt ſecutus. Et hoc propterea opinantur, eo quod tunc Martialis adoleſcens erat, & in cœna nocte ipſa domino miniſtraverat. Ætatis enim quindecim annorum erat, quando eum dominus vocavit, & baptizari a Petro juſſit. Alii autem illum adoleſcentem ſuſpicantur eſſe Ioannem euangeliſtam. Sic autem Marcus ait:

Marc. 14. *Tunc diſcipuli omnes relicto eo fugerunt. Adoleſcens autem quidam ſequebatur eum amictus ſindone ſuper nudo: & tenuerunt eum. At ille, rejecta ſindone, nudus profugit ab eis.* De qua re in commentario ſuper Marcum Beda dicit: Hic adoleſcens, ſive Ioannes, ſive alius quilibet nobis ignotus proprio nomine fuerit, certum eſt quia magnum amoris ardorem in dominum habuerit. Item alii opinantur Martialem fuiſſe illum diſcipulum, qui ſecundum Ioannem, notus erat pontifici, & dixit oſtiariæ, & introduxit Petrum: quod hac de re opinantur, quia de nobili fuiſſe legitur genere, ac per hoc cognitus pontifici. Alii autem hoc negant, & aſſerunt ipſum diſcipulum fuiſſe Ioannem. Auguſtinus vero in commentario ſuper hac re ſic ait: Neſcimus quis iſte diſcipulus fuerit notus pontifici. Non enim poſſumus affirmare illum fuiſſe Ioannem: quia Ioannes, ubicumque ſe commemorat, hoc adjicit, *Quem diligebat Ieſus*: hic vero prætermittit. Alios quoque vidi, qui opinabantur Martialem ipſum eſſe Matthiam, & ſimilitudine nominis a lingua Aquitanorum ita facile cœpiſſe vocari: ſive propterea quod non facile invenitur ubi corpus jacet Matthiæ. Ego autem pro certo teneo, quod ſi non alius eſſet Matthias, & alius Martialis: uterque tam in noſtris quam in Anglorum gentis libris minime in ordine apoſtolorum eſſet ſcriptus. Per litanias ſiquidem vetuſtorum voluminum Angligenæ gentis, quæ fidei rudimentum & eccleſiaſticas inſtitutiones a Gregorio papa percepit, Matthias, & Martialis, uterque cum aliis apoſtolis inſcriptus habetur. Proinde non ignorabat Gregorius, non eumdem eſſe Matthiam qui & Martialem. Ego autem quemdam Græcum peritum interrogans, didici ab eo Matthiam Armeniæ minori prædicaſſe, & ibi in pace migraſſe. Sed libenter me audiat ſacer patrum conventus. Ante hos plures annos quidam ex fratribus de monte Sinai in hanc partem advenerunt occiduam Dei diſponente nutu, moribus graves, doctrina catholicæ fidei profluentes, vita per omnia honeſti, utriuſque linguæ periti: qui cum diu nobiſcum Engoliſmæ fuiſſent expectantes principem civitatis, & literis Græcis & Latinis eos videremus ad unguem imbutos, ſuper hac re interrogare curavimus eos. Eo tempore hæc regula de apoſtoli memoria in hac urbe frequentabatur, recuperata potius quam primo inchoata, viventibus rege Roberto & Gauzleno Bituricenſi archiepiſcopo. Ego autem Engoliſmæ poſitus, ubi etiam ab ineunte ætate educatus ſum, dum inter alios quaſi ſciolus viderer, ante omnes & ſuper omnes huic ſanæ regulæ repugnabam, putans eſſe vanum & falſum, ſive ex elatione deſcendiſſe, quia Martialem audiebam in hac urbe Lemovicenſi prædicari eſſe apoſtolum: & incautus ruſticorum opinioni meam accommodabam intelligentiam, putans neminem eſſe apoſtolum præter duodecim. Itaque illos conveni Græcos, ſciſcitans, utrum orientales Martialem noſſent. Qui, alter Simeon, alter nomine Coſmas, conſono ore reſponderunt, dicentes: Utique Martialem novimus apoſtolum, unum de ſeptuaginta duobus. Quibus cum diceremus: Neſcimus præter duodecim apoſtolos: interrogaverunt nos: Habetiſne, inquiunt, per iſtas occidentales eccleſias euangeliſtam Lucam, qui ſcribit alios ſeptuagintaduos eſſe electos a domino poſt duodecim apoſtolos? Et cum diceremus utique haberi, ſed illos ſeptuaginta duos a nobis non credi fuiſſe apoſtolos, ſed tantum diſcipulos: illi protinus nos fugientes, & ſigno crucis ſe munientes, cœperunt deteſtari vocem noſtram, dicentes: Diſcedite procul a nobis, miſeri, quia hæretici eſtis, cum non creditis verbis domini, dicentis ad illos: *Ite, ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos.* Luc. 10. Non creditis eſſe apoſtolos illos, quos ipſe incarnatus dominus ad prædicandum miſit? Duodecim miſit binos, & poſtea nihilo minus binos miſit alios ſeptuaginta duos. Græci ſemper Latinis ſapientiores fuerunt, & ſcripturæ Latinorum ex Græcorum fonte derivatæ ſunt. Martialem proinde, quem nos dicimus, ὁ ἅγιος Μαρτιάλιος, vere ſcimus eſſe unum de illis ſeptuagintaduobus, qui cum Petro occidentem petiit ad prædicandum: cujus geſta, & omnium ſeptuaginta duorum, in monte Sinai in eloquio noſtro habemus. Hoc ego teſtimonio a Græcis accepto cœpi mecum multa volvere: & curioſe antiquorum voluminum arcana rimatus, frequentius Martialem comperiebam ab antiquis pronuntiatum eſſe apoſtolum. Animadverti quoque Paulum & Barnabam, Silam & Timotheum, eſſe apoſtolos, non de duodecim, non de ſeptuaginta duobus. Perſpexi quia Timotheus diſcipulus Pauli a Hieronymo dicitur apoſtolus. Marcus etiam & Lucas, Silas atque Oneſimus, & alii quidam per veteres ſcripturas dicuntur apoſtoli, & memoria illis apoſtolica exhibetur. Sic, Deo revelante, patenter intelligere cœpi, vere illum eſſe apoſtolum, qui genere Hebræus, domini diſcipulus, domini in cœna miniſter, domini in inſufflatione Spiritu ſancto repletus, a domino poteſtate ligandi atque ſolvendi ſublimatus, a domino ad prædicandum miſſus, fructificator maximus in officio apoſtolatus exiſtere meruit: & hanc regulam rationabilem, & autoritatis antiquorum

Marginal notes (left): Beda ſenſu, non verbo. — Item & Auguſtin. — Ioan. 13.
Section letters: A, B, C, D, E.

ANNO CHRISTI 1031.

quorum plenam, & Dei voluntate inſpiratam, deinceps judicavi, & ex eo defendere totis viribus cœpi, quod totis viribus ante ignorans perſequebar. Nam & epiſcopus noſter Engoliſmenſis Hugo, vir undequaque doctiſſimus, qui ante hos quadraginta annos migravit, cujus ſucceſſor ante hos quatuordecim annos eſt defunctus, in quadam ſua editione de Martiale hæc locutus eſt: Illis, inquit, temporibus civitas Lemovica ante omnes & ſuper omnes Galliarum urbes eminebat, arcem regni Aquitanici tenens: & pervenit ad eam beatus Martialis, qui a domino per legationem B. Petri gentibus Aquitanicis eſt deſtinatus apoſtolus. Qui dum ad Burdigalam urbem ad prædicandum Vaſconibus proficiſceretur, tranſitū per civitatem Engoliſmam habuit. Et diu illic demoratus, Engoliſmenſem populū ad Deum vivum convertit, ejuſque primum epiſcopum nomine Auſonium, ex ipſa patria oriundum, quem ipſe baptizaverat, ordinavit.

Et cum quidam ex concilio dicerent: Cur Dionyſius, qui longe poſt Martialem in Galliam venit, in libro Actuum apoſtolorum nominatur, cum Martialis nominatim non ibi exprimitur? ille reſpondit: Quia Dionyſius gentilis diſcipulus Pauli fuit, & Lucas comes Pauli erat, qui in illo libro plus geſta Pauli, quæ vidit, enarrat. Sed de nominibus eorum qui tunc in prædicatione floruerunt, quid nobis vel controverſiæ vel utilitatis attingat, non video: cum plures nominentur ibi, vel in epiſtolis Pauli, quorum memoriam in feſtivitatibus minime novimus. De Iaſone illo antiquo diſcipulo, de Philippo euangeliſta, de Apollo, de Epaphta, ſive de aliis ibi nominatim expreſſis, nos quidem eorum mentionem per ſingula, quamvis ſpeciatim, ſive neſciamus, ſive omittamus, illi tamen populi, quibus patroni dati ſunt, certum eſt memoriam eorum non ſegniter venerari. Nam etſi Martialis memoria apud quaſdam gentes annua ſpeciatim non agatur: nobis tamen occidentalibus, qui ejus adventu illuminati ſumus cæleſti claritate, qui eum in cælo & terra patronum occiduis gentibus eſſe ſcimus, non ignobili recordatione ſemper pro opportunitatibus habenda eſt gaudiorum. Porro autem de Dionyſio Areopagita, qui in Actibus apoſtolorum memoratur, putare ſolebam ipſum eſſe qui in Galliam cum Ruſtico & Eleutherio poſt deceſſum apoſtolorum Petri & Pauli & Martialis venit: donec nuper contigit mihi fortuito legere commentarium Bedæ ſuper libro Actuum apoſtolorum, ubi ita ſcriptum eſt: Dionyſius iſte Areopagita ipſe eſt, qui poſtea Corinthiorum epiſcopus factus, glorioſiſſime eccleſiam rexit, & eloquio clarus multos libros ad utilitatem eccleſiæ ſcripſit. Hujus Dionyſii Hieronymus in chronico ſuo mentionem faciens, dixit: Dionyſius Corinthiorum epiſcopus, eloquio clarus ſub Antonino floruit imperatore, quo tempore Polycarpus diſcipulus Ioannis euangeliſtæ paſſus eſt: ſub Trajano vero, qui quintus poſt Veſpaſianum imperavit, Ioannes apoſtolus in pace quievit; & Clemens papa in mare merſus, martyrio coronatus eſt. Hujus Dionyſii Gregorius in quadam homilia meminit, dicens: Fertur Dionyſius ille antiquus venerabilis pater Areopagita dicere, quod ex minoribus angelorum agminibus foris ad explenda miniſteria vel viſibiliter vel inviſibiliter mittuntur. Hic autem de Francia Dionyſius, unde fuerit oriundus, in paſſione ſancti Marcelli fideliter memorari mihi videtur: ſic enim ibi habetur. Puer quidam Marcellus ſub doctrina beati Sixti erudiebatur: cumque ſupplicüs Sixtum

Beda in Act. 17.

Hieronym. falſo citatus.

Gregor. homil. 14. in Euang.

A epiſcopum videret puer macerari, cœpit timere. Tunc ſanctus Laurentius corroborans ætatis ejus infantiam, ait ad eum: Marcelle, genitor tuus Ægeas noluit Chriſtum credere, nam mater tua Marcellina, & fratres tui Saturninus & Dionyſius, jubente ſancto Clemente papa urbis Romæ, partibus Galliarum, ut ad fidem Chriſtianam gentes inſtruerent, directi ſunt. Vade ad eos, ut non pereas in manu Decii. Et infra dicitur: Profectus Marcellus cum Anaſtaſio commilitone Chriſtiano, ut iret ubi erat frater ſuus Saturninus epiſcopus, pervenit uſque ad Argentomagum: ubi a præſide comprehenſus, inquiſitus eſt unde eſſet, aut de qua provincia vel civitate huc veniſſet, puer reſpon- B dit: Chriſtianus ſum, ab urbe Roma exivi, & propero ad civitatem Toloſam, ubi fratres mei Saturninus & Dionyſius commorantur. Cui Heráclius præſes ait: Dic mihi vocabulum patris vel matris tuæ. Puer reſpondit: Pater meus Ægeas, & mater mea Marcellina nuncupati ſunt. Sed ſi velint epiſcopi, ipſa paſſio in concilium eorum poteſt ſine mora deferri. Hæc mihi non diſcrepare videntur a ſcriptura quæ penes nos Engoliſmæ de Dionyſii geſtis habetur. Ibi enim legitur, quod Clemens quemdam Philippum ordinaverit epiſcopum, & Hiſpaniæ deſtinaverit ad prædicandum: Dionyſio vero verbi divini ſemina gentibus tradidit erogan-da; quem in Galliam miſit, ſocioſque ei Saturninum, Marcellinum, & Lucianum, atque Ruſti- C cum, & Eleutherium adhibuit. Qui cum ſimul perveniſſent ad portum Arelatenſium civitatis, Marcellinus in Hiſpaniam abiit, Saturninus autem Toloſam profectus eſt, & Dionyſius cum Ruſtico & Eleutherio Pariſios adierunt. Lucianus vero preſbyter ad Belvacenſem profectus eſt urbem. Iulianus quoque Cenomanenſis, ut in geſtis ejus reperimus, genere Romanus fuit. Saturninus autem, ut paſſio ejus docet, tempore Diocletiani & Maximiani, Decio Germanico & Grato conſulibus, paſſus eſt. Verum nonnullos audio interdum movere, quomodo non diſcrepet illud quod apud Toloſam geſta ejus de tempore narrant: videlicet ſi in tempore Diocletiani & Maximiani, D conſulatu vero Decii Germanici & Grati, primo Toloſam advenit, vel, quod verius eſſe mihi videtur, tempore Decii ſecundum paſſionem ſupradicti Marcelli, & ſub ipſorum principum tempore paſſus eſt, quomodo a Petro apoſtolo epiſcopus ordinatus, & Toloſam miſſus eſt? namque a paſſione B. Petri, quæ ſecundum putam veritatem Hieronymi trigeſimoſeptimo a reſurrectione domini, hoc eſt decimotertio Neronis anno, extitit, uſque in primum annum Decii, fuerunt anni numero 185. & a primo Decii anno uſque in primum Diocletiani annum, fuerunt anni duodetriginta. Fuerunt a reſurrectione domini uſque in ultimum annum E Diocletiani anni numero 265.

Ad hanc vocem cum in concilio a quibuſdam de chronicæ concordia, propter adventum Martialis in Aquitaniam, ſubtilis inquiſitio a clericis fieret, ille Engoliſmenſis clericus adjunxit, dicens: Hieronymi chronica quæ mentiri non poteſt, ſi placet, in concilium deferatur, & ſuper hac quæſtione diligenter perſpiciatur. Itaque perſcrutato libro locutus eſt: Licet, inquiens, Beda in commentario ſuper Actus apoſtolorum dicat, Petrum quarto Claudii anno Romam veniſſe, & trigeſimonono anno poſt reſurrectionem domini paſſum eſſe: tamen ſecundum Hieronymi chronicam ſubtiliter ſupputatam ita invenitur, quod decimo octavo anno Tiberii dominus paſſus eſt: poſt

Tiberium

ANNO CHRISTI 1031.

Tiberium vero regnavit Caius, & poſt eum Claudius, cujus imperii ſecundo anno venerunt Romam princeps apoſtolorum Petrus, & condiſcipulus ejus Martialis; ipſius autem Claudii quarto anno Marcus in Ægypto, Martialis in Gallia, dominum prædicare cœperunt. Poſt Claudium, qui imperavit annis 13. menſibus 7. diebus 28. ſuſcepit jura principalia Nero, nihilo minus annis 13. menſibus 7. diebus 28. nam 13. plenis annis regnavit, & quarto decimo pluſquam medio mortuus eſt. Hujus imperii primo, rex Galliarum Stephanus Romam cum legionibus Gallorum ad eum perrexit, quemadmodum literis per veredarios ei fuerat juſſum. Ipſius quoque Neronis anno ſecundo, Paulus apoſtolus primitus venit Romam, hoc eſt quarto decimo anno poſt adventum B. Petri: necdum enim fuerat Paulus Romæ, quando Stephanus ad Neronem profectus eſt. Miſſus eſt autem vinctus Romam Paulus a Feſto præſide Iudææ, quia Cæſarem appellaverat. Item anno primo Tiberii, Herodes tetrarcha apud Iudæos cœpit regnare: qui regnavit per annos 24. id eſt uſque ad primum annum Caii Caligulæ, qui fuit ſucceſſor Tiberii: ſub quo Herode dominus paſſus eſt, fuitque frater Archelai, id eſt filius illius Herodis ſub quo Chriſtus natus eſt. Poſt Herodem vero tetrarcham regnavit Agrippa annis ſeptem. Ipſe eſt Herodes qui Iacobum occidit, & Petrum comprehendit, & ab angelo percuſſus eſt. Cujus Herodis anno quinto, hoc eſt Claudii Cæſaris ſecundo, Petrus & Martialis, ut jam diximus, primo venerunt Romam. Poſt Agrippam Herodem, regnavit filius ejus alter Agrippa annis 26. hoc eſt uſque in ſecundum annum Veſpaſiani, quando Iudæorum regnum defecit. Poſt Neronem quippe imperavit Veſpaſianus, cujus tertio anno imperii Martialis apud Lemovicam quievit. Supervixit Petro quatuor annis. Anno enim 37. a reſurrectione domini, ut jam diximus, hoc eſt decimo tertio anno Neronis imperii, Petrus paſſus eſt: & anno quadrageſimo poſt reſurrectionem domini, hoc eſt tertio anno Veſpaſiani, Martialis aſſumptus eſt. Hæc omnia ita diligenter ſupputantur, ut ſi ſecundum quoſdam trigeſimo nono anno poſt reſurrectionem domini Petrus paſſus eſt, ergo Martialis Petro ſupervixit uno integro anno, & craſtina die, hoc eſt prima alterius incipientis anni die, cælos cum Chriſto aſcendit. Atque ipſo anno quo baſilicam, in qua ipſe membris quieſcit, in honore Petri apoſtoli dedicavit, poſt duos menſes dierum temporalem mortem ſuſcepit. Si autem juxta Hieronymum Petrus trigeſimo ſeptimo a reſurrectione domini, hoc eſt decimo tertio Neronis paſſus eſt anno: igitur Martialis Petro quatuor annis ſupervixit.

Hæc & his ſimilia de convenientia annorum cum ſatisfactum eſſet, & ille Engoliſmenſis clericus iterum diceret, quia nihil mirum ſi Martialem Lucas nomine proprio non exprimit, cum illorum ſeptuaginta duorum nomina non oſtendat, atque Petri adventum in Antiochiam & Romam nullo modo ſcribat, iterum Odolricus pater allocutus eſt concilium, dicens: Ne quis forte nos dicat nunc novum fateri apoſtolum, & hactenus non auditum: de apoſtolatus ejus antiquitate, eo quod jam olim præoccupatus ab antiquis & teſtificatus fuerit, iterum perhibebo teſtimonium verum, o venerabiles epiſcopi. Ecce duo ſacerdotes ex fratribus noſtris coram adſunt, quos olim hac ipſa de cauſa in Britanniam miſi, ut Anglorum a Gregorio, ut reor, præfixam legem annoſam diligentius perſcrutarentur, & omni ſubmoto mendacio ad nos referrent. Qui cum ad Anglos perveniſſent, tam in martyrologiis eorum quam in litaniis Martialem ab antiquitate repetiebant apoſtolum ſcriptum. Ad quoddam autem magnum devenientes monaſterium, in quo primus Anglorum epiſcopus requieſcit corpore Auguſtinus (compererunt enim ibi non haberi librum de actibus beati Martialis) per litanias tamen atque martyrologia in eodem loco invenerunt eumdem patronum nomine apoſtolico decoratum. At cum a patre monaſterii perquirerent, dicentes: Vt quid Martialem in veſtris litaniis prædicaris apoſtolum, cum ejus geſta dicatis non haberi penes vos? ille reſpondit: Quia ab illo, inquit, tempore, quo primo in hac provincia Chriſti nomen auditum eſt, a patribus hoc noſtris obſervatum eſt, quorum nullatenus immutare poſſumus traditionem. Scimus quippe doctores noſtros priores de Gregorii profluxiſſe magiſterio: attamen ſæpius inter nos conferre indagando ſolemus, quis iſte eſt apoſtolus, cujus vocabulum in evangeliis & in actibus apoſtolicis minime intuemur. Et quoniam geſtorum ejus autoritatem non habentes, de eo non parum hæſitabamus: ideo nomen ejus crebro a memoria apoſtolica eradere putabamus. Sed econtra cum animadverteremus quia antiqui patres noſtri non incaſſum hunc nobis ſcripſerunt apoſtolum: idcirco nullo auſu ejus vocabulum a ſerie apoſtolorum abolere audebamus. Vos autem peregrini Galli, qui de ejus eſtis apoſtolatu, qui nobis ejus actus enuntiatis, a noſtris cordibus de eo omnem omnimodis dubitationem abjeciſtis: & hac de re dudum creberrime Deo ſupplicabamus certos nos reddi. Nec in adventu veſtro derelicti ſpe noſtra videmur: immo exultandum nobis eſt de tam egregiæ virtutis domini noſtri Ieſu Chriſti diſcipulo. Multa alia teſtimonia penes eamdem gentem Anglorum de hujus autoritatis vetuſtate teſtes veraces narraverunt nobis ſeſe comperiſſe. Illud quoque mihi memorandum eſt, quod ante hos ſeptem annos [1] rex Anglorum [2] duci Aquitaniæ regalia munera miſit, ſimulque codicem literis aureis ſcriptum, in quo nomina ſanctorum diſtincta cum imaginibus continebantur. Quod volumen jam olim in concilio Pictavenſi, dum hac eadem de re quæſtio eſſet, idem dux VVilielmus literis edoctus in teſtimonium antiquitatis pontificibus oſtendit. Erat enim ibi Martialis in aliorum apoſtolorum catalogo poſitus. Qui peritiſſimus princeps dicebat archiepiſcopo Burdigalenſi, & aliis qui ibidem aderant epiſcopis: Conjicere, inquiens, poſſumus quam egregiæ autoritatis ſit beatus Aquitanorum patronus, de quo Gregorius in illa ſui laboris gente hanc legem tradidit obſervandam. Nimirum imperitorum eſt dubitare de quo ſanctus papa Gregorius non dubitavit. Videtis ecce, o epiſcopi, in hoc codice, qui apud Anglos ſcriptus eſt, prætermiſſum eſſe Timotheum, & Cleopham, & Silam, & alios. quorum nomina in evangeliis, & in actibus apoſtolicis, ſive in epiſtolis Pauli leguntur, quos apoſtolos diciti præter duodecim eſſe: non tamen prætermiſſum eſſe illum noſtrum patronum, qui primus Galliarum fuit epiſcopus, cujus nomen in evangeliis

[1] Cnuto hic erat cognomento Magnus.
[2] VVilielmo

ANNO CHRISTI 1031.

evangeliis reticetur: ut ſcilicet vere illum Dei fuiſ- A ſe ſciamus diſcipulum in carne, & cum duodecim prioribus electis diſcipulis maximam a Deo accepiſſe apoſtolatus gratiam, hanc gentem occiduam poſſidendi ſignum apoſtolatus in æternum. Hoc autem in Martiale fieri videmus, quod etiam in Barnaba, Luca, & Marco, & antiqui faciebant, & moderni hactenus faciunt. Nam eorum alii memoriam de confeſſoribus, non de apoſtolis, agunt, ea tantum cauſa quia non ſunt de duodecim: alii autem rectius arbitrantes, non de confeſſoribus, ſed de apoſtolis eorum agunt recordationem, eoſque apoſtolos prædicant; ideo quia de Iſrael genere ſecundum carnem procreati, ad prædicandum ab aliis apoſtolis miſſi ſunt. Ita & qui Martialis men- B tionem de confeſſore agunt, idcirco agere videntur, quia non fuerit unus de duodecim. Qui vero ejus de apoſtolo recordantur, rectius aorumant, quia quamquam unus non ſit de duodecim, ex genere tamen Abrahæ, hoc eſt de tribu Benjamin, ortus, dominum in carne videns, ejus fuit diſcipulus. Omne etiam donum gratiarum cum duodecim a domino accipere promeruit. De cætero a domino per beatum Petrum ad prædicandum Gallus miſſus eſt, ubi clara habet apoſtolatus ſigna: prædicationis quippe fructificatio maxima illi inter alios apoſtolos extitiſſe probatur: ſiquidem præter Paulum & illos duodecim neſcimus tanta copia fructificaſſe alium apoſtolorum, quanta C Martialis prædicando fructificavit.

Hæc & his ſimilia cum ſuper his dux perorasſet, ejuſque verbo nullus contraire quiviſſet; quidam clericorum de eruditis ait ad eos qui ſedebant in concilio: Non ignoramus quia Matthias de ſeptuaginta duobus dudum fuerit, & poſt per conſtituentem Petrum unus de duodecim extiterit. Verum alter, quem ſors in duodenatio non accepit, nihilo minus tamen de eorum ordine qui exceptis duodecim erant, apoſtolus permanſit. Ipſe eſt enim poſtea dictus Iudas apoſtolus, qui tunc Ioſeph juſtus ſive Barſabas dicebatur. Ipſe denique eſt, qui cum Sila apoſtolo ab D aliis apoſtolis miſſus eſt: unde Hieronymus divinæ legis interpres ſcribit, dicens: Silas quoque & Iudas ab apoſtolis apoſtoli appellati ſunt. Si ab apoſtolis illi appellati apoſtoli ſunt, ergo vere apoſtoli erant: priores enim apoſtoli eos quos apoſtolos vocabant, non incaſſum apoſtolos exiſtimabant: nec appellaſſent, niſi eſſent. Præterea Paulus apoſtolus, in quo Chriſtus loquebatur, exceptis undecim, non appellaret apoſtolos, niſi vere apoſtoli exceptis undecim eſſent. Non in vanum quippe, neque mendaciter aliquod verbum

1. Cor. 15. locutus eſt Paulus: *Apparuit*, inquit, *undecim, deinde apoſtolis omnibus.* Hæc propter quoſdam protuli, qui in concilio verbum ventilant, dicentes: Quid enim, ſi Martialis apoſtolus tunc erat, E ut quid minime in locum Iudæ ponebatur, quando Matthias eligebatur? Sciant itaque non ſolum Matthiam, ſed cum eo & Barſabam ab apoſtolis electos & ſtatutos, & occulta ſorte Matthiam, ut in locum Iudæ eſſet, aſſumptum; quatinus non jam undecim, ſed duodecim primi teſtes reſurrectionis domini eſſent: Barſabam vero apoſtolico nomine minime caruiſſe, quia alii præter duodecim jampridem ad apoſtolatus officium deſtinati

Luc. 10. fuerant, dicente domino: *Ite, ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos.* Sane quis dixerit Martialem non fuiſſe reſurrectionis domini teſtem? Numquid non Barſabas, quia unus erat de ſeptuaginta duo- A bus, ſicut & Matthias, ſicut apoſtolus tunc erat, ita deinceps apoſtolus fuit? Nonne ipſe eſt, ut jam dixi, qui nunc dicitur Iudas apoſtolus cum Sila apoſtolo? Etenim quemadmodum Matthias prius erat apoſtolus de ſeptuaginta duobus, dehinc autem unus de duodecim fuit: ita & Barſabas ut apoſtolus erat, apoſtolus permanſit, licet non de duodecim. Eodem modo & Martialis, ſi unus de ſeptuaginta duobus fuit, ergo tunc & apoſtolus erat, & demum apoſtolus permanſit, tranſlato Matthia in duodecimum. Ut autem quidam ait, apoſtolus non numeri ſed officii nomen eſt. Re autem vera illi ſtatuti ſunt duo ad ſupplendum duodenarium ordinem, qui a baptiſmate Ioannis uſque in diem B aſcenſionis opera domini viderant, perfectæ ætatis exiſtentes. Si enim ipſe dominus non ante trigeſimum ætatis eſt exorſus prædicare annum: quanto magis diſcipulos duodecim oportebat non ante ætatem perfectam teſtes domini publicos Iudæis eſſe? Porro ſi Martialis, quando dominus aſcendit in cælum, necdum viceſimum ætatis annum attigerat, quid in eo præjudicare poſſumus, quod minime in locum Iudæ ſubſtitutus fuerit? præſertim cum anteriores duodecim teſtes, vel grandævi, vel perfectæ eſſent ætatis, hic autem nondum impletam corporis ætatem haberet. Si autem David, cum adhuc eſſet adoleſcens, a domino electus in regnum, & eo jubente conſecratione regia unctus C eſt, tamen non ante regnare cœpit, quam triginta ætatis compleret annos: quid mirum ſi Martialis ætate adhuc adoleſcens unctionem ſancti Spiritus in poteſtate ligandi atque ſolvendi, & cætera gratiarum chariſmata ad officium apoſtolicum pertinentia, cum aliis a domino accepit apoſtolis? ubi jam enim pervenit ut integræ eſſet ætatis, hoc eſt annorum triginta, per beati Petri legationem Aquitanicæ gentilitatis apoſtolatum efficaciſſimo opere a domino ſuſcepit. Quod autem dominus juſſit Petro ut dirigeret Martialem ad prædicandum provincias Galliarum, idem eſt ſimillimum illi quo doctoribus Antiochiæ degen- D tibus ait Spiritus ſanctus: *Segregate mihi Paulum* Act. 2. *& Barnabam in opus quo aſſumpſi eos. At illi orantes & jejunantes, impoſuerunt eis manus, & dimiſerunt eos.* Et ſicut illi miſſi fuerunt a Spiritu ſancto, quamvis per miniſterium diſcipulorum: ſic Martialis miſſus eſt a domino in Galliam, licet per legationem & conſultum beati Petri. Qui vocante & eligente ſe domino, ætatis quindecim annos impleverat tantummodo, tribuſque cum eo permanſit, id eſt uſque ad paſſionem & aſcenſionem, poſt adventum denique ſancti Spiritus ſuper apoſtolos in Sion, annos quinque apud Iudæam fecit, & poſt cum Petro Antiochiæ ſeptem permanſit: at vero dehinc ſequenti anno, imperante domino, Aquitaniam E introivit, in qua per viginti octo annos prædicationi inſtitiſſe cognoſcitur: ſiquidem tertio Veſpaſiani anno migravit. His igitur verbis æmulorum pertinacia cum pullulans eſſet facile extincta, omneſque peritorum acclamaſſent ſatis fuiſſe convenient ætatis perfectionem, in illis qui duodecim apoſtoli priores electi ſunt, extitiſſe: interim in illo concilio Pictavenſi ſuper hoc capitulo ceſſatum eſt.

Subjunxit etiam idem venerandus ſenior qui hæc perorabat, dicens: Quid multa neceſſe, dilectiſſimi? nil profecto hic obeſſe conſpicitis, quam illam minus congruam multorum conſuetudinem, non ratione perſpicacem, ſed incuria, ut aſſolet,

ANNO CHRISTI 1031.

aſſolet, torpente, penes plures inveteratam. Quo autem modo hæc quæ in multis invaluit traditio, ex quo, videamus fonte, deſcendit. Noſtrorum equidem patrum non incerta didicimus relatione, quia longe olim, immo ab ipſius diſcipuli domini tempore, quo, imperante Veſpaſiano in pace occubuit, uſque in tempora nepotum Caroli Auguſti, quando in monaſticum canonicalis ordo, facientibus Pipino & Carolo fratribus, filiis Hludovvici, in quo ego rector ſum loco, permutatus eſt, eumdem Chriſti diſcipulum paſſim per Aquitaniam priores noſtri cum aliis recitabant apoſtolis, ejuſque de apoſtolo mentionem recolebant: donec juniores, quaſi melius zelando, imo deterius ſapiendo, cœperunt novitatem inferre, dicentes: Licet nobis patronum Aquitaniæ de loco apoſtolorum, in quo nunc ultimus eſt, tranſmutare, ut ſit nobis honorabilior, ſi primum in confeſſorum ſerie eum dicamus: ſit nobis principium confeſſorum, non extremitas apoſtolorum: eligimus ut ſit primus ante omnes confeſſores, quam ultimus in apoſtolis. Hoc itaque arbitrio humano nulla ratione fulto, paulatim uſque ad hæc tempora noſtra talis increvit mos, non tamen in omnibus locis. Nonnullæ quippe eccleſiæ hodieque hac in re antiquiorem retinere videntur obſervantiam: quam licet alii permutaſſent in terris, nullatenus tamen potuere ejus imminuere neque obſcurare gloriam in cælis, ubi ingens apoſtolicum decus, in glorioſo rutilans apoſtolorum choro, ante conſpectum majeſtatis gloriæ Dei perenniter poſſidet. Si ergo priora & antiquiora patrum, ſecundum veritatem & rationabilem autoritatem, Deo inſpirante, recuperamus inſtituta, olim humanis adinventionibus ablata atque depravata, idque agimus renovando magis quam novitatem præſumptivam tradendo: ut quid culpamur velut tranſgreſſores paternorum terminorum, de quibus

Prov. 22. ſcriptum eſt: *Ne tranſgrediaris terminos antiquos quos poſuerunt patres tui*? cur, inquam, durum id aliquibus videbitur, ſi rectam veritatis lineam ſequimur, ſi perſpicaciores patres antiquos hac in re imitemur, ſi minus acutos non ſectari dignum ducamus? Nonne hic pater Azenerius, atque Benedictus rector monaſterii Cluſæ ſancti Michaelis, pluresque alii doctiſſimi & reverentiſſimi abbates & epiſcopi, tam præſentes quam abſentes, una cum Romana apoſtolica ſede, huic ſententiæ teſtificantur nobiſcum, bonumque id ac juſtum Deoque beneplacitum ducunt? Cur autem multorum opinioni incaute aurem præbendo obſcurare, immo, quod abſit, infalſare tanti geſta patroni videbimur? qua enim ratione poſſumus eum negare fuiſſe diſcipulum domini, eumque in carne ſecutum? Sed quiſnam temere inficiari audeat, eum a domino ad prædicandum miſſum, necnon & ligandi ſolvendique cum aliis apoſtolis poteſtate promotum; partemque gentilitatis enormem in occiduo climate ſpecialem in ſorte apoſtolatus, Chriſto jubente ac donante, beatoque Petro conſultum præbente, ſuſcepiſſe? Omnia hæc de illo abnuunt, qui eum aut non credunt eſſe apoſtolum, aut, ſi credunt, non libenter ſuſcipiunt. Illi, inquam, hæc denegare videntur, qui eum non quemadmodum Ioannem evangeliſtam, ſed velut Silveſtrum papam, aut unum de his qui dominum in carne non ſecuti ſunt, vel non viderunt, ſimpliciter confeſſorem autumant.

Tunc quidam moribus & ætate grandævus, ex

A epiſcopis qui ſedebant in concilio, Albienſis videlicet eccleſiæ paſtor Æmilius, facto ſilentio, dixit: Hunc Aquitanicæ patriæ coruſcum illuminatorem, qui ad hanc plagam patres noſtros venit primus ſalvare, quem Chriſtus dominus & beatus Petrus, alter imperans ut magiſter & dominus diſcipulum & ſervum, alter exhortans ut condiſcipulus & compropinquus condiſcipulum & compropinquum, ad ſalutem & lumen gentium Galliarum, in tenebris & umbra mortis ſedentium, direxerunt, juſtiſſimum & digniſſimum eſſe omnimodis cenſemus, ut quo magis poſſumus excellentiori habeamus honore, ſecundum tamen rectam veritatis normam. Hæc, inquam,

B in eo teneamus quæ non ſint ultra veritatem: & quod verum & clariſſimum illic eſt nec prætermittentes nec excedentes, quo eum mage valemus honoremus. Si enim vere a domino ad prædicandum miſſus eſt, ſi diſcipulus ejus in carne fuit, ſi unus de illis eſt, quibus dictum eſt: *Beati oculi qui vident quæ vos videtis*: qui eum negat apoſtolum, profecto conſtat quia veritatem prætermittit, immo impugnat. Si autem ita diceretur apoſtolus, ut de origine Iſrael diſcipulus domini non eſſet, nec a domino poteſtatem ligandi ac ſolvendi accepiſſet: ultra veritatem fieret tranſcenſio. Vt ſi quis eum unum de duodecim, dicat fuiſſe, ultra veritatem pertranſit: qui vero ita eum dicit Luc. 10.

C apoſtolum, tamquam a domino miſſum, non de duodecim, ſed de ſeptuaginta duobus unum, ſive tamquam Paulum & Barnabam, qui poſt domini aſcenſionem electi apoſtoli extiterunt: hic veritatem neque contemnit, neque tranſcendit, verum nec ad lævam nec ad ſiniſtram devians per viam rectam juſtitiæ graditur. Igitur ſi pars aliqua probabilis antiquiſſimorum patrum comperitur eum dixiſſe apoſtolum, & nomen ejus cum aliis pronuntiaſſe apoſtolis: bonum mihi videtur nos eorum indubitanter tramitem tenere, ut poſteri noſtri callem directum deinceps aſſueſcere ipſum non cunctentur.

Hæc & his ſimilia eo dicente, alius ex epiſcopis, videlicet Iſembertus Pictavenſis eccleſiæ rector, cœpit explanare, dicens: Qui de hoc ver-

D bo controverſiam parit, nodum in ſcirpo quærit. Nos non ſumus Ebionitæ, qui non recipiunt præter duodecim apoſtolos, & Paulum quaſi tranſgreſſorem legis repudiant. Sufficit ad confodiendos adverſarios hoc telum acutiſſimum, hoc eſt ſola beati Hieronymi ſententia. Item mucrone validiſſimo Pauli apoſtoli, nulla arte aut vi unquam retundendo, omnis pars contentioſa perimenda eſt. Ait Paulus quia *apparuit dominus undecim, deinde apoſtolis omnibus*: ut ſciamus apoſtolos fuiſſe, omnes quos dominus in carne adhuc degens miſit ad prædicandum. Ait Hieronymus, ut in præſenti recitatum eſt lectione: Omnes qui dominum in carne viderunt, eumque 1. Cor. 15.

E poſtea prædicaverunt, fuerunt apoſtoli: & cætera. Liquido conſtat quia Martialis dominum in carne vidit, & eum poſtea prædicavit. Bonum eſt eum dici apoſtolum, quamvis non malum ſit dici confeſſorem. Nam & apoſtolus Petrus ſi dicatur confeſſor, malum non eſt: cum confeſſio veritatis ſemper ſit communis per os omnium ſanctorum, tam in veteri, quam novo inſtrumento. Cum hunc autem patronum bonum ſit confeſſorem dici, melius tamen eſt eum prædicari & apoſtolum: ne latere videatur ſub modio claritas ejus, qua domini diſcipulus, & fortis apoſtolicæ unus eſſe prædicatur. Qui autem contentioſe eum dicit

ANNO CHRISTI 1031.

cum dicit confeſſorem, ideo non bonum eſſe mihi videtur : quia quaſi negare videtur ejus proprium, & inimicitias in eccleſia parit. Ne igitur ſciſſura in eccleſia Dei hac fieri poſſit occaſiooe : ſummopere eſt providendum, ut omnes coſooo corde & ore unum id quod melius eſt pronuntient. Sola quæ obeſſe videtur aorihus conſuetudo, in melius accipiatur ; & ſchiſma ac murmuratio atque dubietas prorſus a noſtro communi cœtu aboleatur. Quod ſi quis contraire præſumpſerit huic pacificæ concordiæ, de cootentioſis & ſchiſmaticis unus judicetur.

Ad hæc venerandus ait Iordanus : Multa, cariſſimi, ante hos annos hac de re facta eſt Inquiſitio, quouſque hæc altercatio ad aures apoſtolicæ ſanctæ Romaoæ ſedis perveniret. Super quo dominus Ioannes papa exemplar epiſtolæ nobis eſt dignatus deſtinare, magoopere reſtificans apoſtolatus ejus gloriam, & redarguens omnes qui eum contradicunt eſſe apoſtolum. Quæ epiſtola ſacra conſervata io promptu habetur, in qua facile claret teſtimonium verum Romanæ ſedis.

Concil. Bituricenſe ante 15. dies.

Cui Bituricenſis archiepiſcopus Aimo reſpondens, dixit : Textum epiſtolæ papæ Ioannis omnibus Galliarum epiſcopis directæ, ante hos quindecim dies io concilio Bituricenſi, ubi plures epiſcopi congregati eramus, coram oobis recitare fecimus ; ubi multa doctorum turba interfuit, qui hanc diſceptatiooem ſub magna diſcretione examinantes, invenerunt ſanum eſſe quod Ioannes papa in Romana ſede, & vos in hac quæ prima omnium eccleſiarum Galliæ eſt, ſancto Spiritu afflaote, de hac juſtiſſima re inſtituiſtis. Nemo denegat eum fuiſſe unum de ſeptuaginta duobus. Illis autem dominus dixit : *Ite, ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos.* Conſtat ergo quos dominus dixit apoſtolos, quia vere apoſtoli ſunt. Et hunc protoducem Galliæ ſemper plures antiquorum, non cum confeſſoribus, ſed cum apoſtolis pronuntiaſſe viſi ſunt. Itaqoe plurimo doctorum choro perſuadente, coram omni popolo, in majori eccleſia Bituricenſi, teſtimonium perhibuimus beato Martiali quia apoſtolus veritatis eſt. Curavimus eoim ne Romanæ apoſtolicæ ſedis decreto & imperio repugnaremus. In teſtimonium vero veritatis, io eodem concilio tomum ſcribere rogavimus, quem manibus corroboravimus ooſtris : quatenus omnibus ſit notum, oos de hac re a Romana ſede minime velle deſciſcere : quia non oportet. Porro verbum idem dom in eccleſiæ totius coopſpectu concionaretur, illico omnis populus quaſi vir unus una voce dominum benedixit pro ſui gloria patrooi. Sicut igitur Romana teſtificatur eccleſia, cui contradicere nefas eſt, & quemadmodum in prædicto Bituricenſi teſtificati ſumus concilio : ita in præſenti concione generali hanc ſententiam juſtam & neceſſariam ſanctæ eccleſiæ teſtificamur eſſe.

Luc. 10.

Acta concilii Lemovic. I. an. 1019.

Tunc Deo amabilis Iordanus reſpondit : Hoc equidem verbum, qualiter ante hos annos, hoc eſt in primo aono dedicatioois hujus Lemovicenſis baſilicæ redemptoris noſtri, quam hodie exultanter hæc civitas oobiſcum recolit, viventibus tunc doctiſſimo rege Francorum Roberto, & Gauzleno metropolitano prædeceſſore veſtro, hæc ſedes Lemovica non ſioe enormi autoritate divina receperit, paucis memorare libet. Poſt multas enim hujus capituli altercationes, aliis aſſentientibus, aliis vero repugnantibus, cum ſuper hac re factæ multæ eſſent litaniæ, ut hoc verbum, niſi Dei eſſet bona voluntas, in concordia hujus

A ſedis minime reſideret : advenit ſynodalis ad hanc eccleſiam cooventus, ubi tertia die ſynodi, omnis ſacerdotum generalitas, ac cæterorum clericorum numeroſitas, una nobiſcum nobilium virorum & legis doctorum adjuncta multitudine, credo Deo gubernante, unum cor & unam voluntatem hora diei tertia ſuſcepit ; taliterque omnibus inſpiratum eſt, ut pacifice, & libenter, atque voluntarie, bona obedientia, hæc ſuſciperetur ab omnibus ſententia, deincepſque immutabiliter per noſtram diœceſio obſervaretur. Et bene placuit omnibus, qualiter hanc Deo beneplacitam voluntatem acciperemus : ut quemadmodum multitudini oovitas videbatur, ita contra hanc altera quidem res ouva, ſed magnifica, & glorioſa adverſus omnes æmulos confirmare-

B tur. Aggregato itaque maximo populorum conventu, ſacratiſſimum corpus patroni a ſuo levavimus tumulo : & piiſſimo obſequio tranſtulimus ſuper hoc ſanctum altare, quod in honorem protomartyris Stephaoi ipſe conſecravit. Facta ſunt hæc dominica reſurrectionis die, in ipſa ſolemnitate ioventionis corporis beati Stephani, atque hujus ſancti templi conſecrationis, quod idem patronus primum in omni Gallia Deo dedicavit, dirutis, quæ in hoc loco pridem gentilitas coluerat, ſimulacris. Quæ res ita nobis cooveoire viſa eſt, ut ſicut ille vivens hanc ſuam ſedem totius Aquitanicæ gentis fontem baptiſmi & illuminationis euangelicæ fecerat, ita corpore ſuo eamdem viſitando perluſtrans, iſthic oobis hujus daret initium

C obſervationis, hocque inſtitutum membra in reliquum conſervandum non cunctarentur, quod exordium in capite ſuo ſumebat. Super hoc itaque altare eodem die myſteria in gloria apoſtolatus ejus ſolemniter celebravimus. Quod ſemper in reliquum celebrare tam hic, quam per omnes noſtræ diœceſis eccleſias, & monaſteria, mandavimus : ut videlicet ulterius non in confeſſoris, ſed in apoſtoli recordatione memoria patroni ab omnibus concorditer fieret. Hanc etiam diem ſtatuimus habendam in recordatione omnibus annis, qua ad ſuam ſedem egregius paſtor tranſlatus eſt : qua etiam die cathedra ejus, hoc eſt ordinatio, ſive initium epiſcopatus ejus eſt. Non quod eadem die conſecratus ſit in epiſcopom : (nam dio

Anno 1019. quo anno 3. Auguſti erat dies dominica.

D aſcenſionis domini conſecrationem epiſcopalem cum aliis epiſcopis a domino accepit, quando elevatis manibus benedixit diſcipulis dominus, & ferebatur in cælum) ſed ſicut eſt cathedra beati Petri Antiochiæ, itemque cathedra Romæ, oon quod tunc conſecratus ſit epiſcopus, qui a domino jam olim conſecrationem ſuſceperat pontificalem, ſed quia tunc primum io illa die apud eaſdem eccleſias ſedit, ad ſuſcipiendum ſoper populum Dei regimen paſtorale ; ita io hac die, quæ eſt tertia menſis Auguſti dies, hanc domum de fano dæmonum fecit Chriſti templum, & in ipſa eccleſia hac primum ſedit, ſuſcipiens

E in populo curam & regimen paſtoris : quem duo ſacerdotes Dei, Auſtricloianus & Alpinianus, diſcipuli ejus, inthronizaſſe creduntur in hujus eccleſiæ cathedra, in teſtamento veritatis : ut ubi duo vel tres congregati eſſent io nomine Salvatoris, in medio eorum ibi domious eſſet. Nam & beatum Petrum Linus & Cletus diſcipuli ejus ſacerdotes, immo cum eis idem beatus Martialis condiſcipulus ejuſdem beati Petri, apud primam Romanam eccleſiam inthronizaſſe creduntur : quæ eccleſia prima, ut quidam dicunt, eſt apud titulum qui vocatur Ad primum, &

eſt

ANNO CHRISTI 1031.

eſt in honore Levitæ Stephani primi martyris; A ut alii autem ferunt, eſt apud Lateranis, quia ibi patriarchium eſt. Altera ergo die, quæ eſt poſt dedicationem hujus ſacroſanctæ baſilicæ, ſive inventionem reliquiarum protomartyris Stephani, tranſlatio patroni ad ſuam ſedem, ſive feſtivitas cathedræ ejus, ex eo tempore celebrari ſolita eſt in hac eadem ſancta Lemovicenſi eccleſia. Eodem vero die, conſummatis cum tripodio myſteriis, & de apoſtolica commemoratione inſtituta fœderato cum pace inter ſe univerſo clero & populo, ſacratiſſimum patroni corpus ad proprium retulimus monumentum. Poſuimus autem ſub anathemate eos, qui in noſtra diœceſi ulterius hanc inquietare præſumerent ſententiam. Poſt multum vero temporis, B cum in nonnullis per Galliam eccleſiis de hoc verbo murmur fieret, & quidam dicerent: Quomodo poteſt apoſtolus eſſe qui in euangeliis non dicitur, ſed nec in actibus apoſtolorum manifeſtatur? alii vero putarent numquam hactenus dictum id eſſe, ſed noviter a nobis primum, quod abſit, uſurpatum eſſe, iterumque gravis altercatio pullularet: Deo diſpenſante, directa eſt nobis ſuper hac re epiſtola ab apoſtolicæ Romanæ ſedis papa Ioanne. Tunc unanimi conſulto decretum fecimus, ut propter hoc verbum iterum aut ſuſcipiendum aut non ſuſcipiendum, congregatio epiſcoporum atque peritorum virorum ad hanc urbem colligeretur. Si ergo decreritis hanc non ſuſcipi debere ſententiam: nec a me ultra ſuſcipienda C eſt, ſed magis impugnanda. Si autem ſuſcipitis: & ego ita ſuſcipio, ſicut ante ſuſceperam; ut quicumque noſtræ diœceſis in eo ſcandalum generare ulterius præſumpſerit, tam veſtra quam noſtra coerceatur animadverſione.

Hactenus concil. Lemovic. I.

Tunc archiepiſcopus ait: Sicut jam dixi, & iterum nunc palam omnibus dico: quemadmodum Romana eccleſia ſuſcipit, & ſuſcipi per textum epiſtolæ mandat, & hanc ipſam rem Bituricenſe concilium nuperrime collaudavit, ſic laudo hoc bonum eſſe, & in pace ſuſcipio, & hujus ſancti concilii fraternitatem abſque ſchiſmate ſuſcipere id obſecro & exhortor. Si quis autem exhortationi noſtræ non acquieverit: habeat judicem Deum, uniuſcujuſque conſcientiæ teſtem. Verumtamen comprovinciales noſtros neceſſe eſt, niſi ſuſceperint, admoniti* obediant Romanæ ſedi capiti ſuo, ſevera auctoritate D noſtra compulſi.

* *for.* admoneri

Ad hæc Iordanus venerabilis ait: Ut video, quia hoc verbum in bona voluntate Dei a nobis cum pace ſuſcipitur, gratias agimus Ieſu Chriſto domino Salvatori noſtro: & benedictus Deus, qui hanc ſanctam Lemovicenſem eccleſiam ſacerdotio beati Martialis nobilitavit, & hanc gentem occiduam ejus fructifera prædicatione ab idolorum ſervitute ad veram libertatem retraxit. Ipſi patri domini noſtri gratiarum actiones offerimus, qui noluit lucernam ardentem ſub modio occultari, nec civitatem ſupra montem poſitam abſcondi: ſed quod ab antiquitate patres noſtri priores probantur E præoccupaſſe, nunc eventilatum prudenter in diebus noſtris, largiri nobis dignatur luce clarius apparere. Vere cælum & terra tranſibunt: ſed verba & promiſſa Dei non præteribunt. Et ſi beatus Martialis lux mundi a domino vocatus eſt: eadem promiſſio domini impoſſibile eſt quin compleatur in eo, qui officio apoſtolatus & prædicationis, claruit lumine magno. Ideoque in nomine ipſo, jure rutilat fulgore apoſtolico.

Iterum converſus ad archiepiſcopum, locutus eſt, dicens: Iam, ſi placet, venerabilis pater, abſolvatur hodiernum concilium: ne populus feſtivus tædio moræ noſtræ gravetur. Craſtina enim & tertia die de aliis diſputatori Deo erimus auxiliante. Nunc ergo ſimul omnes ad eccleſiam Salvatoris noſtri procedamus, ubi nos multus expectat populus: ſtationem ibi feſtam agamus, & ſacrificium pro ſolennitate unus ex nobis Deo offerat. Nos quoque reliqui illic circumadſtabimus, & populum de præſenti concilio admonebimus, & pacificis benedictionem, bella volentibus maledictionem, ſecundum legem domini proponemus.

Ad hunc ſermonem de ſedibus ſuis ſurrexerunt epiſcopi, & cum timore Dei proceſſerunt, aſcendentes ad locum templi, ad audienda ſolennia ſacroſanctæ baſilicæ. Rogante vero venerabili Iordano, metropolita Bituricenſis ſacro uſus pallio ad celebranda ſancta accedit. Inter laudes autem, quæ [illegible] Græco nomine dicuntur a converſione vulgaris modulationis, dum verſus ſanctæ Trinitatis a cantoribus exclamaretur, illico omnes epiſcopi; cum archiepiſcopo & diaconibus cæteriſque miniſtris, ad maximum altare pariter accedentes oraverunt, mutuamque tam ſibi quam miniſtris altaris pacem, ut mos eſt, dederunt: deinde per circuitum altaris in ſedibus præparatis reſederunt. Angelico interea hymno cum tropis, id eſt, feſtivis laudibus, ornatiſſime expleto, primam orationem de ſolennitate eccleſiæ dedit archiepiſcopus: C ſecundam, audiente omni eccleſia, de beati Martialis commemoratione annexuit. Quæ oratio in hunc modum continetur:

Omnipotens ſempiterne Deus, qui beatum Martialem apoſtolum eccleſiæ tuæ ſanctæ præeſſe voluiſti, quæſumus, nobis, ejus ſuffraganiibus meritis, pietatis tuæ gratiam largiaris.

Quam orationem idcirco præſertim palam omnibus voluit protuliſſe, ut teſtimonii apoſtolatus beati patroni clarus aſſertor liquido pateſceret. Quę oratio, cum ſecreta, & præfatione, & ea quæ dicitur ad complendum, idcirco Gregoriana eſſe dicitur: quia a Ioanne papa Romano ad Lemovicenſes directa jamdudum fuerat.

Poſt euangelium denique lectum, facto in plebe ſilentio, Iordanus pontifex, converſa facie ad plebem, aſtans coram altari in eminentiori loco, ſic D alloqui cœpit populum, dicens: Audivimus, dilectiſſimi, verba ſancti euangelii: *Quia venit Filius hominis quærere & ſalvum facere quod perierat.* Ideo enim Salvator dicitur eſſe dominus noſter Ieſus Chriſtus, quia omnes peccantes vult ad ſalutem revocare, dicente apoſtolo: *Fidelis ſermo, quia Chriſtus Ieſus venit in mundum peccatores ſalvos facere, quorum primus ego ſum.* Cumque de fide Zacchæi, qui defraudata reddidit in quadruplum, paucis dixiſſet, atque ad milites, deprædantes ſive per calumniam vel potentiam res ſanctuarii, & pauperum turbam opprimentes, ut fidelem Zacchæum imitantes ea juſte reſtituerent quibus E rapuerant, retraxiſſet ſermonem: ad ultimum adjecit, dicens: Ecce propter veſtram pacem, dilectiſſimi, hic adſunt paſtores eccleſiarum ſancti fratres noſtri epiſcopi, qui ad ſublevandum onus mei ponderis, & vos ſalvandos atque pacificandos, dignati ſunt ad hanc urbem conveniſſe, ſequentes domini noſtri Ieſu Chriſti exemplum, qui venit quærere & ſalvum facere quod perierat. Qua de una re cum illis moneo vos, obteſtans in domino Ieſu, quatenus nemo veſtrum illis inobtemperans exiſtere præſumat, nemo ſeſe a concilio iſto excu-

Luc. 19.
1. Tim. 1.
Luc. 19.

ANNO CHRISTI 1031.

Anno Christi 1031.

ſando ſubducat: ſed omnes principes & capita populorum ex Lemovicenſi provincia in craſtinum & tertium diem ad nos cum pace conveniant, & nullus a noſtro cœtu communi ſecedat, niſi a nobis voluntario animo juſſus.

Convenientibus autem ad concilium, nemo alteri propter aliquas inimicitias nocere præſumat, ſive in facultatibus, ſive in domo ejus, neque dum hic ſteterit, oeque dum ad propria redierit, oeque ante ſeptem dies poſtquam regreſſus fuerit. Nemo in hac congregatione ſeditiooem generet, neque extra urbem: nullus aliquid per vim rapiat: oullus, ut aſſolet, quaſi propter juſtas querelas, pugnam inire conſtituat: nullus hic expeditionem, neque equitatum ineat aliquando agendum. Sed nihil aliud hic quam pacem quiſpiam inquirat, ſi forte pax nobis a domino tribuatur quieta: quia hic conventus proprie conventus domini eſt, ad inquirendam pacem, ad conſolandam ſanctam Dei eccleſiam.

Hæc qui obſervaverit, tamquam filio pacis, immo Dei, a domino noſtro Ieſu Chriſto, & ſanctis apoſtolis ejus, abſolutionem conferimus peccatorum, & benedictionem æternam: ut ſicut dominus beato Petro, & huic beato Martiali, ad cujus ſacratiſſimum corpus aſſiſtimus, cæteriſque apoſtolis, virturem atque poteſtarem ligandi atque ſolvendi tribuere digoatus eſt; ita a peccatorum nexibus abſolvere dignetur eos, qui de pace & juſtitia Deo & nobis, qui ejus vice licet indigni fungimur, obedire feſtinaverint. Qui autem pacem noſtram non ſuſceperint: tamquam ooo Deum, ſed diabolum ſequentes, huic damnationi, quam modo coram recitare jubebimus, ſubjaceant. Pax autem noſtra ad nos revertetur, ſicut dominus in euangelio ait: *Si fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra; ſin autem, ad vos revertetur.* Tunc jubentibus epiſcopis, idem qui euangelium pronuntiaverat diaconus, ſic in tomo chartæ excelſa voce maledictionem coram populo in tribunali ante altare legere cœpit, dicens: (Luc. 10.)

(Excommunicatio in ſeditioſos.) Ex auctoritate Dei Patris omnipotentis, & Filii, & Spiritus ſancti, & ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ſanctique Petri apoſtolorum principis, & beati Martialis, & aliorum apoſtolorum, atque omnium ſanctorum Dei. Nos epiſcopi, in nomine Dei ſpecialiter congregati, Aymo archiepiſcopus Bituricenſis, Iordanus antiſtes Lemovicenſis, Stephanus Anicienſis, Renco Arvernenſis, Ragamundus Mimateoſis, Æmilius Albienſis, Deusdedit Caturcenſis, Iſembertus Pictavenſis, Arnaldus Petracoricenſis, Roho Engoliſmenſis: excommunicamus illos milites de iſto epiſcopatu Lemovicenſi, qui pacem & juſtitiam epiſcopo ſuo firmare, ſicut ipſe exigit, nolunt, aut ooluerunt. Maledicti ipſi & adjutores eorum in malum: maledicta arma eorum, & caballi illorum: ſunt cum Cain fratricida, & cum Iuda traditore, & cum Dathan & Abiron, qui vivi introierunt in infernum. Et ſicut hæ lucernæ extinguuntur in oculis veſtris, ita gaudium eorum extinguetur in conſpectu ſanctorum angelorum: niſi ante mortem ad ſatisfactionem atque emendationem, ſive pœnitentiam dignam, venerint in judicium epiſcopi ſui.

Omnes epiſcopi & preſbyteri candelas ardentes in manibus tenentes, mox eas in terram projicientes extinxerunt. Ad quod verbum cor populi valde expavit, & omnes clamaverunt, dicentes: Sic extinguat Deus lætitiam eorum, qui pacem & juſtitiam ſuſcipere nolunt.

His dictis, dominus Iordanus ait ad populum:

Hæc verba maledictionis eodem dicta ſunt tenore nuperrime in ſancto concilio Bituriceoſi in adverſarios pacis. Quemadmodum autem inter Bituricenſes, Deo donante, pax firmata eſt: ita ioter Lemovicenſes pacem fieri optamus. Poſt hæc ſinguli epiſcoporum, & ultimus archiepiſcopus, de pace populum monuere, dicentes: Sicut paſtor veſter ecce prædixit vobis de pace, ita nos ejus dicta firmamus uno corde, & uno conſenſu, ex auctoritate Salvatoris Ieſu Chriſti domini noſtri, & beati Petri, atque beati Martialis, ſanctorumque aliorum apoſtolorum, quibus proprie a domino collata eſt poteſtas ligandi atque ſolvendi. Quidquid hic paſtor vobis a Deo datus confirmat, confirmamus; & quidquid deſtruit, deſtruimus; ligamus, quos ipſe ligat; benedicimus, quibus benedicit.

His & hujuſmodi perotatis, facto ſilentio, cum ad horam confractioois dominici corporis ventum eſſet, atque ex more archiepiſcopus benedictionem populo funderet, ſuper beati Martialis nomine mentionem interſeruit, ita dicens: Benedicat & cuſtodiat vos omnipotens Deus, domumque hanc ſui * muneris præſentia illuſtrare, atque ſuæ pietatis oculos ſuper eam die ac nocte dignetur aperire. Amen. Coocedatque propitius, ut omnes qui ad ſolennitatem anniverſariam dedicationis hujus baſilicæ hodierna die convenitis, intercedente beato Martiale apoſtolo, & cæteris ſanctis ſuis, quorum reliquiæ hic pio venerantur amore, vobiſcum hinc veniam peccatorum veſtrorum reportare valeatis. Amen. Quatinus eorum interventu ipſi templum ſancti Spiritus, in quo ſancta Deus Trinitas jugiter habitare dignetur, effici, & poſt hujus vitæ labentis excurſum ad gaudia æterna feliciter pervenire mereamini: *& cætera quæ in epiſcopali benedictione proferri ſolitum eſt.* Secuodus tamen benedictionis ille verſus in eo codice, ſicut & in nonnullis aliis, nomen beati Ioannis euangeliſtæ inſcriptum continebat: verum, ut dixi, ob loci, & feſtivitatis opportunitatem, convenienter & conſulto hæc circumſtantiom peritorum aſſenſu ab archiepiſcopo in beati Martialis proprietate & gloria dicta ſunt. Quod valde placuit omni eccleſiæ ſummo amore & tripudio. Certiſſimum quippe tenemus ea placere Spiritui ſancto, quæ plurimorum fidelium conſenſu in unam voluntatem conveniunt, juxta quod ſcriptum eſt: *Multitudinis autem credentium erat cor unum, & anima una.* (Act. 4.)

* numinis

Claudente luce diem, finitis veſpertinis ſolennis, Æmilius pontifex veneranda canitie angelicus, in eadem baſilica, hanc, propter patrocinium beati Martialis, benedictionem dedit populo, dicens: Omnis qui vos in apoſtolicis tribuit conſiſtere fundamentis, benedicere vos dignetur, beati Martialis apoſtoli ſui intervenientibus meritis, *&c. quæ ſequuntur.* Conſilio autem inito, epiſcopi ſemetipſos altrinſecus monuerunt, ut tarditate remota, craſtino valde mane, quod illuxit ſexta feria, ad concilium iterato cogerentur in unum. Quod qualiter actum ſit, ſequenti lectione paucis perſtringendo reſervabimus: poſtulantes dominum ut utilia quæ oculis ipſi vidimus, & auribus præſentes audivimus, memoriæ noſtræ ſuggerere ad literis mandandum dignetur Deus & dominus noſter Ieſus Chriſtus, cum quo eſt gloria Patri una cum Spiritu ſancto, per immortalia ſæcula ſempiterna. Amen.

SESSIO

SESSIO II.

Celebrata XIII. Kalendas Decembris.

Cui inſerta eſt enarratio rerum in concilio Lemovicenſi I. anno MXIX. geſtarum.

SECUNDO interea concilii die, poſt anniverſariam dominicæ baſilicæ ſolennitatem excurſam, ſurgentes epiſcopi ad pſallendum ante lucem, atque cum aurora lucis daret primum initium ipſi diei, altaris myſterium Domino perſolventes: valde mane, antequam clarius illuceſceret, ad baſilicam ſanctæ ſedis aggregati, congruenter & diſpoſito ordine intraverunt ad concilium. Litaniam impoſuit illis tribus diebus jam dictus domnus Azenerius, venerabilis pater monaſteriorum ſancti Martini Maſciacenſis, ſanctique Benedicti Floriacenſis, qui una cum antiſtite Bituricenſi ad concilium Lemovicenſe advenerat. In quibus litaniis beatum Martialem inter aliorum apoſtolorum nomina enuntiavit per ſingulos die. Nam hæc illi & ſuis antiqua inerat conſuetudo, ſicut ipſe cunctis in concilio publice prædicabat. Erat autem apprime liberalium artium peritus, qui dicebat valde fieri inconveniens, eum qui poteſtatem ligandi & ſolvendi a Redemptore cum aliis apoſtolis acceperat, inter eos ſanctos qui non acceperant prædicari. Licet enim omnes epiſcopi poteſtatem habeant ligandi & ſolvendi: non tamen eam a Chriſto privatim alii acceperunt, niſi tantummodo illi qui eum in carne beatis oculis viderunt, & ſecuti ſunt, & ab eo ad prædicandum miſſi ſunt; dicente Domino: *Sicut miſit me Pater, & ego mitto vos. Hoc cum dixiſſet, inſufflavit, & dixit eis: Accipite Spiritum ſanctum: quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta ſunt.* Porro cum oraſſent omnes in unum, & ab archidiacono data eſſet congrua lectio, & deinde conſequenti ordine ab eo qui verbum declamatorie jubentibus epiſcopis fecit, doctrina ex ſcripturis divinis, & de fide catholica promulgata eſſet, iterum inter epiſcopos ſermo habitus eſt de veritate requirenda, & uſque ad mortem obſervanda, de fallacia notanda, & ad nihilum redigenda, de juſtitia, de pace, de patrum ſtatutis inviolabiliter tenendis. — *Ioan. 20.*

B

C

D

In primis itaque, antequam de aliquibus inter epiſcopos confabulatio fieret, extitit ex majoribus quidam qui archiepiſcopo diceret: Quoſdam, cariſſime pater, ex clericorum ordine in hac ſede & in hac urbe modo eſſe deprehendimus, qui non ratione, ſed levitate veſtris non obſequi parant verbis, quibus heſterno concilio agitatum eſt de beato Martiale Aquitaniæ doctore, ut potius inter apoſtolos quam inter confeſſores pronuntiari ab omnibus recte debeatur. Super qua re quidam adhuc, velut novitatis nacti occaſionem, murmurant in angulis.

E

Cui archiepiſcopus ita reſpondit: Nullus noſtrum ignorat, heſterno coram omnibus rationabiliter eſſe diffinitum, quod beati Martialis legationis teſtimonium ab antiquis præoccupatum & teſtificatum ſit: & quia ſicut caput noſtrum Romana ſancta apoſtolica ſedes comprobat, ita nos ejus membra hoc idem debemus ſuſcipere, & omni veneratione amplecti: & quia qui poteſtatem ligandi atque ſolvendi proprie a Chriſto, in terris in carne adhuc degente acceperunt, abſque dubio apoſtoli ſunt: & quia nemo contradicere vero

A poteſt, beatum Martialem a Chriſto in terris in carne adhuc degente, poteſtatem ligandi & ſolvendi cum reliquis apoſtolis accepiſſe. Sancti etiam doctores & patres noſtri antiqui, columnæ eccleſiæ fortiores proclamant, omnes qui dominum in carne viderunt, eumque poſtea prædicaverunt, fuiſſe apoſtolos appellatos. Et quis negaverit, beatum patronum iſtum, vidiſſe dominum in carne, & eum poſtea prædicaſſe? Paulus quoque doctor gentium alios, exceptis undecim, ſcribit eſſe apoſtolos, dicens: *Apparuit dominus undecim; deinde apoſtolis omnibus;* hoc eſt ſeptuaginta duobus, de quibus indubitanter unum eſſe credimus beatum Martialem. Nam & cum dominus diceret: *Nonne vos duodecim elegi?* numquid dixit: Nonne vos duodecim apoſtolos elegi? Potius ſubauditur, diſcipulos, teſte Ioanne euangeliſta, qui ait: *Multi diſcipulorum ejus abierunt retro, & jam non cum illo ambulabant.* Dixit ergo Ieſus ad duodecim, ſubauditur, diſcipulos: *Nonne vos duodecim*, ſubintelligitur, diſcipulos, *elegi?* Et profecto conſtat multitudinem fuiſſe diſcipulorum domini, illoſque ſpecialiter fuiſſe apoſtolos, quos ipſe dominus elegit, & miſit ad prædicandum. Nonne electi ad prædicandum fuerunt illi, de quibus Lucas ait euangeliſta: *Deſignavit dominus, & alios ſeptuaginta duos, & miſit illos, dicens: Ite, ecce ego mitto vos ſicut agnos inter lupos.* Sed quia contendunt de beato Dionyſio, & aliis patribus antiquis Galliarum, numquid Dionyſius & Saturninus, genere gentiles, ab ipſo Ieſu, antequam in cælos aſcenderent, acceperunt poteſtatem ligandi & ſolvendi cum his qui dominum in carne viderunt, & ſecuti ſunt? Numquid uſque hodie inveniuntur, quia de novitate cauſantur, nomina Dionyſii & Saturnini ſcripta uſpiam per litanias inter apoſtolorum nomina? Liquido conſtat vero quia per antiquiſſimos codices, penes innumeros locos & gentes longinquas, beatus Martialis una cum aliis apoſtolis ſcriptus eſt. Apoſtolus ergo ſit nobis, quia & erat antiquis. Quod denique de beatis Dionyſio & Saturnino dixi, eodem modo dictum puta de Vrſino, de Auſtremonio: de Fronto genere Petracorico, de Iuliano Cenomanenſi, genere Romano, & de aliis, qui apoſtolos viderunt in carne, vel videre potuerunt, qui tam a beato Petro, quam a beato Clemente ſive ſucceſſoribus ejus, in Galliam poſt beatum Martialem prædicare miſſi ſunt. Illi non ſpecialiter a Chriſto, ſed ab eis qui illos in epiſcopatus ordine conſecrarunt, poteſtatem ligandi ſolvendique acceperunt: quemadmodum & ego ipſam poteſtatem non meo merito, ſed gratia Dei, ab eo qui mihi gratiam tribuit epiſcopatus, conſecratore meo, præſente videlicet domno Iordano, hujus ſanctæ ſedis Lemovicenſis paſtore, accepi. Sed quid adhuc plura recapitulari opus ſit, de quibus jam & ab antiquis patribus, & a ſancta Romana & apoſtolica ſede, & nuper a concilio Bituricenſi, & hic heſterna peritorum diſputatione plenius ad ordinem perfectum definitum eſt? Nihil itaque jam aliud reſtat, quam ut a nobis hic in conſpectu concilii publica damnentur excommunicatione, quicumque clerici de omnibus comprovincialibus noſtris ulterius poſt hoc concilium repugnanti animo beatum Martialem, doctorem primum Aquitaniæ, in alio quam in apoſtolorum ordine & memoria enuntiaverint.

1. Cor. 15. — *Ioan. 6.* — *Ibidem.* — *Luc. 10.*

Et cum auſtero vultu metropolitanus ligamentum damnationis vellet ab ore proferre, ſic domnus Iordanus locutus eſt ei, dicens: Petimus autoritatem

ANNO CHRISTI 1031.

ritatem veſtram, venerabilis pater, ut bodie hoc judicium ſuſpendatis a clericis hujus ſanctæ ſedis. Adhoc enim, ſecundum dominicam vocem, corripiam eos hodie inter me & ipſos ſolos. Si me audierint, lucratus ero fratres meos: ſi autem non me audierint, adhibebo mecum adhuc unum vel duos ex præſentibus coepiſcopis fratribus noſtris, ut in ore duorum vel trium teſtium ſtet omne verbum. Quod ſi eos non audierint, dicam eccleſiæ, publico præſenti concilio, ut omnes audiant in teſtimonium. Si autem eccleſiam, boc eſt ſanctum præſens concilium, non audierint: erunt mibi ſicut ethnicus & publicanus: & tunc verbo veſtræ autoritatis ligare eos, tamquam non hominibus, ſed Spiritui ſancto inobedientes. Namque, ut ait Auguſtinus, Spiritus ſanctus, qui quondam per apoſtolos loquebatur, nunc etiam per nos loqui dignatur, quotiens de divinis differentes veritatem loquimur.

His verbis primatis credens archiepiſcopus: Ergo, inquit, cætera quæ ad concilium pertinent, domino opem ferente, diſcutiantur.

Cumque de regulis eccleſiaſticis diutius explicaſſent, ait domnus Iordanus: Bene placet ut Bituricenſis concilii capitula in promptu afferantur, ſi forte Lemovicenſibus hæc ipſa tantummodo coaptentur, an aliter clero noſtro placeant, ſive alia opportune ſuperadjiciantur. Non enim una eademque lex omnibus eccleſiis ſive populis, ſive civitatibus, ſive gentibus, ſemper poteſt congruere, ſed quædam pro qualitate locorum, & gentis, & animorum, quamvis diverſo tamen congruenti ordine, in conſuetudinem deducuntur. Nihil quippe obeſt diverſa locorum conſuetudo: ſi tamen ratione ſive autoritate fulciatur. Plus tamen ratio quam autoritas prævalere debet: nam gentiles pro majorum ſuorum autoritate, nulla tamen ſubnixi ratione, idola colunt. Quia quædam autoritas ſine ratione videtur eſſe: ratio vero per ſemetipſam auturitatis dignitatem accommodat. Atque ideo multorum majorum autoritas ſæpe in melius commutata, ſive penitus neglecta eſt: quia minus ratione fulcitur. Gravis autem culpa eſt, ſi quis pro arbitrio autoritatem, quæ rationis plena eſt, contemnere præſumit. Rationabilis itaque autoritas, ſive ratio cum autoritate, & autoritas cum ratione, ſemper ut ſeſe dignam præbeat & excellat neceſſe eſt. Diverſarum igitur conſuetudinum uſus & obſervantia per populos, per loca, niſi fidei, ſpei, & caritati contraria ſint, nihil officere Chriſtianæ dignitati videtur: immo illa conſuetudo ſemper ad religionem prodeſſe creditur, quæ tum pro loco, tum pro tempore, pro neceſſitate, pro dignitate, pro ratione, pro autoritate, unanimi voluntate fratribus in unum babitantibus bene complacere videtur. Quid enim? Numquid canonici monachos pro duodecim lectionibus, vel monachi canonicos pro novem numero reprehendere poſſunt? Vtraque enim ratione & autoritate firma ſunt: ter quatuor pro quatuor mundi partibus ſanctæ Trinitati ſubjectis, ter autem ternis pro novem angelorum ordinibus ſanctæ Trinitati gloriam dantibus. Duodecim comprobavit ille vir ſpiritu omnium juſtorum plenus ſanctuſque papa Gregorius, prius monachus, poſtea apoſtolicus. Novem traditæ ſunt a diſcipulo beati Petri Ignatio martyre, qui per novenarium numerum lectiones & pſalmos ab angelorum choris prolata audivit in cælo: deinde a Nicæno concilio, deinde ab ipſo ſancto Gregorio hic numerus in pſalmis & lectionibus atque reſponſoriis obſervatus eſt. Quid etiam orientalibus vel occidentalibus clericis uſus barbam radendi vel non radendi officere ad religionem videtur? Iſti enim Petrum apoſtolum autorem hujus conſuetudinis habent: & cum autoritate hanc tenent rationem, rationabile eſſe dicentes clericos a laicis, ſicut in vita, ita in corporis habitu differre. Quocirca hic mos ad religionem nobis potius prodeſſe quam obeſſe perſpicitur. Illi autem barbam non radendi morem eligunt, Paulum ſive Iacobum fratrem domini apoſtolos in autoritatem ſibi aſſumentes. Qui cum autoribus rationem adjungunt (fieri quippe oportet rationabile obſequium noſtrum) rationabile dicentes, clericos ſicut & laicos decorem in facie ſervare virilem, juxta dignitatem humanæ conditionis a Deo creatam, quæ ſolum virum barbam propter decorem habere voluit, & in vertice ſolummodo capitis clericatus ſignum præmonſtrare: aliam adjungunt ſibi rationem, quia dominus noſter Nazaræus & intonſus eſſe voluit, ferrum ſuper caput ejus non aſcendit, coronam ſpineam dumtaxat in vertice dignatus eſt pati. Ad cujus inſtar clericorum corona in vertice, ferro incidente figuratur, ut regnum & ſacerdotium Chriſti etiam in clericorum capitibus raſura ipſa præmonſtretur. Ita ſicut ſuper hac re noſtra conſuetudo autoritatem, ſimulque rationem & religionis habet augmentum: ſic etiam penes Græcos, illorum talis a noſtra diſſidens conſuetudine conſuetudo, autoritatem una cum ratione & religionis continet fructum. Et hac in re neque illi nos, neque nos poſſumus reprehendere illos: ſicut de fidelibus qui carnibus veſcebantur, ait apoſtolus: *Qui non manducat, manducantem non ſpernat: & qui manducat non manducantem non judicet. Qui enim manducat, domino manducat; & qui non manducat, domino non manducat.* Rom. 14. Qui porro autoritatem obſervant cum ratione, recte poſſunt reprehendere illos qui ſine ratione cuſtodiunt autoritatem: hi autem iſtos nullo modo. Qua de re qui beatum doctorem Aquitaniæ inter confeſſores proponunt, autoritatem habentes majorum ſine ratione, dicentes ſic propoſuerunt. Qui ante nos fuerunt illi & illi, merito reprehenduntur ab his qui cum autoritate rationem oſtendunt; proponentes eum una cum aliis apoſtolis, & dicentes: Illi & illi antiqui patres apud illa authentica loca, & Romana apoſtolica ſedes, illique peritiſſimi viri, eum propoſuerunt in apoſtolorum ordine. Rationabile autem eſt, ut ille qui inter alios a domino accepit virtutem prædicandi evangelium, poteſtatem ligandi & ſolvendi, ſcientiam omnium linguarum, & ſignaculum apoſtolatus habet Galliã, ideoque apoſtolus eſt, merito cum ipſis apoſtolis proponatur, & memoria ejus de gloria apoſtolatus ſemper confirmetur. Iſti ergo illos, non illi iſtos, ſuper hac re arguere juſte poterunt. Hæc idcirco dixi, ne diverſorum diverſæ conſuetudines & leges, ſi rationem habent, ſcandala generent. Obſervandum equidem nobis magnopere eſt ante omnia & ſuper omnia, uti mandatum Dei, & non noſtras traditiones, populo obſervandas tradamus: & nihil niſi ſcripturarum divinarum autoritate fultum agendum ſtatuamus: nihilque de cordibus, nihil extra præceptum domini, & ſanctorum patrum, quod abſit, conſtituere, docere, vel jubere præſumamus. Quæ vero aliis trademus, primi nos ea ipſi faciamus, ne ſimus de illis ſuper cathedram Moyſi ſedentibus, ſuper quibus Salvator ad turbas & ad diſcipulos ſuos, ait: *Dicunt enim, & non faciunt.* Matth 23. & iterum: *Digito autem ſuo nolunt ea movere.*

His

ANNO CHRISTI 1031.

His dictis, converſus archiepiſcopus ad eum qui A ad dexteram ſuam ſuper aliam cathedram ſedebat, ſacris veſtibus ornatum Azenerium abbatem, dixit ad eum: Rogamus, cariſſime, ut, ſicut domnus Iordanus pontifex jubet, capitula Bituricenſis concilii, velut vos ipſi qui interfuiſtis audiſtis, huic ſancto concilio coram exponatis.

Tunc ipſe enuntiare cœpit, dicens:

Concilium Bituricẽſe ſuprà editum pag. 864.

Hæc ſunt capitula, ſuper quibus hoc tempore depravata erat S. Bituricenſis mater eccleſia. Itaque patrum ſequentes veſtigia ſtatuerunt, qui præſentes ibi fuerunt epiſcopi, Aymo Bituricenſis, Stephanus Anicienſis, Renco Arvernenſis, Ragamundus Mimatenſis, Æmilius Albienſis, Deuſdedit Cadurcenſis, hæc ſervanda ab eccleſiis ſibi B commiſſis.

In primis, ut per omnes, *&c. jam edita, pag.* 865.

Talia ſenior cum peroraſſet, ait domnus Iordanus: Omnia nobis hæc bene placent: tantum de corpore domini mutando, propter preſbyteros qui omnibus dominicis diebus ad eccleſias ſuas nequeunt adeſſe, placet ita temperanter inſtitui, ut ab omnibus valeat inexcuſabiliter obſervari. Quæ enim in eccleſia inſtituuntur, ſic debent fieri moderata, ut abſque importabili faſce ab omnibus portentur, & qualiter animæ ſalventur: & quod facit eccleſia, abſque murmuratione faciat: & ne ino- C bedientia locum inveniat.

Itaque placet, ut corpus domini in anno per duodecim terminos renovetur in omnibus illis eccleſiis ubi inceſſanter cuſtodiri ſolet, hoc eſt, in paſcha, in pentecoſte, in nativitate ſancti Ioannis, ad vincula ſancti Petri, in aſſumptione ſanctæ Mariæ, in feſtivitate ſancti Michaelis, in omnium ſanctorum, in ſancti Andreæ, in natali Domini, in hypapante, in quadrageſima, in media quadrageſima. His enim diſtinctionibus anni, omnes preſbyteri ad proprias poſſunt recurrere eccleſias: & ipſum corpus Domini, quod mutatur, non niſi a mundis eccleſiæ miniſtris ſumatur. Monaſteria vero monachorum regularia, quia diligentius & nitidius omnia ad cultum altaris procurant, in abbatum D ſuorum arbitrio de his, ſicut de aliis regulis, permittimus. Illi enim noſtris legibus conſtringi non debent, qui ultra nos per arctam & anguſtam portam vitæ ingredi appetunt, qui voluntatem propriam frangunt, qui jugum ab adoleſcentia portant, qui epiſcoporum juſſis ſummopere in omnibus obediunt. Tales, inquam, legibus non oportet ſubjici conciliorum, niſi forte reprehenſioni vel contemptui paruerint. Sic apoſtolus ait: *Iuſto lex non*
1 Tim. 1.
eſt poſita: ſed injuſtis, & non ſubditis, impiis & peccatoribus, ſceleratis & contaminatis, patricidis & matricidis, homicidis, fornicatoribus, maſculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, perjuris, & ſi quid E *aliud ſana doctrina adverſatur, quæ eſt ſecundum evangelium gloriæ beati Dei quod creditum eſt mihi.* Nam & abbates regulares non ideo ad ſynodum venire cogo hujus ſedis, ut arguantur: ſed ut mihi de rebus eccleſiaſticis moderandis conſultum præbeant, quatenus ipſi ſpirituales viri, dum mihi per diverſas multorum curas diſperſo opem ferunt ad ſublevandum onus, in retributione coronæ mecum participentur. De cultu enim eccleſiaſtico & reverentia corporis Domini, probavi ipſe oculis meis regulares per Lemovicinum monachos altaria & codices, veſtimenta, calices, linteamina, & cuncta quæ ad altare pertinent, mundiſſima quotidie, & cum reverentia ſervare.

Cumque de his, & aliis hujuſcemodi, plura A diceterentur, & archiepiſcopo omnibuſque placerent, accuſatores juſti extiterunt ex ſenioribus, qui dicerent in concilio: In loco ſancti Petri *Bellocenſis monaſterii, ſancta eccleſia Lemovicenſis vim patitur. Hic ſiquidem locus in ordine regulari quondam fuit illuſtris: nunc autem ita a ſæcularibus conculcatus eſt, ut ſuper monachos ipſius monaſterii dominetur abbas ſæcularis, & abſque monachi habitu.

*Corr. Bellilocenſis

Clamaverunt omnes qui erant in concilio: Hoc magna deſtructio eſt, ut cæcus videntes ducat, ſtultus ſapientes doceat. Hac enim in re diſciplina moritur, locus hypocriſis monachis datur, occaſio propria poſſidendi monachis ſurripitur, per quæ decepti perire poſſunt. Capite morbido totum B corpus inutile eſt, & pro tali deſtructione locorum Dei, ira ſuper populos a facie Dei egreditur.

Tunc requiſiti monachi ſupradicti monaſterii, adſtantes in conſpectu epiſcoporum, dixerunt: Ordinetur nobis abbas idoneus ſecundum regulam, & in pace erimus: lugentibus enim nobis iſte ſuper nos tyrannidem arripuit. Ut autem præſentibus epiſcopis ſit notum, Rodulphus archiepiſcopus quondam Bituricenſis, monaſterium ipſum tempore Caroli regis in fundo ſuo conſtruxit, & prædiis ſuis multiſque donis ſatis ſuperque nobilitavit. Poſt cujus tranſitũ ad cælos longo excurſo tempore, occaſione reperta, comes Toloſanus cœnobium ip- C ſum ſuæ poteſtati addixit: & comiti Petraconcẽſi in beneficio largitus eſt. Ille quoque vicecomiti Combornenſi conceſſit, qui nunc nobis laicalem perſonam impoſuit, ea de cauſa qua Bernardus monachus Solemniacenſis, & poſtea epiſcopus Cadurcenſis, nobis vero abbas, anteceſſor ejus, avunculus ejus extitit.

Dixerunt epiſcopi: Eccleſiaſtica officia non ſecundum carnis originem, ſed ſecundum meritorum virtutem, diſtribui oportet.

Cumque ille clericus, non monachus, abbas, ſæculari nobilitate ac generoſitate magnus, mox vocatus in concilium ante epiſcopos reus adſtaret, genibus proſtratus, & ſuper hac re judicaretur ſecundum canones, ita reſpondit: O reverentiſſimi patres, D hanc, rogo, juſto judicio corrigite rem, & libenter conſentio.

Dixerunt patres: Idoneum ex regularibus monachis aliquem adducito ante domnum Iordanum, ut ipſe eum regulariter ordinet abbatem ad regendum ipſum locum: & tu extrinſecus non diſſipator, ſed defenſor & proviſor loci adeſſe memento. Itaque epiſcopi, poſtquam de his diu locuti eſſent, primati Lemovicenſi ſub teſtimonio concilii, & VVilhelmi ducis Aquitanorum, hoc taliter commiſerunt negotium: ut uſque ad natalis Domini feſtivitatem, quæ in ſexta hebdomada expectabatur, ordinaret in eo loco dignum paſtorem ſecundum E regulam. Quod ſi contradicentes reperiret qui id fieri non permitterent: & ipſos, & ipſum locum excommunicatione canonica ligaret, donec idem locus ad priſtinam revocaretur dignitatem.

Quibuſdam vero ſciſcitantibus, ſi qui monachorum forte de eodem ſæculari loco ad alium regularem tranſmigrare vellent, utrum eis liceret: eruditi qui aderant, recte ſapere tales judicabant. Tales, inquiunt, Deo placere ſtudent. Nam ſi perfectus eſt, qui inter malos bonus eſt: tamen bonorum conſortium adipiſci laudabile & perutile eſt. Quia ſicut Spiritus ſanctus per pſalmiſtam ait: *Cum* Pſal. 17.
ſancto ſanctus eris, & cum viro innocente innocens eris, & cum electo electus eris: cum perverſo autem 1. Cor. 15.
perverteris. Et rurſum apoſtolus: *Corrumpunt mores*

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

bonos colloquia mala. Rurſus ſcriptura ait: *Qui tetigerit picem, inquinabitur ab ea: & qui communicaverit ſuperbo, induet ſuperbiam.* Nam ſi lilium inter ſpinas lucet, tamen gravatus a ſpinis, & glorioſius creſcit inter amœna quam inter ſpineta. Nam & ipſe regularis abbas ſi contigerit ut ſuper ſæculares ordinetur monachos, nec eos ab illicitis potuerit deflectere, nec habuerit bonos qui eum adjuvent ut patienter toleret malos: ſatius eſt eos derelinquere, & ſecum ſolum habitare, quam eorum incorrigibili mordacitate, cordis trãquillitatem amittere. Et juxta dominicam vocem, melius eſt ei luſcum vel claudum in vitam intrare, quam duos oculos, vel duos pedes habentem, mitti in gehennam: hoc eſt, melius eſt ſe ſolum lucrari, quam cum pravis, quos inutiliter amat, detrimentum pati.

Eccl. 13.

B

De talibus loquitur Spiritus ſanctus per prophetam, dicens: *Fili hominis, increduli & ſubverſores ſunt tecum, & cum ſcorpionibus habitas.* Et item Iob: *Frater fui draconum, & ſocius ſtruthionum.* Et David: *Quis dabit mihi pennas ſicut columbæ, & volabo, & requieſcam?* Certe beatus Benedictus ſæculares vel agreſtes monachos, qui eum veneno necare conati ſunt, ideo deſeruit, ne mentis ſuæ tranquillum oculum eorum peſſima fœditate turbidaret. Vt enim ſancti patres dixerunt, quidquid pacem vel tranquillitatem cordis, qua Deum aſſidue cogitare debemus, perturbare poteſt, quamvis utile, quamvis neceſſarium ſit, abjici oportet: quolibet quippe vitio cor perturbatum, Deum cogitare non poteſt.

Ezech. 2.
Iob 30.
Pſal. 54.

C

Hæc dicentes, non eos damnamus, qui inter pſeudomonachos boni aliquoties, vel cum pravis majoribus neceſſario degunt: ſi tamen illud adimplent quod ſcriptum eſt: *Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt facere nolite:* & item: *Sicut lilium inter ſpinas, ſic amica mea inter filias.* Et periculis in falſis fratribus apoſtolus exercitatus eſt: & præcepta paſtoris in omnibus adimplere, etiamſi ipſe, quod abſit, aliter agat. Et in talium exemplo beatus Petrus Lot in teſtimonium aſſumit, dicens: *Et juſtum Lot a nefandorum converſatione eruit, habitantem inter eos qui de die in diem animam juſtam iniquis operibus cruciabant.* Nec de ſolis monachis, verum etiam generaliter de omnibus Chriſtianis, qui boni inter malos converſantur, hæc dicta ſunt.

Matth. 23.
Cant. 2.
2. Petr. 2.

D

De talibus item Paulus ad diſcipulos ait: *In medio nationis pravæ & perverſæ, inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo.* Hinc Ioannes Pergami eccleſiæ: *Scio*, inquit, *ubi habitas, ubi ſedes eſt ſatanæ, & tenes nomen meum, & non negaſti fidem meam.* Ergo, ſicut Gregorius ait, bonus non eſt qui malos tolerare recuſat. Et tanto magis mali tolerandi ſunt, quanto & amplius abundant. Regulares autem monachos dicimus, qui illicita nolentes, non ſuo ſed alieno imperio vivunt: quibus omnia in medium conferuntur communia, nec aliquid habent quod abbas non dederit aut permiſerit. Poteſt autem, quamlibet difficile contingere poſſit, regularis unus inter plures agreſtes converſari, ſi tamen ab illicitis ſeſe continet; ſi his quæ ſibi ad hujus vitæ uſus congruunt, permittente aut dante eo qui ſibi præeſt, contentus fuerit: juxta quod apoſtolus loquitur, dicens: *Habentes victum, & tegumentum, his contenti ſumus.*

Philip. 2.
Apoc. 2.

E

Sæculares autem monachos illos dicimus, quos regulares monachi in die judicii judicabunt: ſicut Ninivitæ, vel regina Auſtri, dicente domino, Iudæos incredulos damnabunt; vel apoſtoli duodecim, tribus Iſrael duodecim judicabunt, quia illis credentibus illi credere noluerunt. Sic iſti illos judicabunt, quia iſtis regulariter viventibus, illi regulariter vivere noluerunt. In capitibus ergo juſtis monaſteria eriguntur & vigent, in vitioſis ruunt & languent. Epiſcopus itaque, ad cujus diœceſin pertinent monaſteria, & abbates, atque Chriſtiani vicini, niſi prohibuerint indignos in paſtoralem curam ingredi, malum in illos reſpicit: ſicut bona merces a Deo illos expectat, ſi familiæ Dei dignos conſtituant diſpenſatores.

1. Tim. 6.

Hæc & his ſimilia cum myſtico & utili audientibus ſermone de ſublimiori propoſito ediſſertata eſſent, ait domnus Iordanus: Ago Deo gratias, quia in diœceſi Lemovicenſi plura monaſteria recto tramite incedunt, & boni odoris de ſe exempla latius diffundunt, ſicut apoſtolus ait: *Chriſti bonus odor ſumus Deo, in his qui ſalvi fiunt, & in his qui pereunt.* Hos quippe, qui præſentes huic ſancto concilio interſunt, abbates Lemovicenſes laudo, & teſtificor in domino Ieſu, quia cum ſibi ſubditis regulariter agentes, lucrandis animabus potius invigilant, quam de caducis rebus & tranſitoriis curent. Dignum eſt enim, ut quicumque ſuſcipiunt animas regendas, præparent ſe ad rationem reddendam. In primis denique familiam beati Martialis in hac urbe, & Cambonenſe monaſterium beatæ Valeriæ poſſeſſionem beati Martialis, & alia quæ ei jure poſſeſſionis perpetuæ ab antiquis ſubjacent temporibus monaſteria, non ignoro regulariter vivere. Nihilo minus Solemniacum atque Vſercam cœnobia nobiliſſima, monaſteria quoque in hac urbe ſancti Martini & Auguſtini, necnon & congregationem virginum in baſilica beatæ Dei genitricis, & alias ſervorum Dei per Lemovicinum congregationes, gaudeo ſancti ordinis reverentiam regulariter obſervare. Quantum denique in oculis omnipotentis domini ad intercedendum pro ſalute populorum congregationes valeant ſervorum Dei, beatus Gregorius de congregatione ſanctimonialium locutus, oſtedit, inquiens: Inter tot Longobardorum gladios his noſtris temporibus Roma nequaquam ſubſiſtere poſſet, niſi virginum ſanctimonialium in hac urbe Romana congregationes, ſuis orationibus tantæ hoſtilitati reſiſterent. Et item: Ideo, inquit, providendum nobis monaſteriis ancillarum Dei, quatenus eis abundanter ſubſidia miniſtremus: ne qua forte penuria gravatæ, a ſuo propoſito vel aliquantulum ſuccumbant. Nam monaſteria monachorum idem Gregorius per univerſum mundum libera & quieta eſſe volebat: ut ſi quem epiſcoporum comperiſſet aliqua ratione ea excommunicare, vel inquietare, graviter in eos vindicaret, quod in epiſtolis ſuis facile perſpici poterit. Nos quoque monaſteria ſervorum Dei defenſa, quieta, & tuta eſſe deſideramus, tanti patris veſtigia ſequendo. Verumtamen ſi culpa ſuperbiæ, vel inobedientiæ in abbatibus inventa fuerit, eam canonice inſequi oportet. Hoc dixi propter abbatem monaſterii Vſercenſis, quem dicunt hoc anno inſtituta ſancti concilii contempſiſſe. Quidam enim narraverunt nobis, quia excommunicatum vicecomitem Albucienſem interfectum in præda ipſe apud ſuum monaſterium ſepelierit: ſuper qua re, ſi vera eſt, cor meum contriſtatur. Omnes enim noverunt, in ſanctis conciliis ſic inſtitutum, ut ſi quis ab epiſcopo ſuo excommunicatus, interfectus, aut obitu proprio mortuus abſque reconciliatione fuerit, nullatenus Chriſtianorum ſepultura ſepeliatur, niſi epiſcopus, ſatisfacientibus pro eo amicis vel parentibus, abſolutionem & licentiam ex hoc conceſſerit. Sed neque pro eo oretur, nec facultas ejus in eleemoſynam

2. Cor. 2.

ſuſcipia-

ANNO CHRISTI 1031.

ſuſcipiatur, quouſque ab epiſcopo abſolvatur. Simili modo ſi vulneratus ad mortem quilibet de excommunicatis foerit, vel infirmitate ad exitum correptus, pœnitentiam ex corde petierit, vel eſſe monschns quæſierit: pœnitentia ejus ſuſcipiatur quidem, & viaticum ei pro miſericordia tribuatur; nullatenns tamen ſepeliatur, neque poſt mortem pro eo oretur, donec ab epiſcopo ſuo abſolvator. Dicente enim beato Gregorio in dialogorum libro ſecundo: Tantam eccleſiæ ſuæ Chriſtus largitus eſt virtutem, ut etiam qui in bae carne adhuc vivunt, jam carne ſolutos abſolvere valeant, quos vivos ligaverant. Dicente domino ad Petrum: *Quodcumque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* (Matth 16.) Nam ſanctus Benedictus duas ſanctimoniales, & unum ex ſratribus, qui ligati obierant, poſt mortem abſolvit. Idemque papa Gregorius medicum fratrem in ipſo exitu vitæ ligavit: nec cum conſolari in fine, nec pro eo orare permiſit: ſed nec eum in cœmeterio eccleſiæ ſepeliri ſivit; quem tamen longe poſt mortem pro miſericordia abſolvit, & pro eo orare inſtituit. Verumtamen valde horrendum eſt, ut beatus papa ſcribit, cum quis irreconciliatus a ſæculo exit. Præterea ſi, quem epiſcopus ligat, alius abſolvere ſe putat: & ipſe decipitur qui eum ſuſcipit, & qui ſuſcipitur perit: & hac occaſione falſæ pietatis concilia patrum deſtruuntur, & Deus contemnitur, & pax de eccleſia expellitur. Siquidem ille qui excommunicatum ſuſcipit, idcirco ſimul cum eo perit, quia ſimilem ſortitur excommunicationis vindictam: &, ut beatus Petrus in ſcriptura beati Clementis ait, quicumque excommunicato conſentit, vel in colloquio participatur, unus & ipſe eſt de illis qui eccleſiam Dei deſtruunt.

Cumque in coocilio a quibuſdam interrogaretur, utrum obſervanda eſt excommunicatio ei, quem aliquando ſorte injuſte, & abſque culpa pontiſex ligat: Odolricus pater ſic ait: Quemadmodum beatus Gregorius atteſtatur, cujus autoritas minime ſperni poteſt, ſi paſtor ligat aliquem aut juſte, aut injuſte, aut ob culpam, aut ſine culpa, obſeruanda eſt excommunicatio, ne is, qui injuſte forſitan ligatur, ipſam excommunicationem ex alia culpa mereatur. Neque ovis paſtorem ſuum temere reprehendat: ne ex ipſa tumidæ reprehenſionis ſuperbia, culpa quæ non erat fiat. Dicit autem de epiſcopis, quia ipſi ſe hac poteſtate privant qui vel odio, vel gratia, & non ſecundum meritum cauſæ, ligant vel ſolvunt.

Ad hæc ponoſex adjecit, dicens: Preſbyter qui excommunicatum ſcienter ſuſcipit, ideo ab ordine deponitur, quia ſemetipſum excommunicat, qui excommunicato conſentit.

Tuoc epiſcopi dixerunt: Statnimus canonice, ut qni amplius excommunicatum neſciens ſuſceperit, & poſtea probaverit, ad pœnitentiam mox recurrat in conſpectu & judicio epiſcopi ſui. Qui autem ſcienter id egerit, ſive in vita, ſive in morte, ſive aliquid de facultate damnati in eleemoſynam probatus fuerit ſuſcepiſſe: ab ordine preſbyter ceſſet, nec gradum recipiat, niſi ſatisfactus, ab epiſcopo ſuo ſacris veſtimentis reinduatur. Si preſbyter non eſt, communione eucharistiæ, & audientia Miſſæ privetur, uſque ad reconciliationem epiſcopi. Quando autem epiſcopus preſbyterum depoſuerit, ſic agat. Iubeat eum prius indui omnibus ſacerdotalibus indumentis, deinde manu ſua auferat ei manipulum, deinde caſulam, deinde mediam ſtolam de collo reflectat ei inter ſcapulas ſub latere dextro: & depoſitus eſt a preſbyteratu in diaconatum. Quando quemlibet excommunicaverit, eat publice ad oſtium eccleſiæ, & oſtium pro eo claudat. Dum abſolverit, ambulet cum eo uſque ad portas eccleſiæ, & aperiat ei, ut ingrediatur. Aliter autem nullus excommunicatus eccleſiam ingrediatur, quia nefarium & illicitum eſt. Preſbyteri autem, de ignotis cauſis; epiſcopi, de notis excommunicare eſt: ne epiſcopi vileſcat poteſtas.

His dictis, cum accuſatum abbatem inquirerent quid reſponderet, ille reſpondit domino primati: Domine, inquit, pater, de hac re, qua accuſor, veritas vobis nuntiata non eſt. Abſit a me, ut abſque veſtra licentia aliquando ſuſcipiam excommunicatum. Ordo enim noſter quanto ſublimior eſt, tanto ſubjectior & promptior ad obediendum epiſcopis ut ſit, neceſſe eſt. In epiſcopis enim ipſum Deum honoramus, vel contemnimus, ſicut ipſe ait: *Qui vos audit, me audit; & qui vos ſpernit, me ſpernit.* (Luc. 10.) Ecce idoneos teſtes adhibeo, quia ille vicecomes excommunicatus, poſtquam prædando interfectus eſt (comites enim prædantes, excommunicati palam in omnibus conciliis ſunt) me ignorante a militibus ſuis ad monaſterium noſtrum deportatus eſt: cujus corpus neque ſuſcepimus, neque ſepelivimus, ſed ſine officio ſacro retro ultra aquam revehi juſſimus, ubi milites ipſi, nullo clericorum adſtante, ſepelierunt illud.

Quo audito, epiſcopi judicaverunt, dicentes: Si ita eſt, nec ille excommunicatus ſepultus eſt, nec abbas monaſterii culpabilis judicari poteſt.

Tunc epiſcopus Cadurcenſis cœpit enarrare, dicens: Nuperrime poſt concilium Bituricenſe, quidam de excommunicatis eques in noſtra diœceſi interfectus eſt, quem ego, rogantibus amicis & propinquis ejus, nullatenus ſolvere volui, ut cæteri metum haberent: gravem enim culpam prædantis habuerat. Itaque ſine ſacerdotis obſequio a militibus apud quamdam eccleſiam ſancti Petri, non me jubente, ſepultus eſt.

Mane autem facto, corpus ejus longe extra cœmeterium projectum, & nudum ſuper faciem terræ inventum eſt: tumulus autem, ubi ſepulturam habuerat, intactus, ita, ut dimiſſus pridem fuerat, repertus eſt. (Mira de excommunicato ſepulto in loco ſacro.) Quem iterum milites aperuere, & nihil in eo aliud niſi veſtes, quibus involutum fuerat, invenerunt. Rurſus cadaver ibidem ſepeliunt, & diligenter tumulum ſub enormi pondere terræ & lapidum claudunt: ſed die altero projectum cadaver & tumulum intactum, ut ſupra, aſpiciunt. Quinquies ſepeliunt, toties eodem dejectum tenore contuentur. Tanto demum victi ſtupore, corpus longe a cœmeterio eccleſiæ terra obruunt. Quo terrore perculſi principes militiæ, pacem nobis, velut optabamus, firmare nequaquam diſtulerunt.

Ad hæc reſpondit concilium: Quid hoc aliud eſt, niſi quia ſub oculis hominum, arbiter omnium affirmat eccleſiæ ſuæ autoritatem, quia excommunicati, a ſepultura Chriſtianorum juſte ab epiſcopis ſegregantur? Tales enim negant fidem, dum latrocinia potius quam pacem ſectantur. Non enim Chriſtiani dicendi ſunt, de quibus ait apoſtolus: *Confitentur ſe noſſe Deum, factis autem negant.* (Tit. 1.) Item Iacobus: *Fides ſine operibus mortua eſt.* (Iac. 2.) Certe Dathan & Abiron pro paſtorum ſuorum contemptu perierunt de medio multitudinis. Ita in epiſcopo ſuo Deum contemnens, juſte inſepultus ab eccleſia disjungitur: ſi in excommunicationis vinculo eum contingat oppetere mortem.

Odolricus interea venerabilis pater familiæ beati Martialis, ſedens in cathedra juxta primatem

ANNO CHRISTI 1031.

Lemovicenſem, ſacris ut erat indutus ornamenris, dare cœpit conſilium epiſcopis, dicens: Hic vos, cariſſimi, decernere oportet medicinam, quam contra generalem motbum adhibeatis. Si enim de pace tenenda, ſicut eſt veſtra voluntas, principes militiæ Lemovicenſis vobis obſtiterint, quid contra iſta ſit agendum? Dixerunt epiſcopi: Hac in te petimus, cariſſime, ipſe dare conſultum. Quibus ille: Niſi de pace acqnieverint, ligate omnem terram Lemovicenſem publica excommunicatione: eo videlicet modo, ut nemo, niſi clericus, aut pauper mendicans, aut peregrinus adveniens, aut infans a bimatu, & infra, in toto Lemovicino ſepeliatur, nec in alium epiſcopatum ad ſepeliendum portetur. Divinum officium per omnes eccleſias latenter agatur, & baptiſmus petentibus tribuatur. Circa horam tertiam ſigna ſonent in eccleſiis omnibus, & omnes proni in faciem preces pro tribulatione, & pace fundant. Pœnitentia & viaticum in exitu mortis tribuatur. Altaria per omnes eccleſias, ſicut in paraſceve, nudentur: & cruces & ornamenta abſcondantur, quia ſignum luctus & triſtitiæ omnibus eſt. Ad miſſas tantum, quas unuſquiſque ſacerdotum januis eccleſiarum obſcratis fecerit, altaria induantur, & iterum poſt miſſas nudentur. Nemo in ipſa excommunicatione uxorem ducat. Nemo alteri oſculum det. Nemo clericorum aut laicorum, vel habitantium, vel tranſeuntium, in toto Lemovicino carnem comedat, neque alios cibos, quam illos quibus in quadrageſima veſci licitum eſt. Nemo laicorum aut clericorum tondeatur, neque radatur, quouſque diſtricti principes, capita populorum, per omnia ſancto obediant concilio.

Si quis vero probatus fuerit aliquo modo hujus vinculi violator, non recipiatur, niſi cum digna pœnitentia. Magnopere enim epiſcoporum excommunicatio eſt obſervanda: ne forte plus iraſcatur furor domini ſuper nos, & ſuper populum.

Tunc interrogatum eſt in concilio utrum uni aut duobus primoribus, ſi obedierint, debeat ab epiſcopo ignoſci, ſine omnibus aliis, an non? Quod Æmilius pontifex & Azenerius abbas hoc modo enodaverunt, reſpondentes: Si de centum impiis præter unum nequimus revocare, ipſum ſolum cum gaudio debemus ſuſcipere.

Odolricus autem pater, ſic reſpondit: Si una de centum perditis ad ſalutem lucratur, gaudium eſt coram angelis Dei. Si quis denique poſt mortem inobediendi, ad obediendum epiſcopo feſtinat, jam a Deo interius vivificatur, ideoque eum abſolvi neceſſe eſt. Nam de his qui ad pœnitentiam compunctos non ſuſcipiunt, obduratos vero aut terrore aut amore ſæculari abſolvunt, ſic Spiritus

Ezech. 13.

ſanctus per prophetam dicit: *Mortificabant animas quæ non moriuntur, & vivificabant animas quæ non vivunt.* Et rurſum: *Væ his qui dicunt bonum malum, & malum bonum, ponentes lucem tenebras, & tenebras lucem.*

Iſa 5.

Si ergo vel unus ex primoribus principibus vobis obedierit, cæteri vero omnes attrita fronte rebelles extiterint: pacificum ſuſcipite in pace Chriſti, eique in omnibus opem ferte: & terram honoremque ejus in abſolutione gaudentem & liberum eſſe permittite: cæteræ autem partes Lemovicenſis terræ, quæ rebelles principes habent, in ſupradicto relinquantur anathemate, uſque ad dignam correctionem, ut ſit inter bonum & malum differentia, ac ſi inter lucem & tenebras. Quod ſi omnes majores poteſtates Lemovicenſes pacem conſenſerint, ut omnia ſint abſoluta, & aliqui de privatis militibus, ſive minoribus principibus, inventi fuerint concilio inobedientes: hi tales ita privatim excommunicentur, ut ſint ſegregati a communione corporis & ſanguinis domini: in eccleſiam intrandi nullam habeant licentiam: cum Chriſtianis non comedant, neque bibant, neque ambulent: linum non induant, carnem non comedant, vinum non bibant: non tondeantur, neque radantur: ad nullas orationes proficiſci præſumant: ſi infirmi fuerint, non viſitentur a clerico: morientes in ipſa excommunicatione, non ſint de loco levati, in quo mortui fuerint, nec cooperiantur ligno, neque petra, neque aliqua munitione: ſubſtantiam eorum nullus pro animabus eorum in eleemoſynam accipiat.

Quæ pœna in epiſcopos tranſgreſſores.

Dictum in concilio eſt: Si quis de epiſcopis aliquotiens timore, vel amore, vel pecunia ſe inflexerit, ut ſecundum concilium non diſtringat per juſtitiam illum quem diſtringere debet, & poteſt, ſive abſolverit vivum vel mortuum, quem abſolvere non debet, aut in aliquo probatus fuerit violare concilium, quod ipſe cum aliis epiſcopis inſtituit: ab ipſis epiſcopis deponatur uſque ad ſpatium temporis, quod ipſi epiſcopi concorditer judicabunt. Dixerunt epiſcopi omnes: Placet nobis hæc propoſitio, & ſic fiat. Similiter fiat de illo epiſcopo, qui excommunicatum alterius epiſcopi ſuſceperit vivum, ſive mortuum, vel in epiſcopatu ſuſcipi a quoquam permiſerit vel conſenſerit.

Interea cum talia epiſcopi ſermocinarentur, querimonia in concilio commota eſt a dicentibus: In monaſterio beati Martialis ſurſum in paſcha & pentecoſte baptiſmus agitur, & ibi ſervi a dominis ſuis libertate donantur. Hæc volunt clerici hujus ſedis non amplius alibi quam in hac ſede adminiſtrari.

His oppoſita ſunt iſta a ſanum ſapientibus, qui ſic reſponderunt: In oratorio ſancti Ioannis Baptiſtæ, quod eſt ad meridiem, ſurſum ſecus Salvatoris baſilicam, fontes ab antiquis temporibus præparati ſunt, & tantummodo in paſcha & pentecoſte ibi ſemper ſolet agi baptiſmus: aliis vero temporibus, per totum annum in eccleſia ſancti Michaelis, de illa ſuperiori parochia baptizantur infantes: nec ullo modo pro his hæc ſancta ſedes hactenus querelas commovit. Parochiani ſiquidem ſancti Petri eccleſiæ Cairogenſis, & quicumque ex principibus ex omni Lemovicino volunt, filios ſuos ad ſcrutinium in quadrageſima, & baptizandos in paſcha, ſive in pentecoſte, ad hanc deferunt ſedem. Parochiani vero eccleſiæ ſancti Michaelis, & eccleſiæ ſanctæ Mariæ de Arenis, & aliarum eccleſiarum, quæ baſilicæ beati Martialis ſubjectæ ſunt, & quicumque de principibus ex toto Lemovicino, ſive de externis Aquitaniæ civitatibus voluerint, filios ſuos baptizandos ſurſum ad Redemptoris aulam dirigunt. Denique ſemper fuit conſuetudo, ut quicumque voluerunt, ſurſum aut ante altare Redemptoris, aut ante corpus beati Martialis, ſervos ſuos libertati darent. Quod ergo uſque ad nos ſemper licitum, nec amplius prohibitum: quo pacto nunc amodo illicitum erit? Verum juſto judicio judicent præſentes epiſcopi, quid hac in re æquum ſit.

Dixerunt epiſcopi: Beato Martiali privilegium ſuum ab antiquis ſtatutum auferre nefarium eſt. Hæc autem ſedes beati Martialis, caput, & mater omnium Galliæ eccleſiarum eſt, quia prima ante omnes alias in Gallia extitit Deo conſecrata: ideoque Lemovicenſes omnes eccleſiæ præſertim huic

tamquam

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1031.

tamquam capiti proprio, in omnibus honorem exhibeant. Ipſa autem ſedes & mater, nullatenus a filiabus ſuis cæteris eccleſiis juſta antiquitus conceſſa tollat inſtituta, nec eis impendi honorem debitum prohibeat. Gaudere enim pontifex & aſſenſum præbere debet, ut eccleſiæ ſibi ſubjectæ in honore antiquo perſeverent. Itaque in beati Martialis monaſterio, ſicut antiquitus ſolitum erat, propter ordinem paſchalem non negligendum, qui mentes carnalium ad altiora trahit, & propter trinas litanias, & propter ſtationem ad fontes, recte opportunum eſt celebrari baptiſmum, de tribus non minus infantibus, in paſcha ſolummodo & pentecoſte. Simili ratione fieri congruum eſt in aliis monaſteriis & eccleſiis, ubi ab antiquis diebus exerceri id ſolitum eſt: ita tamen, ut major numerus baptizandorum ſit apud hanc matrem eccleſiam. Et hi qui in aliis eccleſiis apud hanc civitatem baptizantur, ipſo die coram epiſcopo ad confirmationem in hac ſede cum luminaribus exhibeantur. Vbi enim cereus paſchalis conſecratur, & baptiſmus agitur, ibi honeſtius paſchalis ordo perficitur, & tres litaniæ, quæ in ſabbatis paſchæ & pentecoſtes nulla ratione prætermitti poſſunt, ne, quod abſit, auctoritas Spiritus ſancti vileſcat, aptius perſolvuntur. Poſt ſea enim lectiones, ſeptena fit in choro a pluribus ſimul cantoribus ſolenniter indutis. Deinde cum terna ipſi cantores & ſacerdotes ac cæteri miniſtri procedunt ad fontes. Facto vero baptiſmo de tribus tantum infantibus, (nam cæteri, ſi plus fuerint, ab alio preſbytero qui ibi remanſerit baptizantur) cum terna a fontibus regrediuntur, qui ad chorum, ad chorum; & qui ad altare, ad altare, cum cereis nondum luminatis, ſonantibus interim omnibus ſignis. Finita enim ipſa terna, & ceſſantibus metallinis clangoribus, mox hymnus angelorum a ſacerdote excelſa voce profertur; illuminata jam omni eccleſia, ex quo cantores clamaverint: Accendite.

Hæc de baptiſmo ſatis ſint. Nunc de ſervorum libertate dicendum, quia hanc agere licitum eſt, vel apud hanc ſedem, vel ante corpus beati Martialis, vel ad quamcumque eccleſiam domini elegerint coram teſtibus, vel ante corpus defuncti proximi, ſicut ſæpe per plures civitates fieri videmus: ita ſane, ut hujus ſedis nominativus cancellarius libertatem ſcribat. Nam & apud regale palatium, vel in quocumque loco rex fuerit, coram rege libertates legitimas fieri cernimus: im-
Salica lex. mo lex Salica continet, ut ubicumque ſervi dominus voluerit, poteſt ſervum relaxare.

His dictis, cum quidam de prædicatione ad populum, & de indicendis jejuniis & litaniis pro opportunitate temporum dicerent, quod hæc apud ſedem dumtaxat debeant inſtitui & edici, dixerunt epiſcopi: Prædicatio non ſolum apud ſedem, ſed etiam per omnes eccleſias aſſiduanda eſt: ubi hanc dare ſtrenuum doctorem domini voluntas inſpirat: etenim adeo gemendum eſt, quia valde rari ſunt in meſſe Dei operarii. Et ſi multi ſunt qui bona audiant, ſed rari ſunt qui dicant. Nam omnes ſacerdotes; quibus parochia commiſſa eſt, omnibus dominicis & feſtivis diebus admonere prædicando populum debent, ſecundum illud:
2. Tim. 4. *Argue, obſecra, increpa.* Quia ſacerdos, ſi ſine prædicationis ſonitu incedit, interminatione divina mortis reus eſt: epiſcopus autem quos doctos ad officium viderit, & idoneos, non tantum juſſu ſed etiam rogatu ad tam ſublime opus inci-

A tare debet. Quod officium ſive monachus ſive clericus ſuſcipere nequaquam poteſt, niſi in gradum lectoris fuerit ab epiſcopo ordinatus. Porro de litaniis indicendis, ſive jejuniis, ſic in libro capitulorum Caroli inſertum eſt: Quando tribulatio ſuper populum venerit, ſive mortalitatis, ſive hoſtilitatis, ſive famis, aut intemperantiæ aeris, vel ſi quid hujuſmodi, & non fuerimus præſentes: nullus noſtrum expecter edictum, ſed mutuo ſe exhortantes clerici, ſive monachi, una cum populo feſtinent in litaniis vel jejuniis miſericordiam domini ſuper regnum noſtrum inclinare. Igitur ſi talia ſine ſedis conſultu, neceſſitate, non temerita-
B te, vel, quod abſit, typho ſuperbiæ, ab alia eccleſia inſtituta fuerint: nihil eſt quod indignentur clerici ſedis. Tamen ita cuncta concordantia moderentur in invicem inter omnes vicinas congregationes, ut pax & unitas inter ſedem & alias eccleſias permaneat inconvulſa.

Epiſcopus autem Petracoricenſis, de quodam canonico ſuo tantum clerico, qui uxorem duxerat, inquirendo propoſuit, dicens, ut judicarent quid de eo ageretur. Ad hoc verbum in concilio reſponſum eſt: Canones judicent. Quomodo enim noſtro poſſumus arbitrio judicare quidquam: cum omnia a prioribus judicata ſint? Nihil quippe dicendum, quod non prius dictum ſit.

C Tunc lecti ſunt canones apoſtolorum, ubi in capitulo 27 ita dicitur: Qui clerici debeant conjugibus copulari. Innuptis qui ad clerum provecti ſunt, præcipimus, ut, ſi voluerint, uxores accipiant, ſed lectores, cantoreſque tantummodo. Et iterum dictum eſt: Canones Toletani & hoc judicant, ut in monaſteriis nutriti cum venerint ad annos adoleſcentiæ, detur eis optio libera, utrum velint vovere propoſitum, an inter laicos eſſe. Qui voluerint, uxores ducant: qui autem propoſitum in ſua poteſtate relicti voverint, non ultra eis ad ſæculum licet reſpicere. Nam concilium Bituricenſe, ſicut audivimus, judicavit, ut qui clericaturam ſuam dimittit, ab aliis clericis ſeparetur.

D Item de abbatibus quibuſdam propoſita quæſtio eſt, qui majoribus feſtis capellanum & plures diaconos ad celebrandam Miſſam, ſicut epiſcopi, habent: & conſulte tractatum eſt, hoc non pro uſurpatione, ſed honore ſolennitatis fieri: nec ſolum abbatibus, ſed etiam aliis ſacerdotibus apud plures eccleſias, ubi magni numeri congregationes monachorum, aut canonicorum ſunt, propter ſolennitatis reverentiam exhiberi licitum videtur. Non tamen plus quam tres diaconi abbatibus, vel reliquis ſacerdotibus, in ſolennitatibus adhibentur. Epiſcopis autem aliquando tres, aliquoties quinque, nonnumquam ſeptem diaconi, pro opportunitate feſtivitatum, & ad omnes publicas miſſas præſto ſint. Nam in monaſterio bea-
E ti Martialis, notum eſt ſemper antiquum morem ſervatum, hodieque ſervari, & numquam debere prætermitti: ſcilicet in paſcha, & eminentioribus per annum feſtis tres diaconos, & capellanum miniſtrare abbati in publica miſſa: aliis autem diebus, ſive minoribus feſtis, capellanum tantummodo, & unum diaconem.

Tunc accuſabantur quidam, qui propter preſbyterii gradum, pecuniam dederant; & alii qui duas uxores ante diaconatum habuerant; alii autem qui in clericatu ſibi virilia amputaverant; alii vero qui in laicali ordine homicidium fecerant, & poſtea monachi facti, gradum diaconi

ſuſceperant. Dictum de his in concilio eſt: Nulla his miſericordia poteſt tribui, quin omnes deponantur. Si enim quos ſancti patres damnant, abſolvimus, falſam eis miſericordiam & æternam mortem impendimus.

Tunc canones apoſtolorum prolati ſunt, ubi capitulo XXX. legitur. Si quis epiſcopus, presbyter, aut diaconus, per pecunias hanc obtinuerit dignitatem: dejiciatur, & ipſe, & ordinator ejus, & a communione modis omnibus abſcindatur, ſicut ego Petrus Simonem magum dejeci. Item, capitulo XXXI. Si quis epiſcopus ſæcularibus poteſtatibus uſus, epiſcopatum vel eccleſiam per illos obtinuerit: deponatur, & ſegregetur, & omnes qui illi communicant. Item capitulo XVII. Si quis poſt baptiſma ſecundis nuptiis fuerit copulatus, aut concubinam habuerit: non poteſt eſſe epiſcopus, non diaconus, aut prorſus ex numero eorum qui miniſterio ſacro deſerviunt. Item capitulo XVIII. Si quis viduam vel ejectam acceperit, aut ancillam, vel aliquam de his quæ publicis mancipantur ſpectaculis: non poteſt eſſe epiſcopus, non presbyter, non diaconus, nec ex numero eorum qui ad altare deſerviunt. Item capitulo XXI. Eunuchus ſi per inſidias hominum factus eſt, vel ſi in perſecutione ſunt ejus amputata virilia, vel ſi ita natus eſt, & eſt dignus: efficiatur epiſcopus. Item capitulo XXII. Si quis abſcidit ſemetipſum, id eſt, ſi quis amputavit ſibi virilia, non fiat clericus, quia * ſuus homicida eſt, & Dei conditionis inimicus. * Si quis, cum clericus fuerit, abſciderit ſemetipſum, omnino damnetur, quia ſuus homicida eſt. * Laicus ſemetipſum abſcindens, annis tribus communione privetur, quia ſuæ vitæ inſidiator extitit. De homicidis vero dictum eſt: ut ſi quis voluntarius, & non per neceſſitatem, fecerit homicidium, & poſtea monachus fuerit factus, ad gradus altaris promoveri non poteſt. Monachi enim, qui ad gradus provehuntur eccleſiaſticos, ſummopere providendum eſt abbati illos epiſcopo offerenti, ut idonei & probati ſint, juxta quod ſanctus Benedictus ait: Si quis abbas ſibi presbyterum vel diaconum ordinari petierit, de ſuis eligat qui dignus ſit ſacerdotio fungi. Nam ille qui adhuc vivens eſt, qui Stephanum epiſcopum dolo occidit, cum non inveniret pro tanto crimine pœnitentiam: Cluniacum cœnobium petiit, monachus ibi effectus eſt. Qui legere & cantare tamquam peritus clericus ſciens, ab Odilone abbate cogitabatur offerri epiſcopo ad gradus altaris. At prudenter tractans venerandus abbas, literis directis ad papam Romanum conſultum expoſtulat, & crimen monachi intimat, cui apoſtolicus talia remandat: Impoſſibile eſt talem ad aliquem gradum provehi, nec etiam offerre poteſt oblationem ad manus ſacerdotis, ne forte pro eo uno in plures furor domini deſcendat: ſed nec communionem ſanctam accipere poteſt: in exitu autem vitæ pro miſericordia ei viaticum detur. Nihil hic aliud quam luctum agat, ſi forte illic miſericordiam inveniat. Ita hactenus ille vivat, permanens in pœnitentiæ luctu, non offerens, non communicans.

*ſuiipſius *Cap. 23. *Cap. 24.

Item inquiſitum eſt de temporibus ordinum, quia nonnulli ex epiſcopis per totum annum ordinationes nunc faciunt, quod priores epiſcopi non faciebant. Revoluta ſunt ergo patrum ſtatuta: & inventum quia graduum ordinationes recte fiunt per menſem Martium, & Iunium, Septembrem quoque, atque Decembrem, ſabbato videlicet in duodecim lectionibus, quando jejunia quatuor temporum aguntur. Vbi ſi tanta multitudo fuerit ordinandorum, ut ſabbato non poſſit omnes epiſcopus conſecrare, in craſtina dominica uſque ad horam ſextam a mane, qui ſuperfuerint debent ordinari. Alias autem nullo modo, niſi cauſa grandis neceſſitatis, de diaconatu tantum vel presbyteratu oportet ordinationes agi. Et hoc in nulla ferſtivitate, niſi dominica die, quam tamen jejunium generale in ſabbato præceſſerit. Nam & ipſe epiſcopus ordinari non poteſt, niſi in dominica die, circa horam diei tertiam. De ſancto autem Gregorio conſtat, quia numquam niſi in menſe Martio ordinationes egit. Beatus vero Petrus apoſtolus in menſe Decembrio, & non aliubi: in Iunio autem tantummodo beatus........ porro in Septembri & non alio beatus.....

Rurſum in concilio conquiſitum* eſt de excommunicatis Aquitanigenis, qui ignorantibus epiſcopis ſuis a Romano papa pœnitentiam & abſolutionem accipiunt: & hac de cauſa pax & concilium in Aquitania deſtruitur, dum quos iſti juſte ligant, ille injuſte abſolvit. Ad hæc venerandus Engelricus canonicus ſanctæ Mariæ Anicienſis eccleſiæ, cœpit explicare, dicens: Stephanus Arvernenſis præſul ante hos annos Pontium comitem Arvernenſem excommunicatione obſtrinxit, pro uxore legitima, quam dimiſerat, & aliam duxerat. Quem cum nulla ratione vellet abſolvere, niſi emendatum, comes Romæ a domno papa abſolutionem accepit, ignorante papa eum excommunicatum. Quod graviter epiſcopus ferens, * conquiſitorias literas Romam apoſtolico miſit: cui ille in hunc modum remiſit epiſtolam.

*for. conqueſtum de accipientibus abſolutionem a papa.

*Corr. conqueſtorias.

Papæ epiſtola pro conſervandis juribus epiſcoporum.

Quod neſcienter egi, frater cariſſime, non mea ſed tua eſt culpa. Scis enim quia quicumque de univerſa Dei eccleſia, quæ eſt in toto orbe terrarum, ad me cauſa remedii recurrit, impoſſibile eſt mihi ejus curam negligere, dicente domino ad beatum ſpecialiter Petrum: *Petre, paſce oves meas.* Quo ergo modo ſedes apoſtolica poterit ejicere aliquem de medela, niſi rationabili cauſa? Debueras certe mihi, antequam illa * mortua ovis Romam veniret, ejus cauſam tuis innoteſcere apicibus: & ego eam omnimodo abjicerem, tuamque firmando autoritatem, eam anathematis ictu repercuterem. Profiteor quippe omnibus conſacerdotibus meis ubique terrarum, adjutorem me & conſolatorem potius eſſe, quam contradictorem. Abſit enim ſchiſma a me, & a coepiſcopis meis. Itaque illam pœnitentiam & abſolutionē, quam tuo excommunicato ignoranter dederam, & ille fraudulenter accepit, irritam facio & caſſam: ut de illa nihil aliud ſperet quam maledictionem, quoad ſatisfactum tu juſte abſolvas.

Ioan. 21.

* morbida.

Dicebant ergo epiſcopi adinvicem: Fruſtra hæc querela adverſus caput noſtrum mutire audet: apoſtolicus enim abſque culpa eſt, & potius nos culpabiles ſumus, niſi literis noſtris ei notum faciamus, de quibus nolumus ut abſolvantur. Cum ergo tales deceperint apoſtolicum, ut fraudulenter abſolvantur ab eo, irrita eſt eis illa abſolutio: ideoque nec ab eo nec a nobis confirmanda. Quidam autem in concilio dixit: Vidi nuper de epiſcopo Engoliſmenſi, qui præſens eſt, quod dico.

Quidam

ANNO CHRISTI 1031.

Quidam ex ſuis parochianis excommunicatus ab eo, dum ſatisfacere nollet, non poterat impetrare ab eo pœnitentiam. Qui ſine licentia epiſcopi ſui papæ Romano ſubripuit pœnitentiæ legem, & literas ex nomine ejus epiſcopo detulit in cœna domini, quibus epiſcopum rogabat apoſtolicus, quatenus illi pœnitentiam, quam impoſuerat, affirmaret. Epiſcopus vero intelligens fraudem, ait homini: Verſa vice, quod ego poſtulare debueram ab apoſtolico, apoſtolicus poſtulat a me. Non credere poſſum hoc mandatum ab eo exortum: hoc tibi nihil utile eſt: & donec aut a me, vel ab hujus ſedis archidiacono, me jubente, accipias pœnitentiam, permane in excommunicatione. Et ejecit eum foras de eccleſia.

B Et dixerunt epiſcopi: Hoc ab ipſis apoſtolicis Romanis & cæteris patribus cautum tenemus: ut parochiano ſuo epiſcopus, ſi pœnitentiam imponit, eumque papæ dirigit, ut judicet utrum ſit an non pœnitentia digna pro tali reatu, poteſt eam confirmare autoritas papæ, aut levigare, aut ſuperadjicere. Iudicium enim totius eccleſiæ maxime in apoſtolica Romana ſede conſtat. Item ſi epiſcopus parochianum ſuum cum teſtibus vel litteris apoſtolico ad pœnitentiam accipiendam direxerit, ut multoties pro graviſſimis fieri ſolet reatibus, in quibus epiſcopi ad dignam hæſitant pœnitentiam imponendam: hic talis licenter a papa remedium ſumere poteſt. Nam inconſulto epiſcopo ſuo, ab apoſtolico pœnitentiam & abſolutionem nemini accipere licet. Sane, ut exempli cauſa aliquid dicatur, beatus Martialis Aquitaniæ apoſtolus Stephano regi Galliarum, qui ſub Nerone Galliam uſque ad montes Pyrenæos regendi habebat poteſtatem, pro virginis Valeriæ interfectione cæteriſque reatibus jam pœnitentiam indixerat, jam fonte baptiſmatis, quo cuncta delentur admiſſa, ipſum purificaverat. Attamen quia neceſſe principi fuit, ut Romam cum legionibus Galligenis, jubente Nerone, properaret: præmonente, ut credimus, beato Martiale, beatum Petrum apoſtolum adiit, & pro virginis interfectione ab eo ſe abſolvi poſtulavit. Illa profecto principis abſolutio a beato Petro, confirmatio illius fuit abſolutionis & pœnitentiæ, quam ei beatus Martialis indixerat. Certe beatus Petrus ſi ſciret illum eſſe a beato Martiale excommunicatione obligatum, potius eum damnaret quam abſolveret. Sic apoſtolici Romani epiſcoporum omnium ſententiam confirmare, non diſſolvere debent: quia ſicut membra caput ſuum ſequi, ita caput membra ſua neceſſe eſt non contriſtari. Referam vero ad ædificationem, quod dudum de illo milite contigit Vaſcone, qui jubente duce Vaſconum Sancio, ſeniorem ſuum decollavit, invitus tamen, & terrore ducis perterritus id egit, interminante irato duce, & dicente: Niſi iſtum occideris, occidam te. Vno ergo ictu ſeniorem proprium decollavit: & graviſſimo dolore repletus, ad epiſcopum ſuum pœnitentiæ cauſa recucurrit. Cui ille compaſſus dixit: Debueras pro ſeniore tuo mortem ſuſcipere, antequam illi manus aliquo modo inferres, & martyr Dei pro tali fide fieres: ſed graviſſimum reatum egiſti, & nobis inauditum. Neſcio tibi conſilium ferre pœnitentiæ, ſed vade quantocitius ad papam Romanum. Si tibi ille pœnitentiam concedit, & ego gaudeo, & confirmo: ſi te ille abjecerit, numquam nec a me nec ab aliquo invenies pœnitentiam. Quod ille concitus implevit, & cum teſtibus detulit ſecum litteras epiſcopi ſui. Et cum

A apoſtolicus ſecunda paſchali feria apud ſanctum Petrum ſacra agens poſt euangelium reſediſſet, cœpit ille reus ante eum in conſpectu totius eccleſiæ graviſſime plorans & ſuſpirans exclamare, dicens: Pœnitentiam volo, domine: Pœnitentiam volo, domine. Et apoſtolicus, qui dextra lævaque ei aſſiſtebant ait: Requirite pro qua culpa. Ille inquiſitus nihil aliud dicebat: Creatorem meum offendi: Creatorem meum offendi. Cui apoſtolicus: Cur, inquir, epiſcopum tuum non expetebas? Et ille: Epiſcopus meus me miſit ad te. Tunc teſtes apoſtolico ſuggeſſerunt culpam, eique litteras epiſcopi protulerunt. Sic apoſtolicus epiſcopo qui a dextris ejus ſtabat locutus eſt, dicens: Recogita autoritatem divinam, quali pœnitentia hic mortuus poſſit vivificari. Et epiſcopus ait: Dominus dicit in euangelio: *Omnis qui reliquerit domum, vel fratres, vel ſorores, aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meum, centuplum accipiet.....* Matth. 19.

Cætera deſiderantur.

***DE FICTITIO BELLOVAC. CONCILIO.

OBSERVATIO GABR. COSSARTII.

Baronius ad annum 1014. celebratum ait Bellovacenſe concilium diebus poſt Bituricenſe quindecim, ab epiſcopis Lemovicas convenientibus; idque Lemovicenſis ſecundi acta teſtari. In quo ipſum Binius, ac Binium alii deinde ſecuti ſunt. Mirum eſt autem, repertos fuiſſe quibus perſuaderent, epiſcopos Aquitaniæ primæ, Bellovaci in Belgica celebraſſe concilium, & intra dies 15. tum in Bellovacis, tum in Lemovicibus fuiſſe. Sed nimirum Bellilocenſe dicere volebat Baronius: & hoc mendum, ejus amanuenſi tribuendum eſt. Bellilocenſis quippe monaſterii non longe a Lemovicum civitate diſtantis mentio fit in actis concilii Lemovicenſis: ubi cum *Bellocenſe* corrupte ſcriptum eſſet, Bellovacenſe mali critici legerunt. Sed habiti in eo loco concilii nullum in his actis veſtigium.

ANNO CHRISTI 1031.

***CONCILIA DIVERSIS GALLIARVM LOCIS HABITA ANNO CHRISTI M. XXXI.

In quibus pax, & publica ſecuritas conſtitura, & feriæ ſextæ atque ſabbati religio ſancita eſt.

POST *gravem inopiam famemque ſæviſſimã, ſuccedente ſumma frugum ubertate & copia, populũ partim excitarunt epiſcopi, ad divinã agnoſcendam beneficentiam: partim recente calamitatis memoria deterruerunt a criminibus, præſertimque a privatis inter ſe bellis, rapinis, cædibus, ſacrarum rerum direptionibus. Hæc occaſio tot conciliorum. De quibus in hunc modum ſcribit Glaber Rodulfus, lib. IV. hiſtoriæ, cap. V.* Tunc ergo, *inquit*, primitus cœpere in Aquitaniæ partibus, ab epiſcopis & abbatibus cæteriſque viris ſacræ religionis devotis, ex univerſa plebe coadunari conciliorum conventus. Ad quos etiam multa delata ſunt corpora ſanctorum, atque innumerabiles ſanctarum apophoretæ reliquiarum. Dehinc per Arelatenſem provinciam, atque Lugdunenſem, ſicque per univerſam Burgundiam uſque in ultimas Franciæ partes per univerſos epiſcopatus indictum eſt, qualiter certis in locis a præſulibus magnatiſque totius patriæ de reformanda pace & ſacræ fidei inſtitutione celebrarentur concilia. Quod etiam tota multitudo univerſæ plebis audiens, lætanter adiere maximi, mediocres, ac minimi; parati cuncti obedire quicquid præceptum fuiſſet a paſtoribus eccleſiæ. Non minus videlicet, quam ſi vox emiſſa de cælo hominibus in terra loqueretur. Terrebat enim univerſos clades præteriti temporis, inſtabatque metus ne adipiſcerentur opulentiam futuræ ubertatis. Erat quippe deſcriptio capitatim digeſta, qua continebantur tam illa quæ fieri prohibebantur, quam ea, quæ devota ſponſione omnipotenti domino offerre decreverant. In

Anno Christi 1031.

In quibus potiſſimum erat de inviolabili pace conſervanda, ut ſcilicet viri utriuſque conditionis, cujuſcumque antea fuiſſent rei obnoxii, abſque formidine procederent armis vacui. Prædo namque aut invaſor alterius facultatis legum diſtrictione arctatus, vel donis facultatum ſeu pœnis corporis acerrime multaretur.

Locis nihilominus ſacris omnium eccleſiarum honor & reverentia talis exhiberetur, ut ſi quis ad ea cujuſcumque culpæ obnoxius confugium faceret, illæſus evaderet, niſi ſolummodo ille qui pactum prædictæ pacis violaſſet: ſic tamen captus ad altare præſtitutam pœnam lueret.

Clericis ſimiliter omnibus, monachis, & ſanctimonialibus, ut ſi quis cum eis per regionem pergeret, nullam vim ab aliquo pateretur.

Plurima autem in eiſdem conciliis conſtituta ſunt quæ perlongum duximus referre.

Illud ſane memorandum, quod omnibus in commune placuit, qualiter omnibus hebdomadibus ſanctione perpetua, ſexta die abſtineretur a vino, & carnibus ſeptima: niſi forte gravis infirmitas compelleret, aut celeberrima ſolemnitas intervenirer. Si vero affectio aliqua intercederet, ut hic tenor paululum laxaretur, tres proinde pauperes victu ſuſtentarentur.

Tunc innumeræ ſanitates patratæ ſunt infirmantium, in eiſdem conventibus ſanctorum.

L. 3. c. 52. *Eodem ſpectat commemoratum in Baldrici chronico Gallicanorum antiſtitum decretum. Cujus tempus cum Baldricus non notet, & Sigeberti editio prima annum* 1032. *Miræana ſequentem deſignet: admonet res ipſa referendum ad hæc de quibus Glaber loquitur concilia, quæ intra unius anni ſpatium non omnia forte perfecta ſunt.* Iſtiuſmodi decretum, *inquit Baldricus*, a Franciæ epiſcopis datum eſt ſervari ſubjectis ſibi populis. Vnus eorum cælitus ſibi delatas dixit eſſe litteras, quæ pacem monerent renovandam in terra. Quam rem mandavit cæteris, & hæc tradenda dedit populis: Arma quiſquam non ferret, direpta non repeteret, ſui ſanguinis vel cujuſlibet proximi ultor minime exiſtens percuſſoribus cogeretur indulgere, jejunium in pane & aqua omni ſexta feria obſervarent, & in ſabbato a carne & pinguamine: ſoloque hoc contenti jejunio in omnium peccatorum ſatisfactionem, nullam ſibi ſcirent aliam adjungendam pœnitentiam, & hæc ſe ſervare ſacramento firmarent. Quod qui nollet, Chriſtianitate privaretur, & exeuntem de ſæculo nullus viſitaret, nec ſepulturæ traderet. Alia quoque quam plura dederunt mandata, quæ oneri viſa ſunt replicare.

Hac novitate pulſatus mandati præſul noſter, *Gerardus Cameracenſis epiſcopus*, infirmitatique peccantium condeſcendens, ſecundum decreta ſanctorum patrum, ad ſingula ſuum formavit eloquium. Genus humanum ab initio trifariam diviſum eſſe monſtravit, in oratoribus, agricultoribus, pugnatoribus: horumque ſingulos alterutrum dextra lævaque foveri evidens documentum dedit. Oratorum a ſæculi vacans negotiis dum ad Deum vadit intentio, pugnatoribus debet, quod ſancto vacat otio; agricultoribus, quod eorum laboribus corporali paſcitur cibo. Nihil minus agricultores ad Deum levantur oratorum precibus, & pugnatorum defenſantur armis. Pari modo pugnatores dum reditibus agrorum annonantur, & mercimoniis vectigalium ſolantiantur, armorumque delicta, piorum, quos tuentur, expiat precatio ſancta: foventur, ut dictum eſt, mutuo. Quibus dum Abraham, & Ioſue, & David, ex voce domini arma tuliſſe in prælium vetus oſtendit pagina; & ſacerdotes gladio accingunt reges, regnante gratia, in noſtra matre eccleſia, Dei ſponſa, officium non eſt in culpa, ſi deeſt peccatum in conſcientia. Hos & apoſtolus miniſtros Dei appellat, ita dicens: *Miniſter enim Dei eſt, vindex in iram.* Rom. 13.
ſubinferens: *Non enim ſine cauſa gladium portat.*

Rapinas reddere debere ut vetus ſileat mandatum, Zachæi ſatis eſt exemplum, dicentis ad dominum: *Si quem defraudavi, reddo quadruplum.* Nec Luc. 19.
peccant qui repetunt, licet audiant: *Si quis quæ tua* Luc. 6.
ſunt tulerit, ne repetas. Duo enim legimus, & tacuiſſe dominum interrogatum; & non interrogatum fuiſſe locutum. Cujus ſilentiũ ita non eſt otioſum, quemadmodum eſt ſalutiferum ejus verbum. Vt enim laudavit Zachæum de rapinarum redditione, ita ſiluit de earum repetitione pro inevitabili neceſſitate. At ubi dixit, *ne repetas*, permiſit perfectis quod habebant in voto, pro reſecanda cupiditate: non imperavit, ut dixi, pro neceſſitate. Itaque illic non prohibuit repetere, & hic conceſſit repetere. Inde reges per ſanctos patres edocti, ſtatuerunt firmas leges, ut res ſuas injuſte ſublatas, eccleſia, vel quilibet, juſte repeteret: quas legaliter cogeretur, qui rapuerat, reſtituere.

Similis ſtat ſententia inter percuſſorem hominis & ultorem proximi. Percuſſor enim debet ultorem ſatisfactione placare & muneribus, quem læſit & offendit ſubtractis amici mortui conſolationibus. Neque cogi debet abſque placatione ad ignoſcendum, cui dominus miſit ab altari reconciliatorem Matth. 5.
munus offerentem: quem utinam minus perfectum, hæc a pœnitente oblata trahat benivolentia.

Iejunium in ſexta vel ſeptima feria generaliter non eſt omnibus imponendum, quibus nec una eſt ſanitas corporis, nec æqualiter remordet accuſatio peccati: ſed nec ſufficiens eſt omnibus peccantibus hæc ſatisfactio credenda. Creſcentia quidem in dies crimina purganda ſunt ſecundum euangelii, apoſtolorumque, & canonum decreta: nec eſt conveniens, ut alia his contraria, qui præſunt, jubeant populo: eiſque concordent, qui organa facti Spiritus ſancti, per ejus flatum ſonuerunt ſua verba vel ſcripta, ne videantur deſtructa.

Excommunicatione quoque non ſunt feriendi, qui hæc ſacramento firmare noluerint: cum de ſervando uno mandato ſatis infirma ſit fragilitas humana, nedum perjurio in omnibus his neglectis teneatur adſtricta. Quando autem ab hoc ſæculo ad aliud quis habet ire, mens ejus naturaliter habens obliviſci & memorari, magnitudine ſeu novitate viæ nimis extra ſe ſparſa, & propterea aliquantulum ſui oblita, conſolationibus piorum debet revocari, ut pœniteat de peccatis, etiamſi tunc uſque fuit obdurata: ne dicam, ut ei poſtulanti, hæc, quod abſit, denegetur miſericordia. Mortuum etiam quemlibet peccatorem terræ tradere, Dei dixit autoritas: ex quo peccator, omnium peccatorum occiſor, audivit: *Terra es, & in terram ibis.* Gen. 3.

Eadem habet Sigebertus, iiſdemque verbis, uſque ad Gerardi orationem, quam in compendium contrahit. Eademque Sigeberti verba Albericus in chronico, Ad an. 1032.
& Vincentius Bellovacenſis in ſpeculo hiſtoriali deſcripſerunt. L. 25. c. 16.

Ad pactum idem pacis juramento ſanciendæ pertinet quod habet Baldricus idem, nec ulla temporis nota conſignat. L. 3. c. 26. *Accidiſſe tamen oportet ante annum* 1030. *exeuntem, ſiquidem ibi mentio Beroldi Sueſſionenſis epiſcopi, & VVarini Bellovacenſis, qui anno* 1030. *obiiſſe ambo perhibentur.* Ipſo in tempore, *inquit*, videntes epiſcopi, B.[1] Sueſſionenſium, & VV.[2] Belvacenſium, præ imbecillitate regis, peccatis exigentibus, ſtatũ regni funditus

1 Beroldus
2 VVarinus

ANNO CHRISTI 1031.

gni funditus inclinari, jura confundi, uſumque patrium & omne genus iuſtitiæ profanari: multum reip. ſuccurrere arbitrati ſunt, ſi Burgundiæ epiſcoporum ſententiam ſequerentur. Hi nimirum totius autoritatis expertes, commune decretum fecerunt, ut tam ſeſe quam omnes homines ſub ſacramento conſtringerent, pacem videlicet & juſtitiam ſervaturos. Hujuſmodi igitur commento prædicti epiſcopi excitati, ſuperioris quidem Galliæ coepiſcopis conſpirantibus, etiam domnum Gerardum epiſcopum* ut ſecum ſentirent pariter monuerunt. Qui altius cauſas advertens, procul renuere æſtimavit, cunctiſque perniciosum conſilium ac impoſſibile intelligens, nullum aſſenſum porrexit. Hoc enim non tam impoſſibile, quam incongruum videri reſpondit, ſi quod regalis juris eſt, ſibi vendicari præſumerent. Hoc etiam modo, ſanctæ eccleſiæ ſtatum confundi, quæ geminis perſonis, regali videlicet ac ſacerdotali, adminiſtrari præcipitur. Huic enim orare, illi vero pugnare tribuitur. Igitur regum eſſe, ſeditiones virtute compeſcere, bella ſedare, pacis commercia dilatare: epiſcoporum vero, reges, ut viriliter pro ſalute patriæ pugnent, monere; ut vincant, orare. Hoc ergo decretum periculoſum eſſe omnibus, omnes videlicet aut jurare, aut anathemati ſubjicere. Omnes enim communi peccato involui, ſi commento hujuſmodi uterentur. Itaque epiſcopum diſſentientem cæteri coepiſcopi occultis reprehenſionibus improbabant, dicentes eum non eſſe pacis amicum, qui pacem volentibus diſſentiret. Poſtea vero ſuorum crebro hortamine circumventus, ſed maxime abbatum Leduini* videlicet & Rotrici precatu coactus, acquievit invitus. Sed quod ante reclamabat, poſtea probavit eventus. Vix enim pauciſſimi crimen perjurii evaſerunt. *Hæc Baldricus.*

* Cameracenſem.

* al. Lietduini.

NOTÆ GABR. COSSARTII S. I.

Horum conciliorum, quibus pacem conſtitutam, & mutuis privatorum incurſionibus, prædis, cædibus, obviam itum eſſe diſcimus ex Glabro, duo ſuperius a nobis edita ſunt, Bituricenſe & Lemovicenſe II. ac fortaſſis etiam Karroſenſe, ut ſupra obſervavi pag. 860

Cæterum in anno indicando lapſus eſt Glaber, & Hugonem Flaviniacenſem alioſque in errorem induxit. Nam anno 1033. celebrata ſcribit; eoque anno, quo Robertus rex Francorum mortuus eſt. Atqui mortuum eſſe Robertum anno 1031. cum ſcriptores ferme aſſerunt cæteri, tum alia probant a Labbio noſtro indicata, Gallicæ Chronologiæ Tomo IV. quibus ego argumentum addo certiſſimum, petitum ex concilio Lemovicenſi II. quod & anno 1031. celebratum eſt, ut ſupra probavi; & mortuo jam Roberto, ut acta ipſa teſtantur. Hæc de tempore.

Eam autem, de qua conſtituenda hic agitur, pacem, minus caute nonnulli cum treuga domini confundunt. Plenam perfectamque pacem his in conciliis fundare cogitabant epiſcopi: ſed cum hoc non proceſſiſſet, conati ſunt, poſt annos decem, ſaltem inducias obtinere, certis præſcriptis in hebdomade diebus, quibus ab inferenda cuiquam injuria prorſus abſtineretur: *& placuit univerſis*, inquit Glaber, l. 5. c. 1. in geſtis anni 1041. *ut treuga domini vocaretur.* Sed hoc ſuo loco reſervamus ad annum ſcilicet 1041.

***CONCILIVM TRIBVRIENSE; PRÆSENTE CONRADO IMPERATORE anno M. XXXI. habitum.

De primi menſis jejunio.

ANNO CHRISTI 1031.

HVIVS *acta concilii Baldricus ſummatim enarrat in chronico Cameracenſi, libro III. cap. LI.* Triburiæ, *inquit*, ſecus Maguntiam imperator Conradus de diverſis partibus epiſcopos convocavit, ut quæ utilitatis & religionis ſunt, ad invicem conferrent. Qui poſt aliqua dictorum ſuorum, hoc habuerunt capitulum: ut, ſi quando jejunium primi menſis, in ea hebdomada qua conſtat caput jejunii, ſicut ſolet, eveniret, amborum jejuniorum celebritas una officii expletione compleretur. In hoc rurſus moderatiſſimus paſtor (*Gerardus Cameracenſis epiſcopus*) antiquam patrum conſuetudinem ſervari monebat; & in altera hebdomada officium primi jejunii celebrandum, pro conſuetudine antiqua cenſebat. Cujus oblata ſententia, viſa eſt congrua, & ab eis decreta eſt tenenda. *Eadem æqualis Baldrici Sigebertus habet; annoque* 1031. *conſignat: quem autorem ſequimur. Addit regalem & ſynodalem fuiſſe conventum: neque ſolum Gerardum, ſed paucos aliquot cum eo epiſcopos cæterorum decreto contradixiſſe.*

***CONCILIVM PICTAVENSE, ANNO M. XXXII. HABITVM.

ANNO CHRISTI 1032.

De fide catholica: de rebus eccleſiaſticis per fraudem aut vim ablatis: de terris monachorum liberis integriſque ſervandis.

HVIVS *ſynodi Malleacenſe chronicon ad annum* M. XXXII. *in hæc verba meminit.* Eo tempore, *inquit*, fuit concilium factum Pictavis de fide Catholica, rege Roberto concedente, ut per omnes civitates fierent concilia. Inter cætera ergo accidit, ut in Pictava urbe, ſicut diximus modo, concilium ageretur. duce nobiliſſimo * VVillermo videlicet, & Iſemberto urbis illius epiſcopo, Iordane Lemovicenſium præſule, atque Arnaldo Petragoricenſis regionis, & diverſorum ordinum abbatibus videlicet, monachis, & clericis: necnon & fidelibus populis. Cum igitur de pluribus tractarent, ſtatuerunt, ut ſi quis homo res ſanctæ Dei eccleſiæ fraudulenter ac violenter poſſideret, quas injuſte rapuerat, cum ſummo ſtudio reſtitueret; & ut terras monachorum integras liberaſque perſolverent.

* *Guillelmus hic IV. cognomento Magnus.*

LEGES ECCLESIASTICÆ CANVTI REG. QVÆ VEL SEORSVM EXTANT A SÆCVLARIBVS, vel ſparſim in eiſdem reperiuntur, e Saxonico translatæ.

ANNO CHRISTI 1032.

TABVLA LEGVM ECCLESIASTICARVM.

I. *De Deo, religione, & rege, debite colendis.*
II. *De pace Dei, regis, & eccleſiarum.*
III. *De mulcta pro dignitate eccleſiæ conferenda.*
IV. *De reverentia ſacerdotibus præſtanda.*
V. *De purgatione ordinatorum.*
VI. *Exhortatio ad eccleſiaſticos, ut ſancte vivant.*
VII. *De conjugiis prohibitis.*
VIII. *De decimis reddendis.*
IX. *De nummo Romano.*
X. *De primitiis ſeminum.*
XI. *De decimis ad eccleſiam thani pertinentibus.*
XII. *De pecunia pro lucernis.*
XIII. *De pecunia, quæ dicitur ſymbolum animæ, & de ſepultura.*
XIV. *De Dei juribus, feſtis, & jejuniis conſervandis.*
XV. *De die Dominica.*
XVI. *De jejuniis.*
XVII. *De temporibus juſtitii.*
XVIII. *Pia exhortatio ad confeſſionem, & pænitentiam.*
XIX. *Ad euchariſtiam & probitatem.*
XX. *Ad fidelitatem erga dominos.*

XXI. *Ad Deum ex intimis colendum, & fidem.*
XXII. *Vt orationem dominicam & ſymbolum calleant.*
XXIII. *Vt exitialia fugiant.*
XXIV. *Et inter hæc ſtuprum*, &c.
XXVI. *Vt caveant ſibi de tremendo judicio.*
XXVI. *Vt epiſcopi & ſacerdotes fide obeant officia.*

PROOEMIVM.

CONSVLTVM, quod Canutus Anglorum, Dacorum, & Norvvegienſium rex, ex ſapientum conſilio, ad Dei immortalis gloriam, regiæ majeſtatis ornamentum, & reipublicæ utilitatem, natalitiis domini noſtri Ieſu Chriſti diebus, VVintoniæ ſancivit.

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

Regii manuſcripti infra editi capitul. 1.

Primùm omnium, unum Deum, ad omnes ſæculorum ætates, auguſte ſanctèque venerentur omnes: unam Chriſtianæ religionis regulam religioſiſſime tenento: Canutum regem omni fidelitate & obſervantia proſequuntor.

II.

Regii manuſcripti capitul. 2.

Templum Dei pia & æterna pace tueamur, idque crebro frequentemus omnes, cum ad animorum noſtrorum ſalutem, tum ad reliquorum acceſſionem & emolumentum. Sacras ædes plane omnes Chriſti pax una comprehenſas habet: eam igitur magno in cultu atque honore habere Chriſtianos omnes par eſt. Pax etenim divina præ cæteris exoptanda & retinenda eſt: proxime vero & ſecundum hanc, pacem ſervari regiam oportet. Pacem igitur eccleſiæ Dei intra parietes ſuos, & Chriſtiani regis traditam manu tranquillitatem, maxime convenit ratam iri ſemper atque inviolatam. Si quis itaque alterutram violarit, prædiis mulctatus morte afficitor: niſi quidem rex ſceleris pœnam condonaverit. Sin pacem eccleſiæ Dei umquam poſthac adeo violarit quiſquam, ut intra fani parietes hominem trucidet: eſto id quidem inexpiabile, atque in eum omnes amore Deum proſequentes infeſti feruntor: ni iſthinc prius evolarit, atque ad ejuſmodi aliquod aſylum confugerit, ut rex eum, cumulate tum Deo tum hominibus data compenſatione, vita frui patiatur. Id quod ſi fecerit, numerata Chriſto & regi proprii capitis æſtimatione, facito ſibi ad compenſationem aditū. Tum, ſi ad pactionem ventum fuerit, eámque rex fieri patietur, integram (quæ eſt nomine pacis regiæ violatæ) mulctam eccleſiæ pendito: templum de more purgari curato: cognatis atque cæſi domino, quod æquum erit præſtato: cum Deo denique in gratiam redire ſumma cum cura & diligentia ſtudeto.

III.

Regii manuſcripti capitul. 3.

Sin cæde nulla perpetrata pacem eccleſiæ minuerit quiſquam, pro ratione delicti compenſatio ſequitor, ſive is pugnarit, ſive rapuerit, ſive facinus aliud quodcumque admiſerit. Primum tamen, pro ratione facinoris, & eccleſiæ dignitate, pacis violatæ mulcta erit eccleſiæ præſtanda. Neque vero una eademque eſt omnium templorum terrena dignitas, ſint quamquam omnia ejuſdem divinæ conſecrationis ſocia. In iis etenim quæ poſſint expiari criminibus, pacis in æde primaria quacumque violatæ pœna, regiæ pacis ruptæ mulctam exæquat, libras nimirum quinque, jure Anglorum: in ſecundaria autem & mediocri, pacis perturbatio centum & viginti ſolidis penſatur, mulcta ſcilicet regia: in fano vero minore, ubi ſacra minus ſæpe peraguntur, cui ſit tamen locus ſepulturæ deſtinatus, ſexaginta ſolidorum pœna eſto: in fano denique campeſtri, ubi nullum fuerit cœmeterium, pacis perperturbatori tricenorum ſolidorum mulcta irrogator.

IV.

Regii manuſcripti capitul. 3.

Chriſtiana fide imbutos omnes maximopere convenit ſanctimoniam, ordines, Deoque conſecrata loca religioſiſſime in pace tueri, atque ſuam cuique ordini dignitatem tribuere. Sciat enim quiſque (qui ſcire ſaltem volet aut poterit) magni eſſe ponderis & momenti quod ſacerdoti faciundum eſt pro ſalute populi, ſi modo rite Deo placere ſtuduerit. Miri ſunt etenim exorciſmi, atque admirabiles illæ conſecrationes, quibus, in baptiſterio & euchariſtia ſacrandis, hoſtis humani generis pellitur ac profligatur. Angeli ſiquidem circumfuſi ſacra cuſtodiunt, & divina freti potentia, ſacerdoti (quoties rite Deum coluerit) ſubveniunt. Id quod faciunt quidem omni tempore, cum ſacerdos Chriſtum ſupplicitet ex animo rogarit, atque ab eo flagitarit quæ ſunt populo ad vitam neceſſaria. Hi igitur propter Dei timorem, pro ſui ordinis dignitate, ab aliis diſcernuntor.

V.

Regii manuſcripti capitula 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11.

Si quis itaque ſacerdotem, ad certam aliquam religionis normam viventem in crimen vocarit, atque is nullius ſibi ſceleris conſcius fuerit: Miſſam, ſi modo id facere non vereatur, celebrato, & euchariſtiæ perceptione unius calumniam omnem ſolus contundito: ſin trium fuerit accuſatio, percepta, ſi modo auſus fuerit, euchariſtia, atque adjunctis ſibi aliis ejuſdem ordinis duobus, omnem cogitati ſceleris ſuſpicionem diluito. *Sacerdotis regularis purgatio.* Diaconum ad certam religionis formulam viventem ſi quis ſingulari calumnia criminis reum fecerit, aſſumptis ordinis ejuſdem duobus aliis, diaconus ſe crimine liberato. *Diaconi regularis.* Criminatio ſin fuerit tripla, admotis ordinis ejuſdem viris ſenis, ſe culpa exoluito. Plebeium ſacerdotem, qui ſe ad nullam certam religionis regulam aſtrinxit, ſi quis inſimularit, perinde ut diaconus ex præſcripto vivens, is crimen purgato. *Sacerdotis ſæcularis.* Si eorum qui aræ deſervierint aliquis amicis orbatus, adeoque qui ſecum una pariter jurent non habens, criminis fuerit poſtulatus, panem execratione devotum comeſto, atque de eo fiat prout divina feret voluntas, niſi quidem licitum fuerit euchariſtiæ perceptione ſe culpa liberare. *Altari ſervientis.* Si quis ſacris initiatus, capitales ſuſcepiſſe inimicitias, atque adeo alicujus interficiendi auctor aut conſiliarius fuiſſe inſimuletur: admotis, quorum interſit vel ſimultatem illam ſuſtinere, aut cædem compenſare, cognatis, crimen diluito. *Ordinatus homicida.* Cognatos autem ſi nullos habuerit, vitæ comites ac ſocios admoveto, aut jejunato, aut, ſi opus eſſe videbitur, panem certis verbis devotum comeſto, atque de eo fiat prout divinum feret judicium. Monachus vero, ſuſceptarum inimicitiarum nomine, jure non petat, neve pendito quidquam. *Monachus.* Reliquit enim & abjecit quidquid ſibi jure cognationis competebat, cum primo ſe ad formulam victuum eſt profeſſus. Sacrificus, ſi minime fuerit in dicendis teſtimoniis religioſus, ſi peierarit, faciendive furti auctor fuerit aut conſiliarius, dignitate muneris ſui diſpoliatus, omni tum ſocietate, tum amicitia & honore privator: niſi quidem Deo & hominibus, pro eo ac fuerit ei ab epiſcopo imperatum, cumulatiſſime ſatisfecerit. *Sacerdos peierans, &c.* Satiſdato tamen ſe poſtea ab iſtiuſmodi flagitiis temperaturum. Sin ſe purgare voluerit, facito id quidem ſive excuſatione tripla, ſive aliter, prout ipſa feret facti ratio.

VI.

ANNO CHRISTI 1032.

V.

Regii manuſcripti capitulum 11.
Exhortatio ad clerum.

Porro autem præcipimus, ut uniuſcujuſque ordinis ſinguli, muneris atque officii ſui religionem diligenter ſanctéque teneant. Servi præſertim Dei, epiſcopi, cœnobiarchæ, monachi, moniales, canonici, ac veſtales, quæ ad officium pertinent curanto, ad formulam & præſcriptionem vitam dirigunto, Chriſtum dies ac noctes ſæpe & multum invocanto, atque eumdem denique pro omni populo Chriſtiano deprecantor. Dei vero miniſtros omnes, præſertim ſacerdotes, precamur atque edocemus, uti Deo pareant, caſtimoniam caram habeant, iram ut vitent divinam, atque torrentes inferorum flammas effugiant. Sane quidem certo ſciunt non licere eis veneris cauſa feminarum ſocietatem coire. Qui vero ſibi ab his temperarit, ac caſtitatem coluerit, divinam conſequitor miſerationem, atque ad terreni honoris cumulum pari cum thano jure fruatur.

VII.

Regii manuſcripti capitula 13 14.

Chriſtiana fide imbuti omnes, propter Dei timorem illicitas carnis libidines coercento, ac juſſis divinæ legis obtemperanto. Porro autem edocemus, precamur, atque per Dei immortalis nomen præcipimus, ne Chriſtiana fide tinctus quiſquam, intra ſextum ſuę cognationis gradum nuptias contrahat, neve cognati, quicum ei fuerat intra ſextum gradum neceſſitudo, viduam in matrimonium ducat, neque porro ei, quam antea habuerat uxorem, aliquam conſanguinitate propinquam ſibi in matrimonio jungat. Suſceptricem ad ſacrum fontem, veſtalem virginem, aut repudiatam, in matrimonium Chriſtianus ne ducito. Denique qui Dei leges cura complexus fuerit, ſuamque ab æternis inferorum flammis animam prohibere ſtuduerit, ſcorta ne ſectator, uxorem quoad ea vixerit, unicam, eamque legitimo nuptiarum fœdere conjunctam, nec plures, habeto.

VIII.

Regii manuſcripti capitulum 15.

Quotannis quiſque Deo jura juſtaſque debitiones rite perſolvito: arationis quidem eleemoſynam ad decimum quintum a paſchate diem pendito: fetuum decimas ad pentecoſten ſolvito: terræ denique fructuum decimas reddito ad feſtum omnium ſanctorum celebre. Verumenimvero ſi quis decumas ad eum quem diximus modum, ex decima nimirum arationis acra, dare noluerit, præpoſitus regius, epiſcopus, fundi dominus, fanique ſacerdos, conveniunto, atque eo vel invito decimam eccleſiæ, cui quidem debetur, partem, nona ei relicta, reddunto. Quod ad reſiduas octo partes attinet, quatuor qui eſt fundi dominus, reliquas illius diœceſis epiſcopus habeto. Id quod faciundum erit, ſive is fuerit miniſter regis, ſive nobilis alterius cujuſcumque.

IX.

Regii manuſcripti capitulum 16.

Nummus Romæ debitus, ad feſtum divi Petri redditor: qui tum non ſoluerit, epiſcopo denarium illum, alioſque præterea ter denos, numerato, ac regi eo nomine ducenos dato & viginti ſolidos.

X.

Regii manuſcripti capitulum 17.

Seminum primitiæ ad feſtum divi Martini penduntor. Si quis dare diſtulerit, eas epiſcopo undecies præſtato, ac regi ducenos & viginti ſolidos perſoluito.

XI.

Regii manuſcripti capitulum 18.

Thanus ſi in loco ex ſcripto poſſeſſo templum habuerit, cui locus adjaceat ſepulturæ deſtinatus, decumarum ſuarum trientem in id conferre ei poteſtas eſto. Sin circa templum nullus fuerit deſi-

ANNO CHRISTI 1032.

A gnarus humationi locus, tum qui eſt fundi dominus dato ſacerdoti novem partium reliquarum quantulum ei viſum fuerit. Ex ſingulis ingenuorum focis cenſus eccleſiaſticus templo reddatur primario.

XII.

Regii manuſcripti capitulum 19.

Ter quotannis ad lucernas pecunia conferatur, feſto quidem paſchatis in ſingulas terræ hydas ceræ obulus imponitor, ad feſtum omnium ſanctorum celebre tantumdem redditor, ſimiliter fiat ad feſtum purificationis divæ Mariæ.

XIII.

Regii manuſcripti capitulum 20.

Porro autem æquum eſt, ut effoſſo tumulo ipſa protinus numeretur pecunia ſepulcralis. Atque ſi B quis extra ſuæ parœciæ fines mortuum humarit aliquem: ipſa nihilo ſecius pecunia ſepulcralis, eccleſiæ, ad quam jure pertineat, redditor.

XIV.

Regii manuſcripti capitul. 21.

Iura atque officia divina omnia ſtudioſe quiſque ita uti convenit tuitor ac conſervato: dies feſtos ac jejunia, ſumma cum ceremonia celebrato: diem dominicum ab ipſa Saturni diei hora pomeridiana tertia in primam uſque diei Lunatis lucem feſtum agito. Cæteras denique ferias, perinde ut fuerint a ſacerdote indictæ, ſolennes agito.

XV.

Regii manuſcripti capitulum 22.

Die quidem dominico mercata concelebrari, populi vi conventus agi, niſi flagitante neceſſitate, C planiſſime vetamus: ipſo præterea die ſacroſancto, a venatione & opere terreno prorſus omni quiſque abſtineto.

XVI.

Regii manuſcripti capitulum 23.

Inſtituta omnia, ſive quatuor temporum, ſive quadrageſimæ, ſive alia quæcumque, religioſiſſime celebrantor jejunia. Ad ſingulos divæ Mariæ atque apoſtolorum omnium dies feſtos, excepto unico Philippi & Iacobi, quo paſchatis gratia cibo non temperatur, jejunia ſunto. Singulo quoque veneris die, niſi quidem feſtus agatur, jejunium eſto. A paſchate vero uſque ad Pentecoſten, atque ab ipſo natali Ieſu Chriſti die ad octavam uſque ab epiphania lucem, jejunia nemo obſervato; niſi quidem judicio ac voluntate fecerit ſua, aut id ei D fuerit a ſacerdote imperatum.

XVII.

Regii manuſcripti capitulum 24.

Porro autem feſtis diebus omnibus, quatuor temporum jejuniis, quadrageſima, cæteriſque omnibus quibus rite fuerit indictum jejunium diebus, omnis ordalii ac juriſjurandi juriſdictio intermittitor. Ab anniverſario item adventus domini die feſto ad octavum uſque ab epiphania diem, atque a ſeptuageſima ad decimamquintam a paſchate lucem, juſtitium edicimus. Sane quidem annua divorum Edvvardi & Dunſtani feſta religioſe ab Anglis decimoquinto Kalendas Aprilis, & decimoquarto Kalendas Iunii, celebranda ſapientes inſtituerunt. His ergo feſtis ſolemnibus, Chriſtiana fide tinctis omnibus, ita uti convenit, feſta & E tranquilla pax eſto, omniſque procul abſit fraus & malitia. Atque ſi quis alteri ſive fidejuſſionis, ſive compenſationis nomine debuerit quidquam, aut ante hoſce dies, aut continuo pone retribuito.

Feſta ſanctorum Edvvardi & Dunſtani.

XVIII.

Regii manuſcripti capitulum 25.
Pii regis pia exhortatio.

Chriſtiana fide imbutos omnes, pro ſui quem in Deum habent amoris magnitudine, obteſtamur, ut quæ ſunt ſibi ad ſalutem neceſſaria cupide animo & cogitatione comprehendant. Adveniet etenim tandem aliquando tempus, cum divinæ paruiſſe voluntati, tum cum liberum dabatur ſpatium, multis partibus malimus, quam omnes omnium qui in terris degunt poſſediſſe fortunas. Sane

Anno Christi 1032.

quidem uniuſmodi nobis omnibus, ut fuerint cujuſque facta, decernetur ſtipendium. Tum denique væ miſeris, qui vivi æterna inferorum ſupplicia promeruere. Quin igitur a delictis diligentius declinemus, ingenue ſacerdoti peccata quique fateamur, ab omnibus in poſterum maleficiis abſtineamus, admiſſa officioſe compenſemus, eas denique aliis imponamus leges, quibus ipſi parere non gravaremur. Hoc enim ſincerum eſt judicium, Deoque gratum & acceptum, vereque beatus eſt quiſquis ex formula judicarit. Rerum ſiquidem omnium auctor præpotens Deus nos omnes creavit, atque ingenti redemit precio, propria ſcilicet quam pro nobis efflavit anima.

XIX.

Regii manuſcripti capitulum idem.

Chriſtiana fide imbutus quiſque, quæ ſibi ad ſalutem conducunt efficito omnia, in Chriſtianam fidem ac religionem omni cogitatione curaque incumbito: ac qui ea quæ ſunt ſibi ad ſalutem neceſſaria animo ac mente, ut quidem omnes velle debebunt, concipere voluerit, ter ſaltem quotannis ad euchariſtiæ perceptionem animum præparato. Dicta factaque ſua omnia, qui ſe gratioſum fore confidit, rite diſpenſato, atque ordine diſponito, jusjurandum datamque fidem religioſiſſime ſervato, injuſtitiam pro ſua quiſque virili parte ditionis noſtræ finibus omnem arceto, juſtitiam denique divinam dehinc dictis factiſque ſtudioſe perſequitor, atque ita tandem aliquando divinam omnes cumulate conſequemur miſerationem.

XX.

Regii manuſcripti capitulum 26.

Præterea autem ipſi exequamur quod aliis imperamus. Semper quidem in dominum noſtrum animo firmo ſimus atque fideli, honorem ejus omnibus nervis ac facultatibus noſtris tueamur, ejuſque pareamus voluntati. Quidquid enim erga dominum, ea ducti fidelitate quæ eſt cum virtute & officio conjuncta, fecerimus, magno id nobis erit emolumento: namque in hoc ipſo Deus ſummus omnium rector & dominus egregie nobis fidelis erit. Maxime igitur intereſt, famulos domini ratione ut regant & gubernent.

XXI.

Regii manuſcripti capitulum 27.

Chriſtiana fide imbutos omnes admonemus graviter, ut ex animo Deum amore & perpetuo quodam judicio diligant, Chriſtianam fidem religioſiſſime conſervent, divinis doctoribus haud gravate pareant, Dei leges & doctrinam diligentiſſime perſcrutentur, atque ad ſuam ipſorum utilitatem ſæpe ac multum exquirant.

XXII.

Regii manuſcripti capitulum idem.

Hortamur inſuper, ut Chriſtianus quiſque ita quidem diſcat, ſinceram ut ſaltem probe calleat fidem, atque orationem dominicam, & apoſtolorum ſymbolum perdiſcat. Horum etenim altero Chriſtiana fide tincti divinum implorant numen, altero puram honeſtamque de numine Dei profitentur opinionem. Ipſe Chriſtus orationem dominicam protulit primus, eamque diſcipulos edocuit. Divina autem precatio illa ex ſeptem conflatur petitionibus: quas qui non ſimulate, ſed ex animo fatus fuerit, cum Deo ipſo de iis omnibus, quæ ſunt ad vitam vel præſentem vel conſequentem neceſſaria, colloquitur. Verum enimvero qua tandem poterit ratione quiſquam ex animo Deum precari immortalem, niſi quidem illi ſincere ac candide fidem habuerit? Et quidem qui hæc condiſcere noluerit: nec ullam morte deletus cum Chriſtianis capiet tranquillæ quietis partem, nec vivus & ſuperſtes ad euchariſtiam admittetur, nec ipſo denique viri Chriſtiani nomine dignus putabitur. Immo nec ei liceto officia & partes ad ſactum fontem, vel coram epiſcopo, pro alio ſuſcipere, ni hæc prius perdiſcat, & pulcre calleat.

XXIII.

Regii manuſcripti capitulum idem.

Hortamur etiam, ut exitialia crimina, ſceleraque atrocia atque immania, ſinguli ſemper ſtudioſe declinent: & ſi quid forte impulſu diaboli delinquitur, id omne documento ſacerdotis reſarcitor.

XXIV.

Regii manuſcripti capitulum idem.

Admonemus porro, turpe ut ſtuprum, illicitam venerem, atque fœderis conjugalis violationem, omne tempus ætatis devitent ſinguli.

XXV.

Regii manuſcripti capitulum idem.

Porro autem docemus, ut in omnium ſemper animis Dei timor penitus inſideat, dies noctesque ſupplicia pro maleficiis metuant, diem judicii timeant, tetros inferorum cruciatus horreant, extremum denique vitæ diem inſtare quotidie atque imminere arbitrentur.

XXVI.

Regii manuſcripti capitulum idem.

Sunto ſane epiſcopi Dei præcones, ac divini juris interpretes. Eorum eſt rerum divinarum commoda prædicare palam, ſeque aliis exempla vivendi ad imitandum exponere, aures vero animumque ad ea attendant qui velint. Malus ſiquidem eſt cuſtos qui creditum ſibi gregem voce, ſi ultra non detur, adverſus eum qui ſpoliaturus venit, non defenderit. Vnus autem omnium nocentiſſimus eſt diabolus, qui operoſe hoc unum molitur ſemper, ut mortalium animis ſtruat calamitatem. Quapropter paſtores vigilare, excubare, & proclamare oportebit, ut quæ populo ab his infenſis adverſariis impendent mala, eis prævisa atque præcauta ſint omnia. Paſtores vocamus epiſcopos & ſacerdotes, quorum partes ſunt eruditione atque doctrina gregem domini ſpeculari ac defendere: ne eum aliquando lupus furore & ſcelere inflammatus mordicus laceret atque dilaniet. Verumtamen ſi quis tum denique fuerit, cujus aures divinis præceptis ac monitis non patuerint, ejus rei rationem cauſamque Deo reddat atque exponat neceſſum eſt. Collaudetor nomen domini in perpetuum: ei laus, gloria, & honos, in omnes ſæculorum ætates. Amen.

TABVLA LEGVM ECCLESIASTICARVM.

I. *De juſtitia efferenda.*
II. *De miſericordia exhibenda in judicio.*
III. *De Chriſtiano non vendendo extra regnum.*
IV. *De ſagis ſortilegis, &c. eiciendis.*
V. *De gentilium ſuperſtitionibus abolendis.*
VI. *De homicidis pejerantibus & mœchantibus.*
VII. *Quod peccatum turpius ſit in diebus & locis ſacris; & maiores magis ſunt plectendi.*
VIII. *De miniſtrum altaris occidente.*
IX. *Vt rex ſit ordinatis & alienigenis patronus.*
X. *De miniſtro altaris homicida, &c.*
XI. *De ordinatum vinciente aut verberante.*
XII. *De ordinato capitis reo.*
XIII. *De reo confeſſarium petente.*
XIV. *De die dominica & feſtis obſervandis.*
XV. *De jejunium violante.*
XVI. *Vt quadrageſima & feſta non temerentur.*
XVII. *De eccleſia debita vi detinente.*
XVIII. *De ſacrum ordinem violante.*
XIX. *De adulterio.*
XX. *De inceſtuoſis.*
XXI. *De viduam violante.*
XXII. *De uxoris adultera pœna gravi.*

XXIII.

ANNO CHRISTI 1032.

XXIII. *De uxorato fornicante, aut concubinam habente.*

XXIV. *Vt alienigenæ libidinoſi eiiciantur.*

XXV. *Vt homicida in purgatione cadens, epiſcopo tradatur.*

XXVI. *De eo qui excommunicatum vel vtlagatum cuſtodierit.*

XXVII. *De miſericordia exhibenda.*

Pii regis pia peroratio.

PROOEMIVM.

HÆc illa humana atque politica ſunt jura, quæ ſapientum adhibito conſilio per omnem Angliam obſervari præcipio.

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

[Regii manuſcripti infra editi proœmiū.] In primis juſtæ leges ut efferantur, injuſtæ deprimantur, volo. Iniquitatem atque injuriam pro ſua quiſque virili parte omnem e regno radicitus evulſam funditus extirpato, juſtitiamque extollito divinam. Ad poſterum vero inopes æque atque divites, digni qui jure fruantur legitimo putandi ſunt, atque utriſque ex æquo & bono jus reddendum.

II.

[Regii manuſcripti capitulum 1.] Edocemus autem, ut ſi quis in re deliquerit aliqua, adeoque capitale aliquod crimen admiſerit, ea tamen in mulcta irroganda adhibetor moderatio, ut ad divinam clementiam temperata, hominibus tolerabilis eſſe videatur. Et quidem animo cogitet, qui judicia exercet, ipſe quid petat cum ad hunc modum loquatur: *Et dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus,* &c. [*Matth. 6.*] Interdicimus autem ne Chriſtianus quiſquam ad mortem, exiguæ alicujus & contemnendæ rei cauſa, mittatur: quin potius miti & moderata ad reipublicæ utilitatem utendum erit animadverſione. Neque enim pro tantulo, opus manuum domini, quodque ipſe ingenti redemit precio, deperire ſinant.

III.

[Regii manuſcripti capitulum 2.] Prohibemus autem, ne Chriſtiana fide tinctus quiſpiam a regno procul amandetur, neve ad eos qui nondum Chriſto fidem adjunxerunt relegetur: ne eorum aliquando fiat animorum jactura, quos propria Chriſtus vita redemit.

IV.

[Regii manuſcripti capitulum 3.] Præterea etiam præcipimus, ditio ut hæc noſtra undique purgetur, atque a nefariis ſceleribus uſquequaque temperetur. Tum, ſi ſagæ, ariolantes mulierculæ, tabificæ, meretrices fœdæ ac flagitioſæ ſicubi in regno deprehendantur, a regni finibus relegantor: aut in regno, ni ab illa mente deſtiterint ocius, moreſque in melius commutarint, male pereunto. Qui jus legeſque divinas & humanas refugiunt, niſi quidem reſipuerint, ac cumulate compenſarint, extorres agi jubemus. Fures denique atque alii omnes populo ſummam per injuriam infeſti, niſi etiam ab alienis manus abſtinuerint, brevi cladem expectanto.

V.

[Regii manuſcripti capitulum 3.] Adorationem barbaram planiſſime vetamus. Barbara eſt autem adoratio, ſive quis idola, puta Gentium divos, ſolem, lunam, ignem, profluentem, fontes, ſaxa, cujuſcumque generis arbores lignave coluerit; ſive ſagarum ſuperſtitiones obſervarit; ſive magnam alicui cladem, ductis fortibus ardentibusve tædis, attulerit; ſive denique falſis & mendacibus viſis mortalium mentes concitarit.

VI.

Homicidæ, peierantes, ordinum atque conjugalis fœderis violatores, ni ocius ad ſe redierint, ac compenſarint, una cum hiſce flagitioſis ſceleribus patria exterminantor.

VII.

Quamquam nec ullo quidem tempore danda eſt injuſtitiæ venia: diebus tamen feſtis, atque a locis Deo conſecratis, maxime eſt prohibenda procul iniquitas. Sed quo quiſque eſt opibus affluentior, ampliorique dignitatis gradu locatus: eo debebit cumulatius Deo & hominibus data diſſoluere, ac compenſare damna. Deo autem quomodo erit compenſandum, ex ſcriptis præcepta petamus: hominibus uti fiat ſatis, ipſa quidem jura tradunt humana.

VIII.

[Regii manuſcripti capitulum 4.] Si quis eorum qui aræ deſervierint alicui mortem obtulerit, omni cum divini tum humani juris patrocinio excludatur: niſi quidem cum exilio cumulate id ſceleris compenſarit, atque cæſi etiam cognatis ſatisfecerit, aut ſaltem una cum hominibus qui jurent idoneis omnem criminis ſuſpicionem diluerit. Hanc vero, quæ Deo & hominibus debetur, compenſationem intra ter denos, idque cum fortunarum ſuarum omnium diſcrimine, dies aggreditor.

IX.

[Regii manuſcripti capitulum 5.] Si quis ſacris initiatus, incolave, in iis quæ ad fortunas vitamve ejus ſpectarint decipiatur, tum ei rex, ni is aliunde habuerit, loco patroni & cognatorum eſto. Fraudator vero regi, prout ipſa feret facti ratio, ſatisfacito, aut graves ſceleris admiſſi pœnas rex ipſe repetito. Chriſtiana ſiquidem fide imbuti regis eſt, Deo illatas, graviter, pro facti ratione, ulciſci injurias.

X.

[Regii manuſcripti capitulum 6.] Si eorum qui aræ deſervierint aliquis hominem occiderit, aut inſigne aliquod perpetrarit flagitium: gradu & honore diſpoliatus, perinde atque ei papa circumſcripſerit habitandi locum, exulato, ac cumulate compenſato. Sin is crimen fuerit inficiatus, excuſatio tripla eſto. Atque ni hanc quæ Deo & hominibus debetur compenſationem intra ter denos aggrediatur dies, ab omni legis commoditate deſtitutus habetor.

XI.

[Regii manuſcripti capitulum 7.] Si quis alium ſacris initiatum vinculis conſtrinxerit, verberibus, ignominia, dedecoreve affecerit, datum, prout æquum fuerit, damnum reſarcito; epiſcopo, pro dignitate ordinis, aræ expiandæ nomine mulctam præſtato; regi denique, ſive domino, graves dignitatis læſæ pœnas dependito; aut ſaltem integra perfectaque excuſatione allata crimen diluito.

XII.

[Regii manuſcripti capitulum 8.] Si quis ſacris inauguratus, rei capitalis obnoxius extiterit, comprehenditor: atque ut tandem epiſcopo criminis admiſſi pœnas dependat, aſſervator.

XIII.

[Regii manuſcripti capitulum 9.] Si quis rei capitalis damnatus, ſua ingenue ſacerdoti peccata confiteri cupiverit, id ei conceditor. Si quis autem denegarit, numerato regi centum viginti ſolidos: aut ſaltem adjunctis ſibi viris quinque, ſe culpa liberato.

XIV.

[Regii manuſcripti capitul. 10. 11. 12. 13.] Nemo, quoad ejus fieri poterit, cujuſcumque ſceleris admiſſi damnatus, niſi quidem ſeſe in fugam dederit, aut repugnarit, die dominico morti objicitor: quin, comprehenſus uſque dum dies ille

ANNO CHRISTI 1032.

feſtus tranſierit, renetor. Liber, ſi die quocumque feſto, operis quidquam patrarit, ea quæ eſt loco colli obſtricti mulcta compenſato: Deo autem, prout ei fuerit imperatum, facito ſatis. Servus ſi opus fecerit, vapulato, aut pro facti ratione virgarum metum precio redimito. Herus ſi ſervo invito opus addixerit die quocumque feſto, ſervo mulctator ſuo, ſervus deinceps liber eſto. Herus præterea ſi in Dacis fuerit, violatæ legis pœnam dependito, Anglus pro facti ratione aut mulcta afficitor, aut crimen purgato.

XV.

Regii manuſcripti capitulum 14.

* *potius cœnam.*

Liberæ conditionis Dacus, ſi indictum cibo ſumpto diſſolverit jejunium, violati juris pœnas dato: Anglus pro ratione facinoris mulctator. Malum id quidem eſt, ante *prandium, jejunii inſtituti tempore quidquam cibi ſumere, pejus tamen comeſa carne ſeipſum fœdare. Servorum aliquis ſi id fecerit, verberibus, ut res flagitarit, afficitor.

XVI.

Regii manuſcripti capitulum 16.

Sive quis dimicatione, matrimonio, rapina, ſive alio quocumque patrato facinore flagitioſo, celebrandum quadrageſimæ violarit jejunium, compenſatio in duplum augetor. Idem juris eſto pro ratione facti, ſi horum aliquod feſto celebri quocumque fuerit factitatum. Sin quis crimen purgare voluerit, purgatio tripla eſt afferenda.

XVII.

Regii manuſcripti capitulum 17.

Dacus ſi cuiquam jura atque debitiones divinas petenti vi illata reſtiterit ac repugnarit, legis violatæ pœnam dependito: Anglus gravi afficitor mulcta, niſi quidem adjunctis ſibi viris undenis omni ſe culpa exoluent; ſin cuiquam vulnus impreſſerit, compenſato, gravem domino mulctam dependito, illi denique manus, ni eas ab epiſcopo redemerit, præciduntor. Quin ſi cuiquam mortem obtulerit, omni tum juris commoditate privator, eumque omnes juſtitiæ cultores clamore inſequuntor. Atqui ſi eum juri repugnantem ſua culpa morte occubuiſſe liquido confirmetur, impune eſto, neque vero propterea quidquam penditor.

XVIII.

Si quis ſacrum ordinem atque vivendi formulam commutarit, pro ipſa ordinis dignitate, ſive capitis æſtimatione, mulcta, legis violatæ pœna, ſive rebus ſuis omnibus compenſato.

XIX.

Regii manuſcripti capitulum 18.

Si quis jura violarit conjugalia, prout magis minuſve peccarit, caſtigetur. Iniquum id quidem eſt, ut quis nuptiis alligatus puellam vitiet aliquam: multo tamen iniquius cum uxore aliena rem habere, ſacriſve inauguratam conſtuprare.

XX.

Regii manuſcripti capitulum 19.

Si quis ſtuprum inceſtum commiſerit, ſive capitis æſtimatione, ſive mulcta, ſive rerum ſuarum omnium amiſſione, pro ipſa familiæ amplitudine, compenſato. Neque vero una eademque habenda eſt germanæ ſororis atque remotioris cognatæ ſtupratæ ratio.

XXI.

Regii manuſcripti capitulum 21.

Qui viduam per vim ſtuprarit, proprii capitis æſtimatione compenſato: nec miriori conditione ſit qui virgini vim intulerit.

XXII.

Regii manuſcripti capitulum 22.

Vxor ſi marito ſuperſtite cum alio quocumque corpus miſcuiſſe convincatur, dedecus atque inſignem omni in poſterum ætate infamiam ſubito, maritus res ejus omnes habeto, mulieri vero tum naſus tum auriculæ præciduntor. Sin pellicatus poſtuletur tantummodo, atque in excuſatione afferenda ceciderit, tum quidem ejus rei poteſtas epiſcopo deferatur, atque is litem æſtimato ſeveriſſime.

XXIII.

Regii manuſcripti capitulum idem.

Si quis nuptiis alligatus cum ſua ipſius ancilla concubuerit, ancilla mulctatus, Deo & hominibus facito ſatis. Si quis uxorem legitimo nuptiarum fœdere conjunctam ſimul & concubinam habuerit, ei ſacerdotum nullus Chriſtiani hominis jura concedito: niſi quidem illam prius repudiarit, cumulate, perinde atque ei fuerit ab epiſcopo imperatum, compenſarit, atque ab ejuſmodi ad poſterum temperarit.

XXIV.

Regii manuſcripti capitulum idem

Alienigenæ illicitas carnis libidines ſi non cohibuerint, una cum flagitiis & fortunis ſuis omnibus regno exterminantor.

XXV.

Si quis alium præmeditatus trucidarit palam, peremptì cognatorum in poteſtatem dator: ſin cædis inſimuletur tantummodo, atque in excuſatione afferenda ceciderit, epiſcopum penes eſto ejus rei judicium.

XXVI.

Regii manuſcripti capitulum 24.

Si quis a jure & legibus divinis fugitivum aliquem cuſtodierit injuſte, in lucem eum, ut juri ſe legitimo ſubjiciat, proferto: ei porro cujus intererit compenſato, ac regi denique capitis ejus æſtimationem dependito. Sin quis alium juris divini aut humani patrocinio excluſum cuſtodierit ac tuebitur, in extremum ſe & res ſuas omnes diſcrimen adduxerit.

XXVII.

Porro autem ſi quis fuerit qui vitiis omnibus rejectis & repudiatis, denuo virtutem juſtitiamque ſtudio perſequi voluerit, ei, quoad ejus fieri poterit, clementia & miſericordia pro timore Dei tribuitor.

XXVIII.

Nunc denique omnes obteſtor, ac ſingulis in Dei immortalis nomine præcipio, ut vere atque ex animo ad divinum convertantur numen, quidque faciendum fugiendumve fuerit ſumma cum cura & ceremonia perſcrutentur. Et quidem ſaluti noſtræ conducit maxime, Deum uti amore proſequamur, ejus præcepta ac monita ut teneamus, atque ut divinis doctoribus dicto ſimus audientes. Hi etenim nos illo producturi ſunt in proſpectum Dei, quo dominus venturus eſt, judicium in omnes ſecundum ea quæ vivi fecerint ut exerceat. Tum demum beatus ille quidem cuſtos, qui creditum ac commiſſum ſibi gregem in divinum regnum cæleſtiaque ſuperorum gaudia, propter ea quæ in vita fecerit, deduxerit. Beatus item grex, illum ſecutus paſtorem, qui eum diabolo e manibus extorſerit, Deoque lucrifactum commendarit. Porro autem omnes Deo placere ſtudeamus concordes, atque omni in poſterum ætate torrentes inferorum flammas devitemus. Divini juris interpretes, Deique præcones, ut quidem ſui muneris eſt, atque omnibus ad ſalutem conducit maxime, prædicanto ſæpe rerum divinarum commoda: ſagaci autem & bona mente omnes, aures animumque diligenter attendant, Deique monita ad ſuam ipſorum utilitatem animo habeant inſita ſemper atque infixa. Singuli denique, ad majorem Dei immortalis domini ſui amplitudinem & gloriam, tum dictis tum factis pie grateque, quoquo modo poterint, bene faciunto. Ita enim tandem aliquando cumulate divinam omnes conſequemur miſerationem.

Anno Christi 1032.

rionem. Collaudetur nomen domini in perpetuum: et laus, honos, & gloria, in omnes ſæculorum ætates. Deus rerum omnium præporens, noſtri, prout ejus fecerit voluntas, omnium miſereatur. Amen.

LEGVM ECCLESIASTICARVM Canvti regis prisca versio, ut habetur e manuſcripto regio.

TABVLA LEGVM ECCLESIASTICARVM.

I. *De dilectione Dei & proximi.*
II. *De pace ecclesiarum.*
III. *De infractione pacis eccleſiarum.*
IV. *De dignitate ſacerdotum.*
V. *De accuſatione ſacerdotum.*
VI. *De diaconibus, & cateris gradibus.*
VII. *De vulgaribus ſacerdotibus.*
VIII. *De altari ſervientibus.*
IX. *De accuſatis ſacerdotibus homicidio.*
X. *De monachis.*
XI. *De perjuriis ſacerdotum.*
XII. *Exhortatio ſingulorum, & maxime prælatorum.*
XIII. *De timore pœnarum.*
XIV. *De ducendis uxoribus.*
XV. *De decimis.*
XVI. *De romeſcoh.*
XVII. *De cyricſceat.*
XVIII. *De taints qui eccleſias habent, ubi atrium eſt, vel non.*
XIX. *De luminaribus eccleſiarum.*
XX. *De ſepultura.*
XXI. *De corporibus tranſlatis de parochia ſua.*
XXII. *De feriatione dies dominicæ, & ſolennitatibus ſanctorum.*
XXIII. *De jejuniis.*
XXIV. *De temporibus leges faciendi, & non faciendi.*
XXV. *De confeſſione, & pœnitentia.*
XXVI. *De fidelitate domino exhibenda.*
XXVII. *De doctrina Chriſtiana.*

PROOEMIVM.

HÆc ſunt inſtituta Cnudi regis Anglorum, Danorum, Noivvegarum, venerando ſapientum conſilio ejus ad laudem & gloriam Dei, & ſuam regalitatem, & commune commodum habita, io ſancto natali domini apud VVintoniam, † diligenter ac fideliter io Latinum tranſlata, compendioſa brevitate, cum ſimplicitate lucida, velut ſnis aſtericis illnſtrata. Vnde quarumdam rerum & verborum affinitatem, paucorum adjectione, vel omiſſione, curaverim, facile ſobrius lector agnoſcet. Sequuntur & aliorum jura regum plnrimorum, de quibus teneri liceat quidquid iſta contemplatiooe oon diſcrepat.

† Sententia non habentur in Saxonico.

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

In primis eſt, ut Deum & dominum noſtrum tota mente diligamus, & unam Chriſtianitatis ſanctæ fidem catholicam orthodoxe teneamus, & ſanctam Dei eccleſiam pacificare, cuſtodire, frequentare, ad noſtram ſemper utilitatem gaudeamus.

II.

Omnis eccleſia ſub propria Dei omnipotentis protectione conſiſter, & Chriſtianis omnibus magnam ſuper his reverentiam exhibere convenit: quia Dei pax ſuper omnem pacis actiooem ſpecialius exoptanda, propenſius eſt obſervanda, & poſtea regis. Et valde rectum eſt, ut eccleſiæ pax intra parietes ſuos, & pax Chriſtiani regis, quam manu ſua dederit, ſemper inconvulſa permaneat. Quicumque alterutram perfregerit, de vita & omnibus in miſericordia regis ſit.

III.

Si quis amodo pacem eccleſiæ Dei violabit, ut intra parieres ejus homicidium faciat, hoc inemendabile ſit, & proſequatur eum omnis qui Deum diligit: niſi contingat, ut per aliquod pacis confugium rex ei vitam concedat, plenis emendationibus erga Deum & homines. Et hoc tunc in primis ſit, ut pretium natalis ſui Chriſto perſolvat & regi, & per hoc ſe inlegiet ad emendandum. Si tunc ad emendationem veniat, & rex ita patiatur, emendet eccleſiæ pacem in ipſam eccleſiam plena regis mundbrice: & reconciliationem eccleſiæ quærat, ſicut ad eam pertinebit: & magbotam & manbotam plene reddat, & ſaltem apud Deum ſedulo componat. Si vero aliter ſine interfectione pax eccleſiæ fracta ſit, emendetur ſecundum quod acciderit; ſit per pugnam, ſit per robariam, ſit per id quod ſit, emendetur primitus infractio pacis in ipſam eccleſiam juxta quod culpa fuerit, & ipſius eccleſiæ dignitas: quia non omnes eccleſiæ parem emendationis dignitatem habent, licet eamdem ſanctificationis benedictionem conſequantur. Capitalis eccleſiæ pacis fractio in rebus emendabilibus, eſt ſicut infractio regiæ pacis, id eſt, * quinque libris in Anglorum lege. Mediocris eccleſiæ, centum viginti ſolidos, id eſt, vvita regis: & adhuc minoris, ubi parva parochia ſit, & atrium tamen ſit, ſexaginta ſolidos: & campeſtris eccleſiæ, ubi non ſit atrium, triginta ſolidos.

* decem

Criſtianis omnibus ſincere convenit, ſanctuaria, & ordioes, & Deo dicata loca, ſumma diſcretione, tota devonone pacificare, cuſtodire, venerari, juxta modum ſingulorum: & qui ſcit, intelligat.

IV.

Magnum eſt, & mire præcipuum, quod ad velle Dei pro ſalute populi faciendum creditur ſacerdoti: & magna conjuratio multaque benedictio eſt quæ propellit diabolum, & in fugam redigit, quoties, divina cooperante potentia, beatorum ſpirituum proſequente cuſtodia, per manus temporalium ſacerdotum, ſacri baptiſmatis vel euchariſtiæ ſacroſancta myſteria celebrantur.

V.

Si contingat, ſacerdotem regulariter viventem aliqua criminum compellatione polſari, ſe purget ſolus ſolum, ſi compellatio ſimplex ſit; io triplici calumnia, cum duobus ſui ordinis.

VI.

Diaconus regularis in ſimplici compellatione cum duobus, in triplici cum ſex diaconibus ſe adlegier.

VII.

Plebeius ſacerdos, qui regularem vitam non habet, purget ſe ſicut regularis diaconus.

VIII.

Si quis altari miniſtrantium accuſetur, & amicis deſtitutus conſacramentales non habeat: vadat ad judicium, quod Anglice dicitur Corſned, & fiat ſicut Deus velit, niſi ſuper ſanctum corpus domini permittatur ut ſe purget.

IX.

Si quis ordinatus homicidii particeps conſilio vel auxilio fuiſſe compelletur, purget ſe cum parentibus ſuis, quorum intereſt occiſionis factionem tolerare vel emendare. Si parentes non habeat, cum ſociis ſe purget, vel jejunium ineat ſi opus ſit, &

* applicent

ANNO CHRISTI 1032.

ſtrum eſt: & ſane beatus & Deo gratus eſt, qui judicium hoc ſincere tenuerit ad gloriam omnipotentis Dei, cujus ſumus miſeratione conditi, precio magno redempti.

Quicumque Chriſtianus, ſicut vere neceſſarium eſt, dignam Chriſtianitati ſuæ curam impendat, & ad perceptionem communionis dominicæ ter ſaltem in anno ſe præparet: ut non hoc ad judicium, ſed ad remedium ſalutare, manducet. Et quiſquis amicus Dei eſt, verbis & operibus rectitudinem flagitet, fidem & ſacramenta caute cuſtodiat.

Omnis injuſtitia de finibus noſtris quantum poſſumus expellatur, & Dei juſtitiam dictis & factis deinceps amplectamur: tunc ejus miſericordiam propitiatius impetrabimus. Item faciamus ſicut adhuc perſuaderi volumus.

XXVI.

Simus dominis noſtris per omnia fideles & credibiles, & eorum gloriam totis viribus exaltemus, & velle faciamus: quia quidquid pro recta dominorum fidelitate facimus, & magnam nobis utilitatem facimus, & ſcienter Deus illi fidelis eſt, qui domino ſuo fidelis eſt: & unicuique domino magnum opus eſt, ut hominem ſuum recte deducat.

XXVII.

Omnes Chriſtianos ſedulo commonemus, ut puro corde ſemper Deum diligant, & catholicæ Chriſtianitatis fidei digne ſerviant, ſanctis eccleſiæ doctoribus devote pareant, Dei leges & doctrinam fideliter inveſtigent, ſemper & aſſidue ſibimet ad utilitatem. Et omnis Chriſtianus addiſcat ut ſaltem ſanæ fidei rectam intelligentiam habeat: & ſciat *Pa er noſter*, & *Credo in Deum*: quia per illud Deum exoramus, per aliud rectam fidem declaramus. Chriſtus ipſe primus hanc orationem protulit, & diſcipulos ſuos docuit, in qua ſeptem petitiones ſunt: & quiſquis eam intimo corde cantabit, cum ipſo agit de quacumque neceſſitate vitæ præſentis & futuræ. Sed quomodo poteſt aliquis devotas ad Deum preces effundere, qui non habet intime rectam fidem in eo? Non habet ſane poſt tranſitum ejus portionem aliquam cum Chriſtianis in requie ſanctorum, nec ſancta communione dignus, nec vere Chriſtianus habendus eſt qui non vult eam diſcere: nec ad eum juſte pertinet aliquem in ſancto baptiſmo ſuſcipere, nec a manibus epiſcopi in confirmatione, & datione Spiritus ſancti, antequam bene ſciat eam. Et docemus, ut a ſummis criminibus totis viribus caveamus in omni tempore: & qui impulſu diaboli in peccatum inciderit, propenſius emendet conſilio pœnitentiæ ſuæ. Et ab immundis gaudiis, & injuſto concubitu, vel adulterio caveatur. Et omnes Dei timorem & amorem in mente habeant, diebus ac noctibus a peccatis fugiant, diem judicii metuant, & inferni cruciatus, & ſemper ultimum vitæ ſuæ terminum cogitent adveniſſe. Chriſti ſunt præcones, & doctores legis Dei, qui prædicationibus & exemplis, Dei debent myſteria declarare. Curet qui velit: quia ſupervacue paſtor eſt qui commiſſo ſibi gregi non vult ſaltem clamore ſuccurrere, ſi quid ei noceat. Non eſt aliquis tam nocens adverſarius, ſicut accuſator humani generis inimicus, qui totis ſemper viſceribus inhiat, totis æſtuat deſideriis, quomodo plures animas pertrahat in ſupplicium. Sit itaque paſtorum ſcertia pervigil; & attente proclamans, qui contra ſpirituales nequitias debet populo providere. Qui

A ſane ſunt epiſcopi? Sacerdotes qui gregem domini doctrina debent ſapienter cuſtodire, & defendere ne diabolica veſania vulneret vel occidat. Ei qui Dei præceptis obedire neglexerit, hoc cum ipſo Deo commune habeat.

LEGES ECCLESIASTICÆ CANVTI REGIS E SÆCVLARIBVS ſuis collectæ.

TABVLA LEGVM ECCLESIASTICARVM.

I. *De miſericordia in judicio habenda.*
II. *Ne Chriſtiani vendantur.*
III. *De ſortilegis & veneficis.*
B IV. *Si quis miniſtrum altaris occidat.*
V. *Qui ordinatum vel alienigenam malignabit.*
VI. *Si quis ordinatus hominem occidat.*
VII. *Si quis clericus ligetur vel verberetur.*
VIII. *Si clericus ſe forisfaciat.*
IX. *Si quis confiteri velit, & negetur ei.*
X. *Ne quis occidatur in die dominica.*
XI. *Si liber feſtis diebus operetur.*
XII. *Si ſervus operetur.*
XIII. *Si dominus ſuus cogat eum.*
XIV. *Si liber legitimum jejunium infringat.*
XV. *Si ſervus hoc agat.*
XVI. *Si quadrageſimale iejunium infringatur.*
XVII. *Si quis Dei recta per vim ſuperteneat.*
XVIII. *De conjugiis infractis.*
C XIX. *De ſtupris.*
XX. *De virgine oppreſſa.*
XXI. *De vidua ſimiliter oppreſſa.*
XXII. *De adultera.*
XXIII. *Qui plegium regis vel archiepiſcopi vel aldermanni infregerit.*
XXIV. *Si quis excommunicatum vel utlagatum habet.*
Edictum regis in opprimendis vitiis & augendis virtutibus.

PROOEMIVM.

HÆc eſt inſtitutio legum ſæcularium, quam communi ſapientum meorum conſilio per totam Angliam teneri præcipio. In primis volo, ut D juſtæ leges erigantur, & injuſtæ ſubvertantur: & omnis, injuſtitia quanta poſſumus obſervantia, de finibus noſtris ſarculetur & explantetur, & Dei juſtitia modis omnibus exaltetur: & amodo reputetur omnis homo publica dignus rectitudine, pauper, & quicumque dives ſit, & eis juſta judicia judicentur.

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

E Si quis peccaverit, & ſeipſum profunde forisfaciat, temperetur in eo juſtitia, ſicut erga Deum ſit clementius, & in ſæculo tolerabilius. Et multa ſedulitate cogitet qui jus habet in judicio, quid ſibi poſtulet a domino, dicens: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus.* Et: *non intres in judicium cum ſervo tuo domine, quia non juſtificabitur in conſpectu tuo omnis vivens.* Matth. 6. Pſal. 142.

Prohibemus ne Chriſtianus aliquis penitus pro parva re ſaltem ad mortem ſeducatur: ſed exquiratur pro neceſſitate populi juſtitia pacificans, ne pro levi re diſpereat opus manuum Dei, & ſuum ipſius precium quod profunde redemit.

Anno Christi 1032.

II.

Præcipimus ne Chriſtiani paſſim in exilium vendantur, vel in gentilitatem: ne forte pereant animæ, quas propria voluntate mercatus eſt dominus noſter Ieſus Chriſtus. Et totis viribus ſemper mundare patriam ſtudeamus io finibns ejus, & ab immundis operibus circumquaque ceſſemus.

III.

Et ſi ſagæ vel incantatrices, veneficæ vel meretrices, alicubi compareant, expellantur a finibus noſtris, vel in eis pereant, niſi ceſſaverint, & profundius emendent. Præcipimus ut * vvitherſacan & utlagæ Dei & hominum, patria exeant, ſi non reſipuerint, & digne pœniteant. Fures, & ejuſmodi damna populi, propediem pereant, ſi non conquieſcant. Omnem quoque gentilitatem modis omnibus interdicimus. Gentilitas eſt, ſi quis idola colat, id eſt gentilium deos, ſolem, aut lunam, ignem, vel fructus, aquas fontium, vel lapides, vel alicojus generis ligna, vel * vviccencreſt diligat, vel morticicia quoquo modo ſuſcipiat, aut in ſorte, aut in * firhte, vel in ſimilibus phantaſiis vel præſtigiaturis aliquid agat.

* id eſt, iure divino & ſæculari proſcripti.

* id eſt, veneficiū.

* id eſt, accenſis tædis.

IV.

Si quis miniſtrum altaris occidat, utlaga ſit erga Deum & homines, niſi dignis ſatisfactionibus veros pœnitentiæ fructus oſtendat, & erga parentes ejus emendet, vel * vverelada ſe adlegiet, & infra triginta noctes hoc incipiat apud Deum & homines ſuper omne quod habet.

* id eſt, capitis ſui redemptione.

V.

Si quis ordinatus vel alienigena ſeducatur in aliquo de pecunia vel vita, ſit ei rex pro cognatione & advocato, ſi penitus alium non habeat. Et emendetur regi ſicut juſtum eſt, vel illud ſactum nimis profunde vindicet. Chriſtiano regi jure pertinet, ut Deo factas vindicet injurias ſecundum quod acciderit.

VI.

Si quis miniſter altaris hominem occidat, vel malis actibus ſupra modum differatur: ordine ſimul & dignitate privetur, & peregrinetur ſicut ei papa ſuus injunget, & opus emendet ſedulo. Si ſe purgare velit, tripliciter hoc faciat: & ſi non infra triginta noctes hoc incipiat erga Deum & homines, extra legem habeatur.

VII.

Si quis ordinatum aliquem verberibus, aut vinculis, vel aliquatenus affliget, emendet ei ſicut rectum ſit, & epiſcopo emendationem altaris ſecundum dignitatem ordinis, regi vel domino plenam infractionem pacis, aut plena lada neget.

VIII.

Si ordinatus ſe forisfaciat in morte plectendis actibus, capiatur, & ſervetur epiſcopi judicio diſcutiendus, ſecundum quod factum ſit.

IX.

Si quis morti damnatus confeſſionem habere deſideret, numquam defendatur ei. Et ſi quis ei perneget, emendet regi centum viginti ſolidos, vel ſe allegiet, & ſumat quinque, & idem ſit ſextus.

X.

Et, ſi vitari poſſit, numquam occidatur aliquis die dominica morte forisfactus, niſi fugiat vel repugnet: ſed capiatur, & ſervetur donec ſeſtum tranſierit.

XI.

Si liber feſtis diebus operetur, emendet hoc ſecundum ſuum * healsfang, & ſaltem erga Deum emendet ſedulo, ſicut edocebitur.

* id eſt, pœna obſtricti colli

XII.

Si ſervus operetur, * coriom ſuum perdat, vel triginta denariis redimat ſecundum quod factum erit.

* id eſt, vapulet.

XIII.

Si dominus cogat ſervum ſuum feſtis diebus operari, ipſum ſervum perdat, & deinceps ſit liber, & ſolvat dominus * lahſlit com Dacis, * vvitam cum Anglis ſecundum facti meritum, aut neget.

* id eſt, violatæ legis pœnā.

* id eſt, mulctam.

XIV.

Si liber legitimum jejunium infringat, reddat lahſlit com Dacis, vvitam cum Anglis, ſecundum quod acciderit. Malum eſt ut tempore jejuniorum ante horam comedat, & adhuc deterius ut carnis cibo ſeipſum inquinet.

XV.

Si ſervus hoc efficiat, corium ſuum amittat, ſicut factum eſt.

XVI.

Si quis aperte quadrageſimale jejunium frangat, per pugnam, vel concubitum, vel per aliquod ſummorum criminum, ſit hoc duplo corrigendum; ſicut in ſummis feſtivitatibus ſecundum quod factum erit. Si negetur, triplici lada fiat.

XVII.

Si quis Dei rectitudines prohibeat, ſolvat lahſlit cum Dacis, plenam vvitam cum Anglis: vel ſe adlegiet. Aſſumat quindecim, & idem ſit decimus ſextus. Si aliquem vulneret, hoc emendet, & reddat plenam vvitam domino: & ab epiſcopo manum ſuam redimat, vel amittat eam. Si aliquem occidat, ſit utlaga, & capiat eum cum clamore omnis qui rectum velit. Si efficiat ut occidatur, per hoc quod contra rectum reſiſtat: ſi hoc inveritetur, inultus jaceat.

XVIII.

Si quis adulterium faciet, emendet ſecundum quod factum ſit. Malum adulterium eſt, ſi ſponſus cum vacua fornicetur, & multo pejus cum ſponſa alterius, vel cum ordinata.

XIX.

Si quis cum * pertinente ſua jaceat, emendet hoc ſecundum cognationis modum, ſic vvera, ſic vvita, ſic omni pecunia. Non eſt æquale ſi quis cum ſorore ſua concubat, & fuerit de longe pertinens.

* id eſt, conſanguinea.

XX.

Si quis violenter virginem opprimat, vvera componat.

XXI.

Si quis viduam per vim capiat, vvera emendet.

XXII.

Si mulier, vivente marito ſuo, faciat adulterium, & manifeſtetur: ſit ad dedecus ſæculi ſibiipſi. Et habeat legalis maritus ejus omne quod ipſa habebat, & ipſa perdat naſum & aures. Et ſi compellatio ſit, & in emendando miſeveniat, ſit in epiſcopi poteſtate.

Si quis uxoratus fornicetur cum ancilla ſua, perdat eam, & pro ſeipſo pœniteat erga Deum & homines. Et qui ſponſam & concubinam ſimul habebit, non faciat ei preſbyter aliquid rectitudinum quæ Chriſtiano fieri debent, priuſquam pœniteat, & ita emendet ſicut epiſcopus injunget, & ſemper deinceps ſuper his abſtineat.

Alienigenæ, ſi concubitus ſuos dirigere nolint, extra patriam cum peccatis & pecunia recedant.

XXIII.

Si quis plegium regis frangat, emendet quinque libras: ſi quis archiepiſcopi vel comitis, tres libras emendet.

XXIV.

ANNO CHRISTI 1032.

XXIV.

Si quis excommunicatum vel utlagatum habeat, & manu teneat, deſperatio ſibi eſt, & omni veniæ ſuæ. Et ſi quis ab injuſtitia velit reverti ad rectum; remittatur ei pro timore Dei, ſicut melius poterit, & faciamus ſicut nobis expedit. Succurramus ſemper ei primitus qui magis indiget: tunc metemus inde mercedem noſtram, ubi nobis carius erit: quia ſemper debet impotenti, pro Dei timore & amore, clementius judicari, quam forti. Sane poſſumus ſcire, non poteſt debilis cum ſtrenuo pariter. Vnde meditari debemus, & diſtincte diſcernere ſenium & juventutem, felicem & infelicem, ſanitatem & infirmitatem: & utrobique debet hoc diligenter adverti, tam in divinis legibus, quam in ſæcularibus judiciis. Item in multis quando aliquis coactus peccat, magis veniale eſt, ſi neceſſitate fecit quod fecit. Et ſi quiſquam agit aliquid impoſſibiliter, non eſt omnino ſimile, ſi voluntarie faciat.

ANNO CHRISTI 1032.

** CONVENTVS EPISCOPORVM in monaſterio Rivipullenſi, ann. MXXXII.

ANNO Dominicæ Incarnationis MXXXII. XVIII. Kal. Februar. habitus eſt conventus epiſcoporum in monaſterio Rivipullenſi, Auſonenſis diœceſis, ad dedicationem baſilicæ illius monaſterii. In eo actum eſt de monaſterii ejuſdem privilegiis, quæ ab epiſcopis confirmata ſunt. Interfuerunt autem epiſcopi, Oliba Auſonenſis, VVifredus Carcaſſonenſis, Berengarius Helenenſis, Amelius Albienſis, VVadaldus Barcinonenſis. Subſcriptum poſtea fuit a pluribus epiſcopis, & a Galterio epiſcopo Albanenſi, Romanæ eccleſiæ, legato. *Acta ex Rivipullenſi tabulario deſcripſit illuſtriſſimus Petr. de Marca Pariſienſis archiepiſcopus, cui hoc breviarium debemus.*

ANNO CHRISTI 1032.

CONCILIVM PAMPILONENSE; DE EPISCOPATV PAMPILONENSI ANTIQVÆ ſedi ſuæ reſtituendo, celebratum anno domini MXXXII. tempore Ioannis papæ XVIII.

Cauſa concilii.

CVM antiquis temporibus, teſte Mariana rerum Hiſpanicarum ſcriptore, Pampilonenſes ſedem epiſcopalem, ob barbarorum incurſiones, in monaſterium Leirenſe, quod ſitum eſt in montibus Pyrenæis, tranſtuliſſent; atque vigore factæ tranſlationis, monachi ejuſdem monaſterii jam recens permiſſu pontificis Pampilonenſium epiſcopum creaſſent: habitum eſt iſta de cauſa hoc concilium, actumque in eo ut antiqua ſedes Pampilonenſi epiſcopatui reſtituatur. Idque poſt obitum ejus, qui tunc erat Pampilonenſis epiſcopus, tempore ſucceſſoris fuit executioni mandatum.

Interfuerunt concilio Ponnus Overenſis archiepiſcopus, Garſias Anagari, Nunnius Alavæ, Arnulfus Ripagorſæ, Sancius Aragoniæ, hoc eſt Iaccæ, Iulianus Caſtellæ, hoc eſt Ancæ, epiſcopi. Vide Baronium anno 1032. num. 4.

ANNO CHRISTI 1033.

VITA BENEDICTI PAPÆ IX.

Benedictus IX. quando ſedem invaſerit, & quoto anno ætatis.

BENEDICTVS Alberici Tuſculani comitis filius, duorum germanorum pontificum Benedicti & Ioannis prædeceſſorum nepos, circiter annum ætatis decimum, vel ſaltem, quod verius eſt, decimum octavum, quo capax erat impudicitiæ & luxuriæ, quæ ipſi a Petro Damiani adſcribitur, tyrannide parentis Alberici intruſus eſt in ſedem apoſtolicam ſexto Idus Novembres anno Chriſti 1033. tempore Conradi imperatoris. Hanc aliaſve maculas ſanctiſſimæ cathedræ Petri, in hoc, aliiſve pluribus ſupra recenſitis pontificibus illatas, eccleſia non intulit: ſed poſt diuturnas reclamationes & contradictiones, ut ait Petrus Damiani, cleri, & populi, patienter perpeſſa ſuſtinuit. Vnde quam impudenter quamque indiſcrete novatores hæretici ſuis calumniis eccleſiam his vulneribus a furibus & latronibus violenter ſauciatam proſcindant; nemo non ſatis aperte intelligit. Et quamquam indignus ſedem apoſtolicam per vim & tyrannidem detineret: tamen univerſus orbis catholicus, quod mirandum eſt, eumdem ſucceſſorem Petri coluit, & pro Romano pontifice agnovit. Nam Hermannus Hamburgenſis archiepiſcopus, ejuſve ſucceſſores Bezelinus, cognomento Alebrandus, & Adelbertus, pallium petierunt, & impetrarunt.

Redarguuntur hæretici.

Benedictus agnitus eſt pro pontifice.

Ex Adam Bremenſi. Conrado imperatori ad compeſcendum Mediolanenſem archiepiſcopum, imperii perduellem, Cremonæ inter Miſſarum ſolemnia coronam regni contulit. Simeonem anachoretam apud Treviros incluſum, inſtantia Popponis Trevirenſis archiepiſcopi, in numerum ſanctorum retulit. Cremona abeuntem comitatus eſt Conradus imperator, ad compeſcendam Pandulphi principis Capuani tyrannidem, & ſacrilegam bonorum eccleſiaſticorum invaſionem. Inſtantia Polonorum, autore Longino, per legatos ſedem apoſtolicam interpellantium, Bohemos ad reſtitutionem ſpolii, quod Gneſnenſi eccleſiæ intulerant, minitans pœnam excommunicationis, adegit. Caſimirum Poloniæ principem, Boleſlai magni primi regis nepotem, exulem, urgente neceſſitate & utilitate eccleſiæ, & regni Polonici, a voto religionis in monaſterio Cluniacenſi emiſſo abſolvit; ordinique diaconatus, quem ſuſceperat, per diſpenſationem juſta de cauſa exemit; ad ſæculum redire, regni gubernaculis præeſſe, uxorem ducere, atque ex ea futuros regni heredes procreare, eidem permiſit: iſta lege & conditione perpetuis temporibus obſervanda, ut Poloni pro mnemoſyno accepti beneficii, beato Petro ejuſve ſucceſſoribus de quolibet capite nobilium uſualem nummum ſingulis ſolvant, cæſariem capitis & comam barbato more non nutriant, inſtar religioſorum Latinarum nationum tonſuratum caput geſtent, & in præcipuis Chriſti & Virginia matris ejus feſtivitatibus panno linteo albo in ſtolæ modum dependente cervicem exornent. Factum id eſt ea intentione pontificis, ut his tribus inſignibus, ex monacho & diacono apoſtolica conceſſione & benignitate, cum aliter concretum periculum diſpelli non poſſit, Polonus regem ſibi creatum & redditum recognoſcens, tam in Deum, quam in religionem Chriſti ſit gratior atque devotior.

Conradum coronat. Simeonem canonizat.

Cum Caſimiro rege Polonorũ monacho & diacono diſpenſat.

Cur Poloni tonſuram clericalem geſtent.

Hujus temporibus Berengarius, poſt obitum Francorum regis, hæreſim ſuam regia autoritate oppreſſam erexit. Sed Robertinæ pietatis & regni heres & ſucceſſor Henricus rex Francorum, eamdem ſuo tempore repullulantem condemnari, profligari, & penitus obrui procuravit.

Berengarii hæreſis revixit!

Ejuſdem tempore Conradus Imperator obiit, anno imperii ſui decimo tertio, filiumque regni & imperii ſucceſſorem electum, nomine Henricum, poſt ſe reliquit.

Conradi imperatoris obitus.

Benedictus papa, cum luxui & voluptatibus deditus eſſet, humanaque fragilitate in impudicitiam

præceps rueret, magno fidelium ſcandalo vitam ducens, a Romanis, ut quidam aiunt, favore aſpirante conſulis potentiſſimi Ptolemæi, rejectus eſt, vel ſaltem perſuaſione viri ſanctiſſimi Bartholomæi abbatis Cryptæ Ferratæ, pontificatu Romanæ eccleſiæ ceſſit. In cujus locum Silveſter III. ex epiſcopo Sabinenſi data pecunia maliſque artibus ſucceſſit, novoque ſchiſmate Romanam eccleſiam ſcidit. Sed dum vix tres menſes ſedem apoſtolicam obtinuiſſet, Benedictus Tuſculanorum ſuorum ope & auxilio fretus, ad pontificatum reverſus, invaſorem ſedis ſede deſtituit. Interea tertius quidam Ioannes archipreſbyter Romanus eamdem ſedem invadens, majorem deformitatem eccleſiæ attulit: atque ita triceps beſtia ab inferorum portis emergens ſanctiſſimam Petri cathedram miſerrime infeſtavit. Hunc ſtatum eccleſiæ miſeratus quidam preſbyter Romanus, nomine Gratianus, ſingulos adiit, & a ſede ſancta cedere (non ad emendam ullam ſpiritualem dignitatem, ſed ad redimendam quam vocant vexam eccleſiæ) data & collata iis pecunia perſuaſit. Atque ita Benedictus, cui tamquam digniori de reditibus Angliæ proviſum erat, ſeipſum pontificatu abdicavit: & ad cupiditates ſuas liberius deinceps exequendas in paternam domum ſe recepit, cum ſedem apoſtolicam undecim annos per vim & tyrannidem intruſus detinuiſſet. Cumque ejus exemplo reliqui, ſua ſibi aſſignata redituum portione contenti, idem præſtitiſſent: eccleſia ſchiſmate propulſato, & tyrannide, qua opprimebatur, ſublata, priſtinæ unioni, paci & concordiæ reſtituta fuit anno domini milleſimo quadrageſimo quarto.

Schiſma novum: ejus autores qui & quales?

Gratianus poſtea Gregorius VI. eccleſiã ab hoc ſchiſmate liberavit.

Benedictus quamdiu ſederit?

ANNO CHRISTI 1035. vel 1036.

*** CONCILIUM TRIBURIENSE, anno domini MXXXV. vel MXXXVI. celebratum tempore Benedicti papæ IX.

TRIBURIENSE *concilium, quod hoc anno Binius ex Baldrici chronico deſcribit, ad annum 1031. autore Sigeberto ſupra retulimus. Celebrata eſt tamen anno* 1035. ſynodus magna apud Triburiam ab Imperatore collecta, *ut autor eſt Hermannus in chronico tum Urſtiſianæ, tum Caniſianæ editionis. In qua quid geſtum ſit, diſcimus ex chronico Hildensheimenſi: quod eam ſynodum in annum conſequentem rejicit. Quæ cauſa fuit, cur nihil inſcripſerim certi: ſed an 1035. anno, an 1036. tribuenda ſit, dubium reliquerim. Nam unam eandemque eſſe, prope mihi certum videtur. Quæ admonere viſum eſt, ut integrum ſit cuique judicium. Sic igitur paucis Hildensheimenſe chronicon.* Anno MXXXVI. Indict. IV. Imperator paſcha Engilenheim feriavit. Deinde Triburiam tendens generali ibidem ſynodo præſedit, in qua germanitas epiſcoporum priora decreta redintegravit: & etiam quædam ad firmamentum ſanctæ eccleſiæ neceſſaria conformavit. Ibidem etiam prædictus Otto, cogente ſynodo, Mathildem ſibi deſponſatam juramento a ſe abalienavit. *De hoc Ottone, idem chronicon ſic ad annum antecedentem.* Otto de Sumvordi, ibidem (*hoc eſt, Bamberga*) Mathildem filiam Bolezlavonis Polianorum ducis ſibi deſponſavit.

ANNO CHRISTI 1036.

*** CONCILIUM PICTAVENSE, anno MXXXVI. habitum de pace firmanda.

SUPEREST *hujus ſynodi memoria in chronico Malleacenſi, cujus hæc ſunt verba.* Anno MXXXVI. Iſembertus epiſcopus Pictavis fecit ſynodum, ubi magnam pacem firmavit. *Quæ de privatis bellis compeſcendis intellige.*

ANNO CHRISTI 1038.

*** CONVENTUS TRES EPISCOPORUM in Gallia Narbonenſi.

ANNO æræ Chriſtianæ MXXXVIII. convenerunt epiſcopi ad Gerundenſis eccleſiæ dedicationem, cui interfuerunt Guifredus archiepiſcopus Narbonenſis, Guifredus epiſcopus Carcaſſonenſis, Oliva Auſonenſis, Heribaldus Urgellenſis, Bernardus Conſeranenſis, Guilabertus Barcinonenſis, Berengarius Helenenſis, & Arnaldus Magalonenſis.

Anno Chriſti M. XXXVIII. Kal Septembr. anno VIII. regni Henrici regis, Auſonam convenerunt epiſcopi ad Auſonenſis eccleſiæ dedicationem. Quo in conventu actum eſt de finibus epiſcopatus Auſonenſis. Interfuerunt Guifredus Narbonenſis, & Rimbaldus Arelatenſis, archiepiſcopi, & epiſcopi complures. 1038.

Anno Chriſti M. XL. Henrici Francorum regis anno X. convenerunt epiſcopi ad Urgellenſis eccleſiæ dedicationem: ſcilicet, Guifredus Narbonenſis archiepiſcopus, Heribaldus Urgellenſis epiſcopus, Berengarius Helenenſis, Guifredus Carcaſſonenſis, Bernardus Conſeranenſis, & Arnulfus Rotenſis. 1040.

Ex ſchedis Petri de Marca Pariſienſis archiepiſcopi, qui acta deſcripſit ex locorum ipſorum tabulariis.

ANNO CHRISTI 1040.

*** CONVENTUS EPISCOPORUM AD dedicationem Vindocinenſis monaſterii ſancti Trinitatis, anno Chriſti MXL.

ANNO MXL. *Indict. VIII. regnante Henrico I. Francorum rege, anno ipſius IX. convenerunt Vindocinum epiſcopi octo, abbates vigintitres, Barones plurimi, aliique, ad dedicationem eccleſiæ monaſterii S. Trinitatis, a Goffrido Andegavorum comite, ejuſque conjuge Agnete, recens conditi & magnis poſſeſſionibus dotati. Hic publicas fecit litteras ipſo dedicationis die Arnulfus epiſcopus, quibus tum ipſe, tum alii præſentes epiſcopi donationem ratam habuerunt, poſſeſſionum augendarum facultatem conceſſerunt: cæteri approbarunt. Cujus diplomatis apographum hoc eſt.*

EGO Arnulfus Turonenſis eccleſiæ archiepiſc. fidelibus ſanctę eccleſię notum facio, quod Gauſredus inclitus comes, uxorque ejus venerabilis comitiſſa, monaſterium beatæ & individuæ Trinitati dicatum, in caſtro quod Vindocinum vocatur, rebus propriis ædificaverunt, & conceſſione Theoderici Carnotenſis epiſcopi, in cujus diœceſi locus ipſe eſſe cognoſcitur, nobis præſentibus, B. Petro & Romanæ eccleſiæ in patrimonium & alodium devoverunt. Quod cum bona eorum liberalitate dicatum fuiſſet, & ornamentis adornatum: ad illius loci dedicationem nos & plures epiſcopos & abbates venire rogaverunt. Et ut fratres in loco ipſo quiete & abſque moleſtia Deo ſervire potuiſſent: petierunt a nobis, & ab aliis qui aderant epiſcopis, quatinus huic eccleſiæ noviter ædificatæ, pro amore Dei & ſupplici prece ipſorum, quod jam eidem loco in diœceſibus noſtris contulerant, ſive ipſi vel ali homines collaturi erant, concederemus, & noſtra firmaremus autoritate. Nos vero eorũ precibus difficiles eſſe noluimus, & quod petebant cõcedere juſtum putavimus. Concedimus itaq; & noſtra autoritate firmamus, quicquid prædictum monaſterium in epiſcopatu noſtro hodie poſſidet, ſeu deinceps

fratribus

ANNO CHRISTI 1040.

fratribus ejuſdem loci ab eccleſiaſticis, vel a ſæcularibus perſonis datum extiterit, vel conceſſum, tam in eccleſiis, & eccleſiaſticis poſſeſſionibus, quam etiam in temporalibus beneficiis. Et ut hæc noſtra conceſſio inviolata ſervetur, ſcriptum hoc fieri juſſimus, & in aures omnium qui ad dedicationem convenerant fecimus recitari. Si quis vero hanc noſtram confirmationem ſcienter violare, aut ei calumniam inferre præſumpſerit: autoritate Dei & noſtra excommunicatus maneat, niſi reſipuerit, & dignos inde pœnitentiæ fructus fecerit. Chartam iſtam ſuper altare VVindocinenſis monaſterii manibus noſtris poſuimus, ad notitiam & in teſtimonium noſtræ confirmationis. Hæc autem laudaverunt & conceſſerunt clerici eccleſiæ noſtræ qui nobiſcum venerant, Bono decanus, VVenilo archidiaconus & theſaurarius, Rotbertus cellararius, Galterius æditus.

Quod viderunt & audierunt honorabiles perſonæ epiſcoporum, abbatum, & multi alii, tam eccleſiaſticæ militiæ, quam ſæcularis, Theodericus Carnotenſis epiſcopus, Gervaſius Cenomanenſis epiſcopus, Hubertus Andegavenſis epiſcopus, Iſembertus Pictavenſis epiſcopus, Arnulfus Sanctonenſis epiſcopus, Girardus Engoliſmenſis epiſcopus, Amelius Albienſis epiſcopus. A civitate Carnoto, Arnulfus archidiaconus & præcentor, Girogius archidiaconus, Sigo magiſter ſcholarum, Agivertus capellanus, Hildegarius ſubdecanus, Hildevinus juvenis, Galterius archidiaconus. A monaſterio ſancti Martini, Goffredus decanus, Galterius cantor, Rogerius ſubdecanus, Albertus cellararius, Odo ſubcantor. A civitate Pictava, Arnulfus decanus, Guillelmus cantor, Raino cantor ſancti Hilarii. A Cenomano, Girardus cantor, Ingoiſus, Hubertus, Ermenulfus ſcholaſticus, Manſelinus, Rainaldus capellanus, Guillelmus. A civitate Andegava, Gauſlenus decanus, Beringerius archidiaconus, Burchardus theſaurarius, Rainaldus archidiaconus, Fulcoius capellanus, Ioannes ſcholaſticus, Gauſlenus puer, Petrus ſubdiaconus. Ab Engoliſmo, Guillelmus archidiaconus, Vivianus capellanus. A Sanctonis civitate, Rannulfus archidiaconus, Acbaldus archidiaconus.

De abbatibus, Hugo de ſancto Salvatore Carroſi, Fredericus de ſancto Florentio, Galterius de ſancto Albino, Ebrardus de ſancto Kariletto, Landricus de ſancto Petro Carnoti, Durandus de ſancto Gildaſio, Salomon de Bonavalle, Hugo Longiledii abbas, Fulco de ſancto Ioanne, Anſegiſus peccator, Petrus de Nantoilo, Algerius de ſancto Amando, Arnaldus de Angeliaco, Odo de ſancto Sabino, Ato de ſancto Michaele eremi, Archembaldus de ſancto Maxenrio, Ioannes de Luzione, Tetbaudus de Quinciaco, Anſbertus de Ponteleucio, Teudo de Burgulio, Odolricus de ſancto Martiale, Ermenterus abbas de Tuſcio, Teutbandus de ſancto Benedicto.

Nomina Baronũ: Goffridus comes Andegavorum, Agnes comitiſſa, Guillelmus Alduinus comes, Radulfus vicecomes, Erfredus vicecomes, Guillelmus vicecomes, Heruens vicecomes de Bleſo, Haimericus de Rancono, Goffridus de Prulliaco, Iſembardus, Tetbaudus de Blazono, Rainardus, Albericus de Monte Ioannis, Ioſcelinus de ſancta Maura, Petrus de Camiliaco, Ingelbaldus, Leo de Ambazio, Rainaldus, Salomon de Lavarzino, Nihardus de Monte aureo, Landricus de Balgenciaco, Odo Dolenſis, Giſlebertus, Helia de Volvento, Berlaius, Hademerus malæ capſæ, Hildebertus de Rupemahildis, Guillelmus Chabocius, Petrus abbas, Guilelmus de Rupe, Ranaulfus Rabiolus, Guillelmus de Parreniaco, Conſtantinus de Mello, Ioſcelinus Cauanſgranum, Petrus Maiſnade, Manaſſes frater epiſcopi, Simon de Verruca, Stephanus de Mennaco, Guillelmus frater Gervaſii epiſcopi, Harduinus de Rupibus, Albericus de firmitate Auraimi, Hubertus de Munitione.

Actum Vindocini ipſo die dedicationis monaſterii ſanctæ Trinitatis, anno ab incarnatione domini MXL. indictione VIII. regnante Henrico rege Francorum, anno regni ſui IX.

CONCILIVM VENETVM,

in cauſa diſciplinæ eccleſiaſticæ celebratum anno Chriſti MXL. ſub Benedicto papa IX. — ANNO CHRISTI 1040.

Hoc concilium, aſſiſtenre & favente Dominico Flabanico duce Venetiarum, celebratum eſt Venetiis in eccleſia ſancti Marci ſub Vrſo patriarcha, in quo, teſte Andrea Dandulo in ſuo brevi chronico, pleraque ad diſciplinam eccleſiaſticam ſpectantia conſtituta fuerunt.

**CONCILIA IN DIVERSIS GALLIAR.

locis pro inſtituenda treuga & pace anno Chriſti MXLI. — ANNO CHRISTI 1041.

Pacem & juſtitiam inter privatos ſtatuere, multis ante conciliis cum fruſtra tentaſſent epiſcopi; treugam tandem, hoc eſt, aliquot dierum inducias ſtatis temporibus recurrentes inſtituerunt. Quod hoc demum anno factum narrat Glaber, lib. v. cap. I. Contigit vero, *inquit*, ipſo in tempore, inſpirante divina gratia, primitus in partibus Aquitanicis, deinde paulatim per univerſum Galliarum territorium, firmari pactum propter timorem Dei pariter & amorem: taliter ut nemo mortalium a feriæ quartæ veſpere, ad ſecundam feriam incipiente luce, auſu temerario præſumeret quippiam alicui hominum per vim auferre, neque ultionis vindictam a quocumque inimico exigere, nec etiam a fidejuſſore vadimonium ſumere. Quod ſi ab aliquo fieri contigiſſet contra hoc decretum publicum: aut de vita componeret, aut a Chriſtianorum conſortio expulſus, patria pelleretur. Hoc inſuper placuit univerſis, veluti vulgo dicitur, ut TREVGA DOMINI vocaretur. Quæ videlicet non ſolum humanis fulta præſidiis, verum etiam multoties divinis ſuffragata terroribus. Nam plerique veſani audaci temeritate præſcriptum pactum non rimuere tranſgredi: in quibus protinus aut divina vindex ira, ſeu humanus gladius ultor extitit. Et hoc paſſim tam frequenter contigit, ut præ ſui multitudine ſingulatim non queat adnotari. Et ſatis juſte. Nam ſicut dies dominicus propter dominicam reſurrectionem venerabilis habetur, & octavus cognominatur: ita quintus, ſextus, & ſeptimus, ob dominicæ cœnæ, & ejuſdem paſſionis reverentiam, debent ab iniquis actionibus eſſe feriati.

Quod ſynodicis decretis fuiſſe præſcriptum dubitare non poſſumus: præſertim cum dicat Glaber ſtatutum fuiſſe, ut qui ſecus feciſſet, a Chriſtianorum conſortio pelleretur: *& affirmet Ivo Carnotenſis, epiſt.* 90. Treviam Dei, epiſcoporum & eccleſiarum autoritate firmatam eſſe: *neque tamen* communi lege ſancitam, ſed pro communi utilitate hominum, ex placito ac pacto civitatis ac patriæ. *Quo de argumento plura qui volet, legat Petri de Marca Pariſienſis archiepiſcopi notas ad canonem primum concilii Claromontani, tom. x. col.* 73. *& M. Antonii Dominicy diſſertationem de treuga & pace:* qui,

qui, quod illi cum multis commune eſt, neque ſatis adbuc obſervatum, pacem in multis Galliarum conciliis firmatam, cum trenga domini confundit.

ANNO CHRISTI 1042.

*** SYNODVS CÆSENATENSIS,

In qua Ioannes epiſcopus, clericorum in commune viventium ſocietatem inſtituit, iiſque alendis patrimonium aſſignat, anno Chriſti MXLII.

Ex Ital. ſacra to. II.

IN nomine Dei & Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti. Anno, Deo propitio, pontificatus D. N. Benedicti ſummi pontificis, & univerſalis papæ, in apoſtolica ſanctiſſima beati Petri apoſtoli domini ſede, anno decimo, die ſecunda menſis Iunii, indictione decima, & anno ab incarnatione domini milleſimo quadrageſimo ſecundo, poſt obitum Conradi imperatoris, Cæſenæ. Diverſa licet in ſe membra retineat eccleſia mater univerſalis: unita tamen eſt, & ratione fidei, & operatione virtutis. Nam ſecundum apoſtoli ſententiam, in uno corpore diverſa ſunt membra: omnia autem non eumdem actum habent. Et in eccleſia diverſi ſunt ordines: ſed ad unum caput, quod Chriſtus eſt, generaliter referuntur. Conſtat eccleſiam....... Aliter tamen in eccleſia monachi, aliter clerici converſantur....... Et ideo ego Ioannes divini reſpectus operatione epiſcopus Cæſenas, clericorum noſtri epiſcopatus vitam in melius reformare, domino inſpirante volens........ cum concilio Geheardi ſenioris, & magiſtri noſtri, Ravennatis ſedis archiepiſcopi, aliorumque confratrum noſtrorum, tam epiſcoporum, quam etiam religioſorum abbatum, aliquantos ſacerdotes, necnon & diacones, cæteroſque eccleſiaſtici ſtatus, in unum collegimus, qui ad honorem domini, & ſancti Ioannis Baptiſtæ, communiter in uno loco conveniant, ubi communiter veſcantur, & dormiant, & ad ſerviendum domino ſine intermiſſione conſiſtant; &, ut ſolummodo divino cultui mancipetur, a populari converſatione removeantur. Nam ſicut ait apoſtolus: *Qui militat domino non implicat ſe negotiis ſecularibus.* (2. Tim. 2.) Ideo conſilio, tam majorum, quam minorum, totiuſque populi noſtri: Ego prædictus Ioannes epiſcopus Cæſenas trado, & ordino, & in perpetuum diſpono vobis, Ioannes archipreſbyter, Petre preſbyter, & per vos, veſtris fratribus, & ſucceſſoribus in perpetuum, qui canonico more ad ſerviendum noſtræ eccleſiæ ſunt permanſuri, ideſt, plebem unam integram cum omnibus ſibi pertinentibus, cui vocabulum eſt ſancti Victoris in valle, monaſterium unum integrum, cui vocabulum eſt ſanctorum Laurentii, & Zenonis,....... Debeatis etiam orare aſſidue pro mea, & meorum anteceſſorum, & ſucceſſorum anima. Et non licebit nobis & noſtris ſucceſſoribus, hæc omnia quæ largiti ſumus per ullum modum abſtrahere, vel minuere. Quod ſi quis ſupradictæ ordinationis, & diſpenſationis ſtatutum temeratie.......

Ego Gebeardus, Dei gratia, archiepiſcopus.

Ego Ioannes, gratia Dei, epiſcopus Cæſenatenſis eccleſiæ, ſic diſpoſui, ſic decrevi, & in perpetuum valere præcepi.

Et ſubſcripſerunt aliqui teſtes.

ANNO CHRISTI 1043.

*** CONCILIA DVO PROVINCIÆ NARBONENSIS.

ANNO ſalutis humanæ MXLIII. in concilio provinciæ Narbonenſis, cui interfuerunt archiepiſcopi duo, Narbonenſis & Arelatenſis, & epiſcopi octodecim, excommunicati ſunt invaſores bonorum monaſterii Cuxanenſis.

ANNO Chriſti MXLV. decretum ediderunt Guifredus Narbonenſis archiepiſcopus, & Oliba epiſcopus Auſonenſis: quo privilegiis ſuis communierunt eccleſiam ſancti Michaelis Fluvianenſis in comitatu Emporitano. Cui decreto ſubſcripſerunt Guifredus archiepiſcopus Narbonenſis, Bernardus epiſcopus Conſeranenſis, Petrus epiſcopus, Oliba epiſcopus*, Arnaldus epiſcopus Magalonenſis, Froterius Nemauſenſis, Berengarius Helenenſis, Arnulfus Rotenſis, VVifredus epiſcopus*. Et ſubſequentibus temporibus, Guillelmus epiſcopus Auſonenſis, Berengarius Gerundenſis, & Berengarius Barcinonenſis. Diu vero poſt hæc tempora, decretum illud confirmavit Girardus Oſtienſis epiſcopus, apoſtolicæ ſedis legatus. 1045.

* Auſonenſis

* Carcaſſonenſis

Ex tabulis Cuxanenſis monaſterii, acta utriuſque concilii deſcripſit Petrus de Marca Pariſienſis archiepiſcopus: cui accepta ferimus hæc breviaria. Poſterius concilium tempore Gregorii VI. celebratum eſt. Hic tamen cum priore conjunximus, cum ſint ambo ejuſdem provinciæ, ambo ex iiſdem tabulis Cuxanenſibus deſcripta, neque vero longis temporum ſpatiis disjuncta.

ANNO CHRISTI 1044.

*** CONCILIVM CONSTANTIENSE,

Vbi maxima pax inſtituta, anno Chriſti MXLIV.

DE *hoc concilio ita Marianus Scotus in chronico, & ex eo chronicon Hildesheimenſe:* Anno MXLIV. indict. XII. Heinricus* rex iterum Pannonias invadens, ſatisfactiones, obſides, munera, pacis per jusjurandum confirmationem accipiens, diſceſſit. Inde reverſus, Conſtantienſi ſynodo affuit, ubi cunctis debita dimiſit: deſtructiſque omnibus inimicitiis*, pacem hactenus inauditam, tam in tota Suevia, quam in aliis regni ſui provinciis, regia cenſura per edictum confirmavit.

*qui poſtea fuit Imp. Henr. IV.

* *al.* monitionibus;

ANNO CHRISTI 1044.

VITA GREGORII PAPÆ VI.

Gregorius VI. quando & a quibus electus?

GREGORIVS, bujus nominis ſextus, cui antea Gratiani nomen erat, anno domini 1044. tempore regnantis Henrici ſecundi a Romanis, tamquam eccleſiæ Dei liberator, unanimi conſenſu electus eſt pontifex: quando tricipitem illam beſtiam pharmaco tali, quod temporis illius infelicitas exigebat, e medio ſuſtuliſſet, dataque pecunia, ab intruſis pontificibus pacem & unionem eccleſiæ comparans, ejuſdem eccleſiæ vexationem redemiſſet. Factum pontificis prudentiſſimum nemo, niſi Benno ſchiſmaticorum ſignifer, utriuſque Gregorii VI & VII. magiſtri & diſcipuli hoſtis infenſiſſimus, hominum omnium mendaciſſimus, tamquam ſimoniacum reprehendit umquam. Gregorius VII. qui implacabilis ſimoniacorum hoſtis erat, ob ejus amorem ſe poſt adeptum pontificatum Gregorium VII. vocari voluit, cum antea Hildebrandus appellatus fuiſſet: in concilio Romano, quod anno pontificatus ſui ſeptimo habitum fuit Romæ, eumdem legitimum pontificem, & præceſſorem ſuum recognoſcit. Glaber, qui hoc tempore ſcripſerat, Gregorium ſummopere laudans,

An fuerit ſimoniacus?

„ laudans, hæc de ejus ingreſſu commemorat: Tunc „ vero cum conſenſu totius Romani populi, atque „ ex præcepto imperatoris, ejectus eſt a ſede Benedictus: & loco ejus ſurrogatus eſt vir religioſiſſimus „ ac ſanctitate perſpicuus Gregorius, natione Romanus, cujus videlicet bona fama, quidquid prior „ fœdaverat, in melius reformavit. Ipſe quidem Petrus Damiani, mox quam audiviſſet ejus promotionem canonicam, ſcriptis ad eum litteris eidem congratulatur, quod eccleſia Dei, per ejus electionem ſordibus expurgatis, priſtinum decorem conſecuta fuerit. Otto Friſingenſis, poſtquam ſchiſmatis ſupra recenſiti fœditatem commemoraſſet, dixiſſetque miſerrimum ſtatum eccleſiæ per religioſum quemdam presbyterum nomine Gratianum, zelo pietatis facta redemptione ſchiſmatis, in melius mutatum eſſe, modo quo ſupra ejuſdem auctoritate enarravi, ſubjungens ibidem ait: Ob ea „ cives præfatum presbyterum tamquam eccleſiæ Dei „ liberatorem, in ſummum pontificem elegerunt, „ eumque mutato nomine Gregorium VI. vocaverunt. Vnde ſicut errare noſcuntur hi, qui Ioannem ſchiſmaticum, de quo ſupra in Benedicto, cum Gratiano conflant in unum: ita etiam qui Gregorium inter tres illos improbatos pontifices enumerant. Initio pontificatus a Caſimiro eam, quam Benedictus ſolvendam impoſuerat, contributionem denarii accepit. Poſt hæc ſceleratos urbe expulit: & ſacrilegos rerum eccleſiaſticarum invaſores, quos verbis & gladio ſpiritali non poterat, gladio militari ad reſtitutionem ſpolii adegit. *VVilhelmus Malmesburius de geſtis Anglorum.*

Gregorius an fuerit ſchiſmaticus?

Qua de cauſa dum odium & invidiam Romanorum ex furtis & rapinis viventium incurriſſet, crimine ſimoniæ & homicidii inſimulatus, venit ad Henricum regem, Placentiæ degentem: ibique habito concilio Sutrino cui ipſe præſedit, nullo teſtimonio convictus, nullave ſententia judicatus, ob pacem eccleſiæ conciliandam, & ſchiſmatis periculum, quod iterum imminebat conflandum, imitatus Gregorium Nazianzenum, ſponte ſe abdicavit, anno domini milleſimo quadrageſimoſexto: cum, teſte Leone Oſtienſi, ſediſſet annos duos & octo menſes.

Gregorius quando & cur ſe pontificatu abdicaverit?

ANNO CHRISTI 1046.

CONVENTVS EPISCOPORVM Atulenſis in diœceſi Helenenſi anno MXLVI.

ANNO Chriſti MXLVI. Ad dedicationem monaſterii beatæ Mariæ Atulenſis in diœceſi Helenenſi convenerunt, VVifredus archiepiſcopus Narbonenſis, Berengarius epiſcopus Helenenſis, & VVifredus Carcaſſonenſis: abbates quoque, Petrus Rodenſis, & Raymundus ſancti Andreæ. In eo conventu confirmata eſt libertas monaſterii Atulenſis. *Ex Arulenſi tabulario acta ipſa deſcripſit Petrus de Marca Pariſienſis archiepiſcopus, cujus ex ſchedis hoc ſummarium habemus.*

ANNO CHRISTI 1046.

CONCILIVM SVTRINVM, Quo Gregorius VI. ſeipſum pontificatu abdicavit, anno domini MXLVI.

Acta concilii.

DE rebus in hac ſynodo geſtis Hermannus hujus temporis ſcriptor iſta refert: *Coadunato exercitu, Papiæ ſynodum celebravit. Inde Placentiam veniens, Gratianum clariſſimum, nempe Gregorium VI. quem expulſis prioribus Romani papam ſtatuerant, ad ſe venientem honorifice ſuſcepit: ſicque cunctis proſpere cedentibus, juxta natalem domini non longe ab urbe Roma apud Sutrium ſynodo item acta, cauſaque erroneorum pontificum diligentius ventilata, Gratianum papam convictum baculo paſtorali privavit. Deinde omnium, tam Romanorum, quam aliorum conſenſu, Suidgerum epiſcoporum, qui poſt Eberhardum primum ſecundus Bambergenſem ſexto jam anno regebat eccleſiam, nimium reluctantem, ſummum Romana eccleſia elegit pontificem. Sicque circa vigilias natalis domini ipſam ingrediuntur urbem.* Hæc de rebus in concilio geſtis Hermannus. Sed quod refert in hac ſynodo, tres ſchiſmaticos pontifices depoſitos eſſe: non aliter intelligendum eſt, quam quod privati fuerint illis reditibus, quos cum illis tranſigens Gratianus, ad quietem & unionem eccleſiæ redimendam, illis aſſignaverat. Et quorum gratia idem in hoc judicio ſimoniæ accuſatus, ſed nequaquam convictus fuerat. Illud vero quod ait, Gregorium in hoc concilio Sutrino depoſitum fuiſſe, nequaquam ſuſtineri poteſt: ſicut etiam quod de electione ſucceſſoris conſtitutum eſſe adjicitur. Scribit enim Leo Oſtienſis, quod abdicatione Gregorii imperator exultans, cum omnibus ipſius concilii epiſcopis Romam venerit, & in eccleſia beati Petri apoſtoli congregato clero populoque Romano, quod Sutrii geſtum eſſet expoſuerit, & de ordinando pontifice tractatum fuerit. Et præterea quod poſt factam diligentem inquiſitionem, cum nullus alius tanto munere & officio dignus inveniretur, electione omnium epiſcopus Bambergenſis eccleſiæ ab Hamburgenſi præſentatus, natione Saxo, electus, eique nomen Clementis ſecundi impoſitum fuerit. *Vide Baronium anno* 1046. *num.* 12.

An & quomodo tres pſeudopapæ ſchiſmatici in hac ſynodo depoſiti?

An Gregorius hic depoſitus?

ANNO CHRISTI 1046.

VITA ET EPISTOLA CLEMENTIS PAPÆ II.

CLEMENS papa natione Germanus, hujus nominis ſecundus, ante Suidgerus appellatus, poſt factam Gregorii ſexti abdicationem, ex Bambergenſi epiſcopo, opera ſtudioque Henrici regis, quaſi tanto munere dignior nullus inveniretur, unanimi conſenſu omnium creatus eſt pontifex, Romæ, in vigilia nativitatis domini, anno 1046. Poſtero nativitatis domini ex more conſecratus, & nomine Clementis ſecundi appellatus, Henricum regem, ejuſque conjugem Agnetem, imperiali benedictione ſublimavit. Imperator Roma diſcedens, Gregorium ſextum quondam pontificem, ne quid ipſo præſente Romæ innovaretur, ſecum in Germaniam abduxit. Comitatus eſt eum Hildebrandus ejus diſcipulus, ſedis apoſtolicæ ſubdiaconus, poſtea vero Gregorius ſeptimus. Cum eodem Roma profectus eſt Clemens, qui ultra montes, teſte Leone Oſtienſi, ſeptimo Idus Octobris, nono menſe a ſua promotione, ex hac vita migravit. Corpus ejus Roma Bambergam tranſlatum, ſepultum eſt Bambergæ. Quod cum Benedicto innotuiſſet, ille tertio ſedem apoſtolicam invaſit, eamque uſque ad Damaſi II. electionem per octo menſes tenuit. *Leo Oſtienſis.*

Clemens II. quando & a quibus pontifex electus?

Henricus coronatur.

Clementis obitus, & tempus ſedis.

EPISTOLA SIVE DIPLOMA CLEMENTIS PAPÆ II. AD IOANNEM Salernitanum archiepiſcopum.

Factam ejus tranſlationem ex epiſcopatu Peſtano in Salernitanum confirmat, eique pallium concedit.

Clemens

Clemens epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto in Chriſto fratri Ioanni amodo Salernitano archiepiſcopo, perpetuam in Domino ſalutem.

QVOTIENS ita contingit, ut exigente neceſſitate, & maxima utilitate, tranſmutandus eſt quiſquam epiſcopus de propria ſede ad aliam: diligentiſſime perquirenda eſt perſona, utrum neceſſario ſit tranſmutanda, ut ſic major utilitas oriatur, ſicut major ſedes aſſumitur. Te vero, frater cariſſime, quem unanimitas cleri & populi Salernitanæ eccleſiæ, una cum glorioſiſſimo principe Guaimario de ſede Peſtana accepit, & in ſuum pontificem elegit, diligenter diſcuſſimus, ne tuæ ambitionis cauſa, & non majoris utilitatis neceſſitate electus fuiſſes, aut forte per ſimoniacam hæreſim. Quod ita ab omnibus eſt abnegatum, ut nullius audiretur ore prolatum. Siquidem Salerni manentes, & hoc ab omnibus perquirentes, cum te audiremus ab omnibus laudari, & ab omnibus videremus amari: Dominum benediximus, qui tantam concordiam in tanta hominum diverſitate ſuper te potuit efficere, ut nullus videretur diſcrepare. Etenim circa te idem amor in omnibus, eadem intentio, commune omnibus deſiderium. Quapropter annuentes petitioni votoque eorum omnium, & maxime prædicti glorioſi principis Guaimarii, te, frater, ſicut & de ſede propria ad ſuam tranſtulerunt, poſcentibus tuorum meritis morum, non rapina tuæ avaritiæ id affectante, apoſtolica aſſenſione per hoc noſtræ autoritatis privilegium incardinamus, & inthronizamus eidem Salernitanæ ſedi, in qua fungaris archiepiſcopi decore & honore. Nam in te nobis complacuit, quidquid de te fama diſpergit, videlicet ſanctitas, caſtitas, benignitas, & omnia quæ Deo placabilia ſunt.

Vnde in nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, archiepiſcopali pallio noſtra apoſtolica manu dilectionem veſtram inſignivimus: quo utaris toties in anno, quoties prædeceſſores tuos eo uſos fuiſſe conſtat. In quo, quia de vellere ovis eſt, intellige te ovium paſtorem. Et quia eo circumcingeris, & etiam circa humeros portas, cognoſcas & undique circumſpicias, ne aliqua erret, & in morſus incidat luporum. Quod ſi aliquando, quod abſit, contigerit: eam habeas in humeros ad caulam reportare, & priſtinæ ſocietati coadunare. Quod vero ante & retro crux Domini habetur: illud apoſtolicum ſemper docet ante oculos tuæ mentis habere: *Mihi mundus crucifixus eſt, & ego mundo.* Confirmamus etiam tibi ipſum ex integro archiepiſcopatum Salernitanum, cum omnibus adjacentibus parochiis ſuis. Et inſuper licentiam damus & poteſtatem ordinandi & conſecrandi epiſcopos in his ſubjectis vobis locis, hoc eſt, Peſtanenſem epiſcopatum, cum parochiis & adjacentiis ſuis, & epiſcopatum Conſanum, & epiſcopatum Nolanum, & epiſcopatum Maluitanum, necnon & epiſcopatum Acerentinum, ſimulque & epiſcopatum Biſiniacenſem, atque epiſcopatum Cuſentiæ, cum omnibus parochiis & adjacentiis eorum. Pro pallio vero, quod ſupra diximus, poſt diſceſſum quidem tuum ſucceſſores tui perveniant ad apoſtolicam ſedem, & uſum pallii conſecrationemque decretaliter recipiant. Et non habeant poteſtatem ſucceſſores noſtri in cunctis prædictis epiſcopatibus, quos vobis apoſtolica autoritate conceſſimus, deinceps epiſcopos conſecrare, quemadmodum vobis conceſſum eſt. Si quis autem nefario auſu, quod non optamus, huic noſtræ conceſſioni aliquo modo contraire voluerit, & omnia ſuprascripta a nobis firmata violare præſumpſerit, perpetuo anathematis vinculo religetur. Et ut hæc noſtra conceſſio firma in perpetuum maneat, bulla noſtra & ſigillo eam ſignari præcepimus. At qui pio intuitu cuſtos & obſervator hujus noſtri privilegii extiterit: benedictionis gratiam, & cæleſtem retributionem a juſto judice domino Deo noſtro conſequi mereatur in ſæcula ſæculorum. Amen.

Quid ſignet pallium.

Gal. 6.

Scriptum eſt per manus Ioannis ſcriniarii & notarii ſacri Lateranenſis palatii, *&c.* Datum XII. Kalendas Martii per manus Petri diaconi & bibliothecarii & cancellarii ſanctæ apoſtolicæ ſedis, anno domini Clementis II. papæ primo, indictione decimaquinta.

ANNO CHRISTI 1047.

CONCILIVM ROMANVM,

ad reformandum eccleſiæ ſtatum, contra ſimoniacos in primis, celebratum anno Chriſti MXLVII. tempore Clementis papæ II.

CLEMENS recens creatus, hanc ſynodum, teſte Petro Damiani in epiſtola ad Henricum archiepiſcopum Ravennatem, ad reformandum eccleſiæ ſtatum Romæ indixit. In qua illud potiſſimum annuente imperatore conatus eſt, ut ſimoniacos vepres, qui adeo excreviſſent, ut patrisfamilias ſementem ſuffocarent, non modo ſuccideret, ſed penitus eradicaret. Quid vero contra ſimoniacos hic conſtitutum fuerit, his verbis prædicta epiſtola recenſet: *Poſt longam ſane diſceptationem, tandem ſuggeſtum eſt reverendæ memoriæ imperatori, ejuſdem ſedis epiſcopum Clementem decreviſſe, ut quicumque a ſimoniaco conſecratus eſſet, in ipſo ordinationis ſuæ tempore non ignorans ſimoniacum eſſe, cui ſe obtulerit promovendum, quadraginta nunc dierum pœnitentiam ageret, & ſic in accepti ordinis officio miniſtraret.* In eadem hac Romana ſynodo altercationem eſſe obortam inter Mediolanenſem, Aquileienſem, & Ravennatem antiſtites, de loco ſedendi, quinam ipſorum proximus apud Romanum pontificem ſedere deberet, adjudicatam autem eſſe cauſam Ravennati, narrat Hieronymus Rubeus in hiſtoria Ravennate, deque his confectum eſſe diploma, quod ſe vidiſſe teſtatur.

A quo indictum?

Quid actū.

ANNO CHRISTI 1048.

VITA
DAMASI PAPÆ II.

DAMASVS, qui, cum eſſet epiſcopus Brixienſis, Poppo nominabatur, ſedi apoſtolicæ ab imperatore præſentatus, & Romam miſſus, omnium ſuffragiis eſt electus, comprobatus & conſecratus pontifex Romanus anno domini 1048. tempore Henrici imperatoris II. Sedit dies tantum viginti tres. Defunctus Præneſte, ut habet Leo Oſtienſis, delatus Romam in eccleſia ſancti Laurentii, extra muros eſt ſepultus. Sedes uſque ad annum ſequentem vacans, unguibus Benedicti invaſoris diſcerpta fuit.

Damaſus quando, ubi, & a quo electus?

ANNO CHRISTI 1048.

CONCILIVM SENONENSE,

Ab omnibus provinciæ Senonenſis epiſcopis coram Henrico rege habitum, anno MXLVIII.

ANNO æræ Chriſtianæ MXLVIII. Senonis congregata eſt coram Henrico Francorum rege ſynodus,

ANNO CHRISTI 1048.

ſynodus, cui præfuit Gilduinus Senonenſis epiſcopus, interfueruntque omnes provinciæ Senonenſis epiſcopi: Imbertus* Pariſienſis, Maynardus Trecenſis, Hugo Nivernenſis, Herbertus Autiſſiodorenſis, Gualterus Meldenſis, & Iſambardus Aurelianenſis. Quo in concilio rex & epiſcopi, Theobaldi comitis Trecenſis precibus annuentes, fundationem monaſterii ſancti Ayguſti in urbe Pruvinenſi, a Theobaldo factam, confirmarunt. *Ex diplomate ſancti Ayguſphi cui rex, & epiſcopi ſubſcripſerunt.*

* al. Humbertus

ANNO CHRISTI 1049.

VITA ET EPISTOLÆ
LEONIS PAPÆ IX.

Leo quando & a quo electus?

LEO, qui hujus nominis vulgo IX. appellatur, ex comite Dagſpurgenſi, & epiſcopo Tullenſi in Leucis, cui nomen Bruno fuerat, maximo bono totius eccleſiæ catholicæ creatus eſt pontifex Idibus Februarii, anno 1049. tempore Henrici imperatoris II. Cardinales per legationem ab imperatore petiverunt ſuo nomine eligi & præſentari aliquem idoneum, qui Benedictum jam tertium ſedem apoſtolicam violenter invadentem ejicere poſſet. Delegit imperator Brunonem ex nobili Francorum proſapia oriundum, Tullenſium epiſcopum, cumque purpura pontificali indutum a ſe dimiſit, ut coram cœtu cardinalium ſe eligendum præſentem ſiſteret. Cum per Gallias iter ageret, inquit Otto Friſingenſis, contigit eum Cluniacum venire, ubi forte tunc præfatus Hildebrandus, prioratus, ut dicitur, obedientiam adminiſtrabat. Is vero Leonem adiens, æmulatione Dei plenus, conſtanter eum de incepto redarguit, illicitum eſſe inquiens per manum laicalem ſummum pontificem ad gubernationem totius eccleſiæ violenter introire. Verum ſi ſuis ſe credere velit conſiliis, utrumque, & quod majeſtas imperialis in ipſo non exacerbetur, quodque libertas eccleſiæ in electione renovetur, ſe pollicetur effecturum. Inclinatus ille ad monitum ejus purpuram deponit, peregrinique habitum aſſumens, & ducens ſecum Hildebrandum, iter carpit. Igitur ad Vrbem uſque venientes conſilio Hildebrandi, a clero & populo Bruno in ſummum pontificem eligitur. Ita Leo, ſicut illi more apoſtolico præcedentibus propheriis & viſionibus ante quinquennium divinitus revelatum fuerat, legitime electus eſt Romanæ eccleſiæ pontifex optimus, meritis valde inſignis, & ob vitam quam ducebat angelicam, angelorum conſortio digniſſimus. De quo hoc memorabile refert Sigebertus, quod cum ex Galliis Romam tenderet, audiverit voces angelorum cantantium: *Dicit dominus, Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis.* Vnde factum eſſe credo, quod ſimul ac conſecrationem pontificiam Romæ accepiſſet, nihil ibi moratus, Sipontum in Apulia ad viſitandam eccleſiam ſancti Michaelis in rupe Gargana ſitam, & ad promerenda apud Deum ſuffragia ſanctorum angelorum, celeberrimam ejus temporis peregrinationem accurrerit. Ex hac peregrinatione reverſus, monaſterium Caſſinenſe ingreſſus, peracto ibidem miſſæ ſacrificio, pro honoribus ſibi exhibitis gratias egit, & monaſterium ſimul & abbatem multis privilegiis donavit. Tullenſis eccleſiæ tantus amator extitit, ut titulum priorem Tullenſis epiſcopatus relinquere non voluerit. Patrimonium ſuum impendit in erectionem monaſterii ſanctæ crucis,

Cur & quo jure ab imperatore præſentatus?

Ab Hildebrando quare redargutus?

Leoni quid revelatum?

Leo audivit cantum angelorū. Ier. 29.

Res geſtæ Leonis mirabiles.

A illudque ampliſſimis reditibus locupletavit. Rebus eccleſiæ in Italia compoſitis, venit in Germaniam, habitiſque ibidem conciliis pluribus, quoad mores eamdem reformavit. Cumque ex Galliis in Italiam ſe conferret, ex Lotharingia ſecum duxit Humbertum, virum omni virtute & doctrina excellentiſſimum, eumque ad prædicandum Siculis verbum Dei archiepiſcopum ordinavit: ex quo poſtea ſanctæ Romanæ eccleſiæ factus eſt cardinalis. Donatione abbatis monaſterii ſancti Remigii in Gallia ſuſceperat ligneum ſcyphum benedictionis cauſa oblatum, quem pro amore tanti pontificis valde obſervabat: qui cum de manu ferentis miniſtri caſu decidiſſet, & fractus fuiſſet, valde contriſtatus B eam ob rem pontifex, juſſit ſibi fragmenta afferri: præmiſſaque oratione, altera pars alteri adjuncta fuit. Preſbyterum quemdam, qui per cancellarium ſedis apoſtolicæ, data pecunia corruptum, litteras abſolutionis furtim obtinere ſtuduerat, redditis illi cum imprecatione apoſtolica muneribus, dementavit. Quamdiu Romæ remoratus eſt, inquit Leo Oſtienſis, omni tempore tribus per hebdomadam diebus a Lateranenſi eccleſia uſque ad ſanctum Petrum privato habitu, nudiſque pedibus, cum duobus aut tribus clericis, noctu pſallendo & orando pergebat. Decimam partem oblationum, quas prædeceſſores in ſuum uſum convertere conſueverant, ipſe utilitati baſilicæ principis apoſtolorum ceſſit. C Suenonem Danorum regem, cognomento Magnum, trium regnorum dominum, coegit dimittere uxorem quam duxerat conſobrinam. Ad componendas diſſenſiones inter imperatorem & Andream Hungariæ, Roma evocatus venit in Germaniam; ſed deluſus a rege Hungariæ nihil effecit. Adverſus Northmannos auxilium imperatoris petiit & impetravit. Cum VVormatiæ una cum imperatore natalem Redemptoris celebraret, poſtero die, propter inobedientem diaconum autoritate apoſtolica ſuſpenſum, ipſi cum Luitpoldo Moguntino orta fuit illa controverſia, quam abbas Vrſpergenſis refert; & de ea, pro ſuo odio quod ſchiſmaticus in Romanos pontifices conceperat, male judicavit. Eodem tempore in Germania exiſtens, abbatiam Fuldenſem, & Bambergam ſedi apoſtolicæ D antehac donatam, pro Benevento aliiſve civitatibus & juribus in Italia ab imperatore acceptis, permutavit. Cum Northmannis infelici prælio pugnavit: fugato enim toto exercitu, Teutonicorum militum alii cæſi, alii capti fuerunt: immo ipſe pontifex in Northmannorum manus ac poteſtatē venit, non ſine vincentium Northmannorū dolore & pœnitentia. Vnde factū quod eidem, quamquam victus eſſet, ob reverentiā apoſtolici culminis, in omnibus tamquam victori morem gererent, ipſumque cum E ſuis omnibus, prout petierat, relaxarent, & honorifice in locum quem vellet tutum deducerent. Petrus Damiani, in epiſtola ad Firminum epiſcopum, adverſus Leonem bella tractantem & militaribus copiis ſe miſcentem ſcripſit: eumque hac de re, quaſi rem malam, & eccleſiaſtico ordini inconvenientem egerit, reprehendit & ſuggillat. Sed cum hac de re aliter univerſa ſentiat eccleſia, ignoſcendum eſt mœrenti eremitæ, qui Germanorum & Gallorum loricatos & galeatos epiſcopos perſtringens, ſtylum nimis laxavit: &, ut in hujuſmodi affectibus frequenter accidere ſolet, metam redargutionis exceſſit. Petrus patriarcha Antiochenus, ſapiens quæ ſunt catholicæ fidei, ſimul ac creatus eſt patriarcha, more majorum, catholicæ & apoſtolicæ eccleſiæ communionem per epiſtolam una cum fidei profeſſione ad Leonem

Miracula Leonis IX. adhuc viventis.

Cōtroverſia inter Leonem & Luitprandum Moguntinum epiſcopum.

A Northmannis ſuis victoribus honoratus.

Petrus Damiani reprehendens Leonem bella gerentem redarguitur.

Antiochena eccleſia Romanæ cōciliatur.

Ooo miſſam

miſſam expectivit: &, ut ex reddita Leonis epiſtola conſtat, impetravit. Poſt acceptam & refutatam impiam Michaelis Conſtantinopolitani patriarchæ epiſtolam, pro pace inter Latinos & Græcos conciliandа, & pro bello adverſus Northmannos conficiendo, legationem miſit Conſtantinopolim ad Conſtantinum Monomachum imperatorem. Legationē miſit in Orientem. Fungebantur legatione Humbertus epiſcopus Silvæ candidæ, Fridericus archidiaconus cancellarius, cardinales, & Petrus epiſcopus Amalphitanus. Rerum ab ipſis Conſtantinopoli geſtarum commemoratio brevis & ſuccincta extat apud Baronium, quam infra ſubjungimus. Antequam a legatione reverterentur, Beneventi infirmatus in comitatu Gunfridi Northmanni olim hoſtis ſui, Romam delatus, ſancte & pie obdormivit in Domino xiv. Kalendas Maii, poſtquam ſediſſet annos 5. menſes 2. & dies 8. Sāctus Leo poſt obitum miraculis claret. Sepultus in baſilica ſancti Petri juxta ſepulcrum ſancti Gregorii, miraculis celeberrimis claruit, de quibus ſupra, & infra in notis concilii Remenſis. Ceſſavit epiſcopatus menſes undecim, & dies vigintiquatuor.

EPISTOLA I.

LEONIS PAPÆ IX.

AD MICHAELEM CONSTANTINOPOL. PATRIARCHAM.

Adverſus ejus & Leonis Acridani epiſcopi inauditas præſumptiones, & nimias vanitates.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Michaeli Conſtantinopolitano, & Leoni Acridano, epiſcopis.

I.

Luc. 2. IN *terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Hujuſmodi exordium docuit nos illud dominicum: Luc. 10. *In quamcumque domum aut civitatem intraveritis, primum dicite: Pax huic domui: & ſi ibi fuerit filius pacis, requieſcet ſuper illum pax veſtra; ſin autem, ad vos revertetur.* 1. Cor. 7. *In pace etenim vocavit nos Deus, qui eſt pax noſtra: qui fecit utraque unum, & veniens* Ephes. 2. *evangelizavit pacem his qui longe, & his qui prope erant*: & inter nonnulla dixit: Matth. 5. *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Quorum pedes deiloquus Iſaias admiratus, proclamat: Iſa 52. Rom. 10. *Quam ſpecioſi pedes evangelizantium pacem!* Ad quam magnus Paulus conteſtando ſic diſcipulos adhortatur: Hebr. 12. *Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deū.* Et: Rom. 12. *Si fieri poteſt, quod ex vobis eſt, cum omnibus pacem habentes.* Et rurſum: 1. Cor. 13. *Pacem habete, & Deus dilectionis & pacis erit vobiſcum.* Nec immerito, dicente diſcipulis ſuis, immo omnibus Chriſtianis, ipſo Domino: Ioan. 14. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* Quæ utique quam germano & unanimi affectu, & indiſſolubilis fœderis nexu retinenda ſit, hinc poteſt colligi, quod eam ultimam coheredibus & comparticibus ſuis, velut hereditario & perpetuo jure commendatam ſub teſtamento, mox ſuo ſanguine ſubſcripto, & pia morte confirmato reliquit, quaſi diceret: Fratres & coheredes mei, relinquo vobis ex patrimonio noſtro ſortem, temporalem videlicet pacem: quam ſi integram & incontaminatam in fine mihi repræſentaveritis, meam ſortem, pacem ſcilicet ſempiternam, adjungo vobis. Nec his contentus, Patri æqualis, Patreque minor, pro hac ipſa Patrem ſic deprecatur, ad Patrem ſuum, & Patrem noſtrum, a quo numquam diſceſſerat, rediturus: *Pater, quos dediſti mihi, volo ut ſint unum, ſicut & nos unum ſumus, ut ſint conſummati in unum.* Ioann. 17.

II.

Sed *væ mundo ab ſcandalis*: Matth. 18. quia cum pene omnes paginæ divinæ nos pariter invitent ad bonum unitatis & pacis, quatenus cor unum & anima una ſit nobis in eo qui unanimes in domo ſua, quæ eſt catholica eccleſia, habitare facit: extitere tamen hactenus, & exiſtunt miſeri homines, ſua, non quæ ſunt Ieſu Chriſti, quærentes, per omnia militibus Dominum gloriȩ crucifigentibus nequiores. Illi ſiquidem corruptibili tunicæ ipſius, quia inconſutilis & deſuper contexta erat per totum, pepercerunt, dicentes: *Non ſcindamus eam*: Ioan. 19. quadam utique reverentia admirati & textricis diligentiam, & operis elegantiam. Iſti vero incorruptibili caritati ejus, qua univit eccleſiam, ut exhiberet ſibi veſtem glorioſam, non habentem maculam aut rugam, impias & ſacrilegas manus ad diſcindendum crudeliter injiciunt, linguas magniloquas & doloſas ad confodiendum illam exacuunt: nihili pendentes ineffabili & ſpeciali artificio coæternæ Deo Patri ſapientiæ compactam & & contextam, nec humano ingenio, ſeu philoſophorum ſyllogiſmis aut argumentationibus conſutam: *Stulta enim mundi elegit Deus, ut confundat ſapientes.* 1. Cor. 1. Neque enim per rhetores & ſophiſtas collegit piſcatores, ſed per piſcatores & ſimplices piſcatus eſt ſophiſtas & oratores: quia, ſicut egregius Paulus dicit: *Non eſt in ſermone regnum Dei, ſed in virtute.* 1. Cor. 4.

III.

De eccleſiæ unitate. Verum erubeſcat & confundatur impia hæreſis, impudenter inhians ſectioni atque diviſioni inſecabilis & indiviſibilis unitatis, reclamante & repugnante non ſolum ipſius unitatis natura, ſed etiam humanæ ſapientiæ conjectura. Diſcedant ergo perfidi corui, milui, vultures, & quæcumque laniatu vel morte aliena paſcuntur aves. Sola columba ad arcam redeat, & ſuper caput Domini Ieſu manens, totum corpus ejus, quod eſt eccleſia, uniat, infundat & repleat: unicamque columbam de diverſæ profeſſionis & nationis hominibus atque linguis omnibus, quaſi de diverſis membris efficiat, cui voce capitis, quod eſt ipſe Chriſtus, dicat: *Vna eſt columba mea, perfecta mea, immaculata mea.* Cant. 5. Quæ enim ſemper una vocatur, & eſt, numquam dividitur aut ſecatur: quæ ſemper perfecta, hoc eſt plena, numquam minuitur aut evacuatur: quæ ſemper immaculata, numquam corrumpitur aut maculatur. Quoniam etſi nonnumquam ab ea plerique ita exeunt, ut non revertantur: non tamen ejus unitas inde diſcinditur, aut perfectio minoratur, ſeu virginitas violatur. Quandoquidem membra coruina ad hoc revertuntur, ut ſuo corpori, a quo ad tempus videbantur eſſe disjuncta, reincorporentur, & integerrima permaneat columba illa unica, cui ſe incorporatos & unitos falſo gloriabantur. Et quæ gemebat ſub periculis in falſis fratribus, relevata illorum exitu, per os beati Ioannis apoſtoli libere proteſtatur: 1. Ioan. 2. *Ex nobis exierunt, ſed non erant ex nobis. Nam ſi fuiſſent ex nobis, permanſiſſent utique nobiſcum.* Qui enim pectus columbæ, velut humores mali, ſolebant premere, & ad nauſeam jugiter provocare, alicujus acceſſionis vel occaſionis impulſu egreſſi, vel ejecti, aut potius egeſti, comprobantur eam relevare: atque bonæ valetudinis ſtatum ſua diſceſſione eidem revocare. Quotquot autem exeunt redituri, omnino ab ea nequeunt avelli aut præcidi: & ſi

A & ſi videntur aliquamdiu avulſi aut præciſi, quia [1. Tim 2.] *novit Deus qui ſunt ejus*, per cujus prædeſtinationem ſunt intus ſine errore, etiam qui putantur foris eſſe, & errare: nec rapit quiſquam de manu ipſius, quos jam prorſus raptos ſuſpicabamur.

IV.

Sed væ hominum ſuperbiæ & * arrogantiæ [* ignorantiæ,], qui membra antichriſti, & præcurſores ejus effecti, qui eſt rex ſuper univerſos filios ſuperbiæ, non ceſſant zizaniorum peſtes in medium tritici ſpargere, & meſſem, cui cæleſte præparatur horreum, quantum in eis eſt, atterere. De quorum periculoſo tempore dilectus Domini virgo Ioannes voluit nos inſtruere: [1. Ioan. 2.] *Filioli*, inquiens, *noviſſima hora eſt, & ſicut audiſtis quia antichriſtus venit, nunc autem antichriſti multi facti ſunt.* Hæc noviſſima hora a B primo aduentu Salvatoris incepta, uſque ad ſecundum ejus adventum eſt protendenda. Quæ quot antichriſtos jam habuerit aut detexerit, dicere quis poterit? De quibus & doctor gentium mirabilis Paulus Epheſus in Actibus apoſtolorum ait: [Act. 20.] *Ego ſcio quoniam intrabunt poſt diſceſſionem meam lupi graves in vos, non parcentes gregi: & ex vobiſipſis exurgent viri loquentes perverſa, uti abducant diſcipulos poſt ſe.* Sed, o Domine, pervigil paſtor, & leo de tribu Iuda, qui, ſecundum pſalmiſtam, [Pſal. 90.] ſuper aſpidem & baſiliſcum ambulas, & conculcas leonem & draconem, jam in fine ſæculorum oves paſcuæ tuæ variis inſidiis, & rabie innumerabilium luporum hactenus feſſas miſeranter attende, C & increpa feras arundinis, quæ ſæviunt, & dentibus frendunt ſuper humilitatem eccleſiæ tuæ, fulti & protecti arundineto, id eſt, mundana poteſtate, exterius quidem nitida, ſed interius vacua: ubi, ſicut ad beatum Iob divina voce dicitur: [Iob 40.] *Non ſolum omnes beſtiæ agri ludunt*, cuncta ſcilicet turba malignorum ſpirituum ſecundum libitum ſuum debacchatur: verum etiam Behemot, eorum utique princeps, ibidem ſub umbra dormit in ſecreto calami & locis humentibus, cum ſine aliqua inquietudine vel contradictione in ſuperborum & lubricorum cordibus requieſcit ſecurus. Catholica vero eccleſia promiſſiones tuas retinens, Domine, D quotidie gaudet compleri in doctoribus ſuis illud Sapientiæ: [Sap. 3.] *Fulgebunt juſti, & tamquam ſcintillæ in arundineto diſcurrent*, atque vento agitatas arundines comburent. Tunc feræ arundinis pariter interient, in quibus eſt congregatio taurorum, cœtus videlicet hæreſiarcharum, cervicoſo ducatu poſt ſe trahentium vaccas, id eſt, laſcivas animas populorum: ut qui probati ſunt argento, excludantur, ſcilicet perfecti in eloquiis divinis & ſtabiles in fide appareant, emineant vel manifeſtentur. Argento quippe eloquia divina ſignificantur, ut idem pſalmiſta teſtatur: [Pſal. 11.] *Eloquia Domini, eloquia caſta, argentum igne examinatum.* Per excluſionem autem, argentum vel aurum quodam artificio ſubrigitur, elevatur, & exprimitur: ut repente vi- E deatur reſperſum, & inſignitum decenti figuratione diverſorum florum aut imaginum, quod prius humile jacebat & planum. Quod totum brevius & clarius ſic eloquitur magnus Paulus: [1. Cor. 11.] *Oportet hæreſes eſſe, ut qui probati ſunt, manifeſti fiant in vobis.* Sed, o maligna heræſis, non inde tibi blandiaris, quod ab apoſtolo, *Oportet hæreſes eſſe*, audieris. Etenim in ſancto euangelio Dominus noſter dicit: [Matth. 16.] *Neceſſe eſt, ut veniant ſcandala: verumtamen væ homini per quem ſcandalum venit.* Nempe non eſt fruſtra in fornace aurificis palea: quia aurum non purgatur, ſi palea non uratur.

V.

Hæc & alia ſimilia his cum pene omnes ſacri eloquii paginæ contra impudentem veſaniam hæreticorum concrepent: vehementer obſtupeſcimus, & lacrymis caritatis plangimus, ſic edormiſſe eccleſiæ ſacerdotes; quatenus qui Dei debuerant eſſe adjutores, non exhorreant eorum fieri ſequaces, quorum memoriam cum ſonitu periiſſe, & civitates deſtructas vident. Inde eſt totum illud, quod tandem cum indicibili contritione & gemitu cordis ac corporis effundimus, in quo omnia viſcera catholicæ matris concutiuntur, in quo omnes ſenſus Chriſtianorum obtunduntur, in quo diſciplina eccleſiaſtica & ſanctorum vigor canonum confunditur ac calcatur: quia tu, cariſſime nobis, & adhuc dicende in Chriſto frater & antiſtes Conſtantinopolitane, tuque Leo Acridane, dicimini apoſtolicam & Latinam eccleſiam nova præſumptione, atque incredibili audacia, nec auditam nec convictam palam damnaſſe, pro eo maxime, quod de azymis audeat commemorationem dominicæ paſſionis celebrare. Ecce incauta reprehenſio veſtra, ecce non bona gloriatio veſtra, quando ponitis in cælum os veſtrum, cum lingua veſtra tranſiens in terra, humanis argumentationibus & conjecturis antiquam fidem confodere ac ſubvertere moliatur. Ecce, niſi quantocius reſipiſcatis, incorporati & annumerati, quod abſit, eritis in illa cauda draconis, qua tertiam partem ſtellarum cæli traxit, & in terram miſit. Ecce jam poſt mille ac ferme viginti a paſſione Salvatoris noſtri annos, incipit per vos diſcere Romana eccleſia, qualiter memoria paſſionis ejuſdem ſit recolenda, quaſi nil ei contulerit præſentia, converſatio, & diuturna inſtitutio, ſeu, qua clarificavit Deum, mors precioſa illius venerabilis ſenis, cui ſpecialiter Chriſtus Filius Dei vivi dicit: [Matth. 16.] *Beatus es, Simon Bar Iona, quia caro & ſanguis non revelavit tibi, ſed Pater meus qui eſt in cælis.*

VI.

Non ergo perpenditis, quanta impudentia dicatur pater qui eſt in cælis abſcondiſſe a principe apoſtolorum Petro cultum, ſive ritum viſibilis ſacrificii, per diſpenſationem unigeniti ſui, cui per ſemetipſum pleniſſime revelare dignatus eſt illud ineffabile arcanum inviſibilis divinitatis ejuſdem Filii ſui? Et cui non per angelum, nec per prophetam, ſed proprio ore, ipſe Dominus angelorum [Ibidem.] & prophetarum ſic repromittit in ſequentibus: *Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam*: illius capiti vos ſatagitis ſubtrahere Chriſtum Ieſum, præter quem nemo poteſt univerſali eccleſiæ aliud ponere fundamentum? Quod utique devotiſſimus ille Petrus non ſolum vivens, ſed etiam moriens demonſtravit, quando nimia humilitate & congrua ſignificatione ſe crucifigi deorſum verſo capite petivit: profecto divina inſpiratione præfigurans, ſeſe eſſe primum & quadrum lapidem in fundamento, quod eſt Chriſtus Ieſus, compaginatum, cohærentem atque connexum: qui, utpote ſuperpoſitus angulari lapidi, totum pondus eccleſiaſticæ fabricæ incorruptibili ſoliditate ſufferret, ac proprii capitis ſuppoſitione omnia membra coporis Chriſti per aptas & naturales compages, uſque ad conſummationem ſæculi, quaſi uſque ad pedes creſcentia, inflexibili collo ad cælos ſuſtolleret.

VII.

Taliter ſancta eccleſia ſuper petram, id eſt, Chriſtum, & ſuper Petrum vel Cepham filium Ioannis, qui prius Simon dicebatur, ædificata, quia inferi

portis, diſputationibus ſcilicet hæreticorum, quæ A vanos ad interitum introducunt, nullatenus foret ſuperanda. Sic pollicetur ipſa veritas, per quam ſunt vera, quæcumque ſunt vera: Matth. 16. Luc. 22. *Portæ inferi non prævalebunt adverſus eam.* Cujus promiſſionis effectum ſe precibus impetraſſe a Patre idem Filius Ibidem. proteſtatur, dicendo ad Petrum: *Simon, ecce ſatanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Erit ergo quiſquam tantæ dementiæ, qui orationem illius, cujus velle eſt poſſe, audeat in aliquo vacuam pu- Hereſes omnes per eccleſiam Romanam expugnatę. tare? Nonne a ſede principis apoſtolorum, Romana videlicet eccleſia, tam per eumdem Petrum, quam per ſucceſſores ſuos, reprobata & convicta, B atque expugnata ſunt omnium hæreticorum commenta, & fratrum corda in fide Petri, quæ hactenus nec defecit, nec uſque in finem deficiet, ſunt confirmata?

VIII.

Hæreſes 90. Græcorum. Præterimus nominatim replicare nonaginta & eo amplius hæreſes ab orientis partibus, vel ab ipſis Græcis, diverſo tempore ex diverſo errore ad corrumpendam virginitatem catholicæ eccleſiæ matris emergentes. Dicendum videtur ex parte, quantas Conſtantinopolitana eccleſia per præſules ſuos ſuſcitaverit peſtes, quas viriliter expugnavit, protrivit, & ſuffocavit Romana & apoſtolica ſedes. Ecce Euſebius Nicomedienſis epiſco- C pus, ſedis Conſtantinopolitanæ invaſor, & ſignifer maledicti Arii extitit. Quartus Macedonius hæreſiarcha, ſuffocator anteceſſoris ſui beati Pauli, blaſphemator Spiritus ſancti, tortor Chriſtianorum, & uſque ad mortem perſecutor, & alter Iulianus, charactere in frontibus notando catholicos. Hæc & alia mala tam ipſe, quam ſui ſequaces, per omnes orientis urbes, & maxime Conſtantinopoli, agebat: cum Heſperiæ partes ab hac tempeſtate immotæ manerent, teſte veſtro hiſto- Socrates hiſtoriæ eccleſ. l. 2. cap. 2. riographo Socrate. Quintus Eudoxius Arianus invaſor ſedis, & ordinator Eunomii hæretici, dicens Patrem ἀσεβῆ, quod nullum colat; Filium εὐσεβῆ, quod Patrem colat. Sextus Demophilus, D ipſe Arianus. Nonus Maximus, Cynicus & Apollinariſta. Decimus Nectarius vir ſanctus, ordinatus a ſancta Conſtantinopolitana ſynodo prima: de quo cum ſancti patres Damaſo papæ, & ſuis coepiſcopis ſcripſiſſent, dixerunt: Conſtantinopolitanæ urbis novellam, ut ita dicamus, eccleſiam velut ex ore leonis, hæreticis ſuffoſſam blaſphemiis, Theodoretus eccleſ. hiſtor. l. 5. cap. 9. abſtraximus: teſte Theodoreto veſtro hiſtoriographo. Sed non inde omnino ſuffocatus eſt ille veternoſus baſiliſcus & venenoſus: quia ſucceſſor hujus Ioannes Chryſoſtomus ab ingrata eccleſia bis eſt depoſitus, & in exilio defunctus. Cujus depoſitionem non ferentes occidentales epiſcopi, id eſt, Latini, ab orientalium communione ſunt ſegregati. Hujus ſucceſſor Arſacius manu militari E in Ioannitas deſæviit, in ſequaces videlicet beati Ioannis. Iam quintus decimus in catalogo Neſtorius hæreſiarcha extitit, qui ſpiritu diaboli plenus, inter alias ſuæ perverſitatis blaſphemias, tale virus evomuit: Dei genitricem Mariam nullus appellet: Maria enim homo fuit, & Deum ab homine generari nimis impoſſibile eſt. Qui etiam duas perſonas in Deo Chriſto mentitus eſt. Hinc ſeptimus decimus Flavianus beatus præſul martyrio coronatus poſtea, quia damnavit Eutychem abbatem, unam ſubſtantiam vel naturam in Chriſto aſſerentem. Propter quod a beatiſſimæ memoriæ domino papa Leone, & Marciano Chriſtianiſſimo imperatore factum eſt Calchedonenſe concilium ſexcentorum triginta pontificum. Quid dicemus de Acacio accuſatore, & reſtitutore Petri Alexandrini epiſcopi, per quos plurima homicidia extiterunt, niſi quod a ſanctiſſimo Gelaſio papa in perpetuum fuere ambo damnati cum Ioanne ſucceſſore In tomo de anathematis vinculo epiſt. 9. & 11. Agap. epiſt. 4 & 5. & defenſore Acacii? Poſt quos Anthimus Eutychianus hæreticus per præſentem papam Agapetum in ipſa Conſtantinopoli eſt depoſitus. Eutychius autem, quia dogmatizabat humanum corpus in reſurrectione impalpabile futurum, & vento aereque ſubtilius, a beato Gregorio tunc diacono ita eſt convictus, ut in præſentia piæ memoriæ Tiberii imperatoris codices dogmatis ejus juſtis flammis traderentur.

IX.

Succeſſit quoque huic Ioannes, cujus ſuperbiam quamvis univerſus mundus capere nequiverit, an- Ioannis epiſcopi Conſtantinopolitani arrogantia. guſtus tamen ceſpes poſt non multum temporis compreſſit. Hic nimiæ vanitatis novum nomen primus ſibi uſurpavit, ubi ſe a cunctis œcumenicum patriarcham, id eſt, univerſalem, & dici & ſcribi debere decrevit. Pro qua utique præſumptione a beatis pontificibus Pelagio & Gregorio digna perculſus eſt excommunicatione. Cujus contagii macula adhuc vobis cum ipſa maledictione ſic adhæſit: ut nunc quoque voſipſos œcumenicos patriarchas, & appellare, & ſcribere non timeatis. Et certe nomen iſtud a ſanctis patribus in Calchedonenſi ſynodo, ob reverentiam ſanctæ Romanæ & apoſtolicę ſedis, ſāctiſſimo deceſſori noſtro Leoni papæ, & præclariſſimo doctori, ſucceſſoribuſque ejus fuit oblatum: ſed nec ab illo, nec ab ullo ſucceſſorum ipſius conſtat hactenus receptum. Et cui poſt Chriſtum Ieſum hoc nomen magis poterat aptari, quam ſucceſſoribus Petri? Sed imitanda humilitas reverendorum pontificum, attendens quod ipſe princeps apoſtolorum non inveniatur dictus univerſalis apoſtolus, ſuperbum refutavit vocabulum penitus, quo videbatur par dignitas ſubtrahi cunctis per orbem præſulibus, dum uni ex toto arrogaretur: tamquam ſinguli dicerent verbis & factis, quod magiſter eorum & primus crucifigendus inquit: Non ſum dignus caput ſurſum ponere, ſed declinare vultum in terram. Veſtra ergo fraternitas videat, quanta apud ſe protervia tumeat, quæ nec oblatum ſibi a quoquam, nec conceſſum, ſed potius denegatum, & ſub anathematis interpoſitione ab apoſtolica & prima ſede, & a ſanctis atque orthodoxis patribus interdictum ſuperſtitioſum vocabulum, tantæ obſtinationis cōtumacia, per quadringentos jam a beatiſſimo papa Gregorio & amplius annos, uſurpare non ceſſat. Et qualiter exemplo Domini noſtri Ieſu Chriſti & ſuorum, parati eſtis pro fratribus animas ponere, qui per tot tempora noluiſtis ſaltem inane nomen, & totius eccleſiæ unitatem ſua inſolentia ſcandalizans deponere? & quid effecit in veſtris mentibus toties declamata in auribus illa glorioſi apoſtoli Pauli profeſſio, qui dicit: *Quis ſcandalizatur, & ego non uror?* 1. Cor. 2. qui non ſolum pro ſcandalo aliorum non urimini, ſed etiam ſcandalo veſtro quotidie uritis eccleſiam Dei?

X.

Sed ut ad reliquos deceſſores veſtros revertamur: quid de Pyrrho epiſcopo, immo hæreſiarchæ Macarii Antiocheni ſequace dicetur? qui veniens Romam, ſcripto anathematizavit omnia, quæ ipſe & deceſſores ſui contra fidem catholicam & apoſtolicæ ſedis ſenſerant. Sed quantocius ad vomitum reverſus, a papa Theodoro eſt damnatus, & ſucceſſor ejus

ejus Paulus, quod ab eodem Romano pontifice monitus & increpatus non reſipuit: quando velut ſimulacrum aut phantaſma aliquod inſenſibile dominum noſtrum Ieſum Chriſtum arbitratus, nec unam, nec duas voluntates vel operationes in eodem fuiſſe diffinivit, & altare Latinorum & legatorum Romanæ eccleſiæ, quod nemo hæreticorum ante eum præſumpſerat, ſubvertit. Ad cujus rabiem, quæ ſæviebat in catholicos, deſtruendam, ſanctiſſimus papa Martinus, collectis centum & quinque epiſcopis, damnavit Cyrum Alexandrinum, Sergium, Pyrrhum, & Paulum Conſtantinopolitanos epiſcopos. In qua utique veſania nec vos iſtis modo temporibus inferiores illo veſtro Paulo, ſummam & apoſtolicam ſedem, cunctoſque inſtitutionis ejus fidiſſimos obſervatores anathemate damnatis: incauta, impudenti arrogantia adeo cæcati, ut non animadvertatis quid, & qui faciatis,
De Romana ſede nulli judicare licet. & cui. Illi nempe facitis præjudicium, de qua nec vobis, nec cuilibet mortalium licet facere judicium: beatiſſimo & apoſtolico pontifice Silveſtro divinitus decernente, ſpiritualique ejus filio Conſtantino religioſiſſimo Auguſto cum univerſa ſynodo Nicæna approbante ac ſubſcribente, ut ſumma ſedes a nemine judicetur: inviolabiliter & inconcuſſe ſibi conſervato illo privilegio, quod idem princeps quarto baptiſmatis ſui die devotus contulit pontifici Romano: ſcilicet ut in toto orbe ſacerdotes ita hunc caput habeant, ſicut omnes judices regem. Quorum ſemper omni mundo reverendam ſententiam, ſicut veraciter divina inſpiratione promulgatam, amplexæ reliquæ univerſales ſynodi, id eſt Conſtantinopolitana prima, conſenſu pii Auguſti & religioſi majoris Theodoſii; Epheſina prima, ſub juniore Theodoſio filio Arcadii; Calchedonenſis, ſub imperio divæ memoriæ Marciani; tertia Conſtantinopolitana, rogatu & conſenſu junioris Conſtantini: unanimi voluntate, concordique verbo & ſcripto confirmavere ſanctam Romanam & apoſtolicam ſedem, poſt dominum Ieſum caput eſſe omnium eccleſiarum Dei: & hoc debere credi, confiteri, & ſcribi ab omnibus veneratoribus Nicæni Concilii: cujus ſtatutorum uſque ad unum jota contemptoribus diſtrictum anathema latum eſt a quinque præfatis, & cunctis ſanctorum patrum ſynodis ſubſequentibus.

IX.

Sic juxta Sapientem, lapis miſſus non pergit ad cælum, & maledictum fruſtra prolatum, revertitur in autorem ſuum. Sic, juxta vulgi proverbium, qui ſupra caput ſuum ſpuere conatur, quantocius in faciem illius ſputum relabitur. Sic nobis maledictum pro maledicto non reddentibus, ſed cum
Pſal. 73. Pſalmiſta adverſum nos peccatore conſiſtente, cuſtodiam ori noſtro jam diu ponentibus, per rumorem veſtrum incurriſtis, quod dolemus: quia præjudicium faciendo ſummæ ſedi, de qua nec judicium licet facere cuiquam hominum, anathema accepiſtis ab univerſis patribus omnium venerabilium conciliorum. Quo indiſſolubiliter adſtringemini, ſi cor impœnitens retinendo ſuper tantam præſumptionem, ab illo per vicarios ipſius non ſolvamini, cui ſpecialiter dixit Chriſtus Filius Dei
Matth. 16. vivi: *Quæcumque ſolveris ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis*. Si conferamus vetera novis, Balaam ille ariolus in hac parte cautior fuit vobis: qui reverens Deum, nec promiſſi, nec minis regis Moab
Num. 23. ad maledicendum filiis Iſrael flecti potuit: *Quomodo*, inquiens, *maledicam cui non maledixit Deus? aut quomodo deteſtabor quem dominus non deteſtatur?*

A Vos vero nec amor Dei & proximi, nec reverentia divinorum canonum, aut, ſicut dicitur, orthodoxorum principum veſtrorum prohibitio revocat, quin publice maledicatis & deteſtemini genus electum, regale ſacerdotium, gentemque ſanctam.

XII.

Quod quamvis omnibus eccleſiis Chriſti, quæ unam catholicam in toto mundo efficiunt, a principe apoſtolorum Petro ſit vere dictum: nulli tamen verius aptatur, quam illi cui proprie præſidet ipſe qui cæleſtis regni meruit gubernacula obtinere, Domino Ieſu Chriſto ſibi dicente: *Tibi* Matth. 16.
dabo claves regni cælorum, & in ſpeciali poteſtate ligandi & ſolvendi, ſummi ſacerdotii privilegium.
B At quoniam, atteſtante Salomone, *Cor regis in* Prov. 21.
manu domini, quocumque voluerit vertet illud: tantum apicem cæleſtis dignitatis in beato Petro & in ejus vicariis prudentiſſimus terrenæ monarchiæ princeps Conſtantinus intima conſideratione reveritus, cunctos uſque in finem ſæculi ſucceſſuros eidem apoſtolo in Romana ſede pontifices, per beatum Silveſtrum non ſolum imperiali poteſtate & dignitate, verum etiam infulis & miniſtris adornavit imperialibus: valde indignum fore arbitratus terreno imperio ſubdi quos divina majeſtas præfecit cæleſti: cui equidem comparatum iſtud terrenum, nihil eſt niſi vanitas vanitatum, qua homines obliti domini creatoris ſui, intumeſcen-
C tes, mox detumeſcunt. Et tamen imperialis celſitudo hoc totum quod potuit effecit, quando tota devotione quidquid a domino acceperat, eidem in miniſtris ſuis reddidit. Vt enim venerabilis Paulus docet, *Non eſt poteſtas niſi a Deo: quæcumque autem ſunt, a Deo ordinata ſunt*. Quibus in terreni Rom. 13.
regni opportuna adminiſtratione non reſiſtendum ſic inſtruimur per ipſum principem apoſtolorum:
Subjecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum: 1. Petr. 2.
ſive regi, quaſi præcellenti; ſive ducibus, tamquam ab eo miſſis, ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum. quia ſic eſt voluntas Dei. Et poſt pauca: *Deum timete, regem honorificate*. Atque per coapoſtolum ejus Paulum: *Omnis anima poteſtatibus* Rom. 13.
D *ſublimioribus ſubdita ſit. Nam qui reſiſtit poteſtati, Dei ordinationi reſiſtit. Qui autem reſiſtunt, ipſi ſibi damnationem acquirunt*. Unde Sapientia in Proverbiis intonat, dicens: *Per me reges regnant, & prin-* Prov. 8.
cipes juſta decernunt. Quod etiam ſæpe dictus Auguſtus Conſtantinus perſpicacis animi vivacitate deprehendit, & matri ſuæ religioſæ Helenæ inter nonnulla ſic reſcripſit: Qui moderatur ſæcula, «
« & diſponit totius mundi ſuffragia, quibus alimur & ſuſtentamur, per ſe quidem ſpirantia vivificat, ſed per pectora principum ſua jura ſæculis dictat. «

XIII.

His & aliis quam plurimis teſtimoniis, jam vobis ſatisfactum eſſe debuit de terreno & cæleſti impe-
E rio, immo de regali ſacerdotio ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis, præcipue ſuper ſpeciali ejus diſpoſitione in cælis: ſi quoquo modo Chriſtiani eſſe vel dici optatis, & ſi ipſam evangelii veritatem aperte, quod abſit, non impugnatis. Ad cujus tonitruum quiſquis non expergiſcitur: non dormit, ſed omnino eſt mortuus, cui jam fruſtra ab hominibus clamabitur. Sed ne forte adhuc de terrena ipſius dominatione aliquis vobis dubietatis ſuperſit ſcrupulus, neve leviter ſuſpicemini ineptis & anilibus fabulis ſanctam Romanam ſedem velle ſibi inconcuſſum honorem vendicare & defenſare aliquatenus: pauca ex privilegio, ejuſdem Conſtantini manu cum cruce aurea ſuper cæleſtis clavi-

geri venerabile corpus poſito, ad medium proferemus, quibus fundetur veritas, & confundatur vanitas: ut omnia membra catholicæ matris cognoſcant nos illius Petri diſciplinæ eſſe, qui ſic in epiſtola ſua ait de ſe: *Non enim doctas fabulas ſecuti notam vobis fecimus domini noſtri Ieſu Chriſti virtutem, ſed ſpeculatores facti illius magnitudinis*: & nos vobis inculcare non tam relatu quolibet, quam quæ ipſo viſu & tactu comperta ſunt. Vel admoniti recognoſcite, quia idem glorioſus princeps in jam dicto privilegio poſt Chriſtianæ fidei claram perfectamque confeſſionem, atque baptiſmatis ſui enucleatam commendationem, ſpecialem ſanctæ Romanæ eccleſiæ dignitatem ſic promulgavit, dicens: Vtile judicavimus una cum omnibus noſtris ſatrapis, & univerſo ſenatu, optimatibus etiam & cuncto populo Romanæ gloriæ imperio ſubjacente, ut ſicut beatus Petrus in terris vicarius Filii Dei videtur eſſe conſtitutus, ita etiam & pontifices ipſius principis apoſtolorum vice, principatus poteſtatem, amplius quam terrenæ imperialis noſtræ ſerenitatis manſuetudo habere videtur, conceſſam a nobis noſtroque imperio obtineant, eligentes nobis ipſum principem apoſtolorum, vel ejus vicarios, firmos apud Deum eſſe patronos. Et ſicut noſtra eſt terrena imperialis potentia, ita ejus ſacroſanctam Romanam eccleſiam decrevimus veneranter honorare, & amplius quam noſtrum imperium terrenumque thronum, ſedem ſacratiſſimam beati Petri glorioſe exaltare: tribuentes ei poteſtatem & gloriæ dignitatem, atque vigorem & honorificentiam imperialem: atque decernentes ſancimus, ut principatum teneat tam ſuper quatuor ſedes, Alexandrinam, Antiochenam, Hieroſolymitanam ac Conſtantinopolitanam, quamque etiam ſuper omnes in univerſo orbe terrarum Dei eccleſias: & pontifex, qui pro tempore, ipſius ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ exiterit, celſior & princeps cunctis ſacerdotibus totius mundi exiſtat: & ejus judicio quæque ad cultum Dei vel fidei Chriſtianorum ſtabilitatem procuranda fuerint, diſponantur. Iuſtum quippe eſt, ut ibi lex ſancta caput teneat principatus, ubi ſanctarum legum inſtitutor Salvator noſter beatum Petrum apoſtolum obtinere præcepit cathedram, ubi & crucis patibulum ſuſtinens, beatæ mortis ſumpſit poculum, ſuique magiſtri & domini imitator apparuit: & ibi gentes pro Chriſti nominis confeſſione colla flectant, ubi eorum doctor beatus Paulus apoſtolus pro Chriſto extenſo collo martyrio eſt coronatus: & illic uſque in finem quærant doctorem, ubi ſanctorum doctorum quieſcunt corpora: & ibi proni ac humo proſtrati, cæleſtis regis Dei & Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti famulentur officio, ubi ſuperbi, terreni regis ſerviebant imperio. Et ſuccincte commemorato ſuo ſtudio & devotione in conſtruendis aliquot ſanctorum baſilicis, & imperialium donationum magnificentia abundanter ditatis, ait: Concedimus ipſis ſanctis apoſtolis dominis beatiſſimis Petro & Paulo, & per hos etiam beato Silveſtro patri noſtro, ſummo pontifici, & univerſali urbis Romæ papæ, & omnibus ejus ſucceſſoribus pontificibus, qui uſque in finem mundi in ſede beati Petri erunt ſeſſuri, atque de præſenti contradimus palatium imperii noſtri Lateranenſe, quod omnibus in toto orbe terrarum præfertur atque præcellit palatiis. Deinde diadema, videlicet coronam capitis noſtri, ſimulque phrygium, necnon & ſuperhumerale, videlicet lorum quod imperiale circumdare aſſolet collum: verum etiam & chlamydem purpuream, atque tunicam coccineam, & omnia imperialia indumenta, ſed & dignitatem imperialium præſidentium equitum: conferentes ei etiam imperialia ſceptra, ſimulque cuncta ſigna atque banda, etiam & diverſa ornamenta imperialia, & omnem proceſſionem imperialis culminis, & gloriam poteſtatis noſtræ. Viros etiam reverendiſſimos clericos diverſi ordinis, eidem ſacroſanctæ Romanæ eccleſiæ ſervientes, illud culmen ſingularis potentiæ & præcellentiæ habere ſancimus, cujus ampliſſimus noſter ſenatus videtur gloria adornari: id eſt, patricios atque conſules effici, necnon & cæteris dignitatibus imperialibus eos promulgamus decorari. Et ſicut imperialis exſtat decorata militia, ita & clerum ſanctæ Romanæ eccleſiæ ornari decernimus. Et quemadmodum imperialis potentia diverſis officiis, cubiculariorum nempe, & oſtiariorum, atque omnium excubitorum ornatur: ita & ſanctam Romanam eccleſiam decorari volumus. Et, ut ampliſſime pontificale decus præfulgeat, decernimus & hoc, ut clerici ejuſdem ſanctæ Romanæ eccleſiæ mappulis & linteaminibus, id eſt candidiſſimo colore decoratos equos equitent. Et ſicut noſter ſenatus calceamentis utitur cum udonibus, id eſt candido linteamine illuſtratis, ſic utantur & clerici: & ita, cæleſtia ſicut terrena, ad laudem Dei decorentur. Præ omnibus autem licentiam tribuentes, concedimus ipſi ſanctiſſimo patri noſtro Silveſtro urbis Romæ epiſcopo & papæ, & omnibus qui poſt eum in ſucceſſu, & perpetuis temporibus advenerint, beatiſſimis pontificibus, pro honore & gloria Chriſti Dei noſtri in eadem magna Dei catholica & apoſtolica eccleſia ex noſtro indicto, quem placatus proprio conſilio clericare voluerit, & in numero religioſorum clericorum connumerare, nullum ex omnibus præſumentem ſuperbe agere.

XIV.

Decrevimus itaque & hoc, ut idem venerabilis pater noſter Silveſter ſummus pontifex, vel omnes ei ſuccedentes pontifices, diademate, videlicet corona quam ex capite noſtro illi conceſſimus, ex auro puriſſimo & gemmis precioſis uti debeant, & in capite ad laudem Dei pro honore beati Petri geſtare. Ipſe vero beatiſſimus papa ſuper coronam clericatus, quam gerit ad gloriam beati Petri, omnino ipſa ex auro non eſt paſſus uti corona: phrygium autem candido nitore, ſplendidam reſurrectionem dominicam deſignans, ejus ſacratiſſimo vertici manibus noſtris impoſuimus, & tenentes frenum equi ipſius, pro reverentia beati Petri, ſtratoris illi officium exhibuimus, ſtatuentes eodem phrygio omnes ſucceſſores ejus ſingulariter uti in proceſſionibus, ad imitationem imperii noſtri. Vnde ut pontificalis apex non vileſcat, ſed magis quam terreni imperii dignitas & gloriæ potentia decoretur, ecce tam palatium noſtrum, ut prælatum eſt, quam Romanam urbem, & omnes Italiæ ſeu occidentalium regionum provincias, loca & civitates, ſæpefato beatiſſimo pontifici & patri noſtro Silveſtro univerſali papæ contradentes atque relinquentes, ei vel ſucceſſoribus ipſius pontificibus poteſtatem & ditionem firmam imperiali cenſura per hanc noſtram divalem juſſionem & pragmaticum conſtitutum decernimus diſponenda, atque juri ſanctæ Romanæ eccleſiæ concedimus permanſura. Vnde congruum proſpeximus, noſtrum imperium & regni poteſtatem orientalibus transferri ac tranſmutari regionibus, & in Byzantiæ provinciæ optimo loco nomini noſtro civitatem ædificari, & noſtrum illic conſtitui imperium: quoniam ubi principatus ſacerdotum & Chriſtianæ

» Chriſtianæ religionis caput ab imperatore cæleſti A
» conſtitutum eſt, juſtum non eſt ut illic terrenus
» imperator habeat poteſtatem. Hæc vero omnia,
» quæ per hanc imperialem ſacram, & per alia di-
» valia decreta ſtatuimus atque confirmavimus, uſ-
» que in finem mundi illibata & inconcuſſa perman-
» ſura decernimus. Deinde facta obteſtatione coram Deo vivo, & terribili ejus judicio, & imprecatione æternæ condemnationis temeratori vel contemptori ipſius ſui privilegii, ſecutus idem venerabilis Conſtantinus, ait: Hujus vero imperialis
» noſtri decreti paginam propriis manibus roboran-
» tes, ſuper venerandum corpus beati Petri princi-
» pis apoſtolorum poſuimus, ibique eidem Dei apo-
» ſtolo ſpondentes nos cuncta inviolabiliter conſer- B
» vare, & noſtris ſucceſſoribus imperatoribus con-
» ſervanda in mandatis relinquere, patri noſtro Sil-
» veſtro ſummo prontifici & univerſali papæ, & per
» eum cunctis ſucceſſoribus ejus pontificibus, domi-
» no Deo & ſalvatore noſtro Ieſu Chriſto annuente,
» tradimus, feliciter atque perenniter poſſidenda.

XV.

Tot ergo & talibus aliiſque quamplurimis teſtimoniis ſubnixa non erubeſcit veritas, ſed confutatur impudens vanitas. At nos hinc habentes teſtimonium majus Conſtantino; *Qui*, ut ait beatus
Ioan 3. evangeliſta Ioannis, *de terra eſt, & de terra loquitur*, vix ab homine teſtimonium accipimus, contenti teſtimonio illius qui de cælo venit, & ſuper C
Matth.16. omnes eſt, & dicit: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam, & portæ inferi non prævalebunt adverſus eam. Et tibi dabo claves regni cælorum. Et quodcumque ligaveris ſuper terram, erit ligatũ & in cælis; & quodcuque ſolveris ſuper terram, erit ſolutum & in cælis.* Qui etiam in catalogo apoſtolorum inſtar cardinis ab ipſo domino Ieſu Chriſto primus poſitus, Petrus, id eſt, Cephas extat cognominatus. Cui ſpecialiter & nominatim, non tantum ante paſſionem ſuam, verum & in ipſius articulo paſſionis, mox ut ſui corporis & ſanguinis mirabile myſterium agendum generaliter diſcipulis tradidit, tam oves ſe paſtorum paſtore percuſſo diſpergendas, quam & uſque in finem ſæ- D
culi ad unum ovile & ad ſe unum paſtorem colligendas commendando, ait: *Simon, Simon, ecce*
Luc. 22. *ſatanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando converſus confirma fratres tuos.* Ipſum quoque angelus per mulieres ad videndam reſurgentis magiſtri gloriam nomine invitavit, eum di-
Matth.16. xit: *Dicite diſcipulis ejus, & Petro, quia ſurrexit: & ecce præcedet vos in Galilæam. Ibi eum videbitis.* Necnon eidem, ipſa die reſurrectionis ſuæ, pius & verax magiſter apparuit, quemadmodum venerabilis evangeliſta Lucas nos inſtruit, dicens: *Quia*
Luc. 24. *ſurrexit dominus vere, & apparuit Simoni.* Quam manifeſtationem ſoli Petro prius, deinde illi cum reliquis condiſcipulis factam, glorioſus coapoſto- E
1. Cor. 15. lus ejus Paulus declarat, ubi ad Corinthios ſic ſcribit: *Quia ſurrexit Chriſtus tertia die ſecundum ſcripturas: & quia viſus eſt Cephæ, & poſt hæc undecim.*

XVI.

Inſtante quoque jam ſuæ aſſumptionis gloria, ubi prandebat cum ſeptem diſcipulis ſuis, dominus amorem Petri erga ſe tertio inquiſivit, & tertio confitenti, agnos & oves ſuas tertio paſcere præcepit: pro quibus qua morte clarificaturus eſſet Deum, in extenſione manuum illius & præcinctione futura, eidem ſignificavit. Qui nec mora, aſſumpto domino, in medio centum & viginti fratrum exurgens, & profundos ſanctiſſimi Pſalmiſtæ ſenſus ediſſerens, autoritate ſua apoſtolicum numerum, ſorte annumerato Matthia, ſupplevit, quem undenarium remanere nefas credidit. Quibus etiam pariter miſſo Spiritu ſancto in variis linguis, cum quidam ſtuperent admiratione, quidam deridentes inveterata cæcitate, dicerent muſto plenos eſſe: Petrus uno ſancti Ioelis teſtimonio & Ioel. 1.
ignaros inſtruxit, & incredulos deſtruxit. Deinde conſtanter improperata illis ſcelerata ſua conſpiratione adverſus dominum & Chriſtum ejus, qua ipſum autorem vitæ morte turpiſſima tunc condemnantes interfecerant: clariſſimis beati David oraculis adſtruxit illius ſanctam reſurrectionem, & glorioſam aſcenſionem, & ab eo impræſentiarum factam Spiritus ſancti effuſionem. Ita compunctis Iudæis, primus apoſtolorum reis ſanguinis Chriſti pœnitentiam indixit, & eorum protinus tria millia baptizavit.

XVII.

Hic ſolus, ſicut doctiloquus evangeliſta Lucas teſtatur, dum qui diſperſi fuerant pro perſecutione facta ſub Stephano, circuirent civitates, nemini loquentes verbum vitæ, niſi ſolis Iudæis, orans in cœnaculo, factus eſt in exceſſu mentis: & linteum omnibus terræ quadrupedibus, & reptilibus, volucribuſque cæli refertum, quatuor initiis ſubmitti de cælo vidit, ſibique cælitus dictum tertio: *Surge, Petre, occide & manduca:* & tertio ab Act. 10.
eo reſponſum: *Quia commune & immundum nunquam introivit os meum:* & tertio ſuperna voce repetitum: *Quod Deus mundavit, tu ne commune dixeris:* ſufficienter inſtructus, a quatuor mundi partibus gentes quondam immundas in unitatem fidei congregandas, ſicque fide mundatis eorum conſcientiis ab operibus mortuis, & occiſa in eis priſtina immunditia, cui ſervire membra ſua exhibuerant, Chriſto delectabiliter inviſcerandas: tribus nuntiis in myſterio Trinitatis ſe invitantibus, immanem aprum illum de ſilva gentium, Cornelium centurionem aggreſſus, non reluctantem occidit & comedit, quando aqua & Spiritu mundatum eccleſiæ indidit. Cui, coadunatis ipſius domeſticis & amicis, dum adhuc loqueretur, Spiritus ſanctus cecidit ſuper omnes qui audiebant verbum: & erant loquentes linguis, & magnificantes Deum. Quod nulli Iudæorum, nec ipſis apoſtolis, uſpiam legitur conceſſum, ut parecleti tantam plenitudinem acciperent prius quam baptiſmum. Nonne hinc jam luce clarius conſtat, Petrum primitus ad ædificationem eccleſiæ Chriſti Iudæos & Gentiles attraxiſſe, & quaſi duos parietes ex diverſo venientes, per angularem lapidem Chriſtum indiſſolubili caritatis glutine conjunxiſſe? Qui poſtea videns meſſem multam, & operarios paucos, Paulum & Barnabam ab Antiochia prædicatores omnibus nationibus deſtinavit: quibus ſtrenue officio inſudantibus dexteram ſocietatis dedit, ut illi quidem in gentibus, ipſe vero in circumciſione eſſet, ſicut in epiſtola ad Galatas oſtenditur evidenter. Neque tamen partito in eos onere, ſubtraxit ſe cœptæ vocationi gentium & curæ: quam poſt Aſiam ab Illyrico ſentit tota Europa & Africa, præcipueque mundi caput & domina gentium Roma. Nam cum quidam pſeudoapoſtoli turbaſſent corda fratrum, dicentes eos debere circumcidi ſecundum legem Moſis; Pauluſque & Barnabas Hieroſolymam iiſſent, ſuper hac quæſtione conſulturi: ſolus Petrus, ſua autoritate, circumciſionis onus atque veteris legis jugum a cervicibus diſcipulorum removit, & gratiam evangelii ad plenam ſalutem credentium ſufficere cenſuit, dicens: *Quare* Act. 15.
vultis

vultis imponere grave jugum ſuper cervices diſcipulorum, quod neque patres noſtri, neque nos portare potuimus? ſed per gratiam domini Ieſu Chriſti credimus ſalvari, quemadmodum & illi. Viſum eſt enim Spiritui ſancto & nobis, nihil oneris ultra vobis imponere. Qua utique reſponſione confirmatus doctor gentium Paulus, Galatis proteſtatur: *Si circumdamini, Chriſtus vobis nihil proderit.*

Galat. 5.

XVIII.

Sed & illud in ipſo Petro nihilo minus eſt animadvertendum, quod ſui corporis umbra infirmis conferebat optatæ ſoſpitatis remedium. Quod nulli ſanctorum conſtat hactenus conceſſum: nec ille, per quem Petrus potuit quidquid boni potuit, ex ſuo ſanctiſſimo corpore aliquando cuiquam tale donum attribuit ſanctus ſanctorum, ſed ſuo Petro ſpecialiter in magna ſignificatione præſentis & futuræ eccleſiæ hoc reſervavit privilegium. Scilicet quia ipſe utriuſque principalis rector exiſteret, utriuſque ſtatum in ſeipſo portenderet, quatenus hæc viſibilium & tranſitoriorum ſacramentorum ſecreta virtute, quaſi umbra ſua, morbis animatum in terra curatis, illam nobis adhuc inviſibilem veritatis & beatitudinis ſolidam ſpeciem, velut ſolidum corpus, exhibeat in cælis. Quarum differentiam breviter Apoſtolus demonſtrat: *Videmus nunc*, inquiens, *per ſpeculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem. Nunc cognoſco ex parte: tunc autem cognoſcam, ſicut & cognitus ſum.* Cui concordans Ioannes coapoſtolus ſuus ait: *Cariſſimi, filii Dei ſumus, & nondum apparuit quid erimus. Scimus quoniam cum apparuerit, ſimiles ei erimus: quoniam videbimus eum ſicuti eſt.* Quod vero præſens eccleſia fide & ſpe ſalvatur, Paulus ſic loquitur: *Sine fide impoſſibile eſt placere Deo. Fides autem eſt ſperandarum ſubſtantia rerum, argumentum non apparentium.* Idem in alio loco: *Spe ſalvi facti ſumus, ſpes autem quæ videtur, non eſt ſpes. Quod enim videt quis, quid ſperat?* Sic modo credendo, & ſperando, atque per patientiam expectando quod non videmus, fide & ſpe a peccatis liberati videmus quia juſtus ex fide vivit. In futuro plenam beatitudinem in te videbimus & poſſidebimus, qua per caritatem ſolam ſine faſtidio ſatiabimur, cum apparuerit gloria ejus.

1. Cor. 13.
1. Ioan. 3.
Hebr. 11.
Rom. 8.

XIX.

Verum veſtra inſolentia, nihili pendens talia, ſpecialibus Chriſti ovibus claudere & interdicere non timet, in quibus temporaliter ad laudem Dei recubabant, ovilia: quas ipſe non ceſſat invitare & introducere ad ſempiternæ vitæ paſcua: quas tantum ex omnibus ſibi compatientes in crucis ultima pœna jam poſitus attendens, pro eiſdem animam ponendo, cum gratiarum actione & piiſſima prece in ipſa emiſſione ſui beati ſpiritus domino commendavit, dicens: Gratias tibi ago, Paſtor bone, quia oves, quas tradidiſti mihi, compatiuntur mihi. Peto ergo ut participent mecum de gratia tua in ſempiternum. Ergo prævalebit illis portas vitæ obſerare vel obſtruere errorum claviculis, ſophiſmatum tendiculis, quilibet inimicus, quas poteſtate, meritis, & prece, reſerat & pandit tantus amicus, cui portæ inferi non prævalebunt aliquatenus, in cælis terriſque præpotens ex ultimo deſiderio animæ ſuæ, & voluntate labiorum ſuorum a a domino, ad quem mox ibat, erit fraudatus? Abſit.

X.

Quapropter a tanta amentia jam reſipiſcite, & Latinos vere catholicos, atque maximi Petri familiariores diſcipulos, inſtitutioniſque ejus devotiores ſectatores ceſſate ſubſannando azymitas vocare, aut eccleſias illis denegare, ſeu tormenta, ſicut cœpiſtis, inferre, ſi vultis nunc & ſemper pacem & portionem cum Petro habere. Cujus doctrinam & traditionem in epiſtola ad Romanos, ſapientibus & inſipientibus debitor ille gentium doctor, ad tertium cælum, & in paradiſum raptus, ſic per omnia commendat, dicens: *Primum quidem gratias ago Deo meo per Ieſum Chriſtum pro omnibus vobis, quia fides veſtra annuntiatur in univerſo mundo.* Ex cujus capituli occaſione beatus & catholicus doctor Auguſtinus, in Latinaque lingua clariſſimus, atque noſter Chryſoſtomus, ait: Fides iſta, quam Romani habent, ipſa eademque eſt, & non alia, quæ in univerſo mundo annuntiatur & creditur: quæ non ſolum in terra, ſed & in cælis prædicatur: quia Ieſus pacificavit per ſanguinem ſuum non ſolum terreſtria & inferna, ſed & cæleſtia. Et hoc eſt in univerſo mundo fidem prædicari, per quam omnis mundus ſit ſubditus Deo. Sed Paulum audite ſubſequentem: *Deſidero videre vos, ut aliquid impertiar vobis gratiæ ſpiritualis ad confirmandos vos.* Qui ne putaretur velle aliquid inſtitutioni Petri addere, vel demere, expoſuit quid dixerit *ad confirmandos vos, id eſt, ſimul conſolari in vobis per eam, quæ invicem eſt, fidem veſtram atque meam.* Et in fine epiſtolæ monens eos devitare falſos fratres, & præter doctrinam quam ipſi acceperant, euntes, ait: *Rogo vos, fratres, ut obſervetis eos, qui diſſenſiones & offendicula præter doctrinam quam vos didiciſtis, faciunt: & declinate ab illis. Hujuſcemodi enim Chriſto domino noſtro non ſerviunt, ſed ſuo ventri: & per dulces ſermones & benedictiones ſeducunt corda innocentium. Veſtra enim obedientia in omni loco divulgata eſt. Gaudeo igitur in vobis.*

Rom. 1.
Rom. 1.
Rom. 16.
Hæretici & ſchiſmatici vitandi.

XXI.

Ecce in totius epiſtolæ ſerie non invenitur magnus Paulus fidem Latinorum correxiſſe, nec vitia redarguiſſe: ſed congratulatus fidei & converſationi eorum, de perſeverantia commonuiſſe: cum non propter reprobam actionem, ſed & ob ipſius fidei citiſſimum naufragium in Græcos fuerit invectus acerrime ab initio uſque in finem primæ ad Corinthios epiſtolæ. Quod certe liquet in paucis verbis, ubi ait: *fidelis Deus, per quem vocati eſtis in ſocietatem Filii ejus Ieſu Chriſti domini noſtri. Obſecro autem vos, fratres, per nomen domini noſtri Ieſu Chriſti, ut idipſum dicatis omnes, & non ſint in vobis ſchiſmata: ſitis autem perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſcientia. Significatum eſt enim mihi de vobis, fratres mei, ab his qui ſunt Chloes, quod contentiones ſint inter vos. Hoc autem dico, quod unuſquiſque veſtrum dicit: Ego quidem ſum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ, ego autem Chriſti. Diviſus eſt Chriſtus?* Et ubi notavit eos ex arrogantia falſæ & mundanæ ſapientiæ, ſubjunxit: *Iam ſaturati eſtis, jam divites facti eſtis, ſine nobis regnatis: & utinam regnaretis, ut & nos vobiſcum regnaremus.* Et inflationi eorum minatus virgam, ait: *Omnino auditur inter vos fornicatio: & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris habeat quidam. Et vos inflati eſtis, & non magis luctum habuiſtis, ut tollatur de medio veſtrum qui hoc opus fecit.* Quibus expletis, admonuit eos ſecum epulari, non in fermento veteri, quod totam maſſam corrumpit, ſed in azymis ſinceritatis & veritatis.

1. Cor. 1.
1. Cor. 4.
1. Cor. 5.

XXII.

Igitur iſtis & hujuſmodi apoſtolicis ſanctorumque patrum dictis cum evidenter approbetur Latinorum ſincera obedientia, & plurimorum Græcorum

rum improbetur corrupta inſolentia : ſunt adhuc plura his ſuper hoc partu noſtræ faventia, quæ ſi liceret ad medium deducere, non ſolum excederent modum epiſtolæ, verum etiam poſſent armaria onerare. Quapropter his omiſſis, caritative monemus, ne abſentes ſitis vobiſipſis : ſed vos ante vos conſtituatis, vias prædeceſſorum veſtrorum & veſtras ſolicite conſideretis, nec nos privato amore palpetis, & in fratrum oculis feſtucam explorantes, in veſtris trabem non videatis. Recordamini illius nefandæ ſynodi, quam voluerunt vocari ſeptimam veſtri hæreſiarchæ : quorum conſpiratione, ipſius domini noſtri Ieſu Chriſti & ſanctorum reverendæ imagines, aut flammis traditæ, aut aquis ſunt immerſæ, picturæ vero ex parietibus baſilicarum deletæ. Quibus quamvis ſemper reſtiterit Romanorum pontificum autoritas, præ cunctis tamen ſanctiſſimi papæ Nicolai ubivis laudanda libertas : qui per legatos ſuos, tam pro ſacris imaginibus, quam pro depoſitione beati antiſtitis Ignatii, & ſubſtitutione Photii neophyti, eccleſiam agiæ Sophiæ clauſit, donec ſedis apoſtolicæ acquieſceret decretis.

Hæc eſt Conſtantinopolitana ſub Conſtantino Copronymo.

XXIII.

Abſit autem ut velimus credere, quod publica fama non dubitat aſſerere, Conſtantinopolitanæ eccleſiæ contigiſſe, ut eunuchos contra primum ſancti Nicæni concilii capitulum paſſim promovendo, feminam in ſede pontificum ſuorum ſublimaſſet aliquando. Hoc tam abominabile ſcelus deteſtabileque facinus, etſi enotmitas ipſius vel horror fraternaque benevolentia non permittit nos credere : conſiderata tamen incuria veſtra erga ſanctorum cenſuram canonum, quia eunuchos & aliqua parte corporis imminutos, non ſolum ad clericatum, ſed ad pontificatum etiam indifferenter ac ſolemniter adhuc promovetis, fieri potuiſſe penſamus. Sed quid plura? Tot & tantis ſchiſmaticis & hæreticis, catholicam atque apoſtolicam eccleſiam aperte impugnantibus, & diſcindere laborantibus, hactenus redundaſtis : ut Latina vel occidentalis eccleſia de vobis merito conqueri poſſit, voce ſponſæ dicens in Canticis Canticorum : *Filii matris meæ pugnaverunt contra me.* Et vere : numquid enim Romana & apoſtolica ſedes, quæ per euangelium genuit Latinam eccleſiam in occidente, mater non eſt Conſtantinopolitanæ eccleſiæ in oriente, quam per glorioſum filium ſuum Conſtantinum, & nobiles ſapienteſque Romanos, non tantum moribus, ſed & muris ſtuduit reparare? Quod ſi contradicitis, ad quid veſtro imperatori Latinæ laudes, & in eccleſia Græcis recitantur Latinæ lectiones? Vtique ob reverentiam illius matris, quæ jam cunctis paganorum crudelitatibus, & diverſorum tormentorum quæſtionibus vexata & impugnata, ac velut aurum nimiis perſecutorum flammis decocta, delicioſam filiam, videlicet eccleſiam Conſtantinopolitanam edidit.

Cant. 1.

XXIV.

Et certe jam decima a Nerone in Chriſtianos perſecutio penitus refrixerat ; jam omne mundanæ inſaniæ incendium ſopitum erat ; jam Roma adulta & longæva, in divino cultu victrix & coronata, alta pace triumphabat ; jam innumerabilis utriuſque ſexus & diverſæ ætatis martyrum exercitus, noſtris azymis ſaginatus, univerſos idololatriæ fregerat impetus ; jam mundum, & ipſum mundi principem ſub pedibus habebat ; jam non ſolum ipſi noſtræ inſtitutionis antiſtites, ſed & miniſtri eorum, in quibus Laurentius ac

A Vincentius, omni mundo ſtupente, deficientibus ipſis tormentis & tortoribus inſultabant. Modo delicata filia in conclavi reſidens ſecura, deliciis, laſcivia, & longo otio diſſoluta, nec ad campum rite agonizantium aliquando progreſſa, pia matre ſatagente & decertante pro ea, non erubeſcit aut veretur primatum arrogare, maternæ ſenectuti jam emeritæ derogare, nec effetum corpus ejus laboribus & diebus, rugoſoſque & minus validos artus, quondam toroſos & ad prælia divina exertos, ſaltem aliquo humanitatis reſpectu conſiderare, nullam reverentiam reverendis canis ipſius habere, ſed ipſam puellari levitate poſt innumerabiles triumphos, ad recidiva bella adverſum ſemet B provocare, & eam ſolido perfectorum cibo privatam, ad carnalium lac retrahere, quod contra uſum naturæ, ex ipſis pubertatis ſuæ mammis in Ægypto, ſicut ſupra dictum eſt, toties confractis, conatur impudenter ori ejus inſtillare.

XXV.

Et utinam ſaltem verum lac. Sed, proh dolor, non eſt lac, quo tenera fidelium paulatim nutriatur infantia, ut ad ſolidam eſcam pertingat : ſed quod Salomon cavendum denuntiat, dicens : *Fili mi, ſi te lactaverint peccatores, ne acquieſcas eis.* Et : *Væ ei qui lactat amicum ſuum, & ducit eum via non bona.* Nec eſt aqua, de qua qui biberit, non ſitiat ultra ; quia fiet in eo fons aquæ ſalientis in C vitam æternam, & flumina de ventre ejus fluent aquæ vivæ : ſed potius aquæ furtivæ de puteis, quos Palæſtini, lutum non aquam amantes, repleverunt terra : vel de ciſternis diſſipatis, ſeu fluminibus Ægypti & Babylonis, quibus diſtenditur venter, & gravatus non repletur, ſed exinanitur & intumeſcit, ut more hydropici tanto plus ſitiat ad perniciem, quanto plus biberit. De quibus profecto dominus per Ieremiam contra quoſdam conqueritur, dicens : *Me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt ſibi ciſternas, ciſternas diſſipatas, quæ continere non valent aquas.* Et poſt aliqua : *Nunc quid tibi vis in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam? Aut quid tibi in viis Aſſyriorum, ut bibas aquam fluminis?* Quas utique D ne ſitiamus idem vetat, dicens : *Prohibe guttur tuum a ſiti.* Hinc Salomon, quas aquas appetere, quaſque debeamus vitare demonſtrans, ait : *Bibe aquam de ciſterna tua, & fluenta putei tui. Deriventur fontes tui foras, & in plateis aquas tuas divide. Habeto eas ſolus, nec ſint alieni participes tui. Sit vena tua benedicta.* Et in ſubſequentibus, hæreticam vanitatem, ſub ſpecie ſtultæ mulieris, viſibili quodammodo forma coloratam atque depictam introducit, dicens : *Mulier ſtulta & clamoſa, plenaque illecebris, & nihil omnino ſciens, ſedet in foribus domus ſuæ ſuper ſellam in excelſo urbis loco, ut vocet tranſeuntes per viam & pergentes itinere ſuo : Qui eſt parvulus, declinet ad me.* E *Et vecordi locuta eſt : Aquæ furtivæ dulciores ſunt, & panis abſconditus ſuavior. Et ignoravit quod gigantes ibi ſint, & in profundis inferni convivæ ejus.*

Prov. 1. *Prov. 16.* *Ierem. 2.* *Ibidem.* *Ibidem.* *Prov. 5.* *Prov. 9.*

XXVI.

Quorum ne fit particeps in Tartari flammis, quas viciſſim ſine fine paſcat medullis ſuis, jam nunc filia recordetur gemitus piæ genitricis, & quot vel quanta pericula propter eam, ſeu propter ſorores ipſius, in utero ſuo hactenus vidit : & gratia Dei diſcat talis fieri, ſaltem admonita, qualis bene de ſe meritam matrem, etiam ſenio ac aſſiduo incurvam labore & tremulam, data manu atque ſuppoſito humero ſtudeat ſublevare & ſuſtentare, non ad ruinam impellere, deprimere, perturbare,

perturbare, vel affligere. Pio affectu & humili corde jugiter perpendat quid idem Salomon dicat: Prov. 15. *Stultus homo decipit matrem ſuam.* Et item: Prov. 23. *Ne deſpicias cum ſenuerit mater tua.* Alioquin ſi, quod abſit, pertinax eſſe voluerit, & piæ matri ſupercilium ejus & arrogantiam adhuc diſſimulanti, atque ad ſatisfactionem patienter expectanti, parcere & parere contempſerit: experietur in anicula matre virides annos exertos ad paternarum traditionum defenſionem lacertos, adoleſcentulæ comperentem alacritatem, juvenculæ conſtantiam Prov. 1. efficacem: &, juxta Salomonem, contumax comedet fructus viæ ſuæ, ſuiſque conſiliis ſaturabitur: quia, ſicut idem reſtatur: Eccleſ. 3. *Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.* Ibidem. Et iterum: *Quam malæ famæ eſt qui fugit patrem: & eſt maledictus a Deo qui exaſperat matrem.* Prov. 19. Et: *Qui affligit patrem, & fugit matrem, ignominioſus eſt & infelix.* Quam utique offendere cavet quiſquis placere patri ſtudet, velut etiam quidam ſapientium ſæculi ait:

Ne matrem offendas, dum vis bonus eſſe parenti.

XXVII.

His igitur & aliis quamplurimis liquet aſſertionibus, quid mereatur etiam carnalis matris contemptus: & quid de ſpiritualis genitricis contumelia & exprobratione dicetur. Illa ſiquidem in iniquitatibus nos conceptos generavit ad mortem: iſta vero, culpis remiſſis, regeneravit ad vitam. Quarum ceu diſpar eſt meritum, ita & diſpar pro earum honore * ut dedecore præmium: quia carnalem matrem honoranti longævitas ſuper morientium terram, & firmamentum caſæ caſuræ repromittitur: exaſperanti autem eam, terrenorum eradicatio fundamentorum. Porro ſpiritualem venerantes, longitudinem dierum in dextra Dei videbunt, & in terra viventium ſine fine habitabunt: ſpernentes vero illam, duplici contritione conterentur, &, ſicut diploide, confuſione ſua induentur, & radix eorum de terra viventium evelletur. Etenim affectatio carnalis matris ſi nos prohibet a reverentia ſpiritualis, penitus relinquenda & abſcindenda eſt nobis, ut in Deuteronomio Moyſes de tribu Levi dicit: Deut. 33. *Qui dixerit patri ſuo & matri, neſcio vos; & fratribus ſuis, ignoro vos, & neſcierunt filios ſuos: hi cuſtodierunt teſtamentum tuum, iudicia tua, o Iacob, & legem tuam, o Iſrael.* Matth. 19. Quod denique facturis dominus Ieſus in euangelio centuplum hic, & in futuro vitam æternam repromiſit.

* &, vel

XXVIII.

Sed ecce jam non debet ingrata filia apparere, quia præ cæteris eam honorare dignata eſt mater ſua. Nam cum nullo divino vel humano privilegio honorabilior ſeu clarior aliis eccleſiis Conſtantinopolitana exiſtat eccleſia, & Antiochena, atque Alexandrina, ob reverentiam principis apoſtolorum, inter alias retentent dignitatis jura: tamen pia mater, Romana ſcilicet eccleſia, nolens dilectam filiam dote honorificentiæ ex toto carere, per beatos prædeceſſores noſtros in aliquot ſynodis curavit decernere, ut, ſalva principalium & apoſtolicarum ſedium antiqua dignitate, Conſtantinopolitanus antiſtes honoraretur ſicut regiæ civitatis epiſcopus: quamvis Iuſtinianus religioſus Auguſtus legibus humanis voluiſſet adſtruere, ut poſt papam Romanum ſedeat Conſtantinopolitanæ præſul eccleſiæ. Et certe hoc nulla alia excellentia meritorum eſt aſſecuta, niſi quod Romana eccleſia pro amore venerabilis Conſtantini, ſeipſam, quantum in eo fuit, honorantis & exaltantis,

A civitatem ipſius hoc privilegio honoris ſola humana benevolentia inſignivit, juxta prophetæ dictum ad Heli: 1. Reg. 2. *Glorificantem me glorificabo: qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.*

XXIX.

Aut ſi quod aliud retinet, aut putat ſe habere dignitatis privilegium, vos rebelles lumini ac veritati, & ſigniferi umbræ & vanitatis, proferte in medium. Vos enim alloquimur, Luc. 11. *qui*, ſicut dominus ait Phariſæis, *tuliſtis clavem ſcientiæ, qui clauditis regnum cælorum ante homines:* nec ipſi intraſtis, nec alios intrare permittitis, ſed potius prohibetis, dum matris venerandam faciem conſpuere quæritis, dum eam inſequimini conviciis & maledictis, B dum agnos ejus ab ea ſegregare, etiam anathemate & flagellis, ne vocem maternam agnoſcant & ſequantur, contenditis. Vt enim fertur, omnes Latinorum baſilicas penes vos clauſiſtis, monachis monaſteria & abbatibus tuliſtis, donec veſtris viverent inſtitutis. Græcorum in Latinos injuriæ. Ecce in hac parte, Romana eccleſia quanto diſcretior, moderatior, & clementior vobis eſt! Siquidem cum intra & extra Romam plurima Græcorum reperiantur monaſteria ſive eccleſiæ, nullum eorum adhuc perturbatur vel prohibetur a paterna traditione, ſive ſua conſuetudine: quin potius ſuadetur & admonetur eam obſervare. Nec enim animoſitatem impiæ hæreſeos habet, quæ ſemper diviſione gaudet, dicens per patricidam meretricem: 3. Reg. 3. *Nec mihi, nec tibi ſit, ſed* C *dividatur:* ſed pietate veræ matris ſic Salomonem deprecatur: *Obſecro, domine, date huic infantem vivum, & nolite interficere eum.* Scit namque quia nil obſunt ſaluti credentium diverſæ pro loco & tempore conſuetudines, quando una fides per dilectionem operans bona quæ poteſt, uni Deo commendat omnes.

XXX.

Quod vos cum ex debito gradus & loci veſtri oportuiſſet ſcire & prædicare, quatenus de collectis ovibus gratiam a bono paſtore, non condemnationem pro diſperſis mereremini percipere, incurriſtis illud apoſtoli ad Hebræos: Hebr. 5. *Quia cum debueritis magiſtri eſſe ex tempore, iterum neceſſe* D *habetis doceri quæ ſint elementa ſermonum Dei.* Rom. 10. *Zelum enim Dei habetis, ſed non ſecundum ſcientiam.* Quam ut apprehendiſſetis, non ſaltu, ſed canonico intervallo, immo plano pede ad epiſcopatus culmen a laica converſatione pervenire debuiſtis, ne vobis refragarentur verba ipſius apoſtoli, de epiſcopo dicentis: 1. Tim. 3. *Non neophytum, ne in ſuperbiam elatus in iudicium incidat diaboli.* Nam cum locum doctoris uſurpat indoctus, neceſſe eſt ut, aut diſcat quod doceat; aut cæcus paſtor, ſeu non valens latrare canis mutus, pernicioſe ſibi & ſubjectis remaneat; aut diſcere & tacere erubeſcens, pernicioſius docere præſumat. Raro quoque evenit, ut in culmine poſitus valeat humilitatem diſcere, qui in imis non E deſiit ſuperbire. Huc accedit & illud, quod albuginem habens in oculo, a ſacerdotio prohibetur. Albuginem quippe habet in oculo, quiſquis arrogantia juſtitiæ vel ſapientiæ cæcatur.

XXXI.

Sed abſit ut religioſi principes & orthodoxi, atque Chriſtianiſſima & Deo devota civitas, vos in hoc veſtro errore audiendos putent: quos potius ad unitatis bonum terrore poteſtatis cogere debent. Recordentur Conſtantinopolitanos præſules in tantum priſcis temporibus familiariſſimo ſibi morbo ſuperbiæ laboraſſe, ut edicto Auguſtorum Theodoſii, Arcadii & Honorii prohibitus ſit quiſquam ex Conſtantinopolitana eccleſia

eccleſia pontificatum, defuncto epiſcopo Siſinnio, A
deinceps ſperare, ſed ex alia ſibi jugiter pontificem
expetere: quia erant inani gloriæ dediti, & ſupra
modum arrogantes, ceu commemorant hiſtorio-
graphi. Qui etiam referunt, quod ſeptuaginta ſex
orientales epiſcopi concilium Sardicenſe declinan-
tes, in Philippopoli Thraciæ anathematizandum
conventiculum habuerunt, ſanctamque & imma-
culatam Nicænæ ſynodi fidem adulterantes, com-
muni ſubſcriptione errorem ſuum confirmarunt:
occidentales vero trecenti amplexi ſanam ſancto-
rum patrum ſententiam, unanimitate ſua corro-
borarunt. Quod totum ideo dicitur, ne poſt
priorum cognitionem incaute præſentibus cre-
datur. B

XXXII.

Nam Romanæ eccleſiæ fides per Petrum ſuper
petram ædificata, nec hactenus deficit, nec deficiet
in ſæcula, Chriſto ejus domino rogante pro ea, ceu
Luc. 22. teſtatur ſub ipſa paſſione ſua: *Ego rogavi pro te,
Petre, ut non deficiat fides tua. & tu aliquando con-
verſus confirma fratres tuos.* Quo dicto demonſtra-
vit fidem fratrum vario defectu periclitandam, ſed
inconcuſſa & indeficiente fide Petri, velut fir-
mæ ancoræ ſubſidio figendam, & in fundamen-
to univerſalis eccleſiæ confirmandam. Quod nemo
negat, niſi qui evidenter hæc ipſa verba veritatis
impugnat: quia ſicut cardine totum regitur oſtium,
ita Petro & ſucceſſoribus ejus totius eccleſiæ di- C
ſponitur emolumentum. Et ſicut cardo immobi-
lis permanens ducit & reducit oſtium, ſic Petrus
& ſui ſucceſſores liberum de omni eccleſia habent
judicium, cum nemo debeat eorum dimovere
ſtatum: quia ſumma ſedes a nemine judicatur.
Vnde clerici ejus cardinales dicuntur, cardini
utique illi, quo cætera moventur, vicinius adhæ-
rentes.

XXXIII.

Quapropter nos certiſſime retinentes omni ve-
nerabilem mundo inſtitutionem Petri, & fidem
ipſius coapoſtoli ſui & doctoris gentium Pauli
clariſſimo calamo ſubſcriptam, ab apoſtolica ſede
omnibus libere clamamus quod Galatis idem Pau- D
Galat. 1. lus: *Licet nos aut angelus de cælo evangelizet vobis,
præterquam quod evangelizatum eſt vobis, anathe-
ma ſit. Sicut prædixi, & nunc iterum dico: Si quis
evangelizaverit præter id quod accepiſtis, anathema
ſit.* Nec ideo ſilebimus, ſi dicimur non eſſe qua-
les debemus, nec qualis eſt Petrus. Quod utique
agendum eſſet, ſi cuiquam commendaremus noſ-
2. Cor. 4. metipſos. *Quia vero*, ſicut ait apoſtolus, *non præ-
dicamus noſmetipſos, ſed dominum Ieſum, nos autem
1. Cor. 4.* *ſervos ſervorum ejus per Ieſum: nobis pro minimo eſt,
ut a vobis judicemur, aut ab humano die: quoniam
2. Cor. 10.* *qui judicat nos, dominus eſt. Neque enim qui ſe-
ipſum commendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus
commendat.* Et repellendo temerarium judicium,
Rom. 14. dicit alibi: *Tu quis es, qui judicas alienum ſervum?* E
*Suo domino ſtat aut cadit: potens eſt enim Deus illum
ſtatuere.*

XXXIV.

Nempe & vos, licet quamplurimum tumeatis,
quamvis de vobis ultra modum alta ſentiatis, non
credimus tamen quod dicere audeatis, vos eſſe qua-
les debetis, aut qualis Alexander, Ioannes Chry-
ſoſtomus, vel Flavianus fuit: ſicut nec Antiochenus
ſe talem, qualis extitit ipſe Petrus: nec Alexandri-
nus parem ſe Marco vel Athanaſio profiteri eſt au-
ſus: quia ſine retractatione a ſuis punirentur. Id-
circo etſi ad hoc vos impellit tumor, tamen re-
tardat timor. Quæ cum ita ſint, nullius tamen

A vos detractio reprimit quin diligenter lac & lanam
ab ovibus exigatis: nec veremini, ne dicatur non
aſſe vos pares illis anteceſſoribus veſtris magnis.
Cur hoc, niſi quia quicumque ſacerdotes, etſi di-
ſpares ſunt merito, pares tamen ſunt officio? Nec
poteſt denegari pro merito quod debetur officio.
Alioquin non ſtaret ſacerdotium, ſi majus aut mi-
nus fieret, ſeu variaretur ſecundum humanorum
varietatem meritorum: eſſentque pene tot ſacerdo-
tia, quot homines.

XXXV.

Qua de re, fratres, utinam non ad judicium no-
ſtrum dicamus, profecto ſumus qualis Petrus, &
non ſumus qualis Petrus: quia idem ſumus officio,
B & non idem merito. Et quotieſcumque lac & la-
nam, ſcilicet ſtipendium & honorificentiam, ab
ovibus Dei exigimus, nulla meriti noſtri ibi ſit
commemoratio, ſed officio noſtro quæritur debi-
ta recompenſatio. Ac ſic meritum Petri non ha-
bentes, officium autem Petri exequentes, officio
noſtro debitos repoſcimus honores, apoſtolo di-
cente: *Quamdiu miniſter ero, miniſterium meum* *Rom. 11.*
honorificabo. Et præmonens oves Chriſti ad ſolven-
dum ſingulis debita, ait: *Reddite omnibus debita:* *Rom. 13.*
cui honorem, honorem. Non quia bonum ſit acci-
pientibus, ſed quia malum ſit non reddentibus.
Sic ergo & beatiſſimus prædeceſſor noſter Grego-
rius dicit: Nemo nos propter nos in loco Petri
C deſpiciat: quia ex cathedra ejus, cui, auctore Deo,
qualeſcumque præſidemus debita ſibi juxta noſtrum
officium reclamat. Frequenter enim ſolet evenire
quod dicimus, ut perſona in hoc mundo potens
deſpectum ſervum habeat. Cumque per eum ſuis
vel extraneis aliqua mandat, non deſpicitur, per-
ſona miſſi ſervi, quia in corde ſervatur reveren-
tia mittentis domini. Ergone ſaltem quod domi-
nus conceſſit Phariſæis & Scribis ſedentibus in ca-
thedra Moſis, ſervus denegabit qualibuſcumque
conſervis ſuis in cathedra Petri? *Super cathedram,* *Matth. 23.*
inquit, *Moſis ſederunt Scribæ & Phariſæi. Omnia
ergo quæcumque dixerint vobis ſervate & facite.* Ita
quod male vivimus, noſtrum eſt: quod vero bona
dicimus, cathedræ, cujus occaſione neceſſe habe-
D mus recta prædicare. Vnde dicit ille exercitatiſſi-
mus Paulus: *Dum omnimodis ſive occaſione, ſive* *Philipp. 1.*
*invidia Chriſtus annuntietur: & in hoc gaudeo, ſed
& gaudebo.* Ecce apoſtolus ſic neceſſarios ducit hu-
juſmodi, ut gaudeat ſuper eis: & vos qui eſtis, qui
negligentiam eorum ad injuriam apoſtolicæ cathe-
dræ retorquetis? Nos enim quid ſumus? Nec con-
tra nos eſt murmur veſtrum, ſed contra dominum,
cujus ordinationi reſiſtendo, damnationem vobis
acquiritis: cum noſtra poteſtas, ſicut & omnis, a
nullo alio niſi ab ipſo ſit. Sciendum eſt, quia falſa
juſtitia dedignationem, vera autem compaſſionem
habet. Qua utique privamini, inſultando, non
compatiendo, alienæ calamitati. Et forte approba-
E re nequitis, quod objicere vel calumniari præſu-
mitis: immo conſtat vos comprobare non poſſe.
Sed eſto. *Ecce in cælo judex noſter, & conſcius noſter* *Iob. 16.*
in excelſis.

XXXVI.

Cæterum de homine ſentite, o homines, quod
voltis: unum tamen conſcientia reſpondet nobis,
quia omnium eccleſiarum Dei ſalutem & exalta-
tionem ſummopere deſideramus. Sed ut quicum-
que quodlibet ex ſuperbia arripiat, & ſibi contra
noſtram apoſtolicam ſedem atque leges ejus uſur-
pet, hoc nos tolerare non poſſumus: quia quiſ-
quis Romanæ eccleſiæ auctoritatem vel privile-
gia evacuare ſeu imminuere nititur, non hic unius

eccleſiæ, ſed totius Chriſtianitatis ſubverſionem & interitum machinatur. Cujus enim compaſſione vel ſuſtentatione ulterius reſpirabunt filiæ a quovis oppreſſæ, unica illa ſuffocata matre? Cujus refugium appellabunt? Ad quam confugium habebunt? Ipſa enim Athanaſium, ipſa omnes catholicos ſuſcepit, fovit, defendit, & ſedibus propriis pulſos reſtituit.

XXXVII.

Ideo cupiendo omnes in viſceribus Ieſu Chriſti nobiſcum, vos admonemus, ne falſum nomen ſcientiæ, juſtitiæ, vel gloriæ quærendo, unus adverſus alterum infletur, ne cinis & terra periculoſe ſuperbiat, ne abominabilis & miſer homo, bibens quaſi aquas iniquitatem, ſequendo exteriora, in vita ſua projiciat intima ſua. Simus unum corpus, & unus ſpiritus, ſicut vocati ſumus in una ſpe vocationis noſtræ. Ipſa corporis compoſitio & membrorum nos doceat, qualiter & quanti habenda ſit eccleſiæ unitas. Ipſa etenim corpus eſt Chriſti, ut Apoſtolus dicit: *Vos eſtis corpus Chriſti, & membra de membro. Et ſicut in uno corpore multa membra habentur; omnia autem membra non eumdem actum habent: ita multi unum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra. Et ſi dicit auditus, non ſum manus, non ſum oculus, non ſum de corpore: ideo non eſt de corpore? Si totum corpus oculus, ubi auditus*, & reliqui ſenſus? Nunc autem diſpoſuit Deus, ſicut voluit, corporis membra, ſingula officio ſuo apta. Membrum vero ſuo officio non contentum, ſed cupiens præripere alienum, conturbat corporis ordinem totum: velut ſi viſus voces, auditus colores, guſtus odores, olfactus aſperas res aut lenes, tactus tentaret diſcernere ſapores, nonne fruſtra omnes paterentur? Sic ſingulorum ornamenta ſeu indumenta non ſunt omnibus membris accommoda, nec congrua: ſed unumquodque requirit ſua, & abjicit aliena. Nempe refutat pes coronam, galeam & pileum, caputque ſandalia vel pedules ad ſuum non applicat uſum. Sic manuum dignitas & maxima utilitas, quamvis componat inſignem imperii coronam, non tamen hanc ſibi adaptat & imponit, ſed capiti, contenta ſuis armillis, dextrocherio, & annulis. Idem fit & in cæteris, & tam diſcors concordia eſt in eis, ut eorum quodlibet alii officium ſuum omnino deputare recuſet: & tamen de bono unius pariter exultent, ſicut de malo communiter dolent: & officia ſua non ſibi tantum, ſed magis mutuæ utilitati, exhibent. Vnde ſecutus idem apoſtolus, ait: *Si glorificatur unum membrum, congaudent omnia membra.* Et quantæ inſipientiæ eſt nolle nos imitari quod ſumus, & quod ad tranſitoriam vitam aliquamdiu retinendam accepimus, non conſiderare, ut in perpetuum ſubſiſtamus?

Rom. 12. — 1. Cor. 12. — 1. Cor. 12.

XXXVIII.

Superbia & invidia quarum rerum origo.

Quia vero ante omnia peſtilens mater ſuperbia, ejuſque crudeliſſimæ filiæ, invidia ſcilicet ac inanis gloria, paſſim obſtinata rabie corpus Chriſti moliuntur eviſcerare & dilacerare: non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes: ne, quod avertat Deus, contingat nobis dictum apoſtoli: *Quod ſi invicem mordetis, videte ne ab invicem conſumamini.* Et illud Iacobi: *Quod ſi Zelum amarum habetis, & contentiones ſint in vobis, nolite gloriari, & mendaces eſſe adverſus veritatem. Non eſt iſta ſapientia deſurſum deſcendens, ſed terrena, animalis, diabolica. Quæ autem deſurſum eſt ſapientia, primo quidem pudica eſt, deinde pacifica, modeſta, ſuadibilis, amans bonum, ſine ſimulatione.* Has itaque duas & valde ſibi contrarias ſapientias vigili mente diſcernite: & ſi Petrus ſingulariter figura ſummi capitis noſtri, vicariuſque ejus, ac ſui ſucceſſores jam in terris retinent ſpecialem dignitatem terreni cæleſtiſque regni, nolite invidere vel detrahere Romanæ eccleſiæ apici, quem per caritatem totum valetis adipiſci, & in nobis regnare & ipſi. Sin alias, audietis quod ſupra: *Iam ſaturati eſtis, jam divites facti eſtis: ſine nobis regnatis: atque utinam regnaretis, ut & nos vobiſcum regnaremus.*

Galat. 5. — Iacob. 3. — 1. Cor. 4.

XXXIX.

Ecce nos veſtram gloriam ducimus noſtram: cur vos annullare nitimini nobis divinitus & humanitus conceſſam? Nonne decus vel dedecus ſui capitis manus ſeu pes ſuum non ducit? Nec dolet, ſed potius gaudet uno ſenſu, id eſt, ſolo tactu donatum corpus, ſuperpoſitum ſibi caput omnibus pollere ſenſibus, quia eos militare facit, & invigilare corporis ſubjecti utilitatibus: & caput de omnibus judicans ſenſibus nullo ſenſu judicatur, utpote ſolius ſui judicio ſufficientiſſimum: utque apoſtolus dicit, *ſpiritualis judicat omnia, ipſe autem a nemine judicatur.* Hæc & ſupra dicta de corporis noſtri harmonia ſi non ſentitis in vobis, in corpore non eſtis, nec in corpore vivitis: & ſi in corpore Chriſti, quod eſt eccleſia, non eſtis, nec de eo vivitis, jam videte ubi & quid ſitis. Abſciſſi eſtis, putreſcitis, & velut palmes præciſus de vite foras miſſi eſtis, & areſcitis, ut in ignem mittamini, & ardeatis: quod divina pietas longe faciat a vobis.

1. Cor. 2.

XL.

Sed quia jam nunc videmur digreſſi modum epiſtolæ, alio exordio congruum cenſuimus reſpondere veſtræ calumniæ, quam confratribus & coepiſcopis noſtris Apulis, ſcriptam ad ſuggillationem noſtri azymi, & prædicationem veſtri fermenti, non dubitaſtis dirigere. Inter hæc dirigimus veſtris cavillationibus refragantia venerabilium patrum noſtrorum aliqua ſuper his ſcripta: deinde, ut Deus inſpirabit, noſtra reſcripta, quatenus multipliciter veſtra retundantur & retro ferantur jacula, & quem non vultis feriant. Nam ſi vos non erubeſcitis, nec timetis de loquacitate, nos non tantum erubeſcere, quantum timere debemus de taciturnitate: quia de noſtra, multorum pendent animæ, quæ falſis fratribus calumniantibus, & nobis tacentibus, habent perire.

XLI.

Iſta autem vobis paterna pietate, ac germana dilectione interim reſcribimus, in quibus ſatis declinaſſe nos credimus, ne in illud Salomonis incideremus: *Noli reſpondere ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne efficiaris illi ſimilis.* Verum ſi non reſipueritis, experiemini quod idem mox ſecutus ait: *Reſponde ſtulto juxta ſtultitiam ſuam, ne ſibi ſapiens eſſe videatur.* Et illud apoſtoli: *Hæreticum hominem poſt unam & ſecundam correptionem devita: ſubverſus eſt enim qui ejuſmodi eſt, & delinquit proprio judicio condemnatus.* Et cavendo interdictum veteris legis typicum, deinceps non coquemus hœdum in lacte matris ſuæ: ſed impetiginem ejus & ſcabiem fricabimus inſtanter mordaci aceto & multo ſale: quia cum dolore abſcindenda ſunt, quæ leni manu palpari & ſanati non poſſunt, ut dominus admonet, dicens: *Si manus tua, vel pes tuus ſcandalizat te, abſcinde eum, & projice abs te. Et ſi oculus tuus ſcandalizat te, erue eum.* Sed miſeratio Dei præcedens hæc noſtra dicta, parcet & nobis & vobis, ut deinceps non ſit neceſſe circa quæſtiones & pugnas verborum occupari, ſed ex divinis paginis noſtram in hoc mundo peregrinationem invicem

Prov. 26. — Tit. 3. — Matth. 18.

invicem conſolari, & pacifice adhortari, ut pſalmiſta canit: *Pax multa diligentibus legem tuam, domine, & non eſt illi ſcandalum.* Quod vero caritas & unitas fratrum ipſa ſit lex Dei, oſtendit illud euangelii: *Hoc eſt præceptum meum, ut diligatis invicem.* Quam nos ſinceram hic conſervare, & in futuro ſine fine ipſam, quæ Deus eſt, perſpicere; qui vult omnes homines ſalvos fieri, & ad agnitionem veritatis venire, dignetur concedere. Amen.

Pſal. 118. *Ioan. 15.*

II. AD EPISCOPOS VENETIÆ ET ISTRIÆ.

Præcipit, ut patriarchæ Gradenſi, cujus primatum ab apoſtolica ſede conceſſum in ſynodo confirmarat, obedientiam præbeant.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, omnibus epiſcopis Venetiæ & Iſtriæ, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NOVERIT veſtra cariſſima nobis in Chriſto fraternitas, hac in præſenti indictione* ſexta, cariſſimum confratrem noſtrum Dominicum Gradenſem, immo novæ Aquileiæ patriarcham, ad ſynodum noſtram Romæ habitam veniſſe, & querimoniam de ſua & Forojulienſi eccleſia, quam credimus vos non ignorare, lacrymabiliter coram feciſſe. Cujus tandem relectis privilegiis, a ſancta Romana & apoſtolica ſede ſibi conceſſis, judicio totius ſanctæ ſynodi hoc definitum fuit: Vt nova Aquileia totius Venetiæ & Iſtriæ caput & metropolis perpetuo haberetur, ſecundum quod evidentiſſima prædeceſſorum noſtrorum adſtruebant privilegia. Forojulienſis vero antiſtes, tantummodo finibus Longobardorum eſſet contentus, juxta privilegium Gregorii II. & retractationem tertii. Et hoc quidem extra patientiam canonum ei pro magno conceſſimus, quia quater jam vocatus a nobis, nec venit, nec excuſavit: cum Gradenſis, id eſt, novæ Aquileiæ patriarcha, quinquies noſtræ ſynodo, etiam non vocatus, interfuerit. Vnde monendo mandamus, & præcipimus vobis ex parte Dei, & ſancti Petri, & noſtra, ut præfato Gradenſi patriarchæ ſucceſſoribuſque ejus, in omnibus, ſecundum jura canonica, obedientes ſitis, ſicut primati veſtro & patriarchæ eſſe debetis, & ſicut anteceſſoribus ejus noſtri perpetuo confirmarunt. Et ſi quid ſui juris in urbibus veſtris vel parochiis continetur, quod ſuo dominatui merito debeat ſubdi, nullus veſtrum ſibi contradicere præſumat. Si quis vero veſtrum quidquam juſtæ querimoniæ adverſus eum videtur habere: aut coram vobis confratribus & comprovincialibus cauſam ſuam proferat, & cum eo, ſi potuerit, pacifice diffiniat; aut in præſentiam noſtram utraque pars examinanda veniat, ſalva ſibi interim per omnia & patriarchali reverentia, & proprietate ſua. Quod ſi extra feceritis, ſententia canonica ſuper vos vigilabit.

* an. 1053.

III. AD THOMAM EPISCOPUM AFRICANUM.

Oſtendit Carthaginenſem archiepiſcopum totius Africæ eſſe primatem: Gummitanum vero epiſcopum, ſine illius conſenſu nec epiſcopos conſecrare, nec provinciale concilium convocare poſſe: ſolius autem Romani pontificis eſſe, & epiſcopos deponere, & generalia concilia indicere.

A *Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Thomæ confratri cariſſimo & coepiſcopo, ſalutem.*

CUM ex venerabilium canonum autoritate recolimus ducentos quinque epiſcopos concilio interfuiſſe Carthaginenſi, & nunc a tua fraternitate audimus, quinque vix epiſcopos ſupereſſe in tota Africa, utique tertia hujus corruptibilis mundi parte: compatimur tantæ veſtræ imminutioni totis viſceribus animi. Cum autem ipſas Chriſtianitatis reliquias ediſcimus interna & mutua diſſenſione diſcindi & diſpergi, & adverſus ſe invicem zelo & contentione principatus inflari, nil aliud nobis primo dicendum occurrit, quam illud ſancti Amos vatis: *Parce, Domine, parce obſecro: quis ſuſcitabit Iacob, quia parvulus eſt?* Sed quamvis in tali tantoque defectu religionis plurimum doleamus, multum tamen gaudemus, quia ſanctæ Romanæ eccleſiæ matris veſtræ ſententiam requiritis & expectatis ſuper quæſtionibus veſtris: & quaſi rivulis ab uno fonte erumpentibus, & in ſuo ſe curſu per diverſa ſpargentibus, ad ipſius fontis primam ſcaturiginem reverti debere optimum putatis, ut inde reſumatis directionis veſtigium, unde ſumpſiſtis totius Chriſtianæ religionis exordium. Noveris ergo procul dubio, quia poſt Romanum pontificem primus archiepiſcopus & totius Africæ maximus metropolitanus eſt Carthaginenſis epiſcopus: nec quicumque ſit ille Gummitanus epiſcopus, aliquam licentiam conſecrandi epiſcopos, vel deponendi, ſeu provinciale concilium convocandi habet, ſine conſenſu Carthaginenſis archiepiſcopi, cujuſlibet dignitatis aut poteſtatis ſit, exceptis his quæ ad propriam parochiam pertinent: cætera autem, ſicut & alii Africani epiſcopi, conſilio Carthaginenſis archiepiſcopi aget. Vnde cariſſimi confratres noſtri & coepiſcopi Petrus & Ioannes recte ſentiunt de Carthaginenſis eccleſiæ dignitate, nec conſentiunt errori Gummitanæ eccleſiæ. Hoc autem nolo vos lateat, non debere præter ſententiam Romani pontificis univerſale concilium celebrari, aut epiſcopos damnari, vel deponi: quia etſi licet vobis aliquos epiſcopos examinare, diffinitivam tamen ſententiam, abſque conſultu Romani pontificis, ut dictum eſt, non licet dare: quod in ſanctis canonibus ſtatutum, ſi quæritis, poteſtis invenire. Quamvis enim omnibus generaliter apoſtolis dictum ſit a Domino: *Quæcumque ligaveritis in terra, ligata erunt & in cælo; & quæcumque ſolveritis in terra, ſoluta erunt & in cælo*: tamen non ſine cauſa ſpecialiter & nominatim dictum eſt beato Petro apoſtolorum principi: *Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædicabo eccleſiam meam: & tibi dabo claves regni cælorum.* Et in alio loco: *Confirma fratres tuos.* Scilicet, quia omnium eccleſiarum majores & difficiliores cauſæ, per ſanctam & principalem beati Petri ſedem a ſucceſſoribus ejus ſunt diffiniendæ. Iam quia ad interrogata etiam confratrum noſtrorum Petri & Ioannis epiſcoporum decrevimus reſpondere; optamus ut ſanctam tuam fraternitatem jugiter invigilantem utilitatibus ſanctæ catholicæ eccleſiæ, devote pro nobis orantem, ſancta & individua Trinitas ſemper conſervet, cariſſime frater.

Amos 7. *Matth. 18.* *Matth. 16.* *Luc. 22.*

Datum XVI. Kalendas Ianuarii, anno domini Leonis papæ IX. quinto*, indictione VII.

* an. 1054.

IV. AD PETRVM ET IOANNEM EPISCOPOS.

Ejuſdem argumenti. Addit prætetea nonnulla de epiſcoporum & archiepiſcoporum inſtitutione.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimis in Chriſto fratribus Petro & Ioanni epiſcopis ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEVS eccleſiarum Africanarum ita conculcatum a Gentibus nimium dolemus, ut modo vix quinque inveniantur epiſcopi, ubi olim ducenti quinque ſolebant per concilia plenaria computari: & ibi paucuIas oves, quotidianæ occiſioni deputatas, remanſiſſe, ubi quondam innumerabilis grex Domini ſub numeroſis arietibus exultabat alta pace. Sed hæc peccatis noſtris imputantes, juſtitiam creatoris collaudantes, timeamus, & miſericordiam ejus inſtanter poſtulemus, ut ſervos ſuos tandem reſpicere dignetur. Quod autem ſcripſiſtis nobis pro ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſtatu, noſtraque incolumitate, vos Dominum gratias agendo exoraſſe: noveritis nos veſtræ fraternitati gratias agere, & pro conſolatione veſtra ſemper orare. Et revera, fratres, hoc acceptabile eſt Domino noſtro Ieſu Chriſto, ut caput omnibus membris proſpiciat & invigilet; membra vero ſui capitis ſalutem ſine intermiſſione quærant & optent. Bene equidem feciſtis, quod juſſi a nobis concilium de rebus eccleſiaſticis habuiſtis: quod etiam omni anno vel ſemel agere debetis. Inſuper recte contra Gummitanum epiſcopum, dignitatem Carthaginenſis eccleſiæ defendiſtis: quia ſine dubio poſt Romanum pontificem primus archiepiſcopus, & totius Africæ maximus metropolitanus eſt Carthaginenſis epiſcopus, nec pro aliquo epiſcopo in tota Africa poteſt perdere privilegium ſemel ſuſceptum a ſancta Romana & apoſtolica ſede: ſed obtinebit illud uſque in finem ſæculi, & donec in ea invocabitur nomen Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſive deſerta jaceat Carthago, ſive reſurgat glorioſa aliquando. Hoc ex concilio beati martyris Cypriani, hoc ex ſynodis Aurelii, hoc ex omnibus Africanis conciliis, hoc, quod majus eſt, ex venerabilium prædeceſſorum noſtrorum Romanorum præſulum decretis aperte monſtratur: nec quicumque ille ſit Gummitanus epiſcopus, aliquam licentiam conſecrandi epiſcopos, vel deponendi, ſeu provinciale concilium convocandi habet ſine conſenſu Carthaginenſis archiepiſcopi, cujuſlibet dignitatis aut poteſtatis ſit. Tantummodo procurabit ille Gummitanus epiſcopus, quæ ad propriam parochiam pertinent: cætera autem, ſicut & alii epiſcopi Africani, conſilio Carthaginenſis archiepiſcopi aget, qui ſolus in Africa pallium ab apoſtolica ſede habere ſolet. Vnde & epiſcopos conſecrandi principale & antiquum jus retinet, ſicut ex verbis Aurelii in concilio Carthaginenſi, capitulo trigeſimo nono, poteſt intelligi cum, dicit: In eccleſia, ad quam dignata eſt veſtra ſanctitas convenire, crebro ac pene per diem dominicam epiſcopos ordinandos habemus, &c. Sed hoc vos non lateat, non debere præter *ſcientiam Romani pontificis univerſale concilium celebrari, aut epiſcopos damnari, vel deponi: quia etſi licet examinare, diffinitivam tamen ſententiam abſque conſultu Romani pontificis, ut dictum eſt, non licet dare. Quod in ſanctis canonibus ſtatutum, ſi quæritis, poteſtis invenire. Scilicet quia omnium eccleſiarum majores & difficiliores cauſæ, per ſanctam & principalem beati Petri ſedem, a ſucceſſoribus ejus diffiniendæ ſunt, utpote cui divinitus dicitur: *Confirma fratres tuos.* &, *Tibi dabo claves regni cælorum*, &c.

Carthaginenſis epiſcopus ſolus in Africa pallium habet. Concilium Carthaginenſe III.

*ſententiâ.

Luc. 22. Matth. 16.

Nunc quia de archiepiſcopis & metropolitanis ſententiam noſtram requiritis, venerabilium anteceſſorum noſtrorum dicta aperte demonſtrant, id eſt, Clementis, Anacleti, Aniceti, & aliorum, ubi ita legitur: Sacerdotum ordo bipartitus eſt, nec amplius quam duos ordines, id eſt, epiſcoporum & presbyterorum, nobis collati ſunt, nec apoſtoli docuerunt. Epiſcoporum autem ordo unus eſt, quamvis alii præferantur aliis, ſive pro eo quod primas civitates, & magis nominatas, ſecundum potentiam, aut leges ſæculi retinent, ſive quod a ſanctis patribus pro aliqua reverentia ſanctitatis aliquod privilegium dignitatis poſſident. Nam ſicut omnis mundana poteſtas his gradibus dignitatum a ſe invicem diſtat, id eſt, ut primus ſit Auguſtus vel imperator, deinde Cæſares, deinde reges, duces, & comites atque tribuni: ita & eccleſiaſtica dignitas ordinata a ſanctis patribus invenitur, dicente beato Clemente: In his civitatibus, in quibus olim apud ethnicos primi flamines eorum, atque primi legis doctores erant, primates vel patriarchæ poſiti ſunt, qui reliquorum judicia & majora negotia juſte diffinirent, qui etiam non uni provinciæ, ſed pluribus præeſſent. Deinde ubi archiflamines erant paganorum, archiepiſcopi inſtituti ſunt Chriſtianorum, qui ſingulis provinciis præeſſent. Vbi vero metropolis erat, quæ interpretatur mater civitas, metropolitani erant: quippe qui de tribus aut quatuor civitatibus intra aliquam provinciam majori & matri aliarum civitatum præſidebant. Iſti aliquando metropolitani tantum nominantur, aliquando vero archiepiſcopi, ſi in ipſa provincia majores non fuerint aliqui. Vbi autem minores civitates habuerint ſolummodo flamines vel comites, epiſcopi ſunt inſtituti. Porro tribuni plebis non abſurde intelliguntur presbyteri, ſive reliqui inferioris ordinis clerici. His omnibus divino & humano privilegio prælatus eſt pontifex Romanus. Sed de Africæ primatibus aliter intelligendum eſt, quia in ſingulis ejus provinciis antiquitus primates inſtituebantur, non ſecundum potentiam alicujus civitatis, ſed ſecundum tempus ſuæ ordinationis: quibus tamen omnibus præerat unus, ſcilicet Carthaginenſis archiepiſcopus, qui etiam non incongrue dici poteſt metropolitanus propter Carthaginem metropolim totius Africæ, quorum ſupra meminimus. Ita legitur in concilio Carthaginenſi, capitulo vigeſimoſexto: Primæ ſedis epiſcopus non appelletur princeps ſacerdotum, aut ſummus ſacerdos, aut aliquid hujuſmodi, ſed tantum primæ ſedis epiſcopus. Sanctam veſtram fraternitatem jugiter invigilantem utilitatibus ſanctæ Dei eccleſiæ, atque devote pro nobis orantem, ſancta & individua Trinitas ſemper conſervet, cariſſimi fratres.

Sacerdotũ ordo bipartitus.

Epiſt. 1. to. 1. p. 95.

Concilium Carthaginenſe I.

V. AD PETRVM EPISCOPVM.

Gratulatur de ejus erga ſedem apoſtolicam obſervantia. Confirmat ejus ordinationem, ſi ſecundum canones fuerit promotus. Hortatur ut ſuæ eccleſiæ dignitatem tueatur. Probat fidem ad ſe ab eo ſcriptam: eamdem eſſe quam tenet Romana eccleſia, cujus fidei ſumma capita ad eum mittit.

Leo

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri & coepiſcopo Petro.

Antioch. epiſcopo.

CONGRATVLAMVR vehementer in Domino tuæ ſanctiſſimæ fraternitati, atque multimodas gratias, ut dignum eſt, referimus ei qui eſt vera pax & caritas ſuorum, quod tandem per te, cariſſime frater, videtur refloruiſſe ſanctæ Antiochenæ eccleſiæ ſtudium, & ſentire quod eſt ſentiendum. *In hoc enim cognoſcent omnes, quia Christi ſumus diſcipuli* (qui primum in ipſa magna Antiochia nominati fuerunt Chriſtiani) *ſi dilectionem habuerimus adinvicem, & idipſum dixerimus omnes, & non fuerint in nobis ſchiſmata: ſi fuerimus perfecti in eodem ſenſu, & in eadem ſcientia.* Neque enim Deus, qui unus eſt, in ſciſſuris mentium, ſed in ſola unitate, & puro corde habitat, & habitare facit unanimes in domo. Alioquin domus exaſperans erit, nec jam digna vocari eccleſia Dei, ſed ſynagoga maligni. Porro ſicut calamitoſum eſt, ſi unitas deeſt bonis: ita pernicioſum, ſi adſit malis. Quod ipſe ex ſpecula ſanctæ illius eccleſiæ, cui videris deſignatus divinitus ſpeculator, prudenti oculo conſiderans, promotionem tuam ad epiſcopale faſtigium, electione cleri & populi, ſicut aſſeris, factam, atque fidem tuam, ſecundum antiquæ conſuetudinis religioſum & valde neceſſarium ſtudium, apoſtolicæ & primæ ſedi, cui, Deo autore, quamvis indigni præſidemus, annuntiare & exponere curaſti. In quo facto noverit tua dilectio nos plurimum recreatos & gaviſos in domino: quia quod maxime oportebat, tibi & eccleſiæ, cui temporaliter præſides, non diſtuliſti efficere. Siquidem ab apoſtolica tua ſede noſtram apoſtolicam ſedem conſulendo, perpendimus tuam dilectionem nolle deviare a dominico & omnium ſanctorum patrum concordi decreto, quo inviolabiliter cunctis in toto orbe terrarum eccleſiis, ſancta Romana & apoſtolica ſedes caput præponitur, ad quam majores & difficiliores cauſæ omnium eccleſiarum definiendæ referantur. Sic omnia veneranda concilia, ſic leges humanæ promulgant, ſic ipſe ſanctus ſanctorum, rex regum, & dominus dominantium confirmat: quatenus ibi principalis dignitatis, & totius eccleſiaſticæ diſciplinæ venerabilis apex præfulgeat & præcellat, ubi ipſe vertex atque cardo apoſtolorum Petrus, carnis ſuæ beatam reſurrectionem in noviſſimo die expectat. Nimirum ſolus eſt ille, pro quo, ne deficeret eius fides, Dominus & Salvator aſſerit ſe rogaſſe, dicens: *Simon, Simon, ecce ſatanas expetivit vos, ut cribraret ſicut triticum: ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua. Et tu aliquando converſus, confirma fratres tuos.* Quæ venerabilis & efficax oratio obtinuit, quod hactenus fides Petri non defecit, nec defectura creditur in throno illius uſque in ſæculum ſæculi: ſed confirmabit corda fratrum variis concutienda fidei periclitationibus, ſicut uſquenunc confirmare non ceſſavit. Pro cujus excellentia tertiam a Romana eccleſia dignitatem retinet Antiochena, quam te defendere ſummopere monemus, non tuæ gloriæ cauſa, ſed pro ſedis, cui ad tempus præſides, antiqua honorificentia. Nec revoceris ab hac intentione cujuſlibet pompa vel arrogantia, quin conſtanter defendas honorem, quem Antiochenæ eccleſiæ reliquerunt omnia ſanctorum patrum concilia. Ad quod utique, ſi oportuerit, maxima mater, Romana ſcilicet atque prima ſedes, tam dilectæ ſibi filiæ, immo conſociæ, nuſquam & numquam deerit. Quod totum ideo dicimus, quia quoſdam conari minuere antiquam dignitatem Antiochenæ eccleſiæ audivimus.

Ioan. 13.

1. Cor. 1.

Luc 22.

Porro quod a nobis cauſas diviſionis univerſalis eccleſiæ compatiendo requiris, fatemur tuæ religioſæ ſolicitudini, nos adhuc a Domino miſerante firmiſſime retinere vinculum ſanctæ unitatis: nec videmus nos alicubi incurriſſe damnum ſchiſmatis, quos integritas concordiæ, & plenitudo eccleſiaſticæ diſciplinæ indeſinenter regit. Vnicuique noſtrum debetur honor, & ſua jura conſervantur. Terminos, quos patres noſtri fixerunt, nulli arroganter tranſgredi conceditur. Magis veſtra fraternitas circumſpiciat, ne qua radix amaritudinis atque diſſenſionis, quod abſit, in veſtris partibus ſuccreſcat, per quam inquinentur multi, & quam neceſſe ſit diſtricta falce ſanctorum canonum a catholicæ eccleſiæ agro extirpari. Mea vero humilitas in culmine apoſtolici throni ideo exaltata, ut approbanda approbet, improbanda quoque improbet, tuæ ſanctiſſimæ fraternitatis epiſcopalem promotionem libens approbat, collaudat, & confirmat: & communem Dominum inſtanter exorat, ut quod humano ore jam diceris, ante ejus oculos exiſtas. Noveris tamen, nos ipſam tuam promotionem taliter approbare, ſi non hanc neophytus, aut curialis, ſeu digamus, vel precio, aut alio quolibet modo ſacris canonibus contrario, quod abſit, obtinuiſti. Sane fidem tuam, quam proprio ſcripto ſummæ & apoſtolicæ ſedi expoſuiſti, ſanam & catholicam atque orthodoxam per omnia proteſtamur, & ſicut vere unicam & ſalutarem amplectimur, & tuæ dilectioni vehementer congratulantes in Domino, eamdem noſtram eſſe devoto corde & prompto ore profitemur. Firmiter enim credo ſanctam Trinitatem, Patrem, & Filium, & Spiritum ſanctum, unum Deum omnipotentem eſſe, totamque in Trinitate deitatem coeſſentialem & conſubſtantialem, coæternam & coomnipotentem, uniuſque voluntatis, poteſtatis, & majeſtatis: creatorem omnium creaturarum, ex quo omnia, per quem omnia, in quo omnia, quæ ſunt in cælo & in terra, viſibilia & inviſibilia. Credo etiam ſingulas quaſque in ſancta Trinitate perſonas, unum Deum verum, plenum & perfectum. Credo quoque ipſum Dei Patris Filium, Verbum Dei æternaliter natum ante omnia tempora de Patre, conſubſtantialem, coomnipotentem, & coæqualem Patri per omnia in divinitate, temporaliter natum de Spiritu ſancto ex Maria ſemper virgine, cum anima rationali: duas habentem nativitates, unam ex Patre æternam, alteram ex matre temporalem: duas voluntates & operationes habentem: Deum verum, & hominem verum: proprium in utraque natura atque perfectum: non commixtionem atque diviſionem paſſum, non adoptivum neque phantaſticum: unicum & unum Deum, Filium Dei in duabus naturis, ſed in unius perſonæ ſingularitate: impaſſibilem & immortalem divinitate, ſed in humanitate pro nobis & pro noſtra ſalute paſſum vera carnis paſſione, & ſepultum, ac reſurrexiſſe a mortuis die tertia, vera carnis reſurrectione: propter quam confirmandam, cum diſcipulis nulla indigentia cibi, ſed ſola voluntate & poteſtate comediſſe, die quadrageſimo poſt reſurrectionem cum carne, qua ſurrexit, & anima, aſcendiſſe in cælum, & ſedere in dextera Patris: inde decimo die miſiſſe Spiritum ſanctum: & inde, ſicut aſcendit, venturum judicare vivos & mortuos, & redditurum unicuique ſecundum opera ſua. Credo etiam

Fidei Romanæ eccleſiæ explicatio.

etiam Spiritum ſanctum plenum & perfectum verumque Deum, a Patre & Filio procedentem, coæqualem & coeſſentialem & coomnipotentem, & coæternum per omnia Patri & Filio, per prophetas locutum.

Hanc ſanctam & individuam Trinitatem non tres deos, ſed in tribus perſonis, & in una natura ſive eſſentia unum Deum omnipotentem, æternum, inviſibilem & incommutabilem ita credo & confiteor, ut Patrem ingenitum, Filium unigenitum, Spiritum ſanctum nec genitum nec ingenitum, ſed a Patre & Filio procedentem, veraciter prædicem. Credo ſanctam catholicam & apoſtolicam unam eſſe veram eccleſiam, in qua unus datur baptiſmus, & vera omnium remiſſio peccatorum. Credo etiam veram reſurrectionem ejuſdem carnis, quam nunc geſto, & vitam æternam. Credo etiam novi & veteris teſtamenti, legis & prophetarum & apoſtolorum unum eſſe autorem Deum & Dominum omnipotentem: Deum prædeſtinaſſe ſolummodo bona, præſciviſſe autem bona malaque. Gratiam Dei prævenire & ſubſequi hominem credo & profiteor, ita tamen, ut liberum arbitrium rationali creaturæ non denegem. Animam non eſſe partem Dei, ſed ex nihilo creatam; & abſque baptiſmate, originali peccato obnoxiam, credo & prædico.

Porro anathematizo omnem hæreſim extollentem ſe adverſus ſanctam eccleſiam catholicam, pariterque eum quicumque aliquas ſcripturas, præter eas quas catholica eccleſia recipit, in autoritate habendas eſſe crediderit, vel veneratus fuerit. Quatuor concilia omnimode recipio, & velut quatuor euangelia veneror: quia per quatuor partes mundi, univerſalis eccleſia, in his, tamquam in quadro lapide, fundata conſiſtit. Primum, Nicænum trecentorum & octodecim patrum ſub beato Silueſtro papa Romano, & Conſtantino Auguſto magno: cui præfuerunt Victor & Vincentius Romani presbyteri. Secundum, Conſtantinopolitanum primum centum quinquaginta patrum, ſub Damaſo papa & Theodoſio majore. Tertium, Epheſinum primum ducentorum patrum, ſub Cæleſtino papa & juniore Theodoſio. Quartum, Calchedonenſe ſexcentorum & triginta patrum, ſub beato Leone papa, & Marciano Auguſto.

Its divus Gregorius ep. 24 l. 1.

Pari modo recipio & veneror reliqua tria concilia, id eſt, ſecundum Conſtantinopolitanum, ſub Vigilio papa & Iuſtiniano Auguſto: deinde tertium Conſtantinopolitanum contra Monothelitas, ſub Agathone papa & Conſtantino nepote Heraclii: ultimum, ſecundum Nicænum, ſub Hadriano papa & Conſtantino Irenes filio, pro reverendis Domini Ieſu Chriſti & ſanctorum imaginibus. Quidquid ſupra dicta ſeptem ſancta & univerſalia concilia ſenſerunt & collaudaverunt, ſentio & collaudo: & quoſcumque anathematizaverunt, anathematizo. Hanc fidem ſancta Romana & apoſtolica ſedes corde credit ad juſtitiam, & ore confitetur ad ſalutem. Secundum hanc vivere, Domino donante, ſtudet, & pro ejus defenſione, ſi oportuerit, mori parata eſt. Quam & in te, frater cariſſime, perfectam cognoſcimus, & ſecundum eam te vivere nobiſcum admonemus, profecto ſcientes quia fides ſine operibus mortua eſt. Salutamus cum omni fraternitate ſeu collegio ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis tuam fraternitatem ſanctam, cunctumque collegium in domino tibi ſubjectum: & ut pro noſtra gemina ſalute omnipotentem Dominum jugiter exores precamur plurimum, reverende & deſiderabilis frater.

VI. AD MICHAELEM CONSTANTINOP. ARCHIEPISCOPUM.

Gratulatur ei, quod Græcos Latinis conciliare ſtuderet. Arguit eum, tum quod patriarchas Alexandrinum & Antiochenum ſuæ poteſtati ſubjicere conaretur, tum quod univerſalis patriarchæ nomen ſibi uſurparet, & Romanam eccleſiam, quæ in azymis ſanctum euchariſtiæ ſacrum conficiat, damnaret. Probat Chriſtum in azymo conſecraſſe.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, Michaeli Conſtantinopolitano archiepiſcopo.

SCRIPTA tuæ honorandæ fraternitatis tandem ad nos pervenerunt, in quibus ad maxime neceſſarium omnibuſque Chriſti fidelibus amplectendum bonum concordiæ & unitatis exhortari ſtudes: quatenus poſt nimium longas & pernicioſas diſcordias, filia ex propriæ matris reconciliatione exultet. Ad quod utique te provocantem & præmonentem tanto promptius auſcultare cupimus, quanto vigilantius animadvertimus hanc ſolam eſſe propriam & ſpecialem virtutem piorum atque ſanctorum, cum cæteræ virtutes bonis & malis eſſe poſſint communes, Domino ſic præmonſtrante: *In hoc cognoſcent omnes quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis adinvicem.* Et doloquo Paulo proteſtante: *Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum.* Unde plurimum tuæ fraternitati congratulamur in domino, quoniam ſummum deſiderium noſtrum tua induſtria anticipaſti: quod utique ſi aliquo frigore caritatis pigritareris exequi, noſtra debueras ſolertia præveniri. Nos enim, juxta præfatum apoſtolum, ſi fieri poteſt, cum omnibus hominibus pacem habere peroptamus: quanto magis ergo tecum, quem videmus eccleſiæ Dei valde utilem & neceſſarium poſſe fore miniſtrum, ſi non tranſgredi laboraveris terminos quos patres noſtri poſuerunt? Et quia Chriſtianæ perfectionis eſt, pacificum eſſe, etiam cum inimicis pacis, ſpe correctionis, non conſenſu malignitatis: tanto ſolicitius debemus omnes occaſiones ſcandalorum de medio tollere, quanto tenacius optamus pacis amicos retinere. Plurima autem ex tua fraternitate intolerabilia rumor jamdiu pertulit ad aures noſtras, quæ nos, partim quia incredibilia videbantur, partim quia nulla facultas inquirendi talia concedebatur, indiſcuſſa hucuſque reliquimus. Denique diceris neophytus, & non gradatim proſiluiſſe ad epiſcopale faſtigium: quod nullatenus eſſe faciendum, & apoſtolus edocet, & venerabiles canones interdicunt. Hinc nova ambitione Alexandrinum & Antiochenum patriarchas, antiquis ſuæ dignitatis privilegiis privare contendens, contra omne fas & jus tuo dominio ſubjugare conaris. Quod quanto tuo periculo tentes, omnibus ſanæ mentis patet: quandoquidem vana gloria & pompa ſæculari elatus, conſilium divinitatis antiquum ſuper ſtabilimento columnarum ſuæ eccleſiæ * contendis, quaſi ex fallacibus divitiis præjudicium facturus illi, qui cum vere & ſingulariter dives eſſet, pauper pro nobis factus, delegit ſuæ temporali nativitati opidulum, & ſpeluncæ diverſorium, non quodlibet regum palatium. Cujus exempla quiſquis horret, ad ſortem illius pertinet, qui tunc per ſe, nunc autem per ſuos ſatellites, dicere audet:

Caritas virtus propria ſanctorum.

Ioan. 13.

Hebr. 12.

Rom 12.

1. Tim 3.

* His deeſt mutare, aut aliquid ejuſmodi.

Iſa. 14. audet: *Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis* A *ero altiſſimo.* *Iſa. 55.* *Sed non cogitationes meæ, cogitationes veſtræ: neque viæ meæ, viæ veſtræ, dicit dominus:* qui diſpergit ſuperbos in furore ſuo, & reſpiciens omnem arrogantem humiliat, & exurgit ut non prævaleat homo, in cujus conſpectu non eſt Deus. Ne enim ſuperbia propter altitudinem ſuam ſe conjunctam putaret Deo, dicit pſalmiſta: *Psal 137.* *Alta a longe cognoſcit excelſus dominus.* Vnde per ſemetipſum teſtatur: *Luc 16.* *Quod altum eſt hominibus, abominabile eſt apud Deum.* Qualis vero, & quam deteſtabilis atque lamentabilis eſt illa ſacrilega uſurpatio, qua te univerſalem patriarcham jactas ubique & ſcripto & verbo, cum omnis Dei amicus hujuſmodi hactenus horruerit honorari vocabulo? Et quis poſt B Chriſtum convenientius poſſet inſigniri hoc vocabulo, quam cui dicitur divina voce: *Tu es Petrus,* *Matth. 16.* *& ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam,* &c. Verumtamen quia ille non invenitur univerſalis apoſtolus dictus, quamvis princeps apoſtolorum ſit conſtitutus, nullus ſucceſſorum ejus tam prodigioſo prænomine conſenſit appellari penitus, licet magno Leoni prædeceſſori noſtro, & ſucceſſoribus ipſius, hoc ſancta decreverit Calchedonenſis ſynodus. Nempe animadvertebant non eſſe amicum ſponſi, qui pro ſponſo vellet amari: quin potius paranymphum & lenonem antichriſti, qui adverſatur & extollitur ſuper omne quod dicitur Deus, aut quod colitur. Ecce ille Ioannes veſter, cujus C veſanæ adinventionis adhuc heredes permanetis, qui, ſecundum pſalmiſtam, *Psal 43.* per vos adhuc vocat nomina ſua in terris ſuis, cum interit non ſumpſit omnia, neque deſcendit cum eo gloria ad infernum: quia cum in honore eſſet, non intellexit. *Pelagius II. epiſtola 1. Sanctus Gregorius epiſtolarũ lib. 6 epiſt. 4 & lib. 7. epiſt. 30.* Ipſe a beatiſſimis pontificibus Pelagio & Gregorio ſucceſſoribuſque eorum pro hac inſolentia anathematizatus, in ſua pertinacia irrevocabilis periit, jamque per quadraginta & quadringentos annos ſuæ contumaciæ ſequaces præcipitare non ceſſavit. Quibus quid profuit ſuperbia, divitiarum jactantia quid contulit? *Sap 5.* *Tranſierunt omnia velut umbra.* *Matth. 16.* *Quid denique prodeſt homini, ſi totum mundum lucretur, animæ vero ſuæ detrimentum patiatur?* Et D quomodo animas pro fratribus haberis ponere, qui inane nomen, & univerſam eccleſiam ſcandalizans, dedignamini deponere? Reſipiſce ergo, rogamus, ab hac inſania, ne illius conſors tu quoque, quod abſit, fias, de quo dicitur: *Iob 41.* *Omne ſublime videt, & ipſe eſt rex ſuper univerſos filios ſuperbiæ.* Illud autem quis non ſtupeat, quod poſt tot ſanctos & orthodoxos patres, per mille & viginti a paſſione Salvatoris annos, novus calumniator eccleſiæ Latinorum emerſiſti, anathematizans omnes, & publicam perſecutionem excitans, quicumque participarentur ſacramentorum ex azymis? Quam præſumptionem tuam & fama nobis obtulit, & litterarum ſub nomine tuo ad Apulos datarum textus manifeſtavit: quæ violenter adſtruere conantur fermentatum panem fuiſſe, quo E Dominus apoſtolis ſuis corporis ſui myſterium in cœna commendavit. Quod omnino falſum eſſe ex utroque teſtamento facillime deprehenditur: quia qui non venerat ſolvere legem, ſed adimplere, juxta ipſius legis præceptum, ex azymis & vino vetus paſcha adimplevit, & protinus ex azymis & vino novum, ſicut aperte Lucas narrat, diſcipulis tradidit. Neque enim totis octo *Exod. 12.* diebus illis fermentatum apparebat in omnibus finibus Iſrael, & apud quemcumque inveniebatur, peribat anima ejus de populo ſuo. Quod ſi in cœna Domini Ieſu apparuiſſet, aut ipſe ſeu di-

A ſcipuli ejus quoquo modo guſtaſſent, juſte ſicut prævaricatores legis periſſent, nec ipſe Dominus diceret ſuis inſidiatoribus: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* *Ioan. 8.* Nec eſſet opus falſos teſtes ad perdendum eum quærere, cum hoc ſolo perderetur juſte. Sed qui peccatum non fecit, nec inventus eſt dolus in ore ejus, *1. Petr. 2.* quod paſſurus diſcipulis mandavit, evidenter per apoſtolum, in quo loquebatur, commemorans, inquit: *Epulemur, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ,* *1. Cor. 13.* *ſed in azymis ſinceritatis & veritatis. Denique modicum fermentum totam maſſam corrumpit.* *1. Cor. 5.* Vbicumque autem corruptio, ibi procul dubio naturæ deterioratio, & alicujus vitii ſuſceptio.

B Porro noſtrum paſcha ideo novum dicitur, quia illud vetus præceptum eſt Iſraelitis in memoriam ſuæ egreſſionis ex Ægypto: iſtud vero Chriſtianis in memoriam dominicæ paſſionis, qua ad Patrem tranſivit ex hoc mundo. Sed quia tam de his, quam de aliis, quibus nos calumniaris, latius a noſtris nuntiis per alia ſcripta noſtra, quæ deferunt, inſtrueris: hic breviter attigiſſe ſit ſatis. Diſcat autem fraternitas tua, ſaltem admonita, caute & humiliter loqui, ne aliquando Dominus dicat & tibi: *Ex abundantia cordis os loquitur.* *Matth. 12.* Scripſiſti ſiquidem nobis, quoniam ſi una eccleſia Romana per nos haberet nomen tuum, omnes eccleſiæ in toto orbe terrarum haberent per te nomen noC ſtrum. Quid hoc monſtri eſt, frater cariſſime? Romana eccleſia, caput & mater eccleſiarum, membra & filias non habet? Et quomodo poteſt dici caput aut mater? Credimus enim propter quod & loquimur atque conſtanter profitemur: Romana eccleſia adeo non eſt ſola, vel ſicut tu putas, una, ut in toto orbe terrarum, quæcumque natio diſſentit ſuperbe ab ea, non ſit jam dicenda vel habenda eccleſia aliqua, ſed omnino nulla: quin potius conciliabulum hæreticorum, aut conventiculum ſchiſmaticorum, & ſynagoga ſatanæ. Videris dicere illud ſancti Eliæ, tunc præſumentis de ſe: *Relictus ſum ego ſolus.* *3. Reg 19.* Sed audi quid ille audivit a Domino: *Reliqui mihi ſeptem millia virorum.* Quieſce, quieſce jam, venerabilis frater, ab his ſuperſtitioD nibus, ne illud Salomonis in te dicatur: *Sunt qui ſe divites affectant, nihil habentes.* *Prov. 13.* Simillimum nempe hoc eſt diabolicæ arrogantiæ, qui regna mundi a conditore omnium facta putans ſua eſſe, dixit illi: *Hæc omnia tibi dabo.* *Matth. 4.* Igitur hinc jam ad cor redeatur, & tam pernicioſa ſcandala de medio tollantur, & tunc, ſecundum pſalmiſtam: *Loquetur* *Psal 84.* *Dominus pacem in plebem ſuam, & ſuper ſanctos ſuos, & in eos qui convertuntur ad cor.* Nam nos cum pertinacibus, & in errore ſuo permanentibus, pacem aliquam habere non poſſumus, ne operibus malignis communicemus: quia nec Dominum Chriſtum alicubi talia feciſſe invenimus: cum etiam in nativitate ipſius, angeli pacem annuntiaE verunt ſolummodo bonæ voluntatis hominibus. Qui etiam oculum ſcandalizantem eruendum, manum vel pedem ſcandalizantes abſcindendos inſinuat.

Ceſſent ergo hæreſes & ſchiſmata, & diligentibus legem Dei jam non erit ſcandalum, ſed pax multa. Quicumque gloriatur Chriſtiano nomine, ceſſet Romanam ſanctam & apoſtolicam eccleſiam maledicere & laceſſere: quia fruſtra patremfamilias honorat, quiſquis ejus uxorem exhonorat. Et fruſtra matrisfamilias caput & faciem magnificat, qui minimos filiorum ejus impugnans, tanquam digitos pedum illius conculcat. Vnde in Eccleſiaſtico dicitur: *Quam mala eſt fama,*

Eccleſ. 4. Prov. 30. *qui fugit patrem: & eſt maledictus a Deo qui exaſperat matrem.* Et in Proverbiis: *Oculum qui ſubſannat patrem, & deſpicit matrem, effodiant eum corvi de torrentibus, & comedant eum filii aquilæ.* Confidimus tamen ex divioa pietate, quod ab his innoxius aut correctus invenieris, aut certe admonitus cito cortigetis. Quod dum fuerit effectum, pax noſtra jam ad nos non reverterur, ſed ſuper te requieſcet, ceu ſuper pacis filium: & regnabit inter nos germana caritas, de corde puro & conſcientia bona, & fide non ficta: nec neceſſe habebis nobis ſupplicare, ſed jubere. Super hæc; ſicut cœpiſti, collabora, ut duo maxima regna connectantur pace optata. Orantem pro nobis tuam honorabilem fraternitatem ſancta Trinitas in perpetuum conſervet. Data menſe Ianuario,* indictiooe VII. * an. 1054.

VII. AD CONSTANTINVM MONOMACHVM IMPARATOREM.

Laudat eum, quod pacem inter Latinos & Græcos conciliare curet. Hortatur ut Romanam eccleſiam defendat. De arrogantia Michaelis Conſtantinopolitani conqueritur: legatoſque commendat.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, glorioſo & religioſo imperatori novæ Romæ Conſtantino Monomacho, dilecto filio, ſalutem.

QVANTAS gratias referre jugiter debeamus creatrici & gubernatrici omnium ſanctæ & individuæ Trinitati, ſuper inenarrabili dono ejus, quo operatur omnia in omnibus, etiam ex tua devotione & religioſa induſtria, glorioſiſſime fili atque ſereniſſime imperator, perpendere poſſumus: qui te talem noſtris exhibuit & gratuita pietate providit diebus, cujus fida ope ſtatum ſanctæ & catholicæ eccleſiæ relevari, & terreni imperii rempublicam meliorari confidamus. Tu enim poſt nimium longas & pernicioſas diſcordias, primus pacis & concordiæ monitor, portitor, & exoptatus exactor efficeris, & cum ipſo vaſe electionis humillimo Paulo dicere videria: *Pro Chriſto legatione fungentes, tamquam Deo exhortante per nos, obſecramus, reconciliamini propter eum qui eſt pax noſtra, qui facit utraque unum.* (2 Cor 5. Epheſ. 2.) Etenim velut religioſa & egregiæ indolis proles, gemitus matris tuæ non obliviſceris: nec contemnendam, quia ſenuit, ſed potius reverendam arbitraris, atque plenis caritate viſceribus, ad eam redire meditaris, ut uni Deo & Patri omnium tanto fias carior & propinquior, quanto eidem principali matri benignior atque humilior. Neque enim tuam prudentiam latet, quod in Eccleſiaſtico habent: *Benedictio patris firmat domos filiorum: maledictio autem matris eradicat fundamenta.* (Eccleſ. 3.) Et illud: *Ne dimittas legem matris tuæ, liga eam in corde tuo jugiter.* (Prov. 1.) Quæ utique proverbia magis curant nobis commendare matrem quæ ad æternam vitam nos generat & erudit, quam illam quæ ad mortem parit, & carnaliter diligit, & inſtruit. Cui niſi illa ſucceſſerit, ut regeneret & reſoveat, iſta procul dubio ſecundæ morti filios ſuos deſtinat. Porro hæc catholica mater & incorrupta virgo, quamvis omnem terram & fines orbis occupaverit membris ſuis & repleverit: tamen unum caput omnibus reverendum & ſuſpiciendum exerit, & prætendit. Quod quicumque exhonorat, fruſtra ſe in ipſius membris computat. Illud autem quid ſit, tua imperialis claritas omnino novit: illud nimirum, quod Chriſti vox prætulit, & præeminere voluit univerſis, & ſubſequens eccleſiæ pietas, & generalis ſanctorum patrum conſenſus jugiter hactenus celebravit. Cujus venerabilem faciem tu quoque honorificare diſponis, non ingratus illi quæ tuum verticem diademate terreni principatus decenter inſignivit, & tremendum & amandum populis effecit, &, ut in ſempiternum regnes, chriſmate adoptionis inunxit. Nempe ipſa antiqua & jam emerita Roma illum primum nobiliſſimum & religioſiſſimum Conſtantinum, cujus genealogia gloriaris, & potentia magnificaris, cujuſque de nomine dictam urbem famoſam regis, temporaliter edidit, nutrivit, provexit, & ſuper omnes mortales conſtituit, nec a beneficiis ceſſavit, donec eumdem æterni regni gloria cumulavit. Vnde multimoda gratiarum actione tuam excellentiam, glorioſiſſime fili, magnificando, tanto majori ſuper tua devotione & recognitione replemur gaudio, quanto copioſior animarum numerus ex tuo regimine pendet, tuoque innititur exemplo. Et ideo non ceſſamus orare communem Dominum, per quem reges regnant, & principes juſta decernunt, (Prov. 8.) ut in ſuo beneplacito te conſervet longævum, & compleat in bonis deſiderium tuum. Porro ego ipſe qualiſcumque apoſtolicæ vicarius ſedis, pro modulo humilitatis meæ & poſſibilitatis ſupplere laborans vicem mihi commiſſæ diſpenſationis, ſecundum deiloquum Paulum, *Væ mihi eſt, ſi non evangelizavero: neceſſitas enim mihi incumbit maxima,* (1. Cor. 9.) poſituro rationem æterno & diſtricto judici, propter unius regimen eccleſiæ, * ex omnium eccleſiarum merito. (* Loc. eſt, de) Illa ergo ſolicitudine, qua omnibus eccleſiis debeo invigilare, videns indiſciplinatam & alienam gentem incredibili & inaudita rabie, & pluſquam pagana impietate adverſus eccleſias Dei inſurgere paſſim, Chriſtianos trucidare, & nonnullos novis horribilibuſque tormentis uſque ad defectionem animæ affligere, nec infanti, aut ſeni, ſeu femineæ fragilitati aliquo humanitatis reſpectu parcere, nec inter ſanctum & profanum aliquam diſtantiam habere, ſanctorum baſilicas ſpoliare, incendere, & ad ſolum uſque diruere: ſæpiſſime perverſitatem ejus redargui, obſecravi, prædicavi, opportune importuneque inſtiti, terrorem divinæ & humanæ vindictæ denuntiavi. Sed quia Sapiens ait: *Nemo poteſt corrigere quem Deus deſpexerit, & ſtultus non corrigitur;* (Eccleſ. 7.) adeo obdurata & obſtinata ejus malitia permanſit, ut de die in diem adderet pejora peſſimis. Vnde non tantum exteriora bona pro liberatione ovium Chriſti cupiens impendere, ſed ſuperimpendi ipſe peroptans, viſum eſt mihi ad teſtimonium nequitiæ eorum, vel, ſi ſic expediret, ad repreſſionem contumaciæ, humanam defenſionem undecumque attrahendam fore, audiens ab apoſtolo, principes non ſine cauſa gladium portare, ſed miniſtros Dei eſſe, vindices in iram omni operanti malum: (Rom. 13.) & quia pricipes non ſunt timori boni operis, ſed mali: & reges atque duces miſſos a Deo ad vindictam malefactorum.

Suffultus ergo comitatu, qualem temporis brevitas & imminens neceſſitas permiſit, glorioſi ducis & magiſtri Argyroi fideliſſimi tui colloquium & conſilium expetendum cenſui, non ut cujuſquam Northmannorum, ſeu aliquorum hominum interitum optarem, aut mortem tractarem, ſed ut ſaltem humano terrore reſipiſcerent, qui divina judicia minime formidant. Interea nobis eorum pertinaciam ſalutari admonitione frangere tentantibus, & illis ex adverſo omnem ſubjectionem

ficte

ficte pollicentibus, repentino impetu comitatum noſtrum aggrediuntur: ſed adhuc de victoria ſua potius triſtantur, quam lætentur. Sicut enim tua pietas ſcribere curavit ad noſtram conſolationem, pro iſta ſua præſumptione majorem in proximo expectant ſibi ſuperventuram indignationem, poſt illam, quam experti ſunt, ſuæ catervæ diminutionem. Nos quoque divinum adjutorium nobis adfore, & humanum non defore credentes, ab hac noſtra intentione liberandæ Chriſtianitatis non deficiemus, nec dabimus requiem temporibus noſtris, niſi cum requie ſanctæ eccleſiæ periclitantis. Ad quam acquirendam & obtinendam, habemus maximum ex divina pietate ſolatium & præſidium, cariſſimum atque clariſſimum filium noſtrum imperatorem Henricum, cujus de die in diem expectamus promiſſum & proximum adventum, utpote cum procinctu & expeditione imperiali properantis ad noſtrum ſubſidium. Ad quod etiam ſuperna gratia tuam ſerenitatem animavit, ut hinc inde vobis duobus, velut totidem brachiis, inimicam gentem ab eccleſia Chriſti propellentibus & procul effugantibus, afflictæ nunc Chriſtianitatis relevetur decus, & reipublicæ reformetur ſtatus. Et quia abundante iniquitate & refrigeſcente caritate, ſancta Romana eccleſia & apoſtolica ſedes nimium diu obſeſſa fuit mercenariis & non paſtoribus, a quibus ſua, non quæ ſunt Ieſu Chriſti, quærentibus, devaſtata jacebat miſerabiliter hactenus: divinum conſilium voluit meam humilitatem ſuſcipere tantæ cathedræ pondus. Quo licet plurimum mei imbecilles prægraventur & deprimantur humeri, non parum mihi ſubeſt ſanctæ ſpei, quandoquidem ex utroque latere tales adſtant filii religione & potentia præclariſſimi. Quapropter, devotiſſime fili, & ſereniſſime imperator, collaborare nobis dignare ad relevationem tuæ matris ſanctæ eccleſiæ, & privilegia dignitatis atque reverentiæ ejus, necnon patrimonia recuperanda in tuæ ditionis partibus, ſicut manifeſte cognoſcere poteris ex venerabilium prædeceſſorum noſtrorum ſeu tuorum ſcriptis & geſtis. Tu ergo magnus ſucceſſor magni Conſtantini, ſanguine, nomine, & imperio factus, ut fias etiam imitator devotionis ejus erga apoſtolicam ſedem, exhortamur: & quæ ille mirabilis vir poſt Chriſtum eidem ſedi contulit, & confirmavit, & defendit, tu juxta tui nominis etymologiam, conſtanter adjuva recuperare, retinere, & defendere. Ita enim apud Deum ſingulariter pugnans, cognominaberis, quod jamdudum inter homines cognominaris. (Alludit ad cognomen Monomachi.) Hoc ſane glorioſiſſimus filius noſter Henricus perficere molitur in ſuis partibus. Quæ omnia nobis & vobis provenient felicius, & multiplicius, ubi quantocius, Dei gratia præveniente, & beatiſſimis apoſtolorum principibus intervenientibus, & me qualicumque vicario eorum mediante, & obtinente, firmiſſimum pacis & amicitiæ inter vos ambos componetur fœdus.

Præterea confrater noſter archiepiſcopus Michael exhortatorias ad concordiam & unitatem direxit nobis litteras: quem ad tam optabile & neceſſarium bonum præmonentem tanto neceſſe eſt nos devotius & alacrius ſuſcipere, quanto perſpicacius conſideramus non poſſe computari inter diſcipulos Chriſti aliquem, qui fraternæ paci dedignatur acquieſcere, Domino ſuis dicente: *In hoc cognoſcent omnes, quia mei eſtis diſcipuli, ſi dilectionem habueritis adinvicem* (Ioan. 13.): & magno Paulo ſic proteſtante: *Pacem ſequimini cum omnibus, & ſanctimoniam, ſine qua nemo videbit Deum.* (Hebr. 12.) Sed noverit tua claritas, ſuper præſumptionibus ejus multa & intolerabilia jamdudum perveniſſe ad aures noſtras, qualiter etiam aperta perſecutione in Latinam eccleſiam exardeſcens; anathematizare non timuit omnes qui ſacramenta attrectant ex azymis: & quod Alexandrinum & Antiochenum patriarchas antiqua dignitate ſua privare contendens, contra fas & jus ſibi ſubdere nova ambitione appetit: & pleraque quæ uſurpare dicitur, ſicut a noſtris nuntiis diligenter cognoſcere poteris. In quibus ſi, quod abſit, pertinax fuerit, pacem noſtram nullatenus retinere poterit: quia procul dubio, *ad nos revertetur*, ſicut dominus dicit, *ſi ille noluerit eſſe filius pacis.* (Luc. 10.) Unde & apoſtolus: *Si fieri*, inquit, *poteſt, quod ex vobis eſt; cum omnibus hominibus pacem habentes.* (Rom. 12.) Siquidem in vano patremfamilias honorat, qui uxorem ejus exhonorat. Et fruſtra matrisfamilias caput & faciem magnificat, qui vel minimos filiorum ejus impugnans, velut digitos pedum ejus conculcat. Contra quem ſapientia Dei in Eccleſiaſtico ſic intonat: *Quam mala fama eſt qui fugit patrem, & eſt maledictus a Deo qui exaſperat matrem.* (Eccl. 3.) Confidimus tamen quod præveniente gratia Dei invenietur innoxius ab his, aut correctus, aut cito reſipiſcet admonitus: & efficietur non qualis dicitur, ſed qualis a nobis pie deſideratur & ſperatur. Hinc jam tuæ gloriæ præſentes filios noſtros ſanctæque Romanæ & apoſtolicæ ſedis nuntios per omnia commendamus, quatenus ut decet liberaliter ſuſcipiantur, reverenter habeantur, benigne & honeſte tractentur, rationabiliter patienterque audiantur, atque quantocius nobis laudabiliter remittantur, ne tantum laborem illos fruſtra aripuiſſe pigeat, nos mandaſſe pudeat. Porro ex Amalfitano epiſcopo nulla tibi ſuboriatur ſuſpicio, quia Romanus eſt omnino, & ab Amalfitanis diſcedens, familiariter nobiſcum vivit jam pene anno integro. Benedictus Deus & Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti, Pater miſericordiarum, & Deus totius conſolationis, dignetur tuam excellentiam benedicere omni benedictione ſpirituali, repleatque omni gaudio & pace, ut in præſenti ſæculo per longa tempora feliciter domineris, & in futuro ſine fine cum Rege regum, & Domino dominantium, regno cælorum beate perfruaris, honorabilis & deſiderabilis nobis in Chriſto fili, & glorioſe Auguſte. Amen.

*** VIII. EPISTOLA LEONIS PAPÆ IX.

Ex MS. Sirmondi.

AD OMNES PER ITALIAM EPISCOPOS.

Ne poſſeſſiones omnes ſuas quiſquam donet monaſterio, ſed earum ſaltem medietatem eccleſiæ ad quam pertinet.

Leo epiſcopus, omnibus epiſcopis in Chriſto per totam Italiam.

RELATUM eſt auribus noſtris, eſſe quoſdam perverſe agentes, qui ſubvertere atque dividere conantur eccleſiæ unitatem: videlicet abbates & monachi, qui non ſtudio caritatis, ſed zelo rapacitatis invigilant, & docent atque ſeducere non ceſſant ſæculares homines quos illaqueare poſſunt, ut res ſuas atque poſſeſſiones,

ſive in vita, ſive in morte, in monaſteriis illorum tradant; & eccleſiis quibus ſubjecti eſſe videntur, & a quibus baptiſmum, pœnitentiam, euchariſtiam, necnon pabulum vitæ cum lacte acceperunt vel accipiunt, nihil de bonis ſuis relinquant. Hanc denique formam diſcordiæ nos animadvertentes, omnibus modis inhibere volumus; &, ne amplius fiat, omnino prohibemus: conſiderantes non eſſe bonum, ut illi qui olim fuerunt ſocii paſſionum, ſecundum apoſtolum, ſint immunes a ſocietate conſolationum; & quia dignus eſt operarius mercede ſua. Ideoque præcipimus atque jubemus, ut quicumque amodo in monaſterio ſe converti voluerint, ſive in vita, ſive in morte, omnium rerum & poſſeſſionum, quas pro ſalute animæ ſuæ diſponi decreverit, medietatem, eccleſiæ, cui ipſe pertinere dignoſcitur, relinquat: & ſic demum in monaſterio, prout libitum ſibi fuerit, eundi convertendique habeat licentiam. Quicumque autem hujus decreti contradictor extiterit ac temerator, anathematis gladio ſubjaceat.

IX. AD FRANCOS.

De rebus in concilio Remenſi geſtis, ac nominatim de celebrando feſto S. Remigii.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, fratribus & filiis catholicis per univerſum regnum Francorum conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Compertum caritati veſtræ credimus, quod poſt conſecrationem noſtram, *&c. Extat infra in fine actorum concilii Remenſis ſub Leone.*

DIPLOMA LEONIS PAPÆ IX.

De conceſſa baſilicæ Vaticanæ decima oblationum.

Beate Petre apoſtole, ego Leo epiſcopus ſervus tuus, & omnium ſervorum Dei, de tuis donis aliquam tibi offero particulam, quam mihi fuit viſum dignum & juſtum curis, quibus circumdor, auferre, & tibi offerre quaſi meam, cum ſit tua. Quidquid enim eſt quod in juribus noſtris ſit, licet ſit parum ad conferentiam præteritorum quæ noſtri anteceſſores habuerunt: id tamen, quantumcumque ſit, dignum tecum judicavi ſortiendum. Ecce enim de oblationibus fidelium, quæ tibi offeruntur in altari tuo, ſub quo ſacrum & venerabile corpus tuum requieſcit, & etiam in confeſſione ipſius altaris, decimam partem tibi, quamvis tuum totum ſit, humili devotione, & tota cordis proſternatione offerimus, donamus, concedimus, & etiam corroboramus, atque confirmamus, ad conſtructionem & reſarcitionem ipſius tui ſacri templi, in ædificandis parietibus, picturis, tignis, tectis, imbricibus, & præterea luminariorum concinnationibus aſſiduis olei & ceræ, necnon lampadibus, vitreis, & acindulis, atque thymiamate, cæteriſque omnibus utenſilibus, quæ ad uſum & neceſſitatem atque decorem totius ipſius eccleſiæ pertinent. Decimam vero ipſam ſemper volumus eſſe decimam diem, ut oblatio quæ tibi debetur, ſeparata ſit a cæteris oblationibus, & nullum aliqua confuſione patiatur errorem.

Super hoc etiam, ſi qua vaſa, ſi qua ornamenta, vel indumenta eccleſiaſtica, ſuper ipſum ſacrum & venerabile altare tuum oblata fuerint ad cultum Dei, divinis officiis & myſteriis neceſſaria: conferimus ea omnia ipſi tuæ eccleſiæ ibi perpetuo permanſura in uſum & ſalarium, Deo & tibi illic ſervientium, & ſerviturorum.

Addendum quoque credimus illud oblationis munus, ut quidquid ſcilicet per fideles ad ipſum tuum altare, & ad ipſam confeſſionem offertur in vigiliis natalis tui, & in ipſa tui natalis die, beate Petre apoſtole, totum ſit ſpeciale tuum pro luminaribus, & cæteris diverſis neceſſitatibus, ad ipſa tua ſolennia agenda pertinentibus. Nec illud prætermittendum cenſuimus, ut quotieſcumque, de quibuſcumque regnis vel oris, tributa, ſive ad altare tuum offeruntur, ſive ad apoſtolici pedes ponuntur, ſive quovis modo apoſtolicæ ſedi, cui, Deo autore, præſidemus, perſolvuntur: decima pars eorum ſemper tibi, beate Petre apoſtole, debeatur ad reformationem eccleſiæ tuæ, & cætera quæ ſuperius diximus.

Vt vero hæc omnia obſerventur illibata, tam a ſucceſſoribus noſtris in ſede tua, o beate Petre, uſque in finem ſæculi ſeſſuris, quam etiam cunctis hominibus, tam magnis, quam parvis, tam divitibus, quam pauperibus, mediocribus, diverſi ſexus & ætatis: ſtatuimus apoſtolica cenſura, qua licet indigni fungimur, ſub divini judicii obteſtatione, & terribilis anathematis interpoſitione, ut ſcilicet quicumque contra hoc noſtræ humilitatis donum tibi de tuo, beate Petre apoſtole, fideliter ac pure collatum venire tentaverit, & intemeratum non juſtificaverit, non ſolum ſegregatus ſit a communione fidelium in hac temporali vita; ſed in illa quoque æterna damnatus ſit perpetuis pœnis, & gehennalibus tormentis. A contrario etiam, quicumque devotus cuſtos & cautus obſervator noſtræ oblationis extiterit, divinis benedictionibus augeatur, & hic per te, beate Petre apoſtole, a peccatorum vinculis abſolvatur, & illic quoque per te intra januam regni cæleſtis admittatur.

Hoc itaque noſtræ devotionis privilegium, ut verius credatur, & certius habeatur, ſubſcriptione noſtra roboravimus, & roboratum noſtro ſigillari ſigillo juſſimus, ad laudem & gloriam Domini noſtri Ieſu Chriſti, apud quem, beate Petre apoſtole, ſemper eſto memor noſtri & omnium ovium, quas ſuas ipſe paſcendas tibi commiſit, & per nos miſeratus paſcit, & paſcet adhuc per alios in ſæcula ſæculorum.

Ego Leo epiſcopus ſervus tuus, beate Petre apoſtole, donum, quod tibi de tuo feci, manu propria roboravi.

X. AD AVXIMANOS.

Poſt obitum epiſcopi expilatores domorum epiſcopalium redarguit.

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei dilectis in Chriſto filiis omnibus Auximanis, clero & populo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Quia autore Deo ſic nobis unius eccleſiæ cura ſpecialiter eſt commiſſa, ut per dignitatem apoſtolicæ ſedis etiam cæterarum eccleſiarum generalis ſit proviſio delegata: noſtro competere videtur officio, non ſolum quæ hactenus adverſus eaſdem eccleſias temerariis auſibus ſunt uſurpata corrigere, ſed etiam ne rurſus eadem præſumantur in poſterum providere. Perverſam autem & prorſus execrabilem quarumdam plebium conſuetudinem fama vulgante cognovimus: ut videlicet,

videlicet, ſuo defuncto epiſcopo, domum epiſcopi hoſtiliter irrumpentes invadant, facultates ejus prædonum more diripiant, prædiorum domos incendant, vites inſuper & arbuſta, beſtiali immaniores feritate, ſuccidant.

Contra expilatores domus epiſcoporum.

Quod nimirum niſi eccleſiaſtici vigoris fuerit cenſura correctum: haud dubium, quia regionibus illis repentini furoris immineat gladius. Si enim honorare parentes primum dicitur in repromiſſione mandatum, ſi maledicens patri vel matri mulctari morte præcipitur: cujus animadverſionis ſententia digni ſunt, qui non carnales genitores perſequi geſtiunt, ſed ipſam matrem ſuam eccleſiam, in qua ex aqua & Spiritu ſancto regenerati ſunt, ut viperinum genus diſſipare contendunt? Etſi enim ſacerdos quilibet ex debito humanæ conditionis obiit: ſed Chriſtus, qui animarum noſtrarum epiſcopus eſt, ex virtute divinitatis in æternum vivit. Sicut enim Paulus dicit, *Plures facti ſacerdotes ſecundum legem, eo quod morte prohiberentur permanere: Ieſus autem, quod maneat in æternum, ſempiternum habet ſacerdotium.* (*Hebr. 7.*) Deum ergo inhonorare convincitur, qui mortali epiſcopo vivente, terrena preſſus formidine, ab eccleſiæ ſe læſione cohibuit: defuncto autem eo, ad injuriam Chriſti, qui immortalis eccleſiæ ſponſus eſt, fel odii & virus malitiæ, quod eatenus occultabat, effundit. Et fortaſſe epiſcopus in vita ſua aliquem læſit? Sed Chriſtus, qui eccleſiæ cuſtos relictus eſt, quid peccavit? Si ergo illi, qui nocuit, malum pro malo non redditur: cur æterno pontifici, qui nobis bona pro malis reddidit, reverentia non habetur? Verumtamen ſi eccleſiæ prædo, Dei Filium immortalem procul dubio pontificem videret, ſi eum ubique præſentem omnia noſſe ac poſſe conſideraret: coram ejus oculis admittere tam impium, tam ſacrilegum facinus non auderet. Sed vere in illo completur quod per Pſalmiſtam dicitur: *Dixit inſipiens in corde ſuo, Non eſt Deus.* (*Pſal. 13.*) Porro ſi illi, qui bona ſua eccleſiæ conferunt, proprii reatus abſolutionem felici commercio promerentur: ſubſequenter autem illi, qui eccleſiaſticas facultates barbarica feritate diripiunt, in æternæ ſuæ damnationis voraginem cadunt: qui nimirum novo & incomparabili criminis genere ſic Iudaicam perfidiam ſuperant, ut non modo Gentilium errorem, ſed & hæreticorum pravitatem deteſtabiliores excedant, a quibus videlicet Chriſtus iterum crucifigitur, & corpus ejus, quod eſt eccleſia, crudeliter laceratur.

Deprimatur ergo auſus illicitus, & nefarius diabolicæ inſtigationis cohibeatur exceſſus, abſtineat manus audax ab eccleſiaſtico patrimonio, ne victus pauperum pereat; ne quod ex oblatione fidelium jam Deo factum eſt ſacrificium, præda raptorum fiat. Quiſquis autem hujus noſtri decreti improbus temerator extiterit, ex parte Dei omnipotentis, & autoritate beatorum apoſtolorum Petri & Pauli anathematizandum eſſe decernimus, & ut revera putridum membrum, excommunicationis ferro a ſanctæ eccleſiæ corpore detruncamus. Sit igitur, niſi reſipiſcat, anathema, maranatha, omneſque maledictiones Hebal ſuper caput ſuum deſcendiſſe cognoſcat. (*Deut. 27.*) Obſervatoribus autem gloriam, & honorem, & incorruptionem quærentibus, vitam æternam. Amen.

XI. AD IOANNEM ARCHIEPISCOPUM SALERNITANUM.

Iura metropolitanatus ejuſdem eccleſiæ confirmat.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, ſanctæ & venerabili Salernitanæ eccleſiæ, quæ eſt beatæ & ſemper virginis Dei genitricis Mariæ, ubi etiam glorioſum Matthæi apoſtoli & evangeliſtæ corpus cum beato martyre Fortunato requieſcit, & per eum confratri noſtro Ioanni ejuſdem eccleſiæ archiepiſcopo in perpetuum.

OFFICIUM ſacerdotale aſſumere, ſi interiori vigilantia perpendamus, oneris eſt magis quam honoris: quippe cui propria curare non ſufficiat, niſi & ſalubriter geſſerit aliena. Nam ad hoc paſtoralis regiminis curam aggreditur, ut aliorum in ſe ſolicitudinem pia proviſione ſuſcipiat, ut in eorum ſe cuſtodia vigilanter diſponat, ne noſtra forte deſidia invidus hoſtis rabida, quod abſit, quempiam fauce deglutiat, & eorum ad noſtram non immerito applicetur pœnam perditio, qui commiſſos ſolicita cuſtodire cautela negligimus.

Exhibeamus ergo quod dicimus, & quibus divini diſpenſatione conſilii præeſſe nos contigit, prodeſſe quantum poſſumus feſtinemus: ut dum creditor rationem nobiſcum poſiturus advenerit, lucrum nos feciſſe reperiat, & ſua, ſicut promiſit, remuneratione lætificet. Et quoniam ad præſens eccleſiam iſtam nullis bonis noſtris honorare, ditare, vel, ut oportet, adaugere poſſumus: ſua ſibi confirmare, & indiſciſſa vel imminuta pia devotione cenſemus conſervare. Vnde fratris Ioannis archiepiſcopi petitioni libentiſſime annuentes, hoc apoſtolatus noſtri privilegium fieri decrevimus, ſtatuentes apoſtolica cenſura, ut quæcumque imperatores, reges, principes, aut qui nunc clare principatur Guaimarius, ad hanc domum domini contulit bona, vel omnia a quibuſcumque Chriſti fidelibus conceſſa, vel in perpetuum ſunt concedenda, rata ſemper & inviolata permaneant.

Confirmamus etiam tibi ipſum ex integro archiepiſcopatum Salernitanum cum ſibi adjacentibus parochiis ſuis. Et inſuper licentiam & poteſtatem damus ordinandi & conſecrandi in his ſubjectis nobis locis, hoc eſt Peſtanenſem epiſcopatum cum parochiis & adjacentiis ſuis, & Nolanum, & Conſanum cum parochiis & adjacentiis ſuis, necnon Malvitanum, & Cuſentinum, ſimulque epiſcopatum Biſunianenſem, atque epiſcopatum Acerentinum cum omnibus parochiis & adjacentiis eorum. Necnon liceat tibi ordinare epiſcopos ſuper congruentia loca, ſecundum regulam ſanctorum patrum, in ipſa integritate Salernitani archiepiſcopatus. Et non habeant poteſtatem ſucceſſores noſtri, in cunctis prædictis epiſcopatibus, quos vobis apoſtolica autoritate conceſſimus, deinceps in perpetuum epiſcopos conſecrare, quemadmodum vobis conceſſum eſt.

Si quis autem contra hujus noſtræ præceptionis privilegium agere præſumpſerit, aut præſumentibus conſenſerit, aut fautor extiterit, & non potius obſervare eum in integrum ſtuduerit, ſed noſtram apoſtolicam hanc præceptionis interdictionem tranſgredi præſumpſerit: ſciat ſe autoritate beati Petri apoſtolorum principis cælorum regni clavigeri, noſtroque anathematis vinculo & innodatum, & a regno Dei alienatum, atque cum diabolo & ejus atrociſſimis pompis, tranſgreſſorum ſanctorum patrum canonica traditione deputa-

Prov. 22. tum. Quoniam ſcriptum eſt: Terminos patrum noſtrorum nulla autoritate illicitæ temeritatis tranſgredi præſumi. Et quia opportunitatis exigit ratio, protervos ac tranſgreſſores ex canonicæ correctionis freno debere conſtringi: illius inſuper *ſpirituali* * ſpeciali jaculo perdat animam, cujus temporali gladio Malchus amiſit auriculam. Qui vero hujus noſtri privilegii conſtitutionem & confirmationem obſervaverit, a domino Deo benedicatur, & æterni regni, beato interveniente Matthæo evangeliſta, particeps effici mereatur.

Datum XI. Kalendas Auguſti per manus Friderici diaconi, ſanctæ apoſtolicæ ſedis bibliothecarii & cancellarii, & domini Hermanni Colonienſis archiepiſcopi & archicancellarii, anno domini Leonis IX. papæ tertio, * indictione IV.

** ann. 1051.*

DIPLOMA LEONIS PAPÆ IX. DE CORPORE S. DIONYSII.

In Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti nomine. Amen.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, clariſſimo filio inclyto regi Francorum, ac venerabilibus fratribus archiepiſcopis, epiſcopis, & dilectis in Chriſto filiis abbatibus, prioribus, præpoſitis, & decanis, univerſiſque tam ſubditis quam prælatis ejuſdem regni, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEUS omnipotens, qui non immerito per Prophetam in ſanctis ſuis eſſe mirabilis prædicatur, mira quadam inſcrutabilis conſilii ſui profunditate diſponit: quæ dum conſiderare non ſufficit mens humana, ipſa ſuimet infirmitate deficiens, in quemdam ſui exceſſum rapi cogitur & ſtuporem. Quod ipſi nos nuper experti, & vobis in Chriſto cariſſimis, & univerſitati fidelium promulgare compellimur, ut & Dei opera pariter admiremur. Nam cum per inſtantiam ſereniſſimi imperatoris Henrici ad partes Germaniæ viſitandas, ac præcipue ad urbem quæ dicitur Ratiſpona, vel Regenſpurg, evocati eſſemus ad venerabile corpus beati VVolfgangi ejuſdem urbis epiſcopi transferendum, hoc ea qua decuit reverentia & devotione peracto, tui, Francorum rex in Chriſto fili cariſſime, nos legati, tuorumque omnium vice ſoliciti rogarunt, quatenus litem, quæ inter vos & urbem prædictam ſuper ſacroſanctis oſſibus beatiſſimi Dionyſii Areopagitæ diutiſſime ventilaram, veritate diſcuſſa, dirimere curaremus: vobis quidem eadem apud vos eſſe dicentibus, civibus autem atque incolis urbis præfatæ aſtruentibus e converſo ea per invictiſſimum Arnulphum quondam imperatorem ad eccleſiam beati martyris Emmeranni eſſe tranſlata, ibidemque deinceps contineri. Quæ quidem eccleſia inibi ſita eſt, atque ab omni aliorum ſubjectione ac juriſdictione libera & excepta, ad jus & proprietatem beati Petri apoſtolicæ ſedis immediate pertinere dignoſcitur: oblatione videlicet excellentiſſimi Romanorum imperatoris Caroli Magni, ac poſterorum ipſius, qui eidem hactenus ſucceſſerunt, ſeu in imperio, ſeu in regno. Idipſum nihilo minus venerabilis abbas Reginvvardus ac fratres ejuſdem eccleſiæ cum univerſitate Ratiſpona inſtantiſſime petiverunt fieri.

Nos ergo utriuſque partis precibus inclinati, nec volentes ulterius corda fidelium hujus dubii ambiguo caligare, in fratrum noſtrorum ac plurium epiſcoporum ac prælatorum præſentia & conſpectu, ſcripta Arnulphi Auguſti, ordinemque rei diligentiſſime perlegentes; nec eo contenti, capſas,

A thecas, & ſcrinia, in quibus ſacræ reliquiæ conditæ dicebantur, ac titulos ac epigrammata eorumdem, oculo tenus ſolerti examine diſcutiendo, nihilque omittendo quod ad indagationem certitudinis pertinet, tam imperialibus quam papalibus anteceſſorum noſtrorum litteris ſufficienter inſtructi, picturis quoque parietum multiplicibus, & ſculpturis vetuſtiſſimis, exprimentibus indicia veritatis & notas: indubitata fide comperimus, dicti doctoris & martyris oſſa venerabilia, excepta particula unica ſimul & minima manus dextræ, apud memoratum B. Emmeranni cœnobium integraliter contineri. Etenim, ne teſtimonia hominum, quæ jam diximus, non ſufficerent, divina quoque non defuere B prodigia & portenta, quæ dubium omne penitus abegerunt: quæ nos quoque conſcribi juſſimus diligenter, vobiſque tranſmitti per veſtros nuntios ac legatos, necnon apud eccleſiam prædictam perpetuo conſervari; ut & ad poſteros geſtæ rei notitia deducatur, & ulterius litigandi materia penitus conquieſcat. Inſuper & diſtricte præcipimus, ſtatuentes, ut tranſlationis ipſius veneranda ſolemnitas, tam a fratribus ejuſdem eccleſiæ, quam ab univerſis urbis jam dictæ, annis ſingulis, cum omni jucunditate & gaudio celebretur, totaque tripudiet regio Germanorum tanti patris atque patroni adventui non ingrata.

Vos autem in Chriſto dilectiſſimi filii, rex Fran- C corum, tuique fideles, quamvis invidendi Teutonicæ genti videamini juſtam quidem habere materiam, ita ut putatis merito de Alemannorum vobis lætitia ſit dolendum: conſiderantes tamen & Dei omnipotentis & invicti martyris ſui voluntatem, quem ablatum plangitis, conſolationis tandem admittite placamentum, penſantes attentius, quod nec vobis ablatus eſt, quippe qui cariſſimos prædicationis ſuæ & paſſionis conſortes, Ruſticum & Eleutherium, in dilectionis adhuc & tutelæ pignus & certitudinem dereliquit: nec dolete, ſi Germanos jam viſitare dignatus eſt vel defunctus, qui vobis adhuc vivens prædicavit, & apud vos bonum certamen certando, curſum conſummando, fidem D ſervando, triumphum peregit victorioſiſſimæ paſſionis, apoſtolatus ſui ſuper vos ſigna tam in vita perficiens, quam in morte.

Qui igitur Alemanniam ipſius oſſa fovere non permittatis in ſolatium & tutelam, quem vobis Athenæ, ut Chriſto lucrifaceret vos, vivum recipere, audire, & cælo tranſmittere permiſerunt? Accedet nihilo minus conſolationis & alia ratio, & autoritas ſcilicet & excellentia ſubtractoris. Precioſum quidem theſaurum vos perdidiſſe fatemur, ſed ablatoris attendite dignitatem: ſimulque patris & apoſtoli veſtri gloriæ congaudete, qui cum vos meritorum atque doctrinæ ſuæ gaza ditaverit, & reliquiarum ſaltem ſuarum ac apo- E thecas tam devotum furem ſui corporis habet quam inſignem, auro utique & topazio meliorem, qui ſui valore ad oſſa ſua ſanctiſſima ſubtrahenda cæſareum etiam verticem inclinavit. Nec majeſtas imperialis, nec regia celſitudo, pii furis hic notam aut nomen erubuit in Arnulpho: dummodo beati corporis opibus vel doli, vel furti, vel ſacrilegii modo ſacrari atque diteſcere mereretur, qui fures atque ſacrilegos erat ſolitus condemnare. Dummodo macarii Dionyſii precioſo corpore frueretur, fur ipſe tunc fieri & ſacrilegus non contempſit.

Cum inſuper fides atque devotio dubium etiam omne per hoc penitus amputavit, quod non in ipſa Roma, non in quacumque metropoli, non in urbe

urbe qualibet regni vel arce ſibi ſtudebat eligere ſepulturam, ſed ubi ſuum ſe Dionyſium condidiſſe & ſciunt, & lætantur, ſuo ſe ſperans patrocinio defendendum, & conreſuſcitandum in die noviſſimo cum beatis. Præſentibus igitur dilectionem veſtram monemus attentius, & hortamur in domino, diſtricte præcipientes, quatenus Ruſtico & Eleutherio pie contenti, non fallentes voſmetipſos & alios, beatiſſimi Dionyſii oſſa in urbe Ratiſponenſium apud eccleſiam beati Emmerammi martyris & noſcatis & fateamini coruſcare.

Datum & actum Ratiſponæ per manus Friderici diaconi bibliothecarii & cancellarii ſanctæ Romanæ eccleſiæ catholicæ & apoſtolicæ, anno domini milleſimo quinquageſimo ſecundo, anno pontificatus domini Leonis noni papæ quarto, indictione quinta, nonis Octobris.

COMMEMORATIO BREVIS RERUM A LEGATIS APOSTOLICÆ SEDIS Conſtantinopoli geſtarum.

Incipit brevis & ſuccincta commemoratio eorum quæ geſſerunt apocriſiarii ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis in regia urbe, & qualiter anathematizarunt Michaelem cum ſequacibus ſuis.

Res geſtæ per legatos apoſtolicos Conſtantinopoli.

** ann. 1054*

ANNO duodecimo imperii Conſtantini Monomachi *indictione ſeptima, ipſo die nativitatis beati Ioannis Baptiſtæ, adventantibus a domno papa Leone nono apocriſiariis ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis, Humberto ſcilicet cardinali epiſcopo Silvæcandidæ, & Petro Amalphitanorum archiepiſcopo, Friderico quoque diacono & cancellario, ad monaſterium Studii intra urbem Conſtantinopolitanam: Niceta monachus, qui & Pectoratus, ante præſentiam præfati imperatoris, & procerum ejus, inſiſtentibus ipſis nuntiis Romanis, anathematizavit quoddam ſcriptum ſub ſuo nomine contra ſedem apoſtolicam & omnem Latinam eccleſiam editum, & prætitulatum de azymo, de ſabbato, & de nuptiis ſacerdotum. Inſuper anathematizavit cunctos, qui ipſam ſanctam Romanam eccleſiam negarent primam omnium eccleſiarum eſſe, & qui illius fidem ſemper orthodoxam præſumerent in aliquo reprehendere. Poſt hæc ſtatim in conſpectu omnium, ad ſuggeſtionem eorumdem nuntiorum Romanorum, juſſit idem orthodoxus imperator præfatum incendi librum, ſicque fuit diſceſſum.

Niceta Pectoratus cantat palinodiam.

Sequenti autem die prædictus Niceta urbe egreſſus, ultro adiit ipſos legatos intra palatium Pigi, a quibus accipiens perfectam ſuarum propoſitionum ſolutionem, iterum ſponte anathematizavit omnia dicta, & facta, vel tentata adverſus primam & apoſtolicam ſedem. Sic ab eis in communionem receptus, effectus eſt eorum familiaris amicus. Porro dicta vel ſcripta eorumdem nuntiorum adverſus diverſas calumnias Græcorum, & maxime contra ſcripta Michaelis Conſtantinopolitani epiſcopi, & Leonis Acridani metropolitani epiſcopi, atque ſæpe dicti Nicetæ monachi, juſſu imperatoris in Græcum fuere tranſlata, & in eadem urbe hactenus conſervata.

Humberti ſcripta in Græcum tranſlata.

Tandem Michaele præſentiam eorum & colloquium devitante, atque in ſtultitia ſua perſeverante, præfati nuntii decimo ſeptimo Kalendas Auguſti adierunt eccleſiam ſanctæ Sophiæ, & ſuper obſtinatione illius conqueſti, clero ex more ad miſſas præparato, jam hora tertia, die ſabbati, chartam excommunicationis ſuper principale altare poſuerunt ſub oculis præſentis cleri & populi.

Excommunicatur Michael patriarcha.

Inde mox egreſſi, etiam pulverem pedum ſuorum excuſſere in teſtimonium illis, juxta dictum evangelii, proclamantes: *Videat Deus, & judicet.* Hinc ordinatis eccleſiis Latinorum intra ipſam Conſtantinopolim, anathemate dato cunctis qui deinceps communicarent ex manu Græci Romanum ſacrificium vituperantis, in oſculo pacis, accepta orthodoxi imperatoris licentia, doniſque imperialibus ſancto Petro & ſibi, alacres cœpere reverti decimo quinto Kalendas Auguſti.

Conſtantinopolitanus.
Matth 10.

Sed nimia inſtantia precum Michaelis, ſpondentis tunc demum ſe conflicturum cum eis, imperator compulſus, a Solembria litteris ſuis eos revocavit decimo tertio Kalendas Auguſti. Quo etiam die feſtinantes regreſſi diverterunt ad palatium Pigi. Quos præfatus hæreſiarcha comperiens rediiſſe, quaſi ad concilium conabatur adducere in eccleſiam ſanctæ Sophiæ ſequenti die, ut oſtenſa charta illorum, quam omnino corruperat transferendo, obruerentur ibidem a populo. Quod prudens imperator præcavens, noluit haberi aliquod concilium, niſi & ipſe adeſſet præſens. Cumque in hoc et omnimodis Michael contradiceret, juſſit Auguſtus ipſos nuntios confeſtim arripere iter. Quod & factum eſt.

Legati apoſtolici profecti revocati Machinatio contra legatos apoſtolicos.

Porro veſanus Michael dolens ſuas non procedere inſidias, concitavit imperatori ſeditionem vulgi maximam, velut nuntiis cooperata fuerit ejus voluntas. Unde imperator coactus, interpretes Latinorum, Paulum videlicet, ac filium ejus Smaragdum, cæſos & detentos Michaeli tradidit: ſicque tumultus ille conquievit. Verum imperator poſt nuntios Romanos directis ſuis, exemplar excommunicationis veraciſſimum a civitate Ruſſorum ſibi remiſſum accepit civibuſque: ac tandem Michaelem falſaſſe chartam legatorum comperit, atque convicit. Itaque commotus, amicos & affines ipſius honoribus privatos a palatio eliminavit: contraque ipſum uſque nunc graves iras retinuit. Denique exemplar chartæ excommunicatoriæ eſt tale:

Commotus populus contra imperatorem.

Humbertus Dei gratia cardinalis epiſcopus ſanctæ Romanæ eccleſiæ, Petrus Amalphitanorum archiepiſcopus, Fridericus diaconus & cancellarius, omnibus catholicæ eccleſiæ filiis. Sancta Romana prima & apoſtolica ſedes, ad quam tanquam ad caput ſolicitudo omnium eccleſiarum ſpecialius pertinet, eccleſiaſticæ pacis & utilitatis gratia, ad hanc regiã urbem nos apocriſiarios ſuos facere dignata eſt, ut, juxta quod ſcriptum eſt, deſcenderemus, & videremus, utrum opere completus ſit clamor, qui ſine intermiſſione ex tanta urbe conſcendit ad ejus aures: aut ſi non eſt ita, ut ſciret. Quamobrem cognoſcant ante omnia glorioſi imperatores, clerus, ſenatus, & populus hujus Conſtantinopolitanæ urbis, & omnis eccleſiæ catholicæ, nos hic perſenſiſſe magnum, unde vehementer in domino gaudeamus, bonum; & maximum, unde miſerabiliter contriſtemur, malum. Nam quantum ad columnas imperii, & ejus honoratos, atque cives ſapientes, Chriſtianiſſima atque orthodoxa eſt civitas: quantum autem ad Michaelem abuſive dictum patriarcham, & ejus ſtultitiæ fautores, nimia zizania hæreſeon quotidie ſeminantur in medio ejus.

Libellus excommunicationis contra Michaelem patriarcham.

Quia ſicut ſimoniaci, donum Dei vendunt: ſicut Valeſii, hoſpites ſuos caſtrant, & non ſolum ad clericatum, ſed inſuper ad epiſcopatum promovent: ſicut Ariani, rebaptizant in nomine ſanctæ Trinitatis baptizatos, & maxime Latinos: ſicut Donatiſtæ, affirmant, excepta Græcorum eccleſia, eccleſiam Chriſti, & verum ſacrificium atque baptiſmum

Errores Michaelis & ſociorum.

baptiſmum ex roto mundo periiſſe : ſicut Nicolaitæ, carnales nuptias concedunt & defendunt ſacri altaris miniſtris : ſicut Severiani, maledictam dicunt legem Moyſis : ſicut Pneumatomachi vel Theomachi, abſciderunt a ſymbolo Spiritus ſancti proceſſionem a Filio : ſicut Manichæi, inter alia quodlibet fermentatum fatentur animatum eſſe : ſicut Nazareni, carnalem Iudæorum munditiam adeo ſervant, ut parvulos morientes ante octavum a nativitate diem baptizari contradicant ; & mulieres in menſtruo vel partu periclitantes communicare, vel ſi paganæ fuerint, baptizari prohibeant ; & capillos capitis ac barbas nutrientes, eos qui comas tondent, & ſecundum inſtitutionem Romanæ eccleſiæ barbas radunt, in communione non recipiant.

Pro quibus erroribus, & aliis pluribus factis ſuis, ipſe Michael litteris domini noſtri Leonis papæ admonitus reſipiſcere contempſit. Inſuper nobis nuntiis illius, cauſas tantorum malorum rationabiliter reprimere volentibus, præſentiam ſuam & colloquium denegavit, & eccleſias ad Miſſas agendum interdixit. Sicut & prius Latinorum eccleſias clauſerat, & eos Azymitas vocans, verbis & factis obique perſecutus fuerat, in tantum, ut in filiis ſuis anathematizaſſet ſedem apoſtolicam, contra quam ſe adhuc ſcribit œcumenicum patriarcham. Unde nos quidem ſanctæ primæ & apoſtolicæ ſedis inauditam contumeliam & injuriam non ferentes, catholicamque fidem ſubrui multis modis attendentes, autoritate ſanctæ & individuæ Trinitatis, atque apoſtolicæ ſedis, cujus legatione fungimur, & cunctorum orthodoxorum patrum ex conciliis ſeptem, atque totius eccleſiæ catholicæ : anathemati, quod dominus noſter reverendiſſimus papa eidem Michaeli, & ſuis ſequacibus, niſi reſipiſcerent, denuntiavit, ita ſubſcribimus : Michael abuſivus patriarcha, neophytus, & ſolo humano timore habitum monachorum adeptus, nunc etiam criminibus peſſimis a multis diffamatus, atque cum eo Leo Acridanus epiſcopus dictus, & ſacellarios ipſe Michaelis Conſtantinus, qui Latinorum ſacrificium profanis conculcavit pedibus, & omnes ſequaces eorum in præfatis erroribus & præſumptionibus, ſint anathema maranatha cum Simoniacis, Valeſiis, Arianis, Donatiſtis, Nicolaitis, Severianis, Pneumatomachis, Manichæis, & Nazarenis, & cum omnibus hæreticis, immo cum diabolo & angelis ejus, niſi forte reſipuerint. Amen, Amen, Amen. *Poſt hæc mox iſta :*

Item alia excommunicatio ibidem facta in præſentia imperatoris, & optimatum ejus viva voce.

Quicumque fidei ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis, ejuſque ſacrificio pertinaciter contradixerit, ſit anathema maranatha, nec habeatur Chriſtianus catholicus, ſed Prozymita hæreticus. Fiat, fiat, fiat.

XII. AD PRINCIPES BRITANNIÆ.

Excommunicat epiſcopus Armoricæ, tum quod Turonenſi archiepiſc. ſubjici recuſent : tum quod ſimoniacas ordinationes faciant.

Leo ſanctæ ſedis apoſtolicæ gratia Dei papa E. Britonum principi, & Analo comiti, & cæteris principibus Britanniæ, ſecundum Deum vivere volentibus, vita & ſalus.

IN ſcriptis veterum reperimus, omnes epiſcopos tuæ patriæ archiepiſcopo Turonico ſubjectos eſſe debere : de qua re Nicolai papæ temporibus, & Ioannis, Leoniſque, & cæterorum, quorum nomina inſerere longum eſt, clamor factus eſt. Ex quibus Nicolaus papa litteras Salomoni regi Britonum direxit, in quibus præcipit, ut omnes ſuæ patriæ epiſcopi, Turonicæ eccleſiæ ſubjecti ſint. Alii vero apoſtolici eoſdem apoſtolica autoritate ob id excommunicaverunt, ad nos quoque in Remenſi concilio clamor hujuſmodi delapſus eſt. Nos ſtatim, ut ipſe veſter archiepiſcopus cum ſuis ſubjectis Romano concilio præſens adeſſet, non ſolum de hac cauſa redditurus rationem, ſed etiam de hoc quod ſimoniacus cum ſuis ſuffraganeis eſſe comprobatur & exlex, quærens quæ ſunt mundi, non quæ Ieſu Chriſti, legatos etiam Turonici archipræſulis adeſſe præcepimus. Legati Turonici adfuerunt, veſtrates pontifices cum ſuo capite ſe ſubtraxerunt. Nullo itaque modo probare potuimus illum veſtrum præſulem archiepiſcopum eſſe debere : præſertim cum archiepiſcopus ſine ſede civitatis, ſine pallio archiepiſcopali nequeat haberi. Excommunicamus omnes hos, de quibus ſermo eſt, ex autoritate Dei Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, ſanctique Petri & noſtra, non ſolum propter hanc præſumptionem, qua ſubjici Turonicæ eccleſiæ dedignantur, ſed etiam propter ſimoniacam hæreſim qua polluti ſunt, & ordinatos a ſe contaminare videntur ; tali ratione, ut divinum officium non peragant, neque benedictionem tribuant. Simili etiam ſententia ab eis ordinati feriantur. Tibi autem, cariſſime fili, mandamus, ut te ab eorum conventibus cum omnibus fidelibus ſubtrahas, deinde eos commoneas, ut noſtris præceptis obſecundent, ſimoniacam hæreſim deponant, ſecundum Deum vivant. Et hoc te autoritate hortamur apoſtolica, ut per totum regnum tibi commiſſum pacem facias, juſtitiam diligas, ſubditos pie regas. Turpe eſt enim, ut cum unus ex maximis Galliæ principibus habearis, naturalibus his vitiis ſubjugaris. Et ſi ſecundum Deum te vivere audiero, bonumque exemplum præbere ſubjectis, benedictione ſancti Petri & noſtra donaberis : ſin aliter egeris, & excommunicatis te adjunxeris, ut illi, noſtra autoritate excommunicatus ſis. Quod ſi veſter archiepiſcopus cum ſuis ſuffraganeis de hoc quod Turonicus pontifex clamat, deque ſimoniaca hæreſi excuſare ſe rationabiliter valuerint, Vercellenſi concilio, Kalendis Septembris futuro præſentes ſint, noſque ibi, ſi Deus permiſerit, erimus, cauſas eorum audituri. Vale.

XIII. AD EDVVARDUM REGEM ANGLORUM.

Extat in conventu VVeſtmonaſterienſi anno domini MLXVI.

*** XIV. AD IOANNEM PORTUENSEM EPISCOPUM.

Ejus tranſitum a Tuſcanenſi epiſcopato ad Portuenſem approbat : ipſique & ſucceſſoribus Portuenſem eccleſiam confirmat.

Ex Tomo 1. Italiæ ſacræ.

Dilectiſſimo nobis in Chriſto fratri & epiſcopo noſtro Ioanni Portuenſis eccleſiæ antiſtiti, ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum, in domino ſalutem.

SUPPLICANTIUM deſideriis annuendum nobis eſſe, & ratio & benignitas poſcit : quia quod rationabile eſt impendere, benigne quidem non negare. Quapropter quia tranſmigrationem feciſti de ſede Tuſcanenſi ad Portuenſem, dignum duximus in ſynodo prius ventilare, utrum juſte facta fuerit, vel injuſte : quod & fecimus, reſidentes in ſynodo,

&

& eccleſia ſalvatoris. Cumque ibi diligenter eſſet eaaminatum, qua ratione de epiſcopatu ad epiſcopatum tranſieris: inventum eſt tam neceſſitatis quam utilitatis cauſa hoc factum fuiſſe, & judieatum eſt hoc fieri potuiſſe. Quæ etiam fuerit neceſſitas, quæ utiliras, ſatis parenter eſt expreſſum: neceſſiras, quia jam Romana eccleſia in filios, quos ipſa lactaverat, defecerat, quorum tu *pats ſuperſtes eras congrua: utilitas vero, ſive pro rebus ipſius eccleſiæ, quæ tibi notæ erant præ aliis; ſive pro conſiliis dandis; ſive etiam pro mediatione Romanæ eccleſiæ, & imperatorum, quorum tu ſæpe mediator fuiſti. Hac igitur re inclinati, decrevimus petitioni tuæ ſatisfacere, ſcilicet ut tibi tuiſque ſucceſſoribus ipſum Portnenſem epiſcopatum confirmemus. Et primum ipſum epiſcopatum Portuenſis eccleſiæ, quæ poſita eſſe videtur foris prædictam Portuenſem civitatem, cui vocabulum eſt S. Hippolyti, cum vineis, & hortis, &c. *Enumerat poſſeſſiones Portuenſis eccleſia, & omnia qua ex ea dependent. Mox addit:* Etiam confirmamus vobis veſtriſque ſucceſſoribus in perpetuum totam inſulam quæ vocatur Lycaonia, ubi eſt eccleſia S. Ioannis Baptiſtæ, & S. Adalberti: unde quermoniam poſuiſtis in ſynodo, quam celebravimus in eccleſia ſalvatoris, contra Creſcentinm S. Sylvæ candidæ eccleſiæ epiſcopum, qui eandem eccleſiam ſuo epiſcopatui vendicabat. Cum vero ambæ partes ante præſentiam noſtram, & totius ſynodi ſtaretis, placuit ut ſi ſcripturam exinde haberes, in medium videndam, legendamq; proferres. Statim attuliſti privilegium, quod anteceſſori tuo Benedicto epiſcopo, qui dicebatur de Pontio, Benedictus VIII. anteceſſor noſter fecit de intergritate totius epiſcopatus. Quod cum lectum eſſet, nominatim ibi inventa eſt eccleſia illa, quam, ſicut in querimonia tua dixiſti, ipſe tuus anteceſſor dicaverat tempore Ottonis tertii Imperatoris, a quo ædificata fuit in honorem ſancti Adalberti, qui ſuo tempore martyrium pro Chriſti nomine ſuſcepit. At epiſcopus ille rogavit ſibi a nobis dari inducias ad certum terminum, ut afferre nobis poſſet juſtitiam, quam ſe habere dicebat: nos vero, quia ſynodus ea die terminabatur, conceſſimus. Cumque terminus adveniſſet, tu ad nos humiliter, & ſolus; ille autem magna hominum multitudine fretus, ad nos venire deſpexit. Reſidentes tamen nos cum judicibus noſtris, ad eum legatum, ut ad nos veniret, direximus: ſed nonniſi cum ſuis redemptis adjutoribus venire ſe dixit: quo dicto cum tota ſua multitudine receſſit. Sed nos ad ejus contumaciam non reſpicientes, ex conſilio judicum archidiaconum noſtrũ Hugonem uſque ad domum ejus miſimus, ut ſequenti die ad nos veniret, ſicut epiſcopus cum epiſcopo rationem habiturus. Cumque die altera ſimili modo reſideremus expectantes eum, non venit: ſed epiſtolas quaſdam veniam præferentes miſit. Cumque nihil rationis diceret, ut amplius expectari deberet, laudantibus omnibus judicibus, frater Alinardus Lugdunenſis archiepiſcopus, canonicam, & diffinitivam protulit ſententiam, primam de contumacibus puniendis, ſecundam de eccleſiis, quæ ſunt intra limites epiſcopatus, quomodo ad eum pertineant. Qua prolata ſententia, a nobis, & ab omnibus laudata, confirmata fuit. Quapropter tam tibi, quam tuis ſucceſſoribus eandem eccleſiam per hoc noſtrum privilegium concedimus, confirmamus, querimonia tam illi epiſcopo, quam ſucceſſoribus ejus perpetuo interdicta de eadem eccleſia, ſita in prædicta inſula, cum curtibus, & oratoriis infra eaſdem curtes, & cum omnibus ad eas generaliter,

A & in integrum pertinentibus, cum hortis, & aquimolis ſuis, ſita infra hanc urbem Romanam, ſicuti extenditur ab uno capite, ubi dividitur flumen, & uſque in altum caput ipſius inſulæ, ubi adunatur. Pari modo concedimus & confirmamus vobis, veſtriſque ſucceſſoribus in perpetuum, omnem ordinationem epiſcopalem, tam de preſbyteris, quam de diaconis, vel diaconiſſis, ſive ſubdiaconis, conſecrationem eccleſiarum, vel altarium, quæ in tota Tranſtiberi neceſſe fuerit facienda: niſi forte cardinales diaconi, vel ſubdiaconi, aut acolyti, ſacri Lateranenſis palatii efficiantur. ſcilicet omnia tibi, tuiſque ſucceſſoribus, vel quibus epiſcopis a vobis invitati fuerint, ordinandi, benedicendi, & conſe-
B crandi concedimus poteſtatem; & ne parochia veſtra ab aliquo pervadatur epiſcopo, fines ejus per hoc noſtrum privilegium inſinuare, itaque eccleſiæ confirmare curamus, incipiente primo termino a fracto ponte; &c.

Hic deſcribuntur limites epiſcopatus Portuenſis.

Iterum ſancientes jubemus, ut nullus preſbyter, vel cujuſlibet ordinis clericus de toto epiſcopatu audeat ad placitum conſtringere, aut ad finiendas contentiones compellere, aut aliquod ſervitium ab eis exigere, præterquam Portuenſes epiſcopi, in cujus parochia ſunt. Quicumque vero præſumptor, ſive dux, ſive comes, vel vicecomes, aut cubicularius, vel a noſtra apoſtolica ſede miſſus, aut qualiſcumque interveniens poteſtas, de ipſa civitate
C Portuenſe dominatum tenuerit, de quocumque fuerit ordine, prædicta omnia immobilia loca, aut prænominatum caſtaldum, vel duos piſcatores, & duos curiales, vel omnes prædictos clericos a jure, & poteſtate, atque ditione præfati epiſcopii auferre, vel minuere voluerit, vel parochiam infringere tentaverit, aut homines in prædicta turre habitantes, vel ubicumque proprietas epiſcopii manſionata fuerit, ad publicum ſervitium revocaverit: ſciat ſe compoſiturum ipſi epiſcopatui auri puriſſimi, lib. 20. & inſuper anathemati ſubjaceat. Statuentes apoſtolica cenſura, ſub divini judicii obteſtatione, & anathematis interdictione, ut nullus unquam ſucceſſorum noſtrorum pontificum, vel alia quælibet magna, parvaque perſona, ea quæ a nobis ad laudem Dei, pro ſtabilitate vel augmento prædicti epiſcopatus ſtatuta ſunt, refragari, aut in
D quoquam tranſgredi, aut aliquid deinde minuere audeant; ſed ſicut ſuperius a nobis ſtatutum, vel conceſſum eſt, ita perennibus ac perpetuis temporibus ſine aliqua minutione permittat in æternum permanere. Si quis autem, quod non optamus, temerario auſu contra hoc noſtrum privilegium venire, aut in quoquam dirumpere præſumpſerit, & ſicut a nobis ſuperius ſtatuta ſunt, firma manere non dimiſerit, & in aliquo offenderit: ſciat ſe, ni reſipuerit, autoritate Dei omnipotentis, & B. Petri apoſtolorum principis, atque noſtra, qui ejus fungimur vices, anathematis vinculo eſſe innodatum, & a regno Dei alienum, atque cum Iuda
E traditore domini noſtri Ieſu Chriſti, cum diabolo, & omnibus pompis ejus æterno incendio concremandum. Qui vero pio intuitu cuſtos & obſervator hujus noſtri privilegii extiterit, benedictionis gratiam, vitamque æternam a juſto judice domino Deo noſtro conſequi mereatur in ſæcula ſæculorum. Amen. Bene valete. Datum 10. Kal. Maii, per manum Petri diaconi bibliothecarii, & cancellarii S. apoſtolicæ ſedis, anno domini Leonis noni papæ primo, * Indict. 2. **ann. 1049.*

Ego Eberhardus Treverorum archiepiſcopus,

quamvis indignus, interfui & ſubſcripſi.

Ego Alinardus Lugduoenſis archiepiſcopus hoc decretum laudans, manu propria ſubſcripſi.

Ego VV. epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Roprandus epiſcopus ſcripſi.

Ego Cunibertus epiſcopus Taurinenſis ſcripſi.

Ego Cadolus Parmenſis epiſcopns ſcripſi.

Ego Oppizo Piſenſis epiſcopus ſcripſi.

Ego Guido VVlternenſis epiſcopus ſcripſi.

Ego Henricus Spoletanus epiſcopus ſcripſi.

Ego Arnulfus epiſcopus ſcripſi.

Ego Martinus Piſtorienſis epiſcopns ſcripſi.

Ego Petrus Cluſienſis epiſcopua ſcripſi.

Ego Dux epiſcopus interfui.

Tendetius Arbinenſis epiſcopus interfui.

Ego Benedictus epiſcopus Foroſempronienſis interfui.

Ex bibliotheca Cluniac.

***XV. AD HUGONEM CLUNIACENSEM ABBATEM.

Confirmat Cluniacenſia privilegia.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimo in Chriſto filio Hugoni abbati Cluniacenſis monaſterii noſtri in honorem beatorum apoſtolorum Petri & Pauli fundati, tuiſque ſucceſſoribus abbatibus perpetuam in domino ſalutem.

CONVENIT apoſtolico moderamini, pia religione pollentibus benivola compaſſiooe ſuccurrere, & petentium deſideriis congruum impertiri ſuffragium. Ea hoc enim lucri potiſſimum præmium a conditore omnium Deo in ſidereis arcibus promerebimur: ſi venerabilia loca noſtro tempore, aut ad meliorem fuerint ſtatum perducta; aut, ne unquam in aliquo minuantur, corroborata. Quapropter inclinati precibus tuis, dilectiſſime fili, ipſi monaſterio noſtro Cluniacenſi, cui Deo autore præeſſe videris, per hoc noſtræ apoſtolicæ autoritatis privilegium, ſicut & fecerunt privilegiis ſuis anteceſſores noſtri, confirmamus atque corroboramus quicquid rerum & facultatum modo habet, & uſque in perpetuum eſt habiturum: ne ab aliqua humana temeritate aliquid unquam exinde mutiletur; ſed in ſua integritate omnia cuſtodiente Deo permaneant in uſum, & ſalarium fratrum ibidem nunc ſervientium, & per ſæcula ſerviturorum. In qua apoſtolicæ munitionis tuitione locum etiam ipſum antiqua, & per prædeceſſores noſtros ei conceſſa libertate donamus, non nova facientes, ſed vetera confirmantes. Ne ſcilicet ullus mortalium, ſive ſit imperator, ſive rex, ſive dux, ſeu marchio, vel archiepiſcopus, vel epiſcopus, aut aliqua alia humana poteſtas, ſuper idem Cluniacenſe monaſterium aliquam in aliquo poteſtatem exercere præſumat. Nec poſt ſolutionem tui corporis aliquem ibi præferre, & ordinare audeat: ſed in arbitrio ſemper & electione fratrum conſiſtat, quemcumque de ſua congregatione ſecundum Deum, & ſecundum regulam ſancti Benedicti ſibi præferre & imponere abbatem voluerint: cujus conſecratio non a conſtituto epiſcopo, ſed a quolibet, quicumque ipſi congregationi placuerit, expetatur, non aliquo pretio redimenda, ſed gratis accipienda. Quod etiam de omnibus eccleſiaſticorum graduum ordinationibus, & altarium, ſive eccleſiarum conſecrationibus præcipimus & confirmamus: ut liceat vobis, veſtriſque ſucceſſoribus, a quo-

A cumque ea velitis epiſcopo gratis expoſcere, nulluſque audeat vobis contradicere. Quam prærogativam a prædeceſſoribus noſtris monaſterio veſtro conceſſam, & a nobis merito confirmatam, idcirco eidem contribuere decrevimus: ut ſicut hactenus ſub apoſtolico tantum jure & ditione conſtitit, ita amodo ſemper conſiſtat, nec alior ſum reſpiciat: quatious ſub apoſtolicæ defenſionis umbraculo poſitum ſemper creſcat, ſemper augeſcat, nullam pravorum hominum tyrannidem, nullam humanam poteſtatem metuens: ut quotidiana Deo obſequia devote, ut ſolent, & quiete ibi agantur; nec agentes, in aliquo per aliquem ſollicitentur, moleſtentur, inquietentur. In qua prærogativa, etiam chriſmatis libera receptio a quoquo velitis epiſcopo

B conſiſtit. Quæ omnia, ſicut præmiſimus, quemadmodum a prædeceſſoribus noſtris ſancita reperimus, ita quoque nos ſtabilire & confirmare decrevimus. Statuentes apoſtolica cenſura, ſub divini judicis obteſtatione, ut nulla unquam magna parvaque perſona, ſpirituali vel ſæculari dignitate prædita, omnive dignitate privata, contra hoc noſtræ apoſtolicæ autoritatis privilegium venire, aut in quoquam illud infringere pertentet. Quod quicumque auſu temerario impiaque præſumptione contra Deum, & ſanctum Petrum, contraque animam ſuam fecerit, in tunc* tantum ſe noverit noſtræ apoſtolicæ maledictionis aculeo tranſpunctum, noſtræ excommunicationis telo perfoſſum, noſtri etiam apoſtolici anathematis gladio tranſverberatum, nec

C ipſi per dignam ſatisfactionem ſaluti priſtinæ reparandum. Qui vero ſe ab hoc obſervaverit, & inviolatum hoc noſtrum privilegium permanere laudaverit: hic benedictionem, gratiam, & omne bonum, a retributore omnium bonorum Deo & in præſenti ſæculo conſequatur, & in futuro.

Datum IV. Idus Iunii, per manus Petri diaconi bibliothecarii, ac cancellarii ſanctæ apoſtolicæ ſedis, anno domini Leonis IX. papæ primo, * Indict. II.

* an. 1049.

Ex Spicilegio Dacheriano Tom. VI.

*** XVI. AD FULCONEM CORBEIENSEM ABBATEM.

D

Corbeienſis abbatiæ privilegia confirmat.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Fulconi abbati Corbeienſis monaſterii, ſiti in pago Ambianenſi, perpetuam in domino ſalutem.

CONVENIT apoſtolico moderamini, pia religione pollentibus benevola compaſſione ſuccurrere, & petentium deſideriis congruum impartiri ſuffragium. Et ideo quia poſtulaſti a nobis quatenus exempla anteceſſorum noſtrorum ſequentes, privilegio noſtræ apoſtolicæ autoritatis monaſte-

E rium veſtrum, ejuſque bona, tam præſentia, quam futura muniremus, & etiam prærogativam ipſi monaſterio collatam ab epiſcopis Ambianenſibus, & archiepiſcopis Remenſibus, necnon apoſtolicis viris anteceſſoribus noſtris corroboraremus: inclinati precibus tuis, per hanc noſtræ apoſtolicæ autoritatis cenſuram confirmamus & corroboramus quidquid invenitur in privilegiis anteceſſorum noſtrorũ Benedicti, Nicolai, Chriſtophori: ut ſcilicet præfatum veſtrum monaſterium, rerum ſuarum liberam obtineat dominationem, & quæcumque eidem monaſterio

monaſterio in auro, in argento, in agris, in famulis, in quibuſlibet aliis rebus fuerint oblata, in tua tuorumque ſucceſſorum abbatum, fratrumque maneant diſpoſitione & libera poteſtate: nec liceat epiſcopo Ambianenſi quidquam portionis ex eis accipere, vel expoſcere: nec in abbate, vel in fratribus, vel in ipſo cœnobio poteſtatem exercere, ſive in cellis ejuſdem monaſterii, videlicet Buſco, Btacro, Taneta, Naurdi, Vſcia, Thenis, ſive in clericis, vel in laicis, vel in famulis, omnibuſque poſſeſſionibus ad reſpectum ejuſdem monaſterii ejuſque cellarum pertinentibus, ſicut ipſi monaſterio jamdudum conceſſum cognovimus, & collaudatum ab epiſcopis Ambianenſibus, B & archiepiſcopis Remenſibus, cæteriſque epiſcopis Galliarum.

Prohibentes ne quis unquam Ambianenſis epiſcopus poteſtatem habeat ipſe, vel œconomus, vel archipresbyter, aut archidiaconus ejus, accedendi ad veſtrum monaſterium, ejuſque cellas, niſi forte vel neceſſitate vel dilectione ab abbate monaſterii fuerit vocatus: ea tamen ratione, ut nec in eccleſiis eidem monaſterio ſubjectis, vel in earum eccleſiarum clericis, moleſtationem vel perturbationem agere audeat, vel novam conſuetudinem abbati vel fratribus ſtatuat, diſponens aliquid contra voluntatem eorum. Qui tamen monachorum vel canonicorum, & quas abbas cum fratribus petierit, ordinationes differre non debebit; C ſimiliter altarium & baſilicarum conſecrationem tam in ipſo monaſterio, quam in poſſeſſionibus ejuſdem; chriſma quoque & oleum conſecratum ſingulis annis: nec aliquod propterea munus expoſcere.

Conſtituentes etiam ut nullus per Galliarum Germaniarumque provincias, ſive laicus ſit, ſive clericus, in eccleſiis, agris, vel famulis, aliquam ſuam voluntatem exerceat præter voluntatem abbatis & fratrum, etiamſi rex ſit, dux, marchio, archiepiſcopus, vel epiſcopus.

Sancimus præterea inter ſe abbatem eligere fratres ſecundum Deum, nec aliquem principem hoc audere agere, nec ipſum abbatem poſtquam D electus fuerit, niſi in probabili crimine deprehendatur, dejici: ſed canonice examinetur & dijudicetur. Quam noſtram ſanctionem ſi quis violaverit, admoneatur ſatisfactionis ab Ambianenſi epiſcopo; ſin vero non obedierit, etiam a Remenſi archiepiſcopo; quod ſi nec hunc audierit, liceat fratribus monaſterii Romanam ſedem appellare: & Romanus pontifex non differat eumdem violatorem ore proprio anathematizare.

Vltimo, quia ad apoſtolicam ſedem tam devotus, fili cariſſime, veniſti, placuit munificentiæ noſtræ uſum tibi dalmaticæ & ſandaliorum concedere: ea tamen ratione ut non negligas annis ſingulis nuntium ad apoſtolicam ſedem dirigere, E tuique convenientis monaſterii notificare: ut vos valeamus, ſi neceſſe fuerit, adjuvare. Statuentes apoſtolica cenſura, ne quis unquam mortalium, ſive ſit rex, ſive comes, archiepiſcopus, vel epiſcopus, aliave parva magnaque perſona, contra hoc noſtrum privilegium venire attentet. Quod qui fecerit, ad uſque dignam ſatisfactionem vinculo anathematis innodatus ſit. Qui vero illibatum cuſtodierit, a domino Deo benedicatur, & æternæ vitæ particeps efficiatur, Amen.

Data XIV. Kal. Maias per manus Petri diaconi bibliothecarii & cancellarii ſanctæ apoſtolicæ ſedis, anno domini Leonis IX. Papæ * ſecundo, indictione quarta.

* an. 1050.

Concil. general Tom. IX.

A *** XVII. AD PETRUM DAMIANI TUNC EREMITAM.

Approbat librum Damiani, qui Gomorrhianus inſcribitur, adverſus clericos qui contra naturam peccabant: præſcribitque quinam ex iis gradu ſuo privandi ſint.

Fragmentum Binius ediderat ex Baronio. Nunc integram habes ex Tomo III. operum Damiani, in fronte opuſculi VII. quod inſcribitur, Gomorrhianus.

AD ſplendidum nitentis pudicitiæ torum, fili cariſſime, pro certamine, totentionem tuæ mentis perveniſſe, libellus, quem contra quadrimodam carnalis contagionis pollutionem, honeſto quidem ſtylo, ſed honeſtiori ratione edidiſti, maniſeſtis documentis commendat. B Subegiſti quidem carnis barbariem, qui ſic erexiſti brachium ſpiritus adverſus libidinum obſcœnitatem. Execrabile quidem vitium, longeque ſegregans ab auctore virtutum, qui cum ſit mundus, nihil admittit immundum. Nec de ſorte ejus eſſe poterit, qui ſordidis illecebris ſubjacebit. Clerici vero, de quorum vita ſpurciſſima flebiliter, pariterque rationabiliter tua prudentia diſputavit, vere, & omnino vere ad funiculum hereditatis ejus non pertinent, de quo ipſi voluptuoſis ſe oblectationibus ſubmovent. Quod ſi podice converſarentur, non ſolum templum Dei ſanctum, ſed ipſum etiam ſanctuarium dicerentur: in quo, niveo candore conſpicuus C ille Dei agnus immolatur, per quem fœda totius orbis lues lavatur. Tales nimirum clerici, etſi non verborum, operum tamen teſtimonio profitentur, quia non exiſtunt quod cenſentur. Quomodo enim clericus eſſe poſſit vel nominari, qui proprio arbitrio non metuit ſe inquinare?

De qualibus, quia ſancto furore permotus, quæ tibi videbantur ſcripſeras: oportet, ſicut deſideras, apoſtolicam noſtram interponamus autoritatem, quatenus ſcrupuloſam legentibus auferamus dubietatem: & conſtet omnibus certum, noſtro judicio placuiſſe, quæcumque continet ipſe libellus diabolico igni velut aqua oppoſitus. Igitur ne cœnoſæ libidinis impunita licentia pervagetur, neceſſe eſt apoſtolicæ ſeveritatis D congrua reprehenſione refellatur: & tamen aliquod tentamentum in auſteritate ponatur.

Ecce omnes illi, qui quavis quatuor generum, quæ dicta ſunt, fœditate polluuntur, proſpecta æquitatis cenſura ab omnibus immaculatæ eccleſiæ gradibus, tam ſacrorum canonum, quam noſtro judicio depelluntur. Sed nos humanius agentes, eos qui, vel propriis manibus, vel inter ſe egerunt ſemen, vel etiam qui inter ſemora profuderunt, & non longo uſu, nec cum pluribus, ſi voluptatem refrænaverint, & digna pœnitudine probroſa commiſſa luerint, admitti ad eoſdem gradus, in quibus in ſcelere manentes, non permanentes, fuerant divinæ miſerationi confiſi, volumus, atque etiam jubemus: ablata aliis ſpe recuperationis ſui E ordinis, qui vel per longa tempora ſecum, ſive cum aliis, vel cum pluribus brevi licet tempore, quolibet duorum fœditatis genere, quæ deſcripſeras, maculati; vel, quod horrendum eſt dictu & auditu, in terga prolapſi ſunt. Contra quod noſtrum apoſtolicæ ſanctionis decretum ſi quis auſus fuerit vel judicare, vel latrare, ordinis ſui ſe noverit periculo agere. Qui enim non pungit vitium, ſed palpat: cum eo qui vitio moritur, ipſe quoque mortis reus merito judicatur.

Sed, o fili cariſſime, inenarrabiliter gaudeo; quia exemplo converſationis inſtruis, quidquid oratoria facultate docuiſti. Plus eſt enim opere docere quam voce. Quapropter, auctore Deo,

palmam obtinebis victoriæ, & cum Dei & virginis filio lætaberis in cæleſti manſione, & tot mercedibus eris cumulatus, quot ereptis per te a diaboli laqueis fueris conſtipatus, & quodammodo coronatus.

Edita initio Tomi III. operum Damiani.

*** XVIII. AD EUNDEM.

Privilegium ipſius eremo conceſſum.

Apoſtolicæ ſedis competit autoritati, & legaliter ordinata ſtatuere, & Deo ſemel oblata, ut inconvulſa ſerventur, in poſterum providere: ne, quod priorum devota Deo pietas inchoat, ſequentium pravitas, ſacrilega, quod abſit, B temeritate ſubvertat. Quapropter eremum, quæ dicitur Ocri, in Saxena videlicet territorio conſtitutam, tibi, Petre Damiane prior ejuſdem eremi, tuiſque ſucceſſoribus adjudicamus: & ipſam eremum in ſuo ſtatu perſiſtere, & in perpetuum valere decernimus. Nec liceat ulli mortalium, non parvæ, non magnæ perſonæ, ipſam quandoque eremum ad ſæculi jura redigere, vel alicui prorſus monaſterio ſubjugare. Enimvero prædictum locum per ſemetipſum quidem fieri monaſterium, ſi congruum viſum fuerit, non abnuimus: juri vero alterius monaſterii ſubjici, omnimodis prohibemus. Non enim ignoramus, quia hujuſmodi C ſuppoſitio, plerumque loci eſt abſque dubietate deſtructio. Sancimus etiam, ut plebem S. Mariæ poſitam in loco, qui dicitur Vincole, præfata eremus perpetuo jure poſſideat. Sed & prædia, ſi qua nunc ſunt, vel deinceps acquiſitura eſt, abſque injuſta cujuſcumque moleſtia, quiete & tranquille detineat. Nec ulli hominum liceat in ipſam eremum per hoſtilem impetum violenter irrumpere, & ſervos Dei, qui illic habitaverint, vel expellere, vel deprædationibus infeſtare; ſalvo tamen jure fidelium laicorum, qui ejuſdem eremi patroni ſunt, & eam pro animarum ſuarum remedio condiderunt. Si quis autem hujus noſtri apoſtolici decreti temerator extiterit, niſi reſipiſcat, atque in omnibus apertus Dei inimicus emen- D dare contemnat, anathematis ſe vinculis obligandum indubitanter agnoſcat.

Ex Tomo VIII. Italiæ ſacræ.

*** XIX. AD SICENOLPHUM ABBATEM SANCTÆ SOPHIÆ, Beneventi.

Abbatiæ privilgia confirmat.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Sicenolpho dilecto noſtro in Chriſto filio, & abbati venerabilis cœnobii almæ & coæternæ domino patri Sophiæ intra Beneventum in loco nuncupato Vrbe-Vetere, conſtructi, & poſt te in eodem cœnobio tuis ſuc- E *ceſſoribus canonice promovendis in perpetuum.*

Ad hoc in ſacerdotali culmine conſtituti ſumus, ut evellamus, necnon & deſtruamus, & ædificemus juxta ac plantemus in nomine ejus. Debito officii noſtri exigente optimum duximus diebus noſtris, prout ſuperna gratia conceſſerit, obvia quæque nobis illicita falſæ eccleſiaſticæ diſciplinæ dimittere; & licitis, copiam fructificandi paſſim ſuppeditare. Quamobrem poſt nimiam calamitatem Beneventanorum, quam pertulerunt juſte ob injuriam & ſuperbiam Romanorum pontificum & dominorum Imperatorum, poſtque eorum miſerabilem & luctuoſam ſatisfactionem: tibi A jam dicto Sicenolpho, quem loco illius dejecti ac ſcelerati Gregorii, abbatis immerito dicti, nec jam dicendi, ordinavimus, juxta petitionis tuæ tenorem, confirmamus ex integro præfatam abbatiam ſanctæ Sophiæ, cum eccleſiis, cortibus, villis, caſalibus, vineis, terris, ſervis ac ancillis, omnibuſque mobilibus, vel immobilibus ad ſe juſte pertinentibus, tam ea quæ hactenus acquirere potuit, quam quæ deinceps liberalitate, collatione, ſive conceſſione quorumlibet religioſorum hominum poterit adipiſci, atque prorſus, quæcumque conceſſa ſunt illi, corroborata piorum imperatorum, vel principum præceptis, aut chirographis. Præterea autoritate apoſtolicæ ſedis Romanæ concedimus ac confirmamus tibi, tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum, omnes in integrum oblationes vivorum, ac defunctorum, quæ amodo & deinceps ipſi monaſterio, vel eccleſiis illi ſubjectis a quibuſcumque perſonis datæ fuerint: liceat quoque ipſis monachis ex eadem congregatione eligere abbatem ſibi, ſi inibi idoneum ad hoc officium invenerint: ſin alias, undecumque poſſunt dignum rectorem ſibi eligant: & perpetuo maneat jam ſæpe fatum cœnobium ſub tutela, ſeu jure ſanctæ Romanæ eccleſiæ, liberum & immune ab omni ſubjectione, ac jugo Caſinenſis monaſterii; itaut nec vox calumniatorum ſuper hoc recipiatur aliqua, ſed penitus habeatur frivola & irrita, ſitque rata controverſiæ illius manifeſte ac publice facta definitio a religioſis principibus Iandolpho, ac Pandolpho, magnatibus, ac ducibus eorum, quando prius Malepotus, deinde Ioannes Caſſinenſes abbates, adverſus Vrſum, ac Gregorium abbatiæ ſanctæ Sophiæ rectores, ſuper hæc litem ſuſcepere. Obtineat ergo & poſſideat ſemper libertatem, anteceſſorum noſtrorum privilegiis & imperatorum præceptis hactenus ſibi conceſſam & confirmatam: ita ut nullus deinceps imperatorum, regum, ducum, vel principum, aut marchionum, nec ulla cujuſcumque dignitatis perſona, contra hanc noſtram autoritatem, aut conditionem privilegiorum, venire audeat, aut de bonis ejuſdem abbatiæ, per nos aut quoſcumque conceſſis, uſurpare, minuere, aut alienare quicquam quocumque modo aut ingenio præſumat, ne ſub judicio diſtricti anathematis decidat. Porro quia ab aliquibus epiſcopis ſolent cœnobia gravamina ſuſtinere, nos vero alicui præjudicium nec volumus, nec debemus facere: hoc tandem concedimus tibi hac noſtra autoritate, ut ſi ab epiſcopo in cujus diœceſi conſiſtis, nequiveris eccleſiaſticas ordinationes gratis & canonice acquirere, licentiam habeas a quocumque tibi tuiſque acquirendi eas juſte. Hujus noſtri privilegii ſtatuta infringere, & caſſare, nullus aliquando quacumque arte præſumat: ne damnationem ab initio a ſanctis patribus promulgatam pro ſacrilegis incurrat. Nam quiſquis hæc pio divinitatis reſpectu reverenter obſervaverit, confidimus quia a ſancta Trinitate benedictionem habebit, & ſortem nanciſcetur cum eis, qui præcepta dominica ſervaverunt, & ad cæleſtes theſauros terrena patrimonia transtulerunt.

Data XII. Kal. Iunii per manus Frederici diaconi S. R. E. bibliothecarii, necnon & cancellarii vicedomini Hermanni archicancellarii & Colonienſis archiepiſcopi, anno domini Leonis papæ quarto. Indict. *V.

**male legebatur Ind. XV. Annus eſt 1052.*

LEGES

Circa an Chriſti 1049.

LEGES ECCLESIASTICÆ MACCABÆI REGIS SCOTORVM

e ſecularibus ſuis deprompta.

Hector Boethius hiſtoriæ lib. 12.

CHRISTO initiatum ad profanum judicem non vocato: vocatum comparentemve non judicato, ſed ad ſacros antiſtites remittito.

Decimam partem terræ naſcentium paſtoribus eccleſiarum libere conferto, Deumque ſemper votis & oblationibus conſuctis adorato.

Qui pontificis autoritatem annum totum excetatus contempſerit, neque ſe interim reconciliarit, hoſtis reipublicæ habetor: qui vero duos annos in ea contumacia perſeverarit, fortunis omnibus multator.

Si quis quempiam, cujus ipſe ſumptibus aut victu non alitur quotidiano, ad eccleſiam, ſeu ad publicum conventum, ſeu ad forum nundinaſve comitatus ut aſſecla fuerit, capitis reus eſto.

Anno Chriſti ......

CANONES ÆLFRICI, AD VVLFINVM EPISCOPVM.

Habentur canones iſti ad finem libri catholicorum ſermonum, Anglice in eccleſia recitandorum. in celebri bibliotheca corporis Chriſti, vulgo ſancti Benedicti Cantabrigiæ, prout ſequuntur.

EPISTOLA DE CANONIBVS.

Ælfricus humilis frater venerabili epiſcopo VVulfino, ſalutem in domino.

OBTEMPERAVIMVS juſſioni tuæ libenti animo: ſed non auſi ſumus aliquid ſcribere de epiſcopali gradu, quia veſtrum eſt ſcire quomodo vos oporteat optimis moribus exemplum omnibus fieri, & continuis admonitionibus ſubditus exhortari ad ſalutem, quæ in Chriſto Ieſu dieo: tum quod ſæpius deberetis veſtris clericis alloqui, & illorum negligentiam arguere, quia pene ſtatuta canonum, & eccleſiæ religio, vel doctrina, eorum perveſitate deleta ſunt. Ideoque libera animam tuam, & dic eis quæ tenenda ſunt, ſacerdotibus & miniſtris Chriſti, ne tu pereas pariter, ſi mutus habearis canis. Nos vero ſcriptitamus hanc epiſtolam, quæ Anglice ſequitur, quaſi ex tuo ore dictata ſit, & locutus eſſes ad clericos tibi ſubditos, hoc modo incipiens:

I.

Dico vobis ſacerdotibus ego ipſemet: Non feram negligentiam veſtram in veſtro miniſterio, ſed in veritate vobis annuntiabo, quid de ſacerdotibus conſtitutum eſt.

Chriſtus exemplum caſtitatis.

Chriſtus ipſe nobis exemplum præbuit Chriſtianæ inſtitutionis, & puritatis vitæ, ſeu caſtitatis. Omnes igitur, qui in via ſua ſecum ambulaverint, mundana omnia reliquerunt, ne uxores reſpicientes. Vnde ipſemet in quodam euangeliorum ſuorum ait: *Qui uxorem ſuam non odit, indignus eſt meus eſſe diſcipulus.*

Luc. 14.

II.

Perſecutio poſt Chriſtum impedit ſynodos.

Poſt Chriſti vero aſcenſionem in regnum cælorum, & exceſſum venerabilium ejus apoſtolorum, tanta excitata eſt in terrarum medio perſecutio, ut ad ſynodum congregari nequibant miniſtri Dei, propterea quod eorum vitis inſidiabantur gentes ethnicæ: donec Conſtantinus Cæſar imperium orbis aſſecutus, Chriſtianus fieret.

III.

Primum concilium Nicææ.

Tunc congregavit ille in Nicæa civitate 318. epiſcopos ex omnibus nationibus ad confirmandam fidem catholicam. Erant in hac ſynodo multi epi-

A

ſcopi inſignibus elati miraculis, & hi miſſalem quemdam ſacerdotem, Arium nomine, telo anathematis perſtrinxerunt, quod non crederet Filium Dei vivenis in perpetuum æqualis eſſe potentiæ cum Patre ſuo glorioſo. Ipſumque igitur ſatanæ tradiderunt omnes: ſed is noluit reſipiſcere, uſquedum effuſa cum alvo inteſtina ſua in latrinam videtat.

Anno Chriſti ...... Ariũ damnat.

IV.

In hac ſynodo inſtituta fuit ſanctæ eccleſiæ liturgia, & fidei ſymbolum quo in miſſa utimur, nonnullaque alia ad cultum & ſervitium Dei pertinentia.

Liturgiam & ſymbolum edit.

V.

B

Decreverunt jam tum omnes unanimi cogitatione, ut neque epiſcopus, neque ſacerdos miſſalis, neque diaconus, nec qui vere eſt canonicus, in domo ſua ſecum haberet aliquam mulierem, niſi matrem vel ſororem ſuam, amitam vel materteram ſuam: & qui aliter feceit, ordine & gradu ſuo privaretur.

Canon Nicænus 1 Sacerdos non habeat mulierem in domo.

VI.

Conſiderate igitur digna hæc auditu. Cum enim habueritis eccleſiæ veſtræ ſolicitudinem, e contrario .... adduct............ quaſi periculoſum non eſſet, ſacerdotem vivere more conjugati*. Sed dicetis eum haud poſſe carere mulieribus ſervitus. Reſpondeo. Quonam pacto vitam

Eccleſia conjux ſacerdotis.

*vel hominis plebei.

C

tranſegerunt ſancti olim viri abſque femina vel uxore, qui in mercedem caſti ſui animi vita nunc fruuntur ſempiterna? Ad hoc dicent ſacerdotes, Petrum habuiſſe uxorem. Verum eſt: ſub lege enim veteri, dum in Chriſti adhuc non veniſſet clientelam, bene ei licuit: quamprimum autem factus eſt diſcipulus Chriſti, qui caſtitatis exemplum præbuit, uxorem dereliquit, & mundana omnia.

VII.

In lege veteri, pontifici licuit uxorem ſibi ſumere puram virginem, & ex ea prolem ſuſcitare uſque in tempus conſtitutum, propterea quod ex una tantum familia ad eumdem ordinem, & non ex alia umquam conſanguinitate, cooptandus eſſet pontifex.

In hoc different nova lex & vetus.

D

Nec tamen licuit pluries quam ſemel uxorem ducere, nec hanc viduam aut repudiatam, ſed, ut jamjam diximus, puram virginem. Bene tamen ſub iis ſæculis uxore fruerentur: neque enim miſſam celebrabant, nec ſacramentum corporis & ſanguinis Chriſti adminiſtrabant, ſed boves offerebant, uſque dum Chriſtus ante paſſionem ſuam illud ſacramentum ſanctificaverat, miſſamque inſtituerat ... modo per eum exiſt......

VIII.

Conſtitutum etiam fuit in eadem ſynodo, ut is qui viduam duxerat, aut repudiatam, aut ad ſecundas nuptias tranſierat, ad ſacrum ordinem numquam poſtea aſſumeretur, nec conſecraretur in ſacerdotem:

Qui ſunt ordinandi.

E

ſed is qui caſtæ unius uxoris maritus fuerat, ad caſtum ordinem eligendus foret, juxta id quod apoſtolus Paulus in epiſtola ſua ſcriptum tradidit.

IX.

Nulli liceat ſacerdoti iis intereſſe nuptiarum celebritatibus, in quibus aut ſecundæ vir uxori jungitur, aut ſecundo viro femina: nec vel iiſdem benedicere, ut admonuit eum......... ita quod in caſtitate degant. Sic doctores ſcripſerunt, licet apoſtolus veniam conceſſerit iterum ducendi uxorem, ſi uxor ejus...... Canones autem jam tum prohibent benedictionem, & ejuſmodi connubentibus imponunt etiam pœnitentiam.

Digamiæ non benedicendum.

ANNO CHRISTI ......

X.

De ordinibus eccleſiæ.

Septem gradus conſtituti ſunt in eccleſia: primus, oſtiarius: ſecundus, lector: tertius, exorciſta: quartus, acolytus: quintus, ſubdiaconus: ſextus, diaconus: ſeptimus, preſbyter.

XI.

Oſtiarius.

I. Oſtiarius eſt oſtiorum templi ſeu eccleſiæ cuſtos, qui campanarum ſonitu deſignat tempora, fidelibuſque eccleſiæ fores aperit, infidelibus vero occludit.

XII.

Lector.

II. Lector is eſt qui legit in eccleſia Dei, ad hoc etiam ordinatus, ut verbum Dei populo prædicet.

XIII.

Exorciſta.

III. Exorciſta idem eſt qui malignos ſpiritus homines cruciantes omnipotentis Dei nomine prodire ex eiſdem adjurando cogit.

XIV.

Acolytus.

IV. Acolytus dicitur qui candelam, vel cereum accenſum fert, dum euangelium legitur in Dei miniſterio, vel dum ſacerdos ſacramentum corporis Domini ad altare conſecrat: non ita tamen ad arcendum caliginoſas tenebras, ſed ad indicandum eo lumine beatitudinem, ad Chriſtum honorandum, qui eſt lumen noſtrum.

XV.

Subdiaconus.

V. Subdiaconus is eſt qui diacono vaſa porrigit, & omni cum humilitate ad altare ſanctum eidem famulatur, vaſa ſubminiſtrans ad ſacramentum corporis Domini noſtri pertinentia.

XVI.

Diaconus.

VI. Diaconus eſt qui miſſali ſacerdoti eſt a miniſterio, oblationes ſuper altari ponit, & in divinorum celebratione euangelium legit. Ei liceat baptizare, populoque cœnam Domini exhibere............ Salvatori deſervire, & vitæ cæleſtis rationem in caſtitate colere, & omnia...... ſicut decet illum ordinem. Sacerdos qui verſatur abſque diacono, nomen tenet, non miniſterium.

XVII.

Preſbyter, vel ſacerdos.

VII. Preſbyter eſt ſacerdos miſſalis, aut ſenior, non a ſenectute, ſed quod ſenili gaudet prudentia. Illius eſt corpus Domini in ſacramento conſecrare, eodem modo quo Salvator ipſe inſtituit. Ejus eſt ut populum ducat ad fidem, cum & prædicando, tum & ſacra miniſteria caſte exequendo, Chriſtianis ſe exemplum præbens, & vitam agens non pro more laicorum. Haud pluris intereſt inter miſſalem preſbyterum & epiſcopum, quam quod epiſcopus conſtitutus ſit ad ordinationes conferendas, & ad viſitandum, ſeu inſpiciendum, curandumque ea quæ ad Deum pertinent (*Dei jura) quod nimiæ crederetur multitudini, ſi omnis preſbyter hoc idem faceret. Ambo ſiquidem unum tenent eumdemque ordinem, quamvis dignior ſit illa pars epiſcopi.

XVIII.

Monachi & abbates non ſunt inter ordines.

Non eſt alius ordo conſtitutus in eccleſiaſticis miniſteriis præter memoratos ſeptem iſtos. Monachorum & abbatum claſſes alterius ſunt generis, & neque iſtis annumerantur, neque ordinis alicujus nomen obtinent. Dicti autem ordines ſancti ſunt, & perducunt preſbyterorum ſuorum animas ad beatitudinem, ſi pure teneantur.

XIX.

Vt preſbyter ſeruet horas canonicas.

Ad preſbyteros ſpectat, & miniſtros Dei omnes, ut eccleſiam ſuam ſancto colant obſequio, ſeptem in ea horarios cantus pſallant, ut a ſynodo conſtitutum eſt, id eſt cantus antelucanus, cantus matutinus, cantus tertianus, vel ad horam diei tertiam, cantus meridianus, cantus nonalis, vel ad horam nonam diei, cantus veſpertinus, cantus nocturnus, qui & ſeptimus.

XX.

Vt oret pro rege, populo, &c.

Tenentur hi etiam preces obnixius fundere pro rege, & ipſorum epiſcopo, etiam pro ſuis benefactoribus, & pro omni populo Chriſtiano.

XXI.

Vt habeat codices ſacros.

Habebit etiam preſbyter quilibet, priuſquam ordinatus fuerit, arma ad opus ſpirituale pertinentia, videlicet codices ſacros, id eſt, pſalterium, epiſtolarum librum, & librum euangeliorum, librum miſſalem, libros canticorum, librum manualem, ſeu enchiridium, *gerim*, paſſionalem, pœnitentialem, & lectionarium. Hæc ut habeat neceſſarium eſt: & curet preſbyter diligenter, ut accurate omnia ſint correcta, & a ſcribarum vitiis liberata.

XXII.

Et miſſalia veſtimenta.

Habebit etiam miſſalia veſtimenta, ut Deo ſerviat prout decet, honorifice: nec ſint ea mucida, ne vel aliquantulum....... & altaris etiam pallia affabre ſint contexta. Calix ejus e pura * una materia factus, putredini non obnoxia: & ſic etiam patina. Corporale item nitidum, ut Chriſti convenit miniſterio. Nemo quidpiam impune proferat quod non ſemper dignum fuerit apud Deum, ut ei ſerviat, cum in prudentia, tum in puritate.

XXIII.

Vt exponat euangelium, &c.

Preſbyter etiam, ſeu miſſalis ſacerdos, in diebus Solis, & miſſalibus, euangelii ejus intellectum populo dicet Anglice, & ipſorum etiam *Pater noſter* & *Credo* toties quoties poterit ad eos inſtruendos adhibere, & ut ſymbolum fidei memoriter diſcant, Chriſtianamque ſuam teneant confeſſionem, monente hoc Domino, una & propheta inquiente: *Canes muti non poſſunt latrare.* *Iſa. 59.* Oportet nos latrare & exhortari laicos, ne forte pro defectu inſtructionis perdamus eos. De inſipienti doctore ait Chriſtus in euangelio: *Cæcus ſi cæco ducatum præſtet, ambo in foveam cadunt.* *Luc. 6.* Cæcus eſt doctor qui litteras neſcit, & ignorantia ſua laicos & indoctos decipit. Caveatis in hoc igitur, prout opus fuerit.

XXIV.

Decimæ dandæ.

Sancti etiam patres ſtatuerunt, ut eccleſiæ Dei decimas ſuas quique conferant, tradanturque eæ ſacerdoti, qui eaſdem in tres diſtribuat portiones: unam ad eccleſiæ reparationem, alteram pauperibus erogandam, tertiam vero miniſtris Dei qui eccleſiam ibi curant.

XXV.

Locus miſſalis.

Conſtituerunt etiam, ut nemo miſſam celebraret in domo non conſecrata, niſi urgente neceſſitate, vel quiſpiam ſit infirmus, & ad eccleſiam proficiſci nequeat.

XXVI.

Baptizandum propere.

Si puer non baptizatus libere adducatur ad preſbyterum, caveat ille ut eumdem protinus baptizet, ne forte moriatur ethnicus.

XXVII.

Vt nõ vendat miniſterium.

Nullus preſbyter pro pecuniis vendat miniſterium ſuum, nec pro eodem quidpiam petat, neque pro baptiſmo, neque pro alio aliquo miniſterio exequendo: ne ſit eorum ſimilis, quos de templo Chriſtus ipſe flagro expulit, quod mercaturam nequiter exercebant in eodem. Dei ſiquidem miniſtri non jam faciant miniſteria, ut pecuniam inde ſibi conferant, ſed ut gloriam mereantur ſempiternam.

Nullus

ANNO CHRISTI. .....

XXVIII.

Nec pro lucro trãſeat ab eccleſia.

Nullus itemque preſbyter ex quacumque lucri vel cupiditatis cauſa ab una eccleſia ad aliam tranſeat, ad mortem uſque in eadem hæreat, cui primitus ordinatus fuit.

XXIX.

Nec ſit bibax.

Nullus preſbyter ex ineptia bibat plus quam decet, nec alium provocet ad bibendum ultra quod deſiderat: ne forte minime compos fuerit, cum vel infans baptizandus, vel moriturus quiſpiam viatico ſit donandus. Quod ſi non acciderit, haud tamen fiat ebrius, quia Dominus miniſtris ſuis interdixit ebrietatem.

XXX.

Nec mercator, cauſidicus, &c.

Preſbyter nec ſit mercator, nec mercaturæ cupidus, nec, omiſſo theologiæ ſtudio, ſe ad mundanas conferat ſermocinationes, nec arma ferat, nec cauſidicus ſit, vel lites agat: nec in œnopoliis bibat more ſæcularium: juramentum etiam ne juratо: ſemper autem & ſimpliciter verum dicat abſque mendacio, ut ſervi Dei docuerunt.

XXXI.

Cœtus in pœnitentia & cœna Domini miniſtrandis.

Diſtincte etiam peccatoribus inſtituet pœnitentiam, unicuique ſcilicet juxta meriti ſui rationem, ſicuti probabilius eam aſſequatur. Infirmis & ægrotis cœnam Domini miniſtrabit, dum tamen valeant hanc deglutire: ſemimortuo autem non porriget, quia Chriſtus dicit, homo manducat hoc ſacramentum.

XXXII.

De oleo & extrema unctione.

Habebit etiam preſbyter conſecratum oleum duplex: hoc infantibus, id ægrotis paratum: & ægrotos ſemper unget jacentes. Quidam vero ægroti hoc nihili pendunt, & in ægritudine ſua ſe non concedunt ungi. Dicam quid de iis docuit Iacobus Domini apoſtolus, qui credentibus ait: *Triſtatur aliquis veſtrum? oret æquo animo, & pſallat. Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros eccleſiæ, & orent ſuper eum, ungentes eum oleo in nomine domini: & oratio fidei ſalvabit infirmum, & alleviabit eum dominus: & ſi in peccatis ſit, remittentur ei. Confitemini ergo alterutrum peccata veſtra: & orate pro invicem, ut ſalvemini.* Hæc locutus eſt Iacobus de ungendis ægrotis. Ægrotus autem, priuſquam inungatur, confitebitur ab intimo corde, ſi quid peccati commiſerit, pro quo dignam non contulerit ſatisfactionem, ſicut apoſtolus hic jam ſupra eum monuit: & nemo præſumat ungere, niſi exoratus, & poſt peractam confeſſionem. Si antea peccator fuit, & negligens: faciat jam demum confeſſionem, pœnitentiam, & eleemoſynam ante obitum ſuum, ut inferno non adjudicetur, ſed divina gaudeat miſericordia.

Iacobi 5.

XXXIII.

De dignitate quatuor primarum ſynodorum.

Quatuor erant ſynodi pro veræ fidei defenſione contra hæreticos blaſphemias eructantes in ſanctam Trinitatem, & Salvatoris noſtri humanam naturam. Prima Nicææ, ut hic antea memoravimus: poſt eam altera Conſtantinopoli, e 150. epiſcopis ſanctis Dei ſervis: tertia Epheſi fuit, e 200. epiſcopis: quarta vero Calchedoni, ubi multæ aderant epiſcoporum centuriæ: & hi omnes unanimi aſſenſu omnia confirmarunt quæ in Nicæna ſtatuebantur ſynodo, & in quibus violata fuit, ea omnia refecere. Quatuor iſtæ ſynodi adeo obſervandæ ſunt a Chriſti eccleſia, ut quatuor Chriſti codices. Multæ ex illo tempore fuerunt ſynodi, ſed hæ quatuor erant firmiſſimæ. Extinxerunt enim iſtæ hæreticas illas doctrinas, quas adverſus Deum hæretice poſuerunt hæretici, & conſtituerunt pariter eccleſiaſticum miniſterium.

ANNO CHRISTI .....

XXXIV.

Sacerdotes provocat ad obſervandos canones exẽplo monachorum.

Qua igitur audacia, o ſacerdotes, iſtorum omnium deſpexeritis conſtitutiones? Monachi enim, unius hominis conſtitutiones tenent, ſancti videlicet Benedicti, & ſecundum regulam ejus vivunt; quam ſi violaverint, corrigunt ſtatim omni cum humilitate, juxta abbatis eorum ſententiam. Vos etiam habetis regulam: ſi vel eam legere volueritis, videretis quid ſit vobis conſtitutum. Vos autem mundanis delectamini collocutionibus, vicecomites fieri, præpoſiti, ſeu ballivi, neglecta interea eccleſia veſtra, & his una conſtitutionibus.

Sacerdotibus non convenire ſæcularia officia.

XXXV.

Volumus, ut conſtitutiones perhibent, vos voſmetipſos, prout Chriſtianos decet, citius expedire, eccleſiæque veſtræ ſedulo indulgere. In eccleſia vero, ne vel fabulari liceat, aut . . . . loqui: orationis enim domus eſt, & Deo conſecrata in ſermonis ſpiritualis exercitationem. Nec in ea quiſpiam bibat, aut indebite edat: cum ſit illis ſanctificata qui ibidem corpus Domini in fide manducaverint. Hæc quamvis turpia faciunt homines, bacchantes ſæpe, & uſque ad inſaniam bibentes in domo Dei, contumelioſe etiam & turpiter ludentes, quin & fœdis ſermonibus ipſam hanc domum contaminantes: ſatius eis foret in lectis ſuis acquieſcere, quam Deum iſtiuſmodi irritare.

Reliqua deſunt.

CAPITVLA INCERTI AVTORIS, LOCI, ET TEMPORIS AD ECCLESIÆ regimen congeſta.

TITVLI CAPITVLORVM.

Ex manuſcripto collegii Corporis Chriſti Cantabr.

I. *De munere & dignitate ſacerdotum.*
II. *Quod ſacerdotes debent orationi & lectioni incumbere.*
III. *Quod vacantes, opificium exerceant manuale.*
IV. *Ad ſynodum venientes quid ſecum ferent.*
V. *Ut panis, vinum, & aqua, in miſſa ſint mundiſſima.*
VI. *Ut femina ad altare in celebratione non accedant.*
VII. *Ut ſacerdos ſolus non celebret.*
VIII. *Ut nihil non ſanctum ponatur in eccleſiis: non meſſes, non fenum*, &c.
IX. *De non ſepeliendo in eccleſiis*, &c.
X. *Ut in eccleſiis non ſint vaniloquia*, &c.
XI. *Ut miſſa non celebretur, niſi in loco ſacro.*
XII. *Ut femina non habitet cum ſacerdote.*
XIII. *Ut ſacerdos ebrietatem & tabernas fugiat, & inordinata etiam convivia.*
XIV. *Ut ſacerdotes, aliorum parochianos ad ſe non alliciant ob contrahendas decimas.*
XV. *Ut ſacerdos, alterius clericum non ſubducat.*
XVI. *De presbytero, qui dato munere, alterius eccleſiam ambierit.*
XVII. *Ut nullus presbyter ægrotantem parvulum recuſet baptizare.*
XVIII. *Vaſa ſacra non profananda.*
XIX. *De ſcholis in eccleſiis.*
XX. *Ut presbyteri per villas ſcholas habeant, & gratis parvulos doceant.*
XXI. *De vita ſanctius inſtituenda præcepta plurima.*
XXII. *De oratione dominica, & ſymbolo diſcendis.*
XXIII. *De mane & veſpere orando.*
XXIV. *De die dominica cautius celebranda.*

De ſuſcip.

Digitized by Google

ANNO CHRISTI ....

XXV. *De ſuſcipiendis hoſpitibus ſine munere.*

XXVI. *De perjurio.*

XXVII. *De falſo teſtimonio.*

XXVIII. *Vt ſacerdos quilibet modo aliquo plebem doceat.*

XXIX. *De formulis orandi.*

XXX. *De eodem, & de confeſſione.*

XXXI. *De peccatis in confeſſione enumerandis.*

XXXII. *Vt opera caritatis quiſque faciat, & quonam modo fiant.*

XXXIII. *De mutuis parentum, & liberorum officiis.*

XXXIV. *De vera caritate.*

XXXV. *Vt decima & eleemoſyna tum ex negotiatione debeantur quam e fructibus.*

XXXVI. *Vt in hebdomada ante quadrageſimam, confeſſiones & pœnitentiæ fiant,* &c.

XXXVII. *De obſervatione quadrageſimæ.*

XXXVIII. *Vt jejunantium cibus prætermiſſus pauperibus erogetur.*

XXXIX. *Vt jejunium non ſolvatur ante veſperas.*

XL. *A quibus rebus & quomodo abſtinendum ſit.*

XLI. *De crebra corporis & ſanguinis Domini ſuſceptione in quadrageſima.*

XLII. *De litibus & debitis in jejunio remittendis.*

XLIII. *Vt conjuges invicem ſe abſtineant.*

XLIV. *Vt populus excitetur ad crebram corporis & ſanguinis domini ſuſceptionem,* &c.

XLV. *Vt miſſa publica non officiat peculiaris.*

PRÆFATIO.

OBSECRO vos, fratres dilectiſſimi, ut erga ſubditarum plebium profectum & emendationem, vigilantiſſima cura laboretis; qualiter illis viam ſalutis oſtendentes, & eos verbis & exemplis inſtruentes, & vos de eorum profectu, & nos de veſtræ fidei agro, Domino noſtro Ieſu Chriſto auxiliante, fructuoſos illi manipulos reportemus. Obſecro etiam fraternitatem veſtram, ut hæc capitula, quæ ad emendationem vitæ breviter digeſſi, aſſidue legatis, & memoriæ veſtræ commendetis: & bonorum operum cultibus, ſive ſanctarum D ſcripturarum lectionibus componatis vitam, & emendetis: & cum ſubditis plebibus, opitulante Domino, ad regna cæleſtia pergere certetis.

CAPITVLA.

I.

Veraciter noſſe debetis, & ſemper meminiſſe, quibus regendarum animarum cura commiſſa eſt: quod pro his qui negligentia noſtra pereunt, rationem reddituri ſumus; pro his vero, quos verbis & exemplis lucrati fuerimus, præmium æternæ vitæ percipiemus. Nobis enim a Domino dictum eſt: *Vos eſtis ſal terræ.* Quod ſi populus fidelis, cibus eſt Dei; ejuſdem cibi condimentum nos ſumus. Scitote veſtrum gradum eſſe noſtro gradui ſecundum, & pene conjunctum eſſe. Sicut enim epiſcopi apoſtolorum in eccleſia, ita nimirum preſbyteri cæterorum diſcipulorum Domini vicem tenent: & illi tenent gradum ſummi pontificis Aaron; iſti vero filiorum ejus. Vnde oportet vos memores eſſe tantæ dignitatis, memores veſtræ conſecrationis, memores ſacræ, quam in manibus ſuſcepiſtis, unctionis: ut nec vos ab eadem dignitate degeneretis, nec veſtram conſecrationem irritam faciatis, nec manus ſacra unctione delibutas peccando polluatis: ſed cordis

Matth. 5.

E

A & corporis munditiam conſervantes, plebibus exemplum bene vivendi præbeates, his quibus præeſtis, ducatum ad cæleſtia regna præbeatis.

II.

Oportet vos aſſiduitatem habere legendi, & inſtantiam orandi: quia juſti viri vita lectione inſtruitur, oratione ornatur: & aſſiduitate lectionis munitur homo a peccato, juxta illum qui dicebat: *In corde meo abſcondi eloquia tua, ut non peccem tibi.* Psal. 118. Hæc ſunt enim arma, lectio videlicet & oratio, quibus diabolus expugnatur; hæc ſunt inſtrumenta, quibus æterna beatitudo acquiritur; his armis vitia comprimuntur; his alimentis virtutes nutriuntur.

III.

B Sed & ſi quando a lectione quis ceſſet, debet manuum operatio ſubſequi: quia otioſitas inimica eſt animæ, & antiquus hoſtis, quem a lectione, ſive ab oratione, ſive ab operatione vacantem invenit, facile ad vitia rapit. Per uſum namque lectionis diſcitis, qualiter & vos recte vivatis, & alios doceatis: per uſum orationis, & vobis, & his, quibus in caritate conjuncti eſtis, prodeſſe valebitis. Per manum operationem & corporis macerationem, & vitiis alimentum negabitis, & veſtris neceſſitatibus ſubvenietis, & habebitis quid ad neceſſitatem patientibus porrigatis.

IV.

C Quando modo ſolito ad ſynodum convenitis, veſtimenta, & libros, & vaſa ſancta, quibus veſtrum miniſterium & injunctum officium peragatis, vobiſcum afferte: necnon duos aut tres clericos, ſive laicos, cum quibus miſſarum ſolennia celebretis, vobiſcum adducite: ut probetis, quam diligenter quamque ſtudioſe Dei ſervitium peragatis.

V.

Panes, quos Domino in ſacrificium offertis, aut a vobis ipſis, aut a veſtris pueris, coram vobis nitide ac ſtudioſe fiant. Et diligenter obſervetis, ut panis, & vinum, & aqua, ſine quibus miſſæ nequeunt celebrari, mundiſſime atque ſtudioſe tractentur. Et nihil in his vile, nihil improbatum inveniatur, juxta illud quod ait ſcriptura: *Sit timor Domini vobiſcum, & cum diligentia cuncta facite.* 2. Par. 19. Vinum, cruciatum ſignificat quem pro nobis ſuſtinuit Dominus noſter; aqua, populum pro quo ſanguinem ſuum effudit Chriſtus.

VI.

Feminæ, miſſam ſacerdote celebrante, nequaquam ad altare accedant, ſed locis ſuis ſtent: & ibi ſacerdos earum oblationes Deo oblaturus accipiat. Memores enim eſſe debent feminæ infirmitatis ſuæ, & ſexus imbecillitatis: & idcirco ſancta quælibet in miniſterio eccleſiæ contingere pertimeſcant: quia etiam laici viri pertimeſcere debent, ne Ozæ pœnam ſubeant, qui dum arcam Domini extra ordinationem contingere voluit, Domino percutiente interiit.

VIII.

Sacerdos miſſam ſolus nequaquam celebret, quia, ſicut illa celebrari non poteſt ſine ſalutatione ſacerdotis, & reſponſione plebis, admonitione ſacerdotis nihilo minus pleb...... ita nimirum nequaquam ab uno debet celebrari. Eſſe enim debent qui ei circumſtent, quos ille ſalutet, a quibus ei reſpondeatur: & ad memoriam illi reducendus eſt ille dominicus ſermo: *Vbicumque fuerint duo vel tres in nomine meo congregati, ibi ſum & ego in medio eorum.* Luc. 19.

Videmus

Digitized by Google

Anno Christi .....

VIII.

Videmus crebro in eccleſiis meſſes & fenum congeri. Vnde volumus ut hoc penitus obſervetur, ut nihil in eccleſia præter veſtimenta eccleſiaſtica, & vaſa ſancta, & libri recondantur. Ne forte ſi alia ibi quam oportet negotia exerceantur, a Domino audiamus: *Domus mea, domus orationis vocabitur, vos autem feciſtis eam ſpeluncam latronum.* Luc. 19.

IX.

Antiquus in his regionibus in eccleſiis ſepeliendorum mortuorum uſus fuit, ut plerumque loca divino cultui mancipata, & ad offerendas Deo hoſtias præparata, cœmeteria ſive polyandria facta ſunt, id eſt, tumuli mortuorum. Vnde volumus, ut ab hac re deinceps abſtineatur. Et nemo in eccleſia ſepeliatur, niſi forte talis ſit perſona ſacerdotis, aut cujuſlibet juſti hominis, qui per vitæ meritum talem vivendo ſuo corpori defuncto locum acquiſivit. Corpora vero, quæ antiquitus in eccleſiis ſepulta ſunt, nequaquam projiciantur: ſed tumuli qui apparent, profundius in terram mittantur. Et pavimento deſuper facto, nullo tumulorum veſtigio apparente, eccleſiæ reverentia ſervetur. Vbi vero tanta eſt multitudo cadaverum, ut hoc facere difficile ſit, locus ille pro * myſterio habeatur, ablato inde altari, & in eo loco conſtituto, ubi religioſe & pure Deo ſacrificium offerri valet.

* lege cœmeterio, juxta concilium Meldenſe.

X.

Non debere ad eccleſiam ob aliam cauſam convenire, niſi ad laudandum Deum, & ejus ſervitium faciendum, ſtatuimus. Diſceptationes vero & tumultus, & vaniloquia, & cæteræ actiones ab eodem ſancto loco penitus prohibendæ ſunt. Vbi enim Dei nomen invocatur, Deoque ſacrificium offertur, angelorum ineſſe frequentia non dubitatur: periculoſum eſt tale aliquid dicere, vel agere, quod ſancto loco non convenit. Si enim Dominus illos de templo ejecit, qui victimas quæ ſibi offerebantur emebant vel vendebant: quanto magis illos iratus inde abjiciet, qui mendaciis, vaniloquiis, riſibus, & hujuſcemodi nugis locum divino cultui mancipatum fœdant?

XI.

Miſſarum ſolennia nequaquam alibi niſi in eccleſia celebranda ſint, non in quibuſlibet domibus & in vilibus locis, ſed in loco quem elegerit Dominus, juxta illud quod ſcriptum eſt: *Vide ne offeras holocauſta tua in omni loco quem videris, ſed in loco quem elegerit Dominus, ut ponat nomen ſuum ibi.* Exempta ratione eorum qui in exercitu per gentes ad hoc opus habent tentoria & altaria dedicata, in quibus miſſarum ſolennia expleantur. Deut. 16.

XII.

Nulla femina cum preſbytero in una domo habitet. Quamvis enim canones matrem, & ſororem, & hujuſmodi perſonas, in quibus nulla ſit ſuſpicio, cum illo habitare concedant: hoc nos modis omnibus idcirco amputamus, quia in obſequio, ſive in occaſione illarum veniunt aliæ feminæ, quæ non ſunt ei affinitate conjunctæ, & eum ad peccandum illiciunt.

XIII.

Obſervandum vobis eſt, ut & vos ab ebrietate abſtineatis: & ut plebes vobis ſubditæ abſtineant ſe, illis prædicetis: & neque per tabernas eatis bibendo, aut comedendo: neque aliorum domos, aut vicos, curioſitate qualibet peragretis: neque cum feminis, aut cum quibuſlibet & impuris perſonis convivia exerceatis, niſi forte paterfamilias quilibet vos ad domum ſuam invitaverit, & eum conjuge ſua, & prole velit vobiſcum ſpirituali gaudio lætari, & verborum veſtrorum refectionem accipere, & vobis refectionem carnalem caritatis officio exhibere. Oportet enim, ut ſi quando quilibet fidelium carnalibus vos reficit epulis, a vobis reficiatur epulis ſpiritualibus.

XIV.

Nullus preſbyter fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ de alterius preſbyteri parochia perſuadeat ut ad ſuam eccleſiam concurrant, relicta propria eccleſia, & ſuas decimas ſibi dent. Sed unuſquiſque ſua eccleſia & populo contentus, quod ſibi non vult fieri, alteri nequaquam faciat, juxta illum evangelicum ſermonem: *Quæcumque vultis ut faciant vobis homines, hæc eadem facite illis.* Quiſquis autem contra hæc conſtituta venerit, aut his monitis noſtris reniti tentaverit: aut gradum ſe ſciat amiſſurum, aut in carcere longo tempore detinendum. Matth. 7.

XV.

Hoc quoque modis omnibus prohibemus, ut nullus veſtrum alterius clericum ſolicitet, aut recipiat: quia gravis de hac re in ſacris canonibus ſententia eſt.

XVI.

Si quis preſbyter inventus fuerit alicui clerico aut laico munera dare aut dediſſe, ut eccleſiam alterius preſbyteri ſubripiat: ſciat ſe pro hac rapina & ſæva cupiditate aut gradum amiſſurum, aut in carceris ærumna longo tempore pœnitentiam * agendi detinendum.

XVII.

Si parvulus ægrotans ad quemlibet preſbyterum baptiſmi gratia de cujuſlibet parochia allatus fuerit, ei baptiſmi ſacramentum nullo modo negetur. Si quis hoc munus petenti concedere detrectaverit, & ille parvulus abſque baptiſmatis gratia mortuus fuerit: noverit ſe ille qui eum non baptizaverit, pro ejus anima rationem redditurum.

XVIII.

Nullus ſacerdos ſeu laicus præſumat calicem, aut patinam, aut quælibet vaſa ſacra, & divino cultui mancipata, ad alios uſus retorquere. Nam quicumque de calice ſacrato aliud bibit præter Chriſti ſanguinem qui in ſacramento accipitur, & patinam ad aliud officium habet quam ad altaris miniſterium: deterrendus eſt exemplo Baltaſſar, qui dum vaſa Domini in uſus communes aſſumpſit, vitam pariter cum regno amiſit.

XIX.

Si quis ex preſbyteris voluerit nepotem ſuum, aut aliquem conſanguineum, ad ſcholam mittere in eccleſiis quæ nobis conceſſæ ſunt ad regendum, et licentiam id faciendi concedimus.

XX.

Preſbyteri per villas & vicos ſcholas habeant: & ſi quiſlibet fidelium ſuos parvulos ad diſcendas litteras eis commendare vult, eos ſuſcipere, & docere non renuant; ſed cum ſumma caritate eos doceant, attendentes illud quod ſcriptum eſt: *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad juſtitiam erudiunt multos, fulgebunt quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.* Cum ergo eos docent, nihil ab eis pretii pro hac re exigant, nec aliquid ab eis accipiant: excepto quod eis parentes ex caritatis ſtudio ſua voluntate largientur. Dan. 12.

Anno Christi ....

XXI.

Cum ergo omnium ſacrarum ſcripturarum paginæ, inſtrumentis bonorum operum refertæ ſint, & per ſanctarum ſcripturarum campos poſſint inveniri arma quibus vitia comprimantur, & virtutes nutriantur: placuit tamen nobis huic noſtro capitulario inſerere ſententiam cujuſdam patris de inſtrumentis bonorum operum, in qua magna brevitate, quid agi, quid vetari debeat, continetur. In primis Dominum Deum diligere ex toto corde, tota anima, tota virtute: deinde proximum ſuum tamquam ſeipſum: deinde non occidere, non adulterari, non facere furtum, non concupiſcere rem proximi, non falſum teſtimonium dicere, honorare omnes homines, & quod ſibi quis fieri ab alio non vult, alii ne faciat: abnegare ſemetipſum ſibi, ut ſequatur Chriſtum, corpus caſtigare, delicias non amplecti, jejunium amare, pauperes recreare, nudum veſtire, infirmum viſitare, mortuum ſepelire, in tribulatione oppreſſo ſubvenire, dolentem conſolari, a ſæculi actibus ſe facere alienum, nihil amori Chriſti præponere, iram non perficere, iracundiæ tempus non reſervare, dolum in corde non retinere, pacem falſam non dare, caritatem non derelinquere, non jurare, ne forte fiat perjurium, veritatem ex corde & ore proferre, & malum pro malo non reddere, injuriam non facere, ſed ſibi & factam patienter ſufferre, inimicos diligere, maledicentibus ſibi non remaledicere, ſed magis benedicere, perſecutionem propter juſtitiam ſuſtinere: non eſſe ſuperbum, non vinolentum, non ſomnolentum, non multum edacem, non pigrum, non murmurantem, non detractorem: ſpem ſuam Domino committere, bonum aliquid in ſe cum viderit, Domino applicet, non ſibi; malum vero ſemper a ſe factum ſciat, & ſibi reputet: diem judicii timere, gehennam expaveſcere, vitam æternam omni concupiſcentia ſpirituali deſiderare, mortem quotidie ante oculos ſuſpectam habere, actus vitæ ſuæ omni hora cuſtodire, in omni loco Deum ſe reſpicere pro certo ſcire, cogitationes malas cordi ſuo advenientes mox ad Chriſtum allidere, & ſeniori ſpiritali patefacere. Os ſuum a malo vel pravo eloquio cuſtodire, multum loqui non amare, verba vana aut riſui apta non loqui, riſum multum, aut exceſſum non amare, lectiones ſanctas libenter audire, orationi frequenter incumbere, mala ſua præterita cum lacrymis vel gemitu quotidie in oratione Deo confiteri, de ipſis malis de cætero emendare, deſideria carnis non perficere, voluntatem propriam odiſſe, præceptis ſacerdotis & præceptoris in omnibus obedire, etiamſi ipſe aliter, quod abſit, agat, memorans illa dominica præcepta, in quibus habetur:

Matth. 23. *Quæ dicunt facite, quæ autem faciunt nolite facere:* non velle dici ſanctum, antequam ſit, ſed prius mereri ſanctus eſſe, quod verius dicatur: præcepta Dei factis quotidie adimplere, caſtitatem amare, nullum odiſſe, zelum & invidiam non habere, contentionem non amare, elationem fugere, ſeniores venerari, juniores diligere, in Chriſti amore pro inimicis orare, cum diſcordantibus ante ſolis occaſum in pacem redire, & de Dei miſericordia numquam deſperare. Ecce hæc ſunt inſtrumenta artis ſpiritualis, quæ cum fuerint a nobis die noctuque inceſſabiliter adimpleta, & in die judicii reconſignata, merces nobis a Domino recompenſabitur, quam ipſe promiſit:

1. Cor. 2. *Quam oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis aſcendit, quam præparavit Deus his qui diligunt eum.*

Præcepta plurima.

XXII.

Commonendi ſunt fideles, ut generaliter omnes a minimo uſque ad maximum orationem dominicam & ſymbolum diſcant: & dicendum eis quod in his duabus ſententiis omne fidei Chriſtianæ fundamentum incumbit. Et niſi quis has duas ſententias memoriter tenuerit, & ex toto corde crediderit, & in oratione ſæpiſſime frequentaverit, catholicus eſſe non poterit. Conſtitutum namque eſt, ut nullus chriſmetur, neque baptizetur, neque a lavacro fontis alium ſuſcipiat, neque coram epiſcopo ad confirmandum quemlibet teneat, niſi ſymbolum & orationem dominicam memoriter tenuerit: exceptis his, quos ad loquendum ætas minime perduxit.

XXIII.

Dicendum illis, ut ſingulis diebus, qui amplius non poteſt, ſaltem duabus vicibus oret, mane ſcilicet & veſpere, dicens ſymbolum, ſive orationem dominicam: *Qui plaſmaſti me, miſerere mei*, vel etiam, *Deus propitius eſto mihi peccatori.* Et Domino gratias agens pro quotidianæ vitæ commeatibus, & quia ſe ad imaginem ſuam creare dignatus ſit, & a * peccatoribus ſegregare. His actis, & ſolo Deo creatore ſuo adorato, ſanctos invocet, ut pro ſe intercedere ad majeſtatem divinam dignentur. Hæc facient quibus baſilicæ locus prope eſt in baſilica. Qui vero in itinere, aut pro qualibet occaſione in ſilvis aut in agris eſt: ubicumque cum hora matutina vel veſpertina invenerit, ſic faciat, ſciens Deum ubique præſentem eſſe, dicente pſalmiſta: *In omni loco dominationis ejus.* Et: *Si aſcendero in cælum tu ibi es*, &c.

Luc. 18.

* lege pecoribus

Pſal. 102.

Pſal. 138.

XXIV.

Dies vero Dominica, quia in eo Deus lucem condidit, in eo mannam eremo pluit, in eo redemptor humani generis ſponte pro ſalute noſtra mortuus reſurrexit, in eo Spiritum ſanctum ſuper diſcipulos infudit, tanta eſſe debet obſervantia: ut præter orationes, & miſſarum ſolennia, & ea quæ ad veſcendum pertinent, nihil aliud fiat. Nam & ſi neceſſitas fuerit navigandi, ſive iter agendi, licentia datur: ita dumtaxat, ut ex occaſione miſſæ & orationes non prætermittantur. Conveniendum eſt ſabbato die cum luminaribus cuilibet Chriſtiano ad eccleſiam: conveniendum eſt ad vigilias, ſive ad matutinæ officium: concurrendum eſt etiam cum oblationibus ad miſſarum ſolennia. Et dum ad eccleſiam convenitur, nulla cauſa dici debet vel audiri, nulla jurgia ſunt habenda, ſed tantummodo Deo vacandum eſt in celebratione videlicet ſacrorum officiorum, exhibitione eleemoſynarum; & in Dei laudibus cum amicis, & proximis, & peregrinis ſpiritualiter epulandum.

XXV.

Admonendi ſunt, ut hoſpitalitatem diligant, & ut nulli hoſpitium præbere detrectent: & ſi cui forte hoſpitium præſtiterint, nullam ab eo mercedem accipiant, niſi forte ille qui recipitur ſponte ſua aliquid det: dicendumque illis qualiter multi per hoſpitalitatis officium Deo placuerunt, dicente apoſtolo: *Per hanc enim placuerunt quidam Deo, angelis hoſpitio ſuſceptis.* Et iterum: *Hoſpitales invicem ſine murmuratione* Et ipſe Dominus dicturus eſt in judicio: *Hoſpes eram, & collegiſtis me.* Sciant ſane quicumque hoſpitalitatem amant, Chriſtum ſe in hoſpitibus recipere. Nam ille modus hoſpitalitatis non ſolum inhumanus, ſed etiam crudelis eſt, quo numquam hoſpes in domum ante recipitur, niſi prius dandi hoſpitii merces compen-

1. Pet. 1.

1. Petr. 4.

Matth. 25.

ANNO CHRISTI ....

penſetur; & quod Deus agere juſſit pro perceptione regni cæleſtis, pro acquiſitione terrenarum rerum agatur.

XXVI.

Prædicandum eſt etiam, ut perjurium fideles caveant, & ab hoc ſummopere abſtineant: ſcientes hoc grande ſcelus eſſe, & in lege & prophetis ſive evangelio prohibitum. Audivimus enim quoſdam parvipendere hoc ſcelus, & levem quodammodo perjuris pœnitentiæ modum imponere: qui noſſe debent talem perjuro pœnitentiam imponere debere, qualem & de adulterio, & de fornicatione, de homicidio, & de cæteris criminalibus vitiis. Si quis vero perpetrato perjurio, aut quolibet criminali peccato, timens pœnitentiæ longam ærumnam, ad confeſſionem venire noluerit: ab eccleſia repellendus eſt, ſive a communione & conſortio fidelium, ut nullus cum eo comedat neque bibat, neque oret, neque eum in ſua domo recipiat.

XXVII.

Dicendum eſt eis, ut a falſo etiam teſtimonio ſe abſtineant; ſcientes & hoc graviſſimum ſcelus eſſe, & ab ipſo Domino in monte Sinai prohibitum, dicente ipſo Domino: *Non falſum teſtimonium dixeris*: ſive: *Teſtis falſus non erit impunitus.* Sciat ſe etiam quiſquis hoc perpetravit, aut tali pœnitentia purgandum, ut ſuperius dictum eſt de perjurio, aut tali damnatione aut excommunicatione damnandum, ſicut ſuperius inſertum eſt. Dicendumque illis eſt, quod ſumma ſtultitia eſt, ſi quis pro cupiditate argenti & auri, aut veſtimentorum, aut cujuſlibet rei, aut, quod creberrime contingere ſolet, propter ebrietatem, in tam grande ſcelus voluerit corruere; ut aut ſeptem annis in arcta ærumna ſit, aut ab eccleſia repellendus, dicente Domino: *Quid prodeſt homini, ſi lucretur totum mundum, & animæ ſuæ detrimentum faciat*: quippe, pe, cum aliis videatur pius exiſtere, ſibimet crudelis exiſtat.

Exod. 20. *Prov. 17.* *Marc. 8.*

XXVIII.

Hortamur vos paratos eſſe ad docendas plebes. Qui ſcripturas ſcit, prædicet ſcripturas; qui vero neſcit, ſaltem hoc quod notiſſimum eſt plebibus dicat; ut declinent a malo, & faciant bonum; inquirant pacem, ſequantur eam: quia oculi Domini ſuper juſtos, & aures ejus in preces eorum: vultus autem Domini ſuper facientes malum, ut perdat de terra memoriam eorum. Nullus ergo ſe excuſare poterit, quod non habeat linguam, unde poſſit aliquem ædificare. Mox enim ut quemlibet errantem viderit, prout poteſt, & valet, aut arguendo, aut obſecrando, aut increpando, ab errore retrahat, & ad peragendum bonum opus hortetur. Cum vero, Domino opitulante, ad ſynodum in unum convenerimus, ſciat nobis unuſquiſque dicere quantum, Domino adjuvante, laboraverit, aut quem fructum acquiſierit: & ſi quis forte noſtro indiget adjutorio, nos cum caritate nihilo minus ei pro viribus adjutorium ferre diſſeremus.

XXIX.

Admonere debetis fideles, ut aſſiduitatem & ſtudium habeant orandi. Ipſe autem orandi modus talis eſſe debet: ut primo, dicto ſymbolo, quaſi fidei ſuæ recenſito fundamento, dicat quiſquis eſt tribus vicibus: *Qui plaſmaſti me, miſerere mei*; & tribus vicibus: *Deus propitius eſto mihi peccatori.* Et compleat orationem dominicam. Si ergo locus aut tempus exierit, deprecetur ſanctos apoſtolos, ſive martyres, ut pro eo intercedant: & armata fronte ſigno crucis, elevatis cum corde manibus & oculis, Deo gratias agat. Si vero tempus ad hæc omnia peragenda minus ſufficiens eſt, ſufficiat tantum, *Qui plaſmaſti me, miſerere mei*; Et, *Deus propitius eſto mihi peccatori*: & oratio dominica tantum, cum gemitu & contritione cordis.

Luc. 18. *Ibidem.*

XXX.

Omni enim die Deo in oratione noſtra, aut ſemel, aut bis, aut quando amplius poſſimus, confiteri debemus peccata noſtra, dicente Propheta: *Delictum meum cognitum tibi feci, & injuſtitias meas non abſcondi. Dixi: Confitebor adverſum me injuſtitias meas, Domino, & tu remiſiſti impietatem peccati mei.* Facta etenim confeſſione cum gemitu & & lacrymis Domino in oratione, recitandus eſt pſalmus quinquageſimus, ſive vigeſimusquartus, ſive vigeſimusquintus, atque alii ad rem pertinentes, & ſic complenda eſt oratio: quia confeſſio, quam ſacerdotibus facimus, hoc nobis adminiculum affert, qui accepto ab eis ſalutari conſilio, ſaluberrimis pœnitentiæ obſervationibus, ſive munitis, peccatorum maculas diluimus. Confeſſio vero, quam Deo ſoli facimus, in hoc juvat, quia quanto nos memores ſumus peccatorum noſtrorum, tanto horum Dominus obliviſcitur: & e contrario, quanto nos horum obliviſcimur, tanto Dominus reminiſcitur, dicente eo per prophetam: *Et peccatorum tuorum non meminero.* Tu autem memor eſto, quod David propheta feciſſe teſtatur, cum dicit: *Quoniam iniquitatem meam ego cognoſco, & peccatum meum coram me eſt ſemper.*

Pſal. 31. *Ezech. 33.* *Pſal 50.*

XXXI.

Confeſſiones dandæ ſunt de omnibus peccatis, quæ ſive in opere, ſive in cogitatione perpetrantur. Octo ſunt principalia vitia, ſine quibus vix ullus inveniri poteſt. Eſt enim gaſtrimargia, hoc eſt, ventris ingluvies; ſecundum, fornicatio; tertium, acedia, ſive triſtitia; quartum, avaritia; quintum, vana gloria; ſextum, invidia; ſeptimum, ira; octavum, ſuperbia. Quando ergo quis ad confeſſionem venit, diligenter debet inquiri, quomodo aut qua occaſione peccatum perpetraverit quod peregiſſe confitetur: & juxta modum facti debet ei pœnitentia indicari. Debet et perſuaderi ut de perverſis cogitationibus faciat confeſſionem, & nominatim debet ei ſacerdos unumquodque vitium dicere, & ſuam de eo confeſſionem accipere.

Octo peccata principalia.

XXXII.

Eſurientes ſatiandi ſunt, ſitientes potandi, nudi operiendi, infirmi & qui in carcere ſunt, viſitandi, & hoſpites colligendi, dicente Domino: *Eſurivi enim, & dediſtis mihi manducare*, &c. Nam hæc omnia, & in ſe quiſque debet ſpecialiter agere, & in aliis temporaliter adimplere: quia pene nihil poſſunt hæc omnia proficere ad vitam æternam capeſſendam, ſi luxurioſe, ſuperbe, invide, &, ne ſingula replicem, ſi vitioſe & inordinate quis vivat, & cæteris bonis operibus non vacet. Qui ergo videt ſe Chriſtum non habere, qui dixit, *Ego ſum panis vivus qui de cælo deſcendi*, & caritatem quæ eſt paſtus animæ non habet, eſurit quidem: ſed ſi ſemper bona opera Chriſti adjungit, & caritatis ſe dulcedine ſeplet, eſurientem omnino ſemper pavit. Qui ſe videt doctrina Spiritus ſancti, & ſcripturarum ſanctarum fluentis carere, ſitiens eſt: ſed ſi ſe fluentis verbi Dei irriget, & mentem ſuam ſpiritualis poculi dulcedine inebriet, iſte ſe ſitientem potavit. Qui induit ſe juſtitia ſive cæteris virtutibus, nudum ſe procul dubio veſtit;

Matth. 25. *Ioan. 6.*

veſtit, ſi in lecto vitiorum ſuorum jacet, & morbo iniquitatis ſuæ laborat, & funibus peccatorum ſuorum conſtrictus eſt, & vitiorum obſitus pariete, & in tenebris iniquitatis ſuæ eſt, infirmus quidem eſt: ſed ſi de lecto vitiorum per confeſſionem egreditur, & per pœnitentiæ lamenta vinculis peccatorum abſolvitur, & ad lucem bonorum operum egreditur, infirmum & in carcere poſitum ſe procul dubio viſitat. Sin hujus vitæ via videt ſe laborare, & vitiorum procella quaſi quadam aeris intemperie inquietari, & receptaculum bonorum operum non habere, ſciat ſe in itinere poſitum hoſpitio egere. At ſi ſe ad virtutum domum deducat, & ſeſe in earum tutamine receptet, hoſpitem quidem ſuſcepit. Quæ omnia ſibi ſpiritualiter exhibet, Chriſtum in ſe, cujus ipſe membrum eſt, paſcit, potat, veſtit, viſitat ac ſuſcipit.

XXXIII.

Admonendi ſunt fideles ſanctæ Dei eccleſiæ, ut filios ſuos, & filias ſuas edoceant parentibus obedientiam exhibere, dicente Domino: *Fili, honorifica patrem tuum.* Nam & ipſi parentes erga filios ſuos ac filias modeſte debent agere, dicente apoſtolo: *Et vos parentes, nolite ad iracundiam provocare filios veſtros.* Et hoc dicendum eſt eis, ut ſi illi genitali affectu parcere velint injuriis filiorum, non has impune Dominus ſinit, niſi forte digna pœnitentia exhibeatur: & quia levius eſt filiis parentum quælibet flagella ſuſcipere, quam Dei iram incurrere.

Exod. 20.

Ephes. 6.

XXXIV.

Admonendus eſt populus, quod hæc ſit vera caritas, quæ Deum diligit pluſquam ſe, & proximum tamquam ſe: quæ nihil vult alii facere, niſi quod ſibi vult fieri; & plura quæ recenſere longum eſt. Nam quicumque in potu, & cibo, & dandis atque accipiendis rebus caritatem putant, non mediocriter errant, dicente apoſtolo: *Regnum Dei non eſt cibus & potus.* Nam & ipſa quando cum caritate fiunt, bona ſunt, & inter virtutes computanda ſunt.

Rom. 14.

XXXV.

Admonendi ſunt qui negotiis ac mercationibus rerum invigilant, ut non plus terrena lucra quam vitam cupiant ſempiternam. Nam qui plus de rebus terrenis quam de animæ ſuæ ſalute cogitat, valde a via veritatis aberrat, & juxta quemdam ſapientem, in via ſua perdidit intima ſui. Sequendus eſt in hac parte, ſicut in cæteris, apoſtolicus ſermo, qui ait: *Et ne quis ſupergrediatur, neque circumveniat in negotio proximum ſuum: vindex eſt enim Deus de his omnibus.* Sicut enim ab his qui labore agrorum, & cæteris laboribus, victum atque veſtimentum quærunt, & neceſſaria uſibus humanis acquirere inhiantes inſtant, decimæ & eleemoſynæ dandæ ſunt, ita his quoque qui pro neceſſitatibus ſuis negotiis inſiſtunt faciendum eſt. Unicuique enim homini Deus dedit artem qua paſcitur: & unuſquiſque de arte ſua, de qua corporis neceſſaria ſubſidia habet, animæ quoque, quod magis neceſſarium eſt, ſubſidium adminiſtrare debet.

1. Theſſ. 4.

XXXVI.

Hebdomada prima ante initium quadrageſimæ confeſſiones ſacerdotibus dandæ ſunt, pœnitentia accipienda, diſcordantes reconciliandi, & omnia jurgia ſedanda, & dimittere debent debita invicem de cordibus ſuis, ut liberius dicant: *Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris:* & ſic ingredientes in beatæ quadrageſimæ tempus, mundis & purificatis mentibus ad ſanctum paſcha procedant, & per pœnitentiam ſe renovent, quæ eſt ſecundus baptiſmus. Sicut enim baptiſmus peccata, ita & pœnitentia purgat: at qui poſt baptiſmum peccat, denuo non poteſt baptizari. Hoc medicamentum a Domino pœnitentiæ datum eſt, ut per eam vice baptiſmi peccata poſt baptiſmum diluantur. Septem enim modis peccata dimitti ſcripturæ ſanctæ demonſtrant. Primo enim in baptiſmate, quod propter remiſſionem peccatorum datum eſt. Secundo, per martyrium, juxta illud quod ait pſalmiſta: *Beatus cui non imputavit Dominus peccatum:* quia juxta ejuſdem David ſententiam, remittuntur peccata per baptiſmum, teguntur per pœnitentiam, non imputantur per martyrium. Tertio, per eleemoſynam, juxta Danielem, qui profano Nabuchodonoſor ait: *Peccata tua eleemoſynis redime in miſericordiis pauperum.* Et illud: *Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemoſyna extinguit peccata.* Et Dominus in evangelio: *Verumtamen date eleemoſynam, & ecce omnia munda ſunt vobis.* Quarto, ſi remittat quis peccanti in ſe peccata ſua, juxta illud: *Dimittite & dimittetur vobis. Date, & dabitur vobis.* Et illud: *Sic & Pater veſter dimittet vobis peccata veſtra, ſi remiſeritis unicuique de cordibus veſtris.* Quinto, ſi per prædicationem ſuam quis, & bonorum operum exercitium, alios ab errore ſuo convertat, juxta illud quod ait apoſtolus: *Quoniam ſi converti fecerit quis peccatorem ab errore viæ ſuæ, ſalvabit animam ejus a morte, & cooperiet multitudinem peccatorum.* Sexto, per caritatem, juxta illud: *Caritas Dei cooperiet multitudinem peccatorum per Ieſum Chriſtum Dominum noſtrum.* Septimo per pœnitentiam, juxta quod ait David: *Converſus ſum in ærumna mea, dum configitur ſpina.*

Matth. 6.

Peccata ſeptempliciter dimittuntur.

Pſal. 31.

Daniel. 4.

Eccleſ. 3.

Luc. 11.

Idem 6.

Marc. 11.

Iacob. 5.

1. Petr. 4.

Pſal. 31.

XXXVII.

Ipſa autem quadrageſima cum ſumma obſervatione cuſtodiri debet, ut jejunium in ea, præter dominicos, qui abſtinentiæ ſubtracti ſunt, nullatenus reſolvatur: quia ipſi dies, decimæ ſunt anni noſtri, quos cum omni religione & ſanctitate tranſire debemus. Nulla enim in his occaſio ſit reſolvendi jejunii: quia alio tempore ſolet jejunium caritatis cauſa diſſolvi, iſto vero nullatenus debet: quia alio tempore jejunare, in voluntate & arbitrio cujuſlibet poſitum eſt, in hoc vero non jejunare, præceptum Dei tranſcendere eſt: & in alio tempore jejunare, præmium abſtinentiæ acquirere eſt, in hoc vero, præter infirmos aut parvulos, quiſquis non jejunat, pœnam ſibi acquiret: quia eoſdem dies Dominus per Moyſen, & per Eliam, & per ſemetipſum ſacro jejunio conſecravit.

XXXVIII.

Diebus vero jejunii eleemoſyna facienda eſt, & cibum ſive potum, quo quiſque uti debuit ſi non jejunaret, pauperibus eroget: quia jejunare, & cibos prandii ad cœnam reſervare, non mercedis, ſed ciborum eſt incrementum.

XXXIX.

Solent plures qui ſe jejunare putant, mox ut ſignum audierint, ad horam nonam manducare: qui nullatenus jejunare credendi ſunt, ſi manducaverint, antequam veſpertinum celebretur officium. Concurrendum eſt enim ad miſſas, & auditis miſſarum ſolennibus, ſive veſpertinis officiis, largitis eleemoſynis, ad cibum accedendum eſt. Si vero aliquis neceſſitate conſtrictus fuerit, ut ad miſſam

Miſſam convenire non valeat, æſtimata veſpertina hora, completa oratione ſua, jejunium abſolvere debet.

XL.

Abſtinentia vero in his diebus pene omnium deliciarum eſſe debet, & ſobrie & caſte vivendum. Qui vero ovis, caſeo, piſcibus, vino abſtinere poteſt, magnæ virtutis eſt: qui autem his, aut infirmitate interveniente, aut quolibet opere, abſtinenere non poteſt, utatur tantum, ut jejunium uſque ad veſperam ſolemniter celebret; & vinum non ad ebrietatem, ſed ad refectionem corporis ſui ſumat. A caſeo vero, lacte, butyro & ovis abſtinere & jejunare dementiſſimum eſt, & ab omni ratione ſemorum. Vinum enim pro ebrietate & luxuria prohibitum eſt, non lac & ova: non enim ait apoſtolus, Nolite comedere lac & ova, ſed, *Nolite inebriari vino, in quo eſt luxuria.*

Vinum in jejuniis prohibitum, non lac & ova. *Eccleſ. 5.*

XLI.

Singulis diebus dominicis in quadrageſima, præter hos qui excommunicati ſunt, ſacramenta corporis & ſanguinis Chriſti ſumenda ſunt. Et in cœna domini, vigilia paſchæ, & in die reſurrectionis domini, penitus ab omnibus hominibus communicandum eſt. Et ipſi dies paſchalis hebdomadæ omnes æquali religione colendi ſunt.

XLII.

In his jejuniorum diebus nullæ lites, nullæ contentiones eſſe debent, ſed in Dei laudibus, & in opere neceſſario perſiſtendum. Arguit enim eos qui contentiones & lites quadrageſimæ tempore conſtruunt, & qui debita a debitoribus exigunt, dominus per prophetam dicens: *Ecce in die jejunii veſtri inveniuntur voluntates veſtra, & omnes debitores veſtros repetitis: ecce ad lites & contentiones jejunatis, & percutitis pugno impie.*

Iſaia 58.

XLIII.

Abſtinendum eſt enim in his ſacratiſſimis diebus a conjugibus, & caſte & pie vivendum, & ſanctificato corde & corpore iſti ſancti dies tranſigantur, & ſic perveniatur ad diem ſanctum paſchæ: quia pene nihil valet jejunium quod conjugali macula vel opere polluitur, & quod orationes, vigiliæ, eleemoſynæ non commendant.

XLIV.

Admonendus eſt populus ut ad ſacroſanctum ſacramentum corporis & ſanguinis domini nequaquam indifferenter accedat, nec ab hoc minime abſtineat: ſed cum omni diligentia atque prudentia eligat tempus, quando aliquamdiu ab opere conjugali abſtineat, & vitiis ſe purget, virtutibus exornet, eleemoſynis & orationibus inſiſtat, & ſic ad tantum ſacramentum accedat. Quia ſicut periculoſum eſt, impurum quemque ad tantum ſacramentum accedere: ita etiam periculoſum eſt ab hoc prolixo tempore abſtinere, ſola ratione eorum qui excommunicati, non quando eis libet, ſed certis temporibus communicant, & religioſis quibuſque ſancte viventibus, qui pene omni die id faciunt.

XLV.

Ut & miſſæ quæ per dies dominicos peculiares a ſacerdotibus fiunt, non ita in publico fiant, ut per eas populus a publicis miſſarum ſolemnibus, quæ hora tertia canonice fiunt, abſtrahatur. Quia peſſimus uſus eſt apud quoſdam, qui in diebus dominicis, ſive in quibuſlibet feſtivitatibus, mox miſſam celebrare etiam pro defunctis ſi audierit, abſcedit, & per totum diem a primo mane ebrietati & comeſſationi potius quam Deo deſervit: admonendus eſt populus, ut ante publicum peractum officium ad cibum non accedant, & omnes ad publicam ſanctam matrem eccleſiam miſſarum ſolemnia & prædicationem audituri conveniant; & ſacerdotes per oratoria nequaquam miſſas niſi tam caute ante ſecundam horam celebrent, ut populus a publicis ſolemnibus non abſtrahatur. Sed diverſi ſacerdotes, qui in circuitu urbis, aut in eadem urbe ſunt, ſive populus, ut prædiximus, in unum ad publicam miſſarum celebrationem convenient, exceptis Deo ſacratis feminis, quibus mos eſt ad publicum non egredi, ſed clauſtris monaſterii contineri.

LEGES ECCLESIASTICÆ SANCTI EDUUARDI REGIS & confeſſoris e ſæcularibus ſuis deprompta.

ANNO CHRISTI ....

TITULI LEGUM ECCLESIASTICARUM.

I. *De clericis & poſſeſſionibus eorum.*
II. *De temporibus & diebus pacis regis.*
III. *De juſtitia ſancta eccleſia.*
IV. *De univerſis tenentibus de eccleſia.*
V. *De reis ad eccleſiam fugientibus.*
VI. *De fractione pacis eccleſia.*
VII. *De decimis eccleſia reddendis, de ovibus & porcellis.*
VIII. *De apibus, & aliis multis minutis decimis.*
IX. *De his qui ad judicium ferri vel aqua judicati ſunt per juſtitiam regis.*
X. *De denario ſancti Petri, quod Anglice dicitur Romeſcot.*
XI. *Quid ſit danegeldum, & qua occaſione ſit conſtitutum.*
XII. *De multimoda pace regis*, &c. *Item de manbota archiepiſcopi, epiſcopi*, &c.
XIII. *De theſauris in terra abſconditis & inventis.*
XIV. *Quid ſit regis officium, & de Carolo & Pippino* * *fratre ejus exemplum.*
XV. *De baronibus qui ſuas habent curias & conſuetudines.*
XVI. *De ſacha.*
XVII. *De ſoca.*
XVIII. *De thol.*
XIX. *De theam.*
XX. *De infangthefe.*
XXI. *De Judais.*
XXII. *Decretum regis de uſurariis.*

* *leg.* filio

INCIPIUNT LEGES SANCTI EDUUARDI regis quas in Anglia tenuit, quas VVilhelmus heres & cognatus ſuus poſtea confirmavit.

PRÆFATIO.

Post acquiſitionem Angliæ VVilielmus rex quarto anno regni ſui, conſilio baronum ſuorum, fecit ſubmoneri per univerſos Angliæ conſulatus, Anglos nobiles, ſapientes, & ſua lege eruditos, ut eorum leges, & jura, & conſuetudines ab ipſis audiret. Electi igitur de ſingulis totius patriæ comitatibus viri duodecim, jurejurando primum coram rege confirmaverunt, ut quoad poſſent recto tramite incedentes, nec ad dextram nec ad ſiniſtram divertentes, legum ſuarum & conſuetudinum ſancita patefacerent, nihil prætermittentes, nihil addentes, nihil prævaricando mutantes. A legibus igitur ſanctæ matris eccleſiæ ſumentes exordium, quoniam per eam rex & regnum, ſolidum

lidum ſubſiſtendi habent fundamentum, leges, libertates, & pacem ipſius concionati ſunt, dicentes:

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

Omnis clericus, & etiam ſcholaris, & omnes eorum res & poſſeſſiones, ubicumque fuerint, pacem Dei & ſanctæ eccleſiæ habeant.

II.

Ab adventu domini uſque ad octavas epiphaniæ pax Dei & ſanctæ eccleſiæ per omne regnum. Similiter a ſeptuageſima uſque ad octavas paſchæ. Item ab aſcenſione domini uſque ad octavas pentecoſtes. Item omnibus diebus quatuor temporum. Item omnibus ſabbatis ab hora nona, & tota die ſequenti, uſque ad diem Lunæ. Item vigiliis ſanctæ Mariæ, ſancti Michaelis, ſancti Ioannis Baptiſtæ, apoſtolorum omnium, & ſanctorum quorum ſolemnitates a ſacerdotibus dominicis annuntiantur diebus, & omnium ſanctorum in Kalendis Novembris: ſemper ab hora nona vigiliarum, & ſubſequente ſolemnitate. Item in parochiis, in quibus dedicationis dies obſervatur. Item in parochiis eccleſiarum, ubi propria feſtivitas ſancti celebratur. Et ſi quis devote ad celebrationem ſancti adveniat, pacem habeat eundo, & ſubſiſtendo, & redeundo. Item omnibus Chriſtianis ad eccleſiam cauſa orationis euntibus pax in eundo & redeundo ſit eis. Similiter ad dedicationes, ad ſynodos, ad capitula venientibus, ſive ſubmoniti ſint, ſive per ſe quid agendum habuerint, ſit ſumma pax. Etiam ſi excommunicatus aliquis abſolvendi cauſa ad epiſcopum confugerit, abſolutus, eundo & redeundo pacem Dei & ſanctæ eccleſiæ habeat. Quod ſi aliquis ei forisfecerit, epiſcopus inde juſtitiam faciat. Verumtamen ſi quis arrogans pro epiſcopi juſtitia emendare noluerit, epiſcopus regi notum faciat. Rex autem conſtringat malefactorem, ut emendet cui forisfecerit, ſcilicet primum epiſcopo, deinde ſibi: & ſic erunt duo gladii, & gladius gladium juvabit.

III.

Vbicumque regis juſtitia, vel cujuſcumque ſit, placita tenuerit, ſi miſſus epiſcopi veniens illuc apparuerit cauſam ſanctæ eccleſiæ, ipſa primitus terminetur. Iuſtum eſt enim ut ubique Deus præ cæteris honoretur.

IV.

Quicumque de eccleſia aliquid tenuerit, vel in fundo eccleſiæ manſionem habuerit, extra curiam eccleſiaſticam coactus non placitabit, quamvis forisfecerit: niſi, quod abſit, in curia eccleſiaſtica rectum defecerit.

V.

Vbicumque reus vel noxius ad eccleſiam, præſidii cauſa confugerit: ex quo atrium eccleſiæ tenuerit, a nemine inſequente nullatenus apprehendatur, niſi per pontificem vel miniſtros ejus. Quod ſi fugiendo, domum ſacerdotis, vel curiam ejus intravit: eamdem ſecuritatem & pacem habeat, quam & apud eccleſiam: dum tamen domus ſacerdotis & curia ejus, in fundo eccleſiæ conſiſtant. Hic ſi latro vel raptor eſt, quod male cepit, ſi ad manum eſt, reddat: & ſi illud penitus extirpaverit, & de ſuo proprio unde reddat habuerit, in integrum ei cui damnum intulit reſtituat. Quod ſi more ſolito latro taliter egerit, & forte fortuito ad eccleſiam & ſacerdotum domos frequenter evaſerit: ablatione reſtituta, provinciam forisjuret, nec redeat: & ſi forte reditum fecerit, nullus eum hoſpitari præſumat, niſi a rege data licentia.

VI.

Si quis vero ſanctæ pacem eccleſiæ violenter infregerit, epiſcoporum eſt juſtitia. Quod ſi nocens ſententiam eorum diffugiendo vel arroganter contemnendo deſpexerit, clamor de eo deferatur ad regem poſt quadraginta dies: & regis juſtitia mittet eum per vadimonium, & plegios, ſi habere poterit, uſque dum Deo primitus, regi & eccleſiæ poſtea ſatisfaciat. Qui ſi infra triginta & unum dies, ſive per amicos aut notos, ſive per juſtitiam regis inveniri non poterit, utlagabit eum rex verbo oris ſui. Si vero poſtea repertus fuerit, & retineri poſſit, vivus reddetur, vel caput ejus, ſi ſe defenderit: lupinum enim gerit caput a die utlagationis ſuæ, quod Anglice *VVulfesheofod* dicitur. Et hæc eſt lex communis & generalis de omnibus utlagatis.

VII.

De omni annona, decima garba Deo debita eſt, & ideo reddenda. Et ſi quis gregem equarum habuerit, pullum reddat decimum; qui unam tantum vel duas habuerit, de ſingulis pullis ſingulos denarios. Similiter qui vaccas plures habuerit, decimum vitulum; qui unam vel duas, de vitulis ſingulis obolos ſingulos. Et qui caſeum fecerit, det Deo decimum; ſi vero non fecerit, lac decimo die. Similiter agnum decimum, vellus decimum, caſeum decimum, butyrum decimum, porcellum decimum.

VIII.

De apibus vero ſimiliter decima commodi, quin etiam de boſco, de prato, de aquis, & molendinis, parchis, vivariis, piſcariis, virgultis, hortis, & negotiationibus, & omnibus rebus quas dederit dominus, decima pars ei reddenda eſt, qui novem partes ſimul cum decima largitur. Qui eam detinuerit, per juſtitiam epiſcopi & regis, ſi neceſſe fuerit, ad redditionem arguatur. Hæc enim beatus Auguſtinus prædicavit & docuit: & hæc conceſſa ſunt a rege, & baronibus, & populo. Sed poſtea inſtinctu diaboli multi eam detinuerunt, & ſacerdotes locupletes negligentes non curabant inire laborem ad perſequendas eas, eo quod ſufficienter habebant ſuæ neceſſaria vitæ. Multis enim in locis modo ſunt tres vel quatuor eccleſiæ, ubi tunc temporis una tantum erat, & ſic cœperunt minui.

IX.

Die illo quo judicium fieri debet, veniat illuc miniſter epiſcopi cum clericis ſuis, & ſimiliter juſtitia regis cum legalibus hominibus provinciæ illius, qui videant & audiant, ut æque omnia fiant: & quos dominus per miſericordiam ſuam, non per merita ſalvare voluerit, quieti ſint & libere recedant: & quos iniquitas culpæ, non dominus damnaverit, juſtitia regis de ipſis juſtitiam faciat. Barones vero qui ſuam habent curiam de ſuis hominibus, videant ut ſic de eis agant: quatenus erga Deum reatum non incurrant, & regem non offendant. Et ſi placitum de hominibus aliorum baronum oritur in curiis ſuis, adſit ad placitum regis juſtitia, quoniam abſque ea placitum finiri non licet. Si qui barones judicia non habent, in Hundredo, ubi placitum habitum fuerit, ad propinquiorem eccleſiam, ubi judicium regis erit, determinandum eſt, ſalvo jure baronum illorum.

X.

Omnis qui habuerit triginta denariatus vivæ pecuniæ

Digitized by Google

peconiæ in domo ſua, de ſno proprio, Anglorum lege, dabit denarium ſancti Petri; & lege Danorum, dimidiam marcam. Iſte vero denarins debet ſubmoneri in ſolemnitate apoſtolorum Petri & Pauli, & colligi ad feſtivitatem quæ dicitur, Ad vincula, ita ut ultra illum diem non detineatur. Si quiſpiam dennuerit, ad juſtitiam regis clamor deferatur, quoniam denarius hic eleemoſyna regis eſt: juſtitia vero faciat denarium reddere, & forisfacturam epiſcopi & regis. Quod ſi quis plures domos habuerit, de illa ubi reſidens fuerit in feſto apoſtolorum Petri & Pauli denarium reddat.

XI.

Videtur hoc caput additum eſſe tempore Henrici II.

Danegeldi redditio propter piratas primitus ſtatuta eſt: patriam enim infeſtantes, vaſtationi ejus pro poſſe ſno inſiſtebant. Ad eorum quidem inſolentiam reprimendam, ſtatutum eſt danegeldum annoatim reddi, ſcilicet duodecim denarios de unaquaque hida totius patriæ, ad conducendos eos qui piratarum irruptioni reſiſtendo obviarent. De hoc quoque danegeldo libera & quieta erat omnis eccleſia, & etiam omnis terra quæ in proprio dominio eccleſiæ erat, ubicumque jacebat, nihil prorſus in hac tali redditione perſolvens: quia magis in eccleſiæ confidebant orationibus, quam in armorum defenſionibus. Hanc itaque tenuit Anglorum eccleſia libertatem uſque ad tempora VVilhelmi regis junioris, qui Rufus vocabatur: donec eodem a baronibus Angliæ auxilium requirente, ad Nortmanniam retinendam de Roberto fratre ſuo, cognomento Curtehoſe, Ieruſalem proficiſcente, conceſſum eſt ei, non lege ſtatutum tamen, neque firmatum, ſed hac neceſſitatis cauſa, ex unaquaque hida ſibi dari quatuor ſolidos, eccleſia non excepta. Dum vero collectio cenſus fieret, proclamabat ſancta eccleſia, ſuam repoſcens libertatem: ſed nihil profecit.

Eccleſia libera fuit a danegeldo uſque ad tempus VVilhelmi Rufi.

XII.

Pax regis multiplex eſt. Illa enim data manu ſua, quam Angli vocant *cynninger honde ſealde grith*: alia, die quo primum coronatus eſt, quæ dies tenet octo: in natali domini, dies octo: in paſchate, dies octo: in pentecoſte, dies octo, *&c. Infra.* Mambote vero (id eſt compenſatio domino perſolvenda pro homine ſuo occiſo) Anglorum lege, regi, & archiepiſcopo, tres marcas de hominibus eorum propria: ſed epiſcopo ejuſdem comitatus, & conſuli, & dapifero regis, viginti ſolidos, baronibus autem aliis, decem ſolidos, *&c.*

XIII.

Theſauri de terra regis ſunt, niſi in eccleſia vel in cœmeterio inveniantur. Et licet ibi inveniatur, aurum regis eſt, & medietas argenti: & medietas, eccleſiæ ubi inventum fuerit, quæcumque ipſa fuerit, vel dives, vel pauper.

XIV.

Rex autem qui vicarius ſummi regis eſt, ad hoc eſt conſtitutus, ut regnum terrenum, & populum domini, & ſuper omnia ſanctam veneretur eccleſiam ejus, & regat, & ab injurioſis defendat, & maleficos ab ea evellat & deſtruat, & penitus diſperdat. Quod niſi fecerit, nec nomen regis in eo conſtabit: verum, teſtante papa Ioanne, nomen regis perdit. Cui Pippinus & Carolus filius ejus necdum reges, ſed principes, ſub rege Francorum ſtulto ſcripſerunt, quærentes ſi ita permanere deberent Francorum reges ſolo regio nomine contenti. A quo reſponſum eſt: Illos decet vocari reges, qui vigilanter defendunt & regunt eccleſiam Dei, & populum ejus, imitati regem Pſalmographum

A dicentem: *Non habitabit in medio domus mea qui facit ſuperbiam*, &c.

Pſal. 100.

XV.

Archiepiſcopi, epiſcopi, comites, barones, & omnes qui habent ſacham, & ſocam, thol, team & infangthefe: etiam milites ſuos & proprios ſervientes, ſcilicet dapiferos, pincernas, camerarios, coquos, piſtores, ſub ſuo friborgo habeant. Et item iſti ſuos armigeros, vel alios ſibi ſervientes ſub ſuo friborgo. Quod ſi cui forisfacerent, & clamor vicinorum de eis aſſurgeret, ipſi tenerent eos rectitudini in curia ſua: illi dico qui haberent ſacham, & ſocam, thol, & theam, & infangthefe.

Quæ prætcrea ſequuntur apud Lambardam in hoc capite de officio regis, & de iure & appendiiis coronæ regni Britanniæ, cum epiſtola Eleutheri papæ ad Lucium regem, non habentur aut in noſtro manuſcripto, aut in Hovedeno.

XVI.

Sacha eſt, quod ſi quilibet aliquem nominatim B de aliquo calumniatus fuerit, & ille negaverit, forisfactura probationis vel negationis, ſi evenerit, ſua erit.

XVII.

Socha eſt, quod ſi aliquis quærit aliquid in terra ſua, etiam furtum, ſua eſt juſtitia, ſi inventum fuerit, an non.

XVIII.

Thol (quod nos dicimus telonium) eſt, ſcilicet quod habeat libertatem vendendi & emendi in terra ſua.

XIX.

Theam, quod ſi quiſpiam aliquid interciet ſuper aliquem, & interciatus non poterit vvarrantum ſuum habere, erit forisfactura ſua, & juſtitia C ſimiliter de calumniatore, ſi defecerit.

XX.

Omnis enim qui haber ſacha & ſocha, thol & them, & infangdthefe, prædictas videlicet conſuetudines: juſtitia cognoſcentis latronis ſua eſt, de homine ſuo, ſi captus fuerit ſuper terram ſuam. Illi vero qui non habent has conſuetudines, coram juſtitia regia rectum faciant in hundredis, vel in vvapentachiis, vel in ſcyris.

XXI.

Sciendum quoque quod omnes Iudæi, ubicumque in regno ſunt, ſub tutela & defenſione regis ligea debent eſſe: nec quilibet eorum alicui diviti D ſe poteſt ſubdere ſine regis licentia. Iudæi enim, & omnia ſua, regis ſunt. Quod ſi quiſpiam detinuerit eos, vel pecuniam eorum, perquirat rex, ſi vult, tamquam ſuum proprium.

XXII.

Vſurarios quoque defendit rex Edvvardus, ne remaneret aliquis in toto regno ſuo. Et ſi quis inde convictus eſſet quod fenus exigeret, omni ſubſtantia propria careret, & poſtea pro exlege habeatur. Hoc autem aſſerebat ille rex, ſe audiſſe in curia regis Francorum, dum ibidem moraretur, quod uſura ſumma radix omnium vitiorum eſt.

E

LEGES ALIÆ EDVVARDI REGIS NORTMANNICO IDIOMATE conſcriptæ.

TITVLI LEGVM ECCLESIASTICARVM.

I. *De pace ſancta eccleſia, & aſyli jure eidem conceſſo.*
II. *De eo qui monaſterium, ſeu eccleſiam, vel domum fregerit.*
III. *De denario ſancti Petri (ſeu* Romeſcot*) pendendo.*
IV. *De renuentibus ſancti Petri denarium pendere.*
V. *De inteſtatorum bonis.*

PRÆFATIO

PRÆFATIO.

Cɪᴇs ſont les leis & les cuſtumes que le reis VVilliamgrauntat à rut le puple de Engleterre, apres le cooqueſt de la terre: iceles meiſmes que le reis Edovvard ſon coſin tint devanr lui.

Hæ ſunt leges & conſuetudines quas VVilhelmus rex conceſſit univerſo populo Anglia, poſt terra acquiſitionem: ipſa ſcilicet eadem quas rex Edvvardus conſanguineus ejus ante ipſum cuſtodivit

LEGES ECCLESIASTICÆ.

I.

A Ceo eſt à ſaveir: Pais à ſaint Yglıſe, de quel forfait que home out fait on cel rens, e il pout venit à ſaint Yglıſe our pais de vie & de membre. E ſe alquons meiſt main en celui qui la mere Yglıſe requireit, ſe ceo fuſt v eveſque, v abbeie, v Yglıſe de religion, tendiſt ceo que il iavereit pris, e cent ſols de forfait, e de mer Yglıſe de paroiſſe xx. ſolz. e de chappele x. ſolz. e que enfraiant la pais le rei en Merchenelae, cent ſolz les amendes, altreſi de heiofare, e de avveit purpenſed.

I.

Intelligendum eſt: Pax ſancta eccleſia de quocumque reatu quis hoc tempore ſit culpabilis, & venire poteſt ad ſanctam eccleſiam, pacem habeat vita & membri. Et ſi quis manum ei injecerit, qui matrem eccleſiam quaſierit, ſive epiſcopi fuerit eccleſia, ſive abbatia, ſive eccleſia religionis, reſtituat quod abſtulerit, & mulcta nomine centum ſolidos, matrici etiam eccleſia parochiali viginti ſolidos, & capella decem ſolides. Et qui pacem regiam violaverit, centum ſolidis emendet lege Merciorum, ſimiliter de heinfare, & de inſidiis pracegitatis.

II.

Et ſi alquoos eſt apelez de muſtet ſtuiſſer, v de B chambre, e il neit eſted blamed enarer, ſen eſcoodit per xii. leals homes nomez ſei dudzime meio, e ſil eſt alre fiee eſted blamed, ſen eſcondied a
* xxxvi. treis dubles, ceo à ſaveir, per * xlviij. homes leals, nomes ſei trenteſiſte mein: e ſil aver nes pot aut à
*l. dublein. la iviſe à treis dubles ſi eoil douſt à treis * du blein ſermeot, e ſil ad enarer latcin amended alt al evv, li arceveſque averad de forfaiture xl. ſolx en Merchenlae, e li eveſques xx. ſolx, e li quenz xx. ſolx, e le baron x. ſols, e li vilain xl. denir.

II.

Et ſi quis appellatus fuerit de fractione monaſterii, ſeu eccleſia, vel cubiculi, nec fuerit retro defamatus, ipſo abneget cum xii. legalibus hominibus, quos vocant, duodecima ſua manu; & ſi alia vice increpatus fuerit, tunc hoc neget triplicato numero, videlicet xxxvi. legalibus hominibus, quos vocant, triceſima ſexta ſua manu: & ſi hos habere nequierit, eat à la * iviſe *triplicatum, ſicut debuit ad triplicatum ſacramentum: & ſi alias de latrocinio compoſuerit, eat ad judicium aqua. Archiepiſcopus habebit de forisfactura xl. ſolides in Merciorum lege, & epiſcopus xx. ſolidos, & comes xx. ſolidos, & baro x. ſolidos, & villani xl. denarios.*

*Examinis genus: ſed hæc per conjecturam.

III.

C Frane home qui ad aver champeſtre xxx. deniers vailaunt, deit doner le dener ſeint Pere. Le ſeigour pur iiii. den. que il dourad, ſi erunt quites ſes bordiers, & ſes bonet, & ſes ſerianz. Li burgeis qui ad en ſon propre charel demi marc vailant, deir dooer le denet ſeinr Pere Qui en Denelae ſtancx home eſt, e il averad demi marc en argenr vailant de aveir champeſtre, ſi devrad doner le dener ſeint Pere: e par le denet qui li ſeignur durrar, ſi ereot quites eeals qui meioent en ſoo demaine.

III.

Liber homo qui habuerit 30. denariorum valorem in averiis campeſtribus, debet dare ſancti Petri denarium. Pro iiii. denariis quos dominus dederit, quieti erunt bordarii ſui, etiam boverii & ſervientes ſui. Burgenſis qui in propriis ſuis bonis valorem poſſidet dimidia marca, tenetur dare ſancti Petri denarium. Qui Danorum lege liber eſt, & in campeſtribus animalibus valere aſtimatur dimidiam marcam argenti, tenetur dare ſancti Petri denarium: & per denarium quem dominus dederit, quieti erunt qui in ſuo degunt dominico.

IV.

D Qui reneot le dener ſeiot Pere, le dener rendra per la juſtice de ſeint Yglıſe, e xxx. den. forfair. e ſi il en eſt plaidé de la juſtice le rei, le forfait al eveſque xxx. den. e al rei xl. ſolz.

IV.

Qui negaverit denarium ſancti Petri, eum reddat per juſtitiam ſancta eccleſia, & mulcta nomine xxx. den. & ſi in ius vocatus fuerit a juſtitia regis, epiſcopo luat xxx. denariis, & regi xl. ſolidis.

V.

Si home morr ſans deviſe, ſi depatteot les eofans l'erite entre ſei per uvvell.

V.

Si quis inteſtatus obierit, liberi eius hereditatem aqualiter dividant.

CONCILIVM

ANNO CHRISTI 1049.

CONCILIVM ROMANVM I. CONTRA SIMONIACOS CELEBRATVM ANNO domini MXLIX. tempore Leonis papæ IX.

Tempus concilii.

HANC *ſynodum tempore ſupra notato Romæ celebratam fuiſſe teſtatur Hermannus in chronico, his verbis:* Proximo paſcha Vdalricum Augienſis cœnobii proviſorem Romam venientem abbatis benedictione conſecravit: & monaſterii ejuſdem privilegia, antiquitus a ſede apoſtolica tradita, ſua autoritate confirmavit & innovavit, Indictione ſecunda, VII. Kalendas Aprilis. Idem papa in hebdomada poſt Albas ſynodum cum epiſcopis Italiæ Romæ celebravit. Idem in hebdomada pentecoſtes aliam ſynodum Papiæ congregavit: indeque per montem Iovis cum pluribus Romanorum in Ciſalpinas partes devenit. *Hæc Hermannus.*

Acta concilii quæ?

Decretum illud quod contra ſimoniacos in concilio Romano ſub Clemente II. conſtitutum fuerat, in hac ſynodo per Leonem pontificem confirmatum eſſe Petrus Damiani in epiſtola ad Henricum Ravennatem archiepiſcopum teſtatur his verbis: Veruntamen & hoc otioſum eſſe non credimus, ſi quid ſuper hoc negotio idem venerabilis Leo papa ſtatuerit, exponamus. Nam cum omnes ſimoniacorũ ordinationes ſynodalis vigoris autoritate caſſaſſet, protinus a Romanorum ſacerdotum multitudine, magnæ ſeditionis tumultus exortus eſt: ita ut non ſolum ab ipſis, ſed a pleriſque diceretur epiſcopis, omnes pene baſilicas ſacerdotalibus officiis deſtitutas, & præcipue miſſarum ſolemnia, ad ſubverſionem Chriſtianæ religionis, & deſperationem omnium circumquaque fidelium, funditus omittenda. Quid plura? Poſt longa ſane diſceptationum hinc inde volumina: tandem ſuggeſtum eſt, reverendæ memoriæ nuper ejuſdem ſedis epiſcopum Clementem decreviſſe: Vt quicumque a ſimoniaco conſecratus eſſet, in ipſo ordinationis ſuæ tempore non ignorans ſimoniacum eſſe cui ſe obtulerit promovendum, quadraginta nunc dierum pœnitentiam ageret, & ſic in accepti ordinis officio miniſtraret. Quam nimirum ſententiam protinus venerabilis Leo ratam percenſuit, & ſub hujuſmodi pœna hos in acceptis officiis de cętero perſeverare mandavit. Nam & nonnullos hodieque conſpicitis, qui dum a talibus per diverſos gradus fuerint ordinati, ab eodem ſummo pontifice ad epiſcopatus apicem ſunt provecti: nec id perperam, *&c.*

Damian. opuſcul. 6. c. 35. Tom. 3.

Clem. II. Decretum de ſimoniacis.

Aliud Leonis decretum, eadem epiſtola ad Henric. cap. 27.

Aliud idem Petrus ejuſdem pontificis ſynodale decretum recitat ſuperius eadem epiſtola, iſtis verbis: Nam & is qui ſupra magnificus Leo, omnes clericos ab hæreticis venientes, in his quidem, quos adepti ſunt, ordinibus præcepit recipi: ad altiores autem gradus prohibuit promoveri. Cujus decreti nos titulum contenti ſumus hic breviter adhibere: ad textum autẽ mittemus, quibus vacat diffuſius illic exarata perlegere. Quin omnis, *inquit*, cujuſlibet ordinis clericus, qui catholicam deſerens, hæreticæ communioni ſe miſcuerit, ſi ad eccleſiam fuerit reverſus, in eo gradu, in quo erat, ſine promotione permaneat, *&c.* Ponamus itaque, ut ſimoniaci in nullo a cæteris hæreticis differant, atque per ſchiſmaticam ſectam ſimiliter cum eis ab eccleſiaſtica communione procul recedant: in ſacerdotio tamen, vel cæteris gradibus, quicumque jam ab eis promoti ſunt, Leoniano decernuntur permanere judicio. *Hæc Petrus ex decreto Leonis ſancito in hac prima ſynodo, in qua prominentiores vepres ſucciſi eſſe noſcuntur.*

1. quæſt. 1. cap. omnis cujuſlibet.

G.C. *Celebratam hanc a Leone ſynodum cum epiſcopis Italiæ, ait Hermannus: ſed ad eam convocatos*

A *Galliæ epiſcopos omnes aſſerit chronicon S. Benigni, cujus hæc ſunt verba.* Domno Leucorum epiſcopo Brunone, qui appellatus eſt Leo Papa, ordinato, evocatus eſt ab ipſo Romæ ad concilium domnus archiepiſcopus * Halynardus, ſimulque omnes epiſcopi Galliæ, ad pertractandum ibi de ſtatu & correctione ſanctæ eccleſiæ.

ANNO CHRISTI 1049.

* Lugdunenſis.

** CONCILIVM TICINENSE, A LEONE IX. CELEBRATVM ANNO Chriſti MXLIX.

HANC *ſynodum* in hebdomada Pentecoſtes Papiæ congregaſſe Leonem, indeque per montem Iovis cum pluribus Romanorum in Ciſalpinas partes deveniſſe, B *ait Hermannus: ut ſupra vidiſti, ſed quid in ea ſit actum non addit.*

CONCILIVM REMENSE, pro diſciplina & moribus eccleſiæ reformandis celebratum anno domini MXLIX. tempore Leonis papæ IX.

Ex vetuſto Remenſi codice a Baronio editum.

I. QVÆ ANTECESSERVNT CONCILIVM.

I. Leonis electio & cõſecratio.

DEFVNCTO papa Damaſo, qui in civitate Brixenorum, quæ eſt in provincia Iſtriæ, fuerat epiſcopus, & in apoſtolica ſede inthronizatus, triginta ſolummodo ibi vixerat diebus: Romani, C legatione de ejus obitu ad imperatorem Henricum directa, petierunt ut eccleſiæ paſtore viduatæ ab eo ſubrogaretur alius.

Qui ſuper hoc negotio, epiſcoporum & optimatum imperii ſui quærens conſilium, invenit inter cæteros dominum Brunonem Tullenſem ad idem officium ſubeundum eſſe idoneum: utpote qui ætatis maturitate, morumque & ſcientiæ claritudine videbatur conſpicuus, ſibique ſanguinis affinitate proximus. Vnde apoſtolicæ dignitatis ei adjudicata ſunt inſignia: juſſumque ab Auguſto, ut ad hęc ſecundum eccleſiaſticas ſanctiones ſuſcipienda, Romana inviſeret mœnia. Sed quia ſolemnia imminebant nativitatis dominicæ: hæc cum clero, D cujus fuerat paſtor, diſpoſuit celebrare, eiſque celebratis, quo erat præceptum, abire.

Hujus itaque pontificis notitiam in colloquio, a præfato imperatore & Francorum rege, pacis & amicitiæ confirmandæ gratia, ante non multum tempus habito, memoratus abbas Herimarus fuerat conſecutus. A quo etiam promiſſum acceperat, quod in proximo quadrageſimali jejunio, beati Remigii ſepulcrum abſque equi ſolatio foret expetiturus: quia cum eorumdem regum aliquando familiaria adinvicem perferens mandata, per contiguam regionem tranſierit, ipſius ſancti locum orationis gratia inviſere neglexerit. Quod idem abbas ſagaciter recolens animo, ſua dirigens ſcripta illi ſuggerit, ut quoniam pro delegato ſibi apoſtolici E primatus officio Romam ire diſponit, ſi quando ad cognatos fines certo eccleſiæ revocetur emolumento, non fiat irrita Francorum apoſtolo ab eo facta promiſſio. Mittit vero ei in munere vas ad bibendum idoneum, intus & exterius auro decentiſſime decoratum *: inſinuans illi de ipſius ſancta eccleſia dedicanda ſuum cum petitione deſiderium. Ad hæc idem epiſcopus benigne refert, quia etſi alia nulla ſe revocet eccleſiæ utilitas, vel pro ſolo amore ſancti Remigii reverſurum ad Gallias, & ejus baſilicam dedicaturum, ſi divina annuerit benignitas.

* Ligneum fuiſſe aſſeritur a Deſiderio abbate Caſſinenſi eodemque Victore papa III.

Celebratis ergo in ſede civitatis Leucorum duobus dominicæ nativitatis diebus: in tertio, clero ſuo

ANNO CHRISTI 1049.

ſuo valefaciens, iter carpere Romam ducens aggreditur. Quo perveniens, cum favore totius populi honorabiliter excipitur: apoſtolicæque dignitatis infulis inſignitus, in hypapante domini, in cathedra beati Petri inthronizatur, & Leo papa Romano more nuncupatur. Hic digne adminiſtrans quæ ſui ſunt officii, inſtanterque diſponens quæque videntur accommoda divinæ religioni: quadrageſimalis temporis explet jejunia, ſuccedentiaque dominicæ reſurrectionis ibi celebrat ſolemnia. Quibus elapſis, ſynodum convocat epiſcoporum Italiæ: & ibi quælibet perverſa in eorum epiſcopiis pullulantia, aut corrigit, aut hortatur corrigere.

II. Leonis iter in Gallias. Remos uſque.

Aliquanti autem temporis interlabente curriculo, Gallicum reviſere ſolum tam beato Remigio facta promiſſio, quam orthodoxæ fidei in illis partibus adeo tepefactæ perſuadet intentio. Vnde a Romanis expetita licentia, per quaſdam Latii urbes iter agens, in eis multa diſponit eccleſiaſticæ honeſtati congrua: tandemque adit imperatorem Henricum, in regione commorantem Saxonica.

Interea memoratus abbas deſiderii ſui compotem ſe futurum ex ipſius papæ certus pollicitatione, regi Francorum Laudunum venienti occurrit in pentecoſtes ſolemnitate, ejuſque conſilium & favorem expetit de præfato templo apoſtolica conſecrando benedictione: monens & poſtulans, ut his agendis ſuam præſentiam exhibeat, & epiſcopos regnique ſui principes ſecum intereſſe faciat. Cui idem rex ad præſens mente benigna annuit: ſeque, niſi alicujus impedimenti interceſſerit caſus, tantæ feſtivitati adfuturum aſſerit. Ex quo promiſſo abbas lætificatus revertitur, indeque papæ Coloniam Agrippinam cum imperatore advenienti, in apoſtolorum Petri & Pauli natalitio fit obvius: a quo, adventus ſui ad Remenſe ſolum, gerendarumque ibi rerum tempus & ordinem, inveſtigat diligentius.

Ille vero ſibi notificans pandit, quomodo prius deliberaſſet, ut octava die ab ipſius ſancti feſtivitate, quæ in Kalendis Octobris habetur celeberrima, illo veniret: & ipſius monaſterium dedicans, poſtea ibidem ex epiſcopis Galliæ congregatam ſynodum celebraret. Qua ſententia mutata, ad eundem locum in ſolemnitate ſancti Michaelis archangeli ſe venturum, & in eccleſia beatæ Mariæ Remis miſſarum ſacra in eadem die memorat celebraturum: feſtum vero glorioſi patris Remigii, precioſi corporis ejus elevationi; & ſubſequentem, baſilicæ conſecrationi; cæteros deinde tres, ſynodi deputat celebrationi. Quibus auditis, ad ſuum cœnobium rediit abbas, ſuaque ſcripta per Franciam eique contiguas direxit provincias: invitans ſanctæ eccleſiæ fideles, ut ad tanti gaudii participationem concurrant mente promptiſſima, tam pro amore & veneratione ejuſdem patroni ſui, quam ut benedictione muniri mererentur apoſtolica.

A Leone papa indicitur ſynodus Remenſis.

Cæterum papa Colonia digreſſus, Tullum in exaltatione dominicæ Crucis venit: indeque circumjacentium regionum epiſcopis & abbatibus litteris ſuæ autoritatis mandari præcepit, ut in præfixa die ſibi occurrerent ad ſynodum celebrandam in baſilica præfati Francorum apoſtoli: ut per quem orthodoxæ fidei initiati ſunt rudimentis, in ejus præſentia conſequerentur reparationem tepefactæ in ſe divinæ religionis. Hujuſmodi mandatis gratulatur pia fidelium devotio, præparans ſe ſtudioſe ad implendum quod ex apoſtolicæ dignitatis ſibi promulgatur edicto.

Venenatus autem ſerpens, qui ab exordio mundi ad humani generis inhiat præcipitium, tam ſalutari propoſito, commenti ſui nititur opponere obſtaculum. Ad complendam enim perfidiæ ſuæ voluntatem quoſdam potentes laicos excitat, qui inceſtis conjugiis operam dando, & aliorum criminum nefariis uſibus ſe implicando, violatores erant honeſtatis eccleſiaſticæ: ideoque verebantur reatuum ſuorum latebras in lucem prodere. Sed & nonnullos epiſcopos & abbates illis adjungit, qui in ovile dominicum aliunde, non per oſtium, irruperant; & in eccleſiis ſuis, catholicorum patrum ſanctionibus contraria quædam pullulare permiſerant, quæ condictæ ſynodi examinatione reſecanda manifeſtari metuebant. Vt enim ſcriptum eſt: *Omnis qui male agit, odit lucem:* & idcirco peccatis ſuis magis magiſque occultationis adhibet obnubilationem. Tantæ itaque perverſitatis viri, incentoris ſui callida ſuggeſtione inſtructi, regi Francorum ſuggerunt, regni ſui decus annihilari, ſi in eo Romani pontificis autoritatem dominari permitteret; vel ſi eidem, ut decreverat, occurrens, præſentiæ ſuæ favorem ad cogendum concilium exhiberet. *Ioan. 3.*

Addunt etiam, quod nullus anteceſſorum ejus id reperiatur aliquando conceſſiſſe, ut ob ſimilem cauſam in Franciæ urbes ingreſſus pateret alicui papæ. His vero agendis, pacis & tranquillitatis congrua ſunt tempora: regni autem ejus ſtatus ſit in perturbatione non modica, quibuſdam viris potentibus dominationis ejus jugum detrectantibus, terraſque & caſtella quælibet ab ipſius ditione abalienantibus. Quapropter regiæ dignitati ferunt congruere, utilitati reipublicæ ſuæ ſapienter conſulere potius, quam ſynodis intendere: principes ſuos, & totius exercitus ſui potentiam in rebelles commovere. Ipſos etiam epiſcopos & abbates, penes quos maxima pars facultatum regni eſt, cenſent immunes hujus expeditionis eſſe non debere: ante alios abbatem ſancti Remigii, quem, quaſi de rerum ſuarum abundantia præſumentem, pro vanæ gloriæ amore ad monaſterium ſuum conſecrandum calumniabantur Romanæ urbis pontificem evocaſſe.

Hac igitur verſipelli perſuaſione rex emollitus, & ab honeſto propoſito ad ſeductionis devia flexus, papæ per Silvanectenſem mandat epiſcopum, ſe ſuoſque pontifices cum abbatibus cogi ad comprimendam pervicaciam ſibi reſiſtentium: ideoque non poſſe occurrere illi in præfixo termino ad peragendum concilium. Vnde adventum ſuum in Franciam in aliud tempus differat: quo abſolutis hujuſmodi negotiis, cum debito cum honore ſuſcipiat. Ad hæc papa remandat, promiſſionem beato factam Remigio nequire ſe irritam facere, ſed ad baſilicam ejus dedicandam procul dubio venturum: ubi, ſi qui divinæ religionis amatores convenerint, cum eis ſynodi rationem ſe fatetur habiturum. Cujus mandati ad regem relatione perlata, ipſe tamen in rebelles iter aggreditur, coacta in unum ingenti exercitus ſui militia: ſed & epiſcopis, & pleriſque abbatibus contra voluntatem ſuam illo euntibus; illis etiam perverſis eccleſiarum rectoribus ad id negotium ultro ſe ingerentibus, qui ut ſummi paſtoris vicarium actus eorum examinare venientem poſſent effugere, eamdem expeditionem exitiali techna elaboraverant ſtruere. Abducitur cum eis & memoratus abbas ſancti Remigii, mœſtus admodum & gemens, quaſi non eſſet viſurus effectum deſiderii ſui. Sed divinæ

Anno Christi 1049.

divinæ conſolationis ejus mœtori oon defuit potentia.

Vix enim unius diei & dimidii itinere confecto, indulta eſt illi redeundi licentia. Qui reverſus celerrime, Romanum antiſtitem adhuc Tulli remorantem expetit: eumque pro regiis mandatis jamdiu conceptum propoſitum non permutaſſe cognoſcens, gratulabundus ad monaſterium rediit, inſtanter præparare ſatagens, quæ tanti patris confluentiumque filiorum ſanctæ eccleſiæ forent neceſſaria conventui. Iam quippe dierum prope erat terminus, qui ſupradictæ diſpoſitionis completioni fuerat attributus.

Venit Remos Leo papa.

Denique domnus papa a Leucorum urbe digreſſus, iter ad Remenſem ducens urbem arripuit: & B in opportunis locis, ſingulis quibuſque noctibus, manſione accepta, in vigilia feſtivitatis ſancti Michaelis ad Curmolenſem villam venit. Cui præfatus abbas ibidem obvius factus, quæcumque neceſſarius expetit uſus, illi omnique comitatui ejus affluenter ſuppeditavit. Die vero ſequenti ad ſanctum pervenit Remigium, archiepiſcopis tribus comitatus, Trevirenſi videlicet, Lugdunenſi, Veſontionenſi, aliiſque viris honorabilibus: inter quos erat Ioannes epiſcopus Portuenſis, & Petrus eccleſiæ Romanæ diaconus, & ipſius urbis præfectus. Hic protinus conglobarut in unum tota fratrum congregatio, & cunctis * abbatum, monachorum, clericorum, qui jam ex multis confluxerant partibus, numeroſa concio. Ex quibus C omnibus in atrio baſilicæ diſponitur decentiſſima proceſſio, epiſcopis tribus, Silvanectenſi videlicet, Andegavenſi, Nivernenſi, longe digeſtos ordines antecedentibus, textumque evangelii cum aqua benedicta & aromatum odore ferentibus. Sic ergo diſpoſiti, papam advenientem ſuſpiciunt, cui eccleſiam introeunti reſponſorium, *Lætentur cæli*, cum digna modulatione concinunt: & dum ante altare ſanctæ crucis orat, aliud reſponſorium, ſummæ Trinitati videlicet, concinentes finiunt. Progreſſo autem eo uſque ad altare ſancti Chriſtophori, & ante venerandi Francorum apoſtoli ſepulcrum orationem explente, iterum hymnum, *Te Deum laudamus*, conſona vocum jubilant vociferatione. D Qui tandem in ſede ſibi decenter apparata paululum reſidens, adſtantes lætificavit benedictione apoſtolica: & exinde egreſſus, ab eiſdem pſallentium choris cum divinis laudibus deducitur uſque ad civitatis mœnia.

Qui Remenſis clerus cum archiepiſcopo ſuo, aliiſque quibuſdam obviam procedens epiſcopis, perſpicuæ proceſſionis numeroſos diſponit ordines in atrio ſancti Dionyſii martyris. Vbi ad tanti pontificis ſuſceptionem competentia concinens cantica, uſque ad eccleſiam ſanctæ Mariæ illum comitatur cum maximæ jubilationis gloria. E Illic vero, ante ſanctæ crucis & ejuſdem Dei genitricis altaria completa oratione, in archiepiſcopali aliquantulum reſedit ſede, archipræſule Remenſi ad ejus dexteram, Treuirenſi autem reſidente ad ſiniſtram. Deinde miniſtris altaris præparatis, quibuſque pro officiorum congruentia: & ipſe ſacerdotalibus redimitus inſignibus, proceſſit ad miſſarum celebranda ſolemnia. Quibus expletis, & adſtante populo apoſtolica benedictione munito, prædicto Remorum archiepiſcopo ſibi ſuiſque neceſſarios ſumptus ſuppeditante, refectionem percepit in majori palatio juxta eccleſiam ſito.

Die autem ſubſequenti, metuens ne præpediretur frequentia circumfluentium populorum, A duobus tantum comitatus capellanis, dum nocturnæ a fratribus explerentur vigiliæ, ad ſanctum remeavit Remigium: factoque ſibi balneo lotus & tonſus eſt, utpote qui imminentem tanti patris ſolemnitatem in craſtino celebraturus, transferre diſponebat tam pretioſæ gemmæ venerabile pignus: & præparata ſibi quadam domo contigua eccleſiæ, illic ſecretum remorandi expetiit, quia metuebat ad publicum procedere.

Ad ſepulcrum enim ſancti, quaſi ex toto orbe excitata, tanta hominum confluebat numeroſitas: ut introeuntibus, ſpatioſi templi vix ſufficeret capacitas. Advolabant enim tam ex vicinis, quam ex longinquis regionibus, promiſcui ſexus innumera- B biles, effundebat aſpera Francia ad honorem glorioſi apoſtoli ſui villanos, opidanos, & cives: ſed & Gallia pene ex omnibus ſuis partibus huc tranſmittebat populorum millia: inter quos accelerabant epiſcoporum, abbatum, monachorum, clericorum generoſa agmina. Ignobilis nobili, aut inops cedere neſciebat diviti: ſed omnes una conglobati, concurrebant intentione devota, buſtoque cæleſtem margaritam continenti dulcia imprimentes oſcula, oblationum ſuarum quiſque pro poſſe offerebant donaria. Qui vero conſtipatorum violentia repulſi propius accedere non valebant, heu! quantum gementes ſe deſiderii ſui privari effectu, de longe projectis muneribus quæ attulerant, quaſi lapidibus, ſancti ſepulcrum pia ta- C men devotione obruebant.

Eſt autem ante fores ipſius baſilicæ quoddam ſpatioſum atrium, in quo quotiens denſitatem ſui perpeti non poterat frequentia tantorum explicabat cœtuum, eo ducta aviditate cernendi ipſum beati Petri vicarium. Poſt beati enim Remigii captatum ſuffragium, ad hujus ſummopere inhiabat conſpectum. Qui ut magnanimo deſiderantium ſatisfaceret affectui, eminentius ſolarium domus, in qua remorabatur, petens, unde & adſtantes contueri, & ab eiſdem conſpici, & loquens poſſet audiri, apoſtolica eos benedictione lætificavit. Hiſque recedentibus, & aliis ſubinde atque aliis illud atrium catervatim replentibus, ter in eadem die D ſuæ exhortationis monita impertiens ſalubria, liquido patefecit, quæ vitanda, quæque ad ſalutem animarum ſuarum ſibi forent expetibila. In eadem denique domo, ſacra myſteria ſibi fecit celebrari: quia non dabatur uſpiam locus opportunus eccleſiam introeundi, nec ipſi fratres præ importunitate plebium ſolitum illic penſum divini valebant perſolvere officii.

III. Tranſlatio corporis S. Remigii.

Adveniente interea nocte, nec tamen confluentium rareſcente, ſed magis magiſque crebreſcente copia, domnus papa metuens ne in ſacris vigiliis Deo famulantes importunitate plebis præpedi- E rentur exequi divinæ ſervitutis ſolemnia; tum etiam ne ſibi pretioſi corporis ſancti ipſius transferendi, eccleſiæque dedicandæ inhiberetur copia: delegatis clericis ſuis ejuſdem loci memorato abbati, ſpatioſitatem templi præcepit penitus evacuari, obſeratiſque diligenter foribus, omnibus intercludi facultatem introeundi. Præcepit etiam ex ſua parte hoc populis enuntiari, ut ad horam ſecederent, & abſque ulla ſui impetus inquietudine ſolemnes illius noctis excubias cum digna devotione a Deo militantibus celebrari ſinerent: ſe procul dubio die ſubſequenti eorum deſideriis promittit ſatisfacturum, & theſaurum deſiderabilem, quem quærebant, illorum conſpectibus expoſiturum. Si vero mandatis detrectarent annuere, infecto negotio, propter

Anno Christi 1049.

quod advenisſet, receſſurum fore. Quod cum tandem maxima difficultate fuiſſet obtentum, pleraque tamen numeroſitas populorum cum copioſis luminaribus deforis excubans, ejuſdem pollicitationis præſtolaretur effectum: cereorum ubertate, quaſi multiplici ſiderum ſplendore, interius irradiata eccleſia, Deo ſervientium chori in canticis ſpiritualibus decentiſſime illius noctis exegegerunt ſpatia.

Mane autem facto ſuſceptus eſt a domno papa intra eccleſiam ſanctus martyr Cornelius: quem cum aliis ſanctorum pignoribus comperientes clerici, illo detulerunt pro multis violentiis, quas eccleſia ſua patiebatur a quibuſdam malefactoribus. Circa horam deinde tertiam, redimitus idem apoſtolicus inſulis ſacerdotalibus, ad glorioſi patris Remigii ſepulcrum procedit cum thymiamateriis & crucibus, ſociatis ſibi archiepiſcopis quatuor, Remenſi videlicet, Trevirenſi, Lugdunenſi, Veſontionenſi, cum quibuſdam aliis: ſed & ipſius loci abbate, domnoque Hugone venerabili patre cœnobii Cluniacenſis, & illius ordinis plurimis. Cum quibus litania facta, & ſuper ſanctum corpus non modica thymiamatum accenſa fragrantia, cecinit reſponſorium, *Dirigatur oratio mea.* Quo cum verſu expleto, feretrum ſancti, ut præparatis inſtrumentis aptatum ad portandum redderetur habile, a ſuo loco paululum removit, & antiphonam, *Confeſſor domini Remigius*, decantavit.

At ubi competenter, prout res exigebat, diſpoſitum fuit: ipſe ante alios cum præfatis archiepiſcopis, & abbatibus, ſuppoſitis humeris illud devote lacrymans extulit, & reſponſorium, *Iſte eſt de ſublimibus*, inchoavit. Cujus vocem ſubſequentes chori pſallentium ovantes erumpunt in jubilationis tripudium, præque alacritate cordis. O quantorum ora manantium rigavit redundantia fletuum! quantorumve mentes ad tanti patris captanda ſuffragia ſunt compunctæ in ſuſpiria beatorum gemituum! Tradens autem dominus papa eumdem precioſum theſaurum ſe ultro ingerentium * vobis, ab inquietudine turbarum ſeceſſit in oratorium ſanctæ Trinitatis, quod ad meridianam plagam infra ambitum ipſius eccleſiæ decenter conſtructum erat, Harduni cujuſdam illius loci cœnobitæ ſtudio continens dominicum ſepulcrum eleganter imaginatum inſtar illius Hieroſolymitani, in quo noſtra requievit ſalvatio. Hoc igitur Trevirenſem archiepiſcopum in ſui præſentia eadem die conſecrare fecit, ex conſenſu præfati Remorum archipræſulis, multorum ibi ſanctorum collatis reliquiis.

*corr. votis

Denique monaſterii foribus patefactis, ubi illa cæleſtis gemma deſiderantium populorum eſt expoſita obtutibus, tum vero cerneres promiſcuum vulgus præ nimia exultatione manibus plaudere, innumeros in divinas laudes gratulabunda vociferatione erumpere, potentes, impotentes, nobiles, ignobiles, quemque pro ſuis viribus ſummopere niti, ut tam optata gaudia propius mereretur contingere. Magna fides, magno procul dubio remuneranda præmio: quæ ne tanti reddatur expers emolumenti, nec imminentis mortis revocatur periculo. Quidam enim præ nimia deſiderii ſui feſtinatione præcipites, dum inter conſtipatos cuneos corruunt, non valentes reſurgere, ſuffocati & conculcati intereunt. Rapitur & jactatur potius quam portatur precioſi corporis theca, tot millium undique propellente frequentia, velut navis æquoreorum fluctuum hac & illac agitata violentia: nunc hi, nunc illi, extorquendo ſibi felicia vendicant dona. Et ut paucis multa concludantur, nec longis ambagibus legentium deficiat intentio: toto interſtitio, quod civitatem & caſtellum ipſius ſancti interjacet, tam jucunda agitatur contentio. Adeſt Remenſis clerus cum civium multitudine, apoſtolum ſuum ad propriæ urbis mœnia elaborat devehere.

Quem vix ab hujuſmodi impetus denſitate avulſum, ſanctæ Dei genitricis inſert eccleſiæ: ut cui vivens in corpore dignis laboribus vitæ præſentis multa comparaverat commoda, catholicæque religionis competentia addiderat inſignia; huic vel unius noctis morula, exultationem ſimul & ſanctificationem, ſuorum oſſium exhiberet præſentia. Collocato ergo eo ſuper ſanctæ Crucis altare, archiepiſcopus Veſontionenſis ad altare beatæ Mariæ procedens, miſſarum ſolemnia cum eorum clero de ipſius glorioſi patris celebravit feſtivitate.

His autem expletis, dum concurrentium devotio magis agglomeratur, diei interea elapſo curriculo nox ſubſequitur: cujus tamen caligine baſilicæ illius adyta nullo modo fiunt obſcura: tot gratulabundi conventus ſuum quodammodo diem præſerentia undique micant luminaria. Monachi autem ibidem circa patronum ſuum lætis invigilant excubiis, & matutinalem explent curſum cum duodecim lectionibus & reſponſoriis ſuis. Poſt quos eaſdem vigilias ſolemniter peragendas canonici ſuſcipiunt, & cum novem lectionibus matutinorum officia conſummantes uſque ad lucem protrahunt. Qui facto mane, Primam, Tertiam, Miſſamque cum Sexta hora ante ſolita decantantes tempora, venerabile corpus cum divinis laudibus efferunt a beatæ Dei genitricis eccleſia: quod in circuitu civitatis cum jucunditate deportantes, congruas ſtationes per præfixa faciunt ſpatia. Cumque ad eum locum ventum eſſet, ubi quondam fuerat porta antiqua, Patens nuncupata vocabulo, per quam idem ſanctus hoſtem humani generis in eadem urbe viſibilibus ignium debacchantem exterminiis adhuc in carne vivens orationibus expulit: illic eoſdem precioſos artus deponunt, & ipſius miraculi memoriam digna devotione & canticis ſpiritualibus agunt. Ad cujus facti memoriale ibidem baſilica moderno eſt conſtructa tempore: quam quidam ſervus Dei, Conſtantius nomine, ſuis impenſis eleganter compoſuit, & Dei famulos ad ejus obſequium, quoad potuit, dum viveret, aggregavit, & in honore ſanctæ Mariæ Magdalenæ ſanctique Remigii conſecrari fecit.

IV. Dedicatio baſilicæ S. Remigii.

Dum itaque agitur illa circuitio extra civitatis mœnia, domnus papa convocatis epiſcopis intra dedicandi monaſterii abdita, ſingulis ſingula ad conſecrandum delegavit altaria: Remenſem vero archiepiſcopum cum Liſoienſi epiſcopo ternam circuitionem cum crucibus & ſanctorum reliquiis, ſecundum eccleſiaſticum ordinem exterius conſtituit agere, ibique conſecrationis officium adimplere: ipſe vero cum ſibi neceſſariis remanens interius, divini tabernaculi ſanctificationem ſtrenue diligenterque exequitur.

Poſtquam igitur eo ventum eſt, ubi ſecundum orthodoxorum patrum decreta, pignora ſanctorum, & ſacra quæque debent intra dedicatam eccleſiam recipi: præfati canonici, ut dictum eſt, deportato corpore beati Remigii per gyrum urbis & caſtelli, eique adjacentis municipii, pervenerunt cum eo uſque ad portas monaſterii, ubi

Anno Christi 1049.

obi tot millium exteverat frequentia, ut præ eorum denſitate eidem glorioſo patri domum ſibi paratam, introeundi intercluderetur licentia. Ipſe namque papa eaſdem januas vetuerat reſerari: ne impetus cum eodem ſancto irruentium, & ſibi diſcrimini, & impedimento cœptæ dedicationis foret conſummationi. Quocirca aliquod diverticulum, quo valeat intromitti, perquiritur: tandemque vix a turbarum inquietudine abſtractus, per feneſtram, quæ eſt ſuper ſanctæ Trinitatis oratorium, demittitur. Quem domnus apoſtolicus cum maxima devotione & canticis ſpiritualibus receptum, non ad præſens in proprio loco repoſuit, ſed ſuper principale altare, quod in honore apoſtolorum Petri & Pauli, Clementiſque & Chriſtophori martyrum, & beati Remigii, conſecrarat, collocavit. Et cujus rei gratia hoc facere decreverit, dignam memoria rationis ſententiam ſubintulit: videlicet ut evidens & conſpicuus omnium appareret oculis in celebranda ſynodo: in qua ſi quis erroneus aliquid frivolum vel eccleſiaſticæ religioni adverſum aſſerere præſumeret, erga hunc vir Dei illius virtutis potentiam per ſui corporis præſentiam exhiberet, quam adhuc in mundo vivens erga Arianum hæreticum exhibuit: cui in conventu epiſcoporum catholicæ fidei lucem nebuloſi dogmatis umbra obnubilare molienti, ad adventum ſuum divina virtute officium vocis extorſit; ſed paulo poſt cum humili ſatisfactione reatum ſuum agnoſcentem, animæ corporiſque eumdem ſanitate donatum ad filios adoptionis tranſtulit. Quæ perorantis papæ intentio ex ſuperno inſtinctu procedens, effectu nullo modo caruit: velut hoc opuſculum ſuo loco declarabit.

Hac ergo de cauſa ſic locato beati Remigii corpore, univeſis agminibus epiſcoporum, abbatum, monachorum, clericorum, per choros decentiſſime diſpoſitis, miſſarum ſolennia idem pontifex ex dedicationis celebravit feſtivitate. Lecto euangelio, pulpitum conſcendens, exhortationis ſermonem fecit ad circumſtantem populum, qui plurimus monaſterii, ut dictum eſt, foribus obſeratis, per feneſtras irrumpendo ſibi fecerat aditum. Ad quem multa ex ipſius templi ſanctificatione concionatus utilia, diem illam celebrem eſſe præcepit per Remenſis epiſcopii confinia: anathematis pœna damnans omnes illos qui ad eumdem locum hujus ſolennitatis gratia per ſingulos annos confluentibus, vel inde redeuntibus, alicujus impedimenti irrogarent incommoda. Conſtituit etiam, ut ad altare, quod, ut præfatum eſt, in honore apoſtolorum Petri & Pauli, Clementis & Chriſtophori martyrum, glorioſique confeſſoris Remigii, conſecraverat, non indiſcrete a quibuſque, ſicut hactenus, ſacroſancta myſteria agerentur: ſed ſecundum morem Romanæ eccleſiæ ſeptem tantummodo ſacerdotes, qui in illa congregatione digniores haberentur, ad hoc officium deputarentur: ſoli Remenſi archiepiſcopo, ipſiuſve cœnobii abbati ibidem miſſas agendi poteſtate collata, & cui idem abbas daret licentiam, certe interdum rationis exigente gratia, necnon clero Remenſi bis in anno, feria videlicet ſecunda paſchalis feſti, & vigilia aſcenſionis dominicæ, quando ſolennes illic ſtationes ex antiqua faciunt traditione. Hæc decreta ne aliquando irrita fierent antiquitate temporis, litteris mandari, eaſque ſignari ſigillo ſuæ præcepit autoritatis.

Deinde memoratum populum, ſecundum inſtitutionis ejus verba publicam de peccatis ſuis confeſſionem agentem abſolvit: explicitiſque divinis officiis, apoſtolica benedictione ſanctificans illum dimiſit. Pontifices autem, cœnobiorumque rectores, & cæteros ſacri ordinis miniſtros qui ibi aderant, ad eumdem locum in craſtino juſſit reverti, ut cum illis haberet rationem quam condixerat ſynodi.

Acta concilii.

Die vero altera, quæ eſt quinto Nonas Octobris, congregati ſunt in memorata baſilica epiſcopi, videlicet numero viginti, cum quinquaginta fere abbatibus, & aliis eccleſiaſtici ordinis quamplurimis: ubi ſtatim vetus querela inter Remenſis ac Treverenſis archiepiſcopi clericos eſt renovata; his adſtruentibus, quia Remenſis, primas eſſet in Gallia, ideoque illi diſpoſitio competeret ſynodica; econtra vero illi archiepiſcopo Treverenſi eamdem dignitatem conabantur adſcribere, primamque ſedem poſt Romanæ eccleſiæ præſulem in celebrando concilio acquirere. Dominus autem papa non arbitratus opportunum tempus, quo his rationibus imponi valeret congruus finis, ſcilicet potius metuens hujuſmodi controverſiam prorumpere ad ſcandalum contentionis: in modum coronæ ſedilia epiſcoporum diſponi, & in medio eorum ſuæ ſedis ſuggeſtum præcepit locari; cujus ordinationis modum ex arbitrio Remenſis archipræſulis ſanxit adminiſtrari. Qui convocatis archidiaconis, & quibuſque cleri ſui præcipuis, cum eorum conſilio, in modum, ut dictum eſt, coronæ, pontificum ſedilia; & in medio ejus, apoſtolicæ ſedis apparari fecit inſignia. His ita diſpoſitis, dominus papa ſacerdotalibus, quaſi ad celebrandam miſſam, infulis redimitus, proceſſit ex oratorio ſanctæ Trinitatis, cum cruce & euangelii libro, antecedentibus cum ſacri ordinis miniſtris: ſexque alii coram eo procedentes, ante ſanctum altare ex integro cantaverunt antiphonam, *Exaudi nos domine.* Qua expleta cum pſalmo, & *Gloria*, archiepiſcopus Treverenſis litaniam fecit: eaque finita conventum diaconus ut ad Deum preces effunderet admonuit, & ſic tempori congruentem domino apoſtolico orationem dicente, lectum eſt euangelium: *Dixit Simoni Petro Ieſus: Si peccaverit in te frater tuus.* Poſt hæc conſederunt omnes ordine quo Remenſis archipræſul diſpoſuit: dominus quidem papa in medio, ut dictum eſt, chori, verſo vultu ad ſepulcrum beati Remigii; ante oculos autem ejus ad orientalem plagam Remenſis in dextera, Treverenſis vero in parte reſedit ſiniſtra. *Matth. 18.*

Poſt Remenſem deinde, ſecundum ſubnotatum ordinem reſederunt Beroldus Sueſſionenſis, Trogo Morinenſis, Frollandus Silvanectenſis, Adalbero Metenſis: ad meridianam autem plagam Aylenardus archiepiſcopus Lugdunenſis, Hugo Lingonenſis, Ioſfridus Conſtantienſis, Ivo Sagenſis, Herbertus Liſoienſis, Hugo Baiogarenſis, Hugo Avringenſis, Theodoricus Virdunenſis: ad ſeptemtrionalem vero plagam Hugo archiepiſcopus Veſontionenſis, Hugo Nivetuenſis, Euſebius Andegavenſis, Pudicus Namnetenſis, epiſcopus Anglorum, & Ioannes Portuenſis. Poſt quorum terga in modum ſimiliter coronæ reſederunt abbates hoc ordine: domnus ſcilicet abbas ſancti Remigii Herimarus, domnus Hugo Cluniacenſis, Sigefridus Corzienſis, Folco Corbeinſis, Rotbertus Pemnicſis, Rainoldus ſancti Richarii, Gotfridus Verzelliacenſis, Arnoldus Puliarienſis, Rudolphus Moſomenſis, Oylardus Catalaunenſis. Milo

ANNO CHRISTI 1049.

Dervenſis, Nozgaudus Altuillatenſis, Albertus A ſancti Theoderici, Stephanus ſancti Vrbani, Vulvricus ſancti Auguſtini Cantuarienſis, Alvvinus ſancti Benedicti de terra Anglorum. Deinde cæteri, qui, ut ſuperius relatum eſt, ſimul fuerunt numero quinquaginta.

ACTA DIEI PRIMAE.

Quibus ita reſidentibus, imperato ſilentio ex præcepto domni papæ, ſurrexit Petrus ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconus, expedito ſermone proponens de quibus in eadem ſynodo ſermo eſſet habendus: de multis videlicet illicitis, quæ cõtra canonum inſtituta in Gallicis finibus exercebantur: id eſt, de ſimoniaca hæreſi, de miniſteriis eccleſiaſticis, & altaribus, quæ a laicis tenebantur, de pravis conſuetudinibus, quæ ab eis in atriis eccleſia- B rum accipiebantur, de inceſtis conjugiis, & eis qui legitimas relinquentes uxores, adulterinis iterum nuptiis implicabantur; de monachis & clericis a ſancto propoſito & habitu recedentibus: item de clericis mundiali militiæ ſtudentibus, de rapinis, pauperumque injuſtis captionibus, de Sodomitico vitio, & quibuſdam hæreſibus, quæ in eiſdem pullulaverant partibus. Quibus propoſitis, admonuit omnes qui aderant, ut inde ſecum prudenti deliberatione tractarent, conſiliumque cum opportuno adjutorio domno papæ præberent, quomodo hæc zizania divinæ ſegetis ſemen ſuffocantia extirpari valerent. Poſt hæc ad epiſcopos ſermone converſo, C commonuit illos ſub anathemate apoſtolicæ autoritatis, ut ſi quis eorum ad ſacros ordines per ſimoniacam hæreſim perveniſſet, vel præmio quemlibet ad eamdem dignitatem promoviſſet, publica confeſſione patefaceret.

Primus ergo Trevetenſis archiepiſcopus ad hæc verba ſurrexit, ſeque nec aliquid dediſſe vel promiſiſſe pro adepto epiſcopatu, neque alicui ſacros ordines vendidiſſe reſpondit. Deinde Lugdunenſis & Veſontionenſis ſurgentes, ab hujuſmodi culpa profeſſi ſunt ſe eſſe immunes. Tunc præſatus diaconus ad Remenſem archiepiſcopum ſe convertit: & quid de his, ex quibus a cæteris facta fuerat purgatio, ediceret, requiſivit. At ille ſurgens, inducias petiit uſque in craſtinum: dicens ſe velle D privatim loqui ad domnum apoſtolicum. Cumque datæ fuiſſent, cæteri omnes ſurrexerunt in ordine, ſecundum verba priorum purgantes ſe ab hujuſmodi ſuſpicione: quatuor tantummodo exceptis, Lingonenſi videlicet, Nivernenſi, Conſtantienſi, Namnetenſi. Quorum cauſa eo die ad diſcutiendum relicta, diaconus ſermonis curſum ad abbates qui aderant vertit: eoſque, ne forte & ipſi in ovile dominicum aliunde, non per oſtium, introiſſent, confiteri admonuit. Primus ſancti Remigii abbas Herimarus ſurrexit, ſeque ab hujuſmodi culpa, congrua reſponſione purgavit. Deinde domnus Hugo Cluniacenſis ſubſecutus, hanc purgationis ſuæ rationem ſubintulit, dicens: Pro E adipiſcendo abbatiæ honore, Deo teſte, nihil dedi vel promiſi: quod quidem caro voluit, ſed mens & ratio repugnavit.

Poſt hunc ſe quidam congrue excuſare ſtuduerunt: alii vero nihil reſpondentes, reatum ſuum occulere quam patefacere maluerunt. Tunc Lingonenſis epiſcopus ſurgens, ſuper abbate Pultarienſi diœceſano ſuo plurimum eſt conqueſtus, quod videlicet in fœtore luxuriæ vivens, pluribus flagitiis inſerviebat; beato quoque Petro, ejuſque vicario, Romanæ ſcilicet eccleſiæ pontifici, cujus abbatia illa erat, debitum cenſum quotannis perſolvere detrectaverat; & inde excommunicatus miſſarum ſacramenta celebrare præſumpſerat; excommunicationique adhuc ſubjacens, eidem ſynodo intererat. Qui diſcuſſus, nec ab objectis ſe valens purgare criminibus, ab honoris ſui eſt dignitate depoſitus. His ita definitis, edictum eſt ſub anathemate autoritatis apoſtolicæ, ut ſi quis aſſidentium, quempiam univerſalis eccleſiæ primatem, præter Romanæ ſedis antiſtitem, eſſe aſſereret, ibidem publica ſatisfactione patefaceret. Cumque ad hæc univerſi reticerent, lectis ſententiis ſuper hac re olim promulgatis ab orthodoxis patribus, declaratum eſt, quod ſolus Romanæ ſedis pontifex, univerſalis eccleſiæ primas eſſet & apoſtolicus. Poſt hæc domnus papa ſub excommunicatione B prohibuit, ne quis abſque licentia recederet, antequam tertia lux conſummaretur in celebratione concilii: ſicque jam nocte propinquante conventum dimiſit.

ACTA DIEI SECUNDAE.

Sequenti autem die ad memoratam baſilicam cum abbatibus & clero convenientibus epiſcopis, domnus papa cum quibuſdam eorum ſeceſſit in oratorium ſanctæ Trinitatis: ubi dum cum eo confeſſionis ſuæ privatum colloquium Remenſis habuiſſet archiepiſcopus, & de eccleſiaſticæ religionis profectu tractatum eſſet diutius eo ordine, quo & tranſacta die: apoſtolicus inde proceſſit, dictaque ſua antiphona, & litania facta a Trevetenſi archipræſule, evangelium, *Omnis arbor bona*, C diaconus legit univerſis. Deinde ſuo loco reſidentibus, Remenſem archiepiſcopum, ut de ſimoniaca hæreſi, de qua heſternas obtinuerat inducias, rationem redderet, præfatus annuit cancellarius: impetens eum etiam de multis, quæ ſe fama vulgante comperiſſe aſſerebat, criminibus. Ad hæc archiepiſcopus ſurgens, ut ſibi conſiliandi facultas concederetur expetiit. Qua impetrata, Veſontionenſem, Sueſſionenſem, Andegavenſem, Nivernenſem, Silvanectenſem, Morinenſem, epiſcopos convocans, cum eis myſterium habuit conſilii ſui: indeque reverſus, cauſam ſuam ut Silvanectenſis peroraret a domino papa obtinuit. Surgens autem epiſcopus Silvanectenſis, eumdem archiepiſcopum reſpondit non eſſe reum ſimoniacæ D hæreſis. His auditis apoſtolicus præcepit, ut hæc ita eſſe ſacramento comprobaret archiepiſcopus: mandans etiam recitari ſententiam, qua Maximum Salonitanum epiſcopum ex ſimili culpa notatum, pari modo ſe inde purgare beatus papa ſanxit Gregorius. At ille canonicas inducias inde poſtulavit, ſeque poſt earum expletionem, quod ratio purgationis poſceret, peracturum ſpopondit. Quibus ei conceſſis, ſtatutum eſt ut medio Aprili menſe, concilio, quod Romæ celebrandum erat, intereſſet.

Matth. 7

Cætera vero quæ ei objecta ſunt, quia legitimi accuſatoris videbantur delatione carere, decretum eſt ad præſens indiſcuſſa remanere.

Sic igitur hujuſmodi definito negotio, ſuper ab- E batia Dervenſi dominus papa conqueſtus eſt, quæ a Tullenſi ſubtracta fuerat epiſcopio, & hanc ad ipſius pertinere eccleſiæ poſſeſſionem, per privilegiorum, quæ inde habebat, demonſtravit recitationem. E contra Remenſis archiepiſcopus abbatiam reſpondit ſui juris potius eſſe, & hoc antiquioribus privilegiis eccleſiæ ſuæ ſe teſtificari valere. Papa vero, quia in præſenti non erant eadem ſcripta, ex quorum lectione valeret hæc controverſia finiri, juſſit ea interim in archivis Remenſis eccleſiæ perquiſita in craſtino in medium afferri. Tunc Turonenſes clerici per Lugdunenſem archiepiſcopum querelam intulerunt ſuper Dolenſi epiſcopo Britanniæ, qui ſe cum ſeptem ſuffraga-

ANNO CHRISTI 1049.

ſuffraganeis a Turonenſi archiepiſcopo ſubtraxerat, ſibique archipræſulis nomen contra fas vendicaverat. Qui ſtatim ex autoritate apoſtolica vocatus eſt ad concilium, quod, ut præfatum eſt, medio menſe Aprili Romæ erat celebrandum, ut ibi rationis hujus agitaretur judicium.

Poſt hæc memoratus diaconus in epiſcopum Lingonenſem invehitur, eumque epiſcopalem dignitatem per ſimoniacam hæreſim obtinuiſſe, ſacros ordines vendidiſſe, bellica arma contra fas ferendo homicidia perpetraſſe, alieni matrimonii jura violaſſe, in clericos ſuos tyrannidem exercuiſſe, ſodomitico etiam flagitio pollutum eſſe, criminatur. Quibus verbis fidem præbebant plurimi delatores qui aderant: inter quos quidam clericus aſſeruit, quod ſibi adhuc laico conjugem ſuam violenter abſtulerat, & poſt perpetratum cum ea adulterium monacham fecerat. Adfuit & preſbyter quidam, ſe ab eodem epiſcopo conquerens captum, & ſatellitum ejus fuiſſe poteſtati traditum, qui eum multis ſuppliciis excruciantes, quod ſceleſtius eſt, clavis acutiſſimis genitalia ejus confixerant, talique violentia ab eo decem libras denariorum extorſerant. His auditis, epiſcopus conſiliandi licentiam petiit: qua impetrata, archiepiſcopos Veſontionenſem & Lugdunenſem acceſſit, eiſque credens arcanum conſilii ſui, petit ut ſibi ſint cauſidici. Sed qui cum tantis flagitiis foret implicitus, in oculis alterius magis quam in ſuis trabem videns, fratrem quamvis culpabilem in heſterna ſynodo criminatus fuerat, ejuſque ad conſummationem & ipſe merito damnandus aſpiraverat: non ſolum ſe objectis nequit excuſare criminibus, ſed etiam ejus cauſidico, ne ad ſui defenſionem quidquam proferre valeat, linguæ motus adimitur divinitus.

Veſontionenſis quippe epiſcopus, dum ſuſceptum ejus negotium perorare, & ad excuſationem criminoſi incongrua quædam decerneret proponere: inſperato ſibi ſuffragium vocis divino ſenſit denegari numine. Procul dubio magnus pater Remigius ob hoc ipſum, ut prædictum eſt, ante conſpectum ſynodi expoſitus a beatæ fidei papa, etiam hic ejuſdem virtutis enituit potentia, qua olim, dum adhuc peregrinaretur in terris, Ariani illius exinanivit molimina. Tunc enim hæreticum adverſus catholicam fidem blaſphemias deliberantem garrire, ne conata perageret, ſed potius reſpiciendo* fidelis fieret, ſilentio condemnavit: nunc autem virum licet fidelem, ne ſceleratum defendendo delinqueret, uſu loquendi privavit. Et revera divinæ ſublimitatis incomprehenſibilis virtus in utroque facto mirabiliter enituit: quæ & ibi glorioſæ animæ, licet adhuc involucris ſeptæ, tantum poteſtatis contulit; & quanta eam jam beatificaverit gloria, nunc circa ejus exanime corpus patenter oſtendit.

*ſ. reſipiſcendo.

Poſtquam ergo præfatus Veſontionenſis epiſcopus a ſuo conatu tali miraculo ſe prohiberi cognovit: Lugdunenſi, ut ſui vice cauſam peroraret innuit. Qui ſurgens ait eumdem Lingonenſem epiſcopum confiteri, quod ſacros ordines vendiderit, & memoratam pecuniam ab illo preſbytero extorſerit: ſed ſuppliciis, quibus aſſerebat, eum excruciari non fecerit; cætera vero, quæ ſibi fuerant objecta, hunc penitus denegare aſſeruit. His dictis, domnus papa videns eadem die non poſſe ad plenum hujuſmodi negotium ventilari, jam enim nox inſtabat: quid in canonibus de ſacrorum ordinum venditoribus ſit decretum juſſit tantummo-

A do recitari. Lectaque ſententia ad præceptum ejus ex concilio Calchedonenſi, capitulo videlicet ſecundo, ſoluta eſt ſynodus, dilato uſque in craſtinum hujus rationis judicio.

ANNO CHRISTI 1049

ACTA DIEI TERTIAE.

Mane autem facto, iterum ad eumdem locum epiſcopi convenere cum abbatibus & cæteris eccleſiæ ordinibus: ad quos domno papa procedente non eſt cantata antiphona, *Exaudi nos Domine*, ſicut heri, & nudiuſtertius; ſed ad ejus adventum clerus decentiſſime cecinit hymnum, *Veni creator Spiritus*. Quo completo cum antiphona de ſancto Remigio, litania facta eſt a Veſontionenſi archiepiſcopo, poſtquam de Spiritu ſancto collectam dixit domnus apoſtolicus. Sicque lectum eſt evangelium: *Ego ſum paſtor bonus*. Cumque univerſi

Joan. 11.

B conſueto reſediſſent ordine: ſupradictus eccleſiæ Romanæ diaconus ait, conſequens eſſe, ut ubi heſterna ſynodus fuerat terminata, ibi rationis ſuæ iteraret initia, a Lingonenſi videlicet cauſa. Qui requiſitus, & a ſynodica examinatione ſe ſubduxiſſe repertus, ex parte Dei & beati Petri apoſtolorum principis, ejuſque vicarii, qui præſens aderat, ab eodem diacono, tertio eſt vocatus. Directi ſunt etiam epiſcopi Silvanectenſis & Andegavenſis ad illius hoſpitium, ut ſi forte eum ibi reperirent, revocarent ad concilium. Qui dum imperata accelerant peragere, ipſius reverendarii allocutio fit ad illos, qui nondum ſe a ſimoniaca C hæreſi debita purgaverant reſponſione. At Nivernenſis epiſcopus ſurgens, pro epiſcopio plurimum pecuniæ confeſſus eſt a parentibus datum fuiſſe, ſe tamen ignorante: eoque adepto nonnulla eccleſiaſticæ religioni contraria commiſiſſe, unde ſe aſſerebat divinæ ultionis vindictam pertimeſcere. Ideoque, ſi domno papæ & præſenti conventui dignum videretur, idem officium velle dimittere potius, quam in ejus retentione animam ſuam perdere. Quæ ubi dixit, paſtorale pedum ante pedes ipſius apoſtolici poſuit. Ille vero tanti viri flexus devotione, favente ſynodo, eumdem, quod abſque ſuo conſenſu eadem pecunia data fuerit, ſacramento comprobare fecit: ſicD que illi per aliud pedum miniſterium epiſcopale reddidit.

Interea allatum eſt coram privilegium Remenſis eccleſiæ de abbatia Dervenſi: ex cujus lectione comprobatum eſt, eam pertinere ad jus Remenſis archiepiſcopi. Redeuntes denique qui miſſi fuerant ad revocandum Lingonenſem epiſcopum, nuntiaverunt eum, facinorum ſuorum metuentem diſcuſſionem, fugæ arripuiſſe præſidium. Tunc ex præcepto ipſius papæ lectæ ſunt ſententiæ ſuper hujuſcemodi re promulgatæ ab orthodoxis patribus: ſicque univerſi concilii judicio excommunicationis eſt pœna damnatus. Quod audiens epiſcopus Veſontionenſis, ſurrexit, & quomodo E eumdem reum excuſare nitens, ex divina virtute per beati Remigii merita ſilentio condemnatus ſit, patefecit: coram eodem conventu ſatis devote veniam petens, quod ejuſdem miraculi novitatem conſque negligenter celaverit. Hic ex pia devotione & alacritate cordis domnus papa in lacrymas compunctus, ſic ait: Adhuc vivit beatus Remigius. Tunc ex præcepto ejus omnes ſurrexerunt, & cum eo ante ejuſdem ſancti ſepulcrum proſtrati, antiphonam ſancti Remigii ex integro devotiſſime cecinerunt.

Poſt hæc ſurgens Conſtantienſis epiſcopus, confeſſus eſt ſe ignorante a quodam fratre ſuo emptum ſibi epiſcopium fuiſſe: quod cum reſciſſet, ne contra fas ordinationem illam ſuſciperet,

voluiſſe

voluiſſe aufugere, ſed ab eodem violenter captum, epiſcopali contra voluntatem ſuam eſſe dignitate donatum. Quod ſacramento comprobare juſſus, nec renuens, ſic judicatus eſt ſimoniacæ hæreſis non incurriſſe facinus. Accedens denique Namnetenſis confeſſus eſt genitorem ſuum epiſcopum fuiſſe civitatis, & in ejus vita donum epiſcopii ſe percepiſſe, mortuoque illi ſubrogatum per largitionem pecuniæ. Quapropter judicio ſynodi, ſublato annulo & paſtorali pedo, privatus eſt pontificali miniſterio, condonato ei, intervenientibus epiſcopis, tantummodo preſbyteratus officio.

Horum igitur cauſa tali modo terminata, commonuit domnus papa archiepiſcopos qui erant in præſentia, ut quem ſuffraganeorum ſuorum ſimoniacæ peſtis eſſe reum ſcirent, coram omnibus notificare non renuerent. Quibus id omnino ſe ſcire denegantibus, habitus eſt ſermo de epiſcopis qui invitati ad ſynodum venire noluerant, nec aliquod inde ſuæ excuſationis ſcriptum tranſmiſerant illo. Vnde competentibus ad hæc patrum recitatis ſententiis, pœna damnati ſunt excommunicationis, cum omnibus illis qui ipſius papæ formidantes adventum, hac de re profecti erant in expeditionem regis: nominatim vero Senonenſis archiepiſcopus, Bellovacenſis, & Ambianenſis epiſcopus: ſed & abbas ſancti Medardi, quia abſque licentia receſſerat a conventu concilii. Excommunicatus eſt etiam ſancti Iacobi archiepiſcopus Gallicienſis, quia contra fas ſibi vendicaret culmen apoſtolici nominis.

Poſt hæc petentibus eis qui ſanctæ religionis amatores ibi aderant, plurima ſanctorum patrum decreta, quæ jam per incuriam pro nihilo habebantur, præcepto ſuæ autoritatis renovavit; & multa quæ in Gallicana eccleſia exercebantur illicita, ne fierent ulterius, ſub anathemate prohibuit. Videlicet:

CANONES.

I.

Ne quis ſine electione cleri & populi ad regimen eccleſiaſticum proveheretur.

II.

Ne quis ſacros ordines, aut miniſteria eccleſiaſtica, vel altaria, emeret aut venderet. Et ſi quis clericorum quidlibet eorum emiſſet, id cum digna ſatisfactione ſuo epiſcopo redderet.

III.

Ne quis laicorum, eccleſiaſticum miniſterium vel altaria teneret, nec epiſcoporum quibus conſentirent.

IV.

Ne quis in atriis eccleſiarum, præter epiſcopum & eius miniſtrum, quaſlibet conſuetudines exigere præſumeret.

V.

Ne quis pro ſepultura, vel baptiſmo, ſive pro euchariſtia, aut infirmorum viſitatione, quidquam exigeret.

VI.

Ne quis clericorum, arma militaria geſtaret, aut mundanæ militiæ deſerviret.

VII.

Ne quis clericus vel laicus uſuras exerceret.

VIII.

Ne quis monachus, vel clericus, a ſuo gradu apoſtataret.

IX.

Ne quiſquam aliquibus ſacri ordinis iter agentibus violentiam ullam inferre auderet.

X.

Ne quis pauperes homines rapinis vel captionibus vexaret.

XI.

Ne quis inceſtuoſæ coniunctioni ſe copularet.

XII.

Ne quis legitima uxore derelicta aliam duceret.

Et quia novi hæretici in Gallicanis partibus emerſerant: eos excommunicavit, illis additis qui ab eis aliquod munus vel ſervitium acciperent, aut quodlibet defenſionis patrocinium illis impenderent.

Pari modo damnavit & Sodomitas.

Excommunicavit etiam comites Engelrai & Euſtachium propter inceſtum: & Hugonem de Braina, quia legitimam uxorem dimiſerat, & aliam ſibi in matrimonio ſociaverat. Interdixit & Balduino comiti Flandrenſi, ne filiam ſuam VVilielmo Nortmanno nuptui daret; & illi, ne eam acciperet. Vocavit etiam comitem Tetbaldum, quoniam ſuam dimiſerat uxorem.

Votavit & Gozfridum Andegavenſem uſque ad ſynodum futuram Moguntiæ, ibi excommunicandum, niſi relaxaret quem captum tenebat, domnum Gervaſium, qui tunc erat præſul ſedis Cenomanicæ: poſtea vero ab ejuſdem tyranni poteſtate exemptus, VVidone archiepiſcopo defuncto, a rege Francorum Henrico ſubrogatus eſt ad regimen Remenſis eccleſiæ.

Excommunicavit denique illos, de quibus proclamationem fecerant Compendienſes clerici, propter quorum injuſtitiam illuc detulerant corpus ſancti martyris Cornelii: eos quoque qui ab eadem ſynodo redeuntibus aliquid inferrent impedimenti.

Privilegium autem quod fecerat ſancto Remigio ibidem in conſpectu omnium recitatum confirmavit, & conſtituit omni tempore, ſicut ſcriptum continebatur, inviolabiliter conſervari: ſicque benedictione data concilium ſolvit.

QVÆ CONCILIVM SECVTA SVNT.

Hujuſmodi ergo ordine, beati patris Remigii devotus Romanæ ſedis pontifex quartam celebravit tranſlationem, & feliciter ſexto Nonas Octobris conſummavit divinæ domus ſanctificationem: quam etiam, ut declaratum eſt, trium dierum continuatione inſignivit celebratione ſynodi milleſimo & quadrageſimonono anno feliciſſimæ incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti. Quapropter, ut deliberaverat, ex divina diſpoſitione compos effectus deſiderii ſui, die ſubſequenti, poſt expletionem ſynodicam, venit in capitulum fratrum, ſeque eis innotuit ſuum velle accelerare reditum.

Anno Christi 1049.

reditum. Vnde ſpiritalibus illos demulcens colloquiis, ſocietatem eorum devote petiit & accepit, ſuamque eis humiliter petentibus ipſe largitus eſt, & proſtratos ad publicam confeſſionem abſolvit, & ex ordine omnes deoſculatos apoſtolica benedictione ſanctificavit.

Poſt hæc egreſſus, epiſcopos, & abbates, cæteroſque eccleſiaſtici ordinis, qui nondum receſſerant, convocavit: & cum eis eccleſiam ingreſſus, miſſarum ſolennia celebrari fecit. Quibus expletis, ad ſancti ſepulcrum, quod, ut dictum eſt, ſuper altare beati Chriſtophori poſt baſilicæ dedicationem collocaverat, cum humili devotione acceſſit: ibique oratione completa, illud devote ſuppoſitis humeris inde extulit, & in ſtatione ſibi decenter apparata cum divinis laudibus repoſuit. Vbi iterum atque iterum cum lacrymis ſe proſternens, tandem in viam ſuam exiit: & uſque ad caſtelli aditum comitatus cum canticis ſpiritualibus a fratribus, & numeroſo conventu populi, omnibus valedicens receſſit.

Accedens * autem, inde ad ſui laboris recompenſationem retulit fructum magnæ mercedis, in arcano ſcilicet devoti pectoris ignem præcipuæ dilectionis, quo ab illo tempore erga eumdem glorioſum patrem Remigium magnopere dignoſcitur flagraſſe: ut idem ipſe fatetur in quadam epiſtola directa poſtmodum epiſcopis Franciæ, quam ſuo loco in ſubſequentibus curabimus ponere.

* f. Abſcedens autem inde.

Ex qua gratia etiam alterius gratiæ adeptus eſt emolumentum, cum ei divina virtus de quibuſdam, qui ei impedimentum advenienti in Gallias conati erant inferre, ultionem præſtitit per ipſius ſancti, cui fuerat famulatus, meritum. Nam, ut multos prætermittamus, qui illi fuere contrarii, Gebuinus Laudunenſis epiſcopus, & Hugo de Braina caſtello, qui inter ejus derogatores quaſi ſigniferi extiterunt, eodem anno ignominioſa morte vitam finierunt. Ille enim, quia exitialem technam, ut apoſtolicam devitaret præſentiam, regi ſuggeſſit, & hanc maxima parte cleri ſui devote expetente, ipſe a ſua ſede longe aufugit: nec dominici corporis viatico a malitia ſua ſanctificatus, nec ab eodem clero ſuo conſolatione viſitationis in extremis refocillatus, divino judicio extra fines epiſcopii ſui ſolus obiit quaſi peregrinus. Alter vero, quia caput miniſtri Chriſti ſe abſciſſurum fuerat minitatus, ore ſacrilego, quo impia verba protulerat, hoſtilis gladii abſciſſione eſt mutilatus.

Dignum eſt ad * poſterum memoriam aliud miraculum ſupradictis addere, quod divina potentia in manibus hujus pontificis operata eſt, ex ea qua erga patronum noſtrum flagrabat devotione. Anno enim ſecundo poſt expletionem eorum quæ præmiſſa ſunt, cum Romæ moraretur, caſu accidente per pincernæ incuriam vas illud fractum eſt, quod ſibi datum eſſe a præfato abbate Herimaro in primordiis hujus opuſculi memoratum eſt. Quod ubi pro certo agnovit, aliquantum graviter tulit. Licet enim multa haberet pluris precii, præ cæteris tamen illud diligebat, quia in initio apoſtolatus ſui ex parte ſancti Remigii ſibi miſſum aſſerebat: ideoque ad bibendum, ſupra cætera quæ erant in obſequio ejus, illi delectabilis eſſe ſolebat.

* poſterorum

Dum ergo cum ſpiritualibus quibuſdam viris, qui ei præſentes erant, placido, ut ſemper erat, vultu, ex eodem damno conquereretur, & aurifex

A peritus reficiendi hujuſmodi fracturam ab eo perquiri præciperetur: quidam eorum alludentes, ſeria & alacri reſponſione dixerunt, quod ſanctus hic, in cujus illud tantopere amplectebatur devotione, tanti eſſet apud Dominum meriti, ut ei idem vas integrum ſua reformaret interceſſione. At ille nihil inde ſe diffidere cum ſpirituali jucunditate reſpondens, ejuſque virtutes multiplici ſermone exaggerans, vas fractum ſibi deferri præcepit. Quo delato, avulſam inde particulam ſuo loco repoſuit: &, quaſi aurifici ad reficiendum reſervaretur, ſignum tamen crucis, ut fertur, ei caute imprimens, recondi juſſit. Quod in craſtino velut cauſa reficiendi coram delatum, ita operatione divina integrum eſt inventum, ut nullum in eo B fracturæ poſſet reperiri veſtigium.

Hoc itaque videns venerabilis papa, Dei omnipotentiam collaudavit, & hujus miraculi novitatem meritis beati Remigii adſcripſit, per cujus interventum, fidei efficacia id obtinere meruit. Ne autem ex hac relatione arguamur mendacii, ideoque frivolum habeatur hujus ſcripti memoriale: proferimus tres idoneos teſtes, quorum indicio id nobis poſtmodum contigit agnoſcere, Hugonem videlicet Nivernenſem epiſcopum, & Hugonem Remenſis eccleſiæ diaconum, & quemdam clericum Aylenardi quondam Lugdunenſis archiepiſcopi capellanum, nomine Benedictum. Quorum duo primi concilio ab eodem papa, ut moris C illi erat, decimoquinto die poſt dominicam reſurrectionem Romæ habito interfuerunt: & quod retulimus, ab his qui præſentes viderunt, id vere factum eſſe didicerunt. Tertius vero cum domino ſuo præſens interfuit: & quod videndo comperit, nobis poſt aliquot annos ſciſcitantibus indicavit.

Vir denique venerabilis ſæpe dictum apoſtolum noſtrum eo magis ferventi excolens dilectione, cumque ſummopere deſiderans honorare, & illius monaſterium ſua autoritate nobilitare: epiſtolam ejus laude refertam direxit ſanctæ eccleſiæ filiis in Francia conſtitutis, qua decrevit apud eos haberi D celebrem ipſius ſancti feſtivitatem, quæ recolitur Kalendis Octobris.

Plurima etiam ad eccleſiaſticam utilitatem pertinentia, quæ in præfata ſynodo in ejus baſilica habita tractaverat, juſſit apud eos capitulatim digeri, & inter orthodoxos canones numerari. Cujus epiſtolæ textum, quia ordo narrationis videtur exigere, huic operi dignum judicavimus inſerere. Ejus vero exemplar hujuſmodi eſt:

Leo epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, fratribus & filiis catholicis per univerſum regnum Francorum conſtitutis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

COMPERTUM caritati veſtræ credimus, quod poſt conſecrationem noſtram, illam videlicet, E qua benignitas Dei humilitatem noſtram ſanctæ Romanæ eccleſiæ præeſſe voluit, Germaniam Galliamque viſitavimus; ac Remorum urbem adeuntes, maximo voto & ſumma devotione eccleſiam beati Remigii (ut longe ante deſideravimus) Deo annuente, & ejuſdem ſanctiſſimi viri patrocinantibus meritis, cum magna gloria dedicavimus; atque poſt conſecrationem eccleſiæ in eadem ſynodum celebrantes, plurima ad utilitatem Chriſtianæ religionis neceſſaria conſilio coepiſcoporum * ſuorum, aſſenſu etiam & laude cleri & populi, quorum innumera multitudo ad tantæ devotionis

* forte noſtrorum,

Anno Christi 1049.

tionis celebritatem confluxerat, ſtatuendo confirmavimus. Quæ omnia, capitulis digeſta inter canones haberi præcepimus, & poſtea in omnibus ſynodis quas habimus, idipſum confirmare curavimus. Et quoniam beatiſſimum Remigium gentis Francorum prædicatorem, & apoſtolum ſcimus, venerari & honorare illum, quem Dominus in cælo mirificavit, prout poſſumus, debemus: præſertim cum ſemper in noſtro pectore inde ipſius amor ferventius ardeat, quod preciosiſſimum corpus ipſius ſanctiſſimi viri propriis manibus transferentes in locum ſibi præparatum, miraque pulcritudine exquiſiti operis decoratum, repoſuimus. Vnde veſtram admonere volumus dilectionem, ut ſicut nos in ejus obſequiis perpenditis gratulari, ita & vos cauſa noſtri amoris, maximeque ex debito paterni honoris, ſolennitatem ejus, quæ eſt Kalendis Octobris, celebrem habeatis. Quia etſi aliis non eſt apoſtolus, tamen vobis eſt: nam primitiæ ejus vos eſtis in Domino. Hunc itaque honorem patri & apoſtolo veſtro exhibete: ut, juxta promiſſum Domini, longævi ſuper terram vivere, & ejuſdem patris precibus æternæ beatitudinis felicitatem mereamini poſſidere. Valete.

Notæ Severini Binii.

De hac ſynodo Hermannus Contractus: *Autumnali*, inquit, *tempore Dominus papa ſynodum magnam Remis cum Galliarum epiſcopis habuit*. De eadem Sigebertus in libro de illuſtribus ſcriptoribus eccleſiaſticis cap. 153. ita ſcribit: *Anſelmus Remenſis monachus ſcripſit itinerarium noni Leonis papæ a Roma in Gallias, ob hoc maxime, ut notificaret, quanta autoritate Remis, vel in aliis urbibus, ſynodum celebrarit: qua ſubtilitate & juſtitia examinaverit cauſas eccleſiaſticas, qua diſcretione peccantes correxerit, quomodo ei virtus Dei cooperata ſit. Quod ſatis patuit in una cauſa Remenſis ſynodi, ubi dum epiſcopus Friſingenſis contumaciter ageret contra apoſtolicam autoritatem, repente in omnium oculis obmutuit* Hæc Sigebertus. Acta concilii integra ab autore ejus temporis, qui vidit, quamfideliſſime ſcripta, accepit ex Remenſi eccleſia Baronius, eaque appendici to. 11. unde nos eadem huc tranſtulimus, inſeruit.

Inter eos qui ſynodo interfuiſſe narrantur, ponitur Ivo Sagenſis; quem rectius Sagienſem appellandum eſſe bene monuit reverend. dominus Ioannes Picardus ſancti Victoris Pariſienſis canonicus. Nam Sigeberti continuator ipſe, monachus Beccenſis in Nortmannia, ita eum paſſim nominat. Eſt vero Sagienſis epiſcopus archiepiſcopo Rotomagenſi ſubditus. Quod autem deſideratur in actis concilii hujus, ſupplebit VVilielmus Gemmeticenſis monachus æqualis lib. 7. cap. 15. his verbis: *In illo tempore ſanctus Leo papa Gallias expetiit, eccleſiam ſancti Remigii Remenſis archiepiſcopi conſecravit, ejuſque corpus in eccleſiam nuper dedicatam tranſtulit. Tunc Remis idem papa grande concilium tenuit, & deſides epiſcopos vel abbates acriter redarguit: inter quos, ut dicunt, propter combuſtionem eccleſiæ Ivoni dixit: Quid feciſti perfide? Qua lege damnari debes, qui matrem tuam eccleſiam cremare auſus es? Eloquens Ivo palam confeſſus eſt, ſe malum quidem feciſſe, ne deteriora fierent a ſceleroſis ſuper filios eccleſiæ. Denique pœnitentiam ſecundum ſagacis papæ juſſum accepit, ac de reſtituenda ſancti Gervaſii eccleſia operam adhibuit.* Vt id vero enucleatius perſcribatur, neceſſario fuerit relegendum caput 13. ejuſdem VVilielmi Gemmeticenſis, aientis Robertum & Aveſgotum filios VVilielmi Sorengii depopulatos fuiſſe Sagienſem eccleſiam, & in eam prædonum collocaſſe turbam. Quod ægertime ferens Ivo, nobiles barones Nortmanniæ, præcipueque Hugonem Grantemaiſnilium rogavit ſibi cum ſuis adeſſe turmis. Sorengii vero cernentes exercitum, fortiter reſtiterunt. Ivo contra juſſit vicinas ædes incendi. *Mox*, inquit VVilielmus Gemmeticenſis, *parochiani juſſis parent epiſcopi: ignis vero immiſſus flante vento ad eccleſiam currit, ipſamque invadens conſumit, & impios in ea furentes acriter angit.* Et cap. 14. ejuſdem libri: *Proſtratis, ut dictum eſt, filiis diſcordiæ, ſimplicibus in pace circa Sagium licuit aliquantulum reſpirare. Nobilis Ivo præſul eccleſiam cooperire ſategit, & quarto Nonas Ianuarii iterum dedicavit.* Hæc ex VVilielmo Gemmeticenſi R. D. Ioannes Picardus.

G. C. Addit Ordericus, libro v. quod in his actis præter miſſum eſt, prohibuiſſe Leonem in hoc concilio, ne presbyteri conjuges haberent: quod Hugonis abbatis Cluniac. conſilio factum docet Albericus in chronico.

CONCILIVM MOGVNTINVM XLII. EPISC. CONTRA SIMONIAM aliave vitia cleri celebratum anno domini MXLIX. tempore Leonis papæ IX.

Anno Christi 1049.

De tempore hujus ſynodi variant ſcriptores. Lambertus, quem ſequitur Serarius in hiſtoria Moguntina ad annum Chriſti 1050. abbas Stadenſis eamdem ad annum Chriſti 1051. refert. Ego Baronium ſectatus, veriorem eſſe puto ſententiam Hermanni Contracti, & Adami Bremenſis qui hæc & ſcripſerunt & viderunt; nimirum hanc ſynodum anno 1049. celebratam eſſe. De rebus in ſynodo geſtis Hermannus nihil præter iſta: *Moguntiacum veniens aliam ſynodum quadraginta prope epiſcoporum coram imperatore & regni noſtri principibus celebravit.* Adamus autem Bremenſis libro 3. cap. 31. acta hujus ſynodi prolixius enarrans, hæc ſcribit: *Tunc habita eſt ſynodus generalis apud Moguntiam, præſidente domno apoſtolico, & imperatore Henrico, cum epiſcopis Bardone Moguntinenſi, Eberhardo Treverenſi, Hermanno Colonienſi, Adalberto Hamburgenſi, Engelhardo Magdeburgenſi, cæteriſque provinciarum ſacerdotibus. In eo concilio quidam Spirenſis epiſcopus, nomine Sibico, cui crimen adulterii intendebatur, examinatione ſacrificii purgatus eſt. Præterea multa ibidem ſancita ſunt ad utilitatem eccleſiæ, præ quibus ſimoniaca hæreſis, & nefanda ſacerdotum conjugia, holographa ſynodi manu perpetuo damnata* * *eſt: quod veniens domum noſter archiepiſcopus non tacuiſſe probatur. De mulieribus ſtatuit eamdem ſententiam, quam prædeceſſor ejus memorabilis Alebrandus, & antea Libentius, inchoaverant: ut ſcilicet fierent extra ſynagogam, & civitatem, ne maleſuada pellicum vicinia caſtos violaret obtutus. Hæc ſynodus facta eſt anno domini 1049. ipſe eſt archiepiſcopi ſeptimus. Et tunc majus altare tribunalis dedicatum eſt in honorem Genitricis Dei. De qua ſynodo mentionem ideo feci, quod dominus Adelbertus eo tempore, quo tam clari homines in eccleſia fuerunt, ſapientiæ ac virtutum merito fere omnes præcelluit: tantus apud papam, talis apud Cæſarem habebatur, ut de publicis rebus abſque ejus concilio nil ageretur.* Hæc Adam.

Tempus concilii.

Acta concilii quæ?

* ſunt:

Hac eadem ſynodo, interceſſione pontificis aliorumque principum, imperatori reconciliatus eſt Lotharingiæ dux Godefridus: de cujus animi magnitudine, bellica gloria, belliciſque contra imperatorem & eccleſias nonnullas expeditionibus, tandemque de admirabili voluntaria pœnitentia ejuſdem, plura Lambertus: quamquam in tempore graviter aberret. *Hac ſynodo*, inquit Chapeavilla in notis cap. 1. tom. 2. *imperator quæſtionem propoſuit coram ſancta ſynodo de legenda ſancti Servatii Leodienſis epiſcopi, de geſtis ejus ac ſupputatione annorum: quæ omnia, facta diligenti diſcuſſione, ut pie credenda, ſunt ſynodali decreto confirmata. Ioannes Presbyter chronico Gemblacenſi.*

G. C. De concilii hujus epocha dubitare non ſinit VVibertus in vita S. Leonis: ubi dicitur ſanctus pontifex, poſt Remenſe concilium per Germaniam rediens, *generale apud Maguntiam concilium habuiſſe.* Ex eo quoque diſcimus, Sibichonem ibi peieraſſe: atque in perjurii pœnam, *maxillam ejus manſiſſe contortam paralyſi, quamdiu vixit.* Remenſe quoque concilium, hujus epocham adſtruit: cum in eo Gozfridus Andegavenſis ad ſynodum futuram Moguntiæ vocetur.

CONCILIVM

ANNO CHRISTI 1050.

CONCILIVM ROTOMAGENSE, A MALGERIO ARCHIEP. ROTOMAGENSI, cum duobus ſuffraganeis epiſcopis, celebratum circa annum Chriſti M L.

Nunc primum in lucem editum ex R. P. Iacobi Sirmondi S. I apographo, quod ex codice ſancti Michaelis de Tumba deſcripſerat.

TITVLI CANONVM.

I. *De ſymbolo fidei catholicæ.*
II. *Vt epiſcopatus a principe, datis muneribus, non ambiatur.*
III. *Vt epiſcopi ad alias civitates non transeant.*
IV. *Ne monachi ad honores per pecuniam aſpirent.*
V. *Vt epiſcopus epiſcopum non ſupplantet, nec abbas abbatem.*
VI. *Vt epiſcopus ſacros ordines non vendat.*
VII. *Vt epiſcopi officiales ab ordinandis munera non exigent.*
VIII. *De ſcientia & ætate ordinandorum.*
IX. *Alienum clericum epiſcopus non ordinet.*
X. *Vt epiſcopus clericorum ſtipendia laicis ne largiatur.*
XI. *Ne archidiaconus archidiaconum ſupplantet.*
XII. *Ne clericus clericum ſupplantet.*
XIII. *Ne presbyter presbyteri eccleſiam uſurpet.*
XIV. *Ne chriſma vendatur.*
XV. *Vt pro dedicandis eccleſiis munera non exigantur.*
XVI. *Vt pro baptiſmate pecunia non exigatur.*
XVII. *Vt baptizatorum in albis candela & chriſmale tantum donetur.*
XVIII. *Ne pœnitentes per avaritiam graventur, aut alleventur.*
XIX. *Vt baptizati in eccleſia per octo dies in albis repræſententur.*

EPISTOLA SYNODICA AD EPISC. cæteroſque orthodoxos provinciæ Rotomagenſis.

Fratribus noſtris, ac comprovincialibus epiſcopis, & cæteris orthodoxis fidelibus, Malgerius ſanctæ Rotomagenſis eccleſiæ prælectus epiſcopus, Hugo Ebroicacenſis ſedis epiſcopus, Rotbertus Conſtantiæ ſedis epiſcopus, & omne concilium in Domino ſalutem.

QVONIAM, ſanctiſſimi fratres, ſanctam matrem eccleſiam a primo ſui honoris & tranquillitatis ſtatu penitus immutatam videmus, partim ſublatis e vita bonis principibus, partim ignaris & imbecillibus ſucceſſoribus, ſed & magis peccatis noſtris exigentibus: placuit ſacerdotalem inter nos fieri conventum, ut ſalutifera collatione, in quantum divina nobis gratia inſpiraverit, quod male a nobis erratum eſt, corrigamus; quod recte & ſobrie factum, ſtabiliter teneamus. Incumbebat enim nobis & neceſſarium conſilium tractare ſuper his, quæ noſtris temporibus ab inimicis eccleſia ſancta patitur. Sed quia, ut ait beatus Gregorius, ordo erectionis in bono iſte eſt, ut primum contra nos, & poſtmodum contra malos erigamur: quod a nobis conſtat admiſſum, a nobis quoque primum judiciali ſententia expietur. Et licet de re hujuſmodi, quam ſalubri ordinatione conſtituere volumus, præcedentium patrum priſca autoritas nequaquam ſiluerit: tamen quia multi inter nos ſunt, qui aut exiguam, aut pene

Malgerius Guillelmi ducis hoſtis erat.

A nullam rectæ eruditionis notitiam contigerunt, neceſſarium duximus ea quæ a ſanctis patribus nobis tradita ſunt in medium recenſere. Videlicet.

CANONES.

I. *De ſymbolo fidei catholicæ.*

In primis, ut catholicæ & apoſtolicæ fidei ſymbolum firmiter teneamus.

II. *Vt epiſcopatus a principe, datis muneribus non ambiatur.*

B Vt illa pernicioſa conſuetudo, & inexplebilis avaritiæ corruptela funditus eradicetur, qua multos pernicioſa munera undecumque collegiſſe audivimus, quibus principem regni & familiares ejus corrumpere valeant, ut ad epiſcopatus honorem valeant pervenire. Quod nulla quidem humilitate, ſed ambitioſa dominatione fieri non dubium eſt. Vnde hanc peſtem a finibus eccleſiæ repellendam judicamus: ne gratiam ſancti Spiritus, vilis mercaturę compendiis appretiabilem facere videamur.

C III. *Vt epiſcopi ad alias civitates non tranſeant.*

Vt nullus epiſcoporum de civitate in qua denominatus & ordinatus eſt, ad aliam amplioris honoris cauſa tranſire præſumat: ſicut de quibuſdam auditum eſt, qui putabant euangelico exemplo poſſe tueri cupiditatem ſuam: per quod, ex occaſione perſecutionis apoſtolici prædicatores jubentur tranſire de civitate in civitatem. Quod omnino priſca ſanctorum patrum.....

IV. *Ne monachi ad honores per pecuniam adſpirent.*

Similis ſententia de monachorum ordine....... Nullus per pecuniam, niſi com- D muni fratrum...... S. Benedicti ad hujuſmodi honorem adſpiret.

V. *Vt epiſcopus epiſcopum non ſupplantet, nec abbas abbatem.*

Vt nullus epiſcopus, ſive abbas, alterius epiſcopi, vel abbatis honorem, ſupplantare præſumat.

VI. *Vt epiſcopus ſacros ordines non vendat.*

Vt nullus epiſcopus presbyterum aut diaconum, nec aliquem inferioris ordinis cle- E ricum, per pecuniam ordinare præſumat.

VII. *Vt epiſcopi officiales ab ordinandis munera non exigant.*

Vt nullus ex officialibus epiſcopi, archidiaconus videlicet, aut notarius, pro ordinandis clericis munera exigat.

VIII. *De ſcientia, & ætate ordinandorum.*

Vt ad ſacros ordines, niſi eruditi, & ætate legitima, non promoveantur.

IX. *Alie-*

Anno Christi 1050.

IX. *Alienum clericum epiſcopus non ordinet.*

Vt epiſcopus alterius diœceſis clericum, niſi ſub legatione, aut probabilibus ſignis, ordinare præſumat.

X. *Vt epiſcopus clericorum ſtipendia laicis ne largiatur.*

Vt epiſcopus, clericorum eccleſiæ ſtipendia, aut terras, laicis beneficiare minime præſumat.

XI. *Ne archidiaconus archidiaconum ſupplantet.*

Vt nullus archidiaconus, alterius archidiaconum ſupplantare præſumat.

XII. *Ne clericus clericum ſupplantet.*

Similiter clericus, alterius clerici honorem non invadat.

XIII. *Ne presbyter presbyteri eccleſiam uſurpet.*

Presbyter quoque, alterius presbyteri eccleſiam temeraria uſurpatione quærere non audeat.

XIV. *Ne chriſma vendatur.*

Vt ſacrum chriſma nullus vendere præſumat.

XV. *Vt pro dedicandis eccleſiis munera non exigantur.*

Vt in dedicandis eccleſiis nullus coacta munera exigat, niſi ſponte a fidelibus donentur. Sed ne hac occaſione dilatio ulla conſecrandis eccleſiis ingeratur.

XVI. *Vt pro baptiſmate pecunia non exigatur.*

Vt pro baptizandis cathecumenis nullus quoque pecuniam, niſi ſponte quoque donetur, quærere præſumat.

XVII. *Vt baptizatorum in albis candela & chriſmale tantum donetur.*

Vt in albis baptizatorum, ſolummodo candela & chriſmale capitium donetur, niſi quid benignitas humana privato conceſſerit.

XVIII. *Ne pœnitentes per avaritiam graventur, aut alleventur.*

Vt pœnitentes occaſione avaritiæ gravare, aut levare, nemo præſumat: ſed juxta modum culpæ, vel poſſibilitatem naturæ, moderetur pœnitentia. Tales namque, ſi hujus ſanctionis tranſgreſſores inveniantur, gradus ſui periculo ſubjaceant.

XIX. *Vt baptizati in eccleſia per octo dies in albis repræſententur.*

Vt baptizati, in eadem eccleſia, in qua regenerationis gratiam acceperunt, & in qua parochiani exiſtunt, per octonos dies in albis repræſententur cum cereis ardentibus. octavo.........

*** DE BERENGARII HERESIARCHÆ *damnatione multiplici.*

Opuſculum Anonymi qui ſcribebat anno 1088. quo mortuus eſt Berengarius.

Petrus Franc. Chiffletius S. I edidit ex MS. codice S. Augendi. Hoc vero conciliis quæ Berengarianam cauſam agitarunt, præmittere viſum eſt.

BERINGERIUS Andegavenſis hæreſim ſui nominis condidit, & veritatem Dominici corporis & ſanguinis, contra euangelicam veritatem abnegare præſumpſit. Videlicet aſſerens, panem & vinum in ſacrificio Domini, non vere, nec eſſentialiter, ſed figurate tantum converti in corpus & ſanguinem Dominicum: quod catholicæ fidei & euangelicæ veritati apertiſſime adverſatur, uti ſancti patres docuerunt. Quapropter ſanctus Leo papa IX. camdem hæreſim ſuo tempore ad apoſtolicam ſedem per literas* ipſius Beringerii delatam, generali ſynodi judicio diligentius ventilavit, & ventilatam ſynodali judicio damnavit. Ipſum quoque Beringerium communione eccleſiæ privavit; quam ipſe Dominici corporis & ſanguinis communione ſuis aſſertionibus voluit privare. Deinde ipſum ad proximam tunc ſynodum, in proximo Septembri ab eo Vercellis celebrandam, vocavit audiendum. Ad hanc ſynodum non ipſe Beringerius, ſed quidam ejus fautores pervenerunt: qui ſe legatos ejus eſſe aſſerentes, eumque defendere volentes, in primo aditu defecerunt. Domnus autem apoſtolicus iterum ſynodali judicio ſententiam Beringerii, & librum Ioannis Scotti de corpore Domini, ſub anathemate damnavit: & fidem, quam omnes catholici de veritate corporis & ſanguinis Domini hactenus habuerunt, & adhuc habent, confirmavit. His utriſque ſynodis domnus Lanfrancus, non multo poſt Anglorum archiepiſcopus, ſcribens contra Beringerium, ſe interfuiſſe fatetur: in quarum priore de Beringeriana hæreſi ſe infamatum, & expurgatum; ſed in utriſque, ejuſdem hæreſeos damnationi cum omnibus catholicis ſe aſſenſiſſe teſtatur.

an. 1050. — * ad Lanfrancum datas — ao. 1050.

Victor quoque papa, & in ſede, & in autoritate ſucceſſor ſancti Leonis papæ, miſſo legato in Gallias, venerabili inquam Hildebrando, tunc archidiacono, ſed noſtri temporis apoſtolico, generalem ſynodum Turonis congregavit: in qua ipſe Beringerius accepta optione defendendi ſe, cum ſe penitus defendere non poſſet, ſub jurejurando propriam hæreſim anathematizavit, & communem ſanctæ eccleſiæ fidem de veritate corporis & ſanguinis Domini ſe deinceps ſervaturum ſub eodem juramento promiſit; licet poſtea ad eamdem hæreſim redierit. (an. 1055.)

Nicolaus autem papa eidem Beringerio Romæ in generali ſynodo audientiam conceſſit, cauſamque ejus cum centum tredecim epiſcopis ſynodali judicio ventilavit. (an. 1059.) Sed ille iterum cum ſectam ſuam defendere non valeret, tandem quaſi correptus, libros propriæ hæreſeos in conſpectu domni apoſtolici, & totius ſynodi, manu propria concremavit: & errore abnegato, catholicam profeſſionem quam in Turonenſi concilio fecerat, ſub jurejurando iterum renovavit: ita pronuntians. Ego Berengarius, indignus, &c. *ut infra in concilio Romano anni 1059.*

Formam autem hujus juramenti & anathematis ita ſancta Epheſina ſynodus quibuſlibet abdicandis hæreſibus cap. xv. præſcripſit; & de hæreſi infamatos, non

tos, non niſi per hujuſmodi abdicationem hæreſis, expurgari debere decrevit: unde & a Beringerio talem receperunt ſatisfactionem. Hanc juratoriam profeſſionem Beringerii domnus papa Nicolaus ſtatim per diverſa tranſmiſit regna: ut omnes gratias agerent pro ejus converſione, quoniam pridem multum ſcandalizati ſunt de ejus averſione. Sed Beringerius more ſuo ad proprium vomitum redire non timuit, & ultra omnes hæreticos, Romanos pontifices, & ſanctam Romanam eccleſiam verbis & ſcriptis blaſphemare præſumpſit. Nempe ſanctum Leonem papam, non pontificem, ſed pompificem, & pulpificem appellavit; ſanctam Romanam eccleſiam, vanitatis concilium & eccleſiam malignantium; Romanam ſedem, non apoſtolicam, ſed ſedem ſatanæ, dictis & ſcriptis non timuit appellare. Sed hæreſim ſuam, poſt tot ſynodicas damnationes, & adjurationes, clanculo per diſcipulos ſuos uſquequaque non ceſſavit diſſeminare, & quoſlibet incautos veneno ſuæ hæreſeos inficere.

Vnde venerabilis papa Alexander ſucceſſor Nicolai papæ, litteris eum ſatis amice præmonuit, ut a ſecta ſua ceſſaret, nec amplius ſanctam eccleſiam ſcandalizaret. Ille autem ab incepto deſiſtere noluit, hocque ipſum eidem apoſtolico litteris ſuis remandare non timuit.

Quapropter reverendiſſimus papa Gregorius ſeptimus, ſucceſſor Alexandri, iterum eidem Beringerio audientiam in duabus * ſynodis generalibus Romæ conceſſit. Sed cum ipſe ſectam ſuam catholicæ fidei contrariam denegare non poſſet; C iterum ſub juramento eamdem abdicare, & fidem catholicam profiteri delegit, ſicut in ſuperioribus conciliis fecit. Tot igitur conciliis Beringerianam hæreſim damnatam percepimus, tum ex fidelium relatione virorum qui eiſdem conciliis interfuefuerunt, tum ex regeſtis Romanorum pontificum, tum ex ſcriptis religioſorum virorum, qui de his fideliſſime ſcripſerunt. Nam eadem concilia noſtris temporibus infra XL. annos celebrata reperiuntur, quot anni ab exordio pontificatus ſancti Leonis papæ uſque in præſentem annum computantur, qui eſt ab incarnatione domini MLXXXVIII. Vnde & adhuc multi vivunt, qui eiſdem conciliis interfuerunt: qui & nobis de eiſdem conciliis fideliſſime teſtificati ſunt.

* *altera anno 1078. ut probabile eſt: cui Berengarium interfuiſſe unus hic autor docet.*

Vltimæ quoque generali ſynodo ſub Gregorio papa ſeptimo, anno dominicę incarnationis MLXXIX. nos ipſi interfuimus, & vidimus quando Beringerius in media ſynodo conſtitit, & hæreſim de corpore domini, ſicut ſupra diximus, coram omnibus propriæ manus ſacramento abdicavit: videlicet ſub præſentia Gregorii papæ, Heinrici patriarchæ Aquileienſis, & reverendiſſimorum epiſcoporum Petri Albanenſis, beati Anſelmi Lucenſis, Landulfi de Piſa, Reginherii de Florentia, Hugonis Dienſis, Altmanni Patavienſis, & reliquorum centum quinquaginta epiſcoporum, & abbatum, & innumerabilium clericorum.

altera ann. 1079.

Horum igitur conciliorum tam generalium, & apoſtolica autoritate tam principaliter firmatorum ſanctiones, contra Beringerianam hæreſim nobis ſufficere debent. *Tum poſt diſputationem mere polemicam adverſus Berengarii dogma*: Nec neceſſarium, *inquit*, nobis videbatur, ut ſingulas Beringerii nænias enumeraremus, & enumeratas ſingulariter annullaremus: præſertim cum eruditiſſimi doctores, Lanfrancus inquam, & * Chriſtinus, ambo religione & eruditione Chriſtianiſſimi, non multo poſt epiſcopi, de his enucleatiſſime ſcripſerint. *Et*

* *Chriſtinū Chiffletius non alium eſſe putat quam Guitmundum. Vide quibus argumentis.*

A *poſt nonnulla*: Hæc autem in fine ſcedulæ ſimplicioribus fratribus, noſtris inquam ſimilibus, fraterna præmonitione ſuggerimus. *Quibus verbis, monachum ſe prodit: atque ut putat Chiffletius ex conjecturis quas affert, Benedictinum.*

CONCILIVM ROMANVM II.

in quo, damnato Berengario, Lanfrancus ſententiam abſolutionis retulit, anno ML. tempore Leonis papæ IX.

ANNO CHRISTI 1050.

QVO tempore iſta ſynodus Romæ celebrata fuerit, Hermannus Contractus in chronico, anno 1050. indicat breviter his verbis: *Dominus papa poſt paſcha ſynodum item Romæ collegit.* Qua de cauſa B celebratum, quidve in ea actum fuerit, oſtendit Lanfrancus in commentario quem contra Berengarium edidit, his verbis: *Tempore ſancti Leonis papæ delata eſt hæreſis tua* (alloquitur Berengarium ipſum) *ad apoſtolicam ſedem. Qui cum ſynodo præſideret, ac reſideret ſecum non parva multitudo epiſcoporum, abbatum, diverſique ordinis e diverſis regionibus religioſarum perſonarum, juſſum eſt in omni audientia recitari quas mihi de corpore & ſanguine domini litteras tranſmiſiſti. Portitor quippe earum legatus tuus, me in Northmannia non reperto, tradidit eas quibuſdam clericis. Quas cum legiſſent, & contra uſitatiſſimam eccleſiæ fidem ſcriptas animadvertiſſent, zelo Dei accenſi, quibuſdam ad legendum eas porrexerunt. Itaque factum eſt, ut non deterior de te quam de me fuerit exorta ſuſpicio, ad quem videlicet tales litteras deſtinaveris: putantibus multis, me fovere ac favere quæ a te dicerentur; vel gratia, qua te diligerem; vel fide, qua revera ita eſſe indubitanter tenerem. Igitur cum a quodam Remenſi clerico Romam perlatas recitator legeret, intellecto quod Ioannem Scotum extolleres, Paſchaſium damnares, communi de euchariſtia fidei adverſa ſentires: promulgata eſt in te damnationis ſententia, privans te communione ſancta eccleſiæ, quam tu privare ſancta ejus communione ſatagebas. Poſt hæc præcepit papa ut ſurgerem, pravi rumoris a me maculam abſtergerem, fidem meam exponerem, expoſitam plus ſacris autoritatibus quam argumentis probarem. Itaque ſurrexi: quod ſenſi, dixi: quod dixi, probavi: omnibus placuit: nulli diſplicuit.* Hactenus de ſynodo Romana D Lanfrancus, in qua damnato, ut vidiſti, Berengario, ipſe Lanfrancus abſolutionis ſententiam retulit.

Tempus concilii.

Berengarius condemnatus; Lanfrancus abſolutus.

In hoc eodem concilio contra Berengarium a Leone pontifice celebrato, idem pontifex decrevit pallium Dominico patriarchæ Venero, eidemque privilegium conceſſit, ut crucem ante ſe deferret: patriarchalemque ſedem approbavit, & epiſcopis Venetiæ provinciæ & Iſtriæ ſcripſit, ut huic tamquam primati ſuo obedirent, eumque revererentur. Hæc ex ſcripto chronico Andreæ Danduli. Quæ omnia renovata & confirmata ab Alexandro ſecundo in concilio Mantuano, idem E autor affirmat. Sicque plane tranſlatus fuit patriarchatus Gradenſis in Venetum, qui hactenus titulo Gradenſis ſedis potitus erat.

NOTÆ GABR. COSSARTII S. I.

^ Romæ habitam hoc anno ſynodum diſcimus tum ex Hermanno, cujus verba paulo ante legiſti; tum ex actis Remenſis concilii, cujus ſeſſione ſecunda ſtatutum eſt, ut archiepiſcopus Remenſis, & Dolenſis epiſcopus, medio Aprili, Romano concilio intereſſent. At cum annis etiam conſequentibus a Leone concilia Romæ habita ſint poſt paſcha, atque id moris ipſi fuiſſe dicat Anſelmus monachus in fine actorum concilii Remenſis: cur huic potius,

Tempus concilii.

ANNO CHRISTI 1050.

quam conſecutis conciliis prima illa Berengarii damnatio tribuatur, mox dicemus in notis ad concilium Vercellenſe. Recte autem admonet vir clariſſimus Franciſcus de Roye, in eruditiſſima diſſertatione de Berengario, bis lapſum eſſe autorem vitæ Lanfranci, quod & hoc concilium Leoni VIII. Pont. Max. tribuat; & Berengarium dicat eo reſponſales clericos duos pro ſe miſiſſe. Nam in Romano concilio, neque per ſe, neque alium ullum auditus eſt: neque clericos duos niſi ad Vercellenſe miſit.

Quit in hoc concilio Lanfranco locus.

Locum in hoc concilio vir idem eruditiſſimus Lanfranco inter abbates tribuit: qui anno tantum MLXIII. hoc eſt, annis poſt hoc concilium tredecim, abbas fuit. Alius hic erat Lanfranco in ſynodo locus, ad quam, ut ait ipſe, non tantum epiſcopi & abbates, ſed *diverſi ordinis religioſæ perſonæ* magno numero convenerant.

Cur ad concilium venerit.

Aliud eſt, quod eidem erudito viro excidit: veniſſe Romam eo anno Lanfrancum ad placandum pontificem, qui Normanniam totam, propter Guillelmi ducis cum Mathilde conſanguinea matrimonium, interdicto mulctaverat. De hoc enim interdicto egiſſe Lanfrancum, non cum Leone IX. ſed cum Nicolao II. qui poſt annos omnino IX. pontificatum adiit, diſcimus tum ex Lanfranci vita; cujus autor, Lanfranci ipſius ætati ſuppar; tum ex Beccenſi chronico, in quod ex ea vita pars iſta transfuſa eſt. Illius autem interdicti nulla, opinor, niſi in duobus his locis mentio.

*** *DE IOANNIS SCOTI LIBRO cujus in his contra Berengarium conciliis frequens mentio.*

GABR. COSSARTII S.I. ADMONITIO.

IOANNIS Scoti de euchariſtia librum non alium eſſe puto, quam qui extat hodie ſub nomine Bertrami. Primus hoc detexit Petrus de Marca Pariſienſis archiepiſcopus, eaque de re ſcripſit eruditiſſimam epiſtolam ad D. Lucam Dacherium, quæ Spicilegii Tomo II. ipſo in limine eſt edita. Præcipuum illius argumentum eſt, quod excerptus ex codice Ioannis Scoti locus, quem mox in Aſcelini epiſtola leges, totidem verbis eo in libro, qui dicitur Bertrami, reperiatur. Deinde librum ſuum Scotus Caroli Calvi juſſu ſcripſerat, ut ait Berengarius in litteris ad Ricardum; Bertramus pariter in epiſtola nuncupatoria, principis imperio adactum ſcripſiſſe ſe profitetur. Ioannes Scotus Paſchaſium impugnabat; in Paſchaſium Bertramus totus eſt.

Berengarii ad Ricardũ epiſt. infra.

Vnum eſt in quo aſſentiri ſententiæ hujus illuſtriſſimo eruditiſſimoque autori non poſſum; quod opus iſtud jam inde ab ortu ſuo ſub ementito Bertrami nomine delituiſſe credit: id agente ſcilicet Ioanne ipſo Scoto, ut hac tanquam larva tectus, hæreſeos invidiam declinaret. Primis enim temporibus, nulla Bertrami mentio, perpetua Ioannis Scoti. Hincmarus, Berengarius, Lanfrancus, Guitmundus, Durandus, Aſcelinus, ſynodi Romanæ, Vercellenſis, Pariſienſis, omnes Ioannem Erigenam, Scotum operis illius agnoverunt autorem: ac ne ſemel quidem exprobrata eſt aut cõmemorata nominis illa fictio, quam ignorare non poterant, ſi librum, quem ſciebant dicebantque eſſe Ioannis Scoti, alterius inſcriptum nomini videbant. Primus Sigebertus opus hoc Bertramo adſcripſit. Ratramno tribuit Anonymus a Cellotio noſtro in Appendice miſcellanea ad ſtoriam Gotteſcalci editus, quem Sigeberto recentiorem arbitror.

Eſt autem operæ pretium animadvertere, quod nuper in publicis de Theologia diſputationibus pari eruditione ac facundia docebat Bullionæus princeps Emmanuel Theodoſius dux Albretanus, nunquam viſa ſimul opera illa duo, quorum alterum Ioannis Scoti diceretur, alterum Bertrami. Nono, undecimo, duodecim & ſæculo, liber Ioannis Scoti legebatur; duodecimo & conſequentibus, Bertrami. Magnum indicium unius ejuſdemque operis (præſertim cum id aliunde tam multa perſuadeant) primum ſub uno, deinde ſub alio nomine prodeuntis.

*** BERENGARII AD LANFRANCVM epiſtola, cujus mentio in Romano concilio.

Edita To. II. Spicilegii Dacheriani.

Fratri Lanfranco Beringarius.

PERVENIT ad me, frater Lanfrance, quiddam auditum ab Ingelranno Carnotenſi, in diſſimulare non debui ammonere dilectionem tuam. Id autem eſt, diſplicere tibi, immo hæreticas habuiſſe ſententias Ioannis Scoti de ſacramento altaris, in quibus diſſentit a ſuſcepto tuo Paſchaſio. Hac ergo in re ſi ita eſt, Frater indignum feciſti ingenio, quod tibi Deus non aſpernabile contulit, præproperam ferendo ſententiam. Nondum enim adeo ſategiſti in ſcriptura divina cum tuis diligentioribus Et nunc ergo, Frater, quantumlibet rudis in illa ſcriptura vellem tantum audire de eo, ſi opportunum mihi fieret, adhibitis quibus velles, vel judicibus congruis, vel auditoribus. Quod quamdiu non fit, non aſpernanter aſpicias quod dico. Si hæreticum habes Ioannem, cujus ſententias de euchariſtia probamus: habendus tibi eſt hæreticus Ambroſius, Hieronymus, Auguſtinus, ut de cæteris taceam.

Hanc epiſtolam primus edidit Dacherius ex bibliotheca regia, ac deinde Franciſcus de Roye in diſſertatione de Berengario: quorum poſterior illam ipſam eſſe, quæ in Romano concilio prolata fuit, ex eo probat, quod intellexit concilium ex his litteris, *quod Berengarius Ioannem Scotum extolleret, Paſchaſium damnaret, communi de euchariſtia fidei adverſa ſentiret.* Quæ tria in hac epiſtola præſtat. Addo ego certiſſimum id eſſe ex poſtrema hujus epiſtolæ periodo: conſeratur modo cum his Berengarii verbis in epiſtola ad Aſcelinum: *Verba autem mea de Ioanne hæc fuerunt: non pervidiſſe omnia illius: quæcumque autem vidiſſem ad eam rem pertinentia, recitare me poſſe ex ſcriptis illorum, quos præfixeram habendos eſſe hæreticos in epiſtola ad Lanfrancum ſi Ioannes ille hæreticus haberetur.*

*** CONVENTVS BRIONENSIS in quo Berengarius convictus, anno domini ML. Leone IX. pontifice: Henrico I. Franc. rege: Guilelmo Notho Normanniæ duce.

DAMNATUS *Romæ Berengarius venenum ſuum ſpargere non ceſſavit. Quo vero in Normannia ſucceſſu, diſcimus ex opere Durandi Troarnenſis abbatis de corpore & ſanguine Chriſti: cujus hæc ſub finem, verba ſunt:* Is autem (Berengarius) dominicæ Incarnationis anno * 1053. Normannorum finibus irrepſit, & ad cœnobium, quod Pratellis nuncupatur, appulit; catholicoque viro, qui idem ſtrenue regebat cœnobium, a quo & honeſte ſatis exceptus fuerat, multa blaſphemus impie delatravit: quod ipſe quoque, eodem abbate, Ansfredo nomine, referente, dum apud me ſuper tanta impietate valde quereretur, non multo poſt agnovi. In multis itaque ſubtiliter ab eodem abbate pertentatus, in multis perinde reprehenſibilis & perfidus eſt repertus. Qui inde digreſſus, Normannorum principem * feſtinus adiit, quem ſua quoque irretire perfidia ſubtiliter attentavit. Verum ille licet ætate, adoleſcentiæ necdum excederet annos: tamen illum, quia catholicæ fidei merito præditus erat, & gratia, callide ſuſpendit: ſecumque, quoad regni ſui ad mediterraneam perveniret ſedem, Brionam vocabulo, detinuit. Vbi undique coactis catholicis ac ſapientibus viris, ſuper eadem re diſponebat conflictum haberi. Eo ergo ventum eſt, & res ſequenti die ventilanda propoſita. Cumque multi ex tota Normannia ſapientes, qui plurimi & clari

** Corr. 1050.*

** Guillelmus erat, is qui deinde Rex Angliæ.*

Anno Christi 1050.

clari habebantur, conveniſſent: præfatum hæreſiarcham Berengarium cum alio quodam, quem ſecum adduxerat, clerico, in cujus eloquentia victoriæ ſibi ſpem poſuerat, ita coram omnibus confutaverunt, atque evidenti ratione ſuperaverunt, quatinus eis ſilentium imponerent, verborumque quibus fidem catholicam tuebantur, aſſenſum ab eis extorquerent. *Narrat deinde, ipſum Carnutum petiiſſe: clericis illius urbis interrogantibus nihil reſpondiſſe: ſed mox ad eos litteras dediſſe, errorum adverſus catholicam fidem, & maledictorum in Leonem pontificem plenas. Quorum omnium tempus deſignat Durandus*, cum inſtaret conſtituta dies concilii poſtmodum Vercellis habiti.

Notæ Gabr. Cossartii S.I.

Tempus hujus conventus. Conventus hujus annum certiſſime deſignat Durandus, dum habitum eſſe docet paulo ante Vercellenſe concilium, quod anno ML Kal. Septembr. celebratum, ex noſtris ad illud notis mox intelliges. Quod ergo annum MLIII. notarũ apud eumdem legimus, mendum eſt manifeſtiſſimum. Quis autem in deſignando rerũ quibus ipſe interfuit tempore, non aliquando labatur? præſertim ſi non annales digerit, ſed ex occaſione narrat: quod hoc loco Durandus facit. Quid ſi ſcripſerit Durandus, minus quidem Latine, ſed ut temporibus illis, *anno ML. in Normanniæ finibus irrepſit*: & pro, in, legerit Amanuenſis, III detrita forte poſtremæ litteræ media lineola. Vndecunde vitium profluxerit, legendum eſſe ML. nemini ut ſpero dubium erit, qui id modo legerit, quod ad Vercellenſe concilium mox annotabo.

Opponitur, Pratellenſis monaſterii ædificationem anno MLIII. adſcribi in chronico Beccenſi: nullum ergo fuiſſe Pratellenſem abbatem anno ML. quem Berengarius adiret. Royus in doctiſſimis ſuis vindiciis, chronico Beccenſi VVillelmum Gemmeticenſem alioſque opponit, ex quibus intelligitur conſtitutum eſſe hoc cœnobium ante annum ML. Addo ego vetuſtiora eſſe quoque illius initia. Nam ex Gilberti Candelarii Pratellenſis monachi codice MS. cujus verba deſcribit Arturus Monaſterienſis, in Neuſtria pia, diſcimus Eimardum Fontanellenſem monachum a Radulpho abbate ſuo ad regendum Pratellenſe monaſterium miſſum eſſe, eique præfuiſſe annis decem. Obiit autem Radulphus ille Fontanellenſis abbas anno MXLVII. itaque annis decem ante Anſfredum abbatem, ſi non perfectum, at certe inchoatum erat Pratellenſe monaſterium. Beccenſe igitur chronicon vel erraſſe dicamus, vel locutum de perfecto monaſterio, quod dudum ante inchoatam fuerat.

Ætas Guillelmi anno 1050. Ad ætatem Guillelmi ducis quod attinet: ſubductis omnibus reperio, annos tum XXIII. natum fuiſſe. Octennem enim fuiſſe cum dux renuntiatus eſt, diſcimus ex *a* Orderico: adeptum autem hanc dignitatem anno MXXXV. docent Ordericus *b* idem, & VVillelmus *c* Gemmeticenſis. Emendandus igitur Ordericus *d*, apud quem Guillelmus moriens anno MLXXXVIII. ait ſe annos LXIV. vixiſſe: ſcribendum enim LVIII. emendandus etiam, cum dicit ibidem Guillelmus ſe ducem fuiſſe annis ferme LVI ſcribendum enim L. non tantum ex initis a me modo rationibus, ſed etiam ex alio Orderici *e* loco.

a Lib. 1. & 3. & 7.
b Ibid.
c Lib. 6. c. 13.
d Lib. 7.
e Lib. 1.

Anno Christi 1050.

CONCILIVM VERCELLENSE,

in quo damnatur Ioannis Scoti liber, & Berengarii doctrina, celebratum Kalend. Septembr. anno domini ML. Leone IX. pontifice: Henrico I. Franc. rege.

QVÆ in hac ſynodo contra Berengarium actitata fuerint, in prædicto Lanfranci contra eumdem Berengarium commentario his verbis recenſentur: *Dehinc * declarata eſt Synodus Vercellenſis, quæ tunc proximo Septembri, eodem præſidente pontifice, eſt celebrata Vercellis, ad quam vocatus non veniſti. Ego vero præcepto & precibus præfati pontificis, uſque ad ipſam ſynodum ſecum remanſi. In qua in audientia omnium, qui de diverſis hujus mundi partibus illuc convenerant, Ioannis Scoti liber de euchariſtia lectus eſt ac damnatus; ſententia tua expoſita ac damnata; fides ſancta eccleſiæ, quam ego teneo, & tenendam adſtruo, audita & concordi omnium ſenſu confirmata. Duo clerici, qui legatos tuos ſe eſſe dixerunt, volentes te defendere, in primo ſtatim * auditu defecerunt, & capti ſunt. Ab hac ſententia nunquam diſceſſit ſanctus Leo in omnibus ſuis conciliis, ſeu quibus ipſe præſentiam ſuam exhibuit, ſeu quæ per legatos ſuos in diverſis provinciis congregari inſtituit. Quæ ſententia non effugit ſucceſſorem quoque ſuum felicis memoriæ papam Victorem.* Hucuſque Lanfrancus de ſynodo Vercellenſi; cujus meminit etiam Guitmundus in commentario, quem ſcripſit de corpore & ſanguine Chriſti, eidemque præfuiſſe Leonem pontificem tradit.

* *nempe in concilio Romano ejuſdem anni.*

* al. *aditu*

Lib. 1.

Notæ Gabr. Cossartii S.I.

Hermannum anno ML. hoc concilium adſcribentem ſecuti omnes erant: donec prodeunti nuper Durandi Troarnenſis abbatis libello, qui annum MLII. deſignat, adhærere nonnulli maluerunt. Veterem epocham aſſerit Franciſcus de Roye, tum argumentis plurimis, tum hoc præſertim, eoque, ut diffiteri nemo poteſt, certiſſimo: quod anno MLIII. Beneventi Leo pontifex a Iunio ad exeuntem annum moratus eſt, immo, ut aiunt nonnulli, ad conſequentis Martium. Septembri ergo, intereſſe Vercellenſi concilio non potuit: lapſumque eſſe vel Durandum, vel ejus exſcriptorem neceſſe eſt. Qua de re vide, quæſo, quid modo ad conventum Brionenſem annotaverim.

Recentiorem epocham infirmaſſe, priſcam confirmaſſe eſt. Eam tamen lubet, ut ſymbolam etiam meam conferam, peculiari argumento aſſerere. In Remenſi concilio anni MXLIX. vocatus fuerat, ut ſupra legiſti, Dolenſis epiſcopus cum cæteris Armoricæ antiſtitibus ad concilium quod medio Aprili (anno ſcilicet ML.) Romæ celebrandum erat. Non adfuerunt: quapropter eos excommunicavit Leo papa per litteras, ad Brittonum principem datas, quas ſupra edidimus; additque: *Quod ſi excuſare ſe rationabiliter valuerint, Vercellenſi concilio Kalendis Septembris futuro præſentes interſint: noſque ibi, ſi Deus permiſerit, erimus, cauſas eorum audituri.* En igitur poſt concilium Romanum anni 1050. Vercellenſe concilium, eodem anno, Septembri menſe. Quid aliud quærimus? Septembri habitam hanc ſynodum didiceramus ex Lanfranco: habitam Kalendis Septembr. ex hac una Leonis epiſtola diſcimus.

** ASCELINI ET BERENGARII litteræ mutuæ, poſt Vercellenſe concilium datæ.

Editæ a D. Luca Dacherio cum Lanfranco.

I.

Fratri Aſcelino Berengarius.

LONGE aliter vobis ſcribendum fuerat, ſi mihi id liberum vis divina feciſſet: quod quia non fit, ſcribendum vobis utcumque putavi. Per vos igitur tranſiens diſpoſueram omnino nihil agere cum quibuſcumque de euchariſtia, priuſquam ſatisfacerem in eo epiſcopis, ad quos contendebam ſecundum evangelicam & apoſtolicam ſcripturam. Inde factum eſt, ut nihil pene vobis oppoſuerim, nihilque conſenſerim in colloquio illo, ad quod quam indigne tunc conveneras, ut omittam cæteros, ſi rem conſideres, non latebit. Inde factum eſt, ut etiam tacuerim ad damnabilem & ſacrilegam illam VVillelmi ſententiam, quam pronunciavit, omnem hominem ad menſam dominicam debere ad paſcha accedere. Vt ergo ad rem veniam, audivi nunc jactitare VVillelmum, quod negare nequiverim hæreticum eſſe Ioannem Scotum. Quod falſum eſſe, teſtis mihi es, ſi ſatis meminiſti verborum meorum: quamvis hæreticum habeas tu quoque Ioannem Scotum: quam inconſiderate, quam impie, quam indigne ſacerdotio tuo, non diutius te neſcire permittat, ille de quo apoſtolus fidelibus promittit, *ſed & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelabit.* Sapis enim contra omnes naturæ rationes, contra evangelicam & apoſtolicam ſententiam: ſi cum Paſchaſio ſapis, in eo quod ſolus ſibi confingit, ſacramento dominici corporis decedere panis omnino ſubſtantiam. Verba autem mea

Philip. 3.

mea de Ioanne hæc fuerunt: non pervidiſſe omnia A illius, ſicut etiam nunc verum eſt: quæ autem vidiſſem ad eam rem pertinentia, recitare me poſſe ex ſcripris illorum, quos præfixeram habendos eſſe hæreticos in epiſtola ad Lanfrancum, ſi Ioannes ille hæreticus haberetur: cæterum ſi quid in illo viderem non ſatis delimatum, facile me improbaturum eſſe. Hæc & vere dicebam, & in nullam excuſſionem ex tranſitu venire contendebam, propter cauſam ſuperius dictam. Duo tantum protulit ille, ſicut noſti, vir optimus, quæ a me audita ad eum pervenerant. Convincere ipſa verba in conſecrationem panis inſtituta, non decedere ſacramento panis materiam: & non eſſe virgam epiſcopalem, animarum curam. Horum prius ego, ſicut meminiſſe potes, confirmavi: & ita planum eſt, ut ſufficiat B hæc ſentire & convincere etiam puerulus in ſchola conſtitutus, qui vim juncturæ verborum non inſtrenue callet. De ſecundo, immo dixi, & confirmavi, & confirmo, virgam illam eſſe animarum curam: ut facile advertere poſſet, qui vellet, quid ſentirem. Et nunc quod apud epiſcopos agere ſuſceperam, vellem, ſi mihi tutum fieret, ſaltem apud vos agere in audientia quorumcumque. Sed quamdiu non poſſum, obſecro per nomen domini, ne falſum teſtem te facias, quod Ioannem illum ego damnaverim: moneoque ut caveas, & ab euangelico illo væ:

Luc. 11. ut *qui tenetis clavem ſcientiæ, ipſi non introitis, & introeuntes introire non ſinitis.* Memineris etiam illius propheticæ ad populum deteſtationis, ubi ait: C

Iſa 30. *Populus enim ad iracundiam provocans eſt, & filii mendaces: qui dicunt videntibus, nolite videre; & aſpicientibus, nolite aſpicere nobis ea quæ recta ſunt.* Sicut ad me dixit in audientia tua Arnulphus veſter, ut permitterem vos, ſicut inſtituti eſſetis, ſentire. Quamquam totus in eo ſim, ne quis tranſgrediatur terminos patrum, euangeliſtæ, apoſtoli, Ambroſii, Auguſtini, Hieronymi. Quod ita ſe habere, ſi mihi fiat copia tecum agere, quantum de tua vigilantia certiſſimus præſumo, luce clarius pervidebis. Scripſi tibi hæc utcumque: interim opportunitatem a domino colloquendi tibi expectans. Vale.

G. C. Convictus Berengarius in Brionenſi conventu D & aliis, cum ſibi non conſtitiſſet, rurſuſque errores doceret ſuos: ægre ferebat dici ab iis qui colloquiis iſtis interfuerant, damnatum a ſe Ioannem Scotum. Illam itaque veluti maculam hac epiſtola eluere conatur: aliaque addit, quæ ad præſens argumentum non ſpectant.

Datas poſt Vercellenſe concilium has litteras oſtendit Aſcelini reſponſio; ante Pariſienſe, mentio quam bis hic facit Berengarius, epiſcoporum, quibuſcum agit.

II.

** DOMINO BERENGARIO frater *Aſcelinus.*

LITTERAS tuas nuper lætus ſuſcepi, ſperans feſtinum nobis tuæ correctionis ſignificari gaudium: quibus perlectis lætitia mea verſa eſt in mœrorem, cum priſtinum adhuc affirmare non deſtiteris errorem. O Deus! ubi eſt illa vivacitas, illa ſubtilitas, illa prudentia, quibus affatim pollere ſolebas? Cum etiam illa quæ in colloquio noſtro dicta ſunt, ut majora taceam, ſi non diſſimulas, oblitus ſis. Illam ſententiam VVillelmi dico, quam pronuncias dixiſſe, omnem hominem in paſcha debere ad menſam dominicam accedere. Quam ſi ſic proferret, ſacrilega utique judicari deberet: ſed hanc aliter fuiſſe prolatam teſtes ſunt qui interfuerunt. Tunc enim dictum fuit, quod & nunc teſtificamur: omnem Chriſtianum debere in paſcha de menſa dominica communicare, niſi pro aliquo crimine a ſe perpetrato a tam ſalubri ſequeſtretur convivio: hoc autem nullomodo fiat, niſi ſolo præcepto confeſſoris ſui; alioquin claves eccleſiæ annullantur. Sed ut ad me redeam, omni re conſiderata, non indigne me ad prædictum colloquium conveniſſe credo. Attuli enim mecum, quod quamdiu vixero, adjuvante divina virtute, certum, indubitabile, nulliſque eventibus violabile in ſacrario cordis retinebo: panem ſcilicet & vinum in altari, Spiritus ſancti virtute, per ſacerdotis miniſterium, verum corpus, verumque ſanguinem Chriſti effici. Quod ſcriptura atteſtante, ſatis evidenter probatur, ſi non ſiniſtra interpreratione temeretur. Ioannem vero Scotum, nec inconſiderate, nec impie, nec indigne ſacerdotio meo habeo: quem toto niſu, totaque intentione ad hoc ſolum tendere video, ut mihi perſuadeat, hoc videlicet quod in altari conſecratur, neque vere corpus, neque vere Chriſti ſanguinem eſſe. Hoc autem aſtruere nititur ex ſanctorum Patrum opuſculis quæ prave exponit. Quorum illam ſancti Gregorii orationem hic annotari ſufficiat. *Perficiant in nobis tua, domine, quæſumus, ſacramenta quod continent: ut quæ nunc ſpecie gerimus, rerum veritate capiamus.* Quam exponendo prædictus Ioannes, inter cætera fidei noſtræ contraria, *ſpecie*, inquit, *geruntur iſta, non veritate.* Quod non catholice dictum, ſi bene tuam vigilantiam novi, non ignoras: præſertim cum id in ſæpe dicto colloquio non negaveris, quando eandem orationem cum expoſitione ſua ex Ioannis libro recitavi. Verum tunc, quod & nunc, objeciſti nobis, te libellum illius nondum ad finem uſque perlegiſſe. Vnde ſatis mirari nequimus, te, rantæ ſcilicet prudentiæ virum, tantopere laudare quod ignoras: neque enim, ſi noveris, te laudaviſſe crediderim. Novit namque prudentia tua, ſic cavenda eſſe verba hæreticorum, ceu pocula veneficorum, quæ prius dulciter mulcent, ut poſtmodum letaliter necent. Cæterum cum Paſchaſio aliiſque catholicis non ſolum ſapio, ſed etiam veneror, & amplector, verum corpus verumque ſanguinem Chriſti a fidelibus in altari ſumi ſub ſpecie panis & vini. Sed neque hoc, ut dicis, contra naturæ rationes ago: neque enim aliud naturam dixerim, quam Dei voluntatem. Quis enim ſane ſapiens cauſam rerum naturam vocet? aut non potius omnium naturarum, & ex natura ſui generis naſcentium, voluntatem Dei eſſe fateatur? Porro voluntas Dei tam efficax eſt, & omnipotens, ut ejus velle ſolum, fieri ſit: ac per hoc voluiſſe illum aliquid, feciſſe. *Omnia enim quæ-* Pſal. 134.
cumque voluit dominus fecit. Voluit autem panem & vinum, quod in altari, ſancti Spiritus conſecratione, per miniſterium ſacerdotis conficitur, vere E ſuam carnem & ſanguinem potentialiter creari; creando vero, quotidie myſtice immolari. Quod & ipſe patenter inſinuat in hujus ſacramenti exordio diſcipulis ſuis dicens: *Accipite & comedite:* Matth 26.
hoc eſt corpus meum. Ac ne leviter acciperent, vel qualecumque corpus putarent (membra enim Chriſti dicuntur quique fideles: ac per hoc, corpus) adjecit claritudinem, & ait: *quod pro vobis tradetur:* ſimiliter & de calice: *qui pro vobis ef-* Ibidem.
fundetur. Ecce quomodo nos inſtruit Redemptor noſter: ecce quomodo aperit & exprimit quod corpus, quem ſanguinem nobis commendet: panem & vinum diſcipuli carnalibus intuebantur oculis, & audiebant a veritate: *hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur:* &, *hic ſanguis meus,*

Anno Christi 1050.

mens, qui pro multis fundetur. Quid apertius? A Quid clarius? Quid dulcius? O quam ſanum aſtruere! Quam periculoſum niti refellere, quod veritas aſſeverat! Hoc evangeliſtæ teſtantur, apoſtoli concionantur, ſancti doctores tractant, ſi recto intellectu percipiantur.. Quiſquis autem illorum bene dicta prave interpretatus fuerit: quid de eis mereatur, ipſe viderit. Neque vero mirari, vel diffidere debemus, Deum facere poſſe, ut hoc quod in altari conſecratur, virtute Spiritus ſancti, & miniſterio ſacerdotis uniatur corpori illi quod ex Maria virgine Redemptor noſter aſſumpſit: quippe utrumque ſubſtantia corporea, utrumque viſibile; ſi reminiſcimur, nos ipſos ex corporea & incorporea, ex mortali & immortali ſubſtantia eſſe compactos; ſi B denique firmiter credimus divinam humanamque naturam * conveniſſe perſonam. Ediſſerat mihi cinis & pulvis, ſecundi, vel tertii rationem; & tunc ſe ſufficere credat ad primi expeditionem. *Quis enim cognovit ſenſum domini, aut quis conſiliarius ejus fuit?* Hæc tibi breviter reſponderim, oſtendens me cum Paſchaſio neque contra naturæ rationes, neque contra evangelicam & apoſtolicam ſapere ſententiam. Denique per nomen domini me obſecras, ne faciam me falſum teſtem, quod Ioannem nobiſcum damnaveris: quod libenter obſervabo. Verum de hoc teſtis ſum verus, quod ſupra dictam illius expoſitionem in oratione Gregoriana, ipſa veritate conſtrictus, nobiſcum improbaſti. C Ad ultimum, timeo ne illud væ evangelicum, unde me cavere mones, in caput tuum, quod abſit, retorqueatur. Clavem enim ſcientiæ volvens, ipſe non introire videris, quoniam univerſali eccleſiæ diſſentis: & quibus perſuades quod ſentis, nimirum introeundi aditum claudis. Quod vero domnus Arnulphus cantor ſubjecit, videlicet ut permitteres nos ſicut inſtituti eſſemus ſentire: bene & ſapienter protulit, tuæque ſaluti, ſi velles, compendioſe conſuluit. Deterruiſſet enim te, ſi poſſet, ne per te ſolum, vel ſi qui ſunt, per tuos ſocios, viam D mutare niteteris, quam doctores noſtri tam ſancti, tam ſapientes, tam catholici, adeo rectam, adeo delimatam, adeo protritam nobis oſtenderunt, ut nullus qui eam tenuerit, exorbitet; nullus qui non tenuerit, non exorbitare nequeat. Sed hæc hactenus. Nunc te familiariter exoratum velim, ut ab hac perverſa intentione deſiſtas, neve nobis inauditas vanaſque credulitates ingeras, neve tibi tam libere committas: evangelicæ illius gallinæ alis nutriendum te humiliter ſubmittere non detrectes, ne præclarum illud ingenium, quod tibi Deus conceſſit, infatuetur, & ideo foras ejiciatur, & ab omnibus conculcetur. Pudeat te patrocinari librum, quem Vercellis in plenaria ſynodo dam- E natum, te quoque propter eum hæreſis macula notatum, audivimus. Redi ergo, precor, ad catholicam & apoſtolicam traditionem, ut & in te compleatur illud apoſtolicum quod mihi direxiſti: *Sed & ſi quid aliter ſapitis, & hoc vobis Deus revelabit.*

* deeſt in unam

Iſa. 40.

Philip. 3.

Anno Christi 1050.

** CONCILIVM PARISIENSE, in quo damnatus Berengarius coram Henrico I. Francorum Rege, XVII. Kal. Novemb. anno domini M L.

CELEBRATI *hujus concilii unus meminit Durandus Troarnenſis: qui poſtquam de Brionenſi conventu diſſeruit, deque litteris a Berengario ad Carnotenſes clericos datis:* Cum autem, *inquit*, tanti mali fama crebreſceret, & omnium corda fidelium vehementius percelleret, perque multos hujuſmodi virus latenter & operte jam ſerperet: contigit, ut ad aures etiam Regis Francorum Henrici perveniret. Qui conſultu ſui regni pontificum, procerumque, concilium Pariſius cogi decimo ſeptimo Kal. Novembris præcepit, ac præfatum Berengarium, ut aut ſua dicta patrum autoritate firmaret multis ſibi obnitentibus; aut ſi ea defendere nequiret, in catholicam cui obviare non poſſet fidem prudenter tranſiret, intereſſe tantorum cœtui patrum imperavit. Interea condicta veneiat dies, frequenſque conventus præſulum, B ac reliquorum ſancti ordinis clericorum, necnon nobilium laicorum Pariſius factus eſt. Sed jam dictus Berengarius malæ conſcientiæ perculſus terrore, ut juſſus erat eo venire diſtulit: ſeque cum Brunone ſuo, videlicet epiſcopo Andegavenſi, ſub quo archidiaconi fungebatur honore, pro eo maxime continuit, quia eodem errore, ut pote tanti viri credulus, & ipſe noſcebatur involvi. Interea præſul Aurelianenſis quoſdam apices in ſcheda haud parva digeſtos in conſpectu omnium, & regis, intererat enim, protulit. Et præcipiat, inquit, veſtra ſanctitas has litteras a Berengario editas, ſi libet recitari: quas ego quidem ab ipſo nequaquam accepi, ſed C cum eas cuidam ſuo familiari, nomine Paulo, per veredarium dirigeret, violenter rapui. Quibus ſuſceptis, & ad recitandum traditis, omnium aures eriguntur, ora in ſilentium componuntur, corda ad intelligendum, quæ continebantur in eis, præparantur: ſed inter legendum multum repente fit murmur, & per ſingula abſurdi ſenſus verba gravis inſtrepit fremitus. Itaque omnibus talis lectio, quoniam nequiſſima ſordebat hæreſi, vehementer diſplicuit. Damnato proinde communi ſententia talium autore, damnatis ejus complicibus, cum codice Ioannis Scoti, ex quo, ea quæ damnabantur, ſumpta videban- D tur, concilio ſoluto diſceſſum eſt: ea conditione, ut niſi reſipiſceret ejuſmodi perverſitatis autor, cum ſequacibus ſuis, ab omni exercitu Francorum, præeuntibus clericis cum eccleſiaſtico apparatu, inſtanter quæſiti, ubicumque conveniſſent, eo uſque obſiderentur, donec aut conſentirent catholicæ fidei, aut mortis pœnas luituri caperentur. *Addit eas in alio poſtea concilio, nempe Turonenſi anno 1055. errorem abjuraſſe, mox que ad vomitum rediiſſe.*

Anno Christi 1050.

Concil. general. Tom. IX.

NOTÆ GABR. COSSART. S.I.

Convocatum hoc concilium intellexerat Baronius ex Theoduini Leodienſis epiſcopi ad Henricum regem epiſtola, quam mox ſubjiciam: ſed habitum non eſſe, eadem ipſi epiſtola perſuaſerat. Arbitrabatur nimirum, Henricum diſſuadenti Theoduino aſſenſum eſſe. Secus autem omnino E eſſe, a Durando Troarnenſi, quem Baronius non viderat, docemur.

Baronius ad ann. 1055.

Diem XVII Kal. Novembr Durandus adſcribit: & revellere hunc limitem religio eſt. Neque vero cur hæc ſynodus a Franciſco de Roye V. Cl. ante Vercellenſem collocata ſit, cauſæ quidquam video. Nam quod ait Durandus, *inſtabat tempus concilii poſtmodum Vercellis habiti*: id non ad Pariſienſe concilium refert, ſed ad Berengarium reſpondere interrogantibus tunc temporis cunctantem. Immo Pariſienſe concilium non commemorat, niſi poſt factam de Vercellenſi mentionem: exiguam illam quidem, ſed quæ ad conſilium ſuum ſatis eſſet, nempe ut cauſam indicaret Berengariani ſilentii. Hoc enim loco Durandus, quod animadvertendum eſt, ea duntaxat enarrat quæ adverſus Berengarium in Gallia geſta ſunt, in Brionenſi conventu, in Pariſienſi concilio, ac denique Turonenſi: Romanas ſynodos quatuor ne appellat quidem, Vercellenſis mentionem fecit, nomine uno tenus, ob eam quam dixi cauſam: ...

ANNO CHRISTI 1050.

que de ipſius actis una eſt apud ipſum littera.

Cur ergo coacta Pariſienſis ſynodus, ſiquidem in Vercellenſi confecta res erat? Quia forte cauſabatur Berengarius, Vercellis neque ſe auditum eſſe, cum abeſſet; neque legatos ſuos, cum primo ſtatim aditu, teſte Lanfranco, defecerint. Contumax erat hæreſiarcha, Vercellenſi non parebat judicio: ad id per Gallicanam ſynodum adigendus. Aliæ ſubeſſe, quas ignoramus, cauſæ potuerunt. Quod autem opponitur, cauſari Theoduinum in epiſtola ſua, Berengarium a Romano Pontifice nondum eſſe damnatum: id vero neque ſcripſit Theoduinus, ut mox legenti conſtabit; neque vero ſcribere potuit, cum Romanæ ſynodi judicium ignorare non poſſet.

Hoc addo, non eſſe diſceptatam in hac ſynodo Brunonis cauſam, quantum intelligere ex Troarnenſi abbate poſſumus; & Theoduini conſilia Henricum regem eatenus ſecutum eſſe. Quid enim ille ſuadebat? Hoc unum præcipuum (nam appendicis loco cætera) ut ſuperſederetur judicio, donec *acciperetur Romanæ ſedis audientia*, B hoc eſt audiendi & cognoſcendi poteſtas, *cum epiſcopum non oporteat damnationis ſubire ſententiam, præter apoſtolicam autoritatem* Cæterum Brunonem multis purgat Royus in diſſertatione jam a me laudata.

Hanc porro Theoduini epiſtolam hic edendam putavimus: ex qua, præter cætera, id quoque intelliges, ſcripſiſſe illum, non quod a Rege exquiſitum eſſet ipſius ſuper habenda ſynodo conſilium, ſed quod indictam eam eſſe, fama accepiſſet.

Epiſtolam Baronius Durando Leodienſi epiſcopo tribuit. ſed pridem animadverſum eſt, iſtius non eſſe; quippe qui anno 1025. obierit, annis omnino ſex antequam Henricus regnaret; ſed Theoduini, qui ejuſdem civitatis epiſcopus anno 1048. creatus eſt. En tibi illius epiſtolæ partem.

Corr. Theoduinus.

*** *Glorioſiſſimo & invictiſſimo Regi Francorum Henrico, Durandus * Leodicenſis antiſtes, temporalis regni gubernationem ita moderari, ut in æternum cum* C *Sanctis ab omnipotente Deo merito debeat coronari.*

FAMA ſupremos Galliæ fines prætergreſſa, totam Germaniam pervaſit, jamque omnium noſtrum replevit aures, qualiter Bruno Andegavenſis epiſcopus, item Berengarius Turonenſis, antiquas hæreſes modernis temporibus introducendo, aſtruāt corpus domini, non tam corpus eſſe, quam umbram & figuram corporis domini: legitima conjugia deſtruant, & quantum in ipſis eſt, baptiſmum parvulorum evertant. Quos ad revincendum & publice confutandum, eo zelo, eoque fervore, quo erga ſanctam eccleſiam divina inſpiratione plurimum ſemper ardetis, ajunt vos concilium advocaſſe, ubi D tandem illud totius nobiliſſimi regni veſtri, heu nimis turpe opprobrium, de medio auferatis, & in æternum, ſi fieri poteſt, ab ipſa omnium hominum memoria deleatis. O pia voluntas, & vere rege digniſſima! Quæ utinam effectum habere poſſet, ut in tanto ſacrilegio convictos, quod certe facillimum eſt, abſque ulla dilatione debita ultio conſequeretur.

Sed deſperamus id fieri poſſe, cum Bruno exiſtat epiſcopus: epiſcopum autem non oportet damnationis ſubire ſententiam, præter apoſtolicam autoritatem. Igitur omnes, quicumque ſumus filii matris eccleſiæ, in maximo dolore poſiti ſumus. Nam plurimum veremur, ſi illis miſerrimis & perdi- E tiſſimis viris audientia ſancti concilii, ſicut ipſi de pœna ſecuri poſtulant, permittatur, cum de tanta præſumptione revictos puniri minime concedatur, graviſſima ſcandala in omnium fidelium populo generari. Certe, quos videbunt impunitos, & nequaquam a ſui gradus honore dejectos: eoſdem putabunt ab omni concilio, aut vinci non potuiſſe, aut juſtificatos eſſe: eruntque, ut ita dicam, noviſſima pejora prioribus.

Ergo majeſtatem tuam omnes exoratam vellemus, ut interim illorum impiam, ſacrilegam, & nefariam aſſertionē audire contemneretis: donec accepta Ro- A manæ ſedis audientia, damnandi poteſtatē haberetis. Quamquam hujuſmodi homines nequaquā oporteat auditi: neque tam eſt pro illis concilium advocandum, quam de illorum ſupplicio exquirendum. Tunc quippe hæretici audiendi fuerunt, quando hæreſes ipſæ, & hujuſmodi quæſtiones, utpote quæ nondum ad unguem diſcuſſæ fuiſſent, in dubium venire potuerunt: ut per congreſſum certaminis pateſceret, utra pars ſtaret pro defenſione veritatis. Quod idem nunc profecto fieri non oportet, quia creberrimis ſanctorum patrum conciliis, tum etiam venerabilium doctorum clariſſimis ſententiis, ita omnia ſunt eliquata, ut ne minimum quidem reſederit de omni fece dubitationis. Sed & nos ex multis, epiſtolari brevitate cogente, pauca exponemus & proponemus exempla, pertinentia ad corpus & ſanguinem domini. Ait itaque B Leo papa, &c. *Recitatis S. Leonis papæ, Cyrilli, Ambroſii, Auguſtini, Baſilii, Euſebii, Hilarii, & Toletani concilii verbatim ſententiis, ita perorat.* Quamobrem Brunonem & Berengariū jam anathematizatos arbitramur. Quod ſi ita eſt, vere illis concilii audientia deneganda eſt: & cum veſtris, cumque noſtris epiſcopis (ſi ita vobis videtur) cum amico veſtro imperatore, cum ipſo papa, quæ vindicta in eos ſtatuatur, deliberandum. Eſt enim juſtum, ut quorum manus ſunt contra omnes, omnium manus etiam contra ipſos excitentur. *Huc uſque Theoduinus.*

Integra extat epiſtola Tomo III. bibliotheca PP. ultimæ editionis Pariſ.

*** BEREGARII AD RICHARDVM EPIST.

Data eſt poſt concilium Vercellenſe, cujus meminit: data item poſt Pariſienſe cum factam ſibi a rege dicat injuriam. Quam enim aliam?

Ex bibliotheca regia edidit Dacherius Tom II. Spicilegii.

Dilecto fratri Richardo Berengarius, ſalutem ac ſoſpitatem.

QVIA facile vobis factūm eſſe cum rege loqui non neſcio: vellem, ſi videretur & vobis, verbum illi aliquod pro me faceretis, ſi forte humanitatis, liberalitatis, dignitatiſque regiæ, atque Chriſtianitatis reputatione aliqua munificentia compenſaret damnum, quod is clerico eccleſiæ ſuæ injuſtiſſime, ac regia majeſtate indigniſſime, tantum intulit. Quod ſi facit, ab immodica culpa, ſe modica expenſa, non modicum exoluit. Si autem non facit, me tamen præſto nihilominus habet in eo uno ſervire regiæ majeſtati, ut ſatisfaciam ſecundum ſcripturas illi & quibus velit: injuſtiſſime damnatum Scotum Ioannem, injuſtiſſime nihilominus aſſertum Paſchaſium in concilio * Vercellenſi, perverſe & regio auditu indigniſſime expoſuiſſe illi clericos Carnotenſes (ſi ita res acta eſt quomodo ad me pervenit) ſententiam de euchariſtia, quam in ſcriptura habēt glorioſæ memoriæ Fulberti epiſcopi: quam quidam ipſius epiſcopi putant fuiſſe ſententiam, ſed eſt B. Auguſtini: *Væ autem prophetis qui prophetant de corde ſuo, qui dicunt, hæc dicit dominus, cum dominus non ſit loquutus.* Propter Aſcelinum dico, quod beati Auguſtini verba ad pravitatem ſui erroris detorquere non timuit: ſicut quidam compatriota illius, qui apud Pictavum inter diſcutientes eandem beati Auguſtini ſententiam, hanc conjecturam non eſt confuſus inferre. Propheta dicit tranſitorium ſacramentum, quod per fauces tranſiret in ventrem. Quod autem hoc minus fidelitatis meæ ſervitium refugiat: noverit quæ ſcribit Ioannes Scotus, monitu illum ſcripſiſſe precarioque Caroli magni anteceſſoris ſui: qui quantum circa res gerendas

** Mendoſe ſcriptum erat Vincellenſi.*

res gerendas perſtrenuus, tantum circa religionem devotus, ne ineruditorum, carnaliumque illius temporis prævaleret ineptia. Erudito vero Ioanni illi impoſuit colligere de ſcripturis quæ ineptiam illam converterent. Vnde ferat oportet defuncto patrocinium contra calumnias nunc viventium: ni ſe malit exhibere indignum ſucceſſione & ſede illius magnifici anteceſſoris ſui, qui etiam circa negotium intelligendarum ſcripturarum ſollicitus, ab erudito vivo viro, non ad tenebrandum veritatis lumen, tale exegit obſequium.

Sacramentum quidem tranſitorium eſt: virtus vero quæ per ipſum operatur, & gratia qua inſinuatur æterna participatio ſacramenti, multorum eſt, B paucorum communio caritatis. Qui dominum pure diligit, bene ad ſacramentum accedit. Mandatum novum, caritas. Teſtamentum novum, promiſſio regni cælorum, pignus hereditatis, id eſt ſacramentum communionis.

ANNO CHRISTI 1050.

CONCILIVM COYACENSE, pro reformandis moribus eccleſiæ in diœceſi Ovetenſi, æra MLXXXVIII. id eſt anno Chriſti ML. celebratum ſub Ferdinando rege primo Caſtellæ, qui cognominatus eſt Magnus, tempore Leonis papæ IX.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *Vt epiſcopi & clerici munus ſuum rite obeant.*
II. *Vt abbates & monachi ſuis obediant epiſcopis.*
III. *De jure eccleſiarum, & veſtibus clericorum.*
IV. *De pœnitentia adulteris, inceſtis, &c. imponenda.*
V. *De ordinandis: & ne preſbyteri ad nuptias edendi gratia eant: & de illis qui defunctorum conviviis aſſiſtunt.*
VI. *Vt veſpere ſabbati omnes ab opere ceſſent: & cum Iudæis non habitent, nec cibum cum eis ſumant.*
VII. *Vt populus a potentibus cum juſtitia regatur.*
VIII. *De legibus quibuſdam Alphonſi & Sancii regum obſervandis.*
IX. *Quod eccleſiaſtica veritates triennio non includantur.*
V. *De eo qui contentioſum fundum coluerit.*
XI. *Vt omnes die Veneris jejunium obſervent.*
XII. *De aſyli jure eccleſiis conceſſo.*
XIII. *De jure regis.*

DECRETA FERDINANDI REGIS, & Sanciæ reginæ, & omnium epiſcoporum in diebus eorum in Hiſpania degentium, & omnium eiuſdem regni optimatum, æra MLXXXVIII.

PRÆFATIO.

In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti. Ego Ferdinandus rex, & Sancia regina, ad reſtaurationem noſtræ Chriſtianitatis fecimus concilium in caſtro Coyaca, in diœceſi ſcilicet Ovetenſi, cum epiſcopis, & abbatibus, & totius regni noſtri optimatibus. In quo concilio præſentes extitere Froilanus epiſcopus Ovetenſis, Cyprianus Legionenſis, Didacus Aſturicenſis, Syrus Palentinæ ſedis, Gomes Viſoeenſis, Gomezius Calaguritanenſis, Ioannes Pampilonenſis, Petrus Lucenſis, Creſconius Irienſis.

CAPITVLA.

I.

In primo igitur titulo ſtatuimus, ut unuſquiſque epiſcopus eccleſiarum miniſterium cum ſuis clericis ordinate teneat in ſuis ſedibus.

A

II.

In ſecundo titulo, ut omnes abbates ſe & fratres ſuos, & monaſteria; & abbatiſſæ ſe & moniales ſuas, & monaſteria, ſecundum beati Benedicti regant ſtatuta: & ipſi abbates & abbatiſſæ cum ſuis congregationibus & cœnobiis ſint obedientes & per omnia ſubditi ſuis epiſcopis. Nullus eorum recipiat monachum alienum, aut ſanctimonialem, niſi per abbatis ſui & abbatiſſæ juſſionem. Si quis hoc decretum violare præſumpſerit, anathema ſit.

ANNO CHRISTI 1050.

III.

Tertio autem titulo ſtatuimus, ut omnes eccleſiæ & clerici ſint ſub jure ſui epiſcopi: nec poteſtatem aliquam habeant ſuper eccleſias aut clericos laici. Eccleſiæ autem ſint integræ, & non diviſæ, cum preſbyteris & diaconis, & cum totius anni circuli libris, cum ornamentis eccleſiaſticis: ita ut non ſacrificent cum calice ligneo, vel fictili. Veſtes autem preſbyteri ſint in ſacrificio, amictus, alba, cingulum, ſtola, C caſula, manipulus. Veſtes diaconi, amictus, alba, cingulum, ſtola, dalmatica, manipulus. Altaris vero ara tota ſit lapidea, & ab epiſcopis conſecrata. Hoſtia ſit ex frumento ſana & integra. Vinum ſit mundum, & aqua munda: ita ut inter vinum, hoſtiam, & aquam, Trinitas ſit ſignificata. Altare ſit honeſte indutum, & deſuper lineum indumentum mundum. Subtus calicem, & deſuper, corporale lineum mundum & integrum.

Presbyteri vero & diacones, qui miniſterio funguntur eccleſiæ, arma belli non deferant, ſemper coronas apertas habeant, D barbas radant, mulieres ſecum in domo non habeant, niſi matrem & ſororem, aut amitam, aut novercam. Veſtimentum unius coloris, & competens habeant. Intra etiam * dextros eccleſiæ laici uxorati non habitent, nec jura poſſideant. Doceant autem clerici filios eccleſiæ, & infantes, ut ſymbolum & orationem dominicam memoriter teneant. Si quis autem laicus, hujus noſtræ inſtitutionis violator extiterit, anathema ſit: presbyter vero & diaconus, ſi hujus juſſionis deſtructor extiterit, ſexaginta ſolidos epiſcopo perſolvat, & gradu eccleſiaE ſtico careat.

IV.

Quarto vero titulo ſtatuimus, ut omnes archidiaconi & presbyteri, ſicut ſacri canones præcipiunt, vocent ad pœnitentiam adulteros, inceſtuoſos, ſanguine mixtos, fures, homicidas, maleficos, & qui cum animalibus ſe inquinant; & ſi pœnitere noluerint, ſeparentur ab eccleſia & a communione.

V.

Quinto autem titulo decrevimus, ut archidiaconi tales clericos conſtituis qua-

ANNO CHRISTI 1050.

tuor temporibus ad ordines ducant, qui A perfecte totum pſalterium, hymnos, & cantica, epiſtolas, euangelia, & orationes ſciant. Presbyteri ad nuptias cauſa edendi non eant, niſi ad benedicendum. Clerici & laici, qui ad convivia defunctorum venerint, ſic panem defuncti comedant, ut aliquid boni pro eius anima faciant: ad quæ tamen convivia vocentur pauperes & debiles pro anima defuncti.

VI.

Sexto vero titulo admonemus, ut omnes Chriſtiani die ſabbati adveſperaſcente ad B eccleſiam concurrant, & dominica matutina, Miſſas, & omnes horas audiant, opus ſervile non exerceant, nec ſectentur itinera, niſi orationis cauſa, aut ſepeliendi mortuos, aut viſitandi infirmos, aut pro regis ſecreto, pro Saracenorum impetu.

Nullus etiam Chriſtianus cum Iudæis in uno domo maneat, nec cum eis cibum ſumat. Si quis autem hanc noſtram conſtitutionem fregerit, per ſeptem dies pœnitentiam agat. Quod ſi pœnitere noluerit, ſi maior perſona fuerit, per annum integrum communione careat; ſi inferior perſona C fuerit, centum flagella accipiat.

VII.

Septimo quoque titulo admonemus, ut omnes comites, ſeu maiorini regales, populum ſibi ſubditum per iuſtitiam regant, pauperes iniuſte non opprimant, in iudicio teſtimonium, niſi illorum præſentium qui viderunt aut audierunt, non accipiant. Quod ſi teſtes falſi convicti fuerint, illud ſupplicium accipiant, quod in libro iudicum de falſis teſtibus eſt conſtitutum.

VIII.

Octavo autem titulo mandamus, ut in D Legione, & in ſuis terminis, in Gallæcia, & in Aſturiis, & Portugale, tale ſit iudicium ſemper, quale eſt conſtitutum in decretis Adefonſi regis pro homicidio, pro rauſo, pro ſaione, aut pro omnibus calumniis ſuis. Tale vero iudicium ſit in Caſtella, quale fuit in diebus avi noſtri Sancii ducis.

IX.

Nono quoque titulo præcipimus, ut triennium non includat eccleſiaſticas veritates: ſed unaquæque eccleſia (ſicut canones præcipiunt, & ſicut lex Gothica E mandat) omni tempore ſuas veritates recuperet & poſſideat.

X.

Decimo vero titulo decrevimus, ut ille qui laboravit vineas aut terras in contentione poſitas, colligat fruges: & poſtea habeant iudicium ſuper radicem: & ſi victus fuerit laborator, reddat fruges domino hereditatis.

XI.

Vndecimo autem titulo mandamus, ut Chriſtiani per omnes ſextas ferias ieiunent, & hora congrua cibo reficiantur, & faciant labores ſuos.

XII.

Duodecimo quoque titulo præcipimus, ut ſi quilibet homo pro qualicumque culpa ad eccleſiam confugerit, non ſit auſus aliquis eum inde violenter abſtrahere, nec perſequi infra dextros eccleſiæ, qui ſunt triginta paſſus: ſed ſublato mortis periculo, & corporis deturbatione*, faciat quod lex Gothica iubet. Qui aliter fecerit, anathema ſit, & ſolvat epiſcopo mille ſolidos puriſſimi argenti.

*f. deturpatione.

XIII.

Tertio decimo titulo mandamus, ut omnes maiores & minores veritatem & iuſtitiam regis non contemnant: ſed, ſicut in diebus domini Adefonſi regis, fideles & recti perſiſtant, & talem veritatem faciant regi, qualem illi fecerunt in diebus ſuis. Caſtellani autem in Caſtella talem veritatem faciant regi, qualem fecerunt Sancio duci. Rex vero talem veritatem faciat eis, qualem fecit præfatus comes Sancius. Et confirmo totos illos foros cunctis habitantibus Legione, quos dedit illis rex dominus Adefonſus, pater Sanciæ reginæ uxoris meæ. Qui igitur hanc noſtram conſtitutionem fregerit, rex, comes, vicecomes, maiorinus, ſago, tam eccleſiaſticus, quam ſæcularis ordo, excommunicatus, & a conſortio ſanctorum ſegregatus, & perpetua damnatione cum diabolo & angelis eius damnatus, & dignitate ſua temporali ſit privatus. Finis. *Hæc ex Cod. Cordubenſi.*

*** CONCILIVM SIPONTINVM, a Leone IX. celebratum, in quo depoſiti archiepiſcopi duo, anno domini ML.

ANNO CHRISTI 1050.

HVIVS *concilii memoriam debemus VViberto, cuius, in ſancti huius pontificis vita, hæc verba ſunt:* Zelo ſanctæ religionis fervens præſul venerandus, apud Sipontum habito concilio, duos depoſuit ab officio archiepiſcopatus, qui cum mercede ſanctum aſſumpſerant miniſterium, vitio elationis unus ambiens præcellere alterum. *Hæc tantum VVibertus, nec alibi uſpiam ſynodi huius mentio.* L. 2. c. 6.

CONCILIVM ROMANVM III. in cauſa Gregorii Vercelienſis epiſcopi, de adulterio accuſati, eorumque qui a ſimoniacis ordinati fuerant, congregatum anno domini MLI. tempore Leonis papæ IX.

ANNO CHRISTI 1051.

HERMANNVS Contractus in chronico res huius ſynodi in cauſa Gregorii Vercellenſis epiſcopi, paulo fuſius quam ſolet, iſtis verbis recenſet: *Poſt paſcha item dominus papa Leo ſynodum Romæ collegit, ubi inter alia Gregorium Vercellenſem epiſcopum propter adulterium cum vidua quadam avunculi ſui ſponſa admiſſum, & periuria perpe-* Acta concilii quæ.

Anno Christi 1051.

perpetrata, abſentem & neſcientem excommunicavit: quem tamen non multo poſt Romam venientem, ſatisfactionemque promittentem, officio priori reſtituit.

In hac eadem ſynodo ventilatam fuiſſe quæſtionem de ordinatis ab epiſcopis ſimoniacis indicat epiſtola Petri Damiani ad Henricum Ravennatem epiſcopum: qua cum ille ordinatos *a* ſimoniacis ab aliorum calumnia merito, prout ſupra conſtitutum ac deciſum fuerat, defendiſſet, idque ipſis ordinatis gratum eſſet, libellum edidit, quem *Gratiſſimum* inſcripſit, ideo quod in eodem de illis ordinatis ageret qui omnino gratis a ſimoniacis ordinari fuerant, quibuſque ea de cauſa idem libellus vere gratiſſimus foret.

Tom. III. opuſc. 18. cap. 7.

Inſuper in hoc concilio Leonem ſcripſiſſe decretum de continentia clericorum, quod Conſtitutum vocabant, teſtatur Petrus Damianus in epiſtola ad Cunibertum Taurinenſem epiſcopum: ubi & de feminis, clericis malo uſu inſervientibus, hæc quæ ſequuntur ſtatuta fuiſſe tradit: *In plenaria plane ſynodo ſanctæ memoriæ Leo papa conſtituit, ut quæcumque damnabiles feminæ intra Romana mœnia reperirentur presbyteris proſtitutæ, extunc & deinceps Lateranenſi palatio adjudicarentur ancillæ. Quod videlicet ſalutare ſtatutum, æquitatis juſtitiæque pleniſſimum, nos etiam per omnes eccleſias propagandum eſſe decernimus: quatenus præcepto prius apoſtolicæ ſedis edicto, unuſquiſque epiſcopus eccleſiæ vendicet famulas, quas in ſua parochia deprehenderit ſacrilega presbyteris admixtione proſtratas: æquitatis ſcilicet jure, ut quæ ſacris altaribus rapuiſſe ſervorum Dei convincuntur obſequium, ipſæ hoc ſaltem epiſcopo per diminutis capitis ſui ſuppleant famulatum.* Hæc Petrus.

Cæterum ea ſuccisis vepribus infauſta virulamina rurſus exorta, falce apoſtolica poſt ſanctum Leonem papam amputanda fuerunt per ſucceſſores pontifices, rurſumque radicitus excidenda.

Anno Christi 1052.

*** CONCILIVM MANTVANVM a Leone IX. celebrari coeptum, & factioſorum tumultu abruptum, anno Domini MLII.

Lib. 2. c. 8.

SAnctus pontifex, repedans in Italiam, *ut VViberius in ejus vita*, concilium apud Mantuam habendum conſtituit: quod factio quorumdam pontificum, ſeveritatem ejus juſti judicii metuentium, perturbavit. Nam familiæ eorum fautrices ſceleri, ſubitum contra domni apoſtolici familiam moverunt tumultum, ſecure adſtantem ante baſilicam, in qua publicum habebatur concilium: ita ut vir ſanctus cogeretur a medio conſeſſu ſurgere, & ante portam ad ſedandum ſtrepitum procedere. Cujus præſentiam non reveriti, Deo odibiles, magis magiſque in nequitia pertinaces, nitebantur ad eum exarmatos confugientes ante oculos ipſius confodere, & a valvis eccleſiæ ut ibi tutarentur repellere. Ita ut impetus ſagittarum & ſaxorum circum ejuſdem ſancti aures & ora volitaret, atque quoſdam ejus veſte defendi cupientes vulneraret. Qui tumultus admodum difficulter ſedatus, cœptum rigorem concilii imperfectum coegit relinqui. Sed in craſtinum cuncti hujus ſeditionis incentores ſevera examinatione damnandi, a piiſſimo patre ſunt miſericordi indulgentia abſoluti: ne videretur cauſa ultionis aſperitatem in eos exercere judicii.

*** CONVENTVS EPISCOPORVM.

Anno Christi 1052.

In quo Icterius *a* clero & populo Lemovicenſi electus eſt epiſcopus, & a metropolitano, ac ſuffraganeis ordinatus, anno Chriſti MLII.

Omnium Aquitanenſium eccleſiarum filiis, tam præſentibus quam futuris, æternam in Domino ſalutem.

NOTIFICAMUS fraternitati veſtræ, quia defuncto venerabilis memoriæ epiſcopo domno Iordano, eccleſia Lemovicenſis multis quaſſata tempeſtatibus, & ſuorum etiam afflicta injuriis, conſilio & auxilio eguit: ſed Dei miſericordia & pietas nobis in tentationibus non defuit. Igitur de ſubrogando antiſtite, Dei providentiam & clementiam precati ſumus, atque clericorum & optimatum plures, dominum Guillelmum comitem adiimus, & de deſolata eccleſia noſtra conqueſti ſumus: utque Deo dignum epiſcopum afflictæ eccleſiæ Lemovicenſi provideret, rogavimus. Ipſe vero afflictiones noſtras haud neſciens, nobiſque compatiens, & ſuper eligendo antiſtite hæſitans, huc illucque animum vertens, totius Aquitaniæ primorum, & eccleſiæ noſtræ clericorum & caſatorum, commune expetiit conſilium: rimarique cœpit, ſi quem ubique locorum hujus officii reperiret idoneum. Diu autem alii cum aliis ſciſcitantes, nullum atque idoneum proviſorem, vel ordinatorem ſanctæ diſperſæ eccleſiæ videntes: poſtremo ſententia cleri & populi, necnon & comitis, totiuſque Aquitaniæ poteſtatis, in unum convenit, & quemdam nobiliſſimum virum nomine Icterium, multorum teſtimonio approbatum, moribus probum, hoſpitalem, benignum, ſobrium, & ad omne opus Dei paratum, elegerunt; & ex monogamia, ſicut apoſtolus præcepit, rapuerunt, atque epiſcopum acclamaverunt. Hic enim nunc eccleſiæ prædictæ hiatus & fracturas ſupplere & conſolidare valebat. Elegimus ergo illum ſecundum Domini præceptum, reluctantem & contradicentem, ea voluntate & conſenſu domni Guillelmi comitis, & Ademari vicecomitis, omniumque procerum & caſatorum, atque totius populi, clericorum quoque, decani videlicet Petri, & præpoſiti Goffridi, & omnium archidiaconorum, cantoris, atque totius cleri. Elegimus illum, & adhuc eligimus ad regendam eccleſiam beati Stephani Lemovicæ ſedis: ut ſit nobis paſtor pius in neceſſitate, ad ſuccurrendum promptus, & pro omnibus ſibi commiſſis bellator indefeſſus. Igitur domine Bituricenſis metropolitane, ante veſtram præſentiam, cæterorumque epiſcoporum gratia Dei hic adunatorum, venimus rogantes & poſtulantes, ut hunc clericum a Deo prælectum, a nobis autem acclamatum, ab apoſtolico Romano, & omnibus comprovincialibus epiſcopis collaudatum, ab comite autem & omnibus optimatibus adjudicatum, nobis ordinetis epiſcopum.

Ergo electus eſt domnus Icterius anno Domini MLII. ab incarnatione: & ordinatus *a* præſentibus epiſcopis, videlicet Bituricenſi metropolitano domno Aimone, & Arvernenſi epiſcopo domno decano Rencone, & Gerardo Petrogoricenſi, laude & conſenſu Petri Rutenenſis epiſcopi, Guillielmi Albienſis epiſcopi, Bernardi Caturcenſis epiſcopi. Electus eſt autem D. Icterius menſe Ianuario, pridie nonas. Anno 22. Henrici regis.

ANNO CHRISTI 1052.

S. Aimo Bituricenſis archiepiſcopus.
S. Renco Arvernenſis epiſcopus.
S. Geraldus Petrogotic epiſcopus.
S. Guillelmus Albienſis epiſcopus.
S. Bernardus Caturcenſis epiſcopus.
S. Hildebertus Gabalitenſis epiſcopus.
S. Stephanus Velavenſis epiſcopus.
S. Petrus Rutenenſis epiſcopus.
S. Guillelmus comes.
S. Ademarus vicecomes.
S. Ademarus Laroodenſis.
S. Geraldus Petrobuferenſis.
S. Aimericus Piſcanarenſis.
S. Petrus Petrobuferenſis.

ANNO CHRISTI 1053.

**CONVENTVS SANDIONYSIANUS EPISCOPORVM, ET OPTIMATVM,

B ubi detectæ & recognitæ S. Dionyſii reliquiæ, V. Idus Ianuar. anno domini, ut probabile eſt, MLIII. Leone IX. pontifice: Henrico I. Franc. rege.

Sancti Dionyſii Areopagitæ corpus a ſe ſervari jactabant monachi Ratisbonenſes S. Emeranni, furto ſcilicet, ut fertur in fictitio Leonis IX. diplomate, ſublatum ex regio ad Pariſios monaſterio. Quod velut per aliquot annos amiſſum, & recens in ruinis repertum, dum magna pompa transferrent coram Henrico imperatore, immo Leone ipſo papa IX. intercedunt regis Francorum legati: contenduntque nihil prius ſtatuendum, quam rite inquiſitum eſſet in Gallia, verene ſublatum eſſet S. Dionyſii corpus, an ibidem ſupereſſet. Viſa pontifici atque imperatori juſta legatorum oratio: quibus domum regreſſis, conventus indictus ad V. Idus Ianuar. dataque ad omnes, & ad Ratisbonenſes ipſos litteræ, ut cognitioni, quibus liberet, intereſſent. Adfuerunt tum epiſcopi, tum cæterorum ordinum viri, maxima frequentia: quibus ſpectantibus, ibi reperta ſacra reliquiæ, unde ablata dicebantur. Hac tum ex Anonymo, quem edidit [a] *Quercetanus, tum ex Rigorde* [b] *in vita Philippi Auguſti, collegimus. Iuvat autem, omiſſis cæteris quæ præceſſerunt, conventum ipſum, Anonymi & Rigordi verbis, deſcribere.*

a Hiſtor. Franc. To. IV p. 157.
b Ibid. To. V. p. 18.

Die imminente conſtituta, *inquit Anonymus*, undique convenit multitudo non modica: in qua contigit fuiſſe epiſcopos, abbates, monachos, clericos, nobiles, atque ignobiles, & utriuſque ſexus quamplures. Quorum conſortio non defuit victorioſiſſimi regis Henrici frater nomine Odo, ab eo directus cum curialium pluribus, ad diligenter percipiendum, & luculenter enarrandum, quo ordine ſuorum adeſſe fidelium precibus, optata proſpera revelando, dignaretur conditor omnium Dominus: quoniam ſe agnoſcens ſarcinis peccatorum depreſſum, proclamabat indignum corporeis oculis videre tanti viri corpus glorioſum. Sed tamen divinam clementiam fideliter eſſe credens adfuturam, miſit ſanguineam purpuram ad involvendam precioſi corporis glebam. In hoc beatus vaticinandus juxta vocem evangelicam, quod non viſis rebus fidem adhibuerit devotam, ſpemque penitus inconcuſſam. Pridie autem quam hujus nuntii inſudaretur propoſito, Domini facie generali præventa a fratribus, jejunio ſcilicet, & ſequenti nocte continuata, orationum, vigiliarum, lacrymarumque exercitio: poſt conſummationem officii matutinalis, præſentibus epiſcopis, præfatorumque ordinum probabilibus plurimis, in afflictione eorum deſideria proſperari rogantibus Dominum, reverenter in medio delatum eſt ar-

A gentenm ſcrinium, priſca adhuc ſubtilitate artificioſiſſime munitum. Quo cum magna difficultate reſerato in adſtantium præſentia, repente precioſiſſimi martyris Dionyſii reperiuntur oſſa, pallio tantæ vetuſtatis nimietate conſumpto obvoluta, ut inter manus tenentium evaneſceret in ſimilitudinem telæ araneatum. Vnde perfuſi ſuaviſſimi odoris fragrantia, aſſeruerunt nullius ad hanc eſſe delectationis pigmentorum genera.

ANNO CHRISTI 1053.

Tunc inenarrabilis gaudii diu poſtulata viſione, Domini experta pietate, qui numquam ſibi placita rogantibus dedignatur adeſſe, jubilando prorumpunt in laudibus gratiarumque actione, permixtis devotis ſingultibus inopinabiliter ortæ lætitiæ. Poſt hæc ablatis vetuſti pallii reliquiis, B cum aliiſque pignoribus veſtimentorum ſancti Dionyſii ſociorumque ejus ſtudioſe conditis; oſſibuſque devotiſſime ab abbate involutis in pallio ad hoc a rege deſtinato: magnalia Dei votis poſcentium declarata paſtores eccleſiaſtici enuntiaverunt omni populo voce præclara. Qui quanto exultaverunt tripudio, jocunda, qua longiuſcule a monaſterio proſecuti ſunt ſacra membra, indicavit proceſſio. Præfato vero Odone regi per ordinem juxta quod viderat alacriter cuncta referente: ille Domino ſolutis multiplicibus gratiarum actionibus, pro collatis ab eo votis fidelium proſperis effectibus, intermiſſis regiæ pompæ dignitatibus, eodem die gratum duxit venire nudis pedibus, tanti patroni ſuffragium humiliter aſciturus: ibique C ſe confitens deliquiſſe in quibus ſolitum eſt humanæ fragilitati divinæ conſpectum majeſtatis offendere, ſeque cum ſuis omnibus devovens ſancti martyris famulatui, & patrocinio, receſſit, pro munere pallio magni precii oblato. Delato vero a proceſſione cum præeunte & ſubſequente plebis frequentia ſacro corpore, quindecim continuis diebus dimiſſum eſt ſuper principale altare: in quibus ex diverſis regionibus cauſa viſitandi, ſuffragiumque expetendi, plurimi utriuſque ſexus convenere. Et tunc ſibi mutuo ad cuſtodiam ſuccedentibus fratribus, diei noctiſque vicibus tamdiu eſt, diligentiſſime cuſtoditum: donec intromiſſis litteris indicibus primi erroris, & ſubſecutæ veri- D tatis, feris obicibuſque munitum ſacros artus continens ſubtili artificio ſcrinium, quamplutibus præſentibus, ſuo priori loculo honorabiliter fuit reſtitutum.

Sed non prætereondum videtur, aliquorum nomina hic ad poſterorum memoriam inſerere, qui potiorum dignitatum inſigniti claritate, præſentis dicuntur celebritatis gaudio interfuiſſe, atque omnia quæ tunc geſta narrantur in præſentiarum vidiſſe: ut eorum teſtimonio fallax ſopiatur opinio, veritatiſque ſubnixæ fiducialius roboretur promulgata traditio.

De epiſcopali ordine iſti convenere: VVido Remenſium archiepiſcopus, Robertus Cantuario- E rum archiepiſcopus, Imbertus* Pariſiorum epiſcopus, Ilenandus* Landunenſium epiſcopus, Balduinus Noviomenſium epiſcopus, VValterius Meldenſium epiſcopus, Frollandus Silvanectenſium epiſcopus. Vnuſquiſque quorum, clericalis laicaliſque ordinis adduxit probabiliores perſonas ſecum.

* Humbertus
* Helinandus

De ordine abbatum iſti adfuerunt iterum: in primis domnus abbas Hugo cœnobii ſancti Dionyſii, Albertus abbas Majoris-monaſterii, Ioannes abbas Fiſcannenſis cœnobii, Landericus abbas ſancti Petri Carnotenſis, Robertus abbas ſancti Petri Foſſatenſis, Rodulfus abbas ſancti Petri Latiniacenſis,

Anno Christi 1053.

niacenſis, Adalbertus monachus ſancti Remigii, qui & ipſe aſſeruit in præſentia imperatoris, in hac patria ſanctum Areopagitam Dionyſium eſſe, quando unius mortui hominis corpus pro eo de terra voluit extrahere: Gaufreduſque abbas Columbenſis cœnobii. Quorum unumquemque, devotos & Dei fideles monachos ſecum non piguit habere.

Iſti autem aſtiterunt de ordine laicorum: in primis Odo memorati regis frater atque fidelis nuncius, VValterius comes Pontiſarenſis, VVillelmus comes Corboilenſis, Ivo comes Bellomontenſis, VValerannus comes Melledenſis: & alii nobiles, multique devotæ fidei gregarii milites. *Hactenus Anonymus.*

Rigordus vero ad annum Philippi quintum, neſcio qua occaſione, digreſſus ad regum Francorum ſeriem percenſendam: cum cæterorum ferme omnium nomen unum commemoraret, ad Henricum Roberti filium ubi pervenit, in hoc deſcribendo conventu moratur, & habet propria nonnulla: quæ cum Anonymi narratione conferat cui vacuum erit. Imperator, *inquit*, miſit magnos viros & ſapientes in Franciam, ut plene rei veritatem agnoſcerent. Viſis nuntiis imperatoris, Henricus rex convocavit archiepiſcopos, epiſcopos, & barones totius regni: & cum Odone cariſſimo fratre ſuo ad eccleſiam beatiſſimi martyris Dionyſii miſit. Facta autem oratione, allata ſunt tria vaſa argentea, Ruſtici, Dionyſii, & Eleutherii, coram omni populo, diligentiſſime ſigillata. Et aperto vaſe beati martyris Dionyſii, totum corpus ipſius cum capite inventum eſt, exceptis duobus oſſibus de collo, quæ ſunt in eccleſia Vergiacenſi; & os quoddam de brachio, quod Stephanus papa III. ſecum ad Romanam portavit eccleſiam, & poſuit in eccleſia, quæ hodie ſchola Græcorum vocatur. Hoc videntes univerſi populi, cum lacrymis & ſuſpiriis puras manus levantes ad Dominum, Deo & beatæ Mariæ virgini, & ſanctis martyribus ſe commendantes, cum gaudio receſſerunt. Tunc nuncii qui miſſi fuerant, ad imperatorem citiſſime revertentes, ſuper his quæ viderant & audierant, imperatorem pleniſſime certificaverunt. Hoc fuit factum tempore Leonis papæ IX. anno Domini M L. *Hactenus Rigordus.*

ANNOTATIVNCVLA G. C.

Alios fallebant Germani, Galli fortaſſe ſeipſos. Verumque eſt, falſo apud Rigordum annos huic conventui M L. adſcribitoi. Primum enim Helinandus Laudunenſis epiſcopus, qui intererat, anno tantum 1052. epiſcopus creatus eſt. Deinde habitus eſt hic conventus poſt ſuppoſititiam S. Dionyſii Areopagitæ apud Ratiſbonenſes inventionem, quæ anno Leonis papæ IV. hoc eſt, Chriſti 105 . adornata eſt. Hoc enim anno conſignatum eſt Leonis diploma, ab illis confictum: quod vel expunctum eſſet a nobis ex pontificii hujus litteris, niſi cederemus ſuſceptæ jam inde ab initio hujus operis neceſſitati, totius Binianæ editionis repræſentandæ; vel accuſatum falſi, niſi ſcholion hac de re noſtrum properantea operæ omiſiſſent. Vitia ejus omnia fuſiſſime perſequitur Dublerius. Quibus ego unum addam, petitum ex indictione, quæ notatur v. Adſcripſiſſet pontificius notarius ſextam, quæ labi incipiebat a Kalendis Septembribus.

Anno Christi 1053.

CONCILIVM ROMANVM IV.

de canonizatione ſancti Gerardi Leucorum epiſcopi, & de limitibus diœceſis inter Aquileienſem & Forojulienſem epiſcopos controverſis, celebratum anno Domini MLIII. tempore Leonis papæ IX.

ANtequam Leo pontifex adverſus Normannos proficiſceretur, *inquit Hermannus Contra-*
A *ctus*, poſt paſcha Romæ ſynodum habuit, in qua, autore Sigeberto, Gerardum Leucorum ſupra ſo quintum epiſcopum in ſanctorum numerum retulit. Ex epiſtola ſecunda Leonis noni ad Thomam Africanum epiſcopum aperte conſtat, in hac ſynodo definitam eſſe veterem illam controverſiam inter Forojulienſem & Aquileienſem antiſtites de limitibus diœceſeos, ſtatutumque ut Aquileia totius Venetiæ & Iſtriæ metropolis eſſet.

Anno Christi 1054.

*** CONCILIVM NARBONENSE,

In quo treuga & pax confirmata eſt VIII. Kal. Septembr. anno MLIV. Indict. VII.

Ex archivo archiepiſcopi Narbonenſis edidit Steph. Baluzius V. Cl. in opere de concordia ſacerdot. & imp.

PRÆFATIO.

ANNO Dominicæ incarnationis MLIV. Indictione VII. Epacta nona, concurrente V. octavo Kal. Septembris, conventus erat apud urbem Narbonam, decem venerabilium epiſcoporum, Bernardi ſcilicet Biterrenſis, & Gonterii Agathenſis, & Roſtagni Luctevenſis, & Arnaldi Magalonenſis, Froterii quoque Nemauſenſis, Guifredi vero Carcaſſenſis, immo Berengarii Gerundenſis,
C Guifredi Barchinonenſis, necnon & Guillelmi Albienſis: inter quos fuere legati domni Guillelmi Vrgellenſis, videlicet Berengarii, & Vgonis Vzetenſis. Præſidente domno Guifredo prædictæ urbis archipræſule, cujus induſtria prædicta ſynodus, opitulante Petro Ramundi comite, atque Berengario vicecomite, cum abbatum & clericorum ac quorumdam nobilium & ignobilium non minima multitudine, ad confirmandam pariter & cuſtodiendam treugam & pacem, & dilectionem quam univerſalis eccleſia unanimiter inſtituit, & reformandum ejuſdem ſtatum, qui a pravis conculcabatur hominibus, Dominicis obtemperantes juſſibus pro temporalibus commodis commiſſæ ſibi
D plebi impenſis, a ſummo omnium paſtore, ut æterna præmia mereantur adipiſci in ſæcula.

CAPITVLA.

I.

Primo ergo omnium inſtitutionum noſtrarum, quæ in hoc tomo ſcribenda ſunt, monemus, & mandamus ſecundum præceptum Dei, & noſtrum, ut nullus Chriſtianorum alium quemlibet Chriſtianum occidat: quia qui Chriſtianum occidit, ſine dubio Chriſti ſanguinem fundit. Si
E quis vero, quod non optamus, iniuſte hominem occiderit, per legem eum emendet. — I. De treuga.

II.

Iterum mandamus atque confirmamus ipſam treugam Dei, quæ a nobis * dudum conſtituta fuerat, & nunc a pravis hominibus diſrupta eſſe videtur: at firmiter deinceps ab omnibus teneatur. Igitur obſecramus per Deum, & monemus, ut nemo Chriſtianorum, quemlibet Chriſtianum requirat ad malefaciendum ab occaſu ſolis quartæ feriæ, uſque ſecundæ feriæ illuceſcente Sole.

* *circa ann. forte 1041. quo tempore fere ubique recepta.*

Præcipi-

ANNO CHRISTI 1054.

III.

Præcipimus etiam, ut a prima dominica adventus domini, uſque octavas tranſactas epiphaniæ; ſive a prima dominica quæ eſt ante caput jejuniorum, uſque tranſactas octavas paſchæ; ſive a dominica ante aſcenſionem domini, uſque octavas pentecoſten * expletas; vel de feſtivitatibus ſanctæ Mariæ, & in vigiliis ejuſdem, & in vigilia ſancti Ioannis Baptiſtæ, vel in feſtivitate eiuſdem, atque in vigiliis apoſtolorum, & in feſtivitatibus eorumdem, & in vigilia vinculæ ſancti Petri, & in feſtivitate eiuſdem, & in vigilia ſanctorum Iuſti & paſtoris, & ſolennitate eorumdem, & in vigilia ſancti Laurentii, eiuſdemque feſtivitate, & in feſtivitate ſancti Michaelis, & in vigilia omnium Sanctorum, & in feſtivitate eorumdem, & in feſtivitate ſancti Martini, & in ieiuniis quatuor tempora: in præſcriptis ieiuniis, ſive feſtivitatibus, atque vigiliis, nemo Chriſtianorum quemlibet alium Chriſtianum lædat, neque dehoneſtare, aut deprædare de ſuis rebus præſumat.

*Sic legitur ut & quædam alia hujuſmodi.

IV.

Hanc treugam domini firmiter cuſtodiri præcipimus: & omnes qui eam tenuerint, & fideliter obſervarint, benedictionem ſempiternam ab ipſo Ieſu Chriſto domino & ſalvatore noſtro percipiant, & hereditatem æternæ vitæ ſine fine poſſideant. Illi autem qui rebelles extiterint, vel tranſgreſſores, ſive qui auxilium eis in aliquo præbuerint, tamdiu anathematis vinculo ſubiaceant, quouſque digne arbitrio proprii epiſcopi ſatisfaciant.

V.

Si quis autem voluntarie aut ſcienter hominem occiderit in hac treuga, aut apprehenderit, aut caſtrum cuiuſlibet tulerit, aut deſtruxerit, aut in...... indictam treugam inſidiando, aut aguitando facere volens comprobatus fuerit: ab omni cœtu Chriſtianorum definitum eſt ut in omni vita ſua perpetuo damnetur exilio.

VI.

Si quis autem aliter alicui aliquam iniuriam fecerit, aut damnum: in iudicio proprii epiſcopi, aut clericorum eiuſdem, quibus idem epiſcopus commiſerit, ſecundum modum culpæ directionem faciat per iudicium aquæ frigidæ, aut per exilium, ſicut ſtatutum eſt.

VII.

Quicumque vero adpropinquante quadragefimæ tempore, ſive aſcenſionis domini, vel pentecoſtes, necnon & adventus domini, qui eſt treugam Domini, caſtrum vel munitionem conſtruere voluerit: non illi facere hoc liceat, niſi duas hebdomadas, cunctis ſcientibus, ante prædictum tempus incipiant.

VIII.

De debitoribus vero & fideiuſſoribus, ut ſi contendunt ea quæ debent, proiiciantur ab eccleſia: & in illorum parochia nemo faciat ſacrum miniſterium, uſque præſcripti debitores reddant debita.

IX.

Oliveta namque, cuius pignoris in ipſo aquarum diluvio pacem legimus terris redditam, & de cuius liquore ſanctum chriſma conficitur, necnon & altaria ſancta illuminantur, ſub tam firmam pacem ſtatuimus: ut nemo Chriſtianorum eam præcidere audeat, vel ad deformitatem truncare, neque earumdem fructus rapere. Quod qui fecerit, iuxta quod definitum de cæteris, per treugam Dei ea emendet.

X.

Oves ergo, & earum paſtores eas cuſtodientes, ſimiliter in treugam Dei permaneant cunctis diebus, in cunctis locis: ita ut nullus Chriſtianus eas deprædare præſumat, neque illas; neque illarum paſtores, lædere, vel invadere. Quod qui fecerit per Dei treugam, hoc totum emendet.

XI.

II. DE PACE.

Pacem autem a nobis ſive a principibus olim conſtitutam, mandamus, ſive firmamus: ut ab hodierna die & deinceps eccleſiam nullus hominum infringat; neque manſiones, quæ in circuitu eccleſiarum ſunt & erunt; neque aliquid ex omnibus, quæ infra xxx. paſſus ſunt eccleſiæ & erunt, violenter auferre audeat, aut præſumere: niſi epiſcopus, aut cui ipſe iuſſerit, propter ſuum cenſum, aut propter hominem excommunicatum: excepta munitione, quæ infra prædictos paſſus xxx. eccleſiæ ſita fuerit ad concitandum bella & contentiones.

XII.

Cenſemus iterum, ut ne quis hominum terras, vel res cuiuſcumque eccleſiæ vindicare præſumat, ſine dono & permiſſione illius cuius eadem eccleſia fuerit.

XIII.

Reditus vero ſynodales nemo laicorum in opus ſuum retineat, præter conſenſum epiſcoporum, vel clericorum: ſed quibus iure debentur omnino reſtituat.

XIV.

Monemus iterum, ut nullus laicorum in opus ſuum retineat primitias, neque oblationes, neque cimeteriorum pretia, neque ova, aut ea quæ ad eos dantur per aſperſionem ſalis & aquæ in cœna domini, neque trigintarios qui recte debentur a clericis recipi pro fidelium defunctorum orationibus: ſed clericis qui eiſdem eccleſiis præſunt, utendos relinquat; nec

quicquam

ANNO CHRISTI 1056.

quicquam ex feuo*, quod pro eadem eccleſia tenet, minuere præſumat.

* mendoſe legebatur fœno.

XV.

Clericis quoque, monachis, atque ſanctimonialibus, feminis, & comitibus eorum, militaria arma non portantibus, ut aliquid ex bonis eorum nemo apprehendat, nec rapiendo auferat.

XVI.

Eas vero res, & terras, ac vineas, & cætera, quæ in ius proprium ac dominium canonici, & monachi, ſanctimoniales feminæ habent & habere noſcuntur, nullus hominum vel feminarum invadere, rapere aut tollere præſumat, nec aliquid inde uſurpare; neque per vim, neque per vicariam, neque per diſtrictionem ibi ullam hoſpitalitatem accipiat: niſi permiſſionem, vel donum epiſcoporum vel canonicorum & abbatum, ad quos eadem res pertinuerit, adquirere potuerint.

XVII.

Inſuper eas villas, & manſos, terras, & vineas, ſive eccleſias, quæ a fidelibus Dei collatæ eſſe videntur in opus canonicorum, ut commune inde viverent, quæ veraciter ſciri poteſt in hoc opus data eſſe noſcuntur, nullius perſona hominum auſus ſit habere vel retinere, neque per vicariam, neque per feuum, neque per bajuliam, neque per ullam vocem, ſine propria voluntate epiſcopi, & canonicorum, vel abbatum, canonicorum, ad quos eas res pertinere noſcuntur, cum voluntate canonicorum ſuorum, niſi quantum præſcripti canonici cum præſcriptis ſenioribus communiter voluerint.

XVIII.

Statuimus autem, inter vos de contentionibus terrarum, & de debitoribus & fidejuſſoribus, Dei autoritate, & noſtra, ut nemo ex eis vindictam ſumat: donec ante proprii ſui epiſcopi, & poteſtatis, cujus ditionis fuerit, præſentiam veniens, cauſam ſuam exponat, ut alicujus eorum judicio terminetur, atque definiatur. Epiſcopus autem & princeps regionis ipſius, quibus eadem res pertinuerit ad diſtringendum, noceat reſiſtenti, & adiuvet obedientem.

XIX.

Nullus etiam Chriſtianorum ullam ſubſtantiam villani non apprehendat, niſi tantum corpus ſuum per forfacturam quam ipſe per ſe faciat, & non diſtringat eum niſi per directum.

XX.

Caballarium autem nemo apprehendat, ut * redut faciat, neque faciat, neque ſubſtantiam ejus tollat, niſi tantum per directum.

* vox corrupta

XXI.

Rapinas & prædas ex quibuſlibet Chriſtianorum nemo virorum aut mulierum faciat.

XXII.

Præcipimus etiam, ut equas nemo rapiat, niſi homo deſuper inventus fuerit armatus. Aleſes vero nemo incendat.

XXIII.

Furi prænotato & publico, latronique atque prædoni, in Chriſtianis nemo auxilium præbeat; neque ad illud agendum eum conducat ſe ſciente, uſque ad ſatiſfactionem veniant.

XXIV.

Negociatores, & oratores qui ferunt ſportas, nemo ſubſtantiam eorum apprehendat.

XXV.

Hanc autem inſtitutionem prædictam monemus pariter & obſecramus, ut omnes homines & feminæ in prædictis comitatibus ſive epiſcopatibus degentes firmiter teneant, atque intente cuſtodiant ſecundum ſuum poſſe.

XXVI.

Quod ſi quis eorumdem hominum vel feminarum prædictam pacem ac inſtitutionem præſumptuoſe infregerit, & infra XL. dies non emendaverit: noverit ſe tamdiu extraneum a Chriſtianorum conſortio, & a liminibus ſanctæ Dei eccleſiæ ſegregatum, donec ei, cui damnum pertulerit, duplum reſtituat; & poteſtati illius terræ, in qua illud actum fuerit, XL. ſolidos emendet; & epiſcopo ejuſdem terræ emendet, manu propria iurando ſuper altare ſedis, aut ſuper quo liberavit, quo epiſcopus iuſſerit, quia amplius emendare non debeat pro tranſgreſſione excommunicationis; aut emendet ei XL. ſolidos ſine ſacramento.

XXVII.

Dicimus iterum, ut hæc inſtitutio ab omnibus firmiter teneatur, ſicut ſuperius ſcriptum eſt: præter eos qui de ſuo alode, vel feuo, ſive baiulia, inſtitutores extiterint.

XXVIII.

Quam inſtitutionem quicumque tranſgreſſus fuerit, obedire nolens ſupradictis inſtitutionibus: presbyter ei miſſam non cantet, neque ullum ſacrum officium, neque communicet eum, vel ſepeliat, ſe ſciente.

XXIX.

Si autem quiſlibet hominum, vel feminarum, ab hac die & deinceps auſu temerario hujus noſtræ inſtitutionis violator extiterit: anathematis vinculo feriatur, & a ſancta Dei eccleſia procul pellatur, & ab omnium cœtu Chriſtianorum tamdiu ſeparetur, donec ad ſatiſfactionem indubitanter veniat.

ANNO CHRISTI 1054.

*** CONVENTUS BARCINONENSIS A AN. DOM. MLIV.

ANNO ſalutis humanæ MLIV. convenerunt apud Barcinonem Guiſredus Narbonenſis, & Raimbaldus Arelatenſis, archiepiſcopi; epiſcopi vero, Guiſlibertus Barcinonenſis, Guillelmus Auſonenſis, & Berengarius Gerundenſis. Quo in conventu lectum eſt decretum Raymundi comitis Barcinonenſis, & Adalmodis comitiſſæ, adverſus invaſores bonorum eccleſiæ Barcinonenſis. *Ex ſchedis Petri de Marca Pariſienſ. archiepiſcopi.*

ANNO CHRISTI 1054.

*** CONCILIUM MOGUNTINUM, in quo electus Victor papa II. anno MLIV.

C*Ontinuator chronici Hermanni, ad annum* MLIV. Conventus, *inquit*, ab imperatore Moguntiæ B factus eſt, in quo Gebehardus Eiſtetenſium epiſcopus, ab epiſcopis electus, Romamque miſſus; ibique honorifice ſuſceptus, in ſequenti quadrageſima, *anni nimirum* MLV. in cœna Domini MLIV. papa ordinatus, Victoris II. nomen accepit.

ANNO CHRISTI 1055.

VITA ET EPISTOLA VICTORIS PAPÆ II.

Victor quando & a quibus electus pontifex.

VICTOR, cui nomen Gebehardus erat, eccleſiæque Eiſtetenſi magna cum utilitate præſidebat, juſſu cleri Romani per Hildebrandum eccleſiæ Romanæ ſubdiaconum ab imperatore poſtulatus, Romam adducitur: & conſenſu univerſi cleri ac C populi pontifex anno Domini 1055. tempore Henrici III. imperatoris eligitur, & in die cœnæ Domini ſolenniter conſecratur. Ab imperatore eum ſibi præſentari poſtularunt, quoniam in eccleſia Romana, ut inquit Leo Oſtienſis, perſona ad tantum officium idonea reperiri non poterat.

Res geſtæ.

Ad corrigendos pravos uſus eccleſiæ Gallicanæ, cauſaſque quorumdam epiſcoporum cognoſcendas, Hildebrandum Romanæ eccleſiæ ſubdiaconum cardinalem, qui poſtea factus eſt pontifex nomine Gregorius VII. legatum a latere in Gallias ablegavit, qui * Lugduni indicto concilio epiſcopum de ſimonia accuſatum miraculoſe ad propriam D delicti confeſſionem adegit, dum juſſus recitare hymnum glorificationis, in eo, *& Spiritui ſancto* nequaquam pronuntiare potuiſſet. Anno pontificatus ſui primo paſſus eſt horrendam proditionem, cum ad ejus interitum ſubdiaconus quidam venenū (dictu pavendum) in ſacrum calicem immiſit. Sed Deus duplici miraculo ne pontifex biberet obſtitit, & tanti ſacrilegii autorem detexit. Lambertus rem „ geſtam ſic deſcribit: Huic, nempe Victori papæ, „ ſubdiaconus toxicum in calicem miſit: quem cum „ ipſe poſt conſecrationem levare vellet, nec poſſet, „ a Domino cauſam facti inquiſiturus, cum populo E „ ad orationem proſternitur, ſtatimque toxicator a „ dæmone arripitur. Ita igitur cauſa manifeſtata, dom- „ nus papa calicem cum ſanguine dominico cuidam „ altari juſſit includi, & pro reliquiis in perpetuum „ conſervari. Deinde iterum cum populo tamdiu ad „ orationem proſternitur, quouſque ſubdiaconus a „ dæmonio liberaretur. Hæc Lambertus, Vrſpergenſis, aliive plures.

* *In Gallia quidē Lugdunenſi: ſed quo loco, incertum.*

Ab Henrico imperatore Roma evocatus, in Germaniam veniens anno pontificatus ſui ſecundo, Chriſti Redemptoris 1056. invenit eum gravi morbo laborantem, & jam animam agentem. Accidit illud ſine dubio ſingulari Dei gratia. Nam paulo poſtquam coram pontifice peccatorum confeſſio- A nem egiſſet, ablata reſtituiſſet, ab adſtantibus veniam petiviſſet, filiumque Henricum adhuc quinquennem ab electoribus tunc præſentibus regem conſtitutum Romanæque eccleſiæ commendatum Victori pontifici obtuliſſet, magno Dei beneficio per eumdem animam ſuam Deo obtulit, cum annis octodecim in imperio regnaſſet. Agnes Auguſta mater puerum quidem religioſe educare cœpit: ſed cum ex ephebis exceſſiſſet, abſtractus a matre, factus eſt hoſtis Romanæ eccleſiæ, cujus beneficio, per Victorem Romanum, regnum Germaniæ conſecutus fuerat. Anno ſequente ex Germania in Vrbem reverſus, excommunicavit Traſimundum comitem Theatinum, qui legatos Conſtantinopoli redeuntes ſpoliaverat.

Henrici imperatoris obitus.

Henricus IV fit rex Germaniæ.

Hujus temporibus, magno totius Germanorum B eccleſiæ beneficio, ſanctus Anno in cathedra Colonienſi collocatur archiepiſcopus: qui Henrico imperatori, a quo graviter exagitabatur, propterea quod libere eum reprehenderet, futurum obitum prædixit.

S. Anno fit archiepiſcopus Colonienſis.

Defunctus eſt Victor papa Florentiæ anno Chriſti 1057. die 28. Iulii, cum ſediſſet annos duos, menſes tres, & dies quindecim: ſepultus eſt loco eodem quo obierat. Ceſſavit epiſcopatus, autore Lamberto, a vigeſima octava Iulii ad ſecundam Auguſti per dies quinque.

Obitus Victoris.

VICTORIS PAPÆ II. LITTERÆ, quibus eccleſiæ Silvæ Candidæ privilegia Humberti epiſcopi gratia amplificat.

C *Victor epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri & coepiſcopo Humberto, & per eum eccleſiæ ſanctarum virginum & martyrum, Rufinæ & Secundæ, quæ nominatur Silva candida, in perpetuum.*

OFFICII noſtri eſſe dignoſcitur, ut ex apice ſummæ apoſtolicæ ſedis, cui Deo autore præſidemus, univerſitati eccleſiarum tamquam noſtris reliquis membris conſulamus. In qua utique, ſi pia & neceſſaria ſolicitudine debemus operam noſtram etiam longinquis, & non quærentibus ultro porrigere: multo magis propinquis ſequela, merito D eam debemus exigentibus prorogare: quia dum tempus habemus, ad omnes debemus bonum operari, maxime autem ad domeſticos fidei, juxta magiſterium divi apoſtoli Pauli. Vt enim ipſe atteſtatur, qui ſuorum, & maxime domeſticorum curam non habet, fidem negavit, & eſt infideli deterior. Ad inſtar ſiquidem viſibilis ignis, inviſibilis caritas paucis * viciniora ſibi corripit, & inde gradatim ad longinquiora ſe extendit. Quapropter ſecundum ſuggeſtionem tuam, noſter reverendiſſime confrater, & coepiſcope Humberte, ad *aliquam temporalem memoriæ deceſſori noſtro domino E Leoni, & jugiter in ſancta Romana & apoſtolica ſede, etiam ſupra vires tuas & facultates hactenus exhibuiſti, per hujus noſtri privilegii ſanctionem decernentes concedimus, & confirmamus tibi, & per te atque propter te in perpetuum, reverendæ eccleſiæ ſanctarum virginum & martyrum, Rufinæ ac Secundæ, quæ nominatur Silva Candida, in fundo, qui vocatur Boſcus, quicquid auri, argenti, pallii, ſeu ceræ, vel quarumcumque rerum omnino jactatum, vel poſitum fuerit, vel oblatum in toto altari majori ſancti Petri, ſive in ejus venerabili confeſſione, aut certe ſibi, ſuiſque ſucceſſoribus oblatum ab inchoatione matutinorum quintæ feriæ in cœna Domini*, uſque dum completorium peractum fuerit,

* *f. ſpatia.*

velut

veluti in ſabbato ſancto ab hora tertia per totam ipſam diem, deinceps uſque poſt expletam in craſtinum miſſam, qualeſcumque, vel quantaſcumque oblationes præfati altaris, & confeſſionis ejus, per privilegia venerabilis Sergii, & multorum anteceſſorum noſtrorum, jam dicta eccleſia ſanctarum Rufinæ, ac Secundæ promeruit, retinuit, retinet, etiam retineat ad perpetuam animæ noſtræ mercedem, nominiſque noſtri & ſervitii ſui in ſancta Romana eccleſia memoriam illarum oblationum, quas eidem ſacroſanctæ eccleſiæ per hoc noſtrum privilegium adjiciendo concedimus, & confirmamus, ſicut ſuperius dictum eſt: ſcilicet ab inchoatione matutinorum quintæ feriæ in cœna domini, uſque poſt completorium: ſalva ſibi per omnia, & hoc noſtro privilegio eidem in perpetuum reſervata, & confirmata confeſſione, & confirmatione omnium oblationum, quas per privilegia anteceſſorum noſtrorum hactenus accipere, & ſibi habere * conſervetur: videlicet in die palmarum, in cœna domini, & in paraſceve, in ſabbato ſancto, & die dominica. Neque enim iſtud noſtrum ita adjicimus, ut illud anteceſſorum noſtrorum donum in aliquo minuamus. In qua utique conceſſione, & confirmatione, nil novitatis arbitramur egiſſe: ſcilicet exemplo reverendiſſimorum prædeceſſorum noſtrorum, & copia ſanctæ Romanæ eccleſiæ, inopiam lateralis, & maxime domeſticæ filiæ, laudabili liberalitate ſecundum apoſtolicam inſtitutionem ſupplere. Venerabilis apoſtolicæ ſedis cenſura ſub divini conteſtatione judicii, & anathematis interpoſitione ſtatuentes interdicimus, ut nullus umquam ſucceſſorum noſtrorum pontificum, vel quilibet publicarum actionum adminiſtrator, ſeu alia quælibet, & quantumlibet magna, parvaque perſona audeat, vel præſumat, contra hujus noſtræ donationis privilegium cogere, aut aliter quicquam alienare, auferre, aut minuere: ſed potius firmum, & ſtabile in perpetuum, ſicut conceſſum & confirmatum eſt, permaneat. Si quis autem, quod non optamus, temerario auſu hoc noſtrum apoſtolicæ ſedis ſtatutum, in quoquam infringere præſumpſerit, & coadjutor illius in aliquo extiterit: autoritate ſanctæ & individuæ Trinitatis, & apoſtolorum principis Petri, cujus licet indigni, dignatione divina, vice fungimur, vinculo anathematis ſit mancipatus, & a regno Dei ſegregatus, & diabolo, & angelis ejus, niſi forte reſipiſcens ſatisfaciat, indiſſolubiliter aggregetur. Qui vero pio reſpectu obſervator & defenſor hujus conceſſionis & confirmationis extiterit, poteſtate beati Petri apoſtolorum principis, & precibus ſanctarum virginum, ac Chriſti martyrum Rufinæ, & Secundæ, cæleſtis regni introitum, & gratiam, atque gloriam a juſto judice Domino Deo noſtro, vitamque æternam percipere mereatur in ſæcula ſæculorum, Amen. Scriptum per manus Gregorii notarii, & ſcriniarii S. Romanæ eccleſiæ in menſe Maii, Indict. x. Bene valete. Datum octavo Idus Maii, per manus Aribonis diaconi, anno 3. domini papæ Victoris. II. Indict. x. Decernimus ergo, ut nulli omnino hominum liceat, &c. Si quæ igitur in futurum, &c. Cunctis autem, &c.

ANNO CHRISTI 1055.

CONCILIVM FLORENTINVM, cōtra alienatores rerum eccleſiaſticarum, celebratum an. Dom. MLV. tempore Victoris papæ II.

Decreta & acta concilii quæ fuerint.

AVTORITATE Leonis Oſtienſis conſtat hanc ſynodum in præſentia Victoris papæ, & Henrici imperatoris celebratam eſſe. Conſtitutum fuiſſe in ea decretum de bonis eccleſiæ non alienandis, teſtatur Petrus Damianus in epiſtola ad Domnum V. epiſcopum, quæ eſt duodecima libri IV. In eadem hac ſynodo damnatum fuiſſe Berengarium conſtat teſtimonio Lanfranci, qui aſſerit Victorem ipſum in omnibus conciliis quæ celebravit, vel celebranda curavit, cuncta a prædeceſſore conſtituta confirmaſſe: præcipue quæ circa damnationem hæreſeos Berengarii per ipſum geſta fuerant. Ait enim: *Quæ ſententia Leonis papæ non effugit ſucceſſorem quoque ſuum felicis memoriæ papam Victorem. Sed quidquid de hac re ſeu de cæteris ipſe ſtatuit, ſtatuive præcepit, hoc etiam iſta ſua atque omnium conciliorum ſuorum autoritate firmavit.* Vide Baronium prædicto loco.

ANNO CHRISTI 1055.

CONCILIVM IN LVGDVNENSI * Gallia celebratum, quo epiſcopus quidam per Hildebrandum ſedis apoſtolicæ legatum miraculoſe de crimine ſimoniæ convincitur, an. domini MLV. tempore Victoris papæ II. celebratum.

* *Lugdunenſe appellavit Binius, nullo certo argumento*

Hildebrādus cur indixerit.

Hildebrandus S. Romanæ eccleſiæ cardinalis ſubdiaconus, quem Victor papa ad corrigendos pravos uſus eccleſiæ Gallicanæ legatum a latere miſerat in Galliam, Lugduni concilium congregavit; de quo ex antiquioribus geſtis Romanorum pontificum a Nicolao Aragonio congeſtis hæc deſcripſit Baronius: Eodem tempore, cum ſimoniaca hæreſis totam Italiam & Burgundiam occupaſſet: idem pontifex miſit a latere ſuo eumdem * archidiaconum Hildebrandum ad ultramontanas partes cum quibuſdam epiſcopis. Cum autem ad Lugdunenſem provinciam perveniſſet, in ea ſynodum celebravit: in qua per ipſum archidiaconum Deus maximum dignatus eſt operari miraculum. Reſidentibus enim in ea ſynodo archiepiſcopis, epiſcopis, & aliarum eccleſiarum prælatis: archiepiſcopus vir quidam litteratus, & accuſatores pecunia corrupit, & ſibi amicos fecit. Mane autem facto rediens ad ſynodum, audacter dixit: Vbi ſunt qui me accuſant? Exeat in publicum quicumque me voluerit damnare.

* *Tunc non niſi ſubdiaconum.*

Tunc, obmuteſcentibus cunctis, prædictus archidiaconus, tamquam vir diſcretus & ſapiens, convertens ſe ad illum, dixit: Crediſne, o archiepiſcope, Spiritum ſanctum cum Patre & Filio unam eſſe ſubſtantiam deitatis? Quo reſpondente, Credo: addidit archidiaconus: Dic *Gloria Patri & Filio, & Spiritui ſancto.* Tunc ille *Gloria Patri, & Filio*, expedite dicebat: ſed Spiritum ſanctum nullatenus proferre poterat. Quem cum frequenter inchoaret, & nihil proficeret: videns ſe per divinum judicium omnino confuſum, procidit ad pedes archidiaconi, & confeſſus eſt proprio ore ſe ſimoniacum eſſe. Poſtquam vero a ſacerdotali & epiſcopali officio eſt depoſitus, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui ſancto*, libera & clara voce decantavit. Quod factum ſimoniacos in tantum perterruit, quod præter alios prælatos eccleſiarum viginti ſeptem, epiſcopi quadraginta quinque ſimoniacos ſe eſſe confeſſi ſunt, & ſuis honoribus abſque ulla alia accuſatione renuntiaverunt. Celebrata ſynodo, & aliis rebus rite ordinatis & compoſitis, legati ad Vrbem redierunt.

Archiepiſcopus miraculo arguitur ſimoniacus.

Eamdem hiſtoriam recitant Deſiderius abbas Caſſinenſis, VVilielmus Malmesburienſis bibliothecarius, & Petrus Damiani in epiſtola ad Dominicum & fratres eremi, & ad Nicolaum papam, his verbis: Interea illud etiam quod Hildebrando Romanæ eccleſiæ archidiacono referente didici, hic inſerere operæpretium judicamus. Nam cum adhuc ſubdiaconatus dumtaxat fungeretur officio, a Victore papa apocriſia-

Tom. III. opuſc. 19. cap. 6.

ANNO CHRISTI 1055.

apocriſiarius in Gallias deſtinatus, ſynodum congregavit: in qua videlicet ſex epiſcopos diverſis criminibus involutos ex apoſtolicæ ſedis autoritate depoſuit. Inter quos quidam erat epiſcopus, qui, quoniam per ſimoniacam hæreſim ad epiſcopatus culmen irrepſerat, Spiritum ſanctum verbis exprimere, quibuſcumque tentaret niſibus, non valebat. Et quidem Patrem, & Filium expedite ſatis ac facile proferebat: ad Spiritum vero ſanctum cum perveniſſet, mox lingua balbutiens tandem rigida manebat. Merito ſiquidem Spiritum ſanctum dum emit, amiſit: ut qui exclufus erat ab anima, procul etiam conſequenter eſſet a lingua. Hac igitur difficultate convictus, epiſcopale * decarceraverit officium. *Hæc Petrus.*

* *renuntiavit*

Vvilielmus Malmeſburienſis de geſtis regũ Anglorum lib. 3.

Hæc eadem de Hildebrando recitat Vvilielmus Malmesburienſis bibliothecarius, ex relatione ſancti Hugonis abbatis Cluniacenſis, atque in fine ait: Hujus miraculi teſtis fuit abbas ſæpe nominatus, *Hugo ſcilicet*, qui dejectum epiſcopum per loca ſecum ducens, illius rei experimentum ſæpe riſit: de quorum verborum certitudine dubitantem omnis Europa confutat, quæ Cluniacenſis religionis numerum per eum augmentatum non neſcit. *Hæc de Hildebrando VVilielmus ex Hugone.*

ANNO CHRISTI 1055.

CONCILIVM TVRONENSE,

per Hildebrandum ſubdiaconum, & apoſtolicæ ſedis legatum, indictum, quo Berengarius abjurata hæreſi fidem catholicam eſt profeſſus anno Domini MLV. tempore Victoris papæ II.

Berengarius hæreſim ſuam abjurat, & fidem orthodoxam profitetur

AVTORITATE apoſtolica, per Hildebrandum ſubdiaconum & legatum a latere, Berengarium poſt deteſtationem & abjurationem hæreſeos, catholicæ fidei profeſſionem ediſſe, ſcriptor hujus temporis Guitmundus Averſanus archiepiſc. teſtatur his verbis: *Inde Romana eccleſia per beatum Leonem papam hæc Berengariana figmenta mox ſuo exortu damnavit: deinde per hunc ipſum, qui nunc præeſt, dominum Gregorium papam, tunc * archidiaconum ejuſdem Romanæ ſedis in concilio Turonenſi convicit: ipſumque Berĕgarium, ut videbatur, correctum, ac propria manu ſacramento ſatisfacientem, clementer ſuſcepit.* Lanfrancus agens contra Berengarium teſtatur idem his verbis: *Denique in concilio Turonenſi, cui ipſius Victoris interfuere legati, data eſt tibi optio defendendi partem tuam. Quam cum defendendam ſuſcipere non auderes, confeſſus coram omnibus communem eccleſiæ fidem, juraſti te ab illa hora ita crediturum, ſicut in Romano concilio te juraſſe eſt ſuperius comprehenſum.* Ad hanc ſynodum Henricus imperator ſuos legatos miſit, per quos conquerebatur, quod Ferdinandus Magnus Caſtellæ ac Legionis rex, detrectaret Romano imperatori parere, ſibique contra jura moremque majorum nomen imperatoris arrogaret. Quæ cum inuſitata eſſent, petebat per eoſdem legatos, eum, ſi non monitus a cœptis deſiſteret, excõmunicatione percelli, univerſamque Hiſpaniam ipſi ſubjectam interdicto ſubjici. Petitionem imperatoris juſtam eſſe patres concilii, una cum Victore pontifice, judicarunt: ideoque legatos quoſdam deputarũt, qui ad Ferdinandum regem profecti, cum a cœptis deſiſtere monerent, ſimulque eidem intimarent, quod ſi decreto pontificis & concilii non obtemperet, excommunicationis & interdicti ſententias metuere debeat. Hac legatione audita rex epiſcopos & principes regni convenire, quidve legatis reſponderi debeat, in conſultationem vocari præcipit.

Lib. 3. de ſacram.

* *lege ſubdiaconum*

Henricus imperator legatos miſit ad ſynodum.

Quod cum factum eſſet, potiori parti viſum fuit Romano pontifici obediendũ: adeoque nomine imperatoris & rebellione abſtinendum eſſe. Huic ſententiæ rex Ferdinandus acquieſcens, reſpondit legatis ſe effecturum quod ſedes apoſtolica præcepiſſet. Hæc ex Ioanne Mariana, aliiſve ſupra recenſitis, Baronius anno 1055. numero 23. & ſequentibus.

ANNO CHRISTI 1056.

CONCILIVM COLONIENSE,

quo autoritate Victoris papæ Balduinus & Godefridus comites Flandriæ, Henrico regi quinquennali conciliati fuerunt, anno domini MLVI.

Cauſa & acta concilii.

BALDVINVS & Godefridus ambo Flandriæ comites, hoſtes erant imperiales, a quibus rex quinquennalis jure ſibi metuere poterat. Cum ergo Henricus imperator moriturus, filium ſuum pontifici commendaſſet: ille neceſſarium eſſe judicabat, ut perduelles imperii, qui regnum inteſtinis bellis graviter inquietare potuiſſent, cum rege adhuc puero conciliarentur. Qua de cauſa generalem ſynodum Coloniæ celebrandam indicit. *In ea*, inquit Sigebertus, *Balduinus & Godefridus, mediante papa Victore, ad gratiam regis & pacem reducuntur, & omnes bellorum motus ſedantur.* In hac inita concordia redditam fuiſſe Beatricem viro ſuo Godefrido par eſt credere, licet illud autor non dicat. Baronius anno 1056. numero 11.

ANNO CHRISTI 1056.

*** EXCERPTA CONC. APVD S. ÆGIDIVM

in provincia Narbonenſi habiti circa ann. MLVI. pro confirmanda treuga & pace.

Ex Archivo archiepiſcopi Narbonenſis edidit Steph. Baluzius V. Cl. ad lib. IV. de concord. ſacerdot. & imp.

Ex concilio apud ſanctum Ægidium peracto, ubi facta eſt ſynodalis collatio patrum, epiſcoporum videlicet Gallicanorum XXII. quorum unanimiter conſenſus, & par votum, hoc definivit, quod hic titulatum, memorandum mandamus, cum perſonis ſuppoſitis. Hi ſunt. Raimbaldus Arelatenſis, Laudegarius Viennenſis, cum legatis Narbonenſis primæ præſulis vice fungentibus, Froterius Nemauſenſis, Vgo Vceticenſis, VVilelmus Albienſis, Bernardus Lutevenſis, Geraldus Vivarienſis, Petrus Vaſenſis, Vdalricus Tricaſtrinenſis, Franco Vendacenſis, Clemens Cavillonenſis, Petrus Aquenſis, Pontius Maſſilienſis, Deodatus Tolonenſis, Gaucelinus Forojulenſis, Andreas Nicenſis, Durandus Vincenſis, Bertrannus Regenſis, Vgo Senacienſis, Pontius Glandenſis, Vgo Dignenſis. Hi omnes collecti in unum, tale ſancitum dederunt decretum.

I. Canonicam promulgantes ſententiam, ut loca canonicorum, ac monachorum cœnobia, vel villas ſacris ordinibus eccleſiarum deſignatas, nullius conditionis perſona invadere tentet ab hodie uſque in perpetuum, nec hoſpitalitatis cauſa, nec ingenio malæ inſitæ conſuetudinis: niſi cum neceſſitas coegerit, quantum ad uſum naturæ pertinuerit, ſine deſtructione loci.

II. Eccleſias autem, quæ intra caſtellum aut civitatem fundatæ fuerint, aut in villis, vel in agris, illæ videlicet in quibus ædificium ad debellandum non habetur, vel cum quibus ſeditio non exercetur, nec malefactorum excurſus ad reparanda damna civilia vel communia fieri

ANNO CHRISTI 1056.

fieri comprobatur: hanc pati conſenſu volunt & A definiunt habere poteſtatem, ut nemo infra terminum xxx. dextrorum circa eccleſias poſitum quicquam rapere præſumat, nec ulli perſonæ nocenti aut innocenti malum ingerat, niſi cum ipſo termino malefactor damnum intulerit. Hoc excommunicant ſub anathemate in perpetuum.

III.

Militibus autem majoribus vel minoribus hoc præcipiunt, ut ab hodie uſque in nativitatem ſancti Ioannis, nullus arma ferre præſumat quacumque de cauſa. *Data pridie. Non. Septembris.*

CIRCA ANNVM CHRISTI 1056.

SYNODVS LANDAVENSIS, ſub Hergualdo xxix. ibidem epiſcopo. B

In qua familia regis excommunicatur ob vim illatam per ebrietatem medico & nepoti epiſcopi in feſto nativitatis domini.

Familia Catgucauni regis Morcannue filii Mourici die nativitatis domini viſitavit Landaviam bono affectu: & ut dicitur de virga Aaron verſa in draconem, animus illius familiæ tardus ad ſperandum bonum, velox ad faciendum malum, & ditatus præ nimio gaudio tantæ feſtivitatis, cœpit bacchari copia potationis, ſequeſtrata diſcretione ſobrietatis, in tantum quod imperfecti viri amiſſa vi ſcientiæ & pietatis, devaſtaverunt unum familiarem & nepotem Hergualdi epiſcopi, Berthutis C nomine, virum juſtum & medicum totius patriæ. Et facta tam execrabili invaſione, & ſub ala ſanctorum Dubricii, Teliavi, Oudocei, & aſylo: miſit epiſcopus legatos ſuos per omnes eccleſias totius ſuæ diœceſeos obtemperantes ſibi infra oſtium *Taratir*, ſuper ripam *Gui* & ripam *Tyvi*, ut ſimul convenirent clerici majoris dignitatis electi tam, quam inferioris apud Landaviam. Et in plena ſynodo depoſitis crucibus cum ſanctis reliquiis ad terram, & verſis cymbalis, ſimul & clauſo oſtio eccleſiæ, cum ſtipatis ſpinis: & ita carens ſervitio & paſtore remanſit diebus & noctibus, facto anathemate familiæ regis & ſequeſtratæ a tota orthodoxæ fidei ſorte. Et audita tanta ſubmotione, & D dilatata per patriam magno ſtrepitu & murmure, cœpit rex lacrymari pro damnatione familiæ ſuæ, deſiderans potius pacem cum ſuo paſtore, quam participationem perpetratæ injuriæ. Advocatis omnibus comitibus ſuis requiſivit apud Landaviam lacrymabili devotione, ſimul & familia ſegregata a Chriſtianorum conſortio. Et audita ejus prece, & data ſibi venia ſimul & familiæ juncta cum pœnitentia canonica: dixit rex poſitis manibus ſuis ſuper altare Petri apoſtoli & ſanctorum confeſſorum Dubricii, Teliavi, & Oudocei, & coram utroque populo clericali & laicali: Confirmo hanc eleemoſynam, tribuens Deo Henriugunua videlicet, E & ſanctis prædictis, & epiſcopo Hervvaldo, & omnibus pontificibus Landaviæ in ſempiterna conſecratione, liberam ab omni ſervitio ſæculari & regali, & cum data communione incolis, in campo & in ſilvis, in aqua & in paſcuis. De clericis teſtes ſunt, *&c.* Facto anathemate ſeparaturis hanc eleemoſynam ab eccleſia Landaviæ & a paſtoribus ejus, data autem benedictione ſervaturis & confirmaturis in quieta pace. Amen.

CONCILIVM TOLOSANVM, xviii. epiſcoporum contra ſimoniam aliaque cleri & populi vitia celebratum anno domini MLVI. tempore Victoris papæ II.

ANNO CHRISTI 1056.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *De epiſcopis qui pecuniam ab ordinandis exigunt, & de ordinatis per ſimoniam.*
II. *De ætate epiſcopi, abbatis, & diaconi ordinandi.*
III. *Vt dedicationes eccleſiarum gratis fiant.*
IV. *Contra ſimoniacos.*
V. *De clerico qui adipiſcendæ abbatiæ gratia fit monachus.*
VI. *De cura abbatum.*
VII. *De cælibatu clericorum.*
VIII. *Vt laici res eccleſiaſticas non uſurpent.*
IX. *Vt laici res defunctorum ſuſcipere non audeant.*
X. *De iure epiſcoporum in eccleſias ſubiectas.*
XI. *De iure eccleſiarum.*
XII. *Vt adulteri & inceſti pœniteant.*
XIII. *Vt hæreticorum & excommunicatorum ſocietatem cuncti fugiant.*

PRÆFATIO.

Anno incarnationis dominicæ milleſimo quinquageſimo ſexto, Idibus Septembris, habita eſt ſancta ſynodus decem & octo epiſcoporum apud urbem Toloſam, juſſu domni papæ Victoris, qui ob funditus extirpandam ſimoniacam hæreſim, ac reparandum ſanctæ eccleſiæ ſtatum ſecundum priſcorum ſcita canonum, vicarios vice ſua direxit Rambaldum Arelatenſem, & Pontium Aquenſem, archiepiſcopos, qui adjuncto ſibi VVifredo Dei gratia Narbonenſi archiepiſcopo, aliiſque coepiſcopis cæterarum urbium, ſancti Petri autoritate & prænominati papæ juſſione, ſanctorum patrum inſtituta ſequentes, hæc in provinciis Galliæ atque Hiſpaniæ perpetuo obſervanda æſtimaverunt.

CAPITVLA.

I.

Si quis epiſcoporum accepta quocumque modo pecunia ordinaverit epiſcopum, abbatem, presbyterum, diaconum, aut quemcumque alium, qui numeratur inter clericos, ipſe gradus ſui ſubiaceat periculo: & qui ſic ordinatur, nullum habeat fructum ex huiuſmodi mercimonio, ſed ſit alienus eius dignitatis & ordinis quem per pecunias acquiſivit.

II.

Item placuit confirmare, ſicut ſcriptum eſt, ut epiſcopus, vel abbas, presbyter, ante triginta annos, diaconus vero ante viginti quinque non ordinetur: niſi aut ſtudio ſanctitatis aut ſapientiæ ornati, providentia epiſcopi ſimul & cleri promoveantur. Et eadem ordinatio ne fiat, niſi temporibus ſecundum canones ſtatutis: aliter quidem irrita fiat ordinatio.

III.

Dedicationes item eccleſiarum eadem ſancta ſynodus per pecunias fieri nullatenus voluit.

IV.

Item placuit, ut nullus clericus, vel monacbus, vel alius aliquis pro eis, epiſcopatum, vel abbatiam, vel preſbyteratum emere præſumat. Sed neque comes, vel alia ulla poreſtas, eadem vendere, aut precium pro eis accipere audeat. Quod ſi quis boc tranſgreſſus fuerit, niſi reſipuerit, & digne ſatisfecerit, communione privetur.

V.

Statuit item ſancta ſynodus, ut ſi quis clericorum adipiſcendæ abbatiæ cauſa monachus effectus fuerit, in abbaria quidem monachus permaneat, ſed ad ipſum honorem, ad quem ad ſpirabat, nullarenus accedat. Quod ſi præſumpſerit, excommunicetur.

VI.

Item decrevit, ut abbates curam monachorum & monaſteriorum exerceant, & eis victum & veſtitum ſecundum regulam ſancti Benedicti præbeant: & hoc agentes proprium eos habere nullatenus permittant. Ipſi vero monachi abſque voluntate abbatis præpoſituram aliquam non teneant. Abbas autem vel monacbus bas inſtitutiones corrigentes, a propriis corrigantur epiſcopis.

VII.

Placuit quoque presbyteros, diaconos, & reliquos clericos, qui eccleſiaſticos renuerint honores, abſtinere omnimodis ab uxoribus, vel reliquis mulieribus. Quod ſi non fecerint, honore ſimul & officio priventur, & a propriis epiſcopis excommunicentur.

VIII.

Inter hæc quoque placuit, noxios diverſorum ſcelerum diverſis ſententiis refrenari. Et quia audivimus quoſdam laicorum nefario auſu res eccleſiaſticas ſuis uſibus applicuiſſe, & iniuſto dominio in ſuum opus retinuiſſe: idcirco omnimodis prohibemus, ut nemo laicorum abbatiam monachorum, vel clericorum archidiaconatum, neque præpoſituram, vel honorem preſbyterii, vel ſacriſtæ, ſeu magiſtri ſcholæ, neque ullos bonores ad ius prædictum pertinenres, auſit ſuis uſibus retinere: & ſi fecerit, excommunicationi ſubiaceat.

IX.

Præcipimus quoque ut nullus laicorum aliquid ſuſcipere audeat de rebus aut ſubſtantiis defunctorum, niſi quantum ipſi defuncti adhibitis idoneis teſtibus in vita ſua ordinaverint: aut ſi inteſtati obierint, ad libitum propinquorum heredum dividantur.

X.

Statuimus etiam, ut eccleſiæ ad ſedem pertinentes, quæ ſolvunt tertium, aut paratam, vel ſynodum, ſolito more perſolvant epiſcopis vel clericis. De iis vero eccleſiis, quæ non dant tertium, vel paratam: tertia pars decimarum cum primitiis & oblationibus, quæ de cœmeteriis & defunctis conſequuntur, epiſcopo & clericis aſſignetur. Similiter quoque modo ſtatuimus de eccleſiis ad monaſteria pertinentibus.

XI.

Item de eccleſiis in alodiis laicorum conſtitutis, ut tertia pars decimarum cum primitiis, & preſbyterio, & cæteris in poteſtate preſbyteri, ad ſervitium ipſius eccleſiæ, ſub epiſcopi, vel clericorum ditione permaneant. Qui autem contrarii ſanctæ matri eccleſiæ & auferunt & retinent ad ſuum opus alodia, quæ pertinent ad communitates canonicorum, vel monachorum: niſi reſipuerint, & reddiderint ea, prædicto anathemati ſubdantur.

XII.

Adulteros vero, inceſtuoſos, ac perjuros monemus per domini obedientiam, & Petri apoſtolorum principis, & domini Victoris, & noſtram: ut reſipiſcant a vitiis hujuſmodi, & ad dignam ſatisfactionem ſecundum ſtatuta canonum perveniant: & excommunicamus id in futurum fieri nullatenus.

XIII.

Cum hæreticis & cum excommunicatis ullam participationem vel ſocietatem habentem præcipue excommunicamus: niſi correctionis vel admonitionis cauſa, ut ad fidem redeant catbolicam. Si qui autem adiuvantes eos defendere conati fuerint: vinculo ſimul excommunicationis cum eis ſubditi permaneant.

Quæcumque ſuperius ſcripta tenentur, confirmavit & anathematizavit ſancta ſynodus prædictis congregata temporibus jubente papa Victore, regnante Henrico Pio imperatore, ſub venerabili Pontio Toloſano comite. Quibus quicumque obedire ſtuduerit, domini benedictione & apoſtolica repleatur: qui vero contemptor & inobediens extiterit, domini judicio perpetualiter ſubjectus ſit. Firmant & conſignant Rambaldus Arelatenſis & Pontius Aquenſis archiepiſcopi, vice papæ Victoris. Conſignat VVifredus Narbonenſis Dei gratia archiepiſcopus. Confirmant domini antedicti epiſcopi, ſcilicet, Arnoldus Toloſanus epiſcopus, Bernardus Biterrenſis, Gontherius Agathenſis, Arnaldus . . . . , Bernardus Aginnenſis, Raimundus Vaſatenſis, Arnaldus Magalonenſis, Elfandus Aptenſis, Petrus Ruthenenſis, Froterius Nemauſenſis, Roſtagnus Lutevenſis, Heraclius Bigorrenſis, Bernardus

Convenenſis, Bernardus Conſoranenſis, Arnaldus Elnenſis. A

Anno Christi 1056.

CONCILIVM COMPOSTELLANVM, a Creſconio Compoſtellano archiepiſcopo ad diſciplinam eccleſiaſticam reſtaurandam celebratum anno domini MLVI. tempore Victoris papæ II.

Acta concilii quæ?

IN hoc concilio ex ſchedis Antonii Auguſtini aſſerit Baronius, inter alia quæ ad diſciplinam eccleſiaſticam conſervandam ſpectant, illud ſancitum reperiri, Vt ſacerdotes omnes, epiſcopi atque presbyteri miſſam quotidie celebrarent: Vt clerici B tempore jejunii & litaniarum, quoties publica delictorum expiatio indiceretur, cilicio induerentur. Hæc Baronius ex prædicto codice Antonii Auguſtini anno 1056. num. 16.

Anno Christi 1057.

** CONCILIVM ROMANVM, a Victore II. celebratum anno MLVII.

ANNO domini MLVII. XIV. Kal. Maii, Ind. X. habuit Victor Papa II. generale concilium Romæ in Conſtantiniana baſilica: ubi inter cætera, Marſorum epiſcopatus, qui fuerat in duos diviſus, antiquum in ſtatum reformatus eſt, ſublata illa ſciſſione: & Acto epiſcopus, qui tunc partem C Marſicanæ diœceſeos injuſte occupabat, in Theatinam civitatem translatus. *Hoc diſcimus ex epiſtola Stephani Papæ IX. quam poſt eius vitam ſecundo loco ſubiiciemus.*

Anno Christi 1057.

VITA ET EPISTOLÆ

STEPHANI PAPÆ IX.

Stephanus quando & a quibus pontifex electus.

STEPHANVS, antea Fridericus appellatus, ex abbate Caſſinenſi & cardinale presbytero, communi totius cleri conſenſu invitus factus eſt pontifex, hujus nominis nonus, anno Chriſti redemptoris 1057. regnante Henrico IV. Habitis in Vrbe D plurimis conciliis contra concubinatum aliave plurima vitia cleri, mores eccleſiæ reformavit. Petrum Damiani ab eremo abſtractum, creavit epiſcopum cardinalem Oſtienſem. Ad eccleſiam Conſtantinopolitanam ſchiſmate diviſam catholicæ & apoſtolicæ communioni conſociandam legationem miſit in orientem, qua fungebantur Stephanus cardinalis, Mainardus Silvæ Candidæ epiſcopus, & Deſiderius abbas Caſſinenſis deſignatus. Dato illis rerum agendarum commonitorio, præcepit, ut quamprimum poſſent reditum pararent. De futuri pontificis electione decretum edidit, quod Leo „Oſtienſis his verbis deſcribit: Poſt hæc, congre- E „gatis intra eccleſiam epiſcopis, & clero, populo„que Romano, ſub diſtricta nimis inhibitione con„ſtituit, ut ſi, antequam Hildebrandus Romanæ „tunc eccleſiæ ſubdiaconus ab imperatrice, ad quã „pro quibuſdam reipublicæ negotiis cõmuni con„ſilio mittebatur, rediret, ſe mori contingeret, nul„lus omnino papam eligere auderet: ſed uſque ad „illius reditum ſedes apoſtolica intacta vacaret, ejus „demum ordinanda conſilio. Ad inviſendum ſanctum Ioannem Gualbertum, fama ſanctitatis celeberrimum, Florentiam profectus incidit in morbum: & paucis diebus poſtquam ægrotaſſet, obiit quarto Kalendas Aprilis, anno 1058. Interea, in„quit Leo Oſtienſis, Gregorius Lateranenſis, &

Legationẽ miſit Conſtantinopolim.

Decretum de futuri pontificis electione.

Obitus Stephani.

A Tuſculanenſis comes, comperto Romani pontifi„cis obitu, ſociato ſibi Gerardo *Galeſenſe, & Ro„manis potentibus aliquot, noctu cum armatorum „turbis eccleſiam una pervadunt, & Ioannem Veli„trenſem epiſcopum, Mincium poſtea cognomina„tum, papam conſtituunt, Benedicti illi impoſito „nomine. Quod cum Petrus Damianus, vir valde „religioſus, quem eo tempore Stephanus papa ab „eremo extractum in Oſtienſi eccleſia epiſcopũ ſe„cerat, comperiſſet: una cum cardinalibus reſiſtere „ac reclamare cœpit, atque anathematizare. Sed „tamen hi omnes timore perculſi per varia loca fu„gere. Qua ratione autem ſchiſmaticus ſede expulB ſus fuerit, infra in vita Nicolai II. dicetur.

Anno Christi 1057.

* Galeſenſe,

Benedictus X pſeudopapa & ſchiſmaticus.

EPISTOLA I. STEPHANI PAPÆ IX. ad Gervaſium * archiepiſcopum Remenſem.

* Vide Binii notam.

Pro religione fortiter agenti auxilium pollicetur: Bituricenſis archiepiſc. cauſam in aliud tempus differt: in urbem ad ſynodum cum ſuffraganeis ſuis eum evocat.

Stephanus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

C PRomotioni noſtræ, ſicut nobis ſcripſiſti, non ambigimus te gratulari: amicitiam quoque ſinceram & volumus & optamus inter nos fore perpetuam. Porro obedientiam fidelitatemque, quam nobis polliceris, te integerrime ſervaturum, ſi ut debes, & ut te decet, ſervaveris: facis quod faciendum optime ſcis, quod principalem & communem matrem, non modo nos, revereris in nobis. De concilio autem Remis habendo quid aliud dicendum, niſi quod beatæ memoriæ dominus Victor Dei judicio hinc eſt raptus: & quod tu, ſicut inter nos convenit, non remandaſti, an in hoc eſſet regis conſenſus? Sed & de Bituricenſi archiepiſcopo, quia dilectus filius noſter Hildebrandus, cui illius cauſa maxime nota eſt, abeſt, hoc tantum D reſpondemus, quod eo revertente, & te cum illo ad nos veniente, tam ex hoc, quam ex aliis eccleſiaſticis negotiis tuum conſilium habebimus. Ne deficias, aut frangaris, ſi adverſarios pro fidelitate ſanctæ Romanæ eccleſiæ, immo pro ſanctorum canonum defenſione pateris: ſciens ſecundum apoſtolum, quod in hoc poſitus ſis. Auxilium enim noſtrum & conſilium tibi pro iuſtitia agonizanti tempore noſtri pontificatus, ad quem nullo meo merito videor aſſumptus, non deerit: & ſecundum quod oras, orabimus dominum Ieſum, ne a bono propoſito aliquando decidas. Cæterum Romæ quinto decimo die poſt ſanctum paſcha ſynodum celebraturi, tuam fraternitatem, cum ſufE fraganeis ejus, volumus, & autoritate apoſtolica jubemus, intereſſe abſque inevitabili neceſſitate.

1. Theſſ. 3.

NOTA SEVERINI BINII.

Ex bibliotheca Papirii Maſſoni hæc cum quatuor Nicolai, & ſexdecim Alexandri II. ad Gervaſium Remenſem archiepiſcopum ſcripta, prodiit in lucem. In vita Stephani, Nicolai & Alexandri II Papirius pro *Gervaſio* ſcripſerat *VVilielmo Remenſi archiepiſcopo*: illum ego autem male imitatos, in hac editione, pro *VVilielmo*, *Gervaſio* ſcribendum eſſe cenſeo; ſiquidem horum pontificum tempore non VVilielmus aliquis, ſed VVido, & Gervaſius primus, ut videre eſt in catalogo Remenſium epiſcoporum, qui eſt apud Flodoardum, Remenſi eccleſiæ præfuiſſe legitur. Non ille vero Gervaſius alter eſt, cujus Ivo epiſtola 206. & Sigeberti continuator anno 1114 meminerunt, vixitque tem-

pore

pore Paſchalis II. ad quem epiſtolam quamdam ſcripſit quam habet dictus Papirius in vita ejuſdem Paſchalis II.

* Ex Tomo IX. Italiæ ſacræ.

** II. AD PANDVLPHVM MARSICANVM EPISCOPVM.

Marſorum epiſcopatum in duas partes diviſum, in priſtinum ſtatum reſtituit.

Stephanus epiſcopus ſervorum Dei, dilecto confratri & coepiſcopo Pandulpho, cæteriſque ſucceſſoribus epiſcopis in ſancta Marſicana eccleſia canonice promovendis in perpetuum.

IN ſpecula ſanctæ & univerſalis eccleſiæ adhuc peregrinantis, quanto cæteris eminentiores apparemus, tanto vehementius concurrere viciſſitudinibus inde debemus. Sicut enim Luna menſtruo curſu deficit, & perficit: ſic in eccleſia militanti temporalibus ſubjecta, continuas* altercationes, & profectus incurrit: cujus defectui, vel diminutioni, ſicut neceſſe eſt ut compatiamur, procul dubio expedit, ut profectui vel plenitudini congratulemur. Quapropter unam Marſicanam eccleſiam inteſtino & diuturno malo, & pluſquam civili diſcordia ſæcularium hominum miſerabiliter diſciſſam, & in duos epiſcopatus contra ſanctorum Patrum canones a Theophylacto dicto papa diviſam, & poſtea permiſſu magis quam conſenſu, neceſſitate quam utilitate, a ſanctiſſimo prædeceſſore noſtro Leone, ſicut inventa fuit, & omiſſam; eandemque ſub beatæ memoriæ deceſſore noſtro Victore, judicio generalis concilii, per divinam gratiam in gremio Baſilicæ Conſtantinianæ aggregatam, quarto decimo Kalendas Maii, Indictione decima, & diviſionem illam unius diœceſeos in duas partes evacuatam, & abdicatam, atque in antiquam ſui ſtatus unionem reformatam, & in perpetuum ipſam, ſicut juſtum fuit, diœceſim unam uni epiſcopo decretam. Inde interventu totius ſanctæ ſynodi, epiſcopo Actone, qui tunc partem Marſicanæ diœceſeos injuſte occupabat, in Theatinam civitatem ſublato, per hujus noſtri privilegii decretalem paginam, deinceps tibi, beatiſſime & confrater & coepiſcope Pandulphe, & ſucceſſoribus tuis in perpetuum concedimus, & ſecundum quod tibi ſynodaliter, ſicut ſuperius dictum fuit, judicatum eſt, firmum Marſicanum epiſcopatum, cum omni ſua integritate & pertinentia (inter quæ nominatim eccleſia ſanctæ Sabinæ antiquæ civitatis Marſorum) ad epiſcopalem ſedem largimur, atque decernimus: necnon & reliquas eccleſias totius Marſicanæ diœceſis cum pertinentiis, decimis, & oblationibus earum, tam pro vivis, quam etiam pro defunctis, ſecundum quod ſancti canones decreverunt: pariterque eccleſiam dominæ noſtræ ſanctæ Dei genitricis virginis Mariæ in Carſeolo cum decimis & oblationibus, immo cum omnibus ſibi pertinentibus tam in caſtro Tupho, & Scavellis, quam...... & alto ſanctæ Mariæ, & Civitellæ, & Pamperano uſque ad Capiſtrellum, & in tota valle Nerfacendæ. Inſuper autoritate apoſtolica ſancimus, ut quandocumque expedierit, ordinationes clericorum, & conſecrationes altarium ibidem facias, & in monaſteriis, quod tui juris eſt, & ſancti canones cenſent, & reliqua omnia quæ ad epiſcopum pertinent ſine cujuſquam contradictione expleas: ſcilicet intra juſtos terminos totius parochiæ Marſicanæ, tam illius partis quam antea obtinebas, ſive & alterius quam tibi injuſte epiſcopi invaſerant. Hinc apoſtolicæ ſedis A autoritate ſubnixi, poteſtatis & confirmationis privilegiũ indiſſolubiliter ſtatuentes, interdicimus ſub divini etiam conteſtatione judicii, & anathematis interpoſitione, ut nullus unquam ſucceſſorũ noſtrorum pontificum, vel quilibet publicarum actionum adminiſtrator, ſeu alia quælibet, vel quantumlibet magna, parvaque perſona, audeat vel præſumat contra hujus noſtræ confirmationis privilegium agere, aut quippiam inde alienare, auferre, aut minuere: ſed potius firmum ac ſtabile in perpetuum ſit, ſicut a nobis conceſſum, & confirmatum eſt. Si quis autem, quod non optamus, temerario auſu hoc noſtræ apoſtolicæ ſedis ſtatutum in quopiam alienare, uel infringere præſumpſerit, & contradictor illius extiterit: autoritate B ſanctæ & individuæ Trinitatis, & apoſtolorum principis, vinculo anathematis mancipatus, a regno Dei ſegregatus, diabolo, & angelis ejus, niſi forte reſipiſcat, indiſſolubiliter aggregetur. Qui vero pro reſpectu obſervator & defenſor hujus conceſſionis & confirmationis extiterit: poteſtate ſanctæ Dei genitricis, & ſemper virginis Mariæ, & B. Petri apoſtolorum principis, & precibus beatæ Sabinæ martyris, & omnium ſanctorum, & cæleſtium multitudine angelorum, gloriam a juſto judice domino noſtro Ieſu Chriſto, vitamque æternam percipere mereatur in ſæcula ſæculorum. Amen.

* f. continuæ altercationes.

Scriptum per manum......... Notarii & Scriniarii ſanctæ Romanæ apoſtolicæ ſedis in menſe C Decembr. Indict. 11.

Datum in Caſtro Caſino v. Idus Decembris per manus Humberti ſanctæ eccleſię Silvę candidæ epiſcopi, & bibliothecarii ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis, anno primo domini papæ Stephani IX. Indict. 11.

Anno Christi 1058.

VITA ET EPISTOLÆ NICOLAI PAPÆ II.

NICOLAVS, cui nomen erat Gerardus, ex D Florentino epiſcopo, per cardinales ab Vrbe fugatos, legitime electus eſt pontifex Romanus anno Chriſti 1058. tempore regnantis Henrici IV. Antequam vero conſecraretur & Romam mitteretur, hoc conſilio Hildebrandi prudenter egerunt, ut ad expellendum & facilius ejiciendum e ſede ſchiſmaticum Benedictum, legatione ad imperatricem miſſa, approbatio Henrici regis poſtularetur: ne, fortaſſe hac re intermiſſa rex ſibi injuriam illatam exiſtimans ſchiſmaticis adhæreret, & intenſum defendens, periculum ſchiſmatis augeret. Placuit conſilium, petita & obtenta eſt approbatio electi Nicolai pontificis: ſimulque Godefrido Tuſciæ marchioni demandatum fuit, ut electum in Vrbem in- E ducat, & invaſorem ſedis Benedictum inde ejiciat. Quod cum, teſte Leone Oſtienſi, menſe Ianuario anni 1059. effectum fuiſſet: conſecratus, & Nicolai ſecundi nomine appellatus, Romanæ ſedis invaſorem cum ſuis fautoribus omnibus excommunicavit: tandem interventu quorumdam admiſſum ad communionem apud eccleſiam ſanctæ Mariæ, quæ major a Romanis dicitur, ſacerdotali officio privatum manere conſtituit. Berengarium ſecundo relapſum & perjurum, tertio ad palinodiam, pœnitentiam, & fidei orthodoxæ profeſſionem emittendam ſuſcepit. Conſtitutionem de electione Romani pontificis edidit. Ad Mediolanenſem eccleſiam

Nicolaus quando & qua ratione electus.

Benedictus ſedis invaſor ejicitur.

Berengarium relapſum ad communionem eccleſiæ recepit.

ſiam a labe ſimoniæ expurgandam, Petrum Damiani, & Anſelmum Lucenſem in Romano pontificatu ſucceſſorem, ablegavit. A

Northmanni cōfœderantur cum pontifice.

In Apuliam profectus, Northmannos ab excommunicatione abſolvit, eoſque exacto juramento fidelitatis Romanæ eccleſiæ devinxit: ut ea horum præſidio fulta & munita, tyrannidem & rapinam omnem a ſede apoſtolica profugaret. Mortuus eſt pontifex optimus in fine menſis Iulii, anno Chriſti milleſimo ſexageſimo, cum ſediſſet annos duos & ſex menſes. Vacavit epiſcopatus menſibus ferme tribus.

Obitus Nicolai.

EPISTOLA I. NICOLAI PAPÆ II. B

AD GERVASIVM REMENSEM ARCHIEPISCOPVM.

Vt Henricum Francorum regem ob quædam perperam facta corripiat.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio venerabili archiepiſcopo ſalutem cum benedictione apoſtolica.

LICET de veſtra fraternitate quædam ſiniſtra, nec ſine diſcuſſione dimittenda, pervenerint ad apoſtolicam ſedem, ſcilicet, quod ejus invaſoribus faverit, quod pontificales actus poſtpoſuerit: C tamen quia teſtimonio perſonæ non levis defenderis, ſed potius de fidelitate ſancti Petri laudaris, præmiſſa tranſimus, & ut verum ſit de vobis teſtimonium optamus. Vos autem omni conanime ſtudete ita vivere, ut veſtri non habeant inimici, unde nos poſſint in vos contriſtare. Scitis enim quam benigna vobis fuerit communis mater ſancta Romana eccleſia, quamque de te magna ei fiducia, ut tua ſolertia Francorum poſſet ſuccurrere pene lapſæ eccleſiæ. Proinde agere ſtude, quod de te ſperavit apoſtolica ſedes: & veſtrum regem glorioſum caſtiga, precare, admone, ne pravo nitatur peſſimorum D conſilio, qui noſtra diſcordia putant ſe apoſtolicam cenſuram evadere; caveatque ſacris canonibus, immo beato Petro, reſiſtere, noſque, qui eum ſicut pupillam volumus amare oculi, contra ſe movere. Satis enim mirari poteſt, ſi pro aliquo ſtulto, ſicut eſt, quem voluit ordinari, Matiſconenſis epiſcopus, vult dominum & ſanctum Petrum offendere, * noſtram caritatem atque ſinceram dilectionem circa ſe parvi pendere. An putat aliquis membrorum antichriſti, quod plus non poſſit ei prodeſſe gratia beati Petri, quam omnium impiorum perfida fidelitas? Agat itaque glorioſus rex, ut libet, contra nos quamvis: pro illo ejuſque exercitu Deum ſemper precari parati ſumus. De duce vero Godefrido nemo vos terreat, cum fuerit opus vos venire E Romam: quia non tantum vobis impedimentum non faciet, sed etiam fideliter ſervitium impendet. Salutant vos, cariſſimi fratres noſtri, cardinales epiſcopi, nec non humilitas cariſſimi filii noſtri Hildebrandi.

* alias, veſtram

II. AD GERVASIVM REMENSEM archiepiſcopum.

Iubet Belvacenſem epiſcopum ſimoniace promotum cum Silvanectenſi ejuſdem criminis conſcio ab officio ſuſpendi.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio venerabili archiepiſcopo Remenſi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

AVDIVIMUS relatione multorum, quod Beluacenſis epiſcopus, contra ſtatuta canonum, ſine vobis, & ſine veſtro aſſenſu fuerit conſecratus, immo execratus; &, quod pejus eſt, ad epiſcopatum ſublimatus. Accingimini igitur, & fultus hac noſtra autoritate, ex parte omnipotentis Dei, autoritate beati apoſtoli Petri, omne epiſcopale officium ſibi, uſquedum ad Romanam ſynodum in tertia ſeptimana poſt paſcha ante nos diſcutiendus veniat, interdicite. Si autem in aperto res eſt, quod pecuniam dederit, omnibus Beluacenſibus clericis ac laicis, ut ſibi ante prædictum noſtrum judicium non obediant, ſub excommunicatione, prædicti apoſtoli Petri autoritate interdicite. Non enim ob hoc promotus eſt, ut ſit epiſcopus, ut beatus Gregorius dicit, ſed ut fiat lupus, & ſanctæ eccleſiæ invaſor, & deteſtandus hæreticus. Silvanectenſi enim veſtro ſuffraganeo epiſcopo, ſi eum pecuniam dediſſe præſcivit, & veſtrum aſſenſum in maledictionis herede benedicendo non habuit: ſimiliter omne epiſcopale officium, uſquedum ad prædictam ſynodum veniat, & nobis & tibi digne ſatisfaciat, beati apoſtoli Petri autoritate interdicite.

* III. AD EVMDEM.

Monet, ut ob damna perſonis & rebus Virdunenſis eccleſiæ illata, eidem debite ſatisfaciat.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſis eccleſiæ archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QVONIAM nobis commiſſum eſt, & autoritate beati Petri traditum, ſupra quem fundamentum univerſalis eccleſiæ ſolidatum eſt, quatenus & errata corrigamus, & membra noſtro capiti cohærentia, ne diſſonent, ſtudeamus: tibi, utpute velut de noſtris & ſanctæ Romanæ eccleſiæ membris, paterne intimando præcipimus, quatenus per te, quem in gremio matris tuæ, univerſalis videlicet eccleſiæ, concluſum eſſe ſperamus, ne Virdunenſi eccleſiæ quæ nobis commiſſa eſt cum fratribus, quidquam injuriæ tam per te, quam per tuos inferre amodo patiaris. Quod autem contra ejuſdem eccleſiæ fratres nunc noviter, & tu, & tui, damni & injuriæ intuliſtis, communiter & ſanctæ eccleſiæ Romanæ cauſa, & noſtri amore emendare te, omni occaſione remota, admonendo jubemus: hoc eſt, prædam de Poſtuiler, quæ poteſtati tuæ contigit, & de Mecla, quam Engobrandus deprædatus eſt, prædæ, cujus numerus infra ſcriptus eſt, ducenta ſexaginta quatuor animalia. Clericos autem de eadem eccleſia canonicos, nulla interveniente mora, recludi a captura præcipias: ut pro hac & prædictis rebus ſtudioſe peractis, & gratiam apoſtolorum principis & noſtram habere promerearis.

IV. AD EVMDEM.

In gratiam recipitur, & monetur ut cum duce N. pacem ineat.

Nicolaus ſervus ſervorum Dei Gervaſio venerabili archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QVIA referente filio noſtro G. te in fidelitate beati Petri perſiſtere, ejuſque autoritati per omnia reverenter aſſurgere comperimus: paterna caritate ſicut cariſſimum filium amplectimur, & amplectendo, toto mentis affectu diligimus. Denique quamdiu te fidelem filium exhibebis, noſtra paternitas tibi nuſquam deerit: immo debita caritate ſuffragabitur, noſtraque autoritate inceſſanter tuebitur. Quod de epiſcopo Silvanectenſi nobis per filium noſtrum mandaſti, quia canonicum eſt, cum eodem filio noſtro tibi concedimus. Neque enim juſtitiæ contraire volumus, pro qua mori, ſi neceſſe ſit, lucrum putamus. Cæterum de noſtro adventu in Franciam, nullam ad præſens tibi ſcribimus certitudinem. Cum autem ad te noſter filius venerit: ipſe tam de hoc, quam de omnibus aliis te certificabit. Mandamus autem & præcipimus, quatenus cum duce cariſſimo filio noſtro pacem ineas: ut tui ad nos ſecure valeant venire, noſque eos poſſimus audire. Nolumus etenim duos tam cariſſimos filios in diſcordia manere.

NOTA SEVERINI BINII.

Hallucinatur Binius. Scripſit Gervaſius poſt obitū Henrici I. Francorum regis Ejus epiſtolam habes infra.

Epiſtola quædam Gervaſii ad Nicolaum II. extat in fine illarum quæ cum epiſtolis Gerberti, Ioannis Sariſberienſis, & Stephani Tornacenſis ex bibliotheca Papirii Maſſoni Pariſiis impreſſæ ſunt anno 1611. ſed eam a Gervaſio II. ad Paſchalem II. ſcriptam eſſe patet, primo ex vita Paſchalis II apud Maſſonum ubi hanc ad Paſchalem II. ſcriptam refert: ſecundo quia ſcripta eſt poſt obitum regis Philippi, qui mortuus eſt anno 1108. tempore Paſchalis II. & Ivonis, qui epiſt. 206. ejuſdem Gervaſii II. meminit.

V. PRIVILEGIVM MONASTERIO ſanctæ Felicitatis conceſſum a Nicolao papa II.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei Teibergæ abbatiſſæ monaſterii ſanctæ Felicitatis, juxta Florentiam ſiti, ſibique ſucceſſuris, & in ſancto propoſito permanſuris, in perpetuum.

QVoniam omnipotentis dignatio ſuo gratuito munere, nullo digno præcedente opere, ad hoc noſtram humilitatem dignata eſt provehere, quatenus per nos ubique terrarum proprio ſanguine redemptæ eccleſiæ lumen adminiſtraret indeficiens: profecto rationabile ducimus, cooperante ipſo, de quo loqui præſumimus, ſecundum proprias vires unicuique acceptum talentum diſtribuere: ne, apparente ipſius majeſtate, quod abſit, ſine acquiſito lucro velut inutilis ſervus videamur remeare. Quod utique per divinam miſericordiam conſequi poſſe ſperamus, ſi membris ejus adhuc per fidem in terra cæleſtia anhelantibus, præſidia quæ poſſumus ſereno affectu ſuppeditare curamus. Sic enim, ſic profecto ſupernum noſtræ fragilitati conciliamus auxilium, & pura intra cordis hoſpitium manente intentione, hominum conſequimur favorem honeſtum: cum licet univerſis debitores ſimus gentibus, fidei lumine clarentibus; domeſticis quoque noſtris benevolentiæ ſtudio ſingularem cu-
A ram impendimus, magiſtrum gentium ſequentes, qui bonum opus adimpleri præcepit in omnes, ad domeſticos fidei maxime. Monaſterium itaque ſanctæ Felicitatis cum omnibus ſibi pertinentibus rebus, quod noſtra epiſcopalis ſimplex adhuc diſpenſatio quorumdam prædeceſſorum noſtrorum negligentia deſtructum, coaptato nobilium ſanctimonialium plurimarum collegio, reædificare curavit ex integro: nunc etiam ſecundum apoſtolicæ ſedis, cui deſervimus, valentiam, per noſtras manus dedicatum, ſtabilitate perſeveranti roboramus, & confirmamus, atque ut perpetua vigeat religione, ſequeſtrata pravorum infeſtatione, omnipotentis Dei committimus tutelæ. Cui etiam, ſicut dignum nobis videtur, quia incuria Florentino-
B rum epiſcoporum ſua prædia nequiter ſunt diſtracta, & ſacrilegorum quorumdam temeritate invaſa, concedimus, & apoſtolica autoritate ſtabilimus manſos, & fundos venerabili loco pia devotione oblatos, & offerendos, ubicumque veraci relatione ejus nomini fuerint titulati, ſuoque juri religioſa ſolicitudine inveſtiti, atque inveſtiendi.

Liberum præterea idem reddimus monaſterium, atque abſolutum ab omni ſæculari & mundana conditione, ſive diſtrictione: ne liceat alicui magnæ parvæque perſonæ, a nobis reſtituta prædia, firmiterque ſtabilita, decimales (*proventus ſcilicet*) quoque quoſdam a nobis conceſſos aliquo ingenio evadere, aut aliqua fraude ſurripere, ſive diminuere, fiſcum denique, ſeu debitam ſubjectionem exi-
C gere: ſed maneat venerabilis locus noſtra tutela firmatus in ſancto propoſito; nullique alii ſit obnoxius, niſi Florentino epiſcopo, qui memor noſtræ devotionis, ſuæque fragilitatis, juſtitiæ norma ſervata, ſecundum doctoris gentium præceptum, eiſdem ſanctimonialibus honorem congruum exhibendo, nil præter blandum dominium requirat ex debito. Si autem, quod non credimus, aliquis temerarius hanc apoſtolicam ſanctionem crudeli mente tentaverit refringere, noſtramque inſtitutionem ſecundum locum lædendo caſſare: niſi admonitus reſipuerit, ac digne emendaverit, anathematis gladio percutiatur ab omnipotenti divinitate, jaculata ſibi de cælo ultione in hac præſenti car-
D ne, interficiatque eum Deus ſpiritu oris ſui, dum venerit judicare ſæculum. Qui vero noſtræ roborationis pius conſervator extiterit, in ſecundo adventu mereatur illam melliſluam vocem audire: *Venite Benedicti Patris mei, percipite regnum.* Præterea ut hæc pagina fidem legentibus aſtruat: & propriæ manus ſubſcriptione, & apoſtolici ſigilli munire ſtuduimus impreſſione. *Matth. 25.*

† Sigillum Nicolai papæ.

Ego Bonifacius Albanenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Ioannes Portuenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Petrus Lavicanenſis epiſcopus ſubſcripſi.
Ego Brunus Præneſtinus epiſcopus ſubſcripſi.
E Ego Petrus peccator monachus ſubſcripſi.

Datum Florentiæ ſexto Idus Ianuarii, anno ab incarnatione domini noſtri Ieſu Chriſti 1059. per manus Humberti ſanctæ eccleſiæ Silvæ candidæ epiſcopi, & apoſtolicæ ſedis bibliothecarii, anno primo pontificatus domini papæ Nicolai II. Indictione decima tertia.

VI. AD

VI. AD EDVVARDUM ANGLORUM REGEM.

De confirmatione privilegiorum eccleſiæ VVeſtmonaſterienſis, quam in honorem ſancti Petri apoſtoli rex fundaverat.

Extat infra in Conventu VVeſtmonaſterienſi anno 1066.

*** VII. AD ANNAM REGINAM GALLIÆ.

Hujus epiſtolæ Damianus eſt autor. Extat inter ejus epiſtolas, lib. 7. ep. 9.

Laudat ejus pietatem: hortatur ut ad virtutem, & virum excitet, & prolem inſtituat.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei glorioſæ reginæ ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

BONÆ voluntatis autori omnipotenti Deo dignas gratias agimus, quia in femineo pectore virile virtutum robur audimus. Pervenit quippe ad aures noſtras, præcellentiſſima filia, ſerenitatem tuam indigentibus munificentia piæ liberalitatis affluere, devotiſſimæ orationis ſtudiis inſudare, pro violenter oppreſſis vim diſtrictionis exercere, cæteriſque bonis operibus, in quantum tibi competit, officium regiæ dignitatis implere. Hortamur igitur, ut eum quem Deo inſpirante ſemel ingreſſa es tramitem teneas, invictiſſimumque virum tuum, filium noſtrum, regem, ad pietatis æquitatiſque gubernacula moderanda provocare contendas. Si enim eloquentia Abigail ſtultum Nabal ab iraſcentis David gladio ſervavit illæſum: quanto magis devotio tua prudentiſſimum virum tuum divinis reddet obtutibus glorioſum? Sic denique cum vere diligis, ſi ſervare quæ Dei ſunt piis exhortationibus facis. Alioquin quo pacto viros ſuos illæ conjuges amare creduntur, quæ in eis capſas, ut ita loquar, corporum diligunt, ſed animarum aurum, quod in eis reconditur, non attendunt? *Habemus* enim, juxta apoſtolum, *theſaurum iſtum in vaſis fictilibus*: quæ nimirum hoc dumtaxat amplectuntur, quod vermes devorant in ſepulcris; illud veſane deſpiciunt, cui immarceſcibilis gloria ſervatur in cœlis. In carne quippe amorem ſuum illa conſtituerat, quæ David ſe deſpicienti ironica inſultatione dicebat: *Quam glorioſus fuit hodie rex Iſrael, diſco operiens ſe ante oculos ſervorum ſuorum, & nudatus eſt quaſi nudetur unus ex ſcurris?* Quæ profecto quia deſiderium ſuum in ſola carne poſuerat, carnis fructu debita eſt animadverſione privata. Unde paulo poſt ſcriptura ſubjungit: *Igitur Michol filia Saul non eſt natus filius uſque ad diem mortis ſuæ.* Tu autem, glorioſa filia, quia fœcunditatis donum divinitus meruiſti, ſic clariſſimam inſtrue ſobolem, ut inter ipſa lactentis infantiæ rudimenta ad creatoris ſui nutriatur amorem. Per te igitur diſcant cui potiſſimum debeant, & quod in regalis aulæ ſolio ſint nobiles geniti, & quod in eccleſiæ gremio longe nobilius per ſancti Spiritus gratiam ſunt renati. Noli aliquando pecuniam præferre juſtitiæ, ſed theſaurum veræ ſapientiæ inhianter acquire. Regina quippe Saba venit non videre divitias, ſed audire ſapientiam Salomonis: quas tamen ipſa non petiit, copioſius reportavit. Tu etiam, filia, divinis obediendo mandatis ſapientiam poſſide, ut merearis ad ſalutem animæ tuæ, & terrenis competenter affluere, & de tranſitorii regni culmine ad cæleſte tranſire.

1 Reg. 25. — 2 Cor. 4. — 2. Reg. 6. — Ibid.

*** VIII. AD EPISCOPOS GALLIÆ, Aquitaniæ, Vaſconiæ.

Ex Sirmondi apographo.

Decreta promulgata in Romana ſynodo ann. 1059. nonnulla continet.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, clericis, & laicis fidelibus, tam majoribus quam minoribus, per omnes Gallias in Chriſto commorantibus, immo Aquitanicis & Vaſconibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

ANNO dominicæ Incarnationis MLIX. anno pontificatus noſtri primo, Indict. XII Romana urbe in baſilica ſancti Salvatoris, quæ appellatur Conſtantiniana, ſanctam celebrantes ſynodum, a ſanctis Patribus, videlicet CXIII. epiſcopis, exceptis abbatibus, & clericis religioſis ac laicis celebratam: de ſtatu eccleſiæ ſanctæ ad communem utilitatem, Deo propitio, canonice diſpoſuimus. Inter cætera de Nicolaitarum hæreſi, id eſt de conjugatis preſbyteris, diaconibus, & omnibus in clero conſtitutis, ab omni concilio ſtatutũ eſt & corroboratum ita. Quicumque ſacerdotum, diaconorum, & ſubdiaconorũ, poſt conſtitutum beatæ memoriæ prædeceſſoris noſtri ſanctiſſimi Leonis papæ de caſtitate clericorum, concubinam palam duxit, vel ductam non reliquit: ex parte omnipotentis Dei, autoritate beatorum apoſtolorum Petri & Pauli, præcipimus & omnino contradicimus, ut Miſſam non cantent, neque evangelium pronuntient, neque epiſtolam ad Miſſam legant, neque in preſbyterio ad divina officia cum his qui præfatæ inſtitutioni obedientes fuerunt maneant, neque partem ab eccleſia recipiant: quouſque a nobis ſententia ſuper hujuſmodi, Deo concedente, procedat. Et præcipientes ſtatuimus, ut hi prædictorum ordinum, qui ejuſdem prædeceſſoris noſtri decreto obedientes hæc ſervaverint, juxta eccleſias quibus ordinati ſunt, ſicut oportet religioſos clericos, ſimul manducent & dormiant. Et rogantes monemus, ut ad apoſtolicam, communem ſcilicet, vitam ſummopere pervenire ſtudeant: quatenus perfectionem conſecuti, cum his qui centeſimo fructu ditantur in cæleſti patria mereantur adſcribi.

De his autem clericis qui tonſuram projiciunt, & a clericatu recedunt, quos apoſtatas Iulianiſtas jure vocitamus: ſtatuimus ut niſi ad profeſſionem clericatus redierint, omni Chriſtiana communione priventur.

De monachis vero propoſitum non ſervantibus decrevimus, ut quouſque ad propoſitum redeant, & in monaſterio regulariter conſiſtant, communione privati permaneant.

Illi etiam qui peregrinos, vel oratores cujoſcumque ſancti, ſive clericos, ſive monachos, vel feminas, ſeu inermes pauperes deprædati fuerint, vel bona eorum rapuerint, vel in malum eis obviaverint, anathematis vinculo feriantur, niſi digne emendaverint.

De confiniis cœmeteriorum, ſicut antiquitus a ſanctis Patribus ſtatutum eſt, ſtatuimus ita: Ut major eccleſia per circuitum ſexaginta paſſus habeat, capellæ vero, ſive minores eccleſiæ, triginta. Qui autem confinium eorum infringere tentaverit, vel perſonam hominis aut bona ejus inde abſtraxerit, niſi publicus latro fuerit, quouſque emendet, & quod rapuerit reddat, excommunicetur.

Hæc igitur & cætera hujuſmodi, quæcumque in ſacris canonibus habentur, authenticum ſancta ſynodus præfata fore cenſuit obſervandum.

Ex Sirmondi apographo.

*** IX. AD R......... COMITEM A RVTENNENSEM.

Hortatur & eccleſiarum & pauperum ſit defenſor, & monaſterio Virdunenſi poſſeſſiones aliquas, quas injuſte detinet, reſtituat.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, R. Rutenenſi comiti dilecto filio ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Cognoſcentes tui animi propoſitum, & quod propter regnum Dei & juſtitiam ejus volueris renuntiare temporali faſtigio ſæcularium occupationum: confidenter tibi denuntiamus, ut ſecundũ quod tibi injunximus cum ore ad os loqueremur, eccleſiis Dei & pauperibus defenſorem te opponas, juſtitiamque eis adquirendo, in conſpectu Dei excuſatus exiſtas, quod non ſine cauſa gladium portas. Et quia noſtrum eſt te admonere, ſi qua non negligenda cognovetimus te negligere: orando ſimul & præcipiendo autoritate apoſtolica monemus, ut monaſterio S. Petri ſito Virduni, quod venerabilis vir conſanguineus tuus VValeranus abbas regit, curtes, quas in terra poſſeſſionis tuę habere dinoſcitur, reſtituas: ne, quod abſit, ad perditionem animæ tuæ diutius eas retinendo, excommunicationem ab anteceſſoribus noſtris comprecatam invaſoribus eorum incurras. Nec volumus dicas, a parentibus tuis, vel uxoris tuæ, eas ſervis Dei ſubtractas: quia juſtus dominus reddit iniquitatem patrum in filios in tertiam & quartam generationem. Sicut enim conſcia veritatis teſtatur antiquitas, S. Amantius pecoliaris veſter patronus eas contradidit ſervitorum S. Petri uſibus.

Ex Sirmondi apographo.

*** GERVASII REMORVM ARCHIEPISC. epiſtola ad Nicolaum II. papam.

Gratias agit de benignitate legatis ſuis exhibita. De obitu Henrici regis dolere ſe oſtendit, ac pontificem, ſi in Galliam venerit, debito cum honore ſuſcepturum.

Excellentiſſimo patri patrum & epiſcoporum epiſcopo Nicolao, Gervaſius dictus epiſcopus fidele ſervitium cum exiguitatis meæ orationibus.

Gratias ago divinę primum pietati, veſtræ etiam, optime pater, mediocritati, quod non tantum apud vos accuſatorum meorum valuit delatio, ut non veridica legatorum noſtrorum admitteretur excuſatio: nec apoſtolica cenſura mihi negaret miſericordiam, in quem non ſine multorum admiratione tantum inhorruerat. Gratias nihilominus ago veſtræ humilitati: quæ, quanta principem & paſtorem ſanctæ Romanæ eccleſiæ decuit benignitate, noſtros legatos ſanos accepit, infirmos viſitavit, mortuos ſepelivit. Etſi enim uni tantum apud vos infirmato & mortuo hæc viſitationis & ſepulturæ ſolatia impendiſtis: in uno tamen cæteros viſitaſtis, cæteros ſepeliſtis. Cui non ego qui nihil ſum, ſed tota Remenſis eccleſia bonæ converſationis teſtimonium perhibet. Cujus obitum, cæterorumque, qui pene omnes obierunt, audiens, incredibili triſtitia ſum affectus: nec unquam non odiſſe valeo illum, cujus ſuperbia id effecit, ut iſti mitterentur. Si enim qualem exiſtimavi legatum miſiſſem, iſti nec mitterentur, nec fortaſſe morerentur: quod veſtra prudentia optime recognoſcit. Præterea multo gravior angit me triſtitia de obitu domini regis: quod etiam veſtram non latet prudentiam. Scitis enim quantum inſtænes & indomiti ſunt noſtrates: quorum diviſionem, timeo regni noſtri fore deſolationem. Ad quam evitandam, veſtrum mihi conſilium & auxilium flagito, quæ nulli regno ut pote pater omnium, negare poteritis: præſertim cum noſtro ſemper debeatis quod optimi viri patriæ deberi cenſuerunt. De veſtro adventu in noſtram Galliam quid animi habuerim vivente domino rege, licet diffamatus ſim id noluiſſe, ſatis ut puto ſignificavi paternitati veſtræ: & nunc in eo is mihi animus eſt, Deo teſtante, ut non tantum eum deſiderem, ſed & ſitiam: ita ut venientem autoritatem veſtram cum tanto gaudio & honore ſuſcipiam, quanto decet Petri vicarium ſuſcipi, & apoſtolicæ cenſuræ per omnia cooperator exiſtam. Dicant adverſarii quantumlibet me infidelem & rebellem magiſtratui veſtro; ego ſubjectionem meam vobis profiteor: & quicumque eam vobis negaverint, cujuſlibet ordinis ſint, mihi communicare non poterunt. Obloquitur etiam adverſariis illa obedientia, quam ſine omni reſpectu ſuſpenſionis & interdicti veſtri conſervant, non ſine magno damno eccleſiarum noſtrarum & noſtro. Impedivit quoque meum erga vos famulatum illa ſuſpenſio. Ad quod reſtaurandum, ſicut recuperare poſſibile eſt, ſi ita ad cætera redintegranda ſaltem aliqua ſpes reſtaret, de tanto dolore, quaſi de gravi ſomno reſurgerem. Eſt enim mihi animus, nec deſpero id futurũ, cum gaudio atque reverentia quandoque apoſtolatum veſtrum ſuſcipere, tantumque honoris vobis impendere, quantum perſonæ & officio veſtro convenire manifeſtum eſt. Nec noſtris temporibus fuiſſe, vel futurum eſſe in veſtra ſede aliquem credo, quem copioſius honorare deſiderem. Nam qui nos ſic honoraſtis prudentia & ſanctitate veſtra, ut de regno noſtro Roma eligeret, quem ſibi & mundo caput ordinaret: nos quoque tanto honore vos dignamur, quanto dominus noſter Ieſus Chriſtus Petrum decoravit, ubi eccleſiæ principatu illum ſublimavit. Dominus omnipotens ſanctitatem veſtram ad utilitatem ſanctæ eccleſiæ diutiſſime conſervet: & avertat a prudentia veſtra, ne alicujus levis ſermo gratiam veſtram mihi, neve ſervitium & fidelitatem meam vobis auferat.

CONCILIVM SVTRINVM,

Anno Christi 1059.

quo Benedictus pſeudopapa & ſchiſmaticus, cognomento Mincius, depoſitus, omnique ſacerdotali officio privatus eſt, anno MLIX. tempore Nicolai papæ II. electi.

In hac ſynodo invaſorem ſedis apoſtolicæ Benedictum depoſitum, omnique ſacerdotali munere privatum eſſe, & poſtea veniam a pontifice petiviſſe, habetur, inquit Baronius, in codice Vaticano, qui inſcribitur *Liber cenſuum*. Idem teſtantur vetera Romanorum pontificum geſta, quæ collegit Nicolaus Aragonenſis cardinalis, his verbis: *Celebrata itaque in pace electione (ut dictum eſt) Senis dictus Nicolaus pontifex cum archidiacono & cardinalibus conſilium habuit, ut pro cauſa jam dicti Velitrenſis intruſi, apud Sutrium ſynodum celebraret: ad quam non ſolum epiſcopos Tuſciæ & Lombardiæ, ſed & magnum Godefridum, & Guibertum cancellarium convocare deberet. Quod abſque dilatione factum eſt. Prædictus autem Mincius, ubi Nicolaum papam cum perſonis, quæ apud Sutrium convenerant, in ſynodo reſidere cognovit: ſedem quam invaſerat, conſcientia remordente, reliquit, & in domum propriam remeavit. Quod factum poſteaquam Nicolaus pontifex rei veritate cognovit, concilio cum fratribus habito, ad Vrbem una cum eis, non cum potentia, ſed tamquam bonus & humilis*

ANNO CHRISTI 1059.

humilis paſtor acceſſit. Vnde, autore domino factum eſt, quod cum a populo & clero, digno honore ſuſceptus, juxta conſuetum ordinem a cardinalibus in ſede apoſtolica poſitus eſt. Tranſactis autem paucis diebus, memoratus Mincius ad præſentiam Nicolai papæ veniam petiturus acceſſit: & ad ejus veſtigium procidens, violentiam ſe fuiſſe perpeſſum aſſeruit: ſed invaſionis crimen & perjurii reatum non negavit. Ex propria igitur confeſſione digna factis recipiens, epiſcopalis & ſacerdotalis officii depoſitionem incurrere meruit. Illud autem ipſius pontificis animum vehementer angebat, quod Romanorum pontificum capitanei, Vrbis dominium, & eccleſiaſtica jura, quæ illicite occuparant, per violentiam detinebant. Hæc ibi. Quæ acta eſſe in concilio ab eodem pontifice celebrato dubium non eſt.

ANNO CHRISTI 1059.

CONCILIVM ROMANVM CENTVM & tredecim epiſcoporum, quo Berengarius hæreſi ſua tertium abjurata, fidem catholicam tertio profeſſus eſt, & de electione Romani pontificis conſtitutio edita fuit, anno domini MLIX. tempore Nicolai papæ II.

Nicolaus epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, omnibus epiſcopis catholicis, cunctoque clero & populo, ſalutem cariſſimam & apoſtolicam benedictionem.

VIGILANTIA univerſalis regiminis aſſiduam ſolicitudinem omnibus debentes, ſaluti quoque veſtræ providentes, quæ in Romana ſynodo nuper celebrata, coram centum tredecim epiſcopis, nobis licet immeritis præſidentibus, ſunt canonice conſtituta, vobis notificare curamus: quia ad ſalutem veſtram executores eorum vos eſſe optamus, & apoſtolica autoritate jubendo mandamus.

I.

Cardinales epiſcopos. Primo namque, inſpectore Deo, eſt ſtatutum, ut electio Romani pontificis in poteſtate cardinalium epiſcoporum ſit: ita ut ſi quis apoſtolicæ ſedi ſine præmiſſa concordi & canonica electione eorum, ac deinde ſequentium ordinum religioſorum, clericorum & laicorum conſenſu, inthronizatur, is non papa vel apoſtolicus, ſed apoſtaticus habeatur.

II.

Vt moriente Romano pontifice, vel cujuſcumque civitatis, nullus præſumat facultates eorum invadere, ſed ſucceſſoribus eorum reſerventur integræ.

III

Miſſa notorii concubinarii non audienda. Vt nullus miſſam audiat presbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere, aut ſubintroductam mulierem. Vnde etiam ipſa ſancta ſynodus hoc capitulum ſub excommunicatione ſtatuit, dicens: Quicumque ſacerdotum, diaconorum, ſubdiaconorum, poſt conſtitutum beatæ memoriæ prædeceſſoris noſtri ſanctiſſimi papæ Leonis de caſtitate clericorum, concubinam palam duxerit, vel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, autoritate beatorum apoſtolorum Petri & Pauli præcipimus, & omnino contradicimus, ut miſſam non cantet, neque evangelium vel epiſtolam ad miſſam legat, neque in presbyterio ad divina officia cum iis qui præfatæ conſtitutioni obedientes fuerint maneat, neque partem ab eccleſia ſuſcipiat, quouſque a nobis ſententia ſuper hujuſmodi, Deo concedente, procedat.

IV.

Et præcipientes ſtatuimus, ut ii prædictorum ordinum, qui eidem prædeceſſori noſtro obedientes, caſtitatem ſervaverunt, juxta eccleſias quibus ordinati ſunt, ſicut oportet religioſos clericos, ſimul manducent, & dormiant: & quidquid eis ab eccleſiis venit, communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad apoſtolicam, communem ſcilicet, vitam ſummopere pervenire ſtudeant.

V.

Deinde, ut decimæ & primitiæ, ſeu oblationes vivorum & mortuorum, eccleſiis Dei fideliter reddantur a laicis: & ut in diſpoſitione epiſcoporum ſint. Quas qui retinuerint, a ſanctæ eccleſiæ communione ſeparentur.

VI.

Vt per laicus nullo modo quilibet clericus aut presbyter obtineat eccleſiam, nec gratis, nec pretio.

VII.

Vt nullus habitum monachi ſuſcipiat, ſpem aut promiſſionem habens ut abbas fiat.

VIII.

Nec aliquis presbyter duas eccleſias ſimul obtineat.

IX.

Vt per ſimoniacam hæreſim nemo ordinetur vel promoveatur ad quodlibet eccleſiaſticum officium.

X.

Vt cujuſlibet ordinis clericos laici non judicent.

XI.

Vt de conſanguinitate ſua nullus uxorem ducat uſque ad generationem ſeptimam, vel quouſque parentela cognoſci poterit.

XII.

Vt laicus uxorem ſimul & concubinam habens non communicet eccleſiæ.

XIII.

Vt nullus laicus ad quemlibet gradum eccleſiaſticum repente promoveatur: niſi, poſt mutatum habitum ſæcularem, diuturna converſatione inter clericos fuerit comprobatus.

Vos ergo hæc & alia ſanctorum patrum ſtatuta fideliter & Chriſtiana reverentia obſervate, ſi vultis de ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & apoſtolicæ ſedis, pace & communione atque benedictione gaudere.

DECRETVM CONTRA SIMONIACOS.

DOMINVS papa Nicolaus ſynodo in baſilica Conſtantiniana præſidens, dixit: Erga ſimoniacos nullam miſericordiam in dignitate ſervanda habendam eſſe decernimus; ſed juxta canonum ſanctiones, & decreta ſanctorum patrum, eos omnino damnamus, ac deponendos eſſe apoſtolica autoritate ſancimus. De iis autem qui non per pecuniam, ſed gratis ſunt a ſimoniacis ordinati, quia quæſtio a longo tempore eſt diutius ventilata, omnem *modum dubietatis abſolvimus: ita ut ſuper hoc capitulo neminem deinceps ambigere permittamus. Quia igitur uſque adeo hæc venenata pernicies hactenus inolevit, ut vix quælibet eccleſia valeat reperiri, quæ hoc morbo non ſit aliqua ex parte corrupta; eos qui uſque modo gratis ſunt a ſimoniacis conſecrati, non tam cenſura juſtitiæ, quam intuitu miſericordiæ, in acceptis ordinibus manere permittimus: niſi forte alia culpa ex vita eorum contra canones eis exiſtat. Tanta quippe talium multitudo eſt, ut dum rigorem canonici vigoris ſuper eos ſervare non poſſumus, neceſſe ſit ut diſpenſatorie ad piæ condeſcenſionis ſtudium noſtros animos ad præſens inclinemus. Ita tamen autoritate ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli

* nodum

ANNO CHRISTI 1059.

omnimodis interdicimus, ne aliquando aliquis ſucceſſorum noſtrorum ex hac noſtra permiſſione regulam ſibi vel alicui aſſumat, vel præfigat: quia hoc non autoritas antiquorum patrum jubendo aut concedendo promulgavit, ſed temporis nimia neceſſitas permittendum a nobis extorſit. De cætero autem ſi quis hinc in poſterum, ab eo quem ſimoniacum eſſe non dubitat, ſe conſecrari permiſerit: & conſecrator, & conſecratus, non diſparem damnationis ſententiam ſubeat; ſed uterque depoſitus pœnitentiam agat, & privatus a propria dignitate perſiſtat.

Nihilo minus autoritate apoſtolica decernimus, quod in aliis conventibus noſtris decrevimus: Vt ſi quis pecunia, vel gratia humana, vel populari, ſeu militari tumultu, ſine concordi & canonica electione ac benedictione cardinalium epiſcoporum, ac deinde ſequentium ordinum religioſorum clericorum, fuerit apoſtolicæ ſedi inthronizatus: non papa vel apoſtolicus, ſed apoſtaticus habeatur: liceatque cardinalibus epiſcopis, cum religioſis & Deum timentibus clericis & laicis, invaſorem, etiam cum anathemate, & humano auxilio, & ſtudio, a ſede apoſtolica repellere; & quem dignum judicaverint, præponere. Quod ſi hoc intra Vrbem perficere nequiverint: noſtra autoritate apoſtolica extra Vrbem congregati in loco qui eis placuerit, eligant quem digniorem & utiliorem apoſtolicæ ſedi perſpexerint, conceſſa ei autoritate regendi & diſponendi res ad utilitatem ſanctæ Romanæ eccleſiæ, ſecundum quod ei melius videbitur, juxta qualitatem temporis, quaſi jam omnino inthronizatus ſit.

IVSIVRANDVM QVOD IN EADEM SYNODO FECIT BERENGARIVS.

Prima Berengarii abjuratio.

EGO Berengarius indignus diaconus eccleſiæ ſancti Mauritii Andegavenſis, cognoſcens veram & apoſtolicam fidem, anathematizo omnem hæreſim: præcipue, de qua hactenus infamatus ſum: quæ aſtruere conatur, panem & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem ſolummodo ſacramentum, & non verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe; nec poſſe ſenſualiter, niſi in ſolo ſacramento, manibus ſacerdotum tractari, vel frangi, vel fidelium dentibus atteri. Conſentio autem ſanctæ Romanæ eccleſiæ & apoſtolicæ ſedi, & ore & corde profiteor de ſacramento dominicæ menſæ eam fidem me tenere, quam dominus & venerabilis papa Nicolaus, & hæc ſancta ſynodus autoritate euangelica & apoſtolica tenendam tradidit, mihique * firmavit: ſcilicet panem & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem non ſolum ſacramentum, ſed etiam verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe: & ſenſualiter, non ſolum ſacramento, ſed in veritate, manibus ſacerdotum tractari, & frangi, & fidelium dentibus atteri: jurans per ſanctam & homouſion Trinitatem, & per hæc ſacroſancta Chriſti euangelia. Eos vero, qui contra hanc fidem venerint, cum dogmatibus, & ſectatoribus ſuis, æterno anathemate dignos eſſe pronuntio. Quod ſi ego ipſe aliquando aliquid contra hæc ſentire ac prædicare præſumpſero: ſubjaceam canonum ſeveritati. Lecto & perlecto ſponte ſubſcripſi.

* formavit:

NOTÆ SEVERINI BINII.

Numerus epiſcoporum quantus?

In hac ſynodo centum & tredecim epiſcopos (qua de A cauſa a Guitmundo ejus temporis nobiliſſimo ſcriptore generale concilium nominatur) autoritate ſedis apoſtolicæ congregatos fuiſſe, Algerus & Lanfrancus teſtantur. Verba Algeri iſta ſunt: *Quod ut certius innoteſcat fidelibus, Berengarii Andegavenſis hæretici confeſſio, quam de hujus rei catholica fide ſcripſit Romæ præſente Nicolao papa, & coram centum tredecim epiſcopis jurejurando firmavit, ad medium deferatur*, &c. Eodem pertinent illa Lanfranci: *A beata memoria Nicolao totius Chriſtiani nominis ſummo pontifice, & a centum tredecim epiſcopis Romæ audita, examinata, atque damnata ſunt.* Berengarium in hac ſynodo confutatum, convictum & damnatum eſſe, tertiaque vice ad communionem eccleſiæ receptum, Ioannis Scoti aliorumque libros, quorum lectione corruptus fuerat, combuſſiſſe, fidei profeſſionem ejuſdem rogatu per Humbertũ cardinalem conceptam edidiſſe, & juramento præſtito confirmaſſe, conſtat in primis ex fragmentis hiſtoriæ Francorum ad Glabrum appoſitis, ubi hæc ſummatim recenſita continentur B his verbis: *Qua de cauſa*, nimirum quod poſt hæreſim ſecundo abjuratam, & fidei profeſſionem iteratam, ad vomitum ſuum, ut ait Guitmundus ſupra nominatus, aliquanto poſt reverſus fuerit, *a Nicolao papa evocatus Romam petiit, ubi in præſentia ejuſdem papæ & multorum epiſcoporum examinatus, ſuum confitens anathematizavit errorem: Ioannnem Scotum igni comburens, cujus lectione ad hanc nefariam devolutus fuerat ſectam* [* Lanfrancus in ſuo contra Berengarium commentario eumdem compellans, ait: *Igitur cum a quodam Remenſi clerico Romam perlatas litteras*, ſcilicet Berengarii, *recitator legeret, intellecto quod Ioannem Scotum extolleres, Paſchaſium damnares, communi de euchariſtia fidei adverſa ſentires, promulgata eſt in te damnationis ſententia*, &c.] De facta tum in eodem concilio per ipſummet Berengarium combuſtione librorum, iſta Lanfrancus ſubjungens, ait: *A beata memoria Nicolao, totius Chriſtiani nominis ſummo pontifice, & a centum tredecim epiſcopis Romæ audita, examinata, atque damnata ſunt. Tunc quoque inclinato corpore, ſed non humiliato C corde, ignem accendiſti, libroſque perverſi dogmatis in medio ſancti concilii in eum conjeciſti, jurans per id quod rebus omnibus incomparabiliter majus eſt, te fidem a patribus qui præſentes erant traditam inviolabiliter ſervaturum, veteremque doctrinam tuam de corpore & ſanguine Domini ab illa die aliis non prædicaturum.* Berengarius igitur in hoc concilio ob eam hæreſim, quam de vera præſentia corporis & ſanguinis Chriſti domini male docuerat, condemnatus, poſtulavit formulam orthodoxæ fidei a Nicolao pontifice proponi: qua, quid de veritate corporis & ſanguinis Chriſti tenendum foret, contineretur. Rogatu Berengarii, juſſuque pontificis accedente, conſcripſit eam Humbertus epiſcopus cardinalis, omniumque aſſenſu, teſte Lanfranco, legendam & confitendam tradidit Berengario; qui acceptam legit, ſeque contenta credere non tantum publice eſt confeſſus, ſed etiam jurejurando confirmavit, manuque propria ſubſcripſit. Nicolaus vero papa gaudens de ejus converſione, jusiurandum ejuſdem D ſcriptum miſit per urbes Italiæ, Galliæ, Germaniæ, & ad quæcumque loca fama pravitatis illius pervenire potuerat: ut ſicut eccleſiæ ſcandalizatæ prius dolebant de ipſo averſo atque adverſo, ita de eodem poſtea converſo gauderent, & Deo gratias agerent. Quibuſnam autem verbis conceptum fuerit ejuſmodi Berengarii jusjurandum, hic ex Lanfranco deſcribendum, & exhibendum putamus. Sic ſe habet: *Ego Berengarius*, &c. ut ſupra.

Lib. 1. de ſacramento cap. 16.

Acta concilii quæ?

* *Vncinis duobus incluſa pertinent ad concilium Rom anni 1050. Meminiſſe debuerat Binius, ibi jam a ſe deſcripta eſſe.*

Berengarius fidem profitetur, hæreſi abjurata.

Formulam profeſſionis petitione Berengarii ſcripſit Humbertus cardinalis.

Sed a concilio libere dimiſſus, tantum abeſt ut juratæ promiſſioni & fidei profeſſioni ſteterit: ut potius eamdem impugnaverit. Nam, ut abunde docet Lanfrancus, poſt hoc concilium, ubi quæ vellet ſcribendi liberam facultatem nactus eſſet infelix, ſcripſit invectivam adverſus eam quam in eo concilio legit, probavit, juramento firmavit, atque ſubſcripſit, fidei catholicæ confeſſionem, converſus in Humbertum qui eam ſcripſiſſet, & Romanam eccleſiam, cujus autoritate feciſſet. Quod dum Lanfrancus E cognoviſſet, mox ſparſo veneno paravit antidota, ſcribens ad eumdem Berengarium, egregium commentarium, quo arrogantis hæreſiarchæ arrogantiam retundit, errores refellit, fallacias diſſolvit, & blaſphemias redarguit. Adverſus eamdem virulentam Berengarii ſcriptionem non ſolum Lanfrancus, ſed etiam Guitmundus, Algerus Cluniacenſis monachus, & Albericus Caſſinenſis diaconus, ſcripſerunt. Epiſtola quædam eodem argumento contra Berengarium a ſancto VVorphermo abbate hujus temporis autore conſcripta, extat apud Surium in vita ejuſdem VVorphermi: qua præter hanc enarratur & redarguitur alia hæreſis ejuſdem Berengarii negantis Chriſtum ingreſſum eſſe ad diſcipulos januis clauſis, ideoque euangelicam veritatem plane contemnentis. Quid quod ipſe Deus e cælo miraculis Berengarium confutarit? Petrus Damiani in epiſtola ad Deſiderium Caſſinenſem abbatem refert

Berengarius iterum relapſus.

Berengarius refellitur a Lanfrãco, aliiſque ſcriptoribus.

Alia hæreſis Berengarii quæ?

Deus miraculis Berengarium confundit.

quo

ANNO CHRISTI 1059.

quod mulier quædam zelotypa habens virum de adulterio ſuſpectum, alterius conſilio hoſtiam conſecratam a ſacerdote ſibi quaſi communicaturæ porrectam acceperit: qua uſque ad medietatem in carnem converſa, altera medietas in ſpecie non fuerit mutata. Item quod ſacerdoti cuidam inter ſacrificandum de veritate corporis & ſanguinis in euchariſtia dubitanti, hoc eodem tempore accidit, ut dum ſacram hoſtiam frangeret, rubra prorſus ac perfecta caro inter ejus manus appareret, illiuſque digitos cruentaret. Hæc ex epiſtola Petri Damiani Baronius.

De electione Romani pontificis quid constitutum hic?

Hoc eodem concilio de electione Romani pontificis edita eſt conſtitutio, qua ad gratiam referendam regi Henrico, cujus ope, proxime præcedenti ſchiſmati finis impoſitus, redditaque pace eccleſiæ Romanæ pontifex conſtitutus fuerat, decretum eſt, ut pontifex quem clerus primum ſuis ſuffragiis elegiſſet, imperator favore ſuo approbaret: ſin vero per hæreſim aut ſeditiones id clero facere non liceret, tunc ipſe clerus refunderet liberam electionem in imperatorem; quemque vellet ipſe, non ſuo, ſed cleri nomine eligeret, electumque contra ſchiſmaticos ſedis invaſores defenderet. Hoc privilegio autoritate apoſtolica ad ædificationem eccleſiæ imperatoribus conceſſo, dum miniſtri regii ad deſtructionem eccleſiæ ejuſdem abuterentur, ipſo jura privari meruerunt. Nam quod ad vitanda ſchiſmata ſalubriter fuerat inſtitutum: nequitia principum converſum eſt ad excitanda ſchiſmata deteriora quam umquam fuerunt, ut patebit infra in creatione Cadaloi & Guiberti duorum peſtilentiſſimorum pſeudopontificum. Ipſam conſtitutionem, quæ apud Gratianum capite In nomine dist. 23. extat, Deuſdedit, presbyter cardinalis tituli ſanctorum apoſtolorum, in libello quem contra invaſores ſimoniacos atque ſchiſmaticos paulo poſt edidit, quando Guiberti ſchiſma vigeret, labefactatam atque a ſchiſmaticis additione corruptam eſſe oſtendit, apud Baronium anno 1059. Tenor conſtitutionis iſte eſt:

Constitutio apud Gratianum extans est corrupta.

Decretum de electione Romani pontificis.

In nomine Domini noſtri & Salvatoris Ieſu Chriſti. Anno ab incarnatione ejuſdem milleſimo quinquageſimo nono, menſe Aprili, indictione duodecima, propoſitis ſacroſanctis evangeliis, præſidente quoque reverendiſſimo ac beatiſſimo Nicolao apoſtolico papa in baſilica Lateranenſis patriarchii, quæ cognominatur Conſtantiniana, conſidentibus etiam reverendiſſimis epiſcopis, abbatibus, presbyteris, diaconis, idem venerabilis pontifex autoritate apoſtolica decernens de electione ſummi pontificis inquit: Novit beatitudo veſtra, dilectiſſimi fratres coepiſcopi, inferiora quoq; membra Chriſti non latuit, defuncto piæ memoriæ domino Stephano prędeceſſore noſtro, hęc apoſtolica ſedes, cui autore Deo deſervio, quot adverſa pertulerit, quot deniq; per ſimoniacę hęreſeos trapezitas repetitis malleis crebriſque tunſionibus ſubjacuerit: adeo ut columna Dei viventis jamjam pene videretur concuſſa nutare; & ſagena ſummi piſcatoris, procellis intumeſcentibus, cogeretur in naufragii profunda demergi. Vnde, ſi placet fraternitati veſtræ, debemus, auxiliante Deo, futuris caſibus prudenter occurrere, & eccleſiaſtico ſtatui, ne recidiva, quod abſit, mala prævaleant, præcavere. Quapropter inſtructi prædeceſſorum noſtrorum, aliorumque ſanctorum patrum autoritate, decernimus atque ſtatuimus: ut obeunte hujus Romanæ univerſalis eccleſiæ pontifice, in primis cardinales epiſcopi diligentiſſime ſimul de electione tractantes, mox * ipſi clericos cardinales adhibeant, ſicque reliquus clerus, & populus ad conſenſum novæ electionis accedat: nimirum præcaventes, ne venalitatis morbus aliqua occaſione ſubrepat. Et ideo religioſiſſimi viri præduces ſint in promovenda pontificis electione; reliqui autem ſequaces. Certus vero atque legitimus electionis ordo perpenditur, ſi perſpectis diverſorum patrum regulis, ſive geſtis, etiam illa beati Leonis prædeceſſoris noſtri ſententia recolatur: Nulla, inquit, ratio ſinit, ut inter epiſcopos habeantur, qui nec a clericis ſunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a comprovincialibus epiſcopis cum metropolitani judicio conſecrati. Quia vero ſedes apoſtolica cunctis in orbe terrarum præfertur eccleſiis, atque ideo ſupra ſe metropolitanum habere non poteſt: cardinales epiſcopi procul dubio metropolitani vice funguntur, qui videlicet electum epiſcopum ad apoſtolici culminis apicem provehant.

** Chriſti*

ANNO CHRISTI 1059. Ivo parte 5. cap. 80.

Eligatur autem de ipſius eccleſiæ gremio, ſi reperitur idoneus; vel ſi de ipſa non invenitur, ex alia aſſumatur: ſalvo debito honore & reverentia dilecti filii noſtri Henrici, qui impræſentiarum rex habetur; & futurus imperator, Deo concedente, ſperatur, ſicut jam ſibi conceſſimus; & ſucceſſoribus * illius, qui ab apoſtolica ſede perſonaliter hoc jus impetraverint. Quod ſi pravorum atque iniquorum hominum ita perverſitas invaluerit, ut pura, ſincera, atque gratuita fieri in Vrbe non poſſit electio: cardinales epiſcopi cum religioſis clericis, catholiciſque laicis, licet paucis, jus poteſtatis obtineant eligere apoſtolicæ ſedis pontificem, ubi * congruere viderint. Plane poſtquam electio fuerit facta, ſi bellica tempeſtas, vel qualiſcumque hominum conatus, malignitatis ſtudio reſtiterit, ut is qui electus eſt in apoſtolica ſede juxta conſuetudinem * autorizari non valeat: electus tamen, ſicut verus papa obtineat autoritatem regendi Romanam eccleſiam, & diſponendi omnes facultates illius. Quod beatum Gregorium ante ſuam conſecrationem feciſſe cognovimus.

** ſucceſſoribus*

** cōgruentius judicaverint.*

** inthronizari*

Quod ſi quis contra hoc noſtrum decretum, ſynodali ſententia promulgatum, per ſeditionem, vel præſumptionem * quolibet ingenio electus, aut etiam ordinatus, ſeu inthronizatus fuerit: autoritate divina, & ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, perpetuo anathemate cum ſuis autoribus, fautoribus, & ſequacibus, a limine ſanctæ Dei eccleſiæ ſeparatus, abjiciatur ſicut antichriſtus, invaſor, & deſtructor totius Chriſtianitatis. Nec aliqua ſuper hoc audientia aliquando ei reſervetur: ſed ab omni eccleſiaſtico gradu, in quocumque fuerat prius, ſine retractatione deponatur. Cui quiſquis adhæſerit, vel qualemcumque tamquam pontifici reverentiam exhibuerit, aut in aliquo eum defendere præſumpſerit; pari ſententia ſit mancipatus.

** aut quodlibet ingenium*

Quiſquis autem hujus noſtræ decretalis ſententiæ temerator extiterit, & Romanam eccleſiam ſua præſumptione confundere & conturbare contra hoc ſtatutum tentaverit: perpetuo anathemate atque excommunicatione damnetur, & cum impiis, qui non reſurgent in judicio, reputetur. Omnipotentis ſcilicet Patris, & Filii, & Spiritus ſancti contra ſe iram ſentiat, & ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, quorum eccleſiam præſumit confundere, in hac vita & in futura furorem ſentiat. Fiat habitatio ejus deſerta, & in tabernaculis ejus non ſit qui inhabitet. Fiant filii ejus orphani, & uxor ejus vidua: commotus commoveatur ipſe, & filii ejus, & mendicent, & ejiciantur de habitationibus ſuis. Scrutetur fenerator omnem ſubſtantiam ejus, & diripiant alieni labores ejus: orbis terrarum pugnet contra eum, & cuncta elementa ſint ei contraria: & omnium ſanctorum quieſcentium merita illum confundant, & in hac vita ſuper eum apertam vindictam oſtendant. Obſervatores autem hujus noſtri decreti omnipotentis Dei gratia protegat, & autoritas beatorum apoſtolorum Petri & Pauli ab omnium peccatorum vinculis abſolvat.

Nicolaus epiſcopus ſanctæ & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ, huic decreto a nobis promulgato ſubſcripſi.

Bonifacius Albanenſis, ſubſcripſi.

Humbertus

ANNO CHRISTI 1056.

Humbertus ſanctæ eccleſiæ Silvæ Candidæ, ſub- A
ſcripſi.

Petrus Oſtienſis, ſubſcripſi.

Et cæteri epiſcopi numero LXXVI. cum preſby-
teris & diaconibus ſubſcripſerunt.

Contra ſimoniacos in hac ſynodo conſtitutum edidit, ex quo Gratianus tria quæ ſequuntur in ſuo libro decretorum deſcripſit iſtis verbis:

Contra ſimoniacos decretum. cap. Statuimus 1. q. 1. Ivo parte 5 cap. 79.

Statuimus decretum de ſimoniacis tripartita hæ-
reſi, id eſt, de ſimoniacis ſimoniace ordinantibus,
vel ordinatis; & de ſimoniacis ſimoniace a non
ſimoniacis; & de ſimoniacis non ſimoniace a ſi-
moniacis. Simoniaci ſimoniace ordinati, vel ordi-
natores, ſecundum eccleſiaſticos canones a proprio B
gradu decidant. Simoniaci quoque ſimoniace a
non ſimoniacis ordinati, ſimiliter ab officio male
accepto removeantur. Simoniacos autem non ſi-
moniace a ſimoniacis ordinatos miſericorditer per
manus impoſitionem pro temporis neceſſitate in
officio concedimus permanere. *Et inferius*: De

1 quæſt. 1. cap. De cætero, & ſequentibus.

cætero ſtatuimus, ut ſi quis in poſterum ab eo,
quem ſimoniacum eſſe non dubitat, ſe conſecrari
permiſerit: & conſecrator & conſecratus non diſ-
parem damnationis ſententiam ſubeant, ſed uter-
que depoſitus pœnitentiam agat, & privatus pro-
pria dignitate perſiſtat. *Et ſequenti capite ita*: Er-
ga ſimoniacos nullam miſericordiam in dignitate
ſervanda habendam eſſe decernimus: ſed juxta ca-
nonum ſanctiones, & decreta ſanctorum patrum, C
eos omnino damnamus, ac deponendos eſſe apo-
ſtolica auctoritate ſancimus.

Damian. Tom. III. opuſc. 30. cap. 1.

Hactenus apud Gratianum. De his etiam Petrus Damianus in epiſtola ad Florentinos, cum ab eodem Nicolao pontifice ait in hoc concilio decretum editum contra ſimoniacos, teſtatur his verbis: Conſtitutum eſt in Romano, ſanctæ memoriæ Nicolao pontifice præſidente, concilio, ut quicumque per eos (*nempe ſimoniacos*) eatenus fuiſſent in cujuſlibet eccleſiaſtici gradus dignitate promoti, in percepti honoris miniſterio permanerent: eatunc vero & deinceps, quicumque ſe paterentur a ſimoniaco provehi, nihil penitus deberent ex ea promotione lucrari, & ſic miniſtrandi jura deponerent, tamquam ſi hæc nullatenus percepiſſent. *Ita ibi.*

Præcipuum illum graſſatorem, qui Anglis ſpolium intulerat, Gerardum comitem Galeriæ, in hac eadem ſynodo excommunicatum affirmat Petrus Damiani in defenſione Romanæ eccleſiæ adverſus regium Advocatum, quam infra ſub Alexandro poſitam invenies. D

*** *G C* Epiſtola ad epiſcopos Galliæ ſuperius deſcripta, octava inter Nicolai epiſtolas, ad hoc concilium pertinet. Omnino videnda.

ANNO CHRISTI 1059.

CONCILIVM AMALPHIÆ, IN Apulia celebratum anno MLIX. tempore Nicolai papæ II.

Locus & acta concilii.

AMALPHIA urbs eſt Apuliæ, in qua, teſte
Leone Oſtienſi, Nicolaus papa hanc ſyno- E
dum celebravit, & Tranenſem epiſcopum, teſte
Petro Damiani in epiſtola ad ſanctæ Romanæ ec-
cleſiæ cardinales, throno depoſuit. Probabile eſt
eumdem pontificem in hac ſynodo duo illa jura-
menta, fidelitatis, & ſolvendi annui cenſus, quæ ex
Vaticano codice recitantur apud Baronium, a Nort-
mannis exegiſſe.

ANNO CHRISTI 1059.

*** SYNODVS BENEVENTANA, a Nicolao II. habita anno Chriſti MLIX.

IN nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Anno
dominicæ incarnationis MLIX. Menſe Auguſto
initiante, Indictione XII. currente, domino quo-
que venerabili ac reverendiſſimo papa Nicolao M.*

* Cor. II.

in ſacroſancta beati apoſtolorum principis Pe-
tri ſede, anno I. pontificatus ſui, præſidente.

Cum prædictus dominus Nicolaus papa apud
Beneventum, extra ipſam civitatem, intra eccleſiam
ſancti Petri, juxta fluvium Sabbati, ſynodum
celebraret, & cum eo nonnulli archiepiſcoporum,
abbatum, monachorum, ac totius eccleſiaſtici or-
dinis, atque laicalis, non parva multitudo reſi-
deret: in primis dominus Humbertus, Bonifa-
cius, Ioannes, cardinales epiſcopi; Deſiderius
abbas & preſbyter, Ildebrandus ſubdiaconus,
cardinales; Voaldaricus Beneventanus, Petrus
Amalfitanus, Alfanus Salernitanus, Sergius Nea-
politanus, Ioannes Surrentinus, archiepiſcopi;
Hieronymus, Albertus, aliique quamplurimi epi-
ſcopi; Landulphus Beneventanus princeps, Ro-
bertus, Petrus, Gerardus, comites; & alii quam-
plures. Aſſurgens Ioannes Monaſterii (*S. Vincentii ſuper Vulturni fluminis fontes ſiti*) abbas, conque-
ſtus eſt ſuper Albertum monachum*, dicens: Ob- * *Roffredi e miſſis ſiliam*
ſecro, Domini, miſericordiam veſtram, & om-
nium qui huic ſanctæ ſynodo interſunt, ut facia-
tis mihi juſtitiam de Adelberto monacho, qui cel-
lam ſancti Vincentii, ſanctę Marię in Caſtanieto,
monaſterio noſtro ſubripuit, ibique ſibi nomen
& ſpecimen officii abbatis uſurpatum, & in præ-
ſentia papę Leonis refutatum, ac ſub interpoſi-
tione perpetua anathematis contradictum, teſtan-
tibus venerabilibus viris Vmberto cardinali, Pe-
tro Amalfitano, Voaldarico Beneventano, archie-
piſcopis, nunc iterum temerario auſu uſurpavit, &
ipſam cellam jam dicto monaſterio violenter con-
tendit. Ipſo vero Alberto aſſurgente, & ſe per co-
mitem, cujus ne* hoc egerat, defendere nitente, * *for.* conceſſione
dum multa pars juſtitię ſibi faveret, litteris di-
ſtinctionis, & conſtitutionis ſępe* dicti [imperii *ſupradicti
dicendi.] domini papę Leonis recitatis, & ſacro
ſigillo munitis, atque teſtimonio prędictorum
venerabilium archiepiſcoporum confirmatis, ju-
dicio totius ſynodi eſt diffinitum: pręfatum Al-
bertum debere nomine & officio male arrepto
privari, & monaſterium beati Vincentii perpe-
tualiter inveſtiri de jam dicta cella omnibuſque
ſuis pertinentiis: quod & factum eſt. Ipſe nan-
que Albertus monachus dictus abbas, nomen &
officium abbatis, atque cellam per virgam in ma-
no papæ refutavit: & quia erat anathematicus,
ab omni altaris miniſterio depoſitus, in po-
teſtate abbatis eſt ad regulandum, & cor-
rigendum datus. Roffredus comes, dum vel-
let ſibi jus ſupradictæ cellæ vendicare: relatis
litteris domini papæ Leonis anno* nuntiorum
imperatoris Ottonis teſtimonio.........prædictorum
archiepiſcoporum, Humberti videlicet, Petri, at-
que Vadalrici convictus, necnon & anathema-
tis mille aureorum nummulorum adjudicatus,
præfatam cellam in mano papæ refutavit: ſeque
ſuoſque heredes, quod per ea numquam contra
monaſterium beati Vincentii aliquo modo age-
rent, perpetualiter ſupra prædicta pœna obliga-
vit. His itaque geſtis, reverendiſſimus papa Ioan-
nem abbatem ſancti Vincentii ex eadem ſanctæ
Mariæ cella in perpetuum inveſtivit: omnes hu-
jus inveſtitionis, aut conſtitutionis violatores,
cum prænominata pœna, perpetuo anathemate
obligavit. Quod ut verius videatur, huic pagi-
næ mano propria ſubſcripſit, ſua bolla inſigniri
juſſit:

Ego Nicolaus ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſe-
dis præſul confirmavi.

Ego Hum-

Digitized by Google

Ego Humbertus dictus epiſcopus ſanctæ eccleſiæ A Silvæ Candidæ interfui, & ſubſcriſi.

Ego Alfanus gratia Dei Salernitanus archiepiſcopus interfui, & ſubſcripſi.

Sergius archiepiſcopus Neapolitanus.

Ego Ioannes archiepiſcopus Surrentinus.

Ego Bonifacius dictus epiſcopus ſanctæ eccleſiæ Albanenſis interfui.

Ego Vvaldaricus Dei gratia Beneventanus archiepiſcopus interfui.

Ego Petrus gratia Dei Amalfitanæ eccleſiæ archiepiſcopus interfui.

ANNO CHRISTI 1059.

CONVENTVS *REMENSIS

quando Philippus rex, præſente Henrico patre, Remis coronatus eſt, die Pentecoſtes, anno MLIX. B

*Pariſienſe concilium male Binius vocavit.

*** Auctior ex MS. Sirmondi, & Tom. IV Hiſtor. Franc. Quercetani, pag. 161

ANNO Incarnat. Dominicæ MLIX. Indict. XII. Henrici regis anno XXXII. eadem die completo, pontificatus domni Gervaſii archiepiſcopi quarto, die pentecoſtes, XXIII. Maii. Philippus rex hoc ordine in majore eccleſia ante altare ſanctæ Mariæ a venerabili archiepiſcopo Remenſi conſecratus eſt. Inchoata miſſa, antequam epiſtola legeretur, domnus archiepiſcopus vertit ſe ad eum, & expoſuit ei fidem catholicam, ſciſcitans ab eo, utrum hanc crederet & defendere vellet. Quo annuente, delata eſt ejus profeſſio; quam accipiens ipſe legit, dum adhuc ſeptennuis eſſet, eique ſubſcripſit. Erat autem profeſſio ejus hæc:

Ego Philippus, Deo propitiante, mox futurus rex Francorum, in die ordinationis meæ promitto coram Deo & ſanctis ejus, quod unicuique veſtrum, & eccleſiis vobis commiſſis, canonicum privilegium, & debitam legem, atque juſtitiam conſervabo, & defenſionem, adjuvante Domino, quantum potero exhibebo, ſicut rex in ſuo regno unicuique epiſcopo & eccleſiæ ſibi commiſſæ per rectum exhibere debet: populo quoque *vobis credito me diſpenſationem legum in ſuo jure conſiſtentem noſtra autoritate conceſſurum.

* nobis

Qua perlecta, poſuit eam in manus archiepiſcopi, D præſentibus Hugone archiepiſcopo Veſontionenſi, & Ermenfrido epiſcopo Sedunenſi, Nicolai papæ legatis, & Mainardo Senonenſi, Bartholomæo Turonenſi, archiepiſcopis. Item epiſcopis, Balduino Noviomagenſi, Frollando Silvanectenſi, Litberto Cameracenſi, Guidone Ambianenſi, Aganone Eduenſi, Harduino Lingonenſi, Achardo Cabilonenſi, Iſembardo Aurelianenſi, Hugone Nivernenſi, Heudone Sueſſionenſi, Rotgero Catalaunenſi, Elinando Laudunenſi, Imberto Pariſienſi, VValterio Meldenſi, Godefrido Autiſiodorenſi, Hugone Tricaſſino, Iterio Lemovicenſi, Guillelmo Ecoleſmenſi, Arnoldo Santonenſi, Quiriaco Namnetenſi. Præſentibus etiam abbatibus, Ademaro ſancti Remigii, Rainerio ſancti Benedicti, E Hugone ſancti Dionyſii, Adroldo ſancti Germani, Gervino ſancti Richarii, Gathone ſancti Valerici, Guerino ſancti Vitoni, Fulcone Faremonaſterienſi, Gerardo ſancti Medardi, Henrico Hermeriarum, Fulcone ſancti Michaelis, Harduino Laudunenſi, Gontone ſancti Flori, Guidone Marcianenſi, Radulpho Moſomenſi, Alberto ſancti Theoderici, Guarino Altvillarenſi, Genrico ſancti Baſoli, Hugone Reſbacenſi, Odilardo Catalaunenſi, Gendelgero monaſterii in eremo, Valerano Virdunenſi, Adalberone Divionenſi, Arnoldo Pictavenſi, Guillelmo Trenorcienſi, Hugone Karrofenſi, Aveſgaudo Cenomanenſi, Hugone Creſpiacenſi,

A Deinde accipiens archiepiſcopus baculum ſancti Remigii, diſſeruit quiete & pacifice, quomodo ad eum pertineret electio regis, & conſecratio, ex quo S. Remigius Ludovicum regem baptizavit & conſecravit. Diſſeruit etiam, quomodo per illum baculum hanc conſecrandi poteſtatem, & totius Galliæ principatum Hormiſdas papa ſancto dederit Remigio; & quomodo Victor papa, ſibi & eccleſiæ ſuæ conceſſerit. Tunc annuente patre ipſius Henrico, elegit eum in regem.

ANNO CHRISTI 1059.

Poſt eum, legati Romanæ ſedis, cum id ſine papæ nutu fieri licitum eſſe diſertum ibi ſit, honoris tamen & amoris gratia, tum ejus ibi affuerunt legati. Poſt hos archiepiſcopi & epiſcopi, abbates & clerici. Poſt, VVido dux Aquitaniæ. Poſt, Hugo B filius & legatus ducis Burgundiæ. Poſt, legati Balduini marchionis, & legati Gofridi Andecavenſis comitis. Deinde comites, Rodulfus ſcilicet Vadenſis, Herbertus Vermandenſis, VVido Ponticenſis, VVillelmus Sueſſionicus, Rainaldus, Rogerus, Manaſſes, Hilduinus, VVillelmus Arvernenſis, Heldebertus de illa Marchia, Folco Ecoleſmenſis, vicecomes Lemovicenſis. Poſt, milites, & populi, tam majores quam minores, uno ore conſentientes, laudaverunt, ter proclamantes: Laudamus, volumus, fiat. Tunc fecit ipſe Philippus præceptum, ſicut anteceſſores ſui fecerunt, de rebus ſanctæ Mariæ, & de Remenſi comitatu, & de rebus ſancti Remigii, & de cæteris abbatiis. Quod firmavit, eique C ſubſcripſit. Subſcripſit etiam archiepiſcopus. Nam ibi conſtituit eum ſummum cancellarium; ſicut anteceſſores ſui, anteceſſores ſuos fecerant: & ita conſecravit eum in regem. Revertente autem archiepiſcopo ad ſedem ſuam, & ſedente, delatum eſt privilegium, quod papa Victor ei dederat: lectumque eſt circumſtantibus & audientibus epiſcopis. Facta ſunt hæc omnia cum omni devotione & alacritate quam maxima, ſine omni diſturbatione, & nullatenus alicujus contradictione, vel aliquo reipublicæ damno. Hos omnes Gervaſius archiepiſcopus libenter excepit; & de ſumptibus ſuis, eis pleniſſime erogavit: nulli tamen ex debito, præter regem; ſed honoris cauſa eccleſiæ, & liberalitatis ſuæ.

*** CONCILIVM TVRONENSE,

ANNO CHRISTI 1060.

In quo multa de diſciplina eccleſiaſtica a Stephano cardinale legato apoſtolico, & X. epiſcopis, conſtituta ſunt an. Chriſti MLX. Ind. XIII. Kal. Martii.

Editum a D. Luca Dacherio initio operum Lanfranci, inter notas ad ejus vitam.

TITVLI CAPITVLORVM.

I. *Ut nemo pecunia, vel alia conventione contra canones, det vel accipiat beneficium.*

II. *Ut epiſcopo beneficium contra prædictam regulam conferenti contradicant clerici.*

III. *Ut nullus epiſcopus beneficium vendat, aut det: nec alienet quæ ſunt eccleſiæ.*

IV. *Ut nullus eccleſiam a laico accipiat ſine conſenſu epiſcopi: neque venalem accipiat.*

V. *Ut nemo clericale officium accipiat niſi in unius civitatis eccleſiis.*

VI. *De epiſc. presbyter. diac. ſubdiac. qui mulieris carnali copula detenti, ab officio non ceſſaverint.*

VII. *Ut clericus militans beneficium amittat.*

VIII. *De laicis qui oblationes eccleſiæ, ſepulturam, tertiam decimarum partem, poſſident, aut vendunt, aut dant.*

IX. *Ut excommunicati ſint inceſti, & adulteri, & qui ſua uxore dimiſſa, aliam ducunt.*

ANNO CHRISTI 1060.

X. *Vt deſertor monaſticæ religionis, ſit excommunicatus: ſimiliter & abbas qui eum pœnitentem non receperit.*

PRÆFATIO.

AB incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti anno MLX. Indictione XIII. Kalend. Martii Luna XIII. IV. feria, præſidente Stephano catholicæ orbis Romæ cardinali preſbytero, & apoſtolicæ ſedis vicario, in baſilica ſancti Mauritii, ſociorumque ejus, ſancta ſynodus, quæ ex præcepto domini noſtri beatiſſimi ſummi pontificis, & univerſalis papæ Nicolai, Turonis, quæ eſt metropolis Galliæ, convenit, propoſitis ſacroſanctis euangelus, & præmiſſis ad Deum intentiſſime precibus, diligenti conſideratione tractatis iis, in quibus eccleſiarum ſtatus in toto pene orbe, & maxime in Galliis, vacillare & peſſundari videbatur: quæ breviter infra placuit annecti, condigna ſolicitudine definivit.

CAPITVLA.

I.

Sancti Spiritus autoritate, ut credimus, in Calchedonenſi ſynodo ſententia de ſimoniacis prolata, ſic ab omnibus obſervetur: quatinus quicumque deinceps pecunia, aut aliqua inconveniente conventione ſæculari, aut quolibet modo contra canonicam cenſuram, epiſcopatum aut abbatiam, aut archidiaconatum, ſeu archipreſbyteratum, aut aliquam dignitatem eccleſiaſticam, ſive aliquem gradum, aut miniſterium, vel beneficium, quod non niſi clericis habere ſanctorum patrum ſancivit autoritas, dare, vel accipere, quolibet modo canonibus contrario, tentaverit: & dans, a proprio decidat gradu & dignitate; & accipiens, miniſterium ſeu beneficium male uſurpatum, numquam recuperaturus, amittat.

II.

Si quis aut epiſcopus, aut prælatus quiſlibet, contra præfixam regulam aliquod eccleſiaſticum miniſterium, vel etiam ipſam præbendam, quæ canonica dicitur, ordinare, aut dare voluerit: libere liceat clericis contradicere, & vicinorum epiſcoporum iudicium, vel, ſi neceſſe fuerit, ipſam quoque ſedem apoſtolicam appellare.

III.

Item ut nullus epiſcoporum, vel prælatorum, aliquod novum beneficium de rebus ad ius eccleſiæ pertinentibus ulterius præſumat contra canones alicui vendere aut dare. Quicumque vero aliquid ad ius eccleſiæ pertinens, ſub nomine beneficii, ſive quolibet modo, ab eccleſia alienare hactenus præſumpſit: ſi adhuc ſupereſt, aut reſtituat eccleſiæ quod male ſubtraxit, aut canonica multetur ſententia.

IV.

Nullus eccleſiam magnam, vel parvam, deinceps ſine conſenſu epiſcopi, in cuius parochia eſt, a laicis præſumat accipere quolibet modo: ſed neque a clerico, vel monacho, ſeu laico, ſub precii alicuius venalitate. Quod ſi fecerit; & vendens, & emens, ea careat.

V.

Confirmamus etiam ut non niſi in unius civitatis eccleſiis, quiſquam amodo aliquod clericale officium accipiat. Quod qui prævaricatus fuerit, canonica ultione feriatur.

VI.

Præterea ſi quis epiſcoporum, preſbyterorum, diaconorum, aut ſubdiaconorum, poſt cognitum interdictum domini noſtri papæ Nicolai, mulieris cuiuſlibet carnali detentus copula, a miniſterio & beneficio altaris non ceſſavit; ſive deinceps cognoſcens prælibatum apoſtolicæ ſedis interdictum, aut mulierem, aut miniſterium eccleſiæ cum beneficio non ſtatim deſeruerit: nullam reſtitutionis in priſtino gradu veniam ſibi reſervaſſe cognoſcat.

VII.

Quicumque autem clericorum deinceps in armis militaverint: & beneficium, & conſortium clericorum amittant.

VIII.

Quicumque laicorum aliquid de iis quæ ad oblationem, vel eleemoſynam eccleſiæ pertinent, ſive ſepulturam, ſive ſaltem tertiam decimarum partem poſſidere, vendere, aut ſub nomine beneficii, alicui dare ulterius præſumpſerit: anathematis gladio feriatur.

IX.

Quicumque conſanguineam ſuam, aut quam conſanguineus ſuus prius cognoverat, aut cuius conſanguineam carnaliter in coniugium accepit, vel deinceps acceperit; vel poſtquam cognovit, non ſtatim dimiſit, aut cognoſcens non dimiſerit; aut qui uxorem alterius rapuit, ſeu rapuerit; vel qui ſuam uxorem ſine iudicio epiſcopali dimittens, aliam duxit, vel duxerit: donec ſe fructuoſæ tradat pœnitentiæ, a corpore & ſanguine domini noſtri Ieſu, & a liminibus eccleſiæ ſe excluſum, & alienatum, & omnimodis ſicut putridum membrum a ſano corpore præciſum gladio ſpiritus, quod eſt verbum Dei, agnoſcat.

X.

Quicumque monaſticæ religionis deſertor inventus fuerit: a regno Dei, & a conſortio Chriſtianorum, ſicut apoſtata, excludatur, & alienus exiſtat, donec reſipiſcens digne præniteat. Similiter qui eiuſmodi digne pœnitentes recipere noluerit, tertio admonitus, ſi non adquieverit: a communione fratrum ſuſpendatur, ſive ſit abbas, ſive abbatiſſa, donec acquieſcat.

Ego

ANNO CHRISTI 1059.

Ego Stephanus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis ſacerdos vocatus, vice domini mei papæ Nicolai præſidens ſynodo, his conſtitutionibus a nobis canonice promulgatis, parvitatis meæ aſſenſum præbens ſubſcripſi. Deinde ſubſcripſerunt decem tam archiepiſcopi, quam epiſcopi.

STEPHANI CARDINALIS LEGATI APOSTOLICI EPISTOLA* AD I...... DICTUM Archiepiſcopum Dolenſem.

* Miſſa ante ſynodū ſupra deſcriptam.

Vt adſit ſynodo Romanæ Nicolai II. poſt paſcha; vel Turonenſi a ſe habendæ ante mediam quadrageſimam.

Stephanus Petri apoſtolorum principis, & ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis I.....Dolenſis eccleſiæ dicto archiepiſcopo, reſipiſcere, & ad viam ſalutis & emendationis redire.

DOMINUS meus pontifex ſummus & univerſalis papa Nicolaus, te quamvis rebellem, & monitis ſalutaribus averſum, nequaquam tamen paterna & conſueta Romanæ eccleſiæ miſericordia indignum judicavit: ſed miſſa, ſi tamen ad te pervenit, legatione, ad ſynodum, quæ antiquo more Romæ poſt paſcha celebrabitur, adhuc tibi reſipiſcendi locum donans, evocavit. Sed & poſt datas ad te litteras, ſecundum conſilii ſui providentiam, & temporum eventorumque neceſſitatem, me ad has partes deſtinavit, & ut quæ poſſem in eccleſia Gallicana, Deo juvante, conciliis, cæteriſque laboribus emendarem, vices ſuas mihi tradens, injunxit. Vnde apud Turonum dominica ante mediam quadrageſimam ſynodum indixi, ad quam dominum meum ſolicitudine, & mediocritatem tuam ſumptibus & labore levans, ſancti Petri ejuſque vicarii mihique tradita autoritate te convoco, & ab omni periculo, quod tibi ex parte principis civitatis ejuſdem evenire poſſit, ſecurum facio. Quod ſi nec ad nos, nec ad dominum meum in dictis terminis venire volueris: vindictam abſque miſericordia ſenties eccleſiaſticę diſtrictionis. Exemplar etiam mitto epiſtolæ hujus poteſtatis a domino meo mihi traditæ.

ANNO CHRISTI 1060.

*** CONCILIUM IACCETANUM in Hiſpania.

In quo abrogatus ritus precandi Gothicus, Romanus introductus: & tranſlata Iaccam epiſcopalis ſedes quæ Oſcæ prius fuerat, anno MLX.

Ex Hieronymi Suritæ Indicibus Rerum Aragon.

ÆRA MXCVIII. hoc eſt, anno Chriſti MLX. Sanctius epiſcopus Aragonenſis, *inquit Surita*, Paternus epiſcopus Cæſarauguſtanus, Arnulphus epiſcopus Rotenſis: & Guillelmus Vrgellitanus VVifredi Cæretaniæ comitis filius, Heraclius Bigeronenſis, Stephanus Olorenſis, Gomeceius Calagurritanus, Ioannes Lectorenſis, epiſcopi, Auſtindo Auxitano epiſcopo aſſidentes, Iaccæ vetuſto Vaſconum oppido, concilium ejus provinciæ celebrant, quam & eis Pyrenæum, & ea Aquitaniæ regione, quæ Vaſconia illis temporibus dicta eſt, nunc Gaſcunia vocatur, aut regi Ramiro paruiſſe, aut fœdere fuiſſe adjunctam, non opinione ſolum, ſed etiam plane ad veritatem hoc uno monumento mihi perſuadeo. In primo concilii conſeſſu, rege una cum filiis ac regni proceribus aſſidente, maxima frequentia atque applauſu in Dei optimi maximi laudes populus erumpit: regem, benigniſſimum ac sereniſſimum principem compellat: proſperaque acclamatione divinum implorat numen, ut hoſtium ac gentium victor exiſteret. Summa religione ac pietate, in eo concilio cæremoniarum ſacra, magna corruptela propter aſſiduos bellorum multus intermiſſa, ſanciuntur: depravati mores patrii in ordinem rediguntur, & perfecta inſtituta majorum revocantur: ne quid ex ſanctorum patrum ritu, negligentia fraudeve prætermitteretur. Sacra omnia pie riteque ex catholicis ſanctæ Romanæ eccleſiæ decretis atque ſanctionibus inſtaurantur: ne inter ipſas clades, ac feros bellorum exitus, aut continuum armorum uſum, ſacræ religionis viderentur noſtri negligentiores. Data ſacerdotibus lex, ne quo alio more quam Romano precarentur: neque Gothica, utpote peregrina, piacula exſolverentur. Eccleſiaſtica ſedes Iaccæ conſtituitur, quæ priſcis temporibus Oſcæ collocata fuerat: decernuntque, ut quandoque diœceſis caput ab impiorum dominatu eriperetur, illi Iaccetana ſedes ſubjiceretur, & tamquam filia parentem pie ſanctèque coleret. Fines diœceſis terminantur, ac circumſcribuntur. Paternus Cæſarauguſtanus epiſcopus, permiſſu ſacri concilii, eccleſiam ſanctarum Maſſarum Cæſarauguſtæ urbis, quæ innumerabilium martyrum cineribus compactę erant, ad Orbæ & Iberi confluentes ripas vetuſtis temporibus conſtructam, quę ſacris reliquiis conſecrata fuerat, & D. Encratidi dicata, regio honori tribuens atque gratificans, Iaccetanę eccleſię contribuit. Eamque rem ac terminatos fines Gregorius VII. pontifex maximus decreto ſuo poſtea confirmat. Pręter decumas, tertia tributorum portio, quę Cæſarauguſtani & Tudelani populi reges Mauri penſitant, eccleſiaſticis muneribus aſſignatur. Ex eo epiſcopi, qui ad eam diem Aragonię cognomento uſi fuerant, Iaccetani etiam appellantur.

ANNO CHRISTI 1061.

VITA ET EPISTOLÆ ALEXANDRI PAPÆ II.

Alexander quando & a quibus pontifex electus?

ALEXANDER, patria Mediolanenſis, epiſcopus Lucenſis, antea Anſelmus nuncupatus, poſt tres menſes interregni, a cardinalibus ſanctę Romanę eccleſię legitimo ritu pontifex Romanus hujus nominis ſecundus electus eſt, anno Chriſti 1061. tempore regnantis Henrici IV. Cum obitus Nicolai papę innotuiſſet, comites Tuſculani, & Galeriani, aliique Romani proceres, propter fœdus cum Nortmannis initum ſanctę Romanę eccleſię cardinalibus infenſi, habita pſeudoſynodo Baſileenſi, comitem quemdam Galerię deputarunt, qui coronam auream, & inſignem patriciatus titulum, ad regem Henricum deferens, pro Romano pontifice ex Longobardia eligendo ſolicitaret. Cardinales, circumventione eorum cognita, idem pręſtiterunt: & ad eumdem regem, Stephanum cardinalem preſbyterum, quondam Cluniacenſis cœnobii monachum, ablegarunt. Qui cum, regiis miniſtris obſtantibus, contra jus gentium ad colloquium regis non admitteretur: rediit ad ſuos, quidque ſibi eveniſſet coram omnibus expoſuit. Facta relatione, circa Kalendas Octobris cardinales pontificem elegerunt, non quem vellent, ſed quem regi gratum fore putabant: nimirum Anſelmum patria Mediolanenſem, epiſcopum Lucenſem, regis familiarem, aulęque regię quaſi alumnum & domeſticum. Sed quid accidit?

Audita electione Anſelmi, quæ inſcio & inconſulto rege contigiſſet, conclamata eſt ab omnibus in aula regis injuria regi illata. Hortatu ergo Guiberti Parmenſis cancellarii, duo epiſcopi publico concubinatu infamati, cum Gerardo illo Galeriæ comite & ſacrilego prædone, quem Nicolaus in Romano concilio excommunicaverat, ipſo feſto Simonis & Iudæ convenientes, Cadaloum Parmenſem epiſcopum jam antea excommunicatū elegerunt, novumque ſchiſma concitarunt. Petrus Damiani ſchiſmaticum per litteras increpavit: ſed tantum abeſt ut homo peſtilens litteris Petri exterritus ceſſaret, ut etiam ipſe turpiſſimus turpiſſime viveret, aliiſque turpiter viventibus conniveret. Cumque ea re incontinentium clericorum omnium animos ſibi conciliaret, libidinique frena laxaret, dicti ſunt Cadaloitæ, qui antea Nicolaitæ dicebantur.

Per Cadaloum Parmenſem epiſcopū, & pſeudopapam novum ſchiſma exortum.

Alexander Hildebrandum, ſtatura quidem parvum, ſed viribus ingenii & gratia Spiritus ſancti admirabilem, ex archidiacono creavit cancellarium, cui univerſæ Romanæ eccleſiæ adminiſtratio ex officio committeretur. Cadalous corruptis auro proceribus Vrbis, Romam armata manu ingredi tentavit: ſed repulſus, magna ſui confuſione ad propria revertit. Cumque hæc omnia fierent ſtudio, inſtinctu, & opera iſtius Guiberti principis, quem imperatrix cancellarium fecerat: ſingulari Dei concilio accidit, ut ſancto Annoni Colonienſi archiepiſcopo (qui Henricum regem puerum jam annorum decem a matre Agnete imperatrice ſubduxerat, blanditiiſque delinitum, cæterorumque Germaniæ principum obſequio frequentatum & cultum, educandum retinuerat) regis cuſtodia & regni adminiſtratio, habitis deſuper comitiis, demandaretur. Hanc poteſtatem conſecutus, ad res eccleſiæ componendas, atque ſchiſma novum plane extirpandum, contulit ſe in Italiam, & Romam uſque pervenit. Inde in Germaniam reverſus, hortatu Petri Damiani, in præſentia regis, epiſcoporum Germaniæ & Italiæ ſynodum convocavit: qua, poſt diſputationem inter Romanæ eccleſiæ defenſorem & advocatum regium habitam, omnium acclamatione Cadalous pſeudopontifex eſt damnatus, Alexandri autem electio comprobata. Quod cum patres Mantuani concilii, cui Anno Colonienſis legatione regis nomine functus interfuerat, ſua ſententia confirmaſſent, & ſchiſmaticus ſecundo Vrbem infeliciter expugnare tentaſſet: tandem pſeudopontifex a ſchiſmate recedens, petita & obtenta venia ab Alexandro, paucis poſt diebus malam mortem incurrit. Auguſta, quæ nefariæ Cadaloi promotioni faverat, pœnitentiam actura Romam venit ad limina apoſtolorum: ſeque non tantum imperio, verum etiam ſæculari cura & honore totam abdicavit. Alexander pontifex ſedem apoſtolicam quiete adeptus, legationem miſit ad Eduardum regem Angliæ pro VVulſtano VVigornienſis eccleſiæ epiſcopo eligendo. Petrum Damiani ablegavit in Gallias propter anguſtias, quibus Cluniacenſes monachi affligebantur: eumdem miſit Florentiam ad ſchiſma ibidem conflatum denuo componendum.

Cadalous ſchiſmaticus inſidiatur Romæ.

S. Annoni adminiſtratio regni committitur.

Alexandri electio confirmatur, Cadaloi reprobatur.

Obitus Cadaloi ſchiſmatici.

Res ſub Alexandro geſtæ.

Hæreſim Nicolaitarum, qui clericorum incontinentium conjugia pertinaciter defendebant, per Damianum confutavit & eradicavit. Inceſtuoſorum vero hæreſim, quæ autoritate Iuſtiniani imperatoris aſſerebat, eadem ratione qua in ſucceſſionibus numerandos eſſe gradus conſanguinitatis, non tantum per epiſtolam Petri

Hæreſes ſub Alexādro quæ?

A Damiani, verum etiam duobus pluribuſque Romæ habitis conciliis impugnauit. Contra novos hæreticos hoc tempore emergentes, qui docebant epiſcopatus a principibus laicis abſque crimine ſimoniæ licite emi poſſe, quoſque Petrus Damiani ſcriptis ſuis graviter inſectatus eſt, decretum edidit, quo omnis beneficii eccleſtaſtici venditionem & emptionem interdixit.

Per Godefridum Tuſciæ marchionem, Romanam eccleſiam liberavit a Nortmannis: *cum jam Richardus Nortmannorum princeps Aquinum uſque victor perveniſſet, Vrbem proxime invaſurus, ut a pontifice imperatoris inſignia conſequi poſſet. Ad Guilielmum comitem Nortmanniæ, quem B Edvvardus, virgo virginem habens uxorem Editham, nulla prole relicta, ſucceſſorem regni conſtituerat, miſit vexillum, ut Haroldum tyrannum, Angliæ regnum occupantem, poſt obitum ſancti Edvvardi regis expelleret, atque ut legitimus ſucceſſor eodem regno potiretur. Pro componendis ſeditionibus per ſimoniacos & fornicarios clericos exortis, legationem miſit ad Mediolanenſes. Decreta autoritate apoſtolica ipſis præſcripta infra ſubjunguntur. A Guilielmo comite Burgundiæ, & compluribus Francorum nobilibus, pro defendenda Romana eccleſia, quoties opus erat, juratam promiſſionem accepit. Vſum mitræ, laicis hactenus inconceſſum, Vratiſlao duC ci Bohemorum conceſſit. Henricum regem, qui juvenili furore Bertam conjugem repudiare parabat, per Petrum Damiani apoſtolica legatione a propoſito revocavit. Argentinenſem epiſcopum, Guarnerum nomine, ob crimen ſimoniæ epiſcopatu privavit. Cum Moguntino & Bambergenſi de ſimoniæ crimine accuſatis ſanctum Annonem ad ſe venientem, & pro reis epiſcopis intercedentem, honorifice excepit, brachio ſancti Cæſarii donavit; ejuſque favore, citra munerum acceptionem, ut cum injuria pontificis ſuſpicatur Lambertus, prædictos abſolvit. Per legatos a latere ſuo in Angliam miſſos in concilio VVintonienſi Stigandum Cantuarienſis eccleſię invaſorem depoſuit: Lanfranco eidem ſubrogato duD plex pallium conceſſit. Petrum Anagninæ civitatis epiſcopum, ad Michaelem VII. Orientis imperatorem, apocriſiarium miſit: unde eumdem imperatorem cum Romana eccleſia communione conjunctum fuiſſe aperte colligitur. Baſilicam ſancti Benedicti in monaſterio Caſſinenſi ipſe in præſentia omnium cardinalium dedicavit. Henricum regem, quem propter ſimoniacas abbatiarum & epiſcopatuum nundinationes, aliaque plura delicta, Saxones & principes imperii apud pontificem accuſaverant, quemque ſanctus Anno, abdicata hanc ob cauſam regni cura & adminiſtratione, ab impietate & ſacrilegiis apud eumdem pontificem graphice deſcripſerat, per litteE ras Romam citavit: verum morte præventus, cauſam regis, ſucceſſori dijudicandam reliquit. Mortuus eſt pontifex miraculoſa dæmonis expulſione, & claudi hominis cura celeberrimus, Romæ, decimo Kalendas Maii, anno 1072. cum ſediſſet annos vndecim, menſes ſex, & dies vigintiduos.

Romanam eccleſiam a Nortmannis liberavit.

Edvvardus rex virgo virginem uxorem reliquit.

Alexander miraculis clarusquādo obierit.

EPIST. I.

EPISTOLA I. ALEXANDRI PAPÆ II.

AD MEDIOLANENSES CONTERRANEOS SVOS.

Excitat eos ad virtutum exercitia.

Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus Mediolanenſibus clero, & populo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DIVINI judicii diſpoſitione proviſum eſt, ut Mediolanenſis eccleſiæ filius, & Ambroſianis uberibus ſublactatus, ad famulatum apoſtolicæ ſedis indignus aſcenderem, ac matri omnium eccleſiarum paſtoralis curæ ſolicitudine deſervirem. Vnde cum totius univerſalis eccleſiæ cura nobis non levis incumbat, propenſius circa vos ipſa natura nos provocat eſſe pervigiles: ut unde nos conſtat originis duxiſſe primordium, ibi etiam majoris ad æternam ſalutem habeamus ſolicitudinis incrementum. Nam & ignis ea primum ligna conflagrat, ex quibus oritur: & fons ante omnia illas terræ venas infundit, ex quibus profluens derivatur. Vnde vos, dilectiſſimi, internæ dilectionis ſtudio cohortans, rogo, ut ad cælum ſe veſter ſpiritus erigat, deceptoria terrenarum rerum & caduca lucra contemnat, ab amore cœnoſi hujus mundi ſe prudenter expediat, ad creatoris ſui deſiderium medullitus inardeſcat. Eſtis enim, ſicut beatus dicit apoſtolus, gens ſancta, populus acquiſitionis: vt virtutes annuntietis ejus, qui de tenebris vos vocavit ad admirabile lumen ſuum. Quibus ergo hereditas incontaminata, immarceſcibilis, conſervatur in cælis: abſit ut eorum mens per amorem rebus ſit involuta terrenis. [1. Petr. 2.]

Plane, quia etiam vulgaribus loquimur, vulgatum ſcripturæ teſtimonium libentius exhibemus. Mementote itaque, fratres mei, quod in oratione dominica dicitis: *Pater noſter, qui es in cælis.* Quem itaque patrem vocamus, ad ejus hereditatem tota mentis concupiſcentia feſtinare debemus. De terrena porro hereditate ſcriptum eſt: *Hereditas, ad quam in principio feſtinatur, in noviſſimo benedictione carebit.* Cur ergo, cum dicimus, *Pater noſter*, præſto ſubjungimus, *Qui es in cælis*, & non potius, qui es in terris, videlicet quæ nobis notiores ſunt: ſive, qui es in aquis, aut in abyſſis, cum ubique Deus ſit, nihilque ab ejus præſentia vacuum ſit? ſed cum dicimus, *Pater noſter*, idcirco addimus, *Qui es in cælis*, ut ad illam cæleſtem hereditatem ſeſe noſter animus erigat, atque in tam ſublime germen adſcitus, ut ſit heres Dei, terrena quælibet ignobiliter non requirat. Enimvero pater fidei Abraham plures habuit filios: ſed ſolus ille nobilis, qui fuit uxoris; qui vero ex concubinarum ſunt ignobilitate ſuſcepti, paternæ hereditatis ſucceſſione leguntur excluſi. Porro autem, dum eos aluit Abraham, omnes dicebantur filii Abraham: at vero cum teſtamentum venit, qui eſſet legitimus heres, qui fieri deberet exheres, patenter oſtendit. Nam ſcriptura teſtante, dedit Abraham omnem hereditatem filio ſuo Iſaac: filiis autem concubinarum dedit munera, & ſegregavit eos a filio ſuo Iſaac. [Matth. 6.] [Prov. 20.] [Geneſ. 25.]

Ecce itaque omnes dicebantur filii, ſed non omnes hereditatis paternæ ſunt jura ſortiti. Sic profecto fratres quamplures ſunt hodie Chriſtianæ profeſſionis titulo decorati, qui videlicet in Chriſti hereditate nequaquam merentur adſcribi: & nunc quidem paterno vocabulo gloriantur, ſed nequaquam ad hereditanda paterna bona perveniunt, quia velut ſpurii, non cæleſtia, ſed terrena ignobiliter concupiſcunt. Vos autem, dilectiſſimi, membra mea, viſcera animæ meæ, ſic ſatagite per viam mandati cæleſtis incedere, ut mens noſtra merito ſemper debeat de ſancta conſanguineorum ſuorum converſione gaudere. Speramus autem in eo, qui de Virgine dignatus eſt naſci, quia noſtri miniſterii tempore ſancta clericorum caſtitas exaltabitur, & incontinentium luxuria cũm cæteris hæreſibus confundetur. Omnipotens Deus, dilectiſſimi fratres mei, ab omni vos pravitate cuſtodiat, & per juſtitiæ ſemitam ad cæleſtia vos regna perducat. [Caſtitatem clericorũ inſinuat.]

II. AD HARALDUM NORVEGIÆ REGEM.

Hortatur eum ad obediendum Adalberto Hamburgenſi archiepiſcopo.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei Haraldo Nortmannorum regi ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QVIA adhuc rudes in fide exiſtitis, & in eccleſiaſtica diſciplina quodammodo claudicatis: oportet nos, quibus totius eccleſiæ eſt commiſſum regimen, divinis admonitionibus vos frequentius viſitare. Sed quia ob longarum difficultatem viarum per nos hoc agere minime valemus: ſciatis nos * Alberto Bremenſi archiepiſcopo vicario noſtro hæc firmiter commiſiſſe. Prædictus itaque archiepiſcopus legatus noſter ſuis nobis eſt conqueſtus epiſtolis, quod epiſcopi veſtræ provinciæ, aut non ſunt conſecrati, aut data pecunia contra Romana privilegia quæ ſuæ eccleſiæ ſibique data ſunt, in Anglia, vel in Gallia, peſſime ſunt ordinati. Vnde ex autoritate apoſtolorum Petri & Pauli vos admonemus, ut ſicuti apoſtolicæ ſedi reverentiam ſubjectionis debetis exhibere, ita præfatam venerabili archiepiſcopo vicario noſtro, & vice noſtra fungenti, vos veſtrique epiſcopi impendatis, &c. [*Adalberto.]

III. EPISTOLÆ AD SVENONEM REGEM DANORVM FRAGMENTVM.

Exigit cenſum a Suenone Danorum rege, quem majores ejus perſolvere conſueverunt.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei Suenoni regi Danorum.

QVapropter prudentiam tuam admonemus, ut cenſum regni tui, quem prædeceſſores tui ſanctæ apoſtolicæ eccleſiæ perſolvere ſoliti ſunt, nobis & ſucceſſoribus noſtris tranſmittere ſtudeat: ita tamen, ut non ſicut oblatio in altari ponatur, ſed, ut ſupra diximus, tam nobis, quam ſucceſſoribus noſtris, ut certius approbetur, præſentialiter offeratur.

IV. AD PETRVM DALMATIÆ ET SCLAVONIÆ ARCHIEPISCOPVM.

Miſſo illi pallio, ejuſdem officio graviter incumbere hortatur.

Alexander ſervus ſervorum Dei Petro venerabili archiepiſcopo Dioclienſis atque Antibarenſis eccleſiæ ſalutem perpetuam in Chriſto.

G. C. Nonnulla emendavimus ex epiſtola II. Leonis VII. ex qua, multa in hanc tranſcripta ſunt

SI paſtores ovium ſole geluque pro gregis ſui cuſtodia die ac nocte intenti ſunt, & ut ne qua ex eis aut errando pereat, aut ferinis laniata morſibus deficiat, oculis ſemper vigilantibus circumſpectant: quanto ſudore, quantaque cura debemus eſſe pervigiles nos, qui paſtores animarum eſſe dicimur? Attendamus igitur ut ſuſceptum officium exhibere erga cuſtodiam dominicarum ovium non ceſſemus: ne in die divini examinis pro deſidia noſtra ante ſummum paſtorem negligentiæ nos reatus excruciet, unde modo honoris reverentia inter cæteros ſublimiores judicamur. Igitur, dilectiſſime frater, petitionibus tuis juſtis annuentes, apoſtolica autoritate decernimus, ut per hujus privilegii noſtri paginam ſic ſanctiſſimam Dioclienſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Antibarenſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Eiaterenſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Palechienſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Suatinenſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Scodrienſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Dinnaſtinenſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Polatinenſem eccleſiam cum omnibus ſuis pertinentiis, Serbienſem eccleſiam cum ſuis pertinentiis, Bolonienſem eccleſiam cum ſuis pertinentiis, Tibunienſem eccleſiam cum ſuis pertinentiis, monaſteria quoque tam Latinorum, quam Græcorum, ſive Slavorum cures: ut ſcias & hæc omnia unam eccleſiam eſſe, teque omnibus prædictis locis epiſcopali regimine præeſſe.

Pallium autem fraternitati tuæ ex more ad Miſſarum ſolemnia celebranda, ſicut anteceſſoribus tuis conceſſum eſt, concedimus: videlicet in natali domini, epiphania, cœna domini, paſcha, aſcenſione, pentecoſte, in natali ſancti Ioannis Baptiſtæ, natali apoſtolorum Petri & Pauli, & quatuor feſtivitatibus ſanctæ Mariæ, ſcilicet nativitate, annuntiatione, purificatione, aſſumptione, & duobus feſtis ſancti Angeli, ſic pro natalitiis quoque duodecim apoſtolorum, natali ſancti Gregorii, & ſanctorum Sergii & Bacchi, & feſtivitate omnium ſanctorum, atque natali tuo, & quoties ordinationem vel conſecrationem eccleſiarum celebramus. Hortamur itaque caritatem tuam, ut mores vitæ tuæ tanto honori conveniant: quatenus, autore Deo, exemplis verbiſque poſſis eſſe conſpicuus. Vita igitur tua filiis tuis ſit regula, ut ſi quæ tortitudo in illis deprehenditur, in ea dirigatur. Cor ergo tuum neque proſpera, quæ corporaliter hic blandiuntur, extollant, neque adverſa dejiciant: ſed quidquid illud fuerit, virtutis puritate devincat.

Nullum apud te locum ira, odium, nullum furor indiſcretus inveniat. Sacræ benedictionis tuæ, juſtique judicii opus, nulla venalitatis interventio commaculet. Sit in te & boni paſtoris dulcedo, ſit & judicis ſevera diſtrictio: unum ſcilicet, quod innocenter viventes foveat; aliud quod inquietos

A a pravitate compeſcat. Miſericordem te, prout virtus patiatur, pauperibus exhibe. Oppreſſis defenſio tua ſubveniat, opprimentibus modeſta ratio contradicat. Nullius faciem contra juſtitiam accipias: nullum quærentem juſta deſpicias. Cuſtodia in te æquitatis excellat: ut nec dives potentia ſua aliquid apud vos extra viam ſuadeat rationis audere; nec pauperem de ſe ſua faciat humilitas deſperare: quatenus, Deo miſerante, talis poſſis exiſtere, qualem ſacra lectio præcipit, dicens: *Oportet epiſcopum irreprehenſibilem eſſe.* (*1 Tim. 3.*) Sed his omnibus uti ſalubriter poteris, ſi caritatem magiſtram habueris: quam qui ſecutus fuerit, a recto aliquando tramite non recedit. Ecce, frater cariſſime, inter multa alia, iſta
B ſunt ſacerdotii, iſta ſunt pallii ornamenta: quæ ſi ſtudioſe obſervaveris, quod foris accepiſſe oſtenderis, intus habebis. Crux etiam ante te, ſicut ante prædeceſſores tuos per Dalmatiam & Slavoniam ubique geratur. Archiepiſcopatum quoque eccleſiæ tuæ, juxta formam ſanctorum prædeceſſorum noſtrorum, a quorum autoritate non debes aberrare, concedimus & confirmamus. Sancta Trinitas gratia ſuæ protectionis fraternitatem tuam circumdet, atque in timoris ſui vos viam dirigat: ut poſt hujus vitæ amaritudinem, ad æternam poſſis ſimul dulcedinem pervenire. Bene valete.

Subjacet his ſigillum, nempe circulus quadrifidus, in
C formam crucis, cum nomine ejuſdem pontificis Alexandri papæ II. circumcirca ejuſmodi habens inſcriptionem:

† *Exaltavit me Deus in virtute brachii ſui.*

Poſt ſigillum iſta ſubjicitur ſubſcriptio poſt notam temporis:

Pontificatus domini Alexandri II. papæ II. indictione duodecima. Datum Romæ decimo quinto Kalendas Aprilis.

V. SYNODICA AD OMNES EPISCOPOS.

D De rebus in concilio Romano geſtis.

Alexander ſervus ſervorum Dei, omnibus epiſcopis catholicis, cunctoque clero & populo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VIGILANTIA univerſalis, *&c. Extat infra in concilio Romano primo.*

VI. AD GERVASIVM ARCHIEPISCOPVM REMENSEM.

De Cadaloi pſeudopontificis vinculis: & de ſimoniacis extirpandis.

E *Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo confratri Gervaſio Remenſi archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

VISIS fraternitatis tuæ litteris, evidenter intelleximus, eam matri ſuæ ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſinceram compaſſionem exhibere; ipſamque, ſi facultas daretur, præſentia corporis velle viſitare. Et quia ſolicitudinem tuam ejuſdem proſperitate lætari, quemadmodum de infortunio contriſtari, non dubitamus: annuntiamus tibi, divina ſuffragante clementia, Cadaloi præſumptionem extollentem ſe adverſus apoſtolicam ſedem, tanto amplius ad majorem ſui ignominiam deveniſſe,

miſſe, quanto ipſe ſperaverat altioris ſuperbiæ culmen aſcendiſſe. Siquidem proprii nominis etymologiam evidenter intelligens, ad reparandam pecuniam in periculum capitis ſui a fautoribus ſuis diſtributam, cujuſdam turris præſidio gemebundus ſervatur.

Vnde per miſericordiam Dei ſperamus nullo modo poſſe evadere, donec quidquid contra ſanctum Petrum nequitia ſua præſumpſit, ſatisfecerit digna emendatione. Quod igitur ſimoniacæ hæreſeos peſtem, quæ in partibus illis vires adhuc obtinet ejus dolo, velle inſequi ſignificaſti: non parum devotionis tuæ ſtudio congaudemus. In quo nimirum adeo ſpecialem dilectionem a nobis & filiis ſanctæ Romanæ eccleſiæ promeruiſti, ut a nonnullis te odio habentibus, odium nobis evidentibus indiciis exhiberi declaretur. Super Aurelianenſem denique, qui ſimoniace epiſcopatum obtinuiſſe, & inde perjurium tribus aliis ſibi adhibitis incurriſſe probatur, ſententiam dare archiepiſcopum Senonenſem litteris noſtris admonuimus: quem nimirum, ut cum ipſo convenias, & negotium illud pariter agas, apoſtolica autoritate hortamur. Abbatem quoque ſancti Medardi jam pridem excommunicationis vinculo innodatum, omnibus modis operam dare ſtudeas, ut de abbatia, quam injuſte retinet, ejiciatur, & alter digne & canonice ſubſtituatur.

Cætera vero quæ in litteris tuis continentur, ad præſens diſtulimus: præſertim cum in præſentia tui, quam deſideramus videre, id melius fieri exiſtimamus: non enim panis ſecuri, neque arbor cultro ſuccidi ſolet. De cauſa autem Amelrici iterum & iterum te admonemus, ut quod in apertis litteris noſtris continetur, omni ſtudio omnique ſolicitudine peragas.

CONSTITVTIONES QVAS LEGATI ſedis apoſtolicæ Mediolanenſibus obſervandas præſcripſerunt.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis. Anno ab incarnatione domini noſtri Ieſu Chriſti MLXVII. *pontificatus vero domini Alexandri II. papæ ſexto, indictione quinta, die primo menſis Auguſti, actum feliciter Mediolani.*

Præſcriptæ leges ſervandę Mediolanenſi eccleſię.

CVM conſtet, fratres cariſſimi, omne genus hominum ſub primi parentis prævaricatione ortum, ex radice carnis peccati trahere contagia culpæ, eamque propter hoc pœnam ſuſtinere vindictæ, ut miſeriis multis repletum, ſibique ipſi grave & ingratum, nunquam in eodem valeat permanere ſtatu: ut quia factori ſuo noluit obedire, ex pœna peccati cogatur mutabilitatis ſuæ miſerias tolerare; ita ut nec animo virtutis ſtabilitatem, nec corpore ſtatus tenens qualitatem, in diverſa vitiorum monſtra erumpat, & præceps ad æternæ mortis interitum currat: immenſa Dei bonitas humanam naturam ſic vitiatam, & a ſe per mandatorum ejus tranſgreſſionem multifariam elongatam non deſervit; ſed labentem quotidie erigit, fugientem revocat, nexibus amoris multiplicium beneficiorum ſibi ligat. Sed nec ſic in voluntate ipſius permanenti, vel mandatis ejus adhærenti leges edixit, canoneſque Spiritu ſancto dictavit, modos conſtituit quibus debeat anima compeſci, & in bonis enutriri. Quorum omnium caput, ſummumque apicem, Romanam, cui per beatum Petrum non ſolum terram, ſed ipſos cælos ligandos ac ſolvendos dedit, conſtituit eccleſiam: ut quidquid ubique eccleſiarum pravitatis reperitur, dum ibi non poterit, ab ea quaſi ab origine & magiſtra omnium corrigatur.

Quapropter dilectionem veſtram hortor, & per Chriſtum rogans obteſtor, ne erubeſcat quiſquam malum emendare, quod non erubuit ante Dei oculos perpetrare. Quia igitur in hac ſancta Mediolanenſi eccleſia, quorumdam pravorum clericorum ac laicorum ſtatu, vel neglectu, in multis divinæ legis deſuevit regula, unde in hac præclara urbe perniciosa inter juſtitiæ, ut videbatur, fautores, & malitiæ defenſores orta ſeditio, ac mortifera in omnem intus & extra populum diſſeminata diſcordia, ad animarum interitum: qualiter per boni Ieſu amatoris hominum miſericordiam, & per nos qualeſcumque apoſtolicæ ſedis legatos, noſtramque pervigilem operam, ſeditio in quietem, diſcordia in pacem, perverſitas reducta ſit in rectitudinem, ſcripturæ titulis annotamus: ut, juvante domino, pacem firmam, & canonicæ rectitudinis normam, in hac ſancta eccleſia in perpetuum ſtabiliamus. Quia itaque per confratrem noſtrum dominum Petrum Oſtienſem epiſcopum, reverendæ ſanctitatis virum, quædam ſunt olim in hac urbe correcta: non opus eſt ea, vel præteritas lites omnibus notas, replicare; ſed quæ nunc ſunt canonica diſciplina a nobis ſtatuta, ad futurorum memoriam litteris exarare.

Apoſtolica igitur autoritate fulti, ex parte omnipotentis Dei, & apoſtolorum principis Petri, glorioſique confeſſoris Chriſti Ambroſii, ſtatuentes præcipimus, ac per virtutem Spiritus ſancti, qui eſt peccatorum remiſſio, interdicimus, non nova præcipientes, ſed antiqua reformantes, ut nullus in univerſa hujus eccleſiæ parochia monachus abbas * per precium quocumque modo conventum accipiat; canonicus etiam, nec niſi gratis, nec ullo alio modo ordinetur. Ex nulla quoque eccleſiaſtici ordinis benedictione, vel ex eccleſiarum conſecrationibus, vel chriſmatis datione, quidquam muneris a quoquam per aliquam conventionem detur aut accipiatur. Contra ſimoniacos.

Preſbyter etiam, diaconus, ac ſubdiaconus, feminam ad fornicandum palam retinens, donec in culpa manſerit, nec officium faciat, nec eccleſiæ beneficium habeat. Qui vero non retinet, & eventu ex humana conditione ceciderit: poſtquam manifeſtum veraciter fuerit, ſuſpendatur ab officio tantum, donec per pœnitentiam ſatisfecerit. Contra clericos fornicatios.

Statuimus inſuper neminem prædictorum graduum clericum ex ſuſpicione damnari: ita ut nec officio careat, nec beneficio, niſi ipſe forte confeſſus, vel per idoneos teſtes veraciter ſit convictus. Ne autem lædendi eos aliqua occaſio pro relictis feminis eorum fiat.

Statuimus ut cum illis in una domo non maneant, nec manducent, nec bibant, nec ſine tribus vel duobus idoneis teſtibus ſimul loquantur: & hæc ſervantes, nullam pro eis calumniam patiantur: ipſi vero juxta eccleſias, ſi fieri poteſt, habitare cogantur. Qualiter vero quiſque eorum pro ordinum inæqualitate, vel culpæ varietate, officium ac beneficium perdat; ideo ſcribimus, quia cuncta eccleſiaſtica officia in ſtatus ſui dignitate conſiſtere volumus, & nullum clericorum pro cujuſquam peccati culpa, vel officii ſui aliqua in Deum offenſa, in judicio laicorum amodo eſſe permittimus, ſed modis omnibus in perpetuum prohibemus.

Si

Si quis antem laicus cujuſque ordinis, præſcriptorum graduum clericos in poteſtate ſua habet, cum primum ſciveſir in veritate, aliquem ex eis vel feminam, ſicut dictum eſt, retinere; vel in fornicationis crimen caſu cecidiſſe: ſtatim per ſe vel per ſuum uuntium hoc ſtudeat indicare archiepiſcopo, & hujus eccleſiæ ordinariis, quibus cura iſta commiſſa fuerit. Si ipſe, aut ipſi, illi admodum ſcilicet in culpa obdurato vel accidentaliter lapſo interdixerint, ut dignum eſt, officium: ipſe laicus poſtmodum interdicat obdurato tantum officium. Si vero archiepiſcopus, vel ſui ordinarii, poſtquam audierint, hoc neglexerint: ipſe laicus, quicumqne ſit, ex tunc in ſua poteſtate, nec officium facere, nec beneficium alicui ex illis permittat tenere, donec culpam deſerat, & digne domino per pœnitentism ſatisfaciat. Præcipimus ut illud beneficium, qnod cuiqnam clericorum auferrur, nullus laicus in ſuum uſum vel luctum accipiat, nec alicui ſuorum rribnat: ſed ad ipſius eccleſiæ, vel miniſtrantium illi opus & ntilitatem ſervetur, aut expendatur, donec vel ipſe, ſi dignns fuerit, reconcilietur, vel alter loco ejus conſtituatur.

Suppleat laicus neglectum quod eſt ab a chrepiſcopo.

Hoc etiam conſtituimus, & firmiter contradicimus, ut nullus laicus alicui ex illis qui forte lapſi fuerint, ullam in prædiolis, ſi haber, aut in aliquibns bonis ſuis, vel ſæculari, ſi forſan fuerit, beneficio, violentiam inferat, nihilque de ſuis niſi eccleſiaſticum beneficium prædicto modo rollat.

Similiter quoque, ut nullus laicus a cujuſquam ordinis clerico in gradu aliquo eccleſiaſtico benedicendo quidquam muneris exigat vel accipiat, ne cum Simone mago particeps fiat.

Illud autem quod ſpeciali devotione eſt dignum, inviolabili conſtitutione judicamns fore in perpetuum firmum: ut bujus glorioſæ ſedis antiſtes, qui nunc eſt, vel quicumque deinceps fuerit, ſemel aut bis, ſi poſſe fuerit ſibi, per omnes plebes, quicumque eas reneat, ad conſignandum, & Chriſtiauitatem ſecundum Canones perqnirendum vadat: nulluſque laicus aut clericus in hoc ei reſiſtat, ſed devote ei in bis quæ domiui ſunt obediat & miniſtret. Integram quoque habeat in omuem ſuum clerum canonice judicandi ac diſtringendi poteſtatem, tam in civitate, quam extra, per omnes plebea & capellas: ut dum clerici fueriur a ſæcularis judicii infeſtatione ſecuri, in divina ſervitute, & canonum antoritate conſiſtant quieti, & archiepiſcopo ſuo obediant devoti.

Illos autem omnes clericos & laicos, qui contra ſimoniacos & incontinentes clericos, ut per rectam fidem, ne hæc mala fierent, operam darent, juraverunt, & per hoc incendia, deprædationes, ſanguinum effuſiones, mnltaſque injuſtas violentias fecerunt, omnimodo prohibemus ne hæc ulterius faciant: ſed ſemetipſos cuſtodiendo, & pro bis qui ea non ſervant, archiepiſcopo ſuo & ordinariis hujus eccleſiæ, ſuffraganeiſque epiſcopis, quod canonicum eſt ſuggerendo, & cum bono animo ſupplicando, in his operam tribnant; hoc eſt, ſtudium habeant. Et nulla alicujus damni vel dedecoris, quod pro hujus placiti cauſa alicui illatum eſt, ex aliqua parte amodo repetitio fiat, aut odium maneat: ſed pax Chriſti, quæ ſuperat omnem ſenſum, corda veſtra poſſideat.

Ad hæc igitur omnia conſervanda, & perenniter ſtabilienda, quia aliquando nonnullos magis mundana quam æterna pœna a malo retrahit, & ad bonum compellit: ſi quis ea his omnibus, qui pro officio & poteſtate eccleſiaſtica vel mundana hæc agere debet, & poteſt ea ſtudioſe & fideliter perficere, ſicut præmiſſum eſt, neglexerit aut noluerit: archiepiſcopus quidem, de ſuo centum libras denariorum perſolvat, & ſi contempſerit, douec emendet, proprio officio abſtineat; clericus autem vel laicus, pro ordinis ac dignitatis ſuæ qualitate ac poteſtate tali mulctetur damno, ut ſi quidem de ordine capitaneorum fuerit, viginti denariorum libras, vaſſorum autem decem, negotiatorum quinque, reliquorum vero pro qualitate & poſſibilitate componat ad ntilitatem hujus ſanctæ matris eccleſiæ: & ſicut pro treuga Dei fracta per decem tot civitates riſcattum faciat

Si quis itaque (quod non optamus, & dominus avertat) hæc uon obſervaverit, & tranſgreſſor factus, ſicut ſtatutum eſt, emendare coutempſerit: incurrat æternæ maledictionis & anathematis vinculum, & cum Dathan & Abiron præſens, atque cum Iuda traditore, Pilato & Caipha, æternnm ſubeat interitum, niſi reſipiſcat, & digne ſatisfaciat. Omnipotens Deus, dulciſſimi fratres & filii, precibus beatiſſimi apoſtolorum principis Petri, & glorioſiſſimi conſortis ſui Ambroſii, ab his omnibus malis vos cuſtodiat: & in bonorum obſervantia corda veſtra & corpora ita dirigat, ut ad promiſſam vobis æternæ beatitudinis hereditatem pervenire coucedat. Ameu.

Ego Mainardus Dei gratia Silvæcandidæ dictus epiſcopus, apoſtolicæ ſedis legatus, huic conſtitutionis paginæ a me factæ ſubſcripſi.

Ego Ioannes ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis presbyter, atque ejuſdem legatus, huic conſtitutioni ſubſcripſi.

VII. AD EPISCOPOS DANIÆ.

Pro ſynodo celebranda.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus epiſcopis in regno Danorum conſtitutis, apoſtolicæ ſedis & noſtro vicario obedientibus, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

HAmburgenſis epiſcopus, venerabilis vicarius noſter, litteris & legatis ſuis conqueſtus eſt, quod quidam Edbertus Farienſis epiſcopus, multis criminibus involutus, ad ſynodum ſuam per triennium vocatus, venire coutempſit. Quod quia conſilio quorumdam veſtrorum dicitur eſſe factum: mandamus, & apoſtolica autoritate præcipimus, ut ab hujuſmodi recedatis omnino conſilio, eumque ad audientiam prædicti fratris noſtri ire admoneatis: quatenus poſt factam examinationem canonice judicetur. *Et alia, quibus ibi præcipitur ut ei obediant, & ſatisfactionem exhibeant.*

VIII. AD VVILIELMVM REGEM ANGLORVM.

Pro exactione denarii ſancti Petri.

Idem Alexander VVilielmo regi Anglorum.

Novit prudentia tua Anglorum regnum, ex quo nomen Chriſti ibi clarificatum eſt, ſub apoſtolorum principis manu & tutela extitiſſe: donec quidam, membra mali capitis effecti, zelantes ſuperbiam

Fragmenta.

perbiam patris ſui ſatanæ, pactum Dei abjecerunt, & Anglorum populum a via veritatis averterunt. *Et paulo poſt*: Nam, ut bene noſti, donec Angli fideles erant, piæ devotionis reſpectu ad cognitionem religionis annuam penſionem apoſtolicæ ſedi exhibebant, ex qua pars Romano pontifici, pars eccleſiæ ſanctæ Mariæ, quæ vocatur Schola Anglorum, in uſum fratrum deferebatur.

IX. AD SANCTVM ANNONEM ARCHIEPISCOPVM COLONIENSEM.

Concedit illi privilegium immunitatis pro monaſterio Sigebergenſi.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Annoni archiepiſcopo ſanctæ Colonienſis eccleſiæ in Chriſto Ieſu fratri cariſſimo.

QVOD a nobis, Deo dilecte frater, expetis, ex officio ſuſcepto & apoſtolica autoritate univerſis debemus eccleſiis. At mihi tecum, in Deo dilecte frater, aliter agendum eſt, quippe apud virum religioſum, & revera tam operibus quam nomine epiſcopum. Itaque ex parte domini noſtri Ieſu Chriſti, & ſanctæ Dei genitricis Mariæ, ſanctorumque apoſtolorum Petri & Pauli, omniumque ſanctorum & electorum Dei, confirmamus & corroboramus abbatiam illam in perpetuum: ne qua perſona magna vel parva, non aliquis ſucceſſorum tuorum, non rex, aut comes, nullus, inquam, hominum, ex ea quidquam ad deſtructionem loci demoliri audeat: verum omnibus collatis & conferendis pax ſit permanens & inconvulſa: & prima iſta, qua modo inſtituuntur, apud monachos permaneat conſuetudo, ſitque illis de abbate libera electio. Si quis hujus noſtri privilegii temere violator extiterit, perpetui anathematis vinculis ſe innodandum noverit, niſi forte reſipiſcens digne ſatisfecerit. Qui vero pia devotione obſervator eſſe ſtuduerit, peccatorum ſuorum omnium conſequatur veniam, & æternæ beatitudinis gloriam mereatur.

X. AD VVILIEMVM REGEM ANGLORVM.

Fidem laudat, eique eccleſiaſticarum perſonarum defenſionem, & Lanfranci cauſam commendat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo filio VVilielmo glorioſo regi Anglorum, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

OMNIPOTENTI Deo laudes gratiaſque referimus, quod in hoc tempore licet mundus in maligno poſitus plus ſolito pravis incumbat ſtudiis, tamen inter mundi principes & rectores egregiam veſtræ religionis famam intelligimus, & quantum honoris ſanctæ eccleſiæ, tum ſimoniacæ hæreſis vires opprimendo, tum catholicæ libertatis uſus & officia confirmando, veſtra virtus impendat, non dubia relatione cognoſcimus. Sed quia non iis, qui bona demonſtrant, juſtitia, ſed in fine probatis præmium & corona promittitur: excellentiam veſtram plena dilectione monemus, ut in ſtudio Chriſtianiſſimæ devotionis veſtræ perſiſtatis: & primo quidem eccleſias Chriſti, quæ in regno veſtro fiunt, religioſo cultu, & juſtis diſpoſitionibus exornetis, commiſſa vobis regni

A gubernacula ita juſtitia tenendo tractetis, ut ex operum rectitudine, quod ſcriptum eſt, *Cor regis in manu Dei*, vobis manifeſte congruat.

Rogamus etiam dilectionem veſtram, ut eccleſiaſticas perſonas ab injuria defendatis: viduas, & orphanos, & oppreſſos miſericorditer relevando protegatis. Quoniam licet ille rex regum & ſupernus, arbiter totius regni, quod vobis tradidit, rationem a vobis exigat: pro his tamen diſtrictius appellabit, quibus non fuerunt vires & arma, niſi veſtra potentia. Ad hæc igitur perficienda, & aliarum virtutum incrementa percipienda, fratris noſtri Lanfranci Cantuarienſis archiepiſcopi monitis & conſiliis gloriam veſtram hortamur acquieſcere, quem cariſſimum membrum, & unum ex primis B Romanæ eccleſiæ filiis lateri noſtro aſſidue non adjunctum eſſe dolemus; ſed ex fructu, quem eccleſiæ in regno veſtro tribuit, conſolationem ejus abſentiæ ſumimus.

Admonet Alexander regem.

Præterea eminentiæ veſtræ notum eſſe volumus, quod cauſa Alricii, qui olim Ciceſtrenſis eccleſiæ præſul dictus, a ſuppoſitis legatorum noſtrorum depoſitus eſt, non ad plenum nobis tractata videtur: ideoque, ſicut in canonibus cautum eſt, in priſtinum locum debere reſtitui judicavimus. Deinde cauſam ejus, juxta cenſuram canonicæ traditionis, diligenter retractandam & definiendam prædicto fratri noſtro archiepiſcopo Lanfranco commiſimus. Item ſibi negotium de diſcernenda lite, quæ inter archiepiſcopum Eboracenſem & epiſcopum C Dorcaceſtrenſem de pertinentia diœceſis eorum eſt, firmiter injungendo commendavimus, ut hanc cauſam diligentiſſima perquiſitione pertractet, & juſto fine determinet. In cauſis autem pertractandis & definiendis ita ſibi noſtræ & apoſtolicæ autoritatis vicem dedimus, ut quidquid in eis, juſtitia dictante, determinaverit, quaſi in noſtra præſentia definitum, deinceps firmum & indiſſolubile teneatur. Multa vobis præter hæc ſignificata dediſſemus, niſi quod ea in hujus dilectiſſimi fratris noſtri Lanfranci, & ejuſdem fideliſſimi vobis, ore poſuimus: ut ejus viva voce, & noſtræ dilectionis affectum plenius cognoſcatis, & reliqua noſtræ legationis verba attentius audiatis. Deus au- D tem omnipotens det vobis quæcumque ſibi ſunt placita velle & poſſe: ut & hic auctor ſit veſtri gubernaculi, & retributor in gloria ſempiterni gaudii.

De cauſis Lanfranci commiſſ.

Lanfrancus decernitur legatus apoſtolicus.

XI. AD LANDVLPHVM.

Reſpondet quod non aliter quam cum conſenſu uxoris ſuæ monaſticam vitam ingredi & votum continentiæ emittere poſſit.

Alexander II. Landulfo in Corſica.

E NOTIFICASTI te morte tenus infirmatum eſſe, & peccatorum tuorum recordatione & terrore valde pavefactum, anxie quæſiſſe monachum fieri, & a tua uxore, minis & terroribus eam occidendi, ad hæc licentiam extorſiſſe, & ſic te monachicam veſtem ſine abbate ſumpſiſſe, & monaſterium petiiſſe. Poſtea vero cum ſanus factus eſſes, tuæ uxoris reclamantibus ejulationibus, & planctibus, tuæque familiæ diſperſionibus, utpote * pœnitens, devictus, domum remeaſſe, & poſt multos dies quorumdam ſapientum conſilio ad jam dictæ mulieris cubile rediiſſe diceris. Nunc autem, ſi tua uxore uti liceat, noſtrum requiris conſilium. Si ita denique eſt, ut tuus nuntius narrat, non

Ivo p. 8. c. 220. Et 33. qu. 5. c. notificaſti.

* *al.* utpote penitus.

nobis rationabiliter neque ſana mente id factum. Quoniam cum omni homini ad monachicam vitam tendenti legaliter & juſte ſit peragendum: tu contra leges minaciter & violenter a tua uxore, partim terrore mortis, partim tuæ infirmitatis doloribus exanimatus, devia * ſecutus, nulla, ut dicitur, licentia accepta, receſſiſti, & monaſterium petiſti. Non enim violentia, ſed ex pari voluntate & conſenſu, ſicut ſancti patres dicunt, hæc fieri debent. ' Neque vir in monaſterio recipiendus eſt, niſi uxor illius femineum monaſterium elegerit, aut profeſſa continentiam, habitum cum feſtinatione mutaverit. Sanctus enim » Baſilius epiſcopus de hac re taliter dicit: Si quis » conjugatus vult converti ad monaſterium, non » eſt recipiendus, niſi prius a conjuge caſtimoniam » profitente fuerit abſolutus. Nam ſi illa, illo » vivente, alteri per incontinentiam nupſerit: pro» cul dubio adultera erit: nec recipitur apud do» minum ejuſmodi viri converſio, quam ſequitur » conjugalis fœderis proſtitutio. Tales igitur tunc » ſine culpa relicto ſæculo ſequuntur Chriſtum, » ſi habeant ex pari voluntate caſtitatis conſen» ſum. Itaque, fili cariſſime, perpende & vide: ſi ſic canonice a tua es ſolutus uxore, & tua uxor ita pollicita eſt: & tu & illa adimplete bonum inceptum, & votum veſtrum: aliter enim non debemus vobis neceſſitatem ſeparationis imponere.

* al. de via ſecurus.

' al. Neque vir monaſterium eligere, aut profeſſa continentia habitũ cum feſtinatione debet mutare can. 2. 33. q. 5.

XII. AD GERVASIVM REMENSEM ARCHIEPISCOPVM

Compatitur afflicto ſtatui eccleſiæ Remenſis: illatamque injuriam legitime vindicandam pollicetur.

Alexander ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimo fratri Gervaſio archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DILECTIONIS tuæ litteras diligenter accepimus, & gratanter amplectentes, intento mentis intuitu caritative perſpeximus. Sed querelis & doloribus plenas cernentes, caritative compatimur, & condolemus: tum quia eccleſia tua antiquitus inter cæteras occidentales, Deo propitio, nitore prudentiæ atque religionis reſplenduit, ac per apoſtolicam, cui Deo autore licet indigni deſervimus, ſedem, magnificata emicuit; cum eadem, a prioribus patribus & prædeceſſoribus noſtris non diſcrepans, in ſinu ſuo te retinere, & caritatis dulcedine fovere deſiderat. Quæ querelæ, etſi inter damna eccleſiæ quæ referunt, inter dolores & gemitus cordis tui, quos depingere contendunt, ſaltem * pectoris tui & fidelitatem, quam noſtræ Romanæ adhibes, & unicam & ſinceram dilectionem, quam tuæ Remenſi ſervas eccleſiæ, ſatis urbane & honeſte monſtraverint: nos tamen utcumque arguunt, quia vindicem gladium manu apoſtolicæ ultionis in adverſarios tuos * jam porreximus: ſiquidem antiqui hoſtis invidia, antichriſtum per iniquitatis conceptionem ſuorum viſcerum egerens de ſentina, tantis eo ingruente Romanam eccleſiam per quinquennium, nunc callida tergiverſatione, nunc hoſtili invaſione oppreſſit periculis, ut inteſtina noſtræ ſpecialis eccleſiæ negotia vix poſſemus ventilare, nedum longinqua ad plenum extricare. Verum poſt longam tempeſtatem, & crebras procellas, ſereno, nube expulſa, Deo jubente, reddito, forenſibus jam occurrere valemus: quia, Deo propitio, unde ire debeamus viam videmus. Non tamen juſte, ut veſtra diligentia novit, poteſt fieri, ut prius quis a quoquam prælato excommunicetur, quam miſſa ſynodica canonice ad reſpondendum vocetur. Age modo debitum tenentes ordinem, & adverſariis tuis vocatorias litteras dirigemus, & tibi tuæque eccleſiæ juſtitiam exequi procul dubio pollicemur. Quapropter, quia, ut aiunt, nunquam conſequimur victoriam, niſi prius præcedat pugna: ut tuæ, ſicut amantiſſimus ſponſus & egregius patronus, eccleſiæ viriliter ſubvenias, & Romanæ per beatum Petrum, velut bonus filius, ſtrenue adjuvando obedias, & vineæ domini indefeſſus collaborator centenum fructum tempore meſſionis recipias: ad ſynodum, Deo annuente, quintodecimo die poſt proximum paſcha cum præſentiæ tuæ dilectione celebrandam, ſanctitatem tuam venire deſideramus, ac ſancto conventui interfore apoſtolica autoritate invitamus. Ad hæc ſi dilectus filius noſter Petrus ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconus, & noſter cancellarius, quem pro reſponſis eccleſiaſticis veſtras ad partes miſimus, per vos tranſierit: ita erga eum ſe tua fraternitas habeat, ut, quemadmodum nos diligat, oſtendat. Quod autem citius apicibus tuis non reſpondimus, non nobis, ſed tui legati nimiæ deputes feſtinationi.

* al. ſalem.

* for. non jam.

Ivo p. 14. c. 41.

XIII. AD EVMDEM.

Monet ut controverſiam quæ eſt inter clericos citra affectum componat. Significat comitibus eſſe ſcriptum, ut eccleſiæ læſæ ſatisfaciant, vel ad ſynodum futuram Romæ compareant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi archiepiſcopo fratri cariſſimo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

SI ſacerdotale, quod adminiſtramus, officium mentis integritate penſemus: ſic nos cum filiis noſtris individuæ caritatis debet unire concordia, ut ſicut patres in nomine, ita affectu probemur in opere. Ideoque deſideramus, ut quos diverſitas voluntatis ab alterutra dilectione facit eſſe diviſos, eos ad concordiam redeuntes caritas faciat eſſe in gratia unitos. Litteras itaque ſanctitatis veſtræ ſuſcipientes ſolita diligentia relegimus: in quibus continebatur controverſia quæ inter vos & clericos veſtros M*. & A. vertitur; & damna, quæ M. & R. comites, eccleſiæ veſtræ atque canonicis inferunt. Vnde ipſe profeſſus es, te ante legatos noſtros aut ſatisfaciendo corrigere, aut pleniſſime purgare. Quapropter dilectionem tuam intente hortamur, ut ante legatos noſtros P. ſanctæ Romanę eccleſiæ bibliothecarium, atque V. cardinalem preſbyterum, ſi ipſi adeſſe potuerint, congregatis ſuffraganeis tuis, admiſſo etiam Laudunenſi, cui inſtans negotium commiſeramus, epiſcopo, ita ęquitatis lance terminetur, ut neutra pars de injuſtitia amplius cauſetur. Illi tamen, quia ad beatiſſimi Petri ſacratiſſimum corpus venerunt, in quo totius Chriſtianitatis eſt ſingulare refugium, ſibi ſentiant adeſſe pręſidium, quo per nos non videamini moti ad iracundiam: quia ſi proximorum neceſſitatibus benigna mente compatimur, noſtris procul dubio petitionibus clementem dominum reperimus. Ita ergo, frater beatiſſime, ſtude, quatenus dum ad ſynodum, ad quam pro adjutorio ſanctę eccleſię invitatus es, Deo auxiliante veneris, de his expeditus, ſolummodo ad eccleſiaſtici negotii vaces conſilium, & ſanctę tuę univerſali

* Manaſſem & Amalricum.

matri

matri eccleſiæ, ut prudentiſſimus conſiliator, & fortiſſimus propugnator, contra hoſtes ſuos ultionis atque defenſionis impendas auxilium. Comitibus autem illis, qui eccleſiæ tuæ adverſantur, iterum ſcripſimus, ut aut ante legatos noſtros mala, quæ eccleſiæ tuæ intulerunt, ſatisfacientes digne emendando corrigant, aut ad præfatam ſynodum omni poſthabita occaſione, ad reſpondendum de objectis veniant. Ubi ſi rebelles fuerint, quod juſtum viſum fuerit decernemus, & officium noſtrum adimplere non omittemus. Præfatos autem legatos veſtræ benignitati iterum commendamus: quos tamen a fraternitate tua honeſte tractari non dubitamus.

XIV. AD EUMDEM.

Monet iterum ut duorum clericorum Remenſium cauſam terminet.

Alexander epiſc. ſervus ſervorum Dei, Gervaſio venerabili confratri Remorum archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MIRAMUR diligentiam tuam, dilectiſſime frater, autoritatem noſtram ita parvi pendere, ut ea, quæ crebris orationibus noſtris digne admonetis atque rogaris, minime videaris perficere. Si enim aliquis in tui auxilii favore confiſus, a partibus noſtris ad te veniendi fatigium arriperet, & in confidentia ſua deceptus nihil proficeret: credimus quod caritas tua non parum doleret. Ut enim de patientia noſtra interim taceamus: qua fiducia beatiſſimum Petrum, cæleſtis regni clavigerum, in tuis petitionibus vales invitare; cum jam per biennium ii, qui ejus patrocinium longis itineribus, gravibuſque laboribus petierunt, fere nihil, nobis vice ſua inſtantibus, adhuc potuerunt impetrare? Cum enim in hac petra, in qua Chriſti eccleſia ædificata eſt, ſingulare ſit refugium tribulantibus conſtitutum, ut qui ad eam confugiunt ſemper ſoleant invenire ſolatium: hujuſcemodi tempore noſtro evacuari Romanæ eccleſiæ privilegium, diſſimulando ferre non poſſumus. Quapropter fraternitatem tuam his noſtris affatibus diligenter admonemus, atque admonentes præcipimus: ut ita te nunc in cauſa Manaſſe & Amalrici eccleſiæ tuæ clericorum pium reddas, ita benignum exhibeas, quo ulterius aures noſtræ inde querelam non audiant: quatenus ſicut in uno cœpiſti reſtaurationem, ita juſta executione perficias in utroque: quia non incipientibus, ſed perſeverantibus promittitur præmium. Si autem in hac re verba noſtra tibi levia fuerint, amicitia inter nos durare non poterit.

XV. AD EUMDEM.

Blandinenſis & alterius cœnobii invaſores, niſi rationi acquieſcant, excommunicari jubet.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

LICET Carnotenſium cauſam contra præceptum ſanctæ apoſtolicæ ſedis, & priſtinæ rectitudinis tuæ zelum, reprehenſibiliter neglexiſſe proberis: tamen quia meſſis multa, & operarii pauci, ad definienda eccleſiaſtica negotia quæ nobis deferuntur, prudentiam tuam nobis coo-

A peratricem eſſe expoſcimus. Præſentium itaque portitoris lacrymabiles querimonias audientes, compaſſionem ut oportuit exhibuimus. Deploravit enim ſe honore propriæ abbatiæ, altero ſimoniace ſubrogato, privatum: ſeque nullam inde juſtitiam conſequi potuiſſe. Litteras etiam Blandinenſis cœnobii nobis attulit, quod quidam Everelmus monaſterium illud ſimoniace invaſerit, ipſiuſque bona ejectis monachis ad nihilum redegerit, vitamque ſuam adulteriis variiſque criminibus ultra humanam conſuetudinem polluerit. Admonemus itaque caritatem tuam, ut utrumque invaſorem convenias: & ſi res ita eſt, hanc præſumptionem in partibus illis ulterius locis vene-
B rabilibus obeſſe non permittas. Quod ſi præfati invaſores canonicæ rationi acquieſcere contempſerint, & quibus debentur ipſa monaſteria dimittere noluerint: noſtra eos apoſtolica autoritate ſtudeas cum omnibus fautoribus ſuis excommunicare.

XVI. AD EUMDEM.

Condolet neceſſitatibus eccleſiæ Remenſis, eique auxilium pollicetur.

Alexander ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſium diligentiſſimo archipræſuli, atque in Chriſto dilectiſſimo fratri, ſalutem & apoſtolicam benedi-
C *ctionem.*

VISIS fraternitatis tuæ litteris, coepiſcoporum quoque tuorum, nec non & clericorum flebilibus auditis querelis: ſenſibiliter intelleximus quam maximis cladibus & ærumnis præter ſolitum Remenſis glorioſiſſima opprimatur eccleſia; quantoque tua religioſa dilectio immerito verſetur * incommodo. Quapropter vera affecti compaſſione, tum ex loci, cui immeriti præſidemus, ſolicita conſideratione; tum etiam ex tuæ prudentiæ neceſſitudine, quam pio diligimus ſinceri cordis amore: gravi gemitu, detrimento tuæ condolemus eccleſiæ: nec non fatigio tuo, cariſſime, procul dubio comparimur præcipue. Auxilii quoque dexteram, quam a noſtra tantopere poſtulare ſtuduiſti apoſtolica ſede, integro affectu
D prompti ſumus pro viribus noſtris, proque temporis qualitate, neceſſitati tuæ benigne impendere; atque apoſtolicæ autoritatis clypeum omnibus Remenſis eccleſiæ adverſariis libenter opponere. Sed præ nuntii tui feſtinatione, qui ſe aſſerebat collegas nullo modo poſſe relinquere, tuæ cauſæ habile, utpote in momento temporum, minime tunc, abſentibus etiam noſtris fratribus cardinalibus, reperire valuimus conſilium. Ipſi autem poſt paululum, tuæ legationis communicata ſupplicatione, & aptum conſilium invenire, & inventum una cum legato, quem a latere noſtro popoſciſti, auxiliante Deo, quam citius poteri-
E mus, curabimus partibus veſtris dirigere. Interim vero hanc noſtram reſponſionem ſuffraganeis tuis epiſcopis, qui ſimiliter noſtrum per litteras imploraverunt ſuffragium ſuæ matri eccleſiæ Remenſi, intimare ne negligas: apoſtolicæ ſedis, niſi morte fuerimus præventi, certiſſime præſtolando legatum.

* f. vexetur.

XVII. AD EVMDEM.

Hortatur ut in cauſa abbatiſſæ e Laudunenſi monaſterio injuſte ejectæ cognoſcenda, Elinando Laudunenſi epiſcopo, juxta tenorem commiſſionis apoſtolicæ, conſilio aſſiſtat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo fratri Gervaſio Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRoclamatio delata eſt ſanctæ apoſtolicæ ſedi,
quod abbatiſſa Laudunenſis, monaſterii ſci-
licet ſancti Ioannis, ſine canonica audientia &
judicio epiſcopi ſui, a regimine ſuo ejiciatur. Quod
nimirum quia canonicis inſtitutionibus omnino
videtur eſſe contrarium: admonuimus confra-
trem noſtrum Elinandum Laudunenſem epiſco-
pum, ut hanc cauſam diligenter diſcutiat, atque
canonice diffiniat. Ita tamen, ut eadem abbatiſſa,
priuſquam diſcuſſio fiat, regimini ſuo, ſicut ſacri
canones præcipiunt, reſtituatur. Invitamus igitur
fraternitatem tuam, ut manum adjutorii tui ad
hæc exequenda ſibi tribuas; &, ut hoc negotium
juxta tenorem litterarum noſtrarom, quas ſibi miſi-
mus, determinetur, te adjutorem & cooperato-
rem adhibeas. Quod quidem ſolicitodinis ſtudium,
etiamſi apoſtolatus noſtri litteris præmonitus non
eſſes, oporteret tamen devotionem tuam impen-
dere; ipſumque Laudunenſem epiſcopum, quia
parochianus tuus eſt, ad hoc peragendum inci- C
tare. Non dubitet igitur prudentia tua hunc la-
borem arripere, ſeque pro domo Iſrael motum
opponere. Et quia officii tui eſt pacem diligere,
ſicut jam te ſæpius admonuimus: iterum admone-
mus, ut pacem cum cariſſimo noſtro duce Gode-
frido ſtudeas componere. Periculoſum eſt enim
eccleſiam tuam tanto diſcrimine fatigari, & nobis
importabile tui accuſationibus pulſari.

XVIII. AD EVMDEM.

Prohibet ne conſecret Ioſſelinum Sueſſionenſem
epiſcopum de ſimonia convictum. Beluacenſem
epiſcopum corrigi, & Ambianenſem, ob injuriam D
Corbeienſi abbati illatam, ad ſatisfactionem
adigi, præcipit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio venerabili Remorum archiepiſcopo ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PESTEM ſimoniacam, quæ hactenus veſtris in
partibus quaſi timida ſerpere ſolebat, nunc
caput accepimus extuliſſe, & gregi dominico, tam
timore quam pudore remoto, graviſſimam jactu-
ram inſtantiſſime inferre. Vnde non mediocri mœ-
rore afficimur: quippe qui nobis creditos & Chri-
ſti ſanguine redemptos quorumdam perverſitate E
perire videamus. Quod totum ſane archiepiſcopis
imputamus: nemo enim ſimoniacus emptionem
iniret, ſi ſe conſecrandum fore deſperaret. Sed
quia archiepiſcopi ſine diſcretione conſecrant,
multi indiſcrete ad epiſcopatus adſpirant. Verum
cum tempus acceperimus, adjutore Deo, & de
conſecratis & de conſecratoribus juſtitias judica-
bimus. At vero audito tuo erga ſanctam religio-
nem bono ſtudio, non modice gaudemus, quem
ſtrenuum cultorem ita in vinea domini operari au-
divimus, ut nulla Simonis propago in ea, quantum
A ad te attinet, radicare poſſit. Et quamquam admo-
nitione non videaris egere: te tamen admonemus,
atque præcipimus, ut Ioſſelinum Sueſſionenſi ec-
cleſiæ non conſecres epiſcopum, qui archidiaco-
natum ſimoniace obtinuiſſe non contentus, epi-
ſcopari etiam pecunia contendit. Beluacenſem au-
tem epiſcopum, quem res eccleſiaſticas & popu-
lum Dei atrociter diſperdentem audivimus, ſi ve-
rum eſt, jubemus ita virga ſanctæ autoritatis fe-
rias, ut cæteri, ſi qui ſunt ſimiles ejus, exemplo
corrigantur. Porro Ambianenſis epiſcopus a nobis
admonitus, ab injuria Corbeienſi abbati illata, non
veritus noſtram autoritatem, non modo non deſi-
ſtit, verum etiam in dies eam multiplicat. Quare
utrumque ad te maturius convoces, eorum conten-
B tioni finem canonice impoſiturus. Quod ſi per te
nequiveris, rem totam ad ſedem apoſtolicam tem-
peſtivius per epiſtolam referas, ut apoſtolica auto-
ritate hæc contentio ſopita conquieſcat. Hæc agas,
& aliis quoque eccleſiæ utilitatibus hortamur in-
ſervias: ut laboris tui dominum Ieſum quandoque
habeas largiſſimum retributorem, & noſtram erga
te benevolentiam ſentias certiorem.

XIX. AD EVMDEM.

Cur monaſterium Corbeienſe ab epiſcopo exemerit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, fratri Gervaſio, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

PRivilegia cœnobii Corbeienſis ab anteceſſo-
ribus noſtris inſtituta antiquitus, noverit nos
tua dilectio confirmaſſe: &, ut in perpetuum rata
ſint, autoritate ſanctorum Petri & Pauli roboraſſe.
Quod noſtræ ſanctionis edictum te quoque obſer-
vare volumus, & ut per omnia obſervari facias,
pia ſolicitudine commonemus. Miramur autem
tuæ prudentiæ videri, prædicta privilegia diſſentiri
eccleſiaſtico canoni: cum conſtet apud te alias eſſe
leges eccleſiarum, quæ ſunt generales; & alias eſſe
eas, quæ ſpecialiter in privilegiis, quibuſdam præ-
rogantur eccleſiis ad immunitatem, ne quorumli-
bet importunitate patiantur inquietudines. Cau-
ſam vero, quæ ſumma & principalis erat inter epi-
ſcopum & abbatem, canonice in concilio diſcuſ-
ſam, ſcias nos penitus terminaſſe: eumdemque epi-
ſcopum nobis & ſanctæ Romanæ & apoſtolicæ ſe-
di, cui Deo autore præſidemus, coram fratribus
& coepiſcopis noſtris ſatisfeciſſe in ſynodo: ip-
ſumque pro inobedientia ſua ſuſpenſum fuiſſe ab
officio. Cætera autem, de quibus abbas conque-
ritur, mandamus fraternitati tuæ ut audias; & ſe-
cundum quod tibi juſtum videbitur, definias. Chriſ-
ma vero & ordinationes ſi epiſcopus ſpiritu ſuper-
biæ inflatus dare noluerit, noſtra licentia præfato
monaſterio concedas, & in omnibus negotiis auxi-
lium tuæ protectionis exhibeas.

XX. AD EVMDEM.

Privilegia monaſterio ſancti Dionyſii a prædeceſſoribus contra Pariſienſem epiſcopum conceſſa confirmat.

Alexander ſervus ſervorum Dei, cariſſimo fratri Gervaſio Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

DEvotioni tuæ notum fieri volumus, quod
abbas monaſterii S. Dionyſii martyris apud
noſtram

noſtram audientiam ſuper epiſcopo Pariſienſi ſemel & ſecundo fuerit queſtus : videlicet quod ipſe contra jus privilegiorum a ſanctis & apoſtolicis viris ſalubriter eidem monaſterio multoties conceſſum, contraque Francorum regum & epiſcoporum ipſius patriæ conſtitutiones, ſubripere, ſibique vendicare jam dicti monaſterii poteſtatem atteutaverit. Ad quæ nimirum dirimenda, ad ſedem apoſtolicam utrumque venire invitavimus : ut ibi congregatis eccleſiarum judicibus hujus cauſam litigii canonice determinaremus. His igitur in ſancto concilio repræſentatis, poſt longam diſcuſſionem, poſt varias utrinſque partis oppoſitiones, claruit juſtitiam præſato monaſterio favere : nec tot aut tantorum pontificum autoritati, abſque horrendo anathemate, aliquem poſſe obviare. Vnde conſilio totius ſancti conventus, quæ a ſanctis prædeceſſoribus noſtris ſancte ſunt inſtituta firmavimus atque corroboravimus. Rogando itaque fraternitatem tuam admonemus, quatenus, ſi invitatus fueris ab abbate vel fratribus ejuſdem monaſterii, chriſma & oleum & cætera quæ eis ex epiſcopali officio videntur neceſſaria, tribuas, ac tuos ſuffraganeos tribuere præcipias.

XXI. AD ARCHIEPISCOPOS GALLIÆ.

Mandat ut Petro Damiano Oſtienſi epiſcopo, legato ſedis apoſtolicæ, in omnibus fidem habeant, & debite obediant.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi, Richerio Senonenſi, Bartholomao Turonenſi, M......... Bituricenſi, T........ Burdigalenſi, archiepiſcopis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NON ignorat ſancta veſtra fraternitas, dilectiſſimi, quod ex autoritate ſedis apoſtolicæ, cui nos indignos clementia divina præfecit, totius univerſalis eccleſiæ regendus ac diſponendus nobis ſtatus incumbit. Quoniam igitur pluribus eccleſiarum negotiis occupati, ad vos ipſi venire non poſſumus : talem vobis virum deſtinare curavimus, quo nimirum poſt nos major in Romana eccleſia autoritas non habetur, Petrum videlicet Damianum Oſtienſem epiſcopum, qui nimirum & noſter eſt oculus, & apoſtolicæ ſedis immobile firmamentum. Huic itaque vicem noſtram pleno jure commiſimus : ut quidquid in illis partibus, Deo auxiliante, ſtatuerit, ita ratum teneatur & firmum, ac ſi ſpeciali noſtri examinis fuerit ſententia promulgatum. Quapropter venerabilem ſanctitatem veſtram fraterna caritate monemus, & inſuper apoſtolica vobis autoritate præcipimus : ut talem tantumque virum, tamquam noſtram perſonam, digna ſtudeatis devotione ſuſcipere, ejuſque ſententiis atque judiciis, propter beati Petri apoſtolorum principis reverentiam, humiliter obedire. Quiſquis enim faſtu ſuperbiæ, quod abſit, inflatus, illius judicio contradictor vel adverſator extiterit : uſque ad dignam ſatisfactionem, noſtram vel Romanæ eccleſiæ gratiam non habebit. Quia vero, cum ad vos Girelmum miſimus, adhuc adventum præſati domini Petri nos impetrare poſſe nullatenus ſperaremus : volumus ut ſi quid apud vos Girelmus cœpit, ad domini Petri magiſterium veniat, & per ejus manum, quidquid agendum eſt, fiat.

A

XXII. AD GERVASIUM REMENSEM archiepiſcopum ejuſdemque ſuffraganeos.

Excommunicationis ſententiam in Reginaldum monaſterii ſancti Medardi invaſorem a Petro Damiani latam confirmat, eamque executioni mandari præcipit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi archiepiſcopo cum ſuis ſuffraganeis, ſi obedierint, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

B SI quod officii veſtri eſt exequeremini, non abbatem, ſed maleficum Reginaldum, a Petro Oſtienſi epiſcopo, & a vobis in conciliis juſta ratione, ut nobis relatum eſt, condemnatum, ab ipſo ſancti Medardi, quod ſimoniace invaſit, cœnobio penitus eliminaretis. Quod ſi cauſa cupiditatis, aut amore vel timore alicujus potentis perſonæ, explere renuiſtis : hæc omnia Dei omnipotentis timori præpoſuiſtis, & nullum diſperſis monachis ſolatium regrediendi præbuiſtis. Quapropter ejuſdem Rainaldi malitia magis multiplicatur & creſcit. Hæc vero idcirco mandare curavimus, quia ex iiſdem diſperſis monachis quidam ad nos venerunt flentes & ejulantes ; alii litteras C direxerunt lamentabiles, juſtitiam ſancti Petri, noſtramque conſolationem pro tali injuſtitia requirentes. Vnde ſupradicti Petri veſtramque noſtra autoritate corroboramus ſententiam ; eumdemque Rainaldum, & conſentaneos ejus, anathematizamus ; ipſumque cœnobium, quamdiu in eo manſerit, interdicimus : & ut idem faciatis, vobis mandamus.

XXIII. AD GERVASIUM REMENSEM.

De amoto Carnotenſis eccleſiæ ſimoniaco invaſore, Gervaſio & regi gratias agit : Aurelianenſem eadem de cauſa amoveri petit.

D *Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo fratri Gervaſio Remenſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.*

DEBITAS fraternitati tuæ grates rependimus, quod in ejectione Hi..... a nobis damnati, quod Carnotenſem eccleſiam ſimoniace invaſerat, te promptum ſolicitumque oſtendiſti : quodque, ut alter dignus & idoneus eidem eccleſiæ canonice ſubſtitueretur, cariſſimo filio noſtro Philippo Francorum regi conſilium dediſti. Cui nimirum, ſuiſque optimatibus, ut dignas ſuper hoc grates rependas, prudentiam tuam invitamus. Noverit etiam fraternitas tua, nos confratrem noſtrum Se- E nonenſem archiepiſcopum admonuiſſe, quatenus Aurelianenſis eccleſiæ invaſorem * noſtra apoſtolica autoritate excommunicet. Claret enim ipſum ſimoniace epiſcopatum obtinere, & ad obtegendam reatus ſui improbitatem perjurium in Cabilonenſi ſynodo incurriſſe ; ſuique fraudulentia confratrem noſtrum Petrum Oſtienſem epiſcopum, a quo eadem ſynodus celebrata eſt, decepiſſe. Super hæc etiam, ad augmentum criminum ſuorum, litteras apoſtolatus noſtri, quibus ad hæc examinanda vocabatur, omnino refutavit. Quapropter caritatem tuam apoſtolica autoritate admonemus, ut præfato Senonenſi archiepiſcopo in damnatione

* Hadericum

Aurelianenſis invaſoris, contempto timore & gratia omnium, te ſocium & adjutorem adhibeas.

XXIV. AD GERVASIVM REMENSEM & ad Senonenſem, archiepiſcopos, eorumque ſuffraganeos.

Cauſam divortii inter Radulfum comitem ejuſque uxorem, utrique dijudicandam committit.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, cariſſimo fratri Gervaſio Remenſi archiepiſcopo, omnibuſque ſuffraganeis ſuis, necnon Senonenſi archiepiſcopo, ſuiſque ſuffraganeis, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MVLIER iſta, præſentium litterarum portatrix, apoſtolorum limina adiens, conqueſta eſt quod ei comes Radulfus omnia bona ſua abſtulerit, eaque dimiſſa, crimine fornicationis fallaciter objecto, alteram ducere velit: quod quam ſit divinis & humanis legibus contrarium, fraternitas veſtra perpendat. Quapropter ſtudeat religio veſtra ipſum convenire: & ſi cauſa talis eſt, ut iſta aſſerit, redditis propriis bonis, ut ipſa ab eodem recipiatur ſatagite. Quod ſi ipſe rationi acquieſcere recuſaverit, vos ſuper eum canonicum deliberate judicium: quod nos, ſequentes ſanctorum patrum autoritatem, ubi ſententiam veſtram audierimus, confirmabimus.

XXV. AD GERVASIVM ARCHIEPISC. REMENSEM.

Vt corpus ſancti Menni ab eccleſia ſua indebite per Catalaunenſium epiſcopum tranſlatum ad propriam eccleſiam comminatione cenſurarum eccleſiaſticarum referatur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gervaſio Remenſi epiſcopo confratri dilectiſſimo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

QVONIAM ad univerſalem ſedem, cui divina providentia præſidemus, lacrymabilis & inaudita eccleſiæ ſancti Menni querimonia eſt allata, ſanctiſſimi ſcilicet, ejus corporis abſentia deſolata, domibus quoque & cæteris omnibus bonis impie & ſine more denudata, lacrymas nos & Romanam fundere cogit eccleſiam. Vnde fraternitati tuæ rogando curavimus mandare, ut corpus ſanctiſſimi viri ab epiſcopo Catalaunenſium a propria ſede deportatum, & quod lacrymabilius eſt, cruentis armatorum militum manibus velut in partem prædæ diſciſſum, ad propria redire, remota omni excuſationis ſimulatione, facias. Everſionem quoque domorum, & direptionem cæterorum bonorum, ſicut juſtum eſt, & officium magiſterii tui decet, ut emendare compellas, ex parte beatorum apoſtolorum Petri & Pauli præcipiendo mandamus. Quod ſi ſententiæ noſtræ, immo tuæ juſtæ deliberationi, parere noluerit: virga magiſtratus tui ex autoritate ſancti Petri ardentiſſime feriatur.

A

*** XXVI. AD VDONEM TREVERENſem, & Theodoricum Virdunenſem epiſcopos.

Vt qui in morbo monachum ſe futurum promiſerat, & beneficia abdicaverat, ſi deinde convaleſcens monachus fieri nolit, beneficia illi reſtituantur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Vdoni Treverenſi, & Theodorico Virdunenſi, epiſcopis, ſalutem perpetuam.

B PRÆSENTIVM lator Coſaldus preſbyter ad limina apoſtolorum veniens, querelam apoſtolicæ ſedi depoſuit: beneficium & altaria quæ per canonicam Virdunenſis eccleſiæ obtinere ſolebat, a quodam diacono Richerio nomine ſibi ablata eſſe. Dicit enim, quod quondam in infirmitate, fervore paſſionis oppreſſus, monachum ſe facere promiſerit, non tamen ut monaſterio vel abbati ſe tradiderit, vel promiſſionem ſcripſerit: ſed confitetur quod beneficium in manu advocati eccleſiæ refutaverit. At poſtquam convaluit, monachum facere mox negavit. Dixit etiam, quod cum infirmus jaceret, prædictus Richerius beneficium ſuum ab epiſcopo Virdunenſi acquirere C potuiſſet, quia dixit eum monachum jam factum eſſe. Cauſa differtur in Treverenſem ſynodum, in qua præfatus Richerius diaconus mala fide acquiſiſſe ac male intraſſe convictus eſt. Quapropter quia beati Benedicti, canonicaque, & præcipue patris & prædeceſſoris noſtri ſancti Gregorii papæ conſtitutio, interdicit, ante unius anni probationem effici monachum: ſi ita eſt, ut dixit, judicamus, & autoritate apoſtolica præcipimus, ut diligentia veſtra atque clementia harum portitor, Coſaldus preſbyter videlicet, beneficia & altaria recipiat, habeat, & quiete retineat. Ivo p. 6. c. 418.

D

*** XXVII. AD CLERICOS NEAPOLITANOS.

Quomodo gradus conſanguinitatis computandi ſint.

Alexander II. clericis Neapolitanis.

DE parentelæ gradibus tam famoſæ quæſtionis apud illos ſcrupulum nuper etiam inter vos emerſiſſe cognovimus: ſuper qua nonnullos pernicioſos interpretes ac diſputatores, contra veritatis regulam ſanamque doctrinam dogmatizare dolemus. Sedentes enim in cathedra peſtilentiæ dictant jura quæ neſciunt, & docent illa quæ nullatenus didicerunt. Nam, ut fertur, ita generationes a duobus fratribus E altrinſecus prodeuntes enumerant, ut eorum invicem filios quartam, nepotes ſextam, pronepotes octavam generationem eſſe perhibeant. Hoc itaque modo unumquemque generationis gradum qui unus procul dubio dicendus eſt, dividunt, atque imperite numerandam progeniem, deſecare contendunt. qui nimirum nequaquam in hujus fœtoris tuctus peſtilenter irrumperent, ſi ſacræ pabulum ſcripturæ vivacis ingenii faucibus ruminarent. Nam quod duorum fratrum, ſive nepotum, vel deinceps utrinque deſcendentium generationes, non diverſæ dici, ſed eodem ac ſub uno nomine debeant uniformiter appellari, Ivo p. 9. c 6.

appellari, teſtatur liber Geneſeos, cum dicit: Vixit Ioſeph cx. annis, & vidit Ephraim filios uſque ad tertiam generationem. Filii quoque Machir, filii Manaſſe, nati ſunt in genibus Ioſeph. Porto autem ſi ſic cognationes ſupputari deberent, ut veſtri diſputatores autumant, dum Ioſeph ex utroque filio, Ephraim ſcilicet & Manaſſe, nepotes haberet: nequaquam ſcriptura diceret, quia vidit filios Ephraim uſque ad tertiam, ſed uſque ad ſextam generationem. Item beatus quoque Gregorius dum ſuper Anglorum conjugiis ſcriberet, hæc fere verba deprompſit. Quædam lex in Romana republica præcepit, ut duorum fratrum, vel ſororum filius, vel filia, in conjugio copularentur. Sed omnino cognoſcitur ex hoc conjugio ſobolem non poſſe ſuccreſcere. Vnde neceſſe eſt, ut jam iv. vel v. invicem generationes copulentur. In quibus nimirum verbis luce clarius patet, quia dum doctor inſignis duorum fratrum ſoboles prohibet in matrimonio jungi, in quarta vero generatione permittit neophytos copulari: nequaquam, ut cultores perverſi dogmatis adſtruunt, generatio quarta in duorum fratrum filiis valet inveniri.

*** XXVIII. AD CONSTANTINVM ARETINVM EPISCOPVM.

Vt qui concubinæ ſuæ conſanguineam, alteri deſponſam, uxorem duxit, eam ſponſo reſtituat.

Ivo p. 9. c. 37.

SCRIPSISTI quemdam eccleſiæ tuæ filium, concubinæ ſuæ in quarta linea conſanguineam, alterius ſcilicet deſponſatam, pro conjuge duxiſſe. Iuraverat enim eam, ut aſſeris, in matrimonium prius ducere ſponſus: juravit etiam illam in fornicatione retinere inceſtuoſus. *Item infra.* Apoſtolica fulti autoritate tibi judicando conſuluimus, ſponſam proprio ſponſo concedi, illi videlicet qui nulla conſanguinitatis copula jungitur ſibi. Quoniam miſericordius perjurii pœna, quam pro vitandis culpis contrahit, indulgenda eſt, quam pœna perjurii cum perſeverantia criminis vel delicti. Tribus denique peccator iſte notatur criminibus, perjurio, adulterio, inceſtu. Perjurio namque, quia quod obſervare legaliter non potuit, ſine judicio parentum vel judicum, temere jurare præſumpſit. Adulterio quidem, quoniam alterius ſponſam vivente proximo concupivit & ſeduxit. Inceſtu, quia contra decreta patrum, vicinius quam liceat, permiſcere ſanguinem ſanguini non veretur. *Item infra.* Noſti quid ſacri canones ſuper hujuſcemodi homine decreverunt: videlicet, ſi laicus, ut non promoveatur ad clerum; ſi clericus, ulterius non aſcendat.

*** XXIX. AD AMALGERIVM CIVITATENSEM EPISCOPVM.

De pœnitentia presbyteri qui presbyterum occidit.

Ivo p. 10. c. 14.

FRATRI huic, quem perpetrati homicidii reatu ad judicium canonicæ pœnitentiæ ſuſcipiendum, ad apoſtolicam ſedem miſiſti, noveris nos hujus ordinis pœnitentiam miſericordiæ reſpectu injunxiſſe. Nam quia preſbyter preſbyterum occidit, quadrupliciter, xxviii. videlicet annis, eum pœnitere oportet: quatuordecim annos ſibi miſericorditer indiximus, irrecuperabiliter dejicientes eum preſbyteratu, & omni adminiſtratione altaris. Quos quidem quatuordecim annos hoc ordine obſervabit. Tribus prioribus annis extra eccleſiam, niſi ad extrema mortis, abſque communione, & menſæ participatione, & pace ſit. Sed a cœna Domini ſolummodo reconcilietur, uſque ad octavas pentecoſtes. Hac præſenti quadrageſima quotidie jejunet in pane & aqua diebus tribus hebdomadæ, uſque in paſcha. Ab octavis pentecoſtes uſque in feſtum ſancti Michaelis, duobus diebus: deinde tres. Poſt tres annos, reddita ſibi communione eccleſiæ & menſæ, inter idiotas ſit uſque ad expletos ſeptem annos, eodem modo totum pœnitentiæ tempus ſervans. Et quia convenit eum eſſe ſub regimine abbatis, mandamus tibi, ut mittas eum in aliquo monaſterio, ut ibi condigne pœnitens ſalvetur; & ſi tibi vel abbati videtur ſibi remittere, ſi hunc obſervaſſe pœnitentiam videris, poſt tres annos liceat.

*** XXX. AD CLERVM VVLTVRNENSEM.

De pœnitentia ejus qui preſbyterum in ſe armis irruentem interfecerit.

POENITENS præſentium portitor ad nos veniens, retulit ſe inſtinctu diaboli quemdam preſbyterum armatum ſuper ſe irruentem, ictumque ferentem, occidiſſe. Vnde quia in canonibus habetur pro interfectione armati preſbyteri ſimplicem pœnitentiam eſſe dandam, injunximus pœnitentiam decem annorũ: ita ut hinc uſque ad paſcha jejunet tribus diebus per ſeptimanam in pane & aqua, & non uratur calciamentis neque lino. Ab octava pentecoſtes, uſque ad feſtivitatem ſancti Martini jejunet duobus diebus per ſeptimanam: & a feſtivitate ſancti Martini uſque ad natalem Domini, aut faciat carcerem jejunans quotidie in pane & aqua, aut eat exul & jejunet tribus diebus in pane & aqua. Ab octava epiphaniæ uſque ad quadrageſimam jejunet duobus diebus. A quadrageſima uſque in paſcha jejunet tribus diebus, in pane & aqua: & hæc faciat uſque ad annos quinque. Ab ingreſſu autem eccleſiæ & communione ſeptem annos abſtineat.

Ivo p. 10. c. 16.

*** XXXI. AD RVMOLDVM CONSTANTIENSEM EPISCOPVM.

De abbate cujus ſervus fuſtis uno ictu ab ipſo percuſſus, poſt ſex menſes mortuus eſt.

Alexander Rumoldo Conſtantienſi epiſcopo.

INTELLEXIMVS in litteris tuis, quod earum lator, ſacerdos videlicet & abbas, ira acerrime ſtimulatus, ſervientem uno fuſtis ictu in dorſo percuſſerit; & ſic percuſſus, ut per conjecturam admittitur, ſex tamen menſibus tranſactis, obierit. Vnde hunc quaſi homicidii culpa notatum, & ſui gradus horrens incurriſſe periculum, & dignitatis perpendimus pertuliſſe naufragium. In qua re, ſalvo tui ordinis privilegio, quodammodo repentina ſeveritas & ſtatuiſſe videtur præjudicium, & præcipue diſcretionis exceſſiſſe modum: quæ nimirum clementiori nobis videtur moderamine temperanda. De qua videlicet habenda diſcretione ſi tua fraternitas hæſitat, Gregorianæ autoritatis teſtimonium legat. *Item.* Fraternitati tuæ mandamus, ut fratrem iſtum abbatiæ reſtituat: & ſi jam annus pœnitentiæ tranſactus habetur, ſacerdotali ſibi officio reſtituto, cum ſacris altaribus miniſtrare permittat.

Ivo p. 10. c. 21.

*** XXXII.

*** XXXII. AD EVMDEM.

De eo qui ſubdiaconatus ordine poſtpoſito, diaconus & preſbyter eſt ordinatus.

Ivo p. 6. c. 409. Et diſt. 52. c. ſolicitudo. SOLICITVDO dilectionis tuæ ſtuduit conſulere, utrum portitor iſtarum litterarum, diaconatus & preſbyteratus officium ſit idoneus peragere, necne: cum ad id præpropero curſu, videlicet ſine ſubdiaconatus ordine, negligentia potius quam ſuperbia, cognoſcatur adſcendiſſe. Vnde nos conſulendo caritati tuæ mandavimus, ut ab officio ſacerdotali eum prohibeas, donec proximo quatuor temporum jejunio ſubdiaconatus miniſterium ſibi rite B imponas, & ſic deinceps ad majora officia eum redire concedas.

*** XXXIII. AD GVILLÆLMVM PETRACORICENSEM & Duranuum Toloſanum epiſcopos, & Hugonem abbatem.

Præſcribit modum pœnitentiæ ab eo peragendæ qui fraternæ cædis nolens cauſa fuerat.

Alexander epiſcopus ſervorum Dei, Guillelmo Petragoricenſi, Duranno Toloſenſi, epiſcopis; & Hugoni abbati.

Ivo p. 10 c. 177. PRÆSENTIVM portitor litterarum ad nos perveniens, lacrymabiliter confeſſus eſt ſe fratricidii crimen incurriſſe. Qui, licet tanti facinoris efficiens cauſa fuerit: tamen minime ſua voluntate peractum intimavit. Cum enim fratrem ſuum inimicantem ſibi paratis inſidiis cepiſſet, & ipſum ut ſecum iret percuſſione capuli enſis coegiſſet, conſobrinus quidam ſuus ſecum perveniens, ſine conſilio, & præmeditatione, ſine voluntate etiam ipſius, ut adſtruit, eum interfecit. Cui licet condignam religio veſtra injunxerit, & laudabilem pœnitentiam: tamen circa eum miſericordiæ viſcera exhibentes, præcipimus, ut cum domum redierit, medietatem totius patrimonii ſui, pro fratris animæque ſuæ remedio pauperibus tribuat; alte- D rius* quoque hereditatis ſuæ portionem nihilo minus pro eadem cauſa diſtribuens, uſum fructum ſuæ neceſſitati reſervet. Et ſic ordinatis omnibus ſuis, liber in monaſterium ingrediatur, & ibi per unum annum hujuſmodi pœnitentia maceretur: ſcilicet ut a pentecoſte uſque ad ſancti Michaelis feſtivitatem bis in unaquaque hebdomada jejunet in pane & aqua. Dehinc autem uſque ad quadrageſimam tribus diebus jejunet ſimiliter in pane & aqua; & ut à corpore & ſanguine Domini uſque ad tres annos expletos abſtineat, niſi periculum mortis immineat. Quadrageſimam totam, præter dies dominicos, ſimiliter jejunet: arma nullo modo in vita ſua induat: conjugio uſque ad peractam ſeptem annorum pœnitentiam non utatur: E ſexta feria, donec vixerit, jejunet. Hæc omnia ita illi injunximos, ut ſi infirmitatem ejus hæc minime ferre poſſe providentia veſtra præſenſerit, licentiam habeat miſerendi, prout placuerit.

*f. alteram

A *** XXXIV. AD OMNES EPISCOPOS *HISPANIÆ. *al. Galliæ.

Quod Iudæi ſervari debeant, non occidi.

Alexander papa omnibus epiſcopis Hiſpaniæ.

PLACVIT nobis ſermo, quem nuper de vobis audivimus; quomodo tutati eſtis Iudæos qui inter vos habitant, ne interimerentur ab illis qui contra Sarracenos in Hiſpaniam proficiſcebantur. Illi quippe ſtulta ignorantia, vel forte cæca cupiditate commoti, in eorum necem volebant ſævire, quos fortaſſe divina pietas ad ſalutem prædeſtinavit. Sic etiam beatus Gregorius quoſdam qui ad eos delendos exardeſcebant, prohibuit, impium eſſe denuntians eos delere velle, qui Dei miſericordia ſervati ſunt: ut patria libertateque amiſſa, diuturna pœnitentia, patrum præjudicio, in effuſione ſanguinis ſalvatoris damnati, per terrarum orbis plagas diſperſi vivant. *Diſpar nimirum eſt Iudæorum & Sarracenorum cauſa. In illos enim, qui Chriſtianos perſequuntur, & ex urbibus & propriis ſedibus pellunt, juſte pugnatur: hi vero ubique parati ſunt ſervire. Quemdam etiam epiſcopum ſynagogam eorum deſtruere volentem prohibuit. Ivo p. 13. c. 114. *can 11. 23. q. 8.

C *** XXXV. AD CLERVM ET POPVLVM LVCENSEM.

Miniſtri & ſervitores eccleſiæ abſque ulla venalitate ab epiſcopis ordinentur.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Lucenſis eccleſia clero & populo, ſalutem perpetuam.

EX multis temporibus hoc deteſtabile malum intra veſtram eccleſiam inoleviſſe cognovimus, ut nulli umquam clerico, quamvis religioſo, quamvis ſcientia & moribus prædito, eccleſiaſticum beneficium concederetur, niſi ei, qui profano pecuniæ munere illud emere ſtuduiſſet: fiebat- D que eccleſia & res ejus ita venalis, veluti quædam terrena & vilis merx a negotiatoribus ad vendendum expoſita. Quod malum, quam deteſtabile, quantum Deo ſanctiſque ſit contrarium, & ſacri canones docent, & fere omnibus manifeſtum extitit. Chalcedonenſe namque concilium unum ex principalibus, ſimili pœna condemnat eos, qui eccleſiæ beneficium interventu pecuniæ acquirunt, & eos, qui ſacram manus impoſitionem, per quam Spiritus ſanctus confertur, mercari dignoſcuntur. Vtroſque enim autoritate inexpugnabili, illos a beneficio, iſtos a ſacro ordine jubet expelli. Vnde humani generis redemptor, omnes ementes & vendentes de templo ejiciens, cathedras vendentium columbas evertit, E nummulariorum effudit æs, præcepti ſui autoritate denuntians, & dicens: *Nolite facere domum patris mei domum negotiationis.* Illud quoque in eodem facto ſolicite conſiderate, quod per totum textum ſancti euangelii nuſquam reperitur, Dominum tanta ſeveritate, tam diſtricta cenſura juſtitiæ, peccatores corripuiſſe: cum non ſolum eloquio increpans, verum etiam facto flagello de funiculis verberans, omnes eliminavit de templo: aperte demonſtrans, quod tales negotiatores, non ſicut cæteri peccatores, ſunt corripiendi, ſed a templo Dei, id eſt, a ſancta eccleſia longius ſunt projiciendi. Nam ſicut per columbarum venditores illi deno-

1 q. 3. c. Ex multis.

Ioan. 2.

denorantur, qui ſacram manus impoſitionem vendere conantur: ſic per nummularios, eccleſiaſtici beneficii venditores deſignantur, qui domum Dei, teſte euangelio, ſpeluncam latronum efficiunt. Quapropter ego Alexander ſanctæ Romanæ eccleſiæ, & apoſtolicæ ſedis epiſcopus, immo minis ter indignus, tot & tanta mala in multis eccleſiis, & maxime in Lucenſi eccleſia, ex iniqua concupiſcentia fieri conſpiciens, ne ſanguis iniquitum a diſtricto judice de manu noſtra requiratur, illa extirpare, & penitus eradicare decrevimus. Conſtituimus itaque, & præſenti decreto firmamus, ſicut olim noſtri anteceſſores feciſſe noſcuntur, ut nullus deinceps epiſcoporum, beneficium eccleſiæ, quod quidam canonicam, vel præbendas, ſeu etiam ordines vocant, pro aliquo pretio vel munere clericis audeat umquam conferre: ſed omnes miniſtros, & ſervitores eccleſiæ, gratis, & abſque ulla venalitate in ſancta eccleſia ſtudeant ordinare. Nec eligant in domo Domini, qui majores ſacculos pecuniæ conferant: ſed eos, qui moribus, & diſciplina, atque ſcientia divites, pro officio ſuo ipſam valeant ſuſtentare eccleſiam. Conſtituimus, & eodem modo firmamus, ut nullus cujuſcumque gradus clericus, pro eccleſiæ beneficio aliquid audeat conferre, aut fabricæ eccleſiarum, vel donariis eccleſiarum, ſeu etiam quod pauperibus ſit tribuendum: quia, teſte ſcriptura, qui aliquid male accipit, ut quaſi bene diſpenſet, potius gravatur, quam juvatur. Quod ſi aliquis divinorum præceptorum, & animarum ſalutis immemor, præfatum beneficium eccleſiæ, iniqua cupiditate ductus, vendere, vel emere temerario auſu præſumpſerit, ſicut in Calchedonenſi concilio definitum eſt, gradus ſui periculo eum ſubjacere decernimus: nec miniſtrare poſſit eccleſiæ, quam pecunia venalem fieri concupivit: & inſuper terribili anathematis mucrone perfoſſus, niſi reſipuerit, ab eccleſia Dei, quam læſit, modis omnibus abſcindatur.

** XXXVI. AD GEBONARDUM Viennenſem archiepiſcopum.

De presbytero, qui caduco morbo laborabat.

Ivo p. 6. c. 401 Et 7. q. 2. c. In tuis litteris.

IN tuis litteris continebatur ſic. Hic clericus ordinem habet presbyterii: ſed quia caduco morbo laborat, & ipſi in præſentiarum hoc agnovimus, non auſi fuimus concedere ſibi, ut offerret, vel miſſam celebraret. Quia vero languor in culpa non eſt, ſuper hac re autoritatis noſtræ decreto conſulendum deliberavimus. Conſulimus itaque, ut ſi frequenter hoc morbo tangitur, ab oblatione, & miſſarum celebratione, modis omnibus prohibeatur. Indecens enim eſt, & periculoſum, ut in conſecratione euchariſtiæ morbo victus epileptico cadat. Si vero Dei miſericordia convaluerit, quandoquidem non culpa, ſed infirmitas eſt in cauſa, eum ſacrificare jam non interdicimus.

XXXVII. AD VULTINENSIS eccleſiæ clericos.

Quam impoſuerit pœnitentiam Theoderico, qui filium non ſponte occidit

Ivo p. 10. c. 178. 1 Tenderigo 2. impoſuiſſe: 3. in eodem pacto pœnit. connumeravimus.

DILIGENTIA veſtra noſcat huic 1. Theoderico, pro parricidio, videlicet morte filii ſui, non ſponte commiſſo, autoritate beatiſſimorum apoſtolorum & canonum pœnitentiam nos ſeptennio 2. compoſuiſſe: in eodem 3. peractæ pœnitentiæ tempus connumerantes. Ita ut amodo uſque ſancti Martini feſtum duobus jejunet in hebdumada diebus, quarta feria videlicet & ſexta, in pane & aqua. A ſancti Martini feſtivitate uſque ad Domini nativitatem, continuum agat jejunium in pane & aqua, exceptis dominicis & quintis feriis, in quibus quadrageſimali cibo veſcatur. Ab octavis theuphaniæ uſque ad quadrageſimam, duobus in hebdomada jejunet diebus, quarta & ſexta feria, in pane & aqua, exceptis feſtis principalibus, in quibus eleemoſyna ſe redimat. In quadrageſimali vero tempore continuum agendum eſt jejunium in pane & aqua, exceptis dominicis. In quinta feria * tantum, vinum ei bibere & quadrageſimali uti cibo concedimus. Poſt annum vero completum, in toto anno duobus diebus in unaquaque hebdomada in pane & aqua jejunet. In quadrageſima tamen continuum agat jejunium in pane & aqua. Et in unoquoque anno uſque ad expletum pœnitentiæ tempus hujuſmodi jejunium agendum eſt, & a carne ſe abſtineat. Per unum annum eccleſiam ei denegamus. Poſt ingreſſum eccleſiæ, tribus annis eum a communione ſeparamus, niſi mortis fuerit timore præventus. Si quis autem epiſcopus, vel religioſus presbyter, cauſa pietatis aliquid ſibi relaxare voluerit: hoc ei apoſtolica autoritate concedimus.

* al. tamen vinum exhibere

** XXXVIII. AD EPISCOPOS, clericos & judices Italiæ.

Quomodo computandi gradus conſanguinitatis

33. q. 5. c. 2.

AD ſedem apoſtolicam perlata eſt quæſtio noviter exorta de gradibus conſanguinitatis: quam quidam legum & canonum imperiti excitantes, eoſdem propinquitatis gradus contra ſacros canones, & eccleſiaſticum morem, numerare nituntur: novo & inaudito errore affirmantes, quod germani fratres, vel ſorores, inter ſe ſint in ſecunda generatione; filii eorum vel filiæ, in quarta; nepotes vel neptes eorum, in ſexta. Talique modo progeniem computantes, & in hujuſmodi ſexto eam gradu terminantes, dicunt, deinceps viros ac mulieres inter ſe poſſe nuptialia jura contrahere. Et ad hujuſmodi profanum errorem confirmandum, in argumentum aſſumunt ſæculares leges, quas Iuſtinianus imperator promulgavit de ſucceſſionibus conſanguineorum. Quibus confiſi, oſtendere moliuntur, fratres in ſecundo gradu eſſe numeratos, filios eorum in quarto, nepotes in ſexto. Sic ſeriem genealogiæ terminantes, numerationem ſanctorum patrum, & antiquam eccleſiæ computationem ad nos uſque perductam, perverſa quadam calliditate diſturbare nituntur. Nos vero, Deo annuente, hanc quæſtionem diſcutere curavimus, in ſynodo habita in Lateranenſi conſiſtorio, convocatis ad hoc opus epiſcopis, & clericis, atque judicibus diverſarum provinciarum. Deniquediu ventilatis legibus, & ſacris canonibus, diſtincte invenimus, ob aliam cauſam, alteram legum fieri, alteram canonum computationem. In legibus ſiquidem ob nihil aliud ipſorum graduum mentio facta eſt, niſi ut hereditas, vel ſucceſſio, ab una ad alteram perſonam inter conſanguineos deferatur. In canonibus vero ob hoc progenies computatur, ut aperte monſtretur, uſque ad quotam generationem a conſanguineorum ſit nuptiis abſtinendum. Ibi præſcribitur, ut hereditas propinquis modo legitimo conferatur: hic vero, ut rite & canonice inter

fideles nuptiæ celebrentur. In legibus diſtincte non numeraotur gradus, niſi uſque ad ſextam: in canonibus autem uſque ad ſeptimam diſtinguuntur geoerationem. Hac igitur de cauſa, quia hereditates nequeunt deferri niſi de una ad alteram perſonam: idcirco curavit ſæcularis imperator io ſingulis perſonis ſingulos præfigere gradus. Quia vero nuptiæ ſine duobus non valent fieri perſoois, ideo ſacri canones duas in uoo gradu conſtituere perſonas. Vtramque tamen computationem, ſi attente, ac ſubtiliter perſpecta fuerit, idem ſeoſiſſe, & eamdem eſſe in eis ſententiam, atque ad eumdem terminum convenire manifeſtiſſimum erit. Iuſtinianus namque uſque ad qoem gradum conſanguinitas ipſa perduret, in ſuis legibus non definivit. B Canones vero ultra ſeptimam, oullam numeravere generationem. Seato quippe gradu determinato, in ipſis legibus ſubintulit imperator. [Hactenus oſtēdiſſe ſufficiat, quemadmodum gradus cognationis oumerentur. Namque ex his palam eſt intelligere, quemadmodum ulteriores quoqoe gradus numerare debeamus. Generata quippe perſona ſemper gradum adjicit.] Ecce in his brevibus verbis aperte oſtenditur, tales gradus, quales iſti computant, non tantum uſque ad ſeatum, verum etiam ultra numerari debere: quippe cum ultra ſeatum olteriores gradus numerandos eſſe decernat. Vbi eoim ulteriores nominat gradus, aperte indicat non ſex tantummodo eſſe gradus, ſed ſex finitis, adhuc alios numeraodos. Nec mirum, C cum in præcedentibus ipſe firmaverit imperator, decimo etiam gradu conſanguineos ſibi inter ſe poſſe ſuccedere. Cum enim decimum nominat, non eſſe tantommmodo ſex, luce clarius confitetur. Hi ergo evigilent, & aciem mentis, ſi poſſunt, intendant, quos hactenus iſtiuſmodi pertalit error. Enimvero ubi ſecundum leges inter agnatos, vel cognatos defertur ſucceſſio, cooſanguineos eſſe non dubium eſt. Neque enim ſibi ſuccederent, niſi inter ſe parentelæ vinculo teoereotur. Succedunt autem inter ſe, teſte Iuſtiniano, in decimo gradu: conſangoinei igitur ſibi ſunt, qoi ſibi ſuccedunt. D Quod ſi in decimo gradu conſanguinei ſibi exiſtunt, non eſt terminata conſanguinitas, ut iſti fateotur, in ſexto tantummodo gradu. Quid igitur dicent? computatis namque gradibus, ſicut iſti numerant, aut finitur conſanguinitas in ſexto gradu, aut non. Si finitor, fallaces erunt leges, quibus iſti nituntur, quæ in decimo gradu ſibi ſuccedere conſanguioeos jubent. Quod ſi non finitur conſanguinitas in iſto ſeato gradu: falſidici erunt ipſi, qui ultra illum ſextom gradum nolunt computare cooſanguinitatem. Igitur aut leges erunt falſæ, aut iſti, qui ſic finiuot generationem. Sed ut veridicæ leges, & veraces ſint canones, dicamus hoc quod veritas habet: ſcilicet quod non terminatur conſanguinitas in hujuſmodi ſexto gradu, ſed terminatur ſecundum E canones in ſeptimo gradu. Vtraqoe enim computatio, ſicut ſuperius diximus, uno fine concluditur. Namque duo gradus legales onum gradum canonicum conſtituunt. Fratres itaque, qui ſecundum ſæculares leges, dicuntur in ſecundo gradu, juxta canones numerantur io primo; filii fratrum, qui illic numerantur in quarto, hic computantur io ſecondo; nepotes, qui in ſexto ibi, iſtic numerantur io tertio: ſic deinceps qui in legibus ſcribuntur in octavo & decimo, in canonibus definiuntur in quarto & quinto. Atque hoc modo de reliquis ſeouendum eſt, ut qui ſe-

A cundum caoones dicontur in ſeato, vel ſeptimo, ſecundum leges accipiantur in duodecimo, vel quartodecimo. Hanc computationem intelligens prudentiſſimus papa Gregorius, dum quæreretur, in quota generatione coojungi fideles debeant, ipſas ſæculares leges in teſtimonium adducens, Auguſtino Anglorum epiſcopo ſic reſcripſit: [Quædam terrena lex in Romana republica permittit, ut ſive fratris & ſororis, ſive duorum fratrum germanorum, ſeu duarum ſororum filius & filia miſceantur. Sed experimeoto didicimus ex tali conjugio ſobolem non poſſe ſuccreſcere. Vnde neceſſe eſt, ut jam in tertia, vel in quarta geoeratiooe copulatio fidelium licenter ſibi conjungi debeat. B Nam a ſecunda, quam prædiximus, omnimodo debeot abſtinere.] Ecce hic aperte monſtratur, filios & filias fratrum in ſecunda generatione numerari. Et, ſi fratrum filii & filiæ numerantur io ſecunda: fieri non poteſt, ut ipſi fratres non ſint in prima. Quod ſi fratres computantur in prima, filii eorum in ſecunda: dubium non eſt, quin eorum nepotes ſiot in tertia, pronepotes in quarta, & ſic de reliquis uſque ad ſeptimam. Sed ſunt quidam qui ex his Gregorii verbis, quibus ait, ut in tertia, vel quarta generatione copuleotur fideles, occaſionem accipiont illicita matrimonia contrahendi: dicentes ſe hoc juſte facere poſſe, quod prudentiſſimus doctor ſua ſententia diffinivit. Iſti itaque C qui ſe hoc velameoto defendere nituntur, advertant in ejuſdem patris ſententiis, hoc non generaliter cunctis, ſed ſpecialiter Anglorum genti mandaſſe. Nam poſtmodum a Felice Meſſanæ Siciliæ præſule requiſitus, an hoc, quod Auguſtino mandaverat, generaliter cunctæ eccleſiæ tenendum eſſet, apertiſſime firmavit, non aliis hoc, quam illi genti mandaſſe: ne bonum quod cœperant, metuendo auſteriora, deſererent. Sed & illis, poſtquam in fide eſſent firma radice ſolidati, & univerſali eccleſiæ, cenſuit ſemper eſſe teneodum, ut nullam de propria conſanguinitate, vel affinitate, iofra ſeptimam generationem D aliquis ſibi audeat conjugio copulare. Ecce aperte monſtratum eſt, & ex verbis ipſius legis, & autoritate prudentiſſimi papæ Gregorii, quid de gradibus conſanguinitatis numerandis ſeoire debeamus. Quamvis alia quoque ratio pari modo ipſos revincat adverſarios. Nam ſi, ut ipſi fatentur, in illo ſexto gradu conſanguinitas fioiretur: omnes perſonarum ramuſculos, qui ultra illum gradum in pictura arboris continentur, velut ſuperfluos oporteret detruncari. Sed quia omnes qui io prædictæ arboris pictura numerantur, ex una parentela conſiſtunt, numquam ſine diminutione cooſangoioitatis a ſe poterunt ſeparari: veluti non ſine damno cujuſque perſooæ valeot a proprio corpore, manus, brachia, & pedes truncari. E Illa quoque ſacrorum præceptio canonum, quæ jubet a propria abſtinere conſanguinitate, quamdiu generatio recordatur, aut memoria retinetur, nec a prædicta parentelæ diſcrepat computatione. Nam in ſeptem gradibus, ſi canonice & uſualiter numerantur, omnia propinquitatum nomina continentur. Vltra qoos nec conſanguinitas invenitur, nec nomina graduum reperiuntur, nec ſucceſſio poteſt amplius prorogari, oec memoriter ab aliquo generatio recordari. Ne vero in hac conſanguinitatis computatione, aliqua dehinc valeat ambiguitas remanere: aliam, quam quidam faciunt, numerationem, in hac etiam diſputatione

duximus

duximus finiendam. Sunt enim quidam, qui non a fratribus, ſed a filiis eorum, id eſt, patruelibus, vel conſobrinis, genealogiam numerare incipiunt: docentes filios fratrum in prima generaliter computari debere, quia fratres, quaſi quidam truncus, ex quo cæteri ramuſculi oriuntur, exiſtunt. Sed nec iſta graduum computatio, ſi bene intellecta fuerit, ab ea, quam ſuperius expoſuimus, in ſententia poterit eſſe diverſa. Iſti enim qui numerandi initium ſumunt a filiis fratrum, non progrediuntur ultra ſextam generationem: ſed ſicut totius mundi ſex ætates exiſtunt, & humanæ vitæ itidem ſex: ita & in conſanguinitate ſex tantummodo autumant computandas eſſe generationes: quibus finitis, novæ conjunctionis dicunt poſſe fieri initium, ut quaſi fugientem revocare poſſint conſanguinitatem. Hæc itaque computatio, quæ incipit a fratrum filiis, & numerat uſque ad ſextam generationem, tantumdem valet, quantum ea quæ incipit a fratribus, & computat uſque ad ſeptimam. Nec ulla in ſenſu exiſtit diverſitas: quamvis in numero graduum varietas videatur. Vltima enim generatio, ſi initium numerandi ſumat a fratribus, ſeptima invenitur; ſi a filiis fratrum, reperitur ſexta. Taliter igitur determinatis gradibus conſanguinitatis, apoſtolica vos autoritate monemus, fratres, & filii, ut omnibus ſic ſeriem genealogiæ computandam eſſe intimetis, quemadmodum ſancti patres numerandam eſſe ſanxerunt, & antiquus mos ſanctæ, & univerſalis eccleſiæ per longa tempora olim computaſſe monſtratur. Nam ſi quis perverſa & obſtinata mente a recto tramite apoſtolicæ ſedis deviare voluerit, & aliter, quam nos, in nuptiis celebrandis gradus parentelæ numerare contenderit: primum pro ſua temeritate, cæleſti pœna plectetur; poſtmodum vero gladio perpetui anathematis ſe noverit jugulandum. Data Romæ, &c.

*** XXXIX. AD LANFRANCVM Cantuarienſem archiepiſcopum.

Prædeceſſorum ſuorum decreta confirmat, ut monachis eccleſias cathedrales obtinere liceat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, reverendiſſimo fratri in Chriſto Lanfranco venerabili Cantuarienſi archiepiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

Edita inter epiſt. Lanfranci.

ACCEPIMVS a quibuſdam venientibus de partibus veſtris ad limina ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli, quod quidam clerici aſſociato ſibi terrenæ poteſtatis, laicorum videlicet, auxilio, diabolico Spiritu repleti, moliuntur de eccleſia ſancti Salvatoris in Dorobernia, quæ eſt metropolis totius Britanniæ, monachos expellere, & clericos inibi conſtituere. Cui nefario operi molitionis ſuæ, hoc adjicere conantur, ut in omni ſede epiſcopali ordo monachorum extirpetur, quaſi in eis non vigeat autoritas religionis.

Qua de re zelo Dei compulſi, ſcrutinium de privilegiis eccleſiarum fieri præcepimus: & venit ad manus ſtatutum prædeceſſoris noſtri beatæ memoriæ Gregorii majoris, de eccleſiis Angliæ; quomodo ſcilicet præcepit Auguſtino gentis veſtræ apoſtolo, ut ejuſdem ordinis viros, cujus & ipſe noſcitur eſſe, poneret in præfata ſede metropolitana. Cujus præceptionis inter alia hæc ſubnexa ſunt: »Quia, inquit, tua fraternitas monaſterii regulis erudita, in eccleſia Anglorum, quæ nuper autore Deo ad fidem perducta eſt: hanc debet converſationem inſtituere, quæ in initio naſcentis eccleſiæ fuit patribus noſtris: in quibus nullus eorum ex iis, quæ poſſidebant, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia: Quam communionis regulam ordini monachorum permaxime congruere, nemo qui dubitat. Hinc habetur epiſtola Bonifacii, qui quartus a beato Gregorio eccleſiæ Romanæ, cui autore Deo præſidemus, præfuit, quam Atelberto regi Anglorum, & Laurentio prædeceſſori veſtro miſit: in qua præmiſſis hujuſmodi cenſura anathematis uſus eſt: Glorioſe, inquit, fili, quod ab apoſtolica ſede per coepiſcopum noſtrum Mellitum poſtulaſtis, libenti animo concedimus; id eſt, ut veſtra benignitas in monaſterio Dorobernenſi civitate conſtituto, quod ſanctus doctor noſter Auguſtinus beatæ memoriæ Gregorii diſcipulus ſancti Salvatoris nomini conſecravit, cui ad præſens præeſſe dignoſcitur dilectiſſimus frater noſter Laurentius, licenter per omnia monachorum regulariter viventium habitationem ſtatuat: apoſtolica autoritate decernentes, ut ipſi veſtræ ſalutis prædicatores monachi, monachorum gregem aſſocient, & eorum vitam ſanctitatum moribus exornent. Quæ noſtra decreta ſi quis ſucceſſorum noſtrorum, regum, ſive epiſcoporum, clericorum, ſive laicorum irrita facere tentaverit, a principe apoſtolorum Petro, & a cunctis ſucceſſoribus ſuis anathematis vinculo ſubjaceat, quoadusque quod temerario auſu peregit, Deo placita ſatisfactione pœniteat, & hujus inquietudinis veſtræ emendationem promittat. Vnde quia ratione dictante quieti eccleſiarum utile eſſe perſpeximus, præſens decretum prænominatorum patrum confirmamus, & vice apoſtolorum ſub eodem anathemate eos conſtringimus, quicumque huic obviare contenderit.

*** XL. AD ODRICVM ABBATEM VINDOCINENSEM.

Abbatiæ privilegium.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimo filio Odrico abbati Vindocinenſis monaſterii, cunctiſque ſucceſſoribus ejus ibidem regulariter promovendis, in perpetuum.

Ex apogr. Sirmondi.

OMNIBVS qui de juſto ac puro deſiderio procedunt ſuccurrere nos debere, ipſa apoſtolica cenſura monemur. Quanto enim quiſque altius effert oculos mentis ad divinæ ſpeciem contemplationis: tanto nos ejus intentionem ſtudioſius animare & exaltare debemus; ut ad illum, qui eſt fructus & merces operum bonorum, poſſit pervenire deſiderium bonum. Confirmamus igitur, atque per hujus noſtri privilegii paginam corroboramus, monaſterium ſanctæ Trinitatis apud caſtrum Vindocinum ſitum: quod videlicet Gaufredus Andegavenſis comes, & uxor ejus Agnes Pictavenſis comitiſſa, fundaverunt, & beato Petro in alodium & patrimonium cum univerſis rebus ad eumdem locum pertinentibus pia devotione obtulerunt. Hoc itaque monaſterium ſtudio bonæ voluntatis fundatum, & juri beati Petri contraditum, juxta fundatorum inſtitutionem, & tuæ religionis petitionem, cariſſime fili Abba Odrice, ita apoſtolica autoritate munimus: quatinus inter primæ & apoſtolicæ ſedis pontificem, & Vindocinenſis monaſterii

ſterii abbatem, nulla, cujuſcumque dignitatis vel ordinis perſona ſit, media habeatur. Concedimus etiam omnibus hujus loci abbatibus eccleſiam beatæ Priſcæ: ſancti Spiritus judicio decernentes, ut nulla deinceps eccleſiaſtica ſæcularisve perſona prædictam beatę Priſcę eccleſiam, ſeu eccleſiæ dignitatem, eis auferre præſumat. Abbas Vindocinenſis, qui alodiarius beati Petri noſcitur, ab epiſcopo, vel a quolibet noſtræ ſedis vicario, ad concilium nullatenus vocetur. Hoc etiam præſentis decreti autoritate prohibemus, ut nulla, niſi ſolius papæ perſona, poteſtatem aliquam aut dominationem in prædicto Vindocinenſi cœnobio exercere audeat, vel pro aliquibus rebus ejuſdem loci abbatem ſive fratres ſolicitare contendat. Sed ſi quis contra eos cauſari voluerit, papæ præſentia requiratur; cujus, monaſterium ipſum, & res ad monaſterium pertinentes, eſſe noſcuntur. Quod ſi legatus a noſtro vel noſtrorum ſucceſſorum latere miſſus, ad partes Tranſalpinas deſcenderit, & prædictum locum beati Petri placuerit viſitare: ibi caritative ſuſcipiatur, & ei quæ corpori erunt neceſſaria, juxta loci poſſibilitatem, miniſtrentur. Ipſe vero in eodem loco nihil diſponat, nihil corrigat, nec occaſione legationis quicquam moleſtiæ loci habitatoribus inferat: ſed ſi quid agnoverit corrigendum, papæ notificare licebit. Præterea ſtatuimus, ut defuncto abbate ipſius loci, ſucceſſor ei eligatur de eadem congregatione: ſi tamen ſancto regimine dignus inveniatur. Si apud eos dignus prælatione inventus non fuerit, a Cluniaco, ſeu a Majori monaſterio, uti undecumque melius poterunt, procurent monachi patrem ſibi ſecundum Deum eligere. Electus autem, ad nos, vel ad noſtros ſucceſſores, ordinandus accedat: & a ſede beati Petri apoſtoli, cujus eſt juris, baculum & conſecrationem accipiat. Si vero grave fuerit electo, pro ſua ordinatione ſtatim Romam venire: licentiam habeat, a quocumque voluerit catholico epiſcopo, abbatis benedictionem ſuſcipere. Quomodo tamen vel qualiter electio ipſa vel ordinatio facta extiterit: ſtudeant monachi ejuſdem loci, papæ litteris intimare, ut aut emendet, ſi opus fuerit emendandum; aut ſi fuerit ſecundum Deum, & B. Benedicti regulam facta, bono ſtudio gratuletur, & ſua autoritate firmetur. Neque illud omittendum eſt, magis autem huic noſtræ confirmationi adnectendum, quod Theodericus ſanctæ Mariæ Carnotenſis eccleſiæ, epiſcopus, in cujus diœceſi prædictus Vindocinenſis locus ſitus noſcitur, Clementi papæ epiſtolam ſuam tranſmiſerit, rogans eum, quatenus hic locus, conſilio ejus & voluntate, beato Petro oblatus, tali per eum corroboraretur autoritate: ut neque illi, neque ſucceſſoribus ſuis hujus loci rebus vim vel calumniam inferre, ſive de his quicquam ſubtrahere, vel pro qualicumque cauſa excommunicare, ſive interdicere, ſeu quamlibet poteſtatem aut dominationem in ipſo loco exercere liceret, vel qualibet occaſione rectorem loci vel fratres moleſtare præſumeret. Quod benigne Clemens papa annuit, & ſua autoritate firmavit. Et nos noſtra autoritate dignum annuere cenſemus: & perpetuo anathemate prædicti epiſcopi damnamus ſucceſſorem his præceptionibus refragantem, & calumniam inferre tentantem, donec reſipiſcat, & Romanæ eccleſiæ ſatiſfaciat. Omnia autem, quæ præfatum monaſterium uſque hodie poſſediſſe noſcitur, firma, inconcuſſa, eidem loco manere ſine cujuſquam retractatione ſancimus. Cenſum vero duodecim ſolidorum de moneta illius patriæ beato Petro per unumquemque annum reddi volumus. Si comes Vindocinenſis, vel quilibet de hominibus ſuis, adverſus prædicti loci abbatem querelam habuerit: in curia abbatis, pro dignitate loci, querela ipſa finiatur. Dimidia tamen ſors forfacti, ſecundum conſtitutionem fundatorum monaſterii, condonetur. Quicumque igitur contra hujus noſtræ autoritatis præceptionem ſcienter ſecerit, niſi ſe correxerit digna ſatisfactione, maledictione Dei omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus ſancti damnetur, confundatur, pereat, in cujus honore & nomine locus ipſe conſtructus eſt. Deinde incurrat iram Dei genitricis, & apoſtoli Petri, & omnium ſanctorum, & noſtra autoritate ſit excommunicatus, ut numquam regnum Dei videat, ſed cum diabolo & Iuda traditore omnibuſque impiis ſit damnatus, & in tenebris maneat & umbra mortis. Qui autem conſervator hujus noſtræ apoſtolicæ confirmationis & tuitionis extiterit: ipſe benedicatur omni benedictione, & partem habeat in regno Dei, & gaudeat lætitia ſempiterna in illa luce & claritate cælorum, ubi eſt omne bonum in ſæcula ſæculorum. Amen.

Scriptum per manus Rainerii ſcriniarii & notarii ſacri palatii in menſe Maii, Indictione 1. Datum Laterani per manus Petri ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconi atque cancellarii vice domni Annonis Colonienſis archiepiſcopi, VIII. Idus Maii, anno II. domni Alexandri II. papæ, ab incarnatione Domini MLXIII. Indictione 1.

*** XLI. AD EVGVBINOS.

Privilegium eccleſiæ Petri Damiani.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, omnibus Eugubinis, clero & populo, fidelibus videlicet ſancti Petri, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

NON ignorat ſancta veſtra devotio, dilectiſſimi fratres & filii, quia eccleſiam cariſſimi fratris & coepiſcopi noſtri Petri Damiani, in beati Lucæ evangeliſtæ nomine conſecratam, nos in beati Petri apoſtolorum principis, noſtraque tutela ac defenſione ſuſcepimus, ſalva reverentia, & utilitate ſanctæ Romanæ eccleſiæ: eamque, ut ad orationis & ſacrificii gratiam vigeat, ac illibata permaneat, ex apoſtolicæ ſedis autoritate firmamus. Quapropter quicumque prædictum oratorium qualibet machinatione vel ſtudio deſtruere, vel hoſtiliter impugnare tentaverit, ab omnipotenti Deo, ac beato Petro apoſtolo excommunicandum ſe eſſe non ambigat: & uſque ad ſatisfactionem congruam excludendum ſe a liminibus ſanctæ eccleſiæ, prout dignum eſt, perhorreſcat: ſicut dicit apoſtolus: *Si quis templum Dei violaverit, diſperdet illum Deus.* Qui præfatum locum ſanctum pro Chriſti amore coluerit, & intemeratum atque incolumen ſervare ſtuduerit: ipſe quoque per interceſſionem beati Petri, templum Chriſti fiat; & benedictionem ſui redemptoris hereditate poſſideat.

Inter Damiani opera initio Tomi III.

1. Cor 3.

*** XLII. AD

Ex apographo Sirmondi.

*** XLII. AD VVIDONEM EPISCOPVM AMBIANENSEM.

Iubet ut deſiſtat ab inquietatione abbatis & monaſterii Corbeienſis. Alioquin ſuſpendit ipſum ab officio, & excommunicat, donec abbati coram archiepiſcopo Remenſi ſatisfaciat.

Alexander ſervus ſervorum Dei, VVidoni Ambianenſi epiſcopo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

MIRAMVR fraternitatem tuam, neglectis ſanctorum canonum autoritatibus, poſtpoſita quoque ſanctæ apoſtolicæ ſedis reverentia, injuſte, & ſine ulla ratione, monaſterium Corbeienſe inquietare, & abbatem a prædeceſſore noſtro piæ memoriæ Leone ordinatum temeraria præſumptione excommunicaſſe. Altaria quoque juri ipſius monaſterii pertinentia, contra ſanctorum canonum inſtituta, aliis, unde maxime indignamur, collata, dato ab ejuſdem monaſterii abbate pretio non reddidiſſe. Ita videlicet, ut in his prædictis omnibus privilegia ab anteceſſoribus noſtris canonica & apoſtolica autoritate confirmata pro nihilo duceres, & ſanctæ univerſali eccleſiæ nullius obedientiæ reverentiam exhiberes. Vnde monemus, & apoſtolica autoritate omnino præcipimus, ut ab iſtiuſmodi præſumptionibus manum retrahas, & injuriam præfato monaſterio & abbati ulterius inferre non præſumas. Quod ſi huic noſtræ admonitioni aurem debitæ obedientiæ non inclinaveris, & ſupra memoratum monaſterium ulterius inquietare tentaveris: apoſtolica autoritate ſancimus, ut idem, chriſma, & ordinationes, & cætera quæ a te ſoſolitus eſt recipere, ab archiepiſcopo Remenſi, vel a quolibet alio, quem ſibi opportunius providerit, deinceps recipiat. Si autem ſuperbia elatus, his noſtris præceptionibus obviaveris, & ſupradicto monaſterio injuriam amplius inferre præſumpſeris: ſcias te omni epiſcopali officio & ſacerdotali privatum eſſe, donec tumorem ſuperbiæ, debitam per humilitatem dimiſeris, & nobis & ſanctæ apoſtolicæ ſedi per condignam obedientiam ſatisfacere ſtudueris. Si autem, ſecundum duritiam & impœnitens cor tuum, iram tibi apoſtolicæ ſedis, ſpreta hac noſtra admonitione, theſaurizaveris: omnino tibi ſacroſanctam communionem interdicimus, niſi cum in periculo mortis fueris conſtitutus: donec ante præſentiam fratris noſtri Remenſis archiepiſcopi, cujus judicio omnem hanc cauſam commiſimus, ſupradicto abbati ſatisfacias.

Ex bibliotheca Cluniac.

*** XLIII. AD HVGONEM abbatem Cluniacenſem.

Quod nemo ſine apoſtolico judicio poteſt excommunicare monachos Cluniacenſes, nec interdicere.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilectiſſimo filio Hugoni abbati monaſterii, quod dicitur Cluniacum, in honore beatorum apoſtolorum Petri & Pauli conſecratum, in comitatu Matiſconenſi ſitum, & per te cunctis ſucceſſoribus tuis abbatibus in perpetuum.

CVM omnium fidelium petitionibus & neceſſitatibus ſubvenire debeat apoſtolicæ cari- A tatis gratia: multo magis his eſt impertienda ejus beneficii clementia, quos ſingulariter proprios, & ſpecialiter ſe gaudet filios habere ſancta Romana mater eccleſia, & ſuæ utilitatis gratia, & præcedentium patrum autoritate egregia. Quorum etiam deſideriis & votis, eo plenius parere debet autoritas apoſtolicæ ſublimitatis: quo certius conſtat eos non niſi illa deſiderare & expetere, quæ ſunt ad honorem ſanctæ pietatis, & utilitatem veræ religionis. Et quotiens in ſuæ neceſſitatis commodis noſtrum aſſenſum, & ſolitum apoſtolicæ autoritatis ſtuduerunt humiliter requirere præſidium: ultro benignitatis intuitu nos convenit ſubvenire, & rite pro magna ſecuritate ſolidare: ut ex hoc nobis potiſſimum præmium a conditore B omnium Deo in ſidereis arcibus conſcribatur. Et ideo quia poſtulaſti a nobis, ut præfatum monaſterium apoſtolicæ autoritatis ſerie muniremus, & omnia ejus pertinentia perenni jure ibidem inviolabiliter permanendo confirmaremus, & abſque omni jugo, ſeu ditione cujuſcumque perſonæ, conſtabilire noſtri privilegii pagina ſtuderemus: propterea tuis flexus precibus, per hujus noſtræ autoritatis privilegium ſtatuentes decernimus, ut cuncta loca & monaſteria ad ſupradictum Cluniacum cœnobium pertinentia, quæ ab aliquibus fideliſſimis Chriſtianis, regibus, epiſcopis, ducibus, ſeu principibus, eidem loco ſunt conceſſa, & ab anteceſſoribus tuis adquiſita, Bernone videlicet, Odone, Eymardo, & beatæ recordationis S. Majolo, & bonæ memoriæ Odilone prædeceſſore tuo, C vel quæcumque ad eumdem locum pertinere videntur, abſque ullius contradictione, cum magna ſecuritate quietus debeas poſſidere; & per te univerſi ſucceſſores tui in perpetuum. Necnon ſub divini judicii promulgatione, & confirmatione, & anathematis interdictione, corroborantes decrevimus, ut nullus epiſcopus, ſeu quilibet ſacerdotum, in eodem veniat cœnobio, pro aliqua ordinatione, ſive conſecratione eccleſiæ, preſbyterorum, vel diaconorum, miſſarum celebratione, niſi ab abbate ejuſdem loci invitatus fuerit, venire ad agendum præſumat. Sed liceat monachis ipſius loci, cujuſcumque voluerint ordinationis gradum ſuſcipere, ubicumque tibi, tuiſque ſucceſſoribus D placuerit. Interdicimus autem ſub ſimili anathematis promulgatione, ut idem locus ſub nullius cujuſcumque epiſcopi, vel ſacerdotis, deprimatur interdictionis titulo, ſeu excommunicationis, vel anathematis vinculo. Non enim patitur ſanctæ ſedis apoſtolicæ autoritas, ut ullius cujuſcumque perſonæ obligatione proſcindatur a ſe cuilibet conceſſa liberalis libertas: neque ipſius loci fratres ubicumque poſiti, cujuſcumque epiſcopi maledictionis vel excommunicationis vinculo teneantur adſtricti. Inhoneſtum enim nobis videtur, ut ſine noſtro judicio a quoquam anathematizetur ſanctæ ſedis apoſtolicæ filius, veluti cujuſcumque E ſubjectæ eccleſiæ diſcipulus. Si qua vero competens ratio adverſus eos quemquam moverit, & hoc aliter determinari nequiverit: judicium apoſtolicum, quod nulli præjudicium prætendere patitur, ſupra hoc patienter præſtoletur, & humiliter requiratur. Decernimus etiam, & illius, cujus vice, quamvis indigni fungimur, autoritate ſancimus: ut iſdem locus omnibus ad ſe ob ſalutem confugientibus ſit miſericordiæ ſinus, ſit totius pietatis & ſalutis portus. Obtineat in eo locum juſtus, nec repellatur pœnitere volens iniquus. Præbeatur innocentibus caritas mutuæ fraternitatis, nec negetur offenſis ſpes ſalutis, & indulgen-

tia pietatis. Et ſi aliquis eumdem locum expetierit ſuæ humilitatis & ſalutis gratia, minime a venia & optata miſericordia excludatur: ſed oleo medicamenti ſalutaris fovendus benigniter colligatur: quia & juſtum ſic eſt, ut in domo pietatis & juſto præbeatur dilectio ſanctæ fraternitatis, & ad veniam confugienti peccatori non negetur medicamentum indulgentiæ & ſalutis. Sit autem omnibus ibi advenientibus cauſa ſalutis, hic, & in perpetuum divinæ miſerationis & pietatis refugium, & apoſtolicæ benedictionis & abſolutionis præſidium. Decernimus præterea & omnino conſtituimus, ut prædicti loci obeunte abbate, non ibi alius cujuſcumque perſonæ violentia conſtituatur ordinandus, ſed ab ipſa congregatione loci, ſecundum timorem Dei, & inſtitutionem legiſlatoris Benedicti, pater qui ſibi præeſſe debeat, eligatur; & ad eum ordinandum, quicumque illis placuerit, epiſcopus advocetur. Quaſcumque vero terras nunc tenes, & quas tu, tuique ſucceſſores acquirere potueritis, in perpetuum poſſidendas concedimus vobis. Si quis autem temerario auſu, quod fieri non credimus, contra hujus noſtræ apoſtolicæ confirmationis ſeriem venire, aut agere tentaverit: ſciat ſe domini noſtri Ieſu Chriſti, & apoſtolorum principis Petri, anathematis vinculo innodandum, & cum diabolo, ejuſque atrociſſimis pompis, atque cum Iuda traditore Domini & Salvatoris noſtri Ieſu Chriſti, in æternum ignem concremandum, ſimulque in voraginem, tartareumque chaos deorſum cum impiis dejiciendum. Qui vero cuſtos & obſervator noſtri privilegii extiterit, benedictionis gratiam, & vitam æternam a domino conſequatur, &c.

Ex Metropoli Saliſburg. Tom. I.

*** XLIV. AD GEBEHARDUM SALZBURGENSEM ARCHIEPISCOPUM.

Concedit ut epiſcopatum unum in ſua parochia conſtituat.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, Gebehardo Salzburgenſi archiepiſcopo, ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum.

QUOTIENS ea a nobis petuntur quæ religioni conveniunt, prompta debemus conceſſione annuere, & favoris noſtri gratanter præbere aſſenſum: quoniam ex conſideratione noſtri officii cogimur eccleſiarum utilitatibus, etiam ſi minime exigantur, ſolicite invigilare, & animarum ſaluti ſolerti ſtudio providere. Quapropter, dilectiſſime frater, quia poſtulaſti a nobis, quatenus apoſtolica autoritate concederemus tibi unum epiſcopatum in tua parochia conſtituere, quia eccleſia tua tam ample diffuſa eſt, quod per te ſolum non poſſis eam in chriſmate, aliiſque pluribus, quibus epiſcopali officio indiget, decenter ac rationabiliter regere: piis precibus tuis inclinati, libenter annuimus, & ut etiam impleatur, ſatagimus. Apoſtolica igitur autoritate, venerande frater, religioni tuæ concedimus, volumus, & firmamus, atque autoritate beati Petri apoſtolorum principis, in quocumque loco tibi melius viſum fuerit, epiſcopatum in tua parochia, conſtrue, & ad procurandam ſalutem animarum, adjutorem tibi tua conſideratione ibi præpone. Ita tamen, ut epiſcopatus ille, eccleſiæ tuæ, tibique, vel tuis ſucceſſoribus numquam ſubtrahatur: & nullus ibi epiſcopus quandoque, ſive per inveſtituram, ut dici aſſolet, vel quocumque pacto inibi conſtituatur, niſi quem tu, vel tui ſucceſſores, prompta voluntate elegerint, ordinaverint, & conſecraverint. Indignum enim atque deteſtabile eſt, ut hoc quod ſtudio pietatis a vobis quæſitum, apoſtolica autoritate firmatum, ad detrimentum eccleſiæ tuæ quolibet modo vertatur. Si quis autem temerario auſu hujus noſtræ ſanctionis privilegium infregerit, noverit ſe apoſtolicæ excommunicationis atque anathematis vinculo innodatum. At vero, qui pio intuitu cuſtos & obſervator extiterit, perpetuæ benedictionis abundantia repleatur. Data Lateranis XII. Kal. Aprilis, per manus Petri clerici, fungentis vice Petri ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis ac bibliothecarii, anno ab Incarnatione domini MLXX. pontificatus vero domini Alexandri papæ II. nono, Indict. VIII.

Ex Metrop. Saliſburg. Tom. II.

*** XLV. AD ALTMANNUM PATAVIENSEM EPISCOPUM.

Privilegium eccleſiæ ab Altmanno ad regularem canonicorum vitam ædificatæ.

Alexander epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto fratri in Chriſto Altmanno Patav. epiſcopo, & per eum eccleſiæ quam in territorio ejuſdem civitatis in portu Oeni fluminis conſtruxit, & in honore ſanctæ Trinitatis & paſſionis domini noſtri Ieſu Chriſti, & ſanctorum Andreæ apoſtoli, Pantaleonis martyris, & ſancti Nicolai confeſſoris, conſecravit, in perpetuum.

CONVENIT apoſtolico moderamini religioſis deſideriis & petitionibus ea benignitate & pietatis ſtudio condeſcendere, effectumque præbere: ut dum ſpiritualis autoritas officii ſui debitum peragit, dum pia fidelium ſtatuta roborando venerabilibus locis præſidium defenſionis impendit, hinc affectus ſupernæ retributionis lucretur initium, quod in parando beneficio non minor fuit caritas quam poteſtas. Hoc enim & bonorum ſtudiis, ſpe proficiendi, augmentum tribuit; & opus proprium, fructu profectionis, Deo acceptabile reddit. Itaque, dilecte frater, cariſſima ſancti Petri filia Imperatrice Agnete ſemper Auguſta indicante nobis, te in ſuburbio civitatis tuæ juxta portum prædicti fluminis Oeni ad communem & regularem canonicorum vitam, eccleſiam conſtruxiſſe; & ut eam, juxta propoſitum tuæ devotionis & conſtitutionis, apoſtolicis privilegiis firmaremus, tum ipſa partes tuas referente, tum ipſo pro te ſanctiſſimo deſiderio poſtulante: tanto promptius utriuſque voluntati annuendum eſſe judicavimus, quanto & tua vota juſta eſſe certius intelligimus, & illius deſideria divino accenſa ſpiritu ubique proſperari cupimus. Concedentes igitur tibi & præfatæ eccleſiæ, hujus noſtri apoſtolici decreti privilegium, ſancimus, & apoſtolica autoritate ſtatuimus; ut clerici qui vel nunc in eadem eccleſia ſunt ordinati, ſub communi ſemper vita, & clauſtrali converſatione conſiſtant. Ad quorum communem uſum confirmamus, & incommutabiliter tenenda decernimus, determinate quidem & ea quæ prænominata Imperatrix Auguſta pro remedio animæ ſuæ donavit,

Enumerat poſſeſſiones tum ab Imperatrice, tum ab epiſcopo, huic eccleſiæ donatas.

Hæc inquam omnia, & quæcumque etiam innominata bona, eidem eccleſiæ vel nunc juſte collata ſunt, vel in poſterum Deo diſponente conferenda, eo tenore & autoritate ad communem uſum

uſum fratrum ibidem Deo famulantium decernimus, & corroboramus: ut communem & regularem vitam ducentes, nihil de bonis eccleſiæ præpoſito & ſingulari uſui vendicent. Ut hæc igitur noſtra decreta, adjuvante domino, undique firma illibataque permaneant: apoſtolicâ autoritate conſtituimus, ut nullus rex, imperator, dux, comes, epiſcopus, vel archiepiſcopus, ſeu aliqua perſona ſecularis aut eccleſiaſtica, præfatam eccleſiam ab eo ſtatu & ordine, quem ſuperius confirmavimus, divellere, aut aliqua perturbatione impedire præſumat; vel quicquam de rebus & bonis eccleſiæ invadere, aut diminuere, vel ab uſu fructuum ſubtrahere audeat. Si quis autem contra hujus noſtræ ſanctionis decreta temerario auſu venire tentaverit: uſque ad dignam ſatisfactionem, anathematis laqueo ſe irretitum noverit. Qui vero hæc eadem fideli devotione obſervare curaverit, divinæ remunerationis gratiam & apoſtolicæ benedictionis hic & in futuro conſequatur abundantiam. Datum Romæ v. Non. Martii, per manus Petri ſanctæ Romanæ eccleſiæ presbyt. cardinalis ac bibliothecarii. Anno XII. pontificatus domini Alexandri II. Papæ, Indictione XI.

FRAGMENTA QUÆDAM EPISTOLARUM ALEXANDRI PAPÆ II.

Willielmo marchioni.

Ivo p. 14. c. 57. Et 24. qu. 1. c. audivimus.

Excommunicatus alium excommunicare ne poſſit.

Audivimus quod Henricus Ravennas dictus archiepiſcopus, niſus ſit te excommunicare: quod, quia excommunicatus excommunicare non potuit, apoſtolica autoritate te tuoſque abſolventes, mandamus exinde non curare.

G. C. Inſcribitur apud Gratianum Valeriano epiſcopo Martyri.

Epiſcopis & regi Dalmatiarum.

De epiſcop. preſbyter. diacon. feminam accipientibus, & retinentibus.

Can. 16. diſt. 81.

Si quis amodo epiſcopus, preſbyter, diaconus, feminam acceperit, vel acceptam retinuerit, proprio gradu decidat, uſque ad ſatisfactionem, nec in choro pſallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus eccleſiaſticis habeat.

Iiſdem.

De autoritate Mainardi epiſcopi, & Ioannis archiepiſcopi.

Ivo p. 4. c. 139.

Notificamus, omnia capitula, quæ per confratres noſtros venerabiles, Mainardum ſcilicet collateralem epiſcopum noſtrum, & Ioannem archipræſulem noſtrum, in Spalæto aliiſque civitatibus ſunt ſtatuta, eadem in Romana ſynodo ſeriatim ea referente, a beatæ memoriæ prædeceſſore noſtro Nicolao, apoſtolica autoritate roborata, & ſub anathematis interpoſitione roborata.

Dominico Gradenſi patriarchæ.

De preſbyt. diacon. ſubdiac. caſte non viventibus.

Erubeſcant impii, & aperte nos intelligant judicio ſancti Spiritus eos qui in tribus ſacris gradibus, preſbyteratu ſcilicet, diaconatu, & ſubdiaconatu poſiti, mulierculas non abjecerunt, & caſte non vixerunt, excludere ab eorumdem graduum dignitate. De manifeſtis loquimur: ſecretorum autem cognitor & judex Deus eſt.

Clero Mediolanenſi.

De ſimoniacis, & presbyt. diacon. ſubdiacon. qui feminis abutuntur.

Noveritis nos in ſynodo noſtra Romana epiſcopis omnibus, & religioſis fratribus adjudicantibus, decreviſſe, a ſimoniacis & fornicatoribus officium celebrari non debere, nec aliquem Chriſtianum id ab iis audire. Populum itaque a ſimoniacis, & ab his quos feminis abuti cognoſcitis, officium audire interdicite, & ſacerdotes nihilo minus a tam nefaria præſumptione repellite. Si quis vero ſacerdotum, diaconorum, vel ſubdiaconorum, officium contumaciter deſerens, feminam ſibi potius eligit, ſicut ſponte ob fornicationem dimittit officium, ita ob prævaricationem dimittere cogatur & invitus beneficium. Can. 17. diſt. 81.

Populo Mediolanenſi.

De presbyteris ſimoniacis, & fornicatoribus.

Sciat nobilitas veſtra nos in Romana ſynodo conſilio totius ſancti conventus decreviſſe, ut a preſbytero ſimoniaco, ſeu concubinam habente, Miſſa a nullo fidelium audiatur. Eos etiam, qui ut fornicari liceat diuinum officium derelinquunt, & ab eo recedentes, diabolo & ejus operibus ſerviunt, ſicut ſe juſtiſſime ab officio alienos faciunt, ita beneficio eccleſiarum privatos adjudicamus. Can. 18. diſt. 81.

Ex regiſtro ejuſdem.

De epiſcopo ſimoniaco & fornicatore.

Lanceum Micernium epiſcopum ab epiſcopio depoſui, quia accuſatus eſt & convictus de fornicatione, & ſimoniaca epiſcopatus adeptione, ſacrorumque ordinum venditione.

Iocelino archidiacono Pariſienſi.

De eo qui epiſcopatum per ſimoniam & homicidium acquiſiit.

Litteris ad ſedem apoſtolicam allatis comparuimus, te contempto ſanctorum patrum anathemate, archidiaconatum non modo pecunia, verum etiam homicidio acquiſiiſſe: & nunc tanta ſceleris contagione maculatum, Sueſſionenſem epiſcopatum per deteſtabile ſimoniacæ hæreſis commercium comparaſſe. Unde apoſtolica autoritate tibi interdicimus, ut ordinationem ſuſcipere non præſumas, donec ante nos, vel legatum noſtrum, purificare te ſuper hac infamia ſtudeas.

Ex regiſtro ejuſdem.

De epiſcopis duobus depoſitis.

Ernolfus Santonenſis in Francia, & Landus Nucerinus in Italia, epiſcopi, multis certiſque criminibus accuſati; alter quod eccleſiarum eccleſiaſticorumque ordinum conſecrationem ſimoniace & interveniente pecunia fecerit; alter quod officium ab apoſtolico ſibi interdictum præſumpſerit, convicti: ſunt ſynodali judicio depoſiti.

Clero

Clero Mediolanenſi.

De archiepiſcopo ſimoniaco.

Archiepiſcopum veſtrum ſimoniacum fuiſſe nullus veſtrum ignorat: quia dum abbatias & ordines vendit, hoc etiam ipſe propalat.

"** *Ex loco incerto.*

Quot Miſſas in die ſacerdoti celebrare liceat.

Ivo p. 2. c. 81. Et diſt 1. de conſecr. c. ſufficit.

Sufficit ſacerdoti Miſſam unam in die celebrare, quia Chriſtus ſemel paſſus eſt, & totum mundum redemit. Non modica res eſt, unam Miſſam facere: & valde felix eſt, qui unam digne celebrare poteſt. Quidam tamen pro defunctis unam faciunt, & alteram de die, ſi neceſſe ſit. Nam quicumque pro pecuniis, aut adulationibus ſæcularium, una die præſumunt plures facere miſſas, non exiſtimo evadere condemnationem.

"** *Philippo regi Francorum.*

Quod Romanæ ſedis decreta tanquam regulæ canonum admittenda ſunt.

Ivo p. 5. c. 31.

Ignorant miſeri quod hujus ſanctæ ſedis decreta, ita pia fide a filiis matris eccleſiæ accipienda ſint, & veneranda, ut tanquam regula canonum ab eiſdem abſque ullo ſcrupulo admittantur.

"** *Clero & populo Florentino.*

Monachi intra clauſtra morentur, & a prædicatione abſtineant, non miniſtrent.

Ivo p 7. c 151. Et 16 q. 1. c. juxta Chalc.

Juxta Calchedonenſis tenorem optimi concilii, monachis, quamvis religioſis, ad normam ſancti Benedicti, intra clauſtrum morari præcipimus: vicos, caſtella, civitates peragrare prohibemus: niſi forte quis de ſuæ animæ ſalute ſollicitus, ut eorum habitum aſſumat, eos intra clauſtrum conſulere voluerit.

"** *Mangiſo Venetenſi epiſcopo.*

Nullis eleemoſynis redimi poſſe, quin conſanguinei ſeparentur.

Ivo parte 9. c. 9.

Hujus viri cauſam, ſuper qua apoſtolicam ſedem conſuluiſti, retractantes, ſi quo modo miſericorditer conjunctam ſibi illicite conſanguineam retinere poſſet, & orationibus, jejuniis, ac hereditatis & eleemoſynarum ſe largitione redimere: nullam autoritatem comperimus, qua ſibi concederemus.

"** *Berengario Baſileenſi epiſcopo.*

De pœnitentia ejus, qui filiam patrui corruperat.

Ivo p. 9. c. 10.

Iſte pœnitens venit ad nos, confeſſuſque eſt, ſe filiam patrui ſui corrupiſſe: cui quatuordecim annorum pœnitentiam injunximus, ut jejunet quidem tribus quadrageſimis. In quadrageſima poſt pentecoſten, duobus diebus in pane & aqua in ſeptimana: & in adventu, tribus: & in majori quadrageſima, tribus: & abſtineat ſe ab ingreſſu eccleſiæ, & a communione, duobus annis.

"** *Guillelmo de' Monſtrolio.*

' al. Monaſteriolo.

Niſi coram eccleſia conſanguinitate probata, uxorem dimittere non licet.

Ivo p. 9. c. 32. Item 35. q. 6. c. multorum.

Multorum relatione cognovimus, te propriam velle abjicere uxorem, & adhærere alteri, prætendentem conſanguinitatis occaſionem. Unde apoſtolica autoritate interdicendo mandamus tibi, ut hanc quam nunc habes uxorem, nullatenus præſumas dimittere, vel aliam ducere, donec epiſcoporum religioſorum concilium cauſam iſtam examinaverit.

"** *VVifredo Conſtantiæ epiſcopo.*

De miſericordia impendenda his, qui homicidio ſupervenientes, nec voluntate, nec actione perpetraverint.

Ivo p. 10. c. 30.

Dicebant ſe latores præſentium homicidio illi, pro quo pœnitentia illis injuncta eſt, penitus non interfuiſſe, ſed prælianiibus ſolummodo caſu ſuperveniſſe. Quod ſi ita eſt, quandoquidem nec in cauſa homicidii, nec in culpa fuerint, miſericordia ſuper eos moti, exilium eis apoſtolica autoritate remiſimus.

'** *Landulfo & Arialdo clericis.*

Non ita eſſe indulgendum perjuris, ut perjurandi detur occaſio.

Ivo p. 12. c. 24.

Poſſumus in perjurio aliquo crimine lapſis miſericordiæ manum porrigere, ſed non debemus ad futuræ perditionis exemplum licentiam dare.

"** *Berengario Narbonenſi Vicecomiti.*

Non eſſe occidendos Iudæos.

Ivo p 13. c. 115.

Noverit prudentia veſtra nobis placuiſſe, quod Iudæos, qui ſub veſtra poteſtate habitant, tutati eſtis ne occiderentur. Non enim gaudet Deus effuſione ſanguinis, neque lætatur in perditione malorum.

"** *VVifredo Narbonenſi archiepiſcopo.*

De eodem.

Ivo p. 13. c. 116.

Noverit prudentia veſtra, quod omnes leges tam eccleſiaſticæ, quam ſæculares, effuſionem humani ſanguinis prohibent.

"** *Ex loco incerto.*

Conſecretur qui electus eſt ab eccleſia, & eſt altero dignior, licet filius ſacerdotis.

Diſt. 56. can. 12.

Apoſtolica autoritate præcipimus vobis, ut ſi eum, qui ab eccleſia electus eſt, altero digniorem eſſe, canonicamque ejus electionem probaveritis, fulti noſtra autoritate conſecretis. Nam pro eo quod filius ſacerdotis dicitur, ſi cæteræ virtutes in eum conveniant, non rejicimus: ſed ſuffragantibus meritis connivendo, eum recipimus.

"** Ex

"** *Ex loco incerto.*

Fratrem, aut ſororem uxoris æquivoce tantum dici cognatos.

35 q. 5. c. quod autem.

QVOD autem frater, ſororve uxoris tuæ, cognati tui dicuntur, æquivocationis jure fit, & neceſſitate vulgaris appellationis potius, quam ulla cauſa cognationis. Vxor enim fratris, fratriſſa potius, quam cognata vocatur. Mariti frater, levir dicitur. Duorum autem fratrum uxores, vocantur janitrices, quaſi eandem januam tenentes, vel per eandem januam intrantes. Viri ſoror, glos appellatur. Sororis autem vir non habet nomen ſpeciale, non uxoris frater.

"** *Ex loco incerto.*

Niſi canonice judicatum epiſcopum qui comprehenderit laicus excommunicetur.

17 q. 4. c. ſi quis diſt.

SI quis deinceps priorum, aut cujuſcumque dignitatis, vel cujuſcumque ordinis laicorum, epiſcopum comprehenderit, percuſſerit, aut aliqua vi a propria ſede expulerit, niſi forte judicatum canonice: autores, & cooperatores tanti ſceleris anathematizentur, & bona eorum eccleſiæ ipſius juri perpetuo tradantur. Si vero in presbyterum, vel in quemcumque inferiorum graduum clericum hæc eadem præſumpſerit, canonice pœnitentiæ, atque depoſitioni ſubjacebit. Si contumax fuerit, excommunicetur.

ANNO CHRISTI 1061.

CONCILIABVLVM BASILEENSE, in cauſa electionis pontificiæ celebratum anno domini MLXI. tempore interregni pontificii.

Acta conciliabuli quæ.

HVIVS *ſynodi meminit Hermannus in chronico: res geſtas perpetuo ſilentio dignas ſupprimit. Petrus vero Damiani eaſdem in opprobrium ſchiſmaticorum his verbis deſcribit*: Cum autem in urbe Romana hæc agerentur, Longobardorum epiſcopi, tam ſimoniaci & incontinentes, quam alii facinoroſi, autore Guiberto Parmenſi (conſtitutus erat hic cancellarius regis, homo nequiſſimus, ut idem autor habet in Nicolao) convenerunt in unum, & conſimilium clericorum multitudine congregata, communiter ſtatuerunt, ut aliunde non deberent papam recipere, quam de paradiſo Italiæ (ita Longobardiam nominabant) & talem perſonam, quæ infirmitatibus eorum compateretur & condeſcenderet. Quo facto, aliquos ex ipſis ad imperatricem ultra montes miſerunt, qui ejus animum quibuſdam veriſimilibus figmentis allicerent, & ſibi propitium facerent. Venientes autem ad eam, ſuggeſſerunt quod filius ejus ita in honorem patriciatus deberet ſuccedere, ſicut in regia dignitate. Præterea impudenter aſſerebant quod Nicolaus papa ſtatuerat decretis ſuis, quod nullus deinceps haberetur Romanus epiſcopus, niſi prius a cardinalibus eligeretur, cui poſtea accederet conſenſus regis. *Hæc de legatione ad Henricum.*

Quæ autem probroſa in eadem pſeudoſynodo facta ſint, in illa diſputatione habita inter regium advocatum & Romanæ eccleſiæ defenſorem, autore Petro Damiani, a nobis ſuo loco inferius recitanda, hæc deſcripta leguntur: Defenſor Romanæ eccleſiæ dixit: Ecce compellis me vulgato ſermone depromere, quod ob imperialis palatii reverentiam decreveram ſilentio præterire. Sed juxta veſtrę ſcilicet exactionis inſtantiam, jam proferatur in medium opus egregium veſtrum, ſæculis omnibus inauditum. Rectores enim aulæ regiæ, cum nonnullis Teutonici regni ſanctis (ut ita loquar) epiſcopis conſpirantes, contra Romanam eccleſiam concilium collegiſtis, qui papam, *Nicolaum videlicet*, quaſi per ſynodalem ſententiam condemnaſtis, & omnia quæ ab eo fuerant ſtatuta, caſſare incredibili prorſus audacia præſumpſiſtis. In quo nimirum, non dicam judicio, ſed præjudicio, idipſum quoque privilegium, quod regi prædictus papa contulerat, ſi dicere liceat, vacuaſtis. Nam dum quidquid ille conſtituit, veſtra ſententia decernente, deſtruitur: conſequenter etiam id, quod ab eodem papa regi præſtitum fuerat, aboletur. Sed abſit a nobis, ut propter cujuſlibet hominis inſolentiam rex, qui innocens erat, quantum ad nos, rem ſui juris amittat: & quem, autore Deo, votis omnibus præſtolamur ad imperiale faſtigium, non permittemus ob alienam culpam, regiæ dignitatis incurrere detrimentum. *Hæc de pſeudoſynodi decreto perinfami defenſor Romanæ eccleſiæ.*

ANNO CHRISTI 1061.

Pſeudoſynodi infame decretum.

ANNO CHRISTI 1062.

CONCILIVM OSBORIENSE, autoritate ſancti Annonis Colonienſis archiepiſcopi congregatum, quo in præſentia regis, poſt habitam diſputationem, quæ infra ſcribitur, Cadalous pſeudopapa omnium acclamatione eſt condemnatus, & Alexandri legitime facta electio eſt confirmata, anno domini MLXII. ipſo feſto ſanctorum Simonis & Iudæ.

Diſceptatio ſynodalis inter regis advocatum & Romanæ eccleſiæ defenſorem.

IPSO exordio Petrus Damiani, ejuſdem operis autor, compellans impium Cadaloum antipapam, poſt alia, quæ in eum dixerat, hæc habet: Sed ad hæc gloriaris, & jactas: rex me & imperatrix mater elegit: ad hunc apicem me regia celſitudo provexit. Sed cum hinc aula regia ſuum tueatur electum, illinc Romana eccleſia proprium defendat antiſtitem jam in ſolio conſtitutum: dignum eſt ut ſanctorum atque prudentium ſacerdotum multitudo conveniat, & hanc quæſtionem ventilans ſub canonici juris autoritate diſcernat. Quoniam & in proximo, ut ſperamus, fiet hic Oſborienſe concilium, hic jam ejuſdem concilii conſtituamus velut in quadam tabella picturæ præludium. Iuxta juſſionem ergo Danielis, patrum throni ſint poſiti, judicium ſedeat, libri aperiantur, & ſolutionis indiga quæſtio in medium deducatur. Hic itaque Romanæ defenſor eccleſiæ, ſuas allegationes inferat: illic advocatus regius proprię partis argumenta depromat. Taceat Parma cum ſuo hæreſiarcha: advocatio tantum regia, & Romana invicem colloquatur eccleſia. Sanctorum vero ſacerdotum erecti ſint animi, ut & quæ utrinque dicenda ſunt conferant, & perorata cauſa judicialiter ſententię calculum ponant. Ago igitur, defenſor apoſtolicæ ſedis incipiat: deinde regius advocatus, quę ſibi videbuntur oſtendat.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Cauſa Romanæ eccleſiæ qualis.

Cum beatitudo veſtra, venerabiles patres, ſuper apoſtolicę ſedis negotio diſputat, ad cunctas eccleſias pertinere, quod verſatur in manibus, non ignorat. Hac enim ſtante, reliquę ſtant: ſin autem hæc, quę omnium fundamentum eſt & baſis, obruitur, cæterarum quoque ſtatus neceſſe eſt collabatur. Omnis autem ſive patriarchatus

cujuſlibet apicem, ſive metropoleon primatus, aut A epiſcopatuum cathedras, vel eccleſiarum cujuſcumque ordinis dignitates, ſive rex, ſive imperator, ſive cujuſlibet conditionis homo purus inſtituit, &, prout voluntas aut facultas tulit, ſpiritualium prærogativarum jura præfixit: Romanam autem eccleſiam ſolus ille fundavit, & ſupra petram fidei mox naſcentis erexit, qui beato vitæ æternæ clavigero terreni ſimiliter & cæleſtis imperii jura commiſit. Non ergo quælibet terrena ſententia, ſed illud Verbum, per quod conſtructum eſt cælum & terra, per quod denique omnia condita ſunt elementa, Romanam fundavit eccleſiam. Illius certe privilegio fungitur, illius autoritate fulcitur. Vnde non dubium, quia quiſquis cuilibet eccleſiæ jus ſuum detrahit, injuſtitiam facit: B qui autem Romanæ eccleſiæ privilegium, ab ipſo ſummo omnium eccleſiarum capite traditum auferre conatur, hic procul dubio in hæreſim labitur: & cum ille notatur injuſtus; hic eſt dicendus hæreticus: fidem quippe violat, qui adverſus illam agit quæ mater eſt fidei; & ille contumax invenitur, qui eam cunctis eccleſiis prætuliſſe cognoſcitur. Cum hoc igitur veſtra ſanctitas indubitanter agnoſcat, vos, qui non quilibet, ſed nobiliores & egregii eſtis filii Romanæ eccleſiæ: pietatis viſcera circa matrem veſtram compatientes oſtendite, & utrum deſtrui debear, ſibimet eligendo pontificem, judicate. Mirum quippe eſt, ſi, quod C minoribus eccleſiis canonicus vigor attribuit, illi ſoli, quæ caput eſt omnium, non permiſit.

Regius advocatus.

Prolixa declamatio dedit attentionem, benevolentiam, atque docilitatem, & hoc potius juxta conſuetudinem fori judicialis, quam ſecundum regulam concilii ſynodalis: ubi ſcilicet non magnopere curare debemus elucubratæ locutionis urbanitatem, ſed vivæ ſententiæ potius puritatem. Ad querelam ergo coram ſanctis ſacerdotibus deponendam ſufficiat nobis dicere, quoniam inthronizaſtis papam ſine conſenſu domini noſtri regis, ad injuriam ſcilicet atque contemptum regiæ majeſtatis.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Ordinationem papæ factam diffiteri nec poſſumus, nec debemus; regis autem injuriam modis D omnibus propulſamus. Sed videamus primo, ſi placet, utrum papa ſine rege potuerit fieri, & ſic poſtmodum de regis diſputemus injuria.

Regius advocatus.

Per te liquido novimus, quia illi debent pontificem, cum ordinatur, eligere, quos ſibi, poſtquam ordinatus fuerit, canonica decrevit autoritas obedire: papæ vero, quia univerſalis eſt pontifex, non modo Romanus populus, ſed Romanus imperator, qui caput eſt populi, obedientiam debet: cenſendumne ergo eſt ut papam ſine capite ſuo populus eligat, & ei quem non elegit imperator obediat? Conſtat ergo quod, niſi Romani regis aſſenſus acceſſerit, Romani pontificis electio E non erit perfecta.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Perhibendum eſt itaque juxta veſtræ diſputationis articulum, quod neque Stephanus, nec Sixtus, neque Cornelius, non denique Clemens, non Silveſter, non ipſe beatus Petrus, papali nomine digni ſunt, qui ab imperatoribus eorumdem tempore electi non ſunt.

Regius advocatus.

Gentiles reges non ſunt adhibendi ad hujus, de qua loquimur, electionis exemplum: qui, quoniam ignorabant fidem Chriſtianam, Chriſtianorum non poterant ordinare pontificem. Cæterum Chriſtiani principes, ſemper Romanos elegere pontifices.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Qui mentitur in communi colloquio, mendax dicitur: qui autem in præſentia venerabilium ſacerdotum falſa protulerit, ſacrilegii procul dubio crimen incurrit. Dixiſti Chriſtianos principes, Romanos ſemper elegiſſe pontifices: percurre mecum eccleſiaſticæ antiquitatis hiſtorias, Romanorum præſulum catalogum ſtudioſe diſquire: & cum perpaucis inveneris in electione ſua regium acceſſiſſe conſenſum, confitere te perſpicuum protuliſſe mendacium. Quis enim rex Antonii filium Damaſum Hiſpanienſem? quis Innocentium Innocentii filium Albanenſem? quis denique Zoſimum Græcum Abramii filium elegit? Quis præterea Leonem Quintiani filium de Tuſcia? quis Hilarium Criſpini filium de Sardinia? quis Cæleſtinum Priſci Romani civis filium? quis Bonifacium, quis Anaſtaſium, æque Romanos? Denique multos attexerem, niſi faſtidium generarem. Sed ne me putes, non habentem copiam, ab eorum enumeratione deficere: quis imperatorum, elegit Simplicium Tiburtinum? quis Felicem natione Romanum? quis Gelaſium Afrum Valerii filium? quis Symmachum Sardiniæ provinciæ, filium Fortunati? quis Hormiſdam filium Iuſti natione Campanum? Ioannem origine Tuſcum, Felicem natione Samnitem, Bonifacium Gibaldi filium, Mercurium Projecti, Agapitum Gordiani, natura Romanos?

Quis enim regum, electioni cujuſlibet iſtorum ſuum legitur adhibuiſſe conſenſum? Cum eorum temporibus Romanæ reipublicæ Chriſtiani principes præfuiſſe legantur, id eſt Valentinianus ſenior, Valens frater ejus, qui occiſus eſt in pugna Gothica prope Hadrianopolim, Gratianus, qui a Maximo tyranno peremptus eſt, Valentinianus junior, qui necatus eſt a comite ſuo Viennæ, deinde Arcadius, Honorius, Theodoſius, Ioannes ille qui apud Ravennam occiſus eſt, Valentinianus tertius, qui in campo Martio eſt peremptus, Martianus, Leo, Majoranus, Severus, Anthemius, Olybrius, Glycerius, Zeno, Nepos ille qui in villa ſua occiſus eſt juxta Salonas, Auguſtulus, Anaſtaſius, Iuſtinus, & cæteri Romani imperatores: quos evitandi laciniosi ſtyli cauſa prætereo. Da mihi ergo eorum, quos enumeravimus, aliquem, vel præſulem requirentem, vel principem aſſenſum in electione præbentem: & ego do manum, ac te perhibeo laureandum: alioquin ſi dare non poteris, in hoc te convictum per omnia perneceſſe eſt fatearis. Quod autem beato Gregorio legitur adhibuiſſe Mauricius imperator aſſenſum, & perpauci alii principes aliis promovendis: hoc dictavit perturbatio temporum, & tempeſtas horrenda bellorum.

Regius advocatus.

Si mentiri eſt contra mentem loqui, temerarium eſt me mendacii tam procaciter argui, qui non utique falſum, ſed verum me dixiſſe putavi: tamen aſſentior, & in hoc ſuperatum me eſſe non abnuo.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Vt autem idipſum adhuc manifeſtius pateat, & te ſuper hac dimicandi materia perdidiſſe, tibimetipſi clarius innoteſcat: lege Conſtantini imperatoris edictum, ubi ſedis apoſtolicæ conſtituit ſuper omnes in orbe terrarum eccleſias principatum. Nam poſtquam ſupra corpus beati Petri baſilicam fundator erexit, poſtquam patriarchium Lateranenſe

Edictum Conſtantini.

ANNO CHRISTI 1062.

tanenſe in beati Salvatoris honore conſtruxit, mox per imperialis reſcripti ſeriem, Romanæ eccleſiæ conſtituit dignitatem. Vbi nimirum beato Silveſtru * ſuiſque ſucceſſoribus obtulit, ut regali more, & aurea corona * plectatur in capite, & cæteras regii cultus inſulas uſurparent. Verum beatus Silveſter ornamenta, quæ ſacerdotali congruere judicabat officio, in proprios uſus aſſumpſit; coronam vero, vel cætera, quæ magis ambitioſa quam myſtica videbantur, omiſit. Cui etiam Conſtantinus Lateranenſe palatium, quod eatenus aola regalis extiterat, perpetuo jure conceſſit; regnum Italiæ judicandum tradidit. Nam & ipſius regis hæc verba ſunt: Vnde, inquit, congruum inſpeximus, noſtrum imperium & regni poteſtatem orientalibus transferri & tranſmutari regionibus, & in Byzantia provincia in optimo loco nomini noſtro civitatem ædificari, & noſtrum illic conſtitui imperium. Quoniam ubi principatus ſacerdotum, & Chriſtianæ religionis caput ab imperatore cæleſti conſtitutum eſt, juſtum non eſt, ut illic imperator terrenus habeat poteſtatem.

* forte ejuſque.

Audiſti quia terrenus imperator non habet in Romana eccleſia poteſtatem: quomodo ergo ſine illius arbitrio, qui poteſtatem ibi non habet, non licet eligi ſacerdotem? Ipſe vero Conſtantinopolim velut in ſecunda Roma perpetuo regnaturus abſceſſit. Longe vero poſt Theodoſius imperator beati Pauli baſilicam cœpit: quo defuncto filius ejus Honorius eamdem baſilicam ad calcem uſque perduxit. Hi quoque Romanæ eccleſiæ privilegium nihilo minus firmarunt. Quomodo ergo prærogativam ſibi in Romani pontificis electione relinquerent, qui Romanam eccleſiam nequaquam ſibi ſtuduerunt ſubdere, ſed præferre; non præcipere, ſed parere; non præcellere, ſed ſubeſſe?

Regius advocatus.

Aſſentior plane, & ratum duco quod loqueris. Sed eſto quod nunc regia celſitudo ex antiquorum conſuetudine principum hoc ſibimet allegare non poſſit: verumtamen tu hoc negare non potes, quod pater domini mei regis piæ memoriæ Henricus imperator, factus eſt patricius Romanorum, a quibus accepit in electione ſuper ordinando pontifice principatum. Huc accedit quod præſtantius eſt, quod Nicolaus papa hoc domino meo regi privilegium, quod ex paterno jam jure ſuſceperat, præbuit, & per ſynodalis inſuper decreti paginam confirmavit. Cum ergo privatus quiſque a ſuo decidere jure non debeat, donec ventilato negotio judicialis in eum ſententia promulgetur: quo pacto majeſtas regia prærogativam hanc ſuæ dignitatis amiſit, quam & ex apoſtolicæ ſedis liberalitate percepit, & ex paterno imperialis faſtigii jure ſuſcepit? Quo, inquam, modo in Romana eccleſia dignitatis adeptæ locum ſine judicio perdidit, qui Romanam eccleſiam non offendit?

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Privilegium invictiſſimo regi noſtro, ipſi quoque defendimus, & ut ſuperplenum illibatumque poſſideat optamus. Porro autem Romana eccleſia multo nobilius atque ſublimius, quam mater carnis, mater eſt regis. Illa ſiquidem peperit, ut per ejus traducem revertatur in pulverem; iſta genuit, ut Chriſti ſine fine regnantis efficiat coheredem. Et cuncti liquido novimus, quia rex, licet egregiæ indolis, tamen adhuc puer eſt. Quid ergo mali fecit Romana eccleſia, ſi filio ſuo, cum adhuc impubes eſſet, cum adhuc tutela egeret, ipſa tutoria officium ſubiit, & jus quod illi competebat implevit? Quis neſcit quia ſacerdotem eligere puer ignorat? Sæpe mater judicis tribunal irrumpit, teſtes adſciſcit, notarios convocat, ſicque per adſtipulationes & rata, & inſuper apicum monumenta, omnia bonorum ſuorum filio jura delegat. Interim tamen, uſque dum ille ad juvenilis ætatis incrementum perveniat, & rationis capax fiat, illa cuncta diſpenſat, omnia ordinat: ſicque quod jam alieni juris eſt patrimonium, ad propriæ diſponit proviſionis arbitrium. Numquid ob hoc dicenda eſt mulier illa filio ſuo conceſſa ſubtrahere? immo verius perhibetur, ut puto, pietatis ſtudio deſervire. Quia quæ rudis adhuc filius dilapidare ac prodigere poterat, hæc illa ſibimet apte diſpoſita, caute retenta, & rationabiliter ordinata conſervat. Carnalis ergo mater adjuvat filium in rebus terrenis: & mater eccleſia filio ſuo regi præbere non debet auxilium in ſpiritualibus donis? Obmuteſcat ergo plectenda verſutia, quæ ſcilicet hoc damnat quod prædicare debuerat; illi crimen imponere nititur, quæ pro beneficiis gloriam promeretur. Huc accedit, quia nonnumquam ob varietatem temporum ſæpe mutandus eſt ordo cauſarum. Tunc enim, * quoniam pontificem ſibi Romana percepit eccleſia, tantæ ſimultatis fomes in * ſeditionis cives accenderat, tantus livor & odium tumultuantis populi corda turbaverat: ut de tam longinquis terrarum ſpatiis nequaquam regiæ clementiæ præſtolari poſſemus oraculum. Niſi enim quantocius ordinaretur antiſtes, pernicioſus in populo gladius mutuis vulneribus deſæviret, & non parva Romanorum civium ſtrages fieret.

* f. quando
* for. ſeditiones

Regius advocatus.

Obtende quod vis, argumentare quod placet: dummodo conſtet quia nullatenus debuit immutari quod papa conceſſit, quod decretu conſtituit, quod ſcriptione firmavit.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Quid mirum ſi hominis carnis adhuc fragilitate circumdati ſtatuta mutentur, quoniam omnipotens Deus, qui videlicet omnia quæ futura ſunt novit, ea quoque, quæ a ſemetipſo conſtituuntur, immutat? Nam ex eo quod promittit, aliquando aliquid minuit, vel etiam totum ſubtrahit, aliquando mala minatur, & non infligit.

Regius advocatus.

Ea quæ propoſuiſti ſcripta declarentur exemplis. Quid eſt ergo quod Deus umquam promiſit, & minuit?

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Si non excidit, reminiſci potes quod dixit Dominus ad Noe: *Non permanebit ſpiritus meus in homine in æternum, quia caro eſt; eruntque dies illius centum viginti annorum.* Sed cum ſcriptura commemorat quingentorum tunc annorum extitiſſe Noe, quando hæc ſibi Dominus loquebatur, ſexcentorum tunc jam eſſe, cum cataclyſmus erupit: liquido patet, viginti annos de præſcripti numeri ſpatio fuiſſe ſubtractos: vitæque ſpatium, quod humano generi Deus promiſit, imminuit, quia perverſitatis eorum reatus excrevit. Inde quoque per os patriarchæ Iacob promiſit Spiritus ſanctus, dicens: *Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de femore ejus, donec veniat, qui mittendus eſt.* Et tamen nec temporibus Iudicum legimus viros de tribu Iuda ſemper ſuper Iſrael tenuiſſe ducatum, nec reges ex eadem tribu principatum tenuiſſe uſque ad Chriſti reperiuntur adventum. Conſtat ergo, quia Deus omnipotens ſæpe quod homini promiſit, imminuit,

Geneſ. 6.

Ibid. 49.

ANNO CHRISTI 1062.

nuit, quoniam homo quod Deo debuerat non implevit. A

Regius advocatus.

Doce & ubi Deus promittit bonum aliquod, & efficaciter non implevit.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Recordare quid dixit dominus ad Ioſiam regem
4 Reg. 22. Iuda: *Pro eo*, inquit, *quod audiſti verba voluminis, & perterritum eſt cor tuum, & humiliatus es coram domino, auditis ſermonibus contra locum iſtum, & habitatores ejus, & ſcidiſti veſtimenta tua, & fleviſti coram me: idcirco colligam te ad patres tuos, & colligeris ad ſepulcrum tuum in pace.* Et tamen paulo
4. Reg. 23. poſt ſcriptura dicit: *In diebus ejus aſcendit Pharao* * *Necho rex Ægypti contra regem Aſſyriorum ad flumen Euphratem, & abiit Ioſias in occurſum ejus, & occiſus eſt in* * *Magedo, cum vidiſſet eum.* B

* Nechao. * Mageddo

Ad Sedeciam quoque regem Iuda per Ieremiam
Ierem. 34. dicitur: *Audi verbum domini, Sedecia rex Iuda. Hæc dicit dominus ad te: Non morieris in gladio, ſed in pace morieris, & ſecundum combuſtionem patrum tuorum regum priorum, qui fuerunt ante te, ſic comburent te: & væ domine, plangent te, quia verbum hoc ego locutus ſum, dicit dominus.* Quod nimirum quomodo potuit fieri, qui ſeriem ſcrutatatur hiſtoriæ nunquam poterit invenire. Nam poſtquam a rege Babylonis ſemel eſt captus, Babyloniamque tranſlatus, numquam legitur ulterius ab ejus vinculis abſolutus. Iuſto ergo judicio ſubtrahit Deus nonnumquam homini bona quæ promiſit: cum rebellis homo, illius ſervare mandata contemnit. C

Regius advocatus.

Proſequere etiam, quomodo Deus quod minatus eſt non infligit.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Nemo, qui limen eccleſiæ terit, ignorat quia Ionas ad Niniven a domino miſſus exclamavit, di-
Jon. 3. cens: *Adhuc quadraginta dies, & Ninive ſubvertetur.* Sed quia civitas illa ad Deum toto eſt corde converſa, nequaquam, juxta minacem domini ſententiam, excidii eſt everſione deleta. Cum ergo Deus omnipotens non modo verax, ſed & ipſa ſit veritas, inviolato conſilii ſui manente propoſito, exterioris judicii ſui ſæpe variat ordinem, juxta humani ſive probi ſive improbi meriti qualitatem, quatenus & a pravitate correctus, quod Deus juſte minatur evadat; & prolapſus in culpam, nullatenus quæ pollicetur bona percipiat. D
Ierem. 26. Hinc eſt quod per Ieremiam dicit: *Bonas facite vias veſtras, & ſtudia veſtra, & audite vocem domini Dei veſtri: & pœnitebit dominum mali quod locutus eſt adverſum vos.* Hinc eſt quod ad Eli quo-
1. Reg. 2. que per virum Dei dominus ait: *Loquens locutus ſum, ut domus tua, & domus patris tui, miniſtraret in conſpectu meo uſque in ſempiternum. Nunc autem, dicit dominus: Abſit hoc a me: ſed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum; qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.* E

Regius advocatus.

Recte plane cuncta * propoſueras, perſpicuis roboraſti teſtimoniis ſcripturarum. Attamen ad ſuperiora pauliſper revertere, & juxta tuæ ſponſionis elogium de domini mei regis injuria rationem redde.

* forte quæ propoſueras.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Glorioſo regi in eligendo pontificem abſit ut nos intulerimus injuriam, cum ad hoc nos, ſicut ſuperius dictum eſt, neceſſitas impulerit, non rapina. Ad hoc, inquam, nos invitos traxit imminens periculum civilis belli, non lædendi vel minuendi hujuſmodi imperii.

Regius advocatus.

Civile bellum objicis: imminens periculum in tuæ allegationis defenſione prætendis: dicatur etiã, ſi placet, quod ſi cælum rueret, terra * ſubcicinium pateretur: perge adhuc addens, quod pontus areſceret, terram diluvium inundaret. Quid mihi omnia hæc, dum conſtet, quia quidquid accideret, nullo modo ſancti papæ ſententiam debuiſti infringere, nulla ratione ſynodalis decreti myſterium licuit violare? ſicut enim ſcriptura perhibet, melius eſt ut oriatur ſcandalum, quam ut veritas relinquatur. Nam ſi hoc bellum timuiſſent beati martyres, * fierent procul dubio ſanctæ militiæ deſertores.

* excidium

* facti fuiſſent.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Non ignoras quod inter omnes ſanctos martyres Petrus & Paulus in apoſtolici ſenatus culmine poſſident principatum.

Regius advocatus.

Hoc ſicut negare ſacrilegium eſt, ita etiam affirmare ſuperfluum.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Eorum ſunt nobis tenenda veſtigia, eorum forma juris eſt actibus imprimenda, ſub eorum magiſtra debemus vivere diſciplina.

Regius advocatus.

Hoc utique clarum eſt, perſpicuum eſt: ſed quid a te portenti, quid præſtigii, ſub hoc funiculo inductionis alatur, ignoro.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Tolle præſtigium, intellige veritatem. Times me, tamquam tibi tendiculas ſubſtruentem. Audi Paulum de capite ſuo Petro veraciter perhibentem: *Petrus, antequam venirent quidam a Iacobo, cum gentilibus edebat: cum autem veniſſent, ſubtrahebat & ſegregabat ſe, timens eos qui ex circumciſione erant.* Galat. 2. Cernimus ergo Petrum non rigidum, ſed diſcretum: timebat enim Iudæos, ne per occaſionem gentium a fide recederent Chriſtianorum: & ne perderet gregem creditum, boni paſtoris eſt imitatus exemplum. Factus eſt enim Iudæis tamquam Iudæus, ut Iudæos lucrifaceret: ſicut Chriſtus apparuit in forma carnis peccati, ut a peccatis hominem liberaret. Et cum legem Moyſi non ambigeret abolendam, conſulens tamen adhuc rudibus & infirmis fratribus, tenuit ad tempus umbram legis, ut eos quoque proveheret ad perfecte noſcendam plenitudinem veritatis. In hoc ergo beatus Petrus diſcretionis nobis regulam dedit, quatenus aliquando, ubi tamen non plurimum noceat, declinemus aliquantulum a tramite rectitudinis, ut conſulere valeamus infirmis.

Regius advocatus.

Qui dicis quod Petrus aliquando legem Iudaicam tenuit, cur non dicis quod in eadem epiſtola legitur, nimirum quia Paulus in facie eum reprehendit? *In faciem*, inquit, *ei reſtiti, quia reprehenſibilis erat.* Eique dixit: *Si tu, cum ſis Iudæus, gentiliter, & non Iudaice vivis, quomodo cogis gentes judaizare?* Cum ergo illud præmiſiſti, iſtud quare ſilentio ſuppreſſiſti?

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Quod Petrus egit compaſſione miſericordiæ, hoc Paulus arguit pro magiſterio diſciplinæ. Ille quod fecit diſpenſative, ut infirmis tolleret ſcandalum: hoc iſte corripuit, ne indiſcretus quilibet paſſim adduceret in exemplum. In Petro diſcamus, ut periculo..... imminente diſcreti Pauli ſermonibus inſtruamur, ut ſanis rebus vita noſtra mere deſerviat rectitudini.

Regius

ANNO CHRISTI 1062.

Regius advocatus.

Laudo quidem redditam rationem : ſed cum duorum apoſtolorum propoſueris magiſterium, mirum * cur, prætermiſſo Paulo, ſolum Petrum adduxeris in exemplum.

* cur

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Noli, frater, pueriliter currere, immo noli volare, ſed perge : pro gravitate quippe negotii prolatio eſt quoque moderanda ſermonis. Audi etiam conſequenter & Paulum diſcretionis aureæ lineam noſtris oculis opponentem, ejuſdemque diſpenſative compaſſionis autorem. Sicut enim apoſtolicorum Actuum teſtatur hiſtoria, perambulabat Paulus Syriam & Ciliciam, confirmans eccleſias, pervenitque in Derben, & Lyſtram : & ecce diſcipulus quidam erat nomine Timotheus, filius mulieris viduæ fidelis : pater autem gentilis. Hunc ergo, ut ad compendium veniamus, apoſtolus circumcidit, quoniam Iudæos, immo Iudæis, qui in illis erant regionibus, timuit. *Act. 16.*

Cur itaque circumcidit fidelem hominem, non Iudæum, qui videlicet incircumciſus erat, & natione gentilis? niſi ut diſcretionis ſtudio deſerviret, ne Iudæi fideles in ſcandalum corruentes, a fide recederent. *Act. 18.* Hoc etiam nunc ad memoriam redit, quoniam aliquando juxta morem Nazaræorum comam ex voto nutrivit, & poſtquam navigaſſet in Syriam, in Cenchris poſitus, caput, juxta legis mandata, totondit. Refert adhuc Lucas ſacræ ſcriptor hiſtoriæ: *Act. 21.* *Cum veniſſemus*, inquit, *Hieroſolymam, libenter ſuſceperunt nos fratres*: & ſequenti die Iacobus & omnes ſeniores, qui cum eo erant, euangelio illius comprobato, dixerunt ei : *Vides frater, quot millia ſunt in Iudæis, qui crediderunt in Chriſto, & omnes æmulatores ſunt legis. Audierunt autem de te, quod diſceſſionem doceas a Moyſe eorum qui per gentes ſunt Iudæorum, dicens non debere eos circumcidere filios ſuos, nec ſecundum conſuetudinem ingredi. Quid ergo eſt? utique oportet convenire multitudinem; audient enim te ſuperveniſſe. Hoc ergo fac quod tibi dicimus. Sunt nobis quatuor viri votum habentes ſuper ſe: his aſſumptis ſanctifica te cum ipſis, & impende in illis, ut radant capita: & ſcient omnes, quia quæ de te audierunt, falſa ſunt, ſed ambulas & ipſe cuſtodiens legem. Tunc Paulus aſſumptis viris, poſteriori die purificatus cum illis intravit in templum, annuntians expletionem dierum purificationis, donec offerretur pro unoquoque eorum oblatio.*

Cur itaque Paulus juxta ceremonias Iudæorum caput raſit, nudipedalia exercuit, ſacrificia obtulit, & legem deſtruens, legis præcepta ſervavit? cur, inquam, hæc omnia, niſi ut his qui ex Iudæis fideles extiterant ſcandalum tolleretur? formam ſuſcepit ægritudinis, ut morbos auferret ægrotis: ſervavit ceremonias legis, de quibus tamen in epiſtola dicit : *Philip. 3.* *Quæ mihi fuerunt lucra, facta ſunt detrimenta* : & propter Chriſtum arbitror velut ſtercora : circumcidit hominem, & tamen hoc terribiliter clamat: *Galat. 5.* *Dico*, inquit, *vobis, quia ſi circumcidamur, Chriſtus nihil nobis proderit.* Quod, quæſo, majus peccatum eſſe poterit, quam Chriſtum perdere, Chriſtianæ religionis regulam violare, Iudaicæ legis ritus inducere, novam euangelii gratiam impugnare? & tamen hæc apoſtolus Paulus in ſuperficie feciſſe conſpicitur, ne in ipſis novæ fidei rudimentis mentes adhuc teneræ ſcandala paterentur. Quantum namque ex exterioribus cernitur, Cerinthus & Ebion nil pene pejus inveniuntur egiſſe quam Paulus : qui nimirum in Chriſtum credentes, propter hoc ſolum a patribus anathematizati ſunt, quia legis ceremonias evange-

A lio Chriſti miſcuerunt, & ſic nova confeſſi ſunt, ut vetera non mutarent. Sed ecce cum dicitur, quoniam Iacobus, & omnes ſeniores hoc Paulo conſilium dederunt: omnes ergo diſcipuli, quod Paulus fecit, pariter fecerunt: unumque ſcilicet habent in hoc meritum, & qui fecit, & qui faciendi dedere conſilium.

ANNO CHRISTI 1062.

Si ergo ipſi principes mundi, quorum legibus parent non modo regna terrarum, ſed ipſa etiam celſitudo cælorum, non dubitavere pro paucis qui tunc erant hominibus, in tam periculoſo negotio condeſcendere: cur nobis utique parvulis, & infra eorum veſtigia longe jacentibus, non licuit innumerabili Romanæ urbis multitudini ſubvenire? B Sed quid apoſtolos loquimur ſcandalum caviſſe debilium, & noviter converſorum : cum & ipſe illorum magiſter & dominus, cujus nimirum omnia ſæcula ſubſternuntur imperio, ad noſtræ imitationis exemplum, ſcandalum præcaverit Iudæorum? *Simon*, inquit, *reges terræ a quibus accipiunt tributum? a filiis ſuis, an ab alienis?* *Matth. 17.* quo reſpondente, *Ab alienis* : Ieſus ſubjungit : *Ergo liberi ſunt filii. Vt autem non ſcandalizemus eos, vade ad mare, & mitte hamum : & eum piſcem, qui prius aſcenderit, tolle, & aperto ore ejus invenies ſtaterem : illum ſumens, da eis pro me & te.* Ad molliendum ergo rigorem rectitudinis, ad tuendam virtutem diſcretionis, ſi tibi Petrus non ſufficit ad exemplum, junge & Paulum. Quod ſi procaci C contumaciæ nequeunt uterque ſufficere : pudeat te ultra Ieſum per dicacitatis ineptiam proſilire. *Finis enim legis Chriſtus ad juſtitiam omni credenti.* *Rom. 10.*

Regius advocatus.

Diſcretionis virtutem tot ſcripturarum teſtimoniis approbatam improbare non poſſumus : ſed abſit ut ulla virtus ſit tam ſublimis, tamve præcipua, cujus tuendæ ſtudio in anathematis barathrum corruere debeamus. Nam cum omne, quod nobis ex divina lege præcipitur, ad hoc procul dubio tendat, ut nos creatori noſtro ſocietate æterna conjungat: ſi nos ab eo, quod abſit, per maledictionis ſententiam contingat abſcedere : quæ diſcretio, quæ, ſicut dicitur, pia compaſſio, tam incomparabile damnum nobis poterit compenſare? D Sane ſi propter hoc ſolum virtus appetitur, ut omnipotentis Dei ſocietas acquiratur : qualis jam illa virtus eſſet, quæ nos ad divini contubernii ſocietate repellat?

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Hæc cur proſequaris, quia nobis occulta ſunt, evidenter expone.

Regius advocatus.

Synodalis enim decreti pagina, quam cum concilii totius aſſenſu beatus Nicolaus papa conſtituit, cui quippe manus articulum indidit, quam tot epiſcoporum venerandus celebriſque conventus ſubſcriptione firmavit, anathematis vinculo juxta morem carere non potuit. E Vnde vos pro compaſſione, vel condeſcenſione, neſcio quam dicitis, furentis populi, nequaquam voſmetipſos deberetis tam inenodabiliter ſententiæ nexibus irretire. Ridiculum quippe eſt, ſic obrutum de voragine marini fluctus eruere : ut ipſe compellatur ereptor undoſis procellarum ſpumantium cumulis ſubſidere.

Defenſor Romanæ defenſor.

Cum hæc inconſultius loqueris, Andabatarum adverſum me more confligis : qui nimirum dum clauſis ſemper oculis pugnant, alios quidem vulnerant, ſed quomodo ſeipſos a vulneribus tueantur, ignorant. Dicis, quia nequaquā debemus in anathe-

ma corruere, etiamſi per hoc valeamus infirmis fratribus ſubvenire. Huc vibraſti gladium, tentaſti vulnus infligere: ſed tibimet ubi clypeum opponeres non vidiſti. Numquid tibi jam de memoria excidit quod ſuperius protuli, quoniam beatus Paulus in epiſtola ſua dicit: *Quia ſi circumcidamur, Chriſtus nihil nobis proderit?* Et tamen quod tam diſtricte prohibuit, ipſe pro caritate fratrum infirmantium, ne ſcandalum paterentur, implevit. Quod enim majus ſive deterius poterit quis anathema ſubire, quam cui negatum eſt Chriſtum pro ſui reatus damnatione prodeſſe? Nam cui Chriſtus non prodeſt, procul dubio anathema eſt: nihilque eſt aliud anathema aliquem fieri, niſi a Chriſti, in quo benedicuntur omnes gentes, ſocietate repelli. Si ergo Paulus hoc anathema pro caritate fratrum ſubire non timuit, immo prorſus evaſit, cum non qualemcumque hominem, ſed Chriſtianum utique diſcipulum circumcidit; tu, quæſo, ubi cordis oculos amiſiſti, qui, quod apoſtolus fecit, non faciendum eſſe reſtaris? ipſe enim dicit: *Quæcumque ſcripta, ſunt ad noſtram doctrinam ſcripta ſunt.*

Galat. 5.

Rom. 15.

Regius advocatus.

Veriſimile eſt, quod ſicut Paulus coapoſtolum ſuum Petrum de judaizandi rediviva uſurpatione corripuit: ita nihilo minus, & in ſemetipſum, poſtquam diſcipulum circumciderat, reprehendat. Nec mihi hoc aliter umquam poterit perſuaderi, niſi fortaſſis in ejus verbis aliquatenus valeat inveniri.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Vt nullus ambiguitatis nævus in tua mente remaneat, ut nulla cor tuum ſuper hoc negotio deinceps caligo confundat, audi quid idem Paulus ad Romanos dicat: *Veritatem dico in Chriſto, non mentior, teſtimonium mihi perhibente conſcientia mea in Spiritu ſancto, quoniam triſtitia eſt mihi magna, & continuus dolor cordi meo: optabam enim ipſe anathema eſſe a Chriſto pro fratribus meis, qui ſunt cognati mei ſecundum carnem, qui ſunt Iſraelitæ.* Ecce Paulus, cum non ſit, ſicut nos, neceſſitate coactus, ſponte ac voluntarie deſiderat anathema eſſe pro fratribus: & tu mihi proponis anathema timendum, ubi me perſpicis & inevitabili prorſus neceſſitate fuiſſe conſtrictum, & caritatis ſtudio, ne tanta fratrum multitudo corrueret, inclinatum. Audi etiam quod Moyſes pro populo Iſraelitico poſtulans dicat: *Obſecro, Domine, peccavit populus iſte peccatum maximum, feceruntque ſibi deos aureos: aut dimitte eis hanc noxam, aut ſi non facias, dele me de libro tuo quem ſcripſiſti.* Quod nimirum pleniter fiet, cum reprobis in judicio dicet: *Ite maledicti in ignem æternum.* Ecce hic Paulus optat anathema pro fratribus fieri: ecce illic Moyſes poſtulat ex Dei libro pro populi, quem ducebat, caritate deleri: & ſola Romana eccleſia, quæ pietatem & caritatem toto terrarum orbe ſpiritualiter & principaliter docet, ex imminentibus vibraris undique gladiis filios ſuos, quos quotidie per ſacri baptiſmatis myſterium generat, liberare non auderet? *Maledictus vir*, ait Saul, *qui comederit panem uſque ad veſperam, donec ulciſcar me de inimicis meis.*

Rom. 4.

Exod. 32.

Matt. 25.

1. Reg. 4.

In hoc, ſicut legitur, anathema Ionathas cecidir: ſed eum ab imminenti mortis ſententia caritas, qua pro populo ſtrenue dimicaverat, liberavit. Vis audire quid etiam de ipſo Ieſu, totius benedictionis autore, idem apoſtolus dicat? *Chriſtus*, inquit, *ut nos liberaret a maledicto legis, factus eſt maledictum.* Si ergo ipſe autor benedictionis æternæ, ut nos a vinculo maledictionis abſolveret, maledictioni non dedignatus eſt ſubjacere: ſi ſancti quique vel novi vel veteris teſtamenti, dum ſui capitis imitantur exemplum, & infirmis ſubvenire fratribus in periculis concupiſcunt, anathematis ſubire ſententiam nullatenus perhorreſcunt: cur uni mihi niteris imputare peccatum, & caritatem ad hoc me induxiſſe non perſpicis, quæ operit multitudinem peccatorum? Quomodo autem me cujuſlibet hominis ſententia ligat, quem caritas ipſa, quæ Deus eſt, liberat? Erubeſcat igitur humani anathematis imputator, cum per caritatis gratiam mecum ſit æternæ benedictionis indultor.

Galat. 3.

Regius advocatus.

Cuicumque in diſputatione certanti veritas ipſa defecerit, ineptum eſt adhuc per ambages atque verſutias pertinaciter niti: ridiculum eſt diutius verbis prolixioribus immorari. De vinculo ſiquidem anathematis, quo te hactenus arbitrabar adſtringi, ita te naviter expediſti: ut nihil de cætero tibi valeat objici, nihil ſuper hoc capitulo rationabiliter poſſit opponi. Verumtamen adhuc video mihi materiam ſupereſſe, quam tibi valeam non ſine cauſa reluctatori objicere. Dicitis quia neceſſitate conſtricti, & velut anguſti temporis brevi ſpatio coarctati, nequaquam potuiſtis in electione pontificis expectate conſenſum regiæ majeſtatis: quod profecto frivolum eſſe, perſpicuum eſt. Conſtat enim tres plus minus menſes interim decurriſſe, ex quo ſanctæ memoriæ papa Nicolaus occubuit, uſque ad Kalendas Octobris, cum iſte ſucceſſit. Videamus ergo ſi per tam moroſam longitudinem, trimeſtris videlicet ſpatii, non potuerit ab aula regia pragmaticæ ſanctionis vobis apocha reportari.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Ecce compellis me vulgato ſermone depromere, quod imperialis palatii reverentia decreveram ſilentio præterire: ſed juxta veſtræ ſcilicet exactionis inſtantiam jam proferatur in medium opus egregium veſtrum, ſæculis omnibus inauditum. Rectores enim aulæ regiæ, cum nonnullis Teutonici regni ſanctis, ut ita loquar, epiſcopis, conſpirantes contra Romanam eccleſiam concilium collegiſtis, quo papam quaſi per ſynodalem ſententiam condemnaſtis, & omnia quæ ab eo fuerunt ſtatuta quaſſare incredibili prorſus audacia præſumpſiſtis. In quo nimirum non dicam judicio, ſed præjudicio, idipſum quoque privilegium, quod regi prædictus papa contulerat, ſi dicere liceat, vacuaſtis. Nam dum, quidquid ille conſtituit, veſtra ſententia decernente deſtruitur: conſequenter etiam id quod ab eo regi præſtitutum fuerat, aboletur. Sed abſit a nobis, ut propter cujuſlibet hominis inſolentiam, rex, qui innocens erat, quantum ad nos, rem ſui juris amittat: & quem, autore Deo, votis omnibus præſtolamur ad imperiale faſtigium, non permittemus, ob alienam culpam, regiæ dignitatis incurrere detrimentum. Sed ut totam inauditæ calamitatis noſtræ percurramus hiſtoriam: Stephanus cardinalis preſbyter apoſtolicæ ſedis, vir videlicet tantæ gravitatis & honeſtatis nitore conſpicuus, tantis denique, ſicut non obſcurum eſt, virtutum floribus inſignitus, cum apoſtolicis * libris ad aulam regiam miſſus, ab aulicis adminiſtratoribus non eſt admiſſus: ſed per quinque fere dies, ad beati Petri & apoſtolicæ ſedis injuriam, pro foribus manſit excluſus.

Stephani cardinalis laudes.

* litteris

Quod ille, utpote vir gravis & patiens, æquanimiter tulit: legati tamen officium, quo fungebatur, implere non potuit. Clauſum itaque ſignatumque

ANNO CHRISTI 1062.

tumque myſterium concilii, cujus erat gerulus, retulit, quia regis eum præſentari conſpectibus, curialium plectenda temeritas non permiſit. In qua nimirum inopinatæ præſumptionis audacia, tanta diſputandi videtur ineſſe materia, ut & Demoſthenis eloquentiam vincat, & copiam Tullianæ facultatis excedat. Unde ſi vellemus injuriam noſtram diſtrictius perſequi, jure poſſemus obtendere, quia vos Romanæ eccleſiæ voſmetipſos dono privaſtis, qui ſcilicet ei præjudicii veſtri gratis contumeliam intuliſtis. Ille quippe fœdus amicitiæ violat, qui gratis amicum per offenſionis moleſtiam pulſat. Nam & Dominus Iudæis per Ieremiam ait: *Ecce feriam*
Ierem. 31. *domui Iſrael & domui Iuda fœdus novum, non ſe-* B *cundum pactum quod pepigi cum patribus eorum, pactum quod irritum fecerunt.* Ille ergo irritum reddit beneficii pactum, qui prior violat amicitiæ ſacramentum. Verumtamen Romana eccleſia non vult exaggerare quod pertulit, ſed perſeverare cupit in munere, quod regio culmini liberaliter prorogavit.

Regius advocatus.

Quod domino noſtro regi reverenter adſcribis innocentiam, digne facis: quod autem adminiſtratoribus aulæ publicæ devolvis e diverſo calumniam, videtur injuſtum. Quidquid enim circa vos in hujuſmodi caſibus actum eſt, ad hoc nos regiæ munus impulit, imperiale præceptum, non propriæ C libertatis arbitrium.

Defenſor Romana eccleſia.

Ego tibi ſecundum cordis tui duritiam reſpondebo: dico enim quod Dei omnipotentis obtemperare ſermonibus aliquando peccatum eſt.

Regius advocatus.

Ad hoc quod aſſeris, mens humana concutitur, & Chriſtianæ pietatis ferre non valet auditus.

Defenſor Romana eccleſia.

Quia hoc tantopere miraris, illud etiam conſequenter adjicio, quia propter hoc quod Deo quidam promptus obedivit, funditus periit: alius ob id quod obtemperare contempſit, ad cumulum gratiæ plenioris aſcendit.

Regius advocatus.

Incredibile eſt valde quod dicis: verumtamen ſi vales exemplis approbare quod loqueris, dic quis umquam obedivit, ac propterea periit?

Defenſor Romana eccleſia.

Non te latet quod Iudæ Iſcarioti, qui jam accepto conſilio eum traditurus erat, ait Dominus,
Ioan. 13. *Quod facis, fac citius.* Poſtmodum quoque, cum ad ejus oſculum accedere præſumpſiſſet, adjicit: *Amice, ad quid veniſti?* ſubauditur, perfice. Sed quia miſer his ſermonibus efficaciter obedivit, irrevocabiliter periit.

Regius advocatus.

Hujus propoſitionis ratione reddita, redde conſequenter alterius: quis ſcilicet Dei omnipotentis obedientiam ſprevit, & propter hoc copioſiorem gratiam meruit?

Defenſor Romana eccleſia.

Si placet, hoc in memoriam revoca, quod Dominus ad Ieremiam dixit: *Vade ad domum Recha-*
Ierem. 35. *bitarum, & loquere eis, & introduces eos in domum Domini, in unam exedram theſaurorum, & dabis eis bibere vinum.* Et paulo poſt propheta ſubjungit: *Et poſui coram filiis Rechabitarum ſcyphos plenos vino, & calices. & dixi ad eos: Bibite vinum. Qui responderunt: Non bibemus vinum, quia Ionadab pater noſter præcepit nobis, dicens: Non bibetis vinum vos & filii veſtri uſque in ſempiternum.* Unde poſtmodum Ieremias ait eis: *Hæc dicit Dominus*

A *Deus exercituum: Non deficiet vir de ſtirpe Ionadab filii Rechab, ſtans in conſpectu meo cunctis diebus.* At ecce ille male obediens, perfunctus obedientiæ munere, cucurrit ad laqueum: iſti feliciter inobedientes, perpetuum ſui conditoris meruere conſpectum. Hoc etiam ad hoc valet quod ſuperius dictum eſt, quia cum papam ſine conſenſu regis eligimus, non debetis quod extrinſecus actum eſt dijudicare, ſed potius quo animo & qua intentione ſit factum, diligenter attendere.

Regius advocatus.

Hæc argumenta nobis domeſtica ſunt, & numquam deficiunt, quia de promptuariis proferuntur: ſemper enim poſſumus in pravi operis exhibitione delinquere: ſed quia occulta eſt, ad puræ mentis debemus patrocinium convolare.

Defenſor Romana eccleſia.

Cenſeſne ſemper debere juxta rerum atque verborum ſuperficiem judicari? quid enim juxta verborum ſtrepitum magis eſt abſonum, quam eum Deus Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus mediatorem Dei & hominum dicitur tradidiſſe? Ecce Chriſtum tradidit Iudas, tradidit & Pater: numquid non quaſi ſimilis caſus videtur? ergone traditor eſt Iudas, & traditor Deus Pater?

Regius advocatus.

Unde probas quia Pater & Filius & Spiritus ſanctus tradiderint Salvatorem?

Defenſor eccleſia Romana.

Audi apoſtolum dicentem: *Qui proprio Filio ſuo* Rom. 8. *non pepercit, ſed pro omnibus nobis tradidit illum.* Cui & Salomon ait: *Cum ſis juſtus, & omnia juſte* Sap. 12. *diſponas, ipſum qui non debet puniri, condemnas.* Quod autem ſe Filius tradidit, idem dicit apoſtolus: *Qui me dilexit, & tradidit ſemetipſum pro me.* Galat. 2. Quod autem & Spiritus ſanctus tradidit Filium, ſapientia perhibet, dicens: **Unigenitus eſt enim Spiritus ſapientiæ, & non * liberavit maledictum a labiis ſuis.* Maledicti apud veteres, dicebantur omnes qui ſuſpendebantur in ligno: *Chriſtus autem*, ut apoſtolus dicit, *ut nos liberaret a maledicto, factus eſt maledictum.* Spiritus ergo ſanctus liberavit D maledictum a labiis ſuis: quia quæ per ora prophetarum de Chriſti paſſione locutus eſt, non cohibuit, ſed ſuper eum ſine dimiſſione compleri cuncta permiſit. Ergo ſecundum te, qui non de cordis intentione, ſed ſemper ex operum vis ſuperficie judicare: ſi Pater tradidit Filium, & ipſe ſe tradidit Filius, & Spiritus ſanctus, Iudas quid male fecit? Facta eſt traditio a Patre, facta eſt a Filio, necnon a Spiritu ſancto, facta eſt a Iuda: una res a pluribus facta eſt, ſed eadem res in operatoribus decernenda* eſt. Quod enim Deus omnipotens ex caritate, hoc Iudas fecit ex cupidine acquirendæ pecuniæ. Quod Deus fecit ad ſalutis noſtræ remedium, hoc ille fecit ad explendum inſatiabilis E avaritiæ votum. Vide ergo, quia non quid homo faciat debemus attendere, ſed quo animo & voluntate, diligenter examinare. Nam ſi ſola dumtaxat exteriora perpendimus: invenimus ipſum Dominum Salvatorem, & dixiſſe quod prohibet, & feciſſe aliter quod jubet.

Quiſquis, ait, *dixerit fratri ſuo, Fatue, reus erit* Matth. 5. *gehennæ ignis:* & tamen ipſo reſurrectionis ſuæ die, duobus de ſe dubitative loquentibus, ait: *O ſtulti* Id. 24. *& tardi corde ad credendum.* Dixerat etiam in monte diſcipulis: *Si quis te percuſſerit in dexteram ma-* Id. 5. *xillam, præbe illi & alteram:* in paſſione vero poſitus, percutienti ſe in maxillam puero ſacerdotis non modo non alteram præbuit, ſed inſuper dixit: *Si male locutus ſum, exprobra de malo; ſin autem be-* Ioan. 18. *ne, cur*

Galat. 3.

* lege Benignus
* lege liberabit
* f. diſcernenda.

ANNO CHRISTI 1062.

ne, cur me cædis? Et quomodo jam verum eſt, quod de illo Lucas ait, *quod cœpit facere & docere*: ſi quod docuit non implevit? Act. 8. Sed procul dubio intelligendum eſt, hoc eum præcepiſſe ad præparationem cordis, non autem ad oſtenſionem operis. Quomodo enim paratus corde non fuit in maxillam alteram cædi, qui pro hominum ſalute decreverat toto corpore crucifigi? Paulus etiam palma Id. 23. percuſſus juſſione pontificis, ait: *Percutiet te Deus, paries dealbate.* Quod minus intelligentibus videtur in verbo convicium: ſed in ſenſu, prophetici tenet oraculi ſacramentum.

Paries enim dealbatus hypocriſis eſt, ſacerdotalem ſub hoc nomine præferens dignitatem, ſed occultans intrinſecus luteam malitiæ turpitudinem. nam quod humilitatis fuit, mirabiliter cuſtodivit. Ibidem. Cum enim illi diceretur: *Principi ſacerdotum maledicis? reſpondit: Neſcivi, frater, quia princeps eſſet ſacerdotum. Scriptum eſt enim: Principem populi tui non maledices.* Vbi oſtenditur, quanta idem tranquillitate dixiſſet, quod iratus intuliſſe videbatur. Quibus ſcripturarum teſtimoniis quid aliud edocemur, niſi quia non juxta verba nuda ſemper debemus ſententias judicare, ſed quo animo, qua mentis intentione proferantur, ſuſcipere?

Regius advocatus.

Dubia quæ proponis luculenter elucidas per exempla quæ ſubjicis. Sed quæſo te ut ad ſuperiora paulisper redeas, & cur nos calumnieris vobis præjudicium intuliſſe, qui regiæ ditioni paruimus, parenter exponas.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Recte plane, ordinabiliter & congruenter, poſtquam omnis veſtræ partis objectio non rhetoricis argumentis, non coloribus oratoriis, non dialecticis ſyllogiſmis, ſed vivæ potius atque perſpicuæ veritatis eſt ratione purgata: verſa vice jam dignum eſt, ut de veſtris exceſſibus vel breviter diſſeratur. Enimvero damnatio papæ tam gravis & inexpiabilis, ut non humano, ſed divino duntaxat ſit tractanda judicio. Reges autem noſtros tum ætatis infirmitas, tum fragilitas ſexus excuſat: quibus utique non reatus adſcribitur, ſed eorum conſiliariis, ut dignum eſt, imputatur. Omiſſis itaque perverſitatibus cæteris, ut quid ignorante Roma, reprobum dominum in Romanum pontificem eligere præſumpſiſtis? ſ. hominem

Regius advocatus.

Electionem quidem, ut palam eſt, fecimus: ſed longe prius, Gerardo comite, aliiſque Romanis, ut videbatur, civibus infatigabiliter inſiſtentibus, ad hoc inducti ſumus. Nam & abbas monaſterii, quod dicitur clivus Scauri, non defuit. Non ergo, ut aſſeris, ignorante Roma: ſed præſente atque petente, Romani pontificis electio facta eſt.

Defenſor eccleſiæ Romanæ.

In hoc pro me facis, dum Gerardo ſub anathemate conſtituto te communicaſſe teſtaris. Nam, ut de abbate & aliis interim ſileamus, de Gerardo liceat tantummodo dicere, eccleſiæ hominem non fuiſſe, & Chriſti nequaquam pertinuiſſe fidelibus. Illud enim unum caput anathemati maledictionique ſubjacuit omnium fere pontificum, quicumque Romanæ eccleſiæ ejus temporibus præfuerunt: demum paulo antequam moreretur, propter comitem Anglum & archiepiſcopum, quos a beati Petri liminibus redeuntes invaſit, ſpoliavit, & uſque ad mille Papienſis monetæ libras appendentia rapuit. Propter hoc itaque in plenaria ſynodo, papa Nicolao præſidente, excommunicatus eſt, & extinctis luminaribus ſub perpetuo fuit anathemate

A condemnatus. Perpendat igitur ſancta ſynodus, ſi illius ejuſque complicum rata jure videatur electio, qui tam terribiliter atque horribiliter eſt ab eccleſiæ viſceribus evangelica atque canonica falce præciſus, ut ne in morte quidem de Chriſtianitatis fuerit titulo reformatus: & ſi per eum ordinari Romanam eccleſiam dignum fuit, qui eam ſemper eſt feraliter perſecutus.

Et quomodo ſummam debet eccleſiam ordinare, cui cujuſcumque limen eccleſiæ non licet attingere? Clamat Dominus ad Iſrael: *Anathema in medio tui Iſrael: nec poteris ſtare contra hoſtes tuos, donec deleatur ex te qui hoc contaminatus eſt ſcelere.* Ioſue 7. Et hoc quare? Quoniam Achan filius Charmi de anathe-B mate Ierichò ducentos duntaxat argenti ſiclos, regulamque auream quinquaginta ſiclorum, & coccineum abſtulerat pallium. Et ob hanc vilem videlicet ſummam, autor ſceleris non modo lapidatur, ſed & lapidum acervis obruitur. Si propter illum hominem, qui duntaxat unum ſacrilegium fraude commiſerat, Iſrael ante ſuorum hoſtium faciem ruiturus erat: quomodo ſtabit eccleſia, ſi per virum tot criminibus involutum fuerit ordinata? præſertim cum & talem elegerit, in quem, teſte mundo, omnium vitiorum ſentina confluxit: pſeudoepiſcopi apoſtolorum antichriſti, adverſarium Chriſti; amici puellarum, mangonem eccleſiarum. Quis igitur iſtorum, juſto videbitur examine præferendus? Vtrum is, quem elegit unus vir, perpetuæ C maledictionis anathemate condemnatus? an ille potius, quem cardinales epiſcopi unanimiter vocaverunt, quem clerus elegit, quem populus expetivit, non ab extremitate terrarum, ſed intra mœnia Romanorum, & in ipſius ſedis apoſtolicæ gremio?

Regius advocatus.

Tot a te rationibus redditis poſſemus fortaſſis adhibere conſenſum, ſi ſemel emiſſam deceret regiam majeſtatem mutare ſententiam. Principali quippe gloriæ velut inconſtantiæ nævus imprimitur, ſi quodcumque ſuæ conſtitutionis edictum leviter annulletur.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Quis neſciat rege Deum eſſe majorem? & tamen D dicere non erubeſcit: *Pœnitet me, quod conſtituerim Saul regem.* 1. Reg. 15. Et per Samuelem ei denuntiat, dicens: *Projecit te Dominus, ne ſis rex ſuper Iſrael.* Si pœnitere ſe Deus aſſeruit, qui futura cuncta cognoverat: cur homo ſuam mutare in melius ſententiam erubeſcat, qui, qualis & ipſe quoque ſit futurus, ignorat? Ille de bono factus eſt malus: iſte, videlicet Cadalous doloſus, de malo, utique quod jam erat, fit quotidie diaboli more deterior.

Regius advocatus.

Quam inconſulte nunc loqueris, qui diabolum deteriorari poſſe teſtaris? qui certe tam malus eſt, ut deterior eſſe non poſſit.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

E Mentior, ſi quod propoſui, ſcripturæ teſtimoniis comprobare non valeo. Nam, Iſaia teſte, dicebat ſuperbus in mundi principio: *Aſcendam ſuper altitudinem nubium, ſimilis ero altiſſimo.* Iſa. 14. Paulus autem dicit: *In fine mundi veniens adverſatur, & extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut quod colitur.* 2. Theſſ. 2. Qui ergo tunc affectavit Deo ſe ſimilem eſſe, in fine mundi jam deterior factus qui vult prior eminere. Per quod manifeſto colligitur, diabolum adhuc in deteriora poſſe corruere: & quia diabolus interpretatur deorſum fluens, Cadalous a cadendo dictus, ruinam populi ſonat, ipſiſque nominibus aptiſſime invicem concordant. Dic ergo:

Quomodo

ANNO CHRISTI 1062.

Quomodo iſte pontifex eſſet, quem non Romanus populus, ſed vnus homo cum ſuis complicibus, idemque non Romanus, ſed ſuburbanus †, & non eccleſiæ filius, ſed maledictus & anathematizatus, elegit? Illene eſſet tuo iudicio pontifex, qui ſuam vendidit, vt Romanam eccleſiam obtineret? qui Romanos occidit in ore gladii, vt Romanus pontifex fieret? Dices me non debuiſſe pontificem ſine conſenſu regis eligere; & magni pendendum mihi non fuiſſe, ut populus non periret.

† Nempe Gerardus Galeriæ dominus. Eſt Galerii opidulum prope Vrbem ſitum, ideoque ſuburbanum appellatum.

Ecce hinc beatus Auguſtinus Hipponenſi eccleſiæ, Valerio vivente, præficitur: ecce illinc Ambroſius, octavo die poſtquam baptizatus eſt, perceptis cunctis eccleſiaſticis gradibus, epiſcopus ordinatur. In quibus utique ob nihil aliud canonicæ autoritatis ordo deſeritur, niſi dumtaxat ut ſaluti populi conſulatur: & tu mihi dicis in ſervando populo ipſi regi me debuiſſe conſulere, ut ſibimet in dando conſenſu unius epiſtolæ gloria proveniret. Nam unde poſtmodum Romanus imperator fieret, ſi tunc ſe Romanus populus mutuis vulneribus peremiſſet? Porro autem, quia in conſtituendo pontifice Romana eccleſia a caritate regia non receſſit, hoc etiam indicio eſt, quia cum in clero ſuo religioſis viris & ſapientibus abundaret, non de propriis, ſed eum qui regi tamquam domeſticus & familiaris erat, elegit.

Regius advocatus.

Quiſquis veritati, poſtquam patefacta claruit, obſtinate renititur, Dei omnipotentis adverſarius non immerito judicatur, cujus adverſum ſe iram inextinguibiliter provocat, ſi veritatem, quę ipſe eſt, pertinaciter & arroganter impugnat. Nam ut ipſe diſputationis tuæ velut epilogum faciam, cum inter nos quæſtio moveretur, utrum ſine regis aſſenſu Romani pontificis fieri poſſit electio, recenſitis hiſtoriarum catalogis, tantam Romanorum imperatorum atque pontificum copiam coacervaſti, & velut nubem mihi teſtium oppoſuiſti, ut his conſpectis, ne muttum quidem me adverſum te ſuper hoc ulterius facere libuiſſet. De anathemate vero, quod Nicolaus papa conſtituit, in quo etiam, ut verum fatear, totam victoriæ vim intentio noſtra poſuerat, tam invictis ſcripturarum teſtimoniis, tam lucidis certe, modo beatorum apoſtolorum, modo ipſius domini Salvatoris, tuæ diſputationis aſſertio ſe purgavit exemplis, ut & nos eatenus ignota doceeret, & vos ab illius ſententiæ vinculo patenter abſolveret.

Præmiſſæ diſputationis epilogus.

Deinde a domini noſtri regis, quam dicebamus, injuria, quæ ſcilicet nos adverſum vos acrius accendebat, tam ſtrenue ſe purgavit oratio: ut evidenti clareſcat indicio, quia in eo, quod ſibi pontificem populus Romanus elegit, majeſtati potiſſimũ regiæ miniſtravit; nec ei, ſicut dicebatur, privilegium tulit, ſed potius roboravit, dum non de Romana eccleſia, ſed ex aula regia ſacerdotem ad apoſtolicæ ſedis culmen evexit. Poſtremo de electione Parmenſis epiſcopi quid dicimus? loquar, an ſileam? Sed juxta ſcripturam *conceptum ſermonem tenere quis poſſit?* Et certe ubi nuda veritas cernitur, turpis ignominia eſt, ſi commento fallaciæ deſervitur. Ipſi plane liquido novimus anathematizatum eſſe Gerardum, nec ignoramus ejus inſtinctu potiſſimum hunc epiſcopum in hoc negotium fuiſſe pellectum: &, ut ita loquar, arbor quæ de venenata radice anathematis oritur, antequam perniciosum prorumpat in fructum, modis omnibus, ne noceat, evellatur, teſtante veritate, quæ dicit: *Omnis arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur.*

Id. 4.

Matth. 3.

Defenſor Romanæ eccleſiæ.

Ecce audivit beatitudo veſtra, venerabiles patres, quoniam qui inſpector eſt mentium, confœderat nos in cõcertatione verborum. Videt enim nos non malitiæ cauſa confligere, ſed inveniendæ veritatis ſtudio deſervire; ideoque dignatus eſt motam inter nos ſopire querelam, & ſuam nobis inſpirare concordiam. Pax enim noſtra, quæ fecit utrumque unum, conflavit & in eodem conſenſu corda duorum. Agamus ei gratias, qui prius † ſagenam Petri periclitari permiſit & turbine ventorum & procellis undarum: ſed ecce ut regrediens manum tetendit, Petrum erexit, ventis imperavit, & diſcrimina marina compeſcuit: confeſtim mare, quod in cumulos erigebatur, obruitur, tempeſtatis procella ſedatur, ventorum turbo reprimitur, & aurea cæli facies ſerenatur.

† Sagena pro navicula ſuperius uſurpata a Petro Damiani, quibus intelligas ejus eſſe hoc opus.

Clauſula dictionis.

Amodo igitur, dilectiſſimi, illinc regalis aulæ conſiliarii, hinc ſedis apoſtolicæ comminiſtri, utraque pars in hoc uno ſtudio conſpiremus laborantes, ut ſummum ſacerdotium & Romanum ſimul confœderetur imperium: quatenus humanum genus, quod per hos duos apices in utraque ſubſtantia regitur, nullis, quod abſit, partibus, quod per Cadaloum nuper factum eſt, reſcindatur: ſicque mundi vertices in perpetuæ caritatis unione occurrant, ut inferiora membra per eorum diſcordiam non reſiliant: & quatenus ab uno mediatore Dei & hominum hæc duo, regnum ſcilicet & ſacerdotium, divino ſunt conflata myſterio; ita ſublimes iſtæ duæ perſonæ tanta ſibimet unanimitate jungantur, ut quodam mutuæ caritatis glutino & rex in Romano pontifice, & Romanus pontifex inveniatur in rege, ſalvo ſcilicet ſuo privilegio papæ, quod nemo præter eum uſurpare permittitur. Cæterum & ipſe delinquentes, cum cauſa dictaverit, forenſi lege coerceat, & rex* cum ſuis epiſcopis ſuper animarum ſtatu prolata ſacrorum canonum autoritate decernat. Ille tamquam parens paterno ſemper jure præemineat; iſte velut unicus ac ſingularis filius in amoris illius amplexibus requieſcat. Attalus plane rex Aſiæ, & Nicomedes rex Bithyniæ, intantum Romanam rempublicam dilexere, ut uterque moriens Romanum populum teſtamento reliquerit heredem.

*ſ. pontifex

Sanctæ ergo eccleſiæ principes quam propenſiori invicem debent caritate congruere, quibus injunctum eſt caritatem præcipue Chriſtiano populo prædicare: ut ex eorum, quæ procedat ex pietate, concordia, ſancta univerſalis gratuletur eccleſia, ac gemino utriuſque ſtudio Chriſtianæ religionis reflorear diſciplina. Verum nos piſcatoris naviculam ex hiatu Scyllæ voraginis extrahentes, dum ſucceſſorem Petri fidei labente veſtigio merſum ad litora quieta deducimus, pium ereptori noſtro celeuſma cantemus: Te Deum laudamus; te Dominum confitemur.

Hactenus ſynodalis diſceptatio, cui in codice mox ſubſcripti leguntur hi verſus:

Vltio divina, populi Cadaloe ruina,
Te manet, ut diro medium transverberet ictu.
Altipetax Simonem ſequeris Simon aſtra petentem?
Te quoque Tartareus ſimul abſorbebit hiatus.

ANNO CHRISTI 1062.

*de la Peña

CONCILIUM ARAGONENSE

A apud ſanctum Ioannem Rupenſem * VII. Kalend. Iul. anno, ut adſcribi ſolet, MLXII. celebratum.

Ex comment. rerum Aragonenſium Hieronymi Blancæ.

RESIDENTE glorioſo principe Ranimiro, una cum venerabilibus epiſcopis; ſcilicet Sanctio, & Garſia, & Gomeſano: & abbatibus ſancti Ioannis cœnobii; ſcilicet Blaſios, & Paternus minor: reſidentibus etiam univerſis fratribus, & clericis ſui regni, in capitulo prænominati cœnobii, ita Sanctius Aragonenſis epiſcopos exorſus eſt loqui. Pro diſciplina, & ordine eccleſiaſtico, cum diligenti cura ac providentia tractemus, ſi placet Domino noſtro Ranimiro regi, ac epiſcopis, abbatibuſque adſtantibus, necnon etiam monachis, ac B univerſis clericis, ea quæ ad ordinationis tenorem pertinent, juxta divinæ legis præcepta, & Nicænorum canonum conſtituta; ac cum adjutorio Domini in omnem ævum manſura ſolidemus, ſicut eſt prædeſtinatum, & conſtitutum ab inclito rege Sanctio, totius Heſperiæ Domino, in præſentia epiſcoporum ſubſcriptorum: ſcilicet Mantii epiſcopi Aragonenſis; & Sanctii, Pampilonenſis; & Garſiæ, Najarenſis; & Arnolphi, Ripacurtienſis; & Iuliani, Caſtelienſis; & Pontii, Ovetenſis; & aliorum plurimorum epiſcoporum: nomina quorum longum eſt dicere. Hoc vero eſt noſtræ inſtitutionis de- C cretum: ut epiſcopi Aragonenſes ex monachis præfati cœnobii habeantur, & eligantur. Ranimirus rex ſtans in medio concilii, dixit: Ego laudo, & corroboro decreta genitoris mei Sanctii, ac huic veſtræ definitioni ſubſcribo. Univerſi epiſcopi, ac abbates ſimul cum clericis dixerunt: Laudamus, ac huic ſubſcriptioni nos ſubſcribimus. *Hic Blancæ judicio deſiderantur non pauca.* Quicumque futurorum regum, ſucceſſorum noſtrorum, tranſgredientes, & deviantes ab hoc regali ſimul & pontificali decreto, tentaverit diſſolvere hanc ſcripturam: in præſenti ſæculo omnipotens Deus, qui eſt juſtus judex, & regum rex, diſſolvat, & dividat regalem honorem, & potentiam regni eorum, detque illud ſe diligentibus, & timentibus, D & noſtra decreta ſervantibus: & in futuro ſeparati a conſortio omnium Chriſtianorum, interpellante pro eis beato Ioanne Baptiſta, cum omnibus ſanctis, participentur in ſocietate cum Dathan, & Abiron, & Iuda traditore, in inferno inferiori, luentes pœnas perpetui incendii ſine fine per æterna ſæcula. Amen. Data eſt ſententia VII. Kal Iulii. Æra MLXII.

NOTA GABR. COSSARTII S.I.

Hieronymus Blanca qui primus hæc edidit in Aragonenſibus commentariis, æram hic ſumptam eſſe ait pro anno Chriſti: eumque Baronius, Biniſs, aliique ſecuti ſunt. Verum habitam non eſſe hanc ſynodum anno Chriſti MLXII. multa mihi perſuadent. Ac primum, quod in ea dicuntur Aragonenſes epiſcopi, qui Iaccetani nuncupari anno illo debuiſſent. E Nam in Iaccenſi concilio, anno Chriſti MLX. decretum hoc fuerat. Et ſic reipſa dicti ſunt donec epiſcopatus idē Oſcam, quæ prima ejus ſedes fuerat, relatus eſt. Nec diffiteor tamen quo tempore Iaccetani dici debuerunt, eodem eſſe Aragonenſes nonnumquam appellatos: ſed probabile non eſt, tam recenti decretum hoc violatum eſſe, coram Ranimiro ipſo, qui ante annos duos illius autor fuerat.

Deinde huic concilio interfuit Paternus minor abbas S. Ioannis, Paternus nimirum ſecundus, cum minor in deſignandis ætatibus dicatur, quem major & antiquior unus præceſſerit. At Paternus ille II. ut diſcimus ex catalogo abbatum hujus cœnobii, abbas eſſe deſiit an. Chriſti MXLI.

Denique ſumptam hic æram eſſe pro anno Chriſti, novum eſſet ac ſine exemplo. Summa Hiſpanorum eſt hac in parte religio, quam numquam gentis annales, nedum inſtrumenta publica violant. Cur ergo violatam hic nonnulli volunt? quia cū æra Hiſpanica, Chriſti natalem antecedat annis XXXVIII. annus illius MLXII. incidit in annum Chr. MXXIV. Quo anno A certum eſt haberi ſynodum iſtam non potuiſſe nec ipſi intereſſe Ranimirum regem, qui niſi poſt annos omnino decem regnare non cœpit.

Et recte quidē hac in parte ratiocinantur ſi hic adſcripta ſit æra MLXII. Sed cum illi merito æram Hiſpanicam excludant: ego Chriſtianā intelligi non poſſe, oſtenderim: quid ſupereſt, niſi ut errorem in numeros irrepſiſſe credamus? Ego vero addendam eſſe decadem unam ſuſpicor, legendumque, æra MLXXII. Congruit enim illa cum anno Chriſti MXXXIV. qui primus eſt regni Ranimiri. Quam autem erat conſentaneum, ut ſtatim poſt patentis obitum in medio concilii diceret: *Ego laudo & corroboro decreta genitoris mei Sanctii!* Cur id tamdiu omiſſum anno demum MLXXII. feciſſet?

Eodem anno MXXXIV. Blaſium abbatem ſancti Ioannis fuiſſe, diſcimus ex inſtrumentis a Ioanne Briz Martinez abbate illius cœnobii recitatis in hiſt. quam de eo conſcripſit. Commode ad rem noſtram, eſi cum hoc in concilio repetia- B mus. Adjungitur quoque ipſi Paternus minor, ſive ſecundus, quem abbatem hoc anno fuiſſe probare aliunde non poſſim: immo ſi Martinezium audimus, abbas eſſe cœpit an. tantum MXXXVI. Verum is imbecilli argumento ductus eſt, quod Blaſii abbatis memoria ad annum uſque MXXXVI. in actis perſeveret. Nam cum in hoc concilio Blaſios ſimul & Paternus minor ſancti Ioannis abbates dicantur: Paternum anno MXXXIV. nondum fuiſſe abbatem ex eo concludi non poteſt, quod anno eodem Blaſius abbas eſſet. Cur autem ſimul duo, multis diſputat idem, quæ longius eſſet his deſcribere.

In Aragonenſis epiſcopi nomine mendum quoque eſſe ſuſpicor, ſcribendumque, non Sanctium, ſed Mantium, quem epiſcopum Aragonenſem anno MXXXIV. fuiſſe colligo ex alio inſtrumento quo Ranimirus I. Arag. rex dotem conſtituit conjugi ſuæ. Cui ſubſcriptum: *Mantius epiſcopus Aragonenſis confirmavi.* Integrum extat apud Martinezium, conſignatum anno incarnationis MXXXVI. menſe Aug. XXII die, Luna XXV. Sed mendum hic quoque certiſſimum. Nam ſe- C cundum Dionyſii cyclos MSS. quibus utor, dies Aug. XXII. in Lunam XXV. incurrit non anno MXXXVI. ſed anno MXXXIV. Sanctium autem pro Mantio ſcribi, proclive eſt. Hoc fecit & Mariana noſter, hiſtoriarum lib. VIII. cap. ult. Et in hoc ipſo monumento, ubi Mantii nomen videmus, ſcripſit Hieronymus Blanca, *Sanctii*. Mantium tamen fuiſſe diſcimus, & ex Martinezio qui monumentum hoc edidit, ſcripſitque *Mantii*, & ex privilegio Leirenſi de quo mox loquar cui ſubſcripſit Mantius, cum epiſcopis iiſdem qui Pinnatenſi ſubſcripſiſſe hic dicuntur.

Magna in Hiſpanorum libris harum rerum indiligentia. Cujus unum præterea exemplum affero, ad hæc tempora & Mantium eumdem ſpectans. Ab Ambroſio Moralez viro alioquin eruditiſſimo, refertur in notis ad Eulogium Corduбenſem donatio quædam Sanctii majoris, cui adſcripta æra MLXXVII. ſcriptumque, *Martinus Aragonenſis epiſcopus confirmo*: ex quo Martinum addit Aragonenſium epiſcopo- D rum faſtis. Æra illa incidit in annum Chriſti MXXXIX. ante quem Sanctius iſte obierat. Falſa ergo anni notatio. Quod ſi detraxeris decadem unam, ſcribaſque MLXVII. annus erit Chriſti MXXIX. quo anno parebat Aragonia, & regi Sanctio majori, & epiſcopo, non Martino cujus nuſquam alias mentio, ſed Mantio, cujus nomen in multis circa hæc tempora monumentis legimus.

Hæc cum ſcripſiſſem, incidi in locum hiſt. S. Ioannis, ubi refertur donatio quædam, cui adſcripta æra MLXXII. hoc eſt, an Chr. MXXXIV. & dies Aug. XXIV. quod inſtrumentum videtur ſuperſtite Sanctio confectum. Ex quo pronum eſt argumentari, Ranimirum anno MXXXIV. menſe Iulio regem nondū fuiſſe. Sed error hic quoque in numeris, iſque manifeſtus. Dicitur enim hæc donatio facta die Lunæ XXIV. Mart. Luna XXI. At anno MXXXIV. nihil horum occurrit: concurrunt autem iſta anno MXXXI. Scribendum igitur, æra MLXIX. non MLXXII. Deinde facta an. MXXXIV. menſe Aug. vixiſſe Sanctium. Nihil hoc mihi incommodat: cum in illo ipſo inſtrumēto, Ranimirus rex dicatur: qui ſive ſuperſtite, ſive mortuo E parēte rex hoc anno fuerit, mea nihil intereſt quod quidē ad hoc concilium attinet. Subjungitur eodem loco apud Martinezium alia donatio, ejuſdem æræ MLXXII. menſe Sept. Sed cū nihil addatur, convincere illam falſi nequeo. falſam tamē temporis notam eſſe, cætera quæ ante dixi mihi perſuadent.

Quod ſi vel inſtrumentū hoc, vel alia quæ reperiri poſſunt, opinioni meæ adverſentur: non tamen an. Chr. 1062. ſynodū hanc habitam eſſe credam, ſed aliam quandam in numeris labē eſſe. Neque enim hic κυρίας δόξας, ſed conjecturas meas ſimpliciter expono: quas, ſi mihi prius veniſſent in mentem, non tanti quidem feciſſem, ut movenda loco fuiſſet hæc ſynodus, & ad annum MXXXIV. continuo trāsferenda: ſed indignas non duxiſſem, de quibus lector ad annum illum admonendus videretur.

In hoc autem concilio cōſtituta eſſe alia multa, conſtat ex Aragonenſis epiſc. qui præfatur, verbis. Editum eſt ſcilicet ex vetuſto cod. S. Ioannis, in quo, cæteris omiſſis, deſcripta fuerant ea tantum, quæ ad illud cœnobium attinebant

Extremum

Extremum huc addo, Sanctium majorem Aragoniæ regem, cuius hic decretum a Ranimiro filio confirmatur de non eligendis Aragonenſibus epiſcopis, niſi ex monachis cœnobii ſancti Ioannis: pariter ſtatuiſſe in concilio Pompilonenſi æra MLXI. hoc eſt, anno Chriſti MXXIII. ut ex monachis monaſterii Leirenſis ſancti Salvatoris, Pompilonenſes epiſcopi cooptarentur. Extat decretum hoc ſive, ut vocatur, privilegium regale & pontificale, apud Sandovallium in notitia epiſcoporum Pompilonenſium: cui ſubſcripſerunt iidem epiſcopi, qui hic dicuntur privilegium monachorum ſancti Ioannis confirmaſſe.

ANNO CHRISTI 1063.

CONCILIVM ROMANVM I.

CENTVM ET AMPLIVS EPISCOPORVM occaſione Petri Florentini epiſcopi de hæreſi & ſimonia accuſati, adverſus ſimoniacos, celebratum anno Domini MLXIII. tempore Alexandri papæ II.

Alexander epiſcopus ſervorum Dei, omnibus epiſcopis catholicis, cunctoque clero & populo, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

VIGILANTIA univerſalis eccleſiæ regiminis aſſiduâ ſolicitudinem debentes omnibus, quæ in Conſtantiniana ſynodo nuper celebrata coram centum amplius epiſcopis, licet nobis immeritis præſentibus, ſunt canonice inſtituta, vobis notificare curamus: quia ad ſalutem veſtram executores eorum vos eſſe optamus, & apoſtolica autoritate jubendo mandamus.

CAPITVLA.

I.

Cap. Erga ſimoniacos 1. q. 1.

Primo namque inſpectore Deo, ſicut a ſancto papa Leone, & a ſanctæ memoriæ papa Nicolao primum ſtatutum eſt, erga ſimoniacos nullam miſericordiam in dignitate ſervanda habendam eſſe decernimus; ſed juxta canonum ſanctiones, & decreta ſanctorum patrum, eos omnino damnamus, ac in eccleſia non præeſſe apoſtolica autoritate ſancimus.

II.

De his autem qui non per pecuniam, ſed gratis ſunt a ſimoniacis ordinati, quia quæſita jam a longo tempore diutius ventilata eſt quæſtio, omnem nodum dubietatis abſolvimus, ita ut ſuper hoc capitulo neminem deinceps ambigere permittamus. Quia igitur uſque adeo hæc venenata pernicies hactenus inolevit, ut vix quælibet eccleſia valeat reperiri quæ hoc morbo non ſit aliqua ex parte corrupta: eos qui uſque modo gratis ſunt a ſimoniacis ordinati, non tam obtentu juſtitiæ, quam intuitu miſericordiæ, in acceptis ordinibus manere permittimus, niſi forte alia culpa ex vita eorum ſecundum canones eis obſiſtat. Tanta quippe talium multitudo eſt, ut dum rigorem canonici vigoris ſuper eos ſervare non poſſumus, neceſſe ſit ut diſpenſatione ad piæ condeſcenſionis ſtudium noſtros animos ad præſens inclinemus. Ita tamen, ut autoritate ſanctorum apoſtolorum Petri & Pauli omnimodis interdicamus, ne aliquis ſucceſſorum noſtrorum ex hac noſtra permiſſione regulam ſibi, vel alicui ſumat, vel præfigat: quia non hanc aliquis antiquorum patrum jubendo aut concedendo promulgavit, ſed temporis nimia neceſſitas permittendo a nobis extorſit. De cætero autem ſtatuimus, ut ſi quis in poſterum ab eo quem ſimoniacum eſſe non dubitat, ſe conſecrari permiſerit: & conſecrator & conſecratus non diſparem damnationis ſententiam ſubeant, ut uterque depoſitus agat pœnitentiam, & privatus, ab ea, propria dignitate perſiſtat.

Cap. De cætero 1. q. 1.

III.

Cap. Præter hoc mandamus diſt. 32.

Præter hæc autem præcipiendo mandamus, ut nullus miſſam audiat preſbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere, vel ſubintroductam mulierem. Vnde ſancta ſynodus hæc a capite ſub excommunicatione ſtatuit, dicens: Quicumque ſacerdos vel diaconus poſt conſtitutum beatæ memoriæ prædeceſſoris noſtri ſanctiſſimi papæ Leonis aut Nicolai de caſtitate clericorum, concubinam duxerit palam, vel ductam non reliquerit, ex parte omnipotentis Dei, & autoritate apoſtolorum Petri & Pauli præcipimus, & omnino * interdicimus, ut non cantet miſſam, neque euangelium, neque epiſtolam ad miſſam legat, neque in preſbyterio ad divina officia cum his, qui præfatæ conſtitutioni obedientes fuerint, maneat, neque partem ab eccleſia ſuſcipiat.

* contradicimus

IV.

Cap. eodem §. Præcipientes.

Et præcipientes ſtatuimus, ut hi prædictorum ordinum, qui iiſdem prædeceſſoribus noſtris obedientes caſtitatem ſervaverint, juxta eccleſias quibus ordinati ſunt, ſicut oportet religioſos clericos, ſimul manducent & dormiant, & quidquid eis ab eccleſia competit communiter habeant. Et rogantes monemus, ut ad apoſtolicam communem vitam ſummopere pervenire ſtudeant, quatenus perfectionem conſecuti, cum his qui centeſimo fructu ditantur in cæleſti patria mereantur adſcribi.

V.

Cap. eodem in fine.

Vt decimæ, primitiæ, ſeu oblationes vivorum & mortuorum, reddantur a laicis, & in diſpoſitione epiſcoporum ſint: quas qui tenuerit, a ſanctæ eccleſiæ ſeparetur communione.

VI.

Cap. Per laicos 16. quæſt. 7.

Vt per laicos nullo modo quilibet clericus aut preſbyter obtineat eccleſiam nec gratis nec precio.

VII.

Cap. Eodem 16. qu. eadem.

Nec aliquis preſbyter duas eccleſias obtineat.

VIII.

Vt per ſimoniacam hæreſim nemo ordinetur, vel promoveatur ad quodlibet officium eccleſiaſticum, neque eccleſiis præficiatur.

IX.

35 qu. 10. cap. 17.

Et ut de conſanguinitate ſua nullus uxorem ducat, uſque ad ſeptimam generationem, vel quouſque parentela cognoſci poterit. Quod prius a Nicolao II. ſtatutum fuit.

X.

Cap. eodē.

Et ut laicus uxorem ſimul habens & concubinam, non communicet eccleſiæ.

XI.

Cap. Per laicos 16. quæſt. 7.

Vt nullus habitum monachalem ſuſcipiat, ſpem aut promiſſionem habens ut abbas fiat.

XII.

Vt nullus laicus ad quemlibet gradum eccleſiaſticum repente promoveatur, niſi prius, mutato habitu ſæculari, divina conſecratione inter clericos fuerit comprobatus. Vos ergo hæc & alia ſanctorum patrum ſtatuta fideliter & Chriſtiana reverentia obſervate, ſi vultis ſanctæ eccleſiæ Romanæ & apoſtolicæ ſedis pace & communione atque benedictione & abſolutione gaudere. Valete.

*** ADDITIO G. C.

Adde ex Dolenſi chronico: Hoc anno in Romano concilio definitum eſt ab Alexandro II. quod epiſcopus Nannetenſis abbati Raimundo & monachis Dolenſis cœnobii, prius redintegret damnum omne, quod eis violenter intulit, quam judicium inter eos celebretur.

ANNO CHRISTI 1063.

NOTA SEVERINI BINII.

Hæc de his quæ in concilio ſunt ſtatuta ſummatim Alexander univerſæ eccleſiæ. Quod autem ſpectat ad quartum canonem, quo decernitur, ut clerici ſimul manducent & dormiant, bonaque in communi poſſideant: ſcias id factum ſuggeſtione Petri Damiani, ſcriptis ſuis Alexandrum pontificem ad hæc ſancienda rogantis. Extant adhuc ipſæ litteræ quibus iſte præponitur titulus: *Vt canonicis, a quibus in congregatione vivitur, proprietatis habendæ licentia denegetur.* Deinde: *Domno Alexandro beatiſſimo papæ Petrus peccator monachus ſervitutem. Quantum ad noſtra intelligentiæ modulum, nullum in humano genere malum perniciosioris eſt criminis, quam defenſio proprietatis*, &c. Prolixior eſt diſputatio in ſæpius citato codice bibliothecæ ſancti Petri in Vaticano. Non de monachis, ſed de clericis hujuſmodi eſt ſancitus canon: at nec de B omnibus clericis, ſed his qui collegiatis ſerviunt eccleſiis, quos frequentiore uſu canonicos appellare conſuevimus: ob id ſcilicet, quod hiſce tenerentur canonibus obligati, ad quorum præſcriptum vitam ducerent clericalem in omnibus regularem, nihil ſibi proprium vendicantem. Ad finem vero prolixioris diſputationis, adverſus proprietarios clericos inſtitutæ, Petrus ita perorat, dicens: *Verumtamen ut hoc apud inobedientiam clericorum, immo nummicolarum rebellionem efficaciter valeant, ſancti apoſtolatus veſtri vigor impellat.* Quod dicti ſuperius canonis ſanctione factum audiſti. In hoc eodem concilio canon ille de celebratione Miſſarum ab eodem Alexandro ſancitus eſſe putatur, qui recitatur a Gratiano verbis iſtis: * *Sufficit ſacerdoti unam miſſam in die una celebrare*, &c. Cogendæ ſynodi occaſionem præbuit Petrus Florentinus epiſcopus, qui a clero populoque Florentino per litteras, quas recitat Baronius, de ſimonia & hæreſi accuſatus, epiſcopali honore privatus eſt. Hæc ex actis ſancti Ioannis Gualberti apud Surium Baronius anno prædicto.

Petrus pro vita communi canonicorum apud Alexandrum papam laboravit.

* *Habetur ſupra cum fragmentis Alexandri.*

ANNO CHRISTI 1063.

** CONCILIVM CABILONENSE a Petro Damiano cardinale, legato apoſtolico, & epiſcopis tredecim celebratum, adverſus Drogonem epiſcopum Matiſconenſem, qui Cluniacenſia privilegia violaverat. In quo & alia tractata ſunt. Anno Christi MLXIII.

TEMPORIBVS domni Alexandri papæ, anno ab incarnatione Domini MLXIII. Drogo eccleſiæ Matiſconenſis epiſcopus, clericorum ſuorum ſuaſione pellectus, ſuper monaſterium Cluniacenſe jus poteſtatis ſibi ſedis contra apoſtolicæ privilegia vendicare conatus eſt. Vallatus cuneis mili- D tum, velut prædicandi gratia, vel etiam judicii ſynodalis obtentu, ad beati Maioli baſilicam uſque pervenit: ſed reſiſtentium obſtacolo intrare non potuit. Tunc Hugo venerabilis abbas Romanam adiens ſynodum, querelam ſuam expoſuit: obtinuitque, ut Petrus Damianus Oſtienſis epiſcopus, ad ſubveniendum monaſterio deſtinaretur. Is ergo apud Cabilonenſem civitatem, ſynodum congregavit: nonnulla quæ perperam videbantur præſumpta, canonicæ ſanctionis vigore correxit: quæ potuit, juxta eccleſiaſticæ diſciplinæ regulam ſervanda conſtituit: cauſamque Cluniacenſis monaſterii, pro qua præſertim componenda devene- E rat, optimo fine concluſit. Nam in conſpectu totius concilii lectum eſt VVillelmi comitis, primi loci fundatoris, monimentum: ubi præter Romanum pontificem, nullum jus in eo, nullum dominium cuicumque reliquit eccleſiæ. Lecta quoque ſedis apoſtolicæ multorum pontificum privilegia, de tuitione, monitione, ac perpetua ejuſdem monaſterii libertate. Inquiſiti ſunt omnes epiſcopi, ſi privilegia quæ audierant, rata decernerent. Omnes uno ore concorditer laudaverunt, atque ut perpetuo ſervanda atque illibata permaneant, communi judicio decreverunt. Ipſe quoque Matiſcen- A ſis inquiritur, qui nimirum non minus quam cæteri omnes epiſcopi, rata privilegia, & inviolabili ac perpetuo jure ſervanda libere cunctis audientibus profitetur. Et quia in iiſdem privilegiis, inter cætera, ſub anathematis intentatione erat, ne cui epiſcoporum liceat, in præfati cœnobii monachos excommunicationis promulgare ſententiam: epiſcopus autem non abſolute (ſic enim factum excuſabat) ſed in hunc modum, ut perhibebat, ira commotus enuntiarat: ſi qui ſunt mei juris in illo monaſterio, quos mihi liceat excommunicare, illos excommunico: qua in re contra privilegia Romanæ eccleſiæ quoquo modo egiſſe convincebatur, licet ille ſe ignoraſſe conſtanter affirmaret: tandem decernente concilio ſancitum eſt, B ut epiſcopus manu ſuper ſanctis euangeliis ſuperpoſita juraret, ſicque ſedis apoſtolicæ legato, & concilio ſatisfaceret. INDICVLVS SACRAMENTI. Audiat, inquit, domnus Petrus Oſtienſis epiſcopus, & omnis ſancta ſynodus, quia eo die, quo Cluniacum commotus adveni, non in contemptu, ſive deſpectu ſedis apoſtolicæ, vel domni Alexandri Romani pontificis, hoc egi: & privilegiorum tenorem ac ſeriem, quæ modo in noſtris auribus lecta ſunt, tunc ad liquidum non cognovi. Sic me Deus adjuvet, & hæc ſancta euangelia.

ANNO CHRISTI 1063.

Poſt eum quoque quatuor eccleſiæ ejuſdem clerici, in conſpectu omnium acceſſerunt, & jurejurando, quod ille juraverat, ſuper eadem euangelia firmaverunt. Duo autem de ſeptenario nume- C ro, qui ad jurandum a ſancto concilio præfixus fuerat, non petente Matiſcenſi, ſed donante Domino Oſtienſi epiſcopo, remanſerunt. Illico Matiſcenſis epiſcopus pavimento proſtratus, veniam petiit, ſeſeque peccaſſe confeſſus, pœnitentiam in pane & aqua jejunaturus accepit.

Poſtera autem die, eodem ſancto reſidente concilio, clericis ſuis inſiſtentibus, idem epiſcopus petiit, ut ſuæ quoque eccleſiæ privilegium, quod ab Agapito dudum papa conſtitutum fuerat, legeretur. Quo lecto, quia nihil pene, præter ea quæ omnibus eccleſiis concedi ſolent, continebat, videlicet ut ne vel ea quæ juris ejus jam erant, vel deinceps futura erant, quiſpiam violenter in- D vaderet, ſed ſua omnia rector eccleſiæ in pacis ac tranquillitatis otio poſſideret: judicarunt epiſcopi, ſine cauſa id lectum eſſe, quod monaſterii privilegiis pridie lectis nihil detraheret. Quare perpetua monaſterii libertate firmata, omnis inter epiſcopum & abbatem controverſia ſopita eſt: atque inter utrumque firma pax reformata. *Hæc ex Cluniacenſis cœnobii tabulis, ubi paulo fuſius continentur, Sirmondus excerpſit. Alia quoque hac in ſynodo ad eccleſiaſticam diſciplinam ſpectantia, tractata ſunt: quorum ex numero fuit Haderici Aurelianenſis epiſcopi cauſa, uti diſcimus ex Alexandri II. epiſtola 23. ad Gervaſium Remenſem archiepi-* E *ſcopum: quam vide ſupra. Vide & vigeſimam primam ad archiepiſcopos Galliæ, quibus ſignificat eum a ſe mitti legatum apoſtolicum: qua auctoritate, huic concilio aliiſque præfuit.*

ANNO CHRISTI 1063.

"+" CONVENTVS EPISCOPORVM,

Ad dedicationem eccleſiæ Moyſſiacenſis in Cadurcis, VIII. Id. Decembr. anno domini MLXIII.

MOYSSIACENSIS *cœnobii, quod in Cadurcis ſitum, eccleſiæ dedicatio facta eſt* VIII. *Id. Decembr. anno Chriſti* MLXIII. *Ad eam convenerunt, Auſtindus Auſcenſis archiepiſcopus, & epiſcopi ſeptem, Raymundus Lactorenſis, Guillelmus Convenenſis, VVilelmus Aginnenſis, Heraclius Bigorrenſis, Stephanus Oleronenſis, Petrus Adurenſis, Durannus Toloſanus, qui & cœnobii hujus abbas erat. Excluſus Fulco epiſcopus Cadurcenſis, quia ſimoniacus. Quorum omnium monumentum ſupereſt hodieque in eccleſia ipſa, lapis ſcilicet, cui ſunt hi verſus inciſi:*

Idibus octonis domus iſta dicata Decembris,
Gaudet pontifices hos conveniſſe celebres.
Auxius Oſtindum, Lactora dedit Raymundum,
Convena Guillelmum, direxit Aginna VVilelmum,
Iuſſit & Heracleum non deeſſe Beorra benignũ,
Ellorcus Stephanum conceſſit, & Aduta Petrum,
Te, Duranne, ſuum noſtrumque Toloſa patronum.
Reſpuitur Fulco Simonis dans jura Cadurco.
Myriades luſtris apponens tres duodenis.
Virgineum partum dabat orbi tunc venerandũ.
Hanc tibi, Chriſte Deus, rex inſtituit Clodovcus:
Auxit magnificus poſt hunc donis Ludovicus.

G. C. In voce, *Myriades*, bis peccavit autor hujus carminis: quod & eam ſingulari numero uſurpaverit, cum *Myrias* dicenda fuiſſet: & pro mille ſumpſerit, cum decem millia ſignificet. Sic ergo peſſimum verſum bene interpretare: *Myrias* una annorum, hoc eſt apud iſtum, anni mille, *luſtris duodenis*, annis ſcilicet ſexaginta, *apponens* & adjiciens *tres* annos, *virgineum partum*, id eſt, annum virginei partus, *dabat tunc*, & deſignabat. Guillelmus Catellus non intellexit, annumque putavit indicari MLX.

ANNO CHRISTI 1064.

CONCILIVM MANTVANVM,

quo Cadalous pſeudopapa iterum condemnatur, & Alexander a criminibus ſibi objectis expurgatur, defenditur, & abſolvitur: anno MLXIV. tempore Alexandri papæ II.

Cauſa & occaſio celebrati concilii.

CVM Cadalous ſchiſmaticus Romæ condemnatus fuiſſet, illi qui partes ipſius tuebantur novas calumnias novaſque turbas creabant Alexandro, objicientes illi quod collata pecunia thronum apoſtolicum conſcendiſſet: ut ſcilicet hac ratione alios ab Alexandro abriperent, alioſque mutuo inter ſe digladiantes hac de re conſtituerent, & ſic partes ſuas roborarent. Accedebat, quod a proceribus imperii ſanctus Anno Colonienſis archiepiſcopus, cui cura & adminiſtratio imperii demandata fuerat, Romam ablegatus, coram Alexandro pontifice & cardinalibus diceret, per iſtam Alexandri electionem privilegiis & juribus regis Germaniæ ſummam injuriam illatam, utpote quæ aliter, quam hactenus conſueverat, ſine conſenſu & autoritate regis habita fuiſſet. Quod cum Hildebrandus in præſentia cardinalium conſtanter refutaſſet, nihilque juris in electione Romani pontificis regi conceſſiſſet, quodque illi prætendebant, non jus at tyrannidem eſſe oſtendiſſet: rogatu ſancti Annonis, autoritate apoſtolica indicta eſt ſynodus in partibus Lombardiæ celebranda apud Mantuam, qua ipſe pontifex, licet illud a dignitate ſua alienum foret, electionem ſuam legitime & juſte factam oſtenderet.

Pontifex rogatu ſancti Annonis hanc ſynodum indicit.

Qui interfuerint?

Hortatu pontificis interfuerunt Petrus Damiani Oſtienſis epiſcopus, Anno Colonienſis archiepiſcopus. Ex Hiſpania Munio Calagurritanus, Eximius Aucenſis, & Fortunius Alavenſis adfuerunt, qui pro pro reliquis legatione fungebantur. Inter omnes Lombardiæ epiſcopos, etiam ipſe Cadalous* Parmenſis epiſcopus & pſeudopontifex, juſſu ſancti Annonis præſto fuit. His præſentibus, *ſtatuto termino exiens*, ait collectio Nicolai Aragonii, *Alexander papa ab Vrbe cum epiſcopis & cardinalibus, ad præfixum locum proſpere, domino auxiliante, pervenit. Ibi autem epiſcopi Lombardiæ cum ſuis eccleſiarum præſulibus, præter Cadaloum Parmenſem, quem idem Colonienſis adeſſe præceperat, qui remordente conſcientia ſe abſentaverat, pariter convenerunt. Cum in ſynodo eadem cum epiſcopis Alexander reſideret, cauſam electionis ſuæ ita diſerte rationibus manifeſtis comprobavit, atque ſe de omnibus, quæ ſibi ab æmulis malitioſe objecta fuerant, excuſavit ſufficienter, adeo quod epiſcopos Lombardiæ qui ſibi fuerant adverſati, benevolos reddiderit & ſubjectos. Sedato itaque per Dei gratiam imperii & eccleſiæ ſcandalo, poſt ſolutionem ſynodi, Alexander papa Romam ac ceteri ad propria hilares redierunt.*

**Dormitare hic Binium patet ex Aragonii verbis quæ ſubjicit.*

Alexander papa interfuit.

Acta concilii.

Quod Sigobertus add t, Alexandrum pontificem a crimine ſimoniæ, quod ei imputatum fuerat, ſe adhibito juramento expurgaſſe, Otto Friſingenſis negare videtur: qui cum agit de ejuſmodi accuſatione Romam miſſa ab Henrico rege, nihil habet de accuſatione criminis ſimoniæ, quo poſtulatum referunt Alexandrum: ſed ipſum regem ejus delicti reum conſtitutum affirmat, eaque de cauſa ejuſdem pontificis litteris Romam vocatum. Et quamquam certo ignoretur, quæ poſt hæc in ſynodo geſta fuerint: tamen hoc omnes affirmant, Cadaloum in eadem condemnatum fuiſſe. Tradunt enim omnes ſcriptores ejus temporis, quod his duobus conciliis condemnatus militem armaverit, Vrbemque aggreſſus, ut Alexandrum a ſede Petri exturbaret, contumelioſe pulſus & victus fuerit, pauciſque poſt diebus quam ab Alexandro veniam petiiſſet, & impetraſſet, malam mortem incurrerit. Vide epiſtolas Alexandri ad Gervaſium Remenſem archiepiſcopum, & Baronium anno 1064. numero primo & ſequentibus.

Cadalous pſeudopapa iterum condemnatus, poſt veniam petitam male obiit.

ANNO CHRISTI 1064.

CONCILIVM BARCINONENSE,

in quo leges Gothicæ, quibus Catalani utebantur, plane ſunt abrogatæ, anno domini MLXIV. tempore Alexandri papæ II.

Cauſa & acta concilii.

EPISCOPI Hiſpani, qui Mantuano concilio interfuerunt, reverſuri in Hiſpanias, duxerunt ſecum ab Alexandro papa decretum legatum a latere Hugonem cardinalem, cujus autoritate Barcinone hæc ſynodus congregata fuit: in qua leges Gorhicas, quibus Catalani utebantur, penitus abrogavit, novaſque ſanxit quibus populus hactenus utitur. Vt autem ritus Gothici, in ſacris adhiberi ſoliti, abrogarentur, ab illis obtinere non potuit, nec cogere voluit: cum iidem in concilio Mantuano catholici eſſe cogniti fuiſſent. In eadem ſynodo Alexander papa tamquam germanus pontifex eſt receptus: Cadalous autem communibus omnium votis eſt condemnatus. *Baronius ad annum* MLXIV. *num.* XLII.

*** ADDITIO G. C.

Anno Christi 1064.

REM *aliter narrat Mariana libro* IX. *hiſt. cap.* V. *Hugonem ſcilicet, ante Mantuanum concilium, anno* MLXIV. *ad principes Hiſpaniæ Roma legatum, effeciſſe, ut repudiato Cadaloo, ab Alexandro ſtarent. Addit:* Is legatus, ut Gotthica precandi ratio abrogaretur, quamvis magno conatu obtinere non potuit. Miſſi contra Mantuam in Gallia Ciſalpina, ubi de ſchiſmate conventus epiſcoporum habiti ſunt, epiſcopi tres, Munio Calagurritanus, Eximius Aucenſis, Fortunius Alavenſis, Gotthicos libros, quos ſecum detulere, pontifici & patribus probarunt, quaſi orthodoxos nullaque vitioſos parte.

Quod ſi anno MLXIV. *ivit in Hiſpaniam Hugo recens in Alexandri gratiam receptus: bis in eam legatum fuiſſe neceſſe eſt. Nam & anno* MLXVIII. *eo profectum, aliquot præfuiſſe conciliis, & Romanum in ſacris ritum, pulſo Gotthico, inſtituiſſe, ad annum illum oſtendemus.*

Minus aſſentior Binio, qui poſt Baronium ait, leges Gothicas hoc anno penitus abrogatas in Catalania fuiſſe. Eodem enim anno id perfectum, quo abrogatæ ſunt Gotthicæ ſacrorum ceremoniæ ex illius gentis ſcriptoribus diſcimus.

Anno Christi 1065.

CONCILIUM ROMANUM II. contra inceſtuoſorum hæreſim celebratum anno domini MLXV. tempore Alexandri papæ II.

Inceſtuoſi hæretici qui & quales?

HOC *tempore hæreſis inceſtuoſorum a quibuſdam jureconſultis excitata atque defenſa eſt, qui autoritate Iuſtiniani imperatoris eadem ratione, qua in ſucceſſionibus, gradus conſanguinitatis numerandos eſſe docebant. Impugnavit eam hæreſim præ ceteris acerrimus orthodoxæ fidei defenſor Petrus Damiani.*

Cauſa & acta concilii.

Cumque ejus ſcriptis tolli non poſſet, & ad eam comprimendam autoritate apoſtolica opus eſſet: Alexander papa, Romæ hanc ſynodum indixit, in qua contra defenſores illius hæreſeos decretum edidit, quod a Gratiano his verbis deſcribitur: Ad ſedem apoſtolicam perlata eſt quæſtio noviter exorta de gradibus conſanguinitatis, quam quidam legum & canonum imperiti excitantes, eoſdem propinquitatis gradus contra ſacros canones & eccleſiaſticum morem numerare nituntur: novo & inaudito errore affirmantes, quod germani fratres vel ſorores inter ſe ſint in ſecunda generatione, filii eorum vel filiæ in quarta, nepotes vel neptes in ſexta: talique modo progeniem computantes, & in hujuſmodi ſexto eam gradu terminantes, dicunt, deinceps viros ac mulieres inter ſe poſſe nuptialia jura contrahere. Et ad hujuſmodi profanum errorem confirmandum, in argumentum aſſumunt ſæculares leges, quas Iuſtinianus imperator promulgavit de ſucceſſionibus conſanguineorum: quibus confiſi oſtendere moliuntur, fratres in ſecundo gradu eſſe numeratos, filios eorum in quarto, nepotes in ſexto. Sic ſeriem genealogiæ terminantes, numerationem ſanctorum patrum, & antiquam eccleſiæ computationem ad nos uſque perductam perverſa quadam calliditate diſturbare nituntur. Nos vero, Deo annuente, in ſynodo habita in Lateranenſi conſiſtorio, convocatis ad hoc opus epiſcopis & clericis atque judicibus diverſarum provinciarum, denique diu ventilatis legibus & ſacris canonibus, diſtincte invenimus, ob aliam atque aliam cauſam, alteram legum fieri, alteram canonum computationem. In legibus ſiquidem ob ni-

35. quæſt. 4. cap. Ad ſedem apoſtolicam, &c. quod autem frater, eadem quæſt.

A hil aliud ipſorum graduum mentio facta eſt, niſi ut hereditas vel ſucceſſio ab una ad alteram perſonam inter conſanguineos deferatur: in canonibus vero ob hoc progenies computatur, ut aperte monſtretur uſque ad quotam generationem a conſanguineorum ſit nuptiis abſtinendum, &c. *Et in fine ſic:* Taliter igitur determinatis gradibus conſanguinitatis, apoſtolica vos autoritate monemus, fratres & filii, ut omnibus ſic ſeriem genealogiæ computandam eſſe intimetis, quemadmodum ſancti patres numerandam eſſe ſanxerunt, & antiquus mos eccleſiæ per longa tempora olim computaſſe monſtratur. Nam ſi quis perverſa & obſtinata mente a recto tramite apoſtolicæ ſedis deviare B voluerit, & aliter quam nos, in nuptiis celebrandis gradus parentelæ numerare contenderit, primum pro ſua temeritate cæleſti pœna plectetur: poſtmodum vero gladio perpetui anathematis ſe noverit jugulandum. Datum Romæ, &c. *Hæc in priori ejuſdem anni concilio, quo excommunicationis comminatio facta eſt, ut habetur apud Gratianum. Sed & apud Ivonem Carnotenſem epiſcopum, qui in fine ſæculi hujus claruit, recitata reperiuntur alia ejuſdem argumenti decreta ab eodem Alexandro pontifice data ad diverſos, nempe ad Neapolitanos unum, ad Venetorum epiſcopum aliud, aliud inſuper ad epiſcopum Baſileenſem, alind etiam ad epiſcopum Aretinum, quibus intelligas fuiſſe eidem pontifici in his plurimum laborandum.*

Ivo part 9. cap. 6. 9. 10. 37 ſupra edidimus inter epiſtolas.

C

Anno Christi 1065.

CONCILIUM ROMANUM III. quo iidem inceſtuoſi hæretici excommunicantur, anno domini MLXV. ſub Alexandro papa II.

Cauſa concilii.

CUM *Alexandri papæ admonitio, de qua præcedenti concilio, non ſufficeret: opus illi fuit eodem anno hanc ſecundam in eorumdem inceſtuoſorum cauſa ſynodum congregare, in qua vere inceſtuoſos & pertinaces hæreticos excommunicatione percelleret: ſed, quod doluit Petrus Damiani, id etiam ſine fructu. Nam arte diaboli conglutinatis animis* D *inceſtuoſorum conjugum, nullo timore æternæ damnationis ab invicem divelli potuerunt. Teſtatur id quidem ipſe Petrus Damiani, dum in libello de contemptu ſæculi de his agens iſta dicit:* Ecce inſuper hoc anno, ſicut noſtis, per Romanæ ſedis antiſtitem bis congregatum eſt ſynodale concilium, ubi denuo omnes inceſtuoſi, juxta canonum decreta, eccleſiaſtica ſunt communicatione privati. Sed quis ex tot millibus hominum, ſaltem unum vidit ab infauſti fœderis abominatione divulſum? Immo ne profundiori ipſius calamitatis abſorberetur hiatu, quis eorum poſt hæc eccleſiæ limen terere deſtitit? aut quis inſuper iſta conſiderans, ab eorum ſe familiaritate removit? In omnes itaque letalis lepræ contagium ſerpit: quia nimirum omnes eo- E rum complices apoſtolicæ excommunicationis nexus adſtringit. Enimvero quiſquis conjugalis proſapiæ titulis inſignitur: quiſquis male blandientis formæ ſuavi venuſtate mulcetur, præſertim ſi largioris ſubſtantiæ dotibus affluit, vel ſuccreſcentis ſobolis indoles ſpem ſibi futuræ poſteritatis infundit: conſultius judicat a Deo manifeſte recedere, quam adeo lucroſi matrimonii glutinum diſgregare. Si vero his contraria evenerint, atque uxoriæ calamitatis incommoditate percellatur: ipſe vir falſæ conſanguinitatis lineam texit, & inaudita proavorum nomina per multa argumenta confingit: atque ſimul quoſdam in hujus allegationis teſtimonium advocat, quos tamen per vitæ terminum

ſublatos

ſublatos e medio non ignorat. Is itaque ſibimet accuſator & reus crimen impingit, ſcelus exaggerat, atque adminiculum, quo ex tam periculoſo naufragio enatare poſſit, inquirit. *Hæc Petrus: ſignificans, aliud adhuc malum ex his oriri: cum videlicet nonnulli legitime copulati, prætextu ficta conſanguinitatis, ſolutionem a nexu matrimonii procurarent, quos initi conjugii pœniteret, cum in mala plurima quæ non putaverant impegiſſent.*

ANNO CHRISTI CIRCIT. 1065.

*** CONCILIVM ÆDVENSE, APVD AVGVSTODVNVM.

In quo dux Burgundiæ Robertus Aganoni epiſcopo, & aliis, Hugonis abbatis Cluniacenſis opera pacatus, anno Chriſti circiter MLXV.

De *hoc epiſcoporum conventu, rebuſque in eo geſtis, Hugo monachus Cluniacenſis in vita S. Hugonis abbatis ſcribit his verbis.* Dux, *inquit*, Burgundiæ Rotbertus Haganonem Æduorum epiſcopum nimia infeſtatione gravabat, variiſque prædonum incurſibus paſſim Burgundia laborabat. Eapropter epiſcopi, Gauſredus Lugdunenſis, Hugo Biſuntinenſis, Achardus Cabilonenſis, & Drogo Matiſconenſis, Æduam convenerunt, magnique patrem conſilii Hugonem Cluniacenſem abbatem venire rogaverunt. Aderat illuſtrium copioſa multitudo virorum, populus confluebat infinitus, pro pace ſupplicans indefeſſis clamoribus. Adveniens ipſe dux, immo tyrannus, Æduam intravit: ſed faſtu maligno, intereſſe conventui recuſavit. At pater Hugo fervore caritatis concitus, tyrannum adiit: quem vehementer increpans, cunctis mirantibus tanquam ovem mitiſſimam ſecum adduxit. Epiſcopis autem ſupplicantibus, ut pater Hugo pro pace agenda loqueretur, turbis undique conticentibus, & ex ejus ore pendentibus, ſic ait: Qui pacem quærunt, qui Deum diligunt, nos audiant, nobiſcum agant. Qui vero filius pacis non eſt, qui non ex Deo, ſed adverſarius eſt, huic ex parte omnipotentis præcipio, ut a nobis exeat, & operi divino non noceat. Vix dicta compleverat, cum ecce quidam ſtatura procerus, facie truculentus, multis eum ſequentibus egreſſus diſparuit. Non fuit in tanta multitudine hominum, qui aliquem noſſet egredientium: mirabantur ſinguli, ſtupebant univerſi. Quærentibus invicem ſuper his, non erat aliud reſpondere, niſi interdicente ſancto dæmones viſibiliter exiiſſe, egreſſoſque de turbis, ſimul evanuiſſe. His ita depulſis, tantam mox prædicatio ſancti efficaciam habuit: ut eo jubente dux ipſe ſui mortem filii interſectoribus condonaret, & eccleſia pacem reciperet.

NOTA GABR. COSSARTII S.I.

Concilium hoc neque haberi potuit ante annum MLX. cum Drogonis Matiſconenſis epiſcopi qui interfuit, deceſſor VValtherius adhuc nominetur epiſcopus Matiſconenſis in illius anni inſtrumentis ſi Galliæ Chriſtianæ credimus: in qua & refertur, Drogonem ordinatum eſſe anno MLXII. Neque rejici poteſt, poſt annum MLXXIII. cum Achardus Cabilonenſis epiſcopus, obierit ante hunc annum. Immo vero neque ad annum MLXX. cum eo anno archiepiſcopus Lugdunenſis eſſet, non Gaufredus, ſed Humbertus: ut intelliges ex concilio Cabilonenſi ad illum annum. Male ergo alii anno MLV. alii MLXXII. celebratum aſſerunt. Ego circiter annum MLXV. conſtituo, quo ſedebant epiſcopi omnes, qui hic nominantur. Suus igitur in Gallia Chriſtiana locus eſſe Gaufredo debet inter archiepiſcopos Lugdunenſes, ante Humbertum. Cum enim anno MLXXVII. ſeceſſerit Humbertus in monaſterium: ſi ei ſucceſſiſſet Gaufredus, non potuiſſet huic intereſſe concilio, quod ante annum MLXX. celebratum eſſe oportet.

*** CONCILIVM HELENENSE, in prato Tulugienſi.

ANNO CHRISTI CIRCIT. 1065.

In quo treuga & pax confirmata anno Chriſti circiter MLXV.

Editum ex tabulario regio Barcinonenſi a Steph. Baluzio, V. Cl. ad librum IV. operis de concord. ſacerd. & imper.

Hæc eſt treuga & pax confirmata ab archiepiſcopo Narbonenſi domno Guifredo, & a Berengario Gerundenſi epiſcopo, & a domno Raymundo Helenenſi epiſcopo, & a comitibus Ruſſilonenſium, domno ſcilicet Gauxfredo, & a Guilaberto filio ejus, & a domno Poncio Impuritanenſi comite, & a domno Guillelmo Biſuldunenſium comite, & a domno Raymundo Ceritanenſium comite, & a domno Gauzberto vicecomite de Caſtronovo, cum cæteris magnatibus Helenenſis epiſcopatus, in Tulugienſi prato, quod eſt in comitatu Ruſſilionis.

Conſtituerunt namque prædicti pontifices cum conſenſu cæterorum nobilium, ut in comitatu Ruſſilionenſi, vel Confluentano, vel Valliſpirienſi, ullus homo eccleſiam non infringat, neque cimeteria, vel ſacraria, XXX. paſſuum eccleſiaſticorum in circuitu uniuſcujuſque eccleſiæ, niſi epiſcopus propter hominem excommunicatum, aut propter ſuum cenſum. Si vero aliquis homo aliter infregerit eccleſiam, vel ſpatium XXX paſſuum ipſius eccleſiæ in prædicto epiſcopatu Helenenſi: quidquid ei commiſerit, emendet ut juſtum fuerit ipſi homini cui injuriam fecerit, & eccleſiæ, in qua fecerit, ſatisfaciat legaliter: & inſuper compoſitionem ſacrilegii Helenenſi componat epiſcopo.

Eccleſias vero illas, ubi caſtra fuerint conſtructa, ſive ubi fures uel rapaces congregaverint furta, vel prædam, vel malefacta, tamdiu poſuerunt eas jam dicti epiſcopi in defenſione præſcriptæ pacis, quouſque querimonia prædictarum eccleſiarum deferatur Helenenſi epiſcopo; & ejus judicio aut juſte emenderit quod in ipſis eccleſiis commiſſum fuerit, aut ab eodem epiſcopo ipſæ eccleſiæ a defenſione prælibatæ pacis ſeparentur.

Iidem epiſcopi præfati conſtituerunt, ut in jam dicto epiſcopatu Helenenſi nullus violenter infringat dominicaturas canonicorum vel monaſteriorum, neque aliquid rapiat inde.

Clericum vero arma non ferentem, vel monachum, vel ſanctimonialem, ſive viduam, nemo apprehendat, nec illis aliquid injuriæ inferat.

Villanum, neque villanam, nemo apprehendat, niſi propter culpam quam ipſe villanus vel villana fecerint. Et ſi eos apprehenderit, non diſtringat niſi per directum.

Et ut prædam nemo faciat in jam dicto epiſcopatu de equabus, vel pullis, ſive mulis earum, ætatis unius anni: neque de bobus, neque de vaccis, ſive vitulis earum: neque de aſinis, vel aſinabus, ſive pullis earum: neque de ovibus, arietibus, hircis, capris, ſive earum fœtibus.

Manſiones villanorum nemo incendat, neque evertat.

Terras in contentione poſitas nullus villanus laboret, poſtquam commonitus fuerit ab eo in quo juſtitia placiti non remanſerit. Si vero ter commonitus, poſtea ibi laboraverit, & propterea damnum acceperit, non requiratur pro pace fracta.

Si quis autem fidejuſſor extiterit, ſi fidem non portaverit, de ſuo proprio pignoretur, nec pro pace fracta habeatur. Si quis autem prædictam

trevam

ANNO CHRISTI 1066.

lorum pericula afflixerunt gentem Anglorum, & ipſos tam a ſuis, quam ab extraneis concitata: adeo ut pene periclitata ſit hereditaria regum ſucceſſio, magnumque interſtitium inter fratrem meum Edmundum, qui patre meo mortuo ſucceſſit, meque, habitum ſit, invadentibus regnum Svvegeno & Cnutho filio ejus regibus Danorum, ac filiis ipſius Cnuthi, Haroldo & Harde-Cnutho, a quibus & alter meus frater Alfredus crudeliter eſt occiſus: ſoluſque, ſicut Ioas occiſionem Athaliæ, ſic ego crudelitatem eorum evaſi. Tandem reſpectu miſericordiæ Dei, poſt plures annos, ego Edvvardus ad paternum ſolium reacceſſi, & eo potitus ſine ullo bellorum labore, ſicut amabilis Deo Salomon, tanta pace & rerum opulentia abundavi, ut nullus antecedentium regum ſimilis mei fuerit in gloria & divitiis. Sed gratia Dei, non me, ut aſſolet, ex opulentia & ſuperbia contemptus invaſit, immo cœpi cogitare cujus dono & auxilio ad regni culmen evaſi: quoniam Dei eſt regnum, & cui vult dare illud; & quia mundus tranſit, & concupiſcentia ejus: qui autem totum ſe ſubdit Deo, feliciter regnat & perpetualiter dives eſt. Itaque deliberavi me ire ad limina ſublimium apoſtolorum Petri & Pauli, & ibi gratias agere pro collatis beneficiis, & exorare ut eam pacem firmaret Deus perpetuam mihi & poſteris meis. Præparavi ergo & denumeravi expenſas neceſſarias itineri, & honorabilia dona quæ ferrem ſanctis apoſtolis. Sed gravius ſuper re mœror habebat optimates meos, utpote memores malorum quæ ſub aliis regibus pertulerant, ne tanto domino, & pro patriæ rege abſente, regnum noviter ſedatum aliqua turbaretur hoſtilitate, & metuentes id quod ſanctus Ezechias, ne ſi forte in via aut ægritudine, aut alio incommodo deficerem, hereditariis regibus carerent, maxime quia nullum habebam filium. Itaque communi habito concilio, rogabant me ut ab intentione deſiſterem, pollicentes ſe ſatisfacturos Deo pro voto meo, tam in miſſarum & orationum oblatione, quam in larga eleemoſynarum diſtributione. Sed cum obnixe contradicerem, tandem utriſque placuit, ut mitterentur legati duo ab utraque parte, † Eldredus & † Hermanus epiſcopi, & abbates VVulfricus & Elfvvynus, qui apoſtolo meam voluntatem & votum, & illorum petitionem indicarent, & ſecundum ejus ſententiam, quam mihi mandaret, promiſi me omnia facturum. Factum eſt ergo quod volumus. Et venientes Romam legati noſtri ex voluntate Dei invenerunt collectam ſynodum in eadem urbe, cumque expoſuiſſent meam voluntatem, & ſuam petitionem coram ducentis & quinquaginta epiſcopis, & alia multitudine ſanctorum patrum: tunc apoſtolicus ex conſilio ſanctæ ſynodi hanc epiſtolam ſcripſit.

Rex iter Romam vovit.

Legati mittuntur. † VVigornenſis, poſt Eboracenſis. † Shireburnenſis.

Leo epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio ſuo Edvvardo Anglorum regi, ſalutem & apoſtolicam benedictionem.

» Quoniam voluntatem laudabilem & Deo gra» tam agnovimus, gratias agimus Deo, per quem » reges regnant, & principes juſta decernunt. Sed » quia prope eſt Dominus in omni loco invocan» tibus eum in veritate, & ſancti apoſtoli cum ſuo » capite conjuncti, ſunt unus ſpiritus, & pias pre» ces æqualiter audiunt; & quia conſtat periclitari » regionem Anglicam ex tua diſceſſione, qui freno » juſtitiæ ſeditioſos ejus motus cohibes: ex autori» tate Dei, & ſanctorum apoſtolorum, & ſanctæ ſynodi, abſolvimus te a peccato illius voti, pro« quo Dei offenſam times, & ab omnibus negli« gentiis & iniquitatibus tuis, ea nimirum poteſta« te uſi, quam Dominus in beato Petro conceſſit« nobis, dicens: *Quæcumque ſolveritis ſuper ter*« *ram, ſoluta erunt & in cælis.* Deinde præcipimus« tibi ſub nomine ſanctæ obedientię & pœnitentię,« ut expenſas quas ad iſtud iter paraveras, paupe« ribus eroges, & cœnobium monachicum in ho« norem ſancti Petri apoſtolorum principis, aut« novum conſtruas, aut vetuſtum emendes, & au« geas, & ſufficientiam victualium fratribus de tuis« reditibus conſtituas, quatenus dum illi aſſidue« inibi Deum laudaverint, & ſanctis augeatur glo« ria, & tibi indulgentia. Cui loco quidquid con« tuleris, vel collatum eſt, vel conferetur, ut ratum« ſit, apoſtolica autoritate præcipimus: & ut ſem« per habitatio monachorum ſit, & nulli laicæ« perſonæ niſi regi ſubdatur, & quæcumque privi« legia ibi inſtituere volueris, ad honorem Dei« pertinentia, concedimus, & robuſtiſſima autori« tate confirmamus: & infractores eorum æterna« maledictione damnamus.

ANNO CHRISTI 1066.

Matth. 16.

Cœnobiũ ſancto Petro erigendum.

Hæc & alia apoſtolica mandata cum referrent nobis legati, interea revelavit beatus Petrus cuidam probabilis vitæ monacho incluſo, nomine VVulfino, voluntatem ſuam eſſe, ut reſtruerem locum qui dicitur VVeſtmonaſterium: quod a tempore S. Auguſtini primi Anglorum epiſcopi inſtitutum, multaque veterum regum munificentia honoratum, propter vetuſtatem & frequentes bellorum tumultus pene videbatur deſtructum. Cumque mihi hanc viſionem meiſque retuliſſet, & apoſtolicæ litteræ æqualia præcepta detuliſſent: contuli voluntatem meam cum voluntate Dei, & cum totius regni electione, & dedi me ad reſtructionem ejuſdem loci. Itaque decimari præcepi omnem ſubſtantiam meam, tam in auro & argento quam in pecudibus, & omni genere poſſeſſionum: & deſtruens veterem, novam a fundamento baſilicam conſtruxi, & conſtructam dedicari feci quinto Kalendas Ianuarii: in qua collocavi ipſa die reliquias, quas Martinus papa, & Leo qui eum conſecravit, dederunt Alfredo regi, & quas ipſe a Charlemanno rege Francorum dari ſibi impetravit: cujus filiam pater ejus Ethelvvlfus rex, poſt mortem primæ conjugis, duxerat in uxorem, quæque ab ipſo ad ſucceſſorem ejus Ethelſtanum, deinde ad Edgarum, ad ultimum ad nos pervenerunt: ſcilicet duas partes crucis domini, & partem unius clavi, partemque tunicæ ejus inconſutilis, & de veſtimentis ſanctæ Mariæ, & reliquias apoſtolorum Petri & Pauli, Andreæ, Bartholomæi, Barnabæ, & aliorum plurimorum ſanctorum, & quinque capſas aliis ſanctorum reliquiis plenas: & ſtatui, ut quicumque reus majeſtatis regię, vel cujuſlibet alterius offenſæ, ad locũ, in quo pauſant iſtæ reliquię, confugerit, ejus rei & membrorum ac vitæ impunitatem conſequatur.

VVeſtmonaſterium deſignatur locus.

Rex opes decimat, &c.

CHARTA II. REGIS EDVVARDI confeſſoris, eccleſiæ ſancti Petri VVeſtmonaſterienſi confecta.

Deſideratur exordium.

Sciant omnes futuræ generationes, me pro voti mei abſolutione, peccatorumque meorum omnium remiſſione, pro animabus regum, tam ſucceſſorum quam prædeceſſorum meorum, & omnium parentum meorum, & pro pace & ſtabilitate regni mei, & proſperitate totius Anglorum populi,

ANNO CHRISTI 1066.

A populi, loco illi, id eſt VVeſtmonaſterio, omnimodam libertatem, quantum ad poteſtatem terrenam conceſſiſſe. Et quod illi de eccleſiaſtica, hoc regia libertate ſtatuo. Ejus igitur amoris ſtimulo & fide pleniſſima ac devotiſſima ſuffultus, cujus largiflua miſeratione in cathedra regali promotus ſum, cum concilio & decreto archiepiſcoporum, epiſcoporum, comitum, aliorumque meorum optimatum, proſpiciens, hoc ipſi eccleſiæ & habitantibus in ea, ſive pertinentibus ad eam, utile fore, non ſolum in præſenti, ſed in futurum, elegi ſanciendum, atque perpeti ſtabilimento ab omnibus confirmandum: ut pro Chriſti honore & amore, & pro reverentia ſummi apoſtolorum principis Petri, cujus patrocinio meipſum commiſi, & pro B devotione ac veneratione ſanctarum reliquiarum, quas eidem loco contuli, beatorum videlicet apoſtolorum, martyrum, confeſſorum, & virginum, ut omnipotens Deus per illorum ſuffragia ſanctorum, depulſis cunctis adverſitatibus, cum pacis & honoris ſui ſtabilitate, ac perpetuæ tranquillitatis ſublimatione, locum illum cuſtodiat, diſponat, & protegat, & pro magnifica dignitate ſive regali excellentia ipſius eccleſiæ, & pro quiete monachorum ibidem Deo ſamulantium, tantus honor eidem eccleſiæ habeatur in perpetuum & obſervetur: ut neque nos, neque ſucceſſores noſtri, nec quilibet epiſcopus, nec quicumque de judiciaria poteſtate, in ipſam ſanctam baſilicam, vel in manentes in ipſa, vel in homines qui cum ſuis terris vel qualibuſcumque ſubſtantiis ad ipſam tradere vel devovere ſe voluerint, niſi per voluntatem abbatis, & ſuorum monachorum, ullam unquam habeant poteſtatem. Et ſit hæc ſancta mater eccleſia peculiaris patroni noſtri domini & magni apoſtoli ter beati Petri, libera & abſoluta ab omni invaſione vel inquietudine omnium hominum, cujuſcumque poteſtatis eſſe videantur. Præterea aliud conſtituo, atque in perpetuum confirmo, ut quiſque fugitivorum, de quocumque loco, pro quacumque cauſa, cujuſcumque conditionis ſit, ipſum ſanctum locum, vel procinctum ejus, fugiens intraverit, immunis ſit omnino, ac plenam libertatem conſequatur.

Immunitas

Aſylum.

Si quis vero hanc noſtram donationem augere & amplificare voluerit, augeat Deus dies ejus proſperos hic & in futurum. Si autem evenerit ut aliquis aut regum ſuccedentium, vel alicujus perſonæ homo, quod non optamus, diabolica temeritate fuerit elatus vel ſeductus, quatenus hoc noſtrum ſtatutum infringere vel minuere, aut in aliud mutare velit: ſciat ſe perpetuo anathemate damnatum, niſi tamen ſatisfactione emendaverit. Si autem emendatione fuerit indignus, ipſe quidem cum Iuda proditore, gehennæ ignibus cremabitur: ſed hæc charta nihilo minus in ſua libertate permanebit, quamdiu Chriſtiani nominis timor & amor in hac noſtra gente perſeverarint.

Anathema in violatores.

Ad ultimum, chartam iſtam conſcribi & ſigillari juſſi, & ipſam manu mea ſigno ſanctæ crucis impreſſi, & idoneos teſtes annotari præcepi ad corroborandam. Itaque propriam donationis libertatem ego Edvvardus, Deo largiente Anglorum rex, ſignum venerandæ crucis impreſſi.

Ego Editha regina huic donationi regiæ conſentiens ſubſcripſi.

Ego Stigandus archiepiſcopus conceſſi & ſubſcripſi.

Ego VVolfinus epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Ego Leoſticus epiſcopus, conſenſi & ſubſcripſi.

Ego Hermannus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.

Ego VValterus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.

Ego Giſo epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.

Ego VVulſtanus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.

Ego Sivvardus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.

Ego Edvvynus abbas conſenſi & ſubſcripſi.

Ego Agelſius abbas conſenſi & ſubſcripſi.

Ego Alſvvinus abbas conſenſi & ſubſcripſi.

Ego Leofricus abbas conſenſi & ſubſcripſi.

Ego Agelvvrus abbas conſenſi & ſubſcripſi.

Ego Valdvvynus abbas conſenſi & ſubſcripſi.

Ego VVulvvoldus abbas conſenſi & ſubſcripſi.

B Ego Reynbaldus cancellarius.

Ego Haroldus dux.

Ego Edvvynus dux.

Ego Leoſdvvinus dux.

Ego Guden dux.

Ego Ergsrus miniſter.

Ego Kendus miniſter.

Ego VVygodus miniſter.

Ego Radulphus miniſter.

Ego Robertus miniſter.

Ego Ednothus miniſter.

Ego Agelnodus, VVulfricus, Syvvardus, Godricus.

Acta apud VVeſtmonaſterium quinto Kalendas C Januarii, die ſanctorum Innocentium, anno dominicæ incarnationis milleſimo ſexageſimo ſexto, indictione tertia, anno regni ſereniſſimi Edvvardi regis viceſimo quinto. Svvyergarius notarius ad vicem Reynbaldi regiæ dignitatis cancellarii hanc chartam ſcripſi & ſubſcripſi. In Dei nomine feliciter. Amen.

CHARTA III. REGIS EDVVARDI confeſſoris, eccleſiæ ſancti Petri VVeſtmonaſterienſi confecta.

Habentur in hac charta, epiſtola regis Edvvardi confeſſoris ad papam Nicolaum II. pro confirmatione privilegiorum eccleſiæ VVeſtmonaſterii, & D epiſtola Nicolai papæ II. ad regem Edvvardum confeſſorem, qua petita annuit, & plura inſuper privilegia.

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis, propter eos qui juſtitiam Dei contemnunt, & ſuam volunt conſtituere. Quoniam juſtitiæ Dei non ſunt ſubjecti, procurandum eſt iis qui eccleſiarum Dei privilegia conſtituunt, ut multiplices chartas & multitudinem teſtium atque maledictionum congerant: quibus, etſi non ſemper, tamen aliquotiens peſſimorum hominum impia protervia, & pernicioſa præſumptio, tutius proteratur, retundatur, ac reverberetur, necnon fortiſſimo defenſionis robore funditus eradicetur. Quapropter ego E Edvvardus, Dei gratia Anglorum rex, notum facio omnibus futuris poſt me ſæculi generationibus, quoniam præcepto Leonis papæ, pro pœnitentia & remiſſione peccatorum meorum, renovavi & melioravi baſilicam eam Petri, quæ ſita eſt prope mœnia principalis Anglorum urbis Londoniarum, & ab occidentali ora ejuſdem urbis dicitur VVeſtmonaſterium, quæ ædificata quidem fuerat antiquitus ſub Mellito, London primo epiſcopo, ſocio & contemporaneo ſancti Auguſtini primi Cantuariæ archiepiſcopi, & per ipſum beatum Petrum, angelico famulante ſervitio, ſanctæ Crucis impreſſione & ſacri chriſmatis permixtione

Eccleſia VVeſtmonaſterienſis a quo primum condita.

ANNO CHRISTI 1066.

mixtione dedicata: ſed per frequentes incurſiones barbarorum, & maxime Danorum, qui, patre meo Æthelredo vivente, irruptionem in Angliam fecerant, & eo mortuo, cum fratre meo Edmundo dimidium regni ſub amicitiarum pacationem redemerant, fratremque alium Alfredum miſerabiliter interemptum enecaverant, neglecta penitus & deſtructa videbatur.

Rex legatos Romã mittit.

Cum ergo renovaſſem eam, & multa privilegia regiæ poteſtatis & apoſtolicæ autoritatis per beatum Leonem papam in ea conſtituiſſem: defuncto ipſo Leone, & confirmato in ejus loco Nicolao, placuit mihi renovare, meliorare, & confirmare conſuetudines & donationes pecuniarum, quas anteceſſores mei reges ſancto Petro in- B ſtituerant, propter devotionem ſummam quam habuit ſemper Anglorum gens erga eum & ejus vicarios. Itaque propter hoc negotium & alia quamplura, legatos miſi Romam, epiſcopum unum Aldredum, & duos electos ad ordinandos epiſcopos, Giſonem ſcilicet & VValterum, ut a domino papa ſacrarentur. Venientes autem Romam, ab apoſtolico Nicolao honore quo decebat ſuſcepti, invenerunt ibi ad ſynodum congregatam multitudinem magnam epiſcoporum, abbatum, monachorum, & clericorum, cæterorumque fidelium: cumque audiente ſynodo ſuæ legationis cauſam perorarent, hujus ſummam epiſtolæ domino papæ obtulerunt.

Summo univerſalis eccleſiæ patri Nicolao Edvvardus gratia Dei Anglorum rex debitam ſubjectionem & omnimodum ſervitium.

Petit privilegiorum renovationem.

** arcere.*

GLorificamus Deum, qui curam habet ſuæ electæ eccleſiæ, quoniam in loco boni prædeceſſoris, vos optimum ſucceſſorem conſtituit. Quapropter juſtum judicamus apud vos, velut ad ſolidam petram, * accurrere, & probare omnes bonas intentiones noſtras, & veſtram notitiam atque ſocietatem in bono habere: quatenus eas donationes & privilegia quæ obtinuimus apud prædeceſſorem veſtrum, renovetis & augeatis nobis: videlicet, ut quod ille injunxit nobis ſub nomine obedientiæ ac pœnitentiæ, propter votum quod voveram ire Romam, & in remiſſionem omnium peccatorum meorum, conſtruere cœnobium monachorum in honorem apoſtoli Petri, ratum faciatis, & privilegia poſſeſſionum & dignitatum ejuſdem loci confirmetis, renovetis, atque augeatis, & in perpetuum immutabilia ſtare decernatis. Ego quoque pro modulo meo augeo & confirmo donationes & conſuetudines pecuniarum, quas habet ſanctus Petrus in Anglia, & ipſas pecunias collectas, cum regalibus donis mitto vobis, ut oretis pro me, & pro pace regni mei, & continuam ac ſolennem memoriam haberi inſtituatis, tonus gentis Anglorum, coram corporibus ſanctorum apoſtolorum. Valete.

Confirmat denarium S. Petri, &c.

Iis igitur litteris a ſummo pontifice ſuſceptis, cum feliciter ad votum ſuum omnibus peractis a Roma redirent, conſulente ſancta ſynodo, tranſmiſſam a domino papa mihi detulerunt epiſtolam.

A *Nicolaus epiſcopus ſervus ſervorum Dei, glorioſiſſimo ac piiſſimo, omnique honore digniſſimo, ſpiritali quoque filio noſtro, Edvvardo Anglorum regi, viſitationem omnimodam, ſalutem mellifluam, & benedictionem apoſtolicam.*

OMnipotenti Deo referimus grates, qui veſtram prudentiſſimam excellentiam in omnibus ornavit & decoravit erga beatum Petrum apoſtolorum principem, & nobiſcum habere dilectionem, & in omnibus apoſtolicis conſentire cenſuris. Litteras igitur veſtræ nobilitati tranſmittimus, & per eas ſocietatem ſanctorum apoſtolorum & noſtram vobis damus, orantes miſericordiam illius qui eſt dominus omnium, & B rex ſuper omnia ſolus, ut ipſe vos participem faciat ex omnibus, ſi qua ſunt coram Deo, bonis operibus noſtris: & fratres nos, ac ſocios in ſua dilectione conſtituat in omni tempore amplius, ac non minorem partem noſtri obſequii vobis recouſignet in ſuo regno, quam nobiſmetipſis provenire optamus. Erimus etiam deinceps pro vobis ſine dubio orantes aſſidue, ut ipſe Deus vobis ſubjiciat hoſtes & inimicos, qui contra vos voluerint inſurgere: & confirmet vos in paterno ſolio, & propria hereditate. At beatus Petrus ſit vobis cuſtos & adjutor ſemper in omni tribulatione. Claret enim Anglorum reges pro reverentia & devotione, quam exhibuerunt C beato Petro, gloria & honore floruiſſe, ac ipſius patrocinio famoſos triumphos obtinuiſſe: cujus beati apoſtoli meritis, veſtro deſiderio & voluntati omnipotens Deus præſtet effectum, & confirmet vobis paterni regni imperium, & tribuat pacis incrementum: & poſt præſentis vitæ decurſum, perducat ad æternum permanentis gloriæ imperium. Renovamus ergo, & confirmamus, ac augemus vobis privilegia veſtra, ſcilicet, ut abſoluti ſitis ab illo voto quod timebatis, & ab omnibus aliis peccatis & iniquitatibus veſtris, autoritate illius, qui me, licet indignum, ſuæ ſanctæ præeſſe voluit eccleſiæ. Præterea illi loco, quem ſub nomine ſanctæ pœnitentiæ conſti- D tuendum, & meliorandum ſuſcepiſtis: quoniam, ut fertur, primo antiquitus conſecrationem a beato Petro accepit, cujus, licet indigni, vicarii ſumus, & quia regia antiquitus ſedes eſt: ex autoritate Dei & ſanctorum apoſtolorum, atque hujus Romanæ ſedis, & noſtra: concedimus, permittimus, & ſolidiſſime confirmamus, ut amplius in perpetuum regiæ conſtitutionis & conſecrationis locus ſit, atque repoſitorium regalium inſignium, & habitatio perpetua monachorum, qui nulli omnino perſonæ niſi regi ſubdantur, habeantque poteſtatem, ſecundum regulam ſancti Benedicti, per ſucceſſiones eligere ex ſe idoneos abbates: neque introducatur per violentiam extranea perſona, niſi quam concors E congregatio eſſe prælegerit. Abſolvimus etiam eum locum ab omni ſervitio & dominatione epiſcopali, ut nullus epiſcopus illuc introeat ordinaturus, aut præcepturus aliquid, niſi ex petitione & conſenſu abbatis & monachorum. Et habeat idem locus liberum procinctum, id eſt ambitum & cœmeterium mortuorum circa ſe, abſque epiſcopali, vel cujuſlibet reſpectu, vel exactione, & omnia quæ ad libertatem & exaltationẽ illius loci, ad honorem Dei pertinentia per noſtram autoritatem accedere poſſunt, hilari atque promptiſſima voluntate concedimus. Poſſeſſiones autem, quas antiqui reges, ſeu quicumque alii ho-

Regem ſuſcipit in ſocietatem apoſtolicam.

Laudat Anglorum regum pietatem in ſanctum Petrum.

Concedit privilegia.

VVeſtmonaſterium ſit regiæ conſecrationis locus, &c.

ANNO CHRISTI 1066.

»mines, vos quoque, & veſtri barones, ad eumdem A »locum contuliſtis, & chartas quę ex eis factæ ſunt, » divina & noſtra autoritate roboramus, & ratas »ac ſtabiles eſſe decernimus: & infractores earum, » vel invaſores, vel diminutores, aut diſperſores, »venditores etiam, æterna maledictione cum Iuda »proditore damnamus, ut in beata partem non »habeant reſurrectione: ſed a beato Petro apoſtolo »ſe judicandos ſciant, quando ſedebit cum ſuis co- »apoſtolis judicans duodecim tribus Iſrael. Vobis »vero, & poſteris veſtris regibus, committimus »advocationem & tuitionem ejuſdem loci, & »omnium totius Angliæ eccleſiarum, ut vice noſtra »cum conſilio epiſcoporum & abbatum conſtitua- »tis ubique quæ juſta ſunt, ſcientes pro* hoc vos re- B »cepturos mercedem ab eo cujus regnum & im- »perium non deſinet nec minuetur in ſęculum. »Valete.

* al. per

Hanc igitur epiſtolam apoſtolici privilegii placuit inſerere huic noſtræ confirmationi, ut ſecundum quod ſancto Leoni prius placuerat, mihique præceperat concordanti, ad hoc ſucceſſore ejus Nicolao, & eadem aut majora mihi præcipiente: ſciant omnes futurę generationes, me pro voti prędicti abſolutione, peccatorumque meorum omnium remiſſione, & ęternę vitę remuneratione, & pro animabus regum, tam ſucceſſorum quam prędeceſſorum meorum, & omnium parentum meorum, & pro pace & ſtabilitate regni mei, & proſperitate totius Anglorum populi, loco illi omnimodam libertatem, quantum ad poteſtatem C terrenam, conceſſiſſe: & quod illi de eccleſiaſtica, hoc regia libertate ſtatuo. Ejus igitur amoris ſtimulo, & fide pleniſſima ac devotiſſima ſuffultus, cujus largiflua miſeratione in cathedra regali promotus ſum, cum concilio & decreto archiepiſcoporum, epiſcoporum, comitum, aliorumque omnium optimatum, proſpiciens, hoc ipſi eccleſię ac habitantibus in ea, ſive pertinentibus ad eam, utile fore, non ſolum in præſenti, ſed in futuro elegi ſanciendum, atque perpeti ſtabilimento ab omnibus confirmandum: ut pro Chriſti honore & amore, & pro reverentia ſummi apoſtolorum principis Petri, cujus patrocinio meipſum commiſi, & pro devotione & veneratione ſanctarum reliquia- D rum, quas eidem loco contuli, beatorum videlicet apoſtolorum, martyrum, confeſſorum, & virginum, ut omnipotens Deus per iſtorum ſuffragia ſanctorum, depulſis cunctis adverſitatibus, cum pacis & honoris ſui ſtabilitate, ac perpetuæ tranquillitatis ſublimatione, locum illum cuſtodiat, diſponat, ac protegat, & pro magnifica dignitate ſive regali excellentia ipſius eccleſiæ, & pro quiete monachorum ibidem Deo famulantium, tantus honor eidem eccleſiæ habeatur in perpetuum & obſervetur, ut neque nos, neque ſucceſſores noſtri, neque quilibet epiſcopus, nec quicumque de judiciaria poteſtate, in ipſam ſacram baſilicam, E vel in manentes in ipſa, vel in homines, qui cum ſuis terris, vel qualibuſcumque ſubſtantiis ad ipſam tradere, vel devovere ſe voluerint, niſi per voluntatem abbatis & ſuorum monachorum ullam unquam habeant poteſtatem, ſed ſit hæc ſancta mater eccleſia peculiaris patroni noſtri domini & magni apoſtoli ter B. Petri, libera & abſoluta ab omni invaſione vel inquietudine omnium hominũ, cujuſcumque ordinis vel poteſtatis eſſe videantur. Præterea aliud conſtituo atque in perpetuo confirmo, ut quiſquis fugitivorum, de quocumque loco, pro quacumque cauſa, cujuſcumque conditionis ſit, ipſum ſanctum locum vel procinctum ejus fugiens intraverit, immunis omnino hanc plenam libertatem conſequatur.

Rex immunitatem confirmat.

Et refugium.

ANNO CHRISTI 1066.

Et infra. Hanc igitur chartam meæ donationis & libertatis, in die dedicationis prædictæ eccleſiæ recitari juſſi coram epiſcopis, abbatibus, comitibus, & omnibus optimatibus Angliæ, omnique populo audiente & vidente: & ſecundum apoſtolici Leonis ejuſque ſucceſſoris Nicolai conſtitutum, excommunicari feci eos qui decretum noſtrum infringerent, vel infringi permitterent, quantum in ipſis eſſet. Quiſquis autem ſucceſſorum meorum hanc donationis libertatem firmiter atque inviolabiliter cuſtodierit, æterna coronetur claritate, cæleſtiſque regni plena perfruatur felicitate.

Tempus dedicationis & dationis chartæ.

Si quis vero, quod abſit, eam deſtruere voluerit, vel hujus noſtri decreti contradictor, convulſor, & temerator extiterit: cum Iuda traditore, ęterno anathemati ſubjaceat, niſi Deo & beato ſuo apoſtolo Petro digna pœnitentia ſatisfecerit.

Vt ergo hæc autoritas noſtris & futuris temporibus circa ipſum ſanctum locum perenniter firma & inviolata permaneat, vel per omnia tempora illæſa cuſtodiatur atque conſervetur, & ab omnibus optimabus noſtris, & judicibus publicis & privatis, melius ac certius credatur: manus noſtræ ſubſcriptione ſubter eam decrevimus roborare, & idoneos teſtes annotare, atque ſigillo noſtro juſſimus ſigillari.

Ego Edvvardus Dei gratia Anglorum rex hoc privilegium juſſi componere, & compoſitum cum ſigno dominicæ crucis confirmando impreſſi.

Ego Edgida regina omni alacritate mentis hoc corroboravi.

Ego Stigandus ſanctæ metropolis eccleſię Cantuariæ epiſcopus confirmavi.

Ego Eldredus archiepiſcopus Eboracenſis eccleſię conſignavi.

Ego VVilielmus epiſcopus Londonienſis eccleſię, ad omnia ſuperſcripta conſentiens, ſubſcripſi.

Ego Hermannus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego VVulſvvinus epiſcop. conſenſi & ſubſcripſi.
Ego VValterus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Leofricus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Giro epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego VVulſtanus epiſc. conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Sivvardus epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Godvvicius epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Agelſius epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Edvvinus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Agelvvius abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Leofricus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Baldevvinus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego VVulfvvoldus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Edmundus abbas conſenſi & ſubſcripſi.
Ego Reynbaldus regis cancell. relegi & ſigillavi.
Ego Oſbernus regis capellanus.
Ego Petrus regis capellanus.
Ego Rodbertus capellanus.
Ego Haroldus dux.
Ego Edvvinus comes.
Ego Gud comes.
Ego Leoffevvinus comes.
Ego Markerus comes.
Ego Eſgarus miniſter.
Ego Condius miniſter.
Ego Radulphus miniſter.
Ego Rodbertus miniſter.
Ego Agelnodus miniſter.
Ego VVygodus miniſter.
Ego Adnothus miniſter.

Ego

ANNO CHRISTI 1066.

Ego VVulfricus miles.
Ego Syvvardus miles.
Ego Godricus miles.
Ego Colo miles.
Ego VVulſvvardus miles.

Omnes conſentientes ſubſcripſimus ſtabilita apud VVeſtmonaſterium, quinto Kal. Ianuarii, die ſanctorum innocentium, anno dominicæ incarnationis milleſimo ſexageſimoſexto, indictione tertia, anno regni Edvvardi nobiliſſimi & clementiſſimi regis vigeſimoquinto.

Ego Alſgeatus notarius, ad vicem Reynbaldi regiæ dignitatis cancellarii, hoc privilegium ſcripſi & ſubſcripſi. In Dei nomine feliciter. Amen.

ANNO CHRISTI 1068. Ex Tom. II. Spicilegii Dacheriani.

*CONCILIVM AVSCENSE,

præſide Hugone Candido card. legato apoſt. in quo decretum ut omnes ecclesiæ Vaſconiæ, quartam decimarum partem cathedralibus eccleſiis perſolverent, exceptis eccleſiis ſancti Orientii: alia quoque quæ ad eccleſiaſticam diſciplinam pertinent, conſtituta. Anno Chriſti MLXVIII.

ANNO MLXVIII. incarnationis Domini noſtri Ieſu Chriſti, factum eſt concilium apud Auſciam civitatem metropolitanam. Tenuitque concilium dominus Hugo, qui vocabatur Albus, ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, cum bonæ memoriæ Auſtindo archiepiſcopo, & omnibus ſuffraganeis ſuis epiſcopis, & abbatibus, & magnatibus univerſæ Guaſconiæ.

Inter cætera ſtabilimenta quæ ibi ſinxerunt, decreverunt ut omnes eccleſiæ, quæ infra terminos Guaſconiæ continentur, ſemper quartam partem decimæ unaquæque eccleſia ſuis ſedibus redderet. Nam antea minime faciebant. Hoc audiens domnus abbas Raimundus ſancti Orientii, dixit ſe minime conſentire in hoc, ut eccleſiæ ſancti confeſſoris, quæ per tot tempora ingenuæ permanſerant, tali jugo ſubmitterentur. Audiens hoc cardinalis præfatus, quod in monaſterio ejus tumulatus eſſet tam amiciſſimus confeſſor, & tam magnæ autoritatis ſuper omnes archiepiſcopos, qui in ſede Auſcia fuerant; decrevit cum domno Auſtindo, & omni cœtu epiſcoporum, & abbatum, ut pro amore ſancti confeſſoris prædicti, eccleſiæ ejus ab hac conditione liberrimæ permanerent, ſicut antea facere ſolebant. Sanxitque, ac firmavit domnus cardinalis, cum Auſtindo archiepiſcopo, Raimundo ſancti Orientii: ut omnes conſuetudines, quas antea in honore, & in eccleſiis tenere ſoliti erant, abſque ulla infeſtatione invidorum epiſcoporum, vel archidiaconorum, inconvulſæ permanerent.

Laudaverunt etiam, ut gubernator, qui locum ſancti Orientii rexerit, vices archidiaconi in honore ſuo ſuper eccleſias & clericos teneat: & ipſe, ſi lapſi fuerint, juſtitiam faciat. Tamen ſi pœnitere noluerint, ipſe ante præſentiam domni archiepiſcopi repræſentet, & ipſe illis pœnitentiam injungat, ut illi placuerit: excepto quod ullam legem ab illis non requirat.

Archidiacono autem interdicimus convivia more ſymbolarum in ejus eccleſiis peragi, aut in honore ejus aliquid uſurpari contra conſuetudinem veterem.

Igitur ſi quis perverſus æmulus temere contra hoc moleſtare locum ſanctum tentaverit: ſecundo, tertiove commonitus, ſin cum ſatisfactione congrua emendaverit, iram Dei, & ſancti confeſſoris incurrat. Fiat, fiat. Amen.

Ego Hugo ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis, ſignavi.

Ego Auſtindus archiepiſcopus iſtius ſedis, ſignavi.

Hæ ſunt eccleſiæ, quas dictus Romanæ eccleſiæ cardinalis, cum aſſenſu & voluntate Auſtindi archiepiſcopi, & omnium ſuffraganeorum epiſcoporum, & abbatum univerſæ Guaſconiæ, voluit, decrevit, confirmavit, eſſe immunes, ſicut ſuperius dictum eſt: videlicet eccleſiam ſancti Cirici, eccleſiam ſancti Lazari, eccleſiam ſancti Petri de Iolac, eccleſiam de Mazeres, eccleſiam de Lobciano, eccleſiam de Durano, eccleſiam de Teahut, eccleſiam de Cella nova, eccleſiam de Augeraco, eccleſiam de Martino vallo, eccleſiam de Seteguzano, eccleſiam de Begaut, eccleſiam de Romatacho, eccleſiam de Aqua cluſa, eccleſiam de Blaiſano, eccleſiam de Guoz, eccleſiam de Boxas, eccleſiam de Mirapeis, eccleſiam de Martino Viago, eccleſiam de......... eccleſiam de Iuſſano', eccleſiam de Cazano, eccleſiam d'Antras, eccleſiam de Tolrati, eccleſiam de Gataut, eccleſiam de Reſſeleues.

ANNO CHRISTI 10. S.

*CONCILIVM TOLOSANVM,

De reſtaurando epiſcopatu Lectotenſi habitum ab Hugone Candido cardinale, ſedis apoſtolicæ legato. Anno MLXVIII.

Edidit Catellus ex tabulario S. Stephani Toloſatis: nos emendatius ex aliis MSS. exemplaribus.

IN nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti, Amen. Anno incarnationis Domini milleſimo ſexageſimooctavo, Indictione ſexta, octavo anno domini papæ Alexandri videlicet ſecundi, ſecundo vero anno regni Philippi regis Francorum, ac tuitione Balduini Flandrenſis comitis. Hugo candidus ſanctæ Romanæ eccleſiæ cardinalis præcipuus, in Toloſa urbe juſſu præſcripti papæ, conſultu vero omnium confratrum ſuorum, ſanctam ſynodum, cum undecim epiſcopis, & abbatibus pluribus, cum religioſis clericis vel laicis. Chriſto vero diſponēte, in ipſius miniſterii, qui vera lux cōſtat, opus, tenuit. Nam cum de omnibus congruentius eccleſiarum, epiſcoporum ſcilicet, clericorum, monachorum, & laicorum, ſive pauperum, juſte & religioſe ſecundum Deum & canones ſanctorum patrum, ibi, in quantum ipſe Chriſtus ſua pietate permiſit, definitum eſt: tum Spiritu ſancto accenſi, accuſando, defendendo, judicando, ſimoniacæ hæreſeos non tantum ſtipites, verum etiam radices funditus exterminaverunt. Contigit vero inter cætera de Lectotenſi eccleſia, quæ erat jam pene deſtructa, legitime definiendo judicare. Erat enim in loco illo quoddam monaſterium de epiſcopatu omnino conſtructum: ita videlicet, ut non ſolum ipſius plebis inſcientiæ ſufficeret bona ſupranominatæ eccleſiæ, epiſcopatus ſcilicet, monaſterio illi tribuere: verum etiam altaria, lapides, cætera additamenta ibi velocius tranſmutare. Placuit autem Spiritui ſancto illud monaſterium jam eo uſque quaſi authenticum, quod Gregorius Laſcarenſis epiſcopus juris ſancti Severii eſſe injuſte dicebat, ad priſtinum revocare gradum: quatenus, veluti epiſcopatus ſtulte agendo jamdudum converſus eſt in monaſterium; ita converſim, ſapienter corrigendo, monaſterium converteretur in epiſco-

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1068.

epiſcopatum. Iudicatum eſt igitur a fratribus omnibus illius ſancti conventus, dominum epiſcopum nomine Raymundum accipere, & locum propriæ ſuæ ſedis in monaſterio ea ratione ponere, & monachos ibi morantes religioſe, & ſecundum regulam ſancti Benedicti vivere, ut dominus abbas conſtringeret, & ſi pro melioratione vitæ ad alia vellent ire, nulli denegaret: evacuato autem de monachis templo, clericos religioſos, ac regulariter vivere volentes, probos, pudicos, ſecundum Deum ibi poneret: quoniam nullus ulterius monachus, quemadmodum a ſanctis patribus illis ſtatum eſt, ibi ordinaretur; & ita monaſterium non amplius eſſet monachorum proprie locus, ſed eſſet epiſcopi, vere ſedes & victus. Hoc autem privilegium dominus Hugo cardinalis vir excellentiſſimus, cum archiepiſcopo Guillelmo Auxienſi, Aymone Bituricenſi, & cum epiſcopis Durando Toloſano, Geraldo Caturcenſi, Godemaro Xantonenſi, Gregorio Laſcurrenſi, Petro Adurenſi, Guillelmo Convenenſi, ipſo Raimundo Lectorenſi, Bernardo Coſeranenſi, Bernardo Aquenſi: cum abbatibus Hugone Cluniacenſi, Ademaro de ſancto Martiale, Beraldo de ſancto Ægidio, Raymundo Condomenſi, Odone de ſancto Ioanne Angeriaco, Bernardo Maſſilienſi, Conſtantio de Clayraco, Raymundo de ſancto Papulo, Frotardo de ſancto Pontio: cum omnibus religioſis viris clericis, vel laicis, qui in ſancta ſynodo interfuerunt, laudavit, confirmavit, atque ſub anathematis vinculo, omnes, qui contradicere ulterius vellent, in perpetuum ſine remedio aliquo juris damnavit.

ANNO CHRISTI 1068.

*** CONCILIA CELEBRATA IN HISPANIA CITERIORI.

In quibus Gothici ſacrorum ritus abrogati anno, ut probabilius videtur, MLXVIII. Alexandro II. pontifice.

Hugonem Candidum preſbyterum cardinalem in Hiſpaniam legavit Alexander II. tum ob alia, tum ut divinorum officiorum ritus Romana ex formula conſtitueret: quod diſcimus tum ex illius gentis hiſtoricis, tum ex litteris Alexandri ipſius ad Aquilinum S. Ioannis Pinnatenſis abbatem quas in cœnobii illius hiſtoria Ioannes Brizius Martinezius edidit. Satis conſtat, non ſine conciliorum auctoritate id effectum: & Barcinonenſe, ubi hoc agitatum, jam edidi ad annum MLXIV. non quod eo anno celebratum putarem, ſed ne Binium corrupiſſe, in re præſertim non indubitata, viderer.

Annum ego LXVIII. adſcribo. Primum enim, Hugonem eumdem video, hoc anno Toloſanum concilium & Auſcenſe, quæ finitima Hiſpaniæ loca ſunt, celebraſſe. Ejus igitur adventus male in annum MLXXI. a Martinezio differtur. Deinde Sanctius Ranimirus Aragonum rex, in privilegio abbatiæ Leirenſis, quod extat apud Sandovallium, in epiſcoporum Pompilonenſium notitia, ait Hugonem cardinalem interfuiſſe concilio Leirenſi, anno regni ſui ſexto, qui annus eſt Chriſti MLXVIII. Huic itaque anno indubitanter aſſignat divinorum officiorum mutationem Hieronymus Surita, qui hiſtorias ſuas veterum monumentorum fide conſcripſit. At Carbonellus in chronico, & Martinezius in hiſtoria ſancti Ioannis, alique anno id tribuunt MLXXI. nixi antiquis illorum temporum monumentis, quæ conſignata ſunt, vel *anno* MLXXI. *cum intravit lex Romana in ſanctum Ioannem* XI. *Kal. Aprilis, ſecunda ſeptimana quadrageſima, feria tertia*: vel *æra* MCIX. qui annus eſt Chriſti MLXXI. *anno nono regni Sanctii Ranimirez, primo vero ingreſſionis Romani officii in ſancto Ioanne.*

ANNO CHRISTI 1068.

Quæ ita concilianda mihi videntur: ut in Hiſpaniam Hugo Candidus anno MLXVIII. venerit, in Aragonia finitimiſque regionibus de mutandis ſacrorum cæremoniis habuerit concilia: ſed res, quamvis eo annno decreta, perfecta tamen niſi anno MLXXI. non fuerit, propter populi antiquis ſuis ritibus addicti pertinaciam: quem ea in re cogere invitum ſacri magiſtratus noluerunt, ſed ſenſim perſuadere. Unde & factum, ut irritum tamdiu fuerit eadem de re decretum concilii Iaccenſis, anni MLX.

Eadem cauſa fuit, cur ſacros ritus ut mutarent Caſtellani vix adduci, ac niſi vi quadam potuerint. Sed hujus id loci non eſt. Ad eos enim Hugo non penetravit, ſive id mandatum illi non fuerat, ſive tempeſtivum nondum eſſe duxit. Id deinde Gregorio VII. pontifice perfectum, anno MLXXX.

Gothicum officium dictum eſt, quod a ſancto Iſidoro Hiſpalenſi, Gothis adhuc in Hiſpania regnantibus, juſſu Toletanæ ſynodi, anno DCXXXIII. compoſitum digeſtumſit. Dictum deinde Toletanum, quod Mauris anno DCCXV. Hiſpaniarum potitis, cum pars indigenarum maxima profugiſſet, eorum aliqui qui domi remanſerunt, inter Mauros, ſacrorum ritus eoſdem Toleti cuſtodierint. Dictum & Mozarabicum, quoniam eo uſi Mozarabes ſive Muzarabes; quod nomen Hiſpanis qui cum Mauris vixerant, inditum, non quod Mozarabes, corrupta voce, quaſi Miſtarabes dicti ſint, ut volunt plerique omnes; ſed quod probabilius exiſtimo, a Muza Arabum duce, qui Hiſpaniam domuit.

Toleti in antiquis eccleſiis, quæ Mozarabum fuerunt, ſtatis nunc diebus res divina Gothico ritu hodieque peragitur. Ac præterea in templo maximo ſacellum extat, ubi idem perpetuo ſervatur: quod inſtituit Franciſcus cardinalis Ximenius, qui & Mozarabicos divinorum officiorum libros typis edi juſſit, ne tantæ rei memoria periret.

Romanum autem officium, a pleriſque Hiſpanicarum rerum ſcriptoribus, etiam Gallicanum dicitur, quod in Gallia ſuſceptum prius fuiſſet. Atque id eorum nonnulli obſervant, Hiſpaniarum principes Romanos ritus Francarum conjugum ſuaſu admiſiſſe. Nam & apud Alfonſum VI. Caſtellæ regem, id effeciſſe Conſtantiam conjugem, certum eſt: & Raymundum Berengarium Barcinonenſem comitem in eo Almodi conjugi obſecutum eſſe, multorum eſt conjectura. Addere potuiſſent, & Ermiſendam Ramiri Aragonum regis uxorem, quo rege decreta primum in Iaccenſi concilio anno MLX. cæremoniarum illa mutatio fuit, Francam quoque fuiſſe; & Francos, multos concilii iſtius epiſcopos.

ANNO CHRISTI 1069.

CONCILIVM MOGVNTINVM

autoritate Sigefridi I. indictum in cauſa Henrici IV. regis, volentis Bertam uxorem, quam ante biennium duxerat, repudiare, celebratum anno Domini MLXIX.

De *rebus in hac ſynodo geſtis Lambertus in chronico, anno Domini 1069. iſta refert*: Poſt pentecoſten VVormatiæ cum principibus regni idem rex colloquium habuit. Ibi primum cum epiſcopo Moguntino rem ſecreto agit, ejuſque operam ad perficiendum, quod mente machinetur, obnixe implorat. Si impetret, ſe deinceps ei ſubditum, & dicto obtemperantem fore; ad hoc Thuringos armata manu, ſi aliter nequeat, coacturum, ut decimas ſine ulla in perpetuum contradictione perſolvant. Annuente epiſcopo & pactione utrimque firmata, rex ad publicum refert, ſibi cum uxore non convenire, diu oculos hominum fefelliſſe, ultra fallere nolle. Nullum ei crimen, quo juſte repudium mereatur, afferre; ſed ſe (incertum quo fato, quo Dei judicio) nullam cum ea maritalis opera

Digitized by Google

ANNO CHRISTI 1069.

operis copiam habere. Proinde per Deum orare, ut ſe male ominata compede abſovant, patianturque æquo animo diſcidium fieri, ut illa ſibi, & ipſe ei, ſi ita Deus velit, felicioris matrimonii viam patefaciat. Et ne quis violatum ſemel pudorem cauſetur obſtare iterum nupturæ, ſe ſub jurejurando confirmare, quod eam, ut acceperit, ſic incontaminatam illibatoque virginitaris pudore conſervaverit. Fœda res & regia majeſtate nimium abhorrens viſa eſt omnibus qui adſtant. Negotio tamen, cui rex tam fervide animum adjeciſſet, detrectare, ſinguli religioſum arbitrabantur. Epiſcopus quoque tam precioſa pollicitatione redemptus, quantum poterat, ſalva verecundia, haud ægre cauſam regis tuebatur. Itaque cunctis id fieri decernentibus, ſynodum coficiendo negotio indixit Moguntiæ, proxima poſt feſtum ſancti Michaelis hebdomada. *Et poſt alia ab his diverſa ſic pergit ejuſdem cauſæ tractationem deſcribere.*

Imminente jam die, qui ſcindendo regis conjugio dictus fuerat, rex Moguntiam concitus properabat. Ecce inter eundum comperit legatum ſedis apoſtolicæ ſuum Moguntiæ adventum præſtolari, qui diſcidium fieri prohibeat, & epiſcopo Moguntino apoſtolicę animadverſionis ſententiam minitetur, quod tam nefariæ ſeparationis ſe autorem promiſerit. Conſternatus illico quod rem diu exoptatam perdidiſſet e manibus, pariter quo venerat in Saxoniam redire volebat. Vix ægre tamen amicorum conſiliis ſuperatus, ne principes regni fruſtraretur, quos ſumma frequentia ſibi Moguntiæ occurrere juſſiſſet, Franconefurt abiit, ibique eos qui Moguntiæ convenerant ſtatuto die adeſſe juſſit. Quo dum frequentes veniſſent, Petrus Damianus, is legatus erat ſedis apoſtolicæ, vir ætate & vitæ innocentia admodum reverendus, mandata expoſuit Romani pontificis, peſſimam rem, & a nomine Chriſtiano, nedum ab regio, multum abhorrentem eſſe, quam moliatur. Si minus humanis legibus vel canonum ſanctionibus terreretur, parceret ſaltem famæ & exiſtimationi propriæ, ne ſcilicet tam fœdi exempli venenum, ab rege ſumpto initio, commacularet populum Chriſtianum; & qui ultor eſſe debuiſſet criminum, ipſe autor & ſignifer fieret ad flagitium. Poſtremo ſi non flecteretur conſiliis, ſe neceſſario vim eccleſiaſticam adhibiturum, & canonum lege ſcelus prohibiturum. Ad hæc ſuis manibus numquam imperatorem conſecrandum fore, qui peſtilenti exemplo, quantum in ſe eſſet, fidem Chriſtianam prodidiſſet.

Tum vero in eum coorti omnes qui aderant principes, aiebant æqua cenſere Romanum pontificem, & per Deum rogabant, ne crimen inferret gloriæ ſuæ, & regii nominis majeſtatem tam turpis facti colluvione macularet. Præterea ne parentibus reginæ, cauſam defectionis, & juſtam turbandæ reipublicæ occaſionem daret: qui ſi viri eſſent, cum armis & opibus plurimum poſſent, tantam filiæ ſuæ contumeliam procul dubio inſigni aliquo facinore expiaturi eſſent. Hac ratione fractus magis quam inflexus: Si id, inquit, fixum, obſtinatumque eſt vobis, imperabo egomet mihi, feramque ut potero onus quod deponere non valeo. Ita efferato magis per ſtudium concordiæ odio, annuit quidem, ut in regni conſortium regina revocaretur: ipſe tamen, ut congreſſum ejus conſpectumque vitaret, adhibitis ſibi vix quadraginta militibus, in Saxoniam concitus rediit. Regina cum cætera multitudine & regni inſignibus paulatim ſubſecuta eſt. Cumque ad eum Goſlarium veniſſet, vix compulſus ille a familiaribus ſuis, ut ei obviam procederet, ſatis ſuperque pro conſuetudine eam benigne ſuſcepit. Sed protinus reſtigeſcente amore, ad ingenium ſuum atque ad priſtinum rigorem animi rediit. Et quia conſilia ſcindendi conjugii ſæpe jam tentata non proceſſerant: ſtatuit deinceps, communicato cum ea ſolum regni nomine, ſic eam habere quaſi non haberet. *Hæc Lambertus. Conſtat, poſt hæc tandem reginam conciliatam regi, ex eodem ſuſcepiſſe filium Henricum, qui ipſi ſucceſſit in regno.*

ADDITIO G. C.

De Moguntino epiſcopo Sigefrido rem aliter Lambertus narrat; quam ipſe de ſe Sigefridus in epiſtola ad Alexandrum II. Ait enim regi ſe in faciem reſtitiſſe, & minitatum eſſe excommunicationem: indictum tamen a coepiſcopis ſuis, ad rem diſceptandam ac definiendam, Moguntinum concilium. Ad extremum, pontificem rogat, ut aliquos de latere ſuo mittat, qui huic conſilio præſint. Pugnant iſta ex diametro cum iis quæ narrat Lambertus: ſive is erraverit, ſive Sigefridus re ipſa corrumpi ſe ab Henrico rege paſſus, poſtquam comperit Alexandrum re tota cognita, legatum Moguntiam mittere, litteras illas ſcripſerit, quibus fucum pontifici faceret. Sic autem illæ ſe habent.

**SIGEFRIDI EPISC. MOGUNTINI *epiſtola ad Alexandrum II.*

Domino beatiſſimo, & vere apoſtolici culminis honore reverendo Alexandro II. Sifridus Moguntinæ ſpeculator eccleſiæ, debitæ ſubjectionis reverentiam, omnimodæ ſervitutis obſequelam.

LICET univerſalis eccleſiæ ſtatus generaliter innitatur ſuper fundamentum apoſtolorum & prophetarum, & in ipſo ſui verticis culmine angularem geſtet lapidem, Dominum ſcilicet Ieſum Chriſtum: ſpecialiter tamen magnus ille Petrus, juxta ſolidiſſimam ſui nominis firmitatem, & firmiſſimam fidei & confeſſionis ſuæ ſoliditatem, ejus totam ſuſtentat fabricam: ad hoc quidem electus a Domino, ubi dicitur: *ſuper hanc petram ædificabo eccleſiam meam.* Matth. 16. Inde namque omnis apoſtolicorum patrum beata ſucceſſio, autoritate ipſius Domini, ſedi ejus, Romanæ ſcilicet eccleſiæ, hanc dedicavit excellentiam, & in cunctis ſemper hujus privilegii ſervavit reverentiam: ut majora eccleſiæ negotia, & difficiliores cauſarum exitus, ad ipſam, velut ad caput, referantur, ejuſque judicio cuncta ſalubriter examinata, in portum ſalutis dirigantur. Quia vero divinæ miſerationis gratia vos in hanc ſedem inthronizavit, & vice ipſius Petri omnium eccleſiarum ſolicitudinem impoſuit: neceſſarium duximus veſtro reſervari judicio, quas novimus nec poſſe, nec debere, ſine veſtra autoritate, noſtro terminari ſtudio.

Inter multimoda eccleſiæ negotia, quæ veſtrum expectant examen, ſolicitudini veſtræ quiddam tale incubuit, quod & eccleſiaſticis judiciis valde eſt inſolitum, & omni moderni temporis ætati & memorię pene inauditum. Filius enim veſter, Heinricus noſter, ante paucos dies cōjugem ſuam voluit dimittere: & eam quam legitimis ſponſalibus, conjugali dote, regali conſecratione, & publicis nuptiis, regali corona & ſacramento ſibi firmatam ſociavit, nullam primo interponens diſcidii culpam, vel cauſam, omnino a ſe ſeparare voluit. Quo nos velut monſtro attoniti, & inſolita rei facie permoti, conſilio magnatum, quotquot tunc aderant in palatio, in faciem ei reſtitimus: & niſi certam exponeret

poneret diſcidii cauſam, ſine teſpectu regiæ puteſtatis, ſine metu gladii imminentis, eum, ſi veſtra præcederet antoritas, a ſinu & a communione eccleſiæ nos ſegregaturos prædiximus.

Ille vero retulit nobis, ea de cauſa ab ea ſe velle ſeparari: quia non poſſet ei, tam naturali, quam maritali coitus fœdere copulari. Quod inquiſitum, cum & ipſa fateretur, omnium nuſtrorum animos nimio mœrore affecit, & ipſa rei magnitudo nimia dubietate turbavit. Super qua te ſanctiſſimum apuſtolatum veſtrum, ſicut divinum conſulimus oraculum, & velut membra ad caput, tantum referimus negutium. Er quia huc valde rarum, quæſtionibus occurrit eccleſiaſticis, & de regus pene inauditum eſt perſunis: veſtræ ſanctitatis erit, quid ſuper tanta re facto opus ſit decernere, & ad conſulta nuſtra de ſanctuariu ſacri pectoris veſtri reſpunſalia remittere: ut & inſtans negutium, ad ſalutem modernæ ætatis, eccleſiaſtica pace finiatur, & de tam inſulita & dubia re, veſtra autoritate poſteritas inſtruatur.

Denique fratres noſtri, qui tune huic rei interetant, cundixerunt, ut concilium, quod tanto negotio competeret, in urbe noſtra congregaretur; & utrique, regi ſcilicet & reginæ, ad ſynudalem venire audientiam, & ſuper hac re terminalem ſubire ſententiam, indiceretur. Nos autem dubia tantæ rei cunſideratione habita, nullumudu hoc ſine veſtra autoritate fieri decrevimus, & tutius negutii terminum ad veſtræ expectatiunem ſententiæ ſuſpendimus: puſtulantes ſanctitatem veſtram, ut ſi id, quod inſtat, tatum ducitis per nos ſynodaliter terminari, de latere veſtru perſonas cum ſcriptis veſtræ autoritatis ad examen & judicium tantæ rei mittere dignemini: quorum & audientia tes ventiletur, & * cunventia, in beneplacito Dei terminetur.

ANNO CHRISTI 1070.

**CONCILIVM ANSANVM II.

In quo Achardus Cabilonenſis epiſcupus monaſterium ſancti Laurentii monaſterio ſancti Martini Inſulæ Barbarenſis dunat, anno MLXX, VII. Kal. Febr. Alexandro II. pontifice: rege Francorum Philippo I.

CONCILII hujus conſervat memoriam inſtrumentum ipſum donationis confectum poſt ſynodum. Quo profitetur Achardus epiſcopus Cabilonenſis, ſe, antiquum monaſterium, olim a beato Gregorio Cabilonenſi antiſtite in honorem ſancti Laurentii martyris conſtructum, & multis poſſeſſionibus locupletatum, tunc ad nihilum pene redactum, ut priſtinum in ſtatum reſtituatur, ex conſilio & aſſenſu canonicorum ſuorum, ſuorumque fidelium, donare monaſterio inſulæ ſancti Martini Barbarenſi. Addit: Putſo huic noſtræ donationi laudem & aſſenſum unanimi voto præbuerunt venerandi pontifices, necnon reverendi abbates, qui una mecum ſynodo interfuere, habitæ apud Anſam caſtrum: duminus ſcilicet Humbertus archiepiſcopus ſanctæ Lugdunenſis ſedis, Hugo quoque archiepiſcupus Chryſopulitanæ eccleſiæ, Aganu etiam Æduenſis præſul, & teverendus Drogo Matiſcenſis ſedis antiſtes: venerandus abbas quuque Saviniacenſis cœnobii Dalmatius, Athanacenſis etiam VVicardus, Ambroniacenſis quoque Raynaldus: eo videlicet tenore huic noſtræ donationi præbentes aſſenſum, ut abbas inſulæ Barbarenſis una cum fratribus ſibi commiſſis, in perpetuum illud puſſideant, & ſemper regulariter ab abbatibus & monachis jam dicti monaſterii ſancti Martini per ſuccedentia ſæcula ordinetur, & ab eorum dominatione vel ordinatiune numquam ſeparetur. Redituum autem ad prædictum monaſterium ſancti Laurentii, quidquid ad illud pertinet, quod in mea videbar tenere manu, reddidi. *Enumerat deinde ea quæ donat.* Datum per manum cancellarii, VII. Kal. Februar. Luna X. Indict. VIII. regnante Philippo rege.

Inſtrumentum integrum edidit Perrius noſter ad calcem eruditiſſimæ hiſtoriæ ſuæ Cabilonenſis, pa. 41.

ANNO CHRISTI 1070.

CONCILIVM VVINTONIENSE,

in quo per legatum ſedis apuſtolicæ a latere miſſum Stigandus Cantuarienſis eccleſiæ invaſor deponitur annu Domini MLXX. tempure Alexandri papæ II.

DE rebus in hac ſynodo VVintonienſi geſtis Rogerus in ſuis annalibus hæc ait: Eudem annu, *milleſimo ſcilicet atque ſeptuageſimo*, cuncilium magnum in uctavis paſchæ VVintuniæ celebratum eſt, jubente & præſente rege VVilielmo, Alexandro papa cunſentiente, & per ſuus legatos Hermenfredum Sedunenſem epiſcupum, & preſbyteros Iuannem & Petrum cardinales ſedis apoſtolicæ, ſuam autoritatem exhibente. In quu cunciliu Stigandus Duroberniæ archiepiſcopus degradatur tribus de cauſis, ſcilicet quud epiſcopatum VVintonienſem cum archiepiſcopatu injuſte poſſidebat: & quod vivente Rubertu archiepiſcupo, nun ſolum archiepiſcuparum ſumpſit, ſed etiam ejus pallio, quud Cantuariæ remanſit, dum vi & injuſte ab Anglia pulſus eſt, in miſſarum celebratione aliquamdiu uſus eſt: & a Benedictu, quem ſancta Romana eccleſia excommunicavit, eo quod pecunia ſedem apuſtulicam invaſit, pallium accepit. Frater quoque ejus Agelmarus Eſtanglorum epiſcopus, eſt degradatus. Abbates etiam nunnulli ibi degradati ſunt, operam dante rege, ut quamplures ex Anglis, ſuis hunoribus privarentur, in quurum loco ſuæ gentis perſonas ſubrogaret, ub confirmationem ſcilicet ſui, quod noviter acquiſierat, regni. Hinc & nonnullos tam epiſcopos quam abbates, quos nulla evidenti cauſa nec concilia nec leges ſæculi damnabant, ſuis honoribus privavit, & uſque ad finem vitæ cuſtodiæ mancipatos detinuit: ſuſpicione, ut diximus, tantum inductus novi regni. In hoc itaque cuncilio dum cæteri trepidi, utpute regis agnoſcentes animum, ne ſuis dignitatibus privarentur, timerent, venerandus vir VVlſtanus VVigurnienſis epiſcopus, puſſeſſiunes quamplures ſui epiſcupatus, ab Aldredu archiepiſcopo, dum a VVigornienſi eccleſia ad Eboracenſem transferretur, ſua potentia retentas, quæ tunc eo defuncto in poteſtatem regiam devenerant, conſtanter proclamabat, expectabatque juſtitiam fieri tam ab ipſis qui concilio præerant, quam a rege flagitabat. At Eboracenſis eccleſia non habens paſtorem, qui pro ea loqueretur, muta erat. Iudicatum eſt igitur ut ipſa querela ſic remaneret, quuuſque archiepiſcupo ibi conſtituto, qui eccleſiam defenderet dum eſſet qui ejus querelæ reſponderet, ex objectis & reſpunſis puſſet evidentius ac juſtius judicium fieri. Sicque tunc ea querela ad tempus remanſit. *Hactenus Rogerus. Addit hic Binius, quæ narrat Matthæus idem de ſynodo VVindleshorenſi. Sed cum ſit alia omnino ſynodus, placet eam proprio titulo ſubjicere.*

G. C. Stigandum in concilio VVindleshorenſi dejectum ait Ordericus Vitalis libro IV. qui quamquam in deſignando ſynodi loco erraverit, juvat tamen hic deſcribere quæ de ſynodali Stigandi depoſitione narrat.

** Rex, *inquit*, & cardinales conciliu præſederunt: & illic Stigandum pridem reprobatum anathemate

depoſue-

ANNO CHRISTI 1070.

depoſuerunt. Perjuriis enim & homicidiis inquinatus erat, nec per oſtium in archipræſulatum introierat. Nam a duobus epiſcopis Norfulcano, & Guentano, nefanda gradatione ambitionis & & ſupplantationis aſcenderat. Suffraganei quoque aliquot dejecti ſunt, indigni pontificatu propter criminoſam vitam, & curæ paſtoralis inſcitiam. Conſtituti ſunt autem nominandi præſules, Normanni duo regii Capellani, Guaſchelinus Guentanorum, & Thomas Eboracorum: unus in loco depoſiti, alter defuncti.

ANNO CHRISTI 1070.

a** CONCILIVM VVINDLESHORENSE,

in quo per eumdem ſedis apoſtolicæ legatum, epiſcopus unus & aliquot abbates depoſiti. Anno MLXX. fer. II. poſt pentecoſten.

POST VVintonienſem ſynodum, cardinales legati ab Anglia diſceſſerunt, Romam reverſuri, relinquentes illic Hermenfredum epiſcopum Sedunenſem, qui paulo poſt, aliis urgentibus cauſis, aliam ſynodum habuit, de qua dicere ſic pergit Rogerus: Die autem pentecoſtes, rex apud VVindleshoram venerando Baiocenſi canonico Thomæ, Eboracenſis eccleſiæ archiepiſcopatum; & Valcelino capellano ſuo, VVintonienſis eccleſiæ præſulatum dedit. Cujus juſſu mox in craſtino prædictus Sedunenſis epiſcopus Hermenfredus ſynodum tenuit, Ioanne & Petro cardinalibus præfatis Romam reverſis. In qua ſynodo Ageltricus Suthſaxonum pontifex non canonice degradabatur, quem rex ſine culpa mox apud Mearleſberge in cuſtodiam poſuit: abbates etiam quamplures ſunt depoſiti. Quibus depoſitis, rex ſuis capellanis Alfracto orientalium Anglorum præſulatum, & Stigando Suthſaxonum dedit epiſcopatum: nonnullis etiam Northmānicis monachis abbatias dedit.

* lib. IV. * cap. VI.

G. C. Quæ Rogerus ſynodis duobus, VVintonienſi, & VVindleshorenſi, tribuit: ea Ordericus * & autor * vitæ Lanfranci in VVindleshorenſem unam conferunt: quaſi nulla omnino VVintonienſis ſynodus fuiſſet. In eo quoque a Rogero differunt, quod Anglus hic injuſte depoſitos epiſcopos & abbates ſignificet, a rege ſcilicet Guilielmo, qui Normannos ſuos iis ſubſtituere volebat: illi, ut pote Normanni, merito id factum aſſerant.

ANNO CHRISTI 1070.

b** CONCILIVM LONDINENSE,

Lanfranci archiepiſcopi Cantuarienſis, in quo epiſcopatus quidam ab oppidulis ad urbes tranſlati: & VVulſtanus ob imperitiam VVigornienſi epiſcopatu tantum non privatus anno Domini MLXX.

EO tempore, autore Lanfranco, habitum eſt Londini, antiſtitum, reliquorumque ſacerdotum concilium: in quo decretum eſt, ut aliquot ſedes epiſcopales, quæ in oppidulis ac pagis antea fuerant, in urbibus & locis celeberrimis collocarentur. Quo factum eſt, ut Bathonia, Lincolnia, Sariſberia, Exonia, Ceſtria, atque Ciceſtria, urbes, hujuſmodi novo epiſcoporum domicilio nobilitatæ ſint. Id quod infra perappoſitus magis perſpicue indicabit locus. Adfuit in concilio VVlſtanus VVigornienſis epiſcopus, vir etſi litterarum neſciens, ſanctitate tamen vitæ multo clariſſimus. Hunc Lanfrancus ut hominem imperitum, & ob id, quemadmodum prædicabat, minime ea dignitate dignum, privavit. Quanquam illud, ut vulgo ferebatur, non ea in primis de cauſa fecerat, quia rudis ingenii eſſet: ſed ut potius in locum ejus, voluntate principis, homo Normannus ſurrogaretur: quod Deus non permiſit. Porro VVlſtanus coactus indumenta pontificalia deponere, divino animi ardore repente

A inflammatus, regi, inquit: Melior te, his me ornavit, cui & reddam. Atque deinde ad ſepulcrum divi Eduardi, cujus beneficio epiſcopus factus fuerat, profectus, & veſtitu inſigni ſe exuens: baculum ita alte in lapide monumenti infixit, ut nulla vi extrahi poſſet. Quo miraculo rex & Lanfrancus territi, magnopere virum ſanctum orarunt, ut ſumptis indumentis inſignibus ſuo potiretur honore. Quorum tamen injuriam VVlſtani ſingularis ſanctitas plurimum infamavit.

ANNO CHRISTI 1071.

a** CONCILIVM PEDREDANVM

in Anglia, anno Chriſti MLXXI. habitum.

LAnfrancus Thomam Eboracenſem conſecravit epiſcopum: quo conſecrato, reverendi VVl-
B ſtani VVigornenſis epiſcopi mota eſt iterum querela*: & in concilio, in loco qui vocatur Pedreda, celebrato, coram rege & Doroberniæ archiepiſcopo, & primatibus totius Angliæ, Dei gratia adminiculante, eſt terminata.

* de qua ſupra in concilio VVintonienſi anno 1070.

ANNO CHRISTI 1071.

CONCILIVM MOGVNTINVM II.

in cauſa Caroli Conſtantienſis epiſcopi, quem clerici ejuſdem eccleſiæ, ob crimen ſimoniæ & ſacrilegii, ſede deponi urgebant, celebratum anno Domini MLXXI. tempore Alexandri papæ II.

*POST obitum Rumoldi Conſtantienſis epiſcopi, Carolus Magdeburgenſis canonicus ſucceſſit. Qui
C cum proceſſu temporis pro ſuo libitu magis quam ex ratione rem gereret,* indignantes clerici, *inquit Lambertus*, a communione ejus ſe abſtinere cœperunt, propter ſimoniacam hæreſim, per quam epiſcopatum uſurpaſſe dicebatur: id quoque ei crimini dantes, quod pleroſque eccleſiæ theſauros furtive abſtuliſſet. Qua accuſatione Romam perlata, Romanus pontifex mandata direxit Moguntino archiepiſcopo, ne ullo modo ab eo conſecraretur, donec in ſui præſentia cauſa diligentius ventilaretur.

Et ſub hoc anno idem autor inferius de proſecutione cauſæ: Carolus, cui rex Conſtantienſem epiſcopatum dederat, aſſiduis proclamationibus pro ordinatione ſua ſedem apoſtolicam appellabat: e
D contra fratres Conſtantienſes obſtinata contentione obluctabantur, ne contra canonum inſtituta is, qui præter ſimoniacam hæreſim furti quoque inſimulatus fuerat, ſibi epiſcopus ordinaretur. Papa, cum ei moleſti eſſent, cognitionem cauſæ a ſe ad archiepiſcopum Moguntinum rejecit: juſſitque ut utriſque vocatis ad ſynodum, rem diligentiſſime ventilaret: & ſi crimina quæ objiciebantur refellere non poſſet, nulla cum ratione conſecraret. Hac de cauſa ſynodum archiepiſcopus Moguntiæ indixit in menſem Auguſtum. Res concertationem hanc iniquo valde animo ferebat propter amicitiam Caroli, & plurima ſervitia, quibus etiam in re familiari plerumque ſibi commodiſſi-
E me adfuerat: & idcirco munera ſua rata ei manere cupidiſſime volebat. Vnde Moguntino archiepiſcopo graviter ſuccenſebat, quod non ſtatim eum, contemptis obſtrepentium fratrum ſimultatibus, ordinaſſet. Sed ille immobilis perſiſtebat in ſententia: illud præ ſe ferens, quam terribiliter anno ſuperiore a papa pro ſimili cauſa objurgatus fuiſſet, & quam vix & ægre ſine damno gradus ſui evaſiſſet, & quod poſtea recentibus litteris ſedis apoſtolicæ, ne ſine diligentiſſima diſcuſſione manus illi imponeret, commonitus fuiſſet. Itaque inſtantibus jam Kalendis Auguſti, rex Mogontiam properabat, cupiens ipſe in diſcuſſione tanti negotii cum archiepiſcopo cognitor aſſidere.

ANNO CHRISTI 1071.

Et inferius enarrato obitu Leopoldi regis cariſſimi, quem eo in itinere mori contigit, pergit cœptam hiſtoriam verbis iſtis: Rex magnifice ac regaliter curato funere, Moguntiam, ſicut inſtituerat properavit. Cumque ſtatuta die in ſynodo cum epiſcopis aſſediſſet: aderat Carolus, aderant & fratres Conſtantienſes, magnam ei molem criminum objectatores. Contra quos rex, quantum ſalva verecundia poterat, dedita opera nitebatur, & modo objecta purgare, modo pondus objectorum, quæ non poterat purgare, callidis ſermonibus nitebatur attenuare, plerumque etiam inſtantium & perurgentium procacitatem verbis durioribus corripiebat, ac frontis impudentiam, oppoſita autoritatis ſuæ majeſtate refringere tentabat. Primum & ſecundum diem in hoc negotio inſumpſit. Cumque accuſatorum conſtantiam nec veritate reſponſionis, nec arte dictionis eludere poſſet: ad ultimum probatis quæ objecta fuerant criminibus, baculum epiſcopalem ab eo recepit: verbis tamen exquiſitiſſimis mœſtitiam ejus conſolabatur, promittens quod, dum primum ſibi opportunum fieret, benigna vice hanc calamitatem ei compenſaret.

Et inferius eodem anno in fine: Carolus, quem ab epiſcopatu Conſtantienſi dejectum ſupra diximus, regreſſus ad Magdeburgenſem diœceſim, VI. Kal. Ianuarii obiit. *Hunc finem accepit homo cupidiſſimus gloria, qui cum malis artibus eam aſſequi conatus eſſet, meſſuit loco gloria ignominiam, ſimulque mortem ex mœrore cor exedente percepit.*

G. C. Hæc Binius ex Lamberti Schafnaburgenſis chronico. Nunc ſynodi acta ſubjicio: ac prius Sigefridi ad ſummum pontificem litteras de hoc negotio.

**SIGEFRIDI EPISC. MOGVNTINI *epiſtola ad Alexandrum II.*

De Carolo Conſtantienſi epiſcopo deſignato.

Apoſtolico ſacerdoti, & univerſali papa, Sigifridus Moguntina ſpeculator eccleſia, debitam, ut patri reverentiam, & promptam, ut tanto paſtori, obedientiam.

ALTISSIMVS ille deorum deus, qui cæleſtis militiæ ordines ita diſpoſuit, ut alter alteri præemineat, & ad obſequium conditoris minor dignitas majori pateat: ipſe in eccleſia ſua ita diſtinxit cælos opera digitorum ſuorum, ut ſicut ſtella ab ſtella differt in claritate, ita alter alterum præcedat excellentiæ dignitate. Hanc autem graduum & officiorum diverſitatem, ita ad unam reducit concordiam unitas caritatis, ut ſicut in ſanctis angelis, ita & hic non ſit invidia imparis claritatis. Quia ergo idem altiſſimus vos, mi reverende pater, conſtituit in hac arce prælationis, ut vice illius magni Petri ſitis caput totius eccleſiaſticæ dignitatis: ſe vobis omnis inferior ordo ſubmittit, merito omnis membrorum articulata contextio vobis ut capiti obedit, juxta quod præcipit vas electionis: *Omnis anima poteſtatibus ſublimioribus ſubdita ſit.* Rom. 13.

Ad hanc ergo formam cum vobis exhiberem debitæ ſubjectionis obedientiam, multis ſane injuriis affectus ſum, multa vobis indigna, & mihi intolerabilia paſſus ſum. Namque mihi Romæ poſito, viva voce, & poſtea apoſtolica legatione, interdixiſti, ne eum, qui deſignatus eſt in Conſtantienſem epiſcopum, ullo modo conſecrarem: quia audiſtis elogio ſimoniacæ hæreſeos eum notabilem. In quo, quia vobis obedivi, multa, ut præmiſſum eſt, a domino meo ſuſtinui: timeoque me adhuc graviora paſſurum, & eccleſiæ meæ magnum fore detrimentum, niſi benignus ille Petrus clave ſua me defendat, & veſtræ autoritatis poteſtas adverſus regiam poteſtatem zelo juſtitiæ me protegendo ſe accingat.

Accepi autem litteras veſtræ ſanctitatis, in quibus continebatur, ut ex præcepto veſtro Colonienſem archiepiſcopum invitarem; & convocatis fratribus concilium celebrarem, in quo ejuſdem deſignati epiſcopi cauſa juxta veritatem diſcuteretur: ut, aut reus criminis, quo inſimulatur, a dignitate rejiceretur; aut innocens, canonice conſecraretur. In hoc etiam parui veſtræ autoritati, invitatis prædicto archiepiſcopo & fratribus, locum & diem præſcripſi: ſed concilium celebrandum perturbavit indictio regiæ poteſtatis, cogens me, & alios regni principes, in militiam ſuæ expeditionis. In qua re, obſecro ut ſanctitas veſtra obſequium meum habeat excuſatum: & niſi impediret, impleſſem præceptum veſtrum.

Præterea relatum eſt vobis, quia regia legatio eumdem deſignatum epiſcopum ad vos diſcutiendum, conſecrandumque deducat. In qua re, quid æquitatis & juſtitiæ ſit, diſcretionis veſtræ libra recte dijudicet. Rogo autem excellentiam veſtræ paternitatis, quod ſi ita verum eſt, ne ipſe hoc a vobis accipiat, quod mihi, qui hoc canonice facere debeo, autoritas veſtra interdixerat. Quia ſi ita fiet, inde magis videbor peccaſſe principi meo, quod plus odio conſecrare eum noluerim, quam juſta cauſa, vel præcepto veſtro. Si ergo a vobis diſcuſſus, innocens fuerit inventus: remittite eum mihi & fratribus meis conſecrandum, ut, ſicut oportet, a nobis canonice accipiat oleum conſecrationis. Hoc autem in fronte, & in calce noſtra teneat epiſtola, quod non eſt homo vivens, qui promptior ſit me ad omnia veſtræ juſſionis obſequia. Qui vos prævenit in benedictionibus dulcedinis, ponat ſuper caput veſtrum coronam æternæ beatitudinis.

G. C. Quid reſponſi dederit Alexander ex eventu & actis ipſis concilii diſcimus: juſſiſſe nimirum, ut congregaretur Moguntina ſynodus, quæ de Caroli cauſa judicium ferret. Hujus acta nunc ſubjicio, qualia Tegnagellus edidit.

**ACTA CONCILII MOGVNTINI, ANNO MLXXI.

ANNO CHRISTI 1071.

IMPERANTE ſuper omnia æternaliter regum rege domino noſtro Ieſu Chriſto, & ſub eo regnante temporaliter sereniſſimo Heinrico rege hujus nominis quarto: venerabili quoque Sigefrido, Moguntinæ eccleſiæ primate, & apoſtolicæ ſedis legato, aurigante currum Dei anno jam XII. qui tunc volvebatur annus incarnati verbi MLXXI. octava * indictione Romani cenſus: celebrata eſt ſancta ſynodus apud Moguntiam metropolim orientalis Franciæ, principalem vero pontificii ſedem totius Germaniæ & Galliæ Ciſalpinæ, cui præſedit idem memorabilis Sigefridus, aſſidentibus & cooperantibus ſibi venerabilibus archiepiſcopis Gebehardo Iuvavenſi, & Vdone Treverenſi: conſidentibus vero, & collaborantibus reverendis epiſcopis Adelberone VVirſburgenſi, Gundecharo Eiſtetenſi, Embrichone Auguſtenſi, Herimanno Babergenſi, VVerenhero Argentinenſi, Heinrico Spirenſi, Bennone Oſnaburgenſi, Ermenfrido Sedunenſi, Heriberto Mutinenſi: conſidentibus vero & annitentibus ſanctiſſimis abbatibus, necnon inferiorum ordinum quamplurimis magnæ autoritatis

*Cor. VIIII.

ANNO CHRISTI 1071.

autoritatis & ſapientiæ viris. Aderant autem etiam A legati reliquorum fratrum, videlicet ſuffraganeorum ejuſdem metropolitani antiſtitis, epiſtolas & mandata ferentes, quibus excuſati haberentur, quod invitati concilio intereſſe non poſſent, certis quibuſdam impedientibus cauſis: alii quidem corporeæ infirmitatis urgente moleſtia, alii in quibuſdam regni negotiis regiæ juſſionis detinente potentia. Qui dum canonice ſunt excuſati, ipſi legati, competenti loco & ordine eorum funguntur, unuſquiſque vice antiſtitis ſui.

Hæc denique ſancta ſynodus, cum propter multa paſtoralis curæ negotia, pluresque cauſas quibus juſte adhibenda erat eccleſiaſticæ correctionis cenſura: tum maxime indicta & habita eſt B propter Katolum quemdam, qui Conſtantienſis eccleſiæ deſignatus erat epiſcopus; ſed, ut poſt rei exitus docuit, non ſatis canonice electus & provectus. Hic, ut ſolenne eſt, accepta a rege pontificalis annuli & paſtoralis ferulæ inveſtitura, & in ſede epiſcopi receptus, regiæ poteſtatis jubente cenſura: poſtulabat a primate Moguntienſi, ejuſdem Conſtantienſis eccleſiæ ſe epiſcopum conſecrari. Sed venerabilis Sigefridus, columbino oculo, ſerpentinæ prudentiæ omnem præcavens impieratem, dicebat, hoc apoſtolicæ benedictionis ſacramentum non debere, nec canonice poſſe in eo ſine examinatione celebrari: pro eo quod fidelium, graviumque perſonarum relatione didicerit; quin immo & fama uſquequaque C vulgaverit, quod non per oſtium in ovile ovium vellet intrare, ſed per furtivam Simoniacæ impietatis ſcalam aliunde niteretur aſcendere: ſe quoque talis introitus ejus nolle oſtiarium fieri, cui Chriſtus ipſe, qui oſtium eſt, videtur obniti: quin ipſam impietatis ſcalam in lapide offenſionis, & petra ſcandali ſe velle conterere, ipſumque a mercenaria Dominici gregis occupatione longe lateque repellere. Ille e contra, ſe hujus criminis & hæreticæ impietatis immunem multis argumentis aſſerere nitebatur: ſeque, ſi ei copia tempuſque detur, ejus infamiæ notam a ſe propellere velle teſtatur: indeque petit ſynodalis concilii audientiam, in qua ſuper hac re ſuam probare D poſſit innocentiam: ibique conſecrationem, quam petebat, aut canonice ſibi dari, aut canonice negari.

Mittuntur interea ad venerabilem metropolitanum crebræ de palatio legationes, mixtis precibus minas & imperioſa de hac conſecratione mandata ferentes. Mittuntur & litteræ a præſule apoſtolicæ ſedis, mandantes ne ullo modo conſecretur ſine ſcrutinio canonicæ purgationis: & quod rex poteſtate jubebat, Romanus pontifex autoritate prohibebat. Accedunt & canonici Conſtantienſis eccleſiæ, ex communi totius cleri & populi E legatione, unanimiter aſſerentes, Katolum nulla ratione conſecrari debere: quia ex quo eum inviti, & ſub conditione elegerunt, & receperunt, nullam eis paſtoralis officii impendiſſet curam: quin potius tyrannicæ dominationis non ceſſaſſet ſuper eos exercere preſſuram, nec manum continuiſſet a ſacris, nec pepercillet in diripiendis eccleſiæ theſauris, & quodcumque rapaci violentia corradere potuiſſet, hoc totum miniſtris magni, immo magi illius Simonis, id eſt, fautoribus diſtribuiſſet: ut quorum annisu adulterinam meruiſſet electionem, eorum venali mercimonio conſequeretur mercenaria, pro conſecratione execrationem, pro benedictione maledictionem.

A At metropolitanus antiſtes inter harum legationum varietates, velut inter duros tempeſtatum turbines, laudabili conſtantia in ſe ipſo fixus, hæret immobilis: & nuſquam favore vel gratia, terrore vel munere, inflectitur a ſtatu canonicæ rectitudinis. Multis itaque nunciis hinc inde miſſis & remiſſis; multis quoque diebus huic audientiæ delegatis, & cognitores * cauſæ principis occupante præcepto, non impletis: cum eccleſia Conſtantienſis ſuo viduata paſtore, jam fere biennio ſacerdotali careret benedictione: tandem miſeratione divina, poteſtati præponderavit autoritas, & Chriſti ſacerdotibus divina aſpiravit voluntas. Unde eorum communi aſſenſu, ſynoB dalis concilii certa legitimaque dies denunciatur, & coepiſcoporum unanimitas ad concilium invitatur: quorum alii, ut oportebat, ſine dilatione aſſuerunt; alii vero, qui certa de cauſa adeſſe non poterant, canonice excuſati, ſubtractam præſentiam vicaria legatione ſuppleverunt.

* cognitionibus

Primo igitur concilii die, quem ſanctæ Mariæ dormitio tunc celeberrimum exhibebat, cum ſpiritualis curiæ ſenatores, patrocinante Spiritu ſancto, intra regiam majoris eccleſiæ, ante cancellos altaris protomartyris Stephani, quod in orientali abſide conſectum eſt, conveniſſent in unum: primo, ut par erat, ſanctæ individuæ Trinitati debitas referunt gratiarum actiones, & pro incolumi totius eccleſiæ ſtatu ſuplices Deo offerunt preC ces. Deinde poſt ſolitam fratrum ſalutationem, & debitam ſedium recognitionem, juxta authenticam paternæ traditionis ſynodum, conferunt ad invicem de veritate catholicæ fidei, damnantes Simonem & omnes hæreſiarchas cum dogmatibus ſuis, & ſequacibus ſuis: pauca pro tempore tractant de qualitate inſtantis negotii: ac ſic demum propter celebranda tantæ ſolennitatis officia, ſolvunt concilium, craſtino maturius redituri in id ipſum.

CONCILII DIES I.

Poſtero vero die, certa concilii hora, cum iterum apoſtolici ſacerdotes in unum conveniſſent, & præmiſſis Deo laudibus & precibus, & * ſalutari ſede conſediſſent: quod cuique ſacerdoti in ſua D diœceſi venit in dubium, rationabili diſciplina deducunt ad medium; & prout res poſtulabat, unumquodque tractatum, aut terminatum eſt ſynodali judicio.

CONCILII DIES II.

Illud vero quod maxime in cauſa fuit, de Conſtantienſi * appoſito inter fratres ſtudioſe ventilatur. Sed interveniente principis mandato, in ſequentem diem procraſtinatur, agentibus internunciis, ut ſacerdotes domini a conſtantiæ ſuæ rigore ad regiam ſe inflecterent voluntatem: aliis inſtantibus, ut deſignatus ille, male uſurpatum ſponte dimitteret honorem.

E Tertia vero die, Chriſti ſacerdotes, hujus negotii longa expectatione ſuſpenſi, & libera quadam indignatione, immo zelo juſtitiæ accenſi, ſacerdotali conſtantia principem ſuum adeunt, eumque de ſalute animæ ſuæ, de pace eccleſiarum, deque ſtatu regi * ſpirituali diſciplina conveniunt, proponentes ei de ſcripturis & geſtis veteris ac novi teſtamenti congrua doctrinæ ſalutaris exempla, quibus animus ejus adhuc cereus & * indocilis formaretur ad ſimilia: dicentes & docentes ſolium regni ejus nullatenus poſſe ſtabiliri, niſi firmetur juſtitia & obſervatione mandatorum Dei.

CONCILII DIES III.

* regni

* docilis

Summus autem ille dominorum dominus, qui omni potentatui dominatur, ita temperavit animum principis, ita mitigavit eum

GGgg ij ad ver-

Anno Christi 1071.

ad verba ſanctæ exhortationis, ut nulla juvenili moveretur acerbitate; & quod in poteſtatibus difficile eſt, nulla ſacerdotes inſolenti læderet reſponſiooe: multum tamen ſe excuſans, in hoc ſuæ poteſtatis dono nullam ſe exercuiſſe venalitatem, nullam ſuper hac re cum eodem Karolo ſe pepigiſſe conventionem. Si quid autem cum domeſticis & familiaribus ſuis, propter opem interceſſionis, ipſo ignorante, pepigerit: ſuum non eſſe accuſare, vel excuſare. Hoc ipſe viderit. De dextera vero ſua, qua illi, propter antiquam in præpoſitura benevolentiam, gratiæ ſuæ donum porrexit, omnem avaritiæ ſuæ labem dixit ſe excutere: & quod ipſe ſimpliciter fecit, ſi ille veneno alicujus malitiæ corruperit, ſe ob id divinæ juſtitiæ nolle contraire.

Hac autem ſalubri ſermocinatione cum ſacerdotibus habita, cum eis venit in concilium: & ille Conſtantienſis deſignatus intromittitur ad audiendum. Adſunt etiam pro foribus Conſtantienſes clerici, poſtulantes per legatos, ut & ipſi mererentur admitti. Tunc vero videres lætiſſima ſanctæ eccleſiæ gaudia, & vera mundi conveniſſe luminaria: quando circumfulgebat nobilis corona ſacrorum ordinum, vivis gemmata lapidibus Chriſti ſacerdotum, velut fulgoribus micantium aſtrorum. Tunc cæli narrabant gloriam Dei, & verbum eructabat dies diei, quando ſacerdos ſacerdoti ſententiam juſtitiæ exponebat, & ſanctam eccleſiam ſalutaris eorum doctrina inſtruebat. Tunc vaſa electionis ſupereffluebant ambroſium liquorem ſancti Spiritus, & juſti fulgebant ſicut ſplendor firmamenti: quando ſacerdotes Domini verba ſapientiæ, velut nubes, pluebant; & corda audientium, velut terram fructiferam, ad germinandum inſundebant.

His ergo ita diſpoſitis, & digito Dei ordinante, diſtiuctis: utrique admittuntur, prædictus ſcilicet Karolus, & hi qui accuſationibus pulſabant perſonam. Prima actione, regularis prælatus Conſtantienſis eccleſiæ protulit libellum accuſationis, in quo continebantur cauſæ, quibus indignus haberetur ſacramento apoſtolicæ benedictionis. Quarum prima & maxima erat, qood exemplo magiſtri ſui Simonis peſtiferi, per pecuniam invaſiſſet ſedem. Cætera omnia quæ ibi legebantur, proclamabant violentam ejuſdem eccleſiæ devaſtationem. Ille idem prælatus & fratres ejus, qui aderant, item offerunt ſuæ teſtificationis libellos: in quibus ſinguli nomen & officium ſuum deſignantes, quidquid accuſando, vel teſtificando propoſuerant, aſſerunt ſe canonice probaturos.

Karolus e contra nititur improbare perſonas, dicens, quod ejus infamiæ oota eſſent reſperſi, quod n•• ſe, nec quemquam alium poſſent canonice accuſare. Adjungit quoque ſe omnia objecta ſynodali judicio purgaturum: & in omnibus, quibus eum impetebant, ſe eſſe innoxium. Longa igitur altercatione hinc inde diſceptatum eſt, & multis tota die in adverſum nitentibus, uſque in profundam noctem concilium pertractum eſt. Dum inter multos ambigitur de numero accuſatorum & teſtium, dum longa deliberatione quæritur judicium, utrum iſti liceat ſe excuſare adverſus accuſationem iſtorum, dum res inter fratres diutiſſime differtur: concilium propter intempeſtam noctem adhuc ſine operæ pretio dirimitur.

Quid autem ipſe Carolus ſecum illa nocte egerit, quibus tetractationum verberibus ream conſcientiam flagellaverit, ſequens utique dies declaravit. Nam ut ex ipſo effectu geſtæ rei probari poteſt, vere credimus, quod Deus conſcientiæ judex & teſtis in corde ſuo ſederit pro tribunali, & cum eo exercuerit cenſuram judicii ſui: ubi peccati conſcientia, cogitationum, accuſantium non excuſantium teſtimonio, ne veritati & æquitati reſiſteret, damnata eſt & conſtricta.

Concilii dies IV.

In craſtinum namque quando ſperabamus, qui juxta promiſſum ſuum objecta purgaret, & conſecratione dignum, innocentiam ſuam monſtrando, ſe probaret: ille jam mœrore confuſus, non ultra ferens aſpectum concilii: & interius judicatus, non extra ſuſtinens pondus imminentis judicii: ultroneus ipſe in ſe ſententiam tulit, & annulum & ferulam paſtoralem, ei, a quo injuſte acceperat, reſignans, ſacerdotum ſpem, & metum quem pro eo habebant, labore longioris quæſtionis abſolvit: culpam ſuam uno tegens pallio excuſationis, quod juxta decretalia Cæleſtini papæ, epiſcopus dari nollet inviris.

Videntes autem ſanctiſſimi ſacerdotes magnalia, quæ fecit Dominus, & fideli admiratione retractantes, quam incomprehenſibilia ſint judicia ejus, & inveſtigabiles viæ ejus: corde & ore, & omnimoda devotione benedicunt Deo altiſſimo, qui longos eorum labores tam inopino terminavit compendio: orantes & deprecantes, ut de regno ſuo eliminet omnem apoſtaſiam, & omnia ſcandala, nec ultra ſatanam ejuſque apoſtolos in ſua ſancta regnare ſinat eccleſia; ſed in omnibus conſilus & operibus eorum, dignetur ſervos ſuos conſolari, & clementer implere, quod eccleſiæ ſuæ ſe promiſit affuturum *omnibus diebus uſque ad conſummationem ſeculi*.

Matth. 28.

Communi autem decreto præcipiunt, quæ in hac ſynodo geſta ſunt, eccleſiaſticis inſeri geſtis, & in archivis ſanctæ Moguntinæ eccleſiæ ſervari ad perpetuam memoriam & eruditionem venturæ poſteritatis: ut hoc majorum exemplo minores inſtructi, non timeant reſiſtere, ſi in hujuſmodi negotio ſe viderint prægravati: certiſſime ſcientes, nullo modo gratiam Spiritus ſancti fidelibus defuturam, ſi in ſanctitate & juſtitia reſtiterint injuſtitiæ uſque ad perſeverantiæ coronam.

Decernunt præterea ex antiqua patrum traditione & authentica priſcorum conciliorum rectitudine, ut hæc omnia Romano pontifici ſeriatim litteris inſerta nuncientur: ut cujus mandato & hortatu cœpta & perfecta ſunt, ejus apoſtolica autoritate roborata firmentur; & omnipotenti Deo, qui omoium bonorum autor eſt, Romæ & Moguntiæ, & ubicumque terrarum hæc lecta vel audita fuerint, debitæ gratiarum actiones fideli devotione ſolvantur.

Acta ſunt autem hæc apud Moguntiam metropolim Orientalis Franciæ, anno ab incarnatione Domini MLXXI. Indictione VIII*. XVIII. Septemb. Regnante ſereniſſimo Henrico rege hujus nominis IV. anno regni ejus XIII*. Ordinationis vero ejuſdem XVII*. Apud Moguntiam vero præſulante reverendiſſimo primate Sifrido, anno ordinationis ejus XI. Super omnia autem regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto, cui non accedit cras futurum, nec recedit heri præteritum, ſed permanet ſempiternum hodie, & in ſæcula ſæculorum. Amen.

* cor. VIIII.
* cor. XVI.
* cor. XVIII.

G. C. Meo doſe adſcriptum XVIII Septemb. Inchoatū enim eſt concilium XV. Aug. & IV. poſt die abſolutum. Scribendum ergo, XVIII Kal Sept. qui primus eſt concilii dies, quo notarius jam informaverat inſtrumentum. Si ultimum diem adſcriptum velis, ſcribendum XV Kal. Septembr.

CONCILIVM ANGLICANVM, in cauſa primatus Cantuarienſis ſuper Eboracenſem celebratum, anno domini MLXXII. tempore Alexandri papæ II.

Ex libro I. VVilielmi Malmeſburienſis, de geſtis pontificum Anglorum: & ex alia editione horum alterum, quæ extat in vita Lanfranci cap. XI.

ANNO ab incarnatione domini noſtri Ieſu Chriſti milleſimo ſeptuageſimo ſecundo, regni vero VVilielmi glorioſi regis Anglorum & ducis Northmannorum ſexto, pontificatus autem domini Alexandri papæ undecimo. Ex præcepto ejuſdem Alexandri papæ, annuente eodem rege, in præſentia ipſius, & epiſcoporum atque abbatum, ventilata eſt cauſa de primatu, quem Lanfrancus Dorobernenſis archiepiſcopus ſuper Eboracenſem eccleſiam jure ſuæ eccleſiæ proclamabat: & de ordinationibus quorumdam epiſcoporum, de quibus, ad quem ſpecialiter pertinerent, certum minime conſtabat. Et tandem aliquando diverſis diverſarum cauſarum autoritatibus probatum atque oſtenſum eſt, quod Eboracenſis eccleſia Cantuarienſi eccleſiæ debeat ſubjacere, ejuſque archiepiſcopi, ut primatis totius Britanniæ diſpoſitionibus, in iis quæ ad Chriſtianam religionem pertinent, in omnibus obedire. Subjectionem vero Dunelmenſis, hoc eſt Lindisfarnenſis epiſcopi, & omnium regionum a terminis Licefeldenſis epiſcopii, & Humbræ magni fluvii, uſque ad extremos fines Scotiæ, & quidquid ex hac parte prædicti fluminis ad parochiam Eboracenſis eccleſiæ jure competit, Cantuarienſis metropolitanus Eboracenſi archiepiſcopo, ejuſque ſucceſſoribus in perpetuum obtinere conceſſit. Ita ut ſi Cantuarienſis archiepiſcopus concilium cogere voluerit, ubicumque ei viſum fuerit, Eboracenſis archiepiſcopus ſui præſentiam cum omnibus ſibi ſubjectis epiſcopis ad nutum ejus exhibeat, & ejus canonicis diſpoſitionibus obediens exiſtat.

Quod autem Eboracenſis archiepiſcopus profeſſionem archiepiſcopo Cantuarienſi facere etiam cum ſacramento debeat, Lanfrancus Dorobernenſis archiepiſcopus ex antiqua anteceſſorum conſuetudine oſtendit: ſed ob amorem regis, Thomæ archiepiſcopo Eboracenſi ſacramentum relaxavit, ſcriptamque tantum profeſſionem recepit, non præjudicans ſucceſſoribus ſuis, qui ſacramentum cum profeſſione a ſucceſſoribus Thomæ exigere voluerint. Si archiepiſcopus Cantuarienſis vitam finierit, Eboracenſis archiepiſcopus Dorobernıam veniet, & eum qui electus fuerit, cum cæteris præfatæ eccleſiæ epiſcopis, ut primatem proprium jure conſecrabit. Quod ſi archiepiſcopus Eboracenſis obierit, is qui ei ſucceſſurus eligitur, accepto a rege archiepiſcopatus dono, Cantuariam, vel ubi Cantuarienſi archiepiſcopo viſum fuerit, accedet, & ab ipſo ordinationem canonico more ſuſcipiet.

Huic conſtitutioni conſenſerunt præfatus rex & archiepiſcopi. Ventilata eſt autem hæc cauſa, prius apud VVentanam civitatem in paſchali ſolemnitate, in capella regia, quæ ſita eſt in caſtello: poſtea in villa regia, quæ vocatur VVindleſor, ubi & finem accepit in præſentia regis, epiſcoporum, abbatum diverſorum ordinum, qui congregati erant apud curiam, in feſtivitate pentecoſtes.

† Signum VVilielmi regis. † Signum Matildis reginæ.

Ego Hubertus S. Romanæ eccleſiæ lector, & domini Alexandri papæ legatus, ſubſcripſi.

Ego Lanfrancus Dorobernenſis archiepiſcopus, ſubſcripſi.

Ego VVilielmus Londonienſis epiſcopus conſenſi.

Ego Hermannus Siraburnenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ego VVulſtanus Vigornenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ego VValterus Herefordenſis epiſcopus conſenſi.

Ego Giſo VVellenſis epiſcopus conſenſi.

Ego Remigius Dorcacenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ego VValchelinus VVentanus epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Herfaſtus Helmeanenſis epiſcopus ſubſcripſi.

Ego Stigandus Ciceſtrenſis epiſcopus conſenſi.

Ego Siwardus Hroſenſis epiſcopus conſenſi.

Ego Oſbernus Exonienſis epiſcopus conſenſi.

Ego Odo Bajocenſis epiſcopus & comes Cantiæ conſenſi.

Ego Goſfridus Conſtantienſis epiſcopus, & unus de primatibus Anglorum, conſenſi.

Ego Scotlandus abbas cœnobii ſancti Auguſtini conſenſi.

Ego Elſwinus abbas cœnobii, quod Rameſei dicitur, conſenſi.

Ego Elnodus Gleſtonienſis abbas conſenſi.

Ego Thurſtanus abbas cœnobii, quod Certeſei dicitur, conſenſi.

Ego Elwinus abbas cœnobii Heveſandi conſenſi.

Ego Fredericus abbas cœnobii ſancti Albani conſenſi.

Ego Goisfridus abbas cœnobii ſancti Petri, quod non longe a Londonia ſitum eſt, conſenſi.

Ego Baldwinus abbas cœnobii ſancti Eadmundi conſenſi.

Ego Toroldus abbas de Burgo conſenſi.

Ego Adelelmus abbas Abbendonæ conſenſi.

Ego Rualodus abbas Novi monaſterii VVentoniæ, conſenſi.

Porro idem decretum habetur deſcriptum inter ejuſdem Lanfranci epiſtolas, ubi in fine ipſius hæc addita leguntur: Huic conſtitutioni conſenſerunt præfatus rex, & archiepiſcopus Lanfrancus Cantuarienſis, Thomas Eboracenſis, Hubertus ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubdiaconus, & cæteri qui interfuerunt epiſcopi & abbates. Cauſa definita, Thomas Eboracenſis archiepiſcopus profeſſionem hanc quæ ſequitur emiſit.

Decet Chriſtianum quemque Chriſtianis legibus ſubjacere, nec his quæ a patribus ſalubriter inſtituta ſunt quibuſlibet rationibus contraire. Hinc namque iræ, diſſenſiones, invidiæ, contentiones, cæteraque procedunt, quæ amatores ſuos in pœnas æternas demergunt: & quanto quis altioris eſt ordinis, tanto impenſius divinis debet obtemperare præceptis. Propterea ego Thomas ordinatus jam Eboracenſis eccleſiæ metropolitanus antiſtes, auditis cognitiſque rationibus, abſolutam tibi, Lanfrance Dorobernenſis archiepiſcope, tuiſque ſucceſſoribus, de canonica obedientia profeſſionem facio: & quidquid a te, vel ab eis juſte ac canonice injunctum mihi fuerit, ſervaturum me eſſe promitto. De hac autem re dum adhuc ordinandus eſſem, dubius fui, ideoque tibi ſine conditione, ſucceſſoribuſque tuis conditionaliter obtemperandum me eſſe promiſi. *Hucuſque profeſſio Thomæ Eboracenſis.*

ANNO CHRISTI 1072.

Quid præterea in hoc concilio contigerit de ſancto VVulſtano VVigornienſi epiſcopo ſanctitate vitæ celebri, ſed qui morum ſimplicitate, & litterarum imperitia viſus ſit ſuo metropolitano ad regimen epiſcopatus haud ſatis idoneus, cauſam dicere juſſo, idem autor ſic narrat: Hic ſancta ſimplicitas beati VVlſtani VVigornienſis epiſcopi, immo magnanima in Deo confidentia laudanda, & plauſu excipienda eſt. Cum enim & de hac re, & de parva ſcientia litterarum pulſatus, foras exiſſet, ut ſtrictiori conſilio reſponſum comeret ſuum, a tumultibus remoto animo: Crede mihi, inquit, nondum cantavimus horam ſextam. Cantemus ergo. Tunc quoque ſociis referentibus, ut prius propter quod venerant expedirent, quod ſatis ſuperque ſufficeret cantibus tempus: regem & proceres, ſi hæc audirent, riſui ſe haberi opinaturos. Prius, crede mihi, inquit, faciamus Dei ſervitium, & poſt agitabimus hominum litigium. Hora igitur cantata, nulla excogitata falſi tergiverſatione, nullo commentato viti ſplendore, confeſtim aulam concilii ingredi pergebat. Suis eum retinere tentantibus perſuaderi non potuit: quin potius timentibus cauſæ, Pro certo noveritis, ait, me hic viſibiliter videre beatos archiepiſcopos Dunſtanum Cantuarienſem, & Oſvvaldum Eboracenſem, qui hodie ſuis precibus me tuentes, falſiloquorum acumen hebetabunt. Ita data benedictione monacho minimæ facundiæ viro, ſed Northmannicæ linguæ ſciolo, rem perorans obtinuit, ut qui ſuæ diœceſis ante indignus putabatur regimine, ab archiepiſcopo Eboracenſi ſuppliciter rogaretur, ut ſuas dignaretur luſtrare partes, quo ipſe pro timore hoſtium vel ſermonis ignorantia cavebat accedere. *Hæc ibi.*

Peracta ſynodo, Lanfrancus archiepiſcopus Cantuarienſis de his in ſynodo geſtis in cauſa Thomæ Eboracenſis archiepiſcopi certiorem fecit Alexandrum Romanum pontificem, his datis ad eum litteris.

LANFRANCI AD ALEXANDRVM II. EPISTOLA.

Domino totius Chriſtianæ religionis ſummo ſpeculatori Alexandro papæ Lanfrancus, ſanctæ Dorobernenſis eccleſiæ antiſtes, debitam cum omni ſervitute obedientiam.

MEMINISSE debet humiliter excellens excelſeterque humilis beatitudo veſtra, quia quo tempore apud vos fuimus, Eboracenſis eccleſiæ antiſtes adverſum me palam murmuravit, clam detraxit, in præſentia celſitudinis veſtræ calumniam ſuſcitavit, dicens me injuſte velle agere: eo quod ſuper ſe, ſuamque eccleſiam jure *veſtræ eccleſiæ primatum niterer obtinere. De quorumdam quoque ſubjectione epiſcoporum, quos eccleſiæ ſuæ conatus eſt aggregare, antiquam ſua querela non eſt veritus conſuetudinem temerare. Quibus de rebus vos, ſicut ſanctum prudentemque paſtorem decuit & oportuit, per ſcriptum ſententiam promulgaſtis: quatenus conventus Anglicæ terræ epiſcoporum, abbatum, cæterarumque religioſi ordinis perſonarum, utriuſque partis rationes audiret, diſcuteret, definiret. Factumque eſt ita. Convenerunt enim ad regalem curiam apud VVentanam civitatem in paſchali ſolemnitate, epiſcopi, abbates, cæterique ex ſacro ac laicali ordine: quos fide, actione, morumque probitate, par fuerat conveniſſe. In primis *adunati ſunt a nobis ex veſtra autoritate per ſanctam obedientiam.

*al. noſtræ.

*al. adjurati.

Deinde regia poteſtas per ſemetipſam conteſtata eſt eos per fidem, & ſacramentum, quibus ſibi colligati erant, quatenus hanc cauſam intentiſſime audirent, auditam ad certum rectumque finem ſine partium favore perducerent. Vtrumque omnes concorditer ſuſceperunt: ſeſeque ita facturos ſub præfata obligatione ſpoponderunt. Allata eſt igitur eccleſiaſtica gentis Anglorum hiſtoria, quam Eboracenſis eccleſiæ preſbyter & Anglorum doctor Beda compoſuit. Lectæ ſententiæ, quibus pace omnium demonſtratum eſt, a tempore beati Auguſtini, primi Dorobernenſis epiſcopi, uſque ad ipſius Bedæ ultimam ſenectutem, quod fere centum & quadraginta annorum ſpatio terminatur, anteceſſores meos ſuper Eboracenſem eccleſiam, totamque inſulam, quam Britanniam vocant, necnon & Hiberniam, primatum geſſiſſe, curam paſtoralem omnibus impendiſſe, in ipſa Eboracenſi urbe perſæpe, locisque finitimis, ubi eis viſum fuit, epiſcopales ordinationes atque concilia celebraſſe, Eboracenſes antiſtites ad ipſa concilia vocaſſe, &, cum res popoſciſſet, de ſuis eos actibus rationem reddere compuliſſe. Epiſcopos quoque, quorum ſubjectionem in quæſtionem adduxerat, infra illud centum & quadraginta annorum ſpatium, per Dorobernenſes archiepiſcopos fuiſſe ſacratos, & ad concilia vocatos. Quoſdam quoque, exigentibus culpis, ab eis cum Romanæ ſedis autoritate depoſitos. Multaque in hunc modum, quæ epiſtolaris modeſtia per ſingula explicare non poteſt. Diverſa ad legendum porrecta concilia, quæ diverſis temporibus diverſis de cauſis a meis ſunt anteceſſoribus celebrata. Quæ tametſi non eandem ſuæ inſtitutionis habuere materiam, eamdem tamen de primatu & ſubjectionibus epiſcoporum tenuere ſententiam. Recitatæ eorumdem, de quibus quæſtio verſabatur, epiſcoporum ante prædeceſſores meos factæ electiones, & per eos ordinationes, quæ Dorobernenſi eccleſiæ de ſua obedientia ſcriptas reliquerunt profeſſiones. Vrbs namque, quæ nunc Cantuerbia nominatur, antiquis temporibus ab ipſius terræ incolis Dorobernia vocabatur.

Acceſſerunt omnium teſtimonia, qui omnia, quæ ſcripta ſonuerunt, ſe ſuis quiſque temporibus vidiſſe & audiſſe conſtantiſſime aſſirmaverunt. Nec defuerunt geſta, quibus reſeratum eſt, cum Anglia per plures regulos eſſet diviſa, Nordanhumbrorum regem, ubi ſua *eſt civitas Eboraca, accepto precio cuidam ſimoniaco epiſcopatum vendidiſſe: pro qua culpa a Dorobernenſi archiepiſcopo ad concilium vocatum fuiſſe, nolentemque venire pro ſua inobedientia excommunicationis ſententiam pertuliſſe. Cujus communionis atque conſortii omnis illarum partium eccleſia tamdiu abſtinuit, quoadusque concilio ſe ipſum exhibuit, culpam dixit, quod male geſtum eſt correxit, de reliquo emendaturum ſe fore ſpopondit. Quæ res non mediocre tulit indicium, anteceſſores meos ſuper ipſam terram illamque eccleſiam habuiſſe primatum.

*al. ſita.

Vltimum quaſi robur, totiuſque cauſæ firmamentum, prolata ſunt anteceſſorum veſtrorum Gregorii, Bonifacii, Honorii, Vitaliani, Sergii, item Gregorii, item ultimi Leonis privilegia atque ſcripta, quæ Dorobernenſis eccleſiæ præſulibus, Anglorumque regibus, aliis atque aliis temporibus, variis de cauſis ſunt data, aut tranſmiſſa. Reliqua enim reliquorum, tam authentica, quam eorum exemplaria, in ea combuſtione, atque abolitione, quam eccleſia noſtra ante quadriennium perpeſſa

eſt,

ANNO CHRISTI 1072. * recitatis.

eſt, penitus ſunt abſumpta. His atque aliis, quæ particulatim* breviterque explicari non poſſunt, ex parte noſtræ eccleſiæ *: in cauſa primatis, contra tantarum autoritatum evidentiam paucisſimas contradictiones oppoſuit; epiſtolam illam præcipue ferens in medium, qua beatus Gregorius Londonienſem atque Eboracenſem eccleſiam pares eſſe, nec alteram alteri ſubjacere, inſtituit. Quam ſcripturam cum in rem nihil facere concordi ſententia cuncti protinus definiſſent, pro eo quod nec ego Londonienſis epiſcopus eſſem, nec de Londonienſi eccleſia eſſet quæſtio inſtituta: vertit ſe ad alia egena & infirma argumenta, quæ poſt paucam moram, Chriſto revelante, paucis ſunt objectionibus abolita. Quem cum rex dulci paternaque B reprehenſione argueret, quod contra tantam argumentorum copiam tam inops rationum venire præſumpſiſſet: reſpondit ſe antea ignoraſſe Doroberuenſem eccleſiam tot tantiſque autoritatibus tamque perſpicuis rationibus eſſe munitam. Verſus itaque ad preces eſt. Rogavit enim regem, ut me rogaret, quatenus omnem mentis rancorem adverſus eum pro hac cauſa conceptum omittetem, pacem diligerem, concordiam facerem; aliqua, quæ mei eſſent juris, ſtudio et caritatis concederem. Cui petitioni ego libenter & cum gratiarum actione aſſenſum præbui: quia, miſerante Deo, non ego, ſed ille, priſcæ conſuetudinis violator cauſa erat iſtius ſcandali.

C Facta eſt igitur communi omnium aſtipulatione de hac re quædam ſcriptura, cujus exemplaria per principales Anglorum eccleſias diſtributa, futuris ſemper temporibus teſtimonium ferant, ad quem finem cauſa iſta fuerit perducta. Cujus exemplar vobis quoque, quibus ſanctam totius mundi eccleſiam conſtat eſſe commiſſam, tranſmittendum curavi: ut ex hoc atque aliis, quæ tranſmiſſa ſunt, perſpicue cognoſcatis, ex more anteceſſorum, quid mihi Chriſtique eccleſiæ, quam regendam ſuſcepi, concedere debeatis. Quod peto honeſte, & ſine dilatione per indultum ſedis apoſtolicæ privilegium fieri: quatenus ex hoc quoque quantum me diligatis evidenter poſſit oſtendi.

D De me autem revera æſtimate, quod de fideli ac ſervo beati Petri ac veſtro ſanctæque eccleſiæ Romanæ. Nunquam enim res quælibet de arca mei pectoris ejicere quavis occaſione poterit inauditam illam humanitatem, quam mihi extremo hominum, tantis indigno honoribus, Romæ exhibuiſtis: quodque duo pallia, unum de altari ex more, alterum quo ſanctitas veſtra miſſas celebrare conſueverat, ad oſtendendam circa me benevolentiam veſtram, mihi impendiſtis. Illud quoque, quod omnibus, quorum mediator extiti, quidquid juſte ac ſalubriter petierunt, me interveniente protinus conceſſiſtis. Vt taceam alia plura, quæ in hac parte ab his minime diſcrepant, quæque mihi memoriam veſtri nominis, ſi quid boni facio, dul- E citer repræſentant. Epiſtolam, quam Berengario ſchiſmatico, dum adhuc Cadomenſi cœnobio præeſſem, tranſmiſi, paternitati veſtræ, ſicut præcepiſtis, tranſmittere curavi. Omnipotens dominus vitam veſtram, ad honorem ſanctæ eccleſiæ veſtris diſpoſitionibus divinitus commiſſæ, in tempore prolixam faciat: quatenus poſt tempora, quæ ſine tempore ſunt, prolixa æternitatis ſpatia vobis concedat.

A ** B. LANFRANCI ARCHIEPISC. Cantuarienſis epiſtolæ canonicæ, collectæ ex ejus epiſtolarum libro.

Lanfranci ad Alexandrum II. epiſtolam, ſequantur ejuſdem epiſtolæ canonicæ omnes, quæ ex ipſius epiſtolarum libro decerptæ ſunt, quæ quidem commodius collocari non poterant, quam poſt primatum ipſi aſſertum in concilio Anglicano.

** I. AD THOMAM EBORACENSEM ARCHIEPISCOPVM.

IX. inter epiſtolas editas.

B De pœnitente triplicis homicidii reo, & commonitoriis ejus epiſcopi litteris.

Lanfrancus indignus antiſtes, dilectiſſime Eboracenſi archiepiſcopo Thomæ ſalutem cum orationibus.

ROBERTUS Sagienſis epiſcopus hunc pœnitentem ad me miſit, & mandavit quod iſte miſerrimus tres homines montem ſancti Michaelis adeuntes tertio pentecoſtes die invaſerit, & interfecerit. Cui ex more pœnitentia injuncta, commonitorias litteras ſibi tradidit: ut ſi quis epiſcopus pietate motus miſericordiam ei vellet impendere, C poteſtatem haberet, quantum vellet, ipſi ignoſcere. Hujus itaque rei teſtis, eum ad vos mitto: quatenus hoc verum eſſe ſciatis, atque animæ ejus, ſecundum quod viſum vobis fuerit, conſulatis.

** II. AD THOMAM EBORACENSEM Archiepiſcopum.

X. inter editas.

De iis, qui uxores fornicationis cauſa relinquere, & alias ducere volunt, quid ſentiendum: & de eo, qui eam, quæ uxor putatur, deſponſaſſe ſe abnegat.

Dilectiſſimo fratri & amico, Eboracenſis eccleſiæ archiepiſcopo Thomæ, frater Lanfrancus perpetuam ſalutem cum orationibus.

D ILLOS quidem, qui corporaliter tantum, & propter terrena lucra ſe amant, intervalla locorum quo prolixiora ſunt, eo a mutuo amore impenſius ſeparant. Eos vero quos ſincera Chriſtianæ religionis charitas jungit, corporalis abſentia, ſeu quælibet localis intercapedo minime disjungit. Studeamus ergo fraterno invicem amore proficere, pro invicem orare, alterius neceſſitatem propriam deputare: quatenus in conſpectu Dei atque hominum evidenter appareat, quod carnalis zelus, quo animæ uruntur, vindicare in nobis nihil prævaleat.

De his autem, qui uxores deſponſatas cauſa for- E nicationis relinquere, aliaſque ſibi conjungere volunt, hoc enim veſtra prudentia a me requiſivit, dominus Ieſus Chriſtus, quid ſentiendum ſit in evangelio ſecundum Marcum apertiſſime dicit: *Quicumque dimiſerit uxorem ſuam, & aliam duxerit, adulterium committit ſuper eam. Et ſi uxor dimiſerit virum ſuum, & alium duxerit, mœchatur.* Marc. 10. Item ſecundum Lucam: *Omnis qui dimittit uxorem ſuam, & ducit alteram, mœchatur.* Luc 16. Sunt etiam de hac re plurimæ ſanctorum patrum autoritates; ſed ubi ſol lucet, candelam ad proferendum lumen proferri minime oportet. In his verbis dominicis luce clarius liquet, quia vivente viro, vel uxore,

catraneam

extraneam copulam quærere, nulli eorum licet. A Eum vero, qui mulierem, quæ uxor putatur, deſponſaſſe ſe abnegat; aut evidentibus teſtimoniis, ſeu quibuſlibet claris indiciis, mentiri eum oſtendite, aut in præſentiarum, quoad uſque res melius clareſcat, cauſam ejus omittite.

XIII. inter editas.

** III. AD IOANNEM ROTHOMAGENSEM archiepiſcopum.

Occaſione litterarum ejus de nonnullis ritibus diſſerit, ad dedicationem eccleſiarum, & ſubdiaconorum ordinationem ſpectantibus.

Domino merito ſanctitatis inſigniter efferendo Ioanni B *Normannorum archiepiſcopo Lanfrancus indignus vocari epiſcopus, bene cœptis meliora connectere.*

GRATIAS ago colendæ benignitati veſtræ, quia non ſolum præſens præſentem me indeficienti amore propter Deum dilexiſtis: verum etiam abſens pro abſente paternam vos curam gerere ſalubri admonitione evidenter oſtendiſtis. Abſit autem a me, longeque a ſenſibus meis hunc errorem avertat divina clementia, ut moleſtum mihi ſit, ſi quis reſpectu ſalutis meæ, vitæ æternæ contemplatione, de anima mea ſollicitudinem gerat; ſi ea quæ de actibus meis ſibi diſplicent, pietate motus indicare non differat; C ſi aliter me corrigere non poteſt, verbis quoque objurgare præſentem, aut litteris increpare abſentem non negligat: ſed amicus a me potius juſtus exiſtimabitur, qui in miſericordia corripit me, & increpat; hoſtis autem, peccator, qui oleo pravæ adulationis caput meum aut impinguat, aut impinguare laborat.

Quidquid vero ſanctitas veſtra de ſtola ſcripſit, multum mihi placuit, nec unquam diſplicuit. Sed quod ſubjunxit, quia ad dedicandam eccleſiam epiſcopus proceſſurus, ſacris veſtibus, ex inſtitutione epiſcopalis ordinis, debeat eſſe indutus, atque in expoſitione ipſarum ſacrarum veſtium caſulam poſuit, valde ſtupui: quia tale aliquid me nunquam vidiſſe, meminiſſe non potui. Diverſos enim diverſarum D provinciarum præſules, eccleſias dedicare ſæpe conſpexi, omnibuſque quæ ab eis facta ſunt, quantam potui curam adhibui: qui etſi in nonnullis diſſimilia egerint, omnes tamen cappis induti uſque ad celebrationem miſſæ, debita ſervitia ſine caſula expleverunt. Denique ſanctus Leo Romanæ ſedis ſummus antiſtes, * Romericenſem, me præſente, eccleſiam dedicavit, cunctaque quę ante miſſam fieri ordo depopoſcerat, ſine caſula conſummavit.

* *Remiremont.*

Porro quod in dandis ordinibus, ſoli ſubdiacono dari manipulum perhibuiſtis: ubi hoc acceperitis, rogo me veſtris litteris inſtruatis. A quibuſdam enim id fieri audio: ſed utrum id fieri ſacris autoritatibus E præcipiatur, meminiſſe non valeo. Plerique autumant manipulum eſſe commune ornamentum omnium, ſicut & albam, & amictum. Nam & in cœnobiis monachorum, etiam laici cum albis induuntur, & antiqua patrum inſtitutione ſolent ferre manipulum. In noſtris epiſcopalis ordinis codicibus, quos ex diverſis regionibus multos habemus, & de ordinando ſubdiacono, inter cætera ſic ſcriptum habetur: *Poſtea vero accipiat ab archidiacono urceolum, cum aquamanili, ac manutergium.* In quibuſdam, ſic: *cum aquamanile:* in aliis ita: *cum aquamanili.* Vrceolus quid ſit, liquido paret; eſt enim vas ſuperius, unde lavandis manibus aqua infunditur. Aquamanile, ſive aquæmanile, Italici unam partem dicunt,* vocaturque lingua eorum vas inferius, in quod manibus infuſa aqua delabitur. Quod ſi fortaſſe ſic diſtinguendum putatis, *Vrceolum cum aqua*, & poſtea *manile*, *ac manutergium*, quatenus manile eſſe manipulum intelligatis: cur inter urceolum ac manutergium ponatur manipulus, & cur cætera ornamenta ab epiſcopis dantur, dari ab archidiacono manipulus jubeatur, in qua ſcriptura, ſive ſæculari, ſive divina ſic vocatum manipulum repereritis, poſco ſanctam paternitatem veſtram, ut indicare mihi competenti diligentia ſtudeatis.

In Carthaginenſi concilio quarto omne hujus rei ambiguum excluditur, ubi ſic legitur: *Subdiaconus cum ordinatur, quia manus impoſitionem non accipit, patenam de manu epiſcopi accipiat vacuam; & calicem vacuum: de manu vero archidiaconi, accipiat urceolum cum aqua, & aquamanile, ac manutergium.* Item Iſidorus in epiſtola de ſacris ordinibus. *Ad ſubdiaconum*, inquit, *pertinet, calicem & patenam ad altare Chriſti deferre, & levitis tradere, eiſque miniſtrare: urceolum quoque, & aquamanile, ac manutergium tenere epiſcopo, presbyteris, & levitis pro lavandis ante altare manibus aquam præbere.* Omnipotens Dominus vitam veſtram intus exteriuſque tueatur; augeatque in vobis, auctam conſervet dilectionem, qua me quondam diligere ſolebatis: quatenus de me, quantum ad vos hoc quidem pertinet, quæ credenda ſunt, credatis, proculque ab auribus veſtris linguas detrahentium paſtorali ſemper autoritate repellatis.

** IV. AD HERFRASTUM epiſcopum.

XXI. inter editas.

Quo pacto erga eum gerere ſe debeat, quem nullis adhuc ordinibus initiatum, & uxoratum, ad diaconatum promoverat.

Lanfrancus gratia Dei, non ſuis meritis archiepiſcopus, confratri, & coepiſcopo Herfraſto ſalutem.

CLERICUS iſte noviter ad me venit, cauſam ſuæ infelicitatis mihi dixit, dictam teſtimonio veſtrarum litterarum veram eſſe aſſeruit: teſtatus eſt, ſe inordinate ordinatum; videlicet cum nullius eſſet ordinis, a fraternitate veſtra factum eſſe diaconum: interrogatus a me, ſi uxorem haberet, uxorem ſe habere, nec eam ſe velle dimittere reſpondit. Propterea tali pacto conſulendum ei divina fultus autoritate decerno. Diaconatum ei auferte, ad cæteros minores ordines congruis eum temporibus promovete: diaconatus vero ordinem nunquam recipiat, niſi caſte vivat, niſi de reliquo ſe caſte victurum canonica atteſtatione promittat. Si vero cœlibem vitam egerit, & acturum ſe omni tempore ſpondere voluerit: non quidem eum ad ordinem diaconatus iterum ordinabitis, ſed ipſum officium per textum ſancti evangelii, vel in ſynodo, vel in multorum clericorum conventu, reddetis.

** V. AD

XXIII. inter epiſtol. editas. *** V. AD HEREBERTVM epiſcopum.

Vt Beraldum clericum vexare deſiſtat: & quia ipſius litteras ſpreverat, ex ſacris canonibus diſcat, quæ reverentia metropolitanis debeatur. Effrænem denique monachum, ut a ſuo conſortio penitus eliminet.

Lanfrancus divina miſericordia, non ſuis meritis, Dorobernenſis eccleſiæ archiepiſcopus, Hereberto epiſcopo, humiliter ſapere, & ſobrie intelligere.

BERARDVS abbatis Balduini clericus, & famulus, noſtras de negorio ſuo litteras tibi detulit: quas, ut ipſe poſtea mihi teſtatus eſt, procaciter irriſiſti; ſatis vilia, multumque indigna de me, multis audientibus, protuliſti; pro me de eadem re nihil te facturum plurimis conteſtationibus affirmaſti. De his alio tempore atque loco ſermo erit. Verumtamen ad præſens præcipio tibi, ne in his rebus ſancti Eadmundi aliquid appetas, niſi id ab anteceſſoribus tuis appetitum fuiſſe certis documentis oſtendas: præfatum Berardum quietum, & inconcuſſum dimittas, quoadusque res in noſtram audientiam veniat, finemque congruum canonica autoritate, noſtrique judicii definitione recipiat.

Poſtpoſitis aliis, ut majora taceam, ludiſque ſæcularibus, quibus per totam diem vacare diceris, divinas litteras lege, decretiſque Romanorum pontificum, ſacriſque canonibus præcipue ſtudium impende: ibi quippe invenies quod neſcis, perlectis illis frivolum duces, unde eccleſiaſticam diſciplinam effugere te confidis.

Bonifacius Papa epiſt. III. In decretis ſic legitur. *Metropolitani ſui in unaquaque provincia, in omnibus rebus ordinationem ſemper expectet.* In Nicæno concilio: *Firmitas omnium, quæ geruntur per unam quamque provinciam, metropolitano tribuatur epiſcopo.*
can. 4. In Antiocheno: *Per unamquamque provinciam epiſcopis convenit noſſe, metropolitanum epiſcopum totius provinciæ, ſollicitudinem gerere: propter quod ad metropolem omnes undique, qui negotia videntur habere, concurrant: unde placuit eum & honore præcellere.* Et in Toletanis conciliis: *Sic enim juſtum eſt, ut inde unuſquiſque ſumat regulas diſciplinæ, unde conſecrationem honoris accepit: ut juxta majorum decreta, ſedes, quæ unicuique ſacerdotalis mater eſt dignitatis, ſit eccleſiaſtica magiſtra rationis.* Et paulo poſt: *Quiſquis horum decretorum violator extiterit, ſex menſibus communione privatus, apud metropolitanum ſub pœnitentiæ cenſura permaneat corrigendus.*

Sunt alia plurima de excellentia, & poteſtate primatum, atque archiepiſcoporum, tam in præfatis ſcriptis, quam in aliis orthodoxorum patrum authenticis libris. Quæ ſi ſtudioſius legeres, lecta memoriæ commendares: nihil inconveniens contra tuam matrem eccleſiam ſentires; quod dixiſſe diceris, non dixiſſes: immo dictum ab aliis ſalubri invectione reprehenderes. Nec ſobrius quiſquam putaverit, hoc eſſe in aliena parochia aliquid temere præſumere: cum per miſericordiam Dei totam hanc, quam vocant Britanniam inſulam, unam unius noſtræ eccleſiæ conſtet eſſe parochiam.

Hermanum monachum, cujus vita multis reprehenſionibus obnoxia perhibetur, a conſortio tuo, tuæque domus, penitus remove. Volo enim, ut in regulari monaſterio regulariter vivat: aut ſi hoc renuit, de regno Anglorum abſcedat.

*** VI. AD MAVRITIVM LONDONIENSEM electum epiſcopum. XXIV. inter epiſt. editas.

Electo epiſcopo diem deſignat, quo preſbyterii gradum ei collaturus eſt: ſimulque ad ejus interrogata reſpondet, de homine apud captores mortuo, de colloquio regis, & de clerico, qui in ejus epiſcopatum ſine formatis venerat.

Lanfrancus divina miſericordia archiepiſcopus dilecto fratri Londonienſis eccleſiæ electo antiſtiti Mauritio, ſalutem.

IN primis gratias ago, quod meam ſicut tuam deſiderare ſalutem te aſſeris: quodque profectum vivendi honeſte, per meam qualemcumque doctrinam habiturum te eſſe confidis. Hæc ex dilectione non modica procedere ſolent. Ad interrogata tua, brevia reſponſa mitto. De homine quem captum, & apud captores mortuum fuiſſe inventum ſcripſiſti: abſolute tibi ad præſens reſpondere non poſſum, quoadusque præcedentes mortis ejus cauſas diligentius audiam; & ſic miſerante Deo, quid agi oporteat, canonica autoritate definiam. Interim injunge eis aliquam pœnitentiam, usque dum conveniamus, & alterno colloquio quid poſtea facere debeant, decernamus.

De terris tuis domino meo regi nihil adhuc locutus fui: quia de meis etiam rebus, qualem volui, loquendi opportunitatem non habui. Goffridus clericus, qui apoſtaſiæ calumniam habet, de epiſcopatu tuo recedat: aut formatas litteras ex parte ſui epiſcopi, ſicut canones jubent, oſtendat. Ceterum, ſicut fraternitati tuæ inſinuavi, venies: & ibi ſabbato ante *lætare Hieruſalem*, cooperante Spiritu ſancto, preſbyterii gradum recipies.

*** VII. AD VVALCHERVM Dunelmenſem epiſcopum. XXVI. inter editas

Excuſat quod monitorium non miſerit: reſpondetque de preſbytero, qui in clauſtro monachorum ſine benedictione nutritus fuerit, ad ſæculum redire non poſſe.

Lanfrancus indignus antiſtes, venerabili Dunelmenſi epiſcopo VValchero ſalutem.

ET longe ab urbe poſitum, & multis hujus ſæculi negotiis involutum me veſtræ litteræ invenerunt. Ob quam cauſam petitionibus veſtris ex omni parte effectum præbere non licuit: nec, ſi licuiſſet, commonitorium, quod in feſtivitate ſancti Martini habere voluiſtis, fieri potuiſſet. Septima enim poſt prædicti ſancti ſolemnitatem die, veſter ad me nuncius venit.

Porro de illo preſbytero, de quo mandaſtis, quia in clauſtro monachorum ſine benedictione nutritus fuit, aliquid me vobis mandaſſe recordari non poſſum. Canones tamen, decretaque ſanctorum patrum, eos, qui veſtem religionis aliquot diebus in conſpectu hominum deferunt, ad ſæculum quocumque modo poſtea redire non ſinunt. Qui ſi vobis obtemperare noluerit, euangelica autoritate utimini, quæ ait, *compelle intrare.* Luc 14.

XXVI. inter editas,

VIII. AD STIGANDUM CISTRENSEM A episcopum.

Vt clericis villatum eccleſiæ Cantuarienſis, quæ in ipſius ſunt diœceſi, exactas per ejus archidiaconos pecunias reſtitui jubeat. Nec ad epiſcopi ullius ſynodum deinceps veniant, nec reſpondeant, aut quicquam perſolvant, præter id quod inſtitutum eſt pro chriſmate.

Lanfrancus Dei gratia archiepiſcopus, dilectiſſimo fratri Stigando Ciſtrenſi epiſcopo, ſalutem.

CLERICI villarum noſtrarum, qui in veſtra diœceſi exiſtunt, queſti nobis ſunt, quod B veſtri archidiaconi repertis occaſionibus pecunias ab eis exquirunt, & a quibuſdam jam acceperunt. Meminiſſe debet fraternitas veſtra, quia contra morem anteceſſorum noſtrorum, atque veſtrorum, vobis conceſſimus, eiſque imperavimus, quatenus ad veſtras ſynodos irent, & ea, quæ ad Chriſtianæ religionis notitiam prodeſſe poſſunt, ſine interpellatione vel diſcuſſione aliqua, a vobis audirent: ſi quæ in ipſis culpæ invenirentur, ſuſpenſa interim vindicta, ad noſtrum examen ſervarentur, & nobis vel in miſerendo, vel in ulciſcendo, ſicut ſemper conſuetudo fuit, obnoxii tenerentur. Mandamus itaque, ut male accepta ſine dilatione reddi jubeatis, & miniſtris veſtris, ut ulterius id præſumant, ſervandæ caritatis ſtudio prohibeatis. C

Nos vero preſbyteris noſtris, qui extra Cantiam conſtituti; omnino præcipimus, ne ad veſtram, vel alicujus epiſcopi ſynodum amplius eant: nec vobis, nec aliquibus miniſtris veſtris pro qualibet culpa reſpondeant. Nos enim cum ad villas *veſtras veniemus: quales ipſi vel in moribus, vel in ſui ordinis ſcientia ſint, paſtorali autoritate veſtigare debemus.

*al. noſtras

Chriſma tantum a vobis accipiant: & ea, quæ antiquitus inſtituta ſunt, in chriſmatis acceptione perſolvant. Sicut namque ea, quæ antiquitus uſque ad noſtra tempora anteceſſores noſtri habuerunt, ſoletti vigilantia cupimus illibata ſervare: ita aliis debita, aliqua, quod abſit, uſurpatione D nolumus denegare.

XXXII. inter editas.

IX. AD GOISFRIDUM episcopum.

De ſanctimonialibus profeſſis, vel ad altare oblatis: & de iis, quæ nec profeſſæ, nec oblatæ, aut quæ non amore religionis ad monaſterium confugiunt.

Lanfrancus archiepiſcopus venerabili epiſcopo Goisfrido, ſalutem & ſervitium. E

DE ſanctimonialibus, de quibus dulciſſima mihi paternitas veſtra ad me litteras miſit, hoc vobis reſpondeo. Sanctimoniales quæ de ſervanda regula profeſſionem fecerunt; vel quę, quamvis adhuc profeſſæ non ſint, ad altare tamen oblatæ fuerunt: ſecundum mores & vitas earum, ad ſervandam regulam moneantur, increpentur, conſtringantur. Quæ vero nec profeſſæ, nec oblatæ ſunt, ad præſens dimittantur ſic, donec voluntates earum de ſervando ordine ſubtilius exquirantur. Quæ vero non amore religionis, ſed timore Francigenarum, ſicut vos dicitis, ad monaſterium confugerunt; ſi hoc firmo meliorum ſanctimonialium teſtimonio probare poſſunt, libera eis recedendi concedatur poteſtas. Et hoc eſt conſilium regis, & noſtrum. Omnipotens Deus vitam veſtram in beneplacito ſuo conſervet.

XXXIII. inter epiſtolas editas.

X. AD DOMNALDUM HIBERNIÆ episcopum, &c.

Infantibus ante uſum rationis euchariſtiæ perceptionem non eſſe neceſſariam. Quæſtiones ſæcularium litterarum epiſcopo eſſe indignas.

Lanfrancus indignus ſanctæ Cantuarienſis eccleſiæ antiſtes, venerando Hiberniæ epiſcopo Domnaldo, & iis, qui ſibi litteras tranſmiſerunt, ſalutem, & benedictionem.

IN itinere poſiti, & a civitate, in qua nobis ſedes epiſcopalis eſt, longe ſepoſiti eramus: quando litteras veſtras nuntio veſtro deferente ſuſcepimus. Quem cum rogaſſemus, ut ſaltem paucis diebus nobiſcum maneret, quatenus perquiſitis libris congruum pro captu noſtro ad conſulta veſtra reſponſum vobis referret: petitioni noſtræ effectum negavit, & ſe diutius non poſſe morari multis aſſertionibus allegavit. Itaque dulciſſimam nobis fraternitatem veſtram paterna caritate monemus, ne indignum vobis ſit, quod de tanta re, tam breviter reſpondemus.

C Revera, & procul pulſa omni ambiguitate, ſciatis, neque tranſmarinas eccleſias, neque nos Anglos, hanc de infantibus tenere ſententiam, quam putatis. Credimus enim generaliter omnes, omnibus ætatibus plurimum expedire, tam viventes, quã morientes, dominici corporis & ſanguinis perceptione ſeſe munire. Nec tamen ſi priuſquam corpus Chriſti & ſanguinem ſumant, contingit baptizatos ſtatim de hoc ſæculo ire, ullatenus credimus eos, quod Deus avertat, propter hoc in æternum perire. Alioquin veritas non eſſet verax, quæ dicit: *Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſalvus erit.* Marc. 16. Et per prophetam: *Effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini ab omnibus iniquitatibus veſtris:* Ezech. 36. quod de baptiſmo eſſe dictum omnes hujus ſententiæ expoſitores concorditer aſſeverant. D Et Petrus apoſtolus: *Et nunc vos ſimilis formæ facit baptiſma.* 1. Petri 3. Et Paulus apoſtolus: *Quotquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis.* Galat. 3. Chriſtum eſt enim induere, habitatorem Deum per remiſſionem peccatorum in ſe habere.

Nam ſententia illa, quam dominus in euangelio dicit: *Niſi manducaveritis carnem filii hominis, & biberitis ejus ſanguinem, non habebitis vitam in vobis:* Ioan. 6. quantum ad comeſtionem oris non poteſt generaliter dicta eſſe de omnibus. Plerique etenim E ſanctorum martyrum, ante baptiſmum quoque, diverſis excruciati pœnis de corpore migraverunt: eos tamen in numero martyrum computat, & ſalvos credit eccleſia per illud teſtimonium domini, quo dicitur: *Qui me confeſſus fuerit corã hominibus, confitebor & ego eum coram patre meo, qui eſt in cælo.* Matth. 10.

Infantem quoque non baptizatum, ſi morte imminente urgeatur, a fideli laico, ſi preſbyter deſit, baptizari poſſe canones præcipiunt: nec eum tamen, ſi ſtatim moriatur, a conſortio fidelium ſejungunt. Neceſſe eſt ergo prædictam domini ſententiam ſic intelligi, quatenus fidelis quiſque divini miniſterii per intelligentiam capax, carnem Chriſti & ſanguinem non ſolum ore corporis, ſed etiam amore, & ſuavitate cordis comedat,

&

& bibat: videlicet amando, & in conſcientia pura dulce habendo, quod pro ſalute noſtra Chriſtus carnem aſſumpſit, pependit, reſurrexit, aſcendit, & imitando veſtigia ejus, & communicando paſſionibus ipſius, in quantum humana infirmitas patitur, & divina ei gratia largiri dignatur. Hoc eſt enim vere & ſalubriter carnem Chriſti comedere, & ſanguinem ejus bibere.

Lib. 3. c. 10. Quam ſententiam in libro de doctrina Chriſtiana beatus Auguſtinus exponens, ſic ait: *Facinus, vel flagitium jubere videtur: figura vero eſt, præcipiens paſſioni dominicæ communicandum eſſe, & ſuaviter atque utiliter in memoria recondendum, quod pro nobis caro ejus vulnerata & crucifixa ſit.* Figuram vocat, figuratam locutionem. Neque enim negat veritatem carnis & ſanguinis Chriſti: quod pleriſque ſchiſmaticis viſum eſt, & adhuc non ceſſat videri. (Ioan. 6.) Et dominus in evangelio: *Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo.* Quod exponens beatus Auguſtinus (In evang. Ioan. Trac. 26.) ait: *Hoc eſt namque carnem Chriſti & ſanguinem ſalubriter comedere, & bibere, in Chriſto manere, & Chriſtum in ſe manentem habere. Nam & Iudas, qui dominum tradidit, cum cæteris apoſtolis ore accepit: ſed quia corde non comedit, judicium ſibi æternæ damnationis accepit.*

Quæſtiones ſæcularium litterarum nobis ſolvendas miſiſtis: ſed epiſcopale propoſitum non decet operam dare hujuſmodi ſtudiis. Olim quidem juvenilem ætatem in his detrivimus: ſed accedentes ad paſtoralem curam, abrenunciandum eis decrevimus.

*** XI. AD ROGERIVM COMITEM.

XLI inter editas

Ab excommunicatione ſolvi non poſſe, niſi regi ſatisfaciat, ejuſque miſericordiam imploret.

Lanfrancus Dei gratia archiepiſcopus, dilectiſſimo quondam filio & amico Rogerio comiti, bene intelligere, & ſalubrem de anima ſua curam habere.

DOLEO pro te quantum dici non poteſt: quia teſte Deo te amabam, & tibi ſervire toto corde deſiderabam. Sed quia inſtinctu dæmonis, & conſilio pravorum hominum, ea molitus es, quæ te moliri oportuerat: neceſſitate coactus mentem mutavi, & dilectionem non in odium tantum, quantum in rancorem mentis & juſtam ſeveritatem converti. Legatis tamen & litteris ſemel & iterum te invitavi ut ad me venires, & conſilium animæ tuæ a me, ſicut a patre ſpirituali, & amico ſincero, acciperes: atque a ſtulto propoſito quod conceperas, conſilio meliore deſiſteres. Tu vero id facere recuſaſti.

Canonica igitur autoritate te & tuos maledixi, & excommunicavi, atque a liminibus ſanctæ eccleſiæ & conſortio fidelium ſeparavi: & per totam Anglicam terram hoc idem paſtorali autoritate fieri imperavi. Ab hoc vinculo anathematis abſolvere te non poſſum, niſi miſericordiam domini mei regis requiras: ſibique, & aliis quorum res injuſte prædatus es, juſtitiam facias.

Mandaſti quod adhuc venire velles. Hoc ego libentiſſime vellem, niſi regalem iram pro hac re me incurſurum metuerem. Sed legato & litteris pœnitudinem tuam, & humilitatem, & preces, ei intimabo: & te, ſalva ejus fidelitate, prout melius potero, adjuvabo. Interim rogo, & moneo, ut quieſcas: nec aliquid coneris facere, unde majorem ejus iram incurras.

*** XII. AD ABBATEM T.....

Ut excommunicatam adulteram de cœmeterio ejici præcipiat, quouſque epiſcopo ſatisfiat. LI. inter editas

Lanfrancus archiepiſcopus, dilectiſſimo amico ſuo abbati T....... ſalutem.

CAUSAM Goduini, & Liſginæ adulteræ ſuæ optime novi. Et revera Londoniæ coram me eam veſtigari præcepi: auditaque utriuſque partis aſſertione, in adulteros ſententiam diximus, & juſte eos eſſe excommunicatos communi conſenſu decrevimus. Propterea nihil aliud reſtat, niſi quod fraternitas tua adulteram de cimiterio ejici præcipiat: quouſque vel corruptor ejus, vel aliquis pro ea, quod juſtum eſt, epiſcopo faciat. Libenter facerem, quod tibi placere poſſe intelligerem: & multum doleo, quod de præſenti negotio voluntatem tuam implere non valeo.

*** XIII. AD RODVLFVM, ABBATEM.

Poſſe monachum qui in uno monaſterio ſtabilitatem promiſerit, juſtis de cauſis in aliud tranſmigrare. LX. inter editas

Lanfrancus Cantuariæ archiepiſcopus Rodulfo abbati ſalutem.

INDICATUM eſt mihi, de tuo monaſterio recedere vis: de promiſſa ſtabilitate ſollicitus es: timens, ne, unde Deum placare ſtudes, inde offendas. De quo rationem talem oſtendo: & in oſtendendo meipſum in exemplum ſic do. Si ego Lanfrancus manu propria me de aliquo monaſterio non receſſurum juraſſem, viderem autem quod ibi animam meam ſalvare non poſſem: exirem, nec perjurii crimen incurrerem. Qui enim Deo propter Deum alligatur, non ſolvitur ab ipſo, niſi contra ipſum ſolvatur. Porro ab ipſo contra ipſum minime ſolvitur, qui propter amorem ejus, & ut ſibi bene complaceat, a filiis diſcordiæ, ſuperbiæ, diffidentiæ, & ut * apertius dicam, a filiis diaboli, migrat ad filios pacis, humilitatis, ſpei, immo ad filios Dei. Qui enim ſic tranſit, nonne plane fugit a ſede diaboli, ad ſedem Dei? Quis enim judicet, illum a Deo damnandum, qui ut ad patrem, ut ad dominum, & amicum, fugit ad ipſum? Propterea qui ſic tranſit, non ab eccleſia in eccleſiam tranſit: non enim plures ſunt eccleſiæ, ſed una eſt toto orbe diffuſa: & uni Deo ubique ſervitur, & uni regi militatur. Poſtremo B. Benedictus, qui ſtabilitatem præcipit firmare, monachum ab alio monaſterio ad aliud monaſterium venientem jubet ſuſcipi: & ſi bonæ vitæ fuerit, ut ſtabilitatem firmet, ſuadeti.

* al. aptius.

ANNO CHRISTI 1072.

**CONCILIVM ROTOMAGENSE

In baſilica S. Mariæ Rotomagi ab Ioanne archiepiſcopo, cum ſuis ſuffraganeis, VVillelmo Anglorum rege Normanniam gubernante, celebratum, anno Chriſti MLXXII. Alexandri II. papæ, anno XI. Philippi I. Francorum regis anno XIII.

TITVLI CANONVM.

I. *Vt epiſcopus chriſma & oleum hora competenti, & cum duodecim ſacerdotibus conſecret.*

II. *Quod totum chriſma & oleum ab archidiaconis renovandum ſit.*

III. *Qua cura diſtribui a decanis chriſma & oleum debeant.*

IV. *Vt qui miſſam celebrat, omnino communicet.*

V. *Vt ſacerdos jejunus & cum alba ac ſtola baptizet.*

VI. *Vt viaticum & aqua benedicta ultra octo dies non ſerventur, & conſecratæ hoſtiæ iterum non conſecrentur.*

VII. *Confirmatio jejunis a jejunis, & cum igne, conferenda.*

VIII. *Vt ordines ſacri poſt diem ſabbati, vel die dominica mane, jejunis a jejunantibus conferantur.*

IX. *Vt quatuor temporum exacta ſit obſervatio.*

X. *Quod depoſitione digni ſint qui furtim aut indebite ad ſacros ordines provehuntur.*

XI. *De iis qui coronas relinquunt. Et ut ordinandi ad epiſcopum feria quinta veniant.*

XII. *Vt monachi vagi vel expulſi, itemque ſanctimoniales, ad ſua monaſteria redire compellantur.*

XIII. *Ne curæ paſtorales vendantur & emantur.*

XIV. *De ritu nuptiarum, ne in occulto fiant, aut inter conſanguineos.*

XV. *De clericis uxoratis, ut eccleſiis non miniſtrent, nec fructus percipiant, & quales eſſe debeant archidiaconi ac decani.*

XVI. *Vt nullus mortua uxore illam accipiat, de qua ante fuerat infamatus.*

XVII. *Nullus uxore velata ſuperſtite aliam ducat.*

XVIII. *Ne abſentis viri uxor alteri nubat priuſquam de viri morte compertum habeat.*

XIX. *Ne clerici in publicum crimen lapſi, ſacris ordinibus facile reſtituantur.*

XX. *Vt epiſcopus qui ad lapſi depoſitionem venire non poteſt, vicarium mittat.*

XXI. *Vt ante horam veſpertinam in Quadrageſima non edatur.*

XXII. *Vt ſabbati paſchæ officium ante horam nonam non inchoetur.*

XXIII. *De ſanctorum feſtivitatibus transferendis.*

XXIV. *Vt generale baptiſma niſi ſabbato paſchæ & pentecoſtes non fiat. Parvuli quocumque tempore petierint, baptizentur: nullus in epiphania ſine infirmitatis neceſſitate.*

PRÆFATIO.

ANNO ab incarnatione domini MLXXII. congregatum eſt concilium in metropolitana Rotomagenſis urbis ſede, in baſilica beatæ & glorioſæ Dei genitricis ſemper virginis Mariæ, cui Ioannes ejuſdem urbis archiepiſcopus præerat, & veſtigia patrum ſecutus utilitati eccleſiaſticæ omnimodis conſulebat, cum ſuffraganeis ſuis, Odone Bajocenſi, Hugone Luxovienſi, Rodberto Sagienſi, Michaele Abrincatenſi, & Giſleberto Ebroicenſi. In primis diſputatum eſt de fide ſanctæ & individuę Trinitatis, quam ſecundum ſtatuta ſan-A ctorum conciliorum, ſcilicet Nicæni, Conſtantinopolitani, primi Epheſini, Calchedonenſis concilii, corroboraverunt, ſanxerunt, ſe toto corde credere profeſſi ſunt. Poſt hanc catholicæ fidei profeſſionem, annexa ſunt hæc ſubſcripta catholicæ fidei doctrinæ capitula.

ANNO CHRISTI 1072.

CANONES.

I. Vt epiſcopus chriſma & oleum hora competenti, & cum duodecim ſacerdotibus conſecret.

B In primis ſtatutum eſt a nobis, ut ſecundum ſtatuta patrum, chriſmatis & olei, baptiſmatis & unctionis conſecratio, competenti hora, id eſt poſt nonam, ſecundũ ſtatuta ſanctorum patrum fiat. Hoc etiam debet epiſcopus pręvidere, ut in ipſa conſecratione duodecim ſacerdotes ſacerdotalibus veſtibus indutos, vel quamplures, ſecum habeat.

II. Quod totum chriſma & oleum ab archidiaconis renovandum ſit.

Item in quibuſdam provinciis mos deteſtabilis inolevit, quod quidam archidia- C coni paſtore carentes, ab aliquo epiſcopo particulas olei & chriſmatis accipiunt, & ita oleo ſuo commiſcent: quod & damnatum eſt. Sed unuſquiſque archidiaconus chriſma & oleum ſuum totum epiſcopo, a quo conſecrabitur, ut proprio epiſcopo præſentet.

III. Qua cura diſtribui a decanis chriſma & oleum debeant.

Item chriſmatis & olei diſtributio a decanis ſumma diligentia & honeſtate fiat: ita ut interim dum diſtribuerint, albis ſint induti: & talibus vaſculis diſtribuatur, ut nihil inde aliqua negligentia pereat.

D *IV. Vt qui miſſam celebrat, omnino communicet.*

Item ſtatutum eſt, ut nullus miſſam celebret, qui non communicet.

V. Vt ſacerdos jejunus, & cum alba ac ſtola, baptizet.

Item nullus ſacerdos baptizet infantem, niſi jejunus, & indutus alba & ſtola, niſi neceſſitate.

VI. Vt viaticum & aqua benedicta ultra octo dies non ſerventur, & conſecrata hoſtiæ iterum non conſecrentur.

E Item ſunt quidam, qui viaticum & aquam benedictam ultra octavum diem reſervant: quod & damnatum eſt. Alii vero non habentes hoſtias, conſecratas iterum conſecrant: quod terribiliter interdictum eſt.

VII. Confirmatio ieiunis a ieiunis, & cum igne, conferenda.

Item donum ſancti Spiritus, ut non detur niſi ieiunis, & a ieiunis: neque ipſa confirmatio

ANNO CHRISTI 1072.

matio abſque igne fiat, ſtatutum eſt.

VIII. *Vt ordines ſacri poſt diem ſabbati, vel die dominica mane, ieiunis a ieiunantibus conſecrantur.*

Hoc etiam ſtatutum eſt, ne in dandis ſacris ordinibus, apoſtolicæ autoritatis violatores inveniamur. Legitur enim in decretis Leonis papæ, quod non paſſim diebus omnibus ſacri ordines celebrentur: ſed poſt diem ſabbati, in ejus noctis exordio, quæ in prima ſabbati luceſcit, his qui conſecrandi ſunt, ieiunis a ieunantibus ſacra benedictio conferatur. Quod ejuſdem obſervantiæ erit, ſi mane ipſo dominico die, continuato ſabbati ieiunio, celebretur. A quo tempore præcedentis noctis initium non recedit, quo diem reſurrectionis, ſicut etiam in paſcha Domini declaratur, pertinere non dubium eſt.

IX. *Vt quatuor temporum exacta ſit obſervatio.*

Item quatuor temporum obſervatio competenti tempore ſecundum divinam inſtitutionem communi obſervantia a nobis ſervetur, id eſt, prima hebdomada Martii, ſecunda Iunii, tertia Septembris, eadem Decembris ob reverentiam Dominicæ nativitatis. Indignum enim valde eſt, ut ſanctorum inſtitutio aliquibus occupationibus vel mundiali ſolicitudine deſtituatur.

X. *Quod depoſitione digni ſunt, qui furtim aut indebite ad ſacros ordines provehuntur.*

Item clerici, qui non electi, nec vocati, aut neſciente epiſcopo, ſacris ordinibus ſe intromittunt: aliquibus vero epiſcopus, ut diaconibus, manum imponit: alii cæteros ordines non habentes, diacones aut preſbyteri conſecrantur: hi digni ſunt depoſitione.

XI. *De his qui coronas relinquunt: & ut ordinandi ad epiſcopum feria quinta veniant.*

Item qui coronas benedictas habuerunt & reliquerunt, uſque ad dignam ſatisfactionem excommunicentur. Clerici qui ordinandi ſunt, in quinta feria veniant ad epiſcopum.

XII. *Vt monachi vagi vel expulſi, itemque ſanctimoniales, ad monaſteria ſua redire compellantur.*

Item monachi & ſanctimoniales, qui relictis ſuis eccleſiis per orbem vagantur, alii pro nequitiis ſuis a monaſteriis expulſi: quos paſtorali autoritate oportet compellere, ut ad monaſteria ſua redeant. Et ſi expulſos, abbates recipere noluerint, victum eleemoſynæ eis tribuant, quæ etiam manuum labore acquirant, quouſque ſi vitam ſuam emendaverint videantur.

XIII. *Ne curæ paſtorales vendantur & emantur.*

Item emuntur & venduntur curæ paſtorales, ſcilicet eccleſiæ parochianæ, tam a laicis quam a clericis, inſuper etiam a monachis: quod ne amplius fiat, interdictum eſt.

XIV. *De ritu nuptiarum, ne in occulto fiant, vel inter conſanguineos.*

Item nuptiæ non in occulto fiant, neque poſt prandium: ſed ſponſus & ſponſa ieiuni a ſacerdote ieiuno in monaſterio benedicantur: & antequam copulentur, progenies utrorumque diligenter inquiratur. Et ſi infra ſeptimam generationem aliqua conſanguinitas invenra fuerit, & ſi aliquis eorum dimiſſus fuerit, non conjungantur. Sacerdos qui contra hoc fecerit, deponatur.

XV. *De clericis uxoratis, ut eccleſiis non miniſtrent, nec fructus percipiant: & quales eſſe debeant archidiaconi & decani.*

De ſacerdotibus, & levitis, & ſubdiaconibus, qui feminas ſibi uſurpaverunt, concilium Luxovienſe obſervetur, ne eccleſias per ſe, atque per ſuffraganeos regant, nec aliquid de beneficiis habeant. Archidiaconi, qui eos regere debent, non permittantur aliquam habere nec concubinam, nec ſubintroductam mulierem, nec pellicem: ſed caſte & iuſte vivant, & exemplum caſtitatis & ſanctimoniæ ſubditis præbeant. Oportet etiam ut tales decani eligantur, qui ſciant ſubditos redarguere & emendare, quorum vita non ſit infamis, ſed merito præferatur ſubditis.

XVI. *Vt nullus mortua uxore illam accipiat, de qua ante fuerat infamatus.*

Item interdictum eſt, ne aliquis, qui vivente ſua uxore de adulterio calumniatus fuerat, poſt mortem illius unquam de qua calumniatus fuit accipiat. Multa enim mala inde evenerunt. Nam plurimi hac de cauſa ſuas interfecerunt.

XVII. *Nullus uxore velata ſuperſtite aliam ducat.*

Item nullus, cuius uxor velata fuerit, ipſa vivente unquam aliam accipiat.

XVIII. *Ne abſentis viri uxor alteri nubat, priuſquam de viri morte compertum habeat.*

Item ſi uxor viri, qui peregre, aut alias profectus fuerit, alii viro nupſerit, quouſque prioris mortis certitudinem habeat, excommunicetur uſque ad dignam ſatiſfactionem.

XIX. *Ne clerici in publicum crimen lapſi ſacris ordinibus facile reſtituantur.*

Item ſtatutum eſt, ne hi qui publice lapſi in criminalibus peccatis inveniuntur, citiſſime in ſacris ordinibus reſtituantur.

ANNO CHRISTI 1072.

Si enim lapſis, ut ait beatus Gregorius, ad ſuum ordinem revertendi licentia concedatur, vigor canonicæ procul dubio frangitur diſciplinæ: dum per reverſionis ſpem pravæ actionis deſideria quiſque concipere non formidat. Vnde hoc ratum manere oportet, ut in crimine publice lapſus, ante peractam pœnitentiam in priſtino gradu nullatenus reſtituatur: niſi ſumma neceſſitate, poſt dignam quidem longæ pœnitentiæ ſatisfactionem.

XX. *Vt epiſcopus qui ad lapſi depoſitionem venire non poteſt, vicarium mittat.*

Item ſi aliquis lapſus dignus depoſitione repertus fuerit, & ad eum deponendum tot * coepiſcopos, quot autoritas poſtulat, ſcilicet in ſacerdotis ſex, in diaconi depoſitione tres: unuſquiſque qui adeſſe non poterit, vicarium ſuum cum ſua autoritate tranſmittat.

XXI. *Vt ante horam veſpertinam in quadrageſima non edatur.*

Item ſtatutum eſt, ut nullus in quadrageſima prandeat, antequam hora nona peracta, veſpertina incipiat. Non enim ieiunat, qui ante manducat.

XXII. *Vt ſabbati paſchæ officium ante horam nonam non inchoetur.*

Item ſtatutum eſt, ut in ſabbato paſchæ officium ante nonam non incipiatur. Ad noctem enim dominicæ reſurrectionis reſpicit, ob cuius reverentiam *Gloria in excelſis Deo*, & *Alleluia*, cantatur. Quod etiam in officii initio, cerei ſcilicet benedictione, monſtratur. Narrat liber officialis, quod in hoc biduo non fit ſacramenti celebratio. Vocat autem hoc biduum ſextam feriam & ſabbatum, in quo recolitur luctus & mœſtitia apoſtolorum.

XXIII. *De ſanctorum feſtivitatibus transferendis.*

Item ſi alicuius ſancti feſtivitas in ipſa die evenerit, in qua celebrari non poſſit, non ante, ſed infra octavum diem celebretur.

XXIV. *Vt generale baptiſma, niſi ſabbato paſchæ & pentecoſtes, non fiat. Parvuli, quocumque tempore petierint, baptizentur: nullus in epiphania, ſine infirmitatis neceſſitate.*

Item iuxta ſanctorum patrum decreta, ſcilicet Innocentii papæ, & Leonis, ſtatuimus ne generale baptiſma niſi ſabbato paſchæ & pentecoſtes fiat. Hoc quidem ſervato, quod parvulis, quocumque tempore, quocumque die petierint, regenerationis lavacrum non negetur. Vigilia vel die epiphaniæ ut nullus, niſi infirmitatis neceſſitate, baptizetur, omnino interdicimus.

Huic concilio conſenſerunt Ioannes archiepiſcopus Rotomagenſis, Odo Baiocenſium epiſcopus, Michael Abrincatenſis epiſcopus, Giſlebertus Ebroicenſis epiſcopus: & quamplures etiam venerabiles abbates, quibus eo tempore cœnobia Normanniæ nobiliter pollebant, & monachicum rigorem ſervabant.

CONCILIABUL. ERPHORDIENSE,

in cauſa decimationum Thuringiæ, autoritate Sigefridi Moguntini archiepiſcopi celebratum anno domini MLXXIII. VI. Idus Martii, tempore Alexandri papæ II.

ANNO CHRISTI 1073.

CVM *in palatio regis frequens eſſet nundinatio epiſcopatuum & abbatiarum, ſanctus Anno Colonienſis archiepiſcopus regni adminiſtratione ſe abdicavit. Rex iſto pædagogo ſeveriſſimo liberatus, ſtatim in omnia vitiorum genera præceps ruit. Exorſus eſt ſplendidiſſima ædificia in omnibus fere montibus & colliculis: quæ cum perficere non poſſet, ne, permittens præſidiorum & operariorum liberam furandi & aliena contrectandi poteſtatem, manifeſtæ tyrannidis notaretur: Sigefridum Moguntinum archiepiſcopum incitavit, ut decimationes Thuringiæ exigeret, ſibique earum mediam partem tribueret.* Epiſcopus vaniſſima ſpe animatus, *inquit Lambertus*, indixit ſynodum in Erphisfurd, ſexto Idus Martii. Statuto die aderat rex, aderat archiepiſcopus, ſtipatus uterque magno grege philoſophorum, immo ſophiſtarum, quos ex diverſis locis ſummo ſtudio conſciverant: ut canones ſibi non pro rei veritate, ſed pro epiſcopi voluntate interpretarentur, & cauſam ejus, * quomodo veris non poterant, ſophiſticis allegationibus roborarent. Aſſidebant ergo cum rege & archiepiſcopo Moguntino, Herimannus Bambergenſis epiſcopus, Hecel Hildenesheimenſis epiſcopus, Eppo Citicenſis epiſcopus, Benno Oſenbruggenſis epiſcopus, qui non ad diſcutiendam juxta leges eccleſiaſticas cauſam fuerant evocati: ſed ut id quod rex volebat, arte dictionis, & ſententiarum pondere, poſtremo quaqua poſſent ratione & conſilio obtinerent. Quamquam plerique eorum id quod rex moliebatur, vehementiſſime improbarent, ſed ne libere quod ſentiebant eloquerentur, & regis terrore, & privata archiepiſcopi amicitia, inhibebantur. Habebat præterea rex circa ſe armatorum copias non modicas: quibus eos, ſi qui forte negotium interturbare conarentur, militari manu coerceret.

Talis apparatus fuit palliati latrocinii pulcro nomine ſynodi, in qua non in loquendo libertas aliqua conſultoribus judicibuſve relicta, ſed ſtrepitus armatorum, minæ regis, ad cujus nutum contra ejus voluntati reſiſtentes exerantur gladii, carceres pateant, intententurque cruenta cædes. Sed quæ hæc ſecuta ſint, videamus. Pergit Lambertus: Thuringorum ſpes & fiducia potiſſimum in abbate Fuldenſi & abbate Herveldenſi nitebatur: quod hi eccleſias decimales plurimas, & prædia infinita haberent in Thuringia: & hi ſi cauſa cecidiſſent, ſibi una cadendum eſſet. Qui publica diſcuſſione interpellati pro decimarum redditione, primo per Deum rogabant archiepiſcopum, ut antiquitus tradita monaſteriis ſuis, legitima, rata, inconvulſaque manere fineret, quæ & ſedes apoſtolica & veteribus & recentibus ſcriptis crebro ſibi firmaſſet, & præceſſores ejus Moguntini pontifices, ſummi ac ſanctiſſimi viri, uſque ad Luipoldum epiſcopum numquam infringere tentaſſent. Id atroci reſponſo archiepiſcopus repulit: ſcilicet præceſſores ſuos, illa ætate, pro ſuo arbitratu eccleſiæ Dei moderatos fuiſſe, eoſque rudibus in fide auditoribus, & pene adhuc neophytis, lac potum dediſſe, non eſcam, & ſa-

S. Anno ſe abdicat a cura adminiſtrationis regni.

Rex dedit cauſam conciliabulo.

Acta conciliabuli.

* quando

& ſapienti diſpenſatione multa indulſiſſe; quæ proceſſu temporis, dum in fide convaluiſſent, ſucceſſorum ſuorum induſtria reſecari vellent. Se autem, jam adulta, & potius ſeneſcente eccleſia, ſpiritualia comparare ſpiritualibus, nec jam parvulis lac, ſed perfectis ſolidum cibum miniſtrare, atque a filiis eccleſiæ leges eccleſiaſticas exigere. Proinde eſſe eis aut ab unitate eccleſiæ recedendum, aut legibus eccleſiæ æquanimiter acquieſcendum. Tum illi rurſum per Deum orare, ut ſi in Romani pontificis autoritate, ſi in Caroli aliorumque imperatorum privilegiis, ſi in præceſſorum ejus Moguntinorum pontificum indulgentia nihil ſibi præſidii aut ſpei reliquum eſſet, ipſarum ſaltem decimarum eam ipſe partitionem fieri ſineret, quam & canonum ſcita æquam judicaſſent, & cæteræ orbis terrarum eccleſiæ uſitatam haberent; ſcilicet ut quarta parte ipſe pro ſuo ſuorumque miſſorum ſervitio contentus, tres reliquas portiones eccleſiis, quibus antiquitus attitulatæ fuiſſent, permitteret. E contra epiſcopus non ea mente ſe ait tantum laborem triviſſe, & jam per decem ferme annos laborioſum hoc ſaxum volvere, ut tandem aliquando voti compos effectus, ultro jure ſuo cederet, & tanto molimine extortas eis decimas ipſis pro libitu ſuo partiendas addiceret.

Primus ac ſecundus dies in hac concertatione jam fluxerat, ancipiti adhuc fortuna, utra pars utri ceſſura foret: jamque in eo res vertebatur, ut Thuringi, improbata ſynodo, ſedem apoſtolicam appellarent. Sed rex ſub atteſtatione nominis divini affirmabat, ſe in eum, ſi quis id præſumpſiſſet, capitali ſententia animadverſurum, & omnia quæ ejus eſſent uſque ad internecionem diſſipaturum, cladem que ejus diei multis poſtea ſæculis non abolendam.

En quales reges, qui apoſtolicæ ſedis juribus derogant. Quorſum vero ipſum iſta perduxerint, omnibus manifeſtum. In exemplum factus rex apoſtotata ſchiſmaticis & hæreticis regibus, qui appellationem ad ſedem apoſtolicam, Henricianæ hæreſis labe conſperſi, vetuerunt. Sed proſequamur reliqua militaris potius quam ſacerdotalis conventus. Pergit ipſe Lambertus: Ita abbas Herveldenſis ſuorum periculo conterritus, quoniam aliud in arctum concluſis rebus non patebat effugium, rem conſilio regis permiſit: quatenus, prout ipſe bonum & æquum judicaret, cauſam inter ſe & archiepiſcopum terminaret. Diu igitur habita deliberatione, in hanc tandem pactionem, mediante rege, abbas & archiepiſcopus conſenſerunt: ut abbas in decem ſuis decimalibus eccleſiis duas partes decimarum, tertiam archiepiſcopus acciperet: in reliquis vero ejus eccleſiis, dimidia abbati, dimidia archiepiſcopo contingeret. Vbi vero eccleſia decimalis propria archiepiſcopi eſſet, tota illic ei decima cederet. Præterea ut omnes dominicales archiepiſcopi curtes, in quacumque eſſent parochia, ab omni penitus decimarum exactione immunes manerent. Sub jugum miſſo abbate Herveldenſi, ſtatim Thuringi, omni ſpe adempta, eo quod in illius prudentia & eloquentia plurimum fiduciæ ſibi poſuiſſent, non ultra reſtiterunt, ſed decimas in reliquum abſque retractatione dare profeſſi ſunt. Fuldenſis abbas aliquantis poſtea diebus obſtinatus in propoſito perſtitit. Sed cum nec regis gratiam recipere, nec ad ſua redeundi licentiam impetrare poſſet, niſi in communem ſententiam concederet: tandem rerum difficultate ſuperatus, ad hanc conditionem non tam conſilio quam imperio & metu regis coactus eſt, ut in cunctis decimalibus eccleſiis ſuis partem dimidiam decimarum ipſe, dimidiam archiepiſcopus acciperet; dominicales autem curtes ſuas, ſicut archiepiſcopus, omnes ab omni decimarum redditione liberas haberet.

Ita abſoluta eſt tyrannice cauſa. Sed quam dignam tyranno ipſe rex appendicem tunc appoſuerit, ita idem Lambertus autor ſignificat, dicens: Tum rex ſciens haud beneplacitura Romano pontifici quæ geſta fuerant, ſub interminatione gratiæ ſuæ utrique abbati præcepit, ut neque per ſeipſos, neque per nuntium, neque alio quovis modo, pro inſimulanda ſynodo apoſtolicam ſedem interpellarent. *Hucuſque acta latrocinii Henriciani ex Lamberto narrata, quæ geſta eſſe ante paſchale tempus affirmat.*

ADDITIO G. C.

Quod ait Lambertus, habitum eſſe hunc conventum ante paſcha: ſcribit vero Sigefridus ad Alexandrum II. pontificem maximum, ſynodum ſuper hoc Thuringorum negotio indictum eſſe poſt paſcha: an inter ſe pugnent, haud facile dixerim. Pugnant certe, ſi de Thuringorum decimationibus una tantum eſt coacta ſynodus. Quid vero ſi duæ? altera, Erphordiæ, de qua Lambertus; altera vel Moguntiæ, vel ubivis alibi, anno circiter 1067. Nam Alexandrum rogat Sigefridus, per eaſdem litteras quas mox ſubjiciam, ut canonice ulciſcatur ac ſeveriſſime puniat nefandam Cunonis Trevirenſis archiepiſcopi cædem, quam Lambertus anno MLXVI patratam ait, Sigebertus anno MLXVII.

Sive autem duplex fuerit, ſive una ſynodus: cum idem negotium ſpectet, litteras hic repræſento Sigefridi ad Alexandrum, quibus rogat ut homines de latere ſuo mittat, qui ſynodo præſint. Præmittam alteras quibus ab Hildebrando petit, ut ipſius ope facilis ad pontificem aditus legatis pateat. Vtræque a Gretſero noſtro editæ ſunt.

*** SIGEFRIDI MOGVNTINI EPISC. ad Hildebrandum Romanæ eccleſiæ archidiaconum, epiſtola.

Sifridus Moguntinus, id quod eſt, Dei gratia, Hildebrando ſanctæ apoſtolicæ ſedis archidiacono, & archicancellario, ſalutem, & fraternæ dilectionis integram veritatem.

PLVRIMVM gratiæ veſtræ referimus caritati, pro eo, quod omnibus & legationibus, & rationibus noſtris, quas ad ſedem apoſtolicam direximus, ſemper dexter ſtetiſtis, & in omni diſceptatione & negotio ſemper partes noſtras, ſapientiæ & bonæ voluntatis veſtræ ſcuto defendiſtis. Proinde multiplices primum vobis grates referimus: deinde, ut quandoque occaſio ſubluceat, qua vobis vicem dilectionis rependere poſſimus, vehementer exoptamus. Licet enim inter multimoda eccleſiæ, quæ quotidie portatis, negotia, nihil, niſi Dei gratiam requiratis, neque de terrenis rebus quidquam, niſi ad ordinandum potius, quam ad poſſidendum attingere velitis; tamen quia hilarem datorem, ut pro Deo multa poſſit dare, neceſſe eſt multa juſte habere, mandamus veſtræ dilectioni, ut ſi quid noſtrum eſt, quod veſtro ſedeat beneplacito, ſi nobis ſcire detur, ſtatim veſtrum fiet, ex noſtro. Quis enim tantum virum poſſit non diligere? Quis ei quidquam audeat denegare?

Rogamus autem dulcedinem veſtræ caritatis, ut per vos legationi noſtræ, quam nunc ad ſacram ſedem apoſtolicam dirigimus, aditus pateat, & de his, quæ poſtulamus, veſtra ope effectum obtineat: ſcilicet, ut ad ſynodum, quam ſuper rebellibus

ANNO CHRISTI 1073.

rebellibus Thuringis pro decimationibus decrevimus celebrare, domnus apoſtolicus de latere ſuo dignetur mittere, qui & ſynodo præſint, & autoritate ejus determinent ea, quæcumque determinanda occurrerint. Quod ſi hoc fieri nequit, ſaltem ſcriptis beatitudinis ejus ſynodus noſtra toboretur, & rebellium temeritas tali autore comprimatur. Annitatur ergo dilectio veſtra, ut hoc obtinere valeat petitio noſtra.

EIVSDEM AD ALEXANDRVM II. PAPAM EPISTOLA.

Domno beatiſſimo, & vere apoſtolici culminis honore reverendo, ſanctis patrum patri, & ſummo præſulum præſuli Alexandro II. Sifridus Mogutinæ ſpeculator eccleſiæ, quidquid filius patri, & membrum capiti.

APOSTOLICÆ inſtitutionis documento didicimus, matrem ac radicem virtutum eſſe caritatem: cui quidquid inſeritur boni operis, Chriſto incrementum dante, parit fructum æternæ beatitudinis. Hæc in ſanctiſſimo pectore veſtro æternam poſuit ſedem, & in fœcundiſſima corporis veſtri terra altam fixit radicem: de qua, rore cæleſtis gratiæ irrigante, per totam ſanctæ eccleſiæ aream, multiplices ſacræ doctrinæ, & bonorum operum protenduntur rami, quorum fructifera ubertate aluntur, & umbra proteguntur oves, quas paſcendas ſuſcepiſtis vice illius magni Petri. Hac ergo dictante, nos quoque, qui ſanctiſſimo apoſtolatui veſtro in fructiferam olivam ſumus inſerti, & ſub clavigera tanti pontificis manu, in opus miniſterii aſſumpti: nos, inquam, paternæ ſemper dilectionis benevolentia gratanter accepiſtis: & quidquid vel conſulendum, vel corrigendum, ad apoſtolicum veſtri culminis verticem retulimus. Noſtræ favendo parti, ut patrem decuit, ad meliora direxiſtis. Vnde, ſicut oportet, reverendiſſimæ celſitudini veſtræ multiplices gratiarum actiones, & humile exhibemus inclinium: continuis orationum victimis divinam exorantes clementiam, ut ad ſtabilitatem ſanctæ eccleſiæ ſuæ longævum & incolume cuſtodiat apoſtolatum veſtrum.

Porro adhuc antiquam noſtram ſuper rebellibus Thuringis conqueſtionem ad notitiam almæ ſedis veſtræ referimus, obnixe rogantes ut armata manu gladio Spiritus ſancti, uſque ad expurgationem eorum nobis dexteram feraris auxilii. Suggerimus quoque ſanctitati veſtræ, quod ſynodum ſuper his poſt paſcha celebrare decrevimus: ad quam de latere veſtro legatos mitti poſtulamus, qui autoritate veſtra & ipſi ſynodo præſint; & hæc quæ de Thuringis agimus, canonice terminent, & ſi quæ alia corrigenda occurrerint. Quod ſi fieri nequit, aliis vos occupantibus negotiis: ſaltem petimus ipſam ſynodum noſtram, quæ utique & veſtra eſt, apoſtolicis ſanctitatis veſtræ litteris roborari: quæ & rebellibus anathema denuncient, & quæcumque inibi canonice geſta, ueſtra autoritate confirment.

Quia vero maxima quæque eccleſiaſticæ diſciplinæ negotia ab ipſo præſulum vertice debent examinari, cujus ex injuncta omnium eccleſiarum ſolicitudine, privilegium eſt: quod per nos non poſſumus corrigere, ad patrocinium almitatis veſtræ referimus, quod etiam pridem ad vos perveniſſe cognovimus, de crudeliſſima, & inaudita nece deſignati Treverenſium epiſcopi: qui Chriſtianis temporibus, nefandiſſima & ſceleratiſſima Neronianæ & Decianæ perſecutionis cruciamenta expertus, horribili & execrabili pœnarum genere addictus eſt morti. Ad cujus monſtruoſæ necis ultionem, teſtamenti ſui recordatus primum aſſurgat Dominus Ieſus Chriſtus: deinde veſtræ autoritatis fortiſſima & patrocinalis manus. Sacris namque canonum decretis ſancitum eſt, ut ſicubi epiſcopus ordinetur, qui vita, vel moribus a tanta diſcrepet dignitate, vel qui adtantum aſcendat apicem ſubreptione non electione, ei audientiam non negari: & hoc etiam præter ſententiam Romani pontificis non debere fieri. In qua re, ſi ſe clerus, vel populus cujuſlibet civitatis, ſæculari potentia viderit prægravari, ad ſacram veſtræ ſedis defenſionem habeat confugium, cui præcipiente Domino delegatus eſt primatus omnium eccleſiarum. Nunc vero, ne dum iſti, de quo agitur, canonica daretur audientia; ne dum veſtri exanimis expectaretur ſententia: quaſi furtiva latrocinantium manu captus & ſpoliatus, dein graviſſima de loco ad locum tranſportatione afflictus, tandem, ut aſſerunt, communi illorum conſilio, morte turpiſſima multatus eſt.

Qua de re quam graviter unanimitas fratrum ſit concuſſa, quam atrociter audax facinoroſorum hominum violentia ad ſacri ordinis injuriam ſit erecta, veſtræ ſanctitatis eſt, prudenter perpendere, & hoc nefarium ſcelus canonice ulciſcendo, ne de cætero tale quid præſumatur, poſteris exemplum relinquere. Orat ergo ſanctitatem veſtram ſocialis fratrum noſtrorum concordia, & hoc a veſtri culminis patrocinio tota implorat eccleſia, ut tanti ſceleris autores diligentiſſime perquiratis, inventos diſtrictiſſime puniatis. Qui ſi forte diſſimulando latent, gladio Spiritus ſancti, velut putrida membra, de corpore Chriſti abſcindatis, & ut omnes, etiam ſacerdotes noſtri, eos perpetuæ maledictionis anathemate feriant, firmiſſime præcipiatis.

ADMONITIO G. C.

In ſynopſi conciliorum, alia quædam ſequuntur, anno MLXXIII. & Alexandri pontificatui attributa concilia: quæ anno quidem eodem, ſed Gregorio pontifice celebrata ſunt. Id agnovit poſtea autor ipſe ſynopſeos R. P. Philipp. Labbe; eaque in Gregorii tempus, ac tomum X. rejecit, cujus editionem inchoaverat. Vnum tamen ex iis, nempe concilium ad S. Maxentii in Pictonibus, in annum MLXXV. diſtuli, quod anno prius indicato MLXXIII. fuiſſe conſervandum oſtendam.

TOMI NONI CONCILIORVM FINIS.

APPENDIX

APPENDIX
AD TOMVM NONVM CONCILIORVM.

Anno Christi 874.

** CONCILIUM RAVENNENSE, in quo a Joanne PP. VIII. controverſia Gradenſis patriarchæ, & ducis Venetiarum, definita anno Dom. DCCC. LXXIV.

Joannes PP. VIII.

DE hoc concilio ſic Rubeus lib. V. Ravennat. hiſtor. Hadriano paulo poſt mortuo Joannes VIII. ſuffectus eſt, qui Ravennam profectus, anno octingenteſimo ſeptuageſimo quarto, ſeptuaginta epiſcoporum conventum egit. In eo lis inter Urſum ducem Venetiarum, & Petrum patriarcham Gradenſem, compoſita eſt. Nam Senatore epiſcopo Torcellano mortuo, Petrus patriarcha confirmare conſecrareque Dominicum, Leonis Caloprini filium, abnuerat, monaſterii Altinatis abbatem, quia ſibi virilia ſuccidiſſet. Itaque Petrus a duce eam ob rem perterritus, contenderat Romam, & cauſam a pontifice cognoſci ac definiri poſtulabat. Pontifice autem Ravennatem profectionem ineunte, una ſecum Ravennam venit: quo etiam acceſſit Heodelmarius Aquileienſis patriarcha, & Leo Capiulenſis epiſcopus, cæterique ejuſdem provinciæ epiſcopi, Ravennam advocati. Qui tamen, quoniam advenere confecto jam conventu, communione privati ſunt. Quanquam haud ita diu poſt ducis precibus reſtituuntur. Eccleſiæ Torcellanæ bona Dominico tamen permiſſa.

Anno Christi circiter 873.

** CONCILIUM TOLOSANUM, ab epiſcopis Septimaniæ & Aquitaniæ celebratum, in quo audita & repreſſa Judæorum querela ſe a Chriſtianis vexatos conquerentium, anno Domini DCCCLXXIII.

HUjus *concilii memoriam ſervat ſancti Theodardi Narbonenſis archiepiſcopi vita a Guill. Catello in rerum Occitanarum commentariis edita: cujus hac verba ſunt, quorum equidem fidem non præſto:* Judæi prædictæ civitatis (*Toloſa ſcilicet*) adierunt Carlomannum Francorum regem, & queſti ſunt injuriam ſibi fieri ab epiſcopo jam dictæ civitatis, & ab omni clero illius & populo, in colaphizando pariter & cædendo ter in anno unum ex advocatis eorum. *Addit reſponſum a rege, juſſurum ſe hac de re cogi concilium epiſcoporum Septimaniæ & Aquitaniæ. Pergit:*

Cumque concilium illud ſtrenue ageretur Toloſæ, in atrio pontificalis eccleſiæ, eſſetque inibi grandis frequentia fidelium, & Judæorum, & ex utraque parte, ipſa, propter quam illuc convenerant, cauſa ſagaci diſcuſſione ventilaretur: dicentibus Judæis, injuſte ſibi fuiſſe olim ab epiſcopis ejuſdem civitatis cædendi eos & colaphizandi impoſitam ſarcinam: & e diverſo contradicentibus Chriſtianis non, ſed juſto eos judicio tali pœna eſſe damnatos: cum neutra pars eorum adverſariis cederet, ſurrexit, annuente præfatæ urbis epiſcopo Bernardo, jam dictus egregiæ indolis Theodar-

A dus [1], & manu ſilentium indicens, ait: Si jubeat celſitudo pontificalis gloriæ, & maxime domini Sigebodi archipræſulis, magnique præterea hujus patriæ ac provinciæ ducis Ricardi, qui vicibus fungens regalibus, huic magno præeſt concilio, autor pariter & diſpoſitor eorum, quæ a rege fieri juſſa ſunt, & ab epiſcopis diligenti curioſitate inveſtiganda ſuper Judæorum querelis, ſuperque civitatis hujus epiſcopo illato damno, veridica, & omnis ambiguitatis vinculo reſoluta ſermocinatione, eos injuſte cauſari, atque ſatis indebita injuria contra epiſcopum commoveri, in conſpectu veſtro convincam, & a querimoniæ pertinacia rationabili allegatione, Deo auxiliante, deſiſtere, B penituſque ceſſare faciam.

Anno Christi 873. [1] Deinde Narbon. archiepiſcopus.

Quod cum omnibus qui aderant, valde placuiſſet fidelibus, & dicerent ſinguli, Ita fiat: jubente archiepiſcopo ac duce, protulit coram univerſis idem beatus juvenis Theodardus duo regalia præcepta, Caroli Magni videlicet, ejuſque glorioſiſſimi filii Ludovici, & certa ſignaculorum eorum impreſſione diligenter notata.

Quorum præceptorum ſententia, ut ibi quidem refertur, hac eſt: Iudæos Toloſa degentes, quod Abderam Saracenorum regem in Gallias evocaſſent, a Carolo Magno vitam impetraſſe hac conditione, quatenus per unumquemque annum unus quilibet tam ex ipſis, quam ex ſucceſſoribus eorum Judæus in die natalis Domini & C paſſionis ejus, & in die aſſumptionis, colaphizetur ante fores illius eccleſiæ, ubi ejuſdem civitatis epiſcopus juberet, dumtaxat uno ictu virtuoſi hominis: oblato prius pro cenſu, pondere trium librarum ceræ.

Quibus auditis, rogati a duce ſententiam epiſcopi, reſponderunt omnes pariter, & dixerunt: Abſit hoc a nobis, ut contra hanc imperialem, rectamque ac juſtiſſimam ſanctionem, aliquid opponamus contrarium.

Inſecuta Theodardi & Iudæorum altercatio, & in perendinum uſque protracta: in quacum adverſus Chriſtum impia multa Iudæi evomuiſſent, iratuſque dux extrema quæque minaretur: Iudæi terrore perculſi acciderunt ad epiſcoporum genua, ro- D *garuntque ut veniam ſibi a duce impetrarent, liceretque ſibi* ipſo eodemque mancipatis ſupplicio, quo ab imperatoribus prius damnati fuerant, ſub quiete ac tranquillitate vivere. *Quod cum recuſaret dux, conceſſit tandem, adjecta ex Theodardi conſilio conditione una:* ut is qui colaphizandus eſt Judæus, priuſquam pugnizetur, coram omnibus ſibi circumſtantibus ter voce dicat excelſa: Bene quidem & ſatis juſte decretum eſt, ut cervices Judæorum pugnis ſubjiciantur Chriſtianorum, eo quod noluerint ſubjici Jeſu Chriſto Nazareno Deo Deorum ac domino dominorum. Quod ſi noluerit, referiatur ſepties: ut impleatur quod in lege eorum ſcriptum eſt: *Angebo pœnas veſtras ſeptuplum, averſus incedens contra vos.* Levit. 26.

Addit hoc & ab epiſcopis ac duce probatum, & regio deinde præcepto confirmatum.

IIii OBSER-

Anno Christi 904.

** OBSERVATIO AD CONCILIUM RAVENNENSE

anno DCCCC. IV. a Joanne PP. IX. celebratum, ac ſuperius editum, pag. 507.

ADMONENDUM hic lectorem duxi, ne ſibi patiatur ab Hieronymo Rubeo imponi, qui lib. v. hiſtor. Ravenn. ait a Ioanne Papa IX. concilium Ravennæ celebratum, cum tamen anno tantum DCCCC. pontificatum Ioannes inierit. Addit, ibi a Ioanne acta reſciſſa Romani concilii a Stephano VI. contra Formoſum coacti, abrogatam Arnulfi regis conſecrationem, Lamberti confirmatam. Quod alterum ab co peccatur. Hæc enim a Ioanne facta conſtat, non in Ravennenſi concilio, ſed in Romano ejuſdem anni, ut teſtantur & illius acta pag. 502. deſcripta, & acta Ravennenſis ipſius, in quibus nulla rerum iſtarum mentio.

Anno Christi 942.

** CONCILIUM BONNENSE, anno Domini DCCCCXLII.

DE *hac ſynodo Reginonis continuator, ad an.* DCCCCXLII *in hæc verba:* Bonna caſtello præclara ſynodus a XXII epiſcopis celebrata. *Lambertus quoque Schafnaburgenſis:* Synodus, *inquit*, Bonnæ congregata eſt. *Sed hic annum deſignat* DCCCCXLIII. *ſive de eadem ſynodo loquatur, cujus in aſſignando tempore hi duo diſſentiunt; ſive de altera, quæ anno conſequente habita ſit. Quidquid eſt, nihil quidquam præterea de Bonnenſi concilio habemus.*

Anno Christi 943.

** CONCILIUM BUNDENSE, anno Domini DCCCCXLIII.

DE *hoc concilio hæc tantum chronicon Hildensheimenſe.* Anno DCCCCXLIII. ſynodus ad Bundam congregata eſt. *Nec plura.*

Anno Christi 954.

** CONCILIUM RAVENNENSE,

In quo Ferrarienſi epiſcopo bona reſtituta, anno Domini DCCCCLIV.

RUBEUS *hiſtor. Raven. lib. v. ad annum* DCCCCLIV. Petrus, *inquit*, archiepiſcopus conventum Ravennæ habuit aliquot epiſcoporum ſibi ſubjunctorum; ubi epiſcopi Ferrarienſis precibus, de multis prædiis, quæ occupari ab aliis dicebantur, a patribus tractatum eſt: tandemque communi conſilio Petrus archiepiſcopus maſſam Cupariam, compluraque alia, Ferrarienſi epiſcopo attribuit. Qui autem interfuere, ut ex ipſius actis conventus, quæ adhuc in Urſiana bibliotheca ſervantur charactere Longobardico ſcripta, collegi, anno Berengarii & Adalberti regum quinto, Indict. XIII. nam Agapiti pontificis annus, quod eſſet exeſus, legi non potuit; ii ſunt: Martinus ſanctæ Ferrarien. eccleſiæ. N. Livien .... Gonfredus epiſcopus Cæſen. Harnaldus epiſcopus Popilien. eccleſiæ. Joannes epiſcopus Cornelien. Gerardus epiſcopus Faventinus. Dominicus religioſus preſbyter & abbas regularis ſancti Apollinaris, qui vocatur in Claſſe: Martinus preſbyter & abbas regularis ſancti Severi: Petrus miſericordia Dei preſbyter & abbas regularis ſancti Laurentii, qui vocatur in Cæſarea: Petrus reverendiſſimus diaconus ſanctæ Ravennatis eccleſiæ: Leo venerabilis diaconus ſanctæ Ravenn. eccleſiæ: Petrus ſubdiaconus: Honeſtus ſubdiaconus, filius quondam Joannis, qui vocatur Joannes Dux. Poſt hos numerantur multi ſacrati viri Ferrarienſis & Cornelienſis eccleſiæ, quos, ne inutili ſerie ſola nomina continente, tædio ſim, prætereo. Sequuntur deinde ii profani ordinis, viri nobiles, Petri filius quondam Paulus dux: Romualdus dux .... & plerique alii. Ibique dominus Petrus ſanctiſſimus, & coangelicus archiepiſcopus. Subſcripſere huic ſynodi decreto, poſt ſacros viros, qui ſupra nominati ſunt, Joannes conſul Comaclenſis, Joannes miſericordia Dei dux. Hæc Ravennæ hoc anno acta.

Anno Christi 964. Extat ſupra pag. 655.

** AD CONCILIUM ROMANUM ann. DCCCCLXIV.

SABBATINUS, *qui Ferrarienſis epiſcopus hic vocatur, Tarracinenſis dicendus. Idem in Romano conciliabulo anni ſuperioris Salibatinus Tarraconenſis nominatur, ubi reponendum levi mutatione,* Sabbatinus Tarracinenſis.

Anno Christi 964. Extat ſupra pag. 659.

** ADDITIO AD CONCILIABULUM ROMANUM anni DCCCCLXIV.

IS *quæ de hoc conciliabulo ſupra ex Luitprando deſcripta ſunt, addi poſſunt iſta ex Hildensheimenſi chronico ad annum* DCCCCLXIII. *quæ ſequentis anni charactere inſigniri debuiſſent.* Hoc anno, *inquit*, magnum ſynodale judicium factum eſt Romæ in eccleſia S. Petri. Ibi præſidebat Otto Imp. Aug. cum magna multitudine epiſcoporum, abbatum, monachorum, ac clericorum. Illicque Benedictus papa ab apoſtolica ſede dejectus eſt, & Adaldago archiepiſcopo commiſſus, in Saxoniamque deductus, illic vitam finiit.

Anno Christi 969.

** CONCILIUM ROMANUM A Joanne Papa XIII. celebratum anno Domini DCCCCLXIX.

In quo Beneventana ſedes archiepiſcopatus titulo inſignita.

NIHIL *ex hac ſynodo ſupereſt præter Ioannis papæ litteras in eadem datas, quibus Beneventanus archiepiſcopatus inſtituitur: quas ex Italiæ ſacræ tomo VIII. hic exhibemus.*

Joannes epiſcopus ſervus ſervorum Dei, *Dilectiſſimo nobis Landolpho, venerabili atque merito honorabili Beneventanenſis & Sipontinæ ſanctæ eccleſiæ, & modo per noſtræ apoſtolicæ autoritatis conceſſionem archiepiſcopo.*

CUM certum ſit, Deo ſervientibus ineffabilia æterni regni præmia reſervari: nobis tamen neceſſe eſt horum beneficia eis tribuere, ut in Dei laudibus ex remuneratione valeant multipliciter inſudare. Et quia Beneventanenſis eccleſia, in exercendis Dei laudibus magno conatu piaque religione inſiſtit, atque erga reverentiam ſanctæ & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ præcipue exuberaſſe cognovimus, quod nobis olim apud eam manentibus omnino conſtat inventum: debemus itaque ex ardore caritatis, atque ſtudio Divini cultus

cultus, eam cauſa honoris ac reverentiæ ſublimiorem inter cætera ordinare. Et quoniam ſancta ſedes eſt, ubi beati Bartholomæi apoſtoli corpus requieſcit, merito decet augmento cultus amplius decorare, quoniam & ad hoc Divinæ miſerationis reſpectu curam regiminis ſuſcepimus, & ad exhibenda Deo ſedula ſervitia, & canoras laudes potentiæ ſuæ, devotos debemus ſolicite invitare. Itaque præſidentibus nobis in ſancta ſynodo acta ante confeſſionem beati Petri apoſtolorum principis ſeptimo Kalendas Junias, propoſitis in medio ſacroſanctis quatuor evangeliis, præſente domino Ottone glorioſiſſimo imperatore auguſto, Romanoque, noſtro filio, necnon Romanis, atque Italicis, & Occidentalibus religioſis quamplurimis, atque etiam catholicis & ſapientiſſimis totius ordinis viris; hortatu ſiquidem benigno ipſius præfati domini clementiſſimi imperatoris auguſti, una cum conſenſu infradictorum præſulum, atque ſacerdotum, omniumque clericorum S R.E. qui inferius ſubſcripſerunt, quibus .... Beneventanam cathedram velle exaltare, intervenientibus videlicet Pandulpho Beneventanæ & Capuanæ urbium principe, ſeu Spoleti & Camerini ducatus marchione & duce, ſimulque & Landulpho excellentiſſimo principe filio ejus, uſum pallii tibi, præfate præſul, ad ſola Miſſarum ſolemnia peragenda conceſſimus, ſcilicet in his feſtivitatibus, id eſt, in nativitate Domini, Epiphaniæ, purificationis ſanctæ Dei genitricis & virginis Mariæ, ſimiliter & in annuntiatione ejuſdem beatæ Mariæ, & in Paſchali feſtivitate, & in aſcenſione Domini, & Pentecoſte, & feſtivitate ſancti Joannis Baptiſtæ, & in natalitiis beatorum apoſtolorum, & in aſſumptione beatæ Mariæ, pariterque in nativitate ejuſdem, ſimulque & in dedicatione ſanctæ eccleſiæ tui archiepiſcopatus, necnon & in die conſecrationis, & conſecratione epiſcoporum: tribuentes tibi inſuper cum eo poteſtatem & honorem archiepiſcopatus, ita ut fraternitas tua, & ſucceſſores tui infra ſuam diœceſim, in locis, quibus olim fuerant, ſemper in perpetuum epiſcopos conſecret, qui veſtræ ſubjaceant ditioni, ſcilicet ſanctæ Agathæ. Abellini, Quintodecimi, Ariani, Aſculi, Bibini, Vulturariæ, Larini, Theleſiæ, Aliſæ. Adjecimus etiam ut utaris pallio in feſtivitatibus B. Michaelis archangeli, & tranſlatione B. Bartholomæi apoſtoli. Poſteri vero tuæ eccleſiæ rectores poſt obitum tuum, conſecrationem ipſius archiepiſcopatus, ac honorem pallii, ab hac ſancta & apoſtolica, cui Deo auctore deſervio, ſede percipiant. Confirmamuſque tibi ſucceſſoribuſque tuis ſimiliter Sipontum & eccleſiam B. Michaelis archangeli in Monte Gargano, & Varranum oppidum cum maſſis, & villis, & omnibus pertinentiis eccleſiarum ſuarum, qualiter ab anteceſſoribus noſtris per conceſſionem privilegiorum poſſideri videntur. Statuentes inſuper apoſtolica cenſura ſub Divini judicii obteſtatione, & validis atque atrocibus anathemans interdictionibus, ut nullus unquam alicujus dignitatis poteſtate præditus homo præſumat, vel etiam quæcunque magna parvaque perſona quoquo modo audeat deſtruere, dum profecto perenniter irrefragabili jure decernimus, ut ordinata in ſuo eſſe maneant: ſi tamen, ut ſupra dictum eſt, ſucceſſores tui a ſancta Romana & apoſtolica ſede conſecrationem & uſum pallii decretaliter accipere non diſtulerint. Si quis autem, quod non optamus, nefario auſu præſumpſerit hæc refragare aut deſtruere, vel aliquam jacturam aut moleſtiam inferre, ſit anathematis vinculis innodatus, & cum diabolo & ejus atrociſſimis pompis, & cum Juda proditore domini noſtri Jeſu Chriſti, æterni ſupplicii incendio concremandus. At vero qui pio intuitu obſervator, & in omnibus extiterit cuſtodiens hujuſmodi apoſtolici inſtituti, ad cultum Dei reſpiciens, benedictionis gratiam a miſericordiſſimo domino Deo noſtro multipliciter conſequatur, & vitæ æternæ particeps effici mereatur. Amen.

Scriptum per manum Stephani ſetiniatii S.R.E. in menſe Maii, Indict. XII.

Ego Joannes ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ XIII. papa in hoc privilegio a nobis promulgato manu propria ſubſcripſi.

†† Signum dom. Ottonis piiſſimi imperatoris.

Sico ſ............. eccleſiæ in huc privilegio conſenſi & ſubſcr.

Joannes epiſcopus Galiſanæ eccl.

Joannes epiſcopus Anagninæ eccl.

Marinus epiſcopus ſanctæ Suttenſis eccl.

Benedictus epiſcopus ſanctæ Terracinenſis eccleſiæ.

Leo epiſcopus ſanctæ Oſtienſis eccleſiæ.

Benedictus epiſcopus ſanctæ Portuenſis eccleſiæ.

Gregorius epiſcopus ſanctæ Albanenſis eccl.

Joannes epiſcopus ſanctæ Salernitanæ eccl.

Joannes humilis epiſcopus ſanctæ Caſtranenſis eccleſiæ.

Joannes epiſcopus ſanctæ Sarſinaten. eccleſ. conſenſi & ſubſcr.

Stephanus epiſcopus ſanctæ Ficodenſis eccleſiæ conſenſi.

Conſtantinus epiſc..................

Ignizzo epiſcopus Floren. eccl.

Hubertus epiſcopus .... ſubſcripſi.

Guifridus epiſcopus ſanctæ Virodunenſis eccleſiæ.

Sigulphus ſanctæ Placentinæ eccleſiæ conſenſi & ſubſcripſi.

Luitprandus epiſcopus interfui.

Bozzo epiſcopus ſanctæ Aſtenſis eccleſiæ conſenſi.

Abraham ſanctæ Frinſigenſis eccleſiæ epiſcopus conſenſi.

Raterius epiſcopus ſanctæ Marſicanæ eccleſiæ conſenſi & ſubſcripſi.

Reginaldus ſanctæ Rubilanenſis eccleſiæ epiſcopus conſenſi & ſubſcripſi.

Albericus ſanctæ Reatinæ eccleſiæ epiſcopus ſubſcripſi.

Domninus archipresbyter S. R. E. conſenſi & ſubſcripſi.

Creſcentius presbyter Card. S. R. E. conſenſi & ſubſcripſi.

Theophylactus S. R. E. presbyter conſenſi & ſubſcripſi.

Benedictus archidiaconus S.R.E. conſenſi.

Ego Bonifacius humilis diaconus S. R. E. conſenſi.

Leo diaconus S. R. E. conſenſi.

Joannes ſubdiaconus S. R. E. conſenſi.

Datum VII. Kal. Junii per manum Guidonis epiſcopi ſanctæ Sylvæcandidæ eccleſiæ, & Biblioth. ſanctæ ſedis apoſtolicæ, anno pontific. domini noſtri Joannis XIII. Papæ quarto, imperatoris Ottonis majoris VIII. & minoris II. Indict. ſupradicta duodecima, anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXIX.

Anno Christi 973.

** CONCILIUM MARZALIENSE ab Honeſto archiepiſcopo, & comprovincialibus provinciæ Ravennatis, celebratum anno Domini DCCCCLXXIII.

In quo, inter cætera, compoſitæ epiſcopatus Bononienſis & Parmenſis controverſiæ.

Ex Tomo II. Italiæ ſacræ.

IN nomine ſanctæ, individuæque Trinitatis Anno Dominicæ Incarnationis DCCCCLXXIII. apoſtolatus domini Benedicti primo, imperii vero domini Othonis octavo, pontificatus domini Honeſti Ravennatis metropolitani tertio. Dum ab eodem ſacroſancto Honeſto archiepiſcopo, ſuiſque ſuffraganeis, ſcilicet Joanne epiſcopo Cornelienſi, Gerardo epiſcopo Faventino, Dodone Ceſinate, Alberto Bononienſi, Uberto Parmenſi, Sigulpho Placentino, in capella juris ſanctæ Parmenſis eccleſiæ in loco Marzalia ſita, ad honorem vocabulumque S. Mariæ dedicata, ſancta ſynodus de quibuſdam neceſſariis ac utilibus regni eccleſiarum ſtatus rebus habita coleretur: perventum eſt, ut Albertus epiſcopus Bononienſis in medio illorum aſſurgens, inopiam ſui epiſcopii adeo conqueſtus eſt, quatenus ſuarum eccleſiarum ſarta tecta, clericorum pauperumve ſumptibus neceſſaria, ſuppeditare nullatenus valeret. Inter cæteras denique ſuæ inopiæ anguſtias, quædam loca juxta Bononiam ſita, ab Uberto Parmenſi epiſcopo tunc temporis detenta, juris ſuæ eccleſiæ, videlicet Bononienſis, eſſe penitus conclamabat.

Cujus quidem inceſſabilibus querelis prælibatus dominus archiepiſcopus commotus, Ubertum Parmenſem epiſcopum omni affectione, quid ad eum prædicta loca pertinerent, diſcuſſit. Tunc demum præfatus Ubertus epiſcopus eadem loca ſuæ ſanctæ Parmenſi eccleſiæ, ſibique, quarundam ſcriptionum titulo, ex quorundam prædeceſſorum ſuorum epiſcoporum parte deveniſſe, profeſſus eſt. Enimvero dominus" archiepiſcopus Uberto epiſcopo ſuggeſſerunt, quatenus prædicti amore præſentiaque domini metropolitani, ſuorumque ſociorum & fratrum, prædictum Bononienſem epiſcopum non jure fori ventilaret, ſed potius illius epiſcopio diligentiam adhibens, res omnes illas, de quibus ſuper eum hactenus querebatur, Bononienſi eccleſiæ, ipſique Uberto epiſcopo legaliter refutaret; & ut ille Uberto epiſcopo, ſuæque Parmenſi eccleſiæ, ob hoc proprietario jure plebem ſanctæ Mariæ de Monte Bello concederet, & in duobus locis tornaturas vinearum triginta, videlicet in primo loco juxta monaſterium S. Iſaiæ vineam unam, quæ tribus viis publicis circundatur, quarto latere cohæret terræ Gauſipigæ; alteram vero prope monaſterium ſancti Joannis ſitam, quæ ſimiliter tribus viis publicis circundatur, quarto latere cohæret terræ, quam detinet Dominicus filius Petri Britonis; necnon & terrulam jugerum decem in finibus ipſius Parmenſis epiſcopii jacentem, molendinumque cum fullone pariter ſuper ſe habentem, unanimiter omnes decreverunt.

" f. domini epiſcopi.

Quibus conſultibus ambo, tam Ubertus Parmenſis epiſcopus, quamque Albertus Bononienſis, acquieſcentes, prout præſcriptum eſt, alternatim unum alteri in eorum præſentia conceſſit: ſicque in eadem ſynodo ſancta definitum eſt, ut poſthac a nemine illorum ſuorumque ſucceſſorum replicetur. Sin autem quiſpiam illorum deinceps temeratio auſu hanc canonicam ſynodalemque cenſuram tranſgredi quoquo modo tentaverit, tam Ubertus epiſcopus, quam Albertus, ſuique etiam ſucceſſores: decrevit ſancta ſynodus libras centum auri, ut violator injuriam patienti componat: hæc tamen decreti pagina in ſuo vigore conſiſtat. Itaque pari conſenſu tam dominus archiepiſcopus, quam omnes prætaxati epiſcopi, ſanxerunt, quatenus hæc ſynodalis inſtitutio in perpetuum inconvulſa permaneat. Et ut ab omnibus, præſentibus videlicet & futuris, firmius obſervetur, huic ſubſcripſerunt.

Honeſtus Dei nutu, ſanctæ Ravennatis eccleſiæ metropolitanus archiepiſcopus, huic diffinitioni interfui, diffiniens annui, & ſubſcripſi.

Joannes epiſcopus ſanctæ Corneliæ eccleſiæ, in hac diffinitione interfui, & ſubſcripſi.

Gerardus epiſcopus ſanctæ Faventinæ eccleſiæ, huic diffinitioni interfui, & ſubſcripſi.

Albertus epiſcopus ſanctæ Bononienſis eccleſiæ, ſubſcripſi, huic diffinitioni interfui.

Anno Christi 980.

** CONCILIUM SENONENSE anno Dom. DCCCCLXXX. celebratum.

In quo Sevinus archiepiſcopus monaſterio S. Petri Vivi nonnulla reſtituit.

Ex chronico S. Petri Vivi, tom. II. Spicileg. Dacheriani.

ANno ab Incarnatione Chriſti DCCCCLXXX. Indictione octava Cum ſederem ego Sevinus archiepiſcopus Senonenſis, & circumſederent quidam de coepiſcopis noſtris, cum perſonis eccleſiæ ſanctæ Mariæ virginis, ſanctique Stephani protomartyris, quorum conſilio & actu vigor eccleſiaſticus vigere debet: venerunt ante noſtram præſentiam abbas monaſterii ſancti Petri Vivi, & ſancti Saviniani martyris cum turma monachorum ejuſdem eccleſiæ, petentes a nobis ad ſupplementum victus & veſtitus ſui & ſucceſſorum ſuorum, aliquod augmentum largiri a nobis ſibi clementer. Quorum petitionibus, & precibus prædictarum vel prænominatarum perſonarum, conſentientes, aurem accommodavimus, & quod petebant, quia ſuum eſſe vidimus, conceſſimus. Scilicet altare quod eſt in pago Senonico, cum villa quæ dicitur Alſonis, in honore ſancti Petri dicatum, quod olim domnus Egil bonæ memoriæ hujus ſedis archiepiſcopus eidem eccleſiæ dedit, & litteris firmavit. Item in villa quæ dicitur Saneeias, altare quod eſt in honore ſancti Sanctiani martyris conſecratum. Item tertium quod diſtat a crypta prædicti monaſterii quinquaginta dextros in honore ſancti Saviniani martyris & protopræſulis noſtri. Quartum quoque in pago Pruvienſe in villa quæ dicitur Naudus, in honore ſancti Lupi conſecratum. Ad petitionem igitur Rainardi ejuſdem monaſterii abbatis, & monachorum ejus, dedimus hæc quatuor altaria, ut ipſi & ſucceſſores eorum ex omni tempore poſſideant abſque alicujus ſervitii adminiſtratione, & in eis fideles ſacerdotes ad ſerviendum Deo omnipotenti digne conſtituant.

Poſtulo ergo ſerenitatem ſucceſſorum meorum archiepiſcoporum, ut ſicut cupiunt ſcripta voluntatum ſuarum cuncto tempore fieri rata, ita orthographium deſiderii mei fideliumque meorum perenniter ſervent ſtabile. Unde & propria manu firmo,

Anno Christi 980.

firmo, roborandumque coepiſcopis meis & fidelibus ſanctæ Dei eccleſiæ humiliter deprecor & trado. Præterea violatores hujus privilegii, & diminutores, gladio Spiritus ſancti, niſi reſipuerint, & ſatisfecerint quibus damnum datum eſt, ferimus. Actum in eccleſia ſanctæ Mariæ, & ſancti Stephani Senonicæ urbis, ſynodaliter atque feliciter.

Sevinus peccator archiepiſcopus firmo & ſigillo meo munio.

Odo Carnotenſis archiepiſcopus *.
Rainoldus Pariſiorum epiſcopus.
Milo Trecarum epiſcopus.
Ego Manaſſes Autiſſiodorenſis epiſcopus.
Theodoricus hujus ſedis archidiaconus.
Grunerius hujus eccleſiæ archiclavis.
Albericus Waſtinenſis archidiaconus.
Grivetius cancellarius ſcripſit.

* Sic in MS.

Anno Christi 983.

** CONCILIUM ROMANUM A BENEDICTO PP. VI. contra ſimoniacos habitum anno Chriſti DCCCCLXXXIII.

Ex codice ms. monaſt. Cuxanenſis in comit. Ruſcinonenſi edidit v. cl. St. Baluzius ad caput x. lib. vi. de concord. ſacerdotii & imperii.

BENEDICTUS *epiſcopus, ſervus ſervorum Dei.* Notum eſſe volumus omnibus catholicis & orthodoxis archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, regibus & principibus, ducibuſque & comitibus, vel univerſis in toto orbe terrarum Chriſto famulantibus, qualiter ſynodum aggregatum eſt in eccleſia beati Petri apoſtolorum principis, ante ſacratiſſimum ejus corpus, una cum domno Ottone ſereniſſimo imperatore auguſto, ſpirituali filio noſtro, cum noſtris ſuffraganeis, archiepiſcopis, & epiſcopis, preſbyteris, & diaconibus, vel cuncto clero ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ. Et ibidem perlecta ſunt capitula de ſacris canonibus, qualiter liceret epiſcopo de * ſacris ordinibus aliquod præmium accipere. Et auxiliante Deo, & annuente ipſo apoſtolorum principe beatiſſimo Petro, in eodem loco interdictum eſt primitus a noſtro proprio ore, & poſtea a cunctis venerabilibus archiepiſcopis & epiſcopis in eodem ſacratiſſimo loco reſidentibus, quod ab iſta hora in antea, ab oſtiario uſque ad ſacerdotium, nullum precium exinde accepturos eſſe, ſicut in decretis ſanctorum patrum continetur. Si quis [epiſcopus per pecuniam fecerit ordinationem, & ſub precio redegerit gratiam, quæ non poteſt vendi, ordinaveritque] per pecunias epiſcopum aut preſbyterum, aut diaconum, vel quemlibet ex his qui connumerantur in clero, aut promoverit per pecunias diſpenſatorem, aut defenſorem, vel quemquam qui ſubjectus eſt regulæ, pro ſuo turpiſſimi lucri commodo: is cui hoc attentanti probatum fuerit, proprii gradus periculo ſubjacebit. Et qui ordinatus eſt, nihil ex hac ordinatione vel promotione, quæ eſt per negotiationem facta, proficiat: ſed ſit alienus a dignitate, vel ſolicitudine, quam pecuniis quæſivit. Si quis vero mediator tam turpibus & nefandis datis vel acceptis extiterit: ſiquidem clericus fuerit, deponatur; ſi vero laicus, aut monachus, anathematizetur.

* id eſt, Eccleſiaſticis.

Calchedon. can. 2.

Verbis incluſa deerant in exemplari Baluziano. Multa alia emendata ex ipſo archetypo.

Item in eiſdem decretis: Si per pecuniam, hanc obtineat dignitatem: dejiciatur & ipſe, & ordinator ejus; & a communione modis omnibus abſcindatur, ſicut Simon magus a Petro.

Can. apoſt. 30.

Verum etiam propter illam peſſimam emptionem Hieroſolyma capta eſt: quia ipſi ſacerdotes iniqui, qui debuerant eſſe obſervatores legis & prædicatores, ipſi primi facti fuerant prævaricatores. Denique invenerant ſibi quoddam ingeniolum, ut perſuaderent filiis Iſrael de longinquo venientibus, ut victimas ſecum non deferrent, ſed munera: offerentibuſque ſibi, non ſicut præceptum erat a Domino, immolabant; ſed ad hoc ſibi reſervabant, ut aliis atque aliis venderent, & ad hoc ſibi precium muneris multiplicarent.

Anno Christi 983.

Nam idem dominus & ſalvator noſter Jeſus Chriſtus, non per prophetas, neque per apoſtolos, aut per doctores aliquos, ſed per ſe ipſum, *flagellum de funiculis fecit; & ejecit omnes de templo, boves quoque & oves; & nummulariorum effudit æs, & menſas ſubvertit. Et his qui columbas vendebant, dixit: Auferte iſta hinc, & nolite facere domum patris mei, domum negotiationis.* Domus autem a Salomone ita condita fuerat, ut domus Dei vocaretur, eſſetque, ſicut ipſe ſapientiſſimus Rex. * Sed domus negotiationis facta eſt, quando in ea boves, & oves, & columbæ vendebantur.

Ioan. 2.

Unde nos, cariſſimi fratres, & dilectiſſimi filii, ſolicite vigilare oportet, qui paſtoralem curam in noſtris ovibus exercendam ſuſcepimus, ne eas lupinis dentibus lacerandas tradamus; & ad ultimum noſmetipſi, qui paſtores vocamur, in die tremendi examinis apud pium & benignum judicem lupi rapaces inveniamur. Pro quibus veſtram ſanctam fraternitatem rogando, obſecrando, monendo, & arguendo mandamus, ut omni occaſione poſtpoſita, diligenti ſtudio, & ſolicitudine maxima, ea quæ vobis agenda tranſmiſimus, implere ſtudeatis. Nam ſi quiſlibet preſbyterorum, aut diaconorum, gratis donum Spiritus ſancti ab archiepiſcopo, ſive a metropolitano ſuo accipere non potuerit: ſtudeat venire ad ſanctam matrem Romanam eccleſiam catholicam, atque apoſtolicam, & in eadem epiſcopalem benedictionem accipiat ſine omni ſimoniaca hæreſi.

„ Is autem qui ordinatus fuerit, ſi non ex placito, neque exactus, aut petitus, poſt acceptas chartas & pallium, offerre aliquid cuilibet ex clero gratiæ tantummodo cauſa voluerit, hoc accipi nullo modo prohibemus: quia ejus oblatio nullam culpæ maculam ingerit, quæ ex accipientis ambitu non proceſſit. „

S. Gregorius lib. 4. ep. 44.

Quicunque de ſanctis ordinibus hanc noſtram viderit epiſtolam, & verba vel exempla ſanctorum patrum non obſervaverit: ſciat ſe non eſſe connumeratum inter diſcipulos domini & ſalvatoris noſtri Jeſu Chriſti; ſed damnatum inter impios, & inter eos *qui dixerunt Domino Deo: Recede a nobis, ſcientiam viarum tuarum nolumus.* Hi vero qui legitime illam cuſtodierint, & pio intuitu obſervaverint, recipiant partem cum Abraham, Iſaac, & Jacob, in regno cælorum, una cum eodem domino & ſalvatore noſtro Jeſu Chriſto, qui nunc & ſemper vivit & regnat Deus in cuncta ſæcula ſæculorum.

Iob. 21.

Hanc itaque noſtram epiſtolam jubemus atque præcipimus, ut per manum cariſſimi confratris noſtri Mitonis epiſcopi, cunctis aliis archiepiſcopis & epiſcopis deportetur, ut idem ipſe per ſuum laborem & certamen, dignam exinde mercedem recipiat, & fructum afferat in pœnitentia.

OBSERVATIO.

Nulla temporis nota inſignitum eſt hoc concilium. *Verum*, inquit Baluzius, *cum ejus publicandi cura delegetur Mironi epiſcopo, Gerundenſi nimirum; iſque circa annum* DCCCCLXXIII. *ad eam cathedram vocatus, ab Aymerico Narbonenſi archiepiſcopo conſecratus ſit: par eſt exiſtimare, ſynodum illam eſſe revocandam ad annum* DCCCCLXXXIII. *quo Romanum concilium a Benedicto* VII. *celebratum eſt ad diſcutiendam cauſam Giſelerii epiſcopi Magdeburgenſis, qui malis, ut aliqui aiebant, artibus, ad eam ſedem pervenerat. Quæ res dare potuit occaſionem decernendi pœnas adverſus eos qui pecuniam pro ordinatione aut accipiunt, aut tribuunt. Eo autem anno Ottonem II. extitiſſe Romæ, ſatis conſtat.*

Ceterum hic Miro ex illuſtri genere ortus erat, frater nimirum Olibani comitis Biſuldunenſis; idemtidemque in veteribus actis ſe comitem & epiſcopum inſcribit. Fuiſſe autem virum magni nominis, patet ex veteribus actis illius ævi.

Anno Christi 996.

** ADDITIO AD CONCIL. ROMANUM a Gregorio Papa V. habitum anno Chriſti DCCCCXCVI.

ANNO *Chriſti* DCCCCXCVI. *Herluinus Cameracenſis epiſcopus Romæ a Gregorio V. Pont. Max. ordinatus, cum in Romana ſynodo de iis qui eccleſiæ ſuæ bona invaſerant, conqueſtus eſſet: Gregorius privilegiis eccleſiam illam communiit, invaſoreſque excommunicavit. Cujus rei mentionem, & Gregorii litteras, habet Baldrici epiſcopi Noviomenſis chronicon lib.* 1. *cap.* 111. Exin, *inquit*, habita inibi ſynodo cum imperatore, papa reſidente cum epiſcopis, abbatibus, preſbyteris, cum de neceſſariis eccleſiæ negotiis ſatis tractaretur, Herluinus epiſcopus ſurgens, populatores ſuæ parochiæ cum gravitate querimoniæ indicavit. Sed & quod nuper opes ſui anteceſſoris, ut præmiſimus, a Walthero, & ab aliis devaſtatas repererit, in medio proclamationem extulit. Unde papa confirmante, immo epiſcopis, abbatibus, cunctis quoque qui ibi reſidebant, aſſentientibus, charaxaturam fieri obtinuit hujuſmodi.

GREGORIUS *epiſcopus ſervus ſervorum Dei, dilecto filio Herluino, ſanctæ Cameracenſis eccleſiæ antiſtiti, ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum.*

CURÆ paſtoralis officium, ſummæ ſedis dignitas, qua nos licet indigni utimur, compellit nos non ſolum nobiſcum manentia, verum etiam longe poſita ſanctæ Dei eccleſiæ myſteria, Chriſto annuente, vigilanti ſolicitudine cuſtodire & gubernare. Quoniam vero, ſicut omnibus pene notum eſt, interveniente hac re, quæ inter Arnulfum Remenſis eccleſiæ archipræſulem, & Gerbertum invaſorem ejus exercvit, idem prædictus Herluinus præſul, illorum odiis, Remis canonico more conſecrari nequivit: ejus conſecratio ad apoſtolicam ſedem uſque ad nos haud injuſte pervenit. Quem conſecrantes, lacrymabilem ab eo querimoniam audivimus: ſcilicet, quod tempore anteceſſorum ſuorum idem epiſcopium multipliciter a malignis hominibus deprædatum ſit. Unde & nos humillime imploravit, ut noſtra apoſtolica autoritate, aliquod ei ſubſidium contra inimicos ſanctæ eccleſiæ daremus. Cujus precibus annuentes, per iſtud noſtræ apoſtolicæ autoritatis privilegium ſancimus, ut nullus dux, marchio, comes, vicecomes, ſeu aliqua magna vel parva perſona, dehinc prænominatæ eccleſiæ loca invadere ſeu deprædare præſumat. Quod ſi præſumpſerit, ſciat ſe a nobis, Chriſto autore, ac B. Petro apoſtolo, anathemate illigatum, quouſque prædictæ ſedis antiſtiti ſatisfecerit: vel, Romam veniendo, ſe ibidem purificaverit. Hoc quoque nobis ſimiliter intimatum eſt, quod obeunte epiſcopo, vel cæteris ſacerdotibus prædictæ ſanctæ Cameracenſis eccleſiæ, aliqui diabolico repleti ſpiritu, ſoleant res eccleſiaſticas, quas vel epiſcopus, ſive etiam ſacerdotes reliquerint, diripere ac devaſtare. Quibus itidem apoſtolica cenſura, ne hoc amplius agere præſumant interdicimus. Quod ſi fecerint, cujuſcunque ſunt ordinis vel dignitatis, ſciant ſe anathematis vinculo perculſos, quouſque hoc digna ſatisfactione correxerint. Illud quoque magnopere præoptamus, ut fratres in cœnobio ejuſdem eccleſiæ commanentes, cunctæque congregationes ad eam pertinentes, quicquid juſte ac legaliter poſſidere debent, ſine aliqua diminutione firmiter teneant atque poſſideant, ut temporalibus præſidiis ſufficienter adjuti, ſine murmuratione, ſempiterna fiducialius appetere valeant. Inſuper eidem Herluino epiſcopo, ſuiſque ſucceſſoribus in perpetuum, per hanc noſtri præcepti paginam concedimus & confirmamus, ut nullus dux, marchio, vel comes, ſeu alii quævis magna vel parva perſona, aliquem diſtrictum, ſive judicium, vel aliquod placitum in aliquo loco ſæpe nominati epiſcopii tenere audeat, niſi ab ejuſdem ſedis epiſcopo licentiam acceperit, vel invitatus fuerit: ſed liceat ſibi de ſuis quemcunque voluerit, ad id officium peragendum ordinare. Si quis autem, quod non optamus, hujus noſtri apoſtolici privilegii violator extiterit: ſciat ſe cum Juda traditore, & apoſtaticis angelis æterno igne concremandum. Qui vero curator & obſervator fuerit, benedictionem & gratiam, & indulgentiam peccatorum ſuorum, ac vitam æternam a Chriſto ſalvatore noſtro conſequi mereatur. Amen. Scriptum per manus Petriſgionis notarii, & ſcriptoris ſanctæ Romanæ eccleſiæ, in menſe Maio, & Indict. nona. In Chriſto bene valete. Anno I. pontificatus domni Gregorii ſummi pontificis, & univerſalis eccleſiæ papæ, imperii vero domni Ottonis tertii imperatoris anno undecimo.

Anno Christi 1001.

** CONCILIUM ROMANUM anno Domini M. I.

CHRONICON *Hildentheimenſe*. Anno M. I. Ind. XIV. imperator natalem Chriſti Romæ celebravit: & illo Bernuardus epiſcopus in Epiphaniis ſuper multis infeſtationibus archiepiſcopi Willigiſi, & maxime de ſynodo quam in ſua, id eſt, Gandeshemenſi eccleſia, cum extraneis epiſcopis habuit, conqueſtus advenit: totamque ejuſdem metropolitani illicitam uſurpationem in præſentia Silveſtri papæ, & Imp. III. Ottonis, ſynodali autoritate prorſus adnullavit.

Anno Christi 1002.

** CONCILIUM ROMANUM anno Domini M. II. celebratum.

In quo inter cætera abbatiæ Peruſinæ immunitas aſſerta.

Ex tomo IX. Italiæ ſacræ.

QUÆCUNQUE lites judiciali calculo definiuntur, optimum eſt, ut ſcriptoris officio commendentur,

Anno Christi 1002.

commendentur, ne protractu temporum oblivioni ſuccumbant, & recidivo ortu præteritum errorem incipiant.

Præſidente itaque domno Silveſtro II. Romanæ ſedis pontifice, in ſynodo habita in palatio ſacroſancto Lateranenſi, anno quarto ordinationis ſuæ, menſis Decembris die tertii, Indictione prima, aſtitit Petrus ſcriniarius ejuſdem ſacri palatii, & coram univerſa ſynodo hunc protulit ſermonem, dicens: Domine papa, hic abbas tuus de Peruſia queritur adverſus Cononem Petruſinum epiſcopum, qui armata manu ſuorum ſatellitum de ſub altare monaſterii tui, cujus ipſe regimen tenet, abſtractus fuerit, & extractus de eccleſiæ januis, & fratrum clauſtris, omnia quæ ibi inventa ſunt ad utilitatem fratrum, direptioni conceſſerint, de quibus partem noſcitur habere epiſcopus; quoniam eiſdem ſacrilegiis communicat epiſcopus, ejuſdemque criminis nequaquam creditur alienus. Ad quem præſens reſpondit epiſcopus: Paratus ſum me expurgare ſecundum iſtorum meorum fratrum judicium, quoniam neque mea præceptione, neque mea voluntate id factum fuerit: & ſi abbas de aliquo mihi proclamaret, aut ad ſatisfactionem illum cogerem, aut ſi non poſſem, meam gratiam cum omni beneficio ſibi defenderem. Sed, omnium pontificum pater, miſericordiam tuam & totius conventus præſentis exoro, ut nullum mihi hodie præjudicium fiat. Tu mihi eccleſiam Peruſinam commiſiſti, & ut ego neque illam imminuerem, neque imminui conſentirem, me feciſti jurare. Monaſterium illud, quod iſte abbas tenet, ad meum epiſcopatum proprie pertinet, & nulli alteri juri ſubjacebit: ſi lex inde fieret, veſter apoſtolatus nullam ſpecialitatem in eo haberet.

Cui reverendus papa ſubjunxit: Ego monaſterium eccleſiæ tuæ neque ſubtraxi, neque ſubducere feci; ſub jure & dominio eccleſiæ noſtræ illud inveni, & ita poſſeſſum uſque nunc tenui. Veniant privilegia noſtrorum anteceſſorum paparum, & his perlectis, cenſeant fratres coepiſcopi, quæ ſit æquitatis rectitudo. Prolatis ergo in medium privilegiis, Joannis ſcilicet papæ, atque Gregorii ejus prædeceſſorum, ac coram omni ſynodo perlectis, ait epiſcopus: Privilegia hæc non reprobo: ſed ſine conſenſu anteceſſoris mei, cujus temporibus illud prius privilegium factum eſt, factum fuiſſe dico: ſi ſolum viderem conſenſum, haberem inde æternum ſilentium. Cui e contra omnis clerus ſanctæ Romanæ eccleſiæ ait: Vidimus omnes epiſtolam anteceſſoris tui, in qua & conſenſus erat, & precibus, ut hoc fieret, epiſcopus obnixe poſtulat: cujus rei teſtes ſumus, & ſecundum canonicam ſanctionem verum fuiſſe comprobamus. Oblatis denique evangeliis, & clericis jurare paratis, epiſcopi hanc dederunt ſententiam, ut aut epiſcopus teſtimonia illa reciperet, & pœnam privilegii perſolveret, aut monaſterium illud refutaret. Epiſcopus autem prædictus Conon ſanctæ Peruſinæ eccleſiæ, monaſterium illud prænominatum ſancti Petri non longe a Peruſina civitate conſtitutum, cum omnibus ad id monaſterium pertinentibus, & in præfatis privilegiis titulatis, domino ſuo Silveſtro papæ refutavit, & præfato abbati pacis oſculum attribuit, atque eum ſe adjuturum deinceps promiſit. Poſt hæc autem idem reverendiſſimus papa hoc cum Romanis judicibus decrevit, ut quicunque Peruſinæ eccleſiæ epiſcopus hanc definitam litem renovare contra hunc abbatem, vel A ſuos ſucceſſores tentaverit, decem libras puriſſimi auri Lateranenſi palatio componat. Hæc definitio in æternum valitura permaneat.

** CONVENTUS EPISCOPORUM Barcinone anno M. IX.

Anno Christi 1009.

Anno Chriſti M. IX. VII. Id. Mart. coactus eſt Barcinone conventus epiſcoporum, in quo confirmatæ ſunt donationes eccleſiæ Barcinonenſi factæ. Interfuerunt huic conventui Ethius epiſcopus Barcinonenſis, Arnulfus Auſonenſis, Odo Gerundenſis, Silla Urgellenſis, & Oliva Helenenſis. *Ex ſchedis illuſtriſſimi Petri de Marca archiepiſcopi Pariſienſis.*

B ** ADDITIO AD CONC. BAMBERGENSE anno Domini M. XII. celebratum.

Anno Christi 1012. *Extat ſupra pag.* 806.

Hildensheimense *chronicon.* Rex (Henricus) cum ſumma regali reverentia Babenberg profectus eſt. Ibi venerabile monaſterium, ipſius domni regis nobile ac ſpeciale ſtudium, ab Eberhardo primo ejuſdem ſedis epiſcopo, cum conſenſu & conventu omnium Ciſalpinorum præſulum, II. Non. Maii conſecratum eſt ad laudem & honorem domini noſtri Jeſu Chriſti, & precioſiſſimi martyris ejus Gedrii.

C ** AD CONVENTUM TOLOSANUM anni M. XX.

Anno Christi 1020.

Conventus *hujus acta Catellus viderat, ex quo diſcimus, lib. V. commentar. Occitan. a Raymundo Toloſano archiepiſcopo convocatum fuiſſe, cum Guillelmo comite Toloſano, archiepiſcopo Narbonenſi; epiſcopis, Carcaſſonenſi, Biterrenſi, Magalonenſi, & Auſcitano archiepiſcopo, cum aliquot ſuffraganeis. Sententiam vero excommunicationis refert in hæc verba:* Nos ex parte omnipotentis Dei, & beati Petri, & omnium ſanctorum, interdicimus, & excommunicamus, ab eccleſia & conſortio fidelium ſeparamus, D & corpus ac ſanguinem Domini, ac ſepulturam prohibemus omni homini, vel feminæ, qui aliquod uſaticum malum in ſtrata de Stap uſque Toloſam miſerit, vel mittere conſenſerit, præter hoc quod Donatus modo retinet. Eandem excommunicationem, quam fecit Auſcienſis epiſcopus cum ſuis tribus epiſcopis, abbates omnes laudaverunt.

** CONCILIUM FRANCOFORDIENSE anno Domini M. XXVII.

Anno Christi 1027.

Hildensheimense *chronicon*: Anno M. XXVII. Ind. X. ſynodus generalis in Francowrdi epiſcoporum XXII. præſente Cuonrado Imp. in qua damnatus E Godehardus diœceſim ſuam ſuper Gandeshemenſe territorium canonice retinuit, teſtimonio VII. epiſcoporum, Brunonis Auguſtenſis, Eberhardi Bavenbergenſis, Neginwreti Paterbrunnenſis, Meginardi Werziburgenſis, Hildinvardi Citicenſis, Sigiberti Mindenſis, Brunonis Merſiburgenſis. In hac ſynodo Godehardus juvenis frater imperatoris arma compulſus depoſuit, & clericalem tonſuram accepit.

** SYN-

ANNO CHRISTI 1027.

SYNODUS HELENENSIS in prato Tulugienſi.

In qua de trenga & pace actum, atque alia quæ ad diſciplinam eccleſiaſticam ſpectant, inſtaurata.

Edita ex tabulis eccleſiæ Helenenſis a Steph. Baluzio V. cl. tom. 1. de concordia ſacerd. & imp.

ANNO Dominicæ Incarnationis XXVII. poſt milleſimum; XVII. Kal. Junii, convenit Oliba pontifex Auſonenſis, ad vicem Berengarii Helenenſis epiſcopi, tunc temporis in tranſmarinis partibus peregrini, una cum Udalcheto ſanctæ Helenenſis eccleſiæ archipreſbytero, & Gancelmo archidiacono, & Ellemaro ſacriſcrinio & choraule, Gauzberto, & cæteris præfatæ ſedis canonicis, cœtuque ſacrorum ducum, caterva quoque fidelium, non ſolum virorum, ſed etiam feminarum. Convenerunt autem in comitatu Roſſilionenſe, in prato Tulujes.

Quo cum conveniſſent, primo rogantes Domini miſericordiam, ut corda fidelium ſuorum ad ſe converteret, mentes quoque & actus dirigeret: dein requiſierunt, ſi quæ [1] hactenus a præfatis epiſcopis [2] ſtatuta fuerant, obſervarentur. Sed cum pene omnia inveniſſent niſi ſolum [3] pedibus conculcata, ſed etiam oblivioni dedita: iterum reparare ſtuduerunt eodem tenore, quo fuerant hactenus condita.

Conſtituerunt [4] itaque præfati epiſcopi ſimul cum omni clero & fideli populo, ut nemo in toto ſupradicto comitatu vel epiſcopatu habitans, aſſalliret aliquem ſuum inimicum ab hora ſabbati nona uſque in die Lunis hora prima, ut omnis homo perſolvat debitum honorem diei Dominico: neque ullo modo aliquis aſſalliret monachum cum clericum [5] ſine armis incedentem: neque aliquem hominem ad eccleſiam cum concilia [6] euntem, vel redeuntem; neque aliquem hominem cum feminis euntem: neque aliquis [7] auderet eccleſiam vel domos in circuitu poſitas a XXX. paſſibus violare, aut aſſallire. Hoc autem pactum ſive trengam ideo conſtituerunt, quoniam Divina lex, & pene omnis Chriſtiana religio ad nihilum deducta, ut legitur, abundabat iniquitas, & refrigeſcebat caritas.

Et ideo nos præcipimus ſupradicti, epiſcopus, clerus ſimul, & omnis ordo ſerviens Divinis cultibus, & coram Deo interdicimus: ut nullus homo vel femina, de ſupraſcriptis aliquid voluntarie temerare vel infringere præſumat: nec invadat res ſanctæ matris eccleſiæ Helenenſis, ſive cæteris eccleſiis, vel monaſteriis debitas: neque aliquis, ſe ſciente, in inceſtu uſque ad VI. gradum permaneat: neque aliquis uxorem propriam dimittat, nec alteram feminam habeat. Quod qui fecit, ſive in antea fecerit, niſi reſipuerit, & pro poſſe emendaverit, & ad plenam ſatisfactionem ſanctæ matris eccleſiæ coram ſupradictis canonicis infra menſium trium ſpatium venerit, a liminibus ſanctæ eccleſiæ, & omnium Chriſtianorum cœtu excommunicatus permaneat.

Et ut noveritis omnes, quale peccatum ſit, jungi excommunicatis: nullus Chriſtianus debet manducare cum eis, vel bibere, neque oſculum eis porrigere, neque cum eis loqui, niſi de ſatisfactione: neque ſi excommunicati defuncti fuerint, debentur ad eccleſias ſepeliri: neque aliquis clericus vel fidelis debet pro eis orare.

Si vero pro nihilo duxerint excommunicationem: tranſactis tribus menſibus, anathematis vinculo, id eſt, ut perditi ſicut Judas proditor, damnentur. Et ſi, quod Deus avertat, in hac perfidia obierint: corpora illorum cum pſalmis & hymnis, vel ſpiritalibus canticis, non ducantur ad ſepulturam, nec inter fideles mortuos eorum nomina ad ſacrum altare recitentur. Et quia peccatum perpetraverunt ad mortem: niſi pœnituerint, ſine fine damnentur in æternam damnationem.

Omnibus canonicis ſupraſcriptæ ſedis interdicimus coram Deo & ſanctis ejus, ut nullus eorum de his aliquid ſolvere audeat ſine conſenſu præfati archipreſbyteri vel archidiaconorum, ſive ſacriſcrinii, & caputſcholatis, vel cæterorum fratrum canonicorum.

Miniſteria autem Divina ſine intermiſſione fiant pro excommunicatis per ſpatium trium menſium: ut *det illis Deus pœnitentiam, & reſipiſcant a laqueis diaboli, a quibus capti tenentur ad ipſius voluntatem.* 2. Timot. 2.

Quod qui noluerit perficere, noverit ſe mulctandum, niſi reſipuerit, ſupraſcripta excommunicatione. Omnibus autem ſupradicta obſervantibus pax & miſericordia concedatur a Domino Jeſu Chriſto hic & in perpetuum. Amen.

OBSERVATIO G. COSSARTII.

AD annum MXLVII. rejecit hanc ſynodum eruditiſſimus illius editor, cum exiſtimaret poſteriorem eſſe concilio Helenenſi celebrato a Guifredo Narbonenſi archiep. quod ipſe anno MXLV. affigit. Ego vero & concilium illud anno circiter MXV. tribuendum eſſe, ſupra demonſtraſſe mihi videor, & ad illud cur reſpexiſſe ſynodos noſtra dicant, cauſam nullam video; & anno MXLVII. celebratam non eſſe, hoc maxime perſuadet, quod ejus præſes Oliva Auſonenſis anno MXLV. Garibayo teſte, obiert.

ANNO CHRISTI 1037.

CONCILIUM ROMANUM,

In quo Andreas Peruſinus epiſcopus cedit jure omni in monaſterium S. Petri anno Domini M. XXXVII.

Ex Tomo IX. Italiæ ſacræ.

NOTUM ſit omnibus præſentibus ac futuris, qualiter Andreas epiſcopus ſanctæ Peruſinæ eccleſiæ, refutavit domno Benedicto IX. papæ conſecratori ſuo monaſterium videlicet ſancti Petri, quod ſitum foris murum ſupradictæ civitatis, & aliud monaſterium, ſcilicet ſancti Salvatoris, & monaſterium ſanctæ Mariæ in valle de Ponte, nimirum cum omnibus proprietatibus, atque pertinentiis eorum; adſtantes ibidem Dominicus epiſcopus Lavicanenſis, Robertus epiſcopus Signenſis, Ugo epiſcopus Aſſinenſis, Ugo abbas Farfenſis, Bartholomæus abbas Græcus, Joannes abbas ſancti Montani, Ugo diaconus ſanctæ Romanæ eccleſiæ, Creſcentius diaconus ejuſdem eccleſiæ, Leo ſubdiaconus, Benedictus preſbyter cardinalis, Sergius ſcriniarius: quinetiam cuncta, quæ ſuperius prælibata ſunt, proprio ore per ſacramenta ſanctorum evangeliorum conſervare profeſſus eſt: adjudicante illi ſacramentum Gregorio germano prædicti papæ. Poſtea vero denominatus epiſcopus, ſe jactando, atque injuriam faciendo in quodam archipreſbytero ſancti Conſtantii, ſupradicti monaſterii ſancti Petri, oſtendit ſe cauſare monaſterium, atque ad ſuum jus intromittere. Tunc venerabilis abbas Bonizo venit ad ſynodale concilium, indicavit hoc jam prælibato papæ. Ipſe vero Benedictus ſummus apoſtolicus, ſciſcitavit eundem Andream epiſcopum, ſi aliquo modo cauſaret ſupradictum monaſterium. Ipſe enim nulla ratione eum cauſare profeſſus eſt, atque iterum refutavit coram domno Benedicto papa, necnon & eorum cunctis epiſcopis, atque abbatibus, quorum nomina inferius adnotare curavimus.

Petrus

1 Legebatur, ſi q e: cujus emendatio & ſperta, & neceſſaria.
2 Nempe ab Oliva & Berengario, in ſynodis prius celebratis.
3 Corr. non ſolum.
4 For. conſtituerant, hoc eſt, Berengarius & Oliva prius in ſynodis ſuis ediderant ſtatuta quæ ſequuntur, quæque nunc Oliva ſervari mandat.
5 Corr. aut clericum
6 For. cum familia.
7 Male legebatur, aliquid.

ANNO CHRISTI 1037.

Petrus epiſcopus S. Rufinæ, patronus ejuſdem monaſterii.

Tendaldus Albanenſis epiſcopus.

Petrus Oſtienſis epiſcopus.

Joannes epiſcopus Prænestenſis.

Leo epiſcopus Belletrenſis.

Munaldus Ariminenſis, Petrus Caſtellenſis, Teudaldus epiſcopus Ugubinenſis, Adam Froſumbrinenſis, Tedericus Orbinenſis, Arduinus Monſeltrenſis, Oneſtus Forumpopulonenſis, Adalbertus Senenſis, Ugo Farenſis, Ugo Aſiſenatenſis, Azo Centumcellenſis, Albertus Caſtranenſis, Joannes Lucanenſis, Atto Florentinus, Jacobus Feſulanus, Heinricus Populonienſis, Joannes Suanenſis, Leo Orbitenſis, Gotifredus Volaterrenſis, Wido Piſtorienſis, Wido Cluſinenſis, Creſcentius Roſellenſis, Joannes Terracinenſis, Stephanus Secenſis, Joannes Pipernenſis, Girardus Berolenſis, Landovinus Ortenſis, Creſcentius Fallarenſis.

Joannes cardinalis Benev. archidiaconus, cum aliis equidem ſanctæ Romanæ eccleſiæ diaconibus.

Gregorius abbas ſancti Sabæ; Titus abbas ſancti Pauli, Franciſcus abbas ſancti Laurentii, Benedictus abbas ſancti Petri a vinculis, Creſcentius ſancti Silveſtri, Martinus abbas de Farneto.

Et aliorum diverſorum ordinum nomina quæ perlonga ſunt ad narrandum, &c.

Hoc factum eſt in præſentia ſupradicti Benedicti papæ, temporibus domini Chounradi imperatoris, IV. nonas Novembris per Indictionem quintam.

ANNO CHRISTI 1046.

CONCILIUM ROMANUM,
anno M. XLVI. a Clemente papa II. celebratum,

In quo ſtatutum, ut Ravennati epiſcopo ſecundus a pontifice Romano locus in conciliis abſente imperatore tribueretur.

Teſtes hujus concilii ſuperſunt Clementis litteræ ſynodicæ apud Ferdinandum Ughellum, Italiæ ſacræ tomo II. in hunc modum:

Clemens epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, omnibus ſanctæ eccleſiæ filiis, perpetuam in Chriſto ſalutem.

QUOD propulſis ab apoſtolica ſede his qui in ovile ſacratiſſimum apoſtolorum principi Petro a Chriſto Domino commendatum non ingreſſi fuere per oſtium, ſed aliunde ſurrepſere, utpote fures & latrones, proſpicientes ſuis commodis potius, quam gregis humilitati, non eſt noſtris meritis adſcribendum, ſed Divinæ benignitati, qui elegit ea quæ non ſunt, tanquam ſint, ut ea quæ ſunt, evacuentur. De multis autem quæ in ipſo noſtri pontificatus primordio acta ſunt in ſynodo, quam & pro communi utilitate maturavimus, & circa nonas Januarias celebrantes unum propitiante Domino nobis conceſſum eſt illic determinare, quod multoties ventilatum a retro pontificibus prædeceſſoribus noſtris, aut vix aut nullo fine ſopitum eſt, illud videlicet in ſynodo ſedendi jurgium quod emerſerat inter Ravennatem, & Mediolanenſem archiepiſcopos, unde & in ipſa noſtra ſynodo Aquileienſis patriarcha muſſitabat. Quiſquis enim ſibi juxta nos dextri lateris locum vendicabat, & cui jure deberetur, nobis incertum erat. Contigit

A autem prima die ſynodi non intereſſe Mediolanenſem archiepiſcopum a primordio, ſed jam die inclinato, cum patriarcha a dexteris noſtris ſederet, interpoſita tamen ſella cariſſimi filii noſtri Imp. Henrici, qui jamjam advenire putabatur, quia eo loci erat electus quoque Ravenn. eccleſiæ a ſiniſtris ut ſederet; quo Mediolanenſi archiepiſcopo in medium veniente, dexterum quia locum petierat, hinc acclamatum eſt ab electo Ravenn. ſibi deberi illum; ſimili modo a patriarcha Aquileienſi: & ita unius rei altercatio inter ſeſe orta eſt. Placuit autem univerſæ ſynodo trium partium diſſenſionem coram differri. Statimque prolatus quidam catalogus nominum B eorum archiepiſcoporum, qui interfuerant ſynodo Symmachi papæ, ubi præſcriptus erat Mediolanenſis archiepiſcopus, quo contra oſtenſum eſt privilegium Ravennatis eccleſiæ, continens qualiter illa inſcriptio nominum non aliquo jure, non aliqua plenitudine, ſed potius gratia humilitatis evenerit; quod ſcilicet archiepiſcopus Ravenn. permiſerit præſcribi ſibi illo tantummodo caſu archiepiſcopum Mediolanenſem: &, ne propterea quivis error impoſterum gigneretur, placuiſſe papæ Joanni ſucceſſori illius Symmachi ipſum privilegium fieri, hoc autem propterea ut quis videretur eſſe major, quamvis non dextra C papæ Romani ſemper jure deberetur archiepiſcopo Ravennati: addendum tamen ei eſſe, ſoli imperatori, ſi præſens adeſſet, & ſic ad ſiniſtram eum tranſmigrare debere. Quibus duorum altercatorum oſtenſis, cæteri quoque altercatoris, id eſt patriarchæ, oſtenſum eſt privilegium a Joanne XIX. papa actum ſimiliter de ſeſſione ad dexteram partem. His auditis, univerſa ſynodus interrogata eſt. Primo autem *omnium Romani epiſcopi, clerusque Romanus, quibus autoritas eſt major, & ipſa res nota erat: deinde * retribuimus. Cumque ex ordine Joannes epiſcopus Portuenſis, & Petrus diaconus noſtræ apoſtolicæ ſedis cancellarius, privilegium Ravennatis eccleſiæ vice ſua univerſæ partes laudarent: Poppo quo-D que Brixienſis epiſcopus hoc idem fecit, ejuſque vocem tota ſynodus eſt conſecuta: quo igitur in unum placitum vox omnium conveniens, noſter quoque aſſenſus pari ratione accommodatus eſt. Ut vero quod actum eſt, omnibus innoteſcat, placuit noſtris apoſtolicis litteris annotari, & tam præſentibus quam futuris intimari, ut tanto firmius valeat, quanto conſtat de noſtro ore audiri. Verum ne poſthac iterum vel archiepiſcopo Mediolanenſi, vel patriarchæ Aquileienſi, de ſeſſione dextri lateris noſtri liceat excitare quamlibet controverſiam: interdicimus noſtra apoſtolica autoritate hoc eis de cætero licere. Quod ſi forte fuerit præſumptum, pro temeratione interdicti noſtri, non modo bannum ſancti Petri E noſtræ ſedi perſolvat, verum noſtræ quoque excommunicationis, & anathematis laqueos incurrat. Sedem etiam Ravenn. archiepiſcopi jubemus ſemper eſſe a dextris noſtris noſtrorumque ſucceſſorum, ſecundum antiquæ conſtitutionis autoritatem, niſi forte imperator affuerit: & tunc etiam ipſum ſiniſtrum locum tenere per hanc noſtræ autoritatis firmitatem huic noſtræ narrationi ſubjectam. Scripta per manum Joannis ſcrinarii, & notarii ſacri noſtri palatii.

ANNO CHRISTI 1049.

"** CONCILIUM ROMANUM,

In quo privilegium monaſterio S. Gratæ Bergomenſis diœceſis conceſſum eſt.

* pag. 637.

EXTAT tomo IV." *Italiæ ſacræ privilegium monaſterio S. Gratæ a Leone papa IX. conceſſum: ſed cujus anni concilio, incertum. Neque enim unum Romæ concilium Leo celebravit. Quod igitur anno* M. XLIX. *tribuerit Ughellus, mera divinatio eſt. Et privilegium ipſum totum, merum fortaſſe figmentum dici debet: cum in eo ſit mentio Conradi Imp. eidem concilio præſentis, qui tamen decem annis totis ante Leonis pontificatum obierat. Irrepſiſſe librarii errore nomen Conradi ſuſpicatur Ughellus. Quod ſi ita eſt, ſuaque privilegio fides aſſeritur: fatendum certe eſt, editum in aliquo concilio fuiſſe, cujus memoriam nobis alia nulla ſuppeditat. Quatuor enim quæ extant Romanæ ſynodi Leonis papæ IX. ſtatim poſt paſcha celebratæ ſunt: earum igitur nulli tribui poteſt privilegium,* VI. *Idus Iunii conſignatum. Quale autem id cunque eſt, hic exhibeo.*

In nomine ſanctæ & individuæ Trinitatis.

EGO Leo, ſervus ſervorum Dei, una cum reverendiſſimis archiepiſcopis, epiſcopis, abbatibus, aliiſque ſanctæ eccleſiæ catholicæ fidelibus in ſacra ſynodo reſidentibus, necnon & judicibus legiſque doctoribus, ſpirituali filio domino Conrado imperatore, intervenientibus precibus Ambroſii Pergamenſis" epiſcopi, necnon Older. Brixienſis epiſcopi, poſtulantibus inſuper prædictis imperatore & ſimiliter* prædictis reverendiſſimis epiſcopis, nos ſanctamque ſynodum deprecantibus: noſtra & totius ſacræ ſynodi largitione conceſſimus monaſterio S. Gratæ curtem & caſtrum, attinentia, & cuncta quæ Adleida mater S. Gratæ, quæ hoc monaſterium de propriis rebus ædificavit, & imperialibus conſtitutionibus ſeu præceptis omnia ad eumdem monaſterium pertinentia multo jure confirmata conſtituit, ut electiones abbatiſſæ in ſororum ordinatione permaneant, & omnia in poteſtate abbatiſſæ ſine aliqua diminutione conſiſtant, & regibus, ſive pontificibus, patriarchis, archiepiſcopis, metropolitanis, epiſcopis, abbatiſſæ, ſeu a quolibet veſtrorum, & domino clero inremerata permanere perpetualiter conſtituimus ſanctæ Pergamenſi matri eccleſiæ, ubi domnus Ambroſius epiſcopus prærordinatus eſſe videtur, noſtra ſynodali concordi largitione concedimus, ac omnia quæ ſpiritualiter agere debet, hoc eſt, circa conſecrationem abbatiſſæ vel monacharum, & de nulla ſe intromittant, neque de caſtro, & curte de Saranica, neque de aliis caſtris & villis, campis, vineis, caſis, molendinis, tam de civitate Pergamenſi, quam de foris per totum comitatum cum omnia & omnibus ad eumdem monaſterium ſanctæ Gratæ de prædicto epiſcopo attinentia cum religioſo jure concedimus. Unde ſi quis contra hanc apoſtolicam & ſynodalem autoritatem & largitionem quiſquam epiſcopus invaſor aliquid molietur, ſive contra hoc quod prædiximus, repugnaverit, cujuſcunque gradus, vel ordinis, aut officii, vel dignitatis, aut generis, ſciat ſe in iram beati Petri apoſtolorum principis, & omnium ſanctorum, & noſtram, noſtrorumque prædeceſſorum curſurum, & æter-

" hoc eſt, Bergomenſis.

A naliter anathematis vinculo damnatum, ac in excommunicatione victurum univerſalis eccleſiæ & cuncti populi Chriſtiani. Inſuper niſi a malo reſipuerit, irrevocabili exilio puniatur, vel ultimis ſuppliciis feriatur, & bona ejus publicentur. Qui vero pio intuitu cuſtos & obſervator in omnibus extiterit, benedictionis gratiam & vitam æternam cum omnibus ſanctis habere mereatur in ſæcula ſæculorum. Amen. Fiat, fiat. In his autem interfuerunt archiepiſcopi, epiſcopi, abbares, judices Romani ſeu de vicinis & longinquis civitatibus. Interfuit D. Conradus imperator, & Ambroſius, & Oldericus, epiſcopi, &c. quorum impulſu N. Prænèſtinus, Georgius Portuenſis, Deodatus Hoſtienſis, Martianus Narnienſis; Be-

B nedictus Tiburtinus, Bernardus Caſtrienſis, Joannes Petroſinus, Gregorius Otrenſis, Georgius Tiburtinus, Valentinus Manotenſis; Theodorus Milleto, Savinus abbas Planetæ, D. abbas Altinenſis; omnes archiepiſcopi, epiſcopi, abbates, & reliqui plures cardinales, ſic actis interfuere. Gregorius cardinalis ad vincula, Benedictus ſanctæ Cæciliæ, Andreas preſbyter patriarcha Lateranenſis, Julianus preſbyter Lateranenſis, Fauſtinus preſbyter ſancti Petri, Marcus preſbyter ſancti Petri apoſtoli. Hi omnes cardinales his actis interfuere. Fauſtinus caput ſenatus & conſul, & judex de palatio, Julianus de Ferna Muana Romanus, Paulus de templo palatii, & plures alii.

C Dara & corroborara VI. idus Junii in patriarchio Lateranenſi Domini ſalvatoris feliciter. Amen, amen. Subſcriptio notarii, omiſſo ſigno.

Ego Stephanus notarius interfui, & juſſu D. Leonis ſummi pontificis omnia ſupradicta ſcripſi & tradidi.

ANNO CHRISTI 1049.

"** ADDITIO AD CONCIL. TOLOSANUM anno Domini M. LVI." celebratum.

ANNO CHRISTI 1056.

" Extat ſupra p 1084.

Ex editione Baluziana.

QUERIMONIA BERENGARII vicecomitis Narbonenſis adverſus Guifre-

D *dum archiepiſcopum Narbonenſem, propoſita in concilio apud Toloſam habito ſub Raimbaldo Arelatenſi, & Pontio Aquenſi, archiepiſcopis, Victoris ſecundi papæ legatis, anno Chriſti* M. LVI.

SANCTÆ huic conglomerationi vicariorum Dei, legatis ſcilicet ſummi pontificis Romani vicem obtinentis beati Petri apoſtolorum principis, ejuſque vice fungentibus, archiepiſcopis videlicet & epiſcopis, necnon & abbatibus hanc in ſynodum ſanctam ſiſtentibus, ex catholica fi-

E de tractantibus, hæc querimonia non modica ideo præſentat, ut & legatur, & audiatur, dijudicetur, atque definiatur. Sed ut plenius dijudicetur, ad originem inchoetur.

Ego Beringarius Narbonæ urbis proconſul, querimoniam hanc vobis omnibus facio palam, quam de metropolitanum meum fratrem veſtrum habeo magnam. Archiepiſcopatus quippe Narbonæ fuit cujuſdam avunculi mei Ermengaudi archiepiſcopi, cujus in diebus idem epiſcopatus unus erat ex melioribus qui ſunt de Roma uſque Hiſpaniæ finibus, villis atque caſtellis ditatus, prædiis & alodiis locupletatus: cujus eccleſia plena erat codicibus, aureis adornata tabulis & ſcriniis & crucibus, aureis fulgebat co-

ro-

ANNO CHRISTI 1056.

toris precioſiſque lapidibus. Canonicorum ibidem multorum voces certis horis audiebantur, orationes dabantur, & omnium bonorum operum incrementis ibidem agebantur. Caſtra autem ipſius eccleſiæ, & villas, prædia, & poſſeſſiones, non a laicis fruebantur, ſed a famulantibus in ea Deo poſſidebantur. Eccleſiam vero illam olim pius rex Karolus fabricaverat, atque in honore ſanctorum Juſti & Paſtoris conſecrare fecerat, & eam inclyte caſtellis, & villis, terriſque locatat, & vineis, ſicut & a veteranorum traditur dictis, & ut leguur in regalibus ejuſdem eccleſiæ præceptis. Defuncto autem præfato divæ memoriæ archiepiſcopo, Guifredus Cerdanienſium comes Narbona adiens, cujus conſanguineam ego jam poſſidebam uxorem, exquiſivit utroſque parentes meos & me ipſum de præfato archiepiſcopatu ad opus filii ſui ſupraſcripti noſtri antiſtitis, qui non erat adhuc niſi decem annorum, & ſpopondit pro eo magnum dare donum inter comitem Rutenis, & patrem meum centum millia ſolidorum. Sed pater meus & mater mea non ei adquiebant. Ego autem amore tantæ conſanguinitatis ductus, & ſimulationis amicitate deceptus, ſegregavi me pro hac re a conſortio genitorum meorum; & niſi mihi adquieviſſent, arbitratus ſui interficere illos. Cernens enim pater meus me motum, meque contra ſe ita fore moleſtum, adquievit meæ voluntati, & petitionibus præmemorati Gaufredi, atque inter ſe & comitem Rutenis acceptis centum millia ſolidis precium pro epiſcopatu, dedimus eum prænotato filio ſuo antiſtiti noſtro; qui jurejurando, Deumque teſtando, dixit nobis ſuum dictum firmum & fidem firmam, qu a ſi ille foret antiſtes noſter, ut fuit & eſt, ullum noſtrum neque de noſtris non eſſe damnum, neque damnum ipſius epiſcopatu. Sedente autem illo in cathedra, & ætate atque honore creſcente, dum ſiſus eram ut ipſe eſſet mihi auriga & arma & clypeus contra cunctorum hoſtium telis, & memoraret conſanguinitatem meæ uxoris, & tanti locum honoris, in quo adjutus ſum ponere illum, & ut mihi erat teſtatus, juvaret mihi honorem tenere atque habere: tunc ſurgens, quaſi diabolus, ſuperbe atque tepcore exacerbavit me, & provocavit ad iracundiam & ædificavit ſuper me caſtra, venitque cum ingenti exercitu ſuper me, & fecit mihi guerram crudelem, & fuere interempti pro ea ex utraque parte fere millia homines. Tunc vero caſtra, & villas, prædia, & poſſeſſiones, quæ erant in dominium præfatæ eccleſiæ, fiſcos & poſſeſſiones canonicorum, & quæque ex comunia erant, abſtulit Deo & famulantibus ei, deditque diabolo ac militantibus illi. Et ita alia omnia ad laicalem vertit cenſuram, ut etiam omnes qui ea poſſident, quaſi per alodia habent paterna. Inter hæc autem Eriballum Urgellitenſem præſulem contigit mori. Et præfatus archiepiſcopus adquiſivit illud epiſcopatum ad opus fratris a ſui Guilelmi, & ſpopondit dare pro eo centum millia ſolidos. Quod mihi ſatis libuerat, ſi meum damnum non eſſet. Firmato autem tanto munere pro ipſo epiſcopatu, archiepiſcopus præmemoratus, hoſtis Dei & hominis, ad ſedem ſuam rediens, atque eccleſiam ſuam adiens, theſauros quoſque, qui a conditione in eam congregati erant, ſubtraxit. Tabulas vero & poſtabulas & cruces & ſcrinia reliquiarum aurea & argentea excoriavit. Patenas inſuper calicum aureas vel argenteas, ubi ſancta ſacrificia ſumebantur, in manibus aurificum Judæorum miſit ad deſtruendum, & Hiſpaniam venundari pro ipſo epiſcopatu. Codices autem, qui ibi erant variis generibus, non meliores reliquit. Sed ita male ſuam eccleſiam diſſipavit, ut etiam & clerici deſunt, & qui inibi ſunt, inopes & mendici: & nullus pulcher in ea apparet. Non chlamydes, neque capas polemitas, non cyclades, non dalmaticas, non curebalii, non lignum Dominicum. Omnia hæc, quæ a conditione ibi plura congregata erant, ſed diſſipavit ea, deditque pro epiſcopatu fratris ſui. Inſuper, quod pejus eſt & inhoneſtum, commendavit ſe manibus ad comitiſſam Urgelli. Pro qua re non ſolum mihi, ſed etiam cunctis noſtræ patriæ nobiles in magnum fuit odium. Quo peracto, aggregavit concilium non modicum juxta præfata urbe Narbona multorum ſui dioceſi epiſcoporum, inter quos fuit hic Raimbaldus Arelatenſis archiepiſcopus; & in eorum atque noſtrorum omnium præſentiam reliquit cunctas armas militaritas, & omnem ſæculi militiam, atque excommunicando miſit ſub anathema tam ſemetipſum quam omnes ſui dioceſi epiſcopos, qui ab illa die deinceps armis erant ſumpturi. Qui non multo poſt acceptis armis ut miles, non corrigia ſuccinctus lumbis, ſed ferro, & debellavit mecum. Et quot mortui, quot vulnerati, quot detruncati, quantæque aduſtæ eccleſiæ, & exarſæ reliquiæ, ſi per ſingula enarrare voluero, fortaſſe & vobis foret faſtidium, & facilius dies quam copia deſerit. Deinde venerunt epiſcopi in meam terram, & mecum una cum eodem archiepiſcopo firmaverunt treguam Dei inviolabilem tenere in omnem meam terram, atque ex eadem corruptores teterrimam juſtitiam facere. Unde idem archiepiſcopus & ego hanc fecimus convenientiam, ut de concta quæ emendata fuiſſent per ipſius treguæ fractionem, una medietas fuiſſet præfatæ eccleſiæ, alia mea pro exercenda juſtitia. Ego autem conſenſi ipſam meam medietatem condirectioni ipſius eccleſiæ. Sed ille non in ejus condirectionem, ſed in deſtructionem miſit; quia & ab eccleſia eam abſtulit, & militibus per ſolidatas tribuit, potius, quam decem millia ſolidos. Qua data Deo & fortiter firmata, qui primi eam fregerunt in noſtra patria, ſui milites ex ſuo exientes caſtello, occiderunt unum militem meum in treguam Dei, & retinuit homicidas illos, & nullam quivi ab eo impetrare juſtitiam. Deinde Petrus Raimundi Biterrenſium comes in treguam Dei violavit eccleſiam ſanctæ Mariæ, cœnobium loci electi, ubi miſticum habetur lignum Dominicum, & extraxit abinde duos milites inclinatos atque innuxios, & unum ex eis, qui erat conſanguineus meus, pependit in ligno, & occiſit morte crudeli quaſi cleptem. Unde idem archiepiſcopus talis ſuffragator extitit, ut etiam ſacrilegos & homicidas illos in ſua ſe mittentes poteſtate patrocinavit, ſuffragatorque eorum extitit; & in eo ullam non valui invenire juſtitiam. Præterea ſacramenta quæ mihi ſuper ſancta altaria manibus juratus eſt multa, unquam non mihi tenuit, ſed omnia fregit. Ad ultimum vero bonum opus operatus eſt, ſatis Deo & univerſæ plebi Narbonenſis placibile. Unde mala hæc omnia obliviſceramus, ſi nobis in bonum veniſſet. Corpora namque ſanctorum Juſti & Paſtoris, quæ præmemoratus rex Karolus ab Hiſpania deferens, atque in via carens, in

ANNO CHRISTI 1056.

in præfata in eorum honore ædificata eccleſia collocare optaverat, quæ nobis noſtriſque patribus multum erant optata, ab idem archiepiſcopo explorata & capta, ad ſuam uſque cum honore alportavit eccleſiam, atque honorifice collocavit. Unde non ſolum a me, ſed etiam a ſuis civibus laudatus atque dilectus erat. Qui non multo poſt, litigante eo cum ſuo archidiacono, voluit trahere prædictorum corpora ſanctorum ab eccleſia eorum. Et ego rogavi eum ne hoc feciſſet, & volui ei dare obſides per decem millia ſolidos, ut ſi ullus homo vel fœmina ullam vim ei faceret de ipſorum corpora ſanctorum, aut de ullo munere eis oblato vel præſentato, ego de illo vel illis hoc facienribus adjutor eſſem prædicto pontifici per fidem non finctam. Idem vero archilevita voluit ei ſatisfacere in judicio epiſcopi Arelato. Qui renuit; ſed ſubſtracta ab eadem ſede tantorum corpora ſanctorum duxit & inhoneſte collocavit in quandam villanam eccleſiam. Ibi ſuam cathedram fabricavit, ibi ordinem ſuum fecit, ibi ſuas ſynodos tenuit, ibi codices & cruces & lignum Dominicum aſportavit, ibi clericos primæ ſedis, quos meliores invenit, conſtituit; & ita eligens membrum, caput reliquit quaſi tugurium. Inſuper cuncti noſtræ patriæ nobiles, & plebs cuncta, qui ſoliti ſunt occurrere ad civitatem & ad ſedem ſuam, & pœnitentes ſua munera ad ſuam ſedem dare atque præſentare ſolentibus, multoſque adjutorios ad operam ſuæ eccleſiæ facientibus, abſtulit, & munera illa ſuis militibus per ſolidatas tribuit, & ſuam eccleſiam deſertam & ſine capite dereliquit. Interim vero idem archiepiſcopus habuit mecum placitum, & conſtrinxi me ei ad ſuum libitum ſatisfacere, & dixit mihi ſuum dictum & fidem, quam meliorem ei requirere potui, ut & ad ſedem ſuam rediret, & corpora ſancta in ea reſtitueret. Qui mentitus eſt mihi, ſed ut mihi fuit teſtatus, facere noluit, & eſt mihi mentitus ſuum dictum & ſuam fidem. Deinde conjux mea videns eum, rogavit reſtituere corpora ſancta, & idem ipſe ad eccleſiam ſuam redire, directumque noſtrum ſupra modum accipere, neque audire voluit: ſed teſtatus eſt ei altitonantem ducere ipſa ſancta corpora in aliena patria, & uſque in æternum nobis non eſſe recuperanda. Quæ audiens, metuens ne ſubito, ſicut juratus eſt, hoc faceret me abſente & ignorante, fuit ad præfatam villæ eccleſiam, non adhuc conſecraram, & traxit exinde corpora ſancta, reſtituitque & condidit honorifice in ſedem ſuam. Deinde conjux mea proſtrata coram eo, ſuum poſtulavit accipere directum: qui renuit. Ego autem confeſtim ut hoc novi, vidi præfatum archiepiſcopum; voluique ei affirmare directum & de me & de conjuge mea & de omnes meos in judicio ſui dioceſi epiſcoporum & epiſcopi Arelato per decem millia ſolidos: qui renuit. Deinde in judicio legati apoſtolici & hujus ſanctæ ſynodi: & hunc ſprevit. Ad ultimum vero exclamavi ſanctum Petrum & judicium domni apoſtolici, ut irem coram eo, & in ejus manu ei affirmarem directum. Hunc multo parvi pendit; ſed excommunicavit inclementer atque injuſte me & meam uxorem, meoſque infantes, & omnem noſtram terram, tam crudeliter, ita ut nullus ibi b baptizetur, nec communicetur, nec ſepeliatur. Nos autem, niſi timor Dei eſſet, parvi penderemus ſuam excommunicationem, quem tot malis novimus ſceleratum, & a papa Victore cum cxx. epiſcopis c anathematiza-

ANNO CHRISTI 1056.

A tum, & ſimoniacum, qui omnes ordines ſuos vendidit, qui omnes epiſcopos, taceam de alienos, ſed omnes quos in mea terra ordinavit, uſque ad noviſſimum quadrantem redimere fecit. Quod ſi non creditis: Luteveníem requirite epiſcopum, & Helenenſem; & hi hoc vobis teſtificentur, qui ab eo ſunt ordinati. Neque eccleſias meæ terræ conſecrare voluit, donec datum earum tenuit. Nuper autem duos meos milites venientes ex vigiliam ſanctæ Salvatoris Anianæ, die Epiphaniæ, eo jubente atque ſuffragante, ſunt capti & tenti; & eos qui illos ceperunt, patrocinat, & dat eis ſolidatas. Ideo ego Beringarius præfatus hanc vobis & Domino Deo facio querimoniam, & poſtulo juſtitiam: quam niſi B impetravero, ſuæ excommunicationi parvi pendero, & in meam terram treguam nullam tenebo, neque judicium apoſtolici amplius adclamabo.

Quod ego Beringarius ita ſuperius queror ad legatos ſummi pontificis ſuperius, & ad cunctos epiſcopos & abbates, quoniam ad ſynodum Arelati conabam oſtendere. Sed quoniam nihil profuit, ad domnum apoſtolicum ideo libens mittere curavi. Quem rogo per Deum & ſanctum Petrum, ut ab hac excommunicatione me abſolvat, meoque præſuli de me ſatisfaciat: quoniam uſque Romam ego lubentius ſatisfacere ire non ambigo; ille, niſi ligatus, umquam ſponte non C ibit.

EX NOTIS STEPHANI BALUZII AD HOC CONCILIUM.

De tempore quo querimonia iſthæc propoſita eſt, video non unam eſſe omnium ſententiam. Nam aliqui putant actum id eſſe anno MLXVI. & quidem in concilio apud Narbonem habito; decepti, opinor, auctoritate quorundam actorum illius anni, quorum mentio extat apud Catellum in pag. 582. & 781. earundem memoriarum, quæ vero docent graves tum controverſias fuiſſe inter archiepiſcopum & vicecomitem. Sed ego ut aliter ſentiam faciunt multa. Nam iſta querimonia prolata fuit coram legatis ſummi pontificis, præſente Raimbaldo Arelatenſi archiepiſcopo; & quidem vivente papa Victore, ut ego quidem arbitror. Scimus autem legatos ejuſdem Victoris, Raimbaldum Arelatenſem, & Pontium Aquenſem, archiepiſcopos, ſy- D nodum in Toloſana urbe celebraviſſe anno MLVI. cui interfuit Guifredus Narbonenſis archiepiſcopus. Deinde, hæc querimonia habita eſt in ſynodo cui Lodovenſis & Helenenſis antiſtites affuerunt. At Roſtagnum Lodovenſem epiſcopum, & Arnaldum Helenenſem, interfuiſſe concilio Toloſano anni MLVI. conſtat ex actis concilii. Denique, ſi poſt mortem Victoris iſta acta ſunt, cur Berengarius ſolum Victoris anathema commemorat adverſus Guifredum, quem ex Gregorij VII. teſtimonio conſtat a multis Romanis pontificibus excommunicatum fuiſſe? Hauddubie valuiſſet iſtud ad augendam invidiam, præſidiaque magna in cauſam Berengarii inducere poterat. Sed videlicet Guiffredus a nullo hactenus Romano pontifice excommunicatus fuerat, quam a Victore.

a FRATRIS SUI GUILIELMI] Contigit iſtud circa annum Chriſti milleſimum quadrageſimum primum. E Nam Heribaldus epiſcopus Urgellenſis vivebat adhuc anno MXL. XV. Kal. Octobris, ut patet ex chartulario eccleſiæ Urgellenſis. Guilielmus autem epiſcopus Urgellenſis, Heribaldi ſucceſſor, interfuit concilio Narbonenſi anno MXLIII. XVI. Kal. Aprilis. Fortaſſis ergo id actum anno MXLII. vel initio anni MXLIII. cum ſtatim dicat Berengarius, Guifredum archiepiſcopum congregaſſe concilium non modicum apud Narbonem haud multo poſt quam Guilielmum locaverat in cathedra Urgellenſi, & huic concilio interfuiſſe Raimbaldum Arelatenſem archiepiſcopum. Raimbaldum porro interfuiſſe concilio Narbonenſi, de quo mox dicebamus, docent acta illius concilii quæ extant in archivo monaſterii Cuxanenſis. Niſi ſi iſtud concilium interpretemur illud quod in eadem urbe Narbonenſi habitum eſt a Guifredo Kalendis Auguſti ejuſdem anni, cui etiam interfuit Raimbaldus, ut fidem faciunt veteres ſchedæ hactenus ineditæ.

Nul-

Anno Christi 1056.

b Nullus ibi baptizetur] Durum iſtud ac valde inhumanum, & piorsus contrarium regulis eccleſiaſticis, quæ tempore interdicti ſervant locum humanitati, concedentes baptiſma parvulorum, pœnitentias morientium, viaticum in exitu mortis, ſepulturam clericorum, pauperum, peregrinorum, & infantium a bimatu & infra, benedictiones nuptiales, purificationes mulierum prout in variis regionibus regulæ variant. In univerſum tamen affirmare licet, tempore interdicti permiſſum fuiſſe baptiſma parvulorum, itemque pœnitentiam morientium. Vide cap. *Inquiſitioni tuæ*. De ſentent. excommun. A

c Anathematizatum] Nimirum in concilio Florentino, quod a papa Victore II. habitum fuerat anno ſuperiore. Cui concilio interfuiſſe cxx epiſcopos docet hic locus. Ad eam porro Guifredi Narbonenſis excommunicationem reſpexiſſe videtur Gregorius VII. dum hæc in concilio Romano ſanciebat anno MLXXVIII. *Renovamus etiam excommunicationem a prædeceſſoribus noſtris factam ſuper Guifredum archiepiſcopum Narbonenſem, & abſque ulla recuperationis ſpe ab epiſcopali officio eum ſubmovemus.* B

Anno Christi 1058.

DUO CONVENTUS EPISCOPORUM in provincia Narbonenſi, anno Domini M. LVIII.

I. Conventus Helenenſis.

I. ANNO XXVIII. regni Henrici regis, convenerunt Guifredus archiepiſcopus Narbonenſis, Guifredus epiſcopus Carcaſſionenſis, & Berengarius Helenenſis, ad dedicationem Helenenſis eccleſiæ. Quo in conventu recitata videtur epiſtola canonicorum Helenenſium de reſtauratione illius eccleſiæ, & de querela adverſus C vicecomitem Caſtrinovi. *Ex ſchedis Petri de Marca Pariſ. archiep.*

II. Conventus Barcinon.

II. Eodem anno ad Barcinonenſis eccleſiæ dedicationem convenerunt, Guifredus Narbonenſis, & Raimbaldus Arelatenſis, archiepiſcopi; epiſcopi vero, Guillelmus Urgellenſis, Guillelmus Auſonenſis, Berengarius Gerundenſis, Arnallus Helenenſis, Paternus Torroſenſis, & Guilabertus Barcinonenſis. In eo conventu multa ſtatuta ſunt, quæ ad res eccleſiaſticas pertinent.

Lectum quoque in hoc conventu decretum Hali ducis Deniæ & inſularum Balearium: quo ad exemplum patris ſui Mugehid inſulas Baleares, & epiſcopatum Deniæ, poſuit ſub jure & D diœceſi epiſcopi Barcinonenſis. Cui decreto ſubſcripſerunt, Raimbaldus epiſcopus Arelatenſis, Guifredus archiepiſcopus Narbonenſis, Arnaldus epiſcopus Magalonenſis, & Guillelmus Urgellenſis. *Ex ſchedis iiſdem.*

Anno Christi 1059.

AD CONCILIUM ROMANUM anni Domini M. LIX.

EX *Vaticano codice* 1984. *depromptas habuimus hujus concilii ſubſcriptiones, beneficio R. P. Petri Poſſini S. I. cujus officioſiſſimis curis plurimum hæc editio debet. Earum exemplum hoc habe.*

Nicolaus epiſcopus ſanctæ catholicæ & apoſtolicæ Romanæ eccleſiæ, huic decreto a nobis ſic E ſuperius legitime promulgato ſubſcripſi.

Bonifacius Dei gratia Albanenſis epiſcopus.

Ubertus epiſcopus ſanctæ Sylvæcandidæ eccleſiæ.

Petrus Oſtienſis epiſcopus.

Petrus Lavicanus epiſcopus.

Hujuſmodi Romani epiſcopi ſubſcripſerunt una cum Joanne Portuenſi epiſcopo.

Joannes card. tit. ſancti Marci.

Leo card. tit. ſancti Damaſi.

.... card. tit. ſanctæ Mariæ trans Tiberim.

Deſiderius card. tit. ſanctæ Cæciliæ.

Hujuſmodi ſubſcripſerunt.

Mancinus diaconus.

Creſcentius diaconus.

Amarigus diaconus.

Hujuſmodi diaconi ſanctæ Romanæ eccleſiæ ſubſcripſerunt.

Hildebrandus monachus & ſubdiaconus, & cæteri Romanæ eccleſiæ ſubdiaconi ſubſcripſerunt.

V. archiepiſcopus Bomegradenſis patriarcha.

Ugo Gryſopolitanus epiſcopus.

Hildeprandus Capuanus archiepiſcopus.

Uldericus Beneventanus archiepiſcopus.

Ulphanus Salernitanus archiepiſcopus.

Hujuſmodi ſubſcripſerunt.

Joannes epiſcopus Savinenſis.

Joannes epiſcopus Tiburtinenſis.

Rolandus epiſcopus Surrinenſis.

Eilardus epiſcopus & abbas ſancti Pauli.

Leo epiſcopus Gajetanus.

J. epiſcopus Firmanenſis.

Pandulfus epiſcopus Marſienſis.

Atto epiſcopus Reatenſis.

Dominicus epiſcopus Vabenſis.

Palumbus epiſcopus Suranenſis.

P. epiſcopus Caſtellanenſis.

Joannes epiſcopus Pavenſis.

Lodoicus epiſcopus Amiterninus.

Hermanus epiſcopus Caſtellanus.

Henricus epiſcopus Spoletinus.

Maginandus epiſcopus Arbinenſis.

Gottifredus epiſcopus Avellanenſis.

Uldericus epiſcopus Firmenſis.

Berardus epiſcopus Eſculanus.

Hugo epiſcopus Camerinenſis.

Hugo epiſcopus Numantinus.

Tranſmundus epiſcopus Feſulanus.

J. epiſcopus Suanæ.

Noſtredus epiſcopus Senenſis.

Vido ep..............

P. epiſcopus Vulturnenſis.

Benedictus epiſcopus Sueſanus.

Azo epiſcopus Fulinenſis.

P. epiſcopus Apicrenſis.

Girardus epiſcopus Roſelanus.

Anſelmus epiſcopus Lunenſis.

P. epiſcopus Penſatienſis.

Adulſinus N. epiſcopus.......

Rodulfus epiſcopus Eugubinus.

Viſodonus epiſcopus Senagalienſis.

Martinus epiſcopus Fundenſis.

Martinus epiſcopus Tudertinus.

Arduinus epiſcopus Tianenſis.

B. epiſcopus Sipontinienſis.

Hugo epiſcopus Gallienſis.

Girardus epiſcopus Reatinus.

Iſidorus epiſcopus Balneoregienſis.

Regino epiſcopus Populonienſis.

Heraſmus epiſcopus Signenſis, archiepiſcopus Aliphanæ.

Cumbertus epiſcopus Mautinenſis.

Atto epiſcopus Novarenſis.

Henricus epiſcopus Iporigenſis.

VV. epiſcopus Populoniæ.

Ubertus epiſcopus Januenſis.

Duatus epiſcopus Corbinenſis.

J. epiſcopus Trebenſis.

J. epiſcopus Alathenenſis.

Placidus epiſcopus Herolanenſis.

Hujuſmodi omnes ſubſcripſerunt.

Poſt ſubſcriptiones eodem in codice ſcriptum eſt hæc

Anno Christi 876.

hoc decretum, quod an hujus ſit, an alterius concilii, incertum eſt.

Si quis laicus juramentum violando prophanat quod debet regi vel domino ſuo; ejuſque regnum doloſe atque perverſe tractaverit, in chriſtum Domini manum miſerit: prius ſæculum relinquat, arma deponat, & in monaſterium eat, & ſerviat ibi cunctis diebus vitæ ſuæ. Si quis epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut clericus, conſilium dederit, & hoc etiam perpetraverit: ab officio deponatur, & ad exitum vitæ euchariſtiam corporis & ſanguinis Domini percipiat.

Finem *hic faciebamus hujus voluminis. Sed cum admonuiſſet typographus, vacuas aliquot paginas ſupereſſe: iis implendis, hæc quæ ſequuntur, ſubmiſimus.*

Anno Christi 876.

" *Extat ſupra pag.* 280

*** ADDIT. AD CONC. PONTIGONENSE" anni DCCCLXXVI.

Affertur a Severtio in hiſtoria archiepiſcopatus Lugdunenſis inſtrumentum confirmationis Carilocenſis monaſterii in Pontigonenſi concilio factæ: quod ita ſe habet:

Sanctiſſimis atque reverentiſſimis totius religionis fratribus tam præſentibus, quam & futuris, ubique veritati ſub nutu Domini famulantibus: ſacroſanctum concilium epiſcoporum Gallicanorum optabilem ſummæ ac individuæ Trinitatis gratiam.

DUM in nomine Domini Jeſu Chriſti, omnium rerum domini, ejus Incarnationis DCCCLXXVI. anno, imperij quoque domini Caroli ſereniſſimi atque piiſſimi imperatoris Auguſti primo, menſe Junio, Indictione IX. ab univerſis Galliarum partibus in Pontigonum celebre palatium prædicti principis, ſolicitatiſſima commonitione, ob ſtudium Divinorum obſequiorum conveniſſemus: nonnulli quibuſdam ſuarum opportunitatum votis nos adquieſcere & providere petentes, optarunt ut unanimiter eis etiam in futuro, ſicut mos a ſanctis patribus cum fide ſanctæ pietatis emanavit, conſuleremus. Inter quæ R. confrater & coepiſcopus Robertus, Valentinenſis eccleſiæ venerabilis epiſcopus, noſtram humilitatem expetiit, ut cujuſdam voti ſui modum, intentionem, & executionem perpendentes, qualiter impoſterum caſſari quibuſlibet oppoſitionum machinationibus, aut fraudibus nequiret omnimodis, prudenti deliberatione proſpiceremus. Siquidem ſanctus frater noſter & coepiſcopus, una cum fratre ſuo germano Eduardo, quem cæleſtis diſpoſitio noſtro jam vocavit e ſæculo, ſucceſus Divino amore, cœnobium quoddam per manus venerabilis abbatis Gauſmari, ſuorumque monachorum, fundare atque conſtruere, in poſſeſſione propria, in pago Matiſcenſi, ſuper fluvium qui dicitur Scorvinus, non longe a flumine Ligeri elegit, & ejuſdem ſuæ proprietatis dominum noſtrum heredem inſtituit. Quem etiam locum, quod fuerit minus gratum, Carilocum vocari voluit. Et ut promptiſſimam ſuam voluntatem, tam ſuperſtes, quamque jam nunc viam univerſæ carnis ingreſſus, evidenter oſtenderent, publico teſtamento cunctam hujus rei ſeriem allegarunt. Prædictus itaque præſul fratris ſui ſuperſtes, tanti noſtri conventus unanimem fraternitatem exoravit, ut ejus voti retributioniſque participes in Chriſto Jeſu Domino noſtro, privilegium ſacerdotali roborandum autoritate, præcepto nihilominus imperialis munificentiæ confirmandum, ei, fratribuſque inibi Domino famulaturis concederemus, & more ſolito noſtrum aſſenſum propriis ſubſcriptionibus panderemus, & ſecundum quod fieri firmitatis gratia ſolet, obteſtationis vinculo omnem temeritatem malignantium obviaremus, ne forte cœpta minui vel perturbari quolibet poſſint inſtinctu. Igitur debita caritate fraternam in Chriſto Domino noſtro benevolentiam ſuſcipimus, & hoc privilegium ſic moderare, ut idem* frater noſter juxta petitionem ſuam, dum advixerit, præfati Cariloci diſpoſitionem per abbatem & monachos, omnem exhibendo tuitionem & ſolicitudinem, veluti patrem decet, obtineat: & ut effectum monaſterii perfectius aſſequatur, prudentiſſime ſatagat. Dum autem eum Dominus omnium in meliorem vitam ſuſtulerit cæleſti ſorte, nullus ſuorum propinquorum, aut aliarum quarumcunque perſonarum, ejuſdem loci ſibi poteſtatem uſurpet, aut in aliquo dominari pertentet: ſed liceat ibi ſanctis monachis normam ſuæ religionis nullis obſtantibus exercere, & expedita dominatione libere diſponere, ut in omnibus benedicatur Deus: nec fas ſit jure proprietatis, poſſeſſiones eorum, aut hactenus traditas, aut deinceps pro remedio animarum a fidelibus conferendas, ſiniſtro quolibet ingenio præſumere: ſed habeant poteſtatem liberam monachi, Domino, ſanctiſque martyribus Stephano & Fortunato, ac ſibi conceſſis dominari, & in militia cæleſtis converſationis ſuam ex eis voluntatem exequi. Si quis vero, abſit, hujus privilegii deſtructor, aut in ejus deſtructionem fraudulentus machinator, in poſterum emerſerit, ſalutem perſequens: ſecundum poteſtatem ligandi atque ſolvendi ab ipſo D. Jeſu Chriſto nobis traditam, æterno vinculo damnationis extra beatorum requiem alligamus, cum omnibus qui ei in hoc nequiſſimo facto conſentiunt; niſi hoc & actor ejuſque ſequaces correxerint: qui, quod ad multarum ſalutem animarum proviſum eſt, impie non timent infringere. Obſecramus etiam qui hanc piæ devotionis ſcripturam legerint, vel audierint, omnes fratres noſtros, ſed & religioſos abbates, ut voluntate ſua noſtræ faveant; & ſi rogati fuerint, propriis ſubſcriptionibus noſtram ſententiam confirment.

Ego Aurelianus Lugdunenſis eccleſiæ archiepiſcopus, hoc privilegium relegens in Chriſti nomine roboravi.
Otramnus Viennenſis eccleſiæ archiepiſcopus.
Hincmarus Remenſis archiepiſcopus.
Joannes Rotomagenſis archiepiſcopus.
Iſaac ſanctæ Lingonenſis eccleſiæ epiſcopus.
Lambertus Matiſcenſis epiſcopus.
Wilebertus Catalaunorum epiſcopus.
Bermundus Ebredunenſis epiſcopus.
Anſelmus Lemovicenſis eccleſiæ epiſcopus.
Fitico Vapincenſis epiſcopus.
Gilbardus Cabilonenſis epiſcopus.
Abbo Nivernenſis epiſcopus.
Hildeboldus Sueſſionicæ eccleſiæ epiſcopus.
Bernarius Gratianopolitanus epiſcopus.
Berardus Verdunenſis epiſcopus.
Haitardus Lexovienſis eccleſiæ epiſcopus.
Hil-

Anno Christi 8,6.

A Hildebtanous Sagienſis eccleſiæ epiſcopus.
Ingelvious ſanctæ Parifiacæ eccleſiæ epiſcopus.
Otulfus Tricaſſinæ eccleſiæ epiſcopus.
Agilmarus Arverneoſis eccleſiæ epiſcopus.
Theodeticus Veſontienſis epiſcopus.
Roſtagnus Atelatenſis eccleſiæ epiſcopus.
Frotarius Dei pietate Bituricenſis archiepiſcopus.
Anſegiſus Senonum archiepiſcopus.
Giſlebertus Carnotenſis epiſcopus.
Adalgarius Eduorum epiſcopus.
Hemico Deenſis epiſcopus.
Ætherius Vivarienſis epiſcopus.
Willelmus Cadurcenſis epiſcopus.
B Hadelbertus Silvanectenſis epiſcopus.
Odo Belgivagorum epiſcopus.
Atnaldus ſanctæ Tullenſis eccleſiæ epiſcopus.
Joannes Cametacenſis eccleſiæ epiſcopus.
Hedenulfus ſanctæ Laudunenſis eccleſiæ epiſc.
Saginandus Conſtantienſis eccleſiæ epiſcopus.
Erchambertus Bajocenſis epiſcopus.
Alduinus Avinionenſis epiſcopus.
Agenulfus Gabalenſis epiſcopus.
Leuboinus eccleſiæ Lugdunenſis chorepiſcopus.
Segaldus archidiac. eccleſiæ Turon. legatus.
Grymphatus, Warno, Bego, abbates.
Guinertus Corbeienſis monaſterii abbas.
C Bernatdus Solemniacenſis monaſterii abbas:
Catnulfus Belliloci monaſterii abbas.

Data Kalendas Junias, Indictione VIII. anno XXXIII. regni Caroli glorioſiſſimi Auguſti in Francia, & imperii ejus primo.

Actum in Ponngono palatio in Dei nomine feliciter.

Mainardus ſcripſit rogatus.

Anno Christi 901.

" ** Synodus Constantinopolitana anno Christi DCCCCI.

Super quartis nuptiis Leonis Sapientis Imp.

Conorsganoæ ſynodi hec cauſa fuit Leo Imp. cognomento Sapiens, defuncta tertia conjuge Eudocia, quartam duxit Zoën Carbonopſina filiam. Cum autem quartas nuptias Baſilius Leonis parens irritas eſſe ac nullas edicto ſanxiſſet; cum tertia & ab hoc ipſo Leone prius ſeveriſſime prohibita, & canonicis aliogui pœnis obnoxia apud Græcos eſſent. Nicolaus cognomento Myſticus, CP. Patriarcha Leonis aſſentiri conſilio, quantumvis rogatus, renuit: Thomam Presbyterum, qui huic matrimonio eccleſiaſtico ritu benedixerat, depoſuit; imperatorem ipſum eccleſia aditu prohibuit. Autores ſunt Curopalates, Cedrenus, Glycas, Zonaras, & alii. Eſſe autem id a Nicolao factum in concilio, D *intelligimus ex proœmio tomi unionis, ſive novella Conſtantini Porphyrogeniti, qua habetur tomo* E *I. Juris Græco-Romani a Leunclavio editi, libro II. Verba ejus ſunt: ὁ πατριάρχης δὲ Νικόλαος, οἱ μητροπολῖται ἀποκλείουσι τὸν βασιλέα τῆς ἐκκλησίας.* Patriarcha Nicolaus, & metropolitæ, imperatorem eccleſia excludunt.

Hinc throno dejectus eſt juſſu Leonis Nicolaus, & in exilium actus; ejuſque in locum Euthymius eccleſiaſticis ſuffragiis allectus eſt. Quod a ſynodo altera factum eſſe nulla uſquam mentio, niſi in Annalibus Eutychii Alexandrini patriarchæ: cujus narrationem, quam uſquequaque veram præſtare nolim, hic tibi ex Latina Seldeni interpretatione repræſento:

A Cum Leoni, *inquit*, imperatori Romano mortua eſſet uxor, nulla relicta prole, aliam ille uxorem ducere voluit; at prohibuit ipſum Nicolaus patriarcha Conſtantinopolitanus, dicens: Non eſt tibi licitum uxorem ducere, ſiquidem anagnoſtes es, & precibus ſacerdotum conſecratus: quod ſi uxorem duxeris, non licet tibi ad altare accedere. Cui Leo: Uxorem ducere cupio, quo ſit mihi filius qui poſt me regnum hereditario poſſideat. At non permiſit ipſi patriarcha conjugium. Scripſit ergo Leo imperator ad patriarcham Romanum, Michaelem patriarcham Alexandrinum, Eliam Manſuri filium, patriarcham Hieroſolymitanum, & Simeo-
B nem Zarnaki filium, Antiochenum, rogans ut ad ipſum accederent, quo diſpicerent, liceret necne ipſi uxorem ducere. At noluit eorum quiſpiam ad ipſum accedere, niſi quod ſinguli nomine ſuo legatum mitterent. Ac legatis ſe adjungentes epiſcopi quidam Conſtantinopoli, de negotio imperatoris diſpicientes, matrimonium ipſi licitum pronunciarunt. Quare uxorem duxit natuſque eſt ipſi filius, quem Conſtantinum appellavit. Cumque Nicolaum patriarcham cathedra abdicaſſet, conſtitutus eſt ipſius loco " Anthimus patriarcha Conſtantinopolitanus. " Euthymius.

Anno Christi 901.

C *Placet hic addere Nicolai patriarchæ litteras ad Romanum pontificem de hoc argumento duas, huic illuſtrando loco ſumme utiles.*

Sanctiſſimo papæ veteris Romæ, Nicolaus patriarcha CP. de tetragamia a Romanis recepta.

Inde principium ſcribendi ſumam, beatiſſ. pater, unde nobis tot mala promanarunt. Poſt tertiæ uxoris obitum ſubiit optimi atque dilecti nobis imperatoris animum, quartum quoque connubium caperiri velle: quod nemo ante, nedum privatus, verum etiam amplioris gradus, ſub ditione Romana auſus fuerat. Quæ enim tam ef-
D fuſe petulans libido refragantibus ſanctorum canonum ſancitis non cohiberetur, niſi ſummo imperio ſuffulta, licere ſibi cenſeret, quidquid concupiſſet? Vicit ergo ad extremum amor, quartaque jam uxor expetita eſt: puer autem obtentui aſſumptus, qui pridem ab ea genitus, ſucceſſioni imperii nullo prolis adhuc ſubſidio innixi deſtinabatur. Quod quidem fieri minime debuerat: neque enim partus ſubſecutus illegitimam conjunctionem ratam efficit. Alioquin obvium unicuique & in promptu foret legibus illudere. Hunc imperatoris conatum eccleſia Orientalis, pro eo ac gravitas rei poſtulabat, tam moleſte tulit, ut conſpiranti antiſtitum conſenſu ſo-
E lemnem illam pompam Auguſtorum filiis exhiberi ſolitam (id enim patet flagrantiſſime cupierat) in baptizando puero vetuerit: niſi prius a ſe mulieris miſſionem juraret Imperator. Quod & ore præſtitit promptiſſime, quamvis aliud animo occulte volveret. Nondum enim triduum a baptiſmo filii effluxerat, cum pueri mater in palatium, ut principis decet nuptam, apparatu regifico accitur: cæremoniæ expediuntur nuptiales, nullius ſacerdotis interventu, imperatore ipſo & ſponſi & auſpicis munus exequente. Quod quidem non aliter ac ſi fundamenta totius fidei convellerentur, non præſules modo, clericoſque cujuſcunque ordinis commovit; verum etiam totam ſimul civitatem perculit. Me autem quid age-

re

ANNO CHRISTI 901.

re tunc aliud oportuit, quam quod amico, (A) antiſtiti, excubitori de eccleſiæ dignitate, principiſque ſalute dies noctéſque cogitanti agere par erat? Primum quidem ad genua ipſius, immo ad pedes uſque provolutus & monebam, eum ut errantem, & ut imperatorem obſecrabam, vereretur faſtigium dignitatis auguſtæ, in qua non ſecus ac in facie vel tantillum quidem maculæ occubvis poteſt; agnoſceret longe ſe ſublimiorem regem tam inauditum facinus cælitus ulturum; non ideo principes legibus exolvi, ut vitam per omne ſcelus impunes ac infrænes agant, ſed ut ſibi leges ipſi ſint, virtutis præſcripto mores componentes. Poſtremam conditionem afferebam lacrymis obortis, aut ſaltem ſecubaret a muliere (B) tantiſper, donec acciti Romæ veteris, cæterarumque patriarchalium ſedium legati, nobiſcum quid facto opus eſſet, diſceptarent.

His ergo tunc verbis nihil profuturis (obſtruxerat enim tunc aures ejus amor) regem fatigabam: cum interim Roma adveniunt legati, quos ille (ſic enim publice ſermonibus divulgabatur) connubio firmando evocarat. Res ſane, ſi quæris, hominibus noſtris indigniſſima eſt viſa, ſummoque cum dedecore conjuncta: quippe quæ procurationem mihi debitam aliis deferret, provincias patriarchales, jam pridem inter ſe patrum ſanctionibus diſcretas, turpiter confunderet: nefarium ſcelus olim ab eccleſia dira execratione vetitum, in jus denuo nullo ſervato jure revo- (C) caret. Non ignoro a calumniatoribus jactatum, me per ſuperbiam, legatorum conſpectum atque colloquium ſpreviſſe: quaſi vero mihi integrum fuerit, aut palam adire viros ſumma paſſim invidia flagrantes ob rumorem, quem plerique ſparſerant, adeſſe reprobatarum a nobis nuptiarum aſſertores; aut ipſe imperatori non ſuaſerim, ſecretum nobis in palatio cum legatis congrediendi locum daret, ubi remotis arbitris, de quæſtione iſta nuptiali diſceptaremus. Quod ille facere neglexit, in meam unius perniciem animo intentus, quam quidem ita conſutis dolis eſt aggreſſus. Primum omnium, nonnullos noſtrorum præſulum partim donis, partim pollicitationibus il- (D) lectos, quaſi ſuas peculiares adverſus me copias conſcripſit: deinde me juſſit in regiam accerſiri ad convivium, quod illi inſtituere quotannis in beati Tryphonis feſto moris erat.

Accedo imperterrita fretus conſcientia, ſolemni cœtui interſum, epulis accumbo: inter ſacra menſæ denique abripior, atque navigio impoſitus in exilium agor immitiſſimum, non amico, non famulo, non libro denique, cujus lectione me ſolari poſſem, fugam comitante: ubi non tam hiemis rigore, rerumque omnium egeſtate preſſus, quam cuſtodum violentia pene enectus, diu manſi. Pari inclementia in reliquos ſanioris conſilii ſævitum eſt. Carcere, relegatione, vinculis (E) afflicti omnes, deliquiſſe pœna tantummodo creduntur. Acceſſit, ne quid plane nobis deeſſet mali, aut ſupereſſet præſidii, legatorum aſperitas: qui, non ſecus ac ſi Roma ad indicendum nobis bellum huc delati eſſent, nos indigniſſimis modis oppugnarunt. tantum miſerorum odium, tantus contemptus ordinis homines inceſſerat. Et quidem decebat, primatum eccleſiaſticum ſibi vendicantes, rem totam ſerio inquirere, atque ad ſummum Pontif. referre; non autem per ſummam injuriam atque ludibrium eorum damnationi aſſentiri, qui nullius affines culpæ, principis indignationem incurrerunt ob id ſolum, quia (A) fornicationis labem ſunt abominati. Verum eſto, duos aut tres viros, delatorum hinc calumniis, inde potentiorum prece, ſeu precio expugnatos, humani aliquid, cum homines ſint, pati potuiſſe: Occidentales præſules meris inimicorum mendaciis inductos, innocentium exilium ſuo confirmaſſe ſuffragio, quis ferat? Præſertim cum indicta cauſa aliquem damnare, ne barbari quidem, nedum Romani moris uſquam fuerit.

At facto diſpenſationis nomen, ut audio, prætenditur: quaſi vero per ullam diſpenſationem liceat fidei dignitatem, eccleſiæ diſciplinam, imminuere, effractiſque canonum repagulis fornicationem introducere in ſancta: aut non inter naſcentis evangelii initia hujuſmodi crimen apoſto- (B) lorum ſanctionibus, una cum immolatitiis & ſuffocato, vetitum non fuerit. Diſpenſatio, ni fallor, cum ſibi imitandam proponat Dei miſerationem, quæ delictum aufert, non fovet, ſalutaris quædam condeſcenſio cenſenda eſt: peccatori quidem manum, ut ſe humo attollat, porrigens, non autem jacere permittens lapſo. Non deſcribo, quæ in hanc ſententiam retulit vas electionis, cum ſint nota omnibus: miror magis, cur nos eo potiſſimum relegamur nomine, quod veſtigiis inhærentes patrum, damnata ab illis non permittimus: eccleſiæ decreta, animarum nobis a Deo creditarum ſalutem, principis gratia, ſeu indignatione potiora ducimus.

(C) Non deerunt fortaſſe, qui objicient, errori ſuo latebram quærentes, hoc de quo lis eſt, matrimonium eſſe merum, non autem fornicationem. Itane vero matrimonium vocatur immunda cum quarta muliere conjunctio? Et quid aliud eſt vim inferre verbis, ſi dira laſcivientis animi libido tam honeſto nomine prætenditur? Honorabile connubium Paulus appellat, & genialem torum impollutum: cur igitur eos qui hujuſcemodi culpæ ſuccubuere, ſacri canones ab eccleſia ejiciunt? cur brutalem hanc luxuriam, & fines humanos ſupergreſſam vocant? At Romanis id in more poſitum. (non enim deſunt qui id dicant, laudine id vobis, an vitio vertentes, (D) non ſat ſcio.) Nam apud vos, ſi famæ credimus, non modo quarta uxor, verum quinta & ſexta, & ſuper hanc alia atque alia permittitur, uſque ad orci fauces inexhauſta illa diſpenſatione omnes proſequente, illud ſubinde Apoſtoli verbum ingerente: *Satius eſt nubere, quam uri.* Quaſi vero ille intemperantiæ patronus induci debeat, qui ne omnibus quidem ſecundas nuptias ſuaſit, dum ait: *Dico autem innuptis & viduis, bonum eſſe illis ſic permanere; quod ſi continere nequeunt, nubant*: viduis quidem mulieribus permittens ſecundum connubium ob ſexus imbecillitatem, viris autem non item, niſi his tantum qui matrimonii jugum nondum ſunt experti: his enim nubere ſatius, quam uri. Alioquin ſi cum quar- (E) ta muliere connubium eſt, cur illud Clemens tam aperte damnat? Clemens, inquam, ille alumnus atque auditor Petri. Sic enim apud eum legitur: Monogamia quidem naturæ, atque legi conſentanea eſt: digamia vero poſt promiſſionem illegitima, non ob conjunctionem, verum propter mendacium; trigamia intemperantiæ indicium: quæ autem trigamiæ additur, aperta fornicatio eſt, & indubia incontinentia.

At non unus e plebe, ſed imperator eſt, qui id aggreditur, cujus voluntati refragari nefas. Præclare ſane. An quia omnes ille dignitate ſupereminet, ideo nobis enitendum, ut inquina-

tior

ANNO CHRISTI 901.

Hæc nimia eccleſiæ Græcæ ſeveritas, nunquam Romanæ probata.

1. Cor. 7.

Ibid.

Apocryphus liber.

Anno Christi 901.

tior quoque reliquis appareat? Eadem ratione, pedum, ne luto reſpergantur, ſummam curam adhibebimus: capitis prorſus nullam? Apage, nonne vides ad principis vitam, tanquam ad exemplum, populorum conformari mores, pronumque magis eſſe prava imitari, naturali quadam ad deteriora humani ingenii inclinatione? Quod ſi principibus viris, quia poteſtas a Deo major eis attribuitur, ideo nequam agere plus licet: quid inter eos, & jumenta differet, quæ copia reddit efferatiora, contumelioſioraque? Potentes potenter examinabuntur, monet ille. Quinimmo, ſi in idem crimen tribunus, & miles gregarius impegerit, magis hoc illum diſciplina puniet caſtrenſis; adeo dignitas non mitigat, ſed incendit pœnam. Neque vero a me in eum ſenſum hæc dicuntur, ut velim diris a vobis impeti imperatorem tale nefas auſum, ipſumque Sergium pontificem prædeceſſorem veſtrum. Non ea mens animo: nec tantæ vindictæ amor, Dei ſervos decet. Ambo hac vita exceſſere pridem, ſupremi omnium judicis tribunal adituri: ille vero antequam hinc emigraret, agnovit flebiliter errorem ſuum, veniamque a Deo petiit, me inter primos hortatore, ac deprecatore. (aderam enim tunc forte ab exilio reverſus, ab eoque eccleſiæ gubernationi reſtitutus) In eos animadvertendum, beatiſſime pater, qui ſuperſunt, qui tot in me, tantaſque turbas criminationibus falſis excitarunt. Ita tuæ erunt partes; id a te dignitas primum tua, Romanæque ſedis decus exigit; id qui nunc rerum potitur imperator, miſſo ad te palatii magiſtro, noſque omnes obnixe petimus atque obſecramus. Deus ſanctitatem tuam incolumem ſervet.

G. C. Scripta eſt hæc epiſtola ad Anaſtaſium papam: ſiquidem mortuo jam Sergio, imperante autem Alexandro Leonis fratre. Utrumque enim ex ipſis epiſtolæ verbis conſtat. Scripſit deinde Nicolaus idem ad Joannem X. ſequentes litteras.

Joanni beatiſſimo papæ, &c.

QUOT quantiſque ærumnarum fluctibus per XV. annos jactati ſimus, (tot enim plus minus effluxere, ex quo primum ſcandala eccleſiam Conſtantinopolitanam pervagata, omnia turbarunt) & meminiſſe mihi permoleſtum eſt, beatiſſime pater, & memorare ſcienti tibi ſupervacuum. Læta potius amicis, & coexcubitoribus impartiri juvat, eccleſiæ nempe pacem ſubſecutam, conſpirantemque omnium ordinum in his quæ ſunt fidei, conſenſum. Cum enim in eo eſſet res, ut nulla amplius ſpes humanis experimentis noſtra metientibus ſupereſſe videretur: affulſit ſubito illa captum omnis intellectus ſupergreſſa pax, Dominus ſcilicet & Deus noſter JESUS CHRISTUS, qui ſævam illam hiemem atque tempeſtatem communis hoſtis opera coortam in ipſa halcyonia mutavit: adeo ut nullum penitus diſſenſionis veſtigium remanſerit, nulla odii cicatrix: omnes velut ex condicto veterum obliti, idem plane ſentiunt; omnes ſanctæ matris eccleſiæ, quæ eos obviis ulnis diu expectarat, optatiſſimum eunt in amplexum. Et noſtræ quidem ita ſe res habent. Verum quia & veſtram fraternam dilectionem, cujus erga nos officia temporum difficultatibus intermiſſa ſunt, expetimus, & conſuetam eccleſiis unionem optamus: ideo has ad vos dare litteras decrevimus, ut omnis offenſionis memoria depoſita, ſanctitatem veſtram ad ſinceram amicitiam atque conjunctionem animorum, paſtoribus populorum debitam, provocaremus; quæ tum demum miſſis hinc inde legatis coaleſcet, cum judicatum fuerit concorditer, quartum connubium, quod diſſenſiones & ſcandala in eccleſiam invexit, non rei ipſius, ſed perſonæ cauſa permiſſum eſſe; ſuadente tunc occaſione lenitatem atque affectum erga principem indulgentiorem, ne repulſa ipſius animus offenſus deteriora moliretur. Sic enim & ſanctitatis tuæ nomen ex ſacro eccleſiæ Conſtantinopolitanæ albo, ut mos olim erat, una cum noſtro rurſus celebrabitur; & nos omni ex parte gaudio repleti, jucunditate pacis perfruemur. Enimvero ut huic curæ ſedulo incumbas, te iterum atque iterum rogat Deo dilectus imperator, oratore Romam ad tuam ſanctitatem deſtinato Cl. V. Baſilio protoſpathario, & aurei triclinii præfecto, cui nos comitem itineris, curarumque conſcium adjunximus Eulogium, honorabilem preſbyterum. Hos tu, beatiſſime pater, & excipies (uti ſpero) fronte hilari, & nos mutuis legationis officiis remunerabis: Joanni venerabili epiſcopo, cujus apud nos jam experta virtus, id munus, ſi expedire videbitur, injungens, aut alicui alii moribus illi non abſimili, qui ſi qua ſunt adhuc correctionis indiga, doctrina atque conſilio emendare valeat nobiſcum, juxta eccleſiaſticas conſtitutiones. Vale in Domino, beatiſſime pater.

** RATHERII VERONENSIS EPISCOPI ſynodica ad preſbyteros, & ordines cæteros forinſecus, id eſt, per univerſam diœceſim conſtitutos.

Ratherius creatus eſt epiſc. Veron. anno 932.

Ex Tomo II. Spicilegii Dacheriani.

QUIA mirari vos ſcio, immo murmurare, quod eſt pejus, non neſcio, quod tertio jam vos vocavi, & quaſi nihil vobiſcum egi. Ne fruſtra hoc me feciſſe putetis, fateor quia explorandi vos cauſa hoc feci, & quales vos me inventurum æſtimavi, tales, proh nefas! inveni. Congruere mihi infeliciſſimo illud ſtatim de Sapientiæ viſum eſt libro: *Ne jocunderis in filiis ſtultis, ſi multiplicentur: ne oblecteris in eis, ſi non eſt timor Dei cum illis.* (Eccli. 16. 1.)

Moneo igitur paternaliter, & præcipio paſtoraliter, ut dicentis Apoſtoli reminiſcentes, quia *ſine fide impoſſibile eſt placere Deo*; (Heb. 11. 6.) hoc eſt, ſine credulitate, quæ nobis per apoſtolos, eorumque eſt ſucceſſores tradita: & quia *juſtus ex fide*, (Rom. 1. 17.) id eſt credulitate ſua, *vivit*: &, *quidquid ſine fide*, (Ibid.) hoc eſt credulitate Dei, *eſt, peccatum eſt: fides* autem, (Jacob. 2. 17.) id eſt credulitas Dei, *ſi non habeat opera bona, mortua eſt in ſemetipſa*: ipſam fidem, id eſt credulitatem Dei, trifarie parare memoriter feſtineris, hoc eſt, ſecundum ſymbolum, id eſt, collationem apoſtolorum, ſicut in pſalteriis correctis invenitur; & illam quæ ad miſſam canitur; & illam ſancti Athanaſii, quæ ita incipit: *Quicunque vult ſalvus eſſe.* Quicunque vult ergo ſacerdos in noſtra parochia eſſe, aut fieri, aut permanere: illa, fratres, memoriter nobis recitet, cum proximo a nobis huc vocatus fuerit.

Moneo & jam vos de die Dominico, ut cogitetis, aut ſi cogitare neſcitis, interrogetis, quare ita vocetur: uſu enim quotidiano illas res dominicas dicimus, quæ proprie ad dominos pertinent illarum. Eo itaque ſenſu Dominica dicitur dies,

dies, quod proprie ad Dominum, id eſt, Jesum Chriſtum pertineat. Cum vero omnes dies ipſius ſint, ſicur & omnia quæ ſunt in cælo, & in terra, & in mari, & in omnibus abyſſis: inquirendum quare iſta ſolum dicatur illius eſſe. Nimirum quia ipſe in ea reſurrexit. Sed in qoibus Kalendis? Non cures, de die ſolummodo cogita. Quinta feria poſt veſperum eſt traditus, ſexta crucifixus, ſeptima quievit in ſepulcro, octava reſurrexit a mortuis, & inter duorum dierum partem, ſive trium integriratem noctium, vel triduo, ut promiſerat, facto, e corde, id eſt interionbus, terræ ad apoſtolos redijt. Hinc ipſa octava ſive prima feria, dies vocatur Dominica: & in qnocunque Kalendarum die evenerit, ſemper eſt paſcha, id eſt tranſitus Domini de morte ad vitam: & uno modo, quicquid manduces, vel bibas, eſt obſervanda. Unde autem obſervanda? Ab opere ſervili. Quod autem eſt opus ſervile? Peccatum: qui enim peccat, diabolo ſervit. Si ergo omni die Dominico eſt paſcha, quærendum quid nobis faciendum in ea. Apoſtolus dicat: *Paſcha*, inquit, *Paſchu noſtrum immolatus eſt Chriſtus*. Quare paſcha eſt Chriſtus? Quia pro nobis immolatus. Cur immolatus? Ut pro nobis moreretur. Sicur utique antea ille immolabatur, cujus ſanguine liberandus ab Ægypto populus purgabatur: ita ergo & iſte propterea eſt immolatus, ut moreretur; propterea occiſus, ut nos per ſangninem ipſius a vaſtatore mundi angelo, id eſt diabolo, liberati, de Ægypto, id eſt inferno, erueremur; & per mare rubrum, hoc eſt baptiſmum ſanguine Domini rubeum, per deſertum præſentis vitæ educti, ad terram repromiſſionis, id eſt vitam æternam, pervenire poſſemus. Habes paſcha, id eſt tranſitum bonum; habes agnum pro te occiſum; tranſiſti mare rubrum; graderis per deſertum. Vide quo graderis: ſtude pervenias quo venire tibi expedit. Laboca cum Dei adjutorio, ne aut in Ægyptum redeas, aut in deſerto pereas, ſed ad patriam cæleſtem pervenias. In Ægyptum vero te redire cognoſce, ſi peccatum quod deſeruiſti, præſumis repetere. Peris vero in deſerto, ſi non perſeveras in labore & opere bono.

1. Cor. 5. 7.

Sed redeamus ad Apoſtolum: *Paſchu*, inquit, *Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus*. Poſtea: *Itaque epulemur*. Putas quod dicar, crapulæ & ebrietati vacemus? Nequaquam. ſequitur enim: *Non in fermento veteri*, id eſt inflatione ventris, vel tumore anterioris peccati, aut affectu ad tranſacta ſcelera redeundi, vel alia perpetrandi. *Neque in fermento malitia & nequitia; ſed in azymis ſinceritatis & veritatis*. Id eſt, ut in opere juſti, in cogitatione ſimplices, in ſermone ſimus veraces. Quando? Omni tempore. Præcipue vero in paſchali ſolemnitate, hoc eſt, omni Dominica anni integri die. Si enim Dominica eſt Domini, utique non noſtra dies eſt; ſi Domini eſt, reverentia Domini eſt honoranda Sed cujus domini? Revera, qui nos, cum non eſſemus, fecit; qui nos, cum perditi fuiſſemus, refecit; qui nos gubernat, alit, nutrit, defendit; qui vitam noſtram, quouſque illi placuerit, hic continet, cum noluerit, eam hinc mutabit, & aut meliorem, pro meritis, aut reddet pejorem: poſtremo qui nos judicabit, & aut in inferno ſine fine damnabit, aut in cælo æternaliter coronabit. Talis igitur ac tantæ poteſtatia domini cum hæc ſit proprie dies, honoretur, ut eam pro decentia tanti domini decet. Honorari vero nullo modo, niſi

Ibid. v. 8.

A ordinabiliter valet. Niſi enim paraſceve ſabbatum antecedat, ſabbatum diem Dominicam, dies non eſt ullatenus Dominica.

Quid eſt autem paraſceve? Apoſtolus dicat: *Probet autem*, ait, *ſeipſum homo*, *& ſic de pane illo edat*, *& de calice bibat*. Quo pane? Qui ait: *Ego ſum panis vivus qui de cælo deſcendi*. De quo calice? *Calix tuus inebrians quam præclarus eſt!* Id eſt, Chriſtus ſuo nos ſanguine ſatians, quam pulcher, id eſt, ſpecioſus forma præ filiis hominum! Qui ergo panis, ipſe eſt agnus; qui agnus, ipſe Chriſtus; qui Chriſtus, ipſe eſt paſcha; qui paſcha, ipſe pro nobis immolatus. Ipſe eſt dies, quam non operando, ſed gignendo coæternaliter, fecit Dominus, exultemus & lætemur in ea. B Ipſe eſt, inquam, dies, ipſe Dominus, cujus iſta eſt dies. De ſabbato illius quid facimus? *Vacate*, ait per Pſalmiſtam Dominus, *& videte*, *quia ego ſum Deus*. Sabbatum vero vacatio dicitur, vel requies, id eſt, ut quieſcamus ab operibus malis, & vacemus Divinis obſequiis. Paraſceve autem præparatio dicitur, hoc eſt, ut præparemus cordium noſtrorum habitacula venturo ad nos per corporis & ſanguinis ſui ſubſtantiam Chriſto. Si ergo omnis octava dies eſt Dominica, Dominica vero pro reſurrectione Domini dicta: vel, ſicut perlepide quidam invenitur dixiſſe, omnes quia dies Dominus fecit imperio ſuo, Dominicum fecit ſanguine ſuo, & ædificavit precio ſuo, C Omnes dies Dominici paraſceve vel ſabbato indigent: paraſceve autem, id eſt præparatio, non eſt aliud niſi quod protulimus, hoc eſt, ut probet ſeipſum homo, id eſt diſquirat, cujus affectus ſit, hoc eſt, ſi in voluntate cum Dei gratia meliorationis, aut in duritia pejorationis conſiſtit. Si illud primum jus in conſcientia ſua invenit, præſumens de miſericordia Dei, cum lactucis agreſtibus, id eſt contritione cordis, & amaritudine gemitus, accinctis renibus comedat agnum. Si non: ſuadere non audeo ut faciat, viderit quiſque quid agat. Omnis ergo dies Dominicus ideo eſt paſchalis, quia reſurrectione Domini D decoratus: paſcha vero noſtrum ideo eſt Chriſtus, quia pro nobis immolatus.

1. Cor. 11. 28.
Ioan. 6. 41.
Pſal. 22. 5.
Ibid. 45. 11.

Omni ergo Dominica nobis clamat Apoſtolus: *Itaque epulemur*, id eſt, carnem Domini manducemus, & ſanguinem ipſius bibamus. Ubi ſunt autem qui quotidie miſſam celebrant, quotidie paſcha faciunt, id eſt, carnem agni comedunt, & ſanguinem ejus bibunt, &, ut cætera ſileam de coitu adulterino filios & filias generant? Ubi qui heſternam ebrietatem, vel crapulam, ante altar Dominie ſuper ipſam carnem vel ſanguinem ructuant agni? Qui litibus continuis occupantur, qui cupiditia æſtuant, qui invidia vel odio rabeſcunt, qui his quos ut ſe diligere debuerant, deceptionum laqueos rendere nullatenus ceſſant? Quando talium quis paraE ſceve jam dictum, vel ſabbatum fecit? Timeo de talibus, & utinam non mei ſimilibus: ne, dum putant comedere agnum, comedant potius hircum; & utinam non illum, qui abductus eſt in deſertum, qui Latine emiſſarius, Hebraice hazezel, id eſt, crudelis Dei interpretatur; quem qui in deſertum emiſit, caſtra ſolummodo Dei non eſt ingredi dignus, niſi loto prius corpore, & veſtibus omnibus; ſed hœdum potius, quarta decima qui die ad veſperam ab omni eſt populo immolatus. Væ enim illis quibus tantum bonum in tam magnum vertitur malum, hoc eſt, manſuetudo Dei in crudelitatem: dum comedentes utique carnem, & ſanguinem ejus bibentes indigne,

1. Cor. 5. 8.

digne, judicium ſibi manducant & bibunt. Væ, inquam, nobis miſeris, & millies væ. Cum enim ſacerdotes non ob aliud vocemur, niſi quia ſacrum conficere, & dare populo debemus; ſcriptura vero ſancta dicat e contra: *Quicquid tetigerit immundus, immundum erit:* quomodo ſaltem dici valet aliquid ſacrum immundiſſimis manibus noſtris tractatum? Et cum ſpecialis noſter doctor atque proviſor, beatus utique Zeno, dicat, in ſermone utique quem de Juda filio Jacob, & Thamar nuru ipſius, elegantiſſime compoſuit; quod omnium corrupte viventium diabolus pater ſit: quid valet quod in conſpectu omnium qui nos ſciunt corrupte vivere, id eſt luxuriæ deſervire, clamamus Deo: *Pater noſter qui es in cælis:* cum ille nobis per prophetam ſtatim reſpondeat: *Si pater ego, ubi eſt amor meus?* Quid enim facis pro amore meo? Quid infectum relinquis pro timore meo? Iſta, & illis ſimilia, quia vos penitus neſcire doleo, immo de talibus nil curare gemiſco, paſtoraliter ut addiſcere feſtinetis præcipio: & quia ſermone ignoratis, bono exemplo Dei populum erudire quæſo ſtudeatis.

Num. 19. 22. — *Matt. 6. 9.* — *Malac. 1. 6.*

Hinc uſque ad penultimam lineam columnæ ſequentis, ubi aſteriſcus eſt ad marginem, pars eſt homiliæ Leonis IV. editæ ſupra, Tomo VIII. pag. 35.

Ammonemus etiam & obſecramus, ſicut alibi ſcriptum invenimus, fraternitatem veſtram, ut de communi ſalute veſtra cogitantes, attentius audiatis ammonitionem noſtram; & quæ vobis ſuggerimus, memoriæ commendetis, & opere exercere ſtudeatis. In primis ammonemus ut vita & converſatio veſtra irreprehenſibilis ſit, ſcilicet ut cella veſtra ſit juxta eccleſiam, & in ea feminas non habeatis. Omni nocte ad nocturnos ſurgite, curſum veſtrum certis horis decantate. Miſſarum celebrationes religioſe peragite. Corpus & ſanguinem Domini cum timore & reverentia ſumite. Vaſa ſancta propriis manibus abluite, & extergite. Nullus cantet miſſam niſi jejunus, nullus cantet qui non communicet; nullus cantet ſine amictu, alba, ſtola, fanone, & planeta: & hæc veſtimenta nitida, & ad nullos uſus alios ſint. Nullus cum alba qua in ſuos uſus utitur, præſumat miſſam cantare. Nullus cum cultellis foris pendentibus, nullus cum calcaribus. Nulla femina ad altare accedat, nec calicem Domini tangat. Corporale mundiſſimum ſit. Altare coopertum de mundis linteis: ſuper altare nihil ponatur, niſi capſæ & reliquiæ, aut forte quatuor evangelia, & pyxis * cum corpore Domini ad viaticum infirmis; cætera in nitido loco recondantur. Miſſalem plenarium, lectionarium, & antiphonarium, unaquæque eccleſia habeat. Locus in ſecretario, aut juxta altare ſit præparatus, ubi aqua effundi poſſit quando vaſa ſacra abluuntur: & ibi vas nitidum cum aqua pendeat, ibique manus lavet poſt communionem.

* *al. buxida.*

Nullus extra eccleſiam per domos, aut in locis non conſecratis, miſſam cantet. Nullus ſolus miſſam cantet. Calicem & oblatam recta cruce ſignate, id eſt, non in circulo & variatione digitorum, ut plurimi faciunt; ſed ſtrictis duobus digitis, & pollice intus incluſo, per quos Trinitas innuitur, iſtud ſignum † recte facere ſtudete. Non enim aliter quicquam poteſtis benedicere. Infirmos viſitate, & eos reconciliate; & juxta Apoſtolum, oleo ſancto ungite, & propria manu communicate. Et nullus præſumat tradere communionem laico aut feminæ, ad deferendum infirmo. Nullus veſtrum pro baptizandis infantibus, aut infirmis reconciliandis, aut mortuis ſepeliendis, præmium vel munus exigat. Videte ne per negligentiam veſtram ullus infans ſine baptiſmo moriatur.

Jacob. 5. 14.

Nullus veſtrum ſit ebrioſus & litigioſus, quia ſervum Domini non oportet litigare. Nullus veſtrum arma ferat in ſeditione, quia arma noſtra debent eſſe ſpiritalia. Nullus canum aut avium iocis inſerviat. Nolite in tabernis bibere. Curam pauperum & orphanorum, ac peregrinorum, habete, & eos ad prandiola veſtra invitate. Eſtote hoſpitales, ut alii a vobis exemplum capiant bonum. Omni die Dominica ante miſſam aquam benedictam facite, unde populus aſpergatur, & ad hoc ſolum vas habete. Sacra vaſa & veſtimenta ſacerdotalia nolite in pignore dare negotiatori aut tabernario. Nullus veſtrum minus digne pœnitentem cujuſcunque rei gratia ad reconciliationem adducat, & ei teſtimonium reconciliationis ferat. Nullus veſtrum uſuras exigat, & conductor fœnoris exiſtat. Res & facultates quas poſt diem ordinationis veſtræ acquiritis, ſciatis ad eccleſiam pertinere. Nullus ſine ſcientia & conſenſu noſtro eccleſiam acquirat. Nullus per poteſtatem ſæcularium eccleſiam obtineat. Nullus per pecuniam alterius eccleſiam ſupplantet. Nullus eccleſiam ad quam titulatus eſt, relinquat, & ad aliam quæſtus cauſa migret. In alterius parochia miſſam nullus cantet abſque parochiani presbyteri, ſi præſens eſt, voluntate & rogatu. Nullus decimam ad alium pertinentem recipiat. Nullus pœnitentem invitet carnem manducare & bibere vinum, niſi pro eo ad præſens eleemoſynam fecerit.

Nullus præſumat baptizare niſi in vigilia Paſchæ & Pentecoſtes, niſi propter periculum mortis. Unuſquiſque fontes habeat, & ſi non poteſt habere lapideos, habeat aliud vas ad hoc præparatum, in quo nil aliud fiat. Videte ut omnibus parochianis veſtris ſymbolum & orationem Dominicam inſinuetis. Jejunium quatuor temporum, & rogationum, & litaniæ majoris, plebibus veſtris omnimodis obſervandum inſinuate: feria quarta ante quadrageſimam, plebem ad confeſſionem invitate, & ei juxta qualitatem delicti pœnitentiam injungite, non ex corde veſtro, ſed ſicut in pœnitentiali ſcriptum eſt. Quater in anno, id eſt Natali Domini, & Cœna Domini, Paſcha, & Pentecoſte, omnes fideles ad communionem corporis & ſanguinis Domini accedere ammonete. Certis temporibus conjugatos ab uxoribus abſtinere exhortamini; eulogias poſt miſſam in diebus feſtis plebi tribuite.

Nullus ſine ſtola in itinere incedat: nullus induatur veſtimentis laicalibus: nullus rem, aut poſſeſſionem, aut mancipium eccleſiæ vendere, aut commutare, aut quocunque ingenio alienare præſumat: diem Dominicum & alias feſtivitates abſque opere ſervili a veſpera in veſperam celebrare docete. Carmina diabolica, quæ ſuper mortuos nocturnis horis vulgus cantare ſolet, & cachinnos quos exercent ſub conteſtatione Dei omnipotentis, vetate. Cum excommunicatis nolite communicare. Nullus illis præſumat miſſam cantare, ſed & plebibus vobis commiſſis hoc annunciare. Ad nuptias nullus veſtrum eat. Omnibus denunciate ut nullus uxorem accipiat, niſi publice celebratis nuptiis. Raptum omnimodis prohibete, & ut nullus ad proximam ſanguinis ſui accedat, & ut alterius ſponſam nullus ducat. Porcarios, & alios paſtores, vel Dominico die ad miſſam venire facite. Patroni filiis ſuis ſymbolum & orationem Dominicam inſinuent, aut inſinuari faciant. Chriſma ſemper ſub cera ſit aut ſub ſigillo, propter quoſdam infideles.

Volumus autem ſcire de quolibet presbytero, ſi

ex

A ex ingenuis parentibus ſit natus, aut ex conditione ſervili, aut ſi de noſtra parochia natus eſt, aut ordinatus, vel ad quem locum prætitulatus. Si ſervus fuit, oſtendat chartam libertatis: ſi de alia parochia, oſtendat litteras commendatitias, quas formatas vocant. De miniſterio etiam vobis commiſſo vos ammonere curamus, ut unuſquiſque veſtium, ſi fieri poteſt, expoſitionem ſymboli, & orationis Dominicæ, juxta traditionem orthodoxorum penes ſe ſcriptam habeat, & eam pleniter intelligat, & inde, ſi novit, prædicando, populum ſibi commiſſum ſedulo inſtruat; ſi non, ſaltem teneat, vel credat Orationes miſſæ & canonem bene intelligat, & ſi non, ſaltem memoriter ac diſtincte proferre valeat: B epiſtolam & evangelium bene legere poſſit, & utinam ſaltem ad litteram ejus ſenſum poſſet manifeſtare. Pſalmorum verba, & diſtinctiones, regulariter ex corde cum canticis conſuetudinariis pronunciare ſciat. Sermonem, ut ſuperius dixi, Athanaſii epiſcopi, de fide Trinitatis, cujus initium eſt, *Quicunque vult*, memoriter teneat. Exorciſmos, & orationes ad catechumenum faciendum, ad fontem quoque conſecrandum, & reliquas preces ſuper maſculum & feminam, pluraliter, ac ſingulariter, diſtincteque proferre valeat; ſimiliter ordinem baptizandi, ad ſuccurrendum infirmis, ordinem quoque reconciliandi, juxta modum ſibi canonice reſervatum, C atque ungendi infirmos; orationes quoque, eidem neceſſitati competentes, bene ſaltem ſciat legere. Similiter ordinem & preces in exequiis agendis defunctorum. Similiter exorciſmos & benedictiones ſalis & aquæ memoriter teneat. Canticum nocturnum atque diurnum noverit. Compotum minorem, id eſt, epactas, concurrentes, regulares, terminum paſchalem, & reliquos, ſi eſt poſſibile, ſapiat. Martyrologium, & pœnitentialem habeat, & cætera. De ordinandis pro certo ſcitote, quod a nobis nullo modo promovebuntur, D niſi aut in civitate noſtra, aut in aliquo monaſterio, vel apud quemlibet ſapientem ad tempus converſati fuerint, & litteris aliquantulum eruditi, ut idonei videantur eccleſiaſticæ dignitati.

Cum autoritas quoque contineat eccleſiaſtica, ut de rebus eccleſiaſticis quatuor fieri debeant partes, e quibus una epiſcopi, altera fabricæ eccleſiæ, tertia clericorum, quarta debeat eſſe pauperum & hoſpitum: ſi veſtram pleniter habetis, de illis quæ ad epiſcopum, fabricam, vel pauperes pertinent, nullam invidiam habeatis: reminiſcentes Dominum præcepiſſe: *Non concupiſces rem proximi tui: & de re quæ ad te non pertinet, ne ſollicitus fueris.* (Exod. 20. 17.) De ipſa vero quæ ad vos pertinet, fidem inter vos habetote, & communiter eam dividite, ſive ſit magna, ſive ſit modica, ſcientes Apoſtolum dixiſſe: *Nemo circumveniat in negotio*, id eſt cauſa aliqua, *fratrem ſuum, quoniam vindex eſt Dominus de omnibus his, ſicut prædiximus vobis, & teſtificati ſumus.* (1. Theſſ. 4. 6.) Noveritis etiam quod melius ſit omni Chriſtiano fraudem pati, quam inferre.

Quadrageſimam, exceptis diebus Dominicis, æqualiter facite: ſi enim uno die jejunas, altero crapularis, non quadrageſimam, ſed vigeſimam feciſti. In adventu Domini, niſi feſtivitas intercedat, quatuor hebdomadibus a carne noveritis abſtinendum, & coitu. In natale Domini viginti diebus ac noctibus a coitu etiam licito omnino ceſſandum. Similiter in octavis Paſchæ & Pentecoſtes, litaniarum, & omnium feſtivitatum vigiliis, ſextis etiam feriis, præcipue autem omnibus diebus vel noctibus Dominicis. Autoritate etiam paſchalis feſtivitatis compellente monemus veſtram dilectionem, in Chriſto fratres ſinceriter diligendi, ut ſecunda, tertia, quarta, & quinta feria hebdomadæ majoris, jejunetis uſque ad nonam, exceptis parvulis, & ſenio gravi confectis, atque infirmis. Quinta feria, hora nona ad eccleſiam matrem omnes reconciliandi venite. Sexta feria uſque ad nonam jejunate, & cui placet, amplius. Septima feria ante horam decimam nullus præſumat miſſam cantare, nec baptiſmum generale agere. Qui ſi pro infirmitate aliquis jejunare non poteſt, proficiat ei jejunium quod generalis facit eccleſia: omnes enim in Chriſto unum corpus ſumus: tantum nullus ſua importunitate univerſitatem eccleſiæ noſtræ contra Dominum compellat delinquere, & tam glorioſam feſtivitatem in aliquo violare. De occultis peccatis pœnitentiam vos dare poſſe ſcitote, de publicis ad nos referendum agnoſcite. Clericum nemo veſtrum ſine licentia faciat noſtra: nullus balbum, vel ultra menſuram blæſum: nullus eum qui de litteris durum habet ſenſum. Si feſtivitas, quæ non ſit ſanctæ Dei genitricis MARIÆ, aut apoſtolorum, evenerit in quadrageſima, vel quatuor temporum jejuniis: magis jejunium tenendum, quam feſtivitatem celebrandam ſcitote, (niſi forte illius ſancti ſit feſtivitas, qui in eadem parochia jacet) quia nulla ſolemnitate amplius delectatur Deus, quam illo jejunio, quo a cibis abſtinetur & vitiis. Otioſitas quoque inimica eſt animæ. Videte ſi abſque horum quæ præmiſimus, ſcientia, miniſterium veſtrum facere poſſitis, & plebes vobis commiſſas ad vitam ducere, & Chriſto repræſentare.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

FINIS
APPENDICIS TOMI IX.

Digitized by Google